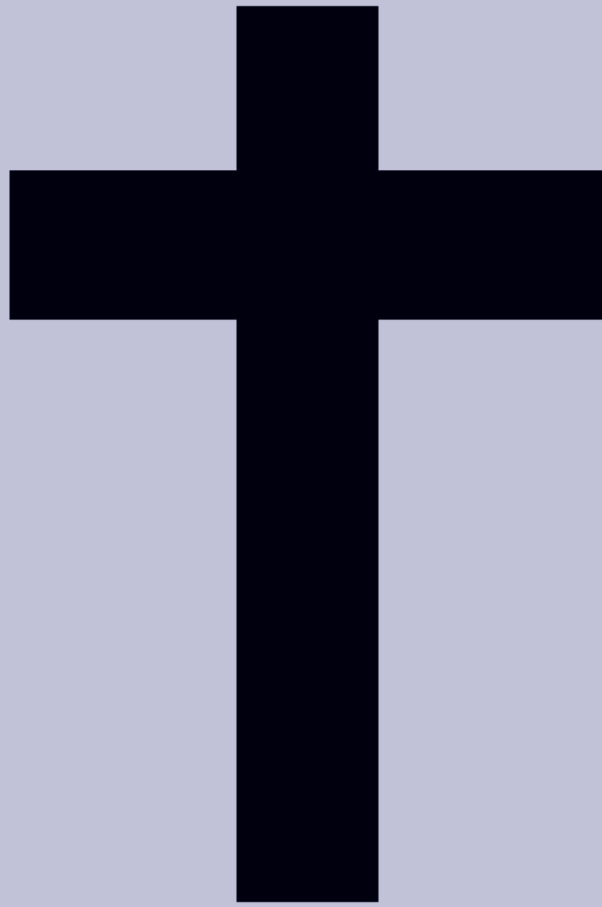

Bibeli Gusunon Gari

The Holy Bible in the Baatonum language of Benin, also
called the Bariba language

Bibeli Gusunɔn Gari

The Holy Bible in the Baatonum language of Benin, also called the Bariba language

copyright © 2013 SIM

Language: Bariba (Baatonum)

Translation by: SIM International

Bariba, Bibeli Gusunɔn Gari

This translation, published by the UEEB/SIM au Benin, was published in 1996.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at SIM, BP 15, Parakou, Benin.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 4 Mar 2019 from source files dated 27 Nov 2018

00601790-b883-5da1-83f2-d05a7fa289a8

Contents

Torubu	1
Yaribu	53
Sāarun Wooda	96
Gbaburu	126
Sōsiru	167
Yosue	205
Kparobu	229
Rutu	255
Samueli I	259
Samueli II	293
Sinambu I	324
Sinambu II	358
Bandun Gari I	392
Bandun Gari II	425
Esidarasi	462
Nēemi	473
Esitē	490
Yoobu	498
Womusu	546
Mōnnu	657
Waasu kowo	684
Womu Duro	692
Esai	700
Yeremi	799
Swī	882
Esekieli	892
Danieli	943
Osee	959
Yoeli	974
Amōsu	980
Abudiasi	992
Yonasi	994
Misee	997
Nahumu	1006
Habakuku	1010
Sofoni	1015
Asee	1020
Sakari	1022
Malasi	1036
Mateu	1039
Maaku	1079
Luku	1105
Yohanu	1146
Gārobun Kookoosu	1176
Romu	1212
Korinti I	1228
Korinti II	1243
Galati	1253
Efesu	1259
Filipi	1265
Kolose	1269

Tesalonika I	1273
Tesalonika II	1277
Timote I	1279
Timote II	1284
Titu	1288
Filemō	1291
Heberu	1293
Yakōbu	1306
Piē I	1310
Piē II	1315
Yohanu I	1318
Yohanu II	1322
Yohanu III	1323
Yudu	1324
Kāsiru	1326

HANDUNIAN TORUBU

Bibelin tire gbiikira ba sokumɔ Handunian Torubu. Tera ta sun sɔ̄sɔ̄simɔ nge mɛ ba ka handunia ka tɔnu taka kua, ka nge mɛ durum ka wahala ya ka torua handunia sɔ̄. Tera ta maa sun Isireliban sikadoban gari sɔ̄mɔ. Sikado ben gbiikoowa Aburhamu wi u yīsiru yara win naanɛ dokebun sɔ̄ ka win mɛm nɔ̄ɔbun sɔ̄. Tera ta maa sun win bii Isakin gari sɔ̄mɔ ka sere maa win debubu Yakɔbu wi u bibu wɔkura yiru mara.

Bibu wɔkura yiru yen turo u kua nenem. Win yīsira Yosefu. Wiya u win tundo ka win maabu ka win wɔnɔbu faaba kua Egibitiɔ gɔ̄ɔrun saa sɔ̄.

Tire ten kpunaa

1. Handunian torubu, wiru 1n di sere wiru 11.
2. Aburhamun gari, wiru 12n di sere wiru 25:18.
3. Isakin gari, wiru 25:19n di sere wiru 26:35.
4. Yakɔbun gari, wiru 27n di sere wiru 36.
5. Yosefun gari, wiru 37n di sere wiru 50.

GĀANU KPURON TORE

Nge mɛ Gusunɔ u ka handunia taka kua

¹ Sanam mɛ Gusunɔ u handunia torua, u wɔllu ka tem taka kua.

² Tem daa wɔawa bitam. Gāanu kun wāa mɛ sɔ̄. Mɛn temɔ wɔru bɔkɔwa ga wāa mi, ma yam wɔkura gu wukiri. Ma nim mu terie tem mɛn wɔllu gia. Nim mɛn wɔllɔwa Gusunɔn Hunde ra n bellimɔ. ³ Yera Gusunɔ u nɛɛ, yam bururam mu kooro. Ye u gerua mɛ, ma mu kooro. ⁴ Ma yam bururam mɛ, mu nùn wěre. Saa yera u mu wunana ka yam wɔkuru. ⁵ Ma u yam bururam soka sɔ̄ sɔ̄, yam wɔkuru maa wɔkuru. Ma sɔ̄ sɔ̄ ge ka wɔku te, n swīina ma n kua tɔ̄ gbiikiru.

⁶ Ma Gusunɔ u nɛɛ, gāanu nu terio wɔllɔ nge gɔna kpa mu n nim bɔnu s̄a.

⁷ Ye u gerua mɛ, ma wom mu teria mu nim mɛ bɔnu kua. Sukum wāa nim wɔllɔ, sukum maa wāa temɔ. ⁸ Ma u gāa ni soka wɔllu. Saa ye u yeba mɔ, sɔ̄ sɔ̄ ka wɔkuru n swīina ma n kua t̄ru yiruse.

⁹ Ma Gusunɔ u nɛɛ, nim mɛ mu wāa wom dirum temɔ mu subenu koowo kpa tem gbebum mu tera.

Ye u gerua mɛ, ma n kooro. ¹⁰ Ma u tem gbebum mɛ soka tem, ma u maa nim sube nin baatere soka nim wɔku. Ma n nùn wěre.

¹¹ Yera u nɛɛ, tem mu gāa dabinu kp̄iyo, ka yaka si su ko n binu marumɔ ka dāa binugii bwese bweseka ni nu nin bweseru mɔ nin marum sɔ̄.

Ye u gerua mɛ, ma n kooro. ¹² Tem mu gāa dabinu kp̄ia, ka yaka bwese bweseka si su binu marumɔ, ka dāa binugii bwese bweseka ni nu bweseru mɔ nin marum sɔ̄. Ma n nùn wěre. ¹³ Ye u yeba mɔ, sɔ̄ sɔ̄ ka wɔkuru n swīina ma n kua t̄ru itase.

¹⁴ Ma Gusunɔ u nɛɛ, fitilanu nu kooro wom dirum sɔ̄ kpa nu sɔ̄ sɔ̄ ka wɔkuru wunana, kpa nu n sɔ̄sɔ̄simɔ saa ye wɔsu ka t̄ɔ̄ bakanu koo tore. ¹⁵ Kpa nu n s̄a fitilanu wom dirum sɔ̄ nu ka tem yam bururasia.

Ye u gerua mɛ, ma n kooro. ¹⁶ U fitila bakanu yiru kua, niya sɔ̄ ka suru. U maa kperi kua. U sɔ̄ kuawa u n ka bandu dii sɔ̄ sɔ̄, ma u suru kua u n ka bandu dii wɔkuru. ¹⁷ Ma u ni kpuro doke wɔllɔ nu n ka tem yam bururasie, ¹⁸ kpa nu n s̄a sɔ̄ sɔ̄ ka wɔkurun sunɔ, kpa nu n yam bururam ka yam wɔkuru wunanɛ. Ma n nùn wěre. ¹⁹ Saa ye u yeba mɔ, sɔ̄ sɔ̄ ka wɔkuru n swīina ma n kua t̄ru nnese.

²⁰ Ma Gusunɔ u nɛɛ, nim mu de hunde koniba dabi dabinu nu kooro mɛ sɔ̄, kpa gunɔsu su n yɔ̄mɔ wom dirum sɔ̄.

²¹ Yera u swěe beke taka kua ka yɛɛ kpuro yi yi s̄imɔ yi yiba nim mɛ sɔ̄ bwese bweseka. U maa gunɔsu kua bwese bweseka. Ma n nùn wěre.

²² Yen biru u yi domaru kua u nɛɛ, yi kɔwaro yi dabilia yi yibu nim wɔ̄kun nim sɔɔ kpa gunɔsu su dabilia handunia sɔɔ.

²³ Saa ye u yeba mɔ̄, sɔɔ sɔɔ ka wɔ̄kuru n swiina ma n kua tɔ̄ru nɔɔbuse.

²⁴ Ma Gusunɔ u nɛɛ, yɛɛ bwese bweseka yi maruro tem sɔɔ. Yiya kpaaku yɛɛ ka gbeeku yɛɛ ka yɛɛ yi yi ra kabiri, yi kpuro bwese bweseka.

Ye u gerua mɛ, ma n kooa. ²⁵ U gbeeku yɛɛ kua bwese bweseka ka kpaaku yɛɛ ka yɛɛ yi yi ra kabiri. Ma n nùn wɛre.

²⁶ Yen biru Gusunɔ u nɛɛ, kon tɔnu taka ko u n sãa nen weenasii mam mam, kpa u n sãa ye na taka kua kpuron wirugii. Yeya tem kpuro ka swɛɛ ka gunɔsu ka kpaaku yɛɛ ka yɛɛ yi yi ra kabiri temɔ kpuro.

²⁷ Ye u gerua mɛ,

ma u tɔnu taka kua

u ka nùn weene mam mam.

U bu kuawa durɔ ka kurɔ.

²⁸ Ma u bu domaru kua u nɛɛ, i maruro i dabilia i handunia yibu ya n sãa bɛɛgia kpa i n yɛɛ kpuro nɔma sikerene. Yiya swɛɛ ka gunɔsu ka yɛɛ yi yi sɔ̄imɔ temɔ kpuro.

²⁹ U maa nɛɛ, wee ye i ko n da di. Yeya yakɔ bweseru baatere tem sɔɔ kpuro te ta ra binu ma, ka dãa binugiru baatere te ta ten bweseru mɔ ten marum sɔɔ. ³⁰ Ma u maa handunian yɛɛ kpuro yi yi hunde mɔ yi sɔ̄imɔ temɔ ka gunɔsu kpuro sɔ̄owa u nɛɛ, na bɛɛ yakɔ beku baagere wɛ i n da di.

Ye u gerua mɛ, ma n kooa. ³¹ Yera u mɛera kpuro ye u kua, ma n nùn wɛre gem gem. Saa ye u yeba mɔ̄, sɔɔ sɔɔ ka wɔ̄kuru n swiina ma n kua tɔ̄ru nɔɔba tiase.

2

¹ Nge mɛya Gusunɔ u ka wɔ̄llu ka tem ka kpuro ye ya wãa sɔɔ taka kua u wiru go. ² Tɔ̄ru nɔɔba tiase sɔ̄ra u win sɔma ye u kua kpuro wiru go ma u wɛra tɔ̄ru nɔɔba yiruse. ³ Ma u nɔɔba yiruse te yi nenem win sɔ̄, u tu domaru kua yèn sɔ̄ te sɔ̄ra u wɛra ye u kpuro taka kua u kpa.

Gusunɔ u tɔnu doke gbaa te ba sokumɔ Edenio

⁴ Sanam mɛ Yinni Gusunɔ u wɔ̄llu ka tem taka kua, ⁵ dãru gara kun gina kpia tem sɔɔ, yakasu gasu kun maa kpia domi Yinni Gusunɔ kun gina gura nɛɛsie sanam mɛ. Tɔnu maa sari wi u koo tem mɛ wuku. ⁶ Adama kakoru garu ta ra se tem di tu tem mɛ nikererasia kpuro.

⁷ Yen biruwa Yinni Gusunɔ u tɔnu mɔma ka tem u nùn wãarun wom wɛsie win wɛrɔ, ma tɔnu kua waso. ⁸ Ma Yinni Gusunɔ u gbaaru kua Edenio sɔ̄o yari yerun bera, ma u tɔnu wi u kua mi sua u doke sɔɔ. ⁹ Ma u dãa bwese bweseka kpiisia te sɔɔ, ni nu waabu wã ka ni nu dim do, ka sere dãa tèn binu nu koo tɔnu wãaru wɛ, ka maa tèn binu nu koo tɔnu gea ka kɔsa giasia. Dãnu yiru ye, nu wãawa gbaa ten suunu sɔɔ.

¹⁰ Daarua gara wãa gbaa te sɔɔ, te ta tu nike nikeru sãa. Min diya ta yara ma ta keri kua nɛɛ. ¹¹ Gbiikaan yisira Pisoni. Yeya ya tem mɛ ba mɔ Hafila sikerene. ¹² Tem mɛ sɔ̄ra wura gea wãa. Turare nubu durorugia maa wãa mi, ka kpee gobiginu. ¹³ Kera yirusen yisira maa Gihoni. Yeya ya tem mɛ ba mɔ Kusi sikerene. ¹⁴ Kera itasewa maa Tigiri. Yeya ya kokumɔ tem mɛ ba mɔ Asirin sɔ̄o yari yeru gia. Kera nɛɛsewa maa Efarati.

¹⁵ Ye Yinni Gusunɔ u gbaa te sɔ̄ru kua u kpa Edenio, yera u tɔnu wi sua u doke sɔɔ u ka tu wuku kpa u n tu kɔsu. ¹⁶ Ma u nùn wooda yeni wɛ u nɛɛ, kaa kpĩ a gbaa ten dãnu kpuron binu di. ¹⁷ Adama dãa tèn binu nu koo tɔnu gea ka kɔsa giasia, a ku ra ten binu di, domi dɔma te a nu di, kaa gbiwa.

¹⁸⁻²⁰ Ka tema Yinni Gusunɔ u gbeeku yɛɛ kpuro kua ka gunɔsu kpuro, ma u ka ye kpuro na tɔnu win mi, u ka wa mɛ u koo ye yisuru kɛ. Ma tɔnu wi, u yaa sabenu kpuro ka gunɔsu ka gbeeku yɛɛ kpuro yisa kã. Yisi te tɔnu wi, u maa yaa baayere kã teya ba ka ye sokumɔ. Adama ye kpuro sɔɔ, sari ye ya ka nùn weene ye ya koo nùn somi. Yen sɔ̄na Yinni Gusunɔ u nɛɛ, n ñ wã tɔnu u n wãa wi turo. Kon nùn goo kua u n sãa nge wi, wi u koo nùn somi.

²¹ Yera Yinni Gusunɔ u tɔnu wi dom mɔn bakaru kpɛɛ u dweeya. Ma u win yɛsan kuku teeru wuna ma u yɛsa ye kɔrua ka yaa baasi. ²² Ma u tɔn kurɔ taka kua ka tɔn durɔn kuku te, te u wuna. Ma u ka nɔn na tɔn durɔ win mi. ²³ Yera durɔ wi, u nɛɛ, wee tɛ, wini u wasi mɔ nge nɛgii mam mam.

Ba koo nɔn sokuwa tɔn kurɔ,
domi tɔn durɔn min diya u yara.

²⁴ Yen sɔna durɔ u koo win tundo ka win mɛro deri kpa wi ka win kurɔ ba n maninɛ,
kpa be yiru kpuro bu ko wasi tee.

²⁵ Saa ye sɔɔ, durɔ wi ka win kurɔ terera ba wɔa. Sekura kun maa ben goo mɔ.

Gusunɔ u win taka kooru kpuro bɔrusi

3

¹ N deema waa ya bwisi bo gbeeku ye kpuro sɔɔ yi Yinni Gusunɔ u taka kua. Yera ya na kurɔ win mi, ya nɔn bikia ya nɛɛ, ka gem Gusunɔ u nɛɛ, i ku gbaa tenin dɔa binu kpuro di?

² Ma kurɔ wi, u ye wisa u nɛɛ, sa ra gbaa ten dɔa binu di ni, ³ ma n kun mɔ te ta wɔa suunu sɔɔ. Tera u nɛɛ, su ku mam ten binu baba su sere di su ku ka gbin sɔ.

⁴ Yera waa ye, ya kurɔ wi wisa ya nɛɛ, i n gbimɔ pai! ⁵ Domi Gusunɔ u yɛ dɔma te i ten binu di, bɛɛn nɔni koo wukiarawa kpa i n sɔa nge win tii, i n gea ka kɔsa yɛ.

⁶ Ma kurɔ wi, u wa dɔa te, ta ka dii dobu weenɛ ta waabu wɔ, ta koo maa kpɛ tu nɔn ko bwisigii. Ma u ten bii ni sɔra u di. U maa win durɔ wɛ ka wi ba wɔasinɛ, ma wi, u maa di. ⁷ Yera be yiru kpuron nɔni wukiara ba gia ma terera ba wɔa. Ma ba da ba dɔa te ba mɔ figien wuru bakasu bura ba swɛena ba ka tii gandi.

⁸ Ye ba Yinni Gusunɔn nɔɔ nua u bɔsu gbaa te sɔɔ yoka, yera ba da ba nɔn kukue gbaa ten dɔnun suunu sɔɔ. ⁹ Adama Yinni Gusunɔ u durɔ wi soka u nɛɛ, mana a wɔa.

¹⁰ Durɔ wi, u wisa u nɛɛ, ye na wunen nɔɔ nua gbaaru sɔɔ, bɛrum man mwa domi terera na wɔa, ma na kukua.

¹¹ Gusunɔ u nɛɛ, wara nun sɔɔwa ma terera a wɔa. Nge a dɔa ten binu diwa te na nɛɛ, a ku di.

¹² Durɔ wi, u nɛɛ, kurɔ wi a man wɛ u n ka man wɔa wiya man dɔa ten binu wɛ ma na di.

¹³ Ma Yinni Gusunɔ u kurɔ wi bikia u nɛɛ, mban sɔna a kua mɛ.
Ma u wisa u nɛɛ, waa ya man kɔkura na ka di.

¹⁴ Yinni Gusunɔ u waa ye sɔɔwa u nɛɛ, yɛn sɔ a kua mɛ, a kua bɔrura n ye kpuro kere.

Wunen nukura kaa n da ka kabiri.

Tema kaa n da di

sere ka wunen wɔarun nɔɔ.

¹⁵ Na kon maa yibere teeru doke

wunɛ ka kurɔ win baa sɔɔ,

ka maa wunen bweseru ka win bweserun baa sɔɔ.

Win bweserun goo u koo nun wiru kɔra,

kaa maa win naa tokuru mɛera ko.

¹⁶ Yera u maa kurɔ wi sɔɔwa u nɛɛ,

kon wunen guran wahala sosi.

Kaa n da mawa ka nɔni swɔaru.

Wunen kɔru kpuro ta ko n wɔawa wunen durɔ sɔɔ,

wiya ko n maa sɔa wunen wirugii.

¹⁷⁻¹⁹ U maa durɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, yɛn sɔ a wunen kurɔn gari wura, ma a dɔa ten binu di te na nɛɛ, a ku di,

na tem bɔrusi wunen sɔ.

Sɔkunu ka awiia mu koo nun kpaiya,

wunen wɔaru kpuro sɔɔ,

nɔwiawa kaa n da ko

kpa a wɛnya a sere wunen dɔanu wa gberɔ.

Yen biru kaa gbi

kpa bu nun sike temə,
domi tema na ka nun kua.
Kaa maa wura a ko tem mε.

²⁰ Ma Adamu u win kurə yīsiru kã Efa, domi wiya u sãa tɔmbu kpuron mero. ²¹ Ma Yinni Gusunə u Adamu ka win kurə yaa gɔnan yabenu kua u bu sebusia.

²² Ma Yinni Gusunə u nεε, wee tɔnu wi, u kua nge mε na sãa, u gea ka kɔsa gia. Tɛ na ñ kon de u dãa bii ni nu koo nùn wãaru wɛ sari u di u n ka wãa ka baadomma.

²³ Yera u nùn gira Edenin gbaa ten min di u da u tem wuku mε u ka nùn mɔma. ²⁴ Nge meya u ka Adamu gira ma u wɔllun kɔsobu doke Edenin gbaa ten kɔnnɔwə, ge ga wãa sɔɔ yari yerun bera gia. Ba takobi neni ba ye fiamə ma ya ballimə sɔɔ sɔɔ nge dɔɔ yara, ba ka dãa tɛn binu nu koo tɔnu wãaru wɛ kɔsu.

Kaeni ka Abeli

4

¹ Yen biru Adamu ka win kurə Efa ba menna ma Efa u gura sua u Kaeni mara. Ma u nεε, ka Yinni Gusunən somira na tɔnu taka kua.

² Ma u maa gura sua u Abeli, Kaenin wɔnə mara.

Abeli wiya u ra yãanu kpare, Kaeni maa kua gbee wuko. ³ Sɔɔ mɛerun biru, Kaeni u ka win kɛru na Yinni Gusunən mi, te ta sãa win gberun dīanu. ⁴ Ma Abeli maa ka wigiru na te u gɔsa saa win yaa sabenun bii gbiikinun di ni nu bɔru. Yinni Gusunə u ka Abeli nɔni geu mɛera ma u win kɛru mwa. ⁵ Adama u ñ ka Kaeni nɔnu geu mɛera, u ñ maa win kɛru mwe. Ma Kaeni u mɔru bara sere win wuswaa burisina. ⁶ Yera Yinni Gusunə u Kaeni bikia u nεε, mban sɔna a mɔru bare, mban sɔna wunen wuswaa burisine. ⁷ Geema, à n gea mɔ, wunen bwɛra ko n kpī. Ñ n maa kɔsan na a mɔ, durum ya kpī wunen dii kɔnnɔwə nge yaa gɔba ya nun mara. Adama a de a ye kamia.

⁸ Sɔɔ teeru Kaeni u win wɔnə Abeli sɔɔwa u nεε, su da gberə.

Sanam mε ba wãa mi, yera u win wɔnə wi sɛre u go.

⁹ Ma Yinni Gusunə u da Kaenin mi, u nùn bikia u nεε, mana wunen wɔnə Abeli u wãa. U wisa u nεε, na yɛ ro? Nena na nen wɔnən kɔso?

¹⁰ Ma Yinni Gusunə u kram nεε, mba a kua mi. Wunen wɔnən yem mε mu yari temə, mu nen laakari seeye. ¹¹ Tɛ kaa ko bɔruro n kere tem mε a dera mu wunen wɔnə win yem nɔra. ¹² À n tem mε wuka, mu ñ maa nun dīanu kuamme sãa sãa. Kaa n sãawa kpiko ka yaayaare kowo handunia sɔɔ.

¹³ Yera Kaeni u Yinni Gusunə sɔɔwa u nεε, wee, a man sɛyasia mɔ bi bu man kere. ¹⁴ A man gire gisə tem men di. Na dɔɔ na n kukua mi n toma wunen min di, kpa na n sãa kpiko na n yaayaare mɔ handunia sɔɔ. Wi u man wa kpuro, kpa u man go.

¹⁵ Adama Yinni Gusunə u nùn sɔɔwa u nεε, aawo, n ñ mε. Goo ù n nun go, kon yɛro mɔru kɔsiawa tia tian nɔn nɔɔba yiru.

Ma u Kaeni yīreru koosi, wi u nùn wa u ku ka nùn gon sɔ. ¹⁶ Ma Kaeni u doona n toma Yinni Gusunən min di, u da u sina Edenin sɔɔ yari yerun bera gia, Nɔduə. Yīsi ten tubusiana yaayaaren tem.

Kaenin bibun bweseru

¹⁷ Yen biru Kaeni ka win kurə ba menna ma kurə wi, u gura sua u Enəku mara. Ma Kaeni u wuu gagu bana u gu soka Enəku nge win biin yīsiru. ¹⁸ Enəku wi, u Iradi mara, Iradi maa Mehuyaeli mara. Mehuyaeli u Metusaeli mara ma Metusaeli u Lemeki mara.

¹⁹ Lemeki wi, u kurəbu yiru sua. Turon yīsira Ada, turogira maa Sila. ²⁰ Ada u Yabali mara. Wiya u sãa be ba wãa kunə ba yaa sabenu kparamən baaba. ²¹ Win wɔnən yīsira Yubali. Wiya maa sãa be ba ra mɔrəkunu ka guunu so kpuron baaba. ²² Sila wi maa, u Tubali Kaeni mara wi u ra dendi yãnu kpuro seku ye n sãa sisu ka sii gandu. Win sesun yīsira Naama.

²³ Yera Lemeki u win kurəbu sɔɔwa u nεε, i man swaa dakio, bεε nen kurəbu, Ada ka Sila.

Na tǎnu go bɛɛn sɔ̄
yɛ̄n sɔ̄ u man mɛɛra kua.

²⁴ Bǎ n wi u Kaɛni go mǎru kǎsia nǎn nǎɔba yiru,
ba koo nɛ Lemɛki mǎru kǎsia
nǎn wata ka wǎkura nǎɔbu ka yiru.

²⁵ Adamu ka win kurǎ Efa ba mɛnna kpam, ma Efa u gura sua u bii tǎn durǎ mara u nǎn yǎsiru kǎ Seti. U nɛɛ, domi Yinni Gusunǎ u kpam man bii tǎn durǎ kǎ u kua Abɛlin kǎsire, wi Kaɛni u go.

²⁶ Setin tii, u bii tǎn durǎ mara ma u nǎn yǎsiru kǎ Enǎsi. Sanam mɛ sǎɔra tǎmba Yinni Gusunǎ sǎaru torua.

Adamun bibun bweseru

5

¹ Wee nge mɛ ba Adamun bweserun yǎsa yorua. Dǎma te Gusunǎ u tǎn durǎ ka tǎn kurǎ taka kua u bu kuawa win weenasibu. ² U bu soka tǎmbu ma u bu domaru kua.

³ Ye Adamu u kua wǎɔ wunaa teeru ka wǎkuru (130) u bii tǎn durǎ mara wi u ka nǎn weene mam mam. Ma u nǎn yǎsiru kǎ Seti. ⁴ Setin marubun biru Adamu wi, u bii tǎn durǎbu ka tǎn kurǎbu marumǎ sere n ka kua wǎɔ nɛnɛ (800). ⁵ U kuawa wǎɔ nɛnɛ ka wunaa teeru ka wǎkuru (930) ma u kpuna u gu.

⁶ Ye Seti u kua wǎɔ wunǎbu ka nǎɔbu (105), yera u Enǎsi mara. ⁷ Enǎsin marubun biru, Seti wi, u bii tǎn durǎbu ka tǎn kurǎbu marumǎ sere n ka kua wǎɔ nɛnɛ ka nǎɔba yiru (807). ⁸ U kuawa wǎɔ nɛnɛ ka wunǎbu ka wǎkura yiru (912) ma u kpuna u gu.

⁹ Ye Enǎsi u kua wǎɔ wɛnɛ ka wǎkuru, yera u Kenani mara. ¹⁰ Kenanin marubun biru Enǎsi wi, u bii tǎn durǎbu ka tǎn kurǎbu marumǎ sere n ka kua wǎɔ nɛnɛ ka wǎkura nǎɔbu (815). ¹¹ U kuawa wǎɔ nɛnɛ ka wunǎbu ka nǎɔbu (905) ma u kpuna u gu.

¹² Ye Kenani u kua wǎɔ wata ka wǎkuru, yera u Mahalalɛɛli mara. ¹³ Mahalalɛɛlin marubun biru Kenani wi, u bii tǎn durǎbu ka tǎn kurǎbu marumǎ sere n ka kua wǎɔ nɛnɛ ka weeru (840). ¹⁴ U kuawa wǎɔ nɛnɛ ka wunǎbu ka wǎkuru (910) ma u kpuna u gu.

¹⁵ Ye Mahalalɛɛli u kua wǎɔ wata ka nǎɔbu, yera u Yerɛdi mara. ¹⁶ Yerɛdin marubun biru Mahalalɛɛli wi, u bii tǎn durǎbu ka tǎn kurǎbu marumǎ sere n ka kua wǎɔ nɛnɛ ka tɛna (830). ¹⁷ U kuawa wǎɔ nɛnɛ ka wɛnɛ ka wǎkura nǎɔbu (895) ma u kpuna u gu.

¹⁸ Ye Yerɛdi u kua wǎɔ wunaa wata ka yiru (162), yera u Enǎku mara. ¹⁹ Enǎkun marubun biru Yerɛdi wi, u bii tǎn durǎbu ka tǎn kurǎbu marumǎ sere n ka kua wǎɔ nɛnɛ (800). ²⁰ U kuawa wǎɔ nɛnɛ ka wunaa wata ka yiru (962) ma u kpuna u gu.

²¹ Ye Enǎku u kua wǎɔ wata ka nǎɔbu, yera u Mɛtusela mara. ²² Mɛtuselan marubun biru Enǎku wi, u ka Gusunǎ swǎina. U bii tǎn durǎbu ka tǎn kurǎbu marumǎ sere n ka kua wǎɔ gooba wunǎbu (300). ²³ U kuawa wǎɔ gooba wunǎbu ka wata ka nǎɔbu (365). ²⁴ U ka Gusunǎ swǎina, yen biru u doona wǎllǎ, domi Gusunǎ u nǎn suawa wasiru.

²⁵ Ye Mɛtusela u kua wǎɔ wunaa wɛnɛ ka nǎɔba yiru (187), yera u Lemɛki mara. ²⁶ Lemɛkin marubun biru Mɛtusela wi, u bii tǎn durǎbu ka tǎn kurǎbu marumǎ sere n ka kua wǎɔ nata ka wunaa wɛnɛ ka yiru (782). ²⁷ U kuawa wǎɔ nɛnɛ ka wunaa wata ka nǎɔba nɛ (969) ma u kpuna u gu.

²⁸ Ye Lemɛki u kua wǎɔ wunaa wɛnɛ ka yiru (182), u bii tǎn durǎ mara. ²⁹ Ma u nǎn yǎsiru kǎ Nǎwɛ, u nɛɛ, winiwa koo sun somi bɛsɛn wasiraru ka bɛsɛn sǎm sɛ̄sǎgia sǎɔ ye sa mǎ yɛ̄n sɔ̄ Yinni Gusunǎ u tem bǎrusi.

³⁰ Nǎwɛn marubun biru Lemɛki wi, u maa bii tǎn durǎbu ka tǎn kurǎbu marumǎ sere n ka kua wǎɔ nɛɛra wunǎbu ka wɛnɛ ka wǎkura nǎɔbu (595). ³¹ U kuawa wǎɔ nata ka wunaa wata ka wǎkura nǎɔbu ka yiru (777) ma u kpuna u gu.

³² Ye Nǎwɛ u kua wǎɔ nɛɛra wunǎbu (500), yera u Sɛmu ka Kamu ka Yafeti mara.

Tǎmbun daa kǎsa

6

¹ Sanam me tamba kawarabu torua handunia sɔɔ ma ba bii tɔn kurɔbu marumɔ,
² Wollun tɔmbu * gaba na ba wa ma tɔmbun bii tɔn kurɔbu ba wã ma ba tii kurɔbu
 gɔsia. ³⁻⁴ Ma ba ka bu menna ba bibu mara. Bii beya ba kua durɔ gbebunu handunia sɔɔ,
 ni nu raa yĩsiru yara yellu. Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, nɛn hunde kun ko n wãa tɔmbu sɔɔ
 ka baadommaɔ domi ba sãawa be ba koo gbi. Ka me, kon de ba n gina wãa wɔɔ wunaa
 teeru.

⁵ Domi u wa tɔmbun daa kɔsa kpɛã handunia sɔɔ. Ben gɔrun bwisikunu nu ra n wãawa
 kɔsa sɔɔ baadomma. ⁶ Ma win gɔru ga sankira yɛn sɔ u tɔmbu taka kua handuniaɔ. Ya
 nùn dua too sere win nukurɔ. ⁷ Ma u nɛɛ, wi, u koo kpuro kpeerasiawa handunia sɔɔn
 di, saa tɔnun min di n ka girari yeyɔ yi yi ra sɔ ka yi yi ra kabiri ka gunɔsu. Domi win
 nukura sankira yɛn sɔ u yeba kpuro taka kua.

Ye Gusunɔ u Nɔwe yiire

⁸ Adama Gusunɔ u ka Nɔwe nɔnu geu mɛera ⁹⁻¹⁰ domi u win woodaba mem nɔɔwa. U
 ñ taare mɔ win waati ye sɔɔ, ma u ka Gusunɔ swiina. Bii tɔn durɔbu itawa u mara. Ben
 yĩsa wee, Semu ka Kamu ka Yafeti.

¹¹ Saa ye sɔɔ, handunian kɔsa kpɛã Gusunɔn wuswaaɔ ma ya gɔba banda. ¹² Yera
 u handunia mɛerima u wa yen kɔsa kpɛã domi hunde koni baayere ya yen daa sanku.
¹³ Ma u Nɔwe sɔɔwa u nɛɛ, na gɔru doke n hunde koniba kpuro kpeerasia, domi ba dera
 handunian gɔba banda. Kon bu kpeerasia, be ka tem sannu. ¹⁴ Adama wunɛ Nɔwe, a
 tii kpakoro bakaru kuo ka dãa damgia, ta n dii sɔsu mɔ, kpa a tu dãa fiifinu tɛeni ten
 sɔɔwɔ ka tɔɔwɔ. ¹⁵ Ameniwa kaa tu koosina. A de ten dɛɛbu bu n sãa gɔm soonu gooba
 wunɔbu (300) kpa ten yasum mu n sãa gɔm soonu weeraakuru, kpa ten gunum mu n sãa
 gɔm soonu tena. ¹⁶ A de ta n kpɛru mɔ wollɔ. Kpɛ te sɔɔ, kpa a fenenti ko yen dɛɛbu ka
 yasum mu n sãa gɔm soo teeru. Kpa a kɔnnɔ yaba ten yɛsɔɔ, a kenutiru doke. A de ta n
 sãa gidambisa ita. ¹⁷ Wee, kon de nim yibu bakaru tu na tem sɔɔ, tu hunde koni baayere
 kpeerasia handunia sɔɔ. Ye ya wãa tem sɔɔ kpuro ya koo gbiwa. ¹⁸ Adama wuna kon
 wure n ka nɛn arukawani bɔke. Kaa du kpakoro te sɔɔ, wunɛ ka wunen kurɔ ka wunen
 bibu ka ben kurɔbu sannu. ¹⁹ Hunde koni baayere, yen yiruwa kaa maa duusia dwaa
 ka nia kpakoro te sɔɔ ka wunɛ sannu. ²⁰ Gunɔsu ka yɛɛ yi yi ra kabiri, ye kpuron bwese
 bweseka sɔɔ, yiru yiruwa ya koo na wunen mi, a ka ye faaba ko. ²¹ A maa dĩa ni ba ra di
 kpuro mennɔ a yi kpa nu ko wunɛ ka yɛɛ yin dīanu.

²² Ma Nɔwe u kua kpuro ye Gusunɔ u nùn yiire.

Nɔwe u yɔɔwa u dua kpakoro te sɔɔ

7

¹ Yen biruwa Yinni Gusunɔ u Nɔwe sɔɔwa u nɛɛ, wuna na wa a man mem nɔɔwamme
 saa yenin tɔmbu sɔɔ. Yen sɔ, i duo kpakoro te sɔɔ, wunɛ ka wunen yenugibu kpuro. ² Kpa
 a ka yɛɛ yi kaa ka yãkuru ko du yiru yirun wasi nɔɔba yiru dwaa ka nia, ka maa yɛɛ yi
 yi tien yiru yiru dwaa ka nia, ³ ka maa gunɔsu yiru yirun wasi nɔɔba yiru dɔɔ ka niu su
 ka wa su bweseru tiara handunia sɔɔ. ⁴ Domi sɔɔ nɔɔba yirun biru kon de gura yu nɛ sɔɔ
 sɔɔ weeru ka wɔkuru weeru kpa n hunde koni baayere kam koosia ye na taka kua.

⁵ Ma Nɔwe u kua kpuro ye Yinni Gusunɔ u nùn yiire.

Handunia gira ya nim diira

⁶ Sanam me nim yibu bakara tunuma, Nɔwe u mɔwa wɔɔ nata (600). ⁷ Ma u dua
 kpakoro te sɔɔ ka win kurɔ ka win bibu ka ben kurɔbu bu ka wa bu nim yibu baka te
 suuri. ⁸ Yɛɛ yi ba koo ka yãkuru ko ka yi yi tie ka gunɔsu ka yɛɛ kpuro yi yi kabirimɔ
 temɔ, ⁹ yen baayere ya dua kpakoro te sɔɔ yiru yiru dwaa ka nia ka Nɔwe sannu nge me
 Gusunɔ u nùn sɔɔwa. ¹⁰ Sɔɔ nɔɔba yirun biru nim yibu baka te, ta tunuma tem sɔɔ.

* 6:2 wollun tɔmbu - Ka Heberum ba yorua, Gusunɔn bii tɔn durɔbu. Gaba tamaa yen
 tubusiana wollun tɔmbu. Gaba maa tamaa ba sãa Setin bweseru. Gaba maa tamaa ba
 sãawa sina bibu.

¹¹ Nōwen wǎo natasen suru yirusen sǎo wǎkura nǎobu ka yiruse sǎo, yera n sǎare nge ba wǎru bǎkǎ kǎria ma nim mu kurama ka dam tem di, ma gura nēmǎ nge wǎlla gǎera. ¹² Gura ye, ya nawa tem sǎo sǎo sǎo weeru ka wǎkuru weeru. ¹³ Tǎo te sǎara Nōwe dua kpakoro te sǎo, wi ka win kurǎ ka win bibu ita be, Semu ka Kamu ka Yafeti, ka maa ben kurǎbu ita, ¹⁴ be ka gbeeku yēē ka yaa sabenu ka yēē yi yi ra kabiri ka gunǎsu ka sere ye ya kasa mǎ, ye kpuro bwese bweseka. ¹⁵⁻¹⁶ Hunde koni baayere kpuro gesi, ya duawa ka Nōwe sannu goo ge sǎo yiru yiru dwaa ka nia, nge mē Gusunǎ u Nōwe sǎowa. Ma Yinni Gusunǎ u nǎn kenusi.

¹⁷⁻¹⁸ Gura nēmǎ ma nim mu kpǎamǎ tem sǎo sere sǎo weeru, mu teriamǎ mu kpakoro te yīiya ma ta seewa tem di ta gerua mēn wǎllǎ. ¹⁹ Ma mu kpǎamǎ mu sosimǎ sere mu guu bakanu kpuro mwē tem sǎo. ²⁰ Mu kparam gunia guunun wǎllun di sere gǎm soonu wǎkura nǎobu. ²¹ Ma hunde koni baayere handunia sǎo ya gu, saa tǎmbu sere ka yaa sabenu ka gbeeku yēē ka gunǎsu ka ye ya kabirimǎ temǎ kpuro. ²² Ye ya wǎsiamǎ tem dira sǎo kpuro gesi ya guwa. ²³ Hunde koniba kpuro handuniaǎ ba kam kuawa, saa tǎnu sere yēē naasu nnegii ka yi yi ra kabiri ka gunǎsu. Kpurowa n kam kua, ma n kun mǎ Nōwe turo ka sere win tǎmbu ka yēē yi yi wǎa kpakoro te sǎo.

Nim bakam mē, mu gbera

²⁴ Ma nim mē, mu terie handunia sǎo sǎo wunaa weeru ka wǎkuru.

8

¹ Adama Gusunǎ kun Nōwe duari ka gbeeku yēē kpuro ka yaa sabe ni kpuro yi yi ka nǎn wǎa kpakoro te sǎo. Ma u dera woo ga kua tem sǎo ma nim mē, mu kaaram torua. ² Nim mē mu kuramǎ tem di mu yǎra, wǎlla maa kenua, gura yǎra. ³ Nim mu doonamǎ fiiko fiiko. Sǎo wunaa weeru ka wǎkurun biru ma mu kaara. ⁴ Suru nǎoba yirusen sǎo wǎkura nǎobu ka yiruse sǎo, yera kpakoro te, ta da ta yǎra guu te ba mǎ Araratin wǎllǎ. ⁵ Nim mu kaaramǎ sere n ka kua suru wǎkuruse. Suru win tǎo gbiikiru sǎara guunun wii wǎlla tera.

⁶ Ye n maa kua sǎo weeru, ma Nōwe u kpakoro ten fēnenti wukia. ⁷ U gbanamgbaaru yǎsu ta n ka yaayaare mǎ ta n daamǎ ta n wuramamǎ sere nim mu ka gbera temǎ. ⁸ Yen biru u totobereru yǎsu u ka wa nim mǎ n kaara temǎ. ⁹ Adama totoberē te, ta ñ ayeru wa mi ta koo sura. Ma ta wura win mi, kpakoro te sǎo, yēn sǎo nim gina tie tem sǎo kpuro. Ma Nōwe u nǎmu demia u tu mwa u doke kpakororu sǎo. ¹⁰ U maa mara n kua sǎo nǎoba yiru u sere maa totoberē te yǎsu. ¹¹ Ta wurama win mi yoka ta dǎa wuru beku nǎo beri. Ma Nōwe u gia ma nim mu kaarawa temǎ. ¹² Ma u maa mara sǎo nǎoba yiru, u kparam totoberē te yǎsu. Ta ñ maa wuramē win mi.

¹³ Yen dǎma tera n kua Nōwen wǎo nata ka tiasen (601) suru gbiikoon tǎo gbiikiru. Ma u kpakoro te kpēya u deema wee, nim mu kpa tem mu gberama. ¹⁴ Ye n kua suru yirusen sǎo yēnda nǎobu ka yiru, yera u deema wee, tem mu gbera mam mam.

¹⁵ Yera Gusunǎ u Nōwe sǎowa u nēē, ¹⁶ i yario kpakororun di wune ka wunen kurǎ ka wunen bibu ka ben kurǎbu. ¹⁷ I ka yēē bwese bweseka kpuro yario saa gunǎsu sere yēē naasu nnegii ka yēē yi yi ra kabiri temǎ, kpa yi marura yi dabia kpa yi teria temǎ.

¹⁸ Ma Nōwe u yara wi ka win kurǎ ka win bibu ka ben kurǎbu. ¹⁹ Ma yēē yi yi naasu nne mǎ kpuro ka yi yi ra kabiri ka gunǎsu kpuro, yaa baayere gesi ye ya wǎa temǎ kpurowa ya yara goon di, baayere ka yen bweseru.

²⁰ Saa yera Nōwe u yǎku yeru bana mi u koo Yinni Gusunǎ sǎ. Ma u yēē ka gunǎsu gǎsa bweseru baatere sǎo te ba ra ka yǎkuru ko. Ma u ka yǎku dǎo mwaararginu kua yǎku yee ten wǎllǎ. ²¹ Ma Yinni Gusunǎ u yǎku ni mwa ma u tii sǎowa u nēē, na ñ kon maa tem bǎrusi tǎnun sǎ. Domi tǎnun gǎrun bwisikunu sǎawa kǎsunu saa win birun di. Na ñ maa hunde koniba kpuro kpeerasiamǎ nge mē na kua.

²² Sere dunia yu ka kpe,
duurubu ka gǎebun saa
ka wooru ka yam susurun saa

ka sãõ sãreru ka wuburun saa,
ka sere maa sãõ sãõ ka wãkuru,
yen gaa kun kpeemã.

Arukawani ye Gusunã u ka Nãwε bøkua

9

¹ Yen biru Gusunã u Nãwε ka win bibu domaru kua u nεε, i maruro i dabia kpa i yibu tem sãõ. ² Handunian yaa baayere ka gunã baagere ka ye ya kabirimã temã ka swãa baayere nim wãku sãõ ya ko n bεen berum mã, domi na bεε ye kpuro nãmu sãndia. ³ Ye ya sãimã ya wasi kpuro, ya ko n sãawa bεen dãanu nge mε na raa bεε dãa binu ka yaka bii wε, mεya na maa bεε ye kpuro wεemã. ⁴ Adama i ku yaa tem ka yen yem sannu, i kun ye sake, domi yen yema mu dera ya wãa. ⁵ I n maa yε ma hunde koni baayere ye ya tãnu go, kon ye win yem kãsire bikia.

⁶ Wi u tãnun yem yari,
tãnuwa koo maa yεron yem yari,
domi na tãnu taka kuawa nen weenasii.

⁷ Adama i n maruramã i n dabiamã kpa i teria tem sãõ.

⁸ Gusunã u kparam Nãwε ka win bibu sãõwa u nεε, ⁹ wee, na wure na ka bεε nen arukawani bøkumã ka bεen bwese te ta koo marura bεen min di, ¹⁰ ka sere hunde koni baayere ye ya ka bεε wãa, saa gunãsu sere yaa sabenu ka gbeeku yεε yi yi ka bεε yara kpakoro ten di kpuro gesi. ¹¹ Arukawani yera, nim yiburu ta ñ maa hunde koniba kpuro kam koosiamã, mεya ta ñ maa handunia kpeesiamã. ¹² Arukawani ye na wure na bøkumã ka bεε ka hunde koni baayere sere ka baadommaã, yen yãreru wee. ¹³ Tera guru waa ye na dokemã wãllã. ¹⁴ Nã n guru winu doke wãllã, guru waa ye, ya koo sãõsira ni sãõ, ¹⁵ kpa n nen arukawani yaaya ye na ka bεε bøkua ka hunde koni baayere, kpa nim mu ku maa yibu mu sere baayere kam koosia ye ya wasi. ¹⁶ Guru waa ye, ya koo sãõsira guru wiru sãõ. Nã n ye mεera kpa n arukawani nãru sarigia ye yaaya ye ya wãa nε Gusunã ka hunde koni baayeren baa sãõ. ¹⁷ Nen arukawani yen yãrera mi.

Nãwε ka win bibun gari

¹⁸ Nãwen bibu ita be ba raa dua kpakoro te sãõ ba yara, bera Semu ka Kamu ka Yafeti. Kamu sãawa Kananin tundo. ¹⁹ Be ita beya ba sãa Nãwen bibu. Ben min diya handuniagiba teriara kpuro.

²⁰ Sanam mεya Nãwε u wukubu torua u dãa bii ni ba m̀ resεm duura. ²¹ Sãõ teeru u nin tam nãra ya nùn goomã, ma u da win kurã u kpuna tereru. ²² Ye Kamu Kananin tundo u win baan tere te wa u da tãwã u win mãã ka wãnã, Semu ka Yafeti sãõwa. ²³ Yera ba na ba kumbooro sua ba sãndi ben senã ba ka birum birum sãa ba ben tondon tereru wukiri. Ba ñ tu wa yèn sã ba ben wuswaa sãiyε. ²⁴ Sanam mε Nãwen tam mu kpalla, yera u nua ye win bii yiruse u nùn kua. ²⁵ Ma u nεε,
kam koorewa Kanani.

U koo kowa win maabu ka win wãnãbun yoo.

²⁶ U maa nεε,
bu Gusunã siaro wi u sãa Semun Yinni.
Wiya u koo Kanani ko Semun yoo,

²⁷ kpa u maa Yafeti dukia sosia,
u de wi ka Semu ba n wãa sannu,
kpa Kanani u ko ben yoo.

²⁸ Nim yibu baka ten biru Nãwε u kua wãõ gooba wunãbu ka weeraakuru (350). ²⁹ Win wãõ kpuro ga kuawa nεnε ka wunaa weeru ka wãkuru (950) ma u kpuna u gu.

10

Nãwen bibun bweseru
(*I* maa mεerio Bandun Gari I, 1:5-23)

¹ Nōwen bibu Semu ka Kamu ka Yafeti ben bweseru wee. Be ita kpuro ba bibu mara nim yibu baka ten biru.

² Be Yafeti u mara be wee, Gomεε ka Magōgu ka Madai ka Yafani ka Tubali ka Meseki ka Tirasi. ³ Ma Gomεε u seewa u maa Asikenasi ka Rifati ka Togaama mara. ⁴ Yafaniwa u maa Elisa ka Taasisi ka Kitimu ka Dodanimu mara. ⁵ Yafetin bwese tera ta da ta sina nim wōkun bōkuō ka tem burenō. Miya ba marura ma ben baawure u da u sina yam tem ka win bwese kera, ba ben barum gerumō.

⁶ Be ba maa s̄a Kamun bibu, be wee, Kusi ka Misiraimu ka Puti ka Kanani. ⁷ Kusi u seewa ma u Saba ka Hafila ka Sabuta mara ka Raema ka Sabuteka. Raema u maa seewa u Seba ka Dedani mara. ⁸ Kusi u maa bii mara wi ba sokumō Nimurodu. Wiya u gbia u kua wōrugō damgii handunia s̄ō. ⁹ Yinni Gusunō u dera u kua taaso geon tii tii. Yen s̄ona ba ra mōndu garu ko bu nεε, Yinni Gusunō u nun ko taaso geo nge Nimurodu. ¹⁰ Nimurodu wi, u gina gbia u bandu di Babeliō ka Erekiō ka Akadiō ka Kalineō Sinean temō. ¹¹ Tem min diya u yara u da Asirin temō. Ma u wuu sini bana si ba mō Ninifu ka Rehobōtuhiro ka Kalasi, ¹² ka maa Reseni, Ninifu ka Kalasin baa s̄ō. Wuu si kpuro su kuawa wuu bōkō teu.

¹³ Misiraimu wiya u Ludiba mara ka Ananiba ka Lehabuba ka Nafituba ¹⁴ ka Paturusigibu ka Kafitorigibu ka Kasulugibu m̄n di Filisitiban bwesera yarima.

¹⁵ Kanani u maa Sidoni mara. Wiya u s̄a win bii gbiikoo. Ma u maa Heti mara. ¹⁶ Win bibun gaba ba kua Yebusiba ka Amōreba ka Girigasiba ¹⁷ ka Hefiba ka Aakiba ka Siniba ¹⁸ ka maa Aafadiba ka Semarigibu ka Hamatiba. Yen biru Kananin bwese keru yi, yi yarina. ¹⁹ Yi da da Sidoniō, Geran bera gia sere ka Gasāō ka maa Sodomuō ka Gomōra gia ka Adima ka Seboimuō n ka girari Lesāō. ²⁰ Beya ba s̄a Kamun bibu. Ma ben baawure u da u sina yam tem ka win bwese kera, ba ben barum gerumō.

²¹ Be ba maa s̄a Semu, Yafetin mōn bibun bweseru beya Heberuba. ²² Ben ȳsa wee, Elamu ka Asuri ka Aapasadi ka Ludi ka Aramu. ²³ Ma Aramu u seewa u maa Usi ka Uli mara ka Getεε ka Masi. ²⁴ Aapasadi u maa Sela mara. Ma Sela u maa Heberu mara. ²⁵ Ma Heberu u bii tōn durōbu yiru mara. Turowa ba sokumō Pelegi, yēn s̄ō win waati s̄ōra duniagiba tem bōnu kua. Win wōnōn ȳsira maa Yokutani. ²⁶ Ma Yokutani wi, u maa Alimōdadi mara ka Selefū ka Hasamafeti ka Yeraa ²⁷ ka Hadoramu ka Usali ka Dikila ²⁸ ka Obali ka Abimaeli ka Saba ²⁹ ka Ofiri ka Hafila ka Yobabu. Be kpurowa ba s̄a Yokutanin bibu. ³⁰ Ba sinawa saa Mesan di sere ka guu te ta w̄a s̄ō yari yeru gia te ba mō Sefaa. ³¹ Be ba s̄a Semun bibu bera mi. Ma ben baawure u da u sina yam tem ka win bwese kera, ba ben barum gerumō.

³² Nge mε Nōwen bibun bweserun keru yi s̄a ka sere maa tem mi ba da ba w̄a w̄a ka barum mε kera baayere ya ra gere, mēya mi. Ben min diya handunian bweseru baatere ta yara nim yibu baka ten biru.

Ba gidambisa bana Babeliō

11

¹ N deema yellu handunia kpuro s̄ō, barum tema ba ra gere mam mam. ² Ma ba seewa ba doona saa s̄ō yari yerun di ba batuma deema Sinean temō ma ba sin yeru kua mi. ³ Yera ba geruna ba nεε, too, i de su biriki mura su ye w̄ō yu gbera.

Ma ba ka biriki ye bana kua yēn s̄ō ba ñ kpenu mō. Ma ba kōntaa kua ben simaa. ⁴ Ba kpan nεε, i de su wuu sw̄ii kpa su gidambisa bani yēn wii kpiira koo wōllu girari, kpa su ȳsiru yari kpa su ku yarina handunia kpuro s̄ō.

⁵ Yera Yinni Gusunō u sarama u ka wuu ge ka gidambisa ye mēeri ye tōmba banimo mi. ⁶ Ma u nεε, be wee, ba s̄a bwese teeru ba maa barum tem gerumō ma ba bwisika bu yeni ko. Saa tēn di gāanu kun bu yinarimō bu ka ko ye ba bwisika kpuro. ⁷ Yen s̄ō, kon sara n da n ben barum burisina kpa bu ku maa nōsina.

⁸ Yera Yinni Gusunō u bu yarinasia n toma min di, ba wuu gen bana deri ba da ba pusa tem kpuro s̄ō. ⁹ Yen s̄ona ba wuu ge soka Babeli, domi miya Yinni Gusunō u barum burisina. Min diya u maa tōmbu kpuro yarinasia ba pusa handunia kpuro s̄ō.

Semun bibun bweseru n ka Aburamu girari

¹⁰ Semun bibun bweseru wee. Nim yibu baka ten biru n kua wɔɔ yiru yera u Aapasadi mara. N deema saa ye sɔɔra u mɔ wɔɔ wunɔbu (100). ¹¹ Aapasadin marubun biru Semu u maa bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ nɛera wunɔbu (500).

¹² Ye Aapasadi u kua wɔɔ tɛna ka nɔɔbu ma u Sela mara. ¹³ Selan marubun biru Aapasadi u maa bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ nɛeru ka ita (403).

¹⁴ Ye Sela u kua wɔɔ tɛna ma u Heberu mara. ¹⁵ Heberun marubun biru Sela u maa bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ nɛeru ka ita (403).

¹⁶ Heberu u kua wɔɔ tɛna ka nɛɛ ma u Pelegi mara. ¹⁷ Pelegin marubun biru Heberu u maa bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ nɛeru ka tɛna (430).

¹⁸ Pelegi u kua wɔɔ tɛna ma u Rehu mara. ¹⁹ Rehun marubun biru Pelegi u maa bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ goobu ka nɔɔba nɛɛ (209).

²⁰ Rehu u kua wɔɔ tɛna ka yiru ma u Serugu mara. ²¹ Serugun marubun biru Rehu u maa bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ goobu ka nɔɔba yiru (207).

²² Ye Serugu u kua wɔɔ tɛna ma u Nakori mara. ²³ Nakorin marubun biru Serugu u maa bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ goobu (200).

²⁴ Ye Nakori u kua wɔɔ tɛna tia sari ma u Tera mara. ²⁵ Teran marubun biru Nakori u maa bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ wunaa teeru tia sari (119).

²⁶ Tera u kua wɔɔ wata ka wɔkuru ma u Aburamu ka Nakori ka Harani mara.

²⁷ Teran bibun bweseru wee. Tera u Aburamu mara ka Nakori ka Harani. Ma Harani u seewa u Lɔtu mara. ²⁸ Harani wi, u gu ben wuu Uru sɔɔ, Kaladen temɔ mi ba nɔn mara, win tundo Tera u sɔ. ²⁹ Aburamu ka Nakori ba kurɔbu sua. Aburamun kurɔn yɔsira Saarai, Nakorigiin yɔsira maa Milika. Wi ka Yisika ba sɔawa Haranin bibu. ³⁰ Saarai u sɔawa wɔro, u n bii mara.

³¹ Yen biru Tera u win bii Aburamu sua ka Saarai Aburamun kurɔ ka Lɔtu Haranin bii, ba seewa ba yara sannu Urun di Kaladen temɔ ba dɔɔ Kananin temɔ. Ye ba tura wuu ge ba mɔ Karaniɔ ma ba sina mi. ³² Ye Tera u kua wɔɔ goobu ka nɔɔbu (205) ma u kpuna u gu Harani mi.

ABURAHAMU

Gusunɔ u Aburamu gɔsa nenem

12

¹ Yen biruwa Yinni Gusunɔ u Aburamu sɔɔwa u nɛɛ, a seewo wunen tem di a wunen wuu deri ka wunen tondon yenu a da tem gam mi kon nun sɔɔsi. ² Wunen min diya kon de bwese bakarar tu yari. Kon nun domaru kua kpa wunen yɔsiru tu kpɛa kpa a ko domarun nuuru. ³ Baawure wi u nun domaru kua, kon maa yɛro domaru kua. Wi u maa nun bɔrusi, kon yɛro bɔrusi. Wunen min diya handunian tɔmbu kpuro ba koo domaru wa.

⁴ Yera Aburamu u swaa wɔri nge mɛ Yinni Gusunɔ u nɔn sɔɔwa ma ba da sannu ka Lɔtu. Sanam mɛ ba yara Haranin di, Aburamu u mɔwa wɔɔ wata ka wɔkura nɔɔbu. ⁵ U win kurɔ Saarai sua ka Lɔtu win wɔnɔn bii ka ben arumani ye ba mɔ kpuro ka sɔm kowo be ba wa Haraniɔ. Be kpurowa ba swaa wɔri ma ba tura Kananin temɔ.

Aburamu u Egibiti da saa Kananin di

⁶ Ye ba tura mi, ma Aburamu u tem mɛ bukiana sere u ka tura Sikemuɔ mi dɔa sɔɔ ga wɔa ge ba mɔ Mɔre. Kananiba maa wɔa tem mɛ sɔɔ, saa ye.

⁷ Sɔɔ teeru yera Yinni Gusunɔ u Aburamu kure u nɛɛ, wunen bibun bwesera kon tem mɛ wɛ.

Ma u yɔku yeru bana u ka Yinni Gusunɔ sɔ wi u nɔn kure mi. ⁸ Yen biruwa u seewa min di u da guuru garun bera gia Betelin sɔɔ yari yerɔ u win dii bekuruginu gira. U Beteli mɛera sɔɔ kpee yeru gia, Ayi maa sɔɔ yari yerɔ. Miya u maa yɔku yeru bana u Yinni Gusunɔ sɔwa. ⁹ Ma u maa seewa u win sanum wɔri u dɔɔ sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia Negebuɔ.

¹⁰ Ye Aburamu u tura mi, yera gɔɔra tunuma tem me sɔɔ. Ma u seewa u da Egibitin temɔ u sina mi, domi gɔɔ te, ta kpɛa win tem mi. ¹¹ Sanam me ba Egibitin tem turuku kua, Aburamu u win kurɔ Saarai sɔɔwa u nee, wee wune kurɔ burɔwa. ¹² Egibitigibu bā n nun wa ba koo nee, a sāa nen kurɔ kpa bu man go bu nun deri. ¹³ Na nun kanamɔ, a nee, wune nen sesuwa kpa bu ku man wahala ko wunen sɔ, kpa a wa a nen wiru dwe.

¹⁴ Ye ba tura Egibitiɔ, Egibitigiba wa ma kurɔ wi, u wā gem gem. ¹⁵ Egibiti sunɔn bwāaba nūn wa ma ba na ba sunɔ kurɔ win buram gari saaria, ma sunɔ u dera ba ka nūn na win mi. ¹⁶ Ma u Aburamu gea kua gem gem kurɔ win sɔ. U nūn yāanu kā ka nee ka ketekunu ka keteku merobu ka yooyoosu ka yoo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu. ¹⁷ Adama Yinni Gusunɔ u sunɔ wi ka win yenugibu kpuro wahala baka doke Saarai, Aburamun kurɔn sɔ. ¹⁸ Yera u Aburamu soka u nee, mban sɔna a man kua me. Mban sɔna a n man sɔɔwa ma wunen kurɔwa. ¹⁹ Ma a nee, wunen sesuwa, a dera na nūn sua kurɔ. Tɛ wunen kurɔ wee, a nūn suo a ka doona.

²⁰ Ma u wooda wɛ bu de u doona ka win kurɔ ka win ye u mɔ kpuro.

13

¹ Ma Aburamu u seewa Egibitin di u wura Negebu gia wi ka win kurɔ ka ye u mɔ kpuro ka Lotu sannu.

Aburamu ka Lotu ba karana

² Aburamu u sāawa dukiagii. U yaa sabenu mɔ ka sii geesu ka wura. ³ Ma u sanum so Negebun di u da Beteli gia u tura mi u raa win dii bekuruginu gira Beteli ka Ayin baa sɔɔ. ⁴ Miya u Yinni Gusunɔ sāwa mi u raa yāku yeru bana.

⁵ N deema Lotu u maa yāanu mɔ ka nee ka dii bekuruginu u ka Aburamu swii. ⁶ Ben arumani ye, ya kpā sere yam mi ba wāa mu n tura ba n ka wāa mi sannu. ⁷ Yen sɔna sannɔ ga dua Aburamun kparobu ka Lotugibun suunu sɔɔ. N deema Kananiba ka Feresiba ba wāa tem me sɔɔ sanam me. ⁸ Yera Aburamu u Lotu sɔɔwa u nee, na nun kanamɔ, a ku de sikirinɔ ga n wāa ne ka wunen suunu sɔɔ, n kun me nen kparobu ka wunegibun suunu sɔɔ. Domi bese dusina. ⁹ A n tem waamɔ kpuro wunen wuswaa? A de su kabana. A n da nɔm dwarɔ, kon da nɔm geuɔ, n n maa nɔm geu gian na a da, kon da nɔm dwarɔ.

¹⁰ Ma Lotu u nɔni seeya u Yuudenin daarun bera mɛera sere n ka da wuu ge ba mɔ Soari. U wa tem mu gea sāa mu nika nikeru mɔ nge gbaa te Yinni Gusunɔ u kua Edeniɔ, n kun me Egibitin tem. N deema Yinni Gusunɔ kun gina Sodomu ka Gomɔra kpeerasie. ¹¹ Yera Lotu u Yuudenin wɔwa ye kpuro tii gɔsia ma u da sɔɔ yari yeru gia. Meya n kua ba ka karana. ¹² Aburamu u sina Kananin temɔ, Lotu u maa da u sina wɔwa yen wusun bɔkuɔ ma u ka win dii bekuruginu susimɔ sere ka Sodomuɔ. ¹³ Sodomugibu wee, tɔn kɔsoba. Ba sāawa durumgibu mam mam Gusunɔn wuswaaɔ.

¹⁴ Ye Lotu ka Aburamu ba karana ba kpa, yera Yinni Gusunɔ u Aburamu sɔɔwa u nee, a nɔni seeyo kpa a sɔɔ yari yeru ka duu yeru mɛeri n toma ka sɔɔ yɛsi yɛsika. ¹⁵ Domi tem me a waamɔ mi kpuro, wune ka wunen bibun bwesera kon mu wɛ ka baadommaɔ. ¹⁶ Kon wunen bibun bweseru dabiasia nge yanim. Wi u koo kpī u yanim gari wiya u koo maa kpī u wunen bibun bweseru gari. ¹⁷ A seewo a tem me bɔsu kpa a men kpāaru wa nge me mu ne. Domi wuna kon mu wɛ.

¹⁸ Ma Aburamu u win dii bekuruginu kporenu kua u da u sina Manden sɔɔwɔ, wuu ge ba mɔ Heboronin bɔkuɔ. Ma u yāku yeru bana u ka Yinni Gusunɔ sā mi.

Aburamu u Lotu wɔra

14

¹ Sanam me Amurafeli u sāa Sinean sunɔ, ma Ariɔku sāa Elasan sunɔ, ma Kedolamee sāa Elamun sunɔ, ma Tideali sāa Goyimun sunɔ, ² sanam meya sinam be, ba tabu kua ka Bera, Sodomun sunɔ, ka Birisa, Gomɔran sunɔ, ka Sineabu, Adiman sunɔ, ka Semebeɛ, Seboimun sunɔ, ka Belan sunɔ ye ba maa sokumɔ Soari. ³ Beni kpurowa ba menna nim wɔku bɔruguu ge ba maa sokumɔ Sidimu, gen wɔwaaɔ. ⁴ N deema wɔɔ wɔkura yiruwa

ba Kedolameε yoru diiya, adama wɔ̄ wɔ̄kura itase sɔ̄ ba seewa ba ka tii yina. ⁵ Yera wɔ̄ wɔ̄kura nnese, Kedolameε ka sinam be ba wāa ka wi, ba tabu da ma ba Refaba tabu di Asiterɔtu Kaanaimuɔ, ma ba Susiba tabu di Hamuɔ, ma ba Emiba tabu di Safe Kiriataimɔ. ⁶ Ba maa Horiba tabu di ben guu te ba mɔ̄ Seiriɔ sere Paranin sɔ̄wɔ ge ga wāa gɔ̄burun bera. ⁷ Yen biru ba gɔ̄sirama ba da Eni Misipatiɔ, ye ba maa sokumɔ̄ Kadesi. Miya ba Amalekiba tabu wɔ̄ri ba kamia ben tem kpuro sɔ̄ ka Amɔ̄reba be ba tɛrie Hasasɔ̄ntamaaɔ. ⁸ Yera Sodomun sunɔ̄ seewa ka Gomɔ̄ran sunɔ̄ ka Adiman sunɔ̄ ka Seboimun sunɔ̄ ka Belan sunɔ̄ ye ba maa sokumɔ̄ Soari, ba da ba ka sinam be tabu yinna Sidimun wɔ̄wɔa. ⁹ Sinam beya Kedolameε, Elamun sunɔ̄, ka Tideali, Goyimun sunɔ̄, ka Amurafeli, Sinean sunɔ̄, ka Ariɔku, Elasan sunɔ̄. Sinambu nne be, ba ka nɔ̄ɔbu be tabu mɔ̄. ¹⁰ Sidimun wɔ̄wa miya kɔ̄ntaan wɔ̄rusu wāa nge dɔ̄kɔ̄ba. Yera Sodomun sunɔ̄ ka Gomɔ̄ran sunɔ̄ ba duki sua ba da ba wɔ̄riki si sɔ̄. Be ba tie ba maa duki doona guunu gia. ¹¹ Be ba bu tabu di, ba Sodomu ka Gomɔ̄raqibun dukia gura ka ben dīanu kpuro ba ka doona. ¹² Ba maa Aburamun wɔ̄nɔ̄n bii Lɔtu mwa wi u wāa Sodomuɔ̄ ka win dukia kpuro ba ka doona.

¹³ Yera durɔ̄ goo wi u kpikuru sua Sodomun di u na u Aburamu, Heberu wi sɔ̄wɔa. N deema Aburamu u sɔ̄ Manden sɔ̄wɔ̄. Mande sāawa Amɔ̄ren bweseru, Esikoli ka Anɛɛn wɔ̄nɔ̄, be ba arukawani bɔ̄kua ka Aburamu. ¹⁴ Ye Aburamu u nua ma ba win wɔ̄nɔ̄n bii yoru mwa, yera u win sɔ̄m kowo wɔ̄rugɔ̄ba gɔ̄sa gooba wunɔ̄bu ka wɔ̄kura nɔ̄ɔbu ka ita (318) be ba mara win yɛnuɔ̄ u bu tabu yānu wɛ̄. Ma u ka sinam be naa gira sere Danuɔ̄. ¹⁵ Ma u win tɔ̄mbu bɔ̄nu kua u ka bu wɔ̄ri wɔ̄kuru, wi ka win sɔ̄m kowobu. U bu tabu di ma u bu naa swīi sere Kobaa, ye ya wāa Damasın sɔ̄ yɛsan nɔ̄m geu gia. ¹⁶ U dukia ye kpuro wɔ̄rama ma u win wɔ̄nɔ̄n bii Lɔtu wɔ̄rama ka win ye u mɔ̄ ka sere maa tɔ̄n be ba raa mwɛera ka ben kurɔ̄bu.

Aburamu u ka Mɛekisideki ka Sodomun sunɔ̄ yinna

¹⁷ Ye Aburamu u Kedolameε ka sinam be ba wāa ka wi tabu diima u wee, Sodomun sunɔ̄ u nɔ̄n sennɔ̄ da Safen wɔ̄wɔa ye ba maa sokumɔ̄ sunɔ̄n wɔ̄wa.

¹⁸ Ma Mɛekisideki, Salemun sunɔ̄ u ka pɛɛ na mi ka tam. Durɔ̄ wi sāawa Wɔ̄rukoon yāku kowo. ¹⁹ U Aburamu domaru kua u nɛɛ, Gusunɔ̄, wi, wi u kpuro kere, u maa wɔ̄llu ka tem taka kua, u koo nun domaru kua. ²⁰ Wigia siarabu domi u nun wunen wɛ̄rɔ̄bu nɔ̄mu beria.

Ma Aburamu u ye u waama kpuron wɔ̄kuru baateren wɔ̄llɔ̄ tia tia sua u Mɛekisideki wi wɛ̄.

²¹ Yen biru Sodomun sunɔ̄ u Aburamu sɔ̄wɔa u nɛɛ, a man tɔ̄mbu wɛ̄yɔ̄ kpa a dukia sua yu ko wunɛgia.

²² Aburamu u Sodomun sunɔ̄ wisa u nɛɛ, na nɔ̄mu sua wɔ̄llɔ̄ na bɔ̄rua ka Gusunɔ̄n yīsiru, wi, wi u kpuro kere u maa wɔ̄llu ka tem taka kua, ²³ ma na n̄ gāanu ganu suamɔ̄ ni nu sāa wunɛginu baa wɛ̄ɛ siira, baa bara wɛ̄ru kpa a ku ra ka nɛɛ, wuna a man kua dukiagii. Na n̄ gāanu ganu suamɔ̄, ²⁴ ma n̄ kun mɔ̄ ye nen aluwaasiba ba di. Adama a de Anɛɛ ka Esikoli ka Mande be ba ka man da bu ben bɔ̄nu sua.

Arukawani ye Gusunɔ̄ u ka Aburamu bɔ̄kua

15

¹ Yeniba kpuron biru Yinni Gusunɔ̄ u ka Aburamu gari kua kāsiru sɔ̄ u nɛɛ, Aburamu, a ku berum ko, nena na wunen tɛrɛru, wunen are ko n̄ kpā gem gem.

² Aburamu nɔ̄n wisa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ̄, mba kaa maa man wɛ̄. Wee na gɔ̄ dɔ̄ bii sari kpa Eliesɛɛ Damasigii u ko nen tubi dio. ³ Yɛn sɔ̄ a n̄ man bii kã, nen yoo Eliesɛɛ wi ba mara nen yenuɔ̄ wiya koo nen tubi di.

⁴ Yera Yinni Gusunɔ̄ u Aburamu sɔ̄wɔa u nɛɛ, n̄ n̄ wi, u koo ko wunen tubi dio. Wunen tii tiin biiwa u koo wunen tubi di.

⁵ Ma Gusunɔ̄ u ka nɔ̄n da tɔ̄wɔ̄ u nɛɛ, a wɔ̄llu mɛɛrio kpa a kperi gari, à n̄ kaa kpī. Nge meya wunen bwesera koo dabiru nera.

⁶Ma Aburamu u Yinni Gusunɔ naane kua. Yen sɔna Gusunɔ u nùn garisi gemgii. ⁷Ma u kpram nùn sɔɔwa u nɛɛ, nena na Yinni Gusunɔ, nɛ wi na nun yarama saa Urun di Kaladen temɔ kpa n ka nun tem meni wɛ.

⁸Adama u wisa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, amɔna ko na n ka yɛ ma tem meni mu koo ko negim.

⁹Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, a naa gbiiba wɔɔ itagia tama ka boo niu wɔɔ itagu, ka yãa kineru wɔɔ itagiru ka kparuko ka totoberɛ buu kpa a man ye goowa a yi.

¹⁰Yera Aburamu u yɛɛ yi kpuro menna u yi go u berana yiru u yin besi yi u karinasia, adama u n gunɔsu bere si. ¹¹Yaberekunu nu sarama yaa goo ni sɔɔ, ma Aburamu u nu gira.

¹²Ye sɔɔ duɔ, dom mɔn bakara Aburamu wɔri ma berum nùn mwa yam wɔku te sɔɔ.

¹³Yera Yinni Gusunɔ u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a n yɛ ma wunen bibun bwesera ta koo tem tukumɔ sina mi ba koo bu yoru diisia kpa bu bu nɔni sɔ sere wɔɔ nɛɛru (400). ¹⁴⁻¹⁶Adama kon tem men tɔmbu siri be ba koo bu yoo te diisia. Wɔɔ dabirun biru ba koo yari tem min di ka dukia baka kpa bu kpram gɔsirama mini, domi Amɔreban durum kun gina yiba n ka bu kpeerasia. Adama wunɛ kaa tɔkɔ kowa kɔɔ kɔɔ kpa a da a wunen baababa deema ka alafia.

¹⁷Ye sɔɔ kpa yam tɔra niki niki, yera Gusunɔ u kurama yaa besi yin kpoo kprooka sɔɔ. U sãa nge dɔɔ bokon wiisu ka dɔɔ yari. ¹⁸Nge mɛya u ka Aburamu arukawani bɔkua tɔɔ te sɔɔ u nɛɛ, wunen bwesera kon tem meni wɛ saa daa piibu ge ga wãa Egibitin tem nɔɔ bura yerun di sere daa baka ten mi, te ba mɔ Efarati. ¹⁹Tem mɛ, mu sãawa Keniban tem ka Kenisibagim ka Kadimɔnibagim ²⁰ka Hɛtibagim ka Feresibagim ka Refaban tem, ²¹ka Amɔreban tem ka Kananiban tem ka Girigasiban tem ka Yebusiban tem.

Agaa u Aburamu Isimɛeli marua

16

¹Aburamu ka win kurɔ Saara ba n bii mara. Wee Saara wi, u yoo tɔn kurɔ goo mɔ wi u sãa Egibitigii. Win yɔsira Agaa. ²Ma Saara u win durɔ sɔɔwa u nɛɛ, wee, Yinni Gusunɔ u man kua wɔro. Na nun kanamɔ, a ka nen yoo duo. Sɔrɔkudo kon bibu wa saa win min di.

M a Aburamu u win kurɔn gari wura. ³Saa ye sɔɔra Saara u win yoo Agaa wi sua u win durɔ kã kurɔ. N deema ba wɔɔ wɔkuru kua kɔ Kananin temɔ. ⁴Ma Aburamu u ka Agaa menna ma Agaa u gura sua. Ye u wa u gura mɔ, yera u win yinni Saara gendu wɔri. ⁵Ma Saara u Aburamu sɔɔwa u nɛɛ, nen wɔmburu tu wɔri wunɛ sɔɔ. Na nun nen yoo kã kurɔ, adama ye u wa ma u gura mɔ, yera u man gendu wɔri. Yinni Gusunɔwa koo sun siria nɛ ka wunɛ.

⁶Aburamu u Saara wisa u nɛɛ, wuna a wunen yoo mɔ, a ka nùn koowo nge mɛ a kɔ.

Saa yera u Agaa nɔni meni ma Agaa u duka sua win min di. ⁷Yinni Gusunɔn gɔrado * u nùn wa gɔburɔ bwia gaan bɔkuɔ Surin swaɔɔ. ⁸U nɛɛ, Agaa, Saara yoo, man diya a wee. Mana a dɔɔ.

Agaa u nɛɛ, na duka suɔwa nen yinni Saara min di.

⁹Ma gɔrado wi, u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a gɔsiro wunen yinnin mi, kpa a nùn wiru kpɔiya. ¹⁰Kon wunen bweseru dabiasia sere goo kun kpɛ u tu gari. ¹¹Wee a gura mɔ, kaa bii tɔn durɔ ma kpa a nùn yɔsira kɛ Isimɛeli. Domi Yinni Gusunɔ u wunen nɔɔ nua nɔni swãa te sɔɔ. ¹²Bii wi, u ko n sãawa nge ketɛku gbeeku. U ko n ka tɔmbu kpuro nɔɔ gɔmunu mɔ. Tɔmbu kpuro ba koo maa ka nùn nɔɔ gɔmunu ko. U ko n ka win dusibu tondinɛ.

¹³Ye Yinni Gusunɔ u ka Agaa gari yi kua u kpa, ma Agaa u nùn yɔsira kã u nɛɛ, wuna Yinni wi u waamɔ. Domi u tii bikia u nɛɛ, ka gem na Gusunɔ wa ka nɔni, ma na wãa na n gu? ¹⁴Yen sɔna ba dɔkɔ ye soka Gusunɔ u man waamɔ. Dɔkɔ ye, ya wãawa Kadɛsi ka Barɛdin baa sɔɔ.

* ^{16:7} Yinni Gusunɔn gɔrado - Isireliba ba ku ra kã bu Gusunɔn yɔsira sia. Yen sɔna u n bu kurema ba ra nɛɛ, Gusunɔn gɔradowa.

¹⁵ Yen biru Agaa u Aburamu bii tɔn durɔ marua, ma Aburamu u bii wi yĩsiru kã Isimeeli. ¹⁶ Aburamun wɔɔ ga sãawa wene ka nɔɔba tia sanam me ba Isimeeli mara.

Bango sãawa Gusunɔn arukawani yen yĩreru

17

¹ Ye Aburamu kua wɔɔ wunɔbu tia sari yera Yinni Gusunɔ u nɔn kure u nee, nena na Gusunɔ Dam kpurogii. A n siimɔ nen wuswaaɔ kpa a kun taare mɔ. ² Kon ka nun arukawani boke kpa n wunen bweseru dabiasia gem gem.

³ Yera Aburamu u yiira mii mii u wuswaa tem girari. Ma Gusunɔ u kpam ka nɔn gari kua u nee, ⁴ nen arukawani wee, ye na ka nun bɔkumɔ. Kon nun kowa bwese dabinun baaba. ⁵ Ba ñ koo maa nun soku Aburamu, ba koo nun sokuwa Aburahamu, ye ya gerumɔ bwese dabinun baaba. ⁶ Kon de wunen bibu bu marura bu sosi sere ba ñ garirɔ, kpa bwesenu ka sinambu bu kɔwara wunen min di. ⁷ Kon wure n ka bee nen arukawani bɔke, wune ka wunen bibu ka ben bweseru kpuro kpa na n sãa wunen Yinni ka wunen bweserun Yinni sere ka baadommaɔ. ⁸ Kpa n wune ka wunen bibun bweseru Kananin tem me wẽ, mɛ sɔɔ a wãa mi, a sɔru dimɔ. Me kpuro mu koo ko begim sere ka baadommaɔ kpa na n sãa ben Yinni.

⁹ Ma u kpam Aburahamu sɔɔwa u nee, i nen arukawani nenuɔ, wune ka wunen bibun bweseru. A ku de bu ye duari wunen bweserɔ. ¹⁰ Arukawani ye wee, ye na ka bee bɔkumɔ, ye i ko nene wune ka wunen bibun bweseru. I ko i tɔn durɔ baawure bango kua wi u wãa been suunu sɔɔ. ¹¹ Kpa ya n sãa arukawani yen yĩreru ye ya wãa ne ka been suunu sɔɔ. ¹² I n da bii tɔn durɔ baawure bango kue ù n sɔɔ nɔɔba ita tura. N ñ mɔ be ba mara been yenuɔ tɔna, ka maa be i ka gobi dwawa tɔn tukobun mi. ¹³ I ko be kpuro bango kuawa kpa nen arukawani yen yĩreru ta n wãa been wasi sɔɔ sere ka baadommaɔ. ¹⁴ Tɔn durɔ wi ba ñ bango kue, i ko i nɔn wunawa wigibun min di i go. Domi u nen arukawani sankã.

¹⁵ Gusunɔ u kpam Aburahamu sɔɔwa u nee, a ku maa wunen kurɔ soku Saara. Saaraawa kaa n da nɔn soku. ¹⁶ Kon nɔn domaru kua kpa u nun bii tɔn durɔ marua. Nen doma ten saabu bwese dabinu ka sinambu ba koo kɔwara win min di.

¹⁷ Yera Aburahamu u Gusunɔ yiira mii mii u siriru tem girari u yẽe ma u gerua win tii sɔɔ u nee, ba koo maa tɔnu wɔɔ wunɔbugii bii marua? Saaraa wi u kua wɔɔ wene ka wɔkuru mini, u koo bii ma? ¹⁸ Yera u Gusunɔ sɔɔwa u nee, a de Isimeelin sanu sanusu u nun wẽre kpa u nen tubi di.

¹⁹ Ma Gusunɔ u nee, aawo, wunen kurɔ Saaraawa koo nun bii tɔn durɔ marua kam kam, kpa a nɔn yĩsiru kẽ Isaki. Wiya kon wure n ka nen arukawani bɔke ye ya ñ kpeemɔ win bweserɔ. ²⁰ Meyã na wunen kanaru nua te a kua Isimeelin sɔ. Wee, kon maa nɔn domaru kua kpa u marura, win bibu bu dabia sere ba ñ garirɔ. U koo bibu wɔkura yiru ma, kpa bii be, bu ko bwese bakarun keru wɔkura yirun nuuru. ²¹ Adama nen arukawani ye, ya ko n wãawa Isakin mi, wi Saaraa koo nun marua gasɔku amadaare.

²² Ye Gusunɔ u ka Aburahamu gari kua u kpa, u nɔn deri u doona wɔllɔ. ²³ Yen biru Aburahamu u Isimeeli sua ka yobu kpuro be ba mara win yenuɔ ka be u ka gobi dwa, tɔn durɔ be ba wãa win yenuɔ kpuro gesi, ma u bu bango kua dɔma te, nge me Gusunɔ u nɔn sɔɔwa. ²⁴ Aburahamu u mɔwa wɔɔ wunɔbu tia sari sanam me u bango kua. ²⁵ Win bii Isimeeli u maa mɔwa wɔɔ wɔkura ita. ²⁶ Sɔɔ tee terã ba Aburahamu ka win bii Isimeeli bango kua. ²⁷ Tɔn durɔbu kpuro be ba mara win yenuɔ ka be u dwa tɔn tukobun mi, ba bu bango kuawa ka wi sannu.

Ba Aburahamu biin nɔɔ mwɛeru kua

18

¹ Sɔɔ teeru Yinni Gusunɔ u Aburahamu kure Manden sɔɔwɔ ye u sɔ win dii bekurugirun kɔnnɔwɔ sɔɔ sɔɔ gbãara. ² U nɔni seeya u mɛera. Wee tɔn durɔbu ita ba yɔ saruɔ. Ye u bu wa yera u seewa u duka da ben mi, u yiira ben wuswaaɔ. ³ Ma u ben tɔnwero sɔɔwa u nee, Yinni, à n wura, a yɔro, a ku man sarari a doona. ⁴ I de bu nim tama i ka been kɔri

kpakia kpa i wēra dāa saaru mini. ⁵ Kon da n dīanu tama fiiko kpa i di i ka dam wa. Yen biru kpa i sere swaa wəri i doona. Bēen naa te, ta bēere kua. Yen sō, i de i nen yaare di.

Ma ba nēē, a koowo nge mē a gerua.

⁶ Yera Aburahamu u gōsira ka sendaru win dii bekurugirō Saaraan mi. U nūn sōwa u nēē, a wasi suo a som sakakun nō ita sua a buri kpa a kiraru sōmē.

⁷ Ma Aburahamu u duka da win naa gōwō u naa kinē kpambu ge ga wā mwa u win sōm kowo turo wē. Ma u gu go u sawa fuuku. ⁸ Aburahamu u naa bogum sua ka bom ka yaa saara ye, u ka da u yi tōn ben wuswaa. Win tii u da u sina bee tia dāa ten saarō sanam mē ba dimō nge mē ben komaru. ⁹ Yera ba nūn bikia ba nēē, mana wunen kuro Saaraa u wāa.

Ma u nēē, u wāa dirō.

¹⁰ Ma ben turon min di Gusunō u nēē, gasōku amadaare kon wurama wunen mi. Saa ye sō, wee, wunen kurō Saaraa u koo bii tōn durō ma.

N deema Saaraa u yō u gari yi swaa daki dii kōnnōwō ge ga wā sō win biruō.

¹¹ Aburahamu ka Saaraa ba maa bukura gem gem. Saaraa kun sāa wi u koo bii ma.

¹² Ma u tii yēē u nēē, tē ye na tōkō kua na kpa, nen durōn tii maa tōkō kua, yera sa ko maa kpī su mennabun nuku dobu wa?

¹³ Ma Yinni Gusunō u Aburahamu sōwa u nēē, mban sōna Saaraa u yēē u nēē, u koo bii mawa mi ka gem? Wi, wi u tōkō kua u kpa? ¹⁴ Gāanu ganu wāa ni nu ka man sē? Nge mē na yi, suru nōba nnen biru kon wurama kpa Saaraa u bii tōn durō ma.

¹⁵ Ma Saaraa u siki u nēē, na n yēē. Domi berum nūn mwa.

Adama Yinni Gusunō u nēē, weesa, a yēē.

Aburahamu u Gusunō suuru kana Sodomun sō

¹⁶ Ma tōn be, ba seewa ba doonō. Ba wuswaa tii Sodomun bera gia. Ma Aburahamu u bu swaa yōra. ¹⁷ Yera Yinni Gusunō u nēē, ye kon ko, n weene n ye Aburahamu berua?

¹⁸ N n gāanun sō, Aburahamun bwesera koo kpēa kpa ta n dam mō. Win min diya handunian bwesenu kpuro nu koo domaru wa. ¹⁹ Domi wiya na gōsa u ka win bibu ka ben bweseru wooda wē bu nen swaa swii kpa ba n siimō dee dee ba n nen kīru mō, kpa n nen nō mweenu yibia ni na nūn kua.

²⁰ Ma u nēē, tōmbun weeweenu kpēa Sodomu ka Gomōragibun daa kōsan sō. Ben durum ya banda. ²¹ Yen sōna kon sara kpa n wa bā n mō ka gem nge mē na nōmō. N kun mē, kpa na n yē.

²² Tōn ben yiru ba ben swaa wəri ba doonō Sodomun bera gia. Adama Yinni Gusunō u gina yōra ka Aburahamu. ²³ Ma Aburahamu u nūn susi u nēē, ka gem kaa tōn geobu ka tōn kōsobu go sannu? ²⁴ Sōrōkudo tōn geobu weeraakuru ba ko n wāa wuu ge sō, be ba wunen kīru mō. N n man na, kaa maa bu gowa? A n wuu gen tōmbu suuru kuamme tōmbu weeraaku ten sō? ²⁵ N n weene a tōn geobu ka tōn kōsobu kpeerasia sannu kpa be kpuro bu are tee wa. Yen bwesera kun ka nun weene. Wune wi kaa handunia kpuro siri, a n kaa ko ye n wā?

²⁶ Ma Yinni Gusunō u nēē, nā n tōn geobu weeraakuru wa Sodomun nukuru sō, kon wuu ge kpuro suuru kua ben sō.

²⁷ Aburahamu u kpam gari sua u nēē, wee, na kāka na ka nen Yinni gari kua, nē wi na sāa tua ka torom dirum. ²⁸ Sōrōkudo tōnu weeraaku te sō, nōbu koo kaara. Nōbu yen sarirun sō kaa wuu ge kpeerasia?

Ma Yinni Gusunō u nēē, na n gu kpeeriamō nā n tōn geobu weeru ka nōbu wa ge sō.

²⁹ Aburahamu u kpam nūn sōwa u nēē, sōrōkudo tōn geobu weeruwa ba ko n wāa mi.

Ma Yinni Gusunō u nēē, kon wuu ge deri gen tōnu weeru yen sō.

³⁰ Aburahamu u nēē, a ku ka man wasira. Kon kpam gari gere. N n tōn geobu tenan na ya wāa mi maa ni?

Ma Yinni Gusunō u nēē, na n gu kam koosiamō nā n tena ye wa mi.

³¹ Ma Aburahamu u nɛɛ, Yinni, wee na kãka na ka nun gari m̀. Ñ n tɔn geobu yendun na ta maa wãa mi ni?

Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, na ñ gu kpeerasiamɔ nà n yen te wa.

³² Aburahamu u kram nɛɛ, a suuru koowo, nɔn tee teniwa kon gari gere. Baa ñ n wɔkurun na ta wãa mi ni?

Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, na ñ gu kpeerasiamɔ nà n wɔku te wa.

³³ Yen biru Yinni Gusunɔ u doona ye u ka Aburahamu gari kua u kpa. Aburahamu u maa gɔsira u da win yenuɔ.

Lɔtu u yara Sodomun di

19

¹ Tɔmbu yiru be ba raa Sodomun swaa wɔri ba tura mi yoka. N deema ba sãawa Gusunɔn gɔradoba. Wee, saa ye sɔɔ, Lɔtu u sɔ wuun gbãra kɔnnɔwɔ mi wuun wirugibu ba ra sinɛ. Ye u bu wa u seewa ² u bu sennɔ da u yiira ben wuswaaɔ u nɛɛ, i dam kooma nen yinnibu, i de su da nen yenuɔ i bɛɛn kɔri kpakia i kpuna mi. Bururu kpa i yellu se i bɛɛn swaa wɔri.

Ba nɛɛ, aawo, tɔɔwɔwa sa ko kpuna.

³ Adama Lɔtu u bu nɔɔ gɛɛ ba sere wura ba dua win yenuɔ. U tɔɔ baka dim kua ka pɛɛ ye ba kun seeyatia doke ma ba di.

⁴ Ba ñ gina kpunam kpa Sodomugibu ba ka yenu ge tarusi saa bukurobun di sere ka aluwaasi yãkaminɔ, wuu gen tɔn durɔbu kpuro gesi. ⁵ Ma ba Lɔtu soka ba nɛɛ, mana durɔ be, ba wãa be ba sɔbia wunen yenuɔ yoka ye. A bu yarama su ka bu kpuna nge tɔn kurɔbu.

⁶ Ma Lɔtu u yara u bu deema yenu kɔnnɔwɔ, u gambo kenua birum birum. ⁷ U nɛɛ, kpaasibu, i suuru koowo i ku daa kɔsa ko mɛ. ⁸ Wee, na bii wɔndiaba yiru mɔ be ba kun gina durɔ yɛ. I de n bɛɛ bu yarama kpa i ka bu ko nge mɛ n bɛɛ wɛre. Adama durɔ beni, i man bu derio domi sɔba.

⁹ Ba nɛɛ, wunɛ sɔɔwa, ma a kɔ a sun siri? A tii gawo min di, ñ kun mɛ, ye sa ko nun kua ya koo begia kera.

Ma ba Lɔtu bɔrikiya ka dam sere ba kɔ bu win gambo kɔra. ¹⁰ Saa yera sɔɔ be, ba Lɔtu gawa ba sure yenuɔ ba gambo kenua. ¹¹ Ma ba tɔn be kpuro wɔkoru kpɛɛ be ba yɔ yenu gen kɔnnɔwɔ saa aluwaasi yãkaminun di sere ka bukurobɔ. Yera ba babi babi ba ñ kɔnnɔ ge wa.

¹² Sɔɔ be, ba Lɔtu bikia ba nɛɛ, wara a mɔ mini maa. Wunen bibun durɔbu ka wunen bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu. Be ba sãa wunɛgibu kpuro gesi, a bu mennɔ i yari minin di.

¹³ Domi sa ko wuu ge kpeerasia tɛ yèn sɔ tɔmbun weeweenu kpɛa ni ba Gusunɔ koosimɔ gen tɔmbun daa kɔsan sɔ. Yen sɔna u sun gɔrima su ka gu kam koosia.

¹⁴ Ma Lɔtu u yara u da u win bibun durɔ kɛɛrobu sɔɔwa bu seewo bu yari min di domi Yinni Gusunɔ u koo wuu ge kam koosia.

Adama ba gari yi atafiiru kua.

¹⁵ Buru buru yam sãreru gɔrado be, ba Lɔtu nɔɔ gɛɛ ba m̀, a seewo a wunen kurɔ sua ka wunen bii wɔndiaba yiru be ba wãa mini kpa i ku ra kam ko bà n wuu ge kpeerasiamɔ.

¹⁶ Ye ba wa ma Lɔtu u tɛmɔ, ba wi ka win kurɔ ka win bii wɔndiaba yiru yen nɔmu nenua ba gawa ba ka yara sere wuun biruɔ, domi Yinni Gusunɔ u ben wɔnwɔndu wa.

¹⁷ Ye ba bu yara ba kpa ben turo u nɛɛ, a ka wunen hunde dukao, a ku ra sɔira, a ku ra maa yɔra batuma mi. A duka doo guunun bera gia kpa a ku ra kam ko.

¹⁸ Ma Lɔtu u nɛɛ, aawo, yinni. ¹⁹ Wee, a man durom kua, a maa man wunen wɔnwɔndun kpãaru sɔɔsi ye a ka nen hunde faaba kua. Adama na ñ kpɛ n duka turi guu ten mi, wahala ye, ya kun ka man babe kpa n kam ko. ²⁰ Wuu geni wee, ga wãa turuku, ga ñ maa kpã. A de n da n kuke mi, kpa n faaba wa. Ye u wa gɔrado wi, u ñ wisa, ma u nɛɛ, nge ga ñ piibu sãa ro?

²¹ Ma gɔrado wi, u nɛɛ, kon kpam nun durom kua. Wuu gèn gari a mò mi, na ò gu kpeerasiamò. ²² A hania koowo a da a kuke mi, domi na ò kpɛ n gãanu ganu ko ma n kun mò a tura mi.

Yen sɔna ba wuu ge yĩsiru kã Soari. Yen tubusiana wuu piibu.

²³ N deema sɔo yarima Lɔtu u sere dua Soario. ²⁴ Yera Yinni Gusunò u sɔo bisu ka dɔo nɛesia saa wɔllun di Sodomu ka Gomɔra sɔo. ²⁵ U wuu si kpeerasia ka sin tumbu kpuro ka sin batuma ka ye ya kpia mi kpuro. ²⁶ Adama suaru sɔo Lɔtun kurò u sira, ma u gɔsira bɔo kperu.

²⁷ Ye n kua buru buru yellu, yera Aburahamu u da u yɔra mi u raa ka Yinni Gusunò gari kua. ²⁸ Ye u mɛera Sodomu ka Gomɔran bera ka batuma yen mi gia, u wa wee, dɔo wiira seemò nge gbee burɔn dɔo wiiru.

²⁹ Sanam mɛ Gusunò u batuma yen wusu kpeerasiamò, u Aburahamu yaaye ma u Lɔtu yara kam koo bin min di.

Mìn di Mɔabuba ka Amɔniban bwesera yara

³⁰ Yen biru Lɔtu u yara Soarin di u da u sina guuru garun kpee wɔru sɔo ka win bii wɔndiaba yiru ye sannu, domi u berum bara u sina Soario. ³¹ Yera win bii yeruma u win wɔnò sɔowa u nɛɛ, besen tundo wee, u tɔkò kua. Tɔn durò goo maa sari bera mi, wi u koo sun sua nge mɛ siba mò tem baama. ³² A na su besen tundo tam nɔrusia mu n kpã kpa su de u ka sun kpuna kpa win bweseru tu ku gbi.

³³ Wɔku te, ba ben tundo tam nɔrusia, ma yeruma u da u win tundo kpunɛ, adama Lɔtu kun yɛ saa ye bii wi, u na u kpuna ka saa ye u seewa. ³⁴ Yen sisiru yeruma wi, u win wɔnò sɔowa u nɛɛ, wee, gĩa wɔkuru na dera besen tundo ka man kpuna. Su kpam nùn tam nɔrusia wɔku te, kpa wunɛ a maa da u ka nun kpuna kpa win bweseru tu ku gbi.

³⁵ Ma ba wure ba ben tundo tam nɔrusia wɔku te, ma wɔnò da u nùn kpunɛ. Tundo kun yɛ saa ye bii wi, u na u kpuna ka saa ye u seewa.

³⁶ Ma Lɔtun bii tɔn kuròbu yiru ye, ba win guri sua. ³⁷ Bii yeruma wi, u mara tɔn durò ma u nùn yĩsiru kã Mɔabu. Yen tubusiana nen tundon bii. Win min diya Mɔabuban bwesera yara. ³⁸ Wɔnò wi, u maa mara tɔn durò, ma u nùn yĩsiru kã Beni Ami. Yen tubusiana nen dusin bii. Win min diya Amɔniban bwesera maa yara.

Aburahamu ka Abimeleki

20

¹ Yeniban biru Aburahamu u seewa Manden di, ma u da sɔo yɛsan nɔm dwaru gia Negebuò Kadesi ka Surin baa sɔo, u da u wãa wuu ge ba mò Gerao. ² Gera miya u ra n win kurò Saaraa sokumò win sesu. Ye Geran sunò Abimeleki u nua mɛ, yera u Saaraa sua kurò u yenu doke. ³ Adama Yinni Gusunò u Abimeleki sɔowa dosu sɔo wɔkuru u nɛɛ, wee, kaa gbi tɛ kurò win sɔ wi a sua mi, domi wi ka win duròwa ba wãa mi.

⁴ N deema Abimeleki u ò gina ka Saaraa mennare. Yera u Yinni Gusunò sɔowa u nɛɛ, kaa tɔnu go wi u kun taare gaa mò? ⁵ N ò win tiiwa u man sɔowa ma win sesuwa? Ma kurò win tii u maa gerua mɛ. Ì n men na, na ò kɔsa bwisika nen gɔruo n sere mam nɛɛ, na durum kua ka nen nɔma.

⁶ Ma Yinni Gusunò u nùn wisa u nɛɛ, geema na yɛ ma a ò taare gaa mò wunen gɔruo sanam mɛ a yeni kua. Yen sɔna na ò dere a nùn baba kpa a ku ra durum ko. ⁷ Ì n men na, a durò wi nùn win kurò wesio tɛ, domi nen sɔmowa u sãa. U koo maa nun kanaru kua kpa a ku gbi. À n maa yina a nùn kurò wi wesia, i ko gbiwa wunɛ ka wunen tumbu kpuro.

⁸ Yera Abimeleki u seewa buru buru yellu u win bwãabu kpuro menna u bu Yinni Gusunò gari yi saaria. Ma berum bwãa be mwa gem gem. ⁹ Saa ye sɔara Abimeleki u Aburahamu bikia u nɛɛ, amona a ka sun kua mɛ. Mba na nun torari a ka sun durum baka yenin bweseru sɔbi nɛ ka nen tumbu. A man gãanu kua ni nu ò weenɛ bu tɔnu kua.

¹⁰ Mba a bwisika a ka yenin bweseru kua.

¹¹ Ma Aburahamu u wisa u nɛɛ, na raa tamaa ba ñ Gusunɔn berum mɔwa tem mini, kpa bu man go nen kurɔn sɔ. ¹² Adama ka yen de kpuro u sɔawa nen sesu tundo turosi, sa ñ sɔa mero turo. Ma na nùn sua kurɔ. ¹³ Yen sɔ, saa mìn di Gusunɔ u man yara nen yenun di na bɔsu, na nùn sɔɔwa na nɛɛ, u man biru wukirio. Mi sa dua kpuro u n da nɛɛ, u sɔawa nen sesu.

¹⁴ Yera Abimɛlɛki u nùn win kurɔ Saaraa wesia. Ma u maa nùn yoo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu wɛ ka yãanu ka keteba. ¹⁵ Ma u nùn sɔɔwa u nɛɛ, nɛna na tem mɛ mɔ. A gɔsio mɛ sɔɔ, bera mi a kɪ a n wãa.

¹⁶ Ma u maa Saaraa sɔɔwa u nɛɛ, wee wi a sokumɔ wunen sesu mi, na nùn sii geesun gobi nɔrɔbu (1.000) wɛɛmɔ. Yeni ya koo wunen tɔmbu sɔɔsi ma a deere, kpa ba n yɛ ma a ñ kɔsa gaa kue.

¹⁷⁻¹⁸ N deema Gusunɔ u raa Abimɛlɛki ka win kurɔ ka win yobu bararu kpɛɛ te ta ñ derimɔ bu ma, ye u ka Saaraa mwan sɔ. Yen sɔna ye u Saaraa wesia, Aburahamu u Gusunɔ kana, ma u bu bekia bu ka kpɪ bu ma.

Isakin marubu

21

¹ Yinni Gusunɔ u yaaye ye u raa Saaraa sɔɔwa. U maa win nɔɔ mwɛɛru yibia. ² Saaraa u gura sua ma u Aburahamu bii tɔn durɔ marua win tɔkɔru sɔɔ, saa ye Gusunɔ u raa nùn bura. ³ Aburahamu u bii wi yɪsiru kã Isaki. ⁴ Ye Isaki kua sɔɔ nɔɔba ita u nùn bango kua nge mɛ Gusunɔ u raa nùn wooda wɛ. ⁵ Aburahamu mɔwa wɔɔ wunɔbu (100) sanam mɛ ba win bii Isaki mara. ⁶ Saa ye sɔɔra Saaraa nɛɛ, Gusunɔ u man yɛesu go. Be ba maa nua kpuro ba koo ka man yɛɛwa.

⁷ U kpam nɛɛ, wara koo raa Aburahamu sɔ ma nɛ Saaraa kon bii bɔm kɛ. Wee tɛ na nùn bii tɔn durɔ marua win tɔkɔru sɔɔ.

Aburahamu u Agaa ka Isimeeli gira

⁸ Bii wi, u kpɛa ma ba nùn bɔm kara. Yera Aburahamu u yaa dii bakabu kua dɔma te.

⁹ Ye Saaraa wa ma bii wi Agaa Egibitigii wi, u Aburahamu marua u Isaki yɛɛmɔ, ¹⁰ yera u Aburahamu sɔɔwa u nɛɛ, a yoo wi giro ka win bii, domi win bii kun tubi dimɔ ka nen bii sannu.

¹¹ Gari yi, yi Aburahamu dua gem gem win bii Isimeelin sɔ. ¹² Adama Gusunɔ u Aburahamu sɔɔwa u nɛɛ, a ku gari yi gɔburu wa wunen yoo wi ka win biin sɔ. A Saaraa kuo ye u nun bikia kpuro. Domi Isakin min diya bwese baka tɛn nɔɔ mwɛɛru na nun kua ta koo yari. ¹³ Kon maa de wunen yoo win bii u ko bweseru garun nuuru, domi wunen biiwa u sɔa.

¹⁴ Ye n kua sisiru Aburahamu u seewa buru buru yellu u dɪanu ka nim bwãaru sua u Agaa wɛ. U maa nùn bii wi nɔmu beria u nɛɛ, bu doo. Ma ba doona ba da ba tora gbaburɔ te ba ra soku Beri Seba. ¹⁵ Ye bwãa ten nim mu kpa, yera u bii wi deri dɔa piibu gagun saarɔ. ¹⁶ Ma u da u sina n desire n tura mi bà n sɛu toba ga koo wen saka. Domi u nɛɛ, u ñ kpɛ u n win bii mɛera u n gbimɔ. Mi u sɔ mi, ma u wura takana u swɪ.

¹⁷ Gusunɔ u bii win nɔɔ nua ma win gɔrado u Agaa soka wɔllun di u nɛɛ, mba n nun mɔ, Agaa. A ku nanda, domi Gusunɔ u bii win nɔɔ nua mi u wãa. ¹⁸ A seewo a da a nùn sua a kɔkiri domi kon nùn ko bwese bakarun nuuru.

¹⁹ Saa yera Gusunɔ u kurɔ win nɔni wukia ma u dɔkɔ gaa wa mi. U da u bwãa te nim yibia u bii wɛ u nɔra.

²⁰⁻²¹ Gusunɔ u wãa ka bii wi, sanam mɛ u kpɛamɔ. U wãa gbaburɔ te ba mɔ Parani, ma u kua ten towo. Win mero maa nùn kurɔ sua Egibitin tem di.

Aburahamu u ka Abimɛlɛki arukawani bɔkua

²² Saa ye sɔɔra Abimɛlɛki ka win tabu sunɔ wi ba mɔ Pikoli ba na Aburahamun mi. Ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, sa wa ma Gusunɔ u wãa ka wunɛ ye a mɔ kpuro sɔɔ. ²³ Yen sɔ, a bɔruo ka win yɪsiru ma a ñ nɛ ka nen bibu ka nen debuminu bɔrɔ kɔɔ kom kuamme, kpa a nɛ ka nen tem megibu durom kua nge mɛ na nun kua.

²⁴ Ma Aburahamu u nɛɛ, na wura, kon bɔre.

²⁵ Adama u Abimeleki gerusi dɔkɔ gaan sɔ̄ ye Abimelekin yobu ba nùn mwaari.
²⁶ Abimeleki u nɛɛ, na ò yē wi u yen bweseru kua. Meya wunen tii, a ò maa man sɔ̄re ma n kun mɔ̄ gisɔ̄.

²⁷ Ma Aburhamu u yāanu ka ketɛba sua u Abimeleki wē, be yiru ba ka arukawani bɔkua. ²⁸ Ma Aburhamu u maa yāa gbiibi gɔsa nɔ̄ba yiru u yi nenem.

²⁹ Yera Abimeleki u nùn bikia u nɛɛ, mba kaa ka yāa gbiibi nɔ̄ba yiru yeni ko.

³⁰ Aburhamu u nùn wisa u nɛɛ, a nu mɔ̄ kpa nu n sāa seeda ma nena na dɔkɔ yeni gba.

³¹ Yen sɔ̄na ba yam mi soka Beri Seba domi miya ba arukawani bɔkua ka bɔ̄ri. Yīsi ten tubusiana dɔkɔ yèn nuurɔ̄ ba bɔ̄rua.

³² Ye ba arukawani bɔkua ba kpa, yera Abimeleki ka win tabu sunɔ̄ Pikoli ba gɔsira ba wura ben wuuɔ̄ Filisitiban temɔ̄.

³³ Yen biru Aburhamu u dāru garu duura Beri Seba mi, ni nu ra saa bakaru ko. Ma u Yinni Gusunɔ̄ sāwa mi. Yinni Gusunɔ̄ wi, u ko n wāawa ka baadommaɔ̄. ³⁴ Aburhamu u sina Filisitiban tem mi, u tɛ.

Gusunɔ̄ u nɛɛ, Aburhamu s2 u ka Isaki yākuru koowo

22

¹ Yeniba kpuron biruwa Gusunɔ̄ u Aburhamun laakari mɛera u nùn soka u nɛɛ, Aburhamu.

Ma Aburhamu u wura u nɛɛ, nɛ wee, Yinni.

² Ma u nɛɛ, a Isaki wunen bii teere te suo wi a kī mi, a ka da Mɔ̄riyan temɔ̄ kpa a ka nùn yāku dɔ̄ mwaararugiru ko guuru garun wɔ̄llɔ̄ te kon nun sɔ̄si.

³ Yera Aburhamu u seewa buru buru yellu u win ketɛku gaari bɔkua ma u win sɔ̄m kowo aluwaasiba yiru sua ka win bii Isaki sannu. U yāku dāa besuka. Yen biru ba swaa wɔ̄ri ba dɔ̄ mi Gusunɔ̄ u nùn sɔ̄wa. ⁴ Ba sanum so sɔ̄ yiru, yen itasera Aburhamu u yam mi wa sarun di ye u nɔ̄ni seeya. ⁵ Ma u win sɔ̄m kowo be sɔ̄wa u nɛɛ, i yɔ̄ro mini ka ketɛku. Nɛ ka nen bii sa dɔ̄ guu teɔ̄nɔ̄n mi, su sāaru ko kpa su wurama su bɛɛ deema.

⁶ Ma Aburhamu u yāku dāa ye sua u win bii Isaki sɔ̄bi. Win tii u dɔ̄ ka woburu sua u neni ma be yiru ba swiine. ⁷ Yera Isaki u nùn bikia u nɛɛ, baaba.

Aburhamu u nɛɛ, nɛ wee, nen bii.

Isaki nɛɛ, dɔ̄ ka dāa wee, adama mana yāku yāara wāa.

⁸ Aburhamu nùn wisa u nɛɛ, nen bii, Gusunɔ̄ u koo tii win yāku yāaru waawa.

Ma be yiru ye, ba n dɔ̄. ⁹ Ye ba tura mi Gusunɔ̄ u raa nùn yīreru kua, Aburhamu u yāku yeru kua u yāku dāa ye tɛria ten wɔ̄llɔ̄, ma u win bii Isaki bɔkua u sɔ̄ndi mi. ¹⁰ Yen biru Aburhamu u woburu sua u ka win bii Isaki saka. ¹¹ Yera Yinni Gusunɔ̄n gɔrado * u nùn soka wɔ̄llun di u nɛɛ, Aburhamu, Aburhamu.

Ma u nɛɛ, nɛ wee, Yinni.

¹² Ma gɔrado wi, u nɛɛ, a ku ra bii wi baba, a ku nùn gāanu ganu kua. Domi na gia tē ma a man nasie, a ò maa ka man wunen bii teere te yinari.

¹³ Yera Aburhamu u nɔ̄ni seeya u siira u yāa kinɛru wa tèn kɔ̄ba tɔ̄ki tēke ta yɔ̄. Ma u da u tu mwa u ka yāku dɔ̄ mwaararugii te kua win biin ayerɔ̄. ¹⁴ Ma u yam mi yīsiru kā, Yinni Gusunɔ̄ u koo bukata wunana. Yen sɔ̄na ba ra mɔ̄ndu ko ka gisɔ̄ bu nɛɛ, Yinni Gusunɔ̄n guurɔ̄ bukata ya koo wunanara.

¹⁵ Yinni Gusunɔ̄ u kpm Aburhamu soka nɔ̄n mɛeruse wɔ̄llun di u nɛɛ, ¹⁶ yèn sɔ̄ a kua mɛ, ma a ò ka man wunen bii teere te yinari, nɛ, Yinni Gusunɔ̄ na bɔ̄rumɔ̄ ka nen tiin yīsiru ¹⁷ kon nun domaru kua ka gem kpa n wunen bweseru dabiasia nge wɔ̄llun kperi, ò kun mɛ nge yani sɛeri yi yi wāa nim wɔ̄kun goorɔ̄, kpa ba n ben yiberɛba taare. ¹⁸ Bwesenu kpuro handunia sɔ̄ nu koo domaru wa saa wunen bweserun min di, yèn sɔ̄ a nen gari mɛm nɔ̄wa.

¹⁹ Ma Aburhamu u gɔsirama u na u win sɔ̄m kowo be deema ba wɔ̄ma yɛnuɔ̄ Beri Sebɔ̄.

* 22:11 Yinni Gusunɔ̄n gɔrado - I wiru 16:7n tubusianu mɛerio.

Nakorin bibun bweseru

²⁰ Yeniban biruwa Aburahamu u nua ma Milika u maa ka win wɔnɔ Nakori bibu mara. ²¹ Win bii gbiikoon yisira Usi. Usin wɔnɔba Busi ka Kemueli wi u sãa Aramun tundo, ²² ka Kesedi ka Haso ka Pilidasi ka Yidilafu ka Betueli. ²³ Betueliwa u Rebeka mara. Bibu nɔɔba ita ye Milika u Aburahamun wɔnɔ Nakori marua, bera mi. ²⁴ Nakorin kurɔ goo wi ba mɔ Reuma u maa nɔn bibu marua. Bera Tebaki ka Gahamu ka Tahasi ka Maaka.

Saaraa u gu. Aburahamu u tem dwa mi u koo nɔn sike

23

¹ Saaraa u kuawa wɔɔ wunaa teeru ka nɔɔba yiru (127) u sere gu. ² Heboroniɔwa u gu Kananin temɔ ma Aburahamu u na u win gɔɔ swi. ³ N deema u n win goo te sikum kpa. Yera u seewa u da Hetiban mi, u bu sɔɔwa u nɛɛ, ⁴ bɛɛn tii i yɛ ma nɛ sɔɔwa bɛɛn tem mi. Yen sɔ, i man tem dɔreo mi ko na n da nɛn tɔmbu sike kpa n da n nɛn kurɔ sike mi tɛ, na kun win goru mɛɛra mɛ.

⁵ Ma Heti be, ba Aburahamu wisa ba nɛɛ, ⁶ yinni, a besen gari swaa dakio. Gusunɔ u nun kuawa sina bii besen suunu sɔɔ. A wunen kurɔ sikuo besen win siki wɔru ga nun wɛre sɔɔ. Goo kun ka nun gu yinarimɔ.

⁷ Yera Aburahamu u tɔn be yiira u bu bɛɛre wɛ. ⁸ U nɛɛ, i n kɔ n nɛn kurɔ sike kpa na kun win goru mɛɛra, i Eforoni Sokaan bii sɔɔwɔ yɛn bukata na mɔ, ⁹ kpa u man Makpɛlan kpee wɔru ge ga wãa win gbee goorɔ deria kpa n nɔn gobi kɔsia nge mɛn nɔɔ u gerua, kpa gu ko nɛn siku yeru bɛɛn suunu sɔɔ.

¹⁰ N deema Eforoni Heti wi, u sɔ ka wuun wirugibu gbãra kɔnnɔwɔ mi ba ra sine. Ma u Aburahamu wisa Heti be ka be ba dumɔ min nɔni biru u nɛɛ, ¹¹ aawo, nɛn yinni, na nun gbee te kãwa ka kpee wɔru ge ga wãa mi. A gu mɔɔ nɛn tɔmbu kpuron nɔni birɔ. A doo a wunen kurɔ sike mi.

¹² Ma Aburahamu u yiira tɔn ben wuswaaɔ ¹³ u Eforoni sɔɔwa u nɛɛ, a maa nɛgii swaa dakio. Kon nun gbee ten gobi kɔsiawa. A yi mɔɔ kpa n nɛn kurɔ sike mi.

¹⁴ Adama Eforoni u Aburahamu sɔɔwa u nɛɛ, ¹⁵ nɛn yinni, a swaa dakio a nɔ. Mba sii geesun gobi nɛru (400) ya tura nɛ ka wunen baa sɔɔ. A wunen kurɔ sikuo kperu mi.

¹⁶ Aburahamu u Eforonin gari yi wura, ma u sii geesun gobi nɛɛ te sua u Eforoni wɛ Hetiba kpuron nɔni biru. Sii geesun gobi yira tenkuba ba ra ka kiaru dwe saa ye sɔɔ. ¹⁷ Nge mɛya Eforonin gbee te ka ten kpee wɔru ge ka ten dãa ni nu wãa mi kpuro ¹⁸ ya kua Aburahamugia Hetiba kpuron nɔni biru ka sere be ba maa dumɔ gbãra kɔnnɔn min di.

¹⁹ Yen biruwa Aburahamu u win kurɔ Saaraa sikua Makpɛlan kpee wɔru ge sɔɔ Manden deedeeru Heboroniɔ Kananin temɔ. ²⁰ Nge mɛya gbee te Aburahamu u dwa Heti win mi, ka kpee wɔru ge, n ka kua win tɔmbun siku yeru.

Ba Isaki kurɔ kasua

24

¹ Aburahamu wee, u tɔkɔ kua gem gem. Yinni Gusunɔ u maa nɔn domaru kua yabu baayere kpuro sɔɔ. ² Sɔɔ teeru u win yobun tɔnwero wi u win yenun dukia kpuro nɔmu sɔndia sɔɔwa u nɛɛ, na nun kanamɔ, a wunen nɔma dokeo nɛn tɔbuɔ, ³ kpa a bɔre ka Yinni Gusunɔn yisiru wi u sãa wɔllu ka tem Yinni, ma a n kaa nɛn bii kurɔ sua Kananin bii wɔndiaba sɔɔ bɛn suunu sɔɔ sa wãa mini. ⁴ Adama kaa da nɛn temɔ sere nɛn wuuɔ a nɛn bii Isaki kurɔ kasuama.

⁵ Yoo wi, u nɔn wisa u nɛɛ, à ku tuba kurɔ wi, u n ko n kɔ u man swiima sere tem mini. N weene n ka wunen bii da tem min di a yarima?

⁶ Aburahamu u nɛɛ, aawo, a laakari ko a ku ra ka nɛn bii da mi. ⁷ Gusunɔ, wɔllun Yinni, wi u man yarama nɛn baan yenu ka nɛn tem di, u ka man gari kua u bɔrua u nɛɛ, nɛn bibun bwesera u koo tem mɛ wɛ. Wiya u koo de win gɔrado u nun gbiiya kpa a ka nɛn bii kurɔ kasuama min di. ⁸ Kurɔ wi, u kun kɔ u nun swiima a dibu yara bɔri yin min di. Adama a ku ra ka nɛn bii da tem mi.

⁹ Yera yoo wi, u win nōma doke win yinni Aburahamun tōbuo u ka bōrua ma u koo ye kpuro ko mam mam. ¹⁰ Yen biru u yooyoosu wākuru wuna saa win yinnin yooyoosu sōon di, domi win yinnin arumani kpuro wāawa win nōmao. Ma u seewa u swaa wōri u da Aburahamun wōnō Nakorin wuuō Mesopotamin temō.

¹¹ Ye u tura wuu gen bōkuo u win yooyoosu yiirasia su ka wēra dōkō gaan bōkuo yoka, saa ye tōn kurōba ra nim takam nē. ¹² Yera u nēē, Gusunō, wunē wi a sāa nen yinni Aburhamu Yinni, na nun kanamō, a Aburhamu durom kuo, a de ye na kaso na n ye wa gisō. ¹³ Wee na wāa dōkō yēn bōkuo mi wuu gen wōndiaba ba koo yarima bu nim takiri. ¹⁴ Ben wi kon nim nōruram kana n nō, kpa u win tooru sika u nēē, n nōruo, kpa u maa nen yooyoosu kē, a de wōndia wi, u n sāa wi a wunen bōō Isaki gōsia. À n kua mē, ko na n yē ma a nen yinni durom kuawa.

¹⁵ U ka gari yi gere u kpe, wee Rebeka u yarima ka tooru. Rebeka wi, win tundowa Betuēli, Nakorin bii wi Milika u nūn marua. ¹⁶ Wōndia wi, kurō burōn tii tiiwa. Mēya u ñ durō yē. U dua bwiaō u nim taka ma u kpmam makama. ¹⁷ Yera yoo wi, u duka da u ka nūn yinna u nūn bikia u nēē, kaa wura a man nim kē n nō fiiko wunen tooru min di?

¹⁸ U nēē, oo.

Ma u too te sōbia u nūn mu kā. ¹⁹ Sanam mē u durō wi nim mē kā u kpa u nēē, kon maa wunen yooyoosu takiriama su nō su debu.

²⁰ Yera u nim mē mu tie wisi ka sendaru mi yēē ra nim nō ma u duka wura bwiaō u yooyoo si kpuro takiria. ²¹ Durō wi, u nūn mēera ka biti, adama u mari u ka wa Yinni Gusunō ù n win sanum mē dorasiāmōn na. ²² Sanam mē yooyoo si, su nim nōra su kpa, durō wi, u wuran taabu yarama ge ga gea * sāa ka wuran sum beke yiru yi yi bunu † u nūn wē. ²³ Ma u nēē, waran biiwa a sāa. A gem mō, a man sōōwō, ayera wāa wunen baan yenuō n ka sōbia mi?

²⁴ Rebeka u nūn wisa u nēē, nen baawa Betuēli wi Milika u Nakori marua. ²⁵ Bēsen yenuō yakasu ka taka kpuro yibawa, ayera maa wāa mi kaa sōbia.

²⁶ Ma durō wi, u yiira u Yinni Gusunō siara u nēē, ²⁷ Gusunōgia siarabu wi u sāa nen yinni Aburahamun Yinni, wi u kun dere win wōnwōndu ka win bōrōkiniru tu nūn desirari. Ma u man kpara u ka da sere win wōnōbun yenuō.

²⁸ Ma Rebeka u duka da u win meron yenugibu ye kpuro saaria. ²⁹ N deema u sesu goo mō, win yīsira Labani. ³⁰ Labani wi, u taabu ge ka sumi yi wa win sesu Rebekan nōmao, u maa win gere kpuro nua ye u nēē, mēsuma durō wi, u nūn sōōwa. Yera u yara ka duka u durō wi sennō da mi u wāa ka win yooyoosu bwian bōkuo. ³¹ Ye u tura mi, u nēē, a seewo su da yenuō, wunē wi Yinni Gusunō u domaru kua. Mban sōna kaa n yō tōōwō. Wōō, na nun ayeru kua yenuō ka wunen yooyoosugiru kpuro.

³² Ye durō wi, u tura yenu mi, Labani u dera ba yooyoosun sōmunu kusia ma u su yakasu ka taka wē su di. Ma u nim tama mē durō wi ka wigibu ba koo ka kōri kpakia.

³³ Ma ba nūn dīanu yiya. Adama u nēē, na ñ gina dimō ma n kun mō na gari yi na ka sīimō gerua na kpa.

Ma Labani u nēē, a geruo.

³⁴ Yera u nēē, na sāawa Aburahamun yoo. ³⁵ Yinni Gusunō u nen yinni wi domaru kua gem gem ma u kua gobigii kpoko. U nūn yāanu kā ka ketēba ka yooyoosu ka ketekunu ka sii geesu ka wura ka yoo tōn durōbu ka tōn kurōbu. ³⁶ Win kurō Saaraa u maa nūn bii tōn durō marua win tōkōru sō, ma u bii wi ye u mō kpuro wē. ³⁷ U maa man bōrusia sanam mē u nēē, n ku ra win bii wi kurō sua Kananin wōndiaba sō, bēn temō u wāa mi. ³⁸ Adama n doo win dusibun mi, n nūn kurō kasua. ³⁹ Na nūn sōōwa na nēē, kurō wi, ù kun kī u man swīima maa ni? ⁴⁰ Ma u man wisa u nēē, Yinni Gusunō wi u sāmō u koo win gōrado gōrima u ka man da kpa u nen sanum dorasia kpa n win bii kurō suama win dusibun min di. ⁴¹ Nà n wura na da win dusibun mi, na dibu yara nen bōrin di. Nà n maa

* 24:22 gea - Ka Heberum ba nēē, taabu gen bunum mu sāawa sikilin bōnu, ye ya sāa garamu nōōba ita. † 24:22 bunu - Ka Heberum ba nēē, sumi yin bunum mu sāawa sikili wākuru, ye ya sāa garamu wunaa wata ka nōōbu (165).

tura mi, ma ba kun man goo wē, ka mε, na dibu yara nen bōrin di. ⁴² Ye na tunuma bwiaō gisō na nεε, Gusunō, wunε wi a sāa nen yinni Aburahamun Yinni, a man nen sanum me dorasio. ⁴³ Wee, na wāa bwia yen bōkuō. Bii wōndia wi u koo nim takam na, ma na nūn kana na nεε, u man nim kē n nō win toorun di, ⁴⁴ kpa u man wisi u nεε, n nōruo kpa u maa nen yooyoosu taka, a de wōndia wi, u n sāa kurō wi a nen yinnin bii gōsia. ⁴⁵ N ka nen gōruō gari yi gere n kpe, ma Rebeka u yarima ka win tooru. Ma u dua bwiaō u nim takama. Ma na nūn kana na nεε, u man nim kē n nō. ⁴⁶ U win tooru sōbia fuuku u nεε, n nōruo. Yen biru u koo maa nen yooyoosu takiriama su nō. Na nōra ma u maa su kã su nōra. ⁴⁷ Na nūn bikia na nεε, waran biiwa u sāa. U wisa u nεε, Betueliwa u sāa win tundo wi Nakori ka Milika ba mara. Ma na nūn taabu dokea wērō. Ma na sumi doke win nōmaō. ⁴⁸ Yera na Yinni Gusunō kpuna wi u sāa nen yinni Aburahamun Yinni. Ma na nūn siara yēn sō u man kpara ka bōrōkiniru n ka na n nen yinnin wōnōn debubu win bii sua. ⁴⁹ Tē, ì n kī i nen yinni durom ka bōrōkiniru kua, i man sōwō. Ì kun maa mō, i man sōwō, kpa n da gam.

⁵⁰ Labani ka Betueli ba wisa ba nεε, Yinni Gusunōn min diya yeni kpuro ya wee. Sa ñ kpē su yen gea ñ kun mε yen kōsa gere. ⁵¹ Rebeka wee wunen wuswaaō. A nūn suo a ka da u n sāa wunen yinnin biin kurō nge mε Yinni Gusunō u gerua.

⁵² Ye Aburahamun yoo wi, u ben gari yi nua, ma u Yinni Gusunō kpuna. ⁵³ Yen biru u sii geesu ka wuraba yarama ka beka u Rebeka kã. U maa win sesu ka win mero gāa geenu kã. ⁵⁴ Yenin biru durō wi ka win tōmbu ba di ba nōra ma ba kpuna.

Ye ba seewa bururu, yoo wi, u nεε, i de n gōsira n wura nen yinnin mi.

⁵⁵ Adama Rebekan sesu ka win mero ba nεε, a de wōndia wi, u ka sun sina saa fiiko nge sōō wōkurun saka kpa a sere doona.

⁵⁶ U bu wisa u nεε, i ku maa de n tε, domi Yinni Gusunō u nen sanum dorasia. Yen sō, i man karo n da nen yinnin mi.

⁵⁷ Yera ba nεε, su wōndia win tii soku su nō ye u koo gere.

⁵⁸ Ma ba Rebeka soka ba nūn bikia ba nεε, a wura a ka durō wi da?

Ma u nεε, oo, kon da.

⁵⁹ Ma ba ben sesu Rebeka ka yoo wi u nūn nōri win birun di nō kana ba doona ka Aburahamun yoo wi ka tōn be ba nūn yōsirima. ⁶⁰ Ba Rebeka domaru kua ba nεε, wuna besen sesu, Gusunō u de a ko tōn dabinun mero, kpa wunen bibun bweseru tu ten yibereba taare tu ben wusu mwēeri.

⁶¹ Rebeka ka win yoo tōn kurōbu ba seewa ba yooyoosu sōni ba durō wi swīi ba n doonō.

⁶² N deema Isaki u wurama dōkōn di ye ba mō Gusunō u man waamō, ma u da u wāa gbaburō Negebuō. ⁶³ Sōō teeru u yara yoka u swaa gawa u ka bwisiku. Yera u nōni seeya u mēera saruō u yooyoosu wa su wee. ⁶⁴ Rebekan tii u maa nōni seeya u mēera u Isaki wa ma u sara yooyoon di ⁶⁵ u yoo wi bikia u nεε, durō wara u sisi yakasun di u ka sun yinna mini.

Yoo wi, u nεε, nen yinniwa.

Yera Rebeka u sōnditia sua u tii wukiri nge mε ben komaru. ⁶⁶ Ye ba ka Isaki yinna, yoo wi, u nūn gari yi kpuro saaria ye u kua. ⁶⁷ Ma Isaki u ka Rebeka da win mero Saaraan kuu bekurugirō. Ma u nūn sua win kurō. U nūn kīa gem gem. Nge mēya Isakin nukura ka yemia win meron gōn biru.

Aburahamun bibu gabu

25

¹ Saaraan gōn biru Aburahamu u maa kurō sua. Kurō win yīsira Ketura. ² Kurō wi, u Aburahamu bibu nōba tia marua. Bera Simurani ka Yokusani ka Medani ka Madiani ka Yisibaku ka Sua. ³ Ma Yokusani u seewa u Seba ka Dedani mara. Dedanin bibun bwesera Asuriba ka Letusiba ka Lumiba. ⁴ Madiani u maa seewa u bibu mara. Bera Efa ka Efεε ka Enōku ka Abida ka Elida. Beni kpurowa ba sāa Keturan bibu ka win nikurōminu.

⁵ Adama ye Aburahamu u mō kpuro, Isaki turowa u wē. ⁶ Ma u win kurō be ba tien bibu kēnu kã kã. Yen biru u bu gira Isakin min di, ba da sōō yari yerun bera gia.

Aburhamu u gu, ba nùn sikua

⁷⁻⁸ Aburhamu u təkə kua kōō kōō, u kuawa wōō wunaa wata ka wəkura nōōbu (175) ma u kpuna u gu. ⁹ Yera win bibu Isaki ka Isimēeli ba na ba nùn sikua Makpelan kpee wōruō Eforoni Sokaan biin gberō, Manden deedeeru. Eforoni wi, u sāawa Hēti. ¹⁰ Aburhamun tiiwa u gbee te dwa Hētiban mi. N deema miya ba raa win kurō Saaraa sikua. ¹¹ Aburhamun gōōn biru Gusunō u win bii Isaki domaru kua. Saa ye sōō, u wāawa dākən bōkuō ye ba mō Gusunō u man waamō.

Isimēelin bibun bweseru

¹² Isimēelin bibun bweseru wee. Isimēeli u sāawa Aburhamun bii wi u ka Agaa Egibitigii mara. Agaa wi, u sāawa Saaraan yoo wi u Aburhamu wē kurō. ¹³ Isimēeli wiya u seewa u bibu mara. Ben yīsa wee nge mē ba bōm wēena. Nēbayōtuwa u sāa win bii gbiikoo. Nēbayōtun wōnōba Kedaa ka Adibeli ka Mibusamu ¹⁴ ka Mikima ka Duma ka Masa ¹⁵ ka Hadadi ka Tema ka Yeturi ka Nafisi ka Kēdima. ¹⁶ Ma be wəkura yiru yen baawure u kua win bwese keran wirugii. Ben tiin yīsa ba ben wusu kā ka ben gberu kpaaneba. ¹⁷ Isimēeli u kuawa wōō wunaa teeru ka wəkura nōōbu ka yiru. Yen biru u kpuna u gu u win baababa deema gōriō. ¹⁸ Win bibu ba wāawa nenem ba ka Aburhamun bii be ba tie tondinē. Ba da ba sina Hafila ka Surin tem baa sōō Egibitin tem sōō yari yeru gia, Asirin swaāō.

YAKŌBU

Esau ka Yakōbu

¹⁹ Aburhamun bii Isakin bibun bweseru wee. ²⁰ Ye Isaki u kua wōō weeru yera u Rebeka sua kurō. Rebeka u sāawa Labanin sesu. Ben baawa Betueli Aramugii. Ben wuuwa maa Padanaramu. ²¹ Isaki u Yinni Gusunō kana win kurōn sōō domi u kua wīro. Gusunō u win kanaru mwa, ma win kurō Rebeka u gura sua. ²² Yera biba kuru karanamō win nukurō. Ma u nēē, mban sōna yenin bwesera man deema.

Ma u Gusunō bikia, mba yenin tubusianu.

²³ Yera Yinni Gusunō u nùn sōōwa u nēē, bwesenu yiruwa nu wāa wunen nukurō.

Bwese ni, nu koo kabana

sanam mē nu yara wunen nukurun di.

Nin teera koo tensim dam kera.

Mōō * wiya u koo win wōnō wiru kpīiya.

²⁴ Ye kurō win maru suru yiba, wee sikabara ba wāa win nukurō. ²⁵ Gbiikoo u yara ma win wasi sansu yiba, ma ba nùn yīsiru kā Esau †. ²⁶ Yen biru yiruse maa yarima. Win nōma Esaun naa tokuru nēni. Ma ba nùn yīsiru kā Yakōbu ‡. Isaki u mōwa wōō wata sanam mē ba bu mara.

²⁷ Bii be, ba seewa ba kpēa. Esau u kua taaso geo, u ra n wāawa yakasō. Adama Yakōbu u kuawa tōn sēē wi u ra n wāa yenuō. ²⁸ Isaki u Esau kīru bo, domi u ra win taasorun yaa tem. Ma Rebeka u maa Yakōbu kīru bo.

²⁹ Sōō teeru nge mē Yakōbu u agbaara ye ya swēri mō, yera Esau u wurama taaso gberun di ka wasira bakaru. ³⁰ Yera u Yakōbu sōōwa u nēē, a man yabu swāa ye sōko n nō, domi na wasira too.

Yen sōna ba Esau soka Edōmu. Yen tubusiana tōn swāō.

³¹ Ma Yakōbu u nēē, a gina man wunen bii yerumarun tubi dōreo.

³² Esau u nēē, n wee na gōō dōō. Mba nen yerumarun arufaani.

³³ Ma Yakōbu nēē, a bōruo gina.

Ma u bōrua ma u win yerumaru Yakōbu dōre. ³⁴ Saa yera Yakōbu u pēē ka agbaara yē sōō u swii doke sua u Esau wē. Esau u di u nōra ma u wigiru doona. Nge mēya n kua u ka win yerumaru gema.

* 25:23 mōō - Yuuban mi, sika wi ba gbia ba mara, wiya tōnwero. † 25:25 Esau - Yīsi ten tubusiana, wi u sansu mō. ‡ 25:26 Yakōbu - Yīsi ten tubusiana, wi u goon ayeru mwa.

Isaki u da u wāa Geraa

26

¹ Gōōra kparam dua tem me sōo, nge me ta raa kua Aburahamun waati. Ma Isaki u da u wāa Abimeleki Filisitiban sina bokon mi Geraa. ² Sōo teeru Yinni Gusunō u Isaki kure u ka nūn gari kua u nēe, a ku ra da Egibitio. A de a sina tem me kon nun sōosi sōo. ³ A ku doona tem minin di. Ko na n wāa ka wunε kpa n nun domaru kua. Domi wunen bibun bwesera kon tem me wē. Mesuma kon ka nen nōo mwēeru yibia te na wunen tundo Aburhamu kua. ⁴ Kon de wunen bibun bweseru tu dabia nge wollun kperi. Beya kon maa tem me kpuro wē. Ben min diya handunian bwesenu nu koo domaru wa. ⁵ Domi Aburhamu u nen gere mem nōowa, u maa nen woodaba swīi ye na nūn sōowa kpuro.

⁶ Yera n dera Isaki u sina Geraa. ⁷ Ye u wāa mi, tōmbu bà n nūn win kurōn gari bikia, u ra nēe, win sesuwa yēn sō u berum mō bu ku raa nūn go ù n nēe win kurōwa. Domi Rebeka u sāawa kurō burō.

⁸ Nge me u tēmō wuu mi, yera sōo teeru Abimeleki Filisitiban sunō wi, u mēerima saa win dirun fenentini di u wa wee, Isaki ka Rebeka ba bōnda mō. ⁹ Ma u Isaki sokusia. Ye u na, u nūn bikia u nēe, ase wunen kurōwa Rebeka. Ma a sun weesu kua a nēe, wunen sesuwa?

Isaki u nūn wisa u nēe, na ñ kī bu man gowa. Yen sōna na ka gerua me.

¹⁰ Abimeleki u nūn sōowa u nēe, mban bwesera a sun kua me. Wee, n daa tie fiiko goo u ka wunen kurō wi kpuna, kpa a ra de sa n sāa taaregibu.

¹¹ Saa yera u kpara u nēe, wi u Isaki ñ kun me win kurō baba ba koo yēro gowa.

¹² Yeniba kpuron biru Isaki u gberu kua tem mi. Ma win dīanu gea kua wōo ge sōo. Nu kuawa ye u duuran nōn wunōbu (100) yēn sō Yinni Gusunō u nūn domaru kua. ¹³ Nge mēya Isakin dukia ya ka kuuramō ya dōo. Ma u kua gobigii kpoko. ¹⁴ U yāanu ka keteba mō ka yoo dabinu.

Isaki u ka Abimeleki arukawani bōkua

Yera n dera Filisitiba ba ka nūn nisinu seewa. ¹⁵ Ma ba dōkō be win tundo Aburahamun yoba raa gba kpuro kōrua ka tem. ¹⁶ Yera Abimeleki u nēe, a doonō besen min di, domi a sun dam kere.

¹⁷ Ma Isaki u doona ben min di u da u wāa daru wōwa gaan mi, Geran tem me sōo. ¹⁸ U win tundo Aburahamun dōkōba wia ye Filisitiba ba raa kōrua win gōon biru. Ma u dōkō be yīsa kā kā nge me win tundo u ra raa bu soku. ¹⁹ Ma Isakin yoo be, ba dōkō gba wōwa ye sōo, ba nim gem kame. ²⁰ Ka me, Geragibun naa kparoba na ba Isakin naa kparobu sannō nōo kuura ba nēe, ben dōkōwa.

Ma Isaki u dōkō ye yīsiru kā Sikirinōsu. ²¹ Yera Isakin yoo be, ba kparam dōkō gaa gba, ma Geragibun naa kparo be, ba kparam na ba ka bu sanna dōkō yen sō. Ma Isaki u dōkō ye yīsiru kā Yiberε. ²² Ma u win kuru wuka saa min di u da u sina gam gia. Ma u kparam dōkō gba mi. Adama ba ñ maa ka nūn sanna. Ma u yam mi yīsiru kā Tii mōru.

²³ Yen biru Isaki u doona saa min di ma u da Beri Sebaa. ²⁴ Yera Yinni Gusunō u nūn kure wōku te, u nēe, nena na Gusunō wunen tundo Aburahamun Yinni. A ku berum ko. Ko na n wāa ka wunε. Kon nun domaru kua kpa n de wunen bweseru tu dabia nen bōo Aburahamun sō.

²⁵ Ma Isaki u yāku yeru bana Beri Seba mi, u Yinni Gusunō sāwa. U win kuu bekuruginu gira, ma win yoba dōkō gba mi.

²⁶ Saa yera Abimeleki ka win bōrō Ahusati ka sere maa win tabu sunō Pikoli ba seewa Geran di ba Isaki beram da. ²⁷ Ye ba tura mi, yera u bu bikia u nēe, mban sōna i maa man naa swīi. Domi bēeya i man tusa i gira bēen suunu sōon di.

²⁸ Ma ba nūn wisa ba nēe, sa yē ma Yinni Gusunō u wāa ka wunε. Yen sōna sa na a ka sun arukawani bōke. ²⁹ Ñ n men na, a bōruo ma a ñ kaa sun kōsa gaa kua nge me sa nun gea kua sa dera a doona ka bōri yendu besen min di. Wee tē Yinni Gusunō u nun domaru kua.

³⁰ Ma Isaki u bu yaare kua, ba di ba nōra ma ba kpuna mi. ³¹ Yera ba seewa buru buru yellu ba arukawani ye bōkua ka bōri. Ma Isaki u dera ba doona ka alafia.

³² Yen t̄ō tera Isakin yobu ba na ba n̄n s̄ōwa ba n̄e ba nim wa d̄k̄o ye ba gba s̄ō.

³³ Ma u d̄k̄o ye ȳisuru k̄a Seba. Yen tubusiana N̄ō mw̄eru. Yen s̄ōna ba ka wuu ge sokum̄o Beri Seba sere ka gis̄on gis̄o. Yen tubusiana n̄ō mw̄erun d̄k̄o.

Esau u bwese tukunu sua kur̄obu

³⁴ Esau u m̄ōwa w̄ō weeru u ka kur̄obu yiru sua. Bera Yuditi, Berin bii, ka Basimati, Elonin bii. Be kpuro ba s̄āwa Hetiba. ³⁵ Adama kur̄o be, ba Isaki ka Rebeka nuki sankato.

Yak̄obu u Esaun domaru mwa

27

¹ Sanam m̄e Isaki u t̄k̄o kua, win n̄ni dam dwiia, u ñ maa yam waam̄o, ma u win bii yeruma soka u n̄e, Esau.

Esau u n̄e, n̄e wee.

² Ma Isaki u n̄e, wee na t̄k̄o kua, na ñ maa n̄n ḡōn t̄ru ȳ. ³ Yen s̄ō, na nun kanamo t̄, a seewo a wunen s̄e bw̄aru ka wunen tendu sua a da yakas̄o a man yaa goowama.

⁴ Kpa a ka man ye yaa dibu kua nge m̄e na ra k̄a a ka man naawa n di kpa n nun domaru kua n sere gbi.

⁵ Ma Esau u seewa u da yakas̄o u ka gbeeku yaa ye gooma. N deema Rebeka u n̄ōm̄o ye Isaki u win bii Esau s̄ōm̄o. ⁶ Yera u win bii Yak̄obu s̄ōwa u n̄e, wee na nua wunen baa u wunen m̄ō Esau s̄ōwa u n̄e, ⁷ u doo u n̄n yaa goowama kpa u ka n̄n ye yaa dibu kua u di kpa u n̄n domaru kua Yinni Gusun̄n wuswaaw̄o u sere gbi. ⁸ T̄ n̄n bii, a n̄n gari n̄ōw̄o yi kon nun s̄ō. ⁹ A doo boo ḡr̄o a man boo binu yiru tama ni nu w̄a kpa n nu wunen baaba kua nge m̄e u ra k̄a, ¹⁰ kpa a ka n̄n daawa u di, kpa u nun domaru kua u sere gbi.

¹¹ Yak̄obu u win m̄ero wisa u n̄e, wee, n̄n m̄ō u sansu m̄o adama n̄na kun m̄o. ¹² À ku tuba, n̄n baaba koo man baba kpa n ko wee kowo win mi. Kpa doma te na k̄i mi, tu ko b̄ri.

¹³ Win m̄ero n̄n s̄ōwa u n̄e, n̄n bii, a de b̄ri yi, yi w̄ri n̄n wir̄o. A gesi n̄n gari n̄ōw̄o kpa a man boo ni tama.

¹⁴ Ma Yak̄obu u da u ka boo ni na u win m̄ero w̄. U ka yaa dibu kua bi Isaki u ra k̄a. ¹⁵ Yen biru u win bii gbiikoo Esaun t̄ō baka ȳnu sua ni nu w̄a dir̄o u nu Yak̄obu sebusia.

¹⁶ Ma u n̄n boo bii nin ḡni t̄k̄usi win n̄m̄a ka win w̄ir̄o, domi u ñ sansu m̄o. ¹⁷ Ma u d̄ia duro ni ka p̄e ye u kua win bii Yak̄obu n̄mu beria. ¹⁸ Saa yera Yak̄obu u ka nu da win tondon mi, u n̄e, baaba.

Ma tundo u wura u n̄e, n̄e wee, wuna were n̄n bii.

¹⁹ Yak̄obu u win tundo wisa u n̄e, n̄na Esau, wunen bii yeruma. Wee, na kua nge m̄e a gerua. A seewo a sina a n̄n taasorun yaa tem, kpa a man doma te kua.

²⁰ Ma Isaki u n̄n bikia u n̄e, am̄na a ka ye wa fuuku m̄e, n̄n bii.

Yak̄obu u n̄n wisa u n̄e, Gusun̄n wunen Yinniwa u man ye gawama.

²¹ Ma Isaki u n̄e, ñ n̄ men na, a susima n̄n bii, n̄n nun baba n wa à n s̄ā Esaun na ka gem.

²² Yak̄obu u susi win baaba Isakin mi, ma u n̄n baba u n̄e, Yak̄obun n̄ōwa na n̄ōm̄o, adama Esaun n̄ma na baba.

²³ U ñ n̄n tuba ȳn s̄ō win n̄ma sansu m̄o nge Esaugia. Adama ye u k̄i u n̄n domaru kua, ²⁴ u gina n̄e, wuna n̄n bii Esau ka gem?

U wisa u n̄e, oo, n̄na.

²⁵ Isaki u n̄e, a ka susima n̄n wunen taasorun yaa tem kpa n̄n nun domaru kua.

Yak̄obu u ka susi win mi, ma u di. U maa tam sua u n̄n w̄ ma u n̄ra. ²⁶ Yen biru Isaki u n̄n s̄ōwa u n̄e, a susima a man s̄ōsu, n̄n bii.

²⁷ Yak̄obu u susi u n̄n s̄ōsu. Isaki u win ȳnun nuburu nua ma u n̄n domaru kua u n̄e, wee n̄n biin nubura ka gberun nuburu weene te Yinni Gusun̄n u domaru kua.

²⁸ Gusun̄n u de gura ya n da nun n̄eȳe tem barukagim s̄ō, kpa a alikama ka res̄em wa n kp̄a n banda.

²⁹ T̄n dabinu nu nun wiru kp̄iia,

kpa bwese dabinu nu nun yiira.

Kpa a ko wunen mero bisibun yinni,

kpa ben tii bu nun yiira.

Wi u nun bōrusi u koo bōri wa.

Wi u maa nun domaru kua, yēro koo domaru wa.

³⁰ Ye Isaki u Yakabu domaru kua u kpa, sanam me Yakabu u doona kese, yera win mō Esau u wurama taasorun di. ³¹ Ma u dīanu kua u ka da win tondon mi, u nūn sōwa u nē, baaba, a seewo a nen taasorun yaa tem kpa a man doma te kua.

³² Win tundo Isaki u nūn bikia u nē, wuna were.

U nē, nena Esau wunen bii yeruma.

³³ Ma Isaki u diira gem gem u nē, n n men na, wara u man gbeeku yaa tama na tema a sere tunuma, na maa nūn domaru kua. Yēro koo maa baruka ko.

³⁴ Ye Esau u gari yi nua win tondon nōn di, yera u wura kua ka nuku sankira bakanu, ma u win tundo sōwa u nē, baaba, a maa nen tii domaru kuo.

³⁵ Isaki u nē, wunen wōnō u na u wunen domaru mwa ka bwisi.

³⁶ Esau u nē, wee u man taki di nōn yiru nge me win yīsiru. U man nen yerumaru mwaari. Gisō u maa nen domaru mwa. A n maa domaru garu mō a man kua?

³⁷ Isaki u nūn wisa u nē, wee na nūn kua wunen yinni, na maa nūn win mero bisibu kpuro wē bu ko win yobu. Na maa sii dīanu ka dāa bii ni ba ra ka tam ko kpuron domaru kua. N n men na, mba kon kpī n maa nun kua, nen bii.

³⁸ Esau u nē, n n men na, doma teni tōnawa a mō, baaba? A maa man domaru kuo.

Ma u wura nō kpē u swī. ³⁹ Win tundo Isaki u nūn sōwa u nē, wee ye kon nun sō.

Wunen tem kun baruka wasi.

Meya gura kun maa nemō wunen mi.

Wunen takobin areya kaa n dimō a n ka wā.

⁴⁰ Kaa maa ko wunen wōnōn yoo.

Adama à n da ka tii yina,

kaa win yoru yari nge me ketē ya ra yen sugu fēre yu kō.

Yakabu u da Labanin mi

⁴¹ Saa dōma ten diya Esau u Yakabu tusa doma te ben tundo nūn kuan sō. Ma u gerua win tii sō u nē, nen baaban gō turuku kua. Win gō gbabu sindun biruwa kon nen wōnō go.

⁴² Ba Rebeka gari yi dōmeya yi win bii gbiikoo Esau u gerua. Ma u win bii dāako Yakabu sokusia u nūn sōwa u nē, n wee, wunen mō u kī u win mōru kōsia u nun go. ⁴³ Tē nen bii, a nen gari swaa dakio. A seewo a kpikuru da nen sesu Labanin mi Haraniō. ⁴⁴ Kpa a sina mi sō mēru gaa sere wunen mōn bwēra yà n kpuna. ⁴⁵ Win mōru yà n sara wunen min di, u koo duari ye a nūn kua. Sanam meya kon de a gōsirama. Domi na n kī n bē yiru kpuro bia sō teeru.

⁴⁶ Yera Rebeka u da u Isaki sōwa u nē, na ka nen wāaru wasira Esaun kurō benin daan sō, be ba sāa Hetiba. Yakabu u n maa kurō sua tem mini nge be, mban wāara ko na n maa wā.

28

¹ Yera Isaki u Yakabu soka u nūn domaru kua, ma u nūn sōwa u nē, a ku ra ko a Kanani minin kurō sua. ² Yen sō, a seewo a da Padanaramuō, Betueli wunen meron baaban yenuō kpa a kurō sua mi, Labani wunen dwaanin bibu sō. ³ Kpa Gusunō Dam kpurogii u nun domaru kua, a marura a teria a ka ko bwese dabinun nuuru. ⁴ Kpa u nun domaru kua wunē ka wunen bibun bweseru nge me u Aburahamu kua, kpa tem me, mu ko wunegim mi a sōru dimō, me Gusunō u Aburahamu kā.

⁵ Isaki u dera Yakabu u da Padanaramu gia Labanin mi, wi u sāa Betueli Aramugiin bii, Yakabu ka Esaun dwaani.

⁶ Esau u wa ma Isaki u Yakabu domaru kua ma u nūn gōra Padanaramu gia u win kurō kasu. U maa nua ma saa ye u nūn domaru kuamme u nē, u ku raa kurō sue Kananin bii tōn kurōbu sō. ⁷ U maa wa ma Yakabu u win baa ka win meron gari nua ma u doona

Padanaramu gia. ⁸ Yera u gia ma Kananin bii tɔn kurɔbun daa ya n win baa wɛremɔ. ⁹ Ma u seewa u da Isimɛelin mi, u win bii Mahalati, Nebayɔtun sesu sua kurɔ u doke kuro be u raa mɔ sɔɔ. Isimɛeli wi, u sɔawa Aburahamun bii.

Yakɔbu u dosa Beteliɔ

¹⁰ Yakɔbu u seewa saa Beri Seban di u doona Harani gia. ¹¹ U tura yam gam. Miya u sɔi domi sɔɔ u dua. Ye u kpunamɔ u kperu garu sua u tu wiru kpɔiri. ¹² Yera u dosa u wa wee, sɛra gaa ya yɔ temɔ ma yen wira wɔllu girari, ma u Gusunɔn gɔradoba wa ba yɔɔmɔ ba saramamɔ ka sɛra ye. ¹³ Yinni Gusunɔn tii u yɔ yen wɔllɔ ma u ka nɔn gari kua u nɛɛ, nɛna Gusunɔ, Aburahamu wunen debun Yinni ka Isakin Yinni. Tem mi a kpɔi mi, wuna kon mu wɛ ka sere maa wunen bibun bweseru. ¹⁴ Wunen bibun bwese te, ta koo kowa nge yani sɛeri kpa tu teria tem mɛn goonu nne kpuro sɔɔ. Wunɛ ka wunen bibun bweserun min diya handunian bwesenu kpuro nu koo domaru wa. ¹⁵ Wee na wɔa ka wunɛ, ko na n maa nun kɔsu yam kpuro mi a dɔɔ kpa n maa ka nun wurama tem me sɔɔ. Domi na n nun derimɔ sere n ka ko nge mɛ na nun sɔɔwa.

¹⁶ Yakɔbu u dom yanda ma u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u wɔa mini ka gem. Na n daa maa yɛ mɛ.

¹⁷ Yera berum nɔn mwa ma u nɛɛ, n wɔ bu suunu mi nasia. Gusunɔn yɛnuwa mini ka maa wɔllun duu yeru.

¹⁸ Ma u seewa buru buru yellu u kpee te sua te u wiru kpɔiri mi, u gira temɔ tu ka ko yɔreru. Ma u ten wɔllɔ gum wisi. ¹⁹ U yam mi yɔsiru kɔ Beteli. Yen tubusiana Gusunɔn wɔa yeru. Adama wuu ge ga wɔa mi, ba ra raa gu sokuwa Lusi. ²⁰ Yen biru u nɔɔ mwɛeru kara u nɛɛ, Gusunɔ u n ka man wɔa, ma u man kɔsu nen sanum me sɔɔ, ma u man dɔanu wɛ ka yɔa ni kon sebe, ²¹ kpa n gɔsira nen baaban yɛnuɔ ka alafia, wiya ko n sɔa nen Yinni. ²² Kpee te na gira mini, ta kua yɔreru ma miya n ko n ko win wɔa yeru. Ye u maa man wɛ kpuron wɔkuru baateren wɔllɔ kon nɔn tia tia wesia.

Yakɔbu u tura Labanin mi

29

¹ Ma Yakɔbu u seewa u win sanum wɔri u da sɔɔ yari yeru gia. ² Ye u Harani turuku tia, yera u mɛera u dɔkɔ gaa wa yakasɔ. U wa wee, yɔa gɔsu gasu ita ya kpɔi ya wɛramɔ dɔkɔ yen bɔkuɔ, domi miya ba ra yaa sabenu nim kɛ nu nɔ. Kpee te ba maa ka dɔkɔ yen nɔɔ wukiri ta kpɔa. ³ Miya yaa sabenu kpuro ra mɛnne, kpa bu kpee te swɛnya dɔkɔn nɔɔn di bu nu nim kɛ, kpa bu kpam wure bu dɔkɔ ye wukiri ka kpee te. ⁴ Yakɔbu u yɔa nin kparobu bikia u nɛɛ, kpaasibu, saa man diya i na.

Ba nɔn wisa ba nɛɛ, bɛsɛ Haranigiba.

⁵ U bu bikia u nɛɛ, i Labani Nakorin bii yɛ?

Ba nɛɛ, oo, sa nɔn yɛ.

⁶ Ma u nɛɛ, u sere bwɔa do?

Ba nɛɛ, oo, u alafia mɔ. A n mam win bii Raseli wa u wee mini ka win yɔanu?

⁷ Yakɔbu u nɛɛ, wee sɔɔ kpɔa, saa kun tura gina i ka yaa sabenu mɛnna. I nu nim kɛyɔ kpa i kpam da i nu kpara.

⁸ Ba nɔn wisa ba nɛɛ, sa n kpɛ sere yɔa gɔsu kpuro sɔ n mɛnna. Sanam mɛya sa ra kpee te swɛnye dɔkɔn nɔɔn di su sere yɔanu nim kɛ.

⁹ Saa ye u ka bu gari mɔ mi, yera Raseli u tunuma ka win tondon yɔanu, domi wiya u sɔa nin kparo. ¹⁰ Ye Yakɔbu u win dwaani Labanin bii Raseli wa ka win yɔa gɔɔ, u susi u kpee te swɛnya dɔkɔn nɔɔn di ma u yɔa ni nim kɔ. ¹¹ Ma u Raseli tɔbura u nɔn sɔsu. Ma durɔ wura nɔɔ kpɛɛ u swɔi nuku dobun sɔ. ¹² U Raseli sɔɔwa u nɛɛ, sa sɔawa dusinu. Domi nɛ Rebekan biiwa.

Ma Raseli u duka da u win tundo gari yi sɔɔwa. ¹³ Ye Labani u win dwaanibu Yakɔbun labaari nua, u duka na u nɔn senna. U nɔn tɔbura u nɔn bɔkasi u sɔsu, ma u ka nɔn da yɛnuɔ. Ma Yakɔbu u Labani sɔɔwa kpuro ye u ka sɔimɔ.

¹⁴ Yera Labani u nɛɛ, ka gem nɛ ka wunɛ yem tema.

Ma Yakɔbu u sina Labanin mi suru tia.

Yaköbu u Labani sömburu kua Raseli ka Lean sö

¹⁵ Yen biru Labani u Yaköbu sööwa u nee, kaa man sömburu kua kam yèn sö a säa nen dusi? A man sööwö nyen na kaa man mwaari.

¹⁶ N deema Labani u bii tön kuröbu yiru mä. Gbiikoon yīsira Lea, wönögira maa Raseli.

¹⁷ Lean nōni kun dam mä, adama Raseli kurö buröwa, win wasi ka win wuswaa ya girima mä. ¹⁸ Yaköbu u Raseli kī. Ma u Labani sööwa u nee, kon nun sömburu kua sere wöo nööba yiru wunen bii Raselin sö.

¹⁹ Ma Labani u nee, ya wā. N buram bo n nun wi kē, ye kon ka nūn durö goo kē. Ñ n men na, a ka man sinö.

²⁰ Yera n dera Yaköbu u sömburu kua wöo nööba yiru Labanin mi. Ma n nūn kua nge söö yiru yèn sö u Raseli kī. ²¹ Yen biru u Labani sööwa u nee, a man nen kurö wēeyö kpa n nūn yenu doke, domi nen tōra yiba.

²² Yera Labani u win wöo beran tambu menna kpuro ma u tōo baka dim kua. ²³ Ye n kua yoka, u win bii Lea sua u Yaköbu duusia ma ba menna. ²⁴ Ma u win yoo tön kurö Silipa sua u win bii Lea wē. ²⁵ Sisiru bururu, wee Yaköbu deema Leawa. Ma u Labani sööwa u nee, mban bwesera a man kua menī. N ñ Raselin söna na nun säwa ro? Mban söna a man weesu kua.

²⁶ Labani u nee, n ñ besen komaru bu wönö kurö kpaaru sua kpa mōo u n wā. ²⁷ A gina kurö kpaarun söö nööba yiru dakuro ka Lea. Yen biru sa ko maa nun wiönö wē. Kpa a kpaam man sömburu kua wöo nööba yiru win sö.

²⁸ Ma Yaköbu u kua nge mē. U söö nööba yiru ye dakura ka Lea. Yen biru Labani u nūn win bii Raseli kī kurö. ²⁹ Ma u maa win yoo tön kurö Biliha sua u win bii Raseli wē. ³⁰ Yaköbu u ka Raseli menna, u nūn kīa n kere Lea. Ma u kpaam Labani sömburu kua wöo nööba yiru.

Yaköbun bibu

³¹ Ye Yinni Gusunö u wa ma Yaköbu u ñ Lea kī, ma u dera Raseli u kua wīro ma u Lea kua bii mero. ³² U gura sua u bii tön durö mara ma u nūn yīsiru kī Rubeni, u nee, Yinni Gusunö u wa ma ba man gema. Tē nen durö u koo man kīa.

³³ Yen biru u maa gura sua u bii tön durö mara ma u nee, Yinni Gusunö u nua ma ba ñ man kī. Yera u ka kpaam man wini kī.

Yera ba nūn yīsiru kī Simeö. ³⁴ Simeön biru u maa gura sua u bii tön durö mara, ma ba nūn yīsiru kī Lefi. Yera u nee, tēra nen durö u koo man tii gawe, domi na nūn bii tön duröbu ita marua.

³⁵ Lefin biru u maa gura sua u bii tön durö mara, ma u nee, tē kon Yinni Gusunö siara. Yen söna u bii wi yīsiru kī Yuda.

Yen biru u gina marubu yōra.

30

¹ Ye Raseli u deema u ñ ka Yaköbu marumö, yera u ka win mōo nisinu seewa. Ma u Yaköbu sööwa u nee, a de n ka nun ma. Ma n kun mē, kon gbi.

² Yera Yaköbu u ka Raseli mōru besira u nūn sööwa u nee, nena Gusunö n ka nun yinari a ma?

³ Raseli u nee, too, ya ñ taare, nen yoo Biliha wee, a ka duo kpa n bibu wa saa win min di n taaru söndi, kpa sa n wāasine.

⁴ Ma u win yoo Biliha sua u Yaköbu wē kurö. Yaköbu u ka nūn menna, ⁵ yera u gura sua u Yaköbu bii tön durö marua. ⁶ Raseli u nee, Gusunö u nen kanaru nua ma u man siria ma u man bii tön durö kī.

Yen söna u bii wi yīsiru kī Danu. ⁷ Danun biru Biliha u maa gura sua ma u Yaköbu bii tön durö marua. ⁸ Raseli u nee, na ka nen mōo gabirina gem gem na nūn kamia.

Ma u bii wi yīsiru kī Nefitali.

⁹ Saa ye Lea u deema u marubu yōra, yera u win yoo Silipa sua u Yaköbu wē kurö. ¹⁰ Ma Silipa u gura sua u Yaköbu bii tön durö marua. ¹¹ Lea u nee, anna a nen wii dobu wa!

Ma u nùn yīsiru kã Gadi. ¹² Gadin biru Silipa u kparam gura sua u Yakɔbu bii tɔn durɔ marua. ¹³ Yera Lea u nɛɛ, doo nɔɔrugiiwa na sãa, domi tɔn kurɔbu ba koo man soku doo nɔɔrugii.

Ma u nùn yīsiru kã Aseɛ.

¹⁴ Sɔɔ teeru doo gɛɛrun saa sɔɔ, yera Rubeni u seewa u da yakasɔ u dãa te ba sokumo mandaragoren * binu sɔrima u ka win mero Lea wɔma. Saa yera Raseli u Lea sɔɔwa u nɛɛ, a suuru koowo, a man wunen biin dãa bii ni sɔko.

¹⁵ Lea u nùn wisa u nɛɛ, ye a man nen durɔ mwaari n ñ nun tura? Yera a kparam kī a man nen biin dãa binu mwaari?

Raseli nɛɛ, a suuru koowo, kon de besen durɔ u ka nun du yoka ye, wunen biin dãa bii nin sɔ.

¹⁶ Ye n kua yoka Yakɔbu u gberun di wee, yera Lea u seewa u da u ka nùn yinna ma u nɛɛ, nena kaa ka du gisɔ, domi nen biin mandaragoren bina na ka nun dwa.

Ma Yakɔbu u ka nùn dua dɔma te. ¹⁷ Ma Gusunɔ u Lean kanaru mwa, u gura sua u Yakɔbu bii tɔn durɔ nɔɔbuse marua. ¹⁸ Yera u nɛɛ, Gusunɔ u man nen are wɛ, yèn sɔ na dera nen durɔ u nen yoo sua kurɔ.

Ma u bii wi yīsiru kã Isakari. ¹⁹ Isakarin biru Lea u kparam gura sua u Yakɔbu bii tɔn durɔ nɔɔba tiase marua. ²⁰ Ma u nɛɛ, Gusunɔ u man kɛɛ geeru kã. Tɛ nen durɔ u koo man tii gawe u man bɛɛɛ doke yèn sɔ na nùn bii tɔn durɔbu nɔɔba tia marua.

Ma u bii wi yīsiru kã Sabuloni. ²¹ Yen biru u bii tɔn kurɔ mara ma u nùn soka Dina.

²² Gusunɔ u maa Raselin tii yaaye u win kanaru mwa ma u nùn kua bii mero. ²³ U gura sua u bii tɔn durɔ mara ma u nɛɛ, Gusunɔ u man sekuru yara.

²⁴ Yera u bii wi yīsiru kã Yosefu. U nɛɛ, kpa Yinni Gusunɔ u kparam man bii tɔn durɔ sosia.

Yakɔbu u kī Labani u nùn kara

²⁵ Saa ye Raseli u Yosefu mara, yen biruwa Yakɔbu u Labani sɔɔwa u nɛɛ, a den man karo mɛ, n we nen temɔ. ²⁶ Kpa a de n ka nen kurɔbu ka nen bibu da bèn sɔ na nun sãwa. A maa yɛ kɔ mèn nɔɔ na nun sɔmburu kua.

²⁷ Ma Labani u nùn wisa u nɛɛ, a suuru koowo, a de a yɔra gina. Domi na wa ma wunen sɔna Gusunɔ u man domaru kua. ²⁸ Yen sɔ, a man sɔɔwɔ nyen na n weene n nun kɔsia, kpa n nun wɛ.

²⁹ Yera Yakɔbu u nùn wisa u nɛɛ, wunen tii a yɛ nge mèn nɔɔ na nun sãwa. A maa wa nge mèn nɔɔ wunen yã gɔɔ ga kuura nen nɔmaɔ. ³⁰ Domi yã gɔɔ piibuwa a raa mɔ n sere tunuma wunen mi. Adama ye na tunuma, Yinni Gusunɔ u nun domaru kua ma ga kpɛa. Ñ n men na, saa yerà kaa den man yɔsu n nen tiin sɔmburu ko.

³¹ Ma Labani u nùn wisa u nɛɛ, mba kon nun wɛ.

Yakɔbu u nɛɛ, na ñ kī a man gãanu ganu wɛ. Ye kon nun sɔ wee. À n wura, a de n kparam wunen yã gɔɔ ge sua n kpara. ³² Gisɔ kon du wunen sabenu sɔɔ n mɛeri mɛeri n wa yãanu ka bonu ni nu bausu mɔ ka yã nìn sansu tīri. Niya kon gɔsi nenem nu n sãa nen kɔsiaru. ³³ Siara gem mu koo sɔɔsira sanam mɛ a na a ka nen kɔsiaru wa. Domi boo ni nu ñ bausu mɔ ka yã ni nu ñ tīri nù n wãa neginu sɔɔ, a man garisio gbenɔ.

³⁴ Labani u nùn wisa u nɛɛ, n kooro nge mɛ a gerua.

³⁵ Yen tɔɔ te, Labani wi, u bonu ka yã ni nu bausu mɔ ka ni nu tīri wuna u yi nenem ma u nu win bibu nɔmu beria. ³⁶ Yen biru u dera ba ka sabe ni tonda saa Yakɔbun min di nge sɔɔ itan sanum saka.

Ma Yakɔbu u ni nu tie kparamɔ. ³⁷ Sanam mɛ u nu kparamɔ, yera u dãnu ganun kãasi beki bura u yin koro wɔrukisu yorua yorua nge mɛ ba ra kaaru yore. ³⁸ Ma u dãa kãasi yi sua u doke mi sabenu ra nim nɔ, domi miya nu ra n yɔɔnamɔ. ³⁹ Sanam mɛ, nù n yɔɔna dãa kãasi yin bɔkuɔ, nu ra binu mawa ni nu bausu mɔ.

⁴⁰ Yen biru Yakɔbu u ni nu tīri ka ni nu bausu mɔ wunamɔ nenem u yiimɔ bee tia nu ko wiginu. ⁴¹ Û n deema yã damgina nu yɔɔnamɔ, u ra dãa kãasi yi kɔwa nin wuswaaɔ.

* 30:14 mandaragore - Ba nɛɛ, dãa ten binu nu koo kpī nu tɔn kurɔ ko bii mero.

⁴² Adama ù n wa ni nu ù gea sãa, niya nu yɔɔnamɔ, u ra yi suewa min di kpa ni, nu n sãa Labaniginu.

Yakɔbu u duka sua saa Labanin min di

⁴³ Meya Yakɔbu u kua u ka dukia wa ya kpã. U yãanu ka bonu ka yooyoosu ka ketekunu ka yoo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu mɔ.

31

¹ Sɔɔ teeru Yakɔbu u nua Labanin bibu ba gerumɔ ba mɔ, Yakɔbu u besen tondon arumani kpuro gura ma u kua dukiagii. ² Yen biru u wa ma Labani kun maa nùn mɛera nge yellu. ³ Saa yera Yinni Gusunɔ u Yakɔbu sɔɔwa u nɛɛ, a gɔsiro wunen baaban temɔ mi ba nùn mara. Ko na n ka nun wãa.

⁴ Ma Yakɔbu u win kurɔbu Lea ka Raseli sokusia bu na win mi kpara gberɔ. ⁵ U bu sɔɔwa u nɛɛ, na wa besen baaba kun maa man mɛera nge yellu. Adama Gusunɔ, nen baaban Yinni, u ka man wãa. ⁶ Been tii i maa wa nge mɛ na besen baaba sɔmburu kua ka nen dam kpuro. ⁷ Wee tɛ, u man kam mɛera, u nen kɔsiarun gari kɔsa sere nɔn wɔkuru. Adama Gusunɔ kun dere u man kɔsa kua. ⁸ Domi besen tundo wi, ù n nɛɛ, sabe ni nu bau bakasu mɔ niya nu ko n sãa neginu, ni kpurowa nu ra bau si ko. ù n maa nɛɛ, ni nu bau piiminu mɔ, ni kpurowa nu ra ko mɛ. ⁹ Nge meya Gusunɔ u ka besen tondon yãa gɔɔ wɔra u man wɛ. ¹⁰ Saa ye sabe ni, nu yɔɔnamɔ na dosa. Dosu ge sɔɔ, na nɔni seeya wɔllɔ na wa nin dwanu kpuro bausu mɔwa. ¹¹ Ma Yinni Gusunɔn gɔrado u man soka u nɛɛ, Yakɔbu! Yera na wura na nɛɛ, nɛ wee. ¹²⁻¹³ Ma u nɛɛ, wiya Gusunɔ, wi, wi u man kure Beteliɔ mi na kperu gira na gum wisi ta n ka sãa yireru. Miya na maa nùn nɔɔ mwɛeru kua. Tɛ, n nɔni seeyo kpa n wa ma sabe nin dwanu kpuro bausu mɔwa. Domi u wa ye Labani u man kua. Kpa n se tem minin di n wura tem mi ba man mara.

¹⁴ Raseli ka Lea ba nùn wisa ba nɛɛ, sa ù n maa bɔnu gaa mɔ besen tondon mi. ¹⁵ U sun mɛera nge sɔbu domi u sun dɔra u besen gobi di. ¹⁶ Arumani ye Gusunɔ u nùn wɔrari ya maa kua bese ka besen bibugia. ù n men na, a koowo ye Gusunɔ u nun sɔɔwa.

¹⁷ Yen biru Yakɔbu u seewa u win kurɔbu ka win bibu yooyoosu sɔndi. ¹⁸ Ma u win dukia kpuro sua ka win sabe ni u wa Padanaramuɔ. U swaa wɔri u dɔɔ win tundo Isakin mi, Kananin temɔ. ¹⁹ Ye ba doonɔ, yera Raseli u da u win tundo Labanin bũu wi ba mɔ Terafimu gbena. N deema saa ye sɔɔ, Labani u win yãanun sansu bɔɔrimɔ. ²⁰ Nge meya Yakɔbu u ka Labani nɔni wɔkua u doona, u ù n maa nùn gãanu sɔɔwa. ²¹ U win ye u mɔ kpuro gura. Ma u da u daa te ba mɔ Efarati tɔbura u doona Galadin guunu gia.

²² Ye Yakɔbu u doona, yen sɔɔ itasera ba na ba Labani sɔɔwa ma Yakɔbu u duka sua. ²³ Ma Labani u win tɔmbu sua ba Yakɔbu naa gira. Sɔɔ nɔɔba yiruwa ba kua swaa sɔɔ ba sere nùn naamwɛ Galadin guunɔ. ²⁴ N deema Gusunɔ u Labani sɔɔwa dosu sɔɔ wɔkuru u nɛɛ, a tii laakari ko, a ku ra Yakɔbu gãanu ganu sɔ.

²⁵ Ye u Yakɔbu naamwɛ mɛ, u deema wee, u win kuu bekuruginu gire Galadin guu nin mi. Yera ba maa beginu gira mi, wi ka win tɔmbu. ²⁶ Yen biruwa u Yakɔbu bikia u nɛɛ, mban sɔna a man kua mɛ. A man kam mɛera a ka nen bibu doonama nge yoo be a mwɛerima tabu gberun di. ²⁷ Mban sɔna a duka sua asiri sɔɔ, a ù n man nɔɔ kanɛ. À n daa man sɔɔwa, kon de a doona ka nuku dobu ba n womusu mɔ, kpa ba n mɔrɔkunu ka gãasu soomɔ. ²⁸ Wee, a yina n nen bibu ka nen debuminu nɔɔ kana n bu bɔkasi a sere doona. Anna a ka gari bakararua kua mɛ! ²⁹ Na yiiko mɔ n ka nun kɔsa kua, adama Gusunɔ, wunen baaban Yinni, u man sɔɔwa gĩa u nɛɛ, n laakari ko n ku ra nun gãanu ganu sɔ. ³⁰ Wee a doonɔ wunen baaban yenuɔ gèn beke a ra n mɔ, a ù n maa wee mini. Adama mban sɔna a nen bũu kpɛeru gbena.

³¹ Ma Yakɔbu u Labani wisa u nɛɛ, na ù n yɛ à n kaa ra man wunen bibu wɔrari. Yen sɔna na kua mɛ. ³² Adama a bũurio besen sɔmunu sɔɔ tɔn beni kpuron wuswaaɔ. À n wunen gãanu wa mi, kpa a sua. Wìn mi a wunen bũu kpɛeru wa, kpa bu yɛro go.

N deema Yakɔbu kun yɛ ma win kurɔ Raseliwa u bũu kpɛɛ te gbena u neni.

³³ Ma Labani u dua Yakɔbun kuu bekurugirɔ ka Bilihagirɔ ka Silipagirɔ ka sere maa Leagirɔ, adama u n̄ gāanu wa. Ye u yara Lean kurun di, ma u dua Raseligirɔ. ³⁴ Ma u kuu te būura u n̄ gāanu wa. N deema Raseli u būu kpɛɛ te sua u doke win yooyoon gaarin kɔkɔrɔ u sinari. ³⁵ Yera u win tundo sɔɔwa u n̄ɛɛ, a ku ka man mɔru ko, na n̄ kpɛ n se domi na nɔma neni.

Labani u win būu kpɛɛ te kasu kuu te sɔɔ kpuro u n̄ wa. ³⁶ Saa yera Yakɔbu u mɔru besira ma u ka Labani sannɔ wɔri u n̄ɛɛ, toraru mba na nun torari mɛ, n̄ kun mɛ kɔsa yerà na nun kua mɛ, a ka man naa gire ka dam. ³⁷ Sanam mɛ a besen yānu būura mba a wa mi, ye ya s̄a wunen yenun gāanu. A man ye s̄ɔsio nen tɔmbu ka wunegibun wuswaaɔ, kpa ba n s̄a besen seeda. ³⁸ Wee wɔɔ yenda na kua wunen mi. Wunen yānu n̄ kun mɛ wunen bonu yen gaa kun nukuru yarire nen nɔma sɔɔ. Mɛya na n̄ maa wunen yā gɔɔn di yā kineru garu suare n tem. ³⁹ Gbeeku yaa yà n wunen saberu garu go, na ku ra ka nun tu naawe. Nena na ra ten kɔsire wɛ. Ten te ba maa gbena wɔkuru n̄ kun mɛ sɔɔ sɔɔ, a ra man ten kɔsire bikiewa. ⁴⁰ Mɛya na ra n s̄ɔ soore kpara gberɔ, kpa wɔkuru na n wooru nɔrure, na n̄ dweeyamɔ. ⁴¹ Nge mɛya na kua sere wɔɔ yendu, na nun sɔmburu kuawa wɔɔ wɔkura n̄ɛ wunen bii tɔn kurɔbun s̄ɔ, ma na maa kua wɔɔ nɔɔba tia yā ni ka boo nin s̄ɔ. Ka mɛ, a nen kɔsiarun gari gɔsiawa sere nɔn wɔkuru. ⁴² Gusunɔ, wi, wi Aburahamu ka nen baaba Isaki ba nasie u kun daa ka man wāa, kaa man deriwa nɔm dira. Wee, u nen wɔnwɔndu wa ka nen wahala ye na kua. Yen s̄na u man siria gīa.

⁴³ Yera Labani u n̄n wisa u n̄ɛɛ, wunen kurɔ be, ba s̄awa nen bibu. Bii beni ba maa s̄awa nen debuminu. Yā gɔɔ sini, su maa s̄awa negisu. Ye a gesi wa mini kpuro negia. Adama na n̄ kpɛ n nen bibu ka nen debumii ni nene. ⁴⁴ Yen s̄ tɛ, a de n̄ ka wune su arukawani bɔke kpa su yīreru doke ta n s̄a yen seeda.

⁴⁵ Ma Yakɔbu u kperu sua u gira yam mi, ta n ka s̄a yīreru. ⁴⁶ Ma u win tɔmbu sɔɔwa u n̄ɛɛ, i kpenu gurama. Ma ba nu gurama ba suba. Yen biru ba sina ba di nin bɔkuɔ. ⁴⁷⁻⁴⁸ Labani u n̄ɛɛ, kpee sube teni, ta s̄awa besen seeda n̄ ka wunɛ.

Yen s̄na ben baawure u yam mi yīsiru k̄a ka win barum, Seeda yeru. ⁴⁹ Ba maa yam mi soka Misipa domi Labani u Yakɔbu sɔɔwa u n̄ɛɛ, Gusunɔ u besen baawure gbara su ku ka wɔrina s̄a n yarina minin di. ⁵⁰ À n nen bibu n̄ni s̄ɔmɔ, n̄ kun mɛ à n kurɔ kpao sua, n̄ n̄ tɔnu koo sun siria, Gusunɔwa koo sun siria n̄ ka wunɛ. Yen s̄ɔ, a laakari ko. ⁵¹⁻⁵² Kpee sube teni ka kpee te a gira mi, nu kua seeda n̄ ka wunen baa sɔɔ. Mɛya na n̄ kpee ni saramɔ n̄ nun wɔri. A ku ra maa nu sara a man wɔrima. ⁵³ S̄a n kua mɛ, Gusunɔ, Aburahamu ka Nakorin Yinni, u koo sun siria.

Ma Yakɔbu u maa b̄rua ka Yinni Gusunɔn yīsiru, wi, wi win tundo Isaki u nasie. ⁵⁴ Saa yera u yākuru kua guuru wɔllu mi, ma u win tɔmbu menna ba di sannu. Yen biru ba kpuna mi wɔku te.

32

¹ Ye n kua buru buru yellu, Labani u seewa u win bibu ka win debuminu n̄ɔ kana u bu bɔkasi, ma u ben baawure domaru kua. Yen biru u gɔsira u wura win yenuɔ.

Yakɔbun sɔɔru bu sere yinna ka Esau

² Yakɔbu u swaa m̄ɔ u doonɔ, yera Gusunɔn gɔradoba ba ka n̄n yinna. ³ Ye Yakɔbu u gɔrado be wa, yera u n̄ɛɛ, Gusunɔn tabu kowoba beni.

Ma u yam mi yīsiru k̄a Mahanaimu. Yīsi ten tubusiana, sansani yiru.

⁴ Yera u sɔmɔbu gɔra win m̄ɔ Esaun mi, Edɔmun temɔ mɛ ba maa m̄ɔ Seiri. ⁵ U bu wooda wɛ u n̄ɛɛ, ameniwa i ko nen tɔnwero Esau s̄ɔ i n̄ɛɛ, n̄ Yakɔbu win b̄ɔ, na da na sina Labanin mi sere n ka kua gisɔ. ⁶ Na n̄ɛɛ m̄ɔ ka ketekunu ka yāanu ka yoo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu. Yera na n̄n n̄ɔsiamɔ u ka man n̄nu geu mɛeri, wi, wi u s̄a nen tɔnwero.

⁷ Sɔmɔ be, ba da ba wurama Yakɔbun mi, ba n̄ɛɛ, sa tura wunen m̄ɔ Esaun mi, u maa sun sennɔ sisi ka tabu kowobu tɔmbu n̄ɛru (400).

⁸ Yera berum Yakəbu mwa u nanda gem gem. Ma u tən be ba wāa ka wi bənu kua wuunu yiru ka win yāanu ka ketəba ka yooyoosu. ⁹ Ma u nɛɛ, baa Esau ù n na u sube teeru wəri u tu kamia, te ta tie ta koo yari baani.

¹⁰ Ma u kanaru kua u nɛɛ, Yinni Gusunə, nən baaba Aburhamu ka nən tundo Isakin Yinni, a man sɔwa n wuro nən temə mi ba man mara. Gea tənawa kaa man kua. ¹¹ Na ñ tura n ka wunen durom bakam ka wunen bərəkiniro kpuro wa te a man sɔsi, nɛ wi na sãa wunen bɔɔ. Domi na Yuudeni yeni tiburawa ka nən deka tona. Adama tɛ nən tambu ka nən sabenu kua wuunu yiru. ¹² Na nun kanamə a man wəro saa nən mɔ Esau nɔmun di. Domi na berum mɔ u ku raa sun wərima u go ka nən kurəbu ka bibu sannu. ¹³ Wuna a maa gerua kaa man durom kua kpa a nən bibun bweseru dabiasia nge nim wɔkun yanim mɛ goo kun kpɛ u gari.

¹⁴ Yam miya Yakəbu u sɔbia u kpuna. Ma u win yaa sabenun sukum sua u ka win mɔ Esau kɛ. ¹⁵ Sabe niya boo ninu goobu (200) ka boo kinenu yendu ka yāa ninu goobu ka yāa kinenu yendu ¹⁶ ka naa mero bu weeru ka naa kinenu wəkuru ka keteku mero bu yendu ka keteku dwanu wəkuru, ka mam yooyoo mero bu tena ka sin bii ni nu bom nɔrumə. ¹⁷ U ye kpuro sua u win yobu nɔmu beria gɔɔ ka gɔɔ nennənka. Ma u bu sɔwa u nɛɛ, i n gbia nən wuswaa kpa i de gɔɔ si, su n swiine dandankuru.

¹⁸ Ma u gbiikoo sɔwa u nɛɛ, Esau nən mɔ ù n ka nun yinna, ù n nun bikia weren min diya a wee, mana a dɔɔ, weren sabena a gbiisie, ¹⁹ a nùn wisio a nɛɛ, win bɔɔ Yakəbugina. Nu sãawa kɛɛ te na wi, nən tənwero mɔrisiama. Nən tii na wee biruə.

²⁰ Gari teeya u yiruse sɔwa ka itase. Mɛya u be kpuro sɔwa be ba sabe ni kpare gesi. ²¹ Ma Yakəbu u maa nɛɛ, i geruo i nɛɛ, wee, nɛ win bɔɔ na wee bɛɛn biruə.

Domi u bwisika win tii sɔɔ u nɛɛ, Esau ù n kɛɛ te na gbiisie wa, win mɔru koo sure. Yen biru nɛ ka wi sa ko waana nɔni ka nɔni. Sərəkudo u koo man dam koosia ka nuku dobu. ²² Kɛɛ te, ta gbia ma u yɔra u kpuna mi, wɔku te.

Durə goo u ka Yakəbu gabirina Penieli

²³ Yakəbu u seewa wɔku te, u win kurəbu yiru ka win yoo tən kurəbu yiru ka win bibu wəkura tia sua u da u ka bu Yabəkun daaru tɔbura. ²⁴ Ye u bu tɔburasia u kpa, ma u wura u maa ye u mɔ kpuro tɔburasia. ²⁵ Yakəbu u tia wi turo. Yera durə goo u na u ka nùn gabirina sere yam ka sãra. ²⁶ Ye durə wi, u wa ma u ñ kpɛ u Yakəbu sura, ma u win gãa kpɔ so, ga sɔsiara ye ba wəri mɔ. ²⁷ Yen biru durə wi, u nɛɛ, a de n doona, domi yam sãrera wee.

Yakəbu u nùn wisa u nɛɛ, na ñ nun derimə a doona ma n kun mɔ a man domaru kua.

²⁸ Yera durə wi, u bikia u nɛɛ, aməna wunen yisuru.

U wisa u nɛɛ, Yakəbu.

²⁹ Durə wi, u maa nɛɛ, ba ñ maa nun sokumə Yakəbu. Isireliwa ba koo nun soku yèn sɔ a ka Gusunə gabirina ka maa tɔnu, ma a kamia.

³⁰ Yera Yakəbu u nɛɛ, a gem mɔ, a man wunen yisuru sɔwə.

U nùn wisa u nɛɛ, mban sɔna a nən yisuru bikiamə.

Ma u nùn domaru kua. ³¹ Yakəbu u yam mi yisuru kã Penieli. Yisi ten tubusiana, Gusunən wuswaa. U nɛɛ, na Gusunə wa nɔni ka nɔni, nən hunde maa faaba waara.

³² Ye u Penieli tɔbura, ma sɔɔ u n yarimə. Saa dɔma ten diya u killimə ka gãa te. ³³ Yen sɔna sere ka gisə Isireliba ba ku ra yaan sɔru tem te ta ka gãaru sɔrine, yèn sɔ sɔru miya Gusunə u Yakəbu so u ka kua gãarugii.

Yakəbu u ka Esau yinna

33

¹ Yeniban biru Yakəbu u nɔni seeya u wa wee, Esau u wee ka win tabu kowobu tɔnu nɛɛ te. Yera Yakəbu u win bibu bənu kua u Lea nùn wigibu wɛ. Ma u maa Raseli wigii wɛ. Ma u maa win yoo tən kurəbu yiru begibu wɛ. ² Ma u win yoo tən kurə be gbiisia ka ben bibu, ma u dera Lea ka win bibu ba bu swii, yen biru Raseli ka win bii Yosefu ba swii. ³ Ma Yakəbu u besira u bu gbiiya u da u yiira nən nɔba yiru win mɔn wuswaa. ⁴ Yera

Esaun tii u maa duka na u Yakɔbu gaba wīrɔ ba bɔkasina ba sɔsuna. Ma be yiru kpuro ba swī. ⁵ Ye Esau u nɔni seeya u Yakɔbun kurɔ be ka bii be wa, yera u nɛɛ, berà beni.

Yakɔbu u nùn wisa u nɛɛ, bii be Gusunɔ u man kã win durom saabu, bera mi.

⁶ Yera yoo be, ba na Esaun wuswaaɔ ba yiira. ⁷ Ma Lea ka wigibu ba na ba yiira. Yen biru Raseli ka Yosefu ba maa na ba yiira. ⁸ Ma Esau u maa Yakɔbu bikia u nɛɛ, mban sɔna a tɔn be ka sabe ni gbiisiaman nɛn mi.

Yakɔbu u nùn wisa u nɛɛ, na nun ye kpuro mɔrisiawa kpa a ka man nɔnu geu mɛerin sɔ.

⁹ Ma Esau u nɛɛ, nɛn wɔnɔ, sabe ni na mɔ nɛn tii nu man tura, a wunɛginu nɛnuɔ.

¹⁰ Yera Yakɔbu u nɛɛ, aawo, à n ka man nɔnu geu mɛera, a nɛn kɛɛ te mɔɔ. Domi ye a man dam koosia ka nuku dobu na wunɛn wuswaa waasinawa nge Gusunɔgia. ¹¹ Ñ n men na, a nɛn kɛɛ te mɔɔ. Domi Gusunɔ u man durom kua u man wɛ kpuro yèn bukata na mɔ.

Ma u Esau suuru kana gem gem u sere kɛɛ te mwa. ¹² Ma u nɛɛ, a seewo su doona kpa na n nun swaa gbiye.

¹³ Yakɔbu u nùn wisa u nɛɛ, nɛn tɔnwero, a yɛ ma na bibu mɔ be ba kun gina dam mɔ, ka yã binu ka ketɛ binu ni nu bom nɔrumɔ. Yen sɔ, sà n dera ba sã too baa sɔɔ teeru, sabe ni kpuro nu koo gbisuku. ¹⁴ Yen sɔ, a n gbia, kpa nɛ ka bii be ka sabe ni, sa n wunɛn yira swī kpure kpure sere su ka tunuma Seiriɔ mi a wãa.

¹⁵ Ma Esau u nùn sɔɔwa u nɛɛ, to, kon nun nɛn tɔmbu gabu deria.

Yakɔbu u nɛɛ, aawo, tɔnwero, n de gesi durom wa wunɛn min di.

¹⁶ Yen dɔma tera Esau u gɔsira u doona Seiriɔ. ¹⁷ Adama Yakɔbu u da Sukɔtuɔ. Ye u tura mi, u diru bana ma u win sabenu kunu kua. Yen sɔna ba yam mi soka Sukɔtu. Yen tubusiana, kunu.

Yakɔbu u win sansani gira Sikɛmun bɔkuɔ

¹⁸ Yen biru u seewa min di u tura ka alafia Kananin temɔ mìn di u raa da Padanaramuɔ. Ma u win kunu gira wuu ge ba mɔ Sikɛmun bɔkuɔ. ¹⁹ Tem mi u nu gira mi, ma u mu dwa ka sii geesun gobi wunɔbu (100) Hamɔrin bibun mi. Ben turon yīsira Sikɛmu. ²⁰ Yera u yãku yeru kua mi, u tu yīsiru kã u nɛɛ, Gusunɔwa u sãa Isirelin Yinni.

Sikɛmu u Dina gaba

34

¹ Sanam mɛ ba wãa Sikɛmu mi, yera Dina, Lean bii tɔn kurɔ, wi u Yakɔbu marua, u da win wɔndia kpaasibun mi, be ba sãa tem migibu. ² Ma Sikɛmu wi u sãa Hamɔri, tem min sunɔn bii u Dina wa. Ma u nùn gaba u sɛre u ka kpuna. N deema Hamɔri wi, u sãawa Hefi. ³ Sikɛmu wi, u Dina kãa gem gem sere u ka nùn gari kua u wa u ka win gɔru siye win mi. ⁴ Yen biruwa u win tundo sɔɔwa u nɛɛ, a man wɔndia wini kasuo n sua kurɔ.

⁵ Saa ye sɔɔra Yakɔbu u maa nua ma ba ka win bii Dina kpuna ka dam. Yera u mari u ñ gãanu gerua sere ye win biba wɔma kpara gberun di.

⁶⁻⁷ Ye ba gari yi nua, ma be kpuro ba mɔru besira ye Sikɛmu u ka Isirelin bweserun yīsiru sanku u ka ben sesu Dina kpuna. Domi n ñ weenɛ bu yen bweseru ko ben suunu sɔɔ.

Yen biru Hamɔri, Sikɛmun tundo wi, u seewa u da Yakɔbun mi, u ka nùn gari yi ko.

⁸ Sanam mɛ u tunuma u nɛɛ, nɛn bii Sikɛmu u wunɛn bii wɔndia wi ba mɔ Dinan gɔɔ gbimɔ kīrun sɔ. Yen sɔ, a suuru koowo a nùn wɔndia wi kɛeyɔ u sua kurɔ. ⁹ Domi besen bibu bà n suana sa ko ko tia besɛ ka bɛɛ. Yen sɔ, i sun bɛen wɔndiaba wɛɛma kpa su maa besɛgibu bɛɛ wɛ. ¹⁰ Yen biru i ko n wãa besen tem mɛ sɔɔ, i n mɔ ye i kī, i n tenkuru mɔ kpa i dukia wa.

¹¹ Yera Sikɛmun tii u maa Yakɔbu ka win bii be ba tie sɔɔwa u nɛɛ, kon ko kpuro ye i man sɔɔwa kpa i ka man nɔnu geu mɛeri. ¹² Yen sɔ, i man dokiri gobi beke bureo ka kɛɛ dabinu nge mèn nɔɔ i kī. Kon ye kpuro wɛ ì n ko gesi man bii wi kɛ n sua kurɔ.

¹³ Adama yèn sɔ Sikɛmu u Dina sanku, yen sɔna Yakɔbun bii be, ba wi ka win tundo Hamɔri wisa ka bwisi ba nɛɛ, ¹⁴ n ñ koorɔ su besen sesu bango sari wɛ, domi besen mi,

seku bakara. ¹⁵ Ye sa bikiamə təna, yera beən tən durə baawure u bango ko nge beɛ. ¹⁶ Saa yera sa ko beɛn wəndiaba beɛ kɛ kurəbu kpa i maa sun beɛgibu wɛ kurəbu kpa sa n wāa sannu su ko bwese teeru. ¹⁷ Adama ì n yina i bango ye ko, sa ko beɛn wəndia mwawa kpa su doona minin di.

¹⁸ Gari yi, yi ka Sikemu ka win tundo naawa. ¹⁹ N ñ maa tɛ Sikemu ka yi mem nəwa domi u Yakəbun bii wəndia wi kī too. N deema wiya u beɛrɛ bo win baaban yenu. ²⁰ Ma wi ka win tundo Haməri ba da wuun gbāra kənnəwə mi bukurobu ba ra siri, ba bu sɔwa ba nɛɛ, ²¹ tən beni ba ka sun do. Yen sɔ, su de ba n wāa beɛn tem mɛ sɔ ba n tenkuru mɔ. Domi tem mɛ, mu kpā. Kpa su ben wəndiaba sua kurəbu, kpa be, bu maa beɛgibu sua kurəbu ²² kpa su ko bwese teeru. Yu ka koorə mɛ, sere beɛn tən durə baawure u bango ko nge mɛ ben tii ba sā. ²³ Yà n koorə mɛ, berà ba ben sabe ni mɔ ka ben dukia. I de su ko mɛ kpa bu wa bu sina ka beɛ sannu.

²⁴ Be ba wāa gbāra kənnəwə kpuro ba Haməri ka win biin gari yi nəwə, ma tən durəbu be ba yi nua ba da ba bango ye kua. ²⁵ Ye tən be, ba bango ye kua ba wāa wahala sɔ gina, ba tamaa goo kun bu wərimə, yen sɔ itasera Yakəbun bibu Simeɔ ka Lefi, Dinan sesubu, ba ben takobiba sua ba wuu ge wəri ba gen tən durəbu kpuro go. ²⁶ Mɛya ba maa Haməri ka win bii Sikemu go. Ma ba ben sesu Dina yara Sikemun yenun di.

²⁷ Ma Yakəbun bii be ba tie ba da ba wuu ge wəri ba gen yānu gurama yèn sɔ ba ben sesu sankā. ²⁸ Ba ben yānu ka ketəba gura ka ben ketəkunu ka yaa sabe ni nu wāa ben gberu kpaanɛ ²⁹ ka ben arumani kpuro ka ben bibu ka ben kurəbu. Ye tən be, ba mɔ gesi yenusə kpuro ba gurawa.

³⁰ Yera Yakəbu u win bibu Lefi ka Simeɔ sɔwa u nɛɛ, wahala baka i ka man kasu mi. I dera nən bwɛra kun kpī. Domi Kananiba ka Feresiba ba koo man tusi. Yen biru bā n da nɔ tia kua ba man wərima ba koo sun kpeerasiawa mam mam, domi nən tamba kun dabi.

³¹ Ma ba Yakəbu wisa ba nɛɛ, sa ko dewa ba n beɛn sesu garisi kurə tanə?

Gusunə u Yakəbu domaru kua Beteliə

35

¹ Yeniban biru Gusunə u Yakəbu sɔwa u nɛɛ, a seewo a da Beteliə kpa a n wāa mi, kpa a man yāku yeru kua mi na raa nun kure sanam mɛ a wunen mɔ duka suurimə.

² Yakəbu u win tambu sɔwa u nɛɛ, būu ni i raa mɔ, i nu wunə beɛn suunu sɔn di, kpa i tii deerasia i beɛn yānu tea. ³ Domi sa ko se su da Beteliə. Miya kon Gusunə yāku yeru kua domi wiya u man somi sanam mɛ na wāa wahala sɔ. Mɛya u maa ka man wāa nən sanum kpuro sɔ.

⁴ Ma be kpuro ba ben būu kpɛɛ ni ba wa saa tən tukobun min di gura ba Yakəbu wɛ ka maa ben swaa tonkunu. Ma u ye kpuro sua u sikua dāa bakaru garun nuurə Sikemu mi. ⁵ Yen biru ba seewa ba doona min di. Ma Gusunə u dera tən be ba ka bu sikerene mi, ba berum soora. Yen sɔna ba ñ bu swaa naamwɛ.

⁶ Yakəbu u tunuma, wi ka win tən be, Lusio ye ba maa sokumə Beteli, Kananin temə. ⁷ Yera u Yinni Gusunə yāku yee te bania ma u tu yīsiru kā Gusunə u wāa Beteliə. Domi miya u nən kure sanam mɛ u win mɔ duka suurimə.

⁸ Yam miya Debora wi u Rebeka nɔri birun di u gu. Ma ba nən sikua Betelin guurun nuurə dāa bakaru garun korə. Yen sɔna ba dāa te soka gɔw wurin dāru.

⁹ Yen biru Gusunə u kpam Yakəbu kure Beteliə ma u nən domaru kua, sanam mɛ u wurama Padanaramun di. ¹⁰ U nɛɛ, wunen yīsira Yakəbu, adama ba ñ koo maa ka nun tu soku. Isireliwa ba ko n da nun soku.

¹¹ U maa nɛɛ, nɛ Gusunə na sāawa Dam kpurogii. A maruro kpa wunen bibu bu kəwara kpa bwese dabinu ka sinambu bu marura wunen min di. ¹² Wunɛ ka wunen bibun bwesera i ko n tem mɛ mɔ mɛ na Aburahamu ka Isaki wɛ.

¹³ Ye Gusunə u gari yi gerua u kpa, u doona wəllə u Yakəbu deri. ¹⁴ Ma Yakəbu u kperu sua u gira ba n ka yaaye ma miya Yinni Gusunə u ka nən gari kua. Ma u tu tam ka gum

wisi kpa ta n ka sãa Gusunəgiru. ¹⁵ Yera u yam mi soka Beteli, domi miya Gusunə u ka nùn gari kua.

Raselin gəə

¹⁶ Yen biru Yakəbu ka win təmbu ba seewa Betelin di ba dəə Efarataə. Ye ba Efarata turuku kua, yera Raseli u yiira u mara swaa ye səə. Kurə wi, u wahala kua win maru bi səə. ¹⁷ Sanam mē u wahala mə, yera marusio u nùn səəwa u nē, a ku nanda, bii tən durəwa a maa wa.

¹⁸ Ye u mara u kpa u gəə dəə, yera u win bii wi yīsiru kã Beni Oni. Yen tubusiana, bii wi na mara ka wahala. Adama win tundo u nùn soka Benyamē. Yen tubusiana maa, nēn nəm geun bii *.

¹⁹ Ma Raseli u kpuna u gu. Ba nùn sika Efaratan swaaə ye ba maa sokumə Betelehemu. ²⁰ Yera Yakəbu u kperu garu sua u gira Raselin siki ten mi, ba n ka nùn yaaye. Kpee te, ta wāa mi sere ka gisən gisə.

²¹ Min diya u seewa u da u win kuu bekurugiru gira Migidali Edēə. ²² Sanam mē ba wāa Migidali Edē mi, yera ben turo Rubeni u da u ka win tundon kurə Biliha kpuna. Ma tundo wi, u ye nua.

Yakəbun bii tən durəbu ba sãawa wəkura yiru. ²³ Bibu wəkura yiru ye səə, Leagiba Rubeni wi, wi u sãa Yakəbun bii gbiikoo, ka Simeə ka Lefi ka Yuda ka Isakari ka Sabuloni. ²⁴ Be ba maa sãa Raseligibu, bera Yosefu ka Benyamē. ²⁵ Be ba sãa Biliha, Raselin yoon bibu, bera Danu ka Nefitali. ²⁶ Silipa wi u sãa Lean yoo, wigiba maa Gadi ka Ase. Bii be ba Yakəbu marua Padanaramuə bera mi.

²⁷ Yen biru Yakəbu u tura win tundo Isakin mi, Mandeə, Kiriati Ariban bəkuə ye ba maa mə Heboroni. Miya Aburahamu ka Isaki ba sərū di. ²⁸⁻²⁹ Isaki u təkə kua gem gem u kuawa wəə wunəbu ka wene (180), ma u kpuna u gu u da u win baababa deema. Win bibu Esau ka Yakəbu ba na ba nùn sika.

Esau u sina Edəmun temə

36

¹ Esau wi ba maa sokumə Edəmu win bibun bweseru wee. ² U kurəbu sua Kananiban bweseru səə. Kurə ben yīsa wee, Ada, Eloni Hətin bii, ka Oholibama, Anan bii, Sibeoni Hefin debubu, ³ ka Basimati, Isimeelin bii, Nəbayətun sesu. ⁴ Ada u Esau Elifasi marua. Ma Basimati u Reweli mara. ⁵ Ma Oholibama u Yeusi mara ka Yalamu ka Kore. Bii be Esau u mara Kananin temə, bera mi.

⁶ Ma u win kurəbu sua ka bii be kpuro ka win tən be u mə kpuro, ka win yaa sabenu ka win dukia ye u wa Kananin tem mi kpuro, ma u seewa u da tem gam u ka win wəə Yakəbu tonda. ⁷ Domi ben yaa sabenu dabi sere ayera kun bu turi bu ka nu kpara. Yen sə, ba n kpē ba n wāa yam tem. ⁸ Ma Esau u da u wāa Seirin guunun bera gia. Esau wiya ba ra maa soku Edəmu.

Esaun bibun bweseru

⁹ Bii be u mara, bera ba kua Edəmba. Ma ba sina Seirin guunu gia. Ben bweseru wee. ¹⁰⁻¹³ Elifasi, Adan bii u seewa u Temani mara ka Omaa ka Sefo ka Gatamu ka Kenasi. Ma win kurə wi ba mə Tinna u nùn Amaleki marua.

Reweli, Basimatin bii u maa seewa u Nahati ka Seraki ka Sama ka Misa mara. Bera ba kua Rewelin bweseru.

¹⁴ Be ba maa sãa Oholibaman bibu, bera Yeusi ka Yalamu ka Kore.

¹⁵ Be ba sãa Esaun bibun bweserun tore, bera mini. Esaun bii gbiikoo Elifasi wiya u sãa bwese ninin sikado, Temanigibu ka Omaagibu ka Sefogibu ka Kenasigibu ¹⁶ ka Koreba ka Gatamugibu ka Amalekiba. Bera ba sãa Adan bibu.

¹⁷ Reweliwa u maa sãa benin sikado, Nahatigibu ka Serakiba ka Samagibu ka Misagibu. Be kpurowa ba sãa Basimatin bibun bweseru.

¹⁸ Be ba maa sãa Oholibaman bibun bweserun nuuru, bera Yeusi ka Yalamu ka Kore.

¹⁹ Saa Esaun min diya bwese ni kpuro nu marura.

* ^{35:18} nēn nəm geun bii - Heberuban mi, ba nəm geu garisiwa gāa geenu n kere nəm dwa.

²⁰ Seiri Horin bweserun diya tɔn beni ba yara. Ma ba kua win bwese ten kerin nuuru. Beya Lotani ka Sobali ka Sibeoni ka Ana ²¹ ka Disoni ka Esee ka Disani. Bera ba kua Horiban sikadoba be ba waa Edɔmun temɔ saa yellun di. ²² Ye Lotani u seewa ma u Hori mara ka Hemamu. N deema Lotani wi, u sesu goo mɔ wi ba mɔ Tinna. ²³ Ma Sobali u maa seewa u Alifani mara ka Manahati ka Ebalu ka Sefo ka Onamu. ²⁴ Ma Sibeoni u maa bibu yiru mara, Aya ka Ana. Ana wiya u bwii wa yin min di nim sum mu yarimɔ saa ye u win tondon ketekunu kparamɔ gɔbaburɔ. ²⁵ Wiya u Disoni ka win sesu Oholibama mara. ²⁶ Be ba maa saa Disonigibu, bera Hemudani ka Esibani ka Yitirani ka Kerani. ²⁷ Be ba maa saa Esee gibu, bera Bilani ka Safani ka Akani. ²⁸ Ma Disani u maa Usi ka Arani mara.

²⁹⁻³⁰ Beniwa ba kua Horiban bwese kerin wirugibu Edɔmun temɔ, Lotani ka Sobali ka Sibeoni ka Ana ka Disoni ka Esee ka Disani.

³¹ Sinam be ba bandu di di Edɔmuɔ Isireliba bu sere maa bandu swii ben temɔ, be wee. ³² Bela, Beorin bii, win wuun yisira Dinaba. ³³ Ye Bela u gu ma Yobabu, Serakin bii, Botisiragii u gɔna kɔsire kua. ³⁴ Ye Yobabu u gu ma Husamu Temanigii u gɔna kɔsire kua. ³⁵ Ye Husamu u gu ma Hadadi, Bedadin bii u gɔna kɔsire kua. Wiya u Madianiba go Mɔabun baru kpaanɔ. Win wuuwa Afiti. ³⁶ Ye Hadadi u gu ma Samula Masirekagii u gɔna kɔsire kua. ³⁷ Ye Samula u gu ma Sɔɔlu u gɔna kɔsire kua. Sɔɔlu wi, u sɔawa Rehobɔtugii. Wuu ge, ga wɔawa daa te ba mɔ Efaratin goorɔ. ³⁸ Ye Sɔɔlu u gu ma Baali Hanani, Akaborin bii, u gɔna kɔsire kua. ³⁹ Ye Baali Hanani u gu ma Hadari Paugii u gɔna kɔsire kua. Win kurɔn yisira Mɛhetabeli, Matiredin bii, Mɛsaabun debubu.

⁴⁰ Be ba maa saa Esaun bweserun sikadoba ba ka waa Edɔmuɔ, be wee, Tinna ka Alifa ka Yeteti ⁴¹ ka Oholibama ka Ela ka Pinɔni ⁴² ka Kenasi ka Temani ka Mibisaa ⁴³ ka Madieli ka Iramu. Tem mi ben baawure u sina, win yisira ba ra ka mu soku.

Be kpuro ba marurawa saa Esaun min di.

YOSEFU

Yosefu ka win maabu

37

¹ Yakɔbu u sina Kananin temɔ mi win tundo u raa sina. ² Win bibun gari wee. Ye Yosefu u kua wɔɔ wɔkura nɔɔbu ka yiru, u yaa sabenu kparamɔ ka win maabu. U ra n wɔawa ka win tundo tuosibu, Biliha ka Silipan bibu sannu. Yera u ra ben tundo dɔmɛye daa kɔsa ye win maa be, ba mɔ.

³ N deema Yakɔbu wi ba maa mɔ Isireli u Yosefu kɔ n win bii be ba tie kpuro kere, yɛn sɔ tɔkɔru sɔɔra u nɔn mara. Ma u nɔn tako * nɔni bwese bwesekagia kua. ⁴ Ye win maaba wa ben tundo u nɔn kɔ n be kpuro kere, yera ba nɔn tusiru seewa. Ba ku ra kpɔ bu ka nɔn kɔru gari sɔ.

⁵⁻⁷ Sɔɔ teeru Yosefu u dosa. Yera u win maabu dosu ge saaria. U bu sɔɔwa u nɛɛ, i swaa dakio n bɛɛ nen dosu sɔ. Doo bɔka sa bɔkumɔ gberɔ, yera nen doo bɔkuru ta seewa ta yɔra, ma bɛɛginu na nu tu sikerena nu tu kpunamme.

Ye ba win gari nua yera ba nɔn tusiru sosi ⁸ ba nɛɛ, wuna a tamaa kaa ko besen suno kpa a n sun kpare?

Ma ba kɔam nɔn tusa ba sosi win dosu ka win garin sɔ.

⁹ Yen biru u kɔam dosu gagu kua u gu win maabu saaria u nɛɛ, wee na kɔam dosa na wa sɔɔ ka suru ka kperi wɔkura tia man kpunamme.

¹⁰ U maa gu win tundo sɔɔwa. Ma win tundo u nɔn gerusi u nɛɛ, mba wunen dosu genin tubusianu. Nɛ ka wunen mero ka wunen maabu sa ko na su nun kpunawa?

¹¹ Win maaba ka nɔn nisinu neni, adama win tundo u ye kpuro lasabu mɔ win gɔruɔ.

Ba Yosefu dwa ba ka doona Egibitiɔ

¹² Sɔɔ teeru Yosefun maaba ka ben tondon sabenu kɔsɔru da Sikemuɔ. ¹³ Ma Isireli u Yosefu sɔɔwa u nɛɛ, n n̄ Sikemu gia wunen maaba kɔsɔru da? A na n nun gɔri ben mi.

Yosefu u nɛɛ, too.

* 37:3 tako - Yabe te ba ka yɔ mini ta sɔawa te sina bokon bibu ba ra doke.

¹⁴ Ma Isireli u nɛɛ, a doo a mɛɛri bà n bwãa do kpa a wa sabenu nùn n maa alafia mɔ, kpa a wurama a man sɔ̃.

Nge mɛya u ka Yosefu gɔra Sikemuɔ saa Heboronin di. ¹⁵ Sanam mɛ u sirene gbabu te sɔ̃, yera durɔ goo u ka nùn yinna u nùn bikia u nɛɛ, mba a kasu.

¹⁶ Yosefu u nɛɛ, nen maaba na kasu. A gem mɔ a man sɔ̃wɔ mi ba ben sabenu kparamɔ.

¹⁷ Durɔ wi, u nɛɛ, ba doona minin di. Domi na nua ba nɛɛ, bu doona Dotani gia.

Ma Yosefu u win maabu naa gira u bu deema Dotaniɔ. ¹⁸ Ye ba nùn wa sarun di, u sere turi ben mi, ba wesiana kɔ bu ka nùn go. ¹⁹ Ba sɔ̃na ba nɛɛ, besen dosusugii wee u sisi. ²⁰ I de su nùn go tɛ su kpɛɛ dɔkɔ kpiri ninin teeru sɔ̃, kpa su nɛɛ, yaa kɔsa gaa ya nùn tema, kpa su wa mɛ win dosu si, su koo ka koorã.

²¹ Ye Rubeni u nua mɛ, u kasu u nùn faaba ko. Ma u nɛɛ, i ku de su nùn go. ²² I nùn kpɛɛyɔ dɔkɔ kpiri teni sɔ̃ gbaburu mi. Adama i ku nùn nɔma doke.

N deema Rubeni u bwisikumɔ u nùn wɔra ben nɔman di kpa u nùn gɔsia ben tundon mi.

²³ Saa ye Yosefu u tunuma ben mi, ba nùn win tako nɔni bwese bwesekagia ye potari.

²⁴ Ma ba nùn sua ba kpɛɛ dɔkɔ kpiri te sɔ̃, te ta ñ nim mɔ. ²⁵ Yen biru ba sina ba dimɔ. Ye ba nɔni seeya ba tenku wuuru garu wa be ba sãa Isimeɛliba ba swiine ba wee Galadin di ba ben yooyoosu turare ka gum sawaram ka tim mɛ ba ra soku miru sɔbi ba ka dɔ̃ Egibiti gia. ²⁶ Ma Yuda u win maabu ka wɔnɔbu sɔ̃wa u nɛɛ, arufaani yerà sa ko wa sà n besen wɔnɔ go sa tii marisi. ²⁷ I na su da su nùn Isimeɛliba dɔre, su ku nùn nɔma doke. U sãawa besen yem domi besen wɔnɔwa.

Ma ba win gari wura. ²⁸ Ye Isimeɛli be, be ba sãa Madianin temgibu, ba sarɔ, yera Yosefun maaba nùn gawa ba yara dɔkɔ kpiri ten min di ba nùn Isimeɛli be dɔre ka sii geesun gobi yendu, ma ba ka nùn doona Egibitiɔ.

²⁹ Ma Rubeni u wurama dɔkɔ kpiri ten mi, u deema wee, Yosefu kun maa wãa mi. Yera u win tiin yaberu nɛnua u karana nuku sankiranun sɔ̃. ³⁰ Ma u gɔsira u wigibu deema u nɛɛ, bii wi kun maa wãa mi ni! Nen wãaru! Mana kon du!

³¹ Sanam mɛya ba boo kineru go ma ba Yosefun yaberu sua ba ka tu boo gen yem tɛera. ³² Yera ba goo gɔra ben tundon mi ka tako nɔni bwese bwesekagia ye, u nùn sɔ̃ u nɛɛ, u mɛɛrio ye ba wa. Win biin yabera mi? Nge n ñ te.

³³ Ye u tura mi, Yakɔbu u yabe te tuba. Ma u nɛɛ, nen biin yabera mi. Gbeeku yaa ya nùn kasuka ya tema.

³⁴ Yera u win tiin yaberu nɛnua u karana ma u saaki sua u deewa nuku sankiranun sɔ̃. U win biin gɔ̃ wooru sina sɔ̃ dabi dabinu. ³⁵ Win bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu kpuro ba na bu ka nùn nukuru yemiasia, adama u yina u ben goon gari nɔ. U nɛɛ, u koo win biin gɔ̃ swiwa sere u ka nùn naamwe gɔriɔ. Ma u gɔ̃ wi swi n ka tɛ.

³⁶ Saa ye sɔ̃, Madiani be, ba tura Egibitiɔ, ma ba Yosefu Potifaa dore wi u sãa Egibiti sunɔn sina kpa kɔsobun wirugii.

Yuda ka Tamaa

38

¹ Yen biru Yuda u win maabu ka wɔnɔbu deri u da Hiran mi, Adulamuɔ. ² Miya u Kananin wɔndia bii goo wa win tundo ba mɔ Sua. Ma u nùn sua kurɔ, ba menna. ³ Kurɔ wi, u gura sua u bii tɔn durɔ mara, ma ba bii wi yisuru kã Eru. ⁴ U maa wure u gura sua u bii tɔn durɔ mara, ma ba nùn yisuru kã Onani. ⁵ Ye u Onani sarasia, u kpam wure u gura sua u bii tɔn durɔ mara, ma ba nùn yisuru kã Sela. Saa yè sɔ̃ kurɔ wi, u Sela mara, Yuda u ñ wãa mi. U da u wãawa Kisibuɔ.

⁶ Eri, Yudan bii gbiikoo wi, u kpɛã ma win tundo u nùn kurɔ kasua. Kurɔ win yisira Tamaa. ⁷ Ye Yinni Gusunɔ u wa ma Eri u sãa tɔn kãso, ma u dera u gu. ⁸ Saa ye sɔ̃ra Yuda u Onani sɔ̃wa u nɛɛ, a wunen mɔ̃n kurɔ suo a yenu doke kpa a nùn bweseru kasua nge mɛ wooda ya gerumɔ.

⁹ Onani u wa ma kurɔ wi, ù n mara, bii be, ba ù ko n sãa wigibu. Yera ù n ka nùn mennamɔ u ku ra wure u tii wa kurɔ wi sɔɔ, u ku ka win mɔɔ bibu maruan sɔ. ¹⁰ Ye Onani u mɔ mi, ya ù Yinni Gusunɔ dore. Yen sɔna u maa dera u gu. ¹¹ Yera Yuda u Tamaa sɔɔwa u nɛɛ, a doo a gɔminiru di sere nen bii Sela ù n kpɛa.

Domi u tii sɔɔwa u nɛɛ, Sela ù n kurɔ wi sua, u koo ra maa gbi nge win maabu.

Ma Tamaa u doona u da u wãa win tondon yenuɔ.

¹² Sanam dɔɔ sanam wee, Yudan kurɔ Suan bii u gu. Ye Yuda u yen gɔminiru di u kpa, win bwɛra wurama, yera ba da Tinnɔ wi ka win bɔrɔ Hira Adulamugii wi. Miya ba Yudan yãanun sansu bɔɔrimɔ. ¹³ Yera goo u da u Tamaa sɔɔwa u nɛɛ, wee wunen dwa tundo u dɔɔ Tinnɔ u ka win yãanun sansu bɔɔri. ¹⁴ Ye u nua mɛ, yera u win gɔmini yãnu pota, ma u tii sɔnditia wukiri nge kurɔ tanɔ, u da u sina wuu ge ba mɔ Enaimun kɔnnɔwɔ Tinnan swaaɔ. Domi u wa Sela u kpɛa, ba ù maa nùn wi wɛ durɔ.

¹⁵ Ye Yuda u sarɔ u nùn wa u sɔ mi, ma u nùn garisɔ kurɔ tanɔ yèn sɔ u win wuswaa sɔnditia wukiri. ¹⁶ Ma u susi win bɔkuɔ u ka nùn gari kua u nɛɛ, su da wunen yenuɔ n ka nun kpuna.

Domi u ù yɛ win biigii kurɔwa. Ma kurɔ wi, u nùn wisa u nɛɛ, mba kaa man kɛ à n ka man kpuna.

¹⁷ Ma Yuda u nɛɛ, kon de bu ka nun boo kpɛmu naawa.

Kurɔ wi, u nɛɛ, ù n men na, a man gãanu tɔruba yiiyo sere à n boo ge mɔrisiama.

¹⁸⁻¹⁹ Yuda u nùn wisa u nɛɛ, mba a kɛ n nun tɔruba yiiya.

Ma u nɛɛ, a man wunen taabu ge ga wunen yireru mɔ ka gen wɛɛ ka dɛka ye a neni wɛɛma.

Yera u ye kpuro kurɔ wi wɛ, ma u da u ka nùn kpuna. Yen biru kurɔ wi, u seewa u doona. U da u sɔnditia ye wuna ma u maa win gɔmini yã ni doke. Amen biru u deema wee, u gura mɔ. ²⁰ Yuda u win bɔrɔ Hira Adulamugii wi gɔra u ka boo ge kurɔ wi daawa, kpa u win yã ni u tɔruba yii mi mwaama. Adama ye u tura mi, u ù kurɔ wi wa. ²¹ Yera u yam min tɔmbu bikia u nɛɛ, mana kurɔ tanɔ wi u raa wãa Enaimun kɔnnɔwɔ swaa sɔɔ mini.

Ma ba nùn wisa ba nɛɛ, kurɔ tanɔ goo sari mini.

²² Yera u gɔsira Yudan mi, u nɛɛ, na ù kurɔ wi wa. Yam min tɔmbu ba maa nɛɛ, kurɔ tanɔ goo sari ben wuu mi.

²³ Yuda u nɛɛ, ù n men na, u nenuɔ, ye u wa kɔ. Wee, na ka nun boo kpɛmu ge gɔra win mi, a ù maa nùn wa. Yen sɔ, su ku de bu sun yɛɛ.

²⁴ Suru itan biru ba na ba Yuda sɔɔwa ba nɛɛ, wunen biigii kurɔ Tamaa u kurɔ tanaru dimɔ sere u mam ten gura sua.

Ma Yuda u nɛɛ, bu nùn yaro wuun di bu dɔɔ meni.

²⁵ Sanam mɛ ba ka nùn yariɔ wuun di, yera u gɔra bu Yuda taabu ge ka gen wɛɛ yi ka dɛka ye sɔsi, kpa bu nùn sɔ ma wi u ye kpuro mɔ, yɛron gura u mɔ.

²⁶ Ye ba ka yã ni tura, Yuda u nu gia ma u nɛɛ, kurɔ wi, u man gem kere, domi na yina n nùn nen bii Sela wɛ durɔ.

Yen biru Yuda kun maa ka nùn mennare.

²⁷ Sanam mɛ kurɔ wi, u marubu tura yera ba wa ma sikabara ba wãa win nukurɔ. ²⁸ Ye u yiire, yera bii ben turo u nɔma yarama, ma marusio u nɔmu ge sɔɔ wɛɛ wunɔmgii gbinisi u nɛɛ, winiwa koo gbi u yarima.

²⁹ Adama u nɔmu ge wesia, ma wi u kun daa nɔma yare mi, u gbia u yarima. Yera marusio u nɛɛ, anna a ka tii swaa kenia mɛ!

Yen sɔna ba nùn yisuru kã Peresi. Yen tubusiana, swaa kenia. ³⁰ Yen biruwa wi ba wɛɛ wunɔmgii gbinisi mi, u yarima. Ma ba nùn yisuru kã Seraki.

Yosefu u wãa Potifaa mi

39

¹ Isimeeliba ba ka Yosefu da Egibitiɔ. Ma Potifaa Egibitigii u nùn dwa ben mi. Potifaa wi, u sãawa Egibiti sunɔn sina kpa kɔsobun wirugii. ² Yinni Gusunɔ u wãa ka Yosefu,

ma u nùn kua tòn barukagii. U wãa win yinni Egibitigiin yenua. ³ Yinni wi, u wa ma Yinni Gusunã u ka nùn wãa, ma u maa nùn swaa kusiamme yabu baayere sã ye u m̀. ⁴ Yen sã, u ka nùn nãnu geu m̄era u nùn kua win yenun sãm kowobu kpuron wirugii, ma win ye u m̀ kpuro u nùn nãmu sãndia. ⁵ Saa mìn di u Yosefu kua win yenun sãm kowobu kpuron wirugii ma u nùn ye u m̀ kpuro nãmu sãndia, Yinni Gusunã u win yenu ge domaru kua ka ye u m̀ kpuro yenua ka gberã. ⁶ Potifaa wi, u ye u m̀ kpuro deri Yosefun nãma sã. U ñ maa yen gaan gari yẽ ma n kun m̀ win dĩa ni u koo doke nãwã baasi.

Yosefu ka Potifaaan kurã

N wee Yosefu durã burãwa. Win wasi ka win wuswaa girima m̀. ⁷ Yera sã teeru win yinnin kurã u nùn nãni girari ma u n̄e, a de a ka man kpuna.

⁸ Adama Yosefu u yina. U kurã wi sãwa u n̄e, n wee, nen yinni u ñ yenun gãanun gari yẽ. Win ye u m̀ kpuro, n̄ena u nãmu sãndia. ⁹ U ñ man dam kere yenu ge sã, u ñ maa man gãanu yinari ma n kun m̀ wun̄e tãna yèn sã a sãa win kurã. Yera kon gãa ninin bweseru ko kpa n Gusunã torari?

¹⁰ Baadommawa kurã wi, u ra n ka nùn gari yi m̀. Ka m̄e, Yosefu u yina u ka nùn kpuna. U ku ra mam kã ba n wãa sannu.

¹¹ Sã teeru Yosefu u dua dirã u ka win sãmburu ko. N deema yenu gen tãnu goo sari turuku. ¹² Yera kurã wi, u Yosefun bekuru n̄enua u n̄e, a ka man kpunã.

Yosefu u nùn beku te deria u duka yara tãwã. ¹³ Ye kurã wi, u wa ma u nùn beku te deria u duka yara tãwã, ¹⁴ yera u win yenugibu soka u n̄e, i na i wa. Heberu wi nen durã ka na u sun kam m̄era. U k̄i u ka man kpuna adama na wura kua tãa tãa. ¹⁵ Ye u nua na wura kua m̄e, u man win bekuru deria u duka yara tãwã.

¹⁶ Ma kurã wi, u beku te yii yeru kua sere win yinni u ka wurama yenua. ¹⁷ Sanam me u wurama mi, kurã wi, u nùn sãwa u n̄e, yoo Heberu wi a ka sun naawa mi, u man duwi u ka man sanku. ¹⁸ Ye na wura kua, yera u man win bekuru deria u duka yara tãwã.

¹⁹ Ye durã wi, u win kurã gari yi nua, yera u m̄aru besira. ²⁰ Ma u Yosefu sua u doke pirisãm dirã mi ba ra sunãn pirisãm̄ba doke.

Ba Yosefu pirisãm kp̄e

Miya u wãa. ²¹ Adama Yinni Gusunã u wãa ka wi. U maa nùn domaru kua u dera u k̄i geeru wa pirisãm k̄sobun wirugiin mi. ²² Ma wirugii wi, u nùn pirisãm be ba wãa mi kpuro nãmu sãndia. Ye ba koo ko kpuro, wiya ra yen wooda w̄e. ²³ Wirugii wi, u ku ra m̄eri ye Yosefu u m̀ domi Yinni Gusunã u wãa ka wi. Ma u dera win ye u kua kpuro ya w̄era.

40

¹ Yeba kpuron biru Egibiti sunãn sãm kowobun wirugibu yiru ba nùn torari. Turo u sãa p̄e kowobun wirugii, turo maa wi u ra nùn nãra w̄e. ² Ma u ka be yiru ye m̄aru bara. ³ U bu doke pirisãm k̄sobun wirugiin dirã mi ba Yosefu ken̄ua. ⁴ Pirisãm k̄sobun wirugii wi, u bu Yosefu nãmu sãndia u n bu sãmburu kuamme. Ma ba sã m̄eru kua pirisãm diru mi.

Yosefu u dosusu tubusia pirisãm dirã

⁵ Yera wãkuru garu be yiru ye, ba dosa pirisãm diru mi. Ben baawure ka wiguu ka gen tubusianu nenem. ⁶ Ye Yosefu u na ben mi bururu u bu m̄era, yera u deema ben nuki sankire. ⁷ Ma u bu bikia u n̄e, am̄ona been wuswaa ka burisine m̄e gisã.

⁸ Ba nùn wisa ba n̄e, sa dosawa. Goo maa sari wi u koo sun dosu si tubusia.

Yosefu u bu sãwa u n̄e, n ñ Gusunãwa u ra n gãanu kpuron tubusianu yẽ? Ñ n men na, i man been dosu si saario.

⁹⁻¹⁰ Ma wi u ra Egibiti sunã tam nãra w̄e, u win dosu Yosefu saaria u n̄e, nen dosu sã wee, na resẽm dãru wa nen wuswaa ta kpia. Dãa te, ta kãasi ita m̀. Ma ta w̄esu kua ta binu mara nu ye. ¹¹ N deema na Egibiti sunãn nãra neni nen nãmuã. Na resẽm ye wãka na game nãra ye sã. Ma na ye sua na nùn w̄e.

¹² Ma Yosefu u nùn sǎwa u nɛɛ, dosu gen tubusianu wee. Kǎasi ita ye, sǎo itawa mi. ¹³ N tie sǎo ita sunǎ u ka nun yara pirisǎm di kpa u nun wesia wunen sǎmburu sǎo. Kaa kpm nùn win nǎra wǎ nge mɛ a ra raa ko sanam mɛ a sǎa win sǎm kowo. ¹⁴ Adama a n man yaaye sanam mɛ a doo nǎru wǎri. Na nun kanamǎ, a man durom kuo a sunǎ nen gari sǎ kpa a man yara dii tenin di. ¹⁵ Domi ba man gbenawa saa Heberuban tem di, ba ka man na mini. Yen biru na ñ maa gǎanu kue ba ka man kpǎema pirisǎm diru mi.

¹⁶ Ye pǎɛ kowobun wirugii wi, u wa ma Yosefu u wiǎnǎn dosu ge tubusia n dora, yera u nɛɛ, wee, nen dosu sǎo, nena maa birenu ita sǎwa ñ sǎo ba ra pǎɛ doke. ¹⁷ Bire te ta wǎa wǎllǎ, kira bwese bwesekawa wǎa mi, ye ba yeesia pǎɛ doo sǎo. Ma gunǎsu kira ni dimǎ bire te sǎo, nen wiru wǎllǎ.

¹⁸ Yosefu nùn wisa u nɛɛ, gen tubusianu wee. Birenu ita ye, sǎo itawa mi. ¹⁹ N tie sǎo ita sunǎ u ka wunen wiru bura kpa bu nun sǎarusia dǎa wǎllǎ, gunǎsu su wunen yaa di.

²⁰ Ye n kua sǎo ita ye, Egibiti sunǎ u win marubun tǎo bakaru kua. Ma u sǎm kowobu yiru ye yara pirisǎm di, u bu yǎrasia win sǎm kowo be ba tien wuswaa. ²¹ Ma wi u ra nùn nǎra wǎ mi, u nùn wesia win sǎmburu sǎo. ²² Adama ba pǎɛ kowobun wirugii wi sǎarusia nge mɛ Yosefu u raa bu tubusia. ²³ Yen biru sunǎn nǎri wǎo wi, u Yosefu duari.

Egibiti sunǎ u dosa

41

¹ Wǎo yirun biru Egibiti sunǎn tii u dosa. Wee u yǎo daru bǎo wǎo. ² Yera naa mero bure nǎoba yiru yi yi bǎoru yi yarima daarun di yi dimǎ daru bǎo wǎo. ³ Ma nɛɛ nǎoba yiru gɛɛ maa yarima daarun di yi yi woore yi ñ waabu wǎ, yi yǎra yiǎnǎn bǎkuǎo daru bǎo mi. ⁴ Ma yi nɛɛ bure yi yi bǎoru mwe. Ma u dom yanda.

⁵ U kpm dweeya ma u dosa nǎn mɛeruse. Wee, doo gǎa teeru sǎo, u doo wii geenu nǎoba yiru wa ni nu bɛm mǎ swɛɛ swɛɛ. ⁶ Ma doo winu nǎoba yiru ganu nu maa yara niǎnǎn temǎ, ni nu sakosu sǎa nu gbere sǎo ka woon sǎ. ⁷ Doo wii sako si, su doo wii geenu mwe mwe. Ma u dom yanda u deema u dosawa.

⁸ Ye n kua bururu win bwǎra kun kpunɛ. U sǎrobu ka bwisigibu kpuro soka be ba wǎa Egibitiǎ. U bu win dosu si kpuro saaria. Adama baa ben turo kun kpǎa u nùn dosu si tubusie.

⁹ Saa ye sǎora win nǎri wǎo wi, u nùn sǎwa u nɛɛ, gisǎra na yaaya ma na tora. ¹⁰ Sanam mɛ a mǎru kua ka bɛsɛ wunen sǎm kowobu, ma a dera ba sun kpǎɛ nɛ ka pǎɛ kowobun wirugii pirisǎm kǎsobun wirugiin dirǎ, ¹¹ bɛsɛ yiru ye, sa dosa wǎku teeru. Ma bɛsɛn baawure u win dosun tubusianu nua nge mɛ u dosa. ¹² N deema bɛsɛ ka Heberu bii goowa sa wǎa mi, wi u sǎa pirisǎm kǎsobun wirugiin yoo. Ye sa nùn bɛsɛn dosu si saaria, yera u sun si tubusia. ¹³ Ma n kua nge mɛ u baawure tubusia. A man wesia nen sǎmburu sǎo, ma a dera ba pǎɛ kowobun wirugii wi sǎarusia.

Yosefu u Egibiti sunǎn dosusu tubusia

¹⁴ Ye Egibiti sunǎ u nua mɛ, u Yosefu sokusia. Mii mii ba nùn yarima pirisǎm dirun di, u win toburu kǎna ka win baa sansu u yǎnu kǎsa, ma u seewa u da sunǎ win mi. ¹⁵ Sunǎ u nùn sǎwa u nɛɛ, na dosa. Goo kun kpǎa u man dosu ge tubusie. Na maa nua a ra dosu tubusie bǎ n nun gu sǎwa.

¹⁶ Ma Yosefu u nùn wisa u nɛɛ, n ñ nɛ, Gusunǎwa u koo nun ge tubusia n dora.

¹⁷ Ma sunǎ u nɛɛ, wee, nen dosu sǎo na yǎo daru bǎo wǎo. ¹⁸ Yera naa mero bure nǎoba yiru yi yi bǎoru yi yarima daarun di yi dimǎ daru bǎo wǎo. ¹⁹ Ma nɛɛ nǎoba yiru gɛɛ maa yarima daarun di yi yi woore yi ñ waabu wǎ. Na ñ naa kǎsimii nin bweseru waare Egibitin tem kpuro sǎo. ²⁰ Nɛɛ yi, yi nɛɛ gbiikii nǎoba yiru yi yi bǎoru mi mwe. ²¹ Adama ye yi yi mwe mɛ, a ñ kaa n mam yǎ nge yi gǎanu mwe. Domi mɛ yi woore yellun di, meya yi woore mi. Ma na dom yanda. ²² Yen biru na kpm dosa na doo gǎa teeru sǎo doo wii geenu nǎoba yiru wa ni nu bɛm mǎ swɛɛ swɛɛ. ²³ Ma doo winu nǎoba yiru ganu nu maa yara niǎnǎn temǎ ni nu sakosu sǎa nu gbere sǎo ka woon sǎ. ²⁴ Doo wii sako si, su doo wii gee ni mwe mwe. Na dosu ge nen sǎrobu saaria adama ben goo kun man gu tubusie.

²⁵ Yosefu u nùn sđowa u nεε, gāa teena a dosa. Gusunowa u nun sđasi ye u koo ko. ²⁶ Naa mero bure nđaba yiru ye, ka doo wii geenu nđaba yiru ye, wđo nđaba yiruwa. Ye kpuro ya sāawa dosu teu. ²⁷ Nεε nđaba yiru yi yi woore yi ñ waabu wā mi, yi yi yara yionon biru, ka doo wii sakosu nđaba yiru si su gbere sđo ka woon sđ mi, nu sāawa wđo nđaba yiru ye sđo gđora ko n wāa. ²⁸ Gusunowa nun sđasi ye u koo ko nge me na raa nun sđowa, suno. ²⁹ N wee, wđo nđaba yiru sđo, debura ko n wāa Egibitin tem kpuro sđo. ³⁰⁻³¹ Adama yen biru gđora koo tem me kpuro wari wđo nđaba yiru kpa tu kpēa gem ka tia sere ba ñ koo maa debu ten yira wa. ³² Ye a ka dosu ge kua nən mēeru, Gusunō u kī a n yē ma ya koo koorawa ya ñ maa tεemō. ³³ Tē, suno, n weene a bwisigii goo kasu wi u lasabu mō, kpa a nùn ko Egibitin wirugii. ³⁴ Kpa a maa tambu gabu wuna be ba koo deburun saan dīanu kpuro bōnu ko suba nđabu kpa bu nin sube teeru mwa baawuren mi. ³⁵ Kpa bu dīa ni kpuro menna ka wunen yiiko bu doo bōkunu bere biranu sđo wuu baageren sđ kpa ba n nu kōsu. ³⁶ Niya nu ko n berua tambun sđ ba n ka gđorun wđo nđaba yiru ye mara ye ya wee tem me sđo, kpa tu ku raa ka tambu kpuro go.

Ba Yosefu kua Egibitin wirugii

³⁷ Ma Yosefun gari yi, yi Egibiti suno dore ka win sina asakpōbu kpuro. ³⁸ Yera u bu bikia u nεε, mana sa ko maa tōnu wa wi u Gusunon Hunde mō nge wini.

³⁹ Ma u Yosefu sđowa u nεε, nge me Gusunō u nun ye kpuro sđasi, goo maa sari wi u bwisi ka lasabu mō nge wunε. ⁴⁰ Kon nun ko nen yenu yēro. Nen tambu kpuro ba koo wunen gari mem nōwa. Nen sina gōna tōnawa ko na n ka nun kere. ⁴¹ U maa nεε, wee, na nun kua Egibitin tem kpuron wirugii.

⁴² Yera u win taabu ge ga win yīreru mō pota win nōmun di u Yosefu dokea win nōmuo. Ma u nùn yāa buranu sebusia. Yen biru u nùn yōni wuragii dokea wīro. ⁴³ Ma u dera ba nùn yōsia keke sđo ye dumi gawe ya wigia swīi. Gaba nùn gbiye ba mō, i yiuro i yiuro. Nge mēya Egibiti suno u ka Yosefu kua tem me kpuron wirugii.

⁴⁴ Ma u kram nùn sđowa u nεε, nε Egibiti suno, nena na gerua, Egibitin tem kpuro sđo, goo kun kpē u gāanu ko ma n kun mō ka wunen wooda.

⁴⁵⁻⁴⁶ Ma u Yosefu yīsiru kā Safenati Paniaki te ta sāa be Egibitigibun yīsiru. Ma u nùn Potiferan bii Asinati kā kurō. Potifera wi, u sāawa wuu ge ba mō Onin yāku kowo. Yosefu u mōwa wđo tēna sanam me Egibiti suno u nùn kua wirugii.

Ma Yosefu u doona u da u Egibitin tem kpuro bera. ⁴⁷ Deburun wđo nđaba yiru ye sđo, tem mu dīanu kua gem gem. ⁴⁸ Yera Yosefu u wuu baageren gbean dīanu menna wđo nđaba yiru ye sđo, u nu berua wuu gen biranu sđo. ⁴⁹ Dīa ni u menna mi, nin kpāara banda sere ba ñ kpē bu nin geeru gia. Nu sāawa nge yani sēeri.

⁵⁰ Gđo ten saa yu sere na, Asinati, Potiferan bii u Yosefu bii tōn durōbu yiru marua. ⁵¹ Yen gbiikoowa Yosefu u yīsiru kā Manase, u nεε, domi Gusunō u dera na nen wahala kpuro duari ka maa nen baan yenu kpuro. ⁵² Ma u yiruse yīsiru kā Efaraimu, u nεε, domi Gusunō u dera na mara tem mi na nōni swāaru wa.

⁵³ Sanam dōo sanam wee, debu baka ten wđo nđaba yiru yen baa doona Egibitin temō. ⁵⁴ Ma wđo nđaba yiru gđorugia ya tunuma nge me Yosefu u raa gerua. Gđo te, ta tem baama kpuro nenua, ma n kun mō Egibitin tem tōna sđo mi dīanu wāa. ⁵⁵ Adama ye gđora ra dua mi, tamba Egibiti suno wuri koosimō bu ka dīanu wan sđ. Ma u bu sđowa u nεε, bu doo Yosefun mi, kpa bu ko ye u koo bu sđ. ⁵⁶ Ye Yosefu u wa gđora tem me kpuro nenua, yera u bira ni kpuro wukia u tambu dīanu dōremō. Gđo te, ta kpēamō. ⁵⁷ Ma tamba naamō Egibitiō tem kpuron di bu ka dīanu dwe Yosefun mi, domi gđo te, ta tem kpuro neni gem gem.

Yosefun maaba dīanu dwebu da Egibitiō

42

¹ Ye Yakōbu u nua dīanu wāa Egibitiō, yera u win bibu bikia u nēε, mban sōna i mēerine i ñ gāanu m̀. ² Na nua ma Egibitiō dīanu wāa. Ñ n men na, i seewo i da i sun nu dwiama kpa su wa sa n ka wāa.

³ Ma Yosefun maabu wōkuru ba seewa ba da Egibitiō bu ka dīanu dwe. ⁴ Adama Yakōbu kun wure Yosefun wōnō Benyamεε u ka bu da domi u nēε, wahala gaa ya koo ra nùn deema. ⁵ Ma ba dīa ni dwem da Egibitiō ka Kananiba gabu. Domi gōōra wāa Kananin tem kpuro sō.

Yosefu u win maabu buku buku kua

⁶ Saa ye sō, Yosefuwa u Egibitin tem kparamō. Wiya u tem min tōmbu dīanu dōrasiamō. Ye win maa be, ba tura mi, ba nùn yiira ba wiru tem girari. ⁷ Ye u bu wa u bu gia, adama u kua nge u ñ bu yē. Ma u bu gerusi ka dam u nēε, man diya i na.

Ba nùn wisa ba nēε, saa Kananin tem diya sa na su ka dīanu dwe.

⁸ Adama ka mε, ba ñ nùn tuba. ⁹ Saa yera u yaaya dosu ge u raa kua ben sō. Ma u bu sōōwa u nēε, i nawa i ka besen tem saria mēeri kpa i wa mi sa dam kōmie.

¹⁰ Ba nùn wisa ba nēε, aawo, yinni, sa nawa su ka dīanu dwe. ¹¹ Tōn turowa u besε kpuro mara. Gema sa gerumō, sa ñ sāa be ba tem saria mēerim na.

¹² Adama Yosefu u bu wisa u nēε, weesa, i nawa i ka wa mi sa dam kōmie.

¹³ Ba kparam nùn wisa ba nēε, yinni, sa sāawa besε tōnu wōkura yiru. Tōn turowa u sun mara Kananin temō. Besen wi u piiburu bo, wiya sa deri yenuō ka besen tundo, ma turo u sariru kua.

¹⁴ Yosefu kparam bu wisa u nēε, weesa i m̀. I nawa i ka besen tem saria mēeri. ¹⁵ Wee nge mε kon ka bēen laakari mēeri. Ì kun ka bēen wōnō wi u wāa yenuō mi nε, sere ka Egibiti sunōn yīsiru i ñ yariō minin di. ¹⁶ Yen sō, i bēen turo gōrio u da u ka nùn na. Bεε be i tie, bu bεε doke pirisōm dirō. Saa ye sōōra sa ko wa ñ n gem na i gerumō. Ma n kun mε, sere ka Egibiti sunōn yīsiru, i nawa i ka tem saria mēeri.

¹⁷ Ma u bu kenusi pirisōm dirō sōō ita. ¹⁸ Sōō itase tera u bu sōōwa u nēε, na Gusunō nasie. Yen sō, i koowo meni kpa i wa i n ka wāa. ¹⁹ Ì n sāan na tōn geobu, i bēen turo derio diru mini. Bεε be i tie kpa i ka bēen tōmbu dīanu daawa gōō ten sō. ²⁰ Kpa i ka man bēen wōnō dāako wi naawa. Saa yera kon gia ma gema i gerumō, kpa su bεε deri i n wāa.

Ba wura mε, ²¹ ma ba sōōna ba nēε, kōsa ye sa besen wōnō Yosefu kua yera ya sun kōsiemō tē, domi sa win nuku sankiranu wa. Ye u sun suuru kana sa ñ wure.

²² Rubeni u bu sōōwa u nēε, na ñ daa bεε sōōwa na nēε, i ku bii wi kōsa gaa kua? Adama i ñ nen gari wure. Wee, tē Gusunō u sun win yem bikiamō.

²³ Sanam mε ba gari yi m̀, ba ñ yē Yosefu u ben barum nōōmō. Domi goowa u ra bu gari tusie. ²⁴ Ma Yosefu u bu desirari gina u da u swī.

Yosefun maaba gōsira Kananin temō

Yen biru u wura u ka bu gari kua. Ma u be sō Simeō gōsa u dera ba ka nùn yōni bōkua be kpuron nōni biru. ²⁵ Yen biru u wooda wē u nēε, bu ben saakiba sō dīanu yibio kpa bu ben baawuren gobi wesia win saaki sō, kpa bu be dīanu kusenu kua ni ba koo di swaa sō. Ma ba kua mε. ²⁶ Ma ba ben dīa ni ketekunu sōbi ba doona.

²⁷ Swaa sō mi ba wēre, yera ben turo u win saaki kusia u ka win keteku dīanu kē. Ma u deema gobi wee saaki ye sō. ²⁸ Ma u be ba tie sōōwa u nēε, ba man nen gobi wesia. Yi wee nen saakiō.

Yera ba nanda ba geruna ba nēε, mba Gusunō u sun kua yeni.

²⁹ Ma ba wure ba swaa wōri ba tura ben tundon mi Kananin temō. Ba nùn sōōwa kpuro ye n bu deema. ³⁰ Ba nēε, durō wi u sāa Egibitigibun wirugii u sun gerusi u nēε, sa nawa su ka ben tem saria mēeri. ³¹ Ma sa nùn wisa sa nēε, sa sāawa tōn geobu. Sa ñ ne su ka ben tem saria mēeri. ³² Sa kparam nùn sōōwa sa nēε, sa sāawa tōn turon bibu, besε wōkura yiruwa a mara. Besen turo sariru kua. Wi u piiburu bo, u maa wāa yenuō ka wunε. ³³ Yera u sun wisa u nēε, su nùn besen turo derio. Besε be sa tie, kpa su ka besen tōmbu dīanu naawa ni nu koo bu turi gōō ten sō, ³⁴ kpa su ka nùn besen wōnō wi u wāa

yenuo mi naawa. Nge meya u koo be ka gia ma sa saa ton geobu, sa n weesu mɔ, sa n maa saa be ba ben tem saria meirim na. Kpa u sun besen turo wi wesia. Meya u koo be maa de su tenkuru ko ben tem mi.

³⁵ Ye ba gari yi gerua ba kpa, yera ben baawure u win saaki kusia. Be ka ben tundo ba wa wee, ben baawuren gobi yi u kasia yi waa win saakio. Ma berum be kpuro mwa.

³⁶ Yera Yakabu u nee, i ko de n nen bibu kpuro biawa. Domi wee, Yosefu u sariru kua, na maa Simeo bia, tee i ki i Benyamee sua. Ye kpuro ne soora ya worimo.

³⁷ Rubeni u ben tundo wisa u nee, a gesi man Benyamee nomu sɔndio. Na kun ka nun wurame, nen bibu yiru wee, a bu goowo.

³⁸ Yakabu u bu wisa u nee, nen bii u n ka bee doo. Domi win maa u gu, wi turowa u man tie. Yen so, wahala gaa ya n seewa ya nun deema gbaburu so, nuku sankiraru ta koo ra man go, domi na tako kua.

Yosefun maabu ba ka Benyamee da Egibitio

43

¹ Sanam doo sanam wee, goora dam mo Kananin temo ta doo. ² Ye Yakabu ka win bibu ba dia ni di ba kpa, ni ba raa dweema Egibitin di mi, yera u bu soowa u nee, i maa wuro Egibiti mi, i sun dianu fiiko dwiama.

³ Yuda u nun soowa u nee, Egibitin wirugii wi, u sun soowa u sirewa u nee, su ku na win wuswaa ma sa n besen wano Benyamee neni. ⁴ N n men na, a n wura u sun swii, sa ko da su nun dianu dwiama. ⁵ A n maa yina, sa n doo. Domi duro wi, u nee, su ku ra ne win wuswaa ma n kun ka besen wano wi.

⁶ Ma Yakabu wi ba maa sokumo Isireli, u bu soowa u nee, gari kosi yiren bwesera i man kua me, ye i nee, i maa wano mo u bee tie.

⁷ Ba nun wisa ba nee, duro wi, u sun bikia u sirewa u nee, amona sa saa. Wara sun mara. Besen tundo u waa hunde so? Sa maa wano goo mo? Ma sa nun wisa ye u sun bikia kpuro. Amona sa ko n ka ye ma u koo neewa su ka besen wano na.

⁸ Yuda u win tundo Isireli soowa u nee, a de besen wano wi, u ka man da kpa su doona kpa bese kpuro su ku ra gbi, bese ka wune ka besen bibu. ⁹ Ye n nun deema kpuro nena kon ye soke kpa na n saa taaregii wunen mi, na kun ka nun wurame. ¹⁰ Wunen tii a wa saa min di sa gari yi mo, sa n doon na, sa n gosirame non meeruse.

¹¹ Isireli u gerua u nee, n n men na, ya n kua tilasi, i ga buranu suo ni nu saa besen tem miginu ni nu n waa Egibitio i ka duro wi daawa, nge gum sawaram ka tim fiiko ka turare fiiko ka daa marum fiiko ka tii bi ba ra soku miru. ¹² Kpa i n gobi neni nge me i raa ka dan non yiru. I n tura mi, kpa i bu yiono wesia yi sa deema been saakiba so. A ku tuba, ba yi duariwa. ¹³ Yen biru i been wano wi suo kpa i da. ¹⁴ Gusuno Dam kpurogii u koo de duro wi, u been wano wandu wa kpa u de i wurama ka Simeo ka Benyamee. Na n kon maa bibu bian na, to, kpa n bia.

Yosefu u ka win maabu gari mo

¹⁵ Ma bii be, ba kee ni sua ka gobi yi ba raa ka dan non yiru ka Benyamee sannu. Ma ba seewa ba swaa wari ba da Egibitio. Ye ba tura mi, ba da Yosefun mi. ¹⁶ Sanam me Yosefu u bu wa ka Benyamee sannu, u win som kowobun wirugii soowa u nee, a ton be duusio nen diru. Yen biru a doo a yaa go. Domi sanna sa ko di so so ge ne ka be.

¹⁷ Ma som kowo wi, u kua nge me Yosefu u nun soowa. U ka bu da diru mi. ¹⁸ Ye ba waa diru mi, yera berum bu mwa ba tii soowa ba nee, gobi yi ba wesia besen saakiba so, yin sɔna ba ka sun na mini, kpa bu sun mwa ka dam ka besen ketekunu, kpa su ko ben yobu.

¹⁹ Yera saa Yosefun dii konnon di ba som kowo wi soowa ba nee, ²⁰ yinni, a sun suuru kuo. Ye sa gbia sa na mini sa dianu dwa, ²¹ saa ye sa ka nu doo yenuo, sa yora swaa su ka wera. Yera sa besen saakiba kusia ma sa deema gobi yi sa kasia kpuro wee, yi waa besen baawuren saaki so. Yi wee, sa ka wurama. ²² Domi sa n ye wi u yi wesia besen saakiba so. Meya sa maa ka gobi na su ka wure su dianu dwe.

²³ Sòm kowo wi, u bu wisa u nɛɛ, i ku nanda, i ku wurura. Gusunɔ, bɛɛn baaban Yinniwa u bɛɛ yi kã. Na raa bɛɛn gobi yi mwa.

Yen biru u bu Simɛɔ yarama. ²⁴ Ma u bu duusia Yosefun yenuɔ u dera ba ben kãri kpakia, u maa ben ketɛkunu taka wɛ. ²⁵ Ma Yosefun maa be, ba ben kɛnu sɔɔru mɔ sere u ka tunuma sɔɔ sɔɔ, domi ba nua ma sanna ba koo di ka wi. ²⁶ Ye Yosefu u tunuma yera ba da ba yiira ba nùn kɛɛ ni wɛ. ²⁷ Ma u ben alafia bikia u nɛɛ, bɛɛn durɔ tɔkɔ wìn gari i gerua mi, u bwãa do? U wãa hunde sɔɔ sere ka tɛ?

²⁸ Ba nùn wisa ba nɛɛ, bɛɛn tundo, wunen bɔɔ u wãa hunde sɔɔ, u bwãa do.

Ma ba kpam nùn yiira. ²⁹ Ye Yosefu u nɔni seeya u win wɔnɔ Benyameɛ wa, yera u bikia u nɛɛ, bɛɛn wɔnɔ wìn gari i man sɔɔwa mi, wiya mini?

Ma u Benyameɛ domaru kua u nɛɛ, Gusunɔ u nun durom kua nen bii.

³⁰ Ma u seewa fia u bu deri u da u swĩ dii sɔɔwɔ, domi win wɔnɔn kĩa nùn nɛnua too. ³¹ Ye u swĩ u kpa, u wuba ma u yarima. Ka mɛ, u maa tii dam kãawa u ku ka swĩ ben wuswaaɔ. Ma u wooda wɛ bu ka dĩa ni na. ³² Ma u sina nɛnɛm, win maabu ka wɔnɔ maa nɛnɛm, Egibitigii be ba ra maa ka nùn di, be maa nɛnɛm. Domi Egibitigibu ba ku ra kã bu ka Heberuba di sannu yèn sɔ ba bu garisi disigibu. ³³ Yosefu u win maa be sinasia nge mɛ ba ka kerane saa gbiikoon di sere ka dãakowɔ. Ma ba mɛɛrina ka biti ye u ka bu sinasia. ³⁴ Ma ba bu dĩa ni wɛɛmɔ ni nu wãa Yosefun tabulu wɔllɔ, adama Benyameɛginu nu sãawa beginun nɔn nɔɔbu. Ma ba di ba nɔra ba nuku dobu kua.

Yosefu u win maabu yina bɛria ka win nɔra

44

¹ Yosefu u win yenun sòm kowobun wirugii sɔɔwa u nɛɛ, a tɔn ben saakiba yibio nge mɛ ben baawure u koo kpĩ u sɔbe, kpa a ben baawuren gobi wesia win saakiɔ. ² Kpa a nen nɔra ye ba kua ka sii geesu doke ben yãkabun saakiɔ ka sere maa win dĩanun gobi.

Sòm kowo wi, u kua kpuro nge mɛ Yosefu u nùn sɔɔwa. ³ Bururu yam sãreru ba bu kara ba doona ka ben ketɛkunu. ⁴ Ye ba swaa wɔri n ñ tɛ, yera Yosefu u win sòm kowo wi sɔɔwa u nɛɛ, a tɔn be naa swiyyɔ kpa a bu sɔ a nɛɛ, mban sɔna ba bu gea kua ma ba kɔsa wesia. ⁵ Ba ñ yɛ ma nɔra yera nɛ wunen yinni na ra ka tam nɔ, kpa n ka wa ye ya wee sia? Mban sɔna ba kɔsa yenin bweseru kua.

⁶ Ma sòm kowo wi, u bu naa swi. Ye u bu naamwe, u bu gari yi sɔɔwa. ⁷ Ba nùn wisa ba nɛɛ, mban sɔna a gari yinin bweseru gerua. Sere ka Gusunɔ wi sa sãamɔn yĩsiru, sa ñ yenin bweseru kue. ⁸ Bɛɛ be sa ka nun gobi yi a duari besen saakiba sɔɔ naawa saa Kananin di, besera sa ko maa sii geesu ñ kun mɛ wura gbɛni wunen yinnin dirun di? ⁹ Yen sɔ, wìn mi a nɔra ye wa, yɛro u gbi, kpa bɛɛ be sa tie, su ko wunen jobu.

¹⁰ Ma sòm kowo wi, u bu wisa u nɛɛ, ya wã ye i gerua. Adama wìn mi na nɔra ye wa, wi turowa u koo ko nen yoo. Bɛɛ be i tie, kpa i doona.

¹¹ Ma ben baawure u win saaki yi temɔ ka sendaru u kusia. ¹² Ma sòm kowo wi, u na u saaki be mɛera mɛera saa bukurogian min di n ka girari ben yãkabugiaɔ. Ma u nɔra ye wa Benyameɛn saakiɔ. ¹³ Ma ba ben tiin yabenu nɛnua ba kasuka nuku sankiranun sɔ. Yera ba maa ben ketɛkunu sɔmunu sɔbi ba wura wuuɔ.

Yuda u suuru kanamɔ Benyameɛn sɔ

¹⁴ Yuda ka wigibu ba tunuma Yosefun yenuɔ ba deema u ñ gina yara. Ma ba yiira win wuswaaɔ. ¹⁵ Yosefu u bu sɔɔwa u nɛɛ, mban bwesera i kua mɛ. I ñ yɛ ma tɔnu nge nɛ u koo kpĩ u wa ye ya wee sia?

¹⁶ Ma Yuda nùn wisa u nɛɛ, yinni, yen yerà kon maa gere su ka yari taaren di. Domi Gusunɔ u sun wa ma sa sãa taaregibu. Tɛ a sun mɔɔ su ko wunen jobu, bɛɛ ka wìn mi ba nɔra ye wa.

¹⁷ Yera Yosefu u nɛɛ, su ku wa mɛ bu nɛɛ, nɛna na yen bweseru kua. Adama wìn mi ba nɔra ye wa, wiya u koo ko nen yoo. Ñ n men na, bɛɛ be i tie, i gɔsiro yenuɔ ka bɔri yendu i bɛɛn tundo deema.

¹⁸ Ma Yuda u maa Yosefu susi u nɛɛ, a suuru koowo yinni, nà n maa gāanu gerua, a ku mǎru ko, domi a sǎawa nge Egibitin sunǎ. ¹⁹ Yinni, wuna a sun bikia a nɛɛ, sa tundo mǎ? Sa wǎnǎ mǎ? ²⁰ Ma sa nun wisa sa nɛɛ, sa tundo mǎ u tǎkǎ kua, ka wǎnǎ turo wi ba mara tǎkǎru sǎw. Bii win mǎw u gu, wi turowa u tie win meron bera gia. Besen tundo wi, u maa nùn kī too. ²¹ Ye sa yeni gerua, yinni, ma a nɛɛ, su ka nùn na wunen mi, a nùn wa ka nǎni. ²² Ma sa wisa sa nɛɛ, n n̄ koorǎ bii wi, u besen tundo deri, domi ù n nùn deri, tundo wi, u koo gbi. ²³ Ma a sun sǎwǎa a nɛɛ, sǎ kun ka nùn sisi, su ku ra nɛ wunen mi. ²⁴ Saa ye sa tura besen tondon mi, sa wunen gari yi nùn sǎwǎa. ²⁵ Sǎw mɛerun biru ma u nɛɛ, su gǎsirama mini su ka maa nùn dīanu dwia fiiko. ²⁶ Yera sa nùn wisa sa nɛɛ, sa n̄ dǎw ma n kun mǎ ka besen wǎnǎ sannu, domi sa n̄ kpǎ su na wunen wuswǎaw n kun ka wi. ²⁷ Ma besen tundo u sun sǎwǎa u nɛɛ, sa yǎ ma bibu yiruwǎ win kurǎ Raseli u nùn marua. ²⁸ Ben turo u yara yɛnun di, u n̄ maa nùn wa sere ka gisǎ. U yīiyǎ ma gbeeku yaa ya nùn sǎre ya kasuka. ²⁹ Yen sǎ, sǎ n maa nùn yiruse wi suari, ù n nua wahala gaa ya nùn deema, nuku sankiranu koo be nùn go, domi u tǎkǎ kua. ³⁰⁻³¹ Yen sǎ tǎ, yinni, nà n wura besen tondon mi, bii wi sari, sa ko de durǎ tǎkǎ te, tu gbi ka nuku sankiranu bii win kīrun sǎ. ³² Yen biru nɛ wi na gari mǎ mini, nena na tii bii wi sǎbi, domi na nɛɛ, nà kun ka nùn wuramɛ, n kua nen sǎmunu sere ka baadomma. ³³ Yen sǎ tǎ, na nun kanamǎ a man koowo yoo bii win ayerǎ, kpa wi ka be ba tie bu gǎsira yenu. ³⁴ Domi na n̄ yǎ amǎna kon besen tundo tusia nà n sīa bii wi sari. Gusunǎ u ku de nen nǎni yi wa kǎsa ye ya koo durǎ tǎkǎ te deema.

Yosefu u tii win maabu tusia

45

¹ Yosefu u den kpana u tii nɛnɛ Egibitigii be ba wǎa mi kpuron wuswǎaw. Yera u wooda wǎ u nɛɛ, bu yario min di.

Ma be kpuro ba yara ba bu deri wi ka win maabu u ka tii bu tusia. ² U wura kua sere Egibitigii be ba wǎa turuku mi, ba ye nua, ma ba ye sunǎn yɛnugibu sǎwǎa. ³ Yosefu u win maabu ka wǎnǎ wi sǎwǎa u nɛɛ, nena Yosefu. Besen baaba u wǎa hunde sǎw?

Adama ba kpana bu nùn wisi domi berum bu mwa win wuswǎaw. ⁴ Ma u nɛɛ, i suuru koowo i susima nen bǎku. ⁵ Tǎ, i ku nuki sankira, i ku maa taare wǎena ye i ka man dǎra. Domi Gusunǎwa u dera na na mini n ka bɛe faaba ko. ⁶ Wee, gǎw ten wǎw yirusewa sa dǎw mini. N maa tie wǎw nǎwbu yè sǎw goo kun kpǎ u duure u sere gǎ. ⁷ Gusunǎn sinara na ka na tem mini n ka bɛe dīanu berua kpa n bɛe yara gǎw ten di n bɛen bweseru faaba ko. ⁸ N n̄ bɛe i dera na na mini. Gusunǎwa u dera na na, ma u man kua Egibiti sunǎn yenu yǎro ka win ye u mǎ kpuron wirugii ka sere maa tem men wirugii. ⁹ Yen sǎ, i gǎsiro fuuku besen tondon mi, i nùn sǎ i nɛɛ, ameniwa nɛ win bii Yosefu na gerua, Gusunǎ u man kua Egibitin tem wirugii, u de u na fuuku. ¹⁰ ù n na kon de u sina Goseniǎ kpa u n wǎa nen bǎku, wi ka win bibu ka win debuminu ka win yǎanu ka win keteba ka win ye u mǎ kpuro gesi. ¹¹ Yèn bukata u mǎ kpuro kon nùn wǎ, domi gǎwǎ maa tie wǎw nǎwbu. ù n wǎa nen bǎku, gǎw te, ta n̄ maa bu goomǎ ka win yɛnugibu ka win ye u mǎ kpuro. ¹² Bɛe kpuro ka wunen tii Benyamɛɛ, i wa ka nǎni ma nena Yosefu, nɛ wi na ka bɛe gari mǎ mini. ¹³ N̄ n men na, i doo i besen tundo sǎ nge mɛ nen yiiko ya nɛ Egibitiǎ ka ye i wa mini kpuro. I doo fuuku i nùn tama.

¹⁴ Yen biru Yosefu u win wǎnǎ Benyamɛɛ nɛnuu u bǎkasi wīirǎ, ma u swī. Benyamɛɛn tii u maa swī mi ba bǎkasinɛ. ¹⁵ Ye u Benyamɛɛ yǎsu, yera u win maa ben baawure bǎkasi u sǎsu u ka swīsimǎ. Yen biruwa ba ka nùn gari kua.

Egibiti sunǎ u Yakǎbu sokusia u na Egibitiǎ

¹⁶ Ye Egibiti sunǎn yɛnugiba nua ma Yosefun maaba tunuma, yera ya sunǎn tii ka win tǎmbu dore. ¹⁷ Ma u Yosefu sǎwǎa u nɛɛ, a wunen maa be sǎwǎw bu ben ketekunu sǎmunu sǎbio bu da Kananin temǎ ¹⁸ bu ka bɛen tundo ka bɛen yɛnugibu na nen turuku. Kon bu

tem gem wē kpa ba n dīa geenu mō ba n dimō. ¹⁹ A maa bu sōwō bu Egibitin saretiba suo bu ka da bu bēen tundo ka ben kurōbu ka ben bibu suama. ²⁰ Bu ku wurura ben ye ba koo derin sō, domi gāa ni nu gea sāa Egibiti mini, niya nu koo ko beginu.

²¹ Ma Isirelin bii be, ba kua mē. Yosefu u bu saretiba wē ma u bu dīanu kusenu kua ni ba koo di swaa nge mē sunō u gerua. ²² U ben baawure yabe kpaaru kā. Adama yabe kpaanu nōbuwa u Benyamēē kā ka sii geesun gobi gooba wunōbu (300). ²³ Ma u ben tundo Egibitin gāa geenu mōrisia u nu ketekunu wōkuru sōbi. U dīanu sua u bu wē ka kuse ni ba koo di swaa bā n wee Egibitiō. Ma u maa ni keteku ninu wōkuru sōbi. ²⁴ Yen biru u dera win maa be, ba swaa wōri. Ma u bu sōwō u nēē, i suuru koowo, i ku ra sanna swaa.

²⁵ Ma ba doonama saa Egibitin di ba na ben tundo Yakōbun mi Kananiō. ²⁶ Ye ba tura, ba nūn sōwō ba nēē, Yosefu kun gu, u wasi. Wiya u mam Egibitin tem kpuro kpare.

Ye Yakōbu u nua mē, u kpāna u bu wisi, domi u n naanē kue ye ba nūn sōmō. ²⁷ Adama ye ba nūn kpuro saaria ye Yosefu u bu sōwō, ma u saretiba be wa be u mōrisiama bu ka nūn suama, yera win bwēra den yemia ma win dam wurama. ²⁸ Yera u nēē, wee tē, nēn bii Yosefu u wāa hunde sō, nēn bwēra kpuna tē. Kon da n nūn wa n sere gbi.

Yakōbu ka win tōmbu ba da Egibitiō

46

¹ Yakōbu wi ba mō Isireli u seewa u swaa wōri ka ye u mō kpuro u tura Beri Sebaō. Miya u Gusunō yākuru kua nge mē win tundo Isaki u ra raa ko. ² Yera wōkuru Gusunō u ka nūn gari kua kāsiru sō u nēē, Yakōbu, Yakōbu.

Ma u wura u nēē, nē wee.

³ Ma Gusunō u nēē, nēna Gusunō, wunen tundon Yinni. A ku berum ko, a doo Egibiti mi, domi miya kon nun ko bwese bakarun nuuru. ⁴ Nēn tii kon ka nun da kpa n maa ka nun wurama. Yosefun nōmu sōra kaa gbi.

⁵⁻⁶ Yakōbu ka win tōmbu kpuro ba seewa Beri Seban di, ma win biba nūn doke saretiba sō ka ben tiin bibu ka ben kurōbu. Saretiba be, Egibiti sunōwa u bu mōrisiama bu ka bu sua. Yen biru ba ben yaa sabenu gura ka ben dukia ye ba wa Kananiin temō. Ma ba doona Egibitiō, ⁷ wi ka win bii tōn durōbu ka tōn kurōbu ka maa win debuminu, win yenugibu kpuro gesi.

Yakōbun tōmbu

⁸ Be ba sāa Yakōbun bweseru be ba na Egibitiō, ben yīsa wee.

Rubeni, win bii gbiikoo, ⁹ ka win bibu Enōku ka Paalu ka Hēsironi ka Kaami.

¹⁰ Simēō ka win bibu Yemueli ka Yamini ka Ohadi ka Yakini ka Sokaa ka sere Sōlu win mero u sāa Kananiigii.

¹¹ Lefi maa ka wigibu Gēsōni ka Kehati ka Merari.

¹² Yuda ka wigibu Eri ka Onani ka Sela ka Perēsi ka Seraki. Adama Eri ka Onani ba gu Kananiin temō. Ma ben wōnō Perēsi wi, u Hēsironi mara ka Hamulu.

¹³ Isakari ka maa wigibu Tola ka Pufa ka Yoobu ka Simuroni.

¹⁴ Sabuloni maa ka wigibu Serēdi ka Eloni ka Yalēeli.

¹⁵ Beni ka sere win bii tōn kurō Dina ba sāa Lean bibu be u Yakōbu marua Padanaramuō. Be ka ben bibu ba sāawa mi tōnu tēna ka ita.

¹⁶ Gadi ka maa wigibu Sifioni ka Hagi ka Suni ka Esiboni ka Eri ka Arodi ka Areli.

¹⁷ Aseē ka maa wigibu Yimina ka Yisifa ka Yisifi ka Beria ka ben sesu Seraki. Ma Beria u Heberu mara ka Maakieli.

¹⁸ Bera ba sāa Yakōbun bweseru be ba maa marura Silipan min di. Be kpuro ba sāawa tōnu wōkura nōbu ka tia. Silipa wi, u sāawa Lean yoo wi Labani win tundo u nūn wē.

¹⁹ Yosefu ka Benyamēēwa ba sāa Raselin bibu. ²⁰ Yosefu u wāawa Egibitiō u ka Manase ka Efaraimu mara. Bii ben meron yīsira Asinati. U sāawa Potifera, Onin yāku kowon bii.

²¹ Ma Benyamēē u seewa u Bela mara ka Bekēē ka Asibeli ka Gera ka Namani ka Ehi ka Rōsi ka Mupimu ka Hupimu ka Aadu. ²² Be ba sāa Yakōbun bweseru be ba maa marura Raselin min di, bera mi. Be kpuro ba kuawa tōnu wōkura nē.

²³ Biliha u bibu yiru mara, beya Danu ka Nefitali. Danu u seewa u Husimu mara.

²⁴ Nefitali u maa seewa u Yasēeli ka Guni ka Yesēe ka Silemu mara.

²⁵ Bera ba sāa Yakōbun bweseru be ba maa marura Bilihan min di. Be kpuro ba sāawa mi tōmbu nōba yiru. Biliha wi, u sāawa Raselin yoo wi Labani win tundo u nūn wē.

²⁶ Tān be ba ka Yakōbu da Egibitiō be ba sāa win tiin yem, ba sāawa tōnu wata ka nōba tia, win bibun kurōbu baasi. ²⁷ N deema Yosefu u maa bibu yiru mara Egibiti mi. Ma Yakōbun tōmbu be ba sāa win yem ba ka wāa Egibitiō, ben geera kua tōnu wata ka wōkuru.

Yakōbu ka win tōmbu Egibitiō

²⁸ Ye ba sisi mi, yera Yakōbu u Yuda gōra u da u Yosefu sō ma u dōo Gosēni gia. ²⁹ Ma Yosefu u win kēkē ye dumi gawe dua u ka da Gosēniō u ka win tundo Isireli yinna. Ye ba yinna u nūn gaba wīrō u bōkasi ma u swīisi n ka tē. ³⁰ Ma Yakōbu wi ba maa sokumō Isireli, u Yosefu sōōwa u nēe, baa nà n gu gisō, ya ñ taarē, domi na wunen wuswaa wa, na maa wa ma a wāa hunde sōo.

³¹ Yera Yosefu u win maabu ka sere maa win tondon yenugii be ba tie sōōwa u nēe, na kon da n sunō nōōsia ma bēe nen tondon yenugibu i tunuma, bēe be i raa wāa Kananin temō. ³² Kon nūn sō ma yaa sabenun sōmbura i ra ko. I maa ka bēen yāanu ka bēen ketēba na, ka sere bēen ye i mō kpuro. ³³ Yen sō, ù n da bēe bikia u nēe, ³⁴ sōmbu terà i ra ko, i nūn wisio i nēe, yaa sabenun nōōriba bu sāa bēen sōmburu saa bēen birun di sere ka gisō, bēe ka bēen baababa. Nge meya i ko wa i ka sina Gosēnin temō, domi Egibitigiba ku ra sabe kparobu kã.

47

¹⁻² Yen biruwa Yosefu u win maa ben nōōbu sua ba da Egibiti sunōn mi. Ma Yosefu u nūn sōōwa u nēe, nen maabu ka nen tundo ba na saa Kananin tem di ka ben yāanu ka ben ketēba ka ben ye ba mō kpuro. Wee, ba wāa Gosēnin temō.

Ma u win maa be Egibiti sunō tusia. ³ Sunō wi, u bu bikia u nēe, sōmbu terà i ra ko.

Ba nūn wisa ba nēe, yaa sabena sa ra kpare, yinni. Meya maa besen baababan tii. ⁴ Ba maa nēe, sa nawa su ka sina tem mi, domi yaka bekusu sari si besen yaa sabenu koo di, yēn sō gōō te, ta Kananin tem nēni. Yen sōna sa nun kanamō a de su sina Gosēnin temō.

⁵ Yera sunō wi, u Yosefu sōōwa u nēe, wee, wunen tundo ka wunen maabu ba wōma wunen mi. ⁶ Egibitin tem kpuro wee wunen nōmuō. A de bu sina Gosēniō, domi min tema mu gea sāa. À n maa yē gaba kparabun hania mō be sōo, a bu nen yaa sabenu nōmu sōndio.

⁷ Yen biru Yosefu u ka win tundo Yakōbu da Egibiti sunōn mi, ba tōbirina. Ma Yakōbu u sunō wi domaru kua. ⁸ Yera sunō u nūn bikia u nēe, wunen wōō nyewa mini.

⁹ Yakōbu u nūn wisa u nēe, nen wōō wunaa teeru ka wōkura mi, mìn di na handunia dua, na maa sirenewa. Nen wōō ga ñ dabi, ga ñ maa nuku dobu mō, meya ga ñ maa nen baababaguu tura ge ba kua sanam mē ba wāa hunde sōo.

¹⁰ Ma Yakōbu u kpam sunō domaru kua ba sere yara win min di.

¹¹ Yosefu u win tundo ka win maabu sin yeru kua, u bu tem wē Ramusēsın bera gia mi n gea bo Egibitin tem sōo, nge mē sunō u raa nūn sōōwa u ko. ¹² Ma u win tondon yenugii be kpuro dīanu wē nge mē ben geera nē.

Gōō bakarū

¹³ Sanam dōo sanam wee, gōōra kpēa tem mē sōo. Baa dīa bura kun maa wāa. Egibitigibu ka Kananiba ba wururawa kpuro gōō ten sō. ¹⁴ Ba ka ben gobi kpuro dīanu dwa. Ma Yosefu u gobi yi mēna u yi sunōn yēnuō. ¹⁵ Sanam mē gobi kpa Egibitiō ka Kananio, Egibitigibu kpuro ba na ba Yosefu deema ba nēe, a sun dīanu wēema. Mban sōna sa ko gbi a n sun mēera, domi besen gobi kpa.

¹⁶ Yosefu u bu sōōwa u nēe, ì kun gobi mō, i man bēen yaa sabenu wēema kpa n bēe dīanu wē.

¹⁷ Ba ka ben dumi ka yāanu ka bonu ka nēe ka ketekunu Yosefu naawa. Ma u ka ye kpuro bu dīanu kōsina. Nge meya ba ka ben sabenu kpuro dīanu kōsina wōō ge. ¹⁸ Ye

wɔ̄ ge, ga doona, ba kpam na Yosefun mi, ba nɛɛ, yinni, sa ñ kpɛ̄ su nun gāanu berua. Besen gobi kpa, besen yaa sabenu kpuro maa wāa wunen mi. A yɛ̄ ma gāanu kun maa sun tie ma n kun mɔ̄ besen wasi ka besen gbea. ¹⁹ Mban sōna kaa n sun mɛera sa n gbiɔ, kpa besen gbea yu kam ko. Yen sō, a ka sun dīanu kɔsinɔ kpa besen gbea yu ko sunɔgia kpa su ko win yobu. A sun dīa bweseru wɛ̄ɛyɔ su duure ni sa ko ra di sa n ka wāa, kpa gbea ye, yu ku ko gbee diinu.

²⁰ Ma Yosefu u Egibitigibun gbea kpuro sunɔ dwia, domi gɔ̄ra dera ba nùn ye dɔre. Yera tem mɛ kpuro mu kua sunɔgim. ²¹ Ma Yosefu u tɔmbu kpuro yarinasia u bu yoo sɔmburu koosia Egibitin tem kpuro sɔɔ. ²² Adama u ñ yāku kowobun gbea dwa, domi Egibiti sunɔ u wooda gaa mɔ̄ ye ya dera u ra bu dīanu wɛ̄. Yen sōna ba ñ ben gbea dɔre.

²³ Ma Yosefu u tɔmbu sɔ̄wa u nɛɛ, gisɔ na bɛɛ dwa bɛɛ ka bɛɛn gbea i kua sunɔn yobu. Wee, na bɛɛ dīa bweseru wɛ̄ɛmɔ̄ i ka duure gbea ye sɔɔ. ²⁴ Sanam mɛ dīanu ra ye, i nu bɔnu koowo suba nɔ̄bu, i sunɔ sube teeru wɛ̄ kpa i suba nne tii yiiya. Mi sɔ̄ra ko i bweseru wuna i ka duure kpa i ye ya tie di, bɛɛ ka bɛɛn tɔmbu.

²⁵ Ma ba nɛɛ, wunen durom mɛ, mu sun faaba kua. Tɛ̄ sa ko ko sunɔn yobu.

²⁶ Nge mɛya Yosefu u ka wooda yeni yi, ye ya nɛɛ, ba n da Egibitin gbean dīanu bɔnu ko suba nɔ̄bu kpa sube teeru tu ko sunɔgiru. Wooda ye, ya wāa sere ka gisɔ. Yāku kowobun gbea tɔnawa ya ñ kue wigia.

Ye Yakɔbu u kī bu nùn kua ù n gu

²⁷ Yakɔbu wi ba maa sokumɔ̄ Isireli ka wigibu ba sina Egibitin temɔ̄ Gosenin bera gia. Ba dukia kpaasinamɔ̄ mi, ba maruramɔ̄ ba dabiamɔ̄. ²⁸ Yakɔbu u kua wɔ̄ wɔ̄kura nɔ̄bu ka yiru Egibitin temɔ̄. Ma win wāarun sanam kpuro mu kua wɔ̄ wunaa weeru ka nɔ̄ba yiru.

²⁹ Ye win gɔ̄ turuku kua, u win bii Yosefu soka u nùn sɔ̄wa u nɛɛ, nà n wunen kī geeru wa, na nun kanamɔ̄, a wunen nɔ̄mu dokeo nen tɔbuɔ a ka bōre ma a ñ man sikumɔ̄ Egibitin tem mini. ³⁰ Sanam mɛ kon kpuna n gbi n nen baababa deema, a nen goru suo a ka yari Egibitin di kpa a tu sike ben sikaɔ.

Yosefu u nùn wisa u nɛɛ, kon ko nge mɛ a gerua.

³¹ Yakɔbu nɛɛ, a bōruo.

Ma Yosefu u bōrua. Yen biru Yakɔbu u yiira win kpin yerun wiru gia u Gusunɔ siara.

Yakɔbu u Efaraimu ka Manase domaru kua

48

¹ Yeniba kpuron biru ba na ba Yosefu sɔ̄wa ma win tundo kun bwāa do. Yera u win bibu yiru Manase ka Efaraimu sua ba da mi. ² Ye ba Yakɔbu nɔ̄sia ma win bii Yosefu u na win mi, yera u kookari kua u seewa u sina win kpinu wɔ̄llɔ. ³ Ma u Yosefu sɔ̄wa u nɛɛ, Gusunɔ Dam kpurogii u man kure Lusio Kananin temɔ̄ ma u man domaru kua. ⁴ U nɛɛ, kon marura n dabilia kpa n ko bwese dabirun nuuru kpa u nen bibun bweseru tem mɛ wɛ̄ ba n mu mɔ̄ sere ka baadommaɔ. ⁵ Tɛ̄, Yosefu, wunen bibu yiru beni, Manase ka Efaraimu be ba nun marua Egibitin tem mini n ka sere nun swīma mi, ba kua nɛgibu. Na bu mɛera nge Rubeni ka Simeɔ. ⁶ Adama bii be a mara benin biru, bera ba ko n sāa wunɛgibu. Ben maabun yīsa ba koo ka tubi di. ⁷ Na yeni mɔ̄wa yèn sō na wunen mero Raseli kī. Ye sa wee Padanin di u man gbiiriwa swaaɔ Kananin temɔ̄ ye n tie fiiko su ka Efarata du. Miya na nùn sika. Efarata yera ba mɔ̄ Betelehemu.

⁸ Ma Isireli u Yosefun bibu mɛera u nɛɛ, berà mini.

⁹ Yosefu u win tundo wisa u nɛɛ, nen biba mi, be Gusunɔ u man kā.

Ma Isireli u nɛɛ, a de bu susima nen bɔkuɔ kpa n bu domaru kua.

¹⁰ N deema Isirelin nɔ̄ni dam dwiia tɔkɔrun sō. U ñ maa kpɛ̄ u yam wa sāa sāa. Yen sōna Yosefu u bu susisia win bɔkuɔ. Ma Isireli u ben baawure bɔkasi u sōsu. ¹¹ U Yosefu sɔ̄wa u nɛɛ, na ñ daa maa yīiyɔ n nun wa. N wee, sere ka wunen bibɔ Gusunɔ u dera na wa.

¹² Ma Yosefu u bii be seeya saa win tondon taarun kɔkɔrun di, ma win tii u yiira win wuswaaɔ u siriru tem tura. ¹³ Yen biru u Efaraimu yōrasia Isirelin nɔ̄m dwarɔ, Manase

maa win nɔm geuɔ. ¹⁴ Adama Isireli u win nɔm geu demia u sɔndi Efaraimun wirɔ wi u sãa yãkabu. Ma u win nɔm dwaru sɔndi Manasen wirɔ. N deema Isireli u yẽ sãa sãa ye u mɔ. U yẽ ma Manasewa u sãa yeruma. ¹⁵ Ma u Yosefu domaru kua u nɛɛ, Gusunɔ wɔn wuswaɔ nɛn baababa Aburahamu ka Isaki ba ben wãaru di, wiya u man kpara saa nɛn marubun di sere ka gisɔ.

¹⁶ Win gɔrado u maa man wɔra kɔsa kpuron di.

Gusunɔ wiya u koo wunen bii beni domaru kua.

Nɛn yĩsiru ka nɛn baababa Aburahamu ka Isakin yĩsina ba koo ka bu soku, kpa bu marura bu dabia.

¹⁷ Sanam mɛ Yosefu u wa ma win tundo u win nɔm geu sɔndi Efaraimun wirɔ, win nukura kun dore, yera u nɔmu ge nɛnuu u gawa Efaraimun wirun di u sɔndi Manasen wirɔ. ¹⁸ Ma u nùn sɔɔwa u nɛɛ, n ñ mɛ baaba, domi winiwa u sãa yeruma. A wunen nɔm geu sɔndio win wirɔ.

¹⁹ Adama u yina u nɛɛ, na yẽ mɛ, nɛn bii, na yẽ. Win tii u koo maa ko bwese bakarun nuuru. Adama win wɔnɔ koo nùn kera. Wiya u koo ko bwese dabinun nuuru.

²⁰ U bu domaru kua dɔma te, u nɛɛ, Isireliba bà n domaru mɔ, bɛɛn yĩsa ba koo ka ko bu nɛɛ, Gusunɔ u nun koowo nge Efaraimu ka Manase.

Nge mɛya u ka Efaraimu gbiisia. ²¹ Ma Isireli u Yosefu sɔɔwa u nɛɛ, wee, na gɔɔ turuku kua. Adama Gusunɔ u ko n ka bɛɛ wãa kpa u ka bɛɛ wura bɛɛn baababan temɔ. ²² Miya kon nun tem gam sosia mɛ na ñ wunen maabu ka wɔnɔ wɛɛmɔ. Tem mɛ, mu sãawa mɛ na mwa Amɔreban nɔman di ka takobi ka tendu.

Yakɔbun gari dãaki

49

¹ Yen biru Yakɔbu u win bibu soka u nɛɛ, i mennama kpa n bɛɛ sɔ ye n koo bɛɛ deema amen biru.

² I na i nɔ nɛn bibu, i man swaa dakio.

³ Rubeni, wunɛ nɛn bii yeruma, a sãawa nɛn dam.

Wuna na mara nɛn aluwaasiru sɔɔ.

Wuna a yiiko ka dam bo nɛn bibu sɔɔ.

⁴ Adama a sãawa nge nim tora, a ñ gaya mɔ.

Yen sɔna a ñ kaa ko wunen wɔnɔbun wirugii.

Domi a ka nɛn kurɔ Biliha kpuna,

a nɛn kpin yeru disi doke.

⁵ Wunɛ Simeɔ ka Lefi, daa tia i mɔ.

I ra bɛɛn takobi suewa ka gbana i ka kɔsa ko.

⁶ Bɛɛn mɔrun sɔ i tɔmbu go.

Bɛɛn nuku kɔsurun sɔ

i ketɛ kinenun naa sĩnu bɔɔra.

Yen sɔ, nɛn gɔru gu ku raa du

bɛɛn kankam wesianɔ sɔɔ.

Nɛn bwɛra yu ku raa ka bɛɛ mɛnɛɛ.

⁷ Bɛɛn mɔru yu ko bɔrura yɛn sɔ ya sãa gbanagia.

Mɛya maa ka bɛɛn nuku gbisibu yɛn sɔ bu ñ wɔnwɔndu mɔ.

I ko n yarinewa bɛɛn tem kpuro sɔɔ.

⁸ Wunɛ maa Yuda, wunen maabu ka wɔnɔbu ba koo nun siara.

Kaa wunen yiberɛban wĩnu taare.

Wunen tundo bisibu ba koo nun yirawa.

⁹ Yuda nɛn bii, a sãawa nge gbee sunɔ kpɛmbu,

ge ga yaa gooma ga wee,

kpa gu kpam wura gu yaa sãkiria.

A sɛ nge gbee sunɔ mero.

Wara koo kãku u nun besu.

¹⁰ Banda kun doonɔ wunen bweserun di.
Sina bɔra kun kisiramɔ wunen nɔmun di,
sere Silo ù n tunuma,
kpa bwesenu kpuro nu nùn mɛm nɔɔwa.

¹¹ Wunen resɛm ya koo kuura
sere a wunen ketɛku ka gen buu sɔri mi.
Yen marum mu koo nun tam wɛ mu n kpã
sere a ka mu wunen yãnu tea nge nim.

¹² Kpa wunen nɔni yi n sɔri tam mɛn sɔ.
Kpa wunen donnu nu n buriri bom bekum sɔ.

¹³ Wunɛ maa Sabuloni, kaa n wãawa nim wɔkun goorɔ mi goo nimkusu ra yɔre.
Wunen tem mu ko n tɛriewa sere Sidoni gia.

¹⁴ Isakari, wunɛ a sãawa nge ketɛku damguu.
A ra kã a n wãa tem nɔɔ bura yenun baaba sɔɔ.

¹⁵ A wa ma mi a wɛre n wã.
Tem mɛ, mu maa gea sãa.

Yen sɔna a wura a sɔmunu sua kpa a yoo sɔmburu ko.

¹⁶ Wunɛ maa Danu, wuna kaa n da wunen bweserun gari wunane Isireliban suunu sɔɔ.

¹⁷ Kaa n sãawa nge surɔkɔru swaa sɔɔ,
te ta dumin naa sɔinu dwɛɛmɔ,
maasɔbu bu ka fukura yin wɔllun di.

¹⁸ Yinni Gusunɔ, na wunen faaba yɔiyɔ.

¹⁹ Wunɛ maa Gadi, wɛrɔ dabira ta koo nun wɔri,
adama kaa bu kamia a gira.

²⁰ Aseɛ, wunɛ maa, wunen tem mu ko n dɔa geenu mɔ.
Sina dima kaa n da di.

²¹ Wunɛ maa Nɛfitali, a sãawa nge gina ye ya tii mɔru kɔ,
ya maa bii buranu marumɔ.

²² Wunɛ Yosefu, a sãawa nge ketɛku gbeeku ge ga wãa bwian bɔkuɔ.
A sãawa nge ketɛku buu ge ga wãa guurun gãarɔ.

²³ Yiberɛba ba nun nɔɔ kuura,
ba nun wɔri ka mɔru,
ba nun sɛɛnu twee.

²⁴ Adama wunen tɛnda kun wurure
yɛn sɔ nen Yinni, Gusunɔ Dam kpurogii, u wunen nɔma dam kãa.

Wi, wi u Isireliba kpare,
u bu ganua nge kpee bakaru,

²⁵ wiya u koo nun somi u nun domaru kua,
kpa gura yu nun nɛɛya,
kpa nim mu n yiba bwiiyɔ yi a mɔ wunen tem sɔɔ.
U koo maa wunen kurɔbu ko bii mɛrobu,
kpa wunen sabenu nu ma.

²⁶ Wunen domaru ta koo wunen baababagiru kera.
Ta kpã ta guunu kpuro kere.

Doma te, ta ko n nun wãasiwa, Yosefu,
wunɛ wi a sãa nenem wunen maabu sɔɔ.

²⁷ Wunɛ maa Benyamɛɛ, a sãawa nge demaku
ge ga ra n yaa goomɔ bururu ka yoka ga n temmɔ.

²⁸ Nge mɛya Isireli u ka win bibu domaru kua nɛnɛnka. Ye u maa bu sɔɔwa, yera mi.
Bii beya ba kua win bwese keri wɔkura yiru ye.

Yakɔbun gɔɔ

²⁹ Yen biru Yakɔbu u win bibu yiire u nɛɛ, na dɔɔ n nen tɔmbu deema gɔriɔ. I man sikuo nen baababan sikirɔ, kpee wɔru sɔɔ ge ga wãa Eforoni Hɛtin gberɔ. ³⁰ Kpee wɔru gera ga wãa Makpɛlan gberɔ, Manden deederu Kananin temɔ. Gbee tera Aburahamu

u dwa Eforoni Hetin mi, tu ka ko win tɔmbun siku yeru. ³¹ Miya ba Aburhamu sikua ka win kurɔ Saaraa, ka maa Isaki ka win kurɔ Rebeka. Miya na maa Lea sikua. ³² Ba gbee te ka ten kpee wɔru ge dwawa Hetiban mi.

³³ Sanam mɛ Yakɔbu u win bibu gari yi sɔɔwa u kpa, yera u win naasu sua u sɔndi kpin yeru wɔllɔ ma u gu u da u win baababa deema.

Yakɔbun sikubu

50

¹ Yera Yosefu u da u win tundo sɛre u swiisimɔ. ² Ma u win tiin doktoroba yiire bu win tondon goru tim sawa tu ku ka kɔsi. Ma ba tu tim mɛ sawamɔ ³ n ka kua sɔɔ weeru. Egibitigiba gɔɔ wooru sina sere sɔɔ wata ka wɔkuru.

⁴ Sanam mɛ ba gɔɔ woo ten baa kpa, Yosefu u Egibiti sunɔn yenugibu sɔɔwa u nɛɛ, i suuru koowo, nà n kii geeru wa bɛen mi, na kii i man sunɔ sɔɔwa i nɛɛ, ⁵ nen tundo u ka man arukawani bɔkua u nɛɛ, wee, u koo gbi. Ma u man bɔrusia u nɛɛ, u n gu, n ka nùn doo n sike siki te u gba sɔɔ Kananin temɔ. Yen sɔna na kii n da mi, n nùn sike, kpa n gɔsirama.

⁶ Yera sunɔ u nùn wisa u nɛɛ, a seewo a da a wunen tundo sike nge mɛ u nun bɔrusia. ⁷ Yosefu u seewa u da u ka win tundo sike. Egibiti sunɔn sɔm kowobu kpuro ba nùn swii ka win yenun wirugibu ka Egibitin wirugibu ⁸ ka Yosefun yenugibu ka win maabu ka wɔnɔ, win tondon yenugibu kpuro gesi. Bibu ka yãanu ka ketɛba tɔnawa ba deri Goseniɔ. ⁹ Keke be dumi gawe ka maasɔbu ba maa Yosefu swii sere tɔn wɔru ge, ga kpɛa n banda.

¹⁰ Ye ba tura doo soo yerɔ te ba ra soku Atadi, Yuudenin daarun guruɔ, miya ba nɔɔgiri sua tãa tãa ba gɔɔ wuri mɔ. Ma Yosefu u win tondon gɔɔ wooru sina mi, sɔɔ nɔɔba yiru. ¹¹ Kananin temgibu ba gɔɔ woo te wa Atadin doo soo yeru mi, ma ba nɛɛ, wee, Egibitigibu ba ko n damgii goon gɔɔ mɔ.

Yen sɔna ba doo soo yee te soka Abɛli Misiraimu ka ben barum. Ta wãawa Yuudenin daarun guruɔ.

¹² Nge mɛya Yakɔbun biba kua ye u bu yiire. ¹³ Ba win goru sua ba ka da Kananin temɔ ba sikua kpee wɔru sɔɔ Makpelaɔ. Kpee wɔru ge, ga wãa gberu garu sɔɔ Manden deedeeru te Aburhamu u dwa Eforoni Hetin mi, tu ka ko win tɔmbun siku yeru.

¹⁴ Ye Yosefu u win tundo sikua u kpa, u gɔsirama Egibitiɔ ka win maabu ka be ba ka nùn da kpuro.

Yosefu ka win maabu Yakɔbun gɔɔn biru

¹⁵ Ye Yosefun maaba wa ben tundo u gu, yera ba nɛɛ, sɔrɔkudo Yosefu koo sun tusi kpa u sun kɔsa kpuro kɔsie ye sa raa nùn kua. ¹⁶ Ma ba nùn gɔria ba nɛɛ, bɛsen tundo u sere gbi u sun wooda yeni wɛ ¹⁷ u nɛɛ, su nun gari yini sɔ, a be gem mɔ, a ka sun suuru koowo a bɛsen durum ye kpuron gari wunɔ wunen gɔrun di, domi sa nun torari. Yen sɔ, a sun suuru kuo bɛse be sa Gusunɔ, wunen baaban Yinni sãamɔ.

Sanam mɛ Yosefu u gari yini nua u swi. ¹⁸ Yera win maa ben tii ba da ba yiira win wuswaɔ ba nɛɛ, a sun garisio wunen jobu.

¹⁹ Ma Yosefu u bu sɔɔwa u nɛɛ, i ku bɛrum ko, na n Gusunɔ. ²⁰ Kɔsa i raa bwisika i man kua, adama Gusunɔ u kɔsa ye gɔsia gea u ka tɔn dabinu faaba kua nge mɛ sa waamɔ gisɔ. ²¹ N n men na, i ku bɛrum ko, kon bɛɛ ka bɛen bibu nɔɔri.

Ma u bu nukuru yemiasia ka gari dori.

²² Yosefu u sina Egibitiɔ wi ka win tondon yenugibu. Win wãarun sanam kpuro kuawa wɔɔ wunɔbu ka wɔkuru (110). ²³ U Efaraimun bibu wa sere ka win debuminɔ. Mɛya u maa Manasen bii Makirin bibu wa u sɔndi win taarɔ.

²⁴ Yen biru u win maabu sɔɔwa u nɛɛ, na kon gbi adama Gusunɔ u koo na u bɛɛ yara tem men di, kpa u ka bɛɛ da tem mɛ sɔɔ, mèn nɔɔ mwɛeru u Aburhamu ka Isaki ka Yakɔbu kua. ²⁵ Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, i bɔruo ma Gusunɔ u n na u bɛɛ yara mi n toma minin di, i ko nen kukunu sua i ka doona.

²⁶Yosefu u kuawa wã wunɔbu ka wɔkuru u ka kpuna u gu. Yera ba win goru tim sawa ba doke kpakororu sɔ Egibitiɔ.

ISIRELIBAN YARIBU YORUN DI

Ba tire te soka Yaribu yèn sã tera ta sun sãomã nge mɛ Gusunã u ka Isireliba yara Egibitin di mi ba yoru dimã. N deema gãra ta ka Isireliba da Egibiti mi. Gã ten biru, ba sina mi, ba marura. Adama amɛn biru Egibitin sunã u bu yoru diisia, ma Gusunã u ben weeweenu nua. Yera u kparo goo gãsa be sã, u ka bu yara yoo ten di. Kparo wiya Mõwisi. Nõni swãa dabira Yinni Gusunã u Egibitigibu kpɛɛ ba sere wura ba Isireli be yõsu. Ma ba yara Egibitin min di. Ba da ba wãa gɓaburã. Miya u wure u gerua u sire ma ba ko n sãa win tãmbu. Adama ba nùn mɛm nã sariru koosi nãn dabinu. Sanam mɛ Mõwisi u yãwa Sinain guurã Yinni Gusunã u nùn woodaba wɛ ka sere maa win kuu bekurugirun kpunaa. Tire ten wii goberu ta ka kuu bekurugii ten sãmburu yã.

Tire ten kpunaa

1. Mõwisin marubu ka win sokuru Gusunãn sãmburu sã, wiru 1n di sere wiru 4.
2. Gusunã u Isireliba yara yorun di, wiru 5n di sere wiru 18.
3. Gusunã u ka Isireliba arukawani bõkua, wiru 19n di sere wiru 31.
4. Isireliba ba mɛm nãbu sariru kua, wiru 32n di sere wiru 33:6.
5. Gusunã u wãa Isireliban suunu sã, wiru 33:7n di sere wiru 34.
6. Swaa ye Isireliba ba koo swii bu ka ben toranun suuru wa, wiru 35n di sere wiru 40.

GUSUNã U ISIRELIBA YARA EGIBITIN DI

Isireliba ba yoru dimã Egibitiã

¹ Yakõbu wi ba maa sokumã Isireli, win bibun yisa wee, be ba ka nùn na Egibitiã, ben baawure ka win kurã ka bibu. ² Beya Rubeni ka Simeã ka Lefi ka Yuda ³ ka Isakari ka Sabuloni ka Benyamɛ ⁴ ka Danu ka Nefitali ka Gadi ka Aseɛ. ⁵ Yakõbun bibu ka win debumii ni, ba sãawa tãnu wata ka wãkuru. N deema Yosefu, wi, u wãa Egibitiã sanam mɛ. ⁶ Sanam dã sanam wure Yosefu ka win maabu ka be ba wãa win waati sã kpuro ba gu. ⁷ Ma Isirelin bii be, ba marura ba dabiã ba tãria ba yiba tem mɛ sã ba kua damgibu.

⁸ Yen biru sunã kpao u bandu di wi u kun Yosefun wãarun gari gɛɛ yɛ. ⁹ Yera u win tãmbu sãwa u nɛɛ, Isireliba wee, ba sun dabiru kere ba maa sun dam kere. N n mɛn na, kari baka sa tii derie. ¹⁰ Tabu bũ n da seewa ba koo besen werõbu somi bu ka sun tabu ko. Bã n kpa bu sere sun kisirari bu doona. Yen sã, i de su bu bwisi gɛɛ kasua su ka ben marubu yãrasia kpa bu ku maa dabiru sosi.

¹¹ Ma ba bu sãman wirugibu gãsia be ba koo bu yoo sãm sãsãginu koosia. Nge mɛya ba kua ba ka wuu marosu bana si ba sokumã Pitomu ka Ramusɛsi, si su kua Egibiti sunãn dukia beru yenu. ¹² Adama nge mɛ ba bu nõni sãomã, nge mɛya ba maa dabiãmã ba sosimã. Ma Egibitigibu ba bu tusa n banda. ¹³ Ma ba bu yoo sãmburu doke. ¹⁴ Ba birikiba muramã ka sãndu, ba maa gbee sãma baayere m̀. Ma ben wãara sãsia domi ka nuku kãsura ba ka bu sãma ye kpuro koosiamã.

Egibiti sunã u Isireliba nõni sãomã

¹⁵ Ma Egibiti sunã u Heberuban marusio beni, Sifira ka Pua sãwa u nɛɛ, ¹⁶ ì n Heberuban kurõbu marusiamã, ì n wa bii tãn durõwa ba mara, i nùn goowo. N n tãn kurãn na, i nùn derio u n wãa.

¹⁷ Adama marusio be, ba Gusunã nasie. Yen sãna ba ñ kue nge mɛ sunã wi, u bu yiire. Ba bii be kpuro deriwa. ¹⁸ Ma u bu soka u nɛɛ, mban sãna i ka kua mɛ, i dera bii be, ba wãa.

¹⁹ Marusio be, ba nùn wisa ba nɛɛ, Heberuban kurõbu ba ñ sãa nge Egibitigibu. Ben wasi yi sãu. Ba ra mawa su sere tunuma.

²⁰⁻²¹ Ma Gusunã u marusio be durom kua u ben tii bibu kã yèn sã ba nùn nasie. Mɛya maa Heberu be, ba dabiãmã ba dam sosimã. ²² Ma Egibiti sunã u win tãmbu kpuro wooda wɛ u nɛɛ, i Heberuban bii wɛɛ tãn durõbu kpuro kpɛɛyã daa baka te ba m̀ Nilu sã, kpa i bii wɛɛ tãn kurõbu deri.

Mõwisin marubu

2

¹ Durɔ goo wāa Lefin bweseru sɔɔ, win kurɔ maa sāa win bwese te. ² Yera saa ye sɔɔ, ye ba menna ka kurɔ wi, ma kurɔ wi, u gura sua u mara bii tɔn durɔ. U wa ma bii wi, u wā, ma u nùn berua suru ita. ³ Saa ye bii wi kun maa berurɔ, u kpakoro bwīigiru kua u tu kɔntaa ka dāa swīi swīinu tɛeni, nim mu ku ka du mi, ma u bii wi sua u kpɛɛ sɔɔ. U da u tu yi naa yarin suunu sɔɔ daa baka ten goorɔ. ⁴ Ma bii win sesu u da mi, u yɔ̄ n desire u ka mɛera u wa ye n koo bii wi deema.

⁵ Saa ye sɔɔra Egibiti sunɔn bii tɔn kurɔ u na daaru mi, u ka wobure. Ma win yoba bɔsu daa ten bɔɔwɔ. Ye u kpakoro bwīigii te wa, ma u yoo ben turo gɔra u ka tu na. ⁶ Yera u tu wukia u deema bii wɛera ta wāa mi, tɔn durɔ, ta sumɔ. Ma wɔnwɔnda nùn mwa u nɛɛ, Heberuban biiwa.

⁷ Yera bii win sesu besirama u sunɔn bii wi sɔɔwa u nɛɛ, a kī n da n nun goo kasuama Heberuban kurɔbu sɔɔ wi u koo nun bii wi nɔɔria?

⁸ Ma sunɔn bii wi, u nɛɛ, oo, a doo.

Yera wɔndia wi, u da u bii wɛɛ ten mero sokuma. ⁹ Ye u na, yera sunɔn bii wi, u nɛɛ, a bii wi mɔɔ a man nɔɔria, kon da nun yen kɔsiaru wɛ.

Kurɔ wi, u bii wɛɛ te sua u ka da u nɔɔri.

¹⁰ Sanam mɛ bii wi, u bɔm karabu tura, yera u ka nùn wura, ma sunɔn bii wi, u nùn kua nge win tiin bii maruro. U tii sɔɔwa u nɛɛ, na nùn yaramawa nim di. Yen sɔ̄, win yīsira Mɔwisi.

Mɔwisi u yakura u da Madianiɔ

¹¹ Sanam dɔɔ sanam wure, Mɔwisi u kpɛa. Yera u win mero bisibu Heberuba beram da, u wa ba sɔm sɛsɔginu mɔ. Ma u mam Egibitigii goo wa u ben turo soomɔ u kī u go.

¹² Yera Mɔwisi u mɛera gee ka giɔ, u n̄ goo wa. Ma u Egibitigii wi so u go. U nùn sikua yani sɛeri sɔɔ. ¹³ Yen sisiru u kpam wura mi. Yera u deema Heberuba yiru ba sannamɔ. Ma u bu yakiana u wi u kun gem mɔ sɔɔwa u nɛɛ, mban sɔna a wunen beruse soomɔ.

¹⁴ Ma durɔ wi, u Mɔwisi wisa u nɛɛ, wara nun kua besen wirugii a ka sun siri. A kī a man gowa nge mɛ a Egibitigii wi go?

Ye Mɔwisi u nua mɛ, berum nùn mwa. U nɛɛ, n̄ n men na, tɔmbu kpuro ba gari yi nua.

¹⁵ Saa ye Egibiti sunɔ u nua ye ya kooru yera u swaa kasu u ka Mɔwisi go. Adama Mɔwisi u yakura u doona min di u da u wāa Madianin temɔ.

Sɔɔ teeru u da u sɔ̄ dɔkɔ gaan bɔkuɔ. ¹⁶ Yera Madianin yāku kowon bii wɔndiaba nɔɔba yiru ba nim takam na dɔkɔ mi, ma ba nim yibia sabenun nim nɔru yerɔ ben baaban sabenu nu ka nɔ. ¹⁷ Ma kparobu gaba na ba bu gire. Adama Mɔwisi u seewa u bu sanna u ben sabenu nim kã. ¹⁸ Saa ye ba gɔsira yenɔu, ben tundo Rewelin mi, wi ba maa mɔ Yetoro, u nɛɛ, amɔna i ka yellu wɔma mɛ gisɔ.

¹⁹ Ba nùn wisa ba nɛɛ, Egibitigii goowa u ka sun yina ye kparo be, ba sun gire, sere u mam sun nim taka u besen sabenu kã.

²⁰ Yera u win bii be bikia u nɛɛ, mana durɔ wi, u sere wāa. Mban sɔna i n̄ ka nùn nɛ. I doo i nùn sokuma u na u di.

²¹ Ye Mɔwisi u na u di ma u wura u ka sina durɔ win mi. Ma u nùn bii ben turo kã kurɔ, wi ba mɔ Sefora. ²² Kurɔ wi, u gura sua u Mɔwisi bii tɔn durɔ marua. Yera Mɔwisi u nùn yīsiru kã ka win barum Gɛesɔmu, yen tubusiana, sɔɔ, domi u nɛɛ, u sāawa sɔɔ tem tukumɔ.

Gusunɔ u Mɔwisi soka u ka Isireliba wɔra

²³ Sanam dɔɔ sanam wure, Egibiti sunɔ wi, u gu. Saa ye sɔɔ, Isireliba ba weeweenu mɔ ba wuri mɔ ben yoo sɔma yen sɔ̄. Ben wuri yi, yi Gusunɔ girari, ²⁴ ma u ben weeweenu nua. N deema u n̄ win arukawani duari ye u ka ben baababa Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu bɔkuɔ. ²⁵ Yera u bu mɛerima u ben wɔnwɔndu wa.

3

¹ Saa ye sɔɔ, Mɔwisi u win dokiri Yetoro, Madianin yāku kowon sabenu kpare. U ka nu da yakasɔ sɔɔ duu yeru gia. Ma u tura sere guu te ba mɔ Horebuɔ te ba maa sokumɔ

Sinai te Gusunɔ u tii gɔsia. ² Yera Yinni Gusunɔn gɔrado * u ka nùn gari kua dɔɔ yarin di yi yi wãa awii gɛen suunuɔ. Mɔwisi u mɛera u wa wee, awii yi kpuro yi dɔɔ mɔ, adama yi n̄ dɔɔ mwaaramɔ. ³ Ma u nɛɛ, kon gera n kãsi baka te wawa, kpa n wa yèn sɔ awii yi, yi n̄ dɔɔ mwaaramɔ.

⁴ Ye Yinni Gusunɔ u wa ma u gera u ka wa, yera u nùn soka saa awii yin suunu sɔɔn di u nɛɛ, Mɔwisi, Mɔwisi.

Ma Mɔwisi u wura u nɛɛ, nɛ wee.

⁵ Gusunɔ u nɛɛ, a ku susima mini. A wunen salubata ye poto domi nena na wãa mini,

⁶ nɛ wi na sãa wunen sikadoba Aburhamu ka Isaki ka Yakɔbun Yinni.

Ma Mɔwisi u win wuswaa berua domi berum nùn mɔ u ka Gusunɔ mɛeri.

⁷ Yinni Gusunɔ u kpam nɛɛ, na nen tɔmbun nɔni swãaru wa be ba wãa Egibitiɔ. Na maa ben weeweenu nua dam mɛ ba bu dɔremɔn sɔ. Na ben nuku sankiranu yɛ. ⁸ Yera na sarama n ka bu wɔra Egibitigibun nɔman di, kpa n ka bu da tem bakam gam sɔɔ mɛ mu gea sãa mu tim ka bom yiba. Tem mɛ sɔra Kananiba ka Hetiba ka Amɔreba ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiba ba wãa. ⁹ Wee, na Isireliban weeweenu nua. Na maa dam mɛ wa mɛ Egibitigiba bu dɔremɔ. ¹⁰ A doo n nun gɔri tɛ Egibiti sunɔn mi, a nen tɔmbu Isireliba yarama win tem di.

Gusunɔ u win yĩsiru Mɔwisi tubusia

¹¹ Mɔwisi u nùn wisa u nɛɛ, wara ra n nɛ n ka da Egibiti sunɔn mi, n Isireliba yara win tem di.

¹² Gusunɔ u nɛɛ, ko na n ka nun wãa. Sanam mɛ a tɔn be yarama Egibitin di, guu tenin miya i ko na i man sã. Yeniwa ya ko n sãa yĩreru a n ka yɛ ma nena na nun gɔra.

¹³ Mɔwisi u Gusunɔ sɔɔwa u nɛɛ, n̄ n men na, kon da Isireliban mi, n bu sɔ n nɛɛ, besen sikadoban Yinniwa u man gɔrima ben mi. Adama b̄ n man bikia, amɔna win yĩsiru, mba kon gere.

¹⁴ Gusunɔ u nùn wisa u nɛɛ, nena wi na ra n wãa. A Isireliba wisio a nɛɛ, wi u tii sokumo Wi u ra n wãa, wiya u nun gɔrima ben mi. ¹⁵ Meniwa nen yĩsiru sere ka baadomɔa. Meyã ba ko n da man soku sere ka ben bweserun bibɔ. Ma u kpam Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ameniwa kaa Isireliba sɔ a nɛɛ, nɛ wi na ra n wãa na sãa bɛen sikadoba Aburhamu ka Isaki ka Yakɔbun Yinni, na maa nun gɔrima ben mi. ¹⁶ A doo a Isireliban guro gurobu menna a bu sɔ a nɛɛ, nɛ wi na ra n wãa, na sãa bɛen sikadoba Aburhamu ka Isaki ka Yakɔbun Yinni, na maa nun kure na ka nun gari kua na nɛɛ, na bu wa, na maa wa ye ba bu kuammɛ Egibitiɔ. ¹⁷ Ma na nɛɛ, kon bu yara Egibitin di mi ba nɔni swãaru waamɔ. Kpa n ka bu da Kananiba ka Hetiba ka Amɔreba ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiban tem mɛ mu tim ka bom yiba. ¹⁸ Ba koo wunen gari wura kpa wunɛ ka Isireliban guro gurobu i da Egibiti sunɔn mi, i nɛɛ, nɛ wi na ra n wãa na sãa bɛɛ Heberuban Yinni, na maa ka bɛɛ gari kua. U de i da gɔburɔ i tonda nge sɔɔ itan sanum saka kpa i nɛ bɛen Yinni yãkuru kua mi. ¹⁹ Na yɛ ma Egibiti sunɔ u n nua mɛ, u n̄ wuramɔ i da ma n kun mɔ na nùn nen dam sɔɔsi. ²⁰ Yen sɔ, kon nen nɔmu demia kpa n sɔm maamaaki bwese bweseka dabinu ko Egibitiɔ. Yen biru ba koo bɛɛ gira i doona. ²¹ Sanam mɛ ba koo doona ba n̄ doonɔ nɔm dira. Domi kon de nen tɔmbu bu kii geeru wa Egibitigibun mi. ²² Bɛen tɔn kurɔ baawurewa u koo win beruse n̄ kun mɛ ka wi ba wãa yɛnu teu sɔɔ bura yãa ni ba kua ka wura ka sii geesu kana, ka maa beka kpa bu ye kpuro ben bibu dokea. Nge meya i ko ka Egibitigibun arumani gura.

Mɔwisi u kii u Gusunɔn sokuru yina

4

¹ Ma Mɔwisi u wisa u nɛɛ, na tɔn be yɛ. Ba n̄ koo man naane ko. Ba n̄ gari yi swaa dakimɔ. Ba koo nɛɛ, wunɛ Yinni Gusunɔ a n̄ man kure a ka man gari kue.

² Yinni Gusunɔ u nùn bikia u nɛɛ, mba a neni wunen nɔmuɔ mi.

Mɔwisi u nɛɛ, deka.

* 3:2 Yinni Gusunɔn gɔrado - Heberuba ba ku ra kã bu Gusunɔn yĩsiru soku. Yen sɔna ba yorua Yinni Gusunɔn gɔrado. N deema Gusunɔn tii tiiwa u ka nùn gari kua.

³ Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, a ye kɔwɔ temɔ. Ma u ye kɔ temɔ, ma ya gɔsia waa. Yera Mɔwisi u duka sua yen min di. ⁴ Yinni Gusunɔ u kɔam nùn sɔwɔa u nɛɛ, a wunen nɔmu demio kpa a yen siru nɛnɛ a sua.

Ma u win nɔmu demia u yen sii te nɛnua u sua, ma ya kɔam gɔsia deka win nɔmuɔ. ⁵ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, yeniwa kaa ko, kpa bu gia ma nɛ wi na ra n wãa na ka nun gari kua, nɛ wi na sãa ben baababa Aburhamu ka Isaki ka Yakɔbun Yinni.

⁶ Ma Yinni Gusunɔ u kɔam nɛɛ, a wunen nɔmu dokeo wunen yaberun sɔwɔa tororɔ.

Ma u doke, yen biru u wuna. Wee ga burura nge wɛsu, ga bara disigiru wa. ⁷ Yinni Gusunɔ u kɔam nɛɛ, a maa wunen nɔmu ge wesio mi.

U wesia, ma u ge wuna. Ma ga kɔam kua nge mɛ ga raa sãa. ⁸ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, bà kun nun naanɛ kue, bà kun yĩre gbiikiru wure, ba koo yiruseru wura. ⁹ Bà kun maa wure baa mɛ ba yĩrenu yiru ye wa, bà n wunen gari yina, a daa baka ten nim sɔko a yari temɔ. Nim mɛ a sɔka mi, mu koo gɔsiawa yem temɔ.

Gusunɔ u Aroni gɔsa u ka Mɔwisi somi

¹⁰ Yera Mɔwisi u Yinni Gusunɔ wisa u nɛɛ, Yinni, gari gerubu bu ra n ka man sɛ yellun di, baa ka tɛ ye a ka man gari mɔ, domi nen yara bunu.

¹¹ Ma Yinni Gusunɔ u nùn sɔwɔa u nɛɛ, wara tɔnun nɔw kua. Wara ra tɔnu ko soso. Wara ra yam waasie. Wara ra tɔnu ko wɔko. N nɛ, Yinni Gusunɔ wi ro? ¹² N n men na, a doo tɛ. Kon nun somi. Kon nun sɔsi ye kaa gere.

¹³ Adama Mɔwisi u nɛɛ, aawo, a goo gɔsio a gɔri.

¹⁴ Saa yera Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi mɔru kua. Ma u nɛɛ, n n Aroni Lefi u sãa wunen mɔw? Na yɛ ma gari gerubu kun ka nùn sɛ. Win tii wee, u nun sennɔ sisi. Û n nun wa, win nukura koo dora. ¹⁵ A ka nùn gari koowo, kpa a nùn sɔ ye u koo gere. Nɛna kon wunen nɔw ka win nɔw dendi, kpa n bɛɛ sɔsi ye i ko ko. ¹⁶ Wiya u koo tɔmbu wunen gari tusia. U ko n sãa nge wunen nɔw, kpa a n sãa nen kɔsire win sɔ. ¹⁷ Tɛ, a deka ye suo ye kaa ka yĩreru ko, kpa a n ye neni wunen nɔmuɔ.

Mɔwisi u gɔsira Egibitia

¹⁸ Yen biru Mɔwisi u doona min di. U gɔsira u da win dokiri Yetoron mi. Ye u tura mi, u nùn sɔwɔa u nɛɛ, a de n da n nen dusibu wa mɛ ba ka wãa Egibitia.

Ma Yetoro u nùn sɔwɔa u nɛɛ, a doo ka bɔri yendu.

¹⁹⁻²⁰ Ma Mɔwisi u win kurɔ ka win bibu sua u bu ketekunu yɔsɔsia ba da Egibitin temɔ. U maa deka ye sua ye Gusunɔ u nùn sɔwɔa u n neni mi. Domi Yinni Gusunɔ u raa nùn sɔwɔa u nɛɛ, be ba raa kasu bu nùn go, be kpuro ba gu. Yen sɔ, u gɔsiro u da Egibitia.

²¹ Yinni Gusunɔ u kɔam Mɔwisi sɔwɔa u nɛɛ, tɛ, a doo Egibiti mi, kpa a n yaaye yĩre ni na nun nɔmu beria, a ka nu ko Egibiti sunɔn wuswaaɔ. Adama kon win gɔru bɔbiasia. U n wuramɔ u tɔn be deri bu doona. ²² Kpa a nùn sɔ a nɛɛ, ameniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua, Isirelin bweseru ta sãawa nge nen bii yeruma. ²³ Yen sɔ, u de nen bii wi, u doona u ka man sã. Û n maa yina, kon win bii yeruma go.

²⁴ Swaa sɔw mi Mɔwisi u yɔra u kpuna, miya Yinni Gusunɔ u nùn sɛre, u kɔ u nùn go.

²⁵ Ma Sefora u kpee nɔw durorugiru sua u win bii bango kua, ma u win sen sarusu sua u ka Mɔwisin tiin tɔn durɔru baba u nɛɛ, wee, na wunen woro yemgiru kua. ²⁶ Bango yen sɔna u gerua mɛ. Sanam mɛ sɔra Yinni Gusunɔ u Mɔwisi deri.

²⁷ N deema Yinni Gusunɔ u raa Aroni sɔwɔa u nɛɛ, a seewo a Mɔwisi sennɔ da gbaburɔ.

Aroni u seewa u da ma u ka Mɔwisi yinna guu ten mi, te Gusunɔ u tii gɔsia. Ma ba gabana ba bɔkasina nuku doobun sɔ. ²⁸ Yen biru Mɔwisi u Aroni saaria kpuro ye Yinni Gusunɔ u ka nùn gɔrima, ka yĩre ni u nùn sɔwɔa u ko. ²⁹ Ma Mɔwisi ka Aroni ba gurena ba da Egibitia, ba Isireliban guro gurobu menna. ³⁰ Ma Aroni u bu gari yi kpuro saaria yi Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔwɔa mi. Ma Mɔwisi u tɔn be yĩre ni kua. ³¹ Yera, ba naane doke. Ba gia ma Yinni Gusunɔ u wa nge mɛ ba bu nɔni sɔwɔa. Tɛ u kɔ u bu faaba ko. Ma ba yiira ba nùn sãwa.

Məwisi ka Aroni ba da Egibiti sunən mi

5

¹ Yen biru Məwisi ka Aroni ba seewa ba da Egibiti sunən mi ba nəe, ameniwa Isireliban Yinni wi ba m̀ Wi u ra n wāa, u gerua. U nəe, a de win tambu bu da gbaburə bu s̄aru ko.

² Ma Egibiti sunə u nəe, wara ba m̀ Wi u ra n wāa, n ka sere ǹn mem n̄owa, n de b̄e Isireliba i doona. Na ǹ ǹn yē. Na ǹ maa derimə i doona.

³ Yera ba nəe, b̄e Heberuban Yinniwa u sun kure u ka sun gari kua. Yen s̄, a de su da gbaburə nge s̄o itan sanum saka su ka ǹn yākuru kua, kpa u ku raa sun bara bakaru kp̄e su gbi, ǹ kun m̄e u de bu sun go tabu s̄o.

⁴ Ma Egibiti sunə u bu s̄owa u nəe, wun̄ Məwisi ka Aroni, mban s̄na i tən be s̄mburu ȳr̄asia. I doo i b̄en s̄oma ko. ⁵ Wee, ye tən be, ba marura ba dabia t̄ē tem meni s̄o, yera i k̄i i ben s̄mburu ȳr̄asia?

Ba Isireliba s̄mburu sosia

⁶ Dama teya Egibiti sunə u wigii be ba tən be kpare s̄oma ye s̄o, ka Isireliban swaa gbiobu s̄owa u nəe, ⁷ i ku ra maa tən be taka n̄o w̄ nge yellu bu ka birikiba ko. I de ben tii bu da bu taka n̄o kasu. ⁸ Ka m̄e, i ku ben birikiban geeru kawa m̄e ba ra raa ko yellu. Domi yikura ta bu m̀. Yen s̄na ba weweenu m̀ ba m̀, bu da bu ben Yinni yākuru kua. ⁹ I de tən ben s̄mburu tu s̄s̄o sosi, kpa ba n tu m̀. Sanam m̄e, ba n̄ koo maa weesu swaa daki.

¹⁰ Ma be ba tən be kpare s̄oma ye s̄o mi, ka Isireliban swaa gbiobu ba na ba bu s̄owa ba nəe, ameniwa Egibiti sunə u gerua. U nəe, u n̄ maa b̄e taka n̄o w̄em̄. ¹¹ N̄ n men na, i doo i b̄en taka n̄o kasu mi i ko wa. Adama ka m̄e, sa n̄ ḡanu kawam̄ b̄en s̄oma s̄o.

¹² Ma tən be, ba yarina baama Egibitin tem s̄o, ba yakasu kasu bu ka taka n̄o ko. ¹³ Be ba bu kpare s̄oma ye s̄o, ba bu baasi ba m̀, i b̄en s̄oma yibio t̄ru baatere nge me i ra raa ko, sanam m̄e ba b̄e taka n̄o w̄em̄. ¹⁴ Ma ba Isireliban swaa gbio be Egibiti sunən tamba wuna soom̄ ba bu bikiam̄, mban s̄na i n̄ b̄en birikiban geeru yibie ḡa ka gis̄o nge m̄e i ra raa ko.

¹⁵ Sanam m̄e s̄ora Isireliban swaa gbio be, ba da ba Egibiti sunə wuri koosim̄ ba m̀, mba n kua, yinni, a ka sun yenin bweseru kuamm̄e. ¹⁶ Ba ku ra maa sun taka n̄o w̄. Kpa ba n m̀ su birikiba muro. Yen biru s̄a kun kue, kpa ba n sun soom̄. N sere deema, wunen t̄mbun taarewa.

¹⁷ Ma Egibiti sunə u bu wisa u nəe, yikurobu b̄e, i n̄ garu kobu k̄i. Yen s̄na i gerum̄, n de i da i Yinni Gusunə yākuru kua. ¹⁸ I doo t̄n t̄ē ge i b̄en s̄mburu ko. Goo kun maa b̄e taka n̄o w̄em̄. Adama birikiban gee tee tera i ko n muram̄ mi.

¹⁹ Isireliban swaa gbio be, ba wa ma ben wahala ya sosim̄wa domi ba nəe, bu ku raa ben birikiban geeru kawe. T̄ru baatere ka ten s̄mbura. ²⁰ Ye tən be, ba yarima Egibiti sunən min di, ba Məwisi ka Aroni deema ba ȳ ba bu mara. ²¹ Yera ba bu s̄owa ba nəe, Yinni Gusunə u b̄e waam̄. U koo maa b̄e siri. B̄eya i sun tusiru kasua Egibiti sunə ka win t̄mbun mi. Wee, i takobi doke ben n̄muə bu ka sun go.

²² Ma Məwisi u wura Yinni Gusunən mi, u nəe, Yinni, mba n dera a tən be k̄sa kuamm̄e. Mban s̄na a man ḡrima ben mi. ²³ Saa m̄n di na da Egibiti sunən mi, na ka wunen ȳsiru ǹn gari s̄owa, u wunen t̄mbu ḡba kuamm̄ewa, a n̄ maa bu w̄re sere ka t̄ē.

6

¹ Yinni Gusunə u Məwisi s̄owa u nəe, t̄ē kaa wa ye kon Egibiti sunə kua. Kon ǹn tilasi ko u ka bu ȳsu bu doona. U koo mam bu girawa win tem di.

Gusunə u kparam ka Məwisi gari kua

² Ma Gusunə u kparam ka Məwisi gari kua u nəe, n̄na Wi u ra n wāa. ³ Na Aburahamu ka Isaki ka Yakəbu kure na ka bu gari kua. Ba maa gia ma n̄na na s̄a Gusunə Dam

kpurogii. Adama ba ñ tuba ma nen yĩsira Wi u ra n wāa. ⁴ Na maa ka bu arukawani bākua ma kon bu Kananin tem wē mu ko begim mē sō ba sina nge sōbu. ⁵ Na Isireliban weeweenu nua mi ba yoru dimō Egibitigibun mi, na maa nen arukawani ye yaaye. ⁶ Yen sō, a Isireliba sōwō a nεε, nena Wi u ra n wāa, na kon maa bu wōra saa wahala ye Egibitigiba bu koosiamōn di. Kon bu yakia ben yorun di, kpa n nen dam sōsi n Egibitigibu wahala doke, kpa n nen tōmbu faaba ko. ⁷ Kon bu mwa bu ko nen tōmbu, kpa n ko ben Yinni, kpa bu gia ma nena Wi u ra n wāa, na maa sāawa ben Yinni ne wi na bu yakiamō ben yoo sōma ye Egibitigiba bu koosiamōn di. ⁸ Na kon bu duusia tem me sō, me na Aburahamu ka Isaki ka Yakōbu nō mweeru kua na nεε, kon bu wē ba n mō. Ne wi na ra n wāa nena na gerua me.

⁹ Yera Mōwisi u da u Isireliba gari yi sōwa. Adama ba ñ nùn swaa daki, domi ben yoo sōm sēsōgii ni, nu kpēa sere ba mwia kpanamō.

¹⁰ Ma Yinni Gusunō u Mōwisi sōwa u nεε, ¹¹ a seewo a da a Egibiti sunō sō u be de Isireliba bu doona win tem di.

¹² Ma Mōwisi u Yinni Gusunō wisa u nεε, wee Isireliba ba ñ nen gari swaa daki. Amōna Egibiti sunō u koo ka man swaa daki. Na ñ daa nun sōwa ma gari gerubu ra n ka man sē?

¹³ Yen biru Yinni Gusunō u Mōwisi ka Aroni wooda wē ye ba koo Isireliba ka Egibiti sunō sō kpa bu ka Isireliba yara Egibitin di.

Mōwisi ka Aronin bwese kera Isireliba sō

¹⁴ Isirelin bii gbiikoo wi ba mō Rubeni, win bibun yĩsa wee, Enōku ka Paalu ka Hesironi ka Kaami. Ben min diya Rubenin bwese keri marura.

¹⁵ Be ba maa sāa Simeōba, beya Yemuēli ka Yamini ka Ohadi ka Yakini ka Sokaa ka Sōlu win mero sāa Kananigii. Ben min diya Simeōn bwese keri marura.

¹⁶ Be ba maa sāa Lefin bibu, beya Gēsōni ka Kehati ka Merari. Ben min diya Lefin bwese keri maa marura. Ben baaba Lefi wi, u kuawa wō wunaa weeru ita sari u sere gu.

¹⁷ Ma Gēsōni u seewa u bii tōn durōbu yiru mara. Beya Libini ka Simeī. Ma ba marura ba kua Gēsōnin bweseru. ¹⁸ Be ba maa sāa Kehatiba, beya Amuramu ka Yisehari ka Heboroni ka Usieli. Ma ben baaba Kehati wi, u kua wō wunaa teeru ka wōkura ita u sere kpuna u gu. ¹⁹ Be ba maa sāa Merariba, beya Makili ka Musi. Beni kpurowa ba kua Lefin bwese keri.

²⁰ Amuramu u win tiō Yokebedi sua kurō. Wiya u ka Aroni ka Mōwisi mara. Amuramu wi, u kuawa wō wunaa weeru ita sari u sere kpuna u gu.

²¹ Be ba maa sāa Yiseharin bibu, beya Kore ka Nefēgi ka Sikiri. ²² Be ba maa sāa Usielin bibu, beya Mikali ka Elisafani ka Sitiri.

²³ Aroni u Eliseba, Abinadabun bii sua kurō. Kurō wi, u sāawa Nasonin sesu. Ma u ka Aroni bibu mara. Bera Nadabu ka Abihu ka Eleasaa ka Itamaa.

²⁴ Be ba maa sāa Koren bibu, beya Asiri ka Elikana ka Abiasafu. Ben min diya Koren bwesera marura.

²⁵ Ma Eleasaa, Aronin bii wi, u Putielin bii wōndia turo sua kurō. U ka nùn bii tōn durō mara. Bii win yĩsira Finēesi. Be sa wa mi kpuro, beya ba sāa Lefin bwese kerin wirugibu.

²⁶ Be sōra Yinni Gusunō u Mōwisi ka Aroni gōsa bu ka Isireliba yara saa Egibitin di. U nεε, bā n yariō bu de ba n swiine bweseru ka bweseru ba n sōka sāa swεε swεε. ²⁷ Ma Mōwisi wi ka Aroni wi, ba wura ba da ba Egibitin sina boko wi kana u de Isireliba bu yari win tem di.

Yinni Gusunō u win nō mweeru sire

²⁸ Sanam me Yinni Gusunō u ka Mōwisi gari kua Egibitiō, ²⁹ u nùn sōwa u nεε, nena Wi u ra n wāa. A Egibiti sunō sōwō kpuro ye na nun sōmō mini.

³⁰ Ma Mōwisi u Yinni Gusunō wisa u nεε, wee, gari gerubu ra n ka man sē. Egibiti sunō u koo wura u man swaa daki?

7

¹ Yinni Gusunō u Mōwisi sōwa u nεε, wee, na nun kua nen kōsire Egibiti sunōn sō. Wunen mō Aroni u ko n maa sāa wunen gari gero. ² Wuna kaa nùn sō ye na nun sōmō

kpuro. Wiya u koo maa Egibiti sunɔ sɔ, kpa u de Isireliba bu doona win tem di. ³⁻⁴ Kon de Egibiti sunɔn gɔru gu bɔbia sere u n̄ bɛɛ swaa dakimɔ, baa mɛ kon yīre nanumgii dabinu ko win temɔ. Yen sɔ, na kon n̄n̄ n̄n̄ dam sɔsi n win tɔmbu wahala doke, kpa n̄ n̄n̄ tɔmbu Isireliba yara win tem di, ba n̄ sɔka s̄a swɛɛ swɛɛ nge tabu kowobu. ⁵ Sanam mɛ na n̄n̄ dam sɔsi tem mi, ma na Isireliba yara min di, sanam mɛya Egibitigiba koo gia ma n̄na Yinni Gusunɔ.

⁶ Ma Mɔwisi ka Aroni ba kua mam mam nge mɛ Yinni Gusunɔ u bu sɔɔwa. ⁷ Sanam mɛ ba ka Egibiti sunɔ gari yiba mɔ, Mɔwisi u mɔwa wɔɔ wɛnɛ, ma Aroni u mɔ wɔɔ wɛnɛ ka ita.

Egibiti sunɔ u yina u Mɔwisi ka Aroni swaa daki

⁸ Yen biru Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni sɔɔwa u nɛɛ, ⁹ Egibiti sunɔ ù n̄ bɛɛ sɔɔwa u nɛɛ, i n̄n̄ yīreru kuo te ta sɔsi ma n̄na na bɛɛ gɔrima, saa ye sɔɔra wunɛ Mɔwisi kaa Aroni sɔ u win dɛka suo u ye kɔ sunɔ win wuswaaɔ. Ya koo gɔsia waa.

¹⁰ Ma ba seewa ba da Egibiti sunɔn mi, ba kua ye Yinni Gusunɔ u bu sɔɔwa. Aroni u win dɛka ye kɔ sunɔ wi ka win bwāabun wuswaaɔ. Ma ya gɔsia waa. ¹¹⁻¹² Yera Egibiti sunɔ u win bwisigibu ka win timgibu ka win sɔrobu soka. Ben baawure u dobo dobo kua, u win dɛka kɔ ma ya gɔsia waa. Adama Aronigia ya begii mwɛeki. ¹³ Ka mɛ, Egibiti sunɔn gɔru ga bɔbia, u n̄ maa Mɔwisi ka Aronin gere swaa daki, nge mɛ Yinni Gusunɔ u raa gerua.

Wahala gbiikaa ye Gusunɔ u Egibitigibu doke, yɛm

¹⁴ Yinni Gusunɔ u kɔam Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, Egibiti sunɔn gɔru ga bɔbia. U yina tɔn be, bu doona. ¹⁵ Wee u koo da daarɔ buru buru yellu. A doo a ka n̄n̄ yinna daarun goorɔ kpa a n̄ dɛka ye n̄ni, ye ya raa gɔsia waa mi. ¹⁶ Kpa a n̄n̄ sɔ a nɛɛ, nɛ Gusunɔ Heberuban Yinniwa na nun gɔrima win mi. U de n̄n̄ tɔmbu bu da bu man s̄a gɔburɔ. Na wa ma sere ka tɛ u n̄ gari yi swaa sue. ¹⁷ Yɛn sɔ u nɛɛ, u n̄ man yɛ, yen sɔna na nɛɛ, ameniwa u koo ka man gia, nɛ wi na ra n̄ wāa. A daa ten nim soowo ka dɛka ye a n̄ni mi, kpa n̄ nim mɛ gɔsia yɛm. ¹⁸ Swɛɛ yi yi wāa daa te sɔɔ, kpa yi gbi, kpa daa ten nim mu sankira sere Egibitigibu bu kpana bu mu nɔ.

¹⁹ Yera Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a Aroni sɔɔwɔ u win dɛka suo u ye tii Egibitin nim kpuron wɔllɔ mɛ mu wāa daanɔ ka yerusɔ ka sere kotosɔ ka wekenɔ. Mi nim mu wāa kpuro gesi mu koo gɔsiawa yɛm, kpa yɛm mu n̄ wāa Egibitin tem kpuro sɔɔ.

²⁰ Ma Mɔwisi ka Aroni ba kua nge mɛ Yinni Gusunɔ u bu sɔɔwa. Aroni u win dɛka ye sua, ma u daa ten nim so Egibiti sunɔ ka win bwāabun wuswaaɔ. Ma mu gɔsia yɛm. ²¹ Swɛɛ yi yi wāa daa te sɔɔ, yi gu. Ma daa ten nim mu sankira. Egibitigiba kpana bu mu nɔ. Ma nim mɛ mu wāa tem mɛ kpuro sɔɔ mu kua yɛm.

²² Adama Egibitin sɔrobu ba maa kua mɛ ka ben dobo dobo. Ye Egibiti sunɔ u wa mɛ, ma win gɔru ga bɔbia, u n̄ Mɔwisi ka Aronin gari swaa daki nge mɛ Yinni Gusunɔ u raa gerua. ²³ Egibiti sunɔ u gɔsira win yɛnuɔ. Gari yi, yi n̄ mam n̄n̄ nande. ²⁴ Ma Egibitigibu kpuro ba tem gba gba daa ten goorɔ bu ka nim wa bu nɔ, domi ba n̄ kpɛ bu daa ten nim nɔ.

²⁵ Ma daa ten nim mɛ, mu gɔsire yɛm n̄ ka kua sɔɔ nɔɔba yiru saa dɔma tɛn di Yinni Gusunɔ u dera ba mu so.

Wahala yiruse, surenu

²⁶ Yen biru Yinni Gusunɔ u kɔam Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a doo Egibiti sunɔn mi, a n̄n̄ sɔ a nɛɛ, nɛ Yinni Gusunɔ na nɛɛ, u de n̄n̄ tɔmbu bu da bu man s̄a. ²⁷ ù n̄ maa yina u bu kara bu doona, kon de surenu yibu nu wahala doke win tem sɔɔ kpuro. ²⁸ Surenu koo marura daa baka ten di, kpa nu gasirima sere win yɛnuɔ ka win dii sɔɔwɔ ka win kpinu wɔllɔ n̄ ka da win bwāabu ka win tɔmbun diaɔ. Nu koo mam du sere doo koo yenɔ ka sonɔ. ²⁹ Sure ni, nu ko nu n̄ kabirimɔ kpa nu win tii ka win tɔmbu ka win bwāabu makiri.

8

¹ Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a Aroni sɔ u doo u win nɔmu demia u deka ye tɔi daanu ka yerusun wɔllɔ kpa surenu nu gasirima nu na nu n wɔa Egibitin tem sɔɔ.

² Yera Aroni u win nɔma demia Egibitin daanu gia, ma surenu nu gasirima nu Egibitin tem wukiri. ³ Adama Egibiti sunɔn sɔro be, ba maa kua mɛ, ka ben dobo dobo. Ba dera surenu nu gasirima Egibitin temɔ. ⁴ Ma Egibiti sunɔ u Mɔwisi ka Aroni soka u nɛɛ, i Yinni Gusunɔ kanɔ u sure ni doonasia nɛ ka nen tɔmbun min di, kpa n de tɔn be, bu doona bu nɔn yɔkuru kua.

⁵ Sanam mɛya Mɔwisi u Egibiti sunɔ sɔɔwa u nɛɛ, na wunen gere mara, a man sɔ saa yerɔ dim dim kon Yinni Gusunɔ kana wunɛ ka wunen tɔmbu ka wunen bwɔabun sɔ, u ka de sure ni, nu tonda bɛɛ ka bɛɛn yenusun di, kpa nu kun maa tie ma n kun mɔ daa bakaru sɔɔ.

⁶ U wisa u nɛɛ, sia.

Ma Mɔwisi u nɛɛ, n koo koorɔ mɛ, kpa a gia ma goo sari wi u sɔa nge Gusunɔ besen Yinni. ⁷ Sure ni, nu koo ka nun tonda nu gɛera wunen bwɔabu ka wunen tɔmbu ka bɛɛn yenusun di. Daa bakaru tɔna sɔɔra nu ko nu n tie.

⁸ Yen biru Mɔwisi ka Aroni ba yara Egibiti sunɔn min di. Ma Mɔwisi u Yinni Gusunɔ nɔɔgiri sue u sure ni gira ni u Egibiti sunɔ wisi mi. ⁹ Ma Yinni Gusunɔ u kua nge mɛ Mɔwisi u bikia. Yera sure ni, nu gbisuka diaɔ ka yenu yaariɔ ka gbeaɔ. ¹⁰ Ba nu gura ba menna menna. Ma nin nubura yiba tem mɛ sɔɔ.

¹¹ Ye Egibiti sunɔ u wa ma wahala ya dwiia yera u kpam win gɔru bɔbiasia. U n maa Mɔwisi ka Aroni swaa daki, nge mɛ Yinni Gusunɔ u raa gerua.

Wahala itase, gaanikunu

¹² Yen biru Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, u Aroni sɔɔwa u win deka suo u tem so, kpa tua yu gɔsia gaanikunu Egibitin tem kpuro sɔɔ.

¹³ Ma ba kua nge mɛ. Tua kpuro ya gɔsia gaanikunu tem mɛ kpuro sɔɔ. Gaanikuu ni, nu dua tɔmbu ka yaa sabenu sɔɔ. ¹⁴ Ma sɔrobu ba dobo dobo kua bu ka maa gaanikunu ko. Adama ba kpana. Gaanikuu ni, nu wɔawa baama. ¹⁵ Yera sɔro be, ba Egibiti sunɔ sɔɔwa ba nɛɛ, Gusunɔn tiin dama mini.

Adama ka mɛ, Egibiti sunɔn gɔru ga bɔɔbu. U n Mɔwisi ka Aronin gari swaa daki nge mɛ Yinni Gusunɔ u raa gerua.

Wahala nnese, gbabu swɛɛ

¹⁶ Yen biru Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a seewo buru buru yellu a da a ka Egibiti sunɔ yinna sanam mɛ u dɔɔ daarɔ, kpa a nɔn sɔ a nɛɛ, ameniwa nɛ Yinni Gusunɔ na gerua. U de nen tɔmbu bu da bu man sɔ. ¹⁷ U n maa yina nen tɔmbu bu doona kon nɔn gbabu swɛɛ surema yi yi koo wi ka win bwɔabu ka win tɔmbu kuni. Egibitigibun yenusu kpurowa su ko n gbabu swɛɛ yiba kpa yi tem wukiri. ¹⁸ Adama dɔma te, na n derimɔ gbabu swɛɛ yi da Goseniɔ mi nen tɔmba wɔa, kpa u gia ma nɛ, Yinni Gusunɔ na wɔa tem mɛ sɔɔ. ¹⁹ Kon nen tɔmbu ka win tɔmbu wunana. Siawa yire te, ta koo sɔɔsira.

²⁰ Yinni Gusunɔ u kua nge mɛ. Gbabu swɛɛ wuuru ta Egibiti sunɔ ka win bwɔabun yenusu wari. Ma Egibitin tem kpuro mu sankira gbabu swɛɛ yin saabu. ²¹ Yera Egibiti sunɔ u Mɔwisi ka Aroni sokusia u nɛɛ, i doo i bɛɛn Yinni yɔku te kua tem mɛ sɔɔ, i ku yari.

²² Adama Mɔwisi u wisa u nɛɛ, n n koorɔ mɛ domi besen yɔkunu ko n sɔa taare Egibitigibun nɔni sɔɔ. Sɔ n maa yɔku taareginu kua ben nɔni biru, ba n koo sun kpenu kasuku? ²³ Yen sɔ, sa ko dawa gbaburɔ mi n toma nge sɔɔ itan sanum saka su ka Gusunɔ besen Yinni yɔkuru kua, nge mɛ u sun sɔɔwa su ko.

²⁴ Egibiti sunɔ u nɛɛ, kon de i da i Gusunɔ bɛɛn Yinni yɔkuru kua gbaburɔ, adama i ku tonda. Yen sɔ, i kanaru koowo nen sɔ.

²⁵ Ma Mɔwisi u nɔn wisa u nɛɛ, wee, na doonɔ wunen min di, n ka Yinni Gusunɔ kana wunen sɔ. Sia gbabu swɛɛ yi, yi koo doona wunɛ ka wunen bwɔabu ka wunen tɔmbun min di. Adama a ku maa sun yaakoru ko a yina su da su Gusunɔ besen Yinni yɔkuru kua.

²⁶ Yera Məwisi u yara Egibiti sunən min di, u da u Yinni Gusunə suuru kana. ²⁷ Ma Yinni Gusunə u kua nge mə Məwisi u nùn bikia. Gbabu swēe yi, yi tonda Egibiti sunə ka win bwāabu ka win təmbun min di. Yi n̄ maa tie mi, baa tia. ²⁸ Adama ka mə kpuro, Egibiti sunən gōru ga bəbia kpam maa, ma u yina tən be, bu doona.

Wahala nəəbuse, yaa sabenun gəə

9

¹ Yen biru kpam Yinni Gusunə u Məwisi sḏəwa u nəe, a doo Egibiti sunən mi kpa a nùn sḏ a nəe, aməniwa nə Heberuban Yinni Wi u ra n wāa na gerua. Na nəe, u de nən təmbu bu doona bu man s̄a. ² Adama ù kun bu yḏsu, ma u yen yina yinaminu mḏ kpam, ³ wee, kon nən nəm damguu doke win dumi ka ketekunu ka yooyoosu ka ketəba ka yāanu sḏə, win yaa sabenu kpuro gesi ni ba kparamə gberə. Adumgbeku baka ya koo nu wəri. ⁴ Saa ye sḏə, kon Isireliban sabenu ka Egibitiginu wunana. Ye ya s̄a Isireliban sabenu, yen gaa kun gbimə.

⁵ Ma Yinni Gusunə u tḏru yi u nəe, ù kun bu yḏsu, siawa kon yabu ye ko tem mə sḏə.

⁶ Yen sisiru Yinni Gusunə u kua mə. Egibitigibun sabenu gbisuka kpuro, adama Isireliban sabenu sḏə, baa teeru ta n̄ gu. ⁷ Egibiti sunə u ye ya kooran labaari bikia. U nua ma Isireliban sabenu sḏə baa teeru ta n̄ gu. Ka mə, win gōru ga kpam bəbia, u n̄ wure tən be, bu doona.

Wahala nəəba tiase, bwisinu

⁸ Yinni Gusunə u kpam Məwisi ka Aroni sḏəwa u nəe, i torom səko doowə i n neni, kpa Məwisi u mə yēka wəllə Egibiti sunən wuswaaə. ⁹ Torom mə, mu koo gəsia nge tua, kpa mu Egibitin tem kpuro wukiri. Mu koo bwisinu wisi təmbu ka sabenu sḏə, kpa nu booboosu ko.

¹⁰ Yera ba torom mə səka ba da Egibiti sunən wuswaaə. Ma Məwisi u torom mə yēkana wəllə, ma mu kua bwisinu təmbu ka sabenun wasi sḏə. ¹¹ Saa ye sḏə, səroba kpana bu yarima Məwisin wuswaaə bwisi nin sḏ. Domi nu ben tii wisiwa nge Egibitigii be ba tie. ¹² Egibiti sunə u n̄ Məwisi ka Aronin gari swaa daki. Yinni Gusunə u dera win gōru ga bəbia ga sosi nge mə u raa Məwisi sḏəwa.

Wahala nəəba yiruse, guru kpenu

¹³ Yera Yinni Gusunə u kpam Məwisi sḏəwa u nəe, a seewo buru buru yellu a da Egibiti sunən mi, kpa a nùn sḏ a nəe, aməniwa nə Gusunə Heberuban Yinni nə wi na ra n wāa na gerua. U de nən təmbu bu doona bu man s̄a. ¹⁴ Domi tē, n̄ n̄ mḏ win bwāabu ka win təmbu tənə kon wahala doke ye ya koo nən dam bakam sḏəsi. Ka win tiiwa kpa u gia ma goo sari nge nə handunia sḏə. ¹⁵ Nà n̄ daa nən nəm damguu demia na wi ka win təmbu bara kḏsuru kpēe, u n̄ ko n̄ daa maa wāa handuniaə. ¹⁶ Adama na dera u wāa u ka nən dam wan sḏ, kpa nən yīsiru tu ka nḏəra handunia kpuro sḏə. ¹⁷ Wee u ka nən təmbu seewa sere ka tē. U n̄ dere bu doona. ¹⁸ Yen sḏ, sia amadaare kon de guru kpenu nu nəera ka dam n̄n bweseru nu n̄ koore Egibitin temə saa yen toren di sere n̄ ka gisə girari. ¹⁹ N̄ n̄ men na, a de bu win yaa sabenu kuku yeru kua, ka yabu ye u mḏ kpuro gberə. Domi guru kpee ni, nu koo təmbu kpuro so gbeaə ka yaa sabenu kpuro ni nu n̄ kuku yeru wa, kpa sabe ni, ka tən be, bu kam ko.

²⁰ Yera Egibiti sunən bwāabu gabu be ba Yinni Gusunən gari nasie, ba dera ben yobu ba ka ben sabenu wəma yenuə fuuku fuuku. ²¹ Be ba kun maa Yinni Gusunən gari gara, ba ben yobu ka yaa sabenu deri gbeaə.

²² Ma Yinni Gusunə u Məwisi sḏəwa u nəe, a wunen nəma suo wəllə kpa guru kpenu nu yēkama Egibitin tem kpuro sḏə, təmbu ka sabenu ka ye ya kpia gbeaə kpuron wəllə.

²³ Yera Məwisi u win deka sua u t̄i wəllə, ma Yinni Gusunə u dera guru kpenu nēmə. Guru maakinu mḏ nu girarimə sere temə. ²⁴ Gura yen bwesera kun nəere Egibitin tem sḏə saa yen toren di. ²⁵ Ma guru kpee ni, nu baayere kpuro so nu go ye ya wāa gbeaə Egibitin tem sḏə, saa təmbu sere ka sabenu ka ye ya kpia kpuro. Ma dānu kpuro nu

besikira. ²⁶ Gosenin bera mi Isireliba ba wāa tōnawa guru kpee ni, nu ñ na. ²⁷ Yera Egibiti suno u Mōwisi ka Aroni sokusia u nēē, na wa ma nena na tora. Gusunō wi u ra n wāa u gem mō. Nē ka nēn tōmbu sa taare kua. ²⁸ A Yinni Gusunō kanō domi guru gbāsuku ni, ka guru kpee ni, nu den tura. Kon de i doona, na ñ maa bēē nenumō.

²⁹ Ma Mōwisi u nūn wisa u nēē, nà n yara wuun di kon nēn nōma sua wōllō n Yinni Gusunō kana, kpa guru gbāsukunu ka guru kpenu nu mari a ka gia ma wiya handunia mō. ³⁰ Adama na yē ma wunē ka wunen bwāabu i ñ Yinni Gusunō nasiam kpa.

³¹ Saa ye gura ye, ya na, wēsu ka əsu kam kua yēn sō əsu ya nōw kusia, wēsu maa wēsu sāa. ³² Adama alikama ya ñ kam kue yēn sō ya ñ sanam mē kpā.

³³ Yen biru Mōwisi u yara Egibiti sunon min di u da wuun biruō. Ma u win nōma sua wōllō u Yinni Gusunō kana, ma guru gbāsukunu ka guru kpee ni, nu mari. Gura kun maa nemō.

³⁴ Ye Egibiti suno u wa mē, u win toraru sosi. Wi ka win bwāaba ben gōrusu bōbiasia. ³⁵ U ñ wure Isireliba bu doona nge mē Yinni Gusunō u raa gerua saa Mōwisin nōon di.

Wahala nōba itase, twee

10

¹⁻² Yinni Gusunō u kram Mōwisi sōwā u nēē, na dera Egibiti suno ka win bwāabun gōrusu bōbia, kpa n ka nēn yīre ni sōsi ben suunu sōw. Kpa wunen tii a ka wunen bibu ka wunen debuminu sō nge mē na ka Egibitigibu yaakoru kua, ka yīre ni na sōsi ben suunu sōw kpa i n ka yē ma nena Gusunō wi u ra n wāa. Ñ n men na, a doo Egibiti sunon mi.

³ Mōwisi ka Aroni ba da suno win mi, ba nēē, ameniwa bese Heberuban Gusunō wi u ra n wāa u gerua. U nēē, sere domma kaa n yinē a tii kawa win wuswaaō. A de win tōmbu bu doona bu nūn sā. ⁴ À n maa yina a bu kara, wee, sia u koo de twee yi na wunen tem kpuro sōw. ⁵ Yi koo teria yi tem wukiri. Baa tem bau ba ñ wasi. Yi koo dīa ni nu tie di ni guru kpenu kun sankā, kpa yi bēen gbean dāa wurusu kpuro di. ⁶ Yi koo wunē ka wunen bwāabu ka Egibitigibu kpuron dia duuri yi yibu. Wunen baababa ka wunen sikadoba ba ñ yen bweseru waare saa mìn di ba wāa handunia sōw sere ka gisō.

Ma Mōwisi u seewa u yara Egibiti sunon min di. ⁷ Yera Egibiti sunon bwāaba nūn bikia ba nēē, sere domma durō wini u ko n sun wahala mō. A de tōn be, bu doona bu da bu Gusunō ben Yinni sā. A ñ wa ma bēsen tem mu kam kobu dōw?

⁸ Ma ba dera Mōwisi ka Aroni ba wurama Egibiti sunon mi. Ye ba tura mi, yera u bu sōwā u nēē, i doo i Gusunō bēen Yinni sā, adama bēē sōw berā ba koo da.

⁹ Mōwisi u wisa u nēē, bese kpurowa, bibu ka bukurobu ka besen yaa sabenu. Sanna sa ko da. Domi tōw bakara sa ko Yinni Gusunō kua.

¹⁰ Ma Egibiti suno u bu yaakoru kua u nēē, Yinni Gusunō u ka bēē da baani, nà n dera i da ka bēen kurōbu ka bibu. Domi gāa kōsuna i bwisikumō. ¹¹ Adama bēē tōn durōbu tōnawa i ko da. Domi meya i bikia.

Yera u dera ba bu gira win min di.

¹² Ma Yinni Gusunō u Mōwisi sōwā u nēē, a wunen dēka suo a tīi Egibitin tem sōw kpa twee yi na yi tem mē wukiri, yi kpuro di ye ya kpia mi, ye guru kpenu nu deri.

¹³ Yera Mōwisi u win dēka ye sua u tīi mi. Ma Yinni Gusunō u dera woo gaga seema saa sōw yari yerun di tem mē sōw. Woo ge, ga kuawa saa sōw sōon di sere ka wōkuru kpuro. Sisi bururu ba deema twee wee yam kpuro yi woo ge, ga ka na. ¹⁴ Twee yi, yi na wuunu ka wuunu yi pusa Egibitin tem baama. Yi dābia yi sara yi ba raa waare. Meya ba ñ maa yin bweseru wasi. ¹⁵ Tem kpuro mu tīra twee yin saabu. Ma yi yakasu ka dāa binu kpuro di, ni guru kpenu kun daa sankā. Wuru gaga kun maa tie Egibitin tem sōw dāaō ka dāa kikisō.

¹⁶ Yera Egibiti suno u Mōwisi ka Aroni sokusia fuuku u nēē, na Gusunō bēen Yinni tora, meya, na maa bēen tii tora. ¹⁷ Tē, i man suuru kuo nōn tee teni kpa i Gusunō bēen Yinni kana u man wahala gōgā yeni wunari.

¹⁸ Ma Məwisi u yara min di u da u Yinni Gusunə suuru kana. ¹⁹ Yera Yinni Gusunə u dera woo damguu ga seema saa sɔɔ duu yerun di ga ka twee yi doona ga gure nim wɔku sɔɔ ge ba mɔ Naa yari. Baa yin tia kun tiare tem mɛ kpuro sɔɔ. ²⁰ Adama Yinni Gusunə u kparam dera Egibiti sunən gɔru ga bɔbia, u n̄ wure Isireliba bu doona.

Wahala nɔɔba nnese, yam wɔkuru

²¹ Yen biru Yinni Gusunə u Məwisi sɔɔwa u nɛɛ, a wunen dɛka tiiyɔ wɔllɔ kpa yam wɔku sinumgiru tu Egibitin tem wukiri, sere bu tu baba.

²² Yera Məwisi u win dɛka ye tii wɔllɔ ma yam wɔkura kua Egibitin tem kpuro sɔɔ sɔɔ ita. ²³ Egibitigiba kun waanamɔ, goo kun seere win yenun di sere sɔɔ ita ye. Adama mi Isireliba ba wāa kpuro, yam bururam mu wāawa. ²⁴ Egibiti sunə u Məwisi sokusia u nɛɛ, i doo i Yinni Gusunə sã ka bɛen kurɔbu ka bibu sannu. Adama i ku ka bɛen yaa sabenu da.

²⁵ Məwisi u wisa u nɛɛ, n̄ n men na, a sun yaa sabenu wɛɛyɔ domi n̄ n̄ koo koora sa kun nu mɔ su ka Gusunə bɛsen Yinni yãku dɔɔ mwaararuginu ka yãkunu ganu kua. ²⁶ Yen sɔ, sa ko ka bɛsen yaa sabenu dawa, baa samu sa n̄ derimɔ. Domi miya sa ko gɔsi ye sa ko ka n̄n sã. Sa n̄ maa gina yen geeru yɛ ka yen ye sa ko gɔsi sere sã n̄ tura mi.

²⁷ Adama Yinni Gusunə u dera Egibiti sunən gɔru ga bɔbia, u n̄ wure bu doona. ²⁸ Ma sunə wi, u Məwisi sɔɔwa u nɛɛ, a gesiro nen bɔkun di. A ku ra maa na nen wuswaaɔ, domi dɔma te na maa nun wa, a guwa.

²⁹ Məwisi u nɛɛ, too, ya wā, a n̄ maa man wasi.

Məwisi u wahala wɔkurusen gari mɔ

11

¹ N deema Yinni Gusunə u raa Məwisi sɔɔwa u nɛɛ, n̄ tie wahala tia ye kon Egibitigibu ka ben sunə doke. Yera ya koo de u bɛɛ yɔsu. U koo mam bɛɛ girawa minin di ka dam. ² A tɔn durɔ ka tɔn kurɔ baawure sɔɔwɔ u bura yāa wuraginu ka sii geesuginu kana win beruse Egibitigiin mi.

³ N deema Yinni Gusunə u dera Egibitigibu ba ka Isireliba nɔnu geu mɛɛra. Məwisi u maa sãa tɔn boko sunən bwāabu ka Egibitigii be ba tien nɔni sɔɔ.

⁴ Məwisi u sere doona Egibiti sunən min di, u n̄n sɔɔwa u nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunə u gerua. Wɔkurun bɔnun sakawa u koo Egibitin tem bukiana. ⁵ Bii yerumaba kpuro ba koo gbi, saa wunen bii yeruman di, wi u koo wunen sina gɔna tubi di sere ka yoo tɔn kurɔn bii tɔn durɔ gbiikoowɔ. Yaa sabenun bii gbiikii dwanu nu koo maa gbi. ⁶ Wuri bɛkɛ yi ko n̄ wāa Egibitin tem kpuro sɔɔ dɔma te, yin bweseru yi n̄ koore. Mɛya yi n̄ koo maa wure yi ko. ⁷ Adama bɛɛ Isireliban mi, baa bɔɔ ga n̄ sun worimɔ sere ka bɛsen yaa sabenɔ, kpa i n̄ ka yɛ ma Yinni Gusunə u sun wunanɛ ka bɛɛ Egibitigibu. ⁸ Ma Məwisi u kparam nɛɛ, wunen bwāabu kpuro ba koo na bu kpuna nen wuswaaɔ bu man sɔ bu nɛɛ, n̄ yario ka nen tɔmbu kpuro be ba man swii. Yen biru na kon den yari n̄ doona.

Ye u gari yi gerua u kpa, ma u yara Egibiti sunən min di ka mɔru baka.

⁹ Yinni Gusunə u raa n̄n sɔɔwa u nɛɛ, Egibiti sunə kun wunen gari swaa dakimɔ. Yera ya koo de n̄ maa sɔm maamaakiginu ganu ko Egibitin temɔ.

¹⁰ Məwisi ka Aroni ba sɔm maamaakigii ni kpuro kua Egibiti sunən wuswaaɔ adama Yinni Gusunə dera win gɔru ga bɔbia ma u n̄ wure Isireliba bu doona win tem di.

Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru

12

¹ Məwisi ka Aroni bu sere yari Egibitin di Yinni Gusunə u bu sɔɔwa u nɛɛ, ² suru winiwa u koo ko bɛen suru gbiikoo wɔɔ sɔɔ. ³ I Isireliba kpuro sɔɔwɔ i nɛɛ, suru winin sɔɔ wɔkuru, ben yenu yɛro baawure u yāa kinɛ kpendu gɔsi win yenun sɔ. ⁴ Yenu yɛro win tɔmba kun dabiru tura bu ka yāa giriru tem, wi ka win beruse bu yāaru gɔsio te begiba koo kpī bu tem bu kpe. ⁵ I ko kpī i yāaru n̄ kun mɛ boo gɔsi, adama i de ya n̄ sã kineru te ta wɔɔ tia mɔ, kpa ta kun alebu mɔ. ⁶ I ko nu berewa sere suru win sɔɔ wɔkura nɛɛ, kpa bɛɛ

Isireliba kpuro i nu go dōma ten yoka kpa. ⁷ I ko nin yem sua i tēniwa dinu mi i ko nin yaa tem kōnnōsun beri berika ka sin wōllō. ⁸ Wōku tera ba koo yaa ye wō kpa bu ye di ka pēe ye ba n seeyatia doke ka kpee wuru si su sosu sannu. ⁹ I ku yen gōma tem, n kun me ye ba yikua. I ye wōwō girum girum ka yen wiru ka taanu ka bōsō yānu. ¹⁰ Yā n maa tiara i ko ye wisiwa dō sō. I ku de yen gaa yu yam sāra. ¹¹ Wee mē i ko i n sāa i ka ye di. I n sōru sāa i ka swaa wōri, i n gbaburun yānu doke, i n bokunu neni, kpa i di ka wasi kasanu, domi ya sāawa tōo bakaru te i ko man diiya Gōo sararibun sō.

¹² Wōku tera kon Egibitin tem bukiana kpa n bii tōn durō gbiikoo baawure go, tōmbun bibu ka yaa sabenun binu. Mēya kon ka sōsi ma Egibitigibun būnu nu n dam mō. Nē, Yinni Gusunōwa kon ye ko. ¹³ Yem mēya mu koo ko yīreru te ta yenusu sōsimō mi i wāa. Nā n yem mē wa, kon bēe sarariwa. Kēsi te, ta n bēe babamō te kon ka Egibitigibu wahala ko.

¹⁴ I ko i n da tōo te yaayewa wōo ka wōo, kpa i man tōo bakaru diiya. Bēen bibun bweseru ba ko n da maa tu yaayewa sere ka baadommao.

Pēe ye ba n seeyatia doken tōo bakaru

¹⁵ Yinni Gusunō u maa nēe, i ko kowa sōo nōba yiru i ku pēe di ye ba seeya. Tōo gbiikuru i ko pēe seeyatia yara bēen yenusun di. Domi bēen goo ù n gāanu di ni nu seeyatia mō sōo nōba yiru ye, yu sere yibu, ba koo yēro gowa. ¹⁶ Tōo gbiikuru ka tōru nōba yiruse, i ko mennawa i man sā. I ku ra sōmburu garu ko tōnu yiru ye sōo, ma n kun mō bēen dīa ni i ko din kobu.

¹⁷ I ko n da pēe ye ba n seeyatia doken tōo bakaru di, domi tōo te sōora na bēen bweseru kpuro yara Egibitin tem di. Yen sō, bēen bibun bweseru ba ko n da tōo bakaru diwa tōo te sōo, sere ka baadommao. ¹⁸ Suru gbiikoon sōo wōkura nnesen yokan di, pēe ye ba n seeyatia dokewa i ko i n dimō sere ka win sōo yenda tiasen yoka. ¹⁹ Sōo nōba yiru yen baa sōo, bu ku raa pēe seeyatia wa bēen yenusō. Domi wi u gāanu di ni ba seeyatia doke, ba koo yēro gowa, baa ù n sōon na. ²⁰ N n men na, bēen yenusu kpuro sōo, i ku ra gāanu di ni ba seeyatia doke.

Gōo sararibun torubu

²¹ Yen biru Mōwisi u Isireliban guro gurobu sokusia u nēe, i yāa kinē kpennu gōsio nge mē bēen yenusu nē, kpa i nu go gōo u ka bēe sarari. ²² Kpa bēen baawure u dāa kiku ge ba mō isōpu sua u wasi yāa yem sōo mē mu ko n wāa gbēerō, kpa u tēni win dii kōnnōn beri berika ka gen wōllō. Bēen goo u ku raa yari dirun di ma n kun mō yam sāra mam mam. ²³ Sanam mē Yinni Gusunō u koo tem mē bukiana u ka Egibitigibu go, u koo yem mē wa bēen dii kōnnōsun beri berika ka sin wōllō, kpa u bēen dia sarari. U n wuramō gōon gōrado u du u bēe go. ²⁴ Bēe ka bēen bibun bweseru, mēya i ko i n da tōo baka te di sere ka baadommao. ²⁵ Sanam mē i tem mē dua, mē Yinni Gusunō u koo bēe wē nge me u nōo mwēru kua, i de tōo baka te, tu ko bēen wororu. ²⁶ Bēen bibu bā n bēe woro ten tubusianu bikia, ²⁷ i ko bu wisi i nēe, Gōo sararibun yākura te sa ka Yinni Gusunō sāmō, domi u bēe Isireliban dia sarari, u n sun go sanam mē u Egibitigibu goomō.

Yen biru Isireliba ba yiira ba Gusunō sāwa. ²⁸ Ma ba da ba kua dee dee ye Yinni Gusunō u Mōwisi ka Aroni sōowa.

Bii gbiikobun gōo

²⁹ Ye n kua wōkurun bōnu, Yinni Gusunō u bii gbiikobu kpuro go Egibitin temō, saa Egibiti sunōn tiin bii gbiikoon di wi u koo win sina gōna tubi di, sere ka be ba wāa pirisōm sōon bii gbiikobu, n ka da yaa sabenun bii gbiikinō. ³⁰ Egibiti sunō ka win bwāabu ka tōn be ba tie Egibiti ye sōo kpuro, ba seewa wōkuru ba wuri beke kua domi yenu gagu sari gēn mi tōn tia tia kun gu. ³¹ Wōku tee te sōo, Egibiti sunō u Mōwisi ka Aroni soka, u nēe, i seewo i doona nēn tōmbun min di, bēe ka bēen tōmbu Isireliba. I doo i Yinni Gusunō sā nge mē i gerua. ³² I ka bēen yāanu ka bēen ketēba doo nge mē i gerua, kpa i maa man domaru kana bēen Yinnin mi.

³³ Ma Egibitigiba Isireliba baasi bu ka yari ben tem di fuuku, ba nɛɛ, domi sa ko gbi su kpe. ³⁴ Ma Isireli be, ba ben pɛɛ kp̄ii te ta ñ seeyatia m̄ sua gbɛa s̄ɔ ba tu beka wukiri ba s̄ɔwa.

³⁵ N deema Isireliba ba raa kua nge mɛ M̄wisi u gerua, ba Egibitigibu bura ȳa ni ba kua ka wura ka sii geesu kana, ka maa beka. ³⁶ Yinni Gusun̄ u maa dera t̄n be, ba k̄ii geeru wa Egibitigii ben mi. Ma ba bu w̄ɛ ye ba bikia kpuro. Nge meya ba ka Egibitigibun ȳanu wa ba gura.

Isireliba ba yara Egibitin di

³⁷ Isireliba ba swaa w̄ri ka naasu saa Ramusesin di ba d̄ɔ Suk̄tū. Ben geera s̄a n̄r̄ɔbun suba natan saka (600.000), t̄n kur̄ɔbu ka bibu ka dur̄ t̄k̄ɔnu baasi. ³⁸ Ma ba ka ben yaa sabenu da dabi dabinu, ket̄ɛba ka ȳanu ka bonu. T̄n tuko dabira maa bu sw̄ii. ³⁹ Ba pɛɛ kua ka pɛɛ kp̄ii te ba ñ seeyatia doke, domi ba bu girawa Egibitin di ba yara ka sendaru. Ba ñ maa f̄ɛ wa bu d̄ia kusenu sua.

⁴⁰⁻⁴¹ Gusun̄n t̄mbu Isireliba ba kuawa Egibitī w̄ɔ n̄ɛru ka t̄na (430). D̄ma te w̄ɔ n̄ɛru ka t̄na ye, ya yiba, yera be kpuro ba yara Egibitin di. ⁴² W̄ɔku te s̄ɔ, Yinni Gusun̄ u Isireliba k̄ɔsu ba ka yara Egibitin di. Yen s̄na w̄ɔ ka w̄ɔ Isireliba ba ko n da dom se w̄ɔku te. Kpa bu Yinni Gusun̄ t̄ɔ bakaru diiya, be ka ben bibun bweseru sere ka baadommā.

Ḡɔ sararibun t̄ɔ bakarun yaa dibun wooda

⁴³ Yinni Gusun̄ u M̄wisi ka Aroni s̄ɔwa u nɛɛ, wooda ye na b̄ɛ w̄ɛm̄ Ḡɔ sararibun t̄ɔ bakarun s̄ɔ wee.

S̄ɔ goo u ku raa ten yaa dibu di.

⁴⁴ Adama yoo t̄n tuko be i dwa ka gobi, ma i bu bango kua, ba koo kp̄i bu di.

⁴⁵ S̄ɔ wi u sar̄, ñ kun m̄ t̄n tuko goo wi u s̄mburu m̄ b̄ɛn mi, u ka gobi wa, be yiru yen goo kun yaa dii bi dim̄.

⁴⁶ Dir̄wa i ko t̄ɔ baka ten yaa dibu di. I ku ra ka yen yaa yari t̄ɔw̄.

Baa yen yaa kuku teeru i ku ra k̄ra.

⁴⁷ Isireliba kpurowa ba koo t̄ɔ baka te di.

⁴⁸ S̄ɔ goo ù n tem yarima u w̄a b̄ɛn mi, ù n k̄i u t̄ɔ baka ten yaa dibu di, i n̄n bango koowo ka win yenun t̄n dur̄ɔbu kpuro i sere yaa dii bi di ka wi sannu. Domi u ñ ko n maa s̄a nge s̄ɔ.

Adama bango sarirugii goo kun bu dim̄.

⁴⁹ Wooda tia ye, ya ka b̄ɛ kpuro ȳa, b̄ɛ Isireliba ka sere s̄ɔ be ba w̄a b̄ɛn mi.

⁵⁰ Ma Isireliba ba kua nge m̄ Yinni Gusun̄ u M̄wisi ka Aroni s̄ɔwa. ⁵¹ Yen t̄ɔ tera u maa Isireliba yara Egibitin di bwese kera ka bwese kera.

Ḡɔ sararibun t̄ɔ bakarun woodaba

13

¹ Yinni Gusun̄ u M̄wisi s̄ɔwa u nɛɛ, ² a de Isireliba bu ben bii t̄n dur̄ gbiikobu ka ben yaa sabenun bii gbiikii dwanu wuna n̄nɛm kpa ye kpuro ya n s̄a negia.

³ M̄wisi u Isireliba s̄ɔwa u nɛɛ, i n da t̄ɔ te yaaye t̄ s̄ɔ Gusun̄ u b̄ɛ yarama ka win dam bakam saa Egibitin di, mi i yoru di. Yen s̄, ñ n t̄ɔ ten yaa dibu dim̄, i ku ra pɛɛ ye ba seeyatia doke di. ⁴ Suru w̄i s̄ɔ ba ra ḡɛbu tore, wi ba m̄ Abibu, win t̄ɔ gbiikiru s̄ɔra i yara. ⁵ Yinni Gusun̄ u b̄ɛn baababa n̄ɔ mw̄ɛru kua ka b̄ri sannu u nɛɛ, u koo bu tem gem w̄ɛ mi tim ka bom yiba. Tem miya Kananiba ka Hetiba ka Am̄reba ka Hefiba ka Yebusiba ba w̄a. Û n ka b̄ɛ tura tem mi, i n da t̄ɔ baka teni di i ka n̄n s̄ suru win t̄ɔ gbiikiru s̄ɔ. ⁶ S̄ɔ n̄ɔba yirun baa s̄ɔra i ko pɛɛ di ye ba ñ seeyatia doke. Yen n̄ɔba yirusen tii s̄ɔra i ko Yinni Gusun̄ t̄ɔ bakaru diiya. ⁷ S̄ɔ n̄ɔba yiru ye s̄ɔ, i ku maa de pɛɛ ye ya seeyatia m̄ ñ kun m̄ seeyatia gaa ya n w̄a b̄ɛn suunu s̄ɔ tem m̄ kpuro s̄ɔ. ⁸ D̄ma te i t̄ɔ baka te m̄, i b̄ɛn bibu s̄ɔw̄ u nɛɛ, sa yeni m̄wa su ka yaaya ye Yinni Gusun̄ u sun kua sanam m̄ sa yara Egibitin di. ⁹ Yeni ya ko n s̄awa nge ȳire te ba yorua n̄mā, ñ kun m̄ sirikanā, kpa i n Yinni Gusun̄n woodaba yaayam̄ b̄ɛn

faagi sɔɔ. Domi wiya u bɛɛ yarama ka win dam bakam Egibitin di. ¹⁰ Yen sɔna n weene i tɔɔ baka ten wooda yibia wɔɔ baagere, ten saa yà n tura.

¹¹ Saa ye Yinni Gusunɔ u dera bɛɛ Isireliba i dua Kananin temɔ, mɛ u bɛɛ ka bɛɛn baababa nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔri ma u bɛɛ mu wɛ, ¹² i ko nùn bɛɛn bii tɔn durɔ gbiikobu ka bɛɛn yaa sabenun bii gbiikii dwanu yiyawa nenem n sãa wigia. ¹³ Adama bɛɛn goo ù n kī u win keteku buu gbiikuu nene, u koo gu yakiawa ka yãa buu. Û kun maa kue mɛ, u koo gen wīi suma buawa u go. I ko maa bɛɛn bii tɔn durɔ gbiikoo baawure yakiawa ka gobi. ¹⁴ Baa sia bɛɛn bibu bà n da bɛɛ bikia ba nɛɛ, mba yenin tubusianu, kpa i bu wisi i nɛɛ, tɔɔ te Yinni Gusunɔ u sun yarama ka win dam bakam Egibitin di, mi sa raa yoru di, tera sa yaayamɔ mi. ¹⁵ Domi saa ye Egibiti sunɔ u yina mam mam su yari tem min di, yera Yinni Gusunɔ u dera tem min bii tɔn durɔ gbiikoba gu gu ka maa yaa sabenun bii gbiikii dwanu. Yen sɔna sa ra ka besen yaa sabenun bii gbiikii dwanu Yinni Gusunɔ yākuru kue, kpa su besen bii tɔn durɔ gbiikobu yakia. ¹⁶ Yeni ya ko n sãawa nge yīre te ba yorua nɔmɔ ka sirikanaɔ kpa ta n sun yaayasie ma dam bakama Yinni Gusunɔ u ka sun yara saa Egibitin di.

Yinni Gusunɔ u dera guru wii wurora Isireliba kpare

¹⁷ Sanam mɛ Egibiti sunɔ u dera Isireliba ba doona, Yinni Gusunɔ u ñ wure bu kpe ka swaa ye ya dɔɔ Filisitiban temɔ, baa mɛ ya turuku bo. Domi u nɛɛ, u ñ kī bu gɔru gɔsia bu wura Egibitiɔ sanam mɛ ba bu tabu wɔri. ¹⁸ Yen sɔna u ka bu gbaburun swaa bɛɛri nim wɔkun bera gia, ge ba mɔ Naa yari. Tɔn be, ba yarawa Egibitin di ka tabun sɔru. ¹⁹ Ma Mɔwisi u Yosefun goru sua ba ka da, nge mɛ Yosefu u raa Isireliba bɔrusia bu ko. U nɛɛ, bu de bu ka win goru yari sanam mɛ Yinni Gusunɔ u koo bu yakia.

²⁰ Isireliba ba doona Sukɔtun di ba da ba ben sansani kua Etamuɔ gbabu dirirun nɔɔwɔ. ²¹ Yinni Gusunɔ u bu swaa gbiye guru wii wuroru sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru. Wɔkuru kpa ta n sãa nge dɔɔ yari bakaru ta n ka bu yam bururasie. ²² Sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru guru wii wuro te, ta ku ra biare tɔn ben wuswaɔ.

Ba nim wɔku ge ba mɔ Naa yari tɔbura

14

¹ Yen biru Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ² a Isireliba sɔɔwɔ bu wuro Piha Hirotun bera gia bu ben sansani gira Migidoli ka nim wɔkun baa sɔɔ, Baali Sefonin deedeeru. Miya i ko gina yɔra nim wɔkun bɔkuɔ, ³ kpa Egibiti sunɔ u n tamaa bɛɛ Isireliba i kɔrawa tem mɛ sɔɔ, mi gbaburu ta bɛɛ sikerene, ⁴ kpa n win gɔru bɔbiasia u bɛɛ naa swīi. Adama kon wi ka win tabu kowobu dendi n ka nen yiiko sɔɔsi kpa Egibitigibu bu ka gia ma nena Yinni Gusunɔ.

Ma Isireliba ba kua mɛ.

⁵ Sanam mɛ ba Egibiti sunɔ sɔɔwa ma tɔn be, ba yakurawa, yera wi ka win bwãabu ba ben himba gɔsia. Ba nɛɛ, mban bwesera sa kua mini. Domi sa dera Isireliba ba besen yoru yara ba doona. ⁶ Ma Egibiti sunɔ u win tabu keke sɔru kua ka win tabu kowobu sannu. ⁷ U tabu keke nata (600) sua yi yi gia sãa ka sere Egibitin tabu kekeba kpuro, yen baayere ka yen tabu kowo damgii. ⁸ Saa yera Yinni Gusunɔ u sunɔ win gɔru bɔbiasia, ma u Isireliba naa gira baa mɛ u yɛ ma Yinni Gusunɔwa u bu yara. ⁹ Egibitigibun tabu kowobu ka ben maasɔbu ka dumi, ka tabu kekeba ba bu naa gira ma ba bu naamwe mi ba yɔra nim wɔkun bɔkuɔ ba ben sansani gira Piha Hirotun bera gia Baali Sefonin deedeeru.

¹⁰ Sanam mɛ Egibiti sunɔ u turuku kua, Isireliba ba nɔni seeya ba wa wee, Egibitigiba kekua ba wee. Ma berum bu mwa gem gem, ma ba Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue. ¹¹ Ba Mɔwisi sɔɔwa ba nɛɛ, siku yeru sariwa Egibitiɔ? Yen sɔna a ka sun na su gbi gbaburu mini? A wa ye a ka sun deema ye a sun yarama Egibitin di? ¹² Sa ñ daa nun sɔɔwa mɛ Egibitiɔ sa nɛɛ, a sun derio su Egibitigibu yoru diiya? Domi sa kīru bo su bu yoru diiya ka sere ye sa ko gbi gbaburu mini.

¹³ Yera Məwisi u tən be wisa u nəe, i ku berum ko, i yōro sēe, kpa i wa nge me Yinni Gusunə u koo bēe faaba ko gisə. Domi Egibitigii be i waamə mini, i n̄ maa bu wasi sere ka baadommaə. ¹⁴ I yōro sēe, Yinni Gusunəwa u koo bēe sanna.

Yinni Gusunə u nim wōku burana

¹⁵ Ma Yinni Gusunə u Məwisi bikia u nəe, mban sōna i man nəəguru m̄. A Isireliba sōwə bu seewo bu da wuswaaə. ¹⁶ Wunə maa, a wunen deka suo a t̄i nim wōku wəllə kpa gu bənu ko yiru Isireliba bu ka du bu təbura ge sə, ga n tem gberə. ¹⁷ Nena kon Egibitigibun gōrusu bəbiasia bu ka bu swī mi. Kpa n ben sunə kamia ka win tabu kowobu ka win tabu kəkəba ka win maasəbu, kpa bu nen yiiko wa. ¹⁸ Saa ye səra ba koo gia ma nena na Yinni Gusunə.

¹⁹ Sanam me sə, Gusunən gərado wi u Isireliba gbiiye u gəsira ben biru gia ma guru wii wuro te, te ta raa bu gbiiye, ta maa wurama biruə. ²⁰ Ma ta da Egibitigibu ka Isireliban sansani yiru yen baa sə. Ta yam t̄iri Egibitigibun bera gia ma ta yam buriri Isireliban mi gia. Ma Isireliba ka Egibitigibu ba n̄ susine wōku te kpuro.

²¹ Ye ba tura nim wōku gen mi, yera Məwisi u win deka t̄i gen wəllə ma Yinni Gusunə u woo damguu seeya sō yari yerun di wōku giriru sə, ga dera nim wōku gen nim mu bənu kua yiru, ma gen suunu sə mi, n gbera. ²² Nim mu kpaasine bera ka bera ben nəm geuə ka nəm dware. Ma Isireliba ba s̄a tem gbebum sə, ba təbura. ²³ Egibitigibu ba bu naa swī ba dua nim wōku gen suunu sə, ka ben sunən dumi ka win tabu kəkəba ka win maasəbu. ²⁴ Ye n kua buru buru yellu, ma Yinni Gusunə u bu mēerima saa guru wii wuro ten min di, ma u bu nandasia. Be kpuro ba yōsuna. ²⁵ U dera ben kəkəban naasu wəramə, ba kpana bu s̄i fuuku. Ma ba nəe, su duki gəsira Isireliban min di, domi Yinni Gusunə u ka sun sannaməwa ben s̄.

²⁶ Ma Yinni Gusunə u kpan Məwisi sōwa u nəe, a wunen deka t̄iyo nim wōku mi, kpa nim me, mu wurama mu Egibitigibu ka ben tabu kəkəba ka maasəbu wukiri.

²⁷ Məwisi u win deka ye t̄i nim wōku gen mi. Ye n kua yam s̄areru, ma nim me, mu wurama nge me mu raa s̄a. Egibitigibu ba k̄i bu nim me suuri, adama Yinni Gusunə u bu sure mən suunu sə. ²⁸ Nim me, mu wurama mu Egibiti sunən tabu kəkəba ka win maasəbu ka tabu kowobu kpuro wukiri be ba Isireliba naamwem da nim wōku gen suunu sə. Baa ben turo, u n̄ yara. ²⁹ Adama Isireliba ba s̄a tem gbebum sə nim wōku gen suunuə. Domi nim mu kpaasinewa bera ka bera ben nəm geuə ka nən dware.

³⁰⁻³¹ Ye Isireliba ba səm damguru wa te Yinni Gusunə u Egibitigibu koosi ma ba ben gonu wa nim wōkun goorə, yera ba gia ma Yinni Gusunəwa u bu faaba kua d̄ama te, saa Egibitigibun nəman di. Ma ba n̄n nasia ba sosi, ba n̄n naane kua ka maa win gəro Məwisi.

Məwisi ka Isireliban womu

15

¹ Saa yera Məwisi ka Isireliba ba Yinni Gusunə siarabun womu kua. Ba nəe, kon Yinni Gusunə t̄oma ka womu domi u win werəbu tabu di.

U dumi ka yin maasəbu sure nim wōku sə.

² Yinni Gusunəwa nen dam, wiya na siaramə ka nen womu.

Wiya u man faaba kua.

Wiya nen Yinni, kon n̄n beere wē.

Wiya nen baaban Yinni, kon n̄n wəlle sua.

³ U s̄awa tabu kowo ka gem.

Win ȳsira Yinni Gusunə.

⁴ U Egibiti sunən tabu kəkəba ka win tabu kowo damgibu sure nim wōku sə ge ba m̄ Naa yari.

Win tabu kowo gisonkoba ba nim diira.

⁵ Nim me, mu bu wukiri,

ma ba numa temə nge kperu.

⁶ Yinni Gusunə, wunen nəm geu ga dam yiikogim mə.

Geya ga wunen werəbu munka muku muku.

⁷ Wunen sinandun kpāaru ta ra wunen werəbu taare.

Wunen məru yà n seewa,

a ra de bu dɔɔ mwaarewa nge wii.

⁸ A wēru wura ma nim mu kpaasina

mu sinum kua bera ka bera nge gbāraru.

⁹ Werə u nɛɛ, u koo bu naa swii kpa u bu naamwe.

U koo məru kəsia be sɔɔ nge mɛ u kī,

kpa u takobi woma u bu gɔ ka win noma,

kpa u ben dukia bənu ko.

¹⁰ Adama a wunen wom wēsia,

ma nim mu bu wukiri.

Ba numa ba kpuna nge dɔɔ kpenu mi nim mu duku.

¹¹ Yinni Gusunə, mba n ka nun weenɛ

ye tamba sāmə kpuro sɔɔ.

Mba n ka nun dɛɛraru nɛ, wunɛ wi a nanum mə.

Mba n ka nun weenɛ, wunɛ wi ba koo siara.

Mba n ka nun weenɛ, wunɛ wi a ra səm maamaakiginu ko.

¹² Domi a wunen dam sɔɔsi, ma tem bu mwe.

¹³ Wunen wənwəndu sɔɔra

a wunen tambu swaa sɔɔsi be a yakia.

A maa bu kparama ka wunen dam

a ka dɔɔ sere wāa yee te a bu nɔɔ mwɛɛru kua sɔɔ.

¹⁴ Tən tukobu ba ye nua, ma ba diirumə.

Filisitiba ba berum soora.

¹⁵ Edəmun sinambun toronu kara.

Ma Məabun tabu durəbu ba diirumə.

Kananiba kpuro, ben wasi dwiia.

¹⁶ Berum ka nandabu koo bu deema subaru sɔɔ.

Wunen dam saabu ba koo mari sɔɔ sɔɔ nge kperu.

Sere wunen tən be a yakia yorun di

bu ka nim wɔku tɔbura, Yinni Gusunə.

¹⁷ Kaa ka bu da kpa a bu tāsisia

wunen tiin guuru wəllə,

mi a wunen wāa yeru sɔɔru kua.

Tera ta sāa wunen sāa yeru te a tii kua.

¹⁸ Wunɛ Yinni Gusunə, kaa n bandu diiwa ka baadommaɔ.

¹⁹ Sanam mɛ Egibiti sunən dumi ka win tabu kəkɛba ka maasəbu ba dua nim wɔku sɔɔ,

Yinni Gusunə u dera nim mu wurama mu bu wukiri. Adama u dera tem mu gbera nim

wɔku gen suunu sɔɔ, ma Isireliba ba tɔbura.

²⁰ Yen biruwa Aronin sesu Mariamu wi u sāa Gusunən səmə, u bara kpāru sua ma tən

kurəbu kpuro ba nūn swii ba bara kpānu soomə ba yaamə.

²¹ Mariamu u bu womu geni kua u nɛɛ,

i Yinni Gusunə təmə ka womu,

domi u nasara wa ka win yiiko.

Dumi ka yin maasəbu u sure nim wɔku sɔɔ.

ISIRELIBAN SANUM GBABURƏ

Nim sosuram

²² Yen biru Məwisi u Isireliba kpara saa nim wɔku ge ba mə Naa yarin di ba da gbaburə

te ba mə Suri. Sɔɔ itawa ba sīa gbabu te sɔɔ ba n̄ nim wa. ²³ Ma ba tura Marə adama nim

mɛ ba wa mi, mu sosu, ba n̄ kpīa bu nə. Yen sāna ba yam mi soka Mara. Yen tubusiana

sosura. ²⁴ Ma tən be, ba Məwisi wəkisi ba nɛɛ, mba sa ko nə. ²⁵ Məwisi u Yinni Gusunə

nəəgiru sue. Ma Yinni Gusunə u nùn dəka gaa sǝəsi. Ye u dəka ye sua u kare nim mε sǝə, ma mu dora.

Miya Yinni Gusunə u win tǝmbu woodaba wě ka woronu. Miya u maa ben laakari mεera. ²⁶ U nεε, ì n nε Gusunə bεen Yinnin gere nua sǝa sǝa, ma i mǝ ye n man wěre ma i nen woodaba mem nǝwa, na ñ ka bεε bara ni sεeyasiamə ni na Egibitigibu kpěε. Nena Yinni Gusunə nε wi na ra n bεε bεkiamə.

²⁷ Yen biru ba tura Elimuə mi nim bwii wəkura yiru ya wǝa ka kpakpa bεε wata ka wəkuru. Ma ba ben sansani gira bwii yin bəkuə.

Manna ka kusunu

16

¹ Ma Isireliban wuu te kpuro ta seewa Elimun di ta da gbaburə te ba mǝ Sini te ta wǝa Elimu ka Sinain baa sǝə. Saa dǝma tèn di ba doona Egibitin di, ba kuawa suru tia ka sǝə wəkura nǝbu ba sere tura mi. ² Ma be kpuro ba Mǝwisi ka Aroni wəkisim wəri gbaburu mi. ³ Ba nεε, n daa sanə bo Yinni Gusunə u sun go Egibitiə mi sa ra raa sine su dǝanu di ni sa kī ka yaa. Adama wee, i ka sun na gbabu teni sǝə gǝəru tu ka sun go bese kpuro.

⁴ Yen biru Yinni Gusunə u Mǝwisi sǝəwa u nεε, tǝ kon de dǝanu nu nεera wəllun di nge gura bεε kpuron sǝ, kpa tǝmbu ba n da yari bu gure baadomma mèn bukata ba mǝ tǝə te. Nge mεya kon ka ben laakari mεeri n wa bǝ n koo nen woodaba mem nǝwa. ⁵ Sǝə nǝba tiase, mε ba ra guren nən yiruba ba koo gura kpa bu yen sǝmburu ko.

⁶ Ma Mǝwisi ka Aroni ba Isireliba kpuro sǝəwa ba nεε, yoka ye, i ko gia ma Yinni Gusunəwa u bεε yarama Egibitin di. ⁷⁻⁸ Domi u koo bεε yaa wě i tem yèn sǝ u nua i nùn wəkisimə. I n yě ma wiya i wəkisimə, n ñ mǝ bese. Sia bururu u koo maa bεε dǝanu wě i di i debu, kpa i win yiiko wa.

⁹ Ma Mǝwisi u Aroni sǝəwa u nεε, a Isireliban wuuru kpuro sǝəwə a nεε, bu susima Yinni Gusunə mi, yèn sǝ u ben wəkinu nua.

¹⁰ Saa ye Aroni u ka Isireliban wuu te gari mǝ, ba sǝira gbaburu gia ba wa wee, Yinni Gusunən yiikon girima sǝəsira guru wii wuro te sǝə. ¹¹ Ma Yinni Gusunə u Mǝwisi sǝəwa u nεε, ¹² na Isireliban weeweenu nua. A bu sǝəwə ma yoki yam bere berebu ba koo yaa tem kpa sia bururu bu dǝanu di bu debu kpa bu gia ma nena na Gusunə ben Yinni.

¹³ Ye n kua yoka yera kusu wuu bakara na ta teria sansani ye kpuro sǝə. Sisiru bururu ma tem kpuro mu kakoru sǝa. ¹⁴ Saa ye kako te, ta gbera gǝa piiminu terie temə nge dǝa bimi. N sǝa nge guru kpenu nu tem wukiri. ¹⁵ Ye Isireliba ba ye wa, ba sǝəna ba nεε, mba yeni. Domi ba ñ ye yě.

Mǝwisi u bu sǝəwa u nεε, yeniwa dǝa ni Yinni Gusunə u bεε wěema i di. ¹⁶ U nεε, yenu yěro baawure u koo gurawa mèn nǝ win yenugibu ba koo di sǝə teeru nge mε ben geera nε.

¹⁷ Ma Isireliba ba kua mε. Gaba gura n kpǝ n kere gabu. ¹⁸ Yen biru ba ye yǝira. Ma ba deema wi u gura n kpǝ u ñ saka sare. Wi u maa gura fiiko u ñ saka kəmiε. Baawure u wa dee dee nge mèn nǝ u koo di.

Mannan wooda

¹⁹ Mǝwisi u bu sǝəwa u nεε, bεen goo u ku de yu tiara sere sisiru bururu.

²⁰ Adama ba ñ Mǝwisigia nua. Ben gaba dera ya tiara sere sisiru bururu ma ya kǝsa ya kəkənu kua. Yera Mǝwisi u ka bu mǝru bara. ²¹ Bururu baatere ba ra gurewa mèn nǝ ba koo di, adama sǝə ù n ye, ya ra yandewa.

²² Alusuman sǝə nǝba tiase, ben sǝə yirun dim sakawa ba gura. Ben guro gurobu kpuro ba na ba Mǝwisi sǝəwa ba nεε, ba kua mε. ²³ Ma u bu sǝəwa u nεε, Yinni Gusunə u gerua u nεε, sia tǝə wǝrarugira te sa ra nùn derie, i sǝnwə ye i kī i sǝmε, kpa i yike ye i kī i yike. Kpa i sukum yi sere sia bururu.

²⁴ Ba ye yi sere sisiru bururu nge mε Mǝwisi u gerua. Ya ñ maa kǝsa, yu sere kəkənu ko. ²⁵ Mǝwisi u nεε, i ye dio domi tǝə wǝrarugira te i ko Yinni Gusunə deria. Gisə i ñ ye

wasi temə. ²⁶ Sɔɔ nɔɔba tia i ko n da ye gure. Adama sɔɔ nɔɔba yiruse, tɔɔ wɛrarugira. Te sɔɔra i n̄ ko ye wa i gura.

²⁷ Ka mɛ, sɔɔ nɔɔba yiruse te, tɔn ben gaba yara bu wa bu ka gura adama ba n̄ gāanu wa. ²⁸ Yera Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, sere domma i ko i n nɛn gere ka nɛn woodaba yinamə. ²⁹ I yaayo ma nɛ, Yinni Gusunɔ na bɛɛ tɔɔ wɛrarugiru wɛ. Yen sɔna na ra bɛɛ sɔɔ yirun dīanu wɛ sɔɔ nɔɔba tiase. I de bɛɛn baawure u sina u ku yari win wāa yerun di u sɔmburu ko sɔɔ nɔɔba yiruse te sɔɔ.

³⁰ Ma tɔn be, ba wɛra tɔɔ te sɔɔ.

³¹ Isireliba ba dīa ni soka ka ben barum manna. Yen tubusiana, mba yeni. Ya sāawa nge dīa bima kpika piibu. À n denda, ya dowa nge kira te ba kua ka tim.

³² Sɔɔ teeru Mɔwisi u nɛɛ, wooda wee ye Yinni Gusunɔ u bɛɛ wɛɛmə. I manna beruo, sɔɔ teerun dim saka bɛɛn bibun bweserun sɔ bu ka wa dīa ni u bɛɛ wɛ i di gbaburɔ sanam mɛ u bɛɛ yarama Egibitin di.

³³ Mɔwisi u maa Aroni sɔɔwa u nɛɛ, a wekeru garu tama a manna doke sɔɔ teerun dim saka, kpa a tu yi Yinni Gusunɔn sāa yerɔ, kpa ya n berua bɛɛn bibun bweserun sɔ.

³⁴ Ma Aroni u ye sua u yi woodan kpakororun wuswaaɔ kpa ya n berua nge mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wooda wɛ u ko.

³⁵ Isireliba ba manna ye diwa wɔɔ weeru, sere ba ka tura Kananin tem nɔɔ bura yerɔ, tem mɛ sɔɔ ba koo du ba n wāa.

³⁶ Mannan sɔɔ teerun dim sakawa ba ra soku omeri. Omeri ye, ya sāawa ditiri nɛn saka. Omeri wɔkurun sakawa ba ra soku efa.

Nim mu yara kperun di

17

¹ Isireliban wuu te kpuro ta siima saa gbaburun di te ba mɔ Sini, ta ka ten sanum dɔɔ nge mɛ Yinni Gusunɔ u bu sɔɔwa. Ye ba tura Refidimɔ ma ba ben sansani gira, adama ba n̄ nim wa mi, bu nɔ. ² Miya ba Mɔwisi nɔɔ kuurim wɔri ba nɛɛ, a sun nim wɛɛyɔ su nɔ.

Mɔwisi u bu sɔɔwa u nɛɛ, mban sɔna i ka man nɔɔ kuurimə. Nge mba n kua i ka Yinni Gusunɔn laakari mɛɛrimə.

³ Adama nim nɔru ga tɔn be baasi gia ma ba Mɔwisi wɔkisimə ba mɔ, mban sɔna a sun yarama Egibitin di. Kaa ka de nim nɔru gu sun go, bɛɛ ka bɛɛn bibu ka bɛɛn yaa sabenu.

⁴ Ma Mɔwisi u Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue u nɛɛ, mba kon tɔn beni kua. Wee, ba kī bu man kpenu kasuku.

⁵ Yinni Gusunɔ u n̄n sɔɔwa u nɛɛ, i saro i da i n tɔn be gbiiye wunɛ ka ben guro gurobu sannu, kpa a n wunen dɛka ye neni yè a ka daa ten nim so. ⁶ Wee, kon yɔra wunen wuswaaɔ kperu garun wɔllɔ Horebun guurɔ, te ba maa sokumə Sinai, kpa a kpee te so. Nim mu koo yari min di tɔn be, bu ka nɔ.

Ma Mɔwisi u kua mɛ, Isireliban guro gurobun wuswaaɔ.

⁷ Yera u yam mi yīsinu yiru kā Teera Masa domi miya Isireliba ba n̄n nɔɔ kuura. Yiruse maa Mɛriba domi miya ba Yinni Gusunɔn laakari mɛɛra ba nɛɛ, Yinni Gusunɔ u wāa bɛɛn suunu sɔɔ? Nge u sari.

Isireliba ba ka Amalekiba tabu kua

⁸ Sanam mɛ sɔɔra Amalekiba ba na ba Isireliba tabu wɔri Refidimɔ. ⁹ Yera Mɔwisi u Yosue sɔɔwa u nɛɛ, a durɔbu gabu gɔsio kpa i yari i da i ka Amalekiba tabu ko sia. Nɛn tii kon da n yɔ guuru wɔllɔ na n dɛka ye sue wɔllɔ ye Gusunɔ u nɛɛ, na n neni.

¹⁰ Yosue u Amalekiba tabu wɔri nge mɛ Mɔwisi u n̄n sɔɔwa. Ma Mɔwisi ka Aroni ka Huri ba da guu ten wɔllɔ. ¹¹ Mɔwisi ù n win nɔma sue wɔllɔ, Isireliba ba ra n kamiamɔwa, adama ù n ye sura temə, Amalekibara ba ra n bu kamiamə. ¹² Mɔwisin nɔma ya mɔnya ma ba kperu garu sua ba yi win kɔkɔrɔ ma u tu sinari. Ma Aroni ka Huri ba win nɔma sue wɔllɔ, turo nɔm geuɔ, turo maa nɔm dwarɔ. Ma win nɔma suare wɔllɔ dim dim sere sɔɔ ka dua. ¹³ Ma Yosue u Amaleki ka win tɔmbu kamia mam mam.

¹⁴ Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a yeni yoruo tireru sɔɔ i ka ye yaaya, kpa a Yosue sɔɔ ma kon de bu Amalɛkiba duari mam mam handunia sɔɔ.

¹⁵ Yen biru Mɔwisi u yɔku yeru gira ma u tu yɔsiru kɔ Yinni Gusunɔwa nen tuuta. Domi wiya u bu nasara wɛ. ¹⁶ U nɛɛ, yɛn sɔɔ Amalɛkiba ba Yinni Gusunɔ seesi, yen sɔɔna u koo ka bu tabu ko sere ka baadommaɔ.

Yetoro u Mɔwisi beram da

18

¹ Saa ye sɔɔ, Yetoro Madianiban yɔku kowo, wi u sɔɔ Mɔwisin dokiri, u nua kpuro ye Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka win tɔmbu Isireliba kua sanam mɛ u bu yarama Egibitin di. ²⁻³ Ma u seewa u da Mɔwisin mi ka Mɔwisin kurɔ Sefora ka win bibu yiru be u raa deri wi, Yetoron mi. N deema, ye Mɔwisi u bii be mara, u turo yɔsiru kɔ Gɛɛsɔmu yɛn sɔɔ u wɔa tem tukumɔ u ka nɔn mara. ⁴ Ma u yiruse yɔsiru kɔ Eliesɛɛ yɛn sɔɔ Gusunɔ win baaban Yinniwa u nɔn somi u nɔn wɔra Egibiti sunɔn nɔmun di.

⁵ Ma Yetoro ka Mɔwisin kurɔ ka win bii be, ba tura mi Isireliba ba ben sansani gire guu te ba mɔ Sinaiɔ. ⁶ Saa yera Yetoro u Mɔwisi gɔria u nɛɛ, bu nɔn sɔɔ wee, u ka nɔn win kurɔ naawa ka win bibu yiru ye. ⁷ Ye Mɔwisi u nua mɛ, yera u yara u win dokiri senna da. Ye u tura mi, ma u yiira win wuswaaɔ. Yen biru u seewa ba bɔkasina ba tɔbirina. Ma Mɔwisi u ka nɔn da win dii bekurugiro. ⁸ Ma u win dokiri wi saaria kpuro ye Yinni Gusunɔ u Egibitigibu ka ben sunɔ kua be Isireliban sɔɔ, ka sere nɔni swɔa te ba wa swaa sɔɔ, ka nge mɛ Yinni Gusunɔ u bu yara te sɔɔn di. ⁹ Durom mɛ Yinni Gusunɔ u Isireliba kua mi, sanam mɛ u bu yara Egibitigibun nɔman di, ya Yetoro dore. ¹⁰ Yera u nɛɛ, na Yinni Gusunɔ siara wi u bɛɛ wɔra saa Egibiti sunɔ ka win tɔmbun yorun di. ¹¹ Tɛ na gia ma wiya u bɔnu kpuro kere. Domi u dera Egibitigibun nuku kɔsura wɔri ben tii sɔɔ.

¹² Ma u Gusunɔ yɔku dɔɔ mwaararugiru kua ka yɔkunu ganu. Yera Aroni ka Isireliban guro gurobu ba na ba di ka Mɔwisin dokiri wi sannu ba ka Gusunɔ sɔɔwa.

Yetoro u Mɔwisi bwisi kɔ

¹³ Yen sisiru bururu yera Mɔwisi u sina u ka Isireliba siria, ma tɔn be, ba yɔ win wuswaaɔ saa bururun di sere ka yokaaɔ. ¹⁴ Ye Yetoro u wa mɛ, yera u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, mba a tɔn be kuammɛ mɛ. Mban sɔɔna a sɔɔ wunɛ turo a bu siriammɛ saa bururun di sere ka yokaaɔ.

¹⁵ Ma Mɔwisi u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, tɔn be, ba naamɔwa nen mi, n ka bu Gusunɔ bikia ye u kɔ bu ko. ¹⁶ Bɔ n maa gari gɛɛ mɔ ben tii tiine sɔɔ kpa n bu siria n bu sɔɔsi ye Yinni Gusunɔ u kɔ.

¹⁷ Yera win dokiri wi, u nɛɛ, ye a mɔ mi, ya n wɔ. ¹⁸ Kaa ra tii mɛera kowa mi, ka sere maa tɔn be ba nun sikerene mini. Domi sɔmbu te, ta kpɔ. A n kpɛ a tu ko wunɛ turo. ¹⁹ Tɛ a nen gari nɔwɔ, kpa Gusunɔ u nun somi. Bwisi yi kon nun kɛ wee. A koowo tɔn ben wirugii Gusunɔn wuswaaɔ, kpa a n da ka ben gari de win mi. ²⁰ Kpa a bu Gusunɔn woodaba tubusia ka swaa ye ba koo swii, ka sɔma ye ba koo ko. ²¹ Kpa a gabu gɔsi be sɔɔ, be ba koo kpɔ bu bu kpaa kpa yɛroba n sɔa be ba Gusunɔ nasie, ba gem swii, ba ku ra nɔm biran kɛnu mwe. Kpa a ben gabu ko tɔmbu nɔrɔbun (1.000) wirugibu, gabu maa wunɔbun (100) wirugibu, gabu weeraakurun wirugibu, gabu maa wɔkurun wirugibu. ²² Beya ba ko n da tɔn be sirie baadomma kpa ba n da ka gari yi yi sɛ ne wunen mi. A de bu nun wunen sɔmunu kawa, kpa bu ka nun sɔbe. ²³ A n kua mɛ, ma Gusunɔ u nun kpore swaa ye sɔɔ, kaa kura, kpa tɔn be, bu maa turi mi ba dɔɔ ka bɔri yendu.

²⁴ Mɔwisi u win dokirin gere wura u kua kpuro nge mɛ u nɔn sɔɔwa. ²⁵ U tɔn be gɔsa Isireliba sɔɔ be ba koo sɔmbu te kpɔ. Ma u ben gabu kua tɔmbu nɔrɔbun (1.000) wirugibu, gabu maa wunɔbun (100) wirugibu, gabu weeraakurun wirugibu, gabu maa wɔkurun wirugibu. ²⁶ Bera ba ra gari yi yi n sɛ siri. Yi yi sɛ kpa bu ka Mɔwisi daawa.

²⁷ Yen biru win dokiri u nɔn nɔɔ kana ma u doona u da win temɔ.

GUSUNO U KA ISIRELIBA ARUKAWANI BOKUA

Isireliba ba wɔa Sinain guurun nuuro

19

¹⁻² Yen biru Isireliba ba doona Refidimun di. Ye n kua suru itasen t̄d̄o gbiikuru saa mìn di ba yara Egibitin di, yera ba tura Sinain gbabur̄o. Ma ba ben sansani gira guu te ba m̄ò Sinain nuur̄o. ³ Yera Yinni Gusun̄o u M̄owisi soka guu ten w̄oll̄o u ka n̄un gari ko.

Ye u ȳɔwa mi, yera Yinni Gusun̄o u n̄eɛ, ameniwa kaa Yak̄obun bibu Isireliban bwese ker̄i s̄o a n̄eɛ, ⁴ i wa ye na Egibitigibu kua ka nge m̄e na b̄eɛ tii gawe na sua ka nen n̄om damguu nge m̄e gun̄o bakeru ta ra ten binu sue. ⁵ T̄ɛ, ì n nen gere nua, ì kun nen arukawani kusie, i ko ko nen tiin t̄ambu n t̄ambu kpuro kere. Handunia kpuro s̄awa negia, ⁶ adama b̄eɛ i ko n s̄awa nen t̄an be na ḡosa na tii ȳiye, kpa i n s̄a nen ȳaku kowobu t̄an be ba tien s̄o. Gari yi kaa Isireliba s̄owa mi.

⁷ Yen biru M̄owisi u sarama u t̄an ben guro gurobu sokusia u bu s̄ɔwa kpuro ye Yinni Gusun̄o u n̄eɛ u bu s̄o. ⁸ Ma t̄an be kpuro ba wura ba n̄eɛ, ye Yinni Gusun̄o u gerua kpuro, yeya sa ko ko.

Ma M̄owisi u maa ka t̄an ben gere wura Yinni Gusun̄on mi. ⁹ Ma Yinni Gusun̄o u M̄owisi s̄ɔwa u n̄eɛ, wee, kon na wunen mi guru wii wuro te ta sinum m̄o s̄ɔ, kpa t̄an be, bu n̄o sanam m̄e na ka nun gari m̄ò, kpa ba n da n nun naane s̄a.

Saa ye s̄ɔra M̄owisi u den Yinni Gusun̄o t̄an ben gari yi tusia.

Gusun̄o u ka M̄owisi yinna Sinain guuru w̄oll̄o

¹⁰ Yera Yinni Gusun̄o u kpam n̄un s̄ɔwa u n̄eɛ, a doo a t̄an be deema a bu s̄o bu ben beka teo bu tii d̄eɛrasia gis̄o ka sia, ¹¹ kpa ba n s̄ɔru s̄a ba n ka s̄o itase mara. Domi s̄o itase te s̄ɔra n̄e, Yinni Gusun̄o kon sarama Sinain guur̄o be kpuro bu ka man wa. ¹² Kaa t̄an be ȳireru kua mi ba koo ȳra guu ten b̄akūo, kpa a bu s̄o ba n tii s̄e bu ku raa guu te ȳo, bu ku mam susi ten ḡar̄o bu tu besu. Ben wi u tu besu, ȳero koo gbiwa. ¹³ Ba ñ n̄un s̄ɛrem̄o ka n̄oma, kp̄ena ba koo n̄un kasuku, ñ kun m̄e bu n̄un s̄ɛenu twee bu ka go. Baa ñ n yaa saberun na, m̄eya ba koo ka tu go. K̄aba ȳa n sw̄iwa ba koo susi guu ten b̄akūo.

¹⁴ Ma M̄owisi u sarama guu ten min di, u t̄an be s̄ɔwa u n̄eɛ, bu tii d̄eɛrasio bu ka Gusun̄o s̄a. Ma ba ben beka tea. ¹⁵ U kpam bu s̄ɔwa u n̄eɛ, i ku ra ka b̄een kur̄obu bakuna i n s̄ɔru s̄a i n ka s̄o itase te mara.

¹⁶ S̄o itase ten bururu ba guru kukiribu nua, ma ba guru maakinu ka guru wii wuro te ta sinum m̄o wa guu ten w̄oll̄o. Ma k̄aba ya sum̄o t̄aa t̄aa sere t̄an be ba w̄aa sansani ye s̄o kpuro b̄erum bu mwa ba diira. ¹⁷ Yera M̄owisi u t̄an be yarama ben sansanin di bu da bu ka Gusun̄o yinna, ma ba ȳra guu ten nuur̄o.

¹⁸ Wiisu Sinain guu te wukiri, domi Yinni Gusun̄o u sarama ka d̄ɔ u w̄aa ten w̄oll̄o. Wii si, su ȳɔm̄o nge d̄ɔ bokon wiisu. Ma guu te, ta ȳirum̄o ka dam. ¹⁹ K̄aba yen sw̄i maa sosim̄o. Yera M̄owisi u gari gerua, ma Gusun̄o u n̄un wisa ka n̄ɔgii te ta s̄a nge guru kukiribu.

²⁰ Nge m̄eya Yinni Gusun̄o u ka sarama guu ten w̄oll̄o, ma u M̄owisi soka. Yera M̄owisi u ȳɔwa u da mi. ²¹ Ma Yinni Gusun̄o u n̄un s̄ɔwa u n̄eɛ, a saro a t̄an be kir̄o ko gem gem bu ku raa susima bu ȳire te sara bu man m̄ɛeri, kpa ben dabiru tu ku raa kam ko. ²² M̄eya ȳaku kowobun tii, be ba ra man susi, bu de bu tii d̄eɛrasia kpa n ku ra ben gabu go.

²³ Ma M̄owisi u Yinni Gusun̄o s̄ɔwa u n̄eɛ, t̄an be, ba ñ ȳɔm̄o guuru w̄oll̄u mi. Domi a sun kir̄o kua gem gem a n̄eɛ n bu ȳireru kuo guu ten b̄akūo mi ba koo ȳra. Kpa su tu gari si guu te a tii ȳiye.

²⁴ Yinni Gusun̄o u n̄eɛ, a saro a da kpa wun̄e ka Aroni i ȳɔma, adama ȳaku kowobu ka t̄an be ba tie, bu ku raa ȳire te sara bu man m̄ɛeri, kpa n ku ra ben gabu go.

²⁵ Ma M̄owisi u sara u da u t̄an be gari yi s̄ɔwa.

20

Wooda w̄aku te Gusun̄o u Isireliba w̄ɛ
(*I maa m̄ɛerio Wooda Yiruse 5:6-21*)

¹ Yen biru Gusunə u gari yini kpuro gerua u nɛɛ. ² Nena Gusunə beɛn Yinni wi u ra n wāa nɛ wi na beɛ yarama Egibitin tem di, na beɛ yakia saa yorun di.

³ Yen sɔ̄, i ñ ko i gāanu ganu sã nɛ baasi.

⁴ I ku ra tii bwāarokunu kua ni nu sãa gāanun weenasinu ni nu wāa wəllə, ñ kun mɛ temə, ñ kun mɛ nim sɔ̄wə. ⁵ I ku ra yiira i bwāaroku gagu sã, domi nena beɛn Yinni wi u ra n wāa. Nɛ, Yinni nisinugiiwa, nɛ wi na ra baababan durum mɔ̄ru mwe ben bibun mi be ba man tusan suunu sɔ̄ sere ka ben sikadominun bibə. ⁶ Adama be ba man kī, ma ba nen wooda nasie, na ra ben bibun bweseru wənwəndu kue sere ka baadommaɔ.

⁷ Nena beɛn Yinni wi u ra n wāa. I ku ra nen yīsiru soku kam. Wi u tu soka kam, kon yēro sɛɛyasia.

⁸ I wēro tɔ̄ wērarugiru sɔ̄, kpa i tu garisi te na yi nenem nen sɔ̄. ⁹ Sɔ̄ nɔ̄ba tia i ko n da beɛn sɔ̄ma kpuro ko. ¹⁰ Adama sɔ̄ nɔ̄ba yirusera ta sãa tɔ̄ wērarugiru te i nɛ Gusunə beɛn Yinni derie. Tɔ̄ te sɔ̄, i ku ra sɔ̄mburu garu ko, beɛ ka beɛn bibu, ñ kun mɛ beɛn yobu, ñ kun mɛ beɛn yaa sabenu, ñ kun mɛ sɔ̄ be ba wāa beɛn yenusə. ¹¹ Domi sɔ̄ nɔ̄ba tian baa sɔ̄ra na ka wəllu ka tem ka nim wɔ̄ku kua ka baayere kpuro ye ya wāa mi sɔ̄. Ma na wēra sɔ̄ nɔ̄ba yiruse. Yen sɔ̄na na sɔ̄ nɔ̄ba yiruse te domaru kua na tu yi nenem nen sɔ̄.

¹² I beɛn tundo ka mero beere wēyɔ̄ kpa beɛn hunde yu wa yu daka da tem mɛ na beɛ wē sɔ̄.

¹³ I ku ra tɔ̄nu go.

¹⁴ I ku ra sakararu ko.

¹⁵ I ku ra gbeni.

¹⁶ I ku ra goo gari mani.

¹⁷ I ku ra beɛn tɔ̄nusin diru bine ko, ñ kun mɛ win kurə, ñ kun mɛ win yobu, ñ kun mɛ win yaa sabenu, ye n sãa wunen tɔ̄nusin gāanu kpuro gesi.

¹⁸ Yen biru tɔ̄n be kpuro ba guru kukiribu ka kəban swīi nua ma ba guru maakinu wa guu ten wəllə te wiisu wukiri. Yera ba diira ba da ba yɔ̄ra n desire. ¹⁹ Ba Məwisi sɔ̄wa ba nɛɛ, wunen tii, à n ka sun gari kua, sa ko nun swaa daki. Adama a ku de Gusunə u ka sun gari ko, kpa su ku ra gbi.

²⁰ Ma Məwisi u tɔ̄n be sɔ̄wa u nɛɛ i ku berum ko. Domi Yinni Gusunə u nawa u ka beɛn laakari mɛeri kpa i n nùn nasie, i ku ra maa ka durum ko.

²¹ Ma tɔ̄n be, ba yɔ̄ n desire saa ye Məwisi u guru wii sinumgii te susi mi Gusunə u wāa.

Yāku yerun wooda

²² Yinni Gusunə u Məwisi sɔ̄wa u nɛɛ, a Isireliba sɔ̄wə a nɛɛ, beɛn tii i wa ma wəllun diya na ka bu gari kua. ²³ Yen sɔ̄, i ku ra maa tii bwāaroku gagu kua ka wura, ñ kun mɛ ka sii geesu, kpa i gu ko beɛn bū. ²⁴ Adama i ko man yāku yeru bania ka tem. Kpa i beɛn yaa sabenu gɔ̄si i ka man yāku dɔ̄ mwaaruginu ka siarabun yākunu kua ten wəllə. Yam kpuro mi na gɔ̄sa i ka man sã, ko na n wāa mi, kpa n beɛ domaru kua. ²⁵ Ì n man yāku yeru baniamme ka kpenu, i ku tu bani ka kpee ni i dāka. Domi ì n kpee ni dāka, i nu disì dokewa mi. ²⁶ I ku ra de ta n yɔ̄tia mə, kpa bu ku raa ka beɛn tereru wa ì n yɔ̄mɔ̄ mi.

Wooda ye Yinni Gusunə u Isireliba wē yobun sɔ̄

21

¹ Yinni Gusunə u Məwisi sɔ̄wa u nɛɛ, a Isireliba wooda yeni wēyɔ̄. ² Ben goo ù n win Isirelisi dwa yoo, yoo wi, u koo win yinni sãwa wɔ̄ nɔ̄ba tia, nɔ̄ba yiruse u koo yariwa yoo ten di u kun gāanu kəsie. ³ Û kun kurə mə u ka dua yoo te sɔ̄, wi turowa u koo yari. Û n maa kurə mə ba ka nùn dwa, sanna ba koo yari. ⁴ Ñ n win yinnin na, u nùn kurə wē, ma u ka kurə wi bibu mara, dɔ̄ma te u yariə yorun di, u koo kurə ka win bibu win yinni deriawa kpa u yari wi turo. ⁵ Adama yoo wi, ù n gerua batuma sɔ̄ u nɛɛ, u win yinni kī ka maa win kurə wi, ka win bibu, yen sɔ̄, u ñ yariə, ⁶ saa yera yinni wi, u koo ka nùn da Yinni Gusunə n sãa yerə. Miya u koo nùn seririsia sãa yee ten gamboə, u nùn swaa yaba ka səkura. Kpa n sãa yīreru ma yoo wi, u sãawa win yoo sere ka baadommaɔ.

⁷ Goo ù n maa win bii tòn kurò dɔra yoo, ba ù nùn yakiamə nge mɛ ba ra yoo tòn durəbu yakie. ⁸ Win yinni ù n nùn sua kurò, ma u wa dākuru ya ù ka nùn naawe u koo kpī u nùn win tambu yakie. Adama u ku raa nùn tòn tuko yakie. Domi durə wi, u kua naane sarirugii. ⁹ Goo ù n yoo tòn kurò dwa u ka win bii tòn durə wē, u nùn kuo nge mɛ ba ra bii wəndia kue bà n nùn suamə. ¹⁰ Goo ù n yoo sua kurò, yen biru ù n maa kurò kpao sua, u ku raa yoo win dīanu ka win yāa ni u ra raa nùn wē kawa. Meya maa ben wāasinaa sɔɔ, u ku raa de gāanu ganu kəsi. ¹¹ Û kun maa nùn gāanu ita yenin gaa kuamme, u de kurə wi, u yari yorun di u kun gāanu kəsie.

Daa kōsa ye tōnu ù n kua ba koo nùn go

¹² Wi u tōnu so u go, ba koo yēron tii gowa. ¹³ Adama wi u kun kī u ka tōnu go samba sɔɔ, nɛ Yinni Gusunə kon yam gam gəsi mi u koo kpikuru da u kuke. ¹⁴ Wi u win winsim mwa u go nuku kōsurun sɔ ka bwisi, bu yēro mɔɔ bu go, baa ù n dua nen sāa yerə u yāku yeru nenua u ka bōre.

¹⁵ Wi u win tundo so, ù kun mɛ win mero, ba koo yēro mwa bu gowa.

¹⁶ Wi u tōnun tii gbena u dɔra, ù kun mɛ u nùn kua win yoo, ba koo yēro mwa bu gowa.

¹⁷ Wi u win mero, ù kun mɛ win tundo kōsa gerusi, ba koo yēro gowa.

Wooda ye Gusunə u yi be ba tambu mɛera kuan sɔ

¹⁸ Saa ye tambu yiru ba sannamə ma ben turo u win winsim so ka nəm kuseru, ù kun mɛ u nùn kara ka kperu u mɛera kua, ma ya kun nùn go, ba ù wi u nùn so mi goomə. Yà n nùn kpī, ¹⁹ ma u ra sanə kua u ka dɛka sīimə, wi u nùn mɛera kua mi, ba ù nùn gāanu kuamme. Adama durə win sambu te u koo raa ko ù n bwāa do, wi u nùn mɛera kua mi, wiya u koo tu ko, kpa u maa mɛera yen nɔribun gobi kəsia.

²⁰ Goo ù n win yoo so ka bokuru u go mii mii ba koo yēro gowa. ²¹ Adama yoo wi, ù n kua tɔɔ giriru ù kun mɛ sɔɔ gira yiru u sere gu, ba ù maa win yinni gāanu kuamme, domi yoo wi, u sāawa win gobi.

²² Tòn durəbu gabu bà n sannamə, ma ba guragii wəri sere win nukura ka yara, ma win gam kun mɛera wa, yen mɛ kurə win durə u tòn be bure, mɛya ba koo kəsia siri kowobun wuswaaw. ²³ Adama kurə wi, ù n mɛera gaa wa, mɛera yen bwesera ba koo maa bu ko. Û n maa gun na, ba koo bu gowa. ²⁴ Ñ n win nɔnin na ba wuna ba koo maa begii wunawa. Ñ n win dondun na ba bua, ba koo maa beginu buawa. Ñ n win nɔman na ba bua, ba koo maa begia buawa. Ñ n win naasun na ba bua, ba koo maa begisu buawa. ²⁵ Ñ n maa dɔɔn na ba nùn meni, ba koo maa be dɔɔ meniwa. Mɛera yèn bweseru ba nùn kua gesi, yen bwesera ba koo maa bu ko.

²⁶ Goo ù n win yoo tòn durə, ù kun mɛ tòn kurə nɔnu kɔra, u koo yoo wi karawa u doona nɔnu gen sɔ. ²⁷ Ñ n maa win dondun na u wuna, u koo nùn karawa u doona don ten sɔ.

²⁸ Kete yà n tōnu kəba so ya go, ba koo yen tii kpenu kasuku bu gowa, ba ù yen yaa temmə. Yen biru ba ù maa yen yinni gāanu kuamme. ²⁹ Adama kete ye, yà n daa goo kəba səkure ma ba yen yinni sɔɔwa ma u ù ka ye gāanu kue, ba koo win tii gowa ka kete ye sannu. ³⁰ Bà n maa nùn gāanu buren na u wa u ka win wāaru yakia, u koo ni kpuro kəsiawa nge mɛ ba gerua. ³¹ Kete yen bweseru yà n bii goo kəba sɔka, siri tee biya ba koo ye kua mi, ka yen yēro. ³² Adama kete ye, yà n goon yoo so ya go, sii geesun gobi tena yen yinni u koo yoo win yinni wē, kpa bu kete ye kpenu kasuku bu go.

³³ Goo ù n dəkə mɔ, ù kun mɛ u wəru gagu gba u deri u ù wukiri, ma goon yaa sabera wəri mi, ta gu, ³⁴ wi u dəkə ye mɔ ù kun mɛ wəru ge, u koo sabe ten kəsire wēwa kpa u sabe goo te sua.

³⁵ Goon kete yà n googia mɛera kua ya go, ba koo kete wasa ye dɔrawa bu yen gobi bɔnu ko. Kpa bu maa ye ya gu min yaa bɔnu ko. ³⁶ Kete ye, yà n daa gɛ mɛera koore, ma yen yēro u yē adama u ù gāanu kue, u koo ye ya gu min kəsire wēwa kpa wi, u goo te sua.

Yaa sabenun gbenan wooda

³⁷ Goo ù n ketε gbena u go, ù kun mε u ye dāra, ketε nāōbuwa u koo kāsia tia yen wāllō. Ñ n maa yāarun na, yāanu nnēwa u koo kāsia tee ten wāllō.

22

¹⁻³ Ye u gbena mi, bà n ye wa win nōma sōō, ù n keten na, ù kun mε keteku, ù kun mε yāaru, ma ya gesi wasi, yen yiruwa u koo wē. Û kun maa gāanu mō, ba koo win tii dārawa.

Goo ù n gbena da wōkuru, bà n nùn mwa wōku te, ba so ba go, ba ù goo win yem bikiamō. Adama yam mù n sāra ba sere nùn go, be ba nùn go mi, ba koo bu win yem bikia.

Goon gāa ni ba suan woodaba

⁴ Bēen goo ù n win sabenu sure win winsim gberō, ù kun mε win dāa gbaarō, ma na dīanu asōrō kua, win gberun dīa geena u koo yēro kāsire wē, ù kun mε win dāa marum.

⁵ Goo ù n dōō menima, dōō wi, ù n dua goon gberō, ma yēron dīanu kpuro dōō mwaara, wi u dōō meni mi, u koo dīa ni nu dōō mwaaran kāsire wēwa.

⁶ Goo ù n win winsim gobi, ù kun mε gāanu berusia, ma ba nu gbena mi u berua mi, bà n gbena wi wa ye u sua min nōn yiruwa u koo kāsia. ⁷ Bà kun maa nùn wa, wìn mi ba gāa ni gbena u koo dawa Gusunōn sāa yerō u nōma sua wāllō u bōre u nēε, u ù gāanu ganu sue ni ba nùn berusia mi sōō. ⁸ Tōmbu yiru bà n gāanu sikirinēmō, ù n yaa saberun na, ù kun mε yānu, ù kun mε gāa ni nu kōōra, be kpuro ba koo dawa Gusunōn sāa yerō u bu siria. Ben wi u kun gem mō, ye ba sikirine min wasi yiruwa u koo kāsia.

⁹ Goo ù n win winsim yaa saberu garu sabusia, ma ta bōōra ù kun mε ta gu ù kun mε ba tu sēre ba mwa goo kun wa, ¹⁰ wi ba tu sabusia mi, u koo dawa Gusunōn sāa yerō u bōre u nēε, u ù tu babe. Sanam meya, wi u sabe te mō mi, u koo durō win gere wura kpa wi ba sabe te sabusia u ku maa gāanu ganu kāsia. ¹¹ Adama bà n sabe te gbenan na win yenuō, u koo ten kāsire wēwa. ¹² Ñ n maa gbeeku yaan na ya tu mwa ya kasuka, u ka ten seeda na u sōōsi. Saa ye, u ù maa ten kāsire wēēmō.

¹³ Goo ù n maa win winsim yaa saberu bōkura, ma ta bōōra ù kun mε ta gu sanam mε wi u tu mō u ù wāa mi, ba koo nùn ten kāsire wēwa. ¹⁴ Adama ù n wāa mi, ba ù maa nùn kāsire wēēmō. Bà n maa tu due kuan na, ten due gobi yī, yi tura.

Tōmbun wāasinaan wooda ka sāarugia

¹⁵ Goo ù n wōndia kōkura u nùn bekuru doke, ma ba ù daa wōndia wi durō kā, wi u nùn bekuru doke mi, u koo dokiriru kpuro kowa nge mε ba ra ko, kpa u wōndia wi sua kurō. ¹⁶ Baa wōndia win tundo ù n yina bu suana, ka mε, durō wi, u koo dokiriru kpuro kowa nge mε ba ra ko bu ka wōndia sua.

¹⁷ Tōn kurō sōro ù n wāa bēen suunu sōō, i nùn goowo.

¹⁸ Wi u maa ka yaa saberu kpuna, i yēro goowo.

¹⁹ Nε, Yinni Gusunō turowa i ko sā. Wi u yina u būu goo sāmō, i yēro goowo.

²⁰ I ku sōō goo nōni sō. I ku maa nùn taki di. I yaayo ma bēen tii i raa sōru di Egibitin temō. ²¹ I ku gōmini goo nōni sō, ù kun mε gobeku goo. ²² Wi u bu nōni sōōmō ma ba man somiru kana, ka geema na bēε sōōmō, kon bu somi. ²³ Kpa n de nen mōru yu se bu bēε go tabu gberō, bēen kurōbu bu maa ko gōminibu kpa bēen bibu bu maa ko gobekuba.

²⁴ Bēε Isireliba sōō, bēen wi u sāaro gobi bōkura, u ku raa yi nim dokea nge mε bwese tukunu nu ra ko.

²⁵ Ì n goon bekuru tōruba mwa, i nùn tu wesia sōō u sere du. ²⁶ Domi beku tee tera u mō mi, u ka win wasi wukiri. Yen sō, à n tu neni mba u koo wukiri wōkuru. Sanam mε sōō, ù n man wuri koosima, kon nùn wōnwōndu kua, n nùn swaa daki.

²⁷ I ku ra man kōsa gerusi, i ku ra maa bēen wirugii bōre.

²⁸ Ì n bēen dīa gbiikinu gā i ku de n te i sere ka neginu na.

I ku maa te i ka bēen bii tōn durō gbiikobu yakia domi ba sāawa neginu.

²⁹ Meya i ko maa man bēen yaa sabenun bii gbiikinu yīya nenem adama i ko de nu gina bōm nōwa sōō nōōba yiru, nōōba itase i sere ka man nu yākuru kua.

³⁰ Bɛɛn tii maa, i ko n wāawa nenɛm nen sɔ̄, i n dɛɛre. Yen sɔ̄, i ku yaa gaa tem ye gbeeku yaa ya go ya deri. I ye bɔ̄nu wɛ̄ɛyɔ̄ domi ba ñ ye sake.

I n da bwɛ̄ɛbwɛ̄ɛbu sirie dee dee

23

¹ I ku labaari weesugia kpara. I ku maa tɔ̄n kɔ̄so seeda weesugia diiya u ka yari. ² Bɛɛn goo u ku raa tɔ̄n dabinun gere swii u ka kɔ̄sa ko. Meyā u ku maa bu swii bā n gem s̄iyamɔ̄ siribu sɔ̄. ³ I ku goo siri ka wɔ̄nwɔ̄ndu baa ù n s̄āa bwɛ̄ɛbwɛ̄ɛ.

⁴ Ì n bɛɛn wɛrɔ̄bun saberu garu wa ta kɔ̄rɔ̄, ketɛwa? Ñ kun mɛ ketɛku? I tu mɔ̄ i ka nùn wurama. ⁵ Ì n maa win ketɛku wa ga wɔ̄rumɛ ka sɔ̄munu, i ku doona i nùn deri. I nùn somiɔ̄ i ka gu seeya.

⁶ Siribu sɔ̄, i ku wi u gem mɔ̄ gem bira win bwɛ̄ɛbwɛ̄ɛrun sɔ̄. ⁷ I ku seeda weesugia wura. I ku maa goo go wi u kun taare gaa kue. Domi wi u kua mɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ̄ kon yɛ̄ro sɛ̄ɛyasia. ⁸ I ku nɔ̄m biran kɛ̄nu mwa domi nu ra tɔ̄nu nɔ̄ni wɔ̄kewa gem swaa sɔ̄ kpa u kpana u mu gere.

⁹ I ku wi u sɔ̄ru dimɔ̄ bɛɛn suunu sɔ̄ nɔ̄ni sɔ̄. Domi bɛɛn tii i yɛ̄ nge mɛ u bwisikumɔ̄, yèn sɔ̄ i raa sɔ̄ru di Egibitiɔ̄.

Wɔ̄ɔ̄ wɛ̄raruguu ka tɔ̄ɔ̄ wɛ̄raruguru

¹⁰ Wɔ̄ɔ̄ nɔ̄ɔ̄ba tian baa sɔ̄ra i ko i n da bɛɛn gberun d̄ianu duure, kpa i nu gɛ̄. ¹¹ Adama wɔ̄ɔ̄ nɔ̄ɔ̄ba yiruse, i ko i bɛɛn gbean tem kpuro deriwa mu wɛ̄ra, ka bɛɛn d̄āa gbaanɔ̄. Kpa i de be ba s̄āa s̄āarobu bu da bu d̄ianu kunɔ̄nu ko be ka yaa sabenu.

¹² Meyā maa sɔ̄ɔ̄ nɔ̄ɔ̄ba tian baa sɔ̄ra i ko i bɛɛn sɔ̄ma kpuro ko. Adama nɔ̄ɔ̄ba yiruse i ko wɛ̄rawa ka bɛɛn yobu ka sɔ̄ be ba sɔ̄mburu mɔ̄ bɛɛn mi, ka sere bɛɛn yaa sabe ni i ra ka sɔ̄mburu ko.

¹³ Ye na bɛɛ sɔ̄ɔ̄wa kpuro, i ye mɛm nɔ̄ɔ̄wɔ̄ mam mam. Kpa i ku ra b̄unu ganun ȳisiru sia i sere nɛɛ, ko i nu s̄ā.

Tɔ̄ɔ̄ bakanu ita ni nu kp̄āaru bo

¹⁴ Wɔ̄ɔ̄ baagere nɔ̄n itawa i ko i n da man tɔ̄ɔ̄ bakaru kue. ¹⁵ Pɛ̄ɛ ye ba ñ seeyatia doken tɔ̄ɔ̄ bakara i ko gbi i ko. Sɔ̄ɔ̄ nɔ̄ɔ̄ba yiruwā i ko pɛ̄ɛ di ye ya kun seeyatia mɔ̄ nge mɛ na raa bɛɛ yen wooda wɛ̄, wɔ̄ɔ̄n suru gbiikoo wi ba mɔ̄ Abibu sɔ̄, domi saa yera i yara Egibitin di. Ì n kanaru mɔ̄, goo u ku raa na nen wuswaaw u kun kɛ̄ru neni. ¹⁶ Yiruse kpa i maa bɛɛn gbean d̄ia gbiikinun yaa kpaabun tɔ̄ɔ̄ bakaru di. Yen biru ì n bɛɛn gberun d̄ianu kpuro gā kpa i maa yen tɔ̄ɔ̄ bakaru di, i n wāa kunu sɔ̄. ¹⁷ Nge meya wɔ̄ɔ̄ baagere bɛɛ tɔ̄n durɔ̄bu i ko i n da ka mɛnnɛ nɔ̄n ita nen s̄āa yerɔ̄.

¹⁸ Ì n man yākuru kua, i ten yaa gum d̄ɔ̄ɔ̄ mɛniɔ̄ d̄oma te. Ì n maa ten yaa dimɔ̄, i ku ye mɛnna ka pɛ̄ɛ ye ba seeyatia doke. ¹⁹ I n da ka man bɛɛn gberun d̄ia gbiikii ni nu gea s̄āa naawɛ nen s̄āa yerɔ̄. Domi nɛna na s̄āa Gusunɔ̄ bɛɛn Yinni. I ku boo buu yike ka gen mɛron bom.

Sɔ̄ɔ̄sinu ganu ka nɔ̄ɔ̄ mwɛɛnu

²⁰ Yeniba kpuron biru Yinni Gusunɔ̄ u Isireliba sɔ̄ɔ̄wa u nɛɛ, kon bɛɛ nen gɔ̄rado gɔ̄riama u ka bɛɛ kpara kpa u n bɛɛ kɔ̄su bɛɛn sanum sɔ̄. U koo ka bɛɛ da tem mɛ na bɛɛ sɔ̄ru kua sɔ̄. ²¹ Yen sɔ̄, i de i n tii sɛ kpa i nùn mɛm nɔ̄ɔ̄wa, kpa i ku nùn nuki sanku. Domi u ñ da bɛɛ suuru kuammɛ ì n tora, yèn sɔ̄ nen yiiko ya wāa wi sɔ̄. ²² Adama ì n nùn mɛm nɔ̄ɔ̄wa mam mam, ma i mɔ̄ dee dee ye na bɛɛ yiire, nɛna kon ka bɛɛn wɛrɔ̄bu kpuro sanna.

²³ Nen gɔ̄rado wi, u koo bɛɛ swaa gbiiya u ka bɛɛ turi sere tem mi Amɔ̄reba ka Hetiba ka Feresiba ka Kananiba ka Hefiba ka sere Yebusiba ba wāa. Kpa n be kpuro go bɛɛn sɔ̄. ²⁴ Adama ì n tura mi, i ku ra ben b̄unu s̄ā, i ku maa ben komanu saari. I ben b̄uu turanu suririo kpa i ben bwāarokunu kɔ̄suku muku muku. ²⁵ Nɛ Gusunɔ̄ bɛɛn Yinniwa i ko i s̄ā kpa n bɛɛ domaru kua, i n d̄ianu mɔ̄ ka nim. Meyā na kon maa bɛɛ baranu gbara. ²⁶ Na

ñ maa derimɔ tɔn kurɔ goon nukuru tu yari, meya beɛn goo kun maa mɔ wiro. Kon maa de beɛn hunde yu dɛɛya.

²⁷ Ye kon maa wure n ko wee. Be ba nua i duɔ ben temɔ kpuro, kon de bu nanda, kpa bu yari bu doona beɛn sɔ. ²⁸ Kon Hefi be, ka Kanani be, ka Hɛti be susunu kpare, kpa bu yari bu doona tem min di. ²⁹ Adama na ñ be kpuro giramɔ wɔ tian baa sɔ, tem mɛ, mu ku raa ka ko bansu, kpa gbeeku yɛɛ yi beɛ yibusi. ³⁰ Fiiko fiikowa kon de ba n doonamɔ min di, sere i ka dabia i teria i sina tem mɛ kpuro sɔ. ³¹ Tem mɛ kon beɛ wɛ mi, men nɔɔ bura yera ko n wɔawa saa nim wɔku ge ba mɔ Naa yarin di sere n ka girari Filisitiban nim wɔkuɔ, ka maa saa Sinain gɓaburun di, sere n ka girari daa te ba mɔ Efaratiɔ. Tɔn be ba wɔa tem mi kpuro, kon beɛ bu nɔmu bɛriawa kpa i bu gira. ³² I ku ra ka bu arukawani gaa bɔke. I ku maa ben bɔu goo sɔ. ³³ ñ n ben bɔnu sɔamɔ, nu ko n sɔawa beɛn yina. Yen sɔ, i ku de ben goo u n wɔa beɛn suunu sɔ kpa u ku raa beɛ torasia nen swaa sɔ.

Yinni Gusunɔ u win nɔɔ mwɛeru sire

24

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, i yɔɔma Sinain guuru mini, nen mi, wunɛ ka Aroni ka Nadabu ka Abihu ka Isireliban guro gurobu wata ka wɔkuru, kpa i man kpuna sarun di. ² Wunɛ Mɔwisi, kaa man susima wunɛ turo. Be ba ka nun yɔɔma bu yɔro mi ba wɔa mi. Tɔn be ba maa tie, bu ku raa yɔɔma mini.

³ Ma Mɔwisi u da u tɔn be Yinni Gusunɔn gari ka win woodaba kpuro sɔɔwa. Ma be kpuro ba wura ka gɔru teu ba nɛɛ, sa ko ko ye Yinni Gusunɔ u gerua kpuro.

⁴ Mɔwisi u Yinni Gusunɔn gari yi kpuro yorua ma u seewa buru buru u yɔku yeru bana guu ten nuurɔ. U maa kpenu wɔkura yiru gira nge mɛ Isireliban bwese kerin geera nɛ.

⁵ Ma u Isireliban aluwaasiba gabu gɔra bu ka Yinni Gusunɔ yɔku dɔɔ mwaararuginu kua kpa bu naa kinɛnu go bu ka siarabun yɔkunu ko. ⁶ Mɔwisi u yaa yem men bɔnu sua u doke gbɛa sɔ. Ma u sukum mɛ n tie yɛka yɔku yee ten wɔllɔ. ⁷ Ma u woodan tire te sua u tu gara tɔn ben wuswaaɔ. Ma ba nɛɛ, sa ko Yinni Gusunɔ mem nɔɔwa kpa su ko kpuro ye u gerua.

⁸ Ma Mɔwisi u yem mɛ sua u yɛka tɔn ben wɔllɔ u nɛɛ, yem mɛ wee, mɛ mu Yinni Gusunɔn nɔɔ mwɛeru siremɔ te u beɛ kua sanam mɛ u beɛ wooda yeniba kpuro wɛ.

⁹ Ma Mɔwisi ka Aroni ka Nadabu ka Abihu ka Isireliban guro gurobu wata ka wɔku te, ba guu te yɔɔwa. ¹⁰ Ma ba Gusunɔ, be Isireliban Yinni wi wa. N sɔare nge u yɔ turaru garun wɔllɔ te ba kua ka kpee boogu ni nu baalimɔ weenɛ. Nu dɛɛrewa nge wɔllu te ta kun guru wiru mɔ. ¹¹ Gusunɔ u ñ Isireliban guro guro be kɔsa gaa kue. Ba nɔn wa ma ba di ba nɔra.

Mɔwisi u yɔɔwa Sinain guurɔ

¹² Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a yɔɔma a yɔra guuru mini. Kon nun kpee besi wɛ mɔ sɔ na wooda kpuro yorua, tɔn be ka ben bibun bweseru ba n ka ye mɛɛrimɔ baadomma.

¹³ Ma Mɔwisi u seewa ka win bɔɔ Yosue. Adama u sere guu te yɔ, ¹⁴ u guro guro be sɔɔwa u nɛɛ, i yɔro mini, i sun ma sere su ka wurama beɛn mi. Wee Aroni ka Huri ba wɔa ka beɛ. Beɛn goo ù n gari giri gɛɛ mɔ, u na ben mi. ¹⁵ Yen biru u yɔɔwa guu ten wɔllɔ, ma guru wii wurora tu wukiri. ¹⁶⁻¹⁷ Yera Yinni Gusunɔn yiikon girima ya sɔɔsira mi. Isireliba ba ye wa, ya sɔa nge dɔɔ boko. Ma guru wii wuro te, ta Sinain guu te wukiri sere sɔɔ nɔɔba tia. Sɔɔ nɔɔba yiruse Yinni Gusunɔ u Mɔwisi soka saa guru wii wuro ten min di. ¹⁸ Yera Mɔwisi u dua guru wii ten sɔɔwɔ ma u yɔɔwa guu ten wɔllɔ. Miya u wɔa sɔɔ sɔɔ weeru ka wɔkuru weeru.

YINNI GUSUNɔN KUU BEKURUGIRUN KPUNAA

Kɛɛ ni Isireliba ba koo wɛ bu ka Yinni Gusunɔn sɔa yeru ko

25

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ² a Isireliba sɔɔwɔ bu ka man kɛnu naawa. Ye ba wɛ ka nuku tia kpuro, a mɔɔ. ³ Kɛɛ ni ba koo wɛ, niya, wura ka sii geesu ka sii gandu,

⁴ ka ana bekunu ni ba wōkua ka bura, ka maa gaadura ka ni ba swērasia ka sēesu, ka ni ba wesa ka wēe damgii ka yaa sansun beka, ⁵ ka yāa gōni yi ba swērasia ka sēesu, ka gōni sinumgii, ka dāa damgia, ⁶ ka gum mē ba ra ka fitila sōre ka gum mē mu turare mō mē ba ra kpuro tāre bu ka sōosi ma Gusunō u ye gōsa nenem, ka turare ye ba ra dōo doke, ⁷ ka kpee gobiginu nīn nōni sāa bēro wuru ka kpee gobiginu bwese bweseka ka ni ba koo doke yāku kowo tōnweron yabe tarakpe sōo ka sere maa win bōo baran wōllō. ⁸ Yen biru i ka man ye kpuro kuu bekurugiru kuo na n ka wāa bēen suunu sōo. ⁹ I ko tu kowa ka ten dendi yānu kpuro nge mē kon bēe sōosi.

Yinni Gusunōn woodan kpakororu

¹⁰ Ba koo kpakororu ko ka dāa damgia. Ten dēebu bu ko n sāawa gōm soonu yiru ka bōnu. Ten yasum mu ko n maa sāawa gōm soo teeru ka bōnu kpa ten gunum mu n sāa gōm soo teeru ka bōnu. ¹¹ Kpa a tu wura pote ten sōowō ka tōowō. Kpa a ten goonu nne kpuro nōo bōka kua ka wura. ¹² Kpa a wuran sumi ko wasi nne a doke ten goo gookan yinna yenu sōo, yiru ya n mēerine bee tia, yiru yeni ya n maa mēerine bee tia. ¹³ Yen biru a dāa pōosi kasu yiru a yi wura pote. ¹⁴ Kpa a yi wasi kpakoro ten sumi sōo beri berika, yi n sāa ten nenutii. ¹⁵ Sumi yi sōora dāa pōosi yi, yi ko n da n wāa. Ba ñ yi wunamō min di. ¹⁶ Yen biru kaa woodan kpee besi yi kon nun wē doke kpakoro te sōo.

¹⁷ Kpa a kpakoro te wukiritia kua ka wura ya n ka tu saka nē. ¹⁸⁻¹⁹ Kpa a wōllun kōsobu yirun weenasibu ko ka wura a mani wukiritia yen goo piiminun wōllō gee ka gee. ²⁰ Kpa yi n kpakoro ten wukiritia ye kasa wukiri mam mam. Yi ko n wuswaa kisinewa yi n mēerine. ²¹ Kaa woodan kpee besi yi doke kpakoro te sōo, a sere ten wukiritia ye doke. ²² Yen wōllōwa ko na n da ka nun yinne kōsobu yiru yen baa sōo, kpa n nun nen woodaba kpuro wē Isireliban sō.

Tabulu yèn mi ba koo pēe yi, ye ba ka Gusunō naawa

²³ Yinni Gusunō u kram Mōwisi sōowa u nēe, kaa tabulu ko ka dāa damgia. Yen dēebu ko n sāawa gōm soonu yiru, yen yasum mu ko n maa sāa gōm soo teeru, kpa yen gunum mu n sāa gōm soo teeru ka bōnu. ²⁴ Kpa a ye kpuro wura pote, kpa a maa yen goo gooka nōo bōka kua ka wura. ²⁵ Yen biru kpa a dāa besi piiminu gore yen goo gooka mi, ni nu ka nōm tararu yasum nē, a ka sikerena, kpa a nin tii wura pote. ²⁶ Kpa a maa sumi nne ko ka wura a doke tabulu yen goo gooka mi yen naasu gire gire. ²⁷ Mi ba dāa besi piimii ni goren bōku bōkuka sōora sumi yi, yi ko n wāa, kpa bu dāa pōosi wasi yi sōo, ba n da ka tabulu ye sue. ²⁸ Dāa pōosi yi, yi ko n sāawa dāa damgia kpa a yi wura pote. ²⁹ Yen biru kaa gbēa ko ka nōri ka pērentiba ka gbēe yorukunu, ye kpuro ya n sāa wuragia kpa ba n da ka dendi ba n yāku tam wisimō. ³⁰ Kpa a pēe ye ba ka man naawa sōndi tabulu yen wōllō. A ku ra de pēe ye, yu biara mi. A de ya n da n wāa nen wuswaa baadomma.

Fitilan dabu

³¹⁻³² Yinni Gusunō u kram Mōwisi sōowa u nēe, kaa dabu ko ka wura gea, ga n kāasi mō nōoba tia, gen yēsi yēsikaō ita ita. Kpa gen yōratia ka gen pōtura ka gen kāasi ka gen bura te ta ka dāa marum ka biibii weene, ye kpuro ya n sāa bōri tia.

³³ A de kāasi nōoba tia yen baayere ya n buranu ita ita mō ni nu ka biibii weene. ³⁴ Kpa dabu gen pōturan tii ya n buranu nne mō ni nu ka dāa marum weene. ³⁵ Mi kāasi yiru yiru yi gbinne ka pōtura, kaa nin temō buraru koosiwa te ta ka dāa marum weene. ³⁶ Bura te, ka kāasi yi, ye kpuro ya n sāa wuran bōri tia. ³⁷ Yen biru kaa fitilanu nōoba yiru ko, kpa a nu sōndi sōndi dabu gen wōllō ka gen tiin wii kpiirō. Kpa ba n nu sōre nu n yam bururasie. ³⁸ Baku piibu ge ba ko n da ka fitila nin dōo sōme ka mī sōo nin torom mu ko n da wōriki, kaa ye kpuro kowa ka wura gea. ³⁹ Dabu ge, ka gen dendi yānu kpuro, wuran kilo tenan sakawa kaa ka ye ko. ⁴⁰ Wune Mōwisi, a de a n sōmbu te nōni doke kpa a kuu te ko ta n sāa nge te na nun sōosi guuru wōllō.

Kuu bekurugii tèn mi ba ra ka Yinni Gusunō yinne

26

¹ Yinni Gusunə u Məwisi sḏəwa u nεε, a bekunu wəkuru wesio ka wēε damgii ka wēε yi ba wḏkua ka bura ka maa gaadura, ka maa wēε wunəmgii, kpa a beka ye buraru dokea ta n sāa wəllun kḏsobun weenasibu. Kpa a ka man kuu bekurugiru kua. ² Beka ye kpuro ya ko n nɛwa. Yen dḗεbu bu ko n sāawa gəm soonu tɛna yiru sari. Yen yasum maa gəm soonu nɛε. ³ Beka yen nḗbu nḗbuwa ba koo sua bu swɛɛna. ⁴ Yen biru kpa a yen baayeren goo baka teerə wḗri doke ka wēε yi ba wḏkua ka bura, yi ba koo ra ka ye sɛrena. ⁵ Wḗri weeraakuukuubuwa kaa doke beka ye ba swɛɛnan baayeren goo baka teerə yi n nḗ kisinε. ⁶ Yen biru kaa sḗretinu weeraakuru ko ka wura bu ka beka ye kpuro sɛrena, kpa yu ko beku teeru kuu ten sḏ.

⁷ Kpa a maa bekunu wəkura tia wesi ka boo sansu ni ba koo kuu bekurugii te wukiri. ⁸ Beka ye kpuro ya ko n nɛwa. Yen dḗεbu bu ko n sāawa gəm soonu tɛna. Yen yasum maa gəm soonu nɛε. ⁹ Beka yen nḗbuwa ba koo gbi bu swɛɛna kpa bu maa nḗba tia yeni swɛɛna. Kpa bu nḗba tiase ten sukum bue kuu ten wəllə wuswaa gia. ¹⁰ Kpa a wḗri weeraakuukuubu doke beka ye ba swɛɛnan baayeren goo baka teerə. ¹¹ Yen biru kaa sḗretinu weeraakuru ko ka sii gandu, kpa a nu doke beka yen wḗri yi sḗ, a ka ye sɛrena, yu ko beku teeru. ¹² Bə n ka tu kuu te wukiri, beku te ta kuu te sare mi, a de ta n sāare kuu ten biruə. ¹³ Kuu ten yasum gia, beka ye ya maa tiara, a de ya n sāare beri berika gəm soo teeru. ¹⁴ Kaa bekunu yiru ko bu ka kuu te wukiri, teeru ka yāa kinenun gəni, yi ba swḗrasia, teeru maa ka yaa gəni sinumgii, te ta ko n wāa kpuron wəllə.

¹⁵ Akasian dāa besiya kaa gira a ka kuu te ko. ¹⁶⁻¹⁷ Dāa besi yi, yi ko n nɛwa. Yin dḗεbu bu ko n sāawa gəm soonu wəkuru kpa yin yasum mu n sāa gəm soo teeru ka bənu. Kpa a yin baayere sḗretinu yiru dokea yi n ka sɛrenε. ¹⁸ Kuu ten sḏə yḗsan nəm dwaru gia dāa besi yenda kaa gira. ¹⁹ Kpa a yi yḗratii kua weeru ka sii geesu a doke yiru yiru, yin tia sḗ temə, yi n ka sḗretii ni neni. ²⁰ Ten sḏə yḗsan nəm geu gia besi yenda kaa maa ko. ²¹ Kpa a maa yi yḗratii weeru kua ka sii geesu bu doke yiru yiru yin tia sḗ. ²² Ten sḏə duu yeru gia dāa besi nḗba tia kaa gira. ²³ Dāa besi yiru yiruwa kaa doke ten goo gəmkinu yiruə biru gia. ²⁴ Dāa besi yi, yi ko n maninewa yiru yiru saa tem di sere ka wəllə. Kpa a sumi doke yi n ka sɛrenε wəllə. Mesuma kaa goo gəmkinu yiru yen dāa besi yiru yiru ye kua. ²⁵ Kpa yi kpuro yi n sāa dāa besi nḗba ita. Kpa a yen baayere sḗ yḗratii doke yiru yiru yi ba kua ka sii geesu.

²⁶⁻²⁷ Yen biru kpa a ten yḗsi itaə akasian dāa nḗbu nḗbu kare. ²⁸ Dāa karetia ye ya wāa yḗsa baayeren suunu sḗ mi, yen nḗ ga koo yḗrawa dāa gəmkinə. ²⁹ Kpa a maa dāa besi yi ka dāa kareti yi wura pote. Kpa a maa wuran sumi ko yḗ sḗ ba koo dāa kareti yi wasi wasi. ³⁰ À n yeniba kpuro menna a kpa, saa yera kaa den kuu bekurugii te gira ta n sāa nge te na nun sḏəsi guu te ba mḗ Sinain wəllə.

³¹ Kpa a maa beku kareru ko ka wēε damgii ka wēε ye ba wḏkua ka bura ka maa gaadura ka wēε wunəmgii. Kpa a wəllun kḏsobun weenasibu ko beku te sḗ, kpa ya n sāa buraru. ³² Kaa akasian dāa besi sinumgii nɛε ko a wura pote kpa a sḗretii wuragii doke yi sḗ, yi ka beku kare te gaba. Kpa a dāa besi yi yḗratii dokea yi ba kua ka sii geesu. ³³⁻³⁴ Kpa a beku kare te bwḗ te ta ko n dii sḗ ge ga dɛere gem gem ka aderə ge ga dɛere bənu sāa.

À n beku kare te bwḗ a kpa, ten sḗwəwa kaa ka kpakoro te da a yi tḗ sḗ woodan kpee besi yiru ye, ya wāa. Kpa a kpakoro te wukiritia dokea dii te ta dɛere gem gem sḗ mi. ³⁵ Kaa tabulu ye yiwa nəm geu gia aderə ge sḗ à n duə kuu ten mi, kpa a dabu ge yi nəm dwaru gia, tabulu ye ka dabu ge, nu n mɛerinε.

³⁶ A kuu ten beku kenutiru wesio ka wēε yi ba wḏkua ka bura ka maa gaadura ka wēε wunəmgii ka wēε damgii, kpa a beku te sḗma dokea. ³⁷ Kpa a akasian dāa besi sinumgii nḗbu wura pote kpa a yin baayere yḗratia kua ka sii gandu. Yen biru kpa a sḗretii wuragii doke yin baayere sḗ bu ka beku kenutii te bwḗ.

27

¹ Yinni Gusunɔ u kparam Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, kaa yāku yeru ko ka akasian dāa. A de ten goonu nne kpuro nu n nɛ, nu n sāa gɔm soonu nɔɔbu nɔɔbu, kpa ten gunum mu n sāa gɔm soonu ita. ² Kpa a ten wɔllun goo gɔmkinɔ kāanu doke kpa a nu sii gandu pote. ³ Kaa yāku yee ten dendi yānu kpuro kowa ka sii gandu. Niya gbɛɛ ni ba koo ka torom gura, ka kaatonu ka kaato donnuginu, ka gbɛɛ nì sɔɔ ba koo yaa yem doke bu ka yēka, ka dɔɔ guratii. ⁴ Kpa a kəkəsɔ ko ka sii gandu kpa a yen goo gɔmkinɔ sii gandun sumi doke. ⁵ Yen biru kpa a ye sua a doke yāku yee ten kəkərə kpa yen nɔɔ gu seema wɔllɔ yāku yee ten suunu suunukaɔ. ⁶ Kpa a tu suatii yiru kua ka akasian dāa pɔɔsi a yi sii gandu pote. ⁷ Kaa dāa pɔɔsi yi wasi sumi yi sɔɔ ba n da ka yāku yee te sue. ⁸ Kaa yāku yee te kowa ka dāa besi ta n wɔru mɔ, nge te na nun sɔɔsi.

Kuu ten kara

⁹ Yeniba kpuron biru Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a kuu bekurugii te kara koosio. Yen sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia kpa a bekunu kare ni ba wesa ka wɛɛ damgii. Bā n ni kpuro swɛɛna, nu ko gɔm soonu wunɔbu (100). ¹⁰ Ba koo beka ye sɔrewa dāa besi sinumgii yendu sɔɔ ka sɔretii ka sii dɛki yi ba kua ka sii geesu. Kpa dāa besi yin yɔratii yi n sāa sii gandu. ¹¹ Nge mɛya ya ko n maa sāa sɔɔ yɛsan nɔm geu gia, kpa ye yiru ye, ya n dɛɛbu nɛ. ¹² Kara yen sɔɔ duu yeru gia kaa bekunu kare dāa besi sinumgii wɔkuru sɔɔ yi ba yɔratii kua. Kara yen yasum mu ko n sāawa gɔm soonu weeraakuru. ¹³ Mɛya yen sɔɔ yari yeru gia yen yasum ko n maa sāawa gɔm soonu weeraakuru. ¹⁴⁻¹⁵ Yen suunu sɔɔ kaa kɔnnɔ wīa ga n sāa gɔm soonu yendu. Kpa a kɔnnɔ gen beri berikaɔ beka kare gɔm soonu wɔkura nɔɔbu nɔɔbu dāa besi sinumgii ita ita sɔɔ. Dāa besi yin baayere ya ko n yɔratia mɔ. ¹⁶ Kara yen kɔnnɔn tii sɔɔ, kaa beku kenutiru doke, tɛn yasum ko n sāa gɔm soonu yendu. Wɛɛ damgiiya kaa ka tu ko kpa a tu buraru kua ka wɛɛ wunɔmgii ka yi ba wɔkua ka bura ka maa gaadura. Kpa a maa tu gaba kua ka dāa besi sinumgii nne yi yi yɔratii mɔ. ¹⁷ Kara yen beku sɔretii ka yen sii dɛki yi, yì sɔɔ ba koo beku ni sɔresi, ye kpuro ya ko n sāawa sii geesu, kpa yen dāa besi sinumgii yin yɔratii yi n sāa sii gandu. ¹⁸ Kara yen dɛɛbu bu ko n sāawa gɔm soonu wunɔbu (100) kpa yen yasum mu n maa sāa gɔm soonu weeraakuru, kpa yen gunum mu n sāa gɔm soonu nɔɔbu. Ba koo yen beka wesiwa ka wɛɛ damgii kpa bu sii pɔɔsi yin yɔratii ko ka sii gandu. ¹⁹ Kuu bekurugii ten dendi yānu kpuro, sii ganda ba koo ka nu ko. Mɛya kuu te ka kara yen gabatian kurum kpuro ya ko n sāawa sii gandu.

Fitila gen gum

²⁰ Yera Yinni Gusunɔ u kparam Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a de Isireliba bu dāa ye ba mɔ olifin binun gum ko mɛ mu gea sāa, ba n da ka kuu ten fitila sɔre baadomma. ²¹ Kuu bekurugii ten adɛrɔ ge sɔra Aroni ka win bibu ba koo da bu fitila ni yi yi, beku kare ten biruɔ te ta woodan kpakororu berua. Mɛya fitila ni, nu ko n da n sɔre saa yokan di sere ka bururu. Isireliba ba koo wooda yeni nenewa sere ka baadommaɔ.

Yāku kowobun sāa yānu

28

¹ Yinni Gusunɔ u kparam Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a wunen mɔɔ Aroni ka win bibu nne ye wunɔ nenem Isireliban suunu sɔɔn di kpa ba n sāa nen yāku kowobu. Bii bera Nadabu ka Abihu ka Eleasaa ka Itamaa. ² A de bu wunen mɔɔ Aroni wi sāa yānu kua ni nu koo win yiiko ka win girima sɔɔsi. ³ Yen sɔ, be na yen bwisi wɛ, a bu wooda wɛɛyɔ bu ka nùn yāa ni kua ni u koo doke dāma te ba koo nùn tusia tɔmbun wuswaaɔ ka sanam mɛ u win sɔmburu mɔ. ⁴ Yāa ni ba koo ko wee, bɔɔ bara ye u koo doke win tororun wɔllɔ, ka yabe tarakpe, ka yaberu ka tako ye ba sɔma kua ka dawani ka sere maa sɛkatia. Yeniba kpuro ya ko n sāawa yāa ni Aroni ka win bibu ba ko n da doke bā n yākurun sɔmburu mɔ. ⁵ Ba koo yāa ni kpuro kowa ka beku ni ba wɔkua ka bura ka maa gaadura ka ni ba wunɔm doke, ka ni ba kua ka wɛɛ damgii ka wuran wɛɛ siiri.

Yabe tarakpe

⁶ Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, kaa yabe tarakpe kowa ka beku te ba kua ka wɛɛ damgii kpa a ge buraru kua ka wɛɛ wunɔmgii ka yi ba wɔkua ka bura ka maa gaadura ka wuran wɛɛ siiri. ⁷ Kpa a gu sari kua yi ba koo ka gen senu sɔrena. ⁸ Kpa a sɛkatia ko ya n sãa beku nɔni tee ka yabe tarakpe ge. Kpa ya n yinusi ge sɔɔ. ⁹ Yen biru a kpee gobiginu yiru suo nɔn nɔni sãa bɛrɔ wuru, kpa a Isirelin bibu wɔkura yiru yen yĩsa yore ni sɔɔ. ¹⁰ Teerɔ ben nɔɔba tian yĩsa. Teerɔ maa nɔɔba tia benin yĩsa. Kaa ye kpuro yorewa nge mɛsum ba keranɛ. ¹¹ Kaa yĩsa ye yorewa kpee ni sɔɔ, nge mɛ ba ra yore sisɔ. A n ye yorua a kpa, kpa a kpee ni wura gore a ka sikerena. ¹² Kpa a nu mani tarakpe gen sari sɔɔ. Aroni ù n nu doke win senɔ, niya nu koo sɔɔsi ma ka Isireliban yĩsina u dua nen sãa yerɔ, kpa nɛ, Yinni Gusunɔ na n ka bu yaaye. ¹³ Mi ba kpee ni gore mu ko n sãawa wura, ¹⁴ kpa a yɔni wuragii yiru tari a yi sɔre wura ye sɔɔ.

Bɔɔ bara

¹⁵ Kaa bɔɔ bara ko ye Aroni u ko n da doke win tororɔ, u ka nɛ, Yinni Gusunɔn kĩru bikia. Ye ka tarakpe ge, ya ko n sãawa beku nɔni tee, ka bura teeru.

¹⁶ Bɔɔ bara yen goonu nɛ kpuro nu ko n nɛwa, nu n sãa gɔm soonun bɔnu bɔnu. ¹⁷ Kpa a bɔɔ bara ye sɔɔ kpee gobigii bwese bweseka mani yu ko sãa nɛ. Kpee nin nɔni wee. Sii gbiikaa sɔɔ, swãaru ka dɔm buuru, ka wuru beku. ¹⁸ Yiruse sɔɔ maa, swãaru ka boogu ka sɔɔ tiro. ¹⁹ Itase sɔɔ, dɔm buuru ka nɔni bwese bweseka ka gaadura. ²⁰ Nnese sɔɔ, wuru beku ka bɛrɔ wuru, ka nɔni bwese bweseka. Kpa a ni kpuro wura gore gore. ²¹ Kpee bwese bweseka wɔkura yiru yen baatere sɔɔra kaa Isirelin bibun yĩsinu yore tia tia. Kaa nu yorewa nge mɛ ba ra yore sisɔ.

²² Kaa yɔni wuragii yiru ko bɔɔ bara ye sɔɔ. ²³ Kpa a taaminu yiru ko ka wura, a sɔre bɔɔ bara yen soo wɔrikisɔ. ²⁴ Taaminu yiru ye sɔɔra ba koo yɔni yi sɔre sɔre. ²⁵ Kpa a bɔɔ bara yen yɔni yi gbinisi tarakpe gen sariɔ. ²⁶ Yen biru kaa maa taaminu yiru ko ka wura, a nu doke bɔɔ bara yen soo temkisɔ si su yabe tarakpe ge girari. ²⁷ Kpa a taaminu yiru ko a doke yabe tarakpe gen sarin nɔɔwɔ wuswaaɔ, sɛkatia yen wɔllu gia. ²⁸ Yen biru kaa bɔɔ bara yen taamii ni sɔɔ wɛɛ gaaduragii doke kpa a yi gbine yabe tarakpe gen taaminu sɔɔ. Nge mɛya kaa ka ye sɔre yabe tarakpe ge sɔɔ, kpa yu ku ka bãari.

²⁹ Saa ye Aroni u duɔ kuu bekurugii ten mi, u ko n bɔɔ bara ye dokewa win tororɔ yè sɔɔ ba Isireliban bwese keri wɔkura yiru yen yĩsa yorua, kpa nɛ, Yinni Gusunɔ na n ka bɛɛ yaaye baadomma. ³⁰ Kaa maa urimu ka tumimu doke bɔɔ bara ye sɔɔ, kpa ya n wãa Aronin tororɔ saa kpuro ye u duɔ nen sãa yerɔ, kpa u ka gia ye na kĩ Isireliban sɔ.

Sãa yãa ni nu tie

³¹ Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, yabe tɛn wɔllɔ yãku kowo u koo yabe tarakpe ge sɔndi, kaa tu kowa ka beku gaaduragiru. ³² Kpa a ten wĩirɔ sɔma doke a sinum koosia tu ku raa ka gɛɛra. Wĩi ten min diya u koo wiru wasi ù n yabe te sebumɔ. ³³ Kpa a maa ten temɔ tusanu doke nu n ka dãa marum gam weene ni ba kua ka wɛɛ yi ba wɔkua ka bura ka maa gaadura ka wɛɛ wunɔmgii, ka sere maa yangire piiminu wuraginu a ka sikerena. ³⁴ Kpa a de dãa marum weenasim mɛ ka yangire ni, nu n kpasa sãa. ³⁵ Yabe tera Aroni ko n da n sebua ù n sɔmburu mɔ kuu bekurugii te sɔɔ. Mɛn nɔɔ u duɔ, ka mɛn nɔɔ u yariɔ na kon da n yangire nin wɔkinu nɔɔmɔwa, kpa n ku nɔn go kuu bekurugii te sɔɔ.

³⁶ Kpa a maa wuran batani ko a yore ye sɔɔ, wini sãawa Yinni Gusunɔgii. Kaa ye yorewa nge mɛ ba ra yore sisɔ. ³⁷ Kpa a batani ye sɔresi Aronin dawanin wuswaaɔ ka wɛɛ gaaduragii. ³⁸ U ko n ye dokewa baadomma ù n dɔɔ nen sãa yerɔ, kpa nɛ, Yinni Gusunɔ n ka Isireliban yãkunu mwa baa bà n toranu ganu kua saa ye ba yãku ni mɔ.

³⁹ Kpa a maa tako ka dawani ko ka wɛɛ damgii, ka sɛkatia ye ba sɔma doke.

⁴⁰ Kaa maa Aronin bibu takoba kua ka maa sɛkatii ka furɔsu, ya n sãa ben buraru te ta ben girima sɔɔsimɔ.

⁴¹ Yen biru kaa Aroni ka win bibu yāa ni sebusia, kpa a bu gum tāre wirɔ a ka sɔɔsi ma na bu gɔsa ba n sāa nen yāku kowobu. ⁴² A bu sokoto kpirinu kuo kpa bu ku ka ben tereru wan sɔ. Kaa ye kpuro kowa ka wēε damgii. ⁴³ Aroni ka win bibu ba ko n nu dokewa bà n dɔɔ kuu bekurugii te sɔɔ, ñ kun mε bà n susio yāku yerɔ bu ka ben sɔmburu ko. Yera ya koo de na kun bu go nen sāa yerɔ, domi ba ñ wāa mi tereru. Yeni ya ko n sāawa wooda sere ka baadommaɔ Aroni ka win bibun bweserun sɔ.

Nge mε ba koo ka sɔɔsi ma Yinni Gusunɔ

u yāku kowobu gɔsa

29

¹ Yinni Gusunɔ u kparam Mɔwisi sɔɔwa u nεε, wee nge mε kaa koosina a ka sɔɔsi ma na Aroni ka win bibu gɔsa na yi nenem bu ka ko yāku kowobu nen sāa yerɔ.

A naa kinε kpendu suo ka yāa kinenu yiru. A ku de yen gaa ya n alebu mɔ. ² Kpa a pēε ko ka alikaman som, a ku seeyatia doke, kpa a maa kira wɔɔranu ko nɔn somɔ ba ñ seeyatia doke, ka kira nɔn som ba ka gum burina. ³ Kpa a nu doke bireru sɔɔ a ka da yāku yerɔ ka naa kinε kpen te, ka yāa kinenu yiru ye, kpa a ka ye kpuro yākuru ko.

⁴ Kpa a de Aroni ka win bibu bu na kuu ten kɔnnɔwɔ mi nε, Yinni Gusunɔ na ra ka Isireliba yinne, kpa a bu wobure ka nim. ⁵ Kpa a Aroni nɔn win sāa yāa ni sebusia. Niya tako ye, ka yabe boogugii te, ka yabe tarakpe ge, ka bɔɔ bara ye. Kpa a sēkatia ye sēke yabe tarakpe gen wɔllɔ. ⁶ Kpa a maa dawani sua a doke win wirɔ, kpa a wuran batani ye sua yè sɔɔ ba yorua, wini sāawa Yinni Gusunɔgii, a doke win dawani yen wuswaaɔ. ⁷ Yen biru kpa a maa gum sua a tāre win wirɔ a ka sɔɔsi ma na nɔn gɔsa na yi u n sāa nen yāku kowo. ⁸ Kpa a maa win bibu soku a bu tako be sebusia, ⁹ a bu ben sēkatii sēkea kpa a bu ben furɔsu dokea nge mε a Aronin tii kua. Saa dɔma ten diya ba koo ko yāku kowobu sere ka baadommaɔ.

Yeniba kpuron biru, ameniwa kaa de bu ka sɔmbu te tore.

¹⁰ Naa kinε te a gɔsa mi, kaa ka tu nawa kuu ten kɔnnɔwɔ, kpa Aroni ka win bibu bu ben nɔma sɔndi naa yen wiru wɔllɔ. ¹¹ Kpa a ye saka nen wuswaaɔ kuu ten kɔnnɔ mi. ¹² Kpa a yen yem deka ka niki bia a tɛeni yāku yee ten kāanɔ. Mε mu tie kpa a yēka ten temɔ. ¹³ Kpa a yen bɔsɔnun gum sua ka yen worun besi baka ka yen gabu swii ka yen gum sannu, kpa a ye kpuro menna a dɔɔ doke yāku yee ten wɔllɔ. ¹⁴ Adama naa kinε ten yaa ka ten gɔna ka ten bɔsɔ bisu, ye kpurowa kaa dɔɔ doke beεn sansanin biruɔ. Yāku te, ta ko n sāawa te ta koo ben durum wukiri.

¹⁵ Yen biru ba koo ka yāa kinε nin teeru na, kpa Aroni ka win bibu bu ben nɔma sɔndi ten wiru wɔllɔ. ¹⁶ Bà n kua mε ba kpa, yera kaa tu saka kpa a ten yem sua a yēka yāku yee ten goo gookaɔ. ¹⁷ Kpa a ten yaa bɔɔri bɔɔri a yi ka ten wiru sannu, kpa a maa ten bɔsɔnu tea ka ten kɔri kpa a ye kpuro sɔndi wii te ka ye a bɔɔra min wɔllɔ. ¹⁸ À n kua mε a kpa, kpa a ye kpuro dɔɔ sɔre yāku yee ten wɔllɔ. Ya ko n sāawa yāku dɔɔ mwaararugiru tɛn nubura koo nε, Yinni Gusunɔ dore.

¹⁹ Kpa a maa yāa kineru yiruse teni sua. Kpa Aroni ka win bibu bu kparam ben nɔma sɔndi ten wirɔ. ²⁰ Yen biru, kpa a tu saka a ten yem sua a tɛeni Aronin soo nɔm geuguuɔ, ka win bibun soo nɔm geugisɔ, ka ben nɔm geun niki bii bakanɔ, ka sere ben nɔm geun naa niki bii bakanɔ. Yem mε mu tie, kpa a mu yēka yāku yee ten goo gookaɔ. ²¹ Kpa a maa yem mε mu wāa yāku yee ten wɔllɔ sua a menna ka gum mε ba ra kpuro tāre ye Gusunɔ u gɔsa nenem kpa a mu wisi Aroni ka win bibun sāa yāa ni ba sebulan wɔllɔ. Nge mɛya Aroni ka win bii be, ka ben sāa yāa ni kpuro, ba ko n sāa nenem nen sɔ. ²² Kpa a yāa ten gum sua ka ten siru ka ten bɔsɔnun gum ka ten worun besi baka, ka ten gabu swii yiru ka yin gum sannu, ka ten nɔm geun nɔmu. Domi yāa kinε te, ta ko n sāawa te ba ka sɔɔsi ma na Aroni ka win bibu gɔsa nenem nen sɔ. ²³ Kpa a maa pēε tia sua ye ba ñ seeyatia doke, ka kira wɔɔra teeru ka kira teeru tɛn som ba ka gum burina, saa birerun di te ta yii sāa yerɔ. ²⁴ Kpa a ye kpuro Aroni ka win bibu nɔmu beria kpa a ben nɔma sua a ka sɔɔsi beri berika nε, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. ²⁵ Yen biru kpa a ye kpuro mwa ben

nɔman di a ye sɔndi yāku dɔɔ mwaara ten wɔllɔ kpa a dɔɔ doke kpa ya n sāa yāku dɔɔ mwaararugii te ta man nuburu dore. ²⁶ Kpa a maa yāa kinɛ te ba ka sɔɔsi ma na Aroni ka win bibu gɔsa nɛnɛm min guroguroru sua a sɔɔsi beri berika nɛn wuswaaɔ. À n kua mɛ a kpa, yaa ye, ya ko n sāawa wunɛgia.

²⁷ Kpa a yāa kinɛ ten nɔmu sua a yīya wɔllɔ nɛn wuswaaɔ. Nge meya kaa ka sɔɔsi ma guroguro te ka nɔmu ge, ya sāawa nɛgia. ²⁸ Meya maa Isireliba bà n siarabun yāku nu mɛ ba ko n da yaan guroguroru ka yen nɔm geun nɔmu wunɛ nɛnɛm nɛn sɔ kpa bu ye Aroni ka win bibun bweseru wɛ kpa ya n sāa wooda sere ka baadommaɔ.

²⁹ Aroni ù n maa gu, win bibun bweseru sɔɔra ba koo turo wuna bu sāa yāa ni sebusia bu nùn gum tāre wirɔ dɔma te ba koo sɔɔsi ma u sāa win kɔsire. ³⁰ Wi, wi u kua Aronin kɔsire mi, u ko n yāa ni dokewa sere sɔɔ nɔɔba yiru. Wiya u ko n da du kuu ten mi, mi Yinni Gusunɔ u ra ka Isireliba yinne kpa u sɔmburu ko adɛrɔ ge ga dɛere sɔɔ.

³¹ Kaa yāa kinɛ te ba ka sɔɔsi ma na Aroni ka win bibu gɔsa nɛnɛm yaa sua a yike sāa yerɔ. ³² Kuu ten kɔnnɔwɔra Aroni ka win bibu ba koo yaa ye ka pɛɛ ye ya wāa bireru sɔɔ mi menna bu tem. ³³ Be tɔnawa ba koo yāku dīa ni di, ni ba ka ben durum wukiri sanam mɛ ba sɔɔsi ma na bu gɔsa nɛnɛm nɛn sɔ. Tɔn tuko goo u ku raa nu di, domi nu sāawa dīa ni ba wuna nɛnɛm nɛn sɔ. ³⁴ Nù n tiara sere sisiru bu ku maa nu di. Bu nu wisio dɔɔ sɔɔ nu dɔɔ mwaara.

³⁵ A Aroni ka win bibu kuo mam mam nge mɛ na nun sɔɔwa. Sɔɔ nɔɔba yiruwa kaa bu yen yāku yāki kua a ka sɔɔsi ma na bu gɔsa nɛnɛm nɛn sɔ.

³⁶ A n da naa kineru go yen tɔɔ baatere yāku yee ten wɔllɔ, yen yɛm mu ka tɔmbun durum wukiri. Yāku niya nu koo yāku yee te disi wɔka. Yen biru kpa a gum tāre ten wɔllɔ a ka sɔɔsi ma ta wāa nɛnɛm nɛn sāarun sɔ. ³⁷ Meya kaa n da ko sere sɔɔ nɔɔba yiru ye, yu ka yibu, kpa yāku yee te, ta n sāa nɛnɛm ta n dɛere. Yen sɔ, ye n koo tu ture kpuro, baa ù n tɔnun na, u de u n dɛere.

Yāku ni ba ko n da ko tɔɔ baatere

³⁸ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, wee ye kaa n da ko baadomma. Kaa ka yāa kinɛ kpɛmmɛnu yiru wɔɔ tiaginu yāku ko tɔɔ baatere, ³⁹ teeru bururu, teeru maa yoka. ⁴⁰⁻⁴¹ Bururu ka yokan yāku nin baaterɛn wɔllɔwa kaa som kilo ita ye ya ka olifin binun gum yarum ditiri tia ka bɔnu burinɛ doke, ka maa tam ditiri tia ka bɔnu, kpa a ye kpuro dɔɔ doke. Yen nubura koo nɛ, Yinni Gusunɔ dore. ⁴² Yāku dɔɔ mwaararugii tera bɛɛn bibun bweseru ba ko n da ko kuu bekurugii ten kɔnnɔwɔ nɛn wuswaaɔ sere ka baadommaɔ. Miya bɛɛ Isireliba i ko ka man yinna, kpa n ka nun gari ko.

⁴³ Kpa yam mi, mu n sāa nɛnɛm mu n dɛere nɛn yīkon sɔ. ⁴⁴ Nɛn tiwa kon kuu te dɛerasia ka yāku yee te, n yi nɛnɛm ka sere maa Aroni ka win bibu ba n ka sāa nɛn yāku kowobu. ⁴⁵ Kpa na n wāa bɛɛ Isireliban suunu sɔɔ i n man sāmɔ. ⁴⁶ Kpa i n yɛ ma nɛna na sāa Gusunɔ bɛɛn Yinni nɛ wi na bɛɛ yarama Egibitin di. Kpa na n ka bɛɛ wāa.

Nɛna Gusunɔ bɛɛn Yinni.

Kpakoro tɛn wɔllɔ ba ko n da turare dɔɔ doke

30

¹ Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, kaa kpakororu garu ko tɛn wɔllɔ ba ko n da turare dɔɔ doke. Kaa tu kowa ka akasian dāa. ² Ten dɛɛbu ka ten yasum mu ko n nɛwa, mɛ kpuro mu n sāa gɔm sooru tia tia, kpa ten gunum mu n sāa gɔm soonu yiru. Kpa a de ten goo gɔmkinu nɛn dāa yu nɔɔ yari nge kāanu. ³ Kpa a ten baama kpuro wura pote sere ka ten kāanu. Kpa a ten goonu nɛn nɔɔ bɔka kua ka wura a ka sikerena. ⁴ Kpa a maa ten goo gɔmkinɔ wuran sumi doke ten nɔɔ bɔkan temɔ, kpa ba n da dāa wasi yi sɔɔ, bu ka tu sua. ⁵ Dāa ye kaa wasi sumi yi sɔɔ, ya ko n sāawa akasian dāa ye ba wura pote. ⁶ À n kua mɛ a kpa, kpa a kpakoro te sua a yi adɛrɔ ge sɔɔ beku kare ten deederu te ta nɛ, Yinni Gusunɔn woodan kpakororu berua dii sɔɔ ge ga dɛere gem gem sɔɔwɔ. Miya ko na n da ka nun yinne. ⁷⁻⁸ Bururu baatere saa ye Aroni u fitilanu gum dokemɔ ka yoka baayere saa ye u nu sɔramɔ, u ko n da turare dɔɔ dokewa kpakoro ten

wəllə. Nge meya wi ka win bibun bweseru ba ko n da ko sere ka baadommaə. ⁹ Adama i n̄ ko turare tuka d̄ə doke kpakoro ten wəllə. Meya i n̄ maa yāku d̄ə mwaararuginu m̄ mi, n̄ kun m̄ i d̄ianu ganu s̄andi mi, n̄ kun m̄ i tam wisi mi, i ka yāku ko. ¹⁰ W̄ə ka w̄əwa Aroni u ko n da ten k̄a ni s̄ə yāku yem t̄eni m̄ ba ra ka durum wukiri u ka tu disi w̄ka. Nge meya wi ka win bibun bweseru ba ko n da ko sere ka baadommaə, kpa ta n yii n̄nem n̄en s̄.

Gobi yi ba koo w̄ kuu bekurugii ten s̄

¹¹ Yinni Gusun̄ u kpm M̄wisi s̄əwa u n̄e, ¹² a Isireliba gario. Be ba w̄ə yendu turan diya kaa gari kpa a de ben baawure u gobi ḡe w̄ u ka win w̄aru yakia. Kpa n de wahala yu bu suuri saa ye a bu garim̄ mi. ¹³ Wi ba gara, sii geesun b̄ri piibuwa u koo w̄. Yi kpuro yi ko n n̄wa. Gobi yi, yi ko n s̄awa nge m̄ ba ra s̄a yerun gobi di. ¹⁴ Be ba w̄ə yendu tura ka be ba kere m̄, beya ba koo gobi yi w̄. ¹⁵ Gee tee tera baawure u koo w̄. Gobigii kun w̄em̄ n s̄aro kere, u ka win w̄aru yakia. Domi hunde tia be kpuro ba m̄. ¹⁶ Gobi yiya kaa n da ka kuu bekurugii ten s̄mburu ko. Nge meya kon ka yaaya ma Isireliba ba ben w̄aru yakia.

Boo ḡen mi ba ko n da s̄a yerun nim take

¹⁷ Yinni Gusun̄ u kpm M̄wisi s̄əwa u n̄e, ¹⁸ kaa boo ko ka gen s̄waritia, ye kpuro ya n s̄a sii gandu. À n gu kua a kpa, a gu yiiyo yāku yeru ka kuu bekurugii ten baa s̄ə kpa bu gu nim take. ¹⁹ Nim meya Aroni ka win bibu ba ko n da ka ben n̄ma ka naasu kpakie bu ka d̄era, ²⁰ bu sere du kuu ten mi, bu ka ben s̄mburu ko, n̄ kun m̄ bu sere susi yāku yer̄ bu ka yāku ko kpa bu ku raa gbi. ²¹ Yeni ya ko n s̄awa wooda sere ka baadommaə b̄en bibun bweseru s̄ə.

Gum m̄ ba kua s̄arun s̄

²² Yinni Gusun̄ u kpm M̄wisi s̄əwa u n̄e, ²³ a turare bwese bweseka ye ya nuburu do suo, miru kilo n̄əbu, ka sinam̄mu kilo yiru ka b̄nu, ka kan̄li kilo yiru ka b̄nu ²⁴ ka kasi kilo n̄əbu, ka sere olifin gum ditiri n̄əba tia. ²⁵ Ye kpurowa kaa de wi u turare kobu ȳ u menna u ka gum ko m̄ ba ko n da kpuro t̄are bu ka s̄əsi ma na ye ḡsa n̄nem. ²⁶ Gum meya kaa kuu te ȳka, ka n̄en woodan kpakoro te, ²⁷ ka tabulu ye, ka yen dendi yānu, ka dabu ge, ka gen dendi yānu, ka sere kpakoro t̄en wəllə ba ra turare d̄ə doke, ²⁸ ka yāku yee t̄en mi ba ko n da yāku d̄ə mwaararuginu ko, ka ten dendi yānu, ka boo ge, ka gen s̄waritia. ²⁹ Nge meya kaa ka s̄a yā ni kpuro d̄erasia kpa nu n yii n̄en s̄. Ye n koo nu b̄esu kpuro, a de ya n d̄ere. ³⁰ Kpa a maa Aroni ka win bibu gum m̄ t̄are ba n ka s̄a n̄en yāku kowobu.

³¹ Meya kaa Isireliba s̄ a n̄e, gum m̄, mu ko n s̄awa d̄eram m̄ ba ko n da kpuro t̄are bu ka s̄əsi ma ya w̄a n̄nem n̄en s̄arun s̄. Yeni ya ko n s̄awa wooda b̄e s̄ə sere ka baadommaə. ³² Goo u ku raa mu sawa. Goo u ku raa maa m̄en bweseru ko. I ko nu yiwa n̄nem n̄en s̄arun s̄. ³³ Yen s̄, goo ù n yina u m̄en bweseru kua, n̄ kun m̄ u t̄on diro goo mu t̄eni, ba koo ȳro wunawa b̄en suunu s̄ən di.

Turare ye ba koo d̄ə doke s̄a yer̄

³⁴ Yera Yinni Gusun̄ u kpm M̄wisi s̄əwa u n̄e, a turare bwesenu ita kasuo ye ya nuburu do, ka maa turare ye ba m̄ ansam, ye kpuro ya n saka n̄. ³⁵ Wi u turaren kobu ȳ kpa u ye kpuro menna u b̄ru doke yu ko turare d̄era ye ba kua n̄nem n̄en s̄arun s̄. ³⁶ Kpa a yen sukum buuru wuna, a da a yi kuu bekurugii te s̄ə, woodan kpakoro ten wuswaə mi ko na n da ka nun yinne. Kpa i ye yi n̄nem n̄en s̄arun s̄. ³⁷ Yen s̄, goo u ku raa turare yen bweseru ko win tiin s̄. I ko ye yiwa n̄nem n̄en s̄arun s̄. ³⁸ Wi u yina, u yen bweseru kua win tiin s̄, ba koo ȳro wunawa b̄en suunu s̄ən di.

Kuu bekurugii ten s̄m kowobu

31

¹ Yinni Gusun̄ u kpm M̄wisi s̄əwa u n̄e, ² wee na Besaleli, Urin bii, Hurin debubu ḡsa Yudan bweseru s̄ə. ³ Na n̄n n̄en Hunde yibie u n ka s̄m bwese bwesekan bwisi

mə, kpa u n yen asansi kpuro yē. ⁴ U koo kpī u yen kpunaaba yi. U wuran səmburu yē, ka sii geesu ka sii gandu. ⁵ Ka nge mε ba ra kpee gobiginu səw yore ni ba koo gore, ka sere maa dāa dākubu, ye kpuro gesi ye n sāa burarun səmburu. ⁶ Ma na nùn Oholiabu, Ahisamakin bii wi u sāa Danun bweseru nōmu sōndia u ka nùn somi. Yen biru na maa gabu bwisi kā be ba səmbu te yē. Be kpurowa ba koo menna bu səmbu te ko te na nun sōwə mi. ⁷ Tera kuu bekurugii te, ka nən woodan kpakoro te, ka ten wukiritia, ka sere maa kuu ten dendi yāa ni nu tie, ⁸ ka tabulu ye, ka yen dendi yānu, ka dabu wuraguu ge, ka gen dendi yānu, ka kpakoro tən wəllə ba ko n da turare dōw doke, ⁹ ka yāku yee te, ka ten dendi yānu, ka boo ge, ka gen səwaritia, ¹⁰ ka sere yāa ni Aroni ka win bibu ba ko n da sebe bu ka yākurun səmburu ko, ¹¹ ka gum mε ba ko n da gāanu yēke bu ka sōsi ma ya wāa nənem nən sāarun sō, ka sere turare nubu durorugia ye. Ye kpurowa ba koo ko nge mε na nun sōwə.

Tōw wērarugiru

¹² Yinni Gusunə u kram Məwisi sōwə u nεε, ¹³ a Isireliba sōwə a nεε, i ko tōw wērarugirun wooda mēm nōwəwə mam mam. Domi ta ko n sāawa nən arukawanin yīreru ye na bəkua ka bεε sere ka baadommaə. Yīre tera ta koo sōsi ma nena na bεε gōsa na yi nənem nən sō. ¹⁴ I n da wēre tōw wērarugii te səw. I ku tu garisi nge sanam dirum. Wi u yina ma u səmburu kua te səw, ba koo yēro wunawa bεen suunu sōn di bu go. ¹⁵ Yen sō, alusuma tia səw, sōw nōba tia i ko n da səmburu ko, adama nōba yiruse te, ta ko n sāawa tōw wērarugiru te na yi nənem nən sō. Bεen wi u səmburu kua tōw te səw, ba koo yēro gowa. ¹⁶ A de bεε Isireliba i n tōw wērarugii ten wooda mēm nōwəwə, sere ka bεen bibun bweserə, domi arukawani ye, ya ko n wāawa sere ka baadommaə. ¹⁷ Tōw te, ta sāawa yīreru te ta ko n wāa nε ka bεen suunu səw. Domi sōw nōba tia sōra na wəllu ka tem taka kua na kpa. Nōba yiruse ma na səmburu deri na wēra.

¹⁸ Ye Yinni Gusunə u ka Məwisi gari yi kua guu te ba mō Sinaio u kpa, yera u nùn kpee besi yiru wē yì səw win tii u woodaba yorua.

ISIRELIBA BA GUSUNƏN ARUKAWANI KUSIA

Ba naa buu wuraguu kua ba sāwa

32

¹ Sanam mε tən be, ba wa Məwisi u tεemə u n sarame saa guu ten wəllun di, ba da ba menna Aronin mi, ba nùn sōwə ba nεε, a seewo a sun yinni kua wi u ko n sun swaa gbiiye. Domi Məwisi wi u sun yarama Egibitin tem di, sa n yē ye n nùn deema.

² Yera Aroni u bu sōwə u nεε, i bεen kurəbun swaa tonku wuraginu potirima ka bεen bibuginu i ka na.

³ Ma be kpuro ba ben swaa tonku wuraginu potira ba ka Aroni naawa. ⁴ U nu mwa u yania ma u kuura kua ye ya ka naa buu weene, u wura ye wisi mi, ma ya kua bwāroku.

Ma ba nεε, bεen yinni wee, wi u sun yarama saa Egibitin di.

⁵ Ye Aroni u ye wa, yera u yāku yeru gira bwāroku gen wuswaaə. Ma u kpara u nεε, sia sa ko Yinni Gusunə tōw bakaru kua.

⁶ Yen sisiru, ba seewa buru buru yellu ma ba yāku dōw mwaaruginu kua ka siarabun yākunu. Tən be, ba sina ba di ba nōra, ma ba seewa ba kom bereteke mō.

⁷ Saa yera Yinni Gusunə u Məwisi sōwə u nεε, a saro fuuku domi wunen tən be a yarama Egibitin di mi, wee ba disi duura. ⁸ Ba swaa ye deri kə ye na nεε bu swii. Wee ba tii wuran bwāroku kua ge ga ka naa buu weene. Ma ba yiira ba gu yākuru koosi. Ba nεε, geya ga ben yinni wi u bu yarama saa Egibitin di. ⁹ Ma u kram nεε, na tən be wa, ben swaa tau, ba n kī bu wiru kpī. ¹⁰ Tē nən mōru ya seewa. A de n bu kam koosia. Adama wunε, kon de wunen tambu bu ko bwese bakaru.

¹¹ Məwisi u Gusunə win Yinni suuru kana u nεε, Yinni, mban sōna a ka wunen tambu mōru mō be a yarama Egibitin di ka wunen dam bakam. ¹² Mban sōna kaa de Egibitigibu bu gere bu nεε, kōsa a kī a wunen tambu kua. Yen sōna a ka bu yarama kpa a bu go guunun bera gia, a bu kpeerasia ba kun maa wāa handuniaə. A wunen mōru ye suresio,

a ku maa kōsa ye ko, ye a kī a bu kua mi. ¹³ A wunen bwāabu Aburahamu ka Isaki ka Yakabu yaayo be a nō mwēeru kua ka bōri a nē, kaa de ben bibun bweseru tu dabia nge wöllun kperi, kpa a bu tem me kpuro wē mēn gari a ka bu kua, ba n ka mu mō ka baadommao.

¹⁴ Ma Yinni Gusunō u kōsa ye deri ye u raa nē u koo win tōmbu kua mi.

¹⁵ Saa yera Mōwisi u sarama guu ten wöllun di u woodan kpee besi yiru ye neni yēn beri yiru yiru kpuro ba yorua. ¹⁶ Kpee besi yi, yi sāawa yi Gusunōn tii u kua. Win tiwa u maa yorua yi sō. ¹⁷ Ye ba saram wee, Yosue u tōmbun wurenu nua nge me ba gbisimō. U Mōwisi sōwa u nē, tabun wurenu wāa sansaniō.

¹⁸ Mōwisi u nē, n n be ba nasara suan wurenu mi. N n maa mō be ba desiru mwēeragu. Be ba womusu mōn wurena na nōmō.

¹⁹ Ye Mōwisi u sansani ye turuku kua, u naa buu wuragu ge wa ka tōn be ba yaamō, ma u mōru besira u kpee besi yi sura u kōsuka guu ten nuurō. ²⁰ Ma u naa buu ge sua u dō mēni. Ma u ge munia muku muku u wisi nim sō. Ma u dera ba nim me nōra. ²¹ Ma u Aroni bikia u nē, mba tōn be, ba nun kua a ka bu durum baka yen bweseru koosia.

²² Aroni u nūn wisa u nē, a ku de wunen mōru yu kpēa. A yē ma tōn be, ba ra n bō kōsan kobu sō. ²³ Ba man sōwa ba nē, n bu yinni kuo wi u ko n bu swaa gbiiye, domi wunε wi a bu yarama Egibitin tem di, ba n yē ye n nun deema. ²⁴ Ma na bu sōwa na nē, ben wi u wuran gāanu mō u nu tama. Ye ba ka na, ma na nu kpēe dō sō. Yera naa buu wuragu ge, ga yarima.

Ba Isireliba sēyasia

²⁵ Mōwisi u wa ma Aroni u kpāna u tōn be nōni doke, ma u dera ba mō ye ba kī. Yera n dera ben yiberēba ba bu yaa kasikimō. ²⁶ Sanam meya u yōra sansani yen duu yerō u nē, baawure wi u ka Yinni Gusunō yō, u na nen bera gia.

Ma Lefiba kpuro ba mēna win mi. ²⁷ Ma u nē, amēniwa Yinni Gusunō u gerua. Bēen baawure u win takobi suo u n neni, kpa u n sirene sansani ye sō duu yee teerun di sere ten tensim mi. Kpa u win dusi ka win beruse ka win kpaasi go.

²⁸ Ma Lefi be, ba kua nge me Mōwisi u bu yiire. Be ba gu dōma te, ben suunu sō, ba tura tōnu nōrōbun suba itan saka (3000). ²⁹ Yera Mōwisi u nē, gisōra i bēen tii Yinni Gusunō wē mam mam, ye bēen baawure u ka win bii tōn durō ka win dusi seesi. Yen sō, u bēe domaru kua gisō.

Mōwisin kanaru

³⁰ Yen sisiru u tōn be sōwa u nē, wee, i durum baka kua. Yen sō, kon yō guu ten mi, n Yinni Gusunō suuru kana bēen durum yen saabu.

³¹ Yera u gōsira u da Yinni Gusunōn mi, u nē, kuku, tōn be, ba durum baka kua. Ba tii bwāarōku kua ka wura. ³² Na nun kanamō a bu suuru kuo. A kun maa suuru mō, a nen yīsiru wunō tire te sōn di, tēn mi a wunen tōmbun yīsa yorua.

³³ Yinni Gusunō u Mōwisi wisa u nē, wi u man torari, yēron yīsira kon wuna nen tireru sōn di. ³⁴ Yen sō, a doo a tōn be kpāra i da sere yam mi na nun sōwa. Wee nen gōrado u ko n nun gbiiye mi. Adama saa ya sisi yē sō kon tōn be nōma doke n bu sēyasia ben durum sō.

³⁵ Yen biru u tōn be baranu kpēe yēn sō ba dera Aroni u bu naa buu ge kua.

Yinni Gusunō u Isireliba wooda wē bu ka doona Sinain guurun di

33

¹ Yinni Gusunō u kpam Mōwisi sōwa u nē, i seewo i doona minin di, wunε ka tōn be a yarama Egibitin di, kpa i da tem mi, mēn nō mwēeru na kua ka bōri na nē, kon mu Aburahamu ka Isaki ka Yakabu ka ben bibun bweseru wē. ² Kon nen gōrado goo gōri u n nun gbiiye kpa n nun Kananiba ka Amōreba ka Hētiba, ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiba gira. ³ I doo tem me sō. Tim ka bom yiba mi. Adama na n ka bēe dō. Kpa n ku ra bēe kam koosia swaa, domi bēen swaa tau.

⁴ Ye tɔn be, ba labaari kɔsa ye nua, ben wasi dwiiya. Ba ñ maa ben bura yānu ganu doke nuku sankiranun sɔ. ⁵ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a Isireliba sɔɔwa a nɛɛ, ben swaa tau. Nà n ka bu sīimɔ nɔni kpaki teeru sɔɔ mam, kon bu kam koosia. Bu ben bura yānu potirio tɛ, kpa n wa ye kon bu kua. ⁶ Ma ba ñ maa ben bura yāa ni doke saa mìn di ba doona Horebun guu ten di.

Yinni Gusunɔn kuru

⁷ Mi Isireliba ba ben sansani gira kpuro, Mɔwisi u ra ka kuu bekurugii te dewa u gira mi n ka sansani ye desire. U tu soka Yinni Gusunɔn kuru. Be ba kī bu Yinni Gusunɔ gāanu bikia bera ba ra yari sansanin di bu da kuu ten mi. ⁸ Mɔwisi ù n yariɔ u dɔɔ kuu ten mi, tɔn be kpuro ba ra sewa bu yōra ben kunun kɔnnɔwɔ ba n Mɔwisi mɛera sere u ka du kuu te sɔɔ. ⁹ ù n dua mi, saa yera guru wii wuro te, ta ra saramɛ tu yōra kuu ten kɔnnɔwɔ kpa Yinni Gusunɔ u ka nùn gari ko. ¹⁰ Tɔn be kpurowa ba ra guru wii wuro te wa, ta yɔ kuu ten kɔnnɔwɔ. Kpa ben baawure u yiira win kurun kɔnnɔwɔ. ¹¹ Yinni Gusunɔ u ra ka Mɔwisi gari kowa nɔni ka nɔni nge mɛ tɔnu u ra ka win bɔrɔ gari ko. Yen biru Mɔwisi u ra gɔsirame u na sansaniɔ. Adama win bɔɔ aluwaasi Yosue, Nunin bii, u ku ra yari kuu ten min di.

Yinni Gusunɔ u win tɔmbu nɔɔ mwɛeru kua ma u ko n ka bu wāa

¹² Mɔwisi u Yinni Gusunɔ sɔɔwa u nɛɛ, wee, a nɛɛ, n ka tɔn be doo tem mɛ sɔɔ. Mɛya a maa nɛɛ, a man yɛ sāa sāa. Kaa n ka man nɔnu geu mɛera. Adama a ñ man sɔɔwa wi u koo man yɔsiri. ¹³ Ñ n men na, tɛ, a man wunen himba sɔɔsio kpa n nun gia, kpa n kram wunen durom wa. A yaayo ma tɔn be, ba sāawa wunen tɔn be a gɔsa.

¹⁴ Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, nen tii kon ka nun da kpa n nun nasara wɛ.

¹⁵ Mɔwisi u wisa u nɛɛ, à kun ka sun dɔɔ wunen tii, a ku de su doona minin di. ¹⁶ Amɔna ba koo ka tubu ma sa wunen kīi geeru wa, nɛ ka wunen tɔmbu, ma n kun mɔ a ka sun da. À n ka sun da, saa yera sa ko n sāa nenem handunian tɔn be ba tie sɔɔ.

¹⁷ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, kon ko nge mɛ a man bikia. Domi na nun yɛ sāa sāa, a maa nen kīi geeru wa.

¹⁸ Mɔwisi u nɛɛ, a man wunen yiikon girima sɔɔsio.

¹⁹ Yinni Gusunɔ u wisa u nɛɛ, kon na n sara wunen wuswaaɔ ka nen girima kpuro, kpa n nun nen yīsiru sɔ, nɛ, Yinni Gusunɔ. Be na kī n durom kua, beya na ra durom kue. Be na maa kī n wɔnwɔndu kua, kpa n bu wɔnwɔndu kua. ²⁰ Adama na ñ derimɔ a nen wuswaa wa, domi goo sari wi u koo nen wuswaa wa kpa u n wāa. ²¹ Yen sɔ, ayeru garu wee nen bɔkuɔ kpee baa sɔɔ, mi kaa kpī a n wāa. ²² Sanam mɛ na sarɔ ka nen yiikon girima, kon nun nen nɔma wukiri kpee baa ye sɔɔ. ²³ Yen biru kon nen nɔma wuna kpa a nen biru wa, adama a ñ nen wuswaa wasi.

Kpee bɛsi yiru yen kɔsire

34

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a kpee bɛsi yiru menɔ a dāku nge yìɔnɔ. Kon kram gari yi yore mi, yi yi raa wāa kpee bɛsi yi sɔɔ, yi a kɔsuka. ² A sɔɔru koowo sia bururu yellu, a yɔɔma Sinain guuru mi, kpa a yōra nen wuswaaɔ ten wɔllɔ. ³ A ku de goo u ka nun yɔɔma mi. A ku ra maa de n goo wa guu ten gam gum. Mɛya a ku maa de keteba ka yāanu, yen gaa yu yakasu di guu ten turuku.

⁴ Ma Mɔwisi u kpee bɛsi yiru menɔ u dāka nge yìɔnɔ. U seewa buru buru yellu u yɔɔwa Sinain guurɔ u kpee bɛsi yiru ye neni nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sɔɔwa. ⁵ Yera Yinni Gusunɔ u sarama guru wii wuroru sɔɔ u yōra win bɔkuɔ. Ma u win tiin yīsiru gerua u nɛɛ, nena na Yinni Gusunɔ. ⁶ Ma u sara Mɔwisin wuswaaɔ u nɔɔguru sua u nɛɛ, nena Yinni Gusunɔ durom ka wɔnwɔndugii. Na ra saku n sere mɔru ko. Nen tɔn geeru ka nen bɔrɔkiniru ta kpā. ⁷ Na ra tɔmbu nen kīru sɔɔsi sere ka baadommaɔ. Na ra tɔn be ba kɔsa kua bu ben durum suuru kue, adama na ku ra taaregii garisi dɛero. Na ra baababan durum mɔru mwe ben bibun mi sere ka ben sikadominun bibɔ.

⁸ Yera Məwisi u yiira fuuku u nùn sāwa. ⁹ Ma u nɛɛ, Yinni, à n ka man nɔnu geu mɛɛra, na nun kanamə, a de a ka sun da. Wee, tən be, swaa taoba. Adama a sun besen daa kōsa ka besen durum suuru kuo kpa a sun ko wunɛgibu.

Gusunə u wure u ka Isireliba arukawani bəkua

¹⁰ Ma Yinni Gusunə u nɛɛ, wee, na ka bɛɛ arukawani bəkumə. Kon səm maamaakigia ko wunen tən be kpuron wuswaaɔ, yèn bweseru goo kun koore tem gam. Tən be kpuro bèn suunu sɔɔ i wāa, ba koo nɛ, Yinni Gusunən səmburu wa. Domi gāa nanumgina kon bɛɛ kua.

¹¹ Wooda ye na bɛɛ wɛɛmə mi gisə, i ye mɛm nɔwə. Wee, kon Aməreba ka Kananiba ka Hɛtiba ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiba gira bɛɛn wuswaan di. ¹² Wunɛ, Məwisi, a n tii sɛ, kpa a ku ra ka tem min tɔmbu arukawani bəke, mi i ko i du kpa bu ku raa ko bɛɛn yina. ¹³ Adama i ko ben yāku yenu sura kpa i ben būu wi ba m̀ Asitaaten sāa yerun dānu wukiri, kpa i win bwāarokunu kəsuku. ¹⁴ I ku ra būu goo sã domi nen yīsira nisinugii. Na ku ra wure bu maa yinni goo sã. ¹⁵ A n tii sɛ kpa a ku ra ka tem min tɔmbu arukawani bəke. Domi bā n ben būnu gasirimə ba sāmə ba yākunu m̀, ba koo bɛɛ soku i ka bu ko. Kpa ben yāku yaa yu bɛɛ binɛ ko i di. ¹⁶ Sərəkudo i ko bɛɛn bii tən durəbu kurəbu sua ben bii wəndiaba sɔɔ, kpa kurə be, bu de bɛɛn bii be, bu nen sāaru deri bu tən ben būnu sã.

¹⁷ I ku ra sisu sua i ka tii bwāaroku kua i sã.

¹⁸ I n da pɛɛ ye ba n seeyatia doken tɔɔ bakaru ko saa ye na yi, suru wi ba m̀ Abibu sɔɔ. Kpa i pɛɛ ye di sɔɔ nɔɔba yiru nge mɛ na bɛɛ yiire. Domi suru wi sɔɔra i yarima Egibitin di.

¹⁹ Bii gbiikoo tən durə baawure u ko n sāawa nɛgii, mɛya maa yaa sabenu kpuron bii gbiikii dwanu, n n keten na, n n maa yāarun na, n kun mɛ boo. ²⁰ N n ketekun na, i ka gen buu gbiikuu yāa buu kəsina kpa gu ko yāku yāaru. I kun maa kue mɛ, i gen wii suma buo i go. I ko bii gbiikoo tən durə baawure yakiawa ka gobi.

I ku de goo u na nen wuswaaɔ u kun kɛru neni.

²¹ Alusuma sɔɔ, sɔɔ nɔɔba tia i ko səmburu ko, kpa i wɛra sɔɔ nɔɔba yiruse, baa n n duurubun saan na, n kun mɛ gɛɛbun saa.

²² I n da gɛɛbun tɔɔ bakaru ko sanam mɛ i alikama yè ya gbia ya ye gɛɛbu torua, kpa i Kunun tɔɔ bakaru ko sanam mɛ i bɛɛn dāa binu sərīmə, wɔɔ gā n kpeeyə.

²³ Wɔɔ tia sɔɔ, nən itawa tən durə baawure u koo na nɛ Gusunə, Isireliba Yinnin sāa yerə. ²⁴ I ku bɛrum ko. Kon bwese ni gira bɛɛn wuswaan di, kpa n bɛɛn tem yasiasia. Goo kun kākə u mu binɛ ko sanam mɛ i man tɔɔ bakaru diiyammɛ nən ita ye, wɔɔ ka wɔɔ.

²⁵ I ku man yāku yaan yem wɛ ka pɛɛ ye ba seeyatia doke sannu. I n Gəɔ sararibun tɔɔ bakaru m̀, i ku de ten yaa yu tiara sere sisuru bururu. ²⁶ Wɔɔ ka wɔɔ i n da ka bɛɛn gbean dīa gbiikinu nɛ, nɛ, Yinni Gusunən sāa yerə.

I ku ra boo buu yike ka gen mɛron bom.

²⁷ Ma Yinni Gusunə u Məwisi sɔɔwa u nɛɛ, a gari yi yoruo domi yiya nen arukawanin wiru ye na ka bɛɛ bəkumə, wunɛ ka Isireliba.

²⁸ Məwisi u wāa mi ka Yinni Gusunə sɔɔ sɔɔ weeru ka wɔkuru weeru. U n dīanu di, u n maa nim nɔra. Ma Yinni Gusunə u arukawani yen gari yorua kpee besi yi sɔɔ, yiya wooda wəku te.

Məwisi u sarama Sinain guurun di

²⁹ Ye Məwisi u ka Yinni Gusunə gari kua u kpa, u sarama Sinain guurun di u woodan kpee besi yiru ye neni, win wuswaa ya ballimə. Adama win tii u n yɛ mɛ. ³⁰ Aroni ka Isireliba kpuro ba nùn mɛɛra ba wa wee, win wuswaa ballimə ma ba bɛrum bara bu nùn susi. ³¹ Adama u bu soka, ma Aroni ka Isireliban guro gurobu ba na win mi, u ka bu gari kua. ³² Yen biru Isireliba kpuro ba nùn susi, ma u bu wooda ye kpuro saaria ye Yinni Gusunə u nùn wɛ Sinain guuru wəllu mi.

³³ Ye u ka bu gari kua u kpa, u win wuswaa sənditia wukiri. ³⁴ Û n da Yinni Gusunən kuu ten mi u ka nùn gari ko, u ra sənditia ye wunɛwa sere ù n kpam yarima. Û n yarima

min di, yera u ra Isireliba sɔ̄ ye Yinni Gusunɔ̄ u nùn sɔ̄wa. ³⁵ Kpa bu win wuswaa wa ya ballimɔ̄. Yen biruwa u ra ye sɔ̄nditia wukiri sere ù n kpam duɔ̄ u ka Yinni Gusunɔ̄ gari ko.

YINNI GUSUNɔ̄N KURUN Sɔ̄MBURU

Tɔ̄w wɛ̄rarugiru

35

¹ Mɔ̄wisi u Isireliba kpuro menna u bu sɔ̄wa u nɛɛ, wee ye Yinni Gusunɔ̄ u sun sɔ̄wa su ko. ² Alusuma tia sɔ̄w, sɔ̄w nɔ̄ba tia sa ko n da besen sɔ̄ma kpuro ko. Adama sɔ̄w nɔ̄ba yiruse ya ko n sɔ̄awa tɔ̄w wɛ̄rarugiru te sa ko Yinni Gusunɔ̄ deria. Yen sɔ̄, besen wi u sɔ̄mburu kua te sɔ̄w, ba koo yɛ̄ro gowa. ³ Baa dɔ̄w i ku ra sɔ̄re tɔ̄w te sɔ̄w, bɛɛn yenusɔ̄.

Kɛ̄ɛ ni ba koo ka na Yinni Gusunɔ̄n kuu bekurugii ten sɔ̄

⁴ Mɔ̄wisi u kpam Isireliba sɔ̄wa u nɛɛ, wee ye Yinni Gusunɔ̄ u bɛɛ yiire. ⁵ U nɛɛ, i ka nùn kɛ̄nu naawa ka nuku tia bɛɛn ye i mɔ̄ sɔ̄w. Kɛ̄ɛ nìn bweseru i ko i ka na wee. Niya wura ka sii geesu ka sii gandu, ⁶ ka beka ye ba wɔ̄kua ka bura ka maa gaadura, ka beku wunɔ̄mginu ka maa ni ba wesa ka wɛ̄ damgii ka sere ye ba kua ka boo sansu, ⁷ ka yɔ̄a kinɛnun gɔ̄ni yi ba sɛ̄esu doke ka gɔ̄ni damgii ka akasian dɔ̄a, ⁸ ka gum mɛ ba koo ka fitilanu sɔ̄ra, ka gɔ̄a nubu duroruginu ni ba ko n da doke gum sɔ̄w mɛ ba ra kpuro tɔ̄re bu ka sɔ̄wsi ma Gusunɔ̄ u ye gɔ̄sa nɛnɛm, ka turare sɔ̄w ye ba ra dɔ̄w doke ⁹ ka kpee gobiginu nìn nɔ̄ni sɔ̄a berɔ̄ wuru ni ba koo doke yabe tarakpe ge sɔ̄w, ka ni ba koo doke bɔ̄w bara yen wɔ̄llɔ̄. ¹⁰ Bɛɛn baawure wi u maa sɔ̄mbu ten bwisi mɔ̄, u na u tu ko nge mɛ Yinni Gusunɔ̄ u gerua, ¹¹ ye u nɛɛ, su kuu bekurugiru koowo mi sa ko n da nùn sɔ̄, kpa su ten wukiritii ko yi ba kua ka boo sansu ka yaa gɔ̄ni, ka sɔ̄retii ni, ka dɔ̄a besi yi, ka dɔ̄a kareti yi, ka ten dɔ̄a besi sinumgii ka yin yɔ̄ratii, ¹² ka woodan kpakororu ka ten wukiritia ka ten dɔ̄a pɔ̄wsi yi ba ko n da ka tu sue, ka beku kare te ta ko n tu berua dii te ta dɛ̄ere gem gem sɔ̄w, ¹³ ka tabulu ye, ka yen dendi yɔ̄nu kpuro, ka sere dɔ̄a pɔ̄wsi yi ba ko n da ka ye sue, ka pɛ̄ɛ ye ba koo yi yen wɔ̄llɔ̄, ¹⁴ ka dabu ge, ka gen dendi yɔ̄nu kpuro, ka gen fitilanu, ka nin gum, ¹⁵ ka kpakoro tèn wɔ̄llɔ̄ ba ko n da turare dɔ̄w doke, ka sere ten dɔ̄a pɔ̄wsi yi ba ko n da ka tu sue, ka gum mɛ ba ko n da kpuro tɔ̄re bu ka sɔ̄wsi ma Gusunɔ̄ u ye gɔ̄sa nɛnɛm ka turare ye ba ko n da dɔ̄w doke, ka beku kenutii te ba koo doke kuu ten kɔ̄nɔ̄wɔ̄, ¹⁶ ka yɔ̄ku yeru ka ten kɔ̄kɔ̄sɔ̄ ye ba koo ko ka sii gandu, ka ten dɔ̄a pɔ̄wsi yi ba ko n da ka tu sue ka ten dendi yɔ̄nu, ka boo ge, ka gen sɔ̄waritia, ¹⁷ ka kuu ten karan beku, ka yen sii pɔ̄wsi ka yin yɔ̄ratii ka sere maa kara yen kɔ̄nɔ̄n beku kenutiru ¹⁸ ka kuu ten gabatian kurumba ka ten wɛ̄ɛ, ¹⁹ ka beka ye ba koo ka kuu ten dendi yɔ̄nu kpuro bɔ̄ke, ka sere sɔ̄a yɔ̄a ni Aroni ka win bibu ba ko n da doke bu ka sɔ̄mburu ko kuu ten mi.

²⁰ Ye Mɔ̄wisi u gari yi gerua u kpa ma Isireliba kpuro ba doona win min di. ²¹ Yen biru, be ba gari yi gɔ̄ru doke, ba ka kɛ̄ɛ ni na ka nuku tia bu ka Yinni Gusunɔ̄n kuu te ko, ka ten dendi yɔ̄nu kpuro ka yɔ̄a ni yɔ̄ku kowobu ba ko n da doke bu ka sɔ̄mburu ko kuu ten mi. ²² Tɔ̄n durɔ̄bu ka tɔ̄n kurɔ̄bu be ba gɔ̄ru doke bu ka Yinni Gusunɔ̄ kɛ̄ru naawa, ba ka swaa tonkunu ka sumi ka taaminu ka sɛ̄nin bataniba, ye ya sɔ̄a wuran gɔ̄anu kpuro gesi, ben baawure u ka na ma u yi ka kɛ̄ɛ wɛ̄ɛbun wororu. ²³ Be ba maa beka mɔ̄ ye ba wɔ̄kua ka bura ka maa gaadura, ka beku wunɔ̄mginu ka maa ni ba wesa ka wɛ̄ damgii ka sere maa ye ba kua ka boo sansu, ka yɔ̄a kinɛnun gɔ̄ni yi ba sɛ̄esu doke, ka gɔ̄ni damgii, ye kpurowa ba ka na Yinni Gusunɔ̄n kuu ten sɔ̄. ²⁴ Be ba maa sii geesu mɔ̄, ka sii gandu, ba ka na ba yi ka kɛ̄ɛ wɛ̄ɛbun wororu. Be ba maa akasian dɔ̄a mɔ̄ ba ka na sɔ̄mbu ten sɔ̄. ²⁵ Tɔ̄n kurɔ̄ be ba maa wɛ̄ɛ taribu yɛ̄, ba wɛ̄ɛ bwese bweseka tara, gaaduragii, ka boogugii ka wunɔ̄mgii, ka wɛ̄ɛ damgii, ba ka na. ²⁶ Ma ben gabu be ba sɔ̄mbu ten yɛ̄ru ka ten kɔ̄ru mɔ̄, ba boo sansun wɛ̄ɛ tara. ²⁷ Be ba maa sɔ̄a wirugibu ba ka kpee gobiginu nìn nɔ̄ni sɔ̄a berɔ̄ wuru na bu ka yabe tarakpe ge ka bɔ̄w bara ye buraru koosi. ²⁸ Ma gaba ka gum na mɛ ba koo ka fitilanu sɔ̄ra, ka gɔ̄a nubu duroruginu ni ba ko n da doke gum sɔ̄w mɛ ba ra kpuro tɔ̄re bu ka sɔ̄wsi ma Gusunɔ̄ u ye gɔ̄sa nɛnɛm, ka turare sɔ̄w ye ba ra

dɔɔ doke. ²⁹ Isireliba sɔɔ, be ba tii wɛ bu ka somi sɔmbu te sɔɔ, te Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa mi, ba ka ben kɛɛ ni nawa ka nuku tia.

Besaleli ka Oholiabu ba sɔmbu te torua

³⁰ Mɔwisi u kpam Isireliba sɔɔwa u nɛɛ, wee, Yinni Gusunɔ u Besaleli Urin bii gɔsa wi u sãa Hurin debubu Yudan bweseru sɔɔ. ³¹ Ma u nùn win Hunde yibia u bwisi ka laakari ka yɛru wa u ka sɔm bwese bweseka ko. ³² U koo kpĩ u sɔmbu ten baayeren kpunaa yi. Ye u koo ko, yera wura ka sii geesu ka sii gandun sɔmburu, ³³ ka kpee gobiginun dākubu ka nin gorebu ka dānun dākubu, sãa yee ten bura yānu baaniren sɔmburu gesi. ³⁴ Yen biru Gusunɔ u maa bu bwisi kã, wi ka Oholiabu wi u sãa Ahisamakin bii Danun bweseru sɔɔ, bu ka gabu sɔmbu te sɔɔsi. ³⁵ Bera u yɛru wɛ bu ka sãa yee ten bura yānu ko kpa bu beka ye kpuro buraru kua. U bu yɛɛ te wɛwa sãa yee ten sɔma baayere kpuron sɔ.

36

¹ Besaleli ka Oholiabu ka tɔn be Yinni Gusunɔ u bwisi ka yɛru ka laakari wɛ bu ka kuu ten sɔmburu kpuro ko, ba koo tu kowa nge mɛ u gerua.

² Ma Mɔwisi u Besaleli ka Oholiabu sokusia ka sere be Yinni Gusunɔ u maa sɔmbu ten bwisi ka yɛru kã ma ba tii wɛ ka nuku tia. ³ Ma ba kɛɛ ni mwɛera Mɔwisin min di, ni Isireliba ba wɛ Yinni Gusunɔn kuu ten sɔ. Adama bururu baatere ba ra n maa ka kɛɛ ni naamɔwa Mɔwisin mi ka kĩru. ⁴ Ma tɔn be ba sɔmbu te mɔ mi, ben baawure u gina win sɔmburu deri, ⁵ ma ba na Mɔwisin mi, ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, tɔmba ka kɛnu naamɔ n kere mɛn bukata sa mɔ su ka sɔmbu te ko te Yinni Gusunɔ u gerua.

⁶ Yera Mɔwisi u dera ba kpara ba nɛɛ, goo u ku maa ka kɛnu na kuu ten sɔ. Mesuma u kua u ka kɛɛ ni yɔrasia. ⁷ Domi ni ba wɛ kɔ nu koo turi nu tiara.

Ba kuu ten sɔma mɔ

⁸ Tɔn be ba sɔmbu ten yɛru mɔ mi, ba kuu te kua ka beka wɔku te ba wesa ka wɛɛ damgii ka wɛɛ yi ba wɔkua ka bura ka maa gaadura, ka wɛɛ wunɔmgii. Ma ba wɔllun kɔsobun weenasibu kua ya kua buraru beka ye sɔɔ. ⁹ Beku nin teerun dɛɛbu bu sãawa gɔm soonu tɛna yiru sari. Ten yasum maa gɔm soonu nɛɛ. ¹⁰ Yen biru ba beka yen nɔɔbu sua ba swɛɛna. Nge mɛya ba maa kua ka nɔɔbu ye ya tie. ¹¹ Ma ba yen baayeren goo baka teerɔ wɛri doke ka wɛɛ yi ba wɔkua ka bura, yi ba koo ra ka ye sɔrena. ¹² Wɛri weeraakuukuubuwa ba doke beka ye ba swɛɛnan baayeren goo baka teerɔ yi n nɔɔ kisine. ¹³ Yen biru ba sɔretinu weeraakuru kua ka wura ba ka beka ye kpuro sɔrena ma ya kua beku teeru kuu ten sɔ.

¹⁴ Ba maa bekunu wɔkura tia wesa ka boo sansu bu ka kuu bekurugii te wukiri. ¹⁵ Beku nin baateren dɛɛbu bu sãawa gɔm soonu tɛna, ten yasum gɔm soonu nɛɛ. ¹⁶ Ma ba beka yen nɔɔbu sua ba swɛɛna. Ma ba maa nɔɔba tia ye ya tie swɛɛna nenɛm. ¹⁷ Ma ba wɛri weeraakuukuubu doke beka ye ba swɛɛnan baayeren goo baka teerɔ. ¹⁸ Ma ba sɔretii kua weeraakuru ka sii gandu bu ka beka ye kpuro sɔrena, kpa bekunu wɔkura tia ye, yu ko beku teeru. ¹⁹ Ma ba yãa kinenun gɔni swɛɛrasia ba swɛɛna bu ka kuu te wukiri. Ma ba maa yaa gɔni sinumgii gɛɛ swɛɛna yi ba koo sɔndi ye kpuron wɔllɔ.

²⁰ Yen biru ba akasian dãa besi kasu yi ba koo gira yi ka koo kuu ten dãa. ²¹ Dãa besi yin dɛɛbu bu sãawa gɔm soonu wɔkuru, yin yasum maa gɔm soo teeru ka bɔnu. ²² Ma ba yi sɔretii dokea yiru yiru yi biru kisine. ²³ Dãa besi yenda ba kua bu ka gira kuu ten sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia. ²⁴ Ma ba yen baayere yɔratii yiru kua ka sii geesu. Ma ba yi doke mi sɔretii yi, yi wãa. ²⁵ Ma ba maa dãa besi yendu kua bu ka gira ten sɔɔ yɛsan nɔm geu gia. ²⁶ Ma ba yen baayere yɔratii yiru dokea yi ba kua ka sii geesu. ²⁷ Dãa besi nɔɔba tia ba kua bu ka gira ten biru sɔɔ duu yeru gia. ²⁸ Ba maa dãa besi yiru kua bu ka doke tia tia ten goo gɔmkinɔ biru gia, ²⁹ yi n ka yinɔ manine saa tem di sere ka wɔllɔ ma ba yi sumi wasi wɔllɔ. Mesuma ba goo gɔmkinu yiru ye kpuro kua. ³⁰ Nge mɛya ba dãa besi nɔɔba ita kua bu ka gira kuu ten biru gia, yin baayere ka yen yɔratii yiru yi ba kua ka sii geesu. Ma yi kua yɔratii wɔkura nɔɔbu ka tia.

³¹⁻³² Yen biru ba ten yɛsi itaɔ akasian dãa nɔɔbu nɔɔbu kare. Ma ba sɔɔ yari yerugia deri. ³³ Dãa karetia ye ya wãa yɛsa baayeren suunu sɔɔ mi, yen nɔɔ ga yɔra dãa gɔmkinɔ.

³⁴ Ma ba dāa besi yi ka dāa karetii yi wura pote. Ma ba wuran sumi kua yì sɔɔ ba koo dāa karetii yi wasi wasi.

³⁵ Ma ba beku kareru kua ka wēε damgii ka wēε yi ba wōkua ka bura ka maa gaadura, ka wēε wunɔmgii. Ma ba wəllun kōsobun weenasibu kua beku te sɔɔ, ya kua ten buraru.

³⁶ Yen biru ba dāa besi sinumgii nne kua ba wura pote, ma ba sɔretii wuragii doke yi sɔɔ yi ka beku kare te gaba. Ma ba dāa besi yi yōratii dokea yi ba kua ka sii geesu.

³⁷ Ma ba kuu ten beku kenutiru wesa ka wēε damgii ka wēε yi ba wōkua ka bura ka maa gaadura, ka wēε wunɔmgii ma ba beku te sɔma dokea. ³⁸ Ba akasian dāa besi sinumgii nɔɔbu kua bu ka beku kenutii te bwē, ka sɔretii yi yi koo tu gaba, ma ba dāa besi yi furɔsu ka sii dēki kua ba ye kpuro wura pote. Ma ba yin baayere yōratia kua ka sii gandu.

Woodan kpakororu

37

¹ Besaleli u Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te kua ka akasian dāa. Ten dēεbu bu sāawa gɔm soonu yiru ka bɔnu. Ten yasum ka ten gunum mu nɛwa, ye kpuro gɔm soo teeru ka bɔnu bɔnu. ² Ma u tu wura pote ten sɔɔwɔ ka tɔɔwɔ. Ma u ten goonu nne ye, nɔɔ bɔka kua ka wura. ³ Ma u wuran sumi kua wasi nne u doke ten goo gookan yinna yenu sɔɔ, yiru ya mɛerine bee tia, yiru yeni ya maa mɛerine bee tia. ⁴ Ma u dāa pɔɔsi kua yiru u yi wura pote. ⁵ Ma u yi wasi kpakoro ten sumi yi sɔɔ beri berika. Yiya ba ko n da ka tu sue.

⁶ Yen biru u kpakoro te wukiritia kua ka wura. Wukiritia yen dēεbu bu sāawa gɔm soonu yiru ka bɔnu, yen yasum maa gɔm soo teeru ka bɔnu. ⁷⁻⁸ Ma u wəllun kōsobun weenasibu yiru kua ka wura u mani wukiritia yen goo piiminun wəllɔ gee ka gee. ⁹ Ma yi kpakoro ten wukiritia ye kasa wukiri mam mam. Yi wuswaa kisinewa yi mɛerine.

Tabulu mi ba ra pēε yi

¹⁰ U tabulu ye kua ka akasian dāa. Yen dēεbu bu sāawa gɔm soonu yiru, yen yasum maa gɔm soo teeru. Ma yen gunum maa sāa gɔm soo teeru ka bɔnu. ¹¹ U ye kpuro wura pote ma u ye nɔɔ bɔka kua ka wura. ¹² Ma u dāa besi piiminu gore yen goo gooka mi, ni nu ka nɔm tararun yasum nɛ u ka sikerena ma u maa nin tii wura pote. ¹³ Ma u sumi nne kua ka wura u doke yen goo gooka mi yen naasu gire gire. ¹⁴ Sumi yi, yi wāa mi ba dāa besi piimii ni goren bɔku bɔkukaɔ. Yi sɔɔra ba koo dāa pɔɔsi wasi bu ka tabulu ye sua. ¹⁵ Ma u dāa pɔɔsi yiru kua u wura pote. ¹⁶ Yen biru u tabulu yen dendi yānu kua. Niya pɛrentiba ka nɔri ka gbɛa ka gbɛε yorukunu nì sɔɔ ba ko n da tam doke bu ka yākunu ko. U ye kpuro kuawa ka wura.

Fitilan dabu

¹⁷ Ma ba dabu ge seka ka wura. Gen yōratia ka gen pɔtura ka gen kāasi ka gen bura te ta ka dāa marum ka biibii weene, ye kpuro ya sāawa bɔri tia. ¹⁸ Kāasi nɔɔba tia ga mɔ. Gen yēsi yēsikaɔ kāasi ita ita. ¹⁹ Gen kāasa baayere, buranu itawa ya mɔ. Nu ka dāa marum ka biibii weene. ²⁰ Dabu gen pɔturan tii ya buranu nne mɔ ni nu ka dāa marum ka biibii weene. ²¹ Mi kāasi yiru yiru yi gbinne ka pɔtura, u min temɔ buraru koosiwa te ta ka dāa marum weene. ²² Bura ni ka kāasi yi, ye kpuro ya sāawa wuran bɔri tia. ²³ Yen biru ba fitila nɔɔba yiru ye kua ka nin baku ka mi torom mu ko n da wɔriki. Ye kpurowa ba kua ka wura. ²⁴ Wura ye ba ka dabu ge ka gen dendi yānu kpuro kua, ya sāawa kilo tɛna.

Kpakoro tɛn wəllɔ ba ko n da turare dɔɔ doke

²⁵ Yen biru ba maa kpakororu kua tɛn wəllɔ ba ko n da turare dɔɔ doke. Ten dēεbu bu sāawa gɔm soo teeru. Ten yasum maa gɔm soo teeru. Ten goonu nne ye, ya nɛwa. Ten gunum maa gɔm soonu yiru. Ma ba dera ten goo gɔmkinu nnen dāa ya nɔɔ yara nge kāanu. ²⁶ Ma ba kpakoro te kpuro wura pote, sere ka ten kāanɔ ma ba tu nɔɔ bɔka kua ka wura ba ka sikerena. ²⁷ Ma ba sumi nne kua ka wura ba doke ten goo gɔmkinɔ nɔɔ bɔka yen temɔ yi mɛerine yiru yiru. Sumi yi sɔɔra ba koo dāa pɔɔsi yiru wasi beri berika yi ba ko n da ka tu sue. ²⁸ Ma ba dāa pɔɔsi yi kua ka akasian dāa ba yi wura pote.

²⁹ Yen biru be ba ra turare ko ba gum me kua me ba ko n da kpuro tare bu ka sãsi ma Gusunã u ye gãsa nenem, ka sere maa turare ye ba ko n da dãã doke.

Yãku yeru ka boo sii ganduguu

38

¹ Ma ba yãku yee te kua ka akasian dãa. Ten goonu nne ye kpuro ya newa. Ya sãa gãm soonu nãõbu nãõbu. Ten gunum maa gãm soonu ita. ² Ma ba dera kãanu nu yara ten wãllun goo gãmkinã ma ba yãku yee te kpuro sii gandu pote. ³ Ma ba ten dendi yãnu kpuro kua ka sii gandu. Niya gbẽe ni ba koo ka torom gura, ka kaatonu, ka kaato donnuginu, ka gbẽe ni sãã ba koo yaa yem doke bu ka yẽka, ka dãã guratii. ⁴ Ma ba kãkãã kua ka sii gandu, ba ye sua ba doke yãku yee ten kãkãã ma yen nãã ga seema wãllã yãku yee ten suunu suunukaã. ⁵ Ma ba yen goo gookaã sumi doke yi sãã ba koo dãa pããsi wasi. ⁶ Ma ba akasian dãa pããsi yiru kua ba sii gandu pote. ⁷ Ma ba dãa pããsi yi wasi sumi yi sãã beri berika yi ba ko n da ka yãku yee te sue. Ba tu kuawa ka dãa besi ma ta wõru mã.

⁸ Ma ba boo ge kua ka gen sãwaritia, ye kpuro ya sãawa sii gandu. Ba nu mwẽerawa tãn kurãbun mi be ba ra sine sãa yee ten kãnnãwã. N deema sii gan niya nu ra n sãa ben digi.

Kuu ten kara

⁹ Ba kuu te kara koosi ka beku damginu. Yen sãã yẽsan nãm dwaru gia yen dẽebu bu sãawa gãm soonu wunãbu (100). ¹⁰ Ma ba dãa besi sinumgii yendu sua yi kua kara yen dãa. Ma ba yin yãratii kua ka sii gandu. Yen biru ba maa yin beku sãretinu kua ka sii geesu. Ma ba sii geesun dẽki kua bu ka beka ye taare. ¹¹ Kara yen sãã yẽsan nãm geu gia, yen bekunun dẽebu sãawa gãm soonu wunãbu (100). Ma ba nu sãre kara dãa sãã nge me ba sãã yẽsan nãm dwarugii ni kua. ¹² Sãã duu yeru gia kara yen bekunun dẽebu sãawa gãm soonu weeraakuru. Ma ba nu sãre kara dãnu wãkuru sãã ye ya sãretii mã nge me ba sãã yẽsan nãm dwarugii ni kua. ¹³ Yen sãã yari yeru gia maa, yen dẽebu bu sãawa gãm soonu weeraakuru. ¹⁴⁻¹⁵ Kara beku ni nu wãa kara yen kãnnãn beri berikaã, nin dẽebu bu sãawa gãm soonu wãkura nãõbu nãõbu. Ma ba nu kara dãnu kua ita ita, ten baatere ka ten yãratia.

¹⁶ Ba kara yen beku kpuro kuawa ka wẽe damgii. ¹⁷ Kara dãa nin yãratii, sii ganda ba ka yi kua. Yen sãretii ni nu wãa dãa ye sãã, ka sii dẽki yi, ye kpuro ya sãawa sii geesu. Ma ba dãa nin wãllã sii geesu pote. Dãa ni kpuro nu sãrenewa ka sii dẽki yi. ¹⁸ Ba kara kãnnã gen beku kenutii te kuawa ka wẽe damgii ma ba tu buraru kua ka wẽe wunãmgii ka yi ba wãkua ka bura ka maa gaadura. Ten yasum sãawa gãm soonu yendu, ten gunum maa gãm soonu nãõbu nge me kuu ten beku teera yasum ne. ¹⁹ Dãa besi sinumgii nne sããra ba beku kare te sãre, ma ba yin yãratii kua ka sii gandu. Ba yin wii wãllã sii geesu pote nge furã. Ma ba yin sãretinu ka sere yin sii dẽki yi kua ka sii geesu. ²⁰ Kuu bekurugii te, ka kara yen gabatian kurum kpuro ya sãawa sii gandu.

Sii si kuu bekurugii te, ta di

²¹ Mãwisi u Lefiba sããwa bu sisun dooru ko si kuu bekurugii te, ta di, tẽ sãã ba koo Yinni Gusunãn woodan kpakoro te doke. Itamaa, Aroni yãku kowon biiwa u sãa ben wirugii. ²² Besaleli, Urin bii, Hurin debubu, Yudan bweseru sãã, u kuu ten sãmburu kua kpuro te Yinni Gusunã u Mãwisi sããwa u ko. ²³ Oholiabu, Ahisamakin bii, Danun bweseru sãã, wiya u Besaleli somi u ka sãmbu te kua. Wiya u gãa dabinu kua kua. U sãman kpunaaba kua, u kpee gobiginu dãka, ma u beku buraru kua ka wẽe wunãmgii ka yi ba wãkua ka bura ka maa gaadura.

²⁴ Wura ye Isireliba ba wẽ ba ka kuu bekurugii te, ka ten dendi yãnu kpuro kua ya sãawa kilo nene ka wata ka wãkura nãõbu ka yirun (875) saka. Ba ye yĩirawa ka ben sãa yerun sakaku.

²⁵ Sii gee si Isireliba ba maa wẽ sanam me ba bu garimã, su kuawa kilo nããbun suba ita ka wãkura nãõbu ka yirun (3.017) saka. Ba su yĩirawa ka ben sãa yerun sakaku. ²⁶ Tãn

be ba sii gee si wē, ben geera sāawa tōnu nōrōbun suba nata ka ita, ka nēera wunōbu ka weeraakuru (603.550). N deema be ba wō yendu tura, ka be ba kere mē, bera ba gara. Ben baawure u wēwa garamu nōbu. ²⁷ Sii geesun kilo nōrōbun suba itawa (3.000) ba ka kuu bekurugii te ka ten beku kare ten dāa besin yōratii wunōbu (100) kua. Yen baayere, kilo tena. ²⁸ Ma ba maa ka sii geesun kilo wākura nōbu ka ita ye ya tie sōretii ni, ka dāa besi yin furōsu, ka sii deki yi kua.

²⁹ Sii gan ni Isireliba ba maa mēna, nu kuawa kilo nōrōbun suba yiru ka wunaa teeru ka nne (2.124). ³⁰ Sii gan niya ba ka kuu ten kōnnōn dāa besi sinumgiin yōratii kua ka yāku yee te, ka ten kōkōsō ye, ka ten dendi yānu. ³¹ Ka niya ba maa kuu ten kara dānun yōratii, ka yen kōnnōn pōsin yōratii ka sere kuu te, ka kara yen gabatian kurum kpuro kua.

Yāku kowon yabe tarakpe

39

¹ Ba yāku kowobun yāa ni kua ka yāa sansun beku ni ba wōkua ka bura ka maa gaadura ka ni ba wunōm doke. Ma Mōwisi u dera ba Aronin sāa yāa ni kua nge me Yinni Gusunō u gerua.

² Ba yabe tarakpe ge kua ka beku te ba kua ka wēe damgii, ma ba ge buraru kua ka wēe yi ba wōkua ka bura ka maa gaadura ka wēe wunōmgii ka wura. ³ Ba wura ye besukawa teere teere ba doke doke yabe tarakpe gen bekuru sō. ⁴ Ma ba gu sari yiru kua bu ka gen senu sōrena. ⁵ Yabe tarakpe ge ka gen sēkatia ya sāawa beku nōni tee, ma ba sēkatia ye yinusi yabe te sō. Ba ye kuawa nge mē Yinni Gusunō u Mōwisi sōwa u ko. ⁶ Ma ba kpee gobiginu yiru nōn nōni sāa berō wuru wura gore nī sō ba Isireli bibun yīsa yorusi nge me ba ra yore sisō. ⁷ Ma ba nu mani sari yi sō nu ka sōsi ma Isirelin bwesenu kpuron yīsa Aroni u sōwa sanam mē u duō sāa yee ten mi. Mēya ba ye kpuro kua nge mē Mōwisi u gerua.

Yāku kowon bōo bara

⁸ Ba maa bōo bara ye kua. Ye ka yabe tarakpe ge, ya sāawa beku nōni tee ka bura teeru. ⁹ Bōo bara yen yasum ka yen dēebu mu nēwa. Ye kpuro gōm soonun bōnu bōnu. ¹⁰ Ma ba ye kpee gobiginu bwese bweseka mani sīa nne. Kpee nin nōni wee. Sīi gbiikaa sō, swāaru ka dōm buuru ka wuru beku. ¹¹ Yiruse sō maa, swāaru ka boogu ka sō tiro. ¹² Itase sō, dōm buuru ka nōni bwese bweseka ka gaadura. ¹³ Nnese sō, wuru beku ka berō wuru ka nōni bwese bweseka. Ba ye kpuro wura gore gorewa ba sere mani bōo bara ye sō. ¹⁴ Ma ba nin baatere sō Isirelin bibun yīsinu yorua tia tia, domi ben baawuren yīsiru ta sāawa Isireliban bwese kera tian yīsiru.

¹⁵ Ma ba bōo bara ye wuran yōni yiru kua. ¹⁶ Ma ba taaminu yiru ka sōretinu yiru kua ka wura, ma ba taamii ni doke bōo bara yen soo wōrikisō. ¹⁷ Taaminu yiru ye sōra ba wuran yōni yiru ye sōre. ¹⁸ Ma ba bōo bara yen yōni yi gbini yabe tarakpe gen sariō mi wuran sōretii ni, nu wāa, kpa ya n ka sōndi tororu wōllō. ¹⁹ Ma ba maa wuran taaminu yiru kua ba doke bōo bara yen soo temkisō si su yabe tarakpe ge girari. ²⁰ Ma ba maa taaminu yiru kua ka wura ba nu doke yabe tarakpe gen sarin nōwō wuswaaō sēkatia yen wōllu gia. ²¹ Yen biru ba bōo bara yen taamii ni sō wēe gaaduragii doke ba yi gbina yabe tarakpe gen taaminu sō. Nge mēya ba ka ye sōre yabe tarakpe ge sō yu ku ka bāari. Ba ye kuawa nge mē Yinni Gusunō u Mōwisi sōwa.

Yāku kowon sāa yāa ni nu tie

²² Yabe tēn wōllō ba yabe tarakpe ge sōndi, ba tu wesawa ka wēe gaaduragii. ²³ Ma ba ten wīrō sōma doke ba sinum koosia kpa tu ku raa ka gēera. ²⁴ Ma ba ten temō tusanu doke ni nu ka dāa marum gam weene. Ba nu kua ka wēe damgii ka yi ba wōkua ka bura ka maa gaadura ka wēe wunōmgii. ²⁵ Ma ba maa wuran yangire piiminu kua ba nu doke ba ka sikerena, nu kpa sāa ka tusa ni. ²⁶ Ba ye kuawa nge mē Yinni Gusunō u Mōwisi sōwa.

²⁷ Ma ba Aroni ka win bibu takoba kua ka wɛɛ damgii. ²⁸ Mɛya ba maa dawani ye kua ka furɔsu si su s̄a ben buraru te ta ben girima s̄ɔsimɔ, ka sokoto kpirinu. Ba ye kpuro kua ka wɛɛ damgii. ²⁹ Ba maa s̄katia ye wesa ka wɛɛ damgii ba buraru koosi ka wɛɛ yi ba w̄kua ka bura ka maa gaadura ka wɛɛ wunɔmgii. Mɛya ba ye kpuro kua nge mɛ Yinni Gusunɔ u M̄wisi s̄ɔwa.

³⁰ Ba batani wuragia ye kua ba yorua ye s̄ɔ, wini s̄awa Yinni Gusunɔgii. Ba ye yoruawa nge mɛ ba ra yore sisɔ. ³¹ Ma ba ye s̄resi dawani yen w̄llɔ ka wɛɛ gaaduragii nge mɛ Yinni Gusunɔ u M̄wisi s̄ɔwa.

Ba Yinni Gusunɔn kuu bekurugii ten s̄mburu kua ba kpa

³² Isireliba ba Yinni Gusunɔn kuu bekurugii te kua ba kpa. Ba ye kpuro kuawa nge mɛ Yinni Gusunɔ u M̄wisi s̄ɔwa.

³³ Ma ba ka M̄wisi ten ȳɔnu kpuro naawa.

Niya beka ye ka yen s̄retinu ka d̄a besi yi ka d̄a karetii yi ka d̄a besi sinumgii yi ka yin ȳratii

³⁴ ka ȳa kinɛnun ḡni yi ba sw̄ɛrasia ka yaa ḡni sinumgii yi ka beku kare te

³⁵ ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te ka ten nenutii ka ten wukiritia,

³⁶ ka tabulu ye ka yen dendi ȳɔnu ka p̄ɛ ye ba ra yi yen w̄llɔ,

³⁷ ka dabu wuragu ge ka gen fitilanu ka nin dendi ȳɔnu ka nin gum,

³⁸ ka kpakoro wuragiru t̄n w̄llɔ ba ko n da turare d̄ɔ doke, ka gum mɛ ba ko n da kpuro t̄re bu ka s̄ɔsi ma Gusunɔ u ye ḡsa nenɛm, ka turare nubu durorugia ye

ka kuu ten k̄nnɔn beku k̄nutiru,

³⁹ ka ȳɔku yee te ba kua ka sii gandu ka ten k̄k̄sɔ sii gandugia ka ten nenutii ka sere ten dendi ȳɔnu kpuro

ka maa boo ge ka gen s̄waritia,

⁴⁰ ka kuu ten karan bekunu ka yen d̄ɔnu ka nin ȳratii ka yen k̄nnɔn beku k̄nutiru ka yen wɛɛ ka yen gabatian kurumba,

ka sere s̄arun dendi ȳɔnu kpuro ni ba koo dendi kuu te s̄ɔ,

⁴¹ ka s̄a ȳa ni Aroni ka win bibu ba ko n da doke b̄ n s̄mburu m̄ s̄a yee ten mi. Niya nu koo ben girima s̄ɔsi.

⁴² Isireliba ba s̄mbu te kuawa mam mam nge mɛ Yinni Gusunɔ u M̄wisi s̄ɔwa. ⁴³ Ye M̄wisi u ȳa ni m̄ɛra u kpa, yera u wa ba nu kuawa nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua. Ma u bu domaru kua.

Yinni Gusunɔ u M̄wisi s̄ɔwa u kuu te giro

40

¹ Yinni Gusunɔ u M̄wisi s̄ɔwa u nɛɛ, ² suru gbiikoon t̄ɔ gbiikiru s̄ɔra kaa nen kuu te gira. ³ A n tu gira a kpa, kpa a woodan kpakoro te sua a doke te s̄ɔ, kpa a tu gandi ka beku kare te. ⁴ Kpa a tabulu ye duusia ka yen dendi ȳɔnu, ka maa dabu ge, kpa a gen fitilanu doke nin ayenɔ. ⁵ Kaa maa de bu kpakoro wuragiru t̄n mi ba ko n da turare d̄ɔ doke yi woodan kpakororun deedeeru. Kpa a maa beku k̄nutiru doke kuu ten k̄nnɔwɔ. ⁶ Kpa a ma ȳɔku yee te yi ten ayerɔ kuu ten k̄nnɔn deedeeru. ⁷ Kpa a boo ge yi ȳɔku yee te ka kuu ten baa s̄ɔ kpa a gu nim yibia. ⁸ Kpa a kuu ten kara ye gira a ka sikerena, kpa a yen k̄nnɔn beku k̄nutiru doke.

Yinni Gusunɔ u M̄wisi s̄ɔwa u kuu te gum ȳka ta n ka s̄a nenɛm

⁹ Yen biru kaa gum ȳka kuu te s̄ɔ ka ten dendi ȳɔnu kpuro s̄ɔ. Nge mɛya kaa ka s̄ɔsi ma ta s̄a s̄arugiru. ¹⁰ Mɛya kaa maa ȳɔku yee te gum mɛ ȳka ka ten dendi ȳɔnu. Nge mɛya kaa ka s̄ɔsi ma ta s̄a s̄arugiru. ¹¹ Kaa maa boo gen tii ka gen s̄waritia gum mɛ ȳka a ka s̄ɔsi ma ga s̄a s̄aruguu.

¹² Yen biru kaa ka Aroni ka win bibu na kuu ten k̄nnɔwɔ, kpa a bu wobure ka nim dirum. ¹³ Kpa a Aroni s̄a ȳa ni sebusia a n̄n gum mɛ t̄re a ka s̄ɔsi ma u s̄a nen ȳɔku kowo. ¹⁴ Mɛya kaa maa win bibu s̄ bu susima kpa a bu tako be sebusia. ¹⁵ Yen biru

kpa a maa bu gum me tãre nge me a ben tundo kua. Nge meya kaa ka sãasi ma ba sãa nen yãku kowobu, be ka ben bibun bweseru sere ka baadomma.

Mawisi u kuu te gira

¹⁶ Mawisi u kua kpuro nge me Yinni Gusunã u nùn sãwa. ¹⁷ Ye n kua wã yirusen suru gbiikoon tão gbiikiru saa min di ba yarima Egibitin di, yera Mawisi u Yinni Gusunã kuu te gira.

¹⁸ U gbia u dãa besi yin yãratii gira ma u dãa besi yi doke sã, ma u yi dãa kare. Ma u dãa besi sinumgii gira. Ma u beka ye wukiri yin wãllã. ¹⁹ Ma u boo sansun beka ye sãndi beka yen wãllã. Ma u yaa goni yi sua u ka ye kpuro wukiri nge me Yinni Gusunã u nùn sãwa.

²⁰ Ma u woodan kpee besi yi sua u doke yin kpakoro te sã. Ma u dãa pãasi yi ba ra ka tu sue wasi yin beri yenã. Ma u ten wukiritia doke. ²¹ Ma u ka kpakoro te na u yi kuu ten dii te ta dẽere gem gem sã, ma u beku kare te doke u ka kpakoro te gandi nge me Yinni Gusunã u nùn sãwa.

²² Ma u tabulu ye doke nãm geu gia aderã ge sã, à n duã kuu ten mi. ²³ Ma u pẽe ye yorua tabulu wãllã mam mam, ye ba ka Yinni Gusunã naawa, nge me u nùn sãwa.

²⁴ Ma u dabu ge doke nãm dwaru gia tabulun deedeeru. ²⁵ Ma u gu fitilãnu sãndi u sãra Yinni Gusunã wuswaa nge me u nùn sãwa.

²⁶ Ma u kpakoro wuragii te doke aderã ge sã beku kare ten bãkuã te ta woodan kpakoro te gandi. ²⁷ Ma u turare dão doke ten wãllã, nge me Yinni Gusunã u nùn sãwa.

²⁸ Ma u beku kenutiru doke kuu ten kãnnãwã. ²⁹ Ma u yãku yee te yi kuu ten kãnnãwã. Ma u yãku dão mwaararugiru ka abãru garu kua mi, nge me Yinni Gusunã u nùn sãwa.

³⁰ Ma u boo ge doke yãku yee te ka kuu ten baa sã. Ma u gu nim yibia, me ba koo ka tii dẽerasia sãarun sã. ³¹ Meya Mawisi ka Aroni ka win bii tãn durãbu ba ra ka ben nãma ka naasu kpakie, ³² bà n duã kuu ten mi, n kũn me bà n yãku yee te susiã, nge me Yinni Gusunã u Mawisi sãwa.

³³ Ma Mawisi u kuu te ka yãku yee te kara koosi. Ma u beku kenutiru doke yen kãnnãwã. Nge meya u ka sãmbu te wiru go.

Guru wii wuro te, ta yãra kuu ten wãllã

³⁴ Sanam meya guru wii wuro te, ta kuu te wukiri ma Yinni Gusunã yiikon girima ya tu yiba. ³⁵ Mawisi u n maa kpãa u kuu te du yèn sã guru wii wuro te, ta yã ten wãllã ma Yinni Gusunã yiikon girima ye, ya yiba te sã.

³⁶ Saa ye Isireliba ba wãa gbaburã, guru wii wuro te, tã n seewa kuu ten wãllun di yera ba ra se bu swaa wãri. ³⁷ Adama tã kũn seewe, ba ku ra swaa wãri.

³⁸ Isireliban sanum me kpuro sã, Yinni Gusunã guru wii wuro te, ta ra n wãawa win kuu ten wãllã sã sã. N n kua wãkuru, dãwa ta ra n ka weene.

SĀARUN WOODA

Sāarun Woodan tirerun gari sun sđōmō wooda ye Isireliba ba swīi ba ka Gusunō sāwa. Yāku kowoba ba tōmbu wooda ye sđōsi. Wooda ye, ya bu sđōsimōwa gāa ni nu disi mō ka ni nu ñ disi mō. Ya maa nēē, n weene Isireliba ba n dēere bu sere Gusunō susi.

Tire ten kpunaa

1. Yākunun wooda, wiru 1n di sere wiru 7.
2. Wooda ye ba yi yāku kowobun sđ, wiru 8n di sere wiru 10.
3. Ye ya disi mō ka ye ya ñ disi mō, wiru 11n di sere wiru 15.
4. Toranun yāku, wiru 16.
5. Dēerasiabu ka sāarun wooda, wiru 17n di sere wiru 27.

YĀKU NI ISIRELIBA BA KOO KO

Yāku dđō mwaararuginu

¹ Yinni Gusunō u Mōwisi soka saa win kuu bekurugii tēn mi ba ra nūn sān di. ² U nūn sđōwa u nēē, a Isireliba sđōwō a nēē, ben goo ù n kī u nē, Yinni Gusunō yāku kua, u koo kpī u kete go, ñ kun mē yāaru.

³ Ñ n yāku dđō mwaararugira yēro u mō ka kete, kete ye, ya ko n sāawa kete kineru te ta ñ alebu gaa mō. U koo yāku te kowa nen sāa yerun kōnnōwō, kpa u ka nē, Yinni Gusunōn durom wa. ⁴ U koo win nōma sōndiwa kete yen wiru wōllō ye nē Gusunō na wura yu ka win durum wukiri. ⁵ U koo kete ye gowa nē, Yinni Gusunōn wuswaaō nen kuu ten kōnnōwō. Aronin bibu be ba sāa yāku kowobu, beya ba koo yen yem sua kpa bu mu yēka bu ka yāku yee ten nō bōka sikerena. ⁶ Yen biru ba koo sabe te kokuwa kpa bu ten yaa bōtiri. ⁷ Yāku kowo bera ba koo yāku dāa yi yi kpa bu dđō doke. ⁸ Dđō wi sōra ba koo ye kpuro doke ka yen wiru ka yen gum. ⁹ Ba koo yen bōsō yānu ka yen wōbunu kpuro teawa kpa yāku kowobu bu ye kpuro dđō doke. Ya ko n sāawa yāku dđō mwaararuginu nīn nubura koo nē, Yinni Gusunō dore.

¹⁰ Goo ù n maa yāku dđō mwaararugiru mō ka yāaru, ñ kun mē ka boo, yāa kina u koo go, ñ kun mē boo kineru te ta ñ alebu gaa mō. ¹¹ U koo tu sakawa yāku yerun sđō yēsān nōm geu gia Yinni Gusunōn wuswaaō kpa yāku kowobu bu ten yem sua bu yēka yēka bu ka yāku yerun nō bōka sikerena. ¹² U koo yaa ye bōtiriwa kpa u kpēē yāku dđō sōō ka yen wiru ka yen gum sannu. ¹³ U koo yen bōsō yānu ka yen wōbunu sua u teawa, kpa yāku kowo u ye kpuro sua u dđō doke, yu dđō mwaara mam mam. Ya ko n sāawa yāku dđō mwaararugiru tēn nubura koo nē, Yinni Gusunō dore.

¹⁴ Goo ù n yāku dđō mwaararugiru mō ka gunōsu, kparukona u koo ka tu ko, ñ kun mē totoberenu. ¹⁵ Yāku kowo u koo ka gunō ge na yāku yerō. Kpa u gen wiru bura kpa u gen yem yēka yēka yāku yee ten yēsāō. ¹⁶ U koo gen sansu wukiriwa kpa u gen yōōru wīa u kō yāku yerun sđō yari yeru gia mī ba ra torom wisi. ¹⁷ Kpa u gu bera besi yiru u kun sōsianē. Yen biruwa u koo gu dđō kpēē, kpa gu dđō mwaara. Ya ko n sāawa yāku dđō mwaararugiru tēn nuburu ta koo nē Yinni Gusunō dore.

Yāku ni ba kua ka dīa binnu

2

¹ Goo ù n kī u Yinni Gusunō yāku kua ka win dīa binnu, soma u koo sua, u mu burina ka gum ka sere turare ye ba ra dđō doke yāku yerō. ² U koo ka ye dawa Aronin bibun mi be ba sāa yāku kowobu. Ben turowa u koo som mēn nōm wōō teeru sōka u doke yāku yerun wōllō ka turare ye kpuro kpa u dđō doke. Yera ya koo de Gusunō u n yēro yaaye. Ya ko n sāawa yāku dđō mwaararugiru tēn nubura koo Yinni Gusunō dore. ³ Som me mu tie mu ko n sāawa Aroni ka win bibugim. Mu kuawa mi dīa dēeranu, domi ba ka nu Yinni Gusunō yāku kua.

⁴ À n Yinni Gusunə yāku kuamme ka kira ni ba wḗwa, kaa nu kowa ka som me ba gum yēka n̄ kun me me ba ka gum burina ba n̄ seeyatia doke.

⁵ Bà n koo yāku te kon na ka kira ni ba sənwa, ba koo nu kowa ka som buu te ba burina ka gum, seeyatia sari. ⁶ Yen biru ba koo nu muririwa kpa bu gum yēka nin wəllə. Ya ko n sāawa yāku.

⁷ Bà n koo yāku te kon na, ka kira te ba koo wḗ, ba koo tu kowa ka som buuru te ba burina ka gum.

⁸ Ba koo ka yāku kira te dawa Yinni Gusunən sāa yerə. Kpa u tu yāku kowo wē u ka tu da yāku yerə. ⁹ U koo ten garu mura te ta koo de Yinni Gusunə u n yēro yaaye kpa u tu dḗ doke yāku yee ten mi, kpa tu dḗ mwaara. Ta ko n sāawa yāku dḗ mwaararugiru tèn nubura koo Yinni Gusunə dore. ¹⁰ Kira ni nu tie, Aroni ka win biba ba ni mə. Nu kuawa mi dīa dēranu domi ba ka nu Gusunə yāku dḗ mwaararugiru kua.

¹¹ Kira ni ba koo ka yāku dḗ mwaararugiru ko kpuro, bu ku raa nu seeyatia doke, bu ku raa maa nu tim doke. ¹² Kaa kpī a ka wunen dīa gbiikinu Yinni Gusunə naawa. Adama a n̄ ka nu yāku dḗ mwaararuginu m̄ yāku yerə.

¹³ Dīa ni a ka yāku m̄ kpuro, kaa nu b̄ru dokewa. A ku duari a kun tu doke. Domi b̄ru ta sāawa wunə ka Gusunən arukawanin yīreru. Yen s̄na ba ko n da tu doke yāku baatere s̄.

¹⁴ Ì n kī i ka b̄en gberun dīa gbiikinu na Yinni Gusunən mi, i ko i nu s̄mewa kpa i nu nam i sere ka na. ¹⁵ Kpa i ka nu gum burina, i turare s̄ndi nin wəllə. Ya ko n sāawa yāku. ¹⁶ Yāku kowowa u koo som me mu sāa Gusunəgim dḗ doke ka sere maa turare ye. Yera ya koo de Gusunə u n yēro yaaye. Ya ko n sāawa yāku dḗ mwaararugiru Yinni Gusunən s̄.

Siarabun yāku

3

¹ Goo ù n siarabun yāku m̄ Yinni Gusunən mi ka ketē kineru, n̄ kun me ka ketē nia, yen ye u wa kpurowa u koo ka na, ya kun gesi alebu mə. ² U koo win n̄mu s̄ndiwa ketē yen wiru wəllə kpa u ye saka kuu ten k̄n̄wə mi ba ra Yinni Gusunə s̄. Kpa yāku kowo Aronin bibu bu yen yem yēka bu ka sāa yerun n̄wə b̄ka sikerena. ³ Wee ye ba koo Yinni Gusunə dḗ dokea, yera gum me mu b̄s̄ yānu tēke, ⁴ ka gabu swii yiru ka yin gum me mu yi tēke yēsi yēsika, ka yen buro ge ga yen woru wukiri. Ba koo gu wīawa ka gabu swii sannu. ⁵ Yāku kowoba ba koo ye kpuro dḗ doke yu dḗ mwaara ka yāku dḗ mwaararugiru sannu. Ya ko n sāawa yāku tèn nubura koo Yinni Gusunə dore.

⁶ Goo ù n siarabun yāku m̄ ka yāaru, yāa te u wa kpurowa u koo ka na, baa n̄ n nirun na, ta kun gesi alebu mə. ⁷ Ñ n yā kpendun na, u koo ka tu dawa Yinni Gusunən wuswaa. ⁸ Kpa u win n̄ma s̄ndi ten wiru wəllə u sere tu saka Yinni Gusunən kurun k̄n̄wə. Saa yera yāku kowobu ba koo ten yem sua bu yēka bu ka yāku yee ten n̄wə b̄ka sikerena. ⁹ Wee ye ba koo Yinni Gusunə dḗ dokea, yera ten gum, ka ten siru kpuro te ba koo bura saa ten gabu wāan di, ka gum me mu b̄s̄nu wukiri, ¹⁰ ka ten gabu swii, ka ten gum me mu wāa yēs̄a ka ten buro ge ga woru wukiri, ge ba koo wīa ka gabu swii sannu. ¹¹ Yāku kowo u koo ye kpuro dḗ dokewa yāku yerə, kpa ya n sāa yāku dḗ mwaararugiru Yinni Gusunən s̄.

¹² Goo ù n maa ka boo yāku m̄, u koo ka gu dawa Yinni Gusunən wuswaa. ¹³ U koo win n̄ma s̄ndiwa boo gen wiru wəllə kuu ten k̄n̄wə, kpa u sere gu saka. Kpa yāku kowobu bu gen yem sua bu yēka yāku yerun n̄wə b̄ka bu ka sikerena. ¹⁴ Wee ye ba koo Yinni Gusunə dḗ dokea, yera gum me mu gen b̄s̄ yānu tēke, ¹⁵ ka gabu swii yiru ka gum me mu yi tēke ka gen buro ge ga woru wukiri, ge ba koo wīa ka gabu swii sannu. ¹⁶ Yāku kowowa u koo ye kpuro dḗ doke mu dḗ mwaara. Kpa ya n sāa yāku dḗ mwaararugiru tèn nubura koo Yinni Gusunə dore.

Yen gum kpuro mu ko n sāawa Yinni Gusunəgim. ¹⁷ Yen sōna baa ñ n saa yeren na, mi i wāa kpuro, i wooda yeni mem nōwō sere ka baadomma, yera i ku yaa gum di, i ku maa yen yem di.

Toranun yāku

1. Yāku kowo tənweron toranun yāku

4

¹ Yinni Gusunə u Məwisi sōwa u nεε, ² a Isireliba wooda yeniba sōwō a nεε, goo ù n Yinni Gusunən wooda gaa tora u kun yē, wee ye u koo ko.

³ Ñ n yāku kowon na u tora, ma win tora te, ta Isireliba kpuro torasia, u koo ka kete kinε kpembu nawa ge ga ñ alebu gaa mə, u go u ka win tora ten suuru wa. ⁴ U koo ka kete ye dawa Yinni Gusunən kurun kənnōwō, kpa u win noma səndi yen wiru wəllō u sere ye saka Yinni Gusunən wuswaa. ⁵ Yen biru kpa u yen yem sua u ka da kuu ten sōwō. ⁶ U koo ka mu win niki bia dekawa, kpa u mu yēka nən nōba yiru kuu ten beku kare ten bera gia Yinni Gusunən wuswaa. ⁷ Yen biru u koo yem mε yēka kpakoro tən mi ba ra turare dō doken kāanō te ta wāa kuu ten sōwō, kpa u men sukum wisi yāku yerun temō te ta wāa kuu ten kənnōwō. ⁸ U koo yaa yen gum kpuro wuna mε mu wāa bəso yānu sō, ⁹ ka yen gabu swii, ka gum mε mu gabu swii yi wukiri yēsi yēsika, ka buro ge ga woru wukiri, ge ba koo wāa ka gabu swii sannu. ¹⁰ Ye ba ra wīε bā n siarabun yāku mō gesi, yera ba koo maa wāa yeni sō. Yen biru yāku kowo tənwerowa u koo ye dō doke yāku yerun wəllō. ¹¹⁻¹² U koo ye ya tie kpuro gurawa u ka da sansanin biru mi ba gōsa ba n da yāku dō mwaararugirun torom kube. Miya u koo yen gōna ka yaa ye ya tie kpuro dō doke torom men wəllō, ka yen wiru ka yen wəbunu ka yen bəso yānu.

2. Yāku te ba koo ko Isireliba kpuron torarun sō

¹³ Isireliba kpuro bā n Gusunən wooda gaa sara ba ñ ka baaru, ba torawa mi. ¹⁴ Adama bā n tuba ma ba torawa mi, ba koo naa kinε kpembu gowa bu ka ben tora ten suuru kana. Ba koo ka naa kinε te dawa Yinni Gusunən kurun kənnōwō. ¹⁵ Kpa Isireliban wirugibu bu ben noma səndi naa yen wiru wəllō kpa ben turo u ye saka Yinni Gusunən wuswaa. ¹⁶ Yāku kowo tənwerowa u koo yen yem fiiko sua u ka da kuu ten mi. ¹⁷ Saa ye sōra u koo yem mε deka ka win niki bia kpa u mu yēka nən nōba yiru kuu ten beku kare ten deederu. ¹⁸ Yen biru, kpa u maa kpakoro tən mi u ra turare dō doken kāanu yem yēka. Yem mε mu tie, kpa u mu wisi yāku yerun temō te ta wāa kuu ten kənnōwō. ¹⁹ Yen biru u koo yaa yen gum kpuro sua u dō doke yāku yerun wəllō. ²⁰ Nge mε u raa kua win tiin torarun sō, nge mēya u koo ko Isireliba kpuron tora ten sō kpa Gusunə u sere bu suuru kua. ²¹ Yen biru kpa u ka yaa ye ya tie da sansanin biru kpa bu ye doke dō sō nge mε ba raa kua wi, yāku kowon torarun sō. Yāku te, ta sāawa Isireliba kpuro bu ka ben torarun suuru wa.

3. Yāku te Isireliban wirugii u koo ko win torarun sō

²² Isireliban wirugii goo ù n Gusunən wooda gaa sara u ñ ka baaru, u torawa mi. ²³ Adama ù n tuba ma u tora, boo kinera u koo go te ta ñ alebu gaa mə u ka yāku ko. Kpa Gusunə u nūn win tora te suuru kua. ²⁴ Û n ka boo ge na, u koo win noma səndiwa boo gen wəllō kpa u gu saka mi ba ra yāku dō mwaararuginun yaa sake. Yāku te, ta sāawa torarun suurugiru. ²⁵ Yāku kowo wi, u koo ka win niki bia yem mε dekawa kpa u mu yēka yāku yerun kāanu sō. Yem mε mu tie, kpa u mu wisi yāku yee ten temō. ²⁶ U koo yaa yen gum kpuro suawa u dō doke nge mε ba ra siarabun yāku ko. Nge mēya yāku kowo tənwerō wi, u koo ko u ka wirugii win torarun suuru kana. Saa ye sō, Gusunə u koo nūn tu suuru kua.

4. Yāku te ba koo ko tən diron torarun sō

²⁷ Tən diro goo ù n Gusunən wooda gaa sara u ñ ka baaru, u torawa mi. ²⁸ Adama ù n tuba ma u torawa, boo niu ge ga ñ alebu gaa məwa u koo ka yāku ko Gusunə u ka nūn win toraru suuru kua. ²⁹ U koo win noma səndiwa boo gen wiru wəllō kpa u gu saka mi

ba ra yāku dǎo mwaararugirun yaa sake. ³⁰ Yen biru, yāku kowo u koo na u yem me deka ka win niki bia, kpa u mu yēka yāku yerun kāanǎ, kpa u yem me mu tie wisi yāku yee ten temǎ. ³¹ Yen biru, ba koo yaa yen gum kpuro wīawa nge me ba ra siarabun yākurugim wīe. Kpa yāku kowo u mu dǎo meni, kpa men nuburu tu Yinni Gusunǎ dore. Nge meya yāku kowo wi, u koo ka toro wi suuru kana. Saa ye sǎo, Gusunǎ u koo nǎn suuru kua.

³² Toro wi, ù n maa kīn na, u ka yāa kpendu yākuru ko, yāa nira u koo ka na u go, te ta ñ alebu mǎ, u ka win torarun suuru wa. ³³ Û n kī u tu go, u koo win nǎma sǎndiwa ten wiru wǎllǎ kpa u tu saka mi ba ra yāku dǎo mwaararugirun yaa go. ³⁴ Yen biru yāku kowo u koo yem me deka ka win niki bia u mu yēka yāku yerun kāanǎ. Yem me mu tie kpa u mu wisi sǎa yee ten temǎ. ³⁵ Yen biru u koo yen gum wīawa nge me ba ra siarabun yākurugim wīe. Yāku kowowa u koo me kpuro dǎo doke ka yāku dǎo mwaararugiru sannu. Nge meya yāku kowo wi, u koo ko u ka toro wi suuru kana. Saa ye sǎora Yinni Gusunǎ u koo nǎn win tora te suuru kua.

5. *Tora* bwese bwesekan yākunū

5

¹ Su tē nēe, goo u bǎrua ma u koo seeda di gǎa ni u wan sǎ, adama u ñ gerua ye u wa, ñ kun me ye u yē. Saa ye sǎo, yēro u torawa mi.

² Su tē kpam nēe, goo u gǎanu baba ye ya disi mǎ u kun ka baaru, aa, yaa sabe te ba ku ra ñin gora? Ñ kun me gbeeku yaa ye ba ku ra ñin gora? Ñ kun me yaa ye ya ra kabirin gora? Saa ye sǎo, yēro u disi duurawa mi.

³ Su maa tē nēe, goo ù n win winsim baba wi u disi gēe mǎ yi yi koo nǎn tia, n deema u ñ yē, ma u ra ye tuba, yēro u torawa mi.

⁴ Toraru garu wee maa. Su tē nēe, goo u bǎrua u win winsim kǎsa kua ñ kun me u nǎn gea kua, u ñ bwisika, ù n deema gari yi, gari giriya u gerua, yēro u torawa mi.

⁵ Goo ù n tora nin garu kua, u koo yen tuuba kowa. ⁶ Adama u sere tora ten suuru wa, u koo yāa niru ñ kun me boo niu gowa u ka Yinni Gusunǎ yākuru kua. Yen biru yāku kowo u koo nǎn suuru kanabun wororu koosi, kpa u sere win torarun suuru wa.

6. *Bwēebwēebun* toranun yākuru

⁷ Goo ù kun kpē u yāa niru ñ kun me boo niu wa u ka torarun yākuru ko, u koo kpī u kparukonu yiru ñ kun me totoberenu yiru kasu. Gunǎ gen teuwa ba koo ka torarun yākuru ko. Kpa bu maa ka teu geni yāku dǎo mwaararugiru ko. ⁸ Ba koo gina yāku kowo wi gunǎ ge wēwa ge ba ka torarun suuru kanabu na mi, kpa u gen wīiru bua u kun sǎsie. ⁹ Kpa u gen yem deka u yēke yāku yerun nǎo bǎkaǎ, me mu tie kpa u wisi ten temǎ. Ya ko n sǎawa torarun yākuru. ¹⁰ Yen biru yāku kowo u koo gunǎ yiruse sua nge me wooda ya gerua u ka yāku dǎo mwaararugiru garu ko. Kpa u nǎn suuru kanabun wororu koosi. Nge meya Gusunǎ u koo ka yēro suuru kua.

¹¹ Goo ù kun kpē u kparukonu yiru ye wa, ñ kun me totoberenu yiru ye, u ka som buuru kilo nne na u ka yākuru ko kpa u ka win torarun suuru wa. Adama u ku mu gum doke, u ku maa mu turare doke, domi u ka mu nawa u ka win torarun suuru wa. ¹² U koo ka som me dawa yāku kowon mi kpa yāku kowo wi, u men nǎm kure teeru sǎka u dǎo doke mi ba ra yāku dǎo mwaararugiru ko. Som nǎm kure tee te, ta koo de Yinni Gusunǎ u n yēro yaaye. Yāku tera ta koo de u win torarun suuru wa. ¹³ Saa ye sǎo, yāku kowo wi, u koo wi u tora suuru kanabun wororu koosi. Kpa Gusunǎ u nǎn win torarun suuru kua.

Kpa yāku kowo u me mu tie sua win tiin sǎ, nge gberun dīanun yākunū.

Yāku ni ba ra ka toranu sǎme

¹⁴ Yinni Gusunǎ u Mǎwisi sǎowa u nēe, ¹⁵ goo ù n gǎanu neni ni n weene u Yinni Gusunǎn wē, ma u ñ yē ma Yinni Gusunǎgina, wee ye u koo ko win tora ten sǎ. Kaa nǎn yāa kineru te ta ñ alebu gaa mǎn geeru burawa te u koo kasu u ka na u ka torarun sǎmbun yākuru ko. Kaa ten gee te burawa ka sii geesun gobi yi ba ra di Yinni Gusunǎn kuu bekurugirǎ. ¹⁶ Kpa u ka gǎa ni u neni mi na. Yen biruwa u koo maa ka nin bǎnu

nəəbusen tia na. Yāku kowowa u koo ye wē. Yāku kowo wiya u koo nùn torarun yāku kua, kpa u sere suuru wa.

¹⁷ Goo ù n Yinni Gusunən wooda gaa sara, baa u kun yē, u torawa mi. Yen torara ko n nùn wāasiwa. ¹⁸ Yen sō, u koo ka yāa kineru te ta ñ alebu gaa mə dawa yāku kowon mi, win tora ten sō nge mē n weene u kōsia. Kpa yāku kowo u nùn suuru kanabun wororu koosi. Saa ye sōra Gusunə u koo nùn suuru kua. ¹⁹ Ya ko n sāawa torarun səmbun yāku kua. Domi yēro u Yinni Gusunə torariwa.

²⁰ Yinni Gusunə u kparam Məwisi sōwa u nē, ²¹ goo ù n win winsim weesu kua gāa ni u nùn berusie sō, ñ kun mē u bəkura, ñ kun mē u gbena, ñ kun mē u kawa, ²² ñ kun mē u gāanu dāba ma u siki, ñ kun mē u bōri weesugii kua, ²³ tōnu win bweseru u Yinni Gusunə torariwa mi. U koo gāa ni u gbena mi wesia, ñ kun mē ni u kawa mi, ñ kun mē ye ba nùn berusia mi, ñ kun mē ye u dāba ma u siki, ²⁴ ñ kun mē yèn bōri u kua mi. Adama n ñ mə ye tōna u koo wesia. U koo maa yen bōnu nəəbusen tia kōsiawa dōma te u koo win torarun səmbun yāku kua. ²⁵ U koo ka yāa kineru dawa yāku kowon mi, te ta gāa nin gobin saka tura bu ka ye Yinni Gusunə yāku kua. ²⁶ Yinni Gusunən wuswaaəra yāku kowo u koo nùn suuru kanabun wororu koosi. Yen biru Gusunə u koo yēro suuru kua, baa ñ n meren na win torara nē.

Yākunun woodaba

1. Yāku dō mwaararugii te yāku kowobu ba ko n da ko

6

¹ Yinni Gusunə u Məwisi sōwa u nē, ² a Aroni ka win bibu wooda yeni wēeyə a nē, wee ye ya sāa yāku dō mwaararugirun wooda.

Ten yāku yaa ya ko n wāawa dō sō wōku giriru, kpa bu ku de dō wi, u gbi sere yam mu ka sāra. ³ Yen biru yāku kowo u koo win tako sebewa ka win sokoto kpiriru kpa u yāku dō mwaararugii ten torom gura u yi yāku yee ten bōku. ⁴ Yen biruwa u koo win yāa ni pota kpa u kpaanu doke u sere torom mē sua u ka yari sansanin di. Kpa u ka mu da yam mi ba gōsa men sō u yi mi. ⁵ Dō wi u mwaaramə yāku yee ten mi, ba ñ koo de u gbi pai! Bururu baatere yāku kowo u ko n da tu dāa dokewa. Yen wəlləwa u koo yāku yaa səndi ka sere siarabun yāku gum. ⁶ Dō u ko n wāawa yāku yee te sō sere ka baadomma, ba ñ koo de u gbi.

2. Yāku te ba ra ko ka gberun dīanu

⁷ Yāku te ba ra ko ka gberun dīanun wooda wee.

Aronin biba ba ko n da ka tu de yāku yerə Yinni Gusunən wuswaa. ⁸ Kpa ben wi u yāku mə dōma te, u som nəm kure teeru sōka mē ba ka yāku na mē ba gum wisi, ka turare kpuro, kpa bu ye kpuro mēna bu dō doke kpa ten nuburu tu Gusunə dore kpa u n yēro yaaye. ⁹⁻¹⁰ Som mē mu tiara Aroni ka win biba ba koo mē di. Yera ya ko n sāa begia yāku dō mwaararugiru sō. Adama ba koo mu diwa Yinni Gusunən kuu bekurugirun yaara. Ba ñ mē pēe seeyatia dokemə. Ya sāawa nēnem nge yāku te ba kua bu ka torarun suuru wan dīanu, ñ kun mē te ba ra ka toraru sōmen dīanu. ¹¹ Aronin bii tōn durə baawurewa u koo dīa ni di. Yeni ya ko n sāawa wooda win bibun bweseru sō sere ka baadomma. Tōn tuko wi u koo nu baba kpuro u koo gbiwa.

¹² Yinni Gusunə u kparam Məwisi sōwa u nē, yāku te Aroni ka win bibu ba koo Yinni Gusunə kua wee.

¹³ Bā n Aroni ka win bibu tusia ma ba kua nēn yāku kowobu, saa dōma ten diya ba ko n da som kilo ita ka yāku ko tō baatere, tia ka bōnu bururu, yoka maa tia ka bōnu. ¹⁴ Ba koo som mē məmwa buturu buturu, kpa bu mē sōmē siru sō ka gum, kpa mēn nuburu tu nē, Yinni Gusunə dore.

¹⁵ Yāku kowo wi ba gum tāre ba gōsa Aronin bibu sō u ka nùn kōsire ko, win tii u koo tu kowa. Ya ko n sāawa wooda sere ka baadomma nē, Yinni Gusunən sō. Ba koo som mē dō dokewa kpuro. ¹⁶ Yāku te yāku kowon tii u kua, ba koo de tu dō mwaarawa mam mam, ba ñ koo tu di.

3. Yāku te ba koo ko bu ka suuru kana

¹⁷ Yinni Gusunə u maa Məwisi sḏəwa u nεε, ¹⁸ a Aroni ka win bibu sḏəwə a nεε, yāku te ba koo ko bu ka suuru kanan wooda wee.

Yam mi ba ra yāku dḏə mwaararugirun yāku yaa sake, miya ba koo yāku tenin yaa saka. Ya ko n sāawa gāa dεeranu. ¹⁹ Yāku kowo wi u koo yāku te ko wiya u koo ye di. U koo ye diwa yam dεeramə, kuu ten yaaraə. ²⁰ Tən tuko wi u koo yāku yaa ye baba kpuro u koo gbiwa. Yāku yaa yen yem mù n wisi win yaberə u koo tu teawa yam dεeram mi. ²¹ Bā n tu sawa wekeru sḏə te ba kua ka sḏndu, ba koo weke te kərawa. N̄ n maa weke te ba kua ka sii gandun na, ba koo tu teawa sāa sāa ka nim. ²² Yāku kowo tən durə baawurewa u koo kpī u tu di domi ta sāawa dīa dεeranu. ²³ Adama ba n̄ koo torarun yāku yaa tem tən yem ba ka dua sāa yerə. Ba koo ye dḏə dokewa yu dḏə mwaara mam.

4. Yāku te ba ra ko bu ka toraru səme

7

¹ Yinni Gusunə u Məwisi sḏəwa u nεε, yāku te ba ra ko bu ka toraru səmen wooda wee.

Yāku te, ta ko n sāawa yāku dεeraru. ² Mi ba ra yāku dḏə mwaararugirun yaa sake, miya ba koo maa ten yaa saka, kpa bu yaa yen yem yēka yāku yerun nəə bəkaə bu ka sikerena. ³ Yaan mi ba koo ka Yinni Gusunə yākuru kua wee, yera yen gum kpuro, ka yen siru ka bəḥə yānun gum, ⁴ ka yen gabu swii yiru, ka gum mε mu yi tēke yēsi yēsika, ka yen buro ge ga woru wukiri. ⁵ Yāku kowo u koo ye kpuro dḏə dokewa yāku yerə Yinni Gusunən sḏ. Yāku te, ta sāawa te ta koo toraru səme. ⁶ Yāku kowo tən durə baawurewa u koo tu di. Ba koo tu diwa yam dεeramə domi ta sāawa dīa dεeranu. ⁷ Yen wooda ye, ya sāawa tia ka torarun yākurugia. Yāku kowo wi u yāku te kua, wiya u yen yaa mə.

5. Ye ya ko n sāa yāku kowobugia

⁸ Goo ù n yāku dḏə mwaararugiru kua, yāku kowo wi u n̄n tu kua wiya u ten gəna mə. ⁹ Yāku te ba kua ka gberun dīanu ba wḏəwawa? Aawo, ba sənwawa? Yāku kowo wi u tu kua wiya u tu mə. ¹⁰ Adama ni ba ka gum burina ka ni ba n̄ yeésie, ba koo nu Aronin bibu bənu kuawa.

6. Siarabun yākuru

¹¹ Siarabun yākurun wooda wee.

¹² Goo ù n siarabun yākuru mə, u koo kira bwesenu ita kowa. U koo gbiikinu ko ka gum nu kun seeyatia mə, kpa u yirusenun som gum yēka nu kun seeyatia mə, kpa u itasenun som burina ka gum u səme. ¹³ Kira nin biru, u koo pēε ye ba seeyatia doke sosi mi, ka sere win siarabun yākunun yaa. ¹⁴ Ba koo yāku dīa nin baaniren sukum suawa wəllə bu Yinni Gusunə sḏəsi. Yera ya ko n sāa wi u yem yēkaginu. ¹⁵ Dəma te ba siara bin yākuru kua, yen dəma tera ba koo ten yaa di, ba n̄ koo de ten yaa yu yam sāra.

¹⁶ Adama goo ù n yākuru kua u ka win nəə mwεeru yibia n̄ kun mε win tii ù n gḏru doke u ka nε, Yinni Gusunə kēru wē, u koo kpī u ten yaan sukum di yen tḏə te, kpa u sukum yi sere sisiru. ¹⁷ Adama yà n maa wure ya tiara sḏə itaseru ba koo ye dḏə meniwa. ¹⁸ Goo ù n siarabun yāku yaa ye ya tiara sere sḏə ita tema, Gusunə kun maa yēron yāku te mwaamə. U win yākuru garisiwa mi kam domi yaa ye, ya disi duura. Wì u maa ye tema, yēro u torawa mi. ¹⁹ Meya bā n maa ka yāku yaa gāanu baba ni nu disi mə, ba koo ye dḏə meniwa, ba n̄ ye dimə.

Wi u kun disi mə, wiya koo yāku yaa tem, ²⁰ adama goo ù n wāa disi gεε sḏə u ka siarabun yākuru dimə te ba Yinni Gusunə kua, ba koo yēro girawa win təmbun suunu sḏən di. ²¹ Goo ù n maa tənubaba wi u disi mə, n̄ kun mε yaa gaa ye ya sāa seseru, n̄ kun mε gāanu ganu ni nu disi mə, ma u ka siarabun yākuru di te ba Yinni Gusunə kua ba koo yēro girawa win təmbun suunu sḏən di.

Wooda Isireliban sḏ

²² Yinni Gusunə u maa Məwisi sḏəwa u nεε, ²³ a Isireliba sḏəwə a nεε, bu ku yaa gaan gum di nge yāaru n̄ kun mε ketε, n̄ kun mε boo. Bu ku yen gaan gum di. ²⁴ Sabe te gbeeku

yaa ya go, ñ kun me te ta gu, i ko i kpī i ka ten gum gāanu ko. Adama i ñ mu dimə. ²⁵ Goo ù n yākurun yaan gum di me ba ka Yinni Gusunə yāku dǎo mwaararugiru kua, ba koo yēro girawa wigibun suunu sǎon di. ²⁶ I ku gunə gagun yem di ñ kun me yaa gaa, baa mi i da kpuro. ²⁷ Wi u mu di, ba koo yēro girawa win tǎmbun suunu sǎon di.

²⁸ Yinni Gusunə u Məwisi sǎowa u nɛɛ, ²⁹ a Isireliba wooda yeni wēɛyɔ a nɛɛ, goo ù n nɛ Yinni Gusunə siarabun yākuru kuammɛ, u koo wunawa ye ya sǎa nɛgia. ³⁰ Win tiiwa u koo ka nɛ, Yinni Gusunə yen gum ka yen guro guroru naawa u kpapa nen wuswaa. ³¹ Yāku kowowa u koo yen gum me dǎo doke yāku yerə. Adama yaa guro guro te, ta ko n sǎawa Aroni ka win bibugiru. ³² Yāku yaa yen nəmu nəm geuguu ga ko n maa sǎawa Aroni ka win bibuguu. ³³ Yaa nəmu ge, ga ko n sǎawa Aronin biiguu wi u yem yēka ma u yaa gum me doke yāku yerə. ³⁴ Yaa nəmu ge, ge ba man sǎosi, ka yen guro guro te ba kpapa nen wuswaa sanam me ba siarabun yākuru mǎ mi, yera ya ko n da n sǎa Aroni ka win bibugia sere ka baadomma.

³⁵ Yāku dǎo mwaararuginu sǎo, yeniwa ya ko n sǎa Aroni ka win bibugia dǎma tən di ba koo bu gum tāre bu ka ko yāku kowobu. ³⁶ Wooda yera Yinni Gusunə u Isireliba wēɛmǎ bu ka Aroni ka win bibu yaa ye wē saa dǎma tən di ba bu gum tāre bu ka ko yāku kowobu. Ba ko n da bu ye kuenta sere ka ben bibun bweserə.

³⁷ Nge meya ba ko n da ko bǎ n yāku dǎo mwaararugiru mǎ, ñ kun me bǎ n yākuru mǎ ka gberun dǎanu, ñ kun me bǎ n torarun yākuru mǎ, ñ kun me bǎ n yākuru mǎ te ba ra ka toraru sǎmɛ, ñ kun me te ba ra ko bu ka tǎnu gum tāre u sere sǎmburu tore, ñ kun me bǎ n siarabun yākuru mǎ. ³⁸ Yinni Gusunəwa u Məwisi wooda yeni wē gbaburə, Sinain guurə, tǎo te u bu wooda wē bu ka nùn yākunu kua.

BA YĀKU KOWO GBIKOBU TUSIA KA WORORU

Woro te ba koo ko yāku kowobun sǎ bu sere sǎmburu tore

8

¹ Yinni Gusunə u Məwisi sǎowa u nɛɛ, ²⁻³ a Aroni ka win bibu sokuo Yinni Gusunən kurun kǎnnəwə. Kpa a de bu ka ben yāku yānu na ka gum me ba ra gāanu tāre bu ka nu gǎsi Yinni Gusunən sǎ ka naa kinɛ te ba koo ka torarun yākuru ko ka yā kinenu yiru ka bire te ta pǎɛ mǎ ye ba ñ seeyatia doke. A maa Isireliba kpuro mennə mi.

⁴ Ma Məwisi u Yinni Gusunən gari yi wura u Isireliba kpuro menna sǎa yee ten kǎnnə mi. ⁵ Ma u bu sǎowa u nɛɛ, wee ye Yinni Gusunə u gerua su ko. ⁶ Ma u dera Aroni ka win bibu ba na u bu wobura. ⁷ Ma u Aroni win tako sebusia ka sēkatia ye, ka yabe boogugii te, ka yabe tarakpe ge, ge u gbinisi yabe boogugii te sǎo ka gen sēkatia. ⁸ Ma u bǎo bara ye sǎndi win tororu wǎllə. Ma u urimu ka tumimu doke bǎo bara yen sǎowə. ⁹ Ma u dawani ye bǎkua win wirə. Ma u wuran batani ye mani nge me Yinni Gusunə u nùn sǎowa.

¹⁰ Məwisi u gum me sua u sǎa yee te yēka ka ten dendi yānu kpuro, ma ta kua nenem Yinni Gusunən sǎ. ¹¹ Ma u mu yēka nǎn nǎba yiru yāku yerun wǎllə, ka ten dendi yānə ka boo sii ganduguu ge, ka gen yǎratiiyɔ, ye kpuro ya n ka sǎa Gusunən kuu bekurugirugia. ¹² Ma u Aroni gum me tāre wirə u ka nùn wuna nenem u ko yāku kowo. ¹³ Yen biru Məwisi u maa Aronin bibu soka u bu takoba dokea ka sēkatii ka furəsu nge me Yinni Gusunə u nùn sǎowa.

¹⁴ Məwisi u maa ka naa kineru na te ba koo ka torarun yākuru ko. Ma Aroni ka win bibu ba ben nǎma sǎndi naa kinɛ ten wiru wǎllə. ¹⁵ Ma Məwisi u ye saka u yen yem deka ka win niki bia u tɛeni yāku yerun kǎanu wǎllə ka sere maa ten nǎo bǎkəu u ka sikerena. Nge meya u ka kuu te dɛerasia. Ma u maa yem yēka kuu ten temə. Nge meya u ka kuu te kua nenem tən mi ba ko n da toranun yākuru ko. ¹⁶ Ma u yen gum me sua me mu bǎso yānu tēke ka yen buro ge ga woru wukiri ka yen gabu swii yiru ye, ka yin gum sannu. Ye kpurowa u dǎo doke yāku yerun wǎllə. ¹⁷ Adama u naa kinɛ ten tii ka ten bisu ka ten gǎna yarawa tǎowə u dǎo doke nge me Yinni Gusunə u nùn sǎowa.

¹⁸ U maa ka yā kineru na yāku dǎo mwaararugirun sǎ. Ma Aroni ka win bibu ba ben nǎma sǎndi yā ten wiru wǎllə. ¹⁹ Ma Məwisi u tu saka u ten yem yēka u ka yāku yee ten

nəɔ bəka sikerena. ²⁰ Ma u yāa ten yaa bəɔra, yen biru u ten wiru dɔɔ doke ka ten gum ka yaa ye u murura mi. ²¹ Ma u ten nuki ka ten kōri tea ka nim. Ma u yāa kinɛ ten yaa doke dɔɔ sɔɔ yāku yeru wəllə u ka yāku dɔɔ mwaararugiru kua nge mɛ Yinni Gusunə u gerua. Ma yāku ten nubura Yinni Gusunə dore.

²² Yen biru u maa ka yāa kineru yiruse na te ba koo ka Aroni ka win bibu tusia ma ba sāa yāku kowobu. Aroni ka win bibu ba ben nəma səndi yāa ten wiru wəllə. ²³ Ma Məwisi u tu saka, u ten yem sua u tɛeni Aronin soo nəm geuguuɔ ka nəm geun niki bii bakaa ka maa win nəɔ nəm geuguun niki bii bakaa. ²⁴ Ma u maa Aronin bibu soka u bu yaa yem mɛ tɛeni ben soo nəm geugisə, ka maa nəm geun niki bii bakanə ka ben naa nəm geugisun niki bii bakanə. Ma u yem mɛ mu tie yēka yāku yee ten nəɔ bəkaa. ²⁵ Ma u yen gum sua ka yen siru ka yen nukin gum ka yen buro ka yen gabu swii ka sere yen nəm geu. ²⁶ Ma u pɛɛ sua bireru sɔɔ ye ba n̄ seeyatia doke ka kira te ba kua ka gum ka sere maa kira səndanu. Ma u ye kpuro səndi yaa gum mən wəllə ka yāa nəmu gen wəllə. ²⁷ Yen biru u ye Aroni ka win bibu wē. Ma u nɛɛ, bu ye Yinni Gusunə wɛɛyɔ. Kpa bu ye sɔɔsi beri berika. ²⁸ Yen biru u ye kpuro mwa ben nəman di u dɔɔ mən yāku dɔɔ mwaararugii ten wəllə. Ma yen nubura Yinni Gusunə dore. Nge mɛya ba ka Aroni ka win bibu wuna nənɛm. ²⁹ Ma Məwisi u yāa ten guro guro ru sua u tu sɔɔsi beri berika Yinni Gusunən wuswaaɔ. Ma ta kua Məwisigiru nge mɛ Yinni Gusunə u n̄n sɔɔwa.

³⁰ Məwisi u gum mɛ sua ka yem fiiko mɛ mu wāa yāku yeru wəllə, ma u mu Aroni yēka ka win sāa yānə ka sere maa win bibun wəllə ka ben sāa yānu sɔɔ. Nge mɛya u ka ye kpuro dɛɛrasia u yi nənɛm.

³¹ Ma Məwisi u Aroni ka win bibu sɔɔwa u nɛɛ, i yāku yaa ye saawo Yinni Gusunən wuswaaɔ. Miya i ko i ye di ka pɛɛ ye ya wāa bire te sɔɔ. Bɛɛya i ko ye di nge mɛ Yinni Gusunə u gerua. ³² Yaa ka pɛɛ ye ya tiara, i ko ye kpuro dokewa dɔɔ sɔɔ yu dɔɔ mwaara. ³³ I ko i n wāawa kuu ten kənnə mi sere sɔɔ nəɔba yiru. I n̄ yariɔ min di. Domi sɔɔ nəɔba yiruwa i ko i ko ba n bɛɛ tusiamə. ³⁴ Yinni Gusunəwa u yenin wooda wē i n da ko nge mɛ i wa sa kua gisə i ka bɛɛn toranun suuru wa. ³⁵ N̄ n mən na, i ko i sinawa kuu ten kənnə mi sere sɔɔ nəɔba yiru, wɔkuru ka sɔɔ sɔɔ. Kpa i win woodaba mɛm nəɔwa i ku ra ka gbin sɔ. Wooda be Yinni Gusunə u man wē bera mi.

³⁶ Ma Aroni ka win bibu kpuro ba kua ye Yinni Gusunə u bu yiire saa Məwisin min di.

Aroni ka win bibu ba səmburu torua

9

¹ Sɔɔ nəɔba itase, Məwisi u Aroni ka win bibu soka ka sere Isireliban guro guro bu. ² U Aroni sɔɔwa u nɛɛ, a naa kinɛ kpendu suo a ka yāku ko wunen torarun sɔ, kpa a yāa kineru kasu a ka yāku dɔɔ mwaararugiru ko. A n̄ kaa de yen gaa ya n alebu mə. Kpa a ka ye kpuro Yinni Gusunə yāku kua sāa yerə. ³ Yen biru kaa Isireliba sɔ a nɛɛ, bu boo kineru suo ben torarun yākurun sɔ ka naa buu ka yāaru ye kpuro ya n wɔɔ tia tia mə, kpa ya kun alebu gaa mə. Ba koo ka ye yāku dɔɔ mwaararugiru kowa. ⁴ Kpa a maa ka naa kineru ka yāa kineru na bu ka siarabun yāku ko Yinni Gusunən mi, ka som mɛ ba bura ka gum. Domi Yinni Gusunə u koo bɛɛ kure mi gisə.

⁵ Ba ka ye kpuro na kuu ten mi ye Məwisi u bikia. Ma be kpuro ba na Yinni Gusunən wuswaaɔ. ⁶ Məwisi u nɛɛ, i koowo ye Yinni Gusunə u gerua. Kpa u de win yiiko yu bɛɛ kure.

⁷ Məwisi u Aroni sɔɔwa u nɛɛ, a susima yāku yeru mini, kpa a wunen tiin torarun yāku ko ka yāku dɔɔ mwaararugiru. Yen biru kpa a maa wunen təmbu Isireliban toranun yāku ko nge mɛ Yinni Gusunə u gerua.

⁸ Ma Aroni u susi yāku yee ten bəkuə. Ma u naa kinɛ kpɛm te go win torarun sɔ. ⁹ Ma win biba n̄n yen yem wē. Ma u mu dɛka ka niki bia u tɛeni sāa yerun kāanu sɔɔ, ma u mɛ mu tie wisi yāku yee ten temə. ¹⁰ Yen biru u yaa yen gum sua u dɔɔ doke ka yen gabu swii yiru ka yen buro ge ga woru wukiri nge mɛ Yinni Gusunə u gerua. ¹¹ Adama yen yaa ka yen gəna, təwəwa u da u ye dɔɔ doke.

¹² Yen biru Aroni u yāa te saka bu ka yāku dōo mwaararugiru ko. Ma win biba ten yem sua ba nūn wē. Ma u mu yēka u ka yāku yee ten nōo bōka sikerena. ¹³ Yen biru ba yāa ten yaa bōra ba Aroni wē ka ten wiru. Ma u ye kpuro dōo doke. ¹⁴ U ten nuki tea ka ten kōri u sōndi yāku dōo mwaararugii ten wōllō u dōo doke.

¹⁵ Yen biru u Isireliban yāku kua. U boo ge saka ge ba koo ka yākuru ko tōmbun toranun sō ma u kua nge mē u raa yāku gbiikii te kua ka naa kinē kpembu ge. ¹⁶ Yen biru u yāku dōo mwaararugiru kua nge mē wooda ya gerua. ¹⁷ Ma u gberun dīanu sua u ka yākuru kua. U som nōm kureru sua u dōo doke yāku yerun wōllō bururu baateren yāku dōo mwaararugii te baasi. ¹⁸ U ketē ye ka yāa kinē te saka ba ka siarabun yākuru kua Isireliban sō. Ma win bibu ba nūn yen yem wē u ka mu yēka yāku yerun nōo bōkaō u ka sikerena. ¹⁹ Ma ba maa nūn ketē yen gum wē ka yāa ten siru ka maa ten gum mē mu ten bōso yānu tēke ka sere maa ten gabu swii ka maa ten buro ge ga woru wukiri. ²⁰ Ma u yaa yen gum sōndi yen guro gurorun wōllō. Yen biru u gum mē dōo doke yāku yeru wōllō. ²¹ Ma Aroni u yaa yen guro guro ni sua ka yen nōm geu ge, u sōsi beri berika Yinni Gusunōn wuswaaō nge mē Mōwisi u gerua.

²² Sanam mē Aroni u toranun yāku ka yāku dōo mwaararuginu ka siarabun yāku kua u kpa, yera u nōma sua wōllō u Isireliba domaru kua. Yen biru u sara yāku yerun di.

²³ Mōwisi ka Aroni ba dua kuu ten mi. Ye ba yara, ma ba tōmbu domaru kua. Saa yera Yinni Gusunō u bu win yiikon girima sōsi. ²⁴ Ma dōo yari yara win wuswaan di yi da yi yāku dōo mwaararugii te mwa ka yāku ni nu tien yaa gum mē. Ma Isireliba kpuro ba ye wa. Ma ba nuku dobun kuuki wōri ba yiira sere temō.

Aronin biba dōo mwaara

10

¹ Aronin bibu Nadabu ka Abihu ben baawure u win dōo guratia sua ba dōo gure, ma ba turare doke mi. Yen biru ba ka Yinni Gusunō daawa kuu bekurugirō. Nge mēya ba ka dōo tuko da kuu ten mi. N deema Yinni Gusunō u bu ye yinari. ² Yera u dera dōo u yara u bu di ma ba gu mi. ³ Ma Mōwisi u Aroni sōōwa u nēē, Yinni Gusunō u n̄ daa bēē sōōwa u nēē,

u kīwa be ba nūn susimō bu win dēeraru nasia,
kpa bu nūn bēere wē tōmbu kpuron wuswaaō?
Ma Aroni u win nōo mari.

⁴ Ma Mōwisi u Misaeli ka Elisafani Usielin bibu soka. Usieli wi, u sāawa Aronin tundon wōnōn bii. Mōwisi u bu sōōwa u nēē, i na i bēen wōnōbun gonu sua kuu ten min di i ka nu da sansanin biruō. ⁵ Ma ba na ba goo ni sua ka nin takoba sannu ba ka da sansanin biruō nge mē Mōwisi u gerua. ⁶ Ma Mōwisi u Aroni ka win bibu yiru be ba tie Eleasaa ka Itamaa sōōwa u nēē, i ku bēen winu deri diinu, i ku maa bēen yānu gēeku nuku sankiranun sō kpa Gusunō u ku raa bēē go kpa u ka Isireliba mōru ko. Adama i de bēen mero bisibu Isireliba bu swī be dōo u din sō. ⁷ Bēen tii i ku doona kuu ten kōnnōn di kpa i ku ra ka gbin sō. Domi gum mē ba bēē tāre mi, mu bēē kuawa mi Yinni Gusunōn yāku kowobu.

Ma Aroni ka win bii be, ba kua ye Mōwisi u gerua.

Gusunō u yāku kowobu yinari bu tam nō

⁸ Yinni Gusunō u Aroni sōōwa u nēē, ⁹⁻¹¹ a n̄ kaa tam bōōbōm gam nō wunē ka wunen bibu ì n dōo nen kuu bekurugirō, kpa i ku ra ka gbin sō. Kpa i ka kpī i wunana ye ya sāa sāarugia ka ye ya n̄ sāa sāarugia. Mēya i ko i maa kpī i wunana ye ya dēere ka ye ya n̄ dēere. Mēya i ko i maa kpī i Isireliba Gusunōn woodaba kpuro sōōsi ye u Mōwisi wē. Yeni ya ko n̄ sāawa wooda sere ka bēen bibun bweserō.

Wooda ye ba yi yāku dīanun sō

¹² Mōwisi u Aroni ka win bibu yiru be ba nūn tie, Eleasaa ka Itamaa sōōwa u nēē, i som mē suo mē ba ka yāku kua mu tiara. Kpa i ka mu pēē ko ye i kun seeyatia doke. Kpa i ye di yāku yerun bōkuō. Domi nu kuawa mi dīa dēeranu. ¹³ I ko ye diwa yam dēeram sōō. Yera ya ko n̄ sāa wunē ka wunen bibugia nge mē Yinni Gusunō u man sōōwa. ¹⁴ Mēya

wunε ka wunen bii tən durəbu ka tən kurəbu i ko i yaa nəmu ge ba kpara mi di ka guro guro te ba sōsi beri berika Yinni Gusunən wuswaa. Yera ya ko n sāa wunε ka wunen bibugia Isireliba bà n siarabun yākuru kua. ¹⁵ Isireliba ba ko n da ka yen nəmu ge ka guro guro te nēwa ka sere maa yaa gum mε ba ra dō doke yāku yerun wəllu mi. Bà n ye kpuro sōsi beri berika ba kpa, ya koo kowa wunε ka wunen bibugia. Ya ko n sāawa wooda sere ka baadomma nge mε Yinni Gusunə u gerua.

¹⁶ Yera Məwisi u torarun yāku boo ge bikia. Adama u deema ba gu dō meni. Yera u ka Aronin bibu yiru Eleasaa ka Itamaa məru bara u nεε, ¹⁷ mban sāna i n boo gen yaa teme Yinni Gusunən kuru mini. Domi ga sāawa dīa dēranu. Yinni Gusunə u bεε gu wēwa i ka Isireliba kpuron toranun yākuru ko. ¹⁸ Adama i n ka gen yem duume Yinni Gusunən kuu ten sōwə. N deema i ko i raa gen yaa temwa kuu ten mi nge mε Yinni Gusunə u man sōwa.

¹⁹ Aroni u Məwisi sōwa u nεε, a yē ye n man deema sanam mε Isireliba ba Yinni Gusunə yākuru kua ben toranun sō ka maa yāku dō mwaararugiru. Yen dōma te, nà n torarun suurun yāku ten yaa di, ya koo Gusunə dore? Aawo! Ya n Gusunə doremə.

²⁰ Ma Aronin wisi bi, bu Məwisi dore.

YE YA DĒRE KA YE YA Ñ DĒRE

Yaa ye ya sāa seseru

11

¹ Yinni Gusunə u Məwisi ka Aroni sōwa u nεε, ² bu Isireliba sōwə bu nεε, yεε yi ba koo kpī bu di wee. ³ Ba koo kpī bu yaa di ye ya naa kaburosu mə ma ya ra tuka ko. ⁴ Adama ba n yεε dimə yi yi ra tuka ko tona ma yi n naa kaburosu mə. Nge mēya ba n yooyoo temmə yèn sō ga n naa kaburosu mə baa mε ga ra tuka ko. Ba koo gu garisiwa yaa disigia. ⁵ Ba n koo yaa ye ba mē damaa * tem baa mε ya ra tuka ko yèn sō ya n naa kaburosu mə. ⁶ Mēya ba n koo maa wukun yaa tem domi ga n naa kaburosu mə baa mε ga ra tuka ko. Ba koo gu garisiwa yaa disigia. ⁷ Mēya ba n koo maa kurusə di. Ga naa kaburosu mə adama ga ku ra tuka ko. Ba koo gu garisiwa yaa disigia. ⁸ Bu ku yεε yi di, bu ku maa yin gonu baba. Ba koo yi garisiwa disigii.

⁹ Yεε yi yi maa wāa daanə ka nim wōkuə, yi yi wāa nim sə gesi kpuro yi ba koo di wee. Yiya yi yi kēeritii mə ka kokosu sannu. ¹⁰ Adama yi yi kun kēeritii mə ka kokosu sannu, ba koo yi garisiwa disigii. ¹¹ Ba n koo yi di. Mēya bu ku maa yin gonu baba. ¹² Yεε yi yi gesi wāa nim wōku sə, ka daanə, ma yi n kēeritii ka koko si mə, ba koo yi garisiwa disigii.

¹³ Gunəsə sə, si ba koo garisi disigisu wee, siya gunə bakeru ka sere maa si su ra swēε di ka si su ra yaa di ¹⁴ ka yaberekunu ka sere si su ka nu weenε ¹⁵ ka gbanamgbaanu ka maa si su ka nu weenε ¹⁶ ka taataanu ka booro ka sere si su ka su weenε ka kasa ka si su ka ye weenε, ¹⁷ ka booro bweseru garu ka nim kpakpayε, ka booro dāa kōru ¹⁸ ka gunə gbamgbayaku ka gunə si su ra swēε din bweseru ¹⁹ ka swāa wīaku ka si su ka ye weenε ka kō.

²⁰ I ku maa kəkəmii ni nu kasa ka naasu mə di. ²¹ Adama ni sə, i ko i kpī i di ni nu ra yōku tem sə ²² nge twea ka gbə ka ni nu ka ye weenε. ²³ Adama ni nu tie nu kasa ka naasu mə mi, i ku nu di.

Ye ya ra tənū ko disigii

²⁴ Yεε gεε wāa yin goru tənū n baba u koo ko disigii. U ko n disi məwa sere ka tō ten yokaə. ²⁵ Wi u yin goru sōwa, u koo win yānu teawa. Kpa u n wāa disi sə sere ka yokaə. ²⁶⁻²⁸ Yεε yi i ko i garisi disigii yi wee. Yiya yi yi n naa kaburosu mə ka yi yi ku ra tuka ko ka sere yi yi naasu nne mə yi sīimə ka naa sēnu. Wi u yin gaa baba u disi duurawa mi sere ka tō ten yokaə. Wi u maa yin goru sōwa u koo win yānu teawa kpa u n disi mə sere ka tō ten yokaə.

* 11:5 damaa - Damaa ye, ya ka saataburu weenε.

²⁹ Yεε yi yi kabirimō sōo wee yi i ko i garisi disigii. Yiya gunō yantaru ka gunō kiikiiru ka deba ka ye ya ka ye weene kpuro ³⁰ ka duurubεεku ka sureru ka korombōoru ka sokoro ka sunō naki. ³¹ Yi kpurowa i ko i garisi disigii yεε yi yi kabirimō sōo. Wi u yin gaan goru baba u ko n disi mōwa sere ka tōo ten yokaō. ³² Yin gaan goru tã n wōri dendi yãnu sōo ni ba kua ka dāa ñ kun mε ka bekuru ñ kun mε ka gōna ñ kun mε ka saaki, dendi yāa ni, nu disi duurawa mi. Ba koo nu dokewa nim sōo sere ka tōo ten yokaō. Yen biru nu sere dεera. ³³ Yen gaa yà n wekeru garu wōri te ba kua ka sōndu, ye ya wāa mi sōo kpuro ya disi duurawa mi. Ba koo weke te kōrawa. Bã n nim doke weke te sōo, ma nim mε, mu tāra dīanu sōo ñ kun mε nōrura gaa sōo, ba koo ye kpuro garisiwa disi. ³⁴ Bã n nim doke weke te sōo, ma nim mε, mu dāare dīanu sōo ñ kun mε nōrura gaa sōo, ba koo ye kpuro garisiwa disi baa ñ n weke tere sōon na ya wāa. ³⁵ Mi yaa yen goru ta wōri kpuro gesi, doo koo yerō ñ kun mε pēε wōo yerō, ba koo ye kpuro kōsukuwa. Domi ye kpuro ya disi duurawa mi. ³⁶ Yaa goo te, tã n wōri dākō sōo ñ kun mε daarō, i ñ ko i nim mε garisi disi. Adama wi u tu baba u disi duurawa. ³⁷ Tã n wōri dīa bwese te ba koo duure sōo, dīa bwese te, ta ñ disi duure. ³⁸ Adama bã n daa dīa bwese te wasan na bu ka di, ta disi duurawa mi.

³⁹ Yaa ye ba ra di yà n ka tii gu, wi u yen goru baba, yēro u disi duurawa mi sere n ka ko tōo ten yoka. ⁴⁰ Wi u yen yaa tema ñ kun mε u yen goru sōowa, u koo win yãnu teawa kpa u n disi mō sere ka tōo ten yokaō.

⁴¹ I ku yεε yi yi kabirimōn yaa tem ⁴² ka yi yi ra ka nukuru sī ka yi yi kabirimō ka naasu nne ñ kun mε yi yi naa dabinu mō. I ko ye kpuro deriwa mam mam. ⁴³ I ku de yεε yin bweseru yi bεε ko disigibu. ⁴⁴ Domi nε Gusunō na sāawa bεen Yinni. I ko i tii dεerasia kpa i n dεere. Domi na sāawa Dεero. Yen sōna i ñ ko i tii disi doke ka yεε yi yi kabirimō. ⁴⁵ Nena na bεε yarama Egibitin di na n ka sāa bεen Yinni. Yen sō, i de i n dεere. Domi na dεere.

⁴⁶ Wooda yeni kpurowa na yi yεε kpuron sō ka gunōsu ka yεε yi yi wāa nimō ka sere yi yi kabirimō. ⁴⁷ Yera ya koo de i n da yaa wunane ye ba koo ka yākuru ko ka ye ba ñ ka yākuru mō. Meya maa ya koo bεε sōosi yaa ye i ko i di ka ye i ñ dimō.

Tōn kurō ù n maran wororu

12

¹ Yinni Gusunō u Mōwisi wooda wē u nεε, ² a Isireliba sōōwō a nεε, tōn kurō ù n gura sua ma u bii tōn durō mara, u ko n disi mōwa sōo nōōba yiru nge sanam mε u yasa mō. ³ Sōo nōōba itase, kpa bu win bii wi bango kua. ⁴ Adama kurō wi, u ko n wāawa disi sōo sōo tēna ka ita kpa u sere dεera yem mε u yarin sō marubun saa. U ku raa sāa yãnu ganu baba, u ku raa maa da Gusunōn kuu bekurugirō sere tōo te, tu ka turi.

⁵ Ñ n maa tōn kurōn na u mara, u ko n wāawa disi sōo alusuma yiru. Ya ko n sāawa nge sanam mε u yasa mō. Yen biru u koo kowa sōo wata ka nōōba tia u sere dεera win yem mε mu yarin sō marubun saa.

⁶ Tōn kurō wi u mara, win dεerasiabun saa yà n tura, u koo ka yāaru wōo tiagiru nawa u ka yāku dōo mwaararugiru ko. Kpa u totobereru ñ kun mε kparuko sua u ka win torarun yākuru ko. ⁷ Yāku kowowa u koo ka ye yākuru ko. Kpa u nūn win torarun suuru kana. Saa ye sōora u koo dεera win yem mε mu yarin sō.

Wooda yeniwa nε, Yinni Gusunō na wēemō tōn kurō wi u bii maran sō.

⁸ Û kun yāaru wa, u koo totoberenu yiru ñ kun mε kparukonu yiru kasu. Nin teuwa u koo ka yāku dōo mwaararugiru ko kpa u maa ka teu geni torarun yākuru ko. Yāku kowowa u koo nūn yāku te kua. Saa ye sōora u koo dεera.

Gōnan bararun wooda

13

¹ Yinni Gusunō u Mōwisi ka Aroni sōōwa u nεε, ² goo ù n mōsiru mō wasi sōo, ñ kun mε debu, ñ kun mε bau kpiku ge ga ka bara disigiru weene, ba koo ka yēro dawa yāku kowo Aronin mi ñ kun mε win bibun turon mi. ³ Yāku kowo wiya u koo bara te mēeri. Û

n deema bau ge, ga san kpikisu mə, ma ga wəru mə, saa ye səra u koo gere ma yēro u bara disigiru barə. ⁴ Û n maa bau kpiku gagu mə ma ga ñ wəru mə, ma gen sansu kun buriri, yāku kowo u koo ka yēro dawa diru garu səə u kenusi sɔɔ nɔɔba yiru. ⁵ Sɔɔ nɔɔba yiruse, yāku kowo ù n wa bau ge, ga ñ yabi, u koo maa nùn kenusiwa sɔɔ nɔɔba yiru. ⁶ Sɔɔ nɔɔba yiruse te, yāku kowo u koo maa nùn yarawa u mɛeri. Û n deema ga ñ yabi baama, u koo yēro sɔwa ma u dɛere, ya sɔawa debu, kpa u win yānu tea u dɛera. ⁷ Amen biru, debu ye, yà n yabi gɔna ye səə, yēro u koo maa wurawa yāku kowo u nùn mɛeri. ⁸ Yāku kowo wi, ù n nùn mɛera ma u deema ya yabi win gɔna səə, u koo yēro sɔwa ma u ñ dɛere, u bara disigiru mawa.

⁹ Goo ù n bara disigiru barə, ba koo ka nùn dawa yāku kowon mi. ¹⁰ Yāku kowo wiya u koo nùn mɛeri. Û n bau kpiku wa mi, ma bau gen sansu buriri, ma gɔna ye, ya boo kua, ¹¹ ya sɔawa bara disigii te ta torumə yēron gɔna səə. Yāku kowo u koo yēro garisiwa disigii. U ñ maa nùn kenusimə. ¹² Adama yāku kowo ù n məsi məsiminu wa nu yabi yēron gɔna kpuro səə, saa win wirun di sere ka naasə, ¹³ u koo yēro garisiwa u dɛere, domi win wasi kpuro yi burura. ¹⁴ Adama dɔma te ba boo swāə wa win wasi səə, ba koo nùn garisiwa disigii. ¹⁵ Yāku kowon tiiwa u koo nùn mɛeri. Û n deema boo swāə u wā mi, u koo nùn garisiwa disigii, domi ya sɔawa bara disigiru. ¹⁶ Adama win wasi yi, yì n kasa, ma yi burura kpuro, u koo maa dawa u yāku kowo wa. ¹⁷ Yen biru, yāku kowo u koo ye mɛeriwa. Û n wa ya burura, saa ye səə, u koo yēro garisiwa u dɛere.

¹⁸ Goo ù n win bwisi kpaka səə ¹⁹ məsiru garu wa, ma u deema ta buriri, ñ kun mɛ ta sɔri, yēro u koo dawa u tii sɔsi yāku kowon mi. ²⁰ Yāku kowo wi, u koo nùn mɛeriwa. Û n deema məsi te, ta wəru mə, ma win wasin sansu su burura, saa ye səra yāku kowo u koo nùn garisiwa disigii. Bara disigira ta yarimə saa bwisi kpaka yen min di. ²¹ Adama yāku kowo ù n wa ma san kpikisu sari məsi ten wəllə, yen biru məsi te, ta ñ wəru mə, ma ta buriri fiiko, u koo durə wi kenusiwa dirə sɔɔ nɔɔba yiru. ²² Məsi te, tà n gɔna yabi, yāku kowo u koo nùn garisiwa disigii domi bara disigira ta nùn deema. ²³ Adama məsi te, ta kun yabi, ta sɔawa bwisi kpaka. Saa ye səə, yāku kowo u koo gere ma yēro kun disi mə.

²⁴ Goo ù n dɔə mwaara ma yen boo kpaka səə bau kpiku ga yara, ñ kun mɛ bau sɔə, yāku kowo u koo yēro mɛeriwa. ²⁵ Gen sansu sùn n kua kpikisu ma wəru ga sɔsire gɔna ye səə, saa ye səə bara disigira ta sɔsira mi. Yāku kowo u koo nùn garisiwa disigii. ²⁶ Adama yāku kowo ù n wa ma san kpikisu sari bau ge səə, ga ñ maa wəru mə, ma ga buriri fiiko, u koo yēro kenusiwa dirə sɔɔ nɔɔba yiru. ²⁷ Sɔɔ nɔɔba yiruse te, u koo nùn mɛeri. Û n wa bau ge, ga yabi win gɔna səə, u koo nùn garisiwa disigii. Ta sɔawa bara disigiru. ²⁸ Adama bau ge, ga kun yabi, ma ga burura fem fem, dɔə mwaara kpaka yera. Saa ye səə, yāku kowo u koo nùn garisiwa u dɛere.

²⁹ Tən durə ñ kun mɛ tən kurə ù n bau gagu mə win wirə, ñ kun mɛ win tonkurorə, ³⁰ yāku kowo u koo gu mɛeriwa. Gà n wəru mə ma gen sansu su ñ sinum mə, ma su swɛrama nge dəm buuru, yāku kowo u koo yēro garisiwa disigii. Ya sɔawa wii kpaka ye ya wā wirə, ñ kun mɛ tonkurorə. ³¹ Yāku kowo wi, ù n wa ya wəru mə, ma san wɔkusu sari, u koo yēro kenusiwa dirə sɔɔ nɔɔba yiru. ³² Sɔɔ nɔɔba yiruse te, u koo maa yēro mɛeriwa. Û n deema wii kpaka ye, ya ñ yabi ma ya sansu mə si su ka dəm buuru weene, ma su ñ wəru mə, ³³ yēro u koo win sansu kəniwa. Adama u ñ kpaka ye kənimə. Yen biruwa yāku kowo u koo maa nùn kenusiwa dirə sɔɔ nɔɔba yiru. ³⁴ Sɔɔ nɔɔba yiruse te, u koo ye mɛeriwa. Wii kpaka ye, yà kun yabi, ma ya ñ tīre ya gɔna kere, yāku kowo u koo nùn garisiwa u dɛere. U koo win yānu tea. Saa ye səə, u dɛerawa mi. ³⁵ Adama wii kpaka ye, yà n dākuru yabi, yāku kowo u koo maa nùn mɛeriwa. ³⁶ Û n wa ya yabi gɔna ye səə, yāku kowo u ñ maa kasumə yēro ù n san dəm buuru mə. U koo nùn garisiwa disigii. ³⁷ Wii kpaka ye, yà kun yabi, ma yen sansu tīra, yēro u bekurawa mi. U ñ maa disi mə. Yāku kowowa u koo gere ma u dɛere.

³⁸Tɔn durɔ goo ñ kun mɛ tɔn kurɔ goo ù n win gɔna sɔɔ bau kpikisu wa, ³⁹yāku kowowa u koo nùn mɛeri. Ù n bausu gasu wa si su ñ buriri sāa sāa, bau si, su ñ sē. U koo yēro garisiwa u dɛere.

⁴⁰Goo ù kun seri mɔ wirɔ, wii kpararugiiwa ba koo yēro garisi. U dɛerewa mi. ⁴¹Ñ n wuswaa gian na u ñ seri mɔ, yēro u sāawa wii kpararugii. Ka mɛ, yēro u dɛerewa. ⁴²Adama wii kpara te sɔɔ, bau gagu gà n sɔɔsira ga sɔri, bara disigira ta torumɔ mi. ⁴³Yāku kowowa u koo gu mɛeri. Ù n deema wii kpara te, ta bau kpikisu mɔ su ka bara disigiru weene, wi u su mɔ mi, u bara disigiru barɔwa mi. U ñ dɛere. ⁴⁴Yāku kowo u koo nùn garisiwa disigii win wii bau gen sɔ.

⁴⁵Wi u bara disigiru mɔ kpuro, u koo yānu dokewa ni nu gēere, u ku furɔ doke, kpa u win wuswaa wukiri kpa u n nɔɔguru sue u n mɔ, disigii, disigii. ⁴⁶U ko n sāawa disigii sere win bara disigii te, tu ka kpe. Yen sɔna u ko n wāa yeru mɔ bee tia u n ka tɔmbu dɛsire.

Disi gɔmi yānu sɔɔ

⁴⁷⁻⁴⁹Bà n disi gɔmi gɛɛ wa yi sɔri ñ kun mɛ yi sāa nge wuru biresu yānu ganu sɔɔ, ni ba kua ka yāa sansu ñ kun mɛ kīa si ba kua ka wēɛ damgii ñ kun mɛ yaa gɔna, bau ge, yāku kowo u koo gu mɛeriwa. ⁵⁰Yāku kowo wi, ù n yāa ni mɛera u koo nu yiwa sɔɔ nɔɔba yiru. ⁵¹Yen sɔɔ nɔɔba yiruse te, u koo wure u maa yāa ni mɛeriwa. Ù n deema disi gɔmi yi, yi yabi baama, ma ba ñ kpē bu yi wīa, saa ye sɔɔ, u koo nu garisiwa yāa disiginu. ⁵²Saa ye sɔɔra yāku kowo u koo yāa ni dɔɔ meni. Baa bà n nu kua ka wēsu ñ kun mɛ ka wēɛ damgii ñ kun mɛ ka yāa sansun wēɛ ñ kun mɛ ka mam gɔna, ka mɛ, ba koo ye kpuro dɔɔ meniwa. Domi ba ñ kpē bu disi gɔmi yi wīa. Dɔɔwa u koo ye go. ⁵³Adama yāku kowo ù n wa gɔmi yi, yi ñ yabi yāa ni sɔɔ, ⁵⁴u koo de bu nu teawa kpa bu maa nu diru kenusi sɔɔ nɔɔba yiru. ⁵⁵Sɔɔ nɔɔba yiruse te, u koo wure u maa nu mɛeriwa. Ù n deema disi gɔmi yi ñ kɔsa, yi ñ maa yabi, ba koo yāa ni garisiwa disiginu kpa bu nu dɔɔ doke. Domi disi gɔmi yi, yi nu di biruɔ ñ kun mɛ wuswaaɔ. ⁵⁶Adama yāku kowo ù n deema disi gɔmi yi, yi burura, u koo ye wɔkawa yāa nin min di. ⁵⁷Yen biru yi n maa wurama yāa ni sɔɔ, yi ko n sāawa disi gɔmi. Ba koo yāa ni dɔɔ meniwa.

⁵⁸Bà n yānu ganu tea ni nu disi gɔmi kpia, ma disi gɔmi yi, yi wīara, ba koo wure bu maa nu teawa bu sere nu garisi nu dɛere.

⁵⁹Yeniwa ya sāa disi gɔmin wooda yi yi ra kpi yānu sɔɔ ye ba kua ka wēsu ñ kun mɛ ka wēɛ damgii ñ kun mɛ ka gɔna. Wooda yera ya koo sɔɔsi yāa ni nu dɛere ka ni nu kun dɛere.

Wi u raa bara disigiru mɔn dɛerasiabu

14

¹Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ²wee nge mɛ ba koo ka tɔnu dɛerasia wi u raa bara disigiru mɔ. Ba koo ka nùn dawa yāku kowon mi, ³kpa yāku kowo u ka nùn yari sansanin di u nùn mɛeri. Ù n deema u bekura, ⁴yāku kowo u koo nùn sɔwa ye ba koo ka nùn dɛerasia. U koo gunɔminu yiru sua ni ba ra ka yākuru ko ka sere dāa ye ba mɔ sɛduru ka wēɛ wunɔmgii ka dāa kiku gagun kāasa ge ba mɔ isɔpu. ⁵Yāku kowo u koo de bu gunɔ gen teu sakawa wekeru sɔɔ te ba kua ka sɔndu te ta nim gem mɔ. ⁶Yen biru u koo gunɔ ge ga wasi mi, ka sɛdurun dāa ye, ka wēɛ wunɔmgii yi, ka isɔpun kāasa ye dokewa yem mɛ sɔɔ, mɛ ba wisi nim sɔɔ mi. ⁷U koo ye yēkawa nɔn nɔɔba yiru wi ba koo dɛerasian wɔllɔ. Yen biru u koo nùn garisiwa u dɛere kpa u gunɔ ge yɔsu gu doona. ⁸Wi u koo tii dɛerasia, u koo win yānu teawa kpa u win sansu kɔni, kpa u wobure nim sɔɔ. Saa ye sɔɔra ba koo nùn garisi u dɛere. Yen biru, u koo kpī u wurama sansaniɔ. Adama u koo kowa sɔɔ nɔɔba yiru tɔɔwɔ u kun due win kuu bekurugirɔ. ⁹Sɔɔ nɔɔba yiruse te, u koo win sansu kɔniwa ka win seri ka win toburu ka win nɔni burosu. Ye ya sāa sansu kpuro gesi, u koo kɔniwa. U koo maa win yānu teawa kpa u wobure u dɛera.

¹⁰ Sḱō nḱōba itase, u koo yāanu yiru sua ni nu ḱ alebu mḱ ka yāa nii teeru wḱō tiagiru ka som kilo nḱōba nne me ba burina ka gum ka sere maa gum litirin bḱnu. ¹¹ Yāku kowo wi u koo tḱnu wi dḱerasia u koo nḱn tusia Yinni Gusunḱn wuswaaḱ kuu ten kḱnnḱwḱ ka maa win yāku dīanu. ¹² Yāku kowo u koo yāa nin teeru suawa kpa u ka tu yākuru ko te ba ra ka toraru sḱme ka sere gum litirin bḱnu ye, kpa u ye kpuro sḱōsi beri berika Yinni Gusunḱn wuswaaḱ. ¹³ Kpa u tu saka yam dḱeram mi, mi ba ra torarun yākuru ka yāku dḱō mwaararugirun yaa sake. Domi torarun yāku yaa ka ye ba ra ka toranu sḱmegia ya sāawa dīa dḱeranu ni nu koo ko yāku kowoginu. ¹⁴ Yāku kowo u koo torarun yāku yaa yen yem sua u tḱeni wi u dḱerasiamḱn soo nḱm geuguuḱ ka win nḱm geun niki bia bakaḱ ka sere win nḱō nḱm geuguun niki bia bakaḱ. ¹⁵ Yāku kowo u koo maa gum litirin bḱnu ye wisiwa win nḱm dwarun nḱm wḱḱrḱ. ¹⁶ Kpa u ka win nḱm geun niki bia gum me dḱka u mu yḱka nḱn nḱōba yiru Yinni Gusunḱn wuswaaḱ. ¹⁷ Yen biru, kpa u gum me mu tie tḱeni wi u dḱerasiamḱn soo nḱm geuguuḱ ka maa win nḱm geun niki bia bakaḱ ka win nḱō nḱm geuguun niki bia bakaḱ. U koo mu tḱeniwa mi u raa yem me doke. ¹⁸ Kpa u maa me mu tie win nḱma sḱō doke yḱron wiru wḱllḱ kpa u nḱn dḱerasiabun wororu koosi Yinni Gusunḱn wuswaaḱ. ¹⁹ Kpa u nḱn torarun yākuru kua. Nge meya u koo ka nḱn dḱerasia. Yen biruwa u koo yāku dḱō mwaararugirun yaa go. ²⁰ Kpa u ye dḱō doke yāku yerḱ ka kḱnu. Nge meya u koo ka yḱro torarun yākuru kua kpa u dḱera.

Bwḱḱbwḱḱ wi u raa bara disigiru mḱn dḱerasiabun

²¹ Wi u bara disigiru mḱ ma u ḱ dam mḱ u ka yāku yaa saberu wa, yāa teera u koo kasu u ka yākuru ko te ta sāa torarun sḱmbugiru. Yāku kowo u koo ka tu suuru kanabun wororu ko Yinni Gusunḱn wuswaaḱ. Yen biru durḱ wi, u koo som kilo ita wḱ me ba bura ka gum ka sere maa gum litirin bḱnu. ²² U koo maa ka kparukonu yiru na ḱ kun me totoberenu yiru nge me win waara ne. Ba koo gen teu go win torarun suurun sḱ. Kpa bu maa ka teu ge ga tie yāku dḱō mwaararugiru ko. ²³ Win dḱerasiabun sḱō itasera u koo ka ye kpuro yāku kowo naawa sāa yerun kḱnnḱwḱ Yinni Gusunḱn wuswaaḱ. ²⁴ Yāku kowo wi, u koo yāa te mwa ka gum litirin bḱnu ye, kpa u ye kpuro sḱōsi beri berika Yinni Gusunḱn wuswaaḱ. ²⁵ Yen biru u koo yāa te saka kpa u ten yem sua u tḱeni wi u raa bara disigiru mḱn soo nḱm geuguuḱ ka win nḱm geun niki bia bakaḱ ka sere maa win nḱō nḱm geuguun niki bia bakaḱ. ²⁶ Yen biru yāku kowo wi, u koo gum me wie win nḱm dwarun nḱm wḱḱrḱ. ²⁷ Kpa u ka win nḱm geun niki bia gum me dḱka u yḱka nḱn nḱōba yiru Yinni Gusunḱn wuswaaḱ. ²⁸ U koo maa gum me tḱeni wi u raa bara disigiru mḱn soo nḱm geuguuḱ ka nḱm geun niki bia bakaḱ ka sere win nḱō nḱm geuguun niki bia bakaḱ. U koo mu dokewa mi u raa gesi yem tḱeni. ²⁹ Yen biru gum me mu tie win nḱmaḱ, u koo mu wisiwa wi u raa bara disigiru mḱn wirḱ u sere nḱn dḱerasiabun wororu kua Yinni Gusunḱn wuswaaḱ. ³⁰ Yen biru, u koo gunḱ gen teu go, gḱn bweseru u wa. ³¹ Ba koo ka gen teu torarun suurun yākuru ko. Teu maa yāku dḱō mwaararugiru ka som me, ka gum me. Kpa yāku kowo wi, u wi u raa bara disigiru mḱ dḱerasiabun wororu kua Yinni Gusunḱn wuswaaḱ.

³² Wooda yeniwa wi u bara disigiru mḱ ma u ḱ dam mḱ u koo swīi u ka dḱerasiabun yākuru ko.

Disi gḱmi dirun gani sḱō

³³ Yinni Gusunḱ u Mḱwisi ka Aroni sḱōwa u nee, ³⁴ sanam me i ko i du Kananin temḱ me kon bee wḱ, nḱ n dera disi gḱmi yi kpia diru garu sḱō tḱ sḱō i wāa, ³⁵ wi u dii te mḱ, u koo dawa u yāku kowo sḱ u nee, wee u gāanu waamḱ win dirḱ nge disi gḱmi. ³⁶ Yāku kowo wi, u sere du u ka dii te mḱeri, u koo dewa bu ten yānu kpuro yara kpa yāa nin tii nu ku raa disi duura. Yen biru u koo du kpa u disi gḱmi yi mḱeri. ³⁷ Û n deema gḱmi yi sāa nge wuru bekusu, ḱ kun me yi sḱri, kpa yi n sāa nge wḱru gana ye sḱō, ³⁸ u koo yariwa kpa u dii te kene sḱō nḱōba yiru. ³⁹ Sḱō nḱōba yiruse, yāku kowo u koo wura diru mi. Û n deema disi gḱmi yi yabi dii ten gani sḱō, ⁴⁰ u koo de bu dii ten kpenu wḱriwa nḱn mi disi gḱmi yi, yi kpia bu ka nu yari wuun di bu kḱ mi n kun dḱere. ⁴¹ U koo dewa bu

dii ten sɔwɔ kpuro kera kpa bu yanim mɛ ba kera mi yari wuun biruɔ mi n kun dɛere. ⁴²Yen biru kpa bu kpee kpaanu kəsire ko. Kpa bu wure bu dii te tāwa.

⁴³Amɛn biru, disi gɔmi yi, yì n maa wurama dii te sɔɔ, ⁴⁴yāku kowo u koo maa sewa u da u tu mɛeri. Û n deema disi gɔmi yi, yi maa kpia dii ten gani sɔɔ, saa ye sɔɔ, n ñ maa koorɔ bu yi wīa min di. Dii te, ta disi duurawa mi. ⁴⁵Ba koo tu surawa kpa bu ten kpenu ka dāa ka tem gura bu ka da wuun biruɔ mi n kun dɛere.

⁴⁶Wi u dua diru mi sanam mɛ ba tu kɛnusi, u disi duurawa mi sere ka yokaɔ. ⁴⁷Wi u kpuna mi, ñ kun mɛ u gāanu di mi, u koo win yānu teawa.

⁴⁸Sanam mɛ ba dii te sɔnwɔ ba kpa, yāku kowo ù n wura u ka tu mɛeri, ma u deema disi gɔmi yi sari, u koo dii te garisiwa ta dɛere. Domi disi gɔmi yi, yi doona.

⁴⁹Bu ka dii ten dɛerasiabun woronu ko, ba koo gunɔsu yiru kasuwa ka dāa ye ba mɔ sɛduru ka kiku ge ba mɔ isɔpu ka wɛɛ wunɔmgii. ⁵⁰U koo gunɔ gen teu sakawa wekeru sɔɔ te ba kua ka sɔndu ta nim gem mɔ. ⁵¹Yen biru, u koo ge ga wasi sua ka sɛduru ye, ka isɔpu ye, ka wɛɛ wunɔmgii yi, kpa u ye kpuro doke gunɔ ge ba sakan yem mɛ sɔɔ, mɛ ba wisi nim sɔɔ mi, kpa u mu yēka nɔn nɔɔba yiru dii te sɔɔ. ⁵²U koo ka gunɔ gen yem mɛ ba wisi nim sɔɔ mi, disi waka ka gunɔ ge ga wasi ka sɛduru ye, ka isɔpu ka wɛɛ wunɔmgii yi. ⁵³Kpa u gunɔ ge ga wasi yɔsu gu doona yakasɔ. Saa ye sɔɔra u koo dii te dɛerasiabun wororu koosi kpa tu dɛera.

⁵⁴Wooda yenibara ba ko n da swīi bara disigiru ka wii kpakin sɔ ⁵⁵⁻⁵⁶ka mɔsiru ka debu ka disi gɔmi yi yi ra kpi yānu sɔɔ ka dia sɔɔ. ⁵⁷Wooda yera ya koo sɔɔsi gāa ni nu dɛere ka ni nu kun dɛere.

Tɔn durɔrun disi

15

¹Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni sɔɔwa u nɛɛ, ²i Isireliba sɔɔwɔ i nɛɛ, ben goo ù n kentɔ kpika mɔ, u kuawa mi disigii. ³Ya ra wī? Ya ku ra wī? Ka mɛ, u kuawa mi disigii. ⁴Kpin yee tɛ sɔɔ u kpuna kpuro, ta disi duurawa mi, ka sere maa gāa ni u sinari kpuro. ⁵Wi u maa kpin yee te baba kpuro u koo win yānu teawa kpa u wobure ka nim. Adama ka mɛ, yēro u ko n disi mɔwa sere ka yokaɔ. ⁶Wi u maa sina mi barɔ wi, u sina, u koo win yānu teawa kpa u wobure ka nim. Adama ka mɛ, u ko n sāawa disigii sere ka yokaɔ. ⁷Wi u barɔ wi baba, u koo win yānu teawa kpa u wobure ka nim. Adama ka mɛ, u ko n sāawa disigii sere ka yokaɔ. ⁸Barɔ wi, ù n goo yāatam sie, yēro u koo win yānu teawa kpa u wobure. Adama ka mɛ, u ko n sāawa disigii sere ka yokaɔ. ⁹Gāa ni barɔ wi, u sɔni kpuro, nu kuawa mi disiginu. ¹⁰Gāa ni u sakusi kpuro, wi u nu baba yēro u kuawa mi disigii sere ka yokaɔ. Wi u maa nu sɔɔwa yēro u koo win yānu teawa kpa u wobure. Adama ka mɛ, u ko n disi mɔwa sere ka yokaɔ. ¹¹Wi u dera barɔ wi, u nùn baba, ma u ñ niɛ, u koo win yānu teawa kpa u wobure. Adama ka mɛ, yēro u ko n disi mɔwa sere ka yokaɔ. ¹²Barɔ wi, ù n dendi yānu baba ni ba kua ka sɔndu ba koo nu kəsukuwa. Nù n maa sāan na ni ba kua ka dāa, ba koo nu teawa.

¹³Sanam mɛ kentɔ ye, ya wīibu yɔra, u koo kowa sɔɔ nɔɔba yiru u sere dɛera. U koo win yānu tea kpa u wobure ka nim. Saa ye sɔɔ, u dɛerawa mi. ¹⁴Sɔɔ nɔɔba itase u koo kparukonu yiru ñ kun mɛ totoberenu yiru sua u ka da Gusunɔn kurun kɔnnɔwɔ kpa u nu yāku kowo wɛ. ¹⁵Yāku kowo u koo nin teu gowa torarun sɔ. Kpa u ka teu geni yāku dɔɔ mwaararugiru ko kpa u nùn dɛerasiabun wororu koosi Yinni Gusunɔn wuswaaɔ kpa u dɛera.

¹⁶Goon sen nim mù n yari, u koo woburewa. Adama ka mɛ, u ko n disi mɔwa sere ka yokaɔ. ¹⁷Mù n yānu ganu tāre, ñ kun mɛ gɔna ye ba ra wukiri, ba koo ye teawa ka nim. Adama ka mɛ, ya ko n disi mɔwa sere ka yokaɔ.

¹⁸Kurɔ ka durɔ bà n menna, be kpuro ba koo woburewa ka nim. Adama ka mɛ, ba koo bu garisiwa disigibu sere ka yokaɔ.

Tɔn kurɔrun disi

¹⁹ Tɔn kurɔ̀ ù n yasa m̀, ba koo ǹn garisiwa disigii s̄ɔ̀ nɔ̀ba yiru. Wi u ǹn baba kpuro u kuawa mi disigii sere ka yokaɔ̀. ²⁰ Kpin yee t̀ s̄ɔ̀ u kpuna kpuro, ta kuawa mi disigiru. Ye u maa sinari kpuro ya kuawa mi disigia. ²¹ Wi u maa kurɔ̀ win kpin yeru baba, u koo win yānu teawa kpa u wobure. Adama ka mɛ, u ko n s̄awa disigii sere ka yokaɔ̀. ²² Goo ù n baba ye kurɔ̀ wi, u sinari, yēro u koo win yānu teawa kpa u wobure. Adama ka mɛ, u ko n disi m̄wa sere ka yokaɔ̀. ²³ Ḡa ni nu w̄a win kpin yee ten w̄llɔ̀ ñ kun mɛ ye u sinarin w̄llɔ̀, wi u yen gaa baba, u kuawa mi disigii sere ka yokaɔ̀. ²⁴ Tɔn durɔ̀ goo ù n ka ǹn menna, ma win yem mu ǹn t̄are, durɔ̀ wi, u kuawa mi disigii sere s̄ɔ̀ nɔ̀ba yiru. Kpin yee t̀ s̄ɔ̀ u gesi kpuna ta maa disi duurawa mi.

²⁵ Tɔn kurɔ̀ wi u yem w̄imɔ̀, win yasan saa baasi, ñ kun mɛ, mu w̄imɔ̀ mu win yasan saa kera, ba koo ǹn garisiwa disigii yem w̄i bin saa kpuro s̄ɔ̀ nge win yasan saa. ²⁶ Kpin yee t̀ s̄ɔ̀ u kpuna kpuro ka ye u sinari kpuro, ya kuawa mi disigia nge sanam mɛ u win yasa m̀. ²⁷ Wi u kpin yee te baba, ñ kun mɛ sin yee te, u koo win yānu teawa kpa u wobure. Adama ka mɛ, u kuawa mi disigii sere ka yokaɔ̀.

²⁸ Sanam mɛ yem mɛ, mu ȳra u koo kowa s̄ɔ̀ nɔ̀ba yiru bu sere ǹn garisi wi u d̄ere. ²⁹ Yen s̄ɔ̀ nɔ̀ba itase s̄ɔ̀ra u koo kparukonu yiru ñ kun mɛ totoberenu yiru kasu kpa u ka yāku kowo daawa Gusunɔ̀n kuu ten k̄nnɔ̀wɔ̀. ³⁰ Kpa yāku kowo u nin teu sua u ka torarun suurun yākuru ko kpa u maa teu geni sua u ka yāku d̄ɔ̀ mwaararugiru ko. Yen biruwa u koo kurɔ̀ wi d̄erasiabun wororu koosi Yinni Gusunɔ̀n wuswaɔ̀ kpa u d̄era.

³¹ Yinni Gusunɔ̀ u kparam M̄wisi ka Aroni s̄ɔ̀wa u n̄e, i Isireliba s̄ɔ̀wɔ̀ i n̄e, bu de bu ka nen kuu te ta w̄a ben suunu s̄ɔ̀ tonda sanam mɛ ba disi m̄ kpa bu ku raa gbi.

³² Wooda yeni ya w̄awa kentugibun s̄ɔ̀ ka w̄n sen nim mu yari ³³ ka tɔn kurɔ̀ wi u yasa m̀ ka tɔn durɔ̀ wi u yem w̄imɔ̀ win tɔn durɔ̀run di ka tɔn kurɔ̀ wi yem w̄imɔ̀ win tɔn kurɔ̀run di ka maa tɔn durɔ̀ wi u ka tɔn kurɔ̀ disigii kpuna.

W̄ɔ̀ ka w̄ɔ̀n yāku te ba ra ko Isireliba kpuron toranun s̄ɔ̀

16

¹ Aronin bii be ba gu Yinni Gusunɔ̀n kurɔ̀ ỳn s̄ɔ̀ ba ka turare tuka da mi, ben ḡɔ̀n biruwa Yinni Gusunɔ̀ u M̄wisi s̄ɔ̀wa u n̄e, ² a wunen m̄ɔ̀ Aroni s̄ɔ̀wɔ̀ a n̄e, u kun da du kiri kiri kuu ten dii te ta d̄ere gem gem s̄ɔ̀ mi woodan kpakorora w̄a ka ten wukiritia kpa u ku raa gbin s̄ɔ̀. Domi kpakoro ten wukiritian w̄llɔ̀wa kon tii s̄ɔ̀si guru wii wuroru s̄ɔ̀.

³ D̄ama te u duɔ̀ mi, u koo ketɛ kinɛ kpendu kasuwa u ka win torarun yākuru ko. Kpa u maa yā kinɛru kasu u ka yāku d̄ɔ̀ mwaararugiru ko. ⁴ Yen biru u koo win tako doke kpa u sokoto kpiribu doke ka s̄katia. Ye kpuro ya ko n s̄awa ye ba kua ka w̄ɛ damgii kpa u dawani b̄ake. U koo woburewa u sere yā ni kpuro doke. ⁵ Isireliba ba koo maa boo kinenu yiru w̄ u ka ben toranun yākuru ko kpa bu ǹn yā kinɛru w̄ u ka yāku d̄ɔ̀ mwaararugiru ko.

⁶ ù n koo yākuru tore, u koo gina win tii ka win yenugibun toranun yākuru kowa ka ketɛ kinɛ te. ⁷ Yen biru kpa u boo kinenu yiru ye sua u ka da Yinni Gusunɔ̀n wuswaɔ̀ kuu ten k̄nnɔ̀wɔ̀. ⁸ Kpa u nu tubu tubu koosi u ka wa ge ga s̄a Yinni Gusunɔ̀guu ka ge ba koo ȳsu ḡbaburɔ̀. ⁹ Boo ge ga s̄a Yinni Gusunɔ̀guu, gera u koo ka torarun yākuru ko. ¹⁰ Ge ba koo maa ȳsu ḡbaburɔ̀, gera ba koo ka torarun suurun wororu ko. Wasira ba koo ka gu na Yinni Gusunɔ̀n wuswaɔ̀ bu sere gu ȳsu gu doona ḡbaburɔ̀.

¹¹ Aroni u koo gina gbiwa u win tiin ketɛ kinɛ te go win toranun s̄ɔ̀ ka sere maa win yenugibuginun s̄ɔ̀. ¹² Kpa u d̄ɔ̀ ḡɛ gura saa yāku yerun di yi ba yibie d̄ɔ̀ guratii s̄ɔ̀ kpa u turare buuru s̄oka n̄m kurenu yiru kpa u ka ye kpuro du dii te ta d̄ere gem gem s̄ɔ̀. ¹³ U koo turare ye doke d̄ɔ̀ ḡɛ yi s̄ɔ̀ Yinni Gusunɔ̀n wuswaɔ̀ kpa yen wiisu su woodan kpakoro ten wukiritia wukiri kpa u ku raa ka gbin s̄ɔ̀. ¹⁴ Yen biru kpa u ketɛ yen yem sua u deka ka win niki bia kpa u mu ȳka kpakoro ten wukiritia s̄ɔ̀ s̄ɔ̀ yari yeru gia. Kpa u maa ko mɛ kpakoro ten wuswaɔ̀ n̄n nɔ̀ba yiru. ¹⁵ Yen biruwa u koo maa boo ge ga s̄a Yinni Gusunɔ̀guu mi go Isireliba kpuron toranun s̄ɔ̀ kpa u gen yem sua u ka da dii

te ta dēere gem gem sɔɔ kpa u mu yēka woodan kpakoro ten wukiritia wɔllɔ ka maa ten wuswaaɔ nge mɛ u kua ka ketɛ yen yem. ¹⁶ Kpa u dii te ta dēere gem gem dēerasiabun wororu koosi u ka ten disi wɔka yi ta duura Isireliban toranu ka ben mɛm nɔɔbu sarirun sɔ. Nge mɛya u koo ko u ka dii dēera ten disi wɔka, domi ta wāa disigibun suunu sɔɔ. ¹⁷ Goo kun ko n wāa dii ten sɔɔwɔ sanam mɛ Aroni u koo du mi, u ka toranun yākuru ko sere u da u ka yarima. U koo win tii ka win yɛnugibun toranun yākuru ko. Yen biru kpa u maa Isireliba kpurogiru ko. ¹⁸ Ù n yariɔ, u koo dawa yāku yerɔ kpa u tu dēerasiabun wororu koosi. Yen biru kpa u ketɛ ye, ka boo gen yem sua u tɛeni yāku yerun kāanu nne yen baayere sɔɔ. ¹⁹ U koo yem mɛ dɛkawa ka win niki bia u yēka nɔn nɔɔba yiru yāku yee ten wɔllɔ. Nge mɛya u koo ka tu dēerasia Isireliban toranun di kpa u tu yi nenem Yinni Gusunɔn sɔ.

²⁰ Sanam mɛ u dii te ta dēere gem gem dēerasia u kpa, ka dii dēera te, ka yāku yeru, u koo de bu ka boo ge ga wasi mi nawa. ²¹ Aroni u koo win nɔma kpuro sɔndiwa boo gen wiru wɔllɔ kpa u Isireliban toranu kpuro tuuba ko ka mɛm nɔɔbu sari te ba kua kpuro. Kpa u boo ge tora ni kpuro sɔbi kpa u de goo u gu gira u ka da gbaburɔ. ²² Nge mɛya boo ge, ga koo ka Isireliba kpuron toranu sɔbe gu ka doona gbaburɔ mi goo kun wāa.

²³ Yen biru u koo wura kuu ten mi, kpa u win sāa yāa ni u doke potiri u nu yi mi. ²⁴ Kpa u wobure yam dēeramɔ kpa u win tiin yānu doke. Yen biru kpa u yari u na u yāku dɔɔ mwaararugiru ko win tiin sɔ ka sere maa Isireliban sɔ. Yen biru kpa u torarun yākuru ko win tiin sɔ ka sere Isireliban sɔ. Kpa u suuru kanabun woronu ko win tii ka Isireliban sɔ. ²⁵ Yen biru kpa u yaa yen gum dɔɔ doke yāku yerɔ ye ba ka torarun yākuru kua mi.

²⁶ Wi u boo ge gira u ka da gbaburɔ u koo win yānu teawa kpa u wobure u sere du sansaniɔ. ²⁷ Ketɛ ye, ka boo gen yem mɛ ba ka da dii te ta dēere gem gem sɔɔ toranun sɔ, ba koo yen yaa ka yen gɔni ka yen bisu yarawa ben sansanin di bu dɔɔ doke. ²⁸ Wi u ye kpuro dɔɔ mɛni u koo win yānu teawa kpa u wobure u sere wurama sansaniɔ.

²⁹ Yeni ya ko n sāawa wooda sere ka baadommaɔ. Suru nɔɔba yirusen sɔɔ wɔkuruse, i nɔɔ bɔkuo kpa i bɛɛn sɔma deri sere ka sɔbɔ be ba wāa bɛɛn suunu sɔɔ. ³⁰ Domi tɔɔ te sɔɔra ba koo bɛɛ torarun yākuru kua bu ka bɛɛ dēerasia. Nge mɛya i ko i ka dēera bɛɛn durum kpuron di Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. ³¹ Tɔɔ te, ta koo kowa tɔɔ wɛrarugiru kpa i n da nɔɔ bɔke. Kpa ya n sāa wooda sere ka baadommaɔ.

³² Amen biru yāku kowo wi ba gum tāre ba gɔsa u ka ko yāku kowo tɔnwero win baaban kɔsire, wiya u koo sāa yāa ni doke ni ba kua ka wɛɛ damgii. ³³ Wiya u ko n da yākuru ko u ka dii te ta dēere gem gem dēerasia ka sere dii dēera te, ka yāku yee te, ka yāku kowobu ka sere maa Isireliba kpuro.

³⁴ Yeni ya ko n sāawa wooda sere ka baadommaɔ. Wɔɔ tia sɔɔ, ba ko n da yākuru kowa Isireliba kpuron toranun sɔ nɔn teeru.

Ma Aroni u kua kpuro ye Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa.

NGE Mɛ ISIRELIBA BA KO N KA DɛERE

Gusunɔ u yina bu yem di

17

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ² a Aroni ka win bibu ka sere Isireliba kpuro sɔɔwɔ a nɛɛ, wooda wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na wɛɛmɔ.

³ Isireliba sɔɔ goo ù n kī u saberu garu saka sansaniɔ ñ kun mɛ mi u wāa kpuro, u koo gina ka tu nawa nen kuu bekurugirun kɔnnɔwɔ u ka tu yākuru ko nɛ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. ⁴ Yɛro u kun kue mɛ, ba koo nùn sabe ten yem bikiawa domi u yem yariwa mi. Saa ye sɔɔ, ba koo yɛro yarawa Isireliban suunu sɔɔn di. ⁵ Wooda yeni ya koo dewa Isireliba bu ka ben yaa sabenu na yāku kowon mi nen kuu ten kɔnnɔwɔ bu go nɛ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Kpa bu ku raa tu go mi ba tura. Kpa ta n sāa siarabun yākuru. ⁶ Yāku kowowa u koo ten yem mɛ yēka yāku yerɔ kuu ten kɔnnɔwɔ. Kpa u ten gum dɔɔ doke mɛn nuburu ta koo nɛ, Yinni Gusunɔ dore. ⁷ Nge mɛya Isireliba ba ñ maa ka būnu

yākuru kuamme n̄n bwāarokunu nu ka bonu weene. Yeni ya ko n wāawa ben tiin s̄s̄ ka ben bibun bibun s̄s̄ sere ka baadomma.

⁸ N̄ n men na, Isireli goo, n̄ kun me s̄s̄ goo wi u wāa ben suunu s̄s̄, ù n yāku d̄s̄ mwaararugiru m̄, n̄ kun me yāku ganu, ⁹ ma u n̄ ka nu ne ne, Yinni Gusun̄n kurun k̄n̄n̄w̄a u ka nin yaa go, ba koo yēro yarawa ben suunu s̄s̄n di.

¹⁰ Wee wooda ye ne, Yinni Gusun̄ na maa wēem̄. Isireli goo, n̄ kun me s̄s̄ goo wi u wāa ben suunu s̄s̄ ù n yem di, baa n̄ n meren na mu s̄a, ne, Yinni Gusun̄wa kon yēro w̄rima n̄ n̄n yara win t̄mbun suunu s̄s̄n di. ¹¹ Domi yem s̄s̄ra hunde koni kp̄uron wāara wāa. Na dera i yem dendim̄ yāku yer̄ i ka b̄een toranun suuru wa. Yem meya mu ra de t̄nu u win torarun suuru wa. ¹² Yen s̄na na nee, Isireliban goo n̄ kun me s̄s̄ goo b̄een suunu s̄s̄ u n̄ yem dim̄.

¹³ B̄ee Isireliban goo n̄ kun me s̄s̄ goo wi u wāa b̄een suunu s̄s̄, ù n yaa gaa mwa taasoru s̄s̄ n̄ kun me gun̄ gagu ge ba ra di, u koo yaa ye, n̄ kun me gun̄ gen yem yariwa kpa u mu yanim wukiri. ¹⁴ Domi hunde koni ye ya wasi kp̄uro, yen wāara wāawa yen yem s̄s̄. Yen s̄na na nee, i ku hunde koni gaan yem di. Domi yem s̄s̄ra wāara wāa. Wi u maa yina u mu di, ba koo yēro wunawa wigibun suunu s̄s̄n di.

¹⁵ B̄ee Isireliban goo, n̄ kun me s̄s̄ goo wi u wāa b̄een suunu s̄s̄, ù n yaa goru di n̄ kun me yaa ye gbeeku yaa ya go, yēro u koo win yānu teawa kpa u wobure. Adama ka me, u ko n s̄awa disigii sere ka t̄s̄ ten yok̄a u sere d̄era. ¹⁶ Û kun win yāa ni teye, ma u n̄ wobura, u koo win torarun are mwa.

K̄s̄ menna bi bu n̄ b̄ere m̄

18

¹ Yinni Gusun̄ u M̄wisi s̄s̄wa u nee, ² a Isireliba s̄s̄w̄a a nee, nena na Gusun̄ b̄een Yinni. ³ I ku ra ko ye ba ra ko Egibit̄i mi i raa sina. I ku maa ko ye Kananiba m̄ mi na ka b̄ee d̄s̄. I ku ben komanu sw̄i. ⁴ Adama i nen woodaba ka nen yiirebu mem̄ n̄w̄w̄a kpa i ye sw̄i. Domi nena na s̄a Gusun̄ b̄een Yinni.

⁵ N̄ n men na, i nen gere ka nen woodaba mem̄ n̄w̄w̄a. Wi u ye mem̄ n̄w̄w̄a u ko n wāawa yen s̄s̄. Ne Yinni Gusun̄wa na yeni gerum̄.

⁶ Nena na wooda yeniba wēem̄. Na nee, b̄een goo u ku raa ka win dusi t̄n kur̄ k̄s̄ menna.

⁷ I ku b̄een tundo sekuru doke i ka b̄een mero k̄s̄ menna. Domi u s̄awa b̄een mero.

⁸ I ku ka b̄een meron nisi goo k̄s̄ menna, domi ù n kua me, i b̄een tundo sekuru dokewa mi.

⁹ I ku ka b̄een sesu tundo turosi n̄ kun me mero turosi k̄s̄ menna baa b̄a kun b̄ee seeye yenu teu s̄s̄.

¹⁰ I ku ka b̄een nikur̄bu k̄s̄ menna baa ù n s̄an na t̄n dur̄n bii, n̄ kun me t̄n kur̄n bii. Domi wi u kua me, u tii sekuru dokewa mi.

¹¹ I ku ka b̄een tondon kur̄ goon bii k̄s̄ menna domi u s̄awa b̄een sesu.

¹² I ku ka b̄een t̄i k̄s̄ menna, domi u s̄awa b̄een tondon dusi.

¹³ I ku maa ka b̄een meron w̄n̄ n̄ kun me win m̄w̄ k̄s̄ menna. Domi u s̄awa b̄een meron dusi.

¹⁴ I ku maa b̄een tondon w̄n̄ n̄ kun me win m̄w̄ sekuru doke i ka win kur̄ k̄s̄ menna. Domi kur̄ wi, u s̄awa nge b̄een tiin mero.

¹⁵ I ku ka b̄een bigii kur̄ k̄s̄ menna, domi u s̄awa b̄een biin kur̄.

¹⁶ I ku ka b̄een w̄n̄ n̄ kun me b̄een m̄w̄n̄ kur̄ k̄s̄ menna. ù n kua me, i n̄n sekuru dokewa.

¹⁷ I ku ka t̄n kur̄ k̄s̄ menna kpa i maa ka win bii k̄s̄ menna, n̄ kun me win nikur̄bu, domi ba s̄awa mi dusinu. ù n kua me, ya s̄awa mi tora bakar̄u.

¹⁸ I ku b̄een kur̄n̄ w̄n̄ n̄ kun me win m̄w̄ sua kur̄ sanam me kur̄ win tii u wāa wāaru s̄s̄. Domi ya koo nisinu ma.

¹⁹ I ku ka t̄n kur̄ menna sanam me u yasa m̄, domi u s̄awa disigii.

²⁰ I ku ka b̄een winsim kur̄ k̄s̄ menna. ù n kua me, i tii disi koosiwa mi.

²¹ I ku ka b̄een bii yākuru ko b̄u wi ba m̄ M̄l̄okun mi. Domi ù n kua me, ne, Yinni Gusun̄n ȳsira i sank̄a mi. I n̄ yē ma nena na s̄a Gusun̄ b̄een Yinni.

²² I ku ka beɛn tɔn durɔsi kɔɔ menna nge me i ra ka tɔn kurɔ ko. Domi ya sãawa seku bakaru.

²³ I ku ka yaa saberu kɔɔ menna nge tɔn kurɔ. Domi ì n kua me, i tii disi dokewa. Nge meya maa tɔn kurɔ goo u ku raa de yaa saberu tu ka nùn menna. Ya sãawa seku bakaru.

²⁴ I ku de koma ninin bweseru nu beɛ ko disigibu. Domi niya bwese tuku nini nu ra ko ni kon gira beɛn suunu sɔɔn di. ²⁵ Ba tem men tii disi doke, ma na mu seeyasia ma mu men tɔmbu yarinasia.

²⁶ Beɛ Isireliba ka beɛ sɔbu beɛ be i wãa Isireliba sɔɔ, i nen gere ka nen wooda ye mem nɔɔwɔ. Kpa i bwese nin koma sekurugii ni deri. ²⁷ Be ba raa sina tem me sɔɔ i sere na, ba koma ni kua ma tem me, mu disi duura. ²⁸ Ñ n men na, beɛn tii i ku mu disi doke kpa mu ku raa maa beɛ yarinasia nge yellugibu. ²⁹ Domi be ba koma nin garu saara Isireliba kpuro sɔɔ, ba koo bu wunawa ben tɔmbun suunu sɔɔn di.

³⁰ Nena Gusunɔ beɛn Yinni. I de i nen gere ka nen wooda ye mem nɔɔwa mam mam. Kpa i ku bwese tuku nin komanu swĩ ni ba ra ko i sere tunuma mini. Kpa i ku ra tii disi doke.

Nge me n weene bu Gusunɔ sã

19

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u neɛ, ² a Isireliba kpuro sɔɔwɔ a neɛ, i de i n deere, domi ne Gusunɔ beɛn Yinni na deere.

³ Yen sɔ, beɛn baawure u win tundo ka win mero beere wɛɛyɔ kpa u n da wɛre tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ. Nena Gusunɔ beɛn Yinni.

⁴ I ku tii bũnu wɛ, i ku ra maa bwãaroku gagu seku.

⁵ Ì n ne, Yinni Gusunɔ siarabun yãkuru kuamme, i tu koowo nge me ta koo ka man wɛre. ⁶ I ko ten yaa diwa dɔma te i ka ye yãkuru kua ñ kun me sisiru. Adama ye ya tiara sɔɔ itase, i ko ye dɔɔ meniwa. ⁷ Ì n ye di sɔɔ itase, na ñ yãku te mwaamɔ. Domi yaa ye, ya disi duurawa mi. ⁸ Wi u ye di u koo win torarun are wa, domi u ñ ye garisi negia. Ba koo yɛro wunawa beɛn suunu sɔɔn di.

⁹ Ì n beɛn dĩanu gɛemɔ, i ku gɛ ye ya wãa gbee goorɔ. I ku maa beɛn gberun dĩanu kunɔnu ko. ¹⁰ Meya i ku maa resem gberu sɔɔ resem kunɔnu ko ka maa resem ye ya wɔruma. I ko ye deriwa sãarobu ka sɔbun sɔ. Ne Gusunɔ beɛn Yinniwa na yeni gerua.

¹¹ I ku gbeni, i ku maa beɛn winsim weesu kua ñ kun me i nùn nɔni wɔke. ¹² I ku bɔri weesugii ko ka nen yĩsiru. Domi ì n kua me, i nen yĩsiru sankawa. Ne Gusunɔ beɛn Yinniwa na yeni gerua.

¹³ I ku beɛn winsim dam dɔre. I ku maa nùn gãanu mwaari ka dam. I ku beɛn sɔm kowon kɔsiaru nene sere yam mu ka sãra. ¹⁴ I ku soso wɔme. I ku maa gãanu yi wɔkon wuswaɔ ni nu koo nùn sura. I de beɛn daa yu sɔɔsi ma i man nasie ne Gusunɔ beɛn Yinni.

¹⁵ I ku murafitiru ko siribu sɔɔ. I ku goon bwɛɛbwɛɛru ñ kun me win dam meeri i ka nùn siri. Adama i ko i bu siriwa nge me baawuren gem mu ne. ¹⁶ I ku gari weesugii kpara beɛn tɔnusin sɔ. I ku maa nùn gari mani yi yi koo nùn go.

¹⁷ I ku beɛn winsim tusi gɔruɔ. Adama i nùn gerusio kpa i ku ra tii durum sɔbi win sɔ.

¹⁸ I ku beɛn winsim mɔru kɔsie. I ku maa ka goo mɔru nene. I beɛn tɔnusi kɔɔ nge beɛn tii. Ne Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

¹⁹ I de i nen wooda yeniba mem nɔɔwa. I ku de yeɛ bwese bweseka yu yɔɔna. I ku dĩa bwesenu yiru duure gbee teeru sɔɔ. I ku yãnu doke ni ba kua ka wɛɛ bwesenu yiru.

²⁰ Goo ù n ka yoo tɔn kurɔ kɔɔ menna wi ba durɔ kã, adama ba ñ gina nùn yakie win yorun di, yɛro u koo yen gobi kɔsiawa, adama ba ñ bu goomɔ. Domi kurɔ wi, u gina sãa yoo. ²¹ Durɔ win torarun sɔ, u koo ka yãa kineru na Yinni Gusunɔn wuswaɔ win kurun kɔnnɔwɔ u ka torarun sɔmbun yãkuru ko. ²² Kpa yãku kowo u nùn torarun suuru wororu koosi ne Yinni Gusunɔn wuswaɔ. Saa ye sɔra u koo win torarun suuru wa.

²³ Sanam me i dua Kananin temɔ i kpa, ma i dĩa bwese bweseka duura, i ko yen marum garisawa disigim, wɔɔ ita. I ñ mu dimɔ. ²⁴ Wɔɔ nnesen marum me ya koo ma, mu ko n

sāawa nε Yinni Gusunɔgim, i ka man siara tɔɔ bakarun saa. ²⁵ Saa wɔɔ nɔɔbusen diya bεen tii i ko i n da dāa marum mε sɔri i di. Nε Gusunɔ bεen Yinniwa na yeni gerua.

²⁶ I ku gāanu ganu di ka yem. I ku wεε ñ kun mε guru wiru mεeri i ka bikiaru ko. ²⁷ I ku bεen wirun goo gookan seri kɔni bwεereke. I ku maa bεen toburun beri berika kɔni.

²⁸ I ku bεen wasi muriri goon gɔɔn sɔ. I ku maa bεen wasi yore. Nε, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

²⁹ I ku bεen bii wɔndiaba sekuru doke i bu kurɔ tanaru kpεε sāaru garun sɔ, kpa sakararu ka sekuru sariru tu ku raa yibu tem mε sɔɔ. ³⁰ I n da tɔɔ wεrarugiru yaaye kpa i nen kuu bekurugiru bεere wε. Nε, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

³¹ I ku da be ba ra gɔribu sokun mi ñ kun mε sɔrobun mi kpa i ku ra ka tii disi doke. Domi nena na sāa Gusunɔ bεen Yinni.

³² I wi u seri kpiki mɔ kpuro kpunɔ kpa i durɔ tɔkɔ bεere wε. I maa nε, Yinni Gusunɔ nasio. Domi nena na sāa bεen Yinni.

³³ Sɔɔ goo ù n wāa bεen tem sɔɔ, i ku nùn dam dɔre. ³⁴ I ko i nùn kuawa nge kpa yεro, kpa i nùn kīa nge bεen tii. Domi bεen tii i raa sɔru di Egibitiɔ. Nε Gusunɔ bεen Yinniwa na yeni gerua.

³⁵ I ku murafitiru ko siribu sɔɔ, ka gāa yīirubu sɔɔ, ka kiloba sɔɔ ka sakakunu sɔɔ. ³⁶ I de bεen kiloba ka bεen sakakunu ye kpuro ya n sāa dee dee. Nε Gusunɔ bεen Yinniwa na ye gerua, nε wi na bεe yara Egibitin di.

³⁷ I nen woodaba kpuro mem nɔɔwɔ kpa i ye swīi. Nε, Yinni Gusunɔwa na ye gerua.

Sāa ni Gusunɔ u yina

20

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nεε, ² a Isireliba sɔɔwa a nεε, ben goo ñ kun mε sɔɔ wi u wāa be sɔɔ ù n win bii sua u ka būu wi ba mɔ Mɔlɔku yākuru kua, ba koo nùn kasukuwa bu go. ³ Nε, Yinni Gusunɔwa kon nùn wɔri kpa n nùn wuna nen tɔmbun suunu sɔɔn di yèn sɔ u ka win bii Mɔlɔku yākuru kua ma u nen kuru disi doke u nen yīsi dεeraru sanku. ⁴ Isireliba bā n yina bu durɔ win bweseru go, ma ba nùn mεera u daa yen bweseru mɔ, ⁵ nen tiiwa kon nùn wɔri wi ka win yεnugibu kpuro kpa n nùn yara win tɔmbun suunu sɔɔn di ka sere be ba maa Mɔlɔku ye sāamɔ.

⁶ Goo ù n bikiaru da gɔri sokobun mi ñ kun mε sɔrobun mi, kon nùn wɔriwa kpa n nùn wuna win tɔmbun suunu sɔɔn di.

⁷ I de i n dεere, domi nen tii na dεere. Nε Gusunɔ bεen Yinniwa na ye gerua.

Kɔɔ menna bi Gusunɔ u yina

⁸ Nena Yinni Gusunɔ wi u bεε gɔsa i n ka dεere. I ko i nen woodaba mem nɔɔwawa kpa i sī ye sɔɔ.

⁹ Goo ù n win tundo ñ kun mε win mero bɔrusi, ba koo yεro gowa kpa win yem mu wɔri win tii sɔɔ.

¹⁰ Goo ù n ka goon kurɔ kpuna, ba koo kurɔ wi ka durɔ wi gowa.

¹¹ Goo ù n ka win tondon kurɔ kpuna, u win tundo sekuru dokewa. Ba koo yεro gowa ka kurɔ wi sannu kpa ben yem mu wɔri ben tii sɔɔ.

¹² Goo ù n ka win biin kurɔ kpuna, ba koo yεro gowa ka kurɔ wi sannu. Domi seku bakara ba kua mi. Ben yem mu koo wɔriwa ben tii sɔɔ.

¹³ Tɔn durɔ ù n ka win tɔn durɔsi kpuna nge mε ba ra ka tɔn kurɔ mɛnne, ba koo be yiru ye kpuro gowa. Domi gāa kɔsuna ba kua mi. Ben yem mu koo wɔriwa ben tii sɔɔ.

¹⁴ Goo ù n bii ka mero sua kurɔ, tora bakara mi. Ba koo be kpuro dɔɔ meniwa. Kpa yen bweseru ya kun wāa bεen suunu sɔɔ.

¹⁵ Goo ù n maa ka yaa saberu menna nge mε ba ra ka tɔn kurɔ mɛnne, ba koo yεro gowa ka yaa sabe ten tii.

¹⁶ Tɔn kurɔ ù n maa ka yaa saberu menna nge mε ba ra ka tɔn durɔ mɛnne, ba koo nùn gowa ka yaa sabe ten tii. Kpa ben yem mu wɔri ben tii sɔɔ.

¹⁷ Goo ù n win sesu tundo turosi ò kun mē mero turosi sua kurò u ka kpuna, ba tii sekuru dokewa mi. Ba koo bu wunawa ben tǎmbun suunu sǎon di. Durò wi, u koo win torarun are sǎbewa. Domi u ka win sesu kpuna.

¹⁸ Goo ù n ka tǎn kurò menna wi u yasa mǎ, ma yen yem mē mu yara u mu wa, ba koo be yiru ye yarawa Isireliban suunu sǎon di.

¹⁹ I ku ka bēen meron wǎnǎ ò kun mē win mǎǎ ò kun mē bēen tiǎ kǎǎ menna. Domi i sǎawa dusinu. Wi u kua mē, u koo yen are wa.

²⁰ Goo ù n ka win tundon wǎnǎ ò kun mē tundon mǎǎn kurò kpuna, u bu sekuru dokewa. Kurò wi, ka durò wi, ba koo ben toranun are wa. Ba ò bii marumǎ sere bu ka gbi.

²¹ Goo ù n win wǎnǎ ò kun mē win mǎǎn kurò sua, u torawa mi. U win wǎnǎ ò kun mē win mǎǎ wi sekuru dokewa mi. Kurò wi, ka durò wi, ba ò bibu marumǎ.

²² I de i nen woodaba ka nen yiirebu mēm nǎǎwa kpa i ka ye sǎmburu ko, kpa tem mi na ka bēe dǎǎ mu ku raa bēe yarinasia. ²³ I ku bwese nin komanu swī ni na kon bēe gira. Domi koma niya ba kua na ka bu yina. ²⁴ Na bēe sǎǎwa na nēē, bēeya i ko i n ben tem mē mǎ.

Nēna kon bēe mu wē.

Tem mē, mu tim ka bom yiba.

Nēna Gusunǎ bēen Yinni nē wi na bēe wuna saa bwese ni nu tien di. ²⁵ Yen sǎna i ko i wunana yaa ye i ko i di ka ye i kun dimǎ ka sere maa gunǎ si i ko i di ka si i ò dimǎ kpa i ku ra bēen tǎmbu disi doke yēē yi, ka gunǎ sin sǎ ye na gesi nēē, i ku di mi.

²⁶ I de i n dēere i n wǎa nen sǎ, domi na dēere. Nē, Yinni Gusunǎwa na bēe wuna nenem bwese ni nu tien suunu sǎon di i n ka sǎa nēgibu.

²⁷ Goo ù n wǎa bēen suunu sǎǎ, tǎn kurò ò kun mē tǎn durò ma u ra gǎribu soku ò kun mē u ra sǎroru ko, ba koo yēro kpenu kasukuwa kpa win yem mu wǎri win tii sǎǎ.

Yǎku kowobun woodaba

1. Wooda ye ya ka yǎku kowon tii yǎ

21

¹ Yinni Gusunǎ u Mǎwisi sǎǎwa u nēē, a Aroni ka win bibu sǎǎwǎ a nēē, yǎku kowo u ku raa tii disi doke u wigii goon goru baba ² ma n kun mǎ win mero ka win tundon goru ka win tiin biigiru ka win wǎnǎ ka win mǎǎguru ³ ka sere win sesu wi u kun durò yēguru wi ba ò gina sue. ⁴ Isireliban suunu sǎǎ, yǎku kowo wi, u sǎawa ben guro guro. Yen sǎ, u ò koo tii disi doke ka ben goon goru.

⁵ Goo ù n gu, yǎku kowobu bu ku raa ben wii suunun seri kǎni, bu ku raa maa ben toburun beri berika kǎni. ⁶ Mēya bu ku raa maa tii muriri wasi sǎǎ. Ba ko n wǎawa nē Gusunǎ ben Yinnin sǎ. Ba ò nen yīsiru sankumǎ. Domi beya ba ko n da man yǎkunu kue ni nu sǎa nen dīanu. Yen sǎ, ba ko n dēerewa.

⁷ Ba ò koo kurò tanǎ ò kun mē wi ba gaba ba ka kpuna sua kurò. Ba ò maa kurò wi u win durò yina suamǎ. Domi ba ko n dēerewa ba n wǎa nē, Yinni Gusunǎn sǎ. ⁸ Isireli baawurewa u koo yǎku kowo garisi tǎn dēero. Domi wiya u ra ka bēen yǎkunu nē, nē, Yinni Gusunǎn mi. Yen sǎ, ba ko n dēerewa, domi nē, Yinni Gusunǎ na dēere. Nēna na bēe gǎsa i n ka maa dēere.

⁹ Yǎku kowo goon bii wǎndia ù n tii sekuru dokemǎ u kurò tanaru dimǎ, win tindowa u sekuru dokemǎ. Ba koo bii wǎndia wi dǎǎ meniwa.

¹⁰ Yǎku kowo wi ba gum tǎre wirò u kua yǎku kowo tǎnwero, ma ba nùn sǎa yǎnu dokea, u ku maa win seri sanku goon gǎǎn sǎ. Mēya u ku maa win yǎnu gēeku. ¹¹ U ku raa goru garu susi u tii disi doke, baa ò n win tundo ò kun mē win meron gorun na. ¹² U ò maa yariǎ nen kurun di goon gorun sǎ, u ku ka kuu te disi doken sǎ. Domi ba nùn gum tǎre u n ka sǎa nenem. Nē, Yinni Gusunǎwa na ye gerua.

¹³ Wǎndia wi u kun durò yēwa yǎku kowo tǎnwero u koo sua kurò. ¹⁴ U ò koo gǎmini goo sua kurò ò kun mē kurò wi ba yina ò kun mē kurò wi ba gaba ba ka kpuna ò kun mē

kurə tanə. Adama wəndia wi u kun durə yēwa u koo sua win dusibu səə. ¹⁵ Kpa u ku raa bwese tukuru doke win bweseru səə. Ne Yinni Gusunəwa na nùn gəsa u n ka dəere.

2. *Wi u kun kpē* u ko yāku kowo

¹⁶ Yinni Gusunə u maa Məwisi sḏəwa u nee, ¹⁷ a Aroni ka win bibu sḏəwə a nee, baa ka win bibun bweserə goo ù n alebu gaa mə win wasi səə, yēro kun kpē u da nen kuu te səə u ne, Yinni Gusunə dīanu ganu yākuru kua. ¹⁸ Alebugii goo kun kpē u nen səmbu te ko, aa wəkowa? Aa kōri barəwa? Ñ kun me yēron wuswaa ya kəsikirewa? ¹⁹ Ñ kun me yēron naasu ñ kun me win gāsera bəərewa? ²⁰ Ñ kun me yēro u kundu kpiawa? Ñ kun me u sāawa tən kəmiakubu? Ñ kun me yēron nəni kpiawa? Ñ kun me yēro taataaru ñ kun me debu məwa? Ñ kun me win tīa bii kəsikira? ²¹ Wi u alebu gaa mə wasi səə gesi Aronin bweseru səə, u ñ kpē u ne, Yinni Gusunə yākuru kua. U ñ maa kpē u ka dīanu ganu na u ka yākuru ko nen kuu te səə. ²² Adama u koo kpī u ne, Yinni Gusunə dīa dəeranu di. ²³ Win alebun sḏna u ñ kpē u susi yāku yerə ka kuu ten beku kare ten mi. Kpa u ku raa nen kuu te disi doke. Ne, Yinni Gusunəwa na ra yāku kowobu gəsi ba n ka dəere.

²⁴ Ma Məwisi u Aroni ka win bibu ka Isireliba kpuro gari yi sḏəwa.

3. *Be ba* koo yāku dīanu di

22

¹ Yinni Gusunə u Məwisi sḏəwa u nee, ² a Aroni ka win bibu sḏəwə a nee, ba n tii se dīa ni Isireliba ba ka man naawamme səə, kpa bu ku raa nen yīsi dəera te sanku. Nena na sāa Yinni Gusunə.

³ Ben bweseru səə, goo ù n nu susi, ma u disi gəe mə, ba koo yēro yarawa nen səmburun di. ⁴ Aronin bweseru səə, goo ù n bara disigiru mə, ñ kun me ù n kentu kpika mə, u ñ yāku dīa ni dimə sere ù n dəera, ⁵ ka sere wi u goru baba ñ kun me win sen nim mu wīa ñ kun me wi u yaa gaa baba ye ya disi mə ñ kun me wi u goo baba wi u disi mə. ⁶ Wi u yen gaa baba gesi, u disi duurawa mi sere ka yokaə. U ñ kpē u yāku dīa ni di ma n kun mə u wobura mam mam. ⁷ ù n wobura, yokan di u dəera, u koo kpī u nen dīa ni di. Domi niya nu sāa win dīanu. ⁸ Meya yāku kowo goo kun yaa goru temmə ñ kun me yaa ye gbeeku yaa gaa ya go u ku raa ka tii disi doken sḏ. Ne, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

⁹ Ba koo nen woodaba mem nəwawa domi bə n nen dīanu disi doke, ba koo ben torarun are səbe kpa bu gbi. Ne, Yinni Gusunəwa na bu gəsa ba n ka dəere.

¹⁰ Tən diro kun yāku dīa ni dimə baa yāku kowon səm kowo ñ kun me win səə. Yēro kun yāku dīa ni dimə. ¹¹ Adama yoo wi yāku kowo u dwa ka wi ba mara win yenuə, ba koo kpī bu dīa ni di. ¹² Yāku kowon bii tən kurə ù n tən diro sua durə, ù ku raa yāku dīa ni di. ¹³ Adama bii wi, ù n sāa gəmini ñ kun me win durə u nùn yina, ma u ñ ka durə wi mara, ma u gəsira win tundon yenuə u sḏ nge sanam me u ñ durə sue, u koo kpī u dīa ni di. Ma n kun me, tən diro u ku dīa ni di.

¹⁴ Tən tuko goo ù n nu di u ñ ka baaru, u koo nin kəsire yāku kowo wēwa. Yen biru kpa u nùn nin bənu nəəbun tia sosia.

¹⁵ Yāku kowobu bu ku raa dīa ni disi doke nì Isireliba ba ka yākuru kua Yinni Gusunə wuswaa. ¹⁶ Bə n nu di sanam me n ñ weene bu nu di, ba Isireliba toranu səbiməwa. Nena Yinni Gusunə, ne wi na ra yāku dīa deerasie.

Sabe te ba koo ka yākuru ko

¹⁷ Yinni Gusunə u Məwisi sḏəwa u nee, ¹⁸ a Aroni ka win bibu ka Isireliba kpuro sḏəwə a nee, goo be səə ñ kun me səə goo wi u wāa ben suunu səə, ù n kī u yāku dḏə mwaarugiru ko ka kīru, ñ kun me u ka nəə mwēeru garu yibia, ¹⁹ ne, Yinni Gusunə n sere tu mwa, yaa sabe dḏə ge ga ñ alebu mə gera u koo ka na, naa, ñ kun me yāaru, ñ kun me boo, ya n gesi sāa dwa. ²⁰ U ñ koo ka yaa saberu na te ta alebu gaa mə. Domi ù n ka tu yākuru kua, na ñ mwaamə. ²¹ Goo ù n siarabun yākuru mə ka kīru ñ kun me u ka nəə mwēeru garu yibia, u koo tu kowa ka sabe te ta ñ alebu gaa mə n sere win yāku te mwa. ²² Ñ n men na, bu ku ka sabe wəko na, ñ kun me te ta kōri bəəre, ñ kun me te ba so ba kəsiki, ñ kun me te ta boo boosu ñ kun me taataaru mə gənaə. Bu ku ka yen gaa yāku dḏə mwaarugiru

ko. ²³ Ba koo kpī bu ka yaa sabe tèn wasin bee tia kpāaru bo kērun yākuru ko. Adama bu ku ka tu nɔɔ mwɛerugiru ko. ²⁴ Bu ku raa ka yaa sabe tèn tīara kɔra n̄ kun mɛ ba wīa nɛ, Yinni Gusunɔ yākuru kua. Bu ku maa yen bweseru yaa saberu garu kua bā n dua ben temɔ. ²⁵ Bu ku ka nɛ, Yinni Gusunɔ sabe ten bweseru yākuru kua te ba wa sɔbun mi. Domi sabe tèn wasi ba mɛera kua, ta sāawa nge sabe te ta alebu mɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔ, na n̄ yāku ten bweseru mwaamɔ.

²⁶ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ²⁷ bā n ketɛ buu mara n̄ kun mɛ yāaru n̄ kun mɛ boo, ga koo kowa sɔɔ nɔɔba yiru ka gen mero. Adama saa sɔɔ nɔɔba itasen di, ba koo kpī bu ka gu yāku dɔɔ mwaararugiru ko. ²⁸ Bu ku raa yaa saberu garu go ka ten buu sɔɔ teeru.

²⁹ Bā n nɛ, Yinni Gusunɔ siarabun yākuru kuammɛ, bu tu koowo nge mɛ kon ka tu mwa. ³⁰ Yen dɔma tera ba koo ten yaa di. Ba n̄ yen gaa tiamɔ sere sisiru.

³¹ Ba koo nɛn wooda ye mɛm nɔɔwawa kpa bu ye swīi. ³² Bu ku raa nɛn yīsiru sanku kpa bu wa bu man bɛɛrɛ wɛ ben suunu sɔɔ. Nɛna na Yinni Gusunɔ wi u bɛɛ gɔsa i n ka dɛɛrɛ. ³³ Nɛna na bɛɛ yara saa Egibitin di na n ka sāa Gusunɔ bɛɛn Yinni.

Tɔɔ baka bwese bweseka

23

¹⁻² Yinni Gusunɔ u Isireliba sɔɔwa saa Mɔwisin nɔɔn di u nɛɛ, tɔɔ baka n̄ sɔɔ i ko i n da mɛnɛnɛ i man sā, ni wee.

Tɔɔ wɛrarugiru

³ Alusuma tia sɔɔ, sɔɔ nɔɔba tia i ko i n da sɔmburu ko, sɔɔ nɔɔba yiruse, i ko i wɛra kpa i mɛnna i ka man sā. Yen tɔɔ te, i ku ra sɔmburu garu ko. I ko i tu diwa nɛn sɔɔ baa mi i wāa kpuro gesi.

⁴ Tɔɔ baka ni nu maa tie, n̄ sɔɔ i ko i mɛnna i ka man sā, nin tɔnu wee.

Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru

⁵ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wɔɔn suru gbiikoon sɔɔ wɔkura nɛnɛn yokan di, i Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru dio nɛ, Yinni Gusunɔn sɔ.

⁶ Yen sɔɔ wɔkura nɔɔbuse sɔɔra i ko i pɛɛ ye ba kun seeyatia doken tɔɔ bakaru tore. I ko i kowa sɔɔ nɔɔba yiru i n pɛɛ dimɔ ye ba kun seeyatia doke. ⁷ Alusuma yen tɔɔ gbiikiru sɔɔra i ko i mɛnna i man sā. Yen tɔɔ te, i ku ra sɔmburu garu ko. ⁸ Alusuma yen tɔɔ baatere i ko i n da man yāku dɔɔ mwaararugiru kuenta. Sɔɔ nɔɔba yiruse, i ko i kparam mɛnna i man sā. Yen tɔɔ te, i ku sɔmburu garu ko.

Gberun dīa gbiikinun tɔɔ bakaru

⁹⁻¹⁰ Yinni Gusunɔ u maa Isireliba sɔɔwa saa Mɔwisin nɔɔn di u nɛɛ, ò n dua tem mɛ kon bɛɛ wɛ sɔɔ, ma i dīanu gā, i ko i ka dīa gbiikii ni i gā mi yāku kowo daawawa. ¹¹ Kpa yāku kowon tii u man nu tusia tɔɔ wɛrarugirun sisiru kpa n wa n ka bɛɛ nɔnu geu mɛɛri. ¹² Yen tɔɔ te, i ko i man yāku dɔɔ mwaararugiru kua ka yāaru wɔɔ tiagiru te ta n̄ alebu gaa mɔ. ¹³ I ko i maa som kilo nɔɔba tia mɛ i ka gum burina sɔndi kpa ye kpuron nuburu tu nɛ, Yinni Gusunɔ dore. Yen biru kpa i tam litiri tia ka bɔnu tāre som mɛn wɔllɔ. ¹⁴ I n̄ ko i dīa gbiikii nin pɛɛ di n̄ kun mɛ nin bima ye ba sɔnwa n̄ kun mɛ ye ba kɔsuka sere dɔma te i ka nɛ, Yinni Gusunɔgia na. I ko wooda yeni mɛm nɔɔwawa mi i wāa kpuro sere ka baadommaɔ.

Gɛɛbun tɔɔ bakaru

¹⁵ Yinni Gusunɔ u maa Isireliba sɔɔwa saa Mɔwisin nɔɔn di u nɛɛ, i ko i maa alusuma gariwa nɔɔba yiru saa tɔɔ wɛrarugirun sisirun di dɔma tɛn di i ka bɛɛn dīa gbiikii ni, nɛ, Yinni Gusunɔ naawa. ¹⁶ I ko i gariwa sɔɔ weeraakuru sere n ka ko tɔɔ wɛrarugiru nɔɔba yirusen sisiru. Kpa i maa nɛ, Yinni Gusunɔ yākuru kua. ¹⁷ I ko i ka pɛɛ yiru na saa bɛɛn yenun di yèn baayere ba kua ka som kilo ita ka pɛɛ seeyatia. Bɛɛn gberun dīa gbiikii niya i ko i ka yen som mɛ ko, kpa yāku kowo u ye sɔɔsi beri berika. ¹⁸ Yen biru, i ko i nɛ, Yinni Gusunɔ yāku dɔɔ mwaararugiru kua ka yāanu nɔɔba yiru ni nu wɔɔ tia tia mɔ kpa nu kun alebu gaa mɔ ka maa ketɛ kinɛ kpɛm teeru ka yāa kinenu yiru ka sere tam. Kpa

ye kpuron nuburu tu ne, Yinni Gusunə dore. ¹⁹ I ko i maa boo go been toranun yākurun s̄s̄ ka maa yāanu yiru ni nu w̄ɔ̄ tia tia mə siarabun yākurun s̄s̄ ²⁰ ka p̄ε ye sannu. Yāku kowo u koo ka ye kpuro Yinni Gusunə daawawa u nu tusingarun wororu koosi. Kpa ye kpuro ya n s̄a ne, Yinni Gusunəgia. Ye kpuron biru, yaa ye kpuro ya koo kowa yāku kowogia. ²¹ Yen t̄ɔ̄ te, i ko mennawa beε kpuro i man s̄a. I ñ maa s̄mburu m̄ d̄oma te. Mi i w̄a kpuro, i ko i wooda yeni mem n̄awawa sere ka baadomma.

²² Ì n been gberun d̄ianu ḡεm̄, i ku ni nu w̄a been gbee goor̄ ḡε. Yen biru i ku maa nu kun̄nu ko. I ko i nu s̄arobu ka s̄ɔbu deriawa. Ne Gusunə been Yinniwa na ye gerua.

T̄ɔ̄ baka t̄e s̄ɔ ba ra k̄ɔbi wure

²³⁻²⁴ Yinni Gusunə u Isireliba s̄ɔwa saa M̄wisi n̄ɔn di u neε, w̄ɔn suru n̄ɔba yirusen t̄ɔ̄ ḡbiikuru s̄ɔ, i ko i w̄rawa kpa i k̄ɔbi so Gusunə u ka beε yaaya. T̄ɔ̄ te, i ko i mennawa kpa i man s̄a. ²⁵ I ku ra s̄mburu garu ko. Kpa i man yāku d̄ɔ m̄waaruginu kua.

Torarin suurun t̄ɔ̄ bakaru

²⁶ Yinni Gusunə u M̄wisi s̄ɔwa u neε, ²⁷ w̄ɔn suru n̄ɔba yirusen s̄ɔ w̄kursewa i ko i yāku ko been toranun suurun s̄ɔ. I ko i mennawa kpa i n̄ɔ b̄ke kpa i man s̄a. Kpa i man yāku d̄ɔ m̄waaruginu kua. ²⁸ I ku ra s̄mburu garu ko t̄ɔ̄ te s̄ɔ. Domi t̄ɔ̄ te s̄ɔra ba koo beε toranun suuru k̄ɔbun woronu koosi Gusunə been Yinnin wuswaa. ²⁹ Wi u kun n̄ɔ b̄kue yen t̄ɔ̄ te, ba koo n̄n̄ wunawa win t̄ɔ̄mbun suunu s̄ɔn di. ³⁰ Wi u maa s̄mburu kua t̄ɔ̄ te s̄ɔ, kon de bu ȳro gowa. ³¹ I ku ra s̄mburu garu ko t̄ɔ̄ te. Ya ko n s̄awa wooda ka baadomma ka been bibun bweser̄. Mi i w̄a kpuro, i ko ye mem n̄awawa. ³² Ya ko n s̄awa nge t̄ɔ̄ w̄raruginu kpa i n̄ɔ b̄ke. I ko i w̄rawa saa surun s̄ɔ n̄ɔba n̄n̄ yokan di sere ka yen sisirun yoka.

Kunun t̄ɔ̄ bakaru

³³⁻³⁴ Yinni Gusunə u Isireliba s̄ɔwa saa M̄wisi n̄ɔn di u neε, saa w̄ɔn suru n̄ɔba yirusen s̄ɔ w̄kura n̄ɔbun di, i ko i Kunun t̄ɔ̄ bakaru diwa s̄ɔ n̄ɔba yiru i ka ne, Yinni Gusunə s̄a. ³⁵ Yen t̄ɔ̄ ḡbiikuru, i ko i menna i man s̄a. I ku ra s̄mburu garu ko t̄ɔ̄ te. ³⁶ T̄ɔ̄ baatere i ko i n da man yāku d̄ɔ m̄waaruginu kua sere n ka ko s̄ɔ n̄ɔba yiru ye. Yen s̄ɔ n̄ɔba itase, i ko i kpam mennawa i man s̄a kpa i man yāku d̄ɔ m̄waaruginu kua. T̄ɔ̄ te, i ku ra s̄mburu garu ko. Ta s̄awa ḡa girinu.

³⁷ Yeniba kpuro ya s̄awa t̄ɔ̄ baka ni i ko i di ne Yinni Gusunə s̄ɔ. Kpa i man yāku d̄ɔ m̄waaruginu kua ka been gberun d̄ianu ka siarabun yāku ka tam. Yāku baatere ka ten t̄ru. ³⁸ M̄ya i ku maa t̄ɔ̄ w̄raruginu duari ka yāku ni i ra man k̄e ka sere maa k̄ε ni i ra ka ne ka maa n̄ɔ m̄w̄erun yāku.

³⁹ Suru n̄ɔba yirusen s̄ɔ w̄kura n̄ɔbuse s̄ɔ, ì n been gberun d̄ianu ḡa, i ko i t̄ɔ̄ bakaru diwa s̄ɔ n̄ɔba yiru i ka man beεre w̄ε. Yen t̄ɔ̄ ḡbiikuru ka yen t̄ru n̄ɔba itase, i ko i w̄rawa i ku s̄mburu garu ko. ⁴⁰ Yen t̄ɔ̄ ḡbiikii te, i ko i d̄a marum buram sua ka kpakpa wurusu ka d̄a wuru bakasu si su ra n w̄a daar̄ kpa i n nuku dobu m̄ n̄n̄ wuswaa s̄ɔ n̄ɔba yiru ye. ⁴¹ W̄ɔ̄ baagere i ko i n da t̄ɔ̄ baka te diwa i ka man beεre w̄ε suru n̄ɔba yiruse ye s̄ɔ. Ya ko n s̄awa wooda sere ka baadomma. ⁴² Beε Isireliba kpurowa i ko i n w̄a kunu s̄ɔ sere s̄ɔ n̄ɔba yiru. ⁴³ Kpa been bibun bweseru tu ka gia ma na ben sikadoba sinasia kunu s̄ɔ sanam m̄ na bu yarama Egibitin di. Ne Gusunə been Yinniwa na ye gerua.

⁴⁴ Nge m̄ya M̄wisi u Isireliba t̄ɔ̄ baka ni s̄ɔwa ni ba ko n da di bu ka Yinni Gusunə beεre w̄ε.

Gusunə kuu bekuruginu dabu

24

¹ Yinni Gusunə u M̄wisi s̄ɔwa u neε, ² a Isireliba s̄ɔwa a neε, bu n̄n̄ olifin gum kasuo m̄ mu gea bo kpa fitilanu nu n ka s̄re yoka baayere. ³ Aroni u koo ka gum m̄ dawa ne, Yinni Gusunə kuu bekuruginu ten mi, beku kare ten wuswaa te ta woodan kpakoro te ganua. Kpa u de fitila ni, nu n s̄re yokan di sere yam mu ka s̄ra. Yeni ya ko n s̄awa

wooda sere ka ben bibun bweserɔ. ⁴ Aroni u koo fitila ni sɔndiwa dabu wuraguun wɔllɔ kpa nu n sɔre wɔkuru baatere sere yam mu ka sara.

Pɛɛ ye ba ra Yinni Gusunɔ wɛ

⁵ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a pɛɛ wɔkura yiru wɔɔwɔ yen baayere ya n sãa kilo nɔɔba tia. ⁶ Kaa ye yorewa nen wuswaaɔ tabulu wuragia yen wɔllɔ sãa yiru, yen baayere sɔɔ pɛɛ nɔɔba tia. ⁷ Sãa baayeren wɔllɔ kaa turare gea sɔndi kpa bu ye dɔɔ meni nen sɔ pɛɛ yen ayerɔ kpa n bɛɛ yaaya.

⁸ Tɔɔ wɛraruguru baatere, ba ko n da man pɛɛ yen bweseru yiyewa kpa ya n yii mi baadomma. Ya ko n sãawa wooda bɛɛn bibun bweseru sɔɔ sere ka baadommaɔ. ⁹ Pɛɛ ye ba kɔsire kua mi, ya ko n sãawa Aroni ka win bibugia. Ba koo ye diwa yam dɛɛramɔ. Pɛɛ ye, ya sãawa nenem domi nena ba ye wɛ sanam mɛ ba yãku dɔɔ mwaaruguru mɔ. Aronin bwesera ta ko n da ye di sere ka baadommaɔ.

Wi u Gusunɔ gari kam gerusin seɛyasiabu

¹⁰⁻¹¹ Sɔɔ teeru Isireliban goo ka Egibitigii goon bii wì u ka Isireli tɔn kurɔ mara ba sanna. Kurɔ Isireli win yĩsira Selomiti, Debirin bii, Danun bweseru sɔɔ. Selomitin bii wi, u Gusunɔn yĩsiru gari kam gerusimɔ u bɔrusimɔ. Yera yande ba ka nùn da Mɔwisin mi. ¹² Ma ba nùn yii ba ka mara bu wa ye Yinni Gusunɔ u koo gere.

¹³ Yera Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ¹⁴ i ka durɔ wi yario sansanin di. Be ba maa nua u nɛ Yinni Gusunɔ gari kam gerusi mi, kpa bu ben nɔma sɔndi win wirɔ bu ka seeda di kpa Isireliba kpuro bu nùn kpenu kasuku bu go. ¹⁵ Yen biru wooda yenwa kaa Isireliba wɛ a nɛɛ, wi u nɛ, Yinni Gusunɔ gari kam gerusi, yɛro u koo yen are wa. ¹⁶ Wi u gesi nɛ, Yinni Gusunɔ gari kam gerusi, ba koo yɛro gowa. Isireliba kpurowa ba koo nùn kpenu kasuku bu go. Baa ù n sãan na sɔɔ, ba koo nùn gowa yèn sɔ u nɛ, Yinni Gusunɔ gari kam gerusi.

¹⁷ Goo ù n win winsim go, ba koo maa yɛro gowa. ¹⁸ Goo ù n win winsim yaa saberu go, u koo ten kɔsire wɛwa wasiru. Hundewa ya hunden kɔsire.

¹⁹ Goo ù n maa win winsim mɛera kua, mɛera yen bwesera ba koo yɛro ko. ²⁰ Wi u goo bua, ba koo maa yɛro buawa. Wi u goon nɔni wãa, ba koo maa yɛron nɔni wãawa. Wi u goon dondu bua, ba koo maa yɛroguru buawa. Kɔsa ye tɔnu u win tɔnusi kua kpuro, yera ba koo maa nùn kɔsie.

²¹ Wi u yaa saberu go, u koo ten kɔsire wɛwa. Wi u maa tɔnu go, ba koo maa yɛro gowa.

²² Wooda tia yera ba koo ka bɛɛ ka bɛɛn sɔbu siri. Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa na ye gerua.

²³ Ma Mɔwisi u Isireliba kpuro ye sɔɔwa. Ma ba durɔ wi u Yinni Gusunɔ gari kam gerusi mi yara sansanin di ba nùn kpenu kasuka ba go. Nge meya ba ka kua ye Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa.

Tem wɛrasiabu

25

¹⁻² Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi gari kua guu te ba mɔ Sinain wɔllɔ u nɛɛ, bɛɛ Isireliba ì n dua tem mɛ sɔɔ, mɛ kon bɛɛ wɛ mi, i ko i dewa bɛɛn gbean tem mu wɛra nen sɔ. ³ Wɔɔ nɔɔba tia sɔra i ko i bɛɛn gbea duure kpa i bɛɛn resɛm gbaanu sɔmɛ i nin dãnu kɔni. Kpa i yen marum sɔri. ⁴ Adama wɔɔ nɔɔba yiruse, ya ko n sãawa wɔɔ wɛraruguu Yinni Gusunɔn sɔ. Bɛɛn gbenu nu koo wɛrawa mam mam. I ku ra nu dãanu duure, i ñ ko i maa bɛɛn resɛm kɔni. ⁵ Baa dĩa ni nu wɔruma sanam mɛ i gɛɛmɔ ma nu kpia ka tii, i ñ nu gɛɛmɔ. I ñ maa resɛm sɔrimɔ ye ya ka tii mara. Domi bɛɛn gbea ya koo wɛrawa mam mam wɔɔ ge sɔɔ. ⁶ Adama wɔɔ wɛraruguu ge sɔɔ, ye ya kpia ka tii, yera i ko i di bɛɛ ka bɛɛn sɔm kowobu ka bɛɛn yobu ka sere maa sɔɔ be ba wãa bɛɛn suunu sɔɔ ⁷ ka bɛɛn yaa sabenu ka gbeku yɛɛ. Ye tem mɛ, mu koo kpi yera i ko i di.

Yakiabun wɔɔ

⁸ I ko i wǎo nǎba yirun suba nǎba yiru deriwa yu doona. Ye kpuro ya sǎawa mi, wǎo weeraakuru tia sari. ⁹ Yen wǎo dǎakun suru nǎba yirusen sǎo wǎkuru, tǎo te ba torarun yǎkuru kua mi, i ko i kǎbi wurawa ka kuuki tem mɛ kpuro sǎo. ¹⁰ Wǎo weeraakurusen wǎo ge, ga ko n sǎawa nenem nɛ, Yinni Gusunǎn sǎ. Kpa i kpara ma baawure u tii mǎ. Wǎo ge sǎo, ba koo gbee te goo u raa dǎra ñ kun mɛ te ba nùn mwaari wesiawa tu ko wigiru. Wi u raa maa yoru dimǎ, u koo yakiara u wura win yenuǎ. ¹¹ Nge mɛya i ko n da wǎo weeraakuru baateren yakiabun tǎo bakaru di. I ko i wǎrawa wǎo ge sǎo. I ñ dǎanu ganu duurumǎ. I ñ maa dǎanu ganu gǎemǎ ni nu ka tii kpia. Mɛya i ñ maa resem sǎrimǎ ye ya mara resem gbaarǎ te ba ñ sǎnwa. ¹² Domi nuku dobun wǎowa ge i ko i wuna nenem nɛ Yinni Gusunǎn sǎ. Adama bɛen gbean dǎana i ko i di.

¹³ Wǎo ge sǎo, baawure u koo win tem mwawa mɛ ba raa nùn mwaari. ¹⁴ Ì n tem dǎramǎ, ñ kun mɛ ñ n dwemǎ, bɛen goo u ku raa win winsim nǎni wǎke. ¹⁵ Wi u kǐ u win gberu dǎra, u koo gina lasabu kowa u wa mèn nǎo ta koo dǎanu ma sere wǎo weeraaku te, tu ka yibu tɛ sǎo ba ra yakiabun tǎo bakaru ko tɛ sǎo yǎro u koo tu wesia. ¹⁶ Nge mɛ wǎsu su dabiru nɛ, nge mɛya gbee ten gobi yi ko n kpǎaru nɛ. Wǎsun sukum mɛ mu tie mù kun dabi sere wǎo weeraaku te, tu ka yibu, ten gobi yi ñ ko yi n kpǎ. Domi ye ba koo gǎ gbee te sǎo, yera u dǎramǎ. ¹⁷ Bɛen goo u ku raa win winsim nǎni wǎke. I ko i man nasiawa domi nena na sǎa Gusunǎ bɛen Yinni. ¹⁸ I nen woodaba mem nǎowǎ kpa i sǐ ye sǎo. Saa ye sǎara i ko i sina tem mɛ sǎo ka bǎri yendu. ¹⁹ Tem mɛ, mu koo dǎanu ko ni nu koo bɛe turi kpa i n ka wǎa bǎri yendu sǎo.

²⁰ Sǎrǎkudo i ko i tii bikia i nɛɛ, mba i ko i di wǎo nǎba yiruse te. Domi i ñ wǎo ge sǎo dǎanu duurumǎ, i ñ maa gǎemǎ. ²¹ Kon bɛe domaru kua wǎo nǎba tiase kpa bɛen gbea yu wǎo itan dǎanu ma. ²² Wǎo nǎba itase sǎo, i ko i dǎanu duure kpa bɛen dǎa gurunu nu n tie sere i ka wǎo nǎba nnesen dǎanu gǎ.

Tem ka dian yakiabu

²³ Goo kun tǎnu tem dǎremǎ kpa yǎro u n mu mǎ sere ka baadommaǎ, domi nɛ, Yinni Gusunǎwa na tem mǎ, i maa wǎawa nen mi nge sǎbu. ²⁴ Yen sǎna mi i sina kpuro, i ko i tem yakiabun wooda ye mem nǎowawa.

²⁵ Bɛɛ sǎo, goo ù n kua sǎaro, ma u win tem sukum dǎra, win dusi goo ù n gobi mǎ, u koo kpǐ u mu yakia. ²⁶ Yǎro ù kun maa dusi goo mǎ wi u koo mu yakia, win tii u koo kookari kowa u ka mu yakia. ²⁷ U koo wǎsu gariwa si su tie wǎo weeraaku te, tu ka sere yibu kpa u si kpuron gobi kǎsia kpa tem mɛ, mu ko wigim. ²⁸ Û kun gobi wa u ka mu yakia, u koo mu wi u tem mɛ dwa deria sere yakiabun tǎo bakaru tu ka turi. Yen biru u koo kpǐ u wura tem mɛ sǎo.

²⁹ Yinni Gusunǎ u nɛɛ, goo ù n win diru dǎra te ta wǎa wuu gbǎraruguu sǎo, wǎo tia u mǎ u ka tu yakia. ³⁰ Yǎro ù n kpana u dii te yakia wǎo tia yen baa sǎo, ta koo kowa wi u tu dwagiru sere ka baadommaǎ. U ñ maa tu wesiamǎ baa yakiabun tǎo bakaru tǎ n tunuma. ³¹ Adama dii te ta wǎa wuu ge ga ñ gbǎraru mǎ sǎo, ba koo tu yakiawa nge me ba ra tem yakie. Baa ñ n mɛren na, wi u raa dii te mǎ, ba koo nùn tu wesiawa yakiabun tǎo bakaru sǎo.

³² Adama Lefiban wusu ka ben dia, ba ko n da kpǐ bu ye yakie saa kpuro. ³³ Wi u Lefiban goon diru dwa, yakiabun tǎo bakaru tǎ n tunuma, u koo yariwa dii ten min di ka wuu gen min di. Lefiban dia ya sǎawa ben tiiginu Isirelibaginun suunu sǎo. ³⁴ Gbee ni nu maa ka ben wusu sikerɛnɛ, ben goo kun kpǎ u nu dǎra. Domi bera ba nu mǎ sere ka baadommaǎ.

Bǎkurabun wooda

³⁵ Yinni Gusunǎ u nɛɛ, wunen Isirelisi ù n sǎaru duura, ma u ñ kpǎ u tii nǎri, a de a nùn somi u ka win wǎaru di. Nge mɛya kaa maa sǎo kua kpa u wa u sina tem mɛ sǎo wunen bǎkuǎ. ³⁶ À n nùn gǎanu bǎkura, a ku nùn are kasusi. A de a nɛ Gusunǎ wunen Yinni nasia, kpa wunen winsim u wa u n wǎa wunen bǎkuǎ. ³⁷ À n nùn gobi bǎkura ñ

kun me dīanu, a ku nim doke. ³⁸ Ne Gusunɔ beɛn Yinniwa na ye gerua. Nena na beɛ yara saa Egibitin di n ka beɛ Kananin tem wē kpa na n sāa beɛn Yinni.

Yorun wooda

³⁹ Yinni Gusunɔ u maa neɛ, wunen Isirelisi ù n sāaru duura ma u nun tii dɔre, a ku nùn yoo sɔma koosia. ⁴⁰ U ko n sāawa wunen sɔm kowo, u n wāa wunen yenuɔ sere yakiabun tɔɔ bakaru tu ka na. ⁴¹ Yakiabun tɔɔ baka te, tà n tunuma, kaa nùn yakiawa wi ka win bibu kpa u wura u win yenugibu deema, u win sikadoban gbea tubi di. ⁴² Domi ba sāawa nen yobu be na yarama Egibitin di. Ba ñ koo bu dɔra nge me ba ra yobu dɔre. ⁴³ A ku nùn dam dɔre. A sɔsio ma a ne Gusunɔ wunen Yinni nasie.

⁴⁴ À n yobu kī, bwese tuku ni nu ka nun sikerenewa kaa yoru mwɛeri ba n sāa wunegibu. ⁴⁵ Kaa kpī a sɔbun bibu dwe be ba wāa wunen yenuɔ ka sere be ba mara beɛn tem sɔɔ. À n bu dwa, ba ko n sāawa wunegibu. ⁴⁶ Wunen bibun bweseru ta koo kpī tu bu tubi di sere ka baadommaɔ. Adama goo u ku raa win Isirelisi dam dɔre.

⁴⁷ Sɔɔ goo ù n wāa wunen yenuɔ, ma u kua gobigii, ma Isireli goo u sāaru duura, ma u tii sɔɔ wi dɔre, ñ kun me sɔɔ win dusi goo, ⁴⁸ Isireli wi, u koo kpī u tii yakia ñ kun me win dusi goo u nùn yakia ⁴⁹ ñ kun me win baan mɔɔ ñ kun me win baan wɔnɔ ñ kun me ben bii goo ñ kun me win dusi goo gesi. Wi u maa tii dɔra mi, ù n dam wa u ka tii yakia, u koo kpī u tii yakia. ⁵⁰ Ba koo wɔsun geeru gariwa wi ka wi u nùn dwa saa mìn di u tii dɔra sere yakiabun tɔɔ bakaru tu ka turi. Win yakiabun gobin geeru ta ko n sāawa nge gobi yi ba koo sɔm kowo kɔsia wɔɔ si sɔɔ. ⁵¹ Wɔsu sù n maa tie su kpā yakiabun tɔɔ bakaru tu sere turi, u koo win yakiabun gobi kɔsiawa nge me wɔɔ sin geera ne. ⁵² Wɔsu sù kun maa dabi sere yakiabun tɔɔ bakaru tu ka turi, u koo win yakiabun gobi kɔsiawa nge me wɔɔ sin geera ne. ⁵³ Ù n wāa win yinnin mi, yinni wi, u koo nùn kowa nge me ba ra sɔm kowo kue. U ñ koo nùn dam dɔre. ⁵⁴ Ù kun kpīa u tii yakie ka swaa yen gaa, u koo yakiara wi ka win bibu yakiabun tɔɔ bakaru sɔɔ.

Nena Gusunɔ beɛn Yinni

⁵⁵ Isireliba ba sāawa ne, Yinni Gusunɔn yobu be na yara Egibitin di. Ne Gusunɔ na sāawa ben Yinni.

26

¹ Na neɛ, i ku bwāaroku gagu sā. I ku ra maa gāanu ganun weenasinu ko. I ku maa kperu garu gira te ba gāanu ganun weenasinu koosi kpa i yiira i sā. Domi nena na Gusunɔ beɛn Yinni.

² I tɔɔ wērarugiru yaayo kpa i nen kuu bekurugiru beere wē. Ne, Yinni Gusunɔwa na ye gerua.

Domanu

³ Ì n nen woodaba mem nɔɔwa ma i ye swīi, ⁴ kon de gura yu ne yen saa sɔɔ kpa tem mu dīanu wē kpa dānu nu binu ma. ⁵ I ko n dīanu gēemɔwa sere beɛn resɛm yu ka sɔribu turi. Kpa resɛm ye, ya n maa wāa duurubun saa. I ko i di i debu kpa i n wāa ka bɔri yendu beɛn tem sɔɔ. ⁶ Kon de alafia ya n wāa tem me sɔɔ. Goo kun beɛ baasimɔ ñ n dɔ. Kon de yeɛ gɔbi yi doona. Meya tabu kun maa duɔ tem me sɔɔ. ⁷ I ko i beɛn yiberɛba naa girawa kpa i bu takobi sɔkiri i kamia. ⁸ Beɛn nɔɔbu ba koo kpī bu tɔmbu wunɔbu (100) naa swīi bu go. Kpa beɛn wunɔbu bu tɔmbu nɔɔɔbun suba wɔkuru (10.000) naa swīi bu go ka takobi. ⁹ Kon ka beɛ nɔnu geu mɛeri kpa n de i marura i kɔwara kpa n de nen arukawani ya n wāa sere ka beɛn bibun bibɔ. ¹⁰ I ko i beɛn dīa gurunu di sere nu tiara kpa i kpaanu kɔsire ko beɛn biranɔ. ¹¹ Kon de bu nen wāa yeru gira beɛn suunu sɔɔ. Na ñ maa beɛ biru kisimɔ. ¹² Na kon sīimɔwa beɛn suunu sɔɔ kpa na n sāa beɛn Yinni kpa i n maa sāa nen tɔmbu. ¹³ Nena Gusunɔ beɛn Yinni, ne wi na beɛ yara saa yorun di Egibitiɔ. Nena na Egibitigibun dam dɔrebu kpeerasia. Tē i ko i kpī i sī n kun ka sekuru.

Bɔri

¹⁴ Yinni Gusunɔ u neɛ, ñ kun nen woodaba mem nɔɔwe, ma i ñ sīimɔ ye sɔɔ, ¹⁵ ma i nen arukawani yina, i nen woodaba biru kisi, i ñ ka bu sɔmburu kue, ¹⁶ wee ye kon beɛ kua.

Kon bɛɛ ɓerum tia kpa n de wasi sun bakaru tu bɛɛ wɔri i woora sere bɛɛn nɔni yi tonda kpa i n wahala mɔ. Kam sɔra i ko i bɛɛn dīanu duure. Domi bɛɛn yiberɛbara ba koo nu di. ¹⁷ Kon bɛɛ biru kisi kpa bɛɛn yiberɛba bu bɛɛ kamia. Kpa be ba bɛɛ tusa bu bɛɛ dam dɔre. I ko i duki yakikirawa baa bà kun bɛɛ naa gire.

¹⁸ Yeniba kpuron biru, ì kun man mem nɔwɛ, kon bɛɛ sɛɛyasia too too bɛɛn torarun sɔ. ¹⁹ Kon bɛɛn dam bua mɛn sɔ i tii sue. Kon de wɔllu tu bɔbia nge sisu kpa gura yu ku nɛ. Kpa tem mu bɔbia nge sii gandu. ²⁰ I ko i bɛɛn dam dɔrawa kam sɔ. Domi tem mu ñ dīanu mɔ. Mɛya dānu nu ñ maa marumɔ.

²¹ Ì n man seesimɔ, kon bɛɛ sɛɛyasia too too bɛɛn toranun sɔ. ²² Kon bɛɛ gbeeku yɛɛ surema yi bɛɛn bibu go sere ka bɛɛn yaa sabenɔ kpa i kun maa dabi kpa bɛɛn swɛɛ yi gbi.

²³ Sɛɛyasia bini bù kun maa dere i gɔru gɔsie, ma i man seesimɔ, ²⁴ nen tii kon bɛɛ seesi kpa n maa bɛɛ sɛɛyasia too too n kere yellu bɛɛn toranun sɔ. ²⁵ Kon de tabu bu bɛɛ wɔri yɛn sɔ i nen arukawani kusia. Ì n menna i kukua bɛɛn wusɔ, kon de bararu tu bɛɛ wɔri kpa yiberɛba bu bɛɛ nɔma turi. ²⁶ Kon de gɔru tu na. Saa ye sɔ, tɔn kurɔbu wɔkuru ba koo pɛɛ wɔwa doo teu sɔ kpa bu ka bɛɛ naawa ye ya ñ bɛɛ debumɔ.

²⁷ Yeniban biru ì kun man mem nɔwɛ, ma i man seesimɔ, ²⁸ nen tii kon bɛɛ seesi ka mɔru kpa n bɛɛ sɛɛyasia nɔn nɔɔba yiru n kere yellu bɛɛn toranun sɔ. ²⁹ I ko i gɔru wa sere i bɛɛn bibu tem. ³⁰ Kon bɛɛ tusi sere n bɛɛ gunguu nìn mi i ra yākuru ko kɔsuku ka bwāarokunu ni i ra ka sɔ sɔ. Kon bɛɛn gonu sɔndi bwāaroku nin kɛkin wɔllɔ. ³¹ Kon bɛɛn wusu gɔsia bansu kpa n bɛɛn sɔa yenu kɔsuku. Na ñ maa bɛɛn yākunu mwaamɔ. ³² Kon bɛɛn tem kam koosia. Bɛɛn yiberɛ be, ba koo na bu sina mi, kpa biti yu bu mwa. ³³ Kon de bu bɛɛ tabu wɔri kpa i yarina i da tem tukumɔ. Kpa bɛɛn wusu su ko bansu.

³⁴⁻³⁵ Saa yɛ sɔ i ko i n wāa tem tukum mi, bɛɛn tem mɛ, mu koo wɛra, wɛra bi i ñ daa mu wɛɛre.

³⁶ Be ba koo tiara ba n wāa yiberɛban temɔ, kon de bu nuki sankira. Baa wuru kokosun damu, ga koo de bu duka yakurawa. Ba koo yakurawa nge be ba yiberɛba wa ba tabu yānu neni ba ka bu naa gire. Ba koo wɔrukuwa baa goo ù kun bu naa swīi. ³⁷ Ba koo wɔrikinawa nge be ba goonamɔ tabu sɔ ka takobi. Ba ñ kpɛ bu yɔra bu ben yiberɛba ma. ³⁸ Ba koo gbiwa bwese tukunun suunu sɔ. Kpa yiberɛba bu bu kam koosia. ³⁹ Be ba koo tiara yiberɛban tem mi, ba koo woorawa ka nuku sankiranu ben toranun sɔ ka ben baababaginun sɔ.

Gusunɔ u koo win arukawani yaaya

⁴⁰ Isireli be ba tiara, ba koo ben toranu tuuba ko ka ben baababaginu ni ba kua nɛ, Yinni Gusunɔn wuswaɔ ka sere seesi bi ba man seesi. ⁴¹ Ba koo gia ma nena na bu seesi ma na ka bu da tem tukumɔ ben yiberɛban mi. Saa ye sɔra ba koo tii kawa ben naane sarirun sɔ kpa bu gia ma nena na bu sɛɛyasia mɔ ben toranun sɔ. ⁴² Saa ye sɔ, kon nen arukawaniba yaaya ye na bɔkua ka ben baababa. Bera Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu. Kon maa nen nɔ mwɛru yaaya te na kua ben tem sɔ. ⁴³ Ben biru, tem mɛ, mu koo wɛra. Saa ye sɔra ba koo sɛɛyasiabu wa yɛn sɔ ba nen woodaba deri. ⁴⁴ Adama baa bà n wāa tem tukumɔ ben yiberɛban mi, na ñ bu derimɔ mam mam. Na ñ bu biru kisimɔ, na ñ maa bu kpeerasiamɔ. Na ñ nen arukawani ye kusiamɔ. Domi na sɔawa Gusunɔ ben Yinni. ⁴⁵ Ben arufaanin sɔ kon arukawani ye yaaya ye na ka ben baababa bɔkua mi, ye ya dera na bu yara Egibitin di bwesenu kpuron nɔni biru, ma na kua ben Yinni. Nena Yinni Gusunɔ.

⁴⁶ Wooda ka sɔsi niniwa Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wɛ Sinain guurɔ u ka Isireliba sɔ.

Nɔw mwɛnun yibiabu

27

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔwɔa u nɛɛ, ² a Isireliba wooda yeni sɔwɔa a nɛɛ, goo ù n nɔw mwɛru kua u nɛɛ, u koo nɛ, Yinni Gusunɔ tɔnu kɛ, u koo kpī u gobi kɔsia tɔnu win ayero nge meni u ka win nɔw mwɛru yibia.

³ Saa tən durə wi u wōɔ yendu mən di n ka da wōɔ watagii, sii geesun gobi weeraakura u koo kəsia nge mε ba ra sāa yerun gobi kəsi. ⁴ Ñ n tən kurən na, sii geesun gobi tēna.

⁵ Tən durə wi u mə wōɔ nəɔbu n ka da wōɔ yendugii, sii geesun gobi yenda u koo kəsia. Ñ n maa tən kurən na, sii geesun gobi wəkuru.

⁶ Saa tən durə suru tiagii sere n ka da wōɔ nəɔbugii, sii geesun gobi nəɔbuwa u koo kəsia. Ñ n maa tən kurən na, sii geesun gobi itawa u koo kəsia.

⁷ Goo ù n maa wōɔ wata mə n̄ kun mε ù n kere mε, sii geesun gobi wəkura nəɔbuwa u koo kəsia. Ñ n maa tən kurən na, sii geesun gobi wəkura u koo kəsia.

⁸ Goo ù n sāa sāaro too, ma u n̄ kpē u kəsia mε ba gerua, ba koo ka yēro dawa yāku kowon mi, kpa yāku kowo wi, u n̄n s̄ mēn nəɔ u koo kəsia nge mε win waara nε.

⁹ Goo ù n nε, Yinni Gusunə nəɔ mwēru kua ma u koo man yaa saberu kē te ba ra ka yākuru ko, yaa sabe te, ta ko n sāawa nēgiru. ¹⁰ Ba n̄ ka tu garu kəsinamə te ta kun wā. Baa t̄a kun maa wā, ba n̄ ka tu garu kəsinamə te ta wā. Ka mε, b̄a n̄ maa ka tu kəsina, ni yiru kpuro nu ko n sāawa nēginu.

¹¹ Goo ù n ka yaa saberu na te ba ku ra ka yākuru ko, ba koo ka tu dawa yāku kowon mi. ¹² Kpa yāku kowo u tu mēri u ten geeru bura. ¹³ Wi u ka yaa sabe te na, ma u kī u tu yakia, gee te yāku kowo u n̄n bure, tera u koo kəsia. Kpa u maa gee ten b̄onu nəɔbun tia sosi.

¹⁴ Goo ù n win diru Yinni Gusunə k̄a, yāku kowowa u koo da u tu mēri kpa u ten geerun saka gere. Gee te u gerua mi, tera ba koo ka s̄mburu ko. ¹⁵ Adama ù n kī u win dii te yakia, u koo gina gee te yāku kowo u bura mi kəsiawa kpa u ten w̄llə b̄onu nəɔbusen tia sosi dii te, tu sere maa ko wigiru.

¹⁶ Goo ù n maa win gberu Yinni Gusunə wē, ba koo ten geeru burawa. Dīa ni ba koo duuren kpāara ba koo mēri. Nge tē b̄a n̄ dīa ni ba m̄ əsu duura, ma nu kilo gooba wunəbu (300) kua, sii geesun gobi weeraakura ba koo kəsia. ¹⁷ Ñ n sāan na yakiabun t̄ɔɔ bakaru diya u gbee te wē, ten gobi kpurowa u koo kəsia. ¹⁸ Û n gbee te Yinni Gusunə wē yakiabun t̄ɔɔ bakaru biru, yāku kowo u koo ten gobi kawawa. U koo wōɔ si su tie sere yakiabun t̄ɔɔ bakaru tu ka turin gobi kəsiawa.

¹⁹ Yēro ù n kī u win gbee te yakia, u koo kəsiawa ye ba bura mi, kpa u yen b̄onu nəɔbun tia sosi gbee te, tu sere maa ko wigiru.

²⁰ Û kun tu yakie, ma ba tu goo d̄are, u n̄ maa kpē u tu yakia win tii. ²¹ Yakiabun t̄ɔɔ bakaru t̄a n̄ tunuma, ta koo kowa Yinni Gusunəgiru. Yāku kowoba ba ko n̄ tu mə sere ka baadommaɔ.

²² Goo ù n Yinni Gusunə gberu wē te u dwa, n̄ n̄ mə te u tubi di, ²³ yāku kowowa u koo tu mēri kpa u ten geeru bura. U koo w̄su gariwa si su tie yakiabun t̄ɔɔ bakaru tu ka turi. Wōɔ si kpuron gobiya u koo gere kpa gobi yi, yi ko Yinni Gusunəgii. ²⁴ Adama yakiabun t̄ɔɔ bakaru t̄a n̄ tunuma, gbee te, ta ko n̄ sāawa wi u raa n̄n tu d̄aregiru.

²⁵ Ba koo gāanu kpuron geeru burawa nge mε ba ra sāa yerun gobi kəsi. N deema gobi yin tian bunum mu ra n̄ sāawa garamu wəkuru.

K̄εε bwese bweseka

²⁶ Goo u ku raa win yaa saberun buu gbiikuu Yinni Gusunə kē. Domi ga sāawa Yinni Gusunəguu kə yèn s̄ ga sāa buu gbiikuu. Baa n̄ n̄ yāarun na n̄ kun mε ketε, ga sāawa Yinni Gusunəguu. ²⁷ Ḡa n̄ maa sāan na sabe te ba ku ra ka yākuru kon buu gbiikuu, wi u ka tu na u koo kpī u tu yakia ù n̄ gee te yāku kowo u n̄n bure kəsia kpa u maa ten b̄onu nəɔbun tia sosi. Û n̄ kpāna u tu yakia, yāku kowo u koo kpī u tu goo d̄are nge mε u ten geeru bure.

²⁸ Gāa ni ba Yinni Gusunə k̄a sere ka baadommaɔ, aa t̄onuwa? Ñ kun mε yaa sabera? Ñ kun mε gbee te u tubi diwa? Gāa ni ba ḡsa ba yi Yinni Gusunə n̄n s̄ gesi, n̄ n̄ maa kooro u nu yakia n̄ kun mε u nu d̄ara. Nu ko n̄ sāawa Yinni Gusunəginu sere ka baadommaɔ.

²⁹ Baa n̄ n̄ t̄nun na n̄ n̄ kooro u n̄n yakia. Ba koo yēro gowa.

³⁰ I ko i n da Yinni Gusunə beɛn gberun dīanun suba wəkuru sɔɔ tia yiyewa sere ka dāa marumə. ³¹ Goo ù n kī u ye yakia, u koo yen gee te kəsiawa kpa u maa yen bənu nɔɔbun tia sosi. ³² Meya maa yaa sabenu sɔɔ. Yāara? Kɛtɛwa? Boowa? Sabe ni ba kpare gesi, wəkuru baateren wəllə Yinni Gusunə u teeru mə. ³³ Wi u sabe ni mə, u ñ koo gəsi te ta wā ñ kun mɛ te ta kun wā. U ñ maa ka tu garu kəsinamə. Baa ù n ka tu garu kəsina, ni yiru kpuro nu ko n sāawa Yinni Gusunəginu. N ñ koorə bu nu yakia.

³⁴ Wooda yenibara Yinni Gusunə u Məwisi wē Isireliban sɔ Sinain guurə.

ISIRELIBAN SANUM GBABURU SƆƆ

Gabu ba tire te yĩsiru kãwa Gari Gari yèn sƆ te sƆra ba Isireliba gara sanam mɛ ba yarima Egibitin di. Adama sà n mɛera sãa sãa, sa ko wa ma yĩsi te, ta ñ ka tire ten gari kpuro yã. Domi ten gari mero ya sãawa Isireliban sirenabu wƆ weeru Sinain gbaburɔ. Yen sƆna ba tu soka ka Heberum Gbaburun Tireru. WƆ wee te sƆ, Isireliba ba wurura ba nuki sankira, ba ben gutururu sƆsi ka sere ben naane sariru Yinni Gusunɔn mi, ye ba ka nùn seesi nɔn dabinu. Adama Yinni Gusunɔ u ñ ka bu kƆsa nenua. U bu win durom ka win tɔn geeru sƆsiwa. Ka mɛ, u ku ra de u kun bu sɛeyasie. Domi u sãawa gemgii.

Tire ten kpunaa

1. Sanum sƆru, wiru 1n di sere wiru 10:10.
2. Isireliban sanum Sinain guurun di n ka da Mɔabuban temɔ, wiru 10:11n di sere wiru 21.
3. Isireliba Mɔabuban temɔ, wiru 22n di sere wiru 25.
4. Kananin tem dubun sƆru, wiru 26n di sere wiru 36.

ISIRELIBA BA WƆA SINAIN GBABURƆ

Ba Isireliba gara

¹ Ye Isireliba ba yarima Egibitin di, yen wƆ yirusen suru yirusen tƆ gbiikiru sƆra Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi gari kua win kuu bekurugirɔ, gbabu te ba mɔ Sinaiɔ. ² U nɛɛ, i Isireliban tɔn durɔbu kpuro gario, wunɛ ka Aroni, yenu ka yenu, bwese kera ka bwese kera, kpa i baawuren yĩsiru yore. ³ I bu gario be ba wã tabu wuunu sƆ, saa be ba wƆ yendu mɔn di sere ka be ba kere mɛ, be ba koo kpĩ bu tabu ko. ⁴ Bwese kera baayeren guro gurowa u koo bɛɛ somi. ⁵ Be ba koo bɛɛ somi mi, beya,

Elisuri, Sedeurin bii, Rubenin bweseru sƆ,

⁶ ka Selumieli, Surisadain bii, Simeɔn bweseru sƆ,

⁷ ka Nasoni, Aminadabun bii, Yudan bweseru sƆ,

⁸ ka Netanɛli, Suarin bii, Isakarin bweseru sƆ,

⁹ ka Eliabu, Helonin bii, Sabulonin bweseru sƆ,

¹⁰ ka Elisama, Amihudun bii, Efaraimu, Yosefun biin bweseru sƆ,

ka Gamulieli, Padasurin bii, Manase, Yosefun bii turo goon bweseru sƆ,

¹¹ ka Abidani, Gideonin bii, Benyamɛɛn bweseru sƆ,

¹² ka Akiesɛɛ, Amisadain bii, Danun bweseru sƆ,

¹³ ka Paqiel, Okiranin bii, Aseɛn bweseru sƆ,

¹⁴ ka Eliasafu, Dewelin bii, Gadin bweseru sƆ,

¹⁵ ka sere Ahira, Enanin bii, Nɛfitalin bweseru sƆ.

¹⁶ Guro guro be ba gƆsa mi, ba sãawa Isireliban tabu sinambu. ¹⁷ Ma Mɔwisi ka Aroni ba tɔmbu wɔkura yiru ye sua bèn yĩsinu ba sia mi. ¹⁸ Ma ba Isireliba kpuro soka ba menna wƆn suru yirusen tƆ gbiikiru sƆ, ma ba bu gara bwese kera ka bwese kera, yenu ka yenu, saa tɔn durɔ be ba wƆ yendu mɔn di sere ka be ba kere mɛ, ma ba ben yĩsa yorua.

¹⁹ Mɔwisi u bu gara Sinain gbaburɔ nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sƆwa.

²⁰⁻⁴³ Ba Isireliban bwese kera baayeren tɔmbu gara yenu ka yenu. Ma ba ben yĩsa yorua saa be ba wƆ yendu mɔn di, be ba koo kpĩ bu tabu ko. Ba garim toruawa ka Rubeni, Yakɔbun bii gbiikoon bwese kera. Tɔn ben geeru wee.

Rubenin bweseru sƆ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka nɔba tia ka nɛra wunɔbu (46.500).

Simeɔn bweseru sƆ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeraakuru ka nɔba nɛ ka gooba wunɔbu (59.300).

Gadin bweseru sƆ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka nɔbu ka nata ka weeraakuru (45.650).

Yudan bweseru sƆ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba wata ka wɔkura nɛ ka nata (74.600). Isakarin bweseru sƆ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeraakuru ka nɛ ka nɛru (54.400).

Sabulonin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔɔbun suba weeraakuru ka nɔɔba yiru ka nɛɛru (57.400).

Efaraimu, Yosefun biin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔɔbun suba weeru ka nɛɛra wunɔɔbu (40.500).

Manase, Yosefun biin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔɔbun suba tena ka yiru ka goobu (32.200).

Benyamɛɛn bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔɔbun suba tena ka nɔɔbu ka nɛɛru (35.400).
Danun bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔɔbun suba wata ka yiru ka nata ka wunɔɔbu (62.700).

Aseɛn bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔɔbun suba weeru ka tia ka nɛɛra wunɔɔbu (41.500).

Nɛfitalin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔɔbun suba weeraakuru ka ita ka nɛɛru (53.400).

⁴⁴Tɔn be Mɔwisi ka Aroni ka Isireliban guro gurobu wɔkura yiru ye, ba gara, ben geera mi. ⁴⁵Ba bu garawa saa be ba wɔɔ yɛndu mɔn di sere ka be ba kere mɛ, be ba koo kpɪ bu tabu ko. ⁴⁶Be kpuron geera kuawa tɔmbu nɔrɔɔbun suba nata ka ita ka nɛɛra wunɔɔbu ka weeraakuru (603.550).

Lefiban bweserun sɔmburu

⁴⁷Baɲ Lefiban bweserɔ tɔmbu gara, ⁴⁸yɛn sɔ Yinni Gusunɔ u raa Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ⁴⁹Isireliba sɔɔ, a ku Lefiban bweserun tɔmbu gari. ⁵⁰Kaa de bu nɛ, Yinni Gusunɔn kuu te nɔɔriwa ka ten dendi yɔnu ka ye ya wã mi kpuro, beya ba ko n da ye kpuro sɔbe. Kpa bu ben kunu gira bu ka nɛ, Yinni Gusunɔn kuu te sikerena. ⁵¹Isireliba bɔ n seewa, Lefibara ba ko n da kuu te kure. Bɔ n koo maa ben sansani gira, ba ko n da Yinni Gusunɔn kuu te girewa. Tɔn tuko ù n tu bɛsu, ba koo nùn gowa. ⁵²Isireli be ba maa tie, ba koo sinawa ben bwese kɛran wuuru sɔɔ, ben baawure u yɔra mi ben gidi bɔra ya gire nge mɛ ba bu bɔnu sãa. ⁵³Adama Lefiba ba koo ben sansani girawa bu ka kuu te sikerena mi woodan kpakorora wãa. Nge meya ba koo ka tu kɔsu. Saa ye sɔɔ, Isireliba baɲ maa wasi bu tu susi n sere ka bu mɔru ko.

⁵⁴Ma Isireliba ba Yinni Gusunɔn wooda ye kpuro mɛm nɔɔwa mam mam ye u Mɔwisi wɛ mi.

Nge mɛ Isireliba

ba koo ka sinasina ben sansaniɔ

2

¹Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni sɔɔwa u nɛɛ, ²Isireliba bɔ n ben sansani giramɔ, ben baawure u koo win kuru girawa win bweserun gidi bɔran bɔkuɔ. Ba koo ben kuu ni girawa bu ka nɛ, Yinni Gusunɔn kuu te sikerena, kpa begii ni, nu n ka tu desire fiiko.

³Sɔɔ yari yeru giara Yudaba ba koo ben sansani gira ben gidi bɔran bɔkuɔ be, ka ben tabu kowobu.

Ben tabu sunɔn yɪsira Nasoni, Aminadabun bii.

⁴Win tabu kowobun geera sãawa nɔrɔɔbun suba wata ka wɔkura nɛɛ ka nata (74.600).

⁵⁻⁷Be ba ko n wãa ben wuuru sɔɔ bera, Isakarɪn bwese kɛra ka Sabulonin bwese kɛra. Isakarɪn tabu sunɔn yɪsira Netanɛli, Suarin bii. Win tabu kowobun geera sãawa nɔrɔɔbun suba weeraakuru ka nɛɛ ka nɛɛru (54.400).

Sabuloniban tabu sunɔn yɪsira Eliabu, Helonin bii.

⁸Win tabu kowobun geera sãawa nɔrɔɔbun suba weeraakuru ka nɔɔba yiru ka nɛɛru (57.400).

⁹Be kpurowa ba sãa Yudaban tabu kowobu ma ben geera kua nɔrɔɔbun suba wunɔɔbu ka wɛnɛ ka nɔɔba tia ka nɛɛru (186.400).

Isireliba bɔ n sanum seewa, bera ba ko n da gbi.

¹⁰Sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru giara Rubeniba ba koo ben sansani gira ben gidi bɔran bɔkuɔ be, ka ben tabu kowobu.

Ben tabu sunɔn yɪsira Elisuri, Sedeurin bii.

¹¹ Ben tabu kowobun geera sãawa tãmbu nãrãbun suba weeru ka nãba tia ka nẽera wunãbu (46.500).

¹²⁻¹⁴ Be ba ko n wãa ben wuuru sãã, bera Simeãon bwese kera ka Gadin bwese kera. Simeãban tabu sunãn yĩsira Selumieli, Surisadain bii. Ben tabu kowobu ba sãawa tãmbu nãrãbun suba weeraakuru ka nãba nne ka gooba wunãbu (59.300).

Gadigibun tabu sunãn yĩsira Eliasafu, Dewelin bii.

¹⁵ Ben tabu kowoba sãawa tãmbu nãrãbun suba weeru ka nãbu ka nata ka weeraakuru (45.650).

¹⁶ Be ka Rubenin tabu kowobu kpuro ba sãawa tãmbu nãrãbun suba wunãbu ka weeraakuru ka tia ka nẽeru ka weeraakuru (151.450).

Beya ba koo ko yiruse bà n swaa wãriã.

¹⁷ Yen biru, Lefiba ba koo Yinni Gusunãn kuru sua kpa ba n wãa tabu kowo wuunu yiru ye ya gbia ka wuunu yiru ye ya wãa biruãn suunu sãã. Ben tii ba ko n swĩnẽwa nge me ba ra ka sine sine bà n sansani giramã. Ben baawure u koo yãrawa win gidi bãran bãkuã.

¹⁸ Sãã duu yeru giara Efaraimuba ba koo ben sansani gira ben gidi bãran bãkuã be, ka ben tabu kowobu.

Ben tabu sunãn yĩsira Elisama, Amihudun bii.

¹⁹ Win tabu kowobun geera sãawa tãmbu nãrãbun suba weeru ka nẽera wunãbu (40.500).

²⁰⁻²³ Ben wuuru sããra Manaseba ka Benyamẽeba ba koo ben sansani gira.

Manaseban tabu sunãn yĩsira Gamulieli, Padasurin bii.

Win tabu kowobun geera sãawa tãmbu nãrãbun suba tẽna ka yiru ka goobu (32.200).

Benyamẽeban tabu sunãwa Abidani, Gideonin bii. Win tabu kowobun geera sãawa tãmbu nãrãbun suba tẽna ka nãbu ka nẽeru (35.400).

²⁴ Be kpuro ka Efaraimun tabu kowobun geera kuawa tãmbu nãrãbun suba wunãbu ka nãba ita ka wunãbu (108.100).

Bera ba ko n sãa itase bà n swaa wãriã.

²⁵ Sãã yẽsan nãm geu giara Danuba ba koo maa ben sansani gira ben gidi bãran bãkuã be, ka ben tabu kowobu.

Ben tabu sunãn yĩsira Akiesee, Amisadain bii.

²⁶ Win tabu kowobun geera sãawa tãmbu nãrãbun suba wata ka yiru ka nata ka wunãbu (62.700).

²⁷⁻³⁰ Ben wuuru sããra Aseeba ka Nefitaliba ba koo du.

Aseeban tabu sunãn yĩsira Pagieli, Okiranin bii.

Ben tabu kowobun geera sãawa tãmbu nãrãbun suba weeru ka tia ka nẽera wunãbu (41.500).

Nefitaliban tabu sunãn yĩsira Ahira, Enanin bii.

Win tabu kowobun geera sãawa tãmbu nãrãbun suba weeraakuru ka ita ka nẽeru (53.400).

³¹ Be kpuro ka Danuba ben geera kuawa tãmbu nãrãbun suba wunãa wata ita sari ka nata (157.600).

Isireliba bà n swaa wãri, kpa ben baawuren gidi bãra ya n bu gbiiye, bera ba koo be ba tie swĩi biruã.

³² Isireli be ba koo kpĩ bu tabu ko, ben geera kuawa nãrãbun suba nata ka ita ka nẽera wunãbu ka weeraakuru (603.550). Ba bu garawa bwese kera ka bwese kera, yenu ka yenu. ³³ Bañ Lefiban bweseru gara yèn sã Yinni Gusunã u Mãwisi sããwa u ku bu gari.

³⁴ Ma Isireliba ba kua mam mam ye Yinni Gusunã u Mãwisi sããwa. Ben baawure u win sansani girawa mi ben gidi bãra ya gire. Yen biru, bà n seewa ba swaa wãriã, ba ra n swĩnẽwa bwese kera ka bwese kera, yenu ka yenu.

Lefin bweserun sãmburu

3

¹ Tãn be ba wãa Aroni ka Mãwisin bwese kera sãã sanam me Yinni Gusunã u ka Mãwisi gari kua Sinaia, ben yĩsa wee. ² Bibu nnewa Aroni u mã. Gbiikoon yĩsira Nadabu. Be ba

maa tie bera, Abihu ka Eleasaa ka Itamaa. ³ Be kpurowa ba gum tāre bu ka ko yāku kowobu, ma ba bu yi nenem sambu ten s̄. ⁴ Adama Nadabu ka Abihu ba gu s̄a yerun kōnnōwō Sinain gbaburō sanam m̄e ba ka Yinni Gusunō turare tuka daawō bu ka yākunu ko. N deema ben goo kun bii mara. Ma n tia Eleasaa ka Itamaa ka sere ben baaba Aroni wi u ra n bu kpare yāku kobun s̄mburu s̄ō.

⁵ Yera Yinni Gusunō u Mōwisi s̄ōwa u n̄e, ⁶ a de Lefin bibun bweseru tu na kpa a tu Aroni n̄omu s̄ndia s̄mbu ten s̄. ⁷ Ba ko n da n wāawa Gusunōn kurun kōnnōwō bu ka ten s̄mburu ko Aroni ka Isireliba kpuron ayerō. ⁸ Beya ba koo kuu te, ka ten dendi yānu kpuron s̄mburu ko Isireliban ayerō. ⁹ Kaa wooda wēwa a n̄e, Aroni ka win biba ba ko n Lefiba m̄o bu ka s̄a yee ten s̄mburu ko. ¹⁰ Adama Aroni ka win bibu t̄nawa ba koo yākuru ko. Goo ù n yākuru kua, ma n kun be, ba koo yēro gowa.

¹¹ Yinni Gusunō u maa Mōwisi s̄ōwa u n̄e, ¹² wee na Lefiba wuna Isireliban suunu s̄ōn di ba n ka s̄a Isireliban bii t̄n durō gbiikobun k̄sire, kpa bu ko n̄gibu. ¹³ Domi saa m̄in di na Egibitigibun bii gbiikobu go, saa min diya na Isireliban bii gbiikobu ka ben yaa sabenun bii gbiikinu tii yiiya. Ma ba kua n̄gibu. Nena Yinni Gusunō.

Ba gari gari kua Lefiban

bweseru s̄ō n̄n gbiikiru

¹⁴ Yinni Gusunō u kparam Mōwisi s̄ōwa Sinain gbaburō u n̄e, ¹⁵ a Lefin bibun bweseru gario yenu ka yenu, bweseru ka bweseru. Ben t̄n durō baawurewa kaa gari saa be ba suru tia m̄n di sere ka be ba kere m̄e.

¹⁶ Ma Mōwisi u bu gara nge m̄e Yinni Gusunō u gerua.

¹⁷ Be ba s̄a Lefin bibu bera, Ḡēs̄ōni ka Kehati ka M̄erari. ¹⁸ Be ba s̄a Ḡēs̄ōnin bibu ka ben bweseru bera, Libini ka Simēi. ¹⁹ Be ba s̄a Kehatin bibun bweseru bera, Amuramu ka Yisehari ka Heboroni ka Usieli. ²⁰ Be ba maa s̄a M̄erariba ka ben bweseru bera, Makili ka Musi. Beni kpurowa ba s̄a Lefin bibun bweseru.

²¹ Ḡēs̄ōnin min diya Libinin bweseru ka Simēin bweseru ta yara. ²² T̄n durō be ba gara be ba suru tia m̄o ka be ba kere m̄e Ḡēs̄ōnin bweseru s̄ō ben geera kuawa t̄mbu n̄r̄ōbun suba n̄ōba yiru ka n̄era wun̄ōbu (7.500). ²³ Ḡēs̄ōniba ba ra ben sansani girewa Yinni Gusunōn kurun biruō s̄ō duu yeru gia. ²⁴ Ben kparon ȳsira Eliasafu, Laelin bii. ²⁵ Ye Ḡēs̄ōnin bweseru ta ko n da ko kuu bekurugii te s̄ō yera, kuu ten beku karenu ni ba koo doke ten s̄ōwō ka ten t̄ōwō ka ten kōnnōwō ²⁶ ka ten yaaraō ka yaara yen kōnnōwō ka sere maa ten w̄e kpuro.

²⁷ Kehatin min diya Amuramugibu ka Yiseharigibu ka Heboronigibu ka Usieligibun bwese ker̄i maa yara. ²⁸ T̄n durō be ba gara Kehatin bwese te s̄ō, be ba suru tia m̄o ka be ba kere m̄e, ben geera kuawa t̄mbu n̄r̄ōbun suba n̄ōba ita ka nata (8.600). ²⁹ Kehatiba ba ra ben sansani girewa kuu ten s̄ō ȳsan n̄m geu gia. ³⁰ Ben kparon ȳsira Elisafani, Usielin bii. ³¹ Kehati bera ba ko n da woodan kpakoro ten s̄mburu ko ka tabulu ye, ka dabu ge, ka yāku yenu ka kuu ten dendi yānu kpuro ka dii d̄er̄arun beku kare te. Beya ba ko n da ye kpuron s̄mburu ko.

³² Wi u s̄a Lefiba kpuron guro guro wiya, Eleasaa, Aroni yāku kowon bii. Wiya u t̄n be kpuro kpare be ba s̄a yee ten s̄oma m̄ō.

³³ M̄erarin min diya Makiligibu ka Musigibun bwesera yara. ³⁴ T̄n durō be ba gara be ba suru tia m̄o ka be ba kere m̄e, ben geera kuawa t̄mbu n̄r̄ōbun suba n̄ōba tia ka goobu (6.200). ³⁵ Ben kparon ȳsira Surieli, Abihailin bii. Ba ra ben sansani girewa s̄ō ȳsan n̄m geu gia. ³⁶ Beya ba Yinni Gusunōn kuu ten d̄ā bes̄i ka ten d̄ā p̄ōsi ka ten gbereba ka ten ȳratii ka ten s̄m yānu kpuro n̄omu s̄ndia, ³⁷ ka sere ten kara d̄ānu ka ten ȳratii ka ten kurumba ka ten w̄e.

³⁸ Mōwisi ka Aroni ka win bibu ba ra ben sansani girewa kuu ten kōnnōwō s̄ō yari yeru gia. Domi beya ba ko n da s̄mburu ko kuu te s̄ō Isireliban s̄ō kpa ba n tu k̄ōsu t̄n tuko goo u ku raa ka tu susin s̄, kpa u ku raa gbi.

³⁹ Lefi t̄n durō be Mōwisi ka Aroni ba gara be ba suru tia m̄o ka be ba kere m̄e, nge m̄e Yinni Gusunō u gerua, ben geera s̄āwa t̄mbu n̄r̄ōbun suba yenda yiru (22.000).

Bii gbiikobun yakiabu

⁴⁰ Yinni Gusunɔ u kparam Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a Isireliban bii tɔn durɔ gbiikobu gario saa be ba suru tia mɔn di sere ka be ba kere mɛ, kpa a bu gari baawure ka win yisiru.

⁴¹ Yen biru, kpa a Lefiba wuna a yi nenem ba n sɔa nɛ Yinni Gusunɔgibu Isireliban bii gbiikobun ayerɔ. Mɛya kaa maa man ben yaa sabenu yiya Isireliban yaa sabenun bii gbiikinun ayerɔ.

⁴² Ma Mɔwisi u Isireliban bii gbiikoo be gara nge mɛ Yinni Gusunɔ u nɔn sɔɔwa u ko. ⁴³ Ma be kpuron geera kua tɔnu nɔrɔbun suba yenda yiru ka goobu ka wata ka wɔkura ita (22.273).

⁴⁴ Yinni Gusunɔ u kparam Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ⁴⁵ a Lefiba wunɔ nenem kpa bu ko bii gbiikoo be kpuron kɔsire. Mɛya kaa maa ko ka ben yaa sabenu kpuro, nu ko Isireliban yaa sabenun buu gbiikuu baageren kɔsire. Ba ko n wɔawa nen sɔ. Nena Yinni Gusunɔ.

⁴⁶ Bɔ n kɔ bu Isireliban bii gbiikobu goobu ka wata ka wɔkura ita (273) be ba Lefiba dabiru kere mi yakia, ⁴⁷ sii geesun gobi nɔɔbuwa kaa mwa ben baawuren wɔllɔ. Gobi yin tian bunum mu sɔawa garamu wɔkuru nge mɛ ba ka yi dimɔ sɔa yerɔ. ⁴⁸ Aroni ka win biba kaa yi nɔmu beria bu ka Isireliban bii gbiikobu yakia be ba Lefiba dabiru kere.

⁴⁹ Ma Mɔwisi u gobi yi mwɛera u yi bii gbiikoo ben yakiabun sɔ. ⁵⁰ Ma yi kua sii geesun gobi nɔrɔbu ka gooba wunɔbu ka wata ka nɔɔbu (1.365) nge mɛ ba ka yi dimɔ sɔa yerɔ.

⁵¹ Ma u yi kpuro Aroni ka win bibu wɛ nge mɛ Yinni Gusunɔ u nɔn sɔɔwa.

Kehatin bwese keran sɔmburu

4

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni sɔɔwa u nɛɛ, ² i Kehatin bweserun tɔmbu gario Lefin bibun bweseru sɔɔ, yɛnu ka yɛnu, ³ saa be ba wɔɔ tɛna mɔn di n ka girari be ba mɔ wɔɔ weeraakurɔ, be ba koo kpɔ bu Yinni Gusunɔn kuu ten sɔmburu ko. ⁴ Sɔa yerun dii te ta dɛere gem gem sɔara ba koo sɔmburu ko. Sɔmbu te ba koo ko wee. ⁵ Bɔ n seewa ba doonɔ, Aroni ka win biba ba koo beku kare te sɔsia te ta wɔa dii te ta dɛere gem gem kɔnnɔwɔ, kpa bu tu woodan kpakoro te wukiri. ⁶ Ten wɔllɔwa ba koo gɔni damgii tɛria kpa bu maa yin wɔllɔ beku boogugiru sɔndi kpa bu sere kpakoro ten nenutii wasi. ⁷ Ba koo beku boogugiru tɛriawa tabulu yen wɔllɔ mi ba ra pɛɛ sɔndi kpa bu yen wɔllɔ gbɛɛnu sɔndi ka nɔri ka pɛrentiba ka tam kparabanu, kpa bu ku de pɛɛ yu biara mi baadomma. ⁸ Yen biruwa ba koo ye kpuron wɔllɔ beku wunɔmgiru wukiri kpa bu gɔni damgii sɔndi. Bɔ n kpa, kpa bu tabulu yen nenutii wasi. ⁹ Yen biru, ba koo maa beku boogugiru sua bu dabu ge wukiri ka gen fitilanu ka gen bakusu ka gen torom guratii ka gum kparabanu, gen dendi yɔnu kpuro gesi. ¹⁰ Ba koo dabu ge, ka gen dendi yɔa ni kpuro dokewa bɔuru sɔɔ te ba kua ka gɔni damgia. Yen biru, kpa bu tu sɔarusia dɔa pɔtura sɔɔ ye ba koo ka tu sua. ¹¹ Kpa bu maa beku boogugiru sua bu wukiri kpakoro ten wɔllɔ mi ba ra turare dɔɔ doke kpa bu maa tu gɔni damgii wukiri. Yen biru, kpa bu ten nenutii wasi. ¹² Kpa bu kuu ten dendi yɔnu kpuro sua bu nu kure ka beku boogugiru. Yen biru, kpa bu nu doke bɔuru sɔɔ te ba kua ka gɔni damgii kpa bu bɔɔ te sɔarusia dɔa pɔtura sɔɔ ye ba koo ka tu sua. ¹³ Kpa bu maa torom gura yɔku yerun di. Yen biru, kpa bu tu beku wunɔmgiru wukiri. ¹⁴ Ten wɔllɔwa ba koo ten dendi yɔa ni kpuro doke. Niya, dɔɔ guratii ka kaato donnuginu ka kaato ni nu tie ka gbɛɛ ni ba ra ka yem yɛke, kpa bu ye gɔni damgii wukiri. Yen biru, kpa bu yen nenutii wasi. ¹⁵ Aroni ka win bibu bɔ n dendi yɔa ni kpuro wukiri ba kpa, Kehatin bwesera ta koo na tu nu sua tu sɔbe. Adama tu ku raa dendi yɔa nin tii baba bɔ kun nu bekuru wukiri kpa tu ku raa gbi. Isireliba bɔ n seewa ba swaa wɔri, Kehatin bwese tera ta ko n da sɔa yɔa ni sɔbe. ¹⁶ Eleasaa, Aroni yɔku kowon biiwa u ko n da maa dabu gen gum gari yɛ, ka sere turare nubu durorugia ye, ka bururu ka yokan yɔku te ba ra ko tɔɔ baatere ka gum mɛ ba ra gɔanu tɔre bu ka nu gɔsi bu yi nenem nɛ, Yinni Gusunɔn sɔ. Wiya u koo nɛ, Yinni Gusunɔn kuu te nɔni doke ka ye ya wɔa te sɔɔ.

¹⁷ Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi ka Aroni sɔɔwa u nɛɛ, ¹⁸⁻¹⁹ i de i Kehatin bweseru nɔni doke kpa tu ku raa gbi tɔ n sɔa yɔa nin sɔmburu mɔ. Wee mɛ kaa ko. Wunɛ Aroni ka

wunen bibu, i ko i ka baawure dawa win ayerɔ kpa i nùn sɔɔsi yāa nìn sɔmburu u koo ko. ²⁰ Bu ku raa du mi, bu ka sāa yee ten dendi yānu kpuro mɛeri kpa nɛ, Yinni Gusunɔ n ku ra bu go.

Gɛɛsɔnin bwese keran

sɔmburu

²¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ²² a Gɛɛsɔnin bwese keran tɔmbu gario yenu ka yenu. ²³ Kaa bu gariwa saa be ba wɔɔ tɛna mɔn di sere n ka girari be ba mɔ wɔɔ weeraakurɔ, be ba koo kpī bu gesi sāa yee ten sɔmburu ko. ²⁴ Wee sɔmbu te Gɛɛsɔnin bweseru ta koo ko. ²⁵ Ta ko n da kuu ten beka sɔbewa ka ten gɔni damgii yi ba ra wukiri wɔllɔ ka sere ten kɔnnɔn beku kare te, ²⁶ ka ten yaaran beka ka yen kɔnnɔn beku kareru ka ten wɛɛ ka ten sɔm yāa ni nu tie. Ye kpuron sɔmbura ba koo ko. ²⁷ Gɛɛsɔnin bweseru tà n sɔmburu mɔ, Aroni ka win biba ba koo tu nɔni doke, beya ba koo tu sɔ yè ta koo ko. ²⁸ Sɔma ye kpurowa Gɛɛsɔnin bweseru ta koo ko. Itamaa, yāku kowo, Aronin biiwa u koo bu kpara.

Mɛrarin bwese keran sɔmburu

²⁹ Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a Mɛrarin bwese keran tɔmbu gario yenu ka yenu. ³⁰ Kaa ben tɔn durɔbu gariwa saa be ba wɔɔ tɛna mɔn di n ka da be ba mɔ wɔɔ weeraakurɔ, be ba koo kpī bu gesi kuu ten sɔmburu ko. ³¹ Wee sɔmbu te ba koo bu nɔmu bɛria. Beya ba ko n da kuu ten dāa bɛsi sɔbe ka ten dāa pɔɔsi ka ten gbereba ka ten yɔratii, ³² ka maa ten yaaran kara dānu ka ten yɔratii ka ten kurumba ka ten wɛɛ ka sere ten dendi yāa ni nu tie. Ba koo baawure wɛwa ye u koo sɔbe. ³³ Sɔma yeniwa Mɛrarin bwese kɛra ya ko n da ko kuu te sɔɔ. Itamaa yāku kowo Aronin biiwa u koo bu nɔni doke.

Ba Lefiba gara be ba koo kpī

bu kuu ten sɔmburu ko

³⁴⁻⁴⁹ Mɔwisi ka Aroni ka Isireliban yenu yɛrobu ba Lefiban bwese keri yinin tɔmbu gara, yiya, Kehati ka Gɛɛsɔni ka Mɛrari. Ba bu garawa yenu ka yenu saa be ba wɔɔ tɛna mɔn di sere n ka da be ba mɔ wɔɔ weeraakurɔ, be ba koo kpī bu sɔmburu ko kuu te sɔɔ gesi nge mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa.

Be ba gara Kehatin bweseru sɔɔ, ben geera kuawa tɔmbu nɔrɔbun suba yiru ka nata ka wunɔbu ka weeraakuru (2.750).

Gɛɛsɔnin bweseru sɔɔ maa, ben geera kuawa tɔmbu nɔrɔbun suba yiru ka nata ka tɛna (2.630).

Mɛrarin bweseru sɔɔ, ben geera maa kua tɔmbu nɔrɔbun suba ita ka goobu (3.200). Ma Lefiba kpuron geera kua tɔmbu nɔrɔbun suba nɔɔba ita ka nɛɛra wunɔbu ka wɛnɛ (8.580).

Ba ben baawure sɔɔwa ye u koo ko ka ye u koo sɔbe nge mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa.

Be ba koo yara sansanin di

5

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ² a Isireliba sɔɔwɔ a nɛɛ, bu bu yaro sansanin di, be ba disi mɔ gɔnan bara disiginun sɔ, ñ kun mɛ kentun sɔ, ñ kun mɛ goru garun sɔ. ³ Yɛro u sɔawa tɔn kurɔ? I ko i nùn yarawa kpa u ku raa sansani ye disi doke, yèn suunu sɔɔ nɛ, Yinni Gusunɔ na wāa.

⁴ Ma Isireliba ba Yinni Gusunɔn wooda ye mem nɔɔwa. Ma ba tɔmbu kpuro yara be ba disi mɔ mi, nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua.

Torarin sɔmbu

⁵ Yinni Gusunɔ u maa kpam Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ⁶ a Isireliba sɔɔwɔ a nɛɛ, tɔn kurɔwa? Aa, tɔn durɔwa? Û n win winsim tora, Yinni Gusunɔwa u tora. ⁷ Yɛro u koo win tora te tuuba kowa kpa u gāa nìn sɔ u tora mi wesia, kpa u yen bɔnu nɔɔbun tia sosi. ⁸ Wi ba

koo gāa ni wesia, ù kun wāa ma uñ maa goo mō wi ba koo nu wē, Yinni Gusunōwa ba koo nu wē, kpa nu ko yāku kowoginu. U koo maa yāa kineru wē te ba koo ka nùn win torarun yāku kua. ⁹ Yāku baatere tèn sukum ba wīa nenem Yinni Gusunōn sō, ta ko n sāawa yāku kowogiru. ¹⁰ Kpuro ye ba wē Yinni Gusunōn sō, ya kuawa yāku kowogia. U koo kpī u ye yi nenem win tiin sō.

Tən kurō wi ba tamaa

u sakararu kua

¹¹ Yinni Gusunō u Mōwisi sōwa u nē, ¹² a Isireliba kpuro sōwa a nē, tən kurō goo ù n naane sarirun kookoosu mō, ¹³ ma win durō u tamaa durō goo u ka nùn kpuna, baa mē ganu sari ni nu nùn sōsimō ma u ka goo kpuna, meya uñ maa seedagii goo mō wi u nùn wa u ye mō, durō win tii uñ maa ka nùn ye mwe, ¹⁴ sōkudo uñ ye kue, adama ka mē, nisinun sō, uñ nùn naane sāa, ma u tamaa u sakararu kuawa kam kam, ¹⁵ baa ñ n meren na, durō wi, u koo ka win kurō wi dawa yāku kowon mi ka əsun som kilo ita. Uñ gum dokemō som mē sō. Meya uñ maa turare sōndimō men wōllō. Domi ta sāawa yāku te ta nisinu yaayamō. ¹⁶ Saa ye sō, yāku kowo u koo ka nùn dawa sāa yerō Yinni Gusunōn wuswaa, ¹⁷ u yōrasia, kpa u doma nim sua wekerun di te ba kua ka sōndu, kpa u tua saka sāa yerun temō u ka nim mē burina. ¹⁸ U koo de kurō wi, u yōra Yinni Gusunōn wuswaa kpa u nùn win yasa pota, kpa u kē te sōndi kurō win nōma. Saa ye sō, yāku kowon tii u ko n nim sosuram neni mē mu ka bōri naamō, ¹⁹ kpa u kurō wi bōrusia u nē, saa ye a wāa wunen durōn yenu, tən durō goo ù kun ka nun kpune, ma añ tii disi doke, Gusunō u ku de a bōri wa yi nim mē, mu koo ka na. ²⁰ Adama ma a ka durō goo kpuna, a tii disi kua, ²¹ Yinni Gusunō u nun seeyasia, kpa u nun wīroru kpē kpa wunen nukuru tu mōsi sere ba n da nun sie bà n tōmbu bōrusimō. ²² Gusunō u de nim mē mu ka bōri naamō mi, mu du wunen nukurō kpa wunen nuku te, tu mōsi, kpa wunen marutuu gu gbera. Saa ye sōra, kurō wi, u koo gere u nē, ami!

²³ Yāku kowo u koo bōri yi yorewa tireru sō kpa u yi tea ka nim sosuram mē, ²⁴ mē mu ka bōri naamō kpa u mu kurō wi nōrusia, kpa nim mē, mu du win nukurō mu nùn kōsa kua. ²⁵ Yen biru yāku kowo u koo nisinun kē te mwa kurō win nōman di kpa u tu sōsi beri berika, kpa u ka sere tu da yāku yerō. ²⁶ Yen biru u koo kē ten som nōm kure teeru sua kpa u mu dō meni yāku yerō kpa Yinni Gusunō u kurō wi yaaya. Yen biru kpa u kurō wi nim sosuram mē nōrusia. ²⁷ ù n kurō wi nim mē nōrusia ma u disi mō, u kua naane sarirugii win durōn mi, nim mē, mu koo ka nùn bōri naawa, kpa mu nùn kōsa kua, win nukuru tu mōsi kpa win marutuu gu gbera, kpa ba n da nùn sie bà n tōmbu bōrusimō. ²⁸ Adama ù kun disi mō, u tii nēnua dee dee, ba koo nùn garisiwa taare sarirugii. Saa ye sō, u koo bibu wa u ma.

²⁹ Yeniwa ya sāa kurō ka durōn nisinun wooda. Kurō ù n win durō nōni wōkua u sakararu kua, ³⁰ ñ kun mē durōn nisinu nù n seewa, ù n win kurō taare weesugia wēemō, yāku kowo u koo ka nùn dawa Yinni Gusunōn wuswaa, kpa u ko mam mam ye wooda ye, ya gerua. ³¹ Durō u ko n sāa taare sarirugii. Adama kurō ù n tora u koo ten are wa.

Be ba tii Yinni Gusunō wē

6

¹ Yinni Gusunō u Mōwisi sōwa u nē, ² a Isireliba sōwa a nē, goo ù n tii wuna nenem u ka tii Yinni Gusunō wē, ³ yēro uñ koo tam gam nō, baa mē ba kua ka resem. Uñ maa resem beka ñ kun mē gbeba dimō. ⁴ Saa ye u tii Gusunō wē mi, uñ gāanu dimō ye ba kua ka resem. ⁵ Uñ maa win seri kōnimō sere win tii wēebun tō te, tu ka yibu. U koo win seri deriwa yi n kpēamō, kpa u n wāa Gusunōn sō. ⁶ U ku raa maa susi goru garun bōkuo u sere tu baba, ⁷ baa ñ n win baan gorun na, ñ kun mē win merogiru, ñ kun mē win wōnō ka win mōgiru, ñ kun mē win sesugiru. Domi seri yi u sōwa mi, yi sōsimō ma u tii Gusunō wēewa.

⁸ Win tii wēebun saa ye sō, u ko n wāawa Yinni Gusunōn sōmburun sō. ⁹ Wi ka goo bà n wāa sannu ma yēro u gu suaru sō, ma u disi duura, u koo win seri kōniwa sō nōba

yiruse dōma te u tii dēerasiamō. ¹⁰ Sōo nōōba itase, u koo ka yāku kowo kparukonu yiru naawa, ñ kun mē, totoberenu yiru, sāa yerun kōnnōwō, ¹¹ kpa yāku kowo u gen teu go, u ka durō win torarun suuru bikia kpa u ka yiruse yāku dōo mwaararugiru ko. Yen biru kpa u nūn dēerasiabun wororu koosi. Yen tōo te, u dēerawa mi. ¹² Kpa u maa wure u tii Yinni Gusunō wē. Saa yera u koo yāa kineru wōo tiagiru go u ka win toraru sōmē. Adama tōo gbiikii ni u raa tii wē mi, nu kam kuawa mi.

¹³ Be ba tii Gusunō wēn wooda wee. Goo ù n tii wuna nenem Yinni Gusunōn sō, ma u yen tōru yibia te u bura ba koo ka nūn dawa Yinni Gusunōn sāa yerun kōnnōwō. ¹⁴ Miya u koo ka win kēru na Yinni Gusunōn mi. Niya yāa kineru wōo tiagiru te tañ alebu mō, u ka yāku dōo mwaararugiru ko, ka maa yāa niru wōo tiagiru te tañ alebu mō u ka torarun yākuru ko. Kpa u maa ka yāa kineru na te tañ alebu mō u ka siarabun yākuru ko. ¹⁵ U koo maa ka pēē na bireru sōo ye bañ seeyatia doke, yen gēē yi n kpā yèn som ba ka gum burina, yen gēē yi kun maa kpā yi ba koo gum tēni. ¹⁶ Yen biru kpa yāku kowo u ka kēē ni na Yinni Gusunōn mi, kpa u torarun yāku ko ka sere yāku dōo mwaararuginu. ¹⁷ Kpa u maa siarabun yāku ko ka yāa kinē te, ka pēē ye ya wāa bire te sōo, ye bañ seeyatia doke, ka som mē, ka tam mē. ¹⁸ Saa ye sōo, wi u tii wē mi, u koo win seri yi kōniwa Yinni Gusunōn sāa yerun kōnnōwō, kpa u yi kpēē mi ba siarabun yākurun dōo sōrua. ¹⁹ Yen biru yāku kowo u koo yāa kinē ten nōmu sua te ba sawa mi, kpa u pēē ka kira teeru sua birerun di, kpa u ye kpuro sōndi durō win nōmuō wi ba kōna mi. ²⁰ Yen biru yāku kowo u koo ye Yinni Gusunō sōōsi, ka sere yaa yen guro gururu ka yen taa teeru sannu, kpa u ko wi yāku kowogia. Woro nini kpuron biruwa wi u tii Yinni Gusunō wē mi, u koo den kpī u tam nō.

²¹ Yera ya sāa be ba tii wuna nenem Yinni Gusunōn sōn wooda. Yāku niya ba koo maa ko. Bā n maa dam mō bu ka Yinni Gusunō kēnu ganu wē nini baasi, ba koo kpī bu ko. Adama baa ñ n mēren na, ba koo nūn wēwa ye ba nōo mwēru kua nge mē yen wooda ya gerua.

Nge mē ba ko n da domaru ko

²² Yinni Gusunō u Mōwisi sōōwa u nēē, ²³ a Aroni ka win bii tōn durōbu sōōwō a nēē, wee nge mē ba ko n da gere bā n Isireliba domaru kuamme. ²⁴ Ba ko n da nēewa, Yinni Gusunō u bēē domaru kua, kpa u bēē kōsu.

²⁵ Yinni Gusunō u ka bēē nōnu geu mēeri kpa u bēē durom kua.

²⁶ Gusunō u bēē mēerima, kpa u bēē bōri yendu wē.

²⁷ Yāku kowo ù n nen yīsiru sokusina mē, sanam mē u Isireliba domaru kuamme, saa yera kon doma te mwa.

Kēkē yi Isireliban

guro guroba wē sāa yerun sō

7

¹ Sanam mē Mōwisi u Yinni Gusunōn kuu te gira u kpa, u tu gum yēka, te ka ten dendi yānu kpuro, ta n ka sāa nenem Yinni Gusunōn sō. Ka yāku yee te ka ten dendi yānu ye kpurowa u gum yēka u wuna nenem Yinni Gusunōn sō. ² Yera Isireliban bwese kera baayeren guro guro be ba raa tōmbu gara mi, ba susima. ³ Ben baawure u ka win kēru na. Kēē niya nēē wākura yiru ka kēkē nōōba tia ye nēē gawe. Ba kēkē yi wukiritii kua. Wirugibu yiruwa ba mēna ba kēkē tia kasu ba wē. Ma ben baawure u naa tia wē. Ma ba ka ye na Yinni Gusunōn sāa yerō. ⁴ Yinni Gusunō u Mōwisi sōōwa u nēē, ⁵ a ye kpuro mōo nen kuu ten sōmburun sō, kpa a ye Lefiba bōnu kua nge mē ben baawuren sōmbura sāa yu ka nūn somi.

⁶ Ma Mōwisi u kēkē be ka nēē yi mwa ma u yi Lefiba wē. ⁷ U Gēēsōnin bwese kera kēkē yiru wē ka nēē nne ben sōmburun sō. ⁸ U Mērarin bwese kera kēkē nne wē ka nēē

nɔɔba ita, ben sɔmburun sɔ. N deema Itamaa yāku kowo Aronin biiwa u bu kpare. ⁹ Uñ Kehatiba yen gaa wē. Domi sãa yerun dendi yānun tiiwa be, ba ra sue ben senɔ.

Kēɛ ni ba kua sanam mɛ

ba yāku yeru wukiamɔ

¹⁰ Dɔma te ba yāku yee te gum yēka ta n ka sãa nenem Yinni Gusunɔn sɔ, Isireliban bwese kerin wirugibu ba ka ben kēnu na yāku yee ten wuswaaɔ. ¹¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a de Isireliban guro guro be, bu na tia tia, ben baawure u n win kēru mɔ u ka tu sɔɔsi yāku yee ten sɔ, ben baawure u n win tōru mɔ.

¹²⁻⁸³ Wee nge mɛ ba ka kēɛ ni naasina.

Tɔɔ gbiikiru Nasoni, Aminadabun bii, Yudan bweseru sɔɔ, wiya u ka wigiru na.

Tɔru yiruse Netanɛeli, Suarin bii, Isakarin bweseru sɔɔ, u maa ka wigiru na.

Tɔru itase Eliabu, Helonin bii, Sabulonin bweseru sɔɔ, u maa ka wigiru na.

Tɔru nnese Elisuri, Sedeurin bii, Rubenin bweseru sɔɔ, u maa ka wigiru na.

Tɔru nɔɔbuse Selumieli, Surisadain bii, Simeɔn bweseru sɔɔ, u maa ka wigiru na.

Tɔru nɔɔba tiase Eliasafu, Dewelin bii, Gadin bweseru sɔɔ, u maa ka wigiru na.

Tɔru nɔɔba yiruse Elisama, Amihudun bii, Efaraimun bweseru sɔɔ, u maa ka wigiru na.

Tɔru nɔɔba itase Gamulieli, Pedasurin bii, Manasen bweseru sɔɔ, u maa ka wigiru na.

Tɔru nɔɔba nnese Abidani, Gideonin bii, Benyamɛɛn bweseru sɔɔ, u maa ka wigiru na.

Tɔru wɔkuruse Akiesɛɛ, Amisadain bii, Danun bweseru sɔɔ, u maa ka wigiru na.

Tɔru wɔkura tiase Pagieli, Okiranin bii, Aseɛn bweseru sɔɔ, u maa ka wigiru na.

Tɔru wɔkura yiruse Ahira, Enanin bii, Nefitalin bweseru sɔɔ, u maa ka wigiru na.

Wee ye ben baawure u ka na.

Yera gbɛɛru te ba kua ka sii geesu, tɛn bunum mu sãa kilo tia ka garamu gooba wunɔbu (300), ka maa gbɛɛru garu te ba ko n da ka yem yēke. Ba maa te kuawa ka sii geesu. Ten bunum mu sãawa garamu nata ka wunɔbu (700). Ba ni kpuron bunum yīirawa ka sãa yerun yīirutia. Ma ba gbɛɛnu yiru ye sɔɔ, som doke mɛ ba burina ka gum bu ka yākuru ko.

Ben baawure u ka nɔra wuragia na ye ba turare yibie. Nɔra yen bunum mu sãa garamu wunɔbu (100).

Ba maa ka ketɛ kinɛru ka yāa kinɛru ka yāa kpendu wɔɔ tiagiru na. Ye ita kpurowa ba koo ka yāku dɔɔ mwaararugiru ko,

kpa bu ka boo kinɛru na te ba koo ka torarun yākuru ko,

ka maa naa kinɛnu yiru ka yāa kinɛnu nɔɔbu ka boo kinɛnu nɔɔbu ka yāa kɔɔmmɛnu nɔɔbu wɔɔ tiaginu ni ba koo ka siarabun yākunu ko.

⁸⁴ Kēɛ ni ba kua dɔma te, yāku yee ten sɔ, ni kpuron geera kuawa gbɛɛnu wɔkura yiru ni ba kua ka sii geesu ka sere maa sii geesun gbɛɛnu ganu wɔkura yiru ni ba ko n da ka yem yēke, ka maa nɔri wuragii wɔkura yiru. ⁸⁵ Gbɛɛ nin baateren bunum mu sãawa kilo tia ka garamu gooba wunɔbu (300). Ni ba ra ka maa yem yēke mi, nin teerun bunum maa sãawa garamu nata ka wunɔbu (700). Gbɛɛ ni kpuron bunum mu kuawa kilo yenda nne, nge mɛ ba ra yīire sãa yerɔ. ⁸⁶ Nɔri wuragii yi, yin baayeren bunum mu sãawa garamu wunɔbu (100). Ma nɔri wɔkura yiru ye kpuron bunum mu kua kilo tia ka garamu gooba (200). Ba yin baayere turare yibie ye ba koo dɔɔ doke. ⁸⁷ Yen biru ba yaa sabenu wē. Niya naa kinɛnu wɔkura yiru ka yāa kinɛnu wɔkura yiru ka yāa kɔɔmmɛnu wɔɔ tiaginu wɔkura yiru ni ba koo ka yāku dɔɔ mwaararuginu ko ka maa som mɛ ba ra ka yāku te ko, ka maa boo kinɛnu wɔkura yiru ni ba koo ka toranun yākuru ko, ⁸⁸ ka ketɛ kinɛnu yenda nne, ka yāa kinɛnu wata ka boo kinɛnu wata ka yāa kɔɔmmɛnu wɔɔ tiaginu wata. Ni kpurowa ba koo ka siarabun yākunu ko. Kēɛ niniwa ba kua sanam mɛ ba yāku yee te gum yēka ta n ka sãa nenem Gusunɔn sɔ.

⁸⁹ Sanam mɛ Mɔwisi u dua Yinni Gusunɔn kuu ten mi, u Yinni Gusunɔn nɔɔ nɔɔmɔ. Nɔɔ ge, ga weewa wɔllun kɔsɔbun weenasibu yiru yen baa sɔɔn di, ye ya wāa woodan kpakoro ten wukiritian wɔllɔ. Min diya Gusunɔ u ka nùn gari mɔ.

Nge me ba koo fitilanu yiisina

8

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a Aroni sɔɔwɔ a nɛɛ, ² ù n fitilanu nɔɔba yiru ye doke dabu ge sɔɔ, u de nu n yam bururasie wuswaaɔ.

³ Ma Aroni u kua me. U nu doke doke dabu gen wuswaaɔ nge me Yinni Gusunɔ u nùn sɔɔwa. ⁴ Ba dabu ge kuawa ka wura bɔri tia saa gen wɔllun di sere n ka da temɔ, ka sere bura ni ba gu kua. Mɔwisi u dera ba gu kuawa nge me Yinni Gusunɔ u nùn sɔɔsi.

Ba Lefiba wuna nenem

Yinni Gusunɔn sɔmburun sɔ

⁵ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ⁶ a Lefiba wunɔ Isireliban suunu sɔɔn di kpa a bu dɛerasia. ⁷ Wee nge me kaa ko a ka bu dɛerasia. Kaa bu nim yɛkawa me mu koo ben toranu wukiri. Kpa a de bu ben wasin sansu kɔni. Kpa bu ben yɔnu tea kpa bu tii dɛerasia. ⁸ Yen biru ba koo ketɛ kinɛ kpɛmbu sua ka som me ba ka gum burina ka ketɛ kinɛ kpɛmbu gagu bu ka torarun yɔkuru ko. ⁹ Kpa a Isireliba kpuro menna kuu ten kɔnnɔwɔ, kpa a de Lefiba bu susima ¹⁰ nɛ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, kpa Isireliba bu ben nɔma sɔndi Lefi ben wiru wɔllɔ. ¹¹ Kpa Aroni u Lefi be sɔɔsi beri berika nɛ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ nge yɔkuru te Isireliba ba ka na. Saa ye sɔɔ, ba bu wunawa mi nenem nen sɔmburun sɔ. ¹² Lefiba ba koo maa ben nɔma sɔndi ketɛ kinɛ nin wiru wɔllɔ. Yen biru kpa Aroni u teeru go ben torarun suurun sɔ kpa u ka teeru yɔku dɔɔ mwaararugiru ko u sere bu dɛerasiabun woronu koosi. ¹³ Kaa de Lefiba kpuro bu se bu yɔra Aroni ka win bibun wuswaaɔ, kpa a bu sɔɔsi beri berika nge yɔkuru nɛ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. ¹⁴ Kaa Lefiba wunawa nenem Isireliban suunu sɔɔn di, kpa ba n wɔa nen sɔmburun sɔ. ¹⁵ Yeniban biru ba koo sɔmburu ko nen sɔa yerɔ. Kaa bu dɛerasiawa kpa a bu sɔɔsi beri berika nge yɔkuru. ¹⁶ Domi ba man bu wɛwa mam mam ba kua Isireliban bii gbiikobu kpuron kɔsire. ¹⁷ Ben bii gbiikobu kpuro ba sɔawa nɛgibu saa tɔmbun bii gbiikobun di n ka da yaa sabenun binɔ. Na bu wunawa nenem ba kua nɛgibu, saa min di na bii gbiikobu go Egibitɔ. ¹⁸ Na Lefiba mwa Isireliban bii gbiikobun ayerɔ. ¹⁹ Na bu wunawa na Aroni ka win bibu wɛ, bu ka sɔmburu ko Isireliban sɔ sɔa yerɔ, kpa ba n sɔa nge yɔkuru te Isireliba ba wɛ ben toranun sɔ. Saa ye sɔɔ, Isireli be, baɲ susimɔ nen kuu ten bɔkuɔ n sere bu go.

²⁰ Mɔwisi ka Aroni ka Isireliba kpuro ba kua mam mam ye Yinni Gusunɔ u gerua Lefiban sɔ. ²¹ Lefiba ba tii dɛerasia ba ben yɔnu tea, ma Aroni u bu sɔɔsi beri berika nge yɔkuru. Ma u bu torarun suuru ka dɛerasiabun woronu koosi. ²² Yen biruwa Lefi be, ba na Yinni Gusunɔn kuu ten mi, ba ben sɔmburu torua Aroni ka win bibun nɔni biru, nge me Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u ko ben sɔ.

²³ Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ²⁴ Lefi be ba wɔɔ yɛnda nɔɔbu mɔ ka be ba kere me, beya ba koo sɔmburu ko nen kuu te sɔɔ. ²⁵ Be ba wɔɔ weeraakuru tura, ba koo yariwa ben sɔmburun di mam mam. Baɲ maa man sɔmburu kuamme. ²⁶ Ba ko n da ben Lefisibu somi bɔ n sɔmburu mɔ. Adama ben tii baɲ ko n maa sɔmburu mɔ mi. Nge meya kaa Lefiba kua ben sɔmburun swaa sɔɔ.

Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru

9

¹ Ye Isireliba ba yarima Egibitin di yen wɔɔ yirusen suru gbiikoo sɔɔ, yera Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi gari kua Sinain gbaburɔ. ² U nɛɛ, Isireliba ba ko n da Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru diwa saa ye na yi sɔɔ. ³ Yera suru winin sɔɔ wɔkura nnesen yoka, sanam me sɔɔ dua. Ba koo tu diwa nge me ten wooda ya gerua.

⁴ Ma Mɔwisi u Isireliba sɔɔwa nge me ba koo ka Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru di. ⁵ Ma ba tɔɔ te di suru gbiikoon sɔɔ wɔkura nnesen yen yoka sanam me sɔɔ dua, Sinain gbaburu mi, nge me Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa bu ko.

⁶Yen dāma te, tǎmbu gaba wāa be ba disi mǎ gorun sǎ. Bañ kpīa ba tǎo baka te di. Ma ba da ba Mǎwisi ka Aroni deema. ⁷Ba bu sǎowa ba nēē, wee sa disi mǎ gorun sǎ. Yen sǎ, kaa sun yinari su ka bēsen yǎkuru na Yinni Gusunǎn wuswaaǎ tǎo te sǎo, nge Isireli be ba tie?

⁸Ma Mǎwisi u nēē, i yǎro n bikia ye Yinni Gusunǎ u koo man sǎ bēen sǎ.

⁹Yinni Gusunǎ u Mǎwisi sǎowa u nēē, a Isireliba sǎowa a nēē, ¹⁰ben goo ñ kun mē ben bibun bweseru sǎo, goo ù n disi mǎ gorun sǎ, ñ kun mē u wuu da, ka mē, u koo Gǎo sararibun tǎo bakaru diwa nen sǎ. ¹¹Adama ba koo tu diwa suru yirusen sǎo wǎkura nnesen yoka sanam mē sǎo dua. Kpa bu ten yaa tem ka pēē ye bañ seeyatia doke ka maa kpee wuru si su sosu. ¹²Bu ku yen gaa deri sere sisiru bururu. Bañ maa yen kukunu kǎramǎ. Bu de bu yen wooda mēm nǎowa mam mam. ¹³Goo ù n dēere ma uñ wuu de, ma u ka sere yina u Gǎo sararibun tǎo baka te di, ba koo yēro yarawa Isireliban sansanin di, yēn sǎ u yina u ka win yǎkuru na ten saa sǎo. Yēro u koo win tora ten are mwawa. ¹⁴Sǎo goo ù n wāa bēen suunu sǎo, u tǎo baka te dimǎ, u koo tu diwa nge mē na ten wooda yi. Bēē ka sǎbu, wooda tia yera na bēē wēemǎ.

Guru wii wuroru ta Yinni

Gusunǎn kuu te wukiri

¹⁵Dāma te Mǎwisi u Yinni Gusunǎn kuu te gira u kpa, guru wii wurora ta tu wukiri saa yoka yen di n ka girari bururǎ. Ma ta yam bururasie nge dǎo kuu ten wǎllǎ. ¹⁶Nge mēya ta tu wukiri saa dāma ten di. Wǎkuru kpa ta n yam buriri. ¹⁷Guru wii wuro te, tǎ n seewa Yinni Gusunǎn kuu ten wǎllun di, Isireliba ba ra kuu te wukewa bu doona. Kpa bu maa yǎra mi guru wii wuro te, ta yǎra. ¹⁸Nge mēya ba ra ka Yinni Gusunǎn gere tubu ù n kī bu kuu te gira, ñ kun mē, ù n kī bu tu wuka. Guru wii wuro te, tǎ n wāa kuu ten wǎllǎ, ba ku ra doone min di. ¹⁹Tǎ n yǎra kuu ten wǎllǎ n ka te, Isireliba ba ra Yinni Gusunǎn wooda mēm nǎowewa, ba ku ra doone min di. ²⁰Tǎ n yǎra saa fiiko, miya ba ra ben sansani gire saa fiiko. Yen biru kpa bu se bu doona Yinni Gusunǎ ù n nēē, bu se bu doona. ²¹Gasǎ guru wii wuro te, ta ra yǎre yam tem, saa yokan di sere ka bururǎ, ñ kun mē sǎo teeru ka wǎku teeru. Adama tǎ n seewa, Isireliba ba ra sewa bu swaa wǎri. ²²Adama tǎ n yǎra kuu ten wǎllǎ sǎo yiru ñ kun mē suru tia ñ kun mē wǎo tia Isireliba ba ku ra kuu te wuke, ma n kun mǎ ba guru wii wuro te wa ta seewa. ²³Ba ku ra se, ba ku ra maa sine, ma n kun mǎ Yinni Gusunǎ u bu wooda wē. Ba ra win wooda swīwa nge mē u Mǎwisi sǎowa u ko.

Kǎbi yiru

yi ba kua ka sii geesu

10

¹Yinni Gusunǎ u Mǎwisi sǎowa u nēē, ²a de bu kǎbi yiru seku ka sii geesu yi ba ko n da so bu ka tǎmbu mēna kpa bu bu sǎ bu seewo bu doona sansanin di. ³Bǎ n kǎbi yiru ye so sannu, tǎmbu kpurowa ba koo mēna wunen mi, Yinni Gusunǎn kuu ten wuswaaǎ. ⁴Adama bǎ n yin tia so, Isireliban wirugibu ka ben yenu yēroba ba koo mēna wunen mi. ⁵Bǎ n kǎba so ba kuuki koosi, be ba ben sansani gire Yinni Gusunǎn kuu ten sǎo yari yeru gia, bera ba koo gbi bu doona. ⁶Bǎ n maa wure ba so ba kuuki koosi, be ba ben sansani gire sǎo yēsan nǎm dwaru gia kpa be, bu maa doona. ⁷Adama bǎ n kī bu tǎmbu kpuro mēna, ba koo kǎba sowa ba kun kuuki kue.

⁸Aroni ka win bibu, be, be ba sǎa yǎku kowobu, be tǎnawa ba ko n da kǎbi yi so. Yeni ya ko n sǎawa wooda sere ka ben bibun bweserǎ.

⁹Ì n dua bēen tem sǎo, i tabu mǎ ka bēen yiberēba i ko i kǎbi yi sowa i n kuuki koosimo kpa nē, Yinni Gusunǎ n ka bēē yaaya n bēē wǎra yiberē ben nǎman di. ¹⁰Ì n yǎku dǎo mwaararuginu mǎ, ñ kun mē siarabun yǎkunu tǎo bakaru sǎo, ñ kun mē tǎo ni i ra di surun tǎo gbiikiru sǎo, ñ kun mē nuku dobun saa gaa sǎo, i ko i n da kǎbi sowa. Nge mēya kon ka bēē yaaya. Nēna Gusunǎ bēen Yinni.

ISIRELIBAN SANUM SAA SINAIN DI N KA DA MƆABUN TEM NƆƆ BURA YERƆ

Isireliba ba swaa wəri

¹¹ Ye Isireliba ba yarima saa Egibitin di, yen wɔɔ yirusen suru yirusen sɔɔ yenduse sɔɔra, guru wii wurora seewa Yinni Gusunɔn kuu ten wɔllun di. ¹² Ma Isireliba ba seewa Sinain gbaburun di ba swaa wəri nge me ba wooda yi bu ka swiina. Ma guru wii wuro te, ta da ta yɔra Paraniɔ. ¹³ Dɔma te, ben see gbiikiba ba seewa mi, sanam me Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa bu da.

¹⁴⁻¹⁶ Yudaban tabu kowo wuura ta gbia ta swaa wəri ba ben gidi bɔra neni. Be ba maa wɔa wuu te sɔɔ, beya Isakariba ka Sabuloniba. Nasoni, Aminadabun biiwa u sɔa Yudaban tabu sunɔ. Isakariban tabu sunɔwa maa Netanɛeli, Suarin bii. Sabuloniban tabu sunɔwa maa Eliabu, Helonin bii.

¹⁷ Ba Yinni Gusunɔn kuu te kurua. Ma Gɛɛsɔniba ka Merariba be ba sɔa Lefin bweseru ba ten yɔnu sua ba ka swaa wəri ba Yudaban tabu wuu te swii.

¹⁸⁻²⁰ Yen biruwa Rubenin bwese kera ka yen tabu kowo wuuru, ba Lefi be swii. Be ba maa wɔa tabu wuu te sɔɔ, bera Simeɔba ka Gadiba. Rubeniban tabu sunɔn yisira Elisuri, Sedeurin bii. Simeɔban tabu sunɔn yisira Selumieli, Surisadain bii. Gadiban tabu sunɔn yisira maa Eliasafu, Dewelin bii.

²¹ Yen biru Kehatibara ba swii be, be ba sɔarun dendi yɔnu sɔɔwa. Lefi be ba gbia ba koo kuu te girawa Kehatiba bu sere tunuma.

²²⁻²⁴ Kehatiban biru, Efaraimun bwese kera ya swii ka yen tabu kowo wuunu ba ben gidi bɔra gbiisie. Beya Manaseba ka Benyamɛɛba. Efaraimuban tabu sunɔn yisira Elisama, Amihudun bii. Manaseban tabu sunɔn yisira Gamulieli, Pedasurin bii. Benyamɛɛban tabu sunɔn yisira Abidani, Gideonin bii.

²⁵⁻²⁷ Yen biruwa Danun bwese kera ka yen tabu kowo wuunu ba bu swii ba ben gidi bɔra neni. Beya Aseɛba ka Nefitaliba. Beya ba kua tɔn be kpuro kpuron biru kɔre. Danuban tabu sunɔn yisira Akiesɛɛ, Amisadain bii. Aseɛban tabu sunɔn yisira Pagieli, Okiranin bii. Nefitaliban tabu sunɔn yisira Ahira, Enanin bii.

²⁸ Nge meya Isireliba ba swiine ba ka swaa wəri be ka ben tabu kowobu.

Mɔwisi u goo kasu

u ka bu swaa sɔɔsi

²⁹ Mɔwisi u Hobabu win kurɔn sesu, Reweli Madianin bii sɔɔwa u nɛɛ, sa dɔɔwa tem mi Yinni Gusunɔ u sun nɔɔ mwɛɛru kua u sun wɛ. A na a ka sun da, kpa su ka nun durom me bɔnu ko, me Yinni Gusunɔ u beɛɛ Isireliba nɔɔ mwɛɛru kua.

³⁰ Hobabu u nɔn wisa u nɛɛ, naɔ ka beɛ dɔɔ. Kon dawa nen temɔ sere nen yɛnuɔ. ³¹ Ma Mɔwisi u nɔn wisa u nɛɛ, a suuru koowo a ku sun deri. Domi a gbabu te yɛ mi sa wɔa mi. A de a sun gbiiya. ³² Ɔ n sun swii sa ko ka nun durom me bɔnu ko, me Yinni Gusunɔ u koo sun kua.

³³ Ma Isireliba ba Yinni Gusunɔn guu te deri ba sɔa sɔɔ ita. Ma ba ka Yinni Gusunɔn woodan kpakororu gbia bu ka yam kasu mi ba koo wɛra. ³⁴ Guru wii wuro te, ta ra n wɔawa ben wɔllɔ sɔɔ sɔɔ bɔ n swaa wəri. ³⁵ Woodan kpakoro te, tɔ n seewa Mɔwisi u ra nɛɛwa, Yinni, a seewo a yɔra, kpa a wunen yiberɛba yarinasia. Kpa be ba maa nun tusa bu duki wunen wuswaan di. ³⁶ Bɔ n maa woodan kpakoro te yi, u ra nɛɛwa, Yinni Gusunɔ, a wurama a n wɔa Isireli dabi dabi ten suunu sɔɔ.

Yinni Gusunɔ u dera dɔɔ u na

11

¹ Sɔɔ teeru Isireliba ba ka Yinni Gusunɔ wɔki. Ye u nu nua, yaɔn nɔn dore. Ma u ka bu mɔru kua, u dera dɔɔ u na u ben sansanin bee tia mwa. ² Yera Isireli be, ba Mɔwisi wuri koosi. Ma u Yinni Gusunɔ kana. Ma dɔɔ wi, u yɔra. ³ Ma ba yam mi yisuru kɔ Tabera, yɛn sɔ dɔɔ u yabura ben suunu sɔɔ.

Isireliba

ba yaa kanamə bu tem

⁴ Sɔɔ teeru tən tukobu be ba Isireliba swiima ben gbenubu seewa, ka sere maa Isireliban tii ba wəkinu torua ba mɔ, wara u koo sun yaa wɛ su tem. ⁵ Domi sa yaaye swɛɛ yi sa ra raa wa su tem faara ka gbesenu ka wiaru ka ayo ka alumasanu ka alumasanu ganu. ⁶ Wee tɛ sa gberamə saɲ maa gāanu waamə sa dimə ma n kun mə manna.

⁷ Manna ye, dīa bim kpika ya ka weene. ⁸⁻⁹ Wɔkuru Gusunə u ra dewa yu sarama ka kakoru kpa sisiru bururu tɔmbu bu yarima bu gura. Ba ra ye namwa, ɲ kun mɛ bu suni soru sɔɔ. Kpa bu ye swɛ wekerə. Ba ra maa ka ye kiraru ko. Manna ye, ya ra n numəwa nge kira te ba sɔnwa.

¹⁰ Məwisi u nua ma Isireliba ba wəki yenu ka yenu, bwese kera ka bwese kera. Ma Yinni Gusunən məru seewa gem gem. ¹¹ Yera Məwisin nukura sankira, u Yinni Gusunə sɔɔwa u nɛɛ, mban sɔna aɲ ka man nɔnu geu mɛera. Mban sɔna a ka man nuki sankumə mɛ, ye a ka man tən be nɔmu beria. ¹² Nena na tən ben gura sua? Nena na bu mara? Mban sɔna a man sɔmɔ n bu bəkiyo nge mɛ bii mero u ra win bii bəki, kpa n ka bu da sere mi a ben baababa nɔw mweeru kua. ¹³ Mana kon yaa wa n tən beni kpuro wɛ. Domi wee ba man wuri koosimə, ba mɔ, n bu yaa wɛyɔ bu tem. ¹⁴ Nɛ turo naɲ kpɛ n bu sɔbe. Domi sɔmu ni, nu bunu. ¹⁵ Na nun kanamə, a n ka man nɔnu geu mɛera, ye kaa ka man deri mesum, a man goowo. A ku de na n wāa nɔni swāaru sɔɔ.

¹⁶ Yinni Gusunə u Məwisi sɔɔwa u nɛɛ, a man Isireliban guro gurobu wata ka wəku te ta sāa wirugibu mennama. A de bu na nen kuu ten mi ka wunɛ sannu. ¹⁷ Miya nen tii kon na n gari ko. Kon Hunde wi u wāa wunɛ sɔɔn dam sukum wuna n bu wɛ kpa bu wa bu nun somi a ka tən be kpara. Kpa ba kun sāa wunɛ turon sɔmunu. ¹⁸ Kaa Isireliba sɔ a nɛɛ, bu tii dɛerasio sian sɔ. Ba koo yaa tem domi na ben wəkinu nua ni ba man koosimə. Ba mɔ, wara u koo bu yaa wɛ bu tem, domi sanam mɛ ba wāa Egibitiə ba ye kpuro mə. Adama tɛ nɛ, Yinni Gusunə kon bu yaa wɛ. ¹⁹ N ɲ sɔɔ teeru tɔna ba koo ye tem, ɲ kun mɛ, sɔɔ yiru, ɲ kun mɛ, sɔɔ nɔɔbu, ɲ kun mɛ sɔɔ wəkuru, ɲ kun mɛ, sɔɔ yendu. ²⁰ Suru gira ba koo ye tem sere yu yari ben wɛrun di, yu bu tusi. Domi ba nɛ, Yinni Gusunə yina, nɛ wi na wāa ben suunu sɔɔ. Ba man wəkisi ba mɔ, mban sɔna ba yara Egibitin di.

²¹ Məwisi u Yinni Gusunə wisa u nɛɛ, tən durəbu nɔrɔbun suba natawa (600.000) Isireliba ba sāa, bɛn suunu sɔɔ na wāa. Yera a nɛɛ, kaa bu yaa wɛ bu tem sere suru gira mam mam? ²² Domi wee, baa sà n besen yāanu ka ketɛba kpuro go, ɲ kun mɛ su nim wɔkun swɛɛ kpuro mweeri, ye kpuro yaɲ bu turi.

²³ Yinni Gusunə u Məwisi wisa u nɛɛ, a tamaa nɛ nɔm kpiribujiwa? Tɛ kaa wa ye na nun sɔɔwa yà kun koo kora.

Gusunə u win Hunde

Isireliban guro gurobu

wata ka wəku te wɛ

²⁴ Ma Məwisi u yara u da u Yinni Gusunən gari yi tən be sɔɔwa. U Isireliban guro gurobu wata ka wəkuru menna. Ma u dera ba sina ba ka kuu te sikerena. ²⁵ Yinni Gusunə u sarama guru wii wuroru sɔɔ. Ma u ka Məwisi gari kua. Ma u Hunde ye u Məwisi wɛn dam sukum sua u guro guro be wɛ. Ma guro guro be, ba sāaru wəri nge Gusunən sɔmɔbu, adama n ɲ ka tɛ.

²⁶ Ben yiru gabu Elidadi ka Mɛdadi ba sina ben sansaniə, baɲ de Yinni Gusunən kuu ten mi. Adama ka mɛ, Hunde u bu yɔɔwa. Ma ba maa sāaru mɔ sansani mi. ²⁷ Yera aluwaasi goo u seewa u da u ye Məwisi sɔɔwa u nɛɛ, wee Elidadi ka Mɛdadi ba sāaru mɔ nge Gusunən sɔmɔbu besen sansaniə.

²⁸ Yera Yosue Nunin bii, wi u sāa Məwisin sɔm kowo saa win aluwaasi piiburun di, u Məwisi sɔɔwa u nɛɛ, nen yinni, a bu yinario bu sāa te ko.

²⁹ Məwisi u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a nisinu mɔwa nen sɔ? Gusunə u de win Hunde yu du Isireliba kpuro sɔɔ, kpa bu ko win sɔmɔbu.

³⁰ Yen biru Məwisi ka guro guro be, ba doona sansani yen min di.

Yinni Gusunə u Isireliba

kusunu wɛ bu tem

³¹ Yera Yinni Gusunə u woo seeya saa nim wɔ̄kun di. Ma woo ge, ga ka kusunu na nu teria sansani ye sɔ̄ kpuro nge sɔ̄ teerun sanum saka. Kusu ni, nu tem wukiriwa gɔm soonu yirun saka. ³² Tɔ̄ te, ba kusunu gurawa sere ka wɔ̄kurɔ. Yen sisiru ba maa gura. Be ba gura fiiko, bera ba kilo nɔ̄rɔm nɔ̄rɔm suba dabinu gura. Ma ba kusu ni teria ba ka ben sansani sikerena. ³³ Sanam mɛ ba kusu ni nɔ̄ kpɛɛ, yera Yinni Gusunən mɔru seewa ma u Isireliba nɔni swāa bakaru kpɛɛ. ³⁴ Ma ba yam mi yīsiru kã kɔden sikiru. Domi miya ba bu sika be ba binɛ kua too yaa ye sɔ̄.

³⁵ Saa min diya Isireliba ba seewa ba da Haserɔtuɔ. Ma ba yɔra mi.

Yinni Gusunə u dera

bara disigira Mariamu wɔri

12

¹ Mɔwisi u kurɔ goo sua wi u sãa Etiopigii. Yera Mariamu ka Aroni ba Mɔwisi wīimɔ. ² Ba nɛɛ, Mɔwisi tɔnan min diya Yinni Gusunə u ra ka Isireliba gari ko? Aawo! U ra maa ka bu gari ko saa besen min di.

Yera Yinni Gusunə u gari yi nua. ³ N deema Mɔwisi u suuru mɔ too. Goo sari wi u nùn suuru kere handunia ye sɔ̄. ⁴ Ma Yinni Gusunə u Mɔwisi ka Aroni ka Mariamu sɔ̄wa u nɛɛ, bɛɛ kpuro i doo nen kuu bekurugirɔ.

Ma ba da mi. ⁵ Ma Yinni Gusunən tii u sarama guru wii wuro te sɔ̄, u na u yɔra win kuu ten kɔnnɔwɔ. Ma u Aroni ka Mariamu soka. Ma be yiru ye, ba na. ⁶ Ma u bu sɔ̄wa u nɛɛ, i nen gari swaa dakio. Nen sɔmɔ be ba wāa bɛɛn suunu sɔ̄, kāsiru sɔra na ra bu tii sɔ̄si, kpa n ka bu gari ko dosu sɔ̄. ⁷ Adama n ñ mɛ na ra ka Mɔwisi nen sɔm kowo gari ko. Domi u sãawa naanɛgii nen tɔmbu sɔ̄. ⁸ Nɔ̄ ka nɔ̄wa na ra ka nùn gari ko, n ñ maa mɔ kāsiru sɔ̄ na ra nùn tii sɔ̄si. U ra man wawa sãa sãa nge mɛ na sãa. Ñ n men na, mban sɔna ñ bɛrum kue i ka nen sɔm kowo Mɔwisi wīi.

⁹ Ma Yinni Gusunə u ka bu mɔru kua. Yen biru u doona. ¹⁰ Yera guru wii wuro te, ta doona. Ma Gusunə u dera bara disigira Mariamu wɔri u bau kpikisu yara nge wɛsu. Ma Aroni u Mariamu mɛera u deema bara disigira ta nùn mwa. ¹¹ Yera Aroni u Mɔwisi sɔ̄wa u nɛɛ, a man suuru kuo. A ku de su besen torarun are wa te sa kua nge gari bakasu. ¹² A ku de Mariamu u n sãa nge bii wi ba mara goru ma win wasin bee tia ya kɔsa.

¹³ Yera Mɔwisi u Yinni Gusunə nɔ̄guru sue u nɛɛ, a nùn bekio.

¹⁴ Ma Yinni Gusunə u nɛɛ, Mariamun tundo ù n nùn yāatam sie wuswaaɔ bañ koo nùn kenusi gina sɔ̄ nɔ̄ba yiru sekurun sɔ̄? Ñ n men na, bu nùn yaro sansanin di sɔ̄ nɔ̄ba yiru, yen biru kpa bu ka nùn wurama yenuɔ.

¹⁵ Ma ba Mariamu yara sɔ̄ nɔ̄ba yiru sansanin biruɔ. Adama Isireliba bañ doone sere ye Mariamu u wurama. ¹⁶ Yeniban biru Isireliba ba seewa Haserɔtun di ba da ba sina Paranin gbaburɔ.

Mɔwisi u tɔmbu gɔra bu Kananin tem saria mɛeri

13

¹ Yinni Gusunə u Mɔwisi sɔ̄wa u nɛɛ, ² a tɔmbu gɔsio bu ka Kananin tem saria mɛerim da, mɛ na bɛɛ Isireliba wɛɛmɔ. Bwese kera baayere sɔ̄, tɔn turowa kaa gɔsi u da. Yɛro u ko n sãawa bwese kera yen wirugii turo.

³ Ma Mɔwisi u Yinni Gusunən gere wura. U tɔn be gɔsa u bu gɔra saa Paranin gbaburun di. Be u gɔsa mi, be kpuro ba sãawa Isireliban wirugibu. ⁴ Ben yīsa wee.

Rubenin bweseru sɔ̄, Samua, Sakurin bii.

⁵ Simeɔn bweseru sɔ̄, Safati, Horin bii.

⁶ Yudan bweseru sɔ̄, Kalebu, Yefunen bii.

⁷ Isakarin bweseru sɔ̄, Yiguali, Yosefun bii.

⁸ Efaraimun bweseru sɔ̄, Osee, Nunin bii.

⁹ Benyamæn bweseru sɔɔ, Paati, Rafun bii.

¹⁰ Sabulonin bweseru sɔɔ, Gadieli, Sodin bii.

¹¹ Yosefun bweseru sɔɔ, be ba sãa Manasen bwese kera, Gadi, Susin bii.

¹² Danun bweseru sɔɔ, Amieli, Gemalin bii.

¹³ Asæn bweseru sɔɔ, Seturi, Mikaelin bii.

¹⁴ Nefitalin bweseru sɔɔ, Nakabi, Fofusin bii.

¹⁵ Gadin bweseru sɔɔ, Geweli, Makin bii.

¹⁶ Tɔn be ba sia mi, beya Mɔwisi u gɔsa u gɔra bu ka tem men saria mærim da. Ma u Osee Nunin bii yĩsiru kã, Yosue.

¹⁷ Mɔwisi u sere bu gɔri u bu sɔɔwa u nɛɛ, i doo Kananin temɔ saa men sɔɔ yẽsan nɔm dwaru gian di kpa i ka da guunun bera gia. ¹⁸ Kpa i tem men saria mæri kpa i wa men tɔmbu bà n dam mɔ, bà kun maa dam mɔ, bà n dabi, bà kun maa dabi. ¹⁹ I ko i maa mæri tem mɛ, mù n gea sãa, mù kun maa gea sãa. Kpa i mæri men wusu sù n gbãranu mɔ, sù kun maa mɔ. ²⁰ Kpa i maa mæri mù n koo dɛanu ko, mù kun maa mɔ, mù n dãnu mɔ, mù kun maa mɔ. I wɔrugɔru koowo. Kpa i ka men dãa marum wɔma.

N deema saa ye sɔɔra resɛm gbiikaa ya ra ye.

²¹ Yen biruwa tɔn be, ba seewa ba tem men saria mærim da saa gbaburu te ba mɔ Sinin di n ka da Rehɔbuɔ, Hamatin swaaɔ. ²² Ba dua tem mɛ sɔɔ saa sɔɔ yẽsan nɔm dwaru gian di ma ba ka da sere Heboroniɔ mi Ahimani ka Sesai ka Talimai, Anakin bibun bwesera wãa. Heboroni ye, ya Egibitin wuu ge ba mɔ Soani tɔkɔru kere ka wɔɔ nɔɔba yiru. ²³ Ma ba tunuma wɔwa ye ba mɔ Esikoliɔ. Miya ba resɛm kãasa bura ka sere yen swaaru. Ma ba ye sɔɔwa be yiru ba sãarusie ka dɛka. Ba maa dãa marum gam sua mɛ ba mɔ gerenadi ka figi. ²⁴ Ba wɔwa ye yĩsiru kã Esikoli, yèn sɔ miya Isireliba ba resɛm swaaru bura.

Mɔwisin gɔrobu ba gɔra tusia

²⁵ Sɔɔ weerun biru gɔro be, ba wurama. ²⁶ Ye ba tunuma, ba wura Kadesiɔ, Paranan gbaburɔ, mi Mɔwisi ka Aroni ka Isireliba kpuro ba wãa. Ma ba gerua ye ba wa kpuro. ²⁷ Ba nɛɛ, too, sa da tem mi a sun gɔra mi. Ka gem tem mɛ, mu tim ka bom kokumɔwa. Men dãa marum gam wee sa ka na. ²⁸ Adama tɔn be ba wãa mi, ba dam mɔ. Ben wusu su kpã su maa gbãranu mɔ. Sa maa Anakin bibun bweseru wa mi, be ba ra n gunu. ²⁹ Ma Amalekiba ba wãa men sɔɔ yẽsan nɔm dwaru gia. Ma Hetiba ka Yebusiba ka Amɔreba ba wãa guunun bera gia. Kananiba ba maa wãa nim wɔku ge ba mɔ Mɛditeranen bɔkuɔ, ka sere Yuudenin daarun goorɔ.

³⁰ Yera tɔmba Mɔwisi wɔkisirim seewa. Ma Kalebu u bu marisia u nɛɛ, su da su tem mɛ mwa mu ko besegim. Sa ko nasara wa.

³¹ Adama tɔn be ba ka nùn tem mɛ mærim da mi, ba nùn siki ba nɛɛ, saɔn kpɛ su ka tem men tɔmbu sanna. Domi ba sun dam kere.

³² Ma ba seewa ba tem mɛ nanum sosi Isireliban wuswaaɔ. Ba nɛɛ, tem mi sa bɔsu mi, mu ra tɔmbu gowa be ba ki bu sina mi. Be sa wa mi kpuro ba gunuwa. ³³ Sa mam Anakin bibun bweseru wa mi, be ba sãa doogo bweseru. Ben wuswaaɔ sa sãawa nge twee. Meya ben tii ba koo sun garisi.

Isireliba ba yina

bu du Kananin temɔ

14

¹ Ye Isireliba ba gari yi nua ba kpa, yera ba nɔɔguru sua ba swĩ wɔku giriru. ² Ma ba Mɔwisi ka Aroni wɔkisirim wɔri ba nɛɛ, mban sɔna saɔn daa yande gu Egibitiɔ, ñ kun mɛ gbaburu mini. ³ Mban sɔna Yinni Gusunɔ u ka sun na tem mini bu sun go ka takobi kpa besen kurɔbu ka besen bibu bu ko yiberebagibu. N buram bo su wura Egibitiɔ.

⁴ Ma ba wesiana ba nɛɛ, su besen tii kparo kua, kpa su wura Egibitiɔ.

⁵ Ye Mɔwisi ka Aroni ba nua mɛ, yera ba kibari ba wuswaa tem girari Isireliba kpuron wuswaaɔ. ⁶ Yera be sɔɔ, be ba tem men saria mærim da mi, Yosue, Nunin bii ka Kalebu, Yefunen bii ba ben tiin yãnu gɛɛka nuku sankiranun sɔ. ⁷ Ba gerua ba nɛɛ, tem mɛ sa mærim da mi, mu wã gem gem. ⁸ Tim ka boma mu kokumɔ mi. Gusunɔ ù n ka sun nɔnu

geu mɛɛra, u koo ka sun da mi, kpa u sun mu wɛ. ⁹ Yen sɔ̄, i ku nùn seesi, kpa i ku tɔn ben berum ko. Domi ba koo kowa nge besen dīanu. Ben būnu kun bu k̄sumɔ. Adama Yinni Gusunɔ u ko n ka sun wāa. I ku ben berum ko.

¹⁰ Saa ye Isireliba ba gerunamɔ bu Kalɛbu ka Yosue kpenu kasuku, saa yera Yinni Gusunɔn yiiko ya s̄ɔ̄sira win kuu ten w̄llɔ Isireliba kpuron wuswaaɔ.

Mɔwisi u Isireliba

suuru kanammɛ Gusunɔn mi

¹¹ Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi s̄ɔ̄wa u nɛɛ, sere saa yerà Isireliba ba ko n man gema. Sere saa yerà ba koo den man naanɛ ko, baa mɛ na maamaaki dabinu kua ben suunu s̄ɔ̄. ¹² Kon bu baranu kp̄ɛwa, kpa n bu go. Adama wunɛ kon de wunen bweseru tu kp̄ɛa tu dam ko n kere Isireli be ba tie.

¹³ Yera Mɔwisi u Yinni Gusunɔ s̄ɔ̄wa u nɛɛ, wuna a Isireliba yarama Egibitin di ka wunen dam. Egibitigibu bà n nua ye a Isireliba kua, ¹⁴ ba koo ye Kananiba s̄ɔ̄. N deema ben tii ba nua ma wuna a Isireliba kpare, a ra tii bu s̄ɔ̄si n̄ni ka n̄ni. Ba maa nua ma wuna a bu k̄su. Domi a ra n bu swaa gbiiye s̄ɔ̄ s̄ɔ̄ ka guru wii wuroru, w̄kuru kpa a n wāa d̄ɔ̄ yara s̄ɔ̄. ¹⁵ Wee t̄ɛ, à n wunen tɔn be kpeerasia n̄n teeru, bwese tuku ni nu wunen gari nua, nu koo gere nu nɛɛ, ¹⁶ wunɛ Yinni Gusunɔ an̄ dam mɔ a ka wunen tɔn be kpara a ka da tem mi a bu n̄ɔ mwɛru kua. Yen s̄ɔ̄na a na a bu go gbaburɔ. ¹⁷ Yen s̄ɔ̄ t̄ɛ, na nun kanamɔ a de a wunen dam bakam s̄ɔ̄si nge mɛ a gerua a nɛɛ, ¹⁸ a s̄awa suurugii. Wunen durom mu kp̄ã. A ra t̄ambu ben toranu suuru kue. A ku ra toro deri a kun nùn s̄ɛyasie. Mɛya a ra baababan toranun m̄ɔru mwe ben bibun mi, sere ka ben sikadominɔ. ¹⁹ Yen s̄ɔ̄, Yinni, a tɔn be, ben toranu suuru kuo. A wunen w̄nw̄ndu yaayo. A yaayo nge mɛ a ra n bu suuru kuammɛ saa m̄n di a bu yarima Egibitin di.

²⁰ Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, kon bu suuru kua nge mɛ a kana. ²¹ Adama sere ka nen w̄aru ka sere maa nen yiiko ye ya tem kpuro yiba, ²²⁻²³ Isireli be, bañ duɔ tem mɛ s̄ɔ̄, bu sere mu wa, mɛ na b̄rua na nɛɛ, kon ben baababa wɛ. Domi ba nen yiiko ye wa ka s̄m maamaakigii ni na kua Egibitiɔ ka gbaburɔ. Ba maa nen laakari mɛera gbaburɔ n̄n dabinu, ma bañ nen gere mem n̄ɔwɛ, ba man gema. ²⁴ Adama yèn s̄ Kalɛbu, nen s̄m kowo un̄ bwisika nge be, ma u nen gere sw̄i mam mam, kon de u du tem mɛ s̄ɔ̄, mɛ u beram da kpa win bibun bweseru ta n mu m̄. ²⁵ Adama Amalekiba ka Kananibara ba wāa tem mi, w̄wa s̄ɔ̄. Yen s̄ɔ̄, sia i ḡsiro i da gbaburɔ nim w̄ku ge ba m̄ Naa yari gia.

Yinni Gusunɔ

u win t̄ambu s̄ɛyasia

²⁶ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni s̄ɔ̄wa u nɛɛ, ²⁷ na nua Isireliba ba man w̄kisirim̄. Sere saa yerà ba koo man w̄kisirim̄ mari. ²⁸ I bu s̄ɔ̄wɔ i nɛɛ, sere ka nen w̄aru kon bu kuawa nge mɛ ba gerum̄. ²⁹ Gbaburu miniwa ba koo d̄lla bu gbi, be, be ba gesi gara be ba w̄ɔ yendu m̄ ka be ba kere mɛ, ba ka man w̄kisi. ³⁰ Ben goo kun duɔ tem mi, mɛ na b̄ɛ n̄ɔ mwɛru kua, i ka sina, ma n kun m̄ Kalɛbu, Yefunen bii, ka Yosue, Nunin bii. ³¹ Adama ben bii be ba nɛɛ, ba koo ko yibereban jobu mi, beya kon de bu du tem mɛ s̄ɔ̄, kpa ba n wāa mi, mɛ be, ba ḡburu wa mi, ³² kpa be, bu d̄lla gbaburu mini bu gbi. ³³ Ben bii be, ba koo sirena w̄ɔ weeru gbaburu mi, ben baababan mem n̄ɔbu sarirun s̄ɔ̄ sere bu ka gbisuku bu kpe. ³⁴ Nge mɛ ba kua s̄ɔ̄ weeru ba ka tem men saria mɛera, nge mɛya kon maa de bu ko w̄ɔ weeru gbaburɔ ben toranun s̄ɔ̄. S̄ɔ̄ wee ten t̄ɔ baatere ta ko n s̄awa nge w̄ɔ tia. Saa ye s̄ɔ̄ra ba koo gia ma ḡa girina n̄ kun ka bu wāa. ³⁵ Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. Mɛya kon bu kua domi ba man seesi ben nuku k̄surun s̄ɔ̄. Ba koo gbisukuwa gbaburu mi, kpa ben gonu nu kam ko mi.

³⁶ Be Mɔwisi u raa ḡsa ba ka tem men saria m̄ɛrim da, ye ba wurama ba w̄ki, ma ba tem mɛ nanum doke, ³⁷ beya Yinni Gusunɔ u so u go, ³⁸ ma n kun m̄ Yosue, Nunin bii ka Kalɛbu, Yefunen bii.

Isireliba ba maa tora

³⁹ Ma Mōwisi u da u Yinni Gusunɔn gari yi Isireliba kpuro sɔɔwa. Ma ben nuki sankira gem gem. ⁴⁰ Ma ba seewa buru buru yellu ba yɔɔwa guuru wɔllɔ ba mɔ, Yinni, bese wee sa ko da mi a nɛɛ, su da mi. Sa torawa.

⁴¹ Yera Mōwisi u nɛɛ, mban sɔna i Yinni Gusunɔn wooda sara kpam. Ye i mɔ mi, yaɔn ka bɛɛ gam dɔɔ. ⁴² I ku da, domi Yinni Gusunɔ uɔn ka bɛɛ wɔa. I ku de been yiberɛba bu bɛɛ kamia. ⁴³ Amalekiba ka Kananiba ba wɔa been wuswaaɔ. Ba koo maa bɛɛ go ka takobi, domi i Yinni Gusunɔ biru kisi. Uɔn ko n maa wɔa ka bɛɛ.

⁴⁴ Ka mɛ, ba da guuru wɔllu mi. Adama baɔn ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te de. Mɛya Mōwisin tii kun maa ka bu de. ⁴⁵ Saa ye sɔɔra Amalekiba ka Kanani be ba wɔa guurun bera mi, ba na ba Isireliba wɔri. Ma ba bu go go ba ka da sere Hɔɔmaaɔ.

Som ka gum ka tam yɔkuru

15

¹ Yinni Gusunɔ u Mōwisi sɔɔwa u nɛɛ, ² a Isireliba sɔɔwɔ a nɛɛ, i n dua tem mɛn nɔɔ mwɛɛru na bɛɛ kua sɔɔ, i ka sina, ³ ma i nɛ, Yinni Gusunɔ yɔku dɔɔ mwaararugiru kuamme, n kun mɛ nɔɔ mwɛɛrun yɔkuru, n kun mɛ kɛru garu te i kua ka kɪru, n kun mɛ tɔɔ bakarun yɔkuru, i ko i tu kowa ka yɔaru, n kun mɛ ka ketɛ, n kun mɛ ka boo, kpa yɔku ten nuburu tu man dore. ⁴ Wi u koo ka yaa saberu garu yɔkuru na, u koo som sɔndimawa kilo ita mɛ ba burina ka gum ditiri tia ka bɔnu. ⁵ N n maa yɔarun na ba ka yɔku dɔɔ mwaararugiru mɔ, n kun mɛ siarabun yɔkuru, ba koo tam ditiri tia ka bɔnu sɔndiwa te sɔɔ. ⁶ N n maa yɔa kinerun na, ba ka yɔkuru mɔ, ba koo som sɔndimawa kilo nɔɔba tia, mɛ ba burina ka gum ditiri yiru, ⁷ ka sere tam ditiri yiru. Bɔ n ye kpuro dɔɔ doke, yen nuburu ta koo man dore. ⁸ N n maa ketɛn na, ba ka yɔku dɔɔ mwaararugiru mɔ, n kun mɛ siarabun yɔkuru, n kun mɛ nɔɔ mwɛɛrun yɔkuru, n kun mɛ yɔkuru garu, ⁹ ba koo som kilo nɔɔba nɛ mɛ ba burina ka gum ditiri ita sɔndiwa yaa ye sɔɔ, ¹⁰ ka sere tam ditiri ita. Saa ye sɔɔ, bɔ n ye kpuro dɔɔ doke, yen nuburu ta koo man dore. ¹¹ Nge mɛya ba ko n da ko bɔ n ka ketɛ yɔkuru mɔ, n kun mɛ yɔa kineru, n kun mɛ yɔa kpɛmbu, n kun mɛ boo kpɛmbu. ¹² Yɔkuru baaterewa i ko i n da kue mɛ, nge mɛ ten wooda ya gerua. ¹³ Isireli baawurewa u ko n da ko mɛ, u n yɔkuru mɔ tɛn nubura koo man dore. ¹⁴ Sɔbu be ba wɔa saa fiiko, n kun mɛ be ba te mi, bɔ n yɔkuru mɔ tɛn nubura koo nɛ, Yinni Gusunɔ dore, ba koo kowa nge mɛ. ¹⁵ Wooda tia yera baawure u koo swii. Ya ko n maa wɔawa sere ka been bibun bweserɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔ, naɔn bɛɛ Isireliba ka sɔbu wunanamɔ. ¹⁶ Wooda tia yera i ko i swii bɛɛ kpuro.

Dɔa gbiikii ni ba koo din kɛru

¹⁷ Yinni Gusunɔ u Mōwisi sɔɔwa u nɛɛ, ¹⁸ a Isireliba wooda yeni sɔɔwɔ a nɛɛ, sanam mɛ i ko i du tem mɛ sɔɔ, mi na ka bɛɛ dɔɔ, ¹⁹ ma i dɔanu kua i ka di i ko i yen sukum suawa i man wɛ. ²⁰ I ko i som buri kpa i man kiraru kua i ka na kpa i tu sɔɔsi beri berika, nge mɛ i ra ka been dɔa gbiikinu nɛ i sɔɔsi. ²¹ Nge mɛya i ko i ka man kira gbiikiru wɛ te i wɔɔwa. Yeni ya ko n sɔawa wooda sere ka baadommaɔ.

Yɔku ni ba koo ko

tora ni baɔn yɛn sɔ

²²⁻²³ Yinni Gusunɔ u maa Mōwisi sɔɔwa u nɛɛ, tɛwa? N kun mɛ siawa? I n nɛn wooda gaa sara iɔn ka baaru, ye na bɛɛ ka been bibun bweseru wɛ saa wunen min di, ²⁴ ma goo kun tora te wa, bɛɛ kpurowa i ko i man yɔku dɔɔ mwaararugiru kua ka naa kinɛ kpɛmbu tɛn nubura koo man dore. Kpa i som ka tam mɛ ba ra sɔndi mi, doke ka sere maa boo kineru, tora ten suurun sɔ. ²⁵ Yɔku kowowa u koo Isireliba kpuro dɛerasiabun wororu koosi. Kpa be kpuro bu ben torarun suuru wa. Domi ba torawa baɔn ka baaru, ma ba ka ben yɔku dɔɔ mwaararugiru na ka torarun yɔkuru nɛ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. ²⁶ Kon bu ben tora te suuru kua ka maa sɔɔ be ba wɔa ben suunu sɔɔ. Domi ba torawa baɔn ka baaru. ²⁷ N n maa tɛn turon na u tora uɔn ka baaru, u koo boo niu wɔɔ tiaguu gowa win tora ten sɔ. ²⁸ Yɔku kowowa u koo nɔn dɛerasiabun wororu kua. U n tu kua u kpa yɛro

u koo suuru wa. ²⁹ Isireliba ka sɔbu kpuro wooda tia yera ba ko n mɔ ben goo ù n tora uñ ka baaru. ³⁰ Adama ben goo ù n yě ma torara u ka mɔ, u man torariwa. Ba koo nùn yarawa win tɔmbun min di. ³¹ Domi u nen gari gema, ma u nen woodaba sara. Ba koo nùn yarawa win tɔmbun min di kpa u win torarun are sɔbe.

Goo u tɔɔ wɛrarugirun

wooda sara

³² Sanam mɛ Isireliba ba wɔa gbaburɔ ba goo mwa u dɔa guramɔ tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ. ³³ Be ba nùn wa, ba ka nùn da Mɔwisi ka Aronin mi ka Isireliba kpuron mi. ³⁴ Ma ba nùn kenusi dirɔ gina, domi bañ yě ye ba koo nùn kua. ³⁵ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ba koo yěro yarawa sansanin di kpa bu nùn kpenu kasuku bu go.

³⁶ Ma ba nùn yara sansanin di ba kpenu kasuka ba go, nge mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa.

Yabenun sari

³⁷ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ³⁸ a Isireliba sɔɔwɔ a nɛɛ, bu tii sari kuo yi n sɔare ben yabenun swaa buaɔ kpa bu yi wɛɛ gaaduragii sɔre. ³⁹ Bɔ n sari yi wa, yi sɔare, ba koo nen woodaba yaaya bu ye mɛm nɔɔwa. Saa ye, bañ maa ben tiin gɔru kɪru mɔ bu sere ko naane sarirugibu, bu da bu bɪnu gasiri. ⁴⁰ Nge mɛya ba koo ka nen woodaba yaaya, kpa bu ka ye mɛm nɔɔwa kpa ba n sɔa nenem nen sɔ. ⁴¹ Nena na sɔa Gusunɔ wi u bu yara Egibitin di na n ka sɔa ben Yinni.

Kore u Mɔwisi seesi

16

¹ Kore, Yiseharin bii, Kehatin debubu, Lefin bweseru sɔɔ, ka Datani ka Abiramu, Eliabun bibu ka Oni, Peletin bii, Rubenin bweseru sɔɔ, ² be kpurowa ba Mɔwisi seesi, ka sere maa tɔmbu goobu ka weeraakuru (250) gabu be ba sɔa Isireliban wirugii be ba naane sɔa. ³ Yera ba menna ba Mɔwisi ka Aroni soka ba nɛɛ, ya den tura mɛ, bɛɛ Isireliba kpuro sa sɔawa be Gusunɔ u gɔsa. U maa wɔa bɛɛ kpuron suunu sɔɔ. Mban sɔna i tamaa i sun kere, bɛɛ, Gusunɔn tɔn be sa tie.

⁴ Sanam mɛ Mɔwisi u gari yi nua, yera u wuswaa tem girari. ⁵ U Kore ka win tɔn be sɔɔwa u nɛɛ, sia bururu, Yinni Gusunɔ u koo sun sɔɔsi wi u sɔa wigii ka wi u gɔsa. U koo maa de yěro u nùn susi. ⁶ Tɛ, wunɛ Kore ka wunɛgibu, i dɔɔ guratii suo. ⁷ Sia kpa i turare dɔɔ doke Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Sa ko wa wi u koo gɔsi u n sɔa wigii. An wa bɛɛ Lefin bibu i banda?

⁸ Mɔwisi u kpa Kore sɔɔwa u nɛɛ, i swaa dakio bɛɛ Lefiba. ⁹ Ye Yinni Gusunɔ u bɛɛ gɔsa Isireliba sɔɔ, i ka win sɔmburu ko win kuru sɔɔ, kpa i n sɔa win tɔmbun sɔm kowobu, yañ bɛɛ tura? ¹⁰ U wura wunɛ Kore ka wunɛgibu i nùn susi, yera i maa yɔku kowobun sɔmburu kɪ? ¹¹ N n mɛn na, Yinni Gusunɔwa i seesimɔ. Domi wara ra n Aroni i n ka sere nùn wɔki.

¹² Yera Mɔwisi u gɔra bu da bu Datani ka Abiramu, Eliabun bibu sokuma. Adama ba yina bu na. ¹³ Ba nɛɛ, wee Mɔwisi u dera sa tem deri mi tim ka bom mu kokumɔ, ma u ka sun na gbaburu mini u ka sun go. Yeni yañ nùn tura? Yera u kɪ u maa sun dam dɔre? ¹⁴ Uñ ka sun nɛ tem mi tim ka bom mu kokumɔ. Uñ maa sun resɛm gbaanu wɛ. U tamaa u koo sun nɔni wɔkewa? U doo, sañ wee.

¹⁵ Ma mɔru ya Mɔwisi mwa, u Yinni Gusunɔ sɔɔwa u nɛɛ, a ku ben yɔkuru mwa. Nañ bu keteku mwaarire. Nañ maa ben goo kɔsa kuare.

Yinni Gusunɔ u Kore

ka wigibu kam koosia

¹⁶ Mɔwisi u maa Kore sɔɔwa u nɛɛ, wunɛ ka wunɛgibu i na sia Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, kpa Aroni u n wɔa mi. ¹⁷ Kpa bɛɛn baawure u win dɔɔ guratia sua u turare dɔɔ doke Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Yi kpuro yi ko n sɔawa mi, goobu ka weeraakuru (250). Wunɛ ka maa Aroni i ko i n maa bɛɛgia neni.

¹⁸ Ma ben baawure u win dɔɔ guratia neni u dɔɔ doke. Ma ba turare doke. Ba da ba yɔra Yinni Gusunɔn kurun kɔnnɔwɔ ka Aroni ka sere maa Mɔwisi. ¹⁹ Ma Kore u Isireliba kpuro menna Mɔwisi ka Aronin sɔ, kurun kɔnnɔ mi.

Yera Yinni Gusunɔn yiikon girima ya sɔɔsira. ²⁰ Ma u Mɔwisi ka Aroni sɔɔwa u nɛɛ, ²¹ i doonɔ tɔn ben min di, domi kon bu gowa mi tɛn tɛ ge.

²² Ma Mɔwisi ka Aroni ba wuswaa tem girari ba nɛɛ, Gusunɔ wuna a hunde koni kpuro wāaru wɛ. Tɔn turon torarun sɔna kaa tɔmbu kpuro go?

²³ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wisa u nɛɛ, ²⁴ a de tɔn be, bu se Kore ka Datani ka Abiramun bɔkun di bu da n toma.

²⁵ Mɔwisi u seewa ka Isireliban guro gurobu ba da ba Abiramu ka Datani deema. ²⁶ Saa yera u Isireliba sɔɔwa u nɛɛ, i tondo saa tɔn kɔso ben kunun di. I ku maa ben gāanu baba. Ì n maa yina i kua mɛ, i ko i gbi ben tora nin sɔ.

²⁷ Ma tɔn be kpuro ba ka Kore ka Datani ka Abiramu tonda.

Ma Datani ka Abiramu ba yara ba wāa ben kunun kɔnnɔwɔ ka ben bibu ka ben kurɔbu ka ben debuminu. ²⁸ Ma Mɔwisi u nɛɛ, tɛ i ko i gia ma Gusunɔwa u man gɔsa n ka sɔma ye ko ye i waamɔ na mɔ. Nañ ye mɔ ka nen gɔru kīru. ²⁹ Tɔn be, bā n gu nge mɛ tɔmbu kpuro ba ra gbi, n ñ Yinni Gusunɔ u man gɔsa. ³⁰ Adama Yinni Gusunɔ ù n gāa nanumginu kua, u dera tem mu nɔɔ baara mu bu mwe ka ye ba mɔ kpuro, kpa bu da gɔribun wāa yera, saa yera, i ko i gia ma tɔn be, ba Yinni Gusunɔ gemawa.

³¹ Sere Mɔwisi u ka gari gere u kpe, ma mi ba yɔ mi, mu besira. ³² Ma tem mu nɔɔ baara mu Kore ka win yenugibu ka ben arumani kpuro mwe, ka sere maa Datani ka Abiramu ka ben yenugibu, ka ben arumani kpuro. ³³ Ma ba dua gɔribun wāa yera wasiru, ka sere ben ye ba mɔ kpuro. Ma tem mɛ, mu bu wukiri. Nge meya ba ka doona Isireliban suunu sɔɔn di. ³⁴ Isireli be ba wāa mi, sanam mɛ ba tɔn ben wuri nua, yera ba duki yakikira. Domi berum bu mwa, tem mu ku raa ben tii mwe. ³⁵ Ma dɔɔ yara ya na, ya tɔmbu goobu ka weeraaku (250) te di, te ta turare dɔɔ dokemɔ mi.

Kore ka wigibun dɔɔ guratiin

gari

17

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ² a Eleasaa, Aroni yāku kowon bii sɔɔwɔ a nɛɛ, u tɔmbu goobu ka weeraaku ten dɔɔ guratii yi wunɔ saa dɔɔn di. Domi yi sāawa Yinni Gusunɔgii. Adama u yin dɔɔ yɛɛ guro u ka da u yari n toma. ³ Kpa u de bu dɔɔ guratii yi so yi ko fere fere kpa bu ka yi yāku yeru wukiri. Domi Yinni Gusunɔwa ba ka yi turare dɔɔ dokea, kpa ye kpuro ya n sāa yaayatia Isireliban mi.

⁴ Ma yāku kowo Eleasaa u dɔɔ guratii yi ba kua ka sii gandu mi gura, ba ka yāku yerun wukiritii kua. ⁵ Ma ya kua yaayatia Isireliban sɔ ye ya bu sɔɔmɔ ma goo kun kpɛ u Yinni Gusunɔ turare dɔɔ dokea, ma n kun mɔ be ba sāa Aronin bibun bweseru. Wi u maa yina u kua mɛ, ba koo yɛro kuawa nge mɛ ba Kore ka wigibu kua. Domi meya Yinni Gusunɔ u Aroni sɔɔwa, saa win sɔm kowo Mɔwisin nɔɔn di.

Tɔmba Mɔwisi ka Aroni

taare wɛ

⁶ Yera sisiru bururu Isireliba kpuro ba ka Mɔwisi ka Aroni waki ba mɔ, wee i dera Yinni Gusunɔn tɔmba gu.

⁷ Sanam mɛ tɔn be kpuro ba mennamɔ bu ka Mɔwisi ka Aroni seesi, yera ba mɛera Yinni Gusunɔn kurun bera gia, ma ba wa guru wii wuroru ta tu wukiri. Ma Yinni Gusunɔn yiiko ya sɔɔsira. ⁸ Mɔwisi ka Aroni ba da kuu ten mi. ⁹ Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ¹⁰ i yario tɔn ben suunu sɔɔn di. Kon bu gowa nɔni kpaki teeru.

Ma Mɔwisi ka Aroni ba yiira ba wuswaa tem girari. ¹¹ Mɔwisi u Aroni sɔɔwa u nɛɛ, a dɔɔ guratia ye suo, kpa a dɔɔ sua yāku yerun di a doke ye sɔɔ, kpa a turare doke mi, kpa

a da tɔn ben mi gia fuuku a bu dɛerasiabun wororu koosi. Domi Yinni Gusunɔn mɔru ya seewa. Kɛsi kɛsi bararu ta torua.

¹² Aroni u dɔɔ guratia ye sua nge mɛ Mɔwisi u gerua. U da tɔn ben mi. Ma u deema kɛsi kɛsi bararu ta torua tɔn ben suunu sɔɔ. Ma u turare dɔɔ doke, u bu dɛerasiabun wororu koosi. ¹³ Ma u yɔra be ba gu ka be ba wasin baa sɔɔ. Ma bara te, ta yɔra. ¹⁴ Tɔmbu nɔrɔbun suba wɔkura nne ka nata ka wunɔbuwa ba gu yen dɔma te (14.700), be ba gu Koren torarun sɔ baasi. ¹⁵ Yen biru Aroni u gɔsira u da Mɔwisin mi, Yinni Gusunɔn kuu ten kɔnnɔwɔ. Ma bara te, ta yɔra.

Aronin dɛka

¹⁶ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ¹⁷ a Isireliba sɔɔwɔ a nɛɛ, ben bwese kera baayeren wirugii u ka dɛka tia na, ¹⁸ kpa a ben baawuren yɛsiru yore win dɛka sɔɔ, kpa a Aronin yɛsiru yore Lefin bwese keran dɛka sɔɔ. Domi bwese kera baayeren wirugii u ko n win dɛka mɔwa. ¹⁹ Yen biru kpa a dɛki yi yi nen kuu bekurugirɔ, mi na ra ka bɛɛ yinne. ²⁰ Wi na gɔsa, win dɛka ya koo kpara. Saa yera kon Isireliba marisia wɔki ni ba bɛɛ koosimɔ min sɔ.

²¹ Mɔwisi u Isireliba kpuro ye sɔɔwa. Ma bwese kera baayeren wirugii u dɛka tia wɛ. Ma yi kpuro yi kua dɛki wɔkura yiru. Ma Aronin dɛka ya wɔa begiin suunu sɔɔ. ²² Mɔwisi u ka dɛki yi da Yinni Gusunɔn wuswaaɔ kuu bekurugiru mi. ²³ Bururu yam sɔreru Mɔwisi u dua kuru mi, ma u deema Aronin dɛka ye ya sɔa Lefiban dɛka, ya kpara ya wɛsu kua sere ya binu mara nu ye. ²⁴ Ma Mɔwisi u dɛki yi gura Yinni Gusunɔn wuswaan di, u ka da Isireliba kpuron wuswaaɔ bu ka wa kpa ben baawure u win dɛka sua. ²⁵ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a ka Aronin dɛka wuro a yi woodan kpakoro ten wuswaaɔ, ya n ka sɔa seeda Isireliban sɔ be ba man seesi. Nge mɛya baɔn maa ka man wɔkimɔ n sere bu go.

²⁶ Ma Mɔwisi u kua kpuro nge mɛ Yinni Gusunɔ u nɔn sɔɔwa.

Yɔku kowobu

ka Lefiban sɔmburu

²⁷ Yera Isireliba ba na ba Mɔwisi sɔɔwa ba nɛɛ, wee, sa gbimɔ sa dɔɔ. ²⁸ Wi u gesi Yinni Gusunɔn kuu te susi, u ra gbiwa. Mɛya sa ko n gbimɔ sa n dɔɔ?

18

¹ Yinni Gusunɔ u Aroni sɔɔwa u nɛɛ, wunɛ ka wunen bibun bweseru ka Lefiba kpurowa i ko i bɛɛn toranun are sɔbe ì n tora Yinni Gusunɔn sɔa yerɔ. Adama wunɛ ka wunen bibun bweseru tɔnawa i ko bɛɛn toranun are sɔbe ni i kua yɔku kobun sɔmburu sɔɔ. ² Ì n da kuu bekurugii ten wuswaaɔ, mi woodan kpakoro te, ta wɔa, a de wunen tundo bisibu Lefiba bu na bu ka bɛɛ somi, wunɛ ka wunen bibu. ³ Ba ko n da kowa ye a bu sɔɔwa kuu ten nenubu sɔɔ. Adama baɔn sɔarun dendi yɔnu ganu babamɔ, ñ kun mɛ yɔku yeruginu, kpa i ku ra ka gbin sɔ, wunɛ ka be. ⁴ Beya ba ko n da bɛɛ somi kpa ba n da kuu ten sɔmburu ko. Tɔn tuko goo kun susimɔ mi. ⁵ Bɛɛn tii i ko n da sɔmburu kowa yɔku yerɔ ka dii te ta dɛere gem gem mi. Nge mɛya nen mɔru kun maa ka seemɔ Isireliban sɔ. ⁶ Na bɛɛn tundo bisibu Lefiba gɔsa Isireliban suunu sɔɔn di. Ba sɔawa negibu, adama na bɛɛ bu wɛwa bu ka kuu ten sɔmburu ko. ⁷ Wunɛ ka maa wunen bibu, bɛɛgia yɔku kobu yɔku yerɔ ka sere ye ya sɔa dii te ta dɛere gem gem sɔma. Sɔmbu tera i ko i ko. Nena na bɛɛ tu wɛɛmɔ. Ta sɔawa kɛɛ geeru. Tɔn tuko goo ù n man susi, kon nɔn gowa.

Ye ya sɔa

yɔku kowobun dɔanu

⁸ Yinni Gusunɔ u Aroni sɔɔwa u nɛɛ, wee, yɔku ni Isireliba ba ka man naawamme kpuro sɔɔ, kon bɛɛ bɛɛn saria wɛ wunɛ ka wunen bibu. Ya ko n sɔawa wooda sere ka baadommaɔ. ⁹ Yɔku ni ba koo man kua, ba n kpa, nɔn sukum kaa n mɔ, ni wee, torarun yɔkunu, ka yɔku ni ba ra ka toraru sɔmɛ, ka gberun dɔanun yɔkunu, ka kɛnu. Ba n yɔku ni sɔɔ negia wɔa, sukum mɛ mu tia wunɛ ka wunen biba i mɛ kpuro mɔ. ¹⁰ I ko i da i

mu diwa yam dɛeramɔ. Wunɛ ka wunen bii tɔn durɔ baawurewa i ko mu di. I ko mu garisiwa dɛa dɛeranu. ¹¹ Wee ye ya ko n maa sɛa bɛɛgia. Yera kɛɛ ni ba ka man naawa ba sɔɔsi beri berika. Ya ko n sɛawa wunɛ ka wunen bibugia. Be ba dɛere wunen yenu kpuro, bera ba koo ye di. ¹² Kaa maa dɛa gbiikii ni ba ka man naawan tii sua. Guma? Aa, alikamawa? Aa, tam kpama? Wunɛ ka wunen biba i ko n ye mɔ. ¹³ Dɛa gbiikii ni ba ka man gesi naawa kpuro, nu ko n sɛawa wunɛ ka wunen bibuginu. Be ba dɛere wunen yenu sɔɔ, bera ba koo nu di. ¹⁴ Gɛa ni ba maa yi nen sɔ mam mam, nu ko n sɛawa bɛɛginu. ¹⁵ Bii tɔn durɔ gbiikoo ka yaa saberun buu dɔɔ gbiikuu ge ba koo man wɛ, ye kpuro ya ko n sɛawa wunɛ Aronigia. Adama kaa dewa ba n da bii tɔn durɔ gbiikoo yakie ka sere maa yaa ye ba ku ra ka yɛkuru kon buu. ¹⁶ Kaa de bu ye yakiawa saa min di ya suru tia mɔ, ka sii geesun gobi nɔɔbu nge mɛ ba ra yi yɛre sɛa yerɔ. Gobi yin tian bunum mu sɛawa garamu wɔkuru. ¹⁷ Adama aɔ ketɛ buu dɔɔ gbiikuu yakiamɔ, ɔ kun mɛ yɛa buu, ɔ kun mɛ boo buu. Sabe nini kpuro nu sɛawa ni ba ra ka yɛkuru ko. Kaa nu gowa a nin yem wisi yɛku yerɔ kpa a nin gum dɔɔ doke kpa mɛn nuburu tu nɛ, Yinni Gusunɔ dore. ¹⁸ Yen yaa kpuro ya ko n sɛawa bɛɛgia nge mɛ siarabun yɛkurun yaa taa nɔm geugiru ka ten guro gururu nu sɛa bɛɛginu. ¹⁹ Yɛkunu kpuro ni Isireliba ba ka gesi na nen mi, ba sɔɔsi beri berika na bɛɛ nu wɛɛmɔ. Ya ko n sɛawa wooda sere ka baadommaɔ wunɛ ka wunen bibun bweserun sɔ.

²⁰ Yinni Gusunɔ u maa Aroni sɔɔwa u nɛɛ, aɔ tem wasi Isireliban suunu sɔɔ. Nɛna kaa n mɔ. Nɛna na sɛa wunen arumani.

Ye ya ko n sɛa Lefiban saria

²¹ Ye Isireliba ba wa kpuron wɔkuru baateren wɔllɔ, yen tia ye ba ra man wɛ, Lefibara kon ye wɛ ben sɔmbu te ba mɔ nen sɛa yerɔn sɔ. ²² Isireli be ba tie, baɔ maa susimɔ nen sɛa yerɔ bu sere taare wa ye ya koo de bu gbi. ²³ Lefibara ba koo sɔmburu ko nen sɛa yerɔ, beya ba koo maa ben tiin toranu sɔbe ni ba koo ko mi. Baɔ ko ba n tem mɔ Isireliban suunu sɔɔ. Ya ko n sɛawa wooda sere ka ben bibun bweserɔ. ²⁴ Adama ye Isireliba ba wa kpuron wɔkuru baateren wɔllɔ, yen tia ye ba ra man wɛ, yeya ya ko n sɛa begia. Yen sɔna na nɛɛ, baɔ tem gam wasi nge Isireli be ba tie.

²⁵ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ²⁶ a Lefiba sɔɔwɔ a nɛɛ, Isireliban ye ba wa kpuron wɔkuru baatere sɔɔ, yen tia tia ye ba ra man wɛ, Lefi be, bɔ n ye mwa ya kua begia, ben tii bu maa wɔkuru baatere sɔɔ tia wunɔ nen sɔ. ²⁷ Nge meya ben tii ba koo maa ka ben kɛnu na ni nu sɛa nge ben gberun dɛanu, ɔ kun mɛ tam. ²⁸ Nge meya ba ko n da maa ye ba wa Isireliban min di kpuron wɔkuru baateren wɔllɔ tia wunɛ. Aroniwa ba ko n da ye wɛ. ²⁹ Kɛɛ ni ba gesi wa kpuro ba ko n da Gusunɔgia wunɛwa. Gea ba koo nɔn wuna. ³⁰ Bɔ n Gusunɔgia wɛa, ye ya tie ya ko n sɛawa begia, nge mɛ Isireli be ba tie ba ra ben alikama ɔ kun mɛ ben tam tii yiye, bɔ n Gusunɔgia wɛa. ³¹ Be ka ben yɛnugibu ba koo kpɛ bu dɛa ni di mi ba tura. Domi nu sɛawa ben sɔmburun kɔsiaru. ³² Bɔ n gea wuna nen sɔ, ma ba ye ya tie di, baɔ Isireliban kɛɛ ni ba man wɛ disi doke, baɔ maa toraru garu mɔ mi sɔɔ, bu sere gbi.

Naa nia swɛan torom

19

¹ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni sɔɔwa u nɛɛ, ² i Isireliba sɔɔwɔ i nɛɛ, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, bu ka naa nia swɛa na ye ya kun bau mɔ, kpa ya kun alebu gaa mɔ, kpa ba kun ka ye sɔmburu koore. ³ Kpa bu ye yɛku kowo Eleasaa nɔmu beria. U ko de bu ka ye dawa sansanin biruɔ kpa bu ye saka win wuswaaɔ. ⁴ Eleasaa wi, u koo naa yen yem dɛkawa ka win niki bia kpa u mu yɛka nɔn nɔɔba yiru nen kurun kɔnnɔ gia. ⁵ Kpa u de bu naa gira ye dɔɔ meni win nɔni biru ka yen gɔna ka yen yem ka yen bisu kpuro. ⁶ Saa ye sɔɔra u koo sɛdurun dɛa ka dɛa kiku ge ba mɔ isɔpu * doke dɔɔ wi sɔɔ, ka wɛɛ wunɔmgii kpa ye kpuro yu dɔɔ mwaara ka naa ye sannu. ⁷ Yen biru Eleasaa

* 19:6 isɔpu - Yuuban tem kikisa. Sin wurusa ba ra ka sɛarun dendi yɛnu yem yɛke bu ka nu dɛerasia.

wi, u koo win yānu teawa kpa win tii u wobure. Yen biru kpa u gōsira u wura sansaniō. Adama ka mē, u ko n disi mōwa sere ka yokaō. ⁸ Wi u naa ye dōō meni, u koo maa win yānu teawa kpa u wobure. Win tii u ko n maa disi mōwa sere ka yokaō. ⁹ Wi u dēere wiya u koo da u yen torom gura kpa u mu yi sansanin biruō mi disi kun wāa. Miya ba koo ka mu Isireliba dēerasiabun nim kua. Nim mē, mu ko n sāawa nge yākuru torarun sō. ¹⁰ Wi u torom mē gura, u koo win yānu teawa. Ka mē, u ko n disi mōwa sere ka yokaō. Yeni ya ko n sāawa wooda sere ka baadommaō Isireliban sō, ka sere maa sō be ba wāa ben suunu sōn sō.

Dēerasiabun wooda

¹¹ Wi u tōn goru baba u ko n disi mōwa sere sōō nōba yiru. ¹² Dēerasiabun nim mēya ba koo nūn yēka sōō itase ka maa sōō nōba yiruse, kpa u sere dēera. Adama ù kun tii dēerasie sōō itase ka maa sōō nōba yiruse te, u ko n disi mōwa. ¹³ Wi u tōn goru baba, ma uñ tii dēerasie, u nen kuru disi dokewa mi. Ba koo nūn yarawa Isireliban suunu sōn di. Domi bañ nūn dēerasiabun nim mē yēke. Yēro u gina disi mōwa mi.

¹⁴ Wooda gaa wee maa. Goo ù n gu win kurō, be ba wāa kuu te sōō, u ka gu ka be ba dua mi, be kpuro ba disi duurawa mi, sere sōō nōba yiru. ¹⁵ Weke te ta maa wāa kuru mi, ma tañ wukiri, ten tii ta disi duurawa mi. ¹⁶ Wi u goru baba yakasō wi ba go ka takobi, ñ kun mē wi u gōō diro gu, ka maa wi u tōnun kukunu ñ kun mē sikiru baba, be kpuro ba disi duurawa mi sere sōō nōba yiru. ¹⁷ Bu ka wi u disi duura dēerasia, naa swāa yen torom mēya ba koo doke gbēeru sōō bu nim gem doke. ¹⁸ Wi u dēere wiya u koo dāa kiku ge ba mō isōpu sua kpa u ge wasi nim mē sōō u kuu te yēka ka sere dendi yāa ni nu wāa mi ka tōn be ba wāa mi. Nim mēya ba koo maa ka tōnu baawure yēka wi u tōn goru ñ kun mē tōn kukunu ñ kun mē, sikiru baba. ¹⁹ Ba koo nūn nim mē yēkawa sōō itase ka sōō nōba yiruse. Yen biru wi ba mu yēka mi, u koo win yānu teawa kpa u wobure. Saa yoka yen diya u dēera. ²⁰ Adama goo ù n disi mō, ma bañ nūn dēerasiabun nim mē yēke u ka dēera, ba koo nūn yarawa Isireliban suunu sōn di, yèn sō u nen kuru disi doke. ²¹ Yeni ya ko n sāawa wooda sere ka baadommaō Isireliban sō. Wi u tōnu dēerasiabun nim mē yēka, u koo maa win yānu teawa. Wi u maa nim mē baba kpuro u ko n disi mōwa sere ka yokaō. ²² Tōnu wi u disi mō, gāa ni u baba kpuro nu disi duurawa mi. Wi u maa nu baba, yēron tii u disi duurawa mi, sere ka yokaō.

Mēriban nim

20

¹ Wōōn suru gbiikoo sōōra Isireliba kpuro ba tunuma gbaburō te ba sokumō Sini, ma ba sina Kadēsio. Miya Mariamu u gu, ma ba nūn sika.

² Saa ye sōōra Isireliba ba nim bia ma ba Mōwisi ka Aroni seesi. ³ Ma tōn be, ba ka Mōwisi wōki ba nēē, mban sōna añ dere Yinni Gusunō u yande sun go sanam mē u besegibu goomō. ⁴ Mban sōna a ka besē Gusunōn tōmbu na gbaburu sōō mini su ka gbi besē ka besen yaa sabenu. ⁵ Mban sōna a sun yarama Egibitin di ma a ka sun na yam kōsum mini, mi sañ kpē su dīanu ganu duure. Dāa ye ba mō figie sari mini, resēm maa sari, gerenadi maa sari. Mēya nim kun mam wāa mē sa ko nō.

⁶ Ma Mōwisi ka Aroni ba tōn be deri ba da Yinni Gusunōn kurun kōnnōwō. Ma ba yiira ba wuswaa tem girari. Ma Yinni Gusunōn yiiko ya sōōsira. ⁷ Yinni Gusunō u Mōwisi sōōwa u nēē, ⁸ a wunen dēka suo kpa wunē ka wunen mōō Aroni i Isireliba menna kpa i ka kpee te gari ko be kpuron wuswaaō. Ta koo nim yara i nō bēē ka bēen yaa sabenu.

⁹ Ma Mōwisi u dēka ye sua ye ya wāa Yinni Gusunōn sāa yerō nge mē Yinni Gusunōn tii u nūn sōōwa. ¹⁰ Ma wi ka Aroni ba Isireliba kpuro soka ba da kpee ten mi. Yera Mōwisi u nēē, i swaa dakio i nō bēē mēm nōō sariba. Kpee tenin min diya sa ko de nim mu yari?

¹¹ Yera Mōwisi u kpee te so ka win dēka ye, nōn yiru ma nim mu yara n kpā kpee ten min di. Ma tōn be kpuro ka ben yaa sabenu ba nim mē nōra. ¹² Yera Yinni Gusunō u Mōwisi sōōwa u nēē, yèn sō i man naanē bira in man bēere wē Isireliban wuswaaō, yen sōna nañ derimō i ka bu du tem mē sōō, mē na bu nōō mwēeru kua.

¹³ Gari yinin sōna ba ra nim mē soku Meriban nim. Yen tubusiana sannōn nim. Domi miya Isireliba ba Yinni Gusunō wākisi ma u bu win dēeraru sōsi.

Edōmuban sunō u yina

Isireliba bu kpe

saa win tem di

¹⁴ Saa Kadēsi min diya Mōwisi u Edōmun sunō gōria bu nūn sō nge mē be Isireliba ba wahala kua. ¹⁵ U nēē, yellu, bēsen baababa ba da Egibitiō. Miya bēsen bwesera sina n ka tē. Ma Egibitigibu ba sun nōni sōwa bēse ka bēsen baaba be. ¹⁶ Saa ye sōra sa Yinni Gusunō nōguru sue sa nūn somiru kana. Ma u bēsen nō nua u win gōrado gōrima u sun yara Egibitin di. Wee tē sa wāa Kadēsi mini wunen tem nō bura yerō. ¹⁷ Yen sō, sa nun kanamō a de su wunen tem bukiana. Sañ kpeeyō ka bēen gbea gia, sañ bēen resēm gbaanu duō, sañ maa bēen dōkōban nim nōrumō. Swaa baka sa ko mwa sañ geramō gam sere su ka bēen tem sara.

¹⁸ Adama Edōmun sina boko wi, u nēē, iñ nen tem bukianamō. Ì n maa yina i na, kon ka bēē tabu ko.

¹⁹ Ma Isireliba ba nūn wisa ba nēē, sa ko kpewa ka swaa baka. Bēse ka bēsen yaa sabenu sà n wunen dōkōban nim nōra sa ko yen gōbi kōsia. A gesi de su wunen tem bukiana su doona.

²⁰ Ma Edōmun sina boko wi, u nēē, nañ wurewa i nen tem bukiana.

Yera Edōmuban tabu kowobu ba seewa ba da ba ka Isireliba yinna. ²¹ Ma ba yina Isireliba bu ben tem mē bukiana bu doona. Saa ye sōra Isireliba ba gōsira, ba kpa gam gian di.

Aronin gōō

²²⁻²³ Isireliba kpuro, ba seewa Kadēsi min di ba da Horin guurō, Edōmun tem nō bura yerō. Miya Yinni Gusunō u ka Mōwisi ka Aroni gari kua u nēē, ²⁴ wee Aroni u koo gbi. Uñ duō tem mē sō mē kon Isireliba wē yēn sō iñ nen wooda mem nōwē ye na bēē wē Meribaō. ²⁵ Wunē Mōwisi, a Aroni ka win bii Eleasaa suo a ka bu da Horin guu ten wōllō. ²⁶ Kpa a Aronin sāa yānu pota a nu Eleasaa sebusia. Domi miya Aroni u koo gbi.

²⁷ Ma Mōwisi u kua ye Yinni Gusunō u nūn sōwa. Wi ka Aroni ka Eleasaa ba yōwa guu ten wōllō Isireliba kpuron nōni biru. ²⁸ Ye ba tura mi, u Aronin sāa yāa ni pota u nu Eleasaa sebusia. Yen biru, Aroni u kpuna u gu guu ten mi. Ma Mōwisi ka Eleasaa ba sarama. ²⁹ Ye Isireliba ba wa ma Aroni u guwa, yera be kpuro ba win gōō swī sōō tēna.

Isireliba ba Kananiba tabu di

21

¹ Aradin sunō Kananiḡii wi u wāa sōō yēsan nōm dwaru gia u nua ma Isireliba ba wee ka Atarimun swaa. Yera u da u bu tabu wōri, ma u ben gabu yoru mwēera. ² Yera Isireliba ba Yinni Gusunō nō mwēē teni kua ba nēē, Yinni Gusunō, à n sun tōn beni nōmu beria, sa ko ben wusu kpeerasiawa mam mam.

³ Ma u Isireliban gari yi wura u bu Kanani be nōmu beria. Ma ba Kanani be, ka ben wusu kpeerasia. Yera ba yam mi yīsiru kā Hōōma. Yen tubusiana bansu.

Wēē dēēḡii

⁴ Yeniban biru, Isireliba ba seewa Horin guurun di ma ba kpa ka nim wōku ge ba mō Naa yarin swaaō kpa bu ka Edōmun tem bēwa. Adama ba temanabu kpāna swaaō. ⁵ Ma ba Yinni Gusunō ka Mōwisi wōkisim wōri ba mō, mban sōna i sun yarama Egibitin di. Su ka gbi gbaburo? Domi dīanu ka nim sari mini. Manna ye wee, ya sun tusa. Dīa kamwa.

⁶ Yera Yinni Gusunō u bu wēē dēēḡii sure ma ben dabira gu. ⁷ Yera be ba tie ba na ba Mōwisi sōwa ba nēē, wee sa tora sa wunē ka Gusunō wākisi. Tē, a Gusunō kanō u sun wēē yi gira yi tonda.

Ma Məwisi u kanaru kua tən ben sō. ⁸ Yera Yinni Gusunə u nùn sōwa u nɛɛ, a waan weenasia koowo kpa a ye bwē dekan wəllə. Wi waa ya dāma ma u waan weenasia ye mɛɛra, uñ maa gbimə.

⁹ Ma Məwisi u waa sii gandugia ye kua u ye bwē dekan wəllə. Wi waa ya dāma kpuro ma u waa sii gandugia ye mɛɛra, u ku ra maa gbi.

Isireliba

ba tura Pisigan guurə

¹⁰ Yeniban biru, Isireliba ba swaa wəri ma ba da ba ben sansani gira Obətuo. ¹¹ Saa Obətun di, ba maa seewa ba da ba ben sansani gira Iye Abarimun gbaburə, Məabun deedeeru, sōo yari yeru gia. ¹² Saa min di, ba maa seewa ba da ba ben sansani gira Serədin wəwaə. ¹³ Saa Serədin di, ba maa da ba ben sansani gira Aanəən daarun guru giə, tən nim mu kokumə Aməreban tem di mu dōə gbaburu gia. Domi Aanəə ya sāawa Məabu ka Aməreban tem nəə bura yeru. ¹⁴ Yen sōna Yinni Gusunəən tabun tireru səə ba Fahəbun gari mə ye ya wāa Sufan temə ka yen daa tori ka Aanəə ¹⁵ ka yen daa tori yi yi wāa Arin bera ma yi da yi girari Məabun tem nəə bura yerə. ¹⁶ Saa min di, ba da Beriə. Beri miya Yinni Gusunə u Məwisi sōwa u nɛɛ, a tən be mənəə kpa n bu nim wē.

¹⁷ Yera Isireliba ba womu geni kua ba nɛɛ, nim, a yarima dəkən di kpa su taki ko.

¹⁸ Sinamba ba dəkə ye gba.

Damgiba ba ye gba ka ben sina deki.

Yen biruwa Isireliba ba seewa gbabu ten min di ba da Matanaə. ¹⁹ Saa Matanan di, ba da Nahalieliə. Saa Nahalielin di, ba da Bamətuo. ²⁰ Saa Bamətun di, ba maa da wəwa gaan mi, Məabun temə, guu te ba mə Pisigan wəllə gbaburun deedeeru.

Isireliba

ba Sihoni ka Ogu kamia

²¹ Isireliba ba Sihoni Aməreban sina boko səməbu gəria ba nɛɛ, ²² a de su wunen tem bukiana. Sañ kpeeyə ka bɛɛn gbea gia, sañ bɛɛn resem gbaanu duə, sañ maa bɛɛn dəkəban nim nərūmə. Swaa baka sa ko mwa, sañ gam geramə sere su ka bɛɛn tem yari.

²³ Adama Sihoni u yina Isireliba bu kpe saa win tem di. Yera u win tabu kowobu menna ba da ba Isireliba wəri Yahasiə gbaburə. ²⁴ Ma Isireliba ba bu go go ba ben tem mwa saa daa te ba mə Aanəən di n ka da daa te ba mə Yabəkuə, sere n ka girari Aməniban tem nəə bura yerə. N deema Aməni be, ba ben tem nəə bura yerə tem kəsobu yii. ²⁵ Ma Isireliba ba Aməreban wusu kpuro mwɛera ba sina mi ka Həsiboniə ka gen baru kpaanə. ²⁶ Həsiboni ye, ya sāawa Sihonin tiin wuu. Sihoni wi, u raa ka Məabuba tabu kua ma u bu tabu di sere u Məabuban tem mwa u ka na sere daa te ba mə Aanəəwə. ²⁷ Yen sōna wom kowobu ba ra məndu ko bu nɛɛ, i na i Həsiboni bani.

I na i Sihonin wuu bani i gu gbāraru toosi.

²⁸ Domi dōə u yara Həsibonin di.

Dōə yara ya yara Sihonin wuun di.

Ma u wuu ge ba mə Ari Məabu di

ka būu ni nu wāa Aanəən gungunu wəllə.

²⁹ Məabu, a kam kuawa!

Bɛɛ be i maa būu wi ba mə Keməsi sāmə, i kōərawa!

Domi u dera Aməreban sina boko Sihoni u tən durəbu ka tən kurəbu yoru mwɛera.

³⁰ Adama sa Aməreba sɛɛnu twee.

Ma Həsiboni ya wəruka.

Ma tem mɛ kpuro mu kam kua

sere Diboniə n ka girari Nəfaə, ka Mədəbaə.

Sa ye kpuro kam koosiawa mam mam.

³¹ Nge mɛya Isireliba ba ka sina Aməreban tem səə. ³² Ma Məwisi u gəra bu da bu Yaseen saria mɛeri. Yen biru ba ye mwa ka yen baru kpaanu ma ba Aməre be ba wāa mi gira.

³³ Yen biru ba swaa kɔsa ba da Basani gia. Yera Ogu Basanin sunɔ u seewa ka win tabu kowobu u bu tabu wɔrim da Edɛɛɔ. ³⁴ Yera Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a ku win berum ko, domi kon nun nɔn nɔmu sɔndia, wi ka win tɔmbu ka ben tem kpuro, kpa a bu kua nge mɛ a Sihoni, Amɔreban sunɔ kua wi u wɔa Hesiboniɔ.

³⁵ Ma Isireliba ba bu go, wi ka win bibu ka sere win tɔmbu. Baa tɔn turo, baɔn deri. Ma ba win tem mwa.

ISIRELIBA BA WɔA MɔABUBAN TEM BɔKUɔ

Balamun gari

22

¹ Yen biru, Isireliba ba da ba ben sansani gira Mɔabun wɔwaa, Yuudenin bɔkuɔ, sɔɔ yari yeru gia, Yerikon deedeeru.

² Balaki, Siporin bii u wa ye Isireliba ba Amɔreba kua. ³ Yera Mɔabuba ba nanda Isireliban dabirun sɔ. ⁴ Ma ba Madianiban guro gurobu sɔɔwa ba nɛɛ, tɔn dabi teni, ta koo sun wɔri tu di nge mɛ nɛɛ yi ra yakasu di. Saa ye sɔɔ, Balakiwa u sɔa Mɔabuban sunɔ.

⁵ Yera u sɔmɔbu gɔra Balamu Beorin biin mi, Petoriɔ ye ya wɔa Efaratin daarɔ win tɔmbun temɔ, u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, wee, bweseru gara yarima saa Egibitin di ma ta handunia kpuro pusi. Ta maa man turuku kooma. ⁶ Yen sɔ, na nun kanamɔ a na a man tɔn be bɔrusia. Domi ba man dam kere. A n kua mɛ, sɔrɔkudo kon kpɔ n bu kamia n gira nen tem di. Domi na yɛ ma wi a domaru kua u ra domaru wa. Wi a maa bɔrusi, u ra bɔri wa. ⁷ Ma Mɔabuba ka Madianiban guro guro be, ba da Balamu sɔro win mi, ba kɛnu neni. Ye ba tura mi, yera ba nɔn Balakin gari yi sɔɔwa. ⁸ Balamu u bu sɔɔwa u nɛɛ, i kpunɔ mini wɔku te, sisiru kpa n bɛɛ sɔ ye Yinni Gusunɔ u man sɔɔwa.

Ma Mɔabun guro guro be, ba sina mi. ⁹ Yera Yinni Gusunɔ u Balamu bikia u nɛɛ, tɔn berɔ ba wɔa wunen mi.

¹⁰ Balamu u Gusunɔ wisa u nɛɛ, Balaki Siporin bii, Mɔabuban sina bokowa u tɔn be gɔrima bu man sɔ bu nɛɛ, ¹¹ wee, bweseru gara yarima Egibitin di ma ta handunia pusi. Yen sɔ, n be na n tɔn be bɔrusi. Sɔrɔkudo u koo kpɔ u tɔn be wɔri u kamia u gira win tem di.

¹² Gusunɔ u Balamu sɔɔwa u nɛɛ, a ku da. A ku tɔn be bɔrusi domi na bu domaru kua.

¹³ Ma Balamu u seewa buru buru u Balakin sɔmɔ be sɔɔwa u nɛɛ, i wuro bɛɛn temɔ, domi Yinni Gusunɔ u yina n ka bɛɛ da.

¹⁴ Ma tɔn be, ba seewa ba gɔsira Balakin mi. Ma ba nɔn sɔɔwa ma Balamu u yina u na. ¹⁵ Yera Balaki u maa wirugibu gabu soka u gɔra be ba gbiikobu dabiru ka bɛɛɛ kere. ¹⁶ Ba seewa ba da Balamun mi. Ye ba tura mi, yera ba nɔn sɔɔwa ba nɛɛ, ameniwa besen sina boko Balaki, Siporin bii u gerua. U nɛɛ, u nun kanamɔwa a ku yina a na. ¹⁷ Domi u koo be nun bɛɛɛ baka wɛ. U koo ko kpuro ye a nɔn bikia. A gesi na a nɔn tɔn be bɔrusia.

¹⁸ Yera Balamu u tɔn be wisa u nɛɛ, baa Balaki u n man win diru kɔ te ta wura ka sii geesu yiba naɔn kpɛ n gɔanu ko. Domi naɔn kpɛ n Yinni Gusunɔn gere yina. ¹⁹ Ka mɛ, i kpunɔ wɔku te, kpa n bɛɛ sɔ ye u man sɔɔwa.

²⁰ Ma Yinni Gusunɔ u Balamu kure wɔku te, u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, tɛ yɛn sɔ tɔn be, ba na bu nun soku, a seewo a ka bu da. Adama kaa kowa ye na nun sɔɔwa.

²¹ Balamu u seewa buru buru, u win keteku niu gaari bɔkua ma u ka Mɔabuban guro guro be da.

Balamu ka win keteku

²² Ye Balamu u swaa wɔri u win keteku sɔni ma win sɔm kowobu yiru ba nɔn swii, yera Yinni Gusunɔ u ka nɔn mɔru kua ma u nɔn win gɔrado gɔria u bunana swaaɔ. ²³ Ye keteku ge, ga gɔrado wi wa u yɔ swaa suunuɔ u win takobi womɛ, yera ga gera ga da yakasɔ. Ma Balamu u gu so, u ka gu swaa sure. ²⁴ Ma gɔrado wi, u da u yɔra swaa kisa gaa sɔɔ, resɛm gbaanu yirun ganin baa sɔɔ. ²⁵ Yera keteku ge, ga maa Yinni Gusunɔn gɔrado wi wa ma ga da ga mani gani yin tiaɔ. Ma ga Balamun naasu ka gana ye baari. Ma u gu so kpam. ²⁶ Yera gɔrado wi, u swenya u da wuswaaɔ, mi baɔn kpɛ bu maa gera

gam. ²⁷ Yera keteku ge, ga maa gɔrado wi wa ma ga wɔruma. Saa yera Balamu u maa gu soberu wɔri ka mɔru. ²⁸ Yera Yinni Gusunɔ u dera keteku ge, ga nɔɔ wukia ga gari gerua ga nɛɛ, Balamu, mba na nun kua a ka man so mɛ sere nɔn ita.

²⁹ Ma u keteku ge wisa u nɛɛ, a man yaakoru mɔwa. Nà n daa mam takobi neni, na n nun go kɔ.

³⁰ Ma keteku ge, ga nùn wisa ga nɛɛ, na sãawa wunen keteku, a ra man sɔni baadomma sere n ka gisɔ girari. Nge meya na ra nun kue?

Ma Balamu u wisa u nɛɛ, aawo, n ñ mɛ.

³¹ Saa yera Yinni Gusunɔ u Balamun nɔni wukia ma u Gusunɔn gɔrado wi wa u yɔ swaa suunu sɔɔ u win takobi womɛ. Yera u yiira u wuswaa tem girari. ³² Ma gɔrado wi, u nùn bikia u nɛɛ, mban sɔna a ka wunen keteku so mɛ, sere nɔn ita. Na nawa n ka nun yɔrasia. Domi karin swaa a swii mi. ³³ Keteku ge, ga man wa ma ga gera sere nɔn ita. Gà kun daa gere mɛ, kon daa nun gowa kpa n gen tii deri.

³⁴ Ma Balamu u gɔrado wi sɔɔwa u nɛɛ, wee na tora. Nañ yɛ ma a wãa swaaɔ. Tɛ, nen sanum mɛ, mù kun ka nun naawe, kon gɔsira n wura nen yenuɔ.

³⁵ Ma gɔrado wi, u nɛɛ, aawo. A ka tɔn be doo. Adama gari yi kon nun sɔ, yiya kaa gere.

Ma Balamu u ka Balakin tɔn be da.

Balamu ka Balaki ba yinna

³⁶ Sanam mɛ Balaki u nua ma Balamu u wee, yera u nùn sennɔ da sere Mɔabuban wuuɔ ben tem nɔɔ bura yerɔ Aanɔɔn daarɔ. ³⁷ Ma Balaki u nùn sɔɔwa u nɛɛ, mban sɔna añ nɛ sanam mɛ na gbia na nun sɔmɔbu gɔria. A tamaa nañ kpɛ n nun gãanu kɛ?

³⁸ Ma Balamu u Balaki wisa u nɛɛ, geema, wee, na na wunen mi tɛ, adama nañ gɛɛ mɔ n nun sɔ. Yinni Gusunɔwa u koo man sɔ ye kon nun sɔ.

³⁹ Ma Balamu ka Balaki ba swaa wɔrima ba tunuma Kiriati Husɔtuɔ. ⁴⁰ Yera Balaki u keteba ka yãanu go u ka yãkuru kua.

Balamu u Isireliba

domaru kua

⁴¹ Yen sisiru bururu, Balaki u Balamu sua ba yɔɔwa Bamɔtu Baaliɔ. Min diya ba Isireliban sukum waamɔ.

23

¹ Ma Balamu u Balaki sɔɔwa u nɛɛ, u nùn yãku yenu nɔɔba yiru kuo. Yen biru, kpa u ketɛ nɔɔba yiru ka yã kinenu nɔɔba yiru kasu. ² Ma Balaki u kua ye Balamu u nùn sɔɔwa. Ma wi ka Balamu ba ketɛ yen tia ka yã kinɛ teeru go yãku yee nin baateren wɔllɔ. ³ Yera Balamu u Balaki sɔɔwa u nɛɛ, a yɔro yãku dɔɔ mwaarugii nin bɔkuɔ kpa nɛ n desira n da gam gum. Sɔrɔkudo Yinni Gusunɔ u koo man kure mi, kpa u man sɔ ye kon nun sɔ.

Ma Balamu u da gunguru garun wɔllɔ. ⁴ Yera Yinni Gusunɔ u nùn kure ma Balamu u gerua u nɛɛ, wee na yãku yenu nɔɔba yiru kua ma na ketɛ ka yãaru go yãku yee nin baateren wɔllɔ.

⁵ Saa yera Yinni Gusunɔ u nùn sɔɔwa ye u koo Balaki sɔ, ma u nɛɛ, u gɔsiro u wura Balakin mi. ⁶ Ma Balamu u wura u da u Balaki deema mi u win yãku ni mɔ ka Mɔabuban wirugibu gabu. ⁷ Saa yera Balamu u gari gerua u nɛɛ, wee Balaki Mɔabun sunɔ u dera na na saa Aramun di. Wiya u dera na sarama saa sɔɔ yari yerun guunun di. U nɛɛ, n be na n Yakɔbun bweseru bɔrusi.

N be na n ka be Isireliba mɔru ko.

⁸ Adama kon tɔnu bɔrusi wi Gusunɔ kun bɔrusi? Amɔna kon ka tɔnu mɔru ko wi Gusunɔ kun ka mɔru mɔ.

⁹ Na Isireliba waamɔ guunu wɔllɔ ka gungunu wɔllɔ ba wãa nenem bañ ka bweseru garu weenɛ.

¹⁰ Goo kun kpɛ u bu gari.

Ba dabi nge yani sɛeri mini.

Wara u koo kpĩ u ben bõnu nnen sube teeru gari.
Na kanamõwa n gbi nge Isireli be, be ba sãa gemgibu.
Na kĩwa nen wãarun wii goberu ta n sãa nge begiru.

¹¹ Yera Balaki u Balamu bikia u n̄e, mba a man kuamme mesum. Na nun sokusiawa a ka nen yiberẽba bõrusi. Adama wee domara a bu kuamme.

¹² Ma Balamu u n̄n wisa u n̄e, ye Yinni Gusunõ u man sõwa, n ñ yera kon gere?

Balamu u Isireliba

domaru kua n̄n m̄eruse

¹³ Balaki u maa Balamu sõwa u n̄e, a man swĩima su da gam gia. Min di kaa ben sukum wa n ñ be kpuro. Be a wa mi, kpa a bu bõrusi.

¹⁴ Ma u ka n̄n da sansanin k̄õsu yeru garun mi, Pisigan guuru wõllõ. Miya u maa yãku yenu n̄õba yiru kua. Ma u naa kineru ka yã kineru go yãku yee nin baateren wõllõ.

¹⁵ Ma Balamu u Balaki sõwa u n̄e, a yõro mi a yãku dõõ mwaararuginu m̄õ mini, kpa n da n n̄õ ye Yinni Gusunõ u koo man s̄õ.

¹⁶ Yera Yinni Gusunõ u na u ka Balamu yinna. Ma u n̄n sõwa ye u koo Balaki s̄õ. Ma u n̄e, u wuro Balaki win mi. ¹⁷ Ma u wura u da Balakin mi u deema u wãa win yãkunun bõkuõ, wi ka M̄abuban wirugibu. Saa yera u Balamu bikia u n̄e, mba Yinni Gusunõ u nun sõwa.

¹⁸ Ma Balamu u n̄e,
Balaki, a seewo a swaa daki.
Wun̄e Siporin bii, a swaa tem kpĩiyõ a n̄õ.

¹⁹ Gusunõ kun sãa nge t̄õnu u sere weesu ko.

Uñ sãa nge t̄õnu u sere k̄õbia ye u raa gerua.

Ye u gerua, yera u ra ko.

Yèn himba u maa yi, ya ra koorewa.

²⁰ Wee Gusunõ u man wooda w̄ẽ n Isireliba domaru kua.

Win tiiwa u bu tu kua k̄õ.

Yen s̄õ, nañ kp̄ẽ n tu yina.

²¹ Uñ toraru garu wa Isireliba s̄õ.

U sãawa Gusunõ ben Yinni, u maa wãa ka be.

U sãawa ben sina boko.

U maa nuku dobu m̄õ ben s̄õ.

²² Wiya u bu yara Egibitin di.

U bu dam w̄ẽ nge k̄ēte gbeekiru.

²³ S̄õroru tañ kp̄ẽ tu Isireliba gãanu kua.

Dobo dobo yañ kp̄ẽ yu bu n̄õni w̄õke.

Saa yà n tura ba koo bu s̄õ bu n̄e,

bu m̄erio ye Yinni Gusunõ u kua.

²⁴ Ba sãawa nge gbee sunõ ge ga ra yaa m̄we gu tem

kpa gu yen yem n̄õ gu sere da gu kpuna.

²⁵ Ma Balaki u Balamu sõwa u n̄e, à kun k̄ĩ a bu bõrusi, a ku bu domaru kua.

²⁶ Yera Balamu u n̄n wisa u n̄e, nañ daa nun sõwa na n̄e, kon kowa ye Yinni Gusunõ u gerua?

Balamu u Isireliba

domaru kua n̄n itase

²⁷ Balaki u maa Balamu sõwa u n̄e, ñ n men na, a na su da gam gia. S̄õr̄õkudo Yinni Gusunõ u koo wura a Isireliba bõrusi nen s̄õ.

²⁸ Ma Balaki u ka Balamu da Peorin guuru wõllõ t̄en min di ba gbaburu m̄era.

²⁹ Balamu u Balaki sõwa u n̄e, a man yãku yenu n̄õba yiru kuo, kpa a ka man naa kinenu n̄õba yiru ka yã kinenu n̄õba yiru naawa, ³⁰ ma Balaki u kua ye Balamu u n̄n sõwa mi. U naa kineru ka yã kineru go yãku yee nin baateren wõllõ.

24

¹ Ye Balamu u wa ma Yinni Gusunɔ u yɔrariwa u Isireliba domaru kua, yera uñ maa bikiaru kue Yinni Gusunɔn mi nge me u ra raa ko yellu. Adama u win wuswaa tiiwa gbaburun bera gia. ² Ye u nɔni seeya u wa Isireliba ba ben sansani gire bwese kera ka bwese kera, yera Gusunɔn Hunde nùn yɔɔwa. ³ Ma u gari gerubu wari u nee, ne, Balamu, Beorin bii, wee ye na gerumɔ. Na ra yam wa.

⁴ Na ra Gusunɔn nɔɔ nɔ.
Wi, Dam kpurogii u ra de n kāsini wa.

Domi u ra man tii sɔɔsi nà n nùn sāmɔ.

⁵ Bɛɛ Isireliba Yakɔbun bweseru, bɛɛn kunu nu wā.

⁶ Nu terie nge wɔwa ma nu sãa nge gbaa te ta wãa daarun bɔkuɔ.

Ma nu gire nge dãa ni ba mɔ sɛduru ni Yinni Gusunɔ u duura daarun bɔkuɔ ka sere dãa kiki si ba mɔ aloesi.

⁷ Ba nim mɔ mu yiba mu yarimɔ
mu dãa gbaaru nim yɛkamɔ.

Isireliban sina boko u koo Agagi tabu di
kpa win bandu tu dam ko.

⁸ Gusunɔwa u bu yara Egibitin di
ka win dam bakam nge ketɛ gbeekiru.

Wiya u ra de bu bwese tukunu kamia nɔni kpaki teeru
kpa bu nu sɛɛnu twee bu nin kukunu kɔsuku bu go.

⁹ Be wee ba kpunamɔ nge gbee sinansu.

Wara u koo kpī u bu seeya.

Bɛɛ, Isireliba, wi u bɛɛ domaru kua, u koo domaru wa.

Wi u maa bɛɛ bɔrusi, u koo bɔri wa.

¹⁰ Yera Balakin mɔru ya seewa sere u nɔma yɛkana. Ma u nee, Balamu, na nun sokawa a ka nen yibereba bɔrusi. Adama wee a bu domaru kua nɔn ita. ¹¹ Yen sɔ, a doonɔ minin di tɛ, a wura wunen yenɔ. Na raa nee, kon nun gãanu kɛ, adama Yinni Gusunɔ kun wure a ye wa.

Balamu u gerumɔ

ye ya koo koora

¹² Ma Balamu u Balaki wisa u nee, nañ daa wunen goro be sɔɔwa na nee, ¹³ baa à n man wunen diru kã, te ta wura ka sii geesu yiba nañ kpɛ n gea n̄ kun me kɔsa gere ma n kun mɔ ye Yinni Gusunɔn u man sɔɔwa? ¹⁴ Tɛ wee na gɔsirɔ nen tɔmbun mi. Adama a na a nɔ ye Isireliba ba koo wunen tɔmbu kua sia.

¹⁵ Ma u maa nee,
wee ye ne Balamu Beorin bii na gerumɔ,
ne wi na ra yam wa.

¹⁶ Na ra Yinni Gusunɔn nɔɔ nɔ.
Na maa wi, Wɔrukoon himba yɛ.

Na ra wi Dam kpurogiin kāsini wa,
domi u ra man tii sɔɔsi nà n nùn sāmɔ.

¹⁷ Na wa ye ya sisi, adama n n̄ mɔ gisɔ.

Na wa ye ya koo koora, adama n n̄ tɛ.

Wee kpera gaa yara Yakɔbun bweserun di.

Sina boko goo u yara Isireliban suunu sɔɔn di,

be, be ba sãa Yakɔbun bweseru.

Ma u ka win sina deka Mɔabuba soomɔ baa saburoso.

Ma ya be ba tii suen bweserun winu kɔsukumɔ.

¹⁸ U maa Edomu be ba sãa win yibereban tem mwa me ba mɔ Seiri.

Ma Isireliba ba nasara sua.

¹⁹ Sina boko wi, u win yibereba taare.

Ma u be ba raa tie go u kpeerasia mam mam.

Isireliban yiberɛba

ba koo kam ko

²⁰ Ye Balamu u Amalekiba wa, yera u nɛɛ,
Amalekibara ba dam bo dunia sɔɔ.
Adama ba koo bu kam koosia sɔɔ teeru.

²¹ Ye Balamu u maa Keniba wa, yera u nɛɛ,
bɛɛ Keniba, wee bɛɛn wāa yera naane mɔ
nge gunɔ sokuru te ta yii kpee baa sɔɔ.

²² Adama Asirigibu ba koo bɛɛ yoru mwɛɛri
kpa bu bɛɛn wāa yenu kɔsuku.

²³ Ma Balamu u maa nɛɛ,
Gusunɔ ù n goon gɔɔn saa yi, yɛro u koo kpī u n wāa?

²⁴ Goo nimkusuu su koo na saa Kitimun di
kpa yiberɛba bu Asirigibu ka Ebɛɛn bweseru sekuru doke.

Adama yiberɛ ben tii ba koo kam kowa.

²⁵ Yeniban biru, Balamu u gɔsira u da win wuuɔ, ma Balaki u maa wura win yenuɔ.

Isireliba ba būu sāaru wəri

25

¹ Saa ye Isireliba ba wāa Sitimuɔ, yera ba ka Mɔabuban wɔndiaba sakararu torua.
² Ma wɔndia be, ba dera Isireli be, ba ben būu sāaru wəri, ba ka bu di, ba ka bu nɔra. Ma
ba ben būnu yiira ba sāwa. ³ Ba tii būu wi ba mɔ Baali Peorigii wɛ. Ma Yinni Gusunɔ u
ka bu mɔru kua. ⁴ U Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, a Isireliban wirugibu kpuro mennɔ, kpa a de
bu be ba taare mɔ go sɔɔ sɔɔ nen wuswaaɔ. Saa yera nen mɔru ya koo sure.

⁵ Ma Mɔwisi u Isireliban wirugibu sɔɔwa u nɛɛ, ben baawure u mɛɛrio win tɔmbu sɔɔ
be ba Mɔabuban būu wi ba mɔ Baali Peorigii sāmɔ, kpa u bu go.

⁶ Saa yè sɔɔ Isireliba ba wuri mɔ Yinni Gusunɔn kurun kɔnnɔwɔ, saa yera ben turo
u ka kurɔ Madiani goo na wigibun mi, Isireliba kpuron wuswaaɔ ka Mɔwisin wuswaaɔ.

⁷ Ye Finɛɛsi, Eleasaan bii, Aronin debubu u wa mɛ, yera u seewa tɔn ben suunu sɔɔn di u
yaasa sua. ⁸ Ma u Isireli wi swii sere win kurɔ ma u bu yaasa sɔkura ben bɔsɔnɔ. Saa yera
wahala ya yɔra Isireliba sɔɔ. ⁹ Yen dɔma te, tɔmbu nɔrɔbun suba yenda nnɛwa (24.000)
ba gu.

¹⁰ Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ¹¹ wee yāku kowo Finɛɛsi, Eleasaan bii,
Aronin debubu, u nen mɔru suresia ye u ka man sanna, Isireliban suunu sɔɔ. Yen sɔna
nañ bu kpeerasie. ¹² Yen sɔ, a nùn sɔɔwɔ a nɛɛ, wee na ka nùn arukawani bɔkumɔ ye ya
sāa bəri yendugia. ¹³ Arukawani ye, ya koo de wi ka win bibun bweseru ba n sāa yāku
kowobu sere ka baadommaɔ. Domi u nɛ, Gusunɔ win Yinni sanna. Ma ya dera Isireliba
ba ben torarun suuru wa.

¹⁴ Isireli wi ba go ka kurɔ Madiani wi sannu, win yīsira Simiri, Salun bii. U sāawa
Simeɔn bwese kɛra tian wirugii. ¹⁵ Kurɔ Madiani win yīsira maa Kosibi. Win tondon
yīsira Suri. U sāawa Madianiban bwese kɛra tian wirugii.

¹⁶ Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ¹⁷ i Madianiba wəri, kpa i bu go. ¹⁸ Domi
ba sāawa bɛɛn yiberɛba be ba bɛɛ torasia ben būu Baali Peorigiin sɔ ka Kosibi, ben
wirugii turon bii wɔndian sɔ, wi ba go sanam mɛ wahala ya seewa Peorio.

Ba Isireliba gara nɔn mɛɛruse

26

¹ Wahala yen biru, Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka yāku kowo Eleasaa, Aronin bii sɔɔwa u
nɛɛ, ² i Isireliban bii tɔn durɔbu gario be ba wɔɔ yendu mɔ ka be ba kere mɛ, be ba koo
gesi kpī bu tabu da. I ko i bu gariwa bwese kɛra ka bwese kɛra.

³ Ma Mɔwisi ka Eleasaa ba ye Isireliba sɔɔwa Mɔabun wɔwaaɔ, Yuudenin bɔkuɔ, Yerikon
deederu. ⁴ Ba nɛɛ, bu gario ben be ba wɔɔ yendu mɔ ka be ba kere mɛ, be ba koo kpī bu
tabu ko nge mɛ Gusunɔ u raa bu yen wooda wɛ sanam mɛ ba yarima Egibitin di.

⁵ Bèn min di Rubeni, Yakəbun bii gbiikoon bwese keri torua, bera Enəku, wìn min di Enəkuban bwese kera yara, ka Paalu, wìn min di Paaluban bwese kera yara, ⁶ka Həsironi, wìn min di Həsironiban bwese kera yara, ka Kaami wìn min di Kaamiban bwese kera yara. ⁷ Be ba sãa Rubenin bwese keri, bera mi. Ben geera sãawa tumbu nərəbun suba weeru ka ita ka tumbu nata ka wunəbu ka tumbu tɛna (43.730).

⁸ Eliabu, Paalun bii, ⁹ wiya u Nəmuəli mara, ka Datani, ka Abiramu. Datani wi, ka Abiramu ba sãawa win gerunasibu. Beya ba Məwisi ka Aroni seesi, ma ba ka Koren bibun bweseru yɔra sanam mɛ ba Yinni Gusunə seesi. ¹⁰ Ma tem mu nəo baara mu bu mwɛ ka Koren tii sannu. Ma dɔɔ u gabu di. Ben geera sãa tumbu goobu, ka weeraakuru (250). Ma ya kua kirə be ba tien sɔ. ¹¹ Adama Koren bibu baɲ dɔma te gu.

¹² Bèn min di Simeən bwese keri torua bera, Nəmuəli, wìn min di Nəmuəliban bwese kera yara, ka Yamini, wìn min di Yaminiban bwesera yara, ka Yakini, wìn min di Yakiban bwesera yara, ¹³ ka Seraki, wìn min di Serakiban bwesera yara, ka Səɔlu, wìn min di Səɔluban bwesera yara. ¹⁴ Be ba sãa Simeən bwese keri, bera mi. Ben geera sãawa tumbu nərəbun suba yɛnda yiru ka tumbu goobu (22.200).

¹⁵ Bèn min di Gadin bwese keri torua, bera Sefoni, wìn min di Sefoniban bwese kera yara, ka Hagi, wìn min di Hagiban bwese kera yara, ka Suni, wìn min di Suniban bwesera yara, ¹⁶ ka Osini, wìn min di Osiniban bwesera yara, ka Eri, wìn min di Eriban bwesera yara. ¹⁷ Ka Arodı, wìn min di Arodiban bwesera yara, ka Areli, wìn min di Areliban bwesera yara. ¹⁸ Be ba sãa Gadin bwese keri, bera mi. Ben geera sãawa tumbu nərəbun suba weeru ka nɛera wunəbu (40.500).

¹⁹⁻²¹ Bèn min di Yudan bwese keri torua, bera Sela, wìn min di Selaban bwese kera yara, ka Perəsi, wìn min di Perəsiban bwesera yara, ka Seraki, wìn min di Serakiban bwesera yara. Bèn min di Perəsin bwese keri torua, bera Həsironi wìn min di Həsironiban bwese kera yara, ka Hamulu wìn min di Hamuluban bwesera yara. Yudan bibu yiru Eri ka Onani ba gu Kananin temə. ²² Be ba sãa Yudan bwese keri, bera mi. Ben geera sãawa tumbu nərəbun suba wata ka wəkura nəəbu ka tia ka nɛera wunəbu (76.500).

²³ Bèn min di Isakarin bwese keri torua, bera Tola, wìn min di Tolaban bwesera yara, ka Pufa, wìn min di Pufaban bwesera yara, ²⁴ ka Yasubu, wìn min di Yasububan bwesera yara, ka Simuroni, wìn min di Simuroniban bwesera yara. ²⁵ Be ba sãa Isakarin bwese keri, bera mi. Ben geera sãawa nərəbun suba wata ka nne ka gooba wunəbu (64.300).

²⁶ Bèn min di Sabulonin bwese keri torua, bera Serədi, wìn min di Serədiban bwese kera yara, ka Heloni, wìn min di Heloniban bwesera yara, ka Yalɛli wìn min di Yalɛliban bwesera yara. ²⁷ Be ba sãa Sabulonin bwese keri torua, bera mi. Ben geera sãawa tumbu nərəbun suba wata ka nɛera wunəbu (60.500).

²⁸ Yosəfun bweseru sɔra Manase ka Efaraimu ba wãa. ²⁹ Manasen biiwa Makiri, wìn min di Makiriban bwese kera yara. Makiriwa u Galadi mara, wìn min di Galadiban bwese kera yara. ³⁰ Bèn min di Galadin bwese keri torua, bera Yesɛɛ, wìn min di Yesɛɛban bwese kera yara, ka Heleki wìn min di Helekiban bwese kera yara. ³¹ Ka Asirieli wìn min di Asirieliban bwesera yara, ka Sikemu wìn min di Sikemuban bwesera yara, ³² ka Semida wìn min di Semidaban bwesera yara, ka Hefɛɛ, wìn min di Hefɛɛban bwesera yara. ³³ Selofadi Hefɛɛn bii, uɲ bii tən durəbu mara ma n kun mə tən kurəbu tɔna. Beya, Mala ka Nəa, ka Hogula, ka Milika, ka Tirisa. ³⁴ Be ba sãa Manasen bwese keri, bera mi. Ben geera sãawa tumbu nərəbun suba weeraakuru ka yiru ka tumbu nata ka wunəbu (52.700).

³⁵ Bèn min di Efaraimun bwese keri torua, bera Sutelaki, wìn min di Sutelakiban bwese kera yara, ka Bekɛɛ wìn min di Bekɛɛban bwesera yara, ka Takani wìn min di Takaniban bwesera yara. ³⁶ Sutelakin biiwa Erani wìn min di Eraniban bwese kera yara. ³⁷ Be ba sãa Efaraimun bwese keri, bera mi. Ben geera sãawa tumbu nərəbun suba tɛna ka yiru ka tumbu nɛera wunəbu (32.500). Be kpuro ba sãawa Yosəfun bibu.

³⁸ Bèn min di Benyamɛn bwese keri torua, bera Bela, wìn min di Belaban bwesera yara, ka Asibeli wìn min di Asibeliban bwesera yara, ka Akiramu wìn min di Akiramuban bwesera yara, ³⁹ ka Sufamu wìn min di Sufamuban bwesera yara, ka Hufamu wìn min

di Hufamuban bwesera yara. ⁴⁰ Belan biba Aadi ka Namani. Aadin min diya Aadiban bwese kera yara. Namanin min diya maa Namaniban bwese kera yara. ⁴¹ Be ba sāa Benyamæn bwese keri, bera mi. Ben geera sāawa tumbu nərɔbun suba weeru ka nɔɔbu ka tumbu nata (45.600).

⁴² Bèn min di Danun bwese kera torua, bera Sukamu, wìn min di Sukamuban bwese kera yara. ⁴³ Ben geera sāawa tumbu nərɔbun suba wata ka nne ka tumbu nœru (64.400).

⁴⁴ Bèn min di maa Aseɛn bwese keri torua, bera Yimina, wìn min di Yiminaban bwesera yara, ka Yisifi wìn min di Yisifiban bwesera yara, ka Beria wìn min di Beriaban bwesera yara. ⁴⁵ Berian bweseru sɔɔra Hebɛɛ u wāa, wìn min di Hebɛɛban bwesera yara, ka Maakieli wìn min di Maakieliban bwesera yara. ⁴⁶ Aseɛ u bii tɔn kurɔ mɔ wi ba sokumɔ Seraki. ⁴⁷ Be ba sāa Aseɛn bwese keri, bera mi. Ben geera sāawa tumbu nərɔbun suba weeraakuru ka ita ka tumbu nœru (53.400).

⁴⁸ Be ba Nefitalin bwese keri torua, bera Yasieli, wìn min di Yasieliban bwesera yara, ka Guni wìn min di Guniban bwesera yara. ⁴⁹ Ka Yesɛɛ wìn min di Yesɛɛban bwesera yara, ka Silemu wìn min di Silemuban bwesera yara. ⁵⁰ Be ba sāa Nefitalin bwese keri, bera mi. Ben geera sāawa tumbu nərɔbun suba weeru ka nɔɔbu ka tumbu nœru (45.400).

⁵¹ Isireli be ba gara mi, be kpuron geera kuawa tumbu nərɔbun suba nata ka tia ka tumbu nata ka wunɔbu ka tɛna (601.730).

Nge mɛ ba koo tem mɛ

bɔnu koosina

⁵² Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nœ. ⁵³ A bwese keri yi tem mɛ bɔnu kuo nge mɛ yin geera nœ. ⁵⁴ Bwese kera yèn tamba dabiru bo, a ye tem wɛɛyɔ mu n kpã. Bwese kera yèn tamba kun maa dabi kpa a ye tem wɛ fiiko. A yen baayere tem wɛɛyɔ nge mɛ yen tamba geeru nœ. ⁵⁵ Adama kaa bu tem mɛ bɔnu kuawa ka tɛtɛ a bu wɛ bwese kera ka bwese kera. ⁵⁶ Ba koo tem mɛ bɔnu kowa ka tɛtɛ bu ka bwese kera baayere wɛ nge mɛ yen tamba geeru nœ.

Ba Lefiban bweseru gara

nɔn mœruse

⁵⁷ Lefin bweseru sɔɔ, be ba gara, bera Gœsɔni wìn min di Gœsɔniban bwese kera yara, ka Kehati wìn min di Kehatiban bwesera yara, ka Merari wìn min di Merariban bwesera yara. ⁵⁸ Be ba sāa Lefin bwese keri, bera Libinan yenugibu, ka Heboronin yenugibu ka Makirin yenugibu, ka Musin yenugibu, ka Koren yenugibu, Kehatiwa u Amuramu mara. ⁵⁹ Amuramun kurɔn yĩsira Yokebedi. U sāawa Lefin bii wi u mara Egibitiɔ. Bii be u Amuramu marua, bera Aroni, ka Mɔwisi, ka Mariamu ben sesu. ⁶⁰ Bii be Aroni u mara, bera Nadabu, ka Abihu, ka Eleasaa, ka Itamaa. ⁶¹ Adama Nadabu ka Abihu ba guwa sanam mɛ ba ka dɔɔ tuko dua Yinni Gusunɔn sāa yerɔ bu ka yākuru ko. ⁶² Tɔn durɔ be ba suru tia tia mɔ ba gara ka be ba mɛ kere, ben geera kuawa tumbu nərɔbun suba yenda ita (23.000). Bañ bu gara sanam mɛ ba Isireliba garimɔ domi bañ ka bu tem bɔnu mɔ.

Gari gari yen wii goberu

⁶³ Isireli be Mɔwisi ka yāku kowo Eleasaa ba gara Mɔabun wɔwɔ, Yuudenin bɔkuɔ, Yerikon deedeeru, bera mi. ⁶⁴ Isireli be kpuro sɔɔ, goo sari mi, wi Mɔwisi ka yāku kowo Aroni ba raa gara Sinain gbaburɔ, ⁶⁵ ma n kun mɔ Kalebu, Yefunen bii ka Yosue, Nunin bii. Domi nge mɛya Yinni Gusunɔ u raa bu sɔɔwa.

Tubi ye tɔn kurɔba ko n mɔ

27

¹ Selofadi, wi u sāa Hefɛɛ ka Galadi ka Makiri ka Manasen sikadobu Yosefun bweseru sɔɔ, u bii tɔn kurɔbu nɔɔbu mara. Bera Mala ka Nɔa ka Hogula ka Milika ka Tirisa ² ma be, ba na Mɔwisi ka yāku kowo Eleasaan mi, ka wirugibun mi ka sere Isireliba kpuron mi Yinni Gusunɔn sāa yerun kɔnnɔwɔ ba nœ, ³ besen tundo u guwa gbaburɔ. Uñ wāa Koren bibun wuuru sɔɔ be ba Yinni Gusunɔ seesi. U guwa win tii tiin toranun sɔ. Adama

uñ bii tən durə mə. ⁴ N weene bu win bwese kera deri yèn sō uñ bii tən durə mə? I sun tem wēeyə beseñ tundon maabu ka wənəbun suunu səw.

⁵ Ma Məwisi u Yinni Gusunə kana ben gari yin sō. ⁶ Ma Yinni Gusunə u nùn wisa u nεε. ⁷ Selofadin bii be, ba gem mə. A bu tem wēeyə mε ben tundo u ko n daa mə. Kaa bu mu wēwa ben tundon maabu ka wənəbun suunu səw. ⁸ Yen biru, kpa a Isireliba sō a nεε, goo ù n gu ma uñ bii tən durə mə, win bii tən kurəwa u koo win arumani sua u tubi di. ⁹ Û kun maa bii tən kurə mə, win maabu ka wənəba ba koo win arumani sua bu tubi di. ¹⁰ Û kun maa maabu ka wənəbu mə, win tundon maabu ka wənəba ba koo win arumani sua bu tubi di. ¹¹ Win tundo ù kun maa maabu ka wənəbu mə, win mero bisi wi u fēε fēε bo wiya u koo win arumani tubi di. Yeni ya ko n sāawa wooda Isireliba səw nge mε nε, Yinni Gusunə na ye Məwisi wē.

Yinni Gusunə u Yosue gəsa

u ka ko Məwisin kəsire

¹² Yinni Gusunə u Məwisi sōwa u nεε, a yəwə Abarimun guu tenin wii kpiirə, kpa a nənī seeya a tem mε mεri mε kon Isireliba wē. ¹³ Yen biru, kpa a kpuna a gbi nge mε wunen məw Aroni u gu. ¹⁴ Domi in woodaba mem nəwε Sinin gbaburə, sanam mε Isireliba ba man seesi. In maa man beere wē ben wuswaaw sanam mε ba nim kanamə. Yera n dera na Meriban nim mε soka Sannən nim Kadesiə, Sinin gbaburə.

¹⁵ Ma Məwisi u Yinni Gusunə sōwa u nεε, ¹⁶⁻¹⁷ Yinni Gusunə, wunε wi a taka koorə kpuro hunde wē, a goo gəsio, a nùn ko wirugii wi u koo kpī u wunen təmbu kpara kpa ba kun ka sāa nge yāa ni nuñ kparə mə.

¹⁸ Ma Yinni Gusunə u Məwisi wisa u nεε, Yosue Nunin bii wee, wì səw nən Hunde u yiba. A nùn suo kpa a nùn nəma səndi. ¹⁹ Kaa ka nùn dawa yāku kowo Eleasaan wuswaaw, kpa a nùn ko wunen kəsire Isireliba kpuron nənī biru. ²⁰ A nùn wunen yiikon bənu wēeyə kpa Isireliba kpuro bu nùn mem nəwa. ²¹ Yāku kowo Eleasaawa u ko n da wa kpa Eleasaa u man kana win sō ka woro te ba ra ko ka urimu. Win gariya Yosue ka Isireliba kpuro ba ko n da ka səmburu ko.

²² Ma Məwisi u kua ye Yinni Gusunə u nùn sōwa. U Yosue sua ma u ka nùn da yāku kowo Eleasaan wuswaaw Isireliba kpuron nənī biru. ²³ Ma u nùn nəma səndi u nùn kua win kəsire nge mε Yinni Gusunə u nùn sōwa.

Tōru baateren yākurun

wooda

28

¹ Yinni Gusunə u Məwisi sōwa u nεε, ² a Isireliba wooda yeni wēeyə.

A nεε, bu ku duari saa ye na yi ba n da ka man kēnu naawε kpa bu man yāku dō mwaararuginu kua ni nu koo man nuburu dore.

³ A bu sōwə a nεε, tō baatere, yāa kpemminu yiru ni nu wō tia tia mə kpa nu kun alebu gaa mə, niya ba koo ka man yāku dō mwaararugiru kua baadomma. ⁴ Ba koo ka teeru yākuru kowa bururu, teeru maa yoki kpa, ⁵ ka som kilo ita mε ba burina ka olifin gum ditiri tia ka bənu. ⁶ Tō baateren yāku te, ta ko n sāawa nge yāku nubu durorugii te ba nε, Yinni Gusunə kua Sinain guurə. ⁷ Bururu ba ko n da ka tam nεwa ditiri tia ka bənu nən sāa yerə bu ka yākuru ko ka yāa te sannu. ⁸ Yoka, kpa bu maa man yāku dō mwaararugiru kua ka yāa tee te ta tie ka som ka tam nge mε ba raa kua bururu. Ta ko n sāawa yāku dō mwaararugiru te ta koo nε, Yinni Gusunə nuburu dore.

Tō wērarugirun yākunun

wooda

⁹ Tō wērarugiru səw, yāanu yiru ni nu wō tia tia mə ma nuñ alebu gaa mə, niya i ko i ka nε, Yinni Gusunə yākuru kua ka tam ka som kilo nəba tia mε ba burina ka gum. ¹⁰ I ko i n da yāku te kowa tō wērarugiru səw tō baateren yāku dō mwaararugii ni i ra ko baasi.

Surun t̄s̄o gbiikirun yākunun*wooda*

¹¹ Suru baawuren t̄s̄o gbiikiru s̄o, i ko i ne, Yinni Gusun̄o yāku d̄s̄o mwaararuginu kuawa ka naa kp̄emi yiru, ka yāa kin̄eru, ka yāa kp̄emminu n̄ōba yiru, ni nu w̄s̄o tia m̄. Kpa sabe nin baatere ta kun alebu gaa m̄. ¹² I ko i ka ten baatere yākuru kowa ka som m̄e ba burina ka gum. ¹³ Yāa kp̄emmii nin baatere maa ka som kilo ita m̄e ba burina ka gum. Yāku d̄s̄o mwaararugii niya nu koo ne Yinni Gusun̄o nuburu dore. ¹⁴ Ì n ka ket̄e yākuru m̄, tam ditiri itawa i ko i ka ko. Ì n ka yāa kin̄eru m̄, tam ditiri yiruwaa i ko i ka ko. Ì n maa ka yāa kp̄embu m̄, tam ditiri tia ka b̄onuwa i ko i ka ko. Yāku d̄s̄o mwaararugii ni i ko i n da ko w̄s̄on suru baawuren t̄s̄o gbiikiru s̄o, niya mi. ¹⁵ Yen biru, i ko i maa ne, Yinni Gusun̄o torarun yākuru kua ka t̄s̄o baateren yāku d̄s̄o mwaararugiru ka ten tam baasi.

Ḡo sararibun yākunun*wooda*

¹⁶ W̄s̄on suru gbiikoon s̄o w̄kura nnese s̄ōra i ko i Ḡo sararibun t̄s̄o bakaru di, ne, Yinni Gusun̄on s̄. ¹⁷ Suru win s̄o w̄kura n̄ōbuse s̄ōra i ko i t̄s̄o bakaru tore te i ko i di s̄o n̄ōba yiru. T̄s̄o ni s̄o, p̄ēe ye bañ seeyatia dokewa i ko i di. ¹⁸ T̄s̄o baka ten t̄s̄o gbiikiru s̄o, i ko i b̄een s̄oma deriwa, kpa i m̄enna i ne, Yinni Gusun̄o s̄. ¹⁹ I ko i man yāku d̄s̄o mwaararugiru kuawa ka naa kp̄emi yiru, ka yāa kin̄eru, ka yāa kp̄emminu n̄ōba yiru, ni nu w̄s̄o tia m̄, kpa sabe nin baatere ta kun alebu gaa m̄. ²⁰ I ko i ka yaa saberu baatere yākuru kowa ka som sannu m̄e ba burina ka gum. Ì n yākuru m̄ ka naa, som kilo n̄ōba nn̄ewa i ko i ka ko. Ì n ka yāa kin̄eru m̄ som kilo n̄ōba tia i ko i ka ko. ²¹ Ì n maa ka yāa kp̄embu m̄, som kilo itawa i ko i ka ko. ²² Yen biru, kpa i boo kin̄eru go i ka torarun yākuru ko. ²³ Yāku ni kpurowa i ko i n da ko t̄s̄o baateren bururun yāku d̄s̄o mwaararugii te baasi. ²⁴ S̄o n̄ōba yiru ye s̄o, i ko i ne, Yinni Gusun̄o yāku d̄s̄o mwaararugiru kuawa baadomma te ta koo man nuburu dore t̄s̄o baateren bururun yāku d̄s̄o mwaararugii te baasi. ²⁵ Yen s̄o n̄ōba yiruse, i ko i b̄een s̄oma deriwa kpa i m̄enna i man s̄.

Ḡēebun saan yākunun wooda

²⁶ Ḡēebun t̄s̄o bakaru s̄o, i ko i ka ne, Yinni Gusun̄o b̄een gbean d̄ia gbiikinu naawawa kpa i m̄enna i man s̄. Ìn d̄oma te s̄omburu garu m̄. ²⁷ I ko i man yāku d̄s̄o mwaararuginu kuawa ni nu nuburu do ka naa kp̄emi yiru, ka yāa kin̄eru, ka yāa kp̄emminu n̄ōba yiru ni nu w̄s̄o tia m̄. ²⁸ I ko i ka yaa saberu baatere yākuru kowa ka som sannu m̄e ba burina ka gum. Ì n yākuru m̄ ka naa, som kilo n̄ōba nn̄ewa i ko i ka ko. Ì n ka yāa kin̄eru m̄ som kilo n̄ōba tia i ko i ka ko. ²⁹ Ì n maa ka yāa kp̄embu m̄ som kilo itawa i ko i ka ko. ³⁰ Yen biru, kpa i boo go i ka torarun yākuru ko, ³¹ yāku ni kpurowa i ko i n da ko t̄s̄o baateren bururun yāku d̄s̄o mwaararugii te baasi. Yaa sabe ni nuñ alebu gaa m̄owa i ko i n da ka yākuru ko, ka tam sannu.

Yāku te ba koo*ka* Yinni Gusun̄o takaru ko

29

¹ Suru n̄ōba yirusen t̄s̄o gbiikiru s̄o, i ku s̄omburu garu ko. I ko i m̄ennawa i Yinni Gusun̄o takaru ko. I ko i t̄s̄o te diwa i n k̄abi soom̄. ² I ko Yinni Gusun̄o yāku d̄s̄o mwaararuginu kua ni nu koo nuñ nuburu dore, ka ket̄e kp̄ema, ka yāa kin̄eru, ka yāa kin̄e kp̄emminu w̄s̄o tia tiaginu n̄ōba yiru. Yaa sabe ni kpuro nu ko n s̄āawa ni nuñ alebu gaa m̄. ³ I ko i ka yaa sabe ten baatere yākuru kowa ka som m̄e ba burina ka gum. Ì n yākuru m̄ ka ket̄e, som kilo n̄ōba nn̄ewa i ko i ka ko. Ì n m̄ ka yāa kin̄eru, som kilo n̄ōba tia i ko i ka ko. ⁴ Ì n maa m̄ ka yāa kin̄e kp̄embu, som kilo itawa i ko i ka ko. ⁵ I ko i maa torarun yākuru ko ka boo kin̄eru. ⁶ Yāku niniwa i ko i n da ko suru baawuren t̄s̄o

gbiikiruginu ka t̄ɔ baatereginu ka nin som ka tam baasi. I ko nu kowa nge mɛ ba nin wooda yi. Nu ko n s̄awa ȳaku d̄ɔ mwaararuginu ni nu koo nɛ, Yinni Gusunɔ nuburu dore.

Durum w̄akabun ȳakurun

wooda

⁷ Suru n̄ɔba yirusen s̄ɔ w̄akuruse s̄ɔ, i ku s̄omburu garu ko. I ko i mennawa i Yinni Gusunɔ s̄a kpa i n̄ɔ b̄ake. ⁸ I ko i Yinni Gusunɔ ȳaku d̄ɔ mwaararuginu kuawa ni nu koo nūn nuburu dore, ka naa kp̄ema, ka ȳa kinɛ kp̄emminu w̄ɔ tia tiaginu n̄ɔba yiru. Yaa sabe ni kpuro nu ko n s̄awa ni nūn alebu gaa m̄. ⁹ Ì n ȳakuru m̄, i ko i nu kowa ka som mɛ ba burina ka gum. Ì n ȳakuru m̄ ka naa, som kilo n̄ɔba nn̄ewa i ko i ka ko. Ì n m̄ ka ȳa kineru som kilo n̄ɔba tia i ko i ka ko. ¹⁰ Ì n maa m̄ ka ȳa kinɛ kp̄embu, som kilo itawa i ko i ka ko. ¹¹ Ȳaku ninin biru, i ko i ȳakuru ko ka boo kineru bu ka b̄e b̄een durum w̄aka, torarun ȳakuru ka t̄ɔ baateregiru ka nin som ka tam baasi.

Kunun t̄ɔ bakarun ȳakunun

wooda

¹² Suru n̄ɔba yirusen s̄ɔ w̄akura n̄ɔbuse s̄ɔ, i b̄een s̄oma derio ye i ra ko, kpa i menna i nɛ, Yinni Gusunɔ s̄a kpa i man t̄ɔ bakaru diiya s̄ɔ n̄ɔba yiru. ¹³ T̄ɔ baka ten t̄ɔ gbiikuru s̄ɔ, i ko i nɛ, Yinni Gusunɔ ȳaku d̄ɔ mwaararuginu kuawa ni nu koo man nuburu dore. I ko i nu kowa ka naa kp̄emi w̄akura ita ka ȳa kinenu yiru, ka ȳa kinɛ kp̄emminu w̄akura nn̄e ni nu w̄ɔ tia tia m̄. Yaa sabe ni kpuro nu ko n s̄awa ni nūn alebu gaa m̄. ¹⁴ I ko i ka yaa sabe nin baatere ȳakuru kowa ka som mɛ ba burina ka gum. Ì n ȳakuru m̄ ka naa, som kilo n̄ɔba nn̄ewa i ko i ka ko. Ì n m̄ ka ȳa kineru, som kilo n̄ɔba tia i ko i ka ko. ¹⁵ Ì n maa m̄ ka ȳa kinɛ kp̄embu, som kilo itawa i ko i ka ko. ¹⁶ I ko i maa ȳakuru ko ka boo kineru bu ka b̄e b̄een durum w̄aka, t̄ɔ baateren ȳaku d̄ɔ mwaararugii te i ra ko ka som ka tam sannu baasi.

¹⁷⁻³⁴ T̄ɔ baateren ȳaku ni baasi, i ko i maa ȳakunu ko ka yaa sabe ni nūn alebu gaa m̄ ka maa som mɛ ba burina ka gum, nge mɛ i ra ko saa t̄ɔ baka ten s̄ɔ yirusen di n ka girari ten s̄ɔ n̄ɔba yiruse. Nge meniwa i ko i ȳaku ni koosina.

S̄ɔ yiruse s̄ɔ, i ko i ȳakuru kowa ka ketɛ kinɛ kp̄ennu w̄akura yiru ka ȳa kinenu yiru, ka ȳa kinɛ kp̄emminu w̄akura nn̄e w̄ɔ tia tiaginu ka maa boo kineru.

S̄ɔ itase s̄ɔ, i ko i ȳakuru kowa ka ketɛ kinɛ kp̄ennu w̄akura tia ka ȳa kinenu yiru, ka ȳa kinɛ kp̄emminu w̄akura nn̄e, w̄ɔ tia tiaginu ka maa boo kineru.

S̄ɔ nn̄ese s̄ɔ, i ko i ȳakuru kowa ka ketɛ kinɛ kp̄ennu w̄akuru, ka ȳa kinenu yiru ka ȳa kinɛ kp̄emminu w̄akura nn̄e, w̄ɔ tia tiaginu, ka boo kineru.

S̄ɔ n̄ɔbuse s̄ɔ, i ko i ȳakuru kowa ka ketɛ kinɛ kp̄ennu n̄ɔba nn̄e ka ȳa kinenu yiru, ka ȳa kinɛ kp̄emminu w̄akura nn̄e, w̄ɔ tia tiaginu, ka boo kineru.

S̄ɔ n̄ɔba tiase, i ko i ȳakuru kowa ka ketɛ kinɛ kp̄ennu n̄ɔba ita ka ȳa kinenu yiru ka ȳa kinɛ kp̄emminu w̄akura nn̄e, w̄ɔ tia tiaginu, ka boo kineru.

S̄ɔ n̄ɔba yiruse s̄ɔ, i ko i ȳakuru kowa ka ketɛ kinɛ kp̄ennu n̄ɔba yiru, ka ȳa kinenu yiru, ka ȳa kinɛ kp̄emminu w̄akura nn̄e, w̄ɔ tia tiaginu, ka boo kineru.

³⁵ T̄ɔ baka ten s̄ɔ n̄ɔba itase s̄ɔ, i b̄een s̄oma derio ye i ra ko, kpa i menna i ka nɛ, Yinni Gusunɔ s̄a, ³⁶ kpa i man ȳaku d̄ɔ mwaararuginu kua ni nu koo man nuburu dore, ka ketɛ kineru, ka ȳa kineru ka ȳa kinɛ kp̄emminu n̄ɔba yiru w̄ɔ tia tiaginu. Yaa sabe ni kpuro nu ko n s̄awa ni nūn alebu gaa m̄. ³⁷ I ko i ȳaku nin baatere kowa ka som ka tam nge mɛ ba yen wooda yi. ³⁸ Kpa i maa ȳakuru ko ka boo kineru bu ka b̄e b̄een durum w̄aka, t̄ɔ baateren ȳaku d̄ɔ mwaararugiru ka ten som ka tam baasi.

³⁹ Ȳaku nini kpurowa i ko i nɛ, Yinni Gusunɔ kua t̄ɔ baka te s̄ɔ, ka sere maa ȳaku ni i ra ko baadomma. Niya ȳaku d̄ɔ mwaararuginu ni i ra ko ka som ka tam, ka siarabun ȳakunu, ka k̄enu, ka sere maa ni i ra ko n̄ɔ mw̄eerun s̄ɔ.

30

¹Yeniwa Mawisi u Isireliba kpuro sɔɔwa nge me Yinni Gusunɔ u nùn yiire.

Wooda ye ba yi

nɔɔ mwɛɛnun sɔ

²Mawisi u Isireliban bwese kerin wirugibu sɔɔwa u nɛɛ, wee wooda ye Yinni Gusunɔ u wɛ̃.

³U nɛɛ, goo ù n nɔɔ mwɛɛru kua ma u koo nùn kɛru wɛ̃, ò kun me ù n bɔrua u nɛɛ, u koo tii nɛnɛ gãanu ganun sɔ, uñ win gari yi kɔbiamɔ. U koo win nɔɔ mwɛɛ te yibiawa.

⁴Bii wɔndia ù n Yinni Gusunɔ nɔɔ mwɛɛru kua, ò kun me, ù n bɔrua sanam me u gina wãa win tundon nɔma sɔɔ, ⁵ma tundo wi, uñ nùn ye yinari sanam me u yen gari nua, saa ye sɔɔ, wɔndia wi, u koo win nɔɔ mwɛɛ te yibiawa. ⁶Adama win tundo ù n nùn ye yinari sanam me u yen gari nua, saa ye sɔɔ, wɔndia wi, uñ maa nɔɔ mwɛɛ te yibiamɔ. Yinni Gusunɔ u koo nùn yen suuru kua, domi win tundowa u nùn ye yinari.

⁷Wɔndia goo ù n nɔɔ mwɛɛru kua, ò kun me ù n bɔrua n deema uñ bwisika saa ye u bɔri yi mɔ, yen biru ma u durɔ sua, ⁸ma win durɔ kun nùn ye yinari sanam me u yen gari nua, u koo win nɔɔ mwɛɛ te yibiawa. ⁹Adama win durɔ ù n ye yina sanam me u yen gari nua, uñ maa nɔɔ mwɛɛ te yibiamɔ te u kua. Yinni Gusunɔ u koo maa nùn suuru kua.

¹⁰Tɔn kurɔ win durɔ gu, ò kun me wi ka durɔ ba yinana, ù n nɔɔ mwɛɛru kua, u koo tu yibiawa.

¹¹Kurɔ mɔro goo ù n nɔɔ mwɛɛru kua, ò kun me ù n bɔrua, ¹²ma win durɔ kun nùn ye yinari sanam me u yen gari nua, kurɔ wi, u koo win nɔɔ mwɛɛ te yibiawa. ¹³Adama win durɔ ù n nùn ye yinari sanam mɛ sɔɔ u yen gari nua, kurɔ wi, uñ maa nɔɔ mwɛɛ te yibiamɔ. Yinni Gusunɔ u koo nùn suuru kua domi win durɔwa u nùn ye yinari. ¹⁴Kurɔ mɔro ù n nɔɔ mwɛɛru kua, ò kun me ù n bɔrua u nɛɛ, u koo tii nɛnɛ gãanu ganun sɔ, win durɔwa u koo de nɔɔ mwɛɛ te, tu koora, ò kun me tu wɔruma. ¹⁵Sanam me durɔ wi, u gari yi nua, ù kun ye yinɛ, u yi wurawa. Kurɔ wi, u koo nɔɔ mwɛɛ te yibiawa. ¹⁶Adama durɔ wi, ù n dera n tɛ u sere nùn ye yinari, durɔ wiya u koo yen taare wa.

¹⁷Wooda yeniwa Yinni Gusunɔ u Mawisi wɛ̃ wɔndia ka win tundon sɔ, ka sere maa kurɔ mɔro ka win durɔn sɔ.

Isireliba ba Madianiba tabu di

31

¹Yinni Gusunɔ u Mawisi sɔɔwa u nɛɛ, ²a doo a Madianiba mɔru kɔsia kɔsa ye ba Isireliba kuan sɔ. Yen biruwa kon de a kpuna a gbi a wunen baababa deema.

³Ma Mawisi u tɔn be sɔɔwa u nɛɛ, gabu bu ben tabu yãnu sebuo bu da bu Madianiba wɔri kpa bu bu mɔru kɔsia nge me Yinni Gusunɔ u gerua. ⁴Yen sɔ, bwese kera baayere yu tabu kowobu nɔrɔbu (1.000) gɔsio.

⁵Ma Isireliban bwese kera baayere ya tɔmbu nɔrɔbu gɔsa. Ma ben geera kua tabu kowobu nɔrɔbun suba wɔkura yiru (12.000). ⁶Ma Mawisi u tabu kowobu nɔrɔbun suba wɔkura yiru ye tabu gɔra. Ba dawa ka Finɛɛsi, yãku kowo Eleasaan bii, u Yinni Gusunɔn kurun dendi yãnu neni ka kɔbi sannu. ⁷Ma ba Madianiba tabu wɔri nge me Yinni Gusunɔ u raa Mawisi sɔɔwa, ma ba ben tɔn durɔbu kpuro go. ⁸Ma ba ben sinambu nɔɔbu ye go. Bera, Efi ka Rekemu ka Suri ka Huri ka Reba. Ba maa Balamu Beorin bii go. ⁹Adama ba ben kurɔbu ka bibu yoru mwɛɛra ma ba ben yaa sabenu ka ben arumaniba gura. ¹⁰Ma ba ben wusu ka ben kpara yenu dɔɔ meni. ¹¹Ma ba ka ye kpuro doona ye ba gura, tɔmbu ka yaa sabenu. ¹²Ma ba ka ye kpuro na Mawisi ka yãku kowo Eleasaa ka Isireliba kpuron mi sansaniɔ, Mɔabun wɔwɔɔ, Yuudenin bɔkuɔ, Yerikon deedeeru.

¹³Yera Mawisi ka yãku kowo Eleasaa ka Isireliban wirugibu ba yara ben sansanin di ba bu sennɔ da. ¹⁴Yera Mawisi u ka tabu sinambu mɔru kua, ka nɔrɔm nɔrɔm wirugibu, ka wunɔm wunɔm wirugibu, be ba taa bi da ba wee. ¹⁵U nɛɛ, mban sɔna i tɔn kurɔbu deri in bu go. ¹⁶I yɛ̃ ma bera Balamu u bɔrie ma ba dera Isireliba ba Yinni Gusunɔ torari Peorin gari sɔɔ, ma Yinni Gusunɔ u bu kɛsi kɛsi bararu sure. ¹⁷Yen sɔ tɛ̃, i ben bii tɔn

durɔbu kpuro goowo ka tɔn kurɔ be ba durɔ yɛ. ¹⁸ Adama i tii wɔndiaba yiiyo be baɔn durɔ yɛ. ¹⁹ Be ba maa tɔnu go, n̄ kun mɛ ba goru baba, ba koo yariwa sansanin di sɔɔ nɔɔba yiru, kpa bu tii dɛerasia be ka ben yobu, sɔɔ itase ka sɔɔ nɔɔba yiruse. ²⁰ I ko i bɛɛn yānu dɛerasiawa ka gāanu kpuro ni ba kua ka yaa gɔna, ka boo sansu, ka sere maa ni ba kua ka dāa.

²¹ Ma yāku kowo Eleasaa u tabu kowo be ba tabu da mi sɔɔwa u nɛɛ, wee wooda ye Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wɛ. U nɛɛ, ²² wura ka sii geesu ka sii gandu ka sii wɔkusu ka pɛerum, ²³ sii si ba koo gesi kpī bu dɔɔ doke kpuro, i ko i su dɔɔ dokewa kpa i su dɛerasia. Ye baɔn maa kpɛ bu dɔɔ doke i ko i ye wasiwa dɛerasiabun nim sɔɔ. ²⁴ I ko i bɛɛn yānu teawa sɔɔ nɔɔba yiruse kpa i dɛera. Yen biru i ko i kpī i wurama sansaniɔ.

Isireliba

ba arumani bɔnu kua

²⁵ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, ²⁶ wunɛ ka yāku kowo Eleasaa ka Isireliban yenu yɛrobu, i arumani ye gario ye Isireliba ba mwaama mi, tɔmbu ka yaa sabenu. ²⁷ I ko i ye bɔnu kowa suba yiru ya n kpāaru nɛ, be ba tabu dagia ka be baɔn tabu degia. ²⁸ Be ba tabu dan bɔnu sɔɔ, wee ye i ko i wuna nɛ Yinni Gusunɔn sɔ. Yera nɛera wunɔbu (500) baayeren wɔllɔ i tia wuna nɛn sɔ, tɔmbu sɔɔ ka ketɛba sɔɔ, ka ketɛkunu sɔɔ, ka yāanu ka bonu sɔɔ. ²⁹ Kpa a ye yāku kowo Eleasaa wɛ. ³⁰ Be baɔn maa tabu den bɔnu sɔɔ, weeraakuru baateren wɔllɔ, kaa tia tia wuna nɛn sɔ tɔmbu sɔɔ ka ketɛba sɔɔ ka ketɛkunu sɔɔ ka yāanu sɔɔ ka bonu sɔɔ, ka sere yaa sabe ni nu tie sɔɔ, kpa a ye Lefiba wɛ be ba sɔmburu mɔ nɛn sāa yerɔ.

³¹ Ma Mɔwisi ka Eleasaa ba kua ye Yinni Gusunɔ u Mɔwisi yiire. ³² Arumani ye ba gura kpuro, yen geeru wee. Yāanu ka bonun geera sāa nɔɔbun suba nata ka wata ka wɔkura nɔɔbu (675.000). ³³ Ketɛban geera sāa nɔɔbun suba wata ka wɔkura yiru (72.000). ³⁴ Ketɛkunun geera sāa nɔɔbun suba wata ka tia (61.000). ³⁵ Wɔndiaban geera maa sāa nɔɔbun suba tɛna ka yiru, be baɔn durɔ yɛ (32.000). ³⁶ Be ba tabu dan bɔnu ya kua yāanu nɔɔbun suba gooba wunɔbu ka tɛna ka nɔɔba yiru ka nɛera wunɔbu (337.500). ³⁷ Mi sɔɔ, ba nata ka wata ka wɔkura nɔɔbu wuna Yinni Gusunɔn sɔ (675). ³⁸ Ben ketɛban geera sāa nɔɔbun suba tɛna ka nɔɔba tia (36.000). Mi sɔɔ, ba wata ka wɔkura yiru wuna Yinni Gusunɔ sɔ. ³⁹ Ben ketɛkunun geera sāa nɔɔbun suba tɛna ka nɛera wunɔbu (30.500). Mi sɔɔ, ba wata ka tia wuna Yinni Gusunɔn sɔ. ⁴⁰ Tɔn be ba mweeran geera maa sāa nɔɔbun suba wɔkura nɔɔbu ka tia (16.000). Mi sɔɔ, ba tɛna ka yiru wuna Yinni Gusunɔn sɔ. ⁴¹ Ma Mɔwisi u Gusunɔgia kpuro yāku kowo Eleasaa wɛ nge mɛ Gusunɔ u n̄n sɔɔwa u ko. ⁴²⁻⁴³ Bɔnu ye ba Isireli be ba tie wɛ ya nɛwa ka be ba tabu dagia. Ya sāawa nɔɔbun suba gooba wunɔbu ka tɛna ka nɔɔba yiru ka nɛera wunɔbu (337.500), ⁴⁴ ka ketɛba nɔɔbun suba tɛna ka nɔɔba tia (36.000) ⁴⁵ ka ketɛkunu nɔɔbun suba tɛna ka nɛera wunɔbu (30.500), ⁴⁶ ka tɔmbu nɔɔbun suba wɔkura nɔɔbu ka tia (16.000). ⁴⁷ Bɔnu ye Mɔwisi u Isireli be wɛ sɔɔ, ye u wuna Yinni Gusunɔn sɔ, yera tia tia weeraakuru baateren wɔllɔ, tɔmbu sɔɔ, ka yaa sabenu sɔɔ. Ma u ye kpuro Lefiba wɛ be ba sɔmburu mɔ sāa yerɔ, nge mɛ Yinni Gusunɔ u n̄n wooda wɛ.

Kɛɛ ni ba Yinni Gusunɔ wɛ

⁴⁸ Tabu kowobu nɔɔrɔm nɔɔrɔm wirugibu ka wunɔm wunɔm wirugibu ba mɛnnama ba na Mɔwisin mi. ⁴⁹ Ma ba n̄n sɔɔwa ba nɛɛ, sa tabu kowobu gara be sa kpare. Baa tɔn turo uɔn kare be sɔɔ. ⁵⁰ Yen sɔna sa ka Yinni Gusunɔ takarun kɛnu naawa ni ba kua ka wura. Niya sumi ka taaminu ka swaa tonkunu ka yɔni. Kpa nu n sāa nge torarun yākuru.

⁵¹ Ma Mɔwisi ka yāku kowo Eleasaa ba kɛɛ ni kpuro mwa ni ba kua ka wura mi. ⁵² Kɛɛ ni tabu kowobun wirugii be, ba Yinni Gusunɔ wɛ mi, nin bunum mu koo ko nge kilo wunaa wata ka wɔkurun saka. ⁵³ Adama be ba sāa tabu kowobu ba ben arumani ye ba gura tii yiyawa kpuro. ⁵⁴ Mɔwisi ka Eleasaa ba ka kɛɛ ni kpuro da ba yi Yinni Gusunɔn kurɔ, Yinni Gusunɔ u n̄n ka win tɔmbu Isireliba yaaye.

Isireliban bwese keri ita

yi sina Yuudenin

sɔɔ yari yeru gia

32

¹ Rubenin bwese kera ka Gadin bwese keran tumbu ba yaa sabenu mɔ nu dabi too. Ma ba wa ma Yasɛɛn tem ka Galadin tem mu gea sãa ben yaa sabenun sɔ. ² Yera ba da ba Mɔwisi ka yãku kowo Eleasaa ka Isireliban wirugibu deema, ba nɛɛ, ³ wuu sini, Atarɔtu ka Diboni ka Yasɛɛ ka Nimura ka Hɛsiboni ka Eleale ka Sebamu ka Nɛbo ka sere Beoni, ⁴ si Yinni Gusunɔ u dera bɛsɛ Isireliba sa kamia, sin tem mu gea sãa yaa sabenun sɔ. Wee sa maa yaa sabenu mɔ nu dabi.

⁵ Yen sɔ, à n ka sun nɔnu geu mɛɛran na, a de bu sun tem mɛ wɛ bɛsɛ wunen sɔm kowobu. A ku de su Yuudeni tɔbura.

⁶ Ma Mɔwisi u bu wisa u nɛɛ, bɛɛn mero bisibu ba koo dawa ba n tabu mɔ kpa bɛɛ i n sɔ mini? ⁷ In yɛ ma i ko i bu mwia kpanasiawa kpa ba kun kɪ bu da tem mɛ Yinni Gusunɔ u bu wɛ sɔɔ? ⁸ Nge meya bɛɛn baababa ba kua yellu sanam mɛ sa wãa Kadɛsi Baanɛaɔ, ye na bu gɔra ba da ba Kananin tem saria mɛɛra. Ye ba da ba tura sere ɛsikolin wɔwɔa ma ba tem men saria mɛɛra. ⁹ Ye ba gɔsirama, ma ba begibu Isireliba mwia kpanasia bu ku ka da tem mɛ Yinni Gusunɔ u bu wɛ sɔɔ. ¹⁰ Yen tɔɔ te sɔɔ, Yinni Gusunɔ u mɔru besira ma u bɔrua u nɛɛ, ¹¹ tɔn be ba yarima Egibitin di mi, be ba wɔɔ yendu mɔ ka be ba kere mɛ, ben goo kun duɔ tem mɛ sɔɔ, mɛ u nɔɔ mwɛɛru kua u Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu wɛ. Domi ba yina bu win gere mem nɔɔwa. ¹² Kalebu, Yefunen bii, Kenasin bweseru sɔɔ, ka sere Yosue, Nunin bii, be tɔnawa ba koo du tem mɛ sɔɔ yɛn sɔ ba nɔn mem nɔɔwa mam mam. ¹³ Yinni Gusunɔ u ka bɛɛn baababa mɔru kua ma u dera ba yaayaare kua gbaburɔ wɔɔ weeru sere be kpuro ba ka kpeera, be, be ba kua ye yaɔn nɔn wɛre. ¹⁴ Wee, tɛ bɛɛ, i kɪ i bɛɛn baaba ben yira swii, kpa i de Yinni Gusunɔ u kpam mɔru besira ka bɛɛ Isireliba. ¹⁵ Domi in gera win swaan di, u koo de bɛɛ kpuro i kpam te gbaburɔ. Saa ye sɔɔ, kpa i de bɛɛgibu bu kam ko.

¹⁶ Ma ba Mɔwisi wisa ba nɛɛ, aawo. Sa ko bɛɛn yaa sabenu karaba kua kpa su maa wusu bani su gbãranu toosi bɛɛn kurɔbu ka bibun sɔ. ¹⁷ Yen biru, sa ko tabu yãnu sua kpa sa n gbia su ka bɛsɛgibu duusia ben temɔ, mɛ ba bu wɛ. Sa ye sɔɔ, sa ko bɛɛn kurɔbu ka bibu deriwa ba n wãa wuu gbãranugii si sɔɔ, tem men tɔmbun sɔ. ¹⁸ Saɔ wurɔ bɛɛn yɛnusɔ ma n kun mɔ Isireli baawure u win tem mwa. ¹⁹ Sà n tem meni wa guru gee sɔɔ yari yeru mi, saɔ maa tem gam kɪ Yuudenin guru giɔ.

²⁰ Ma Mɔwisi u bu sɔɔwa u nɛɛ, in n men na, i de i bɛɛn nɔɔ mwɛɛru yibia. I tabu yãnu suo kpa i da i tabu ko ka wɛrɔbu nge mɛ Yinni Gusunɔ u bɛɛ yiire. ²¹ Bɛɛ kpuro, i Yuudeni tɔburo nge mɛ Gusunɔ u kɪ kpa i n wãa mi sere u ka win yibereba gira win wuswaan di, ²² kpa u tem mɛ mwa. Saa ye sɔɔ, in ko i n maa taare gaa mɔ. I ko i kpɪ i wurama bɛɛn temɔ, kpa mu n sãa bɛɛgim. ²³ Adama in kun kue mɛ, i Yinni Gusunɔ torariwa mi. Kpa i n yɛ ma bɛɛya i ko i tora ten are sɔbe. ²⁴ I doo i wusu bani bɛɛn kurɔbu ka bibun sɔ, kpa i maa karaba ko bɛɛn yaa sabenun sɔ. Yen biru kpa i na i bɛɛn nɔɔ mwɛɛru yibia.

²⁵ Ma Gadigibu ka Rubeni be, ba Mɔwisi wisa ba nɛɛ, Yinni, ye a gerua mi kpuro, sa wura. ²⁶ Sa ko bɛɛn kurɔbu ka bɛɛn bibu ka bɛɛn yaa sabenu deri Galadi mini. ²⁷ Kpa bɛsɛ kpuro su Yuudeni tɔbura sa n tabu yãnu neni su ka tabu ko Yinni Gusunɔn wuswaaɔ nge mɛ a gerua.

²⁸ Yera Mɔwisi u yãku kowo Eleasaa ka Yosue Nunin bii, ka Isireliban bwese kera baayeren wirugii wooda wɛ ben sɔ. ²⁹ U nɛɛ, Gadin bwese kera ka Rubenigia bà n tabu yãnu sua ma ba Yuudeni tɔbura ka bɛɛ sannu bu ka tabu ko Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, ma ba bɛɛ somi i ka tem mɛ mwa, i bu Galadin tem wɛɛyɔ mu ko begim. ³⁰ Adama bà kun kue mɛ, i ko i bu tem wɛwa bɛɛn suunu sɔɔ Kananin temɔ.

³¹ Ma Gadigibu ka Rubeni be, ba kpam nɛɛ, ye Yinni Gusunɔ u nun sɔɔwa kpuro, sa wura. ³² Sa ko tabu yãnu sua su Kananin tem wɔri nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua kpa sa n bɛɛn tem mɔ Yuudenin bera gee.

³³ Ma Mōwisi u Gadigii be ka Rubeni be, ka Manase, Yosefun biin bwese keran bōnu Amōreba ka Basanigibun tem kpuro wē, men wuu marosu ka men baru kpaanu, mi Sihoni ka Ogu ba raa bandu dii.

³⁴ Wuu si Gadigiba ba bana, siya Diboni ka Atarōtu ka Aρεε, ³⁵ ka Atarōtu Sofani ka Yaseε ka Yogbea, ³⁶ ka Beti Nimura ka Beti Harani. Ma ba su gbāranu toosi. Ba maa ben yaa sabenu karaba kua.

³⁷ Wuu si Rubeniba maa bana, siya Hesiboni, ³⁸ ka Eleale ka Kiriataimu ka Nebo ka Baali Mēni ka Sibima. Ma ba si kpuro yīsinu kōsa.

³⁹ Makiri Manasen biin sikadominu, beya ba Galadin tem wōri ba Amōreba gira tem men di ma ba mu mwa. ⁴⁰ Ma Mōwisi u bu tem mε wē ba sina mi. ⁴¹ Manasen bii wi ba maa mō Yairi, win sikadomina nu da nu Amōreban baru kpaanu wōri nu mwa, ma nu nu soka Yairin wusu. ⁴² Yen biru Nōbaki u Kenati wōri u mwa, ka yen baru kpaanu ma u ye soka ka win tiin yīsiru, Nōbaki.

Mi Isireliba ba sirena gbaburō

33

¹⁻² Sanam mε Mōwisi ka Aroni ba Isireliba kpama wuuru ka wuuru Egibitin di Yinni Gusunō u Mōwisi sōwa u nεε, u yoruo mi ba da da. Ye u yorua wee.

³ U nεε, wōn suru gbiikoon sō wōkura nneε sō yera ba Gō sararibun tōo bakaru di nōn gbiikiru. Yen sisiru ma ba seewa ba yara Ramusesin di Egibitigibun nōni biru ka toro sindu. ⁴ Saa ye sō, Egibitigibu ba ben bii gbiikobu sikumō be ba gu saa ye Yinni Gusunō u ka ben būnu siri. ⁵ Ye Isireliba ba seewa Ramusesin di, ba dawa Sukōtuō, ba ben sansani gira. ⁶ Sukōtun di ba da Etamū tem saaram gam bōkuō, ba ben sansani gira. ⁷ Saa Etamun di, ba na Pihahirōtuō ye ya wā Baali Sefonin deedeeru ma ba ben sansani gira Migidolin wuswaa. ⁸ Saa Pihahirōtun di ba nim wōku tōbura ba da Etamun tem saaram bera gia. Ba sanum sowa sō ita ma ba da ba ben sansani gira Maraō. ⁹ Saa maran di ba tunuma Elimū mi nim nōnusu wōkura yiru ka kpakpa bēε wata ka wōkura wā ma ba ben sansani gira mi. ¹⁰ Saa Elimun di ba da ba ben sansani gira nim wōkun bōkuō ge ba mō Naa yari. ¹¹ Saa min di, ma ba da bera mi ba mō Sini, mi tem mu sā saaram. ¹² Saa min di ma ba da ba ben sansani gira Dofukaō. ¹³ Saa min di ma ba da Alusiō ba ben sansani gira mi. ¹⁴ Saa min di, ma ba da Refidimū ba ben sansani gira mi. Miya Isireliba ba nim bia bu nō.

¹⁵ Saa min diya ba seewa ba da bera mi ba mō Sinai mi tem mu sā saaram ba ben sansani gira mi. ¹⁶ Saa min diya ba da Kiburōti Hatafaō ba ben sansani gira mi. ¹⁷ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Haserōtuō. ¹⁸ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Ritimaō. ¹⁹ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Rimō Pεresiō. ²⁰ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Libinaō. ²¹ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Risaō. ²² Saa min diya ba da ba ben sansani gira Kehelataō. ²³ Saa min diya ba da ba ben sansani gira guu te ba mō Safεε. ²⁴ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Haradaō. ²⁵ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Makelōtuō. ²⁶ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Tahatiō. ²⁷ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Tarakio. ²⁸ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Mitikaō. ²⁹ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Hasimōnaō. ³⁰ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Mōserōtuō. ³¹ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Bene Yakaniō. ³² Saa min diya ba da ba ben sansani gira Hori Gidigadiō. ³³ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Yotibataō. ³⁴ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Aboronaō. ³⁵ Saa min diya ba da ba ben sansani gira εsioni Gebεε. ³⁶ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Kadεsiō bera mi ba mō Siniō, mi tem mu sā saaram. ³⁷ Saa min diya ba da ba ben sansani gira guu te ba mō Horiō Edōmun tem nō bura yerō.

³⁸⁻³⁹ N deema n kua wō weeru saa min di ba yarima Egibitin di. Saa ye, yāku kowo Aronin wō wunaa teeru ka itawa mi. Ma u yōwa guu ten wōllō nge mε Yinni Gusunō u nūn sōwa. Miya u kpuna u gu wōn suru nōbusen tōo gbiikiru sō. ⁴⁰ Ma Aradin

sina boko wi u sãa Kananigii u ka wãa Kanani yen sãw yẽsan nãm dwaru gia, u nua ma Isireliba ba tunuma.

⁴¹ Ye Isireliba ba seewa Hori min di, ma ba da Salumɔnaɔ, ba ben sansani gira. ⁴² Saa min diya da ba ben sansani gira Punɔwɔ. ⁴³ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Obɔtuɔ. ⁴⁴ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Iye Abarimuɔ Mɔabuban tem nɔw bura yerɔ. ⁴⁵ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Diboni Gadiɔ. ⁴⁶ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Alimɔw Dibilataimuɔ. ⁴⁷ Saa min diya ba da ba ben sansani gira Abarimun guunun bera gia, Nɛbon deedeeru. ⁴⁸ Ye ba doona Abarimun guunun di, ba nawa Mɔabuban wɔwɔw Yuudenin bɔkuɔ, Yerikon deedeeru. ⁴⁹ Ma ba ben sansani gira mi, saa Beti Yesimɔtin di, n ka girari Abeli Sitimuɔ.

Yinni Gusunɔ u wooda wẽ

bu Kananin tem bɔnu ko

⁵⁰ Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi gari kua Mɔabun wɔwɔw, Yuudenin bɔkuɔ, Yerikon deedeeru, u nɛɛ, ⁵¹ a Isireliba sãwɔw a nɛɛ, sanam mɛ ba koo Yuudeni tɔbura bu du Kananin temɔ, ⁵² bu tem men tɔmbu kpuro giro ben wuswaan di kpa bu ben bwãarokunu kɔsuku ni ba dãka ka ni ba seka, ka sere maa ben yãku yenu. ⁵³ Bu tem mɛ mɔw kpa bu sina mi, domi na bu mu wẽwa mu n sãa begim, ⁵⁴ kpa bu tem mɛ bɔnu ko ka tɛtɛ nge mɛ ben bwese kerin tɔmba geeru nɛ. Bɛn tɔmbu ba dabi, bu bu tem wẽɛyɔ mu n kpã. Be baɔn maa dabi kpa u bu wẽ fiiko. Ba koo bwese kɛra baayere yen tem wẽwa bera ye ba tɛtɛ di kpa mu n sãa begim. ⁵⁵ Adama bɔ kun tem men tɔmbu gire ben wuswaan di, be ba deri mi, ba ko n sãawa nge sãki yi yi ko n ben nɔni sɔkumɔ, ka yabiri yi yi ko n bu sɔkirimɔ bera ka bera. Ba ko n sãawa ben yiberɛba tem mɛ sɔw, mi ba koo sina mi. ⁵⁶ Saa ye, beya kon kua ye na raa gɔru doke n yiberɛ be kua.

Kananin tem nɔw bura yenu

34

¹ Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi gari kua u nɛɛ, ² a Isireliba sãwɔw a nɛɛ, bɔ n dua Kananin temɔ, mɛ mu koo ko begim, men nɔw bura yenu wee.

³ Sãw yẽsan nãm dwaru gia mu koo nɔw yɔrawa bera mi ba mɔ Siniɔ mi tem mu saaram sãa kpa gu maa da Mɔabun tem bɔkuɔ. Nɔw ge, ga koo torewa nim wɔku bɔrugun bɔkuɔ, sãw yari yeru gia. ⁴ Min di, kpa gu fuka gu da Akarabimun guunu gia sãw yẽsan nãm dwaru kpa gu bera mi ba mɔ Sinin sukum sara sere ka Kadɛsi Baanɛɔ, n ka da Hasaa Adariɔ sere ka Asimɔwɔ. ⁵ Saa Asimɔwɔn di kpa gu maa da Egibitin daa tora gaan mi kpa gu da gu yɔra nim wɔkuɔ ge ba mɔ Mɛditeranɛ.

⁶ Sãw kpee yeru gia men nɔw ga koo yɔrawa nim wɔku teu gen mi.

⁷ Sãw yẽsan nãm geu gia ba koo tem men nɔw suawa saa nim wɔku gen min di n ka da Horin guurɔ. ⁸ Min di, ba koo de gu kpewa ka Hamatiɔ n ka na Sedadiɔ. ⁹ Kpa gu doona min di gu da Siforoniɔ kpa gu da gu yɔra Hasaa Enaniɔ. Miya n ko n sãa bɛɛn tem nɔw bura yeru sãw yẽsan nãm geu gia.

¹⁰ Sãw yari yeru gia maa, men nɔw bura yera koo torewa saa Hasaa Enanin di kpa tu da Sefamuɔ. ¹¹ Saa Sefamun di kpa tu da Ribilan bera gia Ainin sãw yari yeru gia kpa tu Kineretin daa burerun gooru bɛwa. ¹² Saa min di, kpa tu da Yuudenin bera gia kpa tu da tu yɔra nim wɔku bɔrugun. Mi n ko n sãa bɛɛn tem nɔw bura yeru miya mi.

¹³ Ye Mɔwisi u Isireliba gari yi sãwɔw ma u maa nɛɛ, tem mɛya mi, mɛ Yinni Gusunɔ u himba kua u bɛɛ bwese kerin nɔwɔ nɛɛ ka bɔnu wẽ i bɔnu ko ka tɛtɛ. ¹⁴⁻¹⁵ Bwese kerin yiru ka bɔnu yeni, Rubɛnigiru ka Gadigiru ka Manasegirun bɔnu, ba ben tem mwa kɔ Yuudenin bera gee, Yerikon deedeeru, sãw yari yeru gia.

Wirugii be Gusunɔ u gɔsa bu ka tem mɛ bɔnu ko

¹⁶ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sãwɔw u nɛɛ, ¹⁷ yãku kowo Eleasaa ka Yosue Nunin bii, beya ba koo tem men bɔnu kobun wunanɔsu ko, ¹⁸ kpa a ben bwese kɛra baayeren di wirugii turo wuna u raa bu somi. ¹⁹ Be ba koo bu somi, beya

Kalebu, Yefunen bii, Yudan bweseru sɔɔ.

²⁰ Ka Samuēli, Amihudun bii, Simeon bweseru sɔɔ,

²¹ ka Elidadi, Kisilonin bii, Benyamēn bweseru sɔɔ,

²² ka Buki, Yogilin bii, Danun bweseru sɔɔ,

²³⁻²⁴ ka Hanieli, Efodun bii, Manasen bweseru sɔɔ ka Kemuēli, Sifitanin bii, Efaraimun bweseru sɔɔ. N deema Manase ka Efaraimun bwesenu nu s̄awa Yosefun bwese keri.

²⁵ Ka Elisafani, Paanakin bii, Sabulonin bweseru sɔɔ,

²⁶ ka Patieli, Asanin bii, Isakarin bweseru sɔɔ,

²⁷ ka Ahihudu, Selamin bii, Aseēn bweseru sɔɔ,

²⁸ ka Pedaheli, Amihudun bii, Nefitalin bweseru sɔɔ.

²⁹ Be Yinni Gusunɔ u gɔsa bu ka Isireliban bwese keri Kananin tem mɛ bɔnu kua, bera mi.

35

Wuu si ba Lefiba wē

¹ Yinni Gusunɔ u ka Məwisi gari kua Məabun wəwaa, Yuudenin bəkuɔ, Yerikon deederu u nɛɛ, ² a Isireliba s̄ɔwɔ bu wusu gɔsi ben tem sɔɔ bu Lefiba wē mi ba ko n wāa ka sere maa kp̄ara yenu. ³ Lefiba ba koo sinawa wuu marosu sɔɔ, kp̄a ba n tem mɔ mi ba ko n da ben yaa sabenu kp̄are. ⁴ Kp̄ara yee ni i ko i bu wē mi, nin yasum mu ko n s̄awa gɔm soonu nərɔbu (1.000) saa gb̄ararun beri berikan di, ⁵ kp̄a nin d̄ēebu bu n s̄a gɔm soonu nərɔbun suba yiru (2.000) s̄ɔɔ yari yeru gia, ka s̄ɔɔ duu yeru gia, ka s̄ɔɔ yēsan nəm d̄waru gia, ka maa nəm geu gia, kp̄a wuu ga n wāa suunu sɔɔ. Nge mɛya ben kp̄ara yee ni, nu ko n s̄a wuu baagere sɔɔ. ⁶ Ba koo bu wusu nɔɔba tia wē mi wi u tɔnu go u ko n da kp̄ikiru de, ka maa wusu gasu weeru ka yiru. ⁷ Wuu si kp̄uro su ko n s̄awa weeru ka nɔɔba ita, ka sin kp̄ara yenu. ⁸ Isireliban bwese kera baayere ya koo Lefiba wusu wēwa nge mɛ yen tem mu kp̄āaru nɛ. Be ba dabi ba koo wēwa n dabi. Be bañ maa dabi, kp̄a bu wē fiiko.

Wuu s̄in mi

ba ko n da kp̄ikiru de

⁹ Yinni Gusunɔ u Məwisi s̄ɔwɔ u nɛɛ, ¹⁰ a Isireliba s̄ɔwɔ a nɛɛ, b̄a n Yuudeni tɔbura ba dua Kananin temɔ, ¹¹ bu wusu gasu gɔsio mi wi u kun k̄i u ka tɔnu go u ko n da kp̄ikiru de, ¹² sere bu ka n̄un da bu siri tɔmbun wuswaa. Nge mɛya u koo ka yari wi u k̄i u n̄un m̄aru k̄asia n̄oman di. ¹³ Wuu s̄in mi ba ko n da kp̄ikiru de, su ko n s̄awa nɔɔba tia, ¹⁴ ita ya n wāa Yuudenin s̄ɔɔ yari yeru gia, ita ye ya maa tie ya n wāa Kananin temɔ. ¹⁵ Isireli goo, ñ kun mɛ sɔɔ wi u wāa Isireliban suunu sɔɔ, ù kun k̄i u ka tɔnu go, u koo kp̄i u kp̄ikiru da wuu sin gagun mi.

¹⁶⁻¹⁹ Goo ù n tɔnu so u go ka ḡa ni ba kua ka sisu, ñ kun mɛ ka kp̄eru, ñ kun mɛ ka bokuru, u s̄awa tɔn gowo. Wi u go min tɔnu u koo maa n̄un m̄aru k̄asie u gowa. ²⁰ Goo ù n win winsim tusa u b̄aria, ñ kun mɛ u n̄un ḡāanu kara, ²¹ ñ kun mɛ u n̄un so ka n̄oma u go, ba koo ȳeron tii gowa, domi u s̄awa tɔn gowo. Wi u go min tɔnu u koo maa n̄un m̄aru k̄asie u gowa.

²²⁻²³ Goo ù kun maa k̄i u ka win winsim b̄aria, ñ kun mɛ u n̄un kara ka ḡāanu ñ kun mɛ, u ka n̄un kp̄eru so u go, ²⁴ t̄ambu ba koo ye ya koora min saria m̄eriwa bu ka ȳero siri wi u tɔnu go mi. ²⁵ Kp̄a bu n̄un wiru dwe bu de u wura wuu ḡen mi u raa kp̄ikiru da, kp̄a u sina mi sere ȳaku kowo tɔnwero u ka gbi wi ba gum t̄are wirɔ. ²⁶ Wi u tɔnu go mi, ù n yara wuu gen min di, ḡen mi u kp̄ikiru da mi, ²⁷ ma wi u k̄i u n̄un m̄aru k̄asia u n̄un go, ȳero kun taare gaa m̄. ²⁸ Domi wi u tɔnu go mi, n weene u sinawa wuu mi u raa kp̄ikiru da sere ȳaku kowo tɔnwero u ka gbi. Yen biru u koo kp̄i u wura win temɔ.

²⁹ Wooda beniwa ba ko n da sw̄i, be ka ben bibun bweseru yam kp̄uro mi ba wāa.

³⁰ Goo ù n tɔnu go, tɔn dabira ba koo yen seeda di bu sere ȳero go. Tɔn turon seeda dibu kun tura bu ka tɔnu taare wē bu go. ³¹ Bu ku n̄om biran k̄eru mwa bu ka tɔn gowo deri. N weene u gbiwa kam kam. ³² Bañ maa n̄om biran k̄eru mwaamɔ bu ka de u da wuu ḡen mi ba ra kp̄ikiru de, kp̄a u wura win temɔ ȳaku kowo tɔnwero ù n gu.

³³ Bu ku raa tōnu go, domi yera ya koo ben tem disi doke. N ñ maa koorō bu me deerasia ma n kun mō ba yēro go, wi u tōnu go mi. ³⁴ Bu ku raa tem me disi doke mē sō ba ko n wāa, domi ne Yinni Gusunō, ko na n wāa ka be, ne wi na ra n wāa be Isireliban suunu sō.

Kurō suabun wooda ye ba yi

tōn kurō be ba tem tubi din sō

36

¹ Manasen bweseru ta sāawa Yosefun bwese kera. Bwese te sō, Galadi u sāa Makirin bii, Manasen debubu. Galadi win bweserun wirugiba ba da ba Mōwisi ka Isireliban yenu yērobu deema, ² ba nee, Mōwisi, wee sanam me Yinni Gusunō u nun yiire a Isireliba tem bōnu kua ka tete, u nun sōwa u nee, a besen mō Selofadin tem win bii wōndiaba wē. ³ Tē, bii wōndia be, bā n durōbu sua Isireliban bwese keri yi yi tien gaa sō, ba koo ben tem me ba tubi di suawa bu bwese kera yèn mi ba wura sosia. An wa ma besen tem mu koo kaara me ba sun wē ka tete? ⁴ Isireliban yakiabun tōru tā n tunuma, ba koo ben bōnu wunawa besen min di bu ye bwese kera yèn mi ba wura sosia.

⁵ Ma Mōwisi u Isireliba sōwa u nee, Yosefun bweserun tōn be, ba gem mō. ⁶ Wee ye Yinni Gusunō u gerua Selofadin bii wōndiaban sō. U nee, ba koo kpī bu durō sua wi ba kī, adama ya n gesi sāa ben tundon bwese kera sō. ⁷ Isireliban bwese kera gaan tem muñ duō bwese kera gaan tem sō. Isirelin bwese kera baayere, ya koo yen tem nenewa me ya tubi di. ⁸ Tōn kurō baawure wi u tem wa u tubi di Isireliban bwese kera gaa sō, u koo durō suawa win bwese kera ye sō, u wa u ka win tundon tem me u tubi di nenē. ⁹ Bwese kera gaan tem kun duō bwese kera gaan temō. Adama Isireliban bwese kera baayere ya koo yen tem nenewa kem kem me ya tubi di.

¹⁰⁻¹¹ Ma Selofadin bii wōndia be, Mala ka Tirisa ka Hogula ka Milika ka Nōa ba Yinni Gusunōn wooda ye wura ye u Mōwisi wē mi. Ma ba ben tundon maabu ka wōnōbun bibu sua durōbu. ¹² Ba durōbu suawa Yosefun bwese kera sō, Manasen bibun bweserō, ma tem me ba tubi di muñ menane ka ben tundobun tem.

¹³ Wooda ka yiire bi Yinni Gusunō u Isireliba wē Mōwisin min di, Mōabun wōwāa, Yuudenin bōkuō, Yerikon deederu, biya mi.

WOODAN S̃ɔ̃SIRU

Tire teni ta ka M̃wisin gari yā yì s̃ɔ̃ u Isireliba wooda tubusiam̃. Ta maa ka s̃ɔ̃m maamaakigii ni yā ni Yinni Gusuñ u kua be, win t̃ambu Isireliban s̃ɔ̃. U ka Isireliba arukawani b̃okua, ma u bu kpara w̃ɔ̃ weeru gbaburu s̃ɔ̃. U bu yakia ben yibereban ñɔ̃man di, ma u bu ñɔ̃ mw̃ɛnu kua. Ma u bu wooda w̃ɛ ye ba koo m̃ɛm ñɔ̃wa ba n ka w̃a. Ta maa sun M̃wisin g̃ɔ̃n gari s̃ɔ̃wa ka nge m̃ɛ Yosue u kua ben kpara.

Tire ten k̃puna

1. Ye Gusuñ u gbia u kua ben s̃ɔ̃n yaayasiabu, wiru 1n di sere wiru 4.
2. Woodaban s̃ɔ̃sibu, wiru 5n di sere wiru 26.
3. Domanu ka b̃ɔ̃ri, wiru 27n di sere wiru 30.
4. M̃wisin kir̃ɔ̃ d̃aaki, wiru 31n di sere wiru 33.
5. M̃wisi u gu ma Yosue u s̃amburu sua, wiru 34.

M̃WISIN S̃ɔ̃SI GBIKIRU

¹ Wee gari yi M̃wisi u Isireliba s̃ɔ̃wa sanam m̃ɛ ba w̃a Yuudenin s̃ɔ̃ yari yeru gia w̃ɔ̃wa gaa s̃ɔ̃, mi tem saara w̃a, Sufun deedeeru, wuu sinin suunu s̃ɔ̃, Parani ka Tofeli ka Labani ka Haser̃tu ka Disahabu. ² Ì n kpa ka Seirin guurun swaa, saa Horebun guurun di, a ka turi Kad̃esi Baañɛa, kaa s̃iwa s̃ɔ̃ w̃akura tia. ³ W̃ɔ̃ weeruse s̃ɔ̃, m̃in di Isireliba ba yarima Egibitin di, yen suru w̃akura tiasen t̃ɔ̃ gbiikiru s̃ɔ̃ra M̃wisi u Isireliba s̃ɔ̃wa kpuro ye Yinni Gusuñ u ñɛ, u bu s̃ɔ̃. ⁴ Ya koorawa sanam m̃ɛ M̃wisi u Sihoni, Am̃ɔ̃reban sina boko wi u w̃a Hesibonĩ kamia u kpa ma u da u Ogu, Basanin sina boko wi u w̃a Ed̃ɛ ka Atar̃tũ kamia.

⁵ M̃ɔ̃abuban tem̃, Yuudenin s̃ɔ̃ yari yeru gia, miya M̃wisi u Isireliba Yinni Gusuñon woodaba s̃ɔ̃sibu torua.

Yinni Gusuñ u Isireliba wooda

w̃ɛ bu ka doona Horebun di

⁶ M̃wisi u ñɛ, Gusuñ besen Yinni u ka sun gari kua Horebun guur̃ɔ̃ u ñɛ, sa sina sa t̃ɛ guu ten g̃ãr̃ɔ̃. ⁷ Ñ n men na, su seewo su swaa w̃ɔ̃ri su da guunun bera gia mi Am̃ɔ̃reba ba w̃a ka Kananin tem̃ Yuudenin tem t̃ɛrã ka guunu gia ka w̃ɔ̃wa ka s̃ɔ̃ ỹɛsan ñɔ̃m dwaru gia ka nim w̃ɔ̃kun goor̃ɔ̃ ka Libanĩ sere n ka da Efaratin daãr̃ɔ̃, ⁸ kpa su tem m̃ɛ m̃ɛri domi u sun mu ñɔ̃mu s̃andiawa. U ñɛ, su doo su mu mwa domi u ñɔ̃ mw̃ɛru kua ka b̃ɔ̃ri u mu besen baababa Aburahamu ka Isaki ka Yak̃abu w̃ɛ, be ka ben bibun bweseru.

M̃wisi u wirugibu g̃ɔ̃sa

⁹ Saa ỹɛ s̃ɔ̃ Yinni Gusuñ u ñɛ, su doo su tem m̃ɛ mwa, ñɛ M̃wisi na b̃ɛ s̃ɔ̃wa na ñɛ, na ñ k̃p̃ ñ b̃ɛ s̃ɔ̃be ñɛ turo. ¹⁰ Gusuñ besen Yinni u dera i marura ma i dabia nge w̃allun kperi. ¹¹ Na kanam̃ Gusuñ besen baababan Yinni u de i dabia i sosi kpa u b̃ɛ domaru kua nge m̃ɛ u b̃ɛ ñɔ̃ mw̃ɛru kua. ¹² Adama i ñ ỹɛ ma na ñ k̃p̃ ñ b̃ɛ s̃ɔ̃be ñɛ turo. ¹³ Ñ n men na, i t̃ambu g̃ɔ̃sio b̃ɛn bwese kera baayere s̃ɔ̃ be ba ỹɛru ka bwisi m̃, ma ba b̃ɛr̃ɛ m̃ t̃ambu s̃ɔ̃, kpa n bu ko b̃ɛn wirugibu. ¹⁴ Ma i man wisa i ñɛ, ye na gerua mi, ya w̃a. ¹⁵ Ma i ka t̃ɔ̃n be na b̃ɛn bwese kera baayeren di ma na bu sua na bu kua b̃ɛn wirugibu, gabu ñɔ̃r̃ɔ̃m ñɔ̃r̃ɔ̃m (1.000) wirugibu, gabu wuñɔ̃m wuñɔ̃m wirugibu, gabu weeraakuukuubun wirugibu, gabu maa w̃aku w̃akubun wirugibu, ma na gabu s̃ɔ̃ma w̃ɛ bu ka wirugii be kpara b̃ɛn bwese kera baayere s̃ɔ̃. ¹⁶ Ma na wirugii be wooda w̃ɛ na ñɛ, ben mero bisibu b̃a ñ gari m̃ ben tii tiine s̃ɔ̃, ñ kun m̃ɛ, ka t̃ɔ̃n tuko, bu bu swaa dakio kpa bu bu siria dee dee. ¹⁷ Bu ku t̃ɔ̃mbun b̃ɛr̃ɛ m̃ɛri b̃a ñ sirim̃. Bu bu swaa dakio, bw̃ɛbw̃ɛ ka damgii. Bu ku ben goo nasia domi ba koo sirir̃wa ka Yinni Gusuñon ỹisiru. B̃a ñ ka gari g̃ɛ yinna yi yi bu s̃ɛsiem̃, bu ka yi na nen mi bu man s̃ɔ̃ kpa ñ yi w̃ɛri. ¹⁸ Nge meya na b̃ɛ s̃ɔ̃si saa ye s̃ɔ̃, ye i ko i ko kpuro.

*Isirelib*an mem nõõbu sariru

¹⁹Yen biru, Gusunõ besen Yinni u sun nõõ kã ma sa seewa Horebun guurun di sa gbabu baka nanumgii te kpuro bukiana te i yẽ mi, ma sa kpa ka guunun swaaõ mi Amõreba ba wãa nge me Gusunõ besen Yinni u sun yiire. Ma sa tura Kadesi Baaneõ. ²⁰Miya na bee sõõwa na nẽe, wee i tunuma Amõreban guurõ te Gusunõ besen Yinni u koo sun wẽ. ²¹I mæerio wee, Gusunõ besen Yinni u bee tem me nõõmu beria. I seewo kpa i mu mwa nge me wi, besen baababan Yinni u bee sõõwa. I ku berum ko. I de i n wõrugõru mõ.

²²Ma bee kpuro i na i man deema i nẽe, su tõõmbu gõri bu da bu tem men saria mæeri kpa bu wurama bu sun sõõ swaa ye sa ko kpe, ka wuu sìn mi sa ko gbi su turi. ²³Bëen gari yi, yi man wẽre, ma na tõõmbu wõkura yiru gõsa bëen bwese kera baayere sõõ tia tia. ²⁴Ma ba doona ba guunun bera gian swaa mwa ma ba tura sere Esikolin wõwaaõ. Mi kpurowa ba bõsu ba mæera. ²⁵Ma ba tem men dãa binu sõrima ba ka sun naawa. Ma ba nẽe, tem me, mu gia sõõa me Gusunõ besen Yinni u sun wẽemõ. ²⁶Adama i nõõ Gusunõ besen Yinnin gere mem nõõwe, domi i yina i da. ²⁷I nõõn seesiwa bëen kuu bekuruginu sõõ i nẽe, yèn sõõ u sun tusa, yen sõõna u sun yarama Egibitin di u ka sun Amõreba nõõmu sõõndia, bu sun kpeerasia. ²⁸I nẽe, mban sõõna i ko i da i bu wõri. Bëegibu ba dera i mwia kpõna domi ba nẽe, tøn be, ba sun dam kere, ba sun gunum kere, ba maa ben wusu gbãranu toosiwa n ka wõllu girari. Yen biru, ba mam Anakin bibun bweseru wa mi, be ba ra n sõõa doogoba.

²⁹Ma na bee wisa na nẽe, i ku nanda, i ku maa ben berum ko. ³⁰Gusunõ besen Yinni u ko n sun gbiye kpa win tii u sun sanna nge me u kua besen nõõni biru Egibitiõ, ³¹ka gbaburõ. Bëen tii i wa ma u sun bõki besen sanum sõõ nge me tõnu u ra win bii bõki sere sa ka tura mi sa dõõ. ³²Adama ka me, i nõõ Gusunõ besen Yinni naaneõ kue, ³³baa me u ra n sun swaa gbiye u ka sun ayeru sõõsi mi sa ko yõra. Wõkuru, u ra sun kpõrewa u n besen swaa yam bururasie ka dõõ yara, sõõ sõõ maa ka guru wii wuroru.

³⁴Yinni Gusunõ u bëen weeweenu nua, ma u mõru kua u bõrua u nẽe, ³⁵baa bëen turo kun duõ tem me sõõ, me mu gea sõõa mi, me u nõõ mwæeru kua u besen baababa wẽ, ³⁶ma n kun mõ Kalebu, Yefunen bii. Wiya u koo mu wa. Wi ka win bibun bwesera u koo tem me wẽ me u bõsu u mæera mi, domi u win swæe kpuro swiõwa dee dee.

³⁷Yinni Gusunõ u maa ka man mõru kua bëen sõõ, ma u nẽe, nen tii na nõõ maa duõ tem me sõõ. ³⁸Nen sõõm kowo Yosue, Nunin biiwa u koo du mi. Yen sõõ, n be nõõn dam kẽeyõ, domi wiya u koo bee Isireliba kpõra u ka bee tem me wẽ. ³⁹Ma Yinni Gusunõ u nẽe, bee, i nẽe, yiberẽba ba koo bëen bibu gurawa. Adama bii be, be ba nõõ gina gea ka kõsa yẽ mi, beya ba koo du tem me sõõ ka Yosue sannu. Beya u koo tem me wẽ ba n mõ. ⁴⁰Yen sõõ, bee i gõsiro kpa i da gbaburu gia nim wõku ge ba mõ Naa yarin bera gia.

⁴¹Ma i man wisa i nẽe, i tora Yinni Gusunõn mi. Adama tẽ, i ko da i tabu ko nge me wi, Gusunõ besen Yinni u gerua. Ma i bëen tabu yãnu sua i dõõ ka wõbia i ka guunun bera gia tabu wõri. ⁴²Ma Yinni Gusunõ u man sõõwa u nẽe, n bee sõõwõ n nẽe, i ku ra da i tabu ko. U nõõ wãa ka bee. Yen sõõ, i ku da, domi ba koo bee kamia. ⁴³Na bee ye sõõwa adama i yina i man swaa daki. I nõõ Yinni Gusunõn gere mem nõõwe. Ma i gõru bõbia i da i tabu wõri guunun bera gia. ⁴⁴Saa yera Amõre be ba wãa bera mi, ba yarima ba bee kamia Seiriõ, ma ba bee naa swiõ nge tii sere ba ka girari Horimaõ. ⁴⁵Ye i wurama, i Yinni Gusunõ weeweenu koosi. Adama u nõõ bee swaa daki. ⁴⁶Ma i sina n ka tẽ Kadesi Baaneõ.

2

¹Yen biru ma sa gõsira sa da ka gbaburun swaa nim wõku ge ba mõ Naa yarin bera gia nge me Yinni Gusunõ u gerua. Ma sa sirena Seirin guunõ n ka tẽ.

Isirelib ba Edõmuba

ka Mõabuba ka Amõniban tem

bukiana

²Yinni Gusunõ u man sõõwa u nẽe, ³wee sa sirena guunun bera mi gia n ka tẽ. Su maa doo sõõ yẽsan nõõm geu gia. ⁴U nẽe, n bee wooda yeni wẽ n nẽe, i seewo i Seirin tem

bewa mi bēen mero bisibu Esaun bibun bweseru ba wāa. Ba ko n bēen berum mō, adama i n tii sē, ⁵ i ku ra bu wōri. Domi u n bēe ben tem wēemō baa mēn nōō i ko i naasu sōndi. Esaun bibun bwesera u Seirin guunun beran tem mē wē ba n mō. ⁶ Dīa ni i ko i di ka sere maa nim mē i ko i nō, i ko i ye kpuro dwewa ben mi. ⁷ Domi Gusunō besen Yinni u besen sōma kpuro domaru kua ma u sun kōsu sanam mē sa gbabu baka te bukianamō. U wāa ka bese sere n ka kua gisō wōō weeru. Sa n gāanu bie.

⁸ Ma sa Seirin tem bewa mi besen mero bisibu Esaun bibun bwesera wāa. Sa n maa tem tēeran swaa mwe ye ya dōō Elatiō ka Esioni Gebēēō. Ma sa gōsira sa Mōabun gbaburun swaa mwa. ⁹ Yinni Gusunō u man sōōwa u nēē, su ku Mōabuba nōō kuuri, su ku bu tabu wōri, domi u n sun gāanu nōmu sōndiammē ben temō. Lōtun bibun bwesera u Arin tem mē wē ba n mō.

¹⁰ Yellu, Emibara ba wāa Arin tem mē sōō. Ba sāawa bwese te ta dam mō. Ba dabi ba maa gunu nge Anakin bibun bweseru. ¹¹ Gabu ba tamaa ba sāawa Refaba nge mē Anakiba ba sāa, adama Mōabuba ba ra bu sokuwa Emiba. ¹² Nge mēya maa Horiba ba raa wāa Seirin temō yellu. Ma Esaun bibun bweseru ba bu kpeerasia ma ba sina mi, nge mē bēē Isireliba i kua tem mē Yinni Gusunō u bēē wē sōō.

¹³ Yen biru, Yinni Gusunō u wooda wē u nēē, su seewo su swaa wōri kpa su Seredin daaru tōbura. Ma sa tu tōbura. ¹⁴ Saa mīn di sa seewa Kadēsi Baanēan di sere sa ka Seredin daaru tōbura, n kuawa wōō tēna ka nōōba ita. Be ba raa sāa tabu kowobu sa ka seema ba n maa wāa nge mē Yinni Gusunō u raa gerua ka bōri. ¹⁵ Win tiiwa u bu nōma doke u kpeerasia.

¹⁶ Sanam mē tabu kowo be kpuro ba gu ba kpa, ¹⁷ sanam mē sōōra Yinni Gusunō u man sōōwa u nēē, ¹⁸ tē, su Mōabun tem nōō bura yeru saro kpa su Arin tem bukiana, ¹⁹ su na Amōniban mi. Adama su ku bu nōō kuuri, su ku maa ka bu tabu ko. Domi u n sun gāanu wēemō ben tem mē sōō. Ba sāawa Lōtun bibun bweseru. Bera u maa tem mē wē ba n mō.

²⁰ Tem mē, mu raa sāawa Refaban tem. Domi yellu Refabara ba raa wāa mi, be, be Amōniba ba ra soku Sansumiba. ²¹ Bwese te, ta dam mō ma ba dabi. Ba gunuwa nge Anakiba. Adama Yinni Gusunō u bu Amōniba nōma beria, ba bu gira ma ba sina mi. ²² Nge mēya Yinni Gusunō u Esaun bibun bweseru kua be ba wāa Seiriō. U dera ba Horiba gira ma ba bu kpeerasia ba sina ben temō sere ka gisō. ²³ Kafitorigibu ba na saa ben tem di ba Afi be ba wāa baru kpaanō n ka girari Gasāō kpeerasia ma ba sina ben wusō.

²⁴ Yen biru, Yinni Gusunō u nēē, su seewo su swaa wōri kpa su Aanōōn daaru tōbura. Wee u koo sun Sihoni Amōre, Hēsibonin sina boko nōmu beria ka win tem. U nēē, su doo su nūn wōri kpa su ka nūn tabu ko. ²⁵ Saa gisōn di u koo de nandabu bu n wāa handunian bwesenu kpuro sōō besen sō. Bā n besen damu nua, kpa bu diiri berum sō.

Ba Sihoni, Hēsibonin

sina bokon tem wōri

²⁶ Saa Kedemōtin di, na sōmōbu gōra Sihoni, sina bokon mi, kpa bu nūn bōri yēndun gari sō bu nēē, ²⁷ u de su win tem bukiana. Swaa doowa sa ko n swīi, sa n gam geramō. ²⁸ Sa ko nūn dīa ni sa ko di ka nim mē sa ko nōn gobi kōsia. U gesi de su win tem bukiana. ²⁹ Esaun bibun bweseru be ba wāa Seiriō ka Mōabuba be ba wāa Arin temō ba wura sa ben tem bukiana. U maa de su win tem bukiana su ka Yuudēni tōbura kpa su du tem mē Gusunō besen Yinni u sun wē sōō. ³⁰ Adama Sihoni, Hēsibonin sina boko u yina su sara ka win temō. Domi Gusunō besen Yinni u win gōru bōbiasia u sun nūn nōmu sōndia nge mē i waamō gisō. ³¹ Ma Yinni Gusunō u man sōōwa u nēē, n mēerio u sun Sihoni ka win tem nōmu beria. Su nūn wōrio su tem mē mwa. ³² Ma Sihoni ka win tabu kowobu ba na ba sun tabu wōri Yahasiō. ³³ Ma Gusunō besen Yinni u sun nūn nōmu beria. Ma sa nūn kamia wi ka win bibu ka win tabu kowobu kpuro. ³⁴ Sa win wusu kpuro mweera sa kam koosia mam mam, ma sa tōn durōbu ka tōn kurōbu ka bibu kpuro kpeerasia, baa tōn turo kun tiare. ³⁵ Ma sa ben yaa sabenu ka ben arumani ye sa gura ben wuu si sōō tii koosi. ³⁶ Saa Aroēēn di ye ya wāa Aanōōn daaru goorō ka wuu ge ga wāa wōwāō n ka da sere Galadiō, wuu gaga kun kpīa gu sun ma. Gusunō besen Yinni u sun si kpuro nōmu beriawa. ³⁷ Adama sa n Amōniban tem babe ka tem mē mu wāa Yabōkun daaru goorō ka wuu si su wāa guunō ka sere mi Gusunō besen Yinni u sun yinari su wōri.

Ba Ogu, Basanin sina bokon

tem mwa

3

¹ Yen biru, sa tem tureru yõwa sa da Basaniõ. Ma Ogu, Basanin sina boko ka win tabu kowobu ba na ba sun tabu wõri Edẽẽ. ² Ma Yinni Gusunõ u man sõwa u nẽ, su ku Ogu win berum ko domi u koo sun nùn nõmu beria, wi ka win tabu kowobu ka win tem kpuro. Sa ko nùn kuawa nge mẽ sa Sihoni, Amõreban sina boko kua, wi u wã Hesiboniõ. ³ Ma Gusunõ besen Yinni u sun Ogu, Basanin sina boko nõmu beria ka win tabu kowobu kpuro. Sa bu kamia sa kpeerasia, baa tøn turo sa ñ deri. ⁴ Sa win wusu kpuro mwẽera, baa teu ga ñ kpã gu sun ma. Siya wusu wata ye ya wã Aagõbun temõ Basaniõ. Ogun tema sere mi. ⁵ Wuu si kpuro su gbãranu mowa ni nu gunu, ma ba nu gambo sisugii kua ba ra ka kenẽ. Wusu maa wã su dabi mi, si ba ñ gbãranu toosi. ⁶ Sa si kpuro mwẽera ma sa tøn durõbu ka tøn kurõbu ka bibu kpuro kpeerasia nge mẽ sa Sihoni, Hesibonin sina boko kua. ⁷ Ma sa wuu sin yaa sabenu ka sin arumani gura sa tii yiiya.

Ba Galadin tem bõnu kua

⁸ Nge meya sa ka Amõreban sinambu yiru yen tem mwa Yuudenin sõõ yari yeru gia saa Aanõn daarun di n ka da Hẽemõn guurõ. ⁹ Sidonigibu ba ra Hẽemõn guu te sokuwa Sirioni, kpa Amõreba bu maa tu soku Seniri. ¹⁰ Sa Basanin sina boko Ogun wusu kpuro tabu di. Siya wuu si su wã gunguru wõllõ ka Galadin temõ ka Basanin tem mẽ kpuro sõõ n ka girari Salikaõ ka Edẽẽ. ¹¹ N deema Refaban bweseru sõõ, Ogu, Basanin sina boko, wi turowa u raa tie. Kpakoro sisugiru sõõra ba win goru doke. Kpakoro te, ta wã Amõniban wuu maro Rabaõ. Ten dẽebu sõõwa gõm soonu nõõba nne. Ma ten yasum sõõ gõm soonu nne.

¹² Saa ye sõõra na Rubenin bweseru ka Gadin bweseru tem mẽ wẽ mẽ mu wã Aanõn bera gia Aroẽen sõõ yẽsan nõm geu gia ka wuu si su wã Galadin guunun bee tia. ¹³ Ma na Manasen bweserun bõnu Galadin tem sukum mẽ mu tie wẽ ka Basanin tem mi Ogu u raa bandu dii. N deema Aagõbun tem ka Basanin tem meya ba ra maa soku Refaban tem. ¹⁴ Yairi, Manasen bii, u Aagõbun tem kpuro mwa n ka da Gesuriba ka Maakatigibun tem nõõ bura yerõ. Ma u wuu si su wã tem mẽ sõõ soka Yairin wusu nge mẽ ba su sokumõ sere ka gisõn gisõ. ¹⁵ Ma na Makiri Galadin tem wẽ. ¹⁶ Ma na Rubenin bweseru ka Gadin bweseru Galadin tem bee tia wẽ n ka da Aanõn daarõ sere ka Yabõkun daarõ. Aanõn daara ta sõõ tem men nõõ bura yeru sõõ yẽsan nõm dwaru gia, ma Yabõkun daaru ta maa bu buranẽ ka Amõniba. ¹⁷ Ben tem meya mu wã Yuudenin wõwõ, saa Genesaretin daa burerun di n ka da nim wõku bõruguuõ. Ma mu da sere ka Pisigan guurõ sõõ yari yeru gia.

¹⁸ Saa ye sõõ, ma na bẽe wooda yeni wẽ na nẽ, tẽ, wee Gusunõ besen Yinni u bẽe tem mẽ wẽ i n mõ. Tẽ, bẽe tabu kowobu kpuro, i bẽen tabu yãnu suo kpa i Yuudeni tõbura ka bẽegibu Isireliba sannu. ¹⁹ Bẽen kurõbu ka bẽen bibu ka bẽen yaa sabe ni tõnawa i ko i deri wuu si na bẽe wẽ sõõ. ²⁰ I bẽen mero bisibu somiõ sere Gusunõ besen Yinni u ka bu swii ben temõ nge mẽ u bẽe kua, kpa bu sina tem mẽ sõõ mẽ u koo bu wẽ Yuudenin sõõ kpee yeru gia. Saa ye sõõra i ko i wura bẽen temõ mẽ na bẽe wẽ.

²¹ Ma na Yosue wooda yeni wẽ na nẽ, win nõni yi wa ye Gusunõ besen Yinni u sinambu yiru ye kua. Nge meya u koo maa sinambu kpuro kua be u koo ka tabu ko sanam mẽ i Yuudeni tõbura. ²² I ku bu nasia, domi Gusunõ besen Yinni u koo bẽe sanna.

Mõwisi u ñ duõ

Kananin temõ

²³ Saa ye sõõ, na Yinni Gusunõ suuru kana na nẽ, ²⁴ Gusunõ nen Yinni, a nẽ wunen sõm kowo wunen kpãaru ka wunen dam bakam kookoo gbiikisu sõõsi. Yinni goo sari wõllõ ka temõ wi u koo kpõ u ko ye a ra ko. ²⁵ A de n Yuudeni tõbura kpa n tem buram mẽ wa guru giõ mi guu buranu wã ka maa Libani.

²⁶ Adama Yinni Gusunõ u ka man mǝru kua been sõ ma u yina u nen kanaru nǝ. U nɛɛ, ya tura mɛ. N ku maa nùn yen gari sõ. ²⁷ U nɛɛ, n yǝwǝ Pisigan guurun wii kpiiro kpa n nǝni seeya n mɛɛri sõ yɛsan nǝm geu gia ka sõ yɛsan nǝm dware gia ka sõ kpee yeru gia ka sere maa sõ yari yeru gia. Adama na ñ Yuudeni tǝburamǝ. ²⁸ U nɛɛ, n Yosue bwisi kɛyǝ kpa n nùn dam kɛ, n de u n wǝrugǝru mǝ. Domi wiya u koo Yuudeni tǝbura kpa u Isireliba kpara u ka bu tem mɛ wɛ mɛ kon wa mi.

²⁹ Ma sa sina wǝwa mi, Bɛti Peorin deederu.

I Yinni Gusunǝn wooda

mɛm nǝwǝ

4

¹ Tɛ, bɛɛ Isireliba, i yiirebu ka woodaba swaa dakio be na bɛɛ wɛɛmǝ. I ye mɛm nǝwǝ kpa i wa i n wǝa, kpa i du tem mɛ sǝ, mɛ Gusunõ besen baababan Yinni u bɛɛ wɛ. ² I ko i win woodaba mɛm nǝwǝwaa nge mɛ na bɛɛ ye wɛ. I ku gǝanu ganu sosi ye sǝ, i ku maa gǝanu ganu kawa. ³ Been nǝni yi wa ye Gusunõ besen Yinni u kua Baali Peorigiin sõ. U tǝmbu kpeerasia kpuro bɛɛ sǝ be ba da ba nùn sǝwa. ⁴ Adama bɛɛ be i Gusunõ besen Yinni naane sǝa, bɛɛya i wǝa wǝaru sǝ gisǝ.

⁵ Wee na bɛɛ yiirebu ka woodaba wɛ nge mɛ Gusunõ besen Yinni u man sǝwa n ko. I ko i ye mɛm nǝwǝwaa tem mɛ u koo bɛɛ wɛ sǝ. ⁶ Ì n ye mɛm nǝwǝa ma i ye swii dee dee, bwese ni nu tie nùn n wooda ye nua, nu koo bɛɛ garisiwa yɛrobu ka bwisigibu, kpa nu nɛɛ, anna a bwese baka ten yɛru ka bwisi wa! ⁷ Sǝ n Gusunõ besen Yinni somiru kana u ra n ka sun wǝa saa kpuro. Bweseru gara wǝa baa ni nu kpǝaru bo sǝ, te ta Yinni mǝ nge mɛ? ⁸ Bweseru gara wǝa baa ni nu kpǝaru bo sǝ tɛn yiirebu ka ten woodaba ba sǝa dee dee nge wooda be na bɛɛ wɛ gisǝ?

Isireliba ba yǝra

Yinni Gusunǝn wuswaa

Horebun guurǝ

⁹ I n tii sɛ kpa i ku duari been wǝaru kpuro sǝ ye i wa ka nǝni. I ku maa de yu yari been gǝrun di. I ye been bibu ka maa been bibun bibu nǝsio.

¹⁰ I tǝo te yaayo tɛ sǝ i da i yǝra Gusunõ besen Yinnin wuswaa Horebun guurǝ sanam mɛ u man sǝwa u nɛɛ, n bɛɛ Isireliba kpuro mennama win mi, kpa u bɛɛ win woodaba sõ, kpa i gia nge mɛ i ko i ka nùn mɛm nǝwǝa been wǝarun tǝru kpuro sǝ kpa i maa ye been bibu nǝsia. ¹¹ Ma i mennama i na i yǝra guu ten nuurǝ tɛn min di dǝo buri yi yarimǝ yi wǝllu girari dǝo wiisu ka guru wii wuroru sǝ. ¹² Ma Yinni Gusunõ u ka bɛɛ gari kua dǝo yara sǝn di. I win nǝ nua adama i ñ nùn wa. ¹³ U ka bɛɛ arukawani bǝkua u nɛɛ, i win wooda wǝkuru mɛm nǝwǝ te u yorua kpee besu yiru sǝ. ¹⁴ Saa ye sǝra Yinni Gusunõ u man yiire n bɛɛ wooda wɛ kpa i ye mɛm nǝwǝa tem mɛ i ko i mwa sǝ.

Ba Isireliba kirǝ mǝ

bũu sǝanun sõ

¹⁵ Wee, i ñ Yinni Gusunǝn tii wa sanam mɛ u ka bɛɛ gari kua dǝo yara sǝn di Horebun guurǝ. Yen sõ, i n tii sɛ, ¹⁶ i ku ra ka nùn torari i bwǝarokunu ko ni nu ka tǝn durǝ weene ñ kun mɛ tǝn kurǝ, ¹⁷ ñ kun mɛ yaa ye ya siimǝ tem sǝ, ñ kun mɛ gunǝ, ¹⁸ ñ kun mɛ yaa ye ya kabirimǝ temǝ, ñ kun mɛ swǝa. ¹⁹ Ì n nǝni seeya wǝllo i ka sõ ka suru ka kperi mɛɛri ka kpuro ye ya wǝa mi, i ku de yu bɛɛ gawa i ka yiira i ye sǝ. Yeba kpurowa Gusunõ besen Yinni u handunian bwesenu kpuro deria nu n mǝ. ²⁰ Adama bɛɛ, u bɛɛ nǝma nenua u yara Egibitigibun nǝni yi ba bɛɛ sǝmǝn di kpa i n ka sǝa win tǝmbu nge mɛ i sǝa gisǝ.

²¹ Ma Gusunõ besen Yinni u ka man mǝru kua been sõ. U bǝrua u nɛɛ, na ñ Yuudeni tǝburamǝ, na ñ maa duǝ tem gem mɛ sǝ, mɛ u koo bɛɛ wɛ i n mǝ. ²² Miniwa kon kpuna n gbi. Na ñ Yuudeni tǝburamǝ. Adama bɛɛ, i ko ye tǝbura kpa i tem gem mɛ mwa i sina mi. ²³ I n tii sɛ kpa i ku duari arukawani ye Gusunõ besen Yinni u ka bɛɛ bǝkua. I ku ra tii

bwāarokunu kua ni nu ka gāanu weene ni u bēe yinari i ko. ²⁴ Domi Gusunō besen Yinni u sāawa nge dōo wi u ra kam koosie, u maa sāa nisinugii.

²⁵ Ì n sina n ka te tem me Gusunō besen Yinni u bēe nōo mwēeru kua sōo, ma i bibu ka debuminu wa, i ku ra nūn torari i tii bwāarokunu kua ni nu ka gāanu weene, i ku maa kōsa gaa ko ye ya koo win mōru seeya. ²⁶ Ì n tora ten bweseru kua, na bēe sōomō na siremō gisō, wōllu ka tem mu sāa nen seeda ma i ko i gbiwa tem me i ko i mwa mi sōo Yuudenin guru giō. Bēen wāaru ta ñ dakaa dōo. Ba koo bēe kpeerasiawa mam mam. ²⁷ Yinni Gusunō u koo de i n yarinewa bwese tukunun suunu sōo kpa i kun dabi yāatem mi u dera i yoru dimō. ²⁸ Miya i ko i būnu sā ni tōmba kua ka dāa ñ kun me ka kpenu ni nu ku ra yam wa, nu ku ra gari nō, nu ku ra maa nuburu nō. ²⁹ Miya i ko i Gusunō besen Yinni kasu. Ì n nūn kasu ka bēen gōru kpuro, ka bēen bwēra kpuro, i ko i nūn wa. ³⁰ Ye na bēe sōowa mi kpuro yà n koorā, ma i wāa nōni swāaru sōo, i ko i gōsiramawa Gusunō besen Yinnin mi kpa i wure i nūn mem nōowa. ³¹ Domi u sāawa wōnwōndugii wi u kun bēe derimō. U ñ bēe kpeerasiamō. U ñ maa duarimō arukawani ye u ka bēen baababa bōkua ka bōri.

Isireliba ba kua seeda

³² I bwisikuo ye ya koorā yellu, ye ya koorā tēe tēebun di saa mìn di Gusunō u tōnu taka kua handunia sōo. I bwisikuo ye ya koorā handunian goonu nne kpuro sōo. Gāa maamaakiginu ganu nu koore nge nini? I nōore ba gāanu gerure nge meni? ³³ Bweseru gara wāa te Yinni Gusunō u ka gari koore dōo yara sōon di nge bēe ma ta wāa ta wasi? ³⁴ Yinni goo u win tōmbu wōrare ben yibereban nōman di ka win dam bakam, ka laakari mēeribu, ka yīrenu, ka sōm maamaakiginu, ka tabu, ka win dam ka gāa nanumginu nge me Gusunō besen Yinni u Egibitigibu kua bēen wuswaa? ³⁵ Bēeya i kua seeda kpa i ka gia ma Gusunō turowa u sāa Yinni. Goo maa sari nge wi. ³⁶ U dera i win nōo nua wōllun di u ka bēe sōosinu wē kpa i ka nūn mem nōowa. U maa dera i dōo wa temō ma u ka bēe gari kua wi sōon di. ³⁷ U bēen baababa kīa ma u bēe gōsa bēe be i sāa ben bibun bweseru. Yen sōna u bēe yarama Egibitin di ka win dam bakam. ³⁸ U bēe bwese tukunu gira ni nu bēe dabiru ka dam kere ma u bēe kpura u ka dua ben temō u bēe mu wē nge me i waamō gisō. ³⁹ Ñ n men na, i bwisikuo gisō kpa i n yē ma Gusunō turowa u sāa Yinni wōllō ka temō. Goo maa sari nge wi. ⁴⁰ I win woodaba ka win yiirebu mem nōowō bi na bēe wēemō gisō, kpa i wa i n bōri yendu mō bēe ka bēen bibun bweseru kpa bēen wāaru tu dakaa da tem me sōo, me Gusunō besen Yinni u bēe wēemō.

Mōwisi u wusu ita gōsa

mi ba ko n da kpikuru de

⁴¹ Mōwisi u wusu ita gōsa Yuudenin sōo yari yeru gia, ⁴² kpa su n sāa kpiki yenu. Wi u tōnu go ka samba, u ñ daa ka yēro mōru neni, u ko n da kpikuru de mi, u ka win wāaru bere. ⁴³ Rubenin tem sōo, u Beseri gōsa ye ya wāa gunguru wōllō mi gāanu ku ra kpi. Gadin temō, u Ramōti gōsa ye ya wāa Galadiō. Manasen tem sōo, u Golani gōsa ye ya wāa Basanin temō.

MŌWISIN SŌOSIRU YIRUSE

⁴⁴⁻⁴⁵ Mōwisi u Isireliba yiirebu ka woodaba ka sōosinu wē sanam me ba yarima Egibitin di. ⁴⁶ Saa ye, ba wāa Yuudenin sōo yari yeru gia wōwaw, Beti Peorin deedeeru, Sihoni, Amōreban sina bokon temō wi u wāa Hēsiboniō. Wiya Mōwisi ka Isireliba ba kamia sanam me ba yarima Egibitin di. ⁴⁷ Ma ba win tem mwa ka maa Ogu, Basanin sina bokon tem. Amōreban sinambu yiru ye, ba raa wāawa ba bandu dii Yuudenin guru giō sōo yari yeru gia. ⁴⁸ Ben tem men nōo bura yera dawa Aroeeō, Aanōon daarun goorō sere n ka girari guu te ba mō Hēemōowō te ba maa sokumō Sioni, ⁴⁹ ka tem me mu wāa Yuudenin wōwaw sōo yari yeru gia n ka girari nim wōku bōruguuō sere n ka da guu te ba mō Pisigan nuurō.

Wooda wōkuru

5

¹ Mõwisi u Isireliba kpuro sokusia ba menna ma u bu sõõwa u nɛɛ, bɛɛ Isireliba i wooda ka yiirebu swaa dakio i nõ bi na bɛɛ wɛɛmõ gisõ. I bu nenuõ kpa i bu mem nõõwa mam mam. ² Gusunõ besen Yinni u ka sun arukawani bõkua Horebun guurõ. ³ N nõ besen baababa tõna u ka ye bõkua, adama ka besen tiywa bese be sa wãa sa wasi mini gisõ. ⁴ Yinni Gusunõ u ka bɛɛ gari kua nõni ka nõni guuru wõllõ saa dõõ yara sõõn di. ⁵ Saa ye sõõ, ma na yõ bɛɛ ka win suunu suunuka sõõ na ka bɛɛ tusiamõ ye u gerumõ, domi i nõ yõõwe guu ten wõllõ yèn sõ i dõõ win berum mõ. U nɛɛ,

⁶ wiya u sãa Gusunõ besen Yinni. Wiya u sun yarama Egibitin di mi sa raa wãa sa yoru dimõ.

⁷ U maa nɛɛ, sa nõ ko n maa Yinni goo mõ wi baasi.

⁸ Su ku ra tii bwãaroku gagu kua ga n ka gãanu weene wõllõ, nõ kun mɛ temõ, nõ kun mɛ nim sõõ. ⁹ Su ku ra yiira su nu sã. Domi wi, Gusunõ besen Yinni u sãawa nisinugii. U ra baababan durum mõõru mwɛ ben bibun mi, be ba nõn tusan suunu sõõ sere ka ben bibun bibõ. ¹⁰ Adama be ba nõn kī ma ba win woodaba mem nõõwammɛ u ra ben bibun bweserun nõrõm nõrõm (1.000) wõnwõndu kue.

¹¹ Su ku ra wi, Gusunõ besen Yinnin yīsiru soku kam. Domi wi u win yīsiru soka kam, u koo yẽro sɛɛyasia.

¹² Su tõõ wɛrarugiru mem nõõwõ su tu bɛɛrɛ wɛ nge mɛ wi, Gusunõ besen Yinni u sun yiire. ¹³ Sõõ nõõba tia sõõra sa ko n da besen sõma kpuro ko. ¹⁴ Adama sõõ nõõba yiruseru ta sãawa Gusunõ besen Yinnin tõru tɛ sõõ u wɛra. Yen sõõ, su ku ra sõmburu garu ko bese ka besen bibu ka besen sõm kowobu ka besen keteba ka besen ketekunu, besen yaa sabenu kpuro gesi, ka maa sõõ wi u wãa besen yenuõ. Bese kpuro sa ko wɛrawa. ¹⁵ Su yaayo nge mɛ sa raa yoru dimõ Egibitiõ, ma wi, Gusunõ besen Yinni u sun yarama min di ka win dam bakam. Yen sõõna u sun yiire su tõõ wɛrarugii te mem nõõwa.

¹⁶ Su besen tundobu ka besen merobu bɛɛrɛ wɛɛyõ nge mɛ wi, Gusunõ besen Yinni u sun yiire kpa besen wãaru tu dakaa da kpa sa n bõri yendu mõ tem mɛ u sun wɛ sõõ.

¹⁷ Su ku ra tõnu go.

¹⁸ Su ku ra sakararu ko.

¹⁹ Su ku ra gbɛni.

²⁰ Su ku ra goo gari mani.

²¹ Su ku ra besen tõnusin kurõ bine ko, nõ kun mɛ win diru, nõ kun mɛ win gberu, nõ kun mɛ win sõm kowo tõn durõ nõ kun mɛ tõn kurõ, nõ kun mɛ win ketɛ, nõ kun mɛ win keteku, win gãanu kpuro gesi.

²² Gari yiniwa Yinni Gusunõ u nõõ sua guuru wõllõ u bese win tõmbu kpuro sõõwa dõõ yara sõõn di ka guru wii wuroru sõõn di ka guru wii sinumgirun di, u nõ gãanu sosi. Yen biru, u ye yorua kpee besu yiru sõõ u man wɛ.

Mõwisi u sãawa Yinni Gusunõn gõro

²³ Sanam mɛ i Yinni Gusunõn nõõ ge nua guru wii sinumgiru sõõn di, guuru wõllõ tèn mi dõõ u wãa, yera bɛɛn bwese kerin wirugibu ka bɛɛn guro gurobu ba na nɛ Mõwisin mi. ²⁴ Ma ba nɛɛ, wee Gusunõ besen Yinni u bu win yiikon girima ka win kpãaru sõõsi. Ba win nõõ nua dõõ yara sõõn di. Gisõ, ba wa ma Gusunõ u ka tõmbu gari kua ma ba wãa ba nõ gu. ²⁵ Adama mban sõõna ba koo de dõõ boko wi, u bu di kpa bu gbi. Domi bõ n Gusunõn nõõ nõõmõ mɛ, ba koo gbi. ²⁶ Wara u Yinni Gusunõ wi u ra n wãan gari nõõre dõõ yara sõõn di nge be, ma yẽro u wãa u nõ gu. ²⁷ Yen sõõ, nɛ Mõwisi, n susio Gusunõ besen Yinnin bõkuõ kpa n swaa daki ye u gerua. Yen biru, kpa n bu ye nõõsia. Ba koo ye nõõ, kpa bu ka ye sõmburu ko. ²⁸ Ma Yinni Gusunõ u nua ye ba man sõõwa. Ma u nɛɛ, ye ba gerua mi kpuro gari bureya. ²⁹ Bõ n koo raa kpī bu nõn ben gõru wukia nge mɛ, bu ka nõn bɛɛrɛ wɛ kpa bu win woodaba mem nõõwa, ba ko n daa bõri yendu mõ be ka ben bibun bweseru sere ka baadommaõ. ³⁰ Yen sõõ tɛ, u nɛɛ, n doo n bu sõõ bu wuro ben kuu bekuruginõ. ³¹ Adama u nɛɛ, nɛ, n sinõ ka wi, kpa u man woodaba ka sõõsinu ka yiirebu sõõ ye kon bu wɛ bu mem nõõwa tem mɛ u bu wɛɛmõ sõõ.

³² Ma Mōwisi u maa bu sōowa u nɛɛ, i wooda be kpuro mem nōowō mam mam be Gusunō besen Yinni u bɛɛ wē. I ku ra gam gera be sōon di. ³³ I swaa ye swīiyō mam mam kpa bɛɛn wāaru tu daka da kpa i n bōri yendu mō tem mɛ wi, Gusunō besen Yinni u koo bɛɛ wē sōo.

I Gusunō besen Yinni kīō

6

¹ Mōwisi u maa nɛɛ, wee wooda ka sōosi ni Gusunō besen Yinni u man yiire n bɛɛ wē i mem nōowa tem mɛ i ko i mwa sōo. ² Nge mɛya i ko i ka Gusunō besen Yinni bɛɛɛ wē bɛɛn wāaru tōru kpuro sōo kpa i win woodaba ka win yiirebu mem nōowa be na bɛɛ wēɛmō bɛɛ ka bɛɛn bibu ka bɛɛn debuminu kpa bɛɛn wāaru tu wa tu daka da. ³ Bɛɛ Isireliba, i ko i ye swaa dakiwa kpa i ye mem nōowa kpa i wa i n bōri yendu mō kpa i marura i dabia nge mɛ Gusunō besen baababan Yinni u sun sōowa sanam mɛ u sun tem nōo mwɛɛru kua mi tim ka bom mu kōkumō.

⁴ Bɛɛ Isireliba, i swaa dakio i nō. Gusunō besen Yinni turowa u sāa kpuron Yinni. ⁵ I nūn kīō ka bɛɛn gōru kpuro ka bɛɛn bwēra kpuro ka bɛɛn dam kpuro. ⁶ Wooda be na bɛɛ wēɛmō gisō, i de ba n wāa bɛɛn gōruō. ⁷ I bɛɛn bibu yen keu kuo kpa i n da ka bu yen gari ko yenuō ka swaaō ì n wuu dōo ka saa ye i ko i kpuna ka saa ye i seewa. ⁸ I de ya n gbini bɛɛn nōmāō ka bɛɛn sirinō kpa i ku ra ka ye duari. ⁹ I ye yoruo bɛɛn dian gambon kadiriba sōo ka wuun duu yerun kōnnōsō.

Isireliba, i ku Gusunō

bɛɛn Yinni duari

¹⁰ Sanam mɛ Gusunō besen Yinni u koo bɛɛ kpura u ka da tem mɛ u koo bɛɛ wē sōo, nge mɛ u besen baababa, Aburhamu ka Isaki ka Yakōbu nōo mwɛɛru kua, i ko i wuu bakasu ka wuu burōsu wa si i ñ banɛ, ¹¹ ka yenu si su arumani bwese bweseka yiba ye i ñ kasu ka dākōba be i ñ gba ka resamba ka olifiba be i ñ duure. ¹² I ko i dīanu wa siki siki i n dimō. Adama i n tii se kpa i ku ra Gusunō besen Yinni duari wi u sun yara Egibitin di mi sa yoru di. ¹³ I ko i nūn nasiawa kpa i n wi turon wāaru wāa. Win yīsira i ko i n da ka bōre. ¹⁴ I ku ra da i bwese tuku ni nu ka bɛɛ sikerenen būnu sā. ¹⁵ Domi Gusunō besen Yinni u wāa besen suunu sōo. U sāawa nisinugii. Ñ n men na, i n tii se. I ku ra win mōru seeya kpa u bɛɛ kpeerasia handunia sōo. ¹⁶ I ku ra win dam mɛeri i ka wa mɛ mu nɛ nge mɛ i kua sanam mɛ i wāa Masāo. ¹⁷ Adama i win woodaba ka win sōosinu ka win yiire bi u bɛɛ wē mem nōowō dee dee. ¹⁸⁻¹⁹ Ì n mō ye ya wā Yinni Gusunōn nōni sōo, i ko i bōri yendu wa kpa i tem gem mɛ mwa sanam mɛ u bɛɛn yibereba gira u kpa. Domi u besen baababa nōo mwɛɛru kua ka bōri u nɛɛ, u koo bu mu wē.

²⁰ Sōo teeru bɛɛn bibu bā n bɛɛ bikia ba nɛɛ, mban sōna Gusunō besen Yinni u bɛɛ wooda beni ka sōosi nini ka yiire bini wē, ²¹ kpa i bu wisi i nɛɛ, sa raa sāawa Egibiti sunōn yobu Egibiti mi, ma Yinni Gusunō u sun yarama min di ka win dam bakam. ²² U sōm maamaakiginu kua nu kpā besen nōni biru. Niya u ka Egibitigii be, ka ben sina boko ka win yenugibu nōni swāaru kpēɛ. ²³ Ma u sun yarama min di u ka sun da tem mɛ sōo, mɛ u besen baababa nōo mwɛɛru kua ka bōri u nɛɛ, u koo bu wē. ²⁴ Gusunō besen Yinni u sun yiire u nɛɛ, su wooda be kpuro mem nōowō, kpa su nūn bɛɛɛ wē. Saa yera bōri yenda ko n sun wāasi baadomma kpa u n sun kōsu nge mɛ u mō gisō. ²⁵ Sā n wooda be kpuro mem nōowa dee dee nge mɛ u sun yiire, saa yera sa ko n sāa gemgibu win wuswaaō.

Isireliba ba sāawa

Yinni Gusunōn tōmbu

7

¹ Gusunō besen Yinni u koo de i du tem mɛ i ko i mwa sōo kpa u bwese dabi nini gira bɛɛn wuswaan di. Niya, Hɛtiba ka Girigasiba ka Amōreba ka Kananiba ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiba. Nu sāawa mi bwesenu nōōba yiru ni nu bɛɛ dabiru kere ma nu bɛɛ dam kere. ² U koo bɛɛ bu nōmu bɛria kpa i bu kamia i kpeerasia. I ku ra ka bu

arukawani bõke, i ku ra maa ben wõnwõndu ko. ³ I ku ra ka bu nõõ tia ko i suana bæe ka be. I ku ra bæen bii wõndiaba ben bii aluwaasiba kē bu sua kurõbu. I ku ra maa ben bii wõndiaba kasu bæen bii aluwaasiba bu sua kurõbu. ⁴ Domi ba koo de bæen bibu bu gera Yinni Gusunõn swaan di bu ben bõnu sã, kpa Yinni Gusunõ u ka bæe mõru ko u bæe kpeerasia mii mii. ⁵ Wee nge me i ko i bu kua. I ko i ben bõu turanu suririwa, kpa i ben bwãarokunu kõsuku i dõõ meni. ⁶ Domi i sãawa bwese te Gusunõ besen Yinni u wuna nenem handunian bwese ni nu tie sõõn di, kpa i n ka sãa win tõmbu.

Yinni Gusunõ u sãawa

naanegii

⁷ N ñ mõ yèn sõ i bwesenu kpuro dabiru kere Yinni Gusunõ u ka bæe arukawani bõkua. Bæeya i mam piiburu bo bwesenu kpuro sõõ. ⁸ Adama Yinni Gusunõ u bæe kĩa ma u kĩa u win nõõ mwæeru yibia te u bæen baababa kua. Yen sõõna u bæe yarama ka win dam bakam Egibiti sunõn yorun di.

⁹ Yen sõõ, i de i n yē ma Gusunõ besen Yinniwa u sãa Gusunõ. U ra win arukawani nenem ka be ba win woodaba mem nõõwammē sere ka ben bibun bweserun nõõrõm nõõrõmwõ (1.000). Be ba nõõn kĩa, u ku ra bu tõõnu kandu kue. ¹⁰ Adama u ra be ba nõõn tusa ben kõsa kõsiewa u bu kpeerasia yande. ¹¹ Yen sõõ, i win woodaba ka win yiirebu ka win sõõsinu mem nõõwõ ni na bæe wēemõ gisõ, kpa i ka ye sãmburu ko.

¹² Ì n wooda be swaa daki, ma i bu mem nõõwa, u ko n arukawani ye nenewa mam mam ye u ka besen baababa bõkua ka bõri. ¹³ U koo bæe kĩa kpa u bæe domaru kua u de i dabia. U koo bæen bibu domaru kua ka dĩa ni i duura ka dĩa binnu ka dĩa bii ni ba ra ka tam ko ka ni ba ra ka gum ko. U koo de bæen naa gõsu ka bæen yãa gõsu ka bæen boo gõsu su kuura tem me sõõ, me u nõõ mwæeru kua ka bõri u nē, u koo bæen baababa wē. ¹⁴ U koo bæe domaru kua n bwesenu kpuro kere. Bæe sõõ, tõõn durõ goo, ñ kun me tõõn kuro goo kun mõ wõro. Meya bæen yaa saberu gara kun maa gimare mõ. ¹⁵ Yinni Gusunõ u koo de baranu nu ka bæe tonda. I yē bara kõsu ni u raa Egibitigibu sure. U ñ derimõ ten garu tu bæe deema. Adama be ba bæe tusa, bera u koo nu sure.

¹⁶ I ko i bwesenu kpuro kpeerasiawa mam mam ni Yinni Gusunõ u bæe nõõmu beria. I ku ra nin wõnwõndu ko, i ku ra maa nin bõnu sã. Domi bõu ni, nu ko n sãawa yina bæen sõõ.

Yinni Gusunõwa

u win tõmbu kõsu

¹⁷ Sõõrõkudo i ko i gere bæen gõruõ i nē, bwese ni, nu bæe dam kere. Amõna i ko i ko i ka nu gira. ¹⁸ I ku nin berum ko. I yaayo ye Gusunõ besen Yinni u Egibitigibu kpuro ka ben sunõ kua. ¹⁹ Bæen nõõni yi wa nõõni swãa baka te u bu kpēe ka sõõm maamaakigii ni u kua ka win dam bakam me u sõõsi sanam me u bæe yarama tem men di. Nge meya u koo maa bwese ni kpuro kua nõõn berum i mõ mi. ²⁰ U koo nu susu bakanu sure sere be ba kisira ba kuku yenu kasu bu ka kpeera mam mam. ²¹ I ku diiri bwese nin sõõ. Domi Gusunõ besen Yinni u ka bæe wãa wi, wi u kpã ma u nanum mõ. ²² U koo bæe bwese ni kpuro gira kpure kpure. I ñ kpē i nu kpeerasia mii mii gbeeku ye ye yi ku ka bæe yibusin sõõ. ²³ Gusunõ besen Yinni wi, u koo bæe bu nõõmu beria. U koo de bu duki su bæen wuswaan di sere bu ka kpeera mam mam. ²⁴ U koo bæe ben sinambu nõõmu beria kpa i de ben yõsiru tu gbi handunia sõõ. Ben goo kun yõramõ bæen wuswaaõ. I ko i bu kpeerasiawa kpuro. ²⁵ I ko i ben bwãarokunu dõõ meniwa. I ku nin sii geesu ka nin wura ye ba nu sebusie bine ko i sua kpa yu ku raa ko bæen yina. Domi ya sãawa disi wi, Gusunõ besen Yinnin mi. ²⁶ I ku ra bwãaroku nin bweseru duusia bæen diaõ. Ì n kua me, i ko kam kowa ka ni sannu. I ko i nu bwēra yariwa, i nu garisi disiginu. Domi nu koo kam kowa.

Yinni Gusunõ u Isireliba

sæeyasia gbaburõ

8

¹ I wooda be mem nǝǝwǝ be na bɛɛ wɛɛmǝ gisǝ kpa bɛɛn hunde yu daka da, kpa i marura i dabilia, kpa i du tem mɛ sǝǝ, mɛ Yinni Gusunǝ u nǝǝ mwɛɛru kua ka bǝri u nɛɛ, u koo bɛɛn baababa wɛ. ² I yaayo sanum bakam mɛ Gusunǝ besen Yinni u dera sa sǝa gbaburǝ sere wǝǝ weeru. Ma u besen laakari mɛɛra, u dera sa nǝni sǝǝra su ka tii kawa kpa u ka besen gǝrun bwisikunu gia, kpa u wa sǝ n ko win wooda mem nǝǝwan na, n̄ kun mɛ su ye yina. ³ U dera sa nǝni sǝǝra sa wahala kua gǝrun sǝ, su ka tii kawa ma u sun manna wɛ, dǝa ni bɛɛ ka besen baababa sa n̄ daa yɛ. Nge mɛya u ka sun sǝǝsi ma tǝnu kun ko n wǝa dǝanu tǝnan sǝ ma n kun mǝ wi, Gusunǝn gere kpuron sǝ. ⁴ Wǝǝ weeru ye sǝǝ, besen yǝnu kun kpeere, besen naasu kun maa mǝsire. ⁵ I n yɛ ma Gusunǝ besen Yinni u sun nǝni dokewa nge mɛ tǝnu u ra win bii nǝni doke. ⁶ I Gusunǝ besen Yinnin woodaba mem nǝǝwǝ i sǝ win swɛɛ sǝǝ, kpa i n̄n nasia.

Kirǝ kǝkiribun sǝ

⁷ Gusunǝ besen Yinni u koo bɛɛ duusia tem gem sǝǝ, mi nim tori ka yerusu ka bwii dabira wǝa wǝwi sǝǝ ka guunǝ. ⁸ Alikama ka dobi ka dǝa bii ni ba mǝ resɛm ka figi ka gerenadi ya kpia tem mɛ sǝǝ ma mu olifin gum ka tim yiba. ⁹ Tem mɛ sǝǝ, i ko i dǝanu wa nu n kpǝ i di, i n̄ maa gǝanu ganun yǝaru mǝ. Men kpenu nu ko n sii wǝkusu mǝ, kpa men guunun sǝǝwǝ sii ganda n wǝa. ¹⁰ Sanam mɛ i dǝanu wa i di i deba, i Gusunǝ besen Yinni siaro tem gem mɛ u bɛɛ wɛn sǝ.

¹¹ I n tii sɛ kpa i ku ra Gusunǝ besen Yinni duari. I ku ra win woodaba ka win sǝǝsinu ka win yiirebu mem nǝǝbu yina be na bɛɛ wɛɛmǝ gisǝ. ¹² I ko i dǝanu wa i di i debu kpa i dii geenu bani i n wǝa ni sǝǝ. ¹³ Bɛɛn ketɛba ka bɛɛn yǝanu ka bɛɛn bonu nu koo marura nu dabilia kpa bɛɛn sii geesu ka bɛɛn wura ka bɛɛn arumani bwese bweseka ye i mǝ yu kuura. ¹⁴ Saa ye sǝǝ, i n tii sɛ kpa i ku ra tii sua i Gusunǝ besen Yinni duari wi, wi u sun yarama Egibitin di, mi sa raa yoru dimǝ. ¹⁵ U dera sa sǝa gbabu baka nanumgiru sǝǝ mi wɛɛ dɛɛgii ka nii yi wǝa, mi tem mu gbere, nim sari, ma u dera nim mu kokuma kperun di besen sǝ. ¹⁶ U sun manna wɛ gbaburu mi, sa di ye besen baababa ba n̄ daa yɛ. Ma u dera sa nǝni sǝǝra su ka tii kawa kpa u ka besen laakari mɛɛri u sere sun gea kua. ¹⁷ I n tii sɛ kpa i ku ra gere i nɛɛ, bɛɛn hania ka bɛɛn tiin dama i ka arumani ye wa. ¹⁸ I yaayo ma Gusunǝ besen Yinniwa u bɛɛ dam wɛ i ka arumani ye wa. Ma u arukawani ye sire ye u ka besen baababa bǝkua ka bǝri nge mɛ i waamǝ gisǝ.

¹⁹⁻²⁰ Ì kun Gusunǝ besen Yinni mem nǝǝwɛ, ma i n̄n duari, i da i bǝnu yiiramme i sǝamǝ, na bɛɛ sǝǝmǝ na siremǝ gisǝ, i ko i kpeerawa nge mɛ u bwese ni kpeerasia besen wuswaaǝ.

Yinni Gusunǝ u Isireliba

durom kua

9

¹ Bɛɛ Isireliba, i swaa dakio i nǝ. Wee gisǝ, i ko i Yuudeni tǝbura kpa i bwese bakanu gira ni nu bɛɛ dam kere, kpa i ben wuu bakasu mwa si ba gbǝranu toosi nu gunu too. ² I Anakiba yɛ. Ba dam mǝ, ma ba gunu. I maa nǝǝre ba ben gari gerumǝ ba mǝ, wara u koo kpǝ u yǝra ben bweserun wuswaaǝ. ³ Wee i ko bu gira. Gisǝ i ko i gia ma Gusunǝ besen Yinnin tiiwa u ko n bɛɛ gbiiye nge dǝǝ wi u ra kpuro kam koosie. U koo de bu yarina bɛɛn wuswaan di u bu kpeerasia. I ko i bu gira kpa i bu kam koosia fuuku nge mɛ Yinni Gusunǝ u bɛɛ sǝǝwa.

⁴ Sanam mɛ Gusunǝ besen Yinni u koo bɛɛ bu gira bɛɛn wuswaan di, i ku ra tii sua i nɛɛ, bɛɛn gean kobun sǝna Yinni Gusunǝ u bɛɛ duusia tem mɛ sǝǝ. Domi bwese nin kǝsan kobun sǝna u koo nu gira bɛɛn wuswaan di. ⁵ N n̄ mǝ gea ye i mǝn sǝna i ko i ben tem mɛ mwa. Ben kǝsan kobun sǝna Gusunǝ besen Yinni u koo bu gira bɛɛn wuswaan di, kpa win nǝǝ mwɛɛru tu ka sirera te u besen baababa, Aburhamu ka Isaki ka Yakǝbu kua ka bǝri. ⁶ I n yɛ ma n n̄ mǝ bɛɛn gean kobun sǝna Gusunǝ besen Yinni u bɛɛ tem gem mɛ wɛɛmǝ i n mǝ. Domi i sǝawa bwese te ta ku ra mem nǝ.

Isireliba ba tora

⁷ I yaayo nge mē i Gusunō besen Yinnin mōru seeya gbaburō. Saa dōma tēn di i yarima Egibitin di sere i ka tunuma mini, i ra n nūn seesimōwa.

⁸ I win mōru seeya guu te ba mō Horebuō, ma u ka bēe mōru kua u gōru doke u bēe kpeerasia. ⁹ Sanam mēya na yōwa guuru wōllō n ka woodan kpee besi mwa yì sō arukawani ye Yinni Gusunō u ka bēe bōkua ya yorua. Na sinawa migum sō sō weeru ka wōkuru weeru, na ñ di, na ñ maa nōra.

¹⁰⁻¹¹ Sō sō weeru ka wōkuru wee ten biru, yera Yinni Gusunō u man kpee besi yiru ye wē, yì sō win tii u woodaba kpuro yorua, be u bēe sōwa dō yara sōn di sanam mē i mennē guurun nuurō. Kpee besi yiya yì sō ba arukawani yen wooda yorua. ¹² Ma u man sōwa u nē, n seewo kpa n sara fuuku fuuku. Domi bēe nen tōn be na yarama Egibitin di, i kōsa kua. I gera fuuku win swaan di ye u bēe sōsi. I sisu yania i ka tii bwāroku kua. ¹³ Ma u maa nē, u wa ma i sāawa bwese te ta degangam mō. ¹⁴ N be de u bēe kpeerasia, kpa u bēen yisuru go handunia sō, kpa u man ko bwese damguru te ta koo bēe dabiru kera. ¹⁵ Ma na gōsirama na sarama guu ten min di, tēn wōllō dō u wāa. Na kpee besi yiru ye neni yì sō arukawanin wooda ya yorua. ¹⁶ Ma na mēera na deema wee, i Gusunō besen Yinni torariwa ka gem. I sisu yania i ka tii bwāroku kua ga ka naa buu weenē. Geema, i gerawa fuuku fuuku win swaan di ye u bēe sōsi. ¹⁷ Ma na kpee besi yiru ye na neni mi mēna na sura na kōsuka bēen wuswaā.

Mōwisi u Yinni Gusunō*somiru* kana Isireliban sō

¹⁸ Yen biru, na kpuna Yinni Gusunōn wuswaā sō sō weeru ka wōkuru weeru nge yellu, na ñ di, na ñ maa nōra bēen torarun sō te i kua Yinni Gusunōn nōni sō ma ta win mōru seeya. ¹⁹ Ma berum man mwa win mōru yen kpāarun sō ye ya dera u kī u bēe kpeerasia. Adama dōma te, u kpam nen kanaru mwa. ²⁰ Yinni Gusunō u maa ka Aroni mōru kua too, ma u kī u nūn go. Adama na maa kanaru kua win sō tō te sō. ²¹ Ma na bwāroku ge sua ge i kua ga ka naa buu weenē mi, gēn sō i tora, ma na gu kpēe dō sō. Na gu munia ga buuru kua nge tua ma na ye wisi nim bwerō tēn nim mu saramamō guurun di.

²² I maa Yinni Gusunōn mōru seeya Taberaō ka Masaō ka Kiburōti Hatafaō. ²³ Sanam mē u bēe gōra Kadēsi Baanēaō u nē, i doo i tem mē mwa mē u bēe wēemō, i nūn seesiwa wi, wi u sāa Gusunō bēen Yinni. I yina i bēen naanē doke wi sō. I ñ maa win gere mēm nōwē. ²⁴ I ra n Yinni Gusunō seesimōwa saa min di na bēe yē.

²⁵ Ma na kpuna Yinni Gusunōn wuswaā na nūn kana sō sō weeru ka wōkuru weeru yēn sō u nē, u koo bēe kpeerasia. ²⁶ Ma na nūn kana na nē, Gusunō nen Yinni, a ku wunen tōmbu kpeerasia be ba sāa wunen arumani, be, be a yakia wunen kpāarun saabu, ma a bu yarama Egibitin di ka wunen dam bakam. ²⁷ A wunen sōm kowobu, Aburahamu ka Isaki ka Yakōbu yaayo. A ku wunen tōmbun degangam ka ben nuku kōsuru ka ben toranu mēeri, ²⁸ kpa tōn bēn tem di a bu yarama bu ku raa gere bu nē, wunē Yinni Gusunō a ñ kpē a ka bu dawa tem mē a bu nō mweeru kua sō. A ñ bu kīwa. Yen sōna a bu yarama a ka de bu gbi gbaburō. ²⁹ N sere deema ba sāawa wunen tōmbu ka wunen arumani ma a bu yarama Egibitin di ka wunen dam bakam.

Yinni Gusunō u suuru kua

10

¹ Saa ye sō, Yinni Gusunō u man sōwa u nē, n kpee besi yiru dākuo yi n ka yionō weenē kpa n kpakororu ko ka dāa kpa n yōma win mi guuru wōllō. ² U koo maa wooda be ba raa wāa kpee besi yi na kōsuka sō yore kpee besi yini sō, kpa n yi doke kpakororu sō. ³ Ma na kpakoro te kua ka akasian dāa. Na kpee besi yiru ye dāka yi ka yionō weenē. Ma na yōwa guu ten wōllō na kpee besi yi neni. ⁴ Ma Yinni Gusunō u wooda wōku te ta raa yorua kpee besi yionō sō yorua yini sō, be u raa bēe sōwa dō yara sōn di dōma te i ka mēna guu ten nuurō. Ma u man yi wē. ⁵ Ma na gōsirama na sarama guu ten

wollun di. Ma na kpee besi yi doke kpakoro te na kua mi sɔɔ. Miya yi wãa nge me Yinni Gusunɔ u man yiire n ko.

⁶Yen biru, bese Isireliba sa doona Beerotu Bene Yakanin di sa da Mɔseraɔ. Miya Aroni u kpuna u gu ma sa nùn sika mi. Ma win bii Eleasaa u kua yãku kowo win ayerɔ. ⁷Saa min di, ma sa da Gudugodaɔ. Saa Gudugodan di, ma sa da Yotibataɔ, tem mi daru tori yiba. ⁸Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u Lefin bwese kera gɔsa, ma u bu yiire u neɛ, bera ba ko n da win woodan kpakororu sɔbe kpa ba n da sɔmburu ko win sãa yerɔ. Kpa ba n da maa Isireliba domaru kue ka win yĩsiru. Sɔmbu tera ba ra ko sere ka gisɔ. ⁹Yen sɔna Lefiba ba ñ tem wa ben mero bisibun suunu sɔɔ. Yinni Gusunɔgia ya sãa ben tubi nge me u bu sɔɔwa.

¹⁰Ma na sina guuru wõllu mi, sɔɔ sɔɔ weeru ka wõkuru weeru nge me na raa kua yellu. Ma Yinni Gusunɔ u maa nen kanaru mwa u neɛ, u ñ maa beɛ kpeerasiamɔ. ¹¹Ma u man sɔɔwa u neɛ, n seewo n da n beɛ gbiiya kpa i da i tem me mwa me u bõrua u neɛ, u koo besen baababa wẽ.

Kĩru ka mem nɔɔbun wooda

¹²Tẽ, beɛ Isireliba, ye Gusunɔ besen Yinni u kĩ, yera i nùn nasia, i n s̄imɔ win swɛɛ kpuro sɔɔ, kpa i nùn kĩa i n nùn sãamɔ ka beɛn gõru kpuro ka beɛn bwẽra kpuro, ¹³kpa i win woodaba ka win yiirebu mem nɔɔwa be na beɛ wẽemɔ gisɔ kpa i wa i n bõri yendu mɔ. ¹⁴Domi wiya u wõllu mɔ ka tem ka ye ya wãa me sɔɔ. ¹⁵Beɛn baababa tɔnawa u ka arukawani bɔkua ma u bu kĩa. Yen biru, bwesenu kpuro sɔɔ, beɛya u gɔsa beɛ be i sãa ben bibu nge me i waamɔ gisɔ. ¹⁶Yen sɔ, i nùn tii wẽeyɔ mam mam kpa i ku maa nùn seesi. ¹⁷Domi u sãawa wõllun Yinni ka yinnibun Yinni. U kpã, u dam mɔ, ma u nanum mɔ. U ku ra goon nɔnu mɛeri, u ku ra maa nɔm biran kẽru mwe. ¹⁸U ra gobekuba ka gɔminibu ben gem wẽ, kpa u sɔbu kĩru sɔɔsi u bu dĩanu ka yãnu wẽ. ¹⁹Yen sɔ, i sɔbu kĩa beɛn tii, domi i raa sɔru di Egibitiɔ.

²⁰I Gusunɔ besen Yinni nasio kpa i wi turo sã. I ka nùn maninɔ, kpa i n da bõre ka wi turon yĩsiru. ²¹Wiya n weene i siara domi u sãawa besen Yinni. U maa gãa baka nanumginu kua besen suunu sɔɔ sa wa ka nɔni. ²²Besen baababa ba sãawa tɔmbu wata ka wɔkuru sanam me ba da Egibitiɔ. Adama tẽ, u dera sa dabia nge wõllun kperi.

Mɔwisi u Isireliba yaayasiama

ye Yinni Gusunɔ u kua ben sɔ

11

¹I Gusunɔ besen Yinni kĩa kpa i win yiirebu ka win sɔɔsinu ka win gere ka win woodaba mem nɔɔwa baadomma. ²Tẽ, na ñ ka beɛn bibu gari mɔ, be, be ba ñ wa, ba ñ maa yẽ nge me Gusunɔ besen Yinni u win dam sɔɔsisina. Adama beɛn tiiwa na ka gari mɔ, beɛ be i win kpãaru ka win dam bakam seeda kua ³ka sere maa maamaaki nanumgia ye u kua u ka Egibitin sunɔ ka win temgibu kpuro sɛeyasia. ⁴I yẽ ye u ben tabu kowobu ka ben dumi ka ben tabu kekeba kua. U dera nim wõku ge ba mɔ Naa yari ga bu di sanam me ba sun naa gire ma u bu kpeerasia mam mam. ⁵Ma u sun kõsu gbaburɔ sere sa ka tunuma mini. ⁶U dera tem mu nɔɔ wukia mu Datani ka Abiramu, Eliabun bibu, Rubenin bweseru sɔɔ mwe ka ben yenugibu ka ben kuu bekuruginu ka be ba ka bu nɔɔ tia kua kpuro sannu bese Isireliba kpuron wuswaas. ⁷Besen nɔni yi gãa baka ni kpuro wa ni Yinni Gusunɔ u kua. ⁸Yen sɔ, i wooda be kpuro mem nɔɔwɔ be na beɛ wẽemɔ gisɔ kpa i dam wa i ka tem me mwa mɛ sɔɔ i ko i du mi, ⁹kpa beɛn wãaru tu daka da tem me sɔɔ, mɛn nɔɔ mwɛeru Yinni Gusunɔ u kua ka bõri u neɛ, u koo besen baababa ka ben bibun bweseru wẽ, mɛ sɔɔ tim ka bom mu yiba.

Tem me Yinni Gusunɔ

u nɔɔrimɔ

¹⁰Tem me i ko i mwa mi, mu ñ sãa nge Egibitin tem mìn di i yarima, mi ñ n dĩanu duura i kpa, i ra nu nim yẽke nge kara mi ba kpee duura. ¹¹Tem menì, mu sãawa tem

guunugim ka wəwigim mɛ̃ sɔ̃ gura ya ra nɛ. ¹² Gusunɔ̃ bɛsɛn Yinni u ra tem mɛ̃ nɔ̃riwa kpa u mu kɔ̃su saa wɔ̃n torubun di sere gen kpeerɔ̃.

¹³ Ì n woodaba mɛ̃m nɔ̃wa be na bɛɛ wɛ̃mɔ̃ gisɔ̃, ma i Gusunɔ̃ bɛsɛn Yinni kɔ̃a ma i nùn sɔ̃amɔ̃ ka bɛɛn gɔ̃ru kpuro ka bɛɛn bwɛ̃ra kpuro, ¹⁴ u koo de gura yu nɛ yɛn saa sɔ̃ bɛɛn tem sɔ̃ kpa alikama yu koorɔ̃ i wa i gɛ̃ kpa i maa dɔ̃a binu sɔ̃ri ni ba ra ka tam ko ka ni ba ra ka gum ko. ¹⁵ U koo maa de yakasu su kpi bɛɛn yaa sabenun sɔ̃. I ko i maa deburu wa.

¹⁶ Yen sɔ̃, i n tii sɛ kpa i ku ra gera swaa gean di i da i bũnu yiira i nu sɔ̃. ¹⁷ Domi ya koo de Yinni Gusunɔ̃ u ka bɛɛ mɔ̃ru ko, kpa u wɔ̃llu kɛnɛ gura yu yɔ̃ra yu ku maa nɛ, kpa tem mu ku maa dɔ̃anu ko kpa i gbi mii mii tem gem mɛ̃ sɔ̃, mɛ̃ u bɛɛ wɛ̃mɔ̃. ¹⁸ Gari yi na bɛɛ sɔ̃mɔ̃, i de yi n wɔ̃a bɛɛn gɔ̃ruɔ̃ ka bɛɛn nɔ̃wɔ̃. I de yi n gbinisi bɛɛn gɔ̃sɛnɔ̃ ka bɛɛn sirinɔ̃ kpa i n ka yi yaaye. ¹⁹ I ko i yi bɛɛn bibu keu kowa kpa i n da bu yin gari sɔ̃ yɛnusɔ̃ ka swaaɔ̃ ì n wuu dɔ̃a ka sanam mɛ̃ i ko i kpuna ka sanam mɛ̃ i seewa. ²⁰ I yi yoruo bɛɛn dian gamboban kadiriba sɔ̃ ka wuu duu yerun kɔ̃nnɔ̃sɔ̃. ²¹ Ì n kua mɛ̃, nge mɛ̃n nɔ̃ wɔ̃llu ka tem mu wɔ̃a, nge mɛ̃n nɔ̃ra Yinni Gusunɔ̃ u koo de bɛɛn wɔ̃aru tu denya tem mɛ̃ sɔ̃, mɛ̃ u bɛsɛn baababa nɔ̃ mwɛ̃eru kua ka bɔ̃ri u nɛɛ, u koo bu wɛ̃.

²² Ì n wooda be kpuro mɛ̃m nɔ̃wa be na bɛɛ wɛ̃ mi, ma i ka be sɔ̃mburu kua i Gusunɔ̃ bɛsɛn Yinni kɔ̃a, ma i sɔ̃a win swɛɛ kpuro sɔ̃, ma i ka nùn manine mam mam, ²³ saa ye sɔ̃ara u koo bɛɛ bwese ni kpuro gira ni nu bɛɛ dam ka dabiru kere mi, kpa i nin tem mwa. ²⁴ Mi i naasu sɔ̃ndi kpuro mu koo kowa bɛɛgim. Bɛɛn tem mɛ̃n nɔ̃ bura yera ko n wɔ̃awa saa tem saaran di sɔ̃ yɛ̃san nɔ̃m dwarɔ̃ n ka da Libanin guunɔ̃ sɔ̃ yɛ̃san nɔ̃m geuɔ̃, saa maa daa baka te ba mɔ̃ Efaratin di sɔ̃ yari yerɔ̃, n ka girari nim wɔ̃ku ge ba mɔ̃ Mɛditeranɛɔ̃ sɔ̃ duu yeru gia. ²⁵ Goo kun kpɛ̃ u yɔ̃ra bɛɛn wuswaaɔ̃ u bɛɛ ma. Yam kpuro mi i ko da tem mɛ̃ sɔ̃, Gusunɔ̃ bɛsɛn Yinni u koo de min tɔ̃mbu bu bɛrum soora kpa ba n nande bɛɛn sɔ̃ nge mɛ̃ u bɛɛ yɛn nɔ̃ mwɛ̃eru kua.

²⁶ I swaa dakio i nɔ̃. Domaru ka bɔ̃ri wee. I gɔ̃sio ye i kɔ̃ gisɔ̃. ²⁷ Ì n Gusunɔ̃ bɛsɛn Yinnin woodaba mɛ̃m nɔ̃wa be na bɛɛ wɛ̃mɔ̃ gisɔ̃, i ko i domaru wa. ²⁸ Adama ì n yina i win woodaba mɛ̃m nɔ̃wa, ma i gera win swaan di ye na bɛɛ sɔ̃sɔ̃mɔ̃ gisɔ̃, ma i da i bũnu sɔ̃wa ni i ñ daa yɛ̃, i ko i bɔ̃ri wa.

²⁹ Sanam mɛ̃ Gusunɔ̃ bɛsɛn Yinni u koo de i du tem mɛ̃ i ko i mwa sɔ̃, guu te ba mɔ̃ Garisimun wɔ̃llɔ̃wa i ko i domarun gari kpara kpa i maa bɔ̃rin gari kpara guu te ba mɔ̃ Ebalin wɔ̃llɔ̃. ³⁰ Guu ni, nu wɔ̃awa Yuudenin guru gia, swaa ye ya wɔ̃a sɔ̃ duu yeru gian biruɔ̃, Kananiban temɔ̃, be ba wɔ̃a Yuudenin wɔ̃waaɔ̃, Giligalin deedeeru, Mɔ̃ren dɔ̃a sɔ̃n bɔ̃kuɔ̃. ³¹ I ko i Yuudeni tɔ̃bura i da i tem mɛ̃ mwa mɛ̃ Gusunɔ̃ bɛsɛn Yinni u bɛɛ wɛ̃mɔ̃. Mu koo ko bɛɛgim kpa i sina mi, ³² kpa i woodaba ka yiirebu kpuro mɛ̃m nɔ̃wa mam mam be na bɛɛ wɛ̃mɔ̃ gisɔ̃.

YINNI GUSUNɔ̃N WOODABA

12

¹ Woodaba ka yiirebu wee ye i ko i mɛ̃m nɔ̃wa i ka sɔ̃mburu ko bɛɛn wɔ̃arun tɔ̃ru kpuro sɔ̃ tem mɛ̃ sɔ̃, mɛ̃ Gusunɔ̃ bɛsɛn baababan Yinni u bɛɛ wɛ̃mɔ̃.

Sɔ̃a yee teera ta ko n wɔ̃a

Yinni Gusunɔ̃n sɔ̃

² I ko i bwese ni i ko i gira min bũnun sɔ̃a yenu kpuro kɔ̃sukuwa mam mam guunɔ̃ ka gungunɔ̃ ka dɔ̃a kubɛnɔ̃. ³ I ko i ben yɔ̃ku yenu suririwa, kpa i ben bũu turanu kɔ̃suku. I ko i ben bwɔ̃arokunu bɔ̃kuwa i dɔ̃a meni kpa bu ku maa nin yɔ̃sinu yaaya yam mi kpuro sɔ̃. ⁴ I ku bwese tuku nin komanu saari ì n Gusunɔ̃ bɛsɛn Yinni sɔ̃amɔ̃. ⁵ Yam mi u koo gɔ̃si u win wɔ̃a yeru ko, miya bɛɛ kpuro i ko i da i nùn sɔ̃ kpa u bɛɛ win tii sɔ̃si mi. ⁶ Miya i ko i n da ka bɛɛn yɔ̃ku dɔ̃a mwaararuginu de ka siarabun yɔ̃kunu ka bɛɛn ye i mɔ̃ kpuron wɔ̃kuru baateren wɔ̃llɔ̃n tia tia ka bɛɛn gbean dɔ̃a gbiikinu ka kɛ̃nu ka maa kɛ̃ ni i kua i ka bɛɛn nɔ̃ mwɛ̃enu yibia ka sere maa bɛɛn yaa sabenun bii gbiikinu. ⁷ Gusunɔ̃ bɛɛn

Yinnin sãa yeru miya i ko i yãku diiranun sukum di sannu bæe ka bæen yenugibu kpa i n nuku dobu yiba yèn sã u bæe domaru kua ye i kua kpuro sã.

⁸ Saa ye, i ñ ko i maa Yinni Gusunõ sã nge me sa m̀ mini gisõ mi baawure u m̀ ye u kĩ. ⁹ Geema, i ñ gina tura tem me sã, me Gusunõ besen Yinni u koo bæe wẽ kpa i n ka wãaru dimõ bõri yendu sã. ¹⁰ Adama i ko i Yuudeni tãbura kpa i sina tem me sã me u bæe wẽemõ mi. U koo bæe wẽrabu wẽ sanam me u koo bæe wõra bæen yiberẽba kpuron nãman di be ba bæe sikerene kpa i sina mi ka bõri yendu. ¹¹ Miya Gusunõ besen Yinni u koo win wãa yeru gõsi mi u koo bæe win tii sãõsi. Miya i ko i n da ka bæen yãku dõõ mwaararuginu de ka siarabun yãkunu ka bæen ye i m̀ kpuron wãkuru baateren wõllõn tia tia ka bæen gbean dĩa gbiikinu ka kẽnu ka sere maa kẽe ni i kua i ka bæen nãõ mwẽenu yibia nge me na raa bæe sãõwa. ¹² Gusunõ besen Yinnin sãa yeru miya i ko i nuku dobu ko bæe ka bæen bii tãn durõbu ka tãn kurõbu ka bæen sãm kowo tãn durõbu ka tãn kurõbu ka Lefi be ba wãa bæen suunu sã yèn sã ba ñ ben tiin tem m̀.

¹³ I n tii se kpa i ku ra yãku dõõ mwaararuginu ko yãku turanu kpuron mi, ni i ko i wa. ¹⁴ Adama i ko i nu kowa yam mi Yinni Gusunõ u koo gõsi bæen bwese keru tian temõ kpa i ko mi kpuro ye na bæe yiiremõ. ¹⁵ Arumani ye Gusunõ besen Yinni u koo bæe wẽ sã, mi i wãa, i ko i kpĩ i yaa go i tem saa ye i kĩ. Be ba dẽere ka be ba kun dẽere, be kpuro ba koo kpĩ bu ye tem nge me ba ra nemu ka gina tem. ¹⁶ Yen yem tãnawa i ñ dimõ. I ko i mu yariwa temõ nge nim.

¹⁷ I ku ra wãkuru baateren wõllõn tia tia di bæen yenuõ, ye i wuna alikama sã ka dãa binu sã ni ba ra ka tam ko ka ni ba ra ka gum ko. I ku maa bæen nẽe ka bæen yãanu ka bæen bonun bii gbiikinu di bæen yenusõ ka kẽnu ka kẽe ni i kua i ka bæen nãõ mwẽenu yibia ka sere maa bæen gbean dĩa gbiikinu. ¹⁸ Adama i ko i ye diwa sãa yerõ te Gusunõ besen Yinni u gõsa bæe ka bæen bii tãn durõbu ka tãn kurõbu ka bæen sãm kowo tãn durõbu ka tãn kurõbu ka Lefi be ba wãa bæen suunu sã. Miya i ko i nuku dobu ko arumani ye i ko i n m̀n sã. ¹⁹ I n tii se saa kpuro ye i ko i n wãa bæen tem me sã kpa i ku ra Lefiba biru kisi.

²⁰ Sanam me Gusunõ besen Yinni u koo bæen tem yasiaasia nge me u bæe nãõ mwẽeru kua, saa ye, yaa yà n bæe bine m̀, i ko i kpĩ i ye tem nge me i kĩ. ²¹ Sãa yee te Gusunõ besen Yinni u gõsa tã n ka bæe toma, i ko i kpĩ i yaa sabenu wuna bæen naa gõõ ka bæen yãa gõõ ka bæen boo gõõ sãõn di nge me na bæe yiire, kpa i ye go i tem bæen yenusõ nge me i kĩ. ²² Wi u dẽere ka wi u kun dẽere, bæe kpurowa i ko i ye tem nge me ba ra nemu ka gina tem. ²³ Adama i tii nenuõ kpa i ku ra yaa yen yem di domi yem meya mu sãa yen wãaru. N ñ maa weene i yaa ye menna i di ka yen wãaru sannu. ²⁴ I ko i mu yariwa temõ nge nim. ²⁵ Ì n kua me, i ko i bõri yendu wa bæe ka bæen bibun bweseru domi i kua ye ya koo Yinni Gusunõ wẽre.

²⁶ Adama ye i Yinni Gusunõ yiya ka kẽe ni i kua i ka bæen nãõ mwẽenu yibia, i ko ka ye kpuro dawa win sãa yerõ te u gõsa. ²⁷ Ì n yãku dõõ mwaararuginu m̀, yaa ka yen yem sanna i ko i menna i yi Gusunõ besen Yinnin yãku yeru wõllõ. Ì n maa siarabun yãkunu m̀, i ko i yen yem yariwa yãku yeru wõllõ kpa i yen yaa tem.

²⁸ I sãõsi ni kpuro swaa dakio, i nu mem nãõwa ni na bæe wẽ mi, kpa i wa i n bõri yendu m̀ sere ka baadommaõ bæe ka bæen bibun bweseru, kpa i n m̀ ye ya wã ya Gusunõ besen Yinni doremõ.

I ku ra Kananiban bũnu sã

²⁹ Gusunõ besen Yinni u koo bwese ni kpeerasia ni i ko i gira mi. Sanam me i nu gira i sina nin temõ, ³⁰ i n tii se kpa i ku ra de nu bæe yina mwa i nin kookoosu saari. I ku ra kasu i gia nge me nu ra ka nin bũnu sã, kpa i gere i nẽe, i ko i kowa nge me. ³¹ I ku ra bu saari ñ n Gusunõ besen Yinni sãamõ, domi bà n sãaru m̀, gãa disigina ba ra n m̀ ni Gusunõ u tusa. Ba ra mam ben bũnu yãku dõõ mwaararuginu kuwa ka ben bii tãn durõbu ka tãn kurõbu.

13

¹ I ko i wooda be kpuro mem nɔwawa be na bɛɛ wɛ mi. I ku ra gāanu ganu sosi, i ku ra maa gāanu ganu kawa be sɔɔ.

Ba koo Isireli

be ba būnu sāmɔ sɛɛyasia

² Bɛɛn suunu sɔɔ, Gusunɔn sɔmɔ goo ñ kun mɛ yam wao goo ù n bɛɛ maamaakin gari sɔɔwa, ³ ma ye yɛro u bɛɛ sɔɔwa mi, ya koorɔ, ma u bɛɛ sɔɔwa u nɛɛ, i da i būnu sã ni i ñ daa yɛ, ⁴ i ku ra win gari nɔ. Domi Gusunɔ besen Yinniwa u bɛɛn laakari mɛɛrimɔ u ka wa i n nùn kīn na ka bɛɛn gɔru kpuro ka bɛɛn bwɛra kpuro. ⁵ Gusunɔ besen Yinni turowa i ko i kasu kpa i nùn nasia. I win woodaba nɔni dokeo, i nùn mem nɔwa, kpa i nùn sã kpa i n ka nùn maninɛ. ⁶ I ko sɔmɔ wi, ñ kun mɛ yam wao wi gowa wi u bɛɛ bɔriamɔ i ka Gusunɔ besen Yinni deri wi u sun yarama Egibitin di mi sa yoru di. I ko yɛro gowa yèn sɔ u kī u bɛɛ gerasia Gusunɔ besen Yinnin swaan di, ye u sun sɔɔwa su swī. Nge meya i ko i ka kɔsa kpeerasia bɛɛn suunu sɔɔn di.

⁷⁻⁸ Bwese tukunu nu ko n bɛɛ sikerenɛ, ganu nu n wāa turuku kpa ganu nu n wāa n toma handunian goonu nɛ kpuro sɔɔ, nu n būnu sāmɔ ni bɛɛ ka bɛɛn baababa i ñ daa yɛ. Sɔrɔkudo bɛɛn mɔ ñ kun mɛ bɛɛn wɔnɔ ñ kun mɛ bɛɛn bii tɔn durɔ ñ kun mɛ tɔn kurɔ ñ kun mɛ bɛɛn kurɔ ñ kun mɛ bɛɛn bɔrɔ kīnasi goo u koo bɛɛ kɔkiri asiri sɔɔ u nɛɛ, i da i būu ni sã. ⁹ I ku ra yɛro swaa daki i win gari gem mwa. I ku ra maa win wɔnwɔndu ko i sere nùn biru wukiri. ¹⁰ Adama i ko i nùn gowa. Wunɛ wi u kɔkura, wuna kaa gbi a nùn kpenu kasukum tore a ka go, tɔn be ba tie bu sere nun swī. ¹¹ I ko i nùn kpenu kasuku i gowa yèn sɔ u kasu u bɛɛ gerasia Gusunɔ besen Yinnin swaan di wi u sun yarama Egibitin di mi sa yoru di. ¹² Meya n ko n sãa kpa bɛɛ Isireliba kpuro i nɔ, kpa i berum soora i ku maa ka kɔsa yen bweseru ko bɛɛn suunu sɔɔ.

¹³⁻¹⁴ Sɔrɔkudo wuu si Gusunɔ u bɛɛ wɛn teu sɔɔ, tɔn kɔsobu gabu ba koo wuugibu kɔkiri bu nɛɛ, bu da bu būnu sã ni, ni i ñ daa yɛ. Ì n nua mɛ, ¹⁵ i ko i gari yin kaso kowa i yi wɛeri kpa i yi bikikia ka laakari i wa bà n kɔsa ye kuan na ka gem. ¹⁶ Bà n ye kuan na, saa yera i ko wuu gen tɔmbu kpuro go ka ben yaa sabenu kpa i wuu gen tii kpeerasia ka ye ya wāa ge sɔɔ. ¹⁷ I ko i wuu gen arumani kpuro mennawa gen yaaraɔ mi ba ra mennɛ, kpa i wuu ge ka arumani ye kpuro dɔɔ meni muku muku. Ya ko n sãawa nge yãku dɔɔ mwaararugiru te i Gusunɔ bɛɛn Yinni kua. Wuu ge, ga ko n sãawa bansu sere ka baadommaɔ. Ba ñ maa su seeyamɔ. ¹⁸⁻¹⁹ I ku ra maa tii gāanu yiiya arumani ye sɔɔ. Ya ko n sãawa Gusunɔ besen Yinnigia, kpa win mɔru yu wa yu sure. Ì n win nɔɔ nua ma i win woodaba kpuro mem nɔwa be na bɛɛ wɛɛmɔ gisɔ, kpa i n mɔ ye ya wã win nɔni sɔɔ, u koo bɛɛ wɔnwɔndu ka durom kua, kpa i dabia nge mɛ u besen baababa yen nɔɔ mwɛeru kua ka bɔri.

Gɔɔ woro ni Gusunɔ u yina

14

¹ Bɛɛ Isireliba, i sãawa Gusunɔ besen Yinnin tɔmbu. Goo ù n gu, i ku ra bɛɛn wasin gam mura. I ku ra maa bɛɛn seri kɔni wuswaa gia. ² Domi i sãawa bwese te Gusunɔ besen Yinni u gɔsa nenem. Handunian bwesenu kpuro sɔɔ, bɛɛya u gɔsa i n ka sãa win tɔmbu.

Yaa ye n weenɛ bu di

ka ye n ñ weenɛ bu di

³ I ku ra gāa disiginu di. ⁴ Yɛɛ yi i ko i di, yiya naa ka yāaru ka boo ⁵ ka yaa kpiku ka nemu ka kpasa ka kpee boo ka gini bukaru ka kpee bera ka gina. ⁶ Yɛɛ yi yi naa kaburosu yiru mɔ ma yi ra tuka ko, yi kpurowa i ko i di. ⁷ Adama i ku ra yaa di ye ya ra tuka ko tɔna ñ kun mɛ ye ya naa kaburosu yiru mɔ tɔna. Nge meya i ku ra yooyoo di ka saataburu

ka maa damaa *. Yee yi, yi ra tuka ko adama yi ñ naa kaburosu yiru yiru mə. I ko i yi garisiwa disigii. ⁸ I ku ra kurusə di ge, ge ga naa kaburosu yiru yiru mə, adama ga ku ra tuka ko. I ko i gu garisiwa disiguu. I ku ra yee yin gaa di, i ku ra maa yin gaan goru baba.

⁹ Yee yi yi wāa nim səə i ko i di yiya, yee yi yi kēeritii ka kokosu mə kpuro. ¹⁰ Adama yi yi ñ kēeritii ka kokosu mə, i ku ra yi di. I ko i yi garisiwa disigii.

¹¹ Gunə ge ga dēere kpurowa i ko i di. ¹² Adama gunə si i ñ dimə siya, gunə bakeru ka yabereku ka gunə bake te ta ra n wāa nim wōkuə ¹³ ka bəsu sooku ka siro ka ye ya ka gu weene kpuro ¹⁴ ka gbanamgbaaru ka ye ya ka tu weene kpuro ¹⁵ ka taataaru ka booro ka kparuko yāatam barebu ka kasa ka ye ya ka ye weene kpuro

¹⁶ ka booron bweseru baatere ¹⁷ ka gbanamgbayaku ka tionko ka swāa wīaku ¹⁸ ka nim kprakpaye ka bukaabo ka ye ya ka ye weene kpuro ka kpurabu ka sere kōə.

¹⁹ I ko i kəkəmii ni nu ra yō yō garisiwa disiginu. I ku ra nu di. ²⁰ Adama ni nu dēere kpurowa i ko i kpī i di.

²¹ I ku ra yaa gaa di ye ya ka tii gu. I ye səə wi u wāa bēen yenuə kēeyə u di ñ kun mə i ye səbu gabu dāre. Domi i sāawa Gusunə besen Yinnin təmbu mam mam. I ku ra maa boo buu yike ka gen meron bom.

Wəkuru baateren wəllun

tia tian wooda

²² Wōə baagere, bēen gbean dīanu səə, wəkuru baateren wəllə tia tiawa i ko i n da wunə, ²³ kpa i n da ka de Gusunə besen Yinnin sāa yerə te u gəsa. I ko i tia tia ye wuna bēen alikama səə ka dāa bii ni ba ra ka tam ko səə ka ni ba ra ka gum ko səə, kpa i ye di mi, ka bēen nēe ka bēen yāanu ka bēen bonun bii gbiikinu. Ye kpurowa i ko i n da di mi, kpa i ka gia nge mə i ko i n da Gusunə bēen Yinni nasie baadomma. ²⁴ Sanam mə Gusunə besen Yinni u koo bēe domaru kua ma bēen dīanu nu kooa, sərəkudo i ñ kpīa i ka tia tia ye na ye i wuna wəkuru baateren wəllə yēn sō bēen gɓabura toma ka win sāa yee te u gəsa mi. ²⁵ Saa ye səə, i ko i tia tia ye dərawa yē i wuna wəkuru baateren wəllə mi, kpa i yen gobi nenuma i ka na Gusunə besen Yinnin sāa yerə te u gəsa. ²⁶ Miya i ko i ka gobi yi nēe dwe ka yāanu ñ kun mə bonu ka tam mə mu du ka mə mu bə ye ya koo ka bēe naawa kpuro gesi kpa i ye di mi, i n ka Gusunə bēen Yinni sāmə, kpa i n nuku dobu mə bēe ka bēen yenugibu. ²⁷ Saa ye səə, i ku ra Lefiba duari be ba wāa bēen wusə, domi ba ñ tem mə bēen suunu səə.

²⁸ I ko i n da wōə itase ka wōə itasen wəkuru baateren wəllən tia tia yiwa bēen wusə, ²⁹ kpa ya n sāa Lefibagia be, be ba ñ tem mə bēen suunu səə ka səbugia ka gobekubagia ka gəminibugia be ba wāa bēen suunu səə, kpa bu di bu debu kpa Gusunə besen Yinni u bēe domaru kua bēen səma kpuro səə ye i mə.

Dibun karabu wōə nəəba yiru

ka wōə nəəba yiru

15

¹ I ko i n da be ba bēen dibu neni karewa wōə nəəba yiru ka wōə nəəba yiru. ² Wee nge mə i ko i ka wooda ye səmburu koosina. Sanam mə ba dibu karabun gari kpara Yinni Gusunən sō, n weenəwa be ba ben winsim gobi bəkura bu yērobu dii bi kara, kpa bu ku maa bu gāanu bikia. ³ I ko i kpī i səbu baasi bu ka bēe bēen dibu kəsia, adama i ko i bēen mero bisibu karawa.

⁴⁻⁵ Ì n gesi Gusunə besen Yinnin nəə nua, i win woodaba mem nəəwa mam mam be na bēe wēemə gisə, u koo bēe domaru kua tem mə u koo bēe wē səə kpa sāaro u kun wāa bēe səə. ⁶ U koo bēe domaru kua nge mə u bēe nəə mwēeru kua. I ko i bwese tuku dabinu gobi bəkura, adama bēe, i ñ ko i n gobi bəkurabun bukata mə. I ko i bwese tuku dabinu kera, adama nu ñ kpē nu bēe kera.

* 14:7 damaa - A maa məerio Sāarun Wooda 11:5

⁷ Ka me, been goo ù n sã sãaro tem me Gusunɔ been Yinni u koo bee wɛn wuu gagu sɔɔ, i ku ra gɔbia i yina i nùn gɔbi bɔkura. ⁸ I ko i nùn bɔkurawa ka nuku tia yìn bukata u mɔ. ⁹ I laakari ko, kpa i ku ra nuku kōsu bwisikunu ko i nɛɛ, wɔɔ nɔɔba yiruse wee ya turuku kooma yè sɔɔ ba ra dibugibu kare, kpa i sēsia i yina i nùn bɔkura. Ì n kua me, u koo Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue been sɔ, kpa i yen taaren are sɔbe. ¹⁰ I nùn bɔkuro ka nuku tia. Ì n kua me, Gusunɔ besen Yinni u koo been sɔma kpuro domaru kua ye i mɔ. ¹¹ Sãarobu ba ko n wãawa tem me sɔɔ saa kpuro. Yen sãna na bee wooda yeni wɛ na nɛɛ, i de i n sãa nuku tiagibu been mero bisi be ba sãa sãarobu ka wɔnwɔndobu sɔɔ.

Yobun karabu

¹² Been Heberusi goo, tɔn durɔ ñ kun me tɔn kurɔ ù n tii bee dɔre, u koo bee sɔmburu kuawa wɔɔ nɔɔba tia. Wɔɔ nɔɔba yiruse i ko i nùn karawa u doona. ¹³ Ì n nùn karamɔ, i ku de u doona nɔm dira. ¹⁴ I ko i nùn kēru wēwa been yaa sabenu sɔɔ ka been alikama sɔɔ ka tam sɔɔ, kpuro sɔɔ gesi ye Gusunɔ besen Yinni u koo bee domaru kua. ¹⁵ I yaayo ma i raa yoru di Egibitiɔ, ma Gusunɔ besen Yinni u bee yakia. Yen sãna na bee wooda yeni wɛemɔ gisɔ.

¹⁶ Been yoo goo ù n nɛɛ, u ñ yariɔ been min di yèn sɔ u bee ka been yenugibu kī, u maa dobu nɔmɔ been mi, ¹⁷ saa ye sɔɔ, u koo gambo gballiwa kpa i sɔkura sua i ka win swaa yaba kpa u ko been yoo sere ka baadommaɔ. Nge meya i ko i maa yoo tɔn kurɔn tii kua.

¹⁸ I ku ra de n bee sēsie i ka yoo kara u doona been min di yèn sɔ sɔmbu te u bee kua wɔɔ nɔɔba tia sɔɔ ta bee sɔm kowo wi i kɔsiamɔn aren nɔn yiru wɛ, kpa Gusunɔ been Yinni u bee domaru kua ye i mɔ kpuro sɔɔ.

Yaa sabenun bii gbiikinu

¹⁹ I ko i been nɛɛ ka been yãanu ka been bonun bii gbiikii dwanu Gusunɔ besen Yinni yiyewa. I ku ra ka been nɛɛn bii gbiikinu sɔmburu ko, i ku ra maa been yãanun bii gbiikinin sansu bɔɔri. ²⁰ I ko i n da nin yaa temwa bee ka been yenugibu wɔɔ baagere Gusunɔ besen Yinnin sãa yerɔ te u gɔsa. ²¹ Yaa sabe nin garu tà n naasu barɔ ñ kun me tà n wɔko sãa ñ kun me tà n alebu gaa mɔ, i ku ra ka tu Gusunɔ been Yinni yãkuru kua. ²² I ko i ten yaa temwa yenuɔ. Wi u dɛere ka wi u ñ dɛere, be kpurowa ba koo ye tem nge me ba ra nemu ka gina tem. ²³ Adama i ku ra yen yem di. I ko i mu yariwa temɔ nge nim.

Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru

16

¹ Suru wi ba mɔ Abibu sɔɔ, i ku ra duari i Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru di Gusunɔ besen Yinnin sɔ. Domi suru wi sɔɔra u bee yara Egibitin di wɔkuru. ² Yee yi i ko i wuna been yaa sabenu sɔɔ i ka Gusunɔ besen Yinni yãkuru kua Gɔɔ sararibun tɔɔ baka te sɔɔ, yiya, yãanu ka bonu ka keteba. I ko i tɔɔ baka te diwa Yinni Gusunɔn sãa yerɔ te u gɔsa. ³ Tɔɔ baka ten sɔɔ nɔɔba yiru ye sɔɔ, i ñ pɛɛ dimɔ ye ba seeyatia doke. Ye ba ñ seeyatia dokewa i ko i di yèn sɔ ka duka i yara Egibitin di. Ì n nɔni swãarun pɛɛ ye dimɔ, nge meya been wãaru kpuro sɔɔ i ko i ka tɔɔ baka te yaaya tɛ sɔɔ i yara Egibitin di. ⁴ Sɔɔ nɔɔba yiru ye sɔɔ, i ñ ko i de pɛɛ seeyatia ya n wãa been tem me kpuro sɔɔ. I ñ maa yaa ye i ka yãkuru kua tɔɔ gbiikirun yoka yiimɔ sere sisiru bururu. ⁵ I ku ra tɔɔ baka te di been wusu kpuro sɔɔ mi Gusunɔ besen Yinni u bee swii, ⁶ ma n kun mɔ wuu ge u gɔsa sɔɔ, mi win sãa yeru ta wãa. I ko i yãkuru kowa yoka sanam me sɔɔ u dua nge saa ye i yarima Egibitin din saka. ⁷ I ko i yaa sabe te wɔwa kpa i tu tem yam mi Gusunɔ besen Yinni u gɔsa mi. Ì n tɔɔ baka te di i kpa, yen sisiru bururu, kpa i gɔsira i wura been wusɔ. ⁸ Sɔɔ nɔɔba tia sɔɔ, i ko i pɛɛ diwa ye ba ñ seeyatia doke. Sɔɔ nɔɔba yiruse, kpa i menna Gusunɔ besen Yinnin sɔ. I ñ ko i sɔmburu garu ko tɔɔ te sɔɔ.

Gɛɛbun tɔɔ bakaru

⁹ Saa yèn di i dīanu gɛɛbu torua, i ko i alusuma gariwa yu ka ko nɔɔba yiru. ¹⁰ Yen biru, kpa i Gusunɔ besen Yinni gɛɛbun tɔɔ bakaru diiya kpa i maa ka nùn kēnu naawa ye u domaru kua u bee wɛ sɔɔ. ¹¹ I ko i nuku dobu ko win wuswaa win sãa yee te u gɔsa sɔɔ

bɛɛ ka bɛɛn bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bɛɛn sɔm kowo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka Lefiba ka sɔbu ka gobekuba ka gɔminibu, be kpuro gesi be ba wɔa bɛɛn suunu sɔɔ. ¹² I wooda be mem nɔwɔ kpa i ka sɔmburu ko. I yaayo ma i raa sɔawa yobu Egibitiɔ.

Kunun tɔɔ bakaru

¹³ Ì n bɛɛn gbean dɔa bimiginu so i kpa, ma i bɛɛn resɛm binu gama i kpa, i ko i Kunun tɔɔ bakaru diwa sɔɔ nɔɔba yiru. ¹⁴ I ko i nuku dobu kowa tɔɔ baka te sɔɔ, bɛɛ ka bɛɛn bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bɛɛn sɔm kowo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka Lefiba ka sɔbu ka gobekuba ka gɔminibu be ba wɔa bɛɛn suunu sɔɔ. ¹⁵ I ko i Gusunɔ besɛn Yinni tɔɔ baka te diiyawa sɔɔ nɔɔba yiru sɔa yee te u gɔsa sɔɔ. Domi u koo bɛɛn gbean dɔan u ka sɔma ye i mɔ kpuro domaru kua kpa i n wɔa nuku dobu sɔɔ mam mam.

¹⁶ Wɔɔ baagere, nɔn itawa bɛɛn tɔn durɔbu kpuro ba ko n da de Gusunɔ besɛn Yinnin sɔa yerɔ te u gɔsa. Saa yera, pɛɛ ye ba ñ seeyatia doken tɔɔ bakarun saa ka gɛɛbun tɔɔ bakarun saa ka kunun tɔɔ bakarun saa. Adama bu ku da mi ka nɔm dira. ¹⁷ Ben baawure u koo ka kɛru dawa mɛn nɔru u koo kpɔ ye Gusunɔ besɛn Yinni u domaru kua u nùn wɛ sɔɔ.

Wooda ye ba yi siribun sɔ

¹⁸ I ko i bɛɛn bwese keri sɔɔ siri kowobu ka wirugibu swiwa bɛɛn wusu kpuro sɔɔ si Gusunɔ besɛn Yinni u bɛɛ wɛ. Kpa ba n da tɔmbu siri gem sɔɔ. ¹⁹ I ku ra siri ka murafitiru, i ku ra goo gem wɛ win bɛɛren sɔ. I ku ra maa nɔm biran kɛru mwa domi ta ra laakarigibun nɔni wɔkewa kpa tu gemgibun gere gɔsia. ²⁰ I ko i gem swiwa mam mam kpa i wa i n wɔa, kpa i tem mɛ mwa mɛ Gusunɔ besɛn Yinni u bɛɛ wɛmɔ.

Ba bɔu sɔaru yina

²¹ I ku ra bɔu dɔru garu gira yɔku yerun bɔkuɔ te i ko i Gusunɔ besɛn Yinni bania. ²² I ku ra maa kperu garu gira ta n sɔa bɔu, domi Gusunɔ besɛn Yinni u ye kpuro tusa.

17

¹ I ku ra Gusunɔ besɛn Yinni yɔkuru kua ka ketɛ ñ kun mɛ ka yɔaru ñ kun mɛ ka boo, yen gaa yà n bararu garu ñ kun mɛ alebu gaa mɔ, domi ya sɔawa sese disigiru win mi.

²⁻³ Ì n da da i wɔa wuu si Gusunɔ besɛn Yinni u bɛɛ wɛ sɔɔ, sɔrɔkudo sɔɔ teeru wuu sin gagu sɔɔ, tɔn durɔ goo ñ kun mɛ tɔn kurɔ goo u koo Yinni Gusunɔ tɔnu kam kom kua u da u bɔnu yiira u sɔ, ka mam sɔɔ ka suru ka kperi kpuro. Yeya ya ko n sɔa kɔsa Gusunɔn nɔni sɔɔ domi n ñ mɛ u bɛɛ yiire i ko. ⁴ Sanam mɛ i nua ba nɛɛ, goo u yen bweseru kua, i ko i yen gari wɛɛriwa ka laakari. Ì n deema yɛro u sese disigii te kuawa ka gem bɛɛ Isireliban tem sɔɔ, ⁵ saa ye sɔɔra i ko i ka yɛro da wuun gbɔra kɔnnɔwɔ ñ n tɔn durɔn na, ñ n maa tɔn kurɔn na kpa i nùn kpenu kasuku i go.

⁶ I ku ra goo taare wɛ i go ma n kun mɔ tɔmbu yiru ñ kun mɛ ita ba win seeda di. Tɔn turon seeda dibu kun tura. ⁷ Seedagii beya ba koo gbi bu yɛro kpenu kasukum tore bu ka go kpa tɔn be ba tie bu sere maa swi. Nge mɛya i ko i ka kɔsa ye wuna bɛɛn suunu sɔɔn di.

Siribu

⁸ Goo ù n tɔnu go ñ kun mɛ gabu bɔ n sanna ñ kun mɛ goo ù n goo mɛera kua, ma i kpana i bu siria, i seewo i ka bu da yam mi Gusunɔ besɛn Yinni u koo tii gɔsia sɔɔ. ⁹ I doo yɔku kowobu Lefiban mi ka siri kowobun mi kpa bu bɛɛ sɔ nge mɛ i ko i siri bi koosina. ¹⁰ I ko i kowa dee dee ye ba bɛɛ sɔɔwa sɔa yee ten min di tɛ Yinni Gusunɔ u tii gɔsia. ¹¹ I ko i wooda ka sɔsi ni ba bɛɛ wɛ mi mem nɔwɔwawa mam mam. I ku ra yen gaa yina. ¹² Wi u tii sua ma u yina u yɔku kowo wi u Gusunɔ besɛn Yinnin sɔmburu mɔ mi ka siri kowon gari swaa daki, ba koo yɛro gowa. Nge mɛya i ko i ka kɔsa wuna bɛɛ Isireliban suunu sɔɔn di ¹³ kpa tɔnu baawure wi u ye nua u nanda kpa goo u ku maa tii sua.

Wooda ye ba yi

sina bokon swiibun sɔ

¹⁴ Sanam me i dua i wāa tem me Gusunō besen Yinni u beε wēemō sōō, ma i gerua i neε, i kī i n sina boko mōwa nge me bwese ni nu beε sikerene nu mō, ¹⁵ wi Gusunō besen Yinni u gōsa, wiya i ko i swīi u ko sina boko. U ko n sāawa Isireli. I ku ra de sōō wi i n sāa bwese teeru u ko beεn sina boko. ¹⁶ Sina boko wi, u n ko u n dumi mō dabi dabiru. U n ko u n da maa gabu gōri Egibitiō bu dumi dweema. Domi Yinni Gusunō u beε sōōwa u neε, u n kī i maa wura mi. ¹⁷ Win kurōbu ba n ko ba n dabi win gōru gu ku raa ka gera Gusunōn min di. U n koo maa tii sii geesu ka wura sweena siki siki.

¹⁸ Sina boko wi, u n sina gōna sina u kpa, u koo de bu nūn wooda yeni yoruawa tireru sōō ye ya ko n wāa yāku kowo Lefiban mi. ¹⁹ Tire te, ta ko n wāawa win bōkuō kpa u n da tu gari tōō baatere win wāarun tōru kpuro sōō kpa u ka gia nge me u koo Gusunō win Yinni nasia, u win woodaba ka win yiirebu mem nōōwa. ²⁰ Kpa u ku tii sua u n tamaa u win Isirelisibu kerewa kpa u ku wooda yen gaa yina kpa wi ka win bibun bweserun bandu tu dakaa da Isireliban suunu sōō.

Ye ya ko n sāa Lefibagia

18

¹ Yāku kowo Lefiba ka be ba tie Lefin bweseru sōō kpuro ba n tem wasi nge Isireli be ba tie. Yāku ni ba Yinni Gusunō kua ka gāa ni ba ka nūn naawa, yera ya ko n sāa ben dīanu. ² Ba n tem wasi mu n sāa ben tubi nge Isireli be ba tie. Adama Yinni Gusunōgia ya ko n sāa ben tubi nge me u bu sōōwa.

³ Yāku yaan mi beε Isireliba i ko yāku kowobu wē i n yākuru kua ka ketε n kun me ka yāaru n kun me ka boo, miya yen nōm faram ka yen baa saburosu ka yen bōōnu. ⁴ Kpa i maa bu beεn dīa ni i gbia i gā wē. Niya, alikama ka dāa bii ni ba ra ka tam ko ka ni ba ra ka gum ko ka sere beεn yāanun san si i gbia i bōōra. ⁵ Domi beεn bwese keru kpuro sōō, Lefin bwese kera Gusunō besen Yinni u gōsa bu ka sōmburu ko win sāa yerō be, ka ben bibun bweseru sere ka baadommaō.

⁶ Lefi goo u n kī u yari Isirelin wuu gagun di mi u wāa u ka da mi Yinni Gusunōn sāa yera wāa, ⁷ u koo kpī u win sōmburu ko mi, Gusunō win Yinnin wuswaaō nge me win mero bisibu Lefi be u deema mi ba mō. ⁸ Ba koo nūn dim wēwa mu n ka begim ne baa me u ye u raa mō dōra.

Gusunōn sōmō weesugibu

ka win sōmō gemgii

⁹ I n tura tem me sōō, me Gusunō besen Yinni u beε wē, i ku ra men tōmbun sāaru saari te Yinni Gusunō u tusa. ¹⁰ I ku ra de beε sōō, goo u ka win bii yākuru garu ko. I ku maa de goo u n sōroru mō beεn suunu sōō, ¹¹ n kun me u n gōribu sokumō n kun me u n dobo dobola mō. ¹² Domi yeni kpurowa Yinni Gusunō u tusa. Yen sōna u koo tem min tōn be kpuro gira beεn wuswaan di, ¹³ kpa beε i n sāa Gusunō besen Yinnigibu mam mam.

¹⁴ Domi bwese te i ko i gira mi, ba ra sōroru kowa kpa bu kperin saria mēeri bu ka bikiaru ko. Adama Gusunō besen Yinni u n beε ye wurarimō. ¹⁵ U koo beε win sōmō goo seeya beεn bweseru sōōn di nge ne, Mōwisi. Wiya i ko i swaa daki. ¹⁶ Domi yera i Yinni Gusunō bikia sanam me i mēna Hōrebun guurō. I neε, i n maa kī i Yinni Gusunōn tiin nōō nōō n kun me i win dōō boko wi wa. Domi i n kī u beε go. ¹⁷ Ma Yinni Gusunō u man sōōwa u neε, beεn bikia bi, bu wā. ¹⁸ U neε, u koo beε win sōmō goo seeya beεgibun suunu sōōn di nge ne, kpa u win gari doke win nōō sōō. Kpa sōmō wi, u beε sō kpuro ye u nūn yiire. ¹⁹ Beεn goo u n yina u gari yi swaa daki yi sōmō wi, u koo gere ka Gusunōn yīsiru, u koo yēro seeyasiawa. ²⁰ Adama sōmō wi, u n gari gee sosi ka Yinni Gusunōn yīsiru ye u n nūn yiire u gere n kun me u n gari gerua ka būnun yīsiru, ba koo nūn gowa.

²¹ Sōrōkudo i ko i tii bikia i neε, amōna sa ko n ka yē gari yi Yinni Gusunō kun gerua. ²² Gusunōn sōmō goo u n gari gerua ka Yinni Gusunōn yīsiru, ma yi n koore me, yiya yi n sāa Yinni Gusunōn gere. Sōmō wiya u win gari seka. I ku win berum ko.

Wuu sìn mi

ba ko n da kpikiru de

19

¹ Gusunõ besen Yinni u koo bwese tukunu gira nin tem di kpa u nin tem me beē wē, kpa i n ben wusu ka ben yenusu mō. ²⁻³ Tem me Yinni Gusunõ u koo beē wē mi, ì n mu mwa i kpa, i mu bõnu koowo beri ita kpa i yen baayere sōo wuu teu wuna mi be ba tõnu go ba ko n da kpikiru we, kpa i swēē yabiri yi ba ko n da ka de mi.

⁴ Tõn be ba ben winsim go ba ñ ka baaru, ba ñ daa maa yiberē tēru mōsine, be tånawa ba koo kpī bu kpikiru da wuu sin mi. ⁵ Nge tē, gabu bà n da yakasõ ba dāa kīimõ, kpa gbāa yu wõra yu win beruse wõri yu go, wuu gen teu sõra u koo kpikiru da u wa u n ka wāa, ⁶ kpa wi ba gon dusibun mõru yà n seewa bu ku raa yēro naa turi bu mwa swaan tondabun sō. Domi wi, ka wi u gu mi, ba ñ daa yiberē tēru sāa. ⁷ Yen sõna na beē sōwa na nēē, i wusu ita gõsio su n sāa kpiki yenu.

⁸⁻⁹ Ma i wooda ye kpuro mem nōwa i ye nõni doke ye na beē wēemõ gisõ, ma i Gusunõ besen Yinnin kīru mō, u koo beēn tem me yasiaia kpa u mu beē wē me u besen baababa nō mweeru kua. Saa yera i ko i maa wusu ita gasu gõsi i sosi sìn mi ba ko n da kpikiru de. ¹⁰ Nge meya ba ñ koo maa be ba kun toren yem yari tem me sōo me Gusunõ besen Yinni u beē wē i n mō, kpa yēron yem mu kun wāa beēn winõ.

¹¹ Adama goo ù n win winsim tusa, ma u nùn so u go, yen biru, kpa u kpikiru we wuu sin gagu sōo, ¹² win wuun guro gurobu ba koo dawa bu nùn mwaama bu wi u koo nùn mõru kõsie nõmu beria u nùn go. ¹³ I ku nùn wõnwõndu kua. I taare sarirugiin yem wunõ beē Isireliban suunu sõon di kpa n beē wēra.

Gbee kōwõn wooda

¹⁴ Ì n dua tem me sōo i kpa me Gusunõ besen Yinni u koo beē wē, bà n beē mu bõnu kua ba kpa, i ku ra beēn winsim kōwõ mure beēgia sōo.

Seeda ye ba koo wura

¹⁵ Goo ù n tõnu go ñ kun me ù n toraru garu kua, tån turon seeda kun tura bu ka yēro taare wē. Adama tõmbu yiru ñ kun me ita bà n seeda di, saa yera ba koo yēro garisi taaregii.

¹⁶ Goo ù n win winsim kōsa gaa mani, ¹⁷ be yiru ye kpuro ba koo dawa Yinni Gusunõn sāa yerõ bu yāku kowobu ka siri kowobu wa be ba dõma te sõmburu mō mi. ¹⁸ Siri kowo be, ba koo ben gari wēeriwa ka laakari. Bà n deema seeda weesugia u win winsim manimõ, ¹⁹ saa ye sõra ba koo nùn kua nge me u raa bwisika bu win winsim wi kua. Nge meya i ko i ka kōsa wuna beēn suunu sõon di. ²⁰ Tõmbu bà n ye nua, ba koo berum duura. Ba ñ maa kōsa yen bweseru mō beēn suunu sōo. ²¹ I ku taaregii wõnwõndu kua. Wi u tõnu go, ba koo maa win tii gowa. Wi u win winsim nõni wuna, ba koo maa wigii wunawa. Wi u win winsim dondu bua, ba koo maa wigiru buawa. Wi u win winsim nõma bua, ba koo maa wigia buawa. Wi u win winsim naasu bua, ba koo maa wigisu buawa.

Tabun wooda

20

¹ Sanam me i beēn yiberēba tabu wõri, ì n ben dumi wa ka ben tabu keke yi dumi gawe ka sere ben tõmbu be ba beē dabiru kere, i ku ben berum ko. Domi Gusunõ besen Yinni u wāa ka beē wi, wi u beē yarama Egibitin di. ² I sere tabu tore, yāku kowo u koo nawa beēn wuswaad u nēē, ³ i nōwõ beē Isireliba. Wee i na gisõ i ka beēn yiberēba tabu ko. I ku de beēn goon tororu tu kara. I ku berum soora, i ku diiri, i ku maa nanda ben sō. ⁴ Gusunõ besen Yinni u ka beē wāa. Wiya u koo beē nasara wē.

⁵ Yen biru be ba ra tabu kowobu mweeri, ba koo bikia bu nēē, beē sōo, wara u yenu kpõõ bana ma u ñ gina wure ge sōo. Yēro u de u wura yenuõ, kpa u ku gbi taa bi sōo goo u du win yenu ge sōo. ⁶ Ba koo maa bikia bu nēē, beē sōo, wara u dāa gbaanu kua ma u ñ gina yen are diire. Yēron tii u de u gõsira yenuõ kpa u ku raa gbi taa bi sōo goo u tu tubi di. ⁷ Ba koo maa bikia bu nēē, wara ba kurõ kã ma u ñ nùn sue gina. Win tii u wuro

yenuo kpa u ku raa gbi taa bi soo kpa goo u kurõ wi sua. ⁸ Kpa bu maa nee, bee soo, wara u wurure. Bu de yero u wura win yenuo. Kpa u ku raa be ba tie berum tia. ⁹ Ba n gari yi gerua ba kpa, kpa bu bu tabu sinambu kua.

¹⁰ Sanam me i wuu gagu tabu wari, i gina gen tambu bikio bu tii we ka alafia. ¹¹ Ba n wura ba bee ben wuun kanno kenia i dua, be kpurowa i ko i yoo soma koosia. ¹² Adama ba kun ki bu bee senna ka alafia, ma ba nee, ba koo ka bee sannawa, i bu tabu wario. ¹³ Saa ye soo Gusuno besen Yinni u bee bu nomu beria, saa yera i ko i ton durõ be ba wa mi kpuro go ka takobi. ¹⁴ Adama ton kurõbu ka bii piiminu ka yaa sabenu ka arumani ye ya wa wuu ge soo kpurowa i ko i gura yu ko beegia, kpa i ye dendi nge me i ki, domi Gusuno besen Yinniwa u bee ye we. ¹⁵ Mesuma ko i bwese nin wusu kpuro kua ni nu ka bee toma, nu n wa tem me i ko i mwa soo. ¹⁶ Adama ton benin wusu soo, si Gusuno besen Yinni u bee we mi, i n mo, i ku ra de sin tonu goo u n wa. ¹⁷ I de i bu go kpuro mam mam, be ba saa Hetiba ka Amoreba ka Kananiba ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiba nge me Gusuno besen Yinni u bee yiire. ¹⁸ Kpa bu ku raa bee ben koma boronugii ni tie ni ba ra ben binu koosi. Kpa i ku ra ka ni Gusuno besen Yinni torari.

¹⁹ Sanam me i wuu gagu wari i gu tarusi n ka te i sere gu kamia, i ku ra gen da binuginu gbã suasi. I ko i kpi i nin binu di, adama i ku nu ki i sura domi daru ta n saa tonu wi i ko i wari i go. ²⁰ Da te i ye ta n saa diiraru, tera i ko i kpi i bura i ka seri ko yi i ko i ka gbãraru yo sere i ka wuu ge kamia.

Wi ba go yakason gari

21

¹ Sanam me i wa tem me Gusuno besen Yinni u koo bee we soo, ma i wa ba goo go me soo, yeron gora kpi yakaso, ma i n sere ye wi u nun go, ² sanam me soora guro gurobu ka siri kowobu ba koo yarima kpa bu wusun tondam yiire si su wi ba go mi sikerene. ³ Wuu ge ba wa ga ka wi ba go mi turuku bo, wuu gen guro gurobu ba koo naa gbiiba kasuma tia ye ba n sugu dokere yu ka samburu garu ko. ⁴ Kpa wuu gen guro guro be, bu ka naa gbiiba ye da wawa gaa soo ye ya nim kokumo, mi goo kun wukure u sere ganu duure. Kpa bu naa gbiiba yen wi suma bua mi.

⁵ Kpa yaku kowobu bu susima yen bokuo be, be ba saa Lefin bibu be Gusuno besen Yinni u wuna nenem bu ka win saa yerun samburu ko kpa bu maa tambu domaru kua ka Yinni Gusunon yisuru. Beya ba ko n da gari kpuro wunane yi yi saa soona ka meeran gari.

⁶ Kpa wuu gen guro guro be kpuro be ba susi wi ba go min bokuo bu ben noma nia naa yen wollo wawa mi. ⁷ Kpa bu gere bu nee, ben noma kun yem meni yari, meya ben noni kun maa wa me n kua u ka gu. ⁸ Yinni u be win tambu Isireli be u yakama tora ten suuru kuo, kpa u ku yem me garisi ben wino me mu saa toraru sarirugiin yem. Saa ye, Gusuno u koo maa bu yem me suuru kua.

⁹ Nge meya i ko i ka toraru sarirugiin yem wuna bee soan di kpa i n mo ye ya koo Gusuno were.

Kurõ deson suabu

¹⁰ Sanam me i yara i been yibereba tabu wanim doo be Gusuno besen Yinni u bee nomu beria, ma i bu desiru mwa, ¹¹ be soo, ma been turo u kurõ burõ wa ma u nun kiru goru doke u ka nun sua kurõ, ¹² saa ye, u koo nun suawa u ka da win yenuo kpa u de u wii poru woka kpa u win nii kaksu bõari. ¹³ Kpa u win ya ni u raa doke pota kpa u da u sina yeron yenuo u swi win baaba ka win meron so suru tia. Yen biru, kpa yero u den da u nun deema u ko win durõ kpa wi, u maa ko win kurõ. ¹⁴ Adama u n da nun bwera yara, u de u doona mi u ki. U ku raa nun dra u gobi mwa. Meya u ku maa nun garisi yoo. Domi u ka nun mena.

Ye ya saa bii yerumagia

¹⁵ Goo u n maa kurõbu mo yiru, ma u turo ki n kere turo, ma be yiru kpuro ba nun bii ton durõbu marua, wi u kun ki mi, ma wiya u nun yeruma marua, ¹⁶ sanam me u bii be

tubi bõnu kuamme, n ò weene u wi u kīn bii garisi yeruma wi u ò kīn biin ayerõ. ¹⁷ Adama n weene u wi u ò kīn bii wura nge win yeruma, kpa u nùn win tubin bõnu yiru wē. Domi u sãawa win tundon dam yīre gbiikiru. N weenewa u yerumarun baa wa.

Bii mēm nǎo sarin kǎkǎrǎ

¹⁸ Goo ù n bii tǎn durǎ mǎ, ma bii wi, u kua mēm nǎo sari wi u ku ra win tundo ka win meron gere nǎ baa bǎ n nùn sēyasia, ¹⁹ saa ye sǎo, win tundo ka win mero ba koo nùn mwawa bu ka na wuun guro gurobun mi, ²⁰ kpa bu guro guro be sǎ bu nē, ben bii wee, u ku ra ben gari nǎ. U win wǎaru dimǎwa beretēkē tam nǎrubu sǎo. ²¹ Saa yera wuun tǎn durǎbu kpuro ba koo nùn kpenu kasuku bu go kpa i kǎsa wuna bēen suunu sǎon di. Isireliba kpuro bǎ n ye nua kpa bu berum ko.

Wi ba soora doken goru

²² Goo ù n toraru garu kua te ta tura bu ka nùn go, ma ba nùn soora doke ba bwē dǎa wǎllǎ, ²³ bu ku de win goru ta n wǎa dǎa mi sere ka wǎkurǎ. Baa ò n yen meren na, bu de bu nùn sike yen tǎo te. Domi wi ba soora doke ba bwē u kuawa mi bǎruro Gusunǎn wuswaa. I n da ko mē, kpa i ku ra bēen tem disi doke mē Gusunǎ besen Yinni u bēe wē.

A wunen tǎnusin gǎanu

garisio nge wunen tiiginu

22

¹ Ì n bēen tǎnusin naa ò kun mē win yǎaru wa ta kǎoramǎ, i ku ra de tu doona. I ka tu wuro wi u tu mǎn mi. ² Yēron yenu gǎ n toman na, ò kun mē ò kun nùn yēn na, i yaa sabe te suo i ka da bēen yenuǎ i tu nǎori sere wi u tu mǎ ù n tu kasum na. Saa yera i ko i nùn tu wesia. ³ Ì n maa bēen tǎnusin ketēku wa ò kun mē win yaberu ò kun mē win gǎanu ganu ni nu kǎora, nge mēya i ko i maa nu kua. I ku nu deri nu kam ko.

⁴ Ì n wa goon ketēku ò kun mē win naa ya wǎruma swaa sǎo, i ku de yen yēro u ye seeya wi tǎna. I ko i nùn somiwa u ka ye seeya.

Wooda bwese bweseka

⁵ Tǎn kurǎ u ku raa tǎn durǎn gǎanu sebe, mēya tǎn durǎ u ku raa maa tǎn kurǎn gǎanu sebe. Domi wi u kua mē, Gusunǎ besen Yinni u koo yēro tusi.

⁶ Ì n wuu dǎo ma i gunǎ wa ga sēa wǎkusi ò kun mē ga binu wǎkusi dǎa ò kun mē temǎ, i ku gu mwa ka gen binu sannu. ⁷ I de mero gu doona kpa i tii binu yiiya, kpa bēen wǎaru tu bēe wēra kpa tu daka da.

⁸ Ì n dii kpaaru bana i kpa, i ten tēera wǎllǎ gani dumi dokeo i ka sikerena kpa baa goo ù n wǎruma min di u gu, i kun taare mǎ.

⁹ Bēen resēm gbaanu sǎo, i ku ra maa dǎa bweseru garu duure. Ì n kua mē, ten marum kpuro ka maa resēm ye, ya ko n sãawa Gusunǎgia. ¹⁰ Ì n wukumǎ, i ku naa ka ketēku sugu doke sannu. ¹¹ I ku yǎnu sebe ni ba wesa ka wēe damgii ka yǎa sansun wēe sannu.

¹² I bēen bekan soo sookǎo sari dokeo.

Suanaan wooda sarabu

¹³ Goo ù n kurǎ sua ma ba mēna ka kurǎ wi, yen biru ma u ò maa kurǎ wi kī, u nùn tusa, ¹⁴ sere u nùn funē wuna u win yīsiru sankā, u gerua u nē, u kurǎ wi sua, ye ba dua ka wi, u ò ka nùn deemē, ¹⁵ saa ye sǎora bii kurǎbu gen tundo ka gen mero ba koo ka bii win wǎndiarun seeda na bu wuun guro gurobu sǎosi wuun duu yerǎ mi ba ra mēnē. ¹⁶ Kpa bii win tundo u guro guro be sǎ u nē, na nēn bii wǎndia wi durǎ wini kǎwa u n mǎ kurǎ, adama u nùn tusa. ¹⁷ Wee u nùn weesu mani u nē, u ò ka nùn deemē. Adama nēn biin wǎndiarun yīreru wee. Kpa bu beku te deria wuun guro gurobun wuswaa. ¹⁸ Kpa wuun guro guro be, bu durǎ wi mwa bu so, ¹⁹ kpa bu nùn sii geesun gobi wunǎbu (100) bure u wǎndia win tundo kǎsia domi u Isireliban wǎndia turon yīsiru sankā. Yen sǎ, u ò maa kpē u kurǎ wi yina, u ko n nùn suewa sere ka win wǎarun tǎru kpuro sǎo.

²⁰ Adama gari yi, yì n sãan na gem, ma ba ñ yĩreru garu wa te ta sãa bii wigiru, ²¹ saa ye sãra ba koo kurɔ wi sua bu ka da win baaban yenu kɔnnɔwɔ kpa win wuun tɔn durɔbu bu nùn kpenu kasuku bu ka go. Domi seku bakara Isireliban mi bu nɛɛ, bii wɔndia u durɔ damaru kua win baaban yenuɔ. Nge meya i ko i ka daa kɔsa yen bweseru wuna bɛɛn suunu sɔɔn di.

²² Bã n durɔ goo mwa u sakararu mɔ ka goon kurɔ, ba koo be kpuro gowa durɔ wi ka kurɔ wi. Nge meya i ko i ka daa kɔsa yen bweseru wuna bɛɛn suunu sɔɔn di.

²³ Bii wɔndia goo ù n wãa, ma ba nùn durɔ kãa, adama ba ñ gina suanɛ, ma durɔ goo u nùn wa ma u ka nùn kpuna, ²⁴ i ko i be yiru kpuro mwawa i ka na wuun duu yerɔ mi guro gurobu ba ra mɛnnɛ, kpa i bu kpenu kasuku i go yèn sã bii wɔndia wi, u ñ wura kue saa ye u nùn gaba wuuɔ ka yèn sã durɔ wi, u win winsim kurɔ bekuru doke. Nge meya i ko i ka daa kɔsa yen bweseru wuna bɛɛn suunu sɔɔn di. ²⁵ Adama durɔ wi, ù n wɔndia wi ba durɔ kãa mi wan na yakasɔ u ka nùn gaba u ka kpuna ka dam yakasu mi, durɔ wi tɔnawa ba koo go. ²⁶ I ku wɔndia wi gãanu kua. U ñ toraru garu kue te ta weenɛ bu ka nùn go. N sãawa nge durɔ goo wi u win beruse wɔri u go. ²⁷ Domi u nùn deemawa yakasɔ. Ma bii wɔndia wi, u wura kua adama goo sari wi u koo nùn wɔra.

²⁸ Durɔ goo ù n maa bii wɔndia goo wa wi ba ñ gina durɔ kã, ma u nùn gaba u ka kpuna, ma ba bu mwa, ²⁹ durɔ wi, u koo bii wɔndia win tundo sii geesun gobi weeraakuru wɛwa kpa u bii wi sua kurɔ, domi u nùn bekuru doke. U ñ maa kpɛ u nùn yina sere ka win wãarun nɔrɔ.

23

¹ Durɔ goo u ku raa maa win baaban kurɔ kĩa. Ù n kua mɛ, u win baaba sekuru dokewa mi.

Tɔn be ba ñ ko n wãa

Gusunɔn tɔmbun wuuru sɔɔ

² Wìn tĩa bii ba kɔsuka ñ kun mɛ wìn tɔn durɔru ba bura, u ñ kpɛ u ka Yinni Gusunɔn tɔmbu mɛnna.

³ Be ba ñ weenɛ bu suana ma ba ka suana, ben bibu ba ñ kpɛ bu ka Yinni Gusunɔn tɔmbu mɛnna sere ka ben bibun bibun bweserun nɔn wɔkurɔ.

⁴ Mɛya Amɔniban goo ñ kun mɛ Mɔabuban goo u ñ kpɛ u ka Yinni Gusunɔn tɔmbu mɛnna sere ka ben bibun bibun bweserun nɔn wɔkurɔ. ⁵ Domi ba ñ ka sun nim ka dĩanu sennɔ kue saa ye sa yarima Egibitin di. Ba da ba Balamu, Beorin bii, Petorigii wi u na Mesopotamin di gobi kãwa u ka na u sun bɔrusi. ⁶ Adama Gusunɔ besen Yinni u ñ Balamu win gere swaa daki. U bɔri yi gɔsiawa domaru domi u sun kĩ. ⁷ I ku ra ben alafia kasu ñ kun mɛ ben gea sere ka baadommaɔ bɛɛn wãarun tɔru kpuro sɔɔ.

⁸ I ku ra ko i Edɔmu goo tusi, domi ba sãawa besen wɔnɔbu. I ku ra maa Egibitigii goo tusi domi sa sɔru di ben temɔ. ⁹ Ben bibu ba ko n da ka Yinni Gusunɔn tɔmbu mɛnnɛwa sere ka ben sikadominɔ.

Sansanin dɛɛraru

¹⁰ Ì n yara i ka yibereba tabu wɔri, saa ye sãra i ko i tii laakari ko ka gãa disiginu kpuro. ¹¹ Tɔn durɔ goo ù n wãa bɛɛ sɔɔ, ma u dosa sere u tii wa dosu ge sɔɔ, i ka nùn yario sansanin di gina. ¹² Adama sɔɔ ù n kella, u koo woburewa. Yen biru, sɔɔ ù n dua kpa u wurama sansaniɔ.

¹³ I de i n gam mɔ sansanin biruɔ mi i ko i n da dii bera ko, ¹⁴ kpa i n gãanu neni ni i ko ka wɔru gbe i ka bɛɛn dii bera ye sike. ¹⁵ Domi Gusunɔ besen Yinni u wãa bɛɛn sansani ye sɔɔ u sĩimɔ sĩimɔ u ka bɛɛ kɔsu kpa u bɛɛ bɛɛn yibereba nɔmu beria. Yen sã, n weenɛwa bɛɛn sansani ya n dɛere kpa u ku bɔrɔnu ganu wa bɛɛn suunu sɔɔ ni nu koo de u bɛɛ biru kisi.

Yoo wi u duka sua

¹⁶ I ku yoo wi u win yinni duka suuri mwa i wesia win yinnin mi. ¹⁷ I de u n wãa mi u kĩ bɛɛn suunu sɔɔ wuu ge u koo gɔsi sɔɔ. I ku nùn dam dɔre.

Kurɔ damaru sãaru sɔɔ

¹⁸ I ku de durõ dama woronu ñ kun me kurõ dama woronu nu n wãa been sãaru sãõ.
¹⁹ I ku ra ka durõ dama gobi ñ kun me kurõ dama gobi gee na Yinni Gusunõn sãa yerõ i ka ye i Gusunõ nõõ mwẽeru kua kãsia. Domi Gusunõ been Yinni u yen bweseru tusa.

Bõkurabun nim dokebu

²⁰ Been Isirelisibu bà n gãanu bõkura, i ku bu nim dokea, ñ n gobin na, ñ n maa dñanun na ñ kun me gãanu ganu. ²¹ Sõõwa i ko i yen bweseru kua, adama i ku ra been Isirelisibu kua me, kpa Gusunõ been Yinni u bee domaru kua tem me sõõ me i ko i du mi, i n mõ.

Nõõ mwẽenun gari

²² Ì n Gusunõ nõõ mwẽeru garu kua, i ku te i ka tu yibia domi u koo bee tu bikia kpa i n taare mõ. ²³ Adama ñ kun nõõ mwẽeru garu kue, i ñ ko i n taare mõ. ²⁴ Nõõ mwẽe te i yara been nõõn di, i ko i tu yibiawa domi i tu kuawa ka been tiin nõõ, n ñ ka tilasi.

Ye kaa kpĩ a ko goon gbaarõ

²⁵ Ì n dua goon dãa gbaarõ, i yen binu dio nge me i kĩ, adama i ku ra nin ganu doke birerõ i ka doona. ²⁶ Ì n maa dua goon alikama gbaarõ, i ko i kpĩ i alikama wõka ka nõõna adama i ku ye kãmbõ doke.

Kurõ wi ba yina

24

¹ Goo ù n kurõ sua ma u kurõ wi gãanu waasi ye ya ñ ka nùn naawe, ma u kurõ wi yinanaan tireru yorua u nùn nõõmu beria, ma u nùn gira win yenun di u doona, ² ma yen biru, kurõ wi, u da u mõre durõ goon mi, ³ durõ dãako win tii ù n nùn yinabun tireru yorua, ma u nùn yina, u nùn yara win yenun di ñ kun me ù n gu, ⁴ win durõ gbiikoo wi u raa nùn yina mi, u ku maa nùn kasu bu menna. Domi kurõ wi, u kua disigii. Yeya Yinni Gusunõ u tusa. Ì n kua me, i tem me Gusunõ been Yinni u bee wẽ beere sari kookoosu koosiwa mi.

Wi u kurõ kpao sua

⁵ Goo ù n kurõ kpao sua, u ku tabu da. Meya bu ku maa nùn tilasi gaa ko. Bu de u n tii mõ sere wõõ tia, kpa u wa u win kurõ wi nukuru dorasia.

Tõruban wooda

⁶ N ñ weene i goon neeru tõruba mwa baa ten bia. Domi ñ n kua me, i mwawa mi ye n ko n de u n wãa.

Tõnu wi u win tõnusi gbenan

wooda

⁷ Been goo ù n win Isirelisi mwa u gõsia yoo ñ kun me u nùn dõra, i ko i yẽro wi gowa. Nge meya i ko i ka kõsa yen bweseru wuna been suunu sõõn di.

Bara disigirun wooda

⁸ I de i be ba bara disigiru mõ laakari ko gem gem kpa i ko nge me yãku kowobu Lefiba ba koo bee sõõsi. Nge me na yiire i ko, nge meya i ko i ko mam mam. ⁹ I yaayo ye Gusunõ been Yinni u Mariamu kua saa ye sa wee Egibitin di sa wãa swaaõ.

Tõruban gari

¹⁰ Ì n been Isirelisi goo gãanu bõkura, i ku du win dirõ i ka tõruba sua. ¹¹ I yõro tõõwõ kpa wi i gãanu bõkura mi u yarima u bee tõruba wẽ. ¹²⁻¹³ Ì n yãaro gãanu bõkura ma u bee win yaberu tõruba wẽ, i ku de ta n wãa been mi sere yam mu ka tĩra. Baa ñ n kua amõ, sõõ ù n dua, i ko i nùn win yabe te wesiawa kpa u wa u tu wukiri u ka kpuna. Kpa u bee domaru kua kpa Gusunõ been Yinni u maa bee siara.

I yãarobu beere wẽeyõ

¹⁴ Ì n yāaro goo mə səm kowo, ù n sãa Isireli ñ kun mɛ sɔɔ, i ku nùn taki di. ¹⁵ I nùn win sɔmburun gobi wɛɛyɔ baadomma sɔɔ u sere du. Domi u sãawa yāaro, u win gobin bukata mə gea. Ì kun kue mɛ, ma u Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue bɛɛn sɔ, i ko i taare wa.

Baawurewa

u koo win torarun are wa

¹⁶ Ba ñ tɔnu goomɔ win biin torarun sɔ, mɛya ba ñ maa bii goomɔ win mɔwɔbun torarun sɔ. Ba ñ goo goomɔ goon torarun sɔ.

Ye ba koo ko yāarobun sɔ

¹⁷ I ku ra ko i sɔɔ ñ kun mɛ gobeku gem bira siribu sɔɔ. Mɛya i ku ra maa gɔmini goon bekuru tɔruba mwa. ¹⁸ Adama i yaayo ma sa raa yoru di Egibitiɔ ma Gusunɔ bɛɛn Yinni u sun yakia. Yen sɔna na bɛɛ yiiremɔ i n da wooda yeni swii.

¹⁹ Saa yè sɔɔ i bɛɛn dīanu gɛɛmɔ, ma i yen gɛsɛ tia duari gbee suunu sɔɔ, i ku maa wura i ye sua. I de yu ko sɔbu ka gobekuba ka gɔminibugia, kpa Gusunɔ bɛɛn Yinni u wa u bɛɛn nɔman sɔma kpuro domaru kua. ²⁰ Ì n yɔɔwa bɛɛn dāa ye ba mɔ olifin wɔllɔ i ye sɔra, i ku ra maa wure i yɔ i ye i duari sɔri. I de ye, yu ko sɔbu ka gobekuba ka gɔminibugia.

²¹ Sanam mɛ i bɛɛn resɛm binu sɔrimɔ, i ku ra maa gɔsira i wura biruw. Ye i deri mi, yeya ya koo ko sɔbu ka gobekuba ka gɔminibugia. ²² Bɛɛn tii i yaayo ma i yoru di Egibitiɔ. Yen sɔna na bɛɛ yiiremɔ i n da yeni swii.

Siribun wooda

25

¹ Nɔɔsinaa sariru tã n dua tɔmbu gabun baa sɔɔ, ma ba da siri yerɔ ba bu siria, saa ye sɔɔ, wi u gem mə, i nùn win gem wɛɛyɔ. Wi u maa taare mə kpa i nùn win taare wɛ. ² Wi siribu di, bà n nùn soberu bure, siri kowo u koo de yɛro u kpunawa win wuswaaɔ kpa bu nùn so nge mɛ win torara nɛ. ³ Adama bu ku seni nɔɔ weeru sara, domi yà n kera mɛ, i bɛɛn mero bisi wi bɛɛre birawa mi.

Naa yà n sɔmburu mɔ dīanɔn

wooda

⁴ I ku bɛɛn naa kinerun nɔɔ bɔke saa ye ta sɔmburu mɔ dīanu sɔɔ.

Gɔmini wi u kun bii mɔn

wooda

⁵ Mɔɔ ka wɔnɔ bà n wāa yenu teu sɔɔ, ma mɔɔ u gu u ñ bii mara, win gɔmini wi, u ku yari yenu min di u mɔraru da gam. Win durɔn wɔnɔ wiya u koo nùn sua kurɔ. ⁶ Bà n bii tɔn durɔ mara, ba koo bii gbiikoo wi garisiwa wi u gu min bii kpa win yīsiru tu wa ta n wāa Isireliban suunu sɔɔ.

⁷ Goo ù n yina u win mɔɔn kurɔ gɔmini sua, kurɔ wi, u doo siri yerɔ u wuun guro gurobu deema kpa u bu sɔ u nɛɛ, nen durɔn wɔnɔ u yina u man sua kurɔ u ka win mɔɔ bii marua win yīsiru tu ka wa ta n wāa Isireliban suunu sɔɔ. ⁸ Saa ye sɔɔra wuun guro guro be, ba koo durɔ wi soku kpa bu nùn gari yi bikia. Ù n yinan na mam mam u win mɔɔn gɔmini wi sua kurɔ, ⁹ kurɔ wi, u koo dawa u win bara nɔɔ teu wuna guro guro ben wuswaaɔ, kpa u nùn yāatam sie kpa u gere u nɛɛ, wee nge mɛ ba ra durɔ kue wi u yina u win mɔɔ bii marua. ¹⁰ Kpa bu win bweseru yīsiru kɛ Isireliba sɔɔ bu nɛɛ, wɔn bara nɔɔ ba wunan bweseru.

Ye ba yina sannɔ sɔɔ

¹¹ Tɔn durɔbu yiru bà n sannamɔ, kpa mi ba sannamɔ mi, ben turon kurɔ u na u ka win durɔ wɔra win yiberɛn nɔman di, kpa u yiberɛ win tɔn durɔru nɛnɛ, ¹² saa ye sɔɔ, i kurɔ win nɔmu ge buro. I ku nùn wɔnwɔndu kua.

Tenkurun swaan wooda

¹³ I ku kiaru dɔrena ka taki, i de bɛɛn kilo ya n sãa dee dee, kpa yen gaa kun gaa kere. ¹⁴ I de bɛɛn sakakunu nu n sãa dee dee. I ku de gagu ga n gagu kere. ¹⁵ I de bɛɛn kilo ya

n sãa dee dee kpa been sakakunu nu n sãa tia. Kpa been wãaru tu wa tu daka da tem me Gusunõ besen Yinni u koo be e wẽ sã. ¹⁶ Domi Gusunõ besen Yinni wi, u be ba yen bweseru mò tusa.

Amalekiban kpeerasiabu

¹⁷ I yaayo ye Amalekiba ba be e kua saa ye i wee Egibitin di, ¹⁸ i wasire, ma ba be e wari birun di ba be ba wãa biru go go, ba ñ Gusunõn berum kue. ¹⁹ Saa ye sã Gusunõ besen Yinni u koo be e wẽrabu wẽ u de yibereba kpuro bu be e deri tem me u koo be e wẽ sã mu n ka sãa beegim, i ko i Amalekiba kpuro kam koosiawa kpa bu ku maa ben yĩsiru yaaya handunia sã. I ku ra ye duari.

Dĩa gbiikinun wooda

26

¹ Ì n da i dua tem me Gusunõ besen Yinni u koo be e wẽ sã, ma i mu mwa, i sina me sã, ² i de been baawure u win gbean dĩa gbiikinu tama ni u duura tem me sã, u nu doke bireru sã u ka na Gusunõ besen Yinnin sãa yerõ, ³ kpa u da saa ye sãon yãku kowon mi, u nùn sã u nẽ, u gerumõ Gusunõ win Yinnin wuswaa gisõ ma u dua tem me sã, me Yinni Gusunõ wi, u besen baababa nõ mwẽeru kua u nẽ, u koo sun wẽ. ⁴ Kpa yãku kowo wi, u yẽro bire te mwaari u yi Gusunõ besen Yinnin yãku yerun wuswaa. ⁵ Kpa yẽro u gere Gusunõn wuswaa u nẽ, win sikado u sãawa Aramugii wi u kun wãa yeru m. U da Egibitiõ u sina mi ka tambu fiiko be ba wãa ka wi. Yen biru, tøn be, ba dabia ba kua bwese damgiru. ⁶ Adama Egibitigibu ba bu dam dõre, ba bu nõni sãõwa, ma ba bu kua yobu. ⁷ Yera ba Gusunõ besen baababan Yinni nõgiru sue, ma u begia nua. U ben nõni swãaru wa ka dam me ba bu dõremõ ka nge me ba bu taare. ⁸ Yen biru, u bu yarama Egibitin di ka win nõm damguu, ka nanum bakam, ka sãm maamaakiginu. ⁹ U ka bu tunuma tem mini, me mu tim ka bom yiba, ma u bu mu wẽ. ¹⁰ Yen sãna tẽ, u ka tem me Yinni Gusunõ u nùn wẽn dĩa gbiikinu na win wuswaa.

Kpa yẽro u yiira u wuswaa tem girari u ka Gusunõ sã. ¹¹ Yen biru, be e ka Lefiba ka sã be ba wãa been suunu sã, i ko n nuku dobu mò gãa geenu kpuron sã ni Gusunõ besen Yinni u be e ka been bibu wẽ.

Wøkuru baateren wõllõn

tia tian wẽebun wõ

¹² Wõ yirun biru, itase, i ko ge sokuwa wøkuru baateren wõllõn tia tian wẽebun wõ. Ì n been dĩanu gã i kpa, i ko nin wøkuru baateren wõllõ tia tia wunawa kpa i Lefiba wẽ ka sãbu ka gobekuba ka gõminibu kpa ba n da di bu debu been wuu si sã. ¹³ Saa yera i ko i Gusunõ besen Yinni sã i nẽ, wøkuru baateren wõllõn tia tia ye ya sãa wigia, wee i wunama been yenun di i Lefiba wẽ ka sãbu ka gobekuba ka gõminibu nge me u be e yiire i ko. I ñ yen gaa duari i sere ye deri. ¹⁴ I ñ wøkuru baateren wõllõn tia tia yen gaa di sanam me i gõõ wooru sã. I ñ ye sue sanam me i ñ deere. I ñ maa yen gaa gõribu wẽ. ¹⁵ U tukama u be e mæri saa win sin yee deerarun di te ta wãa wõllõ, kpa u be e win tambu Isireliba domaru sosia ka been tem me u be e wẽ, me mu tim ka bom yiba nge me u besen baababa nõ mwẽeru kua.

Isireliba ba sãawa

Gusunõn tambu

¹⁶ Gisõ, Gusunõ besen Yinni u be e sãõmõ u nẽ, i win woodaba ka win yiirebu kpuro mem nõwõ. I n tii se kpa i ye kpuro swii ka gõru tia ka been bwẽra kpuro. ¹⁷ Gisõ, i wura ma Gusunõwa u sã besen Yinni, i maa wura ma i ko i sã win swaa sã, kpa i win woodaba ka win yiirebu kpuro mem nõwõ. ¹⁸ Yinni Gusunõn tii u maa wura gisõ ma i sã win tøn be u gõsa nenem win tiin sã i ka win yiirebu kpuro swii nge me u be e nõ mwẽeru kua. ¹⁹ Meyã u koo maa be e wõlle sua i yĩsiru yari kpa i n beere mõ n kere handunian bwesenu kpuro ni u taka kua, kpa i n sã win tøn be u tii yiya nge me u gerua.

ISIRELIBA BA GUSUNÕN ARUKAWANI YAAYAMÕ

Kpee ni ba koo sõnna

Ebalin guurõ

27

¹ Mõwisi ka Isireliban guro gurobu ba tõmbu sõõwa ba nēē, i wooda be kpuro mem nõõwa be Mõwisi u bēē saaria mi gisõ. ² Tõõ tē sõõ i da i Yuudenin daaru tõbura, i dua tem mē Gusunõ besen Yinni u bēē wē sõõ, i de i kpee bakanu gurama i sõnna i tãwaru koosi, ³ kpa i wooda yenin gari kpuro yore ni sõõ dõma te. Nge mēya i ko i ka tem mē du mē mu tim ka bom yiba mē Gusunõ besen baababan Yinni u bēē nõõ mwēeru kua. ⁴ Ì n Yuudeni ye tõbura i kpa, yera i ko i sere kpee nìn wooda na bēē wē gisõ gurama i sõnna Ebalin guurõ kpa i nu tãwaru koosi. ⁵ Miya i ko i Gusunõ besen Yinni yãku yeru kua ka kpee ni i ñ ka sisu dãke. ⁶ Kpee ni ba ñ dãke tånawa i ko i ka nùn yãku yee te bania. Miya i ko i nùn yãku dõõ mwaararuginu ⁷ ka siarabun yãkunu kua, kpa i sina mi i di ka nuku dobu Gusunõ besen Yinnin wuswaaõ. ⁸ Kpa i woodan gari yi yore kpee ni sõõ mē baawure u koo kpĩ u ka yi gari sãa sãa.

⁹ Ma Mõwisi ka yãku kowobu Lefiba ba Isireliba kpuro sõõwa ba nēē, i mario i nõõ, gisõra i kua Gusunõ besen Yinnin tõmbu. ¹⁰ Yen sõõ, i de i nùn mem nõõwa kpa i win yiirebu ka win woodaba swĩi ye na bēē saaria mi gisõ.

¹¹ Mõwisi u dõma te tån be sõõwa u nēē, ¹² ñ n Yuudenin daaru tõbura i kpa, bwese nini, Simēõba ka Lefiba ka Benyamēeba ka Yudaba ka Isakariba ka Yosefuba ba koo da bu yõrawa Garisimun guurõ kpa bu tõmbu domaru kua, ¹³ kpa maa bwese nini, Rubeniba ka Gadiba ka Aseeba ka Sabuloniba ka Danuba ka Nefitaliba bu da bu yõra Ebalin guurõ kpa bu bõrin gari gere.

Bõri wækura yiru

¹⁴ Guuru miya Lefiba ba koo gbãra tãa tãa bu Isireliba kpuro sõõ bu nēē, ¹⁵ bõrurowa wi u dãa dãka ñ kun mē u sisu yania u wisi u ka tii bwãaroku gagu kua u sã gbenum, domi Yinni Gusunõ u yabu yen bweseru tusa ye ba ka nõõma kua ba sãamõ. Kpa tõmbu kpuro bu nēē, ami!

¹⁶ Kpa Lefiba bu nēē, bõrurowa wi u kun win tundo ñ kun mē win mero beere doke. Kpa tõmbu kpuro bu nēē, ami!

¹⁷ Kpa Lefiba bu nēē, bõrurowa wi u win winsim tem nõõ bura yeru sare. Kpa tõmbu kpuro bu nēē, ami!

¹⁸ Kpa Lefiba bu nēē, bõrurowa wi u wõko swaa sõõsi kankam. Kpa tõmbu kpuro bu nēē, ami!

¹⁹ Kpa Lefiba bu nēē, bõrurowa wi u sõõ ñ kun mē gobeku ñ kun mē gõmini win gem bira siri yerõ. Kpa tõmbu kpuro bu nēē, ami!

²⁰ Kpa Lefiba bu nēē, bõrurowa wi u win tundon kurõ kĩa, domi u win tundon kpin yeru disi dokewa mi. Kpa tõmbu kpuro bu nēē, ami!

²¹ Kpa Lefiba bu nēē, bõrurowa wi u ka yaa saberu kpuna. Kpa tõmbu kpuro bu nēē, ami!

²² Kpa Lefiba bu nēē, bõrurowa wi u ka win sesu mero turosi ñ kun mē tundo turosi kpuna. Kpa tõmbu kpuro bu nēē, ami!

²³ Kpa Lefiba bu nēē, bõrurowa wi u ka win kurõn mero kpuna. Kpa tõmbu kpuro bu nēē, ami!

²⁴ Kpa Lefiba bu nēē, bõrurowa wi u win tånusi so u go bõkuõ gbenum. Kpa tõmbu kpuro bu nēē, ami!

²⁵ Kpa Lefiba bu nēē, bõrurowa wi u nõõm biran gobi mwa u ka taare sarirugii go. Kpa tõmbu kpuro bu nēē, ami!

²⁶ Kpa Lefiba bu nēē, bõrurowa wi u yina u woodan gari yini mem nõõwa. Kpa tõmbu kpuro bu nēē, ami!

28

Domarun nõõ mwēenu

¹ Mõwisi u nɛɛ, ì n Gusunõ besen Yinnin gere kpuro swaa daki, ma i win yiirebu kpuro mem nõowa bi na bɛɛ sõõmõ mini gisõ, saa yera u koo bɛɛ wõlle sua n kere bwesenu kpuro ni nu tie. ² Ma i win gere kpuro mem nõowa, wee nge mɛ u koo bɛɛ domaru kua.

³ U koo bɛɛ kpuro domaru kua, be ba wãa wuu marosõ ka be ba wãa baru kpaanõ. ⁴ U koo de i bii dabinu ma kpa u de dñanu nu koorõ bɛɛn gbeaõ kpa bɛɛn keteba ka bɛɛn yãanu ka bonu nu marura nu dabiã. ⁵ U koo de i dãa bii dabinu wa i birenu yibia kpa u de i n som mõ mu n kpã i ka pɛɛ ko. ⁶ Mi i dõõ kpuro, u koo bɛɛ domaru kua.

⁷ Wi, Yinni Gusunõ, u koo de yiberɛ be ba bɛɛ seesi bu yarina bɛɛn wuswaan di. Swaa tia ba koo ka duuma adama ba koo duki yarinawa bu swaa dabinu mwa. ⁸ U koo bɛɛn dñã ni i gã i doke biranu sõõ kõsu, kpa u de ye i mõ kpuro yu wẽra. U koo bɛɛ domaru sosia tem mɛ sõõ, mɛ u bɛɛ wẽemõ.

⁹ Ì n win wooda be kpuro mem nõowa, ma i win kĩru mõ, u koo bɛɛ wuna nenem win tiin sõ nge mɛ u bɛɛ nõõ mwɛɛru kua. ¹⁰ Handunian tõmbu kpuro ba koo wa ma i sãa Yinni Gusunõn tõmbu kpa ba n bɛɛn berum mõ. ¹¹ Yinni Gusunõ u koo bɛɛ durom dabinu yibusi tem mɛ sõõ mɛ u besen baababa nõõ mwɛɛru kua u nɛɛ, u koo bɛɛ wẽ. I ko i bii dabinu ma kpa bɛɛn yaa sabenu nu dabiã kpa bɛɛn gbea yu dñanu ko. ¹² U koo bɛɛ wõllu wukia mi win arumanin beru yera wãa kpa u de gura yu nɛ bɛɛn tem sõõ saa ye n weenɛ. Kpa ye i mõ kpuro yu kuura. I ñ maa gobi bõkuramõ gabun mi. Tõn tuko dabira ta koo gobi bõkura bɛɛn mi. ¹³ Yinni Gusunõ u koo bɛɛ kowa wiru, n ñ mõ siru. I ko i n da n yĩsiru yarawa, i ñ biru wurõ. Adama yu ka sere koorõ mɛ, i ko i wi, Gusunõ besen Yinnin woodaba mem nõowawa mam mam ye na bɛɛ sõõmõ mini gisõ. ¹⁴ I ku ra ko i gera gari yi na bɛɛ sõõwa mini kpuron gaan di, kpa i da i bũnu sã.

Bõrin nõõ mwɛɛnu

¹⁵ Mõwisi u maa nɛɛ, ma i ñ Gusunõ besen Yinnin gere swaa daki, ma i kun ye kpuro mem nõowɛ ka yiire bi na bɛɛ sõõmõ mini gisõ, bõri yiniwa yi koo bɛɛ wõri.

¹⁶ Bɛɛ kpuro i ko i bõri wa, be ba wãa wuu marosõ ka be ba wãa baru kpaanõ. ¹⁷ I ñ dãa binu wasi i birenu yibia, i ñ maa som wasi i ka pɛɛ ko. ¹⁸ I ñ bibu marumõ ba n dabi. Bɛɛn dñanu nu ñ kooramõ bɛɛn gbeaõ. Mɛya bɛɛn keteba ka bɛɛn yãanu ka bonu nu ñ maruramõ nu dabiã. ¹⁹ Mi i dõõ kpuro, bõriya yi ko n bɛɛ swĩi.

²⁰ Ye i mõ kpuro sõõ, Gusunõ bɛɛn Yinni u koo de i bõri wawa kpa i n berum mõ kpa i wahala ko sere i ka kam ko mam mam yèn sõ i nùn deri ma i kõsa kua. ²¹ U koo ka bɛɛ bara kõsunu naawa ni nu koo bɛɛ kpeerasia tem min di mɛ i ko n mõ. ²² U koo de bɛɛn wasi yi gbera ñ kun mɛ yi swĩã ñ kun mɛ yi mõi ñ kun mɛ yi wooru bara. U koo maa yina gura yu nɛ kpa bɛɛn gbean dñanu nu gbera ñ kun mɛ nu kõsi. Wahala ye kpurowa i ko wa sere u ka bɛɛ kpeerasia mam mam. ²³ Wõllu ta koo bõbiawa nge sii gandu bɛɛn wii wõllõ kpa tem mu bõbia nge sisu. ²⁴ Tua ka yanima u koo sure bɛɛn gbeaõ guran ayerõ sere u ka bɛɛ kpeerasia mam mam. ²⁵ Yinni Gusunõ u koo de bɛɛn yiberɛba bu bɛɛ kamia. Swaa tia ko i ka bu wõri adama i ko i duki yarinawa ben wuswaan di i swaa dabinu mwa. Handunian bwesenu kpuro nu koo biti ko nù n wa ye ya bɛɛ deema. ²⁶ Bɛɛn gonu nu koo kowa gunõsu ka gbeeku yɛen dñanu. Goo kun yin gaa giramõ.

²⁷ Yinni Gusunõ u koo bɛɛ bwisinu wisi nge mɛ u Egibitigibu kua. U koo de i n gõnan bara bwese bweseka mõ ye ya ñ bekuramõ. ²⁸ U koo de wiiraru ka wõkoru ka fanfankura n bɛɛ wãasi. ²⁹ Sõõ sõõ gbãara, i ko n s̃imõwa i n babi nge wõkõbu. Gãanu sari ni nu koo wẽra ye i ko i ko kpuro sõõ. Mɛya gaba ko n bɛɛ taki dimõ ba n bɛɛ gbenimõ. Goo kun ko n maa wãa wi u koo ka bɛɛ yina.

³⁰ Bɛɛn goo ù n kurõ wa, goowa u koo nùn sua. Goo ù n diru bana, goowa u koo du te sõõ. Goo ù n maa resem gbaaru kua, goowa u koo ten dãa binu di. ³¹ Ba koo bɛɛn naa kinenu go bɛɛn wuswaaõ, adama i ñ nin yaa temmõ. Ba koo bɛɛn ketekunu mwa ka dam, i ñ maa kpẽ i nu wõrama. Bɛɛn yiberɛba ba koo bɛɛn sabe piiminu gura, i ñ maa wasi wi u koo ka bɛɛ yina. ³² Ba koo bɛɛn bii tõn durõbu ka tõn kurõbu mwɛɛri bu ko tõn tukõbun yõbu bɛɛn nõni biru i n mɛera, kpa i wasira ka swaan mɛeribu saa kpuro, adama i ñ kpẽ i gãanu ko. ³³ Bwese tuku ni i ñ yẽ nu koo na nu bɛɛn tem dñanu kpuro ka bɛɛn wahala

ye i kuan are di. Ba ko n bæe dam dæremowa kpa ba n bæe taki dima baadomma. ³⁴ Meya i ko i ko wiiribu kesi ni been nani yi koo wan sã.

³⁵ Yinni Gusunã u koo de i bosu wa si i n bekurama. Su ko n wãawa been dũunã ka been taanã kpa su yebi been wasi kpuro sã saa been wirun di sere ka been naaso.

³⁶ Meya u koo de bu bæe mwæeri ka been sunã wi i ko i ko been wirugii bu ka da tem tukumã bwese te bæe ka besen baababa i n yẽ mi, kpa i bũnu sã mi, ni ba kua ka dãa ka maa kpenu. ³⁷ Bwesenu kpuro nĩn mi Yinni Gusunã u koo de i da, nu ko n biti sãawa ye ya bæe deema min sã. Saa yera ba koo bæe fune wuna kpa bu bæe yaakoru ko.

³⁸ Dãa bwese bakara i ko i ka da gbeaã i duure, adama nin fiikowa i ko i wa i gẽ, domi twee yi koo na yi nu di. ³⁹ I ko i resem gbaanu ko i nu nãri, adama i n nin binun tam nãrumã, meya i n maa nin dãa marum wasi i sãri domi kãkãna nu koo mu di. ⁴⁰ I ko i n olifin dãa mã been tem beri berika kpuro sã. Adama i n yen gum wasi, domi ye kpuro ya koo della yu wõrukuwa ya kun ye. ⁴¹ I ko i bii tãn durãbu ka tãn kurãbu ma adama ba n mã bæegibu domi ba koo bu yoru mwæeriwa bu ka doona tem tukumã. ⁴² Been dãa ka been gbean marum kpurowa mu koo ko tween dãanu.

⁴³ Sãã be ba wãa been suunu sãã ba ko n dam mã ba n dãowa. Adama bæe, i ko i biru wurawa. ⁴⁴ Bera ba ko n da bæe bãkure. I n wasi i bu bãkura. Ba ko n sãawa wiru kpa i n sãa siru.

⁴⁵ Bõri yini kpurowa yi koo bæe deema. Kpa yi n bæe wãasi sere bu ka bæe kam koosia. Domi i n Gusunã been Yinnin gere swaa daki, i n win yiirebu wure, i n maa win woodaba mem nãwwe ye u bæe wẽ. ⁴⁶ Meya ya ko n sãawa yĩreru te Gusunã u koo ka bæe ka been bibun bweseru kirã ko.

⁴⁷ Gusunã besen Yinni u bæe doma bakaru kua. Adama i n nũn sãwa ka gõru teu ka nuku dobu. ⁴⁸ Yen sãna u koo bæe yibereba sure kpa i bu yoru diiya i n wãa gõru ka nim nãru ka sãaru ka tereru sãã. Ba koo bæe yoo te diisiawa sere bu ka bæe kam koosia. ⁴⁹ U koo bæe bweseru garu surema tontonden di, tu bæe wukiri nge gunã bakeru. I n ko i bwese ten barum nã. ⁵⁰ Bwese te, ta ko n nuki sosuwa. Ta n ko n bukurobun bæere yẽ. Ta n maa bibun wãnwãndu mã. ⁵¹ Ta koo been yaa sabenu ka been gbean dãanu mwæeriwa sere tu ka bæe kam koosia. Ta n bæe dãanu ganu deriamme n kun me gum n kun me tam n kun me yaa saberu. ⁵² Ba koo bæe tarusiwa baama mi i wãa kpuro sere been gbãra damgii ni i naane sãa nu ka wõruku. Ba koo bæe tarusiwa tem me kpuro sãã me Yinni Gusunã u bæe wẽ. ⁵³ Sanam me been yibere be, ba bæe tarusi, gõra koo ko sere i been bibu tem be Yinni Gusunã u bæe wẽ. ⁵⁴ Been suunu sãã, durã wi ba mam mæera u wãnwãndu mã too, u koo win wãnbu ka win maabu ka win tiin kurã ka win bii be ba tie tusi. ⁵⁵ Domi nani swãa ten saa sãã, u n ko n kĩ u ka ben goo win bii be u gon yaa bõnu ko. Domi win bii bera ba ko n sãa win dãa ni nu tie. ⁵⁶ Kurã wi ba raa maa mæera u du u sam mã sere u ku ra yari tãwã u bõsu, u koo maa ko nge me. ⁵⁷ U koo mam bii wẽe te u mara ka ten yãa ni nu wõruma sua u bere u n temmã asiri sãã. Domi u n dãanu ganu wasi u di saa ye yibereba ba bæe tarusi mi.

⁵⁸ Ì kun Yinni Gusunã wooda mem nãwwe ye ya yorua tire teni sãã, ma i n win yĩsi baka te nasie, ⁵⁹ u koo de bara bakanu nu bæe ka been bibu wõri. Kpa nu n wãa sere ka been bibun bweserã nu ka te. ⁶⁰ U koo ka Egibitin bara ni kpuro na u bæe sure nĩn berum i mã mi. ⁶¹ Baranu kpurowa u koo bæe sure, ka mam ni nu n yorua woodan tireru sãã. Ni kpurowa nu koo bæe wõri sere nu ka bæe kam koosia. ⁶² Been fiiko tãnawa ya koo tiara bæe sãã, bæe be i dabi mi nge wãllun kperi. Domi i n Gusunã been Yinnin gere mem nãwwe. ⁶³ Nge me Yinni Gusunã u raa bæe durom kua, u bæe dabiasia ka kĩru, nge meya u koo maa bæe yara ka win kĩru tem me u bæe wẽn di kpa i kam ko. ⁶⁴ Nge meya u koo de i yarina i n wãa handunian bwesenu kpuro sãã. Miya i ko i bũnu sã ni bæe ka besen baababa i n daa yẽ ni ba ka dãa ka kpenu kua. ⁶⁵ Bwese ni sãã, i n bõri yendu wasi. Meya i n sinamã yam tem. Yinni Gusunã u koo de i burisina kpa i n nuki sankire i n sumã. ⁶⁶ Been hunde ya ko n sãawa nge ye ba ka wẽe sãri kpa i n berum soore wõkuru ka sãã sãã, kpa i n sika mã been wãarun sã. ⁶⁷ Berum men saabu ye i ko wan sã, i ko i n kĩ bururu tu na fuuku yokan saa sãã. Kpa bururun saa, i n kĩ yoka yu na fuuku. ⁶⁸ Yinni Gusunã u koo de bu

ka bɛɛ wura Egibitiɔ ka goo nimkusu. U koo ka bɛɛ wura tem me sɔ̄ me na raa nɛɛ, i n̄ wasi. Ì n tura mi, i ko i bɛɛn tii yibereba d̄ɔre i ko yobu. Adama goo kun bɛɛ dwemɔ.

Mɔ̄WISIN Sɔ̄ɔ̄SI D̄ĀAKIRU

⁶⁹ Gusunɔ u Mɔ̄wisi wooda wɛ̄ u ka Isireliba arukawani b̄ɔke Mɔ̄abuban temɔ ye u raa ka bu b̄ɔkua Horebuɔ baasi.

Ye Yinni Gusunɔ

u Isireliba kua

29

¹⁻² Mɔ̄wisi u Isireliba kpuro menna u bu sɔ̄ɔ̄wa u nɛɛ, bɛɛn tii i wa sɔ̄m maamaakigii ni Yinni Gusunɔ u kua, ka n̄ni swāa ni u Egibitin sunɔ ka win sɔ̄m kowobu kpuro kp̄ɛ ben tem me kpuro sɔ̄. ³ Adama sere ka t̄ɛ u n̄ dere i tubu ye bɛɛn n̄ni wa ka ye bɛɛn swasu nua. ⁴ U bɛɛ kp̄ara gbaburɔ wɔ̄ɔ weeru ma bɛɛn yāa ni i doke nu n̄ ḡɛkire, bɛɛn baranu kun maa diire nu sere kpe. ⁵ U n̄ dere i p̄ɛ di. I n̄ maa tam n̄ɔrure. Win tiiwa u bɛɛ n̄ɔri i ka tubu ma wiya u s̄aa Gusunɔ bɛɛn Yinni. ⁶ Sanam me sa tunuma mini, Sihoni, H̄esibonin sunɔ ka Ogu, Basanin sunɔ ba yarima ba sun tabu w̄ari ma sa ka bu tabu kua sa kamia. ⁷ Sa ben tem mwa sa Rubenin bwese kera ka Gadin bwese kera ka Manasen bwese keran sukum w̄ɛ. ⁸ Yen s̄ɔ, i de i wooda yen gari mem n̄ɔwa kpa ye i m̄ɔ kpuro yu bɛɛ w̄ɛra.

I arukawani ye nenuɔ n wā

⁹⁻¹⁰ Mɔ̄wisi u maa nɛɛ, wee gisɔ i na Gusunɔ besen Yinnin wuswaɔɔ ka bɛɛn bwese kerin wirugibu ka yin guro gurobu ka yin tabu sinambu, bɛɛ Isireliba kpuro gesi ka bɛɛn kurɔbu ka bibu ka sere t̄ɔn tukobu be ba wāa bɛɛn suunu sɔ̄ ka bɛɛn sɔ̄m kowobu be ba ra bɛɛ d̄āa kasue ka be ba nim takirimɔ. ¹¹ Bɛɛ kpurowa i menna i ka Yinni Gusunɔ arukawani b̄ɔke. T̄ɛ, u bɛɛ kanamɔ i ye wuro ka b̄ɔri, ¹² kpa i n̄ s̄aa win t̄ɔmbu kpa wi, u n̄ maa s̄aa bɛɛn Yinni nge me u bɛɛn sikadoba Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu n̄ɔ mwɛɛru kua ma u bɛɛn tii sɔ̄ɔ̄wa me. ¹³ N n̄ m̄ɔ bɛɛ t̄ɔna u ka arukawani ye b̄ɔkua ka b̄ɔri, ¹⁴ ka be ba menna win wuswaɔɔ mini kpurowa ka mam be ba kun wāa minin tii kpuro.

¹⁵ Bɛɛn tii i ȳɛ nge me sa raa ka wāa Egibitiɔ ka nge me sa sina bwese tukunun suunu sɔ̄ n̄n tem sa sasira. ¹⁶ I ben b̄uu kamgii ni wa ni ba kua ka d̄āa ka kpenu ka sii geesu ka sere maa wura. ¹⁷ Yen s̄ɔ, bɛɛn suunu sɔ̄, goo n̄ kun me yenu gagu n̄ kun me bwese kera gaa yu ku raa Gusunɔ besen Yinni biru kisi kpa yu da yu bwese tuku nin b̄unu s̄a. Bɛɛn suunu sɔ̄, goo u ku raa ḡsira u ko nge d̄āa ye ya d̄ɛ m̄ɔ. ¹⁸ Wi u arukawani yen gari nua ye ba b̄ɔkua ka b̄ɔri mi, u ku tii sua win ḡɔruɔ u nɛɛ, u koo b̄ɔri yendu wa baa ù n̄ win tiin k̄iru m̄ɔ, kpa u de goo u w̄ari b̄uu s̄āaru sɔ̄. ¹⁹ Yinni Gusunɔ kun n̄n suuru kuamme. Win m̄ɔru ka win nisinu koo w̄ariwa ȳɛro sɔ̄. B̄ɔri yi ba yorua tire te sɔ̄, yi koo n̄n̄ diwa kpa Yinni Gusunɔ u de bu win ȳisiru duari handunia sɔ̄. ²⁰ U koo ȳɛro wunawa Isireliban bwese kerin suunu sɔ̄n̄ di nge me b̄ɔri yi, yi gerumɔ woodan tire te sɔ̄.

Yinni Gusunɔn b̄ɔri

yi koo bu di

²¹ S̄ɔ̄ teeru bii be ba koo ra marura ka sɔ̄ be ba koo ra na saa tontonden di, ba koo wa as̄ɔ̄ɔ ye ya bɛɛn wuu kua ka nge me Yinni Gusunɔ u bɛɛn tem me kam koosia ²² ka s̄ɔ̄ bisu ka b̄ɔru sere ba n̄ kp̄ɛ bu ḡāanu duure, ḡāanu kun mam kp̄ɛ nu kpi me sɔ̄ baa yakasu su n̄ seemɔ mi. Ba mu kpeerasiawa nge Sodomu ka Gom̄ara ka Adima ka Seboimu, wuu si Yinni Gusunɔ u kpeerasia ka win m̄ɔru baka. ²³ Saa yera bwese ni, nu koo bikia nu nɛɛ, mban s̄ɔ̄na Yinni Gusunɔ u tem me kua mesum. Mban s̄ɔ̄na u mu kpeerasia ka win m̄ɔru baka. ²⁴ Kpa bu bu wisi bu nɛɛ, men t̄ɔmbu ba arukawani ye kusiawa ye wi, Gusunɔ ben sikadoban Yinni u ka bu b̄ɔkua sanam me u bu yarama Egibitin di. ²⁵ Ma ba b̄unu s̄āaru w̄ari ni ba n̄ daa ȳɛ ni Yinni Gusunɔ u bu yinari. ²⁶ Yen s̄ɔ̄na u m̄ɔru kua u bu b̄ɔri yi yi

wãa tire te sɔ̃ sure. ²⁷ Ma u win tãmbu gira u yara tem min di ka win dam bakam ba da ba wãa tem tukumɔ mi ba bu waamɔ gisɔ.

²⁸ Ye ya berua, Yinni Gusunɔ turowa u ye yẽ. Adama besehia ye u sun sɔ̃si bese ka besen bibun bweseru kpa su win wooda ye mem nɔ̃wa.

Isireliba ba koo wura

Yinni Gusunɔn mi

30

¹ Sanam me bɔ̃ri ka domarun gari yi na be sɔ̃wa kpuro yi be deema, ma Yinni Gusunɔ u be gira i da i wãa tem tukumɔ, ² ma i gɔ̃ru gɔ̃sia i wurama win mi, ma i win gere mem nɔ̃wa ka gɔ̃ru tia be ka been bibu nge me na be yiiremɔ gisɔ, ³ saa ye sɔ̃ra wi, Yinni Gusunɔ u koo be wɔnwɔndu kua kpa u ka be wurama min di u raa be yarinasia i yoru dimɔ. ⁴ Û n daa dera ba ka be yoru da n toma, u koo da u be kasuma ⁵ u ka be wurama tem me been baababa ba raa mɔ sɔ̃ kpa i n mu mɔ. U koo be gea kua n kere been baababa kpa i bu dabiru kera. ⁶ Yinni Gusunɔ u koo been gɔ̃rusu ka been bibugisu deerasia kpa i nùn kĩa ka gɔ̃ru tia ka been bwẽra kpuro kpa i wa i n wãa. ⁷ Saa ye, kpa u bɔ̃ri yi yi wãa tire te sɔ̃ been yibereba sure be ba be tusa ba nɔ̃ni sɔ̃wa mi. ⁸ Be maa, i ko i gɔ̃sirama i wi, Yinni Gusunɔ mem nɔ̃wa, kpa i win woodaba swii ye na be wẽemɔ mini gisɔ. ⁹ Yinni Gusunɔ u koo be dukia yibie kpa u be kuurasia ye i mɔ kpuro sɔ̃. U koo been bibu ka been yaa sabenu ka been gbean dīanu dabiasia. Domi u koo maa been doo nɔ̃ru kĩa nge me u raa yellu been sikadobagiru kĩa. ¹⁰ Yeni kpuro ya koo koorã ì n wurama win mi ka gɔ̃ru teu ka been bwẽra kpuro ma i win gere mem nɔ̃wa ma i win woodaba swii dee dee ye ba yorua win tire te sɔ̃.

Gusunɔn gari yi wãa turuku

¹¹ Wooda ye na be wẽemɔ mini gisɔ, ya ñ sɛ̃ yu ka be yeeri. Ya ñ maa sɛ̃ i ka ye mem nɔ̃wa. ¹² Ya ñ wãa wɔ̃llɔ bu sere nee, wara u koo da wɔ̃llɔ u ka sun ye naawa u sun nɔ̃sia su sere ye mem nɔ̃wa. ¹³ Ya ñ maa wãa daarun guru giɔ bu sere nee, wara u koo nim wɔ̃ku tɔ̃bura u da u ka sun ye naawa u sun nɔ̃sia su sere ye mem nɔ̃wa. ¹⁴ Ka gem wooda ye, ya wãawa been bɔ̃kuɔ ka been nɔ̃sɔ̃ ka been gɔ̃rusɔ̃. I ko i kpĩ i ye mem nɔ̃wa.

I de i wãaru gɔ̃si

¹⁵ Be Isireliba, wee na wãaru ka gea ka maa gɔ̃ ka kɔ̃sa yiimɔ been wuswaɔ̃ i ka gɔ̃si. ¹⁶ Yen sɔ̃na na be yiiremɔ gisɔ, i Gusunɔ been Yinni kĩa kpa i sɛ̃ win swɛ sɔ̃. Kpa i win woodaba mem nɔ̃wa ka win gere ka win yiirebu kpa i kpĩ i n wãa i n dabiama. Saa ye sɔ̃, u koo be domaru kua tem me i ko i mwa sɔ̃ i n mɔ. ¹⁷ Adama been gɔ̃ru gã n sɛ̃ira ma i ñ nùn mem nɔ̃wɛ, ma i da i bũnu sãamɔ, ¹⁸ na be sɔ̃mɔ ma i ko i gbiwa tem me sɔ̃ me i ko i mwa i n mɔ mi, ì n Yuudenin daaru tɔ̃bura.

¹⁹ Wɔ̃llu ka tema mu sãa nen seeda gisɔ ma na be wãaru ka gɔ̃, ka maa domaru ka bɔ̃ri yiyamme. Ñ n men na, i wãaru gɔ̃sio kpa i wa i n wãa be ka been bibun bweserɔ̃. ²⁰ Kpa i Gusunɔ besen Yinni kĩa i n ka nùn manine kpa i n nùn mem nɔ̃wamme. Domi yera ya koo de i n wãa kpa yu been wãaru denyasia i ka wa i n wãa tem me sɔ̃, me u besen sikadoba Aburahamu ka Isaki ka Yakɔ̃bu nɔ̃ mweeru kua.

Mɔ̃WISIN Nɔ̃ KANABU KA WIN Gɔ̃

Yinni Gusunɔ u Yosue kua

Mɔ̃wisin kɔ̃sire

31

¹ Mɔ̃wisi u kɔ̃m Isireliba gari yini sɔ̃wa u nee, ² wee gisɔ na wɔ̃ wunaa teeru mɔ, na ñ maa kpẽ n be kpara. Yeniba kpuron biru, Yinni Gusunɔ u man sɔ̃wa u nee, na ñ Yuudeni tɔ̃burɔ̃. ³ Adama win tiiwa u koo be swaa gbiiya kpa u bwese ni nu wãa mi go kpa i nin tem mwa. Yosuewa u koo ko been kparo nge me wi, Yinni Gusunɔn tii u gerua. ⁴ U koo bwese ni kam koosia nge me u Amɔ̃reban sinam beni, Sihoni ka Ogun tem kam

koosia. ⁵ U koo bɛɛ bu nɔ̃mu beria kpa i bu kua nge mɛ na bɛɛ sɔ̃ɔ̃wa. ⁶ Yen sɔ̃, i tii dam kɛ̃ɛyɔ̃ kpa i n wɔ̃rugɔ̃ru mɔ̃. I ku nanda, i ku maa diiri ben wuswaaɔ̃. Domi Gusunɔ̃ besen Yinnin tiiwa u koo bɛɛ swaa gbiiya. U ñ bɛɛ derimɔ̃, u ñ maa bɛɛ biru kisimɔ̃.

⁷ Yera Mɔ̃wisi u Yosue soka u na Isireliba kpuron wuswaaɔ̃ ma u nùn sɔ̃ɔ̃wa u nɛɛ, a tii dam kɛ̃ɛyɔ̃ kpa a n wɔ̃rugɔ̃ru mɔ̃. Domi wuna kaa ka tɔ̃n be da tem mɛ sɔ̃ɔ̃, mɛ Yinni Gusunɔ̃ u ben baababa nɔ̃ mwẽɛru kua ka bɔ̃ri. Wuna kaa bu mu bɔ̃nu kua. ⁸ Win tiiwa u koo nun swaa gbiiya kpa u n ka nun wãa. U ñ nun biru kisimɔ̃, u ñ maa nun derimɔ̃. Yen sɔ̃, a ku nanda, a ku maa de wunen tororu tu kara.

Woodan garibu wɔ̃ɔ̃ nɔ̃ɔ̃ba yiru

ka wɔ̃ɔ̃ nɔ̃ɔ̃ba yiru

⁹ Mɔ̃wisi u wooda ye yorua ma u ye yãku kowobu Lefiban bweseru be ba ra Yinni Gusunɔ̃n woodan kpakororu sɔ̃be ka Isireliban guro gurobu wɛ̃. ¹⁰ U bu sɔ̃ɔ̃wa u nɛɛ, wɔ̃ɔ̃ nɔ̃ɔ̃ba yiru baayere yè sɔ̃ɔ̃ ba ra be ba dibu neni kare, Kunun tɔ̃ɔ̃ bakarun saa, ¹¹ sanam mɛ Isireliba kpuro ba menna Yinni Gusunɔ̃n wuswaaɔ̃ batuma ye u gɔ̃sa sɔ̃ɔ̃, saa yera kaa n da wooda ye kpuro gari bu nɔ̃. ¹² Be kpurowa kaa menna, tɔ̃n durɔ̃bu ka tɔ̃n kurɔ̃bu ka bibu ka tɔ̃n tukobu be ba wãa ka bɛɛ, bu ka woodan gari yi nɔ̃, kpa bu wa bu Gusunɔ̃ besen Yinni nasia kpa bu wooda ye kpuro mem nɔ̃wa. ¹³ Nge meya bɛɛn bii be ba ñ wooda yen gari yɛ̃ ba koo ka ye nɔ̃, kpa bu Gusunɔ̃ besen Yinni nasia saa kpuro ye ko i n wãa tem mɛ sɔ̃ɔ̃, mɛ i ko i mwa ñ n Yuudeni tɔ̃bura.

Gari dãaki yi Gusunɔ̃

u ka Mɔ̃wisi kua

¹⁴ Yinni Gusunɔ̃ u Mɔ̃wisi sɔ̃ɔ̃wa u nɛɛ, wee tɔ̃ɔ̃ te kaa gbi ta turuku kooma. Yen sɔ̃, a Yosue sokuma kpa i na i yɔ̃ra nen kuu bekurugii ten mi, mi na ra ka bɛɛ yinne, kpa n Yosue sɔ̃ ye u koo ko.

Ma Mɔ̃wisi ka Yosue ba da ba yɔ̃ra kuu ten mi. ¹⁵ Miya Yinni Gusunɔ̃ u bu kure guru wii wuroru sɔ̃ɔ̃. Ma guru wii wuro te, ta da ta yɔ̃ra kuu ten kɔ̃nnɔ̃wɔ̃. ¹⁶ Yinni Gusunɔ̃ u Mɔ̃wisi sɔ̃ɔ̃wa u nɛɛ, wee kaa wura a wunen sikadoba deema. Wunen biru, Isireliba ba koo man deri kpa bu nen arukawani kusia ye na ka bu bɔ̃kua kpa bu da bu bũnu gasiri bu sã tem mi ba duɔ̃ mi sɔ̃ɔ̃. ¹⁷ Yen tɔ̃ɔ̃ te, kon ka bu mɔ̃ru ko kpa n bu biru kisi n bu deri. Ba koo kam kowa. Wahala ka nɔ̃ni swãa dabinu koo bu deema. Saa ye sɔ̃ɔ̃ra ba koo tii sɔ̃ bu nɛɛ, nɛ, Gusunɔ̃ ben Yinni na ñ wãa ben suunu sɔ̃ɔ̃, yen sɔ̃na wahala yeni ya bu deemamɔ̃. ¹⁸ Ka gem nɛ, Yinni Gusunɔ̃ kon bu biru kisi n bu deri. Domi ba kɔ̃sa kua ba bũnu sãwa. ¹⁹ Tɛ̃, a womu geni yoruo ga n sãa seeda nɛ ka Isireliban suunu sɔ̃ɔ̃. A bu womu ge sɔ̃ɔ̃sio kpa ga n wãa ben nɔ̃ɔ̃wɔ̃. ²⁰ Domi kon de bu du tem mɛ na gerua ka bɔ̃ri na nɛɛ, kon ben baababa wɛ̃ sɔ̃ɔ̃, mi tim ka bom mu kokumɔ̃. Ba koo di bu debu bu bɔ̃ria. Adama ba koo man torari bu nen arukawani kusia bu ben gɔ̃ru gɔ̃sie bũnu ganun mi bu nu sã. ²¹ Saa ye sɔ̃ɔ̃, wahala ka nɔ̃ni swãaru garu tà n maa seewa ben suunu sɔ̃ɔ̃, ben bibun bweseru ta koo womu ge yaaya kpa ga n sãa seeda. Na ben gɔ̃run gari yɛ̃ saa tɛ̃n di n sere mam bu duusia tem mɛ sɔ̃ɔ̃ mɛ na bu nɔ̃ mwẽɛru kua ka bɔ̃ri.

²² Tɔ̃ɔ̃ te sɔ̃ɔ̃ra Mɔ̃wisi u womu ge yorua ma u gu Isireliba sɔ̃ɔ̃si.

²³ Yinni Gusunɔ̃ u Yosue, Nunin bii wooda yeni wɛ̃ u nɛɛ, a de a tii dam kɛ̃ kpa a n wɔ̃rugɔ̃ru mɔ̃. Domi wuna kaa Isireliba duusia tem mɛ sɔ̃ɔ̃, mɛ na bu nɔ̃ mwẽɛru kua ka bɔ̃ri. Meya nen tii ko na n wãa ka wunɛ.

²⁴ Sanam mɛ Mɔ̃wisi u wooda ye yorua tireru sɔ̃ɔ̃ u kpa, ²⁵ yera u Lefiba be ba ra Yinni Gusunɔ̃n woodan kpakororu sɔ̃be sɔ̃ɔ̃wa u nɛɛ, ²⁶ i woodan tire teni suo kpa i tu yi kpakoro ten bɔ̃kuɔ̃ kpa ta n sãa seeda bɛɛn sɔ̃. ²⁷ Na bɛɛn swaa taabu yɛ̃. Domi i ra Yinni Gusunɔ̃ seesi nen wuswaaɔ̃. Kaa ra sere gere nen gɔ̃ɔ̃n biru? ²⁸ I bɛɛn bwese kerin guro gurobu ka bɛɛn tabu sinambu mennama bu na nen mi. Kon gari yini gere bu yi nɔ̃. Kpa wɔ̃llu ka tem mu n sãa nen seeda bɛɛn wuswaaɔ̃. ²⁹ Na yɛ̃ ma nen gɔ̃ɔ̃n biru i ko wari durum sɔ̃ɔ̃. Kpa i swaa ye deri ye na bɛɛ sɔ̃ɔ̃si. Yen sɔ̃, wahala koo bɛɛ deema. Domi i ko kɔ̃sa ko i Yinni Gusunɔ̃n mɔ̃ru seeya ka bwãaroku ni i seka.

Mõwisiin womu

³⁰ Ma Mõwisi u womu genin gari kpuro gerua, ma Isireliba kpuro ba yi nua. Ge wee.

32

¹ Wõllu, a swaa dakio a nen gari nõ.

Tem, a swaa tem kpõiyõ a nen nõ nõ.

² Nen yẽru ta kokumõ nge guru nim
ma nen gari nemõ nge kakoru
ma yi dääkumõ nge dirum yaka bekusu sõõ.

³ Kon Yinni Gusunõn yĩsiru kpara.
Bee Isireliba, i Gusunõ besen Yinnin yĩsirun kpãaru kparo.

⁴ Yinni Gusunõ u sãawa nge kperu.

U ra kowa dee dee.

Win siribu bu ra n dẽerewa.

U sãawa naanegii, murafitiru sari win mi.

U sãawa gemgii.

⁵ Adama bee, i sãawa tøn kõsobu be ba n deede swii.

I nùn torari.

Ya kua been sekuru.

I n maa sãa win bibu.

⁶ Gari bakasu bee,
nge meya ba ra Yinni Gusunõ kue?

U n sãa been baaba ka been taka kowo?

N n wi, u bee tãsisia u kua win tãmbu?

⁷ I yellu yaayo.

I bwisikuo ye n kooru yellu.

I been baababa ka bukurobu bikio, ba koo bee sõõ.

⁸ Sanam me u tãmbu tem bõnu kua,
ka saa ye u bweseru baatere ten tem nõõ bura yeru kua,
u nin baatere goo wẽ wõllun di wi u ko n tu kpare.

⁹ Adama u tii Isireliba yiiya,

be ba sãa Yakõbun bweseru.

¹⁰ Yinni Gusunõ u bu deema gbaburõ mi gbeeku bõnu nu gberi.

Ma u bu sua u nõõri u keu sõõsi.

U ben laakari mõ nge win tiin nõõni.

¹¹ U bu kõsu nge kasa

ye ya yõõwa yen sokuru wõllõ

ya ka yen binu yõõsiamõ.

Ma ya kasa derie yu ka nu gaba.

¹² Yinni Gusunõ turowa u bu kpara.

Bũu goo kun nùn somi.

¹³ U dera ba da ba sina gunguru wõllõ.

Ma u bu gberun dīanu diisia.

U dera ba kperun tim di.

U dera ben dāa gbaanu gea kua kpenu wõllõ bu ka gum wa.

¹⁴ Ba keteba ka yāanun bom nõõrumõ.

Ba yāa kpemminu ka yāa kinenu ka boo kinenun yaa gumgia temmõ.

Som gem dīana ba ra n dimõ.

Meya ba ra maa resem tam gem nõõ.

¹⁵ Ye ba deba ba kpa ma ba Gusunõ seesi.

Ye ba bõria ba kpa, yera ba wi, Gusunõ ben taka kowo deri.

Ma ba nùn gema wi, wi u sãa ben faaba kowo.

¹⁶ Ba win nisinu seeya ba da ba bũnu sãamõ.

Ba win mõru seeya ba da ba bũnu yiire

¹⁷ ma ba nu yākuru koosimõ ni,

ni nu ñ sãa gem.

Ba ñ daa nu yẽ,

ben baababa ba ñ nu sãare.

¹⁸ Ba Gusunõ duari wi u sãa nge ben kpee baa mi ba ra kuke,

wi, wi u bu wãaru wẽ.

¹⁹ Sanam me Gusunõ u wa me,

yera win mǎru seewa ma u bu gema

be, be ba sãa win bibu.

²⁰ U nɛɛ, u ñ maa bu somimõ kpa u wa ye ya koo bu deema.

Domi ba sãawa mem nǎo sarirugibu ka naane sariba.

²¹ Ba win mǎru ka win nisinu seeya

ben bũu ni ba sokumõ Gusunõn sõ,

ni nu ñ sãa gãanu.

Yen sõna u nɛɛ,

wi, u koo maa bwese wiirarugiru sokusia

u ka ben mǎru seeya,

kpa u ben nisinu seeya ka bwese te,

te ba ñ garis gãanu.

²² Win mǎru koo se nge dõo yara

kpa yi gãanu kpuro dõo meni tem sǎo,

kpa yu maa da sere tem sǎo sǎowǎ.

Kpa yu guunun kpɛɛkpɛɛkunu dõo meni.

²³ U koo bu nǎni swãaru sure.

Kpa u bu twee.

²⁴ Ba koo gbi gõõru ka bararun sõ.

Bara bakanu koo bu go.

U nɛɛ, u koo bu gbeeku yɛɛ sure yi bu mwɛɛri.

Kpa u maa de wɛɛ dɛɛgii yi bu dwɛɛ.

²⁵ Tabu koo bu go swɛɛ sǎo kpa be ba wãa yenusõ bu berum soora.

Aluwaasiba ka wãndiaba ba koo gbisuku,

baa ka bii wɛɛnõ ka tǎkǎnõ ba ñ derimõ.

²⁶ U koo bu kam koosiawa mam mam sere goo kun maa bu yaayamõ.

²⁷ Adama u ñ wuramõ yiberɛba bu nùn yɛɛ

yèn sõ ba win tǎmbu kamia,

kpa bu nɛɛ, n ñ wi, Yinni Gusunõ u ye kua.

²⁸ Isireliba ba sãawa bwese te ta ñ bwisi mǎ,

ta ñ maa laakari mǎ.

²⁹ Ba ñ daa bwisi mǎn na,

ba koo raa gia ye ya koo bu deema.

³⁰ Kpa bu tii bikia bu nɛɛ,

tǎn turo u koo kpĩ u tǎmbu nǎrǎbu (1.000) yarinasia?

Ñ kun me tǎmbu yiru bu tǎmbu nǎrǎbun suba wǎkuru (10.000) yarinasia?

Geema Gusunõ besen Yinni damgii u sun deriwa,

u sun yiberɛba nǎmu beriawa.

³¹ Adama yiberɛ ben tii ba yɛ

ma ben bũu wi u bu kõsu

u ñ wi, Gusunõ Isireliban Yinni dam tura.

³² Ben yiberɛ be, ba sankirewa nge Sodomu ka Gomǎragibu.

Ba sãawa nge tam me mu sosu, ma mu dɛɛ mǎ.

³³ Ba sosuwa nge waan dɛɛ.

Ba sãawa nge waa gǎsǎrun dɛɛ.

³⁴ Yinni Gusunõ u yɛ ye yiberɛ be, ba kua.

U maa yɛ ye u koo bu kǎsie.

³⁵ Wiya u koo bu mǎru kǎsie u bu sɛɛyasia.

Tōru gara sisi tē sō ba koo wōruma.

Tō te, nōni swāarugira, ta n̄ maa tēemō.

³⁶ Yinni Gusunō ù n deema

win tōmbu ba n̄ dam mō,

ba n̄ maa tāsī yeru garu mō,

u koo bu siria,

kpa u be, win sōm kowobun wōnwōndu wa.

³⁷ Saa ye sō, u koo bikia u n̄e,

mana b̄een būu damgii ni, nu wāa,

n̄n mi i kuku yeru kasu,

³⁸ ni i ra yaa gumgia goowe,

kpa i nu tam wē nu nō.

I nu sokuo nu na nu b̄e somi tē.

I de nu duki na nu b̄e faaba ko.

³⁹ Yinni Gusunō u n̄e, n̄ena na wāa.

Goo maa sari wi u s̄a Gusunō.

N̄ena na ra go,

n̄ena na ra maa seeye.

N̄ena na ra m̄era ko

kpa n wure n b̄ekia.

Goo sari wi u koo kp̄i u tōnu wōra n̄en n̄ōmun di.

⁴⁰ Sere ka n̄en wāaru, na n̄ōmu sua wōllō na b̄ōrua na n̄e,

⁴¹ kon n̄en takobi n̄ō d̄ēri,

kpa n tōmbu siri.

Kon n̄en yibereba m̄aru k̄asie

kpa n bu s̄eyasia

be, be ba man tusa.

⁴² N̄en s̄ēnu koo yem debu

kpa n̄en takobi yu be ba man seesimō go.

Na n̄ goo derimō

wi u ka man tabu m̄.

Be, be ba m̄era kua ka be ba yoru mw̄era

ba koo gbiwa.

⁴³ B̄e bwese tukunu, i Yinni Gusunōn tōmbu tōmō,

domi u koo bu m̄aru bara,

kpa u bu ben toranu suuru kua

u ben tem d̄erasia.

⁴⁴ Ma M̄ōwisi ka Yosue, Nunin bii ba na Isireliban wuswaa ba bu womu gen gari kpuro saaria.

M̄ōwisin kirō d̄āaka

⁴⁵ Sanam m̄e M̄ōwisi u Isireliba Yinni Gusunōn s̄ōsi te s̄ōwa u kpa, yera u n̄e,

⁴⁶ wooda ye na b̄e w̄emō mini gisō, i ye m̄em n̄ōwō. I de i ye b̄een bibu s̄ōsi kpa bu wa

bu ye m̄em n̄ōwa kpuro. ⁴⁷ I n̄ yē ma wooda ye, ya n̄ faagin gari. Domi yeya ya koo b̄e

wāaru wē kpa yu de tu daka da tem m̄e sō, m̄e i ko i mwa Yuudenin guru giō.

M̄ōwisi

u win gōn labaari nua

⁴⁸ Yen tō tera Yinni Gusunō u M̄ōwisi s̄ōwa u n̄e, ⁴⁹ a doo guu ni ba m̄ Abarimō,

M̄abun temō Yerikon deederu, kpa a yō N̄ebon guurō. Saa min diya kaa Kananin tem

wa m̄e kon Isireliba wē. ⁵⁰ Guu ten wōllōwa kaa gbi nge m̄e wunen m̄ō Aroni u gu Horiō,

kpa a da a wunen sikadoba deema. ⁵¹ Domi b̄e kpuro i n̄ man naane kue Isireliba kpuron

wuswaa sanam m̄e i wāa Meriban bwia, Kad̄esio, Sinin gbaburō. A n̄ man b̄ere wē

Isireliban wuswaa d̄ōma te. ⁵² Yen s̄ōna kon de a tem m̄e wa tontonden di m̄e na n̄e,

kon Isireliba wē mi, adama a n̄ duō m̄e sō.

M̄ōwisi u Isireliban

bwese keri domaru kua

33

¹ Mōwisi Gusunōn tōnu u sere gbi, u Isireliba domaru kua, u nēε,

² Yinni Gusunō u na Sinain guurun di
nge dōō wi u Seirin guuru wukiri,
ma u win tōmbu yam bururasia saa Paranin guurun di.
Gusunōn gōradoba dabi dabira ta nūn yōsirima.
Ma u wooda nēni win nōm geuō nge dōō.

³ Yinni Gusunō u Isireliba kī.
U ra tōmbu kpuro kōsu be ba sāa wigibu,
ba ra yiire win nuurō bu ka win sōosiru wa.

⁴ Nε, Mōwisi, na bεε wooda wē
ye ya sāa bεε Yakōbun bibun bweserun tubi
ye ya kpuro kere.

⁵ Yinni Gusunō u kua sina boko Isireliō
sanam mε ben guro gurobu ka ben kparobu ba menna
ka sere maa ben bwese keri.

⁶ Mōwisi u den domaru torua u nēε,
Rubenin bwese kera yu daka da,
yu ku raa gbi.

Gusunō u de yen tōmbu bu dabia.

⁷ U maa gerua Yudan bwese keran sō u nēε,
Yinni Gusunō, a swaa dakio
a Yudan bwese keran sokuru nō.
A de ba n nōō tia sāa ka Isirelin bwese keri yi yi tie.
A ye somiō yen yiberēba bā n ye wōrim wee.

⁸ Lefin bwese keran sō u nēε,
Yinni Gusunō, wuna a wunen sōm kowobu Lefiba urimu ka tumimu nōmu bēria.
A ben laakari mēera Masā,
ma a bu siri Meriban bwian gari sōō.

⁹ Ba nun naanε kua n kere ben mero ka ben tundo
ka ben wōnōbu ka sere ben bibu.
Ba wunen woodaba mēm nōōwa.
Ma ba wunen arukawani ye yibia.

¹⁰ Ba wunen tōmbu wunen wooda sōōsi bu ka nun mēm nōōwa.
Ba ra yāku dōō mwaararuginu ko
kpa bu turare dōō doke wunen yāku yerō.

¹¹ Yinni Gusunō, a ben bwese kera somiō bu ka dam ko.
A ben ye ba mō kpuro domaru kuo.
A ben yiberēban dam buo.

A ku maa de bu se sere ka baadommaō.

¹² Benyamēen bwese keran sō u nēε,
Benyamēen bwese kera ya sāawa ye Yinni Gusunō u kī.
Maa ya wāa bōri yendu sōō win bōkuō.
U bu kōsu baadomma.

U maa wāa ben suunu sōō.
¹³ Yosefun bwese keran sō u nēε,
Yinni Gusunō, a ben tem domaru kuo,
kpa mu guran nim wa,
ka maa nim mε mu koo yari tem sōōn di.

¹⁴ A ben tem mε domaru kuo,
kpa dīanu nu se,
kpa suru baawure ba n da n gēeru mō.

¹⁵ A de dīa geenu nu kōora ben guunu kpuron wōllō.

¹⁶ A de tem mε, mu dukia yibu.

Kpa wunε wi a gari gerua saa kiki bekusun din domaru tu du Yosefun bwese kera sɔɔ.
Domi yen tɔmbu ba kua begibun wirugibu.

¹⁷ Yosefun bwese kera ye, ya bεεε mɔ.

Ya dam mɔ nge ketε kinεru.

Yen dam mu sɔawa nge gbeeku ketεn kɔbin dam.

Dam mεya ya ra ka bwese tukunu so,

kpa yu nu gira.

Efaraimun tɔn dabira ta sɔa nge kɔbi yin tia,

ma Manasen tɔn dabira maa sɔa nge kɔbi yin yiruse.

¹⁸ Sabuloni ka Isakarin bwese kerin sɔ u nεε,

Gusunɔ, a Sabulonin bwese kera kuurasio

yen tenkurun sɔ te ya mɔ nim goorɔ.

Kpa a de Isakarin bwese kera ya n wɔa bɔri yendu sɔɔ yen kunɔ.

¹⁹ Ba koo tɔmbu soku ben guunɔ

kpa bu yɔkunu ko sannu

nge mε wooda ya gerua.

Ben dukia ya koo nawa nim wɔkun tenkurun di

ka sere maa yani sεerin di.

²⁰ Gadin bwese keran sɔ u nεε,

bu Gusunɔ siaro

wi u Gadin bwese kera batuma baka wε.

Ya yen yiberεba mara

nge gbee sunɔ ge ga gen yaa mara gu kasuku

saa wirun di sere ka naasɔ.

²¹ Ya tii tem mε mu gea bo gɔsia.

Ye wirugii u ra sue yera ya sua.

Ya gbia Isireliba kpuron wuswaaɔ tabu sɔɔ.

Ya Yinni Gusunɔn wooda ka win gere mem nɔɔwa.

²² Danun bwese keran sɔ u nεε,

Danun bwese kera ya sɔawa nge gbee sunɔ kpembu

ge ga yɔɔma Basanin di.

²³ Nefitalin bwese keran sɔ u nεε,

Nefitalin bwese kera ya Yinni Gusunɔn domaru yiba

ma ya win durom wa.

Yen tem mu ko n wɔawa saa sɔɔ duu yerun di

n ka da sɔɔ yεsan nɔm dwarɔ.

²⁴ Aseεn bwese keran sɔ u nεε,

Aseεn bwese kera yu domaru wa

n kere bwese keri yi yi tie.

Gusunɔ u de yen maabu bu ye kīru sɔɔsi,

kpa yen tem mu n olifin gum yiba too,

²⁵ kpa yen wusun gbāranun kɔnnɔsu su n sɔa sisugisu ka sii gandugisu,

kpa ya n dam mɔ yen wāarun tɔru kpuro sɔɔ.

²⁶ Yera Mɔwisi u kpam gerua u nεε,

bεε Isireliba, i n yε ma Yinni goo sari nge Gusunɔ.

Wee u wɔllu sɔni u ka sisi bεen mi ka win yiiko baka.

Guru wira u dua u ka wee u bεε somi.

²⁷ Wiya u sɔa bεen kuku yeru sere ka baadommaɔ.

Saa yee yellun diya win nɔm damguu ga bεε kɔsu.

Ma u bεε yiberεba gira u nεε, i bu kam koosio.

²⁸ Yen sɔna bεε Isireliba, Yakɔbun bweseru, i sɔ bɔri yendu sɔɔ.

I sɔwa mi dīa binnu ka reseɔm ya ra koore too.

Mεya gura ya ra maa nε mi.

²⁹ Bεε Isireliba, i sɔawa doo nɔrugibu.

I ñ ka bweseru garu weene.
 Domi i sãawa bwese te Yinni Gusunõ u faaba kua.
 U sãawa nge been tereru
 te ta bæe kãsu.
 U sãawa nge been takobi
 ye ya bæe nasara wẽemõ.
 Been yibereba ba koo na bu bæe suuru kana
 kpa i ben tii suabu kpeerasia.

Mõwisin gõõ

34

¹ Yeniban biru, Mõwisi u seewa u da Mõabun guunu gia. Ma u yõõwa guu te ba mõ Nẽboõ sere Pisigan wii kpiirõ Yerikon deedeeru. Ma Yinni Gusunõ u nùn tem me kpuro sõõsi saa Galadin di sere n ka da Danuõ, ² ka Nefitalin tem ka Efaraimugim ka Manasegim saa Yudan tem di n ka da nim wõkuõ ge ga wãa sõõ duu yeru gia, ³ ka sõõ yẽsan nõm dwaru gia Nẽgebuõ ka Yuudenin bera gia ka wõwõ ye ya wãa Yeriko ye ba maa mõ Kpakpa bẽen wuun bera gia n ka girari Soario. ⁴ Ma Yinni Gusunõ u nùn sõõwa u nẽe, tem me na Aburhamu ka Isaki ka Yakõbu nõõ mwẽeru kua meya mi, meya na maa dera a wa mi. Tẽ, kon mu ben bibun bweseru wẽ. Adama wunẽ, na ñ derimõ a taara mi.

⁵ Yeniban biru, Mõwisi Yinni Gusunõn sõm kowo u kpuna u gu Mõabun tem mi nge me wi, Yinni Gusunõ u gerua. ⁶ Ma Yinni Gusunõ u nùn sikua Mõabun wõwa mi, Beti Peorin deedeeru. Adama sere ka gisõ goo kun win sikiru waare.

⁷ Sanam me Mõwisi u gu, u mõwa wõõ wunaa teeru. Adama win dam tie. Meya win nõni kun maa dam dwiye. ⁸ Ma Isireliba kpuro ba win gõõ wooru sina sõõ tena ba wuri mõ, Mõabun wõwa mi.

⁹ Mõwisi u Yosue, Nunin bii nõma sãndi u ka ko win kãsire. Yosue wi, u bwisi yiba. Ma Isireliba ba nùn mem nõõwa ba Gusunõn wooda ye u Mõwisi wẽ swii dee dee.

¹⁰ Isireliba sõõ, Gusunõn sõmõ goo kun maa yĩsiru yarire nge Mõwisi. Domi Yinni Gusunõ u ra ka nùn gari kowa nõõ ka nõõ. ¹¹ Goo sari wi ba koo ka nùn weesina win sõm maamaakigia ye u kuan sõõ sanam me Yinni Gusunõ u nùn gõra Egibitin sunõ ka win sina bwãabu ka win tem tõmbu kpuron mi. ¹² Gusunõn sõmõ goo sari wi u koo kpĩ u maamaaki ye, ka gãa nanumgii ni ko, ni Mõwisi u kua Isireliba kpuron wuswãõ.

YOSUE

Ba tire te sokumɔ Yosue yèn sã wiya u sãa Isireliban kparo waati yè sɔɔ ba ka dua Kananin temɔ, mɛ Gusunɔ u bu nɔɔ mwɛru kua.

Tire te, ta gerumɔ nge mɛ ba koosina ba ka Kananin tem mwa ka nge mɛ ba ka mu Isireliban bwese kera baayere bɔnu kua. Yosue u sere gbi u Isireliba kana bu tii Gusunɔ wɛ bu wi turo sã.

Tire ten kpunaa

1. Kananin tem mwaabu, wiru 1n di sere wiru 12.
2. Tem mɛn bɔnu kobu, wiru 13n di sere wiru 21.
3. Yosuen kirɔ dɔaki, wiru 22n di sere wiru 24.

Yosue u kua Mɔwisin kɔsire

¹ Mɔwisi, Yinni Gusunɔn sɔm kowon gɔɔn biru, Yinni Gusunɔ u ka Yosue, Mɔwisin asakpɔ gbiikoo wi u sãa Nunin bii gari kua. ² U nɛɛ, wee, nen sɔm kowo Mɔwisi u gu. Ñ n mɛn na, a seewo a Yuudeni ye tɔbura, wunɛ ka Isireliba kpuro i da tem mɛ na bu wɛɛmɔ sɔɔ. ³ Tem mi i dua kpuro, mu koo kowa bɛɛgim. Nɛna na bɛɛ mu wɛɛmɔ, nge mɛ na Mɔwisi nɔɔ mwɛru kua. ⁴ Saa Negebun tem di n ka da Libanin temɔ, saa maa daa baka ten min di te ba mɔ Efarati, ka Hetiban tem kpuro, n ka da nim wɔku bɔkɔ gen mi, ge ba mɔ Mɛditeranɛ, ge ga wã sɔɔ duu yerɔ, mi kpurowa mu ko n sãa bɛɛn tem. ⁵ Yibere goo kun kpɛ u yɔra u nun ma wunen wãaru kpuro sɔɔ. Nge mɛ na raa ka Mɔwisi wãa, nge meya ko na n maa ka nun wãa. Na ñ nun derimɔ pai. Meya na ñ maa nun kɔmɔ. ⁶ A de a n wɔrugɔru mɔ. Domi wuna kaa tɔn be gbiiya bu ka tem mɛ mwa, mɛ na gerua ka bɔri na nɛɛ, kon ben baababa wɛ. ⁷ A n gesi wɔrugɔru mɔ. Kpa a laakari doke a ka wooda kpuro mem nɔɔwa ye nen sɔm kowo Mɔwisi u nun wɛ. A ku ra yen gaa gɛerari baa fiiko, kpa n nun wɛra mi a da kpuro. ⁸ A de woodan tire ten gari yi n da n wãa wunen nɔɔ sɔɔ, kpa a n yi bwisikumɔ saa baayere, sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru. Kpa a laakari doke a ka ye kpuro mem nɔɔwa mam mam ye ba yorua mi. Domi ã n kua mɛ, ye a mɔ kpuro ya koo arufaani ko. ⁹ A yaayo ma na nun yiire na nɛɛ, a n wɔrugɔru mɔ. A ku de wunen tororu tu kara, domi nɛ Gusunɔ wunen Yinni ko na n wãa ka wunɛ baama mi a dɔɔ.

Yosue u Isireliba wooda wɛ

¹⁰ Yen biru Yosue u win tɔmbu Isireliban wirugibu wooda wɛ, ¹¹ u nɛɛ, i sansani bukianɔ, kpa i tɔmbu sɔ bu dɔanun sɔru ko, domi mìn di ka sɔɔ ita, sa ko Yuudeni ye tɔbura su da su tem mɛ mwa, mɛ Gusunɔ besen Yinni u sun wɛɛmɔ sa n mɔ. ¹² Ma u Rubeniba ka Gadiba ka sere Manaseban sukum sɔɔwa u nɛɛ, ¹³ i yaayo ye Mɔwisi, Yinni Gusunɔn sɔm kowo u bɛɛ yiire. U nɛɛ, Gusunɔ bɛɛn Yinni u koo bɛɛ tem mɛ wɛ mi i ko i n bɔri yendu mɔ. ¹⁴ Yen sɔ tɛ, bɛɛn kurɔbu ka bɛɛn bii piiminu ka bɛɛn sabenu koo sina tem mɛ sɔɔ Yuudenin bera mini, adama bɛɛ tabu durɔbu kpuro i ko i tɔbura i n tabu yãnu neni, i ka bɛɛn mero bisibu somi, ¹⁵ sere bu ka tem mɛ mwa mɛ Gusunɔ bɛɛn Yinni u koo bu wɛ kpa u ben tii bɔri yendu wɛ nge mɛ u bɛɛ wɛ. Sanam meya i ko i wurama i bɛɛn tem mwa mɛ Mɔwisi, Yinni Gusunɔn sɔm kowo u bɛɛ wɛ Yuudenin sɔɔ yari yerun bera gia.

¹⁶ Ba Yosue wisa ba nɛɛ, ye a sun yiire kpuro, yeya sa ko ko. Mi a maa sun gɔra kpuro, sa ko dawa. ¹⁷ Nge mɛ sa Mɔwisin gari mem nɔɔwa mam mam, nge meya sa ko maa wunɛgii mem nɔɔwa. Yinni Gusunɔ u n gesi ka nun wãa nge mɛ u raa ka Mɔwisi wãa. ¹⁸ Baa ñ n weren na, ma u wunen wooda sɔɔ degangam mɔ, ma u ñ wunen gere mem nɔɔwɛ, sa ko yɛro gowa. Adama wunen tii, a n gesi wɔrugɔru mɔ.

Yosue u sɔmɔbu gɔra

bu ka Yerikon saria mɛɛri

2

¹ Yosue Nunin bii, u durɔbu yiru gabu gɔra asiri sɔɔ saa Sitimun di u nɛɛ, i doo i tem men saria mɛeri, n mam nɛere wuu ge ba mɔ Yeriko. Ye ba tura mi, ba dua kurɔ tanɔ goon yɛnuɔ wi ba sokumɔ Rahabu bu ka kpuna mi. ² Yera ba Yerikon sunɔ sɔɔwa ba nɛɛ, wee, Isireli gaba na mini yoka ye, bu ka sɪ sɪ bu bɛsɛn tem saria mɛeri. ³ Ma Yerikon sunɔ wi, u Rahabu gɔria u nɛɛ, a durɔ be yarama be ba na ba dua wunen yɛnuɔ mi, domi ba nawa bu ka sɪ sɪ bu bɛsɛn tem mɛ kpuron saria mɛeri.

⁴⁻⁶ N deema gɔro be, bu sere tunuma, kurɔ wi, u durɔbu yiru ye berua dii tɛɛran wɔllɔ, ma u bu dɔa wɛɛ damguru garun dɛki wukiri yi yi keewa. Ma u nɛɛ, geema, durɔ be, ba na nɛn mi, adama na n̄ yɛ mìn di ba na. Ye sɔɔ u kpa bu sere gb̄ara kɔnnɔ kɛnɛ, saa yera ba yara nɛn min di. Na n̄ maa yɛ gee ba da. I bu kasuo fuuku, i ko i bu wa.

⁷ Ye ba nua mɛ, ba bu kaso wɔri ba da ka swaa ye ya dɔɔ Yuudenin daarun tɔbura yerɔ. Ma ba gb̄ara kɔnnɔ kɛnua ben biru. ⁸ Yen biruwa Rahabu u yɔɔwa dii tɛɛra yen wɔllɔ Yosuen gɔro ben mi, bu sere kpuna, ⁹ u bu sɔɔwa u nɛɛ, na yɛ ma Yinni Gusunɔ u bɛɛ tem mɛ wɛ, yeya n dera bɛɛn berum sun mwa. Tem men tɔmbu kpuro ba diirimɔwa bɛɛn sɔ. ¹⁰ Domi sa nua nge mɛ Yinni Gusunɔ u nim wɔku ge ba mɔ Naa yari gberasia i ka tɔbura sanam mɛ i yarima Egibitin tem di. Sa maa nua nge mɛ i Amɔreban sinambu yiru Sihoni ka Ogu go Yuudenin guru giɔ ma i ben ye ba mɔ kpuro munka muku muku. ¹¹ Yande ye sa yeni nua, sa nanda. Ma bɛsɛ kpuron toronu kara bɛɛn saabu. Domi Gusunɔ bɛɛn Yinni wiya u sɔa wɔllu ka tem yɛro. ¹² N̄ n men na, na bɛɛ kanamɔ tɛ, i bɔruo ka Yinni Gusunɔn yɪsiru ma i ko i nɛn baan yɛnugibu tɔn geeru kua nge mɛ na bɛɛ kua. I man yɪreru garu kuo te ta sɔɔsimɔ ka gem, ¹³ ma i ko nɛn baa ka nɛn mero ka nɛn sesubu ka nɛn wɔnɔbu ka bɛsɛn bweseru kpuro faaba ko sa kun ka gu.

¹⁴ Durɔ be, ba n̄n wisa ba nɛɛ, sere ka bɛsɛn wɔaru, à kun bu bɛsɛn asiri dɔmɛyɛ, sa ko nun tɔn geeru ka bɔrɔkiniru sɔɔsi sanam mɛ Yinni Gusunɔ u sun tem mɛ nɔmu beria u kpa.

¹⁵ N deema Rahabun diru ta girariwa wuun gb̄araru sɔɔ, ma u bu sarasia wuun biruɔ win fɛnɛntin di ka wɛɛ wɔba. ¹⁶ U nɛɛ, i saro i da guunun bera gia, be ba bɛɛ kasu mi, bu ku raa ka bɛɛ wa. Kpa i kuke mi nge sɔɔ ita sere b̄a n wurama. Yen biru kpa i bɛɛn swaa wɔri i doona.

¹⁷ Durɔ be, ba n̄n sɔɔwa ba nɛɛ, yɛn nɔɔ mwɛɛru sa kua ka bɔri mi, sa ko ye ko. Adama wee ye wunen tii kaa ko. ¹⁸ S̄a n dua tem mɛ sɔɔ, kaa wɛɛ wunɔmgii yini gbinisiwa wunen fɛnɛnti mini mìn di kaa sun sarasia, kpa a wunen baa ka wunen mero, ka wunen sesubu mɛnna wunen diru mini, be ba s̄a wunen yɛnugibu kpuro gesi. ¹⁹ Ben goo ù n yara wunen dirun di u da tɔɔwɔ, win tii sɔɔra win yem mu koo wɔri, bɛsɛ sa n̄ ko sa n toraru mɔ wi sɔɔ. Adama wi u w̄a ka wunɛ sannu wunen dirɔ, goo ù n n̄n go, win yem mu wɔri bɛsɛn wirɔ. ²⁰ Adama à n bu bɛsɛn asiri ye dɔmɛya, bɔri yi a sun koosia mi, yi n̄ maa sun dimɔ.

²¹ U bu wisa u nɛɛ, na wura n koora nge mɛ i gerua.

Nge mɛya u ka bu nɔɔ kana ma ba doona. Ma u wɛɛ wunɔmgii yi s̄ari fɛnɛnti yen mi. ²² Ba doona ba tura guunun bera gia. Ba sina mi sɔɔ ita sere be ba bu kasu mi, ba ka gɔsirama domi ba bu mɛera swaa yen baama kpuro ba n̄ bu wa. ²³ Yen biru Yosuen gɔro be, ba sarama guunun beran di ba Yuudeni tɔbura ba wura win mi. Ma ba n̄n saaria kpuro ye n bu deema mi gia. ²⁴ Ba n̄n sɔɔwa ba nɛɛ, geema, Yinni Gusunɔ u sun tem mɛ kpuro nɔmu sɔndiawa. Men tɔmbu kpuro ba nandewa ba diirimɔ bɛsɛn sɔ.

Isireliba ba Yuudeni tɔbura

3

¹ Yosue u seewa buru buru yellu, wi ka Isireliba kpuro, ma ba doona Sitimun di ba tura Yuudenin daarɔ. Ba kpuna mi sɔɔ ita bu sere tu tɔbura. ² Sɔɔ ita yen biru, yera wirugibu ba sansani bukiana ba tɔmbu sɔɔwa ³ ba nɛɛ, sanam mɛ i ȳaku kowo Lefiba wa ba Gusunɔ bɛsɛn Yinnin woodan kpakororu sɔɔwa, i seewo i bu sw̄ii biruɔ. ⁴ Ba ko n bɛɛ gbiye yɛn

sõ i ñ swaa ye swĩire. Adama i ku susi kpakoro ten bõkuõ. I de i n tu swĩi dandankuru nge kilo tian saka.

⁵ Ma Yosue u tøn be sõõwa u nɛɛ, i tii dɛerasio domi sia Yinni Gusunõ u koo sãm maamaakiginu ko bɛɛn suunu sã.

⁶ U maa yãku kowobu sõõwa bu woodan kpakoro te suo bu swaa wõri bu tøn be gbiiya. Ma ba kua nge mɛ u bu sõõwa. ⁷ Yen biru Yinni Gusunõ u Yosue sõõwa u nɛɛ, saa gisõn di, kon de a n yiiko mõ Isireliba kpuron nãni sã, kpa ba n yẽ ma na wãa ka wunɛ nge mɛ na raa wãa ka Mõwisi. ⁸ Kaa yãku kowo be ba woodan kpakororu sõõwa sã a nɛɛ, bà n tura Yuudenin daarõ bu nim duo bu yõra mɛn goorõ.

⁹ Ma Yosue u Isireliba sõõwa u nɛɛ, i susima mini kpa i Gusunõ bɛɛn Yinnin gari nã. ¹⁰⁻¹¹ Ì n wa Gusunõ Yinni wason kpakororu ta bɛɛ gbiiye ta Yuudeni duõ, i ko i n yẽ ma Gusunõ u wãa bɛɛn suunu sã. U koo maa Kananiba ka Hɛtiba ka Hefiba ka Feresiba ka Girigasiba ka Amõreba ka Yebusiba gira bɛɛn wuswaan di. ¹² I tøn durõbu gabu gõsio tẽ Isireliban bweseru baateren di tia tia, sãmburu garun sã. ¹³ Yãku kowo be ba Gusunõ, tem kpuron Yinnin woodan kpakororu sõõwa, bà n ben naasu kpẽɛ Yuudenin daarõ, nim mɛ, mu koo burana. Mɛ mu wee, kpa mu guna ko.

¹⁴ Ma tøn be, ba yara ben kunun di bu ka Yuudeni tãbura. Yãku kowo be, ba gbia wuswaaõ. ¹⁵ Saa ye, gẽɛbun saawa. Saa ye sãõra daa ten nim mu ra n yiba mu n tɛrie sere ka ten guruõ. Ye yãku kowo ben naasu daa ten nim baba, ¹⁶ yera mu burana mu guna kua sarun di wuu ge ba mõ Adamun beraõ. Wuu ge, ga wãawa Saatanin bõkuõ. Ma nim mɛ mu daamõ nim wõku bõruguu gia mu doona mam mam. Saa yera tøn be, ba tãbura Yerikon deedeeru. ¹⁷ Be kpuro ba ka tãbura ba kpa, yãku kowo be, ba yõwa sim sim daa te sã mi ba naasu kpẽɛ nim ka burana mi.

Isireliba ba kpenu wõkura yiru

sõnna seedan sã

4

¹ Saa ye tøn be kpuro ba Yuudeni tãbura ba kpa, yera Yinni Gusunõ u Yosue sõõwa u nɛɛ, ² i durõbu wõkura yiru gõsio bɛɛn bweseru baatere sã tøn tia tia. ³ I bu sõõwõ bu kpenu wõkura yiru sua Yuudenin tora minin di, mi yãku kowoba yõra sim sim mi, kpa i ka da i yi mi i ko bɛɛn sansani gira i kpuna yoka ye.

⁴ Ma Yosue u durõbu wõkura yiru ye soka be u gõsa Isireliba sã, ⁵ u bu sõõwa u nɛɛ, i gõsiro Gusunõ bɛɛn Yinnin kpakoro ten mi, Yuudenin daarun tora sã, kpa bɛɛn baawure u da u kperu sua u seru sãndima kpa nu n sãa wõkura yiru nge mɛ bɛɛ Isireliban bwesenun geera nɛ. ⁶ Kpa nu n sãa seeda ye ya koo sun yaayasia ye ya koorã mini. Bɛɛn bibu bà n sun bikia sãõ teeru, mba kpee nin tubusianu, ⁷ kpa su bu sã ma Yuudenin daarun nim mu kokubu yõra Yinni Gusunõn kpakororun wuswaaõ sanam mɛ ba ka tu tãburõ. Kpee nini nu ko n sãa yen seeda bɛɛ Isireliban sã sere ka baadommaõ.

⁸ Ma ba kua nge mɛ Yosue u bu sõõwa. Ba kpenu wõkura yiru sua Yuudenin tora sãõn di nge mɛ ben bweserun geera nɛ, ba ka da ba yi yam mi ba ben sansani gira dãma te, nge mɛ Yinni Gusunõ u Yosue sõõwa. ⁹ Yosue u maa kpenu wõkura yiru ganu sua u sãnna Yuudenin tora sã mi yãku kowo be, ba yõra. Nu maa wãa mi sere ka gisõn gisõ.

¹⁰ Yãku kowo be, ba yõra Yuudenin tora sã, sere ye Yinni Gusunõ u Yosue sõõwa u tãmbu sã kpuro ya ka koorã. N deema mɛya Mõwisi u raa maa Yosue yiire. Ma tøn be, ba kua bara bara ba tãbura. ¹¹ Ye tøn be kpuro ba tãbura ba kpa, saa yera be ba kpakoro te sõõwa ba maa tãbura, ma ba besira ba da tøn ben wuswaaõ. ¹² N deema Rubeniba ka Gadiba ka sere Manaseban sukum ba tãbura ka ben tabu yãnu Isireli be ba tien wuswaaõ nge mɛ Mõwisi u raa bu sõõwa bu ko. ¹³ Ben geera sãawa nãrõbun suba weerun (40.000) saka be ba tãbura Yinni Gusunõn wuswaaõ ba da wõwãõ Yerikon bõkuõ ka ben tabu sãõru. ¹⁴ Tõõ tera Yinni Gusunõ u Yosue wãlle sua Isireliba kpuron wuswaaõ ma ba nùn nasia win wãarun tãru kpuro sãõ nge mɛ ba raa Mõwisi nasie.

¹⁵ Yinni Gusunɔ u Yosue sɔɔwa u nɛɛ, ¹⁶ a yāku kowo be ba woodan kpakoro te sɔɔwa sɔɔwɔ bu yario Yuudenin toran di bu da guruɔ.

¹⁷ Ma Yosue u bu sɔɔwa mɛ. ¹⁸ Saa yè sɔɔ yāku kowo be, ba yara daa ten min di, ye ben naasu maka guruɔ, saa yera daa ten nim mɛ, mu wura mɛn ayerɔ mu yiba mu terie sere ka ten guruɔ nge yellu. ¹⁹ Ben wɔɔn suru gbiikoon sɔɔ wɔkuruse, yera tɔn be, ba Yuudeni tɔbura. Ma ba ben sansani gira Giligaliɔ, Yerikon sɔɔ yari yeru gia.

²⁰ Kpenu wɔkura yiru ye ba gurama Yuudenin daa tora yen di, Giligali miya Yosue u nu sɔnna. ²¹ Ma u Isireliba sɔɔwa u nɛɛ, bɛɛn bibu bà n bɛɛ bikia sɔɔ teeru ba nɛɛ, mba kpee ninin tubusianu, ²² kpa i bu tubusia nge mɛ bɛsɛ Isireliba sa ka Yuudeni yeni tɔbura yen gbeba, ²³ i nɛɛ, Gusunɔ bɛsɛn Yinniwa u yen nim gberasia bɛsɛn wuswaaɔ sere sa ka tɔbura sa kpa, nge mɛ u nim wɔku ge ba mɔ Naa yari kua. ²⁴ Kpa handunian tɔmbu kpuro bu ka gia ma win dam mu kpā, kpa sa n nùn nasie sere ka baadommaɔ.

5

¹ Saa ye sɔɔ, Amɔreban sinam be ba wāa Yuudenin sɔɔ duu yeru gia ka Kananigii be ba wāa nim wɔku ge ba mɔ Mɛditeranɛn bera gia, be kpuro ba nua ma Yinni Gusunɔ u Yuudenin nim gberasia Isireliban wuswaaɔ sere ba ka tɔbura ba kpa. Yera ba nanda ma ben toronu kara Isireli ben sɔ.

Ba Isireliba bango kua

Giligaliɔ

² Sanam mɛ sɔɔra Yinni Gusunɔ u Yosue sɔɔwa u nɛɛ, a wobunu koowo ka kpenu kpa a Isireli be kpuro bango ko be ba mara gbaburɔ.

³ Ma Yosue u kua nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua, u Isireliba bango ye kua guuru garun mi, ma ba tu soka Bangon kperu. ⁴⁻⁵ N deema be ba yarima Egibitin di mi, be kpurowa ba bango sãa. Adama be ba mara gbaburɔ, ba ñ ben goo bango kue. Ma ben tɔn durɔ be ba tabu toobun saka tura ba ka yara Egibitin di mi, be kpuro ba gu gbaburɔ swaa sɔɔ sanam mɛ ba wee. ⁶ Domi Isireliba ba sãa wɔɔ weeru gbaburu mi, ma ben tabu durɔ be ba raa bango sãa, ba kam kua, yèn sɔ ba ñ Yinni Gusunɔn gere mɛm nɔɔwɛ. Ma u gerua ka bɔri u nɛɛ, ba ñ koo maa tem mɛ wa mɛ mu tim ka bom yiba, mɛ u ben baababa nɔɔ mwɛɛru kua. ⁷ Ben bii be Yinni Gusunɔ u seeya ben ayenɔ, beya Yosue u bango kua, domi ba ñ daa bu bango kue swaaɔ. ⁸ Saa ye ba tɔn be bango kua, ba sina sansaniɔ sɛɛ sere ben boo u ka kpa. ⁹ Yera Yinni Gusunɔ u Yosue sɔɔwa u nɛɛ, gisɔra na bɛɛ seku te wunari te i raa mɔ saa ye i sãa yobu Egibitiɔ.

Yen sɔna ba yam mi sokumɔ Giligali sere ka gisɔ. Yisi ten tubusiana, ba wuna.

Ba Gɔɔ sararibun

tɔɔ bakaru di

¹⁰ Isireliba ba sina ben sansaniɔ Giligali mi, ye ya wāa wɔwaa Yerikon bɔkuɔ. Ma ba Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru di surun sɔɔ wɔkura nnesen yoka. ¹¹ Tɔɔ baka ten sisira ba tem mɛn dīanu dibu torua. Ba dobi sɔnwa ba tema, ba maa pɛɛ di ye ba kun seeyatia doke. ¹² Dɔma tera manna ya yɔra ma ba Kananin tem min dīanu dim torua wɔɔ ge.

Yosue ka durɔ

wi u takobi neni

¹³ Ye Yosue u Yeriko turuku kua, subaru sɔɔ u durɔ goo wa u yɔ win wuswaaɔ u takobi womɛ u neni. Yera u susi durɔ win mi, u nɛɛ, wunɛ bɛsɛgiiwa? Nge werɔwa a sãa.

¹⁴ Durɔ wi, u wisa u nɛɛ, aawo, na ñ yen goo. Na sãawa Yinni Gusunɔn tabu kowobun wirugii. Yen sɔna na na wunen mi tɛ.

Ye Yosue u nua mɛ, ma u kpuna u wuswaa tem girari, u nɛɛ, yinni, na sãawa wunen bɔɔ, mba a kī a man sɔ.

¹⁵ Tabu kowobun wirugii wi, u Yosue sɔɔwa u nɛɛ, a wunen salubata poto, domi yam mi a yɔ mi, Gusunɔ u wāa mi.

Ma Yosue u kua mɛ.

Isireliba ba Yeriko kpeerasia

6

¹Yerikogibu ba ben wuun gb̄ararun gamboba beri, ba d̄aa s̄ēsiki, Isireliba bu ku ka du. Goo kun duɔ mi, goo kun maa yariɔ min di. ²Ma Yinni Gusunɔ u Yosue s̄ɔɔwa u n̄εε, wee, na nun Yeriko n̄omu beria ka yen sunɔ ka yen tabu durɔ damgibu. ³Wunε ka wunen tabu durɔbu kpuro i n da s̄i s̄i i ka wuu ge sikerena n̄on teeru t̄ɔru baatere sere n ka ko s̄ɔ n̄ɔɔba tia. ⁴Ȳaku kowobu n̄ɔɔba yiru ba ko n Yinni Gusunɔn woodan kpakororu gbiiye ba n yaa k̄abi n̄eni. S̄ɔɔ n̄ɔɔba yiruse i ko wuu ge sikerenawa n̄on n̄ɔɔba yiru kpa ȳaku kowo be, ba n k̄abi yi soomɔ. ⁵B̄a n k̄abi yi so ba gawa, ma i yin sw̄ii nua, t̄ambu kpuro bu tabun kuuki koowo. Saa yera wuu gen gb̄araru ta koo w̄aruma, kpa baawure u du deedeeru mi u ȳɔn di.

⁶Ma Yosue Nunin bii u ȳaku kowobu soka u bu s̄ɔɔwa u n̄εε, bu Yinni Gusunɔn woodan kpakororu suo bu senu s̄andi kpa ben n̄ɔɔba yiru bu k̄abi sua bu woodan kpakoro te gbiiya.

⁷Yera u win t̄ambu s̄ɔɔwa u n̄εε, i seewo i s̄i s̄i i n ka wuu ge sikerenamɔ, kpa tabu kowobu gabu ba n woodan kpakoro te gbiiye.

⁸⁻⁹Ye Yosue u ka t̄on be gari yi kua u kpa, ma ba swaa w̄ari. Tabu kowo be, ba gbia, ma ȳaku kowo be ba k̄abi n̄eni ba swaa w̄ari ba k̄abi yi soomɔ. Ma ba ka bu woodan kpakoro te sw̄ii biruɔ. Tabu kowo be ba maa tie, ba kpakoro te sw̄ii. Saa ye be kpuro ba s̄iimɔ ba wuu ge sikerenamɔ, ȳaku kowo be, ba ben k̄abi soomɔ. ¹⁰N deema Yosue u raa t̄on be yiire bu ku gb̄ara, bu ku w̄aki, bu ku mam de gari ḡεε yi yari ben n̄osun di, sere t̄ɔɔ te u koo bu s̄ɔ bu kuuki ko. T̄ɔɔ tera ba koo kuuki ko. ¹¹Yera ba ka woodan kpakoro te wuu ge sikerena n̄on teeru. Ma ba wura ben sansaniɔ sere maa sisiru.

¹²Yosue u seewa buru buru yellu ma ȳaku kowobu ba woodan kpakoro te sua. ¹³Ben n̄ɔɔba yiru be ba k̄abi n̄eni, ba swaa w̄ari ba s̄iimɔ ten wuswaaɔ. Tabu kowobu gabu ba bu gbiiye ba tabu ȳanu beki. Ma gabu ba kpakoro te sw̄ii biruɔ, saa ye be kpuro ba s̄iimɔ ma ȳaku kowo be, ba k̄abi yi soomɔ. ¹⁴S̄ɔɔ yiruse ba wuu ge sikerena n̄on teeru ma ba wura ben sansaniɔ. Nge m̄eya ba kua sere n ka kua s̄ɔɔ n̄ɔɔba tia. ¹⁵Ye n kua s̄ɔɔ n̄ɔɔba yiruse, ma ba seewa buru buru yam s̄ar̄eru ba wuu ge sikerena n̄on n̄ɔɔba yiru. T̄ɔɔ te t̄onawa ba gu sikerena n̄on n̄ɔɔba yiru. ¹⁶N̄on n̄ɔɔba yiruse te, saa ye ȳaku kowo be, ba k̄abi yi so, yera Yosue u t̄on be s̄ɔɔwa u n̄εε, i kuuki koowo. Domi Yinni Gusunɔ u b̄εε wuu ge n̄omu beria. ¹⁷I ñ ko i ko i kun wuu ge ka ye ya w̄aa ge s̄ɔɔ kpuro kpeerasie. Ya ko n s̄awa nge ȳaku d̄ɔɔ mwaararugiru Yinni Gusunɔn s̄ɔ. Adama i ko i Rahabu, kurɔ tano wi, ka wigii be ba w̄aa win dirɔ deri, ȳen s̄ɔ u t̄on be sa raa ḡora mi berua. ¹⁸I n tii s̄ε ka ḡaa ni Yinni Gusunɔ u n̄εε, i kpeerasia. Domi ñ n nu sua, b̄εs̄ε Isireliba sa ko n̄oni sw̄aarua wa kpa su kam ko. ¹⁹Adama ye n s̄aa sii geesu ka wura, ka sii gandu ka sere sii w̄okusu, ye kpurowa i ko Yinni Gusunɔ gura i yiya win arumanin beru yerɔ.

²⁰Ye ȳaku kowobu ba ben k̄abi so, t̄on be, ba yin sw̄ii nua ma ba kuuki kua. Yera wuu gen gb̄arara w̄aruma. Ma ben baawure u dua deedeeru mi u ȳɔn di. Ma ba wuu ge mwa. ²¹Ma ba ye ya w̄aa ge s̄ɔɔ kpuro go mam mam ka takobi, t̄on durɔbu ka t̄on kurɔbu, bibu ka bukurobu, ka yaa sabenu kpuro.

Yosue u Rahabu ka wigibu*faaba* kua

²²N deema Yosue u raa durɔbu yiru be ba tem m̄en saria m̄εrim da s̄ɔɔwa u n̄εε, bu doo kurɔ win dirɔ kpa bu wi ka wigibu kpuro yarama nge m̄ε ba raa yen n̄ɔɔ m̄w̄εru kua ka b̄ɔri.

²³Ma durɔ be, ba dua ba Rahabu yarama ka win baa ka win mero ka win sesubu, win mero bisibu kpuro gesi, ba ka bu da Isireliban sansanin biruɔ. ²⁴Yen biruwa ba wuu ge d̄ɔɔ s̄aka ka baayere kpuro ye ya w̄aa wuu ge s̄ɔɔ ma n kun m̄ɔ ye n s̄aa sii geesu, ka wura, ka sii gandu ka sere sii w̄okusu. Yera ba doke Yinni Gusunɔn s̄aa yerun arumanin

beru yerɔ. ²⁵ Yosue u Rahabu, kurɔ tanɔ wi faaba kua ka win mero bisibu kpuro. Ma ba wāa ka Isireliba sannu sere ka gisɔ yèn sɔ u Yosuen tambu berua be u gɔra bu Yerikon saria mɛeri.

²⁶ Yen biruwa Yosue u bɔrua u nɛɛ, baawure wi u seewa u Yeriko bana kpam, u koo ko bɔruro Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Û n kpɛkpɛku suramɔ, win bii gbiikoowa u koo gbi. Û n maa bana wiru go u gamboba dokemɔ, kpa win bii dāako u gbi.

²⁷ Ma Yinni Gusunɔ u wāa ka Yosue ma u yīsiru yara tem mɛ kpuro sɔɔ.

Akanin durum ka win gɔɔ

7

¹ Adama Isireliba ba kua naane sarirugibu gāa ni Yinni Gusunɔ u nɛɛ, bu kpeerasia mam mam Yerikoɔn sɔ. Domi Akani u gāanu sua min di, ma Yinni Gusunɔ u ka Isireliba mɔru kua. Akani wi, u sāawa Kaamin bii. U maa sāa Sabidin debubu ka sere maa Serakin sikadobu Yudan bweseru sɔɔ.

² Yera Yosue u tambu gɔra Yerikon di Ayiɔ, ye ya wāa Beti Afɛnin bɔkuɔ, Betelin sɔɔ yari yeru gia. U bu sɔɔwa u nɛɛ, i doo i tem mɛn saria mɛeri. Ma ba da ba Ayin saria mɛera. ³ Ye ba wurama Yosuen mi, ba nɛɛ, wuu ge, ga ñ tura ge tambu kpuro ba koo daawa. A de tambu nɔrɔbun suba yiru (2.000), ñ kun mɛ ita bu da bu Ayi wɔri, a ku tambu kpuro wahala doke. Domi wuu gen tambu ba ñ dabi.

⁴ Ma tambu nɔrɔbun suba itan (3.000) saka ba swaa wɔri ba da mi, adama ba Ayin tambu kpana ba duki gɔsirama. ⁵ Ayigibu ba bu naa swīi saa wuu gen duu yerun di sere Sebarimuɔ, ma ba Isireliban tɔnu tɛna ka nɔɔba tia go sanam mɛ ba duki mɔ ba wee. Yeya n dera Isireliba ba nanda, ba mwia kpana.

⁶ Yosue ka Isireliban guro gurobu ba ben yabenu nɛnuwa ba karana ba tii tua wisi wirɔ nuku sankiranun sɔ, ma ba wiru tem girari Yinni Gusunɔn woodan kpakoro ten wuswaaɔ sere sɔɔ ka kpa. ⁷ Yosue u nɛɛ, kuku, Yinni Gusunɔ, mban sɔna a dera sa Yuudenɔni tɔbura ma a sun Amɔreba nɔmu beria bu sun go. Sà n daa yɛ mɛ, sa n sine Yuudenɔnin guru giɔ. ⁸ Yinni, mba kon gere. Wee, Isireliba ba ben yiberɛba nasia ba biruku yira wura. ⁹ Domi Kananiba ka tem mɛn tambu kpuro ba koo ye nɔ kpa bu sun koro bure bu besɛn yīsiru wuna handunian di. Amɔna kaa ko wunen yīsi baka te, ta kun ka gu.

¹⁰ Yera Yinni Gusunɔ u Yosue sɔɔwa u nɛɛ, a seewo. Mban sɔna a wunen wuswaa tem girari mɛsum. ¹¹ Isireliba ba durum kuawa. Ba nen wooda sara ye na bu wɛ. Ba gāanu sua ni na nɛɛ bu kpeerasia. Ba nu gbena ba doke ben tiin yānu sɔɔ ba berua. ¹² Yen sɔna ba ñ kpɛ bu yɔra bu ben yiberɛba ma. Ma ba biruku yira wura. Domi tɛ ba sāawa be ba koo kpeerasia. Ì kun gāa ni wunɛ bɛɛn suunu sɔɔn di, na ñ kpɛ na n maa wāa ka bɛɛ. ¹³ A seewo a tɔn be sɔɔru koosia kpa bu tii dɛɛrasia sian sɔ, domi nɛ Gusunɔ, be Isireliban Yinni, na nɛɛ, ba gāanu neni ni na nɛɛ bu kpeerasia. Yen sɔ, ba ñ kpɛ bu yɔra bu ben yiberɛba ma, ma n kun mɔ ba nu wuna ben suunu sɔɔn di. ¹⁴ Yen sɔna sia bururu bɛɛn bwesenu kpuro nu koo na nu sara nen wuswaaɔ tia tia. Bwese te na gɔsa, ten kāsasi kpuro yi koo na yi sara tia tia. Bwese kāsasa ye na gɔsa, yen yenusu kpurowa su koo na su sara tia tia. Yenu ge na gɔsa, gen tɔn durɔbu kpurowa ba koo na bu sara tia tia. ¹⁵ Sanam mɛ, kpa n gɔsi wi u gāa ni sua kpa i nùn dɔɔ meni, wi ka win ye u mɔ kpuro yèn sɔ u nen wooda sara, ma u dera Isireliba ba sekuru wa.

¹⁶ Yen sisiru Yosue u seewa buru buru yellu u dera Isireliban bwesenu nu na nu sara Gusunɔn wuswaaɔ tia tia. Ma Yinni Gusunɔ u Yudan bweseru gɔsa. ¹⁷ Ma Yosue u dera Yudan bweserun kāsasi yi na yi sara tia tia, ma Yinni Gusunɔ u Serakin kāsasa gɔsa. Ma u dera win kāsasan yenusu kpuro su na su sara tia tia. Ma Yinni Gusunɔ u Sabidin yenu gɔsa. ¹⁸ Ma u dera Sabidin yenun tɔn durɔbu kpuro ba na ba sara tia tia. Ma Yinni Gusunɔ u Akani gɔsa wi u sāa Kaamin bii, ka Sabidin debubu, ka Serakin sikadobu Yudan

bweseru sɔɔ. ¹⁹Yosue u Akani sɔɔwa u nɛɛ, nɛn bii, a Gusunɔ Isireliban Yinni bɛɛɛ wɛɛyɔ, kpa a gem gere. A man sɔɔwɔ ye a kua. A ku man yen gaa berua.

²⁰Akani u Yosue sɔɔwa u nɛɛ, geema, na Gusunɔ Isireliban Yinni tora. Ye na kua wee. ²¹Ye sa tabu di sa mwa sɔɔ, na yabe buraru garu wa te ba kua Babiloniɔ ka sii gesun gobi goobu (200) ka wura deka yɛn bunum ka kilon bɔnu nɛ. Na ye binɛ kua ma na sua na sikua nɛn kurɔ, sii gee siya su wɔa ten temɔ.

²²Yande Yosue u tɔmbu gɔra ba duki da Akanin kuru mi, ba deema wee, gɔa ni kpuro nu berua kuu te sɔɔ. Ma sii gee si, su wɔa nin temɔ. ²³Ba ni kpuro suama kuu ten min di ba ka da Yosue ka Isireliba kpuron mi, ba yi Yinni Gusunɔn woodan kpakororun wuswaaɔ. ²⁴Yosue ka Isireliba kpuro ba Akani Serakin sikadobu sua ka gɔa ni u gura, ka win bibu ka win yaa sabenu ka win kuu te, ka sere win ye u mɔ kpuro gesi, ba ka da sere Akɔɔn wɔwaɔ. ²⁵Ma Yosue u nɛn sɔɔwa u nɛɛ, mban sɔna a dera sa wahala yeni wa. Yinni Gusunɔ u koo maa de a wahala wa gisɔ.

Ma Isireliba kpuro ba wi ka win tɔmbu kpenu kasuka. Ma ba bu dɔɔ meni ka win ye u mɔ kpuro sannu. ²⁶Ma ba kpenu gura ba nin takanu kua ben wɔllɔ te ta wɔa mi sere ka gisɔ. Ye kpuron sɔna ba yam mi sokumɔ Akɔɔn wɔwa sere ka gisɔn gisɔ. Yɔsi ten tubusiana, nɔni swɔarun wɔwa.

Saa yera Yinni Gusunɔn mɔru ya sure.

Isireliba ba Ayigibu kamia

8

¹Yinni Gusunɔ u Yosue sɔɔwa u nɛɛ, a ku nanda, a seewo a tabu durɔbu kpuro sua kpa i Ayi wɔri. Domi na bɛɛ yen sunɔ ka win tɔmbu ka win wuu ka gen baru kpaanu kpuro nɔmu beria. ²Kaa bu kpeerasiawa nge mɛ a Yerikogibu ka ben sunɔ kua. Kpa i ben ye ba mɔ ka ben yaa sabenu mwɛeri, ye kpuro yu ko bɛɛgia. Yen sɔ, ì n da, bɛɛn gaba koo kukewa wuu gen biruɔ, ba n bu yɔɔru bwɛɛyɛ.

³⁻⁴Ma Yosue u seewa u ka Ayi wɔri ka win tabu durɔbu kpuro. Yera be sɔɔ, u nɔrɔbun suba tɛna (30.000) gɔsa u bu sɔɔwa u nɛɛ, i doo i kuke wuu gen biruɔ wɔkuru, adama i kun ka bu toma kpa i n yɔ mi, i n sɔɔru sɔa. ⁵Nɛ ka maa tabu kowo be ba tie, sa ko wuu ge susi. Bɔ n sun wɔrim wee, kpa su duki gɔsirama nge yellu. ⁶Kpa bu sun naa gira. Mɛya sa ko ka bu yara wuun di mam mam. Domi ba koo nɛɛ, sa duki mɔwa nge mɛ sa raa kua yellu ben wuswaaɔ. Kpa bu sun naa swii. ⁷Saa yera, bɛɛ be i kukua mi, i ko yarima i wuu ge wɔri, i gu mwa. Yinni Gusunɔwa u koo bɛɛ gu nɔmu beria. ⁸Wee, na bɛɛ wooda wɛɛmɔ. Sanam mɛ i gu mwa i kpa, i gu dɔɔ sɔreo, nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua.

⁹Ma Yosue u dera ba da ba kukua Ayi ka Betɛlin baa sɔɔ, Ayin sɔɔ duu yeru gia. Adama win tii ka tɔn be ba tie ba kpuna sansaniɔ wɔku te.

¹⁰Ye n kua buru buru yellu, u seewa u win tabu kowobu mɛɛra mɛɛra ma wi ka Isireliban guro gurobu ba bu kpara ba ka da Ayi gia. ¹¹Yosue ka win tabu kowo be, ba Ayi susi. Sanam mɛ ba tura yen deederu, yera ba ben sansani gira sɔɔ yɛsan nɔm geu gia. N deema wɔwa gaa wɔa be ka Ayin baa sɔɔ. ¹²Yosue u maa dera tabu durɔbu nɔrɔbun suba nɔɔbu (5.000) ya da ya kukua Betɛli ka Ayin baa sɔɔ, sɔɔ duu yeru gia. ¹³Isireli be ba tie, ba ben sansani gira sɔɔ yɛsan nɔm geu gia. Ma ben gaba maa da ba kukua Ayin sɔɔ duu yeru gia. Adama Yosuen tii u da u kpunawa wɔwa yen mi, wɔku te. ¹⁴Ye n kua buru buru yellu, yera Ayin sunɔ u Isireliba wa. Ma wi ka win tabu kowobu ba seewa ka sendaru bu ka Isireliba wɔri Yuudenin wɔwa mi, mi ba raa bu kamia. Adama ba ñ yɛ ma Isireliban sukum mu kukua wuun biruɔ. ¹⁵Ye Yosue ka win tɔmbu ba bu wa, yera ba bwisi kua ba duki yakura ba swaa mwa ye ya dɔɔ gbaburu gia. ¹⁶Ma ba Ayin tɔn durɔbu kpuro soka. Yera ba yara ba bu naa gira sere mi n toma wuun di. ¹⁷Tɔn durɔ goo kun maa tiare Ayi ka Betɛlin wuu si sɔɔ. Ba wuu ge deriwa ba ñ kenua ba Isireliba naa gira. ¹⁸Ma Yinni Gusunɔ u Yosue sɔɔwa u nɛɛ, a wunen yaasa ye a neni mi tiiyɔ Ayi gia, domi kon nun wuu ge nɔmu beria.

Ma Yosue u win yaasa ye tii mi. ¹⁹ Saa yera tɔn be ba kukua mi, ba yara saa ben kuku yerun di ba wuu ge wɔri. Ye ba gu mwa ba kpa, ma ba yande gu dɔɔ sɔre.

²⁰⁻²¹ Ye Ayigibu ba biru sira, yera ba wa wee, dɔɔ wiira ta ben wuu wukiri ta wɔllu girari. Ma ba deema ba n maa kpɛ bu gam susi bu ka tii faaba ko. Saa yera Yosue ka Isireli be ba raa duki mɔ ba dɔɔ gɔɔɔɔ gia mi, ba wa ma begibu ba wuu ge dɔɔ sɔre, yera ba gɔsiramama ba Ayigii be wɔri. ²² Sanam mɛya Isirelin tabu kowo be ba raa wuu ge dɔɔ meni mi, ba yara min di ba gen tabu kowo be mara. Ma ba bu suunu doke sere ba n yɛ mi ba koo da. Ba bu mwɛera ba go go kpuro. Ben goo kun bu kisirari, ²³ ma n kun mɔ ben sunɔ wi ba mwa wasiru ba ka da Yosuen mi. ²⁴ Ye Isireliba ba ben yibere be mwa ba go go gɔɔɔɔ mi, mi ba bu naa swii, yera ba maa gɔsiramama Ayiɔ ba tɔn be ba tie go go. ²⁵ Tɔn be ba go dɔma te, kurɔbu ka durɔbu, ba sɔawa nɔrɔbun suba wɔkura yiru (12.000). ²⁶ Saa ye ba taa bi mɔ Yosue u win yaasa ye wuu ge tiiwa sere ba ka gen tɔmbu kpuro go mam mam. ²⁷ Isireliba ba Ayigibun yaa sabenu gura ka ben arumani kpuro, nge me Yinni Gusunɔ u Yosue sɔɔwa. ²⁸ Ma Yosue u wuu ge dɔɔ sɔka ma ga kua bansu sere ka gisɔn gisɔ. ²⁹ Saa yera u dera ba Ayin sunɔ wi soora doke ba bwɛ ba deri saa bururun di sere sɔɔ ka kpa. Yoka u dera ba win goru bwɛɛya ba kɔ wuu gen duu yerɔ. Ma ba tu kpenu sɛsiki. Kpee ni, nu wɔa mi sere ka gisɔn gisɔ.

Yosue u Isireliba

Yinni Gusunɔn wooda garia

guu te ba mɔ Ebalio

³⁰ Yeniban biru Yosue u Gusunɔ, Isireliban Yinni yaku yeru bania guu te ba mɔ Ebalin wɔllɔ. ³¹ U yaku yee te banawa nge me Mɔwisi, Yinni Gusunɔn sɔm kowo u Isireliba sɔɔwa ye u yorua woodaban tireru sɔɔ. U nɛɛ, bu Yinni Gusunɔ yaku yeru kuo ka kpee ni ba n dake. Ye ba tu bana ba kpa ma ba yaku dɔɔ mwaararuginu ka siarabun yakunu kua mi. ³² Isireliba kpuron wuswaaɔ Yosue u wure u wooda yorua ye Mɔwisi u raa yorua. ³³ Isireliba kpuro ka ben wirugibu ka ben siri kowobu ka ben guro gurobu ka sere be ba sɔa sɔbu kpuro ba yɔ ba ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te desire. Ben gabu ba yɔ guu te ba mɔ Garisimun bera gia, gabu maa guu te ba mɔ Ebalin bera gia. Ma be kpuro ba yaku kowobu Lefi be ba woodan kpakoro te sɔɔwa wuswaa kisi. Domi mɛya Mɔwisi u bu sɔɔwa bu ko saa ye ba koo bu domaru kua. ³⁴ Yen biru Yosue u bu wooda ye garia sere ka ye ya bɔri ka domarun gari mɔ, nge me Mɔwisi u yorua yen tireru sɔɔ. ³⁵ Ye kpurowa u gara Isireliban wuswaaɔ, tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bibu ka sere maa sɔbu be ba wɔa ben suunu sɔɔ. Baa yen tia, u n bure.

Isireliba ba ka Gabaonigibu

arukawani bɔkua

9

¹⁻² Sinam be ba wɔa sɔɔ duu yeru gia, guunun bera gia ka nim wɔku ge ba mɔ Mediterane gia n ka da Libanin tem bera gia, ba nua ma Isireliba ba Yerikogibu ka Ayigibu kamia. Yera ba nɔɔ tia kua bu ka Isireliba ka ben wirugii Yosue wɔrima. Bwese ninin sinamba, Hetiba ka Amɔreba ka Kananiba ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiba.

³ Adama ye Gabaonigibu be ba sɔa Hefiba ba maa nua ye Yosue u Yerikogibu ka Ayigibu kua, ⁴⁻⁵ yera ba swaa kasu bu ka tii dwe. Ma ba dɔanu kusenu kua ba doke saaki tɔkɔnu sɔɔ, ma ba maa gɔni bɔɔ tɔkɔnu sua mɔ sɔɔ ba ra tam doke ka sere maa pɛɛ gbebi yi yi bukusa kua, ma ba ye kpuro ben ketekunu sɔbi. Ma ben tii ba yɔa tɔkɔnu ka bara tɔkɔnu doke. ⁶ Ma ba da ba Yosue ka Isireliba deema Giligaliɔ ba nɛɛ, saa tontonden diya sa wee su ka bɛɛ arukawani bɔke.

⁷ Ma Isireliba ba bu wisa ba nɛɛ, sɔrɔkudo i wɔawa besen turuku mini, sa n kpɛ su ka bɛɛ arukawani bɔke.

⁸ Ma ba Yosue wisa ba nɛɛ, sa wura su ko wunen sɔm kowobu.

Ma Yosue u bu bikia u nɛɛ, man diya i wee. Bwese tera i sɔa.

⁹ Ma ba nùn wisa ba nɛɛ, bɛsɛ wunɛn bwãabu sa weewa saa tontonden di yèn sɔ sa Gusunɔ wunɛn Yinnin baaru nua ka maamaaki ye u kua Egibitiɔ, ¹⁰ ka nge mɛ u Amɔreban sinambu yiru ye kua, be ba wãa Yuudenin sɔɔ yari yeru gia. Beya Sihoni, Hesibonin sunɔ, ka Ogu, Basanin sunɔ wi u wãa Asitarɔtuɔ. ¹¹ Ye sa maa seewa bɛsɛn wuun bukurobu ka be ba tie ba sun kirɔ kua ba nɛɛ, su dɛanu kusenu koowo swaan sɔ kpa su na su bɛɛ deema su bɛɛ bikia i ka sun arukawani bɔke kpa sa n bɛɛ sãamɔ. ¹² Bɛɛn tii i wa nge mɛ bɛsɛn pɛɛ ye, ya gbere ya bukusa sãa. Sanam mɛ sa seewa yɛnun di, ya sãawa pɛɛ suma. ¹³ I maa bɛsɛn gɔni mɛɛrio yì sɔɔ sa tam doke. Yi raa sãawa gɔni kpɛɛ, wee tɛ yi gɛɛkire. Mɛya maa bɛsɛn baranu ka yãa ni sa doke, nu gɛɛkira swaa sɔɔ gbabu ten dɛɛbun sɔ.

¹⁴ Adama Isireliba ba n̄ Yinni Gusunɔ bikie bu nɔ ù n kī bu ka bu arukawani bɔke. Ma ba sibun dɛa kuse ni mura ba di. ¹⁵ Ma Yosue u ka bu nɔɔ tia kua, ba arukawani bɔkua ba n ka wãasinɛ alafia sɔɔ. Ma Isireliban bukurobu ba wura ka bɔri ma ba koo ben arukawani ye yibia.

¹⁶ Yen sɔɔ itasɛra Isireliba ba nua ma tɔn ben wusu wãawa ben turuku mi. ¹⁷ Ma ba seewa ba wuu si mɛɛrim da. Ba sãawa sɔɔ yiru, itase ma ba tura mi. Wuu siya, Gabaoni, ka Kefira ka Berɔtu ka Yarimun wuu. ¹⁸ Adama ba n̄ bu go yèn sɔ ben bukuroba ka bu arukawani bɔkua kɔ, ma ba koo bu deri alafia sɔɔ. Ma ba ye bɔrua ka Gusunɔ ben Yinnin yīsiru. Ka mɛ, be Isireli be, ba ka ben bukuro be wɔki. ¹⁹ Ma bukuro be, ba wisa ba nɛɛ, sa n̄ kpɛ su tɔn be nɔni sɔ, domi sa ka bu arukawani bɔkua kɔ. Sa bɔrua ka Yinni Gusunɔn yīsiru ma sa n̄ bu gãanu kuammɛ. ²⁰ Tilasiwa su ka bu deri. Ma n kun mɛ, sa ko Yinni Gusunɔn mɔru seeya. ²¹ Yen sɔ, wee ye sa ko bu kua. Ba ko n da sun dãa kasuewa kpa ba n da sun nim takirie.

²² Ma Yosue u Gabaonigii be kpuro sokusia. Ye ba tunuma u bu bikia u nɛɛ, mban sɔna i sun weesu kua, i nɛɛ, i weewa tontonden di. Ma sa deema i wãa bɛsɛn turuku. ²³ Tɛ i kua bɔrurobu bɛɛ kpuro. I ko i n sãawa bɛsɛn yobu, kpa i n da nim takiri, i dãa kasu bɛsɛn Yinnin sãa yerun sɔ.

²⁴ Ma Gabaonigii be, ba nɛɛ, wee yèn sɔ sa kua mɛ. Sa nua ma Gusunɔ wunɛn Yinni u win sɔm kowo Mɔwisi wooda wɛ u bɛɛ tem mɛ kpuro wɛ kpa i men tɔmbu kpuro go be i ka gesi yinna kpuro. Yen sɔna sa ka bɛsɛn wãaru nanda. ²⁵ Tɛ, wee sa wãa wunɛn nɔmuɔ. A ka sun koowo nge mɛ n weenɛ.

²⁶ Ma Yosue u n̄ wure Isireliba bu bu go. ²⁷ Adama u bu sure ba n da dãa kasu kpa bu nim takiri Isireliban sɔ ka ben yãkunun sɔ yam mi Yinni Gusunɔ u koo ra gɔsi bu nùn sã. Sere ka gisɔn gisɔ Gabaonigibun bibun bwese tera, ta sɔmbu te mɔ.

Isireliba ba Amɔreba kamia

10

¹ Adoni Sedeki, Yerusalemun sunɔ u nua ma Yosue u Ayi kamia u ye kpeerasia u yen sunɔ go, nge mɛ u raa Yeriko ka yen sunɔ kua. U maa nua ma Gabaonigibu ba ka Isireliba arukawani bɔkua, ba wãa ben suunu sɔɔ. ² Yeniba kpuron sɔ u nanda gem gem, domi Gabaoni wuu bɔkɔwa nge sìn mi tem yɛrobu ba ra n wãa. Ga maa Ayi kere. Yen biru gen tɔmbu kpuro tabu durɔ wɔrugɔbara. ³ Yen sɔna Adoni Sedeki, Yerusalemun sunɔ wi, u sinam beni gɔria. Beya Hohamu Heboronin sunɔ, ka Pireamu Yaamutin sunɔ, ka Yafia Lakinin sunɔ ka Debiri Egononin sunɔ. ⁴ U nɛɛ, bu na win mi, kpa bu nùn somi bu ka Gabaoni wɔri yèn sɔ yen tɔmbu ba ka Yosue ka Isireliba arukawani bɔkua.

⁵ Nge mɛya Amɔreban sinambu nɔɔbu be, ba menna ba ka ben tabu kowobu kpuro da ba ben sansani gira Gabaonin bɔkuɔ. Ma ba ye wɔri. ⁶ Ma Gabaonigibu ba Yosue sɔmɔ gɔria win sansaniɔ Giligaliɔ ba nɛɛ, a ku wunɛn nɔma wuna bɛsɛ wunɛn bwãabun min di. A na fuuku a sun faaba ko, a sun somi. Domi Amɔreban sinambu kpuro be ba wãa guunun bera gia, ba menna ba sun wɔrima.

⁷ Ma Yosue u seewa saa Giligali min di, ka win tabu kowobu kpuro bè sɔɔ tabu durɔ wɔrugɔba ba wãa. ⁸ Yinni Gusunɔ u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a ku bu nasia domi na nun bu nɔmu beria. Ben goo sari wi u koo yɔra wunɛn wuswaaɔ.

⁹Yosue ka win tɔmbu ba sanum so wɔ̄ku giriru. Ma ba Amɔreba wɔri suaru sɔɔ. ¹⁰Yera Yinni Gusunɔ u dera Amɔre be, ba burisina Isireliban wuswaaɔ. Ma Isireliba ba bu go go gem ka tia Gabaonin bɔkuɔ. Ba ben gabu naa swii ba go Beti Horonin swaaɔ sere ba ka tura Asekaɔ ka Makedaɔ. ¹¹Sanam mɛ ba Isireliba duki suurimɔ Beti Horonin swaaɔ, ye ya saramɔ guurun di, miya Yinni Gusunɔ u dera guru kpee bakanu nu bu wɔrikimɔ wɔllun di nu goomɔ, sere ba ka tura Asekaɔ. Be guru kpee ni, nu go, ba dabi ba kere be Isireliba ba go.

¹²Dɔma te Yinni Gusunɔ u Isireliba Amɔreba nɔmu beria, Yosue u nɔn kana Isireliban nɔni biru u nɛɛ,
a de sɔɔ u yɔra sau Gabaonin deedeeru
kpa suru u maa yɔra Ayalonin wɔwan deedeeru.

¹³Ma sɔɔ u yɔra sɛɛ, mɛya maa suru u yɔra sere ba ka ben yiberɛ be kpuro kamia. Gari yi, yi yorua Yasarin tirerɔ, yi nɛɛ, sɔɔ u yɔra wɔllun suunu suunukaɔ. U n̄ ka dubu sende nge sɔɔ teerun saka. ¹⁴Tɔru gara kun maa naare nge te, tɛ sɔɔ Yinni Gusunɔ u tɔnun gere wura mɛ, dɔma te u Isireliba sanna mi.

¹⁵Yen biru Yosue u gɔsira u da win sansaniɔ Giligaliɔ, wi ka Isireliba kpuro.

Yosue u Amɔreban

sinambu nɔɔbu ye go

¹⁶Saa ye sɔɔ, sinambu nɔɔbu be, ba kpikiru sua ba da ba kukua kpee wɔruɔ Makedaɔ. ¹⁷Yera goo u na u Yosue sɔɔwa ma sinam be, ba waa kpee wɔru gen mi. ¹⁸Ma Yosue u nɛɛ, i ge kenuɔ ka kpee bakanu kpa i kɔsobu yi mi. ¹⁹Adama i ku tɛ mi, i yiberɛ be ba tie naa swiiyo kpa i ku de bu du ben wusɔ, domi Gusunɔ besen Yinniwa u sun bu nɔmu beria.

²⁰Yosue ka Isireliba ba Amɔreba kpuro kamia, ma n kun mɔ be ba kpia ba duki sua ba kukua wuu si su gb̄araru mɔ sɔɔ. ²¹Ma Yosuen tɔmbu ba wurama ka bɔri yendu win mi Makedaɔ. Tem mɛ sɔɔ, goo kun maa kaka u ben kɔsa gere.

²²Yen biruwa Yosue u nɛɛ, i man kpee wɔru ge wukio kpa i man sinambu nɔɔbu ye yarama. ²³Ba bu yarama ba ka da Yosuen mi. Ba s̄awa wuu sinin sinambu, Yerusalemu ka Heboroni ka Yaamuti ka Lakisi ka Egoloni. ²⁴Ye ba ka sinam be kpuro na Yosuen mi, yera u Isireliba kpuro sokusia u nɛɛ, be ba s̄a tabu kowobun wirugibu ba ka taa bi kua, bu na bu sinam ben wiinu ka naasu taare.

Ma ba kua nge mɛ u gerua. ²⁵Yosue u maa bu sɔɔwa u nɛɛ, i ku berum ko, i de i n wɔrugɔru mɔ kpa i ku mwia kpana. Nge mesuma Yinni Gusunɔ u ko n da besen yiberɛba kpuro kue.

²⁶Ye u gari yi gerua u kpa, ma u sinam be go u ben gonu bwɛ d̄anu nɔɔbu sɔɔ. U nu deri mi sere n ka kua yoka. ²⁷Yoka yera u wooda wɛ u nɛɛ, bu goo ni sarasio kpa bu nu kpɛɛ kpee wɔru ge sɔɔ. Yen biru ba kpee bakanu sua ba ka wɔru gen nɔ kɔrua. Kpee ni, nu waa mi, sere ka gisɔn gisɔ.

Yosue u maa Amɔreban

wusu gasu mwa

²⁸Yen tɔɔ tera Yosue u wuu ge ba m̄ Makeda wɔri u mwa. U gen sunɔ go ka tɔn be ba waa mi kpuro. Baa tɔn turo u n̄ deri. U Makedan sunɔ wi kuawa nge mɛ u Yerikogii kua.

²⁹Yen biru saa Makedan di, Yosue ka win tɔn be, ba da ba Libina wɔri. ³⁰Ma Yinni Gusunɔ u bu wuu ge nɔmu beria. Ba gen tɔmbu go kpuro. Baa tɔn turo, ba n̄ deri. Ma ba gen sunɔ kua nge mɛ ba Yerikogii kua.

³¹Saa Libinan di Yosue ka win tɔmbu ba maa da ba Lakisi tarusi ba ye wɔri. ³²Ma Yinni Gusunɔ u bu wuu ge nɔmu beria. Ye ba gu wɔri mɛ, yen sɔɔ yirusera ba gu kamia ba gen tɔmbu kpuro go. Baa tɔn turo, ba n̄ deri, nge mɛ ba kua Libinaɔ. ³³N deema Horamu Gesɛn sunɔ ka win tabu kowobu ba waa mi, ba Lakisigibu somimɔ. Adama Yosue u be kpuro kamia u bu go, u n̄ ben goo deri.

³⁴ Saa Lakisin min diya Yosue ka win tɔn be, ba maa da Egoniɔ ba ye tarusi ba wɔri.
³⁵ Yen dɔma tera ba wuu ge kamia, ma ba gen tɔmbu go nge mɛ ba kua Lakisiɔ.

³⁶ Egoni min diya ba maa da ba Heboroni wɔri. ³⁷ Ma ba wuu gen tɔmbu mwɛera ba go go, ka gen sunɔn tii, ka sere maa gen baru kpaanugibu kpuro. Baa tɔn turo, ba ɛn deri, ba bu gowa nge mɛ ba kua Egoniɔ.

³⁸ Yen biru ba maa gɔsira ba da Debiriɔ. Ma ba ye wɔri ³⁹ ba kamia ba yen tɔmbu ka yen sunɔ ka yen baru kpaanugibu kpuro mwɛera ba go. Baa tɔn turo, ba ɛn deri. Yosue u dera ba tɔn be kpuro gowa nge mɛ u Heboronigibu ka Libinagibu ka ben sinambu kua.

⁴⁰ U bera min tɔmbu gowa ka min sinambu wuu si su wɔa guunun bera gia ka si su wɔa sɔɔ yɛsan nɔm dwarɔ ka si su wɔa wɔwɔa ye ya wɔa nim wɔkun bera gia, ka sere maa si su wɔa gungunɔ. Baa tɔn turo u ɛn deri. U bu gowa nge mɛ Gusunɔ, Isireliban Yinni u nɔn sɔɔwa u ko. ⁴¹ Ma Yosue u maa wusu kpuro wɔri saa Kadɛsi Baanɛa ka Gasan di si su wɔa sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia n ka girari Gosɛnin bera gia Yudan temɔ sere n ka da Gabaoniɔ sɔɔ yɛsan nɔm geu gia. ⁴² U wuu si su wɔa mi kpuro mwɛera u sin sinambu kamia. Domi Gusunɔ Isireliban Yinniwa u bu sannammɛ. ⁴³ Yeniba kpuron biru Yosue ka win tɔmbu ba gɔsirama ben sansaniɔ Giligaliɔ.

Yosue u Yabini ka win bɔrɔba

kamia

11

¹ Saa ye Yabini, Hasorin sina boko u nua ma Yosue ka wigibu ba tabu dimɔ, yera u sɔmɔbu gɔra Yobabu, Madonin sunɔn mi ka Simuronin sunɔn mi ka Akusafun sunɔn mi, ² ka sere sinam be ba wɔa guunun bera gia, sɔɔ yɛsan nɔm geu gia, ka be ba wɔa Yuudenin wɔwɔa daa bure te ba mɔ Genesaretin sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia, ka be ba wɔa batuma ye ba mɔ Sefalaɔ, ka maa Dorin bera gia, nim wɔkun bɔkuɔ sɔɔ duu yeru gia. ³ Mɛya u maa Kananiba nɔɔsia be ba wɔa Yuudenin sɔɔ yari yeru gia ka gen sɔɔ duu yeru gia. Beya Amɔreba ka Hɛtiba ka Feresiba ka Yebusiba be ba wɔa guunun bera gia, ka Hefiba be ba wɔa guu te ba mɔ Hɛmɔɔn gɔarɔ Misipan temɔ. ⁴ Sinam be kpuro ba seewa ka ben tabu kowo dabi dabinu nge yani sɛeri yi yi wɔa nim wɔkun bɔkuɔ. Mɛya ba maa tabu kɛkɛba mɔ ka dumi dabi dabinu. ⁵ Ma ba nɔɔ tia kua ba na ba ben sansani gira Mɛromun daara bu ka Isireliba wɔri.

⁶ Yera Yinni Gusunɔ u Yosue sɔɔwa u nɛɛ, a ku ben berum ko. Sia amadaare kon bɛɛ bu nɔmu sɔndia, kpa i bu mwɛeri i go, kpa i ben dumin naa sɛinu bɔɔri, yen biru i ben tabu kɛkɛ be dumi gawe dɔɔ meni.

⁷ Saa yera Yosue ka win tabu kowobu ba da ba tɔn be wɔri subaru sɔɔ Mɛromun daaru mi. ⁸ Yera Yinni Gusunɔ u bu beri ben nɔmaɔ ba bu kamia. Be ba duki sua ba bu naa swii sere wuu bɔkɔ ge ba mɔ Sidoniɔ sɔɔ yɛsan nɔm geu gia ka sere Miserefɔti Maimuɔ ka Misipan wɔwɔa sɔɔ yari yeru gia. Ba bu gowa mam mam, baa tɔn turo ba ɛn dere u sia. ⁹ Yosue u kuawa nge mɛ Yinni Gusunɔ u nɔn sɔɔwa. U tɔn ben dumin naa sɛinu bɔɔra ma u tabu kɛkɛ be dumi gawe mi dɔɔ meni.

Ba Hasori mwa

¹⁰ Ye Yosue u gɔsirama, yera u wuu ge ba mɔ Hasori wɔri u mwa u gen sunɔ go. N deema wuu gera ga saa bera min wuu maro gɛn mi ben sina boko u wɔa. ¹¹ Yosue u dera ba gen tɔmbu kpeerasia mam mam, ma ba gu dɔɔ meni. ¹² Ma ba sinam ben wuu si su tie wɔri ba sin sinambu ka sin tɔmbu kpuro kpeerasia. Ba kuawa nge mɛ Mɔwisi, Yinni Gusunɔn sɔm kowo u Yosue sɔɔwa. ¹³ Adama ba ɛn wuu si su wɔa gungunu wɔllɔ dɔɔ meni, ma n kun mɔ Hasori ye. ¹⁴ Ye ba tɔn be kpuro go ba kpa, yera ba ben dukia ka ben yaa sabenu gura ba tii koosi. ¹⁵ Yosue u dera ba kua nge mɛ Yinni Gusunɔ u win sɔm kowo Mɔwisi sɔɔwa u ko. U ɛn yen gaa bure.

Yosue u Kananin tem kpuro

mwa

¹⁶ Nge meya Yosue u ka Kananin tem me kpuro mwa, men guunun bera gia ka men sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia ka Gosenin tem kpuro, ka Sefalan bera gia, ka Yuudenin wɔwa gia, ka sere guu ni nu wɔa sɔɔ yɛsan nɔm geu gia ka bera min batuma. ¹⁷ Sinam be ba kamia mi, ben wusu wɔawa saa guu tɛn mi gɔanu ku ra kpin bera gian di Seirin bɔkuɔ, sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia n ka girari Baali Gadiɔ ye ya wɔa Libanin wɔwaɔ guu te ba mɔ Hɛmɔɔn gɔarɔ sɔɔ yɛsan nɔm geu gia. ¹⁸ Ba ka sinam be tabu kua n te ba sere bu kamia be kpuro. ¹⁹ Tɔn be kpuro sɔɔ, Hefi be ba wɔa Gabaoniɔ tɔnawa ba ka Isireliba dora. Be ba tie Isireliba ba bu wɔriwa ba go mam mam. ²⁰ Domi Yinni Gusunɔ u dera sin tɔmbun gɔrusu bɔbia ba ka Isireliba tabu kua, kpa Isireliba bu wa bu ka bu kpeerasia mam mam ba kun ben wɔnwɔndu kue, nge me Yinni Gusunɔ u win sɔm kowo Mɔwisi sɔɔwa.

²¹ Saa ye sɔɔ, Yosue u maa seewa u Anakiba wɔri be ba wɔa guunun bera gia Heboroniɔ ka Debiriɔ ka Anabuɔ ka sere be ba wɔa Yuda ka Isirelin guunun bera gia, u bu kpeerasiawa mam mam be ka ben wusu, ²² ma n kun mɔ be ba duki sua ba da Gasɔɔ ka Gatiɔ ka Asidɔduɔ. ²³ Nge meya Yosue u ka Kananin tem me kpuro mweera nge me Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa. Yen biru u mu bɔnu kua. U Isireliban bwese kera baayere yegim wɛ. Saa ye sɔɔra ba tabun baa deri ba wɛra.

Sinam be Isireliba ba kamia

12

¹ Mɔwisin waati sɔɔ Isireliba ba sinam be ba wɔa Yuudenin sɔɔ yari yeru gia kamia. Ma ba bera min tem mweera me mu wɔa Yuudenin wɔwa kpuro sɔɔ saa daa te ba mɔ Aanɔɔn di sere n ka girari guu te ba mɔ Hɛmɔɔwɔ. ²⁻³ Sinam ben turon yisira Sihoni. U sɔawa Amɔreban sunɔ. Win wuuwa Hesiboni. Wiya u mɔ kpuro saa Aroɛɛn di ye ya wɔa daa te ba mɔ Aanɔɔn goorɔ sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia, sere n ka girari guu te ba mɔ Pisigaa, saa min di sere Beti Yesimɔtiɔ nim wɔku bɔruguun sɔɔ yari yeru gia, saa maa min di, n ka da daa te ba mɔ Yabɔkuɔ Amɔniban tem nɔɔ bura yerɔ, ka Galadin tem bee tia sere daa bure te ba mɔ Genesaretɔ. ⁴ Turowa maa Ogu, wi u sɔa Basanin sunɔ. Wiya u tie Refan bweseru sɔɔ. U wɔawa Asitarɔtuɔ, ka Edɛɛ. ⁵ Wiya u Basanin tem kpuro mɔ saa guu te ba mɔ Hɛmɔɔn di sere ka Salikaɔ ka mi Gesuriban tem ka Maakagibun tem nɔɔ ga yɔra, ka Galadin tem bee tia mi Sihoni, Hesibonin sunɔn tem nɔɔ ga yɔra. ⁶ Tem men tɔmbu kpurowa Mɔwisi, Yinni Gusunɔn sɔm kowo ka Isireliba ba go. Ma Mɔwisi u tem me Rubenin bwese kera ka Gadin bwese kera ka Manasen bwese keran sukum bɔnu kua.

⁷ Yosue ka win tɔmbu Isireliba ba sinam be ba wɔa Yuudenin sɔɔ duu yeru gia kamia. Sinam ben tema mu wɔa saa Baali Gadin di Libanin guunun wɔwa sɔɔ, sɔɔ yɛsan nɔm geuɔ, sere guu tɛn mi gɔanu ku ra kpi te ta wɔa Seirin bɔkuɔ, sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia. Tem meya Yosue u Isireliban bwese kerɔ bɔnu kua. ⁸ Meya mu wɔa guunun bera gia ka sere Sefalan beran batumaɔ ka Yuudenin wɔwaɔ ka min guunɔ ka sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia mi gɔanu ku ra kpi. Hɛtibara ba wɔa tem mi, ka Amɔreba ka Kananiba ka Feresiba ka Hefiba ka sere maa Yebusiba. ⁹ Sinam be ba maa kamia mi, ben wusu wee, siya Yeriko ka Ayi ye ya wɔa Betelin bɔkuɔ ¹⁰ ka Yerusalemu ka Heboroni, ¹¹ ka Yaamuti ka Lakisi, ¹² ka Egoloni ka Gesɛɛ, ¹³ ka Debiri ka Gedɛɛ, ¹⁴ ka Hɔɔma ka Aradi ¹⁵ ka Libina ka Adulamu ¹⁶ ka Makeda ka Beteli, ¹⁷ ka Tapua ka Hefɛɛ, ¹⁸ ka Afɛki ka Lasaroni, ¹⁹ ka Madoni ka Hasori ²⁰ ka Simuroni Meroni ka Akusafu ²¹ ka Tanaki ka Megido, ²² ka Kedɛsi ka Yokunɛamu ye ya wɔa guu te ba mɔ Kaameliɔ, ²³ ka Dori ye ya wɔa Dorin guunun bera gia, ka Goyimu ye ya wɔa Giligalin bɔkuɔ, ²⁴ ka Tirisa. Sinam be kpuro ba sɔawa tɛna ka tia.

Tem me mu tie

Isireliba bu mwa

13

¹ Yosue u tɔkɔ kua gem gem. Yera Yinni Gusunɔ u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, wee, a tɔkɔ kua. Adama tem me mu tie mu kpɔ me Isireliba ba n gina mwe. ² Meya Filisitiban tem ka

Gesuriban tem ³ ka Afaban tem me mu wãa são yẽsan nãm dwaro. Tem me kpuro mu sãawa Kananiban tem. Mu wãawa saa daa te ba m̀ Sikorin di te ta wãa Egibitin tem não bura yerɔ, sere Ekoronin tem não bura yerɔ são yẽsan nãm geu gia. Men wuu maroɔwa Filisitiban sinambu nãobu ba wãa. Wuu siya Gasa ka Asidɔdu ka Asikaloni ka Gati ka Ekoroni. ⁴ Kananin tem me mu maa tie bu mwa, mu wãawa saa Mearan di ye ya sãa Sidonigibun wuu, n ka girari Afekiɔ Amɔreban tem não bura yerɔ, ⁵ ka maa Gibaligibun tem, ka sere Libanin tem kpuro são yari yeru gia, saa Baali Gadi ye ya wãa guu te ba m̀ Hɛɛmɔɔn gãarɔn di n ka girari Hamatin duu yerɔ, ⁶ ka sere Libanin guunun bera gia n ka da Miserefɔti Maimuɔ mi Sidonigibu ba wãa. Ne, Yinni Gusunɔ kon bu tem men tãmbu gira kpa a bu tem me bɔnu kua ka tɛtɛ nge me na nun yiire a ko. ⁷ Ben bwese keri nãoba nne ye ka Manasen bwese keran sukum be ba n̄ daa gãanu wa, bera kaa tem me bɔnu kua.

Ba tem me mu wãa Yuudenin

são yari yeru gia bɔnu kua

⁸ Mɔwisi, Gusunɔn sɔm kowo u Rubenin bwese kera ka Gadiba ka Manasen bwese keran sukum tem bɔnu kua me mu wãa Yuudenin daarun são yari yeru gia. ⁹ Ben tem me, mu wãawa saa Aroɛɛn di ye ya wãa daa te ba m̀ Aanɔɔn gooro, são yẽsan nãm dwaru gia n ka da wuu ge ga wãa daa ten wɔwan suunu são, sere Diboniɔ Mɛdiban batuma são, ¹⁰ ka wuu si Sihoni Amɔreban sina boko wi u wãa Hɛsiboniɔ u m̄ n ka girari Amɔniban tem não bura yerɔ, ¹¹ ka Galadiɔ ye ya sãa Gesuriba ka Maakagibun tem ka sere guu te ba m̀ Hɛɛmɔɔwɔ, ka Basaniɔ n ka girari Salikaɔ, ¹² ka sere sina boko Ogun temɔ wi u raa wãa Basaniɔ u bandu dii Asitarɔtuɔ ka Edeɛɔ. Wiya u tie Refan bweseru são. Sinam be yiru kpurowa Mɔwisi u kamia u ben tem mwɛɛra. ¹³ Adama Isireliba ba n̄ Gesuriba ka Maakagibu gire. Yen sãna bwesenu yiru ye, ya wãa Isireliban suunu são sere ka gisɔn gisɔ.

¹⁴ Lefin bwese kera tɔnawa ba n̄ tem wẽ mi ba ko n wãa. Domi Gusunɔ u dera be ka ben bibun bweseru ba yãkunun sukum dimɔ, yera ya kua ben tubi nge me u raa bu sãowa.

¹⁵ Tem me Mɔwisi u Rubenin bwese kera wẽ yenu ka yenu, ¹⁶ meya mu wãa saa Aroɛɛn di ye ya wãa daa te ba m̀ Aanɔɔn gooro, n ka da wuu ge ga wãa wɔwa yen suunu são ka batuma ye ya wãa Mɛdiban bɔkuɔ, ¹⁷ ka Hɛsiboni ka wuu si su wãa batuma ye são. Siya Diboni ka Bamɔtu Baali ka Bɛti Baali Mɛɔni, ¹⁸ ka Yahasi ka Kedemɔti, ka Mɛfati, ¹⁹ ka Kiriataimu ka Sibima ka Sere Hasasaa ye ya wãa guuro te ta wãa wɔwɔ, ²⁰ ka Bɛti Peori ka guu te ba m̀ Pisigan bera gia ka Bɛti Yesimɔti, ²¹ ka sere Sihoni Amɔregii wi u raa bandu dii Hɛsiboniɔn wuu si su wãa batuma são. N deema Mɔwisi u sunɔ wi kamia, ka Madianiban sinambu. Beya Efi ka Reke mu ka Suri ka Huri ka Reba. Be kpurowa ba raa Sihoni sãamɔ. ²² U maa dera ba Balamu Beorin bii go wi u sãa sɔro. ²³ Rubenin bwese keran tem men não ga yɔrawa sere Yuudenin são duu yeru gia. Beya ba wuu si ba sia sia mi kpuro m̄.

²⁴ Tem me Mɔwisi u Gadin bwese kera wẽ meya mu wãa ²⁵ saa Yasɛɛn di ka Galadin wusu kpuro ka wuu si su wãa Amɔniban tem sukum são n ka girari Aroɛɛɔ, Raban são yari yerun deedeeru. ²⁶ Meya mu maa da saa Hɛsibonin di n ka girari Ramati Misipeo ka Bɛtonimuɔ, saa maa Mahanaimun di, n ka girari Debirin tem não bura yerɔ, ²⁷ ka Yuudenin wɔwan wuu sini, Bɛti Haramu ka Bɛti Nimura ka Sukɔtu ka Safoni. Wuu siya su raa sãa sina boko Sihonin wusu, wi u raa sã Hɛsiboniɔ. Yuudenin daara ta sãa tem men não bura yeru sere n ka da daa bure te ba m̀ Genesareti. ²⁸ Wuu si ba sia mi, siya su kua Gadin bwese keran tubi.

²⁹ Tem me Mɔwisi u Manasen bwese keran sukum wẽ mu n saa ben tubi, ³⁰ meya mu wãa Mahanaimun são yẽsan nãm geu gia. Tem meya Basanin tem kpuro mi sina boko Ogu u raa bandu dii ka sere Yairin wusu kpuro. Sin geera sãawa wata. ³¹ Tem meya, mu maa Galadin tem sukum m̄ ka Asitarɔtu ka Edeɛ, wuu si su raa sãa sina boko Ogun wusu. Tem me kpurowa ba Makiri, Manasen biin bwese keran sukum wẽ.

³² Mawisi u tem me bonu kuawa sanam me u waa Mabun temo Yuudenin soo yari yeri gia Yerikon deederu. ³³ Adama u n Lefin bwese kera tem gam we. U bu soowa bu ko Gusuno ben Yinnin yaku kowobu. Yeya ya ko n saa ben tubi, nge me Yinni Gusuno u gerua.

Ba Yuudenin soo duu yerun

bera bonu kua

14

¹ Yaku kowo Eleasaa ka Yosue, Nunin bii, ka Isireliban bwese kera baayeren guro gurobu bera ba Isireliba tem bonu kua. Wee nge me ba mu bonu koosina. ² Bwese kera nooba nne ka Manasen bwese keran sukum ye ya tie ye ya n daa tem wa, yera ba tem me bonu kua. Tetewa ba ka mu bonu kua nge me Yinni Gusuno u Mawisi soowa bu ko. ³ N deema Mawisi u raa Isireliban bwese kera yiru ka Manasen bwese keran sukum tem we Yuudenin soo yari yeri gia. Adama u n Lefiba tem gam we, ⁴ ma n kun mo wusu gasu ka sin kpaya yenu. Manase ka Efaraimu ba saawa Yosefun bibu. Bera ba kua bwese kera yiru. ⁵ Isireliba ba tem me bonu kuawa nge me Yinni Gusuno u Mawisi soowa.

⁶ Soo teeru Yudan bibu ba Yosue deema Giligali. Ma Kalebu, Yefune Kenisin bii, u Yosue soowa u nee, wunen tii a yaaye ye Yinni Gusuno u win sam kowo Mawisi soowa ne ka wunen so Kadasi Baaneao. ⁷ Ne Kalebu, wo weeruwa na mo sanam me Mawisi Gusunan sam kowo u man gora Kadasi Baanean di n na n tem me bosu bosu n men saria meri. Na na na bosu na mera. Ma na wura na nun soowa mam mam ye na wa. ⁸ Adama be ba man yosirima na ka tem me merim na mi, ba dera tamba tem me bwera yara. Adama ne, na Gusunan gere mem noowawa mam mam. ⁹ Yen dama tera Mawisi u borua u nee, bera mi nen tii na merim da mi, ya koo ko ne ka nen bibun bweserugia sere ka baadommao yen so na Gusunan gere mem noowa mam mam. ¹⁰ Yen wo weeru ka noobuwa mini ye Yinni Gusuno u ka Mawisi gari yi soowa saa ye bese Isireliba sa waa gbaburo. Saa maa dama ten diya Yinni Gusuno u man kosu nge me u no mwereu kua sere na ka giso wo wene ka noobu tura. ¹¹ Ka me, na dam mo sere ka giso n ka tabu da, n kun me n ka samburu garu ko, nge me na raa mo sanam me Mawisi u man gorima n tem men saria meri. ¹² Yen so te, a man guunun bera gia weyo mi Yinni Gusuno u man no mwereu kua. Na nun soowa ma Anakin bwesera ta waa bera mi. Ba ben wusu gbaranu toosiwa mam mam. Yen so, Gusuno u n ka man waa, kon tem me mwa nge me win tii u gerua.

¹³⁻¹⁴ Yosue u Kalebu Yefune Kenisin bii domaru kua. Ma u nun Heboronin bera we. Yera ya kua wigia yen so u Gusuno ben Yinnin gere mem noowa mam mam. ¹⁵ Heboroni yera ba ra raa soku Ariban wuu. Ariba wi, u yisuru yara Anakin bweseru so.

Yeniba kpuron biruwa Isireliba ba wera ba n maa tabu kue.

Tem me ba Yudan bwese kera

we

15

¹ Tem me ba Yudan bwese kera we, men soo yesan nom dwaru gia mu yorawa Edamun tem no bura yeru. Mi gia n saawa batuma mi ganu ku ra kpi. Yera ba sokumo Sini. ² Bera min no bura yeri ta toruawa saa nim woku boruguun di ³ ma ta da gunguu te ba mo Akarabimuo ka Sini sere ka Kadasi Baaneao. Saa maa min di, ta da Hesironio ka Adario sere ka Kaakao. ⁴ Saa min di ta da Asimoon bera gia n ka da Egibitin daaro, ma ta daa te swii sere nim woku ge ba mo Mediteraneo. Nge meya Yudaban tem no bura yeri ta saa soo yesan nom dwaru gia.

⁵ Soo yari yeri gia nim woku boruguuwa ga saa men no bura yeri, n ka girari mi Yuudenin daara ra nim sure.

⁶ Saa min di, men soo yesan nom geu gian no bura yeri ta dawa Beti Hogulao ka Beti Araban soo yesan nom geu n ka girari Bohanin kperu. Bohani wi, u saawa Rubenin bii.

⁷ Saa min di, ta maa da Debiriɔ, Akɔɔn wɔwan bɔkuɔ. Saa min di ta da sɔɔ yɛsan nɔm geu gia sere Giligalin bɔkuɔ, Adumimun guurun deedeeru, yen daarun sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia, n ka da Eni Semɛsin bwiin bɔkuɔ, sere ka Eni Rogeliɔ. ⁸ Saa min di, ta sara ta da Beni Hinɔmun wɔwaa, Yebusin sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia, ye ba maa sokumɔ Yerusalemu, ka sere guu ni nu waa wɔwa yen sɔɔ duu yeru gia, ka mi Refan wɔwa ya yɔra sɔɔ yɛsan nɔm geu gia. ⁹ Saa maa min di ta da ta Nefitoan bwii girari n ka da wuu si su waa guu te ba mɔ Eforoniɔ, n ka maa da sere Balaɔ ye ba maa sokumɔ Yarimun wuu. ¹⁰ Saa Balan di, ta maa da sɔɔ duu yeru gia n ka girari Seirin guuru gia ka guu te ba mɔ Yarimun sɔɔ yɛsan nɔm geu gia Kesaloniɔ, ma ta da Beti Semɛsiɔ ka Tinnaɔ, ¹¹ ka Ekoronin sɔɔ yɛsan nɔm geu gia, n ka da Sikoronin ka guu te ba mɔ Bala gia sere Yabunɛliɔ ma ta yɔra nim wɔku ge ba mɔ Mediteranɛɔ.

¹² Nim wɔku geya, ga sãa tem mɛn nɔɔ bura yeru sɔɔ duu yeru gia.

Nge mɛya ba Yudaban tem mɛn nɔɔ bura yenu yi yi.

¹³ Ba Kalebu Yefunen bii Yudaban tem gam wɛ nge mɛ Yinni Gusunɔ u Yosue sɔɔwa. Ba nɔn Ariban wuu wɛ ye ba maa mɔ Heboroni. Ariba wi, u sãawa Anakiban sikado. ¹⁴ Kalebu wi, u Anakiban bwesenu ita gira. Bera Sesaiba ka Akimaniba ka sere Talimaiba. ¹⁵ Heboronin diya u seewa u da u Debirigibu wari. Wuu gera ba ra raa soku Sefɛɛn wuu. ¹⁶ Ma Kalebu u nɛɛ, wi u kpia u Sefɛɛn wuu kamia, yɛrowa u koo win bii wandia Akusa kɛ u sua kurɔ. ¹⁷ Yera Otinieli, Kalebun mɔɔ Kenasin bii, u wuu ge kamia. Ma Kalebu u nɔn win bii wandia wi wɛ kurɔ. ¹⁸ Sanam mɛ kurɔ wi, u dua Otinielin yenuɔ u kpa, yera u nɔn bwisi kã u nɛɛ, a doo a tem bikia nen tondon mi. Adama kurɔ win tii u da win tundo Kalebun mi. Ye u tura mi, u sara saa win ketɛkun di. Yera Kalebu u nɔn bikia u nɛɛ, mba a ki. ¹⁹ Ma u wisa u nɛɛ, a suuru koowo a man bwii kɛ. Domi bera ye a man wɛ sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia, nim sari mi.

Ma Kalebu u nɔn bwii wɛ yi yi waa guunɔ ka wɔwaa.

²⁰ Tem mɛ ba sia sia mini kpurowa mu kua Yudan bwese keran tubi.

²¹ Wuu si su waa Edɔmun tem nɔɔ bura yeru gia Yudaban tem sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia, siya Kabiseeli, ka Edɛɛ ka Yaguri, ²² ka Kina, ka Dimɔna, ka Adada, ²³ ka Kedɛsi, ka Hasori, ka Itinani, ²⁴ ka Sifu, ka Telemu, ka Bealɔtu, ²⁵ ka Hasori Hadata, ka Kerioɔtu Hesironi ye ba maa sokumɔ Hasori, ²⁶ ka Amamu, ka Sema, ka Mɔlada, ²⁷ ka Hasori Gada, ka Hesimɔɔ, ka Beti Paleti, ²⁸ ka Hasaa Suali, ka Beri Seba, ka Bisotia, ²⁹ ka Bala, ka Iyimu, ka Asemu, ³⁰ ka Elitoladi, ka Kesili, ka Hɔɔma, ³¹ ka Sikilagi, ka Madimana, ka Sansana, ³² ka Lebaɔti, ka Silimu, ka Aini, ka Rimɔɔ. Wuu si kpuro su kuawa tena tia sari, gen baagere ka gen baru kpaanu.

³³ Wuu si su maa waa wɔwa sɔɔ, siya Esitaoli, ka Sorea, ka Asina, ³⁴ ka Sanɔa, ka Eni Ganimu, ka Tapua, ka Enamu, ³⁵ ka Yaamuti, ka Adulamu, ka Soko, ka Aseka, ³⁶ ka Saaraimu, ka Aditaimu, ka Gedera, ka Gederɔtaimu. Si maa, su kuawa wɔkura nne, gen baagere ka gen baru kpaanu. ³⁷ Ka Senani, ka Hadasa, ka Migidali Gadi, ³⁸ ka Dilani, ka Misipe, ka Yokuteeli, ³⁹ ka Lakisi, ka Bosikati, ka Egoloni, ⁴⁰ ka Kaboni, ka Lasimasi, ka Kitilisi, ⁴¹ ka Gederɔtu, ka Beti Dagoni, ka Naama, ka Makeda. Si maa, su kuawa mi wɔkura nɔɔbu ka tia, gen baagere ka gen baru kpaanu. ⁴² Ka maa Libina, ka Eteɛ, ka Asani, ⁴³ ka Yifuta, ka Asina, ka Nesibu, ⁴⁴ ka Keila, ka Akisibu, ka Maresa. Ma si kpuro su maa kua nɔɔba nne, gen baagere ka gen baru kpaanu. ⁴⁵ Ka maa Ekoroni, ye ka yen wuu marosu ka yen baru kpaanu. ⁴⁶ Ka sere wuu marosu ka baru kpaanu ni nu ka Asidɔdu sikerene ka ni nu waa Ekoroni ka nim wɔku ge ba mɔ Mediteranen baa sɔɔ, ⁴⁷ ka Asidɔdu, ka Gasa, ka sin wuu marosu ka baru kpaanu, n ka girari Egibitin daarɔ sere n ka da nim wɔku ge ba mɔ Mediteranɛɔ.

⁴⁸ Wuu si su maa waa guunɔ, siya Samiri ka Yatiri ka Soko, ⁴⁹ ka Dana, ka Sanan wuu, ge ba maa mɔ Debiri, ⁵⁰ ka Anabu, ka Esitemɔa, ka Animu, ⁵¹ ka Goseni, ka Holoni, ka Gilo. Ma si, su maa kua wɔkura tia, gen baagere ka gen baru kpaanu. ⁵² Ka Arabu, ka Duma, ka Eseani, ⁵³ ka Yanumu, ka Beti Tapua, ka Afeki, ⁵⁴ ka Humuta, ka Ariban wuu ge ba maa mɔ Heboroni, ka Siori. Ma si kpuro su maa kua nɔɔba nne, gen baagere

ka gen baru kpaanu. ⁵⁵ Ka maa Maoni, ka Kaameli, ka Sifu, ka Yuta, ⁵⁶ ka Yisireeli, ka Yokudeamu, ka Sanɔa, ⁵⁷ ka Kaeni, ka Gibeaa, ka Tinna. Si kpuro su maa kua wɔkuru, gen baagere ka gen baru kpaanu. ⁵⁸ Ka sere maa Halulu, ka Beti Suri, ka Gedori, ⁵⁹ ka Marati, ka Beti Anɔtu, ka Eletekonu. Si kpuro su sɔawa nɔɔba tia, gen baagere ka gen baru kpaanu. ⁶⁰ Ka sere maa Baalin wuu ge ba maa mɔ Yarimun wuu, ka Raba. Ma si, su maa kua yiru, gen baagere ka gen baru kpaanu.

⁶¹ Wuu si su wɔa bera mi gɔanu ku ra kpi, siya Beti Araba, ka Midini, ka Sekaka, ⁶² ka Nibusani, ka wuu mi bɔra wɔa, ka Eni Engedi. Si kpuro su kuawa wusu nɔɔba tia, gen baagere ka gen baru kpaanu.

⁶³ Adama Yudan bibun bweseru, ba n̄ kpɔa ba Yebusiba gire be ba wɔa Yerusalemuɔ. Yen sɔna ba wɔa sere ka gisɔn gisɔ, ka Yudaba sannu.

Tem mɛ ba Efaraimu

ka Manasen bwese keri wɛ

16

¹ Tem mɛ ba Yosefun bibun bweseru wɛ, men nɔɔ bura yeru ta wɔawa saa Yuudenin di, Yerikon bɔkuɔ, n ka da bwiiyɔ yi yi wɔa Yerikon sɔɔ yari yeru gia gbaburɔ, n ka girari Beteliɔ mi guunu wɔa. ² Saa maa min di, ta da Lusio ka Atarɔtuɔ, Aakiban tem nɔɔ bura yerɔ. ³ Ma ta da sɔɔ duu yeru gia mi Yafiletiban tem mu nɔɔ yɔra. Ma ta maa da Beti Horoniɔ ka Gesɛɛ n ka girari nim wɔku ge ba mɔ Mɛditeranɛɔ. ⁴ Tem mɛya mu kua Yosefun bibu Manase ka Efaraimun bweserun tubi.

⁵ Efaraimuba ba men sukum sua mɛn nɔɔ bura yeru ta wɔa saa Atarɔtu Adarin di sɔɔ yari yerɔ sere n ka girari Beti Horoniɔ ye ya wɔa gunguru wɔllɔ. ⁶ Min diya ta da nim wɔku ge ba mɔ Mɛditeranɛɔ. Sɔɔ yɛsan nɔm geu gia ta da Mikimetatin di sere Taanati Siloɔ sɔɔ yari yeru gia, n ka girari Yanɔaɔ. ⁷ Saa Yanɔan di ta da Atarɔtuɔ ka Naarataɔ ka Yerikoɔ n ka girari Yuudenin. ⁸ Sɔɔ duu yeru gia maa, ta da saa Tapuan di n ka da Kanan daarɔ, n ka girari nim wɔku ge ba mɔ Mɛditeranɛɔ. Meni kpurowa ba Efaraimun bwese kera wɛ. ⁹ Ma ba maa Manasen tem wusu gasu ka sin baru kpaanu sua ba bu sosia. ¹⁰ Efaraimuba ba n̄ Kananiba gire be ba wɔa Gesɛɛ. Ba bu deriwa ben suunu sɔɔ ba yoo sɔma koosiamɔ sere ka gisɔn gisɔ.

17

¹ Yosefun bii gbiikoo Manase, wigibu ba maa ben tem bɔnu wa. N deema ba raa Makiri, Manasen bii gbiikoon bwese kera ben tem wɛ kɔ. Makiri wi, u sɔawa tabu durɔ, wiya maa sɔa Galadin tundo. Tem mɛ ba wa mi, mɛya Galadi ka Basani Yuudenin sɔɔ yari yeru gia. ² Manasen bibun bweserun keri yi yi tie ba maa bu tem gam wɛ Yuudenin sɔɔ duu yeru gia. Bera Abiesɛba ka Helekiba ka Asirielibaa ka Sikemuba ka Hefɛba ka Semidaba. Be kpurowa ba sɔa Yosefun sikadominu.

³ Galadi, Makirin bii, Manasen debubu u Efɛɛ mara. Efɛɛ wi, u Selofadi mara. Selofadi wi, u n̄ bii tɔn durɔ mara, sere tɔn kurɔbu tɔna. Bii ben yɔsa wee. Mala ka Nɔa ka Hogula ka Milika ka Tirisa. ⁴ Beya ba da ba yɔku kowo Eleasaa deema ka Yosue Nunin bii, ka Isireliban guro gurobu ba nɛɛ, Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa bu maa sun tem wɛ besɛgibun suunu sɔɔ.

Ma ba bu tem mɛ wɛ n kua ben tubi. ⁵ Yeya n dera Manase be, ba ka tem men suba wɔkuru wa, Galadi ka Basani baasi. ⁶ N n̄ mɔ tɔn durɔbu tɔnawa ba tem mɛ bɔnu kua, ka tɔn kurɔba be ba wɔa bwese te sɔɔ. Ma Manasen bwese keran sukum mu sina Galadiɔ.

⁷ Be ba wɔa sɔɔ duu yeru gia, ben tem nɔɔ bura yeru ta wɔawa saa Aseɛn di sere Mikimetatiɔ Sikemun bɔkuɔ, ka Yaminiɔ n ka girari Eni Tapuagibun bera gia. ⁸ Bera ye, ya sɔawa Manaseban tem. Adama Tapua ye ya wɔa ben tem nɔɔ bura yeru mi, ya sɔawa Efaraimuban wuu. ⁹ Nɔɔ bura yee te, ta maa dawa sere Kanan daarun sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia. Wuu si su wɔa mi, su sɔa Efaraimubagisu baa mɛ su ka wɔa Manaseban temɔ. Ma ta da daa ten sɔɔ yɛsan nɔm geu gia n ka girari nim wɔku ge ba mɔ Mɛditeranɛɔ.

¹⁰ Nge mɛya ba tem mɛ bɔnu kua. Ma Efaraimun bwese kera ya wɔa sɔɔ yɛsan nɔm dwaru

gia. Manasegia maa wãa são yẽsan nãm geu gia. Nim wõku ge ba m̀ Mēditeranē, gera ga sãa tem yiru ye kpuron não bura yeru são duu yeru gia. Ma Aseēban tem ka Isakariban tem mu maa sãa ben não bura yeru são yẽsan nãm geu gia. Aseēban tem mu wãawa são duu yeru gia, ma Isakarigibun tem maa wãa são yari yeru gia. ¹¹ Yera ba Manaseba wusu gasu wẽ si su wãa Isakariban tem são, ka Aseēbagim são. Wuu siya Beti Seani, ka Yibileamu, gen baagere ka gen baru kpaanu, ka sere maa Dori ka Eni Dori, ka Tanaki, ka Mēgido, gen baagere ka gen baru kpaanu. ¹² Adama Manaseba ba kpana bu Kananiba gira wuu sin min di, ma ba dera ba wãa ka be sannu. ¹³ Baa sanam mē Isireliba ba dam kua, ba ñ kpĩa bu Kanani be kpuro gira, adama sãm sēsəgina ba bu koosia.

¹⁴ Yera Efaraimun bwese kera ka Manasen bwese keran sukum ba Yosue bikia ba nē, mban sãna a sun tem besi tia tona wẽ, besē be Yinni Gusunə u domaru kua sa dabia.

¹⁵ Ma Yosue u bu wisa u nē, ì n dabin na, ma Efaraimun guurun bera ya bēe basa, i doo dāa são mi Feresiba ka Refaba ba wãa i tii ayeru kasua.

¹⁶ Ma tən be, ba nùn wisa ba nē, geema, guurun bera mi gian tem kun sun turi. Yen biru Kanani be ba wãa wəwəo ba tabu kēkē sisugii yi dumi gawe m̄. Meya maa be ba wãa Beti Seaniə ka yen baru kpaanə, ka sere maa be ba wãa Yisireelin wəwəo.

¹⁷ Ma Yosue u Efaraimun bwese kera ye ka Manasen bwese keran sukum mē sōwa u nē, i dabi, i maa dam m̄. Yen s̄, n ñ tem besi tia tona mu ko n sãa bēegim. ¹⁸ Bera mi dāa são ga wãa mi, yera ya ko n maa sãa bēegia. I ko yen dāa ye bəəri kpa i Kanani be kamia baa mē ba dam m̄ ba tabu kēkē sisugii yi m̄, kpa tem mē, mu ko bēegim.

Tem mē mu tie bu bənu ko

18

¹ Sanam mē Isireliba ba Kananiba kamia, yera ba menna Siloə. Ma ba kuu bekurugii te gira tèn mi ba ra Yinni Gusunə sã. ² N deema Isireliban bwese kera nãoba yiruwa ya ñ gina tem wa. ³ Ma Yosue u bu sōwa u nē, saa yerà i mara i sere da i tem mē mwa mē Gusunə bēen baababan Yinni u bēe wẽ. ⁴ Yen s̄, bwese kera baayere são, i tambu ita ita gəsio n bu gəri bu tem mē mērim da, kpa bu wa nge mē ba koo mu burana burana kpa bu wurama bu man s̄ nge mē n sãa. ⁵ Ba koo mu bənu kowa wasi nãoba yiru. Adama Yudaba ba ko n wãawa mi ba wãa mi, são yẽsan nãm dwaru gia, Yosefun bwese keri maa são yẽsan nãm geu gia. ⁶ Ñ n mēn na, i doo t̄, i tem mē bənu ko wasi nãoba yiru ye, kpa i na i man s̄. Kpa su mu tete toosi Gusunə besen Yinnin wuswaaə su ka wa mē mu sãa bēen baawuregim. ⁷ Adama Lefiba ba ñ ko ba n tem m̄. Domi ba kon sãa Yinni Gusunən yāku kowobu. N deema Gadi ka Rubenin bwese keri ka Manasen bwese keran sukum ba tem wa kə Yuudenin são yari yeru gia mē Məwisi, Yinni Gusunən sãm kowo u bu bənu kua.

⁸ Yen biru tən be, ba da ba tem mē bukiana ba kua ye Yosue u bu sōwa.

⁹ Ma ba ye kpuro yorua ye ba wa mi, ka nge mē ba tem mē ka mēn wusu burana burana ma ba wurama Yosuen mi Siloə. ¹⁰ Yen biru Yosue u bu tem mē bənu kua ka tete Yinni Gusunən wuswaaə, u bwese kera baayere yen tem wẽ.

Tem mē ba Benyamēen

bwese kera wẽ

¹¹ Tem mē ba gbia ba tete toosi, Benyamēen bwese kera ya mu di. Ben tem mē, mu wãawa Yudan bwese keragim ka Yosefun bwese kerigim baa são. ¹² São yẽsan nãm geu gia, tem mēn não bura yeru ta wãawa saa Yuudenin di n ka girari Yerikon são yẽsan nãm geu gia, ma ta da guunun bera gia são duu yerə sere Beti Afeniə mi gāanu ku ra kpi. ¹³ Saa min diya ta da ta yōra Lusio ye ba ra maa soku Beteli, são yẽsan nãm dwaru gia. Min diya ta maa da ta girari Atarətu Adariə. Ma ta guu te bewa te ta wãa Beti Horonin são yẽsan nãm dwarə. Beti Horoni ye, ya wãawa wəwa são. ¹⁴ São duu yeru gia maa, ta dawa são yẽsan nãm dwaru gia saa guu ten di n ka girari Baalin wuuə ge ba maa sokumo Yarimun wuu. Wuu ge, ga sãawa Yudaban wuu.

¹⁵ Sõo yẽsan nãm dwaru gia maa, ta dawa sõo duu yeru gia saa Yarimun wuun di sere Nefitoan bwiiyã. ¹⁶ Saa maa min di, ta dawa guu te ta wãa Beni Hinãmun wãwan deedeeru, Refaban wãwan sõo yẽsan nãm geu gia. Ma ta da Yebusiban guunun sõo yẽsan nãm dwaru gia n ka girari Eni Rogeliã. ¹⁷ Saa maa min di, ta dawa Eni Semesiã sõo yẽsan nãm geu gia ka Gelilõtuã, gunguu te ba m̀ Adumimun deedeeru. Min di ta maa da sere Bohanin kperã. Rubenin biin yĩsira ba ka kpee te sokumã. ¹⁸ Ma ta da Yuudenin wãwã guunun sõo yẽsan nãm geu gia ¹⁹ sere ka Beti Hogulã sõo yẽsan nãm geu gia mi Yuudenin daara suremã nim wãku bõruguuã, sõo yẽsan nãm dwarã. ²⁰ Yuudenin daara ta sãa tem men nã bura yeru sõo yari yeru gia.

Men nãra Benyamẽen bwese keran tem mu yasum nẽ.

²¹ Wuu si su wãa tem mẽ sãã, siya Yeriko ka Beti Hogula ka Emeki Kesisi, ²² ka Beti Araba ka Semaraimu ka Beteli, ²³ ka Afimu, ka Para, ka Ofara, ²⁴ ka Kefaa Amõnai, ka Ofini, ka Geba. Wuu si kpuro su sãawa wãkura yiru, gen baagere ka gen baru kpaanu. ²⁵ Sin gasa, Gabaoni, ka Rama ka Berõtu, ²⁶ ka Misipe, ka Kefira, ka Mõsa, ²⁷ ka Reke mu ka Yiipeeli, ka Tareala, ²⁸ ka Sela, ka Elefu, ka Yebusi ye ba maa m̀ Yerusalemu, ka Gibeã ka Kiriati. Si kpuro su sãawa wusu wãkura nne, gen baagere ka gen baru kpaanu.

Yeni kpurowa n kua Benyamẽen bwese keran tubi.

Tem mẽ ba Simeõn

bwese kera wẽ

19

¹ Tem men bõnu yirusewa ya kua Simeõn bwese keragia. Yudaban tema mu ka begim sikerene. ² Wuu si su wãa mi, siya Beri Seba ka Seba ka Mõlada, ³ ka Hasaa Suali, ka Bala ka Asemu, ⁴ ka Elitoladi, ka Betuli ka Hõõma, ⁵ ka Sikilagi, ka Beti Maakabõti ka Hasaa Susa, ⁶ ka Beti Lebaõti, ka Saruseni. Si kpuro su sãawa mi wusu wãkura ita, gen baagere ka gen baru kpaanu, ⁷ Aini, ka Rimãã, ka Eteẽ, ka Asani, si maa wusu nne, gen baagere ka gen baru kpaanu, ⁸ n ka da Balati Beriã ye ba maa sokumã Ramati, Negebuã. Tem mẽ ba sia sia mi kpuro, meya mu saa Simeõn bwese keragim. ⁹ Yudaban tem sukuma ba Simeõn bwese kera wẽ, domi Yudabagim mẽ, mu kpã.

Tem mẽ ba Sabulonin

bwese kera wẽ

¹⁰ Sabulonin bwese kera ya Kananin tem bõnu itase tete di. Ben tem mẽ, mu dawa sõo yẽsan nãm dwaru gia sere Saridiã. ¹¹ Saa maa min di mu da mu nãã yõrawa sõo duu yeru gia Marealã ka Dabesetiã sere daru koka ye ya wãa Yokunẽamun sõo yari yeru gia. ¹² Saridin bera gia maa tem men nãã bura yeru ta dawa sõo yari yeru gia sere Kisilõti Taboriã, n ka girari Dabaratiã ka Yafiaã. ¹³ Min di ta da Gita Efeẽã ka Ita Kasiniã n ka da Rimããwã sere Neã gia. ¹⁴ Ma ta da sõo yẽsan nãm geu gia sere Hanatoni gia n ka girari Yifuta Elin wãwãã. ¹⁵ Wuu si su wãa tem mẽ sãã, su sãawa wusu wãkura yiru, gen baagere ka gen baru kpaanu. Sin gasa, Katati ka Nahalali ka Simuroni ka Yideala ka Betelehẽmu. ¹⁶ Bera yeni kpurowa ya kua Sabulonin bwese keragia.

Tem mẽ ba Isakarin

bwese kera wẽ

¹⁷ Isakarin bwese kera ya maa Kananin tem men bõnu nne se tete di. ¹⁸ Wuu si su wãa ye sãã, siya Yisireeli ka Kesulõtu ka Sunemu, ¹⁹ ka Hafaraimu, ka Sionni, ka Anasarati, ²⁰ ka Rabiti, ka Kisioni, ka Abesi, ²¹ ka Remeti, ka Eni Ganimu, ka Eni Hada, ka Beti Pasesi. ²² Ma tem men nãã bura yeru ta maa da Taboriã ka Sakasimãã ka Beti Semesiã n ka girari daa te ba m̀ Yuudeninã. Wusu wãkura nããbu ka tia su sãã, gen baagere ka gen baru kpaanu. ²³ Bera ye kpurowa ya kua Isakarin bwese keragia ye ba wa bõnu sãã.

Tem mẽ ba Aseẽn bwese kera

wẽ

²⁴ Aseɛn bwese kera ya maa Kananin tem men bɔnu nɔɔbuse tete di. ²⁵ Wuu si su wãa mi, siya Helikati, ka Hali, ka Beteni, ka Akusafu, ²⁶ ka Alameleki, ka Ameadi, ka Mikali. Tem men sɔɔ duu yeru gia, men nɔɔ bura yeru ta wãawa saa Kaamelin guurun di n ka girari daa te ba mɔ Sikori Libinatio. ²⁷ Sɔɔ yari yeru gia maa, ta dawa saa Beti Dagonin di n ka Sabulonin bwese keran tem girari sere wɔwɔ ye ba mɔ Yifuta Eliɔ, ma ta da sɔɔ yɛsan nɔm geu gia Beti Emekiɔ ka Neyeliɔ, ka Kabuluɔ, ²⁸ ka Abudoniɔ ka Rehɔbuɔ ka Hamɔwɔ ka Kanaɔ. Ma ta yɔra wuu bɔkɔ ge ba mɔ Sidoniɔ. ²⁹ Min di ta maa da Rama gia ka sere Tiriɔ, wuu ge ba gbãraru koosi, sere n ka girari Hosaa ma ta yɔra nim wɔku ge ba mɔ Mediteranɔ, Akisibun beraɔ. ³⁰ Wuu siniwa su maa wãa tem me sɔɔ. Siya Uma ka Afeki ka Rehɔbu. Wuu si su wãa tem me kpuro sɔɔ, su sãawa yenda yiru, gen baagere ka gen baru kpaanu. ³¹ Bera ye kpurowa ya kua Aseɛn bwese keragia ye ba wa bɔnu sɔɔ.

Tem me ba Nefitalin

bwese kera wɛ

³² Nefitalin bwese kera ya maa Kananin tem bɔnu nɔɔba tiase tete di. ³³ Sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia, men nɔɔ bura yeru ta wãawa Helɛfun di sere Sananimun dãa sɔɔwɔ n ka girari Adami Nɛkebuɔ ka Yabunɛeliɔ ka Lakumuɔ, ma ta yɔra Yuudenio. ³⁴ Sɔɔ duu yeru gia maa, tem me, mu nɔɔ yɔrawa Asinɔtu Taborio ka Hukɔkuɔ n da n Sabulonin bwese keran tem bewa sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia n ka girari Aseɛn bwese keran tem sɔɔ duu yeru gia. Sɔɔ yari yeru gia daa te ba mɔ Yuudeni ta kua men nɔɔ bura yeru. ³⁵ Ben tem me sɔɔ, wuu si su gbãraru mɔ wee, Sidimu ka Seri ka Hamati ka Rakati ka Kinereti. ³⁶ ka Adama ka Rama ka Hasori ³⁷ ka Kedesi ka Edeɛ ka Eni Hasori, ³⁸ ka Yireoni ka Migidali Eli, ka Horemu, ka Beti Anati ka Beti Semesi. Wuu si kpuro su sãawa yendu tia sari, gen baagere ka gen baru kpaanu. ³⁹ Bera ye kpurowa ya kua Nefitalin bwese keragia ye ba wa bɔnu sɔɔ.

Tem me ba Danun

bwese kera wɛ

⁴⁰ Danun bwese kera ya maa Kananin tem men bɔnu nɔɔba yiruse tete di. ⁴¹ Wuu si su maa wãa ben tem me sɔɔ, siya Sorea ka Esitaoli ka Yiri Semesi, ⁴² ka Salabini, ka Ayaloni ka Yitila, ⁴³ ka Eloni ka Tinnata, ka Ekoroni, ⁴⁴ ka Eliteke, ka Gibetoni ka Balati, ⁴⁵ ka Yehudi, ka Benɛ Beraki, ka Gati Rimɔɔ, ⁴⁶ ka Yaakonin daaru ka Rakoni, ka Yafon bera. ⁴⁷ Sanam me Danuba ba wa yibereba ba kpam ben tem mwɛrimɔ, yera be, ba maa da ba Lesemu wari ba yen tɔmbu kpuro go. Ma ba yande sina mi, ya kua ben wuu. Yera ba ye ben sikadon yisiru ka te ba mɔ Danu. ⁴⁸ Wuu si su wãa mi kpuro su kuawa begisu ka sin baru kpaanu.

⁴⁹ Sanam me Isireliba ba tem me bɔnu kua ba kpa, yen biruwa ba Yosue Nunin bii wigim wɛ. ⁵⁰ Wiya ba wuu ge ba mɔ Tinnati Seraki wɛ ye u bikia nge me Yinni Gusunɔ u gerua. Wuu gera ga wãa Efaraimun guunun bera gia. Ma u gu bana sɔnwɔ u sina mi.

⁵¹ Yãku kowo Eleasaa ka Yosue Nunin bii ka sere maa Isireliban bwese kerin wirugiba ba Kananin tem me kpuro bɔnu kua ka tete Siloɔ Yinni Gusunɔn sãa yerun kɔnnɔwɔ. Ma ba bwese kera baayere wɛ bɔnu ye ya tete di. Mesuma ba ka tem me bɔnu kua.

Wuu sɔn mi ba ra kpikuru de

20

¹ Yinni Gusunɔ u Yosue sɔɔwɔ u nɛɛ, ² a Isireliba sɔɔwɔ bu wusu gɔsio sɔn mi ba ko n da kpikuru de nge me na raa Mɔwisi sɔɔwɔ. ³ Bɛɛn suunu sɔɔ, goo ù n win winsim go u kun kɔ, u koo kpɔ u da u kuke wuu sin teu sɔɔ. Sanam me, wi u nùn naa swii u go, u ka mɔru kɔsia, u ù maa nùn goomɔ. ⁴ Ù n tura wuu sin gagu sɔɔ, u koo yɔrawa wuu gen gbãra kɔnnɔwɔ mi guro gurobu ba ra siri, kpa u tii tusia u gere ye ya nùn deema. Saa ye sɔɔ, ba koo nùn wãa yeru kasua wuu ge sɔɔ. ⁵ Wi u maa nùn naa swii mi, ù n tunuma wuu gen mi, ba ù maa wiɔnɔ yaramamɔ u sere nùn go. Domi u ù kɔ u ka tɔnu wi go. ⁶ Wuu gen

bukurobu bà n nùn siri, miya u ko n wãa sere yãku kowo tɔnwero u ka gbi. Yen biruwa u koo den kpĩ u wura win wuuɔ, u n tii mɔ.

⁷ Ma Isireliba ba wuu sini gɔsa mi ba ko n da kpikuru we. Siya Kedesi ye ya wãa Galileɔ, Nefitalin guunun bera gia, ka Sikemu ye ya wãa Efaraimun guunun bera gia, ka Ariban wuu ye ba mɔ Heboroni ye ya wãa Yudan guunun bera gia. ⁸ Yuudenin guru giɔ ba maa Besɛɛ gɔsa Yerikon sɔɔ yari yeru gia batumaɔ mi gãanu ku ra kpi, Rubeniban tem sɔɔ, ka Ramoti ye ya wãa Galadiɔ, Gadiban tem sɔɔ, ka Golani ye ya wãa Basaniɔ Manaseban tem sɔɔ. ⁹ Wuu siya ba gɔsa mi goo wi u n kĩ u ka tɔnu go, u koo kpĩ u kpikuru da, n n Isirelin na, n n maa tɔn tukon na, bà n nùn gire bu go. Ba n kpẽ bu nùn go ba kun nùn siri.

21

*Wuu si ba Lefin bwese kera wẽ
(I maa mɛerio Bandun Gari I, 6:39-66)*

¹ Lefin bwese keran bukurobu ba na ba yãku kowo Eleasaa ka Yosue Nunin bii ka Isirelin bwese keri yi yi tien bukurobu deema ² Siloɔ Kananin temɔ. Ba nɛɛ, Yinni Gusuno u Mɔwisi wooda wẽ u nɛɛ, u sun wusu wẽ mi sa ko n wãa ka sere maa kpara yenu.

³ Yera Isireliba ba wusu gasu gɔsa ben bwese kera baayeren tem sɔɔ ka kpara yenu ba Lefiba wẽ nge mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa.

⁴ Ye ba wuu si bɔnu mɔ ka tɛtɛ, Kehatin yenugibu be ba sãa Aroni yãku kowon bibu, beya ba gbia ba tɛtɛ di. Wusu wɔkura itawa ba wa Yudaban tem sɔɔ ka Simeɔbagim sɔɔ ka Benyamɛɛbagim sɔɔ. ⁵ Ben be ba maa tie yenu ge sɔɔ, beya ba wusu wɔkuru tɛtɛ di si su wãa Efaraimuban tem sɔɔ ka Danubagim sɔɔ ka Manasen bwese kera ye ya wãa sɔɔ duu yeru gian tem sɔɔ. ⁶ Gɛɛsɔnin yenugibu ba maa wusu wɔkura ita tɛtɛ di si su wãa Isakariban tem sɔɔ ka Aseɛbagim sɔɔ, ka Nefitalibagim sɔɔ ka Manasebagim sɔɔ mɛ mu wãa Basaniɔ sɔɔ yari yerɔ. ⁷ Merarin yenugibu, be, ba maa wusu wɔkura yiru tɛtɛ di si su wãa Rubeniban tem sɔɔ ka Gadibagim sɔɔ ka Sabulonibagim sɔɔ. ⁸ Meya Isireliba ba kua ba ka Lefin bwese kera ye wuu si wẽ ka sin kpara yenu nge mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa.

⁹⁻¹⁰ Lefin tɔn be ba sãa Kehatin yenugibu Aronin bweseru sɔɔ, beya ba gbia ba tɛtɛ di. Wuu si ba wa Yudaban tem sɔɔ ka Simeɔbagim sɔɔ, si wee. ¹¹ Ba bu Ariban wuu wẽ ge ba ra maa soku Heboroni ka gen kpara yenu. Anakiban sikado Ariban yĩsira ba ka gu sokumɔ. Ga wãawa Yudan guunun bera gia. ¹² Gen gberu kpaanebara ba raa Kalebu Yɛfunɛn bii wẽ. ¹³ Heboroni yen biru, ba maa bu Libina wẽ, ¹⁴ ka Yatiri ka Esitemɔa, ¹⁵ ka Holoni, ka Debiri, ¹⁶ ka Aini, ka Yuta, ka Bɛti Semesi. Si kpuro su sãawa wusu nɔɔba nɛɛ, gen baagere ka gen kpara yenu. Yudaba ka Simeɔban tem sɔɔra si kpuro su wãa. ¹⁷ Benyamɛɛban tem sɔɔ, ba Gabaoni tɛtɛ di ka Geba, ¹⁸ ka Anatɔtu ka Alimɔɔ. Wusu nɛwa mi, gen baagere ka gen kpara yenu. ¹⁹ Wuu si kpuro, si ba yãku kowo Aronin bweseru wẽ su sãawa wɔkura ita, gen baagere ka gen kpara yenu.

²⁰ Kehatin yenugii be ba tie Aronin bwese te sɔɔ, ba maa wusu wa Efaraimuban tem sɔɔ. ²¹ Siya Sikemu ye ya wãa Efaraimun guunun bera gia mi ba ko n da kpikuru de, ka Gesɛɛ, ²² ka Kibisaimu ka Bɛti Horoni. Si kpuro su sãawa wusu nɛɛ, gen baagere ka gen kpara yenu. ²³ Danuban tem sɔɔ, ba bu Eliteke wẽ ka Gibetoni, ²⁴ ka Ayaloni ka Gati Rimɔɔ. Si kpuro su sãawa wusu nɛɛ, gen baagere ka gen kpara yenu. ²⁵ Manasen bwese kera ye ya wãa sɔɔ duu yeru gian temɔ be, ba maa bu wusu yiru wẽ, Tanaki ka Gati Rimɔɔ, gen baagere ka gen kpara yenu. ²⁶ Wuu si ba bu wẽ mi kpuro su sãawa wɔkuru, gen baagere ka gen kpara yenu. ²⁷ Lefi be ba tie ba sãa Gɛɛsɔnin yenugibu, ba maa wusu yiru wa Manasen bwese kera ye ya wãa sɔɔ yari yeru gian temɔ. Wuu siya Golani, Basanin temɔ mi ba ko n da kpikuru de ka Besitara, gen baagere ka gen kpara yenu. ²⁸ Isakariban tem sɔɔ, ba bu Kisioni wẽ ka Dabarati, ²⁹ ka Yaamuti, ka Eni Ganimu. Si kpuro su kuawa wusu nɛɛ, gen baagere ka gen kpara yenu. ³⁰ Aseɛban tem sɔɔ, ba bu Mikali ka Abudoni ka Helikati ³¹ ka Rehɔbu wẽ. Si kpuro su kuawa wusu nɛɛ, gen baagere ka gen kpara yenu. ³² Nefitalibagim sɔɔ maa, ba bu Kedesi wẽ ye ya wãa Galilen

temo, mi ba ko n da kpikuru de, ka Hamoti Dori, ka Kaatani. Siya su kua wusu ita, gen baagere ka gen kpara yenu. ³³Wuu si Geesoni be, ba tete di mi, su sawa wakura ita, gen baagere ka gen kpara yenu.

³⁴Be ba saa Merariba Lefin bwese te so, ba maa bu wusu nne we, gen baagere ka gen kpara yenu Sabuloniban tem so. Wuu siya Yokunamu ka Kaata ³⁵ka Dimma ka Nahalali. ³⁶Rubeniban tem so ba bu wusu nne we, gen baagere ka gen kpara yenu. Siya Besa ka Yasa, ³⁷ka Kedemoti ka Mefati. ³⁸⁻³⁹Gadiban tem so, Merari be, ba maa wusu nne wa, gen baagere ka gen kpara yenu. Wuu siya Mahanaimu ka Hesiboni ka Yesa ka Ramoti ye ya wa Galadin temo, mi ba ko n da kpikuru de. ⁴⁰Wuu si Merari be, ba tete di, si kpuro su sawa wakura yiru.

⁴¹⁻⁴²Wuu si Lefin bwese keru yi wa Isirelin bwese keru yi yi tien mi, su kuawa weeraakuru yiru sari, gen baagere ka gen kpara yenu.

⁴³Nge mesuma Yinni Gusuno u ka Isireliba tem me kpuro we nge me u ben sikadoba no mweeru kua. Ma ba sina me so, mu kua begim. ⁴⁴Me ya u maa dera ba wa beri yendu so, nge me u raa ben sikadoba no mweeru kua. U bu ben yibereba kpuro nomu beria. Ben goo sari wi u ka tii yina. ⁴⁵Nge me ya Yinni Gusuno u ka win no mwee ni kpuro yibia ni u Isireliba kua, baa nin teeru ta n kam wera.

Isireliban bwese keru

yi yi wa Yuudenin so yari yeru gia,

yi gasira yin temo

22

¹Yera Yosue u Rubeniba ka Gadiba soka ka Manasen bwese keran sukum me mu wa so yari yeru gia. ²U bu so wa u nee, ye Mawisi, Yinni Gusunan som kowo u gerua kpuro wee, i ye mem no wa ma i kua mam mam ye nen tii na be yiire. ³I n be egibu Isireliba deri baa fiiko tabu so sere ka giso. I Gusuno besen Yinnin gere mem no wawa. ⁴Wee te u dera be egibu ba were tem me so, nge me u raa gerua. Yen so, i gasiro i wura tem me Mawisi, Gusunan som kowo u been baawure bonu kua so Yuudenin so yari yeru gia, kpa i da i sina mi. ⁵I n tura mi, i de i wooda ye Mawisi u be we mem no wa mam mam. Yera, i Yinni Gusuno ki kpa i win woodaba mem no wa. I de i n ka nun manine kpa i nun sa ka been goru kpuro ka been bwisikunu kpuro.

⁶⁻⁸Yen biru u bu domaru kua ma u nee, i gasiro been temo ka been yaa sabenu ka sii geesu ka wura ka sii gandu ka sii woku. Arumani ye i gura been yibereban min di gesi kpuro, i ye bonu koowo ka been ton be i raa deri mi. I n maa ye ma Mawisi u Manasen bwese keran sukum tem we Basani Yuudenin so yari yeru gia. Na maa ben sukum bonu we so duu yeru gee nge me na Isireliban bwese keru yi yi tie kua.

Ba yaku yeru bana Yuudenin boku

⁹Ma Rubeniba ka Gadiba ka Manase be, ba gasira ba da ben temo ba Isireliban bwese keru yi yi tie deri, Kananin tem mi. Ba da ba sina Galadin temo nge me Yinni Gusuno u gerua saa win som kowo Mawisin non di. ¹⁰Ye Rubeniba ka Gadiba ka Manaseban sukum ba Yuudenin daaru tura Kananin bera gia, yera ba yaku yee nanumgiru bana daa ten boku. ¹¹Ma goo u na u Isireli be ba tie so wa u nee, wee Rubeniba ka Gadiba ka sere Manaseban sukum ba yaku yeru bana Yuudenin boku besen bera gee.

¹²Ye Isireli be ba tie ba nua me, yera be kpuro ba menna Silo bu ka ben tundo bisibu tabu wari. ¹³⁻¹⁴Yera ba Finesi yaku kowo Eleasaan bii gora Galadin tem mi, ka Isireliban bwese keru woku ten baayeren wirugii bu ka Rubeniba ka Gadiba ka Manase be gari ko. ¹⁵Ye ba tura mi, yera ba bu so wa ba nee, ¹⁶ka Isireli be ba tie kpuron yisira sa ka be bikiam, mban sna i Yinni Gusuno seesi i been arukawani kusia ye i ka nun boku. Domi i tii yaku yeru bania. ¹⁷I yaaye ma Peori sa tora ten bweseru kua ma Gusuno u sun seeyasia. Wee, sere ka giso sa yen wahala m. Yeni ya n be tura? ¹⁸Wee te, i nun mem nobu sariru koosi giso. I n ye ma be Isireliba kpuro so ra win moru ya koo wari

sia. ¹⁹ Ì n maa yē tem mi i wāa mi, i ñ kpē i Gusunō sã, i gōsirama bēsen mi, mi win sãa yee dēerara wāa. Sa ko bēe tem wē. Yen sō, sa bēe kanamō, i ku Gusunō seesi. I ku maa sun seesi i yāku yeru garu bani. ²⁰ I yaayo sanam mē Akani wi u wāa Serakin bweseru sō u tora ye u ka arumani sua ye ba nēe, goo u ku sua. Isireliba kpurowa Gusunō u seesi. Domi n ñ Akani tōna u gu dōma te, tora ten sō.

²¹ Ye ba gari yi gerua ba kpa, yera Rubeniba ka Gadiba ka sere Manaseba ba wisa ba nēe, ²² Yinni Gusunō turowa u wāa. Wiya u yē yèn sō sa kua mē. Isireliba kpuro ba koo maa gia. Sà n Yinni Gusunō seesi sa nùn toran na, u ku de sa n wāa. ²³ Sà n maa yāku yee teni bana bēsen tiin sōn na, su ka yāku dōw mwaararuginu ko ñ kun mē kēnuginu ñ kun mē siarabuginu, Gusunōn tii u sun siri. ²⁴ Adama yèn sō sa tu kua wee, beruma n sun mwa domi sa ñ kī amen biru bēen bibun bweseru tu bēsegibu sō tu nēe, mba n sun mōosinē, bese ka Gusunō Isireliban Yinni. ²⁵ Win tiiwa u bēe tem nō burana, u Yuudenin daaru doke bēsen suunu sō. Yen sō, sa ñ baa mō win sāaru sō. Kpa a deema bēsen bibun bweseru ta Gusunōn sāaru deri bēen bibun sō. ²⁶ Yeniban saabuwa sa ka yāku yee teni bana, n ñ mō sa kī su tii yākunū kua. ²⁷ Adama sa kīwa ta n sãa seeda bēsen bibun bweseru ka bēen bibun bweserun sō. Kpa tu bu sōsi ma sa ra Yinni Gusunō sã ka yākunū. Be kpuro bà n seeda ye wa mē, bēegibu ba ñ maa kpē bu nēe, bēsegiba kun baa mō Yinni Gusunōn sāaru sō. ²⁸ Baa ñ n saa yeren na ba sun sōwa mē, ñ n maa bēsen bibun bwesera ba sōwa mē, ba koo kpī bu bu wisi bu nēe, i mēerio nge mē bēsen sikadoba ba yāku yee teni bana nge te ta wāa Yinni Gusunōn sãa yerō, adama ba ñ tu banē bu ka tii yākunū kua mi. Seedan sōna ba tu bana. ²⁹ Yen sō, i n yē ma sa ñ gōru doke su Yinni Gusunō seesi kpa su ko naane sarirugibu win mi, yāku yee tenin sō. Meya sa ñ maa kī su yākunū ko gam, ma n kun mō yāku yee ten mi, te ta wāa Yinni Gusunōn sãa yee dēerarō.

³⁰ Sanam mē yāku kowo Finēesi Eleasaan bii ka Isireliban guro gurobu ka ben yenu yērobu ba nua ye Rubeniba ka Gadiba ka Manaseba ba gerua, yera ben bwēra kpuna. ³¹ Ma Finēesi u Rubeniba ka Gadiba ka Manase be sōwa u nēe, gisō sa gia ma Yinni Gusunō u wāa ka bese, domi i ñ nùn mēm nō sariru koosi. Meya win mōru ya ñ maa wōrimō bese sō yèn berum sa raa mō.

³² Yen biru Finēesi wi, ka Isireliban guro guro be, ba gōsira Galadin di ba wura ba begibu sōwa ye ba nua mi kpuro. ³³ Ye begii be, ba nua mē, ya bu dore. Ma ba Yinni Gusunō siara ba gōru gōsia ba nēe, ba ñ maa Rubenin bwese kera ye, ka Gadigia ye wōrimō bu ben tem kam koosia. ³⁴ Yen biruwa Rubeniba ka Gadiba ba nēe, yāku yee teni ta sāawa seeda bese kpuron wuswaa ma Yinni Gusunō turowa u wāa.

Ma ba tu yīsiru kã, Seeda.

Yosuen gari dāaki

23

¹ Yinni Gusunō u Isireliba wōra ben yibere be ba ka bu sikerenen nōman di. Ma ba wāa bōri yendu sō sere n ka tē. Yosue u maa tōkō kua gem gem. ² Yera u Isireliba kpuro sokusia ka ben guro gurobu ka ben wirugibu ka ben siri kowobu ka ben tabu sinambu. Ma u bu sōwa u nēe, nē wee na tōkō kua gem gem. ³ I maa wa nge mē Gusunō bēen Yinni u bwese ni i deema mini kua. Wiya u ka bu tabu kua bēen sō u bu kamia. ⁴ Yen biru i wa nge mē tem mē sa mwa ka mē sa ñ mwaabu kpa, na mu bōnu kua ka tete, ma na bwese kera baayere yegim wē. Tem meya mu wāa saa Yuudenin di sō yari yeru gia n ka girari nim wōku ge ba mō Mēditeranē, sō duu yeru gia. ⁵ Tōn be ba wāa mē sō, Yinni Gusunō u koo bēe bu gira kpa ben tem mē, mu ko bēegim, nge mē win tii u gerua. ⁶ Yen sō, i temanō, i hania koowo kpa i wa i wooda ye mēm nōwa ye Mōwisi u yorua tireru sō kpa i ku yen gaa gēerari baa fiiko. ⁷ I ku ka bwese tuku ni nu wāa bēen suunu sō arukawani bōke i suana. I ku yiira i nin būnu sã. I ku maa ka nin yīsa bōre. ⁸ Adama i n yē ma Yinni Gusunō tōnawa i ko n ka maninē nge mē i sãa sere ka gisō. ⁹ Domi u bwese damginu gira bēen suunu sōn di. Goo maa sari wi u kpīa u yōra bēen wuswaa sere

ka gisɔ. ¹⁰ Bɛɛn tɔn turo u koo kpɪ u yiberɛ nɔrɔbu (1.000) go, nge mɛ Gusunɔn tii u nɔɔ mwɛɛru kua, yɛn sɔ u ra n wɔa ka bɛɛ tabu sɔɔ. ¹¹ Yen sɔ i de i nɔn kɪa. ¹² Ì n nɔn biru kisi i ka bwese ni nu wɔa bɛɛn suunu sɔɔ nɔɔ tia kua, i nin wɔndiaba sua kurɔbu kpa nin tii nu bɛɛgibu sua kurɔbu, ¹³ saa ye sɔɔ, i n yɛ ma u ñ maa yiberɛ be giramɔ. U koo dewa ba n sɔa bɛɛn yina. Ba ko n bɛɛ wahala mɔ ba n nɔni sɔɔwa, kpa i gbisuku tem durom meni sɔɔ mɛ Gusunɔ bɛɛn Yinni u bɛɛ wɛ. ¹⁴ Ñ n nen sɔn na, wee na gɔɔ tura. I n yɛ sɔa sɔa ma nɔɔ mwɛɛ gee ni u bɛɛ kua, u ni kpuro yibia mam mam. Baa nin teera kun kam kue. ¹⁵ Mɛya i n maa yɛ nge mɛ u nɔɔ mwɛɛ gee ni yibia mi, mɛya u koo maa kɔsa ye u gerua kpuro ko. U koo bɛɛ go mam mam tem durom mɛ sɔɔ mɛ u bɛɛ wɛ mini. ¹⁶ Ì n win arukawani ye kusia ye u ka bɛɛ bɔkua kpa i da i n bwese tukunun bɔnu yiiramme i n sɔamɔ, saa yera win mɔru koo se kpa i gbisuku tem durom meni sɔɔ.

Yosue u ka Isireliba gari kua

Sikɛmuɔ

24

¹ Yosue u Isireliban bwesenu kpuro mɛnna Sikɛmuɔ ma u ben guro gurobu soka ka ben wirugibu ka ben siri kowobu ka ben tabu sinambu. Ma ba ben tii tusia Gusunɔn wuswaɔ. ² Ma Gusunɔ Isireliban Yinni u be kpuro sɔɔwa saa Yosuen nɔɔn di u nɛɛ, yellu, bɛɛn baababa ba wɔa daa te ba mɔ Efaratin guruɔ. Miya ba bɔnu sɔamɔ. Ben turowa Tera, Aburahamu ka Nakorin tundo. ³ Ma na bɛɛn baaba Aburahamu yara saa daa ten bera gion di. Na dera u bɔsu Kananin tem kpuro sɔɔ ma na win bibu dabiasia. Na nɔn Isaki kɪa. ⁴ Ma na maa Isaki Yakɔbu ka Esau kɪa. Na Esau Seirin guuru gia wɛ u n mɔ, adama Yakɔbu ka win bibu, be, ba dawa Egibiti gia. ⁵ Na Mɔwisi ka Aroni gɔra Egibitigibun mi. Ma na Egibitigii be tɔya kua ka gɔa maamaakigii ni na kua. Yen biru na bɛɛ Isireliba yara min di. ⁶ Ye na bɛɛn baababa yara min di, ma Egibitigiba bu naa gira ka ben tabu kekeba ka maasɔbu. Saa ye bɛɛn baaba be, ba tura nim wɔkuɔ ge ba mɔ Naa yari, ⁷ miya ba man nɔɔguru sue ma na yam wɔkuru doke be ka Egibitigibun baa sɔɔ. Na dera nim wɔkun nim mɛ, mu Egibitigii be wukiri ba nim diira. Bɛɛn baababa ba wa ka nɔni ye na Egibitigibu kua. Yen biru i wɔɔ dabinu kua gbaburɔ. ⁸ Ma na ka bɛɛ na Amɔreban temɔ be ba wɔa Yuudenin guru gɪɔ. Ba ka bɛɛ sanna, na maa bɛɛ bu nɔmu bɛria, ma ben tem mu kua bɛɛgim. Ma na bu kpeerasia bɛɛn wuswaɔ. ⁹ Balaki, Siporin bii, Mɔabun sunɔ, u seewa u ka bɛɛ tabu kua. U Balamu Beorin bii sokusia u na u bɛɛ bɔrusi. ¹⁰ Adama na yina n Balamun gere swaa daki ma na dera u bɛɛ domaru kua, ma na bɛɛ wɔra Balakin nɔman di. ¹¹ Yen biru i Yuudeni tɔbura i tura Yerikɔɔ, ma Yerikogibu ka Amɔreba ka Feresiba ka Kananiba ka Hɛtiba ka Girigasiba ka Hefiba ka Yebusiba ba bɛɛ sannɔ seesi. Ma na bɛɛ bu nɔmu bɛria. ¹² Na susu bakanu gɔra bɛɛn wuswaɔ, nu bu gira nge mɛ nu Amɔreban sinambu yiru ye kua. N ñ mɔ bɛɛn takobiba, ñ kun mɛ bɛɛn tennu i ka bu kamia. ¹³ Na bɛɛ gbea wɛ ye i ñ kasire, ka wusu mi i wɔa si i ñ bane, ka dɔa yɛn binu i dimɔ ye i ñ duure.

¹⁴ Yen biru Yosue u nɛɛ, yen sɔ, i de i Yinni Gusunɔ nasia kpa i nɔn sɔ ka gɔru teu ka bɔrɔkiniru. I bɛɛn baababan bɔnu derio ni ba raa sɔamɔ daa te ba mɔ Efaratin guruɔ ka maa Egibitiɔ. ¹⁵ Ì kun maa kɪ i Gusunɔ sɔ, i gɔsio gisɔ wi i ko i sɔ, ñ n bɔnun na, ni besen baababa ba sɔwa daa ten guruɔ, ñ n maa Amɔrebaginun na, bɛn temɔ i wɔa mi. Adama nɛ ka nen yenugibu, Yinni Gusunɔwa sa ko sɔ.

¹⁶ Ma tɔn be, ba nɔn wisa ba nɛɛ, sa ñ Yinni Gusunɔ derimɔ su bɔnu sɔ pai! ¹⁷ Domi wiya besen Yinni wi u sun yarama saa Egibitigibun yorun di, besɛ ka besen baababa. U maa sɔm maamaakigii dabinu kua besen nɔni biru. Ma u sun kɔsu baama mi sa da kpuro besen sanum sɔɔ ka bwese tukunun suunu sɔɔ. ¹⁸ Ma u sun bwese dabinu gira, ka mam Amɔreba be ba raa wɔa tem mɛ sɔɔ. Yen sɔna sa ko Yinni Gusunɔ sɔ. Domi u sɔawa besen Yinni ka gem.

¹⁹⁻²⁰ Yosue u tɔn be sɔɔwa u nɛɛ, ya sɛ i ka Yinni Gusunɔ sã domi u sãawa dɛero, u ñ wuramɔ i maa goo sã. Yen sɔ, ì n nùn deri ma i bũnu sãwa, u ñ bɛɛ bɛɛn durum suuru kuammɛ. Baa mɛ u bɛɛ gea kua kɔ, u koo gɔsirawa u bɛɛ kɔsa kua kpa u bɛɛ kam koosia.

²¹ Ma tɔn be, ba Yosue sɔɔwa ba nɛɛ, baa ñ n mɛren na, Yinni Gusunɔwa sa ko sã.

²² Yosue u bu sɔɔwa u nɛɛ, bɛɛ, i bɛɛn tii seeda diiya ma Yinni Gusunɔwa i gɔsa i sã.

Ma ba nɛɛ, mɛya sa gerua.

²³ Ma u nɛɛ, ñ n mɛn na, i bũnu wunɔ i kɔ ni nu wãa bɛɛn suunu sɔɔ, kpa i tii Gusunɔ bɛɛn Yinni wɛ.

²⁴ Ma tɔn be, ba Yosue sɔɔwa ba nɛɛ, Gusunɔ bɛɛn Yinniwa sa ko sã, kpa su nùn mɛm nɔɔwa.

²⁵ Dɔma tera Yosue u ka tɔn be arukawani bɔkua u bu wooda wɛ Sikemu mi. ²⁶ Yen biru u gari yi yorua Gusunɔn woodan tireru sɔɔ ma u kpee bakaru sua u gira dãa bakaru garun nuurɔ mi ba Yinni Gusunɔn kuu bekurugiru gire. ²⁷ Yosue u tɔn be kpuro sɔɔwa u nɛɛ, wee kpee teni ta ko n sãawa bɛɛn seeda domi ta gari kpuro nua yi Yinni Gusunɔ u sun sɔɔwa. Ta koo bɛɛ yi yaayasia kpa i ku ra ka ko naanɛ sarirugibu Gusunɔn sãaru sɔɔ.

²⁸ Ma Yosue u tɔn be yarinasia u dera ben baawure u da win tem mɛ u mwa sɔɔ.

Yosue ka Eleasaa ba gu

²⁹ Yeniba kpuron biru Yosue Nunin bii, Yinni Gusunɔn sɔm kowo u gu. U kuawa wɔɔ wunɔbu ka wɔkuru (110). ³⁰ Ba nùn sika win temɔ Tinnati Serakiɔ Efaraimun guunun bera gia, Gaasin guurun sɔɔ yɛsan nɔm geu gia. ³¹ Isireliba ba Yinni Gusunɔ sãwawa Yosuen waati ye kpuro sɔɔ ka maa guro guro be u derin waati sɔɔ, be ba yɛ ye Yinni Gusunɔ u be Isireliba kua gesi.

³² Yosefun kuku ni Isireliba ba ka na Egibitin di, ba nu sika Sikemun tem mɛ sɔɔ, mɛ Yakɔbu u dwa Hamɔrin bii Sikemu ka win wɔnɔbun mi, ka sii geesun gobi wunɔbu (100). N deema tem mɛya ba Yosefun bibun bweseru wɛ.

³³ Ma Aronin bii Eleasaa u maa gu ma ba nùn sika gunguru wɔllɔ te ba win bii Finɛɛsi wɛ. Ta wãawa Efaraimun guunun bera gia.

KPAROBU

Tire te ba m̀ Kparobu tera ta Isireliban sindun torubu Kananin tem̀n gari gerum̀n n ka girari saa ye ba sina boko sw̄i.

Ben waati ye s̀w, Isireliba ba kua ye ba k̄i. Ba ku ra Gusuǹn mem̀ ǹwwe. Ma u dera yiberɛba ba bu ǹni s̀wwa. Ben ǹni sw̄aru s̀w, b̀n n ḡru ḡsia ba Gusuǹn ǹwgiru sue, u ra bu suuru kuewa kpa u bu kparo goo seeya wi u koo bu ẁra saa yiberɛban ǹman di.

Tire ten kpunaa

1. **Yosuen** g̀n gari, wiru 1n di sere wiru 2:10.
2. **Kparo** be Gusuǹn u seeya, wiru 2:11n di sere wiru 16.
3. **Mero** bisi sanǹsu, wiru 17n di sere wiru 21.

Isireliba ba w̄a Kananin tem̀n

¹Yosuen g̀n biru Isireliba ba Yinni Gusuǹn bikia u bu s̄ bwese kera ye ya koo gbi yu da yu Kanani be ba tie w̄ri. ²Yera u bu wisa u n̄e, Yudan bwese kera, domi na bu tem me n̄mu s̄ndia.

³Ma Yudaba ba ben maabu Simèba s̀wwa ba n̄e, i na i ka sun Kanani be ba w̄a besen tem me s̀w w̄ri su go. Yen biru kpa su maa da b̄en mi.

Ma Simè be, ba wura ba da. ⁴⁻⁵Yera be kpuro ba menna ba Kanani be w̄ri. Yinni Gusuǹn u maa bu Kanani be ka Feresiba n̄mu s̄ndia. Ma ba bu kamia ba ben t̄mbu n̄r̀bun suba w̄kuru (10.000) go Besek̄i. Miya ba yande wuu gen suǹ deema ba ǹn w̄ri. ⁶Yera u duka sua ma ba ǹn naa gira ba mwa ba win ǹman niki bii bakanu b̀ra ka win naa niki bii bakanu. ⁷Yera Besekin suǹ wi, u gerua u n̄e, sinambu wata ka w̄kura na dera ba ben ǹman niki bii bakanu b̀ra ka ben naasuginu. D̄a buri yi na deri, yiya ba ra n dim̀. Wee t̄ Gusuǹn u man ye kpuro k̄siem̀.

Ma ba ka ǹn da Yerusalem̀. Miya u gu.

⁸Yeniba kpuron biru Yudaba ba Yerusalem̀ w̄ri ba ye kamia. Yen d̄ma te, ba yen t̄mbu go ma ba wuu ge d̄w meni. ⁹Yera ba maa da ba Kanani be ba w̄a guuǹ w̄ri ka be ba w̄a s̀w ȳsan n̄m dwaru gia gbabur̀, ka sere be ba w̄a s̀w duu yeru gia.

¹⁰Ma ba maa Kanani be ba w̄a Heboronì w̄ri ye ba ra raa soku Ariban wuu. Miya ba Sesaiba ka Akimaniba ka Talimaiba kamia. ¹¹Heboronin di ba maa da ba Debirigibu w̄ri. Saa ye s̀w, ba ra wuu ge sokuwa Sef̄en wuu. ¹²Ma Kalebu u n̄e, wi u kp̄a u Sef̄en wuu ge mwa, ȳrowa u koo win bii w̄ndia Akusa k̄ kur̀. ¹³Yera Otinieli, Kalebun w̄n Kenasin bii u wuu ge kamia. Ma Kalebu u ǹn win bii w̄ndia wi k̄ kur̀. ¹⁴Sanam me kur̀ wi, u dua Otinielin yenù u kpa, yera u ǹn bwisi k̄ u n̄e, a doo a tem bikia nen tundon mi. Adama kur̀ win tii u da win tundo Kalebun mi. Ye u tura mi, u sara saa win ketekun di. Yera Kalebu u ǹn bikia u n̄e, mba a k̄i. ¹⁵Ma u wisa u n̄e, a suuru koowo a man bwii k̄. Domi bera ye a man w̄ s̀w ȳsan n̄m dwaru gia, nim sari mi.

Ma Kalebu u ǹn bwii w̄ yi yi w̄a guuǹ ka w̄waẁ.

¹⁶Keniba be ba s̄a M̄wisin dokirin bweseru ba Yudaba sw̄i ba doona Yerikon di sannu, mi kpakpa b̄e w̄a. Ba da ba sina gbabur̀ Yudaban tem̀ Aradin s̀w ȳsan n̄m dwaru gia.

¹⁷Yen biru Yudaba ka ben maabu Simèba ba Kanani be ba w̄a Sefatì w̄ri ba kpeerasia mam mam. Wuu gera ba ȳsiru k̄ H̄ma. Yen tubusiana bansu. ¹⁸Yuda be, ba maa Gasa mwa ka Asikaloni ka Ekoroni, yen baayere ka yen baru kpaanu. ¹⁹Yinni Gusuǹn u ka Yuda be w̄a. Yera ba bera mi guunu w̄a mwa ya kua begia. Adama bàn kp̄a ba t̄n be ba w̄a nin w̄waẁ kamiɛ. Domi t̄n be, ba tabu keke sisugii m̀ yi dumi gawe. ²⁰M̄suma Kalebu u ka Heboroni wa nge me M̄wisi u raa gerua. Ma u Anakiban bwese ker̄ ita gira min di. ²¹Adama Benyam̄eba bàn kp̄a ba Yebusiba gire saa Yerusalemun di. Yera n dera ba ka w̄a ben suunu s̀w sere ka gis̄n gis̄.

²² Yinni Gusunə u wāa ka Manaseba ka Efaraimuba be ba sāa Yosefun bibun bweseru. Ma ba Beteli wərim da. ²³ Adama ba gina dera gaba da ba yen saria mēera. Beteli yera, ba ra raa soku Lusi. ²⁴ Ye ba tura mi, yera ba goo wa u yariə wuu gen min di. Ma ba nùn sōwa ba nē, a sun sōsio mìn di ba ra ka wuu geni du, kpa su nun gea kua.

²⁵ Ma durə wi, u bu sōsi. Ye ba dua wuu ge sō, yera ba gen tambu go. Ma ba durə wi deri ka win yenugibu kpuro. ²⁶ Yen biru durə wi, u yara wuu gen min di u da Hetiban temə u wuu kpə bana. Ma u gu yīsiru kā Lusi. Yīsi tera ba ka gu sokumə sere ka gisə.

²⁷ Manaseba bañ kpīa ba Bēti Seanigibu ka Taanakigibu ka Dorigibu ka Yibileamugibu ka sere maa Mēgidogibu ka ben baru kpaanugibu gire. Yera n dera Kanani be, ba ka wāa Manaseban suunu sō. ²⁸ Baa sanam mē Isireliba ba dam kua, bañ maa kpīa ba tən be gire. Adama ba bu yoo sōma koosia.

²⁹ Mēya maa Efaraimuba bañ kpīa ba Kananigii be ba wāa Gesēə gire. Yera n dera tən be, ba ka wāa ben suunu sō.

³⁰ Sabuloniba, be maa, bañ kpīa ba Kitironigibu ka Nahalaligibu gire. Ba dera ba wāa ka be sannu, adama ba bu yoo sōma koosia.

³¹ Aseba bañ maa kpīa ba Akogibu ka Sidonigibu ka sere Alabugibu ka Akisibugibu ka Helubagibu ka Afikigibu ka Rehəbugibu gire. ³² Ma Ase be, ba wāa ka be sannu.

³³ Nefitaliba bañ maa kpīa ba Bēti Semesigibu ka Bēti Anatigibu gire. Ba wāa ben suunu sō, adama ba bu yoo sōma koosia.

³⁴ Aməreba ba Danuba gira saa wəwan di. Ma Danu be, ba da ba wāa guunə. ³⁵ Yen sōna Aməre be, bañ doone saa Haari Heresi ka Ayaloni ka Saabimun di. Adama yen biru Efaraimuba ka Manaseba ba bu taare ba yoo sōma koosia. ³⁶ Sō yēsən nəm dware gia, Aməreban tem nə ga Edəmuban tem bəwa n ka da sere gunguu te ba mē Akarabimuo sō yari yeru gia. Akarabimu yen tubusiana nia.

Gusunən gərado u da

Bokimuo

2

¹ Sō teeru Yinni Gusunən gərado u seewa Giligalin di u da Bokimuo. Ma Gusunə u Isireliba sōwa saa gərado win nə sən di u nē, na bē yarama Egibitin di na ka bē na tem mē sō, mē na bēen baababa nə mwēru kua ka bōri. Na nē, nañ nēn arukawani kusiamə pai ye na ka bē bōkua. ² Na maa bē sōwa na nē, i ku ra ka tem mēn tambu arukawani bōke. I ben būu sāa yenu kəsukuo. Adama iñ nēn gere mēm nəwē. Mban sōna i kua mē. ³ Yen sōna na bē sōmə ma nañ bu giramə bēen min di. Ba ko n wāawa bēen bōku, ba n sāa bēen wərbu, kpa ben būnu nu ko bēen yina.

⁴ Saa ye Yinni Gusunən gərado wi, u gari yi gerua u kpa, yera Isireliba kpuro ba nəguru sua ba swī. ⁵ Yen sōna ba yam mi soka Bokimu. Miya ba Yinni Gusunə yākunu kua.

Yosuen gəw

⁶ Sanam mē Yosue u wāa wāaru sō, u dera Isireli baawure u dawa u win tem mwa mē mu kua wigim. ⁷ Tən be, ba Yinni Gusunə sāwa Yosuen waati kpuro sō ka maa guro guro be u derin waati sō, be ba sōm maamaakiginu kpuro wa ni Yinni Gusunə u Isireliba kua. ⁸ Yosue, Nunin bii, Yinni Gusunən sōm kowo, u kuawa wō wunəbu ka wəkuru (110) ma u gu. ⁹ Ba nùn sika win temə Tinnati Heresiə, Efaraimuban bera gia Gaasin guurun sō yēsən nəm geu gia. ¹⁰ Saa yen tambu kpuro ba gu, ma be ba seewa ben ayenə bañ Yinni Gusunən bēere yē. Mēya ba maa duari ye u raa ben baababa kua.

Isireliba ba Yinni Gusunən

sāaru deri

¹¹ Ye Isireliba ba kua, yañ Yinni Gusunə dore. Domi ba nùn deri ba da ba būnu sāmə ni ba ra soku Baaliba. ¹²⁻¹³ Ba Gusunə ben baababan yinni deri wi u bu yarama Egibitin di. Ma ba be ba bu sikerenen būu ni ba mē Baaliba ka Asitaateba sāmə ba nu wiru kpīyamme. Yera n dera Yinni Gusunən mōru seewa. ¹⁴ Ma u bu tən diobu nəm beria ba bu ye ba mē kpuro gurari. U maa bu ben yiberē be ba bu sikerene dore. Bañ maa kpīa

ba ka tii yinε. ¹⁵ Baama mi ba tabu da, Yinni Gusunε u ra dewa bu kōsa wa nge mε u raa gerua ka bōri. Ba nōni swāaru wa ta kpā. ¹⁶ Yen biruwa u bu kparobu seeya be ba koo bu faaba ko tōn diobun nōmun di. ¹⁷ Ka mε, ba ku ra kparo ben gere wure. Bañ ka Gusunε turo yōre. Būna ba ra sā. Mii mii ba swaa ye deri ye ben baababa ba raa swīi. Bañ maa Yinni Gusunεn wooda mem nōwε. ¹⁸ Yinni Gusunε ù n bu kparo wē, u ra n wāawa ka yēro u ka bu wōra ben yiberεban nōman di, kparo win waati kpuro sō. Domi u ra ben wōnwōndu wa sanam mε ba weeweenu mō, be ba bu tōya mō ba bu nōni sōmōn sō. ¹⁹ Adama kparo wi, ù n gu, ba ra maa kōsa kowa n kere ben baababa. Būna ba ra kasu bu wiru kpīiya bu sā. Ben gōru ga ra bōbiewa bu ka swaa kōsa ye swīi ka degangam.

Yinni Gusunε

u Isireliban laakari mεera

²⁰ Kpa Yinni Gusunε u ka bu mōru ko gem gem u nεε, tōn be, ba nen wooda sanku ye na ben baababa wē. Bañ maa nen gere mem nōwε. ²¹ Yen sōna nañ maa bu bweseru garu girammε bwese ni Yosue u deri sō sanam mε u gu. ²² Bwese niya kon ka ben laakari mεeri, kpa n wa bā n koo lasabu ko, bu nen swaa swīi, nge mε ben baababa ba kua.

²³ Ma Yinni Gusunε u bwese ni deri, uñ ka nin girabu sende.

3

¹ Yinni Gusunε u bwese ni nu tie deri Isireliban suunu sō, u n da ka ben laakari mεeri be bañ tabu koore nge ben baaba be ba Kananin tem mwa. ² U yeni kuawa be ba kun tabu koore mi bu ka tabu gia. ³ Bwese ni u deri ben suunu sō wee, Filisitiba ka ben sinambu nōbu ka Kananiba ka Sidonigibu ka sere Hefiba be ba wāa Libanin guunε, saa Baali Hεemōn guurun di n ka girari Lebo Hamatiō. ⁴ Yinni Gusunεwa u dera ba wāa Isireliban suunu sō kpa u n da ka Isireli ben laakari mεeri. Saa ye sōra u koo gia bā n koo win woodaba swīi ye u ben baababa wē saa Mōwisin min di. ⁵ Yen sōna Isireliba ba wāa ka Kananiba ka Hetiba ka Amōreba ka Filisitiba ka Hefiba ka Yebusiba sannu. ⁶ Ma ba ben bii wōndiaba sua kurōbu. Be, ba maa bu begibu wē ba sua kurōbu. Saa yera Isireliba ba tōn ben būnu sāaru wōri.

KPAROBU

Otinieli

⁷ Yeniban biru, Isireliba ba Yinni Gusunε duari ma ba kōsa kua ba būu ni ba mō Baaliba ka Asitaateba sāmō. ⁸ Yera Yinni Gusunε u ka bu mōru kua, u bu Mēsopotamin sina boko nōmu beria, wi ba mō Kusani Risetaimu. Ma ba nūn sāwa wōw nōba ita. ⁹ Saa ye sōra ba Yinni Gusunε nōgiru sue ba faaba kana. Ma u ben kanaru nua u bu faaba kowo waawa, u bu wōra sunε win nōman di. Faaba kowo win yīsira Otinieli, Kenasin bii. Kenasi wi, u sāawa Kalebun wōnε. ¹⁰ Sō teeru Yinni Gusunεn Hunde u Otinieli wi yōwa ma u kua Isireliban kparo. Yen biru u seewa u da u ka sina boko wi tabu kua. Ma Yinni Gusunε u nūn sunε wi nōmu beria u kamia. ¹¹ Saa yera Isireliba ba maa bōri yendu wa wōw weeru. Yen biruwa Otinieli u gu.

Ehudu

¹² Otinielin biru, Isireliba ba maa kōsa kua Yinni Gusunεn wuswaa. Ma u Mōabun sina boko Egoloni dam wē, u nūn Isireliba nōmu beria. ¹³ Ma sina boko wi, u Amōniba menna ka Amalεkiba ba da ba Isireliba wōri, ma ba Yeriko mwa. ¹⁴ Yera Isireli be, ba Egoloni wi sāwa wōw yendu yiru sari. ¹⁵ Sanam mε sōra ba Yinni Gusunε nōgiru sue ba faaba kowo kana. Ma u bu faaba kowo wi waawa. Win yīsira Ehudu, Geran bii, Benyamεen bweseru sō. Durō wi, u sāawa nōm dwaagii.

Sō teeru Isireliba ba nūn gōra u da u Egoloni kēru wē. ¹⁶ Ma Ehudu wi, u takobi kua. Yen beri berika nō do. Yen dēebu bu sāawa gōm soo teeru. Ma u ye doke win pōraō nōm geu gia u yaberu sebusi. ¹⁷ Ye u tura Egolonin mi, u nūn kēε te wē. N deema sunε wi, durō bemberera. ¹⁸ Yen biru Ehudu u gōsirō yenuε, wi ka tōn be ba ka kēε te na. ¹⁹ Adama sanam mε ba tura kpee kōra yeru garun mi, Giligalin bōkuε, yera Ehudu u gōsirama u na sina boko win mi, u nūn sōwa u nεε, yinni, na gari asirigii gεε mō kon nun sō.

Ma sina boko u nεε, win sina bwāabu bu gina yario be kpuro.

²⁰ Saa ye sɔɔ, sina boko u sɔ̄ gidambisan dii woo durɔrugiru garu sɔɔ te ba kua wi turon sɔ̄. Ehudu u nùn susi u nɛɛ, gari yi na mɔ yi weewa Gusunɔn min di.

Ma Egoloni u seewa saa win kitarun di u yɔ̄ra. ²¹ Sanam mɛya Ehudu u win nɔm dwaɔ ye dɛmia u takobi ye woma saa win yɛsi nɔm geu gian di, u sunɔ wi sɔka nukurɔ. ²² Takobi ye, ya duawa ka yen buru sannu. Ma win wasin gum mu ye nɛnua sɔɔwɔ. Yera u ye derisi Egolonin nuku te sɔɔ. ²³ Yen biru Ehudu u yara dii ten bee tia gian di ma u ten gambo kɛnua u ɓeri. ²⁴ Ye u doona, yera sina bokon bwāaba na ba deema dii ten gamboba ba kɛnua sim sim. Ma ba nɛɛ, u ko n swaa swīibu mɔwa. ²⁵ Ma ba nùn mara n ka tɛ. Ye ba wa uñ keniɛ, yera ben tii ba kɔkɔrɔ sua ba kɛnia. Ma ba deema wee, ben sina boko u kpī temɔ u guu. ²⁶ Saa ye sɔɔ, Ehudu u tonda u kpee kɔra yee te sara, u da Seiraɔ. ²⁷ Ye u tura mi, u tabu kɔba so Efaraimun guunɔ. Ma Isireliba kpuro ba sarama ba ka nùn taa bi da, u bu swaa gbiiye. ²⁸ U bu sɔɔwa u nɛɛ, i man swīiyɔ, domi Yinni Gusunɔ u sun bɛsɛn yibɛrɛba Mɔabuba nɔmu ɓeria.

Ma ba nùn swīi ba da. Ba yɔ̄ra Yuudenin tɔbura yerɔ, Mɔabuban tem bera gia. Bañ dere baa Mɔabu ben turo u daa te tɔbura. ²⁹ Yen dɔma te, Mɔabuban tabu durɔ damgibu nɔrɔbun suba wɔkura (10.000) ba go. Baa ben tɔn turo kun bu kisirari. ³⁰ Tɔɔ te, Isireliba ba Mɔabuba sekuru doke. Saa dɔma ten diya Isireliban tem mu ɓɔri yendu wa sere wɔɔ wɛnɛ.

Sangaa

³¹ Ehudun biru Yinni Gusunɔ u maa Sangaa, Anatin bii gɔsa u kua Isireliban kparɔ. Sangaa wi, Filisitiban tabu durɔbu natawa u go ka kɛtɛ kpara dɛka yèn nɔɔ ga sɛu mɔ.

Deborɔ ka Baraki

4

¹ Ehudun gɔɔn biru Isireliba ba kpam kua ye yañ Yinni Gusunɔ dore. ² Ma u bu Kananin sunɔ Yabini nɔmu ɓeria wi u bandu dii Hasoriɔ. Win tabu sunɔwa Sisera wi u wāa Haroseti Goimuɔ. ³ Yabini wi, tabu kɛkɛ sisugii nɛnɛ ka wunɔbuwa (900) u mɔ. Ma u Isireliba dam dɔre sere n ka kua wɔɔ yendu. Yera ba Yinni Gusunɔ nɔɔguru sue ba faaba kana.

⁴ N deema Gusunɔn sɔmɔ tɔn kurɔ wi ba mɔ Debora, Lapidɔtun kurɔ, wiya u sāa Isireliban kparɔ saa ye sɔɔ. ⁵ U ra n sɔwa kpakpa bāa gaan nuurɔ ye ya wāa Rama ka Betɛlin baa sɔɔ, Efaraimun guunun bera gia. Ma ba ye yīsiru kã Deboran kpakpa bāa. Miya Isireliba ba ra de u ka bu siribu kua. ⁶ Sɔɔ teeru u Abinɔamun bii Baraki sokusia wi u wāa Kedesiɔ Nɛfitaliban temɔ. U nùn sɔɔwa u nɛɛ, Gusunɔ, bɛsɛ Isireliban Yinni, wiya u nun wooda yeni wɛ u nɛɛ, a tɔmbu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) gɔsio saa Nɛfitaliba ka Sabuloniban min di a ka bu da guu te ba mɔ Taboriɔ. ⁷ U koo Sisera, Yabinin tabu sunɔ ka win tabu kɛkɛba ka win tabu kowobu gawama wunɛn mi, Kisionin daarɔ, kpa u nun bu nɔmu ɓeria.

⁸ Ma Baraki u nùn wisa u nɛɛ, à n kaa ka man da, kon da. Adama à kun ka man dɔɔ, nañ dɔɔ.

⁹ Ma Debora u nɛɛ, ya wã, kon ka nun da, adama añ siarabu wasi sà n da sannu. Domi Yinni Gusunɔ u koo Sisera tɔn kurɔ goo nɔmu ɓeria.

Ma Debora u seewa u ka Baraki da sere Kedesiɔ. ¹⁰ Baraki u Sabuloniba ka Nɛfitaliba sokusia Kedesiɔ. Ma ben tɔmbu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) ba ka nùn yɔ̄ra ka Debora sannu. ¹¹ N deema Mɔwisin kurɔn sesu Hobabu, win bwesera ba mɔ Keniba. Ben turo Hebɛɛ u ka Keni be ba tie karana. Ma u da u win kuru gira dāa bakaru garun nuurɔ Sanaimuɔ, Kedɛsin ɔkuɔ.

¹² Yen biruwa ba Sisera sɔɔwa ba nɛɛ, Baraki, Abinɔamun bii, u da guu te ba mɔ Taboriɔ. ¹³ Ma Sisera u win tabu kowobu kpuro sokusia u nɛɛ, bu na Haroseti Goimun di ka win tabu kɛkɛ sisugii nɛnɛ ka wunɔbu (900) ye. Ma ba mɛnna Kisionin daarɔ. ¹⁴ Ma Debora u Baraki sɔɔwa u nɛɛ, a seewo, domi gisɔra Yinni Gusunɔ u koo nun gbiiya u ka nun Sisera nɔmu ɓeria.

Yera Baraki u sarama guu ten min di ka win t̄mbu n̄r̄abun suba w̄oku (10.000) te ta n̄n sw̄ii. ¹⁵ Ye ba Sisera ka win tabu kowobu ka win tabu k̄k̄eba w̄ori, Yinni Gusun̄o u dera Siseran t̄n be, ba burisina Barakin wuswaā. Ma Sisera u sara win k̄eken di u duka sua ka naasu. ¹⁶ Baraki u Siseran tabu kowobu ka win tabu k̄k̄eba naa gira sere Haroseti Goimū. Ma ba bu go be kpuro ka takobi. Baa ben turo bañ deri.

¹⁷ Adama Sisera u duka sua u da u kukua Hebē Kenin kur̄ wi ba m̄ Yaelin kuu bekurugir̄, domi Hebē ka Yabini, Hasorin sun̄ ba n̄̄sinam̄. ¹⁸ Yaeli u yara u Sisera dam koosia u n̄e, a duuma nen yinni, a ku berum ko.

Ma u dua kur̄ win mi, ma kur̄ wi, u bekuru sua u n̄n wukiri. ¹⁹ Yera Sisera u n̄e, a suuru koowo, a man nim k̄̄eȳ n̄ n̄. Nim n̄ru ga man m̄wa.

Ma kur̄ wi, u bom bw̄aru sua u n̄n w̄e u n̄ra. Yera u kpam n̄n bekuru wukiri.

²⁰ Sisera maa n̄e, a ȳro dii k̄ann̄w̄. Goo ù n̄ na u nun bikia, u n̄e, goo w̄a mini? A n̄e, aawo.

²¹ N deema Sisera u wasire too, ma u dweeya mam mam. Yera Yaeli, Hebēn kur̄ wi, u kurun sii d̄ka sua ka matalaka u dur̄ wi susi s̄e u sii d̄ka ye kpare win baa saburon deedeeru. Ma ya girari tem̄. Ma dur̄ wi, u gu. ²² N wee, saa ye s̄, Baraki u Sisera naa gire. Ye Yaeli u yara u n̄n senn̄ da u n̄e, a na, kon nun dur̄ wi s̄̄si wi a kasu.

U dua kur̄ win kuru mi, u wa wee, Sisera u kp̄i u guu, sii d̄ka gire win baa saburō.

²³ D̄ma te, Gusun̄o u dera Isireliba ba Yabini, Kananiban sun̄ kawa. ²⁴ Yen biru ba ra n̄ ka n̄n tabu m̄wa sere ba ka n̄n taare mam mam ba go.

Debor a ka Barakin womu

5

¹ D̄ma tera Debora ka Baraki Abin̄amun bii ba womu geni kua ba n̄e,

² i Yinni Gusun̄o siaro domi Isireliban wirugibu ba ḡru doke bu tabu ko. T̄mbu kpuro ba maa tii w̄e bu ka bu sw̄ii.

³ I n̄w̄ b̄e sinambu, i swaa dakio b̄e tem ȳrobu.

Na kon Gusun̄o, Isireliban Yinni t̄ma ka womusu.

⁴ Yinni, sanam m̄e a sarama Seirin guurun di Ed̄mun tem̄, tem mu ȳira, guru winu ḡsira nim, ma gura na.

⁵ Guu bakanu nu ȳira wun̄e Gusun̄o Isireliban Yinnin wuswaā, wun̄e wi a tii s̄̄si Sīnī.

⁶ Sangaa, Anatin biin waati s̄, ka maa Yaelin saa s̄, goo ku ra s̄ swaa dos̄.

Be ba gam d̄, swaa kisiya ba ra ka de.

⁷ Wirugii goo sari wi u dam m̄ Isireliba s̄, sere n̄ Debora na ra ka seewa nge ben m̄ero.

⁸ Sanam m̄e ba Gusun̄o deri ba b̄nu s̄am̄, saa yera ba bu tabu w̄rima.

Adama baa ben t̄mbu n̄r̄abun suba weeru (40.000) s̄, goo sari wi u ter̄ru ù kun m̄e yaasa m̄.

⁹ Nen ḡru ga dora Isirelin wirugibun s̄, ka be ba tii w̄e bu ka tabu ko.

I Yinni Gusun̄o takaru koowo.

¹⁰ B̄e sinambu, b̄e be i ket̄ku kpikinu s̄ni, i gari yi kparo.

B̄e gobigibu, b̄e be i s̄ beku buranu w̄ll̄, i yi geruo.

B̄e maa bw̄ebw̄ebu, b̄e be i ka naasu s̄im̄,

i yi wonwə.

¹¹ I swaa dakio.

Dəkəban bəkuə təm̄ba Yinni Gusunən nasaran womusu m̄, ye u Isireliba wē.

Yen biru Yinni Gusunən təm̄bu ba sarama ba da ba wāa ben wusə.

¹² A seewo, Debora, a tabun womu ko, a n ka sun gbiiye.

A seewo, Baraki, Abinəamun bii, a ka wunen yobu wurama.

¹³ Isireliban sukum ba damgibu kamia.

Yinni Gusunə u dera na nasara wa tabu durəbun wəllə.

¹⁴ Be ba Amalekiba kamia, ba na Efaraimuban tem di.

Benyaməeba ba maa bu swī.

Wirugiba na Makirin bweserun di.

Tabu sinamba maa na Sabuloniban min di.

¹⁵ Isakariban wirugibu ba ka Debora yōra.

Ma ben təm̄bu kpuro ba Baraki swī.

Ba duki na wəwa mi.

Adama Rubeniba bañ nəə tia kue.

Ba sika kua taa bin daabu səə.

¹⁶ Mban sōna ba yāanu sine.

Ba kīwa bu kparobun nəə nə be ba nu sokumə?

Məya Rubeniba bañ nəə tia kue.

Ba sika kua taa bin daabu səə.

¹⁷ Galadigibu ba sina Yuudenin guruə.

Mba n kua Danuba ba ka ben goo nimkusu sine.

Aseeba ba maa sō

nim wōkun bera gia ka gen goorə, bañ nē.

¹⁸ Adama Sabuloniba ka Nefitaliba

ba tii doke kari səə tabu gberə.

¹⁹ Kananin sinamba na ba ka bu tabu kua Tanakio daarun bəkuə te ba m̄ Megido.

Adama bañ bu kamie bu sere ben arumani gaa gura.

Baa sii geesu bañ wa ba sue.

²⁰ Wəllun diya kperi yi ka Sisera tabu kua.

Yi wāawa yin swē səə saa ye yi ka n̄n sannamə.

²¹ Kisionin daaru te ta wāa yellun di,

ten nim mu seewa mu bu gura.

Su se su tabu wəri ka wərugəru.

²² Siseran tabu kowobu ba duki doona.

Ben dumin naasun wəkinu nəəra.

²³ Yinni Gusunən gərado u gerua u nē,

i Merosi b̄rusio,

i yen təm̄bu b̄rusio.

Domi bañ nē ka wərugəba sannu

bu ka Yinni Gusunə somi.

²⁴ Kaa domaru wa, Yaeli, Hebē Kenin kurə.

Kaa domaru wa, Yaeli,

n kere kurəbu gabu be ba wāa kunə.

²⁵ Sisera u nun nim bikia, ma a n̄n bom wē.

A ka n̄n naa bom gum naawa gbē beeregiru səə.

²⁶ A kurun sii dēka sua ka n̄m d̄waru.

Ma a matalaka sua wunen n̄m geuə.

A Sisera kpare a win baa saburosu yabura.

²⁷ Sisera u dwiyya u kpuna wunen naaso.
Mi u kpĩ mi, miya u gbiisi.

²⁸ Siseran mero u mæera fenentin di
u nɔɔgiru sua u nɛɛ,
amona win tabu kɛkɛ yaɲ ka tunume.
Mba n kua win dumi yi ka te mɛ.

²⁹⁻³⁰ Win bwāa bwisigiba nùn sɔɔwa ba nɛɛ,
ba arumani gura ba bɔnu mɔwa,
kpa tabu kowo baawure u wɔndia turo
n̄ kun mɛ yiru sua.

Sisera u beku gobiginu suamɔ win tiin sɔ,
ka yabe ni ba sɔma dokea.

N deema mɛya win mero u maa tii sɔmɔ.

³¹ Yinni Gusunɔ, a de wunen yiberɛba kpuro bu gbi nge Sisera.
Adama be ba nun kĩ, ba n ballimɔ nge sɔɔ wii wɔllun sɔɔ.

Yen biruwa tem mɛ, mu bəri yendu wa wɔɔ weeru.

Madianiba

ba Isireliba nɔni sɔɔwa

6

¹ Yen biru Isireliba ba kparam kua ye yaɲ Yinni Gusunɔ dore. Ma u bu Madianiba nɔmu sɔndia sere wɔɔ nɔɔba yiru. ² Madiani be, ba bu dam dɔremɔ gem gem. Yen sɔna Isireliba ba da ba kuku yenu kua kpee baaba sɔɔ ka kpee wɔrusɔ guunun bera gia. ³ Isireliba b̄a n ben dīanu duura, Madiani be, ka Amalekiba ka bwesenu ganu saa sɔɔ yari yerun di, ba ra nɛwa bu bu wəri. ⁴ Kpa bu ben sansani gira Isireliban gbeaɔ, bu ben dīa ni kpuro sanku sanku, bu ka da sere Gasan b̄akuɔ, kpa bu maa ben yaa sabenu gura. Ba ku ra bu gāanu derie ni ba koo di. ⁵ Ba ra nɛwa ka ben yaa sabenu ka ben kuu bekuruginu ba n dabi nge twee. Be ka ben yooyoosu baɲ geeru mɔ. Ba ra nɛwa tem mɛ sɔɔ bu ka mu sanku, ⁶ kpa bu Isireliba deri nɔni swāaru sɔɔ. Yera n dera Isireli be, ba Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue ba nùn soka.

⁷ Sanam mɛ ba nùn soka Madiani ben sɔ, ⁸ u bu win sɔmɔ goo gɔria wi u bu sɔɔwa u nɛɛ, ameniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, u bɛɛ yarama yorun di te i raa Egibitigibu diiyammɛ. ⁹ U bɛɛ wɔra ben nɔman di ka sere maa be ba bɛɛ dam dɔremɔ kpuron nɔman di. Ma u be kpuro gira bɛɛn wuswaan di. U ben tem mwa u bɛɛ wɛ. ¹⁰ U bɛɛ sɔɔwa ma wiya Gusunɔ bɛɛn Yinni. Yen sɔ, i ku Amɔreban būnu s̄a b̄en temɔ i wāa. Adama in̄ win gere mem nɔɔwɛ.

Gusunɔ u Gedeoni gɔsa

u ka Isireliba faaba ko

¹¹ Yen biruwa Yinni Gusunɔn gɔrado u na Ofaraɔ u sina dāru garun nuurɔ. Dāa te, ta s̄awa Yoasigiru wi u s̄a Abiesɛɛn bweseru. Win bii Gedeoni u alikama soomɔ dāa bii gama yerɔ Madianiba bu ku raa ka nùn wa. ¹² Ma Yinni Gusunɔn gɔrado wi, u tii Gedeoni sɔɔsi, u nùn sɔɔwa u nɛɛ, tabu durɔ damgii wunɛ, Yinni Gusunɔ u ka nun wāa.

¹³ Gedeoni u nùn wisa u nɛɛ, nen yinni, Yinni Gusunɔ ù n wāa ka bese, mba n kua yeniba kpuro ya ka sun deema. Mban sɔna u ku ra maa sɔm maamaakigia ko ye besen baababa ba sun sɔɔwa u ra raa ko ye u ka bu yarama Egibitin di. Tɛ wee, u sun Madianiba nɔmu sɔndia u deri.

¹⁴ Ma Yinni Gusunɔ u nùn mæera u nɛɛ, a doo ka wunen dam kpuro a Isireliba wɔra Madianiban nɔman di. Nena na nun gɔra.

¹⁵ Gedeoni u nùn sɔɔwa u nɛɛ, nen yinni, swaa yerà kon kpe n ka Isireliba faaba ko, domi Manasen bweseru sɔɔ, nen tɔmba ba bwɛɛbwɛɛru bo. Nena na maa s̄a yākabu nen baan yenuɔ.

¹⁶ Yinni Gusunə u nùn wisa u nɛɛ, ka mɛ, ko na n ka nun wāa. Madianiban dam mu koo ko nge tən turogim kpa a bu sēsuku.

¹⁷ Gedeoni u nɛɛ, à n ka man nɔnu geu mɛɛran na, a man yīreru garu sōsio te ta gerumə ma wunɛ Gusunəwa a ka man gari m̀. ¹⁸ Na nun kanamə a ku doona minin di sere n ka wurama wunen mi ka nen kēru kpa n nun tu wē.

Ma Yinni Gusunə u nɛɛ, to, kon nun ma sere a ka wurama.

¹⁹ Ye Gedeoni u da yenuə u boo buu go u gu sawa ma u som sua kilo tenagim u ka pēɛ kua ye yañ seeyatia m̀. U yaa ye doke bireru sɔɔ, ma u kpee təm doke wekeru sɔɔ u ka na u nùn ye kpuro yīya dāa ten nuurə. ²⁰ Gɔrado wi, u nɛɛ, a yaa ye ka pēɛ ye suo a sɔndi kpee tenin wəllə kpa a kpee təm mɛ wisi yen wəllə.

Ma u kua mɛ. ²¹ Gɔrado wi, u yaa ye ka pēɛ ye baba ka win dɛka ye u nenin sēru. Ma d̄sɔ u yarima kpee ten min di u yaa ye ka pēɛ ye mwa. Yera Gedeoni u gɔrado wi bia. ²² Saa yera u tuba ma Yinni Gusunən gɔradowa ma u nɛɛ, Yinni Gusunə, na kam kua, domi na wunen gɔrado wa nɔni ka nɔni.

²³ Adama Yinni Gusunə u nùn sōwa u nɛɛ, a wunen laakari kpīyə, a ku bɛrum ko, àn gbimə.

²⁴ Ma Gedeoni u nùn yāku yeru bania mi, ma u tu yīsiru kã, Yinni Gusunə u ra bəri yendu wē. Yāku yee te, ta wāa mi sere ka gisə Ofaraə Abiesɛɛban temə.

Gedeoni u būu wi ba m̀

Baalín yāku yeru sura

²⁵ Wōku tee te sɔra Yinni Gusunə u maa Gedeoni sōwa u nɛɛ, a wunen baan naa kineru suo ka naa kineru garu te ta wō nɔba yiru m̀, kpa a būu wi ba m̀ Baalín s̄a yee te sura te wunen baa u m̀ mi, kpa a ten būu dāa te ta gire mi wuka. ²⁶ Kpee tenin wəlləwa kaa man yāku yeru bania nge mɛ ba ra ko, kpa a naa kineru yiruse te sua a ka yāku d̄sɔ mwaararugiru ko ka būu dāa te a wuka mi.

²⁷ Ma Gedeoni u tambu wəkuru gɔsa win səm kowobu sɔɔ u da u kua ye Yinni Gusunə u nùn yiire. Adama yèn s̄ u win baan yenugibu ka wuugibun bɛrum m̀, uñ ye kue s̄sɔ sɔɔ. Wōkura u ye kua. ²⁸ Ye wuugiba seewa buru buru yellu, ba wa wee, ba būu wi ba m̀ Baalín yāku yeru sura, ma ba ten būu dāru wuka, ma ba naa kineru yiruse te go ba ka yāku d̄sɔ mwaararugiru kua s̄a yee kpaa te ba gira mi sɔɔ. ²⁹ Yera ba bikianamə ba m̀, wara u yabu ye kua.

Ba kaso kua baama bu ka nɔ. Ma ba nua ma Gedeoni, Yoasin biiwa u ye kua. ³⁰ Ma ba Yoasi sōwa ba nɛɛ, a wunen bii yarama su nùn go, domi u būu wi ba m̀ Baalín yāku yeru sura, u maa ten būu dāru wuka.

³¹ Yoasi u be ba ȳ mi kpuro sōwa u nɛɛ, bɛɛya i ko Baali sanna? Bɛɛya i ko nùn faaba ko? Baawure wi u nùn m̄ru bara, u koo gbi yam mu sere s̄ara. Û n s̄an na Gusunə, i de u ka tii yina. Domi win s̄a yera ba sura.

³² Saa d̄ama ten diya ba Gedeoni soka Yerubaali yèn s̄ Yoasi u nɛɛ, bu de Baali u ka tii yina, domi win yāku yeru ba sura.

Gedeoni u Gusunə

yīreru bikiamə

³³ Yen biru Madianiba kpuro ka Amalekiba ka bwese ni nu wāa s̄sɔ yari yeru gia ba menna ba Yuudeni t̄bura ba ben sansani gira wɔwə ye ba ra soku Yisireɛli. ³⁴ Ma Yinni Gusunən Hunde u Gedeoni yōwa. Ma u k̄ba wura u ka Abiesɛɛba soka bu nùn swī. ³⁵ Ma u Manaseba kpuro sokusia ka Aseɛba ka Sabuloniba ka Nefitaliba. Ma be kpuro ba na ba menna sannu, ba nùn swī.

³⁶ Yera Gedeoni u Gusunə sōwa u nɛɛ, à n kaa Isireliba faaba kon na saa nen min di nge mɛ a gerua, a man yīreru sōsio. ³⁷ Wee, kon yā san sini yi temə alikama soo yerə. Ñ n kua bururu, dirum mù n wāa yā san si t̄na sɔɔ, kpa alikama soo yee te kpuro ta n gbere, sanam mɛ sɔra kon gia ma geema, kaa Isireliba faaba kowa saa nen min di nge mɛ a gerua.

³⁸ Ma n koorā mē. Sisiru u seewa buru buru yellu u yāa san si gama ma sin nim mu gbēe yoruku yiba. ³⁹ Ma Gedeoni u Gusunō sōwā u nēē, a ku ka man mōru kō, a de n ka nun gari ko nōn tee teni. Na kī a maa man yīreru sōōsi ka yāa san si. A de si tōna su n gbere kpa alikama soo yee te, ta n kakoru sāa baama.

⁴⁰ Ma Gusunō u kua mē wōku te. Yāa san si tōna su gbere, ma alikama soo yee te, ta kakoru sāa.

Gedeoni ka win tōmbu
gooba wunōbu

7

¹ Ma Gedeoni wi ba maa mō Yerubaali, wi ka win tōmbu kpuro ba seewa buru buru ba da ba ben sansani gira yeru ge ba mō Harodun bōkuō. Madianiban sansani ya maa wāa ben sōō yēsan nōm geu gia wōwa gaa sōō guu te ba mō Mōren bōkuō.

² Yera Yinni Gusunō u Gedeoni sōwā u nēē, wunen tōn be, ba dabi too. Nā n bu Madianiba nōmu beria ba ko n tamaa ben tiin dama ba ka bu kamia. Bañ koo maa man siara. ³ Yen sō, a doo a kpara tōn be sōō, a nēē, baawure wi u nande ma berum nūn mō, u gōsira saa Galadi minin di u wura yenuō. Ma tōmbu nōrōbun suba yenda yiru (22.000) ba gōsira ba wura.

Ma n tie tōmbu nōrōbun suba wōkuru (10.000). ⁴ Ma Yinni Gusunō u maa Gedeoni sōwā u nēē, ka mē, tōn be, ba dabi too. A ka bu doo daarō. Miya kon nun bu wunana. Ben wi na nēē, u koo ka nun da, wiya u koo da. Ben wi na nēē, uñ ka nun dōō, wiya kun dōō.

⁵ Yera Gedeoni u dera tōn be, ba da daarō. Miya Yinni Gusunō u maa nūn sōwā u nēē, be ba nim sōka ka nōma ba nōra, a bu wunanō ka be ba yiira ba nōō girari daarō.

⁶ Be ba ka nōma nim sōka ba nōra, ben geera kuawa tōnu gooba wunōbu (300). Be ba tie ba yiirawa ba ka nōra. ⁷ Ma Yinni Gusunō u Gedeoni sōwā u nēē, wunē ka tōmbu gooba wunōbu be ba nim sōka ba ka nōra mi, bēen nōmuōra kon Madianiba beria, n ka bēē faaba ko. A de be ba tie kpuro bu wura yenuō.

⁸ Ma Gedeoni u dera tōn be kpuro ba gōsira ma n kun mō tōmbu gooba wunōbu ye. Adama u dera ba dīanu ka kōbi kpuro deri mi.

N deema Madianiban sansani ya wāa wōwā ma Isireliba ba maa wāa yen gungurō.

Nasaran yīreru

⁹ Ye n kua wōkuru, Yinni Gusunō u Gedeoni sōwā u nēē, a seewo a da a Madianiban sansani wōri domi na nun ye nōmu beria. ¹⁰ A n maa berum mōn na, a ka da mi, a gina doo mi, wunē ka wunen bōō Pura, ¹¹ kpa i nō ye ba gerumō, kpa i dam wa i ka da i bu wōri.

Yera ba sara ba da sere be ba sansani kōsun bōkuō. ¹² Madianiba ka Amalekiba ka bwese ni nu na saa sōō yari yerun di ba tēriewa wōwa ye sōō nge twee. Ben yooyoosu kun geeru mō, su dabiwa nge yani sēeri yi yi wāa nim wōkun goorō. ¹³ Saa ye Gedeoni u tura mi, saa yera durō goo u win beruse sōōmō dosu ge u kua. U nēē, wee na dosa na wa ma kira tumaani gaa ya binda ya na ya wōri bese Madianiban sansanin kuu teerō ya tu fuka ta wōruma.

¹⁴ Win beruse wi, u nūn sōwā u nēē, n ñ mō gāa tukunu ganu. Gedeoni, Yoasin bii, Isireli win takobiwa ya koo sun tabu di. Gusunōwa u nūn bese Madianiba ka besen sansani kpuro nōmu beria.

¹⁵ Gedeoni u dosu ge ka gen tubusianu nua. Yera u yiira u Gusunō siara. Ma u gōsira u wura win sansaniō u nēē, i seewo domi Yinni Gusunō u bēē Madianiba nōmu beria.

Gedeoni u Madianiba kamia

¹⁶ Gedeoni u win tōmbu gooba wunōbu (300) ye bōnu kua wunu ita. Ma u ben baawure kōba wē ka wekeru tē sōō wii bōnda wāa. ¹⁷ U bu sōwā u nēē, ñ n deema na ben sansani turuku kua i man mēerio sāa sāa kpa i ko nge mē na mō. ¹⁸ Saa ye nē ka be sa wāa sannu sa besen kōbi wura, saa yera i ko i maa bēegii wura kpa sa n ka sansani ye

sikerene kpa i n gbāsukumə i n m̀, Yinni Gusunə u nasara wa! Gedeoni u maa nasara wa!

¹⁹ Wōku suunu sɔɔ, saa ye wuu kōsobu ba ra kōsine, yera Gedeoni ka win tən be ba wāa win mi, ba tura sansani yen kənnəwə. Ma ba ben kəbi wura ba weke ni kəsuka ni ba neni mi. ²⁰ Saa yera wuunu yiru ye ya tie ya yen kəbi wura, ma ba ben wekenu kəsuka. Ba wii bən ni sua ka nəm dwa ma ba kəbi neni ka nəm geu. Ba yi wuramə, ma ba gbāsukumə ba m̀, Yinni Gusunə u nasara wa! Gedeoni u maa nasara wa!

²¹ Ben baawure u ka yō win yōra yerə ba sansani ye sikerene. Ma werə be kpuro ba duku dukubu m̀ ka nəguru. Ma ben gaba kpooru so ba doona. ²² Sanam mɛ tambu gooba wunəbu ye, ya yen kəbi wuramə yera Yinni Gusunə u dera werə be kpuro ba goonamə ka takobi. Ma ben gabu ba duki sua sere Bəti Sitə ye ya wāa Sereran bera gia Abeli Məholan deedeeru Tabatin bəkuə.

²³ Ma Gedeoni u Isireliba sokusia saa Nefitaliba ka Aseeba ka Manaseban tem kpuron di. Ma ba Madianiba kpuro naa swii. ²⁴ U maa gəra Efaraimuban guunun beri berika kpuro sɔɔ u nɛɛ, bu sarama bu Madianiba swaa bura Yuudenin tɔbusə sere n ka girari Bəti Barə.

Yera Efaraimuba kpuro ba menna ba da ba swaa bura Yuudenin tɔbusun di sere n ka girari Bəti Barə. ²⁵ Ba Madianiban sinambu yiru mwa be ba m̀ Orebun ka Seebu. Ba Orebun gowa kpee saara gaan wəllə, ma ba ye soka Orebun kpee saara. Ba maa Seebu go dāa bii gama yerə, ma ba te soka Seebun dāa bii gama yeru. Yen biru ba maa Madianiba naa swii. Ma ba ka Orebun ka Seebun winu na Gedeonin mi Yuudenin guruə.

Efaraimuba

ba ka Gedeoni m̄ru kua

8

¹ Yen biru Efaraimuba ba Gedeoni sɔɔwa ba nɛɛ, mban sɔna a sun kua mɛ, aɲ sun soka su nun somi sanam mɛ a dɔɔ a ka Madianiba tabu ko.

Ma ba n̄n gerusi gem gem. ² Gedeoni u bu wisa u nɛɛ, tən be i naa gira i go mi, i kua n kere ye Abieseba be ba s̄a n̄n tiin tambu ba kua. ³ Bɛya Gusunə u Madianiban sinam beni Orebun ka Seebu n̄mu beria. N̄ n men na, taa bi na kua buɲ gāanu tura bi bɛɛ i kua sɔɔ.

Ye u bu sɔɔwa mɛ, yera ben m̄ru ya sure.

Gedeoni u da

Yuudenin sɔɔ yari yeru gia

⁴ Yen biruwa Gedeoni u na Yuudenin u ye tɔbura wi ka win tambu gooba wunəbu (300) ye. N deema ba wasire. Adama ka mɛ, ba werə be naa swii. ⁵ Ye ba tura Sukətuə yera u Sukətuɡii be sɔɔwa u nɛɛ, na bɛɛ kanaməwa i man dīanu kēyɔ baa fiiko n̄n tən be, bu wa bu di domi ba wasira. Sa maa Sebaki ka Salumuna, Madianiban sinambu naa swiwa.

⁶ Ma Sukətuɡibun wirugiba n̄n wisa ba nɛɛ, mban sɔna sa ko wunen tabu kowobu dīanu kē. In Sebaki ka Salumuna n̄ma tura gina.

⁷ Ma Gedeoni u nɛɛ, too, yaɲ taarɛ. Sanam mɛ Yinni Gusunə u man Sebaki ka Salumuna n̄mu beria, s̄aki ka awiin seniya kon ka bɛɛ so.

⁸ Min diya u da Penueliə. Ye u tura mi, gāa tee niya u maa ben tii kana. Ma ba n̄n wisa nge mɛ Sukətuɡiba wisa. ⁹ Ma Gedeoni u Penueligibu sɔɔwa u nɛɛ, n̄ n nasara wa ma na gəsirama na wee, kon b̄en gidambisa ye sura.

¹⁰ N deema Sebaki ka Salumuna ba wāa Kaakorin ka ben tabu kowobu b̄en geera s̄a n̄rəbun suba wəkura n̄əbu (15.000). Beya ba tie ben tabu kowo be sɔɔ, be ba na saa sɔɔ yari yerun di. Domi ba ben n̄rəbun suba wunaa teeru (120.000) go. ¹¹ Gedeoni u swaa mwa ye ya gbaburu b̄ewe, N̄baki ka Yogbean sɔɔ yari yeru gia. Ma u da u tən be wəri Kaakorin subaru sɔɔ baɲ ka baaru. ¹² Yera Madianiban sinambu yiru be, Sebaki ka Salumuna ba duki yakikira. Ma Gedeoni u bu naa swii u mwɛrima. U ben tabu s̄a ye kpuro burisina.

¹³ Ye u g̃osirama u wee, u kpawa ka Heresĩo ye ya w̃a gungunun baa s̃o. ¹⁴ Ma u Suk̃otun bii aluwaasi goo mwa, u ñn gari bikikia. Ma aluwaasi wi, u ñn Suk̃otun guro gurobu ka yen wirugibun ỹisa yorua t̃onu wata ka w̃akura ñõbu ka yiru. ¹⁵ Ma u da u Suk̃otugii be deema u ñe, Sebaki ka Salumuna be wee, b̃en s̃o i man kem s̃õwa i ñe, mban s̃na i ko i ñen tabu kowobu be ba wasira d̃ianu k̃e. Domi sãn Sebaki ka Salumuna ñoma tura gina.

¹⁶ Ma u wuu gen guro gurobu mw̃era u bu s̃eeyasia ka s̃aki ka aw̃iin seni. ¹⁷ Yen biru u Penũeligibu go go, ma u ben gidambisa sura.

¹⁸ Ma u Sebaki ka Salumuna bikia u ñe, dur̃o be i go Tabori mi, am̃ona ba s̃a.

Ba ñn wisa ba ñe, ba ka nun weeñwa, ba s̃a nge sina bibu.

¹⁹ Yera u ñe, ñen maaba mi, ñen m̃ero turossibun tii tii. Na b̃orua ka Yinni Gusuñon ỹisuru, i kun daa bu go, nãn b̃e goom̃o.

²⁰ Ma u win bii yeruma Yet̃e s̃õwa u ñe, a seewo a bu go.

Adama bii dur̃obu ge, gãn gen takobi womẽ b̃erum s̃o. Domi ũn gina kp̃a. ²¹ Yera Sebaki ka Salumuna ba ñe, wunen tii a seewo a sun go. Domi t̃on dur̃on tiiwa u koo kp̃i u yen bweseru ko.

Ma Gedeoni u seewa u Sebaki ka Salumuna go. Yen biru u bura ỹa ni nu w̃a ben yooyoosun w̃iño kusia u ka doona.

Ye Gedeoni u kua

win w̃a d̃aakiru s̃o

²² Yen biru Isireliba ba Gedeoni s̃õwa ba ñe, wuna kaa ko bes̃en wirugii, wuñe ka wunen bii ka win bibun bweseru. Domi wuna a sun w̃ora Madianiban ñoman di.

²³ Gedeoni u bu wisa u ñe, nãn m̃d̃ b̃een wirugii, ñen bibu bãn maa m̃d̃ b̃een wirugibu. Yinni Gusuñowa u koo ko b̃een wirugii. ²⁴ Adama kon b̃e g̃a teenu kana. I de b̃een baawure u man swaa tonkunu w̃e ni i wer̃obu mwaari.

N deema Madianiba ba swaa tonku wuraginu m̃o, domi ba s̃awa Isimẽelin bweseru.

²⁵ Ba ñe, sa ko nun w̃e ka nuku tia.

Yera ba bekuru garu teria t̃e s̃o be kpuro ba swaa tonku ni kp̃e ni ba wer̃obu mwaari mi. ²⁶ Swaa tonku wuragii ni ba Gedeoni w̃e mi, nin bunum mu tura kilo yendun saka. Ni baasi u maa Madianiban sinambun wuraba ka swaa tonkunu ka yabe gobiginu wa, ka maa bura ỹa ni nu raa w̃a ben yooyoosun w̃iño. ²⁷ Ma u bw̃aroku kua ka wura ye, u gu yii yeru kua win wuu Ofarão. Ma Isireliba kpuro ba Yinni Gusuñon s̃aru deri, ba da ba gu s̃am̃o. Ma ga ra kua Gedeoni ka win t̃ombun yina.

²⁸ Taa bi s̃o, Isireliba ba Madianiba kamia ba bu taare mam mam. Ma tem m̃e, mu w̃a b̃ari yendu s̃o w̃o weeru sere Gedeoni u da u ka gu.

²⁹ Saa ye s̃ora Gedeoni, Yoasin bii wi, u da u sina win yenũo. ³⁰ U bii t̃on dur̃obu marawa wata ka w̃akuru, domi win kur̃oba dabi. ³¹ Win kur̃o taño wi u w̃a Sikemũo u maa ñn bii t̃on dur̃o marua, wi ba ỹisuru k̃a Abimẽleki. ³² Gedeoni u t̃ok̃o kuawa k̃õ k̃õ ma u gu. Ba ñn sika win tundo Yoasin sikir̃o Ofarão, Abies̃eban tem̃o.

³³ Win g̃on biru Isireliba ba kpam Yinni Gusuñon s̃aru deri, ba b̃u ni ba m̃d̃ Baaliba s̃am̃o. Ma ba Baali Beriti kua ben b̃u. ³⁴ Bãn maa Gusuño ben Yinni yaaye wi u raa bu w̃ora ben yib̃ereban ñoman di be ba bu sikerenẽ kpuro. ³⁵ M̃eya bãn maa Gedeonin t̃ombu takaru garu kue, gea ye u raa bu kua kpuron s̃o.

9

Abimẽleki u kua Sikemugibun kparo

¹ Yen biruwa Abimẽleki, Gedeonin bii, u da Sikemũo win dwaanibun mi, u ka bu gari kua. ² U ñe, i doo i Sikemun wirugibu bikia, mba ba k̃iru bo, Gedeonin bibu wata ka w̃oku te kpuro ta ñ s̃a ben kparobu? Nge t̃on turowa ba k̃i. I de bu yaaya ma ñena na s̃a ben m̃ero bisi wi ba bu marua.

³ Ma win dwaani be, ba win gari yi kpuro Sikemun wirugii be s̃õwa. Ma ben laakari ya wura win mi mam mam ỹen s̃o u s̃a ben m̃ero bisi. ⁴ Ba ñn sii geesun gobi wata ka

wakuru wē yi ba sua Baali Beritin sāa yerun di. Ka gobi yiya u tən garu koo sariba ka naanaanugibu kasu ba nùn swīi.

⁵ U da win tondon yenua Ofaraa, ma u win tundo turosibu wata ka waku te go kperu garun wallo ma n kun ma ben daako Yotamu wi u da u kukua. ⁶ Ma Sikemugibu kpuro ka Milon yenugibu ba da ba mena Sikemu mi, daa bakaru garun nuurō kpee te ba giran boku, ma ba Abimeleki wi kua ben kparo.

Yotamun mōndu

⁷ Ye Yotamu u gari yi nua, u da u yōra guuru wallo te ba mō Garisimu u nōogiru sua u gbāra u nē, i nen gari swaa dakio bēe Sikemugibu, kpa Gusunō u maa bēegii swaa daki.

⁸ Sōo teeru dānu mena nu sunō kaso da wi u koo bandu di nin suunu sōo. Nu daa te ba mō olifi deema nu nē, a de a ko besen sunō. ⁹ Adama olifi ye, ya nē, nañ nen gum kobu derimō n ko bēen sunō, domi mena ba ra ka tōnu wolle sue kpa bu maa ka mu Gusunō bēere wē. ¹⁰ Ma nu daa ye ba mō figie deema nu nē, a na a ko besen sunō. ¹¹ Adama figie ye, ya nu wisa ya nē, nañ nen bii geenu ka nen bam derimō n ko bēen sunō. ¹² Ma daa ni, nu maa da resem mi, nu ye sōowa nu nē, a na a ko besen sunō. ¹³ Adama resem ye, ya nu wisa ya nē, nañ nen tam derimō n ko bēen sunō, domi tam mena mu Gusunō ka tōmbu nuku dobu wēmō. ¹⁴ Saa yera daa ni kpuro nu maa da nu awīi deema nu nē, a na a ko besen sunō. ¹⁵ Ma awīi yi, yi daa ni wisa yi nē, i n kī n ko bēen sunō ka gem, i na i kuke nen kōkōrō. Ma n kun mē, dōo u koo yari saa nen min di, kpa u Libanin daa baka ni ba mō seduruba mwa.

¹⁶ Ma Yotamu u kpm nē, tē na bēe bikiamō, ye i Abimeleki kua bēen kparo mi, i ye kuawa ka nuku tia murafitiru sari? I besen tundo Gedeoni ka win yenugibu tən geeru sōosi? I nùn kua nge mē u bēe kua? ¹⁷ Domi nen tundo u bēe sanna, u win wāaru kari bōrie ye u ka bēe wōra Madianiban nōman di. ¹⁸ Bēe wee, i nen tondon yenugibu seesi gisō ma i nen maabu wata ka nōba nne mwēera i go kperu garun wallo. Ma i win yoo tən kurōn bii Abimeleki kua bēe Sikemugibun kparo yèn sō u sāa bēen mero bisi. ¹⁹ Tē ye i Gedeoni ka win yenugibu kua mi, i n ye kuan na ka nuku tia murafitiru sari, Gusunō u de bēe ka Abimeleki i n wāasine ka nuku dobu. ²⁰ Adama yā kun sāa mē, u de dōo u yari Abimelekin min di u bēe Sikemugibu ka Milon yenugibu mwa, kpa dōo u maa yari bēe Sikemugibu ka Milon yenugibun min di u Abimeleki mwa.

²¹ Yen biru Yotamu u duka sua u doona min di, u da u sina Berio yèn sō u win mōo Abimelekin berum mō.

Sikemugibu

ba Abimeleki seesi

²² Abimeleki u Isireliba kpara wōo ita. ²³ Yen biru Gusunō u dera Abimeleki ka Sikemugibu ba ku ra nōasine. Yen sōna tən be, ba Abimeleki seesi. ²⁴ Yeni ya koorawa kpa Abimeleki ka Sikemugii be ba raa Gedeonin bibu wata ka wakuru go mi, bu ka yen nōni swāaru wa. Domi be kpurowa ba nōo tia kua ba ka bu go. ²⁵ Sikemugibu bu ka Abimelekin waaru go, yera ba tōmbu gabu berua guunu wallo. Tən be, bā n goo wa u sarō mi, kpa bu yēro sēre bu win yānu mwa. Yera ba da ba ye Abimeleki sōowa.

²⁶ Sōo teeru Gaali, Ebedin bii, u da Sikemu, wi ka wigibu. Ma Sikemugibu ba nùn tii wē. ²⁷ Yera ba da ben gbea ba resemba sōra ba gama ma ba tōo bakaru kua. Ba da ben būu dirō ba di ba nōra ma ba Abimeleki bōrusi. ²⁸ Gaali u Sikemugibu sōowa u nē, mban sōna bēse Sikemugibu sa ko ka wura Abimeleki u sun taare. Wara ra n Abimeleki. N ñ Gedeonin bii ro? N ñ Sebuluwa u sāa win tabu sunō ro? N ñ men na, i de su besen sikado Hamōri wiru kpīya wi u wuu ge swīi. Domi nañ wa mban sōna sa ko Abimeleki sā. ²⁹ Bā n daa man kua wuu gen kparo, kon daa Abimeleki fukawa, kpa n nùn sō n nē, u wureo u win tabu yānu sosi kpa u na u ka man wōri.

³⁰ Sanam mē Sebulu wi u wuu ge kpare, u nua ye Gaali u gerua kpuro, yera u mōru besira. ³¹ Ma u tōmbu gōra asiri sōo u nē, bu Abimeleki sō ma Gaali, Ebedin bii u tunuma u tōmbu gari kēmō bu ka wi Abimeleki fuka. ³² Yen sō, u de wi ka win tōmbu bu da bu

kuke wōkuru yakasō, ³³ kpa u wuu ge wōrima buru buru yellu, saa ye Gaali ka wigibu ba yarima kpa u bu kua nge mε u kī.

³⁴ Ye n kua sisirun wōkuru, yera Abimeleki u win tabu kowobu bōnu kua wuunu nne, ma ba da ba kukua Sikemun biru. ³⁵ Saa ye Gaali ka win tōmbu ba yarima wuu gen min di, yera Abimeleki ka wigibu ba yarima ben kuku yenun di bu ka nūn wōri. ³⁶ Ye Gaali u bu wa, yera u Sebulu sōōwa u nεε, a mεerio nge mε tōmba saram wee guunun di.

Ma Sebulu u nūn wisa u nεε, guunun tirosa a waamō mi, n ò tōmbu.

³⁷ Gaali u nεε, ka gem, tōmba ba saram wee guu te ta wāa suunu sōon di. Ma gaba maa wee dāa bakarun beran di mi sōroba ra sinε.

³⁸ Saa ye sōora Sebulu u nεε, gari dori yi a raa maa saarimō mi ni? Yi a sun sōōwa a nεε, wara ra n Abimeleki su ka de u sun taare. Tē wiya wee mi, ka win tōmbu be a gema mi. Ì n men na, i wōrinō wunε ka wi.

³⁹ Ma Gaali u gōsira u Sikemugibu menna u bu kpara ba ka Abimeleki tabu kua. ⁴⁰ Adama u nūn kpana u duka sua. Ma Abimeleki u nūn naa gira u win tōn dabiru mēera kua googookum, bu sere wuun gbāraran kōnnō turi. ⁴¹ Ma Abimeleki u da u wāa Arumaō. Saa ye sōora Sebulu u Gaali gira ka sere maa Sikemugii be ba ka nūn yōra. Ma u nεε, bu ku raa maa wurama wuu mi.

⁴² Sisiru, Sikemugii be ba tie, ba sōoru kua ba gbea dō. Yera ba da ba ye Abimeleki sōōwa. ⁴³ Ma u win tōmbu bōnu kua wuunu ita, u dera ba kukua yakasō. Ye ba Sikemugii be wa ba yarima wuun di, yera ba bu tabu wōri. ⁴⁴ Ma Abimelekin tii ka wuu teeru ba da ba yō wuun gbāraran kōnnōwō. Yera wuunu yiru ye ya tie, ya da ya be ba wāa gbeaō mi deema ya bu go go. ⁴⁵ Ma ba ka wuu gen tōmbu tabu kua, sere sōō u ka kpa. Ma u gen tii kōsuka mam mam u bōru wisi gen kpeεkpeεku wōllō u ka sōōsi ma u gu bōrusi.

⁴⁶ Sanam mε be ba wāa Sikemun tabu kowobun kariō, ba nua mε, yera be kpuro ba dua wōruō būu wi ba mō Beritin dirun temō. ⁴⁷ Ma goo u na u Abimeleki sōōwa u nεε, tōmba wāa ba mēne wōru ge sō. ⁴⁸ Yera Abimeleki ka wigibu ba na guu te ba mō Saamōwō, ma u gbāa sua u ka dāa kāasa gaa bura u seru sōndi. Yen biru u win bwāabu sōōwa u nεε bu maa koowo nge mε. ⁴⁹ Ma ben baawure u dāa kāasa bura u seru sōndi ba ka nūn swīi. Ma be kpuro ba ben dāa ye sure wōru gen kōnnōwō. Yen biru ba ye dō doke. Ma Sikemugii be ba wāa wōru ge sō kpuro ba dō mwaara. Ba sāawa tōmbu nōrōbu (1.000), kurōbu ka durōbu.

Abimelekin gō

⁵⁰ Yen biru Abimeleki u maa da u wuu ge ba mō Tebesi wōri, u gu kamia. ⁵¹ N deema wuu ge sō, ba kuku yeru garu mō te ba bana. Ta sāawa dii tēera. Ten wōllōwa wuu gen tōmbu, kurōbu ka durōbu kpuro ka gen wirugibu ba yōōwa ba kukua. ⁵² Ma Abimeleki u kpīa u da dii tēera yen bōkuō u ka bu wōri. Sanam mε u wāa ten kōnnōwō, u ka tu dō sōre, ⁵³ yera kurō goo u nūn nεε bia kara u wiru kōra. ⁵⁴ Saa yera Abimeleki u aluwaasi wi u win tabu yānu sōōwa sōōwa u nεε, a man wunen takobi sōkuo n gbi kpa bu ku nεe tōn kurōwa u man go.

Ma aluwaasi wi, u nūn ye sōka u go. ⁵⁵ Ye Isireliba ba wa Abimeleki u gu, yera ba yarina be kpuro. Ben baawure u da win yenuō.

⁵⁶ Mesuma Yinni Gusunō u ka Abimeleki kōsie kōsa ye u win tundo turosibu wata ka nōōba nne ye kua be u go. ⁵⁷ Meya Yinni Gusunō u maa Sikemugibu ben kōsa ye ba kua kōsie. Ma Yotamu, Gedeonin biin bōri yi bu di.

Kparobu gabu, Tola ka Yairi

10

¹ Abimelekin gōon biru, Tola, Puan bii, Dodon debubu Isakarin bweseru sō u seewa u Isireliba faaba kua. Tola wi, u raa wāawa Samiriō Efaraimun guunun bera gia. ² Wōō yenda itawa u Isireliba kpara. Yen biru u kpuna u gu. Ma ba nūn sika Samiri mi.

³ Tolan biru Yairi Galadigiiwa u Isireliba kpara wɔ̄o yenda yiru. ⁴ Bibu tena u mɔ, ben baawure ka win keteku. Wusu tena ba maa mɔ si ba ra soku Yairin baru kpaanu. Su wāawa Galadiɔ. ⁵ Yen biru Yairi u kpuna u gu ma ba nùn sikua Kamɔwɔ.

Isireliba

ba kparam b̄uu s̄āru w̄ari

⁶ Yeniban biru Isireliba ba kparam kua ye yañ Yinni Gusunɔ dore. Ba da ba b̄uu tɔn duro be ba mɔ Baaliba ka b̄uu tɔn kurɔ be ba mɔ Asitaateba s̄āamɔ. B̄uu ni, nu s̄āawa Sirigibu ka Sidonigibu ka Amɔniba ka Mɔabuba ka Filisitiban b̄unu. Nge m̄eya Isireliba ba kua ba ka Yinni Gusunɔ deri, bañ maa nùn s̄āamɔ. ⁷ Yera win m̄aru ya seewa u bu Filisiti be ka Amɔni be n̄omu s̄andia. ⁸ Ma ba Isireli be ba wāa Amɔreban temɔ Galadiɔ, Yuudenin s̄ɔ̄o yari yeru gia mi n̄oni s̄ɔ̄wa n ka kua wɔ̄o yendu yiru sari. ⁹ Saa ye s̄ɔ̄o, Amɔniba ba maa Yuudenin daaru tɔbura ba da ba Yudaba w̄ari ka Benyameɛba ka Efaraimuba. Ma Isireliba kpuro ba n̄oni s̄ɔ̄ra. ¹⁰ Yera ba Yinni Gusunɔ n̄ɔ̄guru sue ba n̄eɛ, sa nun torari sa durum kua. Domi sa nun deri wune wi a s̄āa besen Yinni ma sa da sa b̄uu ni ba mɔ Baaliba s̄āamɔ.

¹¹ Ma Yinni Gusunɔ bu wisa u n̄eɛ, ye Egibitigibu ka Amɔreba ka Amɔniba ka Filisitiba, ¹² ka Sidonigibu ka Amalekiba ka Maoniba ba raa b̄eɛ taare i s̄āa ben yobu, ma i man n̄ɔ̄guru sue i faaba kana, nañ b̄eɛ wurari ro? Nañ b̄eɛ w̄ore ben n̄oman di? ¹³ Adama wee, i man deri i b̄unu s̄āamɔ. Yen s̄ɔ̄ t̄ɛ, nañ maa b̄eɛ somimɔ. ¹⁴ I doo i b̄uu ni i s̄āamɔ mi faaba kana nu b̄eɛ w̄ora n̄oni swāa ten min di.

¹⁵ Ma ba n̄eɛ, sa ȳɛ ma sa nun torariwa, a ka sun koowo nge m̄e a k̄i. Adama a ku de a kun sun faaba kue gisɔ.

¹⁶ Yera Isireli be, ba b̄uu ni wuna ben suunu s̄ɔ̄n di, ba Yinni Gusunɔ s̄āwa. Saa ye s̄ɔ̄ra u ben w̄onw̄ondu wa, wahala ye ba bu m̄n̄ s̄ɔ̄.

¹⁷ Ma Amɔniba ba m̄enna ba ben sansani gira Galadiɔ. Yera Isireliba ba maa begia gira Misipaɔ Galadin tem mi. ¹⁸ Ma ba wesiana ba n̄eɛ, wara u koo sun kpara su ka Amɔniba w̄ari. Wi u kp̄ia u kua m̄e, ȳɛrowa u koo ko bes̄e be sa wāa Galadi mini kpuron kparo.

Yefite

11

¹ Durɔ goo u wāa Galadi mi, win ȳisira Yefite. Durɔ wi, tabu durɔn tiiwa. Galadiwa u nùn mara ka kurɔ tanɔ goo. ² Galadi wi, u maa bibu gabu mara ka win kurɔ. Sanam me bii be, ba kp̄ɛa ba Yefite gira win tundon yenun di ba n̄eɛ, uñ tundon tubi dimɔ domi u s̄āawa kurɔ tanɔ bii.

³ Ma Yefite u win tundo turosi be duka suuri, u da u wāa Tobuɔ. Ma u garu koo sariba m̄enna u ka t̄ambu w̄raa daamɔ.

⁴ Yen biru Amɔniba ba Isireliba w̄ari. ⁵ Sanam m̄e tabu swāa, yera Isireliban guro gurobu be ba wāa Galadiɔ ba da ba Yefite deema Tobu mi. ⁶ Ba n̄eɛ, a na a ko besen kparo su ka Amɔniba w̄ari.

⁷ Yera u guro guro be s̄ɔ̄wa u n̄eɛ, n̄e wi na s̄āa b̄een yibere? N ñ b̄eɛ i man gira saa nen tundon yenun di? Ȳen s̄ɔ̄ i wāa wahala s̄ɔ̄o, n ñ yen s̄ɔ̄na i man somiru kanamɔ?

⁸ Ma Galadigii be, ba nùn wisa ba n̄eɛ, geema, yen s̄ɔ̄na sa na wunen mi, a sun kpara su ka Amɔniba tabu ko. Yen biru kpa a n s̄āa besen kparo, bes̄e be sa wāa Galadin bera mi.

⁹ Yefite u bu wisa u n̄eɛ, ñ n ka man da sa Amɔniba tabu w̄ari, ma Yinni Gusunɔ u dera sa bu kamia, n̄ena kon ko b̄een kparo ka gem?

¹⁰ Ma tɔn be, ba nùn wisa ba n̄eɛ, Yinni Gusunɔwa ko n s̄āa besen seeda s̄a kun kue ye sa gerua.

¹¹ Yera Yefite u ka bu da, ma ba nùn kua ben kparo. Saa ye s̄ɔ̄ra u win gari yi kpuro Yinni Gusunɔ saaria Misipaɔ.

Gari yi Yefite

u Amɔniba s̄ɔ̄wa

¹² Yera Yefite u Amōniban sina boko gōria u n̄e, mba n sun m̄asine n̄e ka wun̄e, a ka nen tem tabu w̄rim̄o.

¹³ Ma sina boko wi, u n̄n wisa u n̄e, sanam m̄e Isireliba ba wee Egibitin di, ba nen tem mwa saa daa te ba m̄d Aaṅṅon di n ka girari daa te ba m̄d Yab̄okūo ka Yuudenin w̄w̄aṅ. Yen s̄ḍ, i sun besen tem wesio ka bēen tii. Ì n kua m̄e, sann̄o maa sari.

¹⁴ Yera Yefite u maa sun̄o wi gōria u n̄e, ¹⁵ Isireliba baṅ M̄abuban tem ka Amōniban tem m̄w̄e. ¹⁶ Geema, sanam m̄e ba wee Egibitin di, ba gbaburu sara ma ba nim w̄ḱu ge ba m̄d Naa yari t̄bura. Yen biru ba da Kad̄esio. ¹⁷ Saa min diya ba Ed̄amun sun̄o gōria ba n̄e, u de bu win tem sara bu da wuswaaṅ Kananin tem̄o. Adama u yina mam mam. M̄eya ba maa M̄abun sun̄o gōria. Yera win tii, u maa yina. Ma Isireliba ba sina Kad̄esi mi. ¹⁸ Yen biruwa ba seewa Kad̄esin min di ba gbaburun swaa mwa ba M̄abuba ka Ed̄amuban tem s̄ḱena sere ba ka tura M̄abu ben tem s̄ḱo yari yer̄o. Ma ba ben sansani gira daa te ba m̄d Aaṅṅon b̄okūo mi M̄abuban tem mu n̄ṅo ȳḱra. ¹⁹ Saa min diya ba maa Sihoni, Am̄oreban sina boko gōria wi u w̄ā H̄esibonīo ba n̄e, u de bu sara win tem̄o bu doona Kananin tem gia. ²⁰ Adama Sihoni uṅ Isireliba naane k̄ue u sere de bu sara win tem̄o. Ma u win tabu kowobu kpuro m̄enna ba ben sansani gira Yahasīo. Ma ba ka Isireliba tabu kua. ²¹ Yera Yinni Gusun̄o u Sihoni ka win t̄mbu kpuro Isireliba n̄omu beria. Ma Isireliba ba bu go go ba kamia ba tem m̄e kpuro mwa. ²² Ba mwawa saa daa te ba m̄d Aaṅṅon di n ka girari daa te ba m̄d Yab̄okūo. Saa maa gbaburun di te ta w̄ā s̄ḱo yari yer̄o n ka girari Yuudeniō. ²³ Wee t̄ḱ Gusun̄o, beṅ Isireliban Yinni u Am̄oreban tem m̄e mwa u sun w̄ḱ. Yera a k̄i a maa sun mu m̄wari? ²⁴ Tem m̄e wunen b̄ūu Kem̄osi u nun w̄ḱ, aṅ mu neni wun̄e ro? N̄ n m̄en na, sa ko maa tem m̄e Gusun̄o besen Yinni u sun w̄ḱ nenewa. ²⁵ Baa Balaki Siporin bii, M̄abuban sun̄o wi u dam bakam m̄o, uṅ wure u ka sun sikirina u sere n̄e, u koo sun tabu w̄ri. Wun̄e a n̄n dam kerewa? ²⁶ Wee yen w̄ḱo gooba wun̄ebuwa (300) mini ye Isireliba ba ka w̄ā H̄esibonīo ka Arōeṅ ka sere wuu si su w̄ā mi kpuro ka si su w̄ā daa te ba m̄d Aaṅṅon b̄okūo. Mban s̄ḱna ìn bu tem m̄e m̄wari saa saa yen di. ²⁷ Sina boko, n ñ n̄e na tora, wuna a tora. Domi wuna a gbia a sun tabu w̄rima. Yen s̄ḱna Yinni Gusun̄o wi u ra t̄mbu sirie u sun siria gis̄o beṅ ka bēe.

²⁸ Adama Amōniban sina boko wi, uṅ Yefiten gari wure.

Yefiten n̄ṅo m̄w̄eru

²⁹ Yera Yinni Gusun̄on Hunde u Yefite ȳḱwa. Ma u Manasen tem sara u da Misip̄aṅ Galadin tem̄o. Min diya u maa da Amōniban tem̄o. ³⁰ Miya u Yinni Gusun̄o n̄ṅo m̄w̄e teni kua u n̄e, Yinni, à n man Amōniba n̄omu beria, ³¹ ma na bu kamia na wee, t̄nu wi na gbia na ka yinna, wiya kon mwa n ka nun ȳḱu d̄ḱo m̄w̄ararugiru kua.

³² Min diya u seewa u da Amōniban tem̄o u ka bu tabu ko. Ma Yinni Gusun̄o u maa n̄n bu n̄omu beria. ³³ Ma u bu kamia u nasara sua u ben wusu yendu mwa si su w̄ā Arōeṅ di n ka da Minitiō sere ka Abeli Keramimūo. Ma Gusun̄o u dera Isireliba ba bu taare mam mam.

³⁴ Sanam m̄e Yefite u ḡsir̄o win wuūo, Misip̄aṅ, yera win bii w̄ndia u yarima u n̄n senn̄o wee, u bara kp̄aru soom̄o u yaam̄o. N deema bii w̄ndia wi turowa u mara. Uṅ maa bii goo m̄o. ³⁵ Sanam m̄e u bii wi wa, yera u win tiin yaberu n̄enua u karana nuku sankiranun s̄ḱ, u n̄ṅogiru sua u n̄e, nen bii, nuku sankira bakanu s̄ḱra a man doke mi. Domi na Yinni Gusun̄o n̄ṅo m̄w̄eru kua. Taṅ maa k̄obiar̄o.

³⁶ Ma bii w̄ndia wi, u win tundo wisa u n̄e, à n Yinni Gusun̄o n̄ṅo m̄w̄eru kua, a ka man koowo kpuro nge m̄e a gerua domi u dera a Amōniba be ba s̄ā wunen yibereba m̄oru k̄asia. ³⁷ Adama a man suru yiru k̄ḱeȳo gina kpa n da guunu w̄ll̄o ka nen w̄ndia kpaasibu su wuri ko mi, ȳen s̄ḱ naṅ dur̄o sue na ka gbiō.

³⁸ Ma Yefite u n̄n suru yiru ye k̄ā. U da guunu w̄llu mi, ka win w̄ndia kpaasibu ba wuri kua. ³⁹ Ye suru yiru ye, ya yiba, u da u win tundo deema. Ma tundo u ka n̄n ȳḱu te kua, t̄n n̄ṅo m̄w̄eru u Yinni Gusun̄o kua. Nge m̄eya w̄ndia wi, u ka gu, uṅ dur̄o sue. Saa d̄ma ten diya ba woro teni yi Isireliō. ⁴⁰ W̄ḱo baagere Isireliban t̄n kur̄obu ba ra yariwa wuun di bu da bu Yefite Galadigiin bii w̄ndia wi sw̄iia s̄ḱo n̄e.

Yefite ka Efaraimuba

12

¹ Yeniban biruwa Efaraimuba ba menna ba Yuudeni tɔbura ba da sɔɔ yɛsan nɔm geu gia Yefiten mi, ba nɛɛ, mban sɔna a Amɔniba tabu wɔri ma aɲ sun soka su nun somi. Yen sɔ tɛ, sa ko nun dɔɔ meni ka wunen diru sannu.

² Yera Yefite u bu wisa u nɛɛ, geema, nɛ ka nɛgibu sa ka Amɔniba tabu kua gem gem. Saa ye sɔra na bɛɛ soka i ka sun somi. Adama bɛɛn goo kun nɛ. ³ Ye na wa mɛsum, yera na nɛn wāaru kari bɔrie na ka Amɔni be tabu kua. Yinni Gusunɔ u maa man bu nɔmu beria. N n men na, mba na kua i ka man tabu wɔrima gisɔ.

⁴ Yera Efaraimu be, ba Galadigii be sɔɔwa ba nɛɛ, i sāawa be ba duki yakura bɛɛ Efaraimun bwese kɛran di i da i wāa Manaseban suunu sɔɔ.

Ye Yefite u nua mɛ, ma u win tɔmbu kpuro menna ba Efaraimuba tabu wɔri ba kamia. ⁵ Yera Galadigii be, ba da Yuudenin tɔbura yerɔ ba swaa bura mi Efaraimuba ba koo tɔbura. Efaraimu goo ù n na mi, ù n kī u tɔbura, yera Galadigibu ba ra nùn bikie bu nɛɛ, a sāawa Efaraimu?

Ù n nɛɛ, aawo, ⁶ kpa bu nɛɛ, ò n men na, a geruo a nɛɛ, Kiboleti.

Kpa u nɛɛ Giboleti.

Domi Efaraimu be, ba ku ra kpī bu gere dee dee. Sanam mɛya Galadigii be, ba koo nùn sɛre yande bu saka Yuudenin tɔbu mi. Ben taa bi sɔɔ, Efaraimuba nɔrɔbun suba weeru ka yiruwa (42.000) ba gu.

⁷ Yefite wi, u Isireliba kparawa wɔɔ nɔɔba tia ma u kpuna u gu, ba nùn sikua win wuuɔ, Galadin temɔ.

Kparobu gabu, Ibisani

ka Eloni ka Abudoni

⁸ Yefiten biru Ibisani, Betelehemugiiwa u kua Isireliban kparo. ⁹ Bibu watawa u mara, bii tɔn durɔbu tɛna, tɔn kurɔbu maa tɛna. Ma u dera bii tɔn kurɔ be, ba mɔra ka Isireliban bwese kɛri gɛɛ. Mɛya maa win tɔn durɔ be, ba wɔndiaba sua Isireliban bwese kɛri gɛɛ sɔɔ. U Isireliba kparawa wɔɔ nɔɔba yiru. ¹⁰ Yen biru u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua Betelehemuɔ.

¹¹ Ibisani biru, Eloni, Sabulonin bwese kɛragiiwa u kua Isireliban kparo. U Isireliba kparawa wɔɔ wɔkuru. ¹² Yen biruwa u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua Ayalonio Sabulonin temɔ.

¹³ Elonin biru, Abudoni, Hilelin bii, Piratonigiiwa u kua Isireliban kparo. ¹⁴ Bibu weeruwa u mara. Ma win debuminu sāa tɛna. Win bii be, ka win debumii ni, ben baawure u win ketɛku mɔwa. Abudoni u Isireliba kparawa wɔɔ nɔɔba ita. ¹⁵ Yen biruwa u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua Piratonio Efaraimun temɔ Amalekiban guurɔ.

Sansom marubu

13

¹ Abudonin biru Isireliba ba kɔam kua ye yaɲ Yinni Gusunɔ dore, ma u bu Filisitiba nɔmu beria wɔɔ weeru.

² N deema durɔ goo wāa Soreas Danun bweseru sɔɔ, win yīsira Manɔa. Win kurɔ u sāawa wīro. ³⁻⁵ Sɔɔ teeru Yinni Gusunɔn gɔrado * goo u kurɔ wi kure u nɛɛ, wee, a sāa wīro, adama kaa gura sua kpa a bii tɔn durɔ ma. U ko n sāawa wi ba wuna nenem Gusunɔn sɔ saa win marubun di. Yen sɔ, a n tii sɛ, a ku tam gam nɔ, kpa a ku gāa seseruginu di. A ku ra maa de bu bii win seri bura, domi wiya u koo Isireliba wɔram tore saa Filisitiban nɔman di.

⁶ Ma kurɔ wi, u da u win durɔ sɔɔwa u nɛɛ, Gusunɔn tɔnu goowa u man deema. U sāawa nge Gusunɔn gɔrado goo. U nanum mɔ too. Naɲ maa nùn bikie mìn di u na. Uɲ maa man win yīsiru sɔɔwa. ⁷ Adama u man sɔɔwa u nɛɛ, kon be gura sua kpa n bii tɔn

* ^{13:3-5} Yinni Gusunɔn gɔrado Isireliba ba ku ra kã bu Gusunɔn yīsiru sia. Yen sɔna ù n bu kurema ba ra nɛɛ, Gusunɔn gɔradowa.

durō ma. Yen sō, n ku be tam gam nō, kpa n ku gāa seseruginu di. Domi bii wi, u ko n sāa wi ba wuna nenem Gusunon sō saa win marubun di sere ka win wāarun nōrō.

⁸ Yera Manāa u kanaru kua nge meni, u nēε, Yinni, a de wunen tōnu wi a gōrima mi, u kpm sun naawa kpa u sun sōsi ye n weene su bii wi kua wi sa ko ma mi.

⁹ Ma Gusunō u Manāan kanaru mwa, u dera win gōrado wi, u wura kurō win mi, mi u sō gberō. Adama win durō sari mi. ¹⁰ Ma u duka da win durōn mi, u nūn sōwa u nēε, durō wi u na nen mi gin teeru, wee u maa na tē.

¹¹ Manāa u seewa u win kurō swīi ba na durō win mi. Yera Manāa nūn bikia u nēε, wuna a ka kurō wi gari kua?

Ma u nēε, oo, nēna.

¹² Manāa u nēε, wunen gari yi, yì n koorā, wooda yerà sa ko swīi bii win sō. Amāna sa ko nūn kua.

¹³ Ma Yinni Gusunon gōrado wi, u nūn wisa u nēε, ye na kurō wi sōwa mi kpuro, yera u koo se. ¹⁴ Uñ koo gāanu di ni nu yara resem di. Uñ tam gam nōrumō, uñ maa gāa seseruginu dimō. Ye na nūn yiire mi kpuro, yera u koo ko.

¹⁵ Manāa u Yinni Gusunon gōrado wi sōwa u nēε, na nun kanamō, a de su nun gōrasia, kpa su nun boo kpemu yaare ko.

¹⁶ Ma gōrado wi, u nēε, baa à n man gōrasia, nañ wunen dīanu dimō. Adama à n kī a nu kon na ka mē, a ka ye Yinni Gusunō yāku dōo mwaararugiru kuo.

Manāa uñ yē ma Yinni Gusunon gōradowa durō wi, u sāa. ¹⁷ Ma u nēε, amāna wunen yīsiru, kpa su wa su nun takaru ko, wunen gari yi, yì n koorā.

¹⁸ Yera gōrado wi, u nēε, mban sōna a nen yīsiru bikiamō. Nen yīsira, wi u ra maamaaki ko.

¹⁹ Saa yera Manāa u boo kpemu sua ka dīanu ganu u yi kperu wollo u ka Yinni Gusunō yākuru kua, wi, wi u ra maamaaki ko. Saa ye Manāa ka win kurō ba yāku te mēera, ²⁰ saa ye sōra dōo yara ya seewa wollo yāku ten min di, ma Yinni Gusunon gōrado wi, u dua dōo yara ye sō u ka suara. Ye Manāa ka win kurō ba wa mē, ma ba kpuna ba wuswa tem girari. ²¹ Saa ye sōra u den gia ma Yinni Gusunon gōradowa mi. Saa dōma ten di Gusunon gōrado wi, uñ maa naare ben mi. ²² Ma Manāa u win kurō sōwa u nēε, sa ko gbiwa mi, domi sa Gusunō wa.

²³ Yera win kurō u nēε, Yinni Gusunō ù n kī u sun gon na, uñ koo raa besen yāku te mwa. Uñ koo raa maa de su yeniba kpuro wa kpa su yenin bweseru nō ye sa nua tē.

²⁴ Amen biru kurō wi, u gura sua ma u bii tōn durō mara. Ma ba nūn yīsiru kā Sansom. Bii wi, u kpēa ma Yinni Gusunō u nūn domaru kua. ²⁵ Sanam mē u wāa Makane Danuō, Sorea ka Esitaolin baa sō, Yinni Gusunon Hunde u nūn yōwa u ka win sōmburu tore.

Sansom u wōndia goo kī

Tinnao

14

¹ Sōo teeru, Sansom u seewa u da Tinnao. Ma u bii kurōbu gagu wa mi, Filisitiban bii wōndiaba sō, ga nūn wēre. ² Ye u wuma u win tundo ka win mero sōwa u nēε, na bii kurōbu gagu wa Tinnao Filisitiban bibu sō. I man nūn kasuo n sua kurō.

³ Win tundo ka win mero ba nūn wisa ba nēε, tōn kurōbu sariwa wunen mero bisibu sō, ñ kun mē besen bweseru sō, a ka da a kurō kasu Filisitiba sō be ba ku ra bango ko mi?

Adama Sansom u win tundo sōwa u nēε, ka mē, a man nūn kasuo domi u man wērewa.

⁴ Win tundo ka win mero bañ yē ma gari yi, yi weewa saa Yinni Gusunon min di, domi swaa u kasu u ka Filisitiba sanna. N deema saa ye sō, Filisitibara ba sāa Isireliban yinnibu.

⁵ Yera Sansom u seewa u dōo Tinna mi ka win tundo ka win mero. Ye ba tura Tinnagibun dāa gbaarō, miya Sansom u gera ma gbee sunō kpemu gagu ga nūn kēenu gurema subaru sō ga kukirimō. ⁶ Saa yera Gusunon Hunde u nūn yōwa ma u gbee sunō ge nēna u yakana ka win nōma nge mē ba ra boo buu yakanē. Adama uñ win tundo ka

win mero sɔ́wa ye u kua. ⁷ Ma u doona u da u ka kurɔ́ wi gari kua. Kurɔ́ wi, u nùn wēre gem gem. ⁸ Sɔ́ mēerun biru Sansom u kpaam sarɔ́ mi ka win tundo ka win mero u ka win kurɔ́ sua. Ma u gera gbee sunɔ́ goo ten mi, u tu mēera. Yera u deema wee, tīi yi mɔ́ma te sɔ́, yi tim koosi. ⁹ Ma u nɔ́ma kpɛ́e u tim mē wɔ́wa u dimɔ́ swaaɔ́. Ye u win tundo ka win mero naamwē, u maa bu wē ba di. Adama uñ bu sɔ́wa ma gbee sunɔ́ gorun diya u tim mē wunama.

Sansom u Filisitiba

sukuru kua

¹⁰ Ma win tundo u da kurɔ́ win yenuɔ́. Miya Sansom u kurɔ́ kpaá dīanu kua domi mēya aluwaasiba ba ra ko. ¹¹ Sanam mē Filisitiba ba wa mē, ma ba aluwaasiba tena kasu ba da ba ka nùn sina. ¹² Ma Sansom u bu sɔ́wa u nēe, kon bēe sukuru garu kua. Sere n ka ko kurɔ́ kpaá ten sɔ́ nɔ́ba yiru, kpa i man tu tubusia. Ì n tu tuba, kon bēen baawure yaberu kē ka tɔ́ baka yānu. ¹³ Adama ì kun tu tuba bēeya i ko man ye kpuro wē.

Ma ba nēe, oo, a sun tu kuo, sa swaa daki.

¹⁴ Ma u nēe,
dion min diya dīanu yara.

Damgiin min diya gāa duronu yara.

Ma ba kpana bu suku te tubusia sere n ka kua sɔ́ ita. ¹⁵ Yen biru ba Sansom kurɔ́ wi sɔ́wa ba nēe, a wunen durɔ́ kəkirió u ka sun suku te tubusia. À n yina, sa ko bēe dɔ́ meni, wunē ka wunen yenugibu kpuro. N ñ i sun sokawa i ka besen yānu wɔ́ra?

¹⁶ Ma Sansom kurɔ́ u na u sumɔ́ win wuswaaɔ́ u nēe, a man kam mēerawa. An̄ man kī. A nen tɔ́mbu sukuru kua, adama an̄ man tu tubusie.

Ma Sansom u nēe, suku te nañ nen tundo ka nen mero tubusie, wuna kon sere tu tubusia?

¹⁷ Ma u sumɔ́ tɔ́ baatere Sansom wuswaaɔ́. Ye n kua sɔ́ nɔ́ba yiruseru yera u nùn suku ten tubusianu sɔ́wa. Domi wuri yi, yi den nùn wasira. Ma kurɔ́ wi, u da u nu win tɔ́mbu sɔ́wa. ¹⁸ Yera sɔ́ nɔ́ba yiruse ten yoka tɔ́n be, ba Sansom sɔ́wa ba nēe, mba n do n tim kere.

Nge mba n dam mɔ́ n kere gbee sunɔ́.

Ma Sansom u nēe, ì kun daa ka nen kurɔ́ sɔ́mburu kue nge naa wuku, in̄ daa suku te tubu.

¹⁹ Yande Yinni Gusunɔ́n Hunde u nùn yɔ́wa ma u da u Asikalonigibu go tɔ́nu tena tɔ́n durɔ́bu tɔ́na. U ben yānu gura u ka da u be ba win suku te tuba wē. Ma u gɔ́sira win baan yenuɔ́ ka mɔ́ru. ²⁰ Yera ba win kurɔ́ wi sua ba aluwaasi tena yen turo ká wi u kua win kurɔ́ kpaá saro.

Sansom u Filisitiba

mɔ́ru kɔ́sie

15

¹ Ye n kua sɔ́ mēeru, alikama gēebun saa, Sansom u boo kpemu gagu sua u ka win kurɔ́ beram da. Ye u tura mi, yera u win dokiri sɔ́wa u nēe, na kī n da nen kurɔ́n dirɔ́. Adama dokiri wi, u yina. ² U nēe, na tamaa an̄ maa nùn kīwa mam mam. Ma na nùn wunen bɔ́rɔ́ ká. Win wɔ́nɔ́ wee, a nùn suo kɔ́sire. U maa nùn buram kere.

³ Sansom u nēe, nà n Filisitiba kɔ́sa kua tē, nañ ko na n taare mɔ́ ye sɔ́.

⁴ Ma u doona u sēusu gooba wunɔ́bu (300) mwa u sin sinu bɔ́kua yiru yiru. Yera u wii bɔ́nnu sɔ́risi nin sii nin suunu sɔ́. ⁵ Ma u wii bɔ́n ni dɔ́ doke u sēu si sure Filisitiban alikama gbaanɔ́. Ye ba gā ba suba ka ye bañ gēebu kpa sere ka ben dāa gbaanɔ́ mi ba olifiba duura, kpuro ya dɔ́ mwaarawa. ⁶ Ma Filisitiba ba nēe, wara u sun yenin bweseru kua.

Ma ben gaba nēe, Sansom, Tinnagibun dokiriwa, yèn sɔ́ ba win kurɔ́ wɔ́ra ba goo ká.

Ma ba da ba kurɔ́ wi ka win tundo mwa ba bu dɔ́ meni. ⁷ Sansom u bu sɔ́wa u nēe, yeniwa i mɔ́? Ñ n men na, nañ derimɔ́ na kun mɔ́ru kɔ́sie.

⁸ Ma u bu wɔ́ri ka dam u bu go ta saka sara. Ma u da u wāa Etamun kpee baa sɔ́.

Sansom u Filisitiba kamia

⁹ Saa ye sɔra Filisitiba ba seewa ba da ba ben sansani gira Yudaban temɔ ba tɛrie sere Lekio. ¹⁰ Ye Yudaba ba bu wa ba nɛɛ, mba n kua i ka sun wɔrima mɛni.

Ba nɛɛ, Sansomwa sa kasu su mwa su bɔke su nɔn kua nge mɛ u sun kua.

¹¹ Yera Yudaban tɔnu nɔrɔbun suba ita (3.000) ba seewa ba da Etamun kpee baa mi, ba Sansom deema ba nɛɛ, aɔn yɛ ma Filisitibara ba sɔa besɛn yinnibu? Mban bwesera a sun kua mɛni.

Sansom u bu wisa u nɛɛ, nge mɛ ben tii ba man kua, nge mɛya na maa bu kua.

¹² Ba nɔn sɔwa ba nɛɛ, sa nawa su ka nun mwa su bɔke su nun Filisitiba nɔmu bɛria. Ma u nɛɛ, i bɔruo besɛn tii i kun man goomɔ.

¹³ Ba nɛɛ, ya wɔ. Sa kɔ su nun bɔkewa su nun Filisitiba nɔmu bɛria. Saɔn nun goomɔ.

Ma ba nɔn bɔkua ka wɛɛ kpee yiru. Ba nɔn yarama kpee baa yen min di. ¹⁴ Ye u tura Lekio, Filisitiba ba nɔn sennɔ na ka wure bakanu. Saa yera Yinni Gusunɔn Hunde u nɔn yɔwa. Ma u wɛɛ yi ba ka nɔn bɔkua kasuka yi kua nge wɛɛ yi yi dɔɔ soora. Ma yi wɔruma win nɔman di. ¹⁵ Yera u ketɛkun baa saburo beku gagu dɔba u ka tɔmbu nɔrɔbu (1.000) go. ¹⁶ Ma u nɛɛ,

ka ketɛkun baa saburowa
na tɔmbu nɔrɔbu go.

Na bu suba suba nge takanu.

¹⁷ Ye u gari yi saara u kpa, ma u ketɛkun baa saburo ge kɔ. Ma ba yam mi yɔsiru kɔ Ramati Leki. Yɔsi ten tubusiana baa saburon gunguru. ¹⁸ Yen biru nim nɔru ga Sansom kua gem gem. Yera u Yinni Gusunɔ somiru kana u nɛɛ, wuna a dera na nen tɔmbu faaba baka yeni kua. Tɛ kaa de n gbiwa ka nim nɔru? Kpa n wɔri tɔn tuko be baɔn bango kuen nɔma sɔɔ?

¹⁹ Yera Yinni Gusunɔ u dera nim mu yara kpee wɔru gagun min di Leki mi, ma ya kua nim nɔnu. Sansom u nɔra ma win hunde ya wurama, u dam kua. Yen sɔna ba nim nɔnu ge soka Eni Hakore. Yen tubusiana, wi u somiru kanan nim nɔnu. Ga wɔa mi sere ka gisɔn gisɔ.

²⁰ Sansom u kuawa Isireliban kparo wɔɔ yɛndu saa ye Filisitiba ba sɔa ben yinnibu.

Sansom u Gasa da

16

¹ Sɔɔ teeru Sansom u da Gasaa. U kurɔ tanɔ goo wa mi, ma u da u kpuna win mi. ² Yera Gasagiba nua ma u wɔa mi. Ma ba yam mi tarusi ba nɔn mara wɔku giriru wuu gen kɔnnɔwɔ. Ba yɔra sɛɛ wɔku giri te, ba nɛɛ, ɔn n kua yam sɔrɛru, kpa bu nɔn go. ³ Ye n kua wɔkurun bɔnu, yera Sansom u seewa u wuu gen gambo gira ye kpuro wuka u seru sɔndi u ka da sere guuru wɔllɔ te ta wɔa Heboronin deederu.

Sansom ka Dalila

⁴ Yen biru Sansom u kpam kurɔ goo wa u nɔn wɛre. Kurɔ wi, u wɔawa Sorekin wɔwaa. Win yɔsira Dalila. ⁵ Ma Filisitiban sinambu ba da kurɔ win mi, ba nɛɛ, a nɔn kɔkirio kpa a nɔ mɔn di win dam bakam mɛ, mu wee, ka nge mɛ sa ko ko su ka nɔn nɔma turi. Saa yera sa ko nɔn kamia kpa besɛn baawure u nun sii geesun gobi nɔrɔbu ka wunɔbu (1.100) wɛ.

⁶ Ma Dalila u da u Sansom sɔwa u nɛɛ, na nun kanamɔ a man sɔwɔ man diya wunen dam bakam mɛ, mu wee. Mba ba koo ka nun bɔke, bu ka nun kamia.

⁷ Sansom u nɔn wisa u nɛɛ, bɔn man bɔkua ka ten wɛɛ beki nɔɔba yiru, kon kowa dam sarirugii kpa na n sɔa nge tɔn be ba tie.

⁸ Ma Filisitiban sinambu ba ten wɛɛ beki kasuma wasi nɔɔba yiru yi baɔn keewe. Yera Dalila u ka yi Sansom bɔkua. ⁹ N deema Filisiti gaba wɔa ba kukua win mi, dii sɔwɔ. Ma u nɛɛ, Sansom, Filisitiba wee ba nun wɔrima.

Yera Sansom u seewa u ten wɛɛ yi kasuka nge sobu ye ya dɔɔ soora. Ma baɔn gie mɔn di win dam mɛ, mu naamɔ.

¹⁰ Ma Dalila u Sansom sɔwa u nɛɛ, wee, a man yaakoru kua, ma a man weesu kua. Tɛ a suuru koowo a man gem sɔwɔ. Ka mba ba koo nun bɔke.

¹¹ Yera u n̄ε, bà n ka man w̄εε kp̄εε b̄okua yi bañ ka ḡānu b̄okure, kon kowa dam sarirugii kpa na n s̄āa nge t̄on be ba tie.

¹² Ma Dalila u w̄εε kp̄εε sua u ka n̄un b̄okua u n̄un s̄ōwa u n̄ε, Sansom, Filisitiba wee ba nun w̄arima.

N deema ben gaba w̄āa ba kukua dii s̄ōw̄o. Adama Sansom u w̄εε yi ba ka n̄un b̄okua kasuka nge w̄εε siira.

¹³ Dalila u kpam Sansom s̄ōwa u n̄ε, sere ka t̄ē a man yaakoru m̄ōwa a man weesu kuamm̄ε. A den man s̄ōw̄o ka gem ye ba koo ka nun b̄oke.

U n̄ε, a nen wirun tara n̄ōba yiru ye menn̄o ka w̄εε siiri a wesi.

¹⁴ Ye Sansom u dweeya, ma Dalila u win wirun tari yi menn̄a ka w̄εε siiri u wesa. Ma u ka yi d̄āru kp̄aresi tem̄o. Yera u n̄un yamia u n̄ε, Sansom, Filisitiba wee, ba nun w̄arima.

Sansom u yanda, win dom kpalla, ma u d̄āa te wuka ka wesi te sannu.

¹⁵ Kur̄o wi, u n̄un s̄ōwa u n̄ε, ma a maa n̄ε a man k̄i ni? Adama wunen ḡōru gañ w̄āa dee dee n̄ε s̄ō. Wee, a man yaakoru kua sere n̄on ita. An̄ man s̄ōwa m̄in di wunen dam bakam m̄ε, mu wee.

¹⁶ Baadommawa u ra n̄un gari yi s̄ōm̄o sere win baasi bi, bu Sansom bande, u ka bu wasira. ¹⁷ Ma u n̄un win ḡōru wukia u n̄un s̄ōwa u n̄ε, k̄ōo gañ nen wiru ȳē saa m̄in di ba man mara. Domi na s̄āawa wi Gusun̄o u ḡosa saa nen meron nukurun di. Bà n man k̄ona, nen dam mu koo man deri kpa n ko dam sarirugii nge t̄on be ba tie.

¹⁸ Sanam m̄ε Dalila u wa ma u n̄un win ḡōru kpuro wukia, ma u Filisitiban sinambu sokusia u n̄ε, bu den na t̄ē, domi Sansom u n̄un win ḡōru kpuro wukia.

Yera Filisitiban sinam be, ba seema ba na kur̄o win mi ka gobi yi. ¹⁹ Ma Dalila u dera Sansom u dweeya win taar̄o ma u goo soka, u na u win tari n̄ōba yiru ye kpuro k̄ona. Ma Sansom dam mu doona. Nge m̄eya Dalila u ka n̄un n̄ōma tura. ²⁰ U n̄ε, Sansom, Filisitiba wee, ba nun w̄arima.

Ma u dom yanda, u tii s̄ōwa u n̄ε, kon yari n ka tii yina nge m̄ε na ra ko. Domi uñ ȳē ma Yinni Gusun̄o u n̄un deri. ²¹ Yera Filisitiba ba n̄un s̄ēre ba win n̄oni yiru kpuro w̄owa. Ma ba ka n̄un da Gas̄o. Ba n̄un b̄okua ka sii gandun ȳoni ba n̄un doke p̄iris̄om dir̄o. Ba dera u dobi namm̄o nge m̄ε ba ra ben yaa sabenu koosie. ²² Sanam d̄ōo sanam wee, win seri kpiim̄o yi ba raa k̄ona mi.

Sansom ḡōo

²³ Saa ye s̄ōo, Filisitiban sinambu ba menn̄a bu ka ben b̄ūu Dagoni ȳāku bakaru kua kpa bu maa nuku dobu ko. Domi ba n̄ε, u bu ben yibere Sansom n̄omu beria.

²⁴ Sanam m̄ε ba b̄ūu wi wa, yera ba n̄un siarabu w̄ari ba m̄ò, besen b̄ūu u sun besen yibere n̄ōma beria wi u raa besen tem sankum̄o, ma u besen t̄on dabinu goom̄o.

²⁵ Ben nuku doo bi s̄ōo, ba n̄ε, su Sansom yarama u na u sun ȳēsu go. Ma ba n̄un yarama p̄iris̄om dirun di. U na ma ba n̄un yaakoru kua. Ba n̄un ȳōrasia gberere yirun baa s̄ōo. ²⁶ Yera Sansom u aluwaasi wi u win n̄ōma n̄eni s̄ōwa u n̄ε, a man ȳōsuo kpa n gberere be n̄ene b̄èn w̄oll̄o gidambisa yeni ya s̄ō kpa n yi gballi.

²⁷ N deema t̄amba yiba dii te s̄ōo, t̄on dur̄obu ka t̄on kur̄obu. Filisitiban sinambu n̄ōbu kpuro ba w̄āa mi. Be ba w̄āa w̄oll̄o, ben geera kua t̄onu n̄r̄obun suba ita (3.000) be ba Sansom m̄ēera d̄ōma te.

²⁸ Yera Sansom u Yinni Gusun̄o kana u n̄ε, Yinni, na nun kanam̄o, a man yaayo, a maa man dam k̄ēȳo n̄on tee teni t̄ona kpa n Filisitiba m̄oru k̄asia n wiru go nen n̄oni yiru yen s̄ō.

²⁹ Ma Sansom u gberere suunukii yiru ye n̄enua ȳèn w̄oll̄o gidambisa ye, ya ȳō, tia win n̄om geūo, tia maa win n̄om dwar̄o.

Ma u ye b̄aria, ³⁰ u n̄ε, a de n gbi ka Filisitiba sannu. Ma u ȳāara ka win dam kpuro, ma dii te, ta Filisitiban sinambu w̄ari ka t̄on be ba w̄āa mi. T̄on be ba gu ka wi sannu d̄ōma te, ba dabi ba kere be u go sanam m̄ε u wasi.

³¹ Yera win wənəbu ka win tondon yenugibu kpuro ba na ba win goru sua ba ka da ba sikua win tundo Manəan sikirə, Sorea ka Esitaolin baa səw.

Wḡw yenda Sansom u Isireliba kpara.

Mika u būnu kua

17

¹ Durə goo u wāa Efaraimun guunun bera gia, win yīsira Mika. ² Sḡw teeru u win mero sḡwəwa u nεε, sii geesun gobi nərəbu ka wunəbu (1.100) yi a nεε, ba gbena, sere a gbena wi bḡrusi nen nəni biru, yi wee. Nena na yi sua.

Ma win mero u nεε, Gusunə u bḡri yi gəsia domaru wunε səw, nen bii.

³ Ma Mika u gobi yi suama u win mero wesia. Yera mero u nùn sḡwəwa u nεε, wee, na sii gee si Yinni Gusunə wḡemə, bu bwāaroku koowo wunen sḡ kpa bu su pote. N̄ n men na, a yande su nenuə.

⁴ Adama u yina. Ma u su mero wesia. Yera win mero wi, u sin gobi goobu (200) sua u seko wḡ. Ma seko wi, u bwāaroku kua u gu sii gee si pote. Yen biru ba gu yi Mikan dirə.

⁵ N deema Mika u raa sāa yeru mə win yenuə. Ma u dera ba nùn bwāaroku ganu kua. Ma u win tiin bii turo gəsa u kua nin yāku kowo. ⁶ Domi saa ye səw, Isireliba baḡ kparo mə, baawure u mḡwa ye u kī.

⁷ Saa ye səw, aluwaasi goo wāa Betelehəmuə Yudan temə. Durə wi, u sāawa Lefin bweseru. ⁸ Ma u seewa Betelehəmun di u win wasangariru doona. Ye u tura Efaraimun guunə, ma u dua Mikan yenuə. ⁹ Yera Mika u nùn bikia u nεε, man diya a wee.

Ma u wisa u nεε, nε yāku kowon bwesera. Na weewa Betelehəmun di ye ya wāa Yudan temə. Na nen bəsunu mḡwa, na kasu mi kon sina.

¹⁰ Ma Mika u nùn sḡwəwa u nεε, n̄ n men na, a sinə nen mini kpa a n sāa nen yenun yāku kowo, kpa na n da nun sii geesun gobi wəkuru wḡ wḡw baagere, ka sere maa yāa ni kaa n da doke, kpa na n nun nḡrimə.

Ma durə wi, u wura. ¹¹ Nge mēya u ka sina Mikan mi. Ma Mika u nùn mēera nge win tiin bii. ¹² Ma u nùn kua win yāku kowo. ¹³ Yera Mika u tii sḡwəwa u nεε, na yḡ ma Yinni Gusunə u koo man domaru kua tḡ domi na yāku kowo mə wi u sāa Lefin bweseru.

Danuba

ba Mikan bwāarokunu

ka win yāku kowo wəra

18

¹ Saa ye səw, Isireliba baḡ kparo mə. Mēya maa Danuba ba kpana bu ben tem mwa mε ba tubi di. Yera ba bəsu ba tem kasu. ² Ma ba tabu durə wərugəba nḡbu gəsa ben suunu səw ba bu gəra saa Sorean di ka Esitaolin di bu ka da bu tem saria mēeri. Ma tən be, ba seewa ba da. Ye ba tura Efaraimun guunə, yera ba dua Mikan yenuə ba kpuna. ³ Sanam mε ba wāa mi, yera ba Lefi goon nḡ nua, ma ba win gari gerubu tuba. Yera ba nùn soka ba bikia ba nεε, mba a kom na bera gee. Mban sḡna a wāa mini.

⁴ U bu wisa u nεε, Mikawa u man yii mini na n sāa win yāku kowo, u n man gobi kḡsiamə.

⁵ Ma tən be, ba nùn sḡwəwa ba nεε, a Gusunə bikio u sun sḡsi besen sanum mù n koo dora.

⁶ Ma yāku kowo wi, u bu wisa u nεε, i doo ka bḡri yendu. Yinni Gusunə u koo bεε kpara bεen sanum səw.

⁷ Ma tən nḡbu be, ba doona min di, ba da Laisiə. Ba deema bera min tamba wāawa bḡri yendu səw, nandabu sari, nge Sidonigibu. Domi tən tuko goo kun bu baasi. Mēya baḡ maa wəwə goo mə turuku. Sidonigibu ba ka bu toma. Baḡ maa wāasine ka bweseru garu.

⁸ Laisi min di, tambu nḡbu be, ba gəsira ba da ba begibu deema Soreaə ka Esitaoliə. Ma begii be, ba bu bikia ba nεε, mba ka mba i wa mi gia. ⁹ Ma ba wisa ba nεε, i seewo su da su Laisigibu wəri. Domi tem mi ba wāa mi, tem gem tiiwa. I ku de sa n wāa mini sa n

kom yaa bie. I seewo su da fuuku su bu w̄ori, su ben tem m̄e mwa. ¹⁰ Tem m̄e, mu kp̄ā, ḡānu kun maa bu k̄omīe. Sà n tura mi, sa ko deema wee ba w̄ā b̄ori yendu s̄o. Gusun̄o u koo maa sun bu n̄omu b̄eria.

¹¹ Yera Danun bwese te s̄o, t̄ambu nata (600) ba seewa saa Sorean di ka Esitaolin di ba ben tabu ȳānu n̄eni. ¹² Ba da Yarimun wuūo Yudan tem̄o ba ben sansani gira mi. Yen s̄ōna ba yam mi sokum̄o Makan̄e Danu sere ka gis̄o. Yen tubusiana Danun sansani. ¹³ Saa min diya ba maa da Efaraimun guun̄o ma ba da sere Mikan yenūo. ¹⁴ Yera t̄ambu n̄ōbu be ba raa tem min saria m̄eirim na mi, ba begibu s̄ōwa ba n̄e, i ȳe ma bw̄aroku ge ba sii geesu pote ka bw̄arokunu ganu nu w̄ā diru mini? Ñ n men na, i de su bw̄isiku ye n weene su ko.

¹⁵ Ma t̄on be, ba da diru mi Lefi aluwaasi wi, u w̄ā. Ma ba n̄un t̄obura. ¹⁶ T̄ambu nata ye, ba da ba ȳo dii k̄ann̄ōw̄o ba tabu ȳānu n̄eni. ¹⁷ Ma t̄ambu n̄ōbu be, ba dua Mikan dir̄o, ba bw̄aroku ni yarama kpuro. Saa ye s̄o, ȳāku kowo wi, u ȳo dii k̄ann̄ōw̄o ka t̄onu nata ye. ¹⁸ Ye u wa t̄on be, ba dua Mikan dir̄o ba bw̄aroku ni yarama, yera u bu bikia u n̄e, mba i m̄o mi.

¹⁹ Yera ba n̄un wisa ba n̄e, a wunen n̄o mario. A ku gam gere. Sa ko nun ko besen ȳāku kowo. Yen yer̄a a k̄iru bo, a n s̄ā t̄on turon ȳāku koowo? Nge Isirelin bwese k̄eri giragii.

²⁰ Ma gari yi, yi ȳāku kowo wi dore. Yera ba n̄un bw̄aroku ni w̄e u ka bu sw̄i.

²¹ Ma Danu be, ba gurena ba doona, ba ben bibu gbiisie ka yaa sabenu ka sere ben s̄omunu. ²² Ye ba yara Mikan yenun di ba tonda, yera be ba ka Mika w̄ā sannu ba gurena ba Danu be naa gira, ²³ ba bu sokum̄o t̄ā t̄ā. Yera Danu be, ba ȳōra ba Mika bikia ba n̄e, mba a k̄i a ka sun naa gire m̄e.

²⁴ Ma u bu wisa u n̄e, mba n maa man tie. Wee, i nen b̄ūnu gura ma i nen ȳāku kowo mwa, ma i m̄o, mba na k̄i?

²⁵ Yera ba n̄e, sañ maa k̄i su wunen n̄o n̄o. À n maa yina, besen gabun m̄oru koo se kpa bu nun w̄ori bu go t̄e, wun̄e ka wunen yenugibu.

²⁶ Ma Danu be, ba ben swaa w̄ori ba n doon̄o. Ye Mika u wa t̄on be, ba n̄un dam kere, yera u ḡsirama u wuma win yenūo.

Danuba ba Laisi kamia

²⁷ Nge m̄eya Danuba ba ka Mikan bw̄arokunu doona ka win ȳāku kowo sannu. Yen biruwa ba da ba Laisi w̄ori, ba yen t̄ambu go be ba raa w̄ā b̄ori yendu s̄o mi. Ye ba bu go ba kpa, ma ba wuu ge d̄ō m̄eni. ²⁸ Goo kun kp̄ā u Laisigii be faaba kue, domi Sidonigibu ba ka bu toma. Bañ maa ka bweseru garu w̄āsine. Ba w̄āwa Beti Reh̄obun w̄owa. Yen biruwa Danu be, ba wuu ge bana ba sina mi. ²⁹ Ma ba gu ȳisi kpaaru k̄ā, Danu. N deema ben sikadon ȳisira mi, wi u s̄ā Yak̄obun bii. ³⁰ Yera Danu be, ba bw̄aroku ge gira bu ka s̄ā. Ma Yonatham, Ḡes̄mun bii, M̄owisin debubu, ka win bibu ba kua ben ȳāku kowobu sere ba ra ka Isireliba gura ba ka doona tem tukum̄o. ³¹ Nge m̄e Isireli be ba tie ba Yinni Gusun̄o s̄ām̄o Silō n ka t̄e, nge m̄eya Danu be, ba maa bw̄aroku ge ba gira mi s̄āwa n ka t̄e.

Lefi goo ka win kuro

19

¹ Lefi goo w̄ā Efaraimun guunun bera gia, baru kpaaru garun mi. Yera u kur̄o tano goo sua wi u s̄ā Betelehemugii Yudan tem̄o. Saa ye s̄o, Isireliba bañ sun̄o m̄o. ² Dur̄o wi ka win kur̄o ba sanna. Yen s̄ōna kur̄o wi, u da u sina suru n̄e win tondon yenūo Betelehemu. ³ Yera win dur̄o u n̄un naa da u n̄un k̄ekiri u ka wurama yenūo. Sanam m̄e u d̄o, win s̄om kowo u n̄un ȳōsiri ka ben ket̄ekunu yiru. Ye ba tura kur̄o win mi, ba dua win tondon dir̄o. Ye tundo wi, u dur̄o wi wa, ma u n̄un dam koosia ka nuku dobu. ⁴ U dera ba sina mi, s̄ō ita. Ba di ba n̄ōra. ⁵ S̄ō n̄ese ba seewa buru buru yellu ba s̄ōru kua bu ka doona. Adama win dokiri u n̄e, bu ȳōro bu ḡānu di bu sere doona.

⁶ Ma ba sina ba di be yiru ye. Yera dokiri wi, u maa bu ḡōra u n̄e, bu kpun̄o sere sisiru bu maa nuku dobu ko.

⁷ Lefi wi, u kĩa u doona adama win dokiri u nùn suuru kana ma u maa sina wõku teeru. ⁸ Sõõ nõõbuse u seewa buru buru yellu u ka doona. Yera dokiri wi, u maa n̄̄̄, u sinõ u gãanu di kpa u doona sõõ ù n kella.

Ma ba sina ba di sannu. ⁹ Sanam m̄̄̄ Lefi wi, u seewa ka win kurõ ka win s̄̄̄m kowo, win dokiri wi, u nùn sõõwa u n̄̄̄, sõõ u kpa, yam maa tĩramõ. Bu maa sinõ sere sia bururu, kpa bu yellu se bu swaa w̄̄̄ri.

¹⁰ Adama Lefi wi, u den yina, ma ba swaa w̄̄̄ri ka win kurõ ka win s̄̄̄m kowo wi, ka ben ketekunu yiru ye. Yen d̄̄̄ma te, ba tura Yebusin deedeeru ye ba maa sokumõ Yerusalemu.

¹¹ Sanam m̄̄̄ ba Yebusi ye bõku kua, saa ye s̄̄̄õ, sõõ u kpeema. Yera s̄̄̄m kowo wi, u win yinni sõõwa u n̄̄̄, a de su da Yebusiban wuu genin mi su kpuna.

¹²⁻¹³ Yera win yinni u nùn wisa u n̄̄̄, t̄̄̄n tukobun wuuõra sa ko da? A de su yande turi Gibeao, ñ kun m̄̄̄ Ramaõ mi Isireliba ba wãa, kpa su kpuna min gam.

¹⁴ Yera ba ben swaa w̄̄̄ri ba n doonõ. Sanam m̄̄̄ ba tunuma Gibeao Benyamē̄̄en temõ, sõõ u dua u kpa. ¹⁵ Ye ba tura mi, ba da ba wãawa batuma mi wuugiba ra m̄̄̄n̄̄̄. Adama goo kun bu soka bu na bu kpuna win yenuõ.

¹⁶ Yera durõ t̄̄̄kõ goo u wee gberun di, u sarõ. U sãawa Efaraimun guunun beragii. Adama u wãawa wuu gen mi. N deema Gibeagii be, ba sãawa Benyamē̄̄eba. ¹⁷ Yera u n̄̄̄ni seeya u t̄̄̄n be wa, ba sõ wuun m̄̄̄n̄̄̄õ yeru mi. Ma u bu susi u n̄̄̄, b̄̄̄e ka sanum. Man diya i wee. Mana i d̄̄̄õ.

¹⁸ Lefi wi, u nùn wisa u n̄̄̄, sa weewa Betelehemun di ye ya wãa Yudan temõ. Sa d̄̄̄õwa sere Efaraimun guunun bera gia baru kpaaru garun mi, domi miya na wãa na ka sãa yãku kowo. Yen s̄̄̄na na ḡ̄̄sirõ mi. Adama ye sa tunuma mini, goo kun sun dam koosie su sere n̄̄̄, sa ko s̄̄̄bia ȳ̄̄ron yenuõ, ¹⁹ baa m̄̄̄ sa taka m̄̄̄ bes̄̄̄n ketekunun sõ, sa maa d̄̄̄ianu ka tam m̄̄̄. Gãanu kun sun k̄̄̄mī̄̄.

²⁰ Saa yera durõ t̄̄̄kõ wi, u n̄̄̄, to, i duuma. Gusunõ u de i b̄̄̄ri yendu wa. Ȳ̄̄n bukata i m̄̄̄, kon b̄̄̄e ye kpuro kasua. I ku kpuna batuma mini. I na su da n̄̄̄n yenuõ.

²¹ Ma u ka t̄̄̄n be da win yenuõ u ben ketekunu d̄̄̄ianu w̄̄̄. Ben tii ba ben naasu kpakia, ma u bu d̄̄̄ianu w̄̄̄ ba dimõ ba n̄̄̄rumõ ²² ba nuku dobu m̄̄̄.

Yera wuu min t̄̄̄mbu gabu be ba sãa garu k̄̄̄ sariba, ba na ba dii te sikerena, ba ten gambo soomõ ba baasi ba m̄̄̄, a durõ wi u dua wunen yenuõ mi sun yarama su ka nùn kpuna nge t̄̄̄n kurõ.

²³ Ma durõ t̄̄̄kõ wi, u yara u bu suuru kana u n̄̄̄, aawo, n̄̄̄gibu. I ku daa k̄̄̄sa yenin bweseru ko domi n̄̄̄n yenuõra durõ wi, u wãa. ²⁴ Wee na bii w̄̄̄ndia m̄̄̄ wi u kun durõ ȳ̄̄. Durõ win tii, u maa kurõ m̄̄̄. Na kon b̄̄̄e bu yarama kpa i ka bu ko nge m̄̄̄ i k̄̄̄. Adama i ku ka durõ win tii k̄̄̄sa yenin bweseru ko.

²⁵ Ka m̄̄̄, t̄̄̄n be, bañ durõ win gari wure. Yera Lefi wi, u win kurõ yarama u bu w̄̄̄. Ma ba nùn tilasi kua ba ka nùn kpuna wõku giriru sere yam ka sãra. Yen biru ba nùn deri u doona. ²⁶ Yera kurõ wi, u seewa u na u w̄̄̄ruma yenu ḡ̄̄n mi win durõ u wãan k̄̄̄n̄̄̄wõ.

²⁷ Ye n kua bururu, Lefi wi, u seewa u k̄̄̄ u swaa w̄̄̄ri. U gambo ken̄̄̄ia, yera u deema wee, win kurõ u kp̄̄̄ u gãseru dem̄̄̄ie k̄̄̄n̄̄̄wõ. ²⁸ Ma u kurõ wi sõõwa u n̄̄̄, a seewo su doona.

Adama uñ wisibu nua. Ase kurõ wi, u guwa mi. Yera durõ nùn sua u s̄̄̄ndi win ketekun w̄̄̄llõ u ka doona win wuuõ. ²⁹ Ye u tura win yenuõ, yera u woburu sua u ka kurõ win goo te b̄̄̄tira kpirinu w̄̄̄kura yiru, ma u Isireliban bwese k̄̄̄ra baayere kpiri tia tia m̄̄̄risia.

³⁰ Be ba ye wa kpuro, ba biti soorawa ba n̄̄̄, sañ yenin bweseru waare saa m̄̄̄n di sa yarima Egibitin di. Yen sõ, i de su m̄̄̄nna su wesiana kpa su wa yen m̄̄̄ sa ko ko.

Ba Benyamē̄̄eba s̄̄̄eyasia

20

¹ Isireli be ba wãa Danuõ sõõ ȳ̄̄san n̄̄̄m geu gia sere n ka girari Beri Sebaõ sõõ ȳ̄̄san n̄̄̄m dwarõ ka maa be ba wãa Galadin temõ sõõ yari yeru gia, ba m̄̄̄nna ba n̄̄̄õ tia kua nge t̄̄̄n turo Yinni Gusunõn sãa yerõ Misipaõ. ² Ben bwese k̄̄̄ra baayeren wirugibu ba nawa d̄̄̄ma te. Ben tabu naanaakobu be ba koo kp̄̄̄ bu ka takobi sanna ba sãawa t̄̄̄mbu

nārōbun suba nēeru (400.000). ³ N deema Benyamēeba ba nua kō ma Isireli be ba tie ba mēnne Misipā.

Ma Isireli be, ba bikia ba nēe, amōna daa kōsa yenin bweseru ya ka koorā.

⁴ Ma Lefi wīn kurō ba go mi, u bu sōwa u nēe, na nēn kurō naa dawa sa wee. Ma sa tunuma Gibeā sa kpuna mi. ⁵ Yera Gibeagii be, ba man seesi, ba na ba man tarusi diru mi na kpī wōkuru. Nēn tiiwa ba raa kasu bu ka kpuna bu go adama na bu nēn kurō wē ma ba ka nūn kpuna ka tilasi ba go. ⁶ Yera na win goo te sua na bōtira na Isirelin bwese kera baayere kpiri tia tia mōrisia. Domi gāa kōsuna ba kua mi, nīn bweseru n nē weene Isireliba bu ko. ⁷ Yen sō, bēe Isireliba, wee i mēnne mini tē. I wesianō kpa i ko ye n weene i ko.

⁸ Ma be kpuro ba nō nēra nge tōn turo. Ba nēe, bēsen goo kun wurō win yenuō u sere nēe u koo sina win kuu bekurugirō. ⁹ Wee ye sa ko Gibeagii be kua. Sa ko tete towa ¹⁰ su ka tōmbu gōsi Isirelin bwese kera baayere sō. Tōmbu wunōbu (100) sō, sa ko wōkuru wā. Tōmbu nārōbu (1.000) sō, sa ko wunōbu wā. Tōmbu nārōbun suba wōkuru (10.000) sō, kpa su nārōbu wā. Tōn beya ba koo da bu sun dīanu kasuama su ka wa su di bese be sa mēnne mini, kpa su wa su Gibeagii be sēyasia ben daa kōsa ye ba kua min sō.

¹¹ Nge mēya Isireliba kpuro ba ka mēna ba nō tia kua bu ka Gibeagii be wōri. ¹² Ma Isireli be, ba tōmbu gōra Benyamēen tem kpuro sō ba nēe, amōna kōsa yenin bweseru ya ka koorā bēen suunu sō mē. ¹³ Yen sō, i sun tōn kōso be nōmu sōndio su bu go, kpa su kōsa ye wuna bese Isireliban suunu sōn di.

Adama Benyamēe be, ba yina bu ben mero bisi ben gari nō. ¹⁴ Ma ba maa mēna Gibeā bu ka Isireliba tabu ko. ¹⁵ Yen dōma te, tōmbu nārōbun suba yenda nōbu ka tia (26.000) be ba koo kpī bu ka takobi sanna, ba mēna Benyamēen tem sō ka sere maa tabu durōbu nata ka wunōbu (700) be ba sāa Gibeān tiigibu. ¹⁶ Benyamēeban tabu durōbu sō, ben nata ka wunōbu (700) ba sāawa nōm dwaagibu. Be kpuro ba nōma dowā gem gem. Domi ben goo sari wi u koo tōnun sera kpurantēeru yīsi u kōmia. ¹⁷ Isireliba sō maa, be ba tabun dōnne mō ba koo kpī bu ka takobi sanna ba sāawa nārōbun suba nēeru (400.000).

¹⁸ Ma Isireli be, ba da Beteliō bu ka Gusunō bikia u bu sōsi bwese kera ye ya koo gbi yu Benyamēeba wōri. Ma Yinni Gusunō u Yudaba gōsa. ¹⁹ Sisiru bururu Isireliba kpuro ba seewa ba ben sansani gira Gibeān bōkuō. ²⁰ Yen biru ba ben tabu sīa yi Gibeān deedeeru bu ka Benyamēeba wōri. ²¹ Yen dōma tera Gibeagii be, ba yarima ba Isireliba wōri ba ben tōmbu nārōbun suba yenda yiru (22.000) go. ²²⁻²³ Ma Isireliba ba da ba Gusunō weeweenu koosi sere n ka kua yoka. Ma ba nūn bikia ba nēe, bu maa ben mero bisi be wōrio?

Ma Yinni Gusunō u nēe, oo, bu doo.

Saa yera ba dam wa. Ma ba ben tabu sīa kpī mi ba raa yellu kpī ba ka Benyamēe be wōri. ²⁴ Yera ba kpam Benyamēeba wōri nōn yiruse te. ²⁵ Benyamēe be, ba kpam yarima ba Isireliban tabu durōbu nārōbun suba yendu yiru sari go (18.000). ²⁶ Yera Isireliba kpuro ba mēna Beteliō ba sina Yinni Gusunōn sāa yeru mi, ba weeweenu mō. Yen dōma te, ba nō bōkuawa sere n ka kua yoka. Ma ba Yinni Gusunō yāku dō mwaararuginu kua ka siarabun yākunu. ²⁷⁻²⁸ N deema Yinni Gusunōn woodan kpakoro te, ta wāa Beteli mi. Finēsi, Eleasaan bii, Aronin debubuwa u sāa yāku kowo saa ye. Yera Isireli be, ba Yinni Gusunō bikia ba nēe, su kpam Benyamēeba wōrio?

Ma u nēe, oo, i doo. Kon bēe bu nōmu beria sia.

²⁹⁻³⁰ Sō itase Isireliba ba da ba tabu sīa kpī bu ka Benyamēeba wōri nge mē ba raa kua yellu. Adama ba maa tabu kowobu berua ba ka Gibeā sikerena. ³¹ Yera Benyamēeba ba maa yara ba ka Isireli be yinna. Ma ba bu naa gira ba ka wuu yara ba tonda. Nge mē ba raa kua ba ka Isireliba go yellu, nge mēya ba maa torua ma ba maa ben tōnu tēna go Betelin swaā ka Gibeāgia sō yakasō. ³² Ma Benyamēe be, ba nēe, wee, sa maa bu kamia nge yellu. Adama Isireliba ba nēe, i de su duki su kpa bu ben wuu deri bu tonda. ³³ Ma ba da ba mēna Baali Tamaā. Yera be ba raa kukua ba yarima Mare Geban di mi ba wā. ³⁴ Ba sāawa tōmbu nārōbun suba wōkuru (10.000). Ma ba da Gibeā ba tabu

kua gem gem ka Benyamεεba. Benyamεε be, bañ yē ba kam kobu dōwa mi. ³⁵ Ma Yinni Gusunō u dera ba burisina Isireliban wuswaaō. Yen dōma tera Isireliba ba tōmbu go nōrōbun suba yenda nōbu ka wunōbu (25.100) Benyamεεn tabu kowobu sōō. ³⁶ Saa ye sōōra Benyamεεba ba tuba ma ba kam kuawa.

Isireliba ba raa duki sua ba bu deri yēn sō ba yē ma ben tabu kowobu gaba kukua Gibeao ba Benyamεεba mara. ³⁷ Bera ba yarima ba Gibeae ye wōri ba yen tōmbu go. ³⁸ N deema Isireliba ba raa wesiana ba nεε, be ba kukua mi, bu wuu ge dōō sōreo, kpa be ba tie bu gōsirama bā n wiisu wa. ³⁹ Ye ba wii si wa, yera ba gōsirama. Benyamεεba ba raa bu tōmbu tēna goori. Yen sōna ba tamaa ba maa bu kamiawa nge yellu. ⁴⁰ Adama saa ye sōō, wii bakara seewa saa Gibeae di, ma Benyamεεba ba wa dōō wiira ben wuu wukiri mam mam. ⁴¹ Isireli be ba raa duki sua mi, ba gōsirama. Saa yera Benyamεε be, ba nanda, domi ba wa wōrō ye ya bu deema. ⁴² Yen sōna ba duki sua ba doona tem saaram bera gia. Adama Isireli be ba wuu ge dōō sōre ba yarima ba bu naa swīi ba goomō ⁴³ sere Gibeae sōō yari yerō. Bañ wure Benyamεε be, bu yōra baa fiiko bu sere wēra. ⁴⁴ Nge mēya ba kua ba ka Benyamεεban tabu durōbu nōrōbun suba yendu yiru sari (18.000) ye go. ⁴⁵ Ba maa ben tōmbu nōrōbun suba nōbu (5.000) go swaa sōō be ba duki mō ba dōō tem saaramō Rimōōn kperu gia. Ma ba be ba tie naa swīi sere Gideomuō. Miya ba maa ben tōmbu nōrōbun suba yiru (2.000) go. ⁴⁶ Be ba gu dōma te, ben bwese te sōō, ba sāawa tabu durōbu nōrōbun suba yenda nōbu (25.000).

⁴⁷ Adama Benyamεεba nata (600) ba kpīa ba tura Rimōōn kperu mi, tem saaramō ma ba kua suru nne bera mi. ⁴⁸ Isireliba ba gōsirama ba na Benyamεε be ba tien wusu sōō. Ba bu go go sere ka ben yaa sabenō. Hunde koni ye ya wāa mi kpuro gesi, ba gowa. Ma ba ben wuu si kpuro dōō meni.

Benyamεεn bwese kera

maa seewa

21

¹ N deema Isireliba ba raa nōō mwēeru kua Misipao ba nεε, bañ Benyamεε goo ben bii wōndia goo wēemō u sua kurō. ² Ma ba na ba sina Beteliō Yinni Gusunōn wuswaaō sere n ka kua yoka. Ba wuri kua ka dam ³ ba nεε, Gusunō, bese Isireliban Yinni, mban sōna besen bwese kera tia ya kpeera.

⁴ Ma ba seewa buru buru yellu ba yāku yeru kua mi, ma ba yāku dōō mwaararuginu ka siarabun yākunū kua ten wōllō. ⁵ Yen biruwa ba nεε, geema sa nōō mwēeru kua ka bōri sa nεε, be ba kun de Misipao Yinni Gusunōn sāa yerō sa ko bu gowa. Ñ n men na, berā bese Isireliba sōō, bañ ka sun menne mi.

⁶ N deema Isireliba ba gōru gōsia ba nεε, wee sa besen bwese keri tia go. ⁷ Tē amōna sa ko ko su ka Benyamεε be ba tie kurōbu waawa. Domi sa bōrua kō Yinni Gusunōn wuswaaō sa nεε, sañ maa bu besen bii wōndiaba wēemō bu sua kurōbu.

⁸ Ma ba bikiana ba nεε, bese sōō berā bañ ne Yinni Gusunōn wuswaaō Misipao. Ma ba deema goo kun ne saa Yabesin di ye ya wāa Galadiō. ⁹ Domi sanam mē ba tōmbu gara ba deema Yabesigii goo kun wāa mi. ¹⁰ Saa yera Isireli be sōō, ba tabu kowobu nōrōbun suba wākura yiru (12.000) gōsa ba bu wooda wē ba nεε, i doo i Yabesigibu go kpuro. ¹¹ I tōn durōbu kpuro goowo ka kurō be ba durō yē kō.

¹² Ye ba tura mi, ba wōndiaba wa tōnu nēeru (400) be ba kun durō yē. Ma ba bu mwēerima ba ka na ben sansaniō Silōō Kananin temō.

¹³ Yen biruwa Isireliba ba Benyamεε be ba da ba kukua Rimōōn kpee wōruō gōria ba nεε, bu yarima, tabu kpa, ba dora. ¹⁴ Yera Benyamεε be, ba yarima. Ma ba bu wōndia be wē ba sua kurōbu, be ba mwēerima saa Yabesin di mi, Galadin temō. Adama kurō be, bañ bu dabiru tura.

¹⁵ Ma Isireliba ba Benyamεε ben wōnwōndu wa yēn sō Yinni Gusunō u dera ben bwese kera kanda. ¹⁶ Ma Isireliban guro gurobu ba nεε, wee tōn kurōbu sari Benyamεεn bweseru sōō. Mana ben tōn durō be ba tie ba koo kurōbu wa. ¹⁷ Domi n ñ weene ben

bweseru tu kam ko, kpa bese Isireliban bwese keri tia ye, yu gbi. ¹⁸ Adama sañ kpẽ su bu besen bii wãndiaba wẽ bu sua kurɔbu, domi sa nɔw mweeru kua ka bõri sa nɛɛ, Isireli wi u win bii wãndia Benyamɛɛ goo wẽ u sua kurɔ, yen yẽro u kam ko.

¹⁹ Adama ba bwisika ba nɛɛ, wee wãw ka wãw tãw bakara turuku kua te sa ra Yinni Gusunɔ kue Silo. Silo ye, ya wãawa swaaw ye ya dɔw saa Betelin di sere Sikemuɔ sãw yari yerɔ, Beteli ka Lebanon baa sɔw. ²⁰ Ma ba Benyamɛɛba bwisi yini kã ba nɛɛ, i doo i kuke resɛm gbaanɔ. ²¹ Kpa i n yɔwru bwẽɛ i n Silon wãndiaba mara, be ba koo yarima ba n yaamɔ. Ì n bu wa mɛ, kpa i yarima gbaa nin min di, i bu sɛre i mweeri i ka doona been temɔ bu ko been kurɔbu. ²² Ben mɔwɔbu bã n na, ba sun weeweenu koosi, sa ko bu wisi su nɛɛ, sañ kpĩa sa bɛɛ kpuro kurɔbu waawe Yabesin taa bi sɔw. Nge mɛ n ñ ben tii ba bɛɛ bii wãndia be wẽ, bañ ben nɔw mweeru kɔbie.

²³ Ma Benyamɛɛ be, ba ka tɔn ben gari sãmburu kua. Ba wãndia be mweera sanam mɛ ba yaamɔ Silo. Ben baawure u wãndia wa u sɛre u sua kurɔ. Ma ba ka da ben temɔ. Ba wure ba ben wusu bana, ba sina mi. ²⁴ Yen biruwa Isireli be ba tie ba yarina. Baawure u da u win bwese kera deema win temɔ.

²⁵ N deema saa ye sɔw, Isireliba bañ kparo mɔ. Ben baawure u mɔwa nge mɛ u kĩ.

RUTU

Tire te, ta ka kurɔ goon gari yā wi ba mɔ Rutu. Rutu wi, u n̄ s̄a Isireli. Ta sun s̄ɔsimɔ nge m̄e u ka dua Gusunɔn tɔmbu Isireliba s̄ɔ. Ta maa Rutu win b̄ɔrɔkiniru s̄ɔsi win durɔn tɔmbu s̄ɔ ka naan̄e ye u Gusunɔ Isireliban Yinni kua.

Rutu ka win dwaɔ m̄ero ba raa wā yāaru s̄ɔ. Ben naan̄e ye ba Gusunɔ kuan s̄ɔ, u bu kua dukiaḡibu sere u mam dera Rutu u bii mara ma bii wi, u kua Dafidin debu.

Tire ten kpunaa

1. Naomi u ḡsira u wura Betelehemuɔ, wiru 1.
2. Rutu u Boasin k̄i geeru wa, wiru 2 ka wiru 3.
3. Boasi u Rutu sua kurɔ, wiru 4.

Elimɛlekin yenun n̄oni swāaru

¹ Kparobun waati s̄ɔ, ḡḡra dua Isireliban temɔ. Yera durɔ goo u seewa Betelehemun di ye ya wā Yudan temɔ, u da u wā Mɔabuɔ ka win kurɔ ka win bii tɔn durɔbu yiru. ² Durɔ win ȳsira Elimɛleki. Win kurɔwa Naomi. Win bii ben ȳsa wee, Maloni ka Kilioni. Be kpuro ba s̄awa Efaratan bweseru. Ben wuuwa Betelehemu, Yudan temɔ. Ye Elimɛleki ka win tɔn be kpuro ba tura Mɔabu mi, yera ba ben wā yeru kua. ³ S̄ɔ teeru, Elimɛleki u kpuna u ḡu. Ma u Naomi ka bibu yiru ye deri. ⁴ Ma bii be, ba Mɔabun bii wɔndiaba sua kurɔbu. Kurɔ ben turon ȳsira Oripa, turowa maa Rutu. Ma ba wā mi sannu sere n ka kua w̄ɔ w̄okuru. ⁵ Yen biruwa Maloni ka Kilioni ba kpuna ba ḡu. Ma Naomi u tia wi turo. U n̄ ka win durɔ, u n̄ maa ka win bibu yiru ye.

Naomi ka Rutu

ba ḡsira Betelehemuɔ

⁶⁻⁷ Yeniban biru, Naomi u nua Gusunɔ u win tɔmbu durom kua u bu d̄ianu w̄. Yera u seewa s̄ɔ teeru ka win bigii kurɔbu Mɔabun di, ba wiɔ Yudan temɔ. ⁸ Ma u bigii kurɔ be s̄ɔwa u n̄e, b̄een baawure u wuro win m̄eron yenuɔ, kpa Yinni Gusunɔ u b̄e gea kua nge m̄e i b̄een durɔ be ba ḡu kua, ka maa nen tii. ⁹ Kpa Yinni Gusunɔ u de b̄een baawure u durɔ wa u w̄ra win yenuɔ.

Ma u ben baawure s̄su u bu n̄ɔ kana. Saa ye s̄ɔra ba wuri n̄ɔ kp̄e ba sw̄i. ¹⁰ Yera ba n̄un s̄ɔwa ba n̄e, sa ko ka nun dawa wunen tɔmbun mi.

¹¹ Ma Naomi u bu s̄ɔwa u n̄e, bii kurɔminu, i wuro b̄een tɔmbun mi. Mban daaba i ko ka man da. Domi na n̄ maa bii tɔn durɔbu tie nukurɔ be ba koo ko b̄een durɔbu. ¹² N̄ n men na, i ḡsiro nen bii kurɔminu. Domi na bukura kɔ, na n̄ maa s̄a wi u koo durɔ sua. Baa n̄ n maa b̄e s̄ɔwa na n̄e, kon durɔ wa w̄ku te kpa n ḡura sua n bii ma, ¹³ i ko i ȳra ù n kp̄a i sere n̄un sua durɔ? Nge win s̄na i ko n̄e, i n̄ durɔ goo suamɔ? Aawo, nen bii kurɔminu, yen i n̄ koorɔ. B̄een s̄na na nuki sankire too. Domi Gusunɔ u man win n̄omu s̄re.

¹⁴ Yera be kpuro ba maa wuri n̄ɔ kp̄e ba sw̄i. Ma Oripa u Naomi s̄su u n̄un n̄ɔ kana u doona. Adama Rutu kun n̄un deri. ¹⁵ Yera Naomi u n̄e, wee wunen beruse u wura win tɔmbun mi, kpa ba n ben b̄inu s̄amɔ sannu. Wunen tii a ḡsiro a n̄un sw̄i.

¹⁶ Ma Rutu u n̄e, a ku man tilasi ko n ka nun deri. A de n ka nun da. Domi mi a d̄ɔ miya kon da. Mi a wā, miya ko na n wā. Kpa wunen tɔmbu bu ko nen tɔmbu. Kpa Gusunɔ wunen Yinni u ko nen Yinni. ¹⁷ Mi kaa ḡbi, miya kon ḡbi, kpa bu sun sike mi sannu. ḡānu n̄ n dera na nun deri, ma n kun m̄ ḡɔ, Gusunɔ u man kuo nge m̄e u k̄i.

¹⁸ Ye Naomi u wa ma Rutu u ȳrawa u ka n̄un da, yera u n̄ maa ḡe gerua.

¹⁹ Ma be yiru ye kpuro ba da Betelehemuɔ sannu. Ye ba tura mi, ma biti tɔmbu mwa ba m̄, Naomiwa mini? ²⁰ Ma u bu wisa u n̄e, i ku maa man soku Naomi, i man sokuo Mara*. Domi Dam kpuroḡii u man nuki sanki. ²¹ Doo n̄ɔra na ka yara minin di, adama Yinni

* 1:20 Mara - Ȳsi ten tubusiana sosura. Naomi, ȳsi ten tubusiana, dobu.

Gusunɔ u dera na gɔsirama nɔm dira. Ñ n men na, mban sɔna i man sokumɔ Naomi. Domi wee Yinni Gusunɔ Dam kpurogii u man taare wɛ, ma u man nuku sankiranu kpɛɛ.

²² Nge meya Naomi ka win bigii kurɔ Rutu, Mɔabu, ba ka Mɔabun tem deri ba na Betelehemuɔ dɛa ni ba mɔ ɔɔsun gɛɛrun tore sɔɔ.

Rutu u dɛanu kunɔnu mɔ

Boasin gberɔ

2

¹ Naomin durɔ Elimelekin dusi goo u wɛa wi ba mɔ Boasi. Durɔ wi, u dukia mɔ, u maa beɛɛ mɔ. ² Yera sɔɔ teeru Rutu Mɔabu u Naomi sɔɔwa u nɛɛ, a de n da goo wi u koo man tɔn geeru kuan gberɔ n dɛanu kunɔnu ko. Ma Naomi u nɛɛ, ya wɛ, a doo nen bii kurɔbu.

³ Ma u seewa u da goon gberɔ u ɔɔsu kunɔnu mɔ, u ka be ba ɔɔsu gɛɛmɔ swii. N deema gbee te, ta sɛawa Boasigiru Elimelekin dusi.

⁴ Yera Boasin tii u seema Betelehemun di u na gberu mi, u win sɔm kowobu tɔbura u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u n ka beɛ wɛa.

Ma ba nɔn wisa ba nɛɛ, kpa u maa nun domaru kua.

⁵ Saa yera u win sɔm kowo ben wirugii bikia u nɛɛ, waran kurɔwa bii kurɔbu ge.

⁶ Wirugii wi, u nɔn wisa u nɛɛ, kurɔ Mɔabu wi u ka Naomi wɔma wiya mi. ⁷ U na u nɛɛ, su de u sun swii u n dɛanu kunɔnu mɔ. Ye sa wura, ma u win sɔmburu wɔri saa buru ten di, u ñ wɛre sere ka tɛ, ma n kun mɔ ye u da u sina saa fiiko saarɔ.

⁸ Saa yera Boasi u Rutu sɔɔwa u nɛɛ, a nɔmɔ bii kurɔbu, a n da nɛ mini baadomma, a ku maa da goon gberɔ. A na a n kunɔnu mɔ a n nen sɔm kowo bii kurɔmii nini swii a n laakari sɛa mi ba gɛɛmɔ. ⁹ Na maa nen sɔm kowobu sɔɔwa na nɛɛ, bu ku nun baba. Nim nɔru gɔ n nun mɔ, a doo a nɔ ben bwɛa nin mi, mɔ sɔɔ ba nim take.

¹⁰ Saa ye sɔɔra Rutu u yiira kure u wiru tem girari u nɛɛ, amɔna na ka kii geeru wa wunen mi, nɛ wi na sɛa sɔɔ.

¹¹ Ma Boasi u nɔn wisa u nɛɛ, sa nua ye a wunen dwaɔ mero kua saa mɔn di wunen durɔ u gu, ka nge mɛ a wunen baaba ka wunen mero deri, ka wunen tem ka sere maa wunen bweseru. Ma a na besen bweseru sɔɔ te a ñ daa yɛ. ¹² Ñ n men na, Gusunɔ Isireliban Yinni wi, wɔn mi a na u ka nun kɔsu u nun yen dibu kɔsia mam mam ye a kua kpuron sɔ.

¹³ Saa yera Rutu u nɛɛ, nen yinni, na wa ma a man kii geeru sɔɔsi. Domi a ka man gari kua, a nen nukuru yemiasia, nɛ wi na ñ wunen sɔm kowobun goo tura.

¹⁴ Sanam mɛ ba dimɔ, Boasi u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, a susima a pɛɛ sua a sɔre kpee sɔɔ kpa a di.

Ma Rutu u sina sɔm kowo ben bɔkuɔ. Yera ba nɔn dobi sɔnde wɛ u di. Ye u deba ma u sukum berua. ¹⁵ Yen biru, u seewa u ka dɛanu kunɔnu ko. Ma Boasi u win sɔm kowobu sɔɔwa u nɛɛ, i de u mam dɛanu kunɔnu ko ka mi i ñ gɛ. I ku nɔn yinari. ¹⁶ Kpa i dɛa nɔmusu gasu deri u ka wa u gura. I ku maa nɔn wɔkisi.

¹⁷ Yen dɔma te, Rutu wi, u dɛanu kunɔnu kuawa saa bururun di sere ka yokaɔ. Domi ni u wa nin yari yi kuawa kilo tenan saka. ¹⁸ Yen biru, u yi sua u ka da yenuɔ u win dwaɔ mero sɔɔsi ka sere maa dɛa ni u din sukum, ma u ye kpuro win dwaɔ mero wi yiya.

¹⁹ Yera win dwaɔ mero u nɔn bikia u nɛɛ, waran gberɔwa a dɛa nini wa a kunɔnu kua me gisɔ. Gusunɔ u yɛro domaru kua wi u wunen bwisiku nini kua.

Ma Rutu u nɔn wisa u nɛɛ, Boasin gberɔwa u sɔmburu kua dɔma te. ²⁰ Ma Naomi u nɛɛ, Boasi wi, u sɛawa besen dusi wi u ra sun tubi di. Yinni Gusunɔ wɔ u ra baadomma gɔribu ka wasobu durom kue, u nɔn domaru kua.

²¹ Rutu u maa Naomi sɔɔwa u nɛɛ, durɔ wi, u mam man sɔɔwa u nɛɛ, na n da n wɛa ka win sɔm kowobu sere bu ka win dɛa ni gɛ bu kpe.

²² Ma Naomi u nɛɛ, ya wɛ. Ñ n men na, a ku ra maa da goon gberɔ. A doo a ka win sɔm kowo tɔn kurɔ be swiina.

²³ Yera Rutu u ra n ka Boasin sɔm kowo tɔn kurɔ be sɔmburu mɔ sere ba ka ben ɔɔsu ka alikama gɛ ba kpa. Adama Naomin miya u wɛa u ka sɔmbu te daamɔ.

Rutu u durɔ wa

3

¹ Sɔɔ teeru Naomi u win bigii kurɔ Rutu sɔɔwa u nɛɛ, na kon nun wãa yeru kua mi kaa wẽra, kpa a n ka nuku dobu mɔ. ² Boasi wìn sɔm kowo tɔn kurɔbu a ra n swii, u sãawa besen dusi. Wee tẽ, u koo da wɔku te, u alikama sara doo soo yerɔ. ³ Yen sɔ, a woburuo, kpa a wunen yãa geenu doke, kpa a tii turare yẽka, kpa a nùn naamwe doo soo yeru mi. Adama a ku de durɔ wi, u nun tubu sere u ka di u nɔ u kpe. ⁴ Saa ye u da u kpuna, a mɛerio mi u kpĩ. Yen biru, kpa a win bekuru gɔbia a kpuna win naasu gia. Saa yera u koo nun sɔ ye u kĩ a ko. ⁵ Ma Rutu u win dwaa mero sɔɔwa u nɛɛ, ye a man sɔɔwa kpuro, yera kon ko.

⁶ Ma u seewa u da doo soo yeru mi, u kua nge mɛ win dwaa mero wi, u nùn sɔɔwa kpuro. ⁷ Ye u wa Boasi u di u kpa u nɔra, u da u kpuna mi win dīanu suba, saa yera Rutun tii u da sɛɛ u durɔ win bekuru gɔbia u kpuna win naasɔ. ⁸ Ye n kua wɔku suunu, yera Boasi u dom nanda u yẽsa gɔsia, ma u deema wee kurɔ goo u kpĩ win naasɔ. ⁹ Ma u bikia u nɛɛ, wara mi.

Rutu nùn wisa u nɛɛ, nena wunen yoo Rutu. A man yakio kpa n ko wunen kurɔ, domi wuna a ra man tubi di.

¹⁰ Ma Boasi u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u nun domaru kua nen bii kurɔbu. Wunen bɔrɔkini te a man sɔɔsi mini, ta kere te a wunen dwaa mero kua. Domi a ñ aluwaasi goo kasu a sua wi u sãa sãaro, ñ kun mɛ gobigii. ¹¹ Yen sɔ, nen bii kurɔbu, a ku berum ko. Ye a bikia kpuro yera kon nun kua. Domi nen tɔmbu kpuro ba nua ma wunɛ kurɔ geowa. ¹² Geema, kon kpĩ n nun tubi di, adama goo wãa wi u sãa wunen durɔn mero bisi n nen mi turuku kere. ¹³ A kpunɔ mini wɔku te. Sia bururu, ù n kĩ u nun tubi di, u koo yen gari ko. Adama ù n yina, sere ka Yinni Gusunɔn wãaru, nen tiiwa kon ye ko. Ñ n men na, a kpunɔ mini sere sia.

¹⁴ Ma Rutu u kpuna gee Boasi u naasu tii sere n ka kua bururu. Adama tɔmbu bu ka nùn wa kpuro, u seewa. Yera Boasi u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a ku de goo u nɔ ma tɔn kurɔ goo u na doo soo yeru mini. ¹⁵ Ma u maa Rutu sɔɔwa u nɛɛ, a wunen beku te a wukiri mi tɛrio.

Ma u tu tɛria. Yera Boasi u nùn ɔɔsu kilo wɔkura nɔɔbu wisia u bɔkua u nùn wẽ. Ma Rutu u gɔsira u da wuuɔ. ¹⁶ Saa ye u tura win dwaa meron mi, ma dwaa mero u nùn bikia u nɛɛ, wuna mi nen bii kurɔbu?

Ma Rutu u nɛɛ, oo, nena.

Yen biru, u dwaa mero saaria ye Boasi u nùn kua. ¹⁷ U nɛɛ, durɔ wi, u nɛɛ, na ñ gɔsirɔ wunen mi nɔm dira. Yen sɔna u man ɔɔsu kilo wɔkura nɔɔbu ye wẽ.

¹⁸ Ma Naomi u nùn wisa u nɛɛ, a sinɔ mini sɛɛ nen bii kurɔbu sere su ka wa mɛ gari yi, yi koo ka wiru goora. Domi durɔ win bwẽra kun kpunamɔ ma n kun mɔ u yi wiru go gisɔ.

Boasi u Rutu sua kurɔ

4

¹ Bururu Boasi u da u sina wuun gbãra kɔnnɔwɔ mi ba ra siri. Yera u win mero bisi goo wa u sarɔ. N deema win gariya u raa Rutu sɔɔwa u nɛɛ, wiya u koo nùn yakia u tubi di. Ma u nùn soka u nɛɛ, waanɛ, a na mini.

Ma u na u yɔra. ² Yera Boasi u wuun guro gurobu sɔɔ tɔmbu wɔkuru soka, ma u nɛɛ, i sinɔ mini. Ma ba sina. ³ Saa yera u win mero bisi wi sɔɔwa u nɛɛ, Naomi wi u wɔma saa Mɔabun di u tem dɔramɔ mɛ mu sãa Elimeleki besen mero bisigum. ⁴ Yen sɔna na gɔru doke n nun ye nɔɔsia. Kpa a mu yakia a tubi di wuugibu ka besen guro gurobun wuswaaɔ. À kun maa mu yakiamɔ, a man sɔ kpa na n yẽ. Domi wunen biru goo sari wi koo mu yakia u tubi di ma n kun mɔ nɛ.

Ma durɔ wi, u nɛɛ, kon mu yakia.

⁵ Yera Boasi u nùn sɔɔwa u nɛɛ, dɔma te kaa mu yakia a tubi di, ka Rutu Mɔabu Elimelekin biin gɔmini sanna kaa menna a yakia a tubi di. Kpa Elimelekin yĩsiru tu ku ka gbi.

⁶ Ma durɔ wi, u nɛɛ, ñ n men na, na ñ maa mu yakiamɔ. Domi ye na mɔ nen tii ya koo ra kam ko. Yen sɔ, na nun mu deria. A yakio a tubi di.

⁷ N deema sanam mɛ, Isireliba sɔɔ, wi u gãanu kɔsinamɔ ka goo, ñ kun mɛ u gãanu yakiamɔ, u ra win bara nɔɔ teu potewa u wiɔnɔ wɛ ga n ka sãa seeda. ⁸ Yera durɔ wi, u Boasi sɔɔwa u nɛɛ, a tem mɛ yakio. Ma u win bara nɔɔ teu sua u nùn wɛ. ⁹ Ma Boasi u wuun bukuro be, ka tɔn be ba wãa mi kpuro sɔɔwa u nɛɛ, beɛya i sãa nen seedagibu gisɔ, ma na Elimeleki ka win bibu Kiloni ka Malonin yãnu kpuro yakia saa Naomin min di na tubi di. ¹⁰ Mɛya na maa Rutu Mɔabu wi u sãa Malonin gɔmini yakia u kua nen kurɔ. Kpa Malonin tubi ye u deri yu ku ka kam ko. Kpa win yĩsiru tu ku gbi win bweseru sɔɔ ka sere maa wuu geni sɔɔ.

¹¹ Ma guro guro be, ka tɔn be ba wãa mi, ba nɛɛ, mɛya sa sãa wunen seedagibu. Yinni Gusunɔ u de kurɔ wi u duɔ wunen yenuɔ mi, u ko nge Raseli ka Lea. Domi be yiru yera ba Isirelin bweseru mara. Gusunɔ u maa nun ko tɔn boko kpa a yĩsiru yari Betelehemu ye sɔɔ Efaratan bweseru sɔɔ. ¹² Kpa u de bii be kurɔ wi, u koo nun maruan bweseru tu ko nge Perɛsin bweseru wi Tamaa u Yuda marua.

Boasin bweseru

¹³ Yen biru, Boasi u Rutu yenu doke. Ma u ka nùn menna. Yinni Gusunɔ u dera Rutu u gura sua, ma u bii tɔn durɔ mara. ¹⁴ Ma tɔn kurɔbu ba Naomi sɔɔwa ba nɛɛ, sa Yinni Gusunɔ siara wi u dera a goo wa u nun yakia. Gusunɔ u de u yĩsiru yari Isireliɔ. ¹⁵ Wunen bigii kurɔ wi, u bibu nɔɔba yiru kere be kaa n mɔ. Domi u nun kĩ too. Wee u nun bii tɔn durɔ marua wi u koo nun wãa kpaaru wɛ. Kpa u nun nɔɔri wunen tɔkɔru sɔɔ.

¹⁶ Ma u bii wi sua u taaru sɔndi u ka sɔɔsi ma u kua win tii tiigii. Yen biru, u nùn mwa u nɔɔrimɔ. ¹⁷ Yera Naomin kpaasibu ba nɛɛ, wee ba Naomi bii tɔn durɔ marua. Ma ba nùn yĩsiru kã Obɛdi. Wiya u seewa u Isai Dafidin tundo mara.

Dafidin sikadoba

¹⁸ Be ba sãa Perɛsin bweseru be wee. ¹⁹ Perɛsi u Hɛsironi mara. Ma Hɛsironi u seewa u Ramu mara. Ma Ramu u seewa u maa Aminadabu mara. ²⁰ Ma Aminadabu u seewa u Nasoni mara. Ye Nasoni u seewa, yera u Saamɔɔ mara. ²¹ Ma Saamɔɔ u seewa u Boasi mara. Ye Boasi u seewa ma u Obɛdi mara. ²² Ma Obɛdi u seewa u Isai mara. Ma Isai u maa seewa u Dafidi mara.

SAMUËLIN TIRE GBIIKIRU

Tire teni ta sun sɔ́mɔ nge mɛ kparoba ka nɔru kua ma banda torua Isireliban suunu sɔɔ. Ta sun sɔ́mɔ nge mɛ Samueli u win sɔmburu koosina. Wiya u Sɔ́lu Isireliban sina boko gbiikoo bandu wɛ.

Tire te, ta maa sun sɔ́mɔ ye Sɔ́lu wi, u kua. U mɛm nɔɔbu sariru kua, u Gusunɔn arukawani kusia. Ma u kua sunɔ kɔso. Ye Gusunɔ u wa mɛ, yera u Dafidi gɔsa u swɛ bandu sɔɔ, Sɔ́lun ayerɔ.

Tire ten kpunaa

1. Samuelin waati, wiru 1n di sere wiru 7.
2. Sɔ́lu u bandu di Isireliba sɔɔ, wiru 8n di sere wiru 15.
3. Gusunɔ u Sɔ́lu biru kisi, ma u Dafidi gɔsa, wiru 16n di sere wiru 31.

Elkana ka wigibu Siloɔ

¹ Durɔ goo u wɔ́a Efaraimun bweseru sɔɔ, win yɛsira Elkana. Win wuuwa Ramataimu Sofimu, Efaraimun guunun bera gia. U sɔ́awa Yerohamun bii. N deema Sufuwa u Tohu mara. Tohu u Elihu mara. Ma Elihu u Yerohamu wi mara. ² Elkana wi, u kurɔbu yiru mɔ. Gbiikoon yɛsira Hana, yirusen yɛsira Penina. Ma Penina u bibu mara adama Hana u ñ bii marure.

³ Wɔ́ɔ baagere durɔ wi, u ra win wuu deriwa u da Siloɔ u Gusunɔ wɔ́llu ka tem Yinni sɔ́, kpa u yɔ́kuru ko mi, mi Elin bibu yiru Hofini ka Finɛesi ba wɔ́a be ba sɔ́a Yinni Gusunɔn yɔ́ku kowobu. ⁴ Elkana ù n yɔ́kuru kua, u ra Penina ka maa win bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ben yɔ́ku yaa wɛ́wa. ⁵ Adama Hanagia u ra de ya n kpáaru bo. Domi u nùn kɛ́ baa mɛ Yinni Gusunɔ u nùn kua wɛ́ro. ⁶ Adama win nisi u ra n nùn nɔɔ kuurimɔwa win wɛ́ro ten saabu. ⁷ Mɛya u ra nùn kue wɔ́ɔ baagere. Hana ù n tura Yinni Gusunɔn sɔ́a yeru mi, win nisi u ra nùn nɔɔ kuuriwa sere u swɛ́, kpa u kun di. ⁸ Kpa win durɔ Elkana u nùn bikia u nɛɛ, Hana, mba n kua a ka sumɔ. Mban sɔ́na a ñ dimɔ. Mba n kua wunen nuki ra n ka sankire. Ne ka wunen wɔ́asinaa ya ñ kere bii tɔn durɔbu wɔ́kuru?

Hanan kanaru

⁹⁻¹¹ Sɔ́ɔ teeru ye ba di ba kpa, yera Hana u seewa ka nuku sankira bakanu u da u Yinni Gusunɔ kanamɔ ka swɛ́i. U nɔɔ mwɛ́eru kua ka bɔ́ri u nɛɛ, Gusunɔ, wɔ́llu ka tem Yinni, a de a nɛ wunen yoon nɔ́ni swáaru wa, kpa a man yaaya, a ku man duari. À n man bii tɔn durɔ kɔ́, kon de u n sɔ́a wunegii win wáaru kpuro sɔɔ. Mɛya kɔ́ ga ñ win wiru babamɔ baa nɔn teeru. N deema Eli wi u sɔ́a yɔ́ku kowo tɔnwero u sɔ́ kitarɔ Yinni Gusunɔn sɔ́a yerun kɔ́nnɔ́wɔ.

¹² Nge mɛ Hana u kana te mɔ́ kpeetim sari, yera Eli u win nɔɔ mɛ́era tii. ¹³ Hana u gari mɔ́wa gɔ́ruɔ, win nɔɔ ga mɔ́ sumi sumi, adama u ñ gari gerua u yare goo u nɔ. Yen sɔ́na Eli u tamaa tama u nɔra too. ¹⁴ Ma u nùn sɔ́wa u nɛɛ, sere domma kaa de tam mu n nun goomɔ. A wunen tam nɔru bi derio.

¹⁵ Hana u nùn wisa u nɛɛ, n ñ mɛ, yinni. Na ñ tam gam nɔra. Ne tɔn kurɔ nuku sankiranugiiwa. Nen gɔ́run gariya na Yinni Gusunɔ sɔ́mɔ. ¹⁶ A ku nɛ wunen bii garisi nge bii kam. Nen nuku sankira bakanun saabuwa na kanaru mɔ́ sere ka tɛ́.

¹⁷ Saa yera Eli u nùn wurari u nɛɛ, a doo ka alafia kpa Isireliban Yinni u nun wɛ́ ye a nùn bikia.

¹⁸ Ma Hana u nùn nɔɔ kana u nɛɛ, a ka man wunen nɔnu geu mɛ́erio.

Ma u doona. U da u di. U ñ maa mɔ́rua.

¹⁹ Ma ba seewa buru buru yellu ba Yinni Gusunɔ sɔ́wa ba sere swaa wɔ́ri ba sɔ́a ben wuuɔ Ramaɔ.

Samuelin marubu

ka win tusiaru

Elikana u ka Hana menna, ma Gusunə u Hanan kanaru mwa. ²⁰ Sanam dəə sanam wee, Hana u gura sua u bii tən durə mara. U nùn yīsiru kã Samueli u nɛɛ, domi na nùn nənə kuawa Yinni Gusunən mi.

²¹ Ye wɔɔ ga kɔam wurama, Elikana u seewa ka win yɛnugibu kpuro, ba dəə bu ka wɔɔ ka wɔɔn yākuru ko Yinni Gusunən sãa yerə kpa u ka win nəə mwɛɛru yibia. ²² Adama Hana u n̄ de. U win durə sɔɔwawa u nɛɛ, n kua u n bii wi bəm kara, yera u koo ka nùn da kpa bu nùn Yinni Gusunə tusia kpa u nùn deri mi, sere ka baadommaə.

²³ Win durə Elikana u nùn wisa u nɛɛ, a koowo nge mɛ n wã wunen nənɪ səə. A sino sere à n bii wi bəm kara kpa Yinni Gusunə u de wunen gari yi kooa.

Ma kurə wi, u sina u win bii bəm kɛmə sere u ra ka nùn bəm kara.

²⁴ Ye u nùn bəm mɛ kara u kpa, ye ba maa wɔɔ ka wɔɔn yākuru dəə, ma u ka nùn da ka naa kinɛru wɔɔ itagiru ka som saaki kpiriru ka tam bwãa teeru. Yera u ka da Silo mi, Yinni Gusunən sãa yerə. Sanam mɛ, bii wi, u n̄ kpã. ²⁵ Ba naa kinɛ te saka, ma ba ka bii wi da Elin mi. ²⁶ Ma Hana u gerua u nɛɛ, nɛn yinni, a man gafara kuo. Sere ka wunen wãaru, nɛna kurə wi u dɔma te yɔra wunen bəkuə mini, u kanaru kua Yinni Gusunən mi. ²⁷ Bii winiwa na kana, ma Yinni Gusunə u nɛn kanaru mwa u man nùn kã. ²⁸ Yen sɔna na k̄ n nùn Yinni Gusunə wɛ kpa u n sãa wigii win wãaru kpuro səə ma ba yiira ba Yinni Gusunə sãwa.

Hanan siarabu

2

¹ Hana u Gusunə siara u nɛɛ,
nɛn gɔru ga dora ye Yinni Gusunə u man kuan sɔ.

Nɛn nukura do win faaban sɔ.

Wee na dam kua.

Na nùn siaramə nɛn yiberɛban wuswaaə.

² Yinni Gusunə turowa u dɛɛre.

U sãawa nge kpee baa mi na ra kuke.

Wi turowa u sãa Gusunə.

³ I kun da n maa tii siaramə.

I ku de tii sua gari yi yari bɛɛn nɔsun di.

Domɪ Gusunə u sãawa Yinni wi u kpuro yɛ.

Wiya u ra tɔnun daa wɛɛri.

⁴ Wiya u dera tabu kowo damgibun tɛma bəəkira.

Ma dam sarirugiba dam kua.

⁵ Be ba raa deburu mə,

bera ba tɛ sɔmburu kasu

bu ka d̄ianu wa.

Be gɔɔra raa mɔ,

beya ba tɛ wɛɛre.

Wĩro u mara bibu nəəba yiru.

Adama wi u raa bii dabinu mara

u tia wi turo.

⁶ Yinni Gusunəwa u ra de tɔnu u gbi.

Wiya u ra maa de u n wãa.

Wiya u ra de u da gəriə.

Wi turo wiya u ra maa nùn yare min di.

⁷ Yinni Gusunən min diya

yãaru ka arumani ya ra nɛ.

U ra goo taare temə,

kpa u goo wɔlle sua.

⁸ U ra wənwəndo seeye tem di.

Kpa u wi ba gɛma wɔlle sua.

U ra bu sinasie ka sina bibu sannu

kpa bu ko bɛɛrɛgibu.

Wiya u handunian kpɛɛkpɛɛku swii.

Gen wəlləwa u ye sɔndi.

⁹ U koo win bərəkiniiban sanu sanusu kōsu.

Adama u koo de tən kōsobu

bu kam ko yam wōkurə.

Domi goo sari wi u koo nasara wa

ka win tiin dam.

¹⁰ Yinni Gusunə u koo win yiberəba kəsuku

muku muku ka guru kpenu.

U koo handunia kpuro siri.

U koo wi u gəsa kō sunə,

kpa u nùn dam wē.

¹¹ Yen biru Elikana u wura win wuuə Ramaə. Adama Samueli u sina yāku kowo Elin mi, u ka Yinni Gusunən səmburu m̀.

Elin bii tən durəbu

¹² Elin bii tən durəbu ba sāawa bii kamba. Ba n̄ Yinni Gusunə nasie. ¹³ Baa mɛ ba sāa yāku kowobu, wee ye ba ra ko. Goo ù n̄ yākuru na, ma ba ten yaa yikumə, yāku kowon səm kowo u ra ka win sii kaato donnu itaguu nɛwa, ¹⁴ kpa u gu kpɛɛ wekerə. Ye ga sōka kpuro, yera ya ra ko yāku kowogia. Mɛsuma ba ra Isireliba kpuro kue be ba yākuru na Silə.

¹⁵ Gasə, bu sere yaa gum d̄d̄ doke Yinni Gusunən s̄, yāku kowon səm kowo u ra nɛwa u durə wi u ka yāku te na s̄ u nɛɛ, a man yāku kowon yaa wɛɛma u winyam w̄. Domi u n̄ yaa yikura mwaamə wunen nəman di. Yaa gəma u k̄i.

¹⁶ Durə wi, ù n̄ nùn s̄d̄wa u nɛɛ, a de bu yaa gum d̄d̄ doke gina nge mɛ wooda ya gerua, b̄a n̄ kpa, kpa a sua mèn n̄ə a k̄i, sanam mɛya yāku kowon səm kowo wi, u ra nɛɛ, aawo, a man ye wɛɛȳə t̄ɛn t̄ɛ, n̄ kun mɛ, kon mwa ka dam.

¹⁷ Nge mɛya ba yāku ni ba ra Yinni Gusunə kuen beere kawa. Ma ya kua durum baka win wuswaə.

¹⁸ Samueli u səmburu m̀ Yinni Gusunən s̄a yerə. U sāawa bii piibu ma ba nùn yāku kowon yaberu kua ka wɛɛ damgii u sebua.

Yinni Gusunə u Elikana

ka Hana domaru kua

¹⁹ Mɛya maa w̄d̄ baagere Samuelin mero u ra n̄ nùn yabe piibu kuammɛ u ka na b̄a n̄ yākuru sisi ka win durə. ²⁰ Kpa Eli u Elikana ka win kurə Hana domaru kua u nɛɛ, Yinni Gusunə u de kurə wi, u ka nun bii dabinu ma, kpa bu ko Samueli wi i Yinni Gusunə wɛn kəsire.

Yen biru kpa Elikana ka Hana bu gəsira ben wuuə. ²¹ Ma Yinni Gusunə u Hana domaru kua. U maa bibu mara tən durəbu ita, tən kurəbu yiru.

Samueli u maa kpɛamə Yinni Gusunən wuswaə.

Eli ka win bii tən durəbu

²² Eli u təkə kua gem gem ma u nua ye win bii tən durəbu ba Isireliba kuammɛ kpuro ka nge mɛ ba ra ka kurəbu kpunɛ be ba səmburu m̀ Yinni Gusunən s̄a yerun kənnəwə.

²³ Ma u bu bikia u nɛɛ, aməna i ka daa yenin bweseru m̀, domi təmbu kpurowa ba man beən daa kōsan gari s̄d̄m̄. ²⁴ I ku maa ko mɛ, beɛ nen bibu. Beən labaari ye na n̄əmə ya n̄ w̄. Domi i dera Yinni Gusunən t̄amba durum m̀. ²⁵ Goo ù n̄ win winsim torari, Gusunəwa u koo nùn yen suuru kana, adama goo ù n̄ Yinni Gusunə torari, wara u koo nùn suuru kana.

Ka mɛ, ba n̄ ben tondon gere ye nua, domi Yinni Gusunə u s̄əru kpa k̄ə u ka bu go.

²⁶ Adama Samueli u kpɛamə ma Yinni Gusunə u ka nùn n̄nu geu mɛera. Mɛya maa t̄əmbun tii.

Gari yi Gusunə u gerua

Elin bweserun s̄

²⁷ Gusunɔn sɔmɔ goo u na Elin mi, u nɛɛ, ameniwa Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ, saa ye wunen baababa ba wāa Egibitiɔ ba yoru dimɔ Egibiti sunɔn mi, u bu win tii sɔɔsi kpasasa. ²⁸ Ma u wunen baaba Aroni gɔsa Isireliban bweseru kpuro sɔɔ u ka ko win yāku kowo kpa u n da nùn yāku kue, u turare dɔɔ doke, kpa u n da Isireliba bikiaru kue wi Yinni Gusunɔn mi. U mam wi ka win yenugibu Isireliban yāku yaan sukum yolla kua bu di. ²⁹ Mba n kua i ka win yāku kam mɛera mɛ, ka kɛɛ ni u yiire bu ka na win sāa yerɔ. Mban sōna i win tɔmbu Isireliban yākunun yaa gumgia dimɔ i bɔriamɔ. Amɔna a ka wunen bibu bɛɛrɛ wɛɛmɔ n kere wi. ³⁰ Yen sɔ, u nɛɛ, wiya u raa gerua ma wunen yenu ka wunen baaban yenugibu ba koo ko win yāku kowobu sere ka baadommaɔ. Adama tɛ u gerua u nɛɛ, ya ñ maa koorɔ mɛ, domi be ba nùn bɛɛrɛ wɛɛmɔ, beya u koo bɛɛrɛ wɛ. Be ba kun nùn gara, beya u ñ garisimɔ. ³¹ Wee, sanam sisi mɛ sɔɔ u koo wunen dam sura ka maa wunen baaban yenun dam, kpa goo u ku maa tɔkɔ ko wunen bweserɔ. ³² Goo koo ko wunen kɔsire win sāa yerɔ. Isireli be ba tie ba koo durom wa adama wunen bweseru sɔɔ goo kun maa tɔkɔ mɔ. ³³ Ba koo gbiwa tabu sɔɔ. Baa ù n goo deri u waamɔ ye ba mɔ win sāa yerɔ, u ko n nisinu mɔwa kpa u n nuki sankire.

³⁴ Yeniwa ya koo ko nen garin yīreru wunɛ sɔɔ. Wunen bibu yiru ye, Hofini ka Finɛesi, ba koo gbi sannu sɔɔ teerun sɔɔ. ³⁵ Na kon yāku kowo naanegii goo seeya wi u koo nen kīru ko nge mɛ na gōru doke, kpa win bweseru tu ko yāku kowobu sere ka baadommaɔ sunɔ wi na gɔsan wuswaaɔ. ³⁶ Goo ù n tiara wunen bweserɔ u koo da u yēro wiru kpīyawa gobi fiikon sɔ, ñ kun mɛ dīanun sɔ, kpa u gere u nɛɛ, a suuru koowo, a de n ko yāku kowo goon sɔm kowo kpa na n da dīanu fiiko wa n di.

3

¹ Samuēli, bii aluwaasi wi, u wāa u Yinni Gusunɔn sɔmburu mɔ Elin wuswaaɔ.

Yinni Gusunɔ u Samuēli kure

Saa ye sɔɔ, daa daakawa Yinni Gusunɔ u ra ka tɔnu gari ko, kpa u bu kure kāsiru sɔɔ gasɔ ka gasɔ tɔna.

² N deema saa ye sɔɔ, Elin nɔni dam dwiyama. U ku ra maa yam wa sāa sāa. Sɔɔ teeru, u kpī win kpin yerɔ sāa yerɔ, ³ Samuēli u maa kpī Gusunɔn woodan kpakororun bɔkuɔ. Saa ye, fitila ga gina sōre. ⁴ Yera Yinni Gusunɔ u Samuēli soka ma u wura. ⁵ Ma u duka da Elin mi, u nɛɛ, nɛ wee.

Eli u nɛɛ, amɔna.

U nɛɛ, na nua a man sokawa.

Ma Eli u nɛɛ, na ñ nun soka, a wuro wunen kpin yerɔ.

Ma u wura u kpuna. ⁶ Yinni Gusunɔ u maa nùn soka u nɛɛ, Samuēli, Samuēli.

Ma u seewa u da Elin mi, u nɛɛ, nɛ wee. Na nua a man sokuwa.

Eli u nɛɛ, na ñ nun soka, nen bii. A doo a kpuna.

⁷ N deema Samuēli u ñ Yinni Gusunɔn nɔɔ tuba domi u ñ gu nɔɔre.

⁸ Yinni Gusunɔ u maa nùn soka nɔn itase. Ma u seewa u da Elin mi, u nɛɛ, nɛ wee, domi na nua a man soka.

Ma Eli u tuba ma Yinni Gusunɔwa u bii wi soku. ⁹ Yen sōna u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a doo a kpuna. Bā n kpam nun soka a geruo a nɛɛ, wunɛ win sɔm kowo a nɔɔmɔ, u geruo.

Ma Samuēli u da u kpuna win kpin yerɔ.

¹⁰ Yinni Gusunɔ u nùn susi ma u nùn soka nge mɛ u raa kua. U nɛɛ, Samuēli, Samuēli.

Saa yera Samuēli u wura u nɛɛ, nɛ wunen sɔm kowo, na nɔɔmɔ, a geruo.

¹¹ Ma Yinni Gusunɔ u nùn sɔɔwa u nɛɛ, wee, kon gāa kōsunu ko Isireliban suunu sɔɔ. Tɔn be ba ye nua kpuro ba koo gɔma dwiyya. ¹² Tɔɔ te sɔɔra kon de ye kpuro yu kooru mam mam ye na gerua Elin yenun sɔ. ¹³ Domi Eli u yē ma win biba bōrin kookoosu mɔ, u ñ maa bu gerusi. Yen sōna na bōrua na nɛɛ, kon win yenugibu sɛyasia sere ka baadommaɔ ben daa kōsan sɔ. ¹⁴ Yākuru garu sari te ba koo maa ko n ka bu suuru kua.

¹⁵ Samuēli u kpuna sere n ka kua sisiru. Ma u sāa yerun gamboba kenya. Adama u ñ kākā u Eli kāsī ten gari yi sɔ. ¹⁶ Saa ye sɔɔra Eli u nùn soka u nɛɛ, Samuēli, nen bii.

Ma Samuēli u wura u nɛɛ, nɛ wee.

¹⁷ Eli u gerua u nɛɛ, mba Yinni Gusunɔ u nun sɔɔwa. A suuru koowo, a ku man yi berua. Gusunɔwa u koo nun sɛɛyasia à kun man ye kpuro sɔɔwa.

¹⁸ Ma Samuēli u nùn gari yi kpuro saaria. U ñ nùn yin gɛɛ berue. Ma Eli u nɛɛ, Gusunɔ wiya Yinni. U koowo nge mɛ n weenɛ win nɔni sɔɔ.

¹⁹ Ma Samuēli u kpɛamɔ. Yinni Gusunɔ u wāa ka wi. U ñ maa dere Samuēlin gari yi kam wɔri, baa yin tia. ²⁰ Isireliba kpuro saa Danun di sɔɔ yɛsan nɔm geu gia sere n ka da Beri Sebaɔ sɔɔ yɛsan nɔm dwareu gia ba gia ma Gusunɔwa u Samuēli kua win sɔmɔ ka gem. ²¹ Yinni Gusunɔ u ra n tii sɔɔsimɔ Siloɔ mi u Samuēli kure u ka nùn gari kua.

4

¹ Ma Isireliba kpuro ba Samuēlin gari nua.

Filisitiba ba Yinni Gusunɔn

woodan kpakororu mwa

Sɔɔ teeru Isireliba ba yara bu ka Filisitiba tabu wɔri ma ba ben sansani gira Ebeni Eɛɛn bɔkuɔ. Filisiti be, ba maa wāa Afeki gia. ² Miya ba ben tabu teria ba dɔɔ bu ka Isireliba yinna. Saa yè sɔɔ ba sannɔ wɔrina ma Filisitiba ba Isireliba kamia ba bu go dabi dabinu nge tɔmbu nɔrɔbun suba nɛn saka (4.000) tabu gberu mi. ³ Ye Isireliba ba wura ben sansaniɔ, yera ben guro gurobu ba gerua ba nɛɛ, mba n kua gisɔ, Gusunɔ u ka dera Filisitiba ba sun kamia. I de su da su Gusunɔn woodan kpakororu tama Silon di ta n wāa besen suunu sɔɔ, kpa tu sun wɔra besen yibereban nɔman di.

⁴ Ma tɔn be, ba gabu gɔra Siloɔ, ma ba ka bu Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin woodan kpakoro te naa. Ten wɔllɔwa Yinni Gusunɔ u ra tii sɔɔsi wɔllun kɔsobun weenasibun suunu sɔɔ. Ma Elin bii tɔn durɔbu yiru, Hofini ka Finɛɛsi ba kpakoro te yɔsirima. ⁵ Sanam mɛ ba ka kpakoro te tura Isireliban sansani mi, ma be kpuro ba seewa ba kuuki mɔ sere tem mu yɔirimɔ.

⁶ Ye Filisitiba ba wure ni nua, ba nɛɛ, mban sɔna Heberu be, ba wure mɛ, ben sansaniɔ.

⁷ Ma ba ra nua ma Yinni Gusunɔn woodan kpakorora ta tunuma mi. Yera berum bu mwa ba nɛɛ, Gusunɔ u dua Heberuban sansaniɔ. Gbera sun di. Yenin bweseru raa sari. ⁸ Gbera sun di. Wara koo sun wɔra Gusunɔ damgii winin nɔman di. Wiya u Egibitigibu nɔni swāa bwese bweseka doke sere ka gɔburɔ. ⁹ Yen sɔ, i wɔrugɔru koowo kpa i tɔn durɔ kom sɔɔsi, bɛɛ Filisitiba, kpa i ku ra ko ben yobu, nge mɛ ba raa gasɔ kua bɛɛn yobu. I tɔn durɔ kom sɔɔsio kpa i ka bu sanna.

¹⁰ Ma Filisitiba ba Isireliba tabu wɔri ba kamia. Yera Isireli be kpuro ba duki sua. Ben baawure dɔɔ win kuru gia. Ben be ba gu taa bi sɔɔ dɔma te, ba kuawa tɔnu nɔrɔbun suba tɛna (30.000). ¹¹ Ma Filisitiba ba Gusunɔn woodan kpakororu mwa. Miya Elin bii tɔn durɔbu yiru ye, Hofini ka Finɛɛsi ba gu.

Eli ka Finɛɛsin kurɔn gɔɔ

¹² Dɔma tera, durɔ goo wi u sāa Bɛnyamɛɛn bweseru u duka yara tabu sansani min di u da Siloɔ. N deema u win yaberu gɛɛka u tua wisi win wirɔ u ka win nuku sankiranu sɔɔsi. ¹³⁻¹⁵ Ma u dua wuuɔ u wuugibu tabun labaari sɔɔwa. Ma wuu giru ge kpuron tɔmba seewa ba wuri mɔ. N deema Eli u tɔkɔ kua u wɔɔ wunɔbu yiru sari mɔ. Win nɔni kun dam mɔ. U ñ maa yam waamɔ sāa sāa. Saa ye, u sɔ kitarɔ u swaa mɛɛra, domi win bwɛra kun kpunɛ Gusunɔn woodan kpakoro ten sɔ. Ye u wuri yi nua, ma u nɛɛ, mban sɔna ba wuri mɔ mɛ. Ma durɔ wi, u duka da win mi, u ka nùn sɔ ye n koora. ¹⁶ Ma u nùn sɔɔwa u nɛɛ, na weewa tabu gberun di. Gisɔra na yarima min di.

Ma Eli u nùn bikia u nɛɛ, amɔna n kua, nɛn bii.

¹⁷ Ma u wisa u nɛɛ, Isireliba ba duki sua Filisitiban wuswaan di. Tɔn be ba go mi ba dabi. Mɛya maa wunen bibu yiru ye, Hofini ka Finɛɛsi, ba gu. Ma Filisitiba ba Yinni Gusunɔn woodan kpakororu mwa.

¹⁸ Saa yè sɔɔ Eli u nua ba Gusunɔn woodan kpakororu mwa, yera u wɔruma win kitarun di gbaru gbara gambon bɔkuɔ. Win wii suma bɔɔra ma u gu, domi u tɔkɔ kua, u maa kpā. Wɔɔ weeruwa Eli wi, u kua Isireliban kparo.

¹⁹ Saa ye sɔɔ, Elin bii Finɛsin kurɔ u gura mɔ. Win marubu maa turuku kua. Saa ye u nua ba Gusunɔn woodan kpakororu mwa, win dwaa tundo u maa gu, ka win durɔn tii, yera win nukura wuriribu torua, ma u yiira u mara. ²⁰ Yen biru u gɔɔ dɔɔ. Ye u wasikiramɔ, be ba nùn yɔre saa ye u yiire, ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, a ku bɛrum ko, wee, a bii tɔn durɔ mara.

Adama u ñ ben gari wure. U bu atafiiru kua. ²¹ Ma u bii wi yĩsiru kã Ikabɔdu. Yĩsi ten tubusiana, Gusunɔ kun maa wãa Isireliban suunu sɔɔ. U nùn soka mɛ, yèn sɔ ba bu Yinni Gusunɔn woodan kpakororu mwaari ka maa win dwaa tundo ka win durɔn gɔɔn sɔ. ²² Ma u nɛɛ, Gusunɔ kun maa wãa Isireliban suunu sɔɔ. Domi yibɛrɛba ba win woodan kpakororu mwa.

Gusunɔn woodan kpakororu

Filisitiban mi

5

¹ Filisitiba ba Gusunɔn woodan kpakoro te sua saa Ebeni Eɛɛn di ba ka da Asidɔduɔ, ² ba tu duusia ben bũu Dagonin dirɔ ba yi temɔ win bɔkuɔ. ³ Ye n kua sisiru Asidɔdugibu ba seewa buru buru yellu ba deema wee, ben bũu wi, u wɔrumɛ u kibari Yinni Gusunɔn woodan kpakororun wuswaaɔ. Ma ba nùn seeya ba kpam wesia win ayerɔ. ⁴ Sisiru ba maa seewa buru buru yellu ba deema wee, bũu wi, u wɔrumɛ u kibari Yinni Gusunɔn woodan kpakoro ten wuswaaɔ, ma win wiru ka nɔma kpuro ya bɔtikire ya yii dii kɔnnɔwɔ. Win kuseru tɔnawa ta tie. ⁵ Yen sɔna Dagonin yãku kowobu ka be ba ra du win dirɔ bu ka nùn sã kpuro Asidɔduɔ, ba ku ra maa dii kɔnnɔ gen deedeeru taare sere ka gisɔn gisɔ.

⁶ Ma Yinni Gusunɔ u Asidɔdugibu ka ben baru kpaanugibu kpuro nɔmu doke u bu bwisinu wisi u dera ba nɔni swãaru wa. ⁷ Saa ye Asidɔdugibu ba deema mɛya n sãa, ma ba nɛɛ, sa ñ maa Isireliban Yinnin woodan kpakororu yiimɔ besen mini domi u sun nɔmu doke ka mam besen bũu Dagonin tiɔ. ⁸ Ma ba gɔra baama kpuro mi Filisitiban sinamba wãa. Ba na ba menna ba wesiana ba nɛɛ, amɔna sa ko ko ka Isireliban Yinnin woodan kpakoro te.

Yera ba nɛɛ, i de su ka tu da Gatiɔ.

Ma ba tu sua ba ka da mi. ⁹ Ye ba ka tu tura wuu gen mi, Yinni Gusunɔ u maa wuu gegibu nɔmu doke sere wuu ge, ga burisina. Gen tɔn durɔbu saa bukurobun min di, sere ka bibɔ, ba bwisinu barawa. ¹⁰ Yen sɔna ba ka maa kpakoro te da Ekoroniɔ. Ye ba ka tu wuu dua, yera Ekoronigiba wuri wura ba nɛɛ, wee, ba ka sun Isireliban Yinnin woodan kpakoro te naawa bu ka sun go bɛɛ kpuro.

¹¹ Ma ba gɔra Filisitiban sinambu kpurɔn mi, ba bu menna ba nɛɛ, i de bu ka Isireliban Yinnin kpakoro te wura ten ayerɔ kpa tu ku sun go tu kpe.

Domu wuu ge kpuro ga burisina gɔɔn bɛrum sɔ, yèn sɔ Gusunɔ u bu nɔmu doke gem. ¹² Wuu gen tɔn durɔ be ba ñ gu, bwisinu bu wisiwa kpuro sere ben wuri yi wɔllu girari.

Filisitiba ba kpakoro te wesia

6

¹ Yinni Gusunɔn woodan kpakorora wãawa Filisitiban temɔ suru nɔɔba yiru. ² Ma Filisitiba ba ben yãku kowobu ka ben sɔrobu soka ba bu bikia ba nɛɛ, amɔna sa ko ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te ko. I sun sɔɔwɔ nge mɛ sa ko koosina su ka tu wesia Isireliban mi.

³ Ma ba bu sɔɔwa ba nɛɛ, ñ n Isireliban Yinnin kpakoro te wesiamɔ, i ku ra tu wesia kam dirum, adama baa ñ n mɛren na, i suuru kanabun kɛnu wɛɛyɔ, i ka bekura, kpa i gia yèn sɔ u bɛɛ nɔmu doke sere ka tɛ.

⁴ Ma Filisitiba ba nɛɛ, kɛɛ nirà sa ko wɛ su ka suuru kana.

Ma ba bu sɔɔwa ba nɛɛ, i bwisinun weenasinu koowo wasi nɔɔbu ka maa gunɔnun weenasinu wasi nɔɔbu, ye kpuro ka wura, nge mɛ bɛɛ Filisitiban sinamba geeru nɛ, yèn

sõ bara tee tera ta bæe mwa ka bæen sinambu. ⁵ Yen sõna i ko i bwisinun weenasinu ko ka gunõ ni nu tem sankumõn weenasinu, kpa i Isireliban Yinni bæere wẽ. Sørakudo u koo win nõman bunum kawa u bæe wahala wunari bæe ka bæen būnu ka bæen tem min di. ⁶ Ñ n men na, i ku bæen gõru bõbiasia nge me Egibitigibu ka ben sunõ ba kua. I yaayo nge me Gusunõ u bu kua sanam me ba ñ Isireliba yõsu ba doone. ⁷ Yen sõ, i naa keke kpa koowo tẽ, kpa i naa mero bu tama yiru yi yi binu bom kẽmõ yi ba kun sugu dokere kpa i yi sori keke ye sã, kpa i ka yin binu da yenuõ. ⁸ Kpa i Yinni Gusunõn kpakoro te sua i sãndi keke ye sã, kpa i wuran yabu ye i nùn kua mi sua i doke kpakororu garu sã i yi teõnõn bõkuõ, kpa i nẽe yi yõsu yi doona ka yin tii. ⁹ Sanam me yi doonõ, i n yi mæera. Yi n dõõ Beti Semesi gia Isireliban tem nõõ bura yerõ, i n yẽ ma Yinni Gusunõwa u sun kõsa yeni kua. Adama yì kun kue me, sanam mæya i ko i gia ma n ñ win nõma ya sun so, ya yen naaru nawa.

¹⁰ Ma durõ be, ba kua me. Ba naa mero bu yiru ye kasu ba yi sori naa keke ye sã, ma ba yin binu kenusi yenuõ. ¹¹ Ma ba ka Yinni Gusunõn kpakoro te na ba yi keke ye sã, ka kpakoro tẽ sã bwisinu ka gunõnun weenasinu wãa mi.

¹² Ma nẽe yi, yi yande doona Beti Semesin swaã tururu. Yi sumõ yi ka swaa ye swii, yi dõõ sãru sãrum me, yi ñ gam gere. Ma Filisitiban sinamba yi swii dandankuru ba ka dõõ sere Beti Semesiõ, Isireliban tem nõõ bura yerõ. ¹³ N deema Beti Semesigibu ba ben alikama gẽemõ wõwã. Ye ba nõni seeya, yera ba woodan kpakoro te wa, ma ba nuku do bu wõri.

¹⁴⁻¹⁵ Ma naa keke ye, ya dua Yosue Beti Semesigiin gberõ, ya yõra mi. Wee kpee bakaru gara wãa mi. Ma Lefiba ba na ba Yinni Gusunõn woodan kpakoro te sua keke yen di ka sere maa kpakoro te ta wuran yabu yeba mõ, ma ba ye kpuro yi kpee baka ten wõllõ. Ma ba keke yen dãa besuka ba ka naa mero be Yinni Gusunõ yãku dõõ mwaararugiru kua. Ma ba maa siarabun yãkunu kua dõma te. ¹⁶ Ye Filisitiban sinambu nõõ bu be, ba wa me, yera ba gõsira Ekoroniõ dõma te.

¹⁷ Bwisinun weenasii ni Filisitiba ba kua ka wura ba Yinni Gusunõ wẽ ben durum sõ, ba nu kuawa wuu sinin sõ, Asidõdu ka Gasa ka Asikaloni ka Gati ka maa Ekoroni. ¹⁸ Gunõnun weenasii ni ba kua ka wura, nin geera maa kuawa nge me Filisitiban sinambu nõõ bu yen wusu nẽ si su gbãraru mõ ka si su kun mõ. Kpee baka tẽn wõllõ ba kpakoro te yi, ta wãawa Yosue Beti Semesigiin gberõ, ta sãa seeda sere ka gisõn gisõ.

¹⁹ Yinni Gusunõ u maa Beti Semesigibu gabu go domi ba win kpakoro ten sãwõ mæera. Be u go mi, ben geera kuawa tõnu wata ka wõkuru. Ma be ba tie ba nõõguru sua ba gõõ swi yẽn sõ Yinni Gusunõ u ben dabinu go.

²⁰ Ma Beti Semesigibu ba nẽe, wara u koo yõra Yinni Gusunõn wuswaaõ, domi u dẽere. Nge weren miya kpakoro te, ta koo da tã n yara besen min di.

²¹ Ma ba sãmõ bu gõra Yarimun wuugibun mi, ba nẽe, Filisitiba ba ka Yinni Gusunõn woodan kpakoro te wurama mini. I na i tu sua i ka da bæen mi.

7

¹ Ma Yarimun wuugiba na ba kpakoro te sua ba ka da Abinadabun yenuõ guuru wõllõ. Ma ba win bii Eleasaa wuna nenem u ka kpakoro te kõsu.

Samueli u Isireliba kpare

² Saa mìn di Yinni Gusunõn kpakoro te, ta wãa Yarimun wuu mi, ya tẽ ya kuawa wõõ yendu. Ma Isireliba kpuro ba Yinni Gusunõ kasu.

³ Ma Samueli u bu sãõwa u nẽe, ñ n yẽ i gõsirawa Yinni Gusunõn mi, ka bæen gõru kpuro, i būu wi ba mð Asitaaten bwãarokunu wunõ bæen suunu sãõn di, ka ni nu tie, kpa i bæen gõrusu Yinni Gusunõ wẽ i wi turo sã. U koo bæe faaba ko Filisitiban nõman di.

⁴ Ma Isireliba ba būu ni ba mð Asitaate ka Baali kpuro wuna ben suunu sãõn di, ba Gusunõ sãamõ wi turo. ⁵ Ma Samueli u nẽe, Isireliba kpuro bu mennama Misipã, kpa u Yinni Gusunõ suuru kana ben sõ.

⁶ Ma ba menna Misipa mi, ba nɔɔ bɔkua ba gerua ba nɛɛ, sa Yinni Gusunɔ tora. Ma ba nim taka ba mu yɛka win s̄a yerɔ bu ka s̄ɔsi ma ba tii wɛ. Yen t̄ɔ te, be kpuro ba wura ma Samuēli s̄a ben kparo.

⁷ Ye Filisitiba ba nua ma Isireliba ba menna Misipa, yera ben sinamba bu daawa. Saa ye Isireliba ba ben baaru nua, ma ba nanda ben s̄ɔ. ⁸ Ma ba Samuēli s̄ɔwa ba nɛɛ, a ku mari, a n da sun Gusunɔ bɛsɛn Yinni sokue u sun faaba ko Filisitiban nɔman di.

⁹ Ma Samuēli u ȳa kineru sua te ta bom n̄rumɔ u ka tu Yinni Gusunɔ ȳaku d̄ɔ mwaararugiru kua. U maa n̄n kana Isireliban s̄ɔ, ma u n̄n wurari. ¹⁰ Saa ye Samuēli u ȳaku te m̄ mi, saa yera Filisitiba ba Isireliba tabu w̄rima. Yera Yinni Gusunɔ u dera gura ya gb̄ara ya Filisiti be nandasia, ben laakari ya burisina, ma ba duki yarina Isireliban min di. ¹¹ Ma Isireliban tabu durɔbu ba yara Misipan di ba Filisiti be naa gira ba bu go go ba ka tura sere Bɛti Kariɔ. ¹² Ma Samuēli u nɛɛ, Gusunɔ u sun somimɔwa sere ka gisɔ. Ma u kperu garu sua u tu gira Misipa ka Senin baa s̄ɔ, u tu soka Eɛɛ. Yen tubusiana, somirun kperu.

¹³ Nge mɛya Yinni Gusunɔ u ka Filisitiba taare, ba ñ maa naare Isireliban mi. Ma u bu n̄ni s̄ɔwa sere Samuēlin w̄arun n̄rɔ. ¹⁴ Wuu si Filisitiba ba raa mwa Isireliban mi, saa Ekoronin di sere n ka da Gatiɔ, Isireliba ba si kpuro w̄rawa ka sin baru kpaanu Filisitiban nɔman di. Ma alafia ya dua Isireliba ka bwese ni nu ka bu sikerenen suunu s̄ɔ.

¹⁵ Samuēli u kuawa Isireliban kparo win w̄arun t̄ru kpuro s̄ɔ. ¹⁶ W̄ɔ ka w̄ɔ u ra dewa u Beteligibu ka Giligaligibu bera ka maa Misipagibu, kpa u bu siribu kua. ¹⁷ Yen biru kpa u wura Ramaɔ mi win t̄mba w̄a, u bu siribu kua. U maa Yinni Gusunɔ ȳaku yeru kua mi.

Isireliba ba sina boko bikia

8

¹ Saa ye Samuēli u t̄kɔ kua, u dera win biba kua Isireliban kparobu. ² Win bii gbiikoon ȳsira Yoeli, yirusegira maa Abia. Bera ba kua kparobu Beri Sebaɔ. ³ Adama win bii be, ba ñ win yira sw̄i. Ba ye gerariwa gobin binen s̄ɔ. Ba n̄m biran k̄nu mwaamɔ. Ba ku ra t̄mbu sirie dee dee. ⁴ Ma Isireliban guro gurobu kpuro ba menna ba da Samuēlin mi Ramaɔ. ⁵ Ba n̄n s̄ɔwa ba nɛɛ, wee, a t̄kɔ kua, wunen biba kun maa wunen yira sw̄i. Ñ n men na, a sun goo kasuo u ko bɛsɛn sina boko u n sun kpare nge mɛ bwesenu kpuro nu m̄.

⁶ Adama gari yi, yi ñ Samuēli dore, ye ba nɛɛ, u bu sina boko kasuo wi u ko n bu kpare. Ma u kanaru kua. ⁷ Yera Yinni Gusunɔ u n̄n s̄ɔwa u nɛɛ, ye t̄n be, ba nun s̄ɔwa kpuro, a wuro. A ku yina. Domi n ñ wunɛ ba yinamɔ, nɛna ba yina na n s̄a ben sunɔ. ⁸ Saa m̄n di na bu yarama Egibitin di sere ka gisɔ ba man yinawa ba b̄nu s̄amɔ. Nge mɛya ba maa nun kuammɛ. ⁹ Yen s̄ɔ, a ben gere wuro, adama a bu s̄ɔwa ye sina boko wi, u koo ra bu kua, kpa ba n yɛ.

Sina bokon saria

¹⁰ Ma Samuēli u Yinni Gusunɔn gari yi kpuro t̄n be tusia. ¹¹ U nɛɛ, sina boko wi u koo bandu di mi, ameniwa u koo ko. U koo bɛn bii t̄n durɔbu mwɛeri ba n s̄a win tabu kowobu, gabu bu win tabu kɛkɛban s̄mburu ko, kpa gabu ba n s̄a maas̄bu, kpa gabu ba n s̄a win kirukuba ba n duku dukubu m̄ win tabu kɛken wuswaaɔ. ¹² U koo gabu ḡsi ba n s̄a tabu kowo wuunun wirugibu, kpa u gabu wuna ba n win gbee s̄ma m̄ kpa gabu ba n tabu ȳanu ka tabu kɛkɛban ȳanu sekumɔ. ¹³ U koo maa bɛn bii w̄ndiaba mwɛeri ba n da n̄n turare kue kpa ba n s̄a d̄ia kowobu ka p̄ɛ kowobu. ¹⁴ U koo bɛn gbee geenu mwɛeri ka maa bɛn gbaa geenu mi i d̄a binu duura ni ba sokumɔ resɛm ka olifi, kpa u win bw̄abu wɛ. ¹⁵ Ì n bɛn gberun d̄ianu ka bɛn resɛm marum kpuro suba suba w̄kuru, sube teera ko n s̄awa wigiru, kpa u tu sua u win s̄m kowobu ka ben wirugibu wɛ. ¹⁶ U koo bɛn s̄m kowo t̄n durɔbu ka t̄n kurɔbu be ba dam m̄ mwɛeri, ka bɛn kɛkɛkunu ka bɛn naa kine geenu kpa u ka win tii tiin s̄mburu ko. ¹⁷ U koo bɛn yaa sabenu menna kpa nin w̄kuru baateren w̄llɔ u teeru sua, kpa bɛn tii i n s̄a win

yobu. ¹⁸ Dɔma te ye kpuro ya koorā, i ko weeweenu ko sina boko wi i gɔsan sɔ̄, adama Yinni Gusunɔ̄ u ñ bɛɛ wurarimɔ̄ dɔma te.

¹⁹ Ka mɛ, tɔn be, ba ñ Samuelin gere wure. Ba nɛɛ, sina bokowa sa kī. ²⁰ Kpa besen tii sa n s̄a nge bwesenu kpuro. Sina boko wi, u ko n da besen siribu ko kpa u n da sun kpare tabu sɔ̄.

²¹ Ye Samueli u tɔn ben gari yi kpuro nua u kpa, yera u yi Yinni Gusunɔ̄ saaria. ²² Yinni Gusunɔ̄ u Samueli sɔ̄wa u nɛɛ, a tɔn ben gere wuro, kpa a bu sina boko wi kua.

Yen biru Samueli u Isireliba sɔ̄wa u nɛɛ, ben baawure u gina doo win wuuɔ̄.

Sɔ̄lu u win baan ketɛkunu

kasu

9

¹ Durɔ̄ goo u w̄a Benyamɛɛn bweseru sɔ̄, win yīsira Kisi. Win baababara Abieli ka Serori ka Bekorati ka Afia. Be kpuro ba s̄awa Benyamɛɛn bweseru. Kisi wi, u s̄awa tɔn boko, u maa gobi mɔ̄. ² Wiya u bii tɔn durɔ̄ goo mɔ̄ wi ba sokumɔ̄ Sɔ̄lu. U s̄a aluwaasi durɔ̄ burɔ̄. Isireliba kpuro sɔ̄, goo sari wi u n̄n gea tura. Mɛya be kpuron gunum mu ra yɔ̄rewa win serɔ̄.

³ Yera Kisi win ketɛkunu nu kɔ̄ra. Ma u win bii Sɔ̄lu wi sɔ̄wa u nɛɛ, u seewo u s̄m kowo turo sua bu da bu n̄n ketɛku ni kasuama. ⁴ Ma ba sara ba da Efaraimun guunun bera gia, ka Salisan temɔ̄, adama ba ñ nu wa. Min di, ba maa da Salimun temɔ̄ ka Benyamɛɛn tem mɛ kpuro sɔ̄, adama ba ñ nu wa. ⁵ Saa ye ba tura Sufuɔ̄, yera Sɔ̄lu u s̄m kowo wi sɔ̄wa u nɛɛ, a na su wura yenuɔ̄, domi à n da, nen baaba u ketɛku nin gari duari u besen weeweenu mɔ̄.

⁶ Ma s̄m kowo wi, u n̄n sɔ̄wa u nɛɛ, wee, Gusunɔn tɔnu goo u w̄a wuu ge sɔ̄, u bɛɛɛ mɔ̄. Ye u maa gerua kpuro ya ra koorewa. A na su da win mi. Sɔ̄rɔkudo u koo sun sɔ̄ swaa ye sa ko kpe su ka ketɛku ni wa.

⁷ Ma Sɔ̄lu u s̄m kowo wi wisa u nɛɛ, sà n da durɔ̄ win mi, mba sa ko sii kē. Wee, sa ñ maa dīanu tie besen bɔ̄rɔ̄. Mɛya gāanu ganu maa sari ni sa ko n̄n kē. Nge mba sa mɔ̄.

⁸ Ma s̄m kowo wi, u Sɔ̄lu wisa u nɛɛ, na sii geesun gobi piibu gagu mɔ̄ mini, kon yi Gusunɔn tɔnu wi kē kpa u sun besen swaa sɔ̄si ye sa ko kpe su ka ketɛku ni wa.

⁹⁻¹¹ Saa yera Sɔ̄lu u s̄m kowo wi sɔ̄wa u nɛɛ, geema a gerua. A na su da. Ma ba da wuu mi, mi Gusunɔn tɔnu wi, u w̄a. Ye ba wuu gen tureru yɔ̄mɔ̄, yera ba ka wɔ̄ndia gabu yinna ba yarima ba nim takam dɔ̄. Ba bu bikia ba nɛɛ, yam wao wi, u w̄a mini?

N deema yellu Isireliban goo ù n kī u gāanu bikia Gusunɔn mi, ba ra nɛɛwa, a na su da yam waon mi. Wi sa tē sokumɔ̄ Gusunɔn s̄mɔ̄, wiya ba ra sanam mɛ soku yam wao.

¹² Wɔ̄ndia be, ba bu wurari ba nɛɛ, oo, tēn tē gera u doona mini. I bɔ̄bio, u bɛɛ gbiiye wuuɔ̄, domi tɔmba yākuru garu kobu na gunguru mi gisɔ̄. ¹³ Ì n wuu dua i ko n̄n wa u sere yɔ̄ gunguru mi, u di. Domi goo kun dimɔ̄ ma n kun mɔ̄ u tura mi, yèn s̄ wiya u koo yākuru domaru koosi, yen biru be ba soka bu sere di. I doo fuuku, i ko i n̄n wa.

Sɔ̄lu ka Samueli ba yinna

¹⁴ Ma ba doona. Ye ba duɔ̄ wuuɔ̄, yera ba ka Samueli yinna u yariɔ̄ u dɔ̄ gunguru mi.

¹⁵ N deema Sɔ̄lu u sere na wuu mi, Yinni Gusunɔ̄ u Samueli sɔ̄wa u nɛɛ, ¹⁶ sia amadaare kon Benyamɛɛban turo gɔrima wunen mi, kpa a n̄n gum t̄are wirɔ̄ domi na n̄n gɔsa u ka ko nen tɔmbu Isireliban sunɔ̄. Wiya u koo bu w̄ra Filisitiban nɔ̄man di. Domi na ben wuri nua ma na bu mɛerima na ben wahala wa.

¹⁷ Saa ye Samueli u Sɔ̄lu wa, Yinni Gusunɔ̄ u n̄n sɔ̄wa u nɛɛ, durɔ̄ wiya mi, win gari na raa nun sɔ̄wa. Wiya u koo bandu di nen tɔmbun suunu sɔ̄.

¹⁸ Yera Sɔ̄lu u susi Samuelin bɔ̄kuɔ̄ wuu duu yerɔ̄ u nɛɛ, a gem mɔ̄, a man sɔ̄wɔ̄ mi yam wao wi, u w̄a.

¹⁹ Samueli u Sɔ̄lu wisa u nɛɛ, nena yam wao wi. A na su da gunguru mi. Sanna sa ko di gisɔ̄. Ñ n kua bururu, ye a bwisikumɔ̄ wunen gɔ̄ruɔ̄ a bikia, kon nun ye kpuro wisi, kpa

n de a doona. ²⁰ Keteku ni nu kɔɔra yen sɔɔ ita gisɔ, a ku maa nin gari ko, domi siba nu wa. Adama a n yɛ ma Isireliban sia ya ko n wɔa wunɛ ka wunen baan yenugibun nɔmaɔ.

²¹ Ma Sɔɔlu u nùn wisa u nɛɛ, nɛ Benyamɛɛn bwesera. N n̄ beya ba piiburu bo Isireliba sɔɔ? Benyamɛɛn bwese te sɔɔ kpam, n n̄ nen dusiba ba bwɛɛbwɛɛru bo? Mba n kua a ka man gari yinin bweseru m̄.

²² Samueli u ka Sɔɔlu ka sɔm kowo wi da gunguru mi, u bu duusia dii bakarɔ u bu aye bɛɛɛgiri wɛ tɔmbu tɛnan suunu sɔɔ be ba dim soka mi. ²³ Ma Samueli u d̄ia kowo sɔɔwa u nɛɛ, a d̄ia ni tama ni na nɛɛ, a gina yiyo bee tia wunen mi. ²⁴ D̄ia kowo u ka yaa taaru na u yi Sɔɔlun wuswaaɔ. Ma Samueli u nɛɛ, wee ye ba nun yiya, a tii ye gaweo a di. Domi na ye beruawa wunen gisɔn naa ten sɔ n sere tɔmbu dim soku mini.

Ma Sɔɔlu ka Samueli ba di sannu dɔma te. ²⁵ Ye ba sarama gunguru min di, ba wura wuuɔ, ma Samueli u ka Sɔɔlu gari kua win dii tɛera wɔllɔ, ma Sɔɔlu ka win sɔm kowo ba kpuna mi.

Samueli u Sɔɔlu gum t̄are

u ka ko sunɔ

²⁶ Buru buru yellu, Samueli u Sɔɔlu soka dii tɛera wɔllu mi, u nɛɛ, a seewo, kon nun kara a doona.

Sɔɔlu u seewa, ma wi ka Samueli ba yara sannu yenun di. ²⁷ Sanam mɛ ba wuu yarimam dɔɔ, Samueli u Sɔɔlu sɔɔwa u nɛɛ, a de wunen sɔm kowo u sun gbiiya u doona.

Ma sɔm kowo wi, u gbia u doona. Yera Samueli u nɛɛ, a yɔro, kpa n nun sɔ ye Gusunɔ u gerua.

10

¹ Ma Samueli u gum kparaba piibu sua u gen gum t̄are Sɔɔlun wirɔ u nùn bɔkasi u nɛɛ, na yeni kuawa a n ka yɛ ma Yinni Gusunɔwa u nun gɔsa a ka ko win tɔmbun sunɔ. ² S̄a n yarina minin di t̄ɛ, kaa ka durɔbu yiru gabu yinna Sɛɛtakiɔ, Benyamɛɛn temɔ Raselin sikirun bɔkuɔ. Ba koo nun sɔ bu nɛɛ, keteku ni a kaso da mi, ba nu wa kɔ. Wunen baa u n̄ maa nin bwisikunu m̄, wunen tiin bwisikuna u m̄. U tii bikiamɔ, amɔna u koo ko win biin sɔ. ³ Kpa a sara a da sere Taborin d̄aa baka ten mi. Kaa ka durɔbu ita gabu yinna be ba dɔɔ Beteliɔ bu ka Yinni Gusunɔ s̄a. Ben turo u ko n boo binu ita sɔɔwa, turo ko n p̄ɛ ita neni, kpa turo u n maa tam kparaba neni. ⁴ Ba koo nun tɔbiri kpa bu nun p̄ɛ yiru wɛ kpa a ye mwa. ⁵ Yen biru kaa da sere gunguru mi ba ra Gusunɔ s̄a te ba m̄ Gibea. Miya Filisitiban tabu kowo wuuru gara wɔa. Saa ye a duɔ wuu ge sɔɔ, kaa ka Gusunɔn sɔmɔbun wuuru garu yinna be ba saram wee gunguu ten min di, ba girigbo ka bw̄aru ka guuru ka m̄rɔku soomɔ, ba Yinni Gusunɔ s̄amɔ. ⁶ Saa ye, Yinni Gusunɔn Hunde u koo nun yɔ kpa a ko tɔn kpao kpa a n Yinni Gusunɔ s̄amɔ ka win sɔmɔ be sannu. ⁷ Saa ye ȳirenu ita ye, ya nun koora ya kpa, a koowo kpuro ye wunen nɔma ya baba domi Yinni Gusunɔ u wɔa ka wunɛ. ⁸ Kpa a man gbiiya a da Giligaliɔ a man ma mi sɔɔ nɔɔba yiru. Miya kon nun deema kpa n ȳaku d̄ɔɔ mwaararuginu ko ka maa siarabun ȳakunu kpa n nun sɔɔsi ye n weenɛ a ko.

⁹ Sanam mɛ Sɔɔlu u Samueli biru kisi u doonɔ, Gusunɔ u win ḡoru gɔsia kpɔɔ, ma ȳire ni kpuro nu koora t̄ɔɔ te sɔɔ. ¹⁰ Sanam mɛ Sɔɔlu ka win sɔm kowo ba tura Gibeaɔ, Gusunɔn sɔmɔbun wuuru gara ka bu yinna. Yera Gusunɔn Hunde u Sɔɔlu yɔɔwa, ma u Gusunɔ s̄aru w̄ari ben suunu sɔɔ. ¹¹ Be ba raa nùn yɛ kpuro, ye ba nùn wa u Gusunɔ s̄amɔ sɔmɔ ben suunu sɔɔ mɛ, yera ba bikiamɔ ba m̄, mba n Kisin bii Sɔɔlu deema. U t̄ɛ s̄awa Gusunɔn sɔmɔ? ¹² Wuu gen tɔnu goo u wisa u nɛɛ, wara sɔmɔ ben tiin baaba. Yen s̄ona ba ra m̄ndu ko bu nɛɛ, Sɔɔlu t̄ɛ s̄awa Gusunɔn sɔmɔ?

¹³ Saa ye Sɔɔlu u s̄a te kua u kpa, ma u da gunguu ten mi. ¹⁴ Yera win baa ȳakabu u nùn bikia u nɛɛ, mana i da ka wunen sɔm kowo.

Sɔɔlu u nùn wisa u nɛɛ, sa ketekunu kaso dawa, adama sa n̄ nu wa. Ma sa da Samuelin mi.

¹⁵ Yera baa ȳakabu wi, u nɛɛ, a man sɔɔwɔ ye Samueli u nun sɔɔwa.

¹⁶ Ma Sɔɔlu u nɛɛ, u sun sɔɔwa dim dim ma ba keteku ni wa.

Adama u ñ nùn bandun gari sɔɔwa yi Samueli u gerua.

Ba Sɔɔlu bandu wɛ

¹⁷ Yen biru Samueli u Isireliba kpuro sokusia ba menna Yinni Gusunɔn sãa yero Misipaɔ. ¹⁸ Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, ameniwa Gusunɔ bɛɛ Isireliban Yinni u gerua. U nɛɛ, u bɛɛ yarama Egibitin di ma u bɛɛ wɔra Egibitigibun nɔman di, ka bwesenu kpuro ni nu raa bɛɛ dam dɔremɔn nɔman di. ¹⁹ Adama wee, i nùn yina gisɔ, wi u bɛɛ faaba kua bɛɛn wahala ka bɛɛn nɔni swãarun di. Ma i nɛɛ, u bɛɛ sunɔ kuo, u bɛɛ kpara. Ñ n men na, i yarima bweseru ka bweseru, kpa i tii tusia yenu ka yenu win wuswaaɔ.

²⁰ Ma Samueli u dera Isireliban bwesenu kpuro nu susi nu tii tusia. Yera Gusunɔ u sɔɔsi ka yĩreru ma u Benyamɛɛn bweseru gɔsa. ²¹ Yen biru Samueli u dera Benyamɛɛn tɔmbu ba susi ba tii tusia yenu ka yenu ma Gusunɔ u Matirin yenu gɔsa. Matirin yenu ge sɔɔ, Kisin bii Sɔɔluwa u gɔsa. Adama ye ba nùn soka soka ba ñ nùn wa. ²² Yen sɔna ba kɔm Yinni Gusunɔ bikia ba nɛɛ, durɔ wi, u tunuma kɔ mini?

Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, oo, wee, u kukua tɔmbun yãnu sɔɔ.

²³ Ba duki da mi, ma ba ka nùn na. Ye u yɔra tɔmbun suunu sɔɔ, be kpuron gunum mu yɔrawa win serɔ.

²⁴ Ma Samueli u tɔn be kpuro sɔɔwa u nɛɛ, durɔ wi wee, wi Yinni Gusunɔ u gɔsa. Goo maa sari bɛɛ kpuro sɔɔ wi u ka nùn nɛ.

Ma tɔn be kpuro ba kuuki kua ma ba nɛɛ, sunɔn hunde yu dakaɔ da.

²⁵ Ma Samueli u bu sinandun wooda tusia, ma u ye yorua tireru sɔɔ u yi Gusunɔn sãa yero. Yen biru u tɔn be kpuro kara, ben baawure u da win yenuɔ. ²⁶ Sɔɔlun tii u maa da win yenuɔ Gibeɔɔ. N deema Gusunɔ u tabu durɔ damgibu gabun gɔruɔ doke bu nùn swĩ. ²⁷ Adama aluwaasi garu ko sariba gabu ba gerumɔ ba mɔ, durɔ winiwa u koo kpĩ u sun faaba ko? Ma ba nùn gema ba ñ ka nùn kɛru naawɛ. Adama Sɔɔlu kun geɛ gerua.

Sɔɔlu u Amɔniba kamia

11

¹ Amɔniban sunɔ wi ba mɔ Nakasi u seewa u da u Yabɛsi wɔri Galadin temɔ. Ma Yabɛsigibu kpuro ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, a ka sun arukawani bɔkuo, sa ko nun yoru diiya.

² Adama Nakasi u bu wisa u nɛɛ, ñ n wura n bɛɛn baawuren nɔm geun nɔnu wɔwa, kpa bɛɛ Isireliba kpuro i sekuru wa, sanam mɛya kon ka bɛɛ arukawani bɔke.

³ Yabɛsin guro gurobu ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, a sun sɔɔ nɔɔba yiru kɛɛyɔ su wa su ka tɔmbu gɔri Isirelin tem kpuro sɔɔ. Sà kun wa wi u koo sun faaba ko, sa ko bɛɛ tii yɔsua.

⁴ Yera gɔro be, ba da Gibeɔɔ mi Sɔɔlu u wãa, ba labaari ye gerua. Ye tɔmba nua mɛ, ma be kpuro ba nɔɔguru sua ba swĩ. ⁵ N deema Sɔɔlu u wee gberun di ka win ketɛba, ma u bikia u nɛɛ, mba n tɔn be deema ba ka sumɔ mɛ. Ma ba nùn Yabɛsigibun gari yi saaria. ⁶ Ye Sɔɔlu u yi nua, yera Gusunɔn Hunde u nùn yɔɔwa ma win nukura gbisa gem ka tia. ⁷ Yera u win ketɛba yiru sua u go u ye bɔtira bɔtira, ma u dera ba ka yen kpiri ni da Isirelin tem kpuro sɔɔ ba nɛɛ, nge mɛya ba koo baawuren ketɛba kua wi u yina u Sɔɔlu ka Samueli swĩ bà n tabu seewa.

Ma Yinni Gusunɔn berum mu tɔn be mwa, yera be kpuro ba menna ba yara nge tɔn turo. ⁸ Sɔɔlu u dera ba tɔn be gara gara Beskiɔ. Isireliban geera kuawa tɔnu nɔrɔbun suba gooba wunɔbu (300.000). Yudaba ba maa sãa tɔnu nɔrɔbun suba tɛna (30.000). ⁹ Ma ba Yabɛsigibun gɔro be sɔɔwa ba nɛɛ, i doo i bɛɛgibu sɔɔ i nɛɛ, sia sere sɔɔ u ka ye, ba koo faaba wa.

Ye gɔro be, ba tura ba Yabɛsigii be sɔɔwa mɛ, yera ben nukura dora. ¹⁰ Ma ba Amɔniba sɔɔwa ba nɛɛ, sia sa ko bɛɛ tii yɔsua i ka sun ko nge mɛ n bɛɛ wɛre.

¹¹ Sɔɔlu u win tɔmbu bɔnu kua wuunu ita. Yen sisiru saa ye goo gbiikaa swĩ, u dera ba da ba Amɔniban sansani wɔri ba bu go go sere sɔɔ ka ye. Be ba tie ba yarinɛwa ba sebiri tia tia. ¹² Yera Isireliba ba Samueli sɔɔwa ba nɛɛ, berà ba ñ daa kĩ Sɔɔlu u ko bɛɛn sunɔ. Be ba gerua mɛ, a de bu yarima su bu go.

¹³ Adama Sɔɔlu u nɛɛ, ba ñ goo goomɔ gisɔ, domi gisɔra Yinni Gusunɔ u sun faaba kua.

¹⁴ Ma Samueli u be kpuro sɔɔwa u nɛɛ, i na su da Giligaliɔ kpa su Sɔɔlun bandun dam sire.

¹⁵ Ma be kpuro ba da mi, ba Sɔɔlun bandun dam sire Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. Ba maa Yinni Gusunɔ siarabun yãkunu kua. Ma Sɔɔlu ka Isireliba kpuro ba tɔɔ bakaru di ka nuku dobu.

Samueli u Isireliban kparabu

deri

12

¹ Samueli u Isireliba kpuro sɔɔwa u nɛɛ, wee na beɛn gere wura gãanu kpuro sɔɔ ma na beɛ sunɔ kua. ² Tɛ wiya u koo beɛ kpara, domi na tɔkɔ kua, nen seri burura, nen biba maa bukura nge beɛ. Wee na beɛ kpara saa nen aluwaasirun di sere n ka girari gisɔ. ³ I man seeda diiyo Yinni Gusunɔ ka sunɔ wi u gɔsan wuswaaɔ. Waran ketɛwa na mwaare. N̄ kun mɛ, weren ketɛkuwa na mwa. Wara na taki diire. N̄ kun mɛ, wara na dam dɔrere. Nge weren kɛra na mwaare n ka n̄n gem wɛ. Wi na yen gaa kuare, kon yɛro yen dibu kɔsia.

⁴ Ba nɛɛ, a n̄ sun taki diire, a n̄ maa sun dam dɔrere. Mɛya a n̄ maa besen goon kɛru mwaare a ka n̄n gem wɛ.

⁵ Samueli u bu sɔɔwa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ ka sunɔ wi u gɔsa ba sãa seeda gisɔ ma i n̄ kɔsa gaa wa nɛ sɔɔ.

Ba nɛɛ, mɛya.

⁶ Yera Samueli u kparam bu sɔɔwa u nɛɛ, Yinni Gusunɔwa u sãa nen seeda, wi, wi u Mɔwisi ka Aroni gɔsa ma u beɛn baababa yarama saa Egibitin tem di. ⁷ N̄ n men na, i yɔro sɛɛ tɛ, kpa i beɛn taare nɔ Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Kon beɛ win sɔm geenu yaayasia ni u kua beɛ ka beɛn baababan sɔ. ⁸ Yakɔbu ka wigibu ba da Egibitiɔ. Ma Egibitigibu ba ben bibun bweseru nɔni sɔɔwa, ma ba Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue u ka bu somi. Ma u bu Mɔwisi ka Aroni gɔria. Beya ba bu yara Egibitin di, ma ba dera ba sina tem mini. ⁹ Adama ba Gusunɔ ben Yinni wi duari. Ma u bu Hasorin tabu sunɔ Sisera nɔmu sɔndia ka Filisitiba ka Mɔabun sunɔ. Be kpurowa ba ka bu tabu kua ba bu kamia. ¹⁰ Yera ba Yinni Gusunɔ soka ba n̄n sɔɔwa ba nɛɛ, ba durum kua domi ba n̄n deri ba b̄u tɔn durɔ be ba m̄ Baaliba ka b̄u tɔn kurɔ wi ba m̄ Asitaate sãamɔ. Adama u n̄ bu wɔra ben yiberɛban nɔman di, ba koo nu deri bu n̄n sã. ¹¹ Ma Yinni Gusunɔ u bu Gedeoni gɔriama ka Baraki ka Yɛfite ka sere maa nɛ Samueli. Ma u beɛ wɔra saa beɛn yiberɛban nɔman di be ba beɛ sikerene, ma i sina ka alafia. ¹² Adama sanam mɛ i wa ma Amɔniban sunɔ Nakasi u beɛ tabu wɔrim wee, yera i man sɔɔwa i nɛɛ, sunɔwa i k̄i u beɛ kpara, baa mɛ Yinni Gusunɔ u bandu dii beɛn suunu sɔɔ. ¹³ I n̄n sunɔ bikia, ma u beɛ n̄n wɛ. Sunɔ wi i k̄i mi, wi wee mi tɛ. ¹⁴ I n̄ Yinni Gusunɔ nasie, i n̄ n̄n sãamɔ, i n̄ win gari mem nɔɔwammɛ, ma i n̄ win gere yine, ma i n̄n sw̄ii dee dee, beɛ ka beɛn sunɔ wi u beɛ kpare, i ko i gea wa. ¹⁵ Adama i kun win gari mem nɔɔwe, ma i win gere yina, u koo beɛ nɔma doke nge mɛ u beɛn baababa kua. ¹⁶ Tɛ, i yɔro i wa gãa baka ni Yinni Gusunɔ u koo ko beɛn wuswaaɔ. ¹⁷ N̄ n̄ doo gɛɛrun saawa sa wãa mi tɛ? Kon Yinni Gusunɔ kana u de gura yu nɛ ka gbãasukunu. Sanam mɛya i ko gia ma durum baka i kua win mi, ye i ka tii sunɔ bikia.

¹⁸ Ma Samueli u Yinni Gusunɔ kana. Gura na tɔɔ te sɔɔ, ka gbãasukunu. Yera tɔn be kpuro ba Yinni Gusunɔ ka Samueli nasia. ¹⁹ Ma be kpuro ba Samueli sɔɔwa ba nɛɛ, a Gusunɔ wunen Yinni kanɔ besɛ wunen bwãabun sɔ kpa su ku ra gbi yèn sɔ sa kparam durum sosi besen durum gura sɔɔ domi sa tii sunɔ bikia.

²⁰ Ma Samueli u bu wisa u nɛɛ, i ku nanda. Geema, i kɔsa ye kpuro kua, adama i ku maa gera Yinni Gusunɔn swaan di. I n̄n sãawɔ ka beɛn gɔru kpuro. ²¹ I ku gera i b̄unu sw̄ii. Nu n̄ arufaani gaa mɔ, nu n̄ maa kpɛ nu beɛ faaba ko, domi kama nu sãa. ²² Yinni Gusunɔ u gɔru doke u beɛ ko win tɔmbu, u n̄ maa beɛ yinamɔ win ȳisi bakarun beɛren sɔ. ²³ Nen tii maa Gusunɔ u man gbara bu nɛɛ, na n̄ maa beɛ kanaru kuamme. Domi yeya n ko n̄ sãa nen durum win mi. Ko na n̄ beɛ swaa gea sɔɔsimɔwa ye ya dende. ²⁴ I n̄ gesi

Yinni Gusunə nasie kpa i n nùn sãamə ka nuku tia ka bɛɛn gɔrusu kpuro, kpa i n yaaye gãa baka ni u bɛɛ kua. ²⁵ Adama ì n daa kɔsa m̀, i ko i kam kowa bɛɛ ka bɛɛn sunə wi.

Isireliba ba ka Filisitiba

tabu kua

13

¹ Sə̀lu u m̀wa wɔ̀ * sanam mɛ u bandu di Isireliba sɔ̀. Ye u bu kpara wɔ̀ yiru, ² yera u tɔnu nɔ̀rɔ̀bun suba ita (3.000) gɔsa be sɔ̀. Ben nɔ̀rɔ̀bun suba yiru (2.000) ya wãa ka wi Mikimasiɔ̀, Betelin guurun bera gia. Tɔnu nɔ̀rɔ̀bu (1.000) ba maa wãa ka Yonatam Gibeas, Benyamɛɛn temɔ̀. Ma u dera tɔn be ba tie ba wura ben yenusɔ̀.

³ Gibeas miya Yonatam u Filisitiban tabu kowo wuuru garu wɔ̀ri u kamia. Ma Filisiti be ba tie ba yen baaru nua. Yera Sə̀lu u dera ba kɔba so Isirelin tem kpuro sɔ̀ ba nɛɛ, i de Heberuba kpuro bu baaru ye nɔ̀. ⁴ Yera Isireliba kpuro ba nua ma Sə̀lu u Filisitiban tabu kowo be kamia sere ben mɔ̀ru seewa. Yera n dera Isireli be kpuro ba menna Sə̀lun mi ye u bu soka Giligaliɔ̀. ⁵ Ma Filisitiba ba maa menna bu ka Isireliba tabu ko. Ba tabu kɛkɛba m̀wa nɔ̀rɔ̀bun suba tena (30.000) ka maa maasɔ̀bu nɔ̀rɔ̀bun suba nɔ̀ɔba tia (6.000). Ben tabu kowobu ba ñ garirɔ̀. Ba dabiwa nge yani sɛeri nim wɔ̀kun goorɔ̀. Ma ba na ba sansani gira Mikimasiɔ̀, Beti Afenin sɔ̀ yari yeru gia. ⁶ Sanam mɛ Isireliba ba wa ma ba ñ kurɔ̀, domi Filisitiba ba bu sɛke, ma ba da ba kukua kpee wɔ̀rusɔ̀, ka awii sɔ̀, ka kpee baaba sɔ̀, ka wɔ̀rusɔ̀, sere ka dɔkɔ kpirinɔ̀. ⁷ Isireliba sɔ̀, gabu ba mam da sere Yuudenin guruɔ̀ Gadi ka Galadin temɔ̀.

Adama Sə̀lu u wãa Giligaliɔ̀. Be ba ka nùn wãa mi kpuro ba berum soore ba diirumɔ̀. ⁸ Ba tɛ mi, ba kuawa sɔ̀ nɔ̀ɔba yiru nge mɛ Samueli u Sə̀lu bura, adama Samueli u ñ nɛ. Yera tɔmba yarinam torua. ⁹ Yen sɔ̀na Sə̀lu u nɛɛ, bu yaa sabenu tama u ka yãku dɔ̀ mwaararuginu ko ka maa siarabun yãkunu. Ma u yãku dɔ̀ mwaararugii te kua ka win tii. ¹⁰ Saa ye u yãku te kua u kpa kese, yera Samueli u kurama ma Sə̀lu u yarima u nùn sennɔ̀ da. ¹¹ Samueli u nɛɛ, mban sɔ̀na a yenin bweseru kua.

Sə̀lu u wisa u nɛɛ, na wa tɔmba yarinamɔ̀ ma a ñ nɛ saa ye a bura. Filisitiba wee, ba maa menna Mikimasiɔ̀. ¹² Ma na bwisika na nɛɛ, Filisitiba ba koo man wɔ̀rima Giligali mini, na ñ maa Gusunə somiru kanɛ. Yen sɔ̀na nen tii na yãku te kua.

¹³ Ma Samueli u nɛɛ, gari bɔkɔn kookoosa a kua mi. A ñ Gusunə wunen Yinnin wooda mem nɔ̀wɛ ye u nun wɛ. À n daa ye mem nɔ̀wa, Yinni Gusunə u koo raa de wunen bweseru ta n bandu dii Isireliba sɔ̀ sere ka baadommaɔ̀. ¹⁴ Adama tɛ wunen bandu ta ñ maa tɛemɔ̀. Yinni Gusunə u koo goo kasu win daa ya nùn wɛre kpa u nùn ko win tɔmbun kparɔ̀. Domi wunɛ, a ñ win wooda mem nɔ̀wɛ.

¹⁵ Ma Samueli u seewa u doona Giligalin di. Yera Sə̀lu ka win tabu kowo be ba tie ba maa da Gibeas, Benyamɛɛn temɔ̀. Ma u bu gara mi. Ben geera kua tɔnu natan (600) saka. ¹⁶ Sə̀lu ka win bii Yonatam ka tɔn be ba ka bu wãa sannu, ba ben sansani gira Gibeas mi. Adama Filisitiban sansani ya wãa Mikimasiɔ̀. ¹⁷ Filisitiban tabu kowobun wuunu ita ya yara ben sansanin di ya Isireliba wɔ̀raa da. Wuu teera da Ofaran swaaɔ̀ Sualin temɔ̀. ¹⁸ Ma yirusera Beti Horonin swaa swii. Ma itasera maa da Benyamɛɛn tem nɔ̀ bura yerɔ̀ wɔ̀wa gaan bɔkuɔ̀ mi purukanu ra n wãa gbaburun bera gia.

¹⁹ N deema sekobu sari Isireliban tem kpuro sɔ̀ domi Filisitiba ba nɛɛ, ba ñ wure bu takobiba ko ñ kun mɛ yaasi. ²⁰⁻²¹ Yen sɔ̀na Isireliba ba ra de Filisitiban mi bu ka ben naa tebonun yari nɔ̀ dera, ka ben dɔkunu ka ben gbɛɛ ka ben tebonu ka maa ben naa kpara dekin nɔ̀ sɛnu. ²² Yen sɔ̀na tabun sanam mɛ sɔ̀, tɔn be ba wãa Sə̀lu ka win bii Yonatam mi, ben goo kun takobi mɔ̀, ñ kun mɛ yaasa. Sə̀lu ka win bii Yonatam tɔnawa ba yeba mɔ̀.

²³ Ma Filisitiban tabu kowobun wuu teeru gara yara ta da Mikimasiɔ̀, bera mi guunu yiru nu yinna. N deema miya ba ra ka sare.

* 13:1 wɔ̀ɔ̀ - Ye ba yorua Heberum sɔ̀, ya ñ dɛɛɛ.

Yonatam u Filisitiba kamia

14

¹ Sɔɔ teeru Yonatam, Sɔɔlun bii, u win bɔɔ aluwaasi wi u ra win tabu yānu sɔbe sɔɔwa u nɛɛ, a na su da Filisitiban tabu kowo wuu ten mi, te ta wāa giɔ.

Adama u ñ Sɔɔlu sɔɔwa ma u gam dɔɔ. ² Sɔɔlu u wāa Migoronio Gibeana bɔkuɔ dāru garun nuurɔ te ba ra soku gerenadi. Tɔn be ba wāa ka wi, ben geera sāawa tɔnu natan (600) saka. ³ N deema yāku kowo wi ba mɔ Aya u wāa tɔn ben suunu sɔɔ u sāa yāa ni ba ra ka bikiaru ko Gusunɔn mi neni. Aya wi, u sāawa Akitubun bii. Akitubu wi, ka win wɔnɔ Ikabɔdu, be, ba maa sāawa Finɛɛsin bibu. Finɛɛsin tundowa Eli, wi u raa sāa Yinni Gusunɔn yāku kowo Siloɔ. Tɔnu nata ye sɔɔ, goo kun yɛ Yonatam u yara.

⁴ Swaa ye Yonatam u swii u ka da Filisitiban tabu kowo ben mi, ya kpawa ka kpee bakanu yirun baa sɔɔ. Teerun yisira Bosesi, yirusera maa Senɛ. ⁵ Teera wāa swaa yen sɔɔ yɛsan nɔm geu gia Mikimasin deedeeru. Teera maa wāa Geban deedeeru. ⁶ Yonatam u win bɔɔ aluwaasi wi sɔɔwa u nɛɛ, a na su da bango sari ben mi. Sɔɔkudo Yinni Gusunɔ u koo sun somi. Domi gāanu sari ni nu koo nùn ganɛ u kun ka sun faaba kue, baa sà kun dabi.

⁷ Aluwaasi wi, u nɛɛ, a koowo kpuro ye a gɔru doke, a ku sika ko. Na wāa ka wunɛ.

⁸ Ma Yonatam u nɛɛ, ñ n men na, su da ben bera gia kpa bu sun wa. ⁹ Bā n nɛɛ, su yɔro su bu ma, sa ko yɔrawa su bu ma. ¹⁰ Bā n maa nɛɛ, su na ben mi, sa ko dawa, domi ben soku tera ta ko n sāa yireru ma Yinni Gusunɔ u sun bu nɔmu beria.

¹¹ Ma be yiru ye, ba dera Filisitiba ba bu wa. Ma Filisiti be, ba nɛɛ, Heberuba wee, ba yarimamɔ wɔrusun di mi ba raa kukua.

¹² Ma Filisitiban tabu kowo be, ba Yonatam ka win aluwaasi wi nɔɔ kɔ ba nɛɛ, i na mini su bɛɛ gari gɛɛ sɔ.

Ma Yonatam u win bɔɔ aluwaasi wi sɔɔwa u nɛɛ, a man swiima domi Yinni Gusunɔ u sun bu nɔmu beria, bese Isireliba.

¹³ Yera durɔ u kabura u ka yɔɔwa u da mi ba wāa ma aluwaasi wi, u nùn swii. Ye ba tura mi, ma u bu soomɔ u suririmɔ. Yera win bɔɔ aluwaasi wi, u bu goomɔ win biruɔ.

¹⁴ Ben tabun tore ye sɔɔ, be yiru ye, ba tɔmbu gowa nge tɔnu yendun saka batuma piibu sɔɔ. ¹⁵ Ma berum Filisitiban tabu kowobu mwa kpuro be ba wāa sansaniɔ, ka be ba wāa tabu gberɔ, ka be ba sansani kɔsu, ka maa be ba yarimɔ ba tɔmbu wɔraa daamɔ. Sere ka tem tii mu yiirumɔwa ma tɔmba burisina. Gusunɔwa u dera yabu ye kpuro ya kooramɛ.

¹⁶ Be ba Sɔɔlun sansani kɔsu Gibeana Benyamɛɛn temɔ, ba wa Filisitiban tabu kowo dabinu ba duku dukubu mɔ baama kpuro. ¹⁷ Ma Sɔɔlu u win tɔmbu sɔɔwa u nɛɛ, i besen tɔmbu mennɔ i ben yisa soku kpa su wa be ba kun wāa mi.

Ma ba kua mɛ, ba deema Yonatam ka win bɔɔ aluwaasi wi u ra win tabu yānu sɔbe, beya ba sari mi. ¹⁸ Ma Sɔɔlu u Aya sɔɔwa u nɛɛ, u Gusunɔn woodan kpakororu suama.

N deema kpakoro te, ta wāa Isireliban sansaniɔ sanam mɛ.

¹⁹ Nge mɛ Sɔɔlu u ka yāku kowo wi gari mɔ, wure ni nu wāa Filisitiban sansaniɔ nu sosimɔwa nu dɔɔ. Yera Sɔɔlu u yāku kowo wi sɔɔwa u nɛɛ, a kpakoro te derio, su ku maa Gusunɔ gāanu bikia.

²⁰ Ma Sɔɔlu ka win tabu kowobu ba menna ba da tabu gberɔ, ba deema wee Filisitiba ba burisine ba goonamɔ ka takobi. ²¹ N deema Heberu gabu ba raa yoru dimɔ Filisitiban mi, sere ba ka bu da ben sansaniɔ. Adama ye ba Sɔɔlu ka Yonatam ka begibu wa, yera ba tii wuna ba wura ben mi.

²² Isireli gabu ba raa maa kukua Efaraimun guunun bera gia. Ye ba nua ma Filisitiba ba duki mɔ, yera ba seema ba wɔri tabu sɔɔ ba bu naa swii, ²³ ba ka tura Beti Afenin wuswaaɔ. Nge meya Yinni Gusunɔ u ka Isireliba faaba kua dɔma te.

Isireliba ba Yonatam yakia

Sɔɔlu nɔman di

²⁴ Isireliba ba nōni sōra gem gem dōma te, yèn sō Sōlu u bōrua u nē, ma n kun mō na nen yiberēba mōru kōsia, wi u di yoka yu sere turi, kon yēro gowa. Yen sōna tōn be sō, goo kun dīanu dende. ²⁵ Sōlun tōmbu kpuro ba tura dāa sōwō mi tim mu terie temō. ²⁶ Sanam mē ba sō ge du, ba deema wee, tim mē, mu koka temō. Ka mē, goo kun kākā u mu dabure domi ba bōri yi nasie. ²⁷ Adama Yonatam u ñ daa nua ma win tundo u tōn be kirō kua ka bōri. Yera u deka ye u neni ka tim bau sōka u wuna u nōo kpē, ma u dam wa. ²⁸ Saa ye sōra tōn ben turo u nūn sōwa u nē, wunen tundo u sun kirō kua ka bōri u nē, wi u di gisō, u koo yēro go. Yera n dera tōn be, ba ka wasira gem gem.

²⁹ Ma Yonatam u nē, nen baaba u bēsen tōmbu nōni sōmōwa. A ñ wa nge mē na dam wa sanam mē na tim mēn fiiko di? ³⁰ N koo raa wēra too tōn be, bā n di baa fiiko ye ba wōra ben yiberēban nōman di. Domi ba koo raa Filisiti be go n kere mē.

³¹ Dōma te, ba Filisitiba gowa saa Mikimasin di sere ka Ayalonio. Ma ba wasira gem gem. ³² Yera ye Filisitiba ba deri, ba ye kata kua ba gura. Ba yāanu ka ketēba ka ketē binu mwērimō ba goomō ma ba yaa ye temmō mi ya kpī yem sō. ³³ Saa ye sōra ba Sōlu sōwa ba nē, wee, tōn be, ba Yinni Gusunō torarimō ba yaa temmō mi ya kpī yem sō.

Ma Sōlu u nē, naane sarirugibu bē! I kpee bakaru bimiama mini tē. ³⁴ Kpa i baawure sō u ka win ketē ñ kun mē win yāaru na u saka mi, kpa u da u di. Bā n kua mē, ba ñ maa Yinni Gusunō torarimō.

Wōku te sō, tōn ben baawure u ka win ketē na u go mi. ³⁵ Ma Sōlu u Yinni Gusunō yāku yeru kua mi, tera ta sāa gbiikiru ni u kua sō.

³⁶ Yen biru u win tōmbu sōwa u nē, su da su Filisitiba naa gira wōkuru su bu wōri sa n ben yānu guramō sere yam mu ka sāra. Su ku ra ben goo deri, baa turo.

Ma ba nē, a koowo mē n nun wēre.

Adama yāku kowo u nē, su gina da su Gusunō bikia.

³⁷ Ma Sōlu u Gusunō bikia u nē, n doo n Filisitiba naa gira? Kaa sun bu nōmu beria?

Adama Gusunō u ñ nūn wisa dōma te. ³⁸ Yera Sōlu u nē, i mennama bē be i sāa wirugibu kpa su gia mi torara wāa gisō. ³⁹ Sere ka Yinni Gusunōn wāaru, wi u ra Isireliba faaba ko, baa ñ n nen bii Yonatam na, u tora, u koo gbiwa.

Adama tōn ben goo kun nūn wisa. ⁴⁰ Ma u nē, i doo i yōra miōnō, nē ka nen bii Yonatam sa ko maa yōra mini.

Tōn be, ba nē, a koowo mē n nun wēre.

⁴¹ Ma Sōlu u Yinni Gusunō sōwa u nē, Gusunō, bēse Isireliban Yinni, a sun sōsio ka yīreru mi torara wāa.

Ma torara sōsira Yonatam ka Sōlun bera gia. Be ba tie ba yara. ⁴² Sōlu u kpam nē, n tiara nē ka nen bii.

Ma torara sōsira Yonatam mi. ⁴³ Sōlu u Yonatam sōwa u nē, a man sōwō ye a kua.

Yonatam u nē, na tim bau sōka ka deka ye na neni ma na mēn fiiko denda. Nē wee, na wura n gbi.

⁴⁴ Yera Sōlu u nē, nà kun nun go, Yonatam, Gusunō u man kua nge mē u kī.

⁴⁵ Adama tōn be, ba Sōlu sōwa ba nē, Yonatam, wi u Isireliba faaba baka yeni kua, wiya u koo gbi? Sere ka Yinni Gusunōn wāaru, baa win seri tia ya ñ wukuramō yu wōri. Domi ka Gusunōn somira u sōmburu kua gisō.

Mesuma ba ka Yonatam yakia u ñ ka gu. ⁴⁶ Yen biru Sōlu u sina u ñ maa Filisitiba naa swīi. Ma Filisiti be, ba wura ben temō.

Sōlun nasara

⁴⁷ Sanam mē Sōlu u bandu di u kpa Isireliban suunu sō u ka win yiberēba tabu kua u ka sikerena. Bera Mōabuba ka Amōniba ka Edōmuba ka Soban sinambu ka sere maa Filisitiba. Mi u tabu da da kpuro u ra kamiewa. ⁴⁸ Sō teeru u tabu kua ka wōrugōru u Amaleki be ba bu dam dōremō kamia u Isireliba faaba kua ben nōman di.

⁴⁹ Sōlun bii tōn durōbun yīsa wee, Yonatam ka Yisifi ka Maakisua. Win bii tōn kuro gbiikoon yīsira Mērabu, yiruse maa Mikali. ⁵⁰ Win kurōn yīsira Akinōamu, Akimasin bii.

Win tabu sunɔwa Abinɛɛ, Nerin bii. Neri sãawa Sɔɔlun tundon mɔɔ. ⁵¹ Kisi, Sɔɔlun tundo, ka Neri, Abinɛɛn tundo, ba sãawa Abielin bibu.

⁵² Sɔɔlun wãaru kpuro sɔɔ, tabu kun dwiyare wi ka Filisitiban baa sɔɔ. Yen sɔna win tɔmbu sɔɔ, ù n goo wa wi u dam mɔ u wɔrugɔru mɔ, u ra yẽro mwaamewa u ko win tabu kowo.

Isireliba ka Amalekiban tabu

15

¹⁻² Samueli u Sɔɔlu sɔɔwa u nɛɛ, nɛna Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u gɔrima wunen mi, n nun gum wisi n ka sɔɔsi ma u nun gɔsa a ko sunɔ win tɔmbu Isireliban suunu sɔɔ. Yen sɔ tɛ, a swaa dakio a nɔ ye u gerua. U nɛɛ, u koo Amalekiba dibu kɔsia ye ba ka Isireliba swaa bura sanam mɛ ba yara Egibitin di. ³ Yen sɔ, a doo a bu wɔri kpa a ye ba mɔ kpuro kpeerasia mam mam. A ku de bu tiara. A bu goowo kpuro tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bibu sere ka bii wɛɛnɔ, ka maa ben yaa sabenu.

⁴ Ma Sɔɔlu u win tɔmbu menna u gara Telaimuɔ. Win tabu kowobun geera kua nɔrɔbun suba goobu (200.000), ma Yudaba ba maa kua tɔmbu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000). ⁵ Sanam mɛ Sɔɔlu ka win tabu kowobu ba tura Amalekiban wuu bɔkɔwɔ, yera ba kukua gen wɔwa gaa sɔɔ. ⁶ Ma Sɔɔlu u Keniba sɔɔwa u nɛɛ, bu de bu tii wuna Amalekiban min di, kpa wi, u ku raa bu menna u go kpuro sannu. Domi be, ba Isireliba durom kuawa saa ye ba wee Egibitin di. Ma Keni be, ba yara saa Amalekiban min di. ⁷ Yen biru Sɔɔlu ka win tabu kowobu ba Amalekiba wɔri ba bu sunka saa Hafilan di sere ka Suriɔ ye ya wãa Egibitin sɔɔ yari yeru gia. ⁸ Ma ba ben sunɔ mwa wi ba sokumɔ Agagi. Be ba tie, ma ba bu go ka takobi. ⁹ Adama Sɔɔlu ka win tabu kowobu, ba Agagi deri, ba ñ nùn go, ka sere maa yaa sabe ni nu gea sãa, yãanu ka ketɛba ka naa kpemi ka yãa kpeemminu ni nu gum mɔ ka baayere kpuro ye ya gea sãa. Ba yina bu ye kpuro kpeerasia mam mam. Adama ye ya ñ dam mɔ ka ye ya ñ waabu wã, ba ye kpuro gowa mam mam.

¹⁰ Saa ye sɔra Yinni Gusunɔ u ka Samueli gari kua u nùn sɔɔwa u nɛɛ, ¹¹ nen nukura sankira ye na ka Sɔɔlu kua sunɔ. Domi u man biru kisi, u ñ nen gere mem nɔɔwɛ.

Ye Samueli u gari yi nua, yera u mɔru kua gem gem, ma u Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue wɔku giriru.

¹² Sisiru bururu u seewa yellu u dɔɔ u ka Sɔɔlu yinna. Adama ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, Sɔɔlu u da wuu ge ba mɔ Kaameli gia. Miya u kperu garu gira tɔmbu bu ka win nasara yaaya. Min diya u maa gɔsira u da Giligaliɔ. ¹³ Ma Samueli u da win mi. Ye Sɔɔlu u Samueli wa, yera u nɛɛ, Gusunɔ u nun domaru kua. Wee na kpuro kua ye u man yiire.

¹⁴ Samueli u nɛɛ, ñ n men na, amɔna na ka yãanu ka ketɛban wuri nɔɔmɔ.

¹⁵ Sɔɔlu u nɛɛ, tabu kowoba ba yãanu ka ketɛ geenu gɔsa ba ka wɔma saa Amalekiban min di kpa bu ka Gusunɔ wunen Yinni yãkuru kua. Adama ba ye ya ñ gea sãa kpeerasiawa mam mam.

¹⁶ Ma Samueli u nɛɛ, a sakuo n nun sɔ ye Yinni Gusunɔ u man sɔɔwa gĩa wɔkuru.

Sɔɔlu nɛɛ, a geruo.

¹⁷ Samueli u nɛɛ, yellu a tii garisiwa bwɛɛbwɛɛ, ma Yinni Gusunɔ u nun gɔsa a kua Isireliban sunɔ. ¹⁸ Ma u nun gɔra u nɛɛ, a doo a Amaleki durumgii be tabu wɔri a bu go a kpeerasia mam mam. ¹⁹ Ñ n men na, mban sɔna a ñ Yinni Gusunɔn gere mem nɔɔwɛ. Mban sɔna i kua ye ya ñ nùn dore, i ben yãnu kata kua i gura.

²⁰ Sɔɔlu u nɛɛ, na Yinni Gusunɔn gere mem nɔɔwa fa. Na da mi u man gɔra, ma na Amalekiban sunɔ Agagi mwa na ka na, ma na win tɔmbu go mam mam. ²¹ Adama nen tabu kowoba ba ben yãanu ka ben ketɛ geenu mwaama bu ka Gusunɔ wunen Yinni yãkuru kua Giligaliɔ.

²² Samueli u nɛɛ, mba Yinni Gusunɔ u kīru bo. Yãkunu? Nge mem nɔɔbu. Wee mem nɔɔbu bu yãkuru kere. Wii kpīibu bu maa yãku yaa gum kere. ²³ Wi u ku ra Gusunɔ mem nɔɔwɛ u sãawa taaregii nge sɔro. Wi u ku ra nùn wiru kpīiyɛ, u sãawa nge bīu sãɔ. Tɛ, yèn sɔ a Yinni Gusunɔn gere yina, win tii u maa nun yina, u nun bandu yara.

²⁴ Yera Səɔlu u Samuēli sɔɔwa u nɛɛ, na durum kua, na Yinni Gusunɔn wooda sara ka maa wunen gere. Na nen tɔmbun berum kua ma na ben gere wura. ²⁵ Adama na nun kanamɔ, a man nen durum suuru kuo, kpa a ka man wura Giligaliɔ, n ka Yinni Gusunɔ sɔɔ.

²⁶ Ma Samuēli u nùn sɔɔwa u nɛɛ, na ñ maa ka nun wurɔ. Domi a Yinni Gusunɔn gari yina. Mɛya u maa nun yina, u nun bandu yara.

²⁷ Sanam mɛ Samuēli u gɔsirɔ u ka doona, yera Səɔlu u win yaberun swaa gaba, ma yabe te, ta gɛɛra. ²⁸ Samuēli u nùn sɔɔwa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u nun Isireliban bandu wɔrari gisɔ u tu goo wɛ wi u nun sanɔ kere. ²⁹ Gusunɔ, Isireliban Yinni yiikogii u ku ra weesu ko, u ku ra maa win himba gɔsie, domi u ñ sɔɔ nge tɔnu.

³⁰ Səɔlu u kɔam nɛɛ, na durum kua, adama tɛ na nun kanamɔ a man bɛɛɛ dokeo nen tɔmbu Isireliba ka ben guro gurobu kpuron wuswaaɔ. A ka man gɔsiro Giligali mi kpa n ka Gusunɔ wunen Yinni sɔɔ.

³¹ Ma Samuēli u gɔsira u ka Səɔlu da. Səɔlu u Yinni Gusunɔ sɔɔwa.

³² Yera Samuēli u nɛɛ, i ka man Agagi, Amalekiban sunɔ wi naawa mini. Ma Agagi wi, u susi ka nuku dobu. Domi u bwisika ma gɔɔ nùn sarari. ³³ Adama Samuēli u nɛɛ, nge mɛ wunen takobi ya tɔn kurɔbu gabun bibu go, nge mɛya wunen mero u koo maa bii bia.

Ma Samuēli u Agagi go u bɔtira Yinni Gusunɔn sɔɔ yerɔ Giligaliɔ.

³⁴ Yen biru Samuēli u da Ramaɔ, Səɔlu maa da win yɛnuɔ Gibeaaɔ. ³⁵ Sere Samuēli u ka gu, u ñ maa Səɔlu mɛɛrim daare. Adama u ra n nùn swiyyammewa yèn sɔɔ Gusunɔn nuki sankira ye u ka nùn kua Isireliban sunɔ.

Gusunɔ u Dafidi gɔsa

u ka ko sunɔ

16

¹ Yinni Gusunɔ u Samuēli sɔɔwa u nɛɛ, sere saa yerɔ kaa n wɔa a n Səɔlu swiyyamme. Domi na nùn bandu yara. U ñ maa kpɛ u bandu di Isireliba sɔɔ. Yen sɔɔ, a gum yibio wunen kɔba ye sɔɔ kpa n nun gɔri a da Isai, Betelehemugiin mi. Domi na win bii turo gɔsa u ka ko sunɔ wi na kɔ.

² Adama Samuēli nɛɛ, amɔna kon ko n ka da mi, domi Səɔlu u n ye nua, u koo man go.

Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, a naa gbiiba suo kpa a nɛɛ, a nawa a ka man yɔkuru kua.

³ Kpa a Isai soku yɔku yeru mi. Miya kon nun sɔɔ ye kaa ko. Yera a gum tɔre wi kon nun sɔɔsin wirɔ.

⁴ Samuēli u kua nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sɔɔwa. Ye u na Betelehemuɔ, yera wuu gen guro gurobu ba na win mi ka berum ba nɛɛ, n ka sere do mɛ?

⁵ Ma Samuēli u bu wisa u nɛɛ, n do gbɔa gbɔa. Na nawa n ka Yinni Gusunɔ yɔkuru kua. I bɛen tii disi wunario kpa i na yɔku yerɔ.

Ma Samuēli u maa Isai ka win bii tɔn durɔbu soka. Ba tii disi wunari ba na yɔku yeru mi. ⁶ Saa ye be kpuro ba tunuma, yera Samuēli u Eliabu wa. Ma u bwisika u nɛɛ, ñ n da wiya mi, wi Yinni Gusunɔ u gɔsa. ⁷ Adama Yinni Gusunɔ u Samuēli sɔɔwa u nɛɛ, a ku win wasin buram mɛɛri, ñ kun mɛ win gunum, n ñ wi, na gɔsa. Domi nɛ, Yinni Gusunɔ, na ku ra wasin buram mɛɛri nge tɔnu. Gɔruwa na ra mɛɛri.

⁸ Ma Isai u Abinadabu soka, u dera u susi Samuēlin wuswaaɔ. Ma Samuēli u nɛɛ, Yinni Gusunɔ kun maa wini gɔsa.

⁹ Ma Isai u dera Sama u susi Samuēlin wuswaaɔ. Adama Samuēli u nɛɛ, Yinni Gusunɔ kun winin tii gɔsa.

¹⁰ Isai u dera win bibu nɔɔba yiru ba susi Samuēlin wuswaaɔ. Adama Samuēli u nùn sɔɔwa u nɛɛ, Yinni kun ben goo gɔsa.

¹¹ Ma u Isai bikia u nɛɛ, wunen bii tɔn durɔbu kpurowa mini?

Isai u nùn wisa u nɛɛ, ben dɔako wi ba mɔ Dafidi, wiya u woo, u yɔanu kparamɔ.

Yera Samuēli u nɛɛ, a de bu nùn kasuma. Domi sa ñ kpɛ su yɔkuru ko ma n kun mɔ u na.

¹² Ma Isai u dera ba nùn kaso da ba ka na. Dafidi wi, u sãawa tòn swãa, u wasi bwãa do, u maa waabu wã. Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, a seewo a nùn gum mɛ tãre domi wiya na gɔsa. ¹³ Yera Samueli u win kɔba ye sua u nùn gum mɛ tãre win maabun wuswaaɔ. Ma Gusunɔn Hunde u Dafidi yɔɔwa saa dɔma ten di.

Yen biru Samueli u gɔsira u wura Ramaaɔ.

¹⁴ Yen biru Gusunɔn Hunde u Sɔɔlu deri ma Yinni Gusunɔ u dera hunde kɔsa ya nùn tɔya mɔ. ¹⁵ Ma Sɔɔlun bwãabu ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, wee Yinni Gusunɔ u dera hunde kɔsa ya nun tɔya mɔ. ¹⁶ Ñ n men na, besen yinni, a de su goo kasu wi u mɔrɔku soberu yɛ. Yinni Gusunɔ ù n dera hunde kɔsa ya nun seeri, kpa u mɔrɔku ge so kpa yu sara.

¹⁷ Ma Sɔɔlu u win bwãa be wisa u nɛɛ, i doo i goo kasu wi u mɔrɔku soberu yɛ sãa sãa kpa i ka nùn na nen mi.

¹⁸ Ma win bɔɔ turo u nɛɛ, na Isai Betelehemugiin bii turo waare wi u mɔrɔku soberu yɛ. U maa wɔrugɔru mɔ gem gem, u sãawa tabu durɔ, u ra maa gari gere ka laakari. Durɔ burɔn tiiwa. Yinni Gusunɔ maa wãa ka wi.

¹⁹ Yera Sɔɔlu u gɔra Isain mi, u nɛɛ, a man wunen bii Dafidi yãa kparo wi kɛɛma u na nen mi. ²⁰ Ma Isai u pɛɛ sua ka tam mɛ ba doke yaa gɔnan bɔɔru sɔɔ, ka boo kpɛmu, u ye kpuro ketɛku sɔbi. Ma u Dafidi swaa sure ka yãa ni kpuro u da Sɔɔlun mi. ²¹ Ye u tura mi, u kua win bɔɔ. Sɔɔlu u nùn kĩa gem gem ma u nùn kua win tabu yãa sɔwo. ²² Ma Sɔɔlu u maa gɔra Isain mi, u nɛɛ, a man Dafidi derio u n sãa nen sɔm kowo, domi win daa ya man dore.

²³ Saa dɔma ten di, Yinni Gusunɔ ù n dera hunde kɔsa ya Sɔɔlu seeri, Dafidi u ra win mɔrɔku suewa u so, kpa hunde kɔsa ye, yu sara. Kpa win laakari yu wurama mam mam.

Dafidi ka Goliati

17

¹ Yen biru Filisitiba ba ben tabu kowobu menna ba tabun sɔɔru kua Sokoɔ Yudan temɔ. Ba ben sansani gira Efesi Damimuɔ, ye ya wãa Soko ka Asekan baa sɔɔ. ² Sɔɔlu ka Isireliba ben tii ba menna ba ben sansani gira Elan wɔwa sɔɔ. Miya ba tabu kpĩ bu ka Filisitiba wɔri. ³ Filisitiba ba yɔ wɔwa yen bera gee, ma Isireliba ba maa yɔ yen bera giɔ.

⁴ Tabu durɔ goo u yarima Filisitiban sansanin di, u da u yɔra sansani yiru yen baa sɔɔ. Win yĩsira Goliati. Gatin diya u na. Ma win gunum tura gɔm soonu nɔɔba tia ka bɔnu. ⁵ U sii gandun furɔ doke, ka sii gandun tarakpe ye ba kua nge swãa kokosu. Yen bunum mu kua kilo wata. ⁶ U maa sii gandun kɔrɔm doke, ma u sii gandun yaasa beki. ⁷ Yaasa yen buru ta sãawa nge weson deka ye u ra beku yasa tɛke. Yen bem bunum tura kilo nɔɔba yirun saka. Ma tabu kowo goo u nùn gbiiye u win tɛrɛru neni. ⁸ Goliati wi, u yɔra u gbãra u Isireliban tabu kowobu sɔɔwa u nɛɛ, mban sɔna i yarima i tabu sĩa kpĩ. I ñ yɛ ma nɛ Filisitiwa, bɛɛ maa Sɔɔlun yobu? I goo gɔsio bɛɛn suunu sɔɔ u na u ka man sanna. ⁹ Ù n kpĩa u man kamia u go, nen tɔmbu bu ko bɛɛn yobu. Adama nà n nùn kamia na go, bɛɛya ko i ko besen yobu, kpa i sun sã. ¹⁰ Sannɔwa na kĩ gisɔ. I goo wunama wi u koo ka man sanna.

¹¹ Ye Sɔɔlu ka Isireliba kpuro ba Filisiti win gari yi nua, ma berum bu mwa gem gem.

¹² Dafidi wee, u sãawa Isain bii. Isai wi, Efaratigiwa wi u wãa Betelehemuɔ Yudan temɔ. Bii tɔn durɔbu nɔɔba itawa u mara. Sɔɔlun waati ye sɔɔ, u sãawa durɔ tɔkɔru gem gem. ¹³ Win bii bukurobu ita ba Sɔɔlu swĩ ba ka tabu da. Ben yĩsa wee, Eliabu ka Abinadabu ka Sama. ¹⁴ Sanam mɛ ba wãa Sɔɔlun sansaniɔ, win bii dãako Dafidi ¹⁵ u ra dewa Betelehemuɔ u ka win tundon yãanu kpara kpa u gɔsirama Sɔɔlun mi.

¹⁶ Saa ye sɔɔ, Goliati wi, u ra newa Isireliban wuswaaɔ bururu ka yoka u ka tii bu sɔɔsi. Mɛya u kua sere sɔɔ weeru.

¹⁷ Sɔɔ teeru Isai u win bii Dafidi sɔɔwa u nɛɛ, a gberɛ sɔndanu saaki tia suo ka pɛɛ wɔku te, kpa a ka wunen maabu daawa fuuku tabu gberɔ. ¹⁸ A maa gasanu wɔku te suo a ben wuurun wirugii wɛ kpa a wa nge bà n bwãa do, kpa a ka gãanu wurama ben min di ni nu koo man sɔɔsi ma a tura mi. ¹⁹ Ba wãa ka Sɔɔlu ka Isireliban tabu kowobu Elan wɔwaɔ. Miya ba tabu mɔ ka Filisitiba.

²⁰ Sisiru buru buru, Dafidi u seewa u yāa ni goo nōmu sōndia. Ma u win sōmunu sua u doona nge mε Isai u nūn yiire. Ye u tura mi, u deema wee, tabu kowoba yarimamō ba tabun sōuru mō. Ba gbamgba soomō ba kuuki mō. ²¹ Isireliba ka Filisitiba ba tabu teriamō. ²² Dafidi u win sōmunu sōbia u yānun kōso nōmu beria, ma u duka da tabu gberō u win maabu deema u bu tōbura. ²³ Sanam mε u ka bu gari mō, wee Filisitiban tabu durō Gatigii wi ba mō Goliati u kurama saa Filisitiban tabu sīan di. U win gari yi saarim seewa, ma Dafidi u yi nua. ²⁴ Ye Isireliba ba durō wi wa, be kpuro ba berum soora gem gem ba duki yakikira. ²⁵ Ma ba mō, durō wi wee, u maa yarima u ka sun nōo kasu. Wi u kpīa u nūn go, sunō u koo yēro dukia baka wē, kpa u nūn win bii wōndia kē kurō. Meya yēron yenugiba ko n tii mō. Sunō kun maa bu gāanu bikiamō.

²⁶ Ma Dafidi u be ba wāa win bōkuō bikia u nεε, wara ra n Filisiti, bango sarirugii wi, u sere ka bεε Gusunōn tabu kowobu nōo kasu. Mba ba koo yēro wē wi u nūn go, ma u Isireliba sekuru yara.

²⁷ Ba nūn sōōwa ye ba raa gerunamō. Ba nεε, yeni ka yeniwa ba koo yēro wē wi u nūn go.

²⁸ Ye Eliabu Dafidin mōo tōnwero u nua Dafidi u gari mō ka tōn be, u ka nūn mōru kua u nūn bikia u nεε, wara a sere yāa gōō piibu ge deria gbaburō. Na wunen anayisiru yē ka wunen woo bōbunu. Na yē ma a na a ka tabu mēeriwa.

²⁹ Dafidi u wisa u nεε, mba n kua. Baa gari na n kpē n bikia?

³⁰ Ma u nūn biru kisi u da u goo gari bikia. Yera ba nūn wisa nge mε gbiikoba raa gerua.

³¹ Be ba nua ye Dafidi u gerua, yera ba da ba Sōolu saaria. Ma Sōolu u Dafidi sokusia.

³² Dafidi u Sōolu sōōwa u nεε, a ku de goon tororu tu kara Filisiti win sō, yinni, kon da n ka nūn sanna.

³³ Sōolu u nεε, a n kpē a susi Filisiti win mi, a sere ka nūn sanna. Domi wunε bii piibuwa gina. Durō wi, u maa sāawa tabu durō saa win aluwaasirun di.

³⁴ Ma Dafidi u Sōolu sōōwa u nεε, na raa sāawa nen tundon yāa kparo. Gbee sunō, n kun mε yaa kōsa gaa yā n na ya yāa teeru mwa yāa gōō sōo, ³⁵ na ra ye naa girewa kpa n ye so n yāa te wōra yen nōon di. Yā n man sīirema yen nōo gbiniya na ra nenε n ka ye so n go. ³⁶ Yinni na yaa kōsi goore. Nge meya kon maa Filisiti bango sarirugii wini go nge yen tia, domi u Gusunōn tabu kowobu nōo kasu. ³⁷ Yinni Gusunō wi u man wōra saa gbee sunō ka yaa kōsa yen min di u koo maa man wōra Filisiti win nōman di.

Ma Sōolu u nεε, a doo kpa Yinni Gusunō u nun yōre.

³⁸ Ma Sōolu u win tiin tabu yānu kpuro sua u Dafidi sebusia. Niya tarakpe ka sii gandun furō, ³⁹ ka takobi. Yen biruwa Dafidi u kookari kua u ka sī, domi u n yen dōōne mō. Adama u Sōolu sōōwa u nεε, na n kpē n ka yeniba kpuro sī, domi na n yen dōōne mō.

Ma u ye pota u yi. ⁴⁰ Yera u win dēka sua u da u kpee gori nōōbu dōbura daarō u yi doke win kpara bōōrō ma u win kpurantēeru sua u susi Filisiti win mi.

⁴¹ Saa ye sōo, Filisiti wi, u win tere nenō gbiisie ba ka susimō ba dōo Dafidin mi. ⁴² Ye Filisiti wi, u Dafidi mēera tii, u wa ma aluwaasi kpembuwa, tōn swāa durō burō, yera u nūn gema. ⁴³ Ma u nūn sōōwa u nεε, nε bōōwa a ka sere deki suama a man kasu? Yera u Dafidi bōrusi ka win būnun yīsiru. ⁴⁴ Ma u nεε, a susima, kon de gunōsu ka gbeeku yεε yu wunen yaa di.

⁴⁵ Dafidi wi, u Filisiti wi sōōwa u nεε, wunε wee a ka man sannō wee ka takobi ka yaasa ka saka. Adama nε, na ka nun sannō weewa ka Gusunō wōllu ka tem Yinnin yīsiru, wi u maa sāa Isireliban tabu kowobun Yinni wi a nōo kasu. ⁴⁶ Gisō Yinni Gusunō u koo man nun nōmu beria. Kon nun so n sura kpa n wunen wiru bura. Gisō kon Filisitiban tabu kowobun gonu gunōsu ka gbeeku yεε wē yi di. Kpa handuniagibu kpuro bu gia ma Gusunō Isireliban Yinni u dam mō. ⁴⁷ Be ba wāa mini kpuro ba koo wa ma Yinni Gusunō kun takobi ka yaasan bukata mō u ka tōnu faaba ko. Domi wiya u ra tabu di. U koo sun bεε nōmu beria.

⁴⁸ Saa ye Filisiti wi, u susimō u ka Dafidi wōri, saa yera Dafidin tii u maa duka dōo Filisitiban tabu sīaō u ka nūn yinna. ⁴⁹ Ma u win nōmu kpēε kpara bōō te sōo u kperu

wuna u beri win kpurantɛɛru sɔɔ. Ma u Filisiti wi kpee te kara ta da ta numa win sirikanaɔ ma u wɔruma u kibari.

⁵⁰ Kpurantɛɛrun kpee teera Dafidi u ka Filisiti wi kamia. Ye u nùn sura baa takobi u n̄neni.

⁵¹ Ma u duka da u durɔ win takobi woma yen kararun di u ka nùn go u wiru bura. Ye Filisitiba ba wa ma ben tabu durɔ wi, u gu, yera ba duki yarina. ⁵² Yera Isireliban tabu durɔbu ka Yudaba ba seewa ba Filisitiba fɛerisi ka tabun wurenu ba bu gira sere Gati ka Ekoronin kɔnnɔwɔ, ma Filisitiban gonu wɔruka Saaraimun swaaɔ sere ka Gatiɔ n ka girari Ekoroniɔ.

⁵³ Ma Isireliba ba gɔsirama ba Filisitiban sansani wɔri ba ben yānu gura. ⁵⁴ Yen biru Dafidi u Goliatin wiru sua u ka da Yerusalemuɔ. Adama ye ya s̄aa Goliatin tabu yānu kpuro u ni yiwa win tiin kurɔ.

Yonatham

u ka Dafidi bɔrɔnu kua

⁵⁵ Saa ye Sɔɔlu u Dafidi wa u dɔɔ u ka Filisiti wi sanna, yera u win tabu sunɔ Abinɛ bikia u nɛɛ, Abinɛɛ, weren biiwa bii durɔbu geni.

Abinɛɛ u wisa u nɛɛ, sere ka wunen wāaru, na n̄ yē.

⁵⁶ Ma sunɔ u nɛɛ, a bikio kpa a nɔ n̄ n weren biin na.

⁵⁷ Ye Dafidi u Filisiti wi go u kpa u win wiru bura u neni u ka wee, yera Abinɛɛ u ka nùn da Sɔɔlun mi. ⁵⁸ Sɔɔlu u nùn bikia u nɛɛ, bii wunɛ, weren biiwa wunɛ.

Dafidi u nɛɛ, Isai, wunen b̄ɔɔ wi u wāa Betelehemuɔ, wiya u man mara.

18

¹ Saa ye Dafidi u ka Sɔɔlu gari kua u kpa, Yonatham u nùn k̄ia nge win tiin hunde ma u ka nùn bɔrɔnu kua gem gem. ² Saa maa d̄oma ten diya Sɔɔlu u nùn mwa u yi u n̄ maa wure u da win tundon mi. ³ Yonatham u b̄ɔrua ma u ko n s̄aa Dafidin bɔrɔ sere ka baadommaɔ yèn s̄ɔ u nùn k̄i nge win tiin hunde. ⁴ Yera u win tiin yaberu pota u Dafidi k̄a ka maa win tabu yaberu ka mam win takobi ka win tendu ka win kpaka.

⁵ Mi Sɔɔlu u Dafidi tabu gɔra kpuro, u ra nasara suewa. Yen s̄ɔna u nùn kua win tabu kowobun tɔnwero. Ma n t̄ambu kpuro dore ka mam Sɔɔlun tabu durɔbun tii.

Sɔɔlu

u ka Dafidi nisinu seewa

⁶ Saa yè sɔɔ tabu kowoba wee tabu gberun di, mi Dafidi u Filisiti wi go, yera tɔn kurɔba yarima Isireliban wusu kpuron di bu ka Sɔɔlu senna. Ba yaamɔ ba baranu ka m̄arɔkunu soomɔ, ba kuuki m̄è ka nuku dobu. ⁷ Ba womusu m̄è ba m̄è, Sɔɔlu u ra n̄rɔm n̄rɔm (1.000) go.

Adama Dafidi u ra n̄rɔbun suba w̄aku w̄akubu (10.000) go.

⁸ Gari yi, yi n̄ ka Sɔɔlu naawe, ma u m̄ɔru bara gem gem. U nɛɛ, ba Dafidi siara n̄rɔbun suba w̄aku w̄akubun s̄ɔ, adama n̄gibu n̄rɔm n̄rɔm t̄ɔna. Mba na maa ka Dafidi kere sina ḡɔna baasi. ⁹ Saa d̄oma ten diya Sɔɔlu u ka Dafidi n̄onu k̄ɔsu m̄ɛrim torua.

¹⁰ Yen sisiru Gusunɔ u dera hunde k̄ɔsa ya Sɔɔlu seeri ma u bindimɔ win yɛnun suunu sɔɔ u gari gerumɔ nge b̄unugii. Ma Dafidi u m̄arɔku sua u nùn soowammɛ nge m̄ɛ win d̄ɔnɛ. N deema Sɔɔlu u win yaasa neni. ¹¹ Ma u ye f̄ia u ka Dafidi s̄aku u nɛɛ, kon ka nùn gana mennawa. Nge m̄ɛya u kua sere n̄ɔn yiru, adama Dafidi u ye kpuro fuka ma Sɔɔlu u nùn k̄omia. ¹² Yen biru Sɔɔlu u Dafidi nasia, domi u gia ma Yinni Gusunɔ u nùn deri, ma u ka Dafidi wāa. ¹³ Yera n dera u nùn desirasia win b̄akun di u nùn kua tabu kowobu n̄rɔbun (1.000) tɔnwero. Ma Dafidi u Isireliba kpara tabu sɔɔ. ¹⁴ Ye u ḡɔru doke u ko kpuro, ya ra koorewa, domi Yinni Gusunɔ u wāa ka wi. ¹⁵ Ye Sɔɔlu u wa ye Dafidi u m̄è kpuro ya ra koorewa, yera u nùn nasiam sosi. ¹⁶ Adama Isireliba ka Yudaba kpuro ba Dafidi k̄ia yèn s̄ɔ u bu kparamɔ ben tabu sɔɔ.

Dafidi u Sɔɔlun bii Mikali

sua kurɔ

¹⁷ Ma Səulu u Dafidi sɔwa u nɛɛ, nɛn bii wəndia gbiikoo Mɛrabuwa kon nun kɛ kurɔ. Adama a de a n sɛa damgii kpa a Yinni Gusunɔ sanna. Domi Səulu u bwisika u nɛɛ, u n̄ kɪ u n̄n go win tii, Filisitibara u koo n̄n bɔrie.

¹⁸ Adama Dafidi u Səulu wisa u nɛɛ, yinni, wara ra n nɛ. Mba nɛn yɛnugibu ka nɛn tundon bweseru n ka sere ko wunɛn dokiri.

¹⁹ Adama saa ye Səulu u koo Dafidi Mɛrabu wi wɛ kurɔ, saa yera u n̄n sua u Adirieli, Mɛholagii wɛ u sua kurɔ.

²⁰ N deema Səulun bii wəndia goo, wi ba m̄ Mikali, u Dafidi kɪ. Ye ba Səulu gari yi sɔwa, n n̄n dore. ²¹ Ma u nɛɛ, kon n̄n wi kɛ, kpa u ko yina Filisitiba bu ka Dafidi noma turi. Ma u Dafidi sɔwa nɛn yiruse u nɛɛ, saa gisɔn di kaa ko nɛn dokiri.

²² Ma Səulu u win bwɛabu yire bu ka Dafidi gari yi ko nɛkɛ nɛkɛ bu nɛɛ, wee, sunɔn nukura do wunɛn sɔ. Win bwɛabu kpuro ba maa nun kɪ. Yen sɔ, a de a n sɛa win dokiri.

²³ Ma ba da ba Dafidi gari yi nɔɔsia. Ma Dafidi u nɛɛ, bɛɛn nɔni sɔ gɛa piimina mi? Bu nɛɛ, na sɛa sunɔn dokiri? Nɛ bwɛɛbwɛɛwa wi ba kun garisi gɛanu.

²⁴ Ma Səulun gɔro be, ba wura ba n̄n Dafidin gari yi sɔwa. ²⁵ Səulu u nɛɛ, amɛniwa i ko i Dafidi sɔ i nɛɛ, na n̄ dokirirun gɛanu ganu kɪ, ma n kun mɔ Filisitiban sen sarusu wunɔbu (100). Yera ya ko n sɛa mɔru kɔsiaru nɛn yibereban mi.

Səulu u yeni gerumɔwa kpa Filisitiba bu ka Dafidi go. ²⁶ Ye ba da ba Dafidi gari yi sɔwa ya n̄n dore u n ka sɛa sunɔn dokiri. Tɔɔ te ba koo n̄n kurɔ wɛ tu sere turi, ²⁷ u seewa ka win tabu kowobu ba da ba Filisitiba go tɔnu goobu (200). Ma Dafidi u ka ben sen sarusu na u su gara tia tia u sunɔ wɛ. Saa yera Səulu u n̄n win bii Mikali wɛ kurɔ.

²⁸ Ye Səulu u gia ma Yinni Gusunɔ u ka Dafidi wɛa, win bii Mikali u maa n̄n kɪ gem gem, ²⁹ yera u n̄n nasiam sosi. Ma u kua win yibere win wɛaru kpuro sɔ.

³⁰ Yen biru Filisitiban tabu sinambu ba ra n wɔraa naamɔ Isireliban mi. Dafidi u n ka bu sanna, u ra nasara suewa n kere Səulun tabu tɔnwero be ba tie. Yen sɔna u yisiru yara.

Yonatam u ka Dafidi yina

19

¹ Səulu u win bii Yonatam ka win bwɛabu kpuro sɔwa u nɛɛ, bu Dafidi goowo. Adama Yonatam u Dafidi kɪ n banda. ² Ma u n̄n sɔwa u nɛɛ, nɛn baa Səulu u swaa kasu u ka nun go. A de a n tii yɛ sia bururu, kpa a kuku yeru kasu a n wɛa mi. ³ Nɛ ka nɛn baa sa ko na su yɔra deedeeru mi a kukua kpa n ka n̄n wunɛn gari ko. Kpa n nun sɔ ye na nua win min di.

⁴ Ye ba na mi, Yonatam u win baa Dafidin gea saaria u nɛɛ, wunɛ sunɔ a ku wunɛn bɔɔ Dafidi torari. U n̄ nun kɔsa gaa kue. Ye u kua kpuro, gɛa geena. ⁵ U tii kari bɔrie ye u ka Filisiti wi go. Ma Yinni Gusunɔ u Isireliba kpuro nasara baka wɛ. Wunɛn tii a ye wa, ma wunɛn nukura dora. N̄ n mɛn na, mban sɔna a kɪ a tora a ka Dafidi wi u dɛere mi go kam.

⁶ Ma Səulu u Yonatam gari yi wura ma u bɔrua u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wɛaru, na n̄ maa Dafidi goomɔ.

⁷ Ma Yonatam u Dafidi soka u n̄n gari yi kpuro saaria. U ka n̄n da Səulun mi, ma Dafidi u n̄n sɔwa nge yellu.

Mikali u Dafidi faaba kua

⁸ Tabu kɔam tunuma ma Dafidi u yara u ka Filisitiba sanna. U bu kamia mam mam, ma ba duki sua.

⁹ Sɔɔ teeru Yinni Gusunɔ u dera hunde kɔsa ya kɔam Səulu seeri. Saa ye, u sɔ win dirɔ u win yaasa neni, ma Dafidi u n̄n mɔrɔku soowammɛ. ¹⁰ Səulu u kɪ u Dafidi yaasa kara u ka gana menna, adama Dafidi u fuka ma Səulun yaasa ya da ya gira ganaɔ. Yera Dafidi u kura u duka sua wɔku te. ¹¹ Ma Səulu u sɔmɔbu gɔra Dafidin dirɔ bu tu kɔsu bu wa bu ka n̄n go yam sɔreru. Adama Mikali, Dafidin kurɔ, u n̄n gari yi nɔɔsia u nɛɛ, u kun duka sua wɔku te, sisiru ba koo n̄n go.

¹² Yera Mikali u Dafidi yara fenentin di ma u kura u kpikuru sua. Nge meya u ka bu kisirari. ¹³ Ma Mikali u bwāaroku gagu sua u gu kpī kpin yerō. U gen wiru boo gōna wukiri. Ma u gu bekuru bubusi. ¹⁴ Saa ye Sōlu u tambu gōra bu Dafidi mwaama, yera Mikali u nēē, sii barō u kpī.

¹⁵ Ye ba wura ba Sōlu sōwa mē, yera u nēē, bu doo bu Dafidi wa, kpa bu ka nūn na ka win kpin yee te sannu, u nūn go.

¹⁶ Ye ba dua Dafidin dirō, ba deema bwāarokuwa ga kpī kpin yeru wōllō. Gen wira boo gōna wukiri. ¹⁷ Yen biru Sōlu u Mikali sokusia u nūn bikia u nēē, mban sōna a man nōni wōkua mē, a dera nen yiberē u man kisirari u doona.

Mikali u nūn wisa u nēē, u nēēwa n de u doona. Ñ kun mē, u koo man go.

Sōlu u Dafidi naa swī

Nayōtuō

¹⁸ Ye Dafidi u kpikuru sua u Sōlu kisirari, yera u da Samuelin mi Ramaō u nūn saaria kpuro ye Sōlu u nūn kua. Ma wi ka Samueli ba sina sannu Raman wō bera ye ba mō Nayōtuō. ¹⁹ Yera ba Sōlu sōwa ba nēē, wō Dafidi u wāa Ramaō ka Samueli sannu wō bera ye ba mō Nayōtuō. ²⁰ Ma Sōlu u sōmōbu gōra mi, bu Dafidi mwaama. Adama ye ba tura mi, ba ka Gusunōn sōmō wuuru yinna, Samueli u bu gbiiye ba sāaru mō. Ma Gusunōn Hunde u sōmō be yōwa ma ben tii ba Gusunō sāaru wōri nge sōmō be. ²¹ Yera gaba da ba Sōlu sōwa. Ma u maa sōmōbu gabu gōra. Ma ben tii ba maa Gusunō sāaru wōri nge sōmō be. ²² Ye Sōlu nua mē, yera win tii u den swaa wōri u dō Ramaō. Ye u tura dākō baka ye ya wāa Sekuō, yera u bikia u nēē, mana Samueli ka Dafidi ba wāa.

Ma ba nūn sōwa ba nēē, ba wāa Raman wō bera ye ba mō Nayōtuō.

²³ Ye u dō mi, yera Gusunōn Hunde u maa win tii yōwa ma u Gusunō sāaru wōri nge win sōmō, u ka tura sere Nayōtuō. ²⁴ U win yaberu pota ma u Gusunō sāmō Samuelin wuswaa. Dōma te, u kpīwa basi sō sō ka wōkuru kpuro. Yen sōna ba ra nēē, Sōlun tii u maa kua Gusunōn sōmō?

Yonatam u Dafidi somi

20

¹ Dafidi u yakura u doona saa Raman wō bera ye ba mō Nayōtun di, u da u Yonatam deema. U nēē, mba na kua. Mba nen toraru. Nge taare mba na wunen tundo kua u ka kī u man go.

² Yonatam u nūn wisa u nēē, su ku wa mē! A ñ gbimō. Nen tundo u ku ra gāanu ganu ko u kun man sōwa, baa ñ n gāa piiminun na. Ñ n men na, u ñ yenin bweseru mō u kun man sōwa. Gari yi, yi ñ sāa mē.

³ Dafidi u nēē, kam kam meya n sāawa. Adama wunen tundo u ñ dere a yi nō, domi u yē ma a man kī too. U ñ maa kī wunen nukuru tu sankira. Sere ka wunen wāaru ka maa Yinni Gusunōn wāaru, naa dabusa teera ta man karane ka gō.

⁴ Ma Yonatam u Dafidi sōwa u nēē, ñ n men na, ye a kī kpuro, a geruo. Kon nun ye kua.

⁵ Dafidi u nēē, wee siara suru kpao u koo yari. Na ñ kon maa ko na kun de sunōn mi su di sannu. Adama a de n da n kuke yakasō sere n ka ko sin teerun yoka. ⁶ Wunen tundo ù n bikia mana na wā, a nūn sōwō ma na nun kana n ka da nen wuu Betelehemuō. Domi nen yenugibu kpuro ba ben wōō ka wōōn yākuru mō mi. ⁷ Û n nēē, n wā, nē wunen bōō, na alafia wawa. Adama ù n mōru bara, a n yē ma kōsa u bwisikumō nen sō. ⁸ Adama wunē, a man kīru sōsio, domi a nō mweeru kua Yinni Gusunōn wuswaa ma kaa n sāa nen bōō sere ka baadommaō. Nā n taare gaa mō, a man goowo wunen tii. Mban sōna kaa ka man da wunen tondon mi u ka man go.

⁹ Yonatam u nēē, a ku yenin bweseru bwisiku. Nā n gia ma nen tundo u kī u nun kōsa kua, kon nun sō.

¹⁰ Dafidi u bikia u nēē, wunen tundo ù n ka nun mōru wisa, wara koo man sō.

¹¹ Yonatam u nēē, a na su da yakasō.

Ma be yiru ba yara ba da yakasō. ¹² Ma Yonatam u Dafidi sōwa u nē, sere ka Gusunō Isireliban Yinnin wāaru, sia amadaare, ñ kun mē sin teeru, kon nēn tundoŋ laakari mēeri. Û n gea bwisikumōn na wunen sō, kon nun goo gōriama u nun sō. ¹³ Adama ù n kī u nun kōsa kua, kon nun nōsia kpa n de a doona ka bwēe dora. Nà kun kue mē, Yinni Gusunō u man yen dibu kōsia. Kpa u nun yōre nge mē u nēn tundo yōre. ¹⁴ Adama saa ye na wāa wāaru sō kpuro, a man kīru sōsio tēn bweseru Yinni Gusunō u ra win tōmbu sōsi, kpa bu ku raa man go. Nà n maa gu, ¹⁵ kpa a nēn yenugibu kīru sōsi, baa sanam mē Yinni Gusunō u dera wunen yiberēba kpuro ba gbisuka ba kpa.

¹⁶ Ma u ka Dafidi arukawani bōkua win yenugibun sō u nē, Yinni Gusunō u Dafidin yiberēba ben dibu kōsie. ¹⁷ Yen biru Yonatam u dera Dafidi u win nō mweeru sire kīrun sō domi u nūn kīa nge win tiin hunde.

¹⁸ Ma u Dafidi sōwa u nē, siara suru kpao koo yari. Ba koo bikia, mana a wāa. Domi bā n dimō, ba koo wa ma a ñ wāa wunen sin yerō. ¹⁹ Sin teerun yoka, a doo mi a raa kukua sanam mē wahala ye, ya torua. Kpa a n wāa kpee te ba mō Eselin gāarō. ²⁰ Kon sēnu ita to kpee ten bera gia kpa n sāa nge yīreru gara na toosimō. ²¹ Yen biru kon bii gōri u da u sē ni kasuma. Nà n nūn sōwa na nē, u mērio, wee sē ni, nu wāa win biruō, u nu tama, a n yē ma kaa kpī a yarima ka bōri yendu. Domi sere ka Yinni Gusunōn wāaru, kari maa sari. ²² Adama nà n bii wi sōwa na nē, wee sē ni, nu wāa win wuswaa, a n yē ma Yinni Gusunōwa u kī a doona. Ñ n mēn na, a doonō. ²³ Gari yi sa maa bōkua nē ka wunē, Yinni Gusunōwa u sāa bēsen seeda sere ka baadomma.

²⁴ Ma Dafidi u da u kukua yakasō.

Ye suru kpao u yara, sunō u na u ka yen tōō bakaru di. ²⁵ Ma u sina win ayerō ganan bōkuō, Abinēe maa wāa win bōkuō, ma Yonatam u sina ben wuswaa, adama Dafidin sin yerō goo sari. ²⁶ Tōō te sō, Sōlu kun gāanu gerua, domi u tamaa, u di si mōwa. Yiya yi ko n nūn yinari. ²⁷ Adama yen sisiru, surun sōō yiruse, goo sari kpam Dafidin sin yerō. Ma Sōlu u win bii Yonatam bikia u nē, mban sōna Isain bii u ñ tōō bakaru nē saa gīan di.

²⁸ Ma Yonatam u nūn wisa u nē, Dafidi u man suuru kana u nē, n de u da Betelehemuō, ²⁹ domi miya ba yākuru garu mō, ma win mōō u nūn sokusia. Yen sōna u nē, ù n nēn kīi geeru wa, n nūn yōlla kuo u da u win maabu wa. Yera n dera u ñ nē u ka nun di.

³⁰ Ma Sōlu ka Yonatam mōru kua u nūn sōwa u nē, bii seege wunē! Na yē ma wunē ka wunen meron sekura nōō tia ye a ka Isain bii sāa mi. ³¹ Domi ù n wāa wāaru sō, a ñ maa bandu dimō tem mē sō. A ñ kaa n maa bōri yendu mō. Ñ n mēn na, a gōrio bu nūn mwaama, domi n weenēwa bu nūn go.

³² Ma Yonatam u win tundo bikia u nē, mban sōna u koo gbi. Mba u kua.

³³ Yera Sōlu u win yaasa fia u ka Yonatam sōku, ma Yonatam u gia ma win tundo u sōru kpa u ka Dafidi go. ³⁴ Yera u seewa dii yerun min di ka mōru. U ñ maa sōō yirusen tōō baka te di. Win nukura sankira gem gem Dafidin sō. Domi win tundo u nūn bēere sari kom kua.

³⁵ Ye n kua sisiru bururu, Yonatam u da yam mi ba raa yinna yeru kuana, wi ka Dafidi. Ma bii tōn durōbu gagu ga nūn swīi. ³⁶ Ma u bii wi sōwa u nē, a duka doo a sē ni kon to mi kasuma.

Ye bii wi, u duka dō, yera Yonatam u sēu toba ga nūn sarari. ³⁷ Saa ye bii wi, u tura deederu mi sēu ge, ga da, yera Yonatam u kpam gbāra u nē, ga wāa wunen wuswaa, ³⁸ a duka doo, a ku yōra, a wasi suo.

Ma bii wi, u da u sēu ge dōbama u ka na win yinnin mi. ³⁹ Adama u ñ yē asiri ye ya wāa mi. Yonatam ka Dafidi tōnawa ba ye yēesine. ⁴⁰ Ma Yonatam u win tabu yānu sua u bii wi wē u nē, a ka wuro yenuō. ⁴¹ Saa ye bii wi, u doona ma Dafidi u yarima saa kpee ten gāarun di sōō yēsan nōm dwaru gia. Yera u Yonatam kpuna nōn ita u wiru tem girari. Ma u seewa ba bōkasina ba swīsi be kpuro. Adama Dafidigīiya yi kera.

⁴² Ma Yonatham u Dafidi sɔɔwa u nɛɛ, a doo ka alafia, kpa a n yaaye nge mɛ nɛ ka wune sa nɔɔ tia kua sa bɔrua ka Yinni Gusunɔn yīsiru sa nɛɛ, u n wāa besen suunu sɔɔ ka maa besen bibu sɔɔ sere ka baadommaɔ.

21

¹ Yera Dafidi u seewa min di, u n doonɔ. Ma Yonatham maa gɔsira u da wuuɔ.

Dafidi u Sɔɔlu duka suuri

² Dafidi u da Nɔbuɔ Akimɛlɛkin mi, wi u sāa yāku kowo. Ye Akimɛlɛki u nùn wa, yera u nùn sennɔ na ka bɛrum, u nùn bikia u nɛɛ, mba n kua a ka sīimɔ wunɛ turo, baa tɔn turo u n ka nun swīi.

³ Ma Dafidi u yāku kowo wi wisa u nɛɛ, sunɔwa u man sɔmburu garu yiire. U maa nɛɛ, n ku de goo u n yɛ yèn sɔ u man gɔra. Yen sɔna na nen bwāabu sɔɔwa na nɛɛ, su yinna yam kasa. ⁴ Tɛ dīa nirà a mɔ yenuɔ. N n pɛɛn na, a man wasi nɔɔbu kɛɛma, n kun mɛ, ye a gesi mɔ kpuro.

⁵ Ma yāku kowo wi, u Dafidi wisa u nɛɛ, pɛɛ gaa sari ma n kun mɔ pɛɛ ye ba Yinni Gusunɔ wɛ, ye à n kaa di, kaa gina tɔn kurɔ desirari.

⁶ Ma Dafidi u yāku kowo wi wisa u nɛɛ, ba sun kurɔ dendibu yinari kɔ nge mɛ ba ra sun kue sà n tabu dɔɔ. Kaa ra sere gere gɔra ye ba sun kooma mini? Yen sɔ, nen bwāaba dɛɛre kɔ.

⁷ Yera yāku kowo wi, u pɛɛ ye suama u Dafidi wɛ, domi pɛɛ gaa sari mi, ma n kun mɔ ye ba raa gura Yinni Gusunɔn sāa yerun di, ma ba swīa kɔsire kua.

⁸ N deema yen tɔɔ te, Sɔɔlun yāa kparobun wirugii u na Yinni Gusunɔn sāa yerɔ u ka sāarun wororu garu ko. Durɔ win yīsira Dɛɛgu. U sāawa Edɔmu.

⁹ Ma Dafidi u Akimɛlɛki bikia u nɛɛ, a n yaasa n kun mɛ takobi mɔ mi? Domi na n sannɔ yānu ganu suame yenun di yèn sɔ sunɔ u man baasi n win gɔra ye da fuuku.

¹⁰ Yera Akimɛlɛki wi, u nùn wisa u nɛɛ, takobi gaa sari ma n kun mɔ Goliatigia wi a go Elan wɔwaɔ. Ye wee, ba ka bekuru bɔkua ba yii yāku kowon yabe tarakpen biruɔ. À n ye kī, a suo.

Ma Dafidi nɛɛ, a man ye wɛɛma domi gaa raa ru maa sari ye ya ye tura.

Dafidi u wāa Filisitiban mi

Gatio

¹¹ Yen biru Dafidi u seewa u duka yakura Sɔɔlun sɔ ma u da u wāa Akisin mi, wi u sāa Gatin sunɔ. ¹² Adama Akisin sina bwāabu ba nɛɛ, n n Dafidi Isireliban sunɔ, wiya mi? Wi ba ra n tɔmamɔ ba n mɔ, Sɔɔlu u ra nɔrɔm nɔrɔm go.

Adama Dafidi u ra nɔrɔbun suba wɔku wɔkubu (10.000) go.

¹³ Ma gari yi, yi Dafidi sāwana sere u Akisin bɛrum kua. ¹⁴ Yera u tii gɔsia wiuro u dweebu mɔ nge gari bɔkɔ, u seewa u yorumɔ wuun kɔnnɔn gamboba sɔɔ. Ma u yāatam wīimɔ mu kokumɔ win toburo. ¹⁵ Ma Akisi u win bwāa be sɔɔwa u nɛɛ, bɛɛn tii i wa ma durɔ wini kun bwāa do. Mban sɔna i ka man nùn naawa. ¹⁶ I tamaa na n wiuro waarewa i ka sere man durɔ wini naawa u man win wiira kookoosu sɔɔsi? Durɔ winin bwesera i ko i duusia nen dirɔ?

Dafidi u kua

wuuru garun wirugii

22

¹ Yen biru Dafidi u maa kpa da u kukua Adulamun kpee wɔruɔ. Ye win tundon yenugibu kpuro ba nua ma u kukua mi, yera ba seewa ba da win mi. ² Ma be ba dibu neni, ka be ba dam dɔremɔ ka be ba n nuku dobu mɔ, ba menna ba da win mi, ba nùn kua ben kparo. Ben geera sāawa tɔnu nɛɛrun (400) saka.

³ Saa min diya Dafidi u da Misipɔ Mɔabun temɔ, ma u tem min sunɔ sɔɔwa u nɛɛ, na nun kanamɔ, a de nen tundo ka nen mero bu na ba n kukua wunen mini sere n ka gia ye Gusunɔ u koo ka man ko.

⁴ Ma sunə u wura. Yera Dafidi u ka win tundo ka win mero da sunə win mi. Miya ba wāa sere n ka kua win saa kpuro ye u kukua kperu mi.

⁵ Sōo teeru Gusunən sōmə Gadi u Dafidi sōwa u nɛɛ, a kun wāa kpee wəru geni sōo. A seewo a da Yudan temə kpa a n wāa mi.

Ma Dafidi u seewa u da u wāa dāa sōo ge ba m̀ Heretio.

Sōolu u dera

ba yāku kowobu go

⁶ Sōo teeru Sōolu u da u sō dāru garun nuurə Gibeə gunguru garun mi, u win yaasa neni, ma win bwāaba ǹn sikerenɛ. Saa ye sōra u Dafidi ka win təmbun labaari nua.

⁷ Yera u win bwāa be sōwa u nɛɛ, bɛɛ nɛgibu, Bɛnyamɛɛn bweseru, i swaa dakio i nə. I tamaa Isain bii u koo bɛɛ resɛm gbaaru wɛ nge mɛ na bɛɛ wɛ, kpa u bɛɛn baawure ko təmbu wunəbu (100) n̄ kun mɛ n̄rəbun (1.000) wirugii? ⁸ N̄ n men na, mban sōna i man seesi. Domi bɛɛn goo kun man d̄mɛyɛ arukawani ye nen bii Yonatam u ka Isain bii Dafidi b̄kua. Bɛɛn goo kun maa man wənwəndu kue, u man sō bwisi yi nen bii u Dafidi k̄a u ka man yina beria nge mɛ u m̀ gisə.

⁹ N deema Dəegu Edəmu wi, u wāa ka Sōolun bwāabu sannu d̄ma te. Yera u wisa u nɛɛ, na Isain bii wi wa Nəbuə Akimɛlɛki, Akitubun biin mi. ¹⁰ Ma Akimɛlɛki wi, u ǹn bikiaru kua Yinni Gusunən mi. Yen biru u ǹn d̄ianu wɛ ka maa Goliatin takobi ye.

¹¹ Ye Sōolu u nua mɛ, yera u dera ba Akimɛlɛki Akitubun bii wi sokusia ka win yenugibu, be, be ba s̄a yāku kowobu Nəbuə. Ma ba menna ba na sunən mi.

¹² Ma Sōolu u nɛɛ, Akimɛlɛki, a swaa dakio a nə.

Yera Akimɛlɛki u wisa u nɛɛ, na n̄omə, yinni.

¹³ Sōolu u ǹn bikia u nɛɛ, mban sōna i n̄ə tia kua i man seesi, wunɛ ka Isain bii. Mban sōna a ǹn d̄ianu ka takobi wɛ. Yen biru a ǹn bikiaru kua Gusunən mi, u ka man seesi, kpa u man yina beria nge mɛ u m̀ gisə.

¹⁴ Akimɛlɛki u sunə wisa u nɛɛ, wunen bwāabu kpuro sōo, wara u ra nun wiru kp̄iye nge wunen dokiri Dafidi wi u ra wunen woodaba mem n̄əwɛ. Mɛya maa wunen yenugibu ba ra n ǹn bɛɛrɛ wɛɛm. ¹⁵ Gisəra na bikiaru torua Yinni Gusunən mi win sō? N̄ n men na, yinni, a ku man gari yini s̄abi, n̄ kun mɛ nen yenugii goo. Na n̄ yi yɛ, baa fiiko.

¹⁶ Yera sunə u ǹn wisa u nɛɛ, kon bɛɛ gowa wunɛ ka wunɛgibu kpuro.

¹⁷ Ma u win tabu kowo be ba ǹn k̄su sōwa u nɛɛ, i susima i man Yinni Gusunən yāku kowo beni goowa, yèn sō ben tii ba Dafidi n̄ma k̄a. Ba maa yɛ ma u man duka suuriwa. Ma ba n̄ nɛ bu man sō.

Adama tabu kowo be, ba yina bu Yinni Gusunən yāku kowo be go. ¹⁸ Yera n dera u Dəegu sōwa u nɛɛ, a susima, kpa a Yinni Gusunən yāku kowo be go.

Ma u susi u bu go. Yen d̄ma te, yāku kowobu wenɛ ka n̄əbuwa u go be ba ben s̄a yānu doke. ¹⁹ Sōolu u maa dera ba Nəbugibu go, kurəbu ka durəbu, sere ka bii wɛɛnə, ka yaa sabənə, niya ketɛba ka ketekunu ka yāanu. N deema wuu ge, ga s̄awa yāku kowobun wuu. ²⁰ Sanam mɛ ba tən be goomə, ba n̄ Akimɛlɛkin bii turo Abiataa n̄ma tura. Domi u duka sua u doona Dafidin mi gia. ²¹ Ye u tura Dafidin mi, u ǹn sōwa u nɛɛ, Sōolu u Yinni Gusunən yāku kowobu go.

²² Yera Dafidi u Abiataa sōwa u nɛɛ, saa d̄ma tèn di na Dəegu Edəmu wa, u wāa mi, na yɛ kam kam ma u koo da u Sōolu nen labaari sō. N̄ n men na, nena na dera ba wunen yenugibu kpuro go. ²³ Yen sō, a sinə a n wāa ka nɛ. A ku nanda, domi wi u kasu u nun go mi, nen tiiwa yɛro u maa kasu u go. À n maa wāa nen b̄kuə, kaa n wāa alafia sōo.

Dafidi u kpikiru da

23

¹ Sōo teeru ba na ba Dafidi sōwa ba nɛɛ, wee, Filisitiba ba Keila wəri ma ba ben d̄ia ni nu wāa biranu sōo kpuro gura. ² Yera Dafidi u Yinni Gusunən bikia u nɛɛ, kon kp̄i n da n Filisiti be wəri?

Ma Yinni Gusunɔ u nùn wisa u nɛɛ, oo, a doo a bu wɔri. Kaa bu kamia kpa a Keila wɔra.

³ Adama Dafidin tɔmbu ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, bɛsɛ wee, sa nande baa mɛ sa wãa Yudan tem sɔɔ. Amɔna sa ko n sãa sã n Filisitiba wɔrim dɔɔ.

⁴ Yera Dafidi u maa Yinni Gusunɔ bikia u nɛɛ, n doo n Keila ye wɔra?

Ma Yinni Gusunɔ u nùn wisa u nɛɛ, oo, a seewo a da a Filisiti be wɔri. Domi na nun bu nɔmu beria.

⁵ Yera Dafidi u seewa u da Keila mi ka win tɔmbu. Ma u Filisitiba wɔri u bu kamia mam mam, u ben yaa sabenu gurama. Nge meya u ka Keilagii be faaba kua.

⁶ N deema saa ye, Abiataa, Akimelekin bii, u duka yakurama u na u wãa Dafidin mi, u yãku kowon yabe tarakpe neni te ba ra ka Yinni Gusunɔn kīru bikie.

⁷ Yen biruwa ba da ba Sɔɔlu sɔɔwa ba nɛɛ, Dafidi u tunuma u wãa Keilaɔ. Yera Sɔɔlu u nɛɛ, Gusunɔwa u man nùn nɔmu beria. Domi u na u tii kenusi wuu ge ga gbāraru ka gambo mɔ sɔɔ.

⁸ Yera Sɔɔlu u win tabu kowobu kpuro menna bu da bu ka Keila wɔri, kpa bu Dafidi ka win tɔmbu tarusi. ⁹ Saa ye sɔɔ, Dafidi u nua kɔsa ye Sɔɔlu u kī u nùn kua. Yera u yãku kowo Abiataa sɔɔwa u nɛɛ, a ka yabe tarakpe ye na.

¹⁰ Ma Dafidi u nɛɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni, wee, na nua ma Sɔɔlu u swaa kasu u ka na Keila mini u ye kpeerasia nen sɔ. ¹¹ Yinni, a man sɔɔwɔ, Sɔɔlu u koo na mini ka gem? Û n tunuma, wuu gen wirugibu ba koo man mwa bu nùn nɔmu beria?

Ma Yinni Gusunɔ u nùn wisa u nɛɛ, kam kam, Sɔɔlu u koo na.

¹² Ma Dafidi u maa Yinni Gusunɔ bikia u nɛɛ, wuu gen wirugibu ba koo man mwa bu nùn nɔmu beria?

Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, oo, meya ba koo nun kua.

¹³ Yera Dafidi u seewa ka tɔmbu natan (600) saka ba yara Keilan di ba da ba sirene. Saa ye sɔɔra ba maa Sɔɔlu nɔɔsia ma Dafidi sari mi. Ma Sɔɔlu u n̄ maa de u wuu ge wɔri.

¹⁴ Yeniban biru Dafidi u da u kukua gbaburɔ kpee baa sɔɔ Sifun guurɔ. Ma Sɔɔlu u maa nùn kaso wɔri nge mɛ u ra ko baadomma. Adama Gusunɔ kun dere u nùn nɔma turi. ¹⁵ Saa ye sɔɔra Dafidi u gia kam kam ma Sɔɔlu u kasuwa u nùn go. Ma u da u wãa gbaburɔ Sifun dãa sɔɔwɔ.

¹⁶ Yera Yonatam Sɔɔlun bii u maa wa mɛ, ma u seewa u da Dafidin mi, u ka nùn dam kē u Gusunɔ naane ko. ¹⁷ Ye u tura mi, u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a ku nanda. Domi Sɔɔlu kun nun naa turi. Wuna kaa bandu di Isireliɔ kpa na n sãa wunen yiruse ban te sɔɔ. Nen tundo Sɔɔlun tii, u yē mɛ.

¹⁸ Yera ba arukawani bɔkua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Ma Dafidi u sina dãa sɔɔ mi. Yonatam u maa gɔsira u da yenuɔ.

Sɔɔlu u Dafidi naa gire

¹⁹ Ma Sifugibu ba da Sɔɔlun mi Gibeaɔ ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, Dafidi u kukua bɛsen mi, kpee baa sɔɔ dãa sɔɔwɔ, Hakilan guurɔ te ta wãa bera mi gãanu ku ra kpin sɔɔ yēsan nɔm dwaru gia. ²⁰ Tē wee, a nùn kasu a mwa. Ñ n men na, a na, sa ko nun nùn nɔmu beria.

²¹ Ma Sɔɔlu u bu wisa u nɛɛ, Gusunɔ u bɛɛ domaru kua domi na wa i nen wɔnwɔndu mɔ. ²²⁻²³ Yen sɔ, na bɛɛ kanamɔ, i doo i mɛeri mi u ra sī sī. Kpa i win kuku yenu kpuro mɛeri, kpa i wa mi u wãa. Domi ba man sɔɔwa ma u bwisi mɔ too. Yen biru kpa i na i man sɔ ù n wãa mi. Kpa n se n da n nùn kasu, baa n̄ n Yudan bweseru kpuro sɔɔn na kon bukiana.

²⁴ Ma tɔn be, ba kua mɛ. Ba gbia ba da Sifua Sɔɔlu u sere na. N deema saa ye sɔɔ, Dafidi ka wigibu ba wãa Araban guurɔ Maoniɔ mi gãanu ku ra kpin sɔɔ yēsan nɔm dwaru gia.

²⁵ Yen biruwa Sɔɔlu u seewa ka win tɔmbu u da u Dafidi kasu. Yera gaba na ba ye Dafidi sɔɔwa. Ma u seewa min di u da u wãa guuru garun mi Maonin gbaburɔ. Ye Sɔɔlu u nua mɛ, yera u Dafidi naa swii gbaburu mi. ²⁶ Ye u tura mi, guu ten bee tia u bɛwe. Ma Dafidi u maa wãa ten bee tiaɔ ka wigibu. Adama saa ye sɔɔ, Sɔɔlu ka wigibu ba Dafidi ka win tɔmbu kooro bure ba kpa. Yera Dafidi u swaa kasu u ka duka yakura. ²⁷ Yera sɔmɔ goo u na yenun di u Sɔɔlu sɔɔwa u nɛɛ, a de a na fuuku, Filisitiba wee, ba sun wɔrima.

²⁸ Yera Səəlu u gəsirama u gina Dafidi deri u da Filisiti ben mi gia. Yen sōna ba yam mi soka kpee te ta bu burana.

Dafidi u yina u Səəlu go

24

¹ Dafidi u seewa bera min di ma u da u kukua Engedio. ² Saa yè səə Səəlu u Filisitiba naa swīi u gəsirama, yera ba nùn sōwa ba nɛɛ, Dafidi u wāa Engedin gbaburə. ³ Ma Səəlu u tambu nərəbun suba ita (3.000) sua be ba sāa tabu durəbu Isireliba səə, bu da sere kpee bakanun bera gia mi kpee beri yi ra n wāa bu Dafidi ka win tambu kasuma. ⁴ Ye ba tura yāanun wāa yeru garun mi, swaa ye səə, kpee wəru gaga maa wāa mi, ma Səəlu u dua wəru ge səə u ka swaa swīibu ko. N deema Dafidi ka win bwāabu ba wāa wəru gen səəwə. ⁵ Ma Dafidin bwāaba nùn sōwa ba nɛɛ, a n wa ma tōo te, ta tura? Te Yinni Gusunə u nun bura u nɛɛ, u koo nun wunen yiberɛ nōmu beria kpa a nùn kua nge mɛ a kī.

Yera Dafidi u seewa sɛɛ u Səəlun yaberun soo bura. ⁶ Yen biruwa u nanda ye u ka Səəlun yaberun soo ge bura. ⁷ Saa ye səəra Dafidi u win bwāabu sōwa u nɛɛ, Gusunə u man yenin bweseru gbara bu nɛɛ, nena na nen yinni nōma doke wi Yinni Gusunə u gəsa u kua sunə.

⁸ Ka gari yiya Dafidi u win bwāabun laakari kpunasia u n ka dere bu Səəlu wəri.

Ma Səəlu u seewa u yara u doona min di. ⁹ Yen biruwa Dafidi u yarima wəru gen min di u Səəlu soka u nɛɛ, nen yinni, sunə.

Ma Səəlu u sīira u mɛerima biruə. Yera Dafidi u yiira u wuswaa tem girari u nùn bɛere wɛ. ¹⁰ Ma u Səəlu sōwa u nɛɛ, mban sōna a ka təmbun gari nəəmə be ba mɔ, wunen kōsa na kasu. ¹¹ Wee, wunen tiin nōni wa gisə ma Yinni Gusunə u man nun nōmu beria kpee wəru ge səə. Ba nɛɛ, n nun goowo, adama na nun deri. Na nɛɛ, na n nen yinni, wi Yinni Gusunə u gəsa u kua sunə nōmu dokemə. ¹² Ka yen de kpuro a mɛerio. Wee, na wunen yaberun sukum neni. Nge mɛ na ka yabe ten soo bura mi, na n ka nun go, n weene a gia ma na n sāa mɛm nɔo sari. Nen kookoosu səə, kōsa gaa maa sari, n kun mɛ toraru garu wunen sō. Adama wunɛ wee, a man naa swīi a go. ¹³ Yen sō, Yinni Gusunəwa u koo sun siria nɛ ka wunɛ. Kpa u nun ye a man kuan dibu kōsia. Adama nen nōma kun nun babamə. ¹⁴ Nge mɛ ba ra gere bu nɛɛ, daa kōsa ya ra nɛwa tən kōson min di. Yen sōna nen nōmu ga n nun babamə. ¹⁵ Weren sōna wunɛ Isireliban sunə a yarima. Wara a naa gire. Nɛ wi na sāa nge bōo goru? N kun mɛ nge goo dɛɛ? ¹⁶ Yinni Gusunəwa u sāa siri kowo. Ū n besen gari wɛera, u koo sun siria, nɛ ka wunɛ. Kpa u ka man yina u man wəra wunen nōman di.

¹⁷ Ye Dafidi u Səəlu gari yi sōwa u kpa, yera Səəlu u nɛɛ, n n mɛn na, wunen nəwa mi, Dafidi nen bii?

Ma Səəlu u nəəgiri sua u wura kua. ¹⁸ U Dafidi sōwa u nɛɛ, a man gem kere. Domi a man gea kua, ma na nun kōsa dibu kōsia. ¹⁹ Wee, a man sōsi gisə gea ye a man kua. Yinni Gusunə u raa man doke wunen nōmuə. A n maa man go. ²⁰ Domi tən u ku ra win yiberɛ nōma turi kpa u nun yōsu u doona ka alafia. Yen sōna Yinni Gusunə u koo nun gea dibu kōsia ye a man kua minin sō. ²¹ Tɛ na yɛ kam kam ma kaa ko sunə kpa Isireliban bandu ta n dam mə wunen nōmaə. ²² Yen sō, a bōruo tɛ ka Yinni Gusunən yīsiru ma a n nen bibun bweseru kpuro goomə nen biru, kpa bu nen yīsiru duari nen baaban bweseru səə.

²³ Ma Dafidi u Səəlun gari yi wura ka bōri u nɛɛ, u n bu goomə. Yen biru Səəlu u da yenuə. Adama Dafidi ka win bwāabu ba gəsira ba wura ben kuku yerə.

Nabali u yina u Dafidi somi

25

¹ Saa ye səəra Samueli u gu, ma Isireliba kpuro ba menna ba win gəə swī. Ma ba nùn sikua win yenu səə Ramaə. Yen biruwa Dafidi u seewa u da u wāa Paranin gbaburə.

²⁻³ Durɔ goo wāa Maoniɔ, win yīsira Nabali. U sāawa Kalɛbun bweseru. U maa sāawa dukia bakagii. U yāanu mɔwa nɔrɔbun suba ita (3.000), bonu maa nɔrɔbu (1.000). Durɔ wi, u sē, win kookoosu kun wā, adama win kurɔ Abigali u bwisi mɔ. U maa sāa kurɔ burɔ. Kaameliɔra durɔ win gberu kraane wāa. Miya u win yāa nin sansu bɔɔrimɔ.

⁴ N deema saa ye sɔɔ, Dafidi u maa wāa bera mi. Yera u nua ma Nabali u win yāanun sansu bɔɔrimɔ mi, ⁵ ma u aluwaasi tɔnu wɔkuru gɔra u bu sɔɔwa u nɛɛ, i doo Nabalin mi, i man nùn tɔbiria. ⁶ I nɛɛ, Gusunɔ u win wāaru daka daasia, kpa u n wāa bɔri yendu sɔɔ wi ka win yenugibu, ka ye u mɔ kpuro. ⁷ Wee, tē na nua ma ba win yāanun sansu bɔɔrimɔ. Meya sa maa wāa ka win yāa kparobu sannu. Sa n ben goo torarire. Meya ben goo kun maa win yāaru biare saa min di sa wāa Kaameli mini ka be. ⁸ N n weesun na, u win yāa kparɔ be bikio. Yen sɔ, u de u bɛɛ nen sɔm kowobu mɛeri ka nɔnu geu. Domi i nawa tɔɔ bakarun saa sɔɔ. Yen sɔna na nùn kanamɔ u nɛ win bii ka bɛɛ nen sɔm kowobu dīanu kɛɛma ni u mɔ.

⁹ Saa ye Dafidin sɔmɔ be, ba tura mi, yera ba Nabali gari yi kpuro sɔɔwa. Yen biru ba n maa gam gerua. ¹⁰ Yera Nabali u bu wisa u nɛɛ, wara ra n Dafidi, Isain bii. Tē sɔɔ, yoo aluwaasi dabira ta ra kpikuru su saa ben yinnibun min di. ¹¹ Yera kon ben bweseru nen dīanu ka nen nim ka yaa wē ye na nen sɔm kowobu yiye, be, be na n yē min di ba wee?

¹² Ma Dafidin aluwaasi be, ba gɔsirama ba nùn sɔɔwa kpuro ye Nabali u gerua. ¹³ Yera u win tɔmbu sɔɔwa u nɛɛ, i de bɛɛn baawure u sɔɔru ko kpa u win takobi sua u beki.

Ma ben baawure u win takobi sua u beki. Dafidi u maa wigia sua u beki. Win tɔn be, ba sāawa nata. Yera ben nɛru (400) ba nùn swīi. Ma u dera goobu (200) be ba tie, ba ben yānu kɔsu.

Abigali u Dafidi somi

¹⁴ Yera Nabalin sɔm kowo turo u na u Abigali sɔɔwa u nɛɛ, wee, Dafidi u besen yinni sɔmɔbu gɔriama saa gbaburun di bu nùn tɔbiri. Adama u bu gira ka dam, ¹⁵ baa mɛ siba sun gea kua. Ben goo kun sun torari. Ba n besen yaa saberu garu mwe saa ye sa wāa ka be gbaburɔ. ¹⁶ Wɔkuru ka sɔɔ sɔɔ, ba kua besen gbāraru, ba sun kɔsu sanam mɛ sa wāa ka be, sa besen yaa sabenu kparamɔ. ¹⁷ N n mɛn na, a koowo ye kaa kpī a ko. Domi Dafidi u bwisika u besen yinni ka win yenugibu kpuro kam koosia. A maa yē besen yinni wi, u sē sere goo kun kpē u nùn susi u nùn bwisi kē.

¹⁸ Ye Abigali u nua mɛ, yera u pɛɛ goobu (200) sua fuuku ka tam bwāa bakanu yiru ka yāanu nɔɔbun yaa ka dīa bii sɔnden sakaku nɔɔbu ka resɛm gbebi saaki wunɔbu (100) ka dāa marum mɛ ba sokumɔ figien gbebi saaki goobu (200), ¹⁹ ma u ye kpuro sua u ketekunu sɔbi. Ma u win sɔm kowobu sɔɔwa u nɛɛ, i gbiiyo, na wee biruɔ.

Adama u n win durɔ gāanu sɔɔwa. ²⁰ Yera u win keteku yɔɔwa u kpa ka guurun yɛsɔɔ. Saa ye sɔɔ, Dafidi ka wigibu ba maa saram wee ma ba yinna kɛ.

²¹ N deema Dafidi u raa nɛɛ, wee, kam sɔɔra na Nabalin dukia kɔsu. Baa win yaa saberun teera kun gu gbaburɔ. Wee tē, kɔsa u man dibu kɔsie. ²² Yen sɔ, nà kun Nabali ka win ye u mɔ kpuro kpeerasie yam mu sere sāra Gusunɔ u man kuo mɛ u kī.

²³ Sanam mɛ Abigali u Dafidi wa, yera u sara win ketekun di fuuku u yiira u wiru tem girari win wuswaaɔ. ²⁴ U nɛɛ, nena na taare mɔ, nen yinni. A de a swaa tem kpī a nɔ ye kon nun sɔ. ²⁵ Ye Nabali tɔnu kam wi, u nun kua kpuro, a ku ye garisi gāanu. Domi u sāawa nge wiira nge mɛ win yīsira gerumɔ. Meya maa, tɔn be a gɔrima mi, nɛ ka be, sa n waane. ²⁶ Sere ka Yinni Gusunɔn wāaru ka maa wunen wāaru, Yinni Gusunɔwa u nun yinari a wunen yibereban yem yari. Yen sɔ tē, be ba nun tusa ba wunen kɔsa kasu, u de bu kam ko nge Nabali. ²⁷ N n mɛn na, a nen kēnu mɔɔ kpa a nu wunen aluwaasi be ba nun swīi bɔnu kua. ²⁸ Na nun kanamɔ, yinni, a man nen toranu suuru kuo. Domi Yinni Gusunɔ u koo de a bandu di kpa ta n wāa sere ka wunen bibun bweserɔ, yèn sɔ a tabu mɔ win sɔ. Ba n maa toraru garu wasi wunen wāaru sɔɔ. ²⁹ Goo u n nun naa gire u kasu u nun go, Gusunɔ u koo wunen hunde bere kpa u nun kɔsu, adama u koo wunen yibereban hunde kasa ko n toma nge kpurantɛɛrun kperu. ³⁰ Saa ye Yinni Gusunɔ u koo nun durom

kua me u nun nɔɔ mwɛeru kua, kpa u nun ko Isireliban kparo, ³¹ a ku de wunen gɔru gu nun taare wɛ a sere sɔnsɔnnu ko yiberɛban yem me a yarin sɔ a ka wunen tii faaba ko. Yinni Gusunɔ ù n nun durom me kua, a de a man yaaya.

³² Yera Dafidi u Abigali wisa u nɛɛ, na Gusunɔ Isireliban Yinni siara wi u nun gɔrima a na a ka man yinna mini gisɔ. ³³ Na nùn siara bwisi yi u nun kǎn sɔ yi a ka man yɔrasia n ku ka tɔnu go n ka nen tii faaba ko. ³⁴ Ye kpuro sɔɔ, Gusunɔ Isireliban Yinniwa u man yinari n kɔsa ko. Adama sere ka win wāaru, à kun daa ne nen mini fuuku, sere n ka ko bururu yam sāreru, baa Nabalin tɔmbun turo, na ñ derimɔ na kun go.

³⁵ Yen biru u Abigalin kɛɛ ni mwa ni u ka na saa win yenun di. Ma u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a gɔsiro ka bəri yendu. Domi wunen tii a wa nge me na nun swaa daki. Na maa nun dam koosia ka kīru.

Nabalin gɔɔ

³⁶ Yen biru Abigali u gɔsira Nabalin mi, ma u deema wee, u tɔɔ bakaru dimɔ nge sina boko, u nuku dobu mɔ, ma tam nùn goomɔ. Adama Abigali kun nùn gāanu sɔɔwa gina sere ye n kua sisiru. ³⁷ Sisi ten bururu Nabalin tam mu sara ma Abigali u nùn sɔɔwa kpuro ye n koora. Yera u nanda sere win torora kara. Ma win wasi kpuro dwiiya. ³⁸ Sɔɔ wɔkurun biru Gusunɔ u dera Nabali wi, u gu.

³⁹ Ye Dafidi u nua Nabali u gu, yera u gerua u nɛɛ, na Yinni Gusunɔ siara yèn sɔ u man sanna, u Nabali kɔsie ye u man kua. Meyu u maa yina ne win bɔɔ n kɔsa ko. Win tiiwa u Nabali nùn win nuku kɔsuru kɔsie.

Yen biru Dafidi u Abigali gɔria u nɛɛ, u kī u nùn sua kurɔ. ⁴⁰ Ye Dafidin sɔmɔ be, ba tura Abigalin mi, Kaamelio, yera ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, Dafidiwa u sun gɔrima wunen mi, su be nun suama a ko win kurɔ.

⁴¹ Ma kurɔ wi, u seewa u wuswaa tem girari ma u nɛɛ, wee, na wura n ko win yoo kpa na n da win bwāabun naasu teye.

⁴² Yera Abigali u yande seewa u wɔndiaba sua tɔmbu nɔɔbu. Ma u win keteku yɔɔwa ba Dafidin sɔmɔ be swii, u da u kua Dafidin kurɔ.

⁴³ Dafidi u raa maa Akinɔamu Yisireeligii sua kurɔ. Ma be yiru ye, ba mɔre win mi. ⁴⁴ N deema Sɔɔlu u raa win bii Mikali wɔra Dafidin min di u Paati, Laisin bii kǎ u sua kurɔ. Paati wi, u sǎawa Galimugii.

Dafidi u Sɔɔlu deri

u ñ nùn go

26

¹ Yeniban biruwa Sifugibu ba da Gibeao ba Sɔɔlu sɔɔwa ba nɛɛ, Dafidi u wāa u kukua Hakilan guurɔ gɔbaburu mi gāanu ku ra kpin deedeeru.

² Ma Sɔɔlu u seewa u da gɔbaburu mi, ka tabu durɔ damgibu nɔrɔbun suba ita (3.000) u ka Dafidi kasu. ³ Ye u tura mi, yera u win sansani gira Hakilan guurɔ, swaan bɔkuɔ. N deema Dafidin tii u wāa gɔbaburu mi. ⁴ Ye u nua Sɔɔlu u nùn kasu me, yera u tɔmbu gɔra bu da bu mɛeri ù n tunuma. Ma tɔn be, ba da. Yen biru ba gɔsirama ba nɛɛ, Sɔɔlu u wāa mi kam kam. ⁵ Yera Dafidin tii u seewa u na mi Sɔɔlu u win sansani gire. U wa mi Sɔɔlu ka win tabu sunɔ Abinɛɛ, Nerin bii, ba ra kpunɛ. Sɔɔlu u ra kpunɛwa sansanin suunu sɔɔ kpa tabu kowo be ba tie ba n kpī ba n ka nùn sikerɛɛ.

⁶ Ma Dafidi u na u Akimeleki Heti ka Abisai bikia u nɛɛ, been wara koo ka man da Sɔɔlun sansaniɔ.

Ma Abisai u nɛɛ, kon ka nun da. N deema Abisai wi, u sǎawa Yoabun mɔɔ. Ben meron yīsira Seruya.

⁷ Yera Dafidi ka Abisai wi, ba seewa wɔkuru ba da Sɔɔlun sansaniɔ ba deema wee, u kpī u do sansani yen suunu sɔɔ, u win yaasa gire win wiru gia. Ma Abinɛɛ ka tabu kowo be ba tie ba kpī ba ka nùn sikerɛɛ. ⁸ Abisai u Dafidi sɔɔwa u nɛɛ, a ñ wa ma Gusunɔ u nun wunen yiberɛba nɔmu beria? Yen sɔ, a de n Sɔɔlu nen yaasa sɔku nɔn teeru n ka tem menna n derisi mi.

⁹ Adama Dafidi u Abisai sɔɔwa u nɛɛ, a ku nùn go. Domi wara u koo wi Yinni Gusunɔ u gɔsa go, kpa Gusunɔ u yɛro deri u kun nùn ye kɔsie. ¹⁰ Dafidi u maa nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wāaru na yɛ ma win tii u koo nùn go tabu gberɔ, ò kun mɛ win gɔɔn tɔru tà n tura. ¹¹ Gusunɔ u man bere bu nɛɛ, nɛna na wi u gɔsa nɔmu doke na go. Yen sɔ, a de su win yaasa ye ya wāa win wirɔ mi sua ka win nim bwāaru kpa su ka doona.

¹² Ma Dafidi u yaasa ye sua ka nim bwāa te, ma ba doona. Goo kun maa seewe u sere bu wa, domi Gusunɔwa u bu dom mɔn bakaru kpɛɛ. ¹³ Ma u besira u yɔɔwa guu ten bee tia ye ya ka Sɔɔlun sansani desire. ¹⁴ Yera u nɔɔgiru sua sansani mi gia ka dam u nɛɛ, Abinɛɛ, Nɛrin bii, a ò wuramɔ?

Ma Abinɛɛ u nùn wisa u nɛɛ, wuna were a ka sina boko wɔkisirɔ.

¹⁵ Ma Dafidi u Abinɛɛ wisa u nɛɛ, a ò tɔn durɔ ro? Tabu durɔ wara u ka nun nɛ Isireliɔ. Mban sɔna a ò wunen yinni sina boko kɔsu. Domi wee, goo u na u ka nùn go. ¹⁶ Ye a kua mi, ya ò wā. Sere ka Yinni Gusunɔn wāaru n weenɛwa bu bɛɛ kpuro go, yèn sɔ i ò bɛɛn yinni sina boko kɔsu, wi Yinni Gusunɔ u gɔsa. A mɛerio tɛ win wiru gia. Mana win yaasa ka win nim bwāara wāa.

¹⁷ Yera Sɔɔlu u Dafidin nɔɔ gia. Ma u nɛɛ, Dafidi, nen bii, wunen nɔɔwa mi?

Ma Dafidi u nùn wisa u nɛɛ, yinni sina boko, nɛna mi.

¹⁸ Ma u maa nùn sɔɔwa u nɛɛ, mban sɔna a man naa gire sere ka tɛ. Mba na nun kua. Mba na tora. ¹⁹ Yinni sina boko, a man swaa dakio. Ñ n Yinni Gusunɔn na u nun bɔriamɔ a ka man go, u nen yākuru mɔɔ, kpa win bwɛra yu kpuna su dora. Adama ò n tɔmbun na, Yinni Gusunɔ u bu bɔrusio domi ba man girewa n ka yari tem minin di mɛ u win tɔmbu wɛ kpa n da n bũnu sã. ²⁰ Domi wee wunɛ Sɔɔlu, Isireliban sina boko, a man kasu a go nge goo dɛɛ, ò kun mɛ nge kusu guuru wɔllɔ. Adama Gusunɔ u ku de n gbi tem tukumɔ mi ko na n ka nùn toma.

²¹ Sɔɔlu u Dafidi wisa u nɛɛ, nen bii, na gɔba kuawa. A wurama yenuɔ. Na ò maa nun kɔsa kuammɛ. Domi gisɔ nen wāaru ta sãawa gāa bakanu wunen nɔni sɔɔ. Wee na kua nge wiuro, na tora toɔ.

²² Yera Dafidi u nɛɛ, sina boko, wunen yaasa wee. A de wunen aluwaasi turo u na u ye mwa. ²³ Kpa Yinni Gusunɔ wi u sãa gemgii ka bɔrɔkini u baawure kɔsie ye u kua. Wee, u man nun nɔma beria gisɔ, adama na ò wure n nun nɔma doke wunɛ wi u gɔsa u kua sunɔ. ²⁴ Nge mɛ na wunen wāaru garisi gāa bakanu gisɔ, nge meya Yinni Gusunɔ u maa negiru garisi. Wiya u koo maa man yara saa nuku sankiranu kpuron di.

²⁵ Ma Sɔɔlu u Dafidi sɔɔwa u nɛɛ, Gusunɔ u nun domaru kua, nen bii. Wunen ye a nia sãa kpuro ya koo koorawa.

Yen biru Dafidi u swaa wɔri u doona. Ma Sɔɔlu u maa gɔsira u da win yenuɔ.

Dafidi u kpikuru da

Filisitiban temɔ

27

¹ Yeniban biru, Dafidi u tii sɔɔwa u nɛɛ, sɔɔ teeru Sɔɔlu u koo man nɔma turi u go. Yen sɔ, n buram bo n duka yakura minin di n kpikuru da Filisitiban temɔ kpa Sɔɔlu u ku maa man kasu Isireliban tem kpuro sɔɔ. Nge meya kon ka wa n kisira win nɔman di. ² Yera Dafidi u seewa wi ka win tabu durɔbu nata (600) ba da Akisi, Maakin biin mi. Akisi wi, u sãawa Gatin sunɔ. ³ Durɔ win miya u wāa ka win tɔmbu nata ye, ben baawure ka win kurɔ ka bibu. Dafidin kurɔbu yiru Akinɔamu, Yisireligii, ka Abigali, Kaameligii, Nabalín gɔmini, ba maa wāa ka wi. ⁴ Saa yera ba da ba Sɔɔlu sɔɔwa ma Dafidi u kpikuru sua u wāa Gatiɔ. Ma Sɔɔlu u nùn deri sɛɛ, u ò maa kasu u nùn go.

⁵ Sɔɔ teeru Dafidi u Akisi sɔɔwa u nɛɛ, a man durom kuo, a de n da n sina baru kpaaru garun mi. Domi na ò kɔ na n wāa ka wunɛ sannu wunen tiin wuu mini.

⁶ Yen tɔɔ tera Akisi u nùn wuu ge ba mɔ Sikilaqi wɛ. Yen sɔna ga kua Yudaban sina boko wi u bandu diiguu sere ka gisɔ.

⁷ Ma Dafidi u wāa baru kpaaru mi sere n ka kua wɔɔ tia ka suru nɛɛ. ⁸ Min diya wi ka win tɔmbu ba ra yari bu Gesuriba ka Girisigibu ka Amalekiba wɔraa de. Domi tɔn beya

ba wāa Suriō n ka girari Egibitin temō saa yellun di. ⁹ Dafidi ka win tabu kowobu bà n dua tòn ben wuu gagu sō, ba ra gen tōmbu gowa mam mam, kurōbu ka durōbu, kpa bu ben yānu gura ka ben yaa sabenu, niya yāanu ka ketēba ka ketekunu ka yooyoosu. Yen biru kpa bu gōsira Akisin mi. ¹⁰ Yera Akisi u ra bu bikie u nē, mana i gisō wōraa da. Kpa Dafidi u nùn wisi u nē, sa dawa Yudan tem sō yēsan nōm dwaru gia. Gasō kpa u maa nē, sa dawa Yeramēliban tem sō yēsan nōm dwaru gia. Gasō kpa u maa nē, Keniban tem sō yēsan nōm dwaru gia. ¹¹ Dafidi ka win tōmbu bà n wōra ye da, wuu ge ba wōri ba ra gen tōmbu gowa mam mam. Baa tòn turo ba ku ra deri wasiru, u sere na Gatō u Akisi sō u nē, amēni ka amēniwa Dafidi ka win tōmbu ba ra ko. Nge mēya Dafidi u kua saa ye u wāa Filisitiban tem mi. ¹² Ma Akisi u nùn naanē kua u nē, Isirelibara Dafidi u mōru seeyamō. Yen sō, u ko n sāawa nēgii sere ka baadommaō.

28

¹ Sanam mē sō, Filisitiba ba ben tabu kowobu mēna bu wa bu ka Isireliba sanna. Ma Akisi u Dafidi sōwa u nē, a n yē kam kam ma kaa ka man taa bini da, wunē ka wunen bwāabu.

² Dafidi u nē, geema, yinni. Kaa maa wa ye kon kpī n ko.

Akisi u nē, ñ n men na, kaa kowa nen tii tiin kōso sere ka baadommaō.

Sōlu u bikiaru da

³ N deema Samueli u gu kō. Ma Isireliba kpuro ba win gō swī, ba nùn sikua win wuu Ramaō. Sōlu u maa sōrobu ka gōri sokobu kpuro gira tem men di.

⁴ Yera sō teeru Filisitiba ba mēna ba ben sansani gira Sunemuō. Ma Sōlu u Isireliba kpuro mēna ba maa ben sansani gira Giliboā. ⁵ Saa ye Sōlu u Filisitiban tabu kowo be wa u nanda, win torora kara u diirumō gem gem. ⁶ Ma u Yinni Gusunō kana u nùn sōsi ye u koo ko. Adama u ñ nùn wisa dosu sō, ñ kun mē yāku kowon min di, ñ kun me win sōmō goon min di. ⁷ Ma Sōlu u win bwāabu sōwa u nē, i man kurō goo kasuo wi u ra gōribu soku, kpa n da win mi n bikiaru ko.

Ba nùn wisa ba nē, kurō goo wāa Endoriō wi u ra gōribu soku.

⁸ Ma Sōlu u tii gōsia u yānu kōsa u da kurō win mi wōkuru, ka win bwāabu yiru gabu sannu. Ye ba tura mi, ma u nē, na kī a man gōri goo sokua wìn yīsiru kon nun sō.

⁹ Adama kurō wi, u nùn wisa u nē, a yē sāa sāa ye Sōlu u kua, nge mē u gōri sokobu ka sōrobu kpuro gira tem men di. Ñ n men na, mban sōna a man yina beriamme bu ka man go.

¹⁰ Ma Sōlu u bōrua ka Yinni Gusunōn yīsiru u nē, sere ka Yinni Gusunōn wāaru, a ñ wahala gaa wasi gari yini sō.

¹¹ Ma kurō wi, u Sōlu bikia u nē, ben weren yarowa kon nun sokua.

Ma u nē, Samueli.

¹² Ye kurō wi, u Samueli wa, yera u nōgiri sua u nē, ase wuna mi, Sōlu? Mban sōna a man nōni wōku.

¹³ Ma sina boko Sōlu u nē, a ku berum ko, a man sōwō ye a wa.

Kurō wi, u nē, siiniwa na wa. Ya yarimam wee tem di.

¹⁴ Sōlu u nē, mba ya ka weenē.

U nē, durō tōkōra ya ka weenē, ta kumbooro sebua ta yarim wee.

Ma Sōlu u gia Samueliwa. Ma u yiira u wuswaa tem girari u nùn beere wē.

¹⁵ Samueli u Sōlu sōwa u nē, mban sōna a man baasi ka wunen soku te.

Sōlu u nē, nōni swāa bakara ta man deema domi Filisitiba ba ka man tabu mō. Gusunō u maa man deri. U ku ra maa man wisi saa win sōmōbun min di, ñ kun me dosu sō. Yen sōna na na n nun soku kpa a man sōsi ye kon ko.

¹⁶ Samueli u nē, ma a yē Yinni Gusunō u nun deri u kua wunen yibere, mban sōna a man bikiamō ye kaa ko. ¹⁷ U kua ye u raa gerua saa nen min di. U wunen bandu wōra u Dafidi wē, ¹⁸ yēn sō a ñ win gari mem nōwē, ma a yina a Amalekiba win mōru kpuro kōsia. ¹⁹ U koo wunē ka Isireliba Filisitiba nōmu beria. Sia wunē ka wunen bii tòn durōbu i ko man deema mini. Kpa Yinni Gusunō u Isireliban tabu kowobu Filisitiba nōmu beria.

²⁰ Mii mii Səulu u wəruma birem nge wi u gu. Berum nùn mwa gem gem Samuelin gari yin sǝ. U n̄ maa dam mə tǝ te sǝ, domi u n̄ di sǝ sǝn di sere n ka kua wǝkuru. ²¹ Ye kurǝ wi, u na Səulun mi, u wa ma u berum soore ma u n̄e, wee, yinni, na wunen gari mem nǝwa. Na nen wǎaru saraa kua, na kua ye a man yiire. ²² Yen sǝ, na nun kanamǝ, a nen gari nǝwǝ. Wee kon nun dīanu fiiko yiiya. A de a nu di kpa a dam wa a ka swaa wǝri.

²³ Adama Səulu u yina u n̄e, na n̄ dimǝ. Yera win bwǎabu ka kurǝ wi, ba nùn suuru kana. Ma u ben gere wura u seewa tem di u sina kpin yerǝ. ²⁴ N deema kurǝ wi, u naa kpema gaa mə ye ya gea sǎa ma u kua bara bara u ye go u sawa. U maa som sua u bura u ka p̄e kua, u n̄ seeyatia doke. ²⁵ U ka ye Səulu ka win bwǎabu naawa ba di. Ye ba di ba kpa, ma ba seewa ba doona wǝku te.

Filisitiban tabu sinambu

ba Dafidi yina

29

¹ Filisitiba ba ben tabu kowobu menna Afekiǝ. Saa ye sǝra Isireliba ba ben sansani gire Yisirelin bwiin bǝkuǝ. ² Yera Filisitiban tabu kowobu ba seewa wuu wuuka ma ben sinambu ba bu swaa gbiiye ba ka dǝ. Ma Dafidi ka win tǝmbu ba wǎa Akisin wuuru sǝ biruǝ. ³ Yera Filisitiban sinambu ba n̄e, mba Heberu beni ba mǝ mini.

Ma Akisi u bu wisa u n̄e, Dafidi, Səulu Isireliban sina bokon bǝǝwa mi. Ye u ka wǎa besen suunu sǝ, ya sǝ yiru kua. Na n̄ maa taare gaa wa wi sǝ sere ka gisǝ.

⁴ Ma Filisitiban sinam be, ba ka Akisi mǝru kua sere ba nùn sǝwa ba n̄e, a durǝ wi giro u wura mi a raa nùn yii. A ku de u ka sun taa bi da kpa u ku raa ko besen yibere sǎ n ka Isireliba tabu mǝ. Nge amǝna u koo ko u ka durom wa win yinnin mi, ma n kun mǝ u besen tǝmbu go. ⁵ Nge n n̄ Dafidi turo wi mi rǝ, wi ba tǝmamǝ ba mǝ, Səulu u ra nǝrǝm nǝrǝm (1.000) go.

Adama Dafidi u ra nǝrǝbun suba wǝku wǝkubu (10.000) go.

⁶ Akisi u Dafidi soka u nùn sǝwa u n̄e, sere ka Yinni Gusunǝn wǎaru, a sǎawa bǝrǝkini. Na raa kǝ a n wǎa ka n̄e taa bini sǝ. Domi na n̄ kǝsa gaa wa wun̄e sǝ saa m̄n di a ka wǎa mini, sere ka gisǝ. Adama Filisitiban sinam be ba tie ba n̄ nun kǝ. ⁷ Yen sǝ t̄e, a wuro yenuǝ ka bǝri yendu kpa a ku ra ben mǝru seeya.

⁸ Adama Dafidi u Akisi wisa u n̄e, mba na nun kua. Tora terǝ a wa n̄e sǝ saa m̄n di na ka wǎa wunen mi, a sere n̄e, na n̄ ka nun taa bi dǝ.

⁹ Ma Akisi u nùn wisa u n̄e, na ȳe ma a n̄ gǎanu kue. Na maa nun kǝ. Ma na nun m̄era nge Gusunǝn gǝrado. Adama ka m̄e, Filisitiban sinam be, ba n̄e, a n̄ ka sun taa bi dǝ. ¹⁰ N̄ n men na, a seewo buru buru yellu wun̄e ka wunen yinnin bwǎa be ba nun sw̄ima, kpa i doona.

¹¹ Ma Dafidi ka win tǝn be, ba seewa buru buru yellu ba wura Filisitiban temǝ. Ma Filisiti be tǝna ba da Yisireliǝ bu ka taa bi ko.

Dafidi u Amalekiba naa gire

30

¹ Ye n kua sǝ ita Dafidi ka win tǝmbu ba Sikilagi tura. N deema Amalekiba ba raa tem men sǝ ȳesan n̄m dwaru gia wǝraa da. Saa ye sǝra ba maa na ba Sikilagi wǝri, ba ye kǝsuka ba dǝ meni. ² Ba yen tǝmbu mw̄era tǝn kurǝbu ka tǝn durǝbu, saa bukurobun di sere ka bibǝ. Adama ba n̄ ben goo go. Ba bu gura ba ka doonawa. ³ Ye Dafidi ka win tǝmbu ba tura mi, ba deema wee, ba wuu ge dǝ meni ma ba ben kurǝbu ka bibu gura ba ka doona. ⁴⁻⁵ Ba ka Dafidin tiin kurǝbu yiru ye doona, Akinǝamu Yisireligii, ka Abigali, wi u raa sǎa Nabaln kurǝ Kaameliǝ. Yera Dafidi ka win tǝmbu ba wuri kua sere ba n̄ maa dam tie.

⁶ Ma Dafidin nuki sankira too domi win tǝmbu ba gerunamǝ ba mǝ bu nùn kpenu kasuku bu go, ȳen sǝ ba ben kurǝbu ka bibu bia. Yera n dera ba nuki sankire. Adama Dafidi u tii deri Yinni Gusunǝn n̄muǝ. Ma u nùn dam kǎ.

⁷ Yera Dafidi u yāku kowo Abiataa, Akimelekin bii sōwa u nēē, a ka man yabe tarakpe ye naawa ye ba ra ka bikiaru ko Yinni Gusunōn mi.

Ma Abiataa u ka ye na. ⁸ Ma Dafidi u bikiaru kua Yinni Gusunōn mi, u nēē, Yinni, nà n Amalekiban tabu kowo be naa gira, kon bu naamwē?

Yera Yinni Gusunō u nùn wisa u nēē, mēya, kaa bu naamwē, kpa a wunen tōmbu yakiaama.

⁹⁻¹⁰ Ma Dafidi u seewa ka tabu kowobu nata (600) ye. Ye ba tura Besorin daarō miya ben goobu (200) be ba wāa biruō ba yōra domi ba wasire too. Ma wi ka tōmbu nēeru (400) te ta tie ba tōbura ba Amaleki be naa swīi. ¹¹ Yera ba Egibitigii goo wa gbabu te sō, ma ba ka nùn da Dafidin mi, ba nùn pēē wē u di. Ma u nim nōra. ¹² Yera ba maa nùn dāa marum mē ba ra soku figien gbebi ka maa resēm gbebin kurenu yiru wē. Ye u yeba kpuro di u kpa, ma win hunde ya wurama. Domi u raa kuawa sō sō ita ka wōkunu ita u n̄ di u n̄ nōra. ¹³ Dafidi u nùn bikia u nēē, wara u sāa wunen yinni. Bwese terà wunen tii a sāa.

Yera u Dafidi wisa u nēē, na sāawa Egibitigii, na ka sere sāa Amaleki goon yoo. Yen sō itawa mini ye nen yinni u ka man deri yèn s̄ na barō. ¹⁴ Sa wōraa dawa Keretiba ka Yudaba ka Kalebuban tem sō yēsan nōm dwardu gia. Mēya sa maa da Sikilagiō sa ye dō menī.

¹⁵ Ma Dafidi u nùn bikia u nēē, a kī a ka man da tōn ben mi?

Yera durō wi, u Dafidi sōwa u nēē, a bōruo ka Gusunōn yīsiru ma a n̄ man goomō, a n̄ maa man nen yinni nōmu sōndiammē, nà n ka nun da mi.

Dafidi u Amalekiba kamia

¹⁶ Ma ba nōsina nge mē. Ma u ka Dafidi da. Ye ba tura mi, yera ba wa wee, Amalekiba ba terie baama ba tōō bakanu m̄ ba dimō ba nōrumō dukia ye ba gura Filisitiba ka Yudaban min din s̄. ¹⁷ Yera Dafidi u bu wōri u goomō saa bururun di n̄ ka kua sisirun yoka. Baa ben goo kun kisire ma n̄ kun mō aluwaasi tōnu nēeru (400) be ba yooyoosu sōni. Bera ba duki. ¹⁸ Dafidi u ye kpuro yakia ye Amaleki be, ba raa mwēera ka sere maa win kurōbu yiru ye. ¹⁹ Ma Yuda ben baawure u win tōmbu wa, bukurobu ka bibu. Ye yiberēba ba raa gesi mwa mi kpuro, yen gaa kun kam kue. Ba ye kpuro mwērimawa ba ka wōma yenuō. ²⁰ U maa yaa sabenu kpuro mwēera, ma win tōn be ba nu kpare ba gerumō ba m̄, wee, ye Dafidi u tabu diima.

²¹ Ye u gōsirama u wee, u tura Besorin daarō, mi u raa win tōmbu goobu (200) deri be ba wasira, yera ba seewa ba nùn sennō na. Ma u susi u bu tōbura. ²² Yera tōn kōso be ba ka nùn taa bi da, ba seewa ba wōki ba nēē, sa n̄ ka tōn be ba wasira mi dukia ye sa waama bōnu m̄. Adama sa ko bu ben kurōbu ka ben bibu wesia. Domi ba n̄ ka sun taa bi de.

²³ Yera Dafidi u bu sōwa u nēē, nēgibu i ku ko mē ye Yinni Gusunō u sun k̄ sō. Wee, u sun kōsu besen yiberēban suunu sō, ma u sun bu nōmu beria. ²⁴ Ye i man bikiamō mini, goo kun ye wuramō.

Be ba taa bi da

ka be ba sina ba besen yānu kōsu,

be kpuron bōnu ya ko n̄ nēwa.

²⁵ Nge mēya ba kua dōma te, ma ya kua wooda Isireliō sere ka gisō.

²⁶ Ye Dafidi u tunuma Sikilagiō, yera u dukia yen sukum Yudaban guro gurobu ka win bōrōba mōrisia, u nēē, dukia ye sa mwēerima Gusunōn yiberēban min di, ye sō, ye sa bēē k̄wa mi. ²⁷ Ma u Beteligibu begia mōrisia ka Ramōtigibu be ba s̄ sō yēsan nōm dwardu gia, ka Yatirigibu, ²⁸ ka Aroēgibu ka Sifumōtugibu, ka Esitemōagibu, ²⁹ ka Rakaligibu ka Yerameēliba ka sere be ba wāa Keniban wusō, ³⁰ ka Hōmagibu ka Korasanigibu ka Atakigibu ³¹ ka Heboronigibu ka sere maa bèn mi wi Dafidi ka win tōmbu ba raa da da.

Sōlu ka win bibun gō

31

¹ Filisitiba ba Isireliba tabu wəri. Ma Isireliban tabu kowobu ba duki sua. Filisiti be, ba bu naa gira ba go go Giliboan guurɔ. ² Ba maa Səəlun tii ka win bibu ita Yonatam ka Abinadabu ka Maakisua naamwɛ. Ma ba bii be go. ³ Sannɔ ge, ga Səəlu swīiyɛ. Tɛn towobu ba nùn sɛɛnu twee ba mɛɛra kua gem gem. ⁴ Yera u win tabu yāa sɔɔwo sɔɔwa u nɛɛ, a wunɛn takobi womɔ a man ye sɔku kpa bango sarirugii be, bu ku raa man sɔku bu yaa kasiki.

Adama durɔ wi, u yina u ko mɛ, domi bɛrum nùn mwa gem gem. Ma Səəlu u takobi ye mwa u ka tii sɔka u kibarisi u taare. ⁵ Ye win tabu yāa sɔɔwo wi, u wa ma u gu, yera u maa win takobi sua u tii sɔka nge mɛ Səəlu u kua. Ma ba gu yāatem mi.

⁶ Nge meya Səəlu u ka gu ka win bibu ita be, ka win tabu yāa sɔɔwo ka sere maa win tabu kowobu kpuro sannu sɔɔ tee te.

⁷ Ye Isireli be ba wāa wəwan guruɔ ka be ba wāa Yuudenin daarun guruɔ ba nua ma ben tabu kowoba duki sua, Səəlu ka win bii tɔn durɔbu ba maa gu, yera ba ben wusu deri ba duki sua. Ma Filisitiba ba na ba sina wuu si sɔɔ.

⁸ Ye n kua sisiru Filisitiba ba na ba goo nin yānu potirimɔ. Yera ba Səəlu ka win bibu itan gonu wa Giliboan guurɔ. ⁹ Ma ba Səəlun wiru bura ba win tabu yānu kpuro potira. Yera ba sɔmɔbu gɔra bu yen labaari kpara ben būu diaɔ ka ben tɔmbun mi, ben tem sɔɔ kpuro gesi. ¹⁰ Yera ba win tabu yānu sua ba doke ben būu wi ba mɔ Asitaaten dirɔ, ma ba win goru sua ba bwɛ Beti Sanin gbāraru wəllɔ.

¹¹ Sanam mɛ Galadin wuu ge ba mɔ Yabɛsin tɔmba nua ye Filisitiba ba Səəlu kua, ¹² yera be ba sāa tabu durɔbu ba seewa ba sanum so wɔku giriru. Ye ba tura Beti Sani mi, yera ba Səəlu ka win bibun gonu bwɛɛya gbāra ten min di, ba ka na Yabɛsiɔ, ba nu dɔɔ kpakura. ¹³ Ma ba ben kukunu gura ba sikua dāru garun nuurɔ Yabɛsiɔ. Ma ba gɔɔ wooru sina, ba nɔɔ bɔkua sɔɔ nɔɔba yiru.

SAMUĒLIN TIRERU YIRUSE

Samuelin tire gbiikirun gariya tire teni ta kurasiamō. Dafidin bandun gariya ta mō te u di Yudaba ka Isireliba kpuro sō.

Ta maa sun sōmō taa bi Dafidin tabu kowōbu ka win tii ba kua u ka kpīa u win bandu dam sire.

Nasia te u Gusunō nasie ka sere maa kīi te u nūn kī, ye kpuro ya dera tōmba win tii kīa ma u bēere kua. Mēya ta maa sun sōsimō ma Dafidi u kōmie win wāaru sō. U tora, ma win tora te, ta ka wahala dabinu na win yenuō. Win biba goona ma ba karana. Ba toranu kua ni nu ñ mam ka nō gerurō. Adama wahala ye kpuro sō, Dafidi u nasara wa, yēn sō u win toranu wura Yinni Gusunōn wuswaa.

Tire ten kpunaa

1. Dafidi u bandu di Yudaba sō, wiru 1n di sere wiru 4.
2. Dafidi u bandu di Isireliba kpuro sō, wiru 5n di sere wiru 20.
3. Dafidin bandun gari gē, wiru 21n di sere wiru 24.

Dafidi u Sōlun gō nua

¹ Ye Dafidi u Amalekiba go u wee, yera u yōra Sikilagiō sō yiru. N deema Sōlu u gu kō. ² Sō itaseru, yera durō goo u yarima saa tabu gberun di mi Sōlu u raa wāa. Durō win yabera gēkire ma win wira tua sāa nuku sankiranun sō. Saa ye u tunuma Dafidin mi, u yiira kure u wiru tem girari. ³ Ma Dafidi u nūn bikia u nē, man diya a wee.

Ma u nē, saa Isireliban tabun sansanin diya na duka suuma.

⁴ Dafidi u kram nūn bikia u nē, amōna gbera sāa. A suuru koowo a man sōwō nge mē n koosina kpuro.

Ma durō wi, u nē, tabu Isireliba swīye ba duki. Ben dabira maa wōruka ba gu. Mēya Sōlun tii ka win bii Yonatam ba gu.

⁵ Ma Dafidi u nē, amōna a kua a ka yē ma Sōlu ka win bii Yonatam ba gu.

⁶ Ma u nē, na nen wāaru wāawa Giliboan guuru wōllō na ka Sōlu mēra u ka tii win yaasa tāsā. Ma yiberēban tabu kēkē dumigii ka maasōbu ba nūn sōndi mam mam ba gire. ⁷ Saa ye u sīira u mērima biruō u man wa, yera u man soka ma na wura na da win mi. ⁸ Ma u man bikia u nē, nē wara. Na nūn wisa na nē, nē Amalekiwa. ⁹ Ma u nē, n susima win bōkuō kpa n nūn go baa mē u dam tie u tirekiramō. ¹⁰ Ma na susi win bōkuō na nūn go. Domi na yē ma u ñ maa seemō, mi u wōra mi. Ma na win sina furō pota ka win suma ye u doke nōmā. Yera na ka nun naawa mini, nen yinni.

¹¹ Ye Dafidi u nua mē, yera u win yaberu nēnuā u karana. Ma be ba wāa ka wi, ben tii ba maa kua mē bu ka ben nuku sankiranu sōsi. ¹² Ma ba gō wooru sina ba swī ba nō bōkua sere sō u ka kpa Sōlu ka win bii Yonatam sō, ka sere maa Isireliban sō, be, Yinni Gusunōn tōn be ba go tabu gberō. ¹³ Ma Dafidi u durō wi bikia u nē, wuu man diya a na.

U wisa u nē, nen baa u yarimawa saa Amalekiban tem di sa ka wāa mini.

¹⁴⁻¹⁶ Dafidi kram nūn bikia u nē, amōna a ka kākā a wi Yinni Gusunō gōsa nōma doke a go. Yen sō, wunen yem mu yōra wunen wiru wōllō. Domi wunen tiin nōwa ga seeda di ma a wi Yinni Gusunō gōsa go.

Saa yera Dafidi u win aluwaasiban turo soka u nē, a susio a nūn sēre a go.

Ma aluwaasi wi, u Amaleki wi sēre u so u go.

Dafidi u Sōlu ka Yonatam gō swī

¹⁷ Ma Dafidi u womu geni kua win gō swī sō Sōlu ka win bii Yonatam sō. ¹⁸ Mēya u maa yiire bu Yudaban bibu womu ge sōsi. Tenda ga tōmamō. Ma ba ge yorua Yamarin tireru sō. Womu ge wee.

¹⁹ Isireli, wunen yīkogiba wōruma, wunen damgiba kpuna guuru wōllō.

²⁰ I ku de bu labaari ye nō Gatiō.

I ku de bu ye kpara Asikalonin wuuə.
 Kpa Filisiti bango sari ben kurəbu bu ku yēeri.
 Kpa ben wəndiaba bu ku nuku dobu ko.
²¹ Bɛɛ Giliboan guunu,
 Gusunə u ku de gura yu nɛ bɛɛn wəllə.
 Gusunə u ku de kakoru tu wəruma bɛɛn wii kpiirə.
 Gusunə u ku de bɛɛn tem mu dīa geenu ma.

Domi miya ba tabu durəbu funɛ wīa.
 Miya ba ben tɛrɛnu kasi kua.
 Miya Səəlun tɛrɛra gum tɛɛnibu nərə kua.
²² Baa mɛ ba yiberɛba waamə,
 baa mɛ ba tabu durəbun wərugəru waamə,
 Yonatham nəm wīira kun dwiiyare ka tɛn tobu.

Səəlun takobi kun maa kam wərire.
²³ Səəlu ka Yonatham ba kīanawa
 ben wāarun tōru kpuro səə.

Ba n̄ karanɛ baa ka gəə səə.
 Ba s̄au tabu səə n kere gunə bakenu.
 Ba gbee sinansu dam kere.

²⁴ Bɛɛ Isirelin tən kurəbu,
 Səəlu u ra raa de i beku nən̄i swāa bureginu dewe.
 Wiya u ra raa de i wuran buranu doke bɛɛn yānu səə.
 I swīiyə win s̄ə.

²⁵ Damgiba wəruka tabu gberə.
 Yonatham u kpuna Isirelin guunu wəllə.

²⁶ Yonatham nən̄ kīnasi,
 na nuku sankira bakanu mə wunen s̄ə.
 A ra n s̄āawa gāa bakanu nən̄ nən̄i səə.
 Wunen kīi te a man kīa ta tən kurəguru kere.

²⁷ Damgiba wəruka tabu gberə.
 Tabu yānu nu kam kua.

Ba Dafidi kua sunə Yudaə

2

¹ Yeniba kpuron biru ye ya koora wee. Dafidi u Yinni Gusunə bikia u nɛɛ, n doo n Yudan wuu gagu mwa?

Ma Yinni Gusunə u nɛɛ, oo, a doo.
 Ma u nɛɛ, gen geren miya kon da.

Yinni Gusunə u n̄n̄ wisa u nɛɛ, a doo Heboroniə.

² Ma Dafidi u da mi ka win kurəbu yiru beni, Akinəamu Yisireeligii ka Abigali Nabalin gəm̄ini. ³ Ma u dera win bwāa be ba wāa ka wi, be ka ben təmbu ba da ba wāa Heboroniə ka yen baru kpaanə. ⁴ Yudaba ba na Dafidin mi, ba n̄n̄ gum tāre wirə u ka ko ben sunə.

Ma ba n̄n̄ s̄əwə ba nɛɛ, Yabesi Galadigibu ba Səəlun goru sikua.

⁵ Yera Dafidi u bu səməbu goria u nɛɛ, i bu s̄əwə i nɛɛ, Yinni Gusunə u koo be bu domaru kua yèn s̄ə ba ben yinni Səəlu gea kua, ba win goru sikua. ⁶ Tɛ, Yinni Gusunə u be bu durom kuo. Kpa u bu bərəkiniru s̄əsi. Nən̄ tii kon maa bu durom kua ben ye ba kua min s̄ə. ⁷ N̄ n̄ mən̄ na, bu be yōro dim dim kpa bu ko tabu durə wərugəba domi ben yinni Səəlu u gu. Adama ba n̄ yē ma Yudaba ba man gum tāre wirə n̄ ka ko ben sunə.

Ba Isi Boseti kua

Isireliban sunə

⁸ Yera Abinɛɛ, Nɛrin bii wi u s̄ā Səəlun tabu kowobun wirugii, u Səəlun bii Isi Boseti sua u ka da Mahanaimuə. ⁹ Miya u n̄n̄ kua Isireliba kpuron sunə be ba wāa Galadiə ka Asuriə ka Yisireeliə ka Efaraimun temə ka sere maa Benyamɛn temə. ¹⁰ Isi Boseti wi,

u mōwa wōō weeru sanam me u bandu di Isireliba sōō. Adama Dafidiwa Yudaba ba ka yōra. ¹¹ Ma u kua ben sunō wōō nōōba yiru ka suru nōōba tia Heboroniō.

Tabu dua Isireliba

ka Yudaban suunu sōō

¹² Abinēē, Nerin bii ka Isi Bosetin tabu kowobu ba yara saa Mahanaimun di ba da Gabaoniō. ¹³ Yera Yoabu Seruyan bii, Dafidin tabu sunō ka win tabu kowobu ba maa da Gabaoni mi. Ma ba yinna daa burerō ka Isi Bosetin tabu kowo be, ka Abinēē wi. Ma daa te, ta bu buranē. Dafidi ka wigibu ba wāa guru gee. Ma Isi Bosetigibu ba maa wāa guru giō. ¹⁴ Abinēē u Yoabu sōōwa u nēē, a de wunen aluwaasi beni bu seema bu gabirina ka negibu besen wuswaāō, ben baawure ka win sarō. Kpa su wa wi u kere.

Ma Yoabu u nēē, oo, na wura.

¹⁵ Yera ba seewa ba da ba yinna ben baawure ka win sarō Isi Bosetin bera gia be ba sāa Benyamēēn bweseru, tōmbu wōkura yiruwa ba yarima. Dafidin tōmbu sōō maa, tōmbu wōkura yiru. ¹⁶ Yera aluwaasi be, ba gabirina. Ben baawure u win yiberen wiru neni, ma ba takobi sōkirina yēsāō ba wōruka sannu sannu ba gbisuka. Yera ba yam mi yīsiru kā, takobin gberu.

¹⁷ Yen dōma te, taa bi, bu swāa. Ma Dafidin tōmbu ba Abinēē ka wigibu kamia.

¹⁸ Dafidin tabu kowo be sōō, Seruyan bibu itawa ba wāa mi. Beya Yoabu ka Abisai ka Asaeli. Asaeli u duka mōwa wi, nge nem taakō. ¹⁹ Yera u dōma te Abinēē naa gira, u ñ wure u nùn deri baa fiiko. ²⁰ Ma Abinēē u sīira u Asaeli bikia u nēē, Asaeli, wuna mi?

Ma u wisa u nēē, oo, nena mi.

²¹ Yera Abinēē u nēē, a man derio n doona, a ku man swīi. A nen aluwaasiban turo mēerio a mwa kpa a win yānu wōra a ka doona.

Adama Asaeli u yina u nùn deri. ²² Abinēē u kpam nùn sōōwa u nēē, a desiro nen bōkun di. Domi nà n nun so na go, amōna nē ka wunen mōō Yoabu sa ko n mēerine.

²³ Adama Asaeli u yina u nùn deri. Yera Abinēē u ka nùn yaasan koru sōka nukurō ma ya yara win biruō. Ma u wōruma yande u gu. Wi u tunuma mi Asaelin goo te, ta kpī, u ra gina yōrewa.

²⁴ Ma Yoabu ka Abisai ba Abinēē naa gira. Ye sōō u duō yera ba tura Aman gungurō te ta wāa Giasin dedeeru Gabaonin swaāō mi gāanu ku ra kpin bera gia. ²⁵ Benyamēēgibu ba menna ba ka Abinēē yōra. Ma ba da ba yōōwa guuru garun wōllō. ²⁶ Yera Abinēē u Yoabu soka u nùn sōōwa u nēē, saa yerā kaa wunegibu sō bu ku maa ben mero bisibu naa swīi. Kaa de sa n tabu mōwa sere ka tē? A ñ yē ma bin wii goberu, nisina ta koo ma?

²⁷ Yoabu u nùn wisa u nēē, ka Yinni Gusunōn wāaru, à kun daa yeni gerua, sere sia burura nen tōmba koo raa tabu yōra.

²⁸ Ma u kōba so. Yera tōn be kpuro ba tabu yōra ba Isireliba deri. ²⁹ Abinēē ka wigibu ba sīawa wōku giriru Yuudenin wōwaō, ma ba Yuudeni tōbura ba Bitoroni bukiana ma ba tura Mahanaimuō. ³⁰ Ma Yoabu u Abinēē deri u doona. Yera win tii u gōsirama u win tabu kowobu menna u gara. Ma u deema Dafidin tōn be sōō, tōmbu yendu tia sariwa ba go, ka sere maa Asaeli. ³¹ Adama Dafidin tōmbu ba Benyamēēba ka Abinēēn tabu kowobu gabu gowa tōmbu gooba wunōbu ka wata (360). ³² Ma ba da ba Asaelin goru sua ba sikua win tundon sikirō Betelehemuō. Yoabu ka win tōmbu ba dōma te sīawa wōku giriru. Sanam me ba Heboroni duō, yera yam mu n sāramō.

3

¹ Sōōlun yenugibu ba ka Dafidi yiberē tēeru kua n tē. Ma Sōōlun yenu ga dam dwiiyamo ga dōō, adama Dafidiguu ga dam sosimōwa ga dōō.

Dafidin bii be u mara

Heboroniō

(I maa mēerio Bandun Gari I, 3:1-4)

² Saa ye sōō, Dafidi u bibu nōōba tia mara Heboroniō. Ben gbiikoowa Amōō. Win mērowa Akinōamu, Yisireeligii. ³ Yirusewa Kileabu. Win mērowa Abigali, Nabali

Kaameligiin gəmini. Itasewa Abusaləmu. Win merowa Maaka, Talimai Gesuriban sina bokon bii. ⁴ Nnɛsewa Adoniya. Win merowa Hagiti. Nəəbusewa Sefatia. Win merowa Abitali. ⁵ Nəəba tiasewa maa Yitreamu. Win merowa Egila.

Abinɛɛ ka Isi Boseti

ba ɛn nəsine

⁶ Saa ye tabu wāa Dafidin yenu ka Səəlun yenun baa səə, Abinɛɛ u ka Səəluba yərawa dim dim. ⁷ Adama sɔɔ teeru Isi Boseti u Abinɛɛ sɔɔwa u nɛɛ, mban sɔna a ka nen tundo Səəlun kurə Risipa, Ayan bii kpuna.

⁸ Ma Isi Bosetin gari yi, yi Abinɛɛ dua. Ma u nɛɛ, a tamaa na sāawa nge Yudan wirugii be ba Səəlu seesimə? Wee, sere ka tɛ, nena na wunen tundo Səəlun yenugibu ka win bərəba durom kuammɛ. Yen biru na ɛn wure n nun Dafidi nəmu səndia. Yera tɛ a man gerusimə kurə winin sɔ? ⁹ N n men na, Gusunə u man kua ye u kɛ nā kun ka Dafidi yəre kpa n de Gusunə u win nəə mwɛeru yibia te u nən kua, ¹⁰ ye u nɛɛ u koo bandu wuna saa Səəlun bweserun di u tu Dafidi wɛ kpa u n sāa sunə Isireliba ka Yudaban tem kpuro səə.

¹¹ Saa ye səə, Isi Boseti kun maa gāanu gerua. Domi Abinɛɛn gari yi, yi nən berum mwa.

Abinɛɛ ka Dafidi ba dora

¹² Yera Abinɛɛ u Dafidi səməbu gəria Heboroniə u nɛɛ, wara u tem mɛ mə. Yen sɔ, u be ka man arukawani bəkuo. Ko na n wāa ka wi, kpa n de Isireliba kpuro bu wura win mi gia.

¹³ Ye səmə be, ba tura mi, ba Dafidi gari yi saaria. Yera u bu sɔɔwa u nɛɛ, ya wā, kon ka be nən arukawani bəke. Adama gāa teena na nən bikiamə. Niya u gina man Mikali, Səəlun bii mwaama su sere waana nɛ ka wi. ¹⁴ Ma Dafidi u Isi Boseti səməbu gəria bu nən sɔ bu nɛɛ, bu be nən win kurə Mikali wɛɛma win dokuru u raa kərua ka Filisitiban sen sarusu wunəbu (100) si ba nən bikia. ¹⁵ Yera Isi Boseti u dera ba kurə wi mwaama Patieli, Laisin biin min di mi u mərə. ¹⁶ Ma Patieli wi, u Mikali swii u sumə sere ba ka tura Bahurimuə. Ma Abinɛɛ u nən sɔɔwa u nɛɛ, a den gəsiro. Yera u gəsira u wura win yenuə.

¹⁷ Yen biru Abinɛɛ u Isireliban guro gurobu menna u bu sɔɔwa u nɛɛ, Dafidiwa i raa kɛ u n sāa bɛɛn sina boko. ¹⁸ Yen sɔ tɛ, i nən koowo sunə. Domi Yinni Gusunə u raa gerua u nɛɛ, saa win bɔɔ Dafidin nəman diya u koo win təmbu Isireliba yakia Filisitiban nəman di ka sere maa ben yiberɛ be ba tien nəman di.

¹⁹⁻²⁰ Ma Abinɛɛ u da u Bɛnyamɛɛba be ba sāa Səəlun bweseru deema u bu gari yi sɔɔwa. Ma ba təmbu yendu gəsa ba nən yəsiri ba da Dafidin mi. Ye ba tura mi, yera u Dafidi sɔɔwa kpuro ye Isireliba ka Bɛnyamɛɛba ba gɔru doke bu ko. Ma Dafidi u bu tɔɔ baka dim kua. ²¹ Yen biruwa Abinɛɛ u maa Dafidi sɔɔwa u nɛɛ, yinni sina boko, kon se n da n Isireliba kpuro menna kpa bu ka nun arukawani bəke ba n ka wunen gari səmburu mə. Kpa a n bandu dii be səə, a n mə ye a kɛ.

Yen biru Dafidi u dera Abinɛɛ u gəsira u da win yenuə ka bəri yendu.

Yoabu u Abinɛɛ go

²² Saa ye səə, Dafidin tabu kowobu ba gabu wəraa da, ma ba dukia baka gurama ba ka wee. N deema Dafidi u dera Abinɛɛ u gəsira win yenuə ka bəri yendu saa Heboronin di. ²³ Sanam mɛ Yoabu ka tabu kowo be, ba tunuma yenuə, yera ba bu Abinɛɛn labaari sɔɔwa. Ba nɛɛ, Abinɛɛ, Nərin bii, u na Dafidi sina bokon mi. Adama Dafidi u nən deri u doona ka bəri yendu. ²⁴ Yera Yoabu u da u sina boko deema u nɛɛ, mban sɔna a kua mɛ. Ye Abinɛɛ u na wunen mi, ma a nən deri u doona ka bəri yendu? ²⁵ Wunen tii a Abinɛɛ wi yɛ. A yɛ ma u nawa u ka nun nən wəke kpa u ka gia ye a mə kpuro.

²⁶ Ye Yoabu u gari yi gerua u kpa, yera u doona Dafidin min di, ma u səməbu gəra ba Abinɛɛ naa swii, ba nən naamwɛ Siran dəkəwə. Ma ba dera u gəsirama. Adama Dafidi u ɛn yeniba kpuro yɛ. ²⁷ Saa ye Abinɛɛ u gəsirama Heboroniə, yera Yoabu u nun soka wuun gbāraran kənən bee tiaə, u kua nge u kɛ u nən gari asirigii sɔ. Ma u nən wobu sɛu soka nukurə u go. Nge mɛya u ka mərə kəsia yən sɔ u win wənə Asaeli go.

²⁸ Yen biruwa Dafidi u ye nua, ma u nɛɛ, nen bandu ta dɛere Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, nen tii na maa dɛere, Abinɛɛ, Nerin biin yem mɛ ba yarin sɔ. ²⁹ Yen sɔ, Gusunɔ u de mu wɔri Yoabun wirɔ ka sere maa win bweserɔ. Kpa win bweseru sɔɔ, goo u n da n yem wīimɔ, ñ kun mɛ u n bara disigiru mɔ, ñ kun mɛ u n sãa yemɔ, ñ kun mɛ u gbi tabu sɔɔ, ñ kun mɛ u dīanu bia u di.

³⁰ Nge meya Yoabu ka win wɔnɔ Abisai ba ka Abinɛɛ go yèn sɔ u ben wɔnɔ Asaeli go tabu sɔɔ Gabaoniɔ.

³¹ Ma Dafidi u Yoabu ka tɔn be ba wãa mi sɔɔwa u nɛɛ, i bɛɛn yãa ni i doke mi kasukuo kpa i saakiba dewe nuku sankiranun sɔ, kpa i Abinɛɛn gɔɔ swī.

Ma wi, Dafidin tii, u goo te swī ye ba ka tu dɔɔ bu sike. ³² Ma ba Abinɛɛn goo te sikua Heboroni mi. Yera wi Dafidi sina boko u wura kua ka dam siki ten mi. Ma tɔn be ba wãa mi, ba swī. ³³ Win gɔɔ wuri sɔɔ u nɛɛ,

Abinɛɛ, mban sɔna a gu nge tɔn gowo.

³⁴ Ba ñ nun mwe ba nɔma ka naasu bɔkue.

A wɔruma a gu nge wi tɔn kɔsoba so ba go.

Yera tɔmbu kpuro ba kɔam wure ba swī. ³⁵ Yen biru ba maa na ba Dafidi nukuru yemiasia ba nɛɛ, u dio. Adama u yina, domi u Yinni Gusunɔ nɔɔ mwɛeru kua u nɛɛ, Gusunɔ u nùn kua ye u kī, ù n di sɔɔ u sere du.

³⁶ Ma tɔmbu kpuro ba wa ye Dafidi sina boko u kua ma ya bu dore. ³⁷ Dafidin tɔmbu ka Isireliba kpuro gesi, ba gia ma n ñ ka win yɛru ba ka Abinɛɛ, Nerin bii go. ³⁸ Ma sina boko u win bwãabu sɔɔwa u nɛɛ, i n yɛ ma tɔn bokowa u gu mi gisɔ Isireliɔ. ³⁹ Wee, na ñ dam mɔ, baa mɛ ba man gum tãre wirɔ na ka kua sunɔ. Seruyan bibu ba man bɔbunu kere. Yen sɔ, Gusunɔ u tɔn kɔso nùn win nuku kɔsuru kɔsie.

Ba Isi Boseti go

4

¹ Saa ye Sɔɔlun bii Isi Boseti u nua ma Abinɛɛ u gu Heboroniɔ, yera win goma kpuro dwiia. Ma Isireliba kpuro ba nanda.

² Sɔɔlun bii wi, u tabu sinambu yiru mɔ be ba ra tabu kowobu kpare bu ka wɔraa da. Beya Baana ka Rekabu. Be kpuro ba sãawa Rimɔɔ, Beerɔtugiin bibu Benyamɛɛn bweseru sɔɔ. ³ Beerɔtu ye, ya wãawa Benyamɛɛn tem sɔɔ. Adama yen tɔmbu ba duki sua ma ba da ba wãa Gitaimuɔ sere ka gisɔn gisɔ. ⁴ N deema Yonatam, Sɔɔlun bii turo u bii tɔn durɔ mɔ wi ba mɔ Mefiboseti. Bii wi, u kua yemɔ. Wɔɔ nɔɔbuwa u mɔ sanam mɛ Sɔɔlu ka Yonatam ba gu Yisireliɔ tabu sɔɔ. Ye kurɔ wi u bii wi nɔɔrimɔ u gɔɔ win labaari nua, yera u bii wi sua u ka doonɔ. Ye u duka mɔ ka sendaru ma u wɔruma u nùn sura. Min diya bii wi, u kua yemɔ.

⁵ Yera sɔɔ teeru Baana ka Rekabu ba da Isi Bosetin dirɔ sɔɔ sɔɔ mi u do u sɔɔ sure. ⁶⁻⁷ Ma ba dua sere dii ten sɔɔwɔ nge ba kī bu dobi sua. Ye ba tura mi u kpī, yera ba nùn woburu sɔka ba go. Ma ba win wiru bura ba ka doona. Ma ba swaa mwa ye ya dɔɔ Yuudenin wɔwa gia. Yen dɔma te, wɔku girira ba sãa. ⁸ Yera tɔn be, ba ka Isi Bosetin wii te da Dafidin mi, Heboroniɔ, ba nɛɛ, wunen yiberɛ Sɔɔlu wi u kasu u nun hunde wuna, win bii Isi Bosetin wiru wee. Yinni Gusunɔwa u Sɔɔlu ka win bweseru mɔru kɔsie gisɔ wunen sɔ.

⁹⁻¹¹ Dafidi u Rekabu ka Baana wisa u nɛɛ, i ñ yaaye sɔmɔ wi u na u man Sɔɔlun gɔɔ sɔɔwa, ma u tamaa labaari gea u man nɔɔsiamɔ, adama na dera ba nùn mwa ba go Sikilagiɔ? Na nùn win labarin are wɛ. Kaa sere gere tɔn kɔsobu be ba tɔnu wi u kun gãanu kue kãasi ba go win dirɔ mi u kpī? Sere ka Yinni Gusunɔn wãaru wi u man wɔra saa nɔni swãaru kpuron di, kon de bu bɛɛ gowa.

¹² Ma u win tabu kowobu sɔɔwa u nɛɛ, bu Rekabu ka Baana mɔɔ bu go. Yera ba ben naasu ka nɔma bɔɔra, yen biru ba bu bwɛ Heboronin daa burerun bɔkuɔ. Ma ba Isi Bosetin wii te sua ba sikua Abinɛɛn sikirɔ Heboroni mi.

5

Dafidi u kua

Isireliba ka Yudaban sunə

(*I maa mæerio Bandun Gari I, 11:1-3*)

¹ Isireliban bwesenu kpuro nu mænna nu na Dafidin mi Heboroniə, ba nùn sɔ̄wa ba nɛɛ, bɛsɛ ka wunɛ sa sɔ̄awa yɛm tem. ² Baa yellun di saa ye Sɔ̄olu u wɔ̄a u sɔ̄a bɛsɛn sunə, wuna a ra sun mɛnnɛ a sun kpara su ka tabu da su ka wurama. Yinni Gusunə u maa nun sɔ̄wa ma wuna kaa ko bɛsɛn wirugii kpa a bɛsɛ win tɔ̄mbu kpara.

³ Dafidi u ka ben guro gurobu arukawani bɔ̄kua Yinni Gusunən wuswaaə Heboroni mi. Yera ba nùn gum tãre wirə ba nùn kua be Isireliban sunə. ⁴⁻⁵ Dafidi u mɔ̄wa wɔ̄ɔ tɛna saa yɛ sɔ̄u u ban dibu torua. U kua Yudaban sunə wɔ̄ɔ nɔ̄ba yiru ka suru nɔ̄ba tia Heboroniə. Ma u maa bandu di Yerusalemə wɔ̄ɔ tɛna ka ita. Yudaba ka Isireliba kpuron suunu sɔ̄u u kuawa wɔ̄ɔ weeru bandu sɔ̄u.

Dafidi u Yerusalemu mwa

(*I maa mæerio Bandun Gari I, 11:4-9, 14:1-2*)

⁶ Sɔ̄u teeru Dafidi sina boko u seewa ka win tɔ̄mbu ba da Yerusalemə bu ka Yebusiba tabu wəri.

Adama Yebusi be, ba nɛɛ, u n̄ kpɛ u du mi. Domi baa wɔ̄kɔbu ka yɛmɔbu ba koo nùn gira. ⁷ Adama Dafidi u ben kari ye ya wɔ̄a wuu gen suunu sɔ̄u wəri u mwa. N deema yeya ba m̄ Sioni. Yen biru ba ye soka Dafidin wuu.

⁸ Tɔ̄u teya Dafidi u gerua u nɛɛ, bɛɛn baawure wi u kɔ̄ u Yebusiba go, u duo ben nim swaa ye ba gban min di kpa u wɔ̄kɔbu ka yɛmɔ be, be na tusa mi nɔ̄ma turi. Yen sɔ̄na ba ra nɛɛ, wɔ̄kɔbu ka yɛmɔbu ba n̄ duə Yinni Gusunən sɔ̄a yerə.

⁹ Ye Dafidi u kari ye mwa u kpa, yera u sina mi. Ma ba ye soka Dafidin wuu. Yera u gbāraru bana saa win tiin yenun di u ka da sere batuma ye ba m̄ Miloə.

¹⁰ Saa ye sɔ̄u, Dafidin banda dam sosimə ta dɔ̄wa. Domi Gusunə wəllu ka tem Yinni u wɔ̄a ka wi.

¹¹ Yera Tirin sunə wi ba m̄ Hiram u Dafidi sɔ̄mɔbu gɔ̄ria ka dɔ̄a gea ye ba sokumo sɛduru, ka sere maa dɔ̄a dɔ̄kɔbu ka be ba ra maa kpenu dɔ̄ku. Kpa bu nùn sina kpaaru bania. ¹² Ma Dafidi u tuba ma Gusunəwa u win bandun dam siremə. Wiya u maa ban te wolle suamə win tɔ̄mbu Isireliban sɔ̄.

Dafidin bii be u mara

Yerusalemə

(*I maa mæerio Bandun Gari I, 3:5-9; 14:3-7*)

¹³ Sanam mɛ Dafidi u doonama Heboroni di u da u wɔ̄a Yerusalemə, yera u maa kurəbu gabu sua ma ba nùn bii tən durəbu ka tən kurəbu marua. ¹⁴ Bera Samua ka Sobabu ka Natani ka Salomə ¹⁵ ka Yibaa ka Elisua ka Nefegi ka Yafia ¹⁶ ka Elisama ka Eliada ka Elifeleti.

Dafidi u Filisitiba tabu di

(*I maa mæerio Bandun Gari I, 14:8-16*)

¹⁷ Ye Filisitiba ba nua ba Dafidi gum tãre wirə u kua Isireliban sunə, yera be kpuro ba seewa ba nùn wərim wee. Ye u nua mɛ, ma u sara u da kuku yeru garun mi, mi ba n̄ nùn wasi. ¹⁸ Saa ye sɔ̄ra Filisiti be, ba tunuma ba tɛria Refan wɔ̄waə. ¹⁹ Ma Dafidi u Yinni Gusunə bikia u nɛɛ, n doo n Filisiti be wəri? Kaa man bu nɔ̄mu bɛria?

Ma Yinni Gusunə u nùn wisa u nɛɛ, a doo, kon nun bu nɔ̄mu bɛria.

²⁰ Ma Dafidi u seewa u da Baali Perasimuə. Miya u Filisiti be go go. Ma u gerua u nɛɛ, Yinni Gusunə u nen yibereban wuuru gɔ̄a nge mɛ nim tora ya ra guna gɔ̄ɛ.

Yen sɔ̄na ba yam mi yīsiru kɔ̄ Baali Perasimu. ²¹ Yera Filisiti be, ba duki sua ba ben bwāarokunu deri mi. Ma Dafidi ka win tɔ̄mbu ba nu gura.

²² Amen biru Filisiti be, ba kpam na ba tɛria Refan wɔ̄wa mi. ²³ Ma Dafidi u Yinni Gusunə bikia u nɛɛ, n doo n bu wəri kpam? Ma Yinni Gusunə u nùn wisa u nɛɛ, oo, adama a ku da sɔ̄ru sɔ̄rum mɛ. A besiro kpa a da ben biruə, a n wɔ̄a dɔ̄a ye ba m̄ miren

sḏḡwḡ. ²⁴ Sanam me a naa damu damusu gasu nḡḡmḡ dāa wḡllḡ, a wasi suo, domi ne, Yinni Gusunḡwa na nun gbiiye n ka ben sansani wḡri.

²⁵ Dafidi u kua nge me Yinni Gusunḡ u nḡn sḏḡwa. U da u Filisiti be go go saa Geban di u ka da Gesḡḡ.

6

Dafidi u Yinni Gusunḡn

woodan kpakororu suam da

(*I maa* mḡerio Bandun Gari I, 13:4-14)

¹ Dafidi u kpm Isireliban tabu durḡbu kpuro soka u menna ba kua tḡmbu nḡrḡbun suba tḡna (30.000). ² Yera Dafidi u seewa ka win tḡn be kpuro ba da Balḡ Yudan temḡ bu ka Gusunḡn woodan kpakororu tama. Gusunḡ wḡllu ka tem Yinnin yḡsira ba ra ka tu soku, wi, wi u ra sine ten wḡllḡ, wḡllun kḡsobun weenasibun suunu sḡḡ. ³ Ma ba tu sua ba doke naa keke kpaa gaa sḡḡ ba ka doona Abinadabun yenun di ge ga wāa gunguru wḡllḡ. Usa ka Akiyo, Abinadabun bibu, bera ba naa keke ye kpare. ⁴ Usa u wāa yen yḡsḡḡ, ma Akiyo u ye gbiiye ba ka dḡḡ. ⁵ Ma Dafidi ka Isireliba kpuro ba bu swḡi ba mḡrḡkunu soomḡ, ka gḡḡgenu ka bara kpānu ka seketirenu ka yankokonu. Ma ba womusu mḡ ba yaamḡ ka ben dam kpuro, ba ka Gusunḡ sāmḡ. ⁶ Saa yḡ sḡḡ ba tura Nakonin doo soo yerḡ, yera nee yi, yi sokura. Ma kpakoro te, ta sikirama, ma Usa u tu gaba. ⁷ Mii mii Yinni Gusunḡ u ka nḡn mḡru kua. Ma u dera u wḡruma kpakoro ten bḡkuḡ u gu, yḡn sḡ u tu baba.

⁸ Dafidi u mḡru kua too yḡn sḡ Yinni Gusunḡ u ka Usa seeyasia me. Ma u yam mi yḡsiru kḡ Usan goo yeru. Tera ba ka mu sokumḡ sere ka gisḡn gisḡ. ⁹ Ma Dafidi u Yinni Gusunḡ nasia dḡma te. Yera n dera u ka nee, amḡna u koo ko u ka Yinni Gusunḡn woodan kpakoro te turi win yenuḡ.

¹⁰ Ma u gḡru doke u ku gina ka tu da win wuuḡ. Ma u dera ba ka tu da Obḡdi Edḡmu Gatigiin yenuḡ. ¹¹ Ma ta kua mi suru ita. Ma Yinni Gusunḡ u durḡ wi ka win yenugibu domaru kua.

Ba ka kpakoro te na

Yerusalemuḡ

(*I maa* mḡerio Bandun Gari I, 15:25-16:3)

¹² Yen biru ba Dafidi sḏḡwa ma Yinni Gusunḡ u Obḡdi Edḡmu ka win ye u mḡ kpuro domaru kua woodan kpakoro ten sḡ. Saa yera Dafidi u da u kpakoro te suama u ka na win wuuḡ ka nuku doo bakabu. ¹³ Tḡn be ba kpakoro te sḡwa mi, ye ba kua naa dabusanu nḡba tia, yera Dafidi u dera ba naa kineru ka naa kpḡmbu ge ga gea sḡa go ba ka yḡkuru kua. ¹⁴ Ma u seewa u yaberu pota u yḡku kowon sḡa yḡnu ganu pḡra sḡke ma u yaamḡ basi ka win dam kpuro Yinni Gusunḡn wuswaaḡ. ¹⁵ Wi ka Isireliba kpuro ba Yinni Gusunḡn woodan kpakoro te suama ba wee ba kuuki mḡ ka nuku dobu ma ba kḡbi soomḡ.

¹⁶ Ye kpakoro te, ta duḡ Dafidin wuuḡ, ma Mikali, Sḡḡlun bii tḡn kurḡ u mḡerima saa fenḡntin di u wa wee, Dafidi u yḡḡkumḡ u yaamḡ kpakoro ten wuswaaḡ. Yera u nḡn gema.

¹⁷ Ye ba ka kpakoro te tunuma, yera ba tu doke ten ayerḡ kuu bekurugiru sḡḡ te Dafidi u kua ten sḡ. Ma Dafidi u Yinni Gusunḡ yḡku dḡḡ mwaararuginu kua ka maa siarabun yḡkunu. ¹⁸ Ye u yḡku ni kua u kpa, yera u win tḡmbu Isireliba domaru kua ka Gusunḡ wḡllu ka tem Yinnin yḡsiru. ¹⁹ Ma u be kpuro dḡanu bḡnu kua tḡn kurḡbu ka tḡn durḡbu. U ben baawure pḡḡ ka yaa wḡḡra wḡ ka sere maa kira te ba kua ka resḡm gbeba. Ma ben baawure u gḡsira u da win yenuḡ.

²⁰ Dafidi u maa seewa u da u ka win yenugibu tḡbiri. Yera Mikali, Sḡḡlun bii tḡn kurḡ u yarima u Dafidi senna na. Ma u nee, anna a girima wa gisḡ ye Isireliban sina boko u ka tii kawa, u tii kakia nge tḡn diro win bwḡabun yoo tḡn kurḡbun wuswaaḡ.

²¹ Yera Dafidi u Mikali sḏḡwa u nee, Yinni Gusunḡ wi u wunen tundo ka win yenugibu kpuro deri, ma u man gḡsa n ka ko win tḡmbu Isireliban kparo, wiya na yaawa na beere

wē. ²² Kon maa wure n de bu man gēm win sō n mē kere, kpa n tii kawa. Nge mēya ko na n bēere mō baa ka yoo tən kurō ben wuswaaō.

²³ N deema Mikali, Sōlun bii tən kurō wi, u n̄ bii marure sere u ka gu.

7

Nōō mwεε

te Yinni Gusunō u Dafidi kua
(*I maa mēerio Bandun Gari I, 17:1-15*)

¹ Ye Yinni Gusunō u sina boko Dafidi wōra win yiberε be ba n̄n sikerenen nōman di, u dera u wāa bōri yendu sōō u sō win yenuō. ² Yera sina boko wi, u Gusunōn sōmō Natani sōōwa u nεε, n wee na wāa diru sōō te ba kua ka dāa gea ye ba mō seduru. Adama Gusunōn woodan kpakororu wee ta wāa kuu bekurugiru sōō. Amōna a wa.

³ Ma Natani u n̄n wisa u nεε, a doo a ko nge mē a gōru doke kpuro. Domi Yinni Gusunō u wāa ka wunε.

⁴ Ye n kua wōkuru, yera Yinni Gusunō u Natani sōōwa kāsiru sōō u nεε, ⁵ a doo a nen sōm kowo Dafidi sō a nεε, nε Yinni Gusunō na n̄n sōōmō, n n̄ mō wiya u koo man diru bania mi na kon wāa. ⁶ Domi na n̄ sinare diru garu sōō saa m̄n di na ka Isireliba yarama Egibitin di sere n ka kua gisō. Adama na ra n wāawa kuu bekurugiru sōō. ⁷ Baama mi sa da nε ka Isireliba gbaburō, na ra ben gabu gōsiwa ba n ka be ba tie kpare. Adama na n̄ ben goo taare wēere n nεε, mban sōna u n̄ man diru banie ka dāa ye ba mō seduru.

⁸ Yen sō, a doo a Dafidi nen sōm kowo sō a nεε, nε Gusunō wōllu ka tem Yinni, nena na yeni gerumō. Yāa kparabun diya na n̄n wunama u n ka sāa nen tōmbu Isireliban kparo. ⁹ Na wāa ka wi baama kpuro mi u da. Mēya na maa n̄n win yiberεba dera. Ma na dera u yīsiru yara nge tən boko dunia sōō. ¹⁰ Na Isireliba ayeru kua na bu sinasia ba n ka wāa mi ka bōri yendu, kpa tən kōsobu bu ku raa maa se bu bu nōni sō nge mē ba bu kua yellu, ¹¹ kparobun waati sōō. Na n̄n wōra win yiberεba kpuron nōmun di ma na n̄n wērabu wē. Nε Yinni Gusunōwa na n̄n sōōmō, kon n̄n ko bwese bakarun nuuru. ¹² Win saa yā n tura u gu ba n̄n sika win baababan sikirō, kon win bii turo wuna u bandu di. Kpa n win ban ten dam sire. ¹³ Wiya u koo man diru bania u ka nen yīsiru bēere wē, kpa n win sina gōna swīi sere ka baadommaō. ¹⁴ Na kon sāa win tundo, kpa u n maa sāa nen bii. Ū n toraru garu kua, tōmba kon de bu n̄n so bu sēeyasia. ¹⁵ Adama na n̄ n̄n nen durom wunarimō nge mē na mu Sōlu wunari wi na yina ma na wi, Dafidi gōsa. ¹⁶ Win bweseru ta n̄ gbimō. Win bandu ta ko n maa wāawa win bibun bweseru sōō, kpa n ten dam sire sere ka baadommaō.

¹⁷ Ye Natani u gari yi kpuro nua u kpa, yera u seewa u da u Dafidi sōōwa nge mē Yinni Gusunō u n̄n sōōsi kpuro kāsi te sōō.

Dafidi u Gusunō siaramō
(*I maa mēerio Bandun Gari I, 17:16-27*)

¹⁸ Ma Dafidi u seewa u da Yinni Gusunōn sāa yerō u gerua u nεε, Yinni Gusunō, na yē ma na n̄ sāa gāanu. Nen bwesera kun maa gāanu tura. Ka mē, a man kua sunō Yerusalemu mini. ¹⁹ Adama a ye garisi gāa piiminu wunen mi. Domi a kpam gerumō nge mē nen bweseru ta ko n sāa sia. Ma a man ye sōōmō, nε wi na sāa tən diro. ²⁰ Yinni, mba kon maa nun sō. Domi a man yē kō. ²¹ Wunen gari ka maa wunen gōrun kīrun saabuwa a ka man gāa baka nini kpuro kua. Ma a man nu sōōsi. ²² Gāanu kpuro ye sa nua a kua, geema, ya sōōsimō ma a kpā. Goo sari wi u sāa nge wunε. Wunε turowa a sāa Gusunō. ²³ Bweseru garu maa sari nge besε Isireliba te ta koo nεε, ten būu u tu yakiamā yorun di ma u tu yīsiru kā ta n ka sāa wigiru. Ka geema gāa bakana a sun kua. A maa gāa maamaakiginu kua wunen tem sō besen wuswaaō ye a ka sun yakiamā Egibitigibun min di, ka bwesenu ganun nōman di, ka ben būnun suunu sōōn di, kpa sa n ka sāa wunεgibu ²⁴ mam mam sere ka baadommaō. Ma wunε Gusunō a kua besen Yinni. ²⁵ N̄ n men na, Yinni, gari yi a gerua nε ka nen bweserun sō, a de yi koora sere ka baadommaō. ²⁶ A de wunen yīsiru tu wōlle suara sere ka baadommaō kpa bu nεε, wunε Gusunō wōllu ka tem

Yinniwa a sãa Isireliban Yinni. Kpa a de nen bwese kera ya n bandu dii wunen wuswaa.
²⁷ Domi wunε Gusunə, wəllu ka tem Yinni, wunε wi a maa sãa Isireliban Yinni, wuna a man sɔɔwa a nεε, kaa de nen bibun bweseru tu bandu di nen biru. Yen sɔna na ka kãka na kana teni mɔ. ²⁸ Yinni Gusunə, wuna a sãa Gusunə. Wunen gari yi a gerua yi ra koorewa. Wuna a maa man durom meni nɔɔ mwεeru kua. ²⁹ Ñ n men na, a nen bweseru domaru kuo kpa ta n bandu dii sere ka baadommaɔ wunen wuswaa. Domi wuna a gerua mε. Kpa a maa de doma te, ta n bu wãasi sere ka baadommaɔ.

8

Dafidin tabu kowobu

ba nasara wa

(I maa mεerio Bandun Gari I, 18:1-13)

¹ Yeniban biru ye ya koora wee. Dafidi u ka Filisitiba tabu kua u kamia u bu sekuru doke. Ma u bu taare u kua ben yinni. ² Yen biru u maa Məabuba wəri u kamia. Be u mwεera u bu kpī kpīwa sĩa ita. Ma u sĩa yirun tɔmbu go, ma u tiagibu deri. Nge mεya Dafidi u ka Məabuba mwa u taare u bu wɔɔ gobi sure. ³ U maa Hadadesεε Rehəbun bii kamia, wi u sãa Soban sina boko Sirin temə. Sanam mε sɔɔ, Hadadesεε wi, u dɔɔwa u daa te ba mɔ Efaratin tem mwa. ⁴ Yera Dafidi u durə win maasəbu tɔmbu nərəbu ka nata ka wunəbu (1.700) mwa ka maa naanaakobu nərəbun suba yendu (20.000). Ma u tii dumi wunəbu (100) yiiya ben dumi sɔɔ, ma u yi yi tien naa siinu bɔɔra. ⁵ Yen biruwa Sirigibu ba na saa Damasın di bu ka Hadadesεε Soban sunə wi somi. Ma Dafidi u ben tɔmbu nərəbun suba yenda yiru (22.000) go. ⁶ Yera u win tabu kowobu yi yi Siri mi. Ma Sirigii be, ba kua wigibu, u bu taare u wɔɔ gobi sure. Mi Dafidi u gesi dua kpuro, Yinni Gusunə u ra nùn nasara wēwa. ⁷ Yera Dafidi u Hadadesεεn tere wuraginu suama u ka na Yerusalemu. ⁸ Ma u maa sii gannu wa too u gura saa Hadadesεεn wuu maro sinin min di, Betasi ka Berotai.

⁹ Ye Toi, Hamatin sina boko u nua ma Dafidi u Hadadesεεn tabu kowobu kpuro kamia, ¹⁰ yera u win bii Yoramu gəra Dafidin mi, u ka nùn tɔbiri kpa u nùn siara yèn sɔ u Hadadesεε tabu wəri u kamia. Domi Toi ka Hadadesεε ba raa tabu wərinewa. Ma Yoramu u seewa u dendi yãa ni ba kua ka sii geesu ka wura ka sii gandu sua u ka Dafidi naawa. ¹¹⁻¹² Ma Dafidi u ye kpuro mwa u Yinni Gusunə yiiya nge mε u raa nùn sii geesu ka wura yiiye ye u gura saa Sirigibu ka Məabuba ka Aməniba ka Filisitiba ka Amalekiban min di, ka sere maa ye u wa Hadadesεε Rehəbun biin min di.

¹³ Sanam mε Dafidi u ka Sirigibu tabu kua u wee, yera u Edəmuba wəri wəwa ye ya wãa nim wɔku bərugun sɔɔ yĕsan nəm dwareu gia. Ma u yīsiru yara, u ben tɔmbu nərəbun suba yendu yiru sari (18.000) go. ¹⁴ Yera u tabu kowobu yi yi Edəmun tem kpuro sɔɔ. Edəmuba ba kua wigibu, ba ka win woodaba səmburu mɔ. Mi Dafidi u gesi dua kpuro Gusunə u ra nùn nasara wēwa.

Dafidin səm kowobun yīsa

(I maa mεerio Bandun Gari I, 18:14-17)

¹⁵ U bandu dii Isireliba kpuro sɔɔ u be kpuro siriammε nge mε n weenε. ¹⁶ Saa ye sɔɔ, Yoabu Seruyan biiwa u sãa win tabu sunə. Yosafati, Ahiludun biiwa maa sãa win tire bero. ¹⁷ Sadəku, Akitubun bii ka Akimεlεki, Abiataan bii, beya ba sãa yãku kowobu. Serayawa maa sãa win tire yoro. ¹⁸ Bənaya, Yehoyadan bii u sãawa Dafidin kɔsobun wirugii. Kɔso beya Keretiba ka Peletiba. Beya ba ra tən kɔsobu go, kpa bu win gəra da. Win tiin biba ba maa sãa win tem sina asakpəbu.

Dafidi ka Mefiboseti

9

¹ Sɔɔ teeru Dafidi u bikia u nεε, Səəlun bweseru sɔɔ, goo u n maa tie, kpa n wa n yĕro durom kua Yonatan sɔɔ?

² N deema səm kowo goo u wãa Səəlun yenuə wi ba sokumə Siba. Ma Dafidi u nùn sokusia. Ye u na, ma u nùn bikia u nεε, wuna ba sokumə Siba?

Ma u wura u nɛɛ, oo, nɛna mi, yinni.

³ Ma Dafidi u nɛɛ, goo sari wi u sãa Sɔɔlun bweseru kpa n wa n yɛro durom kua nge mɛ na Yinni Gusunɔ nɔɔ mwɛeru kua?

Ma Siba u nùn wisa u nɛɛ, Yonatam u bii goo mɔ mi, wi u sãa yemɔ.

⁴ Sina boko u bikia u nɛɛ, mana u sere wãa.

Ma Siba u nɛɛ, u wãawa Makiri, Amielin biin yenuɔ Lodebaaɔ.

⁵ Ma Dafidi u gɔra Lodebaa mi, bu nùn kasuma. ⁶ Yera ba ka Mefiboseti, Yonatam bii, Sɔɔlun debubu ge na Dafidin mi. Ma u kpuna Dafidin wuswaɔ u nùn bɛɛrɛ wɛ.

Dafidi u nùn soka u nɛɛ, Mefiboseti.

Ma u wura u nɛɛ, nɛ wee, yinni.

⁷ Dafidi u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a ku nanda. Duroma kon nun kua ka gem wunen baaba Yonatam sɔ. Kon nun wunen debu Sɔɔlun tem kpuro wesia. Yen biru a n da ka man di saa baayere nen dii yerɔ.

⁸ Ma u maa kpuna u Dafidi bɛɛrɛ wɛ. U nɛɛ, yinni, mba na sãa a ka nen laakari mɔ mɛsum, nɛ wi na sãa nge bɔɔ goru mini.

⁹ Yera sina boko u Siba Sɔɔlun sɔm kowo soka u nùn sɔɔwa u nɛɛ, gãa ni nu raa sãa Sɔɔlu wunen yinniginu kpuro, ka ye ya sãa win yenun baayere gesi, na ye win debubu Mefiboseti wɛ. ¹⁰ Tɛ wunɛ ka wunen bibu ka wunen sɔm kowobu, bɛɛ kpurowa i ko i nùn wukua, kpa u ka dɛanu wa u n dimɔ. Adama Mefiboseti wi, u ko n da ka man diwa baadomma nen dii yerɔ.

N deema Siba wi, bii tɔn durɔbu wɔkura nɔɔbuwa u mɔ. Win sɔm kowobu maa tɔnu yendu. ¹¹ Ma u sina boko wisa u nɛɛ, yinni, ye a man sɔɔwa kpuro, yera kon ko. Ma Mefiboseti u ra n daamɔ u n dimɔ Dafidin dii yerɔ, nge win bibun turo.

¹² Mefiboseti wi, u bii piibu gagu mɔ ge ba mɔ Mika. Ma tɔn be ba wãa Sibana yenuɔ kpuro ba kua Mefibosetin sɔm kowobu. ¹³ Mefiboseti, yemɔ wi, u da u wãa Yerusalemuɔ kpa u wa u n da ka dim de sina bokon dii yerɔ baadomma.

10

Ba Dafidigibu sekuru doke

(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 19:1-5)

¹ Yeniba kpuron biru, Amɔniban sunɔ u kpuna u gu, ma win bii Hanuni u gɔna kɔsire kua. ² Yera Dafidi u nɛɛ, kon Hanuni durom kuawa nge mɛ win tundo Nakasi u raa man kua. Ma u win bwãabu gɔra bu da bu ka nùn nukuru yemiasia win tondon gɔɔn sɔ. Ye bwãa be, ba tura mi, ³ yera Hanunin sina asakpɔbu ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, a tamaa Dafidin bwãa be, ba nawa bu ka wunen tundo bɛɛrɛ wɛ? A n yɛ ba nawa bu ka bɛsen wuun saria gia, kpa bu gu wɔrima bu mwa?

⁴ Yera Hanuni u Dafidin bwãa be mwɛera, u ben tobunu kɔna beri berika u sukum deri. Ma u ben yabenu bɔtira ben taanun deedeerun di. Yen biru u bu gira ba doona. ⁵ Yera gaba da ba ye Dafidi sɔɔwa. Ma u tɔmbu seeya bu na bu bu sennɔ ko kpa bu bu sɔ bu gina sinɔ Yerikoɔ sere ben tobunu nù n kpia. Domi ba wãawa seku bakaru sɔɔ.

Dafidi u Sirigibu ka Amɔniba kamia

(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 19:6-19)

⁶ Ye Amɔniba ba wa ma Dafidin wɛra woo dua ben sɔ, yera ba tabu durɔbu nɔɔɔbun suba yendu (20.000) kana Sirigibun min di. Tabu kowo ben wusa, Bɛti Rehɔbu ka Soba. Ma ba tɔmbu nɔɔɔbu (1.000) wa Maakan sina bokon min di. Sobagibun min di maa tɔmbu nɔɔɔbun suba wɔkura yiru (12.000). ⁷ Ye Dafidi u nua mɛsum, yera u bu Yoabu ka win tabu durɔbu sure ba bu wɔri. ⁸ Ma Amɔni be, ba yara ba ben tabu sãa kpĩ ben wuun gbãrarun kɔnnɔwɔ. Adama Sirigii be ba na Soba ka Bɛti Rehɔbun di, ka Tobugibu ka Maakagibu, ba da ba wãawa nenem yakasɔ. ⁹ Ye Yoabu u wa ma ba koo bu wɔrimawa biru ka wuswaan di, yera u tabu yɛrobu gɔsa Isireliba sɔɔ, bu ka da bu Sirigibu wɔri. ¹⁰ Be ba maa tie u nɛɛ win wɔnɔ Abisai u bu kparo, bu ka da bu Amɔniba wɔri. ¹¹ U win wɔnɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, Sirigibu bɔ n man dam kera, a na a man somi. Amɔniba bɔ n maa

nun dam kera kon na n nun somi. ¹² A de a n wərugəru mə, kpa su sanna ka hania besen tumbu ka wuu si Yinni Gusunə u sun wɛn sɔ̄, kpa win tii u sun kua nge me u kɪ.

¹³ Yoabu ka win tabu kowobu ba seewa ba da bu ka Sirigii be wəri, ma Sirigii be, ba duki yakikira. ¹⁴ Ye Aməniba ba wa ma Sirigibu ba duki yakikira, yera ben tii ba maa yakikira Abisain wuswaan di, ba wəri wuu. Yen biru Yoabu u gəsira u wura Yerusalemu.

¹⁵ Ye Sirigii be, ba wa ma Isireliba ba bu kamiawa, yera ba wure ba maa ben tabu kowobu menna. ¹⁶ Ma Hadadesε u gəra bu Sirigii be ba wāa daa te ba mɔ̄ Efaratin guru sokuma. Yera ba menna ba na Helamu. Sobaki Hadadesεen tabu sunəwa u bu kpare. ¹⁷ Yera ba Dafidi ye sɔ̄wa. Ma u Isireliba menna, ba Yuudeni tɔbura ba na Helamu. Saa ye sɔ̄ra Sirigibu ba sɔ̄ru kua ba Isireliba wəri ba ka bu tabu kua. ¹⁸ Adama ba bu kpana ba duki sua. Ma Isireliba ba ben tumbu nata ka wunəbu (700) go be ba tabu kɛkɛba kpare sɔ̄, ka maasəbu nərəbun suba weeru (40.000). Ma ba ben tabu sunə Sobaki mɛera kua. Miya u gu.

¹⁹ Sinam be ba raa Hadadesε sāmə mi, ba wa ma Isireliba ba nùn kamia. Yera ba ka Isireli be dora ma ba Dafidi sāwa. Saa yen dōma ten di, Sirigibu ba n̄ maa wure bu Aməniba somiru da.

Dafidi ka Bati Seba

11

¹ Wɔ̄ kɔ̄ɔn saa yè sɔ̄ sinambu ba ra tabu yari, yera Dafidi u win bwāabu ka win tabu sunə Yoabu ka sere maa Isireliba kpuro gəra bu da bu Aməniba go. Kpa bu wuu ge ba mɔ̄ Raba mwa. Adama win tii u n̄ de. U sɔ̄ yenuə Yerusalemu.

² Yera yoka gaa u seewa saa win kitarun di u bəsu win sina dii tɛera wəllə. Min diya u kurə goo wa u woburumə. Kurə wi, kurə burən tiiwa. ³ Yera u gəra bu kurə win asansi bikia. Ba nùn sɔ̄wa ba nɛɛ, wiya ba mɔ̄ Bati Seba, Eliamun bii. U sāwa Uri Hetin kurə. ⁴ Ma Dafidi u səməbu gəra bu nùn sokuma. Ye u na, ma u ka nùn menna. Yen biru kurə wi, u dɛerasiabun wororu kua, ma u wura win yenuə.

⁵ Ye u deema wee, n kua gura, ma u Dafidi gəria bu nùn sɔ̄ wee, u gura mə.

⁶ Yera Dafidi u gəra Yoabun mi, u de Uri Heti wi, u na.

Ma Yoabu u dera Uri u da Dafidin mi saa tabu gberun di. ⁷ Ye u tura, yera Dafidi u nùn bikia u nɛɛ, Yoabu u bwāa do? Win tumbu kpuro ba alafia mə? Anna maa tabu gia sā. ⁸ Yen biru u maa nùn sɔ̄wa u nɛɛ, u doo win yenuə kpa u win kōri tea u wēra.

Yera Uri u seewa u yara sina kpaarun di. Ma Dafidi u nùn kēnu mərisia yenuə. ⁹ Adama Uri kun de win yenuə. U da u kpunawa sina kpa ten kənnəwə ka sunən kirukuba sannu. ¹⁰ Ye ba Dafidi sɔ̄wa ma Uri kun de yenuə, yera Dafidi u nùn bikia u nɛɛ, n̄ n̄ gbaburun diya a wee ro? Mba n kua a n̄ ka de wunen yenuə.

¹¹ Ma Uri u Dafidi sɔ̄wa u nɛɛ, Gusunən woodan kpakororu ka Isireliba ka Yudaba ba wāa kunu sɔ̄ tabu gberə, ka sere nen yinni Yoabu. Yera kon da nen yenuə n̄ di kpa n̄ n̄ kpa n̄ ka nen kurə menna? Sere ka wunen wāaru, na n̄ kpɛ n̄ yen bweseru ko.

¹² Ma Dafidi u nùn sɔ̄wa u nɛɛ, n̄ n̄ men na, a kpam kpunə mini gisə kpa a doona sia. Ma Uri u sina Yerusalemu dōma te. ¹³ Yera Dafidi u nùn dim soka u dera u di u n̄ra sere tam mu nùn go.

Adama ye n kua wɔ̄kuru u kpam yara u da u kpuna ka sunən kirikuba. U n̄ de win yenuə.

¹⁴ Sisiru bururu yera Dafidi u Yoabu tireru yorua u Uri wɛ u ka da. ¹⁵ Ye u yorua tire te sɔ̄ wee. U nɛɛ, bu ka Uri doo mi tabu sum kpa bu yarina bu nùn deri, yibereba bu nùn sɛre bu go.

Urin gəw

¹⁶ Saa yè sɔ̄ Yoabu u tire te gara u kpa, yera u Uri sure mi u yɛ yibereban tabu durə damgiba wā. Domi wiya u wuu gen saria yɛ ba ka gu tarusi. ¹⁷ Yera wuu gen tabu durə be, ba yarima ba tabu wərina ka Yoabu, ma Dafidin tumbu sɔ̄ dabira wəruka. Mi sɔ̄ra Uri Heti wi, u gu. ¹⁸ Ma Yoabu u səmə wuna u ka nùn gəri Dafidin mi, u nùn taa bin

labaari kpuro sɔ̄. ¹⁹Yera u sɔ̄mɔ wi sɔ̄ɔwa u nɛɛ, à n sina boko taa bin baaru kpuro saaria a kpa, ²⁰ma a wa u mɔru besira sere u nun sɔ̄ɔwa u nɛɛ, wara raa nɛɛ, i wuu ge susi i gu tabu wɔri. I ñ yɛ ma gb̄araru wɔllun diya ba ra sɛɛnu tweemɛ? ²¹Wara u Abimɛleki, Gedeonin bii go. I ñ yaaye ma tɔn kurɔwa u nùn nɛerun bia kara gb̄araru wɔllun di ma u gu Tebesiɔ? Ñ n mɛn na, mban sɔ̄na i gb̄ara te susi. Û n gerua mɛ, u kpa, saa yera kaa nùn sɔ̄ win bɔ̄ɔ Uri, Heti wi, u maa gu.

²²Sɔ̄mɔ wi, u seewa u doona. Ye u tura Dafidin mi, u nùn ye kpuro saaria ye Yoabu u nùn sɔ̄ɔwa u gere. ²³U nɛɛ, ka gem, tɔn be, ba sun dam kere. Ba raa yarima ba sun deema yakasɔ, ma sa bu gira sa ka da sere ben gb̄ara kɔnnɔwɔ. ²⁴Yera ben tɛn towobu ba wunen bw̄abu tweema saa gb̄ara ten wɔllun di. Sina boko, miya wunen bw̄abun dabira gu. Mi sɔ̄ra Uri Heti win tii u gu.

²⁵Ma Dafidi u sɔ̄mɔ wi sɔ̄ɔwa u nɛɛ, à n wura, a Yoabu sɔ̄ u ku de yeniba yu win nuki sanku. Domi tabu sɔ̄, takobi yà kun gee go, ya koo giɔ go. Ñ n mɛn na, u hania koowo u tɔn be wɔri u wuu ge mwa. Wunen tii à n tura, a nùn dam kɛɛyɔ.

²⁶Ye Urin kurɔ wi, u nua ma win durɔ u gu yera u win gɔɔ swĩ. ²⁷Saa ye yen baa ya doona, ma Dafidi u sɔ̄mɔ gɔra ba ka kurɔ wi na win yenuɔ u nùn sua kurɔ, ma u nùn bii tɔn durɔ marua. Adama ye Dafidi u kua mi, ya ñ Yinni Gusunɔ dore.

Natani

u Dafidi nùn win taare sɔ̄ɔsi

12

¹Yen biru Yinni Gusunɔ u Natani gɔra Dafidin mi. Ye u tura, ma u nùn sɔ̄ɔwa u nɛɛ, tɔmbu yiru gaba ba w̄a wuu teu sɔ̄. Turo s̄a gobigii. Turo maa s̄a s̄aro. ²Ben wi u s̄a gobigii mi, u ȳanu ka ketɛba mɔ dabi dabinu. ³Adama s̄aro wi, u ñ ḡanu ganu mɔ ma n kun mɔ ȳa niu piibu gagu ge u dwa. U gu nɔrimɔ ma ga kpɛamɔ ka win bibu sannu. D̄a ni durɔ wi, u ra di, niya u ra ȳa buu ge wɛ. Kaa te u ra ka nim nɔ, tera u ra maa ka gu nim kɛ. Kpa ga n kp̄i win tororu wɔllɔ. U ȳa buu ge mɛerawa nge win bii wɔndia. ⁴Sɔ̄ teeru gobigii wi, u sɔ̄ wa. Ye u k̄i u nùn yaare ko, yera u ñ wa win sabe dabi te sɔ̄, ye u koo wuna u go sere s̄aro win ȳa buu teu ge. Gera u mwa u ka win sɔ̄ yaare kua.

⁵⁻⁶Ye Dafidi u gari yi nua u kpa, yera win mɔru seewa gem gem ye durɔ wi, u kua min sɔ̄. Ma u Natani sɔ̄ɔwa u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn w̄aru, n weenɛwa durɔ wi, u ȳa buu gen saka nne kɔsia kpa bu durɔ win tii go. Domi u ñ s̄aro win wɔnwɔndu kue.

⁷Ma Natani u Dafidi sɔ̄ɔwa u nɛɛ, wuna a s̄a nge durɔ wi. Tɛ wee ye Gusunɔ Isireliban Yinni u gerua. U nɛɛ, u nun bandun gum t̄are a ka kua Isireliban sunɔ. Ma u nun wɔra Sɔ̄lun nɔman di. ⁸Yen biru u nun wunen yinni Sɔ̄lun yenu wɛ ka win kurɔbu ka sere maa Isireliba ka Yudaban bweseru. Û kun yɛ ma yeni ya tura u n daa nun sosie. ⁹Ñ n mɛn na, mban sɔ̄na a win gari atafiiru kua a ka kua ye n s̄a kɔsa win nɔni sɔ̄. A dera Amɔniba ba Uri Heti wi go ka takobi, ma a win kurɔ sua a tii koosi. ¹⁰Yen sɔ̄, tabu kun maa kpeemɔ wunen yenuɔ, domi a nùn gema ma a Uri Hetin kurɔ wɔra a kua wunegii. ¹¹U kpa maa nun sɔ̄mɔ ma u koo de kɔsa gaa yu se wunen bweseru sɔ̄n di yu nun deema. Yera u koo de wunen bweserun goo u wunen kurɔbu sua u ka kpuna wunen wuswaaɔ sɔ̄ sɔ̄ gb̄ara. ¹²Wunɛ a raa ka Urin kurɔ kpunawa gbɛnum, adama u koo de yɛro wi, u ka wunegibu kpuna Isireliba kpuron wuswaaɔ sɔ̄ sɔ̄.

¹³Ma Dafidi u Natani sɔ̄ɔwa u nɛɛ, nen tora te, ta kp̄a te na Yinni Gusunɔ kua.

Natani u nùn wisa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u maa nun wunen durum suuru kua. A ñ maa gbimɔ. ¹⁴Adama ye a kua mi, ya dera Yinni Gusunɔn yibereba ba win ȳisuru gari kam gerusi. Yen sɔ̄, u koo de bii wi kurɔ wi, u ka nun mara mi, u gbi. ¹⁵Ye Natani u gari yi gerua u kpa, u gɔsira u da win yenuɔ.

Dafidin biin gɔɔ

Yen biru Yinni Gusunə u dera bii wi Dafidi u ka Urin kurə Bati Seba mara u bara gem gem. ¹⁶ Yera Dafidi u Gusunə kanaru wəri u nəə bəkua bii win sō. Ma u dua dirə u kpuna temə wōku giriru. ¹⁷ Win bwāabun guro gurobu ba nùn suuru kana u ka se tem sən di, adama u yina. Meyə u maa yina u gāanu di. ¹⁸ Ye n kua sōə nəəba yiruse, yera bii wi, u gu. Ma Dafidin bwāa be, ba berum bara bu nùn sō. Domi ba nεε, u n sun swaa daki nuku sankiranun sō sanam mε bii wi, u barə. Aməna sa ko koosina tē su ka nùn bii win gəə sō kpa sa kun ka win nuki sankā sa sosi. ¹⁹ Sanam mε Dafidi u wa win bwāabu ba gunnu gunnu gari m̀, u gia ma bii wi, u guwa. Ma u bu bikia u nεε, bii wi, u guwa?

Ba nùn wisa ba nεε, oo, u gu.

²⁰ Saa yera Dafidi u seewa tem di u da u wobura u win yānu kəsa, ma u tii turare yēka u da Yinni Gusunən sāa yerə u nùn sāwa. Yen biru u gəsirama yenuə u dīanu bikia. Ma ba nùn wē u di. ²¹ Ma win bwāabu ba nùn bikia ba nεε, yinni, mba wunen kookoo sin tubusianu. Domi sanam mε bii wi, u wasi, a nəə bəkua ma a swī. Adama tē ye u gu, ma a seewa a di.

²² U bu wisa u nεε, saa ye bii wi, u wasi, na nəə bəkua na swī, domi na n yē Yinni Gusunə u n koo nen wənwendu wa kpa u bii wi bēkia. ²³ Adama tē u gu. Mban sōna ko na n maa nəə bəkua. Kon kpī n nùn seeya gərin di? Nena kon da n nùn deema mi u wāa. N n maa wi, u koo wurama nen mi.

Saloməən marubu

²⁴ Yen biru Dafidi u da u win kurə Bati Seba nukuru yemiasia, ma u ka nùn menna. Kurə wi, u gura sua u mara bii tən durə. Ma Dafidi u nùn yīsiru kā Saloməə. Yinni Gusunə u bii wi kīa gem gem. ²⁵ Ma u win səmə Natani gəra u maa nùn yīsiru garu kē te ba m̀ Yedidia. Yen tubusiana, wi Yinni Gusunə u kī.

Dafidi u Raba mwa

(I maa mεerio Bandun Gari I, 20:1-3)

²⁶ Saa ye səəra Yoabu u Aməniban wuu ge ba m̀ Raba wəri u gen wəə bera mwa mi ben sina boko u ra n wāa. ²⁷ Yera u Dafidi səməbu gəria u nεε, wee, na Raban bera mi nim mu wāa mwa kə. ²⁸ Yen sō, a tən be ba tie mennə kpa i na i wuu ge mwa mam mam. Domi na n kī bu nεε, nε Yoabuwa na gu mwa. ²⁹ Yera Dafidi u tən be kpuro menna, ma ba da ba Raba wəri ba ye mwa. ³⁰ Ma u wuu min sunən furə wuragu mwa. Gen bunum mu sāawa kilo tēna ka nne. Ba gu kpee gobiginu gore. Ma ba gu sua ba Dafidi dokea wirə. Yen biru u ka gu da Yerusalemuə. Yen dəma te, dukia bakā Dafidi u gura. ³¹ Ma u Raban tən be ba tie yoo səma koosia. Ben gaba dāa bəərimə ka gbēε, gabu ka sii, gaba tem gbemə ka dākuru, ma gaba birikiba m̀. Nge meya u Aməniban wusu kpuron təmbu yoo səma kpēε. Yen biru u gəsirama Yerusalemuə ka win təmbu kpuro.

Aməə ka Tamaa

13

¹ Yeniban biru, ye ya koorə wee. Abusaləmu, Dafidin bii, u sesu mə wi ba sokumə Tamaa. Kurə burən tiiwa u sāa. Yera ben tundo turosi wi ba m̀ Aməə u nùn kīa too, ² sere kīi te, ta dera u n maa yē ye u m̀. Ma u tii kua barə. Adama Tamaa u n gina durə yē, ya maa sē Aməə u ka nùn kpuna. ³ N deema Aməə u bəə goo mə wi ba sokumə Yonadabu. U sāawa Dafidin məə Saman bii. U maa bwisi mə too. ⁴ Ma u Aməə bikia u nεε, mban sōna a wooramə a dəə, wunε wi a sāa sina bokon bii. A man sōwə ye n nun m̀.

Ma Aməə u nùn sōwə u nεε, nen sesu Tamaawa na kī, Abusaləmun mero turosi.

⁵ Ma Yonadabu u nùn sōwə u nεε, a doo a kpuna kpa a nεε, a barəwa. Wunen tundo, u n na wunen mi, kpa a nùn sō a nεε, u de wunen sesu Tamaa u na wunen mi, u nun dīanu kua a n waamə, kpa a nu mwa win nəman di a sere di.

⁶ Ma Aməə u da u kpuna u tii bararu mani. Yera sina boko Dafidi u nùn beram na. Ma Aməə u nùn sōwə u nεε, na nun kanamə, a de nen sesu Tamaa u na u man kiranu yiru kua na n waamə, kpa n nu mwa win nəman di n di.

⁷ Ma Dafidi u sɔmɔ ɔra Tamaan mi, u nùn sɔ u nɛɛ, u doo u win sesu Amɔɔ deema win dirɔ u nùn dīanu kua.

⁸ Yera Tamaa u da u Amɔɔ deema diru mi u kpī, ma u som sua u bura u kira ni kua Amɔɔn nɔni biru. ⁹ Yen biru u kira weke te sua ma u kira ni ɔsie gbɛ̃eru garu sɔɔ. Adama Amɔɔ u yina u di. U nɛɛ, bu tɔmbu kpuro yaro win dirun di. Yera be kpuro ba yara min di. ¹⁰ Saa yera Amɔɔ u Tamaa sɔɔwa u nɛɛ, a ka kira ni na dii sɔɔwɔ kra n nu mwa wunen nɔmun di, n sere di.

Ma Tamaa u kira ni sua u ka nùn daawa dii sɔɔ mi. ¹¹ Ye u nùn kira ni wɛ̃emɔ, yera Amɔɔ u nùn gaba u nɛɛ, a de n ka nun kpuna, nen sesu.

¹² Ma Tamaa u nɛɛ, aawo, a ku man sanku. Domi ba ku ra yen bweseru ko bɛ̃ɛ Isireliba sɔɔ. A ku bɛ̃ɛ sari kom mɛ ko. ¹³ À n kua mɛ, mana kon we ka seku ten bweseru. Mɛya wunen tii kaa ko bɛ̃ɛ sari bɛ̃ɛ Isireliba sɔɔ. Yen sɔ, a bɛ̃ɛn tundo sina boko sɔɔwɔ. U ñ yinamɔ a man sua kurɔ.

¹⁴ Adama Amɔɔ kun Tamaan gari yi wure. Ma u nùn tilasi kua u ka nùn kpuna. ¹⁵ Yen biru Amɔɔ u nùn tusa too n kere kii te u raa nùn kī. Ma u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a seewo a doona.

¹⁶ Yera Tamaa u nɛɛ, a ku maa kɔsa sosi kɔsa ye a man kua sɔɔ a n man gire.

Adama Amɔɔ u ñ win gari swaa daki. ¹⁷ Ma u aluwaasi wi u nùn nɔrimɔ soka u nɛɛ, a kurɔ wini giro minin di. A de u yari tɔɔwɔ kra a gambo kenɛ a bɛ̃ri.

¹⁸ Ma Amɔɔn aluwaasi wi, u Tamaa yara u gambo ye kenua.

N deema yabe nɔnigira * Tamaa u sebua. Ten bwesera sina bokon bii wɔndia be ba ñ durɔ yɛ̃ ba ra sebe. ¹⁹ Ye Tamaa u yara, yera u tii torom wisi wirɔ ma u win yabe nɔnigii te ɔ̃ia u ka win nuku sankiranu sɔ̃si. U wiru nɔma sɔ̃ndi u sumɔ ka dam. ²⁰ Yera win sesu Abusalɔmu u na u nùn bikia u nɛɛ, Amɔɔ u ka nun kpuna? Ñ n mɛn na, a seewo, nen sesu, a ku gari yi garisi ɔ̃ruɔ too, domi wunen sesuwa.

Adama ka mɛ, Tamaan nukura sankira too. Ma u da u wã Abusalɔmun dirɔ. ²¹ Sina boko Dafidi u ye kpuro nua, yera u mɔru kua. Adama u ñ Amɔɔ gerusi, yèn sɔ u sã win bii gbiikoo ma u nùn kī too. ²² Abusalɔmu kun maa Amɔɔ ɔ̃anu sɔɔwa. Adama u nùn tusa yèn sɔ u win sesu tilasi kua u ka kpuna.

Abusalɔmu u win sesu

mɔru bara

²³ Wɔ̃ɔ yirun biru, sɔ̃ɔ teeru Abusalɔmu u win yãanun sansu bɔ̃rimɔ Baali Hasorio Efaraimun tem bɔkuɔ. Ma u win tundo turosibu sina bokon bibu kpuro dim soka. ²⁴ U sere bu dim mɛ soku, u da u sina boko deema u nɛɛ, yinni, wee ba nen yãanun sansu bɔ̃rimɔ, sa yen tɔ̃ɔ bakaru mɔ. Na kī wunɛ ka wunen bwãabu i na i ka sun di.

²⁵ Ma sina boko u nùn wisa u nɛɛ, aawo, nen bii, bɛ̃ɛn kpuro kun dɔ̃ɔ. Domi sɔmunu koo kpɛ̃a.

Ma u nɛɛ, a suuru ko, a de a da ka mɛ.

Adama sina boko u yina. Domara u nùn kua. ²⁶ Yera u sina boko sɔɔwa u nɛɛ, a de baa nen mɔɔ Amɔɔ u na.

Ma sina boko u nɛɛ, mban sɔ̃na a kī u na wunen mi.

²⁷ Abusalɔmu u maa sina boko suuru kana, ma u dera Amɔɔ u da ka sere maa win bii be ba tie kpuro.

²⁸ Yera Abusalɔmu u win sɔm kowobu sɔɔwa u nɛɛ, i n laakari sã sanam mɛ tam mu koo Amɔɔ go. Saa yera kon bɛ̃ɛ sɔ̃ n nɛɛ, i nùn soowo i go. I ku bɛ̃rum ko domi nena na bɛ̃ɛ wooda wɛ̃emɔ. I de i yɔ̃ra i tɔn durɔ kom sɔ̃si.

²⁹ Ma Abusalɔmun sɔm kowo be, ba Amɔɔ kua nge mɛ u gerua. Yera sina bokon bii be ba tie ben baawure u win ketɛku yɔ̃wa u duka sua.

³⁰ Sanam mɛ ba duki yarina mi, yera Dafidi u nua ma ba win bibu kpuro go, baa ben turo kun tie. ³¹ Ma u seewa u win yaberu nenua u karana u kpuna temɔ nuku sankiranun sɔ̃. Mɛya maa win bwãaba kua. ³² Yonadabu, Dafidin mɔɔ Saman bii, u gerua u nɛɛ, yinni,

* 13:18 yabe nɔnigiru - I Handunian torubu 37:3n tubusianu mɛ̃erio.

a ku nɛɛ, ba wunen bibu kpuro go. Domi Amɔɔ tɔnawa u gu. Saa dɔma tɛn di u ka Tamaa kpuna ka dam mi, yera Abusalɔmu u ka bwisika u nɔn go. ³³ Yen sɔ tɛ, a ku gɔru doke ma wunen bibu kpurowa ba gu. Adama a n yɛ ma Amɔɔ tɔnawa u gu.

³⁴ Yen biru Abusalɔmu u duka yakura.

Gb̄ararun kɔnnɔ kɔso u sira u wa wee, tɔn wɔru ga wee win biruɔ guurun bera gian di. Ma u da u sina boko sɔɔwa ye u wa.

³⁵ Ma Yonadabu u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, yinni, wunen biba. Wee ba wee. N n meya na nun sɔɔwa?

³⁶ Sere u ka gari yi gere u kpe, yera sina bokon bii be, ba tunuma. Ma ba wuri wɔri. Sina bokon tii ka win bw̄abu ba maa sw̄i gem gem.

³⁷⁻³⁸ N deema saa ye sɔɔ, Abusalɔmu u kpikuru woo Talimai, Amihudun biin mi, wi u s̄a Gesurin sina boko. Ma u sina mi, n ka kua w̄ɔ ita. Saa ye kpuro sɔɔ, Dafidi u w̄a win sina kpaarɔ u win bii Amɔɔn gɔɔ sumɔ. ³⁹ Saa ye Dafidin nukura yemia, win mɔru ye u ka Abusalɔmu m̄ ya sure.

Yoabu u k̄i

Abusalɔmu u gɔsirama yenuɔ

14

¹ Yoabu Seruyan bii u gia ma Dafidi sina bokon gɔru ga woowa win bii Abusalɔmun mi gia. ² Yera u gɔra Tekoɔ bu da bu kurɔ bwisigii goo kasuma. Ye kurɔ wi, u tunuma yera Yoabu u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, a gɔɔ woorun ȳanu dokeo kpa a n s̄a nge a nuki sankire. A ku turare gaa doke. A n gesi s̄a nge wi u gɔɔ s̄ɔ n tɛ. ³ A n kua mɛ, kpa a da sina bokon mi, a nɔn s̄ɔ ye kon nun s̄ɔ kpuro.

Ma u nɔn sɔɔwa ye u koo gere. ⁴ Ma kurɔ wi, u seewa u da u ka sina boko gari yi ko. Ye u tura mi, yera u yiira u wiru tem girari u nɛɛ, yinni, a man faaba koowo.

⁵ Yera sina boko u nɔn bikia u nɛɛ, mba n kua.

Ma u wisa u nɛɛ, yinni, wee, nɛ gɔminiwa. Nen durɔ u gu, ⁶ u man bibu yiru deria. Bii bera ba sanna gberɔ. Saa ye sɔɔ, goo sari ben turuku u sere bu yakiana. Ma turo u win winsim so u go. ⁷ Tɛ wee, nen bweseru ta man seesi ta nɛɛ, n bu wi u win winsim go mi nɔmu s̄andio bu maa nɔn go, yɛn s̄ɔ u win winsim yem yari. Wee, n̄ n bu bii wi nɔmu s̄andia, na n̄ maa bii goo m̄ wi u koo nen durɔn tubi di, kpa win bweseru tu gbi.

⁸ Ma sina boko u kurɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, a gina wio. Kon nen bw̄abu s̄ɔ bu da bu nun wunen gari yi wunana.

⁹ Ma kurɔ wi, u nɔn wisa u nɛɛ, yinni, baa b̄a n koo goo taare wɛ, nɛ ka nen tundon yenugiba ba koo taare wɛ, n n̄ wunɛ ka wunen bw̄abu.

¹⁰ Sina boko u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, goo u n wunen kɔsa gerua, a ka nɔn na mini. Saa yera ȳero kun maa nun babamɔ.

¹¹ Ma kurɔ wi, u nɛɛ, a man nɔɔ mwɛeru kuo ka Yinni Gusunɔn ȳisuru, ma a n̄ derimɔ be ba bii win m̄ru kɔsiamɔ bu maa kɔsa sosi bu nen bii wi u tie go.

Yera sina boko u nɔn wisa u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn w̄aru, wunen bii wi, baa win wirun seri tia kun w̄rimɔ.

¹² Ma kurɔ wi, u nɛɛ, yinni, a de n maa gari fiiko gere.

Yera sina boko u nɛɛ, a geruo.

¹³ Ma u nɛɛ, yinni, mban s̄na a kɔsa yeni m̄ ye ya Gusunɔn t̄ambu waamɔ. A dera wunen tiin bii u kpikuru woo wunen s̄ɔ. Tɛ, wunen gari yi a gerua mi, wuna yi ka ȳa.

¹⁴ Tilasiwa besen baawure u ka gbi s̄ɔ teeru kpa sa n s̄a nge nim mɛ mu yari tem sɔɔ, mɛ ba n̄ kpɛ bu maa gura. Adama Gusunɔ kun k̄i Abusalɔmu u gbi tɛ. U k̄iwa u gɔsirama kpikirun di u n w̄a win b̄kuɔ. ¹⁵ Yinni, ye na ka na wunen mi, na nun gari yini kpuro sɔɔwa, nen t̄amba ba man berum tia. Yera na nɛɛ, kon na n nun yi s̄ɔ. S̄arokudo kaa nen gere wura. ¹⁶ Kpa a sun w̄ra nɛ ka nen bii be ba kasu bu sun gon n̄man di, be, be ba n̄ k̄i sa n maa baa m̄ tem mɛ Gusunɔ u sun wɛ sɔɔ. ¹⁷ Na tii sɔɔwa na nɛɛ, wunen gari

yi koo man nukuru yemiasia. Domi na nun mēerawa nge Gusunən gɔrado wi u kōsa ka gean wunanɔ yē. Kpa Gusunɔ wunen Yinni u n wāa ka wune.

¹⁸ Ma sina boko u kurɔ wi sōwa u nē, na kī n nun gāanu bikia. A ku man weesu kua a yen gaa bere.

Ma kurɔ wi, u nē, yinni, a geruo.

¹⁹ Yera sina boko u nē, n n̄ Yoabuwa u nun yeniba sōwa?

Kurɔ wi, u n̄n wisa u nē, yinni, sere ka wunen wāaru, ye a gerua mi, ya sāawa gem. Wunen bōo Yoabuwa u man gari yi sōwa u nē, n na n nun s̄. ²⁰ U ye kuawa n wa gari yi kpuro yi ka wēra. Wee, a maa bwisi m̄ nge Gusunən gɔrado a n ka yē ye ya kooramō handuniaɔ.

²¹ Yen biru Dafidi sina boko u da u Yoabu sōwa u nē, to, kon ko nge mē a kī. A doo a nen bii Abusalomu wi gōsiamā.

²² Yera Yoabu u n̄n kpuna ka bēere u n̄n siara. Ma u gerua u nē, yinni, gisɔra na wa ma a ka man n̄nu geu mēera. Domi a nē, kaa ko ye na nun kana.

²³ Ma Yoabu u seewa u da Gesuriɔ Abusalomun mi, u ka n̄n wurama Yerusalemuɔ. ²⁴ Ye ba tunuma, sina boko u nē, a de u da u sina win yenuɔ. A ku de u na nen mi.

Ma Abusalomu u da win yenuɔ, u n̄ de sina bokon mi.

Abusalomu ka Dafidi ba dora

²⁵ Abusalomu wi, durɔ burɔn tiiwa. Goo sari Isireliba s̄o wi u yīsiru yara buram men saabu. Saa win naa tararun di sere ka win wirɔ, gam sari mi kaa kpaka wa. ²⁶ Wōo ka wōwa u ra win seri k̄ni. Domi saa yera yi ra n̄n bunie too. Win seri yi ba k̄na mi, yin bunum mu ra kilo yiru kere. ²⁷ Bii t̄n dur̄bu itawa u mara ka bii t̄n kurɔ turo. Win yīsira Tamaa. U sāawa kurɔ burɔn tii.

²⁸ Abusalomu wi, u kuawa wōo yiru Yerusalemuɔ, u n̄ sina boko waare. ²⁹ Yera u Yoabu sokusia u na u n̄n ḡri sina bokon mi. Adama Yoabu u yina u na. Ma u kpm wure u n̄n sokusia. Ka mē, u yina u na. ³⁰ Ma Abusalomu u win bwāabu sōwa u nē, Yoabun gberu wee negirun b̄kuɔ. U maa dīanu m̄ mi. I doo i win gbee te dōo meni.

Ma ba da ba tu dōo meni. ³¹ Yera Yoabu u seewa u da Abusalomun mi, u n̄n bikia u nē, mba n kua wunen bwāabu ba ka da ba nen gberu dōo meni.

³² Abusalomu u n̄n wisa u nē, domi na nun sokusia na nē, a na n nun ḡri sina bokon mi, kpa a n̄n bikia mban s̄na u dera na wurama Gesurin di. Domi n daa sano na n woo mi gia. Tē na kī su waana nē ka sina boko. Taare gaa yà n man wāasi, kpa u man go.

³³ Ma Yoabu u da sina bokon mi, u n̄n gari yi tusia. Yera sina boko u Abusalomu sokusia. Ye u tunuma win mi, u kpuna ka bēere. Ma sina boko u n̄n t̄bura u b̄kasi.

Abusalomu u nia sāa

u sina boko bandu mwaari

15

¹ Yen biru Abusalomu u da u tabu keke kasu ka dumi ka t̄mbu weeraakuru be ba ra n n̄n gbiiye mi u d̄o. ² U ra sewa buru buru yellu u n wāa wuun duu yerɔ. Goo ù n sarɔ u siribu d̄o sina bokon mi, yera u ra yēro yōrasie u n̄n bikia u nē, bwese kera yeren min diya a yarima.

Û n n̄n wisa u nē, u yarimawa Isireliban bwese kera kasan di, ³ kpa Abusalomu u n̄n s̄ u nē, a wunen gem m̄, adama à n da sina bokon mi, goo kun nun swaa dakim̄.

⁴ Kpa u n kpm m̄, b̄ n man kua siri kowo tem mē s̄o, baawure wi u siribu na nen mi, kon n̄n siriawa dee dee.

⁵ Mi u yō wuun duu yerɔ, goo ù n na win mi, u n̄n kpuna u ka nun bēere wē, u ra n̄mu demiewa u yēro nene u b̄kasi.

⁶ Nge meya Abusalomu u Isireliba kpuro kua be ba siribu daam̄ sina bokon mi. Ma ba tii wesia win mi gia.

⁷ Ye n kua wãɔ nne, yera Abusalõmu u sina boko Dafidi sãɔwa u nee, na nun kanamã, a de n da Heboroniã n ko yèn nã mwẽeru na Yinni Gusunã kua. ⁸ Domi sanam me na wãa Gesuriã, Sirin temã, na nee, ma Yinni Gusunã u ka man wurama baani ka gem, kon nùn yãkunu kua Heboroniã.

⁹ Ma sina boko u nee, a doo ka b̄ari yendu.

Ma Abusalõmu u seewa u da Heboroni mi. ¹⁰ Min diya u tãmbu ḡora ḡora asiri sãɔ Isireliban bwesenu kpuro sãɔ, u nee, bu be sã, b̄a n kãakãagin swii nua, bu kuuki koowo kpa bu kpara bu nee, Abusalõmu u bandu di Heboroniã. ¹¹ Ma u tãmbu goobu (200) kana Yerusalemun di, ba ka nùn da Heboroni mi. Adama ba ñ yẽ ye u nia sãa win ḡruã.

¹² Sanam me u yãkuru m̄ɔ, yera u dera ba da Giloã ba Ahitofeli, Dafidin bwisi k̄ẽɔ kasuma. Yera Abusalõmun nia ye u sãa mi, ya dam kua. T̄on be ba ka nùn yãra ba dabiamã gem gem.

Dafidi u kpikuru sua Yerusalemun di

¹³ Yera goo u na u Dafidi sãɔwa u nee, Isireliban dabira ba tii wesia Abusalõmun mi.

¹⁴ Ma Dafidi u win bwãa be ba ka nùn wãa Yerusalemuã sãɔwa u nee, ñ n men na, i seewo su kpikuru su. Ma n kun me, besen goo kun kisiramã Abusalõmun nãman di. I wasi suo su doona, u ku raa sun deema mini u sun wahala doke. Kpa u wuu ge w̄ari u gen tãmbu go.

¹⁵ Yera win bwãa be, ba gerua ba nee, ye a k̄i kpuro, yinni, yera sa ko ko.

¹⁶ Ma sina boko u swaa w̄ari, ka win yenugibu. Adama u dera win ban sina kurãbu w̄okuru ba sina ba sina kpaaru k̄õsu.

¹⁷ Saa ye sina boko u yariã, yera win tãmbu kpuro ba nùn swii. Ma ba da ba yãra sere wuun yenu dãaku gagun b̄okuã. ¹⁸ Ma win bwãabu kpuro ka Keretiba ka Peletiba ba nùn sararimã ka sere maa tãmbu nata (600) be ba nùn swiima Gatin di ba sara ba da win wuswaaã. ¹⁹ Ma sina boko u Itai, Gatigii sãɔwa u nee, mban sãna a ka sun swii. A ḡsiro a sina Abusalõmu u nun deema. Domi wunẽ sãɔwa. Yen biru ba ka nun nawa saa wunen tem di. ²⁰ Sãɔ m̄ee tera a tunuma, kpa na n ka nun yaayaare m̄ɔ ḡisã? Nen tii na ñ yẽ mi na dãɔ. Ñ n men na, a ḡsiro ka wunen t̄on be ba nun swii, kpa Yinni Gusunã durom ka win b̄arãkiniru ta n ka nun wãa.

²¹ Adama Itai u sina boko wisa u nee, sere ka Yinni Gusunã wãaru ka maa wunen tiin wãaru, yinni, yam kpuro mi a wãa, baa ñ n ḡã sãɔn na, miya ko na n maa wãa.

²² Ma Dafidi u nùn sãɔwa u nee, ñ n men na, a gbiiyo su da.

Ma Itai, Gatigii wi, u gbia ka win tabu kowobu ka sere ben yenugibu kpuro. ²³ Saa ye t̄on be, ba sarã ba doonã, yera tem men tãmbu ba wuri wure. Ma sina boko ka win tãmbu kpuro ba daa te ba m̄ɔ Sedoroni tãbura ba doona gbaburun bera gia. ²⁴ Yãku kowo Sadãku u maa wãa mi ka Lefi be ba Yinni Gusunã woodan kpakororu sãɔwa. Ba tu sãbia ba yi. Ma yãku kowo Abiataa u yãkuru m̄ɔ sere t̄on be kpuro ba ka yara wuun di ba kpa.

²⁵ Ye ba yãkuru kua ba kpa, yera sina boko u Sadãku sãɔwa u nee, a Yinni Gusunã woodan kpakoro te suo a ka wura wuuã. Yinni Gusunã ù n man durom kua, u koo de n wurama kpa n maa tu wa ten wãa yerã. ²⁶ Adama ù n nee, u man yinawa, to, ne wee! U man kuo nge me u k̄i.

²⁷ Ma u kpam nùn sãɔwa u nee, a wa? A wuro ka b̄ari yendu, ka wunen bii Akimasi ka Abiataa ka win bii Yonatam. ²⁸ Wee, kon yãra daa ten tãbura yerã gbaburu mini, sere a ka man labaari sãɔma.

²⁹ Nge m̄eya Sadãku ka Abiataa ba ka Yinni Gusunã kpakoro te wura Yerusalemuã. Ma ba sina mi.

Dafidi u Usai ḡora

u ka Abusalõmun kpunaa gia

asiri sãɔ

³⁰ Ma Dafidi u Olifin guuru yəwəmə ka swīi u yasa wiru wukiri, u sīimə ka naa dirusu. Nge meya win bwāa be ba ka nūn dəə ba maa kua. Ba guu te yəwəmə ka swīi ba yasi wiru wukiri. ³¹ N deema goo u raa Dafidi sōwə u nəe, Ahitofeli u wāa ka Abusaləmu, tən be ba sina boko seesi səə. Ma Dafidi u Yinni Gusunə kana u nəe, u de Ahitofelin bwisi yi u Abusaləmu kēmə mi, yi ko asansi sarirugii. ³² Sanam me Dafidi u tura guuru wəllə mi ba ra Gusunə sã, u deema Usai Aakigii u wāa mi, u nūn mara u yabe kīasu sebua. Ma win wira tua sãa u ka win nuku sankiranu sōəsi. ³³ Ma Dafidi u nūn sōwə u nəe, sà n da sannu, ya ñ man somimə. ³⁴ Ñ n men na, a gəsiro wuuə kpa a da a Abusaləmu sō ma kaa ko win bōə nge me a raa sãa win tundon bōə. Nge meya kaa man somi à n Ahitofelin bwisi kam koosiamə. ³⁵ Yāku kowobu Sadaku ka Abiataa ba wāa mi ka wunε. Gari yi a nua saa sunə Abusaləmun yənun di kpuro, a doo a bu yi sō. ³⁶ Wee, ben bibu yiru Akimasi, Sadakun bii ka Yonatan Abiataan bii ba maa wāa mi. Beya kaa gərima bu na bu man sō ye a nua kpuro.

³⁷ Ma Usai, Dafidin bōə wi, u wura Yerusalemuə. Saa yera Abusaləmun tii u maa tunuma mi.

Dafidi ka Siba

16

¹ Saa ye Dafidi u saram wee, u guu ten wii kpiiru deri kese, yera Siba, Mefibosetin səm kowo u kurama Dafidin wuswaaə ka ketekunu yiru ni u pēe goobu (200) səbi ka resem swaanu wunəbu (100) ka maa dāa binu ganun swaanu wunəbu ka sere tam me ba doke gənan bəə bakaru səə. ² Ma sina boko u Siba bikia u nəe, mba yeniba.

Ma Siba u nūn wisa u nəe, yinni, keteku nini, nu sãawa ni wunen yənuhibu ba koo səni. Pēe yeni ka dāa bii nini, ya sãawa ye wunen tabu kowobu ba koo di. Be ba maa wasira gbaburə, tam meniwa ba koo nə, kpa bu dam wa.

³ Sina boko u kpam bikia u nəe, Mefiboseti wunen yinnin debubu maa ni?

Ma Siba u nəe, u wāa Yerusalemuə. Domi u nəe, gisəra Isireliba ba koo nūn win debun bandu wesia.

⁴ Sina boko u nūn sōwə u nəe, tē, ye Mefiboseti u raa mə, ya kua wunεgia.

Ma Siba u kpuna u nūn bεere wē u nəe, na siara, yinni, ye a ka man durom meni kua.

Simeï u Dafidi wəmmə

⁵⁻⁶ Ye sina boko Dafidi u tunuma Bahurimuə, yera Səəlun dusi goo wi ba mə Simeï, Geran bii, u yarima wuu gen min di, u kpenu sua u Dafidi ka win sina asakpəbu kasukumə, baa me Dafidin tabu durəbu ka win təmbu ba wāa win nəm geuə ka win nəm dwarə. Ma u nūn wəmmə, ⁷ u mə, a doonə, a doonə, tən gowo wunε, kam wunε. ⁸ Gusunə u nun məru kəsie, ma u ban te sua u wunen bii Abusaləmu nəmu beria yèn sō a Səəlun yənuhibu go ma a bandu di win ayerə. Wee tē, a wənwəndu soore, meya n maa ka nun wā, domi wunε tən gowowa.

⁹ Yera Abisai, Seruyan bii, u sina boko sōwə u nəe, yinni, mban sōna bōə goo teni ta ka nun wəmmə me. A de n da n nūn wiru bura.

¹⁰ Ma Dafidi u nəe, ya ñ bεe wa, bεe Seruyan bibu. Durə wi, ù n man wəmmə yèn sō Yinni Gusunə u nəe u ko me, wara koo nūn yinari. ¹¹ Ma u Abisai ka win bwāabu kpuro sōwə u nəe, wee, nen tiin bii wi na mara, u kī u man go. Kaa sere gere Benyamεe wini? Ñ n men na, i de u man wəme, Yinni Gusunə ù n nūn sōwə me. ¹² Sərakudo Yinni Gusunə u koo nen wənwəndu wa kpa u kōsa ye gōsia gea.

¹³ Ye Dafidi u seewa u win swaa wəri u doonə ka win təmbu, yera Simeï u sīimə guu ten yēsəə u bu bewe u bu kpenu kasukumə, u bu yanim wisimə, u Dafidi wənsimə. ¹⁴ Ye sina boko ka win tən be, ba tura Yuudenin daarə, ba wasira gem gem. Ma ba wēra mi.

Abusaləmu u wāa

Yerusalemuə

¹⁵ Abusalōmu u tunuma Yerusalemō ka Isireliba dabinu. Ahitofeli u maa wāa ka be. ¹⁶ Sanam me Usai Aakigii, Dafidin bōrō u tunuma Abusalōmun mi, yera u gerua u nee, sina boko, wunen hunde yu daka da.

¹⁷ Ma Abusalōmu u nūn sōōwa u nee, mba n kua a n ka wāa wunen bōrō Dafidin wuurō. Nge meya a ka nūn kīru sōōsimō?

¹⁸ Usai u nūn wisa u nee, n n men baa. Domi wi Yinni Gusunō ka tōn beni ka Isireliba kpuro ba gōsa, wigiiwa na sāa. Wiya na kon maa ka yōra. ¹⁹ Yen biru n n wuna win bii? Nge me na raa wunen tundo sāwa, nge meya kon maa nun sā.

Abusalōmu

u ka Dafidin kurōbu kpuna

²⁰ Yera Abusalōmu u Ahitofeli sōōwa u nee, i wesianō sannu kpa i gere ye sa ko ko.

²¹ Ma Ahitofeli u Abusalōmu sōōwa u nee, a doo a ka wunen tundo kurō be ba sina kpaaru kōsu mi kpuna. Saa ye sōōra Isireliba kpuro ba koo gia ma a ka wunen tundo wi karanawa mam mam. Kpa be ba ka nun wāa kpuro bu ka nun yōra dim dim.

²² Ma ba Abusalōmu kuru gira dii teera wōllō, ma u ka win tundo kurō be menna Isireli ben nōni biru.

²³ N deema saa ye sōō, ba ra n Ahitofelin gari garisiwa nge Gusunōn tiin gere. Meya Abusalōmu ka Dafidin tii ba ra n yi garisi.

Usai u Ahitofelin kpunaa

sanka

17

¹ Yen biru Ahitofeli u Abusalōmu sōōwa u nee, a de n tōmbu nōrōbun suba wākura yiru (12.000) gōsi kpa n Dafidi naa swīi wōku te. ² Saa ye sōō, u ko n wasire, u n ko n maa dam gam mō, kpa n nūn nare. Win tōmbu bā n yarina ba nūn deri wi turo, kpa n nūn sēre n go. ³ Mesuma kon ko Isireliba kpuro bu ka wurama wunen mi. Domi wi a kasu mi, sà n nūn nōma tura, be kpuro ba koo wurama wunen mi, kpa ba n wāa bōri yendu sōō.

⁴ Ma gari yi, yi Abusalōmu ka Isireliban guro gurobu kpuro dore. ⁵ Adama Abusalōmu u nee, bu Usai Aakigii sokuma kpa bu maa nō ye win tii koo gere.

⁶ Ye Usai u tunuma Abusalōmun mi, ma Abusalōmu u nūn sōōwa u nee, ameniwa Ahitofeli u gerua. Ya nun wēre su ko me? Nge amōna a wa.

⁷ Usai u nee, Ahitofelin bwisi yi u nun kēmō mini gisō, yi n bwisi gee. ⁸ Wunen tii, a wunen tundo ka win tōmbu yē ma ba sāawa tabu durōbu. Ba kōruawa nge gbeeku yaa gōba ye ba binu mwaari. Yen biru a yē ma wunen tundo wi, u sāawa tabun saria yēro. U n wuramō u kpuna ka tōn be sannu. ⁹ Wee à n da tē, u kukua kpee wōru gagu sōō, n kun me yam gam. Win tōmbu bā n gbia ba sun wōri, ma ba besen gabu go, wi u ye nua, u koo nee, wee, ba Abusalōmun tōmbu go go. ¹⁰ Saa ye sōō, besen suunu sōō, baa goo ù n sāa tabu durō, ma u wōrugōru mō nge gbee sunō, yēro koo berum duura. Domi Isireliba kpuro ba yē ma wunen tundo u sāa tabu durō. Meya u maa tabu kowo damgibu mō. ¹¹ Bwisi yi na mō kon nun kē wee. A de Isireliba kpuro be ba wāa Danun di sere ka Beri Sebaō bu menna ba n dabi nge yani sēeri nim wōkun goorō kpa wunen tii a n bu gbiiye i ka taa bi da. ¹² Kpa su bu wōri subaru sōō mi ba gesi wāa su bu wukiri mam mam nge me dirum mu ra yakasu wukiri. Sà n kua me, ben goo kun kisiramō baa sunōn tii. ¹³ Bā n dua wuu gagu sōō ba kukua, Isireliba kpuro ba koo wuu ge wōri bu gen gani wēe sōre bu gawa bu suriri kpa bu gen kpenu gura bu da bu sure wōwa sōō. Baa gen kpee teera kun tiaramō.

¹⁴ Ma Abusalōmu ka win tōmbu ba nee, Usai Aakigiin bwisi yi, yi Ahitofeligii kere.

N deema Yinni Gusunōwa u kī u Ahitofelin bwisi gee yi sīya kpa kōsa yu Abusalōmu deema.

Ba Dafidi bwisi kā u ka duka

¹⁵ Yera Usai u da u Sadōku ka Abiataa yāku kowo be sōōwa u nee, meni ka meniwa Ahitofeli u Abusalōmu ka Isireliban guro gurobu bwisi kā. Ma ne, na maa bu sōōwa meni

ka meni. ¹⁶ Yen sɔ̄, a goo gɔ̄rio tē Dafidin mi, u nùn sɔ̄ u ku raa kpuna daa ten tɔ̄bura yerɔ̄ gbaburu mi, wɔ̄ku te. U tɔ̄buro u doona ka win tɔ̄mbu kpa bu ku raa bu nɔ̄ma turi bu go.

¹⁷ N deema saa ye sɔ̄, Yonatam ka Akimasi ba wāa Eni Rogeliɔ̄ domi ba n̄ kākɔ̄ bu du wuuɔ̄ goo u bu wa. Yen sɔ̄na ba ra wɔ̄ndia goo gɔ̄ri ben mi, u bu sɔ̄ kpuro ye ya kooramɔ̄, kpa be maa bu da bu Dafidi sina boko sɔ̄. ¹⁸ Adama sɔ̄ teeru, aluwaasi goo u bu wa ma u da u Abusalɔ̄mu sɔ̄wa. Yen sɔ̄na ba seewa fuuku fuuku, ba yakura ba da durɔ̄ goon yenuɔ̄ Bahurimuɔ̄. N deema durɔ̄ wi, u dɔ̄kɔ̄ mɔ̄ win yenu yaaraɔ̄. Ma ba dua ye sɔ̄ ba kukua. ¹⁹ Yera durɔ̄ win kurɔ̄ u bekuru garu sua u ka dɔ̄kɔ̄ ye wukiri ma u dobi yi ba sura teria ten wɔ̄llɔ̄ kpa bu ku ka gia ma ba wāa mi. ²⁰ Ye Abusalɔ̄mun bwāaba da yenu mi, yera ba kurɔ̄ wi bikia ba n̄εε, mana Akimasi ka Yonatam ba wāa.

Ma kurɔ̄ wi, u bu wisa u n̄εε, ba daa piibu geni tɔ̄bura ba doona.

Ba bu kasu kasu ba n̄ wa. Ma ba gɔ̄sira Yerusalemuɔ̄. ²¹ Ye ba doona ba kpa, yera Yonatam ka Akimasi ba yarima dɔ̄kɔ̄ yen min di, ba da ba Dafidi gari yi sɔ̄wa ba n̄εε, u seewo fuuku ka win tɔ̄mbu bu daa te tɔ̄bura bu doona. Domi ameniwa Ahitofeli u Abusalɔ̄mu bwisi k̄a win sɔ̄.

²² Ye Dafidi u gari yi nua, ma u seewa ka win tɔ̄mbu u Yuudenin daa te tɔ̄bura. Be kpurowa ba doona yam mu sere s̄ara.

²³ Ye Ahitofeli u wa ba n̄ ka win gari sɔ̄mburu kue, yera u win keteku gaari bɔ̄kua u s̄ia win wuuɔ̄, u da win tiin yenuɔ̄ u win yenugibu saaria kpuro m̄ε ba koo koosina. Yen biru u win tii soora doke u gu. Ma ba nùn sikua win baaban sikirɔ̄.

Dafidi u wāa Mahanaimuɔ̄

²⁴ Ye Dafidi u tura Mahanaimuɔ̄, saa yera, Abusalɔ̄mu u Yuudenin daaru tɔ̄burama, wi ka win tɔ̄mbu kpuro. ²⁵ U Amasa kua win tabu sunɔ̄ Yoabun ayerɔ̄. Amasan tundon ȳsira Yitira, Isireli *. Win merowa Abigali, Nakasin bii. Wi ka Seruya, Yoabun mero ba s̄awa mɔ̄ ka wɔ̄nɔ̄.

²⁶ Abusalɔ̄mu ka win tɔ̄mbu ba ben sansani girawa Galadin temɔ̄.

²⁷ Saa yè sɔ̄ Dafidi u wāa Mahanaimuɔ̄, yera Sobi, Nakasin bii, wi u s̄a Amɔ̄niban bweseru saa Raban di, ka Makiri Amielin bii saa Lodebaan di, ka Baasilai, Galadigii, saa Rogelimun di, ²⁸ ba ka Dafidi kpin yenu naawa ka gb̄εε basilaba, ka wekenu, ka maa d̄ianu. Niya alikama ka ɔ̄su, ka som, ka gbere wɔ̄ranu ka swii ka d̄asi ka s̄ki yi ba s̄nwa, ²⁹ ka tim, ka naa bogum ka ȳa yaa, ka gasanu. Domi ba n̄εε, ḡɔ̄ru ka nim n̄ru ka wasiraru, ya ko n̄ tɔ̄n be wahala koome gbaburun di.

Ba Abusalɔ̄mun tabu kowobu

kamia

18

¹ Yen biru Dafidi u seewa u win tabu kowobu gara be ba ka nùn wāa. Yera u bu kua wuu wuuka tɔ̄mbu n̄rɔ̄m n̄rɔ̄m (1.000) ka wunɔ̄m wunɔ̄m (100), wuu nin baatere ka ten wirugii. ² Ma u tɔ̄n be b̄onu kua suba ita. U sube teeru sua u Yoabu Seruyan bii n̄mu beria. U maa sube tee teni sua u Abisai, Yoabun wɔ̄nɔ̄ n̄mu beria. Tee te ta maa tie, ma u Itai Gatigii w̄ε. Ma u bu sɔ̄wa u n̄εε, nen tii, kon ka b̄εε da tabu gberɔ̄.

³ Ma ba nùn sɔ̄wa ba n̄εε, a ku ka sun da. Domi yiberɛba b̄a n̄ sun w̄ri sa duki m̄ɔ̄, ya n̄ ko n̄ bu ḡānu s̄a, baa b̄a n̄ besen b̄onu go. Adama wunε, b̄a n̄ nun n̄ma tura, a s̄awa nge besen n̄rɔ̄bun suba w̄kuru (10.000). Yen sɔ̄, n̄ sanɔ̄ a n̄ sɔ̄ wuuɔ̄ kpa a n̄ ka sun somimamɔ̄.

⁴ Ma sina boko u bu sɔ̄wa u n̄εε, ye ya b̄εε w̄re, yeya kon ko.

Ma u da u ȳɔ̄ gb̄ara k̄ann̄n̄n̄ b̄okuɔ̄ saa ye tabu kowobu ba yariɔ̄ wuu wuuka, gabu wunɔ̄m wunɔ̄m, gabu maa n̄rɔ̄m n̄rɔ̄m (1.000). ⁵ Sina boko u Yoabu ka Abisai ka Itai wooda yeni w̄ε u n̄εε, i ku ka Abusalɔ̄mu bii aluwaasi wi b̄ɔ̄b̄ɔ̄m ko, ì n̄ ȳε i man k̄in na.

* 17:25 Isireli - Bandun Gari I, 2:17 sɔ̄ ba n̄εε, Yitira u s̄awa Isimeeli.

Ma tǎmbu kpuro ba sina bokon woodan gari yi nua yi u wirugii be sǎɔwa Abusalǎmun sǎ.

⁶ Yera ba yara ba da tabu gberǎ bu ka Isireli be ba Abusalǎmu swǎi yinna. Ma ba sannǎ wǎrina Efaraimun sǎɔwǎ. ⁷ Dǎa sǎɔ miya Dafidin tǎn be, ba Abusalǎmugibu go go. Tǎmbu nǎrǎbun suba yenda (20.000) ba go dǎma te. ⁸ Ma taa bi, bu tǎria tem mǎ kpuro sǎɔ. Tǎn be ba kam kua dǎa sǎɔ ge sǎɔ, ba kere be ba nǎma tura ba go.

Yoabu u Abusalǎmu go

⁹ Wee ye ya Abusalǎmu deema. U kurama Dafidin tabu kowobun wuswaaɔ u win keteku sǎni. Yera keteku ge, ga ka nǎn dua dǎa bakaru garun kǎkǎrǎ. Miya dǎa ten kǎasa gaa ya win seri sǎre ma keteku ge, ga doona ga nǎn deri mi, u sǎare, u ñ ka wǎllu, u ñ maa ka tem. ¹⁰ Ye Dafidin tǎmbun turo u nǎn wa, ma u da u Yoabu sǎɔwa u nǎe, wee, na Abusalǎmu wa u sǎare dǎru garun kǎkǎrǎ.

¹¹ Yoabu u durǎ wi sǎɔwa u nǎe, ye a nǎn wa mǎ, mba n kua a ñ ka nǎn so a sure, kpa n da nun sii geesun gobi wǎkuru kǎ ka kpaka.

¹² Ma durǎ wi, u Yoabu wisa u nǎe, baa nǎ n sii geesun gobi nǎrǎbu (1.000) wa, na ñ sina bokon bii nǎmu sǎndimǎ. Domi sa nǎɔmǎ sanam mǎ sina boko u wunǎ ka Abisai ka Itai wooda wǎɛmǎ u nǎe, i ku ka win bii Abusalǎmu bǎɔbǎm ko. ¹³ Yen biru nǎ n wooda ye sara na nǎn go, wunen tii a ñ ka man yǎramǎ. Gǎanu maa sari ni nu sina boko berue.

¹⁴ Ma Yoabu nǎe, na ñ maa yǎramǎ kam sǎɔ n ka tǎ ka wunen gari yi.

Yera u dǎki ita sua yi yi nǎɔ sǎu sǎa u da mi dǎa te, ta Abusalǎmu sǎre. Ma u nǎn yi sǎkura win sǎndun deedeerǎ sanam mǎ u ñ gina gǎɔ kpa. ¹⁵ Ma aluwaasi wǎku te ta Yoabun tabu yǎnu sǎɔwa ba Abusalǎmu kooro bure ba so ba dakura.

¹⁶ Yera Yoabu u dera ba kǎba so win tǎmbu bu ka wurama bu ku maa Abusalǎmun tǎmbu naa swǎi. ¹⁷ Ma ba Abusalǎmun goru sua ba kpǎɛ wǎru bǎkǎ gagu sǎɔ dǎa sǎɔ mi. Yera ba kpenu mǎna ba suba win goo ten wǎllǎ ba nin takaru kua. Isireli be ba raa Abusalǎmu swǎi kpuro ba duki yarina. Ben baawure u wura win yenuǎ.

¹⁸ N deema sanam mǎ Abusalǎmu u wǎa wǎaru sǎɔ, u tii gana gaa bania ka kpenu wǎwa sǎɔ ye ba sokumǎ sina bokogia. U ye kuawa ba n ka nǎn yaaye, domi u nǎe, u ñ bii mara wi u koo de ba n nǎn yaaye. Yen sǎna u gana ye soka ka win tiin yǎsiru. Yera ba sokumǎ sere ka gisǎ Abusalǎmun yaayatia.

Ba Dafidi Abusalǎmun gǎɔ

sǎɔwa

¹⁹ Akimasi, Sadǎkun bii, u Yoabu sǎɔwa u nǎe, a de n duka da n sina boko labaari dora yeni sǎ, ma Yinni Gusunǎ u nǎn wǎra win yiberǎban nǎman di.

²⁰ Ma Yoabu u nǎn sǎɔwa u nǎe, a ñ ka labaari ye dǎɔ gisǎ. A de sere sanam gam domi sina bokon biiwa u gu.

²¹ Yera Yoabu u yoo Kusigii wi u ka bu wǎa mi sǎɔwa u nǎe, a doo a sina boko sǎ ye a wa ka wunen nǎni.

Ma durǎ wi, u kpuna Yoabun wuswaaɔ u nǎn bǎere wǎ. Yen biru u seewa u duka da.

²² Akimasi, Sadǎkun bii wi, u kpaam Yoabu sǎɔwa u nǎe, a de n Kusigii wi swǎi biruǎ baa ñ n yen meren na.

Ma Yoabu u nǎe, nen bii, mban sǎna a kǎ a da, domi labaari yeni, ya ñ nun arufaani gaa wǎɛmǎ ñ ye sina boko sǎɔwa.

²³ Ma Akimasi u nǎe, baa ñ n yen meren na, ka mǎ, na kon dawa.

Yoabu u nǎe, ñ n men na, a doo.

Ma Akimasi u kpa ka Yuudenin wǎwa gia u Kusigii wi gbiiri.

²⁴ Saa ye sǎɔ, Dafidi u sǎ wuun gbǎrarun kǎnnǎsu yirun baa sǎɔ. N deema wuun kǎso u yǎɔwa dii tǎeran wǎllǎ gbǎrarun kǎnnǎn deedeeru. Ye u wiru seeya, yera u wa wee, goo u duka mǎ u wee wi turo. ²⁵ Yera u nǎɔgiru sua u sina boko sǎɔwa u nǎe, goo wǎɔ u wee!

Ma sina boko u nǎe, ñ n tǎn turon na, labaari dora u ka wee.

Saa ye sǎɔ, durǎ wi, u turuku mǎ. ²⁶ Ma kǎso wi, u maa goo wa u wee. Yera u kpaam nǎɔgiru sua kǎnnǎn bera gia u nǎe, goo wǎɔ u maa duka mǎ u wee!

Sina boko u nùn wisa u n̄e, labaari dora win tii u maa ka wee.

²⁷ Kōso wi, u n̄e, wi u gbia mi, win duku naasu su ka Akimasi, Sadokun biigisu weene.

Ma sina boko u n̄e, t̄on geowa. Labaari gea u ka sisi.

²⁸ Ye Akimasi u turuku kua, yera u n̄ogiru sua ka dam u n̄e, sina boko, wun̄e ka baruka!

Ma u nùn kpuna u gerua u n̄e, su Gusun̄o wunen Yinni siara ye u ka wun̄e nen yinni w̄ora be ba nun seesim̄on n̄oman di.

²⁹ Ma sina boko u bikia u n̄e, Abusal̄omu bii aluwaasi wi, u w̄a alafia s̄o?

Akimasi u nùn wisa u n̄e, yinni, sanam m̄e Yoabu u n̄e ka wunen s̄om̄o Kusigii wi ḡarima, saa yera na t̄on dabinun wurenu nua, adama na ñ ȳe mba n kua.

³⁰ Ma sina boko u nùn s̄ōwa u n̄e, a desiro minin di a ȳra gīo.

Yera Akimasi u desira u da u ȳra mi. ³¹ Saa yera Kusigii wi, u maa tunuma sina bokon mi, ma u nùn s̄ōwa u n̄e, nen yinni sina boko, a swaa dakio a labaari dora n̄o. Gis̄o Yinni Gusun̄o u nun siria u nun w̄ora be ba nun seesim̄o kpuron n̄oman di.

³² Sina boko u Kusigii wi bikia u n̄e, Abusal̄omu, bii aluwaasi wi, u w̄a alafia s̄o?

Kusigii wi, u wisa u n̄e, nge m̄e n bii aluwaasi wi kua, Gusun̄o u de n wunen yiber̄eba ka be ba nun seesim̄o kpuro kua m̄e.

Dafidin nuku sankiranu

19

¹ Ma gari yi, yi sina boko wurura. Yera u seewa u ȳōwa gb̄ararun gidambisa w̄oll̄o. Miya u w̄a u sirene u sum̄o u m̄o, nen bii Abusal̄omu, nen bii. N̄a n daa gu wunen ayer̄o, ya san̄o bo. Nen bii Abusal̄omu, nen bii.

² Yera ba da ba Yoabu s̄ōwa ba n̄e, wee sina boko u sum̄o u kpasa w̄ari m̄o Abusal̄omun s̄o.

³ D̄oma ten nasara ye, ya ḡsirawa nuku sankiranu Dafidin t̄ambu kpuron mi. Domi ba nua ma u sum̄o win bii ḡōn s̄o. ⁴ Ma t̄on be kpuro ba ḡsirama tabu gberun di ba dua wuūo ka sekuru d̄oma te, nge be ba duki yakikirama tabu gberun di. ⁵ Sina boko u win wuswaa wukiri u wura m̄o t̄aa t̄aa u m̄o, nen bii Abusal̄omu, Abusal̄omu nen bii, nen bii.

⁶ Ye Yoabu u tunuma, yera u da u sina boko deema ȳnu s̄ōw̄o. Ma u nùn s̄ōwa u n̄e, wee a bes̄e wunen bw̄abu kpuro sekuru doke gis̄o bes̄e be sa wun̄e ka wunen bibu kpuro faaba kua ka wunen kur̄abu kpuro. ⁷ Sa wa wee a wunen yiber̄eba k̄i ma a be ba nun k̄i tusa. Domi a sun s̄ōsi gis̄o ma bes̄e wunen bw̄abu ka bes̄en wirugibu sa ñ s̄aa ḡānu wunen n̄oni s̄ō. T̄ē na gia ma Abusal̄omu ù n daa w̄a w̄aru s̄ō kpa bes̄e kpuro sa n guwa, ya koo nun dore. ⁸ Adama t̄ē, a yario a da a wunen bw̄abu ḡrusu yemiasia. À n yina a ko m̄e, na nun s̄ōm̄o sere ka Yinni Gusun̄on w̄aru baa t̄on turo kun ka nun ȳram̄o saa w̄ku ten di. Kaa maa wahala wa ya n kere ye a waare saa wunen aluwaasirun di n ka girari gis̄o.

⁹ Yera sina boko u da u sina gb̄ara k̄onn̄ōw̄o. Ma ba t̄on be kpuro s̄ōwa ba n̄e, wee sina boko u yarima u s̄o k̄onn̄ōw̄o. Ma be kpuro ba na win mi.

Dafidi u swaa w̄ari

u wur̄o Yerusalemūo

N deema Isireli be ba raa Abusal̄omu sw̄i kpuro ba duki sua. Ben baawure u da u w̄a win ȳnūo. ¹⁰ Yera Isireliban bwese ni s̄ō kpuro ba sikirinam̄o ba m̄o Dafidi sina bokowa u sun w̄ora bes̄en yiber̄eban n̄oman di ñ kun mam ko Filisitiba. T̄ē wee u yakura bes̄en tem di Abusal̄omun s̄o. ¹¹ Adama n wee Abusal̄omu wi sa bandu w̄ē mi, u gu tabu gber̄o. ñ n men na, mban s̄ōna sa ñ gerunam̄o su ka sina boko naa da.

¹²⁻¹³ N deema Dafidi u nua ye Isireli be kpuro ba gerum̄o. Yera u ḡra bu ȳku kowobu Sad̄oku ka Abiataa s̄o bu da bu Yudaban guro gurobu s̄o bu n̄e, beya ba s̄aa win dusibu, wi ka beya ba s̄aa yem tem, ñ n men na mban s̄ōna ba koo n̄e, beya ba d̄akuru seema ba sina boko naa na. ¹⁴ U maa n̄e, bu Amasa s̄o ma wi ka wi ba s̄awa yem tem. Yen s̄o,

wi Dafidi u koo nùn ko win tabu sunə sere ka baadommaə Yoabun ayerə. Û kun kue me, Gusunə u be nùn kua nge me u kī.

¹⁵ Ma Dafidin gari yi, yi dera Yudaba kpuro ba nəə nera mam mam. Ma ba nùn səmə gəria ba nəe, n̄ n men na, u wurama ka win bwāabu kpuro. ¹⁶ Yera sina boko u gəsirama u na Yuudenin daarə.

Dafidi u Simeï suuru kua

Ma Yudaba ba nùn sennə da. Ba tura sere Giligaliə kpa bu ka nùn somi ù n daa te təburamə. ¹⁷ Ma Simeï, Gera Bahurimugiin bii wi u s̄a Benyamēen bweseru u seewa fuuku u ka sina boko Dafidi sennə da ka Yudaba sannu. ¹⁸ Benyamēen bweseru səə be ba Simeï swīima ba s̄awa təmbu nəəbu (1.000) ka sere Siba wi u raə s̄a Səəlun səm kowo wi ka maa win bibu wəkura nəəbu ka win səm kowobu yendu. Tən be kpurowa ba gbia ba sina boko turia Yuudenin daaru mi. ¹⁹ Ma ba sina bokon yenugibu guramə ba ka təburamə ka goo nimkuu bu ka win nənu geu wa.

Ye sina bokon tii u təbura u kpa, Simeï wi, u da u yiira win wuswaaə. ²⁰ U nəe, yinni, a ku kōsa ye garisi ye na nun kua dəma te a yariə Yerusalemun di. A ku ye doke gōruə. ²¹ Na yē ma na torawa. Yen s̄na yinni, be ba s̄a Isireliban bweseru kpuro na bu gbiya n ka nun sennə na.

²² Yera Abisai Seruyan bii u sina boko s̄əwa u nəe, n̄ n weene bu Simeï wi go? Domi u wunə wi Yinni Gusunə u gəsa wənwa.

²³ Ma Dafidi u Abisai ka win məə Yoabu wisa u nəe, mba n beə wa beə Seruyan bibu. Mban s̄na i man yiberə tēru seesimə. N weene bu goo go gisə? Wara kun yē ma nena na s̄a Isireliban sina boko tē.

²⁴ Ma sina boko u Simeï s̄əwa ka bōri u nəe, a n̄ gbimə.

Dafidi u Mefiboseti kīru s̄əsi

²⁵ Mefiboseti, Səəlun debubu, win tii u sina boko sennə da. N deema saa m̄n di sina boko u kpikuru sua sere u ka wurama bōri yendu səə, Mefiboseti kun win naasu nim tēnire. U n̄ maa win nəə sansu kənire. Meya u n̄ maa win yānu teare. ²⁶ Sanam me u tunuma Yerusalemuə sina bokon mi, yera sina boko u nùn bikia u nəe, Mefiboseti, mban s̄na a n̄ ka man de sanam me na kpikuru dəə.

²⁷ Mefiboseti u nùn wisa u nəe, geema a yē ma na s̄awa yemə. Yen s̄na na nen səm kowo s̄əwa na nəe, u man nen keteku gaari bəkuo kpa n ka nun da. Adama u man bəro kōru kua. ²⁸ Ma u da u man sanku wunen mi. Nen yinni sina boko, na yē ma a s̄awa nge Gusunən gərado. A koowo nge me n nun wēre. ²⁹ Domi gəəwa nen baaban bweseru ta ka weene wunen mi. Adama ka me, a dera na ra di ka be ba dimə wunen dii yero sannu. Mba kon kpī n maa nun bikia.

³⁰ Sina boko u nəe, mban s̄na na maa gari dēyiasiamə, domi na gōru doke kə ma wunə ka Siba i ko wunen debun tem me bənu kowa.

³¹ Yera Mefiboseti u nùn wisa u nəe, yinni, Siba u mam me kpuro suo. Domi wee a wəma yenuə baani.

Dafidi u Baasilai kīru s̄əsi

³² Baasilai, Galadigii u maa na saa Rogelimun di u ka Dafidi yōsiri sere Yuudenin daarə kpa bu daa te təbura sannu. ³³ Baasilai wi, u təkə kua gem gem. U məwa wōə wene. U maa s̄a gobigii. Wiya u Dafidi nəəri saa ye u wāa Mahanaimuə. ³⁴ Yera sina boko u nùn s̄əwa u nəe, a na a ka man təbura su da Yerusalemuə a n wāa nen mi. Kon nun nəəri mam mam.

³⁵ Adama Baasilai u nùn wisa u nəe, nen wāarun tōra kun maa dēu n sere ka nun swīi su da Yerusalemuə. ³⁶ Wee wōə wənəwa na mə. Na n̄ maa kpē n gea ka kōsa wunana. Meya baa dīa ni na dimə na n̄ kpē n maa ye ya do ka ye ya kun do wunana. Yen biru, na n̄ maa kpē n tən durəbu ka tən kurəbun womusu nə. N̄ n men na, yinni, mban s̄na na kon maa s̄a wunen səmunu. ³⁷ Na n̄ tura n ka are beke yinin bweseru wa. Kon ka nun Yuudenin daaru təburawa kpa n nun yōsiri fiiko. ³⁸ Kpa a de n gəsira n wura nen

wuuɔ n gbi mi. Kpa bu man sike nen baaba ka nen meron sikinun bɔkuɔ. Adama nen bii Kimuhamu wee, i doo ka wi u n sãa wunen bɔɔ, kpa a nùn kua nge me a kã.

³⁹ Ma sina boko u nɛɛ, na wura Kimuhamu u ka man da. Kon maa nùn kua nge me n koo nun wẽre. Ye a gõru doke n nùn kua kpuro, yeya kon ko.

⁴⁰ Sanam me sina boko ka win tɔn be ba nùn swii ba daaru tɔbura ba kpa, yera u Baasilai bɔkasi u nùn domaru kua. Ma Baasilai u gɔsira u wura win yenuɔ. ⁴¹ Sina boko u Giligalin swaa wɔri. Ma Kimuhamu u nùn swii.

Yudaba ka Isireliba

ba sina boko sikirinemo

Yudaba kpuro ka Isireliban sukum ba nùn biru wɔku kua. ⁴² Yen biru Isireliba kpuro ba na sina bokon mi ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, mban sɔna Yudaba besen tundo bisibu ba na ba nun sua gbenum ba Yuudenin daaru tɔburasia wune ka wunen yenugibu, ka wunen tɔmbu kpuro.

⁴³ Ma Yudaba ba Isireliba wisa ba nɛɛ, sa yeni kuawa yèn sɔ besɛ ka sina boko sa sãa bwese keri tia. Nge mban mɔruwa i mɔ. I nua sina boko u sun dɔanu wẽemɔwa? Nge kɛnu gana i nua u sun kã.

⁴⁴ Ma Isireliba ba Yudaba wisa ba nɛɛ, besera sa bɛɛ Dafidi sina boko mɔru kere sere nɔn wɔkuru. Domi sa dabiru bo. Besera sa gbia sa bwisika su ka da su besen sina boko suama. Mba n kua i ka sun gema.

Adama Yudaba ba bu gerusi ka dam.

Seba u Dafidi seesi

20

¹ Saa ye sɔɔ, tɔn kɔso goo wãa Benyamɛɛn bweseru sɔɔ, win yĩsira Seba, Bikirin bii. Yera u kɔba so u nɛɛ, mba n sun mɔɔsine besɛ ka Dafidi Isain bii. Mɛya sa ñ maa tubi tia dimɔ.

Yen sɔ, bɛɛ Isireliba, baawure u wuro win yenuɔ.

² Yera Isireli be kpuro ba Dafidi deri ba Seba swii. Adama Yudaba ba ka Dafidi ben sina boko yɔra. Ma ba nùn yɔsiri saa Yuudenin daaru di sere Yerusalemuɔ.

³ Dafidi u tura win yenuɔ Yerusalemuɔ. U win kurɔbu wɔku te u raa deri ba yenu kɔsu sua u doke diru garu sɔɔ u nɔrimɔ. Adama u ñ ka bu kpunare. Diru miya u bu kenusi ba wãa nge gɔminibu sere ba ra ka gu.

Yoabu u Amasa go

⁴ Yera sina boko u Amasa sɔɔwa u nɛɛ, sere n ka ko sɔɔ ita na kã a man Yudaba menna a ka bu na mini.

⁵ Ma Amasa wi, u da u Yuda be kpuro menna. Adama u tɛ n kere sɔɔ ita ye sina boko u nùn bura. ⁶ Ma Dafidi u Abisai sɔɔwa u nɛɛ, Seba, Bikirin bii, u koo sun kɔsa kua ya n Abusalɔmugia kere. Yen sɔ, a wunen yinnin tabu kowobu suo kpa i nùn naa swii, u sere kuke wuu ge ga gbãraru mɔ sɔɔ.

⁷ Ma Abisai u seewa ka Yoabun tabu kowobu ka Peletiba ka Keretiba be ba sãa sina bokon kɔsobu, ka sere maa tabu durɔ wɔrugɔba. Beya ba yara Yerusalemun di ba Seba, Bikirin bii wi naa gira. ⁸ Sanam me ba tura Gabaonin kpee bakarɔ yera ba ka Amasa yinna. N deema Yoabu u win tabu yãnu sebua ma u win takobin bekitia sɛka pɔraɔ, ma yen tii ya sãare. Ye u Amasa susimɔ, yera takobi ye, ya wɔruma yen kararun di. ⁹ Ma u Amasa sɔɔwa u nɛɛ, a bwãa do nen wɔnɔku?

Yen biru u win toburu nenua u ka nùn bɔkasi. ¹⁰ N deema Amasa kun takobi yen laakari sãa ye Yoabu u neni. Ma u nùn ye sɔka nɔn teeru nukurɔ u nuki yara. Ma Amasa u wɔruma yande u gu.

Ba Seba kamia ba go

Yen biru Yoabu ka win wənə Abisai ba wure ba Seba naa gira. ¹¹ Yera Yoabun tabu durə turo u yōra Amasan goo ten bəkuə u gerumə u m̀, wi u Yoabu ka Dafidi kī, u Yoabu swīyō.

¹² Ma Amasan goo te, ta kpī ta yem mwēere swaa suunu sō. Ye tabu durə wi, u wa tamba yōramə mi, yera u goo te gawa swaan di u ka da yakasə u tu bekuru wukiri. ¹³ Ye u kpa, yera tamba sara ba Yoabu swī ba ka Seba Bikirin bii wi naa gira.

¹⁴ Ye Yoabu u dō Abeli Bēti Maakan bera gia, yera u Isireliban bwese keri kpuro bukiana. Ma ben tabu durə wərugəba ba ǹn swī. ¹⁵ Ye ba tunuma Abeli Bēti Maakaə ba deema Seba u wāa mi, yera ba ye tarusi. Ba yanim takaru kua ta ka wuu gen gbāraru gunum n̄ra. Yen biru ba gbāra ten temə gba bu ka tu sura.

¹⁶ Yera wuu min tən kurə bwisigii goo u nəgiri sua u n̄, i swaa dakio i n̄. I man Yoabu sokuama n ka ǹn gari ko.

¹⁷ Ma Yoabu u ǹn susi. Yera kurə wi, u ǹn bikia u n̄, wuna Yoabu?

Ma u wisa u n̄, oo, n̄na.

Kurə wi, u maa n̄, a n̄n gari swaa dakio.

Ma Yoabu u n̄, a geruma.

¹⁸ Kurə wi, u n̄, yellu ba ra raa n̄ewa, a bikiaru doo Abeli Bēti Maakaə kpa n ǹn kua nge m̄ a kī. ¹⁹ Besen wuu geni, ga s̄awa wuu si su b̄ri yendu m̄n teu ka si su ra Isireliban woodaba m̄m n̄w̄en teu, n kere wuu si su tie. Adama wun̄, a kasu a gu go, ge, ge ga s̄a Isireliban wuu marosun teu. Mban s̄na a kasu a Yinni Gusun̄n arumani kpeerasia.

²⁰ Ma Yoabu u ǹn wisa u n̄, su ku wa m̄, bu n̄, n̄na na wuu ge kpeerasia na gen dukia gura. ²¹ N n̄ m̄ n̄n bwisikunu. Efaraimu wi ba m̀ Seba, Bikirin biiwa u Dafidi seesi. Wiya sa kasu. Yen s̄, i ǹn yarama i sun n̄mu s̄ndia, kpa n doona n wuu ge deri.

Ma kurə wi, u Yoabu s̄wa u n̄, sa ko nun win wiru kasa kuama.

²² Ma kurə wi, u da u tambu m̄na ka bwisi ba da Seban mi, ba win wiru bura ba tu Yoabu kasa kuama. Yera Yoabu u k̄ba so ma win tabu kowobu ba yarina ba wuu ge deri. Ben baawure u wura win yenuə. Ma Yoabun tii u ḡsira Yerusalemuə u da sina bokon mi.

Dafidin s̄m kowobu

²³ Saa ye s̄, be ba s̄a Dafidi sina bokon s̄m kowobu, ben yīsa wee. Yoabuwa Dafidi u kua Isireliba kpuron tabu sunə. Benaya, Yehoyadan bii, wiya u maa Keretiba ka Peletiba kpare be ba s̄a Dafidin tiin k̄sobu. ²⁴ Adoramuwa u ra maa tambu w̄ō gobi mwaari. Yosafati, Ahiludun biiwa u ra maa tirenu bere. ²⁵ Seyawa maa s̄a tire yoro. Ma Sadaku ka Abiataa ba s̄a ȳku kowobu. ²⁶ Ira, Yairigiwa maa s̄a Dafidin sina kpaarun wirugii turo.

Ba S̄əlun bweseru go

21

¹ Dafidin bandun waati, ḡōra dua tem m̄ s̄, ta kua w̄ō ita. Ma Dafidi u Yinni Gusun̄ bikia u n̄, mban s̄na ḡō te, ta wāa m̄. Ma Yinni Gusun̄ u ǹn s̄wa u n̄, ḡō te, ta wāawa ȳn s̄ S̄əlun yenugibu ba yem yari, ba Gabaonigibu go.

² N deema Gabaonigii be, ba n̄ s̄a Isireliba. Ba s̄awa Am̄reban bweseru. Adama Isireliba ba ka bu arukawani b̄kua ba n̄, ba n̄ bu goomə. Ka m̄, S̄əlu u kasu u bu kpeerasia Isireliba ka Yudaban k̄run s̄. Yera Dafidi u bu soka u n̄, ³ mba kon kpī n b̄e kua. Mba kon ko n ka k̄sa ye ba b̄e kua min durum w̄ka kpa i wa i sun domaru kua, b̄e be sa s̄a Gusun̄n tambu.

⁴ Ma Gabaonigii be, ba ǹn wisa ba n̄, b̄e ka S̄əlun yenugibun sannə ge, ga n̄ kpeemə ka wura n̄ kun m̄ ka sii geesu. M̄ya n̄ n̄ maa besen s̄munu su ka n̄, bu goo go Isireliə.

Ma sina boko Dafidi u bu s̄wa u n̄, n̄ n̄ m̄n na, i man s̄w̄ō ye i kī. Kon b̄e ye kua.

⁵ Ma ba sina boko wisa ba n̄, nge m̄ S̄əlu u kasu u besen bweseru kpeerasia Isireliban suunu s̄n di, ⁶ nge m̄ya a maa sun win bweseru s̄ tən durəbu n̄ba yiru

yaro a sun bu nōmu beria, kpa su ka bu da su s̄arusia Yinni Gusunōn wuswaaō Gibeaō, wi, Sōolu wi Yinni Gusunō u raa gōsan tiin wuuō.

Ma sina boko u bu wisa u n̄ē, kon b̄ē bu nōmu beria.

⁷ Adama u ñ dere bu ka M̄fiboseti, Yonatam bii, Sōolun debubu da, arukawani ye ba b̄kua wi ka Yonatam Yinni Gusunōn wuswaaōn s̄ō. ⁸ Ma u Risipa, Ayan biin bibu yiru mwa be u ka Sōolu mara. Bii bera Aamōni ka M̄fiboseti. Ma u maa Merabu Sōolun biin bii t̄on durōbu n̄ōbu mwa be u ka Adirieli M̄holagii mara. Adirieli wi, u s̄āwa Baasilain bii. ⁹ Beniwa Dafidi u Gabaonigii be nōmu beria. Ma ba da ba bu b̄w̄ guuru w̄llō Yinni Gusunōn wuswaaō. Ma be kpuro ba gu s̄ō tee te. Saa ye, ya s̄āwa d̄ia ḡbiikinun ḡēebun saa.

¹⁰ Risipa, Ayan bii, u saaki sua u da u teria guu ten w̄llō, ma u w̄a mi saa ḡēebun torubun di sere gura ya ka wurama. U win bibun gonu k̄ōsu. S̄ō s̄ō u ra gunōsu girewa su ku raa goo ni di. W̄kuru kpa u ḡbeeku yēē gira.

¹¹ Yera ba da ba ye Dafidi s̄ōwa. ¹² Ma u da Yabesiō Galadin temō u Sōolu ka win bii Yonatam kukunu gurama. N deema Yabesigii beya ba raa goo ni sua B̄ti Sanin di mi Filisitiba ba raa nu b̄w̄ sanam m̄ē ba Sōolu go Giliboāō. ¹³ Ma u Sōolu ka Yonatam kuku ni sua ka sere maa be ba b̄w̄ miginu. ¹⁴ Ma ba Sōolu ka Yonatamginu sikua Selaō Benyamēen temō Kisi, Sōolun tundon sikirō.

Ye ba ye kpuro kua mam mam nge m̄ē sina boko u gerua, yera Yinni Gusunōn m̄oru ya sure.

Dafidin tabu kowobu

ba ka Filisitiba tabu kua

(I maa m̄erio Bandun Gari I, 20:4-8)

¹⁵ Filisitiba ba ka maa Isireliba tabu seewa, ma Dafidi ka win tabu kowobu ba da ba bu w̄ri. Yen d̄ama te, Dafidi u wasira gem gem. ¹⁶ Filisiti goo wi ba m̄ō Yisibi Benōbu, Rafan bweseru s̄ō u yaasa m̄ō ye ba kua ka sii gandū. Yen bunum mu s̄āwa kilo ita. Durō wi, u maa takobi kpaa s̄ēke win p̄raō. Wiya u gerua ma u koo Dafidi go. ¹⁷ Ma Abisai Seruyan bii, u na u Dafidi somi u Filisiti wi so u go. Yera Dafidin tabu kowobu ba n̄n̄ s̄ōwa ka b̄ri ba n̄ē, a ñ maa ka sun tabu d̄ō. Domi sa ñ k̄i bu nun go kpa bandu tu kpe Isireliō.

¹⁸ Yeniban biru tabu maa seewa Isireliba ka Filisitiban suunu s̄ō Ḡbuō. Yera Sibekai, Husagii, u Safu s̄ere u go. Safu wi, u maa yarawa Rafan bweserun di. ¹⁹ Yen biru, tabu maa seewa Ḡbu mi, Isireliba ka Filisitiban suunu s̄ō. Ma Elikanani, Yaaren bii, Betelehemugii, u Goliati Gatigiin w̄nō go. Wi ba go mi, win yaasan buru ta s̄āwa nge weson d̄ka. ²⁰ Taa binin biru ba maa tabu kua Gatiō ka Filisitiba. Durō goo w̄a Gati mi, wi u yara Rafan bweserun di. Durō wi, u gunu too. Niki bii n̄ōba tia tiawa u m̄ō n̄māō ka naasō, ma ni kpuro nu kua yenda n̄ē. ²¹ Yera u Isireliba n̄ō kuura. Ma Yonatam, Dafidin m̄ō Saman bii, u da u n̄n̄ go.

²² Filisitiban tabu kowo Gatigibu n̄ē be, ba yarawa Rafan bweserun di. Ma Dafidi ka wigibu ba bu go.

22

Dafidin nasaran womu

(I maa m̄erio Womu 18)

¹ Womu geniwa Dafidi u Yinni Gusunō kua sanam m̄ē u n̄n̄ w̄ra saa win yibereban n̄man di, n mam n̄ere Sōolu. ² U n̄ē, Yinni Gusunō, wuna a s̄ā nen dam. Wuna na k̄i.

³ A s̄āwa nge kpee baa yē s̄ō kon kuke.

A s̄āwa nen kuku yee naan̄egiru.

Wuna a s̄ā nen Yinni wi u man yakia.

Wuna a s̄ā nen t̄er̄eru.

Wunen dama mu man w̄ra.

Wuna a s̄ā nen kari.

⁴ I Yinni Gusunɔ siaro.
 Nà n nùn nɔɔgiru sue
 na faaba kana,
 u ra man wɔrewa
 nen yiberɛban nɔman di.
⁵ Gɔɔ raa man bɔkua,
 u ka man doonɔ nge nim tori baka.
⁶ Gɔribun wãa yera man tɛkua.
 Gɔɔ man taa berie.
⁷ Ma na nɔɔgiru sua nen nuku sankiraru sɔɔ,
 na Yinni Gusunɔ soka.
 Ma u nen nɔɔ nua saa win wãa yerun di.
 Mɛya maa nen weeweenu wɔri win swaa sɔɔ.
⁸ Tem mu yĩira,
 ma guunu diira,
 yèn sɔ Yinni Gusunɔ u mɔru besira.
⁹ Ma win mɔru seewa nge wiisu,
 ma ya yabura nge dɔɔ yara,
 ma ya yarimɔ win nɔɔn di nge dɔɔ buri.
¹⁰ U dera wɔlla ka tem dɛbe dɛbe kua.
 Ma u sarama u guru wii bakaru taakumɔ.
¹¹ U wɔllun kɔso sɔni nge duma.
 Ma u bellimɔ woo sɔɔ.
¹² U kukua yam wɔkuru sɔɔ,
 ma guru wii sinumginu nùn wukiri.
¹³ Win wuswaaɔ yam bururam mu wãa.
 Min diya gura nemɔ ka guru kpenu ka dɔɔ buri.
¹⁴ Win nɔɔ ga nɔɔra wɔllun di nge guru gbɔsukubu.
 Ma guru kpenu nemɔ ka dɔɔ buri.
¹⁵ U nen yiberɛba yarinasia ka guru kpenu
 ni nu sãa nge sɛɛnu.
 U bu gira baama ka guru maakinu.
¹⁶ U wɛru wura, yiberɛba ba nanda.
 Ma guru woo bɔkɔ ga daanu gberasia.
 Ma dunian kpɛɛkpɛɛku ga sɔɔsira.
¹⁷ Ma u win nɔmu demiamama wɔllun di
 u man nɛnua u yara nim bwee bakarun di.
¹⁸ U man wɔra yiberɛban nɔman di.
 Yiberɛ be, ba man dam kere.
 Yiberɛ be, ba man tusa.
¹⁹ Yiberɛ be, ba man wɔriwa nɔni swãarun saa sɔɔ.
 Adama Yinni Gusunɔ u kua nen tãsi yeru.
²⁰ U man wɔra ben nɔman di,
 na n ka tii mɔ,
 ðomi u man kĩ.
²¹ U man domaru kua yèn sɔ na dɛere.
 U man domaru kua yèn sɔ na gem swĩ.
²² Na win wooda mem nɔɔwa.
 Na n nùn seesi.
²³ Na win wooda kpuro swĩ.
 Na n win gere yinɛ.
²⁴ Na nen tii nɛnua,
 kpa n ku ra ka durum ko.
 Na sãawa dee dee win wuswaaɔ.
²⁵ Yen sɔna u man kɔsia nge mɛ nen daa gea nɛ.

U man kōsia nge mē nen gōru ga dēeram nē.

²⁶ Sà n sã naanēgibu, kaa n sun sãawewa naanēgii.

Sà n sãa gemgibu, kaa n sun sãawewa gemgii.

²⁷ Sà n sãa dēerobu, kaa n sun sãawewa dēero.

Sà n maa sãa keetagibu, kaa n sun sãawewa keetagii.

²⁸ Yinni Gusunō, wunen tiwa
a ra tōn be ba tii kawe faaba ko,
kpa a be ba tii sue kawa.

²⁹ Yinni Gusunō, a sãawa nen fitila.
A ra man yam bururasie.

³⁰ A ra man dam kē
n ka kpī n yiberē be ba tabu yānu mō wōri,
kpa n yō n ben gbāraru sure.

³¹ Ye Yinni Gusunō u mō, ya ra n dēndewa.
Bwisi geeya u ra tōnu kē.

U sãawa be ba nūn naanē sãan tērēru.

³² Gusunō turowa u wāa.
Wi turowa u sãa bēsen Yinni.
Wi turowa u koo sun kōsu.

³³ Wiya u sãa nen kuku yee damgiru.
Wiya u ra man swaa gea sure,

³⁴ kpa u de nen naasu su n sãu nge nēmu,
na n ka yō dim dim guuru wōllō.

³⁵ Wiya u ra man tabu sōōsi.
Wiya u ra man dam kē, n ka tēndu gawa te ta bō.

³⁶ Yinni Gusunō, wuna a ra man faaba ko nge tērēru.
Wuna a ra man bere ka wunen dam bakam.
Wunen durom saabuwa na ka kua damgii.

³⁷ Nà n duka mō, a ra de na n sãu.
Nà n duka mō, na ku ra maa sokure.

³⁸ Nà n nen yiberēba naa gire,
wuna a ra de n bu naamwē.
Wuna a ra de na kun gōsiramē,
ma n kun mō na bu kpeerasia.

³⁹ Na ra bu suririwa temō n kōsuku
kpa bu kpana bu se.

⁴⁰ Yinni, wuna a ra man dam kē n ka tabu ko.
Wuna a ra man nasara wē nen yiberēban wōllō.

⁴¹ Wuna a ra de nen yiberēba bu man biru kisi.
Wuna a ra de n be ba man tusa kpeerasia.

⁴²⁻⁴³ Na ra bu munkuwa kpa bu ko nge tua.
Na ra bu taakuwa kpa bu ko nge pōtōkō.

Yinni Gusunō, bà n nōōgiru sua ba faaba kana,
a ku bu faaba ko.
Bà n somiru kana,
a ku bu wisi.

⁴⁴ Yinni Gusunō, wuna a man wōra
be ba man seesin nōman di.
Wuna a man kua bwese tukunun wirugii.
Wuna a dera ba man yoru diiyammē.

⁴⁵ Bà n yande nen gari nua,
ba ra n man mem nōōwammēwa.
Bà n man wa, ba ra n man sãamōwa.
Bà n man wa, ba ra nandewa.

⁴⁶ Bà n man wa, ba ra yarimēwa
ben kuku yerun di ba n diirumō.

⁴⁷ Yinni Gusunə u wāa.
 I nùn siaro. Wiya u sãa nge kperu mi na ra kuke.
 I nùn beere wēeyə. Wiya u man faaba kua.
⁴⁸ Wiya u ra man m̄ru kəsie nen yibereban mi.
 Wiya u ra de bwesenu nu man yiira.
⁴⁹ Wiya u ra de n kisira yibereban noman di.
 Yinni, a man wolle sua ben wuswaaə.
 Wuna a man faaba kua tən k̄sobun noman di.
⁵⁰ Yen s̄na kon womusu ko ka wunen ȳsiru.
 Wuna kon siara bwesenun suunu s̄ə.
⁵¹ Yinni Gusunə, a man ḡsa a kua sunə.
 Wuna a man nasara baka wē.
 Na yē ma kaa n man durom s̄əsimo,
 n̄e ka nen bweseru sere ka baadommaə.

Dafidin gari dāaki

23

¹ Dafidi, Isain bii, wi Gusunə Yakəbun Yinni u ḡsa u wolle sua, win womusa Isireliba ba ra n k̄i bu n̄ə. Win gari dāaki wee. U n̄e,
² Gusunən Hunde u gari kua saa nen n̄ən di.
 Win gariya yi wāa nen yara s̄ə.
³ Gusunə, Isireliban Yinni wi u ra bu k̄su,
 u man s̄əwa u n̄e,
 sunə wi u t̄ambu kparamə gem swaa s̄ə,
 ma win tii u Gusunə nasie,
⁴ u s̄awa nge s̄ə yanan yam bururam guru wiru sari.
 S̄ə yana yera ya ra de yaka bekusu su balli,
 gura yà n na ya kpa.
⁵ Nge meya nen bweseru ta s̄a Gusunən wuswaaə.
 Domi u ka man arukawani b̄kua ye ya n̄ n̄ru m̄ə.
 U ye kpuron kpunaa yi.
 Goo kun maa kp̄ē u ye k̄si.
 Saa kpuro u ra man nasara wē.
 Ye na k̄i kpuro u ra man kuewa.
⁶ Adama be ba Gusunə gema ba s̄awa nge s̄aki
 yi ba ra bure bu k̄.
 Ba ku ra yi babe ka n̄m dira.
⁷ Wi u k̄i u yi baba,
 sisu ka yaasan bura u koo ka yi s̄re,
 kpa u yi d̄ə meni yam tem mi s̄ə.

Dafidin tabu durəbu

(I maa m̄erio Bandun Gari I, 11:10-47)

⁸ Dafidin tabu durəbun ȳsa wee. Ben ita ba ȳsiru yara.
 Yosəbu Basebeti, Takem̄nigii, u s̄awa ben turo. Wiya u t̄ambu n̄n̄e (800) go ka yaasa n̄n̄n teerun tabu s̄ə.
⁹ Yirusen ȳsira Eleasaa, Dodon bii, Akosin sikadobu. Sanam m̄e Filisitiba ba yara bu ka Isireliba tabu ko, wi ka Dafidiwa ba ȳra ba bu mara. N deema saa ye, Isireliba ba wāa guunə. ¹⁰ Yen d̄ma te, Eleasaa wi, u Filisitiba gowa sere win n̄ma m̄nya u kpna u takobi ȳsu. Ma Yinni Gusunə u nùn nasara baka wē. Yen biru Isireliba ba na ba nùn deema bu ka Filisiti ben ȳnu gura.
¹¹ Ben itasen ȳsira Sama, Agen bii, Hararigii. Saa ye s̄ə, Filisitiba ba maa menna Lekio bu ka Isireliba tabu w̄ri. N deema gberu gara wāa mi, t̄ə s̄ə ba d̄si duura. Ye Isireliba ba duki m̄ Filisiti ben s̄, ¹² yera Sama u ȳra mi, u ka tu yina. Ma u ka Filisitiba tabu kua u bu go. Gusunə u nùn nasara baka wē d̄ma te.

¹³ Gëebun saa sɔɔ, Dafidin tabu sinambu tɛna sɔɔ ben ita ba da ba nùn deema Adulamun kpee wɔruɔ sanam mɛ Filisitiban tabu kowobun wuuru garu ta na ta ten sansani gira Refaban wɔwɔɔ. ¹⁴ Saa ye sɔɔ, Dafidi u wãa kpee wɔru ge sɔɔ. Ma Filisitiban sansani ya maa gire Betelehemuɔ. ¹⁵ Ma Dafidi u Betelehemun beke kua u nɛɛ, wara u koo ka man Betelehemun gbãra kɔnnɔn dɔkɔn nim naawa n nɔ.

¹⁶ Yera win tabu durɔbu ita be, ba da ba Filisitiban sansani ye wɔri ka dam ba Dafidi nim mɛ takama. Adama u ñ mu nɔra. U ka mu yãkuru kuawa, u Yinni Gusunɔ yaria. ¹⁷ U nɛɛ, Gusunɔ u man gbara bu nɛɛ, nɛna na nim mɛ nɔra. Domi mɛn sɔna tɔn beni ba ben wãaru kari bɔrie. Nim mɛ, mu sãawa nge ben yem mɛ mu koo raa yari.

Yen sɔna u yina u mu nɔ.

Yeniba kpurowa Dafidin tabu durɔbu ita be, ba kua.

¹⁸ Abisai Seruyan bii, Yoabun wɔnɔ, wiya u sãa tɔmbu tɛna yen wirugii. Tɔmbu gooba wunɔbuwa (300) u go ka win yaasa. Ma u yĩsiru yara tɔmbu tɛna yen suunu sɔɔ. ¹⁹ Ba nùn bɛɛrɛ wɛ too. Adama u ñ tabu durɔ gbiikobu ita be tura.

²⁰ Benaya, Kabisɛligii, Yehoyadan bii, u sãawa tabu durɔ wɔrugɔ. Ma u yĩsiru yara nasara dabi ni u wan sɔ. Wiya u Mɔabun tɔmbu yiru gabu go be ba sɛ nge gbee sinansu. Wiya u maa dua dɔkɔ kpiriru sɔɔ u gbee sunɔ kãasi mi, u go puran saa sɔɔ. ²¹ Ma u Egibitin tabu durɔ damgii goo go. Saa yɛ sɔɔ u nùn wɔrim dɔɔ, bokura u neni. Ye u tura mi, ma u durɔ win yaasa ye u neni wɔra u ka nùn sɔka u go. ²² Yeniwa Benaya Yehoyadan bii u kua. Ma u maa yĩsiru yara Dafidin tabu durɔbu ita ye sɔɔ. ²³ U bɛɛrɛ baka wa be sɔɔ, adama ya ñ tabu durɔ gbiikobu ita begia tura. Ma Dafidi u nùn kua win kɔsobun wirugii.

²⁴ Dafidin tabu durɔbu tɛna yen gabun yĩsa wee. Asaɛli, Yoabun wɔnɔ, ka Elikanani, Dodon bii, Betelehemugii, ²⁵ ka Sama, ka Elika, Harodugibu, ²⁶ ka Helesi, Peleti ka Ira Ikɛsin bii, Tekoagii, ²⁷ ka Abiesɛɛ, Anatɔtugii, ka Mɛbunai, Husagii, ²⁸ ka Saamɔɔ, Akoasigii, ka Maharai, Netofagii, ²⁹ ka Helebu, Baanan bii, wi u maa sãa Netofagii, ka Itai, Ribain bii, Gibeagii. Gibe a ye, ya wãa Benyameɛn temɔ. ³⁰ Ka Benaya, Piratonigii, ka Hidai, Nakale Gaasigii, ³¹ ka Abi Aliboni, Arabagii, ka Asimafeti, Baakumugii, ³² ka Eliaba, Saabonigii, ka Bɛnɛ Yasɛni, ka Yonatan, ³³ ka Sama, Hararigii, ka Akiamu, Saraan bii, Hararigii, ³⁴ ka Elifeleti, Akasibain bii. Akasibain tundo u sãa Maakagii. Ka Eliamu, Ahitofelin bii, Gilogii, ³⁵ ka Hɛsirai, Kaamɛligii, ka Paarai, Arabugii, ³⁶ ka Yigeali, Natanin bii, Sobagii, ka Bani, Gadigii, ³⁷ ka Seleki, wi u sãa Amɔnin bweseru, ka Naharai, Beerɔtugii wi u ra Yoabu, Seruyan biin tabu yãnu sɔbe, ³⁸ ka Ira, ka Garebu, Yetɛɛgibu, ³⁹ ka Uri, Heti. Dafidin tabu durɔ damgibu ba sãawa tɔnu tɛna ka nɔɔba yiru.

24

Dafidi u win tɔmbu gara

(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 21:1-6)

¹ Yinni Gusunɔ u ka maa Isireliba mɔru kua too, ma u dera Dafidi u bu seesi, u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a doo a Isireliba ka Yudaba gari. ² Yera u Yoabu win tabu sunɔ wi u wãa win turuku sɔɔwa u nɛɛ, a doo a Isireliban bwesenu kpuro bera saa tem mɛn sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di sere mɛn sɔɔ yɛsan nɔm dwarɔ, kpa a bu gari. Nge meya kon ka gia mɛn nɔɔ ba geeru nɛ.

³ Yoabu u sina boko sɔɔwa u nɛɛ, Gusunɔ wunen Yinni u de tɔn ben dabiru tu sosi wunɔm wunɔm subenu n kere yellu, kpa u maa de a bu wa ka nɔni. Adama mban sɔna a kã a yeni ko.

⁴ Ka mɛ, sina boko u Yoabu gari kamia ka sere maa tabu sinam be ba tie. Ma Yoabu ka tabu sinam be, ba yara ba da ba Isireliba gara. ⁵ Ba da ba Yuudeni tɔbura ma ba ben kunu gira Aroɛɛn sɔɔ yɛsan nɔm dwarɔ, wɔwɔɔ. Ma ba Gadin tem bukiana ba da Yasɛɛ gia. ⁶ Min di, ba da Galadin temɔ, ka Kadɛsiɔ Hetiban temɔ, ka Danu Yaniɔ ka yen baru kpaanɔ ka Sidoniɔ, ⁷ ka Tiriɔ ye ya gbãra damgiru mɔ, ka wuu si su raa sãa Hefiba ka Kananibagisɔ, n ka girari Beri Sebaɔ, Yudan tem sɔɔ yɛsan nɔm dwarɔ. ⁸ Nge meya ba kua ba ka tem mɛ kpuro bukiana. Ma n kua suru nɔɔba nɛɛ ka sɔɔ yendu ba sere

tunuma Yerusalemu. ⁹ Ye ba tunuma sina bokon mi, ma Yoabu u nùn tòn ben geeru sɔɔwa. U nɛɛ, Isireliba sɔɔ, be ba sãa tabu kowobu ba ka takobi sannɔ yɛ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba nɛnɛ (800.000). Yudan bweseru sɔɔ maa, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba nɛera wunɔbu (500.000).

Gusunɔ u Dafidi sɛɛyasia

win torarun sɔ

(*I* maa mɛɛrio Bandun Gari I, 21:7-17)

¹⁰ Ye Dafidi u nua mɛ, yera win torara kara, ma u Yinni Gusunɔ sɔɔwa u nɛɛ, na tora n kpã ye na ka tòn be gara. Tɛ na gia ma gari baka kookoosa na kua. A man nɛn tora ten suuru kuo.

¹¹⁻¹² Saa yera Yinni Gusunɔ u win sɔmɔ Gadi sɔɔwa u nɛɛ, a doo a Dafidi sɔ a nɛɛ, ameniwa nɛ Yinni Gusunɔ na gerumu. Wee, na nùn nɔni swãaru ita gaa yiiye. Yen sɔ, u de u gɔsima ten te u kɪ kpa n sere de tu kooru.

Sisuru bururu ye Dafidi u seewa, ¹³ Gusunɔn sɔmɔ Gadi u da win mi, u nùn sɔɔwa ye Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, yen yerà a kɪ. Gɔɔru tu du wunen tem sɔɔ wɔɔ nɔɔba yiru? Nge a kpikuru su suru ita wunen yibereban sɔ. Nge bararu garu tu pusi wunen tem sɔɔ sɔɔ ita. Tɛ, a bwisikuo kpa a man sɔ ye kon da n wi u man gɔrima sɔ.

¹⁴ Yera Dafidi u Gadi wisa u nɛɛ, nuku sankira bakana nu man deema mi. N buram bo Yinni Gusunɔ u man sɛɛyasia ye tɔnu koo ka man sɛɛyasia. Domi win wɔnwɔnda kpã.

¹⁵ Ma Yinni Gusunɔ u dera barara pusi saa dɔma ten bururun di n ka girari sɔɔ ita ye. Ma tɔmbu nɔrɔbun suba wata ka wɔkuru (70.000) ba gbisuka Isirelin tem kpuro sɔɔ. ¹⁶ Saa ye Yinni Gusunɔn gɔrado u sɔɔru kpa u ka Yerusalemu kpeerasia, yera Yinni Gusunɔ u gɔru gɔsia u wahala baka ye yɔrasia. Ma u gɔrado wi sɔɔwa u nɛɛ, ya tura mɛ. A wunen nɔma wɔ minin di.

Saa ye sɔɔ, gɔrado wi, u wãawa Arafuna Yebusin doo soo yerun bɔku. ¹⁷ Sanam mɛ Dafidi u gɔrado wi wa wi u tɔmbu goomɔ yera u nɛɛ, nɛna na tore. Tɔn beni ba n gãanu kue. Yen sɔ, a de a man nɔma doke nɛ ka nɛn yenugibu.

Dafidi u Yinni Gusunɔ

yãku yeru bania

(*I* maa mɛɛrio Bandun Gari I, 21:18-26)

¹⁸ Yen dɔma tera Gadi u da Dafidin mi, u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a Yinni Gusunɔ yãku yeru kuo Arafuna Yebusin doo soo yeru mi.

¹⁹ Ma Dafidi u Gadin gari yi wura. U kua nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua. U da mi. ²⁰ Yera Arafuna u mɛera gunguru wɔllun di u wa wee, sina boko ka win sina asakpɔbu ba wee, yera u sarama ka duka u da u nùn yiira u wuswaa tem girari. ²¹ Ma u Dafidi bikia u nɛɛ, yinni, mba n kua a ka sisi nɛn mi.

Dafidi u nùn wisa u nɛɛ, na nawa n ka wunen doo soo yee te dwe kpa n Yinni Gusunɔ yãku yeru bania mi. Kpa bara te ta pusa besen tem sɔɔ mi, tu doona.

²² Yera Arafuna u Dafidi sɔɔwa u nɛɛ, a batuma ye suo kam, kpa a yãkunu ko mi, ni a kɪ. Kɛteba wee, yi kaa ka yãku dɔɔ mwaarugiru ko, kpa yin sugu ka yin kekeban dãnu nu ko yãku dã. ²³ Ye kpurowa durɔ wi, u sina boko kã, ma u maa nùn sɔɔwa u nɛɛ, Gusunɔ wunen Yinni, u ka nun nɔnu geu mɛeri.

²⁴ Adama sina boko u nɛɛ, aawo, kon batuma ye dwewa ka nɛn gobi. Na n Gusunɔ nɛn Yinni yãku dɔɔ mwaarugiru kuamme ka gãa ni nu n man gãanu diiri.

Ma Dafidi u batuma ye ka kɛte be dwa ka sii geesun gobi weeraakuru. ²⁵ Ma u yãku yee te kua batuma mi. U yãku dɔɔ mwaaruginu kua ka sere maa siarabun yãkunu. Saa yera Yinni Gusunɔn mɔru ya sure. Ma bara te, ta doona tem min di.

SINAMBUN TIRE GBIIKIRU

Isireliban bandun gari yi ba torua Samuelin tirenu sɔɔ, yin sukuma mu wãa Sinambun tirenu sɔɔ. Tire gbiikii teni sɔɔra Dafidin gɔɔn gari wãa ka sere maa win bii Salomɔɔn bandun gari. Salomɔɔ wi, u Yinni Gusunɔ sãa yeru bania Yerusalemuɔ. Amen biru, ma u mem nɔɔbu sariru kua. Mem nɔɔbu sari tera ta dera Isireliban banda bɔnu kua yiru. Ma ya dera Isireliba kpuron dam ka ben girima ya kaara. Waati ye sɔɔ, Gusunɔ u ra Isireliba ka ben sinambu win sɔmɔbu gɔrie bu ka bu kirɔ ko bũu sãaru ka daa kɔsa kpuron sɔ.

Tire ten kpunaa

1. Dafidin wãa dãakiru bandu sɔɔ, wiru 1n di sere wiru 2:12.
2. Salomɔɔn bandu, wiru 2:13n di sere wiru 11.
3. Isireliban banda bɔnu kua yiru, wiru 12n di sere wiru 22.

Adoniya u kĩ u tii ko sunɔ

¹ Dafidi u tãkɔ kua u bukura gem gem. Baa bà n nùn beka bubusi, ka mɛ, u ra n kurusinɛwa woorun sɔ. ² Sɔɔ teeru win bwãaba na ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, Yinni, a de su nun wɔndia kasuama u n da n wãa wunen bɔkuɔ u n nun nɔɔrimɔ kpa u n da n nun bɔkasi a n ka yam susuru waamɔ.

³⁻⁴ Ma ba wɔndia kurɔ burɔ kaso wɔri Isireliban tem kpuro sɔɔ. Yera ba wɔndia goo wa wi ba sokumɔ Abisagi. Wɔndia wi, kurɔ burɔn tiiwa. U sãawa Sunemugii. Ma ba nùn mwaama ba ka na sina bokon mi. Wiya u ra n nùn nɔɔrimɔ. Adama u n nùn yɛ kurɔ.

⁵⁻⁶ Adoniya wi Dafidi u ka Hagiti mara wiya u kua Dafidin yeruma Abusalɔmun gɔɔn biru. U sãawa durɔ burɔn tii. Tundo kun nùn wɔkisire saa mìn di ba ka wãa. U n maa nùn bikiare u nɛɛ, mban bwesera a mɔ mɛ. Yera Adoniya wi, u tii wɔlle sua u nɛɛ, wiya u koo bandu di. Ma u tii tabu keke kasua ye dumi gawe ka maasɔbu ka sere tabu durɔbu tɔnu weeraakuru be ba ra n nùn gbiiye. ⁷ Ma u ka Yoabu Seruyan bii ka yãku kowo Abiataa gari bɔkua. Ma ba ka nùn yɔra. ⁸ Adama yãku kowo Sadɔku ka Benaya Yehoyadan bii, ka Gusunɔn sɔmɔ Natani, ka Simeï ka Rei ka sere Dafidin tabu kowo damgibu, beya ba n ka Adoniya nɔɔ tia kue.

Natani u Bati Seba bwisi kã

⁹ Ma Adoniya u yãkuru kua ka yãanu ka ketɛ kpɛmi yi yi gum mɔ Sohelɛtin kperun bɔkuɔ te ta wãa Eni Rogelin bera gia. Ma u win tundo turosibu dim soka mi, ka Yudaba kpuro, be ba sãa sina bokon bwãabu. ¹⁰ Adama u n Gusunɔn sɔmɔ Natani soka ka Benaya ka Dafidin tabu durɔ damgii be, ka maa sere Salomɔɔ win tundo turosi.

¹¹ Yera Natani u da u Bati Seba Salomɔɔn mero sɔɔwa u nɛɛ, a n nua ma Adoniya Hagitin bii, u bandu di? Dafidi besen yinni kun maa yɛ. ¹² Yen sɔ, a na tɛ n nun bwisi kɛ ye kaa ko a ka wunen hunde bere, ka maa wunen bii Salomɔɔgia. ¹³ A doo a wunen yinni Dafidi sina boko deema a nùn sɔ a nɛɛ, n n wiya u nɔɔ mwɛɛru kua u nɛɛ, wunen bii Salomɔɔwa u koo bandu di win biru? Mba n kua Adoniya u ka bandu sina.

¹⁴ Saa ye kaa ka nùn gari yi tore, kon duuma mi nen tii, kpa n wunen gari sire n sosi.

¹⁵ Ma Bati Seba u seewa u da diru mi sina boko u kpĩ. Domi sina boko u tãkɔ kua gem gem. Abisagi Sunemugiiwa u wãa mi, u nùn nɔɔrimɔ. ¹⁶ Ye Bati Seba u tura mi, u yiira sina bokon wuswaaɔ. Ma sina boko u nùn bikia u nɛɛ, mba a kã.

¹⁷ Ma u wisa u nɛɛ, nen yinni, wuna a man nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔri a nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn yĩsiru nen bii Salomɔɔwa u koo bandu di wunen biru. ¹⁸ Wee tɛ Adoniya u bandu di. Wunɛ nen yinni sina boko a n ka baaru. ¹⁹ Ma u ketɛ kpɛmi yi yi gum mɔ ka yãa dabinu go. Ma u win tundo turosibu dim soka ka Abiataa yãku kowo ka sere Yoabu wi u sãa tabu sunɔ. Adama u n wunen bii Salomɔɔ soka. ²⁰ Tɛ sina boko, wee, wuna Isireliba kpuro ba swaa daki a ka bu sɔ wi u koo ko wunen kɔsire bandu sɔɔ. ²¹ Yinni, saa ye kaa kpuna nge wunen baaba, ba koo nɛ ka nen bii Salomɔɔ mɛeriwa taaregibu.

²² Ye Bati Seba ka Dafidi ba gari m̀, yera Gusunən sɔmɔ Natani u tunuma mi. ²³ Ma ba sina boko sɔɔwa ba nɛɛ, Gusunən sɔmɔ Natani wee, u tunuma. Yera u sina boko yiira u wuswaa tem girari. ²⁴ U ǹn bikia u nɛɛ, yinni, wuna a nɛɛ, Adoniya u bandu dio u ko wunen kəsire sina gɔnaɔ? ²⁵ Domi wee, u ketɛ kpɛmi yi yi gum mɔ go ka yāa dabi dabinu. Ma u win tundo turosibu sokusia ka tabu sinambu ka Abiataa yāku kowo. Wee, ba dimɔ ba nɔrumɔ win wuswaaɔ. Ma ba gerumɔ ba m̀ Adoniya, sina boko, win hunde yu dakaa da. ²⁶ Adama u ǹ nɛ ka Sadɔku yāku kowo soka, ka Benaya Yehoyadan bii, ka sere maa wunen bii Salomɔɔ. ²⁷ Sina boko, wunen min diya gari yini yi koora? Ma a ǹ sere bese wunen bwāabu sɔɔwa wi u koo bandu di wunen biru?

Dafidi u Salomɔɔ gɔsa

u ka ko win kəsire

²⁸ Ma Dafidi sina boko u nɛɛ, i man Bati Seba sokuo.

Ma ba ǹn soka u susi u yōra sina bokon wuswaaɔ. ²⁹ Yera sina boko u bōrua u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunən wāaru wi u man yara saa wahala kpuron di, ³⁰ kon nen nɔ mwɛeru yibia gisɔ te na nun kua ka Gusunɔ bese Isireliban Yinnin yīsiru na nɛɛ, Salomɔɔwa u koo bandu di nen biru u ko nen kəsire.

³¹ Ma Bati Seba u yiira u wuswaa tem girari u nɛɛ, nen yinni sina boko, wunen hunde yu dakaa da.

³² Ma Dafidi u nɛɛ, bu ǹn Sadɔku yāku kowo sokuo ka Gusunən sɔmɔ Natani ka maa Benaya Yehoyadan bii. Ye ba tunuma, yera ba dua mi u wāa. ³³ Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, i nen bwāabu suo kpa i nen bii Salomɔɔ ketɛku yɔɔsia i ka ǹn da bwia ye ba m̀ Gihoniɔ.

³⁴ Miya yāku kowo Sadɔku ka Gusunən sɔmɔ Natani ba koo ǹn gum tāre wirɔ u ka ko Isireliban sunɔ, kpa i kɔbi wura, yen biru i gere i nɛɛ, Salomɔɔ sina bokon hunde yu dakaa da. ³⁵ Yen biru kpa i ǹn suama u na u sina nen sina gɔnaɔ u ko nen kəsire. Domi wiya na gɔsa u ka Isireliba ka Yudaba kpara.

³⁶ Ma Benaya Yehoyadan bii u nɛɛ, ami, nen yinni sina boko. Yinni Gusunɔ u de n koora mɛ. ³⁷ Nge mɛ Yinni Gusunɔ u ka nun wāa, u n maa ka Salomɔɔ wāa mɛ, kpa u win bandu walle sua n wunegiru kera.

Salomɔɔ u kua sunɔ

(I maa mɛerio Bandun Gari I, 29:21-25)

³⁸ Yera yāku kowo Sadɔku ka Gusunən sɔmɔ Natani ka Benaya Yehoyadan bii ka Keretiba ka Peletiba be ba sāa sina bokon tiin k̄sobu, ba da ba Salomɔɔ deema. Ma ba ǹn yɔɔsia sina bokon ketɛku walle ma ba da Gihoni mi. ³⁹ Ye ba tura mi, yera Sadɔku u da kuu bekurugirɔ u gum kɔba tama. Ma u Salomɔɔ gum mɛ tāre wirɔ u ka ǹn ko sunɔ. Yen biru ba kɔba so, ma tɔn be kpuro ba nɛɛ, sina boko Salomɔɔ, wunen hunde yu dakaa da. ⁴⁰ Ma tɔn be kpuro ba ǹn swīi ba kɔbi soomɔ ka nuku doo bakabu. Ma n sāare nge tem mu yīrumɔwa ben wurenun sɔ.

Salomɔɔ u Adoniya suuru kua

⁴¹ Adoniya ka win tɔn be u dim soka mi kpuro ba wure ni nua saa yè sɔɔ ba dim kpa. Ye Yoabu u kɔban swīi nua, yera u nɛɛ, mban sōna ba wure menī wuuɔ.

⁴² U gari yi gerumɔ u ǹ kpa, yera Yonatham, Abiataa yāku kowon bii u tunuma. Ma Adoniya u nɛɛ, a dam kooma tabu durɔ naanegii. Na yīiyɔ n labaari gea nɔ wunen min di.

⁴³ Yonatham u ǹn wisa u nɛɛ, aawo. Domi Dafidi sina boko besen yinni u Salomɔɔ bandu wɛ. ⁴⁴ Ma u dera Sadɔku yāku kowo ka Gusunən sɔmɔ Natani ka Benaya Yehoyadan bii ka Keretiba ka Peletiba ba ǹn sina bokon ketɛku yɔɔsia, ⁴⁵ ba da Gihoniɔ. Miya Sadɔku yāku kowo ka Gusunən sɔmɔ Natani ba ǹn gum tāre wirɔ, u kua sunɔ. Yen biruwa ba gɔsirama min di ka nuku doo bakabu. Ma wuu ge, ga gbisimɔ ka wurenu. Niya i nɔɔmɔ mi. ⁴⁶ Salomɔɔ u maa sɔ sina gɔnaɔ kɔ. ⁴⁷ Ma sina bwāaba na ba besen sina boko Dafidi domaru kua ba nɛɛ, Gusunɔ u Salomɔɔn yīsiru ka win bandu walle sua n kere wi Dafidigiru. Ma Dafidi u seewa u wuswaa tem girari win kpin yerun walle. ⁴⁸ Ma u gerua

u nɛɛ, Gusunɔ Isireliban Yinnigia siarabu wi u nùn goo kã u win sina gɔna kəsire kua. Ma u maa ka yẽro nɔni wa.

⁴⁹ Be Adoniya u dim soka mi kpuro, ba nanda ye ba gari yi nua. Ma ben baawure u win swaa mwa u doona. ⁵⁰ Yera Adoniya u berum soora Salomɔɔn sɔ, ma u seewa u da u yãku yerun kãanu nɛnua Salomɔɔ u ku ka nùn gon sɔ. ⁵¹ Yera ba Salomɔɔ sɔɔwa ba nɛɛ, wee Adoniya u berum soore wunen sɔ. U da u yãku yerun kãanu neni u mɔ, wune Salomɔɔ a be bɔruo gisɔ ma a n nùn goomɔ.

⁵² Ma Salomɔɔ u nɛɛ, ù n tii nɛnua dee dee, baa win wirun seri tia ya n wɔrumamɔ. Adama sà n kɔsa gaa wa win min di, u koo gbiwa.

⁵³ Yera u dera ba nùn yara yãku yee ten min di. Ma Adoniya wi, u na Salomɔɔn wuswaaɔ u kpuna u nùn tɔbura. Yen biru Salomɔɔ u nɛɛ, u wio win yenuɔ.

Wooda ye Dafidi u Salomɔɔ wɛ

2

¹ Ye Dafidi u gɔɔ turuku kua, yera u win bii Salomɔɔ wooda yeniba wɛ u nɛɛ, ² wee, na dɔɔ mi baawure u koo da. Adama wune a de a n wɔrugɔru mɔ, a n tororu sɔ. ³ A Yinni Gusunɔn gere mem nɔɔwɔ, kpa a n sɔimɔ win swɛɛ sɔɔ, kpa a n win woodaba swii nge me ba yorua Mɔwisin tireru sɔɔ. À n kua mɛ, ye a mɔ kpuro, ya koo koorawa. ⁴ Kpa Yinni Gusunɔ u win nɔɔ mwɛɛru yibia te u man kua u nɛɛ, nen bibu bà n sɔimɔ gem sɔɔ ka ben gɔru kpuro ka ben bwisikunu kpuro, na n kon bia wi u koo ko nen kəsire Isireliban bandu sɔɔ.

⁵ Yen biru Dafidi u maa nɛɛ, a n yɛ ye Yoabu Seruyan bii u man kua. Domi u Isireliban tabu sinambu yiru beni, Abinɛɛ, Nɛrin bii ka Amasa Yetɛɛn bii go, u ben yem yari bɔri yendun saa sɔɔ. Ma u mu tɛɛni win kpakaɔ, ka maa win baranɔ. ⁶ Yen sɔ, a koowo mɛn nɔɔ wunen bwisi yi nɛ. A ku ra de u seri burura u sere gbi. ⁷ Adama a Baasilai Galadigiin bibu durom kuo. A de ba n da di ka be ba dimɔ wunen dii yerɔ sannu. Domi beya ba na ba man somi sanam mɛ na kpikiru sua wunen mɔɔ Abusalɔmun sɔ. ⁸ A maa Simej Geran bii Benyamɛɛn bweseru sɔɔ yaayo. U na Bahurimun di, u man wɔm kɔsunu wɔnwa dɔma te na kpikiru dɔɔ Mahanaimuɔ. Adama ye na wee, u man sennɔ na Yuudenin daarɔ. Ma na bɔrua ka Yinni Gusunɔn yɔsiru na nɛɛ, nen takobi kun maa nùn goomɔ. ⁹ Adama tɛ, a ku de u kun sɛɛyasiabu wa. A bwisi mɔ, wuna a yɛ mɛ kaa nùn kua. A de u ka hunde tumaru gbi.

Dafidin gɔɔ

ka Salomɔɔn bandu

(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 29:26-28)

¹⁰ Yen biru Dafidi u kpuna u gu u win baababa naamwɛ. Ma ba nùn sika win wuu Yerusalemuɔ ge ba maa sokumɔ Dafidin wuu. ¹¹ Dafidi u kuawa wɔɔ weeru bandu sɔɔ. Gbiikaa u kua wɔɔ nɔɔba yiru Heboroniɔ. Yen biruwa u kua wɔɔ tɛna ka ita Yerusalemuɔ. ¹² Saa ye sɔɔra Salomɔɔ u da u sina win tundon sina gɔna wɔllɔ. Ma ba win ban te dam sire gem gem.

Adoniyen gɔɔ

¹³ Adoniya Hagitin bii u na Salomɔɔn mero Bati Seban mi, ma Bati Seba u nùn bikia u nɛɛ, n ka sere do?

Ma u nùn wisa u nɛɛ, n do gbãa gbãa. ¹⁴ Adama gari gɛɛ wãa yi na kɔ n nun sɔ.

Ma kurɔ wi, u nɛɛ, a geruo mɛ.

¹⁵ Yera Adoniya u nɛɛ, a yɛ ma nɛna na raa ban te mɔ. Nɛna Isireliba kpuro ba yɔiyo n tu di. Adama wee ta wura nen wɔnɔn mi. Domi Yinni Gusunɔwa u nùn tu wɛ. ¹⁶ Tɛ, gãa tɛna na kɔ n nun bikia. Yen sɔ, a ku man nu yinari.

Ma kurɔ wi, u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a geruo.

¹⁷ Ma Adoniya u nɛɛ, na nun kanamɔ, a doo a man Salomɔɔ sɔɔwa u be man Abisagi Sunemugii kɛ kurɔ. U n nùn ye yinarimɔ.

¹⁸ Ma Bati Seba u nɛɛ, to, kon da n nùn sǎ.

¹⁹ Yera Bati Seba u da Salomǎn mi, u ka nùn Adoniyān gari yi sǎ. Ye sina boko u win mero wa u wee, yera u seewa u nùn sennǎ da. U yiira win wuswaaǎ. Ma u seewa u da u sina win sina kitarǎ. Ma u dera ba ka win mero kitaru garu naawa u sina win nǎm geuǎ.

²⁰ Ye u sina u kpa, yera u sina boko sǎǎwa u nɛɛ, gǎanu gana na ka na, na kǐ n nun kana. Yen sǎ, a ku man nu yinari.

Ma Salomǎǎ u nɛɛ, a geruo na n̄ nun yinarimǎ.

²¹ Ma Bati Seba u nɛɛ, a de bu Abisagi Sunɛmugii wunen mǎǎ Adoniya wǎ kurǎ.

²² Yera Salomǎǎ u nùn wisa u nɛɛ, a ku ra yande nɛɛ, n nùn bandu wǎɛyǎ? Domi u sǎawa nen mǎǎ. Win tǎmba maa yǎku kowo Abiataa ka Yoabu Seruyan bii.

²³ Ma Salomǎǎ u bǎrua u nɛɛ, Yinni Gusunǎ u man kua nge mɛ u kǐ, ma na kun Adoniya go win gari yinin sǎ. ²⁴ Yinni Gusunǎ wiya, u man dam kǎ ma u man sinasia nen tundo Dafidin sina gǎnǎǎ, ma u man ban te wǎ ka nen bibun bweserǎ nge mɛ u nǎǎ mwɛɛru kua. Sere ka win wǎaru, kon dewa bu Adoniya go gisǎ.

²⁵ Ma Salomǎǎ wi, u Benaya Yehoyadan bii gǎra u da u Adoniya go. Ma u da u nùn go.

Ba yǎku kowo Abiataa yara

win sǎmburun di

²⁶ Yen biruwa Salomǎǎ u yǎku kowo Abiataa sǎǎwa u nɛɛ, a doo wunen temǎ Anatǎtuǎ. Domi gǎǎwa a ka weenɛ. Adama na n̄ gina nun goomǎ yèn sǎ wuna a kua yǎku kowo nen tundo Dafidin waati sǎǎ. Mɛya a maa ka nùn win nǎni swǎaru kpuro bǎnu kua.

²⁷ Nge mɛya Salomǎǎ u ka Abiataa gira yǎku kowo sǎmburun di. Ma Yinni Gusunǎn gari yi u raa gerua Elin yenun sǎ Silǎǎ yi koora.

Yoabun gǎǎ

²⁸ Sanam mɛ Yoabu u nua ye ya Adoniya ka Abiataa deema, yera u duka sua u da Yinni Gusunǎn sǎa yerǎ, u yǎku yerun kǎanu nɛnuu u ka bǎrua. Domi Adoniyawa u ka yǎ. Adama u n̄ daa ka Abusalǎmu yǎre. ²⁹ Ma ba da ba Salomǎǎ sǎǎwa ma Yoabu u duka sua u na u wǎa Yinni Gusunǎn sǎa yerǎ u yǎku yerun turarun kǎanu neni.

Saa yera Salomǎǎ u Benaya Yehoyadan bii sǎǎwa u nɛɛ, u doo u nùn go.

³⁰ Ye Benaya u tura sǎa yee ten mi, yera u Yoabu sǎǎwa u nɛɛ, sina boko u nɛɛ, a yarima.

Adama Yoabu u nɛɛ, aawo, miniwa kon gbi.

Ma Benaya u gǎsira u wura Salomǎǎn mi, u nɛɛ, amɛni ka amɛniwa Yoabu u gerua.

³¹ Sina boko u nɛɛ, a koowo nge mɛ u gerua. A nùn sǎreǎ mi, a go, kpa a nùn yara min di a da a sike. Nge mɛya kaa nɛ ka nen bweseru yara tǎmbu yiru ben yem di, mɛ Yoabu u yari. Domi ba n̄ kǎsa gaa kue. ³² Tǎn beya Abinɛɛ, Nerin bii, Isireliban tabu sunǎ, ka maa Amasa Yetɛɛn bii, Yudaban tabu sunǎ. Ba nùn gem ka bɛɛre kere, ma u bu go ka takobi nen tundo Dafidi u n̄ ka baaru. Yen sǎ, Gusunǎ u de win yem mu wǎri win tii sǎǎ. ³³ Ben yem mu ko n wǎawa Yoabu ka win bibun bweserǎ sere ka baadommaǎ. Adama Yinni Gusunǎ u koo de bǎri yendu ta n wǎa Dafidi ka win bibun bweserǎ ka maa win bibun bandu sǎǎ sere ka baadommaǎ.

³⁴ Yera Benaya u da u Yoabu sǎre u go. Ma ba nùn sikua win gberu kpaanɛǎ. ³⁵ Ma sina boko u Benaya kua tabu sunǎ Yoabun kǎsire. Mɛya u maa Sadǎku kua yǎku kowo Abiataan kǎsire.

Salomǎǎ u dera ba Simeǐ go

³⁶ Yen biru sina boko u gǎra bu da bu Simeǐ sokuma. Ye u na, yera sina boko u nùn sǎǎwa u nɛɛ, a wunen tiin yenu baniǎ Yerusalemuǎ. Kpa a n wǎa ge sǎǎ, a ku yari min di. ³⁷ Dǎma te a yara min di, ma a Sedoronin wǎwa tǎbura na kon dewa bu nun go. Saa ye sǎǎ, wuna a tii go.

³⁸ Ma Simeǐ u nɛɛ, ya wǎ yinni. Kon ko ye a gerua.

Ma u da u wǎa Yerusalemu mi, n ka tɛ. ³⁹ Wǎǎ itan biru yera win yobu yiru gabu ba duka yakura ba da ba wǎa Akisi, Maakan biin mi, wi u sǎa Gatin sunǎ. Yera ba na ba

nùn sɔ̄wa ba nɛɛ, wee, wunen yobu ba wã Gatiɔ. ⁴⁰ Yera Simeɪ u seewa u win keteku gaari bɔkua u da Gatiɔ Akisin mi, u yoo be mwaama. ⁴¹ Yera ba da ba Salomɔ sɔ̄wa ma Simeɪ u yara Yerusalemun di u da Gatiɔ. Adama u wurama kɔ. ⁴² Sina boko u gɔra u nɛɛ, bu nùn sokuma. Ye u na, u nùn sɔ̄wa u nɛɛ, na n̄ daa nun bɔrusie ka Yinni Gusunɔn yĩsiru na nɛɛ, a n̄ yɛ dɔma te a yara Yerusalemun di, kaa gbiwa? A n̄ wisa a nɛɛ, ya wã, a nua? ⁴³ N̄ n men na, mban sɔ̄na a n̄ nɔ mweɛ te yibie te a kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Mban sɔ̄na a n̄ gari yi mem nɔwɛ yi na nun sɔ̄wa mi. ⁴⁴ Tɛ a yaaye kɔsa ye a nen tundo Dafidi kua? Yinni Gusunɔwa u koo nun ye kɔsie. ⁴⁵ Adama nɛ, sina boko Salomɔ, Yinni Gusunɔ u koo man domaru kua. Kpa u nen tundo Dafidin ban te na dii mini tãsisia sere ka baadommaɔ.

⁴⁶ Yen biru sina boko u Benaya Yehoyadan bii wooda wɛ, u nɛɛ, u doo u Simeɪ go. Ma u yara u da u nùn go.

Yeniban biruwa Salomɔn banda dam kua.

Salomɔ u Egibitin sunɔn bii

sua kurɔ

3

¹ Salomɔ u Egibitin sunɔn bii *sua* kurɔ. Nge meya ba ka arukawani bɔkua. Ma u ka kurɔ wi da Dafidin wuu Yerusalemuɔ sere u ka win tiin yenu bani ka Yinni Gusunɔn sãa yeru, ka sere maa gbãra te u koo bani u ka Yerusalemu sikerena.

² Isireliba ba ra yãkuru kowa gungunu wɔllɔ saa ye sɔɔ, domi ba n̄ gina diru garu bane mi ba ko n̄ da Yinni Gusunɔ sã. ³ Salomɔ u Yinni Gusunɔ kãa. Ma u win tundo Dafidin wooda kpuro mem nɔwɔwa. Meya win tii u ra yãkunu ko gungunu wɔllɔ, kpa u turare dɔɔ doke mi.

Salomɔ u bwisi kana

(*I*maa mɛɛrio Bandun Gari II, 1:2-13)

⁴ Sɔ̄ teeru Salomɔ sina boko u seewa u da Gabaoniɔ u ka yãkuru ko. Domi miya yãku yee bakara wãa. Yãku dɔɔ mwaaruginu dabi dabina u dɔma te kua mi. ⁵ Gabaoni miya Yinni Gusunɔ u nùn kure dosu sɔɔ wɔ̄kuru. U nùn sɔ̄wa u nɛɛ, a bikio ye a k̄i n̄ nun kua.

⁶ Salomɔ u nùn wisa u nɛɛ, a wunen bɔɔ Dafidi nen tundo k̄i geeru sɔ̄si yɛn sɔ̄ u s̄a dee dee gem sɔɔ ka gɔru dɛɛrɔ wunen wuswaaɔ. Ye ya kpuro kere, yera a dera nɛ, win bii, na kua win kɔsire bandu sɔɔ gisɔ. ⁷ Yinni Gusunɔ, wuna a man gɔsa a kua nen tundo Dafidin kɔsire. Wee nɛ aluwaasi piibuwa. Na n̄ yɛ mɛ kon ko n̄ ka tɔn be kpara. ⁸ Na maa wãa ben suunu sɔɔ, be, be a gɔsa. Ma ba maa dabi sere ba n̄ garirɔ. ⁹ Yen sɔ̄, a man bwisi kɛɛyɔ n̄ ka bu kpara, kpa n̄ kp̄i n̄ gea ka kɔsa wunana. Ma n̄ kun mɛ, wara u koo kp̄i u wunen tɔn dabi teni kpara.

¹⁰ Ma Salomɔn wisi bi, bu Yinni Gusunɔ dore. ¹¹ Yera u nùn sɔ̄wa u nɛɛ, a n̄ bikie wunen wãaru tu daka da, a n̄ maa bikie a n̄ dukia mɔ, meya a n̄ maa wunen yibereban gɔɔ kanɛ. Adama bwisiya a bikia a ka kp̄i a wunen tɔmbu kpara dee dee. ¹² Yen sɔ̄na kon nun kua nge mɛ a gerua. Kon nun laakari ka bwisi kɛ ȳn bweseru goo kun waare, meya goo kun maa ye wasi wunen biru. ¹³ Kon maa nun dukia ka beɛɛ wɛ wunen wãaru sɔɔ ye a n̄ bikie. Sinambu sɔɔ, goo sari wi u koo ka nun nɛra. ¹⁴ Yen biru à n̄ s̄imɔ nen swɛɛ sɔɔ, ma a nen woodaba ka nen yiirebu mem nɔwammɛ nge mɛ wunen tundo Dafidi u kua, kon de wunen wãaru tu daka da.

¹⁵ Saa yera Salomɔ u yanda ma u tuba ma Yinni Gusunɔwa u ka nùn gari kua dosu sɔɔ. Ma u gɔsirama Yerusalemuɔ u da mi Yinni Gusunɔn woodan kpakorora yii u yãku dɔɔ mwaaruginu kua mi, ka siarabun yãkunu. Ma u win bwãabu kpuro dim soka.

Salomɔ u gari sɛsɔgii siri

¹⁶ Sɔ̄ teeru kurɔ tanɔbu yiru gabu ba na sina boko Salomɔn mi, ba yɔra win wuswaaɔ. ¹⁷ Ma ben turo u nɛɛ, yinni, a man yisa kuo. Nɛ ka kurɔ winiwa sa wãa dii teerɔ. Win bɔkuɔra na yiira na mara. ¹⁸ Ye na mara, yen sɔ̄ itasera win tii u maa mara. Ma sa wãa dii tee te sɔɔ sannu. Goo kun maa ka sun wãa mi. ¹⁹ Ye n̄ kua wɔ̄kuru yera u win bii

kpunari u go. ²⁰ Yinni, yera u seema wōku te, u nen bii sua saa nen yēsan di ye na do. Ma u nùn kpī win tororu wōllō. Yen biru u win bii goo te sua u man yiya. ²¹ Ye na seewa bururu n ka nen bii bōm kē, yera na deema bii gora. Ma na wure na bii wi mēera tii, na deema u n sāa negii.

²² Ma win winsim u nēē, nen biiwa u wasi.

Gbiikoo wi, u maa nēē, n n mē, wunēgiwa u gu.

Mesuma ba sikirinamō sina bokon wuswaa. ²³ Yera sina boko u nēē, too wee, bēē kpuro i n wure. Domi wini ù n nēē, win biiwa u wasi kpa wiōnō u nēē, aawo, wunēgiwa u gu. ²⁴ N n mēn na, i man takobi tama. Ma ba ka nùn ye naawa.

²⁵ Ma u nēē, bu bii wi u wasi mi buranō kpirinu yiru. Kpa ben baawure u kpiri kpirika sua.

²⁶ Yera wōnwōnda bii win mēron tii mwa. Ma u sina boko sōwōa u nēē, nen yinni, na nun kanamō, a nùn bii wi wēeyō. A ku de bu nùn go.

Adama turo wini u nēē, a nùn buranō kpa u ku ko bēsen googii.

²⁷ Yera sina boko u nēē, i ku bii wi go. I kurō gbiikoo bii wi wēeyō. Wiya u sāa win mēro.

²⁸ Ye Isireliba kpuro ba nua nge mē sina boko u siri ba nùn nasia. Domi ba wa ma Gusunōwa u nùn bwisi yi kā u ka siri bi kua.

Salomōn sina asakpōbu

4

¹ Salomō u kua Isireliba kpuron sina boko. ² Win sina asakpōbun yīsa wee, Asaria Sadōkun bii, u sāawa yāku kowo.

³ Elihōrefu ka Akiya, Sisan bibu ba sāawa tire yorobu.

Yosafati Ahiludun bii, wiya u ra maa tirenu bere.

⁴ Benaya, Yehoyadan bii, wiya u sāa tabu sunō. Sadōku ka Abiataawa ba maa sāa yāku kowobu.

⁵ Asaria Natanin bii, wiya u maa sāa bera ka beran wirugibun guro guro.

Sabudu, Natanin bii, wiya u sāa win sina asakpō wi u ra nùn bwisi kē.

⁶ Ma Akisaa u sāa sina kpaarun sōm kowobun wirugii.

Adoniramu Abidan bii u sāawa be ba yoo sōma mōn wirugii.

⁷ Salomō u tem mē bōnu kuawa bera wōkura yiru. Ma u yen baayeren wirugii swī. Bera, ba ra wi sina boko ka win yenugibu nōri. Ben baawure u ra bu kowa suru tia wōō tia sōō. ⁸ Wirugii ben yīsa wee.

Hurin biiwa u Efaraimun guunun bera gia mō.

⁹ Dekerin biiwa u maa Makasi mō ka Saabimu, ka Bēti Semēsi ka Eloni ka Bēti Hanani.

¹⁰ Hesēdin biiwa u maa Aruboti mō ka Soko ka sere maa Hefēen tem kpuro.

¹¹ Abinadabun biiwa u Dorin tem mō. Wiya u Salomōn bii Tafati sue kurō.

¹² Baana, Ahiludun bii, wiya u Tanaki, ka Mēgido mō ka Bēti Seani ye ya wāa Saatanin bōkuō Yisireelin wōwāō. Bera ye, ya toruawa saa Bēti Seanin di n ka da Abēli Mēholāō sere ka Yokumēamun bera gia.

¹³ Gebēen biiwa u maa Ramōti mō ye ya wāa Galadin temō ka sere maa Yairi, Manasin biin baru kpaanu, Galadiō. Gebēen bii wiya u maa Aagōbu mō Basanin temō. Wusu watawa u mō si ba gbāranu toosi ba nin kēnutinun sēretinu kua ka sii gandu.

¹⁴ Akinadabu Idon bii, wiya u maa Mahanaimu gia mō.

¹⁵ Akimasi wi, u Salomōn bii Basimati sue kurō, wiya u Nefitalin bera gia mō.

¹⁶ Baana Usain bii, wiya u maa Aseēn tem ka Bealōtun tem mō.

¹⁷ Yosafati, Paruakin bii, wiya u maa Isakaran tem mō.

¹⁸ Simeī, Elan bii, wiya u maa Benyameēn tem gia mō.

¹⁹ Geberi Hurin bii, wiya u maa Galadin tem gia mō, mi Sihoni Amōreban sina boko ka Ogu Basanin sina boko ba raa bandu dii. Tōmbu wōkura yiru ye baasi, Salomō u maa tōn turo gōsa u n ka sāa be kpuron guro guro.

Salomō u dukia wa win bandu sōō

²⁰ Saa ye sɔɔ, Yudaba ka Isireliba ba dabi nge nim wɔ̄kun yani sɛeri. Ba dimɔ, ba nɔrumɔ, ba nuku dobu mɔ.

5

¹ Sinam be ba wāa saa daa te ba mɔ Efaratin di sere n ka girari Filisitiban temɔ, n ka da Egibitin daarɔ, Salomɔwa u be kpuro mɔ win wāaru kpuro sɔɔ. Ba ra n ka nùn wɔ̄o gobi naawammɛ.

² Dīa ni Salomɔn yenugibu ba ra di sɔ̄o teeru wee. Som mɛ mu n̄ ye, tɔnnu nɔɔba nne ka sere maa som buuru tɔnnu yendu yiru sari, ³ ka kete wɔ̄kuru yi ba nɔrimɔ yenuɔ ka kete yendu yi ba ra kpare, ka yāanu wunɔbu (100) ka gbeeku yeɛ geɛ nge nennu ka gini ka sere maa gue yi yi gum mɔ.

⁴ Be ba wāa Efaratin sɔ̄o duu yerɔ, saa Tifusakin di sere ka Gasɔ Salomɔwa u be kpuro mɔ. Win woodawa ba ka sɔmburu mɔ. Ma bəri yenda wāa bera mi kpuro sɔɔ. ⁵ Win waati ye sɔɔ, Yudaba ka Isireli be ba wāa saa tem men goo gbiikirun di sere men goo gɔmkirɔ ba wāawa bəri yendu sɔɔ, ben baawure u win gberu wukumɔ.

⁶ Yeniban biru, Salomɔ u dumi mɔ nɔrɔbun suba weeru (40.000), ma u yi wāa yeru kua. Yiya yi ra win tabu kekeba gawe. U maa maasɔbu mɔ tɔnu nɔrɔbun suba wukura yiru (12.000).

⁷ Bera wɔ̄kura yiru yen wirugii bera, ba ra n ka dīanu naamɔ ni Salomɔ ka win tɔmbu ba ra di. Wɔ̄o tia sɔɔ, suru tia bera baayere ya mɔ yu ka dīanu na. Ba ku ra de dīanu nu biara Salomɔn yenuɔ. ⁸ Ba ra maa ka dobi ka taka de de win dumin sɔ̄ mi yi wāa nge mɛ ba bu sɔ̄wa bu ko.

Salomɔ u tɔmbu kpuro

bwisi kera

⁹ Gusunɔ u Salomɔ bwisi ka laakari ka yeɛ bakaru kã te ta n̄ kine mɔ. ¹⁰ Win bwisi yi, yi sɔ̄o yari yerugibun bwisigibu ka Egibitigibun bwisigibugii kere sere mi n toma. ¹¹ Goo sari wi u nùn bwisi tura. Win bwisi yi, yi Etani, Esarakin sikadobugii kere. Mɛya yi maa Hemanigii kere ka Kaakoligii, ka Daadagii ka Maholin bibugii. Ma Salomɔ u yīsiru yara bwese ni nu ka nùn sikerenen suunu sɔɔ. ¹² Mɔnnu nɔrɔbun suba itawa (3.000) Salomɔ u yorua. Ma u womusu kua su nɔrɔbu (1.000) kere. ¹³ U tɔmbu dānun faagi kua saa bakanun di sere ka dāa kikisɔ, si su ra kpi gana wɔ̄llɔ. Mɛya u maa yeɛ naasu nnegiin faagi kua ka yi yi ra kabiri, ka gunɔsu ka swɛɛ. ¹⁴ Ma sinam dabinu ba tɔmbu gɔrimɔ win mi, saa tem tukum di bu ka win bwisin gari nɔ.

Salomɔ u sɔ̄ru mɔ u ka

Yinni Gusunɔn sãa yeru bani

(I maa mɛerio Bandun Gari II, 2:2-15)

¹⁵ Hiramun Tirin sunɔ u raa sãawa Dafidin bɔrɔ. Ye u nua ma ba Salomɔ bandun gum tãre u kua sunɔ, win tundo Dafidin kɔsire, yera u sɔmɔbu gɔra bu nùn tɔbiri. ¹⁶ Ma Salomɔ u maa gɔra Hiramun mi.

¹⁷ U nɛɛ, a nen tundo Dafidi yɛ. A yeɛ ma u n̄ kpīa u Yinni Gusunɔ sãa yeru banie, yèn sɔ̄o tabu nùn sikerene baama kpuron di. Yinni Gusunɔ u maa dera u win yiberɛba taare.

¹⁸ Tɛ na wɛre yèn sɔ̄o Gusunɔ nen Yinni u dera bəri yenda wāa nen tem beri berika kpuro sɔɔ. Mɛya na n̄ maa yiberɛ goo mɔ wi u koo man wɔ̄rima. ¹⁹ Yen sɔ̄o, tɛ na nia sãa n diru bani mi ba ko n da Gusunɔ nen Yinni sã, nge mɛ win tii u raa Dafidi nen tundo sɔ̄wa. U nɛɛ, win bii wi u koo sina win sina gɔna wɔ̄llɔ u ko win kɔsire, wiya u koo nùn diru bania. ²⁰ Yen sɔ̄o, a de wunen sɔm kowobu bu man dāa dangia ye ba mɔ seduru bɔ̄riama Libanin guurun di. Kpa n nun ben kɔsiaru wɛ nge mɛ a gerua kpuro. Nen sɔm kowobu ba koo wunegibu somi bu ka sɔmbu te ko. Domi a yeɛ ma goo sari bese sɔ̄o wi u dāa burabu yeɛ nge beɛ, Sidonigibu.

²¹ Ye Hiramun u Salomɔn gari yi nua, yera win nukura dora gem gem. Ma u nɛɛ, na Yinni Gusunɔ siara wi u Dafidin bii bwisi kã u ka tɔn dabi te kpara.

²² Ma u kparam Saloməw goria u nεε, na nua ye a geruma. Yen sō, na kon ko ye a bikia mi kpuro. Kon nun dāa damgia ye ba mō sɛduru ka sipere kasuama. ²³ Nen səm kowobu ba koo ka dāa ye na saa Libanin guunun di sere nim wōkuə. Yen biru, kon ye tari tari ya n ka gerua nim sō yu ka na sere mi kaa man sō. Miya kon de bu ye kusia bu yi, kpa wunen tiigibu bu den yen wunanə ko. Ye kaa man kəsia, yera a nen yenugibu dīanu mərīsīama.

²⁴ Ma Hiram u dāa ni kpuro mərīsīa nge mēn nəw Saloməw u kī. ²⁵ Ma Saloməw u Hiram alikama tənnu nərəbun suba nəwba tia (6.000) mərīsīa, ka olifin gum yarum ditiri nərəbun suba nəwba ita (8.000). Nge mēya u ra ko wōw baagere Hiram u ka win yenu nene.

²⁶ Yinni Gusunə u Saloməw bwisi kā nge mε u raa gerua. Ma bəri yenda wāa wi ka Hiramun baa sōw. Ma ba arukawani mōwsine.

Saloməw u təmbu sōma koosia

(I maa mεerio Bandun Gari II, 1:18, 2:1,16-17)

²⁷ Saloməw u təmbu gōsa Isireliba sōw be ba koo kpī bu səmunu sōbe. Ma ben geera kua təmbu nərəbun suba tēna (30.000). ²⁸ Adoniram u sāa tən be kpuron kparo. Ma u bu bōnu kua wunu ita, nərəbun suba wōku wōkubu (10.000). Suru tia sōw, wuu nin teera ta ra ka dīa ni de Libanīw, kpa be ba tie ba n wāa yenuə. Yen sōna ben baawure u ra ko suru yiru win yenuə, kpa u ko suru tia Libanīw. ²⁹ Saloməw u maa səm kowobu mō tōnu nərəbun suba wene (80.000) be ba ra kpenu dāku guunə, ka təmbu nərəbun suba wata ka wəkuru (70.000) be ba ra kpee ni gure. ³⁰ Be ba ra n səm kowo be kpuro kpare, ba n bu wooda wēemə, ba sāawa nərəbun suba ita ka gooba wunəbu (3.300). ³¹ Saloməw sina boko, u wooda wē u nεε, bu kpee bakanu besukuo ni nu geenu sāa bu ka dii ten kpeεkpeεku swīi. ³² Win səm kowobu ka Hiramugibu ka Gibaligibu be ba sōmbu ten saria yē ba menna ba dāa yen sōmburu kua ma ba kpee ni dāka bu ka dii te bani.

6

Saloməw u diru bana tən mi

ba kon da Yinni Gusunə sā

(I maa mεerio Bandun Gari II, 3:1-14)

¹ Ye Yuuba ba yara Egibitin di n kua wōw nεeru ka wene (480), yera Saloməw u diru bana torua tən mi ba ko n da Yinni Gusunə sā. N deema win bandun wōw nnesen suru yiruse sōwra mi.

² Dii te u bana mi, ten dēebu sāawa gəm soonu wata. Ma ten yasum mu sāa gəm soonu yendu. Ten gunum maa gəm soonu tēna. ³ Dii ten duu yee gbiikirun dēebu sāawa gəm soonu yendu. Duu yee ten yasum ka dii ten tiin yasum tia. Ma ten gunum mu sāa gəm soonu wəkuru. ⁴ Sina boko Saloməw u dera ba dii te fenentiba kua ba sisu kare. ⁵ Yera u maa gidambisa ye ya dinu ita mō gōri ten yēsi yēsikaə ka ten biruə. ⁶ Gidambisa yen dii temkirun yasum mu sāawa gəm soonu nəwbu. Te ta maa wāa suunu sōw, tegim maa gəm soonu nəwba tia. Itaserugim maa sāawa gəm soonu nəwba yiru. N deema sāa yee ten gana ya sinum mō temə, adama gidambisan dii temkirun wəllə ba yen sinum kawawa gəm soo teeru daasin dāa yii yerun sō. Dii suunukirun wəllə ba maa yen sinum kawa gəm soo teeru daasin dāa yii yerun sō. Ba yeni kuawa domi ba n kī bu sāa yee ten gana yaba. ⁷ Ye ba dii te banimə, ba tu banawa ka kpee ni ba raa dāka ten sō. Yen sōna ba n səm yānu ganun damu nua mi, ni ba kua ka sisu, baa matalaka n kun mε gbāa. ⁸ Gidambisa yen kōnnəsū, su wāawa sōw yēsān nəm dwardu gia. Ma ba yōwtii bana saa tem di bu ka yō yen dii wōrukirə. ⁹ Ye Saloməw u dii te bana u kpa, yera u tu kpe ka sɛdurun dāa bēsi, ka dāa yen bīinu. ¹⁰ Gidambisa yen diru baateren gunum mu sāawa gəm soonu nəwbu. Ma u dii nin daasi dāa sōndi sōndi nin ayenə, sāa yee ten gana wəllə.

¹¹ Ma Yinni Gusunə u ka Saloməw gari kua u nεε, ¹² wee, a man diru baniammε. Mēya à n maa nen yiirebu ka nen woodaba mem nəwammε, kon nen nəw mweeru yibia te na wunen tundo Dafidi kua wunen sō. ¹³ Ko na n wāa dii te sōw nen təmbu Isireliban suunuə, na n bu derimə.

Dii ten sɔɔn bura yānu

¹⁴ Ye Salomɔɔ u dii te bana u kpa, ¹⁵ yera u dera ba ten sɔɔn gani wukiri ka dāa damgia ye ba m̀ sɛdurun bɛsi, saa yin tem di sere ba ka daasi girari. Ma u maa dāa damgia ye ba m̀ sipɛrɛ tɛria ten temɔ. ¹⁶ Yera u dii ten sɔɔwɔ burana ka sɛdurun dāa saa ten tem di sere ka daasiɔ, ma n kua dii sɔɔ gɛn yasum kua gɔm soonu yendu. Ma u gu kua dii te ta dɛere gem gem. ¹⁷ Sāa yee ten adɛrɔn dɛɛbu bu sāawa gɔm soonu weeru. ¹⁸ Sɛdurun dāa ye ba doke dii ten gani sɔɔ mi, ba ye sɔɔ bwāanu ka biibiin weenasii yorua. Dii ten ganan gam sari mi n tere. ¹⁹ Dii sɔɔ ge u kua sāa yee ten suunu sɔɔ mi, u gu kuawa u ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te yi mi. ²⁰ Dii sɔɔ gen dɛɛbu bu sāawa gɔm soonu yendu. Ma gen yasum maa sāa gɔm soonu yendu. Ma gen ganin gunum maa sāa gɔm soonu yendu. Ma u yi wura wukiri. U maa dera ba kpakororu garu kua ka sɛdurun dāa, ba wura pote. Ma ba tu yi dii sɔɔ gen kɔnnɔwɔ. ²¹ Ma u dera ba wuran tii tii doke sāa yee ten sɔɔwɔn ganiɔ ka ten temɔ. U maa wuran sum piiminu kua u doke dii te ta dɛere gem gem kɔnnɔwɔ. Niya ba ka beku kare te gabe. ²² U wura dokewa dii ten sɔɔwɔ kpuro, sere ka kpakoro te ta wāa dii te ta dɛere gem gem kɔnnɔwɔ.

²³ Ma u wɔllun kɔsobun weenasibu yiru gɛɛ kua ka dāa damgia u doke dii te ta dɛere gem gem sɔɔ. Yin gunum mu sāawa gɔm soonu wɔkuru. ²⁴ Yin kasan dɛɛbu bu sāawa gɔm soonu nɔɔbu nɔɔbu. Yin kasi yiru ye ya girarine mi, yin dɛɛbu kuawa gɔm soonu wɔkuru. ²⁵⁻²⁶ Wɔllun kɔsobun weenasii be, ba weenɛwa mam mam. Ba maa gunum ka yasum nɛwa. ²⁷ Salomɔɔ u bu yɔrɛasia dii te ta dɛere gem gem suunu sɔɔ. Ba kasa demie. Turon kase teeru ta gana gee girari. Ma turogira maa gana giɔ girari. Ma kasa yiru yeni, ya yinne dii ten suunu sɔɔ. ²⁸ Ma u yi kpuro wura pote.

²⁹ Yen biru, u dera ba dii ten sɔɔwɔ ka ten adɛrɔwɔ wɔllun kɔsobun weenasibu kua gani sɔɔ, ka sere maa kpakpa wurusu, ka biibiiban weenasii. ³⁰ Ma u sāa yee ten temɔ kpuro wura doke.

³¹ Yera u gambo sikanɛba doke dii te ta dɛere gem gem kɔnnɔwɔ ye ba kua ka dāa damgia. Gambo ye, ka yen kadirin yasum mu ka gana yen bɔnu nɔɔbun tia nɛ. ³² Dāa damgia ba ka gambo sikanɛ be kua. Ma ba wɔllun kɔsobu ka kpakpa wurusu ka biibiiban weenasii yorua gambo ye sɔɔ. Yera u ye kpuro wura pote, ma ya kua buraru. ³³ U maa dera ba sāa yee ten kɔnnɔn gambon kadiri kua ka dāa damgia. Ma u ye gambo sikanɛba dokea ye ba kua ka dāa ye ba m̀ sipɛrɛ. Gambo ye, ka yen kadirin yasum mu ka gana yen bɔnu nɛn tia nɛ. ³⁴ Dāa yen bɛsi yiru yiruwa ba doke gambo sikanɛ yen baayere sɔɔ. Bā n ye kenia kpa yu tii kure. ³⁵ Ma ba wɔllun kɔsobu ka kpakpa wurusu ka biibiin weenasii yorua gambo ye sɔɔ. Ma u ye kpuro wura doke.

³⁶ Ma ba dii te agbara toosi ba ka sikerena. Ba yen gana kuawa kpenu itan sɔkenun saka. Ma ba sɛdurun dāa bīinu sɔndi yen wɔllɔ.

³⁷ Salomɔɔn bandun wɔɔ nɛsen suru yiruse sɔɔra ba Yinni Gusunɔn sāa yee ten kpɛɛkpɛɛku swīi. ³⁸ Ma ba dii te bana ba kpa ka ten baayere kpuro nge mɛ ba ten kpunaa yi, win bandun wɔɔ wɔkura tiasen suru nɔɔba itase sɔɔ.

Salomɔɔ u dii te banawa wɔɔ nɔɔba yiru.

Salomɔɔn sina kpaarun bana

7

¹ Salomɔɔ u win tiin sina kpaaru banawa wɔɔ wɔkura ita u sere tu kpa. ² Dii te ba sokumɔ Libanin dāa sɔɔ tera u gbia u bana. Ten dɛɛbu sāawa gɔm soonu wunɔbu (100), ten yasum maa gɔm soonu weeraakuru, ten gunum maa gɔm soonu tɛna. Dāa gea ye ba m̀ sɛdurun bīina ba gira sīa nɛɛ. Yen biru, yera ba maa ka dāa dumi kua ba sɔndi dāa bīi nin wɔllɔ. ³ Ma ba daasi kua ka sɛdurun dāa, ba sɔndi dāa dumi yin wɔllɔ. Yin geera sāawa weeru ka nɔɔbu. Ma ba ye bɔnu kua sīa ita. Sīa yen baayere ya mɔwa dāa wɔkura nɔɔbu. ⁴ Ba dii ten goo bakanɔ fɛnɛntiba doke sīa ita ita, ba nɔɔ kisine. ⁵ Fɛnɛnti be, ka ben kadirin goonu nɛɛ ya yasum nɛwa kpuro. Ma yi nɔɔ kisine.

⁶ Ma u maa dii ten wuswaaɔ kɔbe kua ka gbereba. Yen dɛɛbu bu sãawa gɔm soonu weeraakuru, yen yasum maa gɔm soonu tɛna. Ma u maa gaa kua yen wuswaaɔ ka gbereba.

⁷ Ma u maa siri gbaburu bana u sɛdurun dãa bɛsi tɛria ten temɔ ka ten daasiɔ.

⁸ Yen biru ba maa win tiin diru bana nge mɛ ba dii te ba mɔ Libanin dãa sɔɔ bana. Ba tu banawa dii ten biruɔ.

Ma u maa Egibitin sunɔn bii wi u sue kurɔ bania mɛ.

⁹ Ba dia ye kpuro banawa ka kpee buranu ni ba bɔɔra ka sii nge mɛ n weene nu n dɛɛbu nɛ. Nin goonu kpurowa ba dãka ba sere ka nu bana ye kua. Kpee niya ba ka dia ye kpuro bana saa yen kpekpekun di sere ka wɔllɔ. Niya ba maa ka sina kpaɔ ten agbara bana.

¹⁰ Kpee bakana ba ka kpekpeku ge kua. Nin ganu nu sãawa gɔm soonu wɔkuru, ganu maa gɔm soonu nɔɔba ita. ¹¹ Kpekpeku gen wɔllɔwa ba kpee bura ni sɔndi ka sɛdurun dãa biinu. ¹² Kpee nin ita itawa ba sɔnna ba ka agbara ye kua. Yen biru ma ba sɛdurun dãa bii ni yɔrasia yen wɔllɔ ba ka ye sikerena nge mɛ ba Yinni Gusunɔn sãa yerun agbara kua ka nge mɛ ba win sina kpaarun kɔbe kua.

Hiramun sɔmburu

(*I maa mɛerio Bandun Gari II, 2:12-13*)

¹³⁻¹⁴ Durɔ goo wãa Tirio wi ba mɔ Hiramun. Hiramun wi, u sãawa gɔmini goon bii Nɛfitalin bweseru sɔɔ. Adama win tundo u sãa Tirigii. Ma u sãa seko. Hiramun wi, u bwisi ka laakari mɔ gem gem. U maa sii gandun sɔmburu yɛ. Yen sɔna sina boko Salomɔ u nɔn sokusia u ka nɔn sii gandun sɔm bwese bweseka kua. Ye u tunuma ma u nɔn sɔma ye kpuro kua.

Gbere sii gandugii

(*I maa mɛerio Bandun Gari II, 3:15-17*)

¹⁵ U gbere yiru kua ka sii gandu. Yen baayeren dɛɛbu sãawa gɔm soonu yendu yiru sari. Yen bɔɔrum maa gɔm soonu wɔkura yiru. ¹⁶ Ma u yen baayere furɔ kua ka sii gandu. Furɔ gen baageren gunum mu sãawa gɔm soonu nɔɔbu. ¹⁷ U furɔ gen baageren wɔllɔ sii yãki tara nɔɔba yiru yiru. Ma u yi kua nge yɔni. ¹⁸⁻²⁰ Ma u dãa marum weenasim kua sãa yiru, u ka yɔni yin baayere sikerena. Yen geera sãawa goobu (200). Ma ba nɔɔ bɔka kua yɔni yin wɔllɔ, ba ka sikerena. Ba maa furɔsu gasu sɔndi nɔɔ bɔka yen wɔllɔ, sɔn gunum maa sãa gɔm soonu nɛ. Ma ba su biibiin weenasii dokea. ²¹ Ma u da u gbere yi doke Yinni Gusunɔn sãa yerun duu yerun wuswaaɔ. Ye u yi nɔm geuɔ, yera u yisuru kã Yakini, yen tubusiana Gusunɔ u ra tãsisie. Ye ya maa wãa nɔm dwaru gia, yera u maa yisuru kã, Boasi, yen tubusiana Gusunɔ u dam mɔ.

²² Nge mɛya ba ka gbere yiru yen sɔma wiru go.

Boo sii ganduguu mi

ba ko n da sãarun nim doke

(*I maa mɛerio Bandun Gari II, 4:2-5*)

²³ Hiramun u boo kua, ka sii gandu. Ga sãawa bwɛɛɛɛɛ. Gen yasum mu sãawa gɔm soonu wɔkuru. Gen gunum maa sãa gɔm soonu nɔɔbu. Ma gen kekera sãa gɔm soonu tɛna. ²⁴ Ma gen nɔɔn temɔ dãa marum gam weenasim mu wãa sãa yiru, sãa baayeren gɔm soo teeru sɔɔ wɔku wɔkubu. Ba ye kpuro wisiwa ka sii gandu. ²⁵ Ma ba boo sii ganduguu ge sɔndi ketɛn bwãarokunu wɔkura yirun wɔllɔ. Yen ita ya sɔɔ yɛsan nɔm geu gia mɛera. Ma ita ya mɛera sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia, ita yeni ya mɛera sɔɔ yari yeru gia. Ma ita ye ya maa tie ya mɛera sɔɔ duu yeru gia. Ma yi kpuro yi koru kisine boo gen temɔ. ²⁶ Ba gen nɔɔ kuawa nge nɔran nɔɔ ga ka biibii ye ya nɔɔ kusie weene. Nɔɔ gen sinum mu ka nɔm tararu yasum nɛ. Boo ge, ga koo kpɛ gu ditiri nɔɔɔbun suba wenɛn (80.000) nim mwa.

Boo gen yɔratii

²⁷ Ma u boo ge yɔratii wɔkuru kua ka sii gandu. Yin baayeren goonu nɛ ya yasum nɛwa. Mu sãawa gɔm soonu nɛ nɛ. Ma yin dɛɛbu maa sãa gɔm soonu ita ita. ²⁸ Wee

nge mε Hiram u yōratii yi koosina. U gina yen baayere kadiri kua ka sii gandun dεki nne, ye ba swεena ka sii gandun besi. Yen biru u sii gandu kua fεfεrεfε u wasi wasi. ²⁹ Sii fεfεrεfε ye sōra u gbee sinansu ka ketεba ka wōllun kōsobun weenasibu kua. Ma u kadiri yen temō ka yen wōllō buraru garu kua ta sāare. ³⁰ Yōratia yen baayere, uruu nnεwa ya mō. Ba ye kuawa ka sii gandu. Ma ba yen baayere akisi bōra kua ka sii gandu ba sōre kadiri yen naasu nne sō. Ma bura ni nu sāare mi, nu naa si wukiri. Kadiri ye, ka yen naa si, ya sāawa sii bōri tia. ³¹ Ba yōratia yen baayeren wōllō nōo gagu seeya bwerεrε. Gen dukum mu sāawa gōm soo teeru, ma gen yasum mu sāa gōm soo teeru ka bōnu. Miya ba koo boo ge sōndi. Sii fεfεrεfε si ba wasi yōratii yin kadiri sō mi, goonu nnεwa su mō. Nin dēebu ka yasum n nεwa. Sin wōllōwa ba buraru koosi. ³² Boo gen uruu nne ye, ya wāawa kadiri yen temō. Ma uruu ben akisi bōri yi gbinne kadiri yen naasu nne sō. Uruu yen baayeren gunum mu sāawa gōm soo teeru ka bōnu. ³³ Ba yen naa si kuawa nge tabu kεkεgisu. Sin akisi bōra ka yen mōyo, ka yen uruu ka εrεyōba, ba ye kpuro kuawa ka sii gandu te ba yania. ³⁴ Yōratii yin gooru baatere ta gabatia mōwa. Yōratia baayere ka yen gabatia ye, ya sāawa sii bōri tia. ³⁵ Nōo ge ba seeya mi, ba gen wōllō buraru kua gōm soorun bōnu. Yōratia baayere ka yen sii fεfεrεfε ka yen gabatia, ya sāawa sii bōri tia. ³⁶ Gabatii yi ka yin sii fεfεrεfε si sō, ba wōllun kōsobu ka gbee sinansu ka kpakpa wurusun weenasisu kua mi ayera tie. Yen biruwa ba maa buraru garu kua ba ka sikerena. ³⁷ Nge mεya ba ka yōratii wōku te kua ka sii bwese teeru te ba yania. Yi kpuro yi weenεwa ma yi kpāaru nε.

³⁸ Ma u maa boosu gasu kua wōkuru ka sii gandu. Gen baagere ga koo litiri nōrōbu ka natan (1.600) nim mwa. Ma gen baageren gunum mu sāa gōm soonu nne. Siya u koo sōndi yōratii yin wōllō. ³⁹ U yōratia yen nōobu doke dii ten sōo yēsān nōm dwareu gia, ma u maa nōobu yeni doke ten sōo yēsān nōm geu gia. Ma u boo bōkō ge yi dii ten gōmburo sōo yari yerō, Nεgebun bera gia.

Sāa yerun dendi yānu

(I maa mεerio Bandun Gari II, 4:7-5:1)

⁴⁰ Ma Hiram u torom guratii kua, ka kaatonu ka gbēε ni ba ko n da ka yem yēke. Nge mεya u ka dendi yāa ni kpuro kua u wiru go, ni Salomōo u nūn yiire u ko Yinni Gusunōn sāa yee ten sō. ⁴¹ Ye u kua mi, yera

gberε sii gandugii yiru ka yin furōsu yiru,
ka maa yin furōsu gasu, si ba kua bwεεrεkε,
ka yin sii yāki, yi ba tara nge yōni,

⁴² ka sere dāa marum weenasim nεeru (400),
ye ba kua nge buraru ba ka yōni yi sikerena,

⁴³ ka yōratii wōkuru ka boosu wōkuru,

⁴⁴ ka maa boo bōkō,

ka keten bwāarokunu wōkura yiru yēn wōllō ba boo ge sōndi,

⁴⁵ ka torom guratii ka kaatonu,

ka gbēa ye ba ra ka yāku yem yēke.

Sāa yee ten dendi yāa ni Salomōo u Hiram u yiire u ko, u nu kuawa ka sii gandu, ma u nu wōriasia. ⁴⁶ Sina boko Salomōo u dera ba dendi yāa ni kpuro sekawa Yuudenin wōwaa, Sukōtu ka Saatanin baa sō. ⁴⁷ Yen biru, u dera ba dendi yāa ni kpuro gura ba ka da Yinni Gusunōn sāa yerō. Dendi yāa ni, nu dabi sere ba n mam kasu bu nin bunum geeru gia.

⁴⁸ Dendi yāa ni Salomōo u dera ba kua ka wura, niya

kpakoro tēn wōllō ba ra turare dōo doke

ka tabulu mi ba ra pēε yi ye ba ka Gusunō naawa,

⁴⁹ ka dabu wōkuru ni ba yi dii te ta dεere gem gem kōnnōn deedeerō, nōobu nōm geu gia,
nōobu yeni maa nōm dwareu gia,

ka nin fitilanu, ka nin bakusu ka sere nin biibiin weenasii,

⁵⁰ ka gbēa, ka woba ka nōri, ka gbēε yorukunu, ka dōo guratii,

ka dii te ta dæere gem gem gamboban saretii. Ka sere maa gambo ni nu tien saretii.

⁵¹ Ye ba sãa yee ten sãmburu kpuro kpa, yera sina boko Salomãu u sii geesu ka wura ka yãnu ganu yarama ni win tundo Dafidi u raa gõsa u yi Yinni Gusunõn sã. Ma u ye kpuro yi sãa yee ten arumani beru yerõ.

8

Ba ka woodan kpakoro te da

Yinni Gusunõn sãa yerõ

(*I maa mæerio Bandun Gari II, 5:2-6:2*)

¹ Yen biru, Salomãu u Isireliban guro gurobu ka ben yenu yẽrobu ka ben bwese kera baayeren wirugibu sokusia Yerusalemu bu ka Yinni Gusunõn woodan kpakororu suama saa Dafidin sina kpaarun di te ba mò Sionni, kpa bu tu doke sãa yeru mi. ² Yera Isireliba kpuro ba menna Salomãun mi, wõn suru nõba yiruse wì sã ba ra tãõ bakararu garu ko. ³ Ye ben guro guro be kpuro ba tunuma, yera yãku kowobu ba Yinni Gusunõn woodan kpakoro te sua, ⁴ ka win kuu bekurugii te, ka sere sãarun dendi yãa ni nu wãa te sã kpuro. Yãku kowobu Lefibara ba ye kpuro suama. ⁵ Sina boko Salomãu ka Isireliba kpuro be ba menne mi, ba na ba yõra Yinni Gusunõn woodan kpakoro ten bõkuõ. Ma ba yãanu ka ketè dabinu go ba ka yãkunu kua. Sabe ni ba go mi, nu ñ garirõ.

⁶ Ma yãku kowobu ba ka Yinni Gusunõn woodan kpakoro te da ten ayerõ dii te ta dæere gem gem sã. Ba tu yiwa wõllun kãsobun weenasibu yirun kasin kãkãrõ. ⁷ Kãso be, ba kasa deriewa ba woodan kpakoro te wukiri. ⁸ Ba koo kpĩ bu nenutia ye wa ya tere saa dii te ta dæere gem gem kãnnõn di, domi ba ye kuawa ya dẽu. Adama ba ñ kpẽ bu ye wa saa tãõn di. Miya ya wãa sere ka gisõn gisõ. ⁹ Gãanu sari kpakoro te sã, ma n kun mõ wooda wõkurun kpee besi yiru yi Mõwisi u doke mi. Yinni Gusunõwa u nùn yi wẽ Horebun guurõ sanam mæ u ka Isireliba arukawani bõkuõ, ye ba yarima Egibitin di.

¹⁰ Saa ye yãku kowo be, ba yarima sãa yee ten min di, yera guru wii wurora dii te wukiri, sere ka ten sãwõ. ¹¹ Yãku kowo be, ba kpana bu ben sãmburu ko dii ten mi, guru wii wuro ten saabu. Domi Yinni Gusunõn yiiko ya yiba dii te sã. ¹² Yera Salomãu u nõõguru sua u nẽ,

Yinni Gusunõ, a bwisika a n wãa guru wii sinumguru sã.

¹³ Adama nẽ, na nun wãa yee geeru bania, mi kaa n wãa sere ka baadommaõ.

Salomãun gari

yi u Isireliba sãõwa

(*I maa mæerio Bandun Gari II, 6:3-11*)

¹⁴ Yera sina boko Salomãu u sãira Isireliba kpuron mi gia mi ba yõ. Ma u bu domaru kua. ¹⁵ U gerua u nẽ, na Gusunõ Isireliban Yinni siara, domi u win nõõ mwẽeru yibia te u Dafidi nen tundo kua u nẽ, ¹⁶ saa mìn di u win tõmbu Isireliba yarama Egibitin di, u ñ wuu gagu gõsa ben wusu gasu sã bu ka diru bani mi ba koo nùn sã. Adama Dafidiwa u gõsa u n ka sãa ben kparo. ¹⁷ Nen tundo Dafidi wi, u raa gõru doke u Gusunõ besen Yinni diru bania. ¹⁸ Ma Yinni Gusunõ u nùn sãõwa u nẽ, ya wã ye u gõru doke u ka nùn diru bania. ¹⁹ Adama n ñ wi, u koo nùn tu bania. Win bii wi u koo ma wiya u koo tu bani. ²⁰ Tẽ Yinni Gusunõ u win nõõ mwẽ te yibia. Wee nẽ Salomãu na sina besẽ Isireliban sina gõna wõllõ, na nen tundo Dafidi kãsire kua. Yen biru na Gusunõ besen Yinni dii te bania mi ba ko n da nùn sã. ²¹ Dii te sãra na win woodan kpakororu wãa yeru kua. Kpee besi yiruwa yi wãa kpakoro te sã, yì sã ba win woodaba yorua, ye u besen baababa wẽ sanam mæ u bu yarama Egibitin di.

Salomãun kanaru

(*I maa mæerio Bandun Gari II, 6:12-40*)

²² Yera Saloməə u yōra tura tən mi ba ra yāku kon wuswaaə Isireliban nōni biru, ma u nōma sua wəllə u kanaru kua. ²³ U nē, Gusunə bese Isireliban Yinni, goo maa sari nge wunε wəllə ka temə. Wunen bwāa be ba nun mem nəwammε ka gōru tia, a ra arukawani ye a ka bu bəkua yibie kpa a bu wunen wənwəndu sōsi. ²⁴ Wee a wunen nə mwεeru yibia te a wunen bōə Dafidi nen tundo kua. Ye a nūn sōwa kpuro, a ye kua gisə, ka wunen dam. ²⁵ Yen sō, Gusunə besen Yinni, a nəə mwεε te yibio te a nūn kua mi, a nē, u n kəsire biamə win bibun bweseru səə wi u koo win bandu di, bii be, bā n tii neni dee dee ben wāaru səə, ma ba nun mem nəwammε nge mε wi, Dafidi u kua. ²⁶ N n men na, Gusunə besen Yinni, a de wunen gari yi a nūn sōwa mi kpuro, yi koorā.

²⁷ Adama kaa sere kpī a sina tem mε səə ka gem? Domi wəlla kun nun tura. Kaa sere gere dii te na nun bania mini? ²⁸ Ka mε, Gusunə nen Yinni, a nen gere swaa dakio kpa a nen kanaru nə te na mē gisə. ²⁹ A de wunen nōni yi n wāa dii te səə wōkuru ka sō səə. A nen kanaru swaa dakio te na mē yam mini, domi miya a nē, kaa tii sōsi. ³⁰ Nε ka wunen tambu sà n mennama yam mini, sa kanaru mē, a sun swaa dakio, saa wəllu di mi a wāa kpa a sun suuru kua.

³¹ Goo ù n win winsim torari, ma ba yēro tilasi kua, u ka na mini u bōre yāku yerə, ³² na nun kanamə, a nūn swaa dakio wəllun di, kpa a bu siria. A tən kōso nūn win kōsa kəsieyo, kpa a maa gemgii nūn win gem wē.

³³ Yiberεba bā n wunen tambu Isireliba kamia yèn sō ba nun torari, ma ba gōru gəsia ba na ba nun suuru kanamə dii teni səə, ³⁴ a bu swaa dakio saa wəllun di kpa a bu ben durum suuru kua. Kpa a de be ba yoru mwεera bu wurama tem mε səə, mε a raa ben baababa wē.

³⁵ À n dera gura ya yōra yèn sō ba nun torari, ma ba gōru gəsia yèn sō a bu sekuru doke, ma ba mεerima yam mini, ba nun sāmə ba kanaru mē, ³⁶ a bu swaa dakio saa wəllun di, kpa a bu ben durum suuru kua. A bu swaa gea sōsio yè səə ba koo sī, kpa a de gura yu nε tem mε səə, mε bese wunen tambu sa tubi di mi.

³⁷ Gōru tà n dua tem mε səə, n kun mε kēsi kēsi bararu, n kun mε dīanun gəə, n kun mε twee, n kun mε kəkənu ganu ni nu ra dīanu sanku, n kun mε yiberεba bā n tem men wusu tarusi, n kun mε bara bwese bweseka yà n wunen tambu deema, n kun mε wahala gaa, ³⁸ bā n seewa ba kanaru mē, ma ben baawure u win toraru wura win gōruə, ma u win nōma suema dii tenin bera gia, ³⁹ a bu swaa dakio saa wəllun di mi a wāa, kpa a bu suuru kua, a baawure kua nge mε u sāa. Domi wunε turowa a tənun gōru yē. ⁴⁰ Kpa bu nun nasia ben wāaru kpuro səə tem mε səə, mε a ben baababa wē.

⁴¹⁻⁴² Tən tuko goo ù n na u ka nun sā yèn sō u nua wunen yīsira kpā, ma a dam bakam mə, ma yēro u kanaru mē dii te səə, ⁴³ a nūn swaa dakio saa wəllun di mi a wāa, kpa a nūn kua ye u nun bikiamə kpa handunian tambu kpuro bu nun gia kpa bu nun nasia, nge mε wunen tambu Isireliba ba nun nasie, kpa ba n yē ma wuna ba ra sā dii te səə, te na bana mini.

⁴⁴ À n wunen tambu Isireliba wooda wē bu da bu ben yiberεba tabu wəri, ma ba kanaru koosima wunen mi, ba mεerima wuu ge a gəsa ka dii te na nun banian bera gia, ⁴⁵ a ben kanaru swaa dakio wəllun di kpa a bu nasara wē.

⁴⁶ Bā n daa maa nun torari, domi goo sari wi u ku ra tore, ma wunen mōru ya seewa a bu yiberεba nōmu sōndia, ma ba bu mwεera ba ka da, ba yoru dimə turuku n kun mε, mi n toma, ⁴⁷⁻⁴⁸ bā n bwisika tem mi ba yoru dimə mi, ma ba gōru gəsia mam mam, ba nun tii wē ma ba tem meni mεerima mε a ben baababa wē, ka wuu geni, ge a gəsa ka sāa yee te na nun bania mini, bā n kanaru mē, ba mē, ba nun torari ba durum kua, ⁴⁹ a bu swaa dakio wunen wāa yerun di kpa a bu kua ye n weenε. ⁵⁰ A bu ben durum ka ben toranu kpuro suuru kuo, kpa a de be ba bu yoru diisiamə bu ben wənwəndu wa. ⁵¹ Domi ba sāawa wunen tambu be a yarama Egibitin di mi ba nōni sōra.

⁵² A de a nε ka wunen tambu kpuro durom kua kpa a besen nə nə, saa ye sa nun kanamə kpuro. ⁵³ Domi wuna a sun gəsa bwese ni nu tien suunu səən di. Ma a sun kua

wunegibu nge me a gerua, saa wunen sɔm kowo Mɔwisin nɔɔn di, sanam me a besen baababa yarama Egibitin di.

Salomɔɔn kana dɔakiru

⁵⁴ Saa ye Salomɔɔ u win kana te kua u kpa, yera u seewa u yɔra yɔku yeru mi, mi u raa yiire u nɔma sue wɔllɔ. ⁵⁵ Mi u yɔ mi, u nɔɔgiru sua min di, ka dam u Isireli be ba menne mi domaru kua u nɛɛ, ⁵⁶ na Yinni Gusunɔ siara wi u win tɔmbu bɔri yendu wɛ nge me u raa gerua. Nɔɔ mwɛɛ duro ni u raa kua saa win sɔm kowo Mɔwisin min di, nin gara kun kam kue. ⁵⁷ Yen sɔ, na kanamɔ u n maa ka sun wɔa nge me u raa ka besen baababa wɔa, u ku sun duari, u ku maa sun deri. ⁵⁸ U besen bwɛra gɔsio win mi gia kpa su kpɪ su win swɛɛ kpuro swii su win woodaba ka win yiirebu kpuro mem nɔɔwa bi u besen baababa wɛ. ⁵⁹ Kana te na kua win wuswaɔ mini, u tu mɔɔ kpa u n tu yaaye baadomma, kpa u n da nɛ ka win tɔmbu Isireliba gea kue. ⁶⁰ Nge meya handunian bwesenu kpuro nu koo ka gia ma wi turowa u sɔa Gusunɔ. Goo maa sari nge wi. ⁶¹ Yen sɔ, bɛɛ win tɔmbu, i bɛɛn gɔrusu nɔn wɛɛyɔ mam mam. Kpa i kpɪ i win yiirebu ka win woodaba mem nɔɔwa.

Ba yɔku kobu torua

Yinni Gusunɔn sɔa yerɔ

(*I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 7:4-10*)

⁶² Yen biru Salomɔɔ sina boko ka Isireliba kpuro ba menna ba Yinni Gusunɔ yɔkunu kua. ⁶³ Salomɔɔ u ketɛ nɔrɔbun suba yenda yiru (22.000) ka yɔanu nɔrɔbun suba wuna teeru (120.000) go u ka siarabun yɔkunu kua. Meya ba ka Yinni Gusunɔ sɔa yee te wukia. ⁶⁴ Yen dɔma te, Salomɔɔ u dera ba sɔa yee ten yaaran suunu gɔsa ba dɛɛrasia. Ma ba yɔkunu kua mi, domi yɔku yerun tura te ba kua ka sii gandu ta n kpɛ tu yɔku dɔɔ mwaararugii ni mwa ka dɔa ni ba Yinni Gusunɔ kɔ mi, ka sere siarabun yɔkunun ya gum.

⁶⁵ Ba sɔa yee ten wukiabun tɔɔ bakaru diwa sɔɔ nɔɔba yiru. Yen biruwa ba maa Kunun tɔɔ bakaru di. Tɔn dabira nawa tem men baaman di saa Hamatin di n ka girari Egibitin daarun bera gia. Ma ba menna Yinni Gusunɔn wuswaɔ siki siki. Ba tɔɔ baka te diwa sɔɔ nɔɔba yiru. ⁶⁶ Sɔɔ nɔɔba itase, yera Salomɔɔ u ben baawure kara, ma ba nɔn domaru kua. Yen biru ba sɔa ben yenusɔ ka nuku dobu ka bɔri yendu, durom me Yinni Gusunɔ u win bɔɔ Dafidi ka win tɔmbu Isireliba kuan sɔ.

9

Yinni Gusunɔ

u maa Salomɔɔ kure

(*I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 7:11-22*)

¹ Saa ye sɔɔ Salomɔɔ u Yinni Gusunɔn sɔa yeru ka win tiin sina kpaaru ka sere maa ye u gɔru doke kpuro kua u kpa, ² saa yera Yinni Gusunɔ u nɔn kure nɔn yiruse nge me u raa nɔn kure Gabaoniɔ. ³ Ma u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, na wunen kanaru nua. Yen sɔ tɛ, dii te a bana nen sɔ mi, na tu wuna nenem ta kua mi ba ko n da man sɔ. Ko na n tu mɛɛra kpa nen bwɛra n wɔa te sɔɔ sere ka baadomma. ⁴ Wunen tii à n sɔimɔ gem sɔɔ ka gɔru dɛɛrɔ nen wuswaɔ ma a nen woodaba ka nen yiirebu mem nɔɔwammɛ nge me Dafidi wunen tundo u kua, ⁵ kon wunen bandu daka daasia nge me na wunen tundo wi nɔɔ mwɛɛru kua, na nɛɛ, u n kɔsire biamɔ win bibun bweseru sɔɔ wi u koo bandu di Isireliba sɔɔ. ⁶ Adama wunɛ ka wunen tɔmbu ka bɛɛn bibun bweseru i n man yina, ma i n nen woodaba ka nen yiirebu mem nɔɔwammɛ, ma i da i n bɔnu sɔamɔ, ⁷ kon bɛɛ wuna tem me na raa bɛɛ wɛ kpuron di. Kpa n maa dii te na wuna nenem nen sɔ mi yina mam mam kpa i sekuru wa bwese tukunun wuswaɔ nu bɛɛ yɛɛ. ⁸ Wi u raa dii ten kpɔaru yɛ, u n doonɔ mi, ma u ten bansu wa biti koo nɔn mwa u nɛɛ, kuku! Mban sɔna Yinni Gusunɔ u tem megibu kua me, ka maa dii teni. ⁹ Kpa bu wisi bu nɛɛ, ba Gusunɔ ben Yinni deriwa wi u ben baababa yarama Egibitin di. Wee tɛ bɔna ba sɔamɔ. Niya ba mem nɔɔwammɛ. Yen sɔna u dera wahala yeni ya bu deema.

Saloməw ka Hiramun

arukawani

(*I maa mɛerio Bandun Gari II, 8:1-18*)

¹⁰ Saloməw u Yinni Gusunən sãa yeru ka win tiin sina kpaaru banawa wɔw yendu u sere ye kpuro wiru go. ¹¹ N deema Hiramun Tirin sina bokowa u nùn dãa ye ba m̀ sɛduru ka sipɛrɛ ka wura m̀risia nge m̀n nɔw u kɔ sanam mɛ u win sɔma ye m̀. Yen sɔna u maa Hiramun wi wusu yendu kã, Galilen tem sɔw. ¹² Yera Hiramun u seewa Tirin di u da u wuu si mɛera, si Saloməw u nùn kã mi. ¹³ Adama wuu si, su ǹ nùn wɛre. Ma u nɛɛ, wuu sinin bwesera a man kã nen kɔnasi? Yera u su yɔsiru kã Kam. Yɔsi tera ba ra ka su soku sere ka gisən gisɔ. ¹⁴ N deema Hiramun u raa Saloməw wura tɔnnu ita ka bɔnu m̀risia.

Ye Saloməw u maa kua

¹⁵ Tɔn be Saloməw u yoo sɔma koosia, beya ba Yinni Gusunən sãa yeru ka win tiin sina kpa te bana te u soka Wɔwa ye ba kɔrua, ka sere Yerusalemun gbãra te, ka maa wuu si ba m̀ Hasori, ka Mɛgido, ka Gesɛɛ. ¹⁶ N deema Egibitin sunɔ u raa Gesɛɛ wari u dɔw menɔ u Kanani be ba wãa mi go u kpa, ma u wuu ge sua u win bii tɔn kurɔ kã, saa ye Saloməw u bii wi sua kurɔ. ¹⁷ Yen sɔna Saloməw u wuu ge sɔnwa u bana. U maa Beti Horoni bana ye ya wãa wɔwɔw, ¹⁸ ka Balati, ka Tadimari ye ya wãa Yudan temɔ mi gãanu ku ra kpi, ¹⁹ ka maa wuu sɔn mi u ra win dɔanu bere, ka sɔn mi win tabu keke be dumi gawe wãa ka sɔn mi win maasɔbu ba wãa ka si u gɔru doke u bana Yerusalemuɔ ka Libaniɔ ka maa tem mɛ u m̀ kpuro sɔw.

²⁰⁻²¹ Bwese ni nu wãa Isireliban suunu sɔw ba ǹ kpɔa ba go, niya Amɔreba ka Hetiba ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiba. Ben bibun bwesera Saloməw u yoo sɔma koosia. Ma ba kua yobu sere ka gisən gisɔ. ²² Adama Saloməw u ǹ Isireliba yoo sɔma koosie. U bu kuawa win tabu kowobu ka win tiin sɔm kowobu, ka win sina asakpɔbu ka win tabu sinambu ka win tabu keke kparobu ka win maasɔbu. ²³ Be u gɔsa bu ka yoo sɔma ye kpara, ba sãawa nɛera wunɔbu ka weeraakuru (550).

²⁴ Sanam mɛ Egibiti sunən bii wɔndia wi Saloməw u sue kurɔ, u wura yenu ge Saloməw u nùn bania sɔw, saa yera Saloməw u maa wɔwa ye ya wãa sɔw yari yeru gia kɔrua.

²⁵ Wɔw tia sɔw, nɔn itawa Saloməw u ra Yinni Gusunɔ yãku dɔw mwaararuginu kue ka siarabun yãkunu, yãku yee ten mi, te u Yinni Gusunɔ kua. Yen biru u ra turare dɔw doke kparokoro tɛn wɔllɔ ba ra turare dɔw doke te ba yi dii te ta dɛere gem gem kɔnnɔn deedeeru. Nge mɛya Saloməw u ka sɔwsi yɛn sɔ ba sãa yee te kua.

²⁶ Ma u dera ba goo nimkuu dãka ɛsioni Gebɛɛ, Elatin bɔkuɔ nim wɔku ge ba m̀ Naa yariɔ Edɔmun temɔ. ²⁷ Ma Hiramun u win tiin sɔm kowo be ba nim asansi yɛ m̀risia Saloməwun goo nimkuu sin sɔ. ²⁸ Yera ba da Ofiriɔ ba wura gura tɔnnu wɔkura yiru ba ka Saloməw daawa.

10

Seban sunɔ tɔn kurɔ

u Saloməw mɛrim da

(*I maa mɛerio Bandun Gari II, 9:1-12*)

¹ Saa yɛ sɔw Seban sunɔ tɔn kurɔ u nua ma Yinni Gusunɔ u dera Saloməw u yɔsiru yara, yera u da u ka Saloməwun bwisi yin saka mɛeri kpa u nùn gãa sɛsɔgii dabɔnu bikia. ² U tura Yerusalemuɔ ka win sina bwãa dabɔnu be ba nùn swɔi ka yooyoo si su turare ka wura dabɔnu sɔwɔw, ka kpee gobiginu. Ye u tura Saloməwun mi, ma u gerua kpuro ye ya wãa win gɔruɔ. ³ Ma Saloməw u nùn wisa kpuro ye u bikia. Yen gaa kun nùn wisibu sɛsie. ⁴ Ye kurɔ wi, u Saloməwun bwisi yi kpuro wa, ka dii te u bana, ⁵ ka dɔa ni u ra di, ka win bwãabun wãa yeru, ka win sɔm kowobun yãa ni ba ra doke bu ka nùn nɔwri, ka sere be ba ra nùn tam dokeye nɔraɔginu, ka maa yãku ni u ra ko diru mi u ra Yinni Gusunɔ sã, ye kpuro ya nùn biti mwa sere u wom mwe.

⁶ Ma u sina boko Saloməw sɔwɔw u nɛɛ, wunen dam ka wunen bwisin baaru ye na nua saa nen tem di, ye kpuro gema. ⁷ Adama na ǹ daa gari yi naane kue sere na ka tunuma

mini. Wee, nen nōni yi ye kpuro wa. Ka gem ye na wa mini, ba ñ daa man yen bōnu sōwa. Wunen bwisi ka wunen dukia ya kpā n kere nge me wunen yīsira yara. ⁸ Doo nōrugiba wunen tōmbu ka wunen sōm kowo be ba nun nōrimō saa baayere. Ma ba wunen bwisi yin gari swaa daki. ⁹ Na Gusunō wunen Yinni siara wi u nun durom kua u nun swīi Isireliban sina gōna wōllō. U bu kīwa sere ka baadommaō. Yen sōna u nun kua ben sunō, a n da ka bu sirie dee dee.

¹⁰ Ma u sina boko wura kā tōnnu ita ka bōnu ka maa turare, ka kpee gobiginu. Salomōō kun maa turare waare gam gum di ya n kpāaru ne me.

¹¹ Hiramun goo nimkuu si su ka wura naamō Ofirin di siya su maa ka dāa gea ye ba mō santali naamō ka maa kpee gobiginu. ¹² Ma sina boko u ka dāa ye gbereba kua sāa yerō, ka sere maa win tiin dirō. Dāa yera u maa ka sinusu kua ka be ba ra womusu kon mōrōkunu. Dāa yen bwesera kun saara mō. Meya ba ñ maa yen bweseru waare.

¹³ Ma Salomōō u sunō tōn kurō wi wē kpuro ye u bikia. U nūn kēru kāwa nge me win yiiko ya ne. Yen biru ma kurō wi, u gōsira u wura win temō ka win bwāabu.

Salomōōn dukia

(I maa mēerio Bandun Gari II, 1:14-17, 9:13-28)

¹⁴ Wura ye Salomōō u ra wa wōō ka wōō ya sāawa tōnnu yendu. ¹⁵ Ye baasi, u ra maa wura mwē tenkuban mi ka maa sinam be u ka arukawani bōkuan mi, ka sere maa win tem beri berikan wirugibun mi.

¹⁶⁻¹⁷ U dera ba tere bakanu goobu (200) ka tere piiminu gooba wunōbu (300) kua ka wura. Tere baka nin teerun bunum mu sāawa kilo nōba tia. Ma piimii nin teerun bunum mu maa sāa kilo tia ka bōnu. Ma u tere ni doke diru garu sōō, te ba sokumō Libanin dāa sōō, win sina kpaarō.

¹⁸ Yera u maa sina kitaru kua ka suunu donnu ma u tu wura gean tii pote. ¹⁹ Sina kita te, ta yōotia mōwa naa dabusanu nōba tia. Ma ba ten mi u ra gballi wōwa koosia. Ma ta nōm sōnditia mō yēsi yēsika. Yen baayeren bōkuōra ba gbee sunōn weenasia kua ya yō, tia nōm dwarō, tia maa nōm geuō. ²⁰ Ma ba maa gbee sinansun weenasisu kua wōkura yiru ba doke tia tia yōotia yen naa dabusaru baateren yēsi yēsikaō. Nōba tia ya wāa nōm dwarō, nōba tia maa nōm geuō. Sunō goo maa sari wi ba maa kita ten bweseru kuare.

²¹ Salomōōn nōri kpuro yi sāawa wura, ka sere maa win gbēa ye u ra ka di win sina kpaarō te ba sokumō Libanin dāa sōōn diru. Gāanu ganu sari mi, ni ba kua ka sii geesu. Domi win waati ye sōō, ba ñ sii geesu garisi gāanu, ²² yēn sō win tiin goo nimkusu si su ka Hiramugisu tenkuru mō sannu su ra n naamō wōō ita ka wōō ita saa tontonden di, su n wuraba ka sii geesu sōōwa ka suunu donnu ka wōnnu ka gunō burasu.

²³ Salomōō u sinam be ba wāa dunia sōō kpuro bwisi ka dukia kere. ²⁴ Tōmbu kpuro ba ra n kasuwa bu win gari nō, win bwisi yi Yinni Gusunō u nūn kān sō. ²⁵ Wōō baagere tōmbu ba ra ka nūn kēnu naawe. Gabuginu sii geesu, gabu wura, gabu yabenu, gabu tabu yānu, gabu turare, gabu maa dumi ka ketekunu.

²⁶ Ma Salomōō u tabu kekeba kasu yi dumi gawe ka maa maasōbu. Tabu keke yen geera sāawa nōrōbu ka neeru (1.400). Maasō be, ba maa sāa nōrōbun suba wōkura yiru (12.000). Ma u maasō be yi yi wuu marosō mi win tabu keke yi wāa ka sere maa Yerusalemō mi win tii u wāa. ²⁷ Ma u dera sii geesu kōora Yerusalemu mi nge kpenu. U dera dāa gea ye ba mō sēduru ya dabia nge yakasun dāa ye ba mō sikamōre ye ya ra n wāa wōwāō. ²⁸⁻²⁹ Salomōō u tenkuba mō be ba ra nūn dumi ka tabu kekeba dwem daawe Egibitiō kpa bu ka yi na wuunu ka wuunu. Tabu keke yen tian gobi sāawa sii geesun gobi nata. Dum tian gobi maa sāa sii geesun gobi wunaa weeru ka wōkuru. Tenku bera ba ra maa yi Hetiban sinambu ka Sirigibun sinambu dōre nge me.

11

Salomōō u Gusunō biru kisi

(I maa mēerio Bandun Gari II, 11:18-12:1)

¹ Egibiti sunən bii wəndia wi Saloməw u sue baasi, u maa bwese tukunun kurəbu kĩa. U kurəbu sua Məabuban bweseru səw ka Aməniba səw ka Edəmuba səw ka Sidonigibu səw ka Hətiba səw. ² N deema Yinni Gusunə u raa Isireliba səwəwa u nəε, bu ku raa ka bwese tuku ni mənna, bu ku raa maa wura nu na ben mi, nu ka bu mənna. Domi nu koo de bu ben gōrusu sīya win min di kpa bu nin būnu sã. Adama bwese niya Saloməw u da u ka mənna ben kurə be u kīn saabu. ³ Sina bibu nata ka wunəbuwa (700) Saloməw u sua kurəbu ka sere maa gooba wunəbu (300) be ba n̄ sã sina bibu. Kurə bera ba win gōru sīya Yinni Gusunən min di. ⁴ Yera n dera win təkəru səw, u da u būu sãamə. Ma u n̄ maa tii Yinni Gusunə wē mam mam. U n̄ kue nge mε win tundo Dafidi u kua Yinni Gusunən sãaru səw. ⁵ Saloməw u da u Sidonigibun būu wi ba m̄ Asitaate ka Aməniban būu wi ba m̄ Milikəmu sãamə. ⁶ Kōsa u kua. U n̄ Yinni Gusunə swīi mam mam nge mε win tundo Dafidi u kua. ⁷ Yera u maa da u būu kōsunun turanu bana guu te ta wã Yerusalemun deedeerə. Niya Məabuban būu wi ba m̄ Keməsi ka Aməniban būu wi ba m̄ Mələku. ⁸ Ma u win kurə be kpuro būu turanu bania. Miya ba ra n būnu yākuru kuammε kpa ba n nu turare dōw dokeammε. ⁹⁻¹⁰ N deema Gusunə Isireliban Yinni u raa Saloməw kure nən yiru ma u n̄n səwəwa u nəε, u ku raa da u būu goo sã. Adama Saloməw u n̄ Yinni Gusunən gere ye mεm nəwε. Ma u win gōru sīya Yinni Gusunən min di. Yera Yinni Gusunə u ka n̄n m̄ru kua. ¹¹ Ma u n̄n səwəwa u nəε, wee a n̄ nən arukawani ka nən wooda ye na nun wē mεm nəwε. Yen s̄, kon wunen bandu karana n ten sukum wunen s̄m kowo goo wē. ¹² Adama na n̄ ye m̄ wunen wāaru səw, wunen tundo Dafidin s̄. Wunen biin n̄mun diya kon tu mwa. ¹³ Adama nən b̄w Dafidin s̄ ka sere maa Yerusalemu ye na ḡsan s̄, na n̄ nun te kpuro mwaarimə. Kon n̄n Isireliban bwese kera tia deria u ko yen sunə.

Saloməwən yiberəba

¹⁴ Yinni Gusunə u dera Hadadi wi u sã Edəmun bweserun sina bii u kua Saloməwən wεrə.

¹⁵ N deema Dafidi u raa ka Edəmuba tabu kua u bu go. Yera win tabu sunə Yoabu u da mi, u ka Isireli be ba go go sike. ¹⁶ Ma u sina mi, suru nəwəba tia, wi ka win tabu kowobu. Ma ba Edəmban tən durəbu kpuro go, bibu ka bukurobu. ¹⁷ Saa yera Hadadi u kpikuru sua u da Egibiti gia ka Edəmuba gabu be ba sã win baaban yobu. N deema Hadadi wi, u sãawa aluwaasi. ¹⁸ Ye ba seewa Madianin di, ba dawa Paraniə, miya u maa gabu wa ba n̄n swīi ba ka tura Egibiti sunən mi. Yera Egibiti sunə wi, u n̄n diru wē ka maa tem. Yen biru u nəw mweeru kua ma u ko n da n̄n dīanu wē. ¹⁹ Egibiti sunə wi, u ka Hadadi n̄nu geu mεera. N deema Egibiti sunə wi, u kurə m̄ wi ba m̄ Tapenesi. Kurə wi, u yiiko m̄. Win wənəwa Egibiti sunə u Hadadi kã u sua kurə. ²⁰ Yera Hadadin kurə wi, u n̄n bii tən durə marua. Ma ba n̄n yīsiru kã Genubati. Ma Tapenesi u bii wi sua u n̄nua win yenuə ka Egibiti sunən bibu sannu.

²¹ Saa ye Hadadi u nua ma Dafidi u kpuna u gu, ba n̄n sikua win baababan sikaə, win tabu sunə Yoabu u maa gu, yera u Egibiti sunə səwəwa u nəε, a de n den ḡsira n da nən wuuə.

²² Yera u n̄n səwəwa u nəε, mba n nun kəmiε nən mini a ka kī a we.

Ma u n̄n wisa u nəε, na n̄ gāanu bie. Adama ka mε, a de n we.

²³ Yinni Gusunə u maa Resoni Eliadan bii seeya u ka Saloməw seesi. Resoni wi, u raa kpikuru suawa win yinni Hadadesε Soban sunən min di. ²⁴ Sanam mε Dafidi u bu wəri u goomə, ma Resoni wi, u təmbu mənna u kua ben wirugii. Wi, ka tən beya ba da ba sina Damasiə u bandu di mi. ²⁵ Resoni wi, u kua Isireliban yiberε Saloməwən wāaru kpuro səw. Meya maa Hadadi u Isireliba kōsa kua, u bu tusa. Ma u da u bandu di Siriə.

Nəw mweε te Gusunə

u Yeroboamu kua

(I maa mεerio Bandun Gari II, 9:29-31)

²⁶ Saloməwən s̄m kowo turo wi ba m̄ Yeroboamu u maa n̄n seesi. Win tundon yīsira Nebati. U sãawa Efaratigii, win wuuwa Sereda, win meron yīsira Serua. U sãawa gəmini.

²⁷ Wee nge me u ka nùn seesi. Saloməə u wəwa gaa kərumə. Ma u Yerusalemun gbāraru səmmə. ²⁸ Ye u Yeroboamu wa u s̄aa aluwaasi damgii u maa səmburu m̄ə mi ka hania, yera u nùn kua Manase ka Efaraimun bwese kəran wirugii bu ka səmbu te ko. ²⁹ S̄əə teeru, Yeroboamu u yara Yerusalemun di, ma u ka Gusunən səmə Akiya Sidonigii yinna swaaə. U kumbooro kpəə sebua. Be yiru tənawa ba w̄aa yakasu mi d̄oma te. ³⁰ Ma Akiya u win kumbooro kpəə ge nenua u ḡēka besi wəkura yiru. ³¹ Yera u Yeroboamu s̄əəwa u n̄e, a yen wasi wəkuru suo, domi ameniwa Gusunə Isireliban Yinni u gerua. U n̄e, u koo Saloməən bandu mwa u karana kpa u nun Isireliban bwese kəri wəkuru w̄e a n s̄aa ben sunə. ³² Adama u koo nùn kəri tia deria win b̄əə Dafidin s̄ə, ka maa Yerusalemun s̄ə. Domi Isireliban wusu kpuro s̄ə, yera u ḡəsa. ³³ U yeni m̄əwa yèn s̄ə be Isireliba ba wi Yinni Gusunə deri. Ma ba da ba Sidonigibun b̄uu wi ba m̄ə Asitaate s̄aamə ka Məabuban b̄uu wi ba m̄ə Keməsi, ka Aməniba b̄uu wi ba m̄ə Milikəmu. Ba yina bu s̄i win swaa s̄ə bu sere ko ye u k̄i. M̄eya ba maa yina bu win woodaba ka win yiirebu m̄em n̄əwa nge me Dafidi wi, Saloməən tundo u kua. ³⁴ Adama u koo be de u n gina ban te dii sere u ka gbi win b̄əə Dafidin s̄ə, wi u ḡəsa ma u win woodaba ka win yiirebu m̄em n̄əwa. ³⁵ Yen biru u koo Isireliban bwese kəri wəkuru mwa saa win biin n̄əman di kpa u nun ko ben sunə. ³⁶ Kpa u bwese kəri tia win bii w̄e Dafidin s̄ə kpa u n da n kəsire m̄ə bandu s̄ə Yerusalemuə wuu ge u ḡəsa bu ka nùn s̄ə mi.

³⁷ Wun̄e maa Yeroboamu u koo nun sua kpa a n bandu dii Isireliba kpuro s̄ə, kpa a n bu wooda w̄em̄ə nge me a k̄i. ³⁸ À n da ko ye u nun yiire kpuro ma a s̄im̄ə win sw̄e s̄ə, ma a win woodaba m̄em n̄əwa nge me win b̄əə Dafidi u kua, u ko n ka nun w̄aawa sere ka baadommaə, kpa u nun ko Isireliban bwese kəri wəkurun sunə. Kpa wunen bibun bweseru ba n da ban te di sere ka baadommaə nge me u Dafidi n̄ə mw̄eru kua. ³⁹ Nge m̄eya u koo ka Dafidin bibun bweseru sekuru doke Saloməən durum s̄ə. Adama n ñ m̄ə ka baadommaə.

⁴⁰ Ye Saloməə u gari yi nua, yera u swaa kasu u ka Yeroboamu go. Ma Yeroboamu u seewa u kpikuru sua u da Egibitin sunə Sisakin mi. Miya u w̄aa sere Saloməə u ka gu.

⁴¹ Ye Saloməə u kuan sukum ka sere maa win bwisin gari, ye kpuro ya yorua tireru garu s̄ə te ba m̄ə Saloməən kookoosun tireru. ⁴² Saloməə u bandu diwa w̄əə weeru Isireliba kpuro s̄ə. ⁴³ Ye u kpuna u gu, ba nùn sika win tundo Dafidin wuuə. Ma win bii Roboamu u kua win kəsire bandu s̄ə.

12

Roboamu

u bukurobun gari yina

(*I maa m̄erio Bandun Gari II, 10:1-15*)

¹ Roboamu u da Sikemuə. Domi Isireliba kpurowa ba da mi, bu ka nùn ko sunə. ² Saa yè s̄ə Yeroboamu Nebatin bii u kpikuru sua Saloməən s̄ə, u w̄aa Egibitiə yera u nua ma Roboamu u bandu di. Yera ba nùn səmə ḡəria ba n̄e, u na. ³ Ye u tunuma, ma wi ka Isireliban bwese kəri wəkuru ba m̄enna ba da ba Roboamu s̄əəwa ba n̄e, ⁴ wunen tundo u sun yoo səma koosia, ma ya sun bunie nge keten sugu. Adama wun̄e a sun tu kawo kpa su nun sw̄i.

⁵ Ma u bu s̄əəwa u n̄e, i gina doo. Ñ n kua s̄ə ita kpa i wurama.

Ma tən be, ba doona. ⁶ Yera Roboamu u Isireliban bukurobu m̄enna win mi, be ba raa win tundo Saloməə bwisi k̄ē, u bu bikia u n̄e, bwisi yir̄a i man k̄em̄ə n tən be s̄ə.

⁷ Ma ba nùn wisa ba n̄e, à n wura saa gisən di, a tən be n̄əri kpa a ko ye ba nun bikia, kpa a bu wisi ka k̄iru, ba ko n s̄aawa wunen t̄ambu sere ka baadommaə.

⁸ Adama Roboamu wi, u ñ bukuro ben gari wure. Win saarasi ka be u biru di sannu, bera u bwisi bikia. ⁹ U bu s̄əəwa u n̄e, bwisi yir̄a i man k̄em̄ə n ka tən be wisi be ba n̄e, n bù yoo səma kawo ye n̄en tundo u raa bu koosia.

¹⁰ Yera ba nùn wisa ba n̄e, a bu s̄əəw̄ə a n̄e, wunen nikibii piibu ga wunen tundo p̄əra b̄əərum kere. ¹¹ Wunen tundo u raa bu yoo səma koosia. M̄eya kaa maa tu sosi. Wunen tundo u raa bu s̄eeyasia ka yii s̄ennu, m̄eya kaa maa bu s̄eeyasia ka som kpaki.

¹² Yera Yeroboamu ka tən be kpuro ba na Roboamun mi sɔɔ itase ye, nge me u raa gerua. ¹³ Roboamu u tən be wisa ka dam, u n̄ bukuro ben bwisi yi garisi gāanu. ¹⁴ Adama win saarasi ben bwisiya u ka sɔmburu kua ma u n̄e, nen tundo u raa b̄e yoo sɔma koosia. Adama t̄, n̄gira ta koo kera. U raa b̄e s̄eyasia ka yii sennu. Adama n̄e, som kpakiya kon ka b̄e s̄eyasia.

¹⁵ Nge m̄ya Roboamu u yina u tən begii swaa daki domi Yinni Gusunɔwa u dera n kua m̄e, kpa win gari yi ka kooru, ye u Yeroboamu N̄ebatin bii s̄ɔwa saa Akiya Silogjiin n̄on di.

Isireliban banda b̄onu kua

yiru

(*I* maa m̄erio Bandun Gari II, 10:16-11:4)

¹⁶ Ye Isireliba kpuro ba wa ma sina boko u n̄ ben gere swaa daki, yera ba n̄n s̄ɔwa ba n̄e,

m̄ba n sun m̄ɔsine b̄eɛ ka Dafidi Isain bii.

Sa n̄ maa b̄onu gaa m̄o ka wi.

B̄eɛ Isireliba i de su ḡsira b̄esen yenusɔ.

Wun̄e Roboamu a wun̄en bweserun wunanɔ koowo.

Ma Isireli be, ba ḡsira ben yenusɔ. ¹⁷ Ma Roboamu u kua Yudan bweseru t̄nan sunɔ.

¹⁸ Saa ye s̄ɔra u Adoramu ḡra Isireliban mi, wi u ra bu kpare bu ka yoo s̄oma ko. Ma ba n̄n kpenu kasuka ba go. Yera n dera Roboamun tii, u win tabu k̄e k̄e w̄ri fuuku fuuku u da Yerusalemɔ. ¹⁹ Nge m̄ya Isireliban bwese k̄eri w̄ku te, ta ka Dafidin yenugibu karana sere ka gisɔ.

²⁰ Saa ȳe s̄ɔ Isireliba kpuro ba nua ma Yeroboamu u wurama saa Egibitin di, yera ba m̄enna ba n̄n sokusia. Ye u na, yera ba n̄n kua ben sunɔ. Yudan bweseru baasi, goo sari wi u maa ka Dafidin bweseru ȳra.

²¹ Saa ȳe s̄ɔ Roboamu u tunuma Yerusalemɔ, yera u Yudaba ka Benyameɛba kpuro m̄enna. Ma u be s̄ɔ tabu durɔ damgibu n̄r̄ɔbun suba goobu yendu sari (180.000) ḡsa bu da bu Isireliban bwese k̄eri w̄ku te w̄ri, kpa bu ban te w̄rama bu n̄n wesia. ²² Adama Gusunɔ u ka win s̄om̄ Semaya gari kua u n̄e, ²³ a Roboamu Salom̄on bii Yudaban sunɔ ka Yudaba ka Benyameɛba kpuro s̄ɔwɔ, ²⁴ a n̄e, wee ye n̄e, Yinni Gusunɔ na gerua. Bu ku raa da bu ka ben m̄ero bisibu Isireliba tabu ko. Ben baawure u ḡsiro win yenuɔ, domi yeni ya nawa saa n̄e Yinni Gusun̄on min di.

Ma ba Yinni Gusun̄on gere wura, ba ḡsira ba wura ben yenusɔ.

²⁵ Yeroboamu u wuu ge ba m̄ɔ Sik̄emu gb̄araru toosi ge ga w̄a Efaraimun guurun bera gia. Ma u sina mi. Yen biru u yara min di u da u Penueli gb̄araru toosi.

Yeroboamu

u Gusun̄on swaa deri

²⁶⁻²⁷ Yera Yeroboamu u bwisika u n̄e, t̄n be, b̄a n daam̄o Yerusalemɔ bu ka ȳkuru ko Yinni Gusun̄on s̄a yerɔ, nen ban te na dii mi, ta koo ra wura Dafidin bweseru s̄ɔ. Domi ben laakari ya koo wura ben yinni Roboamun mi, wi u s̄a ben sunɔ. Kpa bu man go bu wa bu ka wura win mi. ²⁸ Ye Yeroboamu u bwisi bikia bikia, yera u ket̄en bw̄arokunu yiru kua ka wura u n̄e, b̄e Isireliba na b̄e wasiraru waawa ka Yerusalemun daabu. Yen s̄ɔ, b̄en yinni wee mini wi u b̄e yarama Egibitin di.

²⁹ Ma u gen teu yi Beteliɔ, teu maa Danuɔ. ³⁰ Ma yeni ya kua yina ye ya bu sure durum s̄ɔ, domi ba ra n daam̄owa Beteliɔ n̄ kun m̄e Danuɔ ba n bw̄aroku ni s̄am̄o.

³¹ Yera Yeroboamu u s̄a yenu bana gungunu w̄llɔ. Yen biru u ȳku kowobu ḡsa be ba kun s̄a Lefin bweseru. ³² Yeroboamu u t̄ru bura bu ka t̄ɔ bakaru ko w̄on suru n̄ɔba itasen s̄ɔ w̄kura n̄ɔbuse s̄ɔ, nge m̄e Yudaba ba ra ko. Ma u da Beteliɔ u ȳɔwa ȳku yerɔ u bw̄aroku ni ȳkuru koosi. Ma u ȳku kowo be u ḡsa yi Beteli mi.

Yeroboamun ȳku yee te,

ta n̄ ka Gusun̄o naaw̄e

³³ Ye t̄ɔ te, ta tura te Yeroboamu u bura mi, yera Isireliba kpuro ba t̄ɔ bakaru di Beteliɔ. Ma win tii u yɔɔwa yāku yerɔ, u turare d̄ɔ doke.

13

¹ Yera Yinni Gusunɔ u dera win sɔmɔ goo u seema saa Yudan di u na Beteliɔ sanam mɛ Yeroboamu u turare d̄ɔ dokemɔ ben yāku yerɔ. ² Ma u yāku yee te nɔɔgiru sue u nɛɛ, yāku yeru wunɛ! Yāku yeru wunɛ! A nɔɔwɔ ye Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, wee ba koo bii tɔn durɔ goo ma Dafidin bweseru sɔɔ, kpa bu n̄n yīsiru kɛ Yosiasi. Wiya u koo se u ka b̄u yāku kowo be yākuru ko mi ba ra raa yākuru ko. Kpa bu tɔmbun kukunu d̄ɔ meni wunen w̄llɔ.

³ Gusunɔn sɔmɔ wi, u maa nɛɛ, yāku yee teni, ta koo besikirawa. Kpa ten yāku torom mu yari baama. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma Yinni Gusunɔwa u gari yi gerua.

⁴ Sanam mɛ Yeroboamu u nua ye sɔmɔ wi, u yāku yee te gerusi, yera u nɔmu demia u nɛɛ, i n̄n mɔɔ.

Adama Yeroboamun nɔmu ge u Gusunɔn sɔmɔ wi t̄ii mi, ga gu, ma u kpana u gu kure. ⁵ Yera yāku yee te, ta besira, ma ten yāku torom mɛ mu wāa w̄llɔ mu pusi yam kpuro nge mɛ Yinni Gusunɔ u raa gerua saa sɔmɔ win nɔɔn di. ⁶ Yera Yeroboamu u Gusunɔn sɔmɔ wi s̄ɔwa u nɛɛ, a Gusunɔ wunen Yinni kanɔ nen s̄ɔ, kpa u de nen nɔmu ge, gu wurama nge mɛ ga raa s̄a.

Ma sɔmɔ wi, u Yinni Gusunɔ kana. Yera Yinni Gusunɔ u dera nɔmu ge, ga wurama nge mɛ ga raa s̄a. ⁷ Saa yera sina boko Yeroboamu u nɛɛ, a duuma nen yenuɔ kpa a di. Yen biru, kpa n nun k̄nu w̄.

⁸ Yera Gusunɔn sɔmɔ wi, u sina boko wisa u nɛɛ, baa à n nɛɛ, kaa man wunen dirun arumanin b̄nu kɛ, na n̄ duɔ wunen yenuɔ. Na n̄ maa d̄ianu ganu dimɔ. Meyā na n̄ maa nim n̄rumɔ. ⁹ Domi Yinni Gusunɔwa u man wooda yeni w̄ u nɛɛ, n ku ra d̄ianu ganu di, n ku ra nim n̄, n ku ra maa ḡsira ka swaa ye na ka na.

¹⁰ Ye u yeniba gerua u kpa, yera u swaa gaa mwa u ka s̄a.

Gusunɔn sɔmɔn

mɛm nɔɔ sariru

¹¹ Saa ye sɔɔ, Gusunɔn sɔmɔ durɔ t̄kɔ goo u maa wāa Beteli mi. Yera win bii tɔn durɔbu ba na, ba n̄n s̄ɔwa kpuro ye Gusunɔn sɔmɔ wi, u kua Beteli mi d̄ma te, ka maa gari yi u sina boko Yeroboamu s̄ɔwa. ¹² Ye durɔ t̄kɔ wi, u nua mɛ, yera u bu bikia u nɛɛ, swaa yer̄a u mwa u ka s̄a.

Ma bii be, ba n̄n s̄ɔwa swaa ye u ka s̄a. ¹³ Yera u nɛɛ, bu win ketɛku gaari b̄kuo.

Ye ba gu gaari b̄kua ba kpa, u gu s̄ni. ¹⁴ Ma u Gusunɔn sɔmɔ wi naa sw̄i. Yera u n̄n deema u s̄ɔ, d̄a bakaru garun nuurɔ u n̄n bikia u nɛɛ, wuna Gusunɔn sɔmɔ wi u na saa Yudan tem di?

Ma u n̄n wisa u nɛɛ, oo, nena.

¹⁵ Ma durɔ t̄kɔ wi, u nɛɛ, su wura su da nen yenuɔ su di.

¹⁶ Adama sɔmɔ wi, u n̄n wisa u nɛɛ, n n̄ koorɔ n ka nun wura n sere mam nɛɛ, kon di mi, kpa n n̄. ¹⁷ Domi Yinni Gusunɔwa u man wooda yeni w̄, u nɛɛ, n ku ra di, n ku ra maa nim n̄ mi. Kpa n ku ra ka maa swaa ye w̄ma ye na ka da.

¹⁸ Yera durɔ t̄kɔ wi, u n̄n s̄ɔwa u nɛɛ, nen tii Gusunɔn sɔmɔwa nge wunɛ. Gusunɔwa u man win ḡrado ḡriama, u man s̄ɔwa u nɛɛ, n ka nun ḡsiama nen yenuɔ a di mi, kpa a n̄.

N deema weesa durɔ t̄kɔ te, ta m̄. ¹⁹ Ma Gusunɔn sɔmɔ wi, u ḡsirama u da durɔ t̄kɔ win yenuɔ u di u n̄ra.

Gusunɔ u win sɔmɔ wi

taare w̄

²⁰ Ye ba s̄ɔ ba dimɔ, yera Yinni Gusunɔ u ka durɔ t̄kɔ te gari kua. ²¹ Ma durɔ t̄kɔ te, ta Gusunɔn sɔmɔ wi s̄ɔwa ka dam ta nɛɛ, ameniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, ȳn s̄ɔ a n̄ win gere mɛm nɔɔwɛ wi, wi u s̄a wunen Yinni, ²² ma a ḡsirama a di a n̄ra yam

mini, mi u nɛɛ, a ku di a ku maa nɔ, yen sɔna tɛ kaa gbi. Adama ba ñ wunen goru sikumo wunen baababan sikaɔ.

²³ Ye Gusunɔn sɔmɔ wi, u di u kpa u nɔra, yera durɔ tɔkɔ wi, u nùn keteku gaari bɔkuɔ. ²⁴ Ye u gu sɔni u wiɔ, yera swaa sɔɔ gbee sunɔ ga nùn sɛre ga go. Ma win goru ta kpĩ swaa sɔɔ. Ma win keteku ge, ka gbee sunɔ ge, nu yɔ win bɔkuɔ. ²⁵ Be ba sarɔ mi, ba goo te wa, ka gbee sunɔ ge, ga yɔ goo ten bɔkuɔ. Ye ba tura wuu mi Gusunɔn sɔmɔ durɔ tɔkɔ te, ta wãa, ma ba ye tɔmbu sɔɔwa. ²⁶ Ye Gusunɔn sɔmɔ durɔ tɔkɔ te, ta nua mɛ, yera ta nɛɛ, Gusunɔn sɔmɔ wiya. Domi u ñ Gusunɔn wooda mɛm nɔɔwɛ. Yen sɔna u nùn gbee sunɔ kpare ga nùn sɛre ga go nge mɛ u raa gerua.

²⁷ Ma durɔ tɔkɔ te, ta ten bibu sɔɔwa ta nɛɛ, i man nɛn keteku gaari bɔkuɔ.

Ma ba gu gaari bɔkuɔ. ²⁸ Yera u seewa u da. Ma u deema Gusunɔn sɔmɔn goo te wee ta kpĩ. Ma keteku ge, ka gbee sunɔ ge, nu yɔ goo ten bɔkuɔ. Adama gbee sunɔ ge, ga ñ goo te temɛ, ga ñ maa keteku ge go. ²⁹ Ma durɔ wi, u goo te sua u sɔndi win keteku wɔllɔ u ka tu na win wuuɔ, u sika siki wɔru ge u raa gba win tiin sɔn mi, u ten gɔɔ swĩ. ³⁰ Ye ba goo te sikua ba kpa, ma ba gɔɔ wuri kua ba nɛɛ, wanyo, wanyo, nɛn kĩnasi!

³¹ Ye ba yeniba kpuro kua ba kpa, yera Gusunɔn sɔmɔ durɔ tɔkɔ wi, u win bibu sɔɔwa u nɛɛ, nà n gu, i man sikuo mi ba Gusunɔn sɔmɔ wi sikua, kpa nɛn kukunu nu n kpĩ wiginun bɔkuɔ. ³² Domi gari yi u gerua Betelin sɔ, ka maa bũu tura ni ba bana Samarin wuu marosɔn sɔ, yi koo koorawa kam kam.

³³ Baa mɛ ba Yeroboamu kirɔ kua, ka mɛ, u ñ win gɔru gɔsie. U maa kpam bũu yãku kowobu gɔsawa win tɔmbu sɔɔ, be ba yen kĩru mɔ. ³⁴ Yera ya Yeroboamun yenugibu durum koosia. Yen sɔna Gusunɔ u win bweseru kpeerasia tem mɛ kpuro sɔɔ.

Yeroboamun biin gɔɔ

14

¹ Saa ye sɔɔra Abia Yeroboamun bii u bara. ² Ma Yeroboamu u win kurɔ sɔɔwa u nɛɛ, na nun kanamɔ, a seewo a tii gɔsia kpa bu ku raa gia ma a sãawa nɛn kurɔ kpa a da Siloɔ, a Gusunɔn sɔmɔ Akiya deema, domi wiya u man sɔɔwa ma nɛna kon ko tɔn benin sina boko. ³ Yen sɔ, a pɛɛ suo wasi wɔkuru ka kiranu ganu, ka tim bwãaru, kpa a ka nùn daawa kpa a nùn bikia ye ya koo besɛn bii wi deema.

⁴ Ma kurɔ wi, u kua nge mɛ. U seewa u da Siloɔ u Gusunɔn sɔmɔ Akiya deema win dirɔ. N deema Akiyan nɔni dam dwiia tɔkɔrun sɔ. U ku ra maa yam wa. ⁵ Yinni Gusunɔ u Akiya sɔɔwa u nɛɛ, wee Yeroboamun kurɔ u wee u ka bikiaru ko wunen mi, yèn sɔ win bii u barɔ. Ù n tunuma wunen mi, a nùn sɔɔwɔ menɛ ka menɛ. Domi u koo tii gɔsiawa nge goo.

⁶ Ye kurɔ wi, u tunuma, yera Akiya u win naasun damu nua win dii kɔnnɔwɔ. Ma u nɛɛ, a duuma Yeroboamun kurɔ. Mban sɔna a tii gɔsiamɔ nge goo. Wee Gusunɔ u man yiire n nun labaari kɔsa yeni sɔ. ⁷ Yen sɔ, a doo a Yeroboamu sɔ a nɛɛ, ameniwa Gusunɔ Isireliban Yinni u gerua. U nɛɛ, wee wiya u nùn gɔsa Isireliban suunu sɔɔ ma u nùn kua ben kparɔ. ⁸ U ban ten sukum mwa saa Dafidin bweserun min di u nùn wɛ. Adama wee u ñ kue nge win bɔɔ Dafidi wi u win woodaba mɛm nɔɔwa u nùn sãwa ka win gɔru kpuro. Ma u sãa dee dee win wuswaɔ. ⁹ Wee, wi Yeroboamu u kɔsa kua n kere tɔn be ba nùn gbiiye. Domi u dera ba bũnu sãwa. Ma u bwãarokunu kua ka sisu u ka wi, Gusunɔn mɔru seeya. Ma u nùn biru kisi. ¹⁰ Yen sɔna u koo de kɔsa yu du win yenuɔ. U koo win yenugibu kpuro go, bibu ka yobu, ba ñ goo derimɔ. U koo bwese te kpuro gowa mam mam. ¹¹ Wi u gu wuuɔ bɔna nu koo yɛron goru tem. Wi u maa gu yakasɔ gunɔsa su koo maa win goru di. ¹² Tɛ wunɛ win kurɔ a seewo a da yenuɔ. Adama à n wuu duɔ fia, bii wi, u ko n maa gbimɔwa. ¹³ Isireliba ba koo nùn sike kpa bu win gɔɔ wooru sina. Wi turowa ba koo sike Yeroboamun bwese te sɔɔ. Domi wi turo wiya u Gusunɔ Isireliban Yinni wɛre. ¹⁴ Yen biru Yinni Gusunɔ u koo sina boko kpao swĩ Isireliɔ, kpa u Yeroboamun bwese te kpuro go. Ye wee, ya mam tunuma kɔ. ¹⁵ Mɛya Yinni Gusunɔ u koo maa Isireliba nɔni sɔ, kpa ba n sãa nge kaba te ta bãarimɔ nim sɔɔ. U koo bu yara tem gem men di, mɛ u

ben baababa wē. Kpa u bu yarinasia sere Efaratin daarun guru giə. Domi ba win məru seeya ba būu wi ba m̀ Asitaaten bwārokunu kua. ¹⁶ U koo bu biru kisi Yeroboamun durum ye u kuan s̄, ka ye u maa dera win t̄mba kuan s̄.

¹⁷ Yen biru Yeroboamun kurə wi, u seewa u doona. Ye u tura yenuə Tirisə, u win dii kənnə nə s̄ndi, yera win bii aluwaasi wi, u n gbimə. ¹⁸ Yera ba n̄n sikua. Ma Isireliba kpuro ba win ḡə wooru sina nge m̄ Yinni Gusunə u raa gerua, saa win s̄m̄ Akiyan n̄n di.

¹⁹ Taa bi Yeroboamu u kua win bandu s̄ə, ka nge m̄ u t̄mbu kpara, ye kpuron gari yorua Isireliban sinambun faagin tireru s̄ə. ²⁰ W̄ə yenda yiruwa u kua bandu s̄ə. Yen biru u kpuna u gu. Ma ba n̄n sikua win baababan sikaə. Yera win bii Nadabu u ḡna k̄sire kua.

Roboamun

bandun faagin sukum

(I maa m̄erio Bandun Gari II, 12:1-16)

²¹ Saloməən bii Roboamu u bandu di Yudaə. Win m̄eron ȳsira Naama. U s̄awa Aməniġii. Roboamu wi, u m̄owa w̄ə weeru ka tia u sere ban te di. Ma u kua w̄ə w̄akura n̄əbu ka yiru ban te s̄ə Yerusalemuə. N deema wuu gera Yinni Gusunə u ḡsa Isireliban wusu kpuro s̄ə, u win ȳsiru doke. ²² Roboamun waati ye s̄ə, Yudaba ba k̄sa kua Yinni Gusunə wuswaa, ma ba win m̄ru seeya ya kere ye u raa ka ben baababa kua. ²³ Domi ben tii ba būu turanu bana, ma ba maa būu wi ba m̀ Asitaaten bwārokunu kua ba yi gungunu w̄llə ka mi d̄a koo bakanu w̄a. ²⁴ Ba maa kurəbu ka durəbu ḡsa sakararun s̄ə ba ka bwese ni Yinni Gusunə u n̄e bu kpeerasian s̄anu saarimə.

²⁵ Roboamun bandun w̄ə n̄əbuse s̄əra Sisaki Egibitin sina boko u na u Yerusalemu tabu w̄ri. ²⁶ Ma u Yinni Gusunə s̄a yerun dukia gura sere ka be Yudaban sina kpaarugia kpuro. U maa t̄re ni sua, ni Saloməə u kua ka wura. ²⁷ Yera Roboamu u dera ba nin kpaanu kua ka sii gandū. Ma u dera sina bokon tiin k̄sobu ba nu k̄su. ²⁸ Sina boko ū n̄ d̄ə Yinni Gusunə s̄a yerə, win kirukuba ba ra t̄re ni suewa ba n̄ n̄n gbiiye. B̄ n̄ ḡsirama kpa bu nu yi ben diaə.

²⁹ Ye Roboamu u kuan sukum mu yorua Yudaban sinambun faagin tireru s̄ə. ³⁰ Win waati ye s̄ə, tabu ra n̄ w̄awa wi ka Yeroboamun baa s̄ə. Yeniban biru Roboamu u kpuna u gu. ³¹ Ma ba n̄n sika win baababan sikaə Dafidin wuuə. Win m̄eron ȳsira Naama, Aməniġii. Win biru, win bii Abiyamuwa u bandu k̄sire kua.

15

Abiyamu

u kua Yudaban sina boko

(I maa m̄erio Bandun Gari II, 13:1-3, 22-23)

¹ Yeroboamun bandun w̄ə w̄akura n̄əbu ka itase s̄əra Abiyamu u bandu di Yudaə. ² U kuawa w̄ə ita bandu s̄ə Yerusalemuə. Win m̄eron ȳsira Maaka. U s̄awa Abisaləm̄un * bii. ³ Durum ye Abiyamun tundo u kua, yera win tii u maa kua. U n̄ win tii Yinni Gusunə w̄ mam mam nge m̄ win sikado Dafidi u kua. ⁴ Adama Dafidin bweseru ta n̄ ka s̄əsire bandu s̄ə nge fitila, yen s̄na Yinni Gusunə u n̄n Abiyamu k̄a u kua win k̄sire bandu s̄ə, Yerusalemuə. ⁵ Domi Dafidi wi, u s̄a dee dee Yinni Gusunə wuswaa. U ye kpuro m̄em n̄əwa ye u n̄n s̄əwa u ko, ma n̄ kun m̄ ye u Uri Heti go ma u win kurə sua baasi.

⁶ Abiyamun tundo Roboamun waati s̄ə, tabu kun kpa wi ka Yeroboamun baa s̄ə.

⁷ Ye Abiyamu u kuan sukum mu yorua Yudaban sinambun faagin tireru s̄ə. M̄ya maa win waati ye s̄ə, tabu w̄a wi ka Yeroboamun baa s̄ə. ⁸ Yen biru Abiyamu u kpuna u gu, ma ba n̄n sikua win baababan sikaə, Dafidin wuuə. Ma win bii Asa u bandu k̄sire kua.

* ^{15:2} Abisaləm̄u - Baa m̄e yen yora ya wunane fiiko, ka m̄e, gaba tamaa Abusaləm̄uwa ba ka ȳa.

Asa u kua Yudaban sina boko

(I maa mærio Bandun Gari II, 14:1-2, 15:16-19, 16:1-6, 11-14)

⁹ Yeroboamu Isireliban sunon bandun wõo yendusewa Asa u bandu di Yudaõ. ¹⁰ U kuawa wõo weeru ka tia Yerusalemuõ. Win nikuron yisira Maaka. U sãawa Abusalõmun bii. ¹¹ Asa wi, u siawa dee dee Yinni Gusunon wuswaã nge win sikado Dafidi. ¹² U kuro tanõbu gira win tem di. Ma u bõu ni win baababa ba raa seka kõsuka. ¹³ U maa win nikuro yara sina asakpo te u diin di, yèn sõ kuro wi, u Asitaaten bwãaroku kua. Ma Asa u bwãaroku ge kõsuka u gu dõõ meni muku muku. U gen torom gura u wisi Sedoronin wõwaõ. ¹⁴ Adama u ñ gungunu mi ba ra yãkuru ko mi kõsuke, baa me u Yinni Gusunõ kĩa ka win gõru kpuro. ¹⁵ U maa dera ba ka kẽnu na Yinni Gusunon sãa yerõ, nòn wooda win baaba ka win tii ba yi. Kẽẽ niya sii geesu ka wura ka sere maa yãnu ganu.

¹⁶ Asan waati ye sãõ, tabu ra n wãawa wi ka Isireliban sunõ Basan baa sãõ. ¹⁷ Sõõ teeru Basa u Yudaba wõri. Ma u Rama mwa u yen gbãraru sõnwa. Kpa Yudaba bu ku raa maa ka du mi, bu yari. ¹⁸ Yera Asa u sii geesu ka wura ye ya tie kpuro gura, saa sãa yerun arumani beru yerun di, ka sere sina kpaarun arumani beru yerun di u ka gõra Damasio Sirin sina boko Beni Hadadi Tabirimon biin mi, wi u sãa Hesionin debubu. Ma Asa u gõro be sõõwa u nẽẽ, i nẽẽ, ¹⁹ u de su arukawani bõke nẽ ka wi nge me ya raa wãa nen baaba ka win baaban suunu sãõ. Wee na nòn sii geesu ka wura kẽẽma. Yen sõ, u de u arukawani ye kusia, ye u ka Basa Isireliban sunõ bõkua, kpa u nòn deri.

²⁰ Beni Hadadi u Asan gari nua, ma u win tabu sinambu gõra Isirelin wuu marosõ, ba da ba Iyoni wõri ka Danu ka Abeli Beti Maaka ka Kinerõtu ka sere maa Nefitalin tem kpuro. ²¹ Saa ye Basa Isireliban sina boko u ye nua, yera u Raman gbãra ten sãmburu deri ma u da u wãa Tirisãõ. ²² Ma sina boko Asa u Yudaba kpuro menna, baa tøn turo ba ñ deri. Ba da ba kpenu ka dãa gura ye Basa u raa ka gbãra te sãmmõ. Ma u dera ba ka ye Geban gbãraru sõnwa Bẽnyamẽen tem sãõ, ka sere maa Misipagiru.

²³ Ye Asa u kuan sukum ka sere maa wuu si u bana kpuro ka wõrugõõ te u sõõsi ye kpuron gari yi yorua Yudaban sinambun faagin tireru sãõ. Win tãkõru sãõ u naasu bara, ²⁴ ma u kpuna u gu. Ba nòn sikua win baababan sikaõ win sikado Dafidin wuuõ. Ma win bii Yosafati u gõna sina.

Nadabu u kua Isireliban sina boko

²⁵ Nadabu Yeroboamun bii u bandu di Isireliõ, Asa Yudan sina bokon bandun wõõ yiruse sãõ. Nadabu wi, u kuawa wõõ yiru bandu sãõ. ²⁶ U ñ siã dee dee Yinni Gusunon wuswaã. Kõsa u kua nge me win tundo u raa kua ye ya Isireliba doke toraru sãõ. ²⁷ Ma Basa Akiyan bii Isakarın bweseru sãõ, u nòn seesi u sẽre u go, Gibetonio, Filisitiban temõ, saa ye Nadabu ka Isireliba kpuro ba wuu ge tarusi. ²⁸ Asa Yudaban sina bokon bandun wõõ itase sõõra Basa u Nadabu wi go. Ma u bandu di win ayerõ. ²⁹ Sanam me u bandu di u kpa, yera u Yeroboamun yẽnugibu kpuro go. Baa ben tøn turo u ñ deri nge me Yinni Gusunõ u gerua Silõõ saa win sãmõ Akiyan nõon di. ³⁰ Yeni ya koorawa Yeroboamun durum sõ ka yèn sõ u Isireliba doke toraru sãõ. Ma ba Gusunõ ben Yinnin mõru seeya.

³¹ Ye Nadabu u kuan sukum mu yorua Isireliban sinambun faagin tireru sãõ.

³² Basa ka Asan baa sãõ, tabu wãawa sere be kpuro ba ka gu.

Basa u kua Isireliban sina boko

³³ Asa Yudaban sina bokon bandun wõõ itasewa Basa Akiyan bii u bandu di Tirisãõ Isireliba kpuron suunu sãõ. U kuawa wõõ yenda nne ban te sãõ. ³⁴ Adama u ñ siã dee dee Yinni Gusunon wuswaã. Kõsa u kua. Yeroboamun yira u swi, ye ya Isireliba doke toraru sãõ.

16

¹ Saa ye sõõra Yinni Gusunõ u win sãmõ Yehu Hananin bii gõra Basan mi, u nòn sõ u nẽẽ, ² wiya u nòn gõsa sanam me u ñ sãa gãanu ma u nòn kua win tãmbu Isireliban kparo. Adama u Yeroboamun yira swi. Ma u wi Gusunon tãmbu doke toraru sãõ ba win mõru seeya. ³ Yen sõ, Gusunõ u koo win yenu kpeerasia kpa gu ko nge Yeroboamu

Nebatin biiguu. ⁴ Win yenugii wi u koo gbi wuuə, bōna nu koo yēron goru tem. Wi u maa gu yakasə, gunəsa su koo yēron goru di.

⁵ Ye Basa u kuan sukum ka wərugəə te u sōəsi, ye kpuron gari yi yorua Isireliban sinambun faagin tireru səə. ⁶ Yen biru Basa u kpuna u gu. Ba nùn sika win baababan sikaə Tirisəə. Ma win bii Ela u gəna kəsire kua.

⁷ N deema Basa u sere gbi, Yinni Gusunə u nùn sōəwa saa win səmə Yehu Hananin biin nəən di u nəe, win yenu ga koo kowa nge Yeroboamuguu, kōsa ye u kuan sō, ye ya wi, Yinni Gusunən məru seeya, ka sere yèn sō u Yeroboamun yenugibu kpuro go.

Ela u kua Isireliban sina boko

⁸ Asa Yudaban sina bokon bandun wōə yenda nəəbu ka tiase səəra Ela Basan bii u bandu di Tirisəə. U kuawa wōə yiru ban te səə. ⁹ Win tabu sunə turo wi ba mē Simiri wi u ra tabu kēkē yi dumi gawen bənu kpare u nùn seesi saa ye wi, Ela u wāa Tirisəə u tam nərumə mu nùn goomə Tirisən səm kowobun wirugiin mi, wi ba mē Aritisa. ¹⁰ Miya Simiri u dua u nùn sēre u go. Saa ye səə, Asa Yudaban sina bokon bandun wōə yenda nəəbu ka yiruse səəra mi. Ma Simuri wi, u bandu di wi, Elan ayerə. ¹¹ Sanam me u ban te di u kpa, yera u Basan təmbu kpuro go, ka win dusibə ka win kpaasibə. Baa ben tən turo u n̄ deri. ¹² Simiri u Basan yenugibu kpuro gowa nge mē Yinni Gusunə u gerua saa win səmə Yehun nəən di, ¹³ ye u nəe, u koo de bu Basan yenu kpeerasia, wi ka win bii Elan toranun sō te ba dera Isireliba ba kua. Domi ba dera ba būnu sāwa ma ya wi Gusunə Isireliban Yinnin məru seeya.

¹⁴ Ye Ela u kuan sukum ba yen gari yorua Isireliban sinambun faagin tireru səə.

Simiri u kua Isireliban sina boko

¹⁵ Asa, Yudaban sina bokon bandun wōə tena ita sarise səəra Simiri u bandu di Tirisəə. Ma u kua sōə nəəba yiru ban te səə. N deema saa ye səə, Isireliba ba ben sansani gire Filisitiban wuu ge ba sokumə Gibetonin deedeerə. ¹⁶ Tən be ba wāa sansani mi, ba nua ma Simiri u sina boko seesi, sere u mam nùn go. Yen dəma tera, Isireli be ba wāa sansani mi, ba tabu sunə Omiri kua sunə Isireliba kpuro səə. ¹⁷ Ma Omiri ka tən be, ba seewa Gibetonin min di ba da ba Tirisə tarusi. ¹⁸ Ye Simiri u wa ba wuu ge tarusi mē, yera u da u kukua sina kpaarə sere sina bokon dirə. Ma win tii u dii te dōə sōre. ¹⁹ Nge mēya u ka gu win tora te u kuan sō. Domi kōsa u kua Yinni Gusunən wuswaaə. Yeroboamun yira u swīi ye ya Isireliba doke toraru səə.

²⁰ Ye Simiri u kuan sukum ka nge mē u Isireliban sinambu seesi u go, ye kpuro ya yorua Isireliban sinambun faagin tireru səə.

²¹ Saa ye səəra Isireliba ba bənu kua wunu yiru. Wuu teeru ta ka Tibini Ginatin bii yōra, ma ta nùn kua sunə. Teera maa ka Omiri yōra. ²² Be ba ka Omiri yōra bera ba dabiru bo. Tibini u gu. Ma Omiri u kua be kpuron sunə.

Omiri u kua Isireliban sina boko

²³ Asa Yudaban sina bokon bandun wōə tena ka tiase səəra Omiri u bandu di Isireliə. U raa bandu di Tirisəə wōə nəəba tia u sere kua Isireliba kpuron sunə. Ma u kua wōə wəkura yiru ban te səə. ²⁴ Yera u da Seməen mi u Samarin guuru dwa ka sii geesun gobi nəəbun suba nəəba tia (6.000). Ma u wuu bana guu ten wōllo u gu yīsiru kā Samari, Seməe win yīsirin sō. ²⁵ Omiri wi, kōsa u kua Yinni Gusunən wuswaaə ya kere sinam be ba nùn gbiiyegia. ²⁶ Yeroboamu Nebatin biin yira u swīi mam mam ye ya Isireliba doke toraru səə. Ya dera ba būnu sāwa. Ma Gusunə Isireliban Yinni u ka bu məru kua.

²⁷ Ye Omiri u kuan sukum ka wərugəə te u sōəsi, ye kpuro ya yorua Isireliban sinambun faagin tireru səə. ²⁸ Omiri wi, u kpuna u gu, ma ba nùn sikua win baababan sikaə Samariə. Yen biru, win bii Akabu u gəna kəsire kua.

Akabu u kua Isireliban sina boko

²⁹ Asa Yudaban sina bokon bandun wōə tena ka nəəba itase səəra Akabu Omirin bii u maa bandu di Isireliban mi Samariə. U kuawa wōə yenda yiru ban te səə. ³⁰ Yinni Gusunən nəni səə, u kōsa kua n kere sinam be ba nùn gbiiye. ³¹ U n̄ daa mam yē

Yeroboamu Nebatin bii u durum kua, wigian kp̄aarun saabu. Domi u Yesabeli Etibaalin bii sua kur̄o. Etibaali wiya u s̄aa Sidonigibun sun̄o. Yen biru u maa da u b̄uu wi ba m̄o Baali s̄aam̄o. ³² Ma u b̄uu wi diru bania Samarīo. Ma u ȳaku yeru kua dii te s̄o. ³³ Ma u b̄uu wi ba m̄o Asitaaten bw̄aroku kua ge ba ko n da maa s̄a. Yeya n dera Yinni Gusun̄o u ka n̄un m̄oru kua n kere sinam be ba n̄un gbiye.

³⁴ Akabun waati ye s̄o, Hili Beteligii u seewa u Yeriko bana. Saa ye u wuu gen kp̄eekp̄eeku sw̄im̄o ma win bii gbiikoo Abiramu u gu. Saa ye u maa gen gb̄ararun gambo dokem̄o ma win bii d̄aako Segubu u maa gu. N deema Yinni Gusun̄o u raa gerua Yosue Nunin biin n̄on di u n̄e, wi u maa wuu ge bana, mesuma ȳeron bibu ba koo gbi.

Eli u n̄e, gbebura koo na

17

¹ Gusun̄on s̄om̄o Eli wi u w̄aa Tisibīo Galadin tem̄o u sina boko Akabu s̄oowa u n̄e, ka Gusun̄o Isireliban Yinni wi na s̄aam̄o minin w̄aru, gura ka kakoru, yen gaa kun maa nem̄o w̄o sinin baa s̄o sere d̄oma te na wure na n̄e, ya koo n̄e.

Eli u w̄aa

daa te ba m̄o Keritio

² Yera Yinni Gusun̄o u Eli s̄oowa u n̄e, ³ a seewo minin di kpa a da s̄o yari yeru gia a n w̄aa Keritin daar̄o Yuudenin gurūo. ⁴ Daa ten nima kaa n da n n̄orum̄o kpa n gun̄om̄ori ḡorima yi ka nun d̄ianu naawa.

⁵ Ma Eli u doona min di u kua nge m̄e Yinni Gusun̄o u n̄un s̄oowa. U da u w̄aa daa ten mi. ⁶ Yera gun̄om̄ori yi, yi ra ka n̄un p̄e ka yaa naawe bururu ka yoka. Daa ten nima u ra n maa n̄orum̄o.

Eli ka kur̄o ḡomini goo

Sarepatāo

⁷ Sanam d̄o sanam wee, daa ten nim mu kpa. Domi gura kun maa n̄ere tem m̄e s̄o. ⁸ Yera Yinni Gusun̄o u kpa Eli s̄oowa u n̄e, ⁹ a seewo a da Sarepatāo, Sidonin tem̄o, kpa a n w̄aa mi. Domi na ḡomini goo s̄oowa u nun diisia.

¹⁰ Ma u seewa u da Sarepata mi. Ye u wuu ge dūo, yera u deema ḡomini goo wee, u d̄aa kasu. Ma u n̄un soka u n̄e, a suuru koowo a doo, a man nim kasuama fiiko n n̄o.

¹¹ Ye u nim m̄e kaso d̄o, Eli u kpa n̄un soka u n̄e, a man p̄e kpiribu kasuama mi, n n̄o kp̄e.

¹² Ma kur̄o wi, u n̄un wisa u n̄e, ka Gusun̄o wunen Yinnin w̄aru, na n̄ d̄ia yebunu ganu m̄o yenūo, ma n kun m̄o som n̄om kure teeru te na m̄o kaar̄o ka sere maa gum fiiko bw̄ar̄o. Yen d̄aa na kasu mini, n̄ n̄ s̄ia yenūo, n ka doo ko su di ka nen bii. Yen biru kpa sa n ḡo mara.

¹³ Eli u n̄un s̄oowa u n̄e, a ku berum ko, a doo a ko nge m̄e a gerua. Adama a gina man kira piibu kuama ka som m̄e. Yen biru kpa a wun̄e ka wunen biigiru ko. ¹⁴ Domi Gusun̄o Isireliban Yinni u gerua u n̄e, som m̄e mu w̄aa kaa te s̄o, ka gum m̄e mu w̄aa bw̄aa te s̄o, mu n̄ kp̄eem̄o pai, sere n ka ko t̄o te u koo de gura yu n̄e.

¹⁵ Ma u da u kua nge m̄e Eli u gerua. Wi ka win yenugibu ka Elin tii ba maa wa ba di s̄o dabi dabinu. ¹⁶ Som m̄e, ka gum m̄e, mu n̄ kpa nge m̄e Yinni Gusun̄o u raa gerua win s̄om̄o Elin n̄on di.

Eli u kur̄o ḡomini win bii

wesia wasiru

¹⁷ Yeniban biru, kur̄o win bii u bara gem gem ma u gu. ¹⁸ Yera u Eli s̄oowa u n̄e, Gusun̄on t̄onu wun̄e, a nawa a ka Gusun̄o nen toranu yaayasia? Domi wee nen bii u gu.

¹⁹ Eli u kur̄o wi s̄oowa u n̄e, a man bii wi w̄ema.

Ma u n̄un mwa kur̄o win n̄oman di u ka da dii ten gidambisan w̄oll̄o mi u ra n w̄aa. Ma u n̄un kp̄i win kpin yer̄o. ²⁰ Ma u Yinni Gusun̄o kana u n̄e, Yinni kaa dewa k̄sa yu kuro wi deema w̄in mi na s̄obia? Kpa a de win bii u gbi?

²¹ Yera u bii wi kibarisi nən ita u Gusunə kana u nɛɛ, Gusunə nən Yinni, a de bii wi, u se.

²² Ma Yinni Gusunə u Elin kana te mwa, bii win wɛsiara wurama u kua waso. ²³ Yera Eli u nùn suama u ka sarama wasiru u nùn win mero wɛ. U nɛɛ, wunen bii wee.

²⁴ Ma kurə wi, u Eli sɔwə u nɛɛ, tɛ, na gia ma Gusunən tənuwa a sãa. Gari yi a maa gerumə yi sãawa gem, yi weewa Gusunən min di.

Eli u nɛɛ,

gura koo maa wurama

18

¹ Yeniban biru, gbebu ten wɔw itase sɔw, Yinni Gusunə u Eli sɔwə u nɛɛ, a doo, Akabu u nun wa domi kon de gura yu nɛ.

² Saa ye, gɔwra dam mə Samariə. Ma Eli u seewa u dɔw Akabun mi.

³ N deema saa ye sɔwra Akabu u Abudiasi sokusia, wi u sãa win sina kpaarun səm kowobun wirugii. ⁴ Saa yè sɔw Yesabeli u Yinni Gusunən səməbu goomə, yera Abudiasi wi, u ben wunəbu (100) sua u bənu kua weeraakuukuubu u berua kpee wəru sɔw. Miya u ra n ka bu dīanu ka nim daawammɛ. ⁵ Ye u tunuma Akabun mi, Akabu u nùn sɔwə u nɛɛ, a de su da su mɛeri nge sa ko yaka bekusu wa mi bwii ka daru koki yi wãa kpa bɛsɛn yooyoosu ka dumi ka ketekunu nu wa nu di. Kpa bɛsɛn sabenun gɔw u ka saka nɛra.

⁶ Ma Akabu ka Abudiasi, ba yam mi bənu kua, ba yaka bekusu kaso wəri. Ben baawure u win swaa mwa. ⁷ Ye Abudiasi u swaa mə u dɔw, yera u ka Eli yinna. Ma u nùn tuba. Yera u yiira u wuswaa tem girari u nɛɛ, wuna mini, nən yinni Eli?

⁸ Yera Eli u nùn wisa u nɛɛ, nɛna mi. A doo a wunen yinni Akabu sɔ ma a man wa.

⁹ Ma Abudiasi u nɛɛ, toraru mba na tora yinni, a ka kī a man Akabu nəmu səndia u man go. ¹⁰ Ka Gusunə wunen Yinnin wāaru, bweseru garu sari tən mi nən yinni kun gərə bu nun kasuma. Bwese te, tà n nɛɛ, ta n nun wa mi, u ra bu bɔrusiewa kpa u n ka yɛ ma geema a n wãa mi. ¹¹ Miya a nɛɛ, n seewo n da tɛ n nɛɛ, na nun wa? ¹² Nà n doona kpa Gusunən Hunde u nun sua u ka da mi na n yɛ. Saa ye sɔw, nà n Akabu sɔwə na nun wa kpa u na u nun bia, a n yɛ ma u koo man gowa. N deema na Gusunə nasiewa saa nən piiburun di. ¹³ Yinni, ba n nun sɔwə ye na kua ye Yesabeli u Yinni Gusunən səməbu goomə? Səməbu wunəbuwa (100) na berua. Na bu bənu kua weeraakuukuubu. Na dera ba dua kpee wərusu sɔw. Miya na ra ka bu dīanu ka nim daawe. ¹⁴ Yera a nɛɛ, n doo tɛ n nən yinni sɔ n nɛɛ, wunɛ Eli a wãa mini. U n koo man go?

¹⁵ Adama Eli u nùn wisa u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunə dam kpurogii wi na sãamən wāaru kon da n yɔra Akabun wuswaa gisə.

Eli ka Akabu ba waana

¹⁶ Yera Abudiasi u da u ka Akabu yinna ma u nùn sɔwə kpuro ye u wa. Ma Akabu u Eli sennə da. ¹⁷ Saa ye u Eli wende kua, yera u nùn sɔwə u nɛɛ, wuna mi, wunɛ wi a nən swãa teni doke bɛsɛ Isireliban temə?

¹⁸ Eli u nùn wisa u nɛɛ, n n nɛ na nən swāaru doke tem mɛ sɔw. Wuna. Domi wunɛ ka wunen tndon yenugibu, bɛɛya i Yinni Gusunən woodaba deri, ma i da i bũu wi ba sokumə Baali sãamə. ¹⁹ Yen sɔ tɛ, a de Isireliba bu mennama guu te ba mə Kaamelio ka sere bũu wi ba sokumə Baalin yãku kowobu tən nɛru ka weeraakuru (450) ka maa bũu wi ba sokumə Asitaaten yãku kowobu tən nɛru (400) be ba ra menne bu di sannu ka Yesabeli.

Eli ka bũu yãku kowobu

²⁰ Yera Akabu u gəra ba Isireliba menna ka bũu yãku kowo be, guu te ba mə Kaamelio.

²¹ Ma Eli u bu susi u nɛɛ, domma i ko i bɛɛn gɔrusu yiru deri. N n Yinni Gusunən na u sãa kpuron Yinni, i nùn sãawə. N n maa Baalin na, i nùn sãawə.

Adama tən be, ba n nùn gāanu ganu wisa. ²² Ma u maa bu sɔwə u nɛɛ, wee tɛ, nɛ turowa na tie Yinni Gusunən səməbu sɔw. Adama be, be ba sãa Baalin yãku kowobu, ba sãawa tən nɛru ka weeraakuru (450). ²³ Yen sɔ tɛ, bu sun naa kinenu yiru wɛɛma. Kpa

Baalín yāku kowo be, bu teeru sua bu ten yaa muriri bu sɔndi dāa gbebi wǎllɔ bu ku dǔɔ doke. Kpa nɛ n maa teeru sua n ko mɛ. ²⁴ Yen biru kpa bu ben būnu soku, kpa n maa Yinni Gusunɔ soku kpa su wa wìn Yinni u koo wisi u dǔɔ doke dāa ye sɔɔ.

Ma tɔn be kpuro, ba nɛɛ, too, ya wā.

²⁵ Ma Eli u yāku kowo be sǔɔwa u nɛɛ, i gbio i bɛɛn naa kineru sua i go, domi bɛɛya i dabiru bo, kpa i bɛɛn būu soku. Adama i ku ra dǔɔ doke dāa ye sɔɔ ka bɛɛn tii.

²⁶ Ma ba naa kinɛ te ba bu wē mi go. Yera ba būu wi soka saa bururun di sere sǔɔ u ka na wiru wǎllɔ. Ba mǔ, Baali, a sun wurario! Ma ba yaamɔ ba ka ben yāku yerun tura te sikerenamɔ. Adama ba ñ nɔɔ gagu nua. Ba ñ maa wisibu gabu wa. ²⁷ Sǔɔ wii wɔɔ te, yera den Eli u bu yaakoru mǔ, u mǔ, i gbāro ka dam, domi u sǎawa bɛɛn būu. Sɔrɔkudo u gāanu bwisikumɔwa, ñ kun mɛ, u gāanu mǔwa ni nu nùn neni ñ kun mɛ u gam dawa, ñ kun mɛ, u do! Yen sǔ, i gbāro kpa u dom yanda.

²⁸ Ma ba gbāsuka tāa tāa ba seewa ba tii takobi ka yaasi sɔkirimɔ nge mɛ ben komaru. Ma yem mu kokumɔ saa ben wasin di. ²⁹ Ye sǔɔ u kella, yera ba maa sǎaru wɔri ka dam, sere yokan yākurun saa ya ka tura. Adama ba ñ būu goon nɔɔ nua, ba ñ maa wisibu gabu nua, ñ kun mɛ gāa ni nu koo tǔmbun laakari seeya.

³⁰ Ye Eli u tɔn be kpuro sǔɔwa u nɛɛ, i susima nen gee, ma be kpuro ba susi win mi. Yera u Yinni Gusunɔn yāku yerun tura te ba raa sankam mi sɔnwa. ³¹ Ma u kpenu wɔkura yiru sua nge mɛ Yakɔbun bibun geera nɛ. Yakɔbu wiya Yinni Gusunɔ u maa yīsiru kǎ Isireli. ³² Kpee niya Eli u ka yāku yee te kua ma u wɔru gba u ka tu sikerena. Wɔru ge, ga koo nim kotosu yirun saka mwa. ³³ Ma u dāa gbebi yorua tura ten wǎllɔ u naa kinɛ te go, u ten yaa murura u sɔndi dāa yen wǎllɔ. ³⁴ Yen biru u nɛɛ, bu kotosu nne nim yibio bu wisi yāku yaa ye ka dāa yen wǎllɔ.

Ma ba kua mɛ. Ma u maa nɛɛ, bu wureo bu nim mɛ wisi.

Ma ba kua mɛ. U maa nɛɛ, bu wureo bu wisi nɔn itase.

Ma ba kua mɛ. ³⁵ Ma nim mɛ, ku kokumɔ tura ten min di, sere mu wɔru ge ga ka tu sikerene mi yiba.

³⁶ Ye yokan yākurun saa ya tura, yera Gusunɔn sɔmɔ Eli u susi yāku tura ten mi, u nɛɛ, Gusunɔ, Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbun Yinni, a de bu gia gisɔ ma wuna a sǎa Gusunɔ Isireliɔ, ma na maa sǎa wunen bǔɔ. Kpa ba n yē ma gāa ni na kua, wunen min diya nu koora. ³⁷ A man wisio Yinni Gusunɔ, a man wisio, kpa tɔn be, bu gia ma wuna a sǎa kpuron Yinni, wuna kaa de bu ben gǔru gɔsie wunen mi.

³⁸ Yera Yinni Gusunɔ u dera dǔɔ u sarama u yāku yee te wɔri. Yaa ye, ka dāa ye, ka kpee ni, ye kpurowa ya dǔɔ mwaara sere ka temɔ. Ma wɔru gen nim mɛ, mu gbera. ³⁹ Saa ye tɔn be, ba wa mɛ, yera ba yiira ba wuswaa tem girari ba nɛɛ, Yinni Gusunɔwa u sǎa kpuron Yinni. ⁴⁰ Ma Eli u nɛɛ, ñ n men na, bu būu wi ba mǔ Baalín yāku kowo be mwɛerima, bu ku raa de ben goo u kisira.

Yera ba bu mwɛera. Eli u dera ba ka bu da Kisionin daarɔ. Miya u bu sakira.

Gura ya wurama

⁴¹ Yen biru Eli u Akabu sǔɔwa u nɛɛ, a doo a di kpa a nɔ. Domi gbāra bi a nɔmɔ mini, gura ya wee mi.

⁴² Ma Akabu u doona u ka di kpa u nɔ. Adama Eli u da guu ten wii kpiirɔ. Miya u yiira u win wiru beri win dūan baa sɔɔ. ⁴³ Ma u win bǔɔ aluwaasi sǔɔwa u nɛɛ, a yɔɔma kpa a mɛeri nim wǔkun bera gia.

Yera aluwaasi wi, u yɔɔwa u mɛera u nɛɛ, na ñ gāanu ganu wa.

Ma Eli u nùn daasia mɛ sere nɔn nɔɔba yiru. ⁴⁴ Ye u mɛera nɔn nɔɔba yiruse, yera u nɛɛ, guru wii wuro piibu gagu wee ga seema nim wǔkun di, ga ka tɔnun nɔm tararu nɛ.

Yera Eli u nùn sǔɔwa u nɛɛ, ñ n men na, a saro a da a Akabu sǔ u win tabu keke ye dumi gawe sɔɔru ko u da yenuɔ fuuku kpa gura yu ku raa nùn yǔrasia.

⁴⁵ Ye n sosi fiiko wǎlla tīra guru wirun saabu. Ma woo ga seewa, gura ya tunuma ka dam. Yera Akabu u win tabu keke ye wɔri u da Yisireliɔ. ⁴⁶ N deema Yinni Gusunɔn dam

mu wāa ka Eli. Yera u kpaka sēka pōrao, ma u duka wuka u Akabu gbiiri, u gbia u tura Yisireeli mi.

Eli u mwia kpana

19

¹Ye Akabu u tura yenuo u win kurō Yesabeli sōwa ye Eli u kua kpuro ka nge me u būu wi ba mō Baalin yāku kowo be kpuro go ka takobi. ²Ma Yesabeli u Eli sōmō gōria u nē, ma na kun nun go sia amadaare nge me a tōn ben baawure go, būnu nu man kua nge me nu kī. ³Ye Eli u nua me, yera u duka sua u ka win hunde bere. Ma u tura Beri Sebaō Yudan temō. Miya u win bōo aluwaasi deri. ⁴Ma win tii u sanum so tōo giriru, u da u wāa gbaburō u sō dāru garun nuurō, ma u Yinni Gusunō sōwa u nē, ya den tura me, a nen hunde suo. Domi na nē nen baababa gea kere.

⁵Ma u kpuna u dweeya dāa ten nuurō. Yera Gusunōn gōrado goo u na u nūn baba u nē, a seewo a di.

⁶Ma Eli u seewa u deema kiraru wee win wirun bōkuo kpee sundu garun wōllō, ka nim bwāaru. Yera u di u nōra. Ma u wure u kpuna. ⁷Yinni Gusunōn gōrado wi, u kram wurama u nūn baba u nē, a seewo a di, domi gbabu te ta nun tie, ta dēu.

⁸Ma u seewa u di u nōra. U dam wa u ka sanum wōri. U sīa sōo sōo weeru ka wōkuru weeru. Ma u tura Yinni Gusunōn guurō, te ba mō Horebu.

Yinni Gusunō u Eli dam kā

⁹Guu ten kpee wōru sōra Eli u da u kpuna wōkuru, yera Yinni Gusunō u nūn bikia u nē, mba a mō mini.

¹⁰Ma u nūn wisa u nē, wunē wōllu ka tem Yinniwa na sannamme, domi Isireliba ba wunen woodaba deri ma ba wunen yāku yenu kōsuka. Meya ba wunen sōmōbu go go ka takobi. Ne turowa na tie. Yera ba maa man kasu bu hunde wuna. ¹¹Yinni Gusunō u nūn sōwa u nē, a yarima kpa a yōra guu ten wōllō kpa n na n sara wunen wuswaa. Ma u yarima.

Yera woo bōkō ga na ga guu te besuka. Adama Yinni Gusunō u nē wāa woo ge sō. Ma tem mu yīra. Adama Yinni Gusunō u nē wāa yīri bi sō. ¹²Ma dōo u maa na. Meya Yinni Gusunō kun wāa dōo wi sō. Yen biru damu piibu gaga maa na ge ga nōobu do. ¹³Ye Eli u damu ge nua, yera u win kumbooro wiru wukiri, u yarima kpee wōru gen min di, u yōra gen nōowō. Ma u maa nōo gagu nua ga nūn bikia ga nē, mba a mō mini, Eli.

¹⁴Eli u wisa u nē, wunē wōllu ka tem Yinniwa na sannamme domi Isireliba ba wunen woodaba deri, ma ba wunen yāku yenu kōsuka. Meya ba maa wunen sōmōbu go go ka takobi. Ne turowa na tie. Yera ba maa man kasu bu hunde wuna.

¹⁵Ma Yinni Gusunō u nūn wisa u nē, a gōsiro a gbaburun swaa mwa kpa a da Damasiō. À n tura mi, a Hasaeli bandun gum tāreo u ko Sirin sunō. ¹⁶Kpa a maa Yehu Nimusin bii bandun gum tāre u ko Isireliban sunō. Kpa a Abeli Mēholagii wi ba mō Safatin bii Elisee gum tāre u ko Gusunōn sōmō wunen kōsire. ¹⁷Kon de Hasaeli u tōn be go ka takobi. Ben wi u kisira win nōman di, Yehuwa u koo yēro go. Wi u maa kisira Yehun nōman di, kpa Gusunōn sōmō Elisee u nūn go. ¹⁸Adama kon tōmbu nōrōbun suba nōoba yiru (7.000) deri Isireliba sō, be ba kun yiirare būu wi ba mō Baalin nuurō bu nūn sā.

Yinni Gusunō u Elisee soka

¹⁹Yen biru Eli u seewa u doona min di. Ma u da u Elisee Safatin bii deema u kōrō mō win gberō. N deema naa wuku yenda nēwa u mō. Win tii u ka yen yiru sōmburu mō. Ma Eli u nūn susi mi u sōmburu mō, u win kumbooro pota u nūn kare u ka nūn sōosi ma wiya u koo ko win kōsire. ²⁰Yera Elisee u win nē yi deri u Eli duka swīi biru u nūn sōwa u nē, a de n da n nen tundo ka nen mero nōo kana kpa n wurama n nun swīi.

Eli u nūn wisa u nē, a doo, adama a n yaaye ye na nun kua.

²¹Ye Elisee u gōsirama Elin min di, yera u na u win nē yin yiru sua u go u ka yākuru kua. Ma u yin sugun dāa sua u ka yen yaa yikua, u tōmbu wē ba tema. Yen biru u seewa u da u Eli swīi u kua win bōo.

Akabu u ka Sirigibu tabu kua

20

¹ Beni Hadadi Sirin sina boko u win tabu kowobu kpuro menna, ka dumi ka tabu keke be dumi gawe. Ma sinambu tena ka yiru ba nùn somiru na. Ma u da u Samari wəri ba ye tarusi. ² Yera u Akabu Isireliban sina boko sòmòbu gòria u nɛɛ, ³ bu nùn sɔ̄ ma win wura ka win sii gee si u mɔ̄ kpuro ya kua wi Beni Hadadigia. Mɛya maa win kuròbu ka win bii be ba buram bo, ba kua wi Beni Hadadigibu. ⁴ Ma Isireliban sina boko u nɛɛ, i doo i bɛɛn yinni sɔ̄ ma na wura na n sãa wigii ka nen ye na mɔ̄ kpuro nge mɛ win tii u gerua. ⁵ Yeniban biruwa sòmò be, ba wurama Akabun mi, ba nɛɛ, wee Beni Hadadi u raa nun gòriama a nùn sii geesu ka wura ka wunen kuròbu ka bibu wɛɛma. ⁶ Yen sɔ̄, sia amadaare u koo win sòm kowobu gòrima bu wunen diru bũuri ka wunen bwãabuginu, kpa bu mɛeri ye ya sãa gãa bakanu wunen nɔ̄ni sɔ̄ bu sua.

⁷ Ye Akabu Isireliban sina boko u ye kpuro nua, yera u Isireliban guro gurobu menna u nɛɛ, i ñ wa ma durò wi, u bɛɛn kɔ̄sa kasuwa. Domi u raa gòrima n nùn nen kuròbu ka bibu ka sii geesu ka wura wɛɛma. Ma na ñ yen gaa yinɛ.

⁸ Ma Isireliban guro guro be, ba nɛɛ, a ku nùn swaa daki. A ku ra wura.

⁹ Yera Akabu u Beni Hadadin gòro be sɔ̄wa u nɛɛ, i doo i bɛɛn yinni sina boko sɔ̄ i nɛɛ, ye u gbia u bikia, kon ye kò. Adama ye u geruma mini tɛ̄, na ñ ye mɔ̄.

Ma gòro be, ba seewa ba wura ba Beni Hadadi ye kpuro sɔ̄wa. ¹⁰ Ye Beni Hadadi u nua mɛsum yera u Akabu sɔ̄wa u nɛɛ, nen bũnu nu man kua nge mɛ nu kĩ, nà kun Samari kòsuke sere yen tua kun tura yu nen tòmbo kpuron nòm wònu yibu. ¹¹ Ma Isireliban sina boko, u wisa u nɛɛ, wi u tabu yãnu sebua, u ñ kpɛ̄ u tii siara nge wi u tabu yãnu pota u yi.

¹² N deema Beni Hadadi u tam nòrumòwa ka sinambu gabu sannu kuu bekurugirò, sanam mɛ u Akabun gari yi nua. Yera u win tabu kowobu sɔ̄wa u nɛɛ, bu doo bu sòru ko ben sansaniò kpa bu wuu ge tarusi. Ma ba da ba gu tarusi.

Akabu u tabu di

¹³ Yera Gusunòn sòmò goo u na Akabun mi, u nɛɛ, ameniwa Yinni Gusunò u gerua. U nɛɛ, a tòn dabi te wa? U koo nun tu nòm u sàndia kpa a gia ma wiya u sãa kpuron Yinni.

¹⁴ Akabu u nɛɛ, weren min diya ya koo ka kooru mɛ.

Ma sòmò wi, u nùn wisa u nɛɛ, ameniwa Yinni Gusunò u gerumò. U nɛɛ, ya koo koorawa saa tabu kowo be bera ka beran wirugiba gòsan min di.

Ma Akabu u maa bikia u nɛɛ, tabu sunò wara u koo wooda wɛ̄ su ka bu wəri.

Sòmò wi, u nùn wisa u nɛɛ, wuna kaa ko taa bin sunò.

¹⁵ Yera Akabu u bera ka beran tabu kowo be menna. Ma ba kua goobu ka tena ka yiru (232). Yen biru u Isireliban tabu kowobu menna, ma be, ba maa kua nòròbun suba nòba yiru (7.000). ¹⁶ Ma u Sirigii be wòrim da sɔ̄ yɛ̄san nòm dware gian di. Saa ye sɔ̄, Beni Hadadi u sɔ̄ u tam nòrumò wi ka sinambu tena ka yiru be ba nùn somiru na. ¹⁷ Isireliban bera ka beran tabu kowo be, ba gbia ba tabu yara. Yera Beni Hadadi u bikia u nɛɛ, berà mini. Ma ba nùn wisa ba nɛɛ, Samarin diya ba yarima. ¹⁸ Ma u nɛɛ, ba yarima bu ka tabu ko? Aa, ba yarimawa bwɛ̄ dora sɔ̄? Ka mɛ, i bu mwɛ̄rima wasiru.

¹⁹ Yera Isireliban tabu kowo be ba tie, ba bera ka beran tabu kowo be swii. ²⁰ Ma ben baawure u win wɛ̄rò naa swii u go. Sirigii be ba tie, ba duki yakura ba doona. Adama Isireli be, ba bu naa swii. Beni Hadadi u duka yakura ka win duma, ka sere maa maasòbu gabu. ²¹ Nge mɛya Isireliban sina boko u ka Beni Hadadin tabu kowobu kamia mam mam. U ben dumi go. Ma u ben tabu kekeba mwɛ̄era.

²² Yera Gusunòn sòmò wi, u maa da Akabun mi, u nùn sɔ̄wa u nɛɛ, a doo kpa a n wòrugòru mɔ̄ kpa a bwisiku mɛ kaa kò. Domi wɔ̄ kpò Sirin sina boko wi, u koo maa gòsirama u nun wəri.

Sirigibu

ba kparam Isireliba wəri

²³ Sirin sina bokon tabu kowobu ba nùn sɔ̄wa ba nɛɛ, Isireliban bũnu nu sãawa guunuginu. Yen sɔ̄na ba sun kamia. Ñ n men na, su bu wəri wòwa sɔ̄ kpa bu wa ma

sa bu dam kere. ²⁴ Yen sō, a sinam be kpuro yaro besen wuurun di kpa a tabu sinambu kəsire ko mi. ²⁵ Yen biru kpa a maa tabu kowo kpaobu gəsi ka tabu keke yi dumi gawe kpa ye kpuro ya n geeru ne nge me a raa mə yellun taa bi sō. Kpa su da su bu wəri wōwa mi. Miya sa ko bu kamia.

Yera u ben gari yi wura u kua me. ²⁶ Yen wō kpaō Beni Hadadi u win tabu kowo be menna u gara, ma ba da Afekiō bu ka Isireliba wəri. ²⁷ Isireliban tii, ba ben tabu kowobu menna ba gara. Ma ba dīanu sua, ba da bu ka Sirigii be wəri. Yera ba ben sansani gira Sirigibun sansanin deedeerō. Ma ba sā nge boo gōō piiminu yiru Sirigibun wuswaaō. Domi Sirigii be, ba dabiwa sere ba bera mi yiba. ²⁸ Yera Gusunōn sōmō wi, u maa na Isireliban sina bokon mi u nee, ameniwa Yinni Gusunō u gerumō. U nee, yèn sō Sirigibu ba nee, u sāawa guunun yinni, yen sōna u koo be tabu kowo dabi te bee nōmu beria kpa i gia ma wiya u sāa kpuron Yinni. ²⁹ Ma Sirigii be, ka Isireliba ba kua sō nōba tia ba mēerine. Yen nōba yirusera ba tabu wərina. Ma Isireliba ba Sirigibun tabu kowobun nərōbun suba wunōbu (100.000) go sōo teeru. ³⁰ Be ba tie, ba sāawa tōmbu nərōbun suba tēna ita sari (27.000). Ma ba duki yakikira, ba da ba wāa Afekiō. Yera gbārara bu sēre ta go.

Akabu u Beni Hadadi deri

u n̄ go

Saa ye sōra Beni Hadadi u da u kukua Afeki yen diru garun gidambisan wōllō. ³¹ Ma win bwāaba nùn sōwa ba nee, wee, sa nua ma Isireliban sinamba ra n tōmbun wōnwōndu mō. Yen sō, su saakiba dewe kpa su wēe sēka wirō nuku sankiranun sō, kpa su da Isireliban sina bokon mi, sərəkudo u koo sun wōnwōndu kua, kpa u de sa n wāa.

³² Ma ba saaki be deewa pəraō, yen biru ba wēe sēka wirō, ba da ba Isireliban sina boko deema ba nùn sōwa ba nee, wunen bōō Beni Hadadiwa u sun gərīma u nee, a win wāaru dweo u ka wa u n wāa.

Yera Akabu u bu wisa u nee, wi, nen kīnasi, u wāa wāaru sōo?

³³ Ye tən be, ba nua u wisa n do, yera ba gerua fuuku fuuku ba nee, oo, wunen kīnasi u wāa.

Ma Akabu u nee, i doo i ka nùn na.

Yera Beni Hadadi u na wi, Akabun mi. Ma Akabu u nùn yōasia win tabu keke wōllō.

³⁴ Saa yera Beni Hadadi u nùn sōwa u nee, kon nun wuu si nen tundo u raa wunen tundo mwaari mi wesia. Kpa a kia dōra yenu ko Damasiō nge me nen tundo u kua Samariō.

Ma Akabu u nùn sōwa u nee, ne maa kon nun deri a n wāa, kpa su arukawani bōke ne ka wune.

Ma ba arukawani ye bōkua. Yen biru u dera Beni Hadadi u doona.

Gusunō u Akabu taare wē

³⁵ Saa ye sōra Yinni Gusunō u win sōmō aluwaasi goo sōwa u nee, u win turo kanō u nùn so. Adama win turo wi, u yina u nùn so. ³⁶ Yera sōmō wi, u nùn sōwa u nee, à n man doonari tē, gbee sunō ga koo nun sēre gu go. Domi a n̄ Yinni Gusunōn gari mem nōwē.

Sanam me u sōmō wi doonari, yera gbee sunō ga nùn sēre ga go. ³⁷ Yera sōmō wi, u ka maa goo yinna, ma u nee, a man soowo, a suuru ko.

Ma durō wi, u nùn so u mēera kua. ³⁸ Ma sōmō wi, u tii kōsa u sēkatia sēka win nōniō, u da u sina swaa baarō mi sina boko Akabu u koo ka doona. ³⁹ Sanam me sina boko u sarō win bōkuō, yera u nōgīru sua u nee, wee na raa wāa tabu sīa sō, ma subaru sōo goo u yara u ka man tabu durō goo naawa n nùn kōsu. U nee, n̄ n dera durō wi, u doona, nēna kon ko win kəsire, n̄ kun me, kon sii geesun gobi nərōbun suba ita (3.000) kəsia. ⁴⁰ Sanam me na wāa na sirene, yera durō wi, u man kisirari u doona.

Ma Isireliban sina boko u nee, mēsuma ba koo nun kua. Domi wunen tiiwa a gerua.

⁴¹ Saa yera sōmō wi, u win sēkatia ye u ka nōni bōkua mi kusia, ma Isireliban sina boko u nùn tuba u wa ma Gusunōn sōmōbun turowa. ⁴² Yera u maa sina boko sōwa u nee, ameniwa Yinni Gusunō u gerua. U nee, yèn sō a dera durō wi u nun nōmu beria mi, u

doona, wi u nɛɛ, a kam koosia, tɛ, wuna kaa gbi win ayerɔ, kpa wunen tɔmbu bu maa gbi win tɔmbun ayerɔ.

⁴³ Yera Isireliban sina boko Akabu u gɔsira win yenuɔ ka nuku sankiranu ka mɔru.

Akabu u dera ba Nabɔti go

21

¹ Yeniban biru ye ya koora wee. Durɔ goo u wɔa Yisireelio, win yɔsira Nabɔti. U resɛm gbaaru mɔ, Akabu Samarin sunɔn sina kpaarun bɔkuɔ. ² Sɔɔ teeru Akabu u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, a man wunen resɛm gbaa te derio tu ko nen saadiɛ. Domi ta wɔa nen sina kpaarun bɔkuɔ. Kpa n nun resɛm gbaaru garu kɔsire kua tɛn resɛm ya yeni gea kere. N n maa gobin na a kɔi, kon nun yi wɛ nge mɛ gbaa ten geera nɛ.

³ Adama Nabɔti u nɛɛ, Gusunɔ u man bere n ka nen tubi sua n nun wɛ, ye nen baababa ba man deria.

⁴ Ma Akabu u gɔsira yenuɔ ka nuku sankiranu u mɔrua Nabɔti Yisireeliigii gari yin sɔ. U da u kpuna u kɔrua, u yina u di. ⁵ Yera win kurɔ Yesabeli u na win mi, u nɔn bikia u nɛɛ, mban sɔna wunen nukura ka sankire sere a kpana a di.

⁶ U nun wisa u nɛɛ, Nabɔtiwa na sɔɔwa na nɛɛ, u man win resɛm gbaaru derio. Kpa n nɔn ten gobi kɔsia, n kun mɛ, n nɔn garu kɔsire kua. Adama u nɛɛ, u n man tu wɛmɔ.

⁷ Yera Yesabeli wi, u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, n n wuna a sɔa Isireliban sunɔ? A seewo a di ka nuku dobu. Nɛ, kon nun Nabɔtin gbaa te wɛ.

⁸ Yera u guro gurobu ka siri kowobu be ba wɔa wuu teu ka Nabɔti tirenu yorua ka Akabun yɔsiru u Akabun yɔreru doke tire ni sɔ. ⁹ Ye u yorua wee. U nɛɛ, i kparo i baawure sɔ u nɔɔ bɔke kpa i de tɔmbu bu mɛnna kpa i Nabɔti gbiisia ben wuswaaɔ. ¹⁰ Kpa i tɔn kɔsobu yiru gabu wuna bu na win wuswaaɔ bu nɔn taare wɛ ba n mɔ, wiya u Gusunɔ ka sina boko bɔrusi. Yen biru i nɔn yaro i ka da wuun biruɔ i kpenu kasuku i go.

¹¹ Ma Nabɔtin wuun guro guro be, ka ben siri kowo be, ba kua nge mɛ Yesabeli u bu sɔɔwa tire ni sɔ. ¹² Ba nɔɔ bɔku te kua wuu giru ba maa Nabɔti gbiisia tɔmbun wuswaaɔ.

¹³ Ma tɔn kɔsobu yiru ye, ba na ba sina win wuswaaɔ. Ba tɔn wɔru ge sɔɔwa ba nɛɛ, Nabɔti u Gusunɔ ka sina boko bɔrusi.

Ma ba nɔn gawa ba ka yara wuun biruɔ ba kpenu kasuka ba go. ¹⁴ Ma wuun wirugii be, ba Yesabeli sɔmɔ gɔria ba nɛɛ, ba Nabɔti kpɛe ni kasuka ba go. ¹⁵ Saa ye Yesabeli u nua ma ba Nabɔti go, yera u da u Akabu sɔɔwa u nɛɛ, a doo a resɛm gbaa te sua te Nabɔti Yisireeliigii u raa yina u nun dɔre mi, domi u gu.

¹⁶ Ye Akabu u nua mɛ, yera u da u gbaa te sua.

Yinni Gusunɔ

u Akabu ka Yesabeli taare wɛ

¹⁷ Saa yera Yinni Gusunɔ u Eli Tisibigii sɔɔwa u nɛɛ, ¹⁸ a seewo a da a ka Akabu Isireliban sina boko yinna wi u wɔa Samario. Wi wee, u wɔa Nabɔtin resɛm gbaarɔ u ka tu sua. ¹⁹ A nɔn sɔɔwɔ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Ye u tɔnu go u kpa, yera u koo maa yɛron tubi sua? Tɛ mi bɔnu nu Nabɔtin yem dabura, miya nu koo maa win tiigim dabiri.

²⁰⁻²¹ Yera Eli u da Akabun mi. Ye u tura mi, yera Akabu u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, nen yiberɛ, a den man wa?

Eli u nɔn wisa u nɛɛ, na nun wa. Wee, Yinni Gusunɔ u koo nun kɔsa surema kpa u wunen tɔmbu kpuro go ka wunen yobɔ yɛn sɔ a tii yɔsu a kɔsa kua win wuswaaɔ. ²² U koo de wunen yenu gu ko nge Yeroboamu Nɛbatin biiguu, n ku mɛ, nge Basa Akiyan biiguu. Domi a win mɔru seeya, ma a Isireliba doke toraru sɔ. ²³ Wee ye Yinni Gusunɔ u maa gerua Yesabelin sɔ. U nɛɛ, bɔna nu koo win goru tem Yisireelin gbɔrarun bɔkuɔ. ²⁴ Meyɔ maa Akabugibu sɔ, wi u gu yenuɔ, bɔna nu koo yɛron goru tem. Wi u maa gu yakasɔ, gunɔsa su koo yɛron goru di.

²⁵ Domi goo sari wi u tii yōsu kōsa sōo nge Akabu, Yinni Gusunōn wuswaaō. N deema win kurō Yesabeliwa u ra n nūn dam kēmō u ka ye ko. ²⁶ U kōsa kua ye ya ñ ka nōo gerurō. Domi u da u būnu sāmō nge Amōreba be Gusunō u gira. Ma u ben tem Isireliba wē.

Akabu u win durum

tuuba kua

²⁷ Ye Akabu u Elin gari yi nua mē, yera u tii kawa u win yabe ni u sebua nenua u gēeka ma u saaki sua u tii tēkusi, u nōo bōkua. Saaki yera, u ra ka bōsu ka nuku sankiranu. Yera u ra mam ka kpunē. ²⁸ Ma Yinni Gusunō u maa Eli Tisibigii wi sōōwa u nēē, ²⁹ a wa nge mē Akabu u tii kawa nen wuswaaō? Yen sō, na ñ maa derimō kōsa ye, yu koorā win waati sōo. Win biin waati sōōra kon de yu koorā.

22

Akabu u kī

u wuu ge ba mō Ramōti wōra

(I maa mēerio Bandun Gari II, 18:1-3)

¹ Isireliba ka Sirigibu ba kua wōo yiru ben goo kun goo tabu wōri. ² Wōo itase sōo, ye Yosafati Yudaban sina boko u na Isireliban sina bokon mi, ³ yera Isireliban sina boko u win bwāabu sōōwa u nēē, i yē ma Ramōti ye ya wāa Galadin temō ya sāawa besegia? Mban sōna sa ñ ko ye mwa Sirin sunōn nōman di. ⁴ Ma u Yosafati bikia u nēē, kaa ka man taa bi da Ramōtiō Galadin temō?

Yosafati u nūn wisa u nēē, à n sōōru kpa na kpawa mi. Wunen tōmbu bà n seewa, negiba maa seewawa mi. Mēya maa nen maasōbu.

Sōmō weesugibu ba nēē,

Akabu koo tabu di

(I maa mēerio Bandun Gari II, 18:4-11)

⁵ Ma Yosafati u maa nēē, na nun kanamō, a gina Yinni Gusunō bikio a nō mē u koo nun sō.

⁶ Saa yera Isireliban sina boko u sōmōbu menna nge tōnu nēerun (400) saka. Ma u bu bikia u nēē, n doo Ramōtiō Galadin temō n ka Sirigibu tabu ko? Nge n ku da.

Yera sōmō be, ba nūn wisa ba nēē, a doo. Yinni Gusunō u koo nun ye nōmu beria.

⁷ Adama Yosafati u bikia u nēē, Yinni Gusunōn sōmō goo sari mini wìn min di sa ko kpī su Yinni Gusunōn gere nō?

⁸ Isireliban sina boko u nēē, Gusunōn sōmō turowa u wāa mini, wìn min di sa ko kpī su Yinni Gusunōn gere nō. Adama na nūn tusa. Domi u ku ra man gāa geenu sō. Sōmō win yīsira Misee Yimilan bii.

Ma Yosafati u nūn sōōwa u nēē, sina boko, a ku gere mē.

⁹ Yera Isireliban sina boko wi, u win sōm kowo gōra u nēē, u doo u Misee Yimilan bii wi sokuma fuuku.

¹⁰ Ma Isireliban sina boko wi, ka Yosafati Yudaban sina boko ba ben sina yānu doke, ben baawure u sō win sina kitarō, Samarin gbāra kōnnōwō. Ma sōmō be, ba wāa ben wuswaaō ba gari mō. ¹¹ Yera Sedesiasi Kenaanan bii u sisun kōbunu seka. Ma u nēē, ameniwa Yinni Gusunō u gerua, kōbi yini, yi sāawa yīreru te ta wunen dam sōōsimō me kaa ka Sirigibu go.

¹² Nge mēya sōmō be kpuro, ba gerumō ba mō, a doo Ramōtiō Galadin temō. Kaa nasara wa. Yinni Gusunō u koo nun tōn be nōma beria.

Misee u Akabu sōōwa

ma u ñ nasara wasi

(I maa mēerio Bandun Gari II, 18:12-27)

¹³ Sōmō wi ba gōra u bu Misee sokua u nūn sōōwa u nēē, wee sōmō be ba wāa mi kpuro, ba sina boko gari gea gerua. Yen sō, a de wunē ka ben gari yi ko tia.

¹⁴ Ma Misee u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wāaru, ye wi, Yinni Gusunɔ u man sɔɔwa, yera kon gere.

¹⁵ Ye Misee u tura sina bokon wuswaaɔ, sina boko u nùn bikia u nɛɛ, sa ko kpī su tabu da Ramɔti Galadin temɔ? Nge su ku da.

Ma u nɛɛ, i doo mɛ, i ko i nasara wa. Yinni Gusunɔ u koo nun bu nɔmu beria.

¹⁶ Adama sina boko u nùn wisa u nɛɛ, nɔn nyewa kon nun bɔrusia a sere man gem sɔ mɛ Yinni Gusunɔ u nun sɔɔwa a gere.

¹⁷ Misee u nùn wisa u nɛɛ,
na Isireliba wa ba yarinɛ guunu wɔllɔ
ba sãa nge yãa ni nu kun kparo mɔ.

Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔn beni ba ñ kparo mɔ.

Ben baawure u gɔsiro u wura yenuɔ ka alafia.

¹⁸ Yera Isireliban sina boko u Yosafati sɔɔwa u nɛɛ, na ñ daa nun sɔɔwa ma u ku ra man gãa geenu sɔ, sere gãa kɔsunu?

¹⁹ Yera Misee u Akabu sɔɔwa u nɛɛ, a Yinni Gusunɔn gari swaa dakio, na nùn wa u sɔ win sina kitaru wɔllɔ. Ma win tabu kowobu ba yɔ win nɔm geu ka win nɔm dwareɔ.

²⁰ Ma u nɛɛ, wara u koo Akabu nɔni wɔke u ka taa bi da Ramɔtiɔ Galadin temɔ, kpa u gbi mi. Ma ba yen wesianɔ mɔ. Wini ù n gerua meni, wi, u gere mɛ. ²¹ Yera hunde gaa ya yarima ya yɔra Yinni Gusunɔn wuswaaɔ ya nɛɛ, kon Akabu wi nɔni wɔke. Yinni Gusunɔ u ye bikia u nɛɛ, amɔna kaa koosina. ²² Hunde ye, ya nɛɛ, kon yari kpa n du sɔmɔ be sɔɔ, kpa n de bu weesu ko bu ka sina boko nɔni wɔke. Ma Yinni Gusunɔ u ye wisa u nɛɛ, ya wã, swaa gea. Kaa maa kpī a nùn nɔni wɔke. Ñ n men na, a yario a da a ko mɛ. ²³ Wee tɛ, Yinni Gusunɔ u dera hunde ye, ya dua sɔmɔ be sɔɔ, bu ka nun weesu kua. Yen sɔ, a n yɛ ma kɔsa Yinni Gusunɔ u koo de yu nun deema.

²⁴ Yera Sedesiasi Kenaanan bii u susi Miseen bokuɔ u nùn baara so. Ma u nɛɛ, domma Yinni Gusunɔn hunde u yara nen min di u ka sere nun gari kua.

²⁵ Misee u nùn wisa u nɛɛ, kaa gia dɔma te kaa duku dukubu ko, a n kuku yeru kasu dirɔ.

²⁶ Yera Isireliban sina boko u nɛɛ, i Misee mɔɔ i ka da Amɔɔ wi u sãa wuun wirugii ka maa Yoasi, sina bokon biin mi. ²⁷ Kpa i bu sɔ i nɛɛ, ameniwa nɛ sina boko na gerua. Na nɛɛ, bu durɔ wi mɔɔ bu doke pirisɔmwɔ kpa ba n nùn dīanu ka nim wɛɛmɔ saka sɔɔ sere n ka wurama tabu gberun di ka alafia.

²⁸ Misee u nùn sɔɔwa u nɛɛ, à n wurama ka alafia, n ñ Yinni Gusunɔ u ka man gari kua. Bɛɛ be i wãa mini, bɛɛn baawure u gari yi swaa suo.

Akabun gɔɔ

(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 18:28-34)

²⁹ Yeniban biru, Isireliban sina boko ka Yosafati, Yudaban sina boko ba seewa ba taa bi da Ramɔtiɔ Galadin temɔ. ³⁰ Yera Isireliban sina boko u Yosafati sɔɔwa u nɛɛ, na kon nen yãnu kɔsi kpa n ganu doke ñ sɔɔ ba ñ man tubu. Adama wunɛ, a n wunen sina yãnu doke.

Mɛsuma Isireliban sina boko u kua bu ku ka nùn tubu taa bi sɔɔ. ³¹ N deema tabu kɛkɛ tena ka yiruwa Sirin sina boko u mɔ ye dumi gawe. Ma u yen wirugibu sɔɔwa u nɛɛ, bu ku raa goo go ma n kun mɔ Isireliban sina boko tɔna. ³² Saa ye Sirin tabu wirugii be, ba Yosafati wendɛ kua, yera ba nɛɛ, Isireliban sina bokowa mi kam kam. Ma ba sīrema win mi, bu nùn wɔri. Adama u nɔɔgiru sua u faaba kana. ³³ Ye Sirin tabu kowo be, ba deema n ñ Isireliban sina boko mi, yera ba nùn deri ba doona.

³⁴ Saa ye sɔɔra durɔ goo u sɛu tooma Isireliban mi gia u ñ goo yīsi. Adama ga na ga Akabu wɔri deedeeru mi wi tarakpe ga yɔra. Yera u win tabu kɛkɛ swaa sɔɔsio sɔɔwa u nɛɛ, a kɛkɛ sīiyɔ biruɔ kpa a man yara tabu sīan di, domi ba man mɛera kuawa mi.

³⁵ Yen dɔma te, taa bi, bu swia gem gem. Ma ba sina boko nenusi u ka yɔ win tabu kɛkɛ sɔɔ u wuswaa tīi Sirigibun tabu sansanin bera gia. Ma win yem mu wia kɛkɛ ye sɔɔ. Yen yoka ma u gu. ³⁶ Ye sɔɔ u duɔ, yera goo u gbāra Isireliban sansaniɔ u nɛɛ, baawure u wuro win yenuɔ.

³⁷ Nge meya sina boko Akabu u ka gu. Ma ba ka win goru na Samario ba sikua. ³⁸ Ye ba win tabu keke ye woburumə Samarin yeruə, yera bōnu na, nu win yem dabura. Ma kurə tanəba na ba wobura mi, nge me Yinni Gusunə u raa gerua.

³⁹ Ye Akabu u kuan sukum ka dii te u bana ka suunu donnu, ka wuu si u bana kpuron gari yi wāa Isireliban sinambun faagin tireru səə. ⁴⁰ Ba Akabu sikua win baababan sikaə. Ma win bii Akasia u bandu di.

Yosafati u kua Yudaban sina boko

(I maa mæerio Bandun Gari II, 20:31-21:1)

⁴¹ Akabu Isireliban sina bokon bandun wōə nnese səəra Yosafati u bandu di Yudaə. ⁴² Yosafati wi, u məwa wōə tena ka nəəbu sanam me u ban te di. Ma u kua wōə yenda nəəbu bandu səə Yerusalemuə. Win meron yīsira Asuba Silikin bii. ⁴³ U kua ye ya Yinni Gusunə wēre. Win tundo Asan yira u swīi mam mam. ⁴⁴ Adama u n gungunu mi ba ra būu yākuru ko kəsuke. U dera tamba ben yākunu mə mi, ma ba turare dōə dokemə. ⁴⁵ Meya maa bəri yenda wāa wi ka Isireliban sina bokon suunu səə.

⁴⁶ Ye Yosafati u kuan sukum ka wərugəə te u sōəsi tabu səə, ye kpuron gari yi yorua Yudaban sinambun faagin tireru səə, ⁴⁷ ka nge me u kurə tanə be ba tie saa win tundo Asan waatin di gira, be ba gəsa ba n ka sakararu mə ben sāarun swaa səə. ⁴⁸ Saa ye səə, Edəmba ba n sunə mə. Adama Yudaban sina boko u goo yi mi, u n ka sāa ben wirugii. ⁴⁹ Yosafati u goo nimkusu dāka si ba ko n da ka wura kaso de Ofiriə. Adama su ku ra turi mi, su ra kəsirewa swaaə, wuu ge ba mə Esioni Gebēēə. ⁵⁰ Yera Akasia Akabun bii u Yosafati sōəwa u nē, a kī wunen səm kowobu ka nēgibu ba n da de sannu? Ma Yosafati u yina. ⁵¹ Yen biruwa Yosafati u kpuna u gu. Ma ba nūn sikua win baababan sikaə Dafidin wuuə. Ma win bii Yoram u bandu kəsire kua.

Akasia u kua Isireliban sina boko

⁵² Akasia, Akabun bii u bandu di Isireliba səə Samario, Yosafati Yudaban sina bokon bandun wōə wəkura nəəbu ka yiruse səə. Ma Akasia wi, u kua wōə yiru bandu səə. ⁵³ Win ban te səə, kōsa u kua Yinni Gusunən wuswaaə. Win tundo ka win meron yira u swīi, ka sere maa Yeroboamu Nəbatin biigia, wi u Isireliba doke toraru səə. ⁵⁴ Būu wi ba mə Baali wiya u ra yiire u n sāmə. Ma u Yinni Gusunən məru seeya nge me win tundo u raa kua.

SINAMBUN TIRERU YIRUSE

Sinambun Tireru Yiruse te, Isireliban ban te ta bõnu kua yirun gariya ta m̀. Waati ye s̃, Gusuñn s̃m̃ Eliseewa u Isireliban sinambu kir̃ kua ben mem ñ sarirun s̃.

Ta sun s̃m̃ nge m̃ yiber̃ba ba na Asirin di ba Isireliba gura ba ka da ben tem̃. Ma ben banda ñru kua, ma n tie Yudabagiru. Adama w̃ w̃naa teeru ka w̃kura ñbun biru, Babilonin sina boko u na u Yudaba w̃ri. Ma u Gusuñn s̃a yerun ỹnu gura kpuro ma u Yudaban sinambu gabu ka maa Yudaba gabu mw̃era u ka da win tem̃ Babilonĩ. Saa yera Yudaban tiin banda ñru kua.

Tire ten kpunaa

1. Isireliban bandu ka Yudabagirun gari, wiru 1n di sere wiru 17.
2. Yudaban ban d̃akiru, wiru 18n di sere wiru 24.
3. Yerusalemun kpeeru, wiru 25.

Gusuñn s̃m̃ Eli ka Akasia

¹ Akabun g̃n biru M̃abuba ba maa ka tii yinam seewa.

² N deema Akasia u w̃ruma saa win gidambisan feñntin di. Ma u tii m̃era kua gem gem. Yera u win bw̃abu g̃ra u ñe, i doo i man bikiaru kua Filisitiban b̃u wi ba m̀ Baali Seubun mi Ekoronĩ. Kpa u man s̃ ñ kon se nen m̃era yen bosun di.

³ Saa ye s̃ra Yinni Gusuñn g̃rado u Eli Tisibigii s̃wa u ñe, a seewo a ka Isireliban sina bokon s̃m̃ be yinna kpa a bu s̃ a ñe, n ñ Gusuñ sariwa Isirelĩ, i ka bikiaru d̃ b̃u wi ba m̀ Baali Seubun mi Ekoronĩ? ⁴ Yen s̃ t̃, ameniwa Yinni Gusuñ u gerum̃ u ñe, kp̃n yee t̃ s̃ Akasia u kp̃ mi, u ñ maa seem̃. U koo gbiwa ka gem.

Ma Eli u seewa u da u kua nge m̃ g̃rado wi, u gerua. ⁵ Saa yera s̃m̃ be, ba wurama Akasian mi. Yera u bu bikia u ñe, mban s̃na i wurama fuuku m̃.

⁶ Ba ñn wisa ba ñe, goowa u sun senñ na, ma u sun s̃wa u ñe, su g̃siro wunen mi, kpa su nun s̃ su ñe, ameniwa Yinni Gusuñ u gerua. U ñe, n ñ Gusuñ sariwa Isirelĩ wuñ sina boko a ka bikiaru d̃ Baali Seubun mi Ekoronĩ? Yen s̃ t̃, kp̃n yee t̃n mi a kp̃ mi, a ñ kaa maa se, kaa gbiwa.

⁷ Akasia u kp̃m bu bikia u ñe, dur̃ wi i ka yinna mi, am̃na u s̃a.

⁸ Ba ñn wisa ba ñe, dur̃ wi, yaa sansun yabera u sebua. Ma u g̃nan kpaka s̃ke p̃rã.

Yera Akasia u ñe, Eliwa, Tisibigii.

Akasia u k̃i u Eli mwa

⁹ Ma Akasia u t̃mbu weeraakuru g̃ra ka ben wirugii u ñe, bu doo guuru w̃llu mi Eli u s̃, bu ñn mwaama. Ye ba tura mi, yera ba ñn s̃wa ba ñe, Gusuñn s̃m̃ wuñ! Sina boko u ñe, a sarama.

¹⁰ Eli u wirugii wi wisa u ñe, ñ n s̃an na Gusuñn s̃m̃, d̃ u sarama w̃llun di u wuñ ka wunen t̃mbu weeraakuu te w̃ri.

Yera d̃ u sarama u bu w̃ri. ¹¹ Akasia u maa kp̃m wirugii goo g̃ra ka t̃nu weeraakuru. Ye u tura Elin mi, yera u ñn s̃wa u ñe, Gusuñn s̃m̃ wuñ, sina boko u ñe, a sarama fuuku.

¹² Ma Eli u ñn wisa u ñe, ñ n s̃an na Gusuñn s̃m̃, d̃ u sarama u nun w̃ri wuñ ka wunen t̃mbu.

Ma d̃ u sarama u dur̃ wi ka win t̃n be kpuro w̃ri u go. ¹³ Yera Akasia u kp̃m wirugii goo g̃ra ñn itase ka t̃mbu weeraakuru. Ye wirugii wi, u tura mi, yera u ỹwa sere mi Eli u s̃, ma u yiira win wuswã u ñn kana u ñe, Gusuñn s̃m̃ wuñ, na nun kanam̃, a ñe ka t̃mbu weeraakuu ten w̃aru m̃erio. ¹⁴ Domi a dera d̃ u wirugibu yiru ye w̃ri, ka ben baawuren t̃mbu weeraakuukuubu. Adama ñe, na nun kanam̃, a nen w̃aru m̃erio.

¹⁵ Saa yera Yinni Gusuñn g̃rado u Eli s̃wa u ñe, a ka dur̃ wi doo, a ku berum ko.

Ma u sara ba da sina bokon mi. ¹⁶ U sina boko sɔɔwa u nɛɛ, ameniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, Gusunɔ sariwa Isireliɔ wɛn mi kaa bikiaru ko, a ka bikiaru dɔɔ Filisitiban bɔu wi ba mɔ Baali Sebulun mi, Ekoronio? Yen sɔ, kpin yee tɛ sɔɔ a kpɛ mi, a n̄ maa seemɔ, kaa gbiwa.

¹⁷ Yeniban biru Akasia u kpuna u gu nge mɛ Yinni Gusunɔ u raa gerua saa win sɔmɔ Elin nɔɔn di. Ma Yoram u bandu di. Domi Akasia u n̄ bii mara. Ma win wɔnɔ Yoram u bandu di. N deema Yudaban sina boko Yoram, Yosafatin biin bandun wɔɔ yiruse sɔɔra mi.

¹⁸ Ye Akasia u kuan sukum ye kpuro ya yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ.

Eli u suara wɔllɔ

2

¹ Ye saa ya tura Yinni Gusunɔ u ka Eli sua wɔllɔ ka woo guna, yera wi ka Elisee ba seewa ba yara Giligalin di. ² Swaa sɔɔ, yera Eli u Elisee sɔɔwa u nɛɛ, a yɔro mini, domi Yinni Gusunɔ u man gɔriɔ sere Beteliɔ.

Ma Elisee u n̄n wisa u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wɔaru ka maa wunen tiigiru na n̄ nun derimɔ.

Ma ba da Beteliɔ sannu. ³ Yera Gusunɔn sɔmɔn bwɔabu gabu, ba yarima ba Elisee sɔɔwa ba nɛɛ, a yɛ ma gisɔra ba koo nun wunen yinni suari?

Ma u bu wisa u nɛɛ, oo, na yɛ. I bɛɛn nɔsu mario.

⁴ Ye ba maa swaa wɔri ba doonɔ, yera Eli u kpam Elisee sɔɔwa u nɛɛ, a yɔro mini. Domi ba man gɔriɔ Yerikoɔ.

Elisee u n̄n wisa u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wɔaru ka maa wunen tiigiru na n̄ nun derimɔ.

Ma ba da Yeriko mi sannu. ⁵ Ma Gusunɔn sɔmɔn bwɔa be ba wɔa Yerikoɔ, ba Elisee sɔɔwa ba nɛɛ, a yɛ ma gisɔra ba koo nun wunen yinni suari?

Ma u bu wisa u nɛɛ, oo, na yɛ. I bɛɛn nɔsu mario.

⁶ Ye ba maa swaa wɔri ba doonɔ, yera Eli u maa n̄n sɔɔwa u nɛɛ, a yɔro mini, domi Yinni Gusunɔ u man gɔriɔ Yuudenio.

Elisee u n̄n wisa u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wɔaru ka maa wunen tiigiru, na n̄ nun derimɔ.

Ma ba swaa wɔri ba n̄ doonɔ. ⁷ Gusunɔn sɔmɔn bwɔa ben tɔnu weeraakuru ba na ba yɔra Yuudenin daarun deedeeru, ba desire fiiko. Ma Eli ka Elisee ba da ba yɔra daa ten goorɔ. ⁸ Yera Eli u win kumbooro pota u gu kurua u ka daa ten nim so. Ma nim mɛ, mu burana mu kua tem dira. Ma be yiru ye, ba tɔbura ba doona.

⁹ Saa ye ba sara ba kpa, Eli u Elisee sɔɔwa u nɛɛ, mba a kɛ n̄ nun kua bu sere man nun suari.

Elisee u nɛɛ, ye na nun kanamɔ yera a de na n̄ wunen dam mɛ Gusunɔn Hunde u nun wɛn nɔn yiru mɔ.

¹⁰ Eli u n̄n wisa u nɛɛ, gɔa sɛsɔgina a bikia. Adama à n̄ man waamɔ sanam mɛ na suaramɔ wɔllɔ, ya koo kooru nge mɛ a kɛ. À kun maa man wa ya n̄ koorɔ.

¹¹ Nge mɛ ba faagi mɔ ba ka dɔɔ, yera gɔanu ganu na ka dɔɔ nge tabu kɛkɛ ye dumi gawe ka yen maasɔbu, ma ya bu karana. Ma Eli u suara wɔllɔ ka woo guna. Ma u win kumbooro kɔ temɔ. ¹² Saa ye Elisee u wa ba ka Eli doona, yera u nɔɔgiru sua wɔllɔ u nɛɛ, nɛn baaba, nɛn baaba, wunɛ wi a sɔa Isireliban dam mɛ mu bu kɔsu nge ben tabu kɛkɛ dumigii ka yen maasɔbu.

Yen biru u n̄ maa n̄n wa. Ma Elisee u win tiin yaberu nɛnuu u gɔa wasi yiru, nuku sankiranun sɔ. ¹³ Ma u kumbooro ge sua ge Eli u kɔ temɔ. Yen biru u gɔsirama u na u yɔra Yuudenin daarun tɔbuɔ.

¹⁴ Yera u kumbooro ge sua u ka nim mɛ so u nɛɛ, mana a wɔa, Gusunɔ, Elin Yinni. Mana a wɔa!

Ma nim mɛ, mu burana mu kua tem dira. Saa yera u tɔbura. ¹⁵ Yera Gusunɔn sɔmɔn bwɔa be ba na Yerikon di mi, ba n̄n wa. Ma ba nɛɛ, Elin dam mu wɔa Elisee sɔɔ.

Ma ba nùn sennò da, ba yiira win wuswaaò ba wiru tem girari. ¹⁶ Yera ba nùn sòwa ba nɛɛ, bɛsɛ wunɛn bwāabu sòò, tabu duròbu weeraakuru ba wāa. A de bu da bu nun wunɛn yinni kasuama. Sərəkudo, Yinni Gusunò u ko n nùn deri guuru garun wòllò, n̄ kun mɛ wòwa gaa sòò.

Ma Elisee u bu wisa u nɛɛ, i ku de bu da.

¹⁷ Adama ba nùn bikia ba baasi. Ma u wura u nɛɛ, bu doo.

Yera tən be, ba da ba Eli kasu sere sòò ita ba n̄ nùn wa. ¹⁸ Yen biru ba gəsirama ba Elisee deema Yerikoo. Ma u bu sòwa u nɛɛ, na n̄ daa bɛɛ sòwa na nɛɛ, i ku da?

Elisee u nim dorasia

¹⁹ Sòò teeru Yerikogibu ba na Eliseen mi, ba nɛɛ, bɛsɛn wuu ge, ga wā nge mɛ wunɛ bɛsɛn yinni a waamò. Adama gen nim kun gea sãa. Mɛya mu ku ra de gāanu nu ma, saa tōmbu sere ka yaa sabenò ka dāa.

²⁰ Yera u bu sòwa u nɛɛ, bu gbɛɛ kpaaru tama bu b̄ru doke te sòò.

Ma ba ka nùn tu naawa. ²¹ Ma u da daa ten wirò, u b̄ò te doke mi. Yera u nɛɛ, ameniwa Yinni Gusunò u gerua. U nɛɛ, u koo nim mɛ dorasia, mu n̄ maa goo goomò, mu n̄ maa yinamò gāanu nu ma.

²² Ma nim mɛ, mu dora sere ka gisən gisò nge mɛ Elisee u gerua.

Yɛɛ k̄si yi bibu go

be ba Elisee yɛɛmò

²³ Saa Yerikon di Elisee u maa da Beteliò. Yera swaa sòò, biba nùn wuremò ba m̄, wii kpararugii, a yario minin di.

²⁴ Yera Elisee u s̄ira biruò u bu mɛɛrima ma u bu b̄rusi ka Yinni Gusunən ȳsiru. Yera yɛɛ k̄si yiru yi yarima dāa s̄on di yi ben weeru ka yiru s̄suka yi go. ²⁵ Saa Beteli min di, u maa da guu te ba m̄ Kaamelio. Min diya u gəsira u da Samario.

Yoram u kua Isireliban sina boko

3

¹ Yosafati Yudaban sina bokon bandun w̄ò yendu yiru sarise s̄ora, Yoram Akabun bii u bandu di Isireliba sòò, Samario. U kuawa w̄ò w̄kura yiru ban te sòò. ² Ma u k̄sa kua Yinni Gusunən wuswaaò. Adama ya n̄ win tundo ka win merogia tura. Domi u b̄u wi ba m̄ Baalin bwāarokunu k̄suka ye win tundo u raa kua. ³ Yeroboamu Nebatin bii wi u Isireliba doke toraru s̄on yira u sw̄i mam mam.

Isireliba

ba ka M̄abuba tabu kua

⁴ N deema M̄sa, M̄abuban sina boko, yaa sabenun s̄ambura u ra ko. Mɛya Isireliba ba ra nùn m̄aru mwaari. M̄ò tera yāa gbiibi n̄ròbun suba wunòbu (100.000) ka yāa kinenu n̄ròbun suba wunòbu, ka sere maa nin sansu. ⁵ Saa yè sòò Akabu u gu, yera M̄abuban sunò wi, u Isireliba seesi. ⁶ Yera sòò teeru Yoram u seewa Samarin di u da u Isireliban tabu kowobu kpuro bera. ⁷ Ma u ḡra bu Yosafati Yudaban sina boko s̄ bu nɛɛ, wee, M̄abun sunò u nùn seesi. Yen s̄ò, wi Yosafati u k̄i u na u ka nùn da bu M̄abun sunò wi w̄ri? Ye Yosafati u gari yi nua, u wura u nɛɛ, oo, kon da n̄ ka nen t̄mbu, ka maasò tabu duròbu. Domi n̄ ka wunɛ sa s̄awa tia. ⁸ Adama u bikia u nɛɛ, swaa yerà sa ko kpe su ka bu w̄ri bi da. Ma Yoram u nɛɛ, bu doo bu nùn s̄ò ma ba koo kpewa Ed̄mun gbaburu tem mi gāanu ku ra kpi gian di.

⁹ Ma Isireliban sina boko ka Yudaban sina boko ka Ed̄mun sina boko ba seewa ba swaa ye w̄ri. Ye ba s̄a s̄ò n̄òba yiru yera sinam be, ka ben tabu kowobu ka ben yaa sabe ni ba ka bu sw̄i kpuro, ba nim bia bu n̄. ¹⁰ Ma Isireliban sina boko u n̄ogiru sua u nɛɛ, kuukuu! Yinni Gusunò, a bɛsɛ sinambu ita yeni sokawa a ka sun M̄abuba n̄mu beria?

¹¹ Saa yera Yosafati u nɛɛ, Yinni Gusunən s̄mò goo sari mini, w̄n min di sa ko kp̄i su n̄ò ye Yinni Gusunò u koo sun s̄ò?

Ma Isireliban sina bokon bɔɔ turo u nɛɛ, Elisee Safatin bii u wãa mini, wi u raa sãa Elin bɔɔ.

¹² Ma Yosafati u nùn bikia u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u ra ka nùn gari ko?

Ba nɛɛ, oo.

Saa yera Isireliban sunɔ ka Yosafati Yudaban sunɔ, ka Edɔmun sunɔ ba seewa ba da Eliseen mi. ¹³ Ma Elisee u Isireliban sunɔ sɔɔwa u nɛɛ, mba n sun mɔɔsine nɛ ka wunɛ. A doo Gusunɔn sɔmɔ bèn mi wunen baa ka wunen mero ba ra raa bikiaru den mi.

Ma Isireliban sina boko u nùn wisa u nɛɛ, aawo, domi Yinni Gusunɔ u bɛsɛ sinambu ita yeni sokawa u ka sun Mɔabuba nɔmu bɛria.

¹⁴ Yera Elisee u nɛɛ, sere ka Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin wãaru wìn sɔmɔ na sãa, nà kun daa Yosafati Yudaban sina boko mɛera, na ñ daa wunen laakari mɔ, n sere mam nɛɛ, kon nun mɛeri. ¹⁵ Adama tɛ, a ka man mɔrɔku sowo naawa.

Sanam mɛ mɔrɔku sowo wi, u na u mɔrɔku soomɔ, yera Yinni Gusunɔn dam mu dua Elisee sɔɔ. ¹⁶ Ma u nɛɛ, ye Yinni Gusunɔ u gerua wee. U nɛɛ, i wɔrusu gbeo wɔwa mini. ¹⁷ Domi i ñ woo wasi, i ñ maa gura wasi. Ka mɛ, wɔwa ye, ya koo nim yibu kpa i nɔ bɛɛ ka bɛɛn tabu kowobu, ka maa sere bɛɛn yaa sabenu. ¹⁸ Adama yeniba kpuro gãa piimina Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ. Domi u koo Mɔabuba bɛri bɛɛn nɔma sɔɔ. ¹⁹ Kpa i ben wuu marosu mwɛeri si su gbãranu mɔ. Kpa i ben dãa gbaanu kpuro mwɛeri i bɔɔri. Kpa i ben dɔkɔba ka ben bwii kpuro kɔre. Mɛya i ko i maa ben gbee geenu kam koosia i nu kpenu sɛsiki.

²⁰ Yen sisiru bururu, saa ye ba kī bu bururun yākuru ko, yera ba wa wee, nim mu wee, saa Edɔmun bera gian di, mu tem wukiri.

²¹ Saa ye sɔɔra Mɔabuba ba nua ma sinam be, ba bu wɔrim wee. Yera ba ben tɔmbu kpuro menna be ba tura bu tabu da ka be ba kere mɛ. Ma ba bu yi yi ben tem nɔɔ bura yenɔ. ²² Ye Mɔabu be, ba seewa bururu, yera ba wa sɔɔ yana ballimɔ nim mɛ sɔɔ. Ma mu sɔri nge yem. ²³ Saa yera ba nɛɛ, yema mi, Isireliban sinam be ka ben tabu kowoba ba sɔkirina ba goona. Ñ n men na, i de su da su ben yãnu gura.

²⁴ Ye ba tura Isireliban sansaniɔ, yera Isireliba ba yarima ba bu go go. Ben gaba duki yakikira. Ma Isireliba ba bu naa swii sere wuuɔ ba bu go go. ²⁵ Ma ba ben wuu marosu kpuro kɔsuka ba ben gbee geenu kpuro kam koosia. Ba nu kpenu sɛsiki. Ma ba ben dɔkɔba ka bwii kpuro kɔrua. Ba maa ben dãa gbaanu kpuron dãnu bɔɔra.

Yen biru be ba ka kpurantɛɛru tabu mɔ, ba wuu ge ba mɔ Kiri Hareseti wɔri, ba gen gbãraru kɔsuka. ²⁶ Ye Mɔabuban sunɔ u wa ma ba nùn tabu kamiawa, yera u tɔmbu nata ka wunɔbu (700) wuna be ba ka takobi tabu yɛ, ba swaa kasu bu ka da bu Edɔmun sunɔ wɔri. Adama ba kpana. ²⁷ Yera Mɔabuban sunɔ wi, u win yeruma sokusia wi u koo raa nùn kɔsire ko bandu sɔɔ. Ma u nùn mwa u ka yãku dɔɔ mwaararugiru kua win gbãraru wɔllɔ. Ma ya Isireliba biti kua. Yen sɔna ba gɔsira ba doona ba nùn deri.

Elisee u kurɔ gɔmini goo somi

4

¹ Sɔɔ teeru kurɔ goo u na Eliseen mi. N deema win durɔ u raa wãawa Gusunɔn sɔmɔn bwãabu wuuru sɔɔ. Yera kurɔ wi, u Elisee nɔɔguru sue u nɛɛ, wee nɛn durɔ wi u sãa wunen sɔm kowo u gu. A maa yɛ ma u Yinni Gusunɔ nasie. Yera u durɔ goon dibu nɛni. Durɔ wiya u na u nɛn bibu yiru mwa. U bu kua yobu.

² Yera Elisee u nùn bikia u nɛɛ, mba kon kpī n nun kua. A man sɔɔwɔ ye a mɔ yenuɔ. Ma kurɔ wi, u nùn wisa u nɛɛ, yinni, na ñ gãanu ganu mɔ yenuɔ, ma n kun mɔ gum fiiko akparaba sɔɔ.

³ Ma Elisee u nùn wisa u nɛɛ, a doo a gbɛa bɔkura wunen berusebu kpuron mi kpa a ka nu na dabi dabinu. ⁴ À n tura wunen yenuɔ, a duo wunen dirɔ ka wunen bibu kpuro i tii diru kɛnusi. Yen biru kpa a gum mɛ wisi wisi gbɛɛ ni sɔɔ. Nin ni nu yiba kpa a ni yi bee tia.

⁵ Saa yera kurɔ wi, u seewa u Elisee deri. Ma u da u tii gambo kɛnusi wi ka win bibu. Ma bii be, ba nùn gbɛɛ ni tii mɔ u gum mɛ wisimɔ. ⁶ Sanam mɛ gbɛɛ ni, nu yiba yera u win bii turo sɔɔwa u nɛɛ, a maa man gbɛɛru wɛɛma.

Yera bii wi, u nɛɛ, gbɛ̃a kpa.

Ma gum mɛ, mu yɔ̃ra. ⁷ Yen biruwa u da u Elisee deema u nùn sɔ̃wa ye ya koorā. Ma Elisee u nùn sɔ̃wa u nɛɛ, a doo a gum mɛ dɔ̃ra kpa a ka mɛn gobi dii bi kɔ̃sia. Kpa a yi yi tie yi, i n dimɔ̃ i n ka wāa wunɛ ka wunen bibu.

Elisee ka kurɔ̃ gobigii

wi u wāa Sunɛmuɔ̃

⁸ Sɔ̃o teeru Elisee u sarɔ̃ Sunɛmuɔ̃. N deema kurɔ̃ gobigii goo wāa mi, ma kurɔ̃ wi, u nùn suuru kana u na u di win mi. Saa maa dɔ̃ma ten di, ù n sarɔ̃ mi, miya u ra gere u di.

⁹ Yera kurɔ̃ wi, u win durɔ̃ sɔ̃wa u nɛɛ, durɔ̃ wi u ra sare mini, Gusunɔ̃n tɔ̃n dɛɛrowa u sāa. ¹⁰ A de su gidambisa bani besen dirun wɔ̃llɔ̃. Kpa su kpinu doke mi ka tabulu ka kitaru ka fitila. Kpa durɔ̃ wi, u n da n wāa mi, ù n na.

¹¹ Sɔ̃o teeru Elisee u maa wura mi, yera u deema ba ye kpuro bana. Ma u da u kpuna mi. ¹² Ma u win sɔ̃m kowo aluwaasi wi ba ra soku Gehasi gɔ̃ra u da u kurɔ̃ wi sokuma. Yera u da u nùn soka. Ma kurɔ̃ wi, u na u yɔ̃ra Eliseen wuswaaɔ̃. ¹³ Elisee u Gehasi sɔ̃wa u nɛɛ, a kurɔ̃ wi sɔ̃, wee u sun bɛɛɛ doke nɛ ka wunɛ. Tɛ̃ mba u kī su nùn kua. U kī su win durom mɛ u sun kua sina boko sɔ̃? Ñ̃ kun mɛ tabu sunɔ̃?

Adama kurɔ̃ wi, u wisa u nɛɛ, na wāawa mini ka bɔ̃ri yendu nen tɔ̃mbun suunu sɔ̃o.

¹⁴ Yen biru Elisee u Gehasi bikia u nɛɛ, mba sa ko kpī su kurɔ̃ wi kua.

Gehasi u wisa u nɛɛ, u ñ̃ bii marure, win durɔ̃ maa sere tɔ̃kɔ̃ kua.

¹⁵ Elisee u nɛɛ, ñ̃ n mɛn na, a nùn sokuma.

Ma Gehasi u nùn soka u na u yɔ̃ra dii kɔ̃nnɔ̃wɔ̃. ¹⁶ Elisee u kurɔ̃ wi sɔ̃wa u nɛɛ, gasɔ̃ku amadaare, kaa bii tɔ̃n durɔ̃ taaru swīi.

Yera kurɔ̃ wi, u nɛɛ, yinni, a ku man nɔ̃ni wɔ̃ke, domi a sāawa Gusunɔ̃n tɔ̃nu.

¹⁷ Yen biruwa kurɔ̃ wi, u gura sua u bii tɔ̃n durɔ̃ mara wɔ̃ɔ̃ kpɔ̃ɔ̃ ge sɔ̃o, ge Elisee u nùn bura.

Elisee

u kurɔ̃ gobigii win bii seeya

¹⁸ Bii wi, u kpɛ̃a. Sɔ̃o teeru ye u yara u da mi win tundo u wāa ka win sɔ̃m kowobu ba dobi gɛ̃ɛmɔ̃. ¹⁹ Yera u win tundo sɔ̃wa u nɛɛ, nen wira man dumɔ̃, nen wira man dumɔ̃.

Ma tundo u win sɔ̃m kowo turo sɔ̃wa u nɛɛ, a ka nùn doo win mɛron mi fuuku.

²⁰ Saa yera u bii wi sua u ka da. Ma mero u nùn sua u taaru sɔ̃ndi. Sere n ka ko sɔ̃o sɔ̃o, bii wi, u gu. ²¹ Ma kurɔ̃ wi, u yɔ̃wa dii te ba Elisee kuan mi, u bii goo te kpī win kpin yerɔ̃. Ma u tu gambo kenusi u sarama. ²² Yen biru u win durɔ̃ soka u nɛɛ, a man sɔ̃m kowo ben turo kɛ̃ɛma ka ketɛku teu. Na kon duka da Eliseen mi, n wurama tɛ̃.

²³ Durɔ̃ wi, u nɛɛ, mban sɔ̃na a dɔ̃o win mi gisɔ̃. Domi suru kpao kun yara. Tɔ̃o wɛ̃rarugira kun maa tura. Adama kurɔ̃ wi, u nùn wisa u nɛɛ, gam sari.

²⁴ Yen biru u dera ba ketɛku gaari bɔ̃kua. Ma u sɔ̃m kowo wi sɔ̃wa u nɛɛ, a ka man doo a ku yɔ̃ra gam, ma n kun mɔ̃ na nɛɛ, a yɔ̃ro.

²⁵ Ma ba da mi Elisee u wāa guu te ba mɔ̃ Kaamelio. Ye u kurɔ̃ wi wendɛ kua, yera u win bɔ̃ɔ̃ aluwaasi Gehasi sɔ̃wa u nɛɛ, kurɔ̃ Sunɛmugii wi wee, u wee. ²⁶ A duka doo a ka nùn yinna. A nùn bikia a nɛɛ, u bwāa do? Win durɔ̃ maa ni? Bii wi, u alafia mɔ̃? Yɛnugibu kpuro ba bwāa do?

Ye u nùn bikia mɛ, ma kurɔ̃ wi, u wisa u nɛɛ, sa bwāa do kpuro gbāa gbāa. ²⁷ Ye kurɔ̃ wi, u tura mi Elisee u wāa guu ten wɔ̃llɔ̃, yera u win naasu sɛ̃re. Ma Gehasi u susi u ka nùn bɔ̃ria. Ma Elisee u nɛɛ, a nùn derio. Domi u wāa nuku sankiranu sɔ̃o. Na ñ̃ maa yɛ̃ mban sɔ̃na. Domi Yinni Gusunɔ̃ kun man ye sɔ̃ɔ̃si.

²⁸ Yera kurɔ̃ wi, u Elisee sɔ̃wa u nɛɛ, nen yinni, na nun bii bikia? Na ñ̃ daa nun sɔ̃wa na nɛɛ, a ku man nɔ̃ni wɔ̃ke?

²⁹ Ma Elisee u Gehasi sɔ̃wa u nɛɛ, a tii suo kpa a nen dɛka sua a n neni a da kurɔ̃ win yɛnuɔ̃. À n ka goo yinna swaaɔ̃, a ku yɔ̃ra a yɛro tɔ̃biri. Goo ù n maa nun tɔ̃bura, a ku nùn wurari. À n tura mi, a nen dɛka ye sɔ̃ndio bii win wuswaaɔ̃.

³⁰ Ma bii win mero u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wǎaru ka maa wunen tiigiru, na ñ nun derimɔ n doona minin di.

Yera Elisee u seewa u bu swī. ³¹ Gehasi u bu gbiiya u doona. Ye u tura mi, yera u deka ye sua u sɔndi bii win wuswaaɔ. Adama bii wi kun kusunu kue u sere nɛɛ, u koo gari gere. Yen biru Gehasi u gɔsira u ka Elisee yinna. U nùn sɔɔwa u nɛɛ, bii wi kun seewe.

³² Ye Elisee u dua diru mi, u deema wee bii goo te, ta kpī win kpɪn yerɔ. ³³ Yera u tii gambo kɛnusi u Yinni Gusunɔ kana. ³⁴ Ma u bii wi kibarisi, u win nɔɔ girari win nɔɔwɔ. U win nɔni girari win nɔniɔ. Ma u maa win nɔma sɔndi win nɔmaɔ. Mɛya u bii wi kibarisi sere win wasi yi ka swīa. ³⁵ Elisee u seewa bii win wɔllun di. Ma u gina sīa sīa dii te sɔɔ. Yen biru u maa wurama u nùn kibarisi. Bii wi, u sūa nɔn nɔɔba yiru, ma u nɔni wukia.

³⁶ Yera Elisee u Gehasi soka u nɛɛ, a doo a kurɔ wi sokuma.

Ma Gehasi u da u nùn sokuma. Ye kurɔ wi, u tunuma Eliseen mi, yera Elisee u nɛɛ, a wunen bii suo.

³⁷ Ma u yiira Eliseen nuurɔ u wiru tem girari, yen biru u win bii sua u yara.

Kpee yi yi ñ diirɔ

³⁸ Yeniban biru, Elisee u wurama Giligaliɔ. Saa ye sɔɔ, gɔɔra wǎa tem mi. Ma Gusunɔn sɔmɔn bwǎabun wuuru ta sɔ win wuswaaɔ. Yera u win sɔm kowo sɔɔwa u nɛɛ, a weke bakaru sɔndio a sɔmɔ be kpee saawa.

³⁹ Yera sɔmɔ ben turo u seewa u kpee yorim da yakasɔ. Yera u kaaru garun marum wa resɛm yakasugia sɔɔ. Ma u mu yora u bɔuru yibia. Ye u tura yenuɔ yera u mu bɔura u kpɛɛ kpee yi sɔɔ. Domi ba ñ mu yɛ. ⁴⁰ Ma ba tɔmbu wɛ bu ka di. Adama sanam mɛ ba ye dabura ba nɔɔgiru sua ba nɛɛ, dɛɛ wǎa kpee yi sɔɔ, Yinni Gusunɔn sɔmɔ wunɛ!

Goo kun kpīa u maa yi di. ⁴¹ Yera Elisee u win sɔm kowo sɔɔwa u nɛɛ, a seewo a som sua a doke kpee weke te sɔɔ. Ma sɔm kowo wi, u kua mɛ. Yera Elisee u maa nùn sɔɔwa u nɛɛ, a yi tɔmbu wɛɛyɔ bu di.

Domi gǎa kɔsunu kun maa wǎa kpee yi sɔɔ.

Elisee u tɔmbu wunɔbu diisia

⁴² Yeniban biru, durɔ goo u na saa Baali Salisan di u ka Elisee pɛɛ naawa, ye ba kua ka ɔɔsun som kpam ka sere maa dīa bimi kpɛɛ gɛɛn saaki tia. Yera Elisee u win sɔm kowo sɔɔwa u nɛɛ, u ye bɔnu koowo tɔn be ba wǎa min sɔ.

⁴³ Adama sɔm kowo wi, u nùn wisa u nɛɛ, amɔna kon kpī n ka dīa nini tɔmbu wunɔbu (100) diisia.

Ma Elisee u maa nùn wisa u nɛɛ, a ye tɔn be kpuro bɔnu kuo. Domi Yinni Gusunɔ u nɛɛ, baawure u koo wa u di, kpa nu tiara.

⁴⁴ Ma Eliseen sɔm kowo wi, u pɛɛ ye, tɔn be bɔnu kua. Ben baawure u wa u di. Ma sukum tia nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua.

Namani u bekura

5

¹ Namani u sǎawa Sirin sina bokon tabu sunɔ, ma u sǎa tɔn boko bɛɛregii win yinnin nɔni sɔɔ. Domi win min diya Yinni Gusunɔ u dera Sirigibu ba nasara wa. Adama tabu durɔ wi, u bara disigiru mɔ win wasi sɔɔ. ² N deema Sirigibu ba Isireliban bii wɔndia goo mwaama sanam mɛ ba ka Isireliba tabu kua. Bii wiya, u ra n wǎa Namanin kurɔn mi. ³ Sɔɔ teeru bii wi, u kurɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, nen yinni ù n daa da Gusunɔn sɔmɔ wi u wǎa Samariɔn mi u koo nùn bekie.

⁴ Ye Namani u gari yi nua, yera u seewa u da u win yinni sina boko sɔɔwa u nɛɛ, meni ka meniwa bii wɔndia wi sa mwaama Isireliban tem di u gerua. ⁵ Ma sina boko wi, u nùn sɔɔwa u nɛɛ, ñ n mɛn na, a de a da Samari mi, kpa n Isireliban sina boko tireru yorua n nun wɛ.

Ma Namani u seewa u sii geesu sua kilo gooba wunɔbu (300), ka wura kilo wata ka yabe kumboorosu wɔkuru. ⁶ Ye u tura mi, yera u tire te Isireliban sina boko wɛ. Ye ta gerua wee. Sina boko, tire teni tà n wunen nɔmu dua, a n yɛ ma nena na nen tabu sunɔ Namani surema wunen mi, a ka nùn win bara disigiru bekie. ⁷ Saa ye Isireliban sina

boko u tire te gara u kpa, yera u win tiin yaberu nenua u karana nuku sankiranun s̄o. U n̄e, na ra ko Gusun̄o, wi u ra go kpa u wure u w̄aru w̄e? Mban s̄ona u man dur̄o wi surema n n̄un bekia. B̄een tii i m̄erio i n̄ wa ma u man n̄o kasuwa?

⁸ Saa ye Elisee Gusun̄on s̄om̄o u nua sina boko u win tiin yaberu karana yera u n̄un ḡoria u n̄e, mban s̄ona a kua m̄e. A de Namani u na nen mi, kpa u gia ma Gusun̄on s̄om̄o u w̄a Isirelīo.

⁹ Ma Namani u seewa u da mi ka dumi ka win tabu keke yi dumi gawe. Ma u da u ȳra Eliseen yenun k̄onn̄ow̄o. ¹⁰ Yera Elisee u s̄om̄o ḡora u n̄e, a doo a Namani s̄o u doo u num n̄on n̄oba yiru Yuudenin daarun nim s̄o. Win wasi koo wurama nge m̄e yi raa s̄a, kpa u d̄era.

¹¹ Ye Namani u yeni nua, yera u m̄aru bara ma u ḡsira u doon̄o u m̄, na raa tamaa u koo yarimawa u ȳra nen wuswāo u Gusun̄o win Yinni kana, kpa u win n̄oma saasi mi nen bara te, ta w̄a u man bekia. ¹² Damas̄in daa ni ba m̄ Abana ka Paripari, nin nim kun Isireliban daarun nim buram kere? Na n̄ kon da n wobure mi kpa n d̄era?

Ma u s̄ira u doon̄o ka m̄aru. ¹³ Adama win bw̄abu ba n̄un susi, ma ba n̄un dam k̄a ba n̄e, baaba, Gusun̄on s̄om̄o wi, u n̄ daa nun ḡānu bikia ni nu s̄e, a n̄ kaa ko? N̄ n men na, yera kaa kpana a da a wobure a ka d̄era?

¹⁴ Yera u sara u dua nim m̄e s̄o u numa n̄on n̄oba yiru nge m̄e Gusun̄on s̄om̄o wi, u raa n̄un s̄ow̄a. Ma win wasin ḡona ya w̄era nge bii piibugia ma u d̄era. ¹⁵ Yen biru u ḡsirama Eliseen mi, ka win t̄on be ba n̄un sw̄ii kpuro. Ye ba tura mi, yera u ȳra Eliseen wuswāo u n̄e, na gia t̄e, ma Yinni goo sari tem kpuro s̄o ma n kun m̄ Gusun̄o Isireliban Yinni. Yen s̄o, a suuru koowo a nen k̄eru m̄o.

¹⁶ Ma Elisee u n̄un wisa u n̄e, sere ka Yinni Gusun̄o wi na s̄āam̄on w̄aru na n̄ wunen k̄e te mwaam̄o.

Namani u n̄un k̄akura. Ka m̄e, u yina.

¹⁷ Yera Namani u n̄e, yinni, wee a nen k̄enu yina. A de n tem s̄oka ketekunu yirun s̄omunun saka n ka da nen yenūo. Domi na n̄ maa k̄i n ȳaku d̄o mwaararuginu n̄ kun m̄e siarabuginu ko ḡānu ganun nuur̄o, ma n kun m̄o Yinni Gusun̄on mi. ¹⁸ Adama Yinni Gusun̄o u man suuru kua, na n nen yinni Sirin sun̄on n̄oma nenua su ka da b̄u wi ba ra soku Rim̄on dir̄o, ma na yiira ka wi sannu mi.

¹⁹ Elisee u n̄un s̄ow̄a u n̄e, a doo ka b̄ri yendu.

Ma u doona.

Gehasin toraru

Ye Namani u doona Eliseen min di u tonda fiiko, ²⁰ yera Gehasi Eliseen aluwaasi wi, u bwisika u n̄e, wee, nen yinni kun Namani Sirigii wi ḡānu mwaari ni u ka na s̄o. Yen s̄o, sere ka Yinni Gusun̄on w̄aru kon n̄un naa girawa kpa n n̄un ḡānu mwaari. ²¹ Yera Gehasi u Namani naa gira. Ye Namani u n̄un wa u bu naa gire birūo, yera u ȳow̄a saa win tabu keken di u sura, u na u ka Gehasi yinna. Ma u n̄un bikia u n̄e, n ka do m̄e?

²² Gehasi u n̄un wisa u n̄e, n do gb̄a gb̄a. Nen yinniwa u man ḡrima. U n̄e, wee ye ya n̄un deema. Gusun̄on s̄om̄on bw̄abu yiru gaba na saa Efaraimun guurun beran di. A be n̄un sii geesun kilo tena ka yabe geenu yiru w̄ema ben s̄o.

²³ Namani u n̄un k̄akura u n̄e, a yande kilo wata suo.

Ma u sii gee si doke saaki yiru s̄o, ma u n̄un yabenu yiru ye w̄e. Yera u win aluwaasiba s̄o, t̄onu yiru wuna bu ka n̄un ye daawa. ²⁴ Ye ba tura guuru mi Elisee u w̄a, yera Gehasi u k̄e ni mwa saa t̄on ben min di u ka da win dir̄o. Ma u dera ba ḡsira ba doona.

²⁵ Yen biru u da u win yinni Elisee deema. Ma Elisee u n̄un bikia u n̄e, Gehasi, man diya a wee m̄e.

U n̄un wisa u n̄e, na n̄ gam de ni.

²⁶ Adama Elisee u n̄un s̄ow̄a u n̄e, a tamaa nen bw̄era kun ka nun w̄a mi, saa ye dur̄o wi, u ȳow̄a u sura win tabu keken di u ka nun yinna? Saa yeni s̄ora kaa sii geesun mwa kpa a ka yabenu ka olifin d̄a gbaanu dwe, ka resēm marum ka yaa sabenu ka s̄om̄ kowobu? ²⁷ T̄e, Namanin bara disigii te, ta koo wura wun̄e ka wunen bweseru kpuro s̄o, sere ka baadommāo.

Ma Gehasi u doona Eliseen min di, ka bara disigii te. Ma ta win wasin gona bururasia.

Gbãa yara ye ya wari

nim bwerɔ

6

¹ Gusunɔn sɔmɔn bwãa be ba wãa Eliseen mi, ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, wee mi sa wãa mini, min batuma kun sun tura. ² Yen sɔ, a de su da daa te ba mɔ Yuudenio besen baawure u dãa gɔɔnu kasuma. Kpa su ka wãa yee kpaaru ko. U bu wisa u nɛɛ, i doo.

³ Ma ben turo u nɛɛ, a de su da ka wunen tii sannu. Elisee u nɛɛ, too, su da.

⁴ Ma ba da sannu. Ye ba Yuudeni tura yera ba dãa kãinu wari. ⁵ Saa ye ben turo u dãru garu buramɔ, yera win gbãa wɔra ya wari nim bweru sɔɔ. Ma u Elisee nɔɔgiru sue u nɛɛ, nen yinni, na gbãa ye bɔkuramawa.

⁶ Yera Elisee u nɛɛ, deedeeru mana ya wari.

Ma durɔ wi, u nùn sɔɔsi. Elisee u dɛka bura u kpɛɛ deedeeru mi. Ma gbãa yara ye, ya geruma wɔllɔ. ⁷ Elisee u durɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, a ye suo.

Ma u nɔmu demia u ye sua.

Ba Sirigibu tabu di

⁸ Sanam mɛ Sirin sina boko u ka Isireliba tabu mɔ, yera u win bwãabu sɔɔwa mi u koo win sansani gira. ⁹ Adama Elisee u Isireliban sina boko gɔria u nɛɛ, u tii laakari ko, u ku raa de yam kasa. Domi Sirigibu ba wãa mi.

¹⁰ Yera Isireliban sina boko u gɔra yam mi Elisee u nùn yireru kua mi, bu ka mu gia kpa ba n mu kɔsu.

Nɔn dabira ya kooru mesum. ¹¹ Yera Sirin sina bokon bwɛra kun kpunɛ gari yin sɔ. Ma u win tabu kowobu menna u bu sɔɔwa u nɛɛ, i man sɔɔwɔ wi u sãa Isireliban tɔnu besen suunu sɔɔ.

¹² Ma win tabu kowo ben turo u nùn wisa u nɛɛ, nen yinni, goo sari besen suunu sɔɔ wi u sãa Isireli. Gusunɔn sɔmɔ Elisee wi u wãa Isireliɔ, wiya u ra ka wunen gari yi a gerumo wunen dii sɔɔwɔ de u Isireliban sina boko sɔ.

¹³ Yera sina boko u nɛɛ, i doo i kasu mi u wãa kpa n gari bu nùn mwaama.

Ye ba da ba wurama, yera ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, u wãawa Dotaniɔ. ¹⁴ Ma ba maasɔbu gɔra ka tabu kɛkɛ yi dumi gawe ka tabu durɔbu dabi dabinu, ba na ba wuu ge tarusi wɔkuru.

¹⁵ Ye Eliseen sɔm kowo aluwaasi u seewa buru buru yellu u yariɔ, yera u wa wee, tabu durɔbu ba wuu ge tarusi ka dumi ka tabu kɛkɛ yi dumi gawe. Ma u nɔɔgiru sua u nɛɛ, wee! Nen yinni, amɔna sa ko koosina.

¹⁶ Elisee u nùn wisa u nɛɛ, a ku berum ko, domi be ba ka sun wãa ba dabi ba kere begibu.

¹⁷ Ma Elisee u Yinni Gusunɔ kana u nɛɛ, a nen aluwaasi win nɔni wukio kpa u wa.

Ma Yinni Gusunɔ u win nɔni wukia. Yera u deema wee, dumi ka tabu kɛkɛ dɔɔgii yi wãa guu ten wɔllɔ kpuro yi ka Elisee sikerɛɛ.

¹⁸ Ma Sirigii be, ba da Eliseen mi. Yera Elisee u kanaru kua u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, a bu wɔkoru kpɛɛyɔ.

Ma u bu wɔkoru kpɛɛ nge mɛ Elisee u gerua. ¹⁹ Elisee u tɔn be sɔɔwa u nɛɛ, n n swaa ye mini, n n maa wuu ge mini. I man swiima kon ka bɛɛ da wi i kasun mi.

Ma u ka bu da Samariɔ. ²⁰ Saa ye ba tura mi, Elisee u kanaru kua u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, a tɔn ben nɔni wukio kpa bu wa mi ba wãa.

Ma Yinni Gusunɔ u ben nɔni wukia. Yera ba deema wee, ba wãawa Samarin wuu suunu sɔɔ.

²¹ Ye Isireliban sina boko u bu wa, yera u Elisee bikia u nɛɛ, nen baaba n bu goowo?

²² Elisee u nùn wisa u nɛɛ, be a yoru mwaama tabu gberun di, a ra bu go ro? N n men na, a beni dɛanu ka nim wɛɛyɔ bu di bu nɔ, kpa a de bu gɔsira ben yinnin mi.

²³ Isireliban sina boko u dera ba bu dim bakam kua. Ma ba di ba nɔra. Yen biru u bu yɔsu ba doona ben yinnin mi. Saa dɔma ten di, Sirigibu ba ku ra maa Isireliba wɔrimɛ.

Gɔɔra dua Samario

²⁴ Ye n te fiiko Beni Hadadi Sirin sina boko, u win tabu kowobu kpuro menna ba da ba Samari tarusi. ²⁵ Yera n dera gɔɔra dua Samario sere ba ketɛkun wiru dɔramɔ sii geesun gobi wene ma ba totoberɛ bisun kilon bɔnu dɔramɔ sii geesun gobi wunɔbu (100).

²⁶ Ye kurɔ goo u Isireliban sina boko wa u siimɔ gbɔraru wɔllɔ, yera u nɔn nɔɔgiru sue u nɛɛ, a man faaba koowo nen yinni.

²⁷ Ma sina boko u nɔn wisa u nɛɛ, Gusunɔ ù kun nun faaba kue, nena kon sere kpɔ n nun faaba ko? A wa na dobi neniwa? Ñ kun mɛ resɛm tama a wa na neni?

²⁸ U maa nɔn bikia u nɛɛ, nge mba n nun mɔ.

Kurɔ wi, u nɔn wisa u nɛɛ, kurɔ winiwa u man sɔɔwa u nɛɛ, n ka nen bii tɔn durɔ na su tem gisɔ, sia kpa su maa wigii tem. ²⁹ Ma na wura na nen bii yikua sa tema. Sisiru, na nɛɛ, u maa ka wigii wi na su tem. Adama u winyam berua.

³⁰ Saa ye sina boko u kurɔ win gari nua, yera u win tiin yaberu nenua u karana nuku sankiranun sɔ. N deema gbɔraru wɔllɔwa u wɔa. Yera tɔmba wa wee, u saaki sebua.

³¹ Ma sina boko u gerua u nɛɛ, Gusunɔ u man kua nge mɛ u kɔ, ma na kun Elisee Safatin biin wiru bure gisɔ.

Elisee u gerua

ma gɔɔra koo kpe

³² N deema saa ye sɔɔ, Elisee u sɔ win yenuɔ wi ka Isireliban guro guro be ba nɔn beram na. Ma sina boko u win bɔɔ turo gɔra Eliseen mi. Adama bɔɔ wi, u sere turi mi, Elisee u guro guro be sɔɔwa u nɛɛ, tɔn gowo wi, u sɔmɔ gɔrim wee u ka man wiru bura. Yen sɔ, i n tii sɛ saa ye sɔmɔ wi, u koo tunuma. I ka nɔn gambo ye bɔrio tɔɔwɔ, i ku de u du. Domi win yinnin tii u nɔn swɔi biruɔ.

³³ U ka bu gari yi mɔ u ñ kpa, yera sɔmɔ wi, u kurama u da Eliseen bera gia. U nɛɛ, wahala yeni ya weewa Yinni Gusunɔn min di, mban sɔna ko na n maa gɔanu yɔiyɔ win mi.

7

¹ Elisee u bu wisa u nɛɛ, i Yinni Gusunɔn gari swaa dakio i nɔ. U nɛɛ, sia amadaare som ka alikama ya ko n wɔa Samarin gbɔra kɔnnɔwɔ ba n dɔramɔ. Ba koo som men kilo wɔkura yiru dwe ka sii geesun gobi tia kpa bu ɔɔsun kilo yenda nne dwe ka sii geesun gobi tia.

² Sina bokon kɔsobun wirugii u Elisee wisa u nɛɛ, baa Yinni Gusunɔ ù n fenentiba yabura wɔllɔ ya koo koora mɛ?

Elisee u nɔn wisa u nɛɛ, kaa ye wa ka wunen nɔni. Adama a ñ ye dimɔ.

Sirigiba duki sua

ba ben sansani deri

³ N deema tɔmbu nne gabu be ba bara disigiru mɔ ba ra n wɔa wuu gen kɔnnɔwɔ ba sɔɔna ba nɛɛ, mban sɔna sa ko n wɔa mini sere su ka gbi. ⁴ Sà n maa sɔ mini, gɔɔ turo wiya mi. Ñ n men na, su da su tii Sirigibu nɔmu beria. Bà n sun deri sa n wɔa, bà n maa sun go su gbi.

⁵ Yera ba seewa yoki yam bere berebu ba da mi Sirigibu ba ben sansani gire. Ye ba tura mi, ba deema goo sari.

⁶ N deema Yinni Gusunɔ u dera Sirigibu ba tabu keke yi dumi gawen wurenu nua, ka maa maasɔbu, ka tabu kowobu dabi dabinu. Yera ba nɛɛ, Isireliban sina boko u Hetiba ka Egibitigibu gobi kɔ bu ka na bu sun tabu wɔri. ⁷ Yera ba seewa yoki yam bere berebu ge, ba duki sua ba ben kuu bekunuginu deri ka ben dumi ka ketekunu ka ben sansani nge mɛ ba ka ye gira. Ba duki yakikirawa nɔm dira, bu gesi wa bu ben hunde faaba ko.

⁸ Saa ye tən be, ba tura sansani yen mi, yera ba dua kuu bekurugiru garu sɔɔ. Miya ba dīanu wa ba di ba nɔra. Ma ba sii geesu gura ka wuraba ka yānu, ba da ba ye kpuro berua. Yen biru ba wurama ba dua garun mi, ma ba gāa dabinu wa ba gura ba berua.

Gōora kpa Samario

⁹ Yen biru ba geruna ba nɛɛ, n n̄ gea sa m̄ mini. Domi gisən t̄ɔ te, labaari gean t̄ɔra. Sà n maari sere yam mu ka sāra, sa ko n̄ni swāaru wa. N̄ n men na, su da wuu t̄ɛ su sina boko n̄ɔsia.

¹⁰ Ye ba tura wuun duu yerɔ, ba wuun k̄sɔ turo soka, ba n̄n saaria ye ba wa. Ba nɛɛ, sa dua Sirigibun sansaniɔ. Meyā sa n̄ maa goon n̄ɔ nua gam. Dumi ka ketekunu t̄ɔnawa sa wa mi, ni ba s̄ri, ka sere maa ben kuu bekunuginu nu ȳ nge m̄ ba ka nu gira.

¹¹ Ma wuun k̄sobu ba menna ba da sina bokon mi, ba n̄n gari yi saaria.

¹² Yera sina boko u seewa w̄kuru u win bwāabu s̄ɔwa u nɛɛ, kon b̄ɛ s̄ bwisi yi Sirigibu ba sun kua. Ba ȳ ma sa wāa ḡɔru s̄ɔ, yen s̄na ba ben sansani deri ba da ba kukua yakasɔ, ma ba nɛɛ, b̄ɛɛ Isireliba s̄ n yara b̄ɛɛn wuun di, kpa bu sun mw̄eri wasiru. Yen biru bu du b̄ɛɛn wuuɔ.

¹³ Yera win b̄ɔ turo u nɛɛ, t̄ɔn be ba gu k̄ wuu geni s̄ɔ ka be ba tie, tia yera. Yen s̄, a de su dumi n̄ɔbu wuna dumi yi yi tie s̄ɔ, su ka gabu ḡri kpa su wa ye n koo bu deema.

¹⁴ Yen s̄na ba tabu keke ye dumi gawe wuna yiru ka sere maasɔ dumigibu. Ma sina boko u nɛɛ, bu Sirigii be naa swīyɔ bu wa. ¹⁵ Yera ba bu naa swī sere daa te ba m̄ Yuudenio. Ma ba Sirigii ben yira ye s̄ɔ yānu wa ni ba k̄ k̄ sendarun s̄. Yen biru s̄mɔ be, ba ḡsirama ba na ba sina boko ye kpuro s̄ɔwa.

¹⁶ Yera Isireliba ba yara ba da ba Sirigibun sansani w̄ri ba yen yānu gura. Ma som ka ɔsu ya koorā. Ma ba som men kilo w̄kura yiru d̄ramɔ ka sii geesun gobi tia. Ma ba maa ɔsu kilo yenda n̄ɛ d̄ramɔ ka sii geesun gobi tia nge m̄ Yinni Gusunɔ u raa gerua.

¹⁷ Sina boko u win k̄sobun wirugii wi yi gb̄ara k̄nnɔwɔ. Adama t̄mba n̄n taaka ba go, nge m̄ Elisee u raa gerua saa ye sina boko u da win mi.

¹⁸ U nɛɛ, som ka ɔsu ya ko n wāa Samarin gb̄ara k̄nnɔwɔ. Kpa bu som men kilo w̄kura yiru dwe ka sii geesun gobi tia. Kpa bu ɔsun kilo yenda n̄ɛ dwe ka sii geesun gobi tia.

¹⁹ Adama sina bokon k̄sobun wirugii wi, u nɛɛ, baa Yinni Gusunɔ ù n fenentiba yabura w̄llɔ, yen i ya koo koorā m̄?

Ma Elisee u n̄n wisa u nɛɛ, kaa ye wa ka wunen n̄ni. Adama a n̄ ye dimɔ.

²⁰ Meyā n maa n̄n kua. Domi t̄mba n̄n taaka ba go.

Kurɔ Sunɛmugii wi,

u wurama win temɔ

8

¹ S̄ɔ teeru Elisee u kurɔ w̄n bii u raa seeya ḡrin di mi, s̄ɔwa u nɛɛ, i seewo wunɛ ka wunen yenugibu i kpikuru su i da mi i ko i kp̄ i n wāa. Domi Yinni Gusunɔ u koo de ḡɔ bakaru tu du tem m̄ s̄ɔ, sere w̄ɔ n̄ɔba yiru.

² Ma kurɔ wi, u kua nge m̄ Gusunɔn s̄mɔ wi, u gerua. Ba seewa wi ka win yenugii be, ba kpikuru da Filisitiban temɔ. Miya ba sina sere w̄ɔ n̄ɔba yiru ye. ³ W̄ɔ n̄ɔba yiru yen biruwa kurɔ wi, u ḡsirama win temɔ Isirelio. Ma u da u sina boko deema u n̄n win yenu ka win gbea wesia.

⁴ N deema saa ye s̄ɔra sina boko u ka Eliseen b̄ɔ Gehasi gari m̄ u n̄n bikiamɔ s̄m maamaaki ye Elisee u kua. ⁵ Sanam m̄ Gehasi u sina boko gari yi saariam̄ nge m̄ Elisee u goru seeya ḡrin di, yera kurɔ w̄n bii u seeya mi, u kurama u na sina bokon mi u ka win yenu ka win gbea bikia u n̄n wesia. Ma Gehasi u nɛɛ, yinni, kurɔ wi wee, ka win bii w̄ Elisee u seeya mi.

⁶ Yera sina boko u kurɔ wi Eliseen gari bikia. Ma u n̄n kpuro saaria. Yen biruwa sina boko u win kiruku turo seeya u nɛɛ, u doo u kurɔ win tem mwa, u n̄n wesia ka ye ba raa duuran are kpuro saa m̄n di u ka wuu yara, sere n ka girari d̄ma te.

Elisee ka Hasaeli

⁷ Yen biru Elisee u da Damasio. N deema Beni Hadadi Sirin sina boko u baro ta kpā. Yera ba nūn sōwa ba nεε, Gusunon sōmō goo u na u wāa wuu mini. ⁸ Yera sina boko wi, u Hasaeli sōwa u nεε, a kēru suo a n neni, kpa a da Gusunon sōmō win mi, a nūn sō a nεε, u man Gusunō bikio nà n kon bekura nen bara te na baro minin di.

⁹ Ma Hasaeli u da Eliseen mi ka kēε ni nu sāa Damasīn gāa geenu, u nu yooyoosu weeru sōbi. Ye u tura Eliseen mi, yera u nεε, wunen bōō Sirin sina boko Beni Hadadiwa u man gōrima n be nun bikia ù n koo bekura win bara te u baro min di.

¹⁰ Ma Elisee u nūn sōwa u nεε, a doo a nūn sō ma u koo raa bekura, adama wee tē Yinni Gusunō u man sōōsi ma u koo gbi.

¹¹ Yera Elisee u Hasaeli mēera tii, ma u swīi wōri. ¹² Hasaeli wi, u nūn bikia u nεε, mba n kua a ka sumō, nen yinni.

Ma Elisee u nūn wisa u nεε, na wa kōsa ye kaa Isireliba kua. Kaa ben wuu si su gbāra damginu mō dōō meni, kpa a ben aluwaasiba go ka takobi, kpa a ben bii piiminu nam muku muku, kpa a ben gurigibun nuki besuku.

¹³ Hasaeli u nūn wisa u nεε, yinni, man diya kon dam bakam menin bweseru wa n ka gāa baka ninin bweseru ko, nε wi na ñ sāa gāanu.

Ma Elisee u nūn wisa u nεε, Yinni Gusunōwa u man sōōsi ma kaa bandu di Sirio.

¹⁴ Saa ye sōra u doona Eliseen min di u da u win yinni Beni Hadadi deema. Yera Beni Hadadi u nūn bikia u nεε, mba Elisee u nun sōwa.

Ma u nūn wisa u nεε, kaa be bekura.

¹⁵ Ye n kua sisiru, yera Hasaeli u bekuru kasu te ta sinum mō u wasa nimō ma u tu sua u ka sina bokon wuswaa wukiri. Ma u gu. Saa ye sōra Hasaeli u gōna kōsire kua.

Yoramū

u kua Yudaban sina boko

(*I maa mēerio Bandun Gari II, 21:2-20*)

¹⁶ Akabu Isireliban sina bokon bii Yoramun bandun wōō nōōbuse sōra, Yosafati Yudaban sina bokon bii Yoramū u bandu di Yudaō. ¹⁷ Yosafatin bii Yoramū wi, u mōwa wōō tēna ka yiru sanam mε u ban te di Yerusalemū. U kuawa wōō nōōba ita ban te sōō. ¹⁸ Ma u kōsa kua Yinni Gusunon nōni sōō. U Isireliban sinambun yira swīi, nge mε Akabun bwesera kua. Domi Akabun biiwa u sue kurō. ¹⁹ Adama Yinni Gusunō u ñ kī u Yudaban bweseru kpeerasia win bōō Dafidin sō. Domi u raa nūn nōō mwēeru kua ma win bibun bwesera ta ko n wāa ban te sōō sere ka baadommaō.

²⁰ Yoramun waati ye sōra Edōmuba ba Yudaba seesi. Ma ba ben tii sunō kua. ²¹ Sōō teeru yera Yoramū u seewa u da Sairio ka win tabu keke yi dumi gawe. Ye n kua wōku suunu, yera u Edōmu be wōri be ba nūn tarusi mi, ka ben tabu sinambu ka sere be ba tabu kekeba kpare. Adama Yudaba kpuro ba duki yakikira, ba da ben yenusō. ²² Saa dōma ten diya Edōmuba ba ka tii yina Yudaban min di sere ka gisōn gisō.

Saa tia ye sōra Libinagibun tii ba maa Yudaba seesi.

²³ Ye Yoramū u kuan sukum mu yorua Yudaban sinambun faagin tireru sōō. ²⁴ Yen biruwa Yoramū u kpuna u gu. Ma ba nūn sikua win baababan sikaō Dafidin wuuō. Ma win bii Akasia u gōna kōsire kua.

Akasia

u kua Yudaban sina boko

(*I maa mēerio Bandun Gari II, 22:1-6*)

²⁵ Yoramū, Akabun bii, wi u sāa Isireliban sina boko, win bandun wōō wākura yiruse sōra Akasia Yoramun bii u bandu di Yudaban mi. ²⁶ Akasia u mōwa wōō yenda yiru saa yē sōō u ban te di. Ma u kua wōō tia ban te sōō Yerusalemū. Win meron yīsira Atali Isireliban sina boko Omirin bii. ²⁷ Adama kōsa u kua Yinni Gusunon wuswaa nge mε Akabun bwesera kua, yēn sō u Akabun debubu sue kurō.

²⁸ Yera wi ka Yoramū Akabun bii ba da ba Hasaeli Sirin sina boko tabu wōri Ramōtio Galadin temō. Ma Sirigii be, ba Yoramū mēera kua. ²⁹ Saa ye sōra Yoramū u gōsira

Yisirɛliɔ u ka win mɛɛra yen tim ko. Yen biru Akasia Yudaban sina boko u na mi, u ka nùn tɔbiri win mɛɛra yen sɔ̃.

Ba Yehu gum tãre

u ka ko Isireliban sina boko

9

¹ Sɔ̃ teeru Elisee u turo soka Gusunɔn sɔmɔn bwãabun wuurun di u nùn sɔ̃wa u nɛɛ, a sɔ̃ru koowo kpa a gum kɔba ye sua a ka da Ramɔtiɔ Galadin temɔ. ² À n tura mi, a doo a Yehu wa Yosafatin bii, Nimusin debubu. A nùn wunɔ wigibun suunu sɔ̃n di a ka da diru garun mi, bee tia. ³ Miya kaa nùn gum tãre u ko sunɔ kpa a nùn sɔ̃ a nɛɛ, ameniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, u koo nùn ko Isireliban sina boko. Yen biru kpa a gambo kenya a duka doona. A ku ra yɔ̃re.

⁴ Ma Gusunɔn sɔmɔ aluwaasi wi, u da Ramɔti mi, Galadin temɔ. ⁵ Ye u tura mi, yera u deema wee, be, tabu sinambu ba mɛnɛ ba wesianamɔ. Ma u bu sɔ̃wa u nɛɛ, i man isa kuo, na kī n ka bɛɛn turo gari ko.

Ma Yehu u nùn wisa u nɛɛ, bɛɛn wara.

Ma sɔmɔ wi, u nɛɛ, tabu sunɔ wuna.

⁶ Yera u seewa ba da yenuɔ. Ye ba tura dirɔ, ma u nùn gum mɛ tãre wirɔ u nɛɛ, ameniwa Gusunɔ Isireliban Yinni u gerua. U nɛɛ, wuna u gɔsa a ka ko win tɔmbu Isireliban sina boko. ⁷ Kpa a wunen Yinni Akabun bweseru kpuro go. U koo maa de a win sɔmɔbu ka win sɔm kowobu kpuron yem mɔ̃ru mwa Yesabelin mi. ⁸ Akabun bweseru kpurowa u koo de a kpeerasia sere ka ben bibɔ. ⁹ Kpa bwese te, tu ko nge mɛ Yeroboamu Nebatin biigira kua ka Basa Akiyan biigiru. ¹⁰ Mɛya ba ñ maa Yesabeli sikumɔ, bɔna nu koo win goru tem Yisirɛliɔ.

Ye Gusunɔn sɔmɔ wi, u gari yi gerua u kpa, yera u gambo kenya u duka yakura.

¹¹ Yehu u yarima u da u win berusebu deema. Ma ba nùn bikia ba nɛɛ, n ka sere do? Mban sɔ̃na wiirɔ wini u na wunen mi.

Ma Yehu u bu wisa u nɛɛ, bɛɛn tii i durɔ wi yɛ, i maa yɛ ye u koo kpī u gere.

¹² Adama ba nɛɛ, aawo, sa ñ yɛ. A sun sɔ̃wɔ ye u gerua.

Ma Yehu u nɛɛ, ameni ka ameniwa u man sɔ̃wa. Yen biru u man gum tãre ma u nɛɛ, Yinni Gusunɔwa u man gɔsa n ka ko Isireliban sina boko.

¹³ Mii mii ba seewa ba ben yãnu potira ba tɛria dii kɔnnɔn yɔ̃tia wɔllɔ ba Yehu swī mi. Ma ba kɔba soomɔ ba mɔ̃ Yehu u kua sunɔ.

Ba nɔ̃sina bu ka Yoramɔ

Isireliban sina boko go

¹⁴ Saa ye sɔ̃, Yoramɔ ka Isireliba ba Sirin sina boko Hasaɛli wɔrim da Ramɔtiɔ Galadin temɔ. Yera Yehu Yosafatin bii Nimusin debubu u nùn seesi. ¹⁵ N deema Yoramɔ wi, u gina wãa Yisirɛliɔ ba nùn nɔ̃rimɔ mɛɛra ye u wan sɔ̃ sanam mɛ u tabu mɔ̃ ka Sirin sunɔ wi.

Yera Yehu u win tabu sina kpaasibu sɔ̃wa u nɛɛ, ñ n bɛɛn kīrun na, i ku de baa bɛɛn tɔn turo u yari u da Yisirɛliɔ u sina boko yen labaari sɔ̃.

¹⁶ Saa yera Yudan sina boko Akasia u maa Yoramɔ mɛɛrim na win mɛɛra yen sɔ̃. Yera Yehu u win tabu kɛkɛ ye dumi gawe yɔ̃wa u maa da mi. ¹⁷ Ma wuu kɔ̃so u Yehun tabu wuuru wa ta wee. Yera u da u sina boko sɔ̃wa u nɛɛ, na tabu wuuru garu waamɔ ta wee.

Ma Yoramɔ u nɛɛ, a maasɔ̃ goo gɔrio u da u bu bikia u nɛɛ, bɔri yendun gariya ba ka sīimɔ?

¹⁸ Ma maasɔ̃ wi, u da Yehun mi, u nɛɛ, sina boko u nɛɛ, bɔri yendun gariya i ka sīimɔ?

Ma Yehu u nɛɛ, mba n nun wa, a wuro nen biruɔ!

Yera kɔ̃so wi, u maa da sina bokon mi, u nɛɛ, gɔro wi, u tura tɔn ben mi, adama u ñ gɔsirame.

¹⁹ Ma Yoramɔ u maa dera maasɔ̃ kpao u da. Ye u tura mi, yera u nɛɛ, sina boko u nɛɛ, bɔri yendun gariya i ka sīimɔ?

Ma Yehu u nɛɛ, mba n nun wa. A wuro nen biruɔ!

²⁰ Yera kɔso wi, u maa da sina bokon mi, u nɛɛ, winin tii u tura mi. Adama u n̄ wuramɛ. Tɔn wuu te ta maa wee mi, ta s̄awa nge Yehu Nimusin biigiru. Domi wi u tabu keke ye kpare u m̄wa nge wiiro.

²¹ Yera Yoramu u nɛɛ, i nen tabu keke s̄oru koowo, ma ba ye s̄oru kua. Yera wi, Yoramu, Isireliban sina boko ka Akasia Yudaban sina boko ba seewa ba d̄o bu ka Yehu yinna, ben baawure u w̄a win tabu keke s̄o. Ma ba Yehu deema Naboti Yisireligiin gbaarɔ.

Yoramun gɔɔ

²² Saa yè s̄o Yoramu u Yehu wa, yera u n̄n bikia u nɛɛ, alafiawa a ka s̄im̄o mɛ?

Ma Yehu u nɛɛ, am̄na alafia ya ko n ka w̄a, domi a dera wunen mero Yesabeli u b̄nu gasirim̄o u s̄am̄o ma u s̄ororu m̄.

²³ Ma Yoramu u biruku yira wura u duka yakura. U n̄ogiru sua u nɛɛ, k̄sira tunuma, Akasia.

²⁴ Saa yera Yehu u win tendu sua u Yoramu toba win senun baa s̄o. Ma s̄u ga da ga w̄ri win woo s̄ond̄o. Ma u w̄ruma u gu, win tabu keke ye s̄o. ²⁵⁻²⁶ Ma Yehu u win tabu sun̄o turo Bidikaa s̄ɔwa u nɛɛ, sanam mɛ sa Akabu sw̄i ka dumi a yaaye ye Yinni Gusun̄o u gerua win s̄? U nɛɛ, nge mɛ Akabu u Naboti ka win bibun yem yari gbaa te s̄o, nge m̄ya u koo maa de win bweserun yem mu yari gbaa te s̄o. Yen s̄o, a Yoramun goo te suo a kare gbaa ten mi.

Ba Akasia

Yudaban sina boko go

(I maa m̄erio Bandun Gari II, 22:7-9)

²⁷ Ye Akasia u wa mɛ, yera u duka sua u da Beti Gani gia. Ma Yehu u n̄n naa sw̄i sere Gurin gungur̄o, Yibileamun b̄kuɔ. Ma u nɛɛ, i n̄n tweeyo, ma ba n̄n twee ba ka da Megidoɔ. Miya u gu. ²⁸ Ma win bw̄aba win goru sua ba ka da Yerusalemuɔ ba sikua, win baababan sikaa, Dafidin wuuɔ.

²⁹ N deema Akasia wi, u bandu diwa Yudaɔ Akabun bii Yoramun bandun w̄ɔ w̄kura tiase s̄o.

Ba Yesabeli go

³⁰ Yen biruwa Yehu u dua Yisireliɔ. Ye Yesabeli u nua mɛ, yera u win wuswaa buraru kua u kiroba doke n̄niɔ. Ma u win wiru yara fenent̄in di u ka yam m̄era. ³¹ Sanam mɛ Yehu u dua wuuɔ, yera Yesabeli u n̄n s̄ɔwa u nɛɛ, Simiri wi u ra win yinni gon k̄sire, n sere do a ka na mi?

³² Ma Yehu u wuswaa seeya fenenti yen bera gia w̄ll̄o u nɛɛ, wara u ka man ȳra.

Ma sina bokon s̄m kowobun wirugibu gabu yiru n̄ kun mɛ ita ba n̄n m̄erima tem̄o.

³³ Yera u nɛɛ, i Yesabeli kasa kooma tem̄o.

Ma ba n̄n kasa kua. Yera win yem yari gb̄araru w̄ll̄o, ka maa dumin w̄ll̄o. Ma Yehu u n̄n yasisi ka tabu keke ye dumi gawe.

³⁴ Yen biruwa Yehu u dua sina kpaaru mi, ma u di u n̄ra. Yera u nɛɛ, i doo i kur̄o kam wi sike domi u s̄awa sina bokon bii.

³⁵ Ye ba da, yera ba deema win wii koko ka win naasu ka n̄m taranu t̄nawa nu w̄a mi, ma ba nu sua ba sikua. ³⁶ Ma ba da ba ye Yehu s̄ɔwa, yera u bu wisa u nɛɛ, m̄ya Yinni Gusun̄o u raa gerua saa win s̄m̄o Eli Tisibigiin n̄on di, ye u nɛɛ, b̄na nu koo Yesabelin goru tem Yisirelin gber̄o. ³⁷ Nge m̄ya win wasin sukum mu kua taaki Yisirelin gber̄o. Kpa bu ku raa ka nɛɛ, Yesabelin sikira mini.

Ba Akabun bweseru go

10

¹ Akabu u bibu m̄wa wata ka w̄kuru, ba w̄a Samariɔ. Ma Yehu u Yisirelin sinambu tireru yorua ka yen guro gurobu ka sere be ba Akabun bii be neni u nɛɛ, ² b̄e be i sina bokon bibu k̄su ka win tabu keke yi dumi gawe, ka win dumi ka wuu gb̄araruguu ka win

tabu yānu, tire teni tà n bæen nōma dua, ye ko i ko wee, ³ i mæerio win bii be sɔɔ, wi n weene u win baan gōna kəsire ko kpa i nùn ko sunɔ. Yen biru kpa i nùn sanna.

⁴ Ye ba tire te wa, ma ba bærum soora gem gem ba nɛɛ, wee sinambu yiru ba ñ kp̄ia ba yōre wunɛ Yehun wuswaaɔ. Kaa sere gere bæse? ⁵ Sina kpaarun sɔm kowobun wirugii ka wuun wirugibu ka guro gurobu, ka be ba sina bii be neni, ba menna ba Yehu bii gōria ba nɛɛ, sa ko n sāawa wunen bwāabu. Ye a maa gerua kpuro yera sa ko ko. Sa ñ goo bandu wɛɛmɔ.

⁶ Yera Yehu u maa bu tireru yorua u nɛɛ, ñ n sāan na nɛgibu, ma i ko i nen gere wura, i man bii ben winu bɔɔriama Yisireliɔ sia amadaare.

N deema tem min wirugiba ba sina bokon bibu wata ka wōku te neni.

⁷ Ye ba tire te wa, yera ba sina bibu wata ka wōku te mwɛera, ba ben winu bura. Ma ba nu gure birenu sɔɔ ba ka Yehu daawa Yisireliɔ. ⁸ Ma win sɔmɔ u da u nùn sɔɔwa u nɛɛ, ba ka sina bii ben wii ni na. Yera u nɛɛ, bu nu bōnu koowo suba yiru kpa bu nu yi kōnnɔwɔ sere sisiru bururu. ⁹ Ye u yara sisiru bururu, ma u da u yōra tōmbu kpuron wuswaaɔ u nɛɛ, bæe i sāawa gemgibu. Adama nɛ, na nen yinni sina boko Yoramu seesi ma na nùn go. Beni maa ni, wara u be go. ¹⁰ I n yɛ ma Yinni Gusunɔn gari yi u gerua Akabun bweserun sɔɔ, yen gaa kun kam wōrimɔ domi u win nɔɔ mwɛeru yibiamōwa te u kua saa win sɔmɔ Elin nɔɔn di.

¹¹ Ma Yehu u tɔn be ba tie Akabun yenuɔ kpuro go Yisireliɔ, saa be ba sāa wirugibu ka win kpaasibu ka win būu yāku kowobu, baa ben turo u ñ deri.

Yehu u Akasian tōmbu go

(*I maa mæerio Bandun Gari II, 22:8*)

¹² Yen biru Yehu u seewa u da Samariɔ mi yāa kparobu ba ra ben yāanu sɔri bu ka nin sansu bɔɔri. ¹³ Yera u ka Akasia Yudaban sina bokon mero bisibu gabu yinna. Ma u bu bikia u nɛɛ berà i sāa.

Ba nùn wisa ba nɛɛ, sa sāawa Akasian mero bisibu. Sa nawa su ka Yesabelin bibu tɔbiri ka sina bokon bii be ba tie Yisireliɔ.

¹⁴ Yera Yehu u win bwāabu sɔɔwa u nɛɛ, i bu mɔɔ wasiru.

Ma ba bu mwɛera wasiru ba sakira. Baa ben turo ba ñ deri. Yen biru ba ben gonu sure dɔkɔ kpiriru garu sɔɔ. Be ba go mi, ben geera sāawa tōnu weeru ka yiru.

Yehu u maa

Akabun tɔn be ba tie go

¹⁵ Ye Yehu u doona min di, yera u ka Yonadabu, Rekabun bii yinna u wee. Ma u nùn tɔbura. Yen biru u nɛɛ, wunen gōru ga dɛere nge mɛ nɛguu ga sāa wunen sɔɔ?

Ma Yonadabu u nùn wisa u nɛɛ, oo.

Ma Yehu u nɛɛ, ñ n mɛn na, a man nōma wɛɛma.

Ma u nùn nōma wɛ. Yera Yehu u nùn yōɔsia win tabu kɛkɛ sɔɔ, u yōra win bōkuɔ. ¹⁶ Ma u nɛɛ, su da sannu kpa a wa sɔmbu te na mɔ ka kīru Yinni Gusunɔn sɔɔ.

¹⁷ Ye ba tura Samariɔ, ma Yehu u Akabun tɔn be ba tie kpuro go. U bu kpeerasia nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua saa win sɔmɔ Elin nɔɔn di.

Yehu u būu wi ba mɔ Baalin

sāɔbu kpuro go

¹⁸ Yen biru Yehu u tōmbu kpuro menna u bu sɔɔwa u nɛɛ, Akabu u būu wi ba mɔ Baali sāwa fiiko. Adama nɛ, kon nùn sāwa gem gem. ¹⁹ Yen sɔ tɛ, i man Baalin yāku kowobu mennama ka ben sɔrobu ka ben bwāabu be ba ra gesi Baali ye sɔ kpuro. I ku ra de baa ben tɔn turo u sina. Domi na kī n yāku bakararu kowa Baalin mi. Ben wi u maa yina u na sere bu yēro go.

Adama u yeni gerumōwa u ka Baalin sāɔbu kpuro bwisi kua u bu go. ²⁰ Yehu u bu sɔɔwa u nɛɛ, bu kparo kpa tōmbu kpuro bu menna sɔɔ teeru bu Baali sɔ. Ma ba kpara. ²¹ Yera u maa sɔmɔbu gōra Isireliban tem kpuro sɔɔ. Ba Baalin sāɔbu kpuro menna. Baa ben tɔn turo kun sine. Ma be kpuro ba yiba būu wi ba mɔ Baalin diru mi, siki siki. ²² Ma u wi u ra būu dii ten yāku yānu bere sɔɔwa u nɛɛ, u yā ni yarama u be ba koo būu ni sɔ

kpuro wē. Ma u nu yarama. ²³ Yera Yehu ka Yonadabu Rekabun bii ba dua bũu diru mi, ba bũu são be sãowa ba nεε, i mεerio sãa sãa Yinni Gusunən sãabu bà n wãa mi. Domi Baalin sãabu tona tɔnawa sa kī ba n wãa mini.

²⁴ N deema Yehu u tabu durɔbu gɔsa tɔmbu wεε u yɔrasia dii ten kɔnnɔwɔ u bu sãowa u nεε, bεen wi u dera tɔn be ba wãa dii te sɔɔ, baa ben turo, u yara u doona, yērowa ba koo go. Ma wi Yehu ka Yonadabun tii ba dua bu ka siarabun yākuru ko Baalin mi ka maa yāku dɔɔ mwaararugiru. ²⁵ Sanam mε ba yāku ni kua ba kpa, yera Yehu u tabu kowo be sãowa u nεε, i duo mi, i bũu são be kpuro go, i ku ra de baa ben turo u yari.

Ma ba dua mi, ba bu go go ka takobi. Yera ba goo ni yara ba ka da wuun biruɔ. Yen biru ba gɔsira ba wura bũu diru mi. ²⁶ Ma ba Baalin bwāroku ge yarama ba dɔɔ meni tɔɔwɔ. ²⁷ Yen biru ba bũu dii te sura. Ma mi kpuro n kua tɔmbun swaa swīi yeru sere ka gisɔ.

Yehun gɔɔ

²⁸ Nge mεsuma Yehu u ka Baalin sãaru kpeerasia Isireliɔ. ²⁹ Adama ka mε, u Yeroboamu Nebatin biin yira swīi, wi u Isireliba doke toraru sɔɔ, ye ba ka naa buu wuraginu sãwa ni u kua u yi Beteliɔ, ka Danuɔ.

³⁰ Yera Yinni Gusunɔ u Yehu sãowa u nεε, wunen bibu ba koo bandu diwa Isireliɔ sere ka ben debuminɔ, yèn sɔ a kua ye ya wã nen nɔni sɔɔ. A Akabun bweseru go nge mε na gerua.

³¹ Adama ka mε, Yehu u n Gusunɔ Isireliban Yinni mεm nɔwε kpuro, domi Yeroboamun yira u swīi, wi u Isireliba doke toraru sɔɔ.

³²⁻³³ Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u Isireliban tem kawabu torua. Ma u dera Hasaeli u bu seesi u ben tem nɔɔ bura yenu kpuro mwεera. Nge mεya n kua ba n ka Yuudenin sɔɔ yari yerun bera kpuro mɔ n ka da sere daa te ba mɔ Aanɔwɔ, Anεen bera gia, Galadi ka Basanin temɔ, mi Gadigibu ka Rubeniba ka Manaseba ba wãa.

³⁴ Ye Yehu u maa kuan sukum ka wɔrugɔɔ te u sɔɔsi, ye kpuron gari yi yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ. ³⁵⁻³⁶ U kuawa wɔɔ tena yiru sari bandu sɔɔ, Samariɔ Isireliba sɔɔ. Yen biru u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua win baababan sikaɔ Samariɔ. Ma win bii Yoakasi u bandu kɔsire kua.

11

Atali u bandu wɔra Yudaɔ

(I maa mεerio Bandun Gari II, 22:10-12)

¹ Ye Atali sina boko Akasian mero u wa ma win bii u gu, yera u seewa u sina bibun bweseru kpuro go. ² Adama Yoseba, Yoramun sina bokon bii, u win sesu Akasian bii Yoasi sua asiri sɔɔ sanam mε Atali u sina bii be goomɔ. Ma u da u nùn berua win nɔɔrion kpɔn yerɔ Yinni Gusunən sãa yerɔ. Nge mεya n kua ba n ka Yoasi go. ³ Ma Yoseba u nùn berua wɔɔ nɔɔba tia sãa yeru mi. N deema saa ye sɔɔ, Atali u bandu dii tem mi.

Ba Yoasi kua sunɔ

(I maa mεerio Bandun Gari II, 23:1-21)

⁴ Ye Yoasi u kua wɔɔ nɔɔba yiru mi ba nùn berua mi, yera Yehoyada yāku kowo u tabu kowobu wunɔm wunɔm wirugibu menna ka Keretiba ka sina bokon kɔsobu Yinni Gusunən sãa yerɔ, u ka bu arukawani bɔkua. Ma u dera ba bɔrua sãa yee ten mi. Yen biru u bu sina bokon bii Yoasi wi sɔɔsi. ⁵ Ma u bu wooda yeni wē u nεε, ye i ko i ko wee. Bεε sɔɔ, be ba koo sɔmburu ko tɔɔ wērarugiru sɔɔ, ba koo bu bɔnu kowa wuunu ita. Kpa wuu teeru tu sina bokon yenu kɔsu. ⁶ Yiruse maa, tu maa yɔra kɔnnɔ ge ba mɔ Suuri gia. Kpa itase te ta tie, tu yɔra sina kpa kɔsobun biruɔ bu ka tɔmbu yinari bu du mi. ⁷ Wuunu yiru ni nu n sɔmburu mɔ tɔɔ wērarugiru sɔɔ, niya nu koo Yinni Gusunən sãa yeru kɔsu mi sina boko u wãa. ⁸ Kpa nu n nùn sikerene, ben baawure u n win tabu yānu neni. Saa ye sɔɔ, wi u bu besu kpuro bu yēro goowo. Ba ko n wãawa sina bokon bɔkuɔ ù n yariɔ n̄ kun mε ù n duɔ.

⁹Ma tabu kowobun wirugii be, ba kua kpuro nge me Yehoyada u bu yiire. Ben baawure u win tabu kowobu sua be ba ra sɔmburu sue tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ, ka sere be ba ra maa wɛre te sɔɔ. Be kpuro ba da Yehoyadan mi. ¹⁰Yera Yehoyada wi, u wirugii be, Dafidin yaasi wɛ yi yi wɔa Yinni Gusunɔn sɔa yerɔ ka tɛrenu. ¹¹Ma tabu kowo ben baawure u win tabu yɔnu neni ba ka yɔ ba sina boko sikerene yɔku yerun bɔkuɔ Yinni Gusunɔn sɔa yerɔ. ¹²Yɔku kowo Yehoyada u Yoasi, sina bokon bii yarama. U nɔn sina furɔ dokea ma u nɔn woodan tireru wɛ. Yen biru ba nɔn gum tɔre wirɔ ba kua sunɔ. Ma ba taki kua ba nɛɛ, sina boko, wunen wɔaru tu daka da.

¹³Saa ye sɔɔ, Atali u tɔn be kpuron wurenu nua, yera u seema u na Yinni Gusunɔn sɔa yeru mi. ¹⁴U wa wee, sina boko u yɔ mi sina bokoba ra yɔre bu ka gari ko, ka tabu sinambu ka be ba ra kɔbi so, be kpuro ba yɔ sina bokon bɔkuɔ. Ma tem men tɔmbu kpuro ba nuku dobu mɔ, ba kɔbi soomɔ. Saa yera Atalin tii u win yaberu nenua u karana u nɛɛ, ba man seesi! Gbera man di!

¹⁵Yehoyada u n̄ k̄i bu Atali go Yinni Gusunɔn sɔa yerɔ. Yen sɔna u wirugii be sɔɔwa u nɛɛ, i Atali yaro tɔɔwɔ. Wi u nɔn swii kpuro, i yɛro goowo ka takobi.

¹⁶Ma ba ka nɔn yara, ba ka da sina bokon yenuɔ ka swaa ye dumi yi ra ka du. Miya ba nɔn go.

¹⁷Yen biru Yehoyada u dera sina boko Yoasi ka win tɔmbu Yudaba ba ka Yinni Gusunɔ arukawani bɔkua ye ya gerumɔ ma ba ko n sɔa win tɔmbu. ¹⁸Ma ba da bɔu wi ba mɔ Baalin dirɔ, ba tu kɔsuka muku muku ka ten turanu ka ten bwɔarokunu. Ma ba Matani go wi u sɔa Baali yen yɔku kowo. Yen biruwa Yehoyada yɔku kowo u tɔmbu yi yi bu ka Yinni Gusunɔn sɔa yeru kɔsu.

¹⁹Ma u dera tabu kowobun wirugii be, ka Kereti be, ka sina bokon tiin kɔso be, ka sere maa wuun tɔmbu kpuro, ba ka Yoasi yara Yinni Gusunɔn sɔa yee ten min di, ba ka nɔn da sina kpaarɔ ka swaa ye sina bokon kɔsobu ba ra ka du. Ma ba nɔn swii sina kitarɔ.

²⁰Ma tɔn be kpuro ba nuku dobu mɔ.

Ba wɔa bɔri yendu sɔɔ, domi ba Atali go ka takobi sina kpaarɔ.

12

Yoasi u kua Yudaban sina boko

(I maa mɛerio Bandun Gari II, 24:1-3)

¹⁻²Yehun bandun wɔɔ nɔɔba yiruse sɔara Yoasi u bandu di Yerusalemuɔ. U mɔwa wɔɔ nɔɔba yiru saa ye sɔɔ. Ma u kua wɔɔ weeru ban te sɔɔ. Win mɛron yisira Sibia Beri Sebagii. ³Yoasi wi, u kuawa ye ya Yinni Gusunɔ wɛre win wɔaru sɔɔ. Yera u yɔku kowo Yehoyadan sɔɔsiru wura. ⁴Adama u n̄ gunguu ni kɔsuke n̄n mi ba ra bɔnu sɔ. Domi tɔmba ra n daamɔ mi ba n bɔu ni sɔamɔ kpa ba n turare dɔɔ dokemɔ.

Yoasi u Yinni Gusunɔn sɔa yeru sɔnwa

(I maa mɛerio Bandun Gari II, 24:4-14)

⁵Yoasi u dera ba Yinni Gusunɔn sɔa yeru sɔnwa ma u yɔku kowobu menna u bu sɔɔwa u nɛɛ, bu gobi mɔɔ yi ba ka na sɔa yerun sɔ. Yiya yi ba raa baawure bure win wɔarun sɔ, ka sere maa yi gaba gɔru doke ba wɛ ka nuku tia. ⁶U nɛɛ, bu yi kpuro mɔɔ begibun min di. Kpa bu yi dendi bu ka sɔa yee te sɔmɛ mi ta sankira.

⁷Adama yɔku kowo be, ba n̄ sɔa yee te sɔnwa sere n ka kua sina boko Yoasin bandun wɔɔ yenda itase. ⁸Yera sina boko u yɔku kowo Yehoyada ka yɔku kowo be ba tie soka. Ma u bu bikia u nɛɛ, mban sɔna i n̄ sɔa yee te sɔnwa. N̄ n men na, i ku ra maa gobi gee mwa tɔmbun min di, beɛn tiin sɔ. Adama i ko yi deriwa i ka sɔa yee te sɔmɛ.

⁹Ma yɔku kowo be, ba gɔru doke bu ku maa tɔn ben gobi mwa, kpa bu ku maa bu sɔa yee ten sɔmbun sɔmburu nɔmu sɔndia.

¹⁰Yera yɔku kowo Yehoyada u kpakoro piibu gagu kua, u gu yaba wɔllɔ. Ma u da u yi yɔku yerun bɔkuɔ, nɔm geu gia, Yinni Gusunɔn sɔa yerun kɔnnɔwɔ. Gobi yi tɔmba ka na sɔa yee ten sɔ, mi sɔara yɔku kowo be ba sɔa yee te kɔsu ba ra yi kpɛɛ. ¹¹Ba n wa gobi yi, yi dabia kpakoro te sɔɔ, yera ba ra sunɔn tire yoro ka yɔku kowo tɔnwero sokusie bu yi

gura bu gari. ¹² Kpa bu yi be ba koo sãa yee ten sãmburu ko nãma beria. Yiya ba ka dãa dãkõbu kãsia, ka nãman sãm kowõbu, ¹³ ka banõbu, ka be ba kpenu dãkumã. Yi sãra ba ka maa dãa dwa ka kpenu ka gãa ni ba koo ka sãa yee te sãme kpuro gesi.

¹⁴ Adama baa yin gɛɛ, ba ñ ka sãa yee ten dendi yãnu dwa nge gbẽa ye ba kua ka sii geesu ñ kun mɛ wobunu, ñ kun mɛ nãri, ñ kun mɛ kãbi, ñ kun mɛ dendi yãa ni ba kua ka wura, ñ kun mɛ ka sii geesu. ¹⁵ Be ba sãmbu te m̀, beya ba yi wẽ ba ka sãa yee te sãnwa. ¹⁶ Ba ku ra bu bikie nge mɛ ba ka gobi yi dendisinamã. Domi ba ye kpuro m̀wa dee dee.

¹⁷ Gobi yi ba ra wẽ yaa saberun ayerã, torarun yãkurun sã ba ku ra yi yi Yinni Gusunã sã yerun sã. Yiya yi ra ko yãku kowõgii.

Yoasin bandun kpeeru

(I maa mɛrio Bandun Gari II, 24:23-27)

¹⁸ Saa ye sãra Sirin sina boko Hasaeli u Gati wãri. Ma u ye mwa. Yen biru u gõru doke u da u Yerusalemu mwa. ¹⁹ Yera Yoasi Yudan sina boko u yãa geenu gura ni win tii u yi Yinni Gusunã sã, ka sere ni win baababa Yosafati ka Yoram u ka Akasia ba yi, ka maa wura ye ya wãa Yinni Gusunã arumanin beru yerã, ka sere ye ya wãa sina kpaarã. Ye kpurowa u sua u Hasaeli Sirin sina boko mãrisia. Ma Hasaeli wi, u ñ maa Yerusalemu wãri.

²⁰ Ye Yoasi u kuan sukum mu yorua Yudan sinambun faagin tireru sã. ²¹⁻²² N deema win bwãabu Yosakaa Simeatin bii, ka Yosabadi Someen bii, beya ba nùn seesi ba go Milon dirã Silan wãwã. Ma ba nùn sikua win baababan sikaã Dafidin wuuã. Ma win bii Amasia u bandu kãsire kua.

Yoakasi u kua Isireliban sina boko

13

¹ Yoasi Akasian bii, Yudaban sina bokon bandun wãõ yenda itase sãra Yoakasi, Yehun bii u bandu di Isireliba sã, Samariã. Yoakasi wi, u kuawa wãõ wãkura nãbu ka yiru ban te sã. ² Kãsa u kua Yinni Gusunã nãni sã, Yeroboamu Nebatin biin yira u swii mam mam, wi u Isireliba doke toraru sã. ³ Saa ye sãra Yinni Gusunã u ka Isireliba mãru bara too. Ma u bu Sirin sina boko Hasaeli nãmu beria ben wãaru kpuro sã n ka girari sere win bii Beni Hadadin waati kpuro sã.

⁴ Yera Yoakasi u Yinni Gusunã somiru kana. Ma Yinni Gusunã u nùn wurari. Domi u wa dam mɛ Sirin sinam be, ba Isireliba dãremã. ⁵ Yera u bu faaba kowo seeya wi u bu yara nãni swãa ten min di. Saa yera ba sina ka bãri yendu ben yenusã nge yellu. ⁶ Adama ka mɛ, ba ñ Yeroboamun bweserun yira deri wi u Isireliba doke toraru sã. Ba wãriwa win durum sã. Ba maa dera bũu wi ba m̀ Asitaaten bwãarokunu nu gire Samariã.

⁷ Yoakasin tabu kowõbu sã, Yinni Gusunã u dera Sirin sina boko u ben dabiru go, u nama muku muku ba kua nge tua. Maasõbu weeraakuru tãnawa u nùn deria ka tabu kowõbu nãrõbun suba wãkuru (10.000) ka tabu keke yi dumi gawe wãkuru.

⁸ Ye Yoakasi u kuan sukum, ka wãrugã te u sãõsi, ye kpuron gari yi yorua Isireliban sinambun faagin tireru sã. ⁹ Yeniban biru u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua win baababan sikaã Samariã. Ma win bii Yoasi u bandu kãsire kua.

Yoasi u kua Isireliban sina boko

¹⁰ Yoasi Yudaban sina bokon bandun wãõ tãna ka nãba yiruse sãra, Yoasi Yoakasin bii u bandu di Isireliba sã Samariã. U kuawa wãõ wãkura nãbu ka tia ban te sã. ¹¹ Yoasi wi, kãsa u kua Yinni Gusunã wuswãã. Yeroboamu Nebatin biin yira u swii mam mam, wi u Isireliba doke toraru sã.

¹² Ye Yoasi u kuan sukum ka wãrugã te u sãõsi, ka sere maa taa bi u kua ka Amasia Yudaban sina boko, ye kpuron gari yi yorua Isireliban sinambun faagin tireru sã. ¹³ Ma u kpuna u gu, ba nùn sikua mi ba ra Isireliban sinambu sike. Ma win bii Yeroboamu u bandu kãsire kua.

Isireliba ba koo Sirigibu kamia

¹⁴ Elisee u bara. Bara tera u ka gu. Adama u sere gbi, Yoasi Isireliban sina boko u da win mi, u swĩ win wuswaaɔ u nɛɛ, nɛn baaba! Nɛn baaba wunɛ wi a sãa Isireliban dam mɛ mu bu kɔ̄su nge ben tabu kɛkɛ dumigii ka ben maasɔbu.

¹⁵ Elisee u nùn sɔ̄wa u nɛɛ, a doo a tɛndu sua ka sɛɛnu.

Ma u tɛn te sua ka sɛɛ ni. ¹⁶⁻¹⁷ U maa nùn sɔ̄wa u nɛɛ, a fɛnɛnti wukio ye ya wãa sɔ̄o yari yeru gia.

Ma sina boko Yoasi wi, u ye wukia. Ma Elisee u maa nɛɛ, a wunɛn tɛn te suo a bɛri.

Ma sina boko u tu sua u bɛri. Yera Elisee u win nɔ̄ma sɔ̄ndi sina bokogian wɔ̄llɔ. Ma u nùn sɔ̄wa u nɛɛ, a toowo. Ma u toba. Yɛn biru u maa sina boko Yoasi sɔ̄wa u nɛɛ, nasaran sɛ̄uwa mi. Geya ga sɔ̄ɔsi ma Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ nasara wɛ Sirigibun wɔ̄llɔ. I ko i bu gowa mam mam Afɛkio.

¹⁸ Elisee u kpam Yoasi sɔ̄wa u nɛɛ, a sɛɛ ni suo.

Ma u nu sua. Yera u nɛɛ, a ka nu tem soowo.

Ma u so nɔ̄n ita u yɔ̄ra. ¹⁹ Ma Elisee u ka sina boko mɔ̄ru kua u nùn sɔ̄wa u nɛɛ, kaa raa sowa nɔ̄n nɔ̄bu ñ kun mɛ nɔ̄n nɔ̄ba tia. Saa yera kaa raa Sirigii be go mam mam. Adama wee tɛ̄ nɔ̄n ita tɔ̄nawa kaa bu kamia.

²⁰ Yɛn biruwa Elisee u gu, ba nùn sikua. Yɛn wɔ̄ɔ ge ga swĩ sɔ̄ra Mɔ̄abun tabu kowobun wuunu ganu nu ra Isireliba wɔ̄raa nɛ. ²¹ Yera sɔ̄o teeru durɔ̄ goo u gu Isireliban suunu sɔ̄o. Ye ba nùn sikumɔ, yera ba wa wee, Mɔ̄abuban tabu kowo wuuru gara kurama. Ma ba goo te kare Eliseen siki wɔ̄ruɔ. Ye durɔ̄ win goo te, ta da ta Eliseen kukunu wɔ̄ri, yera durɔ̄ wi, u kua waso. Ma u seewa u yɔ̄ra.

Isireliba ba Sirigibu kamia

²² Hasaɛli, Sirin sina boko u raa Isireliba dam dɔ̄re Yoakasin wãarun tɔ̄ru kpuro sɔ̄o.

²³ Adama Yinni Gusunɔ u bu mɛɛrima, ma u ben wɔ̄n wɔ̄ndu wa, arukawani ye u ka Aburahamu ka Isaki ka Yakɔ̄bu bɔ̄kuan sɔ̄. U ñ wure u bu biru kisi, bu kam ko.

²⁴ Hasaɛli wi, u gu. Ma win bii Beni Hadadi u bandu kɔ̄sire kua. ²⁵ Saa ye sɔ̄ra Yoasi Yoakasin bii, u Isireliban wuu si mwɛera si Beni Hadadin tundo Hasaɛli u raa mwɛera tabu sɔ̄o. Nɔ̄n itawa u Beni Hadadi wi tabu di u ka wuu si kpuro mwɛera.

14

Amasia u kua Yudaban sina boko

(*I* maa mɛɛrio Bandun Gari II, 25:1-4,11-12,17-28; 26:1-2)

¹ Yoasi Yoakasin bii, Isireliban sina bokon bandun wɔ̄ɔ yiruse sɔ̄ra Amasia, Yoasi Yudaban sina bokon bii u bandu di Yudaɔ. ² Saa ye u ban te di, wɔ̄ɔ yenda nɔ̄obuwa u mɔ. Ma u kua wɔ̄ɔ tɛna tia sari bandu sɔ̄o Yerusalemuɔ. Win mɛron yĩsira Yoadani Yerusalemugii. ³ Gea u kua Yinni Gusunɔn nɔ̄ni sɔ̄o, adama ya ñ Dafidigia tura. U kuawa nge mɛ win tundo Yoasi u kua. ⁴ U ñ maa gunguu nìn mi ba ra bũnu yãkuru ko kɔ̄suke. U dera ba yãkunu mɔ ma ba turare dɔ̄ɔ dokemɔ nin wɔ̄llɔ.

⁵ Sanam mɛ win banda dam kua, yera u win bwãabu go, be ba raa win tundo go.

⁶ Adama u ñ tɔ̄n ben bibu go nge mɛ ya yorua Mɔ̄wisin tireru sɔ̄o tɛ sɔ̄o Yinni Gusunɔ u nɛɛ, ba ñ tundo goomɔ win biin torarun sɔ̄. Mɛya ba ñ maa bii goomɔ win tundon torarun sɔ̄. Adama wi u tora wiya ba koo go. ⁷ Amasia wiya, u maa Edɔ̄muban tabu kowobu nɔ̄rɔ̄bun suba wɔ̄kuru (10.000) go wɔ̄wa sɔ̄o ye ba sokumɔ Bɔ̄ru. Taa bi sɔ̄ra u wuu ge ba sokumɔ Sila mwa, ma u gen yĩsiru gɔ̄sia Yokutɛeli. Yĩsi tera ba ka gu sokumɔ sere ka gisɔ.

⁸ Yera u maa Yoasi Yoakasin bii, Yehun debubu sɔ̄mɔ gɔ̄ria u nɛɛ, u seema bu yinna bu tabu ko. ⁹ Yera Yoasi wi, u Amasia sɔ̄wa u nɛɛ, sãku koru garu ta wãa Libanin guuru, tera ta dãa bakararu garu gɔ̄ria ta nɛɛ, a man wunɛn bii wɔ̄ndia kɛɛma u ko nɛn biin kurɔ. Yera gbeeku yɛɛ yi seewa yi da yi sãku koo te taaka yi go. ¹⁰ Geema Amasia, wee tɛ̄ a Edɔ̄muba kamia ma a tii sue. A ñ sinamɔ wunɛn yɛnuɔ sɛɛ? Kpa a n nuku dobu mɔ wunɛn nasaran sɔ̄? Mban sɔ̄na kaa maa tii tabu kpɛɛ bi bu koo ka nun kɔ̄sa naawa kpa wunɛ ka Yudaba i kam ko.

¹¹ Adama Amasia kun win gere swaa sue. Ma Yoasi Isireliban sina boko u da u bu tabu wəri. Ma ba yinna ba waana nōni ka nōni wi ka Yudaban sina boko Beti Semesi, Yudaban temə. ¹² Ma Isireliba ba Yudaba kamia ba duki yakikira, ben baawure u da u wəri win kuu bekurugirə. ¹³ Isireliban sina boko Yoasi, Akasian debubu u Amasia Yudaban sina boko yoru mwa Beti Semesi mi. Yen biru u da Yerusalemuə ma u yen gbāraruŋ gana sura gəm soonu nēeru (400) saa kənnə ge ba mē Efaraimun di sere n ka da kənnə ge ga wā sō yēsən nəm geu gia. ¹⁴ Ma u da u wura gura, ka sii geesu ka sere gāa gee ni nu wā Yinni Gusunən sāa yerə ka sinambun arumanin beru yerə. Yen biru u maa tambu məuru mwēera. Ma u gəsira Samariə.

¹⁵ Ye Yoasi u kuan sukum ka wərugə te u sōsi ka taa bi u ka Amasia Yudaban sina boko kua, ye kpuron gari yi yorua Isireliban sinambun faagin tireru sə. ¹⁶ Sanam mē Yoasi u kpuna u gu, ba nūn sikua Samariə mi ba ra Isireliban sinambu sike. Ma win bii Yeroboamu u bandu kəsire kua.

¹⁷ Isireliban sina boko Yoasi, Yoakasin biin gəon biru, Amasia Yoasin bii, Yudaban sina boko u maa kuawa wō wəkura nəbu. ¹⁸ Ye Amasia u kuan sukum mu yorua Yudaban sinambun faagin tireru sə.

¹⁹ Yera sō teeru ba nūn seesi Yerusalemuə. Ma u duka yakura u da Lakisiə. Adama ba nūn naa swī mi, ba go. ²⁰ Ma ba win goo te sua ka kēke ye dumi gawe ba ka na Yerusalemuə ba sikua win baababan sikaə, Dafidin wuuə. ²¹ Yeniban biru Yudaba kpuro ba Asaria Amasian bii sua ba swī win tundon bandun sə. Saa ye sə, u məwa wō wəkura nəbu ka tia. ²² Ye Asaria u bandu di u kpa, yera u Elati mwa ma u ye bana sənwa.

Yeroboamu yiruse

u kua Isireliban sina boko

²³ Amasia Yoasin bii Yudaban sina bokon bandun wō wəkura nəbuse səra Yeroboamu Yoasin bii, Isireliban sina boko u bandu di Samariə. Ma u kua wō weeru ka tia. ²⁴ Kōsa u kua Yinni Gusunən wuswaa. Yeroboamu Nəbatin biin yira u swī mam mam, wi u Isireliba doke toraru sə. ²⁵ U Isireliban wusu kpuro mwēera si su wā saa Hamatin di, sō yēsən nəm geu gia sere n ka da nim wōku bəruguuə nge mē Yinni Gusunə u gerua saa win səmə Yonasi Amitain biin nən di, wi u sā Gati Hefəegii. ²⁶ Məya Yinni Gusunə u Isireliban nōni swāaru wa ta kpā. Domi be kpurowa ba yoru dimə, ba n maa goo mə wi u koo bu wəra. ²⁷ N deema Yinni Gusunə u n gōru doke u ka Isireliban yīsiru go. Yen sōna u bu faaba kua saa Yeroboamu Yoasin biin noman di.

²⁸ Ye Yeroboamu u kuan sukum ka wərugə te u sōsi taa bi u kua sə, ka nge mē u wuu si su wā Damasiə ka Hamatiə mwēera si su raa sāa Yudabagisu, ye kpurowa ya yorua Isireliban sinambun faagin tireru sə. ²⁹ Sanam mē u kpuna u gu, ba nūn sikua win baababan sikaə mi ba ra Isireliban sinambu sike. Ma win bii Sakari u bandu kəsire kua.

15

Asaria

u kua Yudaban sina boko

(*I maa mēerio Bandun Gari II, 26:3-4,21-23*)

¹ Yeroboamu Isireliban sina bokon bandun wō tena ita sarise səra Asaria Amasian bii u bandu di Yudaə. ² U məwa wō wəkura nəbu ka tia sanam mē u bandu di. Ma u kua wō weeraakuru ka yiru bandu sə. Win meron yīsira Yekolia, Yerusalemuə. ³ U kua ye ya wā Yinni Gusunən wuswaa nge mē win baaba Amasia u kua. ⁴ Adama u n gungunu mi ba ra bū yākunu ko, bu turare dō doke kəsuke. Domi tamba daamə ba yākunu mē mi.

⁵ Yera Yinni Gusunə u sina boko wi bara disigiru kpē sere u da u ka gu. Ma ba nūn yara ba ka da diru garun mi. U wā mi wi turo. Ma win bii Yotamu u nūn kəsire kua u tem mē kpare.

⁶ Ye Asaria u kuan sukum mu yorua Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ. ⁷ Sanam mɛ u kpuna u gu, ba nùn sikua win baababan sikaɔ Dafidin wuuɔ. Ma win bii Yotamu u bandu kɔsire kua.

Sakari

u kua Isireliban sina boko

⁸ Asaria Yudaban sina bokon bandun wɔɔ weeru yiru sarise sɔɔra, Sakari Yeroboamun bii u kua Isireliban sina boko Samariɔ. U kuawa suru nɔɔba tia bandu sɔɔ. ⁹ Kɔsa u kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, nge mɛ win baababa ba kua. Yeroboamu Nebatin biin yira u swii, wi, wi u Isireliba doke toraru sɔɔ. ¹⁰ Sɔɔ teeru Salumu Yabɛsin bii u nùn seesi u go Yibileamuɔ. Ma u bandu kɔsire kua.

¹¹ Ye Sakari u kuan sukum mu yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ.

¹² Nge mɛya Yinni Gusunɔn gari yi ka kooru yi u Yehu sɔɔwa u nɛɛ, win biba koo bandu diwa sere ka win bibun debuminɔ.

Salumu u kua Isireliban sina boko

¹³ Asaria Yudaban sina bokon bandun wɔɔ weeru tia sarise sɔɔra, Salumu u bandu di Samariɔ Isireliba sɔɔ. U kuawa suru tia ban te sɔɔ. ¹⁴ Sɔɔ teeru Menahemu Gadin bii u seewa Tirisan di u na Samariɔ. Miya u Salumu Yabɛsin bii go. Ma u bandu kɔsire kua.

¹⁵ Ye Salumu u kuan sukum ka nge mɛ u Sakari seesi u go, ye kpurowa ya yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ.

¹⁶ Yen biruwa Menahemu wi, u wuu ge ba mɔ Tifusaki wɔri. Ma u tɔmbu go saa Tirisan di n ka da Tifusaki mi. U Tifusaki ye wɔriwa ka dam yɛn sɔ tɔn be, ba yina u du ben wuuɔ, ma u ben gurigibun nuki bɛsuka.

Menahemu u kua Isireliban sina boko

¹⁷ Asaria Yudaban sina bokon bandun wɔɔ weeru tia sarise sɔɔra Menahemu Gadin bii u bandu di Isireliɔ. U kuawa wɔɔ wɔkuru ban te sɔɔ Samariɔ. ¹⁸ Kɔsa u kua win wɔaru kpuro sɔɔ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Yeroboamu Nebatin biin yira u swii wi u Isireliba doke toraru sɔɔ.

¹⁹ Yen biru Pulu Asirin sina boko u na u Isireliba wɔri. Yera Menahemu u nùn sii geesun tɔnnu tɛna wɛ u ka wa u nùn deri kpa u maa win bandu tɔsisia. ²⁰ Menahemu wi, u sii gee si mwɛɛrawa be ba dukia mɔn mi. U ben baawure burewa sii geesun gobi weeraakuru. Ye Asirin sina boko u sii gee si mwa, yera u gɔsira u da win temɔ.

²¹ Ye Menahemu u kuan sukum ye kpuron gari yi yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ. ²² Sanam mɛ u kpuna u gu, ba nùn sikua win baababan sikaɔ. Ma win bii Pekasia u bandu kɔsire kua.

Pekasia

u kua Isireliban sina boko

²³ Asaria Yudaban sina bokon bandun wɔɔ weeraakuruse sɔɔra Pekasia Menahemun bii, u bandu di Isireliba sɔɔ Samariɔ. Ma u kua wɔɔ yiru ban te sɔɔ. ²⁴ Kɔsa u kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Yeroboamu Nebatin biin yira u swii, wi u Isireliba doke toraru sɔɔ.

²⁵ Yera win tabu sunɔ Peka Remalian bii, ka Galadin tabu kowobu weeraakuru ba nùn seesi ba go sina kpaarɔ Samariɔ. Yen biruwa ba maa Aagɔbu ka Arie go. Ma Peka u bandu kɔsire kua.

²⁶ Ye Pekasia u kuan sukum ye kpuron gari yi yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ.

Peka

u kua Isireliban sina boko

²⁷ Asaria Yudaban sina bokon bandun wɔɔ weeraakuru ka yiruse sɔɔra Peka, Remalian bii, u bandu di Isireliba sɔɔ, Samariɔ. U kuawa wɔɔ yendu ban te sɔɔ. ²⁸ Kɔsa u kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Yeroboamu Nebatin biin yira u swii wi u Isireliba doke toraru sɔɔ.

²⁹ Peka waati ye sɔɔra Tigilati Pilesee, Asirin sina boko, u Iyoni mwa ka Abeli Beti Maaka ka Yanɔa, ka Kedɛsi ka Hasori ka Galadi ka Galilen tem ka Nefitaliban tem kpuro. Ma u tem mi kpuron tɔmbu mwɛɛra u ka da Asiriɔ. ³⁰ Yen biruwa Osee Elan bii, u

Isireliban sina boko Peka seesi u go. Ma u bandu di win ayerɔ. N deema Yotamu Asarian biin bandun wɔɔ yendusewa mi.

³¹ Ye Peka u kuan sukum ya yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ.

Yotamu

u kua Yudaban sina boko

(I maa mɛerio Bandun Gari II, 27:1-3,7-9)

³² Peka, Remalian bii Isireliban sina bokon bandun wɔɔ yiruse sɔɔra Yotamu, Asarian bii, u bandu di Yudaɔ. ³³ U mɔwa wɔɔ yenda nɔɔbu sanam mɛ u ban te di. Ma u kua wɔɔ wɔkura nɔɔbu ka tia ban te sɔɔ. Win mɛron yĩsira Yerusa, Sadɔkun bii. ³⁴ Win baaba Asarian yira u swii mam mam. U kua ye ya Yinni Gusunɔ wɛre. ³⁵ Adama u ñ gunguu ñin mi ba ra bũu yãkuru ko kɔsuke. Ma tɔmba daamɔ ba yãkunu mɔ mi, ba turare dɔɔ dokemɔ nin wɔllɔ.

Yotamu wiya, u Yinni Gusunɔn sãa yerun kɔnnɔ ge ga mɛera sɔɔ yɛsan nɔm geu gia bana.

³⁶ Ye Yotamu u kuan sukum mu yorua Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ. ³⁷ Win waati ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u dera Resini Sirin sina boko ka Peka, Remalian bii Isireliban sina boko ba Yudaba wɔrim torua. ³⁸ Sanam mɛ Yotamu u kpuna u gu, ba ñun sikua win baababan sikaɔ Dafidin wuuɔ. Ma win bii Akasi u bandu kɔsire kua.

16

Akasi u kua Yudaban sina boko

(I maa mɛerio Bandun Gari II, 28:1-27)

¹ Peka, Remalian biin bandun wɔɔ wɔkura nɔɔbuse sɔɔra Akasi, Yotamun bii u bandu di. ² Akasi wi, u mɔwa wɔɔ yendu sanam mɛ u ban te di. Ma u kua wɔɔ wɔkura nɔɔbu ka tia bandu sɔɔ Yerusalemuɔ. Adama kɔsa u kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. U ñ kue nge win sikado Dafidi. ³ Isireliban sinambun yira u swii sere u mam dera ba ka win bii yãkuru kua ba wɔɔwa nge mɛ bwese tukunu nu ra ko ni Yinni Gusunɔ u nɛ bu kpeerasio. ⁴ Meya ba ra maa bũu yãkuru ko kpa bu turare dɔɔ doke gungunu wɔllɔ ka guunu wɔllɔ ka sere maa dãa kubenɔ.

⁵ Yera sɔɔ teeru Resini, Sirin sina boko ka Peka Remalian bii Isireliban sina boko ba seewa ba Akasi tabu wɔri, ma ba Yerusalemu tarusi. Adama ba kpana bu ñun kamia. ⁶ Saa ye sɔɔra Resini u Elati mwa Yudaban nɔman di, ma u bu gira min di. U dera Edɔmuba ba na Elati mi, sere ka gisɔn gisɔ.

⁷ Yera Akasi u Tigilati Pilesee Asirin sina boko sɔmɔ gɔria u nɛɛ, nɛna Akasi, wunen bɔɔ, a na a man somi, Sirin sina boko ka Isireliban sina bokon sɔ be ba man tabu wɔrima. ⁸ Ma Akasi u sii geesu sua ka wura ye ya wãa Yinni Gusunɔn sãa yerɔ, ka sinambun arumani beru yerɔ. Ma u ye kpuro gura u Asirin sina boko wɛ. ⁹ Saa ye sɔɔra Asirin sina boko wi, u Akasin gari yi wura. Ma u da u Damasi wɔri u mwa u gen tɔmbu yoru mweera u ka da Kirio. Ma u ben sina boko Resini wi mwa u go.

¹⁰ Ye Akasin tii u da Damasiɔ u ka Tigilati Pilesee yinna mi, yera u bũu turaru garu wa mi, ma u ten dɛɛbu ka ten yasum ka ten gunum yĩira u yorua ye ya sãa ten saria kpuro gesi. Ma u ye yãku kowo Uri mɔrisia u nɛɛ, u ñun ten bweseru kuo. ¹¹ Ma yãku kowo wi, u bũu tura ten weenasiru kua nge mɛ Akasi u ñun yorua u ko. U tu kuawa Akasi u sere gɔsirama saa Damasin di. ¹² Ye Akasi u gɔsirama Damasi min di, u bũu tura te wa. ¹³ Ma u susi u yãku dɔɔ mwaararugiru kua ka ni ba ra ko ka tam ka som ka sere maa siarabun yãkunu. Ma u ten yaa yem wisi bũu tura ten wɔllɔ. ¹⁴ Yãku yee te ba kua ka sii gandun Yinni Gusunɔn sɔ ta wãa Yinni Gusunɔn sãa yerun kɔnnɔ ka yãku yee ten baa sɔɔ. Yera Akasi u Yinni Gusunɔn yãku yee te swenyasia u tu yi kpaa ten biruɔ sɔɔ yɛsan nɔm geu gia. ¹⁵ Ma sina boko Akasi u yãku kowo wi sɔɔwa u nɛɛ, saa tɛn di, a de a n da bururun yãku dɔɔ mwaararugiru ko ka yokan yãku te ba ra ko ka som yãku yee kpaa ten mi, ka nɛ sina bokon yãku dɔɔ mwaararugiru ka yãku ni ba ra ko ka som ka tam ka sere maa yãku ni tɔmba ka naamɔ. Kpa a n da yãku ni ba ka na kpuro gesin yem wisi ten wɔllɔ. Adama nen tii ko na n da bikiaru ko Yinni Gusunɔn yãku yee te ba kua ka sii gandun mi.

¹⁶ Ma yāku kowo Uri, u wura ye sina boko Akasi u gerua kpuro. ¹⁷ Akasi u boo sii gandugii sin sɔwaritii kɔsuka ma u boo sin tii sua. Ma u boo bɔkɔ ge swenya nɛɛ yin wɔllun di, yi ba kua ka sii gandu. Ma u gu sɔndi turaru garun wɔllɔ te ba bana ka kpenu. ¹⁸ Asirin sina bokon nuku doɓun sɔ, u maa kɔnnɔ gɛn min di ba ra ka du Yinni Gusunɔn sɔa yero tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ kɔsa, ka sinambun duu yeruguu.

¹⁹ Ye Akasi u kuan sukum ye kpuron gari yi yorua Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ. ²⁰ Sanam mɛ Akasi u kpuna u gu, ba nɔn sikua win baababan sikaɔ Dafidin wuu. Ma win bii Esekiasi u gɔna kɔsire kua.

Osee u kua Isireliban sina boko

17

¹ Akasi, Yudaban sina bokon bandun wɔɔ wɔkura yiruse sɔɔra, Osee Elan bii, u bandu di Samariɔ. Ma u kua wɔɔ nɔɔba nɛɛ ban te sɔɔ. ² Kɔsa u kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Adama ya ñ Isireliban sinam be ba nɔn gbiiyegia tura. ³ Yera Asirin sina boko Saamanasaa u Osee wi wɔri u kamia, ma u nɔn gobi bure wɔɔ ka wɔɔ ye u ko n da kɔsie. ⁴ Sɔɔ teeru Asirin sina boko wi, u gia ma Osee u kɔi u nɔn seesi. Domi u nua ma u Egibitin sina boko gɔria Soowɔ kpa u ku raa maa ka Asirin sina bokon wɔɔ gobi yi kɔsia. Yera Asirin sina boko wi, u Osee mwa u ka yɔni bɔkua u kenua. ⁵ Yen biru u Isireliban tem kpuro wɔri u da Samariɔ. Ma u dera ba ye tarusi wɔɔ ita.

Isireliban banda kpa

⁶ Oseen bandun wɔɔ nɔɔba nɛɛse sɔɔra, Asirin sina boko u Samari mwa. Ma u Isireliba yoru mwɛera u ka da win temɔ. U dera ben gaba wɔa Salasin temɔ ka Gosanin temɔ mi daa te ba mɔ Sabori ta wɔa ka maa Mɛdiban wuu marosɔ. ⁷ Yeni ya kooru yɛn sɔ Isireliba ba tora ba bɔnu sɔamɔ Yinni Gusunɔn wuswaaɔ wi, wi u bu yara saa Egibitin sunɔn nɔman di. ⁸ Ba bwese tukunun deema swii ni Yinni Gusunɔn tii u gira ben suunu sɔɔn di ka maa koma kamgii ni ben sinamba mwaama. ⁹ Isireliba ba Yinni Gusunɔ kɔsa kua ya banda, ba gungunu bana mi ba ra bɔnu sɔ ben wuu marosɔ, ka sere mi wuun kɔsobu ra yɔre, gbɔranɔ. ¹⁰ Ba maa tii bwɔarokunu kua gungunu kpuron wɔllɔ, ka mi dɔa kubenu wɔa. ¹¹ Miya ba ra n yɔkunu mɔ, ba n turare dɔɔ dokemɔ nge bwese tuku ni Yinni Gusunɔn tii u gira ben suunu sɔɔn di. Nge meya ba ka gɔa kɔsu dabinu kua ni nu Yinni Gusunɔn mɔru seeya. ¹² Domi ba bɔnu sɔawa ni u bu yinari mam mam.

¹³ Meya u Isireliba ka Yudaba kirɔ kua saa win sɔmɔbun nɔɔn di u nɛɛ, bu daa kɔsa derio kpa bu win woodaba mɛm nɔɔwa ka win gere, kpa ba n sɔimɔ dee dee win woodaba sɔɔ ye u ben baababa wɛ. Yera u maa ben tii wɛ saa win sɔmɔ sɔm kowobun nɔɔn di.

¹⁴ Adama ba swaa taaya, ba ñ Yinni Gusunɔ mɛm nɔɔwɛ. Ba kua nge ben baababa be ba ñ Gusunɔ ben Yinni naanɛ kue. ¹⁵ Ba win woodaba deri ka arukawani ye u ka ben baababa bɔkua ka sere maa kirɔ ye u bu kua. Ma ba kam dirum swii, ma ben tii ba kam kua. Ba bwese tuku ni nu ka bu sikerenen daa saara ye Gusunɔ ben Yinni u bu yinari. ¹⁶ Ba Yinni Gusunɔn wooda atafiiru kua ba tii keten bwɔarokunu kua ka sii gandu ka bɔu wi ba mɔ Asitaaten bwɔarokunu. Ma ba sɔɔ ka suru ka kperi sɔamɔ ka sere maa bɔu wi ba mɔ Baali. ¹⁷ Kɔsa ba mɔ Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Domi ba ka ben bibu yɔkunu mɔ, ba wɔɔmɔ dɔɔ sɔɔ. Yen biru ba sɔronu mɔ. Yeniba kpurowa ya Yinni Gusunɔn mɔru seeya. ¹⁸ Ma u Isireliba kpuro yarinasia saa win wuswaan di. U Yudaba tɔna deri.

¹⁹ Yudaban tii, ba ñ Gusunɔ ben Yinni mɛm nɔɔwɛ. Isireliban yira ba swii mam mam. ²⁰ Ma Yinni Gusunɔ u Isireliban bweseru kpuro biru kisi. U bu werɔbu nɔma beria, ba bu sekuru doke, ba ka bu doona win wuswaan di.

²¹ Sanam mɛ Yinni Gusunɔ u dera Isireli be, ba karana ka Dafidin yenugibu ba kpa, yera ba Yeroboamu Nebatin bii kua ben sunɔ. Ma Yeroboamu wi, u dera ba tora Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. ²² Domi kɔsa ye u kua, yera ba maa swii mam mam. ²³ Yen sɔna u bu gira win wuswaan di nge mɛ u raa gerua saa win sɔmɔbun nɔɔn di. Ma ba bu gura ba ka da Asiriɔ. Meya ba yoru dimɔ sere ka gisɔn gisɔ.

Ba ka Isireliba da Asirin temɔ

²⁴ Yen biru, Asirin sina boko u dera tamba na saa Babilonin di ka Kutan di ka Afan di ka Hamatin di ka sere maa Sefaafaimun di. Ma u dera ba Isireliba kasire kua. Ba Samari mwa, ma ba sina Isireliban wuu maroso. ²⁵ Sanam me ba sindu torua tem mi, ba n Gusuno Isireliban Yinni saamo. Ma Gusuno u dera gbee sinansu su ben dabiru go. ²⁶ Yera ba Asirin sina boko sowa ba nee, bwese tuku ni a ka na Samari mini, nu n Gusuno Isireliban Yinnin saaru ye. Wee u dera gbee sinansu su na su bu sesuka su go. ²⁷ Ma Asirin sina boko u wooda we u nee, Isireli be na yoru mwera so bu de yaku kowo turo u da u bu sosisi nge me ba ra ka Gusuno sa tem mi. ²⁸ Yera Isireliban yaku kowo turo u na u sina Betelio u ka bu sosisi nge me ba koo ka Gusuno sa.

²⁹ Adama bwese tuku nin baatere mi ta wa kpuro ta ten bwaroku kuawa ta saamo. Ma ba nu yi yi mi Isireliba ba ra raa yakunu ko, gungunu wollo. ³⁰ Ben buu nin yisa wee. Babilonigibugiin yisira Sukatu Benatu. Kutagibugiwa maa Neegali. Hamatigibugiwa Asima. ³¹ Afabagina maa Nibukasi ka Taataki. Sefaafaimugibu maa, biba ba ra wo bu ka ben buu ni ba mo Adameleki ka Anameleki yakuru kua. ³² Ka me, ba maa Gusuno saamo. Adama ba maa yaku kowobu gosa be so, be ba ko n da bu yakuru kue ben buu yaku yero, gungunu wollo. ³³ Nge meya ba Yinni Gusuno saamo. Ma ben baawure u maa win buu mo u saamo, wi u ka na saa win tem di.

³⁴ Sere ka giso ben yellun komana ba swii. Ba n maa Yinni Gusuno saamo ka gem. Ba n win yiirebu ka win woodaba swii dee dee ye u Yakobun bibun bweseru we. Yakobu wiya, Yinni Gusuno u maa yisuru ka Isireli. ³⁵ N deema Yinni Gusuno u raa ka Yakobun bii be arukawani bokua u nee, i ku ra yiira bunun nuuro i nu sa. I ku ra maa nu yakuru koosi. ³⁶ Adama ne, Yinni Gusuno, ne wi na bee yaroma Egibitin di ka nen dam bakam, ne turowa i ko i yiira i sa kpa i man yakuru kua. ³⁷ I nen yiirebu ka nen woodaba kpuro ye na bee we mem nawo baadomma. I ku ra bunu ganu sa. ³⁸ Meya i ku maa arukawani ye duari ye na ka bee bokua na nee, i ku ra buu goo sa. ³⁹ I de i man sa domi nena na saa Gusuno been Yinni. Kon bee wera saa been werabu kpuron noman di.

⁴⁰ Adama ka me, ba n Yinni Gusuno mem nawe. Ben tiin yellun komana ba swii. ⁴¹ Nge meya bwese tuku nin tii nu Yinni Gusuno saamo nu maa ka nin bunu saamo. Meya ben bibu ka ben debuminu nu mo sere ka giso nge me ben baababa ba kua.

18

Esekiasi

u kua Yudaban sina boko

(I maa merio Bandun Gari II, 29:1-2; 31:1)

¹ Osee, Elan bii, Isireliban sina bokon bandun wo itase sora, Esekiasi Akasin bii, Yudaban sina boko u bandu di Yuda. ² U mowa wo yenda nawo sanam me u ban te di. Ma u kua wo tena tia sari ban te so Yerusalemu. Win meron yisira Abi, Sakarin bii. ³ Esekiasi u kua ye ya Yinni Gusuno we nge me win sikado Dafidi u kua. ⁴ U gungunu kasuka mi ba ra buu yakuru ko ka maa nin bwarokunu. Ma u waa sii gandugia ye boka ye Mawisi u kua. Domi Isireliba ba ra n daamo yen nuuro ba n turare do dokemo. Ba ye yisuru ka Nehusitani. ⁵ Esekiasi wi, u Gusuno naane kua n kere Yudaban sinam be ba nun gbiye kpuro ka sere be ba bandu di win biru. ⁶ U ka Gusuno yora dim dim. U n nun biru kisi baa fiiko. U win woodaba mem nawawa ye u Mawisi we. ⁷ Gusuno u ka nun wa. Ma n nun kooramme ye u mo kpuro so. Saa ye so, u Asirin sina boko seesi. Ma u yara win yorun di. ⁸ Yen biru u Filisitiba tabu wari u kamia sere u ka da Gaso. Ma u ben tem mwera ka ben wuu gbara damgisu ka mi ben kosobu ba ra n wa wa.

Samarin tarusibun

yaayasiabu

⁹ Esekiasi Yudaban sina boko win bandun wo nese so, ka maa Osee, Elan bii, Isireliban sina bokon bandun wo naba yiruse so, yera Saamanasaa Asirin sina boko ka win tambu ba Samari tarusi wo yiru. ¹⁰ Ma wo itaseru ba ye kamia. Saa yera Esekiasi u win bandun wo naba tiase so do. Ma Osee, Isireliban sina boko u maa wa win

bandun wɔɔ nɔɔba nnese sɔɔ. ¹¹ Asirin sina boko u Isireliba gura u ka da win temɔ. Ma u bu yi wuu ge ba sokumɔ Salasiɔ ka Saborin daarun goorɔ Gosanin temɔ ka sere maa Mɛdiban wusɔ. ¹² Domi Isireli be, ba n̄ Yinni Gusunɔn gere mɛm nɔɔwɛ, ba n̄ maa arukawani ye u ka bu bɔkua wure. Meya ba n̄ maa Mɔwisi win sɔm kowo mɛm nɔɔwɛ.

Asirigibu

ba Yerusalemu tarusi

(I maa mɛerio Esai 36:1 ka Bandun Gari II, 32:1)

¹³ Esekiasi Yudaban sina bokon bandun wɔɔ wɔkura nnese sɔɔ, yera Asirin sina boko Sankeribu u Yudaban wuu si su gb̄aranu mɔ kamia.

¹⁴ Ma Esekiasi u gɔra Lakisiɔ Asirin sina boko win mi u nɛɛ, bu n̄n sɔ ma wi Esekiasi u torawa. Ye u maa n̄n bikia kpuro u koo ye ko. Yen sɔ, u de u doona win tem di.

Ma Asirin sina boko wi, u Esekiasi sii geesu kilo nɔrɔbun suba nɔɔba nne (9.000) ka wura kilo nene ka wunɔbu (900) bikia. ¹⁵ Ma Esekiasi u sii gee si su w̄a Yinni Gusunɔn s̄a yerɔ ka maa si su w̄a sina bokon arumani beru yerɔ gura u Asirin sina boko wi wɛ, ¹⁶ ka maa wura ye u raa doke s̄a yerun gamboba sɔɔ ka kɔnnɔn d̄a sɔɔ.

Asirin tabu kowobun

wirugiin gere

(I maa mɛerio Esai 36:2-22 ka Bandun Gari II, 32:9-16)

¹⁷ Saa Lakisi min diya Asirin sina boko u tabu durɔ damgibu gɔrima ka ben wirugibu ita bu Esekiasi wɔri Yerusalemuɔ. Ye tɔn be, ba tura mi, yera ba bura ba yɔra nim toran bɔkuɔ ye ba kua ya ra ka nim ne wuuɔ saa bwian di, mi ba ra beka wɔken swaaɔ. ¹⁸ Sanam mɛ sɔra ba sina boko sokusia. Adama Eliakimu Hilikiyan bii, sina bokon sɔm kowobun wirugiwa u da ben mi ka Sebina wi u s̄a sina bokon tire yoro ka Yoasi Asafun bii wi u ra tirenu bere. ¹⁹ Asirin tabu kowobun wirugii ben turo, u bu sɔɔwa u nɛɛ, i Esekiasi sɔɔwɔ i nɛɛ, ameniwa bese Asirigibun sina boko wi u kpuro kere u gerua. U nɛɛ, mba u yɔrari u naane s̄a mɛ. ²⁰ Domi u nɛɛ, u dam mɔ. Ma u bwisi kɛɔ mɔ u ka tabu ko. Adama gari saarinu tɔnawa. N̄ n mɛn na, ma sɔra win naane ya w̄a u ka n̄n seesi. ²¹ Geema win naane w̄awa Egibitin sunɔn mi, wi u s̄a nge kaba te ta kɔsikire. Wi u tu nenua u t̄asiri kpa tu n̄n mura tu mɛera ko. Nge meya Egibitin sunɔ u s̄a be ba n̄n ȳiyɔn mi.

²² Meya i ko i gere i nɛɛ, Gusunɔ been Yinniwa i naane s̄a. Adama n̄ n̄ win s̄a yenu ka ȳaku yena Esekiasi u kɔsuka? Ma u bɛɛ Yudaba ka Yerusalemuɔgibu sɔɔwa u nɛɛ, i n̄ da de s̄a yerɔ, Yerusalemuɔ i ȳakuru ko mi tɔna?

²³ N̄ n mɛn na, u ka nen yinni Asirin sina boko arukawani bɔkuo kpa u n̄n dumi nɔrɔbun suba yiru (2.000) wɛ ù n yɛ u koo maasɔbu wa bu yi sɔni. ²⁴ Domi u n̄ kpɛ u yɔra u wi u piiburu bo nen yinnin tabu kowobu sɔɔ ma, baa mɛ u tamaa Egibitigibu ba koo n̄n tabu kɛkɛ yi dumi gawe ka maasɔbu wɛ. ²⁵ U n̄ yɛ ma ka Yinni Gusunɔn yɛra u ka tem mɛ wɔrima, kpa u mɛ kɔsuku? Domi Gusunɔn tiwa u nɛɛ, u doo u tem mɛ wɔri kpa u mu kɔsuku.

²⁶ Eliakimu Hilikiyan bii ka Sebina ka Yoasi ba durɔ wi sɔɔwa ba nɛɛ, a suuru koowo, sa nun kanamɔwa a ka bese wunen bw̄abu gari koowo ka aramum, domi sa mu nɔɔmɔ. A ku ka maa besen barum Heberum gari gere, kpa tɔn be ba swaa daki gb̄ararun di bu ku nɔ ye sa gerumɔ.

²⁷ Adama durɔ wi, u bu wisa u nɛɛ, i tamaa nen yinni u man gɔrima bɛɛ ka been yinni tɔnan sɔ n̄ ka gari yini gere? Aawo, ka maa be ba sɔ gb̄araru wɔllɔn s̄na u man gɔrima. N̄ n̄ maa tɛɛmɔ i ka been tiin swaa sw̄ibu di kpa i been yɛkum nɔ ka be sannu.

²⁸ Saa ye sɔra durɔ wi, u gb̄ara ka dam ka Yudaban barum u nɛɛ, i bese Asirigibun sina boko wi u kpuro keren gari swaa dakio. ²⁹ U nɛɛ, i ku de Esekiasi u bɛɛ nɔni wɔke domi u n̄ kpɛ u bɛɛ wɔra saa win nɔmun di. ³⁰ I ku wura i Gusunɔ naane ko baa Esekiasi ù n nɛɛ, Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ wɔra, n̄ n̄ koorɔ Asirin sina boko u wuu ge mwa. ³¹ I ku maa n̄n swaa daki. Adama i nɔɔwɔ ye Asirin sina boko u gerua. U nɛɛ, i ka n̄n nɔɔ tia

koowo kpa i nùn tii wē. Kpa baawure u wa u win tiin resemba ka win dāa binu di. Kpa u maa win dākən nim nō. ³² Yen biru u koo na u bēe sua u ka da tem gam mē mu sāa nge bēen tiin tem mē, mi resem ka alikama wāa, kpa i n pēe ka tam mō ka tim ka olifin gum. Mēya i ko i n wāa, ye i ko i raa ka gbi mini. Yen sō, i ku maa Esekiasin gere swaa daki. Domi u koo bēe nōni wōke u nēe, Yinni Gusunō u koo bēe wōra. ³³ Bwese ni nu tien būnu nu n bu wōre Asirin sina bokon nōman di. ³⁴ Mana Hamati ka Aapadi ka Sefaafaimu ka Hena ka Ifan būnu nu wāa tē. Nu kpīa nu Samarigibu wōra saa win nōman di? ³⁵ Būu ni kpuro sō, nin nīrā nu nin tem wōra saa win nōman di, bu sere nēe, Yinni Gusunō u koo Yerusalemu wōra.

³⁶ Ma Yudaba kpuro ba mari, domi sina boko Esekiasi u nēe, bu ku raa nùn gēe wisi. ³⁷ Ma Eliakimu Hilikiyan bii, sina bokon sōm kowobun wirugii wi, ka maa win tire yoro Sebina ka sere Yoasi, Asafun bii wi u ra tirenu bere, ba na Esekiasin mi, ba yabe kīanu sebua nuku sankiranun sō. Ma ba nùn durō win gari yi kpuro saaria.

19

Sina boko Esekiasi

u bwisi bikia

(I maa mēerio Esai 37:1-7)

¹ Saa ye Esekiasi sina boko u gari yi nua, yera u win tiin yabenu nēnu u gīana. Ma u saaki sua u sebua nuku sankiranun sō. Ma u da Yinni Gusunōn sāa yerō. ² Yera u Eliakimu sōm kowobun wirugii ka maa Sebina win tire yoro ka yāku kowo guro gurobu gōra Gusunōn sōmō Esai Amōtin biin mi. N deema be maa, saakibara ba sebua ba ka da mi. ³ Ye ba tura mi, ba nùn sōwōa ba nēe, amēniwa Esekiasi u gerua u nēe, gison tōo te, nuku sankiranu sōra sa wāa. Ba sun sēyasia, ma ba sun doke sekuru sō. Gison wahala ye, ya sāawa nge tən kurō wi u yiire u kī u ma, ma u n dam mō u ka wēma. ⁴ N n mēn na, a kanaru koowo bese be sa gina tien sō. Sōrōkudo Gusunō wunen Yinni u ko n Asirin sina bokon gari yi nua wi u na u nùn wōnwa. Kpa u nùn sēyasia.

⁵ Ye Esai u Esekiasin bwāa ben gari yi nua, ⁶ yera u bu sōwōa u nēe, ye i ko i bēen yinni sō wee. I nēe, amēniwa Yinni Gusunō u gerua. U nēe, u ku de gari yi u nua mi, yi nùn berum ko, ye Asirin sina bokon gōro be, ba ka wi Yinni Gusunō wōnwa mi. ⁷ U koo de Asirin sina boko wi, u labaari gaa nō kpa yu win bwēra gōsia u wura win temō. Miya u koo de bu nùn go ka takobi.

Asirigibu

ba maa Yudaba nandasia

(I maa mēerio Esai 37:8-13 ka Bandun Gari II, 32:17)

⁸ Asirin sina bokon gōro wi, u gōsira u da Libinaō. Domi u nua ma win yinni u doona Lakisin di u da u Libinagii be tabu wōri. ⁹ Saa ye sōra Asirin sina boko u nua ma Tiraka Etiopin sina boko u nùn tabu wōrim wee. Yera u maa Esekiasi sōmōbu gōria u nēe, ¹⁰ amēniwa i ko i Esekiasi sina boko sō. I nēe, u ku de Gusunō win Yinni wi u naane sāa mi, u nùn nōni wōke, u nēe, nē, Asirin sina boko na n kpē n Yerusalemu mwa. ¹¹ Wi Esekiasin tii u nua nge mē besen sinam be ba man gbiiye ba raa tem mē mu tiegibu kpuro kam koosia. Yera wi, u tamaa u koo yari win nōman di? ¹² Sanam mē nen baababa ba Gosani kpeerasia ka Harani ka Resefu ka sere Edenigibu, be ba wāa Telasaa, ben būnu kpīa nu bu yara? ¹³ Nge mana Hamatigibun sunō u wāa ka Aapadigibun sunō ka Sefaafaimugibun sunō, ka Henagibun sunō ka sere maa Ifagii.

Esekiasin kanaru

(I maa mēerio Esai 37:14-20)

¹⁴ Ye Asirin sina bokon sōmō be, ba tura Esekiasin mi, yera ba nùn tireru wē tē sō ben yinnin gari wāa. Ma Esekiasi u tu gara. Yen biru u da Gusunōn sāa yerō ma u tu dēria mi. ¹⁵ U kanaru kua u nēe, Gusunō besen Yinni, wunē wi a sō gōradoban suunu sō, wunē turowa a sāa sinambu kpuron Yinni. Wuna a wōllu ka tem taka kua. ¹⁶ A nōni seeyo a

mɛeri, kpa a swaa daki a nen gari nɔ. Kpa a Sankeribu Asirin sunɔn gari nɔ, wi u win sɔm kowobun wirugii gɔrima u ka nun wɔmɛ. ¹⁷ Ka gem, Yinni, na yɛ ma Asirin sinambu ba bwese dabinu kpeerasia ka nin tem. ¹⁸ Ma ba nin bwāarokunu dɔɔ mɛniki. Domi nu ñ sãa Gusunɔ. Nu sãawa tɔmbun sɔma ye ba kua ka dãa ka kpenu. Yen sɔna ba kpĩa ba nu kpeerasia. ¹⁹ Adama wunɛ, a sãawa Gusunɔ besen Yinni. A sun wɔro saa Sankeribun naman di kpa handunian sinambu kpuro bu gia ma wunɛ turowa a sãa Gusunɔ.

Esain gari

yi u sina boko nɔɔsia

(*I* maa mɛerio Esai 37:21-35)

²⁰ Yera Esai Amɔtin bii u Esekiasi sɔmɔ gɔria u nɛɛ, bu nùn sɔ ma Gusunɔ Isireliban Yinni u win kanaru mwa te u kua Sankeribu Asirin sina bokon sɔ. ²¹ Ye Yinni Gusunɔ u gerua win sɔ, ye wee. U nɛɛ,

Yerusalemun tɔmbu kpuro ba nùn gema.

Ba nùn yaakoru mɔ.

Ba nùn yɛɛmɔ ba wii gimanu koosimɔ.

²² Wara u kam mɛera. Wara u wɔnwa.

Wara u ka nɔɔ gɔmunu mɔ.

U ñ yɛ ma wi, Gusunɔ, Isireliban Yinnin tii

wi u dɛɛren wuswaaɔra u tii sue?

²³ Win sɔmɔba na, ba wi, Yinni Gusunɔ wɔnwa.

Ma u nɛɛ, ka win tabu keke dabira
u yɔɔwa Libanin guu ni nu bon wɔllɔ.

Ma u dua sere sere yen dãa sɔɔn sɔɔwɔ
u gen dãa gea ye ba mɔ seduru ka sipɛɛ

ye ya gunum bo bɔɔra.

²⁴ U nɛɛ, u bwia gba.

Ma u tem tukum nim nɔra.

Win tabu kowobu ba bɔsu

Egibitin nim tori kpuro sɔɔ

ba yi sankã.

²⁵ Adama u ñ yɛ ma wi, Yinni Gusunɔn tiiwa

u yeniban himba yi saa yellun di?

Wee tɛ, himba ye, ya koora.

Ma u dera wi, Asirin sina boko

u wuu si su gbāranu mɔ bansu koosia.

²⁶ Yinni Gusunɔwa u dera wuu sin tɔmba bɛrum soora,
ba wãa sekuru sɔɔ.

Ba kua dam sarirugibu nge yakasu gberɔ,

ñ kun mɛ, nge doo gāaru te gemi di.

²⁷ Yinni Gusunɔ wi, u maa nɛɛ,

u yɛ saa ye Asirin sina boko wi,

u ra sinɛ ka saa ye u ra du dirɔ

ka saa ye u ra yari,

ka maa saa ye u ka nùn mɔru mɔ.

²⁸ Tɛ yèn sɔ u ka Yinni Gusunɔ mɔru mɔ

ma u nùn gari sɔɔwa ka tii suabu,

u koo win wɛru yaba u yɔni doke.

Kpa u maa nùn yaruka dokea nɔɔwɔ.

Kpa u de u gɔsira u wura mìn di u na.

²⁹ Ma Esai u Esekiasi sɔɔwa u nɛɛ, wee ye ya ko n sãa yīreru wunen mi. Gisɔku ge, ka gasɔku, doo gāariya i ko i di. Adama wɔɔ itase i ko i duurewa kpa i gɛ. Mɛya i ko i maa resɛm duure kpa i yen marum di. ³⁰⁻³¹ Yudaban bweseru sɔɔ, be ba tiara Sionin guuro Yerusalemuɔ ba koo faaba wa kpa bu kpara nge dãa, kpa bu gbini ko sere tem sɔɔwɔ kpa

bu binu ma. Yeniwa Gusunə, wəllu ka tem Yinni u koo ko win hanian sō. ³² U gerua u nɛɛ, Asirin sina boko wi, u n̄ duə Yerusalemuə. Meya win tabu kowobu ba n̄ ye susiə ba n tɛɛnu neni bu ka kuku yenu ko bu sere nɛɛ, ba koo sɛu to. ³³ Swaa ye u ka na, yera u koo ka gəsira, u n̄ duə wuu ge səw. Yinni Gusunən tiiwa u gerua mɛ. ³⁴ Domi u koo wuu ge kōsuwa u gu faaba ko win tiin sō, ka maa Dafidi win səm kowon sō.

Yinni Gusunə

u Asirigibu kamia

(I maa mɛɛrio Esai 37:36-38 ka Bandun Gari II, 32:21-22)

³⁵ Ye n kua wōkuru yera Yinni Gusunən gɔrado u yara u da Asirigibun sansaniə ma u tōnu nɔrəbun suba wunaa wɛnɛ ka nəbu (185.000) go. Ye ba seewa bururu, ba deema wee gona nu tɛrie. ³⁶ Yera Sankeribu Asirin sina boko u gəsira u da u wāa Ninifuə. ³⁷ Sō teeru u da u yiire win būu wi ba ra soku Nisərəkun nuurə. Miya win bibu yiru beni, Adamɛlɛki ka Saresɛɛ ba n̄n go ka takobi. Ma ba kpikuru sua ba da tem mi ba m̄ Ararati gia. Ma win bii Esaa Hadoni u bandu kəsire kua.

20

Esekiasi u bara

ma Yinni Gusunə u n̄n bekia

(I maa mɛɛrio Esai 38:1-8 ka Bandun Gari II, 32:24)

¹ Saa ye səw, Esekiasi u bara sere u gəw turuku kua. Ma Gusunən səmə Esai Amətin bii u na win mi. U n̄n sōwa u nɛɛ, ameniwa Yinni Gusunə u gerua. U nɛɛ, a wunən yenugibu sōwə ye baawure ko n da ko wunən biru. Domi kaa gbi.

² Yera Esekiasi u win wuswaa sīiya u gana girari ma u kanaru kua u nɛɛ, ³ Yinni Gusunə, a suuru koowo, a yaayo ma na s̄a dee dee wunən wuswaaə. Na wunən woodaba mem nəwa. Na maa kua ye n nun wēre.

Yen biru u swī gem gem.

⁴ Sanam mɛ Esai u yariə sina kpaaru min di, yera Yinni Gusunə u ka n̄n gari kua u nɛɛ, ⁵ a gəsira a ka Esekiasi nɛn tōmbun kparo sō a nɛɛ, ameniwa nɛ, Yinni Gusunə na gerua, nɛ wi na s̄a bɛɛn baaba Dafidin Yinni. Na nɛɛ, na win kanaru mwa, na maa win n̄ni yīresu wa. Wee, kon de u bekura. Yen biru sō itase u koo da nɛ, Yinni Gusunən s̄a yerə. ⁶ Kon maa win wāarun tōru sosi wōw wəkura nəbu kpa n n̄n faaba ko n wuu ge wəra saa Asirin sina bokon nəman di. Meya kon gu kōsu nɛn tiin sō ka nɛn səm kowo Dafidin sō.

⁷ Yen biru Esai u nɛɛ, bu dāa ye ba m̄ figien marum suo bu pera bu tɛni win bara ten wōllo. Ma ba mu pera ba tɛni ma u bekura.

⁸ N deema Esekiasi u raa Esai bikia u nɛɛ, mba n ko n s̄a yīreru te ta koo n̄n sōsi ma u koo bekura kpa u da Yinni Gusunən s̄a yerə yen sō itaseru.

⁹ Ma Esai u n̄n wisa u nɛɛ, Yinni Gusunə u koo win gari yibia ȳn nəw mwɛru u kua. Yəwtian tiro ga koo kesi sere naa dabusanu wəkuru sō ū n kella. A kī gu kaara? Nge gu sosi.

¹⁰ Ma Esekiasi u nɛɛ, n n̄ s̄e yəwtian tiro gu ka sosi naa dabusanu wəkuru sō ū n kella. Yen sō, na kīwa gu kaara.

¹¹ Yera Gusunən səmə Esai u Yinni Gusunə kana u de gu kaara. Ma Yinni Gusunə u dera n koora mɛ.

Babilonin sina boko

u Esekiasi səməbu gəria

(I maa mɛɛrio Esai 39)

¹² Saa ye səw, Mərodaki Baladani, Baladanin bii, Babilonin sina boko u Esekiasi səməbu gəria ka tireru ka kēnu. Domi u nua ma Esekiasi u bara. ¹³ Ye səmə be, ba tunuma Esekiasin mi, yera u bu dam koosia, ma u ben gari swaa daki ye ba ka sīimə. Yen biru u

ka bu da win arumani beru yerɔ. Yera ya sãa sii geesu ka wura ka turare ka gum nubu durorugim ka tabu yãnu. Ye ya gesi sãa win arumani kpuro, yen gaa sari ye u ñ bu sãasi.

¹⁴ Yen biruwa Esai u na u sina boko Esekiasi bikia u nɛɛ, man diya tɔn beni ba nun naawa. Ye ba tunuma, mba ba gerua.

Ma Esekiasi u nùn wisa u nɛɛ, ba nawa saa tem tontonden di mɛ ba m̀ Babiloni.

¹⁵ Esai u kpam nùn bikia u nɛɛ, mba ka mba ba wa wunen yenuɔ.

Ma Esekiasi u nùn wisa u nɛɛ, ye ya wãa nen yenu ge sɔɔ kpuro, ba wawa. Nen arumani sɔɔ gãanu sari ni na ñ bu sãasi.

¹⁶ Yera Esai u nùn sãowa u nɛɛ, a swaa dakio a nɔ ye Yinni Gusunɔ u gerua. ¹⁷ U nɛɛ, wee t̃ru gara sisi t̃e sɔɔ ba koo wunen arumani kpuro gura bu ka da Babiloniɔ ka ye wunen baababa ba sweena ba nun deria. Yen gaa sari ye ba koo nun deria t̃ɔ te. ¹⁸ Ba koo wunen tiin bweseru sɔɔ bibu mwɛeri kpa bu ka bu da Babiloniɔ bu bu maatam ko. Kpa bu ko sina bokon sɔm kowobu sina kpaarɔ.

¹⁹ Yera Esekiasi u Esai wisa u nɛɛ, Yinni Gusunɔn gari yi a gerua mi, gari bura.

Domi alafia ka b̃ri yendu ta ko n wãa nen wãarun t̃ru kpuro sɔɔ.

²⁰⁻²¹ Yen biru Esekiasi u kpuna u gu, ma ba nùn sika win baababan sikaɔ. Saa yera win bii Manase u bandu k̃sire kua. Ye Esekiasi u kuan sukum ka maa win w̃rug̃ru ka nge mɛ u w̃ru gba mi nim mu koo sina, ma u mu tori wuna yi ka nim na Yerusalemɔ, ye kpuron gari yi yorua Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ.

21

Manase

u kua Yudaban sina boko

(*I maa m̃erio Bandun Gari II, 33:1-10,18-20*)

¹ W̃ɔ w̃kura yiruwa Manase u m̃ sanam mɛ u bandu di Yerusalemɔ. Ma u ban te sɔɔ kua w̃ɔ weeraakuru ka ñɔbu. Win meron ỹsira H̃efisiba. ² Manase wi, u kua ye ya ñ Yinni Gusunɔ dore. Domi u bwese tuku ni Yinni Gusunɔ u gira be Isireliban suunu s̃ɔn din komanu sw̃i. ³ Ma u wure u kpam gunguu ni bana, mi ba ra b̃u ỹkuru ko, ni win tundo Esekiasi u k̃suka. Ma u maa b̃u wi ba m̀ Baali ỹku yenu kua. Meya u kpam wure u b̃u wi ba m̀ Asitaaten bw̃aroku kua ba s̃am̃ nge mɛ Akabu Isireliban sina boko u raa kua. Saa yera u maa s̃ɔ ka suru ka kperi kpuro m̃enna u s̃am̃. ⁴ Ma u maa b̃u turanu ganu kua Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. N deema sãa yee ten s̃na Yinni Gusunɔ u raa nɛɛ, Yerusalemu miya kon nen ỹsiru doke. ⁵ Ma u turanu kua mi ba ra s̃ɔ ka suru ka kperi sã sãa yerun yaari yiru sɔɔ. ⁶ U mam ka win bii ỹkuru kua u nùn w̃ɔwa. U ra maa guru winu ka w̃ɛ bikiaru koosi. U t̃ambu g̃sa be ba ra nùn g̃ribu sokue. Nge meya u k̃sa m̀ u sosim̃ Yinni Gusunɔn wuswaɔ u ka win m̃ru seeya. ⁷ U b̃u wi ba m̀ Asitaaten bw̃aroku sua, u doke Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. N deema sãa yee ten s̃na Gusunɔ u Dafidi ka win bii Salom̃ɔ s̃ɔwa u nɛɛ, Yerusalemuwa na g̃sa Isireliban wusu kpuro sɔɔ. Ma na dera ba man diru bania mi, mi ba ko n da man sã. Miya na nɛɛ, kon nen ỹsiru doke. ⁸ Meya na ñ maa derim̃ Isireliba bu yari ben tem di mɛ na ben baababa w̃ɛ, b̃a n nen woodaba m̃m̃ ñɔwamm̃, ye nen s̃m̃ kowo M̃wisi u bu w̃ɛ. ⁹ Adama ba ñ swaa daki. Wee Manase u bu torasia ba k̃sa kua ya kere bwese tuku ni Yinni Gusunɔ u kpeerasia, be Isireliban suunu s̃ɔn digia.

¹⁰ Yera Yinni Gusunɔ u gari kua saa win s̃m̃ñ ñɔn di. ¹¹ U nɛɛ, wee Manase Yudaban sina boko u kua ye ya ñ wã. U mam k̃sa kua n kere ye Am̃reba ba kua. U dera Yudaba ba durum kua. Domi u bw̃arokunu kua ba s̃am̃. ¹² Yen s̃, nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni kon Yerusalemu ka Yudan tem mɛ n tie ñni sw̃aru doke kpa baawure wi u wuu ge wa, biti yu nùn mwa sere u kpama u ñɔ mari. ¹³ Kon bu seeyasia nge mɛ na dera ba Samari ka Akabun yenu kua. Kon de bu gen t̃ambu kpuro gurawa, kpa bu bu g̃ɔri w̃a w̃a, bu wukiri nge wekeru. ¹⁴ Mi sɔɔ, be ba tiara kon bu w̃r̃bu ñmu s̃ndia kpa w̃r̃ be, bu ben yãnu gura kpuro. ¹⁵ Domi ba man k̃sa kua, ba nen m̃ru seeyam̃ saa d̃ma t̃n di na ben baababa yarama saa Egibitin di.

¹⁶ Mi sɔɔra Manase u tora teni sosi, u taare sarirugibun yem yari sere mu koka Yerusalemun swɛɛ kpuro sɔɔ, tora ni u Yudaba koosia Yinni Gusunɔn wuswaaɔ baasi, ye u ka dera ba bɔnu sɔwa.

¹⁷ Ye Manase u kuan sukum ka win tora ni u kua, ye kpuro ya yorua Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ. ¹⁸ Sanam mɛ u kpuna u gu, u da u win baababa deema. Ma ba nɔn sikua win yenuɔ gbaa te ba mɔ Usaɔ. Yen biru win bii Amɔɔ u bandu kɔsire kua.

Amɔɔ u kua Yudaban sina boko
(*I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 33:21-25*)

¹⁹ Wɔɔ yenda yiruwɔ Amɔɔ u mɔ sanam mɛ u bandu di. Ma u kua wɔɔ yiru ban te sɔɔ Yerusalemuɔ. Win meron yɔsira Mɛsulemeti, Harusi Yotibagiin bii. ²⁰ Amɔɔ wi, u maa kua ye ya kun Yinni Gusunɔ dore, nge mɛ win tundo Manase u kua. ²¹ Win tundon yira kpurowa u swii. U bɔnu sɔamɔ, ma u yiiramɔ bwɔarokunun nuurɔ nge mɛ win tundo u ra raa ko. ²² Ma u Gusunɔ win sikadoban Yinni deri, u n win swɛɛ swii.

²³ Yera win bwɔabu gaba nɔɔ tia kua ba da ba nɔn go win dirɔ. ²⁴ Adama tɔn be ba nɔn go mi, ba maa ben tii mwɛera ba go. Ma ba dera win bii Yosiasi u bandu kɔsire kua.

²⁵ Ye Amɔɔ u kuan sukum ye kpuro ya yorua Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ. ²⁶ Sanam mɛ Amɔɔ u kpuna u gu ba nɔn sikua win baababan sikaɔ gbaa te ba mɔ Usaɔ. Ma win bii Yosiasi u bandu kɔsire kua.

22

Yosiasi

u kua Yudaban sina boko
(*I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 34:1-2*)

¹ Wɔɔ nɔɔba itawa Yosiasi u mɔ saa ye u bandu di Yerusalemuɔ. U kua wɔɔ tena ka ita ban te sɔɔ. Win meron yɔsira Yedida, Adaya Bosikatigiin bii. ² Yosiasi wi, u kua ye ya Yinni Gusunɔ wɛre, domi u sɔa win sikado Dafidin yira kpuro sɔɔ, u n yen gaa gɛerari.

Ba Yinni Gusunɔn woodan

tireru wa
(*I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 34:8-18*)

³ Ye Yosiasi u kua wɔɔ yendu yiru sari bandu sɔɔ, yera sɔɔ teeru u win tire yoro Safani Asalian bii, Mɛsulamun debubu gɔra sɔa yerɔ u nɛɛ, ⁴ a doo yɔku kowo tɔnwero Hilikiyan mi, a nɔn sɔ a nɛɛ, u gobi yi dooru koowo yi ba ka na Yinni Gusunɔn sɔa yerɔ yi tɔmba kɔsobu wɛ. ⁵ Kpa bu sɔa yerun sɔm kowobun wirugibu gobi yi nɔmu beria. ⁶ Kpa bu ka yi dɔa dɔkobu ka banɔbu ka sɔm kowobu kɔsia kpa bu ka dɔa dwe ka kpenu ni ba koo ka sɔa yee te sɔmɛ. ⁷ Adama bu ku bikia nge mɛ ba ka gobi yi dendisina, domi ba sɔawa naanɛgibu.

⁸ Safani u da u Hilikiya gari yi sɔɔwa. Ma Hilikiya u Safani sɔɔwa u nɛɛ, na Yinni Gusunɔn woodan tireru wa sɔa yerɔ. Ma u nɔn tu wɛ u gara. ⁹ Yen biru Safani u gɔsirama u na sina bokon mi, u nɔn gɔra tusia. U nɛɛ, wunen bwɔaba gobi yi sua ba sɔa yerun sɔm kowobun wirugibu nɔmu beria.

¹⁰ Ma u maa nɛɛ, tireru garu wee te yɔku kowo tɔnwero Hilikiya u man wɛ.

Ma u tu sina boko garia.

Yosiasi sina boko

u bikiaru da Huludan mi
(*I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 34:19-28*)

¹¹ Saa yɛ sɔɔ sina boko Yosiasi u tire ten gari nua, yera u win tiin yaberu nɛnuu u karana nuku sankiranun sɔ. ¹² Ma u yɔku kowo Hilikiya ka Akikamu Safanin bii ka Akabori Miseen bii ka sere Safani win tire yoro ka Asaya win sɔm kowo sɔɔwa u nɛɛ, ¹³ i doo i Yinni Gusunɔ bikia ye tire tenin gari gerumɔ nɛ ka nɛn tɔmbu Yudaban sɔ.

Domi m̄ru ye Yinni Gusun̄ u ka sun m̄ ya kp̄ã, yèn s̄ besen baababa ba ñ tire ten gari swaa sue bu sere ko nge m̄ ta gerua.

¹⁴ Ma ȳaku kowo Hilikiya ka Akikamu ka Akabori ka Safani ka Asaya ba da ba Gusun̄n s̄m̄o Huluda wa Yerusalemun w̄o bera kpāā. Huluda win dur̄wa Salumu Tikifan bii, Harasin debubu. Salumu wiya u ra ȳaku kowobun yabenu bere. Ye ba tura mi, yera ba Huluda gari yi s̄ōwa. ¹⁵ Ma u bu wisa u n̄ē, am̄niwa Gusun̄ Isireliban Yinni u gerua. U n̄ē, i dur̄ wi u b̄ē ḡrima s̄ōw̄o i n̄ē, ¹⁶ am̄niwa Yinni Gusun̄ u gerua. U n̄ē, u koo de k̄sa yu na Yerusalem̄ō kpa yu min t̄mbu deema nge m̄ tire ten gari yi gerua te wi Yudaban sina boko u gara. ¹⁷ Domi ba wi Yinni Gusun̄ deri, ma ba b̄nu turare d̄ō dokeamm̄ bu ka win m̄ru seeya ka ben kookoosu kpuro. Yen s̄ t̄, u ka Yerusalemugibu m̄ru m̄, ya ñ maa surem̄. ¹⁸ Adama Yudaban sun̄ wi u b̄ē ḡrima, i n̄n̄ s̄ōw̄o i n̄ē, am̄niwa Gusun̄ Isireliban Yinni u gerua win wooda ye u garan s̄. U n̄ē, ¹⁹ yèn s̄ wi, sina boko u nua Yerusalemugibu ba koo k̄sa wa, bu nuki sankira kpa bu bu gem, ma gari yi, yi wi sina bokon ḡru so, ma u tii kawa Yinni Gusun̄n wuswaā u sw̄i, u win yaberu n̄enua u karana, ²⁰ yen s̄na u koo de wi, sina boko u gbi b̄ri yendu s̄ō kpa bu n̄n̄ sike win baababan sikā. Win n̄ni kun maa k̄sa ye wasi, ye ya koo Yerusalem̄ deema.

Yosias u Gusun̄n arukawani dubia

ye u ka Isireliba b̄kua

(*I maa m̄erio Bandun Gari II, 34:29-32*)

Ma t̄n be, ba ḡsirama ba sina boko gari yi kpuro s̄ōwa.

23

¹ Yeniban biru, sina boko Yosias u ḡra bu Yudaba ka Yerusalemugibun guro gurobu mennama. ² Ma ba da s̄a yer̄o ka ȳaku kowobu ka Gusun̄n s̄m̄bu ka Yudaba ka Yerusalemugibu gesi kpuro, bibu ka guro gurobu. Ma ba bu Yinni Gusun̄n tire te garia, te ba wa mi. ³ Yera sina boko u da u ȳra mi u ra ȳre, u n̄ō mw̄ē teni kua Yinni Gusun̄n wuswaā. U n̄ē, kon Yinni Gusun̄ sw̄iwa kpa n win woodaba ka win yiirebu ka ye u gerua kpuro m̄m̄ n̄ōwa ka n̄n̄ ḡru kpuro. Kpa n wa n tire tenin gari n̄ē. Ma t̄n ben tii ba wura m̄.

Yosias u s̄a tukunu yinasia

win tem s̄ō

(*I maa m̄erio Bandun Gari II, 34:3-5*)

⁴ Ma u dera ȳaku kowo t̄nwero Hilikiya ka ȳaku kowo be ba tie ka be ba s̄a yerun k̄nn̄ō k̄su ba b̄u ni ba m̄ Baali ka Asitaaten s̄a ȳnu ka ye ba ra ka kperi s̄a gura ba yara s̄a yee ten min di. Ma ba da ba nu d̄ō meni Yerusalemun birūō, Sedoronin w̄waā. Ma ba nin torom gura ba ka da Betelīō. ⁵ Ma u maa ȳaku kowobu gira, be Yudaban sinamba ḡsa bu ka turare d̄ō doke ȳaku yenu s̄ō ni ba kua Yerusalem̄ō ka yen baru kpaan̄ō, ka Yudaban wus̄ō. Ma u maa b̄u wi ba m̄ Baalin ȳaku kowobu gira ka maa be ba suru ka s̄ō ka kperi s̄am̄. ⁶ U maa dera ba bw̄aroku ge ba kua Asitaaten s̄ō yara s̄a yerun di. Ma u gu yara Yerusalemun di u gu d̄ō meni Sedoronin w̄waā. Ma u gen torom sua u wisi mi ba ra t̄mbu sike. ⁷ Yera u maa dia ye k̄suka mi ba ra sakararu ko b̄u s̄arun s̄. Miya maa kur̄bu ba ra ȳnu wesi b̄u wi ba m̄ Asitaaten s̄.

⁸ U dera Yinni Gusun̄n ȳaku kowoba na saa Yudan wusun di, ma ba s̄a yee n̄n̄ mi ba ra turare d̄ō doke gungunu w̄ll̄ō k̄suka saa Geban di n ka girari Beri Sebāō. M̄ya ba maa b̄u s̄a yee ni nu w̄a wuun gb̄ara k̄nn̄n̄ n̄m̄ dwar̄ō k̄suka, Yosue wuun sun̄n̄ dii k̄nn̄n̄ b̄kūō. ⁹ U ñ dere gunguu nin ȳaku kowobu bu ȳkuru ko Yinni Gusun̄n s̄a yer̄o Yerusalem̄ō. Adama u dera ba p̄ē ye ba ñ seeyatia doke dim̄ō ka begibu sannu.

¹⁰ Ma u maa dera ba s̄a yee te ba m̄ Tofeti k̄suka Hin̄mun w̄waā. Kpa bu ku raa maa ka ben bibu ȳaku d̄ō mwaararugiru ko mi, b̄u wi ba m̄ M̄l̄okun s̄. ¹¹ Ma u dera ba bw̄aroku ni nu ka dumi weenē k̄suka ni Yudaban sinamba ka na bu ka s̄ō s̄a. U maa k̄k̄ē ye dumi gawe d̄ō meni ye ba ra dendi bu ka s̄ō wi s̄a. Yeniba kpurowa ya raa

wāa sāa yerun kənnəwə, Netani Melekin yenun bəkuə. Netani Meleki wi, u sāawa sina bokon səm kowobun wirugii. ¹² Yosiasi u dera ba būu tura ni Yudaban sinamba raa kua Akasin dirun gidambisan wəllə kəsuka ka ni Manase u kua sāa yerun yaari yiru ye səə. Ye Yosiasi u nu kəsuka u kpa, u dera ba nin yanim gura ba wisi Sedoronin wəwəə. ¹³ U dera ba maa būu sāa yenu kəsuka ni Saloməə u kua Yerusalemun sōə yari yerə Olifin guurun sōə yēsan nəm dwareu gia. Miya ba ra Sidonigibun būu wi ba mə Asitaate sā ka Məabuban būu wi ba mə Keməsi ka maa Aməniban būu wi ba mə Milikəmu. ¹⁴ Ma u ben bwāarokunu kəsuka u maa dera ba dāa ye wuka ye ba raa gire Asitaaten sō. Ma u ka təmbun kukunu yen wərusu kərua.

Yosiasi u sāa tukunu yinasia

Isireliə

(*I* maa mēerio Bandun Gari II, 34:6-7)

¹⁵ U maa dera ba tura te ta wāa Beteliə kəsuka ka būu tura te Yeroboamu Nəbatin bii u kua, wi u Isireliba doke toranu səə. Yen biru u tu dōə meni muku muku, ka sere maa dāa ye ba gira Asitaaten sō.

¹⁶ Ye Yosiasi u sīra u mēera guu ten wəllə, yera u wa sika wee. Ma u gəra bu da bu tən be ba sikua min kukunu sikiamā. Ma u kuku ni dōə doke Betelin būu turaru mi, u ka yāku yee te disi doke nge mē Gusunə u gerua saa win səmən nəən di. ¹⁷ Saa yera u maa bikia u nē, waran sikira na waamə mini.

Ma wuu gen təmbu ba nūn wisa ba nē, Gusunən səmə wi u na saa Yudan di u ye a yāku yee te kua minin gari gerua, win sikira mi.

¹⁸ Ma sina boko u nē, i tu derio goo u ku raa win kukunu baba.

Nge mēya ba ka durə win kukunu deri, ka sere maa Gusunən səmə wi u na Samarin diginu.

¹⁹ Yosiasi u maa dera ba būu dia ye Isireliban sinamba bana kəsuka, ben tem mē kpuron wuu marosə. Domi yera ba ka Yinni Gusunən məru seeya. U būu dia ye kəsukawa mam mam nge mē u kua Beteliə. ²⁰ U būu nin yāku kowobu go nin turanə mi ba ra nu sā. Ma u təmbun kukunu dōə meni tura nin wəllə.

Yen biru u gəsira u wura Yerusalemuə.

Yosiasi u Gəə sararibun

tōə bakaru kua

(*I* maa mēerio Bandun Gari II, 35:1,18-19)

²¹ Yosiasi sina boko u win təmbu kpuro wooda wē u nē, i beən Yinni Gusunə Gəə sararibun tōə bakaru diiyo nge mē ba yorua win woodan tireru səə. ²² Ma ba tōə baka te di ta kera te ba ra raa di saa kparobun waatin di n ka girari sinam be ba nūn gbiiye kpuron waati səə Yudaə ka Isireliə. ²³ Yosiasi u kuawa wōə yendu yiru sari bandu səə, saa ye ba tōə baka te di Yerusalemuə.

Ye Yosiasi u maa kua

(*I* maa mēerio Bandun Gari II, 35:20-27; 36:1)

²⁴ Yen biru Yosiasi u dera ba gəri sokobu ka sərəbu go. Ma u maa dera ba bwāaroku ni ba mə Terafimu kam koosia ka sere maa būu tura ni nu wāa Yerusalemuə ka Yudan temə. U yeni kuawa bu ka woodan tire te yāku kowo Hilikiya u wa Yinni Gusunən sāa yerə mēm nəəwa.

²⁵ Sinam be ba Yosiasi gbiiye, ben goo sari wi u Yinni Gusunə sāwa nge wi ka win gōru kpuro, ka win bwēra kpuro, ka win dam kpuro nge mē Məwisin wooda ya gerua. Mēya maa win biru sunə goo sari wi u kua nge mē.

²⁶ Adama ka mē, Yinni Gusunən məru kun sure ye u Yudaba seesi, kōsa ye Manase u kuan sō. ²⁷ Ma u nē, kon Yudaba kua nge mē na Isireliba kua. Kon bu gira nən wuswaan di, kpa n Yerusalemu wuu ge na raa gəsa mi deri, ka sere maa sāa yee tən mi na nē, ko na n da tii sōəsi.

²⁸ Ye Yosiasi u kuan sukum ye kpuron gari yi yorua Yudaban sinambun faagin tireru səə. ²⁹ Yosiasin waati ye səə, Egibitin sina boko wi ba mə Nəko, u seewa sōə teeru u Asirin

sina boko tabu somiru dɔɔ daa te ba mɔ Efaratin bera gia. Ma sina boko Yosiasia u seewa u da u ka nùn tabu wəri. Ye Neko u nùn wa, yera u dera ba nùn go Megidoɔ. ³⁰ Ma Yosiasin tabu kowobu ba win goru sua ba kpɛɛ win tabu keke sɔɔ ye dumi gawe, ba ka na Yerusalemuɔ. Ba nùn sika win siki wɔruɔ. Yera ba win bii Yoakasi sua ba bandun gum tãre, u kua sunɔ win tundon ayerɔ.

Yoakasi

u kua Yudaban sina boko
(*I maa mɛerio Bandun Gari II, 36:2-4*)

³¹ Yoakasi u mɔwa wɔɔ yɛnda ita saa ye u bandu di. Ma u kua suru ita ban te sɔɔ, Yerusalemuɔ. Win mɛron yĩsira Hamutali Yeremin bii, wi u wãa Libinaɔ. ³² Yoakasi wi, u n̄ kue dee dee Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Kɔsa ye win sikadoba ba raa kua, yera u kua mam mam. ³³ Ma Neko Egibitin sina boko u nùn mwa u bɔkua u ka da Ribilaɔ Hamatin temɔ. Nge mɛya u ka nùn bandu yara. Ma u Yudaba sii geesun kilo nɔrɔbun suba ita (3.000) bure ka wuran kilo tɛna.

³⁴ Ma u Eliakimu Yosiasin bii bandu wɛ. Yera u nùn yĩsi kpaaru kã Yoyakimu. Ma u ka Yoakasi da Egibitiɔ. Miya u gu. ³⁵ Yoyakimu u Egibitin sunɔ sii gee si wɛ ka wura ye. Adama u win tem tɔmbu sii geesu ka wuran geeru burewa n ka turi gee te Egibitin sunɔ u bikia.

Yoyakimu u kua Yudaban sina boko
(*I maa mɛerio Bandun Gari II, 36:5-8*)

³⁶ Wɔɔ yɛnda nɔɔbuwa Yoyakimu u mɔ sanam mɛ u bandu di. Ma u kua wɔɔ wɔkura tia ban te sɔɔ. Win mɛron yĩsira Sebuda, Pedaya Rumagiin bii. ³⁷ Yoyakimu wi, u n̄ kue dee dee Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Kɔsa ye win sikadoba ba raa kua, yera u kua mam mam.

24

¹ Yoyakimun waati sɔɔra Nɛbukanesaa Babilonin sina boko u Yudaba wəri u bu taarewa wɔɔ ita. Yen biru ba nùn seesi bu ka tii yina. ² Adama Yinni Gusunɔ u dera Babilonin tabu kowobu ka Sirigibu, ka Mɔabuba, ka Amɔnigibu, ba Yoyakimu wəri bu ka Yudaba kpeerasia nge mɛ u gerua saa win sɔmɔbun nɔɔn di. ³ U yeni kuawa u ka Yudaba gira win wuswaan di Manasen tora ni u kuan sɔ. ⁴ Domi Manase wi, u taare sarirugibun yem yari mu koka Yerusalemun swɛɛ sɔɔ. Yeni kpuron sɔna Yinni Gusunɔ u n̄ bu suuru kue.

⁵ Ye Yoyakimu u kuan sukum ye kpuron gari yi yorua Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ. ⁶ Yeniban biru u kpuna u gu. Ma ba nùn sika win baababan sikaɔ. Ma win bii Yoyakini u bandu kɔsire kua.

⁷ Egibitin tabu kowobu ba n̄ maa yarire ben tem di. Domi Babilonin sina boko u bu tem mwaari saa Egibitin daarun di sere n ka girari daa te ba mɔ Efaratiɔ.

Yoyakini

u kua Yudaban sina boko
(*I maa mɛerio Bandun Gari II, 36:9-10*)

⁸ Wɔɔ yɛndu yiru sariwa Yoyakini u mɔ saa ye u bandu di. Win mɛron yĩsira Nehusita Elinatani Yerusalemugiin bii. ⁹ Yoyakini wi, u n̄ kue dee dee Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Kɔsa u kua mam mam nge mɛ win tundo u raa kua.

¹⁰ Saa ye sɔɔra Babilonin sina boko Nɛbukanesaan tabu kowobu ba na ba Yerusalemu wəri ba ye tarusi. ¹¹ Ma wi sina bokon tii u na mi, u bu deema. ¹² Yera Yoyakini Yudaban sina boko u yara u Nɛbukanesaa wi sennɔ da ka win mero, ka win bwãabu ka win sina asakpɔbu ka win yenun sɔm kowobun wirugibu. Ma Nɛbukanesaa u nùn mwa u pirisɔm doke. U yeni kuawa win bandun wɔɔ nɔɔba itase sɔɔ.

¹³ Ma u sãa yerun arumani gura, ma u ten dendi yãa ni Salomɔɔ u kua ka wura kɔsuka, ma u maa sina kpaarun arumani gura nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua. ¹⁴ Ma u Yerusalemun wirugibu ka ben damgibu gura u ka da ben mi. Ben geera sãawa tɔmbu

nərəbun suba wəkuru (10.000). Ben gaba sāa sekobu gabu maa dāa dākobu. Bwēēbwēēbu tənawa u deri. ¹⁵ U sina boko Yoyakini ka win mero ka win kurəbu ka win yenun səm kowobun wirugibu ka tem min damgibu kpuro gura u ka da Babiloniə. ¹⁶ Tabu kowo be u gura ba sāawa təmbu nərəbun suba nəəba yiru (7.000). Ma nəman səm kowobu ba sāa təmbu nərəbu (1.000). Be kpuro ba sāawa tabu durə wərugəba.

¹⁷ Yen biru u Matania kua sunə Yoyakinin ayerə. Ma u nùn yīsiru kã Sedesiasi. Matania wi, u sāawa Yoyakinin tundon wənə.

Sedesiasi

u kua Yudaban sina boko

(*I maa mēerio* Yeremi 52:1-3 ka Bandun Gari II, 36:11-12)

¹⁸ Saa ye Sedesiasi u bandu di Yerusalemuə, u məwa wəə yenda tia. Ma u kua wəə wəkura tia bandu səə. Win meron yīsira Hamutali Yeremi Libinagiin bii. ¹⁹ Sedesiasi wi, u n̄ kue dee dee Yinni Gusunən wuswaaə. Kōsa ye Yoyakimu u raa kua, yera win tii u maa kua mam mam.

²⁰ Ye kpuro ya koorə yèn s̄ Yinni Gusunə u ka Yudaba ka Yerusalemugibu mərū kua domi u k̄i u bu f̄era u k̄ə.

Ba Yerusalemu tarusi

(*I maa mēerio* Yeremi 39:1-7; 52:3-11)

Saa ye səəra Sedesiasi u Babilonin sina boko seesi.

25

¹ Sedesiasin bandun wəə nəəba nnese yen suru wəkurusen s̄ə wəkursewa Nebukanesaa Babilonin sina boko u Yerusalemu wərima ka win tabu kowobu kpuro. Yera u win sansani gira yen bəkuə. Ma ba kuku yenu kua ba ka sikerena. ² Ma ba wuu ge tarusi sere n ka kua Sedesiasin bandun wəə wəkura tiase.

³ Saa ye səəra ḡəəra dam kua wuu ge səə. Wəə gen suru nnesen s̄ə nəəba nnese səə, ⁴ Babilonigibu ba Yerusalemun gbāra te yaba. Ma Yudaban sina boko ka win tabu kowobu ba duki yakura min di wəkuru baa mē Babilonigii be, ba wuu ge tarusi. Yudaba ba yarawa saa kənnə ge ga wāa gbāraru yirun baa səən di, sina bokon saadiēn bəkuə, Yuudenin wəwan bera gia. ⁵ Adama Babilonin tabu kowo be, ba sina boko Sedesiasi naa swīi. Ma ba nùn naamwē Yerikon wəwaa. Yera win tabu kowobu ba yarina ba nùn deri. ⁶ Ma ba nùn mwa ba ka da Babilonin sina bokon mi Ribilaə. Miya ba nùn siri. ⁷ Ba win bibu sakira win wuswaaə. Ma ba win tiin nəni wəwa. Yen biru ba nùn bəkuə ka sii gandun yəni yiru ba ka da Babiloniə.

Ba Yerusalemun tən be ba tie

yoru mwēera

(*I maa mēerio* Yeremi 39:8-10; 52:12-30 ka Bandun Gari II, 36:17-21)

⁸ Nəbukanesaa bandun wəə wəkura nəəbu ka nnese səə, yen suru nəəbusen s̄ə nəəba yiruse səəra Nəbusarada wi u sāa Babilonin sina bokon k̄səobun wirugii u na Yerusalemuə. ⁹ Ma u Yinni Gusunən sāa yeru d̄əə meni ka Isireliban sina kpaaru, ka dia ye ya gesi wā kpuro. Ye ya sāa damgibun dia u d̄əə meniwa. ¹⁰ Tabu kowo be ba nùn swīi ba Yerusalemun gbāraru kəsuka.

¹¹ Ma u Isireli be ba tii w̄ē ka be ba tie gura u ka doona. ¹² Adama u mēera be ba bwēēbwēēru bo, ma u be deri Yerusalemu mi, bu ka gbea wuku, kpa ba n resem səmburu m̄ə.

¹³ Babilonin tabu kowo be, ba Yinni Gusunən sāa yerun gbere ye ba kua ka sii gandu kəsuka, ka yen ȳratii ka sere maa boo sii ganduguu ḡə səə ba ra nim doke. Ma ba sii gan ni kpuro gura ba ka da Babiloniə. ¹⁴ Ma ba maa ten dendi yānu gura ni ba kua ka sii gandu. Niya gb̄ē ni ba ra ka torom gure, ka kaatonu ka wobunu ka nəri. ¹⁵ K̄səobun wirugii wi, win tii u ten doo sua ka ten gb̄ēa ye ba kua ka wura ka sii geesu, ¹⁶ ka sere sāa yerun gbere yiru ye, ka boo ge, ka ȳratii yi. Dendi yāa sii gandugii ni Saloməə u kua kpuro, niya ba gura. Goo kun kp̄ē u nin bunum geeru gari. ¹⁷ Domi gbere yen tian gunum

mu s̄awa ḡəm soonu ȳendu yiru sari. Ma ba yen w̄oll̄o sii gandu s̄ondi nge fur̄o, ḡəm soonu ita. Yen biru ba fur̄o ge buraru koosi nge mangon marum. Ba ye kpuro kuawa ka sii gandu. Nge m̄eya ba maa yiruse kua.

¹⁸ K̄ōsobun wirugii wi, u ȳāku kowo t̄anwero Seraya mwa, ka win yiruse Sofoni, ka sere maa t̄ambu ita be ba s̄āa yerun k̄onn̄o k̄ōsu. ¹⁹ Yen biru u tabu kowobun wirugii goo mwa ka t̄ambu n̄ōbu sina bokon bw̄āabu s̄ō, ka sere tabu sun̄on tire yoro wi u ra t̄ambu soogeru mwe, ka sere maa damgibu gabu t̄ambu wata be ba tie wuu ge s̄ō. ²⁰ Be kpurowa u sua u ka Babilonin sina boko daawa Ribilā. ²¹ Ma Babilonin sina boko wi, u dera ba bu so ba go Ribila mi, Hamatin tem̄o.

Nge m̄eya ba ka Yudaba gura ba ka da tem tukum̄o sere mi n toma.

Ba Gedalia kua

Yudaban tem ȳēro

(I maa m̄erio Yereimi 40:7-41:18)

²² Yen biru Babilonin sina boko N̄ebukan̄esaa u Gedalia Akikamun bii Safanin debubu kua Yuda be ba tien tem ȳēro. ²³ Saa ye tabu kowobun wirugii be ba tie Yudā ka ben t̄ambu, ba nua ma Babilonin sina boko u Gedalia kua ben tem ȳēro, yera ba seewa ba da Gedalia win mi Misipā. Wirugii beya Isim̄eli Netanian bii ka Yokanani Karean bii ka Seraya, Tanumeti Netofagiin bii ka Yaasania Maakagiin bii. ²⁴ Yera Gedalia u gerua ka b̄ōri u n̄e, i ku Babilonin sinam ben berum ko. I sin̄o s̄ēe b̄esen tem m̄e s̄ō kpa i ben sina boko wi s̄ā. Ì n kua m̄e, i ko i dobu n̄o.

²⁵ Adama w̄ō gen suru n̄ōba yiruse s̄ō, Isim̄eli Netanian bii Elisaman debubu, wi u s̄āa sina bii u na, wi, ka t̄ambu w̄okuru gabu ba Gedalia go, ka Yudaba gabu ka maa Babilonigii be ba w̄āa ka wi. ²⁶ Ma Yuda be ba tie saa ben wirugibun di sere ka bw̄ēbw̄ēb̄o, ka ben tabu kowobun wirugii be, ba seewa ba kpikuru sua ba da Egibitīo. Domi ba Babilonigibun berum m̄o.

Ba Yoyakini yara piris̄əm di

(I maa m̄erio Yereimi 52:31-34)

²⁷ Ye ba Yoyakini Yudaban sina boko mwa ba ka da Babilonīo, yen w̄ō t̄ena ka n̄ōba yiruse s̄ōra Efili M̄erodaki u bandu di Babilonīo. W̄ō gen suru w̄okura yirusen s̄ō yenda n̄ōbu ka yiruse s̄ōra u Yoyakini wi yara piris̄əm di. ²⁸ U ra ka n̄un gari ko ka k̄īru. Ma u n̄un aye b̄eregiru w̄ē. Win aye te, ta sinam be ba yoru dim̄o Babilonīo kpuroginu kere. ²⁹ Babilonin sina boko wi, u dera ba Yoyakini ȳāa kpaanu sebusia d̄oma te u n̄un yara piris̄əm di. Sanna ba ra di sere Yoyakini u da u ka gu. ³⁰ Ȳèn bukata u m̄o kpuro sina boko wi, u ra n̄un w̄ēwa baadomma sere ka win w̄āarun t̄ōru kpuro s̄ō.

ISIRELIBAN BANDUN GARI GBIIKII

À n gina Isireliban bandun garin tire gbiikuru gara kaa nɛɛ, Samuelin tirera yẽro u sua u ka tu yorua. Dafidin bandun gariya u m̀ te Gusunɔn tii u swii. Yẽro u kɪ u sun sɔɔsi ma Gusunɔ turowa u sãa Isireliban sina boko. Ma ben sinam be u ra swii mi, ba sãa win sɔm kowobu.

Ta maa sun sɔɔmɔ ma Dafidiwa u sãa yerun banan himba ka ten sɔma kpuron sɔɔru kua. Ma u Lefiba bɔnu kua wuu wuuka sãarun sɔ. Adama Salomɔɔwa u tu bana.

Tire ten kpunaa

1. Bwese tɔki ka yin tɔmbun yĩsa, wiru 1n di sere wiru 9.
2. Sɔɔlun gɔɔ, wiru 10.
3. Dafidin bandun gari, wiru 11n di sere wiru 29.

ISIRELIBAN BWESE TŔKI

Adamun bweserun tɔkan di n ka girari Esaun bibun bwesero

¹ Adamuwa u sãa Setin tundo. Ma Seti u maa Enɔsi mara. ² Ma Enɔsi u Kenani mara. Ma Kenani u Mahalalɛɛli mara. Ma Mahalalɛɛli u maa Yerɛdi mara. ³ Yerɛdiwa u Enɔku Mara. Ma Enɔku u Mɛtusela mara. Ma Mɛtusela u Lemeki mara. ⁴ Ma Lemeki u maa Nɔwe mara. Nɔwe wiya u sãa Semu ka Kamu ka Yafetin tundo.

⁵ Be ba sãa Yafetin bibu, bera Gomɛɛ, ka Magɔgu, ka Madai, ka Yafani, ka Tubali, ka Mɛsɛki, ka sere maa Tirasi. ⁶ Be ba sãa Gomɛɛn bibu, bera Asikenasi, ka Rifati, ka Togaama. ⁷ Be ba sãa Yafanin bibu, bera Elisa, ka Taasisa, ka Kitimu, ka sere Dodanimu.

⁸ Kamun biba, Kusi, ka Misiraimu, ka Puti, ka sere Kanani. ⁹ Kusi biba maa, Saba, ka Hafila, ka Sabuta, ka Raema, ka sere Sabuteka. Be ba sãa Raeman bibu, bera Seba ka Dedani. ¹⁰ Kusi u maa bii mara wi ba sokumɔ Nimurodu. Wiya u gbia u kua wɔrugɔ dangii handunia sɔɔ. ¹¹ Misiraimuwa u Ludiba mara ka Ananiba, ka Lehabuba, ka Nafituba, ¹² ka Paturusigibu, ka Kasulugibu, m̀n di Filisitiban bwesera yarima, ka sere Kafitorigibu. ¹³ Kananiwa u Sidoni ka Heti mara. Sidoni wiya u sãa win bii gbiikoo. ¹⁴ Kanani win bibu gaba ba kua Yebusiba, ka Amɔreba, ka Girigasiba, ¹⁵ ka Hefiba, ka Aakiba, ka Siniba, ¹⁶ ka maa Aafadiba, ka Semarigibu, ka Hamatiba.

¹⁷ Be ba sãa Semun bibun bweseru, bera Elamu, ka Asuri, ka Aapasadi, ka Ludi, ka Aramu, ka Usi, ka Uli, ka Getɛɛ, ka sere Mɛsɛki. ¹⁸ Aapasadiwa u Sela mara. Ma Sela u maa Heberu mara. ¹⁹ Bii tɔn durɔbu yiruwa Heberu u mara. Gbiikoon yĩsira Pelegi. Yĩsi ten tubusiana, ba bɔnu kua, ỳn sɔ win waati sɔɔra duniagiba tem bɔnu kua. Win wɔnɔn yĩsira maa Yokutani. ²⁰ Yokutaniwa u Alimɔdadi mara, ka Sɛɛfu, ka Hasamafeti, ka Yeraa, ²¹ ka Hadoramu, ka Usali, ka Dikila, ²² ka Ebali ka Abimaɛli, ka Seba, ka Ofiri, ka Hafila, ka Yobabu. ²³ Beni kpurowa ba sãa Yokutanin bibu.

²⁴ Semuwa u Aapasadi mara. Ma Aapasadi u maa Sela mara. ²⁵ Selawa u Heberu mara. Ma Heberu u Pelegi mara. Ma Pelegi u maa Rehu mara. ²⁶ Rehuwa u Serugu mara. Ma Serugu u Nakori mara. Ma Nakori u maa Tera mara. ²⁷ Terawa u Aburamu mara wi ba maa sokumɔ Aburahamu.

²⁸ Aburahamun biba, Isaki ka Isimɛɛli. ²⁹ Ben bibun bweseru wee.

Isimɛɛlin bii gbiikoowa Nebayɔtu. Win wɔnɔba Kɛdaa, ka Adibeli, ka Mibusamu, ³⁰ ka Mikima, ka Duma, ka Masa, ka Hadadi, ka Tema, ³¹ ka Yeturi, ka Nafisi, ka sere Kɛdima. Beniwa ba sãa Isimɛɛlin bibu.

³² Aburahamun kurɔ wi ba m̀ Ketura, win biba Simurani, ka Yokusani, ka Medani, ka Madiyani, ka Yisibaku, ka sere Sua. Yokusanin biba maa Seba ka Dedani. ³³ Madiyanin biba Efa, ka Efɛɛ, ka Enɔku, ka Abida, ka Elida. Beni kpurowa ba sãa Keturin bibu ka win nikurɔminu.

³⁴ Aburahamuwa u Isaki mara. Isakin biba Esau ka Isireli. ³⁵ Be ba sãa Esaun bibu, bera Elifasi, ka Reweli, ka Yeusi, ka Yalamu, ka sere Kore. ³⁶ Be ba sãa Elifasin bibu, bera Temani, ka Omaa, ka Sefi, ka Gatamu, ka Kenasi, ka Tinna, ka sere Amaleki. ³⁷ Be ba sãa Rewelin bibu, bera Nahati, ka Seraki, ka Sama, ka sere Misa. ³⁸ Seirin biba Lotani, ka Sobali, ka Sibeoni, ka Ana, ka Disoni, ka Esɛɛ, ka sere Disani. ³⁹ Be ba sãa Lotanin bibu,

bera Hori, ka Homamu. Lotanin sesuwa Tinna. ⁴⁰ Be ba sãa Sobalin bibu, bera Aliani, ka Manahati, ka Ebali, ka Sefi, ka sere Onamu. Sibeonin biba maa Aya ka Ana. ⁴¹ Anan biiwa Disoni. Disonin biba maa Hamurani, ka Esibani, ka Yitirani, ka sere Kerani. ⁴² Be ba sãa Eseen bibu, bera Bilani, ka Safani, ka Yakani. Be ba maa sãa Disanin bibu, bera Usi ka Arani.

Edõmun sinambu

(I maa mæerio Torubu 36:31-43)

⁴³ Sinam be ba bandu di Edõmuõ, Isireliba bu sere maa bandu swii ben temõ, bera Bela, Beorin bii. Win wuun yisira Dinaba. ⁴⁴ Ye Bela u gu, ma Yobabu, Serakin bii, Botisiragii u gõna kãsire kua. ⁴⁵ Ye Yobabu u gu, ma Husamu, Temanigii u gõna kãsire kua. ⁴⁶ Ye Husamu u gu, ma Hadadi, Bedadin bii u gõna kãsire kua. Wiya u Madianiba go Mõabun baru kpaanõ. Win wuuwa Afiti. ⁴⁷ Ye Hadadi u gu, ma Samula, Masirekagii u gõna kãsire kua. ⁴⁸ Ye Samula u gu, ma Sõõlu, Rehobõtugii u gõna kãsire kua. Rehobõtu ye, ya wãawa daa bakarun bera gia. ⁴⁹ Ye Sõõlu u gu, ma Baali Hanani, Akaborin bii, u gõna kãsire kua. ⁵⁰ Ye Baali Hanani u gu, ma Hadari, Paigii, u gõna kãsire kua. Win kurõn yisira Mehetabeli, Matiredin bii, Mesaabun debubu.

⁵¹ Hadarin gõõn biru, Edõmuba ba bandu bõnu kuawa bwese kera ka bwese kera. Be ba kua wirugibu bwese keru yi sãõ, bera Tinna, ka Alifa, ka Yeteti, ⁵² ka Oholibama, ka Ela, ka Pinõni, ⁵³ ka Kenasi, ka Temani, ka Mibisaa, ⁵⁴ ka Madieli, ka Iramu. Be ba kua ben bwese keru wirugibu Edõmuõ, bera mi.

Yudan bibun bweseru

2

¹ Yakõbu wi ba maa sokumõ Isireli, win bibun yisa wee. Rubeni, ka Simeõ, ka Lefi, ka Yuda, ka Isakari, ka Sabuloni, ² ka Danu, ka Yosefu, ka Benyamee, ka Nefitali, ka Gadi, ka Asee.

³ Be ba maa sãa Yudan bibu, bera Eri ka Onani, ka Sela. Ben merowa Sua, Kananigii. Eri, Yudan bii gbiikoo wi, u kõsa kua Yinni Gusunõn nõni sãõ, ma Yinni Gusunõ u dera u gu. ⁴ Tamaa Yudan biigii kurõwa u nõn Peresi ka Seraki marua. Ma Yudan bibu kpuro ba kua tõmbu nõõbu. ⁵ Be ba sãa Peresin bibu, bera Hesironi, ka Hamulu. ⁶ Serakin biba maa Simiri, ka Etani, ka Hemani, ka Kalikoli, ka sere Dara. Be kpuro ba kuawa mi tõmbu nõõbu. ⁷ Kaamiwa u Akani mara. Akani wiya u Isireliba nõni swãaru kpõõ kõsa ye u kuan sõ. U yãnu sua ni Gusunõ u nẽ bu kpeerasia mam mam. ⁸ Etanin biiwa Asaria. ⁹ Be ba maa sãa Hesironin bibu, bera Yerameeli, ka Ramu, ka Kalebu, wi ba maa sokumõ Kelubai.

¹⁰ Ramuwa u Aminadabu mara. Ma Aminadabu u maa Nasoni mara, wi u kua Yudaban wirugii. ¹¹ Nasoni wiya u Saluma mara. Ma Saluma u maa Boasi mara. ¹² Boasiwa u Yobedi mara. Ma Yobedi u maa Isai mara. ¹³ Eliabuwa u sãa Isain bii gbiikoo. Ma Abinadabu u sãa yiruse. Ma Sama u sãa itase. ¹⁴ Ma Netameeli u sãa nneese. Ma Radai u sãa nõõbuse. ¹⁵ Ma Osemu u sãa nõõba tiase. Ma Dafidi u sãa nõõba yiruse. ¹⁶ Ben sesuba Seruya ka Abigali. Be ba sãa Seruyan bibu, bera Abisai ka Yoabu ka Asaeli. Ba sãawa mi, be ita. ¹⁷ Amasan merowa Abigali. Win tundowa maa Yetee, Isimeeli.

¹⁸ Kalebu, Hesironin bii u tõn durõbu ita mara ka win kurõ Asuba. Bera Yesee ka Sobabu ka Aadoni. U maa ka Yeriõtu mara. ¹⁹ Ye Asuba u gu, ma Kalebu u Efarata sua kurõ. Ma Efarata wi, u nõn Huri marua. ²⁰ Huri wiya u Uri mara. Ma Uri u maa Besaleli mara.

²¹ Yen biru, ye Hesironi u kua wõõ wata, yera u Makiri, Galadin tundõn bii sua kurõ. Ma u nõn Segubu marua. ²² Segubu wiya u Yairi mara. Yairi wi, u wusu wawa yenda ita Galadin temõ. ²³ Adama Gesuriba ka Sirigibu ba Yairin wuu si wõri ba mwa ka Kenatin wusu ka sin baru kpaanu kpuro. Su sãawa wusu wata. Be ba wãa wuu si sãõ kpuro, ba sãawa Makiri Galadin tundõn debuminu. ²⁴ Hesironi, Abian durõn gõõn biru, Kalebu u maa ka Efarata menna ma u nõn bii tõn durõ marua wi ba sokumõ Asuri. Asuri wiya u sãa Tekoagibun sikado.

²⁵ Yerameeli, Hesironin bii gbiikoon biba, Ramu, ka Buna, ka Oreni, ka Osemu, ka Akiya. Ramuwa u sãa ben gbiikoo. ²⁶ Yerameeli wi, u maa kurɔ goo sua wi ba sokumu Atara, Onamun mero. ²⁷ Ramu, Yerameelin bii gbiikoon biba Maasi, ka Yamini, ka Ekeε. ²⁸ Be ba sãa Onamun bibu, bera Samai, ka Yada. Be ba maa sãa Samain bibu, bera Nadabu ka Abisuri. ²⁹ Abisurin kurɔn yĩsira Abihaili. Wiya u nùn Akubani ka Mɔlidi marua. ³⁰ Be ba sãa Nadabun bibu, bera Seledi ka Apaimu. Seledi wi, u n̄ bii mara u ka gu. ³¹ Apaimuwa u Yisei mara. Ma Yisei u Sesani mara. Ma Sesani u maa Alai mara. ³² Be ba sãa Yada, Samain wɔnɔn bibu, bera Yetεε ka Yonatam. Yetεε wi, u n̄ bii mara u ka gu. ³³ Be ba sãa Yonatam bibu, bera Peleti ka Sasa. Beni kpurowa ba sãa Yerameelin bibun bweseru.

³⁴ Sesani u n̄ bii tɔn durɔbu mara. Bii tɔn kurɔbu tɔnawa u mara. Sesani wi, u Egibitigii goo mɔ yoo, wi ba ra soku Yara. ³⁵ Ma Sesani u win bii tɔn kurɔ sua u Yara win yoo Egibitigii wi wẽ u sua kurɔ. Ma u nùn Atai marua. ³⁶ Ataiwa u Natani mara. Ma Natani u maa Sabadi mara. ³⁷ Sabadiwa u Efilali mara. Ma Efilali u Obedi mara. ³⁸ Obediwa u Yehu mara. Ma Yehu u maa Asaria mara. ³⁹ Asariawa u Halesi mara. Ma Halesi u maa Elasa mara. ⁴⁰ Elasa u Sisimai mara. Ma Sisimai u maa Salumu mara. ⁴¹ Salumuwa u Yekamia mara. Ma Yekamia u Elisama mara.

⁴² Kalebu, Yerameelin mɔɔn bii gbiikoowa Mesa, wi u sãa Sifun tundo ka Maresa wi u sãa Heboronin tundo. ⁴³ Be ba sãa Heboronin bibu, bera Kore, ka Tapua ka Rekeμu, ka Sema. ⁴⁴ Semawa u Rakamu, Yɔkamun tundo mara. Rekeμuwa u maa Sammai mara. ⁴⁵ Sammaiwa u Maoni mara. Ma Maoni u Beti Suri mara. ⁴⁶ Efa, Kalebun kurɔ goo, wiya u Harani, ka Mɔsa, ka Gasesi mara. Harani wi, u maa bii mara ma u nùn yĩsiru kã Gasesi. ⁴⁷ Be ba sãa Yadaibin bibu, bera Regemu ka Yotamu, ka Gesani, ka Peleti, ka Efa, ka Saafu. ⁴⁸ Maaka, Kalebun kurɔ goowa u Sebeε ka Tirana mara. ⁴⁹ Yen biru u maa Saafu, Madimanan tundo mara, ka Sefa, Makibena ka Gibeian tundo. Kalebu u bii tɔn kurɔ mara. Wiya ba mɔ Akusa.

⁵⁰ Win kurɔ Efaratan bii gbiikoowa Huri. Bibu itawa Huri u mara. Bera Sobali wi u sãa Kiriati Yarimun kaba wuko, ⁵¹ ka Saluma, Betelehemun kaba wuko, ka Harefu, Beti Gedεen kaba wuko. ⁵² Be ba sãa Sobali, Kiriati Yarimun kaba wukon bweseru, bera Haroegibu, ka Mɛnuhɔtugibun sukum, ⁵³ ka bwese keri yi yi wãa Kiriati Yarimuɔ. Yiya Yetεεba, ka Putiba, ka Sumatiba, ka Misiraiba. Bwese keri yin min diya Soreagibu ka Esitaoligibu ba yara.

⁵⁴ Saluman min diya Betelehemugibu ba yara ka Netofagibu, ka Atarɔtu Beti Yoabugibu, ka Manahatigibun sukum, ka Soreagibu, ⁵⁵ ka be ba ra tirenu yore ba ka wãa Yabesio. Bera Tireatigibu ka Simeatigibu ka Sukatigibu. Ba sãawa Keniba be ba yara Hamatin bweserun di wi u sãa Rekabun bweserun sikado.

Dafidin bibun bweserun tɔka

3

¹ Bii be Dafidi u mara Heboronio ben yĩsa wee. Amɔɔ, Akinɔamu Yisireligiin biiwa u sãa gbiikoo. Ma Danieli, Abigali, Kaameligiin bii u sãa yiruse. ² Ma Abusalɔmu, Maakan bii u sãa itase. Maaka wi, u sãawa Talimai, Gesurin sina bokon bii. Ma Adoniya, Hagitin bii u sãa nneεe. ³ Ma Sefatia, Abitalin bii u sãa nɔɔbuse. Ma Yitireamu, Egilan bii u sãa nɔɔba tiase. Egila wi, u maa sãawa Dafidin kurɔbun turo. ⁴ Be nɔɔba tia yera ba nùn marua Heboronio. Dafidi u bandu diwa Heboroni mi wɔɔ nɔɔba yiru ka suru nɔɔba tia. Yen biruwa u maa bandu di Yerusalemuɔ wɔɔ tena ka ita. ⁵ Bii be u maa mara Yerusalemuɔ, bera Simeα, ka Sobabu, ka Natani ka Salomɔɔ. Bibu nne ye, ya sãawa Bati Seba, Amielin biin bibu. ⁶ Dafidi u maa bibu gabu mara. Bera Yibaa, ka Elisua, ka Elifeleti, ⁷ ka Nɔga, ka Nefegi, ka Yafia, ka Elisama, ⁸ ka Eliada, ka Elifeleti. Ba sãawa mi be nɔɔba nne. ⁹ Be ba sãa Dafidin bibu bera mi, win kurɔbu gabun bibu baasi. Ben sesuwa Tamaa.

¹⁰ Salomɔɔwa u Roboamu mara. Ma Roboamu u Abiya mara. Ma Abia u Asa mara. Ma Asa u Yosafati mara. ¹¹ Ma Yosafati u Yoramumu mara. Ma Yoramumu u Akasia mara. Ma Akasia u Yoasi mara. ¹² Ma Yoasi u Amasia mara. Ma Amasia u Asaria mara. Ma Asaria u Yotamu mara. ¹³ Ma Yotamu u Akasi mara. Ma Akasi u Esekiasi mara. Ma

Esekiasi u Manase mara. ¹⁴ Ma Manase u Aməə mara. Ma Aməə u Yosias mara. ¹⁵ Be ba sā Yosiasin bibu, be wee. Yohananiwa u sā gbiikoo. Ma Yoyakimu u sā yiruse. Ma Sedesiasi u sā itase. Ma Salumu u sā nnese. ¹⁶ Be ba sā Yoyakimun bibu, bera Yekonia ka Sedesiasi.

¹⁷ Be ba maa sā Yekonian bibu, bera Asiri wi u Sealitieli mara, ¹⁸ ka Maakiramu, ka Pedaya, ka Senasaa, ka Yekamia, ka Hosama, ka Nedabia. ¹⁹ Be ba sā Pedayan bibu, bera Sorobabeli ka Simeï. Be ba maa sā Sorobabelin bibu, bera Mesulamu ka Hanania. Selomitiwa u sā ben sesu. ²⁰ Pedaya wi, u maa bibu nəəbu gabu mara. Bera Hasuba, ka Oheli, ka Berekia, ka Hasadia, ka Yusabu Hesedi.

²¹ Be ba sā Hananian bibun bweseru, bera Pelatia, ka Esai, ka Refayan bibu, ka Ananin bibu, ka Abudiasin bibu, ka Sekanian bibu. ²² Bibu nəəba tia Sekania u mara. Bera Semaya, ka Hatusi, ka Yigeali, ka Bariaki, ka Nearia, ka Safati. ²³ Bibu itawa Nearia u mara. Bera Elionai, ka Esekiasi, ka Asirikamu. ²⁴ Be ba maa sā Elionain bibu, bera Hodafia, ka Eliasibu, ka Pelaya, ka Akubu, ka Yokanani, ka Delaya, ka Anani. Ba maa sāawa mi be nəəba yiru.

Yudan bibun bweseru

4

¹ Be ba sā Yudan bibu, bera Peresi, ka Hesironi, ka Kaami, ka Huri, ka Sobali. ² Reaya, Sobalin biiwa u Yasati mara. Ma Yasati u Akumai ka Lahadi mara. Bera ba sā Sorean bweserun tōka.

³⁻⁴ Huri, Efaratan bii gbiikoo, Betelehemun kaba wuko, u bibu mara. Bera Etamu, ka Yisireeli, ka Yisima, ka Yidibasi, ka ben sesu Heseleponi, ka Penueli, Gedorin kaba wuko, ka Esee, Husan kaba wuko.

⁵ Kurəbu yiruwa Asuri, Tekoan kaba wuko u mə. Bera Helea ka Naara. ⁶ Be Naara u nùn marua, bera Akusamu, ka Hefee, ka Temeni, ka Akasitari. ⁷ Be ba sā Helean bibu, bera Sereti, ka Sokaa, ka Etinani.

⁸ Kəsiwa u Anubu ka Sobeba mara. Hosi win min diya Akaakeli, Harumun biin bwese tōka ya yara.

⁹ Yabesi u beere mə n kere win wənəbu. Win mero u nùn yīsi te kāwa yèn sō u wahala kua win marubu səə. ¹⁰ Yabesi wi, u kanaru kua u nee, Gusunə, Isireliban Yinni, a de wunen domaru ta n man wāasi. A nen tem kpāaru sosio. A wunen nōmu demio a man kōsu. Kpa a de nōni swāaru ka wahala yu ka man tonda.

Ma Gusunə u nùn kua ye u bikia.

¹¹ Kelubu, Sukan məəwa u Mekiri, Esitonin tundo mara. ¹² Esitoniwa u sā Rāfa ka Paseaki ka Tekinan yenugibun sikado. Tekina wiya u wuu ge ba mə Nakasi swīi. Ben bibun bwesera ta sina Rekaə.

¹³ Be ba sā Kenasin bibu, bera Otinieli ka Seraya. Otinielin biiwa maa Hatati. ¹⁴ Menətaiwa u Ofara mara. Ma Seraya u maa Yoabu mara. Yoabu wiya u sā səm kowobun sikado be ba wāa wəwəə ye ba mə Nəman səm kowobun wəwa.

¹⁵ Kalebu, Yefunen biiwa u Iru ka Ela ka Naamu mara. Elawa u maa Kenasi mara.

¹⁶ Be ba sā Yehaleelin bibu, bera Sifu, ka Sifa, ka Tiria, ka Asareli.

¹⁷⁻¹⁸ Esidasarin biba Yetee, ka Meredi, ka Efee, ka Yaloni. Meredi u Bitiya Egibiti sunən bii wəndia sua kurə, ma u nùn Mariamu ka Samai ka Yisiba marua. Yisiba wiya u wuu ge ba mə Esiteməa swīi. Ma Meredi wi, u maa kurə Yuda goo sua. Wiya u Yeredi mara, ka Hebee, ka Yekutieli. Yerediwa u wuu ge ba mə Gedori swīi, ma Hebee u maa Soko swīi, ma Yekutieli u maa Sanəa swīi.

¹⁹ Hodiyawa u Nakamun sesu sua kurə. Win bibun bwesera Gaamiba be ba wāa Keiləə ka sere Maakagibu be ba wāa Esiteməəə.

²⁰ Be ba sā Siməən bibu, bera Aməə, ka Rina, ka Beni Hanani, ka Tiloni. Be ba maa sā Yisein bibun bweseru, bera Soketi ka win bii.

²¹ Be ba sā Sela, Yudan biin bweseru, bera Eri, wi u wuu ge ba mə Leka swīi, ka Lada, wi u maa Maresa swīi, ka sere maa bwese te ta ra beka wesi ka wēe damgii Beti Asibeəə, ²² ka Yokimu ka tən be ba wāa Kosebaə ka Yoasi ka Sarafu be ba Məabuba sua kurəbu,

ba sere na ba sina Lesemuə. Yeni ya koorawa yee yellun di. ²³ Ben bibun bwesera ta ra wekenu məm. Ba ra n wāa dāa gbaanə ka kpara yenə ba n sina boko səmburu kuammə.

Siməon bibun bweseru

²⁴ Be ba sāa Siməon bibun bweseru, bera Nəmuəli, ka Yamini, ka Yaribu, ka Seraki, ka Səəlu. ²⁵ Ye Səəlu u seewa, yera u Salumu mara. Ma Salumu u maa seewa u Mibusamu mara. Ma Mibusamu u maa Misama mara. ²⁶ Ye Misama u seewa, yera u Hamuəli mara. Ma Hamuəli u maa seewa u Sakuri mara. Ma Sakuri u maa Siməi mara. ²⁷ Bii tən durəbu wəkura nəəbu ka tia Siməi u mara ka sere bii tən kurəbu nəəba tia. Ben bweseru ta n mara n dabi. Yen sōna ta n kuure too nge Yudan bweseru.

²⁸⁻³¹ Wuu si səə ba wāa sere n ka girari Dafidin bandun waati səə, si ka sin baru kpaanu, siya Beri Seba, ka Mələda, ka Hasaa Suali, ka Bila, ka Etisemu, ka Toladi, ka Bətuəli, ka Həəma, ka Sikilagi, ka Bəti Maakabəti, ka Hasaa Susimu, ka Bəti Bire, ka Saaramu, ³² ka maa wusu nəəbu yeni, Etamu, ka Aini, ka Riməə, ka Tokəni, ka Asani, ³³ ka sere maa wuu si su ka bu sikerene ka sin baru kpaanu n ka girari sere Balatiə. Ye ba yorua ben wāa yenu ka ben bwese tōkan sō, yera mi.

³⁴ Be ba sāa Siməon bwese kəran wirugibu, bera Məsobabu, ka Yamuleki, ka Yosa, Amasian bii, ³⁵ ka Yoəli ka Yehu, Yosibian bii, Serayan debubu, Asiəlin sikadobu, ³⁶ ka Elionai, ka Yaakoba, ka Yesosaya, ka Asaya, ka Adiəli, ka Yesimiəli, ka Benaya, ³⁷ ka Sisa, Sifein bii, Alonin debubu, Yedaya ka Simuri ka Semayan sikadobu. ³⁸ Beniwa ba sāa wirugibu ben bwese kəri səə. Ma ben bwesera marura ba dabia. ³⁹ Ma ba da Gedorin bera gia n ka da wəwan sōə yari yeru gia bu ka yakasu kasu ben yaa sabenun sō. ⁴⁰ Ba yaka geesu wa mi. Ben tem mē, mu kpā. Ma mu wāa bəri yəndu səə. Domi be ba raa wāa mi yellu ba sāawa Kamun bweseru. ⁴¹ Esekiasi, Yudaban sina bokon waati səəra tən be, ba na tem mē səə, ma ba Maoniba kpeerasia mam mam. Ma ba ben kunu wəri ba kəsuka. Ma ba sina tem mē səə. Domi yakasu wāa mi, ben yāanun sō.

⁴² Siməon bwese kəran təmbu gabu ba da Seirin guurə. Ben geera sāawa təmbu nəera wunəbu (500). Be ba maa sāa ben wirugibu, bera Pelatia, ka Nəaria, ka Refaya, ka Usiəli, Yisein bii. ⁴³ Ma ba Amaleki be ba tie mi go. Ma ba sina mi, sere ka gisən gisə.

Rubenin bwese kəran təmbu

5

¹ Rubeni u sāawa Isirelin bii gbiikoo. N deema Rubeni wi, u ka win tundon kurə kpuna. Ma ba win yerumaru mwa ba win wənə Yosefun bibu wē. Yen sōna ba n win bwese kəran təmbun yīsa tireru doke yerumarun swaa səə. ² Isirelin bii be səə, Yudawa u dam bo. Win bwese kəran diya kparo u yara. Adama Yosefun biba ba yerumaru wē.

³ Be ba sāa Rubeni, Isirelin bii gbiikoon bibu, bera Enəku, ka Paalu, ka Həsironi, ka Kaami.

⁴ Yoəliwa u Semaya mara. Ma Semaya u seewa u Gəgu mara. Ma Gəgu u maa seewa u Siməi mara. ⁵ Ye Siməi u seewa, ma u Miseen mara, ma Miseen u seewa u Reaya mara. ⁶ Ma Reaya u seewa u Baali mara. Ma Baali u seewa u Beera mara. Wiya u sāa Rubeniban wirugii. Wiya Tigilati Pilesee, Asirin sina boko u yoru mwa.

⁷ Beeran təmbun yīsa wee nge mē ba ka bu tireru doke yenu ka yenu, bwese kəra ka bwese kəra, ka nge mē ba ka kerane. Yeyəliwa u sāa ben gbiikoo. Ma Sakari u swī, ⁸ ka Bela, Asasin bii, Seman debubu, Yoəlin sikadobu.

Belan tema Aroəen di, n ka da guu te ba mē Nəboə, sere ka Baali Məəniə. ⁹ Sōə yari yeru gia, win tem mu wāawa saa Efaratin daarin di sere n ka da gbaburun duu yerə. Domi ben yaa sabenu nu dabia Galadin tem mē səə. ¹⁰ Səəlu, sina bokon waati səə, ba ka Hagareniba tabu kua ba kamia. Ma ba sina ben wāa yenə Galadin sōə yari yerun bera gia kpuro.

Gadin bwese kəran təmbu

¹¹ Gadin bwese kəran təmbu ba sina Rubeniban deedeeru sōə yēsan nəm geu gia, Basanin temə sere n ka girari Salikaə səə yari yeru gia. ¹² Yoəlin bwese kəra ya kpāaru

bo. Ma Safamugia ya sãa yiruse. Ma Yanaigia ka Safatigia ya wãa Basaniõ. ¹³ Bwese keri nõõba yiru gæ maa wãa. Yiya Mikaelin bwese kera, ka Mesulamugia, ka Sebagia, ka Yoraigia, ka Yakanigia, ka Siagia, ka sere Ebeægia. ¹⁴ Be ba sãa Abihailin bibun bweseru, bera Huri, ka Yaroasi, ka Galadi, ka Mikaeli, ka Yesisai, ka Yado, ka sere Busi. ¹⁵ Aki, Abudielin bii, Gunin debubuwa u sãa ben wirugii. ¹⁶ Gadin bwese kerin tãn be, ba wãawa Galadiõ ka Basaniõ ka yen baru kpaanõ ka yen kpara yenõ saa Saronin di n ka da yen nõõ bura yenõ.

¹⁷ Ba ben bwese keri yi kpuro tireru dokewa nge me yi ka swĩine, Yotamu Yudaban sina boko ka Yeroboamu Isireliban sina bokon waati sãõ.

¹⁸ Rubenin bwese kera ka Gadigia ka sere Manasen bwese keran bõnu ba tabu duro damgibu mõ be ba koo kpĩ bu tẽrẽru ka takobi nenẽ kpa bu tẽndu to. Ba maa tabu tobu yẽ gem gem. Ben geera sãawa tãmbu nãrõbun suba weeru ka nne ka tãmbu nata ka wunõbu ka wata (44.760). Ba maa sãõru sãa bu ka tabu to. ¹⁹ Ma ba Hagareniba ka Yeturigibu, ka Nafisigibu, ka Nõdabugibu tabu wõri. ²⁰ Sanam me ba taa bi mõ, ba Yinni Gusunõ somiru kana domi ba ben naanẽ doke wi sãõ. Ma ba Hagarenigii be, ka be ba bu somiru na kamia. ²¹ Ma ba ben yaa sabenu mwẽera. Niya yooyoosu nãrõbun suba weeraakuru (50.000) ka yãa ninu nãrõbun suba goobu ka weeraakuru (250.000) ka ketekunu nãrõbun suba yiru (2.000) ka sere tãmbu nãrõbun suba wunõbu (100.000). ²² Tãn be ba go taa bi sãõ, ba dabi. Domi Yinni Gusunõwa u dera n koorã me. Ma ba sina tem mi sere n ka tura saa ye ba bu yoru mwa ba ka doona.

Manasen bwese kera

²³ Manasen bwese keran sukum mu na mu sinawa tem me mu wãa Basaniõ, n ka da Baali Hẽemõwõ ka Seniriõ, sere ka guu te ba mõ Hẽemõõ. Tãn be, ba dabi. ²⁴ Ben wirugibun yĩsa wee. Efeẽ, ka Yisei, ka Elieli, ka Asirieli, ka Yeremi, ka Hodafia, ka Yadieli. Ba sãawa tãn durõ wõrugõba, ma ba yĩsiru yara.

²⁵ Adama ba Gusunõ ben baababan Yinni torari. Ba bwese tukunun bũnu sãwa ni u raa kam koosia. ²⁶ Yen sõna wi, Gusunõ Isireliban Yinni u dera Asirin sinam beni, Pulu ka Tigilati Pileseẽ ba Rubeniba, ka Gadiba, ka Manasen bwese keran sukum yoru mwẽera ba ka da Salasiõ, ka Saboriõ, ka Haraõ, ka sere Gosanin daarun bõkuõ. Miya ba wãa sere ka gisõ.

Lefi be ba sãa yãku kowo

tõnwerobu

²⁷ Be ba sãa Lefin bibu, bera Gẽesõni, ka Kehati, ka Merari. ²⁸ Ye Kehati u seewa, ma u Amuramu ka Yisehari ka Heboroni ka Usieli mara. ²⁹ Ye Amuramu u seewa, ma u Aroni ka Mõwisi ka Mariamu mara. Ma Aroni u maa seewa u Nadabu ka Abihu ka Eleasaa ka Itamaa mara. ³⁰ Ye Eleasaa u seewa, ma u Finẽesi mara. Ma Finẽesi u seewa u Abisua mara. ³¹ Ye Abisua u seewa ma u Buki mara. Ma Buki u seewa u Usi mara. ³² Ye Usi u seewa, ma u Seraya mara. Ma Seraya u seewa u Merayõtu mara. ³³ Ye Merayõtu u seewa, ma u Amaria mara. Ma Amaria u seewa u Akitubu mara. ³⁴ Ye Akitubu u seewa, ma u Sadõku mara. Ma Sadõku u seewa u Akimasi mara. ³⁵ Ye Akimasi u seewa, ma u Asaria mara. Ma Asaria u seewa u Yokanani mara. ³⁶ Ye Yokanani u seewa, ma u Asaria mara. Asaria wiya u ra yãkunu ko Yinni Gusunõn sãa yerõ te Salomõõ u bana Yerusalemõ. ³⁷ Ye Asaria wi, u seewa, ma u Amaria mara. Ma Amaria u seewa u Akitubu mara. ³⁸ Ye Akitubu u seewa ma u Sadõku mara. Ma Sadõku u seewa u Salumu mara. ³⁹ Ye Salumu u seewa, ma u Hilikiya mara. Ma Hilikiya u seewa u Asaria mara. ⁴⁰ Ye Asaria u seewa ma u Seraya mara. Ma Seraya u seewa u Yosadaki mara. ⁴¹ Sanam me Yinni Gusunõ u dera Nebukanẽsaa u Yudaba ka Yerusalemugibu yoru mwẽera u ka doona, ka Yosadaki wi sanna mi.

Lefin bwese keran

tãmbu gabu

6

¹Lefiwa u Gɛɛsɔni ka Kehati ka Merari mara. ²Ye Gɛɛsɔni u seewa, ma u Libini ka Simeɪ mara. ³Be ba s̄a Kehatin bibu, bera Amuramu, ka Yisehari, ka Heboroni, ka Usieli. ⁴Be ba maa s̄a Merarin bibu, bera Makili ka Musi. Beni kpurowa ba kua wirugibu Lefin bwese keri s̄o.

⁵Ma Gɛɛsɔni u seewa u Libini mara. Ma Libini u seewa u Yasati mara. Ma Yasati u seewa u Simma mara. ⁶Ma Simma u seewa u Yoasi mara. Ma Yoasi u seewa u Ido mara. Ma Ido u seewa u Seraki mara. Ma Seraki u seewa u Yatarai mara.

⁷Kehatiba s̄o, Kehati u seewa u Aminadabu mara. Ma Aminadabu u seewa u Kore mara. Ma Kore u seewa u Asiri mara. ⁸Ma Asiri u seewa u Elikana mara. Ma Elikana u seewa u Abiasafu mara. Ma Abiasafu u seewa u Asiri mara. ⁹Ma Asiri u seewa u Tahati mara. Ma Tahati u seewa u Urieli mara. Ma Urieli u seewa u Osiasi mara. Ma Osiasi u seewa u S̄oɔlu mara.

¹⁰Be ba s̄a Elikanan bibu gabu, bera Amasai ka Akimoti. ¹¹Ahimotin bweseru s̄o, Akimoti u seewa u Elikana mara. Ma Elikana u seewa u Sofai mara. Ma Sofai u seewa u Nahati mara. ¹²Ma Nahati u seewa u Eliabu mara. Ma Eliabu u seewa u Yeroamu mara. Ma Yeroamu u seewa u Elikana goo mara. ¹³Samuelin biba maa s̄a Yoeli ka Abiya.

¹⁴Merarin bwese kera s̄o, Merari u seewa u Makili mara. Ma Makili u seewa u Libini mara. Ma Libini u seewa u Simeɪ mara. Ma Simeɪ u seewa u Usa mara. ¹⁵Ma Usa u seewa u Simeɔ mara. Ma Simeɔ u seewa u Hagiya mara. Ma Hagiya u seewa u Asaya mara.

¹⁶Sanam mɛ ba Yinni Gusunɔn woodan kpakororu yii yeru waawa, sanam meya Dafidi u Lefi ben gabu kua wom kowobun wirugibu Yinni Gusunɔn s̄a yerɔ. ¹⁷Bera ba ra wom kowobu kpare Yinni Gusunɔn kuu bekurugirun wuswaɔ sere Salomɔ u ra ka Yinni Gusunɔn s̄a yeru bana Yerusalemɔ. Ba ben s̄omburu kuawa dee dee nge mɛ ba bu ten wooda wɛ.

¹⁸Be ba kua wom kowobun wirugibu ka ben bibun bweseru wee.

Kehatin bweseru s̄o, Hemanıwa u s̄a wom kowobun wirugii. Win sikadobara Yoeli ka Samueli, ¹⁹ka Elikana, ka Yeroamu, ka Elieli, ka Toa, ²⁰ka Sufu, ka Elikana, ka Mahati, ka Amasai, ²¹ka maa Elikana goo, ka Yoeli goo ka Asaria, ka Sofoni, ²²ka Tahati, ka Asiri, ka Abiasafu, ka Kore, ²³ka Yisehari, ka Kehati, ka Lefi, ka Isireli.

²⁴Asafu u maa s̄awa wom kowobun wirugii turo. Wiya u ra n w̄a Hemanin nɔm geɔ u n n̄un somimɔ. Win sikadobara Berekia, ka Simeɔ, ²⁵ka Mikaeli, ka Baaseya, ka Maakiya, ²⁶ka Etini, ka Seraki, ka Adaya, ²⁷ka Etani, ka Simma, ka Simeɪ, ²⁸ka Yasati, ka Gɛɛsɔni, ka Lefi.

²⁹Merarin bweseru s̄o, be ba ra womusu ko, ba ra n w̄awa Hemanin nɔm dwaru gia. Ben wirugiiwa Etani. Etani win sikadobara Kisi, ka Abudi, ka Maluku, ³⁰ka Hasabia, ka Amasia, ka Hilikiya, ³¹ka Amusi, ka Sani, ka Semɛɛ, ³²ka Makili, ka Musi, ka Merari, ka Lefi.

³³Ben mero bisi be ba tie, bera ba ra s̄oma ko ye ya w̄a Yinni Gusunɔn s̄a yerɔ kpuro.

³⁴Aroni ka win bibun bwesera ba ra ȳaku d̄o mwaararuginu ko ȳaku yeru w̄ollɔ kpa bu maa turare d̄o doke mi. Bera ba ra s̄oma kpuro ko dii te ta d̄ere gem gem s̄o kpa bu torarun ȳakunu ko Isireliban s̄o nge mɛ M̄owisi, Gusunɔn s̄om kowo u bu yiire. ³⁵Aronin bweserun t̄o ka wee. Aroni u seewa u Eleasaa mara. Ma Eleasaa u seewa u Finɛesi mara. Ma Finɛesi u seewa u Abisua mara. ³⁶Ma Abisua u seewa u Buki mara. Ma Buki u seewa u Usi mara. Ma Usi u seewa u Seraya mara. ³⁷Ma Seraya u seewa u Merayɔtu mara. Ma Merayɔtu u seewa u Amaria mara. Ma Amaria u seewa u Akitubu mara. ³⁸Ma Akitubu u seewa u Sadaku mara. Ma Sadaku u seewa u Akimasi mara.

Wuu si ba Lefin bibun

bweseru wɛ

³⁹Ye ba tɛtɛ toba, be ba gbia ba tem wɛ bera Kehatin bwese keragibu, Aronin bweseru s̄o. Ben w̄a yenu ka ben kpara yenu ka ben tem n̄o bura yenu wee. ⁴⁰Niya Heboroni ye ya w̄a Yudan temɔ ka yen kpara yenu ni nu ka ye sikerɛnɛ. ⁴¹Adama yen baru kpaanu, Kalebu, Yefunen biiwa ba mi wɛ. ⁴²Wuu si ba Aronin bibun bweseru wɛ, siya Heboroni mi ba ko n da kpikuru de, ka Libina ka yen kpara yenu, ka Yatiri, ka Esitemɔa ka yen kpara yenu, ⁴³ka Hileni ka yen kpara yenu, ka Debiri ka yen kpara yenu, ⁴⁴ka Asani ka

yen kpara yenu, ka Bēti Semēsi ka yen kpara yenu, ⁴⁵ ka Bēnyamēen tem wuu sini, Gibeā ka yen kpara yenu, ka Alemēti ka yen kpara yenu, ka Anatōtu ka yen kpara yenu. Wuu si kpuro su kuawa mi wākura ita nge mē bwese keri yi, yi geeru nē.

⁴⁶ Ye ba maa tētē toba, Kehatin bibun bwese te ta tie, ta wusu wākuru wa Efaraimun bwese keran tem sōo ka Danun bwese keragim sōo, ka Manasen bwese keran sukungim sōo. ⁴⁷ Gēsōnin bibun bweseru ta wusu wawa wākura ita nge mē ben bwese kerin geera nē. Wuu si, su wāawa Isakarin bwese keran tem sōo ka Aseēn bwese keragim sōo, ka Nefitalin bwese keragim sōo ka Manasen bwese keragim sōo Basaniō. ⁴⁸ Ye ba maa wure ba tētē toba, wusu wākura yirūwa Mērarin bibun bwesera wa Rubenin bwese keran tem sōo, ka Gadigian tem sōo, ka Sabulonigian tem sōo nge mē ben bwese kerin geera nē. ⁴⁹ Isireliba ba maa Lefiba wusu gasu wē ka sin kpara yenu. ⁵⁰ Ba wuu si gōsawa ka tētē Yudan bwese keran temō, ka Simēon bwese keragim sōo, ka Bēnyamēen bwese keragim sōo.

⁵¹ Kehatin bibun bwese te ta maa tie, ta wusu wawa Efaraimun bwese keran tem sōo. ⁵² Wuu si ba bu wē, siya Sikēmu ye ya wāa Efaraimun guurō, ka yen kpara yenu. Miya ba ko n da kpikuru de. Ka Gesēē ka yen kpara yenu, ⁵³ ka Yokumēamu ka yen kpara yenu, ka Bēti Horoni ka yen kpara yenu, ⁵⁴ ka Ayaloni ka yen kpara yenu, ka sere maa Gati Rimōo ka yen kpara yenu. ⁵⁵ Wuu si Manasen bwese keran sukum mu maa wa, siya Anēē ka yen kpara yenu, ka Bileamu ka yen kpara yenu. Siya ba Kehatin bwese keragii be ba tie wē.

⁵⁶ Ba maa Gēsōnin bwese keran tōmbu wusu wē. Wuu si ba wa Manasen bwese keran sukum min di, siya Golani ye ya wāa Basaniō ka yen kpara yenu, ka Asitarōtu ka yen kpara yenu. ⁵⁷ Wuu si ba wa Isakarin bwese keran min di, siya Kedēsi ka yen kpara yenu, ka Dabarati ka yen kpara yenu, ⁵⁸ ka Ramōti ka yen kpara yenu, ka sere Anēmu ka yen kpara yenu. ⁵⁹ Wuu si ba wa Aseēn bwese keran min di, siya Masikali ka yen kpara yenu, ka Abudoni ka yen kpara yenu, ⁶⁰ ka Hukōku ka yen kpara yenu, ka sere Rehōbu ka yen kpara yenu. ⁶¹ Wuu si ba wa Nefitalin bwese keran min di, siya Kedēsi ye ya wāa Galilen temō ka yen kpara yenu, ka Hamōo ka yen kpara yenu, ka sere Kiriataimu ka yen kpara yenu.

⁶² Ba Lefi be ba tie Mērarin bweseru sōo wusu wē. Wuu si ba wa Sabulonin bwese keran min di, siya Rimōnō ka yen kpara yenu, ka Tabori ka yen kpara yenu. ⁶³ Wuu si ba wa Rubenin bwese keran min di Yuudenin guru giō, Yerikon deederu sōo yari yeru gia, siya Beseri ye ya wāa tem saaraō ka yen kpara yenu, ka Yasa ka yen kpara yenu, ⁶⁴ ka Kedemōti ka yen kpara yenu, ka sere Mēfati ka yen kpara yenu. ⁶⁵ Wuu si ba maa wa Gadīn bwese keran min di, siya Ramōti, Galadin temō ka yen kpara yenu, ka Mahanaimu ka yen kpara yenu, ⁶⁶ ka Hēsiboni ka yen kpara yenu, ka sere Yasēē ka yen kpara yenu.

Isakarin bibun bweseru

7

¹ Bibu nnēwa Isakari u mara. Bera Tola, ka Pua, ka Yasubu, ka Simuroni. ² Tolan biba Usi, ka Refaya, ka Yeriēli ka Yamai, ka Yibisamu, ka sere Samuēli. Bera ba sāa wirugibu ben yenusō, Tolan bwese kera sōo. Ba sāawa wōrugōba ben waati ye sōo. Dafidin waati sōo, ben geera sāawa nōrōbun suba yēnda yiru ka tōmbu nata (22.600). ³ Usin biiwa Yisiraya. Yisiraya ka win bibu ba sāawa be wirugibu nōobu. Win bii bera Mikaeli, ka Abudiasi, ka Yoēli, ka Yisiya. ⁴ Be ba wāa ka be sannu, tōn kurōbu ka bibu ba dabi sere ba koo kpī bu tōn durōbu nōrōbun suba tēna ka nōoba tia (36.000) wa be sōo be ba koo kpī bu tabu ko.

⁵ Isakarin bwese kera sōo, be ba tireru doke, ben geera sāawa nōrōbun suba wēnē ka nōoba yiru (87.000). Be kpuro ba sāawa wōrugōba.

Bēnyamēē ka Nefitalin

bibun bweseru

⁶ Bibu itawa Bēnyamēē u mara. Bera Bela, ka Bekēē, ka Yediēli. ⁷ Bibu nōobuwa Bela u mara. Bera Esiboni, ka Usi, ka Usiēli, ka Yerimōti, ka maa Iri. Ben baawure u sāawa

win bwese keran wirugii. Be kpuro maa w̄ruḡɔbara. Ba bu tireru doke ma ben geera kua n̄rɔbun suba yenda yiru ka t̄mbu tena ka nne (22.034). ⁸ Bek̄een biba Semira, ka Yoasi, ka Elies̄e, ka Elionai, ka Omiri, ka Yerem̄oti, ka Abiya, ka Anat̄otu, ka Alameti. Beni kpurowa ba s̄aa Bek̄een bibu. ⁹ Ma ba bu tireru doke nge m̄e ba ka sw̄ine bwese kera ye s̄ɔ. Be kpuro ba s̄awa yenu ȳero w̄ruḡɔba. Ma ben geera s̄aa t̄nu n̄rɔbun suba yendu ka goobu (20.200). ¹⁰ Yedielin biiwa Bilihani. Bilihanin biba maa Yeusi, ka Benyam̄e, ka Ehudu, ka Kenaana, ka Setani, ka Taasisi, ka sere Akisasaa. ¹¹ Be kpuro ba s̄awa Yedielin bibun bweseru. Be kpuro maa w̄ruḡɔbara. Ma ben baawure u s̄aa wirugii win bwese kera s̄ɔ. Ben geera s̄awa n̄rɔbun suba w̄kura n̄ɔbu ka yiru, ka t̄mbu goobu (17.200) be ba koo kp̄i bu tabu ko.

¹² Supimu ka Hupimu ba s̄awa Irin bibu. Ma Husimu u maa s̄aa Ak̄een bii.

¹³ Nefitalin biba Yasieli, ka Guni, ka Yes̄e, ka sere Salumu. Beni kpuro ba s̄awa Bilihan nikur̄minu.

Manasen bibun bweseru

¹⁴ Bii be Manase u ka win kur̄ Sirigii mara, bera Asirieli ka Makiri wi u s̄aa Galadin tundo. ¹⁵ Makiri wiya u Hupimu ka Supimu kur̄ɔbu sua. Win sesun ȳisira Maaka. Win bii yirusen ȳisira Selofadi. Bii t̄n kur̄ɔba Selofadi wi, u mara. ¹⁶ Maaka, Makirin kur̄ɔ u bii t̄n dur̄ mara ma ba n̄n ȳisuru k̄a Peresi. U maa wure u bii t̄n dur̄ mara ma ba n̄n ȳisuru k̄a Seresi. Seresi wiya u Ulamu ka Rek̄emu mara. ¹⁷ Ulamun biiwa Bedani.

Beniwa ba s̄aa Galadi, Makirin bii, Manasen debubun bibun bweseru.

¹⁸ Ham̄lek̄eti, Galadin sesuwa u Isodu ka Abies̄e ka Mala mara. ¹⁹ Be ba s̄aa Semidan bibu, bera Akiyani ka Sik̄emu ka Likisi ka sere Aniamu.

Efaraimun bibun bweseru

²⁰ Efaraimun bibun bweseru wee. Efaraimu u Sutelaki mara. Ma Sutelaki u Ber̄edi mara. Ma Ber̄edi u Tahati mara. Ma Tahati u Eleada mara. Ma Eleada u Tahati mara. ²¹ Ma Tahati u Sabadi mara. Ma Sabadi u Sutelaki mara. Efaraimu u maa bibu yiru mara, Sutelaki baasi, beya Es̄e ka Eleadi. Bera ba Gatigibu w̄ri bu ka sibun yaa sabenu mwa. Adama Gatigii be, siba bu go. ²² Ma Efaraimu u ḡɔ wooru sina n ka t̄e. Ma win mero bisibu ba na ba n̄n nukuru yemiasia. ²³ Yen biruwa u ka win kur̄ menna, ma u gura sua u bii t̄n dur̄ mara. Ma ba n̄n ȳisuru k̄a Beria ȳen s̄ɔ u nuku sankiranu wa win yenu. ²⁴ U maa bii t̄n kur̄ mara wi ba m̄ Seraki. Wiya u B̄eti Horoni bana ye ya w̄a w̄wa, ka ye ya w̄a gunguru w̄ll̄, ka maa Useni Seera. ²⁵ Ma Beria wi, u seewa u Refa mara. Ma Refa u seewa u Res̄efu mara. Ma Res̄efu u seewa u Telaki mara. Ma Telaki u seewa u Takani mara. ²⁶ Ma Takani u seewa u Ladani mara. Ma Ladani u seewa u Amihudu mara. Ma Amihudu u seewa u Elisama mara. ²⁷ Ma Elisama u seewa u Nuni mara. Ma Nuni u seewa u Yosue mara.

²⁸ Tem m̄e ba wa ba sina m̄eya Beteli ka yen wuu si su ka ye sikerene. Siya Naarani ye ya w̄a s̄ɔ yari yeru gia ka Ges̄e ye ya w̄a s̄ɔ duu yeru gia ka yen baru kpaanu, ka Sik̄emu ka yen baru kpaanu, n ka girari Gas̄a ka yen baru kpaanu.

²⁹ Tem m̄e Manasen bibun bwesera wa, m̄eya B̄eti Seani ka yen baru kpaanu, ka Taanaki ka yen baru kpaanu, ka M̄egido ka yen baru kpaanu, ka sere Dori ka yen baru kpaanu.

Wuu si s̄ɔra Yos̄efu, Isirelin biin bibun bwesera sina.

As̄een bibun bweseru

³⁰ Be ba s̄aa As̄een bibu, bera Yimina ka Yisifa ka Yisifi ka Beria ka sere ben sesu Seraki. ³¹ Be ba s̄aa Berian bibu, bera Heb̄e ka Maakieli. Maakieli wiya u wuu ge ba m̄ Biisafiti sw̄i. ³² Heb̄ewa u Yafiletin mara ka Som̄e ka Hotamu ka sere ben sesu Sua. ³³ Be ba s̄aa Yafiletin bibu, bera Pasaki ka Bimali ka sere Asifati. Be ba s̄aa Yafiletin bibu, bera mi. ³⁴ Be ba s̄aa Sam̄een bibu, bera Aki ka Roga ka Huba ka sere Aramu. ³⁵ Be ba s̄aa win w̄n̄ Helemun bibu, bera Sofaki ka Yimina ka Selesi ka sere Amali. ³⁶ Be ba s̄aa Sofakin bibu, bera Sua ka Haan̄f̄e ka Suali ka Beri ka Yimura, ³⁷ ka Beseri ka H̄odu ka Samma ka Silisa ka Yitirani ka sere Beera. ³⁸ Be ba s̄aa Yet̄een bibu, bera Ȳefune ka Pisipa ka sere Ara.

³⁹ Be ba s̄aa Ulan bibu, bera Ara ka Hanieli ka sere Risia.

⁴⁰ Be ba sāa Aseɛn bibun bweseru, bera mi. Ben baawure u sāawa wirugii win beraɔ. Be kpuro ba sāawa wɔrugɔba. Be ba tireru doke, ben geera sāawa nɔrɔbun suba yenda nɔɔbu ka tia (26.000) be, be ba koo kpī bu tabu ko.

Benyamɛɛn bwese keragii

be ba wāa Yerusalemuɔ

8

¹ Bibu nɔɔbuwa Benyamɛɛ u mara. Wee nge mɛ ba ka swīine, Bela ka Asibeli ² ka Ara ka Nɔka ka sere Rafa. ³ Be ba sāa Belan bibu, bera Adari ka Gera ka Abihudu ⁴ ka Abisua ka Naama ka Akoasi ⁵ ka Gera ka Sefufani ka sere Huramu.

⁶ Ehudun bii be ba sāa wirugibu Gebagibun suunu sɔɔ, ma ba ka bu da Manahatiɔ, ⁷ bera Namani ka Akiya ka sere Gera. Gera wi u ka bu da mi, wiya u Usa ka Ahihudu mara.

⁸ Saaramu u win kurɔbu yiru beni gira. Bera Husimu ka Baara. Yen biruwa u bibu gabu mara Mɔabuban temɔ. ⁹ Bii be u ka win kurɔ Hodɛsi mara, bera Yobabu ka Sibiya ka Mɛsa ka Malikamu, ¹⁰ ka Yeusi ka Sokia ka sere Mirima. Be kpuro ba sāawa yenu yērobu. ¹¹ Be u ka win kurɔ Husimu mara, bera Abitubu ka Elipali. ¹² Be ba sāa Elipalin bibu, bera Ebɛɛ ka Miseumu ka sere Semɛɛ wi u wuu ge ba mɔ Onɔɔ bana ka sere maa Lodu ka yen baru kpaanu.

¹³ Beria ka Sema be ba sāa wirugibu Ayalonigibun suunu sɔɔ, bera ba Gatigibu gira. ¹⁴⁻¹⁶ Be ba sāa Berian bibu, bera Akiyo ka Sasaki ka Yeremoti ka Sebadia ka Aradi ka Edɛɛ ka Mikaɛli ka Yisifa ka sere Yoasi.

¹⁷⁻¹⁸ Be ba sāa Elipalin bibu, bera Sebadia ka Mesulamu ka Hisiki ka Hebɛɛ ka Yisimerai ka Yisilia ka sere Yobabu.

¹⁹⁻²¹ Be ba sāa Simein bibu, bera Yakimu ka Sikiri ka Sabidi ka Elienai, ka Silitai ka Elieli ka Adaya ka Beraya ka Simurati.

²²⁻²⁵ Be ba sāa Sasakin bibu, bera Yisipani ka Ebɛɛ ka Elieli ka Abudoni ka Sikiri ka Hananu ka Hanania ka Elamu ka Antotia ka Yifideya ka sere Penueli.

²⁶⁻²⁷ Be ba sāa Yerohamun bibu, bera Sanserai ka Seharia ka Atalia ka Yaaresia ka Eliya ka sere Sikiri.

²⁸ Be ba sāa wirugibu nge mɛ ba ka swīine, bera mi. Ba wāawa Yerusalemuɔ.

²⁹ Wi u Gabaoni swīi, u wāa Gabaoni mi. Win kurɔn yīsira Maaka. ³⁰ Win bii gbiikoowa Abudoni. Be ba maa tie, bera Suri ka Kisi ka Baali ka Nadabu, ³¹ ka Gedori ka Akiyo ka Sekɛɛ, ³² ka sere Mikoloti, Simean tundo. Ben tii ba wāawa Yerusalemuɔ, ben mero bisibun bokuɔ.

Sɔɔlun bibun bweseru
(*I* maa mɛɛrio 9:39-44)

³³ Neriwa u Kisi mara. Ma Kisi u Sɔɔlu mara. Ma Sɔɔlu u Yonatam mara ka Maakisua ka Abinadabu ka sere Esibaali. ³⁴ Yonatamwa u Meribu Baali mara. Ma Meribu Baali u maa Miseen mara. ³⁵ Be ba sāa Miseen bibu, bera Pitoni ka Meleki ka Tarea ka sere Akasi. ³⁶ Akasiwa u Yehoyada mara. Ma Yehoyada u Alemeti mara ka Asimafeti ka sere Simiri. Simiriwa u Mɔsa mara. ³⁷ Ma Mɔsa u Bineɛ mara. Ma Bineɛ u Rafa mara. Ma Rafa u Eleasaa mara. Ma Eleasaa u Aseli mara. ³⁸ Bibu nɔɔba tia Aseli u mara. Bera Asirikamu ka Bokuru ka Isimɛɛli ka Searia ka Abudiasi ka sere Hananu. Beni kpurowa ba sāa Aselin bibu. ³⁹ Aseli wi, u wɔnɔ mɔ wi ba sokumɔ Eseki. Bibu itawa Eseki wi, u mara. Bera Ulamu ka Yeusi ka Elifɛleti. ⁴⁰ Ulamun bibu ba kuawa wɔrugɔba ka ten towobu. Ben bibu ka ben debuminu dabi. Ba tura nge tɔmbu wunaa weeru ka wɔkuru (150).

Be kpuro ba sāawa Benyamɛɛn bibun bweseru.

9

¹ Ba Isireliba kpuron yīsa yorua ben gari garin tireru sɔɔ nge mɛ ba ka swīine, bwese kera ka bwese kera.

Isireli be ba wurama yorun di

N deema ba Yudaba kpuro yoru mwa ba ka da Babiloniã kãsa ye ba kuan sã. ² Be ba gbia ba sina ben tem wusu sã, bera Isireliba ka yãku kowobu ka Lefiba ka sere Netiniba.

³ Be ba na ba sina Yerusalemuã, bera Yudan bweseru ka Benyamæn bweseru ka Efaraimugiru ka Manaseguru.

⁴ Ka sere Utai wi u wãa Yudan bwese kera sã. U sãawa Amihudun bii. Amihudu wi, u sãawa Omirin bii, Imirin debubu, Banin sikadobu, Peresin bwese kera sã. ⁵ Silonigibun bwese kera sãra Asaya u wãa ka win bibu. Asaya wiya u sãa win bii gbiikoo. ⁶ Serakin bwese kera sãra Yeweli ka wigibu ba wãa. Ben geera sãawa nata ka wene ka wøkuru (690).

⁷ Be ba wãa Benyamæn bwese kera sã, bera Salu, Mesulamun bii, Hodafian debubu, Asenuan sikadobu, ⁸ ka Yibineã, Yoramun bii, ka Ela, Usin bii, Mikirin debubu ka Mesulamu, Sefatian bii, Rewelin debubu, Yibinian sikadobu, ka sere ben tãmbu gabu. ⁹ Tãn be kpurowa ba sãa wirugibu ben yenusã nge me ba ka swĩne. Ben geera sãawa nenẽ ka wunõbu ka weeraakuru ka nãba tia (956).

¹⁰ Be ba sãa yãku kowobu, bera Yedaya ka Yoyaribu ka Yakini, ¹¹ ka Asaria. Win sikadobara Hilikiya ka Mesulamu ka Sadãku ka Merayõtu ka sere Akitubu wi u sãa Yinni Gusunõn sãa yerun wirugii. ¹² Adaya u maa sãa yãku kowo. Win sikadobara Yerohamu ka Pasuri ka Maakiya ka Masai ka Adieli ka Yasisia ka Mesulamu ka Mesilemiti ka Imeri. ¹³ Be ka begii be ba sãa wirugibu ben yenusã, ben geera sãawa tãmbu nãrõbu ka nata ka wunõbu ka wata (1.760). Be kpuro ba sãawa wãrugõba. Bera ba ra sãmburu ko Yinni Gusunõn sãa yerõ.

¹⁴ Semaya u sãawa Lefi. Win sikadoba wee, nge me ba ka swĩne. Bera Hasubu ka Asirikamu ka sere Hasabia, Merarin bwese kera sã. ¹⁵ Be ba maa sãa Lefiba, bera Bakibakaa ka Heresi ka Galali ka Matania. Matania win sikadobara Miseen ka Sikiri ka Asafu. ¹⁶ Abudiasin tii u sãa wa Lefi. Win sikadobara Semaya ka Galali ka Yedutum. Berekia, Asan bii, Elikanan debubu wi u wãa Netofagibun temã, u maa sãawa Lefi.

¹⁷ Be ba sãa kãnnõ kãsobu, bera Salumu ka Akubu ka Talumã, ka Ahimani ka begibu. Salumuwa u sãa ben wirugii. ¹⁸ Wiya u ra n wãa sina bokon kãnnãwã ge ga wãa sãõ yari yeru gia sere ka gisã. Be ba sãa kãnnõ kãsobu Lefin bweseru sã, bera mi. ¹⁹ Salumu, Koren bii, Abiasafun debubu, Koren sikadobu ka wigii be ba tie, bera ba ra Yinni Gusunõn kuu bekurugirun kãnnõ kãsu. Ben sikadobara ba ra raa sãmbu te ko. ²⁰ Finesi, Eleasaan biiwa u sãa ben wirugii. Ma Yinni Gusunõ u wãa ka wi. ²¹ Sakari, Meselemian biiwa u ra kuu bekurugii ten kãnnõ kãsu.

²² Be kpuron geera sãawa mi goobu ka wøkura yiru (212). Bera ba ra kãnnõsu kãsu. Ben yisa ba maa doke tireru sã ka ben wusu. Dafidi ka Gusunõn sãmã Samueliwa ba bu sãmbu te nãmu sãndia. ²³ Be ka ben bibun bwesera ba ra Yinni Gusunõn sãa yee ten kãnnõ si kãsu.

²⁴ Be ba sãa yerun kãnnõ si kãsu mi, ba ra n wãawa bera ka bera, sãõ yari yerõ ka sãõ duu yerõ, ka sãõ yẽsan nãm geuã ka yen nãm dwarõ. ²⁵ Begibu gabu ba ra ne ben mi saa ben wusun di bu ka bu sina mi alusuma tia. ²⁶ Kãnnõ kãsobun wirugibu nne be, ba sãawa Lefiba. Ba ra n wãawa ben sãmburu sã baadomma. Bera ba ra maa sãa yerun dii sãsu ka sãa yee ten arumani kãsu. ²⁷ Ba ra kpunewa bu ka sãa yee te sikerena. Yam mù n sãra, kpa bu ten kãnnõsu wukia.

²⁸ Kãnnõ kãso ben gaba ba ra yãkurun dendi yãnu kãsu. Ba ra nu gariwa bà n nu yaramã. Kpa bu maa nu gari bà n nu duusiamã. ²⁹ Ben gaba ba ra maa sãa yerun dendi yãa ni nu tie kãsu ka sere maa som ka tam ka gum ka turare ye ba ra dõõ doke ka maa turare nubu durorugia. ³⁰ Yãku kowoba ba ra turare nubu durorugia ye ko.

³¹ Lefi ben turo, Matitia, Salumun bii gbiikoo, Koren bweseru sã, wiya u ra kiranu wã. ³² Wigibu gabu Kehatin bweseru sã, bera ba ra tãõ wẽraruguru baateren pẽẽ ko, ye ba ra Yinni Gusunõ yiiye.

³³ Bera ba sãa Lefiban yenu yẽrobu. Bera ba ra maa wom kowobu kpare. Ba ra n wãawa sãa yerun dinu ganu sã. Ba ku ra maa sãma gaa ko, yèn sã ba ra n sãmburu mẽ sãõ sãõ ka wøkuru.

³⁴ Bera ba sãa Lefiban yenu yẽrobu nge mɛ ba ka swĩine. Be, ba wãawa Yerusalemuo.

Sɔɔlun bibun bweseru
(*I maa mɛerio 8:29-38*)

³⁵ Yeyeli wi u Gabaoni swĩi, u wãawa Gabaoniɔ. Win kurɔn yĩsira Maaka. ³⁶ Win bii gbiikoowa Abudoni. Be ba maa tie, bera Suri ka Kisi ka Baali ka Neri ka Nadabu, ³⁷ ka Gedori ka Akiyo ka Sakari ka sere Mikoloti. ³⁸ Mikoloti wiya u Simeamu mara. Be kpuro ba wãawa Yerusalemuo begibun bɔkuo.

³⁹ Neriwa u Kisi mara. Ma Kisi u Sɔɔlu mara. Ma Sɔɔlu u Yonatam mara ka Maakisua ka Abinadabu ka sere Esibaali. ⁴⁰ Yonatamwa u Meribu Baali mara. Ma Meribu Baali u maa Misee mara. ⁴¹ Miseen biba Pitoni ka Mɛlɛki ka sere Tarea. ⁴² Akasiwa u Yara mara. Ma Yara u Alemɛti mara ka Asimafɛti ka sere Simiri. Simiriwa u Mɔsa mara. Ma Mɔsa u maa Bineɔ mara. ⁴³ Bineawa u Refaya mara. Ma Refaya u Eleasaa mara. Ma Eleasaa u Aseli mara. ⁴⁴ Bibu nɔɔba tia Aseli u mara. Ben yĩsa wee, Asirikamu ka Bokuru ka Isimeeli ka Searia ka Abudiasi ka sere Hananu. Be ba sãa Aselin bibu, bera mi.

DAFIDI, ISIRELIBAN SINA BOKON GARI

10

Sɔɔlu ka win bibun gɔɔ
(*I maa mɛerio Samuɛli I, 31:1-13*)

¹ Filisitiba ba Isireliba tabu wari. Ma Isireliban tabu kowobu ba duki sua. Filisiti be, ba bu naa gira ba go go Giliboan guuro. ² Ba maa Sɔɔlun tii ka win bibu ita Yonatam ka Abinadabu ka Maakisua naamwe. Ma ba bii be go. ³ Sannɔ ge, ga Sɔɔlu swĩe. Ten towobu ba nùn sɛenu twee ba mɛera kua gem gem. ⁴ Yera u win tabu yãa sɔɔwo sɔɔwa u nɛɛ, u win takobi womo u nùn ye sɔku kpa bango sarirugii be, bu ku raa nùn sɔku bu yaa kasiki.

Adama durɔ wi, u yina u ko mɛ, domi berum nùn mwa gem gem. Ma Sɔɔlu u takobi ye mwa u ka tii sɔka u kibarisi u taare. ⁵ Ye win tabu yãa sɔɔwo wi, u wa ma u gu, yera u maa win takobi sua u tii sɔka nge mɛ Sɔɔlu u kua. Ma ba gu yam tem mi.

⁶ Nge meya Sɔɔlu u ka gu ka win bibu ita be, ka win tabu yãa sɔɔwo ka sere maa win tabu kowobu kpuro sannu. ⁷ Ye Isireli be ba wãa Yisireelin wɔwao ba nua ma ben tabu kowoba duki sua, Sɔɔlu ka win bii tɔn durɔbu ba maa gu, yera ba ben wusu deri ba duki sua. Ma Filisitiba ba na ba sina wuu si sɔɔ.

⁸ Ye n kua sisiru Filisitiba ba na ba goo nin yãnu potirimɔ. Yera ba Sɔɔlu ka win bibu itan gɔnu wa Giliboan guuro. ⁹ Ma ba Sɔɔlun wiru bura ba win tabu yãnu kpuro potira. Yera ba sɔmɔbu gɔra bu yen labaari kpara ben bũu diao ka ben tɔmbun mi, ben tem sɔ kpuro. ¹⁰ Yera ba win tabu yãnu sua ba doke ben bũu dirɔ. Ma ba win wiru sua ba bwẽ ben bũu wi ba mɔ Dagonin dirɔ.

¹¹ Sanam mɛ Yabesi ye ya wãa Galadin temɔ, yen tɔmbu ba nua ye Filisitiba ba Sɔɔlu kua, ¹² yera be ba sãa tabu durɔ wɔrugɔba ba seewa ba Sɔɔlu ka win bibun goo ni sua ba ka da Yabesiɔ. Ma ba ben kukunu sikua dãru garun nuuro Yabesi mi. Ma ba nɔɔ bɔkua sɔɔ nɔɔba yiru.

¹³ Sɔɔlu u guwa yèn sɔ u Yinni Gusunɔ tɔnu kam kom kua, u n win woodaba mem nɔɔwe. U bikiaru dawa be ba ra gɔribu sokun mi. ¹⁴ U n Yinni Gusunɔ bikie. Ma Yinni Gusunɔ u dera u gu. Ma u win bandu sua u Isain bii, Dafidi wẽ.

11

Dafidi u kua Isireliban suno
(*I maa mɛerio Samuɛli II, 5:1-3*)

¹ Isireliba kpuro ba menna ba na Dafidin mi Heboroniɔ. Ma ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, bese ka wunɛ, sa sãawa yem tem. ² Baa yellun di, saa ye Sɔɔlu u sãa besen suno, wuna a ra sun mɛnne a sun kpara a ka tabu da, kpa a ka maa sun wurama. Gusunɔ wunen Yinni u maa nun sɔɔwa u nɛɛ, wuna kaa ko besen wirugii kpa a bese win tɔmbu kpara.

³ Yera Isireliban guro gurobu kpuro ba na Dafidi sina bokon mi Heboroniā. Ma u ka bu arukawani bākua Yinni Gusunān wuswaaā Heboroni mi. Yera ba nūn gum tāre wirō, ba nūn kua be, Isireliban sunā nge mē Yinni Gusunā u gerua saa Samuelin nān di.

Dafidi u Yerusalemu wōri

u mwa

(I maa mēerio Samueli II, 5:6-10)

⁴ Sāō teeru, Dafidi ka Isireliba kpuro ba Yerusalemu wōri. Yerusalemu yera ba maa sokumā Yebusi. Miya Yebusiba ba wāa. ⁵ Yera ba Dafidi sāōwa ba bēē, n ñ koorō u duuma wuu ge sōō.

Adama Dafidi u bu wōri u ben wuu gbāraruuguu ge mwa. N deema gera ba maa sokumā Sionī. Yen biru ba gu soka Dafidin wuu. ⁶ N deema Dafidi u raa win tabu kowobu sāōwa u nēē, wi u gbia u Yebusiba wōri u kamia, yērowa u koo ko tabu kowobun wirugii. Ma Yoabu, Seruyan bii u gbia u bu wōri u kamia. Ma u kua wirugii.

⁷ Dafidi u da u sina wuu gbāraruuguu gen mi. Yen sōna ba gu soka Dafidin wuu. ⁸ Ma u bani kua u ka gu sikerena. U banawa saa Milon di u ka sikerena. Ma Yoabu u maa gen mi n tie sōnwa.

⁹ Ma Dafidin dam mu sosimā. Domi Gusunā wōllu ka tem Yinni u wāa ka wi.

Dafidin tabu kowobu

(I maa mēerio Samueli II, 23:8-39)

¹⁰ Wee be ba sāa Dafidin tabu kowobun wirugibu. Be ka Isireliba kpurowa ba nūn kua sina boko nge mē Yinni Gusunā u gerua win tōmbun sō. Ba nūn mēm nāōwawa mam mam win bandun waati ye kpuro sōō.

¹¹ Yasobeamu, Hakumānin bii u sāa tabu kowobun wirugii ben turo. Wiya u tōmbu gooba wunābu (300) go ka yaasa nān teerun tabu sōō.

¹² Yen biru Eleasaa, Dodon bii, Akosigii, u sāawa tabu kowobu ita yen turo. ¹³ U wāa ka Dafidi Pasi Damimūā, sanam mē Filisitiba ba mēna bu ka bu tabu wōri. Ma Isireliba ba duki Filisitiban wuswaan di. N deema gberu gara wāa mi, tē sōō ba āsu duura. ¹⁴ Yera Eleasaa ka win tōmbu ba yōra gbee ten suunu sōō ba ka tu yina. Ma ba ka Filisitiba tabu kua ba bu go. Yinni Gusunā u bu nasara baka wē dōma te.

¹⁵ Sāō teeru Dafidin tabu sinambu tēna ye sōō, ben ita ba da ba nūn deema Adulamun kpee wōruā, sanam mē Filisitiban tabu kowobun wuuru garu ta na ta ten sansani gira Refaban wōwāā. ¹⁶ Saa ye sōō, Dafidi u wāa kpee wōru ge sōō, ma Filisitiban sansani ya maa gire Betelehemuā. ¹⁷ Ma Dafidi u Betelehemun beke kua u nēē, wara u koo ka man Betelehemun gbāra kōnnōn dōkōn nim naawa n nō.

¹⁸ Yera win tabu durōbu ita be, ba da ba Filisitiban sansani ye wōri ka dam ba Dafidi nim mē takama ba ka na. Adama u ñ mu nōra. U ka mu yākuru kuawa, u Yinni Gusunā yaria. ¹⁹ U nēē, Gusunā u man gbara bu nēē, nēna na nim mē nōra. Domi mēn sōna tōn beni ba ben wāaru kari bōrie. Nim mē, mu sāawa nge ben yēm mē mu koo raa yari.

Yen sōna u yina u mu nō.

Yeniba kpurowa Dafidin tabu kowobu ita be, ba kua.

²⁰ Abisai, Yoabun wōnōwa u sāa tabu sinambu tēna yen wirugii. Tōmbu gooba wunābuwa (300) u go ka win yaasa. Ma u yīsiru yara wigibun suunu sōō. ²¹ Ba nūn bēere wē too. Adama u ñ tabu durōbu ita be tura.

²² Benaya, Kabisēeligii, Yehoyadan bii, u sāawa tabu durō wōrugō. Ma u yīsiru yara nasara dabi te u wan sō. Wiya u Mōabuban tōmbu yiru gabu go, be ba sē nge gbee sinansu. Wiya u maa dua dōkō kpiriru sōō u gbee sunā kāasi mi, u go puran saa sōō.

²³ Ma u Egibitin tabu durō damgii goo go. Win gunum mu sāawa gōm soonu nāōbu. Ma u yaasa nēni. Yen buru ta sāawa nge weson dēka ye u ra beku yasa tēke. Saa yē sōō u nūn wōrim dōō, bokura u nēni. Ye u tura mi, ma u durō win yaasa ye u nēni mi wōra u ka nūn sōka u go. ²⁴ Yeniba kpurowa Benaya Yehoyadan bii u kua. Ma u yīsiru yara tabu kowobu tēna ye sōō. ²⁵ U bēere baka wa Dafidin tabu durōbu tēna ye sōō. Adama ya ñ tabu durō gbiikobu ita begia tura. Ma Dafidi u nūn kua win tiin kōsobun wirugii.

²⁶ Dafidin tabu kowo ben gabun yīsa wee, Asaeli, Yoabun wənə, ka Elikanani, Dodon bii, Betelehemugii, ²⁷ ka Saməti, Harorigii, ka Helesi, Palonigii, ²⁸ ka Ira, Ikəsin bii, Tekoagii, ka Abiesee, Anatətugii, ²⁹ ka Sibekai, Husagii, ka Ilai, Akoasigii, ³⁰ ka Maharai, Nətofagii, ka Heledi, Baanan bii, wi u maa sāa Nətofagii, ³¹ ka Itai, Ribain bii, Gibeagii, ye ya wāa Benyamēen temə, ka Benaya, Piratonigii, ³² ka Hurai, Nasale Gaasigii, ka Abieli, Arabagii, ³³ ka Asimafeti, Basarumugii, ka Eliaba, Saabonigii, ³⁴ ka Bene Hasemu, Gisonigii, ka Yonatham, Sagen bii, Hararigii, ³⁵ ka Akiamu, Sakaan bii, Hararigii, ka Elifali, Urun bii, ³⁶ ka Hefee, Mekeragii, ka Akiya, Palonigii, ³⁷ ka Hesi, Kaameligii, ka Naarai, Esibain bii, ³⁸ ka Yoeli, Natanin məə, ka Mibisaa, Hagirin bii, ³⁹ ka Seleki, Aməonigii, ka Nakarai, Berətugii wi u ra Yoabu, Seruyan biin tabu yānu səbe, ⁴⁰ ka Ira, ka Garebu be ba sāa Yeteeba, ⁴¹ ka Uri, Həti, ka Sabadi, Alaigii, ⁴² ka Adina, Sisan bii, Rubenin bwese keran wirugii turo, wi u tabu kowobu tena mə, ⁴³ ka Hanani, Maakan bii, ka Yosafati, Mitinigii, ⁴⁴ ka Osiasi, Asitarətugii, ka Sama, ka Yeyeli be ba sāa Hotamun bibu, Aroeeigibu, ⁴⁵ ka Yedieli, Simurin bii, ka win wənə Yoka, Tisigii, ⁴⁶ ka Elieli, Makafimugii, ka Yeribai, ka Yosafia, Elinamun bibu, ka Yitima, Məabu, ⁴⁷ ka Elieli, ka Obedi, ka Yasieli, Sobagii.

Tabu kowo be ba ka Dafidi

nəə tia kua Səəlun waati

12

¹ Sanam mē Dafidi u kpikuru sua u da Sikilagiə u ka Səəlu Kisin bii tonda, yera gaba seewa ba da win mi. Ba sāawa tabu durə wərugəba be ba səəru sāa bu ka nūn tabu somi. ² Ma ba tennu ka kpuranteenu neni. Ba maa ye kpuron tobu yēwa nəm geu ka nəm dwaru.

Be ba sāa Benyamēeba, Səəlun bwese kera səə, ³ bera tabu sunə Akiesee ka Yoasi be ba sāa Sema, Gibeagiin bibu, ka Yesieli, ka Peleti be ba sāa Asimafetin bibu, ka Beraka ka Yehu be ba sāa Anatətugibu, ⁴ ka Yisimaya, Gabaonigii, wi u sāa tabu sinambu tena yen wirugii turo, ⁵ ka Yeremi ka Yasieli, ka Yokanani ka Yosabadi, Gederagii, ⁶ ka Elusai ka Yeriməti ka Bealia ka Semaria ka Sefatia, Harəfugii, ⁷ ka Elikana ka Yisiya ka Asareli, ka Yoesee ka Yasobeamu, be ba sāa Koren bwese keragibu, ⁸ ka Yoela ka Sebadia be ba sāa Yerohamun bibu, Gedorigibu.

⁹ Gadiba səə, tabu durə wərugəba ba na Dafidin mi kpee wəru gen mi, gbaburə. Ba sāawa be ba tabu tobu yē. Ma ba tereenu ka yaasi neni. Ba dam məwa nge gbee sinansu. Ma ba sāu nge nēm ni nu wāa guunu wəllə. ¹⁰⁻¹⁴ Ba sāawa tənu wəkura tia. Bera tabu sunə Esee ka Abudiasi ka Eliabu ka Misimana ka Yeremi ka Atai ka Elieli ka Yokanani ka Elisabadi ka Yeremi ka Makibanai. ¹⁵ Be ba sāa Gadigibu ba ka sāa tabu sinambu, bera mi. Wi u piiburu bo be səə, wiya u koo təmbu wunəbu (100) tabu wəri. Wi u maa bo, kpa u təmbu nərəbu (1.000) tabu wəri. ¹⁶ Bera ba Yuudeni təbura wəən suru gbiikoo səə, sanam mē ya nim yiba sere bəəwə. Bera ba maa tən be ba wāa wəwi səə gira yen səə yari yeru gia ka yen səə duu yeru gia.

¹⁷ Benyamēeba ka Yudaba ben tii ba maa na Dafidin mi kpee wəru mi. ¹⁸ Dafidi u bu sennə da, ma u bu səəwa u nē, i n ween na nən mi ka bwisiku geenu, i ka man somi, kon ka bēe nəə tia ko. Adama i n ween na i ka man samba ko, kpa nən yiberēba bu ka man go sanam mē na n taare gaa kue, Gusunə besen baababan Yinni u ye waawo, kpa u sun siria.

¹⁹ Yera Yinni Gusunə Hunde u dua Amasai, tabu sinambu tena yen turo səə, ma u gerua u nē,

wuna sa ka yōra,

wunē Dafidi, Isain bii.

Wunē ka be ba nun somimən bwēra yu kpunə.

Domi Gusunə wunen Yinni u nun faaba kua.

Ma Dafidi u bu mwa ka nuku dobu. Ma u dera ba dua win tabu sinambun wuuru səə.

²⁰ Manasen bwese keran təmbu ba Dafidi swii sanam mē wi ka Filisitiba ba dəə bu ka Səəlu tabu ko. Adama ba n Filisiti be somi. Domi ye Filisiti ben wirugibu ba wesiana,

ba Dafidi girawa ba nɛɛ, u ko n wāawa Səəlu win yinnin biruə kpa u ra bu wiru bəəri.
²¹ Manasen bwese keraġii be ba Dafidi swīima sanam mɛ u ɣəsirama Sikilagiə, bera Adina ka Yosabadi ka Yedieli ka Mikaeli ka Yosabadi goo ka Elihu ka Silitai. Be kpuro ba sāawa Manasen bwese keran tabu kowo wuunun wirugibu. ²² Bera ba Dafidi somi domi be kpuro ba sāawa tabu durə wərugəba ka maa tabu sinambu. ²³ Tɔɔ baatere, tumbu ba ra n naaməwa Dafidin mi bu ka nùn somi sere win tabu kowobu ba dabia ba dam kua nge Gusunən tabu kowobu.

Tabu sinam be ba Dafidi kua

Isireliba kpuron sunə

²⁴ Tabu kowo be ba na Dafidin mi Heboroniə bu ka nùn Səəlun bandu wesia nge me Yinni Gusunə u gerua, ben geeru wee.

²⁵ Yudan bwese kera səə, tabu kowo be ba tɛrɛnu ka yaasi neni, ba sāawa tɔnu nərəbun suba nəəba tia ka nɛnɛ (6.800). ²⁶ Simeən bwese kera səə, be ba sāa tabu durə wərugəba ben geera sāawa nərəbun suba nəəba yiru ka wunəbu (7.100). ²⁷ Lefiban bwese kera səə, tumbu nərəbun suba nɛnɛ ka nata (4.600) ba wāa, ²⁸ ka Yehoyada, Aronin yɛnun wirugii ka win tumbu nərəbun suba ita ka nata ka wunəbu (3.700), ²⁹ ka Sadəku, aluwaasi kpɛmbu wi u sāa tabu durə wərugə ka wirugibu yɛnda yiru be ba sāa win tundon yɛnugibu. ³⁰ Bɛnyamɛɛn bwese kera səə, be ba sāa Səəlun mero bisibu, ba sāawa tumbu nərəbun suba ita (3.000) domi ben dabira ba ka Səəlu yōra n ka saa ye girari. ³¹ Efaraimun bwese kera səə ba sāawa nərəbun suba yendu ka nɛnɛ (20.800). Ba bu gara yenu ka yenu. Ba sāawa tabu durə wərugəba be ba yīsiru yara. ³² Manasen bwese keran sukumgibu ba sāawa nərəbun suba wəkura nəəbu ka ita (18.000). Bera ba soka ka ben yīsa bu ka da bu Dafidi ko sunə. ³³ Isakarın bwese kera səə, ba sāawa tabu sinambu goobu (200) ka sere maa ben tən be ba kpare. Isakarın bwese keraġii be, ba ben waatin asansi yē bu ka tubu ye Isireliba ba koo ko. ³⁴ Sabulonin bwese kera səə, ba sāawa tumbu nərəbun suba weeraakuru (50.000) be ba tabu yē, ba maa tabu yāa bwese bweseka neni, ba səuru kpeere bu ka tabu ko ka ɣōru tia. ³⁵ Nɛfitalin bwese kera səə, ba sāawa tabu sinambu nərəbu (1.000) ka sere maa tabu kowobu nərəbun suba tɛna ka nəəba yiru (37.000) be ba tɛrɛnu ka yaasi neni. ³⁶ Danun bwese kera səə, be ba tabun səuru kpeere, ba sāawa tumbu nərəbun suba yɛnda nəəbu ka ita ka tɔnu nata (28.600). ³⁷ Aseɛn bwese kera səə, be ba tabu yē ma ba səuru sāa bu ka tabu ko, ba sāawa tumbu nərəbun suba weeru (40.000). ³⁸ Be ba wāa Yuudenin sōɔ yari yeru ġia, Rubeniba ka Gadigibu ka Manasen bwese keran sukumgibu ba sāawa tumbu nərəbun suba wunaa teeru (120.000). Ba maa tabu yāa bwese bweseka mə.

³⁹ Tən be ba tabun səuru sāa mi, be kpurowa ba na Heboroniə ka ɣōru tia, kpa bu ka Dafidi ko Isireliba kpuron sunə. Ma Isireli be ba tie ba ka bu nəɔ tia kua. ⁴⁰ Ma ba kua sōɔ ita Dafidin mi, ba dimə ba nərəm. Domi begibu ba dīanun səuru kua ben sō. ⁴¹ Yen biru be ba wāa ben bəkuə n ka girari Isakariba, ka Sabuloniba ka sere Nɛfitaliba, ba ra ben ketɛkunu ka ben yooyoosu ka ben birakəsu ka sere maa ben ketɛba dīanu səbimɛwa bu ka na, ka maa som ka figi gbebi, ka resem gbebi, ka tam ka gum, ka ketɛba ka yāanu dabi dabinu, domi be kpuro ba wāa nuku dobu səə.

Dafidi u Yinni Gusunən

woodan kpakororu yi

Obɛdi Edəmun yenuə

(*I* maa mɛɛrio Samueli II, 6:1-11)

13

¹ Sōɔ teeru Dafidi u tabu kowobu nərəm nərəm ka wunəm wunəm wirugibu menna ka sere maa wirugii be ba tie. ² Ma u be kpuro sōɔwa u nɛɛ, yeni yà n ween na Gusunə bɛsɛn Yinnin min di, ma ya bɛɛ wēre, i de su səməbu ɣəri bɛsɛgibun mi Isirelin tem kpuro səə,

yāku kowobu ka Lefiban mi be ba wāa wuu marosə ka kpara yenə kpa bu mennama. ³ Kpa su ka Gusunə besen Yinnin woodan kpakoro te wurama. Domi sa n̄ ten gari kue Səəlun waati səə.

⁴ Ma tən be kpuro ba wura bu ko m̄. Domi gari yi, yi ka bu naawa. ⁵ Ma Dafidi u Isireliba kpuro menna saa Sikorin di ye ya wāa Egibitiə sere ka Hamatin duu yerə kpa bu da bu Yinni Gusunən woodan kpakoro te suama Kiriati Yarimun di. ⁶ Yera Dafidi u seewa ka Isireli be kpuro ba da Baalaə ye ba maa m̄ Kiriati Yarimu, Yudan temə, bu ka Yinni Gusunən woodan kpakoro te tama, tən wuswaaə ba ra Yinni Gusunən yīsiru soku, wi u ra n̄ s̄ ten wəllə wəllun k̄sobun suunu səə. ⁷ Ma ba tu sua ba doke naa keke kpa gaa səə ba ka doona Aminadabun yenun di. Usa ka Akiyowa ba naa keke ye kpare. ⁸ Ma Dafidi ka Isireliba kpuro ba bu swīi ba mərəkunu soomə ka ḡəgenu, ka bara kpānu, ka s̄ketirenu, ka yankokonu. Ma ba womusu m̄ ba yaamə ka ben dam kpuro ba ka Gusunə s̄amə. ⁹ Saa yè səə ba tura Kidonin doo soo yerə, yera kpakoro te, ta wərumaa d̄ə, ma Usa u n̄ma demia u tu gaba. ¹⁰ Mii mii, Yinni Gusunə u ka n̄n m̄ru kua. Ma u dera u wəruma kpakoro ten b̄kuə u gu, yèn s̄ u tu baba.

¹¹ Dafidi u m̄ru kua too yèn s̄ Yinni Gusunə u ka Usa s̄eyasia m̄. Ma u yam mi yīsiru k̄a Peresi Usa. Yen tubusiana Usan goo yeru. Yīsi tera ba ka mu sokumə sere ka gisən gisə. ¹² Ma Dafidi u Yinni Gusunə nasia d̄oma te. Yera n̄ dera u ka n̄e, aməna u koo ko u ka Yinni Gusunən woodan kpakoro te turi win yenuə.

¹³ U n̄ dere bu gina ka tu da win yenuə Yerusalemə. U dera ba ka tu dawa Obedi Edəmu Gatigiin yenuə. ¹⁴ Ma ta kua mi suru ita. Ma Yinni Gusunə u durə wi ka win yenugibu ka maa ye u m̄ kpuro domaru kua.

14

Dafidi u wāa Yerusalemə
(I maa m̄erio 3:5-9; Samuēli II, 5:11-16)

¹ S̄ə teeru, Hiram, Tirin sunə u Dafidi s̄m̄bu ḡoria ka d̄a gea ye ba sokumə s̄eduru ka d̄a d̄akobu ka be ba ra kpenu d̄aku, kpa bu n̄n sina kpaaru bania. ² Dafidi u tuba ma Gusunəwa u win bandun dam siremə. Wiya u maa ban te wəlle suamə win t̄mbu Isireliban s̄.

³ Yen biru Dafidi u maa kurəbu gabu sua Yerusalemə. Ma ba n̄n bii tən durəbu ka tən kurəbu marua. ⁴ Bera Samua ka Sobabu ka Natani ka Salomə ⁵ ka Yibaa ka Elisua ka Elifeleti ⁶ ka Nəga ka Nefēgi ka Yafia ⁷ ka Elisama ka Beliada ka sere Elifeleti goo.

Dafidi u Filisitiba kamia
(I maa m̄erio Samuēli II, 5:17-25)

⁸ Ye Filisitiba ba nua ba Dafidi gum tāre wirə u kua Isireliba kpuron sunə, yera be kpuro ba seewa ba n̄n w̄rim wee. Ye u nua m̄, yera u sara u da u ka bu yinna. ⁹ Saa ye s̄əra Filisiti be, ba tunuma ba teria Refan wəwaə. ¹⁰ Ma Dafidi u Yinni Gusunə bikia u n̄e, n̄ doo n̄ Filisiti be w̄ri? Kaa man bu n̄mu beria?

Ma Yinni Gusunə u n̄n wisa u n̄e, a doo, kon nun bu n̄mu beria.

¹¹ Ma ba seewa ba da Baali Perasimuə. Miya Dafidi u Filisiti be go go. Ma u gerua u n̄e, Yinni Gusunə u nen yibereban wuuru ḡia nge m̄ nim tora ya ra guna ḡe.

Yen s̄na ba yam mi yīsiru k̄a Baali Perasimu. ¹² Yera Filisiti be, ba duki sua ba ben bw̄arokunu deri mi. Ma Dafidi u win t̄mbu s̄əwa bu nu guro bu d̄ə meni.

¹³ Amen biru, Filisiti be, ba kpam na ba teria Refan wəwa mi. ¹⁴ Ma Dafidi u Yinni Gusunə bikia u n̄e, n̄ maa doo n̄ bu w̄ri? Ma Yinni Gusunə u n̄n wisa u n̄e, oo. Adama a ku da s̄ru s̄rum m̄. A besiro kpa a da a n̄ wāa d̄a ye ba m̄ miren s̄əwə. ¹⁵ Sanam m̄ a naa damu damusu gasu n̄əwə d̄a wəllə, a yarima. Domi n̄e, Yinni Gusunəwa na nun gbiiye n̄ ka ben sansani ye w̄ri.

¹⁶ Ma Dafidi u kua nge m̄ Yinni Gusunə u n̄n s̄əwa. U da u Filisiti be go go saa Gabaonin di n̄ ka da Ges̄eə. ¹⁷ Ma Dafidi u yīsiru yara tem baama kpuro səə. Ma Yinni Gusunə u n̄n dam w̄ b̄wesenu kpuro səə.

Dafidi u Yinni Gusunən

woodan kpakororu wāa yeru

səuru kua

15

¹ Yeniban biru, Dafidi u tii dia bania Yerusalemuə. U maa Yinni Gusunən woodan kpakororu wāa yeru kua mi. ² Ma u nəε, Lefiba tənawa n weenε bu tu səbe. Domi bera Yinni Gusunə u gəsa bu ka tu səbe, kpa bu maa ten səmburu ko saa kpuro səə.

³ Ma Dafidi u Isireliba kpuro menna Yerusalemuə bu ka Yinni Gusunən woodan kpakoro te da ten ayerə mi u səuru kua ten sə. ⁴ U maa yāku kowobu Aronin bweserugibu ka Lefiba menna. ⁵ Kehatin bweseru səə, Urieliwa u sāa wirugii ka wigibu tənu wunaa teeru (120). ⁶ Mərarin bwese kera səə, Asayawa u sāa wirugii, ka wigibu təmbu goobu ka yendu (220). ⁷ Gεəsənin bwese kera səə, Yoeliwa u sāa wirugii ka wigibu təmbu wunaa teeru ka wəkuru (130). ⁸ Elisafanin bwese kera səə, Semayawa u sāa wirugii ka wigibu tənu goobu (200). ⁹ Heboronin bwese kera səə, Elieliwa u sāa wirugii ka wigibu tənu wene (80). ¹⁰ Usielin bwese kera səə, Aminadabuwa u sāa wirugii ka wigibu tənu wunəbu ka wəkura yiru (112). ¹¹ Ma Dafidi u yāku kowobu Sadəku ka Abiataa soka, ka sere maa Lefi beni, Urieli ka Asaya ka Yoeli ka Semaya ka Elieli ka sere Aminadabu. ¹² Ma u bu səəwa u nəε, bεeya i sāa wirugibu Isireliban bwese keri səə. Yen sə, i tii dεerasio bεε ka bεen yenugibu, kpa i da i ka Gusunə bεε Isireliban Yinnin woodan kpakororu suama i ka na yam mi na tu wāa yeru kua səə. ¹³ Yellu, Gusunə bεsen Yinni u sun sεeyasia ka gəə yən sə i n daa wāa mi, ma sa n win wooda mēm nəəwε.

¹⁴ Yera yāku kowo be, ka Lefi be, ba tii dεerasia bu wa bu ka Gusunə be Isireliban Yinnin woodan kpakoro te suama. ¹⁵ Ma Lefi be, ba kpakoro te sua ba seru sənđi ka ten dāa pəəsi yi ba ra ka tu sue nge mε Yinni Gusunə u raa yiire bu ko saa Məwisin nəən di. ¹⁶ Ma Dafidi u maa Lefiban wirugii be səəwa u nəε, bu begibu səuru koosio be ba koo womusu ko ba n guunu ka mərəkunu ka səkətirenu soomə ka dam bu ka nuku dobu səəsi. ¹⁷ Be Lefiba ba səuru koosia, bera Hemani, Yoelin bii ka win səm kowosii beni, Asafu, Berekian bii ka sere maa Etani, Kusayan bii, Mərarin bwese kεragii. ¹⁸ Be ba maa swii, bera Sakari ka Beni ka Yaasieli ka Semiramətu ka Yehieli ka Uni ka Eliabu ka Benaya ka Maaseya ka Matitia ka Elifele ka Mikineya ka Obedi Edəmu ka sere Yeyeli. N deema beni kpuro ba sāawa kənnə kəsobu. ¹⁹ Wom kowo be ba səkətirenu soomə ni ba kua ka sii gandu, bera Hemani ka Asafu ka sere Etani. ²⁰ Be ba maa guunu soomə ni nu gəru yāka mə, bera Sakari ka Asieli ka Semiramətu ka Yehieli ka Uni ka Eliabu ka Maaseya ka sere maa Benaya. ²¹ Matitia ka Elifele ka Mikineya ka Obedi Edəmu ka Yeyeli ka sere Asasia, bera ba mərəku serum nəəba itaginu soomə ba ka womusu swii. ²² Lefi be səə, Kenaniawa u sāa wom kowo ben wirugii. Wiya u bu womusu koosiamə domi u yēru mə. ²³ Be ba ra Yinni Gusunən woodan kpakoro te səbe, bera Berekia ka Elikana ²⁴ ka Obedi Edəmu ka Yehia. Yāku kowo be ba ra kəbi so Yinni Gusunən woodan kpakoro ten wuswaə, bera Sebania ka Yosafati ka Netanēeli ka Amasai ka Sakari ka Benaya ka sere Eliesεε.

Yinni Gusunən

woodan kpakororu

ta tura Yerusalemuə

(I maa mεerio Samuēli II, 6:12-19)

²⁵ Dafidi ka Isireliban guro gurobu ka tabu kowobu nərəm nərəm wirugibu ba swaa wəri ba ka Yinni Gusunən woodan kpakoro te wee Obedi Edəmun yenun di ka nuku dobu. ²⁶ Yinni Gusunə u wāa ka Lefi be ba win woodan kpakoro te səəwa. Ma ba kεε nəəba yiru ka yāa kinenu nəəba yiru go ba ka yākuru kua. ²⁷ Dafidi ka Lefi be ba woodan kpakoro te səəwa ka wom kowobu, ka sere Kenania wi u wom kowo be kpare, be kpuro ba yabenu sebua ni ba kua ka wēε damgii. Yen biru, Dafidi u maa yāku kowon yabe tarakpe doke.

²⁸ Isireliba kpuro ba ka Yinni Gusunən woodan kpakoro te na Yerusalemuə. Ba kuuki m̀ nuku dobun s̄, ma ba k̄bi ka seketirenu ka guunu ka m̀r̀kunu soom̄.

²⁹ Ye ba ka Yinni Gusunən woodan kpakoro te duə Dafidin wuuə, yera Mikali Səəlun bii tən kurə u m̀erima saa fənəntin di. Ye u wa sina boko Dafidi u ȳə̀kumə u yaamə, yera u ǹn gema.

16

¹ Ye ba ka kpakoro te tunuma, yera ba tu doke ten ayerə kuu bekurugiru s̄ə te Dafidi u kua ten s̄. Yen biruwa u Yinni Gusunə ȳāku d̄ə m̀waararuginu ka siarabun ȳāku kua. ² Ye Dafidi u ȳāku ni kua u kpa, yera u win t̄mbu Isireliba domaru kua ka Yinni Gusunən ȳisiru. ³ Ma u be kpuro d̄ianu b̄nu kua, tən kurəbu ka tən durəbu. U baawure p̄ē ka yaa w̄əra w̄ē ka sere maa kira te ba kua ka resem gbeba.

Lefiba ba Yinni Gusunə

siaramə ka womusu

(*I* maa m̀erio Womu 105:1-15; 96; 106:1,47-48)

⁴ Ma Dafidi u Lefi ben gabu s̄ma w̄ē woodan kpakoro ten s̄, kpa bu ka Gusunə be Isireliban Yinni s̄. Kpa bu ǹn siara, kpa bu ǹn beere w̄ē. ⁵ Asafuwa u s̄a ben wirugii. Ma Sakari u s̄a win yiruse. Ma Yeyeli ka Semiramətu ka Yehieli ka Matitia ka Eliabu ka Benaya ka Obedi Edəmu ka sere Yeyeli ba guunu ka m̀r̀kunu soom̄. Ma Asafu u maa seketirenu soom̄. ⁶ Ma ȳāku kowo beni, Benaya ka Yasieli ba k̄bi soom̄ t̄a t̄a Yinni Gusunən woodan kpakoro ten wuswaa. ⁷ T̄ə tera Dafidi u dera Asafu ka wigibu ba Yinni Gusunə t̄mam torua. Ba n̄ē,

⁸ i Yinni Gusunə siaro, kpa i ǹn s̄,
kpa i bwesenu n̄əsia s̄m baka ni u kua.

⁹ I ǹn t̄m̄.

I ǹn siaro ka womusu,
kpa i win s̄m maamaakiginun gari kpara.

¹⁰ I ȳerio win ȳisi d̄eraru s̄,

kpa i nuku dobu ko
beē b̄n ḡru ga ǹn kasu.

¹¹ I ḡsiro Yinni Gusunə Dam kpurogiin mi,

kpa i ǹn kasu baadomma.

¹²⁻¹³ Beē Isireliba, Yakəbu Gusunən s̄m kowon bweseru,
beē be u ḡsa,

i yaayo s̄m maamaakigii ni u kua
ka gari yi u beē s̄əwa.

¹⁴ Gusunəwa u s̄a besen Yinni.

Wiya u koo handunia kpuro siri.

¹⁵⁻¹⁶ I arukawani ye yaayo baadomma

ye u ka Aburahamu b̄kua
ka maa n̄ə mw̄ē te u Isaki kua.

¹⁷ U ka ye Isireliba, Yakəbun bweseru b̄kuawa
ya n̄ s̄a wooda sere ka baadomma.

¹⁸ U n̄ē, u koo bu Kananin tem w̄ē
bu tubi di.

¹⁹ N deema sanam m̄,

Isireliba ba n̄ dabi,
ma ba s̄a s̄bu tem m̄ s̄ə.

²⁰ Ba ra n̄ daaməwa bwese tukunun mi
ka wuu tukusə.

²¹ Adama u n̄ dere goo u bu dam d̄re.

U maa sinambu s̄eyasia ben s̄.

²² U n̄ē, i ku n̄n tən be na ḡsa baba.

I ku maa n̄n s̄m̄bu k̄sa kua.

²³ Yen sã, bæ handuniagibu,
i Yinni Gusunã tãmã.

I win faaban gari kparo tã baatere.

²⁴ I win yiikon girima ka win sãm maamaakiginu kparo
bwesenun suunu sã.

²⁵ Domi Yinni Gusunã u kpã.

Wiya n weene bu siara.

U bũnu kpuro nanum kere.

²⁶ Bwese tukunun bũnu nu sãawa kam dirum.

Adama Yinni Gusunãwa u wõllu kua.

²⁷ Yiiko ka girima ya wãa win wuswaaã.

Ma dam ka nuku dobu wãa win wãa yerã.

²⁸ Bæ bwesenu kpuro,

i Yinni Gusunã yiiko ka bæere wẽeyã.

²⁹ I Yinni Gusunã yĩsiru yiiko wẽeyã.

I ka nũn kẽnu daawo win sãa yerã.

Kpa i yiira win wuswaaã

i nũn sã win dẽeraru sã.

³⁰ Bæ handuniagibu kpuro,

i diirio win wuswaaã.

Tem mu dam mã,

mu ñ bãarimã.

³¹ Wõllu, a yẽerio,

kpa tem mu nuku dobu ko.

I bwesenu kpuro sãwã

ma Yinni Gusunã u bandu dii.

³² Nim wãku gu kuuki koowo,

ka ye ya wãa ge sã.

Ye ya wãa gen bera mi gia kpuro,

yu nuku dobu koowo.

³³ Dãnu, i nuku dobu kuuki koowo

Yinni Gusunã wuswaaã.

Domi u wee u handuniagibu siri.

³⁴ I Yinni Gusunã siaro win tã geerun sã.

Win kĩru ta ñ nãru mã.

³⁵ I nũn nãgĩru sueyo i nẽ,

Gusunã bæsen Faaba kowo, a sun faaba koowo.

A sun wãro bwese tukunun nãman di,

kpa a sun menna.

Saa yera sa ko nun tãma

sa n wunen yĩsi dẽeraru soku,

kpa sa n yẽerimã, sa n mã,

³⁶ Gusunã, Isireliban Yinni,

wuna ba ko n siaramã sere ka baadommaã.

Ma tãmbu kpuro ba nẽ, ami! I Yinni Gusunã siaro.

³⁷ Yen biru Dafidi u Asafu ka wigibu yiire ba n wã Yinni Gusunã woodan kpakoro ten mi, ba n sãmburu mã baadomma. ³⁸ Ma u Obedi Edãmu ka Hosa ka begibu gãsa. Ben geera sãawa tãmbu wata ka nãba ita (68). Obedi Edãmu, Yedutum bii, ka Hosa ba sãawa kãnnã kãsobu.

³⁹ Ma Dafidi u yãku kowo Sadãku ka wigibu yiire bu sãmburu ko gunguru wõllo Gabaoniã, mi ba ra Yinni Gusunã yãkuru kue, ⁴⁰ ba n da nũn yãku dã mwaararuginu kue baadomma yãku yerã, bururu ka yoka, kpa bu maa ko kpuro ye ya wãa wooda sã ye u Isireliba wẽ. ⁴¹ Be sãra Hemani ka Yedutum ka sere be ba gãsa ba ben yĩsa sia sia mi, bu ka Yinni Gusunã sã ba wãa. Domi wi, Yinni Gusunã tã geeru ta ra n wãawa sere ka baadomma. ⁴² Hemani ka Yedutum, bera ba ra kãbi ka seketirenu ka sere maa

yāa ni nu tien wunanəsu ko, ni ba ra ka womusu ko bà n Yinni Gusunə sāmə. Yedutum biba ba maa sāa kənnən kəsobu.

⁴³Yen biru, təmbu kpuro ba gəsira ba wura ben yenusə. Ma Dafidi u maa da win yenuə u ka win yenugibu domaru kua.

17

Nəə mwεε te Gusunə u Dafidi

ka win bibun bweseru kua

(I maa mεerio Samuēli II, 7:1-17)

¹Ye Dafidi u da u sina win yenuə, yera u Gusunən səmə Natani sōwa u nεε, n weene na n wāa diru səə te ba kua ka dāa gea ye ba m̀ seduru, kpa Gusunən woodan kpakororu ta n wāa kuu bekurugiru səə?

²Ma Natani u ǹn wisa u nεε, a doo a ko nge mε a gōru doke kpuro. Domi Yinni Gusunə u wāa ka wunε.

³Ye n kua wōkuru, yera Yinni Gusunə u Natani sōwa kāsiru səə u nεε, ⁴a doo a nən səm kowo Dafidi sō a nεε, nε, Yinni Gusunə na ǹn sōmə ma n ǹ wi u koo man diru bania mi na ko n wāa. ⁵Domi na ǹ sinare diru garu səə saa m̀n di na ka Isireliba yarama Egibitin di sere n ka kua gisə. Adama na ra n wāawa kuu bekurugirə kpa ba n ka man bəsu. ⁶Baama mi sa da nε ka Isireliba, na ra kparobu gəsiwa ba n be ba tie kpare. Adama na ǹ ben goo taare wēere n nεε, mban sōna u ǹ man diru banie ka dāa ye ba m̀ seduru. ⁷Yen sō, a doo a Dafidi nən səm kowo sō a nεε, nε, Gusunə wəllu ka tem Yinni, na nεε, yāa kparabun diya na ǹn wunama u n ka sāa nən təmbu Isireliban kparo. ⁸Na wāa ka wi, baama kpuro mi u da. Meya na ǹn win yiberēba dera. Ma na dera u yīsiru yara nge tən boko dunia səə. ⁹Na nən təmbu Isireliba ayeru kua na bu sinasia ba n ka wāa mi ka bəri yendu, kpa tən kəsobu bu ku raa maa se bu bu nən sō ¹⁰nge mε ba bu kua yellu kparobun waati səə. Na win yiberēba kpuro sekuru doke. Nε, Yinni Gusunəwa na ǹn sōmə ma kon ǹn ko bwese bakarun nuuru. ¹¹Win saa yà n tura u gu, ba ǹn sika win baababan sikaə, kon win bii turo wuna u bandu di, kpa n ban ten dam sire. ¹²Bii wiya u koo man diru bania, kpa n win sina gəna swīi ya n dam mə sere ka baadommaə. ¹³Na kon sāa nge win tundo, kpa u n maa sāa nge nən bii. Na ǹ nən durom wunarimə nge mε na mu sunə wi u ǹn gbiiye wunari. ¹⁴Kon ǹn ko nən təmbun sunə, kpa n win ban ten dam sire sere ka baadommaə.

¹⁵Ye Natani u gari yi kpuro nua u kpa, yera u da u yi Dafidi sōwa nge mε Yinni Gusunə u ǹn sōsi kāsī te səə.

Dafidi u kanaru kua

(I maa mεerio Samuēli II, 7:18-29)

¹⁶Ma Dafidi u seewa u da Yinni Gusunən sāa yerə. U gerua u nεε, Yinni Gusunə, na yē ma na ǹ sāa gāanu. Nən bwesera kun maa gāanu tura. Ka mε, a man kua sunə Yerusalemu mini. ¹⁷Ma a ye garisi gāa piiminu wunen mi. Domi a kpam gerumə nge mε nən bweseru ta ko n sāa sia. Ma wunε wi a kpā, a man ye sōmə nε wi na sāa tən diro. ¹⁸Mba kon maa gere bεere ye a man doke min sō. Domi a man yē kə. ¹⁹Yinni Gusunə, wunen gari ka maa wunen gōrun kīrun saabuwa a ka man gāa baka nini kpuro kua. Ma a man nu sōsi. ²⁰Gāanu kpuro ye sa nua a kua, ya sōsi ma a kpā. Goo sari wi u sāa nge wunε. Wunε turowa a sāa Gusunə. ²¹Bweseru garu maa sari nge bese Isireliba te ta koo nεε, ten būu u tu yakiamā yorun di, ma u tu yīsiru kā ta n ka sāa wigiru. Ka geema, gāa bakana a sun kua. A maa gāa maamaakiginu kua besen wuswaaə ye a ka bwese tukunu gira besen wuswaan di, ma a sun yakiamā Egibitigibun min di. ²²A wunen təmbu Isireliba swīi ba n ka sāa wunεgibu mam mam sere ka baadommaə. Ma wunε Gusunə, a kua ben Yinni. ²³N n men na, gari yi a gerua nε ka nən bweserun sō a de yi koorā sere ka baadommaə. ²⁴A de wunen yīsiru tu wolle suara sere ka baadommaə. Kpa bu nεε, wunε Gusunə wəllu ka tem Yinniwa a sāa Isireliban Yinni. Kpa a de nən bwese kera ya n bandu dii wunen wuswaaə. ²⁵Yinni Gusunə, wunen tiiwa a man sōwa a nεε, kaa de nən bibun bweseru tu bandu di nən biru. Yen sōna na ka kāka na kana teni m̀. ²⁶Yinni,

wuna a sãa Gusunə. Wuna a maa ne wunen sɔm kowo durom menin nɔw mwɛeru kua. ²⁷ N n men na, a nen bweseru domaru kuo, kpa ta n bandu dii sere ka baadommaɔ wunen wuswaɔ. Ye a domaru kua, ya ko n maa domaru mɔwa sere ka baadommaɔ.

18

Dafidi u bwese tukunu kamia
(*I maa mɛerio Samuɛli II, 8:1-14*)

¹ Yeniban biru, Dafidi u Filisitiba kamia, u bu sekuru doke. Ma u Gati ka yen baru kpraanu mwa. ² Ma u Mɔabuba kamia ba kua win yobu. Ma ba nùn wɔɔ gobi kɔsiamɔ. ³ Yen biru u Hadadesɛɛ, Soban sina boko kamia Hamatin bera gia, sanam mɛ wi, Hadadesɛɛ u dɔw u win tem yasia daa te ba mɔ Efaratiɔ. ⁴ Ma Dafidi u nùn tabu kɛkɛ nɔrɔbu (1.000) mwaari ye dumi gawe, ka maasɔbu nɔrɔbun suba nɔɔba yiru (7.000), ka naanaakobu nɔrɔbun suba yɛndu (20.000). Ma u ben dumi kpuron naa siinu bɔɔra ma n kun mɔ wunɔbu (100) yi u tii deria. ⁵ Sirigii be ba wãa Damasiɔ ba na bu ka Hadadesɛɛ, Soban sina boko somi. Ma Dafidi u ben tɔmbu nɔrɔbun suba yɛnda yiru (22.000) go. ⁶ Ma u bu kparobu yiiya. Ma Sirigii be, ba kua win yobu, ba nùn wɔɔ gobi kɔsiamɔ. Yinni Gusunə u ra n Dafidi kɔsuwa baama kpuro mi u da. ⁷ Ma u Hadadesɛɛn sɔm kowobun tɛrɛnu mwɛera ni ba kua ka wura. Ma u ka nu na Yerusalemuɔ. ⁸ U maa sii gandu gurama ta kpã Tibusati ka Kunun di. Wusu yiru ye, ya sãawa Hadadesɛɛgisu. Sii gan teya Salomɔw u ka boo kua ka gen yɔratii ka maa sãa yerun dendi yãnu.

⁹ Ye Tohu, Hamatin sina boko u nua ma Dafidi u Hadadesɛɛ, Soban sina boko ka win tabu kowobu kamia, ¹⁰ yera u win bii Hadoramu gɔra Dafidin mi u nùn tɔbiri kpa u nùn siara yèn sɔ u Hadadesɛɛ tabu wɔri u kamia. Domi Tohu u raa ka Hadadesɛɛ tabu mɔwa. Ma u Dafidi gbɛa mɔrisia bwese bweseka ye ba kua ka wura ka sii geesu ka maa sii gandu. ¹¹ Ma Dafidi u ye kpuro yi Yinni Gusunən sɔ, ka maa sii geesu, ka wura ye u mwɛera bwese tuku ninin min di. Niya, Edɔmuba ka Mɔabuba ka Amɔniba ka Filisitiba ka sere Amalekiba.

¹² Abisai, Seruyan bii, u Edɔmuba kamia wɔwɔ ye ba mɔ Bɔru. Ma u ben nɔrɔbun suba yɛndu yiru sari (18.000) go. ¹³ Ma u kparobu yi yi Edɔmu mi. Ma Edɔmu be kpuro ba kua Dafidin yobu. Yinni Gusunə u ra n Dafidi kɔsuwa baama kpuro mi u da.

Dafidin sɔm kowobun yisa
(*I maa mɛerio Samuɛli II, 8:15-18*)

¹⁴ Dafidi u bandu di Isireliba kpuro sɔw. Ma u gea mɔ, u bu siriamme dee dee. ¹⁵ Yoabu, Seruyan biiwa u tabu kowobu kpare. Ma Yosafati, Ahiludun bii u sãa tirenun bero. ¹⁶ Sadaku, Akitubun bii, ka Abimeleki, Abiataan biiwa ba sãa yãku kowobu. Ma Safusa u sãa tire yoro. ¹⁷ Benaya, Yehoyadan biiwa u sãa Keretiba ka Peletiban kparo. Ma Dafidin bibu ba sãa win gerunasibu.

19

Ba Dafidin sina asakpɔbu

sekuru doke
(*I maa mɛerio Samuɛli II, 10:1-5*)

¹ Yeniban biru Nakasi, Amɔniban sina boko u gu. Ma win bii u bandu kɔsire kua. ² Ma Dafidi u nɛɛ, kon Hanuni, Nakasin bii wi tɔn geeru kua. Domi meya win tundo u man kua. Yera Dafidi u sɔmɔbu gɔra bu nùn nukuru yemiasia win tondon gɔɔn sɔ. Ye Dafidin sɔmɔ be, ba tura Hanuni win mi, Amɔniban temɔ bu ka nùn nukuru yemiasia, ³ yera Amɔniban wirugibu ba Hanuni sɔɔwa ba nɛɛ, a tamaa Dafidi u ka wunen tundo beere wɛn sɔna u sɔmɔbu gɔrima bu nun nukuru yemiasia? A n̄ yɛ bu ka wuu ge bukiana bu gen saria gia kpa bu gu wɔrima bu kam koosian sɔna sɔmɔ beni ba na wunen mi?

⁴ Yera Hanuni u Dafidin sɔmɔ be mwa u ben toba kɔna ma u ben yabenu karana saa suunun di sere taanɔ. Ma u bu yɔsu ba doona. ⁵ Ye Dafidi u nua ye n tɔn be deema ma u

wa ba wāa seku bakaru sɔɔ, yera u gabu gɔra bu ka bu yinna kpa bu bu sɔ bu gina doo bu sina Yerikoɔ sere ben toba ye, yà n kpia bu sere wurama.

Dafidi u ka Amɔniba

ka Sirigibu tabu kua

(I maa mɛerio Samuɛli II, 10:6-19)

⁶ Ye Amɔni be, ba wa ma ba Dafidin mɔru seeyawa, yera Hanuni ka Amɔni be, ba sii geesun gobi nɔrɔbu (1.000) mɔrisia Sirigibun mi be ba wāa Mesopotamiɔ ka Maakaɔ ka sere Sobaɔ bu ka bu tabu kekeba ka maasɔbu wɛɛma. ⁷ Ma ba bu tabu keke nɔrɔbun suba tɛna ka yiru (32.000) wɛɛma, ka maa Maakan sunɔ ka win tabu kowobu. Ma ba na ba ben sansani gira Mɛdebaɔ. Ma Amɔniba ba maa yarima ben wusun di ba menna ka tabun sɔru.

⁸ Ye Dafidi u nua mɛ, yera u bu Yoabu ka win tabu kowo damgibu sure. ⁹ Ma Amɔniba ba yarima ba wāa wuun duu yerɔ. Sinam be ba maa bu somiru na, ma ba da ba yɔra nɛnɛnka. ¹⁰ Ma Yoabu u deema u koo tabu kowa biruɔ ka wuswaaɔ. Ma u Isireliban tabu kowo damgibu sɔɔ tabu kowo wuuru sua u Sirigibu kpare. ¹¹ Ma u maa win wɔnɔ Abisai tabu kowo be ba tie wɛ bu ka Amɔniba wɔri. ¹² Ma u nɛɛ, Sirigibu bɔ n man kamiamɔ, a man somiru na. Amɔniba bɔ n maa nun kamiamɔ, kon nun somiru na. ¹³ A de a n wɔrugɔru mɔ, kpa su taa bi ko ka wɔrugɔru besɛn tɔmbun sɔ ka maa Gusunɔ besɛn Yinnin wusun sɔ. Kpa Yinni Gusunɔ u ko ye n ko n nùn wɛre.

¹⁴ Ma Yoabu ka win tɔmbu ba Sirigibu tabu wɔri. Ma Sirigii be, ba duki sua Yoabun wuswaan di. ¹⁵ Ye Amɔniba ba wa ma Sirigibu ba duki sua, yera ben tii ba maa duki yarina Abisai, Yoabun wɔnɔn wuswaan di ba dua wuuɔ. Ma Yoabu u gɔsirama Yerusalemuɔ.

¹⁶ Ye Sirigibu ba wa ma Isireliba ba bu kamiawa, yera ba sɔmɔbu gɔra bu Sirigii be ba wāa daarun guru giɔ sokuma. Sofaki, Hadadesɛn tabu kowobun wirugii u bu gbiiye. ¹⁷ Ma ba ye Dafidi nɔɔsia. Yera u Isireliban tabu kowobu kpuro menna, u ka bu Yuudeni tɔbura, ma ba sɔa ba da Sirigii ben bera gia ba bu tabu wɔri ba kamia. Ma Sirigii be, ba duki sua Isireliban wuswaan di. ¹⁸ Dafidi u ben tabu keke be dumi gawe nɔrɔbun suba nɔɔba yiru (7.000) kɔsuka ka be ba wāa be sɔɔ, ka naanaakobu nɔrɔbun suba weeru (40.000), ka sere maa ben tabu sunɔ Sofaki.

¹⁹ Ye Hadadesɛn sɔm kowobu ba wa ma Isireliba ba bu kamiawa, yera ba ka Dafidi nɔɔ tia kua ba nùn tii wɛ. Saa dɔma ten di, Sirigibu ba ku ra maa kã bu Amɔniba somiru da.

20

Yoabu u Raba tabu wɔri

u mwa

(I maa mɛerio Samuɛli II, 11:1; 12:26-31)

¹ Wɔɔ kpɔɔn saa yɛ sɔɔ sinambu ba ra tabu yari, yera Yoabu ka win tabu kowo damgii be u kpare ba da ba Amɔniban tem wɔri ba kɔsuka. Ma ba Raba tarusi ba mwa. N deema saa ye sɔɔ, Dafidi u wāawa win yenuɔ Yerusalemuɔ.

² Yen biruwa Dafidi u wuu gen sunɔn furɔ wuraguu mwa. Gen bunum mu sãawa kilo tɛna ka nɛ. Ma ba gu kpee gobiginu gore. Ma ba gu sua ba Dafidi dokea wirɔ. Yen dɔma te, dukia baka Dafidi u gura wuu gen min di u ka doona. ³ Ma u gen tɔmbu yoo sɔma koosia. Ben gaba dãa bɔɔrimɔ ka sii, gabu ka gbɛɛ, gaba kpenu dãkumɔ, ma gaba tem gbemɔ ka dãkunu. Nge meya u maa Amɔniban wusu kpuron tɔmbu yoo sɔma koosia. Yen biru, Dafidi u gɔsirama Yerusalemuɔ ka win tabu kowobu.

Ba Filisitiba kamia

(I maa mɛerio Samuɛli II, 21:18-22)

⁴ Yeniban biru Isireliba ba ka Filisitiba tabu kua Gesɛɛɔ. Saa ye sɔɔra Sibekai, Husagii u Sipai, Rafan bweserun turo go. Ma u Filisiti be sekuru doke. ⁵ Yen biru tabu maa seewa Isireliba ka Filisitiban suunu sɔɔ. Yera Elikanani Yairin bii, u Lasimi, Goliati, Gatigiin

wəno go. Lasimi win yaasan buru ta bəuruwa nge weson beku tēketiru. ⁶ Isireliba ba maa ka Filisitiba tabu kua Gati mi. Miya tabu kowo goo wāa u gunu too. Niki binu nəaba tia tiawa u mə nəmaə ka naasə. Ma ni kpuro nu kua yenda nne. Win tii u sāawa Rafan bweserugii. ⁷ U Isireliba nəə kuura, ma Yonatam, Dafidin məə, Simean bii, u nùn go.

⁸ Tən be kpuro ba sāawa Rafan bweseru. Dafidi ka win tabu kowoba ba bu go Gatiə.

21

Dafidi u dera ba Isireliba gara

(I maa məerio Samuəli II, 24:1-9)

¹ Səə teeru Setam u Isireliba seesi, ma u Dafidi bərie u ka bu gari. ² Ma Dafidi u Yoabu ka tabu kowobun wirugii be ba tie səəwa u nne, bu doo bu Isireliba gari saa ben tem səə yēsən nəm geu gian di sere men səə yēsən nəm dwarə, kpa bu na bu nùn gəra tusia. Nge meya u koo ka ben geeru gia.

³ Yoabu u wisa u nne, Yinni Gusunə u de win təmbu bu dabia wunəm wunəm subenu. Nen yinni sina boko, tən beni kpurowa ba sāa wunen səm kowobu. Mban sənə a maa yeni bikiamə. Mban sənə kaa bu torasia.

⁴ Adama sina boko u yərarriwa win wooda ye səə dim dim, ye u Yoabu wē mi. Ma Yoabu u da u Isireliban tem kpuro bukiana. Ma u wurama Yerusalemə. ⁵ U Dafidi gari gari yi tusia. Isireli be ba koo kpī bu tabu ko, ben geera sāawa yako tia ka təmbu nəərbun suba wunəbu (1.100.000). Yudaban geera sāawa nəərbun suba nəeru ka wata ka wəkuru (470.000).

⁶ Yoabu u n Lefin bwese keragibu ka Benyamən bwese keragibu gara. Domi sina bokon wooda ye, ya n ka nùn naawə.

Yinni Gusunə u Dafidi

taare wē

(I maa məerio Samuəli II, 24:10-17)

⁷ Dafidin wooda ye, ya n Yinni Gusunə dore. Ma u Isireliba sēyasia. ⁸ Ma Dafidi u Yinni Gusunə səəwa u nne, ye na kua mi, tora bakara. A de a nne wunen səm kowo suuru kua, domi wiira kookoosa na kua mi.

⁹ Ma Yinni Gusunə u win səmə Gadi səəwa u nne, ¹⁰ a doo a Dafidi sə a nne, ameniwa nne, Yinni Gusunə na gerua. Na nne, wee, na nùn nəni swāanu ita yīye. U gəsiə te u kī n ka nùn sēyasia.

¹¹ Yera Gadi u da Dafidin mi, ma u nùn səəwa u nne, ameniwa Yinni Gusunə u gerua. ¹² U nne, gəəru tu wunen tem wəri wəə ita, n kun me wunen yiberəba bu ka nun tabu ko suru ita bu kamia, n kun me Yinni Gusunə u de gəən gərado u kēsi kēsi bararu pusi Isireliban tem kpuro səə u mu kpeerasia. Nəni swāanu ita ye səə, a gəsiə ye a kī kpa n da n ye Yinni Gusunə sə, wi u man gərima.

¹³ Dafidi u Gadi wisa u nne, na wāa nuku sankira bakanu səə. Adama n buram bo n wəri Yinni Gusunən nəmuə ye kon ka wəri təmbun nəmaə. Domi win wənwənda kpā.

¹⁴ Ma Yinni Gusunə u kēsi kēsi bararu sure Isireliba səə. Ma təmbu nəərbun suba wata ka wəkuru (70.000) ba gu. ¹⁵ Yinni Gusunə u win gərado gəra Yerusalemə u ye kpeerasia. Sanam me gərado wi, u ye kpeerasiamə, Yinni Gusunə u məera, ma u gəru gəsia kəsa yen di. Ma u win gərado wi u wuu ge kpeerasiamə mi, səəwa u nne, n den tura me, a wunen nəmu wunə.

N deema gərado wi, u wāawa Ənani, Yebusin doo soo yerə. ¹⁶ Dafidi u nəni seeya u gərado wi wa u wāa wəllu ka tem baa səə, u win takobi sue Yerusalemun bera gia. Yera Dafidi ka win təmbun guro gurobu ba saaki dewa ma ba yiira ba wuswaa tem girari nuku sankiranun sə. ¹⁷ Yera Dafidi u Yinni Gusunə səəwa u nne, nena na wooda wē bu tən be gari. N n men na, nena na tora. Tən beni ba n gāanu kue. Yen sə, a nne ka nen yenugibu nəma dokeo kpa a wunen təmbu Isireliba deri.

Dafidi u Yinni Gusunə

yāku yeru bania

(I maa mærio Samuēli II, 24:18-25)

¹⁸ Yinni Gusunən gɔrado u Gadi sɔɔwa u nɛɛ, a Dafidi sɔɔwɔ a nɛɛ, u doo ɔɔnani, Yebusin doo soo yeru mi, u Yinni Gusunɔ yāku yeru bania.

¹⁹ Ma Dafidi u seewa u da nge mɛ Yinni Gusunɔ u Gadi sɔɔwa. ²⁰ N deema ɔɔnani u wāa win doo soo yerɔ ka win bibu nɛɛ ba alikama soomɔ. Ye u sīra yera u Gusunən gɔrado wa ma ba da ba kukua. ²¹ Ma Dafidi u da ɔɔnanin mi. Ye ɔɔnani u Dafidi wa, yera u yarima doo soo yee ten min di u yiira win wuswaɔ u siriru tem girari. ²² Ma Dafidi u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a man wunen doo soo yee te derio n Yinni Gusunɔ yāku yeru bania mi. Kpa wahala ye ya nɛn tɔmbu deema mi, yu kpe. Kon tu dwe ka sii geesun gobi nge mɛ kaa ten gobin geeru bure.

²³ Ma u Dafidi sɔɔwa u nɛɛ, nɛn yinni sina boko, a tu suo a ka ko ye a kī. Ketɛba wee, a ka yāku dɔɔ mwaararugiru ko. Naa kɛkɛba wee yi ko yāku dāa. Alikama wee a ka kɛrun yākuru ko. Ye kpuro na nun kāwa.

²⁴ Ma Dafidi sina boko u nùn wisa u nɛɛ, aawo, kon tu dwewa nge mɛ kaa ten gobin geeru bura. Na n Yinni Gusunɔ gāanu wɛmɔ ni nu sāa wunɛginu n ka nùn yāku dɔɔ mwaararugiru kua te ta n man gāanu diiri.

²⁵ Ma Dafidi u nùn wuran gobi nata (600) wɛ yam min sɔ. ²⁶ Dafidi u Yinni Gusunɔ yāku yeru bania mi. Ma u yāku dɔɔ mwaararuginu ka siarabun yākunu kua. Yen biru u Yinni Gusunɔ kana. Ma Yinni Gusunɔ u win kanaru mwa, u dera dɔɔ u sarama wəllun di yāku yeru wəllu mi, u yāku ni mwa. ²⁷ Yinni Gusunɔ u ka win gɔrado wi gari kua, ma u win takobi wesia yen kararɔ.

²⁸ Saa yera Dafidi u tuba ma Yinni Gusunɔ u win kanaru mwa ɔɔnani Yebusin doo soo yeru mi. Saa dɔma ten diya u ra nùn yākuru kue mi. ²⁹ Saa ye sɔɔ, Yinni Gusunən kuu bekurugii te Məwisi u kua gɔburɔ, ta wāawa Gabaonin gungurɔ ka yāku yeru sannu mi ba ra yāku dɔɔ mwaararuginu ko. ³⁰ Dafidi kun kpɛ u da kuu bekurugii ten mi, u ka bikiaru ko Yinni Gusunən mi, yɛn sɔ berum nùn mwa gɔrado win sɔ.

22

¹ Ma Dafidi u nɛɛ, yam miniwa ba koo Yinni Gusunən sāa yeru bani. Miya yāku yera ko n maa wāa mi Isireliba ba ko n da yāku dɔɔ mwaararuginu ko.

Dafidi u Yinni Gusunən

sāa yerun sɔɔru mɔ

² Dafidi u dera ba sɔbu kpuro mɛnna be ba wāa Isireliɔ. Ma u bu yiire bu kpee bakanu dāku bu ka Yinni Gusunən sāa yeru bani. ³ U maa sisu sɔɔru kua siki siki bu ka kulumba seku gamboban kadiriban sɔ ka maa sɔretii. Sii gan te u mɛnna, ta kpā sere n n koorɔ bu tu yiire. ⁴ Meya u maa dāa gea ye ba mɔ seduruba mɛnna siki siki sere ba n kpɛ bu ye gari. Sidonigibu ka Tirigiba ba ka nùn ye naawa. ⁵ Domi Dafidi u tii sɔɔwa u nɛɛ, win bii Salomɔ u sāawa bii piibu. U n gina bwisi mɔ. Wee sāa yee te ba koo Yinni Gusunɔ bania mi, ta ko n yisiru yarawa tem kpuro sɔɔ ten giriman kpāarun sɔ. Yen sɔna u kī u nùn ten sɔɔru kua. Ma Dafidi u sɔɔru dabinu kua u sere gu.

Dafidi u Salomɔ yiire

u Yinni Gusunən sāa yee te

bani

⁶ Dafidi u win bii Salomɔ soka ma u nùn yiire u nɛɛ, a Gusunɔ Isireliban Yinni sāa yeru bani. ⁷ Nɛn bii, nɛn tiiwa na raa gɔru doke n nùn tu bania. ⁸ Adama u man sɔɔwa u nɛɛ, na tɔmbun yem yari too win wuswaɔ taa baka bi na kuan sɔ. Yen sɔ n n nɛ kon nùn sāa yeru bania mi ba ko n da nùn sɔ. ⁹ Adama kon bii ma. Bii wi, u ko n wāawa bəri yendu sɔɔ. U koo maa nùn wɔra win yiberɛ be ba ka nùn sikerenen nɔman di. Ba koo nùn sokuwa Salomɔ. Yen tubusiana bəri yendu. Domi win bandun saa sɔɔ, u koo de Isireliba ba n wāa bəri yendu sɔɔ. ¹⁰ Wiya u koo nùn sāa yeru bania. U ko n sāawa

win bii, kpa wi, u n maa sãa win tundo. Kpa u win bandun dam sire Isireliban suunu são sere ka baadommao. ¹¹ Tẽ, nen bii, Gusunã wunen Yinni u ko n ka nun wãa. Kpa wunen wãaru tu daka da. Kpa a kpĩ a nùn sãa yee te bania nge me u nun yiire. ¹² U de a n bwisi ka yẽru mã sanam me u koo de a bandu di Isireliba são, kpa a win woodaba mem nãwa. ¹³ A n Yinni Gusunãn wooda ka win yiirebu mem nãwa bi u Mãwisi wẽ Isireliban sã, saa yera ye a m̀ kpuro ya koo nun koorã. A n gesi dam ka wãrugãru mã. A ku nanda, a ku maa berum ko. ¹⁴ Wee na kookari kua na wura sãaru kua ya tãnnu nãrãbun suba ita (3.000) kere Yinni Gusunãn sãa yee ten sã. Ma na sii geesu sãaru kua su tãnnu nãrãbun suba tãna (30.000) kere. Na sii gandu ka sii wãkusu sãaru kua siki siki sere ba ñ kpẽ bu su yiire. Meya na maa dãa ka kpenu sãaru kua. Adama wunen tii kaa kpĩ a maa sosi mi são. ¹⁵ Sãm kowoba ko n wãa wunen bãkuã dabi dabinu. Bera be ba ra kpenu dãku ka be ba ra dãa dãku ka sere be ba sãm bwese bwesekan kobu yẽ. ¹⁶ Wee a wura ka sii geesu ka sii gandu ka sii wãkusu mã su ñ geeru mã. Tẽ, a seewo, kpa a sãmbu te ko. Kpa Yinni Gusunã u n ka nun wãa.

¹⁷ Yen biru Dafidi u Isireliban guro gurobu kpuro yiire bu win bii Salomão somi sãmbu te são. ¹⁸ U maa bu sãwa u nẽ, Gusunã been Yinni u wãa ka beẽ. Wiya u dera i wãa bãri yendu são beri berika. Domi u man tem me nãmu beria. Ma mu kua wi ka win tãmbugim. ¹⁹ Tẽ i Gusunã been Yinni kasuo ka been gãru kpuro ka been bwẽra kpuro. I seewo i win sãa yeru bani, kpa i ka win woodan kpakororu ka win sãarun dendi yãnu kpuro da mi.

Dafidi u dera ba Lefiba gara

23

¹ Ye Dafidi u tãkã kua, yera u win bii Salomão kua Isireliban sunã. ² Ma u Isireliban guro gurobu ka yãku kowobu ka Lefiba menna.

³ Ma ba Lefiba gara tia tia be ba wão tãna mã, ka be ba kere me. Ma ben geera kua nãrãbun suba tãna ka nãba ita (38.000). ⁴ Ma Dafidi u tãmbu nãrãbun suba yenda nne (24.000) gãsa be são, be ba ko n da Yinni Gusunãn sãa yee ten bana nãni doke, ka tãmbu nãrãbun suba nãba tia (6.000) be ba koo tãmbu kpara, kpa ba n da bu sirie. ⁵ U maa tãmbu nãrãbun suba nne (4.000) gãsa be ba tie são, ba n da sãa yee ten kãnnãsu kãsu, kpa tãmbu nãrãbun suba nne (4.000) be ba tie ba n da Yinni Gusunã tãme ka dwee yãa ni wi, Dafidi u dera ba kua bu ka Yinni Gusunã siara. ⁶ Ma u bu bãnu kua wuu wuuka nge me ba ka wãa Gẽsãni ka Kehati ka Merari, Lefin bibun bwese keri são.

⁷ Gẽsãnin biba Ladani ka Simeĩ. ⁸ Bibu itawa Ladani u mara. Bera Yehieli ka Setamu ka Yoeli. Yehieliwa u sãa ben gbiikoo. ⁹ Bibu itawa Simeĩ u mara. Bera Selomiti ka Hasieli ka Harani. Bera ba sãa Ladanin bwese keran wirugibu. ¹⁰ Simeĩ u maa bibu nne gabu mara. Bera Yasati ka Sina ka Yeusi ka Beria. ¹¹ Yasatiwa u sãa ben gbiikoo. Ma Sina u sãa yiruse. Yeusi ka Beria ba ñ bibu mara n dabi. Ma ba bu garisi bwese keri tia.

¹² Bibu nnẽwa Kehati u mara. Bera Amuramu ka Yisehari ka Heboroni ka Usieli. ¹³ Amuramun biba Aroni ka Mãwisi. Ma ba Aroni ka win bibun bweseru gãsa ba yi nenem sere ka baadommao ba n da ka Yinni Gusunã turare dão dokeye, kpa ba n da maa sãarun sãmburu ko, kpa ba n da maa tãmbu domaru kue ka Yinni Gusunãn yĩsiru.

¹⁴ Adama ba Mãwisi Gusunãn sãm kowon bibu garisiwa Lefin bwese kera são. ¹⁵ Mãwisin biba, Gẽsãmu ka Eliesẽ. ¹⁶ Gẽsãmun bii gbiikoowa Sebueli. ¹⁷ Eliesẽen biiwa Rehabia. Bii turo win biru u ñ maa goo mara. Adama Rehabia u bibu mara ba dabi. ¹⁸ Yiseharin bii gbiikoowa Selomiti. ¹⁹ Bibu nnẽwa Heboroni u mara. Bera Yeriya ka Amaria ka Yasieli ka Yekameamu. ²⁰ Bibu yiruwa Usieli u mara. Bera Misee ka Yisiya.

²¹ Merarin biba Makili ka Musi. Makilin biba maa Eleasaa ka Kisi. ²² Eleasaa u ñ bii tãn durãbu mara u ka gu. Bii tãn kurãba u mara. Bera ben mero bisibu Kisin bibu ba sua kurãbu. ²³ Bibu itawa Musi u mara. Bera Makili ka Edẽ ka Yeremoti.

²⁴ Be ba sãa ben yenun wirugibu Lefin bibun bweseru são nge me ba ka bu tireru doke tia tia, bera mi. Bera ba ko n da sãmburu ko Yinni Gusunãn sãa yerã saa be ba wão yendu mãn di n ka da be ba me kere. ²⁵ Domi Dafidi u raa nẽ, Gusunã Isireliban Yinni u win tãmbu bãri yendu wẽ. Yen biru u ko n wãawa Yerusalemã sere ka baadommao.

²⁶ Saa ye sɔɔ, Lefiba ba ñ maa Yinni Gusunɔn kuu bekurugiru ka ten dendi yānu sɔɔmɔ.
²⁷ Dafidin yiire dāaki bin biruwa ba Lefiba gara saa be ba wɔɔ yendu mɔn di n ka girari be ba kere mɛ. ²⁸ Ba bu dokewa Aronin bibun bweserun wuuru sɔɔ bu ka sɔmburu ko Yinni Gusunɔn s̄a yerun yaaraɔ ka ten dii sɔsɔ. Bera ba ko n da s̄a yee ten dendi yānu kpuro dɛerasie kpa bu maa sɔma gaa ko mi. ²⁹ Bera ba ko n da pɛɛ ye ba ko n da Yinni Gusunɔ yiiye ko, ka sere maa som mɛ ba ko n da ka kɛnɔn yākunu ko, ka pɛɛ ye ba ku ra seeyatia doke, ka pɛɛ ye ba ra wɔ pɛrɛnti sɔɔ, ka kira ni ba ra sɔmɛ. Beya ba ko n da yeba kpuron kpāaru ka yen dɛɛbun saria mɛɛri. ³⁰ Ba ko n da nɛwa s̄a yeru mi bururu ka yoka bu ka Yinni Gusunɔ tɔma, kpa bu nùn bɛɛɛ wɛ. ³¹ Mɛya ba ko n da maa nùn yāku dɔɔ mwaararuginu kue baadomma tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ, ka suru kpao ù n yara, ka tɔɔ baka ni nu tia sɔɔ nge mɛ nin geera nɛ ka nge mɛ ba nin wooda yi. ³² Bera ba ko n da Yinni Gusunɔn kuu bekurugirun sɔmburu ko, kpa Aronin bibun bweseru tu maa win s̄a yerun sɔmburu ko.

Yāku kowobun wuunu

24

¹ Ba Aronin bibun bweseru bɔnu kua wuuru ka wuuru. Bibu nɛwa Aroni wi, u mara. Bera Nadabu ka Abihu ka Eleasaa ka Itamaa. ² Nadabu ka Abihu ba gbia ba guwa ben tundo u sere gu. Be, ba ñ bibu mara. Eleasaa ka Itamaa, be tɔnawa ba yāku sɔma kua. ³ Dafidi u Aronin bibun bweseru bɔnu kuawa nge mɛ ben baawuren sɔmbura s̄a. Sadɔku u wāawa Eleasaan bibun bweseru sɔɔ. Ma Akimɛlɛki u maa wāa Itamaan bibun bweseru sɔɔ. ⁴ N deema tɔmba dabiru bo Eleasaan bibun bweseru sɔɔ n kere Itamaan bibugiru sɔɔ. Yen s̄na ba Eleasaan bibun bweseru bɔnu kua wuuru wɔkura nɔɔbu ka tia, nin baatere ka ten wirugii. Ma ba maa Itamaan bibugiru bɔnu kua wuuru nɔɔba ita, nin baatere ka ten wirugii. ⁵ Ba bu bɔnu kuawa ka tɛtɛ. Domi be ba s̄a s̄a yerun wirugibu ka Yinni Gusunɔn s̄aarun wirugibu, be kpuro ba s̄awa Eleasaa ka Itamaan bibun bweseru.

⁶ Tire yoro Semaya, Nɛtanɛɛlin bii, Lefin bwese kɛra sɔɔ, wiya u ben yīsa tireru doke sina boko ka wirugibu ka yāku kowo Sadɔku ka Akimɛlɛki, Abiataan bii ka yāku kowobun wirugibu ka Lefiban wirugibun wuswaaɔ. Ba Eleasaa ka Itamaan bibun bwese nin yīsa tireru dokewa ka tɛtɛ. Ba ra gina Eleasaagibu gɔsiwa, yen biru kpa bu maa Itamaagibu gɔsi. ⁷⁻¹⁸ Wuuru ka wuurun wirugii be ba gɔsa ka tɛtɛ, ben yīsa wee.

Yehoyaribuwa u s̄a gbiikoo.

Ma Yedaya u s̄a yiruse.

Ma Harimu u s̄a itase.

Ma Seorimu u s̄a nnɛsɛ.

Ma Maakiya u s̄a nɔɔbuse.

Ma Miyamini u s̄a nɔɔba tiase.

Ma Hakɔtu u s̄a nɔɔba yiruse.

Ma Abiya u s̄a nɔɔba itase.

Ma Yosue u s̄a nɔɔba nnɛsɛ.

Ma Sekania u s̄a wɔkuruse.

Ma Eliasibu u s̄a wɔkura tiase.

Ma Yakimu u s̄a wɔkura yiruse.

Ma Hupa u s̄a wɔkura itase.

Ma Yesebabu u s̄a wɔkura nnɛsɛ.

Ma Biliga u s̄a wɔkura nɔɔbuse.

Ma Imɛri u s̄a wɔkura nɔɔbu ka tiase.

Ma Hesiri u s̄a wɔkura nɔɔbu ka yiruse.

Ma Hapisɛsi u s̄a wɔkura nɔɔbu ka itase.

Ma Petahia u s̄a wɔkura nɔɔbu ka nnɛsɛ.

Ma Esekɛli u s̄a yɛnduse.

Ma Yakini u s̄a yɛnda tiase.

Ma Gamulu u s̄a yɛnda yiruse.

Ma Delaya u s̄a yɛnda itase.

Ma Maasia u sãa yenda nnese.

¹⁹ Nge meya ba ka bu yi yi bu ka sãmburu ko Yinni Gusunãn sãa yerõ. Ba ra ben sãmburu kowa nge mɛ ben sikado Aroni u bu yiire bu ko. N deema Gusunã Isireliban Yinnin tiiwa u Aroni wooda ye wẽ.

Lefi be ba tien yĩsa

²⁰ Lefin bibun bweserun wirugii be ba tien yĩsa wee.

Amuramun bibun bweseru sã, Subaeliwa. Subaelin bibun bweseru sã, Yesidiawa. ²¹ Rekabian bibun bweseru sã, Yisiyawa u sãa gbiikoo. ²² Yiseharin bibun bweseru sã, Selomõtowa. Selomõtun bibun bweseru sã maa, Yasatiwa. ²³ Heboronin bibun bweseru sã, Yeriya u sãa gbiikoo. Ma Amaria u sãa yiruse. Ma Yasieli u sãa itase. Ma Yekameamu u sãa nnese. ²⁴ Usielin bibun bweseru sã, Miseewa. Miseen bibun bweseru sã, Samiriwa. ²⁵ Yisiya, Miseen mãon bibun bweseru sã, Sakariwa. ²⁶ Merarin bibun bweseru sã, Makili ka Musi ka Musin bii Yasian biba. ²⁷ Yaasiya, Merarin biin bibun bweseru sã, Sohamu ka Sakuri ka Ibiriwa. ²⁸⁻²⁹ Makilin bibun bweseru sã, Eleasaawa, wi u kun bibu mara. Kisin bibun bweseru sã, Yerameeliwa. ³⁰ Musin bibun bweseru sã, Makili ka Edɛɛ ka Yerimõtowa.

Be ba sãa Lefin bibun bweserun kerri, bera mi. ³¹ Ben tii ba tɛtɛ tobawa nge mɛ begibu Aronin bibun bweserugibu ba kua sina boko Dafidi ka Sadõku ka Akimeleki ka yãku kowobun wirugibu ka Lefiban wirugibun wuswaaw. Ka woro tee teya ba ka ben baawuren yĩsiru tireru doke, ba ñ ben keranaa mɛera.

Wom kowobun wuunu

25

¹ Dafidi ka tabu sinambu ba Asafun bibun bweseru ka Hemanin bibugiru ka Yedutum bibugiru gõsa ba yi nenem sãarun sã. Gari yi Gusunã u bu sãõwa, yiya ba ra ka womusu ko ka mårõkunu ka guunu ka sɛketirenu. Be ba sãma ye mð, ben yĩsa wee.

² Asafun bibun bweseru sã, Sakuri ka Yosefu ka Netania ka Asarela. Ben tundo Asafuwa u ra n bu kpare. Gari yi Gusunã u nùn sãõwa yiya u ra n ka womu mð nge mɛ sina boko u nùn yiire.

³ Yedutum bibun bweseru sã, Gedalia ka Seri ka Esai ka Hasabia ka Matitia ka Simeywa. Ben tundo Yedutumwa u ra n bu kpare. Gari yi Gusunã u nùn sãõwa, yiya u ra n ka womu mð ka mårõku, u n ka Gusunã siaramõ kpa u n nùn beere wẽemõ.

⁴ Hemanin bibun bweseru sã maa, Bukia ka Matania ka Usieli ka Sebueli ka Yerimõti ka Hanania ka Hanani ka Eleata ka Gidaliti ka Romanti Esee ka Yosibekasa ka Malõti ka Hotiri ka Makasiõti. ⁵ Beni kpurowa ba sãa Hemanin bibun bweseru. Hemani wiya u ra Yinni Gusunãn dam wõlle sue kpa u sina boko sã ye Yinni Gusunã u gerua. Hemani wi, u bii tøn durõbu mara wõkura nne, bii tøn kurõbu maa ita.

⁶ Tøn be kpurowa ba ra womusu ko Yinni Gusunãn sãa yerõ ka sɛketirenu ka guunu ka mårõkunu kpa ben tundobu ba n bu kpare. Ba ra ben sãmburu kowa ka sina bokon wooda. Kpa Asafu ka Yedutum ka Hemani ba n bu gbiie. ⁷ Be ba womusu yẽ ka be ba bu swii, be kpuron geera sãawa goobu ka wene ka nõba ita (288).

⁸ Ba tɛtɛ tobawa bu ka sãmburun kpunaa yi. Ba ñ nɛɛ, bukurowa gee, ñ kun mɛ biiwa gee. Meya ba ñ maa nɛɛ, be ba womusu yẽwa gee, ñ kun mɛ be ba torumõwa gee.

⁹⁻³¹ Wuuru ka wuurun wirugii be ba gõsa ka tɛtɛ, be wee.

Yosefu, Asafun bweseru sã, wiya u sãa gbiikoo.

Ma Gedalia u sãa yiruse.

Ma Sakuri u sãa itase.

Ma Yiseri u sãa nnese.

Ma Netania u sãa nõbuse.

Ma Bukia u sãa nõba tiase.

Ma Yesarela u sãa nõba yiruse.

Ma Esai u sãa nõba itase.

Ma Matania u sãa nõba nnese.

Ma Simeyi u sãa wõkurse.

Ma Asareli u sãa wøkura tiase.
 Ma Hasabia u sãa wøkura yiruse.
 Ma Subaeli u sãa wøkura itase.
 Ma Matitia u sãa wøkura nneŋe.
 Ma Yeremoti u sãa wøkura nãobuse.
 Ma Hanania u sãa wøkura nãobu ka tiase.
 Ma Yosibekasa u sãa wøkura nãobu ka yiruse.
 Ma Hanani u sãa wøkura nãobu ka itase.
 Ma Maloti u sãa wøkura nãobu ka nneŋe.
 Ma Eliata u sãa yenduse.
 Ma Hotiri u sãa yenda tiase.
 Ma Gidaliti u sãa yenda yiruse.
 Ma Makasioti u sãa yenda itase.
 Ma Romanti Eŋe u sãa yenda nneŋe.

Wuuru baateren wirugii ka win yenugibu ba ra n sãawa wøkura yiru.

Be ba ra sãa yerun kãnnõsu

kõsu

26

¹ Ba be ba ra sãa yerun kãnnõsu kãsu bõnu kua wuu wuuka. Koren bweseru sãã, Meselemia, Koren bii, Asafun debubuwa ba gõsa. ² Bibu nãoba yiruwa u mara. Wee nge me ba ka swĩne. Sakari ka Yedieli ka Sebadia ka Yatinieli, ³ ka Elamu ka Yokanani ka sere Elionai.

⁴ Ba maa Obedi Edõmu gõsa. Ma Yinni Gusunõ u nùn domaru kua, u bibu nãoba ita mara. Wee nge me ba ka swĩne. Semaya ka Yosabadi ka Yoasi ka Sakaa ka Netaneeli, ⁵ ka Amieli ka Isakari ka sere Pelitai. ⁶ Semaya, Obedi Edõmun bii gbiikoo u bibu mara be ba kua damgibu, begibun suunu sãã. Domi ba sãawa wõrugõba. ⁷ Bii bera, Otini ka Refaeli ka Obedi ka Elisabadi ka sere ben wõnõbu yiru beni, Elihu ka Semaya be ba sãa wõrugõba. ⁸ Tõn be kpurowa ba sãa Obedi Edõmun bibun bweseru. Be ka ben bibu ka ben dusibu ba sãawa wõrugõba ma ba hania mõ sãmburu sãã. Ba sãawa tãmbu wata ka yiru.

⁹ Meselemian bibu ka win wõnõbu ba sãawa tãmbu wøkura nãobu ka ita. Be kpuro ba sãawa wõrugõba.

¹⁰⁻¹¹ Merarin bweseru sãã, Hosawa ba gõsa. Bibu nnewa u mara. Bera Simiri ka Hilikiya ka Tebalia ka Sakari. Ma u Simuri kua ben wirugii baa me n ñ wi u sãa bii gbiikoo. Hosan bibu ka win wõnõbu ba sãawa tãmbu wøkura ita.

¹² Kãnnõ kãsobun wuu ni, ka nin wirugibu ka ben mero bisibu, bera ba ko n da kãnnõsu kãsu Yinni Gusunõn sãa yerõ. ¹³ Ba kãnnõsu bõnu kuawa ka tete, yenu ka yenu, bibu ka bukurobu, baawure u n ka yẽ mi u koo kãsu.

¹⁴ Ye ba tete toba, sãã yari yeru giara Selemia u wa. Ma win bii Sakari wi u sãa bwisi kẽõ u maa sãã yẽsan nãm geu gia tete di. ¹⁵ Obedi Edõmuwa u sãã yẽsan nãm dwarugia tete di. Ma win bii u maa yenusu tete di mi ba ra dĩanu bere. ¹⁶ Supimu ka Hosawa ba kãnnõ ge ga wãa sãã duu yeru gia tete di, ka ge ba mõ Saleketi, ga mæera swaãã ye ya dõã gunguru gia. Kõso be, ba mæerinewa.

¹⁷ Tõõ baatere Lefiba nãoba tia ba ra n wãa sãã yari yeru gia, kpa tãmbu nne ba n wãa sãã yẽsan nãm geu gia, kpa nne ba n wãa sãã yẽsan nãm dwarõ kpa nne ba n maa wãa diaã mi ba ra dĩanu bere. Adama ba diagii be bõnu sãawa wuunu yiru, wuu teerõ tãmbu yiru. ¹⁸ Sãã duu yeru gia, dia ye ba gõri gõri sãã, tãmbu yiru, swaan bera gia, maa tãmbu yiru.

¹⁹ Kãnnõ kãsobun wuu ni ba kua Kore ka Merarin bwese keri sãã, niya mi.

Sõma ye ba Lefi gabu wẽ

²⁰ Lefiba sãã, Akiyawa u ra Yinni Gusunõn sãa yerun arumani bere ka sere maa kẽe ni ba ka Yinni Gusunõ naawa. ²¹ Gæesõnin bweseru sãã, Ladanin bibun bwesera ba sãa yenu

yērobu. Wee nge me ba ka swīine. ²² Yeyeli ka win bibu Setamu ka win wənə Yoeli bera ba ra Yinni Gusunən sā yerun arumani bere. ²³ Amuramun bweseru sɔɔ ka Yiseharin bweseru sɔɔ, ka Heboronin bweseru sɔɔ ka Usielin bweseru sɔɔ, ²⁴ Sebueli, Gɛɛsɔmun bii, Məwisin debubuwa u sā arumanin berobun wirugii. ²⁵ Win bweseru sɔɔra Eliesee, Gɛɛsɔmun wənən bibun bwesera wāa. Rehabia, Elieseen bii u Esai mara. Ma Esai u Yoramu mara. Ma Yoramu u Sikiri mara. Ma Sikiri u Selomiti mara. ²⁶ Arumani ye sina boko Dafidi ka yenu yērobu ka tabu kowobu nərəm nərəm ka wunəm wunəm wirugibu ka tabu sinambu ba ka Yinni Gusunə naawa, yera Selomiti ka wigibu ba kōsu. ²⁷ N deema arumani ye ba tabu di, yen sukuma ba ka Yinni Gusunə naawa bu ka win sāa yeru sɔme. ²⁸ Arumani ye Gusunən sɔmɔ Samueli ka Sɔɔlu, Kisin bii ka Abinee, Nerin bii ka Yoabu, Seruyan bii, ba ka Yinni Gusunə naawa, Selomiti ka wigii bera ba maa ye kpuro berua.

²⁹ Kenania ka win bibu be ba wāa Yiseharin bweseru sɔɔ, bera ba ra tɔmbun wunanɔsu ka siribu ko Isirelin temɔ.

³⁰ Hasabia ka tɔmbu nərɔbu ka nata ka wunɔbu (1.700) gabu be ba sāa wɔrugɔba Yiseharin bweseru sɔɔ, bera ba Isireliban tem kpare me mu wāa Yuudenin sɔɔ duu yeru gia. Bera ba ra maa Yinni Gusunən sāa yerun sɔmburu ko ka maa sina bokogiru.

³¹ Yeriya u sāa wirugii Heboronin bweseru sɔɔ. Dafidin bandun wɔɔ weeruse sɔɔra ba bwese ten tɔkan kaso kua. Ma ba wɔrugɔba wa be sɔɔ Yasɛɛ Galadin temɔ. ³² Yerian mero bisi be, ba sāawa wɔrugɔba. Be kpuro maa yenu yēroba. Ben geera sāawa nərɔbun suba yiru ka tɔmbu nata ka wunɔbu (2.700). Bera ba Yinni Gusunən sāa yerun sɔmburu ka maa sina bokogiru nɔmu beria bera mi Rubeniba ka Gadigibu ka Manasen bwese keran sukungiba wāa sɔɔ yari yeru gia.

Tabu kowobun sɔma

27

¹ Wee Isireli be ba sina bokon sɔmburu mɔ. Ba sāawa yenu yērobu ka tabu kowobu nərəm nərəm ka wunəm wunəm wirugibu. Bera ba ra tabu kowobun wuunu kpare be ba ra n sɔmburu naamɔ suru ka suru, wɔɔ sɔɔ. Wuuru baatere ta sāawa tɔmbu nərɔbun suba yenda nne (24.000). ²⁻¹⁵ Wuu nin baatere ta ten wirugii mɔ.

Suru gbiikoo sɔɔ, Yasobeamu, Sabudielin bii, Peresin bweseru sɔɔ, wiya u wuu gbiikii ten tabu sinambu kpara.

Suru yiruse sɔɔ, Dodai, Akosigiiwa u wuuru yiruse kpara. Ma Mikoloti u sāa win yiruse. Suru itase sɔɔ, Benaya, yāku kowo Yehoyadan biiwa u wuuru itase kpara. U sāawa tabu durɔ wɔrugɔba tenan turo. Wiya u maa sāa ben wirugii. Win bii Amisabadiwa u nūn kəsire kua u wuu te kpara.

Suru nnese sɔɔ, Asaeli, Yoabun mɔɔwa u wuuru nnese kpara. Yen biruwa win bii Sebadia u nūn kəsire kua.

Suru nɔɔbuse sɔɔ, Samehutu Yisiragiiwa u wuuru nɔɔbuse kpara.

Suru nɔɔba tiase sɔɔ, Yira, Ikesin bii, Tekoagiiwa u wuuru nɔɔba tiase kpara.

Suru nɔɔba yiruse sɔɔ, Helesi Palonigii, Efaraimun bwese kera sɔɔ, wiya u wuuru nɔɔba yiruse kpara.

Suru nɔɔba itase sɔɔ, Sibekai Husagii, Serakin bwese kera sɔɔ, wiya u wuuru nɔɔba itase kpara.

Suru nɔɔba nnese sɔɔ, Abiesee Anatɔtugii, Benyamɛen bwese kera sɔɔ, wiya u wuuru nɔɔba nnese kpara.

Suru wɔkuruse sɔɔ, Marai Netofagii, Serakin bwese kera sɔɔ, wiya u wuuru wɔkuruse kpara.

Suru wɔkura tiase sɔɔ, Benaya Piratonigii, Efaraimun bwese kera sɔɔ, wiya u wuuru wɔkura tiase kpara.

Suru wɔkura yiruse sɔɔ, Helidai Netofagii, Otinielin bwese kera sɔɔ, wiya u wuuru wɔkura yiruse kpara.

Bwese kerin wirugibu

- ¹⁶ Wee be ba sã Isireliban bwese kerin wirugibu.
 Rubenin bwese kera sɔɔ, Eliesee, Sikirin biiwa u sã wirugii.
 Simeon bwese kera sɔɔ, Sefatia, Maakan biiwa u sã wirugii.
¹⁷ Lefin bwese kera sɔɔ, Hasabia, Kemuelin biiwa u sã wirugii.
 Aronin bibun bweseru sɔɔ, Sadakuwa u sã wirugii.
¹⁸ Yudan bwese kera sɔɔ, Elihu, Dafidin mero bisibu sɔɔ, wiya u sã wirugii.
 Isakaran bwese kera sɔɔ, Omiri, Mikaelin biiwa u sã wirugii.
¹⁹ Sabulonin bwese kera sɔɔ, Yisimaya, Abudiasin biiwa u sã wirugii.
 Nefitalin bwese kera sɔɔ, Yerimoti, Asirielin biiwa u sã wirugii.
²⁰ Efaraimun bibun bweseru sɔɔ, Hosee, Asasian biiwa u sã wirugii.
 Manasen bwese keran sukumgibu sɔɔ, be ba wã sɔɔ duu yeru gia, Yoeli, Pedayan biiwa u sã wirugii.
²¹ Manasen bwese keran sukumgibu sɔɔ, be ba maa wã sɔɔ yari yeru gia, Galadin temo, Ido, Sakarin biiwa u sã wirugii.
 Benyamæn bwese kera sɔɔ, Yaasieli, Abunæn biiwa u sã wirugii.
²² Danun bwese kera sɔɔ, Asareli, Yerohamun biiwa u sã wirugii.
 Tøn beni kpurowa ba sã Isireliban bwese kerin wirugibu.
²³ Dafidi u ñ Isireliba gara be ba wɔɔ yendu mɔ ka be ba ñ tura me, yèn sɔ Yinni Gusuno u nɔɔ mwæru kua ma u koo Isireliba dabiasia nge wɔllun kperi. ²⁴ Yoabu, Seruyan biiwa u raa Isireliba garibu torua, ma ya Yinni Gusuno mæru kua. Yen sɔna u ñ ye kurasie. Adama ba ñ tøn be ba gara min geeru yorua sina boko Dafidin wãarun faagin tireru sɔɔ.

Dafidin sɔm kowobu gabu

- ²⁵ Asimafeti, Abudielin biiwa u ra sina bokon arumani bere.
 Yonatam, Osiasin biiwa u ra maa gbean dñanu bere, wuu marosuginu ka baru kraanuginu, ka sere kɔsu yenuginu.
²⁶ Esiri, Kelubun bii wiya u sã be ba gbean sɔma mɔn wirugii.
²⁷ Simeï, Ramagii, wiya u sã resem gbaa sɔm kowobun wirugii.
 Sabidi Sefamugii, wiya u sã mi ba ra tam bere kpuron wirugii.
²⁸ Baali Hanani, Gedægii, wiya u ra dãa ye ba mɔ olifi ka sikamɔre ye ya wã wɔwa ye ba mɔ Sefalaæn wunanɔsu kɔ.
 Yoasi, wiya u maa sã gum beru yenun wirugii.
²⁹ Sitarai Saronigii, wiya u ra ketɛ yi ba kparamɔ Saroniæn wunanɔsu kɔ.
 Safati, Adilain bii, wiya u ra maa ketɛ yi ba kparamɔ wɔwi sɔæn wunanɔsu kɔ.
³⁰ Obili, Isimeeli, wiya u ra yooyoo si ba mɔn wunanɔsu kɔ.
 Yesidia Meronotugii, wiya u ra maa ketɛku ninu ni ba mɔn wunanɔsu kɔ.
³¹ Yasisi Hagarenigii, wiya u ra yãa ni ba mɔn wunanɔsu kɔ.
 Beni kpurowa ba sina boko Dafidin arumanin wunanɔsu mɔ.

Sina bokon gerunasibu

- ³² Yonatam, Dafidin dusiwa u sã win bwisi kɛɔ. Yonatam wi, u bwisi ka yɛru mɔ too. Yehieli, Hakumɔnin bii wiya u sã sina bokon bibun keu koosio. ³³ Ahitofeli u maa sãawa sina bokon bwisi kɛɔ. Usai Aakigii, wiya u sã sina bokon bɔɔ kpaasi. ³⁴ Ahitofelin biru, Yehoyada, Benayan bii ka Abiataa, beya ba maa kua win bwisi kɛɔbu. Ma Yoabu u sã win tabu sunɔ.

Dafidi u Salomɔɔ yiire

u Yinni Gusunɔn sãa yeru bani

28

- ¹ Dafidi u Isireliban guro gurobu kpuro menna Yerusalemuɔ ka ben bwese kerin wirugibu ka tabu kowo wuunun wirugibu ka tabu sinam be ba tabu kowobu nɔrɔm nɔrɔm ka wunɔm wunɔm kpare ka be ba sina bokon arumani ka win sabenun wunanɔsu mɔn wirugibu, ka win bibun keu koosiobu ka win sina kpaarun sɔm kowobu ka win tabu

dura wɔrugɔba ka ben damgibu kpuro gesi. ² Yera sina boko Dafidi u seewa u yɔra u nɛɛ, bɛɛ nɛn mero bisibu, bɛɛ nɛn tɔmbu kpuro, i man swaa dakio i nɔ. Wee na raa gɔru doke n Gusunɔ besen Yinni diru bania mi ba koo win woodan kpakororu yi te ta sɔa win naa sɔnditiru, ma na sɔaru sɔa n ka tu bani. ³ Adama u man sɔɔwa u nɛɛ, n nɛ kon tu bani. Domi na sɔawa tɔnu wi u tabu kua ma u yem yari. ⁴ Wi, Gusunɔ bese Isireliban Yinni u man gɔsa nɛn tondon yɛnun di n ka ko bɛɛ Isireliban sunɔ sere ka baadommaɔ. Yellun di, Yudan bwesera u kua wirugii. Yudan bwese te sɔɔ, ma u nɛn tondon yɛnu gɔsa. Nɛn tondon yɛnu ge sɔɔ, ma u man gɔsa n ka bandu di bɛɛ Isireliba sɔɔ. ⁵ Yinni Gusunɔ u man bii dabiru kɔ. Be sɔara u Salomɔɔ gɔsa u swii bɛɛ Isireliban sina gɔna sɔɔ, ye ya sɔa wi, Yinni Gusunɔgia. ⁶ U man sɔɔwa u nɛɛ, nɛn bii Salomɔɔwa u koo nɔn diru bania ka ten yaari mi ba ko n da nɔn sɔa. Domi wiya u gɔsa u n ka sɔa nge win bii kpa wi, Yinni Gusunɔ u n maa sɔa nge win tundo. ⁷ U koo win bandun dam sire sere ka baadommaɔ u n win woodaba ka win yiirebu mem nɔɔwammɛ nge mɛ u mɔ gisɔ. ⁸ Tɛ, nɛgibu, na bɛɛ yiiremɔ Isireliba, Gusunɔn tɔmbun wuswaaɔ ka Gusunɔ besen Yinnin tii wi u sun swaa dakin wuswaaɔ, i de i win wooda mem nɔɔwa, i ye nɛnɛ bɛɛn gɔrusɔ kpa i wa i n tem mɛ mɔ, kpa i maa bɛɛn bibu mu deria bu tubi di sere ka baadommaɔ.

⁹ Ma u maa nɛɛ, wunɛ maa Salomɔɔ nɛn bii, a Gusunɔ, nɛ wunen tondon Yinni gio kpa a nɔn sɔa ka wunen gɔru kpuro ka wunen bwɛra kpuro. Domi wiya u ra tɔmbun gɔrusu ka ben bwisikunu wɛɛri. A n nɔn kasu, u koo de a nɔn wa. Adama a n nɔn deri, u koo maa nun deriwa sere ka baadommaɔ. ¹⁰ Tɛ, a n yɛ ma Yinni Gusunɔ u nun gɔsawa a ka nɔn diru bania mi ba ko n da nɔn sɔa. Yen sɔ a de a n wɔrugɔru mɔ kpa a se a sɔmburu ko.

Dafidi u Salomɔɔ

sɔa yee ten kpunaa wɛ

¹¹ Yen biru Dafidi u win bii Salomɔɔ sɔa yee ten kpunaa wɛ ka ten dia ye ba gɔri gɔrigia, ka ten arumani beru yerugia, ka dii wɔrukinugia, ka dii sɔakinugia, ka dii tɛn mi ba koo Yinni Gusunɔn woodan kpakororu yigia. ¹² Dii ten kpunaa kpurowa u nɔn wɛ ye u raa himba sɔa u ko kpuro. Yera sɔa yerun yaarin kpunaa ka dia ye ya ka yi sikerɛngia ka dia yɛn mi ba ko n da sɔa yee ten arumani beregia, ka yɛn mi ba ko n da kɛnu beregia ni ba Gusunɔ wɛ, ¹³ ka nge mɛ ba yɔku kowobu ka Lefiba bɔnu kua wuu wuukagia, ka nge mɛ ba ko n da ben sɔmburu koosinɛ Yinni Gusunɔn sɔa yerɔgia, ka sere maa dendi yɔa ni ba ko n da ka sɔmburu kogia. ¹⁴ U nɔn wura sɔɔsi ye u koo ka dendi yɔa wuraginu ko, nge mɛ nin baaniren bunum nɛ. Ma u nɔn sii geesu sɔɔsi si u koo ka dendi yɔa sii geesuginu ko, nge mɛ nin baaniren bunum nɛ. Ba koo dendi yɔa ni kowa nin baanire ka nin sɔmburu. ¹⁵ Meya u maa bu wura ka sii geesun bunum saka wɛ ye ba koo ka dabu wuraginu ka sii geesuginu ko, ni kpuro ka nin fitilaba. ¹⁶ U maa nɔn wura wɛ mɛn saka ba koo ka tabulu wuragii ko mi ba ko n da Yinni Gusunɔ pɛɛ yiye, ma u maa nɔn sii geesu wɛ u ka tabulu gɛɛ ko. ¹⁷ Yen biru u maa nɔn sɔɔsi nge mɛ ba koo kaato donnuginu koosina ka gbɛa ka nɔri yi ba kua ka wura gea ka sii geesugii, ka yin baayeren bunum, ¹⁸ ka yɔku yee wuragiru mi ba ko n da turare dɔɔ doke ka ten bunum. U maa nɔn sɔɔsi nge mɛ ba koo naa kɛkɛ ka wɔllun kɔsobun weenasibu koosina ka wura. Yin kasi yi ko n deriewa yi n Yinni Gusunɔn woodan kpakororu wukiri. ¹⁹ Ma Dafidi u nɛɛ, Yinni Gusunɔn tiwa u yeniba kpuron kpunaa yorua u man wɛ. Ma u man yen bwisi wɛ n ka ye tubu.

²⁰ Yen biru, Dafidi u win bii Salomɔɔ sɔɔwa u nɛɛ, a tii dam kɛɔ, kpa a n wɔrugɔru mɔ, kpa a se a sɔmburu ko. A ku berum ko, a ku maa nanda. Domi Gusunɔ nɛn Yinni u ko n ka nun wɔa. U nɔn derimɔ, u nɔn maa nun biru kisimɔ sere win sɔa yee ten sɔmburu kpuro tu ka wiru goora. ²¹ Yɔku kowobu ka Lefiba wee ba bɔnu sɔa wuu wuuka bu ka Yinni Gusunɔn sɔarun sɔma ko. N nɔn sɔa yee ten banan sɔn na, tɔmbu wee be ba sɔm bwese bwesekan kobu yɛ ba maa tii wɛ ka kɔru. Be ka wirugibu ka Isireliba kpuro ba koo nun wiru kpɔiya.

Kɛɛ ni ba wɛ

sāa yee ten banan sō

29

¹ Sina boko Dafidi u tən be ba menne mi kpuro sōwa u nee, nen bii Salomō wi Yinni Gusunō u gōsa, u sāawa bii piibu. U ñ gina tōmbun kparabun bwisi mō. Sōmbu te u koo maa ko ta kpā, domi sāa yee te, ta ñ ko n sāa tōnugiru. Ta ko n sāawa Yinni Gusunōgiru. ² Na nen dam kpuro doke n ka Gusunō nen Yinni sāa yee ten banan sōru ko. Dendi yāa ni ba koo ko ka wura, na nin wura yii. Ni ba koo maa ko ka sii geesu, na nin sii geesu yii. Ni ba koo maa ko ka sii gandū, na nin sii gandū yii. Ni ba koo maa ka sii wōkusu ko, na nin sii wōkusu yii. Ni ba koo maa ko ka dāa, na nin dāa yii. Ni ba koo maa ko ka kpee gobigii nōni bwese bwesekaginu, na nin kpee gobiginu yii. Ma maa kpee kpiki buranu yii nu kpā. ³ Gusunō nen Yinnin sāa yee ten kīrun sō, wura ye na mō ka sii gee si na mō, ye kpurowa na wē sāa yee ten sō ye na raa sōru kua yellu baasi. ⁴ Yera wura ye ya na Ofirin di tōnnu wunōbu (100), ka sii geesu tōnnu goobu ka weeru (240) bu ka sāa yee ten gani pote, ⁵ ka sere maa dendi yāa ni ba koo ka wura ko ka ni ba koo ka sii geesu ko, dendi yāa ni sōm kowo be, ba koo gesi ko kpuro. Tē, beε sō, wara kī u Yinni Gusunō kēru wē ka nuku tia, kpa sōm kowobu bu ka ye gāa wuraginu ka sii geesuginu seku.

⁶ Yera yenu yērobu ka Isireliban bwese kerin wirugibu ka tabu kowobu nōrōm nōrōm ka wunōm wunōm wirugibu ka sina bokon sōm kowobun wirugibu ba kēnu wē ka nuku tia. ⁷ Ye ba wē Yinni Gusunōn sāa yee ten sō, yera wuran tōnnu wunāa wata ka wōkuru ka wuran gobi nōrōbun suba wōkuru (10.000) ka sii geesun tōnnu gooba wunōbu (300) ka sii gandun tōnnu nata (600) ka sii wōkusun tōnnu nōrōbun suba ita (3.000). ⁸ Be ba kpee gobiginu mō, ba nu Yeyeli, Gēsōnin bweserugii wē u doke Yinni Gusunōn sāa yerun arumanin beru yerō. ⁹ Tən be kpuro ba nuku dobu kua kēε ni ba Yinni Gusunō wēn sō, domi ba nu wēwa ka nuku tia. Ma sina boko Dafidin tii u nuku doo bakabu kua.

Dafidin kanaru

¹⁰ Dafidi u Yinni Gusunō siara tən be ba menne mi kpuron wuswaaō. U nee, i Gusunō besen sikado Yakōbun Yinni siaro sere ka baadommaō. ¹¹ Yinni Gusunō, wuna a kpā, a dam mō, a maa yiiko mō. A ñ nōru mō. Domi wuna a mō kpuro ye ya wāa wōllō ka ye ya wāa temō. Wuna a bandu dii, wuna a kpuro kere. ¹² Wunen min diya dukia ka beεε ya ra ne. Wuna a bandu dii kpuron wōllō. Wunen nōmuōra dam kpuro mu wāa. Wuna kaa kpī a gāanu kpuro wōlle sua kpa a nu tāsisia. ¹³ Tē, Gusunō besen Yinni, sa nun siaramō, sa maa wunen yīsirin kpāaru beεε wēemō. ¹⁴ Ne ka nen tōmbu sa ñ gāanu tura su ka nun kēnu wē. Gāanu kpuro naamōwa wunen min di. Ye sa maa nun wēemō kpuro, wunen min diya sa ye waamō. ¹⁵ Sa besen wāaru dimōwa wunen wuswaaō nge sōbu nge mē besen sikadoba ba kua. Besen wāarun tōru kpuro koo doonawa nge saaru, yīiyōbu sari. ¹⁶ Gusunō besen Yinni, wuna a kpuro mō. Wunen min diya arumani yeni kpuro ya wee ye sa sōru kua su ka nun diru bania te ta ko n wunen yīsi dēeraru sōwa. ¹⁷ Gusunō nen Yinni, na yē ma wuna a ra tōnun gōru wēeri, a ra maa gem kā. Wee na ka nun kēε nini naawa ka gōru dēerō. Na maa wa wunen tən be ba wāa mini, ba nun kēnu wēemō ka nuku dobu. ¹⁸ Gusunō, besen sikadoba Aburhamu ka Isaki ka Yakōbun Yinni, a de wunen tōmbun gōrusu ka ben bwisikunu nu n sāa meni baadomma, kpa ben gōrusu su n tāsia wunε sō. ¹⁹ Kpa a de nen bii Salomōn gōru ga n sō, u ka wunen yiirebu ka wunen sōsinu ka wunen woodaba mem nōwa, u ka ye kpuro sōmburu ko, kpa u sāa yee te bani tēn sō na sōru yeni kpuro kua.

²⁰ Dafidi u maa tən be ba menne mi kpuro sōwa u nee, i Gusunō besen Yinni siaro.

Ma be kpuro ba Gusunō ben sikadoban Yinni siara, ba yiira win wuswaaō ka maa sina bokon wuswaaō.

Ba Salomō kua sina boko

²¹ Yen sisiru, ba Yinni Gusunō siarabun yākunu ka yāku dō mwaararuginu kua ka kete nōrōbu (1.000) ka yā kinenu nōrōbu (1.000) ka yā kpemminu nōrōbu (1.000), yāku nin baatere ka ten tam. Ma ba maa yāku dabinu ganu kua Isireliba kpuron sō. ²² Yen

tɔɔ te, ba di ba nɔra Yinni Gusunɔn wuswaaɔ ka nuku doo bakabu. Ma ba maa Salomɔɔ Dafidin biin bandu dam sire ba nɔn gum tãre wirɔ nɔn yiruse Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, u ka ko kparo. Yen biru, ba maa Sadɔku gum tãre wirɔ ba nɔn kua yãku kowo. ²³ Salomɔɔ u sina Isireliban sina gɔnaɔ ye ya maa sãa Yinni Gusunɔgia. U kua sunɔ win tundo Dafidin ayerɔ. U kuura, ma Isireliba kpuro ba nɔn wiru kpĩiya. ²⁴ Wirugibu ka tabu kowo damgibu ka mam sina boko Dafidin bii be ba tie kpuro, ba nɔn wiru kpĩiyawa. ²⁵ Yinni Gusunɔ u Salomɔɔ wɔlle sua Isireliba kpuron suunu sɔɔ. Ma u win bandu girima doke n kere sinam be ba nɔn gbiiye Isireliɔ.

Dafidin gɔɔ

²⁶ Dafidi Isain bii u bandu di Isireliba kpuro sɔɔ. ²⁷ U bandu diwa wɔɔ weeru Isireliba sɔɔ. Heboroniɔ wɔɔ nɔɔba yiru, Yerusalemuɔ maa wɔɔ tena ka ita. ²⁸ Dafidi u dukia ka girima wa. U tɔkɔ kuawa kɔɔ kɔɔ. Ma u gu bɔri yendu sɔɔ. Ma win bii Salomɔɔ u bandu kɔsire kua.

²⁹ Ye sina boko Dafidi u gbia u kua, ka ye u kua dãku te, ye kpuron gari yi yorua yam wao Samuɛlin tireru sɔɔ ka Gusunɔn sɔmɔ Natanin tireru sɔɔ, ka sere maa yam wao Gadin tireru sɔɔ. ³⁰ Tire ni sɔɔra ba maa win bandun gari yorua ka win wɔrugɔru, ka ye n koora Isireliban temɔ ka tem tukumɔ win waati ye sɔɔ.

ISIRELIBAN BANDUN GARI YIRUSE

Salomān bandun faagiwa tire te, ta m̀ ka nge mē Isireliban bwese keri wəkuru ta win bii Roboamu seesi ma ta Yeroboamu kua ten sina boko. Ma Roboamu u kua Yudaba tōnan sina boko ma win bibun bwesera ban te wēenamō sere Babilonigibu ba ra ka na ba Yerusalemu wəri ba kamia.

Tire ten kpunaa

1. Salomān bandun gari, wiru 1n di sere wiru 9.
2. Isireliban banda bōnu kua yiru, wiru 10:1n di sere wiru 11:4.
3. Yudaban bandun gari, wiru 11:5n di sere wiru 36:23.

SALOMŌ, ISIRELIBAN SINA BOKON GARI

¹ Salomō, Dafidin biin banda dam kua domi Gusunō win Yinni u wāa ka wi, ma u ǹn wolle sua.

Salomō u bwisi kana
(*I maa mēerio Sinambu I, 3:4-15*)

² Sōo teeru Salomō u ka Isireliba kpuro gari kua ka ben tabu kowobu nōrōm nōrōm (1.000) ka wunōm wunōm sinambu ka ben siri kowobu ka ben yenu yērobu, ben wirugibu kpuro gesi. ³ U ka tōn be kpuro da Gabaoniō gungurō. N deema miya Yinni Gusunōn kuu bekurugiru ta wāa te Mōwisi Gusunōn sōm kowo u kua sanam mē Isireliba ba wāa gbaburō.

⁴ Adama ba Yinni Gusunōn woodan kpakororu sua saa Kiriati Yarimun di ba ka da Yerusalemō ba yi kuu bekurugirō. ⁵ N deema kuu ten wuswaaōra yāku yee te Besaleli, Urin bii, Hurin debubu u kua ka sii gandu ta wāa.

Miya Salomō ka tōn be kpuro ba bikiaru kua Yinni Gusunōn mi. ⁶ Yera Salomō u da u yākuru kua yāku yee ten mi, te ta wāa kuu bekurugii ten wuswaaō. Yāanu nōrōbuwa (1.000) u ka yāku dōo mwaararuginu kua. ⁷ Ye n kua wōkuru, yera Yinni Gusunō u Salomō kure. Ma u ǹn sōōwa u nēē, a man bikio ye a kī n nun kē.

⁸ Ma Salomō u nēē, wee a nen tundo Dafidi durom kua. Ma a man kōsire kua win ayerō. ⁹ Tē, a de wunen nōo mweeru tu yibiara te a nen tundo Dafidi kua. Domi a dera na bandu di tōn wuurun suunu sōo te ta dabi nge yani seeri. ¹⁰ Yen sō tē, a man bwisi ka laakari kēeyō, kpa n kpī n ka tōn be kpara. Ma n kun mē, wara u koo kpī u wunen tōn dabi te kpara.

¹¹ Gusunō u Salomō sōōwa u nēē, na nua ye ya wāa wunen gōruō. Wee, a n dukia ka arumani bikie, n kun mē beere, n kun mē be ba nun tusan gōo. Mēya a n maa bikie wunen wāaru tu dakaa da. Adama bwisi ka laakariwa a bikia a ka nen tōmbu kpara bèn wollo na dera a bandu dii. ¹² Tē, kon nun bwisi ka laakari ye wē. Ye baasi, kon maa nun dukia ka arumani ka beere wē ye sinam be ba nun gbiiye ba n waare a sere bandu di. Mēya wunen biru, goo kun maa ye wasi.

¹³ Yeniban biru, Salomō u sarama gunguu ten min di, mi Yinni Gusunōn kuu bekurugira wāa. Ma u wurama Yerusalemō u bandu dii Isireliba kpuron wollo.

Yiiko ka arumani

ye Salomō u mō

(*I maa mēerio 9:25-28, Sinambu I, 10:26-29*)

¹⁴ Salomō u tabu kēkē yi dumi gawe menna nōrōbu ka nēeru (1.400). Ma u maa maasōbu menna nōrōbun suba wōkura yiru (12.000). Ma u be kpuro yi yi wusu gasu sōo ka sere maa Yerusalemō mi win tii u wāa. ¹⁵ U dera wura ka sii geesu dabia Yerusalemō nge kpenu. Ma u dera dāa ye ba m̀ seduru ya maa dabia baama nge dāa ye ba m̀ sikamōre ye ya ra n wāa Sefalan wōwāo. ¹⁶ Egibitin diya ba ra ka ǹn dumi naawe. Tenkubara ba ra yi dwem de. ¹⁷ Ba ra ǹn tabu kēkē yi dumi gawen tia dōrewa sii geesun

gobi nata (600). Kpa bu maa nùn duma døre sii geesun gobi wunaa weeru ka wəkuru. Bera ba ra maa ka Hetiban sinambu ka Sirigibun sinambu dumi daawe.

Saloməə u sãa yerun banan

səuru m̀

(I maa mærio Sinambu I, 5:15-32, 7:13-14)

¹⁸ Saloməə u wooda wē bu Yinni Gusunə diru bania, kpa bu maa win tii sina kpaaru bania.

2

¹ Yera u tɔmbu nərəbun suba wata ka wəkuru (70.000) gɔsa be ba ko n da sɔmunu sue, ka tɔmbu nərəbun suba wɛnɛ (80.000) be ba ko n da kpenu dāku guunə. Ma u maa tɔmbu nərəbun suba ita ka nata (3.600) gɔsa be ba ko n sɔmbu te nɔni doke.

² Saloməə u Hiram, Tirin sunə gɔria u nɛɛ, nge mɛ a raa nɛn tundo Dafidi dāa ye ba m̀ sɛduru kã u ka win sina kpaaru bana, nge mɛya nɛn tii na maa kī a man kēɛma.

³ Wee na Gusunə nɛn Yinni diru baniammɛ ta n sãa wigiru. Miya ba ko n da nùn turare nubu durorugia dɔɔ dokeye, kpa bu win pɛɛ yi mi baadomma. Miya ba ko n da maa yāku dɔɔ mwaararuginu ko bururu ka yoka, tɔɔ baatere, ka tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ, ka suru kpao baawure sɔɔ, ka Yinni Gusunə tɔɔ bakaru baatere sɔɔ nge mɛ ba Isireliba yen wooda wē sere ka baadomma. ⁴ Dii te, ta ko n kpã. Domi Gusunə besen Yinni u bũnu kpuro kpãaru kere. ⁵ N̄ n mɛn na, goo kun kpɛ u nùn diru bania. Domi baa wəllu ka ten kpãaru ta n̄ kpɛ tu nùn mwa. Yen s̄, wara ra n nɛ, Saloməə n sere ka nùn diru bania. Nɛgia n ko mi ko na n da nùn turare dɔɔ dokeye. ⁶ Yen s̄ tɛ, wunɛ Hiram, a man goo m̄risiama wi u wura ka sii geesu ka sii gandu ka sii w̄kusun sɔmburu yɛ ka sere beka ye ba w̄kua ka wunəm ka maa gaadura kpa u n maa gāanun weenasinun kobu yɛ gana sɔɔ, kpa bu sɔmburu ko sannu ka nɛn tɔn be ba maa ȳru m̄ ba ka wā Yerusalemu mini ka Yudan tem kpuro sɔɔ. Tɔn be, ba sãawa be nɛn tundo Dafidi u gɔsa. ⁷ A de a man dāa ye ba m̀ sɛduru ka sipɛɛ ka santali m̄risiama Libanin di. Domi na yɛ ma wunen sɔm kowobu ba yen burabu yɛ. Nɛn sɔm kowobu ba koo bu somi sɔmbu te sɔɔ. ⁸ A de bu man dāa ye kasuama ya n kpã. Domi dii te na kī n bani mi, ta kpã. Ta ko n maa wā. ⁹ Saa ye sɔɔ, kon wunen sɔm kowobu alikaman som tɔnnu nərəbun suba nɔɔba tia (6.000) wē ka dīa bimi yi ba m̀ ɔsun som tɔnnu nərəbun suba nɔɔba tia ka tam ditiri nərəbun suba nɛnɛ (800.000) ka sere maa gum ditiri nərəbun suba nɛnɛ.

¹⁰ Ma Hiram, Tirin sunə, u Saloməə wisa tireru sɔɔ u nɛɛ, geema, yèn s̄ Yinni Gusunə u win tɔmbu kī, yen s̄na u nun kua ben sunə. ¹¹ I ka man Gusunə Isireliban Yinni siaro wi u wəllu ka tem taka kua. Wee u Dafidi bii bwisigii ka laakarigii kã wi u koo wi, Yinni Gusunə sãa yeru bania ka sere maa win tiin sina kpaaru. ¹² Tɛ, wunɛ Saloməə, kon sɔm ȳro goo m̄risiama. Ȳro u bwisi m̄ too. Win ȳsira Huramabi. ¹³ U sãawa kurə goon bii. Kurə wi, u sãawa Danun bweserugii. Ma win tundo u sãa Tirigii. Huramabi wi, u wura ka sii geesu ka sii gandu ka sii w̄kusu ka kpenu ka dāan sɔmburu yɛ. U maa bekan sɔmburu yɛ, ye ba kua ka wɛɛ wunəmgii ka gaaduragii, ka wɛɛ swɛɛ ka sere maa wɛɛ damgii. Mɛya u maa gāanun weenasinun kobu gani sɔɔn sɔmburu yɛ. Sɔmbu te ba gesi nùn n̄mu s̄ndia kpuro, u koo kpī u tu kowa. U koo sɔmbu te kowa ka wunen sɔm kowobu sannu ka sere be nɛn Yinni Dafidi wunen tundo u gɔsa. ¹⁴ Tɛ, wunɛ maa, a sun alikama ka ɔsu ka gum ka tam mɛ m̄risiama yèn gari a gerua mi. ¹⁵ Bɛsɛ sa ko maa nun dāa b̄ria nge m̄n n̄ɔ a kī, kpa su ye m̄risiama ka goo nimkusu sere Yafoɔ. Kpa wunɛgibu bu maa na bu ka ye da Yerusalemu.

¹⁶ Saloməə u sɔbu gara be ba wā Isireliba sɔɔ. N deema win tundo Dafidi u raa bu gara. Sɔɔ ben geera kuawa tɔnu nərəbun suba wunaa weeru ka wəkura ita ka nata (153.600). ¹⁷ Ma u ben nərəbun suba wata ka wəkuru (70.000) gɔsa ba n da sɔmunu sue, kpa ben nərəbun suba wɛnɛ (80.000) ba n da kpenu dāku guunə. Ben nərəbun suba ita ka nata (3.600) ye ya tie, ba n da sɔm kowo be ba tie nɔni doke.

3

Sāa yerun bana

(I maa mæerio Sinambu I, 6:1-38)

¹ Saloməə u sāa yee ten bana torua Yerusaleməə guu te ba mə Məriyan wəllə mi ba win tundo Dafidi səəsi. N deema yam mi n daa sāawa Ɔnani, Yebusin doo soo yeru. ² U sāa yee ten bana toruawa win bandun wəə nnesen suru yirusen səə yiruse səə.

³ Ba dii te yīirawa ka yellun yīirutia ye ba ra ka gāanu yīire. Ten dēebu bu sāawa gəm soonu wata. Ten yasum maa sāa gəm soonu yendu. ⁴ Dii ten yasum ka ten duu yee gbiikirun dēebu n nɛwa. N sāawa gəm soonu yendu. Ma ten gunum mu sāa gəm soonu wunaa teeru. Ma Saloməə u ten səəwə wura gea pote. ⁵ Ma u dii ten tiin gani dāa ye ba mə sipere wukiri. Yen biru, u maa ye wura ye ya gea sāa pote. Ma u dera ba kpakpa wurusu ka yənin weenasii kua kua gani yi səə. ⁶ Ma u tu buraru kua ka kpee gobiginu. N deema wura ye u ka səma ye kpuro kua mi, ya weewa saa Paafaimun di. ⁷ U dii te wura potewa ka ten gberəba səə, ka ten kənnə suukusə ka ten ganiə, ka ten gamboba səə, ma u wəllun kəsobun weenasibu kua ten gani səə.

⁸ Ma u dii te ta dɛere gem gem bana mi. Ten dēebu ka dii ten tiin yasum mu nɛwa. Mu sāawa gəm soonu yendu. Ma ten yasum maa sāa gəm soonu yendu. Ma u tu wura gea pote. Wura yen geera sāawa tənnu yendu. ⁹ Wura ye ba ka kulumba kuan geera sāawa kilon bənu. Baa ka dia ye ya wāa wəllə kpuro ba ye wura potewa.

¹⁰ U maa kəsobun weenasibu yiru kua dii te ta dɛere gem gem mi səə. Ma u ye wura pote. ¹¹ Wəllun kəsə ben kasa nne ye kpuron dēebu bu sāawa gəm soonu yendu. Kasa yen tian dēebu bu sāawa gəm soonu nəəbu. Ma ben turon kase teeru ta gana girari. Ma tee teni ta ka kəsə yirusegirun teeru girarine. ¹² Ma kəsə yiruse win kase teeru ta maa dii ten goo təənə girari. N deema ten yirusewa ta ka gbiikoo wigiru girarine. ¹³ Kəsə be kpuron kasa ya dɛiarewa. Ma yen dēebu kua gəm soonu yendu. Ma ba yə ba wuswaa tii dii ten kənnə gia. ¹⁴ Ma u dii ten beku kareru kua ka wɛe damgii yi ba wəkua ka gaadura ka wunəm ka sere maa tom. Ma ba maa kəsobun weenasibu kua beku te səə.

Dii ten gberə be ba kua

ka sii gandu

(I maa mæerio Sinambu I, 7:15-22)

¹⁵ U dii ten wuswaaə gberə yiru kua. Yen baayeren gunum mu sāawa gəm soonu tɛna ka nəəbu. Ma ba ye furəsə səndia wəllə. Sin gunum mu sāawa gəm soonu nəəbu. ¹⁶ U maa yənin weenasii buraru garu kua nge te u raa kua sāa yeru mi. Ma u bura te doke furə sin wəllə. Ma u dāa marum gam weenasim kua wunəbu (100) u doke yəni yi səə. ¹⁷ Ma u gberə yiru ye gira sāa yee ten wuswaaə. Tia nəm geuə, tia maa nəm dwarə. Ma u nəm geugia ye yīsiru kə Yakini. Ma u maa nəm dwarugia ye yīsiru kə Boasi.

4

¹ U maa yāku yeru kua ka sii gandu. Ten dēebu bu sāawa gəm soonu yendu. Ma ten yasum maa sāa gəm soonu yendu. Ma ten gunum mu sāa gəm soonu wəkuru.

Boo sii ganduguu

(I maa mæerio Sinambu I, 7:23-26)

² U boo sii ganduguu kua. Gen nəən yasum mu sāawa gəm soonu wəkuru. Gen gunum maa gəm soonu nəəbu. Ma gen kəkera sāa gəm soonu tɛna. Ga sāawa bwɛɛɛkɛ mam mam. ³ Ba gen nəə bəkan tɛmə ketɛban weenasii kua ba ka sikerena. Gəm soo teerun baa səə, ketɛ wəkura ba kua. Ba ketɛn weenasii yi kuawa sīa yiru. Ma ye kpuro ya sāa sii bəri tia ka boo sii ganduguu ge. ⁴ Ba boo ge səndiwa ketɛn weenasii wəkura yirun wəllə. Yen ita ya wuswaa kisi səə yɛsan nəm geu gia, ita maa səə duu yeru gia, ita yeni maa səə yɛsan nəm dwaru gia, ita ye ya maa tie, səə yari yeru gia. Ma boo ge, ga səndi ketɛn weenasii yin wəllə. Ma ketɛ ben biru ga wura səəwə. ⁵ Boo gen sinum mu ka nəm tararu

nɛ. Ma ba gen nɔɔ bɔka kua nge nɔragia. Ma ga maa nɔɔ dɛriare nge biibii. Ga koo kpɔ gu nim mwa ditiri nɔɔɔbun suba wunaa teeru (120.000).

⁶ U wekenu wɔkuru kua ma u nin nɔɔbu yi sɔa yee ten nɔm geuɔ. Nɔɔbu yeni maa ten nɔm dɔwarɔ bu wa bu ka tii sɔrasia, kpa bu maa ka yɔku yaa kpakia bɔ n yɔku dɔɔ mwaararuginu mɔ. Boo sii ganduguu gen nima yɔku kowobu ba ra ka ben nɔma ka naasu kpakie.

Dendi yɔa ni ba kua ka sisu

(I maa mɛerio Sinambu I, 7:40-51)

⁷ U maa dabu wuraginu kua wasi wɔkuru. U nu kuawa nge mɛ ba nin wooda yi. Ma u nin nɔɔbu yi sɔa yee ten nɔm geuɔ. Nɔɔbu yeni maa nɔm dɔwarɔ.

⁸ U tabulu wɔkuru kua u yi sɔa yeru mi. U nɔɔbu yi nɔm dɔwarɔ, ma u maa nɔɔbu yi nɔm geuɔ.

Ma u maa gbɛɛ wuraginu kua wunɔbu (100) nɔ sɔɔ ba ko n da yɔku yaa yɛm doke bu ka yɛka.

⁹ U yaara gaa kua yɔku kowobun sɔ. Yen biru, u maa yaara baka gaa kua ka yen gamboba. Ma u gambo be sii gandu pote.

¹⁰ U boo sii ganduguu ge yiwa yaara yen nɔm geuɔ sɔɔ yari yerun nɔm dɔwaru gia.

¹¹ Huramu u torom guratii kua ka kaatonu ka gbɛa yɛ sɔɔ ba ko n da yɔku yaa yɛm doke bu ka yɛka. Nge mɛya u ka sɔmbu te kua u kpa te sina boko Salomɔɔ u nɔn yiire u ko Yinni Gusunɔn sɔa yee ten sɔ. ¹² Wee ye u maa kua. Yera gbere yiru ka furɔsu yiru si ba koo doke gbere ben wɔllɔ

ka kɔkɔsɔ bwesenu yiru ye ba koo sɔndi furɔ sin wɔllɔ.

¹³ U maa dɔa marum weenasim kua nɛeru (400) kɔkɔsɔ yiru yen sɔ. Kɔkɔsɔ yiru yen baayere sɔɔ, dɔa marum weenasim mɛn sɔa yiru yiruwa u kua u ka sɔndi furɔ sin wɔllɔ.

¹⁴ U wekenu kua wɔkuru ka nin sɔwaritii wɔkuru.

¹⁵ U boo sii ganduguu kua, ka ketɛn weenasii wɔkura yiru yi yi boo ge sɔɔwa.

¹⁶ U maa torom guratii kua, ka kaatonu, ka kaato donnuginu.

Dendi yɔa ni sina boko Salomɔɔ u dera Huramabi u kua mi, u nu kuawa ka sii gan te ba wɔriasia. ¹⁷ U dera ba yɔa ni kpuro kua ka sii gandu Yuudenin wɔwaɔ mi sɔnda wɔa Sukɔtu ka Seredan baa sɔɔ. ¹⁸ Salomɔɔ u dera ba dendi yɔa ni kua nu dabi sere ba n maa sii gan ten bunum yɔira.

¹⁹ Salomɔɔ u maa dera ba dendi yɔa ni nu tie kua. Niya

yɔku yee wuragii te,

ka tabulu yɛ sɔɔ ba ra pɛɛ sɔndi,

²⁰ ka dabunu ka nin fitilanu ni ba kua ka wura gea. Ba koo nu sɔrawa nge mɛ sɔa yerun wooda ya gerua.

²¹ U maa biibiin weenasii kua ka fitilanu ka nin bakusu. U ye kpuro kuawa ka wura gea.

²² U maa woba kua, ka nɔri, ka gbɛa, ka dɔɔ guratii. Ba ye kpuro kuawa ka wura gea.

U maa dii te ta dɛere gem gem gamboba ka sɔa yee ten tiin kɔnnɔn gamboba kua ka wura.

5

¹ Ye Salomɔɔ u sɔa yee ten sɔmburu kua u kpa, yera u sii geesu ka wura ka gɔa ni win tundo u raa yi sɔa yee ten sɔ kpuro gurama u doke Yinni Gusunɔn arumanin beru yerɔ.

Ba woodan kpakororɔ yi Yinni Gusunɔn sɔa yerɔ

(I maa mɛerio Sinambu I, 8:1-13)

² Yen biru, Salomɔɔ u Isireliban guro gurobu ka ben yɛnu yɛrobu ka bwese kɛra baayeren wirugibu sokusia Yerusalemɔɔ bu ka Yinni Gusunɔn woodan kpakororɔ suama saa Dafidin sina kpaarun di te ba maa mɔ Siɔni, kpa bu tu doke sɔa yeru mi. ³ Yera Isireliba kpuro ba menna Salomɔɔn mi wɔɔn suru nɔɔba yiruse wɔ sɔɔ ba ra tɔɔ bakaru garu ko. ⁴ Ye ben guro guro be kpuro ba tunuma, yera Lefiba ba Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te sua, ⁵ ka win kuu bekurugii te, ka sere sɔarun dendi yɔa ni nu wɔa te sɔɔ

kpuro. Yāku kowobu ka Lefibara ba ye kpuro suama. ⁶ Sina boko Salomōw ka Isireliba kpuro be ba menne mi, ba na ba yōra Yinni Gusunōn woodan kpakoro ten wuswaa. Ma ba yāanu ka ketē dabinu go ba ka yākunu kua. Sabe ni ba go mi, nu ñ garirō.

⁷ Ma yāku kowobu ba ka Yinni Gusunōn woodan kpakoro te da ten ayerō dii te ta dēere gem gem sō. Ba tu yiwa wəllun kōsobun weenasibu yirun kasin kākərō. ⁸ Kōso be, ba kasa deriewa ba woodan kpakoro te ka ten nenutii wukiri. ⁹ Ba koo kpī bu nenutii yi wa yi tere saa dii te ta dēere gem gem kōnnōn di. Domi ba yi kuawa yi dēu. Adama ba ñ kpē bu yi wa saa tōn di. Miya kpakoro te, ta wāa sere ka gisōn gisō. ¹⁰ Gāanu sari kpakoro te sō, ma n kun mō wooda wəkurun kpee bēsi yiru ye Mōwisi u doke mi. Yinni Gusunōwa u nūn yi wē Horebun guurō sanam mē u ka Isireliba arukawani bōkua ye ba yarima Egibitin di.

¹¹ Yāku kowobu ba tii dēerasia. Adama ba ñ kue nge mē wooda ya nē bu ko wuuru ka wuuru. Ma be kpuro ba yara sāa yee ten min di. ¹² Ma Lefiba kpuro be ba sāa wom kowobu, Asafu ka Hemani ka Yedutum ka ben bibu ka begibu kpuro ba yabenu sebua ni ba kua ka wēe damgii ba ka yō yāku yerun sō yari yeru gia ba seketirenu neni ka guunu ka mōrəkunu. Ma yāku kowobu wunaa teeru ba wāa ben bōkuō ba kōbi soomō. ¹³ Be ba kōbi soomō ka be ba womusu mō ba Yinni Gusunō siaramō ba mō, i Yinni Gusunō siaro, domi u sāawa tōn geo, win durom mu ko n wāawa sere ka baadomma.

Ye ba mō mē, saa yera guru wii wurora Yinni Gusunōn sāa yee te wukiri. ¹⁴ Ma yāku kowobu ba kpāna bu yōra bu ben sōmburu ko guru wii ten sō. Domi Yinni Gusunōn yikon girima ya dii te yiba.

6

¹ Yera Salomōw u nōguru sua u nē, Yinni Gusunō, a bwisika a n wāa guru wii sinumguru sō.

² Adama nē, na nun wāa yee geeru bania mi kaa n wāa sere ka baadomma.

Gari yi Salomōw

u Isireliba sōwa
(*I maa mēerio Sinambu I, 8:14-21*)

³ Yera sina boko Salomōw u sīira Isireliba kpuron mi gia, mi ba yō. Ma u bu domaru kua. ⁴ U gerua u nē, na Gusunō Isireliban Yinni siara. Domi u win nō mwēru yibia te u Dafidi nen tundo kua u nē, ⁵ saa mìn di u win tōmbu Isireliba yarima Egibitin di, u ñ wuu gagu gōsa ben wusu gasu sō bu ka diru bani mi ba koo nūn sā. U ñ maa goo gōsa u n ka sāa win tōmbun kparo. ⁶ Adama Yerusalemuwa u gōsa bu ka nūn sāa yeru bania mi. Mēya u maa Dafidi gōsa u n ka sāa ben kparo. ⁷ Nen tundo Dafidi wi, u raa gōru doke u Gusunō besen Yinni diru bania. ⁸ Ma Yinni Gusunō u nūn sōwa u nē, ya wā ye u gōru doke u ka nūn diru bania. ⁹ Adama n ñ wi, u koo nūn tu bania. Win bii wi u koo ma, wiya u koo tu bani. ¹⁰ Tē, Yinni Gusunō u win nō mwē te yibia. Wee nē, Salomōw, na sina bēse Isireliban sina gōna wəllō na kua nen tundo Dafidin kōsire. Yen biru, na Gusunō besen Yinni dii te bania mi ba ko n da nūn sā. ¹¹ Dii te sōra na win woodan kpakororu wāa yeru kua. Kpee bēsi yiruwa yi wāa kpakoro te sō, yì sō ba win woodaba yorua be u besen baababa wē.

Salomōn kanaru
(*I maa mēerio Sinambu I, 8:22-53*)

¹² Yera Salomōw u yōra Yinni Gusunōn yāku yerun wuswaa Isireliban nōni biru, ma u nōma yīya wəllō u kanaru kua. ¹³ N deema Salomōw u raa turaru garu kua ka sii gandū. Ma u tu doke sāa yerun yaara yen suunu sō. Tura ten dēebu bu sāawa gōm soonu nōbu. Ten yasum maa gōm soonu nōbu. Ma ten gunum maa sāa gōm soonu ita. Miya u yōwa u yīira Isireliba kpuron wuswaa. Ma u nōma yīya wəllō u nē, ¹⁴ Gusunō, bēse Isireliban Yinni, goo maa sari nge wunē wəllō ka temō. Wunen bwāa be ba nun mem nōwamme ka gōru tia, a ra arukawani ye a ka bu bōkua yibie, kpa a bu wunen wōnwōndu sōsi.

¹⁵ Wee a wunen nɔɔ mwɛɛru yibia te a wunen bɔɔ Dafidi nen tundo kua. Ye a nùn sɔɔwa kpuro, a ye kua gisɔ ka wunen dam. ¹⁶ Yen sɔ, Gusunɔ besen Yinni, a nɔɔ mwɛɛ te yibio te a nùn kua mi. A nɛɛ, u ñ kɔsire biamɔ win bibun bweseru sɔɔ wi u koo win bandu di, bii be, bà n tii neni dee dee ben wāaru sɔɔ, ma ba nun mem nɔɔwammɛ nge mɛ wi, Dafidi u kua. ¹⁷ Ñ n men na, Gusunɔ besen Yinni, a de wunen gari yi a nùn sɔɔwa mi kpuro yi kooru.

¹⁸ Adama kaa sere kpī a sina tem mɛ sɔɔ ka gem? Domi wolla kun nun tura. Kaa sere gere dii te na nun bania mini? ¹⁹ Ka mɛ, Gusunɔ nen Yinni, a nen gere swaa dakio, kpa a nen kanaru nɔ te na mɔ gisɔ. ²⁰ A de wunen nɔni yi n wāa dii te sɔɔ wɔkuru ka sɔɔ sɔɔ. A nen kanaru swaa dakio te na mɔ yam mini. Domi miya a nɛɛ, kaa tii sɔɔsi. ²¹ Ne ka wunen tɔmbu, sà n menna yam mini, sa kanaru mɔ, a sun swaa dakio saa wəllun di mi a wāa kpa a sun suuru kua.

²² Goo ù n win winsim torari, ma ba yēro tilasi kua u ka na mini u bōre yāku yerɔ, ²³ na nun kanamɔ a yēro swaa dakio wəllun di kpa a bu siria. A tɔn kōso nùn win kōsa kōsieyo, kpa a maa gemgii nùn win gem wē.

²⁴ Yiberɛba bà n wunen tɔmbu Isireliba kamia yèn sɔ ba nun torari, ma ba gōru gɔsia ba na ba nun suuru kanamɔ dii teni sɔɔ, ²⁵ a bu swaa dakio saa wəllun di, kpa a bu ben durum suuru kua. Kpa a de be ba yoru mwɛera bu wurama tem mɛ sɔɔ mɛ a raa ben baababa wē.

²⁶ À n dera gura ya yōra yèn sɔ ba nun torari, ma ba gōru gɔsia yèn sɔ a bu sekuru doke, ma ba mɛerima yam mini ba nun sāmɔ ba kanaru mɔ, ²⁷ a bu swaa dakio saa wəllun di, kpa a bu ben durum suuru kua. A bu swaa gea sɔɔsio yè sɔɔ ba koo sī, kpa a de gura yu nɛ tem mɛ sɔɔ, mɛ bese wunen tɔmbu sa tubi di mi.

²⁸ Gōru tã n dua tem mɛ sɔɔ, ñ kun mɛ kēsi kēsi bararu, ñ kun mɛ dīanun gɔɔ, ñ kun mɛ twee, ñ kun mɛ kɔkɔnu ganu ni nu ra dīanu sanku, ñ kun mɛ yiberɛba bà n tem men wusu tarusi, ñ kun mɛ bara bwese bweseka yà n wunen tɔmbu deema, ñ kun mɛ wahala gaa, ²⁹ bà n seewa ba kanaru mɔ ma ben baawure u win toraru wura win gōruɔ, ma u win nɔma suema dii tenin bera gia, ³⁰ a bu swaa dakio saa wəllun di mi a wāa kpa a bu suuru kua a baawure kua nge mɛ u sãa. Domi wunɛ turowa a tɔnun gōru yē. ³¹ Kpa bu nun nasia ba n sīimɔ wunen swɛɛ sɔɔ ben wāaru kpuro sɔɔ tem mɛ sɔɔ, mɛ a ben baababa wē.

³² Tɔn tuko goo ù n na u ka nun sã yèn sɔ u nua wunen yīsira kpã, ma a dam bakam mɔ, ma yēro u kanaru mɔ dii te sɔɔ, ³³ a nùn swaa dakio saa wəllun di mi a wāa, kpa a nùn kua ye u nun bikiamɔ. Kpa handunian tɔmbu kpuro bu nun gia, kpa bu nun nasia nge mɛ wunen tɔmbu Isireliba ba nun nasie, kpa ba n yē ma wuna ba ra sã dii te sɔɔ, te na bāna mini.

³⁴ À n wunen tɔmbu Isireliba wooda wē bu da bu ben yiberɛba tabu wəri, ma ba kanaru koosima wunen mi, ba mɛerima wunen gee a gɔsa, ka dii te na nun banian bera gia, ³⁵ a ben kanaru swaa dakio wəllun di kpa a bu kua dee dee.

³⁶ Bà n daa maa nun torari domi goo sari wi u ku ra tore, ma wunen mɔru ya seewa, a bu yiberɛba nɔmu sɔndia, ma ba bu mwɛera ba ka da ba yoru dimɔ turukuɔ ñ kun mɛ mi n toma, ³⁷⁻³⁸ bà n bwisika tem mi ba yoru dimɔ mi ma ba gōru gɔsia mam mam ba nun tii wē, ma ba tem meni mɛerima mɛ a ben baaba wē, ka wuu geni ge a gɔsa ka sãa yee te na nun bania mini, bà n kanaru mɔ ba mɔ, ba nun torari, ba durum kua, ³⁹ a bu swaa dakio saa wəllun di mi a wāa kpa a bu kua dee dee, kpa a bu ben toranu kpuron suuru kua. ⁴⁰ Tē, Gusunɔ nen Yinni, a de a nɔni wukia kpa a swaa daki kana te na mɔ.

⁴¹ Yinni Gusunɔ,
a seewo a na mi a ra wēre,
wunɛ ka wunen woodan kpakororu,
mi wunen dam mu ra sɔɔsire.
A de wunen yāku kowobu ba n faaba mɔ.
Kpa be ba nun mem nɔɔwammɛ
ba n nuku dobu mɔ doo nɔɔru sɔ.

⁴² Yinni Gusunɔ,

a ku wi a gɔsa biru kisi.
A wunen durom yaayo
mε a Dafidi wunen sɔm kowo kua.

7

Sāa yee ten wukiabu

(I maa mεerio Sinambu I, 8:62-66)

¹ Sanam mε Salomɔɔ u kanaru kua u kpa, yera dɔɔ u sarama wɔllun di u yāku dɔɔ mwaararugii ni ka yāku ni nu tie mwa. Ma Yinni Gusunɔn yiikon girima ya dii te wukiri. ² Yāku kowobu ba ñ kpīa bu du Yinni Gusunɔn sāa yerɔ, domi win yiikon girima ya yiba ten mi. ³ Ye Isireliba kpuro ba dɔɔ wi ka Yinni Gusunɔn yiikon girima ye wa ya sarama ya wāa sāa yee ten wɔllɔ, yera ba yiira ba siriru tem girari turarun wɔllɔ te ba kua ka kpenu. Ma ba Yinni Gusunɔ siaramɔ ba mɔ, Yinni Gusunɔ u sāawa tɔn geo. Win durom mu ra n wāawa sere ka baadommaɔ.

⁴ Isireliba kpuro ka sina boko ba yākunu kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. ⁵ Yen dɔma te, Salomɔɔ u naa kinenu nɔrɔbun suba yenda yiru (22.000) go ka yāanu nɔrɔbun suba wunaa teeru (120.000). Nge mεya ba ka sāa yee te wukia. ⁶ Yāku kowobu ba yɔ ben ayenɔ, ma Lefiba ba dwee yānu soomɔ, ni sina boko Dafidi u dera ba kua bu ka Yinni Gusunɔ sā. N deema u raa bu yiire bu womu geni ko bu nεε, Gusunɔn durom mu ko n wāawa sere ka baadommaɔ. Ma yāku kowobu ba kɔbi soomɔ Isireliba kpuron wuswaaɔ mi ba yɔ. ⁷ Salomɔɔ u sāa yee ten yaaran suunu dεerasia ye ya wāa sāa yee ten tii tiin wuswaaɔ. Domi miya u yāku dɔɔ mwaararuginu ka siarabun yākunu kua yèn sɔ yāku yee te ba kua ka sii gandɔ ten ayera kun tura bu ka yāku ni kpuro ko mi.

⁸ Salomɔɔ ka Isireliba kpuro ba tɔɔ baka te diwa sere sɔɔ nɔɔba yiru. Ma tɔn dabiru ta na saa Hamatin tem kpuron di, n ka girari Egibitin daaru gian di. ⁹ Sɔɔ nɔɔba itase, ba maa menna be kpuro ba yāku yee te dεerasia ba yi nenem. Ba ye kuawa sɔɔ nɔɔba yiru. Yen biruwa ba maa tɔɔ bakarun tii di sere sɔɔ nɔɔba yiru. ¹⁰ Wɔɔn suru nɔɔba yirusen sɔɔ yenda itase sɔɔra Salomɔɔ u dera tɔmba wura ben yenusɔ. Ma ba nuku dobu mɔ durom mε Gusunɔ u Dafidi ka Salomɔɔ ka sere win tɔmbu Isireliba kuan sɔ.

Yinni Gusunɔ

u kɔam Salomɔɔ kure

(I maa mεerio 1:7-12, Sinambu I, 9:1-9)

¹¹ Sanam mε Salomɔɔ u Yinni Gusunɔn sāa yeru ka win tiin sina kpaaru bana u kpa, ma ye kpuro ya kooru, ye u gɔru doke u ko Yinni Gusunɔn sāa yerɔ ka sere maa win tiin sina kpaarɔ, ¹² yera Yinni Gusunɔ u nùn kure wɔkuru. Ma u nùn sɔɔwa u nεε, na wunen kanaru nua. Na yam mi gɔsa. Miya ba ko n da man yākunu kue. ¹³ Nà n wɔllu kenua, ma gura kun maa nemɔ, ñ kun mε na dera twee yi tem mε wukiri yi men dīanu di, ñ kun mε nà n men tɔmbu kēsi kēsi baranu sure, ¹⁴ saa ye sɔɔ, bεε be i sāa nen tɔmbu, i nen yīsiru sɔɔwa, ma i tii kawa i bεen daa kɔsa deri, ma i man soka, kon bεε wurari wɔllun di kpa n bεε bεen toranu suuru kua, kpa n bεen tem arumani wesia. ¹⁵ Saa ye sɔɔ, kon bεε mεeri kpa n kana ni i man koosima sāa yeru mini swaa daki. ¹⁶ Tē, na tu gɔsa na yi nenem nen sɔ, ta n ka nen yīsiru sɔɔwa. Ten miya nen nɔni ka nen gɔru kpuro ko n woo. ¹⁷ Wunε maa Salomɔɔ, à n sīimɔ nge mε wunen tundo Dafidi u sāa, ma a mɔ ye na nun yiire kpuro, ma a nen woodaba mem nɔɔwammε, ¹⁸ kon wunen bandun dam sire nge mε na wunen tundo Dafidi nɔɔ mwεeru kua na nεε, u ñ kəsire biamɔ wi u koo bandu di Isireliɔ. ¹⁹ Adama ñ n gɔsira i nen woodaba deri be na bεε wē, ma i maa da i būnu sāwa, ²⁰ kon bεε wunawa nen tem di mε na bεε wē. Kpa n dii te yina te na gɔsa na yi nenem nen yīsirun sɔ mi. Kpa n de bwesenu kpuro nu tu yēε. ²¹ Be ba raa ten kpāaru yē yellu, bà n sarɔ mi, biti koo bu mwa kpa bu bikia bu nεε, mban sɔna Yinni Gusunɔ u wuu geni ka dii teni kua mε. ²² Kpa bu wisi bu nεε, ba Gusunɔ ben baababan Yinni deriwa, wi, wi u bu yarama Egibitin di ma ba da ba būnu yiiramme ba sāamɔ. Yen sɔna u dera wahala yeni kpuro ya bu deema.

8

Ye Saloməw u maa kua

(I maa mæerio Sinambu I, 9:10-28)

¹ Wɔw yendun baa sɔwra Saloməw u Yinni Gusunən sãa yeru ka sere maa win tiin sina kraaru bana u kpa. ² U maa wuu si Huramu u nùn kã sɔnwa. Ma u dera Isireliba ba sina mi.

³ Saloməw u Hamati wəri ye ya wãa Soban bera gia, ma u ye mwa. ⁴ U tem mi gãanu ku ra kpin wuu ge ba mɔ Tadaməri bana ka sere maa Hamatin wuu sìn mi ba ko n da win dïanu bere. ⁵ U Bëti Horoni ye ya wãa gunguru wəllɔ ka ye ya wãa wɔwɔwɔ bana. Wuu si, su gbãranu ka gamboba mɔ, ka maa yen sêretinu. ⁶ U maa wuu ge ba mɔ Balati bana ka wuu sìn mi u ko n da win dïanu bere. Ma u sin gasu sɔw win tabu kɛkɛ yi dumi gawe berua ka maasɔbu. Ye Saloməwən gɔru ga kī, yera u bana Yerusalemuɔ ka Libaniɔ, ka sere wuu si u mɔ sɔw.

⁷ Tən be ba tie Hëtiba sɔw, ka Amɔreba sɔw, ka Feresiba sɔw, ka Hefiba sɔw, ka Yebusiba sɔw, be, be ba n sãa Isireliba, ⁸ ben bibun bwese te ta seewa ben biru, tera Saloməw u yoo sɔma koosia sere ka gisən gisɔ. ⁹ Saloməw u n Isireliban goo yoo sɔmburu koosie. Be, ba sãawa win tabu kowobu ka wirugibu, ka tabu sinambu, ka tabu kɛkɛ yi dumi gawen kparobu. ¹⁰ Wirugii be Saloməw u gɔsa bu ka win tɔmbu kpara sɔmbu te sɔw, ben geera sãawa goobu ka weeraakuru (250).

¹¹ Saloməw u dera win kurɔ wi u sãa Egibiti sunən bii u yara Dafidin yenun di ge u bana. U nɛɛ, win kurɔ kun sinamɔ Dafidi Isireliban sina bokon yenuɔ. Domi mi ba woodan kprakororu doke, yam mi, mu kuawa mi yam dɛeram.

¹² Yera Saloməw u yãku dɔw mwaararuginu kua yãku yee ten wəllɔ te u bana Yinni Gusunən sãa yerun wuswaaɔ. ¹³ U ra yãkunu ko nge mɛ Məwisin wooda ya gerua tɔw baateren sɔ, ka suru kraon sɔ, ka tɔw wɛrarugiru sɔw ka tɔw bakanu ita yenin sɔ ni ba ra ko wɔw tia sɔw. Niya pɛɛ ye ba ku ra seeyatia doken tɔw bakaru, ka duurubun tɔw bakaru, ka sere maa Kunun tɔw bakaru. ¹⁴ U yãku kowobu yi wuu wuuka nge mɛ win tundo Dafidi u raa kua. Yãku kowo ben baawure ka win sɔmburu. Lefiba ka maa ben sɔmburu. Bera ba ra n Yinni Gusunɔ siaramɔ tɔw baatere kpa bu maa yãku kowobu somi ben sɔma sɔw. Ma ba kənnɔsun kɔsɔbu yi yi wuu wuuka. ¹⁵ Ba n sina bokon wooda sare ye u yi yãku kowobu ka Lefiban sɔw ka sere maa arumani beru yerun sɔw.

¹⁶ Nge mɛya ba ka sãa yee ten sɔmbu te kpuro kpara saa ten torubun di sere ba da ba ka tu wiru go. Nge mɛya ba ka dii te bana ba kpa.

¹⁷ Yen biru Saloməw u da ɛsioni Gebɛɛɔ ka Elɔtuɔ. Wuu si, su wãawa nim wɔkun bɔkuu Edɔmun temɔ. ¹⁸ Huramu u dera win sɔm kowo be ba nim yɛ ba ka Saloməw goo nimkusu daawa. Ma ba da Ofiriɔ ka Saloməwən sɔm kowobu sannu. Min diya ba ka sina boko Saloməw wuran tɔnnu wɔkura ita naawa.

9

Seban sunɔ tən kurɔ

u Saloməw mærim da

(I maa mæerio Sinambu I, 10:1-13)

¹ Saa yè sɔw Seban sunɔ tən kurɔ u nua ma Yinni Gusunɔ u dera Saloməw u yīsiru yara, yera u da u ka Saloməwən bwisi yin saka mæeri kpa u nùn gãa dabinu bikia. U tura Yerusalemuɔ, ka win sina bwãa dabinu be ba nùn swii, ka yooyoo si su turare ka wura dabinu sɔwɔwa, ka kpee gobiginu. Ye u tura Saloməwən mi, ma u gerua kpuro ye ya wãa win gɔruɔ. ² Ma Saloməw u nùn wisa kpuro ye u bikia. Yen gaa kun nùn wisibu sɛsie. ³ Ye kurɔ wi, u Saloməwən bwisi yi kpuro wa, ka dii te u bana ⁴ ka dïa ni u ra di, ka win bwãabun wãa yeru, ka win sɔm kowobun yãa ni ba ra doke bu ka nùn nɔwri, ka sere be ba ra nùn tam dokeye nɔraəginu, ka yãku ni u ra ko diru mi u ra Yinni Gusunɔ sã, ⁵ ye kpuro ya nùn biti mwa sere u wom mwe. Ma u sina boko Saloməw sɔwɔwa u nɛɛ, wunen dam ka wunen bwisin baaru ye na nua saa nen tem di, ye kpuro geema. ⁶ Adama na n daa gari yi naanɛ kue sere na ka tunuma mini. Wee nen nɔni yi ye kpuro wa. Ka gem,

ye na wa mini, ba ñ daa man yen bõnu sãwa. Wunen bwisi ka wunen dukia ya kpã n kere nge me wunen yĩsira yara. ⁷ Doo nãrugiba wunen tãmbu ka wunen sãm kowo be ba nun nãrimã saa baayere. Ma ba wunen bwisi yin gari swaa daki. ⁸ Na Gusunã wunen Yinni siara wi u nun durom kua u nun swii Isireliban sina gãna wãllã. U bu kĩa sere ka baadommaã. Yen sãna u nun kua ben sunã a n da ka bu sirie dee dee.

⁹ Ma u sina boko wura kã tãnnu ita ka bõnu, ka maa turare ka kpee gobiginu. Salomãõ kun maa turare waare gam gum di ya n kpãaru ne me.

¹⁰ Huramun sãm kowobu ka Salomãõgii be ba ka wura naamã Ofirin di, beya ba maa ka dãa gea ye ba mð santali ka kpee gobiginu naamã. ¹¹ Ma sina boko u ka dãa ye yãwtii kua sãa yerã ka sere maa win tiin dirã. Dãa yera u maa ka wom kowobun mãrãkunu ka ben guunu kua. Dãa yen bwesera kun saara mã. Meya ba ñ maa yen bweseru waare Yudan temã.

¹² Salomãõ u sunã tøn kurã wi wẽ kpuro ye u bikia. U nùn kãru kãwa n kere ye u ka na. Yen biru, ma kurã wi, u gãsira u wura win temã ka win bwãabu.

Salomãõn dukia

(I maa mærio Sinambu I, 10:14-29)

¹³ Wura ye Salomãõ u ra wa wãõ ka wãõ ya sãawa tãnnu yendu. ¹⁴ Ye baasi, u ra maa wura ka sii geesu mwe tenkuban mi ka maa sinam be u ka arukawani bãkuan mi, ka sere maa win tem beri berikan wirugibun mi.

¹⁵⁻¹⁶ U dera ba tere bakanu goobu (200) ka tere piiminu gooba wunãbu (300) kua ka wura. Tere baka nin teerun bunum mu sãawa kilo nãba tia. Ma piimii nin teerun bunum mu maa sãa kilo ita. Ma u tere ni doke diru garu sãõ te ba sokumã Libanin dãa sãõ, win sina kpaarã.

¹⁷ Yera u maa sina kitaru kua ka suunu donnu, ma u tu wura gean tii pote. ¹⁸ Sina kita te, ta yãwtia mãwa naa dabusanu nãba tia. Ma ba ten naa sãnditia kua ka wura. Ma ta nãm sãnditia mã yãsi yãsika. Yen baayeren bãkuãra ba gbee sunãn weenasia kua ya yã, tia nãm dwarã, tia maa nãm geuã. ¹⁹ Ma ba maa gbee sinan sin weenasisu kua wãkura yiru ba doke tia tia yãwtia yen naa dabusaru baateren yãsi yãsikaã. Nãba tia ya wãa nãm dwarã, nãba tia maa wãa nãm geuã. Sunã goo maa sari wi ba maa kita ten bweseru kuare.

²⁰ Salomãõn nãri kpuro yi sãawa wura gea ka sere maa win gbãa ye u ra ka di win sina kpaarã te ba sokumã Libanin dãa sãõ. Gãanu ganu sari mi ni ba kua ka sii geesu, ðomi win waati ye sãõ, ba ñ sii geesu garisi gãanu. ²¹ Yèn sã Huramun sãm kowobu ba ka Salomãõn goo nimkusu tenkuru mð su ra n naamã wãõ ita ka wãõ ita saa tontonden di, su n wuraba ka sii geesu sãwa ka suunu donnu, ka wãnnu ka gunã burasu.

²² Salomãõ u sinam be ba wãa dunia sãõ kpuro bwisi ka dukia kere. ²³ Sinambu kpuro ba ra n kasuwa bu win gari nã win bwisi yi Yinni Gusunã u nùn kãn sã. ²⁴ Wãõ baagere, ben baawure u ra ka nùn kãru naawewa. Gabu sii geesu, gabu wura, gabu yabenu, gabu tabu yãnu, gabu turare, gabu maa dumi ka ketekunu.

²⁵ Ma Salomãõ u tabu kekeba kasu yi dumi gawe ka maasãbu. U dum gõnu kua nãrãbun suba nne (4.000). Maasã be, ba maa sãa nãrãbun suba wãkura yiru (12.000). Ma u bu yi yi wuu marosã, mi win tabu kekeba ba wãa ka sere maa Yerusalemuã mi win tii u wãa.

²⁶ Sinam be ba wãa saa daa te ba mð Efaratin di sere n ka girari Filisitiban temã, n ka da Egibitin daarã, Salomãõwa u be kpuro mã. ²⁷ Ma u dera sii geesu koorã Yerusalemu mi nge kpenu. Meya u maa dera dãa gea ye ba mð seduru ya dabia nge yakasun dãa ye ba mð sikamãre ye ya ra n wãa Sefalan wãwaã. ²⁸ Salomãõ u tenkuba mã be ba ra nùn dumi dwem daawe Egibitiã ka sere maa tem baamaã.

Salomãõn gãõ

(I maa mærio Sinambu I, 11:41-43)

²⁹ Salomãõn kookoo si u kua, gbiikisu ka dãakisu, si kpuron garin sukum yorua Gusunãn sãmã Natanin tireru sãõ, ka Gusunãn sãmã Akiya, Silogiin tireru sãõ, ka sere maa Gusunãn sãmã Yedon kãsinun tireru sãõ. Yedo wiya u Yeroboamu, Nebatin bii,

Isireliban sina bokon wāarun faagi yorua. ³⁰ Saloməw u bandu diwa wōw weeru Isireliba kpuron wəllə Yerusalemu. ³¹ Yen biruwa u kpuna u gu. Ma ba nūn sikua win tundo Dafidin wuu. Ma win bii Roboamu u bandu kəsire kua.

YUDAN SINAMBUN GARI

10

Isireliban banda

bənu kua yiru

(I maa məerio Sinambu I, 12:1-15)

¹ Roboamu u da Sikemu. Domi Isireliba kpurowa ba da mi bu ka nūn ko sun. ² N deema Yeroboamu, Nəbatin bii, u raa kpikuru sua Saloməw sō u da u wāa Egibiti. Sanam mə u nua Roboamu u bandu di, yera u gəsirama Egibiti min di. ³ Yera ba nūn səmə gəria ba nəe, u na. Ye u tunuma, yera wi ka Isireliban bwese keru wəkuru ba menna ba da ba Roboamu sōwa ba nəe, ⁴ wunen tundo u sun yoo səma koosia, ma ya sun bunie nge keten sugu. Adama wunə a sun tu kawo kpa su nun swi.

⁵ Ma u bu sōwa u nəe, i gina doo. N n kua sō ita kpa i wurama.

Ma tən be, ba doona. ⁶ Yera Roboamu u Isireliban bukurobu menna win mi, be ba ra raa win tundo Saloməw bwisi kē. Ma u bu bikia u nəe, bwisi yirə i man kēmə n tən be sō.

⁷ Ma ba nūn wisa ba nəe, à n wura saa gisən di, a tən be nəəri kpa a ko ye ba nun bikia, kpa a bu wisi ka kīru, ba ko n sāawa wunen tambu sere ka baadomma.

⁸ Adama Roboamu wi, u n bukuro ben gari wure. Win saarasi ka be u biru di sannu, bera u bwisi bikia. ⁹ U bu sōwa u nəe, bwisi yirə i man kēmə n ka tən be wisi be ba nəe, n bu yoo səma kawo ye nən tundo u raa bu koosia.

¹⁰ Yera ba nūn wisa ba nəe, a bu sōwə a nəe, wunen niki bii piibu ga wunen tondon pəra bərum kere. ¹¹ Wunen tundo u raa bu yoo səma koosia. Məya kaa maa tu sosi. Wunen tundo u raa bu sēyasia ka yii sennu. Məya kaa maa bu sēyasia ka som kpaki.

¹² Yera Yeroboamu ka tən be kpuro ba na Roboamun mi sō itase te, nge mə u raa gerua. ¹³ Roboamu u tən be wisa ka dam. U n bukuro ben gari yi garisi gāanu. ¹⁴ Adama win saarasi ben bwisiya u ka səmburu kua, ma u nəe, nən tundo u raa bēe yoo səma koosia. Adama tē, nəgira ta koo kera. U raa bēe sēyasia ka yii sennu. Adama nē, som kpakiya kon ka bēe sēyasia.

¹⁵ Nge məya Roboamu u yina u tən begii swaa daki, domi Yinni Gusunəwa u dera n koorə mə, kpa win gari yi ka koorə yi u raa Yeroboamu, Nəbatin bii sōwa saa Akiya, Silogiin nən di.

Roboamu

u kua Yudaban sun

(I maa məerio Sinambu I, 12:16-25)

¹⁶ Ye Isireliba kpuro ba wa ma sina boko u n ben gere swaa daki, yera ba nūn sōwa ba nəe,

mba n sun məəsine bese ka Dafidi, Isain bii.

Sa n maa bənu gaa mə ka wi.

Bese Isireliba i de su gəsira

su wura besen yenus.

Wunə Roboamu,

a wunen bweserun wunanə koowo.

Ma Isireli be, ba gəsira ba wura ben yenus. ¹⁷ Ma Roboamu u kua Yudaba tənən sun. ¹⁸ Saa ye səra u Hadoramu gəra Isireliban mi, wi u ra bu kpare bu ka wōw gobi mwa. Ma ba nūn kpenu kasuka ba go. Yera n dera Roboamun tii u win tabu keke wəri fuuku fuuku u da Yerusalemu. ¹⁹ Nge məya Isireliban bwese keru wəku te, ta ka Dafidin yenugibu karana sere ka gis.

11

¹ Saa yè sɔɔ Roboamu u tunuma Yerusalemɔ, yera u Yudaba ka Benyamɛɛba kpuro menna, ma u be sɔɔ tabu durɔ damgibu nɔrɔbun suba wunɔbu ka wene (180.000) gɔsa bu da bu Isireliban bwese keri wɔku te wɔri kpa bu ban te wɔrama bu nùn wesia. ² Adama Gusunɔ u ka win sɔmɔ Semaya gari kua u nɛɛ, ³ a Roboamu, Salomɔɔn bii, Yudaban sunɔ ka Yudaba ka Benyamɛɛba kpuro sɔɔwɔ a nɛɛ, ⁴ wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, bu ku raa da bu ka ben mero bisibu Isireliba tabu ko. Ben baawure u gɔsiro win yenuɔ. Domi yeni ya nawa saa nen min di.

Ma ba Yinni Gusunɔn gere wura, ba gɔsira ba wura ben yenusɔ.

Roboamu

u wusu gbãranu banisi

⁵ Roboamu u da u sina Yerusalemɔ. Ma u Yudan wusu gbãranu banisi. ⁶ U Betelehemu bana, ka Etamu ka Tekoa ⁷ ka Beti Suri ka Soko ka Adulamu ⁸ ka Gati ka Maresa ka Sifu ⁹ ka Adoraimu ka Lakisi ka Aseka ¹⁰ ka Sorea ka Ayaloni ka Heboroni. Wuu si, su wãawa Yudan temɔ ka Benyamɛɛn temɔ. Ma u su tãsisia. ¹¹ U su gbãranu toosi, ma u tabu sinambu yi yi mi. Ma u dia kua mi ba ko n da dïanu ka gum ka tam bere. ¹² U wuu sin baagere sɔɔ terenu ka yaasi yi. Ma u su tãsisia. Ma Yudaba ka Benyamɛɛba ba ka nùn yɔra.

Yãku kowobu ka Lefiba

ba wura Roboamun mi gia

¹³ Yãku kowobu ka Lefi be ba wãa Isireliban tem sɔɔ kpuro, ba seewa ben wãa yerun di ba na Roboamun mi. ¹⁴ Lefiba ba ben wãa yenu deri ma ba na Yudaɔ ka Yerusalemɔ yèn sɔ Yeroboamu ka win bibu ba bu yinari bu ben yãku kowo sɔma ko. ¹⁵ Yeroboamu u yãku kowobu yi yi win bwãarokunun sɔ, ni u kua nu ka boo kinenu ka keteba weene. ¹⁶ Isireli be ba tie ba Yinni Gusunɔn sãarun kïru mɔ, ba Lefiba swii Yerusalemɔ bu ka Gusunɔ ben baababan Yinni yãkuru kua. ¹⁷ Ma ba Yudan bandun dam sire, ba Roboamu, Salomɔɔn bii tãsisia wɔɔ ita. Wɔɔ ita ye sɔra ba sïa Dafidi ka Salomɔɔn yira sɔɔ.

Roboamun bweseru

¹⁸ Roboamu u Mahalati sua kurɔ. Mahalatin tundon yïkira Yerimɔti, Dafidin bii. Win meron yïkira Abihaili, Eliabun bii, Isain debubu. ¹⁹ Mahalati wi, u bii tɔn durɔbu mara. Bera Yeusi ka Semaria ka Sahamu. ²⁰ Mahalatin biru, u Maaka sua kurɔ. Maaka wi, u sãawa Abusalɔmun bii. Ma u Roboamu Abia ka Atai marua ka maa Sisa ka Selomiti. ²¹ Roboamu u Maaka kï too n kere win kurɔ be ba tie. Domi kurɔbu yendu yiru sariwa u sue yenuɔ ma u maa kurɔ tanɔbu mɔ wata tɔwɔ. Bii tɔn durɔbu tɛna yiru sariwa u mara. Bii tɔn kurɔbu maa wata. ²² Roboamu u Abia, Maakan bii yerumaru wɛ. Ma u nùn kua win maabu ka win wɔnɔbun guro guro. Domi u kï u nùn ko sunɔ. ²³ Yen biru, u win bii be ba tie yarinasia ka bwisi. U dera ba da ba wãa Yudaba ka Benyamɛɛn wuu gbãranugisu sɔɔ. U bu dïanu wɛ nu kpã. Ma u maa bu kurɔ dabinu sua.

12

Egibitin sunɔ Sisaki

u Yudaba wɔri

(I maa mɛerio Sinambu I, 14:25-28)

¹ Ye Roboamu u wa ma win banda dam kua, u tãsa, yera u Yinni Gusunɔn woodaba deri. Ma Isireliba kpuro ba maa win yira swii. ² Roboamun bandun wɔɔ nɔɔbuse sɔra Sisaki, Egibitin sunɔ u Yerusalemu wɔri. Domi Roboamu ka wigibu ba Yinni Gusunɔ torari. ³ Sisaki wi, u tabu kekeba mɔwa nɔrɔbu ka goobu (1.200), maasɔbu maa nɔrɔbun suba wata (60.000). Ma u na saa Egibitin di ka tɔn dabi dabinu. Bera Libigibu ka Sukigibu ka Etiopigibu. ⁴ Ma u Yudan wuu gbãranugisu mweera sere n ka girari Yerusalemɔ. ⁵ Yera Gusunɔn sɔmɔ Semaya u da u Roboamu deema ka Yudaban tabu sinambu be ba

duki sua sanam me Sisaki u wee. Ma u bu sɔwa u nee, wee ye Yinni Gusunɔ u gerua. U nee, i nɔn deri. Wee u koo maa been tii deri, kpa u bee beri Sisakin nɔmuɔ.

⁶ Isireliban tabu sinambu ka ben sina bokon tii, ba ben toranu wura ba nee, Yinni Gusunɔ u sɔawa gemgii.

⁷ Ye Yinni Gusunɔ u wa ba tii kawa, yera u Semaya sɔwa u nee, wee ba tii kawa. Yen sɔ, na n maa bu kpeerasiamɔ. Na n tɛmɔ n ka bu somiru na. Na n derimɔ Sisaki u maa Yerusalemu wɔri nen mɔrun sɔ. ⁸ Adama ba koo ko Sisakin yobu kpa bu gia ma nen yinniru ka handunian sinambun yinniru nu n tia.

⁹ Sisaki, Egibitin sina boko u da u Yerusalemu wɔri ma u Yinni Gusunɔn sɔa yeru ka sina bokon dirun arumani gura. Ye kpurowa u sua. U maa terenu gura ni Salomɔ u kua ka wura. ¹⁰ Ma Roboamu u tere nin kasire kua ka sii gandu. Ma u nu sina kpaarun kɔnnɔn kɔsobun wirugibu nɔmu sɔndia. ¹¹ Mɛn nɔwɔ sina boko u gesi dɔwɔ Yinni Gusunɔn sɔa yerɔ, kɔnnɔ kɔso be, ba ra newa bu nu sua. Yen biru, kpa bu maa ka nu wura bu yi ben dirɔ.

¹² Mɔru ye Yinni Gusunɔ u raa ka Roboamu sɔa ya sure yɛn sɔ u tii kawa. Ma u n dere bu nɔn kam koosia mam mam. Ma u dera gɔa geenu tiara Yudaɔ.

Roboamun bandun kpeeru

(I maa mɛerio Sinambu I, 14:21-24,29-31)

¹³ Roboamu u mɔwa wɔwɔ weeru ka tia sanam me u bandu di Yerusalemuɔ. Ma u win bandun dam sire. U kuawa wɔwɔ wɔkura nɔwɔbu ka yiru bandu sɔwɔ Yerusalemu mi. N deema wuu gera Yinni Gusunɔ u gɔsa Isireliba kpuron sɔ ga n ka win yisiru sɔwɔa. Roboamu win meron yisira Naama, wi u sɔa Amɔni. ¹⁴ Kɔsa u kua, domi u n Yinni Gusunɔ kasu ka win gɔru kpuro.

¹⁵ Roboamun kookoo si u kua, gbiikisu ka dɔakisu, ye kpuron gari yi yorua Gusunɔn sɔmɔbu Semaya ka Idon tirenu sɔwɔ. Tire ni sɔwɔra ba ben yisa yorua nge me ba ka swiine. Roboamu ka Yeroboamu ba ra n tabu mɔwa baadomma. ¹⁶ Roboamu u kpuna u gu, ma ba nɔn sikua win baababan sikaɔ Dafidin wuuɔ. Ma win bii Abia u bandu kasire kua.

13

Abia u bandu di Yudaɔ

(I maa mɛerio Sinambu I, 15:1-8)

¹ Yeroboamun bandun wɔwɔ wɔkura nɔwɔbu ka itase sɔwɔra Abia u bandu di Yudaɔ. ² U bandu diwa wɔwɔ ita Yerusalemuɔ. Win meron yisira Maaka, Urieli, Gibeagiin bii.

Abia ka Yeroboamu ba tabu kuawa ben wɔaru kpuro sɔwɔ. ³ Abia u tabu kowo damgibu sua nɔwɔbun suba neeru (400.000) u ka Yeroboamu wɔri. Ma Yeroboamu u maa tabu durɔ damgibu sua nɔwɔbun suba nene (800.000) u bu sure. ⁴ Yera Abia u seewa u nɔwɔgiru sua saa guu te ba mɔ Semaraimun di. Guu te, ta sɔawa Efaraimun guurun bee tia. U nee, Yeroboamu, wune ka Isireliba, i man swaa dakio i nɔ. ⁵ I n yɛ ma Dafidi ka win bibun bwesera Gusunɔ Isireliban Yinni u bandu wɛ Isireliba kpuro sɔwɔ? U maa nee, u n arukawani ye kusiamɔ. ⁶ Adama Yeroboamu, Nebatin bii, Salomɔwɔ, Dafidin biin sɔm kowo u win yinni seesi. ⁷ N deema garu koo saribara ba menna ba na wi Yeroboamun mi. Ma ba Roboamu kamia. Roboamu u sɔawa aluwaasi. U ku ra gɔanu ko ka toro sindu. Ma u kpuna u yɔra dim dim ben wuswaaɔ. ⁸ Tɛ, i tamaa i ko i ka ban te yina te Yinni Gusunɔ u Dafidin bibun bweseru nɔwɔ mwɛeru kua. Geema i dabi too. Ma i keten bwɔarokunu mɔ ni Yeroboamu u bee kua ka wura nu n sɔa been yinnibu. ⁹ Ma i Yinni Gusunɔn yɔku kowobu Aronin bibu ka sere Lefiba yina. Ma i tii yɔku kowo kpaobu kua nge bwese tukunu. Wi u gesi seewa u ka naa kpema ka yɔa kinenu nɔwɔba yiru na, wiya ba ra ko bwɔaroku nin yɔku kowo, ni, ni nu n sɔa Gusunɔ. ¹⁰ Adama bese Yudaɔba, Gusunɔwa u sɔa besen Yinni. Sa n maa nɔn deri. Yɔku kowobu Aronin bweseru ka Lefiba, bera ba win sɔma mɔ. ¹¹ Sa ra Yinni Gusunɔ tɔwɔ baateren yɔku dɔwɔ mwaararuginu kue bururu ka yoka. Sa ra nɔn turare dɔwɔ dokeye kpa su nɔn pɛe yiiya tabulu dɛera yen wɔllɔ. Mɛya sa ra maa fitilanu sɔre yoka baayere dabu wuragu gen wɔllɔ. Bese, sa nɔn mem nɔwɔwammɛ. Adama bee i nɔn deri. ¹² Mɛya Gusunɔ ka win yɔku kowobu ba wɔa ka bese. Ba sun swaa gbiie.

Meya sa kəbi mə yìn swī yi dam mə. Sa ko bæe yi swee. Bæe Isireliba, i ku ka Gusunə bæen baababan Yinni tabu ko. Domi i ñ kamiamə.

¹³ Yera Yeroboamu u dera win tən be ba kukua Yudaban biruə ba yarima ba Yuda be wəri. N deema Yeroboamun tabu kowobu gabu ba wāa Yudaban wuswaaə. Nge meya n kua ba ka bu suunu doke. ¹⁴ Ye Yudaba ba sīira, yera ba wa ma ba koo tabu kowa biruə ka wuswaaə. Ma ba nəəguru sua ba Yinni Gusunə somiru kana. Sanam mə, yāku kowobu ba kəbi soomə, ¹⁵ yera Yudaba kpuro ba tabun kuuki wura. Ma Yinni Gusunə u Yeroboamu ka wigibu wəri Abia ka Yudaban wuswaaə. ¹⁶ Isireliba ba duki yakikira adama Gusunə u bu beri Yudaban nəmaə. ¹⁷ Ma Abia ka win tambu ba Isireliba kamia. Isireli be səə, tambu nərəbun suba nəera wunəbuwa (500.000) ba wəruka ba gu. ¹⁸ Isireliba ba sekuru wa dōma te. Ma Yudaba ba nasara sua. Domi Gusunə ben baababan Yinniwa ba tāsə. ¹⁹ Abia u Yeroboamu naa gira, ma u nùn wuu sini mwaari, Beteli ka yen baru kpaanu ka Yesana ka yen baru kpaanu ka Eforoni ka yen baru kpaanu.

²⁰ Yeroboamun dam kpuro mu kpa Abian waati ye səə. Ma Yinni Gusunə u dera u gu. ²¹ Yen biru, Abia u win bandun dam sire. U kurəbu sua wəkura nne. Ma u bii tən durəbu yenda yiru mara ka bii tən kurəbu wəkura nəəbu ka tia.

²² Ye Abia u kuan sukum ka ye u gerua, ya yorua Gusunən sōmə Idon tireru səə. ²³ Abia u kpuna u gu, ma ba nùn sikua win baababan sikaə, Dafidin wuuə. Ma win bii Asa u bandu kəsire kua.

*Asa u bandu di Yudaə
(I maa məerio Sinambu I, 15:9-11)*

Ma bəri yenda dua tem mə səə sere wōə wəkuru.

14

¹ Asa u sīa dee dee Gusunə win Yinnin wuswaaə. ² U būu yāku yenu ka gungunu ka bwāarokunu kəsuka. ³ U Yudaba sōəwa u nəe, bu Gusunə ben baababan Yinni kasuo, kpa bu win yiirebu ka win woodaba mem nəəwa. ⁴ U bwāaroku ka gungunu mi ba ra būnu sā kpuro kəsuka. Ma win banda wāa bəri yendu səə. ⁵ U dera ba wuu gbāranugisu seeya. Win bandu səə, tabu sari. Bəri yenda ta wāa, domi Yinni Gusunə u dera u wēra. ⁶ Asa u maa Yudaba sōəwa u nəe, su wuu si sōmə su si gbāranu ka kōsu yenu toosi kpa su sin kənnəsun gamboba kəkərəba doke, domi tem mə, mu sāawa bəsegim. Meya sa Gusunə bəsen Yinni kasu ma u sun wērabu wē beri berika kpuro.

Ma ba kpīa ba wuu si sənwa.

⁷ Asa u tabu kowobu nərəbun suba gooba wunəbu (300.000) mə Yudaba səə be ba tereņu ka yaasi mə. Bənyaməeba səə maa, tambu nərəbun suba goobu ka wənə (280.000) be ba tereņu neni ma ba tən toobu yē. Be kpuro ba sāawa tabu durə damgibu. ⁸ Yera Seraki, Etiopigii u Yudaba wərim wee. Ma u tunuma Maresəə ka win tabu kowobu nərəbun suba nərəbu (1.000.000), ka tabu keke yi dumi gawe gooba wunəbu (300). ⁹ Ma Asa u seema u ka nùn yinna wəwa ye ba mō Sefataə, Maresan bəkuə. ¹⁰ Ma Asa u Gusunə win Yinni kana u nəe, Yinni Gusunə, wunə turowa kaa kpī a damgii ñ kun mə dam sarirugii somiru na. Yen sō, a na a sun somi. Domi wunə sōra sa tāsə. Meya ka wunen yīsira sa ka tən dabi teni wərim na. Gusunə bəsen Yinni, a ku de tən u nasara wa wunen wəllə.

¹¹ Ma Yinni Gusunə u dera Asa ka Yudaba ba Etiopigibu kamia, ba duki yarina Yudaban wuswaan di. ¹² Ma Asa ka wigibu ba bu naa gira sere Geraə. Ma Etiopigii be, ba wəruka ba gu. Domi Yinni Gusunə ka win tabu kowoba ba Etiopigii be kam koosia. Yen dōma te, Yudaba ba yānu gurawa too. ¹³ Asa ka win tambu ba wuu si su wāa Geraə wəri ba kəsuka. Ma ba dukia baka gura. Domi sin tamba Yinni Gusunən berum kua ba nanda. ¹⁴ Ba be ba yaa sabenu kōsun kuu bekunuginu kasuka. Ma ba yāanu ka yooyoosu mwēera dabi dabinu. Yen biru, ba gəsira ba wura Yerusalemuə.

15

Asa u b̄uu s̄āaru yina

(I maa m̄erio Sinambu I, 15:12-15)

¹Yinni Gusunō u dera win Hunde u Asaria, Odēdin bii yōwa. ²Ma u da Asan wuswaaō u n̄n s̄ōwa u n̄ε, Asa, wunε ka Yudaba, ka Benyamēeba, i swaa dakio i nō. Yinni Gusunō u w̄ā ka b̄ε, ì n ka n̄n yōra. Ì n n̄n kasu, i ko i n̄n wa. Adama ì n n̄n deri, u koo maa b̄ε deri. ³N deema saa ye s̄ō, Isireliba ba Yinni Gusunō deri. Ba ñ ȳāku kowobu m̄o be ba koo bu Yinni Gusunōn woodaba s̄ōsi. M̄ya ba ñ maa Gusunōn wooda gaa m̄o. ⁴Adama ben nuku sankiranu s̄ō, ba ḡsirama Gusunō ben Yinnin mi ba n̄n kasu. Ma u tii bu s̄ōsi. ⁵Waati ye s̄ō, be ba dumō ka be ba yarimō ba ñ b̄ori yendu m̄o. Domi tabu w̄āwa tem kpuro s̄ō. ⁶Tabu w̄ā bwesenu s̄ō ka wusu s̄ō. Domi Gusunōwa u bu wahala dabi ni surem̄o. ⁷Yen s̄ō t̄ē, i yōro dim dim, kpa i ku mwia kpana. Domi i ko i b̄εn kookoosun are wa i mwa.

⁸Ye Asa u Gusunōn s̄omō Asaria, Odēdin biin gari yi nua, yera u dam wa ma u b̄uu ni nu w̄ā Yudan tem s̄ō ka Benyamēen tem s̄ō kpuro kpeerasia ka sere maa ni nu w̄ā wuu si ba mwēera s̄ō Efaraimun guurō. Ma u Yinni Gusunōn ȳāku yeru seeya te ta ra n w̄ā s̄ā yerun wuswaaō. ⁹Ma u Yudaba kpuro m̄enna ka Benyamēeba ka Efaraimuba ka Manaseba ka sere Simeōba, be, be ba wurama win mi Yudaō. Domi Isireliba dabira ta wurama Yudaō ȳen s̄ō ba wa ma Gusunō, Asan Yinni u ka n̄n w̄ā. ¹⁰Ma ba m̄enna Yerusalemō w̄ōn suru itase s̄ō. N deema Asan bandun w̄ō w̄akura n̄ōbuse s̄ōra mi. ¹¹Yen t̄ō te, arumani ye ba gura s̄ō, ket̄e nata ka wunōbu (700) ka ȳānu n̄rōbun suba n̄ōba yiruwa (7.000) ba ka Yinni Gusunō ȳākunu kua. ¹²Ba n̄ō mwēeru kua ma ba koo Gusunō ben baababan Yinni kasuwa ka ben ḡru kpuro, ka ben bwēra kpuro. ¹³Ben wi u yina u Gusunō Isireliban Yinni kasu, ba koo yēro gowa, baa ù n s̄ān na bukuro ñ kun m̄ε bii, t̄ōn durō ñ kun m̄ε t̄ōn kurō. ¹⁴Ma ba b̄ōri yi wuramō ka dam Yinni Gusunōn wuswaaō, ma ba nuku dobun kuuki m̄ō ba k̄ōbi ka guunu soosimō. ¹⁵Ma Yudaba kpuro ba nuku dobu kua ben n̄ō mwēε te ba kuan s̄ō. Domi ba tu kuawa ka ben ḡru kpuro. Ma ba Yinni Gusunō kasu ka ben ḡru kpuro. Ma u bu tii s̄ōsi, u bu w̄rabu w̄ē beri berika.

¹⁶Asa u mam Maaka win mero yara bandun di. Domi u bw̄aroku kua Asitaaten s̄ō. Ma Asa u gu k̄suka muku muku u d̄ō m̄eni w̄wāō ye ba m̄ō Sedoroni. ¹⁷Adama Asa u ñ kp̄ā u gungunu mi ba ra b̄ūnu s̄ā kpuro kpeerasie baa m̄ε u tii Gusunō w̄ē mam mam win w̄āru kpuro s̄ō. ¹⁸Wi ka win tundo ba sii geesu ka wura ka ḡā bwese bweseka yi Yinni Gusunōn s̄ō. Ma u ye kpuro sua u ka da Yinni Gusunōn s̄ā yerō.

¹⁹Ma tabu yōra saa ye s̄ō, sere n ka kua Asan bandun w̄ō t̄ena ka n̄ōbuse s̄ō.

16

Asa u ka Basa,

Isireliban sina boko tabu kua

(I maa m̄erio Sinambu I, 15:16-22)

¹Asan bandun w̄ō t̄ena ka n̄ōba tiase s̄ō, yera Basa, Isireliban sina boko u Yudaba tabu w̄rima. Ma u Rama gb̄araru toosi u ka Asan t̄ambu Yudaba yinari bu du bu yari. ²Yera Asa u sii geesu ka wura yarama Yinni Gusunōn arumani beru yerun di ka maa sina bokon arumani beru yerun di. Ma u ka ye kpuro ḡra Sirin sina boko Beni Hadadin mi, wi u w̄ā Damasiō. ³U n̄ε, u de bu arukawani b̄ōke nge m̄ε ben baababa ba raa b̄kua. Wee u n̄n sii geesu ka wura m̄ōrisiam̄ε. Yen s̄ō, u de u win arukawani kusia ye wi ka Basa Isireliban sina boko ba b̄kua, kpa Basa u wa u wi, Asa deri. ⁴Ma Beni Hadadi u Asan gari yi wura. Ma u win tabu sinambu ḡra bu Isireliban wusu w̄ōri. Ma ba Iyoni w̄ōri ka Danu ka Abeli Maimu ka sere maa Nefitalin wuu s̄in mi ba ra d̄ānu bere. ⁵Sanam m̄ε Basa u ye nua, yera u win s̄amburu yōrasia u Raman bana ye deri. ⁶Ma Asa u dera Yudaba ba kpenu ka d̄ā ye Basa u raa ka Rama banimō mi gura. Ma ba ka ye Geba ka Misipa bana.

Asa u Gusunōn s̄omō Hanani

pirisəm doke

⁷ Saa ye sɔɔra, Gusunən sɔmɔ Hanani u da u Asa Yudaban sina boko deema u nɛɛ, yèn sɔ a wunen naane doke Sirin sina boko sɔɔ, n ò mɔ Gusunɔ wunen Yinni sɔɔ, yen sɔ, Sirin sina bokon tabu kowobu ba koo nun kisirari. ⁸ Etiopigibu ka Libigibu ba tabu kowo dabi dabinu mɔ ka tabu keke dabi dabinu yi dumi gawe, ka sere maa maasɔbu. Ka mɛ, Yinni Gusunɔ u nun bu nɔmu beria yèn sɔ a nùn naane kua. ⁹ Domi Yinni Gusunɔ u kpuro mɛera handunia ye sɔɔ u ka wa be ba nùn kī ka ben gɔru kpuro. Adama wunɛ, a gari baka kookoosu kua gari yi sɔɔ. Yen sɔ, saa tɛn di, ba koo ka nun tabu ko.

¹⁰ Ma Asa u ka Gusunən sɔmɔ wi mɔru kua gem gem. Ma u dera ba nùn pirisəm doke. Saa ye sɔɔra u maa Yudaban gabu dam dɔremɔ.

Asan bandun kpeeru

(I maa mɛerio Sinambu I, 15:23-24)

¹¹ Asan bandun tore ka ten kpeerun gari yi yorua Yudaban sinambu ka Isireliban sinambun tireru sɔɔ. ¹² Asan bandun wɔɔ weeru tia sarise sɔɔ, u naasu bara sere u nɔni sɔɔra. Baa mɛ u barɔ, ka mɛ, u ò Yinni Gusunɔ kasu. Timgiba u kasu. ¹³ Ma Asa u kpuna u gu win bandun wɔɔ weeru ka tiase sɔɔ. U da u win baababa deema. ¹⁴ Ba nùn sikua siki ni u dera ba gban teerɔ Dafidin wuuɔ. Bu sere nùn sike, ba nùn kpīwa kpin yeru garun mi tɛ sɔɔ ba turare bwese bweseka menna ye ba kua nge mɛ turare kowobu ba ra ko. Ma ba nùn ye dɔɔ dokea gem gem.

Yosafati u bandu di

17

¹ Asan gɔɔn biru, win bii Yosafatiwa u bandu kɔsire kua. ² U win bandun dam sire Isireliban sɔ. Ma u tabu kowobu yi yi Yudan wuu gbāranugisu kpuro sɔɔ. Ma u maa wirugibu yi yi Yudan tem mɛ sɔɔ ka sere maa Efaraimun wusu sɔɔ si win tundo Asa u raa mwɛera. ³ Yinni Gusunɔ u ka Yosafati wāa. Domi u sīa Dafidi win sikadon yiri gbīikii sɔɔ. U ò būu wi ba mɔ Baali kasu u sāwa. ⁴ Gusunɔ win sikadon Yinniwa u kasu. Ma u win woodaba mem nɔɔwa. U ò Isireliban yira swīi. ⁵ Yinni Gusunɔ u Yosafatin bandu dam sire. Ma Yudaba kpuro ba ka nùn kɛnu naawammɛ. U dukia baka ka beere baka wa. ⁶ Ma win gɔru ga tāsā Yinni Gusunɔ sɔɔ. Ma u dera ba būnu ka nin sāa yenu kɔsuka Yudaɔ.

⁷ Win bandun wɔɔ itase sɔɔ, yera u win tabu sinam beni gɔsa bu da bu keu sɔɔsi Yudan wusu sɔɔ. Bera Beni Haili ka Abudiasi ka Sakari ka Netanɛli ka Misee. ⁸ Ma u dera Lefiba ba bu swīi. Lefi bera Semaya ka Netania ka Sebadia ka Asaeli ka Semiramɔtu ka Yonatam ka Adoniya ka Tobiya ka Tobi Adoniya ka sere yāku kowo beni, Elisama ka Yoram. ⁹ Ba Yinni Gusunən woodan tireru neni ba ka Yudaban wusu bukiane, ba bu wooda yen keu sɔɔsimɔ.

Yosafatin bandun dam

¹⁰ Sinam be ba ka Yudaba sikerene ba berum duura Yinni Gusunən sɔ. Ba ò maa ka Yosafati tabu kue. ¹¹ Filisitiba ba ka Yosafati kɛnu naawa, ka sere maa wɔɔ gobi yi ba ra nùn kɔsie ka sii geesun gobi. Ma Daarububa ba ka nùn yaa sabenu naawa. Niya yāanu nɔrɔbun suba nɔɔba yiru ka nata ka wunɔbu (7.700) ka bonu nɔrɔbun suba nɔɔba yiru ka nata ka wunɔbu.

¹² Ma Yosafatin yiiko ya sosimɔ ya dɔɔ. Ma u dii damginu ka maa wusu bana Yudaɔ mi ba ra dīanu bere. ¹³ U sɔm dabi dabinu kua Yudan wusu sɔɔ. Ma u tabu kowo wɔrugɔba mɔ Yerusalemuɔ. ¹⁴ Tabu kowo ben geeru wee yenu ka yenu. Yudaba sɔɔ, be ba sāa tabu kowobu nɔrɔm nɔrɔm (1.000) wirugibu, be wee. Adina ka win tabu kowo wɔrugɔba nɔrɔbun suba gooba wunɔbu (300.000). ¹⁵ Yen biru, Yokanani ka win tabu kowobu nɔrɔbun suba goobu ka wene (280.000). ¹⁶ Ma Amasia, Sikirin bii wi u tii Yinni Gusunɔ wɛ ka kīru, u maa tabu kowobu nɔrɔbun suba goobu (200.000) kpare. ¹⁷ Benyameɛn bweseru sɔɔ, Eliada tabu kowo wɔrugɔwa u tabu kowobu nɔrɔbun suba goobu (200.000) kpare be ba tennu ka terenu mɔ. ¹⁸ Ma Sosabadi u maa tɔmbu nɔrɔbun suba wunɔbu ka wene

(180.000) kpare be ba tabu yānu neni. ¹⁹ Tabu kowo beniwa ba sina bokon sōma m̀, be ba wāa Yudan wuu gbāranugisu sō baasi.

18

Yosafati u ka Akabu

arukawani bōkua

(*I maa m̄erio Sinambu I, 22:1-4*)

¹ Yosafati u dukia baka ka b̄ere baka wa. Ma u ka Akabu arukawani bōkua kuro k̄ēnaa sō. ² Amen biru, u da u Akabu deema Samariō. Ma Akabu u dera ba ka yānu ka ketē dabi dabinu go Yosafati ka win t̄ambun s̄. Ma Akabu u Yosafati kana bu da bu Ramōti w̄ri ye ya wāa Galadin temō. ³ U n̄e, Yosafati, kaa ka man da Ramōtiō, Galadin temō?

Ma Yosafati u n̄n wisa u n̄e, oo. À n s̄oru kpa, na maa kpawa mi. Wunen t̄ambu b̄a n seewa, n̄giba maa seewawa mi. Sa ko ka nun taa bi da kpa su wuu ge w̄ri sannu.

Sōmō weesugiba n̄e,

Akabu koo tabu di

(*I maa m̄erio Sinambu I, 22:5-12*)

⁴ Ma Yosafati u Isireliban sina boko s̄ōwa u n̄e, adama a gina Yinni Gusunō bikio a nō m̄e u koo nun s̄.

⁵ Ma Isireliban sina boko u s̄m̄bu menna t̄ambu n̄eru (400). Ma u bu bikia u n̄e, su tabu doo Ramōtiō Galadin temō? Nge su ku da.

Ma ba wisa ba n̄e, a doo, Gusunō u koo nun ge n̄mu beria.

⁶ Adama Yosafati u maa bikia u n̄e, Yinni Gusunōn s̄m̄ goo maa sari mini win min di sa ko win gere nō?

⁷ Isireliban sina boko u wisa u n̄e, Gusunōn s̄m̄ turowa u wāa mini win min di sa ko kp̄i su Gusunōn gere nō. Adama na n̄n tusa domi u ku ra man gāa geenu s̄ ma n kun mō gāa k̄sunu. Win ȳsira M̄isee Yimilan bii.

Ma Yosafati u n̄n s̄ōwa u n̄e, sina boko, a ku gere m̄e.

⁸ Yera Isireliban sina boko u win s̄m̄ kowo ḡra u da u M̄isee Yimilan bii sokuma fuuku.

⁹ Ma Isireliban sina boko wi, ka Yosafati Yudaban sina boko ba ben sina yānu doke, ben baawure u s̄ win sina kitarō Samarin gbāra k̄onnōwō. Ma Gusunōn s̄m̄ be kpuro ba wāa ben wuswaā ba gari m̄. ¹⁰ Yera Sedesiasi, Kenaanan bii u sisun k̄obunu seka. U n̄e, ameniwa Yinni Gusunō u gerua. U n̄e, k̄bi yini yi s̄awa ȳreru te ta wunen dam s̄ōsimō m̄e kaa ka Sirigibu go mam mam.

¹¹ Ma Gusunōn s̄m̄ be kpuro ba gari tee yi gerua. Ba m̄, a doo Ramōtiō Galadin temō. Kaa nasara wa. Yinni Gusunō u koo nun wuu ge n̄mu beria.

M̄isee u n̄e,

ba koo Akabu kamia

(*I maa m̄erio Sinambu I, 22:13-28*)

¹² Sōmō wi ba ḡra u bu M̄isee sokua u M̄isee s̄ōwa u n̄e, wee Gusunōn s̄m̄ be ba wāa mi kpuro ba sina boko gari dori gerua. Yen s̄, a de wun̄e ka ben gari yi ko tee.

¹³ Ma M̄isee u wisa u n̄e, sere ka Yinni Gusunōn wāaru, ye wi, Gusunō n̄n Yinni u man s̄ōwa, yera kon gere.

¹⁴ Ye M̄isee u tunuma sina bokon mi, yera sina boko u n̄n bikia u n̄e, M̄isee, sa ko kp̄i su tabu da Ramōtiō Galadin temō? Nge su ku da.

Ma M̄isee u wisa u n̄e, i doo m̄e. I ko i nasara wa. Yinni Gusunō u koo nun bu n̄mu beria.

¹⁵ Adama sina boko u n̄e, n̄n nyewa kon nun b̄rusia a sere man gem s̄ m̄e Yinni Gusunō u nun s̄ōwa a gere.

¹⁶ M̄isee u n̄e, na Isireliba wa ba yarine guunu w̄llō, ba s̄a nge yāa ni nu kun kparo m̄.

Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
tɔn beni ba ñ kparo mɔ.

Ben baawure u gɔsiro u wura yenuɔ ka alafia.

¹⁷ Yera Isireliban sina boko u Yosafati sɔɔwa u nɛɛ, na ñ daa nun sɔɔwa ma u ku ra man gã geenu sɔ, ma n kun mɔ gã kɔsunu?

¹⁸ Yera Misee u Akabu sɔɔwa u nɛɛ, a Yinni Gusunɔn gari swaa dakio. Na nùn wa u sɔ win sina kitarɔ. Ma win tabu kowobu ba yɔ win nɔm geuɔ ka win nɔm dwarɔ. ¹⁹ Ma u nɛɛ, wara koo Akabu nɔni wɔke u ka taa bi da Ramɔtiɔ Galadin temɔ, kpa u gbi mi. Ma ba yen wesianɔ mɔ. Wini ù n gerua meni, wiɔnɔ u gere mɛ. ²⁰ Yera hunde gaa ya yarima ya yɔra Yinni Gusunɔn wuswaaɔ ya nɛɛ, kon Akabu wi nɔni wɔke. Ma Yinni Gusunɔ u ye bikia u nɛɛ, amɔna kaa koosina. ²¹ Hunde ye, ya nɛɛ, kon yari kpa n du Gusunɔn sɔmɔ be sɔɔ, kpa n de bu weesu ko bu ka sina boko nɔni wɔke. Ma Yinni Gusunɔ u ye wisa u nɛɛ, ya wã. Swaa gea. Kaa maa kpĩ a bu nɔni wɔke. Ñ n men na, a yario a da a ko mɛ. ²² Wee tɛ, Yinni Gusunɔ u dera hunde ye, ya dua win sɔmɔ be sɔɔ bu ka nun weesu kua. Yen sɔ, a n yɛ ma kɔsa Yinni Gusunɔ u koo de yu nun deema.

²³ Yera Sedesiasi, Kenaanan bii u susi Miseen bɔkuɔ, u nùn baara so. Ma u nɛɛ, swaa yerà Yinni Gusunɔn hunde u ka yara nen min di u ka sere nun gari kua.

²⁴ Misee u nùn wisa u nɛɛ, kaa ye gia dɔma te kaa n duku dukubu mɔ a n kuku yeru kasu diaɔ.

²⁵ Yera Isireliban sina boko u nɛɛ, i Misee mɔɔ i ka da Amɔɔ wi u sãa wuun wirugii ka maa Yoasi sina bokon biin mi. ²⁶ Kpa i bu sɔ i nɛɛ, ameniwa nɛ sina boko na gerua. Na nɛɛ, bu nùn mɔɔ bu kpɛɛ pirisɔm sɔɔ kpa ba n nùn dīanu ka nim wɛɛmɔ saka sɔɔ sere n ka wurama tabu gberun di ka alafia.

²⁷ Misee u nùn sɔɔwa u nɛɛ, à n wurama ka alafia, n ñ Yinni Gusunɔ u ka man gari kua. Bɛɛ be i wã mini, bɛɛn baawure u gari yi swaa suo.

Akabun gɔɔ

(I maa mɛɛriɔ Sinambu I, 22:29-40)

²⁸ Yeniban biru, Isireliban sina boko ka Yosafati, Yudaban sina boko ba seewa ba taa bi da Ramɔtiɔ Galadin temɔ. ²⁹ Yera Isireliban sina boko u Yosafati sɔɔwa u nɛɛ, kon yãnu ganu kɔsi ni ba ñ ka man tubu. Adama wune, a n wunen sina yãnu doke.

Mesuma Isireliban sina boko u kua u ka taa bi da. ³⁰ N deema Sirin sina boko u win tabu kekeban tabu sinambu sɔɔwa u nɛɛ, i ku goo go ma n kun mɔ Isireliban sina boko tɔna.

³¹ Ye tabu sinam be, ba Yosafati wendɛ kua, yera ba nɛɛ, Isireliban sunɔwa. Ma ba nùn kooro bure bu ka nùn wɔri. Adama u nɔɔguru sua u somiru kana. Ma Yinni Gusunɔ u nùn somi, u bu gira ba ka nùn tonda. ³² Ye tabu sinam be, ba wa ma n ñ Isireliban sina boko mi, yera ba nùn deri ba doona.

³³ Yera goo u sɛu tooma Isireliban mi gia. U ñ goo yĩsi. Adama ga na ga Akabu wɔri deedeeru mi win tarakpe ga yɔra. Yera u win tabu keke swaa sɔɔsiɔ sɔɔwa u nɛɛ, a tabu keke ye sɛiyɔ biruɔ, kpa a man yara tabu sian di. Domi ba man mɛera kua.

³⁴ Tabu swia yen dɔma te, sere ba sina boko neni u ka yɔ win tabu keke sɔɔ u mɛera Sirigibun sansani gia sere n ka kua yoka. Ye sɔɔ u dua, ma u gu.

Yosafati u wirugibu gɔsa

19

¹ Yeniban biru, Yosafati u wurama Yerusalemɔ ka bɔri yendu. ² Ma Yehu, Gusunɔn sɔmɔ Hananin bii u nùn sennɔ da. Ma u Yosafati sɔɔwa u nɛɛ, ba ra tɔn kɔso somi? A be ba Gusunɔ tusa kɔ? Yeniban sɔ, Yinni Gusunɔ u ka nun mɔru sãa. ³ Adama u gã geenu wa ni a kua. Yera a bũu wi ba mɔ Asitaaten bwãarokunu kpuro kɔsuka mam mam tem mɛ kpuro sɔɔ. Ma a wunen tii wɛ a ka wi, Yinni Gusunɔ kasu.

⁴ Yen biru Yosafati u maa sina Yerusalemɔ. Ma u win tɔmbu bera saa Beri Seban di n ka da Efaraimun guunɔ. Ma u ben gɔrusu wesia Gusunɔ ben baababan Yinnin mi. ⁵ Ma u siri kowobu yi Yudan wuu gbãraruguu baagere sɔɔ. ⁶ Ma u siri kowo be sɔɔwa u nɛɛ, i

de i n tii se ye i sirimə sɔɔ. Domi n n̄ tɔmbun s̄ɔ i siribu m̄. Yinni Gusunən s̄ɔna i sirimə. U ko n maa w̄a beɛn b̄kuə. ⁷ Yen s̄ɔ, i de i n̄n nasia kpa i n tii se. Domi Yinni Gusunən mi, weesu sari. U ku ra maa goo garisi tuko. M̄ya u ku ra maa n̄m biram k̄nu m̄wɛ.

⁸ Sanam m̄e ba wurama Yerusalemuə, Yosafati u Lefiba ka ȳaku kowobu yi, ka sere maa Isireliban guro gurobu, bu ka t̄mbu siria b̄a n gari ḡɛ m̄. ⁹⁻¹⁰ Wee wooda ye u bu w̄ɛ. U n̄ɛ, goo ù n ka siribu na beɛn mi saa wuu gagun di ȳen s̄ɔ ba goo go, n̄ kun m̄e goo u wooda sara, n̄ kun m̄e u Yinni Gusunən ȳirebu gabu yina, i ko i n̄n siriawa dee dee Gusunən nasiaru sɔɔ, ka murafitiru sariru sɔɔ, ka ḡɔru d̄ɛɛr̄. I de i bu swaa gea s̄ɔsi kpa bu ku raa Yinni Gusunə torari kpa u ku b̄ɛ ka b̄ɛgibu m̄ru ko. Nge m̄ya i ko i n da ka bu sirie kpa i ku ka taare wa. ¹¹ Wee ȳaku kowo t̄nwerō Amaria u ko n s̄a wirugii s̄arun swaa sɔɔ, kpa Sebadia, Isim̄elin bii Yudaban ȳenu ȳro u n s̄a wi u ra sina bokon ȳenun wunan̄su ko, kpa Lefiba ba n maa s̄a siri kowobu. Yen s̄ɔ, i tii dam k̄ɛȳo kpa i se i s̄oma ko, kpa Yinni Gusunə u n w̄a ka wi u koo gea ko.

Yosafati u ka Edəmuba
tabu kua

20

¹ Yeniban biru, M̄abuba ka Am̄niba ba seewa ba Yosafati tabu w̄rim wee. ² Ma ba na ba ye Yosafati s̄ɔwa. Ba n̄ɛ, wee t̄n dabiru ta nun w̄rim wee saa nim w̄ku b̄ruguun guru giɔn di, Ed̄mun tem̄. Ba w̄a Hasasən Tamaa ye ya w̄a Enḡediə.

³ Yera Yosafati u nanda. Ma u Gusunə kasu. U dera ba n̄ə b̄kuə Yudan tem kpuro sɔɔ. ⁴ Ma Yudaba kpuro ba m̄enna bu ka Yinni Gusunə kana. T̄mbu kpurowa ba na saa Yudan wusu kpuron di bu ka Yinni Gusunə kasu. ⁵ Yosafati u seewa u ȳra Yudaba ka Yerusalemugii ben suunu sɔɔ Yinni Gusunən s̄a yerun yaara kpaan wuswaa. ⁶ Ma u n̄ɛ, Gusunə besen baababan Yinni, wuna a s̄a Yinni w̄ll̄. Wuna a bwesenu kpuron bandu n̄ni. Wuna a maa dam kpuro n̄ni wunen n̄ma. Goo sari wi u koo ka nun tabu ko. ⁷ Yinni Gusunə, wuna a tem min t̄mbu gira b̄ɛɛ, wunen t̄mbu Isireliban wuswaan di. Ma a mu b̄ɛɛ, Aburhamu wi u nun k̄ian bibun bweseru w̄ɛ. ⁸ Sa sina tem m̄e sɔɔ. Ma sa s̄a yeru bana te ta wunen ȳisiru s̄ɔwa. ⁹ Sa n̄ɛ, wahala gaa ȳa n sun deema, aa, taba? Wunen siribu bu sun w̄riwa? Aa, barara? Aa, ḡɔra? Ma sa seema sa na diru mini wunen wuswaa sa nun kana besen wahala sɔɔ, kaa sun wurari kpa a sun faaba ko. ¹⁰⁻¹¹ Wee t̄ɛ, M̄abuba ka Am̄niba ka Edəmuba be ba w̄a Seirin guro ba na bu b̄ɛɛ Isireliba gira tem m̄e a sun w̄n di. N deema a raa besen baababa s̄ɔwa a n̄ɛ, bu ku du bwese ni sɔɔ sanam m̄e ba wee Egibitin di. Ma ba bu deri, ba n̄ bu kam koosie. Wee, ba wee bu sun k̄sa kua. ¹² Yera wun̄e Yinni Gusunə, a n̄ kaa bwese ni siri? Domi b̄ɛɛ, sa n̄ dam gam m̄. Wee t̄n dabira sun w̄rim wee, sa n̄ ȳɛ ye sa ko ko. Adama wuna sa m̄ɛɛra.

¹³ Ma Yudaba kpuro ba ȳ Yinni Gusunən wuswaa ka ben kur̄bu ka bibu kpuro.

Gusunə u dera

Yudaba ba tabu di

¹⁴ Yera Yinni Gusunən Hunde u Yaasieli, Sakarin bii ȳɔwa t̄mbun suunu sɔɔ. Yaasieli wi, u s̄awa Asafun bweseru, Lefiba sɔɔ. Win sikadobara Benaya ka Yeyeli ka Matania. ¹⁵ Ma Yaasieli u n̄ɛ, b̄ɛ Yudaba kpuro, ka b̄ɛ Yerusalemugibu kpuro, ka sere wun̄e sina boko Yosafati, i swaa dakio i n̄ ye Yinni Gusunə u gerum̄. U n̄ɛ, i ku nanda, i ku maa wurura t̄n dabi ten wuswaa. Domi n n̄ b̄ɛ i ko i tabu ko. Wi, Yinni Gusunən tiiwa u koo taa bi ko. ¹⁶ Sia i doo i bu w̄ri. Ba koo kurana saa gunguu te ba m̄ Sisin di, kpa i bu deema w̄wi piibu gagu sɔɔ gbabu te ba m̄ Yerueliə. ¹⁷ B̄ɛn tii i n̄ tabu m̄. Adama i gesi doo i ȳra mi. I ko i wa faaba ye Yinni Gusunə u koo b̄ɛ ko. B̄ɛ Yudaba ka b̄ɛ Yerusalemugibu, i ku nanda, i ku maa wurura. Sia i yario i ka bu yinna. Wi, Yinni Gusunə u ko n ka b̄ɛ w̄a.

¹⁸ Yera Yosafati ka Yudaba kpuro ka Yerusalemugibu ba yiira ba wuswaa tem girari Yinni Gusunən wuswaa bu ka n̄n b̄ɛɛ w̄ɛ. ¹⁹ Yera Lefiba sɔɔ, Kehatiba ka Koreba ba seewa ba Gusunə Isireliban Yinni siaram̄ ka n̄ɔgiru.

²⁰ Yera ba yara buru buru yellu ba da ghaburu gia te ba m̀ Tekoa. Sanam me ba yario, yera Yosafati u seewa u yōra. U nee, bee Yudaba ka bee Yerusalemugibu, i man swaa dakio i nō. I Gusunō been Yinni naane koowo, kpa i dam wa. I been naane dokeo win s̄m̄abun gere s̄o, kpa i nasara wa.

²¹ Ma ba n̄ōsina ka t̄n be. Yera Yosafati u wom kowobu ḡsa ba n s̄a ȳnu sebua, kpa ba n tabu kowobu ḡbiye, ba n Yinni Gusunō siaramō ka womu geni, ba n m̀, i Yinni Gusunō siaro. Domi win durom mu ñ n̄ru m̄o.

²² Sanam me t̄n be, ba taki seewa ba womu m̀ bu ka Yinni Gusunō siara, yera Yinni Gusunō u Am̄niba ka M̄abuba ka Ed̄mu be ba w̄a guu te ba m̀ Seirio burisina. Ma ba s̄s̄ukuna ben tii tiine. ²³ Am̄niba ka M̄abuba ba Ed̄muba w̄ri ba kam koosia mam mam. Ye ba bu go ba kpa, yera ba w̄rina ben tii tiine ba goona. ²⁴ Sanam me Yudaba ba tunuma m̄n di ba ra n tem mi ḡanu ku ra kpi wende s̄a, yera ba m̄era bera m̀ gia t̄n dabira raa w̄a, ma ba deema gona nu kp̄ kp̄. Goo kun kisire. ²⁵ Yera Yosafati ka wigibu ba na ba goo nin ȳnu potira. Ba dukia gurawa be s̄o ka sere ḡa gobiginu. Ba ȳa ni gurawa nge m̄n n̄o ba koo kp̄ bu sua. Ba kuawa s̄o ita ba ȳa ni guramō. Domi nu kp̄.

²⁶ S̄ō n̄ese, ba menna w̄w̄a ye ba m̀ Beraka. Ma ba Yinni Gusunō siara. Yen s̄na ba yam mi ȳsiru k̄ Beraka. Tera ba ka mu sokumō sere ka gis̄o. Ȳsi ten tubusiana, mi ba Yinni Gusunō siara. ²⁷ Yosafati u Yudaba ka Yerusalemugibu kpuro kpara ka nuku dobu ba ka wura Yerusalemuō. Domi Yinni Gusunō u bu nuku dobu w̄ ben yibere be u bu kamian s̄o. ²⁸ Ba dua Yerusalemuō ba womusu m̀ ka m̄r̄kunu ka ḡōgenu ka k̄bi ba ka dua sere Yinni Gusun̄n s̄a yer̄o.

²⁹ Ma tem tukum sinambu kpuro ba Yinni Gusunō nasia sanam me ba nua ma u Isireliban yibereba kpeerasia. ³⁰ Yosafati u win bandu diwa b̄ri yendu s̄o. Ma Gusunō win Yinni u n̄n w̄rabu w̄ beri berika kpuro.

Yosafatin bandun kpeeru

(I maa m̄erio Sinambu I, 22:41-51)

³¹ Sanam me Yosafati u bandu di Yudaō, w̄ō tena ka n̄ōbuwa u m̄o. Win meron ȳsira Asuba, Silikin bii. Ma u kua w̄ō yenda n̄ōbu bandu s̄o Yerusalemuō. ³² Yosafati u win tundo Asan yira sw̄iwa mam mam. Gea u kua Yinni Gusun̄n wuswaa. ³³ Adama u ñ gunguu n̄n mi ba ra b̄u ȳkunu ko kpuro kpeerasie. Domi win t̄mbu Yudaba ba ñ ben ḡru Gusunō ben baababan Yinni w̄ mam mam. ³⁴ Yosafatin kookoosun sukum, ḡbiikisu ka d̄akisu, ye kpuro ya yorua Yehu, Hananin biin tireru s̄o te ba doke Isireliban sinambun faagin tireru s̄o.

³⁵ Yeniban biru, Yosafati u da u ka Akasia Isireliban sina boko arukawani b̄kua. Akasia wi, u ñ Yinni Gusun̄n beere ȳ. ³⁶ Dur̄o wiya Yosafati u ka arukawani b̄kua ma ba goo nimkusu kua si su ra de Taasisiō. Ba goo nimkuu si kuawa Esioni Gebeēo. ³⁷ Yera Eliesē, Dodafan bii, Maresagii u Gusun̄n gari gerua Yosafatin s̄o u nee, Yinni Gusunō u koo wunen s̄mburu kam koosia ȳn s̄o a ka Akasia arukawani b̄kua.

Yen biruwa goo nimkuu si, su k̄sikira. Su ñ maa kp̄a su Taasisi de.

21

¹ Yeniban biru, Yosafati u kpuna u gu. Ma ba n̄n sika win baababan sikaō, Dafidin wuuō. Ma win bii Yoram u bandu k̄sire kua.

Yoram u bandu di

(I maa m̄erio Sinambu II, 8:16-24)

² Yoram u w̄n̄bu m̄wa n̄ōba tia. Be kpuro ba s̄awa Yosafatin bibu. Bera Asaria ka Yeyeli ka Sakari ka Asaria ka Mikaeli ka Sefatia. ³ Ben tundo u ben baawure k̄ru w̄ ta kp̄. Tera sii geesu ka wura ka ḡa gobiginu ka wuu si su gb̄ranu m̄o Yudan temō. Adama Yoram u bandu w̄ domi wiya u s̄a win bii ḡbiikoo.

⁴ Sanam me Yoram u ban te di u kpa, ma u tu t̄sisia, yera u win w̄n̄o be kpuro ka Isireliban bukurobu gabu go. ⁵ Sanam me Yoram u ban te di, u m̄wa w̄ō tena ka yiru.

Ma u kua wɔɔ nɔɔba ita bandu sɔɔ Yerusalemuɔ. ⁶ Isireliban sinambun yira u swii nge me Akabun yenugibu ba kua. Domi Akabun bii tɔn kurɔwa u sua kurɔ. Kɔsa u kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. ⁷ Adama Yinni Gusunɔ u n̄ wure u n̄n go, arukawani ye u ka Dafidi bɔkuan sɔ ye u n̄e, Dafidi kun kɔsire biamɔ bandu sɔɔ win bweserɔ.

⁸ Yoramun waati ye sɔɔ, Edɔmuba ba ka tii yina, ma ba ben sunɔ kua. ⁹ Yera Yoram u seewa ka win tabu sinambu ka tabu kɛkɛ yi dumi gawe, ma ba bu tarusi. Adama, ye n kua wɔkuru, ma ba duki yakura. ¹⁰ Saa yen dɔma ten diya Edɔmuba ba ka tii yinɛ sere ka gisɔn gisɔ.

Ma Libinagibu ba maa Yudaba seesi yɛn sɔ ba Gusunɔ ben baababan Yinni deri. ¹¹ Yoram u mam b̄u yāku yenu kua Yudaban guunu wɔllɔ. Ma u dera ba b̄u gasirinu wɔri. U bu b̄riewa ni sɔɔ mam mam.

¹² Yera Gusunɔn sɔmɔ Eli u n̄n yorua u n̄e, ameniwa Gusunɔ wunen baaba Dafidin Yinni u gerua. U n̄e, wee, a n̄ s̄a wunen baababa Yosafati ka Asa, Yudaban sinambun yira sɔɔ. ¹³ Isireliban sinambun yira sɔɔra a s̄a. Ma a dera Yudaba ka Yerusalemugibu kpuro ba b̄u gasirinu wɔri nge me Akabun yenugibu ba dera Isireliba ba kua. Yen biru, a maa wunen wɔnɔbu mwɛera a go, be, be ba nun sanɔ kere wunen tondon yenuɔ. ¹⁴ Yen sɔ, Yinni Gusunɔ u koo wunen tɔmbu wahala baka doke, ka wunen kurɔbu ka wunen bibu ka sere maa b̄en arumani ye i mɔ. ¹⁵ Kpa u wunen tii bara bakaru kp̄ɛ nuki sɔɔ. Kpa ta n kp̄ɛamɔ tɔɔ baatere sere tu ka wunen nuki yarama tɔwɔ.

¹⁶ Yera Yinni Gusunɔ u Filisitiba seeya ka Daarububa be ba wāa Kusigibun bɔkuɔ. Ma ba Yoram wɔri. ¹⁷ Yera ba Yudaba wɔri ba ben dukiaba mwɛera ye ya wāa sina bokon yenuɔ ka maa win bibu ka win kurɔbu ba ka doona. Win bii dāako Akasiawa ba deri, wi ba maa m̄ Yoakasi.

¹⁸ Yeniban biru, Yinni Gusunɔ u sina bokon tii bararu kp̄ɛ nukurɔ te u n̄ bekuramɔ. ¹⁹ Ma win bara te, ta sosimɔ tɔɔ baatere. Bara ten wɔɔ yiruse sɔɔra win nuki yarima ten wahalan sɔ. Ma u gu n̄ni swāa bakaru sɔɔ. Win tɔmbu ba n̄ n̄n turare dɔɔ dokeye nge me u win baababa kua.

²⁰ Yoram u mɔwa wɔɔ tena ka yiru sanam me u bandu di. Ma u kua wɔɔ nɔɔba ita bandu sɔɔ Yerusalemuɔ. Ye u gu, goo kun n̄n wɔnwɔndu kue. Ma ba n̄n sikua Dafidin wuuɔ. Adama n̄ n̄ mɔ sinambun sikaɔ.

22

Akasia u bandu di Yudaɔ

(I maa m̄erio Sinambu II, 8:25-29, 9:27-29)

¹ Yerusalemugibu ba dera Akasia, Yoramun bii dāako u bandu di win tondon ayerɔ. Domi yiberɛ be ba na ka Daarububa ba win maabu kpuro wɔri ba go. Nge m̄eya Akasia u ka bandu wa u di. ² Sanam me u bandu di, u mɔwa wɔɔ yenda yiru. Wɔɔ tia u kua bandu sɔɔ Yerusalemuɔ. Win meron ȳsira Atali, Omirin bii. ³ U s̄awa Akabun yenugibun yira sɔɔ. Domi bwisi k̄siya win mero u n̄n k̄mɔ u ka k̄sa ko. ⁴ Kɔsa u kua Yinni Gusunɔn n̄ni sɔɔ nge me Akabun yenugibu ba kua. Ben miya u bwisi k̄ɔbu wa win tondon gɔɔn biru. Ba n̄n bwisi k̄si k̄a, ma yi n̄n kam koosia. ⁵ Domi u ka Yoram Akabun bii, Isireliban sina boko tabu da bu ka Hasaeli, Sirin sina boko tabu wɔri Ramɔtiɔ Galadin temɔ. Ma Sirigibu ba Yoram m̄era kua. ⁶ Ma u ḡsira Yisireliɔ bu ka win m̄era ye tim kua. Yera Akasia, Yoramun bii, Yudaban sina boko u na Yisireli mi u ka n̄n wa mi ba n̄n tim n̄ndu kuamm̄e. Domi m̄era ye, ya n̄ sanɔ m̄.

⁷ Yinni Gusunɔ u dera Akasia u Yoram beram da kpa u ka kam ko mi. Ye Akasia u tura mi, yera wi ka Yoram ba Yehu, Nimusin bii w̄rim da. N deema Yinni Gusunɔwa u Yehu wi ḡsa u ka Akabun yenugibu kpeerasia. ⁸ Sanam me u Akabun yenugii be kpeerasiamɔ, yera u ka Akasian sina bwāabu yinna ka win maabun bibu be ba n̄n k̄su. Ma Yehu u be kpuro mwɛera u go. ⁹ Ma ba Akasian tii kasu ba mwa Samariɔ, mi u kukua. Ba ka n̄n na Yehun mi, ba go. Ma ba n̄n sikua yɛn sɔ u s̄a sina boko Yosafati wi u Gusunɔ kasu ka win ḡru kpuron bii.

Akasian bwese te sɔɔ, goo sari wi u s̄a dee dee u ka bandu di.

Atali u bandu di
(I maa mæerio Sinambu II, 11:1-3)

¹⁰ Ye Atali u wa win bii Akasia u gu, yera u Yudaban sina bibu kpuro go. ¹¹ Sanam me ba bii be goomə, yera Yoseba, sina boko Yoramun bii tən kurə u Yoasi, Akasian bii sua u berua asiri səə. Ma u nùn sua u ka da ka win nəerio mi kpin yenu wāa sāa yerə. Nge meya Yoseba, yāku kowo Yehoyadan kurə u ka Yoasi wəra Atalin noman di, u n̄ ka nùn wa u go. Yoseba wi, u sāawa Akasian sesu. ¹² Ba nùn beruawa wōə nəəba tia Yinni Gusunən sāa yerə. Domi Atali u bandu dii saa ye.

23

Ba Atali bandu yara
(I maa mæerio Sinambu II, 11:4-20)

¹ Wōə nəəba yiruse səə, Yehoyada u wərugəru kua u ka tabu kowobun wirugii be ba tabu kowobu wunəm wunəm kpare arukawani bəkuə. Bera Asaria, Yerohamun bii ka Isimeeli, Yokananin bii ka Asaria, Obedin bii ka Maseya, Adayan bii ka Elisafati, Sikirin bii. ² Ba Yudan tem bukiana. Ma ba Lefiba menna saa Yudan wusu kpuron di ka sere Isireliban yenu yērobu. Be kpuro ba na Yerusalemuə. ³ Ma be kpuro ba ka sina bokon bii Yoasi arukawani bəkuə Yinni Gusunən sāa yerə. Yera Yehoyada u bu sōəwa u nəe, wee, sina bokon bii u koo bandu di Yerusalemuə nge me Yinni Gusunə u gerua Dafidin bibun sō. ⁴ Wee ye ba koo ko. Be ba koo səmburu ko tōə wērarugiru səə, yāku kowobu ka Lefiba, ba koo tii bənu kowa wuunu ita. ⁵ Wuu teeru ta n sāa yerun kənnəsə kōsu, kpa wuu teeru ta n sina kpaaru kōsu, kpa itaseru ta n wāa kənnəwə ge ba m̄ Kpəekpəeku, kpa tən be ba tie kpuro ba n yō sāa yerun yaaraə. ⁶ Goo u ku raa du Yinni Gusunən sāa yerə ma n kun m̄ yāku kowobu ka Lefiba be ba səmburu m̄ dəma te. Beya ba koo kpī bu du mi, domi beya ba dəere. Təmbu kpuro ba koo yōrawa tōəwə bu kənnə kōsu. ⁷ Lefiba ba koo sina boko sikerenawa, kpa ben baawure u n tabu yānu neni, wi u dua mi, bu ka nùn go. I ko i n wāawa sina bokon bəkuə sanam me u duə ka sanam me u yariə.

⁸ Lefiba ka Yudaba kpuro ba kua kpuro ye yāku kowo Yehoyada u gerua. Ben baawure u win təmbu sua be ba duə səmburu səə ka be ba yariə tōə wērarugii te səə. Domi yāku kowo Yehoyada u n̄ goo bure. ⁹ U tabu kowobu wunəm wunəm wirugibu yaasi ka tere bakanu ka piiminu wē. Tere ni, nu sāawa sina boko Dafidiginu ni nu wāa Yinni Gusunən sāa yerə. ¹⁰ Ma u təmbu yi yi ba sina boko sikerene saa sāa yee ten nəm geu gian di n ka da ten nəm dware yāku yerun bəkuə. Ben baawure u win tabu yānu neni. ¹¹ Yera ba ka Yoasi susima. Ma Yehoyada ka win bibu ba nùn bandun gum tāre u kua sina boko. Ma ba nùn sina furə dokea. Ma ba nùn woodan tireru wē ba nəe, sina boko, wunen wāaru tu daka da.

¹² Ye Atali u nua təmba duki m̄ ba sina boko təmamə, ¹³ yera u na ben mi, Yinni Gusunən sāa yerə. U mæera u deema sina boko u yō turaru wəllə. Ma wirugibu ka be ba kəbi wuramə ba yō win bəkuə. Təmbu kpuro ba nuku dobu m̄, ba kəbi soomə. Yera wom kowobu ba womusu m̄ ka ben dwee yānu ba Yinni Gusunə siaramə. Yera Atali u win yānu nenua u gēeka nuku sankiranun sō. U nəe, ba man seesi! Ba man seesi!

¹⁴ Ma Yehoyada u tabu sinam be yara be ba sāa tabu kowobu wunəm wunəm wirugibu. U bu sōəwa u nəe, i Atali wi yaro. Wi u maa nùn swīi, kpa i yēro go ka takobi. N deema yāku kowo Yehoyada u raa bu sōəwa u nəe, bu ku nùn go sāa yeru mi.

¹⁵ Ma ba nùn deri u da sina bokon dirə saa dumin kənnən di. Miya ba nùn sēre ba go.

¹⁶ Yeniban biru, Yehoyada ka tən be ba tie ka sina boko Yoasi ba arukawani bəkuə ba nəe, ba ko n sāawa Yinni Gusunən təmbu. ¹⁷ Ma tən be kpuro ba dua būu wi ba m̄ Baalin dirə ba ye kəsuka ka yen turarə ka yen bwāarokunə. Ma ba yen yāku kowo Matani go yen yāku yenə. ¹⁸ Yehoyada u Yinni Gusunən sāa yeru Lefi be ba sāa yāku kowobu nəmu beria bu kōsu. N deema Dafidi u raa bu bənu kua wuu wuuka bu ka Yinni Gusunə yāku dōə mwaaruginu kua nge me Məwisin wooda ya gerua. Kpa ba n da maa womusu ko

ka nuku dobu bu ka Gusunə siara. ¹⁹ U kənnən kōso be yiwa s̄a yee ten kənnəwə kpa disigii goo u ku raa ka du mi.

²⁰ U tabu sinambu ka sina bibu ka wuun bukurobu ka sere tambu kpuro menna. Ma u dera ba ka sina boko yara Yinni Gusunən s̄a yerun di, ma ba ka nùn da sina kpaarə saa kənnə ge ga w̄a gunguru gian di. Miya ba sina boko sinasia sina kitarə. ²¹ Ma tambu kpuro ba nuku dobu m̄.

Wuu ga w̄a bəri yendu s̄ə yèn s̄ə ba Atali go.

24

Yoasi u dera ba Yinni Gusunən

s̄a yeru sənwa

(I maa m̄erio Sinambu II, 12:1-17)

¹ W̄ə n̄əba yiruwa Yoasi u m̄ sanam m̄e u bandu di. Ma u kua w̄ə weeru bandu s̄ə Yerusalem̄. Win meron ȳisira Sibia, Beri Sebagii. ² Yoasi u kuawa ye ya Yinni Gusunə w̄ere ȳaku kowo Yehoyadan w̄aru kpuro s̄ə. ³ Yera Yehoyada u Yoasi kurəbu yiru sua. Ma ba Yoasi bii tən durəbu ka tən kurəbu marua.

⁴ Yeniban biruwa Yoasi u ḡru doke u Yinni Gusunən s̄a yeru s̄ə. ⁵ Ma u ȳaku kowobu ka Lefiba menna u n̄e, i yario i da Yudaban wusu s̄ə, ka Isirelibagisə i gobi mw̄eri w̄ə baagere i ka Gusunə b̄esen Yinnin s̄a yeru s̄ə. I de i ye ko fuuku.

Adama Lefiba ba n̄ ye kue. ⁶ Yera sina boko u ȳaku kowo Yehoyada soka. U nùn bikia u n̄e, mban s̄na a n̄ Lefiba gobi yi bikie yi M̄wisi Yinni Gusunən s̄ə kowo u Isireliba bure bu ka Yinni Gusunən s̄a yeru s̄ə. ⁷ Domi Atali tən kōso wi ka win bibu ba Yinni Gusunən s̄a yerun ȳanu gura ka ten dendi ȳanu ba ka b̄u wi ba m̄ Baali s̄awa.

⁸ Yera sina boko u n̄e, bu de bu kpakoro piibu gagu ko, kpa bu gu yi s̄a yerun kənnəwə t̄əwə. ⁹ Ma ba kpara Yudaə ka Yerusalem̄ ba n̄e, bu ka gobi yi na yi M̄wisi Gusunən s̄ə kowo u Isireliba bure gbaburə mi ḡanu ku ra kpi. ¹⁰ Yenu ȳrobu ka tən be kpuro ba nuku dobu kua. Ma ba ka gobi na ba kp̄em̄ kpakoro te s̄ə sere ta ka yiba. ¹¹ T̄ə baatere Lefiba ba ra n̄wa bu kpakoro te sua bu ka da tən be sina boko u ḡsa ba n da gina tu m̄erim mi. B̄a n deema kpakoro te, ta yiba, yera sina bokon tire yoro ka ȳaku kowo t̄nweron s̄ə ba ra gobi yi wie kpa bu kpakoro te wesia ten ayerə. Nge meya ba ra ko t̄ə baatere, kpa bu gobi wa yi n kp̄. ¹² Yen biru sina boko ka Yehoyada ba ra gobi yi tən be w̄e be ba s̄əmbu te n̄mu s̄andia. Domi ba s̄ə kowobu sua be ba koo gobi k̄sia. Ben gabu ba s̄awa kpee d̄akobu, gabu d̄a d̄akobu, gabu maa be ba ra sisu ka sii gandun s̄əmburu ko. Tən beni kpurowa ba koo dii te s̄ə. ¹³ Be ba s̄əmbu te n̄mu s̄andia, ba s̄əmburu kua. Ma ba dera ba s̄a yee te s̄əmm̄. Ba dii te s̄ənw̄a ta dam kua.

¹⁴ Sanam m̄e ba s̄əmbu te kua ba kpa yera ba ka gobi yi yi tie na sina boko ka Yehoyadan mi. Ba s̄a yee ten dendi ȳanu kua ka mi ba ra ȳaku d̄ə m̄waararuginu kon dendi ȳanu, ka n̄ri, ka dendi ȳanu ganu ni ba kua ka wura ka sii geesu. Ba ra ȳaku d̄ə m̄waararugii ni kowa Yehoyadan w̄arun t̄ru kpuro s̄ə Yinni Gusunən s̄a yerə.

Yoasi u Gusunə biru kisi

¹⁵ Yen biru, Yehoyada u t̄k̄ru kua k̄ə k̄ə. Ma u kpuna u gu. U m̄wa w̄ə wunaa teeru ka w̄kuru sanam m̄e u gu. ¹⁶ Ma ba nùn sikua Dafidin wuuə, mi ba ra sinambu sike. Domi u gea kua Isireliə ka maa Yinni Gusunən wuswaaə ka sere s̄a yee ten mi.

¹⁷ Yehoyadan ḡən biru, Yudan wirugibu ba na ba sina boko kpuna ka b̄ere, ma u ben gari swaa daki. ¹⁸ Yera ba Gusunə ben baababan Yinnin s̄a yeru biru kisi. Ma ba da ba b̄u wi ba m̄ Asitaate s̄am̄ ka sere bw̄arokunu ganu. Yera Yinni Gusunə u ka Yudaba ka Yerusalemugibu m̄ru kua. Domi ba tora. ¹⁹ Yinni Gusunə u bu win s̄əmbu ḡria bu wa bu ka ḡru ḡsia bu wurama win mi. Ma s̄ə be, ba ka bu gari kua. Adama ba n̄ swaa daki. ²⁰ Yera Yinni Gusunən Hunde u Sakari, ȳaku kowo Yehoyadan bii ȳəw̄a. Ma u ȳra t̄mbun wuswaaə u n̄e, ameniwa Yinni Gusunə u gerum̄. U n̄e, mban s̄na i win woodaba saram̄. I n̄ maa koorə. Domi i wi, Yinni Gusunə deri. Yen s̄na win tii u koo maa b̄e deri.

²¹ Yera ba nɔɔ toosi kua ka sina boko. Ma u bu wooda wɛ bu ka Sakari kpenu kasuku bu go Yinni Gusunɔn sãa yerun yaaraɔ. ²² Sina boko Yoasi u duari gea ye Sakarin tundo Yehoyada u nùn kua. Ye Sakari u gɔɔ dɔɔ, yera u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, a waawo kpa a baawure siria.

Yoasin bandun kpeeru

(I maa mɛɛrio Sinambu II, 12:18-22)

²³ Wɔɔ tian biru, Sirigibun tabu kowobu ba Yoasi wɔrima. Ba Yudan tem kpuro wukiri, ba tunuma sere Yerusalemɔ. Ma ba wirugibu go go ba ben yãnu gura ba ka ben sina boko daawa Damasiɔ. ²⁴ Tabu kowo be Sirigibu ba ka na mi, ba ñ dabi. Adama ka mɛ, Yinni Gusunɔ u dera ba Yudaban tabu kowo dabi dabinu kamia. Domi ba wi, Gusunɔ ben baababan Yinni deri. Nge mɛya Yinni Gusunɔ u Sirigibu denda u ka Yoasi sɛɛyasia. ²⁵ Sanam mɛ Sirigii be, ba biru kisi, ba Yoasi deri wahala baka sɔɔ, ma win bwãaba nùn seesi ba go win kpin yerɔ yèn sɔ u yãku kowo Yehoyadan bibu go. Ma ba nùn sikua Dafidin wuuɔ. Adama ba ñ ka nùn de mi ba ra sinambu sike. ²⁶ Be ba nùn seesi, bera Sabadi ka Yosabadi. Sabadin meron yĩsira Simeati, wi u sãa Amɔni, Yosabadin meron yĩsira maa Simeriti, wi u sãa Mɔabu.

²⁷ Yoasin bibun geeru ka gari yi ba gerua win sɔ ka sere Yinni Gusunɔn sãa yee te u sɔnwa, ye kpuron gari yi yorua sinambun faagin tireru sɔɔ. Win bii Amasiawa u bandu di win ayerɔ.

25

Amasia

u kua Yudaban sina boko

(I maa mɛɛrio Sinambu II, 14:1-7)

¹ Amasia u mɔwa wɔɔ yenda nɔɔbu sanam mɛ u bandu di Yerusalemɔ. Ma u kua wɔɔ yenda nɔɔbu ka nɛɛ bandu sɔɔ. Win meron yĩsira Yoadani, Yerusalemugii. ² U kua dee dee Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ. Adama u ñ win gɔru kpuro Yinni Gusunɔ wɛ.

³ Sanam mɛ win banda dam kua, yera u win bwãabu go be ba raa win tundo go. ⁴ Adama u ñ ben bibu go. U Yinni Gusunɔn wooda swiwa ye u Mɔwisi sɔɔwa u yorua woodan tireru sɔɔ u nɛɛ, baababa ba ñ gbimɔ ben bibun toranun sɔ. Mɛya maa bibu ba ñ gbimɔ ben baababan toranun sɔ. Baawure u koo gbiwa win tiin torarun sɔ.

⁵ Yera Amasia u Yudaba ka Benyamɛba menna yenu ka yenu ka sere tabu sinam be ba tabu kowobu wunɔm wunɔm ka nɔrɔm nɔrɔm (1.000) kpare. Ma u bu gara saa be ba wɔɔ yendu mɔn di n ka girari be ba kere mɛ. Ma ba kua tɔmbu nɔrɔbun suba gooba wunɔbu (300.000). Ba sãawa be ba tabu yɛ sãa sãa. Ba koo kpĩ bu ka yaasi ka tɛrenu sanna. ⁶ Ma u maa tabu durɔ wɔrugɔba kasu Isireliba sɔɔ, tɔmbu nɔrɔbun suba wunɔbu (100.000) bu ka nùn somi kpa u bu sii geesun gobi tɔnnu ita wɛ. ⁷ Yera Gusunɔn sɔmɔ goo u na u nùn sɔɔwa u nɛɛ, Yinni, a ku de Isireliba bu ka nun da. Domi Yinni Gusunɔ u ñ ka bu wãa, be Efaraimu be. ⁸ Æ n ka bu da, baa mɛ a dam mɔ, Gusunɔ u koo nun sura yiberɛban wuswaaɔ. Domi wiya u ra somi kpa u kamia.

⁹ Ma Amasia u sɔmɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, amɔna kon ko tɛ n ka nen sii geesun gobi tɔnnu ita ye mwa ye na Isireliban tabu kowo be wɛ mi.

Yera sɔmɔ wi, u nùn wisa u nɛɛ, Gusunɔ u koo kpĩ u nun wɛ n ye kpuro kere.

¹⁰ Yera Amasia u tabu kowo be ba na saa Efaraimuban min di mi wuna, kpa bu ka gɔsira bu we. Adama tabu kowo be, ba ka Yudaba mɔru kua, ma ba gɔsira ben yenuso ka mɔru baka.

¹¹ Ma Amasia u wɔrugɔru seewa u win tɔmbu kpara ma u da u wãa wɔwɔ ye ba mɔ Bɔru. Miya u tɔmbu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) go Seirin bibun bweseru sɔɔ. ¹² Ma ba maa tɔn ben nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) mwɛera wasiru ba ka da guuru wɔllɔ. Min diya ba bu kasi kooma ba kasikira.

¹³ Adama Efaraimu be Amasia u yinari bu ka nùn tabu da mi, ba pusi Yudan wusu sɔɔ saa Samarin di n ka da Beti Horoniɔ. Ma ba tɔmbu nɔrɔbun suba ita (3.000) go, ba ben yānu gura.

Yoasi, Isireliban sina boko

u Amasia kamia

(I maa mɛɛriɔ Sinambu II, 14:8-14)

¹⁴ Sanam mɛ Amasia u Edɔmuba kamia u wurama, yera u dera ba Seirin bibun bweserun bñnu gurama ba ka na win temɔ. Ma u nu kua win tiiginu. U nu yiiramme u sāmɔ. Ma u nu turare dɔɔ dokeamme. ¹⁵ Yera Yinni Gusunɔ u ka Amasia mɔru kua. Ma u nùn win sɔmɔ goo gɔriama. U nùn bikia u nɛɛ, mban sɔna a Edɔmuban bñnu gurama, ni, ni nu n̄ kpīa nu bu wɔre wunen nɔman di.

¹⁶ Sanam mɛ u gari yi mɔ u dɔɔ, yera Amasia u nùn sɔɔwa u nɛɛ, wara nun gɔsa a n ka sāa nɛ sina bokon bwisi kɛɔ. A doonɔ min di. Mban sɔna a kī bu nun go.

Ye sɔmɔ wi, u doonɔ, yera u nùn sɔɔwa u nɛɛ, na yɛ ma Gusunɔ u gɔru doke u nun kpeerasia yèn sɔ a kua mɛ. Wee a n̄ nɛn bwisi kɛru wure.

¹⁷ Sanam mɛ Amasia ka wigibu ba nɔsina, yera u gɔra bu Yoasi, Isireliban sina boko Yoakasin bii, Yehun debubu sɔ bu nɛɛ, u na bu tabu yinna. ¹⁸ Yera Yoasi Isireliban sina boko u wisima u nɛɛ, sākin kikiru garu ta wāa Libanin guurɔ. Tera ta dāa bakaru sɔmɔbu gɔria Libaniɔ ta nɛɛ, a man wunen bii wɔndia kɛɛma u ko nɛn biin kurɔ. Adama gbeeku yɛɛ yi seewa yi da yi sākin kiki te taaka yi go. ¹⁹ Geema Amasia. Wee, a Edɔmuba kamia. Ma a tii sue. Yen sɔ, a sinɔ sɛɛ wunen yenuɔ. Mban sɔna kaa tii tabu sure bi bu koo ka nun kɔsa naawa. Domi wunɛ ka Yudaba, sa ko bɛɛ kam koosia.

²⁰ Adama Amasia kun nùn swaa daki. Domi ye kpuro ya weewa saa Yinni Gusunɔn min di u ka wa u nùn yibereba nɔmu beria. Domi Amasia wi, u Edɔmuban bñnu guramawa u sāmɔ. ²¹ Yera Yoasi, Isireliban sina boko u seewa u da u Amasia, Yudaban sina boko wɔri Beti Semesiɔ Yudaban temɔ. ²² Ma Isireliba ba Yudaba kamia. Ma Yuda ben baawure u duka sua u wura win yenuɔ. ²³ Yoasi, Isireliban sina boko u Amasia, Yudaban sina boko Yoasin bii, Yoakasin debubu yoru mwa Beti Semesiɔ. Ma u ka nùn da Yerusalemɔ. Saa ye sɔɔra wi, Yoasi, u Yerusalemun gbāraru sura gɔm soonu nɛɛru (400) saa kɔnnɔ ge ba mɔ Efaraimun di sere n ka da kɔnnɔwɔ ge ba mɔ Gani gɔmburu. ²⁴ Ma Yoasi wi, u wura ka sii geesu gura ka sāa yerun gāa gee ni nu wāa Obɛdi Edɔmun yenuɔ ka sere maa sina kpaarun arumani. Ma u gabu mɔɔru mwɛera u ka gɔsira win wuuɔ Samariɔ.

Amasian gɔɔ

(I maa mɛɛriɔ Sinambu II, 14:15-20)

²⁵ Isireliban sina boko Yoasi, Yoakasin biin gɔɔn biru, Amasia, Yudaban sina boko Yoasin bii, u maa kua wɔɔ wɔkura nɔɔbu bandu sɔɔ. ²⁶ Ye Amasia u gbia u kua ka ye u kua dāku ten sukum, ye kpuro ya yorua Yudaba ka Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ. ²⁷ Ye Amasia u ka Yinni Gusunɔ tonda u kpa, yera ba nùn seesi Yerusalemɔ. Ma u duka sua u da u wāa Lakisiɔ. Miya ba nùn naa swīi ba go. ²⁸ Ma ba win goru suama ka dumi ba ka na ba sikua win baababan sikaɔ Dafidin wuuɔ.

26

Osiasi

u kua Yudaban sina boko

(I maa mɛɛriɔ Sinambu II, 14:21-22, 15:1-3)

¹ Amasian gɔɔn biru, Yudaba kpuro ba Osiasi sua ba swīi bandu sɔɔ win tundo Amasian ayerɔ. Saa ye sɔɔ, u mɔwa wɔɔ wɔkura nɔɔbu ka tia. ² Wiya u Elati bana u sɔnwa. Ma u dera ya kua Yudabagia win tondon gɔɔn biru.

³ Osiasi u kuawa wɔɔ weeraakuru ka yiru Yerusalemɔ. Win meron yīsira Yekolia Yerusalemugii. ⁴ U sīawa dee dee Yinni Gusunɔn wuswaɔ nge mɛ win tundo Amasia u kua.

Osiasi u Gusunə biru kisi

⁵ Osiasi u kookari kua u ka Yinni Gusunə sāwa Sakarin wāaru kpuro səw. Sakari wi, u bwisi mə u ka kāsini tubusia ni nu wee Gusunən min di. Saa ye səw, ye Osiasi u mə kpuro ya ra nùn koorewa.

⁶ Səw teeru u yara u ka Filisitiba wəri. Ma u da u Gatin gbāraru yaba ka Yabinəgiru ka Asidədugiru. Ma u wusu bana Asidədugibun temə Filisitiban wusun suunu səw. ⁷ Yinni Gusunə u nùn somi u ka Filisitiba ka Daarububa tabu kua ka be ba wāa Guri Baaliə ka sere Maoniba.

⁸ Saa ye səw, Aməniba ba ka Osiasi kēnu naawammə ma u yīsiru yara sere Egibitin tem nəw bura yerə. Domi win dam mu nəwra baama kpuro. ⁹ Osiasi u kōsu yenu kua Yerusaleməw kənnəwə ge ba mə Gani gəmburu, ka ge ga wāa wəwa gia, ka gbāraruun goo gəmkirə. Ma u dera nu dam mə. ¹⁰ U maa kōsu yenu bana gbaburə, ma u dəkə dabi dabinu gba, domi u sabe dabi dabinu mə ni nu wāa Sefalan wəwəwə ka nim wəkun goorə. Məya u maa gbaa wukobu mə ka be ba ra resəm səmburu ko guunə ka guu te ba mə Kaameliə. Domi u ra gbee səmburu kă.

¹¹ Osiasi u tabu durəbu mə be ba ra tabu de wuu wuuka nge mē win tire yoro Yeyeli ka win tabu sunə turo Maaseya ba ka bu gara. Win sina asakpə turo wi ba mə Hanania, wiya u bu kpare. ¹² Yenu yērobu ka tabu durə wərugəba, be kpuron geera sāawa nəwəbun suba yiru ka nata (2.600). ¹³ Tən be, ba tabu durəbu nəwəbun suba gooba wunəbu ka nəwəba yiru ka nəera wunəbu mə ba kpare (307.500). Bera ba ra sina boko somi tabu səw. ¹⁴ Osiasi u tabu kowo be kpuro tereu ka yaasi wē ka sii furəsu ka yabe tarakpenu ka tennu ka kpurantəenu. ¹⁵ U dera bwisigii goo u tabu yānu ganu kua ni ba yi kōsu yenə ka gani gəmunə. Niya nu ra n sēenu toomə, n̄ kun mē nu n kpenu kasukumə. Ma sina boko Osiasi u yīsiru yara n toma. Domi u somiru wa sere u ka win bandu tāsisia.

¹⁶ Sanam mē Osiasi u win bandu tāsisia u kpa, yera u tii sua sere bu nùn kam kua. U n̄ Gusunə win Yinni mēm nəwəwə. Ma u da Yinni Gusunən sāa yerə u ka turare dōw doke mi, ka tii. ¹⁷ Yen biru, yāku kowo Asaria u dua mi, ka yāku kowobu wene, ¹⁸ be ba wərugəru mə. Ma ba sina boko Osiasi səwəba ba nəe, Osiasi, n̄ n̄ wunə kaa Yinni Gusunə turare dōw dokea. Aronin bibun bwesera ba gəsa yen s̄. N̄ n̄ mēn na, a yario sāa yeru min di. Domi a kua mēm nəw sari. A n̄ maa bēere wasi Yinni Gusunən wuswaa.

¹⁹ Yera sina boko Osiasi u məru seewa. N deema u ye ba ra ka turare dōw doke neni. Yera bara disigira nùn wəri win sirikanaə yāku kowo ben nəni biru Yinni Gusunən sāa yeru mi, mi ba ra turare dōw doken wuswaa. ²⁰ Yera yāku kowo tənwerə Asaria ka yāku kowo be ba tie, ba nùn mēera, ma ba deema wee, bara disigira win sirikanaə. Yera ba yande nəe, u yario təwəwə. Ma Osiasi u yara təwəwə fuuku fuuku, domi u wa ma Yinni Gusunə u nùn bara disigiru kpē.

Osiasin bandun kpeeru

(*I* maa mēerio Sinambu II, 15:5-7)

²¹ Ma bara disigii te, ta Osiasi wāasi sere u da u ka gu. Ba nùn yara Isireliban suunu səwən di, u da u wāa wi turo. Win bii Yotamuwa u nùn kəsire kua u tem mē kparamə. ²² Ye Osiasi u gbia u kua, ka ye u kua win wāa dāakiru səw, ye kpuron gari yi yorua Gusunən səmə Esai, Amətin biin tireru səw. ²³ Osiasi u kpuna u gu. Ma ba ka nùn da mi ba ra sinambu sike. Adama ba n̄ nùn sikua win baababan siki wəruə, domi ba nəe, u bara disigiru mə. Ma win bii Yotamu u bandu kəsire kua.

27

Yotamu

u kua Yudaban sina boko

(*I* maa mēerio Sinambu II, 15:32-38)

¹ Wəw yenda nəwəbuwa Yotamu u mə sanam mē u bandu di. Ma u kua wəw wəkura nəwəbu ka tia bandu səw Yerusaleməw. Win mēron yīsira Yerusa, Sadəkun bii. ² U sāwa

dee dee Yinni Gusunən wuswaaə. Win tundo Osiasin yira u swī mam mam. Adama u ñ due Yinni Gusunən sãa yerə. Yen biru, u dera tamba sankiramə win tem me səə.

³ Wiya u Yinni Gusunən sãa yerun kənnə ge ga wãa gunguru gia bana. Ma u maa bani dabinu kua Ofelin gbārərə. ⁴ U wusu bana Yudan guunə. Ma u maa kōsu maru yenu kua ka dii baka damginu yakasə.

⁵ U maa ka Aməniba tabu kua, ma u bu kamia. Wōə ge səə, Aməniba ba nùn sii geesun gobi wunəbu (100) wē ka dīa bimi yi ba mə əsun tənnu nərəbun suba ita (3.000) ka alikaman tənnu nərəbun suba ita. Nge meya ba mə sere n ka girari wōə ita. ⁶ Yotamu u dam kua. Domi u win naane doke Yinni Gusunə səə.

⁷ Ye Yotamu u kuan sukum, win tabu ka win səma ye u kua, ye kpuron gari yorua Isireliba ka Yudaban sinambun faagin tireru səə. ⁸ Yotamu u məwa wōə yenda nəəbu sanam me u kua sina boko. Ma u kua wōə wəkura nəəbu ka tia ban te səə Yerusalemə. ⁹ Yen biru, u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua Dafidin wuuə. Ma win bii Akasi u bandu kəsire kua.

28

Akasi u kua sina boko Yudaə

(I maa meerio Sinambu II, 16:1-6)

¹ Akasi u məwa wōə yendu sanam me u bandu di. U kuawa wōə wəkura nəəbu ka tia bandu səə Yerusalemə. U ñ sãa dee dee Yinni Gusunən wuswaaə. U ñ win sikado Dafidin yira swī. ² Isireliban sinambun yira u swī. U mam būu wi ba mə Baalin bwāroku sii ganduguu kua. ³ U turare dōə doke Hinəmun bibun bweserun wəwaaə. Ma u ka win tiin bibu yāku dōə mwaararuginu kua nge me bwese tukunu nu ra ko ni Yinni Gusunə u gira Isireliban wuswaan di. ⁴ U ra būu yākunu ko kpa u nu turare dōə dokea gungunə ka guunə ka sere dāa kubenə.

⁵ Gusunə wi, Akasin Yinni u nùn Sirin sina boko nəmu beria. Ma ba nùn kamia ba win tən dabinu mwēera ba ka da Damasio. Yen biru, Gusunə u maa nùn beri Isireliban nəmaə. Ma Isireli be, ba nùn kamia. ⁶ Peka, Remalian bii, u tambu nərəbun suba wunaa teeru (120.000) go sōə teerun sōə, yèn sō ba Gusunə ben baababan Yinni deri. Tən be ba go mi, be kpuro ba sãawa tabu durə wərugəba. ⁷ Sikiri, Efaraimuban tabu durə u Maaseya, sina bokon bii go ka Asirikamu wi u sãa sina bokon yenun səm kowobun wirugii ka sere Elikana sina bokon sina asakpə gbiikoo. ⁸ Isireliba ba ben mero bisibu Yudaba yoru mwa tambu nərəbun suba goobu (200.000), kurəbu ka bibu. Ma ba ben yāa dabinu gura ba ka da Samario.

⁹ N deema Yinni Gusunən səmə goo u wãa mi. Win yīsira Odədi. Yera u tabu kowo be sennə da. U nē, wee Gusunə bēen baababan Yinni u ka Yudaba məru kua, ma u bē bu nəmu beria, ma i bu go ka wənwəndu sariru sere ben wuri yi nùn girari. ¹⁰ Yera i kī tē, Yuda be, ka Yerusalemugii be, bu ko bēen yobu? I ñ tamaa i Gusunə bēen Yinni torari? ¹¹ I swaa dakio i nə. I yoo be i mwēera bēen mero bisibu səə mi yōsu bu wura ben yenusə. Domi Yinni Gusunə u ka bē məru baka mə.

¹² Efaraimuban wirugibu gabu, Asaria, Yokananin bii ka Berekia, Mesilemətun bii ka Esekiasi, Salumun bii ka Amasa, Adilain bii, bera ba tabu kowobu seesi be ba wee tabu gberun di. ¹³ Ba bu sōəwa ba nē, i ñ ka yoo be duə mini. I kī i bēsen taare sosiwa Yinni Gusunən mi. Domi sa tore kə. Ma Yinni Gusunə u ka sun məru sãa.

¹⁴ Yera tabu kowo be, ba yoo be yōsu, ba bu ben yānu wesia Isireliba ka ben wirugibun wuswaaə. ¹⁵ Wirugii be ba soka ka ben yīsa ba yoo be sua, ba ben be ba wãa tereru yānu dokea ni tabu kowoba mwēerima. Ba bu yānu ka baranu wē. Ba dera ba di ma ba nərə. Ma ba ben mēeran bosu bəkua. Ma ba yoo be səə be ba kun kpē bu sī ketekunu səndi ba ka da Yerikoə mi kprakpa bēe wãa. Yen biru, Isireli be ba ka bu da ba wurama Samario.

Akasi u somiru kasu

Asirigibun mi

(I maa meerio Sinambu II, 16:7-20)

¹⁶ Saa ye sɔɔra sina boko Akasi u gɔra Asirin sinambun mi, u bu somiru kana. ¹⁷ Edɔmuba ba na ba kpam Yudaba wɔri ba kamia, ma ba Yuda be, yoru mwɛɛra ba ka doona. ¹⁸ Filisitiba ba wɔraa na wuu si su wɔa Sefalan wɔwɔa ka si su wɔa Yudan tem sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia. Ma ba Beti Semɛsi ka Ayaloni mwa ka Gederɔtu ka Soko ka yen baru kpaanu ka Tinna ka yen baru kpaanu ka Gimuso ka yen baru kpaanu. Ma ba sina wuu si sɔɔ. ¹⁹ Domi Yinni Gusunɔ u Yudaba sekuru doke ben sina boko Akasin sɔ. Akasi wi, u kom berɛtɛkɛ kuawa Yudaɔ, u Yinni Gusunɔ mem nɔɔbu sariru koosiwa mam mam.

²⁰ Ma Asirin sina boko Tigilati Pilesee u na u nɔn wɔri nge yiberɛ. U nɔn somi. ²¹ Domi Akasi u Yinni Gusunɔn sɔa yeru ka sina kpaaru ka win tem wirugibun arumani gura u Asirin sina boko wɛ. Adama ka mɛ, yen gaa kun nɔn yare. ²² Sanam mɛ u wɔa nuku sankiranu sɔɔ, ka mɛ, u Yinni Gusunɔ mem nɔɔbu sariru koosimɔwa u dɔɔ. ²³ U Damasin bɔnu yɔkuru kua ni nu nɔn kamia mi. Domi u nɛɛ, wee Sirin sina bokon bɔnu nu ra bu somi. Tɛ, win tii u koo maa nu yɔkuru kua kpa nu wa nu nɔn somi. Adama nu nɔn somi. Nu nɔn kam kuawa wi ka Isireliba kpuro. ²⁴ Akasi u Yinni Gusunɔn sɔa yerun dendi yɔnu kpaasina u kɔsuka. Ma u dera ba tu kenua. Ma u bɔu yɔku yenu kua beri berika kpuro Yerusalemɔ. ²⁵ Yera u gungunu kua Yudan wusu kpuro sɔɔ bu ka bɔnu yɔkuru kua kpa bu maa nu turare dɔɔ dokea mi. Nge meya u kua u ka Gusunɔ win baababan Yinnin mɔru seeya.

²⁶ Akasin kookoosun sukum gbiikisu ka dɔakisu si kpuro su yorua Yudaba ka Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ. ²⁷ Yen biru, Akasi u kpuna u gu, ma ba nɔn sikua Yerusalemɔ. Adama ba nɔn sikua Isireliban sinambun sikaɔ. Yen biru, win bii Esekiasi u bandu kɔsire kua.

29

Esekiasi u bandu di Yudaɔ

(I maa mɛɛrio Sinambu II, 18:1-4)

¹ Esekiasi u mɔwa wɔɔ yenda nɔɔbu sanam mɛ u bandu di. Win mɛron yɛsira Abiya, Sakarin bii. U kuawa wɔɔ yenda nɔɔbu ka nne bandu sɔɔ Yerusalemɔ. ² U kua ye ya Yinni Gusunɔ wɛre. Win sikado Dafidin yira u swii mam mam.

³ Win bandun wɔɔ gbiikuun suru gbiikoo sɔɔ, u Yinni Gusunɔn sɔa yeru kenia. Ma u ten gamboba sɔnwa. ⁴ U dera yɔku kowobu ka Lefiba ba na. Ma u bu menna sɔa yerun batumɔ ye ya wɔa sɔɔ yari yeru gia. ⁵ Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, bɛɛ Lefiba i swaa dakio i nɔ. I tii dɛɛrasia, kpa i maa Gusunɔ bɛɛn baababan Yinnin sɔa yeru dɛɛrasia. I ye ya disi mɔ kpuro yaro sɔa yee ten min di. ⁶ Bɛɛn baababa ba kua mem nɔɔ sariba. Ba kɔsa kua Gusunɔ bɛɛn Yinnin nɔni sɔɔ. Ba wi ka win sɔa yeru biru kisi. ⁷ Ma ba sɔa yee te kenua, ba ten fitilaba go. Ba ku ra nɔn turare dɔɔ dokeye. Ba ku ra maa nɔn yɔku dɔɔ mwaararuginu kue. ⁸ Yera Yinni Gusunɔ u Yuda ka Yerusalemɔ mɔru seesi. Ma u dera ye kpuro ya kua bansu ba ye yɛmɔ nge mɛ i waamɔ gisɔ. ⁹ Bɛɛn baababa ba gbisuka tabu sɔɔ ma bɛɛn bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bɛɛn kurɔbu ba yoru da tem tukumɔ Yinni Gusunɔn mɔru yen sɔ. ¹⁰ Tɛ, na kɔ n ka Gusunɔ bɛɛɛ Isireliban Yinni arukawani bɔke, kpa win mɔru ye, yu wa yu sure u sun deri. ¹¹ Yen sɔ, nen bibu, i ku maa Gusunɔ atafiiru ko. Domi u bɛɛ gɔsawa i ka nɔn sɔmburu kua, i n nɔn sɔamɔ, kpa i n nɔn turare dɔɔ dokeamme.

¹² Lefiba be ba seewa ba na, bera Mahati, Amasain bii ka Yoeli, Asarian bii Kehatin bibun bweseru sɔɔ ka Kisi, Abudin bii ka Asaria, Yehalɛɛlin bii Merarin bibun bweseru sɔɔ ka Yoasi, Simman bii ka Edeni, Yoan bii Gɛɛsɔnin bibun bweseru sɔɔ ¹³ ka Simuri ka Yeyeli Elisafanin bibun bweseru sɔɔ ka Sakari ka Matania Asafun bibun bweseru sɔɔ ¹⁴ ka Yeyeli ka Simeɪ Hemanin bibun bweseru sɔɔ ka Semaya ka Usieli Yedutum bibun bweseru sɔɔ. ¹⁵ Ba ben mero bisibu menna ye ba tii dɛɛrasia ba kpa. Yen biru, ba Yinni Gusunɔn sɔa yeru dɛɛrasia nge mɛ sina boko u gerua ka nge mɛ Yinni Gusunɔ u wooda wɛ. ¹⁶ Yɔku kowobu ba dua Yinni Gusunɔn sɔa yerɔ bu ka tu dɛɛrasia. Ma ba disinu kpuro yara ni nu wɔa sɔa yeru mi, ka ten yaaraɔ. Min diya Lefiba ba disi ni gura ba ka da ba kube wɔwɔa ye ba mɔ Sedoroni. ¹⁷ Ba sɔa yee ten dɛɛrasiabu toruawa wɔɔn suru

gbiikoon t̄ɔ̄ gbiikirun di. Yen s̄ɔ̄ n̄ɔ̄ba itase, ma ba tura ten ader̄ɔ̄w̄ɔ̄. Yen biruwa ba maa kua s̄ɔ̄ n̄ɔ̄ba ita ba ka tu d̄ɛrasia ba kpa. S̄ɔ̄ w̄ɔ̄kura n̄ɔ̄bu ka tia ba kua ba ka te kpuro d̄ɛrasia ba kpa.

¹⁸ Ma ba da sina boko Esekiasin mi ba n̄ɛɛ, wee sa s̄a yee te d̄ɛrasia sa kpa ka ȳaku yee te, ka ten dendi ȳanu ka tabulu mi ba ra p̄ɛɛ yi ka yen dendi ȳanu. ¹⁹ Ȳa ni kpurowa sa s̄ɔ̄nwa, ma sa nu d̄ɛrasia ni Akasi u raa disi doke win mem n̄ɔ̄bu sarirun s̄ɔ̄ sanam m̄ɛ u bandu dii. Ni kpurowa sa yi Yinni Gusun̄ɔ̄n ȳaku yerun wuswaaɔ̄.

Esekiasi u maa

Yinni Gusun̄ɔ̄n s̄aaru seeya

²⁰ Yera s̄ɔ̄ teeru, Esekiasi u seewa buru buru yellu u wuun wirugibu m̄enna, ma ba da Yinni Gusun̄ɔ̄n s̄a yer̄ɔ̄. ²¹ Ma ba ka naa kinenu n̄ɔ̄ba yiru na ka ȳa kinenu n̄ɔ̄ba yiru ka ȳa kp̄emminu n̄ɔ̄ba yiru ka boo kinenu n̄ɔ̄ba yiru bu ka toranun ȳakunu ko bandun s̄ɔ̄ ka ȳaku yee ten s̄ɔ̄ ka sere Yudaban s̄ɔ̄. Yera sina boko u ȳaku kowobu Aronin bibun bweseru s̄ɔ̄wa u n̄ɛɛ, bu ye kpuro goowo Yinni Gusun̄ɔ̄n ȳaku yer̄ɔ̄. ²² Ma ba ket̄e kin̄ɛ ni sakira ba nin yem sua ba ȳɛka ȳaku yer̄ɔ̄. Yen biru, ba ȳa kin̄ɛ ni sakira ma ba nin yem ȳɛka ȳaku yer̄ɔ̄. M̄eya ba maa ȳa kp̄emmii ni sakira ba nin yem ȳɛka ȳaku yer̄ɔ̄. ²³ Yen biru, ba maa ka boo kin̄ɛ ni na sina bokon wuswaaɔ̄ ka t̄ambu kp̄uron wuswaaɔ̄ bu ka toranun ȳakunu ko. Ma be kpuro ba ben n̄ɔ̄ma s̄andi boo nin wiru w̄oll̄ɔ̄. ²⁴ Ma ȳaku kowobu ba boo ni sakira ba nin yem yari ȳaku yerun tem̄ɔ̄. Ba ȳaku te kuawa Isireliba kp̄uron toranun s̄ɔ̄. Domi sina boko u n̄ɛɛ, ȳaku d̄ɔ̄ mwaararugii ni, ka torarun ȳaku ni, ba koo nu kowa Isireliba kp̄uron s̄ɔ̄.

²⁵ U Lefiba doke Yinni Gusun̄ɔ̄n s̄a yer̄ɔ̄ ba seketirenu n̄eni ka guunu ka m̄ɔ̄ɔ̄kunu nge m̄ɛ Dafidi ka Gusun̄ɔ̄n s̄ɔ̄m̄ɔ̄bu Gadi ka maa Natani ba wooda w̄ɛ bu ko. Yinni Gusun̄ɔ̄wa u bu wooda ye w̄ɛ. ²⁶ Ma Lefiba ba na ba sina Yinni Gusun̄ɔ̄n s̄a yer̄ɔ̄ ka dwee ȳa ni Dafidi u dera ba kua. Ma ȳaku kowobu ba maa dua ka ben k̄abi. ²⁷ Ma Esekiasi u n̄ɛɛ, bu ȳaku d̄ɔ̄ mwaararugiru koowo ȳaku yeru w̄oll̄ɔ̄. Ye ba ȳaku d̄ɔ̄ mwaararugii te torua, yera ba maa womusu torua. Ma ba k̄abi so ka sere Dafidi Isireliban sina bokon dwee ȳa ni. ²⁸ Ma t̄ɔ̄n be kpuro ba yiira bu ka Yinni Gusun̄ɔ̄n beere w̄ɛ. Ba k̄abi soom̄ɔ̄, ba womusu m̄ɔ̄ sere ba ka ȳaku d̄ɔ̄ mwaararugii te wiru go. ²⁹ Sanam m̄ɛ ba ȳaku ni kua ba kpa, yera sina boko ka win t̄ɔ̄n be kpuro ba yiira ba Yinni Gusun̄ɔ̄n beere w̄ɛ. ³⁰ Yera Esekiasi ka Yudaban wirugibu ba Lefiba s̄ɔ̄wa ba n̄ɛɛ, bu Yinni Gusun̄ɔ̄n siaro ka Dafidin womusu ka maa Asafun womusu. Ma ba Yinni Gusun̄ɔ̄n kpuna ba n̄n̄ s̄awa ka nuku doo bakabu.

³¹ Esekiasi u n̄ɛɛ, t̄ɛ, wee i tii d̄ɛrasia, i kua Yinni Gusun̄ɔ̄n gibu. Yen s̄ɔ̄, i susima i n̄n̄ siarabun ȳakunu kua win s̄a yer̄ɔ̄.

Yera t̄ɔ̄n be, ba maa ka yaa sabenu na ba ka n̄n̄ siarabun ȳaku ni kua. Ma gaba maa n̄n̄ ȳaku d̄ɔ̄ mwaararuginu kua ka nuku tia. ³² Yaa sabe ni ba ka ȳaku d̄ɔ̄ mwaararugii ni kua mi, nu dabi. Ket̄eban geera s̄awa wata ka w̄okuru, ȳa kinenu maa wun̄ɔ̄bu (100) ka sere ȳa kp̄emminu goobu (200). Ye kpurowa ba ka ȳaku d̄ɔ̄ mwaararugii ni kua. ³³ Yen biru, ba maa ket̄e nata (600) go ka ȳanu n̄ɔ̄ɔ̄bun suba ita (3.000). ³⁴ Adama ȳaku kowobu ba n̄ dabi d̄ama te. Yen s̄ɔ̄na ba n̄ kp̄ia bu ȳaku ȳa ni koku. Ben mero bisibu Lefibara ba bu somi ba ka s̄ambu te kua sere saa ye ȳaku kowobu be ba tie ba tii d̄ɛrasia. Domi Lefiba ba tii w̄ɛ ka k̄iru n̄ kere ȳaku kowobu. ³⁵ D̄ama te, ba ȳaku d̄ɔ̄ mwaararuginu kua nu dabi ka siarabun ȳaku ni ba kua ka yaa gum ka sere tam m̄ɛ ba ka ȳaku d̄ɔ̄ mwaararuginu kua.

Nge m̄eya ba ka s̄aaru seeya Yinni Gusun̄ɔ̄n s̄a yer̄ɔ̄. ³⁶ Esekiasi ka t̄ɔ̄n be kpuro ba nuku dobu kua ȳen s̄ɔ̄ Gusun̄ɔ̄n u doke t̄ambun ḡɔ̄rus̄ɔ̄ ba ka win s̄aaru seeya m̄esum fuuku.

Ḡɔ̄ sararibun t̄ɔ̄ bakarun

s̄ɔ̄ru

30

¹ Esekiasi u sòmòbu gòra Isireliò ka Yudaò. N deema u raa Efaraimuba ka Manaseba tireru yorua bu ka na bu Gəò sararibun tǝò bakaru di Gusunò, be Isireliban Yinnin sǎa yerò, Yerusalemuò. ² Sina boko Esekiasi ka win sina asakpòbu ka Yudaba ba nǝsina ma ba koo Gəò sararibun tǝò baka te di wǝòn suru yiruse sǝò. ³ Domi ba ò kpǝ bu tu di ten saa sǝò yèn sǝ yǎku kowo dabiru ta ò tii dǝerasie. Mǝya tǝn dabira kun maa mǝnne Yerusalemuò. ⁴ Sina boko ka tǝn be kpuro ba tǝò te wura. ⁵ Ma ba dera ba kpara Isirelin tem kpuro sǝò saa Beri Seban di n ka da sere Danuò, tǝmbu bu ka na Yerusalemuò bu Gusunò Isireliban Yinni Gəò sararibun tǝò baka te diiya. Domi tǝn dabiru ta ku ra raa maa tu di nge mǝ ba yorua bu kò. ⁶ Ma gǝro be, ba sina boko ka win sina asakpòbun tire ni sua ba ka da Isireliò ka Yudaò. Ma ba bu sǝòwa ka sina bokon yǝsiru ba nǝe, bǝe Isireliba, i wurama Gusunò Aburahamu ka Isaki ka Yakòbun Yinnin mi, kpa win tii u maa wurama bǝen mi. I de i wurama bǝe be i kisira Asirin sina bokon nǝman di. ⁷ I ku bǝen baababa ka bǝen maabu saari be ba ò Gusunò ben baababan Yinni mǝm nǝwǝe, ma u bu kam koosia nge mǝ i waamò gisò. ⁸ I ku swaa taaya nge bǝen baababa. I wurama Yinni Gusunòn mi. I na i nùn sǎ win sǎa yerò te u tii yiiye sere ka baadomma. I na i Gusunò bǝen Yinni sǎ kpa win mǝru baka ye, yu bǝe doonari. ⁹ Ì n wurama Yinni Gusunòn mi, bǝen tǝmbu ka bǝen bii be ba mwǝera ba ka yoru da, ba koo bu wǝnwǝndu kua kpa bu den de bu wurama tem mǝ sǝò. Domi Gusunò bǝen Yinni u ra suuru kò. Win wǝnwǝnda kpǎ. U ò maa bǝe biru kisimò ò n wurama win mi.

¹⁰ Nge mǝya gǝro be, ba gerumò ba ka wusu gasirimò saa Efaraimun tem di ka Manasen temò n ka girari Sabulonin temò. Ma ba bu yǝemò ba yaakoru koosimò. ¹¹ Adama gaba tii kawa Aseèn temò ka Manasen temò ka Sabulonin temò, ma ba seema ba na Yerusalemuò. ¹² Mǝya maa Yinni Gusunò u ka Yudaba wǎa. Ma u dera ben gǝru ga kua tia bu ka sina boko ka win sina asakpòbun gari mǝm nǝwǝa nge mǝ wi, Yinni Gusunò u gerua.

Gəò sararibun tǝò bakaru

¹³ Tǝn dabiru ta mǝnna wǝòn suru yiruse sǝò Yerusalemuò bu ka pǝe ye ba kun seeyatia doken tǝò bakaru kò. Dǝma te, tǝn be, ba dabia. ¹⁴ Yera ba seewa ba bǝu yǎku yee ni nu wǎa Yerusalemuò kǝsuka ka sere mi ba ra nu turare dǝò dokeye. Ma ba ye kpuro gura ba sure wǝwǝa ye ba mǝ Sedoroni. ¹⁵ Yen biru, ba Gəò sararibun tǝò bakarun yǎku yaa sakira wǝòn suru yirusen sǝò wǝkura nnese sǝò. Sekura yǎku kowobu ka Lefiba mwa, ma ba tii dǝerasia. Ba yǎku dǝò mwaararuginu kua Yinni Gusunòn sǎa yerò. ¹⁶ Ben baawure u da u wǎa win ayerò nge mǝ Mǝwisi Yinni Gusunòn tǝnu u yorua woodan tireru sǝò. Ma yǎku kowobu ba yem yǝkamò mǝ Lefiba ba bu wǝemò. ¹⁷ Nge mǝ tǝn dabira wǎa be ba ò tii dǝerasie dǝma te, yera n dera Lefiba ba bu yǎku yǝe yi sakiriamme, kpa bu ka yi dǝerasia bu yi nenem Yinni Gusunòn sǝ. ¹⁸⁻¹⁹ Tǝn dabiru ta wǎa te ta ò tii dǝerasie, n mam nǝere Efaraimuba sǝò ka Manaseba sǝò ka Isakariba sǝò ka sere Sabuloniba sǝò. Ba Gəò sararibun tǝò bakaru di. Adama ba ò ten wooda swǝi. Yen sǝna Esekiasi u bu kanaru kua u nǝe, Yinni Gusunò, wunǝ tǝn geowa. Be ba tii wǝ ka ben gǝru kpuro ba ka wunǝ Gusunò ben baababan Yinni kasu, baa mǝ ba ò tii dǝerasie, a bu suuru kuo.

²⁰ Yinni Gusunò u Esekiasin kana te mwa ma u tǝn be suuru kua.

²¹ Nge mǝya Isireli be ba mǝnna Yerusalemuò, ba ka pǝe ye ba kun seeyatia doken tǝò bakaru di sǝò nǝba yiru ka nuku dobu. Tǝò baatere yǎku kowobu ka Lefiba ba ra n Yinni Gusunò siaramòwa ka dwee yǎnu. ²² Esekiasi u Lefi baawure siara sǝmbu te u kuan sǝ Yinni Gusunòn sǝ. Ba yǎku yaa ye tema sǝò nǝba yiru. Ma ba siarabun yǎkunu kua ba ka Gusunò ben baababan Yinni siara. ²³ Yen biru, tǝn be, ba maa wura bu tǝò bakaru di sǝò nǝba yiru. Ma ba maa sina sǝò nǝba yiru ba tǝò bakaru di ka nuku dobu. ²⁴ Domi Esekiasi u ketǝ kinenu nǝròbu (1.000) gǝsa ka yǎanu nǝròbun suba nǝba yiru (7.000). Ma win sina asakpòbu ba maa ketǝ kinenu nǝròbu gǝsa ka yǎanu nǝròbun suba wǝkuru (10.000). Ma yǎku kowobu dabinu ba tii dǝerasia. ²⁵ Yudaba kpuro ka yǎku kowobu ka Lefiba ka sere be ba na Isirelin di ka sòbu be ba wǎa Isireliò ka Yudaò, be kpurowa ba nuku dobu kua dǝma te. ²⁶ Nuku doo bakabu bu wǎa Yerusalemuò. Saa

Saloməw Dafidi Isireliban sina bokon biin waatin di, ba n̄ t̄ōw baka ten bweseru koore Yerusalemu. ²⁷ Yera yāku kowobu ka Lefiba ba seewa ba t̄on be domaru kua. Yinni Gusun̄ u ben n̄ōw nua domi ben kana te, ta n̄n girari sere win wāa yee d̄erar̄ō w̄oll̄ō.

Esekiasi

u Yinni Gusun̄n s̄āru seeya

31

¹ Yeniba kpuron biru, Isireli be ba wāa mi, ba seewa ba da Yudan wusu kpuro s̄ōw ba bwāarokunu k̄osuka ma ba gungunu ka būu yāku yenu kpuro k̄osuka Yudan tem̄ō ka Benyam̄en tem̄ō ka Efaraimun tem̄ō ka Manasen tem̄ō. Yen biru, be kpuro ba wurama ben tem̄ō, ben baawure u da u wāa win wāa yer̄ō.

² Esekiasi u wure u yāku kowobu ka Lefiba wesia ben s̄amburu s̄ōw nge m̄e ba ka b̄onu s̄āa ka s̄ambu te baawure u ra ko. Bera ba ko n̄ da yāku d̄ōw mwaararuginu ka siarabun yākun̄u ko ka sere womusu bu ka Yinni Gusun̄ siara win s̄āa yerun k̄onn̄ōw. ³ Sina boko Esekiasi u win dukian sukum w̄ē bu ka yāku d̄ōw mwaararuginu ko ni ba ra ko bururu ka yoka ka ni ba ra ko t̄ōw w̄er̄arugiru s̄ōw ka suru kpaon t̄ōw bakaru s̄ōw ka sere t̄ōw baka ni nu tie s̄ōw nge m̄e ba yorua woodan tireru s̄ōw.

⁴ Yera u Yerusalemugibu s̄ōw̄a u n̄e, bu yāku kowobu ka Lefiba ben baa w̄ēȳō, kpa bu kp̄i bu Yinni Gusun̄n woodaba mem̄ n̄ōw̄a s̄āa s̄āa. ⁵ Sanam m̄e gari yi, yi n̄ōw̄a baama, yera Isireliba ba ben alikama ye ya ḡbia ya ye w̄ē ka tam k̄pam ka gum ka tim ka sere ben d̄ianu ganu. M̄eya ba maa ka ḡānu kpuron w̄okuru baateren w̄oll̄on tia tia na. ⁶ M̄eya Isireliba ka Yudaba be ba wāa Yudan wuu maros̄ōw ba ben yaa sabenun w̄okuru baateren w̄oll̄on tia tia w̄ē ka sere ḡāa ni ba ḡōsa ba yi nenem Yinni Gusun̄n s̄ō. Ma ba nu suba suba. ⁷ Ba nin subenu toruawa saa w̄ōw̄n suru itasen di n̄ ka da w̄ōw̄ gen suru n̄ōw̄a yiruse s̄ōw. ⁸ Esekiasi ka win sina bwāabu ba na ba subu ni wa, yera ba Yinni Gusun̄ ka win t̄ambu siara.

⁹ Ma Esekiasi u yāku kowobu ka Lefi be bikia u n̄e, subu nir̄a mini. ¹⁰ Yera yāku kowo t̄onwero Asaria, Sad̄okun bweseru s̄ōw, u n̄n wisa u n̄e, saa m̄in di ba ka k̄ēnu naam̄ō Yinni Gusun̄n s̄āa yer̄ō, d̄ianu ra n̄ wāawa sa n̄ dim̄ō, sa n̄ debum̄ō. Ni nu tiara nu kp̄ā niya mini. Domi Yinni Gusun̄ u sun domaru kua.

¹¹ Ma Esekiasi u wooda w̄ē bu dinu s̄ōm̄e mi ba koo nu yi. Ma ba dinu s̄onwa. ¹² Ma ba ka k̄ēnu ka w̄okuru baateren w̄oll̄on tia tia na ka yāku d̄ia ni nu s̄āa Yinni Gusun̄oginu. Lefi wi ba m̄ō Konania wiya ba d̄ia ni n̄ōmu s̄ondia, ma win mero bisi Simēi u s̄āa win yiruse. ¹³ Yeyeli ka Asasia ka Nakati ka Asaeli ka Yerim̄oti ka Yosabadi ka Elieli ka Yisimakia ka Makati ka Benaya be kpurowa Konania ka win mero bisi Simēi ba kpare nge m̄e sina boko Esekiasi ka yāku kowo Asaria Yinni Gusun̄n s̄āa yerun wirugii ba wooda w̄ē. ¹⁴ Kore wi u s̄āa Lefi Yiminan bii, u s̄āawa k̄onn̄ō ge ga wāa s̄ōw yari yeru gian k̄ōso. Wiya ba k̄ēni n̄ōmu s̄ondia n̄i ba ka Yinni Gusun̄ naawa ka nuku tia ka sere ni ba ra wune Yinni Gusun̄n s̄ō. Beya ba ko n̄ da k̄ēni n̄ b̄onu ko. ¹⁵ Yāku kowobun wusu s̄ōw, Edeni ka Miyamini ka Yosue ka Semaya ka Amaria ka Sekaniawa ba ḡōsa bu Kore wi somi ba n̄ da ka k̄ēni n̄ begibu b̄onu kue dee dee bibu ka bukurobu kpuro nge m̄e ba ka bu b̄onu s̄āa wuu wuuka. ¹⁶ Beya t̄on dur̄ō bii be ba gara saa w̄ōw̄ itan di n̄ ka da be ba kere m̄e, ka be ba gesi dum̄ō Yinni Gusun̄n s̄āa yer̄ō t̄ōw baatere bu ka ben s̄ōma ko wuu wuuka, ¹⁷ ka yāku kowo be ba gara yenu ka yenu ka Lefiba be ba gara saa be ba w̄ōw̄ yendu m̄on di nge m̄e ben s̄ambura s̄āa wuu wuuka, ¹⁸ ka sere maa t̄on be ba tie kpuro ka ben debuminu ka ben kur̄ōbu ka bii t̄on dur̄ōbu ka t̄on kur̄ōbu, domi ba tii w̄ēwa mam mam Yinni Gusun̄n s̄āa yerun s̄amburu s̄ōw. ¹⁹ Aronin bibun bweseru te ta s̄āa yāku kowobu baru kpaan̄ō wuu marosun b̄oku, ba t̄ambu ḡōsa wuu baagere s̄ōw be ba ko n̄ da bu d̄ianu b̄onu kue ben suunu s̄ōw, ka sere Lefi be ba gara garan suunu s̄ōw.

²⁰ Wee ye Esekiasi u kua Yuda kpuro s̄ōw. U s̄āawa dee dee gem s̄ōw Gusun̄ win Yinnin wuswaaw. ²¹ S̄ōma ye u kua bu ka s̄āru ko Yinni Gusun̄n s̄āa yer̄ō ka sere win woodan mem̄ n̄ōw̄u, u ye kpuro kuawa ka ḡōru tia. Ma u koora.

32

Asirin sina boko Sankeribu

u Yudan tem wəri

(*I maa mærio Sinambu II, 18:13, Esai 36:1*)

¹ Esekiasi u sīa dee dee Yinni Gusunən wuswaaɔ. Yeniban biruwa Sankeribu, Asirin sina boko u na Yudaɔ, ma u dera ba wuu gbāraruḡisu tarusi. U nɛɛ, u koo su wəriwa ka dam. ² Ye Esekiasi u wa Sankeribu u na u ka Yerusalemu tarusi, yera u wirugibu ka tabu kowo damḡibu soka, ³ bu wesiana bu ka bwii yi kɛnɛ yi yi wāa wuun biruɔ. ⁴ Tən dabira ta nùn somi ba ka bwii yi kərua ka nim tora ye ya kokumɔ bera yen suunu sɔɔ. Domi Esekiasi u nɛɛ, u n̄ kī Asirigibu bā n tunuma bu nim deema n kpā.

⁵ Ma u win bandun dam tāsisia. U Yerusalemun gbāraruḡun mi n wəruma seeya ka maa wuun kōsu yenu. Ma u gbāraruḡu garu bana wuun biruɔ u ka sikerena. Ma u karì ye sənwa ye ba m̀ Milo Dafidin wuuɔ. U tabu yāa dabi dabinu kasu ka maa tɛrenu.

⁶ U tabu sinambu kua ma u bu menna wuun gbāraruḡun kənnəwɔ. Ma u bu kirɔ kua u nɛɛ, ⁷ bu tii dam kēeyɔ kpa bu wərugəru sōasi. Bu ku bɛrum ko bu diiri Asirin sina boko ka win tən dabi ten wuswaaɔ. Domi be ba ka bu wāa ba dabi n kere be ba ka nùn wāa. ⁸ Tamba ba ka nùn wāa. Adama be, Gusunə ben Yinniwa u koo bu somi. Wiya u koo bu dam wē tabu sɔɔ.

Ma tən be, ba Esekiasi Yudan sina bokon gari yi naanɛ kua.

Sankeribu u ḡara

Yerusalemuɔ

(*I maa mærio Sinambu II, 18:17-37, Esai 36:2-22*)

⁹ Yeniban biru, Sankeribu, Asirin sina boko u win səm kowobu ḡara Yerusalemuɔ sanam mɛ u wāa Lakisiɔ ka win tabu kowobu kpuro. U səm kowo be ḡarawa Esekiasi ka Yuda be ba wāa Yerusalemuɔ kpuron mi, ¹⁰ bu nɛɛ, ameniwa wi, Sankeribu, Asirin sina boko u ḡerua. U nɛɛ, ma səra ba ben naanɛ doke ba ka wāa Yerusalemuɔ ka nuku sankiranu. ¹¹ Bu ku de Esekiasi u bu nən̄i wōke kpa u de bu ḡbi ḡḡəru ka nim nər̄un s̄ ye u nɛɛ, Gusunə ben Yinni u koo bu wəra wi, Asirin sina bokon nəman di. ¹² Ba n̄ yē ma wi, Esekiasiwa u gungunu kəsuka ka Yinni Gusunən yāku yee te? Ma u bu sōwa u nɛɛ, yāku yee teeru tən̄an miya ba ko n da de bu yiira bu Yinni Gusunə s̄ kpa bu nùn turare d̄ɔ dokea. ¹³ Adama be, ba n̄ yaaye ye wi, Sankeribu ka win baababa ba bwesenu kpuro kua? Nin būnu nu kpīa nu bu yara saa win nəman di? ¹⁴ Bwese ni win baababa ba kam koosia sɔɔ, nin niren būna nu kpīa nu bu yakia win nəman di ben tii bu ka sere nɛɛ, Gusunə ben Yinni u koo bu yakia. ¹⁵ Yen s̄, bu ku de Esekiasi u bu nən̄i wōke kpa u n bu ḡarì seeyamɔ mɛsum. Bu ku nùn naanɛ ko. Domi bweseru garun būnu kun kpīa nu tu wəre win nəman di, n̄ kun mɛ win baababan nəman di. Kaa sere ḡere Yudaban būnu?

¹⁶ Nge mɛya Sankeribun səm̄ be, ba Yinni Gusunə ka win səm̄ kowo Esekiasi wəmm̄.

Sankeribun səm̄bu

ba Yinni Gusunə wəmm̄

(*I maa mærio Sinambu II, 19:14-19, Esai 37:14-20*)

¹⁷ Sankeribu u tireru yorua u ka Gusunə Isireliban Yinni wəmm̄. U nɛɛ, nge mɛ bwese ni nu tien būnu nu n̄ kpīa nu nin təmbu wəre win nəman di, nge mɛya Gusunə, Esekiasin Yinni u n̄ maa kpē u bu wəra win nəman di.

¹⁸ Ma Sankeribun səm̄ be, ba ḡbāramɔ ka dam ka Yudan barum bu ka təmbu nandasia be ba wāa ḡbāra ten səwɔ kpa bu wa bu wuu ḡe mwa. ¹⁹ Ba Gusunə Yerusalemugibun Yinnin gari m̀ nge bwese ni nu tien būnu ni ba ka tii seka.

Asirigibu ba duki yakikira

(*I maa mærio Sinambu II, 19:15,35-37, Esai 37:15,36-38*)

²⁰ Yera Esekiasi ka Gusunən səm̄ Esai, Amətin bii ba kanaru wəri gari yin s̄ ba Yinni Gusunə n̄ɔḡiru sue wəllɔ. ²¹ Yera Yinni Gusunə u ḡrado ḡoo ḡara u Asirigibun sansani wəri u ben tabu durɔ wərugəba ka ben tabu sinambu ka ben wirugibu ḡo. Yera Asirin

sina boko u gəsira u wura win temə ka sekuru. Ma u da win būu dirə. Miya win tiin bibu ba na ba nùn kāsasi ba go ka takobi.

²² Nge mēya Yinni Gusunə u ka Esekiasi ka Yerusalemugibu faaba kua saa Sankeribun noman di ka sere be ba tie kpuron noman di. Ma u bu kōsu be ba ka bu sikerenen sō. ²³ Tən dabira ta ra ka Yinni Gusunə kēnu naawε Yerusalemuə kpa tu maa ka Esekiasin tii kēε gobiginu naawa. Saa yen dōma ten di, u yīsiru yarawa bwesenu kpuro sō.

Esekiasin bandun kpeeru

(I maa mēerio Sinambu II, 20:1-21, Esai 38:1-8, 39)

²⁴ Saa ye sō, Esekiasi u bara sere u gəw turuku kua. Ma u Yinni Gusunə kana. Ma Yinni Gusunə u nùn wisa, ma u nùn səm maamaakiginu kua. ²⁵ Adama Esekiasi kun kue nge u durom wa Yinni Gusunən min di. Ma u tii sua. Yera Yinni Gusunə u bu mōru seesi wi ka Yudaba ka Yerusalemugibu. ²⁶ Ye u wa mε, yera wi ka Yerusalemugibu ba tii kawa. Ma Yinni Gusunən mōru ya doona ben min di Esekiasin waati ye sō.

²⁷ Esekiasi u dukia baka ka bεεε baka wa. U sii geesu ka wura ka kpee gobiginu ka turareba kasu ka tεrenu ka gāa bwese bweseka ye ya wā. ²⁸ U alikaman biranu kua, ma u tam kpam ka gum beru yenu kua ma u yaa sabenu baaniren gōru kua ka sere nin dii yenu. ²⁹ Ma u tii wusu bania. U yaa sabenu wa dabi dabinu, ketεba ka yāanu ka bonu. Domi Yinni Gusunə u nùn dukia baka wē.

³⁰ Wiya u maa Gihonin yeru gèn nōw ga wāa gungurun bera gia kōrua, ma u nōw kpōw yaba Dafidin wuun sōw duu yeru gia.

Ye Esekiasi u gōru doke u ko kpuro, ya nùn koorawa. ³¹ Adama sanam mε Babilonin sina boko u sōmōbu mōrisia u ka wa səm maamaaki ye Yinni Gusunə u mō Isireliə, yera Gusunə u Esekiasi deri u ka wa ye ya wāa win gōruə.

³² Ye Esekiasi u kuan sukum ka nge mε u Gusunə sāwa ka naanε, ye kpuron gari yi yorua Gusunən sōmō Esai, Amōtin biin kāsınun tireru sōw ka maa Isireliba ka Yudaban sinambun faagin tireru sōw. ³³ Esekiasi u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua Dafidin bibun bweserun siku yerə bera gee n gunum bo. Yerusalemugibu ka Yudaba ba nùn gōw swīya. Yen biru, win bii Manase u bandu kəsire kua.

33

Manase

u kua Yudaban sina boko

(I maa mēerio Sinambu II, 21:1-18)

¹ Manase u mōwa wōw wōkura yiru sanam mε u bandu di Yudaw. Ma u kua wōw weeraakuru ka nōwbu ban te sōw Yerusalemuə. ² Kōsa u kua Yinni Gusunən nōni sōw. Bwese ni Yinni Gusunə u gira Isireliban wuswaan di nin kom kōsum mēya u swīi. ³ U wure u gungunu seeya ni win tundo Esekiasi u kōsuka. Ma u būu wi ba mō Baalin yāku yenu kua ka būu wi ba mō Asitaaten bwārokunu ni win tundo u raa kōsuka. Ma u kperi ka sōw ka surun sāaru wōri. ⁴ U būu turanu bana Yinni Gusunən sāa yerə tən mi Yinni Gusunə u win yīsiru doke sere ka baadommaə. ⁵ U maa suru ka sōw ka kperin yāku yenu kua sāa yee ten yaari yiru ye sōw. ⁶ U dera ba ka win bii tən durōbu yākuru kua Hinōmun wōwaw. U ra ka wεε ka guru winu sōroru ko kpa u dobo doboba ko. U gōri sokobu yii be ba ra nùn sian gari sō. Ma u kōsa mō u dōw ye ya Yinni Gusunən mōru seeya. ⁷ U win būun bwāroku kua u yi Yinni Gusunən sāa yerə. N deema Yinni Gusunə u raa Dafidi ka win bii Salomōw sōwaw u nεε, sāa yee teni ka Yerusalemu yeniwa na gōsa Isireliban suunu sōw ya n ka nen yīsiru sōwaw sere ka baadommaə. ⁸ Na n maa Isireliba yaramō saa ben tem di mε na ben baababa wē bā n gesi nen woodaba ka nen gere mem nōwammε ye na Mōwisi wē u yorua. ⁹ Adama Manase u dera Yudaba ka Yerusalemugibu ba ka Yinni Gusunə tonda, ma ba kōsa kua n kere bwese ni Yinni Gusunən tii u gira be Isireliban wuswaan di.

¹⁰ Yinni Gusunə u ka Manase ka win tōmbu gari kua. Adama ba n nùn swaa daki.

¹¹ Yera Yinni Gusunə u Asirin sina bokon tabu sinambu gōra ba Manase mwa ba yōni

doke, ma ba nùn bøkua ka sii gandun yəni ba ka da Babiloniə. ¹² Sanam me u wāa nuku sankiranu səə, yera u tii kawa Gusunə win baababan Yinnin wuswaaə. Ma u nùn kana. ¹³ Ma Yinni Gusunə u gəru gəsia u win kanaru mwa, u ka nùn wura Yerusalemuə win bandu səə. Saa ye səəra Manase u gia ma Gusunəwa u sāa Yinni.

¹⁴ Yeniban biru, u gana bana Yerusalemun təəwə Gihonin səə duu yeru gia wəwaaə. Gana ye, ya dawa sere kənnəwə ge ba mə Swēε. Ma ya ka Yerusalemun wəə bera ye ba mə Ofeli sikerena. U dera gana ye, ya gunia too. Ma u tabu sinambu doke Yudan wuu si su gbāranu mə kpuro səə. ¹⁵ Ma u tən tukobun bünun bwāarokunu ka win tiiguu ge, ni u raa doke Yinni Gusunən sāa yerə kpuro wuna ka sere būu yāku yee ni u bana Yinni Gusunən sāa yerun guurə Yerusalemuə. Ma u nu kasi kua wuun biruə. ¹⁶ Yera u Yinni Gusunən yāku yeru wesia sāa yerə. Ma u siarabun yākununu kua. U Yudaba wooda wē bu Gusunə Isireliban Yinni wi turo sā. ¹⁷ Saa ye səə, tamba yākununu mə gungunə, adama Gusunə ben Yinniwa ba nu kuamme.

¹⁸ Ye Manase u kuan sukum ka kana te u kua ka Yinni Gusunən gari yi win səməbu ba nùn səəwa, ye kpuro ya yorua Isireliban sinambun faagin tireru səə. ¹⁹ Win kanaru ka nge me Yinni Gusunə u nùn wurari ka win toranu ka gunguu ni u kua ka mēm nəəbu sari te u kua ka sere bwāaroku ni u seka ma u nu gira u sāwa u sere tii kawa, ye kpuron gari yi yorua Hosain tireru səə. ²⁰ Yen biruwa Manase u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua win tiin dirə. Ma win bii Aməə u bandu kəsire kua.

*Aməə u kua sina boko Yudaə
(I maa mēerio Sinambu II, 21:19-26)*

²¹ Wəə yenda yiruwa Aməə u mə sanam me u bandu di. Ma u kua wəə yiru ban te səə Yerusalemuə. ²² Kəsa u kua Yinni Gusunən nəni səə nge win tundo Manase. U bwāaroku ni Manase u kua kpuro yākuru kua u sāwa. ²³ U n tii kawə Yinni Gusunən wuswaaə nge me win tundo u tii kawa. Adama u win toranu sosiməwa u dəə.

²⁴ Win səm kowobu ba nùn seesi ma ba nùn go win dirə. ²⁵ Adama be ba nùn seesi ba go mi, tamba maa ben tii so ba go. Ma ba win bii Yosiasi kəsire kua bandu səə.

34

Yosiasi

*u kua Yudaban sina boko
(I maa mēerio Sinambu II, 22:1-2, 23:4-20)*

¹ Wəə nəəba itawa Yosiasi u mə sanam me u bandu di. Ma u kua wəə tena ka tia bandu səə Yerusalemuə. ² Gea u kua Yinni Gusunən nəni səə. Win sikado Dafidin yira səəra u sīa mam mam. U n yen gam gere.

³ Win bandun wəə nəəba itase səə, sanam me u sāa aluwaasi, u Gusunə win sikado Dafidin Yinni kasum wəri. Win bandun wəə wəkura yiruse səə, u Yerusalemu ka Yuda dēerasiabu torua. U gunguu nən mi ba ra būnu sā kəsuka ka nin bwāaroku bwese bweseka. ⁴ Ba būu wi ba mə Baalin yāku yenu kəsuka win wuswaaə. Ma u bwāaroku ni ba kua səən sə ka ni ba kua ka sii gandu kəsuka. U dera ba nu munkawa ma ba nin kēki gura ba wisi be ba nu sāmən sikan wəllə. ⁵ Ma u būu yāku kowobun kukunu sikia u dəə doke ben yāku yenə. Nge meya u ka Yuda ka Yerusalemu dēerasia.

⁶ Manasen wusu səə ka Efaraimugisə ka Simeəgisə ka Nefitaligisə si su kua bansu, u būu yāku yenu kəsukawa ⁷ ma u bwāarokunu surura ma ba nu kəsuka muku muku nu kua tua. Meya u maa bwāaroku ni ba kua səən sə kəsuka Isireliban tem kpuro səə. Ma u gəsira u wura Yerusalemuə.

Yāku kowo tənwero

*u woodan tireru wa
(I maa mēerio Sinambu II, 22:3-10)*

⁸ Yosiasin bandun wəə yendu yiru sarise səə, sanam me u tem me, ka Yinni Gusunən sāa yee te dēerasia u kpa, yera u Safani, Asalian bii gəra ka Maaseya wi u sāa wuun guro guro ka Yoasi, Yoakasin bii wi u sāa tire bero bu ka Gusunə win Yinnin sāa yeru

sɔmɛ. ⁹ Tɔn be kpuro ba da yāku kowo tɔnwero Hilikiyan mi. Ma ba nùn gobi wē yi Lefiba ba raa mwɛɛra Yinni Gusunɔn s̄a yerun s̄s̄ saa Manasen tem di ka Efaraimun tem di ka Yudaban min di ka Isireliba kpuron min di ka Benyamɛɛn tem di ka sere Yerusalemugibun min di. ¹⁰ Be ba sɔmbu te kpare bera ba gobi yi nɔmu sɔndia ma ba yi sɔm kowobu wē be ba s̄a yee te sɔmmɔ. ¹¹ Bera d̄a d̄akobu ka banɔbu. Gobi yiya ba koo ka kpee bakanu dwe ka d̄a ye ba koo ka dia kpe ye Yudaban sinamba sankā. ¹² Tɔn be, ba sɔmburu kuawa ka naanɛ. Yasati ka Abudiasi be ba s̄a Lefiba, Merarin bweseru s̄ɔ ka Sakari ka Mesulamu, Kehatin bweseru s̄ɔ, bera ba bu kpare. ¹³ Lefi be ba womusu ka dweebu yē, bera ba ra maa be ba ra sɔmunu sue nɔni doke ka sere maa s̄a yee ten sɔm bwese bwesekan kowobu. Ma Lefiba gabu ba s̄a tire yorobu ka sɔman guro gurobu. Gaba maa s̄a kɔnnɔn k̄sɔbu.

¹⁴ Sanam mɛ ba da bu ka gobi yi sua yi ba wē Yinni Gusunɔn s̄a yerun s̄s̄, yera yāku kowo Hilikiya u woodan tireru wa t̄ɛ Yinni Gusunɔ u raa Mɔwisi wē. ¹⁵ Yera Hilikiya u Safani, tire yoro s̄ɔwa u nɛɛ, na woodan tireru wa Yinni Gusunɔn s̄a yerɔ. Ma Hilikiya u tu suama u Safani wē. ¹⁶ Ma Safani u tire te sua u ka sina boko daawa. Ma u nùn s̄ɔwa u nɛɛ, wunen sɔm kowobu ba kua kpuro ye a bu yiire. ¹⁷ Ba tɔn be a s̄a yee ten sɔmburu nɔmu sɔndia ka tɔn be ba sɔma m̄ɔ mi, gobi yi wē.

¹⁸ Yen biru, yāku kowo Hilikiya u maa man tireru garu wē.

Ma Safani u tu gara sina bokon wuswaaɔ.

Yosiasi u tɔmbu gɔra

bu bikiaru ko Huludan mi

(I maa mɛɛrio Sinambu II, 22:11-20a)

¹⁹ Sanam mɛ sina boko u wooda yen gari nua, yera u win yānu nɛnuu u karana nuku sankiranun s̄s̄. ²⁰ Yera sina boko u Hilikiya ka Akikamu, Safanin bii ka Abudoni, Miseen bii ka tire yoro Safani ka Asaya win sɔm kowo s̄ɔwa u nɛɛ, ²¹ i doo i bikiaru ko Yinni Gusunɔn mi Isireliba ka Yuda be ba tien s̄s̄ tire te sa wa minin garin s̄s̄. Domi Yinni Gusunɔ u ka sun m̄ɔru m̄ɔ ya kp̄a yèn s̄s̄ besen baababa ba ñ win gari mem nɔwɛ. Ba ñ kue nge mɛ ya yorua woodan tire te s̄ɔ.

²² Hilikiya ka tɔn be sina boko u gɔsa mi, ba da Gusunɔn sɔmɔ tɔn kurɔ Huludan mi. Huluda wi, u s̄awa Salumun kurɔ, Tokehatin bii, Hasira wi u ra s̄a yānu k̄sɔsun debubu. Huluda wi, u w̄awa Yerusalemun w̄ɔɔ beri kraaɔ. Sanam mɛ ba nùn s̄ɔwa ye ba k̄i, ²³ yera u bu wisa u nɛɛ, ameniwa Gusunɔ Isireliban Yinni u gerua. U nɛɛ, i durɔ wi u bɛɛ gɔrima s̄ɔwɔ i nɛɛ, ²⁴ u koo de k̄sa ka b̄ri yi tem mɛn tɔmbu deema yi yi yorua tireru s̄ɔ t̄ɛ i gara Yudaban sina bokon wuswaaɔ. ²⁵ Domi ba nùn biru kisi ba da ba b̄nu turare d̄ɔ dokeammɛ. Ma ba win m̄ɔru seeya ka bw̄aroku ni ba tii kua ba s̄amɔ. Yen s̄s̄, u ko n ka tem mɛn tɔmbu m̄ɔru s̄awa, ya ñ suremɔ. ²⁶⁻²⁷ Adama i ko i Yudaban sina boko wi u bɛɛ gɔrima i ka bikiaru ko Yinni Gusunɔn mi s̄s̄ i nɛɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni u nɛɛ, u win kanaru mwa. Domi ye u win woodan gari yi nua, yi win ḡru taare wē, ma u tii kawa Gusunɔn wuswaaɔ, ma u win yaberu nɛnuu u karana nuku sankiranun s̄s̄, ma u sw̄i wi, Gusunɔn wuswaaɔ. ²⁸ T̄ɛ, Gusunɔ wi, u koo de u gbi b̄ri yendu s̄ɔ kpa bu nùn sike win sikirɔ. Win nɔni kun wahala ye wasi ye u koo de yu Yerusalemu ka yen tɔmbu deema.

Yosiasi u wure u ka Gusunɔ

arukawani b̄kua

(I maa mɛɛrio Sinambu II, 22:20b-23:3)

Yera Hilikiya ka wigibu ba ka sina boko gari yi daawa. ²⁹ Ma sina boko u gɔra bu Yudaba ka Yerusalemun guro gurobu kpuro mɛna. ³⁰ Yen biru, u da Yinni Gusunɔn s̄a yerɔ ka Yudaba ka Yerusalemugibu kpuro ka yāku kowobu ka Lefiba tɔmbu kpuro gesi, saa bukurobun di n ka da bibɔ. Ma u be kpuro Yinni Gusunɔn woodan tire te garia te ba wa s̄a yee ten mi. ³¹ Yera sina boko u ȳra win turaru w̄llɔ, ma u ka Yinni Gusunɔ arukawani b̄kua u nɛɛ, u koo wi, Yinni Gusunɔn woodaba ka win gere sw̄iwa ka win ḡru kpuro ka win bw̄ra kpuro kpa u ka gari yi mem nɔwa yi ba yorua woodan tire te

sɔɔ. ³² Ma u dera tɔn be ba wāa Yerusalemuɔ ka Benyamɛen temɔ ba dua arukawani ye sɔɔ. Ma ba kua nge mɛ Gusunɔ ben baababan Yinnin arukawani ye, ya gerumɔ. ³³ Yosiasi u bɔnun bwāarokunu kɔsuka ni Isireliba ba waama tem tukum di. Ma u be ba wāa Isireliɔ kpuro tilasi kua bu ka Gusunɔ ben Yinni sã. Win wāarun tōru kpuro sɔɔ, ba ñ gere Yinni Gusunɔn yiran di.

35

Yosiasi

u Gɔɔ sararibun tōɔ bakaru di
(I maa mɛerio Sinambu II, 23:21-23)

¹ Yosiasi u Gɔɔ sararibun tōɔ bakaru di Yerusalemuɔ Yinni Gusunɔn sɔ. Ba ten yāku yɛɛ sakirawa wōɔn suru gbiikoon sɔɔ wɔkura nnese sɔɔ. ² U yāku kowobu doke ben sɔmburu sɔɔ. Ma u bu dam kã bu ka Yinni Gusunɔn sãa yerun sɔmburu ko. ³ U Lefi be ba gɔsa nenem Yinni Gusunɔn sɔ ba Isireliba keu sōsimo sōwa u nɛɛ, i Yinni Gusunɔn woodan kpakoro dɛera te dokeo sãa yerɔ tɛ Salomɔɔ Dafidi Isireliban sina bokon bii u bana. I ñ maa tu suamɔ senɔ. I de bɛɛ ka bɛɛn tɔmbu i Gusunɔ bɛɛn Yinni sã. ⁴ I de i n sɔɔru sãa yenu ka yenu ka nge mɛ Dafidi Isireliban sina boko ka win bii Salomɔɔ ba bɛɛ bɔnu kua ba yorua. ⁵ I de i bɛɛn ayeru mwa sãa yerɔ yenu ka yenu nge mɛ ba bɛɛn mero bisibu Lefiba bɔnu sãa. ⁶ Bɛɛya i ko i Gɔɔ sararibun yāku yɛɛ sakiri. Yen sɔ, i de i tii dɛɛrasia, kpa i ten sɔɔru ko bɛɛn mero bisibun sɔ nge mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wooda wɛ.

⁷ Yosiasi u tɔn be ba wāa mi yāanu ka bonu wɛ nɔrɔbun suba tɛna (30.000) ka sere ketɛba nɔrɔbun suba ita (3.000) bu ka ye kpuro Gɔɔ sararibun tōɔ bakaru ko. Yaa sabe ni kpuro nu weewa sina bokon arumanin di. ⁸ Win sina bwāabu ba tɔmbu ka yāku kowobu ka Lefiba kɛnu kã ka nuku tia. Ma sãa yerun wirugibu, Hilikiya ka Sakari ka Yehieli ba yāku kowobu yāanu nɔrɔbun suba yiru ka nata (2.600) ka sere ketɛba gooba wunɔbu (300) wɛ. ⁹ Konania ka Semaya ka Netanɛeli ka ben mero bisibu Lefiban wirugibu, Hasabia ka Yeyeli ka Yosabadi ba Lefiba yāanu nɔrɔbun suba nɔɔbu (5.000) ka ketɛba nɛɛra wunɔbu (500) wɛ. ¹⁰ Wee nge mɛ ba tōɔ baka ten kpunaa koosina. Yāku kowobu ka Lefiba ba ben ayeru sua wuu wuuka nge mɛ sina boko u gerua. ¹¹ Ba Gɔɔ sararibun yɛɛ go. Ma yāku kowobu ba yem yɛkamɔ mɛ Lefiba ba bu tiimɔ. Yen biru, ma Lefi be, ba yɛɛ yi kokumɔ. ¹² Ba yāku dōɔ mwaararuginun yɛɛ yi nenem bu ka ye tɔmbu wɛ yenu ka yenu kpa bu ka ye Yinni Gusunɔ yākuru kua nge mɛ ba yorua woodan tireru sɔɔ te Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wɛ. Nge mɛya ba maa kua ka ketɛba. ¹³ Ba Gɔɔ sararibun yāku yaa ye wōɔwa nge mɛ wooda ya gerua. Yen biru, ba yaa ye ba wāa nenem Yinni Gusunɔn sɔ yikua. Ma ba yande ye tɔmbu kpuro bɔnu kua. ¹⁴ Yen biruwa ba ben tiigia ka yāku kowobugia yikua. Domi yāku kowo Aronin bibu ba sɔmburu kua sere ka wōkurɔ. Ba yāku dōɔ mwaararuginu ka yaa gum yākunu mɔ. Yen sōna Lefiba ba bu yaa yikuamme. ¹⁵ Wom kowo Asafun bibu ba wāa ben ayerɔ nge mɛ Dafidi ka Asafu ka Hemani ka Yedutum, sina bokon bwisi kɛɔ ba wooda yi. Ma kɔnnɔn kōsobu ba yō kɔnnɔ baageren mi. Ba ñ doone ben ayerun di, domi Lefiba ba bu ben dīanu kuamme. ¹⁶ Nge mɛya ba kpunaa yi dɔma te, bu ka Gɔɔ sararibun tōɔ bakaru di, kpa bu yāku dōɔ mwaararuginu ko Yinni Gusunɔn yāku yerɔ nge mɛ sina boko u wooda yi.

¹⁷ Isireli be ba wāa mi kpuro ba Gɔɔ sararibun tōɔ bakaru di dɔma te, ma ba pɛɛ ye ba kun seeyatia doken tōɔ bakaru di sɔɔ nɔɔba yiru. ¹⁸ Saa Gusunɔn sɔmɔ Samuɛlin waatin di sere n ka gisɔ girari, ba ñ Gɔɔ sararibun tōɔ bakaru garu diire mɛ Isireliɔ. Mɛya sina boko goo maa sari Isireliɔ wi u Gɔɔ sararibun tōɔ bakaru diire nge Yosiasi ka yāku kowobu ka Lefiba ka Yudaba ka Isireliba be ba wāa Yerusalemuɔ dɔma te. ¹⁹ Yosiasin bandun wōɔ yendu yiru sarise sɔɔra ba Gɔɔ sararibun tōɔ baka te di.

Yosiasin bandun kpeeru
(I maa mɛerio Sinambu II, 23:28-30)

²⁰ Ye Yosiasi u Yinni Gusunɔn sãa yee te sɔnwa u kpa, yen biruwa Egibitin sunɔ Nɛko u seewa u tabu dɔɔ Kaakemisio, daa te ba mɔ Efaratio. Yera Yosiasi u seewa u nɔn wɔrim

da mi. ²¹ Yera Neko u nùn sòmǝbu gǝria u nɛɛ, mba n sun mǝǝsine nɛ ka wunɛ Yudaban sina boko. Domi n n wunɛ na tabu wǝrim wee gisǝ. Yenu ge ga ka man tabu mǝ, gera na wǝrim dǝǝ. Yinni Gusunǝwa u man sǝǝwa u nɛɛ, n doo fuuku. Yen sǝ, a ku ka Gusunǝ gabirina wi u ka man wǝǝ, kpa u ku raa nun kam koosia. ²² Adama Yosiasi u yina u nùn deri. U n Nekon gari yi wure yi yi wee Yinni Gusunǝn min di. Ma u tii kǝsa bu ku ka nùn tubu. U da u Neko tabu wǝri wǝwǝǝ ye ba mǝ Mɛgido. ²³ Yera ten towobu ba Yosiasi twee. Ma u win sòm kowobu sǝǝwa u nɛɛ, i ka man doonǝ minin di, domi ba man mɛɛra kua ya kpǝ.

²⁴ Win sòm kowobu ba nùn sua saa win tabu kɛkɛn di ma ba nùn doke win tabu kɛkɛ gaa sǝǝ ba ka da Yerusalemǝ. Ma u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua win baababan sikaǝ. Ma Yudaba ka Yerusalemugibu ba win gǝǝ swǝ.

²⁵ Yeremi u gǝǝ swǝ Yosiasin sǝ. Ma wom kowobu, tǝn durǝbu ka tǝn kurǝbu ba Yosiasi doke gǝǝ swǝin womusu sǝǝ sere ka gisǝ. Su kua wororu Isireliǝ. Womu si, su wǝǝ ben gǝǝ swǝin womusun tireru sǝǝ.

²⁶⁻²⁷ Ye Yosiasi u kuan sukum, ye u gbia u kua ka ye u kua dǝku te, ka nge mɛ u Gusunǝ sǝǝwa ka naanɛ nge mɛ Yinni Gusunǝn woodan tirera gerua, ye kpuron gari yi yorua Isireliba ka Yudaban sinambun faagin tireru sǝǝ.

Yoakasi ka Yoyakimu

ka Yoyakini ba bandu di

ba wǝɛna

(I maa mɛɛrio Sinambu II, 23:30-24:17)

36

¹ Tǝmba Yoakasi, Yosiasin bii sua ma ba nùn kua sunǝ win tundon ayerǝ Yerusalemǝ. ² Yoakasi u mǝwa wǝǝ yenda ita sanam mɛ u bandu di Yudaǝ. Ma u kua suru ita ban te sǝǝ Yerusalemǝ. ³ Egibitin sunǝwa u nùn bandu yara. Ma u win tǝmbu sii geesun tǝnnu ita ka wuran kilo tɛna bure bu kǝsia wǝǝ ka wǝǝ. ⁴ Yen biruwa u Yoakasi win wǝnǝ, Eliakimu sua u kǝsire kua bandu sǝǝ. Ma u nùn yǝsi kpaaru kǝ Yoyakimu. Ma u Yoakasi sua u ka da Egibitiǝ.

Yoyakimu

u kua Yudaban sina boko

⁵ Yoyakimu u mǝwa wǝǝ yenda nǝǝbu sanam mɛ u bandu di Yudaǝ, ma u kua wǝǝ wǝkura tia bandu sǝǝ. Kǝsa u kua Gusunǝ win Yinnin nǝni sǝǝ. ⁶ Yera sǝǝ teeru Babilonin sina boko, Nebukanɛsaa u na u Yoyakimu tabu wǝri. Ma u nùn mwa u bǝkua ka sii gandun yǝni u ka da Babiloniǝ. ⁷ Nebukanɛsaa u Yinni Gusunǝn sǝǝ yerun dendi yǝnu gura u ka da u yi win sina kpaarǝ.

⁸ Ye Yoyakimu u kuan sukum ka kǝsa ye u kua, ye kpuron gari yi yorua Isireliba ka Yudaban sinambun faagin tireru sǝǝ. Yen biru, win bii Yoyakiniwa u bandu kǝsire kua.

Yoyakini

u kua Yudaban sina boko

⁹ Wǝǝ nǝǝba itawa* Yoyakini u mǝ saa ye u bandu di. Ma u kua suru ita ka sǝǝ wǝkuru ban te sǝǝ Yerusalemǝ. Kǝsa u kua Yinni Gusunǝn nǝni sǝǝ. ¹⁰ Ye n kua wǝǝ kpǝǝ, yera Nebukanɛsaa Babilonin sina boko u na u Yoyakini mwa u ka da Babiloniǝ. Ma u Yinni Gusunǝn sǝǝ yerun dendi yǝnu ganu gura. Ma u Yoyakinin baa yǝkabu Sedesiasi kua sunǝ Yudaban suunu sǝǝ Yerusalemǝ.

Sedesiasi u bandu di Yudaǝ

(I maa mɛɛrio Sinambu II, 24:18-25:21, Yeremi 39:1-10, 52:1-27)

¹¹ Sedesiasi u mǝwa wǝǝ yenda tia sanam mɛ u bandu di Yudaǝ. Ma u kua wǝǝ wǝkura tia ban te sǝǝ Yerusalemǝ. ¹² Kǝsa u kua Gusunǝ win Yinnin wuswaaǝ. U n tii kawɛ

* ^{36:9} wǝǝ nǝǝba itawa - Sinambu II, 24:8 ya nɛɛ, Yoyakini u mǝwa wǝǝ wǝkura nǝǝbu ka ita sanam mɛ u bandu di.

Gusunən səmə Yeremin wuswaa wi u ra nùn Yinni Gusunən gari sǎ. ¹³ U swaa taaya, ma u gǎru bǎbia. U ñ win gǎru wesie Gusunə Isireliban Yinnin mi gia. U mam Nəbukanesaa seesiwa wi u nùn bǎrusia ka Yinni Gusunən yĩsiru sanam mɛ ba arukawani bəkumə. ¹⁴ Yǎku kowobun wirugibu ka Yuda be ba tie kpuro ba kǎsa kua ya kpǎ. Domi ba tən tukobun komanu swii. Ma ba Yinni Gusunən sǎa yeru disi doke te u gǎsa Yerusalemə. ¹⁵ N deema Gusunə ben baababan Yinni wi, u bu kirə kua yee yellun di saa win səməbun min di. Domi u kǐ u win tǎmbu ka win sǎa yee te faaba ko. ¹⁶ Adama ba Yinni Gusunən səmə be yɛɛ ba yaakoru koosi. Ba ben gari atafiiru kua sere Yinni Gusunən tii u ka bu mǎru kua ye ba ñ kpɛ bu suresia. ¹⁷ Yera Yinni Gusunə u dera Nəbukanesaa, Babilonin sina boko u bu tabu wəri, ma u ben aluwaasiba takobinu səkura u go ben sǎa yerə. U ñ goo deri, aluwaasiba ka wǎndiaba ka durə tǎkənu. Be kpurowa Yinni Gusunə u beri win nǎmǎ. ¹⁸ Nəbukanesaa u Yinni Gusunən sǎa yerun arumani gura baka ka piibu ka ben sina kpaarun arumani ka sina bokon tiigia ka sere maa win sina bwǎabugia. ¹⁹ Ma ba Yinni Gusunən sǎa yeru ka Yerusalemun dii geenu dǎǎ sǎka. Ma ba yen gǎa geenu kəsuka. Ma ba yen gbǎraru sura. ²⁰ Nəbukanesaa u be ba ñ go tabu sǎa gura u ka da Babiloniə. Ma ba kua wi ka win bibun yobu sere Pɛɛsiba ba ka bandu di. ²¹ Nge meya Yinni Gusunən gari yi ka koora yi win səmə Yeremi u raa gerua u nɛɛ, ba koo Yudaba yoru mwa kpa tem mɛ, mu wa mu sanam wɛragim di kpa mu wɛra sere wǎǎ wata ka wəkuru, wahala ye mu raa wan sǎ.

Sirusi u Yudaba wooda wɛ

bu wura ben temə

²² Sirusi, Pɛɛsin sina bokon bandun wǎǎ gbiikuu sǎa, yera Yinni Gusunə u gǎru doke u win gari yibia yi u raa gerua saa win gǎro Yeremin nǎn di. Ma u doke Sirusin gǎruə bu ka gari yini yore. Ma ba yi kpara win tem kpuro sǎa. ²³ Yi nɛɛ, ameniwa Sirusi, Pɛɛsin sina boko u gerua. U nɛɛ, Gusunə Wərūkoo u man handunian bannu kpuro wɛ. Ma u man yiire n nùn sǎa yeru bania Yerusalemə Yudaban temə. Yen sǎ, be ba sǎa Isireliba kpuro bu wuro Yerusalemə kpa Gusunə ben Yinni u n ka bu wǎa.

ESIDARASI

Esidarasin tireru, Isireliban bandun gari yirusen mi n tiewa ta fæerisi. Tire ten gari sun sããmowa nge me Yuu be ba raa yoru mwæera ba ka da Babiloniã ben gaba ka wurama yorun di Yerusalemuã. Beya ba wure ba Yinni Gusunãn sãaru seeya. N deema Babilonin sina boko Sirusiwa u wooda ye wẽ ba ka wurama Yerusalemuã ba Yinni Gusunãn sãa yeru seeya.

Yeniban biru sina boko Aatasesi u dera Yuu gabu ba maa gæsirama Babilonin di ba wurama Yerusalemuã. Esidarasiwa u sãa ben kparo. Esidarasi wi, u Yinni Gusunãn woodan yẽru mã. U dera ba gãa dabinu sãnwa sãarun swaa sãã ka ben wãasinaa sãã.

Tire ten kpunaa

1. Isireli be ba gbia ba wurama yorun di, wiru 1n di sere wiru 2.
2. Isireliba ba wure ba Yinni Gusunãn sãa yeru seeya, wiru 3n di sere wiru 6.
3. Esidarasi u gæsirama Yerusalemuã ka Yuu gabu, wiru 7n di sere wiru 10.

Sirusi u Yudaba wooda wẽ bu wura ben temã

¹ Sirusi Pæesin sina bokon bandun wãã gbiikuu sãã, Yinni Gusunã u gõru doke u win gari yibia yi u raa gerua saa win sãmã Yeremin nãon di. Ma u doke Sirusin gõruã bu ka gari yini yore. Ma ba yi kpara win tem kpuro sãã. ² Yi nææ, ameniwa Sirusi Pæesin sina boko u gerua. U nææ, Wærukoo u man handunian bannu kpuro wẽ. Ma u man yiire n nùn sãa yeru bania Yerusalemuã Yudaban temã. ³ Yen sã, be ba sãa Isireliba kpuro bu doo Yerusalemuã kpa bu Gusunã ben Yinni sãa yeru bania mi, domi miya ba ra nùn yãkuru kue. Kpa u n ka bu wãã. ⁴ Bèn mi Isireli be ba tie ba wãã kpuro ba koo bu somiwa ka sii geesu ka wura ka yaa sabenu ka gãa nìn bukata ba ko n mã ka sere maa kãe ni ba koo wẽ ka kïru sãa yee ten banan sã.

⁵ Saa ye sããra Yudaba ka Benyamæeban yenu yẽrobu ka yãku kowobu ka Lefiba ba sããru kua, be kpuro gesi, be Yinni Gusunã u seeya bu ka da bu win sãa yeru bani Yerusalemuã. ⁶ Bèn mi ba raa wãã, ma ba bu somi ka dendi yãa wuraginu ka sii geesuginu ka yaa sabenu ka gãa nìn bukata ba ko n mã mã ka gãa geenu kpuro gesi ka sere kãe ni ba wẽ ka kïru.

⁷ Ma sina boko Sirusi u bu Yinni Gusunãn sãa yerun dendi yãnu kpuro wesia ni Nebukanæsaa u raa gurama Yerusalemun di u ka da u yii win bũu dirã. ⁸ Sirusi wi, u dera win arumani bero Miteredati u ye kpuro gurama ma u ye gara u Sesibasaa wẽ wi u sãa Yudaban sina bii turo. ⁹ Ye u bu wesia mi, yera gbãe wuraginu tãna ka gbãe sii geesuginu nãrãbu (1.000) ka wobunu tãna tia sari ¹⁰ ka nãri wuragii tãna ka nãri sii geesugii nãeru ka wãkuru (410) ka sere dendi yãnu ganu nãrãbu (1.000). ¹¹ Dendi yãa ni kpuro ni ba kua ka wura ka sii geesu, yen geera kuawa nãrãbun suba nããbu ka nãeru (5.400). Sesibasaa u ka ye kpuro da sanam me be, Isireli be ba yoru mwæera ba wurã Yerusalemuã.

Yuu be ba wurama

Yerusalemuã

2

¹ Isireli be Nebukanæsaa Babilonin sina boko u yoru mwæera u ka da Babiloniã ben dabira wurama Yerusalemuã Yudaã ma ben baawure u da u sina win wuuã. ² Tãn be ba bu kpare ba ka wurama Yerusalemuã mi, bera Sorobabeli ka Yosue ka Næemi ka Seraya ka Relaya ka Maadose ka Bilisani ka Misipaa ka Bigifai ka Rehumu ka Baana. Isireli be kpuron geeru wee bwese kãra ka bwese kãra.

³ Pareãsin bweseru sãã, ba sãawa tãmbu nãrãbun suba yiru ka wunãbu ka wata ka wãkura yiru (2.172).

⁴ Sefatian bweseru sãã, ba sãawa tãmbu gooba wunãbu ka wata ka wãkura yiru (372).

⁵ Arasin bweseru sãã, ba sãawa tãmbu nata ka wunãbu ka wata ka wãkura nããbu (775).

- ⁶ Parati Məabun bweseru səə, ba s̄awa t̄ambu n̄ər̄əbun suba yiru ka n̄en̄e ka w̄əkura yiru (2.812). T̄ən be, ba s̄awa Yoabu ka Yosuen sikadominu.
- ⁷ Elamun bweseru səə, ba s̄awa t̄ambu n̄ər̄əbu ka goobu ka weeraakuru ka n̄n̄e (1.254).
- ⁸ Satun bweseru səə, ba s̄awa t̄ambu n̄en̄e ka wun̄əbu ka weeru ka n̄əbu (945).
- ⁹ Sakain bweseru səə, ba s̄awa t̄ambu nata ka wun̄əbu ka wata (760).
- ¹⁰ Banin bweseru səə, ba s̄awa t̄ambu nata ka weeru ka yiru (642).
- ¹¹ Bebain bweseru səə, ba s̄awa t̄ambu nata ka ȳenda ita (623).
- ¹² Asigadin bweseru səə, ba s̄awa t̄ambu n̄ər̄əbu ka goobu ka ȳenda yiru (1.222).
- ¹³ Adonikamun bweseru səə, ba s̄awa t̄ambu nata ka wata ka n̄əba tia (666).
- ¹⁴ Bigifain bweseru səə, ba s̄awa t̄ambu n̄ər̄əbun suba yiru ka weeraakuru ka n̄əba tia (2.056).
- ¹⁵ Adinin bweseru səə, ba s̄awa t̄ambu n̄̄eru ka weeraakuru ka n̄n̄e (454).
- ¹⁶ At̄̄en bweseru səə, be ba s̄a Esekiasin ȳenugibu ba s̄awa t̄ambu wun̄əbu yiru sari.
- ¹⁷ B̄esain bweseru səə, ba s̄awa t̄ambu gooba wun̄əbu ka ȳenda ita (323).
- ¹⁸ Yoran bweseru səə, ba s̄awa t̄ambu wun̄əbu ka w̄əkura yiru (112).
- ¹⁹ Hasun bweseru səə, ba s̄awa t̄ambu goobu ka ȳenda ita (223).
- ²⁰ Gibaan bweseru səə, ba s̄awa t̄ambu w̄en̄e ka w̄əkura n̄əbu.
- ²¹ B̄eteleh̄emugibu ba s̄awa t̄ambu wunaa teeru ka ita (123).
- ²² N̄etofagibu ba s̄awa t̄ambu weeraakuru ka n̄əba tia.
- ²³ Anat̄̄tugibu ba s̄awa t̄ambu wunaa teeru ka n̄əba ita (128).
- ²⁴ Asimafetigibu, ba s̄awa t̄ambu weeru ka yiru.
- ²⁵ Kiriati Arimugibu ka Kefiragibu ka Beer̄̄tugibu ba s̄awa t̄ambu nata ka wun̄əbu ka weeru ka ita (743).
- ²⁶ Ramagibu ka Gebagibu ba s̄awa t̄ambu nata ka ȳenda tia (621).
- ²⁷ Mikimasigibu ba s̄awa t̄ambu wunaa teeru ka yiru (122).
- ²⁸ Beteligibu ka Ayigibu ba s̄awa t̄ambu goobu ka ȳenda ita (223).
- ²⁹ N̄ebogibu ba s̄awa t̄ambu weeraakuru ka yiru.
- ³⁰ Magibisigibu ba s̄awa t̄ambu wunaa weeru ka w̄əkura n̄əbu ka tia (156).
- ³¹ Elamu goon bweseru səə maa, ba s̄awa t̄ambu n̄ər̄əbu ka goobu ka weeraakuru ka n̄n̄e (1.254).
- ³² Harimun bibun bweseru səə, ba s̄awa t̄ambu gooba wun̄əbu ka ȳendu (320).
- ³³ Lodugibu ka Hadidigibu ka On̄̄əgibu ba s̄awa t̄ambu nata ka wunaa teeru ka n̄əbu (725).
- ³⁴ Yerikogibu ba s̄awa t̄ambu gooba wun̄əbu ka weeru ka n̄əbu (345).
- ³⁵ Senaagibu ba s̄awa t̄ambu n̄ər̄əbun suba ita ka nata ka t̄ena (3.630).
- ³⁶ Ȳāku kowobu Lefiban bweseru səə be ba s̄a Yedayan bibu be ba s̄a Yosuen ȳenugibu, ba s̄awa t̄ambu n̄en̄e ka wunaa wata ka w̄əkura ita (973).
- ³⁷ Im̄erin bibu ba s̄awa t̄ambu n̄ər̄əbu ka weeraakuru ka yiru (1.052).
- ³⁸ Pasurin bibu ba s̄awa t̄ambu n̄ər̄əbu ka goobu ka weeru ka n̄əba yiru (1.247).
- ³⁹ Harimun bibu ba s̄awa t̄ambu n̄ər̄əbu ka w̄əkura n̄əbu ka yiru (1.017).
- ⁴⁰ Lefiba səə, be ba s̄a Yosue ka Kadimieli, Hodafian sikadominu, ba s̄awa t̄ambu wata ka w̄əkura n̄n̄e (74).
- ⁴¹ Lefi be səə, be ba s̄a wom kowobu Asafun sikadominu ba s̄awa t̄ambu wunaa teeru ka n̄əba ita (128).
- ⁴² Lefi be səə, be ba ra s̄a yerun k̄ən̄n̄əsu k̄̄su, bera Salumun debuminu ka At̄̄e ka Talum̄ə ka Akubu ka Hatita ka Sobai. Be kpuro ba s̄awa t̄ambu wunaa teeru ka w̄əkura n̄əbu ka n̄n̄e (139).
- ⁴³ Be ba w̄ā Netinin bweseru səə, ben sikadobara Sisa, ka Hasufa ka Tabā̄tu ⁴⁴ ka K̄er̄̄si ka S̄iaa ka Padoni ⁴⁵ ka Lebana ka Hagaba ka Akubu ⁴⁶ ka Hagabu ka Samulai ka Hananu ⁴⁷ ka Gid̄eli ka Gasara ka Reaya ⁴⁸ ka Resini ka N̄ekoda ka Gasamu ⁴⁹ ka Usa ka Paseaki ka Besai ⁵⁰ ka Asina ka Mehunimu ka Nefusimu ⁵¹ ka Bakibuki ka Hakufa ka Haahuru ⁵² ka Basilutu ka Mehida ka Haasa ⁵³ ka Baak̄̄si ka Sisera ka Tamaa ⁵⁴ ka Netisa ka Hatifa.

⁵⁵ Be ba sãa Salomōn sām kowobun bibun sikadoba, bera Sotai ka Sofereti ka Peruda ⁵⁶ ka Yaala ka Daakoni ka Gideli ⁵⁷ ka Sefatia ka Hatili ka Pokereti Hatisebaimu ka Ami. ⁵⁸ Salomōn sām kowo ben bibu ka Netini be, be kpuro ba sãawa tambu gooba wunɔbu ka wene ka wəkura yiru (392).

⁵⁹⁻⁶⁰ Tambu nata ka weeraakuru ka yiru (652) be ba sãa Delaya ka Tobiya ka Nekodan bweseru ba wurama Teli Melan di ka Teli Asan di ka Kerubu Adanin di ka Imērin di ba ñ kpīa ba ben bweserun tōka wunanɛ bu ka sōsi ma ben tii ba sãawa Isireliba.

⁶¹⁻⁶² Yāku kowobu sɔɔ, gaba ben bweserun tōka kasu ba bia, ma ba bu yara yāku sɔmburun di. Bera, Habayan bweseru ka Hakotugiru ka Baasilaigiru. Ba bwese te soka Baasilai yēn sō ben sikado u Baasilai Galadigiin bii wōndia sua kurɔ. ⁶³ Ma tem men kparɔ u nɛɛ, ma n kun mɔ yāku kowo goo u kpīa u bikiaru kua ka urimu ka tumimu, ben goo kun yāku dīanu dimɔ.

⁶⁴ Tɔn be kpuro ba sãawa tambu nɔrɔbun suba weeru ka yiru ka gooba wunɔbu ka wata (42.360). ⁶⁵ Ben sām kowobun geeru ta sãawa nɔrɔbun suba nɔɔba yiru ka gooba wunɔbu ka tɛna ka nɔɔba yiru (7.337). Be sɔɔ, wom kowoba sãawa goobu (200) tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu. ⁶⁶ Ba dumi mɔwa nata ka wunaa teeru ka wəkura nɔɔbu ka tia (736) ka birakɔsu goobu ka weeru ka nɔɔbu (245) ⁶⁷ ka maa yooyoosu nɛeru ka tɛna ka nɔɔbu (435) ka ketekunu nɔrɔbun suba nɔɔba tia ka nata ka wunaa teeru (6.720).

⁶⁸ Ye Isireliba ba tura Yerusalemɔ, yera yenu yērobu gabu ba ka Yinni Gusunɔ kēru naawa bu ka win sãa yeru bani mi ta raa wā. ⁶⁹ Baawure u win kēru wēwa nge mɛ win mɔra nɛ sãa yee ten sɔmburun sō. Kēɛ ni kpuro nu kua wuran gobi nɔrɔbun suba wata ka tia (61.000) ka sii geesun kilo nɔrɔbun suba yiru ka nɛera wunɔbu (2.500) ka yāku kowon takoba wunɔbu (100).

⁷⁰ Yāku kowobu ka Lefiba ka Isireli be ba tie ka wom kowobu ka be ba ra kɔnnɔsu kōsu ka Netiniba, be kpuro ba sinawa ben wusɔ mi ba raa wā, Isireliba kpuro gesi.

Yosue ka Sorobabeli

ba Yinni Gusunɔn sãaru seeya

3

¹ Sanam mɛ wōn suru nɔɔba yiruse ya tunuma, yera Isireli be ba wā ben wusɔ ba nɔɔ tia kua ba menna Yerusalemɔ. ² Yāku kowo Yosue, Yosadakin bii ka win yāku kowosibu ka Sorobabeli, Sealitielin bii ka win mero bisibu ba Yinni Gusunɔn yāku yeru bana seewa bu ka yāku dōɔ mwaararuginu ko mi nge mɛ ba yorua Gusunɔn woodan tireru sɔɔ te win sām kowo Mōwisi u yorua. ³ Ma ba yāku yee te bana yellugirun kpɛɛkpɛɛku wɔllɔ baa mɛ ba tɔn be ba deema min berum mɔ. Ma ba ra Yinni Gusunɔ yāku dōɔ mwaararuginu kue mi, bururu ka yoka. ⁴ Yen biru, ba Kunun tōɔ bakaru kua nge mɛ woodan tirera gerua. Tōɔ baatere, ba ra yāku dōɔ mwaararuginu kowa nge mɛ wooda ye, ya nin geeru yi. ⁵ Saa yen dɔma ten diya ba ra tōɔ baateren yākununu ko ka surun tōɔ gbiikiruginu ka tōɔ baka ni nu tieginu ka sere kēɛ ni ba ra ka Yinni Gusunɔ naawe. ⁶ Nge meya saa suru nɔɔba yirusen tōɔ gbiikirun di, ba Yinni Gusunɔ yāku dōɔ mwaararuginu kuamme baa mɛ ba ñ gina sãa yee ten kpɛɛkpɛɛku swīi.

⁷ Amen biru, ba sām kowobu gobi wē bu ka kpenu dāku kpa bu ka dāa bīinu bɔɔri. Yen biru ba maa Sidonigibu ka Tirigibu dīanu kã ka gum ka tam kpa bu wa bu ka bu dāa ye ba mɔ seduruba naawa ka goo nimkuu sere Yafoɔ. Sirusiwa u yen wooda wē. ⁸ Ye Isireliba ba wurama Yerusalemɔ, yen wōɔ yirusen suru yiruse sɔɔra Sorobabeli, Sealitielin bii ka Yosue, Yosadakin bii ka ben yāku kowosibu ka Lefiba ka sere be ba wurama yorun di, be kpuro ba sɔmburu wɔri. Yera ba Lefi be ba wōɔ yendu mɔ ka be ba mɛ kere yiire bu sãa yee ten banan sɔmburu kpara. ⁹ Ma Yosue ka win bibu ka win wɔnɔbu ka Kadimieli ka win bibu be ba sãa Yudaba, be kpuro ba sɔɔru kua bu ka sãa yee ten sɔmburu kpara. Be ba sãa Henadadin bweseru ba maa bu somi.

¹⁰ Sanam mɛ ba sãa yee ten kpɛɛkpɛɛku swīimɔ, ba dera yāku kowobu ba ben sãa yānu doke ba na ba yōra mi, ba kɔbi neni. Ma Lefi be ba sãa Asafun bibu ba maa ben sēkatii

neni. Be kpuro ba Yinni Gusunɔ sãamɔ nge me Dafidi Isireliban sina boko u yiire. ¹¹ Ba womu geni kɔɔnamɔ ba ka Yinni Gusunɔ beere wɛemɔ ba mɔ, Yinni Gusunɔ u sãawa tɔn geo. Win kīru Isireliban sɔ ta ñ kpeemɔ. Ma tɔn be kpuro ba Gusunɔ beere wɛemɔ ba kuuki mɔ yèn sɔ ba win sãa yerun kpɛkpɛku swiimɔ.

¹² Adama yãku kowo dabiru ka Lefi be ba tien dabiru ka yenu yɛrobu gabu be ba bukure ba sãa yee ten yellu yɛ, ba sumɔ ka dam sanam me ba kpaarun kpɛkpɛku swiimɔ. Gaba maa nuku doo bakabun kuuki mɔ ¹³ sere ba ñ kpɛ bu nuku dobun kuuki ka swii wunana. Domi be kpuro ba kuuki mɔwa ka dam ma yi nɔramɔ n toma.

Yiberɛba ba Yinni Gusunɔn

sãa yerun bana yɔrasia

4

¹ Yudaba ka Benyamɛɛban yiberɛba ba nua ma be ba raa yoru mwɛera ba wurama ba Gusunɔ Isireliban Yinni sãa yeru baniamme. ² Yera yiberɛ be, ba na Sorobabeli ka Yudaban bukurobun mi ba bu sɔɔwa ba nɛɛ, sa ko ka bɛɛ bana ye ko, domi besen tii sa ra Gusunɔ besen Yinni sã, kpa su nùn yãkuru kua saa Esari Hadoni, Asirin sina bokon waatin di, wi, wi u ka sun na mini.

³ Adama Sorobabeli ka Yosue ka Isireliban yenu yɛro be ba tie, ba bu sɔɔwa ba nɛɛ, n ñ ka bɛɛ, bese tɔnawa nge me Sirusi Pɛesiban sina boko u gerua. Domi Gusunɔ bese Isireliban Yinnin sãa yera.

⁴ Saa yera tɔn be ba wãa tem me sɔɔ, ba Yudaban dam bua. Ma ba bu nandasia bu ku ka bana ye ko. ⁵ Ba bwisi kɛɔbu gabu gobi kã bu ka tɔmbu swaa nim wia bu ka sɔmbu te kpana. Nge mɛya n kooru Sirusin bandun waati kpuro sɔɔ, sere n ka girari Darusi Pɛesiban sina bokon bandu sɔɔ.

Ba Yudaba kɔrumɔtɔnu kua

⁶ Asuresin bandun tore sɔɔ, ba tireru yorua bu ka Yudaba ka Yerusalemugibu taare wɛ.

⁷ Aatasesi Pɛesin sina bokon waati sɔɔ, Bisilamu ka Miteredati ka Tabɛeli ka sere ben sɔm kowosibu ba Aatasesi wi tireru yorua. Ba tu yoruawa ka Aramun barum ka men yora.

⁸ Rehumu, bera min kparo ka win tire yoro Simusai ba sina boko Aatasesi tire te yorua te ta ka Yerusalemu yã.

⁹⁻¹¹ Wee ye tire te, ta gerua. Ta nɛɛ, Aatasesi, sina boko, bese wunen sɔm kowobu, bese be sa wãa daa guru gee, nɛ, Rehumu, bera minin kparo ka Simusai nen tire yoro ka sere besen sɔm kowosibu be ba wãa Diniɔ ka Aafasatakiɔ ka Taapeliɔ ka Afarasiɔ ka Erekiɔ ka Babiloniɔ ka Susiɔ ka Dehaɔ ka Elamuɔ ka sere bwese ni nu tie ni Asinapari wi u sãa tɔn boko u swii Samariɔ ka sere wuu si su wãa Efaratin guru gee, sɔɔ duu yeru gia, besera sa nun yoruamme. Sa nɛɛ, ¹² sina boko, a de a n yɛ ma Yuu be ba na saa wunen min di ba tunuma besen suunu sɔɔ Yerusalemu mini. Ba na ba Yerusalemu ye seeya yèn tɔmba sãa tɔn kɔsobu ba ku ra mem nɔ mi. Ba yen gbãrarun kpɛkpɛku sɔmmɔ. ¹³ Yen sɔ, a n yɛ ma bà n wuu gen gbãraru seeya, ba ñ maa wɔɔ gobi kɔsiamɔ ñ kun me gbererun gobi. Yen biru wunen arumani ye a ra raa wa ya koo kaarawa. ¹⁴ Nge me sa maa waamɔ sa dimɔ wunen min di, yera sa nɛɛ, n ñ weene bu nun gem. Yen sɔna sa nun labaari yeni sɔɔmɔ. ¹⁵ A de a kasu wunen sikadoban faagin tireru sɔɔ, kaa wa nge me Yerusalemu ya sãa. Ya sãawa wuu ge ga ra sinambu seesi ka sere bera mi ya wãan tɔmbu. Saa yellun diya ya ra ko me. Yen sɔna ba ye bansu koosia. ¹⁶ Yen sɔ, wune sina boko, à n wura wuu ge, ga banira, ma ba gen gbãraru seeya, a ñ kaa maa Efaratin daa guru ge nɔma sikerena a n mɔ.

Sina boko Aatasesin wisibu

¹⁷ Sina boko Aatasesi u bu wisa u nɛɛ, Rehumu, wune wi a sãa bera yen kparo, ka wunen tire yoro Simusai ka besen sɔm kowosibu be ba wãa Samariɔ ka be ba wãa Efaratin daarun guru giɔ, bɛɛ kpurowa na tɔbura. ¹⁸ Tire te i man mɔrisiama mi, ba man tu

garia mam mam. ¹⁹ Ma na wooda wē bu kasu nen sikadoban faagin tireru sɔɔ. Ma ba kaso ge kua ba wa ma saa yellun di wuu ge, ga ra sinambun wooda yine kpa ba n bu seesimɔ. ²⁰ Yerusalemu mi, sinam damgiba ba bandu di ma ba beri min tem kpuro mɔ. Ma sinambu gabu ba ra bu wɔɔ gobi ka gbere gobi kɔsie. ²¹ Yen sɔ, i tɔn ben sɔmburu yɔrasio kpa bu ku raa wuu gen bansu seeya ma n kun mɔ na bu wooda wē. ²² I ku gari yi atafiiru ko kpa kɔsa yu ku raa sosi yu ka sinambu asɔrɔ naawa.

²³ Ye ba yande Aatasɛsin tire te wa, ba gara Rehumu ka win tire yoro Simusai ka sere ben sɔm kowosibun wuswaaɔ, yera ba da fuuku Yerusalemuɔ Yuuban mi, ba ben sɔmbu te yɔrasia ka dam.

Ba maa sãa yerun

banan sɔmburu seewa

²⁴ Sãa yee ten sɔmbu te, ta yɔra n ka kua Darusi Pɛɛsiban sina bokon bandun wɔɔ yiruse sɔɔ.

5

¹ Saa ye sɔɔ, Gusunɔn sɔmɔ Asee ka Sakari Idon bii ba Gusunɔn gari gerua ka Gusunɔ Isireliban Yinnin yĩsiru Yerusalemuɔ ka Yudaban tem kpuro sɔɔ. ² Yera Sorobabeli, Sealitielin bii ka Yosue, Yosadakin bii ba seewa ba Yinni Gusunɔn sãa yee te bana torua Yerusalemuɔ. Ma Gusunɔn sɔmɔ be, ba bu somimɔ.

³ Saa ye sɔɔra Tatinai, bera ye ya wãa Efaratin guru geen kparɔ ka Setaa Bosinai ka ben sɔm kowosibu ba na ba bu deema ba nɛɛ, wara u bɛɛ wooda wē i ka dii te banimɔ. Wara u bɛɛ wooda wē i ka gbãra te seeyamɔ. ⁴ Tɛ, be ba bani yi mɔ i sun ben yĩsa wɛɛma.

⁵ Adama Gusunɔ u ka Yuuban bukuro be wãa ma ba ben sɔmburu mɔ ba dɔɔ ba ka mara tireru tu turi sina boko Darusin mi, kpa wi, u maa bu wisima.

Ba Yuuba kɔrumɔtɔnu kua

Darusin mi

⁶ Be ba sina boko Darusi tireru yorua Yuuban sɔ ben yĩsa wee, Tatinai bera min wirugii ka Setaa Bosinai ka wirugii be ba wãa Efaratin guru gee, sɔɔ duu yeru gia. ⁷ Wee ye ba gerua tire te sɔɔ. Ba nɛɛ, sina boko Darusi, Gusunɔ u nun alafia kɛ. ⁸ Wee sa nun nɔɔsiamɔ ma sa da Yudaban tem sere Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. Ba tu banawa ka kpee bakanu ma ba ten gani dãa wukirimɔ tɛ. Sɔmbu te, ta dɔɔ gem gem. ⁹ Ma sa ben bukurobu bikia sa nɛɛ, wara u bu wooda wē bu ka dii te bani kpa bu ten gani seeya. ¹⁰ Ma sa ben yĩsa bikia kpa su wa su ka nun ye mɔrisiamɔ. ¹¹ Wee ye ba sun wisa. Ba nɛɛ, ba sãawa Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin sɔm kowobu. Yera ba win sãa yeru seeyamɔ te ba raa nùn bania saa yellun di. Be, Isireliban sina boko wi u yĩsiru yara, wiya u raa tu bana. ¹² Adama ye ben baababa ba Wɔrukoon mɔru seeya, yera u bu Babilonin sina boko Nɛbukanesaa nɔmu sɔndia. Yera sina boko wi, u Yinni Gusunɔn sãa yee te kɔsuka. Ma u bu gura u ka da win temɔ. ¹³ Yen biruwa Sirusi Babilonin sina boko u wooda wē win bandun wɔɔ gbiikuu sɔɔ bu da bu Yinni Gusunɔn sãa yee te bani. ¹⁴ N deema sina boko Nɛbukanesaawa u raa Yinni Gusunɔn sãa yerun dendi yãa ni ba kua ka wura ka sii geesu gurama saa Yerusalemun di u doke ben bũu dirɔ. Yera Sirusi u dendi yãa ni sua bũu dii ten min di u Sesibasaa wē wi u kua Isireliban tem kparɔ. ¹⁵ Ma u Sesibasaa sɔɔwa u nɛɛ, u doo u dendi yãa ni doke Yerusalemun sãa yerɔ kpa u de bu maa Yinni Gusunɔn sãa yee ten bansu seeya mi ba raa tu bana. ¹⁶ Sesibasaa wi, u na u sãa yee ten kpɛɛkpɛɛku swii Yerusalemuɔ. Saa yen dɔma ten di, ba bana torua. Adama sere ka gisɔ, ba n tu kpa. ¹⁷ Yen sɔ, n n wunɛ sina boko wɛre, a de bu kasu sinambun faagin tireru sɔɔ, Sirusi u n wooda wɛere bu Yinni Gusunɔn sãa yee te seeya Yerusalemuɔ, kpa a sun sɔɔma ye a kɔ bana yen sɔ.

Darusi u wooda wē

bu Sirusin wooda ye kasu

6

¹ Sina boko Darusi u wooda wē bu kaso ko Babilonin tem sɔɔ mi ba ra sinambun kookoosun tirenu ka ben gāa geenu bere. ² Yera ba tireru garu wa Mēdin wuu maro bākawɔ ge ba m̀ Eki Batani.

³ Wee ye tire te, ta gerumɔ. Ta nɛɛ, sina boko Sirusin wɔɔ gbiikuu sɔɔ, u wooda yara u nɛɛ, ba koo wure bu Yinni Gusunɔn s̄a yee te ta wāa Yerusalemuɔ baniwa mi yerukiru ta raa wāa. Kpa ba n da yākuru ko mi. Ten ganan gunum mu ko n s̄awa gɔm soonu wata. Ten yasum maa gɔm soonu wata. ⁴ Ba koo ten gana seeyawa ka kpee sɔkenu ita kpa bu dāa sɔke teeru s̄andi. Yen biru maa kpee sɔkenu ita ka dāa sɔke teeru sere bu ka ye bani bu kpe. Sina bokowa u koo yen s̄amburun gɔbi k̄asia. ⁵ Yen biru, Gusunɔn s̄a yerun dendi yāa wuraginu ka sii geesugii ni sina boko Nɛbukanesaa u raa gurama u ka na mini, ba koo ni wesia kpa bu nin baanire doke nin ayerɔ.

⁶ Yen s̄ona Darusi u tireru yorua u nɛɛ, bɛɛ Tatinai, Efaratin s̄ɔɔ duu yeru gian kparo ka Setaa Bosinai ka bera min wirugibu gabu, i tii wunɔ Yudaban garin di. ⁷ I bu derio s̄ɛɛ, kpa ben kparobu ka ben wirugibu bu s̄ambu te kpara bu ka s̄a yee te bani mi yerukiru ta raa wāa. ⁸ Yen s̄ona na bɛɛ wooda wēemɔ. I Yuuban wirugii be somiɔ s̄a yee ten bana sɔɔ. Gobi yi ba koo di, yi ko n s̄awa nen arumani ye ya naamɔ bera min t̄ambun wɔɔ gobin di. Kpa i s̄am kowobu k̄asia dee dee s̄ambu te, tu ku raa ka ȳran s̄ɔ. ⁹ I de i n s̄ɔru s̄a i ka Yuuban yāku kowobu wē yèn bukata ba m̄ t̄ɔɔ baateren yāku d̄ɔɔ mwaarugirun s̄ɔ te ba koo W̄rukoo kua. Yera ketɛ kinenu ka yāa kinenu ka yāa kpemminu ka sere alikama ka tam ka b̄aru ka gum. ¹⁰ Nge m̄eya ba koo kp̄i bu ka n̄un yāku nubu durorugiru kua kpa bu kanaru ko nɛ sina boko ka nen bibun s̄ɔ. ¹¹ Wi u yina u wooda yeni m̄em n̄ɔɔwa, i ȳron dirun d̄aru garu wuko i n̄ɔɔ s̄em ko kpa i ka n̄un ye s̄oku i suasia w̄llɔ. Yen biru kpa i dii te k̄asuku. ¹² Gusunɔ wi u ra tii s̄ɔsi Yerusalemuɔ, u sina boko n̄ kun m̄ɛ bwese te ta k̄i tu s̄a yee te sura kam koosio, yèn s̄ɔ ta nen wooda gema. Nɛ Darusiwa na wooda yeni wē. I ye m̄em n̄ɔɔwɔ mam mam.

¹³ Ma Tatinai Efaratin s̄ɔɔ duu yeru gian kparo wi, ka Setaa Bosinai ka ben s̄am kowosibu ba wooda ye m̄em n̄ɔɔwa mam mam.

Ba s̄a yee te dendibu torua

¹⁴ Gusunɔn s̄amɔbu Asee ka Sakari, Idon bii ba Isireliban wirugibu dam k̄a ba ka s̄a yee te bana ba kpa mam mam. Ba tu banawa nge m̄ɛ Gusunɔ Isireliban Yinni u gerua ka nge m̄ɛ P̄ɛsin sinam beni, Sirusi ka Darusi ka Aatasesi ba yen wooda yi. ¹⁵ Ba bana ye kpawa suru wi ba m̀ Adarin s̄ɔɔ itase sɔɔ, Darusin bandun wɔɔ n̄ɔɔba tiase sɔɔ. ¹⁶ Isireliba ka ben yāku kowobu ka Lefiba ka be ba wurama yorun di kpuro, ba s̄a yee te dendibu torua ka t̄ɔɔ bakaru, nuku dobu sɔɔ. ¹⁷ Yen t̄ɔɔ te, ba ketɛ kinenu wunɔbu (100) go ba ka yākuru kua ka yāa kinenu goobu ka yāa kpemminu n̄ɛru (400). Ma ba maa boo kinenu w̄kura yiru go toranun yākunun s̄ɔ. Boo teuwa bwese kera baayere ya go. ¹⁸ Ma ba yāku kowobu ka Lefiba b̄nu kua wuu wuuka nge m̄ɛ ben baawuren s̄ambura s̄a Yinni Gusunɔn s̄a yerɔ ka nge m̄ɛ ya yorua woodan tireru sɔɔ ye Gusunɔ u M̄wisi wē.

Isireliba ba Ḡɔ sararibun

t̄ɔɔ bakaru kua

¹⁹ Isireli be ba wurama yorun di kpuro ba Ḡɔ sararibun t̄ɔɔ bakaru kua wɔɔ kp̄ɔn suru gbiikoon s̄ɔɔ w̄kura nnese sɔɔ. ²⁰ Yāku kowobu ka Lefiba ba tii d̄ɛrasia sannu. Ma Lefiba ba Isireliba Ḡɔ sararibun yāku yāanu sakiria ka ben yāku kowosibuginu ka sere ben tiiginu. ²¹ Ma Isireliba kpuro ba t̄ɔɔ baka ten d̄ianu di ka be ba wurama yorun di ka Isireli be ba tem min t̄ɔn tukobun koma ni nu n̄ d̄ɛre deri ma ba Gusunɔ Isireliban Yinni s̄amɔ. ²² Yen biru, ba p̄ɛɛ ye ba n̄ seeyatia doken t̄ɔɔ bakaru kua s̄ɔɔ n̄ɔɔba yiru ka nuku dobu. Yinni Gusunɔ u bu nuku dobu yibia yèn s̄ɔ u dera sina boko u ka bu n̄nu geu m̄ɛra, u bu dam k̄a ba ka s̄a yee te bana.

Yāku kowo Ɛsidasarasi

u tunuma Yerusalemu

7

¹⁻⁶ Sanam me Aataresi Peesin sina boko u bandu sɔ, yera Esidarasi, Serayan bii u tunuma Yerusalemu. U sɔawa Aroni yaku kowo tɔnweron bibun bweseru. Aroni wiya u Eleasaa mara. Ma Eleasaa u Finɛesi mara. Ma Finɛesi u Abisua mara. Ma Abisua u Buki mara. Ma Buki u Usi mara. Ma Usi u Seraya mara. Ma Seraya u Merayɔtu mara. Ma Merayɔtu u Asaria mara. Ma Asaria u Amaria mara. Ma Amaria u Akitubu mara. Ma Akitubu u Sadaku mara. Ma Sadaku u Salumu mara. Ma Salumu u Hilikiya mara. Ma Hilikiya u Asaria mara. Ma Asaria u Seraya, Esidarasin tundo mara. Esidarasi wi, u sɔawa tire yero. U maa woodan yero ma gem gem ye Yinni Gusunɔ u Mawisi we. Gusunɔ wi, Esidarasin Yinni u ka nun wa. Yen sɔna sina boko u nun we kpuro ye u bikia. ⁷ Isireli gabu ka yaku kowobu ka Lefiba ka wom kowobu ka be ba sɔa sɔa yerun kɔnnɔn kɔsobu ka sere ben yobu gabu Netiniba, ba maa tunuma Yerusalemu mi, Aataresin bandun wɔɔ nɔɔba yiruse sɔɔ. ⁸ Ka Esidarasin tii sanna ba tunuma sina bokon bandun wɔɔ nɔɔba yirusen suru nɔɔbuse sɔɔ. ⁹ N deema u seewawa Babilonin di wɔɔ gen suru gbiikoon tɔɔ gbiikiru sɔɔ. Ma u tura Yerusalemu yen suru nɔɔbusen tɔɔ gbiikiru. Gusunɔ win Yinniwa u nun kɔsu. ¹⁰ Domi Esidarasi u tii Gusunɔ we. Ma u win woodaba keu kua, u ra ye mem nɔwe kpa u ye Isireliba sɔɔsi.

Wooda

ye Aataresi u Esidarasi we

¹¹ Sina boko Aataresi u Esidarasi tireru we. Esidarasi wi, u sɔawa yaku kowo. Ma u woodan yero ma ye Yinni Gusunɔ u Isireliba we. Aataresin tire ten gari wee.

¹² U nee, nena Aataresi, sinambun sina boko. Wune Esidarasiwa na tire teni yoruamme, wune wi a sɔa yaku kowo ka maa Wɔrukoon wooda yero.

¹³ Na nee, bu wune ka Isireli be ba wa nen tem sɔɔ yɔsuo i da Yerusalemu, tɔn dirobu ka yaku kowobu ka Lefiba be ba ki bu da Yerusalemu mi. ¹⁴ Ne ka nen bwisi kɔɔbu nɔɔba yiruwa sa nun gario Yerusalemu Yudan tem a ka wa nge me ba Gusunɔ wunen Yinnin wooda mem nɔwamme yen tireru a neni mi. ¹⁵ Kpa a sii geesu ka wura sua ye ne ka nen bwisi kɔɔ be, sa Gusunɔ bee Isireliban Yinni ka ka nuku tia, wi, win sɔa yera wa Yerusalemu. ¹⁶ Kpa a maa kɛnu kpuro gura ni nu sɔa sii geesu ka wura ye wunen Isirelisibu tɔn dirobu ka yaku kowobu ba we ka nuku tia Babiloni mini Yinni Gusunɔn sɔa yee ten sɔ. ¹⁷ A n tura Yerusalemu mi, a de a ka sii gee si naa kinenu dwe ka ya kinenu ka ya kpemminu ka dɔanu ka sere tam kpa a ka ye kpuro yakunu ko yaku yero Gusunɔ been Yinnin sɔa yero. ¹⁸ Kpa wune ka wunen tumbu i wura ka sii gee si su tie dendi sɔa yee ten sɔ nge me Gusunɔ been Yinni u bee sɔɔwa. ¹⁹ Kpa a maa Yinni Gusunɔn sɔa yerun dendi ya ni ba nun we mi wesia sɔa yeru mi. ²⁰ A n kaa maa gɔanu ganu ko sɔa yee ten sɔ, a de a gobi bikia ne sina bokon arumani berobun mi.

²¹ Ne Aataresi, na nen gobi bero be ba wa Efaratin sɔɔ duu yeru gia wooda weɛmɔ bu ka nun we ye kaa bu bikia. ²² Ba koo nun sii geesu we sere kilo nɔɔɔbun suba ita (3.000). Meya ba koo maa nun alikama we sere kilo nɔɔɔbun suba tena (30.000) ka tam sere ditiri nɔɔɔbun suba nne (4.000) ka gum sere ditiri nɔɔɔbun suba nne. Adama ba koo nun boro we nge men nɔɔ a ten bukata ma. ²³ Ye Wɔrukoo u yi, i ye koowo fuuku. Kpa u ku raa ka nen tem tumbu ka nen tii ka nen bibun bweseru maru ko. ²⁴ Yen biru, sa gberɛ mwaabu nɔɔsiamɔ bu ku raa yaku kowo be gberɛ gobi mwaari ka wom kowo be, ka Lefi be, ka sɔa yerun kɔnnɔn kɔso be, ka sere maa yoo be, tɔn be ba gesi sarɔ mi kpuro, ba sɔa yee ten sɔmburu dɔɔ.

²⁵ Wune maa Esidarasi, nge me a Yinni Gusunɔn bwisi ma mi, a siri kowobu ka wirugibu gɔsio bu ka Efaratin sɔɔ duu yeru gian tumbu kpara be ba Gusunɔ wunen Yinnin wooda ye. Be ba n maa ye ye, kpa a bu ye sɔɔsi. ²⁶ Yen biru, goo u n yina u wooda ye mem nɔwa mam mam n kun me ne sina bokogia, bu yero sirio. N n gɔɔn na u ka weene, bu nun goowo. Ba n koo nun yaran na ben suunu sɔɔn di, bu nun yaro. Ba n

koo nùn gāanu mwaarin na, bu nùn mwaario. Bà n koo maa nùn pirisəm doken na, bu nùn dokeo.

Esidarasi u Gusunə siara

²⁷ Esidarasi u nεε, i Gusunə bεsen baababan Yinni siaro. U dera sina boko u win sāa yee te ta wāa Yerusalemuə bεere wē. ²⁸ Yinni Gusunə u man durom kua sina boko ka win bwisi kēəbu ka win damgibun wuswaaə. U man dam kā na ka Isireliban wirugibu menna. Ma ba ka man da Yerusalemuə.

Esidarasin bwāabu

8

¹ Bwese kεran wirugii be ba nε Esidarasi swīima saa Babilonin di sere Yerusalemuə sina boko Aatasesin waati səə ben yīsa wee.

² Gεesəmu, Finεesin bwese kεra səə, ka Danieli, Itamaan bwese kεra səə, ka Hatusi, Dafidin bwese kεra səə,

³ ka Sakari, Sekanian bii turo, Pareəsin bwese kεra səə ka win təmbu wunəbu ka weeraakuru (150),

⁴ ka maa Elionai, Serayan bii, Pakati Məabun bweseru səə ka win təmbu goobu (200),

⁵ ka Sekania, Yasielin bii, Satun bwese kεra səə ka win təmbu gooba wunəbu (300),

⁶ ka Ebedi, Yonatam bii, Adinin bweseru səə ka win təmbu weeraakuru,

⁷ ka Esai, Atalian bii, Elamun bweseru səə ka win təmbu wata ka wəkuru,

⁸ ka Sebadia, Mikaelin bii, Sefatian bweseru səə ka win təmbu wene,

⁹ ka Abudiasi, Yehielin bii, Yoabun bwese kεra səə ka win təmbu goobu ka yendu yiru sari (218),

¹⁰ ka Selomiti, Yosifian bii, Banin bweseru səə ka win təmbu wunəbu ka wata (160),

¹¹ ka Sakari, Bebain bii, Bebain bweseru səə ka win təmbu tēna yiru sari,

¹² ka Yokanani, Hakatanin bii, Asigadin bweseru səə ka win təmbu wunəbu ka wəkuru (110),

¹³ ka Elifeleti ka Yeyeli ka Semaya be ba yākaminu bo Adonikamun bweseru səə ka ben təmbu wata,

¹⁴ ka Utai ka Sabudu, Bigifain bweseru səə ka ben təmbu wata ka wəkuru.

Yerusalemun daarun səəru

¹⁵ Nε Esidarasi, na tən be kpuro menna daa te ta kəkumə Ahafa gia. Miya sa bεsen sansani gira səə ita. Ma na tən be ka yāku kowo be mεera mεera ka laakari. Adama na n goo wa be səə wi u sāa Lefi. ¹⁶ Yera na wirugii beni soka, Eliesεε ka Arieli ka Semaya ka Elinatani ka Yaribu ka Natani ka Sakari ka Məsulamu ka sere woodan keu koosiobu Yoyaribu ka Elinatani. ¹⁷ Ma na bu gəra na nεε, bu doo wirugii Idon mi, ka win mero bisibu Nεtiniban mi be ba wāa Kasifiaə bu sun səm kowobu mərəsiama Gusunə bεsen Yinnin sāa yee ten sō. ¹⁸ Nge mε Gusunən durom mu ka sun wāa, yera ba sun Serebia mərəsiama wi u sāa Makilin bii, Lefin bweseru səə, Yakəbun sikadəbu, ka maa win tundo turosibu gabu ka ben bibu. Be kpuro ba kuawa yendu yiru sari. N deema Serebia wi, u bwisi mə too. ¹⁹ Mεrarin bweseru səə, be ba sun mərəsiama, bera Hasabia ka Esai ka ben tundo turosibu ka tundo turosi ben bibu. Ba kuawa təmbu yendu. ²⁰ Be Dafidi ka win tabu sinambu ba Lefiba nəmu beria Nεtiniban bweseru səə, ba kuawa təmbu goobu ka yendu (220) ma ba ben baawure soka ka win yīsiru.

²¹ Daa te ba mđ Ahafan bəku miya na nεε, su tii kawa su nəə bəke su Gusunə bεsen Yinni kana bεsen sanum mu dora su ka turi baani bεε ka bεsen bibu ka sere arumani ye sa mə. ²² Seku bakara n ka maa sina boko kana u ka man tabu kowobu ka maasəbu kē bu sun yōsiri bεsen sanum mε səə yibereban sō. Domi sa raa nùn sōəwa sa nεε, be ba Gusunə kasu, bera u ra n ka wāa, kpa u be ba nùn biru kisi dam sōəsi ka məru. ²³ Yen sōna sa nəə bəkua ma sa Gusunə kana. U maa sun wurari.

²⁴ Ma na yāku kowobun wirugibu wəkura yiru wuna nenem. Bera Serebia ka Hasabia ka ben mero bisibu gabu təmbu wəkuru. ²⁵ Ma na sii geesu yīira ben wuswaaə ka wura ka sere gāa ni sina boko ka win bwisi kēəbu ka win sina asakpəbu ka sere Isireliba kpuro

be ba wāa mi, ba wē sāa yee ten sō. ²⁶ Ma na bu sii geesun tōnnu yendu nōmu sōndia ka gāa ni ba kua ka sii geesu tōnnu ita ka wura tōnnu ita ²⁷ ka gbēē basilanu yendu ni ba kua ka wura. Yen geera sāawa wuran gobi nōrōbu (1.000) ka sere boo sii gandugisu yiru si su ballimō. Boo si, su ka wuragisu bēere nēwa. ²⁸ Yen biru, na bu sōowa na nēē, nge mē ba wāa nēnem Yinni Gusunōn sō, nge meya yāa ni, nu maa wāa nēnem Yinni Gusunōn sō. Sii gee si, ka wura ye, ya sāawa kēē ni ba Gusunō ben baababan Yinni wē ka nuku tia. ²⁹ Yen sō, bu de ba n tii sē. Kpa bu ye nēnē ka laakari sere bu ka ye yīire yāku kowobun wirugibu ka Lefiba ka Isireliban bwese kerin wirugibun wuswaa Yerusalemuo Yinni Gusunōn sāa yerō.

³⁰ Ma yāku kowo be, ka Lefi be, ba sii gee si, ka wura ye, ka sere dendi yāa ni ba wē sāa yee ten sō mi sua ba ka dōo Yerusalemuo Gusunō besen Yinnin sāa yerō.

Ba swaa wōri

³¹ Wōo gen suru gbiikoon sōo wākura yiruse sōora sa seewa sa Yerusalemun swaa wōri, Gusunō besen Yinni u ka sun wāa. Ma u sun gbara besen yiberēban yina ka ben sannōsun di gbaburō. ³² Ye sa tura Yerusalemuo, sa wēra sōo ita. ³³ Sōo nēse sa sii gee si, ka wura ye, ka sere maa dendi yāa ni yīira Gusunō besen Yinnin sāa yerō. Ma ba ye Meremōtu, Uri yāku kowon bii nōmu sōndia ka Eleasaa Finēsin bii ka sere maa Lefi beni, Yosabadi, Yosuen bii ka Nōadia, Binuin bii. ³⁴ Ye ba ye kpuro gara ba yīira, ma ba ye kpuron geeru doke tireru sōo.

³⁵ Be ba raa yoru mwēera ba wurama Isireliō ba Gusunō Isireli ben Yinni yāku dōo mwaararuginu kua Isireliba kpuron sō ka naa kinenu wākura yiru ka yāa kinenu wene ka wākura nōbu ka tia ka yāa kpemminu wata ka wākura nōbu ka yiru ka boo kinenu wākura yiru ben toranun sō. ³⁶ Ma ba Aatasesin wooda ye bera geen wirugibu wē. Ma ba ka Isireliba yōra ba ka dii te bana.

Yuuba dabinu

ba tōn tuko kurōbu sua

9

¹ Ye ba dii te bana ba kpa, Isireliban wirugibu ba man susi ba nēē, wee Isireliba ka yāku kowobu ka sere Lefiba ba ñ ka tem min tōn be karane, domi ba Kananiban koma kamginu saarimō ka Mēdibaginu ka Feresibaginu ka Yebusibaginu ka Amōnibaginu ka Mōabubaginu ka Egibitigibun būnu ka Amōrebaginu. ² Ma ba bwese tuku nin bii wōndiaba suamō kurōbu. Nge meya be Isireliba, be, be ba sāa Yinni Gusunōn tōmbu ba ka tem min tōmbu mennamō. Ben wirugibu ka ben siri kowoba ba gbia ba tora te kua.

³ Sanam mē na nua mēsum, yera na nēn yaberu nēnu na gēēka ma na nēn seri wukura ka nēn toburu ma na sina ka nuku sankiranu. ⁴ Ma be ba nanda Gusunō Isireliban Yinnin garin sō ba na ba sina nēn bōkuo Isireli be ba raa yoru mwēeran toranun sō. Ma na sina ka nuku sankiranu sere n ka kua yokan yākurun saa.

Esidarasi u kanaru mō

taaregibun sō

⁵ Yokan yākurun saa ye sōo, na seewa min di ka nēn yāa ni na gēēka nuku sankirarun sō mi. Ma na yīira na nōma sua wōllō na Yinni Gusunō kana na nēē, ⁶ Gusunō nēn Yinni, wee na wāa sekuru sōo sere na ñ kpē n wuswaa seeya. Besen toranu nu dabia nu sun kera. Besen durum kpēa sere ya wōllu girari. ⁷ Saa besen baababan waatin diya sa tore too sere ka gisō. Besen tora nin sōna wunē Yinni Gusunō a sun bwese tukunu nōmu beria besē ka besen sinambu ka besen yāku kowobu. Wee tē, tabu sun di ma sa wāa yoru sōo. Ba besen yānu gura ma sa wāa sekuru sōo. ⁸ Adama Gusunō besen Yinni, a sun durom kua besen gaba wurama yorun di. Ma a sun wāa yeru kua wunen tem mē a gōsa sōo kpa a ka besen nōni wukia, a sun wāa geeru wē besen yoru sōo. ⁹ Wee sa sāawa yobu. Adama wunē Gusunō, a ñ sun deri. A dera Pēesiban sinambu ba ka sun nōnu geu mēera

ma ba dera sa wãa su ka wunε Gusunə besen Yinnin sãa yeru bani. Kpa su wëra yeru wa Yerusalemuə ka Yudan tem kpuro sɔɔ.

¹⁰ Tē, Gusunə, mba sa yē sa ko gere domi sa wunen woodaba deri ¹¹ be a sun wē saa wunen sɔmɔbun min di. A bu sɔɔwa a nεε, tem mi sa ko du, mu sãawa mε mu disu mɔ baama mɛn tɔmbun daa kɔsan sɔ. ¹² Yen sɔ, su ku bu besen bii wɔndiaba wē bu sua kurɔbu. Kpa su ku maa begibu sua kurɔbu. Mɛya su ku maa ben dukia gaa bine ko. Sà n yeni mɛm nɔɔwa, sa ko ko damgibu kpa su tem mɛn dĩa geenu di sere su mam mu besen bibu tubi kerea. ¹³ Besen daa kɔsa ka besen tora bakanun sɔna yeni kpuro ya sun deema. Adama a ñ sun sɛyasia nge mε besen tora ni, nu nε. Ma a maa dera besen gaba yakarama yorun di. ¹⁴ Yera sa ko maa wura su wunen wooda sara su ka bwese tuku ni nu kom kɔsum mɔ arukawani bɔke? Sà n maa kua mε, a ñ kaa mɔru se a sun go mam mam baa fiiko a kun deri? ¹⁵ Gusunə bese Isireliban Yinni, wuna a sãa gemgii. Bese sa sãawa be ba tiara Isireliba sɔɔ. Bese wee wunen wuswaaɔ sa tora. Sa ñ maa kpē sa n ka wãa mε wunen wuswaaɔ.

Yuuba ba ben kurɔ

bwese tukunu gira be ba raa sue

10

¹ Sanam mε Esidarasi u yiire u kanaru mɔ Yinni Gusunən sãa yerɔ u win tɔmbu suuru kanammε, yera ba menna tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bibu be kpuro ba maa sumɔ.

² Yera Sekania Yehielin bii Elamun debuminu sɔɔ, u Esidarasi sɔɔwa u nεε, geema, sa Gusunə torari ye sa ka tɔn tuko kurɔbu sua be ba sãa tem min tɔn kurɔbu. Adama ka mε, Isireliba ba yiyɔbu mɔ. ³ Tē, su ka Gusunə arukawani bɔke kpa su tɔn tuko kurɔ be gira ka bii be sa ka bu mara nge mε Esidarasi besen yinni ka sere be ba wooda ye nasie ba gerua. I de su ko nge mε Gusunən wooda ye, ya gerua. ⁴ Wunε Esidarasi, a seewo, gari yi, yi nun wa. Sa ko n wãa wunen biruɔ. A de a wɔrugɔru ko kpa a se a ko nge mε.

⁵ Ma Esidarasi u seewa u dera yãku kowo tɔnwerobu ka Lefiba ka Isireliba kpuro ba bɔrɔua arukawani yen sɔ. ⁶ Yen biru, Esidarasi u yara Gusunən sãa yerun di u da Yokanani Eliasibun biin dirɔ. Sanam mε u dua mi, u ñ dīanu di, u ñ maa nim nɔra. Domi win nuki sankire Isireli be ba yoru mwɛeran daa kɔsa ye ba kuan sɔ.

⁷ Ma ba kpara Yerusalemuə, Yudan tem kpuro sɔɔ gesi, be ba yoru mwɛera kpuro bu mennama Yerusalemuə. ⁸ Wi u yina u na sɔɔ itan baa sɔɔ, ba koo win ye u mɔ wɔra kpa bu nùn yara Isireliban suunu sɔɔn di. Wooda yeniwa Isireliban wirugibu ka ben bukurobu ba yi.

⁹ Ma Yudaba ka Benyamεeba ba menna Yerusalemuə sɔɔ ita yen baa sɔɔ wɔɔ gen suru nɔɔba nnesen sɔɔ yenduse sɔɔra mi. Tɔmbu kpuro ba menna sãa yerun yaara mi. Ma ba diirimɔ soku ten sɔ ka guran sɔ. ¹⁰ Yãku kowo Esidarasi u seewa u nεε, wee i tora ye i ka tɔn tuko kurɔbu sua ma i Isireliba kpuro doke taare sɔɔ. Yen sɔ tē, i been toranu tuuba koowo Gusunə been baababan Yinnin mi kpa i win kīru ko. ¹¹ I tii nenuɔ tem minin tɔmbun sɔ ka sere maa ben kurɔbun sɔ.

¹² Ma tɔn be kpuro ba wura ba nεε, sa ko ko nge mε a gerua. ¹³ Adama tɔn be, ba dabi. Ma gura nemɔ. Yen sɔ, ba ñ kpē bu yɔra tɔɔwɔ. Yen biru, gari yi, yi ñ sɔɔ teeru ñ kun mε sɔɔ yirun sɔmburu. Domi tɔn dabira ta tora gari yi sɔɔ. ¹⁴ Ñ n mɛn na, besen wirugibu tɔna bu sina kpa be ba tɔn tuko kurɔbu sue bu na ka ben guro gurobu ka siri kowobu saa ye ba bu bura bu ka gari yi siri. Nge mɛya Gusunə besen Yinnin mɔru ya koo ka doona gari yin sɔ.

¹⁵ Yonatham, Asaelin bii ka Yaasiya, Tikifan bii ka Mesulamu ka sere Sabetai Lefi wi, be tɔnawa ba ñ ka sun nɔɔ tia sãa. ¹⁶ Adama be ba tie ba wurama yorun di ba gari yi wura. Ma ba Esidarasi yãku kowo gɔsa ka sere yenu yērobu yenu baageren di ben baawure ka win yīsiru. Ma ba gari yin siribu torua wɔɔ gen suru wɔkurusen tɔɔ gbiikiru sɔɔ. ¹⁷ Wɔɔ kpɔɔn suru gbiikoon tɔɔ gbiikiru sɔɔra ba be ba tɔn tuko kurɔbu sua siri ba kpa.

Yuu be ba toran yīsa

¹⁸ Yāku kowobu sɔɔ, gaba wāa be ba tɔn tuko kurɔbu sua. Beya Yosuen sikadominu ka win mero bisi Yosadakin bibu Maaseya ka Eliesεε ka Yaribu ka Gedalia. ¹⁹ Tɔn be, ba bōrua batuma sɔɔ ba nεε, ba koo ben kurɔ be gira be ba sāa tɔn tukobu mi, kpa bu ka yāa kineru yākuru ko ben toranun sɔ. ²⁰ Imerin bweseru sɔɔ, Hanani ka Sebadia ba wāa sɔɔ. ²¹ Harimun bweseru sɔɔ, Maaseya ka Eli ka Semaya ka Yeyeli ka Osiasi. ²² Pasurin bweseru sɔɔ, Elionai ka Maaseya ka Isimεeli ka Netanεeli ka Yosabadi ka Eleasaa.

²³ Lefin bweseru sɔɔ, Yosabadi ka Simeɪ ka Kelaya wi ba maa mɔ Kelita ka Petaya ka Yuda ka Eliesεε.

²⁴ Wom kowobun bweseru sɔɔ maa, Eliasibu.

Sāa yerun kɔnnɔsun kɔsobu sɔɔ, Salumu ka Telemu ka Uri.

²⁵ Isireli be ba tie sɔɔ, Pareɔsin bweseru sɔɔ Ramia ka Yisiya ka Maakiya ka Miyamini ka Eleasaa ka Maakiya ka Benaya.

²⁶ Elamun bweseru sɔɔ, Matania ka Sakari ka Yehieli ka Abudi ka Yeremɔti ka Eli.

²⁷ Satun bweseru sɔɔ, Elionai ka Eliasibu ka Matania ka Yeremɔti ka Sabadi ka Asisa.

²⁸ Bebain bweseru sɔɔ, Yokanani ka Hanania ka Sabai ka Atilai.

²⁹ Banin bweseru sɔɔ, Mesulamu ka Maluku ka Adaya ka Yasubu ka Seali ka Yeremɔti.

³⁰ Pakati Mɔabun bweseru sɔɔ, Adina ka Kelali ka Benaya ka Maaseya ka Matania ka Besalɛli ka Binui ka Manase.

³¹ Harimun bweseru sɔɔ, Eliesεε ka Yisiya ka Maakiya ka Semaya ka Simeɔ

³² ka Benyamεε ka Maluku ka Semaria.

³³ Hasumun bweseru sɔɔ maa, Matinai ka Matata ka Sabadi ka Elifeleti ka Yeremai ka Manase ka Simeɪ.

³⁴ Banin bweseru sɔɔ, Madai ka Amuramu ka Weli ³⁵ ka Benaya ka Bedia ka Keluhu ³⁶ ka Fania ka Meremɔtu ka Eliasibu ³⁷ ka Matania ka Matinai ka Yaasai ³⁸ ka Bani ka Binui ka Simeɪ ³⁹ ka Selemia ka Natani ka Adaya ⁴⁰ ka Makinabai ka Sasai ka Sarai ⁴¹ ka Asareli ka Selemia ka Semaria ⁴² ka Salumu ka Amaria ka Yosεfu.

⁴³ Nebon bweseru sɔɔ, Yeyeli ka Matitia ka Sabadi ka Sebina ka Yadai ka Yoeli ka Benaya.

⁴⁴ Tɔn beni kpurowa ba tɔn tuko kurɔbu sua. Kurɔ ben gaba ka bu bibu mara.

Nɛɛmi

Sa ko kpɛ su Nɛɛmin tirerun gari bɔnu ko ita.

Gbiikaa, Yerusalemun gb̄ararun bana. Babilonin sina bokowa u Nɛɛmi gɔra u ka sɔmbu te kpaa. U maa ḡaa dabinu sɔnwa s̄aarun swaa sɔɔ ka maa ben tiin w̄asinaan swaa sɔɔ.

Yiruse, **ɛsidarasi** u tɔmbu Yinni Gusunɔn wooda garia, ma tɔn be kpuro ba ben toranu wa, ma ba nin suuru bikia ba ka Gusunɔ arukawani kpaa bɔkua.

Itase, ya sun s̄ɔmɔ ma Nɛɛmi u s̄aa kparo Yudaba sɔɔ. Ye ya s̄aa ḡaa girinu win w̄aru sɔɔ, yera u tii Gusunɔ w̄ɛ mam mam. Wiya u ra Gusunɔ kanɛ saa kpuro.

Tire ten kpunaa

1. Ba Yerusalemun gb̄araru bana, wiru 1n di sere wiru 7.
2. Ba Yinni Gusunɔn woodaba gara ma ba ka n̄n arukawani kpaa bɔkua, wiru 8n di sere wiru 10.
3. Ye Nɛɛmi u kuan sukum, wiru 11n di sere wiru 13.

Nɛɛmi u Yerusalemun labaari nua

¹ Gari yi Nɛɛmi Hakalian bii u yorua, yi wee. U nɛɛ, Aatasesin bandun w̄ɔ yenduse sɔɔ, gen suru nɔɔba nɛɛse s̄ɔra nɛ Nɛɛmi na w̄aa wuu bɔkɔ ge ba m̄d Susiɔ. ² Yera nen mero bisi turo wi ba m̄d Hanani u tunuma saa Yudan tem di ka tɔmbu gabu ma na bu Yuu be ba n̄ yoru mwɛera ka Yerusalemun labaari bikia. ³ Ma ba man wisa ba nɛɛ, be ba n̄ yoru mwɛera mi, ba w̄aa Yudaɔ ȳaa bakaru ka seku bakaru sɔɔ. Ma Yerusalemun gb̄aranu nu kurunu mɔ ma nin gamboba ba d̄ɔ mwaakira.

Nɛɛmi

u kanaru m̄d Yuuban s̄ɔ

⁴ Sanam mɛ nɛ Nɛɛmi na labaari ye nua, na sinawa ka sw̄ii. Na w̄aa nuku sankiraru sɔɔ s̄ɔɔ dabinu. Ma na n̄ɔ bɔkua na W̄arukoo kanam w̄ari. Na n̄n s̄ɔwa na nɛɛ, ⁵ Yinni, wunɛ wi a w̄aa w̄ollɔ, a kp̄a. A dam kpuro m̄. A ra wunen arukawani yibie be ba nun mɛm n̄ɔwammen mi, kpa a be ba nun k̄i w̄ɔnw̄ɔndu kua. ⁶ A man m̄ɛrima. A swaa dakio ye na nun kanamɔ nɛ wunen s̄ɔm kowo. S̄ɔɔ sɔɔ ka w̄ɔkuru na nun kanamɔ bese Isireliban s̄ɔ, bese wunen s̄ɔm kowobu. Na nun kanamɔ a sun besen durum w̄ɔko. Geema, nɛ ka nen yenugibu sa torawa, ⁷ ye sa n̄ ka wunen woodaba ka wunen gere ka wunen yiirebu mɛm n̄ɔwɛ ye a M̄wisi wunen s̄ɔm kowo w̄ɛ. ⁸ A yaayo ye a M̄wisi s̄ɔwa u sun s̄ɔ. A nɛɛ, s̄a kun nun mɛm n̄ɔwɛ, kaa sun yarinasia sa n̄ w̄aa bwesenu kpuron suunu sɔɔ. ⁹ Adama amen biru, s̄a n̄ ḡɔru ḡɔsia sa wurama wunen mi, ma sa wunen woodaba mɛm n̄ɔwa, kaa sun kasum da baa s̄a n̄ toman na, kpa a ka sun wurama tem mɛ a ḡɔsa sɔɔ mi a nɛɛ, kaa n̄ w̄aa. ¹⁰ Yinni Gusunɔ, sa s̄awa wunen tɔmbu ka maa wunen s̄ɔm kowobu. Besera a yakia ka wunen dam bakam. ¹¹ Yinni Gusunɔ, a suuru koowo. A nen kanaru n̄ɔwɔ ka maa be ba nun naane s̄aa ba k̄i bu nun beere w̄ɛ. A de nen sanum mu dora sina bokon mi, kpa u ka man n̄nu geu m̄ɛri.

N deema saa ye sɔɔ, na s̄awa sina bokon s̄ɔm kowo wi u ra n̄n tam dokeye n̄raɔ.

Aatasesi u wura

Nɛɛmi u ḡɔsira Yerusalemuɔ

2

¹ Ye Aatasesi u kua w̄ɔ yendu bandu sɔɔ, w̄ɔn suru gbiikoon t̄ɔru garu, u s̄ɔ u dimɔ, ma na tam sua na n̄n w̄ɛ. Adama saa ye sɔɔ, na nuki sankire too. Na n̄ nuki sankirare nge mɛ. ² Yera sina boko u man bikia u nɛɛ, am̄na nen wuswaa ya ka burisine mɛ. Na barɔwa? Nuku sankira nir̄a na m̄ mɛ.

Yera na nanda too. ³ Adama ka mɛ, na kp̄a na n̄n s̄ɔwa na nɛɛ, yinni, wunen w̄aru tu daka da. Na n̄ kp̄ɛ na kun nuki sankire. Domi wuu ḡɛn mi ba nen sikadoba sika ga kua bansu. Ma gen gb̄ararun gamboba ba d̄ɔ mwaakira.

⁴ Sina boko u man bikia u nɛɛ, mba na kī u man kua.

Yera na yande Wɔrukoo kana. ⁵ Ma na nùn wisa na nɛɛ, yinni, à n ka man nɔnu geu mɛɛra, a de n wura Yudaban temɔ wuu gèn mi ba nen sikadoba sika kpa n gu bani n seeya.

⁶ N deema sina boko ka win kurɔwa ba sɔ dɔma te. Yera u maa man bikia u nɛɛ, sɔ nyewa kon ko mi. Saa yerà kon wurama.

Ma na nùn sɔɔwa saa ye kon wurama. Ma u wura n da. ⁷ Yen biru, na nɛɛ, sina boko, na nun kanamɔ, a man tireru wɛɛyɔ tem yɛro be ba wā Efaratin sɔ duu yeru gian sɔ bu ka man deri n turi Yudaɔ. ⁸ Mɛya na maa kī a man tireru garu wɛ Asafun sɔ wi u sãa sina bokon dāa kɔso kpa u man dāa kɛ n ka dii te ta wā sãa yerun bɔkuɔn gamboba ko ka wuu gen gbāraran gamboba ka sere diru mi nen tii ko na n wā.

Yera sina boko u man tire ni kpuro wɛ. Domi Gusunɔ u wā ka nɛ. ⁹ Ma u tabu sinambu ka maasɔbu gɔsa bu ka man yɔsiri. Yera na seewa na da na tem yɛro be deema be ba wā sɔ duu yeru gia mi. Ma na bu sina bokon tire ni wɛ. ¹⁰ Sanam mɛ Sambala wi u sãa Horoni ka win sɔm kowo Tobiya wi u sãa Amɔni ba nua ma na wee n ka Isireliba gea kua, yera ben nuki sankira too.

Nɛɛmi u mɛɛrimɔ

mi gbārara sankira

¹¹ Sanam mɛ nɛ Nɛɛmi na tunuma Yerusalemɔ, na sinawa gina sɔ ita. ¹² Na n̄ goo sɔɔwa ye Gusunɔ nen Yinni u man sɔɔwa n ko Yerusalemun sɔ. Yen biru, na seewa wɔkuru ka tɔmbu gabu. Na n̄ yaa saberu garu sue ma n kun mɔ keteku ge na sɔni. ¹³ Wɔku suunu sɔɔ, na yara saa kɔnnɔ ge ga wā wɔwa gian di na da bwiaɔ ye ba m̄ Yaa gɔba ka maa sere kɔnnɔwɔ mi ba ra kubanu yari. Ma na Yerusalemun gbāra te mɛɛra mɛɛra, na wa ta kurunu mɔ. Ma ten gamboba ba dɔ mwaakira. ¹⁴ Ma na da kɔnnɔ ge ga wā bwia ye ba gban bɔkuɔ ka sere sina bokon bwiaɔ. Adama ayeru garu sari mi nen keteku ga koo ka sara. ¹⁵ Ma na kpa ka Sedoronin wɔwa gia na ka gbāra te mɛɛri mɛɛrimɔ sere na ka tunuma kɔnnɔ ge ga wā wɔwa giaɔ m̄n di na raa ka yara.

¹⁶ Saa ye sɔɔ, wuun siri kowobu ba n̄ yɛ mi na da ka ye na m̄. Domi na n̄ Yuu goo gāanu sɔɔwa baa ka yāku kowobu ka wuun bukurobu ka sere tem men kparobu. ¹⁷ Adama ye na wurama na bu sɔɔwa na nɛɛ, bɛen tii i wa nge mɛ Yerusalemu ya sãa. Wee ya bansu kua. Ma yen gbāraran gamboba ba dɔ mwaakira. Yen sɔ, su yen gbāra te seeya kpa sa kun maa wā sekuru sɔɔ.

¹⁸ Ma na bu sɔɔwa nge mɛ Gusunɔ nen Yinni u man kɔsu ka ye sina boko Aatasesi u man kua. Yera be kpuro ba yande nɔɔgiri sua ba nɛɛ, su se su gbāra te bani.

Ma ba dam kɛɛna ka gari yi. ¹⁹ Adama Sambala wi u sãa Horoni ka win sɔm kowo Tobiya wi u sãa Amɔni ka Gesemu wi u sãa Daarubu ba yen labaari nua. Yera ba sun yaakoru torua. Ma ba sun bikia ka gendu mba sa m̄ mi. Sa kasuwa su sina boko seesi?

²⁰ Ma na bu wisa na nɛɛ, Yinni wi u wā wɔllɔ wiya u koo sun nasara wɛ. Bɛɛ win sɔm kowobu sa ko sewa su wuu ge bani. Adama bɛɛ, i n̄ baa mɔ ge sɔɔ, i n̄ maa gāanu m̄ i gere mi. I n̄ ko mam bweseru garu deri tɛn sɔ ba koo bɛɛ yaaya.

Yuuba ba Yerusalemun

gbāraran bana seewa

3

¹ Yera yāku kowo tɔnwero Eliasibu u seewa ka yāku kowo be ba tie, ba kɔnnɔ ge ba m̄ Yāanun gani seeya. Ma ba yi sārasia ba yi nenem ka yāku yāki. Yen biruwa ba yen gamboba doke. Saa min di, ba maa gbāraru sɔnwa Mɛan kɔsu yerun di sere n ka girari kɔsu yee te ba m̄ Hananɛliɔ. Ma ba maa ten tii sārasia. ² Yera Yerikogibu ka Sakuri Imirin bii ba sɔmburu kua Eliasibun bɔkuɔ. ³ Senaagibu ba bu somi ba ka kɔnnɔ ge ba m̄ Swɛɛ bana. Ba gen kadiriba kua ka gen kɔkɔrɔba. Ma ba ye kpuro doke gambo ye sɔɔ. ⁴ Ben bɔkuɔ Mɛremɔtu, Urin bii, Hakɔtun debubu, u maa somi sɔmbu te sɔɔ. Ben bɔkuɔ maa Mɛsulamu, Berekian bii, Mɛsesabelin debubu u maa somi sɔmbu te sɔɔ. Ben

bəkuə, Sadəku, Baanan bii u maa somi səmbu te səə. ⁵ Ben bəkuə, Tekoagibu ba maa na bu ka somi səmbu te səə. Adama ben wirugiba yina bu səmbu ten kparobu wiru kp̄iia.

⁶ Yoyada Paseakin bii ka Məsulamu Besodian bii ba kənnə ge ba m̄ Yesana sənwa ba bana. Ba gen kadiriba kua ka gen kəkərəba ka sere maa gen s̄eretii. ⁷ Be ba maa səmburu kua ben bəkuə be wee, Melatia Gabaonigii ka Yadoni Məronətugii ka Gabaonigibu ka Mispagibu. Beya ba bana n ka girari tem ȳeron dirə wi Babilonin sina boko u yi mi. ⁸ Ben bəkuə be ba maa somi wee, Usieli, Harayan bii wi u s̄āa wuran səm kowobun turo ka Hanania wi u s̄āa turare kowobun turo. Ba ben səmburu kua ba ka da sere mi Yerusalemun gb̄āraru ta yasum sosi. ⁹ Ben bəkuə Refaya, Hurin bii wi u s̄āa Yerusalemun bee tian kparo u maa somi səmbu te səə. ¹⁰ Benin bəkuə maa, Yedaya, Harumafun bii u gb̄āraru sənwa u bana te ta w̄āa win yənun dee deeru. Yen biru Hatusi, Hasanian bii u bana u sw̄esi. ¹¹ Maakiya, Harimun bii ka Hasubu, Pasati Məabun bii ba maa gb̄ara ten gam sənwa ka k̄su yee te ba m̄ P̄ēn d̄ō s̄ru yeru. ¹² Benin bəkuə Salumu, Halosesin bii wi u Yerusalemun w̄ə beri tia kpare u maa somi ka win bii wəndiaba. ¹³ Hanuni ka Sanəagibu ba kənnə ge ga w̄āa w̄əwa gia sənwa ba gu bana ba gen kadiriba ka gen kəkərəba ka gen s̄eretii doke. Mi ba bana mi, n kuawa gəm soonu n̄ərəbu (1.000) ba ka girari kənnə gèn min di ba ra kubanu yari. ¹⁴ Maakiya Rekabun bii wi u s̄āa Beti Hakeremun beran tem ȳero u kənnə gèn min di ba ra kubanu yari sənwa. Ma u gen kadiriba kua u doke ka gen kəkərəba ka sere maa gen s̄eretii.

¹⁵ Saluni, Kolohose Hoseen bii, Misipan tem ȳero u kənnə gèn mi gia bwia w̄āa sənwa u gen kadiriba kua ka gen kəkərəba ka gen s̄eretii. Yen biru u Siloen yerun gana bana u ka na sere sina bokon saadiēn ganan bəkuə ka ȳətia ye ba kua ba ra ka de sina boko Dafidin wuu gia. ¹⁶ Win bəkuə NĒemi Asibukun bii, wi u Beti Surin bee tia kpare u gb̄āraru sənwa u ka da sere Dafidi ka wigibun siku yerə ka mi ba bwii gba ka sere mi tabu durəbun dira w̄āa. ¹⁷ Win bəkuə Lefiban bweseru ta maa bana saa min di. Wi u s̄āa ben wirugii wiya Rehumu, Banin bii. Yen biru Hasabia wi u s̄āa Keilan bee tian kparo u maa sənwa ye ya w̄āa win bera gia. ¹⁸ Ben bəkuə win mero bisibu ba maa sua min di. Wi u bu kpare wiya Bafai, Henadadin bii. Wiya u maa Keilan bera ye ya tie kpare. ¹⁹ Ben bəkuə Esē, Yosuen bii, Misipan sunə u maa sua min di u ka da sere mi ba ra tabu ȳānu bere gb̄āraru goo gəmkiə. ²⁰ Win bəkuə Baruku, Sabain bii u maa sua min di u bana saa goo gəmkiə ten min di n ka girari ȳāku kowo tənwero Eliasibun dii kənnəwə. U səmbu te kua ka k̄ru. ²¹ Saa min di, Mərəm̄tu, Urin bii, Hakətun debubuwa u maa bana saa Eliasibun dirun kənnən di sere ka dii ten bera giə.

²² Win bəkuə ȳāku kowo be ba w̄āa Yerusalemun baru kpaanə ba maa begia bana. ²³ Ben bəkuə Benyamē ka Hasubu ba maa sənwa ba bana ben dian dee deeru. Ma Asaria Maaseyan bii, Ananian debubu u maa bana win dirun bəkuə. ²⁴ Ben bəkuə Binui, Henadadin bii u maa bana saa Asarian dirun di sere ka gb̄ara ten goo gəmkiə. ²⁵ Pala, Usain biiwa u maa sənwa goo gəmkiə ten dee deerun di n ka da wuu k̄sobun dirə te ta sina kpaaru m̄era p̄isəm dirun bəkuə. Min diya Pedaya, Paresin bii u maa sənwa. ²⁶ Netini be ba w̄āa gungunə ba maa sənwa ba bana ba ka da kənnəwə ge ga w̄āa nim gia s̄ō yari yeru gia wuu k̄sobun dirun dee deeru. ²⁷ Ben bəkuə Tekoagibu ba maa sənwa ba bana wuu k̄sobun dii bakarun dee deerun di n ka da gana ye ya w̄āa gungurə.

²⁸ Kənnə gèn min di dumi ra ka du, ȳāku kowo ben baawurewa u mi sənwa u bana win dirun dee deeru. ²⁹ Ben bəkuə Sadəku, Imerin bii u sənwa u bana win dirun dee deeru. Ma Semaya, Sekanian bii wi u s̄āa kənnə ge ga w̄āa s̄ō yari yeru gian k̄so u maa sənwa u bana. ³⁰ Win bəkuə Hanania, Selemian bii ka Hanuni, Salafun bii n̄əba tiase be, ba maa seewa ba gb̄ara ten gam sənwa. Ma Məsulamu, Berekian bii u maa sənwa win dirun dee deeru. ³¹ Win bəkuə Maakiya wuran səm kowobun turo u maa sənwa u ka da Netiniba ka tenkuban yənusə Mifukadin kənnən dee deeru sere ka dii t̄era ye ya w̄āa gb̄āraru goo gəmkiə. ³² Wurən səm kowo be, ka tenku be, ba maa sənwa dii t̄era yen min di sere n ka da kənnəwə ge ba m̄ Ȳānu.

ba kī bu sɔmbu te yōrasia

³³ Sanam mɛ Sambala ka wigibu ba nua ma bɛsɛ Yuuba sa gbāra te banimɔ, yera ba mɔru seewa ka dam. ³⁴ Ma ba sun yaakoru mɔ Samarin tabu kowobun wuswaaɔ ba mɔ, mba Yuu wɔnwɔndo beni ba mɔ. Sa ko bu deriwa bu ben sɔmbu te ko? Sa ko bu deriwa bu Gusunɔ ben Yinni yākuru kua? Sa ko wura bu sɔmbu te wiru go? Sa ko wurawa bu maa ban si seeya sɪn kpenu dɔɔ mwaakira kpuro mi?

³⁵ Tobiya wi u s̄a Amɔni u w̄a win bɔkuɔ. Ma u nɛɛ, bana yeren bwesera ba mɔ mɛ. Gana ye demaku ḡa n yɔɔwa ya koo wɔruma mi?

³⁶ Yera nɛ Nɛɛmi na nɔɔgiru sua na nɛɛ, Gusunɔ bɛsɛn Yinni, a swaa dakio a nɔ nge mɛ bɛsɛn yibereba ba sun yaakoru mɔ. A de ben yaako ten are yi wɔri ben wiru wɔllɔ. A de bu ben yānu gura bu bu yoru mwɛeri bu ka da tem tukumɔ. ³⁷ A ku bu ben durum wɔka, domi ba sun wɔnwa gbāra te sa banimɔn s̄ɔ.

³⁸ Nge mɛya sa ka gbāra te kpuro bana sere ten gunum bɔnun saka. Be ba sɔmbu te kua, ba tu kuawa ka nuku tia.

4

¹ Sanam mɛ Sambala ka Tobiya ka Daarububa ka Amɔniba ka Asidɔdugibu ba nua ma Yerusalemun gbāra ten sɔmbura s̄imɔ, ba maa ten kuu dabinu kɔrumɔ, yera ba mɔru besira too. ² Ma ba nɔɔ tia kua bu ka Yerusalemu wɔri kpa bu yen tɔmbu burisina. ³ Yera sa Gusunɔ bɛsɛn Yinni kana ma sa gbāra te k̄su s̄ɔ s̄ɔ ka w̄kuru. Sa yibere be mara.

⁴ Adama Yudaba ba gerumɔ ba mɔ, gbāra ten wɔrumaan tem kusanu nu kp̄a sere bɛsɛn sɔm kowoba wasira ka nin gurabu. Sa ñ kp̄ɛ su tu bani.

⁵ Ma bɛsɛn yibereba ba tamaa sa ñ ben baaru nɔɔmɔwa, sa ñ maa bu wasi sere dɔma te ba koo sun wɔri bu go kpa bu bɛsɛn sɔmbu te yōrasia.

Nɛɛmi u tɔn be ba sɔmburu mɔ

tabu yānu w̄ɛ

⁶ Yuu be ba w̄a bɛsɛn yibereban suunu s̄ɔ ba na ba sun s̄ɔwa nɔn dabinu kari ye ya wee saa yibere ben min di ka sere m̄n di ba koo sun wɔrima. ⁷ Yen s̄ɔna na tɔmbu tabu yānu w̄ɛ ben baawure ka win takobi ka win yaasa ka win tendu. Ma na bu yi yi bwese kera ka bwese kera gbāraran biruɔ mi ba ñ gina banɛ. ⁸ Ma na seewa na bukurobu ka siri kowobu ka tɔn be ba tie s̄ɔwa na nɛɛ, i ku ben berum ko. I yaayo ma Yinni Gusunɔ u kp̄a. Wiya ba koo nasia. I tabu koowo bɛɛn mero bisibun s̄ɔ ka bɛɛn bibun s̄ɔ ka bɛɛn kurɔbun s̄ɔ ka sere bɛɛn yenusun s̄ɔ.

⁹ Yen biru, bɛsɛn yibereba ba nua ma ba sun s̄ɔwa ye ba mɔ kpuro. Gusunɔ u maa ben himbaba kam koosia. Ma baawure u wura mi u raa sɔmburu mɔ. ¹⁰ Saa dɔma ten di, nɛn sɔm kowobun sukum mu ra n sɔmburu m̄wa kpa be ba tie ba n yaasi ka tɛrenu ka tennu beki kpa ba n yabe tarakpenu doke. Kpa bɛsɛn wirugibu ba n sun dam k̄ɛmɔ. ¹¹ Be ba maa gbāra te banimɔ ka be ba kpenu guramɔ, ba ra n nɔm teuɔ tabu yānu neniwa kpa ba n ka teu sɔmburu mɔ. ¹² Ben baawure u ra n win takobi s̄arusiewa p̄raɔ. Wi u ra kɔba so, wiya u ra n man sw̄ii. ¹³ Ma na bukurobu ka siri kowobu ka sere tɔn be ba tie mi s̄ɔwa na nɛɛ, bɛsɛn sɔmbu te, ta kp̄a. Wee sa yarinɛ baama kpuro. Goo kun ka goo turuku gbāra ten sɔmburu s̄ɔ. ¹⁴ Yen s̄ɔ, ñ n kɔban sw̄ii nua, i mennama nɛn mi bera gee i yen sw̄ii yi nua. Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo sun sanna.

¹⁵ Nge mɛya sa ka sɔmbu te mɔ. Bɛsɛn sukum mu yaasi neni saa bururun di sere ka w̄kurɔ. ¹⁶ Na maa wure na bu s̄ɔwa na nɛɛ, baawure u kpunɔ Yerusalemun nukurɔ ka win sɔm kowobu kpa su dom se w̄kuru sa n yibereba mara. Kpa su sɔmburu ko s̄ɔ s̄ɔ. ¹⁷ Ma nɛ Nɛɛmi ka nɛn mero bisibu ka nɛn sɔm kowobu ka nɛn k̄sɔbu be ba man sw̄ii, bɛsɛ kpuro sa ñ bɛsɛn yānu potira. Ma baawure u win tabu yānu ka win nim neni.

Nɛɛmi u taki kpeesia

5

¹ Sɔɔ teeru, Yuuban tɔn durɔbu ka ben tɔn kurɔbu ba ka begibu gabu mɔru mɔ. ² Gaba gerumɔ ba mɔ, bɛsɛ ka bɛsɛn bibu, sa dabi. Yen sɔ, sa alikaman bukata mɔ ye sa ko di sa n ka wɔa. ³ Gaba maa gerumɔ ba mɔ, sa bɛsɛn gbea ka bɛsɛn resɛm gbaanu ka mam bɛsɛn dia tɔruba yiimɔ su ka alikama wa gɔɔrun saa. ⁴ Gaba maa gerumɔ ba mɔ sa gobi bɔkurawa bɛsɛn gbean dɔanu sɔɔ su ka wa su Babilonin sina bokon wɔɔ gobi kɔsia. ⁵ Adama bɛsɛ kpuro sa sɔawa bwese teeru. Bɛsɛn bibu ka ben bibu tia yera. Adama ba sun tilasi mɔ su ka bɛsɛn bibu yoru kpɛɛ. Bɛsɛn bii wɔndia dabiru ta mam wɔa yoo te sɔɔ kɔ. Sa n maa kpɛ su gɔanu ko domi wee ba bɛsɛn gbea ka bɛsɛn resɛm gbaanu tɔruba mwa.

⁶ Sanam mɛ na ye kpuro nua, ka tɔn ben weewe ni ba mɔ, yera mɔru man mwa gem gem. ⁷ Ma na gɔru doke n bukuro be, ka siri kowo be gerusi. Ma na be kpuro sokusia ba menna. Na bu bikia na nɛɛ, amɔna i ka bɛɛn mero bisibu gɔanu bɔkuramɔ i nim dokemɔ. ⁸ Ma na bu sɔɔwa na nɛɛ, sa bɛɛn mero bisi be ba tii tɔn tukobu dɔre yakia ka dam mɛ sa mɔ. Yera bɛɛn tii i maa bu dɔramɔ bɛɛn tii tiine sɔɔ?

Ma ba mari ba n maa gɔanu wisa. ⁹ Na maa wure na nɛɛ, ye i mɔ mi, ya n wɔ. Ya weene i n Gusunɔ nasie, kpa bwese tukunu nu ku sun wɔmɛ. ¹⁰ Nɛn tii ka nɛn tundo bisibu ka nɛn sɔm kowobu sa tɔn be gobi ka alikama bɔkura. Adama su bu ye kpuro deria. ¹¹ N n men na, i doo saa gisɔn di i ben gbea ka ben resɛm gbaanu ka ben dia ye i tɔruba mwa wesia. Kpa i maa are yin tii bu wesia yi i bu mwaari gobi yi i bu bɔkura sɔɔ ka alikama sɔɔ ka tam sɔɔ ka sere maa gum sɔɔ.

¹² Ma ba man wisa ba nɛɛ, sa ko ye wesia. Sa n maa bu gɔanu mwaarimɔ. Sa ko kowa nge mɛ a gerua.

N deema na yɔku kowobu sokusia. Ben wuswaaɔra ba nɔɔ mwɛɛ ni kua ka bɔri. ¹³ Yen biru na nɛn yaberu nɛnua na kpara ma na nɛɛ, wi u kun win nɔɔ mwɛɛru yibie, Gusunɔ u yɛro kparo nge mesum kpa u yɛro yara win yenun di. U de yɛron dukia yu doona kpa u yɔra nɔm dira.

Ma be kpuro ba wura ba nɛɛ, ami, n yɛro koowo mesum.

Ma be kpuro ba Yinni Gusunɔ siara. Yen biru ba ben nɔɔ mwɛɛ ni yibia.

¹⁴ Saa sina boko Aatasesin bandun wɔɔ yendun diya u man kua Yudaban kparo sere n ka girari win bandun wɔɔ tɛna ka yiru. N kuawa mi wɔɔ wɔkura yiru. Saa ye kpuro sɔɔ, nɛ ka nɛn mero bisibu sa n tem yɛrorun gɔanu mwaare. ¹⁵ Adama n sere tunuma mi, kparo be ba raa wɔa mi, ba ra tɔmbu wɔɔ gobi burewa n kpɔ kpa bu bu dɔanu mwaari ka tam ka sere maa sii geesun gobi weeru. Yen biru, ben sɔm kowobu ba ra n tɔmbu dam dɔremɔwa. Adama nɛ, na n kue mɛ, yɛn sɔ na Gusunɔ nasie. ¹⁶ Bɛsɛn tiwa sa sɔmburu kua sa ka gbɔra te sɔnwa. Sa n maa gberu garu dwa bɛsɛn tiin sɔ. Nɛn sɔm kowobu kpurowa ba ka man sɔmbu te kua. ¹⁷ Ka mɛ, Yuuba ka ben wirugibu be ba ra di nɛn yenunɔ, ba sɔawa wunaa weeru ka wɔkuru ka sere maa sɔɔ be sa ra wa tem tukum di. ¹⁸ Tɔɔ baatere naa na ra de bu go ka yɔanu nɔɔba tia ni nu gea sɔa ka sere maa gue. Yen biru sɔɔ wɔkuru ka sɔɔ wɔkura, ba ra ka man tam naawɛ. Ka mɛ, ye kpuro sɔɔ, na n tɔmbu tem yɛrorun gɔanu bikiare. Domi ben ye ba mɔ ya kpɔ kɔ.

¹⁹ Yinni Gusunɔ, a man yaayo ye na tɔn be kuan sɔ, kpa a ka man nɔnu geu mɛeri.

Yibereba ba maa kparam seewa

6

¹ Sambala ka Tobiya ka Gesɛmu wi u sɔa Daarubu ka sere bɛsɛn yibere be ba tie ba nua ma sa gbɔra te kpuro sɔnwa, ten gambobara ba tie. ² Yera Sambala ka Gesɛmu ba man gɔria ba nɛɛ, n na su wesianɔ ko Kefirimɔ Onɔɔn wɔwɔ. N deema kɔsa tɔn be, ba bwisika bu man kua. ³ Yera na maa bu gɔria na nɛɛ, na sɔmburu mɔ ta kpɔ, na n kpɛ n tu deri n na. Domi na n tu deri ta koo yɔra.

⁴ Yera ba man gɔria mesum sere nɔn nɛɛ. Adama gari tee yiya na ra bu wisi. ⁵ Yera Sambala u maa man win sɔm kowo gɔria nɔn nɔɔbuse. Sɔm kowo wi, u tireru nɛni te ba

ñ wukiri. ⁶ Wee ye ya yorua tire te sɔɔ. Ta nĒe, Gesemu u nĒe, labaari gaa ya nɔɔramɔ bwesenu sɔɔ. Yera wunε ka wunεgibu i be sɔɔru kpa i ka tii yina. Yen sɔna a gbāra te seeyamɔ. Wunen tii a kī a be ko ben sina boko. ⁷ A mam be Gusunɔn sɔmɔbu gɔsa be ba koo kpara Yerusalemuɔ ma a kua Yudaban sina boko. Tē, a n yē ma n ñ tēemɔ sina boko u ka labaari ye nɔ. Yen sɔ, a na su wesiana sannu. ⁸ Ma na Sambala wisa na nĒe, weesa a mɔ. Wuna a wunen gari sekumɔ. ⁹ Bēsen yiberε be, ba kookari kua bu ka sun nandasiasa. Ba tamaa sa ko mwia kpanawa su sɔmbu te deri.

Tē, Yinni Gusunɔ a man dam kēeyɔ sɔmbu te sɔɔ.

¹⁰ Yen biru, na wura na Semaya Delayan bii Mēhetabelin debubu deema. N deema u raa tii kenusi ma u nĒe, su da sannu Yinni Gusunɔn sãa yerɔ sere sɔwɔ su kuke. Kpa su tii gamboba kenusi. Domi yiberε be, ba wee bu nε, NĒemi go wɔkuru. ¹¹ Ma na nùn wisa na nĒe, tɔnu wi sãa nge nε u koo maa duka su yiberεban wuswaaɔ? Nge wara u koo du Yinni Gusunɔn sãa yerɔ u yari wasiru. Na ñ duɔ mi.

¹² Domi na tuba ma n ñ Gusunɔ u nùn gɔrima. Adama u win gari geruawa yèn sɔ Sambala ka Tobiya ba nùn gobi kɔsia u ka ye ko. ¹³ Tɔn be, ba tamaa ù n kua mε, kon berum ko kpa n win gere swīi n wɔri durum sɔɔ, kpa bu nen yīsiru sanku n bεere bia.

¹⁴ Yinni Gusunɔ, a de a n yaaye ye Tobiya ka Sambala ka Gusunɔn sɔmɔ Nɔadia tɔn kurɔ wi, ba kua ka sere Gusunɔn sɔmɔ be ba tie ba kasu bu man berum tia.

¹⁵ Sa gbāra ten bana kpawa suru wi ba mɔ Elulun sɔɔ yenda nɔɔbuse sɔɔ. Sa sɔmbu te kuawa sɔɔ weeraakuru ka yiru. ¹⁶ Sanam mε bēsen yiberεba ka bwese ni nu ka sun sikerene ba nua sa gbāra te seeya, yera ba berum soora. Ma sekura bu mwa. Saa ye sɔɔra ba tuba ma Yinni Gusunɔwa u dera sɔmbu te, ta kooru.

¹⁷ Sanam mε sa bana ye mɔ, Yudan wirugibu gabu ka Tobiya ba ra n tirenu kuanammewa kiri kiri. ¹⁸ Domi Yuu dabira ta nɔɔ tia kua ka wi, ka bōri yèn sɔ u Yuu wi ba mɔ Sekania, Aran biin bii wɔndia sue kurɔ. Meya maa Tobiyani bii Yokanani u Yuu wi ba mɔ Berekia, Mēsulamun biin bii wɔndia sue kurɔ. ¹⁹ Ba ra n mam wi, Tobiyani gea gerumɔwa nen wuswaaɔ kpa bu da bu nùn nen gari swaa gurea. Tobiya wi, u ra n man tirenu kuammewa u ka man nandasiasa.

Nge mε ba koo ka Yerusalemu kɔsu

7

¹ Sanam mε sa gbāra te bana sa kpa sa ten gamboba doke, yera sa be ba ra kɔnnɔsu kɔsu doke ben sɔma sɔɔ ka sere maa wom kowobu ka Lefi be ba tie. ² Ma na nen mɔɔ Hanani wooda wē u Yerusalemu kpara, wi ka Hanania, wi u sãa Yerusalemun gbāra kɔsobun wirugii. Durɔ wi, u tɔn be ba tie kere. Domi u sãa naanegii ma u Gusunɔ nasie. ³ Na bu sɔɔwa na nĒe, ba ñ Yerusalemun kɔnnɔsu keniamɔ ma n kun mɔ sɔɔ u yara. Yoka ba koo su kenewa kɔnnɔ kɔsobu bu sere doona. Yen biru, ba koo Yerusalemugibu bikia bu wuu kɔsu, ben baawure u n yɔ win dii kɔnnɔwɔ.

Yuu be ba wura ben temɔ

⁴ Baa mε Yerusalemu ya kpã, ya maa yasu, yen tɔmbu ba ñ dabi, ba ñ maa dia banε. ⁵ Yera Yinni Gusunɔ u doke nen gɔruɔ n bukurobu menna ka siri kowobu ka wuun tɔmbu n ka bu gari gari. Ma na tireru garu wa tē sɔɔ ba tɔmbun yīsa yorua nge mε ben baawuren bweserun tɔka sãa. Bera be ba gbia ba wurama Babilonin di. Ye na wa ba yorua wee.

⁶ Tɔn be Babilonin sina boko Nēbukanesaa u yoru mwεera u ka da win mi, ben dabiru ta wurama Yerusalemuɔ Yudan temɔ. Ma ben baawure u da win wuuɔ. ⁷ Wee be ba tɔn be kparama. Bera Sorobabeli ka Yosue ka NĒemi ka Asaria ka Ramia ka Nakamani ka Maadose ka Bilisani ka Misipaa ka Bigifai ka Nehumu ka Baana. Tɔn ben geeru ka ben bwese kerin yīsa wee.

⁸ Pareɔsin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔɔɔbun suba yiru ka wunɔbu ka wata ka wɔkura yiru (2.172).

⁹ Sefatian bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu gooba wunɔbu ka wata ka wɔkura yiru (372).

- ¹⁰ Aran bweseru sɔɔ ba s̄awa t̄ambu nata ka weeraakuru ka yiru (652).
- ¹¹ Pakati Mɔabun bweseru sɔɔ, ba s̄awa t̄ambu n̄rɔbun suba yiru ka nene ka w̄kura n̄ɔbu ka ita (2.818). Ba s̄awa Yosue ka Yoabun sikadominu.
- ¹² Elamun bweseru sɔɔ, ba s̄awa t̄ambu n̄rɔbu ka goobu ka weeraakuru ka nne (1.254).
- ¹³ Satun bweseru sɔɔ ba s̄awa t̄ambu nene ka weeru ka n̄ɔbu (845).
- ¹⁴ Sakain bweseru sɔɔ, ba s̄awa t̄ambu nata ka wunɔbu ka wata (760).
- ¹⁵ Binuin bweseru sɔɔ, ba s̄awa t̄ambu nata ka weeru ka n̄ɔba ita (648).
- ¹⁶ Bebain bweseru sɔɔ, ba s̄awa t̄ambu nata ka yenda n̄ɔbu ka ita (628).
- ¹⁷ Asigadin bweseru sɔɔ, ba s̄awa t̄ambu n̄rɔbun suba yiru ka gooba wunɔbu ka yenda yiru (2.322).
- ¹⁸ Adonikamun bweseru sɔɔ, ba s̄awa t̄ambu nata ka wata ka n̄ɔba yiru (667).
- ¹⁹ Bigifain bweseru sɔɔ, ba s̄awa t̄ambu n̄rɔbun suba yiru ka wata ka n̄ɔba yiru (2.067).
- ²⁰ Adinin bweseru sɔɔ, ba s̄awa t̄ambu nata ka weeraakuru ka n̄ɔbu (655).
- ²¹ Ateɛn bweseru sɔɔ, be ba s̄a Esekiasin yenugibu ba s̄awa t̄ambu wunɔbu yiru sari.
- ²² Hasumun bweseru sɔɔ, ba s̄awa t̄ambu gooba wunɔbu ka yenda n̄ɔbu ka ita (328).
- ²³ Besain bweseru sɔɔ, ba s̄awa t̄ambu gooba wunɔbu ka yenda nne (324).
- ²⁴ Harifun bweseru sɔɔ, ba s̄awa t̄ambu wunɔbu ka w̄kura yiru (112).
- ²⁵ Gabaonigibu ba s̄awa t̄ambu wene ka w̄kura n̄ɔbu (95).
- ²⁶ Betelehemugibu ka Netofagibu ba s̄awa t̄ambu wunaa wene ka n̄ɔba ita (188).
- ²⁷ Anatɔtugibu ba s̄awa t̄ambu wunaa teeru ka n̄ɔba ita (128).
- ²⁸ Beti Asimafetigibu ba s̄awa t̄ambu weeru ka yiru (42).
- ²⁹ Kiriati Yarimu ka Kefiragibu ka Beerɔtugibu ba s̄awa t̄ambu nata ka wunaa weeru ka ita (743).
- ³⁰ Ramagibu ka Gebagibu ba s̄a t̄ambu nata ka yenda tia (621).
- ³¹ Mikimasigibu ba s̄awa t̄ambu wunaa teeru ka yiru (122).
- ³² Beteligibu ka Ayigibu ba kua t̄ambu wunaa teeru ka ita (123).
- ³³ Nebo yeɔnɔgibu ba s̄awa t̄ambu weeraakuru ka yiru (52).
- ³⁴ Elamu wiɔnɔn yenugibu ba s̄awa t̄ambu n̄rɔbu ka goobu ka weeraakuru ka nne (1.254).
- ³⁵ Harimun yenugibu ba s̄awa t̄ambu gooba wunɔbu ka yendu (320).
- ³⁶ Yerikogibu ba s̄awa t̄ambu gooba wunɔbu ka weeru ka n̄ɔbu (345).
- ³⁷ Lodugibu ka Hadidigibu ka Onɔɔgibu ba s̄awa t̄ambu nata ka wunaa teeru ka tia (721).
- ³⁸ Senaagibu ba s̄awa t̄ambu n̄rɔbun suba ita ka nene ka wunaa teeru ka w̄kuru (3.930).
- ³⁹ Wee tɔn be ba w̄a ȳku kowobun bweseru sɔɔ. Yosuen bweseru sɔɔ, Yedayan yenugibu ba s̄awa nene ka wunaa wata ka w̄kura ita (973)
- ⁴⁰ Imerin yenugibu ba s̄awa t̄ambu n̄rɔbu ka weeraakuru ka yiru (1.052).
- ⁴¹ Pasurin yenugibu ba s̄awa t̄ambu n̄rɔbu ka goobu ka weeru ka n̄ɔba yiru (1.247).
- ⁴² Harimun yenugibu ba s̄awa t̄ambu n̄rɔbu ka w̄kura n̄ɔbu ka yiru (1.017).
- ⁴³ Lefiban wuuru sɔɔ, be ba s̄a Yosue ka Kadimielin bweseru, Hodifan sikadominu, ba s̄awa t̄ambu wata ka w̄kura nne (74).
- ⁴⁴ Asafun yenugii be ba ra womu ko s̄a yerɔ, ba s̄awa t̄ambu wunaa weeru ka n̄ɔba ita (148).
- ⁴⁵ Be ba s̄a gb̄ararun k̄onnɔ k̄ɔsobu ba ka s̄a Salumun yenugibu ka Ateɛba ka Talumɔaba ka Akububa ka Hatitaba ka sere Sobaiba ba s̄awa t̄ambu wunaa weeru yiru sari (138).
- ⁴⁶ Netiniban bweseru sɔɔ, be ba ra s̄a yerun s̄amburu ko ben sikadobara Siha ka Hasufa ka Tabaɔtu ⁴⁷ ka Kerɔsi ka Sia ka Padoni ⁴⁸ ka Lebana ka Hagaba ka Salumai ⁴⁹ ka Hananu ka Gideli ka Gasaari ⁵⁰ ka Reaya ka Resini ka Nekoda ⁵¹ ka Gasamu ka Usa ka Paseaki ⁵² ka Besai ka Mehunimu ka Nefisimu ⁵³ ka Bakibuki ka Hakufa ka Haahuru ⁵⁴ ka Basiliti ka Mehida ka Haasa ⁵⁵ ka Baakɔsi ka Sisera ka Tamaki ⁵⁶ ka Netisa ka Hatifa.

⁵⁷ Be ba s̄a Salom̄on s̄am kowobun bibun sikadoba, bera Sotai ka Sofereti ka Perida ⁵⁸ ka Yaala ka Daakoni ka Gideli ⁵⁹ ka Sefatia ka Hatili ka Pokereti Hasebaimu ka Am̄a. ⁶⁰ Netini be, ka Salom̄on s̄am kowobun bii be, be kpuro ba kuawa mi t̄ambu gooba wun̄obu ka wene ka w̄kura yiru (392).

⁶¹ Be ba yoru w̄ma saa Teli Melakin di ka Teli Hasaan di ka Kerubu Adonin di ka Imerin di ba ñ kp̄a ba ben tundon yenu gie, ba ñ maa kp̄a ba ben bweserun t̄ka wunane bu ka s̄osi ma ben tii ba s̄awa Isireliba. ⁶² Ben wirugiba Delaya ka Tobiya ka Nekoda. Be kpuro ba s̄awa t̄ambu nata ka weeru ka yiru (642).

⁶³ Ȳaku kowobu s̄a, gaba maa w̄a be ba ñ kp̄a ba ben bweserun t̄ka wunane. Bera Hobayan bibun bweseru ka Hak̄otugiru ka Baasilaigiru. Ba bwese te soka Baasilai ȳen s̄ ben sikado u Baasilai Galadigiin bii w̄ndia sua kur̄. ⁶⁴ Bera ba ben bweserun t̄ka kasu ba bia. Ma ba bu yara ȳaku s̄amburun di. ⁶⁵ Ma tem men kparo u bu s̄awa u n̄e, ma n kun m̄a ȳaku kowo goo u kp̄a u bikiaru kua ka urimu ka tumimu ben goo kun ȳaku d̄ianu dim̄.

⁶⁶ T̄on be kpuron geeru ta s̄awa t̄ambu n̄r̄obun suba weeru ka yiru ka gooba wun̄obu ka wata (42.360) ⁶⁷ ben s̄am kowobu baasi. Ben s̄am kowo ben geeru wee, t̄ambu n̄r̄obun suba n̄oba yiru ka gooba wun̄obu ka t̄ena ka n̄oba yiru (7.337). Be s̄a, wom kowobu goobu ka weeru ka n̄obu (245) ba w̄a t̄on dur̄obu ka t̄on kur̄obu. Ben dumin geera s̄awa nata ka wunaa teeru ka w̄kura n̄obu ka tia (736) ka sere birak̄osu goobu ka weeru ka n̄obu (245) * ⁶⁸ ka yooyosu n̄eru ka t̄ena ka n̄obu (435) ka sere ketekunu n̄r̄obun suba n̄oba tia ka nata ka wunaa teeru (6.720). ⁶⁹ Yenu ȳer̄obu dabina ba k̄enu kua bana yen s̄. Wee ye tem men kparo u maa w̄e bana yen s̄. U wuran gobi n̄r̄obu (1.000) w̄e ka gb̄enu weeraakuru ni ba koo ka yaa yem ȳka ka ȳaku kowobun takoba n̄era wun̄obu ka t̄ena (530). ⁷⁰ Yenu ȳer̄o ben k̄e ni ba kua nu s̄awa wuran gobi n̄r̄obun suba yendu (20.000) ka sii geesu kilo n̄r̄obu ka wun̄obu (1.100). ⁷¹ T̄on be ba tie ba maa wuran gobi n̄r̄obun suba yendu (20.000) w̄e ka sii geesu kilo n̄r̄obu (1.000) ka sere ȳaku kowobun takoba wata ka n̄oba yiru.

⁷² Ȳaku kowobu ka Lefiba ka gb̄ara k̄onn̄ k̄sobu ka wom kowobu ka Netiniba ka sere Isireli be ba tie ben baawure u wurawa win wuu.

Ḳsidarasi u woodan tireru gara

batuma s̄a

W̄on suru n̄oba yirusen t̄a gbiikuru s̄a, Isireliba kpuro ba w̄a ben wus̄.

8

¹⁻² Suru n̄oba yirusen t̄a gbiikii te s̄a, yera Isireliba kpuro ba n̄a tia kua ba menna Yerusalem̄a gb̄ararun k̄onn̄w̄a ge ba sokum̄ Nim k̄onn̄. Ma ba Ḳsidarasi wi u s̄a wooda ȳer̄o kana u ka tireru na mi ba wooda yorua ye Yinni Gusun̄ u M̄wisi w̄e be, Isireliban s̄. Ma Ḳsidarasi u ka tire te na t̄on ben wuswāa t̄on kur̄obu ka t̄on dur̄obu ka bibu be ba koo kp̄i bu tubu ye ba gerum̄ gesi.

³ Ma u bu tire te gariam̄e saa bururun di sere ka s̄a wii w̄ll̄o batuma ye ya w̄a k̄onn̄w̄a ge ba sokum̄ Nim k̄onn̄. Ma be kpuro ba n̄n swaa daki.

⁴ N deema ba turaru garu kua ka d̄a. Miya Ḳsidarasi u ȳawa u ȳra u ka tire te garim̄. Ma gabu ba ȳ win n̄m geu. Bera Matitia ka Sema ka Anaya ka Uri ka Hilikiya ka Maseya. Gaba maa w̄a win n̄m dwar̄, bera Pedaya ka Mikaeli ka Maakiya ka Hasumu ka Hasabadana ka Sakari ka Mesulamu. ⁵ T̄ambu kpuro ba n̄n waam̄. Domi u ȳwa u bu gunum kere. Sanam m̄e u tire te wukia t̄on ben n̄ni biru, yera ba seewa ba ȳra. ⁶ Yera u Gusun̄ Yinni boko siara. Ma be kpuro ba n̄ma yiiya ba n̄e, ami, ami! Ma ba kpuna tem̄ ba Gusun̄ s̄awa. ⁷ Ye ba seewa tem di, saa yera Lefi beni, Yosue ka Bani ka Serebia ka Yamini ka Akubu ka Sabetai ka Hodiya ka Maseya ka Kelita ka Asaria

* ^{7:67} (245) - Ḳsidarasin tireru s̄a, 2:66, ba n̄e, ba dumi 736 ka birak̄osu 245 m̄. Adama N̄emin tireru s̄a, ba ñ ye yorua.

ka Yosabadi ka Hananu ka Pelaya, ba bu wooda ye tubusiamɔ. ⁸ Lefi be, ba wooda ye garimɔwa sãa sãa ma ba ye tubusiamɔ nge mɛ ya koo ka tɔmbu yeeri.

⁹ Sanam mɛ tɔn be, ba tire ten gari nɔɔmɔ, ba sumɔwa. Adama Nɛɛmi ben kparo ka Esidarasi wi u sãa yãku kowo ka wooda yẽro ka Lefi be ba wooda ye tubusiamɔ mi, ba bu sɔɔwa ba nɛɛ, sa tɔɔ teni yiwa su ka Gusunɔ besen Yinni sã. Yen sɔ, i ku nuki sankira i n sumɔ.

¹⁰ I gɔsiro bɛɛn yɛnusɔ kpa i dĩa geenu di kpa i tam durom nɔ. Kpa i ka be ba ñ dĩanu sɔɔru kue bɛɛginu bɔnu ko. Domi sa tɔɔ teni yiwa su ka besen Yinni sã. I ku nuki sankira. Nuku doo bi Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ wɛ bu koo bɛɛ dam kɛ.

¹¹ Lefi be, ba maa bu nukuru yemiasia ba nɛɛ, i sinɔ sɛɛ. Sa tɔɔ teni yiwa su ka Yinni Gusunɔ sã. I ku nuki sankira.

¹² Saa yera be kpuro ba gɔsira ba da ben yɛnusɔ ba di ba nɔra, ba ka be ba ñ dĩanu mɔ beginu bɔnu kua. Ma ba nuku doo bakabu kua. Domi tire te ba gara mi, ten gari bu yeeri.

Kunun tɔɔ bakaru

¹³ Yen sisiru, yɛnu yẽrobu kpuro ka yãku kowobu ka Lefiba ba menna Esidarasin mi, wi u sãa wooda yẽro u ka bu wooda ye tubusia. ¹⁴ Yera ba wa wooda yen gaa sɔɔ ye Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wɛ mi, ya nɛɛ, Isireliba ba ko n da n wãawa kunu sɔɔ bɔ n Kunun tɔɔ bakaru mɔ suru nɔɔba yiruse sɔɔ. ¹⁵ Kpa bu kpara wuu baagere kpuro sɔɔ ka Yerusalemuɔ bu nɛɛ, tɔmbu bu doo guunɔ bu olifi ye ba duura ka ye ba ñ duuren wurusu kasuma ka dĩa wuru bakasu ka sere maa kpakpa wurusu bu ka kunu ko nge mɛ ya yorua wooda ye sɔɔ.

¹⁶ Yera tɔn be, ba da ba dĩa wuru si kasuma ba ka kuu ni gira, gabu ben dii tɛɛran wɔllɔ, gabu ben yɛnu yaaraɔ, gabu Yinni Gusunɔn sãa yerun yaaraɔ, gabu kɔnnɔwɔ ge ba ra soku Nim kɔnnɔ, gabu maa kɔnnɔwɔ ge ba mɔ Efaraimu. ¹⁷ Tɔn be ba wɔma yorun di mi kpuro, ba kunu girawa. Ma ba sina mi. Yen dɔma te, ba nuku doo bakabu kua. Domi Isireliba ba ñ tɔɔ baka te koore nge mɛ, saa mìn di Yosue Nunin bii u gu. ¹⁸ Ba ra wooda yen wiru garu gariwa tɔɔ baka ten tɔɔ baatere sere ta ka kpa. Ba tu diwa sɔɔ nɔɔba yiru. Nɔɔba itase ma ba menna siki siki ba ka tu wiru go nge mɛ wooda ya gerua.

Isireliba

ba ben durum tuuba kua

9

¹ Suru nɔɔba yiruse, yen sɔɔ yɛnda nnese sɔɔra Isireliba kpuro ba menna bu ka nɔɔ bɔke. Ma ba saaki deewa ba tii tua wisi wirɔ nuku sankirarun sɔ. ² Be ba sãa Yuuba gesi, ba tii wãa tɔn tukobun suunu sɔɔn di ba na ba ben durum ka ben sikadobagia tuuba kua. ³ Yen biru, ba bu Yinni Gusunɔn gari garia kɔba itan saka ba yɔ ba swaa daki. Ma ba yiira wi, ben Yinnin wuswaaɔ ba suuru kana sere kɔba ita maa.

⁴ Yera Yosue ka Bani ka Kadimieli ka Sebania ka Buni ka Serebia ka Bani goo ka Kenani ba yɔɔwa tura ten mi. Ma ba nɔɔgiru sua Gusunɔ ben Yinnin mi gia ba somiru kana. ⁵ Yera Lefi beni, Yosue ka Kadimieli ka Bani ka Asabinia ka Serebia ka Hodiya ka Sebania ka Petaya ba nɛɛ, i seewo i Gusunɔ besen Yinni siara sere ka baadommaɔ.

Baawure u nùn siaro win yĩsi bɛɛɛgirun sɔ,
baa mɛ i ñ gari yɛ yi i ko i ka nùn siara.

Kana te ba kua

⁶ Ma Isireliba ba kana teni kua ba nɛɛ,
Yinni, wunɛ turowa a sãa Gusunɔ.
Wuna a wɔllu kua ta kpã.

Wuna a maa kperi kua too.

Wuna a tem taka kua ka ye ya wãa mɛ sɔɔ.

Wuna a nim wɔku kua ka ye ya wãa ge sɔɔ.

Wuna a hunde koni kpuro wãaru wɛ.

Ma kperi ka suru ka sɔɔ,
ye kpuro ya nun bεere wεemɔ.

⁷ Yinni Gusunɔ, wuna a Aburamu gɔsa.

Ma a dera u seewa Urin di, Kaladen temɔ.
Yen biru, ma a nùn yīsi kpaaru kã Aburahamu.

⁸ A wa ma u sãa naanegii,
ma a ka nùn arukawani bɔkua a nεε,
kaa nùn tem mε wε mɛ sɔɔ Kananiba
ka Hetiba ka Amɔreba ka Feresiba
ka Yebusiba ka Girigasiba ba wãa,
kpa win bibun bweseru tu sina mi.

Meya a maa wunen arukawani ye yibia.
Domi a sãawa naanegii.

⁹ Sanam mε besen baababa ba wãa Egibitio,
a ben nɔni swãaru wa.

Ba nun somiru kana,
ma a ben wuri nua nim wɔku ge ba mɔ Naa yario.

¹⁰ A yε nge mε Egibitigibu ba besen baababa dam dɔre ka nuku kɔsuru.

Ma a sɔm maamaakiginu kua a ka ben sunɔ
ka win sina asakpɔbu ka win tɔmbu kpuro seesi.

Ma a yīsiru yara sere ka gisɔn gisɔ.

¹¹ A dera nim mu burana besen baaba ben wuswaaɔ.

Ma ba tɔbura tem gbebum sɔɔ.

Adama Egibitigii be ba bu naa gire,
a bu sure nim bwerɔ.

Ma ba numa nge kpee te ba kare nim sɔɔ.

¹² Sɔɔ sɔɔ, guru wii wurora a ra ka wunen tɔn be kpare.

Wɔkuru maa, kpa ta n ka dɔɔ yari bakaru weene,
ta n bu yam bururasie swaa sɔɔ.

¹³ A sarama saa wɔllun di,
ma a ka bu gari kua Sinaɪn guurɔ.

A bu wooda gea ka sɔɔsi geenu wε.

¹⁴ A dera wunen sɔm kowo Mɔwisi u bu tɔɔ wεrarugiru wε
te ta sãa nenem wunen sɔ.

Ma a dera u bu wooda ye ya tie sɔɔsi.

¹⁵ A bu dīanu wεema saa wɔllun di
sanam mε gɔɔra bu mɔ.

Ma a dera nim mu yara kpee baan di
sanam mε nim nɔru ga bu mɔ.

Ma a nεε, bu doo bu tem mε mwa
mɛn nɔɔ mwεeru a bu kua ka bɔri.

¹⁶ Adama besen baaba be, ba tii sua ba nun seesi.

Ba n wunen woodaba mem nɔɔwε.

¹⁷ Ba swaa taaya

ba wunen sɔm maamaakigii ni duari
ni a bu kua.

Ma ba nun seesi ba tii kparo kua
bu ka wura mi ba raa yoru di.

Adama ka mε, a n bu deri.

Domi a sãawa Yinni

wi u ra tɔnu suuru kue.

A wɔnwɔndu ka durom mɔ.

Wunen mɔru ku ra fuuku se.

Wunen kīru ta n kpeemɔ sere ka baadommaɔ.

¹⁸ Ka mε kpuro, ba tii bũu wuraguu kua.

Ma ba nɔɔguru sua ba nεε,

gera ga s̄a ben yinni
wi u bu yarama Egibitin di.

Nge mɛya ba kua ba ka nun w̄nwa.

¹⁹ Adama wunen k̄i bakarun s̄, a ñ bu deri gbabur̄.

Guru wii wuro te ta bu swaa gbiiye mi, w̄kuru ka s̄o s̄o, ta ñ bu deri.

²⁰ Wunen k̄run saabu, a bu wunen Hunde w̄ ba n ka bwisi m̄.

Baadomma a ra bu d̄ianu w̄ ni ba ra soku manna bu di, kpa a bu nim w̄ bu n̄.

²¹ A bu n̄ari gbabur̄ w̄o weeru,

ba ñ ḡanu biare,

ben ȳanu kun ḡekirare,

ben naasu kun maa m̄sire.

²² A bu bwese tukunu ka nin sinambu n̄mu s̄ndia ka be ba ka bu sikerenen tem.

Mɛya Hesibonin tem mi Sihoni u bandu dii ka Basanin tem mi Ogu u bandu dii.

²³ A dera ba bibu mara ba dabia nge kperi.

Ma a dera ba dua Kananin tem̄ m̄ a ben baababa n̄o mw̄eru kua.

²⁴ Ma ba Kananiba kamia ba bu taare ba ben tem m̄ mwa.

Ma ba bera min sinambu ka min bwesenu kpuro kua nge m̄ ba k̄i.

²⁵ Ba wuu gb̄ararugisu mw̄era ka mi tem gem w̄a, ka yenu si su dukia m̄, ka d̄k̄aba ka resem gbaanu, ka olifiba ka d̄a dabi dabinu ñn marum ba ra di.

Yinni Gusun̄, wunen k̄run saabuwa ba ka di ba deba ba b̄ria.

Ma ba w̄a doo n̄aru s̄o.

²⁶ Adama ka m̄, ba ñ nun m̄m n̄ōw̄e.

Ba nun seesiwa, ba wunen woodaba biru kisi.

Ma ba wunen s̄m̄bu go go

be ba bu kir̄ kua bu ka ḡru ḡsia

bu ben daa k̄sa deri kpa bu wurama wunen mi.

Adama ba ben daa k̄sa sosiwa.

²⁷ Saa yera a bu yiber̄ba n̄mu s̄ndia,

ma ba bu dam d̄are.

Adama ben n̄ni sw̄aru s̄o, ba nun n̄ogiru sue.

Ma a ben n̄o nua saa w̄llun di.

A bu t̄mbu seeya

bu ka bu w̄ra saa yiber̄ ben n̄man di

wunen k̄i bakarun s̄.

²⁸ Adama ye ba w̄a b̄ri yendu s̄o,

ba maa w̄ri ben durum s̄o.

Ma a bu biru kisi,

a bu yiber̄ba n̄mu s̄ndia.

Yera ba maa kpam n̄ogiru sua

ba nun somiru kana.

Ma a ben n̄o nua w̄llun di,

a bu w̄ra n̄n dabinu wunen k̄run saabu.

²⁹ Yen biru, a bu kir̄ kua

bu wunen woodaba m̄m n̄ōwa.

Adama ba tii sua ba ñ ye m̄m n̄ōw̄e,

baa mɛ yera ya ra tɔnu wāaru wē
wi u ye mɛm nɔɔwa.

Ba swaa taayawa ba ye yina mam mam.

³⁰ A ka bu temana wōɔ dabinu.

A wunen sɔmɔbu wunen Hunde wē

ba n ka bu kirɔ mɔ.

Adama ba ñ swaa daki.

Ma a bu bwese tukunu nɔmu beria.

³¹ Adama wunen kīi bakarun sɔ,

a ñ bu go, a ñ maa bu deri,

domi a sāawa Yinni wɔnwɔndugii ka duromgii.

³² Gusunɔ besen Yinni, a kpā, a maa dam mɔ.

Wuna a durom bakam mɔ.

Ma a wunen arukawani neni ye a ka sun bɔkua.

A besen wahala mɛerio ye sa mɔ

bese ka besen sinambu ka ben sina asakpɔbu

ka wunen sɔmɔbu ka besen yāku kowobu

saa Asirin sinambun waatin di sere n ka gisɔ girari.

³³ A sāawa naanɛgii.

A maa kuawa dee dee gāa ni nu sun deema sɔɔ.

Adama bese, sa kuawa naanɛ sarirugibu.

³⁴ Besen sinambu ka ben sina asakpɔbu

ka besen yāku kowobu ka besen baababa

ba ñ wunen woodaba mɛm nɔɔwɛ.

Ba wunen kirɔba atafiiru kuawa.

³⁵ Ba ñ nun sāwa.

Ba ñ maa ben daa kōsa deri,

baa mɛ a bu tem bakam wē mɛ mu gea sāa,

ba kua mɛn sinambu.

Ma a bu nɔɔri ba wāa doo nɔɔru sɔɔ.

³⁶ Yen sɔ, bese wee sa yoru dimɔ gisɔ

tem mɛ a bu wē sɔɔ

bu ka mɛn dīa geenu di.

³⁷ Dīa gee ni, nu kua sinam be ba sun yoru diisiamɔginu.

Ba sun mɔ bese ka besen yaa sabenu.

Ba ka sun mɔ nge mɛ ba kī besen durum sɔ.

Ma sa wāa nuku sankira bakanu sɔɔ.

Isireliba ba nɔɔ mwɛeru kua

bu wooda mɛm nɔɔwa

10

¹ Yeniba kpuron sōna bese Isireliba sa nɔɔ mwɛeru kua sa yorua. Besen wirugibu ka Lefiba ka yāku kowobu ba besen nɔɔ mwɛɛ ten tireru nɔma dokewa.

² Be ba tire te nɔma doke, bera besen kparo Nɛɛmi, Hakalian bii, ³ ka Sedesiasi ka Seraya ka Asaria ka Yeremi

⁴ ka Pasuri ka Amaria ka Maakiya ⁵ ka Hatusi ka Sebania ka Maluku ⁶ ka Harimu ka Meremɔtu ka Abudiasi ⁷ ka Danieli ka Ginetoni ka Baruku ⁸ ka Mesulamu ka Abia ka Miyamini ⁹ ka Maasia ka Biligai ka Semaya. Be kpuro ba sāawa yāku kowobu.

¹⁰ Be ba sāa Lefiba, bera Yosue, Asanian bii ka Binui, Henadadin bii ka Kadimieli ¹¹ ka ben mero bisibu Sebania ka Hodiya ka Kelita ka Pelaya ka Hanani ¹² ka Misee ka Rehɔbu ka Hasabia ¹³ ka Sakuri ka Serebia ka Sebania ¹⁴ ka Hodiya ka Bani ka Beninu.

¹⁵ Be ba maa sāa wirugibu beya Pareɔsi ka Pakati Mɔabu ka Elamu ka Satu ka Bani ¹⁶ ka Buni ka Asigadi ka Bebai ¹⁷ ka Adoniya ka Bigifai ka Adini ¹⁸ ka Atɛɛ ka Esekiasi ka Asuri ¹⁹ ka Hodiya ka Hasumu ka Besai ²⁰ ka Harifu ka Anatɔtu ka Nebai ²¹ ka Magipiasi ka Mesulamu ka Hesiri ²² ka Mesesabeli ka Sadɔku ka Yadua ²³ ka Pelatia ka Hananu ka

Anaya ²⁴ ka Hosee ka Hanania ka Hasubu ²⁵ ka Halosesi ka Pilika ka Sobeki ²⁶ ka Rehumu ka Hasabuna ka Maaseya ²⁷ ka Akiya ka Hananu ka Anani ²⁸ ka Maluku ka Arimu ka Baana.

²⁹ Tɔn be ba tie, yāku kowobu ka Lefiba ka sāa yerun kɔnnɔn kɔsobu ka wom kowobu ka Netiniba ka sere be ba ka tii wurama tɔn tukobun min di ba Yinni Gusunɔn woodaba mɛm nɔwɛ ka ben kurɔbu ka bibu, be ba gesi bwisi ka yēru mɔ, ³⁰ be kpuro ba ka ben mero bisibu nɔɔ tia kua be ba tɔn giroru bo. Ba nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔri ba nɛɛ, ba koo Yinni Gusunɔn wooda mɛm nɔɔwa ye u bu wē saa Mɔwisin min di kpa ba n ka yi sɔmburu mɔ.

³¹ Ba nɛɛ, ba ñ maa ben bii wɔndiaba tɔn tukobu wɛɛmɔ bu sua kurɔbu. Meya ben aluwaasiba ba ñ maa tɔn tukobun bii wɔndiaba suamɔ kurɔbu. ³² Meya ba ñ maa gāanu dwemɔ tɔɔ wɛrarugiru ka tɔɔ bakanun saa sɔɔ tɔn tukobu bā n ka kiaru na. Ba koo maa tɔmbu yoru kara wɔɔ nɔɔba yiruse sɔɔ kpa ba kun gāanu kɔsie. ³³ Meya ba tii wooda yiiya bu kēnu wē sii geesun gobi garamu nne wɔɔ ka wɔɔ bu ka Gusunɔ ben Yinnin sāa yerun sɔmburu ko. ³⁴ Kɛɛ ni, nu ko n sāawa ni ba koo ka pɛɛ dwe Yinni Gusunɔn yāku ninin sɔ. Niya, yāku dɔɔ mwaaaruginu ka yāku ni ba ra ko tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ ka yāku ni ba ra ko tɔɔ baatere ka ni ba ra ko suru kpao ù n yara ka yākununu ganu ka sere torarun yākununu. Kɛɛ niya nu koo maa somi bu ka sāa yerun sɔma baayere ko. ³⁵ Yāku kowobu ka Lefiba ka Isireliba bese kpurowa sa tete toba su ka wa dāa ye sa ko n da ka nɛ wɔɔ baagere yākununu sɔ Gusunɔ besen Yinnin sāa yerɔ yen saa yā n tunuma. Dāa yera ba ko n da ka yāku dɔɔ sɔre yāku yeru wɔllɔ nge mɛ ba gerua woodan tireru sɔɔ. ³⁶ Meya sa Gusunɔ nɔɔ mwɛɛru kua sa nɛɛ, sa ko n da ka besen gberun dīa gbiikinu ka besen dāa marum gbiikum be ba sɔmburu mɔ yāku yerɔ naawe Yinni Gusunɔn sāa yerɔ ³⁷ ka besen bii gbiikobu ka sere maa besen yaa sabenun bii gbiikinu nge mɛ ba yorua woodan tireru sɔɔ. ³⁸ Meya sa ko maa ka bu besen som kpam ka besen dāa marum gbiikum ka besen tam kpam ka besen gum kpam naawa. Sa maa nɔɔ mwɛɛru kua sa nɛɛ, sa ko wɔkuru baateren wɔllɔ tia wē besen gbean dīanu sɔɔ. Lefiban tiiwa ba koo ye mwɛɛri wusu kpuron di tem mɛ sɔɔ sa gbea mɔ. ³⁹ Yāku kowo wi u sāa Aronin bweseru wiya u koo Lefiba yɔsiri sanam mɛ ba koo wɔkuru baateren wɔllɔn tia tia ye mwa. Kpa Lefi ben tii bu maa ka ye ba mwa min wɔkuru baateren wɔllɔn tia tia na Gusunɔ ben Yinnin sāa yerɔ diru mi ba ra arumani bere. ⁴⁰ Isireliba ka Lefiba ba koo ka ben kēnu nawa mi ba ra yākununu dendi yānu bere Yinni Gusunɔn sāa yerɔ ka sere mi yāku kowobu ka sāa yerun kɔsobu ka wom kowobu ba ra sɔmburu ko. Kɛɛ niya alikama ka tam kpam ka gum.

Nge meya sa ñ maa ka Yinni Gusunɔn sāa yeru derimɔ.

Yuu be ba wurama

ba sina Yerusalemuɔ

11

¹ Isireliban wirugiba da ba sina Yerusalemuɔ. Ma ba tete toba bu ka tɔn tia tia wuna Isireli be ba tien wɔkuru baateren wɔllɔ. Bera ba koo sina Yerusalemu wuu dɛɛrɔ ge sɔɔ, kpa nɔɔba nne be ba tie bu da wuu si su tien mi. ² Be ba gɔru doke ka kīru bu ka sina Yerusalemu mi, tɔmba bu domaru kua.

³ Isireliban berin wirugibu ba da ba sina Yerusalemuɔ ma Isireli be ba tie ka yāku kowobu ka Lefiba ka Netiniba ka sere Salomɔɔn sɔm kowobun bibu ba da ba sina Yudan temɔ ben wusɔ. ⁴⁻⁵ Yudaba ka Benyamɛɛba gaba ba sina Yerusalemuɔ.

Be ba sāa Yudaba bera Ataya ka Maaseya, Osiasin bii. Ataya u sāawa Sakarin debubu. Win sikadobara Sakari ka Amaria ka Sefatia ka Mahalalɛɛli ka Peresi. Maaseya u maa sāawa Barukun bii. Win sikadobara Kolohose ka Hasaya ka Adaya ka Yoyaribu ka Sakari ka Siloni. ⁶ Peresin sikadominu be ba sina Yerusalemuɔ ben geera sāawa tɔmbu nɛɛru ka wata ka nɔɔba ita (468). Ba sāawa tabu durɔ wɔrugɔba.

⁷⁻⁸ Benyamɛɛ be ba sina Yerusalemuɔ, bera Salu ka Gabai ka Salai. Salu u sāawa Mesulamun bii, Yoedin debubu. Win sikadobara Pedaya ka Kolaya ka Maaseya ka Itieli ka Esai. Be ba sāa Benyamɛɛn bweseru ba ka sina Yerusalemuɔ ben geera sāawa tɔmbu

nɛnɛ ka wunaa teeru ka nɔɔba ita (928). ⁹ Yoeli Sikirin biiwa u s̄aa ben kparo. Ma Yuda Senuan bii u maa s̄aa ben wirugii yiruse.

¹⁰ Yāku kowo be ba maa sina Yerusalem̄ bera Yedaya, Yoyaribun bii ka Yakini, ¹¹⁻¹⁴ ka Seraya, Hilikiyan bii, Mɛsulamun debubu, Sadoku ka Mɛrayɔtu ka Akitubu wi u raa s̄aa yāku kowo tɔnweron sikadobu, ka sere tɔmbu wɛnɛ ka yɛnda yiru (822) be ba ra n sɔmburu m̄ Yinni Gusunɔn s̄aa yerɔ, ka Adaya Yerohamun bii, Pelatian debubu, Amusi ka Sakari ka Pasuri ka Maakiyan sikadobu, ka sere tɔmbu goobu ka weeru ka yiru (242), be kpuro yɛnu yērobu, ka Amasai, Asarɛlin bii, Akusain debubu, Mɛsilɛmɔtu ka Imɛrin sikadobu, ka tabu durɔ wɔrugɔba wunaa teeru ka nɔɔba ita (128). Sabudieli Gedolimun biiwa u s̄aa ben wirugii.

¹⁵ Lefi be ba maa da Yerusalem̄, bera Semaya, Hasubun bii, Asirikamun debubu, Hasabia ka Bunin sikadobu, ¹⁶ ka Sabetai ka Yosabadi be ba s̄aa sɔmbu te ba ra ko yaaraɔn guro gurobu, ¹⁷ ka Matania, Miseen bii, Sabudin debubu, Asafun sikadobu, wi u ra womu gbi b̄a n Gusunɔ siaramɔ kanarun saa, ka win wɔnɔ turo Bakibukia wi u ra n̄n somi, ka Abuda, Samuan bii, Galalin debubu, Yedutum sikadobu. ¹⁸ Lefi be ba w̄aa Yerusalem̄ kpuro ben geera s̄awa tɔmbu goobu ka wɛnɛ ka nne (284).

¹⁹ Be ba ra s̄aa yerun kɔnnɔ k̄su, bera Akubu ka Talumɔ ka wigibu. Be kpuron geera s̄awa wunaa wata ka wɔkura yiru (172).

²⁰ Isireli be ba tie, ka yāku kowobu ka Lefiba ba da ba sinawa Yudan wusu kpuro sɔɔ, ben baawure u w̄aa win temɔ. ²¹ Netiniba ba da ba sinawa gungunɔ. Ben wirugiba Sisa ka Gisipa.

²² Lefiban wirugii wi u sina Yerusalem̄ win ȳsira Usi, Banin bii, Hasabian debubu. Win sikadobara Matania ka Misee, Asafun bweseru sɔɔ. Asafun bwese te, ta s̄awa te ta ra womu ko Yinni Gusunɔn s̄aa yerɔ. ²³ Sina boko u wom kowo be wooda ȳiia ye ba koo sw̄ii ka sere maa sɔma ye ba ko n da ko t̄ɔɔ baatere.

²⁴ Petaya, Mɛsesabɛlin bii, Serakin debubu, Yudan sikadobu, wiya u s̄aa Isireliban sɔmɔ Pɛɛsiban sina bokon mi.

Yuu be ba w̄aa wuu si su tie sɔɔ

²⁵ Yudaba ba da ba sina wuu sini ka sin baru kpaanu sɔɔ. Wuu siya Kiriati Ariba ka yen baru kpaanu ka Diboni ka yen baru kpaanu ka Yokasɛli ka yen baru kpaanu ²⁶ ka Yesua ka Mɔlada ka Bɛti Paleti ²⁷ ka Hasaa Suali ka Beri Seba ka yen baru kpaanu ²⁸ ka Sikilagi ka Mɛkɔna ka yen baru kpaanu ²⁹ ka Eni Rimɔ ka Sorea ka Yaamuti ³⁰ ka Sanɔa ka Adulamu ka yen baru kpaanu ka Lakisi ka yen baru kpaanu ka Aseka ka yen baru kpaanu. Ba sinawa Beri Seban di n ka da Hinɔmun wɔwɔ.

³¹ Bɛnyamɛba ba da ba sinawa Geban di n ka da Mikimasio ka Ayaɔ ka Bɛtelio ka yen baru kpaanɔ ³² ka Anatɔtuɔ ka Nɔbuɔ ka Hananiaɔ ³³ ka Hasorio ka Ramaɔ ka Gitaimuɔ ³⁴ ka Hadidio ka Seboimuɔ ka Nɛbalatio ³⁵ ka Loduɔ ka Onɔ ye ba maa sokumɔ nɔman sɔm kowobun wɔwa.

³⁶ Lefiba sɔɔ, be ba w̄aa Yudaɔ, ben gaba seewa ba wura Bɛnyamɛban temɔ.

Lefiba ka yāku kowobun ȳisa

12

¹ Yāku kowobu ka Lefi be ba Sorobabeli Salatielin bii ka Yosue sw̄iima ba ka na Yerusalem̄, bera Seraya ka Yɛrɛmi ka ɛsidasasi ² ka Amaria ka Maluku ka Hatusi ³ ka Sekania ka Rehumu ka Mɛrɛmɔtu ⁴ ka Ido ka Ginɛtoi ka Abia ⁵ ka Miyamini ka Maadia ka Biliga ⁶ ka Semaya ka Yoyaribu ka Yedaya ⁷ ka Salu ka Amoku ka Hilikiya ka Yedaya. Bera ba s̄aa yāku kowobu ka be ba bu somimɔn wirugibu Yosuen waati. ⁸ Be ba s̄aa Lefiba, bera Yosue ka Binui ka Kadimieli ka Sɛrɛbia ka Yuda ka Matania. Matania wi, ka win tɔmba ba ra siarabun womusu ko. ⁹ Bakibukia ka Uniwa ba ra sɔmburu ko ben mero bisibu Lefi ben b̄akuɔ.

¹⁰ Yosuewa u Yoyakimu mara. Ma Yoyakimu u seewa u Eliasibu mara. Ma Eliasibu u seewa u Yoyada mara. ¹¹ Yoyada u maa seewa u Yonatam mara. Ma Yonatam u seewa u Yadua mara.

¹² Be ba sãa yãku kowobu Yoyakimun waati ye sɔɔ, ba ka sãa yenu yẽrobu, bera Meraya, Serayan bweseru sɔɔ ka Hanania, Yeremin bweseru sɔɔ, ¹³ ka Mesulamu, Esidarasin bweseru sɔɔ, ka Yokanani, Amarian bweseru sɔɔ, ¹⁴ ka Yonatam, Melukin bweseru sɔɔ, ka Yosefu, Sebanian bweseru sɔɔ, ¹⁵ ka Adina, Harimun bweseru sɔɔ, ka Helikai, Merayotun bweseru sɔɔ, ¹⁶ ka Sakari, Idon bweseru sɔɔ, ka Mesulamu, Ginetonin bweseru sɔɔ, ¹⁷ ka Sikiri, Abian bweseru sɔɔ, ka Pilitai, Minyamini ka Mɔadian bweseru sɔɔ, ¹⁸ ka Samua, Biligan bweseru sɔɔ, ka Yonatam, Semayan bweseru sɔɔ, ¹⁹ ka Matinai, Yoyaribun bweseru sɔɔ, ka Usi, Yedayan bweseru sɔɔ, ²⁰ ka Kalai, Salain bweseru sɔɔ, ka Ebeɛ, Amokun bweseru sɔɔ, ²¹ ka Hasabia, Hilikiyan bweseru sɔɔ, ka Netanɛeli, Yedayan bweseru sɔɔ.

²² Tɔn bɛn waati sɔɔ ba Lefi be ba sãa yenu yẽrobu ka yãku kowobun yĩsa yorua tireru sɔɔ n ka da Darusi Pɛsiban sina bokon bandun waati sɔɔ, bera Eliasibu ka Yoyada ka Yokanani ka Yada.

²³ Adama ba Lefi be ba sãa yenu yẽrobun yĩsa yorua yerukobun garin tireru sɔɔ sere Yokanani, Eliasibun biin waati sɔɔ tɔna.

²⁴ Lefiban yenu yẽro beni, Hasabia ka Serebia ka Yosue, Kadimiɛlin bii, bera ba ra womusu ko bu ka Gusunɔ siara kpa Lefi be ba tie ba n wuramɔ nge mɛ Dafidi Gusunɔn sɔm kowo u gerua.

²⁵ Be ba maa sãa sãa yerun kɔnnɔn kɔsobu, bera Matania ka Bakibukia ka Abudiasi ka Mesulamu ka Talumɔ ka Akubu. ²⁶ Be kpurowa ba wãa Yoyakimu, Yosuen bii, Yosadakin debubun waati sɔɔ. Beya ba maa wãa Nɛɛmi wi u sãa kparo ka Esidarasi wi u sãa yãku kowo ka tire yoron waati sɔɔ.

Ba Yerusalemun gbãra ten

wii goberun tɔɔ bakaru di

²⁷ Sanam mɛ ba Yerusalemun gbãra ten wii goberun tɔɔ bakaru dimɔ, ba da ba Lefiba mennama beri berikan di mi ba raa wãa kpa bu ka tɔɔ te di nuku dobu sɔɔ ba n womusu mɔ ba n sɛketirenu ka mɔrɔkunu ka gɔɔgenu soomɔ. ²⁸⁻²⁹ Wom kowo be ba wãa Yerusalemun baru kpaanɔ ka be ba wãa Netofaɔ ka Bɛti Giligaliɔ ka Geban baru kpaanɔ ka Asimafetiɔ ba mennama dɔma te, domi wom kowo be, ba tii yenusu kuawa Yerusalemun bɔkuɔ. ³⁰ Yãku kowobu ka Lefiba ba tii dɛerasia. Ma ba maa tɔmbu ka kɔnnɔsu ka gbãraru dɛerasia.

³¹ Nɛ, Nɛɛmi, na dera Yudaban wirugibu ba yɔɔwa gbãraru wɔllɔ ma ba wom kowobu bɔnu kua wuuru yiru. Bɔnu gbiikaa ya sãa ya da nɔm geu gia gbãrarun kɔnnɔwɔ ge ba mɔ Kubanu. ³² Ma Hosee ka Yudaban wirugibun bɔnu ba wom kowo be swii biruɔ. ³³ Yen biruwa tɔn beni ba maa swii. Bera, Asaria ka Esidarasi ka Mesulamu ³⁴ ka Yuda ka Benyamɛɛ ka Semaya ka Yeremi ³⁵ ka yãku kowobun bii be ba kɔbi neni ka Sakari, Yonatam bii, Semayan debubu, Matania ka Miseen ka Sakuri ka Asafun sikadobu, ³⁶ ka sere win tɔmbu Semaya ka Asareli ka Milalai ka Gilalai ka Mai ka Netanɛeli ka Yuda ka Hanani. Tɔn be, ba mɔrɔkunu neni ni Dafidi Gusunɔn sɔm kowo u kua. Ma Esidarasi tire yoro u bu swaa gbiiye. ³⁷ Ye ba tunuma kɔnnɔwɔ ge ba mɔ Bwia, yera ba da Dafidin wuun yɔɔ yerɔ ma ba yɔɔwa gana yen wɔllɔ ba ka Dafidin sina kpaaru tuke, ma ba da kɔnnɔwɔ ge ba mɔ Nim, sɔɔ yari yeru gia.

³⁸ Wom kowobun bɔnu yiruse ya maa sãa ya da nɔm dwaru gia. Ma nɛ ka tɔn be ba tie sa bu swii biruɔ. Ma sa da ka wuu kɔsu yee te ba mɔ Pɛɛn dɔɔ sɔru yerun gãarɔ sere ka gbãra te ta yasun bera gia ³⁹ ka kɔnnɔ ge ba mɔ Efaraimuɔ ka kɔnnɔwɔ ge ba sokumɔ Tɔkɔ sere ka kɔnnɔwɔ ge ba mɔ Swɛɛ ka wuu kɔsu yee te ba mɔ Hananɛelin bɔkuɔ ka te ba mɔ Mean bɔkuɔ sere ka kɔnnɔwɔ ge ba mɔ Yãanu. ⁴⁰ Ma wom kowo be kpuro ba da ba yɔra Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. Ma nen tii na yɔra mi ka siri kowo be ba man swii ⁴¹ ka yãku kowo beni, Eliakimu ka Maaseya ka Minyamini ka Miseen ka Elionai ka Sakari ka Hanania be ba kɔbi soomɔ kpuro ⁴² ka sere maa Maaseya ka Semaya ka Eleasaa ka Usi ka Yokanani ka Maakiya ka Elamu ka Eɛɛ. Ma wom kowobu ba womusu mɔ. Yisirayawa u bu kpare.

⁴³ Yen tɔɔ te, tɔmba yāku dabi dabinu kua ma ba nuku dobu kua. Domi Gusunɔ u bu nuku doo bakabu wɛ. Kurɔbu ka bibun tii ba nuku dobu kua ma Yerusalemun di nuku do bun kuuki yi nɔɔra n toma.

Ye n s̄a yāku kowobu

ka Lefiban bɔnu

⁴⁴ Yen tɔɔ te, ba tɔmbu gɔsa bu ka dia kɔsu mi ba ra kɛnu ka d̄ia gbiikinu yi ka sere tia tia ye ba ra Yinni Gusunɔ wɛ ben mɔrun wɔkuru baateren wɔllɔ. Ma ba tɔn be yiire bu d̄ia ni mwɛeri wusun di ni ba koo yāku kowobu ka Lefiba wɛ nge mɛ wooda ya gerua. Yudaba ba nuku dobu mɔ yèn s̄o yāku kowobu ka Lefiba ba wura ben sɔmburu sɔɔ, ⁴⁵ ba Yinni Gusunɔn s̄a yerun wooda mɛm nɔɔwammɛ ba tɔmbu dɛerasiamɔ. Mɛya wom kowobu ka s̄a yerun kɔnnɔn kɔsobu ba maa wooda ye kpuro mɛm nɔɔwammɛ nge mɛ Dafidi ka win bii Salomɔɔ ba gerua. ⁴⁶ Domi yellu Dafidi ka Asafun waati wom kowoba wāawa be ba ra siarabun womusu ko Yinni Gusunɔn s̄o. ⁴⁷ Sorobabeli ka Nɛɛmin waati sɔɔ, Isireliba kpuro ba ra wom kowobu ka s̄a yerun kɔnnɔn kɔsobu ka Lefiba ben d̄ianu wɛwa tɔɔ baatere. Kpa Lefi be, bu maa Aronin bibun bweseru wɛ ye ya s̄a begia.

Nɛɛmi u ḡa dabinu kɔsa

13

¹ Saa ye sɔɔ, ba gara woodan tire te Mɔwisi u yorua sɔɔ Isireliba kpuron wuswaaɔ ma ba deema ba yorua ba nɛɛ, n n̄ koorɔ Amɔniba ka Mɔabuba ba n wāa Gusunɔn tɔmbu Isireliban suunu sɔɔ. ² Domi Mɔabu be, ka Amɔni be, ba n̄ Isireliba sennɔ de ka d̄ianu ka nim. Yen biru, ba maa Balamu sokusia u Isireliba b̄rusi kpa bu n̄n gobi kɔsia. Adama Gusunɔ besen Yinni u b̄ri yi gɔsia domaru. ³ Sanam mɛ ba woodan tire ten gari nua, yera be, Isireliba ba sɔbu kpuro wuna ben suunu sɔɔn di.

⁴ N deema ba raa yāku kowo Eliasibu gɔsa u ka Gusunɔ besen Yinnin s̄a yerun dia ye ba ḡri ḡrin sɔmburu ko. Eliasibu wi, u s̄awa Tobiyān dusi. ⁵ Yera u n̄n dii bakaru gɔsia mi ba ra raa kɛnu yi ka turare ka s̄a yerun dendi yānu ka yāku kowobun d̄ia ni ba ra bu wɛ ka alikaman bɔnu tia ye ba mwa wɔkuru baateren wɔllɔ ka tam kpamgia ka gungia ka d̄ia ni ba ra Lefiba ka wom kowobu ka kɔnnɔn kɔsobu wɛ.

⁶ Nɛ, Nɛɛmi na n̄ wāa Yerusalemɔ sanam mɛ ye kpuro ya koorā. Domi saa ye sɔɔ, na gɔsirawa Babilonin sina boko Aatasɛsin mi. N deema saa ye, win bandun wɔɔ tena ka yiruse sɔɔra mi. ⁷ Wɔɔ gen kpeeru sɔɔ, sina boko u wura n gɔsirama Yerusalemɔ. Ye na tunuma, yera na wa kɔsa ye Eliasibu u kua ye u ka Tobiya diru wɛ Yinni Gusunɔn s̄a yerun yaaraɔ. ⁸ Ma na wa ya n̄ wā. Ma na Tobiyān yānu kpuro gura na yari tɔɔwɔ. ⁹ Ma na dera ba dii te dɛerasia. Ma ba Yinni Gusunɔn s̄a yerun dendi yā ni kpuro wesia mi ka kɛɛ ni ka turare ye ba ra d̄ɔ doke.

¹⁰ Na maa nua ma ba ku ra Lefiba ben bɔnu wɛ. Ma Lefi be, ka wom kowo be ba koo s̄aru ko mi, ba sɔmburu deri, ben baawure u da u wāa win temɔ. ¹¹ Ma na siri kowobu taare wɛ na nɛɛ, mban s̄na ba dera ba Yinni Gusunɔn s̄a yee te deri. Ma na wure na Lefiba ka wom kowo be menna, ma na bu wesia ben sɔma sɔɔ. ¹² Yera Yudaba ba ka ben alikaman bɔnu na ye ba wuna wɔkuru baateren wɔllɔ ka tamgia ka gungia. ¹³ Ma na dii tɛn mi ba ra d̄ia ni doke yāku kowo Selemia ka tire yoro Sadaku ka Pedaya, Lefiban turo n̄mu s̄andia. Ma na bu Hananu, Sakurin bii, Matanian debubu n̄mu s̄andia u bu somi. Domi ba s̄a naanɛgibu. Beya ba ko n da begibu d̄ia ni bɔnu kue.

¹⁴ Gusunɔ n̄n Yinni, a de a n man yaaye n̄n ye na kua kpuron s̄o. A ku sɔmbu te duari te na kua ka naanɛ wunen s̄a yee te ka ten woodaban s̄o.

¹⁵ Yen waati ye sɔɔ, na tɔmbu wa Yudan temɔ ba resem gamamɔ tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ, ma gaba doo bɔkunu duusiamɔ ma gaba ketɛkunu tam sɔbimɔ ka resem ka d̄a marum mɛ ba m̄ figie ka maa sɔmunu ganu ba ka naamɔ Yerusalemɔ. Ma na bu kirɔ kua bu ku ḡanu d̄ra tɔɔ te. ¹⁶ Tirigii be ba maa wāa mi, ba ra ka swɛɛ ka kia dabinu nɛ bu Yudaba ka Yerusalemugibu d̄re sanam wɛragim sɔɔ. ¹⁷ Ma na Yudan wirugibu taare wɛ. Na bu bikia na nɛɛ, mban s̄na ba kɔsa m̄ ba tɔɔ wɛrarugiru disi dokemɔ. ¹⁸ Nge

meya besen sikadoba ba raa kua. Ma Gusunə u sun wahala dabinu surema wuu ge sɔɔ. Yera ba kɪ bu maa win mɔru seeya bu tɔɔ wɛrarugii te disi doke?

¹⁹ Ma na yiire bu Yerusalemun kɔnnɔsu kenε sanam mε sɔɔ u dua tɔɔ wɛrarugiru tu sere tore kpa bu ku su kenia ma n kun mɔ tɔɔ wɛrarugiru ta kpa. Ma na nen sɔm kowobu gabu yi yi kɔnnɔ sin mi bu ku ka de sɔmunu ganu nu du tɔɔ wɛrarugii te sɔɔ. ²⁰ Yera kia bwese bwesekan dɔrobu ba kpuna wuun biruɔ nge nɔn yiru. ²¹ Ma na bu kirɔ kua na nεε, mban sɔna ba kpuna wuun tɔɔwɔ gb̄ararun biruɔ. Na maa bu sɔɔwa na nεε, b̄a n maa yen bweseru kua, kon bu nɔma doke.

Saa yen d̄ama ten di, ba n̄ maa naare tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ. ²² Ma na Lefiba sɔɔwa na nεε, bu tii d̄erasio kpa bu na bu Yerusalemun kɔnnɔsu kɔsu bu ka tɔɔ wɛrarugii te yi Yinni Gusunɔn sɔ.

Yinni Gusunə, yeniban sɔ, a de a n man yaaye. Kpa a man kɔsu wunen durom bakam sɔ.

²³ Waati ye sɔɔ, na Yuuba wa ba kurɔbu sua Asidɔduba ka Mɔabuba ka Amɔniban min di. ²⁴ Ma ben bibu gabu ba Asidɔdugibun barum gerumɔ. Ba n̄ Yudan barum yɛ. Tɔn tuko baruma ba gerumɔ. ²⁵ Na bu taare wɛ, ma na bu b̄rusi. Na ben gabu so, ma na gabun seri wukura. Ma na nεε, bu b̄ruo Yinni Gusunɔn wuswaɔ bu nεε, ba n̄ maa ben bii wɔndiaba tɔn tukobu kɛmɔ bu sua kurɔbu. Ba n̄ maa derimɔ ben aluwaasiba bu tɔn tukobun bii wɔndiaba sua kurɔbu. ²⁶ Domi yera Salomɔ Isireliban sina boko u kua. Sunɔ goo sari wi u ka n̄n weenε handunia ye sɔɔ. Gusunə u n̄n kɪ. Ma u n̄n kua Isireliba kpuron sunɔ. Adama ka mε, kurɔ be ba s̄a bwese tukunu ba n̄n sure durum sɔɔ. ²⁷ Yen sɔ, sa n̄ maa kɪ su nɔ bu nεε, bεya i taare baka yenin bweseru kua i bwese tukunu sɔɔ kurɔbu sua, kpa i ko naane sariba Yinni Gusunɔn mi.

²⁸ Yoyadan bii turo, Eliasibu wi u s̄a ȳaku kowo tɔnweron debubu, wiya u s̄a Sambala Horonigiin biin durɔ. Yen sɔna na n̄n gira nen min di.

²⁹ Yinni Gusunə, a ku bu duari. Domi ba wunen s̄a yeru disi doke. Ma ba n̄ arukawani yibie ye ȳaku kowobu ka Lefiba ba ka nun b̄kua.

³⁰ Na dera ba ḡa tukunu kpuro wuna ben suunu sɔɔn di. Ma na ȳaku kowo be, ka Lefi ben baawure wesia win sɔmburu sɔɔ. Ma na dera ba wooda ye mεm nɔɔwa ye ya weenε be, ȳaku kowobu bu mεm nɔɔwa, ³¹ ba maa ȳaku d̄a kasu yen saa sɔɔ ma ba ben d̄a gbiikinu wɛ.

Gusunə nen Yinni, a de a n man yaaye yeniban sɔ.

ESITɛɛ

Tire te, ta ka Yuuba yā be ba yoru dimɔ Babiloniɔ. Babilonigibu ka ben wirugii turo Hamani ba kookari kua ba kasu bu bu go. Saa ye sɔɔ, Yuuban bii wɔndia goo wi ba mɔ Esitɛɛ, wi u kua Babilonin sunɔn kurɔ, u bu wɔra.

Tire te sɔɔ, Gusunɔn yīsiru sari mi. Adama ka mɛ, ta Gusunɔn dam sɔɔsimɔ ka maa somi te u win tɔmbu kua.

Tire te, ta maa sun sɔɔmɔ nge mɛ Yuuban tɔɔ baka te ba mɔ Purimu ta ka torua.

Tire ten kpunaa

1. Esitɛɛ u sina bokon kurɔ Fasiti kɔsire kua, wiru 1n di sere wiru 2.
2. Hamani u murafitiru mɔ bu ka Yuuba go, wiru 3n di sere wiru 5.
3. Ba Hamani go, wiru 6n di sere wiru 7.
4. Yuuba ba ben yiberɛba kamia, wiru 8n di sere wiru 10.

Sina boko u tɔmbu dim soka

¹ Gari yini yi koorawa sina boko wi ba mɔ Asuresin waati sɔɔ. U bandu diiwa tem me ba mɔ Endiɔ n ka girari Etiopiɔ. Tem mɛ kpuro mu sɔawa beri wunaa teeru ka nɔɔba yiru. ²⁻³ Win bandun wɔɔ itase sɔɔ, sɔɔ teeru u sɔ win sina gɔna sɔɔ ben wuu marɔɔ ge ba mɔ Susi. Yera u win sina asakpɔbu tɔɔ baka dim soka ka win sɔm kowobu ka Mɛdiba ka Pɛsin tabu sinambu ka sere beri yi kpuron wirugibu. Be kpurowa ba menna mi. ⁴ Ma u win dukia ye ya win yiiko ka win bandun kpāaru sɔɔsimɔ yara u tɔn be sɔɔsi. U ye kuawa n ka kua suru nɔɔba tia. ⁵ Yen biru, u tɔmbu kpuro be ba menna Susi mi, tɔɔ baka dim soka, gobigibu ka sɔarobu. Ma ba tɔɔ baka te di sere sɔɔ nɔɔba yiru sina kpaarun yaaraɔ. ⁶ Ma ba beku damginu sɔre sɔre taabu sii ganduginu sɔɔ ka wɛɛ wunɔmgii yi ba gbinisi gbereba sɔɔ be ba kua ka kpee gobiginu. Ma ba kita wuraginu ka sii geesuginu yi yi mi. Ma ba dii ten tem sɔma kua ka kpee gobiginu, gam kpee swāanu, gam kpee kpikinu, gam kpee sɔɔ tirosu, gam maa kpee wɔkunu. ⁷ Tɔɔ baka ten tam nɔri yi sɔawa nɔri bwese bweseka yi ba kua ka wura. Ma tam mu sweene baama sina bokon nuku tian sɔ. ⁸ Adama ba n goo tilasi kue u ka mu nɔ. Domi sina boko u win sɔm kowobu sɔɔwa u nɛɛ, bu baawure derio u ko nge mɛ u kɔ. ⁹ Saa ye sɔɔ, sina bokon kurɔ wi ba sokuma Fasiti u maa tɔn kurɔbu tɔɔ baka dim soka Asuresin sina kpaarun sɔɔwɔ.

Sina boko

u win kurɔ Fasiti yina

¹⁰ Sina bokon tɔɔ bakarun sɔɔ nɔɔba yiruse sɔɔ, u wāa nuku dobu sɔɔ, yɛn sɔ u tam nɔra. Yera u win tiin sɔm kowobu nɔɔba yiru beni soka, Mɛhumani ka Bisita ka Haabona ka Bigita ka Abagata ka Setaa ka Kaakasi. ¹¹ Ma u bu gɔra bu da bu win kurɔ Fasiti sokuma kpa u na u n win sina yānu doke. Domi u kɔ win sina asakpɔbu ka sere tɔn be ba wāa mi kpuro bu wa ma win kurɔ u sāa kurɔ burɔ. Ka geema kurɔ wi, kurɔ burɔn tiiwa. ¹² Yera tɔn be, ba da ba kurɔ wi deema. Ma ba nɔn sɔɔwa ma sina boko u nɔn soku. Adama u yina u na. Ye sina boko u nua mɛ, yera win mɔru ya seewa. ¹³ Ma u win bwisi kɛɔbu bikia nge mɛ n weene u kurɔ wi kua. Domi bera ba ra win gari kpuro wunane yɛn sɔ ba tem mɛn woodaba yɛ. ¹⁴ Be sɔɔ, be u ra ka wesiane kiri kiri ben yīsa wee, Kaasena ka Setaa ka Adimata ka Taasisi ka Mɛresi ka Maasena ka Mɛmukani. Ba sɔawa mi sina bibu nɔɔba yiru, Pɛesi ka Mɛdin tem sɔɔ. Bera sina boko u maa naane sāa. Beya ba wāa win bandun aye bakanu sɔɔ ni nu kpuro kere. ¹⁵ Yera u bu sɔɔwa u nɛɛ, wee na gɔra bu nen kurɔ Fasiti sokuma. Adama u yina u na. Sɛyasia birà wooda ya yi su nɔn ko.

¹⁶ Ma Mɛmukani u sina boko ka win bwisi kɛɔ be wisa u nɛɛ, wunen kurɔ Fasiti wi, u tora n kpā. N n mɔ wune sina boko tɔnawa u torari. Ka maa wirugibun tiiwa u torari ka sere maa tem mɛn tɔn durɔbu kpuro. ¹⁷ Domi tɔn kurɔbu kpuro bā n nuɔ ye Fasiti u kua, ba koo sewa bu ben durɔbu gem. Ba n maa bu mɛm nɔɔwammɛ. Kpa bu ka tii yina bu nɛɛ, ye sina boko u raa win kurɔ Fasiti sokusia u na ro? ¹⁸ Mɛya maa bese wirugibu,

bɛsɛn kurɔbu ba koo nɔ ye sina bokon kurɔ u kua. Kpa bu se bu sun gari wisi ka gendu. Kpa gen te, tu bɛsɛn mɔru seeya. ¹⁹ Ñ n mɛn na, sina boko, à n wuran na, a de bu wooda yara ye ya Fasiti yinarimɔ u maa na wunen wuswaaɔ kpa a kurɔ goo kɔsire ko wi u nùn kere. Wooda ye, ya ko n wāawa bɛsɛ Pɛɛsiba ka Mɛdiban woodaba sɔɔ ye ba ñ kpɛ bu go. ²⁰ Sanam mɛ ba koo wooda ye nɔ wunen tem bakam mɛ kpuro sɔɔ, tɔn kurɔ baawure u koo win durɔ mɛm nɔɔwawa, baa ñ n mɛren na durɔ wi, u sãa.

²¹ Ma gari yi, yi sina boko ka win tem wirugibu dore. Ma u ka yi sɔmburu kua. ²² U dera ba tirenu mɔrisia win tem beri berika kpuro sɔɔ. Ba tire ni yoruawa ka baawuren barum mɛ ba gerumɔ win tem sɔɔ. Wee ye tire ni, nu gerumɔ. Nu nɛɛ, n weenɛ tɔn durɔ wi u kurɔ sue kpuro u n sãa win yɛnu yɛro kpa ba n da win barum gere yɛnu ge sɔɔ.

Esitɛɛ u kua sina bokon kurɔ

2

¹ Amɛn biru, Asuresin mɔru ya sure. Ma u bwisika ye Fasiti u kua ka wooda ye ba yi win sɔ. ² Yera sina bokon tiin sɔm kowobu ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, sina boko, a de bu wɔndia be ba ñ durɔ yɛ kasu kpa ba n sãa kurɔ burabun tii. ³ Yen sɔ, a tɔmbu gɔsio wunen tem beri berika kpuro sɔɔ bu wɔndia kurɔ burabu kasuma be ba ñ durɔ yɛ. Kpa bu ka bu na Susiɔ wunen kurɔbun wāa yerɔ. Miya Hege wi u ra wunen kurɔbu kɔsu u koo bu nɔɔri kpa u bu tim wɛ bu ka ben wasi sɔmɛ. ⁴ Saa ye sɔɔ, wɔndia wi u koo wunɛ sina boko wɛre, wiya u koo Fasiti kɔsire ko.

Ma gari yi, yi ka sina boko naawa. Ma u yi wura.

⁵ N deema Yuu goo wāa Susi wuu bɔkɔ ge sɔɔ. Win yīsira Maadose. U sãawa Yairin bii, Benyamɛn bweseru sɔɔ. Win sikadobara Simeɪ ka Kisi. ⁶ Nɛbukanesaawa u Maadose wi yoru mwaama ka win temgibu gabu Yerusalemun di ka ben sina boko Yekonia sannu. ⁷ Maadose wi, u win baan tundo turosin bii wɔndia goo neni. Domi win mɔwɔbu ba gu. Bii win yīsira Hadasa wi ba maa mɔ Esitɛɛ. Wɔndia wi, kurɔ burɔn tiiwa.

⁸ Sanam mɛ ba wooda ye yara, wɔndia dabira ta menna Susiɔ. Esitɛɛ u wāa be sɔɔ. Ma Hege wi u ra sina bokon kurɔbu kɔsu u ka be kpuro da tɔn kurɔbun wāa yerɔ u bu nɔɔrimɔ. ⁹ Esitɛɛ u Hege wɛre ma u ka nùn nɔnu geu mɛera u nùn tim wɛ fuuku mɛ u koo ka wasi sɔmɛ ka maa dīa ni u ko n da di. Ma u nùn wɔndia nɔɔba yiru kasua sina kpaarun sɔm kowobu sɔɔ. Yen biru, u nùn dii te ta buram bo wɛ tɔn kurɔbun wāa yeru mi. ¹⁰ Adama Esitɛɛ kun gerua ma u sãa Yuu. Domi Maadose u nùn ye yinari. ¹¹ Meya Maadosen tii u ra n daamɔ tɔn kurɔ ben wāa yerun kɔnnɔwɔ u ka Esitɛɛn alafia bikia kpa u n maa ka yɛ ye ba nùn kuammɛ.

¹² Wɔndia be kpuro ba koo wasin burarun tim kowa wɔɔ tia tɔn kurɔbun wāa yeru mi. Suru nɔɔba tia sɔɔ, ba koo bu gum mɛ ba ra soku miru sawa. Suru nɔɔba tia ye ya maa tie sɔɔ, kpa bu bu gum turaregum sawa ka maa tim gam wasin burarun sɔ. Yeniban biru, wɔndia ben baawure u ko n tɔru mɔ tɛ sɔɔ u koo yari u da u sina boko Asuresi deema. ¹³ Dɔma te yɛro u koo yari ben wāa yee ten min di u ka da sina bokon mi, ba ra nùn wɛwa ye u kī. ¹⁴ Wɔkuru kpa u da sina bokon mi. Bururu yam sārɛru kpa Sasigasi, sina bokon tɔn kurɔbun kɔso u ka nùn da diru garu sɔɔ. Saa ye sɔɔ, kurɔ wi, u ñ maa wee sina bokon mi, ma n kun mɔ sina bokon tiiwa u nùn sokusia ka win yīsiru.

¹⁵ Ye n Esitɛɛ Abisailin bii wi Maadose u nenua girari u ka da sina bokon mi, u ñ gāanu ganu bikie ma n kun mɔ ye Hege sina bokon kurɔbun kɔso wi, u nùn sɔɔwa u ka da. Be ba ka Esitɛɛ yinna kpuro, ba ra ka nùn nɔnu geu mɛeriwa. ¹⁶ Asuresin bandun wɔɔ nɔɔba yiruse sɔɔ, yen suru wɔkuruse wi ba mɔ Tebesi, yera ba ka Esitɛɛ da win mi. ¹⁷ Ye ba tura mi, yera sina boko u Esitɛɛ kīa n kere kurɔ be u waare kpuro. Wɔndia be kpuro sɔɔ, Esitɛɛwa u ka nɔnu geu mɛera. Yen biru, u Esitɛɛ sina furɔ dokea. Ma u nùn kua Fasitin kɔsire. ¹⁸ Ma sina boko u win bwisi kɛɔbu ka win sɔm kowobu ka win sina asakpɔbu tɔɔ baka dim soka Esitɛɛn sɔ. Ma u win tem tɔmbu kpuro wɛrabu wɛ dɔma te. Ma u bu kɛnu bɔnu kua ka nuku tia.

¹⁹ Sanam mɛ ba maa wɛndiaba mɛnna nɔn yiruse, Maadose u sãa sina kpaarun wirugii turo. ²⁰ Saa ye sɔɔ, Esitɛɛ kun tii sɔɔsi ma u sãa Yuu. Domi u Maadose mɛm nɔɔwa nge mɛ u ra raa ko sanam mɛ u wãa win mi.

Maadose

u sina bokon wãaru wɔra

²¹ Sɔɔ teeru ye Maadose u win sɔmburu mɔ̀ sina kpaarɔ, Bigitani ka Teresi be ba sãa sina bokon kɔnnɔn kɔsobu ba ka sina boko mɔru kua sere ba kɔ bu nɔn go. ²² Yera Maadose u gari yi nua. Ma u da u ye Esitɛɛ sɔɔwa. Ma Esitɛɛn tii u maa da u sina boko sɔɔwa ka Maadosen yɔsiru. ²³ Yera ba gari yin gem kasu ba deema geema. Ma ba dãa nɔɔ sem kua ba ka bu sɔka ba suasia wɔllɔ. Ma ba gari yi yorua ben tem garin tireru sɔɔ sina bokon nɔni biru.

Hamani ka Maadose ba ñ do

3

¹ Yeniban biru, Asuresi u Hamɛdatan bii wi u sãa Agagin bweseru wɔlle sua. Ma u nɔn kua yiruse win bandu sɔɔ. ² Sina kpaarun sɔm kowobu kpuro ba ra Hamani kpunɛwa, domi sina bokowa u yen wooda ye wɛ. Maadose turowa u yina u nɔn kpuna. ³ Yera sina bokon sɔm kowo be ba tie ba ra nɔn bikie bu nɛɛ, mban sɔna a ku ra ka sina bokon wooda mɛm nɔɔwɛ. ⁴ Tɔɔ baaterewa ba ra nɔn bikie mɛsum. Adama Maadose u ku ra bu wisi. U ra gesi bu wisiwa u nɛɛ, nɛ Yuuwa. Yera ba da ba ye Hamani sɔɔwa bu ka wa Maadose ù n ko n mɔ̀ mɛ u n dɔɔ. ⁵ Yera Hamanin tii u wa Maadose u yina u nɔn kpuna. Ma u mɔru besira too. ⁶ Mɛya ba maa nɔn sɔɔwa ma Maadose u sãawa Yuu. Yera Hamani u bwisika win tii sɔɔ u nɛɛ, ñ n mɛn na, Maadose tɔnan gɔɔ kun tura sere u Yuuban bweseru kpuro go be ba wãa Asuresin tem mɛ kpuro sɔɔ. ⁷ Asuresin bandun wɔɔ wɔkura yirusen suru gbiikoo wi ba mɔ̀ Nisãa sɔɔra ba gãanu kɔ ni ba sokumɔ purimu bu ka suru ka win tɔru wa tɛ sɔɔ ba koo Yuuba go. Ma ya suru wɔkura yiruse wi ba mɔ̀ Adari gɔsa.

Hamani u Yuuban

kpeerasiabun sɔɔru mɔ̀

⁸ Hamani u sina boko sɔɔwa u nɛɛ, yinni, bweseru gara wãa tɛn tɔmba yarine baama wunɛn tem mɛ kpuro sɔɔ, ba tii mɛnɛ nɛnɛm, ben komara maa sãawa nɛnɛm. Yen biru ba ku ra wunɛn woodaba mɛm nɔɔwɛ. Æ n bu deri sɛɛ, ya ñ nun arufaani gaa kuammɛ. ⁹ Æ n wuran na, a de bu wooda yara kpa bu yore bu tɔn ben bweseru go. Saa ye sɔɔ, kon sii geesun tɔnnu gooba wunɔbu (300) sua n wunɛn tem sɔm kowobu wɛ bu doke wune sina bokon arumani sɔɔ.

¹⁰ Yera sina boko u win taabu wuna u Hamani Yuuban yiberɛ wi wɛ. ¹¹ Ma u nɛɛ, a wunɛn gobi nɛnuɔ adama kon nun Yuuba deria kpa a ka bu ko mɛ a kɔ.

¹² Suru gbiikoon sɔɔ wɔkura itase sɔɔ, ba sina bokon tire yorobu sokusia. Tire yoro be, ba tirenu yorua nge mɛ Hamani u gerua. Ma ba nu mɔrisia sina bokon tem wirugibun mi ka win sina asakpɔbun mi ka win tem beri berikan wirugibun mi ka bweseru baaterɛn wirugiin mi. Ba nu yoruawa ka barum baamere mɛ mu wãa tem mɛ sɔɔ. Ma ba tire ni nɔma doke ka sina boko Asuresin yɔsiru ka win taabun yɔreru. ¹³ Ma ba tɔmbu gɔra gɔra ka tire ni, tem mɛn beri berika kpuro sɔɔ bu ka Yuuba kpuro kpeerasia sɔɔ teeru, aluwaasiba ka durɔ tɔkɔnu ka bibu ka tɔn kurɔbu. Kpa bu ben arumani kpuro kam koosia. Ba koo ye kowa suru wɔkura yirusen sɔɔ wɔkura itase sɔɔ, suru wi ba mɔ̀ Adari. ¹⁴ Bera mi ba tire te wa kpuro, ba koo ten gari garisiwa wooda, kpa bu de tɔmbu kpuro ba n yɛ ba n ka yen sɔɔru sãa sere tɔɔ te, tu ka tunuma. ¹⁵ Ma sina boko u sɔmɔ be wooda wɛ ba doona fuuku. Ma ba wooda ye kpara Susiɔ, wuu bɔkɔ gen mi. Saa ye sɔɔ wuu gen tɔmbu ba wãa biti sɔɔ, saa ye sɔɔra sina boko ka Hamani ba sã ba ben tam nɔrumɔ.

Maadose

u Esitɛɛ somiru kanamɔ

4

¹ Ye Maadose u nua ye ya kooramɔ, yera u win yaberu nenua u karana. Ma u saaki sebua u torom wisi wirɔ nuku sankirarun sɔ̄. Yen biru, u da wuu suunu sɔ̄, u nuku sankirarun kuuki mɔ̄ ka dam. ² Ma u da sere sina bokon kɔnnɔwɔ, baa mɛ ba ra yinɛ wi u saaki sebua u da mi. ³ Tem mɛ kpuro sɔ̄, mi Yuuba ba sina bokon wooda yen gari nua, ba ra nuki sankirewa. Kpa bu nɔ̄ bɔke, ba n weeweenu mɔ̄ ba n sumɔ. Ben gabu ba n kpɪ ba n saaki sebua, ba n torom wisi wirɔ nuku sankira ten sɔ̄.

⁴ Esitɛɛn sɔm kowobu ba na ba nɔn ye sɔ̄wa. Ma u nanda gem gem. Ma u ka yɔnu gɔra bu Maadose sebusia kpa u win saaki ye pota. Adama Maadose u yina. ⁵ Yera Esitɛɛ u Hataki win sɔm kowo turo wi sina boko u nɔn deria gɔra Maadosen mi, u nɔn bikia ye n nɔn mɔ̄. Mban sɔna u mɔ̄ mɛ. ⁶ Ma Hataki u seewa u da Maadosen mi, sina bokon kɔnnɔwɔ. ⁷ Yera Maadose u nɔn sɔ̄wa kpuro ye ya koorɔ, ka gobi yi Hamani u koo doke sina bokon arumani beru yerɔ bɔ n Yuuba go ba kpa. ⁸ Ma u maa nɔn sina bokon wooda ye ya gerumɔ bu Yuuba gon tireru wɛ, te ba yara Susiɔ. Ma u nɔn kana u Esitɛɛ ye kpuro sɔ̄. Kpa u be da u sina boko suuru kana u ka Yuuban bweseru deri. ⁹ Ma Hataki u da u ye kpuro Esitɛɛ sɔ̄wa. ¹⁰ Yera Esitɛɛ u maa nɔn gɔra Maadose win mi. ¹¹ U nɛɛ, sina bokon sɔm kowobu kpuro ka bwese ni nu wɔa tem mini, nu yɛ ma wi u da sina bokon mi, u kun yɛro soka, ba ra yɛro gowa nge mɛ wooda ya gerua. Adama sina bokon tii ù n nɔn win sina dɛki wuragia tii, ba ù nɔn goomɔ. Wee tɛ, nɛn sɔ̄ tena mi, ye sina boko kun ka man sokure.

¹² Sanam mɛ ba ka Esitɛɛn gari yi Maadose daawa, ¹³ yera Maadose u gɔra bu nɔn sɔ̄ bu nɛɛ, u kun tamaa wi turowa u koo kisira Yuuban wahala yen di yɛn sɔ̄ u wɔa sina kpaarɔ. ¹⁴ Ù n mari, u ù win tɔmbu somi tɛ, ba koo somiru wa gam di, kpa bu faaba wa. Adama wi, ka win tundon yenugibu, ba koo gbiwa. Sɔrɔkudo yen sɔna ba nɔn kua sina bokon kurɔ. ¹⁵ Yera Esitɛɛ u maa gɔra Maadosen mi u nɛɛ, ¹⁶ u doo u Yuuba kpuro menna be ba wɔa Susi mi, kpa bu nɔ̄ bɔke win sɔ̄, sɔ̄ sɔ̄ ita ka wɔkuru ita, bu ku dɔanu di, bu ku maa nim nɔ. Wi ka maa win sɔm kowobu ba koo maa ko mɛsum. Yen biru, kpa u da sina bokon mi, baa mɛ wooda ya mɛ yina. Ù n koo gbin na, kpa u gbi. ¹⁷ Yera Maadose u da u kua kpuro nge mɛ Esitɛɛ u nɔn sɔ̄wa u ko.

Esitɛɛ u da sina bokon mi

5

¹ Nɔ̄ bɔku ten sɔ̄ itase, yera Esitɛɛ u win sina yɔnu sebua. Ma u da sina kpaarɔ. Ye u dua ten sɔ̄wɔ, u deema sina boko u sɔ̄ win sina kitarɔ u kɔnnɔ mɛera. ² Sanam mɛ u Esitɛɛ wa u yɔ win yenu ge sɔ̄, yera u ka nɔn nɔnu geu mɛera. Ma u nɔn win sina dɛka tii ye ba kua ka wura. Ma Esitɛɛ u susi u dɛka yen sɛru baba. ³ Ma sina boko u nɔn bikia u nɛɛ, Esitɛɛ, mban sanuma a mɔ̄. A man sɔ̄wɔ ye a kɪ n nun kua. Na sɔ̄ru kpa n ka nun kpuro wɛ, baa ù n nɛn tem bɔnun na.

⁴ Ma Esitɛɛ u nɛɛ, yinni, à n ka man nɔnu geu mɛeran na, na kɪwa wunɛ ka Hamani i na nɛn mi. Domi na tɔ̄ baka dim sɔ̄ru kua mi, bɛɛn sɔ̄.

⁵ Yera sina boko u gɔra bu Hamani sokuma fuuku bu ka da Esitɛɛn mi. Ye Hamani u na, yera be yiru ye kpuro ba da ba tɔ̄ baka dim mɛ di. ⁶ Sanam mɛ ba tam nɔrumɔ, yera sina boko u Esitɛɛ sɔ̄wa u nɛɛ, mba a kɪ a man kana. Na sɔ̄ru kpa n ka nun kua ye a kɪ baa ù n nɛn tem bɔnun na, kon nun wɛ.

⁷ Ma Esitɛɛ u wisa u nɛɛ, yinni, wee ye na kɪ a man kua. ⁸ À n ka man nɔnu geu mɛera, ma a sɔ̄ru sɔ̄ a ka man kua ye na kɪ, kon maa tɔ̄ baka dim sɔ̄ru ko sia, kpa i wurama wunɛ ka Hamani i di. Saa ye sɔ̄ra kon nun sɔ̄ ye na kɪ.

Hamani u kɪ u Maadose go

⁹ Yen tɔ̄ te, Hamani u yara Esitɛɛn yenun di ka nuku dobu. Adama ye u tura kɔnnɔwɔ, u wa Maadose kun seewe u nɔn bɛɛɛ wɛ. Ma u mɔru besira gem gem. ¹⁰ Adama u tii nenua u da yenuɔ. Yera u win bɔrɔba ka win kurɔ Seresi sokusia. ¹¹ Ma u tii sua gari gerua tɔn be kpuron wuswaaɔ, win dukia baka ka win bii tɔn durɔ dabi te u maran sɔ̄

ka sere girima ye sina boko u nùn doke u ka nùn kua win sina asakpɔbu kpuron wirugii. ¹² Yera u nɛɛ, nɛ turowa Ɛsitɛɛ, sina bokon kurɔ u soka n ka sina boko yɔsirima tɔɔ baka dim mɛ u sɔɔru kuan sɔ. Nɛ turo wiya u maa nɛɛ, n sina boko yɔsirima sia su ka kpam di win mi. ¹³ Adama yeniba kpuro ya ñ ko n man sãa gãanu nà n Maadose Yuu wi waamɔ u wãa sina kpa kɔnnɔ mi.

¹⁴ Yera win bɔrɔ be, ka win kurɔ wi, ba nùn bwisi kã ba nɛɛ, a doo a dãru garu gira tèn gunum mu sãa gɔm soonu weeraakuru kpa a sina boko kana bu Maadose sɔku bu sãarusia mi. Saa ye sɔɔ, kaa kpĩ a tɔɔ baka dim mɛ di ka nuku dobu.

Yera gari yi, yi Hamani dore. Ma u dera ba dãa te sɔɔru kua.

Sina boko

u Maadose wɔlle sua

6

¹ Yen wɔku te, sina boko u kpana u dweeya. Yera u nɛɛ, bu nùn ben tem garin tirenu tama. Tire ni sɔɔra ba ra yore ye n kooru kpuro ben tem sɔɔ. Ma ba ka nùn tire ni naawa ba nùn garia. ² Ma ba girari mi sina bokon sɔm kowobu Bigitani ka Teresi ba raa nɔɔ tia kua bu ka sina boko go. Ma Maadose u ye sina boko dɔmɛya. ³ Yera sina boko u bikia u nɛɛ, ba sere Maadose wɔlle sua gari yin sɔ?

Ma sɔm kowo be, ba wisa ba nɛɛ, aawo, ba ñ nùn gãanu kue.

⁴ Sina boko u bikia u nɛɛ, wara u wãa sina kpaaru mi.

N deema saa yera Hamani u duumam sisi u ka sina boko kana u Maadose sãarusia dãa ye u sɔɔru kuan wɔllɔ. ⁵ Yera sina bokon sɔm kowo be, ba nùn wisa ba nɛɛ, Hamaniwa u wãa mi.

Ma sina boko u nɛɛ, u duuma.

⁶ Yera Hamani u dua. Ma sina boko u nùn bikia u nɛɛ, amɔna kon yẽro kua wi na kĩ n wɔlle sua.

Yera Hamani u tii sɔɔwa u nɛɛ, wara sina boko u koo maa wɔlle sua n kere nɛ. Ma u wisa u nɛɛ, ⁷ yinni, à n kĩ a goo wɔlle sua, ⁸ a de bu wunen tiin yaberu sua ka wunen tiin duma ye ba sina furɔ dokea wirɔ. ⁹ Kpa a de wunen sɔm kowo damgii turo u durɔ wi sina yãa ni sebusia kpa u nùn yɔɔsia wunen duman wɔllɔ. Kpa u ka nùn da wuu suunuɔ u n gerumɔ u n mɔ, wee nge mɛ sina boko u ra yẽro kue wi u wɔlle sua.

¹⁰ Yera sina boko u Hamani sɔɔwa u nɛɛ, tɛ, a seewo a yãa ni ka duma ye sua kpa a Yuu wi kua nge mɛ a gerua mi. Baa yen gãa piibu a ku ra duari. U wãa sina kpa kɔnnɔwɔ u sɔmburu mɔ mi.

¹¹ Ye Hamani u da u yãa ni suama ka duma ye, yera u nu Maadose sebusia. Ma u nùn yɔɔsia duma yen wɔllɔ u ka nùn da wuu suunuɔ u gerumɔ u mɔ, wee nge mɛ sina boko u ra yẽro kue wi u wɔlle sua. ¹² Yen biru, Maadose u gɔsira u wura sina kpa kɔnnɔ mi. Ma Hamani u maa doona fuuku win yenuɔ, u tuke sekurun sɔ. ¹³ Ye u tura mi, u ye kpuro win kurɔ Seresi ka win bɔrɔba saaria. Ma ba nùn bwisi kã ba nɛɛ, Maadose wi, Yuuwa. Ma win wuswaara ba nun sekuru doken torua mɛ, a n yẽ ma kaa n kaaramɔwa a n dɔɔ.

¹⁴ Sanam mɛ ba gari gerumɔ ba ñ kpa, yera sina bokon sɔmɔbu ba tunuma, ma ba yande Hamani sua ba ka da Ɛsitɛɛn tɔɔ baka dii yerɔ.

Hamani gɔɔ

7

¹ Yera sina boko ka Hamani ba Ɛsitɛɛn tɔɔ baka dim mɛ da nɔn yiruse. ² Ye ba dim kpa ba tam nɔrumɔ, yera sina boko u maa Ɛsitɛɛ bikia u nɛɛ, mba a kĩ a man kana. Na sɔɔru sãa n ka nun kpuro kua ye a kĩ. Kon mam nun nɛn tem bɔnu wɛ.

³ Ma Ɛsitɛɛ u nɛɛ, yinni, à n ka man nɔnu geu mɛɛran na, ma n nun wɛre, wee ye na nun kanamɔ. A ku de bu nɛ ka nɛn bweseru go. ⁴ Domi ba sun dɔrawa bu ka sun sakiri bu kpeerasia wɔnwɔndu sariru sɔɔ. Ñ n yorun na ba sun kpɛɛ, kon daa nɛn nɔɔ mariwa domi ta ñ tura ñ ka nun baasi.

⁵ Yera sina boko Asuresi u Ɛsitɛɛ bikia u nɛɛ, wara u nia yen bweseru kua.

⁶ Esitɛɛ u wisa u nɛɛ, besen yiberɛ wi u sun nɔni sɔɔmɔ, wiya Hamani tɔn kɔso wini.

Yera Hamani u nanda sina boko ka Esitɛɛn wuswaaɔ. ⁷ Ma sina boko u seewa u yara ka mɔru u da win sina kpaarun yaaraɔ. Saa yera Hamani u tuba ma sina boko u sɔɔru kpawa u ka nɔn go. Yera u Esitɛɛ suuru kana u nɔn faaba ko. ⁸ Ma u tii yɔsu u wɔruma mi Esitɛɛ u sɔ. Saa yera sina boko u wurama ma u dua mi ba tɔɔ bakaru dimɔ. Yera u Hamani bikia u nɛɛ, a kɔ a maa Esitɛɛ gabawa nen wuswaaɔ sina kpaaru mini?

U ka gari yi gere u kpe, yera win sɔm kowobu ba Hamanin wuswaa bɔkua. ⁹ Yera sɔm kowo ben turo wi ba mɔ Haabona u sina boko sɔɔwa u nɛɛ, yinni, Hamanin tii u dɔru garu sɔɔru kua tɛ sɔɔ u koo raa Maadose sɔku u bwɛ wi u nun gari dɔmɛya a ka faaba wa mi. Dɔa te, ta gire mi, win dirun wuswaaɔ. Ten gunum mu sɔawa gɔm soonu weeraakuru.

Yera sina boko u wooda wɛ u nɛɛ, bu Hamani sɔkuo bu bwɛ dɔa te sɔɔ.

¹⁰ Ma ba Hamani sua ba ka da ba bwɛ dɔa ten wɔllɔ, te u raa sɔɔru kua Maadosen sɔ. Saa yera sina bokon mɔru ya sure.

8

¹ Yen tɔɔ te sɔɔ, sina boko Asuresi u Hamani Yuuban yiberɛ win dukia kpuro sua u Esitɛɛ wɛ. Ma Esitɛɛ u nɔn sɔɔwa ma Maadose u sɔawa win dusi. ² Yera sina boko u Maadose sokusia ma u win sina taabu sua ge u Hamani mwaari u nɔn wɛ. Yen biru, Esitɛɛ u Hamanin dukia ye Maadose nɔma beria.

Sina boko u wooda yara

Yuuban arufaanin sɔ

³ Yen biru, Esitɛɛ u kpuna sina bokon wuswaaɔ ka swii ma u nɔn suuru kana u ka himba kɔsa ye yinasia ye Hamani Agagigii u raa yi Yuuban sɔ. ⁴ Ma sina boko u Esitɛɛ win sina dɛka tii ye ba kua ka wura. Yera Esitɛɛ u seewa u yɔra win wuswaaɔ. ⁵ Ma u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, yinni, n n nun wɛren na, a n ka man nɔnu geu mɛɛran na, na kɔ a wooda ye yinasia ye Hamani Agagigii Hamɛdatan bii wi, u yara u nɛɛ, bu Yuuba kpeerasio be ba wɔa tem mɛ sɔɔ. Kpa a de bu ye kpara. ⁶ Domi na n kpɛ na n sɔ kpa na n waamɔ ba nen bweseru nɔni sɔɔmɔ ba goomɔ.

⁷ Yera sina boko Asuresi u Esitɛɛ ka Maadose wisa u nɛɛ, i swaa dakio i nɔ. Wee na dera ba Hamani sɔka dɔa sɔɔ ba bwɛ yɛn sɔ u kasu bu Yuuba go. Ma na maa wune Esitɛɛ win dukia kpuro wɛ. ⁸ Yen sɔ tɛ, i yoruo ka nen yisiru ye ya koo Yuuba arufaanin kua. Kpa i ye nɛ sina bokon yireru koosi. Domi ye ba yorua ka sina bokon yisiru ma ba ye win yireru koosi, ba n maa kpɛ bu ye gɔsia.

⁹ Wɔɔn suru itase wi ba mɔ Sifaa, win sɔɔ yenda itase sɔɔ, yera ba sina bokon tire yorobu sokusiam, ma Maadose u bu wooda wɛ bu Yuuba tirenu kua ka sina bokon sina asakpɔbu ka win tem wirugibu ka sere wirugii be ba wɔa bera wunaa teeru ka nɔɔba yiru ye sɔɔ, saa Endin di n ka girari Etiopiɔ. Ma ba tire ni kua ka Yuuban barum ka sere maa barum mɛ mu wɔa tem mɛ kpuro sɔɔ. ¹⁰ Ba nu yorua ka sina bokon yisiru, ma ba nu yireru koosi ka win taabu. Saa ye sɔra sina bokon maasɔbu ba seewa ba ka nu da baama. ¹¹ Wee ye tire ni, nu gerumɔ. Nu nɛɛ, sina boko u Yuuba wooda wɛ u nɛɛ, wuu mi ba gesi wɔa kpuro bu mennɔ bu ka ben wɔaru wɔra kpa bu bwese te ta bu wɔri kpeerasia sere ka ten kurɔbu ka bibɔ. Kpa bu ten dukia gura. ¹² Baawurewa u koo wooda ye mem nɔɔwa Asuresin tem kpuro sɔɔ, suru wɔkura yirusen sɔɔ wɔkura itase sɔɔ. Suru wiya ba mɔ Adari. Tɔɔ tera ba raa yi bu ka Yuuba go. ¹³ Bera mi tire te, ta gesi tura, ba koo ten gari garisiwa wooda kpa bu de tɔmbu kpuro ba n ye yɛ. Kpa Yuuba ba n sɔɔru sɔa bu ka ben yiberɛba mɔru kɔsia tɔɔ te sɔɔ. ¹⁴ Ye sina boko u win maasɔbu wooda ye wɛ yera ba ben dumi yɔɔwa ba da fuuku ma ba yen gari kpara tem mɛ kpuro sɔɔ. Ba maa ye kpara Susiɔ.

¹⁵ Saa ye sɔra Maadose u yara sina kpaarun di u da wuu sɔɔ u sina yɔnu sebua ni nu nɔni gaaduragii ka nɔni kpiki mɔ ka yabe bakaru nɔni swɛɛguru ka maa sina furo wuragu. Ma wɔkinu yiba Susi ye sɔɔ taki ka nuku doɔn kuukin sɔ. ¹⁶ Yen dɔma te, Yuuba ba nuku doɔn mɔ too, ba kuuki mɔ, ba yɔɔkumɔ. ¹⁷ Bera mi ba gesi wɔa kpuro ba

ka wooda ye nua, ba nuku dobu kuawa too, ba tɔɔ baka dim sokuna. Ma tɔn dabinu ba tii gɔsia Yuu yɛn sɔ ba Yuuba nasie.

Yuuba

ba ben yiberɛba mɔru kɔsie

9

¹ Suru wɔkura yirusen sɔɔ wɔkura itase ye, ya tura. Tɔɔ te sɔɔra sina bokon wooda ye u raa yi Yuuban sɔ ya koo sɔmburu tore. Tɔɔ tera Yuuban yiberɛba ba yɔiyɔ bu Yuuba kamia. Adama n n̄ koore. Yuubara ba nasara sua. ² Asuresin tem kpuro sɔɔ, Yuuba ba menna wuu mi ba wɔa kpuro. Ma ba ben yiberɛba wɔri be ba raa nɔɔ tia kua bu ka bu go mi. Goo sari wi u ka tii yina. Domi ba ben bɛrum mɔwa. ³ Sina bokon tem beri berikan wirugibu ka win sina asakpɔbu ka win tem wirugibu ka win tiin sɔm kowobu ba ka Yuuba yɔra domi ba Maadosen bɛrum mɔ. ⁴ Maadose wi, u aye bɛɛregiru mɔ sina kpaaru mi. Ma u yɔsiru yara tem mɛ kpuro sɔɔ. Ma win dam mu sosimɔ mu dɔɔ.

⁵ Yuuba ba ben yiberɛ be kua nge mɛ ba kɔ. Ba bu gowa gem gem. ⁶ Susi maro sɔɔ, tɔmbu nɛera wunɔbuwa (500) ba go. ⁷ Ma ba Paasandata ka Dalifoni ka Asipata sakira, ⁸ ka Porata ka Adalia ka Aridata ⁹ ka Paamasita ka Aridai ka Fayesata ¹⁰ ka sere maa Hamani Yuuban yiberɛn bibu wɔkuru. Adama ba n̄ ben dukia gure.

¹¹ Yen tɔɔ te, ba sina boko tɔn ben geeru sɔɔwa be ba go Susi maro mi. ¹² Yera sina boko u Esitɛɛ sɔɔwa u nɛɛ, wee Yuuba ba tɔmbu nɛera wunɔbu (500) go mini ka Hamanin bibu wɔkuru. Amɔna n ko n sɔa wuu si su tie sɔɔ. Tɛ, à n maa gɔanu kɔ a man bikio, kon nun ye kua.

¹³ Ma Esitɛɛ u n̄n wisa u nɛɛ, à n wuran na, a de sia Yuuba bu maa ko Susi mini nge mɛ wooda ye, ya gerua. Kpa bu Hamanin bibu wɔku ten gonu bwɛ dɔaɔ.

¹⁴ Ma sina boko u wooda wɛ bu maa ko nge mɛ. Ma ba ye kpara Susiɔ. Ma ba Hamanin bibu wɔku ten gonu bwɛ dɔaɔ. ¹⁵ Yuu be ba wɔa Susi maroɔ, ba Adarin sɔɔ wɔkura nne ye sɔɔ menna. Ma ba tɔmbu gooba wunɔbu (300) go. Adama ba n̄ ben dukia gure.

¹⁶ Yuu be ba maa wɔa tem mɛn beri berikaɔ ba maa menna bu ka ben wɔaru wɔra. Ma ba ben yiberɛba mwɛera ba go. Adama ba n̄ ben dukia gure. Tɔn be ba go mi, ben geera sɔa nɔɔbun suba wata ka wɔkura nɔɔbu (75.000). ¹⁷ Yeni ya koorawa suru wi ba mɔ Adarin sɔɔ wɔkura itase sɔɔ. Yen sɔɔ wɔkura nneɛ sɔɔra ba tɔn goberu deri. Ma ba tɔɔ bakaru di ka nuku dobu. ¹⁸ Adama Yuu be ba wɔa Susi maroɔ, ba ben yiberɛba gowa sɔɔ wɔkura itase ka sɔɔ wɔkura nneɛ sɔɔ. Sɔɔ wɔkura nɔɔbuse sɔɔra ba wɛra. Ma ba tɔɔ bakaru di ka nuku dobu. ¹⁹ Yen sɔna Yuu be ba wɔa baru kpaanɔ ba ra tɔɔ bakaru di ka nuku dobu Adarin sɔɔ wɔkura nneɛ te sɔɔ. Kpa bu kɛnu mɔrisiana.

Maadose

u tɔɔ bakarun tɔru yi

²⁰ Yeniban biru, Maadose u gari yi yorua tirenu sɔɔ. Ma u Yuu be ba wɔa turuku ka tontondeɔ tire ni mɔrisia Asuresin tem mɛ kpuro sɔɔ. ²¹ U ben baawure kana ba n da tɔɔ baka te di wɔɔ baagere suru wi ba mɔ Adarin sɔɔ wɔkura nneɛ ka nɔɔbuse sɔɔ. ²² Kpa bu kɛnu mɔrisiana. Kpa bu sɔarobu kɛnu kɛ. Domi tɔɔ te sɔɔra Yuuba ba ben yiberɛba kamia ba dera. Suru wi sɔɔra ben nuku sankiranu nu gɔsia nuku dobu. Ma ben nɔni swɔaru ta kua bɔri yendu. ²³ Ma Yuuba ba Maadosen gere ye mɛm nɔɔwa, ba wura tɔɔ baka te, tu ko wororu.

²⁴ Domi Hamani, Hamɛdatan bii, Agagigii wi, wi u sɔa Yuuban yiberɛ u raa himba kua u Yuuba kpuro go. Yen sɔna u guba kɔ u ka wa tɔɔ te u koo Yuuba nɔni sɔ kpa u bu go. ²⁵ Adama Esitɛɛ u da sina bokon mi. Ma sina boko u wooda yara u nɛɛ, ye Hamani u raa himba kua mi, yu wɔri win wiru wɔllɔ kpa bu wi ka win bibu bwɛ dɔa wɔllɔ. ²⁶ Yen sɔna ba tɔɔ ni soka Purimu ben tɛtɛ dumin sɔ.

Yuuba ba Maadosen tire ten gari mɛm nɔɔwa ye ba bu kua ka ye ba wan sɔ. ²⁷ Ma Yuuba ba tɔɔ ni kua wororu te ba n̄ kpɛ bu kɔsi ben bibun bweseru ka be ba koo ra tii

koo Yuun s̄. W̄ɔ baagere, s̄ɔ yiru ye s̄ɔ, ba ko n da t̄ɔ bakaru diwa nge mε Maadose u yen wooda yi. ²⁸ Ba ko n da t̄ɔ ni yaayewa sere ka baadommaɔ Isireliban yenu baagere s̄ɔ. Mi Yuuba ba w̄a gesi, ba ko n da Purimun t̄ɔ baka te diwa sere ka ben bibun bweserɔ.

²⁹ Esitεε, Abisailin bii, ka Maadose ba maa tirenu ganu yorua fuuku bu ka t̄ɔ baka ten gari dam sire. ³⁰ Yuuba kpurowa ba tire ni m̄risia mi ba yarinε Asuresin tem beri wunaa teeru ka n̄ɔba yiru ye s̄ɔ. Alafia ka b̄ri yendun gariya yi w̄a tire ni s̄ɔ. ³¹ Nu bu s̄ɔwa ba n da t̄ɔ baka te di ten saa s̄ɔ nge mε Esitεε ka Maadose ba bu s̄ɔwa. Ba n da ko mε, sere ka ben bibun bweserɔ nge mε ba kua sanam mε ba weeweenu kua ba n̄ɔ b̄kua. ³² Nge m̄ya Esitεen wooda ye, ya ka t̄ɔ baka ten dam sire. Ma ba ye yorua tireru s̄ɔ.

Asuresi ka Maadosen gari

10

¹ Sina boko Asuresi u t̄n be ba w̄a win tem kpuro s̄ɔ w̄ɔ gobi surewa sere ka be ba w̄a daarun goorɔ. ² Win yiiko kpuro ka win w̄ruḡarun faagi ka nge mε u ka Maadose w̄lle sua, ye kpuro ya yorua P̄esiba ka M̄diban sinambun kookoosun tireru s̄ɔ. ³ Domi Maadose Yuu wi, u kua yiruse Asuresin bandu s̄ɔ. Ma win bweseru kpuro ta n̄n k̄i. U s̄mburu kua ten arufaanin s̄. Ma u ka tu yina u dera ta w̄a alafia s̄ɔ.

YOObU

Yoobun tireru ta sun gemgiin wahala s̄ōmō ye Gusunō u dera u wa. Wahala yera, win bibu kpuro ba gu, ma win dukia kpuro ya kam kua, ma bwisinu win tii w̄ri.

Yoobun b̄r̄ōba ba na bu ka n̄n bera. Ben gere s̄ō, ba s̄ōsiwa ma Yoobu u tora. Yen s̄ōna u wahala m̄. Adama Yoobu kun gari yi wure. U bu s̄ōwa u n̄ε, wi, u d̄εere. U maa t̄n k̄s̄obu waamō ba kuuramō. N̄ n men na, n n̄ toraru t̄na ta ra ka wahala n̄.

Gusunō kun Yoobun bikia dabi ni wisa. U mam wure u Yoobun tii ḡāa dabinu bikiawa, kpa wi, Yoobu u ka gia ma wi, Gusunōwa u dam kpuro m̄. Wiya u maa ḡāanu kpuro kpare.

Yeniban biru, Yoobun tii u wa ma u tore, ma u Gusunō suuru kana. Saa yera Gusunō u n̄n win yellun w̄aru wesia. Win dukia ya maa wurama ma u maa bibu mara.

Tire ten kpunaa

1. Yoobu u wahala wa, wiru 1n di sere wiru 2:10.
2. Yoobun b̄r̄ōba ba n̄n beram da, wiru 2:11n di sere wiru 31:40.
3. Gari yi Elihu u Yoobu s̄ōwa, wiru 32n di sere wiru 37.
4. Gusunōn wisibu, wiru 38n di sere wiru 41.
5. Gusunō u Yoobu domaru kua, wiru 42.

Setam u Yoobun laakari m̄era

¹ Durō goo w̄a Usiō, win ȳsira Yoobu. Durō wi, u s̄āwa wi u ra Gusunō mem n̄ōw̄ε. U s̄ā gemgii, ma u Gusunō nasie. U ku ra k̄sa k̄ā. ² Bii t̄n dur̄ōbu n̄ōba yiruwā u mara, t̄n kur̄ōbu maa ita. ³ Sabe ni u maa m̄, ni wee, ȳānu n̄r̄ōbun suba n̄ōba yiru (7.000), ka yooyoosu n̄r̄ōbun suba ita (3.000), ka naa wuku n̄r̄ōbu (1.000), ka ket̄eku ninu n̄era wun̄ōbu (500), ka s̄ōm kowo dabi dabinu. Durō wiya u dukia bo s̄ō yari yerun bera mi gia.

⁴ Win bii t̄n dur̄ō be, ba ra n t̄ō baka dim sokunamōwa, kpa bu ben sesubu ita ye soku bu na bu ka di bu n̄. ⁵ B̄a n t̄ō bakaru di ba kpa m̄ε, Yoobu u ra bu sokuwa kpa u bu s̄ārasia, kpa u se buru buru yellu u ȳaku d̄ō mwaararuginu ko ben baawuren s̄ō. Domi u ra tii s̄ōwa u n̄ε, s̄r̄okudo nen bibu ba ko n Gusunō toraru garu kue ben ḡōruε. Nge m̄ya u ra ko saa kpuro.

⁶ Yera s̄ō teeru Yinni Gusunōn ḡradoba ba na ba ȳra win wuswaaō. Ma Setam tii u maa na u ȳra ben suunu s̄ō. ⁷ Ma Yinni Gusunō u n̄n bikia u n̄ε, man diya a wee.

Ma u n̄n wisa u n̄ε, na tem b̄su b̄su na ka sikeren̄wa, yera na den ḡsirama na wee.

⁸ Ma Yinni Gusunō u maa Setam bikia u n̄ε, a nen s̄ōm kowo Yoobu wa mi? Goo sari wi u ka n̄n ween̄ handunia s̄ō. Durō wi, u ra man mem n̄ōw̄ε, kpa u n s̄īmō gem s̄ō. M̄ya u ku ra k̄sa k̄ā. U maa man nasie.

⁹ Ma Setam u Gusunō wisa u n̄ε, a tamaa kama Yoobu wi, u ka nun nasie? ¹⁰ N n̄ wuna a n̄n k̄su wi ka win yenugibu ka sere win ye u m̄ ro? Ma a win s̄ōma kpuro domaru kua. A dera win yaa sabenu nu t̄rie tem m̄ε s̄ō. ¹¹ T̄ε, a win ye u m̄ n̄omu dokeo a wa. Na ȳ kam kam ma u koo nun b̄rusi wunen tiin wuswaaō.

¹² Ma Yinni Gusunō u Setam wisa u n̄ε, ye Yoobu u m̄ kpuro, na nun ye n̄omu beria. Adama a ku win tii baba.

Yen biru Setam u doona Yinni Gusunōn wuswaan di.

Yoobun bibu ka win dukia

kpuro ya kam kua

¹³ S̄ō teeru Yoobun bii be kpuro ba m̄enne ba dimō ba n̄rumō ben t̄nweron yen̄uε. ¹⁴ Yera Yoobun s̄ōm kowo goo u na win mi, u n̄n s̄ōwa u n̄ε, wee sanam m̄ε sa ka n̄ε yi wukumō, ma ket̄ekunu nu yakasu dimō, ¹⁵ Sabegibu ba na ba wunen yaa sabe ni w̄ri, ba mw̄era. Ma ba wunen s̄ōm kowobu go go ka takobi. N̄ε turowa na kp̄ia na bu kisirari. Yen s̄ōna na na n̄ nun s̄ō.

¹⁶ Durɔ wi, u ka gari yi gere u kpe, win sɔm kowobun turo maa na u nùn sɔɔwa u nɛɛ, wee guru gbãa ya wunen yãanu wɔri, ka wunen sɔm kowobu ma ya bu di. Nɛ turowa na yara min di. Yen sɔna na na n nun ye sɔ.

¹⁷ Saa ye sɔɔ, win tii u gari gerumɔ u ñ kpa, win sɔm kowo goo maa ka tunuma. U nùn sɔɔwa u nɛɛ, wee Kaladeban wuuru ita gaa ya na ya wunen yooyoosu wɔri ya mwɛɛra. Ma ba wunen sɔm kowobu mwɛɛra ba go ka takobi. Nɛ turowa na bu kisirari. Yera na na n nun ye sɔ.

¹⁸ Saa yè sɔɔ wini maa gari gerumɔ u ñ kpa, kpao maa ka tunuma. U nùn sɔɔwa u nɛɛ, wunen biba sɔ ba dimɔ ba nɔrumɔ ben tɔnweron dirɔ, ¹⁹ yera woo damguu gaga na saa gbaburun bera gion di. Ma ga dii ten goonu nɛ swee, ma dii te, ta be kpuro wɔri ta go. Wee nɛ turowa na yara min di. Yera na na n nun ye sɔ.

²⁰ Ye Yoobu u yeniba kpuro nua, yera u seewa u win yaberu nɛnua u karana, ma u tii wii pɔɔru woka nuku sankiranun sɔ. Ma u yiira u siriru tem girari u nɛɛ,

²¹ wee na yarawa tereru nɛn meron nukurun di.

Terera ba koo maa man sike.

Yinni Gusunɔwa u raa man ye kpuro wɛ,

wiya u maa ye kpuro sua.

Yen sɔ, kon nùn siara.

²² Ka yen de kpuro Yoobu kun Gusunɔ kɔsa gaa mani. U ñ maa nùn torari.

Setam

u maa Yoobun laakari mɛɛra

2

¹ Sɔɔ teeru, Yinni Gusunɔn gɔradoba ba kpam na ba yɔra win wuswaɔɔ. Ma Setam tii u maa na u yɔra ben suunu sɔɔ. ² Yinni Gusunɔ u Setam bikia u nɛɛ, man diya a wee.

Ma u nùn wisa u nɛɛ, na tem bɔsu bɔsu na ka sikerɛnawa. Yera na den gɔsirama na wee.

³ Yinni Gusunɔ u maa Setam bikia u nɛɛ, a nɛn sɔm kowo Yoobu wa mi? Goo sari wi u ka nùn weene handunia sɔɔ. U ra man mem nɔɔwɛ. U sɔimɔ gem sɔɔ. U ku ra kɔsa kã. U maa man nasie. Yera a swaa kasu n ka nùn kɔsa kua u kun man gãanu kue?

⁴ Ma Setam u wisa u nɛɛ, a ñ yɛ ye tɔnu u mɔ kpuro, yera u koo wɛ u ka win wãaru yakia? ⁵ À n sikin na, a nùn nɔma dokeo a wa. Na yɛ kam kam ma u koo nun bɔrusi wunen tiin wuswaɔɔ.

⁶ Ma Yinni Gusunɔ u Setam sɔɔwa u nɛɛ, wee na nun nùn nɔmu beria, adama a ku nùn go.

⁷ Ma Setam u doona Yinni Gusunɔn min di. Yen biru u da u Yoobu bwisi kɔsunu wisi saa win wirun di sere win naasɔ. ⁸ Ma Yoobu u da u sina torom sɔɔ u siru kɛka sua u ka gɔramɔ.

⁹ Yera win kurɔ u nùn sɔɔwa u nɛɛ, sere ka tɛ, Gusunɔ wiya a ka yɔra mɛ? A nùn wɔnwɔ kpa a gbi.

¹⁰ Adama Yoobu u kurɔ wi wisa u nɛɛ, a gari mɔwa nge gari bɔkɔ. A tamaa sà n gea waamɔ Gusunɔn min di, sa ñ maa kɔsa wasi win min di?

Ka yen de kpuro, Yoobu kun Gusunɔ gari kam gerusi.

Yoobun bɔrɔba

ba nùn beram da

¹¹ Yoobun bɔrɔba ita yeni, Elifasi Temagii, ka Bilida Suagii, ka Sofaa Naamagii ba wahala ye kpuro nua ye ya Yoobu deema, ma ben baawure u seema saa win tem di. Ba wesiana bu ka na Yoobun mi, kpa bu nùn nukuru yemiasia. ¹² Ye ba wee ba nùn wa sarun di, yera ba ñ nùn tuba. Adama ye ba nùn turuku kua ba nùn tuba ma be kpuro ba wuri nɔɔ kpɛɛ. Yera ba ben yabenu nɛnua ba gɛɛka, ma ba tii tua wisi wirɔ nuku sankiranun sɔ. ¹³ Ma ba sina ka wi tem mi, sɔɔ sɔɔ nɔɔba yiru ka wɔkuru nɔɔba yiru. Goo kun nùn gãanu sɔɔwa. Domi ba wa ma win nɔni swãa te, ta kpã.

YOObU KA WIN BɔRɔBA ITA

Yoobu u weeweenu m̀

3

- ¹ Yeniban biru, Yoobu u den nɔɔ wukia ma u gari gerua u tɔɔ te ba ǹn mara b̄rusi.
- ² U nɛɛ,
- ³ b̄rurara tɔɔ t̀ sɔɔ ba man mara.
B̄rurara w̄ku t̀ sɔɔ ba nen gura sua.
- ⁴ Yen tɔɔ te, tu ko yam w̄kuru mam mam.
Gusunɔ u ku maa ten gari ko w̄llu mi.
U ku de yam bururam mu maa kooru te sɔɔ.
- ⁵ Ḡribun w̄a yerun yam w̄ku bakaru tu tu wukiri,
kpa guru wiru ta n tu wukiri.
Yen d̄ma te, suru ka s̄ɔ bu mwaana kpa b̄rum mu n w̄a tem sɔɔ.
- ⁶ Gusunɔ u de w̄ku te, tu t̄ra n banda.
U ku maa tu garisi w̄ɔn t̄nu sɔɔ.
U ku maa tu garisi surun s̄ɔ sɔɔ.
- ⁷ U de tɔɔ te, ta n s̄a tɔɔ baruka sarirugiru,
kpa goo u ku raa nuku dobu ko te sɔɔ.
- ⁸ S̄robu bu tɔɔ te b̄rusio.
Be ba waa bakan dweebu ȳ bu tu b̄rusio.
- ⁹ Kperi yi yi koo yari tɔɔ ten yoka yi ku balli.
T̄ n yam bururam ȳiȳ, tu mu bia.
Tu ku maa buruku s̄ɔ wa.
- ¹⁰ Domi ta n̄ nen meron nukuru yinasie.
Ta derawa ba man mara n ka wahala yeni wa.
- ¹¹ Mban s̄na na n̄ gu nen meron nukurɔ.
Mban s̄na na n̄ gu sanam m̄ ba man marumɔ.
- ¹² Mban s̄na nen mero u man mara u taaru sw̄i.
Mban s̄na u man n̄ori u bom k̄a.
- ¹³ N̄a n daa gu d̄ma te, na ko n daa kp̄wa,
kpa na n d̄ na n w̄re,
- ¹⁴ nge sinambu ka ben bwisi k̄ɔ be ba tii sina kpaanu bania tem m̄ sɔɔ ma nu kua bansu.
- ¹⁵ M̄ya na ko n w̄re nge sina bii be ba ben dia wura ka sii geesu yibia,
ma ba gu.
- ¹⁶ N̄ kun m̄, na n w̄re nge bii w̄n nukuru ba yara,
n̄ kun m̄, nge bii wi ba mara ma u yande gu u n̄ s̄ɔ wa.
- ¹⁷ Na ko n w̄a ḡriɔ mi t̄n k̄sobun tii ba w̄re,
ka sere mi be ba wasira ba n̄ maa dam m̄ ba w̄a ba w̄re.
- ¹⁸ Miya piris̄mba ba w̄re,
ba n̄ maa be ba bu dam d̄rem̄n n̄ɔ n̄ɔm̄.
- ¹⁹ Damgibu ka bw̄ebw̄ebu ba w̄a mi sannu.
Yobu b̄a n da mi, ba ra yakiarewa saa ben yinnin min di.
- ²⁰ Mban s̄na Yinni Gusunɔ u ra de t̄nu wi u wahala m̀ u yam s̄areru wa.
Mban s̄na u ra de wi u nuki sankire u n w̄a.
- ²¹ Domi t̄n ben bwesera ba ḡɔ k̄i, adama ba n̄ n̄n wasi.
Ba ḡɔ win bine m̄ n kere dukia.
- ²² Ba ku ra n nuku dobu m̄ sere b̄a n ben siki w̄ru wa.
- ²³ Adama na s̄awa wi u kun ȳ mi u d̄ɔ,
ma Yinni Gusunɔ u nen swaa kenusi u ka sikerena.
- ²⁴ Weeweenun saabu, na ku ra di.
N̄n wuri kun n̄ru m̄ nge nim m̄ mu kokum̄.
- ²⁵ Ȳn b̄rum na m̀, yera ya ra man deem̄.
Ye na maa nasie, yera ya ra man w̄ri.

²⁶ Wee, na ñ wã sɛɛ, na ñ maa wɛre.
Na ñ bɔri yendu mɔ, ma na ra n burisine.

Elifasin gari

4

¹ Yeniban biru, Elifasi Temagii u Yoobu sɔɔwa u nɛɛ,
² sà n gari gerua yi koo nun du?
Wara u koo sere gari yini nɔ u n maari.
³ Wee tɔn dabina a keu sɔɔsi,
ma a nuku sankirobu dam kã.
⁴ Wunen gari yi be ba raa kpanamɔ dam kã.
Ma a be ba gɔma dwiiya tãsisia.
⁵ Wee tɛ gari yi nun deema, ma a kpanamɔ.
Wee wahala ya nun girari, ma a burisine.
⁶ N ñ Gusunɔ sãara ta sãa wunen dam?
N ñ wunen yĩyɔbu bu ra n wãawa Gusunɔ win mi
yèn sɔ a nùn mɛm nɔwammɛ?
⁷ Ñ n men na, a bwisikuo wunen wãaru sɔɔ,
à n nɔre ba taare sarirugii goo go,
ñ kun mɛ ba gemgibu mwɛera ba kpeerasia.
⁸ Nɛ, na gabu waare, kɔsan sɔmbura ba ra n mɔ,
kpa ba n weesu swii.
Mɛya ba ra maa ye kpuron are wa.
⁹ Ba ra n Gusunɔn mɔru seeye
kpa yu ka bu kam koosia nge woo bɔkɔ.
¹⁰ Kpa ben kukiri bi ba ra ko nge gbee sunɔ bu nɔru ko.
Gusunɔ u ra ben nɔsu bɔkuwa.
¹¹ Ba ko n sãawa nge gbee sunɔ mɛro ge ga yaa bia gu di,
ma ga gu, gen binu yarina.

¹² Gari gɛɛ man naawa asiri sɔɔ wɔkuru,
ma nen swasu su yi nua fɛre fɛre,
¹³ wɔku suunu sɔɔ, saa ye ta nanum kua ta kpa,
ma tɔmba kpĩ kpata kpata ba dosimɔ.
¹⁴ Saa yera na nanda,
ma nen wasi kpuro diira.
¹⁵ Ma gãanu man sweema nge woo,
ma nen wasi kiri seewa.
¹⁶ Na goo wa wi na ñ tuba.
Ma na nɔɔ gagu nua ga gerumɔ tɛru tɛru ga mɔ,
¹⁷ tɔnu u koo kpĩ u n dɛere Gusunɔn wuswaɔ?
U koo kpĩ u n dɛere wi u nùn taka kuan nɔni sɔɔ?
¹⁸ Gusunɔ u ñ mam win sɔm kowobu gɔradoba naane kue,
ma u toranu waamɔ be sɔɔ.
¹⁹ Kaa sere gere tɔn be ba mɔma ka tem,
be ba koo kpĩ bu sunku nge kɔkɔbu?
²⁰ Tɔnu koo kpĩ u n wãa bururu,
ñ n kua yoka kpa a deema u gu,
kpa goo kun mam gara nge u gu.
²¹ Win wãaru ta kasira.
U ñ bwisi kpuro wa u ka gu.

5

- ¹ Yoobu, a kuuki koowo, goo ù n koo re nun wisi.
Nge Gusunən gərado wara kaa soku kpa u na u nun wurari.
- ² Gari bəkə u ra gbiwa win mərūn s̄.
Bwisi sarirugii u ra gbiwa win nisinun s̄.
- ³ Na gari bəkə wa u kuura.
Ma na wa win wāa yera wərīki.
- ⁴ Ma win biba faaban swaa deri.
Goo sari wi u koo bu wəra siri yerə.
- ⁵ Tən tukoba koo win dīa ni u gā kata ko bu gura,
baa ka ni u kara koosi ka s̄aki.
Kpa be ba win dukian binε mə bu ye sua bu ka doona.
- ⁶ Wahala ku ra yari saa tuan di.
Meya nənī swāara ku ra maa kpi saa tem di.
- ⁷ Adama wi ba mara kpuro u koo wahala kowa,
nge mε bā n d̄ō wure, d̄ō buri yi ra ȳ.
- ⁸ Adama nε Elifasi, ñ n nən s̄n na, Gusunəwa kon somiru kana.
Kpa n n̄n nən wahala kpuro s̄.
- ⁹ U ra gāa bakanu kowa ni t̄nu kun kp̄ u gia.
U ra maamaaki dabinu ko.
- ¹⁰ U ra de gura yu nε tem s̄ə,
kpa gbea yu nim wa.
- ¹¹ U ra be ba tii kawε w̄lle sue,
kpa u be ba nuki sankire yara ben nuku sankirarun di.
- ¹² U ra be ba bwisi k̄si m̄n himba kam koosie,
kpa bu ku maa kp̄i bu ye yibia.
- ¹³ U ra dewa bwisigibun tiin bwisi yi bu yina mwa,
kpa ben wesianə gu ko kam.
- ¹⁴ Ben mi, s̄ō s̄ə gbāara ya ra n bu s̄awewa yam w̄kuru,
kpa ba n babi.
- ¹⁵ Adama Gusunə u ra dam sarirugii ganε ben tabu ȳn̄un di,
kpa u n̄n wəra ben n̄man di.
- ¹⁶ Nge meya u ra dam sarirugii wi ȳiȳbu w̄,
kpa u durumgiin n̄ə k̄re.
- ¹⁷ Domarugiiwa wi Gusunə Dam kpurogii u s̄eyasiamə.
Yen s̄, Yoobu, a ku yina ù n nun s̄eyasiamə.
- ¹⁸ Domi wiya u ra t̄nu m̄era ko, kpa u ȳron bosu n̄əri.
Wiya u ra t̄nu k̄suku, kpa u n̄n bekia.
- ¹⁹ N̄n dabinu u koo nun yara nuku sankirarun di,
kpa k̄sa gaa yu ku maa nun deema.
- ²⁰ Ḡōru t̄a n dua tem s̄ə, u koo nun ḡə gbarari,
kpa u nun faaba ko tabu s̄ə.
- ²¹ U koo nun b̄ri gbara.
Sanam mε yiberεba ba koo tem kam koosia, u koo nun wəra.
- ²² Kpa a n ȳemə ḡōrun saa s̄ə, ka sanam mε ba tem kam koosiamə.
A ñ kaa n maa yaa ḡba gaan berum mə.
- ²³ A ñ maa as̄rə wasi wunen gberə.
Domi ba ñ tu kpenu suremə.
Yεε ḡbi kun maa duə mi.
- ²⁴ Kaa n b̄ri yendu m̄wa wunen yenuə.
Kpa wunen sabenun ḡō ga n yiba baadomma.

²⁵ Meya maa wunen bibun bweseru ta koo kpɛ̃a
kpa tu kɔwara nge yaka bii.

²⁶ Tɔkɔru sɔ̃ra kaa gbi
nge mɛ ba ra dobi gɛ̃ yen saa yà n tura.

²⁷ Gãa niniwa sa gia bɛ̃sen wãaru sɔ̃.
Nu maa sãawa gem.

Yen sɔ̃, a nu bwisikuo, kpa a nu mwa wunen tiin sɔ̃.

Yoobu u Elifasi wisa

6

¹ Yoobu u Elifasi wisa u nɛɛ,

² bà n nɛn nɔ̃ni swãaru
ka nɛn wahala kpuro kilo sɔ̃ndi,

³ ya ko n nim wɔ̃kun yani sɛ̃eri bunum kere.
Yen sɔ̃na na gari mɔ̃ nge wiuro.

⁴ Domi Dam kpurogii u man yabura ka sɛ̃enu.
Ma nin dɛ̃ɛ nɛn wasi duuri.

Ma u man gãa nanumginu kpare nge tabu kowo.

⁵ Kɛ̃tɛ̃ku gbeeku ga ra swĩ
gà n yaka bekusu wa ga dimɔ̃?

Kɛ̃tɛ̃ ya ra swĩ yà n yakasu wa ya dimɔ̃?

⁶ Ba koo kpĩ bu dīanu di ni nu maari sɔ̃ sɔ̃ nu ñ bɔ̃ru mɔ̃?
Goo sɛ̃erun kpikum mu ra n do?

⁷ Na ku ra dīa nin bweseru kã.
Nge meya na wahala ye na mɔ̃ mini tusa.

⁸ Gusunɔ̃ u nɛn kanaru mɔ̃ɔ̃,
kpa u man kua ye nɛn gɔ̃ru ga kĩ.

⁹ U den win nɔ̃mu demio u man mwa,
u munku u dakura.

¹⁰ Saa ye sɔ̃ra kon nuku dobu ko nɛn wahala baka yeni sɔ̃.
Kpa nɛn nukuru tu yemia.

Na yɛ̃ ma Yinni Gusunɔ̃ u dɛ̃ere,
na ñ maa win wooda gaa yinɛ.

¹¹ Mba ko na n maa yĩiyɔ̃ sanam mɛ na ñ dam mɔ̃.
Mba na maa mara, domi na yɛ̃ ma na guwa mi kɔ̃.

¹² Na dam mɔ̃wa nge kperu?
Nɛn wasi yi sãawa nge sii gandu?

¹³ Aawo, na sãawa dam sarirugii.
Goo maa sari wi u koo man faaba ko.

¹⁴ N weenɛwa wi u nɔ̃ni sɔ̃re u durom wa win bɔ̃rɔ̃n mi,
baa u kun Dam kpurogii nasie.

¹⁵ Adama wee, bɛ̃ɛ nɛn bɔ̃rɔ̃ba i man nuki sankã nge daa te ta nim gbera.

¹⁶ Puran saa, kpa ta n nim yibumɔ̃ baaman di mɛ mu dɛ̃ere.

¹⁷ Yam susurun saa, kpa sɔ̃ u tu gberasia.

¹⁸⁻²⁰ Nim nɔ̃ru gà n tenkuba mɔ̃,
be ba wee saa Tema ka Saban di, yera ba ra gere mi.

Domi ba tu naanɛ sãa.
Adama bà n tura mi, ben gɔ̃ma ra dwiiyewa,
kpa bu yaayaare ko bu kɔ̃ra, bu gbi gbaburɔ̃.

²¹ I sãawa nge daa te.

I nɛn weeweenu nɔ̃mɔ̃, ma i bɛ̃rum soore.

²² Na bɛ̃ɛ bikiare n nɛɛ, i man kɛ̃ru kɛ̃ema bɛ̃en arumanin di,

²³ n wa n ka yari yiberen nɔmun di?
 N kun mɛ i ka man yakia tɔn kɔso goon nɔman di?
²⁴ I man sɔsio mi na tora, kpa n mari.
²⁵ Tɔnu u koo gem wura.
 Adama ye i man gerusimɔ mi, mana yen asansi wɔa.
²⁶ I kɔwa i nen gari gɔburu wa, i yi mɛeri kam,
 kpa i man taare wɛ, nɛ wi na n maa gɔanu yɔiyɔ?
²⁷ Bɛɛ, i ko kpɔ i gobeku tɛtɛ toosi,
 kpa i mam bɛɛn bɔrɔ dɔra.
²⁸ Tɛ, na bɛɛ kanamɔ, i man mɛerima.
 Kon bɛɛ weesu kuawa batuma sɔɔ?
²⁹ I suuru koowo, i de i kun sɔa murafitiba fa!
 I de i nen dɛɛraru wa.
³⁰ Gari kɔsi yi ra n wɔa nen nɔwɔ?
 I tamaa na ku ra gea ka kɔsa wunanɛ?

Yoobu u Gusunɔ weeweenu koosimɔ

7

¹ Handunia yeni sɔɔ, tɔnun wɔara sɛwa nge tabu kowo,
 n kun mɛ nge wi u sɔm sɛsɔginu mɔ,
² n kun mɛ nge yoo wi u wɔa sɔɔ sɔɔ u saaru kasu u wɛra,
 n kun mɛ nge sɔm kowo wi u mara bu nɔn kɔsia.
³ Nge mɛya nen tii na sɔa.
 Suru dabɔnu na wɔa nɔni swɔaru sɔɔ.
 Wɔku dabɔna na ra n wɔa wahala sɔɔ.
⁴ Nɔn n kpuna na ra tii bikiewa n nɛɛ, domma kon se.
 Domma wɔkura koo kpe.
 Domi na wasira na n ka sunamɔ sere yam mu ka sɔra.
⁵ Wee nen wasi kɔsimɔ, yi kɔkɔnu mɔ,
 ma yin kokosu wɔbiriramɔ.
 Mɛya nen gɔna ya booboosu mɔ si su numu.
⁶ Nen wɛsɔaru ta weson kɔkɔruru sɔabu kere.
 Na n yɔiyɔbu mɔ, Yinni Gusunɔ.
⁷ A yaayo ma nen wɔara sɔawa wɛsia teeru.
 Nen nɔni kun maa durom wasi.
⁸ Wunɛ wi a man mɛera, a n maa man wasi.
 A n man kasu, na n ko na n maa wɔa mi.
⁹ Nge mɛ kakoru ta ra yarinɛ tu doona,
 nge mɛya tɔnu u n gu, u n maa seemɔ gɔribun wɔa yerun di.
¹⁰ U n maa wee u sina win yenuɔ.
 Ba koo nɔn duariwa mam mam.
¹¹ Na n kpɛ n nɔ mari, domi na nuki sankire.
 Kon nun weeweenu koosi, domi na nɔni sɔɔre.
¹² Yinni Gusunɔ, a tamaa na sɔawa nge nim wɔkun nim,
 n kun mɛ gen yaa gɔba gaa, a ka man ganua mɛ beri berika?
¹³ Nɔn n kpuna na nɛɛ, kon bɔri yendu wa,
 kpa n nen weeweenu mari,
¹⁴ saa yera a ra man nandasie
 ka dosu kɔsusu, n kun mɛ ka kɔsinu.
¹⁵ A yande man soora dokeo n gbi,
 ye ko na n ka kuku nini sɔwa.
¹⁶ Wɔara den man tusa mɛ.
 Na n maa kɔ na n wɔa sere ka baadommaɔ.
 Nen wɔara kun sɔa gɔanu, a man derio sɛɛ.

¹⁷ Yinni Gusunɔ, wara ra n tɔnu,
 a n ka sere win bwisikunu mɔ.
 Mban sɔna a nùn garisi gāanu,
¹⁸ ma a nùn nɔni girari bururu baatere,
 ma a nùn wēerimɔ saa baayere.
¹⁹ Sere domma kaa man deri sēɛ.
 Sere domma kaa de n wēsia.
²⁰ Toraru mba na tora.
 A man sɔwɔ wunɛ wi a ra n tɔmbun sanu sanusu mɛera.
 Mban sɔna a man sɛɛyasiamɔ mɛ.
 Mban sɔna na kua wunen sɔmunu.
²¹ Mban sɔna a n nɛn durum wunɛ.
 Mban sɔna a n nɛn toraru duari.
 Tɛ, wee kon kpuna n gbi.
 Kaa man kasu, kpa a kun man wa.

Gusunɔ u koo toro nùn win torarun are wē

8

¹ Bilida Suagii u gari gerua u nɛɛ,
² sere saa yerà kaa gari saari nini mari.
 Wunen gari yi, yi dam mɔ nge woo bɔkɔ.
³ A tamaa Gusunɔ Dam kpurogii u ra gem gɔsie weesu?
⁴ A n yɛ ma wunen bibu ba Gusunɔ torariwa,
 yen sɔna u bu ten are wē.
⁵ Adama wunɛ, à n Gusunɔ Dam kpurogii kasu,
 ma a win durom bikia,
⁶ ma u n taare gaa wa wunɛ sɔɔ,
 saa yera u koo nun nɔɔri,
 kpa u nun nuku dobu wesia nge mɛ wunen gem mu nɛ.
⁷ Kpa wunen tɛn wāaru tu wēra
 tu yellugiru kera.
⁸ Tɛ, a bikio be ba sun gbiiyen mi,
 kpa a laakari ko a wa wahala ye ben sikadoba ba kua.
⁹ Bese, sa sāawa be ba mara gin tee te, sa n gāanu yɛ.
 Besen wāaru ta sāawa nge saaru handunia yeni sɔɔ.
¹⁰ Adama a de bu nun keu ko.
 Kpa a swaa daki ye ba koo nun sɔ.
¹¹ Gbii yi koo kpi mi daara kun wāa?
 Naa yari yi koo kpi mi nim sari?
¹² Yi n nim bia, baa bà kun yi bure
 yi ra gberewa fuuku n kere yaka si su tie.
¹³ Nge meya be ba Gusunɔ duari ba koo ko,
 kpa tɔn kɔsobun yīiyɔbu bu kam ko.
¹⁴ Ben yīiyɔbu bu koo nɔru ko,
 kpa yè sɔɔ ba tāsā yu ko nge naran wēɛ.
¹⁵ Bà n ben dirun gana nɛnua, ya koo diiriwa.
 Bà n ye tāsā, kpa yu wɔri.
¹⁶ Ba ko n sāawa nge dāa beku te ta yɔ sɔɔ sɔɔ,
 ma ten kāasi teria mi ba tu duura.
¹⁷ Ta ra ten gbini gire kpenun sɔwɔ,
 kpa gbini yi, yi bɔsu yi wa ye n wāa mi.
¹⁸ Bà n tu wuka min di,

kpa yam mi, mu tu siki mu nɛɛ, mu ñ daa tu yě.

¹⁹ Kpa garu tu kpi ten ayerɔ.

Nge meya tɔn kɔsobun nuku dobu bu ko n sãa.

²⁰ Gusunɔ u ku ra gemgii biru kisi.

Meya u ku ra maa tɔn kɔso somi.

²¹ U koo de a yěeri,

kpa a nuku dobu kuuki ko.

²² Wunen yiberɛba ba koo sekuru wa,

kpa tɔn kɔsobun yenu gu gbi.

Yoobu u Bilida wisa u nɛɛ, Gusunɔ u nùn dam kere

9

¹ Yoobu u gari sua u nɛɛ,

² na yě mɛ.

Amɔna tɔnu u ko n deere Gusunɔn wuswaaɔ.

³ Gusunɔ ù n tɔnu gari konu nɔrɔbu (1.000) bikia,

u ñ wasi u wisi baa tia.

⁴ Wiya u bwisi ka dam kpuro mɔ.

Wara u koo nùn seesi kpa yěron wāaru tu dakaa da.

⁵ U ra guunu yiiye subaru sɔɔ,

kpa u nu suriri ka mɔru.

⁶ U ra de tem mu yīiri sere men sɔwɔ,

kpa men gbereba bu wɔruku.

⁷ U ra sɔɔ wooda wě u ku yari,

kpa u win yīreru doke kperi sɔɔ.

⁸ Wi turowa u wɔllu tɛria.

Ma u sīimɔ nim kurenun wɔllɔ.

⁹ Wiya u kperi bwese bweseka taka kua, ka kperi swaanu,

ka kperi yi yi wāa sɔɔ yěsan nɔm dwaru gia.

¹⁰ U ra sɔm bakanu ko ni ba ñ kpě bu tubu.

U ra sɔm maamaakiginu ko dabi dabinu.

¹¹ Baa ù n doonɔ nen bɔkun di, na ñ nùn wasi.

Ù n maa sarɔ, na ñ tubu.

¹² Ye u nɛnua, wara u koo nùn ye wɔrari.

Wara u koo kpī u nùn sɔ u nɛɛ, mba a mɔ mɛ.

¹³ Gusunɔ ù n win mɔru seewa u ku ra ye yɔrasie.

Win naasun temɔwa u ra yaa gɔba ye ba mɔ Rahabun dam taare.

¹⁴ Ne maa ni, amɔna kon nùn wisi.

Gari yirɔ kon gere win wuswaaɔ.

¹⁵ Baa nà n gem mɔ, na ñ kpě n nùn gāanu wisi, wi, wi u sãa nen siri kowo.

Suuruwa kon nùn kana ka beere.

¹⁶ Baa nà n nùn kana ma u man wisa,

ka mɛ, na ñ naane mɔ n nɛɛ, u nen nɔɔ nua.

¹⁷ Domi u man wɔri nge woo guna.

Ma u man meera dabinu kua kam, na ñ gāanu kue.

¹⁸ U ku ra de n wěsia,

ma u dera nen wāara sosia.

¹⁹ Ñ n dam garin na, wiya u dam kpuro mɔ.

Ñ n maa siribun garin na, wara u koo kpī u nùn siribu soku.

²⁰ Baa nà n gem mɔ, ka mɛ, nen gere ya koo man taare wě.

Baa nà kun taare mɔ, u koo man sɔɔsi ma na sãa durumgii.

²¹ Baa mɛ na ñ taare gaa mɔ,

nen wāara kun man neni,

na tu tusa.

²² Kon kpī n gere n nɛɛ, gāanu kpuro nu sāawa tia Gusunɔn mi.

Domi u ra tɔn kōso ka taare sarirugii kpeerasie.

²³ Bararu garu tɔn taare sarirugii wɔri subaru sɔɔ, ta go,

Yinni Gusunɔ u ra n nùn yɛɛmɔwa nɔni swāa te u wan sɔ.

²⁴ Tem mù n wɔri tɔn kōson nɔmuɔ,

Yinni Gusunɔ u ra mɛn kparobu wɔkoru kpɛɛwa.

Ma n kun wi, wara u koo ye ko.

²⁵ Wee, na n̄ doo nɔɔru wa,

ma sere nen wāarun tōra doonɔ fuuku nge wi u duka mɔ.

²⁶ Ta saramɔ nge goo nimkuu si ba kua ka gbīi,

n̄ kun mɛ nge gunɔ bakeru te ta saram wee tu yaa so.

²⁷ Nà n nɛɛ, kon nen weeweenu deri n nen wuswaa dɛɛrasia,
kpa na n nuku dobu mɔ,

²⁸ na ra nandewa nen wahala yeni kpuron sɔ.

Domi na yɛ ma Yinni Gusunɔ kun man gem wɛɛmɔ.

²⁹ Baa n̄ n meren na, na sāawa taaregii win mi.

Mban sōna ko na n maa nùn sōsimɔ ma na dɛere.

³⁰ Baa n̄ n wobura ka guru kpenun nim,

kpa n nia ka werem,

³¹ ka mɛ, u koo man surewa pɔtɔkɔ sɔɔ,

kpa nen yānun nuburu tu man bwɛra yɔ.

³² Wee Gusunɔ kun sāa tɔnu nge nɛ,

n sere nùn sɔ n nɛɛ,

su da siri yerɔ bu sun siria.

³³ Goo n̄ n daa wāa wi u koo du besen suunu sɔɔ

u sun yakiana,

³⁴ Gusunɔ u koo raa win bokuru yi te u ka man soomɔ,

kpa u de nɔni swāa te na waamɔ mi, tu kpe.

³⁵ Saa ye sɔɔ, na n̄ maa berum mɔ n ka nùn gari ko.

Adama n̄ n̄ sāa mɛ.

Yoobu u nɛɛ, Gusunɔ u nùn mara u ka nùn kam koosia

10

¹ Wāara man tusa.

Na n̄ nen weeweenu yōrasiamɔ.

Kon gerewa wahala ye na mɔ.

² Kpa n Gusunɔ sɔ n nɛɛ, a ku man taare wɛ.

A de n gia yèn sɔ a man nɔni swāaru kpɛɛ.

³ Yinni Gusunɔ, n nun wɛre a ka man kōsa kua,

nɛ wi na sāa wunen nɔman taka kooru,

kpa a sere de gari yi tɔn kōsoba bɔkua yi kooru?

⁴ Tɔnun nɔniya a mɔ?

A ra yam wawa nge tɔnu?

⁵ Wunen wāarun tōnu nu ko n sāawa nge tɔnuginu?

Wunen wāarun wōsu, su nɔru mɔwa nge tɔnugisu?

⁶ Mban sōna a kasu a ka nen kōsa gia.

Mban sōna a hania mɔ a ka nen toraru wa.

⁷ A yɛ ma na n̄ sāa tɔn kōso.

Goo kun maa kpɛ u man wɔra wunen nɔman di.

⁸ Wunen nɔma ya man mɔma ya taka kua mam mam.

Yera kaa man kpeerasia?

⁹ A yaayo ma wuna a man mɔma nge mɛ ba ra gāanu mɔm ka sɔndu.

Yera a kī a man kpeerasia, n gɔsia tua?

¹⁰ Wuna a man mɔma nen meron nukuro
nge mɛ bom mu ra sinum ko gbɛɛru sɔɔ mu gɔsia gasaru.

¹¹ Wuna a nen wasin kukunu ka yin sīnu kua,
ma a nu yaa baasi ka gɔna wukiri.

¹² A man wāaru wɛ wunen durom sɔ.
Ma a tu nenusi a kɔsu.

¹³ Adama ye a raa man beruamme wunen gɔruɔ,
na ye gia.

¹⁴ Nà n tora, a ra n man mɛera,
a ku ra man yen suuru kue.

¹⁵ Nà n sãan na tɔn kɔso, na kua bɔruro.
Nà n maa dɛeren na, na n maa wiru seeyamɔ, domi sekura man mɔ,
ma na nɔni swāaru nɔramɔ.

¹⁶ Nà n wiru seeya, a ra man naa gire nge gbee sunɔ,
kpa a man so a sura ka wunen sɔm maamaakigia.

¹⁷ A maa man nɔni swāaru suremɔ a sɔnnamɔ,
ma a wunen mɔru sosimɔ.
A dera yibereba ba na ba man tabu wɔri.

¹⁸ Mban sɔna a man yara nen meron nukurun di.
N daa buram bo n gbi mi, kpa goo u kun man wa.

¹⁹ Kpa na n sãa nge wi u kun daa wãa,
domi na kon daa duawa siki wɔruɔ
sanam mɛ na yara nen meron nukurun di.

²⁰ Wãa te ta man tie, ta n maa kpã.

Yen sɔ, a man derio
n nuku dobu ko saa fiiko ye sɔɔ,

²¹ n sere da gɔriɔ mi yam wɔku bakara wãa,
mi nà n da, na n maa wee.

²² Tem mi, yam wɔku bakara ta wãa ka maa burisinaa.

Yam bururam mɛ mu wãa mi,
mu sãawa yam wɔku bakaru.

Sofaa u Yoobu wisa u nɛɛ, u wurama Gusunɔn mi

11

¹ Sofaa Naamagii u Yoobu wisa u nɛɛ,

² a tamaa wunen gari dabi nini kpuro nu n koo wisibu wa?

A tamaa tɔnu u ko n sãa gemgii win gari yɛrun sɔ?

³ Wunen gari saari nini nu koo de tɔmba kun nun gãanu wisa?

Kaa yaako gari gere goo u kun nun taare wɛ?

⁴ A gerua a nɛɛ, ye a gerua kpuro ya ra n sãawa gem,
a maa dɛere Gusunɔn wuswaaɔ.

⁵ Na ra n kīwa Gusunɔ u nɔɔ wukia,
kpa u nun wisi.

⁶ U nun win bwisi beken asiri sɔɔsi,
kpa a gia ma u ku ra nun sɛeyasie nge mɛn nɔɔ wunen toranu nɛ.

⁷ A tamaa kaa kpī a Gusunɔn bwisikunu tubu?

A tamaa kaa kpī a wi, Dam kpurogii gia mam mam?

⁸ Win yɛru ta wɔllu gunum kere.

N n men na, mba kaa ko.

Ta maa gɔribun wãa yeru dukum kere.

N n men na, mba kaa tubu mi.

⁹ Ta tem kpāaru kere,

ta maa nim wãku yasum kere.

¹⁰ Gusunɔ̀ ù n sarɔ̀,
ma u tɔ̀n kɔ̀so mwa u ka da siri yerɔ̀,
wara u koo nùn ye yinari.

¹¹ Domi u tɔ̀nu kam yě.

U ra maa tɔ̀n kɔ̀sobu tubu mii mii.

¹² Adama tɔ̀nu u ra bwisikuwa nge gari bɔ̀kɔ̀,
domi ba nùn marawa nge keteku gbeekun buu.

¹³ Yen sɔ̀, wunɛ, a wunen gɔ̀ru wesio Yinni Gusunɔ̀n mi gia.

Kpa a nɔ̀ma yiiya a nùn kana.

¹⁴ A kɔ̀sa derio,
kpa ya kun maa wãa wunen yenuɔ̀.

¹⁵ Saa ye sɔ̀ra kaa wiru seeya a n dɛere.

Kaa n tãsa, kpa a kun maa gãanun berum mɔ̀.

¹⁶ A ñ maa wunen wahala yeni yaayamɔ̀,
ya koo doonawa nge nim mɛ mu koka.

¹⁷ Wunen wãara koo wuramawa
nge sɔ̀o wii wɔ̀llun sɔ̀o.

Kpa yam wãku te ta raa nun wãasi, tu gɔ̀sia yam bururam.

¹⁸ Kaa n sɔ̀ ka toro sindu domi kaa n yiiyɔ̀bu mɔ̀.

Kpuro koo nun koora dee dee kpa a wɛra bɔ̀ri yendu sɔ̀o.

¹⁹ À n kpɔ̀, goo kun nun baasimɔ̀.

Tɔ̀mbu kpuro ba koo wunen nɔ̀nu geu kasu.

²⁰ Adama tɔ̀n kɔ̀sobu ba koo nɔ̀ni swãaru wa.

Ba ñ kuku yeru wasi.

Gɔ̀ baasi, ba ñ ko n maa gãanu ganu yiiyɔ̀.

Yoobu u Sofaa wisa u nɛɛ, Gusunɔ̀ sãawa Yinni wɔ̀nwɔ̀ndu sarijii

12

¹ Yoobu u Sofaa wisa u nɛɛ,

² mɛya, bɛeya i tɔ̀mbun yɛru kpuro mɔ̀.

Ì n gu, bwisi kpawa mi handuniaɔ̀.

³ Adama nen tii na maa bwisi mɔ̀wa mi nge bɛɛ.

I ñ man bwisi kere.

Wara kun yeni kpuro yě ye i saara mi.

⁴ Baa mɛ na Gusunɔ̀ kana, u man wisa,
nen kpaasiba man yaakoru mɔ̀.

Baa mɛ na ñ taare gaa mɔ̀,

nen bɔ̀rɔ̀ba ba man yɛmɔ̀.

⁵ Be ba wãa bɔ̀ri yendu sɔ̀o,

ba ra n wɔ̀nwɔ̀ndobu ka be ba sellamɔ̀ gemawa.

⁶ Gbenɔ̀bun yenu ga ra n wãa alafia sɔ̀o.

Be ba Gusunɔ̀ seesimɔ̀, ba ra n wãa bɔ̀ri yendu sɔ̀o.

Ba ra n ben tiin dam sãamɔ̀.

⁷ A yɛɛ ka gunɔ̀su bikio, su koo nun sɔ̀.

⁸ A tem bikio, mu koo nun bwisi kɛ.

A de swɛɛ yi nun saaria.

⁹ Taka koora ye kpuro sɔ̀o,

yen yerà ya ñ yě ma Yinni Gusunɔ̀wa u ye kpuro mɔ̀.

¹⁰ Wiya u taka koora kpuro

ka hunde koni baayere kpuron wãaru neni.

¹¹ Yen sɔ̀na ba mɔ̀ndu kua ba nɛɛ,

soowa ga ra garin dobu wunane,
kpa daro gu maa dīanun dobu wunana.

¹² Wi u təkə kua u ra n yēru mə.

Wi u maa hunde denya u ra n bwisi mə.

¹³ Adama Yinni Gusunəwa u bwisi
ka laakari ka dam kpuro mə.

¹⁴ Ye u sankā kpuro, goo kun kpē u ye səme.

Wi u maa mwa u piriśəm doke, goo kun kpē u yēro yara.

¹⁵ Û n gura yōrasia, kpuro ra gberewa.

Û n maa ye yōsu, kpa tem mu sankira.

¹⁶ Wiya u dam ka laakari mə.

Wiya u maa tənū mə wi u tora ka wi u win winsim torasia.

¹⁷ U ra be ba ra tem wunanəsu ko mwēeri tereru.

Kpa u de siri kowobu bu gāsia wiirubu.

¹⁸ U ra sinambu bandu yare,

kpa u bu ko yobu.

¹⁹ U ra yāku kowobu mwēeri tereru,

kpa u ben damgibu suriri.

²⁰ U ra bèn nən gari ba ra naane ko dère u kō,

kpa u durə təkənun laakari kpeerasia.

²¹ U ra wirugibu sekuru doke,

kpa u sinambun dam bua.

²² U ra ye ya berua yam wōkuru səə kpuro terasie,

kpa u de yam bururam mu sōsira mi yam wōkura raa wāa.

²³ Wiya u ra bwesenu dabiasie,

kpa u maa nu kpeerasia.

Wiya u ra de nu teria, kpa u maa nu kawa.

²⁴ U ra bwesenun wirugibun bwisi wunə,

kpa u de ba n bəsu gbaburə, mi swaa sari.

²⁵ U ra de ba n babi yam wōkuru səə,

kpa u de ba n bəsu nge be tam mu goomə.

Yoobu nɛɛ, u kī u ka Gusunə wesiana

13

¹ Wee nən nənɪ yi ye kpuro wa,

nən swasu su maa ye kpuro nua,

ma na ye laakari kua.

² Ye i yē, yera nən tii na maa yē.

I ñ man bwisi kere.

³ Adama Yinni Gusunə Dam kpurogiwa na kī n gari sō.

Wiya kon weweenu koosi.

⁴ Domi bɛɛ, weesa i ra n sekumə.

I sāawa tim nɛmə weesugibu.

⁵ N daa buram bo i n maari,

kpa bu bɛɛ garisi nge bwisigibu.

⁶ Tē, i nən weweenu swaa dakio,

kpa i nə ye na gerumə.

⁷ I tamaa i ko i Gusunən biru yōra ka weesu?

I ko i nùn mərū bara ka gari weesugii?

⁸ Bɛɛya i ko i ka nùn yina?

Bɛɛya i ko i nùn weweenu kua?

⁹ Û n bɛɛ wēera i ko i nùn wēre?

I ko i nùn nɔni wɔ̄ke nge tɔnu?

¹⁰ Baa ì n win biru yɔ̄ra asiri sɔɔ,

ka mɛ, u koo bɛɛ taare wɛ̄.

¹¹ Win kp̄āru ta ò bɛɛ bɛrum mɔ?

I ò nandamɔ win sɔ̄?

¹² Bɛɛn gari saarinu nu s̄āwa nge torom.

Ye i gerumɔ ya ò dam mɔ nge weke te ba ka sɔndu mɔma.

¹³ I mario, kpa i de n gari gere,

kpa n man deema ye n ko n man deema.

¹⁴ Wee na sɔ̄ru kpa, baa nà n kon nɛn wāaru bian na.

¹⁵ Gusunɔ ù n kī, u man goowo.

Ka mɛ, wiya na naane s̄ā.

Kon ka tii yina win wuswaaɔ.

¹⁶ Ya koo kp̄i yu ka man faaba naawa.

Domi tɔn k̄so kun kp̄ɛ u tera win wuswaaɔ.

¹⁷ I swaa dakio i nɛn gari nɔ.

I swaa tem kp̄iyo i nɔ ye kon gere.

¹⁸ Wee na sɔ̄ru kpa n ka nɛn gari gere.

Na maa yɛ̄ ma na gem mɔ.

¹⁹ Wara u koo ka man sikirina nɛn gem sɔɔ.

Na sɔ̄ru kpa nà n taare mɔ n ka nɔɔ mari kpa n kpuna n gbi.

²⁰ Gusunɔ, a man gāanu yiru yeni kuo,

kpa n ku maa nun kukua.

²¹ A man wunen nɔmu swenyario,

kpa na kun maa nande.

²² A man sokuo, kpa n nun wurari.

Nà n nun kana, a man wisio.

²³ Toranu nyewa na nun torari.

A de n nu gia.

²⁴ Mban s̄na a man biru kisi,
ma a man kua nge wunen yiberɛ.

²⁵ Wara a naa gire. Wuru ge ga ka woo doonɔ?

Wara a naa swīi. Yaka gbebusu?

²⁶ Mban s̄na a man wahala baka yeni kp̄ɛɛ,
ma a man s̄ɛyiasiamɔ nɛn aluwaasirun toranun s̄.

²⁷ Mban s̄na a man yɔ̄rasia nge win naasu ba b̄kua ka sii yɔ̄ni,

ma a nɛn kookoosu kpuro mɛera,

ma a nɛn naa dabusanun geeru yi.

²⁸ Wee nɛn wasi yi dam dwiyya yi sankira

nge yabe te k̄k̄onu di.

Tɔnun wāara s̄āwa wɔ̄nwɔ̄ndu

14

¹ Yoobu u nɛɛ,
tɔnu wi ba gesi mara, win wāara ku ra n d̄ɛu.

Mɛya ta ra n maa nɔni swāaru yiba.

² U ra sewa nge d̄āa w̄ɛsu, kpa bu nùn bura.

U ra doonɛwa nge saaru.

³ Tɔnu wiya a mɛera,

ma a nùn siribu soka?

⁴ Wara u koo kp̄i u gāa k̄s̄sunun di gāa d̄ɛranu yara.

Gōo sari.

⁵ A n tɔnun wāarun t̄ru yi a ten suru gara,

u ò maa saramò mè.

⁶ Ñ n men na, a ku maa nùn nòni girari,
adama a de u wēra,
kpa u win sɔmburu ko, u win kɔsiaru mwa ka nuku dobu.

⁷ Dāru ta ra n yīiyòbu mò
ma ta koo se bà n tu bura.
Domi ta koo kpara.

⁸ Ten gbini yì n maa tɔkò kua,
ma ten kora wɔruma ta gu,

⁹ ten gbina gaa ra maa kparewa yà n nim wa
kpa yu kpìi pòtura ko.

¹⁰ Adama tɔnu u ra gbiwa, kpa u kun maa wāa.

Ù n gu, mana u ra n wāa.

¹¹ Daa burerun nim mu ra gbere.

Daa bakanun nim mu ra maa kpe.

¹² Nge mèya tɔnu u ra kpunɛ u kun maa seewe.

U ò maa dom yandamò
sere wòllu tu ka kpe.

¹³ Gusunò, na kī a man bere gòribun wāa yerò,
na n kukua mi, sere wunen mòru yu ka sure,
kpa na n wāa mi sere dɔma te kaa man yaaya.

¹⁴ Tɔnu ù n koo raa se sanam mè u gu,
na kon yīiyòbu mò nen wahala yeni sòò
sere nen wāaru tu ka kòsi.

¹⁵ Saa ye sòò, Gusunò,

à n nen beke barò,

à n man soku,

nɛ wi na sāa wunen taka koorà, kon nun wurari.

¹⁶ Wee tē a man swīi mi na naasu wuka kpuro.

Adama saa gaa sisi yè sòò a ò maa nen durum garisimò.

¹⁷ Kaa nen toranu doke saaki sòò a bòke.

Kpa a man nen durum kpuro wòka.

¹⁸ Guunu koo wòruku nu kam ko.

Kpa kpenu nu swenya mi nu raa wāan di.

¹⁹ Nim mu koo kpenu kòsuku,

kpa mu maa ka tem kusanu doona.

Nge mèya a ra tɔnun yīiyòbu kam koosie win wāaru sòò.

²⁰ Kpa a nùn nòni swāa dabinu kpēɛ.

À n deema u ò maa sāa nge yellu,

kpa a nùn gira u doona.

²¹ Baa win bibu bà n yīsiru yara,

win tii u ò maa kpē u n yē.

Mèya bà n maa wāa sekuru sòò,

u ò kpē u n yē.

²² Win wahala tɔnawa ya koo nùn nòni sō.

Wi turowa u ko n nuki sankire win gòruò.

Elifasi u Yoobu wisa u nɛɛ,

tɔn kòso kun wahala biamò

15

- ¹ Elifasi Temagii u Yoobu wisa u neɛ,
² wi u bwisi mə u koo tɔnu wisi ka gari yi yi n arufaani mə?
 U ko n gari yaramə nge woo?
³ Wee gari yi a gerua a ka tii yina mi, yi n sãa gãanu.
 Gari yi a saara mini kpuro sɔɔ,
 sari yi yi koo tɔnu somi.
⁴ Wunɛ, a mam Gusunɔn nasiaru tɛsimɔwa,
 ma a win bɛɛɛ yɛru kpeerasiamɔ.
⁵ Wunen kom kɔsuma mu sɔsiramɔ wunen nɔɔn di.
 Ma a gari gerumɔ ka bwisi.
⁶ Wunen nɔɔn gariya yi nun taare wɛɛmɔ, n n mə nɛ.
 Gari yi a gerua mi kpuro,
 yiya yi wunen toranu sɔsिमɔ.
- ⁷ Wuna ba gbia ba taka kua handunia sɔɔ?
 Wuna a gbia a wãa ba sere gungunu kua?
⁸ A Gusunɔn gari asirigii swaa daki?
 A win bwisi mwa kpuro, a yi wunen tiin sɔɔ?
⁹ Mba a yɛ ye bɛɛn tii sa n yɛ.
 Yɛɛ terà a mə te bɛɛn tii sa n mə.
¹⁰ Bɛɛn suunu sɔɔ, tɔmba wãa
 be ba seri burura ba tɔkɔnu kua n kere wunen tundo.
¹¹ A bɛɛn gari yi sa nun sɔɔwa ka laakari mɛɛrawa gãa piiminu,
 yin min di Gusunɔ u nun nukuru yemiasiamɔ?
- ¹² Mana wunen bwisikunu ka nun dɔɔ.
 Mba wunen nɔni gɔsikia ninin tubusianu.
¹³ Gari yi a saarimɔ mini, Gusunɔwa a ka mɔru mɔ.
¹⁴ Tɔnu u koo kpɪ u n dɛɛre?
 Wi ba mara, u koo kpɪ u n yiba Gusunɔn wuswaaɔ?
¹⁵ Gusunɔ u kun win gɔradoba naane kue,
 ma u n wɔllu mɛɛra ta dɛɛre,
¹⁶ wunɛ tɔnu amɔna kaa ka kpɪ a n dɛɛre win wuswaaɔ,
 wunɛ wi a ra kɔsa ko kiri kiri nge mɛ ba ra nim nɔ.
- ¹⁷ Tɛ, Yoobu, a man swaa dakio kpa n nun gari sɔɔ.
 Kon nun sɔɔwa ye na wa.
¹⁸ Sɔsɔsi te bwisigibu ba sɔsɔsi,
 ba tu giawa ben sikadoban min di.
¹⁹ Be tɔnawa Gusunɔ u raa tem mɛ wɛ,
 sɔɔ goo raa maa sari be sɔɔ.
²⁰ Adama tɔn kɔso u ko n wãawa nɔni swãaru sɔɔ
 win wãarun tɔru kpuro sɔɔ.
²¹ Kpa u n gbãasukunu nɔɔmɔ ni nu koo nùn berum mwa.
 Wi u koo nùn kam koosia, u koo nùn wɔri subaru sɔɔ.
²² Tɔn kɔso wi, u ku ra n yiyɔ u yam wɔkuru duka suuri.
 Domi takobi ra n nùn marawa.
²³ U ra n sirenɛwa baama, u n kasu ye u koo di.
 U yɛ kɔ ma yam wɔkura nùn mara.
²⁴ Ma u nande wahala ka nɔni swãarun sɔɔ,
 ye ya nùn wɔriɔ nge sina bokon tabu kowobu
 be ba tabun sɔɔru kpa.
²⁵ Domi u Gusunɔ seesi.
 U Dam kpurogii nɔɔ kuurimɔ.

²⁶ U kākā u Gusunə tabu wəri,
 win tɛrɛrun sinum sɔ̄.
²⁷ Win wuswaa ballimə.
 Ma win gāanu nu yaa taasine.
²⁸ U wāa wuu si ba kəsuka sɔ̄,
 sìn dia ba deri, ma ya wərumam dɔ̄.
²⁹ U ɛn gobi mə. Win dukia kun maa kuuramə.
 U ɛn maa yīsiru yarimə win temə.
³⁰ U ɛn kpɛ u gəən tōru duka suuri.
 Win bweseru kpuro ta koo dɔ̄ mwaarawa.
 Kpa Gusunə u nùn wom wure u go.

³¹ Ɔn kōsa naane sāa u tii nənɛni wōkuawa mi.
 Domi kōsa yen areya u koo wa.
³² Are yi, yi koo nawa u sere gbi.
 Win bwese kera kun maa seemə,
 nge dāa kāsasa ye ya ɛn maa kparamə.
³³ U ko n sāawa nge resem yèn bii birenu ba wōka,
 ɛn kun mɛ nge olifin dāa tèn wɛsu ba dera.
³⁴ Tən kōso u ɛn bweseru wasi.
 Dɔ̄ u koo wi u nəm biran kēnu mwaamən yenu wəri.
³⁵ Wi u kōsa bwisika, kōsa u koo ko.
 Domi bwisi kōsi yiya yi ra n wāa win nukurə.
 Kpa yi n nùn nənɛni wōkua.

Yoobun seedagii wāa wəllə

16

¹ Yoobu u Elifasi wisa u nɛɛ,
² na gari yin bweseru nɔ̄re nən dabinu.
 Bɛɛ, i sāawa nuku yemiasio be ba nən wahala sosimə.
³ Domma kaa wunen gari saari kamgii nini kpe.
 Mban sōna a ka man sikirinamə.
⁴ Ɔn daa wāa nən ayerə,
 kpa na n maa wāa bɛɛgirə,
 kon bɛɛ gari saarisi n wii gimanu koosi.
⁵ Nən gari yi koo bɛɛ dam kɛ,
 kpa n bɛɛ nukuru yemiasia ka nən gari yi.
⁶ Nà n gari mɔ̄, nən wahala ya ɛn kpeemə.
 Nà n maa maari, ya ɛn doonə.
⁷ Wee tɛ, Gusunə u dera na dam dwiiya.
 Ma u nən yenun yānu kpuro gura.
⁸ Na woora, nən gəna gaware.
 Ya sōsimə ma na tora.
⁹ Gusunə u kua nən yiberɛ,
 u maa man gire ka mərə u nɔ̄ dənne.
 Ma u man nənɛni girari u kasu u nən wasi kasuku nge gbeeku yaa.
¹⁰ U dera tamba man yaa kasikimə ka ben gari saarinu.
 Ba man wəmmə, ba man baari soomə.
 Be kpurowa ba man naa swii.
¹¹ Gusunə u man be ba ɛn win bɛɛɛ yɛ nəmu səndia.
 U man tən kōsobu nəmu beria.
¹² Na raa wāa bəri yendu sɔ̄ ma u man burisina.
 U man nenua birun di, ma u man kəsuka.

U man kua nge tūburu te u tweemə.

¹³ Win sēenu man kooro bure.

U nen gabu swii yabura ka wənwəndu sariru.

Ma u nen yēsə kəra u yari temə.

¹⁴ U man wərima nge tabu durə.

Ma u man soomə u mēera m̀.

¹⁵ Na saaki deewa,

ma na nen wiru tua wisi nuku sankiranun s̄.

¹⁶ Na wuri kua sere nen n̄ni swēra,

ma na ḡə n̄nu tera.

¹⁷ N n̄ m̄ na k̄sa gaa kua.

Nen kanaru ta ra n maa d̄erewa baadomma.

¹⁸ Wunε tem, a ku nen yem bere.

A de nen kuuki yi n̄əra baama kpuro.

¹⁹ Domi na yē kam kam ma na seedagii m̄ w̄llə.

U w̄a mi, u ka man yinamə.

²⁰ Nen kpaasibu ba man yaakoru m̀.

Adama Yinni Gusunəwa na kanamə ka swī.

²¹ Nen seedagii wi, u sun sirio n̄ ka Gusunə
nge m̄ ba ra t̄nu ka win beruse sirie handunia s̄ə.

²² Domi nen w̄arun t̄nu nu kpeema.

Ma na d̄ə ka swaa ȳen min di ba ku ra maa wurame.

Yoobu kun maa ȳiȳəbu m̄

17

¹ Yoobu u n̄ε,
na w̄siamə ka wahala, nen w̄ara kpeeyə.

Siki w̄ru ga man mara.

² T̄n yaako kowobu ba man kooro bure.

Ba man n̄ə kuurimə beri berika.

³ Yinni Gusunə, a de wunen tii a man m̄ru bara.

Ma n̄ kun m̄ wunε, wara u koo man sanna.

⁴ A ben bwisi wuna.

A ku de bu nasara wa.

⁵ Ba s̄awa nge t̄nu wi m̄n teni ta ka ȳ,

te ta n̄ε, u win kpaasibu dim soka,

ma win bibu ba ka ḡəru s̄.

⁶ Ba man womusu doke,

ba man ȳatam siemə.

⁷ Nen n̄ni yi n̄ maa do, nuku sankiranun s̄.

Ma nen wasi yi dam dwiia, yi doonə nge saaru.

⁸ Gemgibu ba biti soore nen wahala yenin s̄.

Taare sarirugibu ba koo t̄n k̄sobu seesi.

⁹ Wi u s̄a gemgii u koo ȳrawa dim dim win swaa s̄ə.

Kpa wi u d̄ere, u tii dam k̄ u sosi.

¹⁰ Adama b̄ε nen kpaasibu kpuro,
i wurama i maa gari saari nen wuswaa.

Ka m̄, na n̄ goo wasi b̄ε s̄ə wi u bwisi m̄.

¹¹ Nen w̄aru ta kpa.

Wee himba ye na raa s̄a ye kpuro ya kam kua.

¹² Nen kpaasiba tamaa w̄kura s̄awa s̄ə s̄ə.

S̄ə ù n̄ duə, kpa bu n̄ε, yam s̄aramawa.

¹³ Gəribun wãa yera na mara tu ko nen wãa yeru.
Yam wãkuru sɔra kon nen kpin yeru yi.

¹⁴ Kon siki wɔru sɔ n nɛɛ,
geya ga sãa nen tundo.

Kpa n maa kəkɔnu sɔ n nɛɛ,
niya nu sãa nen mero ka nen sesubu.

¹⁵ Mana na maa yĩyɔbu mɔ.

Wara u koo kpĩ u bu wa.

¹⁶ Ba koo sara gəribun wãa yerɔ,
kpa su da tua sɔɔ sannu.

Yina ye ya tɔn kɔso mara

18

¹ Bilida Suaqii u Yoobu wisa u nɛɛ,
² sere domma kaa gari yini saarinu kpe.

A den mario kpa su maa gere.

³ Mban sɔna a sun mɛera gari bakasu.
Mban sɔna a sun mɛera nge yaa saberu.

⁴ Wunɛ Yoobu, wunen mɔruwa ya nun wahala mɔ.
A tamaa ya koo de tɔmbu bu yarina kpa wuu gu ko bansu,
kpa kpenu nu doona nin ayerun di?

⁵ A n yɛ ma tɔn kɔson yam bururama mu koo gbi.
Mɛn dɔɔ yari kun maa ballimɔ.

⁶ Yam bururam mu koo gɔsia yam wãkuru win wãa yerɔ.
Domi u koo gbi nge fitila.

⁷ U ñ maa sĩimɔ ka toro sindu.

Win tiin bwisi koo nùn sura.

⁸ Domi u koo da yina gia,
kpa win naasu su yen wɛɛ wuronu wɔri.

⁹ Yina koo nùn mwa naa tokurɔ,
kpa yen wɛɛ yi nùn tɛke.

¹⁰ Ba nùn taa berie temɔ, win swaa sɔɔ.

¹¹ N wee nɔni swãara nùn mara ta ka sikerenɛ.
Ma ta nùn swĩi birun di.

¹² Gɔɔra nùn wɔri, ta win dam kpa.

Ma sãara nùn deema.

¹³ Ta koo win wasin gɔna di beri berikan di.

Kpa bara bakararu tu nùn mwa.

¹⁴ Ba koo nùn wuna win wãa yerun di,

tɛ sɔɔ u raa dam mɔ.

Kpa bu ka nùn da gɔɔn sina kpaakarɔ.

¹⁵ Wigiba koo yarina.

Win arumanin tii ya koo kam ko.

Kpa sɔɔ bisu su win yenu dɔɔ meni.

¹⁶ Tɔn kɔso wi, u ko n sãawa nge dãa.

Win gbini yi koo gbera temɔ.

Kpa bu win kãasi bɔɔri wɔllɔ.

¹⁷ Ba koo win gari duari handunia sɔɔ.

Ba ñ maa win yĩsiru yaayamɔ.

¹⁸ Domi ba nùn yara yam bururam di,
ba sure yam wãkuru sɔɔ.

Ma ba nùn gira handunian di.

¹⁹ Win bii goo kun nùn bibu maruammɛ.

Domi win yɛnugibu kpuro ba koo gbi.

²⁰ Tɔn be ba wāa tē ba koo bɛrum soora.

Kpa be ba koo marura win biru
bu biti soora win kam koo bin sɔ.

²¹ Nge mɛya tɔn kɔsobu ka be ba ñ Gusunɔ yēn wāa yeru ta ko n sāa.

Yoobu nɛɛ, win wɔro koo nùn naawa

19

¹ Yoobu u seewa u win bɔrɔba sɔɔwa u nɛɛ,

² sere saa yerà i ko i n wāa i n man nuki sankumɔ,
kpa i n man tɔya mɔ ka bɛɛn gari saarinu.

³ Wee yen nɔn dabina mi,

i kasu i man wɔmɛ.

I ñ sekuru mɔwa i ka man burisinamɔ mɛsum?

⁴ Nà n toran na ka gem, nɛn gariya.

⁵ I tamaa i man dɛɛram kerewa,

kpa i man nɛn durum sɔɔsi?

⁶ I de i n yē ma Gusunɔwa u ka man mɔ.

Ma u man suremɔ win yina sɔɔ.

⁷ Wee, na nɔɔgiru sua na nɛɛ,

win kookoo si, su ñ wā.

Adama goo sari wi u man wisa.

Na gbāramɔ bu man faaba ko,

adama na ñ faaba wa.

⁸ Gusunɔ u nɛn swɛɛ kpuro kɛnua baama.

Ma u dera yam wɔkura yi wukiri sere na ñ kpɛ n gam da.

⁹ U nɛn wirun furɔ wuka

u nɛn bɛɛɛ wuna.

¹⁰ U man kɔsuka baama kpuro.

Ma u nɛn yīyɔbu wuna nge dāa te ba wuka.

¹¹ U ka man mɔru bara.

Ma u man kua nge win yibɛɛɛ.

¹² Win tabu kowobu ba nɔɔ tia kua ma ba seewa ba man wɔrim wee.

Ba swaa yaba sere ba ka man girari.

Ma ba na ba ben sansani gira ba ka man sikerɛɛ.

¹³ U dera nɛn mɛro bisibu ba man deri,
ma nɛn bɔrɔba ba yarina.

¹⁴ Nɛn berusebu ba man biru kisi,

ma nɛn kīnasibu ba man duari.

¹⁵ Wee nɛn sɔbu ka nɛn sɔm kowobu ba man mɛɛra nge sɔɔ wi ba ñ yē.

¹⁶ Nà n nɛn sɔm kowo soka, u ku ra wure.

Nà n nùn suuru kanamɔ,
u ra n man atafiiru sāawa.

¹⁷ Nɛn kurɔ u ku ra nɛn nuburu kã.

Mɛya maa nɛn bibu ba man gɛma.

¹⁸ Ka mam bibɔ kpuro ba man gɛmawa.

Nà n gari gerua, ba ra man wɔmɛwa.

¹⁹ Be na ra ka gerunen tii ba man tusa.

Be na maa kī ba man seesi.

²⁰ Nɛn wasin yaa ya nɛn kukunu mani.

Wee wēsiaru tɔnawa ta man tie.

²¹ Nɛn bɔrɔba, i nɛn wɔnwɔndu waawo.
Domi Yinni Gusunɔwa u man sɛyɛsiamɔ.

²² Mban sɔna i man naa swii nge mɛ Gusunɔn tii u man naa swii.
Nɔni swaa te i dera na wa, ta ɛn bɛɛ tura?

²³ Na kii bu nɛn gari yore tireru sɔɔ.

²⁴ Kpa bu maa yi yore kperu sɔɔ ka sisu
yi n waa mi, sere ka baadommaɔ.

²⁵ Adama na yɛ ma nɛn yakio u wasi
wi u koo ra se u ka man yina.

²⁶ Nɛn wasi yi n kɔsa yi kpa,
saa ye sɔɔra kon Gusunɔ wa.

²⁷ Wiya ko na n mɛɛra.

Nɛn tiin nɔniya yi koo nɔn wa, n ɛn mɔ googii.
Nɛn gɔru ga tɛmanabu kpanamɔ yɛn sɔ n tɛɛmɔ.

²⁸ Saa ye sɔɔ, i ko gere i nɛɛ,
mban sɔna i man naa gire.

Domi nɛn gem mu koo sɔɔsira.

²⁹ Adama i n yɛ ma Gusunɔ u koo bɛɛ siri.

Yen sɔ, i win takobi nasio.
Domi yen sɛyɛsiabu sɛ.

Kɔsa ye ya koo tɔn kɔso deema

20

¹ Sofaa Naamagii u Yoobu sɔɔwa u nɛɛ,

² wee nɛn bwisikunu dera na burisine.
Yen sɔna na sende n ka nun wisi.

³ Na wunen gerusibu nua, bi bu man dua too.

Adama nɛn bwisi koo de n nun wisi.

⁴ Saa mɛn di ba tɔnu taka kua,

⁵ a ɛn yɛ ma kɔsan kowon nasara ku ra tɛ?

Mɛya maa win nuku dobu kun tɛɛmɔ.

⁶ Baa ɛn n kpaa u wɔllu babamɔ,

ɛn kun mɛ u guru winu dekamɔ,

⁷ u koo kam kowa nge swaa swii bi tɔnu u kua.

Be ba raa nɔn waamɔ, ba koo nɛɛ, mana u waa.

⁸ Ba koo nɔn duariwa nge dosu.

U koo doonawa nge wɔkurun kāsiru.

⁹ Be ba raa nɔn waamɔ, ba ɛn maa nɔn wasi.

Mi u raa waa ba ɛn maa nɔn wasi mi.

¹⁰ Sāarobu ba koo win bibu wari.

Nge mɛya u koo ka bu wesia ye u raa bu mwaari ka dam.

¹¹ U dam mɔ, ma u saa nge aluwaasi.

Adama u koo ka ye kpuro kpunawa sikirɔ.

¹² Kɔsa ra n dowa win nɔɔ sɔɔ,

kpa u n ye bɛri win yaraɔ,

¹³ ya n girari sere win darɔɔ.

U ku ra n kii u ye deri.

¹⁴ Adama ya koo de win dīanu nu sosia win nukurɔ,

kpa nu gɔsia nge waa dɛɛ.

¹⁵ Gabun dukia ye u mwɛɛ, u koo ye sia.

Gusunɔwa u koo ye yara win nukurun di.

¹⁶ Ye u koo nɔ, ya ko n sãawa nge waa dɛɛ,
kpa yu nùn go.

¹⁷ U kun tamaa tim ka bom
mu koo nùn kokua nge nim tora.

¹⁸ U koo win dukia wesia ye u wa mi.

U ò maa yen arufaani dimɔ.

¹⁹ Domi u sãarobu dam dɔre.

Ma u ben yenusu mwɛera, u ò wiguu banɛ.

²⁰ Win bɔsɔnu ku ra yibu.

Adama baa ye u kīru bo, u ò kpɛ u ye tii yīya.

²¹ Gãanu sari ni u ò tii koosi.

Adama win dukia ya ò tɛɛmɔ.

²² Baa ò n ye mɔ ya kpã, u ko n nuki sankirewa.

Sãaru ta koo nùn wɔriwa.

²³ Wee sanam mɛ u win nukuru yibiamɔ,

Gusunɔ u koo nùn wɔri ka mɔru baka.

Kpa u de sɛɛnu nu nùn wisi nge gura.

²⁴ Baa ò n tabu yãa sisuginu duka suurimɔ,

ba koo nùn twee ka sii gandun tɛndu.

²⁵ Baa ò n sɛu teu wuna win wasin di,

ò kun mɛ ò n yaasa wuka win woo sɔndun di,

gɔɔn bɛrum koo nùn sura.

²⁶ Asɔrɔ ya koo win dukia deema.

Kpa dɔɔ wi tɔnun bii kun sɔrua u nùn mwa,

wi ka win yãnu.

²⁷ Wɔllu ta koo win durum sɔɔsi,

kpa tem mu nùn seesi.

²⁸ Win dirun arumani kpuro koo kam ko

Yinni Gusunɔn mɔrun tɔru sɔɔ.

²⁹ Yeniwa Yinni Gusunɔ u tɔn kɔsobu yīye.

Yera ya bu mara sia.

Yoobu u Sofaa wisa u nɛɛ,

tɔn kɔsobun tii ba ra n doo nɔɔru mɔ

21

¹ Yoobu u nɛɛ,

² i nɛn gari nɔɔwɔ.

Ì n wura i man swaa daki, i man nukuru yemiasiawa mi.

³ I de n gari gere.

Nà n gari gerua na kpa, ko i kpī i man yɛɛ.

⁴ Tɔnuwa na weeweenu koosimɔ?

Nge mban sɔna kon tɛmana.

⁵ I man mɛerio, kpa biti yu bɛɛ mwa

kpa i bɛɛn nɔsu kɔre.

⁶ Nà n nɛn wãaru bwisika,

na ra nandewa, nɛn wasi yi n diirimɔ.

⁷ Mban sɔna Gusunɔ u ra de tɔn kɔso u n wãa,

kpa u n dam mɔ sere ka win tɔkɔrɔ.

⁸ U ra bibu ma kpa be, bu maa se bu ma.

Kpa u n be kpuro mɛera ba n kuuramɔ win nɔni sɔɔ.

⁹ B̄ari yenda w̄a ben yenus̄, ba ñ berum m̄.
Gusun̄ kun maa bu s̄eyasiam̄ pai.

¹⁰ Saa kpuro, ben ket̄e kin̄eru t̄a n ben n̄e ȳowa yi ra mawa.
Yi ku ra nukuru yari.

¹¹ Ba ra ben bibu deri ba n duki m̄ nge ȳānu,
kpa ba n dweebu m̄,

¹² ba n bara kp̄ānu ka m̄r̄okunu soom̄, ba n womusu m̄,
kpa ba n nuku dobu m̄, ba n guunu soom̄.

¹³ Ba ra ben w̄āru diwa nuku dobu s̄,̄,
kpa bu gbi subaru s̄,̄.

¹⁴ Wee ba ra raa yellu Gusun̄ s̄ bu n̄e,
a ḡero min di, sa ñ k̄i su wunen sw̄e gia.

¹⁵ Wara ra n Gusun̄ Dam kpurogii
su ka sere n̄n yoru diiya.

Arufaani yer̄a sa kon m̄ s̄a n n̄n kanam̄.

¹⁶ T̄on ben bweseru, ba ñ doo n̄oru m̄ ro?
Adama n̄e, na ñ t̄on k̄sobun bwisi k̄ru k̄i.

¹⁷ Ka m̄e, a ra wa mi t̄on k̄sobun yam bururam mu gbim̄?
A ra wa ba n̄ni s̄ore?

Gusun̄ u ra bu s̄eyasie win m̄run s̄?

¹⁸ A ra wa ba s̄a nge yakasu,
ñ kun m̄e nge doo sakosu si woo ga ka doona?

¹⁹ B̄e i gerum̄ i m̄,
t̄on ben bibun bwesera Gusun̄ u ra s̄eyasie.

Adama n̄e, na n̄e, ben tiiwa n weene u s̄eyasia,
kpa bu gia ma beya ba tora,

²⁰ kpa ben tii bu ben kam kobu wa.

Nge m̄ya ba koo ka Gusun̄on m̄ru denda bu wa.

²¹ Domi b̄a n gu ba kpa,
ben baaye ka ye ya koo ben bibu deema.

²² Sa ko kp̄i su Gusun̄ keu s̄osi,
wi, wi u s̄a win ḡradoban siri kowo?

²³⁻²⁴ Gabun w̄āra ra dorewa, ba n w̄a b̄ari yendu s̄.
Kpa ba n wasi bw̄a do, ba n dam m̄ nge aluwaasi
sere bu da bu ka gbi.

²⁵ Adama gabu ba ra gbiwa wahala s̄,
ba kun doo n̄oru wa baa fiiko.

²⁶ Be kpurowa ba koo gbi, kpa bu ko k̄k̄onun d̄ānu.

²⁷ I b̄een tii laakari ko,
na b̄een bwisikunu ȳe ka k̄sa ye i man manim̄.

²⁸ Domi i n̄e, mana t̄on bokon yenu ga w̄a,
ḡe s̄ t̄on k̄soba w̄a.

²⁹ Adama i ñ be ba sar̄ swaa bikiare?
I k̄i i sikiwa ye ba b̄e s̄owa t̄on k̄son s̄?

³⁰ Wahala ȳa n t̄on k̄so deema u ra yariwa ye s̄on di.
Baa Gusun̄ ù n ka n̄n m̄ru kua,
u ra kisirewa ye s̄on di.

³¹ Ñ n men na, wara u koo maa n̄n gerusi.
Wara u koo n̄n win k̄sa k̄sie.

³² Domi ù n gu, siki w̄ruwa ba ka n̄n d̄.

Kpa ba n siki te kōsu.

³³ Tɔn dabira ta koo win goru swīi bu ka da siku yerɔ.
Kpa u kpin yee buraru wa temɔ.

³⁴ N̄ n m̄en na, nuku yemia birà i man kua.

Been ye i man wisa mi kpuro,
ya n̄ s̄aa dee dee. Weesa i m̄ò.

Elifasi u Yoobu taare wē

22

¹ Yera Elifasi, Temagii u Yoobu wisa u n̄e,

² tɔnu u ko n arufaani m̄o Gusunɔn mi?
Aawo! Tɔnu ù n s̄aa dee dee, win tiin arufaaniwa.

³ A tamaa yèn s̄o a s̄aa gemgii,
Gusunɔ u yen are waamɔ?

À n s̄iim̄o dee dee arufaani yerà u waamɔ.

⁴ A tamaa yèn s̄o a n̄n m̄em n̄owamme,
yen s̄ɔna u nun s̄eyasiamɔ?

A tamaa yèn s̄o a n̄n nasie,
yen s̄ɔna u nun sirim̄o?

⁵ Aawo. Wunen tora dabinun s̄ɔna u nun s̄eyasiamɔ.
Wunen k̄ɔsa ya maa kp̄a.

⁶ Domi a wunen berusebun ȳanu t̄aruba mwa,
ma a bu deri tereru.

⁷ A n̄ wi nim n̄oru ga m̄ò nim k̄a u n̄o.
M̄eya a n̄ maa wi ḡɔra m̄ò d̄ianu k̄a u di.

⁸ A raa s̄awa damgii ka beeregii,
ma a tem m̄e kpuro m̄o.

⁹ A ḡaminibu girawa ba doona n̄m dira, a n̄ bu somi.
Ma a gobekuban dam bua.

¹⁰ Yen s̄ɔna ȳeri nun w̄asi beri berika,
ma berum nun mwa subaru s̄o.

¹¹ Ma yam w̄kura nun wukiri nge nim bwee bakaru,
a n̄ maa yam waamɔ.

¹² Sa ȳe ma Gusunɔ u w̄a w̄llɔ.

A m̄erio a wa sere mi kperi w̄a.

¹³ Ka m̄e, a gerum̄o a m̄ò, mba Gusunɔ u ȳe.
U n̄ kp̄e u tɔnu siri guru wiru s̄o.

¹⁴ Guru wiru ta sinum m̄o,
u n̄ kp̄e u ḡaanu wa min d̄i.

U siren̄ewa w̄llu mi t̄ona.

¹⁵ Yoobu, a ȳrariwa a k̄san kowobun yira ye swīi?

¹⁶ A n̄ ȳe ma ba bu go ben ḡɔn saa yu sere turi?
Ba doona nge gana ye ya nim diira.

¹⁷ Tɔn ben bweseru ba ra raa Gusunɔ s̄ɔwa bu n̄e,
u bu derio s̄e.

Mba wi Dam kpurogii u koo kp̄i u bu kua.

¹⁸ N deema Gusunɔ wiya u raa ben yenun dukia kuurasia.
Adama ba n̄ n̄n saawara kue,
ye ba ben himba yiim̄o.

¹⁹ Be ba gem swīi ba koo ȳeri,

bà n tòn kōso wa u kam kua.
 Be ba ò taare mə, ba koo yēewa bu nēē,
²⁰wee, besen yiberē u kam kua,
 win dukia ye u mə kpuro, ya dōo mwaara.

²¹Yoobu, a ka Gusunō doro, kpa ye kpuro yu nun sanō kua.

À n kua mē, wunen nuku dobu koo wurama.

²²A win sōsiru swaa dakio kpa a tu nenē gōruo.

²³À n ka kōsa tonda ma a wurama,
 Dam kpurogii koo nun wunen yellun wāaru wesia.

²⁴A wunen wura ye a mə kōwō temō.

Kpa a wunen kpee gobigiru deri daarun torao,

²⁵kpa Dam kpurogii u ko wunen wura ka wunen sii geesu.

²⁶Saa yera kaa n nuku dobu mə Gusunō Dam kpurogiin mi.

Kpa a nùn naane ko, a nùn wunen wuswaa sōosi.

²⁷À n nùn kana u koo nun wisi,
 kpa a wunen nōo mweenu yibia.

²⁸Ye a nia kua kpuro, ya koo koorawa.

Wunen swēē yi a swīi kpuro, yi ko n deereewa.

²⁹À n wāa nōni swāaru sōo,
 kaa tii kawa a nēē, tii suaba bu nun tu kpēē.

Kpa Gusunō u nun wolle sua.

³⁰U koo mam taaregii yara kōsan di,
 wunen deerarun sō.

Yoobu u nēē, Gusunō kun kī u ka nùn gari ko

23

¹Yoobu u wisa u nēē,

²sere ka gisō na Gusunō weeweenu koosimō.

Nen nōni swāaru ta nen wuri kere.

³Nà n daa yē mi u wāa kon daa dawa sere win mi.

⁴Kpa n nùn sō ye ya man wāasi,
 ka maa yèn sō na tii wōramō.

⁵Kpa n win wisibu nō.

N nō ye n nùn neni.

⁶U koo man dam sōosi u ka man siri?
 Aawo, u koo yōrawa u man swaa daki.

⁷Nē tòn geowa kon kpī n ka nùn wesianō ko.

Kpa wi, wi u sāa nen siri kowo,
 u man yakia sere ka baadommao.

⁸Adama nà n da sōo yari yeru gia,
 u ku ra n wāa mi.

Nà n maa da sōo duu yerō,

na ku ra nùn wa mi.

⁹Aa, u sōmburu garu mōwa sōo yēsān nōm geu gia?

Nà n da mi, u ku ra n wāa mi.

U kukuawa sōo yēsān nōm dwardu gia?

Min tii, na ku ra nùn wa.

¹⁰Ka mē, u nen swēē kpuro yē yi na swīi.

Ù n man kpēē laakari mēeribu sōo, kon yariwa min di,
 na n deere nge wura ye ba dōo doke.

¹¹Na win yira swīiwa dee dee.

Na ñ gere win swaan di.

¹² Na ñ win wooda sare.
Ye u man sɔɔwa kpuro,
na ye mem nɔɔwawa gɔruɔ.

¹³ Û n gãanun himba yi, wara u koo ye sīiya.
Ye u kī yera u ra ko.

¹⁴ Ñ n men na, u koo ko ye u yi kpuro nen sɔ,
kpa u maa man himba kpa yiya.

¹⁵ Yen sɔna na nande wi Gusunɔn wuswaaɔ.
Nà n bwisika na ra nandewa win sɔ.

¹⁶ Gusunɔ u nen wɔrugɔrun dam bua.
Wi, Dam kpurogii u man berum kpɛɛ.

¹⁷ Ka yen de kpuro, na ñ nɔɔ mari,
baa me n sãare yam wɔkura man wukiri.

Gusunɔ u ra tɔn kɔso deriwa u n mɔ ye u kī

24

¹ Yoobu u maa nɛɛ,
mban sɔna Gusunɔ Dam kpurogii ku ra saa yi u ka tɔmbu siri.
Mban sɔna be ba nùn mem nɔɔwammɛ ba ku ra saa ye wa.

² Domi wee, gabu ba gabun tem gbenimɔ ba ka begim mennamɔ.
Ma gabu ba yãanu kpare ni ba gbena.

³ Gaba maa gobekuban ketekunu mwɛrimɔ.
Ma ba gɔminibun nɛɛ tɔruba mwaamɔ.

⁴ Ba wɔnwɔndobu dam dɔremɔ ba giramɔ swaan di.
Ma sãarobu ba swaa kasu bu kuke.

⁵ Sãaro be, ba yaayaare mɔ gbaburɔ nge gbeeku keteku,
ba dīanu kasu bu ben bibu wɛ.

⁶ Be wee ba yakasu gɛɛmɔ ben yaa sabenun sɔ,
ma ba dīanu kunɔnu mɔ tɔn kɔson gberɔ.

⁷ Adama ba ñ bekuru mɔ te ba koo wukiri wɔkuru puran sɔ.

⁸ Be wee ba da ba baka kpee baaba sɔɔ
yèn sɔ ba ñ wã yeru mɔ.
Miya gura bu waayamɔ.

⁹ Tɔn kɔso wi, u ra gobeku mwɛwa ka dam.
Kpa u sãaron yabe tee te u mɔ tɔruba mwa.

¹⁰⁻¹¹ Be wee, ba yɔsu basi tɔn kɔson kara sɔɔ.
Ba doo bɔka sɔɔwa, ma gɔɔra bu mɔ.
Ba nùn gum kuammɛ, ba resɛm gamamɔ.
Adama ba ñ kãkɔ bu ye nɔ,
baa me nim nɔru ga bu mɔ.

¹² Wuu marosɔ gaba gɔɔ dɔɔ, ba wuri mɔ.
Be ba mɛera kua ba weweenu mɔ.
Adama Gusunɔ kun yen gaa gara.

¹³ Gabu ba yam bururam tusa.
Ba ku ra ñ wã me sɔɔ.

Domu ba ñ yɛ mi mu ka bu dɔɔ.

¹⁴ Tɔn gowo u ra sewa buru buru yellu
kpa u sãarobu go.

Wɔkuru kpa u gbeni.

¹⁵ Yam wɔku bere berera sakara kowo u ra n kasu.

U ra nɛɛwa, goo kun nùn wasi.
 Kpa u win wuswaa sɛnditia wukiri.
¹⁶ Yam wɔ̄kuru sɔ̄ra gbɛnɔ u ra dia kɔ̄suku.
 Sɔ̄ sɔ̄, kpa u tii kɛnusi win yɛnuɔ.
 U ñ yam bururam yɛ̄.
¹⁷ Ben mi, bururu ta sɔ̄awa nge gɔ̄ɔn tiro.
 Ba ra n nandewa.

¹⁸ Adama bɛɛ i nɛɛ,
 tɔ̄n kɔ̄so u sɔ̄a nge nim yaka.
 Ba win tem bɔ̄rusi.
 U ñ maa dɔ̄ win resɛm gbaarɔ.
¹⁹ Nge mɛ tem mu ra nim nɔ̄ gbɛburun saa sɔ̄,
 nge mɛya gɔ̄ribun wɔ̄a yeru ta ra durumgii mwe.
²⁰ Wi u tɔ̄n kɔ̄so mara u ra nùn duariwa.
 U koo kowa kɔ̄kɔ̄nun dɔ̄a geenu.
 Tɔ̄mbu kpurowa ba koo nùn duari.
 Kpa u wɔ̄ruma u bɔ̄ra nge dɔ̄a.
²¹ Tɔ̄nu win bweseru u ra kurɔ̄ wɔ̄ron yɔ̄nu gurewa.
 U ku ra gɔ̄mini gea gaa kue.
²² Adama Gusunɔ̄wa u dam mɔ̄ u ka tɔ̄n kɔ̄so ben wɔ̄aru yɔ̄rasia.
 Û n bu wɔ̄ri, ba ku ra n maa yɛ̄ nge ba ko n wɔ̄a.
²³ Gasɔ̄ u ra bu yɔ̄iyɔ̄bu wɛ̄,
 ba n ka wɔ̄a bɔ̄ri yɛ̄ndu sɔ̄.
 Adama u ra n ben sanu sanusu mɛɛrawa.
²⁴ Bɔ̄ n ka tii yina kpuro, subaru sɔ̄, ba kpawa.
 Ba ra wɔ̄rumɛwa mii mii bu gbi nge tɔ̄n diro.
 Kpa ba n sɔ̄a nge dobi yi ba bura.
²⁵ Ye na gerua mi, geema.
 Wara u koo man siri,
 kpa u nɛɛ, nɛn gari yi, yi ñ asansi gaa mɔ̄.

Gusunɔ̄ u dam mɔ̄ gɔ̄anu kpuron wɔ̄llɔ

25

¹ Bilida Suagii u Yoobu wisa u nɛɛ,
² Gusunɔ̄n dam mu nasiaru tura.
 U ra de bɔ̄ri yɛ̄ndu ta n wɔ̄a sere wɔ̄llun sɔ̄ sɔ̄wɔ̄.
³ Win tabu durɔ̄bu ba ñ geeru mɔ̄.
 U ra de win yam bururam mu sɔ̄sira tɔ̄mbu kpuron mi.
⁴ Tɔ̄nu kun kpɛ̄ u n gem mɔ̄ Gusunɔ̄n wuswaaɔ̄.
 Wi ba mara gesi, u ñ kpɛ̄ u n dɛɛre Gusunɔ̄n wuswaaɔ̄.
⁵ Domi baa suru u ñ dɛɛre win wuswaaɔ̄.
 Mɛya maa kperi kun buriri win wuswaaɔ̄,
⁶ kaa sere gere tɔ̄nu wi u sɔ̄a nge kɔ̄kɔ̄bu?

Yoobu nɛɛ, Bilidan somiru ta ñ arufaani mɔ̄

26

¹ Yoobu u Bilida wisa u nɛɛ,
² Bilida, wunen wisibu bu ñ dam sarirugii somimɔ̄.
 Wunen dam kɛ̄ru ta ñ arufaani gaa mɔ̄.
³ Anna a bwisi kɛ̄ru wa te a wi u kun bwisi mɔ̄ kɛ̄mɔ̄.
 Wunen bwisi yi, yi ñ goo somimɔ̄.
⁴ Wara a gari yini sɔ̄mɔ̄.
 Wara u nun gari yini gerusia.

Gusun u dam mə gāanu kpuron wəllə

⁵ Be ba gu ba wāa sere nim wōkun tem səwə,
ba diirimə.

⁶ Domi Gusunə u be kpuro waamə.

Gāanu kun nùn ganua gəribun wāa yeru mi.

⁷ Wiya u sōo yēsan nəm geu doke wom dirum səo.

Ma u tem bwē kam dirum səo.

⁸ Ma u nim banisi guru winu səo.

Ka mε, guru wii ni,

nu ku ra gēere nim bunum sō.

⁹ Wiya u ra de guru winu nu win sina gəna wukiri.

¹⁰ Ma u bubenu kua nim wōkun wəllə,

mi yam bururam ka yam wōkura karane.

¹¹ Gusunə ù n gbāra,

wəllun gbere ya ra diiriwa,

kpā ya n wāa bitī səo.

¹² Ka win dama u ra nim wōkun nim kəsuku.

Kpā u ka win bwisi yaa gəba ye ba m̀ Rahabu kamia.

¹³ Û n wom wura, wəllu kpuro ta ra dεere nge ba kura.

Ka win nəma u ra waa ye ya duka mə səkiri.

¹⁴ Adama yeni kpuro ya sāawa win kookoo piiminu.

Nin wəkinun fiikowa sa ra n nəomə.

Ñ n men na, wara u koo kpī u win dam asansi tubu ù n gbāra nge gura.

Toro u koo kpī u Gusun somiru kana?

27

¹ Yoobu u kpam win gari gerubu torua u nεε,

² na bōrumə na m̀,

sere ka Yinni Dam kpurogiin wāaru,

wi, wi u yina u man nən gem wē,

ma u man nuku sankiranu sosiammε,

³ ù n gesi dera na wāa na wēsiamə,

⁴ na ñ weesu m̀.

⁵ Gusunə u man bere n ka bεε gem wē.

Sere ka nən gəon tōrə, ko na n m̀wa na dεere.

⁶ Na yōrariwa ma nən daa ya wā.

Nən gōru ga ñ man taare wēere nən wāarun tōru garu səo.

⁷ Gusunə u de tən kōson kəkərə

yu nən yiberεba deema,

be, be ba man seesimə mi.

⁸ Sanam mε Gusunə u tən kōson wāaru wuna,

yīiyə birà bu maa nùn tie.

⁹ Gusunə u koo nùn swaa daki

sanam mε nəni swāara nùn deema?

¹⁰ I tamaa u ko n win nuku dobu kasu Gusunə Dam kpurogiin mi?

I tamaa u koo Gusunə kana saa kpuro?

¹¹ Kon bεε Gusunən dam gari sōwa.

Na ñ bεε win himba beruammε.

¹² Bεε kpuro i wa nge mε u sāa.

Mban sōna i gari gerumə yi yi ñ asansi mə.

Tən kōson doo nəra kun tεemə

¹³ Wee ye Gusunə Dam kpurogii u tən kōso yīiye.

14 Bà n bibu mara ba dabi, ba koo gbiwa tabu sɔɔ.

Ben bibu ba ò dĩanu wasi bu di ba n ka wãa.

15 Barara ta koo ben bwese te ta tie sua.

Ben gɔminibu ba ò kpɛ bu bu swiia.

16 Baa bà n gobi waamɔ nge tua,

ma ba yãnu guramɔ nge yanim,

17 gemgiwa u koo yãa ni dendi,

kpa u gobi yi di.

18 Tɔn kɔso ù n diru bana ta ko n sãawa nge narin wɛɛ,

ò kun mɛ nge kuu te kɔso u kua.

19 U koo gbiwa ka gobigiru.

Adama ba ò nùn sikumɔ ka gobi yi. U ò yi wasi gɔriɔ.

20 Nandaba bu koo nùn deema subaru sɔɔ nge nim mɛ mu daru bɔɔ saramɔ.

Woo guna ya koo ka nùn doona wɔkuru.

21 Sɔɔ yari yerun woowa ga ra nùn wuke saa win wãa yerun di

gu ka da sere mi n toma.

22 Gusunɔ u ko n nùn tweemɔwa ka wɔnwɔndu sariru.

Kpa u duka yakura u wa u ka sɛɛ ni suuri.

23 Tɔmbu bà n wa mesum kpa bu nùn yɛɛ ba n taki mɔ,

kpa bu nùn wia koosi saa ye u doonɔ.

Bwisi

28

1 Yoobu u nɛɛ,
tɔmba yɛ mìn di sii geesu ka wura ya ra yari
bu sere ye tea.

2 Tem diya ba ra maa sisu wunɛ,
kpa bu sii gandu sɔwa kperun di.

3 Be ba sisu sɔwamɔ,
sere tem sɔwɔwa ba ra ka fitila du
kpa ba n duɔ sere mi su wãa yam wɔkuru sɔɔ,

4 kpa bu wɔru gbe sere tem sɔwɔ,
bu swaa wãa mi, mi goo sari.

Ba ò kpɛ bu sɪ mi.

Wɛɛya ba ra n gasirimɔ bu ka du mi.

5 Tem wɔllɔwa dĩanu ra kpi.

Adama mɛn sɔwɔ,
n sãawa nge gãanu kpuro dɔɔ mwaare.

6 Tem sɔɔ miya kpee gobiginu ra n wãa.

Mi sɔra ba ra maa wura wa.

7 Kasa ya ò swaa ye yɛ.

Mɛya maa yabereku ga ò ye waare.

8 Gbee sunɔ ka yɛɛ yi yi tii naanɛ sãa yi ò ye mwaare.

9 Adama tɔnu u kãka u kperu wɔri u kɔsuka,
sere u guunun kpɛkpɛku girari.

10 Kpee ten nɔwɔra u ra swɛɛ wunɛ,

kpa u gãa gee ni wa, ni nu wãa mi.

11 Ù n nim kame sɔɔ mi, u ra mu swaa ganɛwa,

kpa u ka dukia yarima ye ya berua sɔɔ mi.

12 Adama mana tɔnu u koo kpɪ u bwisi wa.

Mana yi sika.

13 Tɔnu kun yin gobin geeru yɛ.

Domi yi ñ wãa handunia yeni sɔɔ.

¹⁴ Yi ñ wãa daarɔ.

Yi ñ maa wãa nim wɔ̄ku sɔɔ.

¹⁵ Ba ñ kpɛ̄ bu ka yi wura kɔsina.

Ba ñ maa kpɛ̄ bu yi dwe ka sii geesu.

¹⁶ Ba ñ kpɛ̄ bu yi weesina ka wura ye ya wee Ofirin di,
 ñ kun mɛ ka kpee gobigii ni nu nɔni boogu ka bɛrɔ wuru mɔ.

¹⁷ Ba ñ kpɛ̄ bu yi weesina ka digi,

ñ kun mɛ ka nɔra ye ba kua ka wura,

¹⁸ kaa sere gere kpee gobigii ni ba sokumɔ korai ka kirisitali?

Bwisi yi kpee gobiginu bɛɛɛ kere.

¹⁹ Ba ñ kpɛ̄ bu ka yi Etiopin kpee gobigii ni nu nɔni dɔm buuru mɔ weesina.

Ba ñ maa kpɛ̄ bu yi weesina ka wura gea.

²⁰ Ñ n mɛn na, man diya bwisi yi wee.

Mana yin nuura wãa.

²¹ Tɔnu kun kpɛ̄ u yi wa ka nɔni.

Gunɔ ge ga yɔ̄ɔwa ga ñ kpɛ̄ gu yi wa.

²² Gɔɔ ka gɔribun wãa yera koo nɛɛwa,
 yin gariya ba nɔɔre tɔna.

²³ Gusunɔ turowa u bwisin swaa yɛ̄.

Wiya u maa yin wãa yeru yɛ̄.

²⁴ Domi wiya u handunian goonu nne kpuro waamɔ.

U maa kpuro waamɔ ye ya wãa tem sɔɔ.

²⁵ Sanam mɛ u wom bunum mɛɛra
 ma u nim kpɔ̄aru mɛɛra,

²⁶ ka sere swɛɛ yi gura koo swii yu ka nɛ,

ka maa swɛɛ yi guru maakinu ka guru gbɔ̄sukubu koo swii,

²⁷ yera u bwisi yi wa.

Ma u yin asansi wɛ̄ɛra u yi.

²⁸ Saa yera u tɔmbu sɔ̄ɔwa u nɛɛ,

bu nùn nasio, yera ya sãa bwisi.

Wi u maa kɔ̄sa gɛɛrari, wiya u bwisi mɔ.

Yoobun yellun wãaru

29

¹ Yoobu u maa win gari gerum wɔ̄ri u nɛɛ,

² na kii nen yellun wãaru tu wurama
 ta n sãa nge saa ye Gusunɔ u man kɔ̄su.

³ Na kii na n wãa nge saa ye u fitila sɔ̄re nen wuswaaɔ,
 ma win yam bururam man yam bururasie wɔ̄kuru.

⁴ Na kii na n sãawa nge saa yɛ̄ sɔɔ na dam mɔ,
 ma Gusunɔ u man kɔ̄su ka kii ru.

⁵ Saa ye sɔɔ, Gusunɔ Dam kpurogii u ka man wãa,
 ma nen biba ka man wãa.

⁶ Mɛya nen yaa sabenu nu ra n bom yiba.

Mɛya maa nen olifi ya ra man gum wɛ̄ mu n kokumɔ nge daa koka.

⁷ Saa ye sɔɔ, nã n yara tɔ̄ɔwɔ na da na sina wuun gbɔ̄rarun kɔnnɔwɔ
 su ka siri,

⁸ aluwaasiba b̄a n man wa,
 ba ra man bɛɛɛ wɛ̄wa bu doona min di,
 kpa durɔ tɔkɔnu nu se nu yɔ̄ra.

⁹ Tɔn bokobu b̄a n man wa ba ra ben gari gerubu yɔ̄rewa.

¹⁰ Meya maa sinambu ba ra nɔɔ mari,
kpa n sãare ben yara ben daro mani.

¹¹ Wi u nen gari nua u ra nɛɛwa, doo nɔɔrugiiwa na sãa.
Wi u maa man wa seeda gea u ra man diiye.

¹² Domi na ra wɔnwɔndo somi ù n somiru kana,
kpa n gobeku wi ba yina bu somi dam kɛ.

¹³ Be ba gɔɔ dɔɔ, ba ra man domaru kuewa.
Kpa n gɔminibu nukuru yemiasia n de ba n nuku dobu mɔ gɔruɔ.

¹⁴ Gem kobu bu ra n man wãasiwa nge yabe te na sebua,
n̄ kun mɛ nge dawani ye na bɔkuɔ.

¹⁵ Na ra n sãawa wɔkobun nɔni,
kpa na n sãa kɔri kpirirugibun kɔri.

¹⁶ Na kua sãarobun tundo.
Na ra sɔbu nɔɔri, n ben gari mɛeri yi ba ka na.

¹⁷ Adama na ra tɔn kɔsobun nɔsu bɔɔku,
n bu wɔrari ye ba mwa.

¹⁸ Ma na tii sɔɔwa na nɛɛ,
kon gbiwa tɔkɔru sɔɔ, nen kpin yeru wɔllɔ.

Nen wãarun tɔnu nu ko n dabiwa nge yani sɛeri.

¹⁹ Ko na n sãawa nge dãa tɛn gbini yi wãa nim bɔkuɔ.

Kpa kakoru ta n wãa nen kãasin wɔllɔ.

²⁰ Saa ye sɔɔ, nen yiiko ya koo wurama,
kpa na n dam mɔ nge tɛn te ba gawe.

²¹ Yellu, tɔmbu ba ra yɔrewa bu nen gari swaa daki.

Ba ra nɔɔ mariwa bu nen bwisi nɔ.

²² Nà n gari gerua na kpa, goo ku ra maa gãanu wisi.

Nen gari yi, yi ra bu duuriwa kpure kpure nge nim mɛ mu dãakumɔ.

²³ Be kpuro ba ra n man marawa nge tom buruku gura.

²⁴ Kpa n yɛɛ museɛ n ka bu dam kɛ sanam mɛ ba dam bie.

Ba n̄ kpɛ bu man nuki sanku n wuswaa burisina.

²⁵ Nena na ra n bu swaa gbiye,
kpa na n wãa ben suunu sɔɔ nge sina boko
wi u ra win tɔmbu nukuru yemiasie.

Yoobun tɛn wãaru

30

¹ Tɛ wee bibu ba man yɛɛmɔ,
ba n̄ mam nen tɔkɔru gara,
be, bɛn baababa ba n̄ tura
bu nen bɔnu somi bu ka nen yãa gɔɔ kpara.

² Mba ba koo raa kpɛ bu man kua,
be, be ba sãare ba gɔɔ dɔɔ.

³ Wee ba sãaru ka gɔɔru soore.
Ba da gbaburɔ bu ka dɛanu kasu bu di.
Adama gãanu sari mi.

⁴ Ba ra dewa dãa kikun bɔkuɔ bu yakɔ bura ge ga bɔru mɔ ga n sãa ben dɛanu,
kpa ba n kiku gagun gbini dimɔ.

⁵ Ba ra bu girewa tɔmbun suunu sɔɔn di,
ba n bu naa swii nge gbenɔbu.

⁶ Kpa bu da ba n wãa kpee wɔrusɔ ka wɔwi sɔɔ,

⁷ ba n wãa ba n taasine sãkin suunu sɔɔ,

kpa ba n kuuki m̀̀ kikiṣo,
⁸ba n sāare nge wiiribu,
 n̄ kun m̄ nge be ba gema ba gira wuun di.

⁹Tē wee, ben biba ba man yēem̄,
 ba man womusu dokem̄.

¹⁰Ba ra man biru kisi yèn s̄ ba n̄ kī bu man wa.
 Kpa bu man yāatam sie.

¹¹Domi Gusun̄ u man fune wuna, u sekuru doke.
 Yen s̄na ben goo kun nen beere yē baa fiiko.

¹²T̄n k̄so be, ba man seesim̄.
 Ba kasu bu man tēka di bu sura.
 Ba swaa kasuwa bu ka man kam koosia.

¹³Ba nen sw̄e b̄ra.
 Ba kookari m̀̀ bu ka man kam koosia,
 be, be goo kun somiru wee.

¹⁴Be wee ba yaba mi na kukua.
 Ma ba dum̄ min di ba man w̄rim̄.

¹⁵Ma berum man mwa,
 nen beere ya doona nge woo.
 Nen b̄ri yenda doona nge guru wiru.

¹⁶Tē, na wāawa ḡo s̄o.
 Na wahala w̄ri na kpa.

¹⁷Nen kukunu kpuro ra n tennam̄wa w̄kuru.
 Na ku ra w̄re wahala yen s̄o.

¹⁸Ya man s̄ke baama ka dam nge yaberun w̄iru.

¹⁹Wee Gusun̄ u man kp̄e p̄t̄k̄o s̄o.
 Torom ka tua na ka weene.

²⁰Gusun̄ nen Yinni, na nun somiru kanam̄,
 adama a n̄ man wisa.
 Na seewa na ȳra wunen wuswaas̄ adama a n̄ nen laakari kue.

²¹A s̄siawa,
 ma a man s̄re ka wunen dam bakam.

²²Wee a dera woo guna ya man sua ya toorim̄.

²³Domi na yē ma a ka man d̄wa ḡribun wā yero
 mi t̄mbu kpuro ba koo da.

²⁴Adama ka m̄, baa t̄nu ù n ḡo d̄o,
 u n̄ n̄ma suam̄ u faaba kana?
 W̄i u wā wahala s̄o u n̄ somiru kanam̄?

²⁵Na n̄ bu sw̄iȳe be wāara s̄sie?

Na n̄ nuki sankire s̄arobun s̄o?

²⁶Wee nuku doba na ra n ȳiȳo,
 adama n̄ni swāara na waam̄.
 Yam bururama na ra n ȳiȳo,
 adama yam w̄kura na waam̄.

²⁷Nen bw̄era ku ra kpune
 yèn s̄o na ka wahala gabirinam̄.

²⁸Na ra n s̄im̄wa nuku sankiraru s̄o.
 N sāare s̄o ku ra yari nen mi.

Baa n̄ n wā t̄n w̄ru s̄o,
 na ra n somiru kanam̄wa.

²⁹Nen ḡo wuri yin s̄o,
 na kua nge gbeeku b̄o,

ñ kun mε nge taataaru.

³⁰ Nen gɔna tīra, nen wasi gberamɔ.

³¹ Tē nen mərəku ga wāawa n ka gɔɔ wuri ko.

Kpa n nen guuru so ka be ba gɔɔ wuri mɔ sannu.

Yoobu u tii tusiamɔ Gusunɔn wuswaaɔ ka toro sindu

31

¹ Na ka nen nɔni arukawani bɔkua na nεε,
na ñ ka yi wɔndia mεεrimɔ pai.

² Ñ n men na, are yirɔ Gusunɔ Dam kpurogii u man yiiye wɔllɔ.

³ Tɔn kɔsowa u ra kam ko,
kpa durumgii u nɔni sɔɔra.

⁴ Gusunɔ u nen swaa yē.
U nen sanu sanusu mεεrimɔ.

⁵⁻⁶ Gusunɔ u man yīruo ka kilo ye ya s̄aa dee dee.

Kpa u wa ma na dεere,
na ñ wāa weesu ka taki sɔɔ.

⁷ Nen sanu sanusu s̄u kun s̄aa dee dee,
ñ kun mε nen ḡɔru ḡa n k̄ɔsa binε kua ye nen nɔni yi wa,
ñ kun mε durum gaa yà n man wāasi,

⁸ Gusunɔ u de ye na duura, goo u ye tubi di u gē,
kpa nen dāa gbaaru tu kam ko.

⁹ Nà n maa kurɔ goo binε kua,
ñ kun mε nà n nùn yina beria win dii kɔnnɔwɔ,

¹⁰ Gusunɔ u de nen kurɔ u durɔ goo doo kua,
kpa gabu bu ka nùn kpuna.

¹¹⁻¹² Nà n k̄ɔsa yen bweseru kua
ya koo man kam koosia ka nen arumani sannu nge d̄ɔɔ.
Domi n weene siri kowo u yen bweseru s̄εyasia.

¹³ Nà n yina n nen s̄ɔm kowobu ben k̄ɔsiaru wē,

¹⁴ mba kon kpī n gere Gusunɔn wuswaaɔ.
Nge mba kon nùn s̄ɔ ù n man s̄εyasia.

¹⁵ Gusunɔ wi u man taka kua nen meron nukurɔ,
wiya u maa bu taka kua.

Gusunɔ turo wiya u besε kpuro m̄oma besen baawuren meron nukurɔ.

¹⁶ Na ñ s̄aarobu yinari ye ba man bikia.

Na ñ maa ḡɔminibu derire nɔni swāaru sɔɔ.

¹⁷ Na ñ gobeku dīanu birare nen yenuɔ.

¹⁸ Domi saa nen aluwaasirun di,
na ra gobekuba n̄ɔriwa
nge nena na ben tundo,
kpa na n ḡɔminibu neni.

¹⁹ Nà n wɔnwɔndo goo wa u yānun bukata mɔ,

²⁰ na ra nùn yānu kēwa ni na kua ka nen yaa sabenun sansu u ka wooru yari.

²¹ Na ñ gobeku goo taki diire
yèn s̄ɔ na siri kowo goo t̄asa.

²² Nà n yeni kpuron gaa koore,
Gusunɔ u de nen senu nu s̄ɔsikiara saa nin gbin gbinkan di,
kpa nen ḡāsenu nu w̄ɔruma nu b̄ɔkira.

²³ Domi Gusunɔn s̄εyasiabu bu man berum mɔ.

Na ò maa kpě n yōra win wuswaaō win kpāarun sō.

²⁴ Na ò nen naane dokere wura sō,
n gere n nεε, wura, a sāawa nen yīiyōbu.

²⁵ Na ò maa tii suare nen dukian kpāarun sō.

²⁶ Na ò suru ò kun mε sōō sāare,
yen gaa yà n yara.

²⁷ Nen gōru ga ò wurare ben mi gia asiri sō.

Na ò maa nōmu dokere nōwō n ka bu bεere wē.

²⁸ Nà n yen gaa koore,
n weene siri kowobu bu man sεeyasia.

Domi na Gusunō Dam kpurogii yinawa mi.

²⁹ Na ku ra nuku dobu ko nen yiberε ò n nōni sōore.

Na ku ra yēeri wahala yà n nùn deema.

³⁰ Na ò mam torare n win gōō kana ka bōri.

³¹ Nen yenugibu ba yē ma na ra sōbu dam koosie,
kpa bu di bu debu nen yenuō.

³² Na ku ra wure sō u kpuna tōwō ò n tunuma.

Na ra nùn nen gamboba keniewa u du.

³³ Na ku ra nen toranu bere nge tōn be ba tie.

Na ku ra maa nen durum tii marisi.

³⁴ Na ku ra n tōmbun geren berum mō.

Na ku ra tii gōwe n nεε, ba man gema.

³⁵ Nen gari dāaki wee.

Mana kon goo wa u man swaa daki.

Dam kpurogii u man wisio.

Nen yiberε ò n daa nen toranu yorua tireru sō,

³⁶ kon tu sōndiwa nen senō,
kpa na n tu doke nge sina furō.

³⁷ Kon Gusunō susiwa nge sina boko,
kpa n nùn sō ye na kua kpuro.

³⁸ Nen gberu tà n man wuri koosi,

ma ten kpīi yi nōni yīresu yarimō,

³⁹ ò kun mε, nà n ten dīanu di na ò gāanu kōsie,

ma na be ba raa tu mō nuki sankā,

⁴⁰ tu sāki ka yaka kōsusu kpīiyo dīanun ayerō.

Yoobun garin kpurowa mi.

ELIHU U GARI SUA

Ye ya dera Elihu u gari kua

32

¹ Elifasi, ka Sofaa, ka Bilida ba ò maa Yoobu gεε wisa yèn sō u tii garisi taare sarirugii.

² Adama durō goo wāa Ramun bweseru sō wi ba mō Elihu. Win tundowa Barakeli, Busin yenugii. Wiya u mōru bara yèn sō Yoobu u tii garisi taare sarirugii Gusunōn wuswaaō.

³ U maa ka Yoobun bōrōba ita be, mōru kua yèn sō ba kpāna bu Yoobu wisi dee dee, ma ba sere nùn taare wēemō. ⁴ N deema Yoobun bōrō be, ba Elihu bukuraru kere. Yen sōna u gina saka u ò ka Yoobu gari kue sanam mε bōrō be, ba ka nùn gari mō. ⁵ Adama ye u deema ba ò maa wa ye ba koo Yoobu wisi, yera u mōru kua.

⁶ Ma u gari sua u nεε,
nε bii aluwaasiwa. Bεε maa i sāawa bukurobu.

Yen sōna berum man mwa
n ka bεε nen bwisikunu sō.

⁷ Ma na tii sōwa na nεε,
durō tākōna nu ko n gari gerubu yē.

Niya n weene nu tōmbu bwisi kē.

⁸ Adama ka gem, na wa ma Gusunō Dam kpurogiin Hundewa u ra tōnu bwisi wē.

⁹ N n mō tōnun wōn kpāara ta ra nūn yēru wē.

N n maa tākōru ta ra nūn bwisi kē u ka siri dee dee.

¹⁰ Yen sōna na nεε, i man swaa dakio i nō,
kpa n maa gere ye na bwisika.

¹¹ Domi na maari sere i ka bεen gari kua i kpa.

Na maa yi swaa daki mam mam,
na nua kpuro bwisi yi i ka Yoobu siri.

¹² Na bεε swaa daki ka laakari,
adama na wa bεen goon gari kun Yoobu kamie.

Goo kun maa kpīa u nūn wisa dee dee.

¹³ Yen sō, i ku gere i nεε,
i win garin wēε nō wa.

Gusunō turowa koo kpī u nūn siri, n n mō tōnu.

¹⁴ N n nε Yoobu u ka gari kua.

Ñ n daa nen na, ye kon nūn wisi nenema.

¹⁵ Yoobu, wee ba nōō mari tē,
ba bia ye ba koo wisi ma ba wāa sekuru sōō.

¹⁶ Na saka sere ba ka gari yi kua ba kpa,
ma ba mari, ba n wa ye ba koo wisi.

¹⁷ Tē, kon gari sua,
kpa n gere ye nε na maa bwisika.

¹⁸ Domi gari wāa nen gōruō yi kpā,
na maa sende n ka yi gere.

¹⁹ Wee yi gbisimō nen nukurō nge tam mε ba doke gōnan bōō kpaaru sōō
ma ta kī tu kura.

²⁰ Tē, i de n maa gari gere kpa nen bwēra yu kpuna.
Kon nōō wukia, kpa n baawure wisi.

²¹ Na n goon biru yōramō.

Na n maa goo fufu mō.

²² Domi na n yeniban dōōne mō.

Nà n daa yen dōōne mōn na,
nen taka kowo u n man kpeerasie n tε.

Gusunō u ra ka gasō tōnu gari kowa wahala sōn di

33

¹ Elihu u nεε,
tē, Yoobu a swaa dakio a nen gari kpuro nō.

² Wee kon nōō wukia n gari gere.

³ Geeya kon nun sō, n n ka murafitiru.

⁴ Gusunō Dam kpurogiin Hundewa u man taka kua.
Ma u man wāaru wē.

⁵ A sōōru koowo mε kaa ka tii yina,
kpa a man wisi à n kaa kpī.

⁶ Nε ka wunε sa sāawa tia Gusunōn wuswaaō.
Domi tema u ka bεε kpuro mōma.

⁷ Ñ n mēn na, a ku nen berum ko,

kpa a n tamaa na kī n nun nen yiiko sōsiwa.

⁸ Adama na yaaye ye a man sōwa. A nεε,

⁹ a dεεrewa mam mam a ñ durum mō.

Taare gaa maa sari wunε sō.

¹⁰ Ma a nεε, ka mε, Gusunō u wunen toranu waamō.

Ma u nun garis win yiberε.

¹¹ U ñ derimō a da mi a kī.

Ma u wunen kookoosu kpuro laakari sāa.

¹² Adama nε, na nun sōmō ma a ñ gem mō gari yi sō Yoobu.

Domi Gusunō u tōnu kere.

¹³ Mban sōna a ka nùn taare wεemō a mō,

u ku ra tōnu wisi.

¹⁴ Gusunō u ra ka tōnu gari kowa ka swaa dabinu,
adama tōnu u ku ra ye laakari ko.

¹⁵ Gasō u ra ka nùn gari ko dosu sō wōkuru,
ñ kun mε kāsiru sō sanam mε u kpī win kpin yerō u dō.

¹⁶ Miya u ra nùn kure u ka nùn kirō ko.

¹⁷ Kpa u nùn gbara kōsan di.

Kpa u maa nùn yara tii suabun di.

¹⁸ Nge mēya u ra ka nùn yare gōn yiran di,

kpa u kun maa gu.

¹⁹ Gasō, u ra maa nùn sēyasie ka wahala,

u de bararu garu tu nùn kpī,

win wasi yi n diirimō,

²⁰ kpa u kun maa dīanun mem kī,

baa ka ni u ra n kīru bo.

²¹ Kpa u wooru, win kukunu nu tera.

²² Kpa a deema u gō turuku kua.

²³ Gasō Gusunōn gōradoba nōrōbu (1.000) sō,

turo u koo se u da u nùn somi,

kpa u nùn swaa gea sōsi ye n weenε u swī.

²⁴ Saa ye sō, u koo tōnu win wōnwōndu wa kpa u nεε,

u nùn faaba koowo, kpa u ku raa gbi.

Domi u swaa wa ye u koo ka nùn yakia.

²⁵ Kpa win wasi yi wurama

yi ko nge sanam mε u sāa aluwaasi.

²⁶ Û n Gusunō kana, u koo win kanaru mwa.

Kpa u Gusunō sā ka nuku dobu,

yèn sō u nùn win wāaru wesia.

²⁷ Kpa u womu ko tōmbun wuswaa u nεε,

u durum kua, u gem yina.

Adama Gusunō kun nùn yen sēyasiabu kue.

²⁸ U win hunde wōra, u ñ due siki wōruō.

Ma u yam bururam waamō.

²⁹ Yeni kpuron diya Gusunō u ra ka tōnu gari ko nōn dabi dabinu,

³⁰ u ka nùn gō gbara,

kpa u de u n wāa wāaru sō.

³¹ Tē, a man swaa dakio, Yoobu.

A den mario mε, kpa n maa gari gere.

³² À n gari gɛɛ mə a ka man wisi, a man wisio.
Domi nen kīra n ka nun gem wē.

³³ À kun maa gɛɛ mə a gere, a man swaa dakio.
A mario, kpa n nun bwisi kē.

Elihu u Yoobu taare wēɛmɔ

34

¹ Elihu u maa gerua u nɛɛ,
² bɛɛ be i bwisi mə, i nen gari swaa dakio.
Bɛɛ be i laakari mə, i swaa tem kpīiyɔ i nɔ.
³ Domi swasa su ra garin dobu wunanɛ,
nge mɛ yara ya ra dīanun dobu wunanɛ.
⁴ Ñ n men na, i de su gem kasu,
kpa su gia bɛsɛn suunu sɔɔ ye ya wã.
⁵ Domi Yoobu u nɛɛ, u dɛere.
U maa nɛɛ, Gusunɔ ku ra win dɛera te garisi gāanu.
⁶ Ka win gem kpuro, u nùn garisi wee kowo.
Baa mɛ u ñ tore, u nùn mɛera kua ye ya ñ kpeemɔ.
⁷ Ñ n men na, i tɔnu waare nge Yoobu
wi Gusunɔn yaako kobu kun ka sē nge nim nɔrubu,
⁸ ma u ka tɔn kɔsobu sīimɔ, u wãa ka be sannu?
⁹ Domi u nɛɛ, wi u ka Gusunɔ sīimɔ,
u ku ra yen arufaani gaa wa.

¹⁰ Bɛɛ be i bwisi mə, i nen gari swaa dakio i nɔ.
I n yē ma Gusunɔ ku ra kɔsa ko.
Gusunɔ Dam kpurogii u ku ra tɔnu win gem bire.
¹¹ Adama u ra tɔnu kɔsiewa ye u kua.
Kpa u baawure nùn win daan are wē.
¹² Ka gem Gusunɔ ku ra kɔsa ko.
U ku ra tɔnu nùn win gem bire.
¹³ Wara u nùn wooda wē u ka tem kpara.
Wara u nùn mɛ kpuro nɔmu bɛria.
¹⁴ Gusunɔ ù n daa win tiin bwisikunu mɔn na,
ma u wɛsiaru wuna te u tɔnu wē,
¹⁵ tɔmbu kpurowa ba koo gbi sannu,
kpa bu gɔsia tua.

¹⁶ Yoobu, à n laakari mɔn na, a gari yi swaa dakio,
yi kon nun sɔ.

¹⁷ Gusunɔ ù ku ra gem kãn na,
u koo kpī u handunia kpara?
Kaa kpī a wi, wi u sãa Dam kpurogii taare wē?

¹⁸ Kaa kpī a sina boko sɔ a nɛɛ, u ñ gāanu sãa,
kpa a win sina asakpɔbu soku tɔn kɔsobu?

¹⁹ Adama Gusunɔ u koo kpī u ko mɛ.
Domi u ku ra sinambun bɛere mɛeri.
U ra gobigibu ka sãarobu garisiwa tia.

Domi wiya u be kpuro taka kua.
²⁰ Sɔɔ teeru be kpuro ba koo gbiwa subaru sɔɔ.
Gasɔ, wɔku suunu sɔɔra gaba koo gbi.
Gasɔ, ba koo sina boko seesi bu go n kun sēsie.

²¹ Domi Gusunə u ra n təmbun sanu sanusu mɛɛra.
Kpa u n ben swɛɛ nɔni girari.

²² Yam wɔ̄kuru garu sari
te ta koo tən kɔ̄so bere u kun ka nùn wa.

²³ N ò tilasi Gusunə u ka tənɔ siribu soku
u sere nùn siri.

²⁴ U ra damgibu yarewa ben ayerun di saawara sari.
Kpa u gabu kəsire ko mi.

²⁵ Domi u ben kookoosu yɛ.
U ra bu surewa wɔ̄kuru, kpa u bu kəsuku.

²⁶ U ra bu sɛɛyasiewa nge tən kɔ̄sobu təmbu kpuron wuswaaɔ.

²⁷ Domi ba wi, Yinni Gusunə biru kisi.
Ma ba win woodaba yina.

²⁸ Ba dera s̄aroba wuri m̀ sere u yi nɔ̄mɔ.
Ma win laakari ya wura wɔ̄nwɔ̄ndobun mi gia, ben wuri yin s̄ɔ.

²⁹ Gusunə ù n nɛɛ, u ò goo ḡānu kuamme, wara koo nùn taare wɛ̄.

Ù n tii berua wara u koo kp̄i u nùn wa.

³⁰ Bweseru garu sari te ta koo ka tii yina ù n tu sunə kɔ̄so wɛ̄ wi u koo tu dam d̄ɔre.

³¹ Yoobu, a wunen durum tuuba koore Gusunən mi?

A nùn s̄ɔ̄re ma a ò maa durum m̀?

³² A Gusunə bikiare u nun wunen durum s̄ɔ̄si ye a ò wa ka tii?

À n maa toranu ganu koore,
a nùn s̄ɔ̄re ma a ò maa nu m̀?

³³ Wunɛ wi a Gusunə taare wɛ̄ɛmɔ,
a tamaa u koo tənɔ siri nge mɛ a k̄i?

Wuna kaa gere, n ò mɔ nɛ.

Ñ n mɛn na, a geruma ye a bwisika.

³⁴ Bwisigii be ba laakari mɔ, ba koo nɛn gari wura bu nɛɛ,

³⁵ Yoobu u gari gerumɔwa yi u ò yɛ̄.

Domi win gari yi ò asansi mɔ.

³⁶ Ñ n mɛn na, i win gari kpuro wɛ̄ɛrio,
domi u gari m̀wa nge tən kɔ̄sobu.

³⁷ U win durum s̄ɔ̄ durum sosimɔ.

Domi u Gusunə seesimɔwa win gari gerubu s̄ɔ̄,
u nùn yɛ̄ɛmɔ bɛsɛn suunu s̄ɔ̄.

Tənɔ u koo kp̄i u nɛɛ, u dɛɛre Gusunən wuswaaɔ?

35

¹ Elihu u maa gerua u nɛɛ,

²⁻³ Yoobu, sanam mɛ a Gusunə s̄ɔ̄wa a nɛɛ,
baa à n dɛɛre, a ò ḡānu wasi,

à kun maa durum kue mba yen arufaani,
a tamaa yeni ya s̄ā dee dee?

A tamaa a gem mɔ Gusunən wuswaaɔ?

⁴ Nɛna kon bɛɛ wisi wunɛ ka wunen b̄ɔ̄rɔ be.

⁵ A w̄llu mɛɛrio, kpa a guru winu laakari ko
nge mɛ nu toma.

⁶ À n durum kua, taare yerà a Gusunə kua.

À n maa wunen durum sosimɔ,
mba ya nùn kuamme.

⁷ À n gea m̀, arufaani yerà ya ka nùn naawamme.

Mba u waamə wunen nəman di.

⁸ A n yē ma wunen berusewa wunen nuku kōsuru ta koo nəni sō.

À n maa gea m̀, tənuwa u koo yen arufaani di.

⁹ Bà n təmbu dam dəremə ba ra n weeweenu m̀wa,
kpa ba n somiru kasu.

¹⁰ Adama baa ben turo kun bikiamə u nɛɛ,
mana Gusunə u wāa wi u ǹn taka kua,
wi, wi u ra de wənwəndobu ba n nuku dobuwomusu m̀ wōkuru.

¹¹ Wiya u ra maa təmbu bwisi kē
n kere yɛɛgii ka gunəsugii.

¹² Bà n somiru kana Gusunə u ku ra wure,
yèn sō ba tii sue ma ba sāa tən kōsobu.

¹³ Ba ko n kuuki m̀, adama kam səra mi.
Domi Yinni Gusunə Dam kpurogii u n̄ nəwə u sere ben laakari ko.

¹⁴ Yoobu, baa mɛ a gerua a nɛɛ,
a n̄ Gusunə waamə, a n yē ma u wunen laakari m̀.

N̄ n mən na, a tɛmanə a ǹn swaa daki.

¹⁵ Yèn sō Gusunə u n̄ təmbu sɛɛyasiamə tē,
yen sōna a tamaa u n̄ durum garisi gāanu?

¹⁶ N̄ n mən na, wunen gari yi a gerua kpuro yi sāawa nge wom dirum.
Yi n̄ maa asansi m̀.

Nge mɛ Gusunə u ra ka tənū wāarun swaa sōsi

36

¹ Ma Elihu u kɛm gerua u nɛɛ,

² a yōro fiiko,
gari gɛɛ maa tie yi kon Gusunə gerua.

³ Kon nɛn yēɛ bakaru dendi
n ka sōsi ma nɛn Taka kowo u gem m̀.

⁴ A naanɛ koowo ma nɛn gari kun sāa weesu.
Na yē sāa sāa ye na gerumə.

⁵ Gusunə u sāawa Dam kpurogii.
U ku ra maa goo gem.

U dam m̀ kpuron wəllə.

U ku ra win gere kəsi.

⁶ U ku ra de tən kōsobu ba n wāa.
Adama u ra wənwəndobu siriewa dee dee.

⁷ U ku ra gemgibu deri.

U ra bu swīiwa nge sinambu
kpa ba n bɛɛɛ m̀ sere ka baadommaə.

⁸ Adama be ba bəkua ka yəni,
ba wahala m̀ ye ba kuan sō,

⁹ Gusunə u ra bu sōsi ma ba daa kōsa kua,
ma ba tii sue,

¹⁰ kpa u bu kirə ko bu ka win gari nə,
kpa bu wa bu daa kōsa duka suuri.

¹¹ Bà n gari yi mɛm nəwə, ma ba tii wē,
ba koo ben wāaru diwa bəri yendu səw,
ka nuku dobu səw sere ka ben gəwən tōrə.

¹² Adama bà kun yi mɛm nəwɛ,
ba koo bu gowa subaru səw ka takobi.

¹³ Tɔn kɔsobu ba ra ka Gusunɔ mɔru sewa.
 Û n bu bɔkua ka yɔni, ba ku ra nùn suuru kanɛ.

¹⁴ Ba koo gbiwa sekum aluwaasiru sɔɔ,
 kpa bu ko tia ka daa berɛtɛkɛgibu.

¹⁵ Adama Yinni Gusunɔ u ra wɔnwɔndo faaba kowa ù n wãa nɔni swãaru sɔɔ,
 kpa u nùn kirɔ ko ka wahala ye.

¹⁶ Yoobu, meya u koo nun yara wahalan di,
 kpa u de a n bɔri yendu mɔ ta n kpã.
 Kpa u maa de a n dĩa geenu yiba a n dimɔ.

¹⁷ Adama tẽ, à n ka tii yinamɔ,
 n ñ maa koorɔ a yari sɛyasia bin min di.

¹⁸ A ku de mɔru yu nun gawa a ka kɔsa ko.
 A kun maa tamaa kaa Gusunɔ kɛru garu wɛwa
 kpa u ku ka nun sɛyasia.

¹⁹ Wunen wura, ñ kun mɛ wunen arumani gaa,
 ñ kun mɛ wunen dam,
 yen gaa kun kpɛ yu nun yara nɔni swãa ten di.

²⁰ A ku wɔku te kĩa
 tɛ sɔɔ ba koo tɔmbu go.

²¹ A n tii sɛ kpa a ku ra kɔsa ko.
 Domi wahala ye, ya nun deemawa kpa a wa a ka kɔsa duka suuri.

Gusunɔ turowa u yiiko mɔ kpuron wɔllo

²² Yinni Gusunɔ u kpã win dam saabu.

Wara u koo kpĩ u keu sɔɔsi nge wi.

²³ Wara u ra nùn wooda wɛ ye u koo swii.

Wara u koo kãku u nɛɛ, kɔsa u mɔ.

²⁴ A ku duari a win sɔma wɔlle sua,
 yɛ tɔmbu kpuro ba siara ka womusu.

²⁵ Tɔmbu ba ye waamɔ baa yà n toma.

²⁶ Gusunɔ u kpã sere goo kun kpɛ u win kpãa ten asansi gere.

Meya maa win wãarun wɔɔ ga ñ garirɔ.

²⁷ U ra nim buri yi yi seemɔ baaman di mennɛwa,
 kpa u yi gɔsia guru winu.

²⁸ Kpa guru wii ni, nu de gura yu nɛ,
 yu tɔn wɔru so.

²⁹ Wara yɛ nge mɛ guru winu nu ka sɛisinamɔ.

Wara yɛ nge mɛ gura ra ka gbãre.

³⁰ Yoobu, a yɛ ma Gusunɔwa u guru maakinu kua nu ka nùn sikerɛnɛ.

Ma yam wɔkura wãa nim wɔkun sɔɔwɔ.

³¹ Ka yebara u ra ka tɔmbu siri.

Kpa u maa ka bu dĩanu wɛ nu n kpã.

³² U guru gbɛɛ neni win nɔmaaɔ,
 ma u yi sɔɔsimɔ mi yi koo wɔri.

³³ Guru gbãsukunu nu sɔɔsimɔ ma u wãa.

Meya yaa sabenu nu maa yɛ ma u wãa turuku.

37

¹ Nà n yeniba kpuro wa, nen torora ra karewa
 kpa na n diirimɔ.

² I swaa dakio i Gusunɔn nɔɔ nɔ ge ga kukirimɔ nge gura.

³ Ga nɔɔra baama wɔllo.
Ma guru maakinu nu ballimɔ handunian goonu nne sɔɔ.

⁴ Guru maaki nin biru, Gusunɔn nɔɔ ga ra nɔɔre ka dam
kpa yande guru maaki kpaanu nu sɔɔsira.

⁵ Û n gb̄ara, tɔmbu ba ra biti soorewa.
Gãa bakana u kua mi, ni tɔnu kun kp̄ɛ u tubu.

⁶ U ra guru kpenu sɔ̄ u nɛɛ, nu nɛɛyɔ.
U ra maa guran tii sɔ̄ u nɛɛ, yu nɛɛyɔ ka dam.

⁷ U ra de tɔmbu kpuro bu ben sɔmburu ȳɔrasia gura yen sɔ̄,
kpa bu gia ma wiya u ye kpuro mɔ̄.

⁸ Baa ka gbeeku yɛɛyɔ u ra dewa yi da yi kpuna yin wãa yerɔ.

⁹ Guru woo bɔkɔ ga ra nɛwa saa sɔ̄ ȳɛsan nɔm dwaru gian di,
kpa pura yu na sɔ̄ ȳɛsan nɔm geu gian di.

¹⁰ Yinni Gusunɔwa u ra nim wom wure,
kpa mu bɔbia nge guru kperu.

¹¹ Wiya u ra de kakoru ta n wãa guru wiru sɔɔ,
kpa u tu yarinasia ka guru maakinu sannu.

¹² U ra tu gɔsiewa nge mɛ u kī.
Kpa tu ko nge mɛ u gerua handunia sɔɔ.

¹³ Ta sãawa nge bokuru te u ra ka tɔmbu sɛɛyasie
n̄ kun mɛ u ka bu win kīru sɔ̄si.

¹⁴ Yoobu, a yeniba kpuro laakari koowo.
A Yinni Gusunɔn sɔm maamaakiginu mɛerio a wa.

¹⁵ A ȳɛ nge mɛ Gusunɔ u ra nu dendisine,
kpa u de guru maakinu nu balli guru winu sɔɔ?

¹⁶ A ȳɛ nge mɛ guru winu nu ka bw̄ɛ wɔllo?
Wi u yenin bweseru kua, win ȳɛru ta yiba mam mam.

¹⁷ Woo gà n sweema sɔ̄ ȳɛsan nɔm dwaru gian di,
yam susura ra nun ko, à n wunen yãnu doke.

¹⁸ Kaa kp̄i a wɔllu teria nge wi,
kpa ta n dam mɔ nge digi ye ba kua ka sisu?

¹⁹ A sun sɔ̄sio ye n weene su Gusunɔ sɔ̄.
Domi sa n̄ wa ye sa ko n̄n wisi besen ȳɛru sarirun sɔ̄.

²⁰ Tilasiwa bu ka n̄n sɔ̄ n̄ n gari gerua?
Tilasiwa bu ka n̄n nɔɔsia ye na gerua?

²¹ Wee u ra de yam mu tīra subaru sɔɔ,
kpa guru winu nu n sɔ̄ berua.

Adama u ra de woo gu se gu wɔllu dɛerasia.

²² Saa ye sɔɔra yam bururam mu koo na saa sɔ̄ ȳɛsan nɔm geu gian di,
kpa mu n n̄n sikerene ka nanum bakam.

²³ Sa n̄ kp̄ɛ su Dam kpurogii tubu.
Domi win dam mu kp̄ã.

U ra maa kpuro ko dee dee.

U ku ra wi u gem mɔ dam dɔre.

²⁴ Meya u ku ra maa be ba tii mɛera bwisigibu garisi gãanu.

Yen sɔ̄na n weene tɔmbu bu n̄n nasia.

YINNI GUSUNO U GARI SUA

38

¹ Yinni Gusunɔ u Yoobu wisa guru woo bɔkɔ gagun di u nɛɛ,

² mban sōna a dera tōmbu ba ñ nen himba tubumə ka wunen wiira gari.

³ Tē, a sōru koowo,
kpa a yōra nge tən durə wərugə.
Kon nun gari bikia, kpa a man yi tubusia.

Yinni Gusunə u maa sāa ye ya kun wēsiamən Yinni

⁴ Mana a wāa sanam mē na tem kua.
A ye geruo, à n bwisi mən na.

⁵ A yē wi u mən goonu yi yi?
Wara u nu yīira ka wēε.

⁶ Ma sōra ba mən kpεεkpεεku swīi.
Wara u mən gōmburun kperu swīi.

⁷ Saa ye wəllun gəradoba ba desiru karamə,
ma n sāare kperin tii yi nuku dobun womu mō yam sāre bururu,

⁸ wara u nim wōku kenua ka gamboba
sanam mē ga yarima tem nukurun di.

N ñ nε?

⁹ Na guru wiru kua gen bekuru,
ma na gu yam wōkuru wukiri.

¹⁰ Na gu wooda wē na nεε, gu yōro mini.
Ma na gu gamboba ka kəkərəba dokea.

¹¹ Na gu sōwa na nεε,
gu na sere mini, kpa gu yōra gu ku sara.
Miniwa gen nim kurenun dam mu koo yōra.

¹² Saa mìn di a wāa,
a sō sōre u yario bururu,

¹³ kpa u yarima u da handunian goonu nne sō,
u nuku kōsurugibu terasia ben kuku yenun di,

¹⁴ kpa tem kpuro mu kōsi nge sōndu te ba yīreru doke,
kpa ta n sāa nge wi u yabe buraru sebua?

¹⁵ Adama nuku kōsurugibu ba ñ yam bururam kī,
domi mu yinamə bu ben kom kōsum ko.

¹⁶ Yoobu, a bəsum daare sere mi nim wōkun nōnu ga wāa?
A daare sere gen temə?

¹⁷ Ba nun gəribun wāa yeru sōsire?
A ten kənnə waare?

¹⁸ A handunian kpāaru laakari koore?
A man sōwə à n ye kpuro yē.

¹⁹ Mana swaa wāa ye ya dō yam bururam gia.
Mana yam wōkuru ta ten wāa yeru mə.

²⁰ À n yen swεε yēn na, a ñ kaa da mi?

²¹ Kaa n ye kpuro yē, domi ba nun mara n tε.

²² A daare sere mi nim mu ra gōsie nge kperu?
A wa mi guru kpenu nu ra n wāa?

²³ Na nu yīiwa saa gaan sō,
yè sō tōmbu ba koo nuki sankira tabun sō.

²⁴ A yē mìn di yam bururam mu ra nε?
A maa yē mìn di sō yari yerun woo ga ra nε?

²⁵ Wara u gura swaa yaba.

Wara u guru maakinu ka guru kukiribun swaa yi yi.

²⁶ Wara u ra de gura yu nε gbaburə, tem mi goo sari,

²⁷ kpa yu tem mi n daa gbere yemiasia,
kpa yakasu su kpi.

²⁸ Gura ya tundo mɔ ro?

Wara u kakoru mara.

²⁹ Man diya guru kpenu nu ra yari.

³⁰ Wara u ra nim bɔbiasie wɔllɔ nge kperu,
kpa u nim wɔkun wɔllɔ ko nge kpee bakaru.

³¹ Kaa kpɪ a wɔllun kperi swaaru bwese bweseka bɔke,
kpa a maa yi kusia?

³² Wuna a ra de wɔllun kperi bwese bweseka yi yari yin saa sɔɔ,
kpa a yin wuunu kpara?

³³ A yɛ nge mɛ wɔlla ka sɪisinamɔ?

Kaa kpɪ a ka ten woodaba sɔmburu ko tem sɔɔ?

³⁴ Wuna a ra nɔɔguru sue a guru wiru soku,
kpa gura yu ka nɛ yu nun so?

³⁵ Wuna a ra guru maakinu koosie?

À n nu koosia, nu ra nɛ wunen mi nu nɛɛ, nu sɔɔru kpa,
kpa nu maakinu ko?

³⁶ Wara u tɔnun gɔruɔ laakari doke.

Wara u tɔnu bwisi wɛ.

³⁷ Wara ka win bwisi kpuro,

u koo kpɪ u guru winu gari,

kpa u nu sikasia gura yu nɛ,

³⁸ kpa gura ye, yu yanim gura yu subu,
kpa yu tem kusanu mɔnsina.

Gusunɔ u sɔawa yɛɛ kpuron Yinni

³⁹ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
Yoobu, wuna a ra gbee sunɔ gen dɪanu kasue,
kpa a gen binun gɔɔru kpeesia

⁴⁰ sanam mɛ nu kpɪ nin wɔa yerɔ nu yaa mara?

⁴¹ Wara u ra gunɔ bakeru ten dɪanu wɛ
sanam mɛ ten binu nu nɔɔ sue nɛn mi gia,
n̄ kun mɛ, n̄ n bɔsu nu dɪanu kasu.

39

¹ A yɛ saa yɛ sɔɔ kpee bɛra ya ra yen binu ma?
A ka nɛmun marubu yinnare?

² A ra nin guran suru gari,
kpa a n yɛ saa ye nu koo ma?

³ Nu ra yiire nu nin binu ma,
kpa nu yari marubun wahalan di.

⁴ Nin bii ni, nu ra kpɛye nu dam ko yakasɔ,
kpa nu yarina nu nin mero deri.

Nu n̄ maa wee mi.

⁵ Wara u ra de gbeeku ketɛku ga n tii mɔ,
goo u kun gu bɔkua.

N̄ n̄ nɛ?

⁶ Na dera ga wɔa tem mi gɔanu ku ra kpi,
ka maa tem bɔrugimɔ.

⁷ Gen baaye ka wuun wɔkinu.

Ga ù maa yinni goon gbāsukubu nḗmḗ.

⁸ Ga ra n bḗsuwa guunḗ gu ka gen dim wa.

Yaka bekusa ga ra n kasu.

⁹ Gbeeku ketε ya koo wura yu nun sḗmburu kua?

Ya koo wura yu kpuna wunen naa gḗḗwḗ?

¹⁰ Kaa ye wḗε doke yu nun sḗmburu kua?

Ya koo wura yu nun tem kusanu kḗsukua wḗwa sḗḗ?

¹¹ Kaa ye naanε ko yèn sḗ ya dam bakam mḗ?

Kaa ye wunen sḗmburu kpuro nḗmu sḗndia?

¹² Kaa naanε ko yu nun wunen dīanu gurama

yu ka da doo soo yerḗ?

¹³ Taataarun kasa ya ra n wā tà n ye derie.

Meya yen sansu maa waabu wā.

¹⁴ Taataa te, ta ra ten sḗenu sikewa temḗ.

Kpa yani sḗeri yi nu swīasia.

¹⁵ Ta ra duari ma goo ù kun mε gbeeku yaa gaa

koo kpī yu nu taaku yu kḗsuku.

¹⁶ Ta ra n sḗ ka ten binu.

A ù kaa n mam tamaa ten bina.

Ta ra ten wahala duari ye ta kua ta ka nu mara.

¹⁷ Domi na ù tu bwisi kā,

na ù maa tu laakari kā.

¹⁸ Adama tà n seewa ta duka mḗ,

ta ù maasḗ ka win duma gara.

¹⁹ Wuna a dumi dam wḗ?

Wuna a yi sarubasu dokea?

²⁰ Wuna a ra de yi yḗ nge twee?

Yin wura ya ra tḗmbu nandasie,

²¹ kpa yi n tem bwiyamḗ wḗwa sḗḗ yu n nuku dobu mḗ yin dam saabu.

Yi n tabu durḗbu wa,

yi ra bu tabu wḗriwa ka dam.

²² Yin baaye ka berum.

Yi ù gāanu nasie.

Yi ku ra maa biru wure yi n takobi wa.

²³ Yin yinnibun sḗε bwāanu ka ben yaasi yi ra n wḗki

kpa yi n ballimḗ yin wḗllḗ.

²⁴ Bā n tabun kḗba so, yi ra n gḗri wḗrawa,

kpa yi n tem kḗsukumḗ.

²⁵ Meya yi n kḗba ye nua, yi ra n sḗru kpeerewa,

kpa yi n tabun woo numiamḗ tontonden di,

kpa yi n yiberēba ka ben sinambun nḗḗ damgisu nḗmḗ.

²⁶ Wuna a ra kasa bwisi kḗ yu ka kḗsḗru da sḗḗ yḗsan nḗm dwardu gia?

²⁷ Wuna a ra gunḗ bakeru sḗ tu ka se tu ten sokuru ko guuru wḗllḗ?

²⁸ Kpee baaba sḗra ta ra ten wāa yeru ko,

mḗ gāanu kun kpḗ nu tu mwa.

²⁹ Saa min diya ta ra ten nḗni kḗ tu ka yaa sḗkiria.

³⁰ Mḗ a yaa goru wa, miya a ra maa tu wa.

Yema ten binu nu ra nḗ.

Gusunḗ u nεε, Yoobu u wisio

40

¹ Yinni Gusunɔ u maa Yoobu sɔɔwa u nɛɛ,
² wunɛ wi a ka tii yinamɔ
 nɛ, Yinni Gusunɔ Dam kpurogiin wuswaaɔ,
 kaa gari wa a gere?

³ Ma Yoobu u Yinni Gusunɔ wisa u nɛɛ,
⁴ wee na n̄ sãa gãanu.
 Mba kon kpĩ n̄ nun wisi.
 Kon nɔɔ nɛnɛwa n̄ mari.
⁵ Na gari dabinu gerua kɔ,
 na n̄ maa gɛɛ gerumɔ.

Yoobu tamaa u sãa Gusunɔ?

⁶ Ma Yinni Gusunɔ u Yoobu wisa guru woo bɔkɔ gagun di u nɛɛ,
⁷ a sɔɔru koowo, kpa a yɔra nge tɔn durɔ wɔrugɔ.
 Kon nun gari bikia kpa a man yi tubusia.
⁸ Yoobu, kaa kpĩ a man sɔ ma na n̄ gem mɔ?
 Kaa man taare wɛ, kpa a tii gem wɛ?
⁹ Wunen dam mu nɛ Gusunɔgim tura?
 Wunen nɔɔ ga koo kpĩ gu nɔɔra ka dam nge neguu?
¹⁰ N̄ n̄ men na, a wunen yiiko ka wunen beere sɔɔsio,
¹¹ kpa a wunen mɔru sɔɔsi,
 a be ba tii sue nɔni girari a sura.
¹² A bu nɔni meniɔ, kpa a bu sekuru doke.
 A kɔsan kowobu kpeerasio mi ba wãa,
¹³ kpa a bu sike sannu ba n̄ wãa gɔribun wãa yerɔ,
 mi ba n̄ bu wasi.
¹⁴ Saa yera nɛ Gusunɔ kon nun wɔlle sua.
 Domi wunen dam mu nun nasara wɛemɔ.

Kpera

¹⁵ Kpera wee, ye na wãaru wɛ nge wunɛ.
 Yakasa ya ra di nge naa.
¹⁶ Yen dam mu wãawa yen gabu ka yen wasin yaa sɔɔ.
¹⁷ Ya ra kpĩ yu yen siru bɔbiasie tu ko nge dãa damgia.
 Kpa yen s̄ĩnu nu n̄ sãa nge ni ba tara.
¹⁸ Yen kukunu sãa nge sii gan te ta wem mɔ,
 ma yen wasin kãasi yi sãa nge sii bokuru.
¹⁹ Ya sãawa nen taka kooru ye ya tɔmbu biti m̄ n̄ kere.
 Na ye donnu dokea.
²⁰ Ya ra yen d̄ĩanu wawa guunɔ
 m̄ gbeeku yɛɛ kpuro yi ra m̄enne yi dwee.
²¹⁻²² Kpa yu da yu kpuna dãa kiku gagun saarɔ ge ga wuru bakasu mɔ,
 n̄ kun mɛ naa yari sɔɔ,
 n̄ kun mɛ d̄ãru garun kɔkɔrɔ daru b̄ɔɔwɔ.
²³ Baa daaru t̄a n̄ nim yiba nge Yuudenin daaru,
 ya n̄ duka yakurɔ.
 Baa ten nim m̄u n̄ ye wukiri ya ko n̄ kpĩwa mi s̄ɛɛ.
²⁴ A tamaa ka dama ba koo kpĩ bu ye mwa yà n̄ yam m̄era?
 Nge a tamaa ka yãakorora ba koo ye mwa bu w̄eru yaba.

Karaku

²⁵ Karaku maa ni.
 A gu kɔkɔru s̄erere gen yaraɔ a yarama?
²⁶ Kaa kpĩ a w̄ɛ damgii doke gen w̄erɔ,

kpa a gen baa saburo yaba ka kuura?

²⁷ Ga koo nun suuru kana gu nun gari dori sã,

²⁸ kpa gu ka nun arukawani b̄ake,
gu ko wunen yoo sere gu ka gbi?

²⁹ Kaa wura a ka gu dwee nge m̄e ba ra ka gun̄o dwee?

Kaa wura a ge b̄ake wunen w̄andiaba bu ka dwee?

³⁰ S̄ar̄ak̄aba ba koo wura bu gu tenkuba d̄ore,

kpa bu gen yaa b̄ori bu d̄ora?

³¹ Kaa kp̄i a gen ḡanan w̄allo s̄ẽenu twee,

kpa a gen wiru yaasa s̄oku?

³² À n n̄e, kaa ka gu sanna,

à n gu baba, a ñ maa gu babam̄o sia.

41

¹ À n gu mara, a ra nuki sankirewa.

Ḡa n maa yarima, a ra berum soorewa,

kpa a w̄uma à n gu wa.

² Goo sari wi u koo gari bakaru ko u gen m̄oru seeya.

Ñ n men na, wara u koo ȳra u n̄e, Yinni Gusun̄o ma.

³ Waran diba na n̄eni, kon bu k̄asia.

Domi ye ya w̄a handunia kpuro s̄o ya s̄awa n̄gia.

⁴ Wee na maa k̄i n wure n karaku gen wasin k̄asi,

ka gen dam gari ko,

ka sere maa gen wasin buram.

⁵ Wara u koo kp̄i u gen ḡona pota.

Wara u koo kp̄i u du gen baa saburosun baa s̄o.

⁶ Wara u koo kp̄i u gen n̄o baaya.

Domi gen donnu nu berum m̄o.

⁷ Gen birun koko w̄rukisu su s̄awa nge t̄erenu.

Ma su sw̄ene mam mam.

⁸ Su manin̄e, baa woo ga ku ra kp̄i gu mam kura min di.

⁹ Su s̄awa nge maabu ka w̄on̄o be ba w̄a ba b̄okasin̄e baatum.

Ḡanu sari ni nu koo su karana.

¹⁰ Ḡa n s̄ua n da n s̄awa nge d̄o buriya yi yarim̄o,

kpa gen n̄oni yi n s̄a nge buruku s̄o yana.

¹¹ N da n s̄awa nge d̄o yari ka d̄o buriya yi yarim̄o gen n̄on di.

¹² Kpa n s̄are wiisu yarim̄o gen w̄erun di

nge weke te ta gbisim̄o d̄o boko s̄o.

¹³ Gen w̄s̄iaru ta ra n s̄awa nge ba d̄o yabiam̄o,

kpa d̄o yara ya n yarim̄o saa gen n̄on di.

¹⁴ Gen dam w̄awa gen w̄ir̄o.

Be ba ka gu yinna kpuro ba ra n berum soore.

¹⁵ Gen ḡona ya tau.

Gen wasin yaa baasi ya maa s̄en̄ewa sim sim.

Ya ñ karanam̄o.

¹⁶ Gen woo s̄andu ta b̄abuwa nge n̄e m̄ero.

¹⁷ Ḡa n seewa be ba dam bo, ba ra nandewa,

kpa bu yarina.

¹⁸ B̄a n maa gu w̄ari ka takobi,

ñ kun m̄e ka yaasi ka s̄enu,

ye kpuro ya ra kowa kam.

¹⁹ Ga ra sisu garisiwa nge yakasu.

Sii gandu maa nge dāa te ta kōsa.

²⁰ Bā n ge toba, ga ku ra duka yakure.

Kpurantēerun kpera ra n sāawa nge yakasu gen mi.

²¹ Ga ra maa bokuru garisiwa nge kabaru.

Bā n gu yaasa kōwa ga ra n ye yēmōwa.

²² Gen nukurun temō,

gen gōnan kokosu sāawa nge sēenu.

Su sāawa nge naa tebo ge ba ra ka tem kusanu kōsuku.

²³ Ga ra de nim wōkun nim mu n bweebweenu mō

nge weke tēn nim ba swē,

kpa mu n yakenu mō nge turare ye ba yōwa.

²⁴ Mi ga sara kpuro gen yira ya ra sōsirewa.

Domi nim mu ra burisinewa mu gōsia nge seri kpiki.

²⁵ Handunia yeni sō, gāanu sari ni nu sāa gen yinni.

Ga ku ra n gāanun berum mō.

²⁶ Ga ra yēe kpuro taarewa baa yì n kpā.

Ga sāawa yēe gōbi kpuron sunō.

Yoobu win kōmiaru wura

42

¹ Yoobu u Yinni Gusunō wisa u nēe,

² na yē ma kaa kpī a kpuro ko.

Gāanu kun kpē nu wunen himba gōsia.

³ A gerua a nēe, na dera tōmbu ba ñ wunen himba tubumō ka nen wiira gari.

Na wura. Na gari gerua yi na ñ yē.

Gari yi, yi man kpāaru kere.

⁴ A man sōwa a nēe,

n nun swaa dakio kpa a man gari sō.

Kaa man gari bikia, kpa n nun yi tubusia.

⁵ Na raa wunen gari nua yi tōmba gerumō,

adama tē na nun wa ka nōni.

⁶ Yen sōna na tii taare wē

ma na gōru gōsia na tii tua ka torom wisi nuku sankiranun sō.

Yinni Gusunō u Yoobu domaru kua n kere yellu

⁷ Sanam mē Yinni Gusunō u ka Yoobu gari kua u kpa, yera u Elifasi Temagii sōwa u nēe, na ka wunē ka wunen bōrōba yiru ye mōru mō too too. Domi i ñ nen gari gerua dee dee nge mē nen bōō Yoobu u gerua. ⁸ Yen sō, i seewo i naa kinenu nōba yiru ka yāa kinenu nōba yiru sua i ka da nen bōō Yoobun mi, i ka yāku dōō mwaararuginu ko. Kpa u bēe kanaru kua. Kon kana te mwa. Kpa n ku maa bēe kua ye kon daa bēe kua bēen wiira garin sō. Domi i ñ nen gari gerua dee dee nge mē Yoobu u gerua.

⁹ Yera Elifasi Temagii ka Bilida Suagii ka Sofaa Naamagii ba sewa ba da ba kua nge mē Yinni Gusunō u bu sōwa bu ko. Ma Yinni Gusunō u Yoobun kanaru mwa.

¹⁰ Ye u kana te kua win bōrōban sō u kpa, yera Yinni Gusunō u nùn win yellun wāaru wesia, u nùn ye u raa mōn suba yiru wē. ¹¹ Yoobun wōnōbu ka win maabu ka win sesubu ka win yellun bōrōba ba nùn beram da ma ba di mi ka wi sannu. Ma ba win wōnwōndu wa, ba nùn nukuru yemiasia nōni swāa te Yinni Gusunō u dera u wan sō. Yera ben baawure u nùn sii geesun gobi ka taabu wuraguu kā.

¹² Gusunō u nùn domaru kua win sanam dāakim mē sō n kere win yellun wāaru. Win arumani ye u wa wee, yāanu nōrōbun suba wōkura nne (14.000) ka yooyoosu nōrōbun suba nōba tia (6.000) ka naa wuku nōrōbun suba yiru (2.000) ka keteku ninu nōrōbu

(1.000). ¹³ Yen biru u maa bii tɔn durɔbu nɔɔba yiru mara ka bii tɔn kurɔbu ita. ¹⁴ U win bii wɔndia gbiikoo yĩsiru kã Yemima, yiruse maa Kesia, itase maa Kereni Hapuku. ¹⁵ Tem mi kpuro sɔɔ, wɔndia goo sari wi u Yoobun bii wɔndia be buram tura. U bu tubi wẽ nge mɛ u win bii tɔn durɔbu wẽ.

¹⁶ Yeniban biru, Yoobu u maa kua wɔɔ wunaa weeru (140). Ma u win bibu wa ka win debuminun bibu. ¹⁷ Yoobu u tɔkɔ kua kɔɔ kɔɔ ma u kpuna u gu.

WOMU SI BA GUSUNƆ KUA

Tire teni, ten gari sãawa womu si ba GusunƆ kua yellun di. Womu sin gasu su sãawa siarabu, gasu kanaru, gasu bu ka torarun suuru kana, gasu bu ka faaba kana GusunƆn mi, kƆsa gaa yà n bu deema, gasu maa nuku sankiranun sã.

Yesun tii u womu sin gari gɛɛ sia win sãwsiru sãw. GisƆ womu si, su kua gãa girinu naane dokeobun sãaru sãw.

Ba womu si bƆnu kuawa suba nãabu. BƆnu baayere ya domarun gari mƆ yen wii goberƆ.

Tire ten kpunaa

1. Womusun bƆnu gbiikaa, womu 1n di sere womu 41.
2. Womusun bƆnu yiruse, womu 42n di sere womu 72.
3. Womusun bƆnu itase, womu 73n di sere womu 89.
4. Womusun bƆnu nnese, womu 90n di sere womu 106.
5. Womusun bƆnu nãabuse, womu 107n di sere womu 150.

WOMUSUN BƆNU GBIKAA

1

- ¹ Wi u sãa doo nãarugii,
wiya u ku ra tƆn kƆsobun gari nƆ.
Wiya u ku ra durumgibu swii.
Wiya u ku ra n wãa ka be ba GusunƆ atafiiru mƆ.
² Wiya u ra n nuku dobu mƆ GusunƆn gari sãw sãw sãw.
Wiya u ra n GusunƆn gari bwisikumƆ wƆkuru.
Wiya u ra n GusunƆn gari kii saa kpuro.
³ U sãa nge dãa te ta yƆ daarƆ.
Ten wurusu ra n bekusu sãawa saa kpuro.
Ta ra mawa ten marubun saa sãw.
TƆnu wi u sãa nge mɛ,
ye u seewa u wƆri kpuro, ya ra koorewa.
⁴ Adama tƆn kƆso kun doo nãaru wasi.
U ñ sãa nge dãa te.
Yaka gbebusa u ka weenɛ si woo ga ra yarinasiɛ.
⁵ U ñ gem wasi GusunƆ ù n nùn siri.
U ñ maa kpɛ u n wãa gemgibun wuurƆ.
⁶ Domi win swaa dãwa kam koo yerƆ.
Adama Yinni GusunƆwa u gemgibu swaa gbiye.

2

- ¹⁻² Yinni GusunƆ u goo gƆsa u bandu wɛ.
Mban sƆna sinambu ba nùn seesimƆ.
Mban sƆna tem yɛrobu ba nùn seesimƆ.
Mban sƆna tem wirugibu ba tabun sãaru mƆ.
Mban sƆna bwesenu nu arukawani bƆkumƆ.
Mban sƆna tƆmba nƆw tia mƆ ba mƆ,
³ su ben dam bua, su tii yakia ben yorun di.
⁴⁻⁶ Ba n yɛ ma kama mi,
domi GusunƆ u bu yɛemƆ.
Yinni u sƆ wƆllƆ u bu yaakoru mƆ.
U sunƆ wi u gƆsa swii kƆ win guurƆ te ba mƆ SiƆni.
Yen sƆ, i n tii sɛ,
kpa u ku bɛɛ sɛyasia ka mƆru,
kpa i nanda win mƆru bakan sã.

⁷ Sunə wi, u nɛɛ, kon kp̄ara ye Yinni Gusunə u man sɔ̄wa.
U nɛɛ, gisə na kua win bii.

Gisə u kua nɛn tundo.

⁸ U man sɔ̄wa u nɛɛ,
nà n nùn bwesenu kpuro kana,
u koo man nu wě.
Nà n nùn handunian goonu nne kana,
u koo man ye wě.

⁹ U maa man sɔ̄wa u nɛɛ,
kon kp̄i n bu kp̄ara nge wi u kp̄aramə ka sii bokuru,
kon kp̄i n bu kəsuku nge weke te ba məma.

¹⁰ Tě, bɛɛ sinambu, bɛɛ be i tem kp̄are,
i kirə yeni swaa dakio.
Bɛɛ sinambu, bɛɛ be i tem kp̄are, i yěru kasuo.

¹¹ I Yinni Gusunə s̄awə ka bɛɛɛ.
I Yinni Gusunə wiru kp̄īyə ka nasiaru,

¹² kpa u ku raa m̄aru ko subaru s̄ə.
Domi win m̄aru yà n seewa, u koo de i kam ko.
Adama doo n̄ərugiba be ba nùn naane s̄a kpuro.

3

¹ Dafidin womu geni ga ka kpikuru yā te u sua win bii Abusaləmun s̄ə. Ge wee.

² Yinni Gusunə, nɛn yiberɛba ba dabi.

Be ba man seesi ba dabi.

³ Geema dabira ta gerumə,
na n̄ somiru wasi wunen min di.

⁴ Adama nɛ, na nɛɛ,
wuna a ra man ganɛ nge tɛrɛru,
wuna a ra man nasara wě,
wuna a ra man sekuru yare.

⁵ Nà n nun n̄əguru sue na somiru kana,
a ra nɛn n̄ə n̄ə wunen guurun di mi a w̄a.

⁶ Nà n kpuna na dweeya w̄ku giriru,
wuna a ra n man k̄su.
Nà n yanda na ra deemewa
wuna a man k̄su.

⁷ Yiberɛ dabinu nu man kooro bure,
yiberɛ dabinu nu man sikerena,
adama na n̄ ben bɛrum mə.

⁸ Gusunə nɛn Yinni, a seewo a man faaba ko.
A seewo a nɛn yiberɛba wiru kəsuku.

A seewo a ben n̄su kəsuku.

⁹ Wuna a ra t̄nu faaba ko.
A de wunen domaru ta n ka wunen t̄mbu w̄a.

4

¹ Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua ka m̄əɔku. Ge wee.

² Gusunə, nà n w̄a n̄ni sw̄aru s̄ə,
wuna a ra man somi.

Nà n nun soka, a man wurario.

A nɛn w̄n̄w̄ndu waawo,
a nɛn kanaru n̄əw̄ə,
wunɛ wi a ra man sirie.

³ Bɛɛ t̄mbu, sere saa yerà i ko i n man w̄mmə.

Bɛɛ t̄mbu, sere saa yerà i ko i n kam gire.

Bɛɛ t̄mbu, sere saa yerà i ko i n weesu sw̄i.

⁴ I n yě ma Gusunə u ra tii naanegii ḡsie.

I n yē ma Gusunə u ra nen nəw nə.
⁵ I bwisikuo gđruə been kpin yenə kpa i mari.
 I diirio berum sđ kpa i durum deri.
⁶ I Yinni Gusunə naane dokeo.
 I yākunu koowo ni u bikiamə.
⁷ Tən dabira weeweenu mđ ta mđ,
 Gusunə, a ka sun bəri yendu naawə.
 Yinni, a ka sun nənu geu mēerio.
⁸ Adama nē, na ra n nuku dobu mə
 n kere be ba dīanu yiba.
 Na ra n yēerimə n kere be ba tam yiba.
⁹ Nə n kpuna na ra dweeye ka bəri yendu,
 domi wunē turowa a man kđsu, Yinni Gusunə.

5

¹ Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua ka gaasiraru. Ge wee.
² Yinni Gusunə, a man swaa dakio.
 Gusunə, a nen weeweenu nəwə.
³ Yinni Gusunə, a nen wuri swaa dakio.
 Yinni, nen sina boko, wuna na kanamə.
⁴ Yinni Gusunə, a ra nen kanaru nə bururu.
 Yinni Gusunə, a ra nen nəw nə sđw ù n yara.
 Wee na wunen wisibu mara.
⁵ Yinni Gusunə, a ku ra kđsa kđ.
 Kđsan kowobu ba ñ wāa yeru wasi wunen mi.
⁶ Tii suobu ba ñ kpē bu yđra wunen mi.
 A kđsan kowobu tusa.
⁷ A tən gowobu tusa.
 A taki diobu tusa.
 A ra wee kowobu kpeerasie.
⁸ Adama nē, wunen durom bakam sđna
 kon kpī n da wunen sđa yerə.
 Wunen durom bakam sđna
 kon kpī n yiira mi a wāa.
 Miya kon kpī n nun beere wē.
 Miya kon kpī n nun sđ.
⁹ Yinni Gusunə, a sđawa bərəkini.
 Yinni Gusunə, a man swaa sđwsio ye a kī n swīi.
 Yinni Gusunə, a nen yibereba sđwsio ma
 wuna a man kpare.
¹⁰ Ben gari kun naane mə.
 Ben yara ya ra n tambu fufu mđwa.
 Kđsa ben bwisikunu nu ra n naa gire.
 Kam koba ben gere ya ra ka nē.
¹¹ A bu nəni sđwə ben taaren sđ.
 A bu sureo ben tiin yina səw.
 A bu giro wunen wuswaan di,
 domi ben durum ya kpā.
 Ba maa nun seesi.
¹²⁻¹³ Be ba sđa wunegibu, kaa de bu nuku dobu wa.
 Kaa de bu katinu kara.
 Kaa de bu yēeri. Kaa bu kđsu.
 Kaa bu domaru kua.
 Kaa bu ganē nge tereru wunen kīrun saabu,
 domi ba nun kī,
 ma ba nun mem nəwamme.

6

- ¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua ka m̄ar̄aku. Ge wee.
- ² Yinni Gusun̄o, a ka man m̄aru s̄aa,
adama na nun kanam̄o,
a ku man gerusi, a ku man s̄eeyasia.
- ³ A nen w̄onw̄ondu waawo, a man bekio,
domi nen wasi kun dam m̄o.
Wee na ḡō d̄ō.
- ⁴ Nen bw̄era kun kp̄i.
Yinni, sere saa yer̄a kaa man deri m̄e.
Saa yer̄a kaa man somiru na.
- ⁵ A wurama a man faaba ko.
A man w̄oro wunen durom s̄ō.
- ⁶ Domi wi u gu u ñ maa wunen bwisikunu m̄ō.
Wi ba sika u ñ maa kp̄e u nun s̄a.
- ⁷ Yinni Gusun̄o, weeweenu dera na ñ dam m̄ō.
W̄okuru baatere nen n̄oni ȳiresu ra n kokum̄owa.
W̄okuru baatere nen kp̄in yera ra n waarewa.
- ⁸ Nen n̄oni m̄asa sw̄iin s̄ō.
Yiber̄ebara ba man yeni kpuro koosia.
- ⁹ B̄ē be i k̄osa m̄ō kpuro, i doon̄o nen min di,
domi na faaba kana.
Yinni Gusun̄o u nen wuri nua.
- ¹⁰ U nen weeweenu nua.
U nen kanaru mwa.
- ¹¹ Yinni Gusun̄o u koo nen yiber̄eba kamia,
kpa bu sekuru wa.
U koo bu gira,
kpa bu biruku yira wura ka sekuru.

7

- ¹ Womu ge Dafidi u kua sanam m̄e u nuki sankire Kusi B̄enyam̄eegiin s̄ō. Ge wee.
- ² Gusun̄o nen Yinni, wuna na naane s̄aa.
A man w̄oro be ba man naa giren n̄oman di.
- ³ Kpa bu ku raa man mwa bu kasuku
nge m̄e gbee sun̄o ga ra yaa kasuku,
goo u kun ye w̄ore.
- ⁴⁻⁵ Gusun̄o, nen Yinni, wee ba man taare w̄eem̄o ba m̄ō,
na goo torari,
na nen k̄inasi b̄oro k̄ōru kua,
na nen yiber̄e w̄ori,
na win ȳānu w̄ora ka w̄obia.
Adama n̄a n yen gaa kuan na ka gem,
- ⁶ a de nen yiber̄e u man s̄ere u go.
A de u nen goru deri mi.
- ⁷ Yinni Gusun̄o, a nen yiber̄e w̄orio ka m̄aru.
Be ba k̄ōrua, a bu s̄eeyasio ka m̄aru.
A de a n w̄āa nen b̄okuō.
A de a man siria.
- ⁸ Yinni Gusun̄o, wee a s̄ō wunen sina ḡonāo.
A de bwesenu nu mennama mi.
A de a nu siri mi.
- ⁹ Yinni Gusun̄o, wuna kaa t̄ambu siri.
A man sirio nge m̄e nen d̄eerara n̄e.
A man nen gem w̄eeyō.
- ¹⁰ A de t̄on k̄osobun daa yu n̄aru ko,

kpa a de gemgibu bu kuura.
 Yinni Gusunɔ, a sãawa gemgii.
 Wuna a ra tɔnun gɔrun gari wɛeri.
¹¹ Wuna a ra man ganɛ nge tɛrɛru.
 Wuna a ra bɛn gɔru ga dɛere faaba ko.
¹² Wunɛ, a ra siriwa dee dee.
 Yinni Gusunɔ, a maa sɛ.
¹³ Ka mɛ, tɔn kɔso u ku ra win daa deri.
 U ra win takobi nɔɔ dɛrewa.
 U ra win tendu bɛriwa.
 U win sɛu sɛre u yiisi.
¹⁴ U tabu yã gɔɔginu kua.
 Ma u sɛɛ dɔɔginu kua.
¹⁵ U win sɔmburu seewa.
 U kɔsa bwisikumɔ. U weesu wĩimɔ.
¹⁶ U suura gba gabun sɔ,
 adama win tiiwa u koo ye wɔri.
¹⁷ Kɔsa ye u raa kua kpuro,
 win wirɔwa ya koo wɔri.
 Win damgii te u raa dɔramɔ,
 win wira ta koo kɔra.
¹⁸ Yinni Gusunɔ, kon nun siara,
 domi a sãa naanɛgii.
 Yinni Wɔrukoo, kon nun tɔma ka womu.

8

¹ Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
² Gusunɔ besen Yinni,
 wunen yĩsira kpã handunia kpuro sɔɔ,
 na nun tɔmamɔ wunen kpãarun sɔ
 te ta wɔllu gunum kere.
³ Baa bii piiminu ka bii wɛɛnu nu nun siaramɔ ka womusu.
 Nin womu si, su kua nge gbãraru.
 Ta wunen yiberɛba ganua,
 a ka be ba nun seesimɔ kamia,
 a ka be ba mɔru kɔsiamɔ kamia.
⁴ Na wɔllun kpãaru mɛɛra te a kua.
 Na suru ka kperi wa yi wãa yin ayenɔ.
⁵ Ma na bwisika na nɛɛ,
 mba tɔnu u sãa a n sere ka nùn yaaye,
 wara ra n tɔnu a n sere ka nùn nɔɔrimɔ.
⁶ Wee, a nùn taka kua u ka nun gɛrɛrɛm da.
 Wee, a nùn yiiko ka bɛɛrɛ wɛ nge sunɔ.
⁷⁻⁹ Wee, a nùn kua wirugii taka kooru kpuro sɔɔ.
 Wiya u kraaku yɛɛ nɔma sikerɛnɛ.
 Wiya u gbeeku yɛɛ nɔma sikerɛnɛ.
 Wiya u gunɔsu nɔma sikerɛnɛ.
 Wiya u swɛɛ nɔma sikerɛnɛ,
 ka hunde koniba kpuro nim sɔɔ.
¹⁰ Gusunɔ besen Yinni, wunen yĩsira kpã
 handunia kpuro sɔɔ.

9

¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. Ba gu kuawa ka gɔru yãka. Ge wee.
²⁻³ Yinni Gusunɔ, kon nun siara ka nen gɔru kpuro.

Kon wunen sɔm maamaakigian gari kpara.
 Kon womu ko ka nuku dobu.
 Yinni Wɔrukoo, kon nun tɔma.
⁴ Nɛn yiberɛba ba nun wa, ba biruku yira wura.
 Nɛn yiberɛba ba nun wa, ba wɔruka ba gbisuka.
⁵ Yinni Gusunɔ, wunɛ wi a sɔ wunen sina gɔnɔ,
 a ra siri dee dee.
 Wunɛ wi a sɔ wunen sina gɔnɔ,
 a man gem wɛ.
⁶ Yinni Gusunɔ, a bwese ni nu n̄ nun yɛ gerusi.
 A tɔn kɔsobu kpeerasia.
 A ben yɛsa go sere ka baadommaɔ.
⁷ Yinni Gusunɔ, a nɛn yiberɛban wusu kɔsuka.
 A ben tii kpeerasia mam mam.
 Ba n̄ maa bu yaayamɔ sere ka baadommaɔ.
⁸⁻⁹ Yinni Gusunɔ, a sɔ wunen sina gɔnɔ.
 Kaa n sɔawa sunɔ sere ka baadommaɔ.
 Wuna a handunia kpare gem sɔɔ.
 Wuna a tɔmbu sirimɔ dee dee.
¹⁰ Yinni Gusunɔ, a sɔawa be ba dam dɔremɔn kɔso.
 A sɔawa be ba kpikuru suan kuku yeru.
¹¹ Yinni Gusunɔ, be ba wunen yɛsirun bɛɛɛ yɛ,
 ba ra n nun naanɛ sɔa.
 Be ba nun kasu, a ku ra bu biru kisi.
¹² Yinni Gusunɔ u win sina gɔna tɛria Siɔniɔ.
 I n̄n siaro ka womusu. I win sɔman gari kparo.
 I de bwesenu kpuro nu yi nɔ.
¹³ U ra be ba wuri mɔ yaaye.
 U ra be ba nɔni sɔɔren kanaru nɔ.
 U ra be ba bu dam dɔremɔ sɛɛyasie.
¹⁴ Yinni Gusunɔ, a man durom kuo.
 A mɛerio wahala ye na mɔ be ba man tusan sɔ.
 A man wɔro gɔɔn nɔman di,
¹⁵ kpa n kpɛ na n wɔa Siɔnin tɔmbun suunu sɔɔ,
 na n takaru mɔ ye a man kuan sɔ,
 na n nuku dobu mɔ faaba ye a man kuan sɔ.
¹⁶⁻¹⁷ Wee bwese tukunu nu suura gba gabun sɔ,
 ma nin tii nu wɔri ye sɔɔ.
 Nu gabu yina bɛria, ma nin tiin naasu wɔri ye sɔɔ.
 Tɔn kɔsoba sɔm kɔsunu kua.
 Ma ben tii ba nin are wa.
 Yinni Gusunɔ u sɔɔsi ma u ra siri dee dee.
¹⁸ Wee ye u koo de n koo.
 Tɔn kɔsoba koo gbiwa.
 Be ba n̄n yina ba koo kam ko.
¹⁹ Adama u ku ra yɔarobu duari.
 U ra de wɔnwɔndobu ba n yɛiyɔbu mɔ wi sɔɔ.
²⁰ Yinni Gusunɔ, a seewo.
 A ku de bu nɛɛ, tɔnuwa u ka nun kinɛnu mɔ.
 A ku de bwese tukunu nu nun atafiiru ko.
 A bu sɛɛyasio nge mɛ n weenɛ,
²¹ kpa nu bɛrum soora,
 nu gia ma nu sɔawa tɔn dirobu.
 Yinni Gusunɔ, a seewo.

10

- ¹ Yinni Gusunə, sa nəni sǝre.
Mban sǝna a ka sun toma.
Mban sǝna a kukua.
- ² A məerio nge mə tən kǝsoba tii sue.
Ba yǎarobu nəni sǝmǝ bərum sariru sǝ.
Ba bu kəkirimǝ ba suremǝ ben yina sǝ.
- ³ Tən kǝsoba woo kanamǝ.
Ye ben gǝru ga bine sǝa, yera ba ra kasu.
Bà n ye wa, kpa bu Gusunə wǝmɛ bu nùn yaakoru koosi.
- ⁴ Ben tii suabu sǝ, ba ra nəe,
Gusunə sari, u ń bikiamǝ ye ba mǝ.
- ⁵ Ye ba nia sǝa, ya ra koorewa.
Ba ń kpɛ bu Gusunən siribu tubu.
Ba ra ben yibereba yǎatam siewa.
- ⁶ Kpa bu tii sǝ bu nəe, ba ń wǝrumamǝ pai!
Kǝsa gaa kun bu deemamǝ.
- ⁷ Bǝri ka weesu ka gari kǝsiya
yi ra n yiba ben nǝsǝ.
Kǝsa ben yara ya ra n wuuwa.
- ⁸ Wuun biruǝra ba ra n kukua.
Miya ba ra n tǝmbu yǝru bwɛyɛ.
Taare sarirugii goo ù n yara,
bu nùn sǝre bu go.
Dam sarirugii ù n yarima,
bu nùn mwa bu go.
- ⁹ Ba ra n kukuawa nge gbee sunə ge ga yaa mara.
Bà n dam sarirugii mwa ben yina sǝ,
kpa bu nùn gawa bu ka doona,
- ¹⁰ kpa bu nùn sǝsuku bu go.
Ben dam bakam mu nùn kamia.
- ¹¹ Ba ra tii sǝwa bu nəe, Gusunə kun ben gari mǝ.
U ku ra məeri ye ba mǝ.
- ¹² Yinni Gusunə, a seewo,
a ku be ba nəni sǝre duari,
a bu somiǝ.
- ¹³ Mban sǝna kaa de tən kǝsobu bu nun wǝmɛ
bu nəe, a ku ra bu sɛyasie.
- ¹⁴ Yinni Gusunə, a ra n yɛ nəni swǝa
te tǝmba mǝ handunia sǝ.
A ra bu somi. A ra maa gobekuba nəəri.
Yen sǝna ba ra nun tii wɛ.
- ¹⁵ A tən kǝson dam buo,
a nùn win kǝsa kǝsieyo.
Kpa win nuku kǝsuru tu kpe mam mam.
- ¹⁶ Yinni Gusunə, wuna a sǝa sina boko sere ka baadommaǝ.
Kaa be ba ń nun sǝamǝ gira wunen tem di.
- ¹⁷⁻¹⁸ Yinni Gusunə, a kana nini swaa dakio.
Wənwəndo ù n nun kana, a nùn dam kɛyɔ.
Be ba dam dǝremǝ, bà n nun soka, a bu wǝro.
Be ba gobekuba dam dǝremǝ, a bu sirio,
kpa goo u ku maa de ba n win bərum mǝ.

11

- ¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.

Yinni Gusunə u sãawa nen kàrì.
 Yen sɔ̄, i ku maa nɛɛ,
 n yɔ̄wɔ̄ nge gunə n da n kuke guunə.
²Wee tən kɔ̄so u win tendu bɛri,
 u win sɛ̄u sɛ̄ri u ka taare sarirugii to yam wɔ̄kuru sɔ̄.
³Sanam mɛ dunia kpuro sankira,
 mba gemgii u koo maa kpī u ko.
⁴Adama i n yɛ ma Yinni Gusunə u wãa win sãa yee dɛɛrarə,
 ma u win sina gɔ̄na swī wɔ̄llə.
⁵U ra tən kɔ̄so ka maa tən geon daa wɛ̄eri,
 kpa u n dam diobu tusa.
⁶Ben are wee.
 U ra bu sɛ̄yasye ka dɔ̄ ka sɔ̄ bisu ka woo bəkə.
⁷Adama u ra gemgii dam koosie,
 domi win tii u sãawa gemgii,
 u ra maa daa gea kã.

12

¹Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua ka mərəku. Ge wee.
²Yinni Gusunə, a na a sun faaba ko.
 Wee gemgiba doona.
 Naanegii goo maa sari handunia sɔ̄.
³Weesa baawure u ra n win winsim kuammɛ,
 u n nùn nɔ̄ni wɔ̄kumə ka gari dori.
⁴Yinni Gusunə, a be ba tɔ̄mbu fufu mɔ̄n nəsə kəruo.
 A be ba gari gerumə ka tii suabu marisio.
⁵Domi ba gerumə ba mɔ̄,
 ba ra wa ye ba kī ben nɔ̄ doobun saabu,
 ba gari gerubu yɛ̄,
 ba n̄ goon bɛrum mɔ̄.
⁶Adama Yinni Gusunə, a nɛɛ,
 a wɔ̄nwɔ̄ndo be ba dam dɔ̄remə waamə.
 A sãaro be ba weeweenu mɔ̄ waamə.
 A be ba yãatam siemə waamə.
 Tɛ̄, kaa se a be kpuro faaba ko.
⁷Yinni Gusunə, wunen gari yi dɛɛrewa.
 Yi sãawa nge sii gee si ba sɔ̄wa nən nɔ̄ba yiru.
 Yinni Gusunə, na yi naane sãa.
⁸⁻⁹Wee tən kɔ̄sobu ba wãa yam kpuro.
 Ma tɔ̄mba sankiramə ba dɔ̄.
 Yinni Gusunə, a sun kɔ̄suo.
 A sun gbaro ben nɔ̄man di.

13

¹Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
²Yinni Gusunə, sere domma kaa n man duari.
 Sere domma kaa n man wuswaa berue.
³Sere domma kaa n dera na n bwisikumə nen gɔ̄ruo.
 Sere domma kaa n dera na n nuki sankire.
 Sere domma kaa n dera nen yibɛɛ u n man taare.
⁴Yinni Gusunə, a suuru koowo.
 A man wisio. A man dam kɛ̄eyə.
 A de nen nɔ̄ni yi gella.
 A ku de n gbi.
⁵A ku de nen yibɛɛba bu man kamia,

kpa bu woo kana.

A ku de na n b̄arim̄o,
kpa ba n nuku dobu m̄o.

⁶ Na nun naane s̄aa domi a man k̄i sere ka baadommao.

Na nun naane s̄aa domi a man gea kua.

Na nun naane s̄aa domi a man faaba kua.

Yen s̄ona na nuku dobu m̄o.

Wuna kon siara ka womusu.

14

(I maa m̄erio 53)

¹ Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.

Wee nge m̄e gari bakasu su s̄aa.

Su ra n̄ee, Gusun̄o sari.

Su sankire.

Su kom k̄osum m̄o.

Sin gagu sari ge ga gea m̄o.

² Yinni Gusun̄o u t̄ambu m̄erima saa w̄ollun di,

u ka wa goo ù n w̄aa u bwisi m̄o,

u ka wa goo ù n w̄aa u n̄un s̄aam̄o.

³ Adama u wa, be kpurowa ba k̄ore,

be kpurowa ba sankire,

be kpurowa ba k̄osa m̄o.

Baa ben turo kun gea m̄o.

⁴ Ye u wa m̄e, yera u tii bikia u n̄ee,

k̄osan kowo be, ba ñ ȳeru m̄o?

Wee ba n̄en t̄ambu gbenim̄o,

ben goo kun man s̄aam̄o.

⁵ Yen s̄o, kon de bu diiri gem gem

domi ko na n w̄aa be ba man m̄em n̄owammen suunu s̄o.

⁶ B̄ee k̄osan kowobu, i s̄arobun himba sankum̄o,

i bu sekuru dokem̄o.

Adama Yinni Gusun̄o u bu k̄osu.

⁷ Yinni Gusun̄o, na nun kanam̄o,

a de faaba kowo goo u yari Sīnin di

u Isireliba, Yak̄obun bweseru yara desirun di,

kpa ba n w̄aa b̄ori yendu s̄o.

À n kua m̄e,

anna a nuku dobu wa bi ba koo ko mi.

15

¹ Dafidin womu.

Yinni Gusun̄o, wara koo du wunen s̄aa yer̄o.

Wara ko n w̄aa guu te a ḡosan mi.

² Wiya wi u s̄im̄o dee dee, u gea m̄o,

u gem gerum̄o win ḡrūo,

³ u ku ra goo k̄osa mani,

u ku ra win t̄onusi tore,

u ku ra win beruse w̄i,

⁴ u ra be ba Gusun̄o nasie b̄ere w̄e,

u ra wi Gusun̄o u yina kam m̄eri,

u ra win n̄o mw̄eru yibie baa ñ n meren na n n̄un s̄aa,

⁵ u ku ra t̄ambu gobi nim dokeye,

u ku ra k̄eru m̄we u ka seeda weesugia di.

Wi u s̄im̄o nge m̄e, u ñ sokuram̄o pai.

16

¹ Dafidin womu.
 Yinni Gusunə, wuna na naane sāa.
 Wunen miya kon kuku yeru wa.
 A man kōsuo.
² Wuna na sōmə ma a sāa nen Yinni.
 Wunε turowa a ra man gāa geenu wē.
³ Be ba nun mem nəwammε tem mε səə, bera ba bεere mə.
 Be səəra nen kīru kpuro wāa.
⁴ Adama be ba būnu sāamə, ba tii nuku sankiranu sosiammewa.
 Na n ka bu būu yākunu mə.
 Na n būu nin yīsiru sokumə.
⁵ Yinni Gusunə, wuna a ra man wē yèn bukata na mə.
 Wuna a maa yē ye n koo man deema.
⁶ Wuna kaa man tubi gea wē.
 Ka gem na nuku dobu mə.
⁷ Yinni Gusunə, wuna na siaramə yèn sō a ra man bwisi kē.
 Wuna na siaramə yèn sō a ra man kirə ko baa ka wōkurə.
⁸ Wuna na ra n mēera baadomma.
 Wuna a ra n wāa ka nε.
 Wuna a ra n man kōsu.
 Gāanu kun kpē nu man sura.
⁹ Nen nukura do.
 Nen bwēra yemia.
 Nen wasi koo wēra bəri yendu səə.
¹⁰ Domi ko na n ka nun wāa.
 A n nen hunde derimə gəribun wāa yerə.
 A n wuramə wunen kīnasin wasi yi kōsi.
¹¹ Adama kaa man wāarun swaa sōsi.
 Wunen miya kon yēeri.
 Wunen miya kon nuku dobu ko bi bu n kpeemə.

17

¹ Dafidin kanaru.
 Yinni Gusunə, a nen weweenu nəwə,
 na kīwa a man gem wē.
 Yinni Gusunə, a swaa tem kpīiyə a nə,
 wunen somira na kī.
 A nen kanaru nəwə,
 nen gōrun diya ta wee.
² A man sirio,
 a yē ma na gem mə.
³ Wōkuru, a na nen mi,
 a wēera ye na bwisikumə,
 a wēera ye na gerumə,
 adama a n toraru garu wa.
⁴ A wa ma nen daa ya n tia ka gabugia.
 Na wunen gari mem nəwa.
 Na n tən kōsobun yira swīi.
⁵ Na yōrawa dim dim wunen swaa səə.
 Na n gerare yen min di.
⁶ Tē, wuna na soku, Yinni Gusunə.
 A man wisio.
 A nen gari nəwə.
⁷ A man wunen durom bakam sōsio,
 domi a ra be ba nun naane sāa wəre ben yiberəban noman di.

⁸ A nen laakari koowo
 nge me tɔnu u ra n win nɔnin laakari mɔ.
 A man beruo
 nge me gua ya ra yen binu bere yen kasa sɔɔ.
⁹ Domi tɔn kɔsoba man nɔni sɔɔmɔ,
 yiberɛba ba man sikerene, ba kɪ bu man go.
¹⁰ Ba nuki sosu ba ñ wɔnwɔndu mɔ.
 Ba gari mɔ ka tii suabu.
¹¹⁻¹² Be wee ba sɔa nge gbee sunɔ ge ga yaa mara gu kasuku.
 Ba nen yira swii.
 Ba man naamwe ba kooro bure,
 ba man nɔni girari bu ka man gaba bu sura.
¹³ Yinni Gusunɔ, a seewo a bu wɔri,
 a ben dam buo.
 A man wɔro ben nɔman di.
 A bu goowo ka wunen takobi.
¹⁴ A ben wɔarun dɛɛbu kawo.
 A de bu ben daa kɔsa kpuron are wa,
 kra yi n bu wɔasi sere ka ben bibun bibɔ.
¹⁵ Adama ne, na n seewa, kon wunen wuswaa wa yɛn sɔ na dɛere,
 kra na n nuku dobu yiba.

18

(I maa mɛerio Samueli II, 22)

¹ Womu ge Dafidi, Yinni Gusunɔn sɔm kowo u wom kowobun wirugii kua. Gari yiniwa
 u Yinni Gusunɔ sɔɔwa sanam me u nɔn wɔra saa win yiberɛban nɔman di, n mam neere
 Sɔɔlu. U nee,
² Yinni Gusunɔ, wuna a sɔa nen dam. Wuna na kɪ.
³ A sɔawa nge kpee baa ye sɔɔ kon kuke.
 A sɔawa nen kuku yee naanɛgiru.
 Wuna a sɔa nen Yinni wi u man yakia.
 Wuna a sɔa nen terɛru.
 Wunen dama mu man wɔra.
 Wuna a sɔa nen kɔri.
⁴ I ka man Yinni Gusunɔ siaro.
 Na n nɔn nɔɔgiru sue na faaba kana,
 u ra man wɔrewa nen yiberɛban nɔman di.
⁵ Gɔɔ raa man bɔkua,
 u ka man doonɔ nge nim tori baka.
⁶ Gɔribun wɔa yera man tɛkua,
 gɔɔ man taa berie.
⁷ Ma na nɔɔgiru sua nen nuku sankiraru sɔɔ,
 na Yinni Gusunɔ soka.
 Ma u nen nɔɔ nua saa win wɔa yerun di.
 Mɛya maa nen weeweenu wɔri win swasɔ.
⁸ Tem mu yiira, ma guunu diira,
 yɛn sɔ Yinni Gusunɔ u mɔru besira.
⁹ Ma win mɔru seewa nge wiisu,
 ma ya yabura nge dɔɔ yara,
 ma ya yarimɔ win nɔn di nge dɔɔ buri.
¹⁰ U dera wɔlla ka tem dɛbe dɛbe kua,
 ma u sarama u guru wii bakaru taakumɔ.
¹¹ U wɔllun kɔso goo sɔni nge duma.
 Ma u bellimɔ woo sɔɔ.
¹² U kukua yam wɔkuru sɔɔ,
 ma guru wii sinumginu nɔn wukiri.

- 13 Win wuswaaɔ yam bururam mu wãa.
Min diya gura nemɔ ka guru kpenu ka dɔɔ buri.
- 14 Win nɔɔ ga nɔɔra wɔllun di nge guru gb̄asukubu.
Ma guru kpenu nɛeramɔ ka dɔɔ buri.
- 15 U nen yiberɛba yarinasia ka guru kpenu ni nu sãa nge sɛɛnu.
U bu gira baama ka guru maakinu.
- 16 U wɛru wura, yiberɛba ba nanda.
Ma guru woo bɔka ga daanu gberasia.
Ma dunian kpɛɛkpɛɛku ga sɔɔsira.
- 17 Ma u win nɔmu demiamama wɔllun di
u man nɛnuu u yara nim bwee bakarun di.
- 18 U man wɔra yiberɛban nɔman di.
Yiberɛ be, ba man dam kere,
ma ba man tusa.
- 19 Yiberɛ be, ba man wɔriwa nɔni swãarun saa sɔɔ.
Adama Yinni Gusunɔ u kua nen tãsi yeru.
- 20 U man wɔra ben nɔman di,
na n ka tii mɔ,
domi u man kɪ.
- 21 U man domaru kua yɛn sɔ na dɛere.
U man domaru kua yɛn sɔ na gem swii.
- 22 Na win wooda mɛm nɔɔwa.
Na n nɔn seesi.
- 23 Na win wooda kpuro swii.
Na n win gere yinɛ.
- 24 Na nen tii nɛnuu
kpa n ku ra ka durum ko.
Na sãawa dee dee win wuswaaɔ.
- 25 Yen sɔna u man kɔsia nge mɛ nen daa gea nɛ.
U man kɔsia nge mɛ nen gɔru ga dɛeram nɛ.
- 26 Sà n sãa naanɛgibu, kaa n sun sãawewa naanɛgii.
Sà n sãa gemgibu, kaa n sun sãawewa gemgii.
- 27 Sà n sãa dɛerobu, kaa n sun sãawewa dɛero.
Sà n maa sãa keetagibu, kaa n sun sãawewa keetagii.
- 28 Yinni Gusunɔ, wunen tiiwa a ra tɔn be ba tii kawɛ faaba ko.
Wunen tiiwa a ra be ba tii sue kawɛ.
- 29 Yinni Gusunɔ, a sãawa nen fitila.
A ra man yam bururasie.
- 30 A ra man dam kɛ n ka kpɪ n yiberɛ be ba tabu yãnu mɔ wɔri,
kpa n yɔ n ben gb̄araru sure.
- 31 Ye Yinni Gusunɔ u mɔ, ya ra n dɛndewa.
Bwisi geeya u ra tɔnu kɛ.
U sãawa be ba nɔn naanɛ sãan tɛrɛru.
- 32 Gusunɔ turowa u wãa.
Wi turowa u sãa besɛn Yinni.
Wi turowa u koo sun kɔsu.
- 33 Wiya u ra man dam kɛ.
Wiya u ra man swaa gea sure,
- 34 kpa u de nen naasu su n sãu nge nɛmu,
na n ka yɔ dim dim guuru wɔllɔ.
- 35 Wiya u ra man tabu sɔɔsi.
Wiya u ra man dam kɛ n ka tendu gawa te ta bɔ.
- 36 Yinni Gusunɔ, wuna a ra man faaba ko nge tɛrɛru.
Wuna a ra man bere ka wunen dam bakam.
Wunen durom saabuwa na ka kua damgii.

³⁷ Nà n duka m̀, a ra de na n s̄u.
 Nà n duka m̀, na ku ra maa sokure.
³⁸ Nà n nen yiberɛba naa gire,
 wuna a ra de n bu naamwɛ.
 Wuna a ku ra de n ḡsirama
 na kun bu kpeerasie.
³⁹ Na ra bu suririwa tem̄ n k̄suku
 kpa bu kpana bu se.
⁴⁰ Yinni, wuna a ra man dam k̄ n ka tabu ko.
 Wuna a ra man nasara w̄ n̄n yiberɛban w̄ll̄.
⁴¹ Wuna a ra de n̄n yiberɛba bu man biru kisi.
 Wuna a ra de n be ba man tusa kpeerasia.
⁴²⁻⁴³ Na ra bu munkuwa kpa bu ko nge tua.
 Na ra bu taakuwa kpa bu ko nge p̄t̄k̄.
 Yinni Gusun̄, bà n n̄ogiru sua ba faaba kana,
 a ku bu faaba ko.
 Bà n somiru kana, a ku bu wisi.
⁴⁴ Yinni Gusun̄, wuna a man w̄ra
 be ba man seesin n̄man di.
 Wuna a man kua bwese tukunun wirugii.
 Wuna a dera ba man yoru diiyamm̄.
⁴⁵ Bà n yande n̄n gari nua, ba ra n man mem̄ n̄wamm̄wa.
 Bà n man wa, ba ra n man s̄am̄wa.
⁴⁶ Bà n man wa, ba ra nandewa.
 Bà n man wa, ba ra yarim̄wa ben kuku yerun di ba n diirim̄.
⁴⁷ Yinni Gusun̄ u w̄a.
 I n̄n siaro. Wiya u s̄a nge kperu mi na ra kuke.
 I n̄n beere w̄eȳ. Wiya u man faaba kua.
⁴⁸ Wiya u ra man m̄ru k̄sie n̄n yiberɛban mi.
 Wiya u ra de bwesenu nu man yiira.
⁴⁹ Wiya u ra de n kisira yiberɛban n̄man di.
 Yinni, a man w̄lle sua ben wuswaā.
 Wuna a man faaba kua t̄n k̄sobun n̄man di.
⁵⁰ Yen s̄na kon womusu ko ka wunen̄ ȳsiru.
 Wuna kon siara bwesenun suunu s̄.
⁵¹ Yinni Gusun̄, a man ḡsa a kua sun̄.
 Wuna a man nasara baka w̄.
 Na ȳ ma kaa n n̄ Dafidi durom s̄s̄im̄
 n̄ ka n̄n bweseru sere ka baadommā.

19

¹ Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
² W̄llu ka kperi yi Gusun̄n yiiko s̄s̄im̄.
 S̄s̄ ka suru ba Gusun̄n beere s̄s̄im̄.
 Ka win n̄ma u saaba yi yi.
³ T̄ru baatere ta ten seeda dim̄.
 W̄kuru baatere ta ten areru dim̄.
⁴ Adama n n̄ ka n̄o gagu,
 n n̄ ka gari ḡe,
 n n̄ ka barum gam.
⁵ Ka m̄, ba yiiko yen seeda n̄om̄ handunia kpuro s̄.
 Ba ye m̄era handunian goonu n̄n̄ s̄.
 A s̄s̄ m̄erio.
 W̄llu miya Gusun̄ u n̄n w̄a yeru kua.
⁶ Û n yara u ra n s̄awa nge kur̄ kpaon dur̄.
 Û n s̄im̄ u ra n s̄awa nge tabu dur̄.

⁷ U ra yariwa wəllun bee tia,
kpa u du bera giɔ.
Û n sīimə, gāanu sari ni nu koo win yam susuru suuri.

⁸ Yinni Gusunən gari yi yiba.
Yi ra tɔnu wāaru ka dam wē.
Yinni Gusunən nɔɔn gari yi naane mə.
Yi ra yēru sarirugii bwisi kē.

⁹ Yinni Gusunən gere ya dende.
Ya ra tɔnu nuku dobu wē.
Yinni Gusunən sɔ̄siru ta dɛere.
Ta ra tɔnu yam waasie.

¹⁰ Yinni Gusunən sāaru ta sāa gem.
Ta ko n wāawa sere ka baadommaɔ.
Ye Yinni Gusunə u yi, ya sāawa dee dee,
ya ra tɔmbu kpuro siriwa.

¹¹ Domi win gari yi wura gea kere.
Win gere ya tim gəm dobu kere.

¹² Nà n win gari yi swīi,
yi ra man kirɔ ko.
Nà n win woodaba mɛm nɔ̄wa,
na ra yen arufaani wa.

¹³ Ka yen de kpuro tɔnu koo kpī u win toranu kpuro tubu?
Yinni Gusunə, a man dɛerasio nen tora ni na n tuban di.

¹⁴ A ku maa de n durum ko ka degangam.
A ku de yu man dɔ̄ɛ ko,
kpa na n durum bakan taare mə.

Adama a de na n dɛere.
¹⁵ Yinni Gusunə, a de a n sāa nen kuku yeru.
Yinni Gusunə, a man faaba koowo durum kpuron di.
A de nen gari yi nun wēre.
A de nen bwisikunu nu nun wēre.

20

¹ Kana te wom kowobun wirugii u kua Dafidin sɔ̄.
² Gusunə, Yakəbun Yinni, a sina boko swaa dakio sanam mɛ u kanaru mɔ̄.
A nùn kɔ̄suo sanam mɛ u wāa nɔ̄ni swāaru sɔ̄.
³ Yinni Gusunə, wunɛ wi a wāa wunen sāa yee dɛerarɔ te ta wāa Siɔ̄niɔ,
a sina boko somima, kpa a n yɔ̄ win biruɔ.
⁴ A win kēnu kpuro yaayo,
kpa a win yākunu kpuro mwa.
⁵ A nùn wēɛyɔ ye win gɔ̄ru ga kī kpuro,
kpa a de win himba kpuro yu koora.
⁶ A de ye u nun bikia kpuro yu koora,
kpa bese kpuro su yēeri sina bokon nasaran sɔ̄,
kpa su wunen yīsiru wolle sua.
⁷ Tē, na yē ma wuna a sina boko gɔ̄sa,
a ra maa nùn somi.
Wuna a ra win kanaru nɔ̄ saa wəllun di,
kpa a nùn nasara wē ka wunen dam bakam.
⁸ Gaba ben tabu kekeba ka ben dumi naane sāa,
adama bese, wunɛ Yinni Gusunəwa sa naane sāa.
⁹ A de tɔn be, bu dam bia bu wɔ̄ruku,
adama a sun dam sosio bese, su ka yōra dim dim.
¹⁰ Yinni Gusunə, a besen nɔ̄ nɔ̄wɔ̄ sanam mɛ sa nun soku.

A sina boko somiə.

21

- ¹ Womu ge wom kowobun wirugii u kua Dafidin sã.
² Yinni Gusunə, sina boko u nuku dobu mə wunen dam sã.
 U ra yēeri wunen somirun sã.
³ Domi a nùn wē ye win gōru ga kī.
 A n nùn yinari ye u nun bikia.
⁴ Wee, a ka nùn doma geeru naawa.
 A nùn furə wuraguu dokea a kua sina boko.
⁵ U nun bikia a win wāaru dakaa daasia,
 ma a tu dakaa daasia n ka tɛ.
⁶ Wunen somirun saabuwa win bεere ya ka kpēa.
 Wunen faaban saabuwa u ka girima baka wa.
⁷ Wunen domara ko n wāa ka wi sere ka baadomma.
 A ra n wāa ka wi baadomma,
 kra u n nuku dobu mə.
⁸ Yinni Wərukoo, sina boko u nun naane sãa.
 Wunen durom saabu a n derimə u sokura.
⁹⁻¹⁰ Sina boko, dɔma te kaa tii sōsi,
 kaa wunen yiberēba noma turi,
 kaa be ba nun tusa noma turi,
 kaa bu doke dōo bwee bakaru səə.
 Yinni Gusunən mərə ya sāawa nge dōo boko.
 Dōo wi, u koo bu mwa.
¹¹ Kaa de ben bibu bu gbi.
 Kaa de ben bweseru tu nərə ko handunia yeni səə.
¹² Bə n nəə tia kua bu ka nun kōsa kua,
 ya n koorə.
¹³ A wunen tɛndu berio a bu twee.
 Ba koo nun biru kisi.
¹⁴ Yinni Gusunə, a seewo.
 Sa ko nun womu kua wunen dam sã.
 Sa ko nun tɔma wunen yiikon sã.
 Yinni Gusunə, a seewo.

22

- ¹ Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua. U nεε,
² Gusunə, nen Yinni, mba n kua a ka man deri.
 Mban sōna a n man swaa daki
 sanam mε na nun weeweenu koosimə.
 Mban sōna a n man faaba kue.
³ Mban sōna a ku ra man wurari
 sanam mε na nun soka sōo səə.
 Mban sōna a ku ra man wisi
 sanam mε na nun kana wōkuru.
⁴ Wuna a sere sãa Dεero, a sō wunen sina kitarə.
 Isireliba ba nun tɔmamə.
⁵ Wuna besen sikadoba ba naane kua,
 ma a bu yakia.
⁶ Ba nun somiru kana, ma a bu faaba kua.
 Ba nun naane kua, ma a bu sekuru yara.
⁷ Adama nε, na maa sāawa tɔnu mi?
 Aawo, na sāawa nge kəkəbu.
 Ma tɔmba man yaakoru mɔ,
 ba man gema.
⁸ Be ba man wa kpuro,
 ba ra n man yēməwa,

ba n man nɔɔ swiikinu mɔ,
 ba n wii gimanu koosimɔ, ba n mɔ,
⁹ na nen tii Gusunɔ nɔmu sɔndia.
 Mban sɔna u n man faaba kue.
 U n man kɪn na, mban sɔna u n man yakie.
¹⁰ Adama Yinni Gusunɔ, wuna a man yara nen meron nukurun di.
 Wuna a man bwɛɛ dora wɛ ye na nen meron bom nɔrumɔ.
¹¹ Wuna a man kɔsu saa mɪn di ba man mara.
 Wuna a sɔa nen Yinni saa nen meron nukurun di.
¹² A ku ka man tonda,
 domi nɔni swɔara man turuku koosima.
 Goo maa sari wi u koo man somi.
¹³ Yiberɛ dabinu nu man sikerene
 nge naa kinɛ ni nu gɔbu.
 Ba man kooro bure nge Basanin ketɛ gɔbi.
¹⁴ Ba man kukirisimɔ
 nge gbee sunɔ ge ga yaa kasu.
¹⁵ Nen dam mu doona
 nge nim mɛ mu yari yani sɛeri sɔɔ.
 Nen kukunun gbin gbinka kpuro sɔsikiana.
 Nen mwia doona nge gum mɛ mu yanda.
¹⁶ Nen gɔru ga gbera nge sɔndu,
 ma nen yara ya nen daro mani.
 Na kpɪ yanim sɔɔ nge goru.
¹⁷ Domi yiberɛ dabina nu man kooro bure baama
 nge gbeeku bɔnu.
 Ba nen nɔma ka nen naasu yabura.
¹⁸ Na woore sere nen kukunu kpuro nu sɔɔsire.
 Tɔmbu ba man mɛera ba nɔɔ yaare.
¹⁹ Ba nen yɔnu bɔnu mɔ ben tii tiine sɔɔ.
 Ma ba nen yabe bakaru tete toosimɔ.
²⁰ Wunɛ Yinni Gusunɔ, wuna a sɔa nen dam.
 A kun ka man tonde mɛ.
 A na fuuku a man faaba ko.
²¹ A man wɔro yiberɛban takobin di.
 Ba dam mɔ nge gbeeku bɔnu.
 A nen wɔaru wɔro ben nɔman di.
²² Ba man wɔrimɔ nge gbee sinansu.
 Ba man kooro buremɔ nge ketɛ gbeekinu.
²³ Kon negibu kpuro wunen gari sɔ.
 Kon nun siara mi ba mɛnɛ.
²⁴ Yakɔbun bweseru, bɛɛ be i Yinni Gusunɔ nasie,
 i nɔn siaro.
 Bɛɛ Isireliba, Yakɔbun bweseru, i nɔn tɔmɔ.
 Bɛɛ Isireliba, i nɔn sɔawɔ.
²⁵ Domi u ku ra nɔni swɔarugiin wahala yaakoru ko.
 U ku ra maa ye atafiiru ko.
 U ku ra nɔn biru kisi.
 U ra win sokuru wurewa.
²⁶ Kon nun siara sanam mɛ be ba nun nasie ba mɛnɛ.
 Kon nen nɔɔ mwɛenu yibia ben baawuren wuswaaɔ.
²⁷ Sɔarobu ba koo di bu debu.
 Be ba Yinni Gusunɔ kasu, bera ba koo nɔn siara.
 Kpa ben hunde yu daka da.
²⁸ Handunian goonu nnen tɔmbu ba koo Yinni Gusunɔ yaaya
 kpa bu gɔsirama win mi.

Bwesenu kpuro nu koo yiira win wuswaaɔ.

²⁹ Domi Yinni Gusunɔwa u sãa sunɔ.

U bandu dii bwesenu kpuron wɔllɔ.

³⁰ Baa handunian damgibu ba koo nùn kpuna.

Tɔmbu kpurowa ba koo nùn yiira.

³¹⁻³² Be ba koo marura, ba koo bu Yinni Gusunɔn gari sɔ.

Be ba ñ gina nɛ dunia sɔɔ, ba koo win gari kpara,

kpa bu ben bibu sɔ ye u win tɔmbu kua,

kpa be kpuro bu nùn sã.

23

¹ Dafidin womu.

Yinni Gusunɔ wuna a sãa nen kparo,

na sãawa nge wunen yãaru.

Na ñ gãanu bie.

² Wuna a ra ka man de mi yaka bekusu wãa.

Wuna a ra ka man de mi nim mu maari.

Kpa a man wẽrasia mi.

³ A ra de nen dam mu wurama,

a ra man sure swaa gea sɔɔ,

wunen yĩsirun bɛɛɛn sɔ.

⁴ Nà n sīimɔ yam wɔku bakaru sɔɔ,

na ñ kɔsa nasie,

yèn sɔ, a ka man wãa.

Wunen deka ya ra man kpare.

Wunen bokura ta ra man gbare.

Yeniwa ya ra man dam kɛ.

⁵ Yinni, baa yiberɛba bà n man sikerɛnɛ,

a ra man dam koosie ka bɛɛɛ,

a turare gumgia wisi nen wirɔ,

a dĩa bwese bweseka yi nen wuswaaɔ,

a nen nɔra yibia pɛɛɛɛ.

⁶ Yinni Gusunɔ, na yẽ ma tɔɔ baatere

kaa man tɔn geeru sɔɔsi nen wãaru sɔɔ.

Tɔɔ baatere kaa man gea kua nen wãaru sɔɔ.

Kpa na n wãa wunen mi sere ka nen gɔɔwɔ.

24

¹ Dafidin womu.

Yinni Gusunɔ, wuna a tem mɔ ka ye ya wãa mɛ sɔɔ.

Wuna a handunia mɔ ka yen hunde koniba kpuro.

² Wuna a tem kpɛɛkpɛɛku swĩi nim wɔku sɔɔ.

Wuna a mu bɔnu kua ka daanu.

³ Wara u koo kpĩ u yɔ wunen guuro

mi wunen wãa yee dɛɛrara wãa.

⁴ Wi u koo yɔ mi,

wiya wìn gɔru ga dɛɛɛ.

Wiya wìn nɔma ya sãre.

Wiya wi u ku ra weesu swĩi.

Wiya wi u ku ra bɔre u ka tɔnu nɔni wɔke.

⁵⁻⁶ Wiya wi u wunɛ Gusunɔ, Yakɔbun Yinni soku.

Wi u sãa nge mɛ,

wiya kaa domaru kua.

Wiya kaa faaba ko.

Wiya kaa gem wē.

⁷ Bɛɛ wuun kōsobu, i kōnnō gunum sosio.

I Yinni Gusunōn s̄a yerun kōnnō keniō.

I de sina boko bɛɛregii u du.

⁸ Wara u s̄a sina boko wi.

Yinni Gusunōwa.

U dam mō, u yiiko mō,

u s̄awa tabu durō damgii.

⁹ Bɛɛ wuun kōsobu, i kōnnō gunum sosio.

I Yinni Gusunōn s̄a yerun kōnnō keniō.

I de sina boko bɛɛregii u du.

¹⁰ Wara u s̄a sina boko wi.

Gusunō, wōllu ka tem Yinniwa.

Wiya sina boko bɛɛregii.

25

¹ Dafidin womu.

Yinni Gusunō, wuna na soku.

Wee na yiire na nun kanamō.

² Na nun naane s̄a.

A ku de n sekuru wa.

A ku de nen yiberɛba bu man yēɛ.

³ Be ba nun naane s̄a ba ñ sekuru wasi,
adama be ba ñ ka nun yō, ba koo sekuru wa.

⁴ Yinni Gusunō, na nun kanamō,

a man wunen swaa s̄ōsio.

A man s̄ōsio nge mɛ kon s̄i ye s̄ō.

⁵ Nen Faaba kowo, a man kparo gem swaa s̄ō.

A man keu koowo.

Domi wuna na naane s̄a baadomma.

⁶ Yinni Gusunō, na nun kanamō,

a wunen durom ka wunen wɔnwɔndu yaayo,

ye a man s̄ōsi yellun di.

⁷ A ku maa yaaya durum ye na kua nen aluwaasiru s̄ō.

A ku nen mem nɔɔbu sariru mɛɛri.

A man yaayo wunen wɔnwɔndu ka wunen tɔn geerun s̄ō.

⁸ Yinni Gusunō, a s̄awa tɔn geo.

A maa s̄awa gemgii.

A ra durumgii swaa gea s̄ōsi.

⁹ A ra be ba tii kawe swaa gea s̄ōsi,

kpa a bu kpara ye s̄ō.

¹⁰ Domi be ba wunen arukawani neni,

ma ba wunen woodaba swī,

a bu kī, a maa s̄a naanegii ben mi.

¹¹ Yinni, wunen yīsirun s̄ō,

a nen durum wōko domi ya kpā.

¹² Na yē ma wi u nun nasie,

wiya a ra swaa s̄ōsi ye u koo kpe.

¹³ Wiya u ko n wā b̄ari yendu s̄ō.

Win bwesera ta koo tem mɛ tubi di.

¹⁴ Yinni Gusunō, wi u nun nasie,

wiya a ra wunen asiri s̄ō.

Wiya a ra wunen arukawanin woodaba giasie.

¹⁵ Na yē ma wuna a ra nen naasu yare saa yinan di.

Yen s̄ōna ko na n nun mɛera baadomma.

¹⁶ Yinni Gusunō, a nen wɔnwɔndu waawo.

Wee, ba man deri, na wãa nuku sankiranu sɔɔ.

¹⁷ A man tu wunɔ.

A man yaro nɔni swãarun di.

¹⁸ A nen wahala mɛerio.

Wee, na wɔnwɔndu soore.

A nen durum wɔko.

¹⁹ A mɛerio nge mɛ nen yiberɛba ba dabi,

ba man tusa ba kɔrua.

²⁰ A man wɔro, a man kɔsuo.

A ku de n sekuru wa domi na kukua wunen mi.

²¹ A man somiɔ na n ka dɛere.

A man somiɔ na n ka wãa gem sɔɔ.

Wuna na naane sãa,

kaa man kɔsu.

²² Gusunɔ, a wunen tɔmbu Isireliba yaro ben nɔni swãaru kpuron di.

26

¹ Dafidin womu.

Yinni Gusunɔ, wuna na naane sãa mam mam.

Na siimɔwa dee dee wunen woodaba sɔɔ.

A man gem wɛɛyɔ.

² A nen bwisikunu ka nen bwɛra sirio.

A man wɛerio kpa a man gia.

³ Domi wunen kɪra na nɔni girari.

Ma na siimɔ wunen durom sɔɔ.

⁴ Yen sɔna na ku ra ka tɔn kɔsobu sine.

Meya na ku ra maa ka murafitiba sɪ.

⁵ Na kɔsan kowobu tusa.

Na ku ra ka bu sine.

⁶ Na ra nen nɔma niɛwa n ka sɔɔsi ma na n taare mɔ.

Na ra de n nun sã na n wunen yãku yeru sikerenamɔ,

⁷ na n nun siaramɔ,

na n wunen sɔm maamaakiginun gari kparamɔ.

⁸ Na ra kã n da wunen sãa yerɔ

domi miya a ra n wãa wunen yiikon girima sɔɔ.

⁹ Yinni Gusunɔ, a ku de n gbi ka durumgibu sannu.

A ku de n kam ko ka be ba tɔmbun yem yarimɔ sannu.

¹⁰ A ku man siri ka be ba daa kɔsa mɔ sannu.

A ku man siri ka be ba ra nɔm biran kɛnu mwe sannu.

¹¹ Na siimɔwa dee dee wunen woodaba sɔɔ.

Yinni Gusunɔ, a man durom kuo, a man faaba koowo.

¹² Na yɔwa dim dim swaa gea sɔɔ.

Yen sɔna kon nun siara mi wunen tɔmba mɛnɛ.

27

¹ Dafidin womu.

Yinni Gusunɔwa u ra nen swaa yam bururasie,

u man faaba mɔ.

Na n goon berum mɔ.

Yinni Gusunɔ u sãawa nen kuku yeru.

Na n gãanun berum mɔ.

² Nen yiberɛba bà n man wɔrima bu ka man go,

ba n man wasi.

Kɔsan kowobu bà n man susima bu ka man nɔni sɔ,

gãanu kun man mɔ.

Be kpurowa ba koo wɔruku.

³ Nen yiberɛba bà n man sikerena ba man tabu wɔrima,

nen torora kun karamɔ.

Gusunɔwa ko na n naane s̄a.

⁴ Ḡa teena na Gusunɔ kanamɔ ni nu man neni gem gem.

Niya, na n w̄a ka wi, win w̄a yerɔ

nen w̄aarun t̄ru kpuro s̄ɔ.

Kpa n win durom denda

kpa na n n̄n s̄amɔ.

⁵ Domi u koo man bere win w̄a yerɔ n̄ni sw̄aarun sanam,

kpa u ka man da kperu w̄llɔ mi goo kun man naa turi.

⁶ Yen s̄na kon kp̄i n nen yiberɛba ȳɛ be ba ka man sikerene.

Kon da Yinni Gusunɔn w̄a yee d̄ɛraru mi,

kpa n n̄n ȳakunu kua,

kpa n n̄n siara ka womusu.

⁷ Yinni Gusunɔ, na nun soku.

A nen n̄ɔ n̄ɔwɔ.

A nen w̄n̄w̄ndu waawo.

A man wurario.

⁸ Wuna a n̄ɛ, bu nun s̄awɔ.

Wee, na nun s̄amɔ.

⁹ Na s̄awa wunen s̄omɔ.

A ku man biru kisi.

A ku man gira ka m̄ru.

Wuna a ra man somi.

A ku man deri.

Gusunɔ nen Faaba kowo,

a ku man yina.

¹⁰ Na ȳ ma baa nen tundo ka nen mero b̄a n man yina,

wunɛ Yinni Gusunɔ, kaa man mwa.

¹¹ Yinni Gusunɔ, a man wunen swaa s̄ɔsio

kpa a de n s̄i dee dee ye s̄ɔ,

domi nen yiberɛba ba dabi.

¹² A ku man beri yiberɛban n̄m̄aɔ.

A ku de bu man kua ye na n̄ k̄i.

Domi seeda dio weesugibu ba man seesimɔ,

be, be ba dam d̄ɛrebun wasikiranu m̄.

¹³ Na ȳiȳobu m̄ ma kon Yinnin durom denda,

wasobun suunu s̄ɔ.

¹⁴ Yen s̄ɔ, a n Yinni Gusunɔ naane s̄a.

A ku mwia kpana.

A de wunen tororu ta n s̄ɔ sim sim.

A n Yinni Gusunɔ naane s̄a.

28

¹ Dafidin womu.

Yinni Gusunɔ, wuna na wuri koosimɔ.

Wunɛ wi a s̄a nge nen kpee baa mi na ra kuke,

a ku man duari.

Domi à n maari m̄sum,

ko na n s̄awa nge wi u ḡɔ d̄ɔ.

² N̄a n n̄ma ȳiya na kanaru m̄ s̄a yee d̄ɛra ten mi,

a nen kanaru swaa dakio.

³ A ku man garisi tia ka t̄n k̄sobu,

ka be ba maa ka ben winsim gari m̄ nge k̄ru,

adama ben ḡruɔ k̄sa ya yiba.

⁴ A bu ben kookoosun are w̄ɛȳɔ nge m̄ɛ yi n̄ɛ.

Ye ba gabu kua, a de yu w̄ri ben wirɔ.

⁵ Domi ba n̄ gara ye wunɛ Gusunɔ a m̄.

Yen sɔ̄, a bu kəsukuo kpa bu ku raa maa se.
⁶ Yinni Gusunɔ̄, wuna kon siara,
 domi a ra nen kanaru nɔ̄.
⁷ Wuna a man ganua nge tɛrɛru,
 a sãawa nen dam.
 Wunɛ sɔ̄ra nen naanɛ wãa, domi a man faaba kua.
 Ma na nuku dobu mɔ̄,
 na nun siaramɔ̄ ka womusu.
⁸ Yinni Gusunɔ̄, a sãawa wunen tɔmbun dam.
 Domi a sãawa nge kàrì, a ka wi a gɔsa faaba ko.
⁹ A wunen tɔmbu faaba koowo kpa a bu domaru kua,
 be, be ba sãa wunen arumani.
 A bu kparɔ kpa a bu nɔ̄ri sere ka baadommaɔ̄.

29

¹ Dafidin womu.
 Bɛɛ be i wãa wɔ̄llɔ̄, i Yinni Gusunɔ̄ siaro
 win yiiko ka win dam sɔ̄.
² I win yĩsiru wɔ̄lle suo,
 kpa i yiira win wuswaɔ̄ win dɛɛrarun sɔ̄.
³ Yinni Gusunɔ̄ yiiko kpurogii
 u dera gura ya gbãramɔ̄.
 Win nɔ̄ ga nɔ̄ra guru winu sɔ̄.
 U dam mɔ̄ nim bakam wɔ̄llɔ̄.
⁴ Win nɔ̄ ga nɔ̄ra ka dam ka yiiko.
⁵ Win nɔ̄ ge, ga Libanin dãa damginu besukumɔ̄.
⁶ U dera Libanin guunu nu yɔ̄ɔkumɔ̄
 nge ketɛ kpɛmmínu.
 Ma guu te ba mɔ̄ Hɛɛmɔ̄ ta suara dika
 nge ketɛ gbɛeku kpɛmbu.
⁷ Win nɔ̄ ga dera guru maakinu kooramɔ̄.
⁸ Win nɔ̄ ga nɔ̄ra,
 ma ye ya wãa Kadɛsin gbaburɔ̄ kpuro ya diira.
⁹ U gbãra sere nem guraginu nu nanda nu mara.
 Ma dãnu kpuron wurusu dɛlla sɔ̄wɔ̄.
 Yera win sina kpaarun di ba mɔ̄,
 yikogiiwa Yinni Gusunɔ̄.
¹⁰ Wiya u dam mɔ̄ nim wɔ̄llɔ̄.
 Wiya u ko n sãa sunɔ̄ sere ka baadommaɔ̄.
¹¹ Wiya u koo maa tɔmbu dam kɛ̄.
 Wiya u koo bu domaru kua u bu bɔ̄ri yɛndu wɛ̄.

30

¹ Womu ge Dafidi u kua bu ka Yinni Gusunɔ̄n sãa yeru wukia. U nɛɛ,
² Yinni Gusunɔ̄, kon wunen kpãaru kpara.
 Domi a man yara saa wɔ̄run di.
 A ñ maa dere nen yibereba bu man yɛ̄ɛ.
³ Gusunɔ̄ nen Yinni, na nun nɔ̄gíru sue
 na faaba kana, ma a man bekia.
⁴ A man wɔ̄ra gɔ̄ɔn nɔ̄man di,
 ma a dera sa tondine ka be ba gu.
⁵ I Yinni Gusunɔ̄ siaro ka womusu,
 bɛɛ be i ka nùn yɔ̄ dim dim.
 I win yĩsi dɛɛra te wɔ̄lle suo.
⁶ Domi win mɔ̄ru ku ra tɛ̄.

Adama u ra tɔnu durom kuewa win wāaru kpuro sɔɔ.

Nuku sankiranu nù n nùn deema yoka,
sisiru bururu, u ra deeme nuku doo bakaba.

⁷ Na raa nɛɛ, nɛn nuku doo bini sɔɔ,
na ñ sokuramɔ pai.

⁸ Yinni Gusunɔ, wunen saabuwa na ka wāa bəri yendu sɔɔ
nge wi u kukua kpee baa sɔɔ.

Adama ye a wunen wuswaa berua,
nɛn laakari ya burisina.

⁹ Yen biruwa na nɔɔgiri sua
na nun somiru kana.

¹⁰ Na nɛɛ, mba kaa wa à n man go,
a man doke siki wɔruɔ.

Nà n gɔsira tua, kon kpī n nun sã?
Kon kpī n wunen gem gari kpara?

¹¹ Yinni Gusunɔ, a man swaa dakio,
kpa a man durom kua. Yinni, a man somiɔ.

¹² Wee tẽ, nɛn nuku sankiraru ta kua nuku dobu.
A nɛn saaki ye na wukiri nuku sankirarun sɔ wuna.
Ma a man tɔɔ baka yānu sebusia n ka nuku dobu ko.

¹³ Nɛn bwēra ya koo nun beere wē ka womusu,
na ñ nɔɔ marimɔ.

Gusunɔ nɛn Yinni,
wuna kon siara sere ka baadommaɔ.

31

¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. U nɛɛ,

² Yinni Gusunɔ, wuna a sãa nɛn kuku yeru.

A ku de n sekuru wa.

A man wɔro domi wuna a sãa gemgii.

³ A man swaa dakio. A man wɔro fuuku.

A de a n sãa nɛn kpee baa ka nɛn gbāraru
mi kon kpī n kuke, kpa n ka faaba wa.

⁴ A man kparo kpa bu wa ma a naane mɔ,
kpa na n kukua wunen mi.

⁵ Meya kaa man yara saa taa ye ba man berien di,
domi wuna a man kɔsu.

⁶ Na nun nɛn wāaru nɔmu sɔndia,
domi wuna a man wɔra Yinni Gusunɔ,
wunɛ wi a naane mɔ.

⁷ Na be ba būnu sãamɔ tusa,
ma na nun naane sãa.

⁸ Ko na n wāawa nuku dobu sɔɔ wunen durom saabu,
domi a nɛn nɔni swāaru yẽ.

Meya a maa yẽ nge mɛ na nuki sankire.

⁹ A man wɔra yibereban nɔman di.

Wee a dera na tii mɔ.

¹⁰ Yinni Gusunɔ, a man durom kuo.

Domi na wāa nuku sankiraru sɔɔ.

Nuku sankira te, ta dera nɛn bwēra ka nɛn wuswaa ka nɛn wasi kpuro burisine.

¹¹ Wahala ya man goomɔ,

ma weewenu dera na tɔkɔ mɔ.

Nɛn dam mu doonɔ nɛn torarun sɔ,
ma nɛn gɔma dwiiyamɔ.

¹² Nɛn yibereba ba man sekuru doke,
ma be ba sãa negibu ba tu sosimɔ.

Be ba man yē, beya ba nēn bērum m̀.
 B̀a n ka man yinna swaa, ba ra duki suwa.
¹³ T̀amba man duari nge wi u gu.
 Na s̀awa nge g̀a ni ba k̀.
¹⁴ Na ǹom̀ k̀sa ye t̀amba gerum̀ nēn s̀.
 Ma be ba man sikerene kpuron bērum man m̀.
 Domi ba wesianam̀ bu ka man go.
¹⁵ Adama Yinni Gusuǹ, wuna na naane s̀a.
 Domi wuna a s̀a nēn Yinni.
¹⁶ Nēn sian ẁaru kpuro wunen ǹmu s̀ra ta ẁa.
 A man ẁro saa nēn yiberēba
 ka be ba man ǹni s̀om̀n ǹman di.
¹⁷ A man wunen yam bururam s̀sio.
 A man ẁro wunen durom s̀.
¹⁸ Yinni Gusuǹ, ǹ n nun soka, a ku de n sekuru wa.
 Adama a de t̀n k̀so u sekuru wa,
 kpa u da g̀ribun ẁa yer̀
 g̀a u ǹn ǹ marisia.
¹⁹ A ku de wee kowobu bu gari gere,
 ka be ba tii sua gari m̀, ba gabu gema.
²⁰ Yinni Gusuǹ, wunen durom mu kp̀,
 me a be ba nun nasie yiyē,
 ka be ba ben naane doke wunē s̀.
 T̀ambu ba koo kp̀ bu wa durom me a ra bu kue.
²¹ Domi a ra be ba nun nasie k̀su,
 kpa ba n ẁa wunen wuswaa
 bu ku ka du naanaanu s̀,
 kpa a bu bere wunen dir̀ t̀n k̀sobun s̀.
²² Yinni Gusuǹ, wuna kon siara,
 domi a man wunen durom s̀si.
 Na raa s̀awa nge wuu ge ba tarusi,
²³ sere nēn laakari ya burisina,
 na nē, wee a man gira wunen wuswaan di.
 Adama a nēn weeweenu nua
 sanam me na ǹgiru sua na nun soka.
²⁴ Yen s̀, i Yinni Gusuǹ k̀,
 bē be i ǹn naane s̀a.
 Domi u be ba ǹn naane doke k̀su.
 Adama u ra be ba tii sue sēyasie ka dam.
²⁵ Bē be i ỳỳbu m̀ Yinni Gusuǹn mi,
 i nukuru doro,
 kpa i de bēn bẁra yu wurama.

32

¹ Dafidin womu.
 Doo ǹrugiiwa ẁn toranu ba suuru kua,
 ma ba win durum wuna.
² Doo ǹrugiiwa ẁn k̀sa Yinni Gusuǹ kun garisi,
 ma u ǹ maa keeta m̀ win g̀ru.
³ Sanam me na ǹ nēn durum wure, nēn kukunu gbisa,
 na weeweenu kua t̀ giriru,
⁴ domi wunen ǹmu ga man s̀re bururu ka yoka.
 Nēn dam mu dēlla nge me d̀a wurusu su ra ko s̀ s̀rerun saa.
⁵ Na nē, kon nēn toranu wura
 wunē Yinni Gusuǹn mi.
 Na nēn durum tuuba kua wunen mi,

na ñ nen kōsa berua.
 Ma a man nen durum taare wunari.
⁶ Yen sō, n weene baawure wi u nun naane sāa
 u nun kana wahalan saa sō.
 Baa nim bakam mù n yiba mu sara,
 mu ñ yēro turi.
⁷ Wuna sāa nen kuku yeru,
 a ra man gbare wahalan di.
 A dera na womusu m̀ wunen faaban sō.
⁸ Yinni Gusunō, a nē, kaa man keu ko,
 kpa a man swaa sōsi ye n weene n swī.
 Kaa man bwisi kē, kpa a n man kōsu.
⁹ A maa nē, n ku ko bwisi sarirugii nge duma,
 ñ kun mē nge birakō,
 yìn nāwō ba ñ koo ko ba kun yaruka
 ka karabasuuru doke,
 ba n ka yi gawe, kpa yi ku raa tōnu wōri.
¹⁰ Tōn kōsobun wahala kpā,
 adama wi u Yinni Gusunō naane sāa,
 win durom mu ra n yēro wāsiwa.
¹¹ Yen sō, bē gemgibu, i gōru doro Yinni Gusunō sō,
 kpa i desinu kara.
 Bē bèn gōru ga dēere,
 i guuda koowo ka nuku dobu, bē kpuro.

33

¹ Bē be i sāa gemgibu, i Gusunō siaro ka womusu.
 Bē be i dēere, i nùn siaro baadomma.
² I nùn siaro ka mōrōkunu
 kpa i womusu ko ka gōgenu.
³ I nùn bēere wēeyō ka wom kpō,
 kpa i gāasu tora i ka nùn siara.
⁴ Yinni Gusunō u ra gem gerewa.
 Ye u maa gerua kpuro ya ra koorewa mam mam.
⁵ U ra ye ya wooda ka gem swī kā.
 Win durom mu yiba tem kpuro sō.
⁶ Win nōn gariya wōlla ka taka koorā,
 ka gā ni nu wā te sō kpuro.
⁷ Ma u dera nim wōkun nim mu mēna yāatem.
⁸ Bē handuniagibu, i Yinni Gusunō nasio.
 I diirio win wuswaa.
⁹ Domi ye u gerua kpuro, yera ya ra koore.
 Û n wooda wē kpa yu koorā.
¹⁰ Yinni Gusunō u ra bwesenun himba gōsie,
 kpa yu kam ko mam mam.
¹¹ Adama win himba ya ku ra gōsiare,
 ya ko n wāawa sere ka baadomma.
¹² Bwese te ta Gusunō mō Yinni,
 ta ko n nuku dobu mōwa.
 Mēya bwese te u maa gōsa win tiin sō
 ta koo yēeriwa.
¹³ Saa wōllun diya Yinni Gusunō u tōmbu kpuro mēera.
¹⁴ Saa win wā yerun di, u handuniagibu kpuro mēera.
¹⁵ Wi, wi u tōmbu kpuro bwisikunu wē,

u maa ben kookoosu kpuron laakari mɔ.

¹⁶ Sina boko ù n nasara wa tabu sɔɔ,
n ò mɔ yèn sɔ u tabu kowo dabiru mɔ.

N ò maa tabu durɔn dam
mu ra nùn yare win yiberen nɔman di.

¹⁷ Wi u win naane doke duma sɔɔ,
u ò nasara wasi.

Meya ka yen dam kpuro
ya ò kpɛ yu nùn wɔra karin di.

¹⁸ Adama be ba Yinni Gusunɔ nasie,
ma ba ben yiyɔbu doke win durom sɔɔ,
beya u kɔsu,

¹⁹ u ka ben hunde wɔra gɔɔn di,
kpa ba n wasi baa gɔɔru tà n dua ben tem sɔɔ.

²⁰ Bese, Yinni Gusunɔn miya besen yiyɔbu wãa.
Wiya u koo sun somi kpa u sun kɔsu nge tereru.

²¹ Besen gɔru ga do win sɔ.

Sa maa nùn naane sãa win deerarun sɔ.

²² Yinni Gusunɔ, a de wunen durom mu n wãa ka bese.
Domi wune sɔra besen yiyɔbu wãa.

34

¹ Dafidi u tii gɔsia wiuro Abimelekin wuswaaɔ, yera durɔ wi, u nùn gira win min di.

Saa yera Dafidi u womu geni kua u nee,

² na kon Yinni Gusunɔ siara saa baayere.

Meya nen nɔɔ ga ò marimɔ na kun nùn tɔme.

³ Yinni Gusunɔ sɔra kon yɛeri.

Bee wɔnwɔndɔbu, i swaa dakio,
kpa i gɔru dora.

⁴ I ka man Yinni Gusunɔ wɔlle suo,
su win yisuru beere wɛ sannu.

⁵ Na Yinni Gusunɔ soka, ma u man wurari,
u man yara nen berum kpuron di.

⁶ Be ba nùn wuswaa kisi, ba ra n nuku dobu mɔwa.
Ba ò maa ben wuswaa wukirimɔ sekurun sɔ.

⁷ Yinni Gusunɔ u ra wɔnwɔndon sokuru nɔ.

Meya u ra maa nùn yare nuku sankiranu kpuron di.

⁸ Win gɔrado u ra be ba nùn nasie kɔsu,
kpa u bu yara karin di.

⁹ I na, i win durom denda kpa i wa nge me mu kpã.

Doo nɔɔrugiiwa wi u kuku yeru kasu win mi.

¹⁰ Bee be i sãa wigibu, i nùn nasio.

Domi be ba nùn nasie, gãanu ku ra bu kɔmie.

¹¹ Baa gbee sunɔ kpemu ga ra gasɔ bie gu di.

Adama be ba Yinni Gusunɔ kasu,
gãa geenu kun bu sararimɔ.

¹² Bee nen bibu, i susima i nɔ,

kpa n bee sɔɔsi nge me i ko ka Yinni Gusunɔ nasia.

¹³ Wi u kɔ u wãaru di bari yendu sɔɔ,

kpa u te,

¹⁴ u kɔsan gerubu de, kpa u weesu deri.

¹⁵ U kɔsa suurio, kpa u gea ko.

U alafia naa giro.

¹⁶ Gemgiba Yinni Gusunɔ u ra n nɔni wɛe.

Meya u ra maa ben wuri swaa daki.

¹⁷ Yinni Gusunə u ra ka kōsan kowobu sanne,
 kpa u de bu ben gari duari tem meni səə.
¹⁸ Yinni Gusunə u ra gemgibun sokuru wure,
 kpa u bu wuna ben wahala kpuron di.
¹⁹ U ra n ka be ba nuki sankire wāa,
 kpa u be ba mwia kpana faaba ko.
²⁰ Kōsa dabina nu ra gemgii deeme,
 adama Yinni Gusunəwa u ra nùn wəre ye kpuron di.
²¹ Wiya u win wasin gbin gbinka kōsu.
 U n̄ derimə baa win kuku teeru tu kəsira.
²² Adama kōsa yā n tən kōso deema, ya ra nùn gowa.
 Meya u ra maa gemgiin yiberəba sēyasie.
²³ Wiya u ra win səm kowobun hunde wəre karin di.
 Be ba maa nùn naane sāa ba n̄ taare wasi.

35

¹ Dafidin womu.
 Yinni Gusunə, be ba man wərim wee,
 a bu wərio.
 Be ba ka man sannamə, a ka bu sannə.
² A tere piibu ka bakaru suo,
 kpa a na a man somi.
³ A wunen yaasa suo a be ba man nən̄i sōomə sōosi,
 kpa na n yē ma wuna a sāa nən̄ faaba kowo.
⁴ A de be ba man kasu bu go bu sekuru wa.
 A de be ba kī n kam ko bu biti soora
 kpa bu biru wura.
⁵ A de ba n sāa nge yaka si woo ga ka doonə,
 kpa Yinni Gusunən̄ gərado u bu gira.
⁶ A de ben swaa yu wəria,
 kpa yam wōkuru tu ye wukiri.
 Kpa Yinni Gusunən̄ gərado u bu naa swīi.
⁷ Wee na n̄ gāanu kue ba ka man suura beriamme.
⁸ A de bu kam ko subaru səə,
 bu wəri ben suura ye səə, bu gbi.
⁹ Kpa na n nuku dobu m̄ wunen s̄ Yinni Gusunə,
 faaba ye a man kuan s̄.
¹⁰ Kpa saa nən̄ gōru səən̄ di, n nēe,
 goo sari wi u dam m̄ nge wunē.
 Domi a nē wənwəndo yara
 saa wi u man dam keren noman̄ di.
¹¹ Wee, wee kowobu ba seewa ba man gari manimə yi na n̄ yē.
¹² Nā n̄ bu gea kua, kōsa ba ra man kəsie,
 kpa bu man deri nē turo.
¹³ Adama sanam mē nən̄ yiberə be, ba barə,
 na saakin yaberu sebua nuku sankirarun s̄.
 Ma na tii tōya m̄ ka n̄ə bəkuru.
 Na ra n̄ yiirewa na n̄ kanaru m̄,
¹⁴ na n̄ sāa nge ben kpaasi, n̄ kun mē nge ben mero bisi.
 Na nuki sankire nge wi u win mero bia.
¹⁵ Adama be, ba ra mēnnəwa bu nuku dobu ko,
 sanam mē na sokura.
 Ba ra mēnnəwa nən̄ biru bu ka man kōsa bwisikusi,
 kpa ba n̄ man yaa kasikimə baadomma.
¹⁶ Baa ka be ba n̄ Gusunə yē ba man yēməwa.

Ba man kōrusi, ba nɔɔ dɔnnɛ gbam gbam.

¹⁷ Yinni, sere domma kaa n yeniba mɛɛra.

A ku de bu man wɔri,
domi ba sãawa nge gbee sina kpensu.

¹⁸ Wuna kon siara mi wunen tɔmba mɛnnɛ,
kpa n nun bɛɛrɛ wɛ tɔn dabinun suunu sɔɔ.

¹⁹ A ku de be ba sãa nen yiberɛba ba n man yɛɛmɔ kam sɔɔ,
kpa be ba man tusa kam sɔɔ ba n man wɔmmɔ ka gɔnibu.

²⁰ Domi ben gari gerubu kun do.

Kɔsa ba ra n tɔmbu manimɔ,
be ba wãa bɔri yendu sɔɔ tem mɛ sɔɔ.

²¹ Ba ra n man nɔɔ gɛɛwa ba n mɔ, ba man wa.

²² Yinni Gusunɔ, wuna a ye kpuro waamɔ.

Yen sɔ, a ku nɔɔ mari,
a ku maa ka man tonda.

²³ Gusunɔ, nen Yinni, a seewo a man siria.

A ka man yinɔ.

²⁴ Gusunɔ nen Yinni, a sãawa gemgii, a man sirio,
kpa bu ku raa maa nuku dobu ko nen sɔ,

²⁵ bu gere ben gɔruɔ bu nɛɛ,

wee, ye ba kɪ, ya koorɔ, ba man kamia.

²⁶ A de be, be ba nuku dobu mɔ nen wahalan sɔ,
be kpuro bu sekuru wa sannu sannu.

A de be, be ba man seesimɔ,
bu sekuru wa ta n kpã.

²⁷ Adama a de be ba nuku dobu mɔ nen taarɛ sarirun sɔ bu yɛɛri,
kpa ba n wunɛ Yinni Gusunɔ siaramɔ baadomma,
wunɛ, wi a kɪ nɛ, wunen sɔm kowo na n wãa bɔri yendu sɔɔ.

²⁸ Yinni, na kon wunen gem gari kpara.

Kon maa nun tɔma baadomma.

36

¹ Womu ge Dafidi Gusunɔn sɔm kowo u wom kowobun wirugii kua. U nɛɛ,

² tɔn kɔso wi u ñ ka Gusunɔ yɔn gari man sɔkumɔ nen gɔruɔ,
domi u ñ bwisikumɔ ma n weenɛ u Gusunɔ nasia.

³ U win tii sue too.

Yen sɔna u ñ win toraru wuramɔ,
kpa u tu tusi.

⁴ Win gari kpuro, weesa yi sãa.

U ku ra wure u gãanu ko ka laakari u sere gea ko.

⁵ Kɔsa u ra n bwisikumɔ win kpɪn yerɔ.

Yen swaa sɔra u ra n maa wãa.

U ku ra ye duka suuri.

⁶ Adama Yinni Gusunɔ, wunen durom mu wãawa sere ka wɔllo.
Wunen bɔrɔkiniru ta maa sɔsire sere ka guru winɔ.

⁷ Mɛya maa wunen gem mu kpã nge guu bakanu.

Wunen siribu bu duku nge nim wɔkun bweru.

Yinni Gusunɔ, wuna a ra tɔmbu ka yɛɛ nɔɔri,

⁸ domi wunen kɪru ta kpã.

Wunen kasenun kɔkɔrɔwa tɔmba kuku yenu kasu.

⁹ A ra wunen durom yibie nge be ba di ba deba.

A ra bu nuku dobu wɛ nge be ba nim gem wa ba nɔra.

¹⁰ Domi wuna a sãa wãarun nuuru.

Wunen yam bururam saabuwa sa ka wãarun asansi tubumɔ.

¹¹ A be ba nun yɛ durom kuo.

A bèn gōru ga dēere bərəkiniŋu sōsio.

¹² A ku de tii suobu bu man naa turi,
kpa tən kōsobu bu de n duka yakura.

¹³ Wee be ba kōsa m̀, ba wərükum̀,
ma ba kpanɛ bu se.

37

¹ Dafidin womu.

A ku tii nōwia ko tən kōsobun s̄.

A ku ka kōsan kowobu kinɛnu ko.

² Domi ba ra mundewa nge yaka gbebusu,
kpa bu yanda nge yaka bekusu.

³ A n Yinni Gusuǹ naanɛ s̄a kpa a n gea m̀.
Nge meya kaa n ka w̄a yeru m̀ tem mɛ s̄,
kpa a n b̄ri yendu m̀.

⁴ A wunen nuku dobu kasuo Yinni Gusuǹn mi.
U koo maa nun w̄e ye wunen gōru ga k̄i.

⁵ A Yinni Gusuǹ wunen w̄aru n̄mu s̄ndio,
a n n̄n naanɛ s̄a.

Wiya u koo nun kpuro wunana.

⁶ U koo de wunen gem mu s̄sira
nge s̄o wii w̄llun s̄o.

⁷ Wi u kp̄ia u kōsa kua ye u gōru doke,
a ku tii nōwia ko win s̄.

A n maari kpa a n Yinni Gusuǹ swaa daki.

⁸ A m̄ru derio, a nuku gbisibu yiǹ,
a ku tii nōwia ko.

Ye kpurowa ya koo ra nun kōsa koosia.

⁹ Domi ba koo tən kōsobu kpeerasia,
adama be ba Yinni Gusuǹ naanɛ s̄a,
bera ba ko n tem mɛ m̀.

¹⁰ N tie fiiko ye tən kōsoba kun ko n maa ka w̄a.
Baa à n m̄era mi ba raa w̄a, a n̄ maa bu wasi.

¹¹ Adama be ba tii ȳe, ba koo tem mɛ tubi di,
kpa ba n ȳerim̀ gem gem alafia s̄o.

¹² Tən kōsoba gemgibu bwisiku kōsunu koosim̀,
ma ba bu wiru diirisim̀.

¹³ Yinni u tən kōso be ȳem̀,
u ȳe ma t̄ra bu sisie.

¹⁴ Tən kōsoba ben takobi womam̀,
ma ba ben t̄nnu b̄rim̀
bu ka s̄arobu ka w̄nw̄ndobu hunde wuna,
kpa bu be ba gea m̀ go.

¹⁵ Adama ben takobi be, ba koo duwa ben tiin toroǹ,
kpa ben t̄nnu nu b̄k̄ira.

¹⁶ Ḡa piimii ni gemgii u m̀,
nu tən kōso dabinun dukia kere.

¹⁷ Domi ba koo tən kōsobun dam kpeerasia,
adama Yinni Gusuǹ u ȳo gemgibun birù.

¹⁸ Yinni Gusuǹ u ȳe
ye n koo taare sarirugibu deema ben w̄aru s̄o.
Ben ȳenu ga n̄ bansu m̀.

¹⁹ Ba n̄ sekuru wasi wahalan saa s̄o.
Ba ko ba n maa deburu m̀ ḡōrun sanam.

²⁰ Adama tən kōsoba koo kam ko.
Yinni Gusuǹn yiberɛba ba ka yakasun w̄su weenɛ.

Ba koo yarinawa nge dǎw wiisu.

²¹ Tǎn kǎsobu bǎ n bǎkura, ba ku ra wesie.
Adama gemgii u ra kǎ ka nuku tia.

²² Be Yinni Gusunǎ u domaru kua,
ba ko n tem mǎ mǎ,
adama be u bǎrusi, beya ba koo kpeerasia.

²³ Yinni Gusunǎ u ra tǎn geo kpare win sanum sǎw.
Yǎron swaa ra nǎn wǎre.

²⁴ Û n sokura u wǎruma, u ra sewa,
domi Yinni Gusunǎ u win nǎma neni.

²⁵ Na raa sǎa bii, tǎ na bukura.
Na ñ maa waare Gusunǎ u gemgii deri,
ñ kun mǎ win bibu bu bara ko bu ka di.

²⁶ Baadomma u wǎemǎ ka nuku tia.
U ñ be ba bǎkuramǎ yinarimǎ.

Win bibu ba ra maa gabu arufaani kue.

²⁷ A kǎsa derio kpa a gea ko,
kpa wunen bibun bweseru ta n tem mǎ mǎ ka baadommaǎ.

²⁸ Yinni Gusunǎ u gem kǎ.
U ñ win tǎmbu derimǎ, u ra n bu kǎsu.
Adama ba koo tǎn kǎsobun bweseru kpeerasia.

²⁹ Gemgiba ko n tem mǎ mǎ,
kpa ba n wǎa mi, ka baadommaǎ.
³⁰ Gemgiin nǎw, gari bwisigiya ga ra yare.
Win yara, gema ya ra maa gere.

³¹ Gusunǎn wooda ya ra n wǎa win gǎruǎ.
Win naasu kun maa sokuramǎ.

³² Tǎn kǎso u ra n gemgii sǎkiriammewa,
kpa u n swaa kasu u ka nǎn go.
³³ Adama Yinni Gusunǎ kun derimǎ u nǎn nǎma turi.
U ñ maa nǎn taare wǎemǎ siribun sanam.

³⁴ A n Yinni Gusunǎ yǎiyǎ kpa a n win swaa swǎi.
U koo nun wǎlle sua kpa a n ka tem mǎ mǎ.
Kaa wa tǎn kǎsoba kpeerǎ.

³⁵ Na tǎn kǎsobu wa ka ben dam kpuro,
ba yeki nge dǎa kerigiru te ta kpare.

³⁶ Adama ben baa ya doona, wee ba ñ maa wǎa.
Na bu kasu, adama ba ñ waarǎ.

³⁷ A taare sarirugii mǎerio
kpa a n nǎn lasabu sǎa.
Domi wi u ra bǎri yǎndu kǎn bwesera kun kpeemǎ.

³⁸ Adama mem nǎw sarirugiba koo kam kowa kpuro,
kpa tǎn kǎsobun bweseru tu kpeera.

³⁹ Yinni Gusunǎwa u gemgibu faaba mǎ.
Wiya u ra bu bere nǎni swǎarun sanam.

⁴⁰ U bu somimǎ, u bu wǎramǎ tǎn kǎsobun nǎman di,
u bu faaba mǎ, domi win miya ba ben kuku yeru kasu.

38

¹ Dafidin womu ge u kua Gusunǎ u ka nǎn yaaya.

² Yinni Gusunǎ, a ku man sǎeyasia wunen mǎru sǎw.
A ku man so sanam mǎ a mǎru besire.

³ Domi wunen sǎenu nu man girari,
ma wunen nǎmu ga man so ga sura.

⁴ Wunen mǎrun saabu, nen wasin gam sari mi n bwǎa do.

Nɛn durum saabu na ɛ̃ maa dam gam mɔ.
⁵ Domi nɛn toranu kpɛ̃a sere nu man gunum kera.
 Nu s̃aa nge sɔ̃mu bakanu ni nu man bunum kere.
⁶ Nɛn booboosu k̃ɔsa sere su numia nɛn gari bakarun s̃ɔ.
⁷ Na dɛbara, na wasira sere na ɛ̃ maa dam mɔ.
 Baadomma, na ra n s̃iimɔwa ka nuku sankiranu.
⁸ Domi barara nɛn wasi kpuro mwa.
 Yin gam maa sari mi n bw̃aa do.
⁹ Na k̃ɔsikirawa muku muku, na ɛ̃ maa dam gam mɔ.
 Nɛn g̃ɔru ga burisinɛ sere na weeweenu m̃ɔ.
¹⁰ Yinni, ye na k̃i kpuro, wuna a yɛ̃.
 Nɛn weeweenu kun maa nun berue.
¹¹ Nɛn g̃ɔru ga ɛ̃ s̃ɔ s̃ɛɛ, nɛn dam man doonarimɔ.
 Wee nɛn ñɔni kun maa w̃aru tere.
¹² Nɛn kpaasibu ka be ba man yɛ̃ kpuro
 ba man duki suurimɔ nɛn bararun s̃ɔ.
 Ma be ba maa w̃aa nɛn turuku,
 ba tii mɛna nɛnɛm.
¹³ Be ba kasu bu man go,
 ba man yɛ̃ri bɛriammɛ baadomma.
 Be ba nɛn k̃ɔsa kasu, ba man k̃ɔsa siemɔ,
 ba kasu bu man ñɔni w̃ɔke.
¹⁴ Adama nɛ, na maariwa piti nge soso
 wi u kun g̃aanu ñɔmɔ,
 u ɛ̃ maa g̃aanu gerumɔ.
¹⁵ Meya na s̃aa nge soso.
 Na ɛ̃ bu g̃aanu wisa.
¹⁶ Yinni Gusunɔ, wunɛ s̃ɔra nɛn ỹiyɔbu w̃aa.
 Gusunɔ nɛn Yinni, a de a man wisi.
¹⁷ A ku de bu nuku dobu ko nɛn s̃ɔ,
 kpa bu man seesi sanam mɛ na sokuramɔ.
¹⁸ Wee na w̃orumaa d̃ɔ,
 ma nɛn wahala ya man w̃asi.
¹⁹ Na nɛn toranu tuuba m̃ɔ.
 Tora ni, nu man bɛrum m̃ɔ.
²⁰ Wee nɛn yibereba ba bw̃aa do,
 ba maa dam mɔ.
 Be ba man tusa kam s̃ɔ, ba dabi.
²¹ K̃ɔsa ba man k̃ɔsiemɔ, ye na bu gea kua.
 Ba nɛn k̃ɔsa kasu yɛ̃n s̃ɔ na ra n gea m̃ɔ.
²² Yinni Gusunɔ, a ku man deri.
 Nɛn Yinni, a ku ka man tonda.
²³ A na fuuku a man yakia,
 wuna a s̃aa nɛn faaba kowo.

39

¹ Dafidin womu ge u Yedutum, wom kowobun wirugii kua. U nɛɛ,
² na raa nɛɛ, kon nɛn sanu sanusu laakari ko
 kpa n ku durum ko nɛn gari gerubu s̃ɔ.
 Kon nɛn ñɔ kp̃i sanam mɛ nuku k̃ɔsurugii w̃aa nɛn b̃ɔkuɔ.
³ Na raa maari, na ɛ̃ g̃aanu gerua,
 ma na deema n kua kam,
 domi nɛn ñɔni sw̃aru ta sosiwa.
⁴ Nɛn laakari ya seewa.
 Ye na bwisikumɔ ya man neni nge d̃ɔ,
 ma na gerua na nɛɛ,

⁵ Yinni Gusunə, a man nen wāarun saka sōsio
kpa na n yē nge me na n dam mə.

⁶ N wee a nen tōru yīra ka wunen noman yasum,
ma nen wāarun sanam kun gāanu tura wunen nani sō.

Ka geema tōnu baawure koo doona nge woo tia,

⁷ n kun me nge tiro.

Ye u mō kpuro kama.

U arumani mennamə, u n yē wara koo ye di.

⁸ Tē Yinni, mba na maa mara.

Nen yīyabu wāa wune sō.

⁹ A man yakio nen durum kpuron di.

A ku de gari bakasu su n man yaakoru mō.

¹⁰ Kon mari, na n gari gerumə,

domi wuna a dera ya koorə me.

¹¹ A ku maa man wahala ko.

Na wasikiramə wunen nəm geran sō.

¹² A ra tōnu gerusi

kpa a nūn seeyasia win toranun sō.

Ye tōnu u kī, yera a ra di nge kəkəbu.

Geema, tōnu baawure u koo doonawa nge woo tia.

¹³ Yinni Gusunə, a nen kanaru nōwə,

kpa a nen sokuru swaa daki.

A ku nen wuri atafiiru ko,

domi na sāawa sō wunen mi nge nen sikadoba kpuro.

¹⁴ A man derio sē,

kpa n wom wa n sere sariru ko.

40

(I maa meerio naasu 14-18, 70:2-6)

¹ Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua. U nee,

² na nen yīyabu doke Yinni Gusunən mi.

Ma u man siirema u nen nō swaa daki.

³ U man gawa u yara saa kam kobun wərun di,

mi pətəkə wāa.

U nen naasu sōndi kpee saara wəllə,

kpa n ka yōra dim dim.

⁴ Gusunə u dera na womu kpə mō

ge na ka nūn siaramə.

Tən dabiru ta nua ma ta berum kua,

ma ta ten naane doke Yinni Gusunə sō.

⁵ Doo nōrugiiwa wi u Yinni Gusunə naane sāa,

wi u ku ra gere u tii suobu ka wee kowobu swīi.

⁶ Gusunə nen Yinni, wunen səm geenu

ka wunen himba ye a sun kua ya dabi.

Gusunə, a kpā, a n saara mə.

Na kī n ye kpuro kpā n tōmbu nōsīa.

Adama yen geera kpā sere na n kpē n ye saari.

⁷ A n yākuru kī, n kun me kēru.

A n yāku dō mwaararugiru bikie,

n kun me torarugiru.

Adama a nen swasu kōria.

⁸ Ma na nee, ne wee,

nge me ba nen gari yorua woodan tireru sō.

⁹ Gusunə nen Yinni, na kī n wunen kīru ko.

Wunen wooda ya wāa nen gōruo.

¹⁰ Tɔn wɔrun suunu sɔɔ,
na ra wunen faaban labaari gea kpare.
Yinni Gusunɔ, a yē ma na ku ra nen nɔɔ mari.

¹¹ Na ñ wunen faaban gari berua nen gōruo.
Na wunen naane ka wunen somiru tɔmbu nɔɔsia.
Na tɔn wɔru guna wunen tɔn geeru
ka wunen bɔrɔkiniru sɔɔsi.

¹² Yinni Gusunɔ, a ku de n wunen wɔnwɔndu bia.
A de wunen tɔn geeru ka wunen bɔrɔkiniru
tu man kɔsu saa kpuro sɔɔ.

¹³ Domi kɔsa ye ya man sikerene ya ñ garirɔ.

Nen kom kɔsum kpuro man girari,
mu ñ waabu wā.
Mu nen wirun seri dabiru kere.
Na mwia kpana.

¹⁴ Yinni Gusunɔ, a man wɔro,
a na fuuku a man faaba ko.

¹⁵ A de be ba kasu bu man hunde wuna
bu seku bakaru wa.
A de be ba nuku dobu mɔ nen wahalan sɔ
bu biru wura kpa bu sekuru di.

¹⁶ A de be ba man yaakoru mɔ
ba n wāa desirun biti sɔɔ.

¹⁷ Adama a de be ba nun kasu
ba n nuku dobu mɔ.
Kpa be ba wunen faaba wura
ba n yērimɔ wunen sɔ.

Kpa ba n gerumɔ ma Yinni Gusunɔwa kpāaru bo.

¹⁸ Adama ne sārɔwa, na ñ gāanu mɔ.

Ka me, Yinni u man yaaye.
Nen Yinni, wune wi a ra man somi kpa a man wɔra,
a ku te.

41

¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. U nee,

² doo nɔɔrugiiwa wi u ra sārɔn bwisikunu ko.

Ù n wāa wahala sɔɔ, Yinni Gusunɔ u koo nùn yara.

³ Yinni Gusunɔ u koo nùn kɔsu,
kpa u n win wāaru neni.

Meɔa u ko n nuku dobu mɔ win wāaru sɔɔ.

U ñ maa derimɔ u wɔri win yibereban nɔmaɔ.

⁴ Yinni Gusunɔwa u koo nùn kɔsu
kpa u nùn nɔɔri sanam me u barɔ u kpī.

⁵ Wee, na gerumɔ na mɔ,

Yinni Gusunɔ, a nen wɔnwɔndu waawo,
a nen hunde bekio.

Domi na nun torari.

⁶ Nuku kɔsurun sɔ, nen yibereba ba mɔ,
saa yerà kon gbi.

Kpa bu wa bu nen yīsiru duari.

⁷ Goo ù n na nen mi, weesa yēro u ra man kue,
kpa u nen gari gura u ka da u nen kɔsa gere tɔɔwɔ.

⁸ Nen yibereba kpuro ba gunnu gunnu gari mɔ.
Ba man kɔsa bwisikusimɔ.

⁹ Domi ba m̀, wahala ye, ya man neni gem ka tia.

Ne wee na kpĩ, n ñ kooro n maa se.

¹⁰ Nen b̄r̄o k̄nasi, ka w̄i sa w̄a sannu b̄ri yendu s̄o,
na maa n̄n naane s̄a, ma sa dim̄o sannu,
wiya u kua nen yibere.

¹¹ Yen s̄, Yinni Gusun̄o, a nen w̄n̄w̄ndu waawo,
a man w̄ro, kpa n bu kua ye n weene n bu kua.

¹² Nen yibere ù kun man kamie,
saa ye s̄ora kon gia ma a man k̄i.

¹³ A man k̄su nen mem̄ n̄obun s̄.
Ma a dera na w̄a wunen mi sere ka baadommao.

¹⁴ Na Gusun̄o Isireliban Yinni siara.

U ko n w̄awa sere ka baadommao. Ami.

WOMUSUN B̄NU YIRUSE

42

¹ Koren bibun womu ge ba wom kowobun wirugii kua. Ge wee.

² Nge me nim n̄ru ga ra de nemu ga n daarun nim kasu,
nge meya nen ḡru ga nun kasu Yinni Gusun̄o.

³ Nen ḡru ga wunen beke baro, Yinni Gusun̄o, wune wi a w̄a.
Saa yer̄a na kon tii s̄osi wunen wuswaa Yinni.

⁴ Nen n̄ni ȳresu su kua nen nim n̄ruram w̄kuru ka s̄o s̄o,
sanam me ba man bikiam̄o ba m̀,
mana Gusun̄o nen Yinni u w̄a.

⁵ Nen tororu ta ra karewa n̄a n yaaya
sanam me t̄n dabiru ta ra n man sikerene,
na n tu gbiiye su ka da Gusun̄on s̄a yer̄o,
sa n nuku dobu m̀, sa n Gusun̄o siaram̄o sannu.

⁶ Mban s̄na ko na n nuki sankire, kpa na n weeweenu m̀.
Na ko n nen ȳiȳobu doke Gusun̄o nen Yinnin mi,
kpa n maa n̄n siara.

Domi u s̄awa nen Yinni ka nen Faaba kowo.

⁷ Nen Yinni, na nuki sankire.

Yen s̄na na nun yaayam̄o saa Yuudenin daarun di,
ka guu te ba m̀ H̄em̄on di
ka guu te ba m̀ M̄iseaan di.

⁸ Wuna a ra de daarun nim mu kukiri,
kpa nim kureru tu se tu garu sua,
kpa ni kpuro nu man wukiri.

⁹ A man wunen k̄ru s̄osio s̄o s̄o,
w̄kuru kpa na n womusu m̀, na n nun t̄mam̄o,
na n nun kanam̄o wune wi a man w̄aru w̄.

¹⁰ Gusun̄o, nen Yinni, a s̄awa nen kpee saara.

Mban s̄na a man duari.

Mban s̄na kaa de nen yibereba ba n man dam d̄rem̄o
kpa na n nuki sankire.

¹¹ Nen kukunu besikiram̄o sanam me ba man n̄ni s̄om̄o,
ba man w̄mm̄o, ba gerum̄o ba m̀, mana Gusun̄o nen Yinni wi.

¹² Mban s̄na na kon nuki sankire.

Mban s̄na ko na n weeweenu m̀ nen ḡruo.

Ne, kon nen naane dokewa wune s̄o,
kpa n nun siara kpam.

Domi a s̄awa nen Yinni ka nen Faaba kowo.

43

¹ A man gem wēeyo Gusunə nen Yinni.
 A ka man yinə be ba ñ nun nasien wuswaaə.
 A man yakio wee kowobu ka tən kōsobun min di.
² Gusunə, wunε wi a man kōsu, mban sōna a man yinamə.
 Mban sōna kaa de nen yiberēba ba n man dam dāremə
 kpa na n nuki sankire.
³ A de wunen yam bururam ka wunen bōrəkinira n man kpare.
 A ka man doo sere wunen guu dēera ten mi, mi a wāa,
⁴ kpa n da wunen yāku yerə.
 Gusunə, wunε wì səə na nuku dobu mə,
 kon nun siara ka womusu, ka mārəku.
 Gusunə, wuna a sāa nen Yinni.
⁵ Mban sōna na kon nuki sankire,
 kpa na n weeweenu mō nen gōruə.
 Na kon nen naanε dokewa wunε səə,
 kpa n wure n nun siara.
 A sāawa nen Yinni ka nen Faaba kowo.

44

¹ Womu ge Koren bibu ba wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
² Gusunə, sa nua ka bēsen tiin swaa
 wunen sōma ye a kua bēsen baababan waati.
 Bera ba sun ye sōəwa.
³ Ka wunen tiin nōma a bwese tukunu gira.
 A bwese ni so nu yarina,
 ma a bēsen baababa swīi nin wāa yenə.
⁴ Bēsen baaba be, ba bwese nin tem mwa.
 N ñ mə yèn sō ba takobi mə,
 n ñ maa mə yèn sō ba dam mə,
 adama yèn sō a bu kīwa ma a wāa ka be,
 ma a bu yara ka wunen nōmu.
⁵ Gusunə, wuna a sāa nen sina boko.
 A wunen tōmbu nasara wēeyo.
⁶ Ka wunen dama sa ko bēsen yiberēba suriri.
 Ka wunen yīsira sa ko bu suni.
⁷ Domi na yē ma n ñ nen tendu,
 ñ kun mε nen takobi ya koo man faaba ko.
⁸ Wuna kaa sun wōra bēsen yiberēban nōman di.
 Kpa a be ba sun tusa burisina.
⁹ Sa ko n woo kanamə tōru baatere wunen sō,
 sa n nun siaramə sere ka baadommaə.
¹⁰ Ka mε, wee a sun yina, a sun sekuru doke,
 a ku ra n maa ka bēsen tabu kowobu wāa bā n tabu yariə.
¹¹ A dera sa biruku yira wurə bēsen yiberēban wuswaaə,
 be, be ba sun tusa ba bēsen yānu guramə.
¹² A sun bēri ben nōmaə nge mε ba ra arari yāaru nōmu bērie.
 Ma a dera sa yarina, sa yabi bwese tukunu səə.
¹³ A bese, wunen tōmbu dōramə gobi sari,
 a ñ maa sun garisi gāa geenu.
¹⁴ Wee a sun sekuru doke bēsen berusebun wuswaaə,
¹⁵ be, be ba sun sikerenε, ba sun yēemə, ba sun yaakoru mō.
 A dera bwese tukunu nu sun womu dokemə,
 ma nu sun wii gimanu koosimə ka yaakoru.
¹⁶ Wee sere ka tē, seku te, ta ra n man mōwa,

kpa na n nen wuswaa wukiri

¹⁷ yèn sǎ nen yiberɛ u man wəri, u wəmmə

u man nəɔ kuurimə.

¹⁸ Yeniba kpurowa ya ra sun deeme.

Ka mɛ, sa ñ nun duari,

sa ñ maa wunen arukawani kusie.

¹⁹ Bɛsɛn gǎru ga ñ sǎire wunen min di,

sa ñ maa gere wunen swaan di.

²⁰ Adama ka mɛ, a sun kəsuka gɓaburə demakunun wǎa yerə.

Ma a sun yam wǎkuru wukiri.

²¹ Gusunə, sà n daa wunen yǎsiru duari,

ma sa da sa bǎnu ganu sǎamə,

²² a ñ kaa tubu, wunɛ wi a tənun gǎrun gari yɛ?

²³ Adama wunen sǎna ba sun goomə bururu ka yoka,

ba sun mɛera nge yǎa ni ba ka dǎɔ bu go.

²⁴ A dom yando Yinni! Mban sǎna a do.

A dom yando. A ku sun yina sere ka baadommaɔ.

²⁵ Mban sǎna a wunen wuswaa berumə.

Mban sǎna a ñ bɛsɛn wənwəndu mɔ.

A ñ wa nge mɛ ba sun taare?

²⁶ Domi sa nuki sankire. Sa kpǎ tua sǎɔ.

²⁷ A seewo a sun somi.

A sun wəro wunen durom bakam sǎ.

45

¹ Kǎrun womu ge Koren bibu ba wom kowobun wirugii kua. Ge wee.

² Nɛn gǎru ga bwisiku duronu yiba sere nu yarimə.

Na womu geni mɔ sunən sǎ.

Nɛn yara ya sǎa nge yoro geon yorutia.

³ Wuna a buram bo tən bibun suunu sǎɔ.

Wunen gari yi durom yiba.

Yen sǎna a Gusunən domaru mɔ sere ka baadommaɔ.

⁴ Tabu kowo damgii, a wunen takobi bɛkio,

wuna a yiiko ka bɛɛɛ baka mɔ.

⁵ Ka wunen sinandun dam,

a wunen tabu kɛkɛ yǎɔwo a da a nasara sua,

kpa a gem sanna ka daa duudwia ka gean kobu,

kpa a səm maamaakiginu ko ka wunen nəm geun dam.

⁶ Wunen sɛɛnu nu nəɔ do,

nu koo wunen yiberɛba sǎku,

kpa tǎmbu bu wəruku wunen wuswaaɔ.

⁷ Gusunə, ba wunen bandu swǎi sere ka baadommaɔ.

Gema a ka wunen bandu neni.

⁸ A gea kǎ, ma a kǎsa tusa.

Yen sǎna Gusunə wi u sǎa wunen Yinni, u nun gǎsa.

U maa nun nuku dobu wɛ ye u ka nun aye bɛɛregiru wɛ

te ta wunen kpaasibugiru kpǎaru kere.

⁹ Wunen yǎnu nu turare numə

ye ba ra soku miru ka aloɛsi ka kasi.

Ba mǎrəkunu soomə a ka nuku dobu wa

wunen sina gɓaburə te ba suunu donnu mani mani.

¹⁰ Sina bii wəndiaba ba sǎa wunen kurə kpaa sǎkobu.

Kurə kpao u yǎ wunen nəm geuə u wura sebua ye ya na Ofirin di.

¹¹ A swaa dakio, bii kurəbu a nen gari nə,

kpa a yi bwisiku.

A wunen tambu duario ka wunen baan yenugibu.

¹² Wunen buram mu ka sina boko naawa gem gem.

A nùn bæere wëyɔ yèn sɔ̄ u sãa wunen yinni.

¹³ Tirin tambu be ba bwesenu kpuro arumani kere,
ba koo ka nun dukia bwese bweseka naawa
bu ka wunen kii geeru kasu.

¹⁴ Sina bii wændia kurɔ̄ kpao wi, u wãa sina kpaarɔ̄,
u yãnu sebua ni ba buraru koosi ka wuraba.

¹⁵ Ba ka nùn da sunən mi ka win yãa bura nənigii ni,
ma win kurɔ̄ kpaa sãkoba nùn swii.

¹⁶ Ba bu duusia sina kpaarɔ̄ ka nuku dobu ka yëeribu.

¹⁷ Sina boko, wunen biba koo wunen baababan tubi di,
kpa bu bandu di tem kpuro sɔ̄.

¹⁸ Nən womu geni, ga koo de bu wunen yisuru yaaya tɔ̄ru baatere,
kpa bwesenu kpuro nu nun siara sere ka baadommaɔ̄.

46

¹ Womu ge Koren bibu ba wom kowobun wirugii kua. Ba gu kuawa ka gɔ̄ru yãka. Ba
nɛɛ,

² Gusunɔ̄wa u sãa bɛsɛn kuku yee naanɛgiru
ka bɛsɛn tãsi yeru.

Baa nuku sankiranu sɔ̄,
u ra n sɔ̄ru sãawa u ka tɔ̄nu somi.

³ Yen sɔ̄na sa ñ bɛrum mɔ̄ sanam mɛ tem mu yïirimɔ̄,
ñ kun mɛ sanam mɛ guunu diirimɔ̄ nim wɔ̄kun sɔ̄wɔ̄.

⁴ Sa ñ nande sanam mɛ nim wɔ̄kun nim kurenu nu wɔ̄ki nu yaka mɔ̄
sanam mɛ nu guunu yïirimɔ̄.

⁵ Daaru gara wãa tèn nim mu ka nuku dobu naamɔ̄ Wɔ̄rukoon wãa yerɔ̄,
dii dɛera ten mi, mi wi, Gusunɔ̄ u wãa.

⁶ Gusunɔ̄ u wãa te sɔ̄, yen sɔ̄na ta ñ wɔ̄rumɛ.

Gusunɔ̄ u ra tu gabewa saa buru buru yellun di.

⁷ Bwesenu nu burisine, ma bannu wɔ̄rukumɔ̄.
Gusunɔ̄ u gbãra, ma tem mu yanda.

⁸ Gusunɔ̄ wɔ̄llu ka tem Yinni u ka sun wãa.

Yakɔ̄bun Yinni, u sãawa bɛsɛn kuku yee naanɛgiru.

⁹ I na i wa ye Yinni Gusunɔ̄ u kua.

U sɔ̄m maamaakiginu kua handunia sɔ̄.

¹⁰ U tabu kpeesia yen goonu nne ye sɔ̄.

U tennu ka yaasi bɔ̄ka,
ma u tabu kɛkɛ yi dumi gawe dɔ̄o mɛni.

¹¹ U nɛɛ, i yãro, kpa i gia ma wiya Gusunɔ̄.

U bandu dii bwesenu kpuro sɔ̄, ka tem kpuro sɔ̄.

¹² Gusunɔ̄ wɔ̄llu ka tem Yinni u ka sun wãa.

Wi, Yakɔ̄bun Yinni u sãawa bɛsɛn kuku yee naanɛgiru.

47

¹ Womu ge Koren bibu ba wom kowobun wirugii kua. Ge wee.

² Bɛɛ handunian bwesenu, i taki koowo,
kpa i kuuki ko ka nuku dobu Yinni Gusunən mi.

³ Domi u sãawa Yinni Wɔ̄rukoo wi u nanum mɔ̄.
U sãawa sina boko tem kpuro sɔ̄,

⁴ wi u ra de su bwesenu ganu tɛɛsi,
kpa sa n nu taare.

⁵ Wiya u sun bɛsɛn tem gɔ̄sia, ma sa yen woo kanamɔ̄,
bɛɛ Yakɔ̄bun bweseru te wi, Yinni u kɪ.

⁶ Gusunə u yəəmə Siəniə, ma ba nasaran taki m̀.

U gbia u dəə, ma ba kəba soomə.

⁷ I Gusunə womu kuo, i Gusunə womu kuo.

I Yinni, sina boko siaro ka womu.

⁸ Domi wiya u s̄a handunia kpuron sunə.

I ǹn̄n̄ womu kuo.

⁹ Wiya u bandu dii bwesenu kpuro s̄ə,

ma u s̄ win sina ḡoni d̄era s̄ə.

¹⁰ Bwese tukunun sina biba mennamə ka Gusunə Aburahaman Yinnin t̄ambu.

Domi wiya u ka be ba tem k̄su w̄a.

Wiya u kpuro kere.

48

¹ Womu ge Koren bibu ba kua. Ge wee.

² Yinni Gusunə, a kp̄a,

yen s̄na n ween̄ bu nun t̄oma baama,

wunen wuuə ka wunen guu d̄era ten w̄llə te ba m̀ Siəni.

³ Ta ȳ buram buram t̄ona.

Wi u tu m̄era kpa u n nuku dobu m̀ ten buram s̄.

Guu ten s̄ə ȳsan n̄m geu gia, sina bokon sina kpaara mi.

⁴ Yinni Gusunə, wunen sina kpaaru s̄ə,

a ra sun s̄əsiwa ma a s̄a besen kuku yeru ka gem.

⁵ Domi wee, sinambu ba m̄enna,

ba n̄ə tia kua bu ka Siəni w̄ri.

⁶⁻⁷ Adama ye ba nun wa,

miya b̄erum bu mwa, ba wurura nge t̄on kuro

wi marubun wahala ya n̄enua sanam m̄e u yiire.

Yera ba nanda ba duki sua.

⁸ Ba fukura ba w̄ruka nge goo nimkuu ge s̄ə yari yerun woo ga fuka.

⁹ Ye sa n̄əmə ba gerumə, sa ye wa Gusunə, w̄llu ka tem Yinnin wuuə.

Sa ye wa Gusunə besen Yinnin wuuə.

Wiya u koo de wuu ge, ga n w̄a sere ka baadommaə.

¹⁰ Gusunə, sa wunen durom bwisikunu m̀ wunen s̄a yee ten mi.

¹¹ Nge m̄e a ȳsiru yara,

nge m̄eya ba koo nun t̄oma handunian goonu n̄n̄e s̄ə.

Domi a ra t̄ambu kpare gem s̄ə.

¹² Be ba w̄a Siənin guurə, ba nuku dobu m̀.

Yudan t̄ambu ba ȳerimə wunen siri bi a kuan s̄.

¹³ I s̄iyo i ka Siəni sikerena.

I yen k̄su yenu gario.

¹⁴ I yen gb̄ara te m̄erio,

kpa i yen sina kpaanu m̄eri

i ra ka b̄en bibu yen faagi kua,

¹⁵ i n̄e, Yinni Gusunəwa u s̄a besen Yinni

sere ka baadommaə.

Wiya u koo maa sun kpara sere ka besen ḡon t̄orə.

49

¹ Womu ge Koren bibu ba wom kowobun wirugii kua. Ge wee.

² B̄e bwesenu kpuro, i swaa dakio i n̄.

B̄e handuniagibu, i swaa tem kp̄iyo i n̄.

³ Damgibu ka bw̄ebw̄ebu, i swaa dakio i n̄.

S̄arobu ka gobigibu, i swaa tem kp̄iyo i n̄.

⁴ Na kon gari bwisigii gere.

Nen bwisikunu nu maa asansi mə.

⁵ Na bwisigibun mǎnnu swaa daki,

na kon maa bεε nu tubusia ka mǎrǎku.

⁶ Mban sǎna kon berum ko wahalan saa sǎ.

Mban sǎna kon berum ko sanam mε nen yiberεba ba man sikerene nuku kǎsurun sǎ.

⁷ Ba ben dukia naane sǎa.

Ma ba tii sue dukia yen kpǎarun sǎ.

⁸ Adama ben goo kun kpε u win winsim hunde yakia,

kpa u Gusunǎ yen kǎsiaru wε.

⁹ Domi hunden yakiabu gǎa bakana, bu n nǎru mə.

Yen sǎna n n koorǎ bu kpī bu ye ko,

¹⁰ n n maa koorǎ ba n wǎa sere ka baadomma.

Ba n kpε bu gǎa yina.

¹¹ Domi sa waamǎ ma bwisigibu ka gari bakasu kpurowa ba gbimǎ.

Ma ba ben dukia derimǎ gabu bu gura.

¹² Meya be ba yīsiru yara ba ra n bwisika

ma ben yenusu ko n wǎawa sere ka baadomma.

Ben wǎa yenu kun maa kam mǎ.

¹³ Adama tǎnu wi u bεεε mə u ku ra tε.

U sǎawa nge yεε yi ba ra sakiri.

¹⁴ Nge meya ben are sǎa,

be ka be ba bu swīi ba ben gari swaa daki.

¹⁵ Ba ra bu surewa gǎriǎ nge yǎa gǎǎ ge ba sure wǎru sǎ,

kpa gǎǎ u bu di.

N sosi, tǎn dεeroba koo bu taaku, kpa ben bεεε yu kpe,

kpa gǎribun wǎa yeru tu ko ben yenu.

¹⁶ Adama Gusunǎ u koo nen hunde wǎra saa gǎribun wǎa yerun di.

Domi u koo man kǎsu.

¹⁷ Yen sǎ, a ku nanda tǎnu u n dukia guramǎ,

ma win yēnun arumani ya sosimǎ.

¹⁸ A n yε ma u n ka yen gaa dǎǎ gǎriǎ,

ba n maa ka nūn yen gaa sikumǎ.

¹⁹ U ko n nuku dobu mə win wǎaru sǎ,

kpa ba n nūn siaramǎ nuku doo bi u mǎn sǎ.

²⁰ Adama yen kǎkǎrǎ, u koo win baababa deemawa gǎriǎ.

Be, ba n maa handunian yam bururam wasi.

²¹ Tǎnu wi ba bεεε wεemǎ, ma u n bwisi mə,

u sǎawa nge yεε yi ba mwεerima bu sakiri.

50

¹ Asafun womu. Ge wee.

Yinni Gusunǎ u gari mǎ, u handuniagibu soku

be ba wǎa sǎǎ yari yerǎ n ka da sǎǎ duu yerǎ.

² Gusunǎ u kurama saa Siǎni wuu burǎ gen min di ka yam bururam.

³ Besen Yinni u wee wi, wi u ku ra mari.

Win wuswaaǎ dǎǎ boko sǎrua,

ma guru woo bǎkǎ ga ka nūn sikerene.

⁴ U nǎǎgiru sue wǎllǎ ka temǎ u ka win tǎmbu siri.

⁵ U mǎ, i man nen tǎmbu mennama be ba man naane sǎa,

be, be ba ka man arukawani bǎkua

ma ba ye sire ka yǎkuru.

⁶ Wǎllu kpuro ta koo win gem gari kpara.

Domi wiya u sǎa siri kowo.

⁷ Yinni Gusunǎ u nεε,

i swaa dakio bεε nen tǎmbu Isireliba.

Na kon bæe sɔ̄ ma nena na sãa bæen Yinni.

⁸ N ñ bæen yākunun sɔ̄ na bæe gerusimɔ̄.

Domi na ra bæen yāku dɔ̄o mwaararuginu mwe baadomma.

⁹ Na ñ maa naa kinenu mwaamɔ̄ bæen yenuɔ̄,

ñ kun mɛ boo kinenu bæen boo gɔ̄sɔ̄.

¹⁰ Domi nena na gbeeku yeɛ kpuro mɔ̄

ka yi yi wãa guunɔ̄ dabi dabinu.

¹¹ Na gunɔ̄ si su wãa guunɔ̄ kpuro yē

ka maa yeɛ yi yi wãa yakasɔ̄.

Yi maa sãawa negii.

¹² Ñ n gɔ̄orun na ta man mɔ̄, n ñ wunɛ kon sɔ̄.

Domi nena na handunia mɔ̄ ka ye ya wãa ye sɔ̄o kpuro.

¹³ I tamaa kon naa kinunun yaa temwa?

I tamaa boo kinunun yema kon nɔ̄?

¹⁴ Ye n buram bo, yera i nɛ Gusunɔ̄ bæen Yinni siara.

Kpa i bæen nɔ̄ mweenu yibia ni i man kua.

¹⁵ A man sokuo sanam mɛ a nuki sankire.

Saa ye sɔ̄o, kon nun wurari, kpa a man bæere wē.

¹⁶ Adama Gusunɔ̄ u kɔ̄san kowo sɔ̄omɔ̄ u mɔ̄,

mban sɔ̄na a nen woodaba siamɔ̄ ma a nen arukawanin gari gerumɔ̄,

¹⁷ wunɛ wi a ku ra sɔ̄osiru kã,

ma a nen gere atafiiru sãa.

¹⁸ À n gbenɔ̄ wa, a ra ka nùn nɔ̄o tia ko,

a ra n wãa ka sakara kowobu.

¹⁹ Wunen nɔ̄o ga ra n kɔ̄sa yibawa,

wunen yara ya weesu sekumɔ̄.

²⁰ Mi a sina kpuro, wunen winsimwa a ra n wĩimɔ̄,

kpa a n wunen mero bisin kɔ̄sa gerumɔ̄.

²¹ Yeniba kpurowa a kua, ma na maari.

Domi a tamaa na sãawa nge wunɛ.

Adama kon nun taare wē

kpa n kpuro terasia wunen wuswaaɔ̄.

²² I laakari koowo, kpa i swaa daki i nɔ̄

bæe be i nɛ Gusunɔ̄ duari.

Ma n kun mɛ, kon bæe sēre n yaaku.

Goo kun maa kpē u bæe wɔ̄ra.

²³ Wìn yākuru ta sãa siarabu,

yērowa u man bæere wēemɔ̄.

Wi u maa win tii neni dee dee

yērowa u koo nen faaba wa.

51

¹⁻² Ye Dafidi u ka Bati Seba kpuna u kpa, Gusunɔ̄n sɔ̄mɔ̄ Natani u da win mi. Yen biruwa Dafidi u wom kowobun wirugii womu geni kua. Ge wee.

³ Gusunɔ̄, a man durom kuo wunen kīi geerun sɔ̄.

A nen toraru wunɔ̄ wunen wɔ̄nwɔ̄ndun sɔ̄.

⁴ A man woburuo sãa sãa kpa a nen kom kɔ̄sum wɔ̄ka.

A nen durum wunɔ̄ kpa n sãra.

⁵ Domi na nen toraru wura,
nen durum ya maa man bitani mɔ̄ baadomma.

⁶ Wunɛ turowa na torari,
na maa kua ye ya ñ nun dore.

Yen sɔ̄, a gem mɔ̄ ye a ka man taare wē.

Wunen siribu bu dende.

⁷ N wee, kom kōsum sōra ba man mara.
 Nēn mero wi u maa nēn gura sua, win tii u sāawa durumgii.
⁸ Adama gema a bikiamō gōruō.
 Ñ n mēn na, a de wunēn bwisi yi n man wāasi.
⁹ A man dēerasiabun wororu * koosio kpa n dēera.
 A man woburuo kpa n burura n wēsu kera.
¹⁰ A man nuku dobu wēeyō kpa na n desinu karamō.
 Baa mē a nēn gōma dwiiyasia, kon kparam yēeri.
¹¹ A ku nēn durum mēeri,
 a nēn kom kōsum kpuro wōko.
¹² Gusunō, a man gōru wēeyō ge ga dēere,
 kpa a man hunde kpa wē ye ya koo yōra sim sim.
¹³ A ku man gira wunēn bōkun di,
 a ku maa man wunēn Hunde Dēero mwaari.
¹⁴ A kparam man wunēn faaban nuku dobu wēeyō,
 kpa kii geeru tu nēn hunde dam kē.
¹⁵ Sanam meya kon durumgibu wunēn swaa sōasi,
 be, be ba nun torari,
 kpa bu wurama wunēn mi.
¹⁶ Gusunō, wunē wi a man faaba kua,
 a ku maa man goon yem bikia.
 Ko na n wunēn gem mē a man wē takaru mō.
¹⁷ Yinni Gusunō, a nēn nō wukio
 kpa gu nun siara bu nō yam kpuro.
¹⁸ À n daa yāku dō mwaararugiru kī,
 na n daa nun tu kue.
 Adama a ñ yākunu kī.
¹⁹ Yāku te ta nun wēre,
 teya gōru ge ga tii kawa.
 Gusunō, a ñ tōmbu yinamō
 be ba tuuba kua ka tii kawabu.
²⁰ A de a ka Siōni nōnu geu mēeri kpa a ye gea kua,
 kpa a Yerusalemun gbāraru seeya.
²¹ Sanam meya kaa yākunu mwa ni a bikia.
 Niya yāku dō mwaararuginu.
 Kpa bu naa kinenu go wunēn yāku yerō.

52

¹ Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua. ² U gu kuawa sanam mē Dōegu Edōmu
 u na Sōolun mi u ka nūn sō ma Dafidi u da Akimelēkin mi. Womu ge wee.
³ Tabu durō, mban sōna a tii siaramō kōsa ye a mōn sō.
 A n yē ma Gusunōn durom mu ko n wāa sere ka baadommaō.
⁴ Kōsa tōnawa wunēn yara ya ra n gerumō.
 Ya sāawa nge wōbu te ta nō do, murafiti wunē,
⁵ a ra kōsa kā n kere gea,
 kpa a n weesu kī n kere gem.
⁶ Gari kōsiya yi ra n yiba wunēn nōwō
 kpa a n wāa keetan swēē sō.
⁷ Yen sō, a n yē ma Gusunō u koo nun sura sere ka baadommaō.
 U koo nun gawa u yara saa wunēn kuu bekurugirun di,
 kpa u nun wuna wasobun suunu sōn di.

* 51:9 wororu - Yuuba bà n dēerasiabun wororu mō, ba ra dāa kiku ge ba mō isōpu wasiwa dēerasiabun nim sō kpa bu ka gu durumgii yēka.

⁸ Be ba Gusunə naane sãa, ba koo nun wa,
 kpa bitu bu mwa bu nun yɛɛ bu nɛɛ,
⁹ durə winiwa u yina Gusunə u nùn kɔ̄su,
 ma u win naane doke win dukia sɔ̄ɔ,
 u tii kɔ̄su win bwisi sɔ̄ɔ.
¹⁰ Nɛ, na wãawa Yinni Gusunən sãa yerə
 nge olifin dãa beku te ta kpare, ta wɛsu sãa.
 Na win durom naane sãa sere ka baadommaɔ.
¹¹ Na kon nùn siarawa sere ka baadommaɔ, domi u kua.
 Wi sɔ̄ra kon nɛn yĩyɔbu doke be ba nùn naane sãan suunu sɔ̄ɔ
 yèn sɔ̄ u sãa tən geo.

53

(I maa mɛerio 14)

¹ Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua ka gaasiraru. Ge wee.
² Wee nge mɛ gari bakasu su sãa.
 Su ra nɛɛ, Gusunə sari.
 Su sankire. Su kom kɔ̄sum mɔ̄.
 Sin gagu sari ge ga gea mɔ̄.
³ Yinni Gusunə u tɔ̄mbu mɛerima saa wəllun di,
 u ka wa goo ù n wãa u bwisi mɔ̄,
 u ka wa goo ù n wãa u nùn sãamɔ̄.
⁴ Adama u wa be kpurowa ba kɔ̄re.
 Be kpurowa ba sankire.
 Be kpurowa ba kɔ̄sa mɔ̄.
 Baa ben turo kun gea mɔ̄.
⁵ Ye u wa mɛ, yera u tii bikia u nɛɛ,
 kɔ̄san kowo be, ba ñ yɛru mɔ̄?
 Wee ba nɛn tɔ̄mbu gbɛnimɔ̄.
 Ben goo kun man sãamɔ̄.
⁶ Yen sɔ̄, ba koo nanda bu diiri
 sanam mɛ gãa berumginu sari.
 Be ba ka nun tabu mɔ̄,
 Gusunə u koo ben kukunu yarinasia.
 Ba koo sekuru wa yèn sɔ̄ u bu yina.
⁷ Yinni Gusunə, na nun kanamɔ̄
 a de faaba kowo goo u yari Sionin di
 u Isireliba, Yakəbun bweseru yara desirun di,
 kpa ba n wãa bəri yendu sɔ̄ɔ.
 À n kua mɛ, anna a nuku dobu wa bi ba koo ko mi.

54

¹ Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua ka mərəku ² sanam mɛ Sifugibu ba na
 Səɔlun mi bu ka nùn sɔ̄ ma Dafidi u kukua ben temɔ̄. Ge wee.
³ Gusunə, a man faaba koowo wunen yĩsirun sɔ̄.
 A de a man siria ka wunen dam bakam.
⁴ Yinni Gusunə, a swaa tem kpĩyɔ kpa a nɛn kanaru nɔ̄.
⁵ Domi tən tukobu ba man seesi.
 Tən kɔ̄sobu ba kasu bu man go.
 Ben bwisikunu sɔ̄ɔ, ba nɛɛ, wunɛ Gusunə a sari.
⁶ Adama nɛn mi, wuna a sãa nɛn faaba kowo.
 Be ba ka man yɔ̄, bera a maa ka yɔ̄.
⁷ A nɛn yiberɛba kɔ̄sa kəsio.
 A man bərəkiniru sɔ̄sio, a bu go.
⁸ Kon nun yākunu kua ka nuku tia.

Kon womu ko ka wunen yīsiru n nun tōma,
domi a sāa tən geo.

⁹ Wuna a ra man nuku sankiraru wunari,
kpa na n nuku dobu mō nà n nen yiberēba wa.

55

¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua ka mōrōku. Ge wee.

² Yinni Gusunō, a swaa tem kpīiyō a nen kanaru nō.

A ku man biru kisi nà n nun kanamō.

³ A nen laakari koowo kpa a man wisi.

Wee na sirene ka nuku sankiraru,

⁴ na burisine yiberēban garin sō

ka tən kōsobun dam dōrebun sō.

Tōmba man kōsa kuamme,

ba man taare wē ka mōru baka.

⁵ Na nuki sankire too nen gōruō.

Ma gōn berum man nēnua.

⁶ Na nanda sere na diirimō.

⁷ Na nē, nà n daa kasa mō nge kparuko,

kon yōwa n da n sina na n wēre.

⁸ Kon duka yakura n da mi n toma,

kpa na n wāa gbaburō.

⁹ Kon duka yakura fuuku n kuku yeru kasu,

kpa guru woo damguu gu ku raa man so.

¹⁰ Yinni, a nen yiberēban kpunaa kam koosio,

kpa bu ku nōsina.

Domi na waamō tōmba wōbia ka sannōsu mō wuuō

¹¹ ba ka gen gbāraru sikerene sōō sōō ka wōkuru.

Mēya kōsa ba mō wuu ge sōō.

¹² Nuku kōsurugibu ka gbenōbu ka keetagiba

ba yiba wuu ge sōō.

¹³ Ñ n yiberen na u na u man wōnwa,

na ñ gam gerumō.

Goo ù n man tusa, kon kuke win sō.

¹⁴ Adama wuna a kua mē,

wunē wi a sāa nen beruse ka nen bōrō,

wunē wi na ra nen asiri sō.

¹⁵ Nē ka wunē, kīi bakara ta sun manine,
ma sa dōō sannu Yinni Gusunōn sāa yerō.

¹⁶ A de gōō u tən kōsobu sēre subaru sōō,

kpa bu da gōribun wāa yerō wasiru.

Domi nuku kōsura yiba ben swaa sōō.

¹⁷ Adama Yinni Gusunō, wuna na faaba kanamō.

Kaa maa man faaba ko.

¹⁸ Tōō giriru kpuro, na ra n weeweenu mōwa.

Mēya a maa nen nōō nōōmō.

¹⁹ A ñ kaa de yiberēba bu man nōma turi baa mē ba dabi.

Kaa man bōri yendu wē.

²⁰ Yinni Gusunō, wunē wi a sō wunen sina gōnāō sere ka baadommaō,

wuna kaa negii nō, kpa a bu sekuru doke.

Domi n ñ koorō bu gōru gōsia

yèn sō ba ñ nun nasie.

²¹ Ba wi u ka bu wāa bōri yendu sōō sannō wōri.

Ba arukawani ye u ka bu bōkua kusia.

²² Gari doriya yi ra n wāa tən kōso win nōōwō.

Adama tabun gariya yi ra n wāa win nukurɔ.
Meya maa win gari yi ra n kokumɔwa nge gum yarum.
Adama yi ra n sāawa nge takobiba.

²³ A wunen wāaru kpuro Yinni Gusunɔ nɔmu sɔndio,
kpa u nun nɔɔri.

Domi u ñ derimɔ gemgii u wɔruma.

²⁴ Yinni Gusunɔ, wuna kaa de tɔn kɔsobu bu da gɔribun wāa yerɔ.

Kpa tɔn gowobu ka be ba bwisi kɔsi mɔ bu gbi sɛkum.

Adama nɛ, wuna na naane sāa, Yinni Gusunɔ.

56

¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. Ba gu kuawa ka dɔkɔ te ta sāare nge kparukogiru ge ga sumɔ dāa bakararu garun wɔllɔ. Dafidi u womu ge kuawa sanam me Filisitiba ba nùn mwa ba neni Gatiɔ. Ge wee.

² Gusunɔ, a nen wɔnwɔndu waawo,
domi tɔn dabira ta man buku buku mɔ.

Ta ka man tabu mɔ,
ma ta man nɔni sɔɔmɔ tɔɔ baatere.

³ Nen yiberɛ be, ba dabi,
ba man buku buku mɔwa saa kpuro,
be, be ba ka man tabu mɔ mi,
ba man wɔri ba taare.

⁴ Berum mù n man mwa.
Wuna na ra n naane sāa.

⁵ Yinni, na nun siara gari yi a geruan sɔ.

Na ñ gāanu ganun berum mɔ,
domi na nun naane sāa.

Mba tɔnu u koo kpī u man kua.

⁶ Tɔɔ baatere ba ra man gari kɔsiwa,
kpa ba n man gāa kɔsunu bwisikusimɔ.

⁷ Ba nɔɔ tia kua, ba man sakiriamɛ.
Ba nen yira kasu bu ka man hunde wuna.

⁸ Domi ba tamaa kɔsa ya koo bu yara.

Yinni, a bu suro ka mɔru.

⁹ A nen yira kpuro swīi mi na kpikiru da.

A nen nɔni yīresu gārio wunen bwāaru * sɔɔ.

A sin geeru yorua wunen tireru sɔɔ.

¹⁰ Gusunɔ, nà n nun nɔɔgiru sue,
nen yiberɛba ba koo biru wura.

Domi na yē kam kam ma a sāawa negii.

¹¹ Yinni Gusunɔ, na nun siara gari yi a geruan sɔ.

Meya kon maa nun tɔma wunen gari yin sɔ.

¹² Na ñ gāanu ganun berum mɔ,
domi na nun naane sāa Yinni.

Ñ n men na, mba tɔnu u koo kpī u man kua.

¹³ Gusunɔ, kon nen nɔɔ mwɛru yibia te na nun kua.

Kon yākunu ko n ka nun siara.

¹⁴ Domi a man yara saa gɔɔn di.

Meya a ñ derimɔ nen naasu su sokura.

Kpa n kpī n sī wunen wuswaaɔ tɔmbun suunu sɔɔ.

57

(I maa mɛerio naasu 8-12, 108:2-6)

* 56:9 bwāaru - Bwāa te, Yuuba ba ra tu kowa ka gɔna.

¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. U womu geni kuawa sanam me Səɔlu u nùn naa gire u go. Ma u da u kukua kpee baa sɔɔ. Ge wee.

² Gusunɔ, a nen wənwəndu waawo.
Wunen miya na kuku yeru kasu.

Wunen kasan saara ta koo man bere
sere nen nən swāaru kpuro tu ka kpe.

³ Yinni Wərukoo, wuna na nəəgiru sue,
domi wuna a ra man nəəri.

⁴ Saa wəllun diya kaa man somima.
Kaa nen yibereba burisina.

A man wunen bərəkiniru ka wunen tən geeru sɔɔsima.

⁵ Wee na wāa tən kɔsɔbun suunu sɔɔ
be ba sāa nge gbee sinan si su ra tɔmbu tem.

Ben donna nu sāa ben yaasi ka ben sɛenu.
Ma ben yara sāa nge takobi ye ya nəɔ do.

⁶ Gusunɔ, wəllu ta n̄ kpɛ tu nun mwa wunen kpāarun sɔ.
A wunen yiiko sɔɔsio tem kpuro sɔɔ.

⁷ Nen yibere be, ba man yəri beria nen swɛɛ kpuro sɔɔ,
ma na tem tuke na wa ba wəru gba nen wuswaaɔ.

Adama bera ba gu wəri.

⁸ Gusunɔ, nen torora sɔ.
Kon nun womu kua kpa n nen baranu so.

⁹ A yando nen bwɛra.
Mana nen gɔɔgera wāa.

Mana nen mərəku ga wāa n ka sɔɔ bɔɔsia.

¹⁰ Yinni Gusunɔ, kon nun siara tɔmbun suunu sɔɔ,
kpa n maa nun tɔma ka womusu.

¹¹ Domi wunen tən geera wāawa sere ka wəllɔ.

Meya maa wunen bərəkiniru ta sɔɔsiramɔ sere ka guru winɔ.

¹² Gusunɔ, wəllu ta n̄ kpɛ tu wunen kpāaru mwa.
A wunen yiiko sɔɔsio handunia kpuro sɔɔ.

58

¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.

² Bɛɛ Wərukoon tɔmbu,
i ko kpɛ i baawure siri dee dee i n ka sere nəɔ maari?

³ Aawo, i kɔsa mɔwa gɔruɔ.
Ma i bəbunu ayeru kɛmɔ.

⁴ Daa kɔsagii u ra sɔɔsirewa saa win meron nukurun di.
Wee kowo u ra kɔɔrewa saa win birun di.

⁵ Ben nəɔ ga ra n dɛɛ yibawa nge waa,
kpa ba n ben swasu kərua nge surəkəru

⁶ te ta kun kɛ tu dobo dobogibun gari nɔ,
baa mam wi u dobo dobo yɛru bon gari.

⁷ Yinni Gusunɔ, a bu nəɔ kəsukuo.
Be, be ba sāa nge gbee sinan kpemminu mi,
a ben baa saburosu yakirio.

⁸ A de bu yarina nge nim me mu kokumɔ,
kpa a bu twee bu ko kpanɔbu.

⁹ Bu gbio bu yanda nge sokoro,
kpa a ku de bu sɔɔ wa
nge bii wɛn suru kun yiba ba ka mara.

¹⁰ Kaa bu gurawa fuuku ka woo guna sere bu ka nɛɛ,
weke te ba swɛn kuru ta dɔɔ wa ta swāa, baa dāa yà n gbere.

¹¹ Adama gemgii u ko n nuku dobu mawa
 ù n wa ba nùn mǎru bara.
 U koo win naasu kpakia tǎn kǎsobun yem sǎw,
¹² kpa tǎmbu bu nɛɛ, gemgiiwa u koo are wa.
 Domi Gusunawa u handunian tǎmbu kpuro sirimǎ.

59

¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. U gu kuawa sanam mɛ Sǎolu u gǎra
 bu da bu wi, Dafidin diru tarusi bu nùn go. Ge wee.

² Nɛn Yinni, a man wǎro nɛn yiberɛban nǎman di.

A man kǎsuo ben sǎ.

³ A man wǎro tǎn kǎsobun nǎman di,
 kpa a man yakia be ba tǎmbun yem yarimǎn nǎman di.

⁴ Domi be wee ba man kasu bu go.

Daa bǎbǎyagiba ba nǎw tia mǎ bu ka man go.

Na ù kǎsa kue, na ù maa durum kue, Yinni Gusunǎ.

⁵ Ka mɛ, ba sǎru mǎ bu ka man wǎri.

Yinni, a seewo, a man mɛerio, a na a man somi.

⁶ Gusunǎ Isireliban Yinni, wunɛ wi a wǎllu ka tem mǎ,
 a seewo a tǎn kǎso be sɛyasia be, be ba ù nun nasie.

A ku ben goon wǎnwǎndu ko.

⁷ Yoka baayere ba ra nɛwa ba n wori nge bǎnu

kpa ba n ka wuu sikerɛɛ.

⁸ Kǎsa yarimǎ saa ben nǎsun di,

ma n sǎa nge ba takobi wuuwa.

Domi ba mǎ, wara koo nǎ ye ba gerumǎ.

⁹ Adama wunɛ, Yinni Gusunǎ, a bu yɛemǎ.

A bwesenu kpuro atafiiru sǎa.

¹⁰ Baa bǎ n dam mǎ amǎ, wuna na naane sǎa.

Domi wuna nɛn kuku yee bakarɛ.

¹¹ Yinni kǎrugii, a na a man swaa gbiiya.

Wee a dera na nɛn yiberɛba mɛera ka nuku dobu.

¹² A ku bu go kpa nɛn tǎmbu bu ku raa ye duari.

Adama a de bu sirena, kpa bu wǎruku wunen dam sǎ.

Domi wunɛ, Yinni Gusunǎ, wuna a sǎa bɛsen tɛrɛru.

¹³ Ben gere kpuro ya durum yibawa.

A de ben tii suabu bu bu sura.

Domi ba ra n weesu ka gari kǎsi gerumawa.

¹⁴ Yinni, a bu kam koosio ka mǎru, kpa ba kun maa wǎa.

Kpa bu gia ma wuna a bandu dii Yakǎbun bibu sǎw ka handunia kpuro sǎw.

¹⁵ Yoka baayere, yiberɛ be,

ba ra nɛwa ba n wori nge bǎnu

kpa ba n ka wuu sikerɛɛ,

¹⁶ ba n kasu ye ba koo di.

Kpa ba n wǎa mi, wǎku giriru, domi ba ku ra debu.

¹⁷ Adama nɛ, na kon womu ko wunen dam sǎ.

Buru buru yellu, na kon nun tǎma wunen kǎrun sǎ,

domi a sǎawa nɛn kuku yee damgiru,

kpa n kuke wunen mi nǎ n nuki sankire.

¹⁸ Yinni Gusunǎ, wuna a sǎa nɛn dam ka maa nɛn kuku yee damgiru.

Wuna kon tǎma, domi a sǎawa tǎn geo.

60

(I maa mɛerio naasu 7-14, 108:7-14)

- ¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua ka mərəku. U gu kuawa u ka keu sōsi.
- ² Womu ge, Dafidin taba ga ka yā bi u ka Sirigii be ba wāa Mesopotamiō ka Sobao kua. Ye Dafidi u taa bi wee, win tabu sunō Yoabu u Edəmun tabu kowobu gowa nərəbun suba wəkura yiru (12.000) wəwa gaa sō ye ba mō Bəru. Womu ge wee.
- ³ Gusunō, wee a sun yina ma a sun yarinasia.
Baa mē a məru sāa, a sun seeyo.
- ⁴ A dera tem mu yīira ma mu besikira.
A mu kraasinō domi mu kankiramō.
- ⁵ A dera wunen tamba nōni sōra,
ma ba tam nōra mu ben wiru gōsia.
- ⁶ Be ba nun nasie, bera a wunen gidi bəra wē,
kpa yu sōsira gem sō.
- ⁷ A sun wəro ka wunen dam.
A besen kanaru nōwō,
kpa su faaba wa bese wunen kīnasibu.
- ⁸ Gusunō u gerua win sāa yee dēerarō u nē, u koo nasara wa.
U koo Sikemu bənu ko kpa u tambu Sukətun wəwa yabua.
- ⁹ Wiya u Galadi mō. Wiya u maa Manase mō.
Efaraimu ya sāawa nge win sii furō kəkəru.
Ma Yuda ya sāa nge win sina deka.
- ¹⁰ Adama Məabu ya sāawa win woburutia.
U koo Edəmu bara nō teu kōwōa u ka sōsi ma ya kua wigia.
Filisitiba ba koo nūn nasaran kuuki koosi ka nuku dobu.
- ¹¹ Wara u koo ka man da wuu gbāraruuguu gen mi.
Wara u koo man kpara u ka da Edəmuō.
- ¹² Yinni Gusunō, wuna kaa ka man da, wunē wi a raa sun yina,
ma a ku ra maa ka besen tabu kowobu yari.
- ¹³ A sun somiō su ka yari nōni swāarun di.
Tənun somiru ta sāawa wom dirum.
- ¹⁴ À n wāa ka bese, sa ko kpī su tabu ko ka wərugəru.
Kpa a besen yiberēba kəsuku.

61

- ¹ Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua ka mərəku. U nē,
² Gusunō, a nēn weeweenu nōwō,
kpa a nēn kanaru nō.
- ³ Saa tontonden diya na nun nōogiru sue ka nuku sankiranu.
A ka man guuru yōwō te na n kpē n ka tii yō.
- ⁴ Domi a sāawa nēn kuku yeru.
Ma a maa sāa nēn gbāraru nēn yiberēban wuswaaō.
- ⁵ Na kī na n wāa wunen kuu bekurugirō sere ka baadommaō,
na n kukua wunen kaserun kəkəro.
- ⁶ Domi a ra man kue ye na kī,
kpa a man tubi wē ye a ra be ba wunen yīsiru nasie wē.
- ⁷ Gusunō, a besen sina bokon wāaru daka daasio.
A de win wāaru tu denya.
- ⁸ Kpa a de u n bandu dii sere ka baadommaō wunen wuswaaō.
A de wunen bərəkiniru ka wunen tən geera n wāa wi sō.
- ⁹ Saa yera kon nun tōma sere ka baadommaō,
kpa na n nēn nō mweeru yibiamō tō baatere.

62

- ¹ Womu ge Dafidi u Yedutum ka wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
- ² Ka geema, Gusunō wunē sōra nēn naanē wāa.

Wuna a ra man faaba ko.

³ Wuna a maa sãa nen kperu tèn mi na ra kuke n ka faaba wa.

Wuna a sãa nen kuku yee bakaru.

A ò derimã nen naasu su sokura.

⁴ Sere saa yerà i ko i n tónu kunisi i n sēre,

nge mē ba ra gana ye ya debura sure,

ò kun mē kara ye ya wòrumaa dǎǎ.

⁵ Geema, ba nǎǎ tia mǎ

bu ka durǎ wi sura win aye bakarun di.

Ba ku ra n weesu mēera gāanu ben mi.

Ka nǎǎwa ba ra n tónu domaru kuamme,

gǎruǎ kpa ba n nùn bǎrusimǎ.

⁶ Gusunǎ, wunē sǎǎra nen naanē wǎa.

Wunē sǎǎra nen yīiyǎbu wǎa.

⁷ Wuna a sãa nen kperu tèn mi kon kuke n ka faaba wa.

Wuna a sãa nen kuku yee bakaru.

Nen naasu kun maa sokuramǎ.

⁸ Gusunǎ, wuna a ra man faaba ko, kpa a de na n bēere mǎ.

Wuna nen kuku yee damguru.

⁹ Bēe tǎmbu, i nùn naanē koowo saa kpuro.

I nùn sǎǎwǎ ye ya bēe neni.

Domu wiya u sãa bēsen kuku yeru.

¹⁰ Tǎnu u sǎawa wom dirum.

Meya u maa sãa weesu.

Bà n nùn kilo sǎndi, kaa deema u ò woo bunum tura.

¹¹ I ku bēen naanē doke daa bǎǎbǎya sǎǎ.

I ku maa bēen yīiyǎbu doke wǎbia sǎǎ.

Bēen dukia yà n kuuramǎ, i ku bēen bwēra kpuro doke ye sǎǎ.

¹² N ò nǎn teeru na Gusunǎn gere yeni nua ye u nēe, wiya u dam mǎ.

¹³ Yinni Gusunǎ, wuna a durum mǎ.

A ra baawure kǎsiewa ye u kua.

63

¹ Dafidin womu. U gu kuawa sanam mē u wǎa Yudan gbaburǎ. Ge wee.

² Gusunǎ, a sǎawa nen Yinni.

Wuna na soku.

Na wunen bēkē barǎ.

Ma nen wasi kpuro besikiramǎ wunen sarirun sǎ

nge mē tem gbebum mu ra n besikiramǎ nim sarirun sǎ.

³ Wee na wǎa wunen sǎa yerǎ na nun mēera,

kpa n ka wunen dam ka wunen yiiko wa.

⁴ Domu wunen tǎn geeru ta gisǎn wǎaru kere.

Yen sǎna kon nun tǎma ka womusu.

⁵ Kon nun siara nen wǎaru kpuro sǎǎ,

kpa n nǎma sua wǎllǎ n ka nun sǎ.

⁶ Nen hunde koo debu

nge wi u dǎa duronu ka yaa gumgia di.

Kon nun siara ka nuku dobun kuuki.

⁷ Nà n kpǎ, na ra n nun yaayewa na n wunen bwisikunu mǎ wǎkuru.

⁸ Domu a sǎawa nen somiǎ.

Nà n kukua wunen kasenun kǎkǎrǎ,

na ra n nuku dobu mǎ.

⁹ Na ka nun maninewa dim dim,

ma wunen nǎm geu ga man neni.

¹⁰ Be ba kasu bu man go

ba koo dawa sere tem sǎǎ sǎǎwǎ.

¹¹ Takobiwa ba koo ka bu go,
kpa purukanu nu ben gonu tem.
¹² Ne, sina boko kon yēeri wune sɔɔ.
Wi u ka nun bōrua u koo tii siara,
adama kaa wee kowobun nɔsu kɔre.

64

¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
² Gusunɔ, a nen nɔɔ nɔɔwɔ sanam me na weeweenu mɔ.
A man kɔsuo nen yiberɛ wi na nasien sɔ.
³ A man yaro tɔn kɔsobun wesianɔsun di.
Kpa a man yara daa kɔsagibun suunun di.
⁴ Ba ben yara nɔɔ deramɔ nge takobi,
kpa ba n gari kɔsi kasukumɔ nge sɛenu,
⁵ bu ka wi u kun gāanu kue to asiri sɔɔ.
⁶ Ba tii dam kɛmɔwa kɔsan kobu sɔɔ.
Ba ra nɔɔ tia ko bu ka tɔmbu yina beria
ba n mɔ, goo kun bu wasi.
⁷ Kɔsa ba himba mɔ ba mɔ, ben kpunaa ye, ya wāwa mam mam.
Domi goo kun kpɛ u tɔnun gɔrun gari tubu.
⁸ Gusunɔ u bu sɛenu twee.
Wee nu bu girari.
⁹ U bu mwa ka ben tii tiin gari.
Be ba bu wa kpuro ba ra wii gimanu kowa.
¹⁰ Kpa berum mu be kpuro mwa ba n kparamɔ ye Gusunɔ u kua,
kpa ba n yen bwisikunu mɔ.
¹¹ Yinni Gusunɔn miya gemgii u ra kuku yeru ka nuku dobu wa.
Kpa bèn gɔru ga dɛere bu bɛere wa win mi.

65

¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
² Yinni Gusunɔ, sa ko nun siara ka naane dokebu Siɔniɔ,
kpa su nɔɔ mwɛɛ ni sa nun kua yibia.
³ Yinni Gusunɔ, wune wi a ra tɔmbun kanaru nɔ,
tɔmbu kpuro ba koo na wunen mi.
⁴ Besen toranu sun bunie.
Wuna kaa sun nu suuru kua.
⁵ Doo nɔɔrugiiwa wi a gɔsa u nun susi u wāa wunen sāa yerɔ.
Wunen wāa yerun nuku dobu koo de su debu wunen sāa yee dɛerarɔ.
⁶ Gusunɔ besen faaba kowo, wunen kīrun saabu,
a ra besen kanaru wure,
kpa a sun sɔm maamaakiginu sɔɔsi.
Wuna tɔmbu kpuro ba naane sāa temɔ sere ka be ba wāa nim wɔkun tem burenɔ.
⁷ Wuna a dam mɔ.
Ka dam meya a ka guunu swī nin ayenɔ.
⁸ Wuna a ra nim wɔkun wəkinu marisie,
kpa a gen nim kurenu yɔrasia.
Meya a ra maa tɔmbun wurenu kpeesie.
⁹ Handunian goonu nne sɔɔ,
tɔmbu kpuro ba wunen sɔm maamaakiginu nasie.
Wune wi a ra sɔɔ yari yerugibu ka sɔɔ duu yerugibu nuku dobu wɛ.
¹⁰ Wuna a ra tem nɔɔri, kpa a mu nim yēka mu n kpā.
A ra maa de mu n dukia mɔ.
Gusunɔ, wunen bwia ya nim yibawa.
Meya a ra ka tem dwiiyasie, kpa dīanu nu wa nu ka kpi.

¹¹ A ra gberun kp̄in tem kusanu k̄suku kpa a nu nim yēka.
 A ra maa de gura yu nu dwiiasia mam mam,
 kpa a ye ba duura mi domaru kua yu ka kpi.
¹² A ra dewa w̄ō gu tore kpa gu kpe ka wunen durom,
 kpa debura n w̄a mi a sara kpuro.
¹³ Debu te, ta w̄awa ka kpara yen̄,
 ma nuku dobu n̄oram̄ guun̄.
¹⁴ Ma ȳānu terie kpara yenu mi.
 Meya alikama ya kpia ya w̄awa wukiri,
 ma baayere kpuro ya nun takaru m̄, ya womu m̄ ka nuku dobu.

66

¹ Womu ge ba wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
 B̄ε handunian t̄ambu kpuro,
 i Gusun̄ n̄ogiru sueyo ka nuku dobu.
² I womu koowo win ȳisirun yiikon s̄.
 I win ȳisiru w̄alle suo ka womusu,
³ kpa i n̄un s̄ ma win s̄ma ya nanum m̄,
 domi win dam mu kp̄.
 Yen s̄na win yiberēba ba n̄un wiru kp̄iyamm̄.
⁴ Handuniagibu kpuro ba n̄un yiiram̄.
 Ba n̄un t̄mam̄ ka womusu,
 ma ba win ȳisiru b̄ere w̄em̄.
⁵ I na i Gusun̄n s̄ma m̄eri ye u kua.
 U nanum m̄ ù n s̄mburu m̄ t̄mbun suunu s̄.
⁶ U dera daara gbera,
 ma sa t̄bura besen naasu kun nim wa,
 ma sa nuku dobu kua wi s̄.
⁷ U bandu diiwa sere ka baadommā win dam saabu.
 U bwesenu kpuro m̄era ka laakari,
 kpa mem̄ n̄o sariba bu ku raa n̄un seesi.
⁸ I Gusun̄ siaro b̄ε bwesenu kpuro.
 I n̄un t̄m̄ bu n̄ baama.
⁹ Domi u besen w̄aru w̄ra.
 U ñ dere su sokura.
¹⁰ Gusun̄, a sun doke laakari m̄eribu s̄.
 A dera sa w̄a d̄ō s̄ nge sii geesu.
¹¹ A sun kp̄ε yina s̄ ma a sun s̄mu bakanu s̄bi.
¹² A dera besen yiberēba ba sun s̄ni,
 ma sa d̄ō ka nim sara.
 Adama a sun yara min di sa n ka b̄ri yendu m̄.
¹³ Kon du wunen s̄a yer̄ n ka nun ȳkuru kua,
 kpa n nen n̄o mw̄enu yibia
¹⁴ ni na nun kua nen wahalan saa s̄.
¹⁵ Kon ka nun ketēba ka bonu ȳkuru kua,
 kpa n ka nun ȳa ni nu gum m̄ ȳku d̄ō mwaararuginu kua.
¹⁶ B̄ε be i Gusun̄ nasie, i na i n̄,
 kpa n b̄ε s̄ ye u man kua.
¹⁷ Na n̄un n̄ogiru sue u man somi,
 ma na n̄un siara ka womusu.
¹⁸ N̄a n daa toraru garu m̄ nen ḡrū,
 Yinni Gusun̄ kun daa man wurarim̄.
¹⁹ Adama u nen kanaru swaa daki u man wurari.
²⁰ Na n̄un siara domi u nen kanaru mwa.
 Ma u ñ man win durom wunari.

67

- ¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua ka m̄ar̄aku. Ge wee.
² Gusun̄o, a bes̄en w̄onw̄ondu waawo,
 kpa a sun domaru kua.
 A de a ka sun n̄onu geu m̄eri,
³ kpa t̄ambu bu wunen swaa gia handunia s̄o,
 kpa ba n ȳe ma wuna a ra t̄onu faaba ko.
⁴ Gusun̄o, bwesenu kpuro nu nun siaram̄o
 ma nu nun t̄amam̄o.
⁵ Nu w̄a nuku dobu s̄o, domi a ra nu siriewa dee dee.
 Wuna a maa nu kpare tem m̄e s̄o.
⁶ Bwesenu kpuro nu nun siaram̄o ma nu nun t̄amam̄o.
⁷ Domi a ra de tem mu d̄ianu ma.
 Gusun̄o, wuna a s̄a bes̄en Yinni.
 A ra sun domaru kue.
⁸ A sun domaru kuo. Handuniagibu kpuro ba nun nasie.

68

- ¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
² Gusun̄o, a seewa ma wunen yibereba ba yarina.
 Wunen wer̄obu ba duki sua wunen wuswaan di.
³ A bu yarinasia nge wiisu.
 Ma ba yanda nge gum mineru te ba d̄o t̄i.
 T̄on k̄sobu ba munda wunen wuswaa Gusun̄o.
⁴ Adama gemgibu ba ra n nuku dobu ka nasara m̄owa wunen mi kpa ba n ȳerim̄o.
⁵ I Gusun̄on ȳisuru w̄olle suo ka womusu.
 I n̄un swaa kuo, u gbaburu m̄o,
 u guru winu s̄oni u wee.
 Win ȳisira Yinni Gusun̄o.
 I nuku dobu koowo win wuswaa.
⁶ Yinni Gusun̄o, wuna a s̄a gobekuban baaba ka ḡaminibun k̄so.
 A w̄a wunen w̄a yee d̄er̄ar̄o.
⁷ Wuna a ra be t̄amba yina ȳenu w̄e,
 kpa a yobu yakia, a bu nuku dobu w̄e.
 Adama kaa m̄em n̄o sariba deriwa mi ḡānu sari.
⁸ Gusun̄o, sanam m̄e a wunen t̄ambu swaa gbiiye gbabur̄o,
⁹ tem mu ȳira, ma w̄alla wukiara ka dam wunen wuswaa.
 Ma Sinain guura diira wun̄e Isireliban Yinnin wuswaa.
¹⁰ A dera guri barukajia ya na,
 ma wunen tem s̄o w̄ara wurama.
¹¹ M̄e s̄ora wunen t̄amba ben w̄a yeru kua,
 m̄e, m̄e a s̄oru kua ka k̄iru w̄onw̄onduobun s̄o.
¹² Yinni Gusun̄o, a wooda w̄e,
 ma t̄on kur̄o s̄om̄o dabiru ba ye kpara.
¹³ Yibereban tabu sinamba yakikiram̄o,
 ma ben kur̄obu ba ben ȳānu b̄onu m̄o ni ba deri.
¹⁴ N s̄are kparukonun kasi yi sii geesu s̄owa
 ma nin sansu wura m̄ansi, ma i sere da i kp̄i ȳa ḡs̄o?
¹⁵ Sanam m̄e Dam kpurogii wi, u sinam be yarinasia,
 tem mu burura guu te ba m̄o Salum̄onīo.
¹⁶ Basanin guunu nu s̄awa guu bakanu.
 Nin gungunu maa dabi.
¹⁷ B̄e guu ni i gunguu dabinu m̄o,
 mban s̄na i ka Gusun̄on guu te u ḡsa nisinu m̄o.
 I n ȳe ma miya u koo win w̄a yeru ko sere ka baadommāo.

¹⁸ Yinni Gusunə, a tabu kəkε dabinu mə,
ma a sīimə yen nərəm nərəm ka yen nərəm nərəm suba yendun suunu səə.

Wunen yiiko ye ya sǝsira Sinaio ya wura wunen sǝa yerə.

¹⁹ Yinni Gusunə, a yǝəwa guurun wǝllə, ma a tǝmbu yoru mwεera.

Ma ba nun kǝnu kǝ, ka mam be ba nun seesimən tii.

²⁰ Gusunə u ra sun nǝəri.

Wiya u sǝa besen faaba kowo.

Yen sǝ, sa ko nùn siara tǝə baatere.

²¹ Wiya u ra tǝnu faaba ko.

Wi turowa u koo kpī u nùn yakia saa gǝən di.

²² Wiya u koo win yiberēban wiru kǝra.

Kpa u be ba wǝa durum sǝən wii suunu yabe.

²³ Wiya u nεε, u koo ka bu na saa Basanin di,

kpa u bu yarama saa nim wǝku sǝən di,

²⁴ kpa su besen naasu kpǝε ben yem sǝə,

kpa besen bǝnu nu ben gonu tem.

²⁵ Gusunə nən Yinni, nən sina boko,

ba wunen sanum waamə wunen sǝa yee dεerarə.

²⁶ Wom kowoba ba swaa gbia,

ma be ba baranu ka mǝrəkunu soomə ba bu swīi,

ba wǝa wǝndia be ba baranu soomən suunu sǝə.

²⁷ I Yinni Gusunə siaro mi tǝmba menna.

Bεε Isireliban bweseru, i nùn wǝlle suo.

²⁸ Bɛnyamεε wi u piiburu bo, win bwesera ta bu swaa gbiiye,

ma Yudan bwese keran wirugibu ka ben tǝmbu ba bu swīi.

Yen biru, Sabulonin bwese kera ka Nεfitaligian wirugibu ba bu swīi.

²⁹ Gusunə u wooda wǝ bu nùn ko damgii.

Gusunə, a ye a sun kua dam sireo.

³⁰ Sinamba koo ka nun kǝnu naawa wunen sǝa yerə te ta Yerusalemun dia kpuro gunum
kere.

³¹ Yinni Gusunə, a Egibiti yam swīeyə, ye ya nun sǝamə ka sii geesu,

ye, ye ya sǝa nge karaku ge ga wǝa daarun bǝkuə,

ñ kun mε nge naa kinε ni nu wǝa gǝsə,

ye, ye ya bwesenu dam dǝremə.

A be ba ra n tabu kī yarinasio.

³² Damgiba wee saa Egibitin di.

Ma Etiopigiba duki mǝ ba nǝma sue Gusunən mi gia.

³³ Handunian sinambu, i Yinni Gusunə siaro ka womusu.

I nùn wǝlle suo.

³⁴ I nùn siaro ka womusu

wi, wi u sīimə wǝllə te ta wǝa saa yellun di.

Wee win nǝə damguu ga nǝəra.

³⁵ I Gusunə bεεε wǝeyə.

Win yiiko ya wǝawa Isireliba sǝə.

Ma win dam mu wǝa wǝllə.

³⁶ Gusunə, a nanum mə wunen sǝa yerə.

Wunε Isireliban Yinni, a ra wunen tǝmbu dam wǝ.

Gusunə, sa nun siara.

69

¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.

² Gusunə, a man faaba koowo.

Na sǝare na nim mwεere wahalan sǝ.

³ Na nummə yironu sǝə, na ñ kpǝ n yǝra.

Na wəri nim bwerə ma nim tora ka man doonə.

⁴ Na swĩ na wasira sere nen gõru ga gbera.
 Nen nɔni dam dwiia ye na wunen somiru mara.
⁵ Be ba man tusa ba ñ ten wiru ka naasu yẽ,
 ba dabi ba nen wirun seri kere.
 Nen yiberɛ be ba kĩ bu man go kam ba dam mɔ.
 Ye na ñ gbɛɛ, ba kĩ n yen kɔsire wẽ.
⁶ Gusunɔ, a nen asansi sariru yẽ.
 Nen toranu nu ñ maa berua wunen mi.
⁷ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
 a ku de be ba nun yiyɔ bu sekuru wa nen sɔ.
 Isireliban Yinni,
 a ku de be ba nun kasu bu sekuru di nen sɔ.
⁸ Domi wunen sɔna na seku bakaru sɔwa ta dera na nen wuswaa wukiri.
⁹ Nen mero bisibu ba man mɛera tuko.
 Nen mero turosibu ba ñ man yẽ.
¹⁰ Wunen dirun kĩra man menimɔ nge dɔɔ.
 Be ba nun wɔmmɔ, ben wɔma wɔri nɛ sɔɔ.
¹¹ Sanam mɛ na tii kawa na nɔɔ bɔkuɔ, ba man funɛ wuna.
¹² Sanam mɛ na saaki sebua nuku sankiranun sɔ,
 ba man yaakoru mɔ.
¹³ Be ba sɔ gbãra kɔnnɔwɔ ba man wĩimɔ.
 Tam nɔrobu ba ka nen yĩsiru womu mɔ.
¹⁴ Adama Yinni Gusunɔ, wuna nɛ, na kanamɔ.
 Gusunɔ, a man wurario wunen durom bakam sɔ saa ye a kĩ.
 Domi a ra tɔnu faaba ko ka gem.
¹⁵ Kpa a man yara yironun di n ku ka kpam num.
 A man wɔro nen yiberɛban nɔman di ka nim bwerun di.
¹⁶ A ku de nim yiburu tu man wukiri,
 kpa nim bweru tu man di.
 A ku de wɔru bɔkɔ gu man kɔrusi.
¹⁷ Yinni Gusunɔ, a man wurario wunen tɔn geerun sɔ.
 Wunen wɔnwɔn bakaru sɔɔ, a man sĩirema.
¹⁸ A ku nɛ wunen sɔm kowo biru kisi.
 A man wurario fuuku, wee na wãa nuku sankira bakanu sɔɔ.
¹⁹ A susima a nen hunde wɔra.
 A man faaba koowo nen yiberɛban nɔman di.
²⁰ A yẽ nge mɛ ba man funɛ wuna.
 Ba man sekuru doke, ba man kam mɛera.
 A maa nen yiberɛba kpuro yẽ.
²¹ Sekura man nuki sankã sere na kom yaa bie.
 Na mara goo u man wɔnwɔndu kua, adama sari.
 Na kasu wi u koo man nukuru yemiasia,
 na ñ wa baa turo.
²² Sanam mɛ gɔɔra man mɔ, ba dɛɛ doke nen dĩanu sɔɔ.
 Sanam mɛ nim nɔru ga man mɔ, tam mɔmmɔma ba man wẽ n nɔ.
²³ A de ben tɔɔ baka dim mu ko yina sanam mɛ ba sɔ sɛɛ ka bɔri yendu.
²⁴ A ben nɔni wukirio bu ku maa ka yam wa,
 kpa ben dam mu dwiia.
²⁵ A bu wunen mɔru seesio,
 kpa wunen mɔru baka ye, yu bu deema.
²⁶ A de ben wãa yenu nu ko bansu.
 Kpa goo u kun maa wãa ben kuu bekunuginu sɔɔ.
²⁷ Domi wi a soomɔ, wiya ba nɔni sɔɔmɔ.
 Wi a maa yaasa sɔka a mɛera kua,
 ba win nuku sankiranu sosimɔ.

- ²⁸ A ben toranu kpuro yaayo.
A ku bu wɔnwɔndu kua baa fiiko.
- ²⁹ A ben yĩsinu goowo wāarun tirenun di,
kpa a ku bu menna ka gemgibu.
- ³⁰ Adama na wāa nuku sankiranu ka wahala sɔɔ.
Gusunɔ, a de wunen somiru tu man yara.
- ³¹ Kon Gusunɔ siara ka womusu.
Kon takaru ko n nùn wolle sua.
- ³² Yeya ya ra Yinni Gusunɔ wēre n kere naa kine yeburu.
- ³³ Be ba gema, bà n yeni wa, ba ko n nuku dobu mɔ.
Bɛɛ be i Gusunɔ kasu, i ko n gɔru dobu mɔ bɛɛn wāaru sɔɔ.
- ³⁴ Domi Yinni Gusunɔ u ra s̄aarobun gari nɔ.
U ku ra wigibu duari be ba wāa dɛsiru sɔɔ.
- ³⁵ Wollu ka tem ka nim wɔku ka kpuro ye ya wasi mi sɔɔ,
yu nùn tɔmɔ.
- ³⁶ Gusunɔ u koo Siɔni faaba ko.
U koo maa Yudan wusu bani.
Win sɔm kowobu ba koo sina wuu si sɔɔ kpa su ko begisu.
- ³⁷ Ben bibun bwesera koo tem mɛ tubi di.
Be ba Gusunɔ kī, ba ko n ben wāa yeru mɔ mi.

70

(*I* maa mɛerio 40:14-18)

- ¹ Dafidin womu ge u kua u ka Gusunɔ yaaya. Ge wee.
- ² Yinni Gusunɔ, a na fuuku a man wɔra.
A ku tɛ a ka man faaba ko.
- ³ A de be ba kasu bu man go bu burisina kpa bu sekuru wa.
A de be ba kasu n kam ko bu sekuru wa kpa bu biruku yira wura.
- ⁴ A de be ba man yɛɛmɔ mi, bu biru wura seku ten s̄ɔ.
- ⁵ A de be ba nun kasu ba n wāa nuku dobu sɔɔ.
Kpa ba n yɛɛrimɔ wunɛ sɔɔ.
A de be ba maa wunen faaba kī ba n kparamɔ saa kpuro ma a kpā.
- ⁶ Gusunɔ, na s̄awa s̄aro ka wɔnwɔndo.
Yen s̄ɔ, a na nen bɔkuɔ fuuku.
Domi wuna a ra man somi kpa a man wɔra.
Yinni Gusunɔ, a ku tɛ.

71

- ¹ Yinni Gusunɔ, wunen miya na kuku yeru kasu.
A ku de n sekuru wa baa fiiko.
- ² Wunɛ wi a ra siri dee dee,
a man wɔro kpa a man faaba ko.
A man swaa dakio, kpa a man somi.
- ³ A de a n s̄aa nen kpee baa mi kon kuke.
Kpa na n wāa mi baadomma.
Wuna a gɔru doke a man faaba ko.
Domi a s̄awa nen kuku yeru nge kpee baa damgia.
- ⁴ Gusunɔ nen Yinni, a man wɔro tɔn k̄s̄obun nɔman di
ka nuku k̄surugibun nɔman di.
- ⁵ Domi wunɛ s̄ɔra na yīiyɔbu mɔ.
Saa nen piiburun di, wuna na naanɛ s̄aa.
- ⁶ Saa dɔma tɛn di ba man mara, wunɛ s̄ɔra nen naanɛ ya wāa.
Wuna a maa man yara nen meron nukurun di.
Wuna ko na n siaramɔ baadomma.
- ⁷ Tɔn dabiru t̄a n man wa, biti ra bu mwɛwa.
Adama wunɛ, a kua nen kuku yee damguru.

⁸ Yinni Gusunə, a de na n nun siaramə baadomma.
 A de na n nun bɛɛrɛ wɛɛmə tɔɔ baatere.
⁹ A ku man deri nen təkəru sɔɔ.
 A de a n ka man wāa baa nà n dam dwiiya.
¹⁰ Domi nen yiberɛba ba nen gari mɔ.
 Be ba kasu bu man go, ba nɔɔ tia mɔ.
¹¹ Ba gerumə ba mɔ, wee a man deri.
 Ba koo man naa swiwa bu mwa.
 Domi na n̄ goo mɔ u man wɔra.
¹² N̄ n mɛn na, Gusunə nen Yinni, a ku man deri.
 A na fuuku a man somi.
¹³ A de be ba kasu bu man go mi, bu burisina bu kam ko.
 A de be ba nen kam kobu kɪ bu sekuru wa.
¹⁴ Adama nɛ, wuna na yiyi.
 Na kon nun siaraməwa na n dɔɔ.
¹⁵ Kpa n wunen gem ka wunen faaban gari kpara tɔɔ baatere.
 Domi ya n̄ n̄ru mɔ.
¹⁶ Yinni Gusunə, kon wunen sɔm damginun gari gere.
 Wunɛ turon gem gariya kon kpara.
¹⁷ Gusunə, wuna a man keu koosia saa nen birun di.
 Yen sɔna sere ka tɛ na wunen sɔm geenun gari kparamə.
¹⁸ Gusunə, a ku man deri baa nà n təkə kua,
 kpa n kpɪ n ka tɛn aluwaasiba
 ka be ba koo ra marura wunen dam gari sɔ.
¹⁹ Wunen gem mu wāawa sere ka wɔllɔ.
 Gusunə, gāa bakana a kua.
 Wara u ka nun weenɛ.
²⁰ Wuna a dera sa wahala ka nuku sankiranu wa.
 Adama kaa na a sun wāaru wɛ,
 kpa a sun yara saa siki wɔrun di.
²¹ A man nukuru yemiasio kpa a de n nun bɛɛrɛ wɛ.
²² Yinni, kon nun tɔma ka mərəku,
 kpa n nun siara ka womusu wunen bərəkinirun sɔ.
 Kon wunen yisuru walle sua ka mərəku,
 wunɛ wi a sāa Isireliban Yinni Dɛero.
²³ Nà n nun siaramə, ba koo nen nuku dobu wa nen wuswaan di.
 Meya maa nen hunde ye a wɔra ya koo nun takaru ko.
²⁴ Meya maa nen yara ya ko n wunen gari kparamə saa baayere.
 Be ba kasu bu man go, ba burisina ba sekuru wa.

72

¹ Womu ge Salomə u kua. Ge wee.
 Gusunə, a nɛ sina boko bwisi kɛɛyo
 n ka siri nge mɛ a ra siri,
² kpa n wunen tɔmbu siri gem sɔɔ
 baa be ba sāa sāarobu.
³ Wunen gem sɔ, ben gungunu ka ben guunu nu koo bu arumani wɛ.
⁴ Kon sāarobu siria kpa n bu ben gem wɛ,
 kpa n bwɛɛbwɛɛbun bibu faaba ko,
 n be ba bu dam dɔremə kəsuku.
⁵ Mɛn nɔɔ sɔɔ ka suru yarimə,
 meya ba ko n maa nun nasie sere ka baadomma.
⁶ Yinni Gusunə, a de nɛ, sina boko na n arufaani mɔ
 nge gura ye ya nɛmə gbee te ba kərə kua sɔɔ,
 n̄ kun mɛ nge nim arufaanigum mɛ mu kokumə gberɔ,

⁷ kpa nen bandu sɔɔ gem mu n wãa,
kpa dukia yu kuura mèn nɔɔ suru yarimɔ.

⁸ A de na n bandu dii
saa nim wɔ̄ku ge ba m̀ Mɛditeranen di
sere n ka girari nim wɔ̄ku bɔ̄ruguuɔ,
saa maa daa te ba m̀ Efaratin di
sere handunian nɔ̄ɔ.

⁹ Kpa a maa de be ba wãa gbaburɔ kpuro
bu na nen wuswaaɔ bu man yiira,
kpa nen yibereba bu tua nɔ.

¹⁰ Taasisi ka tem mɛ mu toman sinambu
ba koo ka man gbere gobi naawa.
Seba ka Saban sinambu ba koo ka man kɛ̄nu naawa.

¹¹ Kpa sinambu kpuro bu man yiira,
kpa bwesenu kpuro nu man sã.

¹² Domi kon sãaro wi u weeweenu m̀ wɔ̄ra,
kpa n bwɛ̄ɛbwɛ̄ɛ wi u kun goo m̀ somi.

¹³ Meya na kon maa sãaron wɔ̄nwɔ̄ndu wa,
kpa n bwɛ̄ɛbwɛ̄ɛn wãaru wɔ̄ra.

¹⁴ Kon bu wɔ̄ra be ba bu dam dɔ̄remɔn min di.
Kon bu yakia be ba bu nɔ̄ni sɔ̄mɔn nɔ̄man di.
Domi ben wãaru ta sãawa gãa girinu nen nɔ̄ni sɔ̄ɔ.

¹⁵ Kpa nɛ sina bokon wãaru tu daka da,
kpa bu ka man Saban wura naawa.

Ba ko n da man kanaru kue tɔ̄ɔ baatere
ba n man domaru kuammɛ.

¹⁶ Kpa alikama yu marura tem sɔ̄ɔ ka guunɔ.
Kpa yen winu nu n wom sooramɔ nge Libanin dãnu.
Meya maa tɔ̄mba koo marura wusu sɔ̄ɔ nge yaka bii.

¹⁷ Kpa nɛ sina bokon yĩsiru ta n yara sere ka baadommaɔ,
ba n tu soku mèn nɔ̄ɔ sɔ̄ɔ yarimɔ.

Tɔ̄mbu b̀a n ben winsim domaru kuammɛ,
ba n da nen yĩsiru soku,

kpa bwesenu kpuro nu nɛɛ,
doo nɔ̄ɔrugiiwa nɛ sina boko.

¹⁸ Su Gusunɔ Isireliban Yinni siara.
Domi wi turowa u ra sɔ̄m maamaakiginu ko.

¹⁹ Su ǹun siara win yĩsi bɛɛɛgii ten sɔ̄.
Win yiiko yu sɔ̄sira handunia kpuro sɔ̄ɔ.
Ami! Ami!

²⁰ Womu geniwa Dafidi Isain bii u ka win kananu wiru go.

WOMUSUN B̀ONU ITASE

73

¹ Womu ge Asafu u kua. Ge wee.

Geema, Gusunɔ u sãawa tɔ̄n geo Isireliban sɔ̄ ka maa bèn gɔ̄rusu dɛere.

² Na raa wɔ̄rumaa dɔ̄ɔ, n tie fiiko n ka tem turi.

³ Domi na raa ka gari bakasu nisinu kua
yèn sɔ̄ na waamɔ tɔ̄n kɔ̄sobu ba nuku dobu m̀.

⁴ Gãanu ganu kun bu nɔ̄ni sɔ̄mɔ ben wãarun tɔ̄ru kpuro sɔ̄ɔ.
Meya ben wasi yi bwãa do ma yi ballimɔ.

⁵ Ba ǹ dunian wãarun wahala gaa yɛ̄.

Meya ba ǹ maa yɛ̄ nɔ̄ni swãa te tɔ̄n be ba tie ba ka wãa.

⁶ Ba tii suabu sebua nge saba ye ba ra sebe wĩirɔ.

Ma ba daa bəəbəya sebua nge yaberu.
⁷ Ben nuku kōsurun kom mu yarimə saa ben nukurun di,
 ma ben gōrun bwisikunu nu sōsiramə təəwə.
⁸ Ba ra n tənū yēeməwa ba n m̀, ba koo ǹn dam d̀re ka nuku kōsuru.
 Kpa ba n tii sua gari gerumə,
⁹ ba n Gusunə wəllu wəmmə.
 Meya maa ben yara ku ra goo deri handunia mi.
¹⁰ Yen sōna təmbu kpuro ba wuramə ben mi gia.
 Ma ba ben gari nərūmə nge nim,
¹¹ ba m̀, Gusunə kun gāanu yē.
 Wi, Wərukoo, u n̄ yēru m̀.
¹² Nge meya tən kōsobun wāara sāa.
 Ba ku ra n wurure. Ba ra n ben dukia kuurasiaməwa.
¹³ Ma na tii sōwa na n̄, n̄ n̄ men na,
 kam sōra na n̄n gōru d̄erasia,
 ma na nia n̄ ka sōsi ma na d̄ere.
¹⁴ Yinni, tōru baatere a ra man s̄eyasiewa,
 kpa a man n̄ni s̄ bururu baatere.
¹⁵ N̄ n̄ n̄, kon ko nge tən kōso be,
 ko na n̄ k̄ n̄ n̄n bweseru siki te a gōsa.
¹⁶ Ye na gari yin asansi kasu n̄ ka yi tubu,
 ma na wa yi man s̄sie too.
¹⁷ Adama d̄ama te na dua wun̄ Gusunən s̄a yera,
 saa yera na gia ye ya tən kōsobu mara.
¹⁸ Geema, Yinni Gusunə, a bu surewa
 swaa yè s̄ə ba koo sella,
 kpa bu w̄ruma bu gbi.
¹⁹ Kaa de bu kam ko mii mii,
 kpa ben wāaru tu n̄ru ko subaru s̄ə.
²⁰ Yinni, a ra bu kpeerasiewa,
 kpa bu ben gari duari
 nge m̄ tənū u ra dosu duari.
²¹ Ye n̄n gōru ga sankira,
 n̄ s̄awa nge gāanu s̄ka n̄n nukurə.
²² Ma na kua nge gari b̄kə,
 na n̄ gāanu tuba nge gbeeku yaa.
²³ Adama ka m̄, na wāa ka wun̄.
 Ma a man mwa ka wun̄n n̄m geu.
²⁴ Kaa man kpara ka wun̄n bwisi.
 Yen biru, kaa man mwa wun̄n yiiko s̄ə.
²⁵ Wara na m̄ wəllə, wun̄ baasi.
 Meya na n̄ maa goo ȳiȳ handunia yeni s̄ə.
²⁶ N̄n wasi ka n̄n bwisikunu kpuro koo doona.
 Adama wun̄ Yinni Gusunə, wuna a ra man dam k̄.
 A s̄awa n̄n dukia sere ka baadomma.
²⁷ Wee be ba ka nun tonda ba gbimə.
 Meya a be ba nun deri go.
²⁸ Adama n̄, n̄ man w̄re na n̄ wāa wun̄n b̄kuə Yinni Gusunə.
 Domi na kuku yee naan̄giru wa wun̄ s̄ə.
 Kon kpara ye a man kua kpuro.

Gusunɔ, mban sɔna a sun yina.
 Mban sɔna a ka sun mɔru mɔ
 bɛsɛ be a kpare nge yāa gɔɔ.
² A bɛsɛ wunen tɔmbu yaayo,
 bɛsɛ be a yakia saa yellun di.
 A bɛsɛn bwese kerɪ yaayo
 yi yi kua wunegii.
 A Siɔnin guu te yaayo
 tɛn mi wunen wāa yera raa wāa.
³ A doo a wa nge mɛ yam mi, n bansu kua mam mam.
 Yibereba ba gāanu kpuro sankā sāa yee te sɔɔ.
⁴ Wunen yibereba ba kukura sāa yeru mi nge gbee sinansu
 ma ba ben gidi bɔra gira mi.
⁵ Ba sāare nge dāa buro be ba gbāa yiyamɔ dāa sɔɔwɔ.
⁶ Ma ba sāa yee ten bura yānu kpuro kɔsuka ka gbɛɛ ka matalaka.
⁷ Ba wunen sāa yee te dɔɔ meni.
 Ba tu disi doke te, te ta wunen yīsiru sɔɔwa.
⁸ Ma ba gerumɔ ben gɔruɔ ba mɔ, su bu nɔni sɔ ka dam.
 Ma ba bɛsɛn sāa yenu kpuro dɔɔ meni tem mɛ sɔɔ.
⁹ Yinni, sa n̄ maa yīreru garu waamɔ
 te ta sun sɔɔsimɔ ma a wāa bɛsɛn suunu sɔɔ.
 Wunen sɔmɔbu ba n̄ maa wāa.
 Bɛsɛn goo kun maa yɛ sere saa yerà kaa n sun deri mɛ.
¹⁰ Sere saa yerà kaa n mara
 yibere u n nun nɔɔ kuurimɔ.
 Sere saa yerà kaa n nɔɔ maari
 yibere u n wunen yīsiru kam mɛera.
¹¹ Mban sɔna a wunen nɔmu kurua.
 A gu demio kpa a bu kam koosia.
¹² Gusunɔ, saa yellun di wuna a sāa nen sunɔ.
 Wuna a sun faaba kua nɔn dabinu.
¹³ Wuna a nim wɔku burana ka wunen dam
 ma a yɛɛ gɔbi wiru kɔsuka.
¹⁴ Wuna a karaku wiru kɔra,
 ma a dera be ba wāa mi gāanu ku ra kpi ba gu tema.
¹⁵ A dera bwia ka daara yara,
 ma a daanu gberasia ni nu ku ra nim kpe.
¹⁶ Wuna a wɔkuru ka sɔɔ sɔɔ kua.
 Wuna a yam bururam ka sɔɔ kua.
¹⁷ Ma a tem nɔɔ bura yenu kua.
 Ma a yam susuru ka puran saaba yi.
¹⁸ Yinni Gusunɔ, a yaayo ma yibere u nun yɛɛmɔ.
 Bwese te ta n̄ bwisi mɔ, ta wunen yīsiru gema.
¹⁹ A ku wunen tɔn be a kī mi gbeeku yɛɛ deria.
 A ku bu duari be, be ba sāa wɔnwɔndobu.
²⁰ A wunen arukawani yaayo.
 Domi dam diobu ba yiba ba kukua mi ba n̄ bu wasi tem mɛ sɔɔ.
²¹ A ku de wi ba dam dɔre u sekuru wa.
 A de wɔnwɔndo ka sāaro bu nun siara.
²² Yinni Gusunɔ, a seewo a ka tii yina.
 A yaayo wɔma ye gari bakasu ra n nun mɔ.
²³ A ku wunen yibereban wɔkinu duari.
 A be ba nun seesimɔ baadomman wɔkinu nɔɔwɔ.

75

- ¹ Womu ge Asafu u wom kowobun wirugii kua ge ba m̀, a ku kam koosia. Ge wee.
- ² Gusunə, sa nun siara.
Wunen yisiru ta yiba besen nəwə.
Sa wunen səm geerun gari kparamə.
- ³ Wunε, Yinni Gusunə, a nεε,
saa ye a yi yà n tunuma, kaa tambu siri gem sə.
- ⁴ Tem mu koo kpī mu yīiri ka ye ya wāa mε sə.
Adama wuna a yen gbereba neni.
- ⁵ A nεε, be ba tii sue bu ku maa tii sua.
A maa tən kəsobu səəmə bu tii suabu derio.
- ⁶ Bu ku tii wəlle sua, kpa bu tən bia gari de.
- ⁷ Domi wəlle suabu kun wee saa sə yari yerun di,
n̄ kun mε sə duu yerun di,
bu n̄ maa wee sə yēsən nəm dwaru gian di.
- ⁸ Wunε Gusunəwa a ra tambu siri.
Wuna a ra gabu kawe kpa a gabu wəlle sua.
- ⁹ Yinni Gusunə, a nərə * neni ya tam yiba mu gbisimə,
ma a mu handunian tən kəsobu wēemə.
Ba koo mu nəwa mam mam sere ka men kətərə.
- ¹⁰ Adama nε, na n̄ nə marimə.
Kon Gusunə Yakəbun Yinni təmawa ka womusu.
- ¹¹ U koo tən kəsobun tii suabu kpeerasia,
kpa u be ba n̄n mēm nəwammε kuurasia.

76

- ¹ Womu ge Asafu u wom kowobun wirugii kua ka mərəku. Ge wee.
- ² Ba Gusunə tuba Yudaə,
ma u yisiru yara Isireliə.
- ³ Win wāa yera wāawa Salemuə ye ba m̀ Siəni.
- ⁴ Miya u tabu yānu bəəka.
Niya, sēenu ka terenu ka takobiba.
- ⁵ Yinni Gusunə, a sāawa wi ba koo nasia.
Wunen nanum mu kpā mu kere guu ni nu wāa saa yellun di.
- ⁶ Ba tabu durə wərugəban yānu potira.
Wee ba kpuna ba gu.
Ba kpana bu ka tii yina be, be ba raa dam mə mi.
- ⁷ Gusunə Yakəbun Yinni, ye a gbāra,
yera maasəba wəruka ka ben dumi.
- ⁸ Gusunə, wuna ba koo nasia.
Wunen mərə yà n seewa wara u koo kpī u yōra wunen wuswaaə.
- ⁹⁻¹⁰ Wunen siribu nərə saa wəllun di.
Sanam mε a seewa a tambu siri,
ma a be ba tii kawe faaba kua,
yera handunian tambu kpuro ba bεrum soora ma ba tii deri sē.
- ¹¹ Baa tənun mərə yà n seewa, wunen yiikowa ya koo səsira.
Be ba maa yara wunen mərən di, ba koo yen tōə bakaru diwa.
- ¹² I Gusunə bεen Yinni nə mweenu kuo kpa i nu yibia.
Bεε be i ka n̄n sikerenε i n̄n nasie, i ka n̄n kēnu naawə.
- ¹³ Wiya u ra sinam be ba tii sue kawe.
Sinambu kpuro ba n̄n nasie.

77

- ¹ Asafun womu ge u Yedutum kua. Ge wee.

* 75:9 nərə - Nərə ye ba ka yā mini ya sāawa Gusunən mərə ye u koo ka tən kəsobu siri.

- ² Na Gusunə nəəgiru sue.
Na nùn soku, u koo man swaa daki.
- ³ Nà n nuki sankire, na ra Gusunə kasuwa.
Wōkuru na ku ra wēre.
Na ra nen noma yiyewa wəllə nà n kanaru m̀.
Adama ka mē, nen bwēra ku ra kpunε.
- ⁴ Nà n Gusunə yaaya, na ra n weweenu m̀wa.
Nà n bwisika, nen goma ya ra dwiyewa.
- ⁵ Yinni Gusunə u ku ra de n dweeya.
Na ku ra kpī n gari gere nen nani swārun s̄.
- ⁶ Na ra yellu yaayewa kpa na n gasən gari bwisikumə.
⁷ Na nen womusu yaayamə wōkuru,
ma na bwisikumə na m̀,
⁸ Yinni Gusunə u koo sun yinawa sere ka baadommaə?
U n̄ maa ka sun n̄nu geu m̄erimə?
⁹ Win durom mu kpawa mi sere ka baadommaə?
U n̄ maa gari gεε m̄ u sun s̄ sere ka baadommaə?
¹⁰ U duariwa u sun durom kua?
U sun win wənwəndu wunariwa win m̄run s̄?
¹¹ Ma na nen tii s̄əwa na nεε, wee ye ya man dumə,
yera Wərukoon dam kun maa ka sun wā.
¹² Yinni Gusunə, kon wunen s̄oma yaaya.
Domi na yaaya s̄om maamaakigii ni a kua.
¹³ Kon wunen s̄oma kpuron gari kp̄ara.
Kon s̄om maamaakiginun gari saari.
¹⁴ Gusunə, wunen swεε yi d̄erewa.
Wara u ka nun kp̄aru nε.
¹⁵ A s̄āwa wi u ra s̄om maamaakiginu ko.
A dera wunen dam mu s̄ə̄sira bwesenu s̄ə.
¹⁶ Ka wunen dama a wunen t̄ambu yakia
be, be ba s̄ā Yakəbu ka Yosεfun sikadominu.
¹⁷ Gusunə, ye nim mu nun wa, ma mu diira,
mu gbisa sere s̄əwə.
¹⁸ Ma gura n̄m̄ nge daa surundu.
Ma guru gb̄asukubu n̄əramə.
Ma guru maakinu daamə wəllun baama.
¹⁹ Gura ya gb̄ara ma guru maakinu nu handunia kpuro yam bururasia,
ma tem mu diira berum s̄.
²⁰ A s̄ia nim wōkun wəllə ka maa m̄n s̄əwə.
Adama goo kun wunen yira wa.
²¹ A dera M̄wisi ka Aroni ba wunen t̄ambu kp̄ara nge yā ḡə.

78

- ¹ Womu ge Asafu u kua. Ge wee.
Nen t̄ambu, i nen gari swaa dakio.
I swaa tem kp̄iyo i n̄ ye na gerumə.
- ² Kon bεε faagi gaa kua ka m̄n̄nu ye ya s̄ā yellun gari.
- ³ Ye sa nua ka ye sa gia ka ye besen baababa ba sun s̄əwa,
⁴ sa n̄ ye besen bibu beruamme.
Sa ko bu Yinni Gusunən t̄amaru s̄əwa ka win dam gari ka s̄om maamaakigii ni u kua.
- ⁵ U bεε Isireliba, Yakəbun bweseru wooda w̄.
Wooda yera u besen baababa w̄ bu ka ye ben bibu s̄ə̄si.
- ⁶ Bii be ba koo marura, ben tii ba koo ye gia,
kpa bu maa ye ben bibu s̄ə̄si.

⁷ Saa yera ba koo Yinni Gusunə naane ko.
 Ba ɲ maa duarimə ye u kua.
 Kpa bu win woodaba mem nəwa.
⁸ Ba ɲ maa mɔ̄ nge ben baababa.
 Domi baaba be, ba kua mem nəw sariba,
 ma ben gɔ̄ru ga ɲ ka Gusunə turo yɔ̄re.
 Ma ba kua naane sariba Gusunən mi.
⁹ Efaraimun bweseru te ta tennu mɔ̄
 ta biruku yira wura tabun saa.
¹⁰ Ta ɲ ten arukawani yibie ye ta ka Gusunə bəkua.
 Ta yina tu win woodaba mem nəwa.
¹¹ Ta win sɔm maamaakigii ni duari ni u tu sɔ̄si.
¹² U maamaaki kua ben sikadoban wuswaa Soaniə Egibitin temə.
¹³ U nim wɔ̄ku bera ga kpaasina ga yɔ̄ra nge gana,
 ma u dera ba tɔbura.
¹⁴ Guru wii wurora u dera ta bu gbiiye sɔ̄w sɔ̄w.
 Wɔ̄kuru, kpa u de dɔ̄w yara ya n sɔ̄wsire guru wii wuro te sɔ̄w.
¹⁵ U kpenu besuka gbaburə,
 ma nim bakam mu kura ba nɔ̄ra.
¹⁶ U dera nim mu yara kpenun di,
 ma mu kokumə nge daa bakarun nim.
¹⁷ Adama ka mɛ, baaba be, ba wi, Wɔ̄rukoo torariməwa ba dɔ̄w.
 Ba nɔ̄n seesiwa gbaburu mi, mi gāanu ku ra kpi.
¹⁸ Ma ba wi, Gusunə nəw kuura ba nɔ̄n dīanu kana ni ba kī.
¹⁹ Ba nɛɛ, ka gem, Gusunə u koo kpī u sun diisia gbaburu mini?
²⁰ Geema, Məwisi u kpee te so, ma nim mu koka nge daarun nim.
 Adama u koo kpī u sun diisia?
 U koo kpī u sun yaa wɛ su tem?
²¹ Ye Yinni Gusunə u yeni kpuro nua,
 yera win mɔ̄ru ya seewa nge dɔ̄w
 wi ba sɔ̄re win tɔmbu Isireliban sɔ̄.
²² Domi ba ɲ nɔ̄n naane kue.
 Ba ɲ win somiru yīiyə.
²³ Ka mɛ, u guru wiru wooda wɛ.
 Ma u wəllun gamboba kenia.
²⁴ U dera dīa ni ba mɔ̄ manna nu bu nɛɛya saa wəllun di.
²⁵ U bu ye wɛwa nge mɛn nəw ba kī.
 Tɔn boko dima ba di.
²⁶ Yen biru, u dera woo ga na
 saa sɔ̄w yari yerun di ga wəllu swee.
 Ka win dama u woo seeyama
 sɔ̄w yɛsan nɔm dwaru gian di,
²⁷ ma u dera gunɔsu su sarama
 su bu wukiri nge tua.
 Su dabi nge yani sɛeri nim wɔ̄kun goorə.
²⁸ U dera su wɔ̄ruka su tɛrie baama ben sansaniə.
²⁹ Ma Gusunə u bu wɛ ye ba kī.
 Ma ba di ba deba.
³⁰ Adama ye ba dimə ba ɲ kpa, dīanu yiba ben nəsə.
³¹ Sanam mɛya Gusunə u ka bu mɔ̄ru kua.
 Ma u be ba dam bo go.
 U ben aluwaasiba so u surura.
³² Ka mɛ, ba wure ba tora.
 Ba ɲ win sɔm maamaakigii ni naane kue.

- 33 Ma Yinni Gusunə u bu doke berum sɔɔ u ben wāaru nɔru koosia nge woo.
U bu kam koosia nɔni kpaki teeru.
- 34 Yinni Gusunə ù n kī u bu go,
yera ben gabu ba ra gəsirame win mi gia.
- 35 Kpa bu yaaya ma wi, Wɔrukoowa u sãa ben kpee baa mi ba ra kuke.
Wiya u ra maa bu wɔre.
- 36 Adama ba ku ra gem gere.
Ba ra n kī bu nùn nɔni wɔkewa ka ben gari.
- 37 Ben gɔru ga ò ka nùn wãa.
Ba ò maa ben arukawani yibie.
- 38 Adama ka me, Yinni Gusunə u ra tii nene
u kun win mɔru kpuro yɔsu.
U ra bu wɔnwɔndu kue,
kpa u bu ben durum wɔka u kun bu go.
- 39 U ra yaaye ma ba sãawa tɔmbu.
Ba sãawa nge woo.
Gà n doona, ga ku ra wurame.
- 40 Nɔn dabina ba Gusunə seesi gbaburɔ.
Nɔn dabina ba win mɔru seeya.
- 41 Ba maa wure ba nùn nɔɔ kuura wi, wi u sãa ben Yinni Dɛero.
- 42 Ba ò tɔɔ te yaaye tɛ sɔɔ u bu wɔra yibereban nɔman di ka win dam.
- 43 Ba ò maa yaaye sɔm maamaakigii ni u kua Egibitigii ka Soanin gberu kpaaneɔ.
- 44 U Egibitigibun daanun nim gɔsia yem,
ma ba kpaa bu mu nɔ.
- 45 U dera gbabu swɛɛ yi bu wɔri yi di.
Ma u dera surenu nu bu kam kua.
- 46 U dera twee yi ben dīanu wɔri yi di.
Ma u dera ben hanian are kam kua.
- 47 U dera guru kpenu nu ben resɛm gbaanu kam koosia.
Ma wooru ben dāa gbaanu sanku.
- 48 U dera guru gbāa ka guru kpenu ben yaa sabenu di.
- 49 Ma u ka Egibitigii be mɔru seewa ka dam u bu nɔni sɔɔwa.
U dera gɔɔn gɔradoba ba na dabi dabinu ba bu wɔri.
- 50 U ò dere win mɔru yu goo sɛɛna.
U bu kɛsi kɛsi baranu kpɛɛ u ka bu go.
- 51 U Egibitigibu be, be ba sãa Kamun bibun bweserun bii tɔn durɔ gbiikoo baawure go,
be, be ba sãa ben aluwaasirun bibu.
- 52 U dera win tɔmba yara nge yāa gɔɔ ge ga yarima gɔrun di.
Ma u bu kpaa gbaburɔ.
- 53 U bu kpaa ka bɔri yɛndu, ba ò diira.
Ma u dera nim wɔku ga ben yibereba wukiri.
- 54 Ma u ka bu da win tem dɛeramɔ,
guu ten mi, te u mwa ka win dam.
- 55 U bwese tukunu gira win tɔmbu Isireliban sɔ.
Ma u tem me bɔnu kua u dera ba sina mi, kuu bekuruginu sɔɔ.
- 56 Adama ba Gusunə nɔɔ kuura.
Ba wi, Wɔrukoo seesi.
Ba ò win woodaba mem nɔɔwe.
- 57 Ba Gusunə desirari, ma ba kua naane sariba
nge me ben baababa ba raa kua.
Ba wurura nge ten tɛn kirika ya kusira.
- 58 Ba win mɔru seeya ka ben bīu turanu.
Ba win nisinu seeya ka ben bwāarokunu.
- 59 Ye Gusunə u ye kpuro wa, yera win mɔru seewa,

ma u Isireliba yina.

⁶⁰ U sãa yee te deri te ta wãa Silo.

U kuu bekurugii te deri tèn mi u ra ka bu yinne.

⁶¹ Ma u dera yiberèba ba win woodan kpakororu mwa,
tè sɔɔ u ra win dam ka win yiiko sɔɔsi.

U dera ba ka tu doona tem tukum.

⁶² U ka win tɔmbu mɔru kua,
ma u dera ba bu go tabu sɔɔ.

⁶³ U dera aluwaasiba ba dɔɔ mwaara,
ma wɔndiaba ba durɔbu bia.

⁶⁴ U dera ba ben yãku kowobu go tabu sɔɔ ka takobi.

Ma ben gɔminibu ba n ben gɔɔ swi.

⁶⁵ Yera Yinni Gusunɔ u seewa nge tɔnu wi u dom yandama.

U seewa nge tabu durɔ wɔrugɔ wi tam mu goom.

⁶⁶ Ma u win yiberèba so u gira.

U bu sekuru doke te ta n kpeem sere ka baadomma.

⁶⁷ U Efaraimu Yosefun biin bweseru yina.

U n tu gɔsa.

⁶⁸ Yudan bweseru ka Siɔnin guura u kĩa u gɔsa.

⁶⁹ Guuru miya u win sãa yeru bana

ta dam mɔ nge wɔllu ka tem

mɛ u swi sere ka baadomma.

⁷⁰ U Dafidi gɔsa u n ka sãa win sɔm kowo.

Yãa kpara yerun diya u nùn mwaama

⁷¹ u ka ko Isireliba, Yakɔbun bweserun kparo

be, be ba sãa wi, Yinni Gusunɔn tɔmbu.

⁷² Dafidi wi, u tɔn be kparawa ka gɔru dɛɛrɔ, ka laakari.

79

¹ Womu ge Asafu u kua. Ge wee.

Gusunɔ, wee tɔn tukobu ba wunen tem wɔri.

Ba dera wunen sãa yeru ta disi duura.

Ba dera Yerusalemu ya kua bansu.

² Ba wunen tɔmbu go,

ma ba dera gunɔsu ben gonu di.

Ba dera gbeeku yɛɛ yi be, be ba nun sãamɔ min gonu tema.

³ Ba ben yem yari mu ka Yerusalemu sikerene nge nim,
ma ba ben gonu deri mi, goo kun nu sikua.

⁴ Be ba ka sun sikerene ba sun wɔmmɔ.

Besɛn berusebu ba sun yaakoru mɔ.

⁵ Yinni Gusunɔ, sere saa yerà wunen mɔru ko n seewa.

Sere saa yerà kaa n nisinu seewa nge dɔɔ.

⁶ A de wunen mɔru yu wɔri bwese ni nu n nun yɛ

ka ni nu n nun sãamɔ sɔɔ.

⁷ Domi ba Isireliba go, ma ben tem mu kua bansu.

⁸ A ku sun besɛn sikadoban durum sɔbi.

Adama wunen kĩrun sɔ, a sun wɔnwɔndu kuo.

Domi sa kua wɔnwɔndobu.

⁹ Gusunɔ besɛn faaba kowo, a sun somiɔ

kpa wunen yisiru tu bɛɛɛ wa.

A sun wɔrɔ kpa a sun besɛn durum wɔka.

¹⁰ Mban sɔna kaa de bwesenu nu n mɔ,

mana besɛn Yinni u wãa.

A be ba wunen tɔmbun yem yari mɔru kɔsieyo

bwesenun suunu sɔɔ besɛn wuswaa.

¹¹ Yinni Gusunɔ, a desobun weeweenu nɔwɔ,
kpa a be ba ka dɔɔ bu go faaba ko ka wunen dam.

¹² Yinni, bwese ni nu ka nun sikerene nu nun wɔnwa,
a nu nin durum kɔsieyo sere nɔn nɔɔba yiru.

¹³ Adama bese wunen tɔn be a kpare, sa ko nun tɔma sere ka baadommaɔ,
kpa bese ka besen bibun bweseru sa n nun beere wɛemɔ.

80

¹ Womu ge Asafu u wom kowobun wirugii kua ka mɔrɔku. Ge wee.

² Wune Isireliban kparo, a swaa dakio a nɔ.
Wune wi a ra wunen tɔmbu kpare nge yɔa gɔɔ,
ma a sɔ wɔllun kɔsobun suunu sɔɔ,
a tii sɔsio wunen yiiko sɔɔ.

³ A bese Efaraimu ka Benyamɛe ka Manasen bwese kerɩ wunen dam sɔsio,
kpa a sun faaba ko.

⁴ Yinni Gusunɔ, a sun wɔro.
A ka sun nɔnu geu mɛerio, kpa a sun faaba ko.

⁵ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni,
sere saa yerɔ kaa n ka sun mɔru sɔa
a n besen kanaru yinamɔ.

⁶ Wee a dera nuku sankiranu nu kua besen dɔanu,
ma a dera besen nɔni yiresu kua besen nim.

⁷ A dera be ba ka sun sikerene ba sannamɔ besen sɔ.
Ma besen yiberɛba ba sun yɛemɔ.

⁸ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni, a sun wɔro.
A ka sun nɔnu geu mɛerio kpa su faaba wa.

⁹ Wee a resɛm dɔa wukama Egibitin di,
ma a tɔmbu seeya ben wɔa yenun di,
ma a resɛm ye gira mi.

¹⁰ A ye ayeru kua mam mam, ma ya seewa ya nuwi gira.

Ya kpɛa ya tem kpuro

¹¹ ka guunu wukiri,
ma yen kɔasi yi kpɛa nge dɔa ye ba mɔ seduru.

¹² Yen kɔasi yi, yi da sere nim wɔkuɔ,
ma yin nuwi yi da sere daa bakarɔ yi kpura.

¹³ Yinni Gusunɔ, mban sɔna a yen karan gambo kɔsuka,
ma a dera be ba sarɔ mi, ba ye guramɔ.

¹⁴ Ma a dera sakanu ka gbeeku yeɛ yi yi tie, yi naamɔ yi ye dimɔ.

¹⁵ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, a wurama.
A mɛerio wɔllun di kpa a wunen resɛm ye nɔni doke.
A ye kɔsuo.

¹⁶ A resɛm dɔa te nɔrio
te, te ta sɔa nge wunen bii wi a gɔsa.

¹⁷ Wee ba resɛm bɔra ba dɔɔ meni.
A bu mɔru kɔsieyo bu gbi.

¹⁸ A de wunen dam mu n ka wi a gɔsa u sɔ wunen nɔm geuɔ wɔa.

¹⁹ Saa yera sa n maa ka nun tondamɔ.
A de sa n wɔa kpa sa n nun sɔamɔ.

²⁰ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, a sun wɔro.
A ka sun nɔnu geu mɛerio, kpa su faaba wa.

81

¹ Womu ge Asafu u wom kowobun wirugii kua ka mɔrɔku. Ge wee.

² Yinni Gusunɔwa u sɔa besen dam.
I nɔn womu kuo ka nuku dobu.

I Gusunə Yakəbun Yinni takaru koowo ka nuku dobu.
³ I womusu koowo.
 I gāasu ka mərəkunu ka gǎogenu soowo.
⁴ I kəba soowo suru kpaon tǎo bakaru sǎo.
 I kəba wureo Kunun tǎo bakaru sǎo suru ù n tarum kua.
⁵ Domi wooda yera Yakəbun Yinni u Isireliba wē.
⁶ Wooda yera u Yosefun yenugibu wē
 sanam mε u Egibiti wəri.
 Ma na nəo gagu nua ge na ñ tuba. Ga nεε,
⁷ na bεε sǎmunu swenya bεen senun di,
 na dera i yoo sǎma deri.
⁸ Sanam mε i wāa nənɩ swāaru sǎo,
 i man soka, ma na bεε yakia.
 Na bεε wisa guru maakinu sǎo.
 Na bεen laakari mεera Meriban bwiaə.
⁹ Bεε nən tǎmbu Isireliba,
 i man swaa dakio i nə ye kon bεε sǎ.
¹⁰ I ku de būu goo u n maa wāa bεen suunu sǎo.
 I ku maa nu yiira i sǎ.
¹¹ Nena Gusunə bεen Yinni wi u bεε yara Egibitin di.
 I bεen nəo wukio kpa n bεε diisia.
¹² Adama bεε nən tǎmbu, i ñ man swaa daki,
 i ñ maa man mem nəowe.
¹³ Na dera i wəri bεen gǎru bəbunu sǎo,
 ma i bεen tiin bwisi swii.
¹⁴ Bεε nən tǎmbu, ñ n daa man swaa daki i sīimə nən swaa sǎo,
¹⁵ kon daa bεen yiberəba sekuru doke,
 kpa n bu naa swii n go go.
¹⁶ Saa ye sǎara nε, Yinni Gusunən yiberəban tii suabu koo nǎru ko,
 kpa Isireliban doo nəoru tu tε.
¹⁷ Kon bu dīa geenu wē,
 kpa bu kperun tim gem di.

82

¹ Womu ge Asafu u kua. Ge wee.
 Gusunə u wāa wəllun tǎmbun suunu sǎo.
 Miya u wāa u ka sirimə. U nεε,
² sere saa yerà i ko i n wāa i n sirimə ka weesu,
 i n yǎ taaregibun biruə.
³ I dam sarirugibu ka gobekuba ben gem wēeyə.
 I wənwəndobu ka sǎarobu ben gem wēeyə.
⁴ I dam sarirugibu ka be ba dam dǎremə faaba koowo.
 I bu wəro tən kǎsobun noman di.
⁵ Adama bεε, i ñ gāanu ganu yē.
 I ñ maa bwisi gεε mǎ. I kom kǎsum mǎwa,
 ma ya dera gem mu doona handunian di.
⁶ Na raa nεε, i sǎawa wəllun tǎmbu.
 I sǎawa Wərukoon bibu.
⁷ Adama i ko i gbiwa nge tən dirobu.
 I ko i gbiwa nge sinambu kpuro.
⁸ Gusunə, a seewo a handunia siri.
 Domi wuna a bwesenu kpuro mǎ.

83

¹ Womu ge Asafu u kua. U nεε,

- ² Gusunɔ, a ku mari, a ku maa wɛra.
³ Domi wee wunen yiberɛba ba seewa,
 be, be ba nun tusa ba wiru yɔrasie.
⁴ Wee ba kɔsa wesianamɔ wunen tɔmbun sɔ.
 Ba nɔɔ tia mɔ be a kɔsun sɔ.
⁵ Ba gerumɔ ba mɔ,
 bu na bu sun kpeerasia bwesenu kpuron suunu sɔɔn di,
 kpa bu ku maa bese Isireliban yɛsiru yaaya.
⁶ Wee ba wesiana,
 ma be kpuro ba nɔɔ tia kua bu ka nun wɔri.
⁷ Beya, Edɔmuba ka Isimeɛliba ka Mɔabuba ka Agariba
⁸ ka Gebaliba ka Amɔniba ka Amalekiba
 ka Filisitiba ka sere Tirigibu.
⁹ Asirigibun tii ba na ba ka bu nɔɔ tia kua,
 ba ɔɔtun bibun bweseru, Amɔniba ka Mɔabuba nɔma kɔ.
¹⁰ Yinni Gusunɔ, a bu kuo nge mɛ ba Sisera ka Yabini ka Madianiba kua Kisionin daara.
¹¹ Ba bu kpeerasiawa Eni Dorio,
 ma ba ben gonu deri mi, nu tem kɔsisia nge naa bisu.
¹² A de ben sinambu bu gbi nge sinam beni,
 Orɛbu ka Seebu ka Seba ka Salumuna,
¹³ be, be ba raa geruna ba nɛɛ,
 bu da bu Gusunɔn arumani gura.
¹⁴ Yinni Gusunɔ, a bu suo a ka doona
 nge mɛ woo guna ya ra ka yakasu doone.
¹⁵ A de bu dɔɔ mwaara nge mɛ dɔɔ u ra dɔa sɔɔ mwe,
 n̄ kun mɛ nge mɛ dɔɔ yara ya ra guunu dabiri.
¹⁶ A bu naa giro ka guru woo bɔkɔ.
 A bu nandasio ka woo guna.
¹⁷ Yinni Gusunɔ, a bu sekuru dokeo,
 kpa bu wa bu gɔsirama wunen mi.
¹⁸ A de bu sekuru wa,
 kpa ba n nande sere ka baadommaɔ.
 A ben yɛiyɔbu wunɔ, kpa bu kam ko.
¹⁹ Kpa bu gia ma wunɛ turowa a sɔa Yinni Wɔrukoo handunia ye sɔɔ.

84

- ¹ Womu ge Koren bibu ba wom kowobun wirugii kua. Ba gu kuawa ka mɔrɔku. Ge wee.
² Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
 wunen wɔa yeru ta man wɛre.
³ Na sende, na diirimɔ n wa n ka du wunen sɔa yerɔ.
 Nen gɔru ka nen wasi kpuro nuku dobun kuuki mɔ
 wunɛ Yinni Gusunɔn sɔ, wunɛ wi a wɔa.
⁴ Nen Yinni, nen sina boko!
 Baa ka gunɔminɔ nu ra n wɔa yeru mɔ.
 Wɔllu ka tem Yinni, a ra mam de
 nu sokunu ko wunen yɔku yerun bɔkuɔ.
⁵ Doo nɔɔrugiba be ba wɔa wunen sɔa yerɔ
 ba nun tɔmamɔ baadomma.
⁶ Doo nɔɔrugiba be ba tɔsa wunɛ sɔɔ.
 Ba ra n sɔɔru sɔa bu ka sɔaru da.
⁷ B̄a n sarɔ wɔwan di ye ba mɔ Yɛresu,
 a ra de bwii yi koorawa mi,
 kpa gura yu ka ye domaru naawa.
⁸ Nge mɛ ba dɔɔ bu ka Gusunɔ yinnibun Yinni sɔ Siɔniɔ,

nge meya ben dam mu ra n sosimə gbabu te sɔɔ.

⁹ Gusunə wəllu ka tem Yinni, a man swaa dakio.

Gusunə Yakəbun Yinni, a nən kanaru nəwə.

¹⁰ Yinni, wunε wi a s̄a besen tɛrɛru,
a wi a gɔsan wuswaa mɛerio.

¹¹ Nən s̄ɔ teerun wāaru wunen s̄a yerə,
ta nən yam tukum wāarun s̄ɔ dabi dabinu kere.
N buram bo na n wāa wunen s̄a yerun kənnəwə,
ye ko na n ka wāa diru mi tən k̄soba wāa.

¹² Yinni Gusunə, a s̄awa nge s̄ɔ.

A maa s̄awa nge tɛrɛru.

Wuna a ra təmbu durom ka bɛrɛrɛ kue.

Be ba s̄imə gem sɔɔ, a ku ra ka bu gea yinari.

¹³ Gusunə, wəllu ka tem Yinni,
doo nərugiiwa wi u nun naanε s̄a.

85

¹ Womu ge Koren bibu ba wom kowobun wirugii kua. Ge wee.

² Yinni Gusunə, a wunen tem durom kua.

Wee a ka bɛrɛ Isireli be sa s̄a Yakəbun bweseru wurama.

³ A bɛrɛ wunen təmbun toranu wəka.

A besen durum kpuro wukiri.

⁴ A ɛn maa ka sun mərə s̄a.

A dera wunen mərə kpuro ya sure.

⁵ Gusunə besen faaba kowo, a sun wesio nge yellu.

A ku maa ka sun mərə ko.

⁶ Nge kaa n ka sun mərə s̄awa sere ka baadomma?

Nge kaa n mərə s̄awa sere ka besen bibun bibu sɔɔ?

⁷ A ɛn sun wāaru wesiamə

kpa bɛrɛ wunen təmbu su wa su nuku dobu ko wunen s̄ɔ?

⁸ Yinni Gusunə, a sun wunen durom s̄ɔsio

kpa a sun faaba ko.

⁹ Yinni Gusunə, kon swaa daki n nə ye a gerumə.

Domi bəri yendun gariya a ra n wunen təmbu s̄ɔmə

be ba nun naanε s̄a

ma ba kun wure wiira gari sɔɔ.

¹⁰ Be ba nun nasiewa a ra faaba ko.

Kpa a de bɛrɛrɛ ya n wāa besen tem sɔɔ.

¹¹ Tən geeru ka bərəkinira koo wurama

kpa gem ka bəri yenda n wāa tem mε sɔɔ.

¹² Bərəkiniru ta koo se tem mε sɔɔ nge dīa bwese te ba duura,

kpa gem mu sarama wəllun di.

¹³ Yinni Gusunən tiiwa u koo sun bəri yendu w̄,

kpa besen tem mu binu ma.

¹⁴ Gema mu ko n n̄n gbiye, kpa mu win swaa s̄amε.

86

¹ Dafidi u kanaru kua u nεε,

Yinni Gusunə, a man swaa dakio kpa a nən kanaru nə.

Wee na s̄aru ka wənwəndu soore.

² A nən hunde beruo, domi na ra nun s̄a.

Gusunə, na nun naanε s̄a,

a man faaba koowo.

³ Yinni, wuna na ra nəgiri sue baadomma.

A man wənwəndu kuo.

⁴ Yinni, a man nuku dobu w̄eyə.

Wuna na ra n kanamə ka nən gōru kpuro.

⁵ Yinni, a sāawa tən geo,

a ra maa tumbu ben durum wəke.

A ra be ba nun soku kpuro kīru sōsi ta n kpā.

⁶ Yinni Gusunə, a nən kanaru nəwə.

A nən weeweenu swaa dakio.

⁷ Domi nà n nun kana nən swāarun saa,

a ra man wisi.

⁸ Gāanu sari ni nu ka nun weene ye ba ra sã kpuro sə.

Gāanu maa sari ni nu ka wunen sōma weene.

⁹ Bwese ni a taka kua kpuro nu koo na nu yīra wunen wuswaa,

kpa nu wunen yīsiru bēere wē.

¹⁰ Domi a kpā, a ra maa səm maamaakiginu ko.

Wunε turowa a sã Gusunə.

¹¹ Yinni Gusunə, a man wunen swēe sōsio,

kpa n wa n sī wunen gem sə.

A de n wunen yīsiru nasia.

¹² Gusunə nən Yinni, kon nun siara ka nən gōru kpuro,

kpa n nun bēere wē sere ka baadomma.

¹³ Domi a man durom bakam kua,
a man yara gəribun wāa yerun sə sən di.

¹⁴ Yinni Gusunə, tii suobu ba man seesi.

Tən kōsobu ba kī bu man hunde wuna,

be, bèn bwisikunu ku ra n wāa wunen mi gia.

¹⁵ Adama wunε Gusunə, a sāawa Yinni wənwəndugii.

A ku ra məru se fuuku.

Wunen kīru ta kpā.

A maa sāawa bərkini.

¹⁶ A man mēerima kpa a nən wənwəndu wa.

A nε, wunen səm kowo dam kēyε,

kpa a man faaba ko nε, wunen səm kowon bii.

¹⁷ Yinni Gusunə, a man yīreru sōsio te ta koo man kooru,

kpa a de nən yiberēba bu ye wa kpa sekuru tu bu mwa.

Domi wuna a ra man faaba ko, kpa a man nukuru yemiasia.

87

¹ Womu geniwa Koren bibu ba kua. Ba nεε,

Yinni Gusunə u Yerusalemun kpeεkpeεku swīiwa

guu te win tii u gəsa u dεεrasian wəllə.

² U Yerusalemu ye kī n kere wuu si su wāa Yakəbun bweserun tem kpuro sə.

³ Yerusalemu, Gusunən wuu,

ba wunen bēere bakan gari gerumə.

⁴ Nε, Yinni Gusunə, nà n bwesenun yīsinu yoromə ni nu man yē,

kon Egibitigibu ka Babilonigibu ka Filisitiba ka Tirigibu ka Etiopigibun yīsinu yore.

Domi ba bu marawa Yerusalemu mini.

⁵ Adama Yerusalemugibu ba koo nεε, ben tema mi ka gem.

Wərukoowa u mən kpeεkpeεku swīi.

⁶ Yinni Gusunə u koo bwesenun yīsinu yore kpa u nεε,

Yerusalemuəra ba bu mara.

⁷ Be ba womusu mə ba yaamə, ba koo nəəguru sua ba n mə,

Yinni, besen nuuru kpuro ta woowa wunen mi.

88

¹ Womu ge Koren bibu ba wom kowobun wirugii kua. Ba gu kuawa ka guuru. Hemani Esirahigiiwa u gu kua. Ge wee.

² Yinni Gusunə nən faaba koowo,
na ra n nɔɔgɪru suewa wunen wuswaaɔ wɔ̄kuru ka sɔ̄ɔ sɔ̄ɔ.
³ A de a nən kanaru nɔ.
A swaa tem kp̄iɪyɔ a nɔ ye na nun kanamɔ.
⁴ Wee wahala ya man deema n kp̄ã
sere na gəribun wãa yeru turuku kua.
⁵ Na wãa be ba gɔɔ dɔɔn wuurɔ.
Na ɛ̄n maa dam mɔ.
⁶ Wee na kp̄i ka gəribu sannu.
A dera na wãa ka be sannu sikirɔ,
be, be a ɛ̄n maa yaayamɔ, a ɛ̄n maa bu nɔɔrimɔ.
⁷ A man kp̄ɛɛ wɔru bɔkɔ sɔɔ mi yam wɔ̄kura wãa.
⁸ A man mɔru seesi,
ma n sãare na nim mwɛere.
⁹ A dera nən kpaasibu ba man deri.
A dera ba man tusa,
ma na taarere na ɛ̄n kp̄ɛ n nunda nən wahalan di.
¹⁰ Nən nɔni dam dwiɪya nɔni swãarun sɔ̄.
Yinni Gusunə, tɔ̄ru baatere na ra nɔma yiiyewa wunen mi gia na n nun somiru kanamɔ.
¹¹ Gəriba a ra maamaaki kue?
Gəriba ba koo kp̄i bu se bu nun sã?
¹² Gəriba ba koo kp̄i bu wunen bəɔ̄kinirun gari gere siki wɔruɔ?
Ba koo kp̄i bu wunen tən geerun gari gere gəribun wãa yerɔ?
¹³ Ba koo kp̄i bu wunen maamaaki wa yam wɔ̄kurɔ?
Ba koo kp̄i bu wunen gem tubu gəriɔ mi ba ra tɔmbu duari?
¹⁴ Yinni Gusunə, wuna na ra faaba kanɛ.
Buruu baatere, wuna na ra nɔɔgɪru sue.
¹⁵ Yinni Gusunə, mban sɔ̄na a man wunen wuswaa berue.
Mban sɔ̄na a ɛ̄n kɪ n nun wa.
¹⁶ Saa nən birun di, na wənwəndu soorewa na gɔɔ dɔɔ.
Na burisine nɔni swãa te a man kp̄ɛɛn sɔ̄.
¹⁷ Ne sɔ̄ra wunen mɔru ya wəri, ma ya man goomɔ.
¹⁸ Ya ka man sikerene tɔ̄ɔ baatere nge nim bweru.
Ye kpurowa ya man wukiri.
¹⁹ A dera nən kpaasibu ka nən bəɔ̄ba ba man biru kisi.
Be kpuro ba man deri.

89

¹ Womu ge Etani Esirahigii u kua. Ge wee.
² Yinni Gusunə, kon wunen tən geerun womu ko sere ka baadommaɔ.
Kon wunen bəɔ̄kiniru kpara sere ka baadommaɔ.
³ Na yɛ ma wunen kɪru ta ko n wãawa sere ka baadommaɔ.
Wunen bəɔ̄kiniru ta girewa wɔ̄llɔ.
⁴ Yinni Gusunə, a nɛɛ,
a ka Dafidi wi a gɔsa arukawani bɔkua.
A wi, wunen sɔm kowo nɔɔ mwɛeru kua ka bɔ̄ri
⁵ a nɛɛ, kaa goo wuna win bweseru sɔ̄ɔ
u ko sunɔ sere ka baadommaɔ,
kpa a win bandu tãsisia sere ka baadommaɔ.
⁶ Yinni Gusunə, wɔ̄llu ta nun bɛere wɛɛmɔ
maamaaki ye a mɔn sɔ̄.
Wunen gɔradoban wuuru ta nun siaramɔ
wunen bəɔ̄kinirun sɔ̄.
⁷ Yinni Gusunə, a ɛ̄n saara mɔ wɔ̄llɔ.
Wunen gɔradoba sɔ̄ɔ, goo sari wi u ka nun nɛ.

- 8 A nanum mə wunen ɔɔrado dɛerobun suunu sɔɔ.
Wunen yiiko ya kpã be ba nun sikerenen suunu sɔɔ.
- 9 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, wara u dam mə nge wunɛ.
Wunen bɔrɔkinira nun karewa ta ka sikereneɛ.
- 10 Wuna a ra nim wɔkun tii suabu yɔrasie.
Gen nim kurenu nù n seewa, a ra nu suresie.
- 11 A Egibitigibu taaka a pɛsuka nge goru.
A be, wunen yiberɛba yarinasia ka wunen dam.
- 12 Wuna a wɔllu ka tem mə.
Wuna a handunia taka kua ka ye ya wãa ye sɔɔ.
- 13 Wuna a sɔɔ yɛsan nɔm geu ka nɔm dwaru kua.
Guu ni ba mɔ Tabori ka Hɛɛmɔɔ nu wunen yĩsiru bɛɛɛ wɛɛmɔ.
- 14 Wunen ɔãseru ta dam mə.
Wunen nɔmu ga dam mə.
- 15 Gema mu sãa wunen bandun kpɛɛkpɛɛku.
Kĩru ka bɔrɔkinira ra n wãa wunen wuswaaɔ.
- 16 Yinni Gusunɔ, doo nɔrugiba be ba ra nun takaru ko.
Ba ra sĩwa yam bururam sɔɔ wunen wuswaaɔ.
- 17 Ba koo nuku dobu ko tɔɔ baatere wunen yĩsirun sɔɔ.
Kpa bu bɛɛɛ wa wunen gem sɔɔ.
- 18 Domi wuna a sãa ben dam ka ben bɛɛɛ.
Wunen saabuwa sa tãsimɔ.
- 19 Yinni Gusunɔ, wuna a sãa bese Isireliban tɛɛɛru.
Wunɛ Dɛero, wuna a sãa besen sina boko.
- 20 Gasɔ, a ka wunen sɔm kowo be a naane sãa gari kua kãsiru sɔɔ a nɛɛ,
a wunen dam tabu durɔ damgii goo wɛ.
A nùn ɔɔsa wunen tɔmbun suunu sɔɔn di a wɔlle sua.
- 21 Wiya Dafidi wunen sɔm kowo.
Wiya a bandun gum tãre.
- 22 Wunen nɔmu ga ko n nùn neniwa kem kem.
Geya ga ko n sãa win dam.
- 23 Yiberɛba ba ñ kpɛ bu nùn samba ko.
Tɔn kɔsobu ba ñ kpɛ bu nùn dam dɔre.
- 24 Kaa win yiberɛba kpeerasia.
Kaa be ba nùn tusa sɛsuku.
- 25 Wunen bɔrɔkiniru ka wunen tɔn geera ko n wãa ka wi.
Kpa a nùn dam wɛ ka wunen yĩsiru.
- 26 Kaa de win bandun dam mu tɛria
saa nim wɔku ge ba mɔ Mɛditeranen di
sere ka daa te ba mɔ Efaratiɔ.
- 27 U koo nun sɔ u nɛɛ, a sãawa win tundo ka win Yinni.
A sãawa win faaba kowo nge kpee baa m̀i u ra kuke.
- 28 Kaa nùn ko wunen bii tɔn durɔ gbiikoo.
Kpa u n sãa handunian sinambu kpuron sina boko.
- 29 Kaa de wunen tɔn geeru ta n nùn wãasi.
Kpa a ka nùn arukawani bɔke ye ya ñ nɔru mə.
- 30 Kaa de win bibun bweseru ta n bandu dimɔ sere ka baadommaɔ.
Kaa de win bandu tu dam gira nge wɔllu.
- 31 Adama win bibun bwese te, tã n yina tu wunen woodaba mɛm nɔɔwa,
ma ta wunen yiirebu atafiiru kua,
- 32 ma ta ñ wunen sɔɔsiru swĩ,
ma ta ñ wunen gere mɛm nɔɔwɛ,
- 33 kaa tu sɛɛyasiawa ka bokuru ten mɛm nɔɔbu sarirun sɔɔ.
- 34 Adama a ñ yinamɔ a tu wunen tɔn geeru sɔɔsi win sɔɔ.

A ñ nùn tǎnu kandu kuammɛ.

³⁵ A ñ wunen arukawani kusiamɔ.

A ñ maa wunen gere kɔbiamɔ.

³⁶ A bɔrua ka wunen yīsi dɛeraru ma a ñ Dafidi weesu kuammɛ.

³⁷ Kaa de win bibun bweseru ta n bandu dimɔ sere ka baadommaɔ.

Kpa win bandu ta n wāa baadomma nge sɔɔ.

³⁸ Kpa tu tɛ nge suru.

Win seedagii wi u wāa wǎllɔ u sāa bɔrəkini.

³⁹ Adama wee a sunɔ wi a raa gɔsa deri,

ma a ka nùn mǎru kua too.

⁴⁰ A wunen arukawani kusia ye a raa ka wunen sɔm kowo bɔkua.

Ma a win sina furɔ kasa kua.

⁴¹ A win gbāranu kpuro kɔsuka,

ma a win kuku yenu surura.

⁴² A dera be ba sarɔ mi, ba win arumani gura.

Ma ba nùn sekuru doke.

⁴³ A win yiberɛba dam kǎ.

A dera ba nuku dobu kua.

⁴⁴ A dera win tabu yānu nu dam dwiiya.

A ñ ka nùn yɔre tabu sɔɔ.

⁴⁵ A win bɛɛɛ kpeesia.

Ma a win bandu sura sere ka tɛmɔ.

⁴⁶ A dera u tǎkɔ kua fuuku, ma a nùn sekuru doke.

⁴⁷ Yinni Gusunɔ, sere saa yerà kaa n kukua.

Sere saa yerà wunen mǎru ya ko n seewa nge dɔɔ yara.

⁴⁸ A yaayo nge mɛ nɛn wāarun tɔru ta dɛɛbu nɛ.

A yaayo ma tǎnu wi a taka kua kpuro u koo ra gbi.

⁴⁹ Wara u koo kpī u n wāa u kun gu.

Wara u koo kpī u tii yara gɔribun wāa yerun di.

⁵⁰ Yinni, mana wunen gasɔn durom mɛ, mu da.

Mana nɔɔ mwɛɛ tɛ a Dafidi kua ka bɔrəkini ru ta wāa.

⁵¹ Yinni, a mɛɛrio seku tɛ wunen tɔmba dimɔ.

A yaayo ma nɛna na wunen tɔn dabi tɛ kpare.

⁵² Yinni Gusunɔ, yiberɛba ba wunen tɔmbu sekuru dokemɔ,

ma ba wi a gɔsa wɔmmɔ mi u dɔɔ kpuro.

⁵³ Yinni Gusunɔ, wuna sa ko n siaramɔ sere ka baadommaɔ.

Ami! Ami!

WOMUSUN BǎNU NNESE

90

¹ Mɔwisi Gusunɔn sɔm kowo u kanaru kua u nɛɛ,
Yinni, saa yellun di, wuna a sāa besen kuku yeru.

² A sāawa Gusunɔ a sere guunu ka handunia taka kua.

Mɛya kaa n maa sāa sere ka baadommaɔ.

³ A ra de tǎnu u gɔsira tua.

A ra nùn sɔ a nɛɛ, u gɔsiro min di, u we.

⁴ Wunen mi, wɔɔ nǎrɔbu (1.000) ra n sāawa nge gīan tɔru tɛ ta doona kɔ,
ñ kun mɛ nge wɔkurun sākuru.

⁵ A ra tǎnun wāaru nǎru koosiewa nge mɛ dosu ga ra doone bururu.

Ga ku ra tɛ nge yakasu

⁶ sìn wɛsu ra n baare bururu,

ñ n kua yoka bu su bura kpa su gbera.

⁷ Wunen mǎru ya dera sa gɔɔ dɔɔ.

Ma sa nanda yen saabu.

⁸ A ra besen toranu terasiewa wunen wuswaaɔ,

kpa wunen yam bururam mu besen asiri kpuro s̄s̄si.

⁹ Besen wāaru ta ra doonewa wunen m̄run s̄s̄.

Ta ra doonewa nge w̄sia teeru.

¹⁰ T̄n̄nun wāaru ta ra turi sere w̄s̄ wata ka w̄kuru,

wi u maa dam m̄, w̄s̄ wene,

adama ka m̄, t̄n̄nun wāara ku ra n arufaani gaa m̄

sere wahala ka n̄ni swāaru.

Domi ta ra doonewa fuuku ḡri gia.

¹¹ Wara u wunen m̄run dam ȳ.

Wara u nun nasie yen s̄s̄.

¹² A de sa n ȳ ma besen wāarun t̄ra kun d̄u,

kpa su ko bwisigibu.

¹³ Yinni Gusun̄, sere domma kaa ḡru ḡsia a wunen m̄ru deri.

A bese wunen s̄m kowobun w̄nw̄ndu waawo.

¹⁴ A sun wunen durom bakam s̄s̄s̄io bururu baatere.

Kpa sa n nuku dobu m̄ sa n womusu m̄ besen wāarun t̄ru kpuro s̄s̄.

¹⁵ A sun nuku dobu w̄eȳ nge m̄n̄ n̄ a sun s̄eȳasia.

Kpa a besen nuku sankira ten w̄su ḡsia nuku dobu w̄su.

¹⁶ A de su wunen s̄ma wa bese wunen s̄m kowobu,

kpa a besen bibun bweseru wunen yiiko s̄s̄si.

¹⁷ Gusun̄ besen Yinni, a sun durom kuo,

kpa a de besen s̄ma kpuro yu arufaani ko.

91

¹ Wun̄ wi W̄rukoo u k̄su,
a w̄rewa Dam kpurogiin t̄bū.

² Kon Yinni Gusun̄ s̄ ma wiya n̄n kuku yeru ka n̄n k̄r̄i.

Wiya n̄n Yinni wi na naane s̄a.

³ Domi wiya u nun w̄ram̄ saa taan di.

Wiya maa nun w̄ram̄ saa k̄si k̄si ḡa ka win wahalan di.

⁴ U koo nun win sansu wukiri.

Kaa kuku yeru wa win kasan s̄w̄.

Win b̄r̄kinira s̄awa nge t̄er̄er̄u ka tarakpe.

⁵ W̄k̄urun kari ñ kun m̄ s̄u ge ga wee s̄s̄ s̄s̄,

yen gaa kun nun b̄rum m̄.

⁶ K̄si k̄si ḡa wi u b̄su w̄kuru,

ñ kun m̄ bara te ta t̄mbu goom̄ s̄s̄ s̄s̄ gb̄ara,

yen gaa kun nun b̄rum m̄.

⁷ Baa bara ni, n̄ n t̄mbu n̄r̄bu (1.000) go wunen b̄kū,

ma nu t̄mbu n̄r̄bun suba w̄kuru (10.000) w̄ri wunen n̄m geū,

ḡanu kun nun babam̄.

⁸ N̄niya kaa ka m̄eri t̄na kpa a t̄n̄ k̄sobun are wa.

⁹ Ȳn̄ s̄ Yinni Gusun̄ u kua wunen kuku yeru,

ma wi, W̄rukoo u kua wunen w̄a yeru,

¹⁰ yen s̄na n̄ni swāaru gara kun nun sisie,

bararu gara kun maa wunen ȳnu susī.

¹¹ Domi u koo win ḡradoba n̄ k̄ wunen s̄s̄,

ba n̄ nun k̄su wunen sw̄e kpuro s̄s̄,

¹² bu nun n̄n̄ ka ben n̄ma

kpa a ku ra ka wunen naasu kperu sokura.

¹³ Kaa gbee sun̄ ka sur̄k̄ru ȳ a sara,

kpa a gbee sun̄ kp̄mu ka yaa ḡba tem taare.

¹⁴ Yinni Gusun̄ u n̄e, ȳn̄ s̄ u man k̄i,

kon n̄n̄ yakia kpa n̄ n̄n̄ k̄su domi u n̄n̄ ȳs̄iru ȳ.

¹⁵ Û n man soka kon nùn wurari.
Ko na n wãa ka wi nɔni swãarun saa.
Kon nùn yakia kpa n nùn bæere wẽ.

¹⁶ Kon de u tãkãru ko bõri yendu sãã,
kpa n nùn nen faaba sããsi.

92

¹ Womu ge ba kua tãã wẽrarugirun sã. Ge wee.
² Ya ra n do ba n nun tãmamã Yinni Gusunã,
kpa ba n wunen yisiru bæere wẽemã, wunẽ Wãrukoo,
³ ba n wunen durom gari kparamã bururu,
kpa ba n wunen bõrãkinirun gari kparamã wõkuru
⁴ ka mãrãku ka gããgeru.
⁵ Yinni Gusunã, ye a kua ya man nuku dobu wẽ.
Ma na ye kpuro siaramã ka womusu.
⁶ Yinni Gusunã, wunen sãma ye a kua ya kpã.
Wunen bwisikunu nu duku.
⁷ Gari bãkã ga ñ kpẽ gu nu tubu,
meya nu ñ maa kpẽ nu nùn yeeri.
⁸ Geema, tãn kãsobu ba seemã nge yakasu,
ma nuku kãsurugibu ba kparamã nge dãa.
Ka mẽ, sãã teeru ba koo bu kpeerasia sere ka baadommaã.
⁹ Adama wunẽ Yinni Gusunã, wuna a kpuro kere sere ka baadommaã.
¹⁰ Wunen yiberẽba kpuro ba koo kam ko.
Be ba kãsa m̀ kpuro ba koo yarina.
¹¹ A man gbeeku keten dam kã,
ma a man domaru kua a man gum yarum tãre.
¹² Tẽ, na waamã nen yiberẽba ba wãrukumã.
Na nããmã ba kuuki m̀.
¹³ Gemgibu ba koo kpẽa nge kpakpa bãa.
Ba koo se nge Libanin dãa ye ba m̀ seduru.
¹⁴ Ba ko n sãawa nge dãa te ba gira ta kparamã
Gusunã besen Yinnin sãa yerã.
¹⁵ Baa tã n tãkã kua, ta ko n binu marumãwa,
kpa ta n bõrãm mã ta n wurusu sããwa.
¹⁶ Yeya ya koo sããsi ma Yinni Gusunã u sãawa gemgii.
U maa sãawa nen kpee baa mi na ra kuke.
Wi sãã, durum gaa sari.

93

¹ Yinni Gusunã, a bandu dii,
ma a wunen yiiko sebua nge yaberu.
Ma a dam sẽke nge kpaka.
A maa dera tem mu dam mã, mu ñ yĩirimã.
² Saa yee yellun diya a wunen bandu swii.
Saa yee yellun diya a wãa.
³ Yinni Gusunã, daanu nu ra n nããgiru sue nu n wãki,
kpa nu n kuuki m̀.
⁴ Adama wunẽ, a dam mã a ni kpuro kere.
A bandu dii wãllã.
⁵ Yinni Gusunã, wunen gari yi sãawa gem.
Wunen sãa yeru ta ko n sãawa dẽeraru sere ka baadommaã.

94

- ¹ Yinni Gusunə, wunε wi a ra tɔnu mɔru kɔsie,
a wunen yiiko sɔsio.
- ² Wunε handunian siri kowo, a seewo.
A be ba tii sue ben kɔsa kɔsieyo.
- ³ Sere saa yerà kaa n dera tɔn kɔsobu ba n wāa.
Sere saa yerà kaa n dera ba n nuku dobu mɔ.
- ⁴ Wee be ba ra n tɔmbu kɔsa kuamme ba gari saarimɔ ka tii suabu.
- ⁵ Yinni Gusunə, ba wunen tɔmbu dam dɔremɔ
be, be ba sāa wunen arumani.
- ⁶ Ba gɔminibu ka sɔbu goomɔ.
Ma ba gobekuba sɛremɔ ba goomɔ.
- ⁷ Ba mɔ, Yinni Gusunə kun sun mɛera.
Gusunə Yakɔbun Yinni wi, kun besen laakari mɔ.
- ⁸ Bεε gari bakasu, i n tii sε.
Sere saa yerà i ko i bwisi ko.
- ⁹ Gusunə wi u tɔnu swasu gira, wiya kun kpɛ u gari nɔ?
Wi, wi u tɔnu nɔni gira, wiya kun kpɛ u yam wa?
- ¹⁰ Wi, wi u ra bwesenu sɛyiasie, wiya kun tɔnu sɛyiasiamɔ?
Wi, wi u ra tɔnu yɛru wɛ, wiya kun bwisi mɔ?
- ¹¹ Yinni Gusunə u tɔmbun bwisikunu yɛ.
U yɛ ma nu sāawa kam dirum.
- ¹² Yinni Gusunə, doo nɔrugiiwa wi a sɛyiasiamɔ.
Doo nɔrugiiwa wi a seeya ka wunen wooda.
- ¹³ Wahalan saa sɔɔ, u ko n wāawa bəri yendu sɔɔ
sere bu ka tɔn kɔso suura gbea.
- ¹⁴ Yinni Gusunə kun win tɔmbu derimɔ.
U n bu biru kisimɔ, be, be ba sāa win arumani.
- ¹⁵ Domi gemgiiwa u koo siribu di.
Bɛn gɔru ga dɛere kpa bu siri bi wura.
- ¹⁶ Wara u koo man sanna tɔn kɔsobun mi.
Wara u koo ka man yina kɔsan kowo ben nɔman di.
- ¹⁷ Yinni Gusunə ù kun daa man somi,
na n daa wāa gɔribun wāa yerɔ.
- ¹⁸ Yinni Gusunə, nà n bāarimɔ,
wunen duroma mu ra de na n tāsā.
- ¹⁹ Bwisiku dabinu nù n wāa nen gɔruɔ,
a ra man nukuru yemiasie.
Kpa na n nuku dobu mɔ.
- ²⁰ Yinni Gusunə, mba n bεε mɔsine wunε ka siri kowo tɔn gowo
be ba ra n wunen woodaba gema ba n tɔmbu dam dɔremɔ,
- ²¹ kpa ba n nɔɔ tia mɔ bu ka gemgibu wəri.
Kpa ba n taare sarirugibu taare wɛemɔ.
- ²² Adama Yinni Gusunə, wuna a sāa nen gbāra damgiru.
A sāawa nen kpee baa yèn mi na ra kuke.
- ²³ Kaa de ben toranu nu wəri ben wiru wallo.
Kaa de ben tiin nuku kɔsuru tu bu marisia.
Gusunə nen Yinni, kaa bu nɔɔ marisia.

95

- ¹ I na su Yinni Gusunə womu kua.
Su nùn nɔgiru sue ka nuku dobu
wi, wi u sāa faaba kowo damgii nge kpee bakaru.
- ² I de su da win wuswaaɔ su nùn siara.
Su nùn bεere wɛ ka siarabun womusu ka nuku dobu.

³ Domi u kpã.
 U sãa sina boko wi u ye ba sãamɔ kpuro kere.
⁴ Win nɔma ya kpuro neni ye ya wãa tem sɔwɔ.
 Guunun wii kpiinu nu maa sãa wiginu.
⁵ Nim wɔku ga sãawa wiguu.
 Wiya u gu kua.
 Win nɔma ya maa tem kua.
⁶ I na su kpuna su tii kawa.
 Su yiira Yinni Gusunɔ besen taka kowon wuswaaɔ.
⁷ Domi u sãawa besen Yinni.
 Sa maa sãa win tɔmbu be u kpare nge naa gɔɔ.
 I de i win nɔ nɔ gisɔ.
⁸ I ku de been gɔrusu su bɔbia
 nge mɛ been baababa ba kua Meribaɔ
 ka maa dɔma te ba wãa Masaɔ gbaburɔ,
⁹ mi ba man wɛɛra,
 ba nen laakari mɛɛra baa mɛ ba nen sɔma waare.
¹⁰ Wɔɔ weeruwa na bwese te bwɛra yara,
 ma na nɛɛ, tɔn ben gɔrusu ka man tonda.
 Ba yina bu nen woodaba swii.
¹¹ Yen sɔna na mɔru kua ma na bɔrua na nɛɛ,
 ba ñ sisi bu ka man wɛra mi na wɛre.
 (*I maa mɛerio Bandun Gari I, 16:23-33*)

96

¹ I Yinni Gusunɔ wom kpɔɔ kuo.
 Bɛɛ handuniagibu, i nùn womu kuo.
² I Yinni Gusunɔ womu kuo.
 I nùn bɛɛɛ wɛɛyɔ.
 I win faaban labaari kparɔ tɔɔ baatere.
³ I bwesenu win yiikon faagi kuo.
 Kpa i win maamaakin gari gere.
⁴ Domi wi, Yinni Gusunɔ u kpã.
 Wiya ba koo bɛɛɛ wɛ. U bũnu kpuro dam kere.
⁵ Domi nu sãawa kam dirum.
 Wiya u wɔllu taka kua.
⁶ Yam bururam ka yiiko baka ya ra n nùn wãasi.
 Dam ka girima ya wãa win sãa yerɔ.
⁷ Bwesenu kpuro, i na i Yinni Gusunɔ bɛɛɛ wɛ.
 I na i win dam ka win yiikon gari kpara.
⁸ I Yinni Gusunɔn yĩsiru bɛɛɛ wɛɛyɔ.
 I duo win sãa yerɔ ka kɛnu.
⁹ I na i nùn kpuna ka been sãa yãnu.
 Bɛɛ handuniagibu kpuro, i diirio.
¹⁰ I bwesenu kpuro sɔwɔ i nɛɛ, Yinni Gusunɔ u bandu di.
 U tem swii mu dam mɔ, mu ñ maa yĩirimɔ.
 U ra tɔmbu siriwa dee dee.
¹¹ Wɔllu tu nukuru doro. Tem mu yɛɛrio.
 Nim wɔku ka ye ya wãa ge sɔɔ kpuro yu kukirio.
¹²⁻¹³ Gberu kpaanɛ yu nukuru doro ka ye ya wãa ye sɔɔ kpuro.
 Dãnu nu taki koowo Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, domi u wee.
 U wee u handunia siri, kpa u yen tɔmbu siria dee dee.

97

- ¹ Yinni Gusunə u bandu dii.
 Tem mu nukuru doro.
 Be ba wāa n toma bu yēerio.
- ² Guru wii wuroru ka yam wōkura ra n ka nùn sikerenewa.
 Gem wəlləwa u win sina gəna terie.
- ³ Dōəwa u ra n nùn swaa gbiiye.
 Kpa u n win yibereba mwaamə.
- ⁴ U ra de guru maakinu nu handunia yam bururasia.
 Tem mù n nu wa, mu ra diiriwa.
- ⁵ Guunu nu ra yandewa nge gum win wuswaaə,
 wi, wi u sāa tem kpuron Yinni.
- ⁶ Wəllu ta win gem sōəsimə.
 Ma bwesenu kpuro nu win yiiko waamə.
- ⁷ Be ba bwāarokunu sāamə, ba koo sekuru wa.
 Be ba būnu siaramə, ba koo yōra ka dukiri.
 Būnu kpuro nu koo yiira win wuswaaə.
- ⁸ Yinni Gusunə, Siəniḡibu ba ye nua ma ba nukuru dora.
 Yudaba ba nuku dobu mə wunen siribun sō.
- ⁹ Domi wuna a kpāaru bo handunia kpuro səə.
 Wuna a maa būnu kpuro dam kere.
- ¹⁰ Bεε be i Yinni Gusunə kī, i kōsa tusio.
 U ra be ba nùn naanε sāa wəre tən kōsobun noman di.
- ¹¹ Yam bururam mu wāawa gemḡiin sō.
 Nuku dobu bu wāawa bən ḡōru ga dεeren sō.
- ¹² Bεε gemḡibu, i nuku dobu koowo Yinni Gusunən sō.
 Kpa i win yīsi dεera te wəlle sua.

98

- ¹ I Yinni Gusunə wom kpəə kuo,
 domi u səm maamaakiginu kua.
 Win dam saabu u nasara wa.
- ² Yinni Gusunə u təmbu win faaban gari tubusia.
 U sōəsi ma u sāa gemḡii.
- ³ U win durom ka win bəṛəkiniru yaaya Isireliban sō.
 Handunian goonu nne kpuro səə ba win faaba ye wa.
- ⁴ Bεε handuniagibu kpuro, i nəəḡiru suo ka nuku dobu.
 I nuku dobu kuuki koowo i ka nùn siara i nùn təma ka womusu.
- ⁵ I nùn womusu kuo ka məṛəkunu.
 I nùn təmə ka ḡōḡenu.
- ⁶ I nùn womusu kuo ka kəbi ka guunu.
 I taki koowo wi, sina bokon wuswaaə ka nuku dobu.
- ⁷ Nim wōku ka ye ya wāa ge səə, yu nəəḡiru suo.
 Tem ka ye ya wāa mε səə, yu womu koowo.
- ⁸ Daa bakanu nu taki koowo.
 Guunu nu nuku dobu kuuki koowo
 sannu sannu Yinni Gusunən wuswaaə.
- ⁹ Domi u wee u handuniagibu siri.
 U koo bu siriwa gem səə.

99

- ¹ Yinni Gusunə u bandu dii ma təmba diirimə.
 U sō wəllun kōsobun suunu səə ma tem mu yīirimə.
- ² Yinni Gusunə u kpā Siəniə.
 Wiya u bwesenu kpuro mə.

³ I Yinni Gusunən yīsiru wəlle suo.
 Ta kpā, ta nanum mə. U dəerewa.
⁴ I Yinni Gusunən dam wəlle suo.
 Domi u sāawa sina boko wi u ra gem kã.
 Yinni Gusunə, wuna a sun sōsi nge me sa ko ka besen wāaru diisina.
 Wuna a Yakəbun bweseru wooda wē Isireliə.
⁵ Yinni Gusunə u dəere.
 I nùn wəlle suo.
 I na i yiira win sina kitarun nuurə.
⁶ Məwisi ka Aroni ba wāawa win yāku kowobu səə.
 Samuəli u sāawa be ba ra nùn sokun turo.
 Be kpurowa ba nùn soka ma u bu wurari.
⁷ U ka bu gari kua saa guru wii wurorun di.
 Ma ba win woodaba mēm nəəwa ye u bu wē.
⁸ Gusunə besen Yinni, wuna a bu wisa.
 Ma a kua ben Yinni wi u ra bu toraru suuru kue.
 Adama a bu sēyasia ben kōsan sō.
⁹ I Gusunə besen Yinni siaro.
 I yiira win guu dəerərə i nùn bēere wē.
 Domi u sāawa Dēero.

100

¹ Siarabun womu. Ge wee.
 Bē handuniagibu kpuro,
 i Yinni Gusunə takaru koowo ka nuku dobu.
² I nùn sāawə ka gōru dobu.
 I na win mi, i n womusu mə ka yēeribu.
³ I n yē ma wi turowa u sāa Gusunə.
 Wiya u sun taka kua.
 Sa sāawa win təmbu.
 Sa sāawa nge yāa gō ge u kpare.
⁴ I duo win sāa yerə i nùn siara.
 I duo mi, i nùn təma.
 I nùn wəlle suo.
 I win yīsiru bēere wēyə.
⁵ U sāawa tən geo.
 Win kīru ta n nərū mə.
 U sāawa naanəgii sere ka baadommaə.

101

¹ Womu ge Dafidi u kua. Ge wee.
 Wee kon womu ko ge ga ka siribu ka durom yā.
 Yinni Gusunə, kon gu kowa n ka nun bēere wē.
² Kon nen laakari doke swaa gea səə.
 Saa yerə kaa man naawa.
 Kon sīwa dee dee nen yenugibun suunu səə.
³ Na n wuramə n kōsa mēeri.
 Na mēm nəəbu sariban daa tusa.
 Na n wuramə yu man tia.
⁴ Na n wuramə kōsa ya n wāa ne səə.
 Kon ka tən kōsobu tonda.
⁵ Kon de wi u ra kpaasi wīi u kam ko.
 Na n ka wi u tii sue nəə tia mə.
⁶ Kon mēeri n wa be ba naanə mə tem me səə,
 kpa ba n wāa nen bəkuə.
 Wi u sīimə gem səə, wiya u koo ko nen səm kowo.

⁷ Gbɛnɔ kun ayeru wasi nɛn yɛnuɔ.

Mɛya maa wee kowo u ñ yɔramɔ nɛn wuswaaɔ.

⁸ Bururu baatere, na ko n da tem mɛn tɔn kɔsobu nɔɔ marisiɛwa.

Kpa n wa n ka bu wuna mam mam Yinni Gusunɔn wuun di.

102

¹ Wɔnwɔndon kanaru sanam mɛ u nuki sankire ma u win weeweenu Yinni Gusunɔ saariamɛ.

² Yinni Gusunɔ, a nɛn kanaru swaa dakio.

A de a nɛn wuri nɔ.

³ A ku man biru kisi sanam mɛ na nuki sankire.

A man swaa dakio sanam mɛ na nun soku,
a man wurari fuuku.

⁴ Domi nɛn wɔarun tɔra doonɔ nge wiisu,
ma nɛn kukunu dɔɔ mɔ nge dɔa nɔɔ.

⁵ Nɛn torora kara ma nɛn gɔru ga gbera nge yakɔ gbebu,
sere dɔanu kun man bine mɔ.

⁶ Nɛn weeweenun saabu na woora.

⁷ Na ka kpakpayɛ gbeeku weenɛ.

Na sɔawa nge booro ge ga wɔa bansɔ.

⁸ Na ku ra dweeye, na sɔawa nge gunɔ
ge ga wɔa ge teu diru wɔllɔ.

⁹ Nɛn yiberɛba ba ra n man wɔmmɔwa baadomma
kpa ba n ka nɛn yɔsiru bɔrumɔ.

¹⁰⁻¹¹ Wunɛn mɔru bakan sɔ, torom mu kua nɛn dɔanu.

Ma nɛn nɔni yɔresu su wɔrikimɔ nɛn nim nɔruram sɔɔ.

Domi a man yara a kasa kɔ n toma.

¹² Nɛn wɔarun tɔru ta doonɔ nge dɔa saaru,
ma na dam dwiiyamɔ nge yakɔ gbebu.

¹³ Adama wunɛ Yinni Gusunɔ,
kaa n bandu diiwa sere ka nɔɔ.
Mɛya ba ko n nun yaaye sere ka baadommaɔ.

¹⁴ Kaa sewa a Siɔni wɔnwɔndu kua,
domi saa ye a yi ya tura a ka ye wɔnwɔndu kua.

¹⁵ Wunɛn sɔm kowobu ba ye kɔ sere ka yen bansɔ.
Ba maa yen tua mɛera gɔa geenu.

¹⁶ Mɛya bwesenu kpuro nu koo wunɛn yɔsiru nasia.
Kpa nin sinambu kpuro bu wunɛn yiikon berum ko.

¹⁷ Sanam mɛ Yinni Gusunɔ u koo wure u Siɔni bani,
u koo tii sɔɔsi win yiiko sɔɔ.

¹⁸ U ra sɔaron kanaru nɔ.

U ku ra tu atafiiru ko.

¹⁹ A de bu yeni yore bwese te ta koo maruran sɔ,
kpa tɔn be ba ko n wɔa, bu Yinni Gusunɔ siara.

²⁰ Domi wɔllun diya Yinni Gusunɔ u tem mɛera.

U mɛerimɔ saa win wɔa yee dɛerarun di

²¹ u ka yobun weeweenu nɔ u be ba gbiɔ yakia.

²² Kpa bu win yɔsiru kpaa

bu nɔn siara Yerusalemɔ

²³ sanam mɛ bwesenu kpuro nu koo menna ka nin sinambu
bu ka nɔn sɔ.

²⁴ U nɛn dam dwiiyasiasia nɛn wɔarun suunu sɔɔ.

U nɛn tɔru kawa.

²⁵ Na gerua na nɛɛ, nɛn Yinni, wunɛ wi a wɔa ka baadomma,
a ku man wuna sɛkum sɔɔ.

²⁶ Toren di a tem taka kua.

Wunen noma a maa ka wəllu kua.

²⁷ Ye kpuro ya koo doona, adama wunε, kaa n wāawa.

Ya koo təkuru ko nge yānu.

Kaa ye kəsi nge yaberu.

Meya ya koo maa saara.

²⁸ Adama wunε, wuna mi. A n təkuru mɔ.

²⁹ Wunen sɔm kowobun bibu ba ko n wāawa ben temɔ.

Ben bweseru ta koo tāsɪ wunen wuswaaɔ.

103

¹ Womu ge Dafidi u kua. U nεε,

kon Yinni Gusunɔ siara.

Kon win yīsɪ dɛɛraru tɔma ka nen gɔru kpuro.

² Kon Yinni Gusunɔ siara.

Win ye u kua, na n duarimɔ, baa yen tia.

³ U ra man nen toranu kpuro suuru kue.

U ra nen baranu kpuro kpeesie.

⁴ U ra man yare saa siki wɔrun di.

U ra man durom ka wɔnwɔndu kue.

⁵ U ra nen wāaru doo nɔru yibie.

Kpa u man ko nge aluwaasi nen təkuru sɔɔ,

na n dam mɔ nge gunɔ bakeru te ta yɔɔwa.

⁶ Yinni Gusunɔ u ra siriwa gem sɔɔ.

U ra be ba dam dɔremɔ wɔre.

⁷ U Mɔwisi win woodaba sɔɔsi.

Ma u Isireliba win sɔm maamaakiginu sɔɔsi.

⁸ Yinni Gusunɔ u wɔnwɔndu mɔ.

U ra maa tɔnu durom kue.

Win durom mu kpā.

Win mɔru ku ra se fuuku.

⁹ U ku ra tɔmbu gerusi kiri kiri.

U ku ra maa mɔru ko n ka tɛ.

¹⁰ U ku ra sun sɛyasie nge mɛ bɛsɛn torara nɛ.

U ku ra sun bɛsɛn toranu kəsie.

¹¹⁻¹² Adama nge mɛ sɔɔ yari yeru ta ka sɔɔ duu yeru tondine,

nge meya u ra maa bɛsɛn toranu tondasie.

Nge mɛ wəlla ka tem toma,

nge meya win durom mu kpāaru nɛ be ba nùn nasien mi.

¹³ Nge mɛ tundo u ra n win bibun wɔnwɔndu mɔ,

nge meya Yinni u be ba nùn nasien wɔnwɔndu mɔ.

¹⁴ Domi u yɛ ye ba ka sun taka kua.

U n duari ma yanima ba ka sun mɔma.

¹⁵ Tɔnun wāarun tɔnu nu ku ra tɛ.

Nu sāawa nge yakasu.

U ra sewa nge dāa wɛsu.

¹⁶ Woo gà n su swee kpa su doona.

Baa sin yīreru a n maa wasi.

¹⁷⁻¹⁸ Adama Yinni Gusunɔn durom mu ra n wāawa sere ka baadommaɔ

be ba nùn nasien mi, ma ba win arukawani neni,

ma ba win woodaba mem nɔwammɛ.

Meya maa win gem mu ra n ka bu wāa sere ka ben bibun bibɔ.

¹⁹ Yinni Gusunɔ u win sina gɔna tɛria wəllɔ.

Ma u bandu dii gāanu kpuron wəllɔ.

²⁰ Bɛɛ Yinni Gusunɔn gɔradoba, bɛɛ be i dam mɔ

i ra win gari mem nɔwɛ, i nùn siaro.

21 Bɛɛ win tabu kowobu kpuro,
 bɛɛ be i nùn sãamɔ,
 i win kīru m̀,
 i nùn siaro.
 22 Bɛɛ win taka koorã, i nùn siaro mi u bandu dii kpuro.
 Yinni Gusunɔ, kon nun siara.

104

1 Yinni Gusunɔ, kon nun siara.
 Gusunɔ nen Yinni, a kpã, a ñ n̄ru m̄.
 Yam bururam ka yiiko ya nun wukiri.
 2 A ra tii yam bururam wukiri nge bekuru.
 A ra w̄llu t̄erie nge beku bakaru.
 3 Wunen wãa yera wãa sere w̄llun nim w̄llɔ.
 Ma guru wira sãa wunen tabu k̄k̄.
 Ma a bellim̄ wom w̄llɔ.
 4 Ma a woo kua wunen ḡro.
 Ma guru maakinu kua wunen s̄m kowobu.
 5 A tem sw̄i men kp̄ekp̄eku w̄llɔ.
 Mu ñ w̄rumam̄ sere ka baadom̄m̄.
 6 A dera nim mu m̄e wukiri sere ka guun̄ nge beku bakaru.
 7 Adama ye a nim m̄e narua, ma mu doona.
 Ye mu wunen gb̄asukubu nua, mu duka sua,
 8 mu sara guun̄ di, mu da w̄wi s̄ɔ sere mi a mu ayeru kua.
 9 A nim m̄e ȳra yeru kua mu ku raa ka sara mu maa tem wukiri.
 10 Wuna a bwiin nim kp̄are m̄e mu kokum̄ guun̄ baa s̄ɔ.
 11 Miya gb̄ee ku ȳe ka gb̄ee ku k̄t̄ekunu nu ra n̄e nu nim n̄.
 12 Yen b̄akuw̄ra gun̄su su sin sokunu m̄.
 Ma su wãa d̄ã kikis̄ su sw̄i dori m̀.
 13 Saa w̄llun di, a ra de gura yu guunu swee,
 kpa tem mu wunen s̄man are di.
 14 Kpa a de yakasu su kpi yaa sabenun s̄
 ka d̄ã ni t̄nu u koo din s̄.
 15 Kpa bu tam wa ba n ka nuku dobu m̀.
 Kpa bu gum wa ben wasi yi n ka wã.
 Kpa bu d̄ianu wa ben wasi yi n ka dam m̄.
 16 Baa ka d̄ã koo bakan̄, nu ra nim wa
 m̄en bukata nu m̄ nge d̄ã ye ba m̀ seduru ye ya wã Liban̄.
 17 Miya gun̄su su ra n̄e su sin sokunu ko.
 Miya kpakpaye gb̄ee ku ga ra gen wã yeru ko.
 18 Guu ni nu gunu nu kua kpee beran wã yeru.
 Ma kpee baa maa kua yaa ye ba m̀ damaan * wã yeru.
 19 Yinni Gusunɔ, wuna a suru kua a ka saaba wunana.
 S̄ɔ u ȳe saa ye u koo kpuna.
 20 Yam w̄kuru t̄a n tunuma, yam t̄irawa mi.
 Saa ye s̄w̄ra gb̄ee ku ȳe yi ra b̄sum se.
 21 Gbee sinan piiminu n̄ n yaa wa,
 nu ra kukiriwa nu ka nun nin d̄ianu bikia.
 22 S̄ɔ ù n yara, nu ra wurewa nin wã yer̄ nu kpuna.
 23 Kpa t̄nu u maa yari u da u win s̄mburu ko sere s̄ɔ u ka du.
 24 Yinni Gusunɔ, wunen s̄ma ya dabi.
 A ye kpuro kua ka laakari.
 Wunen taka koorã ya wã tem s̄ɔ kpuro.

* 104:18 damaa - Damaa ya ka saataburu weene.

- 25 Wee nim wõku ga kpã, ga maa yasu.
Ge sɔra yeε dabi dabinu wãa, baka ka buu.
- 26 Gen wállɔwa goo nimkusu su sīimɔ.
Miya a dera yaa baka ya wãa
ya dweemɔ gen nim kurenu sɔɔ.
- 27 Yeε kpuro, wunε turowa yi mɛera
yi ka yin dīanu wa nin saa sɔɔ.
- 28 À n yi wē kpa yi mwa.
À n yi yōsua kpa yi debu.
- 29 À n yi biru kisi, yi ra nandewa.
À n yi wēsiaru wunari, yi guwa mi,
kpa yi gɔsia tem.
- 30 À n maa yi wēsiaru wē, yi ra sewa
kpa tem mu wurama nge yellu.
- 31 Yinni Gusunɔ, wunen yiiko yu dakaa da.
Kpa a n nuku dobu mɔ ye a kuan sɔ.
- 32 À n tem mɛera, mu ra yīiriwa.
À n maa guunu baba, wiisa su ra yari.
- 33 Kon Gusunɔ nen Yinni womu kua nen wāarun tōru kpuro sɔɔ.
Kon nùn tɔma sere ka nen gɔɔn tōrɔ.
- 34 Yinni Gusunɔ, a de nen gari yi nun dore.
Na kī n nuku dobu ko wunε sɔɔ.
- 35 Durumgibu bu gbio, kpa ba kun maa wãa tem me sɔɔ.
Na Yinni Gusunɔ siara ka nen gōru kpuro.
I Yinni Gusunɔ siaro.
(*I maa mɛerio Bandun Gari I, 16:8-22*)

105

- 1 I Yinni Gusunɔ siaro. I win yīsiru sokuo.
I win gea ye u kua kparo.
- 2 I nùn womu kuo.
I win sɔm maamaakiginu kparo.
- 3 I nuki doru wi, Yinni Gusunɔn yīsi dɛerarun sɔ.
Be ba nùn kasu bu nukuru doru.
- 4 I Yinni Gusunɔn dam kasuo.
I kasuo i n ka nùn wãa.
- 5-6 Bɛɛ Aburhamu Gusunɔn sɔm kowon bweseru,
bɛɛ Yakɔbun bweseru, bɛɛ be u gɔsa,
i win sɔm maamaakigii ni yaayo.
I siribu yaayo bi u bɛɛ kua.
- 7 Wiya Gusunɔ besen Yinni wi u koo handunia kpuro siria.
- 8 U ku ra win arukawani ye u ka tɔmbu bɔkua duari sere ka baadommaɔ.
U ra n ye yaayewa sere ka ben bibun bibun waatiɔ.
- 9 Arukawani yera u ka Aburhamu ka Isaki bɔkua.
- 10 U ka Yakɔbu wi ba mɔ Isireli arukawani ye bɔkua
ye ya ko n wãa sere ka baadommaɔ.
- 11 U nɛɛ, kon nun Kananin tem wē.
Mɛya mu ko n sãa wunen tubi wunε ka wunen bibun bweseru.
- 12 Saa ye sɔɔ, ba n dabi. Ba sãawa sɔbu mi.
- 13 Ba ra n bɔsuwa tem ka tem sɔɔ.
Bà n da bwese tenin mi, bu wura teɔnɔn mi.
- 14 Adama Gusunɔ kun dere bweseru garu tu bu dam dɔre.
U sinambu sɛɛyasiawa ben sɔ.

- 15 U nɛɛ, i ku be na gɔsa baba.
 I ku be, nɛn sɔmɔbu kɔsa kua.
 16 U dera gɔɔra na tem mɛ sɔɔ.
 Ma ba dɛanu bia bu di.
 17 Ma u dera goo gbia u da tem mi ben sɔ.
 Wiya Yosefu wi ba dɔra nge yoo.
 18 Ba ka nɔn yɔni bɔkua naasɔ.
 Ma ba nɔn sisun gandaru dokea wɛiɔ.
 19 Ba win laakari mɛɛra
 sere yu ka kooru ye u raa gerua.
 20 Saa ye sɔɔra sina boko u wooda wɛ
 u nɛɛ, bu nɔn yarama.
 Ma u dera ba nɔn kusia.
 21 Ma u nɔn kua win yɛnu ka win ye u mɔ kpuron wirugii,
 22 kpa u wa u ka win sina asakpɔbu kpɔra nge mɛ u kɛ.
 Kpa u sina bokon bwisi kɛɔbu bwisi kɛ.
 23 Saa yera Yakɔbu ka wigibu ba na ba sina Egibitiɔ Kamun bweserun temɔ.
 24 Ma Gusunɔ u dera ba marura too.
 Ba dam kua ba ben yiberɛba Egibitigibu kera.
 25 Ma u yiberɛ ben gɔru gɔsia.
 Ba wi, Gusunɔn tɔn be tusa.
 Ma ba bu nɔni sɔɔwa be, be ba sɔa win sɔm kowobu mi.
 26 Ma u Mɔwisi ka Aroni gɔsa ba kua win sɔm kowobu,
 ma u bu gɔra.
 27 Ma ba maamaaki kua ka win dam tɔn ben suunu sɔɔ Kamun tem mi.
 28 U dera yam wɔku sinumgiru ta na.
 Ka mɛ, Egibitigii be, ba n wi, Gusunɔn gere wure.
 29 U ben nim gɔsia yem ma swɛɛ kpuro yi gu.
 30 U maa dera surenu nu yiba ben tem sɔɔ
 sere ka sina bokon kpɛn yerɔ.
 31 U dera gbabu swɛɛ ka gaanikunu nu na ben tem kpuro sɔɔ.
 32 Ma u dera guru kpenu ka dɔɔ na tem mɛ sɔɔ.
 33 Ma ya ben dɔa gbaanu ka dɔa ni nu tie ben tem mɛ sɔɔ kpuro kam koosia.
 34 Yen biru, u dera twee yi na dabi dabinu.
 35 Ma yi tem min yakasu ka mɛn gbean dɛanu kpuro di.
 36 U maa Egibitigibun bii gbiikobu go,
 be, be ba mara ben aluwaasiru sɔɔ.
 37 Ma u win tɔmbu yara Egibitin di
 ba wura ka sii geesu wa ba sɔɔwa.
 Ben goo kun maa sanum kpanɛ swaa sɔɔ.
 38 Saa ye sɔɔra Egibitigibun nukura dora
 yɛn sɔ Isireliba ba doona.
 Domi ba raa ben berum mɔ too.
 39 Ma Gusunɔ u Isireliba guru wii wuronu wukiri,
 ma u bu yam bururasie wɔkuru bu ka yam wa.
 40 Ye ba tura gbaburɔ,
 yera ba Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue ba dɛanu kana,
 ma u bu kusunu wɛ.
 Meya u dera pɛɛ ya na wɔllun di ba di ba deba.
 41 U kperu wukia ma nim mu kurama mu tɛria nge daaru tem diraa.
 42 Domi u win nɔɔ mwɛɛ dɛɛra te yaaye te u win sɔm kowo Aburahamu kua.
 43 U win tɔn be u gɔsa yara ka nuku dobu.
 Ma ba nuku doɔn kuuki mɔ.
 44 Ma u bu bwesenu ganun tem wɛ.

Ma ba bwese nin gberun are tubi di,
⁴⁵ bu wa bu ka wi, Gusunən woodaba mem nɔ̀wa.
 Ñ n men na, i Yinni Gusunə siaro!
 (*I maa mɛerio Bandun Gari I, 16:34-36*)

106

¹ I Yinni Gusunə siaro.
 I Yinni Gusunə siaro, domi u s̄awa tən geo.
 Win k̄iru ta ra n w̄awa sere ka baadomma.
² Wara u koo Yinni Gusunən s̄əm maamaakiginu gere.
 Wara u koo kp̄i u n̄n t̄ama u naamwɛ.
³ Doo n̄ɔ̀rugiba be ba win woodaba mem n̄ɔ̀wɛ.
 Doo n̄ɔ̀rugiba be ba gem sw̄i baadomma.
⁴ Yinni Gusunə, a man yaayo durom mɛ a ra wunen t̄ambu kuen s̄.
 A man yaayo kpa a bu somi.
⁵ Kpa n ben nuku dobu wa be, be a ḡosa.
 Kpa n nuku dobu ko ben nuku doo bin s̄.
 Kpa n ȳɛri ka be sannu be, be ba s̄a wunen arumani.
⁶ Wee sa tora nge besen baababa, sa k̄sa kua.
⁷ Sanam mɛ besen sikado be, ba w̄a Egibitiɔ,
 ba ñ wunen s̄əm maamaakigii ni garis̄i.
 Ba ñ wunen durom mɛ yaaye mɛ a bu s̄ɔ̀si n̄n dabi dabinu.
 Ma ba nun seesi nim w̄kuɔ ge ba m̄ Naa yari.
⁸ Adama a bu faaba kua wunen ȳsirun s̄,
 a ka wunen dam s̄ɔ̀si.
⁹ A nim w̄ku ge ba m̄ Naa yari gb̄are ma ga gbera.
 A dera ba s̄a gen suunu s̄ɔ̀ gbebum nge tem saaramɔ.
¹⁰ A bu yakia saa wi u bu tusan n̄man di.
 A bu w̄ra yiberɛban n̄man di.
¹¹ Nim mu ben yiberɛba wukiri, baa ben turo u ñ kisire.
¹² Ma ba wunɛ Yinni Gusunən gari naanɛ kua.
 Ma ba nun siaramɔ ka womusu.
¹³ Adama mii mii, ba wunen s̄əm maamaakigii ni duari.
 Ba ñ maa mara a wunen himba yibia.
¹⁴ Ben binɛ ya seewa gbaburɔ,
 ma ba wunɛ Gusunən laakari mɛera mi.
¹⁵ A bu yaa w̄ ye ba bikia, ma ba di ba deba too.
¹⁶ Yera ba ka M̄wisi ka Aroni wi ba yi nenem wunen s̄mburun s̄ nisinu seewa sansaniɔ.
¹⁷ Ma tem mu n̄ɔ̀ wukia mu Datani mwɛ.
 Ma mu maa Abiramu ka win t̄ambu wukiri.
¹⁸ D̄ɔ̀ u ben t̄ambu kpuro di.
 D̄ɔ̀ yara ya tən k̄sobu di.
¹⁹ Ba naa buu sii ganduguu kua Horebuɔ.
 Ma ba yiira ba gu s̄awa.
²⁰ Ba wunɛ Gusunə wi a s̄a ben b̄ɛrɛ k̄sina ka k̄ɛɛ ye ya ra yakasu di.
²¹⁻²² Ba wunɛ Gusunə ben faaba kowo duari,
 wunɛ wi a bu ḡa bakanu kua Egibitiɔ Kamun temɔ.
 A s̄əm maamaakiginu kua mi.
 A s̄əm maamaakiginu kua nim w̄kuɔ ge ba m̄ Naa yari.
²³ Yen biru, a ḡru doke a bu kpeerasia.
 Adama M̄wisi wunen s̄əm kowo u nun suuru kana
 a ka wunen m̄ru suresia,
 kpa a ku maa bu kam koosia.
²⁴ Ba tem durom mɛ gema.

Ba ñ wunε Yinni Gusunɔn gari naane kue.

²⁵ Ba wɔkiwa ben kunɔ.

Ba ñ wunen gari mem nɔwε.

²⁶ Ma a nɔma sua wɔllɔ a bɔrua ma kaa bu kam koosia gbaburɔ.

²⁷ Kpa a ben bibu yarinasia tem kpuro sɔɔ bwese tukunun suunu sɔɔ.

²⁸ Ba tii bũu wi ba mɔ Baali Peori wɛ.

Ma ba yɔkunu di ni ba gɔribu kua.

²⁹ Ma ba wunε Yinni Gusunɔn mɔru seeya ka ben kookoosu.

Yera kesi kesi gɔɔ u dua ben suunu sɔɔ.

³⁰ Ma Finεesi u wunε Gusunɔ kana, ma gɔɔ wi, u yɔra.

³¹ Ma a nùn garisi gemgii sere ka win bibun bweserɔ ka baadommaɔ.

³² Ba maa wunε Yinni Gusunɔn mɔru seeya nim mε ba ra soku Meriban bɔkuɔ.

Ma a Mɔwisi sεyasia ben sɔ.

³³ Domi ba nùn nuki sanku.

Ma u ñ bwisika u ka gari gerua.

³⁴ Ba ñ Kananin bwese ni go ni a nεε, bu go.

³⁵ Ba ka nu burinawa, ma nu bu nin kookoosu tie.

³⁶ Ma ba nin bũnu sɔwa. Ma nu kua ben yina.

³⁷ Ba ka ben bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu bũu yɔkunu kua.

³⁸ Nge mεya ba gemgibun yem yari.

Ba ka ben bibu Kananin bũnu yɔkuru kua.

Ma tem mε kpuro mu disi duura tɔn gobe ten sɔ.

³⁹ Ba disi duura ben kookoosun sɔ.

Domi su dera ba ra n bũnu gasirimɔ.

⁴⁰ Ma wunε Yinni Gusunɔ a ka wunen tɔmbu mɔru besira,
a bu tusa be, be ba sɔa wunen arumani.

⁴¹ A bu bwese tukunu nɔmu sɔndia ni nu bu tusa nu taare.

⁴² Ben yiberɛba ba bu dam dɔre. Ma ba bu sekuru doke.

⁴³ Nɔn dabina a bu yakia.

Adama ba yɔrariwa ba n nun seesi.

Ma ba kua wɔnwɔndɔbu ben durum sɔ.

⁴⁴ A ben nɔni swɔaru wa sanam mε a ben weeweenu nua.

⁴⁵ A wunen arukawani yaaya.

Ma a ben wɔnwɔndu wa wunen durom bakam sɔ.

⁴⁶ A dera be ba bu yoru neni ba ben wɔnwɔndu wa.

⁴⁷ Gusunɔ besen Yinni, a sun faaba koowo.

A sun wunɔ bwese tukunun suunu sɔɔn di,

kpa a sun mennu, su wa su wunen yisi dεeraru tɔma,

kpa sa n yɛerimɔ su ka nun sɔ.

⁴⁸ Gusunɔ besε Isireliban Yinni,

sa ko n nun siaramɔwa sere ka baadommaɔ.

Kpa tɔmbu kpuro bu nεε, ami!

I Yinni Gusunɔ siaro.

WOMUSUN BɔNU NɔɔBUSE

107

¹ I Yinni Gusunɔ siaro win tɔn geerun sɔ.

Win durom mu ra n wɔawa sere ka baadommaɔ.

² Be u yakia, bu nùn siaro.

Be u wɔra yiberɛban nɔman di, bu nùn tɔmɔ.

³ Be u mennama tem kpuron di, bu nùn siaro.

Be u sokuma saa sɔɔ yari yeru gian di, ka sɔɔ duu yeru gian di,
ka sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di, ka sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru gian di,
bu nùn wɔlle suo.

⁴ Wee ba raa kɔɔre gbaburɔ mi gɔanu ku ra kpi ba sirene,

ba ò wuu wa mi ba koo sina.

⁵ Gõõru ka nim nõru ga bu go.

Ma ba wurure ba ò dam mɔ.

⁶ Ben nõni swāa te sɔɔ, ba Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue ba somiru kana, ma u bu yara nõni swāa ten di.

⁷ U bu kpara swaa gea sɔɔ ba ka tura mi ba koo sina.

⁸ Bu nùn siaro win tɔn geeru ka win sɔm maamaakiginun sɔ ni u ra ko tɔnun sɔ.

⁹ Domi u wi nim nõru ga mɔ nim kã.

Ma u wi gõõra mɔ debusia.

¹⁰ Gabu ba raa wāa yam wõkuru sɔɔ sere gɔribun wāa yerɔ ba yoru dimɔ, ma ba ka bu yɔni bɔkua

¹¹ yèn sɔ ba Yinni Gusunɔn gari yina,

ma ba wi, Wɔrukoon bwisi kɛru gema.

¹² Ma u dera ba tii kawa wahala yen sɔ.

Ma ba wɔruka ba gu, goo kun bu somiru de.

¹³ Adama ben nõni swāa te sɔɔ, ba Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue ba somiru kana.

Ma u bu yara nõni swāa ten di.

¹⁴ U bu yara yam wõku te, ka gɔribun wāa yee ten min di, ma u ben yorun yɔni yi kusia.

¹⁵ Bu Yinni Gusunɔ siaro win tɔn geerun sɔ.

Bu nùn siaro win sɔm maamaakiginun sɔ ni u ra ko tɔnun sɔ.

¹⁶ Domi u sii gandun gamboba kɔsuka.

Ma u kɔkɔrɔ sisugii bɔɔka.

¹⁷ Gari bakasu su tii kua wɔnwɔndobu sin daa ka sin toranun sɔ.

¹⁸ Ba ku ra maa dīanu kã ma ba gɔɔ turuku kua.

¹⁹ Ben nõni swāa te sɔɔ, ba Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue ba somiru kana.

Ma u bu yara nõni swāa ten di.

²⁰ Ka win gariya u bu faaba kua,

ma u bu yara wɔru bɔkɔ gen min di.

²¹ Bu Yinni Gusunɔ siaro win tɔn geeru ka win sɔm maamaakiginun sɔ ni u ra ko tɔnun sɔ.

²² Bu nùn siarabun yãkunu kuo.

Kpa bu win sɔm maamaakigii nin gari kpara ka nuku dobu.

²³ Be ba goo nimkusu dua, ma ba ben sɔmburu mɔ si sɔɔ,

²⁴ ba Yinni Gusunɔn nɔman sɔma wa ka maa maamaaki ye u kua nim wõku sɔɔ.

²⁵ U gari gerua, ma u dera woo bɔkɔ ga seewa ga nim kurenu seeya.

²⁶ Nù n da wɔllɔ, kpa nu sarama.

Be ba wāa goo nimkuu si sɔɔ, ba nande kari yen sɔ.

²⁷ Tirerabu bu mwa, ba bāarimɔ nge tam nɔrobu.

Ben bwisi kpuro yi kpa.

²⁸ Ben nõni swāa te sɔɔ, ba Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue ba somiru kana.

Ma u bu yara nõni swāa ten di.

²⁹ U woo guna ye yɔrasia, ma nim kurenu nu mari.

³⁰ Ma be kpuron nuki dora ye u ka ye kpuro marisia.

Ma Yinni Gusunɔ u bu kpara u ka tura sere mi ba dɔɔ.

³¹ Bu Yinni Gusunɔ siaro win tɔn geeru ka win sɔm maamaakiginun sɔ ni u ra ko tɔnun sɔ.

³² Bu nùn wɔlle suo mi tɔmba menne.

Bu nùn siaro guro gurobun suunu sɔɔ.

³³ Yinni Gusunəwa u ra daarun nim gberasie,
 kpa u bwiin nim kpeerasia mam mam.
³⁴ Kpa u tem gem gəsia tem bərugum mən təmbun nuku kəsurun sɔ.
³⁵ Wi turowa u ra mi gāanu ku ra kpi gəsie nim bwee bakaru.
 Kpa u tem gbeba gəsia nim bwii.
³⁶ Kpa u be ba gǔru barə sinasia mi,
 kpa bu wuu ko mi ba koo sina,
³⁷ kpa bu resem dānu duure mi, nu ma dabi dabiru.
³⁸ U ra bu domaru kue bu dabia.
 Kpa u ben yaa sabenu kuurasia.
³⁹ Adama gabu ba dabiru kaare ba wāa sekuru sɔɔ
 yèn sɔ ba yoru dimə ba nənɪ sǔre.
⁴⁰ Ma Yinni Gusunə u dera ba ben wirugibu gema,
 ma ba sirene kam sɔɔ ba n̄ yē mi ba dɔɔ.
⁴¹ Adama u ra sǎaro yare win sǎarun di.
 Kpa u win bweseru dabiasia nge sabe gǔsu.
⁴² Gemgibu bā n n̄n wa, ba ra yēriwa.
 Kpa tən kəsobu bu nɔɔ mari.
⁴³ Wi u bwisi mɔ, u de u gari yi kpuro nene
 kpa u gia ma Yinni Gusunə u sǎawa duromgii.

108

¹ Womu ge Dafidi u kua. U nɛɛ,
² Gusunə, na sǔru sǎa.
 Kon womu ko ka nən dwee yānu, ka nən gǔru kpuro.
³ Nən mərəku ka nən guuru, i dom yando,
 kpa n womu ko yam sǎreru.
⁴ Yinni Gusunə, kon nun siara təmbun suunu sɔɔ sere ka baadommaɔ.
 Kon nun womu kua bwesenu sɔɔ.
⁵ Domi wunen tən geera kpā ta wəllu girari.
 Meya maa wunen bərəkinira sǔsire sere guru wirə.
⁶ Gusunə, a seewo a tii wəlle sua.
 Kpa wunen yiiko yu sǔsira handunia kpuro sɔɔ.
⁷ Kpa a wa a ka bese wunen kīnasibu faaba ko.
 A besen kanaru nɔɔwɔ kpa a sun faaba ko ka wunen nəm geu.
⁸ Gusunə u gerua win sǎa yee deerarə u nɛɛ, u koo nasara wa.
 U koo Sikemu bənu ko kpa u təmbu Sukətun wəwa yabua.
⁹ Wiya u Galadi mɔ. Wiya u maa Manase mɔ.
 Efaraimu ya sǎawa nge win sii furə kəkəru.
 Ma Yuda ya sǎa nge win sina deka.
¹⁰ Adama Məabu ya sǎawa win woburutia.
 U koo Edəmu bara nɔɔ teu kǔwa u ka sǔsi ma ya kua wigia.
 Kpa u nuku dobun kuuki ko Filisitiban tem sɔɔ.
¹¹ Wara u koo ka man da wuu gbāraruuu gen mi.
 Wara u koo man kpura u ka da Edəmuɔ.
¹² Yinni Gusunə, wuna kaa ka man da, wunɛ wi a raa sun yina,
 ma a ku ra maa ka besen tabu kowobu yari.
¹³ A sun somiɔ su ka yari nənɪ swāarun di.
 Tənun somiru ta sǎawa wom dirum.
¹⁴ A n wāa ka bese, sa ko kpī su tabu ko ka wərugəru.
 Kpa a besen yibereba kəsuku.

109

¹ Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua. U nɛɛ,

Yinni Gusunə, wuna na siaramə, a ku nəə mari.

² Wee tən kōsobu ba man gari gerusimə ma ba man weesu kuammə.

³ Ba ka man gari m̀ ka tusiru, ma ba ka man sannamə kam səə.

⁴ Nε, na bu kī, adama ba man nəə kuurimə.

Ma na kanaru m̀ be, nen yiberεban s̄.

⁵ Wee ba man kōsa kōsiemə gem ayerə.

Ma ba man tusa baa mε na bu kīru s̄s̄simə.

⁶ A de tən kōso u nen yiberε kpara,

kpa wi u koo ǹn taarε w̄ u n w̄a win nəm geuə.

⁷ B̄a n ǹn siri kpa bu deema u tore.

Kpa bu win kanaru garisi durum.

⁸ Win t̄ru tu ku denya kpa goo u ǹn kōsire ko win səmburu səə.

⁹ Kpa win bibu bu ko gobekuba,

kpa win kurə u gəminiru sina.

¹⁰ Kpa win bibu bu ko yaayaare kowobu, ba n bara m̀.

Kpa bu ben wuu deri gu ko bansu,

bu da ba n d̄ianu kasu mi n toma.

¹¹ B̄en d̄ibu u neni,

bu na bu win ȳanu kpuro gura.

Kpa tən tukobu bu win dukia gura.

¹² Goo u ku raa ǹn durom kua.

Goo u ku maa win bii gobekuban wənwəndu ko.

¹³ Bu win bibun bweseru goowo,

kpa win ȳsiru tu gbi.

¹⁴ Gusunə u win baababan toranu yaayo,

kpa u ku win mero ǹn win durum suuru kua.

¹⁵ Yinni Gusunə u de u n win tora ni yaaye,

kpa u win ȳsiru go mam mam.

¹⁶ Domi u n̄ wənwəndu s̄s̄si.

U s̄arobu ka wənwəndobu n̄ni s̄ōwawa

sere u t̄nu go wi u nuki sankire.

¹⁷ B̄riya u k̄ia. N̄ n m̄en na, yi ǹn dio.

U n̄ domaru k̄iε. N̄ n m̄en na, tu ka ǹn tondo.

¹⁸ B̄ri yi ǹn wukirio nge yaberu.

Yi duurio win wasin s̄ōwə nge nim,

kpa yi du win kukunu səə nge gum.

¹⁹ B̄ri yi, yi ǹn wukirio nge ȳa ni ba ra doke,

kpa yi n̄ n̄n s̄εke baadomma nge kpaka.

²⁰ Yeniwa Yinni Gusunə u koo de yu nen yiberεba

ka be ba man kōsa gerusimə deema.

²¹ Wunε Yinni Gusunə,

a na a man sanna wunen ȳsirun s̄.

A man w̄ro. Domi wunen tən geeru ta kp̄.

²² Wee na s̄a wənwəndo, na n̄ ḡānu m̄,

ma na nuki sankire.

²³ Wee na doonə nge saaru.

Ma ba man gire nge twee.

²⁴ Nen d̄uu winu dam dwiia nəə b̄kurun s̄.

Ma na wasire woorarun s̄.

²⁵ Na kua wi u sekuru s̄ōwa ben mi.

Ma ba man m̄era ba wii gimanu koosimə.

²⁶ Gusunə nen Yinni, a man somiə.

A man faaba koowo wunen tən geerun s̄,

²⁷ kpa bu gia ma wuna a n̄mu m̄ be səə.

Wuna a maa kpuro m̀.

²⁸ Ye ba b̄rusim̄, yera wunε kaa domaru kua.

B̀ n seewa, ba koo sekuru wa.

Kpa nε, wunen s̄m kowo n nuku dobu ko.

²⁹ Nen yiberεba ba koo sekuru wa,

kpa tu bu wukiri nge yabe bakaru.

³⁰ Kon n̄ogiru sua n Yinni Gusun̄ siara.

Kon n̄n siara t̄n dabinun wuswaā.

³¹ Domi u ra n w̄a bw̄εbw̄εbun b̄kū

u ka bu faaba ko be ba bu taare w̄εm̄n n̄man di.

110

¹ Womu ge Dafidi u kua. U nεε,

Yinni Gusun̄ u nen Yinni s̄̄wa u nεε,

u sin̄ win n̄m geū sere u ka n̄n win yiberεba taarea.

² Nen Yinni, Yinni Gusun̄ u koo nun ko sun̄ damgii Sīnī,

kpa a wunen w̄r̄bu taare.

³ D̄ma te kaa wunen tabu kowobu m̄nna

Gusun̄n aye d̄eraru s̄̄,

wunen t̄mba koo nun ben tii w̄ε ka k̄ru.

Wunen aluwaasirun dam mu koo wurama bururu baatere

nge m̄ dirum mu ra yari.

⁴ Yinni Gusun̄ u b̄rua,

m̄ya u n̄ maa win gari seeyam̄ u nεε,

kaa ko ȳku kowo ka baadommā nge M̄ekisid̄eki

⁵ Gusun̄ u w̄a wunen n̄m geū.

U koo sinambu kam koosia d̄ma te win m̄ru seewa.

⁶ U koo bwesenu siri.

Sanam m̄ya gonu ko n yiba yam kpuro.

Kpa u sinambu kpeerasia tem kpuro s̄̄.

⁷ Sun̄ u koo nim n̄ bwiā win sanum s̄̄,

kpa u dam wa u ka nasara sua.

111

¹ I Yinni Gusun̄ siaro.

Kon Yinni Gusun̄ siara ka nen ḡru kpuro.

Kon n̄n siara t̄n d̄erobun suunu s̄̄.

² Yinni Gusun̄n n̄man s̄ma ya kp̄.

Ma be ba ye k̄ ba kasu bu ye gia.

³ Ye u kua ya ra n girima ka b̄ere m̄wa.

Win gem mu ra n w̄awa sere ka baadommā.

⁴ U ra de su win s̄m maamaakiginu yaaya.

Yinni Gusun̄ u s̄awa duromgii ka w̄n̄w̄ndugii.

⁵ U ra be ba n̄n nasie d̄anu w̄ε,

kpa u win arukawani yaaya.

⁶ U win t̄mbu win s̄m maamaakiginun dam s̄̄si

ni u ka bu t̄n tukobun tem w̄ε.

⁷ Win s̄m maamaakigii ni, nu s̄awa gem mam mam.

Win woodaba ba maa naane m̄.

⁸ Ya ko n sirerewa sere ka baadommā,

domi ba ye kuawa gem s̄̄ mam mam.

⁹ U dera ba win t̄mbu yakia.

Ma u ka bu arukawani b̄kua sere ka baadommā.

Win ȳsiru ta d̄ere, ta maa nanum m̄.

¹⁰ À n k̄ a ko bwisigii, a de a gina Gusun̄ nasia.

Be ba bwisi m̄, beya ba ra yira ye sw̄i.

Win bæere ya ko n wāawa sere ka baadommaə.

112

¹ I Yinni Gusunə siaro.

Doo nəərugiiwa wi u Yinni Gusunə nasie,
ma win woodaba ba nùn nuku dobu wēemə.

² Yēron bwesera koo dam ko handunia səə.
Geegibun bibu ba koo domaru wa.

³ Alafia ka dukia ko n wāa win yenuə.
Win gem kun kpeemə ka baadommaə.

⁴ Tən geo wi u wənwəndu mə, u ra ka tən duure,
u maa sāa gemgii, wōkura yam dəeramə win sō.

⁵ Doo nəərugiiwa wi u ra bəkure ka nuku tia,
ma u ku ra goo taki di win səmburu səə.

⁶ Domi geegii kun sokuramə pai.
Ba ko n nùn yaayewa ka baadommaə.

⁷ Labaari kōsa ku ra nùn nande.
Win torora ra n sōwa sim sim u n Yinni Gusunə naane sāa.

⁸ U ku ra wurure, berum kun nùn mə,
sere u ka win yiberēba kua mē u kī.

⁹ U ra sāarobu kēnu kē ka nuku tia.
Win gem mu ko n wāawa ka baadommaə.

Win dam mu koo sosi ka bæere.

¹⁰ Tən kōso ù n nùn wa, win məru ra sewa,
kpa u nùn wiru diirisi ka nuku gbisibu.
Tən kōsobun yīiyəbu kpuro bu sāawa kam dirum.

113

¹ I Yinni Gusunə siaro.

Bæe win səm kowobu, i nùn siaro.

² Su win yīsiru bæere wē saa tēn di sere ka baadommaə.

³ Su nùn siara saa bururun di sere ka yokəə.

⁴ Yinni Gusunəwa u bwesenu kpuro kere.

Win yiiko ya wāa sere wənwəlleə.

⁵ Gusunə besen Yinnin wāa yera wāa wəllə.

Wara u ka nùn weene.

⁶ U ra tukewa u ka wəllu ka tem mēeri.

⁷ U ra dam sarirugii seeye tem di, kpa u wənwəndo seeya kubanun di.

⁸ Kpa u de bu sina ka win təmbun wirugibu.

⁹ U ra wīro yenu banie u sina,
kpa u nùn ko bii mero wi u nuku dobu mə win bibun suunu səə.
Yen sō, i Yinni Gusunə siaro.

114

¹ Sanam mē Isireliba, Yakəbun bibun bweseru
ba yara Egibitin di, ma ba ka Egibitigibu tonda
bèn barum ba n nəəmə,

² Yuda ya kua Yinni Gusunən sāa yeru,
ma Isireli ya kua win tem.

³ Sanam mē nim wōku ga bu wa, yera ga duka yakura,
ma daa te ba mə Yuudeni ta biru wura.

⁴ Guunu yōəkumə nge yāa kinenu,
ma gungunu yōəkumə nge yāa binu.

⁵ Mba n nun deema nim wōku a ka duka mə.
Mba n nun mə Yuudeni a ka biru wurə.

⁶ Mba n bæe mə guunu i ka yōəkumə nge yāa kinenu.

Mba n bæe deema gungunu i ka yǝǝkumǝ nge yǝa binu.
⁷ Handuniagibu, i diirio Gusunǝ Yakǝbun Yinnin wuswaaǝ,
⁸ wi, wi u ra kperu gǝsie yeru,
 kra u de kpee saara yu ko nim bweru.

115

¹ Yinni Gusunǝ, n ñ bæe sa bæere mǝ,
 wuna a bæere mǝ wunen tǝn geeru ka wunen bǝrǝkinirun sǝ.
² Mban sǝna tǝn tukobu ba koo nǝe,
 mana Gusunǝ besen Yinni u wǝa.
³ Gusunǝ besen Yinni u wǝa wǝllǝ, u mǝ ye u kǝ.
⁴ Adama tǝn tukoba ben bǝnun bwǝarokunu kuawa ka wura ka sii geesu.
 Nu sǝawa tǝmbun nǝman sǝma.
⁵ Bwǝaroku ni, nu nǝsu mǝ, adama nu ku ra gari gere.
 Nu nǝni mǝ, adama nu ñ yam waamǝ.
⁶ Nu swasu mǝ, adama nu ñ gari nǝmǝ.
 Nu wǝru mǝ, adama nu ñ numiamǝ.
⁷ Nu nǝma mǝ, adama nu ñ ka gǝanu babamǝ.
 Nu naasu mǝ, adama nu ku ra sǝ.
 Nin dǝkǝra kun maa nǝǝrǝ.
⁸ Be ba bwǝaroku ni mǝ ka be ba ben naane doke ni sǝǝ,
 ba sǝawa nge ni.
⁹ Bǝe Isireliba, i bǝen naane dokeo Yinni Gusunǝ sǝǝ.
 U sǝawa bǝen faaba kowo ka bǝen tereru.
¹⁰ Bǝe yǝku kowobu Aronin bweseru,
 i bǝen naane dokeo Yinni Gusunǝ sǝǝ.
 U sǝawa bǝen faaba kowo ka bǝen tereru.
¹¹ Bǝe be i Yinni Gusunǝ nasie,
 i bǝen naane dokeo wi sǝǝ.
 U sǝawa bǝen faaba kowo ka bǝen tereru.
¹² Yinni Gusunǝ u sun yaaye.
 U koo sun domaru kua.
 U koo Isireliba domaru kua.
 U koo Aronin bibun bweseru domaru kua.
¹³ U koo be ba nǝn nasie domaru kua, bukurobu ka bibu.
¹⁴ U koo bǝe ka bǝen bibu win durom dabiasia.
¹⁵ Yinni Gusunǝ u bǝe domaru kuo wi, wi u wǝllu ka tem taka kua.
¹⁶ Wǝllu ta sǝawa wigiru,
 ma u tǝmbu tem wǝ.
¹⁷ N ñ gǝribu ba ra Yinni Gusunǝ sǝ
 be, be ba wǝa mi yam da n maari sǝǝ sǝǝ.
¹⁸ Adama besera sa ko nǝn sǝ saa tǝn di sere ka baadommaǝ.
 Yen sǝ, i Yinni Gusunǝ siaro.

116

¹ Na Yinni Gusunǝ kǝ,
 domi u ra nen nǝǝ nǝ nǝ nǝn soka.
² U ra nen gari swaa daki.
 Wiya ko na n da soku nen wǝarun tǝru kpuro sǝǝ.
³ Gǝǝn yǝni yi raa man bǝkua,
 ma gǝribun wǝa yerun nuku sankiranu man neni.
 Na wǝa nǝni swǝaru ka wuriribu sǝǝ.
⁴ Yera na Yinni Gusunǝ nǝǝgiru sue na nǝe,
 Yinni Gusunǝ, a nen wǝaru wǝro.
⁵ Gusunǝ besen Yinni u sǝawa tǝn geo ka gemgii.
 Meyya win wǝnwǝnda kpǝ.
⁶ Yinni Gusunǝ u ra bwǝebwǝebu kǝsu.

Na raa wɔnwɔndu soore,
adama u man faaba kua.

⁷ Nɛn bwɛra, a wɛro,
domi Yinni Gusunɔ u man gea kua.

⁸ Geema, u man wɔra gɔɔn di,
ma u nɛn nɔni yɛresu woka, u ɛn dere n sokura.

⁹ Kon sɪ win wuswaaɔ handunia ye sɔɔ.

¹⁰ Na nɔn naane doke, baa mɛ na nɛɛ, na wɔnwɔndu soore.

¹¹ Nɛn nuku sankiraru sɔɔ,
na nɛɛ, goo sari wi u naane mɔ.

¹² Mba kon Yinni Gusunɔ dibu kɔsia gea ye u man kuan sɔ.

¹³ Kon tam tɛra win wuswaaɔ,
kpa n win yɛsiru soku n ka nɔn siara
faaba ye u man kuan sɔ.

¹⁴ Nɔɔ mwɛɛ ni na nɔn kua,
kon nu yibia win tɔmbu kpuron nɔni biru.

¹⁵ Be ba Yinni Gusunɔ naane sɛan gɔɔ u sɛawa gɛa bakanu win mi.

¹⁶ Yinni Gusunɔ, a nɛ, wunen sɔm kowo swaa dakio.
Na sɛawa wunen sɔm kowo tɔn kurɔn bii.

Wuna a nɛn yorun wɛɛ bura.

¹⁷ Yen sɔna kon nun siarabun yɛkuru kua,
kpa n wunen yɛsiru soku.

¹⁸ Nɔɔ mwɛɛ ni na nun kua,
kon nu yibia wunen tɔmbu kpuron nɔni biru,

¹⁹ wunen sɛa yerɔ Yerusalemun suunu sɔɔ.
Yen sɔ, i Yinni Gusunɔ siaro.

117

¹ Bɛɛ bwesenu kpuro, i Yinni Gusunɔ siaro.

Bɛɛ handuniagibu kpuro, i Yinni Gusunɔ bɛɛɛ wɛɛyɔ.

² Win tɔn gee te u ra sun sɔɔsi ta kpɛ.

Win bɔrɔkiniru ta ra n wɛawa sere ka baadommaɔ.

I Yinni Gusunɔ siaro.

118

¹ I Yinni Gusunɔ siaro, u sɛawa tɔn geo.

Win kɪru ta ra n wɛawa sere ka baadommaɔ.

² Bɛɛ Isireliba kpuro, i wuro i nɛɛ,

Yinni Gusunɔn kɪru ta ra n wɛawa sere ka baadommaɔ.

³ Bɛɛ yɛku kowobu Aronin bweseru, i wuro i nɛɛ,

Yinni Gusunɔn kɪru ta ra n wɛawa sere ka baadommaɔ.

⁴ Bɛɛ be i Yinni Gusunɔ nasie, i wuro i nɛɛ,

Yinni Gusunɔn kɪru ta ra n wɛawa sere ka baadommaɔ.

⁵ Nɛn nuku sankiranu sɔɔ, na Yinni Gusunɔ somiru kana.

U nɛn kanaru nua, ma u man yara.

⁶ Yinni Gusunɔ u sɛa nɛgii, na ɛn gɛanu ganun berum mɔ.

Mba tɔnu u koo kpɪ u man kua.

⁷ Yinni Gusunɔwa u sɛa nɛn faaba kowo.

Yen sɔna ko na n yɛɛrimɔ nɔn nɛn yiberɛban biru wa.

⁸ A Yinni Gusunɔ naane koowo ye kaa ka tɔnu naane ko.

⁹ A Yinni Gusunɔ naane koowo ye kaa ka damgibu naane ko.

¹⁰ Bwese dabinu nu man tarusi,
ma na nu yarinasia ka Yinni Gusunɔn dam.

¹¹ Nu man wukiriwa mam mam,
ma na nu yarinasia ka Yinni Gusunɔn yɛsiru.

¹² Nu man mɔnsima nge tɪi.

Adama na nu yarinasia ka Yinni Gusunən dam
ma nu gbisuka nge sāki yi yi dḡḡ mwaara.

¹³ Nu raa man bəriamə nu ka man sura,
adama Yinni Gusunə u man somiru na.

¹⁴ Yinni Gusunəwa u sāa nən dam.
Wiya ko na n da siare. Wiya u man faaba kua.

¹⁵ Nasaran kuuki yi nəramə gemgibun yenusə.
Yinni Gusunən dam mu sḡsira.

¹⁶ U win nəm geu sue, ga win dam sḡsimə.

¹⁷ Na n̄ maa gbimə, ko na n wāawa,
kpa n win səma ye u kuan gari kpara.

¹⁸ Yinni Gusunə u man sɛɛyasia.

Adama u n̄ man gḡḡ nəmu berie.

¹⁹ I man gem kənnəsɔ keniə,
kpa n du n Yinni Gusunə siara.

²⁰ Win kənnə ge wee. Min diya gemgibu ba ra du.

²¹ Yinni Gusunə, na nun siara, domi a nən kanaru mwa,
ma a man faaba kua.

²² Wee kpee te banəbu ba yina, tera ta kua gani gəmburun dam.

²³ Yinni Gusunəwa u ye kua ma n kua maamaaki besen nən̄i səḡ.

²⁴ Yinni Gusunəwa u tḡḡ te kua.

Su nuku dobun kuuki ko.

²⁵ Yinni Gusunə, a sun somiə, kpa a sun kuurasia.

²⁶ Wi u sisi ka wunen yīsiru u sāawa domarugii.

Sa ko n̄n̄ siara Yinni Gusunən sāa yerə.

²⁷ Gusunə u sāawa Yinni. Wiya u sun yam bururasie.

I yāku yaa bəkuo. I ka ye doo sere yāku yerun kāanə.

²⁸ Gusunə, a sāawa nən Yinni.

Kon nun siara. Kon nun wəlle sua.

²⁹ I Yinni Gusunə siaro, u sāa tən geo.

Win kīru ta ra n wāawa sere ka baadommaə.

119

¹ Doo nərugiba be ba kun taare mə ben sanu sanusu səḡ,
ma ba sīimə nge me Yinni Gusunən wooda ya bu sḡsimə.

² Doo nərugiba be ba win gere swīi,
ma ba n̄n̄ kasu gem ka tia,

³ ma ba ku ra gəba ko, ba sīimə win swɛɛ səḡ.

⁴ A wunen woodaba kuawa bu ka ye swīi dee dee.

⁵ A de nən kookoosu su n swaa swīi,
n wa n ka wunen gere mem nəwə.

⁶ Nā n wunen woodaba kpuro laakari sāa,
saa yera sekura kun man mwaamə.

⁷ Nā n wunen sḡsɔi geeru gia,
kon nun siara ka gḡru tia.

⁸ Kon wunen woodaba nənɛ.
A ku man deri mam mam.

⁹ Aluwaasi ù n kī win sanu sanusu su n dɛere,
sere u n wunen gari mem nəwammɛ.

¹⁰ Na nun kasu ka nən gḡru kpuro.

A de n wunen swaa swīi.

¹¹ Na wunen gari nənisi nən gḡruə kpa n ku ra ka nun torari.

¹² Yinni Gusunə, na nun siara,
a man wunen woodaba keu koosio.

- 13 Na nɔ̀gɪru sua na wunen gere kpuro kpara.
 14 Wunen woodan mem nɔ̀bu bu man nuku dobu wɛɛmɔ nge dukia baka.
 15 Kon wunen sɔ̀sɪru bwisiku, kpa n wunen yiirebu nɔ̀ni doke.
 16 Na kon nuku dobu ko wunen gere sɔ̀.
 Na n̄ maa wunen gari duarimɔ.
- 17 A ne wunen sɔ̀m kowo durom kuo kpa n wa na n wãa,
 kpa n wa n wunen gere mem nɔ̀wa.
 18 A nen nɔ̀ni wukio, kpa n wa n gia
 gãa gee ni nu wãa wunen gari sɔ̀.
 19 Na sãawa sɔ̀ handunia ye sɔ̀.
 A ku man wunen woodaba berua.
 20 Nen bwɛra ya ra n woowa baadomma wunen yiirebu sɔ̀ kɪrun sɔ̀.
 21 A ra tii suobu gerusi be, be ba sãa bɔ̀rurobu,
 ma ba ku ra wunen woodaba swii.
 22 A man sekuru ka gendu wunario, domi na wunen gere swii.
 23 Baa me sina bibu ba ra sine bu man wii,
 ka me, ne, wunen sɔ̀m kowo na ra n wunen sɔ̀sɪru bwisikumɔ.
 24 Wunen woodaba ba ra man nuku dobu wɛwa,
 kpa bu man bwisi kɛ.
- 25 Ne wee na mwia kpana nge wi u kpɪ tua sɔ̀.
 A man nen wãaru wesio nge me a nɔ̀ mwɛru kua.
 26 Na nun nen wãarun daa kpuro tusia, ma a man suuru kua.
 A man wunen woodaba sɔ̀sɪo.
 27 A man ben asansi tubusio,
 kpa na n da wunen sɔ̀m maamaakiginu bwisiku.
 28 Wee na wuri mɔ̀ nuku sankiranun sɔ̀.
 A man dam kɛɛyɔ nge me a nɔ̀ mwɛru kua.
 29 A de n ka weesun swaa tonda,
 kpa a man durom kua na n ka wunen gere swii.
- 30 Na gɔ̀ru doke n gem swii.
 Na wunen woodaba nɔ̀ni girari.
 31 Na nen tii wɛ be sɔ̀.
 Yen sɔ̀, a ku de n sekuru wa.
 32 Wunen woodabara na swii, domi a nen nɔ̀ni wukia.
 33 Yinni Gusunɔ, a man wunen swɛɛ sɔ̀sɪo,
 kpa n kpɪ n yi swii nen wãarun tɔ̀ru kpuro sɔ̀.
 34 A man bwisi kɛɛyɔ kpa n kpɪ n ka wunen woodaba mem nɔ̀wa.
 35 Na wunen swaa kɪ.
 A man sureo ye sɔ̀.
 36 A de nen bwɛra yu wura ye sɔ̀.
 A ku de nen kɪru tu wura gobi gia.
 37 A nen bine wunɔ gãa kankam di,
 kpa a de na n wãa wunen swɛɛ sɔ̀.
 38 A wunen nɔ̀ mwɛru yibio ne, wunen sɔ̀m kowon sɔ̀,
 ta wãawa be ba nun nasien sɔ̀.
 39 A man yaro seku te na nasien di,
 wunen siribu bu ra n wã.
 40 Na kɪwa n wunen woodaba mem nɔ̀wa too.
 A de na n wãa wãaru sɔ̀ wunen gem sɔ̀.
- 41 Yinni Gusunɔ, a de a nen wɔ̀nwɔ̀ndu wa,
 kpa a man faaba ko nɔ̀ mwɛ te a man kuan sɔ̀.
 42 Saa ye sɔ̀, kon kpɪ n be ba man sekuru dokemɔ gari wisi.

Domi na nen naane doke wunen gari sɔɔ.

⁴³ A ku wunen gem wuna nen nɔɔn di,
na yīyɔbu mɔ wunen siribu sɔɔ.

⁴⁴ Ko na n wunen woodaba neniwa saa kpuro.

Ya ko n wāa nen mi sere ka baadommaɔ.

⁴⁵ Kon sī ka tii mɔru, domi wunen woodabara na kasu.

⁴⁶ Kon ben gari sinambu sɔ.

Na n̄ ko na n maa wāa sekuru sɔɔ.

⁴⁷ Na wunen woodaba kī.

Na ra n nuku dobu mɔ ye sɔɔ.

⁴⁸ Na ra nen nɔma yīye wɔllɔ n ka kanaru ko

wunen gari yi na kīn sɔ.

Domi na kī na n yi bwisikumɔ nen gɔruɔ.

⁴⁹ Wee a man yīyɔbu wē.

A wunen nɔɔ mwɛeru yaayo te a nɛ, wunen sɔm kowo kua.

⁵⁰ Tera ta ra man nukuru yemiasie nen nɔni swāaru sɔɔ,
kpa tu man wāaru wē.

⁵¹ Wee tii suobu ba man yēesu wəri.

Adama ka mɛ, na n̄ wunen woodaba deri.

⁵² Yinni Gusunɔ, na wunen yellun siribu yaaye.

Biya bu man dam kā.

⁵³ Nà n wa tɔn kɔsobu ba wunen woodaba deri,
mɔru baka na ra ko.

⁵⁴ Wunen garin sɔna na ra womusu ko mi na sɔru dimɔ.

⁵⁵ Wɔkuru nà n wunen yīsiru yaaya,
na ra n wunen woodaba nenusiwa.

⁵⁶ Ye ya sāa negia, yera n wunen gere mem nɔɔwa.

⁵⁷ Na maa wure na gerumɔ,
Yinni Gusunɔ, negia n wunen gere mem nɔɔwa.

⁵⁸ Ka nen gɔru kpurowa na nun sokumɔ.

A wunen nɔɔ mwɛeru yaayo kpa a nen wɔnwɔndu wa.

⁵⁹ Nà n nen daa bwisika, na ra wurewa n sī wunen swɛɛ sɔɔ.

⁶⁰ Na ra n sendewa n ka da mi gia, na kun tɔru gɔsie.

Kpa n wunen woodaba mem nɔɔwa.

⁶¹ Tɔn kɔsobun yini man sikerene.

Adama ka mɛ, na n̄ wunen gari deri.

⁶² Wɔku suunu na ra sewa n nun siara wunen siri bi a ra ko dee deen sɔ.

⁶³ Na sāawa be ba nun nasie kpuro

ka be ba wunen woodaba mem nɔɔwammen bɔrɔ.

⁶⁴ Yinni Gusunɔ, wunen durom yiba handunia kpuro sɔɔ.

A man wunen woodaba kpuro sɔɔsio.

⁶⁵ Yinni Gusunɔ, a ra wunen sɔm kowo gea kue
nge mɛ a nɔɔ mwɛeru kua.

⁶⁶ A man laakari ka bwisi kēeyɔ

domi na wunen woodaba naane sāa.

⁶⁷ N sere sekuru wa, na raa kɔɔrewa.

Adama tē, na wunen gari neni.

⁶⁸ A sāawa tɔn geo.

A man wunen woodaba sɔɔsio.

⁶⁹ Tii suobu ba man weesu koosimɔ.

Adama nɛ, na wunen yiirebu neni ka nen gɔru kpuro.

⁷⁰ Ben gɔru ga bɔɔbu, gāanu ku ra bu yeeri.

Adama nε, wunen gari yi ra man nuku dobu wε.

⁷¹ N buram bo n sekuru wa kpa n ka kpĩ n wunen woodaba gia.

⁷² Na wunen nɔɔn gere kĩ n kere gāanu nɔrɔbu (1.000) ye ba kua ka wura ka sii geesu.

⁷³ Wunen nɔma ya man mɔma.

Yera ya man tāsisia.

A man bwisi kēyɔ n ka wunen woodaba gia.

⁷⁴ Be ba nun nasie, bà n man wa, ba ra nuku dobu kowa.

Domɩ na wunen nɔɔ mwεeru naane sãa.

⁷⁵ Yinni Gusunɔ, na yε ma wunen siribu bu sãawa dee dee.

Wunen bɔrɔkinirun sɔna a man sekuru doke.

⁷⁶ A de wunen durom mu man nukuru yemiasia

nge mε a nε wunen sɔm kowo nɔɔ mwεeru kua.

⁷⁷ A man wɔnwɔndu kuo kpa n wa na n wãa.

Domɩ wunen sɔɔsiru ta ra man nuku dobu wε.

⁷⁸ A be ba tii sue sekuru dokeo, wee ba man dam dɔremɔ kam sɔɔ.

Adama nε, wunen woodabara na ra n bwisikumɔ.

⁷⁹ Be ba nun nasie a de bu wurama nen mi.

Be ba wunen woodaba yε a de bu wurama nen mi.

⁸⁰ A de na n wunen yiirebu mem nɔɔwammε mam mam,
kpa n ku ra sekuru wa.

⁸¹ Na kasu a man faaba ko.

Na wunen nɔɔ mwεeru naane sãa.

⁸² Na kasu n wunen nɔɔ mwεeru gia sere nen nɔni dam dwiiya.

Ma na tii sɔɔmɔ na mɔ, sere saa yerà kaa man nukuru yemiasia.

⁸³ Na sãare nge gɔnan bɔɔru te ba bwε wiisu sɔɔ.

Na ñ wunen woodaba duari.

⁸⁴ Sere saa yerà kaa de nε, wunen sɔm kowo na n wãaru dii.

Domma kaa be ba man nɔni sɔɔmɔ siri.

⁸⁵ Tii suobu ba suura gbemɔ nen wuswaaɔ.

Ba ñ wunen woodaba swii.

⁸⁶ Wunen gari kpuro yi naane mɔ.

Wee yibereba ba man nɔni sɔɔmɔ kam sɔɔ.

A man faaba koowo.

⁸⁷ N tiewa fiiko bu ka man sura bu go.

Adama ka mε, nε, na ñ wunen woodaba derimɔ.

⁸⁸ A man nen wãaru wesio wunen durom sɔ,

kpa n kpĩ n wunen gere mem nɔɔwa.

⁸⁹ Yinni Gusunɔ, wunen gari yi ko n wãawa wɔllɔ sere ka baadommaɔ.

⁹⁰ Wunen bɔrɔkiniru ta ko n maa wãawa sere ka baadommaɔ.

Wuna a tem swii ma a mu sire ðim ðim.

⁹¹ Wunen woodaban sɔna gāanu kpuro ka wãa gisɔ.

Ni kpurowa nu maa wãa wunen sɔ.

⁹² Nà kun daa nuku dobu wa wunen wooda be sɔɔ,

na n daa gu nen nɔni swãaru sɔɔ.

⁹³ Na ñ wunen gere duarimɔ pai,
domi yera ya man wãaru wεemɔ.

⁹⁴ Na sãawa wunegii, a man faaba koowo.

Wunen woodabara na kĩ n swii.

⁹⁵ Tɔn kɔsobu ba man mara bu go.

Adama nε, wunen gariya na bwisikumɔ.

⁹⁶ Ye ya yiba kpuro, ya maa nɔru mɔ.

Adama wunen woodaba ba ñ kpeeru mɔ.

⁹⁷ Na wunen woodaba kĩ too.

Ba ra n wāawa nen bwisikunu sɔɔ t̄ɔ giriru baadomma.

⁹⁸ Wunen woodaba ba ra man bwisi kē n kere nen yiberēba.

Domi na ra n bu neniwa baadomma.

⁹⁹ Na nen yinnibu kpuro yēru kera.

Domi wunen woodaba ba ra n wāawa nen bwisikunu sɔɔ.

¹⁰⁰ Na durɔ tɔkɔnu bwisi kere,

domi na wunen gere mem nɔɔwammɛ.

¹⁰¹ Na ku ra swaa k̄ɔsa mwe, kpa n wa n ka wunen gari nenɛ.

¹⁰² Na ku ra de wunen woodaba bu ka man tonda.

Domi wuna a man keu s̄ɔsimɔ.

¹⁰³ Wunen gari yi tim dobu kere nen nɔɔwɔ.

¹⁰⁴ Na kua bwisigii wunen woodaban s̄ɔ.

Yen s̄ɔna na weesun swɛɛ kpuro tusa.

¹⁰⁵ Wunen gari yi s̄ɔawa nge fitila
ye ya man swaa s̄ɔsimɔ.

¹⁰⁶ Na b̄ɔrua na sire na nɛɛ,
kon wunen s̄ɔsiru mem nɔɔwa,
domi ta s̄ɔawa dee dee.

¹⁰⁷ Na n̄ni s̄ɔɔre gem gem.

Yinni Gusunɔ, a man dam kē
nge mɛ a nɔɔ mwɛɛru kua.

¹⁰⁸ Yinni Gusunɔ, a nen siarabu wuro,
kpa a man wunen s̄ɔsiru giasia.

¹⁰⁹ Nen wāara wāawa kari sɔɔ baadomma,
adama na ñ wunen woodaba duarimɔ pai!

¹¹⁰ Tɔn k̄ɔsobu ba man yēri berie.

Ka mɛ, na wunen gere swīi.

¹¹¹ Wunen gari s̄ɔawa nen tubi ka baadommaɔ,
domi yi s̄ɔɔra nen ḡɔru dobu wāa.

¹¹² Nen ḡɔru ga kī gu wunen woodaba mem nɔɔwa baadomma sere ka nɔɔɔ.

¹¹³ Na ḡɔrusu yirugibu tusa, adama na wunen woodaba kī.

¹¹⁴ Wuna a s̄ɔa nen kuku yeru ka nen tɛrɛru.

Wunen nɔɔ mwɛɛru s̄ɔɔra nen yīiyɔbu wāa.

¹¹⁵ Tɔn k̄ɔsobu, i ka man tondo,
kpa n wa n Gusunɔ nen Yinnin woodaba swīi.

¹¹⁶ Yinni Gusunɔ, a man k̄ɔsuo na n ka wāa nge mɛ a nɔɔ mwɛɛru kua.

A ku man sekuru doke nen yīiyɔbu sɔɔ.

¹¹⁷ A de a n s̄ɔa nen t̄asi yeru kpa n faaba wa.

Kpa na n wunen woodaba laakari s̄ɔa baadomma.

¹¹⁸ A ra be ba ra wunen woodaba deri gemwa.

Domi ben n̄ni w̄kubu bu ñ arufaani mɔ.

¹¹⁹ A ra tɔn k̄ɔsobu geriewa tem men di nge nim yaka.

Yen s̄ɔna na wunen woodaba swīi.

¹²⁰ Wunen nanum mu dera nen wasi diirimɔ.

Na wunen siribu nasie.

¹²¹ Na wunen woodaba ka wunen gem mem nɔɔwammɛ.

A ku man be ba man dam d̄ɔremɔ n̄mu s̄ɔndia.

¹²² A nɛ, wunen s̄ɔm kowo nɔɔ mwɛɛru kuo ma kaa man somi.

A ku de tii suobu bu man dam d̄ɔre.

¹²³ Nen n̄ni dam dwiia ye na wunen faaba

ka wunen gem m̄n nɔɔ mwɛɛru a kua mara.

¹²⁴ A nɛ, wunen s̄ɔm kowo kuo nge mɛ wunen tɔn geera nɛ.

A man wunen woodaban keu s̄ɔsio.

- 125 Na sãawa wunen sãm kowo.
A man bwisi kēeyo n ka wunen sōsiru gia.
- 126 Yinni Gusunə, saa ya den tura a ka se
domi wee ba wunen wooda saramə.
- 127 Adama nε, na ye kī n kere wura gean tii.
- 128 Na ye kpuro garisiwa dee dee.
Na swεε yi yi ñ dende kpuro tusa.
- 129 Wunen yiirebu bu ra n wã, yen sōna na bu neni.
- 130 Wunen garin giabu bu ra tōnu yam bururasiewa,
kpa yi bwisi sariba bwisi kē.
- 131 Na kasu gem ka tia n wa n wunen woodaba gia.
- 132 Yinni Gusunə a man mēerima,
kpa a man durom kua nge mε a ra be ba nun kī kue.
- 133 A de na n tãsa wunen gari sə.
- A ku de toraru garu ta n man wãasi.
- 134 A man wəro təmbun dam dərebun di,
kpa n kpī n wunen sōsiru mēm nəwa.
- 135 A ka man nənu geu mēerio,
kpa a man wunen yiirebu sōsi.
- 136 Wee na nəni yīresu kokumə nge daaru,
domi tamba kun wunen woodaba mēm nəwε.
- 137 Yinni Gusunə, a sãawa gemgii.
Wunen siribu bu ra n sãawa dee dee.
- 138 A wunen wooda yiiwa gem sə.
- Ya maa naanε mə.
- 139 Nà n nən yiberəba wa be ba wunen gari duari,
nən məru ra sewa.
- 140 Wunen gari yi naanε mə.
- Nε, wunen sãm kowo na yi kī.
- 141 Wee na ñ kpã, ma ba man gema.
Ka mε, na ñ wunen woodaba duari.
- 142 Wunen gem mu ku ra kpe.
Meya wunen gari yi sãawa gem.
- 143 Nuku sankiranu ka nəni swāara man wərimə,
adama wunen woodaba ba ra man nuku dobu wē.
- 144 Wunen yiirebu bu sãawa dee dee sere ka baadomma.
- A man bwisi kēeyo yi yi koo de na n wãa.
- 145 Yinni Gusunə, na nun sokuməwa ka nən gōru kpuro.
A man wurario, kpa n kpī n wunen sōsiru nεnε.
- 146 Na nun kanamə, a man faaba koowo,
kpa n kpī n wunen woodaba mēm nəwa.
- 147 Na ra kanaru kowa yam mu sere sãra,
kpa na n wunen nəw mweenu naanε sãa.
- 148 Yam mu sere sãra na ra sewa n ka wunen gari mēeri.
- 149 A nən nəw nəwə wunen durom sō.
A man sirio nge mε a ra siri, kpa n wa na n wãa.
- 150 Be ba kōsa bwisikumə,
be wee ba man turuku kua.
Ba wunen woodaba deri.
- 151 Wunε Yinni Gusunə, a wãawa nən turuku.
Wunen gari yi sãawa gem.
- 152 Na yē saa yee yellun di ma a wunen woodaba yiiwa
ba n ka wãa sere ka baadomma.

153 A nen nɔni swāaru mɛerio, kpa a man wɔra.

Na ñ wunen woodaba duarimɔ.

154 A ka man yinɔ kpa a man yakia.

A de na n wāa nge mɛ a nɔɔ mwɛɛru kua.

155 Tɔn kɔsoba kun faaba wasi,
domi ba ku ra wunen sɔɔsiru kasu.

156 Yinni Gusunɔ, wunen durom mu kpā.

A man sirio nge mɛ a ra siri, kpa n wa na n wāa.

157 Nen yiberɛ be ba man nɔni sɔɔmɔ ba dabi.

Adama ka mɛ, na ñ wunen gere yinamɔ.

158 Na tɔnu kamba tusa, domi ba ku ra wunen woodaba swīi.

159 Yinni Gusunɔ, a n yɛ ma na wunen woodaba kī.

A de na n wāa wunen durom sɔ.

160 Gema mu sāa wunen garin nuuru.

Wunen woodaba kpuro ba kon sāawa gem sere ka baadommaɔ.

161 Wee sina biba man nɔni sɔɔmɔ kam sɔɔ.

Adama wunen gari tɔnawa na nasie.

162 Na ra n nuku dobu mɔ wunen gari sɔɔ nge wi u dukia baka wa u gura.

163 Na weesu tusa. Ma na wunen woodaba kī.

164 Sɔɔ teeru, nɔn nɔɔba yiruwa na ra nun siare wunen siri bi bu sāa dee deen sɔ.

165 Be ba wunen woodaba kī, ba ra n bɔri yen bakaru mɔ.

Kɔsa ku ra bu deeme.

166 Yinni Gusunɔ, na wunen faaba yīiyɔ.

Yen sɔ, na wunen woodaba mem nɔɔwɛ.

167 Na ra wunen yiirebu mem nɔɔwɛ.

Na ra bu kā too too.

168 Na wunen yiirebu ka wunen woodaba swīi,
domi nen kookoosu kpuro wāa wunen wuswaaɔ.

169 A de a nen wuri nɔ.

A man bwisi kɛɛyɔ nge mɛ a nɔɔ mwɛɛru kua.

170 A nen kanaru nɔɔwɔ.

A man wɔro nge mɛ a nɔɔ mwɛɛru kua.

171 A ra man wunen woodaban keu sɔɔsi.

A de wunen siarabu bu nɔɔra nen nɔɔn di.

172 Wooda be kpuro ba dɛɛrewa.

A de n womu ko ben sɔ.

173 Na wunen sɔɔsiru wura.

A na a man somi.

174 Yinni Gusunɔ, wunen faabawa na mara ka gem.

Mɛya wunen woodaba ba ra man nuku dobu wɛ.

175 A de na n wunen siribu tāsiri, kpa na n wāa n ka nun siara.

176 Wee na sirene nge yāa te ta kɔɔre.

A nɛ, wunen sɔm kowo kasuo,
na ñ wunen woodaba duarimɔ.

120

¹ Sāa daarun womu. Ge wee.

Sanam mɛ na wāa nuku sankiranu sɔɔ,
na Yinni Gusunɔ soka, ma u man wurari.

² Yinni Gusunɔ, a man wɔro wee kowobun nɔman di.
A man yakio be ba tɔmbu nɔni wɔkumɔn nɔman di.

³ Mba weesu koo ka bu naawa.

⁴ ma n kun mɔ tabu sɛɛnu ka dɔɔ bokon gɛɛ.

⁵ Wee na kua kam koore,
na wāa Mɛɛkiɔ Kedanin kuu bekurugirɔ.

⁶ Na sǎ n tɛ ka be ba ku ra bəri yendu kǎ.
⁷ Nà n bəri yendun gari gerubu torua,
 ba ra n tabun sǎru mǎwa.

121

¹ Sǎa daarun womu. Ge wee.
 Na nɛn nǎni sue guunu gia.
 Man diya kon somiru wa.
² Nɛn somira weewa saa Yinni Gusunǎn min di
 wi u wǎllu ka tem taka kua.
³ U ñ derimǎ wunen naasu su sokura.
 Wi u nun kǎsu, u ñ dom yĩbirimǎ.
⁴ Wee wi u Isireliba kǎsu u ku ra dom yĩbiri,
 u ku ra maa dweeye.
⁵ Yinni Gusunǎ u sǎawa wunen kǎso.
 U wǎa wunen nǎn geuǎ u nun saaru sǎawe.
⁶ Sǎǎ sǎǎ, sǎǎ kun nun soomǎ.
 Wǎkuru, suru tarum kun maa nun soomǎ.
⁷ Yinni Gusunǎ u koo nun bere gǎa kǎsunu kpuron di.
 U koo wunen hunde kǎsu,
⁸ kpa u nun kpara wunen daaru ka weru
 saa tǎn di sere ka baadommaǎ.

122

¹ Sǎa daarun womu ge Dafidi u kua. Ge wee.
 Bǎ n nɛɛ, su da Yinni Gusunǎn sǎa yerǎ,
 nɛn nukura ra dorewa.
² Yerusalemu, besen naasu su yǎ wunen kǎnnǎsǎ.
³ Yerusalemu, a sǎawa wuu ge ba bana gea kua,
 ma ba gu gbǎraru toosi ba ka sikerena.
⁴ Wunen miya Isireliba, Yinni Gusunǎn tǎmbu ba ra nɛ bu ka nùn siara,
 nge mɛ u bu wooda wǎ.
⁵ Wunen miya siri gbabura wǎa.
 Wunen miya Dafidin bibun bweserun sina gǎna wǎa.
⁶ I bəri yendu kanǎ Yerusalemun sǎ,
 kpa be ba wunɛ Yerusalemu kǐ ba n wǎa bwǎɛ dora sǎǎ.
⁷ Yerusalemu, bəri yenda n wǎa wunen gbǎraru sǎǎ ka wunen sina kpaarǎ.
⁸ Nɛn mero bisibu ka nɛn bǎrǎban sǎ,
 kon nɛɛ, Gusunǎ u de bəri yenda n wǎa Yerusalemuǎ.
⁹ Yerusalemu, wunen gea na kasu, Gusunǎ besen Yinnin sǎa yerun sǎ.

123

¹ Sǎa daarun womu. Ge wee.
 Gusunǎ, wunɛ wi a wunen sina gǎna tɛrie wǎllu,
 wuna na nǎni twǎɛ.
² Nge mɛ jobun nǎni yi ra n ben yinnibun nǎma mɛera,
 nge mɛya besen nǎni yi Gusunǎ besen Yinnigia mɛera,
 sa n ka mara sere dǎma te u koo sun durom kua.
³ Yinni Gusunǎ, a sun wǎnwǎndu kuo too too.
 Domi ba sun gema n kpǎ.
⁴ Be ba tii sue ba sun gema
 ma ba sun yaakoru kua too sere n den sun nua.

124

¹ Sǎa daarun womu ge Dafidi u kua. U nɛɛ,
 Gusunǎ Isireliban Yinni ù kun daa ka sun wǎa,

wara u koo sun kōsu.
 Isireliba bu wureo bu gere bu n̄e,
²⁻⁴ sanam m̄e t̄on kōsobun m̄aru ya seewa, ma ba sun seesi,
 Yinni Gusun̄o ù kun daa ka sun w̄a, ba koo sun m̄we wasiru,
 kpa bu sun wukiri nge nim m̄e mu kokum̄o daa torāo.
⁵ Nim kure damgina nu koo sun taare.
⁶ Sa Yinni Gusun̄o siara,
 domi u ñ dere b̄esen yiber̄eba bu sun n̄o b̄eri.
⁷ U dera b̄esen hunde ya kisira saa taan di nge gun̄o.
 Taa ya kasikira ma sa yara.
⁸ Yinni Gusun̄owa u s̄a b̄esen faaba kowo.
 Wiya u w̄llu ka tem taka kua.

125

¹ S̄a daarun womu. Ge wee.
 Be ba Yinni Gusun̄o naane s̄a,
 ba ra n ȳwa dim dim nge Sīnin guuru.
 Ta ku ra b̄ari. Ta ko n ȳwa sere ka baadommāo.
² Nge m̄e guunu ka Yerusalemu sikerene,
 nge m̄eya Gusun̄o u ka win t̄ambu sikerene saa t̄n di sere ka baadommāo.
³ T̄on kōso kun bandu dim̄o gemgibun tem̄o.
 Domi ù n tu di, ben tii ba koo kōsa ko.
⁴ Yinni Gusun̄o, a be ba gea m̄o gea s̄oasio.
 A b̄en ḡru ga d̄ere durom kuo.
⁵ Adama be ba swaa m̄waam̄o ye ya ñ dende
 a bu yarinasio ka kōsan kowobu sannu.
 Yinni Gusun̄o, a de b̄ari yenda n w̄a Isirelīo.

126

¹ S̄a daarun womu. Ge wee.
 Sanam m̄e Yinni Gusun̄o u ka b̄esegii be ba yoru m̄wera wurama Sīnīo,
 ya sun s̄awewa nge dosu.
² Ma sa nuku dobu m̄o sa ȳem̄o.
 Ma sa nasaran kuuki m̄o.
 Ma ba gerum̄o bwesenun suunu s̄o ba m̄o,
 Yinni Gusun̄o u sun ḡa bakanu kua.
³ M̄eya u sun ḡa bakanu kua.
 Wee sa w̄a t̄e nuku dobu s̄o.
⁴ Yinni Gusun̄o, a ka b̄esegii be ba raa yoru m̄wera wurama
 ba n kokum̄o nge daa tori s̄o ȳsan n̄m dwaru gia.
⁵ Be ba duurum̄o ka n̄ni ȳresu,
 ba koo ḡe ka nuku dobun kuuki.
⁶ Wi u duurubu d̄o ka wuri,
 u koo wurama ka nuku dobu,
 u n doo b̄okunu s̄owa.

127

¹ S̄a daarun womu ge Salom̄o u kua. Ge wee.
 Yinni Gusun̄o ù kun diru banim̄o,
 be ba tu banim̄o s̄amburu kama ba m̄o.
 Yinni Gusun̄o ù kun wuu kōsu,
 be ba gu kōsu ba dom serawa kam.
² Kam s̄ora kaa wahala ko a ka wunen d̄ianu wa a di.
 Kaa se buru buru yellu kpa a kpuna sere w̄ku suunu s̄amburun s̄o.
 Adama wi Gusun̄o u k̄i,
 u ra n̄n d̄ianu w̄wa baa ȳro ù n d̄o.

³ Wee, bibu ba sãawa tubi ye ya wee Gusunɔn min di.

Ba sãawa soseru te ta wee Gusunɔn min di.

⁴ Bii be ba mara aluwaasiru sɔɔ,
ba sãawa nge sɛɛnu tabu durɔ damgiin nɔmaɔ.

⁵ Doo nɔɔrugiiwa wi u bu wa n dabi.

U sãawa nge wɪn sɛɛ bwãara sɛɛnu yiba.

U ñ sekuru wasi sanam mɛ u koo ka win yiberɛba yinna wuun gbãrarun kɔnnɔwɔ.

128

¹ Sãa daarun womu. Ge wee.

Doo nɔɔrugiiwa wi u Yinni Gusunɔ nasie,
ma u sɪimɔ win swɛɛ sɔɔ.

² U koo win sɔmburun arufaani di,
kpa u n nuku dobu mɔ u n kuuramɔ.

³ Win yɛnuɔ

win kurɔ u ko n sãawa nge resɛm ye ya ra ma.

Mi ba sɔ ba dimɔ,

kpa win bibu ba n sãa nge olifin dãa kɛmminu.

⁴ Doma ten bwesera wi u Yinni Gusunɔ nasie u ra wa.

⁵ Yinni Gusunɔ u nun domaru kuo Siɔnin di,
kpa a n waamɔ nge mɛ Yerusalemu ya kuuramɔ wunen wãarun tɔru kpuro sɔɔ.

⁶ Kaa wunen bibun bibu wa.

Gusunɔ u de bɔri yɛnda n wãa Isireliɔ.

129

¹ Sãa daarun womu. Ge wee.

Isireliba bu geruo sannu sannu bu nɛɛ,
geema, tɔn kɔsobu ba ra n sun dam dɔremɔwa
saa besɛn bweserun toren di.

² Ba sun nɔni sɔɔwa besɛn bweserun toren di.

Adama ba ñ nasara wa besɛn wɔllɔ.

³ Ba wuka besɛn birusun wɔllɔ ba kpɪi wuna wuna.

⁴ Adama Yinni Gusunɔ u sãawa gemgii,
u ben wɛɛ kasuka.

⁵ Yinni Gusunɔ, a de be ba Yerusalemu tusa bu sekuru wa,
kpa bu biruku yira wura,

⁶ ba n sãa nge yaka si su ra kpi diru wɔllɔ.

Su ra gberewa ba kun su wukura.

⁷ Wi u su gɛɛmɔ, su ku ra win nɔmu yibu.

Wi u maa su guramɔ, su ku ra win nɔm koto teeru turi.

⁸ Be ba sarɔ mi, bu ku bu domaru kua bu nɛɛ,

Gusunɔn domaru ta n ka bu wãa.

Bu ku raa maa nɛɛ, ba bu domaru kua ka Yinni Gusunɔn yĩsiru.

130

¹ Sãa daarun womu. Ge wee.

Yinni Gusunɔ, saa wɔru bakɔn diya na nun nɔɔgiru sue.

² Yinni, a nen nɔɔ nɔɔwɔ.

A swaa tem kpɪiyɔ a nen kanaru nɔ.

³ Yinni Gusunɔ, à n da tɔmbun toranu yaaye,
wara u ko n maa wãa.

⁴ Wuna a ra tɔmbu suuru kue bu ka nun nasia.

⁵ Na Yinni Gusunɔ naane sãa.

Na win nɔɔ mwɛɛru mara.

⁶ Na Yinni Gusunɔ mara

n kere nge mɛ wuu kɔso u ra n yam sãreru mara.

⁷ Isireliba, i beɛn naane dokeo Yinni Gusunɔ sɔɔ,

domi u wɔnwɔndu mə.
 Wiya u ra tɔmbu yakie ka swaa dabinu.
⁸ Wiya u koo bɛɛ Isireliba yakia,
 kpa u bɛɛn toranu kpuro suuru ko.

131

¹ Sāa daarun womu ge Dafidi u kua. Ge wee.
 Yinni Gusunɔ, na ɛ tii sue.
 Na ku ra n gāa bakanu naa gire.
² Na sāawa sɛɛ nge bii wi ba bom kara
 u wāa win mɛrɔn nuurɔ.
³ Bɛɛ Isireliba, i bɛɛn yīiyɔbu dokeo Yinni Gusunɔ sɔɔ
 saa tɛn di sere ka baadommaɔ.

132

¹ Sāa daarun womu. Ge wee.
 Yinni Gusunɔ, a Dafidi yaayo
 win wahala ye u kua kpuron sɔ.
² Domi u wunɛ Yakɔbun Yinni damgii nɔɔ mwɛɛru kua u nɛɛ,
³ u ɛn duɔ win kuu bekurugirɔ u sere nɛɛ,
 u koo kpuna win kpin yerɔ mi u ra wɛre.
⁴ U ɛn dom yībirimɔ, u ɛn maa doyamɔ
⁵ ma n kun mə u wunɛ Yakɔbun Yinni damgii wāa yeru kua.
⁶ Wee sa nua ma woodan kpakororu ta wāa Efarataɔ,
 ma sa tu deema Yaarin gberɔ.
⁷ Su du Yinni Gusunɔn sāa yerɔ, kpa su nɛn kpuna.
⁸ Yinni Gusunɔ, a seewo kpa a na mi a ra wɛre
 wunɛ ka wunen woodan kpakororu
 tɛn wɔllɔ a ra wunen yiiko sɔɔsi.
⁹ A de wunen yāku kowobu ba n gem swīi,
 kpa be ba nun naanɛ sāa ba n nuku dobun kuuki mɔ.
¹⁰ A ku wi a gɔsa yina Dafidi wunen sɔm kowon sɔ.
¹¹ Yinni Gusunɔ u Dafidi gem sɔɔwa ka bɔri u nɛɛ,
 u koo win nɔɔ mwɛɛru yibiaawa kam kam te u nɛɛ,
 Dafidin bibun turowa u koo nɛn kɔsire ko win bandu sɔɔ.
¹² Bii be, bā n win arukawani yibia,
 ma ba win woodaba mɛm nɔɔwa be u bu wɛ,
 ben bibun bwesera ta ko n bandu dii sere ka baadommaɔ.
¹³ Yinni Gusunɔ u Siɔni gɔsa.
 U ye gɔsa ya n ka sāa win wāa yeru.
¹⁴ Ma u nɛɛ, ya ko n sāa win wɛra yeru sere ka baadommaɔ.
 U koo sina mi, domi wiya u ye gɔsa.
¹⁵ U koo ye domaru kua,
 kpa u ye dīanu wɛ.
¹⁶ U koo yen yāku kowobu faaba ko.
 Kpa be ba nɛn naanɛ sāa bu nuku dobun kuuki ko.
¹⁷ Miya u koo Dafidi wi u gɔsan dam sosi,
 kpa u win bweserun goo swīi, u n sāa nge fitila.
¹⁸ U koo de win yibereba bu sekuru wa.
 Adama wi, win sina furɔ ga ko n ballimɔwa win wiru wɔllɔ.

133

¹ Sāa daarun womu ge Dafidi u kua. Ge wee.
 Wee, n wā, n maa nuku dobu mə mero bisibu bā n wāa sannu.
² Ya sāawa nge gum mɛ ba wisi Aronin wirɔ,

ma mu kokumə sere ka win toburə ka win yabe wīirə.

³ Mu sāawa nge kako te ta saramamə guu te ba m̀ Hεεməən di te ta wāa Siənio.
Domi miya Yinni Gusunə u ra t̄mbu domaru kue,
kpa u bu wāaru wē te ta ̀ kpeemə.

134

¹ Sāa daarun womu. Ge wee.

I Yinni Gusunə siaro bεε win s̄m kowobu kpuro.

Bεε be i ra n wāa win s̄a yerə sere ka wōkurə,

² i bεen n̄ma yiiyo win s̄a yerun bera gia kpa i n̄n siara.

³ Yinni Gusunə u bεε domaru kuo Siənin di
wi, wi u w̄llu ka tem taka kua.

135

¹ I Yinni Gusunə siaro. I win ȳsiru t̄m̄.

Bεε win s̄m kowobu,

² bεε be i s̄mburu m̄ win s̄a yerə, i n̄n siaro.

³ I n̄n siaro, u s̄awa t̄n geo.

I ka win ȳsiru womu koowo, u s̄awa t̄n geo.

⁴ Yinni Gusunə u tii Isireliba Yakəbun bweseru ḡsia
ba n ka s̄a wigibu.

⁵ Na yē ma u kp̄a, m̄ya wi, besen Yinni u būnu kpuro kere.

⁶ Ye u k̄i, yera u ra ko w̄llə ka temə ka nim wōkuə ka gen s̄əwə.

⁷ U ra de guru winu nu s̄əsira handunia kpuro s̄ə.

U ra de guru maakinu nu koorə kpa u de gura yu nε.

Kpa u woo kusiana gen wāa yerun di.

⁸ U Egibitigibun bii gbiikobu go sere ka ben yaa sabenun bii gbiikinə.

⁹ U s̄m maamaakiginu kua Egibitiə u ka yen sina boko
ka win s̄m kowobu kpuro s̄εyasia.

¹⁰ U bwese dabinu go, ma u sinam damgibu go.

¹¹ Beya, Sihoni Aməreban sunə ka Ogu Basanin sunə
ka sere maa Kananiban sinambu kpuro.

¹² U sinam ben tem sua
u win t̄mbu Isireliba wē ba tubi di.

¹³ Yinni Gusunə, wunen ȳsiru ta ko n wāawa sere ka baadommaə.

Ba ko n nun yaayewa waati baayere s̄ə.

¹⁴ Yinni Gusunə u koo win t̄mbu siria,
kpa u win s̄m kowobun w̄nw̄ndu wa.

¹⁵ Ba bwesenun būnun bwāarokunu kuawa ka sii geesu ka wura.

T̄mbun n̄man s̄mbura.

¹⁶ Nu n̄su m̄, adama nu ku ra gari gere.

Nu n̄ni m̄, adama nu ku ra yam wa.

¹⁷ Nu swasu m̄, adama nu ku ra gari n̄.

Nu ̀ w̄siaru m̄ nin n̄əwə.

¹⁸ Be ba nu sekumə ka be ba nu naanε s̄a,
be kpuro ba s̄awa nge ni.

¹⁹ Isireliba, i Yinni Gusunə siaro.

Aronin bweseru, i Yinni Gusunə siaro.

²⁰ Lefin yenugibu, i Yinni Gusunə siaro.

Bεε be i n̄n nasie, i n̄n siaro.

²¹ Yinni Gusunə u wāa Yerusalemuə.

I n̄n siaro saa Siənin di.

I Yinni Gusunə siaro.

136

¹ I Yinni Gusunə siaro domi u s̄a t̄n geo.

Win wənwəndu ta ku ra kpe.

² I Gusunə siaro, u būnu kpuro kere.

Win wənwəndu ta ku ra kpe.

³ I yinnibun Yinni siaro.

Win wənwəndu ta ku ra kpe.

⁴ Wi turowa u ra səm maamaakigii bakanu ko.

Win wənwəndu ta ku ra kpe.

⁵ Wiya u wəllu ka tem taka kua ka win bwisi.

Win wənwəndu ta ku ra kpe.

⁶⁻⁹ U tem teria nim wəllə, ma u sɔɔ ka suru kua.

U sɔɔ kuawa u ka yam bururasia sɔɔ sɔɔ,

ma u suru ka kperi kua ye kpuro yu ka yam bururasia wɔkuru.

Win wənwəndu ta ku ra kpe.

¹⁰⁻¹¹ Wiya u Egibitigibun bii gbiikobu go.

Ma u Isireliba yara Egibitigii ben suunu sɔɔn di.

Win wənwəndu ta ku ra kpe.

¹²⁻¹⁵ Ka win dama u ka nim wɔku ge ba mɛ Naa yari burana yiru,

ma u dera Isireliba ba tɔbura gen suunu sɔɔn di.

Ma u Egibitin sina boko ka win tabu kowobu sure nim wɔku ge sɔɔ.

Win wənwəndu ta ku ra kpe.

¹⁶ Wiya u win tɔmbu kpara gbaburɔ.

Win wənwəndu ta ku ra kpe.

¹⁷⁻²⁰ Wiya u sinambu go be ba dam mɛ.

Beya, Sihoni Amɔreban sunə ka Ogu Basanin sunə.

Win wənwəndu ta ku ra kpe.

²¹⁻²² Wiya u tɔn ben tem win səm kowobu Isireliba wɛ ba tubi di.

Win wənwəndu ta ku ra kpe.

²³⁻²⁴ Wiya u sun yaaya sanam mɛ sa wɔa sekuru sɔɔ.

Ma u sun wɔra be ba sun dam dɔremɔn nɔman di.

Win wənwəndu ta ku ra kpe.

²⁵ Wiya u ra hunde koni baayere dɔanu wɛ.

Win wənwəndu ta ku ra kpe.

²⁶ I Wɔrukoo siaro.

Win wənwəndu ta ku ra kpe.

137

¹ Sa sɔwa Babilonin daarun goorɔ

ma sa sumɔ sa ka Siɔni yaayamɔ.

² Sa besen mɔrɔkunu bwɛ dɔaɔ.

³ Be ba sun tabu di ba nɛɛ, su womu koowo.

Be ba sun dam dɔremɔ ba nɛɛ, su Siɔnin womusu ko ka nuku dobu.

⁴ Adama amɔna sa ko kpɔ su Yinni Gusunə womusu kua tem tukumɔ.

⁵ Yerusalemu, nà n nun duari, nen nɔm geu gu gbio.

⁶ Nà kun nun yaaye kpa a n sɔa nen nuku dobu nuuru,

nen yara yu nen daro manio.

⁷ Yinni Gusunə, a de a Edəmuban gari yaaya

yi ba gerua sanam mɛ ba Yerusalemu kam koosiamɔ

ba nɛɛ, bu ye kɛro mam mam sere ka yen kpɛkpɛkuɔ.

⁸ Babilonigibu, i sɔawa be ba koo kam koosia.

Doo nɔrugiiwa wi u koo bɛɛ kɔsa yɛn bweseru i raa sun kua kɔsie.

⁹ Doo nɔrugiiwa wi u koo bɛɛn bibu sɛre u kɔsuku kperu wəllə.

138

¹ Womu ge Dafidi u kua. Ge wee.

Yinni Gusunə, na nun siaramə ka nen gōru kpuro.
 Kon nun tōma wəllun təmbun wuswaaə.
² Kon nun kpuna wunen sāa yee dēerarə,
 kpa n nun tōma wunen tən geeru ka wunen bəṛəkinirun sō.
 Domi a yīsiru yara wunen nəw mwεε te a ra yibien sō.
³ Saa ye na nun soka, a man wurari.
 A man dam kā, a man toro sindu wē.
⁴ Yinni Gusunə, sinambu kpurowa ba koo nun siara.
 Domi ba wunen gari nua.
⁵ Ba koo wunen kookoosu siara.
 Domi wunen bēere ya kpā.
⁶ Yinni Gusunə, baa mε a kpā, a be ba tii kawε waamə.
 Ma a ra be ba tii sue tubu saa tontonden di.
⁷ Nà n sīimə nuku sankiranun swaa səw,
 a ra man wāaru wē.
 A ra nen yibereba nəmu demie bə n ka man mōru seewa.
 Meya wunen dam mu ra man faaba ko.
⁸ Yinni Gusunə, kaa man sanna.
 Wunen tən geeru ta n nōru mə.
 Be a taka kua, a ku bu deri.

139

¹ Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua. U nεε,
 Yinni Gusunə, a man wēera, a maa man gia.
² A nen sindu ka nen seebu yē.
 A nen bwisikunu tuba sarun di.
³ A nen sanum ka nen kpindu yē.
 A maa nen swεε kpuro yē.
⁴ N sere nəw wukia, a nen gere kpuro yē kə Yinni Gusunə.
⁵ A ka man wāa biru ka wuswaa,
 ma a man wunen nəmu səndi.
⁶ Yēε ten bweseru ta man sāawe maamaaki baka.
 Ta kpā, na n kpē n tu tubu.
⁷ Ma gia kon wunen Hunde kisirari n da.
 Nge ma gia kon duka we a kun ka man wa.
⁸ Nà n yəwə sere wəllə, a wāa mi.
 Nà n da gəriə, a maa wāa mi.
⁹ Nà n da sōw yari yerə n kun mε sōw duu yerə nim wōkun goorə,
¹⁰ min tii, wunen nəmuwa ga koo man kpara,
 kpa wunen nəm geu gu man nεε.
¹¹ Nà n nεε, yam wōkura koo man bere,
 yam da bururewa mi na wāa.
¹² Baa yam wōkuru ta n tiri wunen mi.
 Wōkuru ta buririwa nge sōw səw.
 Yam wōkuru ta balliməwa nge yam bururam.
¹³ Wuna a nen wasin doo dooka məma.
 Wuna a man swεena nen meron nukurə.
¹⁴ Na nun siara yèn sō a man taka kua
 ka wunen dam maamaakigim.
 Wunen nəman səma kun gere mə.
 Yeniwa na yē sāa sāa nen gōruə.
¹⁵ Sanam mε ba man məma asiri səw,
 ma ba man swεena nen meron nukurə,
 nen wasi kun nun berue.
¹⁶ A man wa saa ba nen nukuru dumən di.

Wunen tireru sɔra ba nen wārun tōnun geeru yorua na sere nu dibu torua.

¹⁷ Gusunɔ, wunen bwisikunu nu duku.

Nin dabira banda.

¹⁸ Nà n nu garimɔ, nu yani sɛeri dabiru kere.

Nà n maa dom seewa, na ra n wāa ka wunɛ.

¹⁹ Gusunɔ, a de tɔn kōsobu bu gbi,
kpa tɔn gowobu ba n ka man tonde.

²⁰ Be, be ba sāa wunen yiberɛba,
ba nun gari kōsi manimɔ.

Wunen yīsira ba ka weesu mɔ.

²¹ Yinni Gusunɔ, be ba nun tusa ka be ba ra nun seesi,
na n̄ kon bu tusi?

²² Na bu tusa too too, na bu garisi nen yiberɛba.

²³ Gusunɔ, a man wɛerio kpa a nen gōru gia.

A nen laakari mɛerio kpa a nen bwisikunu tubu.

²⁴ A mɛerio a wa nà n wāa swaa kōsa sɔɔ,
kpa a ka man da wāaru te ta ku ra kpen swaa sɔɔ.

140

¹ Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.

² Yinni Gusunɔ, a man wɔro tɔn kōsobun nɔman di.
A man gbaro gbanagibun nɔman di.

³ Domi kōsa ba ra n bwisikumɔ ben gōruɔ.

Kpa ba n sɔru kpeere baadomma bu ka tabu ko.

⁴ Ba ra ben yara derewa nge waa.

Kpa ben nɔɔ ga n dɛɛ mɔ nge surɔkɔru.

⁵ Yinni Gusunɔ, a man tɔn kōso gbaro.

A man gbanagibu giro be ba kasu bu man sura.

⁶ Wee tii suobu ba man yina beriammɛ.

Ba man taa yinuammɛ swaa sɔɔ.

Ma ba man yɔɔru bwɛɛyɛ.

⁷ Adama na nɛɛ, Gusunɔ, wuna a sāa nen Yinni.

A swaa tem kpīiyɔ a nen kanaru nɔ.

⁸ Yinni Gusunɔ, a sāawa gbāraru tèn mi na ra kuke n ka faaba wa.

A ra nen wiru bere tabun saa sɔɔ.

⁹ A ku de tɔn kōson kīru tu kooru.

A ku de ye u nia sāa yu kooru, kpa u ku raa tii sua.

¹⁰ Be ba man kooro buremɔ

a de ben toranu nu wɔri ben wiru wɔllɔ.

¹¹ A bu dōɔ wisio kpa a de bu wɔri wɔru bɔkɔ sɔɔ

gèn min di ba n̄ maa kpɛ bu yari.

¹² Wi u weesu mɔ u n̄ tāsīmɔ tem mɛ sɔɔ.

Kōsa ya ko n maa gbanagii swīiwa sere u ka kam ko.

¹³ Na yɛ ma Yinni Gusunɔ u ra wɔnwɔndo siriewa dee dee.

Kpa u maa sāaro nùn win gem wɛ.

¹⁴ Geema, gemgibu ba koo nun tɔma kpa ba n wāa wunen wuswaaɔ.

141

¹ Womu ge Dafidi u kua. Ge wee.

Yinni Gusunɔ, na nun soku, a na fuuku nen mi.

A nen nɔɔ swaa dakio nà n nun sokumɔ.

² A de nen kanaru tu nun girari nge turare nubu durorugian wiisu.

Kpa nɔma ye na yiiye ya n sāa nge kēru

te ba ra ka nun naawe wunen sāa yerɔ yoka.

³ Yinni Gusunɔ, a nen nɔɔ bɔkuo.

A nen nɔɔ sarusu kɔ̄suo.
⁴ A ku de nen gɔ̄ru gu da kɔ̄sa gia.
 A ku de n kom kɔ̄sum ko ka be ba gem sariru swii.
 A ku de n ka bu tɔ̄ɔ baka dim di.
⁵ Gemgii ù n man so, kīra u man sɔ̄ɔsi.
 Û n man gerusi, u man gum tārewa nen wirɔ.
 Na ñ ye yinamɔ.
 Adama na ñ nen kanaru marimɔ tɔn kɔ̄sobun sɔ̄.
⁶ Gusunɔ, a ben siri kowobu sureo kpenu sɔ̄ɔ,
 kpa bu nen gari swaa daki,
 domi yi sãawa gari dori.
⁷ Nge me bà n kɔ̄rɔ mɔ̄ tem mu ra nɔɔ baare,
 nge meya gɔ̄ribun wã yera koo nɔɔ baara
 tu ben kukunu mwe ni nu yarinɛ.
⁸ Yinni Gusunɔ, wuna na mɛera.
 Wunen miya na kukua.
 A ku nen wãaru doke kari sɔ̄ɔ.
⁹ A man gbaro tɔn kɔ̄sobun yina ye ba man berien di.
 A man gbaro ben taa ye ba man berien di.
¹⁰ A de tɔn kɔ̄so be, bu wɔ̄ri ben yina sɔ̄ɔ,
 kpa nɛ, n kisira min di.

142

¹ Dafidin womu ge u kua sanam me u kanaru kua kpee wɔ̄ru sɔ̄ɔ. Ge wee.
² Na Yinni Gusunɔ nɔ̄ɔguru sue na nùn suuru kanamɔ.
³ Na nùn nen nuku sankiranu sɔ̄ɔmɔ.
 Na nùn nen wahala saariamɛ.
⁴ Nã n mwia kpana, wuna ra n yɛ ye kon ko.
 Ba man yina beria swaa ye sɔ̄ɔ na sīimɔ.
⁵ A mɛerio nɔm geuɔ a wa ma goo sari wi u ka man yɔ̄.
 Na ñ kuku yeru mɔ.
 Goo sari wi u maa nen bwisikunu mɔ̄.
⁶ Yinni Gusunɔ, wuna na sokumɔ.
 Na nɛɛ, wuna a sãa nen kuku yeru.
 Wunɛ turowa a sãa negii dunia ye sɔ̄ɔ.
⁷ A nen wuri swaa dakio, domi na nuki sankire too.
 A man yakio be ba man nɔni sɔ̄ɔmɔn nɔman di,
 domi ba man dam kere.
⁸ A man yaro desirun di, kpa n nun takaru ko.
 À n man durom kua, geegiba koo na bu man sikerena.

143

¹ Womu ge Dafidi u kua. Ge wee.
 Yinni Gusunɔ, a nen kanaru nɔ̄ɔwɔ.
 Kpa a nen bikiabu swaa daki.
 A man wisio wunen bɔ̄rɔkiniru ka wunen gem sɔ̄ɔ.
² A ku nɛ, wunen sɔm kowo siri,
 domi goo sari wi u koo gem wa wunen mi.
³ Nen yiberɛ u man naa swii.
 U nen wãaru tem taare.
 U dera na wãa yam wɔ̄kurɔ nge be ba gu n tɛ.
⁴ Yen sɔ̄na nen hunde ya dam dwiia,
 ma na nuki sankire too.
⁵ Na gasɔn wãaru yaaye.
 Na wunen sɔma kpuro lasabu mɔ̄,

ma na wunen noman sɔmburu bwisikumɔ.

⁶ Wuna na noma tii.

Nen gɔru ga wunen beke barɔ
nge me tem gbeba ra n nim ki.

⁷ Yinni Gusunɔ, na mwia kpana.

A man wisio kpaaka.

A ku man biru kisi kpa n ku ko nge be ba waa gɔriɔ.

⁸ A man wunen tɔn geeru sɔsio bururu ka yoka,
wuna na naane saa.

A man swaa sɔsio ye kon swii,
wuna na nen hunde nɔmu sɔndia.

⁹ Yinni Gusunɔ, a man wɔro saa nen yiberɛban noman di,
wunen miya na kuku yeru kasu.

¹⁰ Wuna saa nen Yinni.

A man sɔsio me ko na n da wunen kiru ko.

A de wunen Hunde geo wi, u man kpara swaa ye ya nɔɔ ne sɔɔ.

¹¹ Yinni Gusunɔ, a man wɔro nge me a nɔɔ mwɛru kua.

A nen hunde wunɔ wahalan di wunen gem sɔ.

¹² A nen yiberɛba kam koosio,

kpa a nen werɔbu kpuro kpeerasia yɛn sɔ a man ki.

Na saawa wunen sɔm kowo.

144

¹ Womu ge Dafidi u kua. Ge wee.

Yinni Gusunɔ, na nun siara
wune wi a saa nge nen kpee baa.

Wuna a ra man tabu sɔsi.

² Wuna a ra man durom kue kpa a man kɔsu.

Wuna a saa nen kuku yee damgiru ka nen faaba kowo.

Wuna a saa nen terɛru te ta ra man gane.

Wuna a ra de bwesenu nu n man wiru kpɛyɛ.

³ Yinni Gusunɔ, wara ra n tɔnu a n sere ka win bwisikunu mɔ.

Wara ra n tɔnu a n sere ka win weeweenu mɔ.

⁴ Tɔnu u saawa nge woo.

Win waa run tɔnu nu saawa nge saaru te ta ra doone.

⁵ Yinni Gusunɔ, a de wɔllu tu tem debe debe ko kpa a sarama.

A guunu babo kpa dɔɔ u yari ni sɔɔn di.

⁶ A de guru maakinu nu sɔsira, kpa a nen yiberɛba yarinasia.

A bu sɛɛnu tweeyo kpa a de bu yarina.

⁷ A wunen nɔmu demiamama wɔllun di.

A man wɔro kpa a man faaba ko

nim bakam ka tɔn tukobun min di

⁸ be ba ra n gari kam yaramɔ ben nɔsun di,

kpa ba n ben nɔm geu yiye

bu ka nɔɔ mwɛ weesuginu ko.

⁹ Yinni Gusunɔ, kon nun wom kpɔɔ kua.

Kon nun womu kua ka mɔrɔku serum wɔkuruguu,

¹⁰ wune wi a ra sinambu faaba ko,

kpa a ne, Dafidi wunen sɔm kowo yara takobi gɔɔgian di.

¹¹ Yinni Gusunɔ, a man wɔro,

kpa a man faaba ko tɔn tukobun noman di,

be ba ra n gari kam yaramɔ ben nɔsun di,

kpa ba n ben nɔm geu yiye

bu ka nɔɔ mwɛ weesuginu ko.

¹² A de besen bii aluwaasiba bu ko nge daa

ni nu kpia dee dee nin piiburun di,
kpa besen bii wəndiaba bu maa ko kuro burabu
nge gberε be ba dāka ba sāa sina kpaarun buraru.

¹³ A de besen biranu nu dīa bwese bweseka yibu,
kpa besen yaa sabenu nu dābia nu ko suba nərəm nərəm
ka nərəm nərəm suba wəku wəkubu besen gberu kpaanε.

¹⁴ A de besen keteba bu kuura.
A ku de goo u sun wəri kpa u sun yoru mwεeri u ka doona.
A ku maa de nuku sankiranun wuri yi nōra besen swεε sō.

¹⁵ Doo nōrugira bwese te ta sāa nge mε.
Doo nōrugira bwese te ta Gusunō mō Yinni.

145

¹ Womu ge Dafidi u kua u ka Gusunō siara. Ge wee.

Gusunō nen sina boko, kon nun wolle sua.
Kon wunen yīsiru tōma sere ka baadomma.

² Tōō baatere kon nun siara.
Meya kon wunen yīsiru tōma sere ka baadomma.

³ Yinni Gusunō, a kpā. Wuna n weenε bu siara.
Wunen kpāaru ta n nōru mō.

⁴ Saa baayeren tambu bu wunen sōma siaro.

⁵ Kon wunen yikon giriman kpāaru gere.
Kpa n wunen sōm maamaakiginun gari kpara ka womu.

⁶ Ba koo wunen dam bakam gari gere,
kpa nε, n maa wunen kpāarun gari kpara.

⁷ Ba koo wunen tōn geerun kpāaru yaaya
kpa bu taki ko wunen gem sō.

⁸ Yinni Gusunō, a wənwəndu mō, a ra maa tambu durom kue.
A ku ra mōru se fuuku. Wunen tōn geera kpā.

⁹ Yinni Gusunō, a tambu kpuro kī.
Wunen wənwəndu ta ra sōsirewa wunen taka kooa kpuro sō.

¹⁰ Yinni Gusunō, wunen taka kooa kpuro ya koo nun beere wē,
kpa be ba sāa wunεgibu bu nun siara.

¹¹ Ba koo wunen bandun beeren gari gere,
kpa bu wunen dam gari kpara

¹² bu ka wunen sōm maamaakiginu tambu sōsi
ka sere wunen bandun yikon girima.

¹³ Wunen bandu ta ko n wāawa sere ka baadomma.
Meya kaa n tu dii sere ka baadomma.

Yinni Gusunō u ra win nōō mwεenu yibie.

Ye u mō kpuro sō, u ra win tōn geeru sōsi*.

¹⁴ Yinni Gusunō, a ra tōn be ba wōrumaa dōō gabe,
kpa a be ba dam dwiia tāsisia.

¹⁵ Tambu kpurowa ba mēera wunen mi gia ka yīiyōbu,
domi wuna a ra bu dīanu wē nin saa sō.

¹⁶ A ra wunen nōma demie
kpa a hunde koni baayere wē yèn bukata ya mō.

¹⁷ Yinni Gusunō, a sāawa gemgii wunen swεε kpuro sō.
Meya a ra maa wunen wənwəndu sōsi sōma ye a mō kpuro sō.

¹⁸ Yinni Gusunō, be ba nun sokumō ka gōru dēerō,
ben bōkura a ra n wāa.

* 145:13 - Naa sinin bōnu ya n wāa yellun tirenu kpuro sō. Adama ya wāa Heberum tireru garu sō te ba wa dāku te.

¹⁹ A ra be ba nun nasie kīru yibie
kpa a ben wuri nɔ a bu faaba ko.

²⁰ A ra be ba nun kī kōsu
kpa a tɔn kōsobu kam koosia.

²¹ Kon wunɛ Yinni Gusunɔ tɔma
kpa tɔmbu kpuro bu wunen yīsi dɛɛraru bɛɛrɛ wɛ sere ka baadommaɔ.

146

¹ I Yinni Gusunɔ siaro.

Nɛn bwɛra, a Yinni Gusunɔ siaro.

² Kon wunɛ Yinni Gusunɔ siara nɛn wāarun tōnu kpuro sɔɔ.

Kon wunɛ Gusunɔ nɛn Yinni womu kua nɛn wāarun tōnu kpuro sɔɔ.

³ I ku bɛɛn naanɛ doke sinambu sɔɔ,
ba sãawa tɔmbu,
ba ñ kpɛ bu bɛɛ faaba ko.

⁴ Ben wɛsiaru ta ra doonɛwa kpa bu wura bu ko tem.
Yen tōɔ te, ben himba kpuro ya kam kuawa mi.

⁵ Doo nɔɔrugiiwa win yīiyɔbu wāa wunɛ Gusunɔ Yakɔbun Yinni sɔɔ.
Doo nɔɔrugiiwa wi u win naanɛ doke Gusunɔ win Yinni sɔɔ.

⁶ Wiya u wɔllu ka tem kua ka nim wɔku
ka ye ya wāa ye kpuro sɔɔ.

U sãawa gemgii sere ka baadommaɔ.

⁷ U ra be ba dam dɔremɔ ben gem wɛ.

Kpa u be ba gōru soore dīanu wɛ.

Yinni Gusunɔ u ra yɔbu yakie.

⁸ U ra wɔkobu nɔni wukie.

U ra be ba taare seeye. U ra gemgibu kã.

⁹ U ra sɔbu kōsu. U ra maa gɔminibu ka gobekuba nɔri.

Kpa u tɔn kōsobun himba kam koosia.

¹⁰ Yinni Gusunɔ, u ko n bandu diiwa sere ka baadommaɔ.

Gusunɔ Siɔnin Yinni, u ko n wāawa sere ka baadommaɔ.

Yen sɔ, i Yinni Gusunɔ siaro.

147

¹ I Yinni Gusunɔ siaro.

Domi n wã bu Gusunɔ besɛn Yinni siara.

N maa wã bu nùn tɔma.

² Yinni Gusunɔ u Yerusalemu seeyamɔ.

U Yerusalemugii be ba raa yoru mwɛera mennamɔ.

³ U be ba nuki sankire nukuru yemiasiamɔ.

U ben mɛɛran bosu bɔkumɔ.

⁴ U kperi garimɔ ma u yin baayere yīsiru kɛmɔ.

⁵ Besɛn Yinni u kpã, u maa dam mɔ.

Win bwisi kun nɔru mɔ.

⁶ Yinni Gusunɔ u ra wɔnwɔndobu nɔri.

Kpa u tɔn kōsobu sura sere temɔ.

⁷ I Yinni Gusunɔ siarabun womusu kuo.

I Gusunɔ besɛn Yinni siaro ka mɔrɔku.

⁸ U ra de guru wiru tu wɔllu wukiri,

kpa u gura sɔru kua yu ka nɛ tem sɔɔ,

kpa u yakasu kpiisia guunu wɔllɔ.

⁹ Wiya u ra yaa sabenu dīanu wɛ,

kpa u gunɔ binu dīanu wɛ sanam mɛ nu kuuki mɔ.

¹⁰ Win naanɛ kun wāa dumin dam sɔɔ.

Win yīiyɔbu kun maa wāa tɔnun dukan dam sɔɔ.

¹¹ Be ba nùn nasie ka be ba win durom yīiyɔ, beya u kī.

- ¹² Yerusalemu, a Yinni Gusunə siaro.
Sionu, a Gusunə wunen Yinni beere wēeyə.
¹³ Domi wiya u ra wunen kənnən gambon sēretii dam sire,
kpa u wunen təmbu domaru kua.
¹⁴ U ra de bəri yendu ta n wāa wunen temə.
Kpa u de alikama ya n yiba wunə səə.
¹⁵ U ra win woodaba nəsie handunia səə.
Win gari yi ra duka dewa fuuku fuuku.
¹⁶ U ra de nim kperugim mu ne,
kpa mu n buriri nge yāa sansu.
U ra de guru kpenu nu ne kpa nu n sāa nge torom.
¹⁷ U ra n guru kpee ni kasi məwa tia tia.
Wara koo kpī u yōra u yen wooru ma.
¹⁸ Û n gari gerua, nim kperugim me, mu ra yandewa.
Û n maa dera woo ga mu swee, mu ra kokuwa mu doona.
¹⁹ U win gari ka win woodaba ka win gere Yakəbu wi ba mə Isireli səəwa.
²⁰ U n bweseru garu kue me.
Ten garu ta n maa win woodaba yē.
Yen sə, i Yinni Gusunə siaro.

148

- ¹ I Yinni Gusunə siaro.
I Yinni Gusunə siaro saa wəllun di.
I nùn siaro saa wəllun səə səən di.
² Bəe win gəradoba kpuro, i nùn siaro.
Bəe win tabu kowobu kpuro, i nùn siaro.
³ Səə ka suru, i nùn siaro.
Bəe kperi kpuro, bəe be i ballimə, i nùn siaro.
⁴ Bəe be i wāa wəllun səə səəwə, i nùn siaro.
Bəe nim me mu wāa wəllə, i nùn siaro.
⁵ U wooda wē, ye kpuro ya koora.
Ye kpuro yu nùn siaro.
⁶ U ye tāsisia sere ka baadommaə.
U koo wooda yi, win tii kun maa ye saramə.
⁷ Saa tem səən di, i Yinni Gusunə siaro.
Bəe nim wəku ka nim bwee bakanu ka yee nanumgii yi yi wāa səə, i Yinni Gusunə siaro.
⁸ Dəə ka guru kpenu ka guri baka ka bukə ka woo bəkə,
bəe be i win woodaba mem nəwamme, i Yinni Gusunə siaro.
⁹ Bəe guunu ka gungunu ka dāa ye ya ra ma ka seduruba,
i Yinni Gusunə siaro.
¹⁰ Gbeeku yee ka yaa sabenu kpuro ka yee yi yi kabirimə ka gunəsu,
i Yinni Gusunə siaro.
¹¹ Handunian sinambu ka bwesenu kpuro ka sina bibu ka handunian siri kowobu kpuro,
i Yinni Gusunə siaro.
¹² Aluwaasiba ka wəndiaba, təkənu ka bibu,
¹³ bəe kpuro, i Yinni Gusunə yīsiru beere wēeyə.
Win yīsira kpā. Win girima ya wəllu ka tem sare.
¹⁴ U win təmbu Isireliba be, be ba nun naane sāa
ba wāa win bəkuə dam wesia ma n kua beere baka.
Yen sə, i Yinni Gusunə siaro.

149

- ¹ I Yinni Gusunə siaro.
I Yinni Gusunə wom kpəə kuo.
I nùn təmə təmbun suunu səə be ba nùn naane sāa.
² Isireli, a yēerio wi u nun taka kua səə.

Siɔnigibu, i yɛerio bɛɛn sina bokon sã.

³ I nùn siaro ka yaabu.

I nùn siaro ka baranu ka mɔrɔkunu.

⁴ Yinni Gusunɔ u win tɔmbu kī.

U ra wɔnwɔndobu bɛɛrɛ wɛ̃ u bu faaba ko.

⁵ Be ba Yinni Gusunɔ naane sãa, bu nasara suo ka bɛɛrɛ baka.

Bu nuku doɓun kuuki koowo ben kpɪn yenu wɔllɔ.

⁶ Ba n da Gusunɔ siare ka baadomma

kpa takɔbi ye ba dɛ̃era biru ka wuswaa ya n wãa ben nɔmaa

⁷ bu ka bwese tukunu mɔru kɔsie,

kpa bu nu sɛyasia.

⁸ Kpa bu nin sinambu bɔke ka yɔni,

kpa bu maa nin wirugibu bɔke ka sisu,

⁹ kpa bu nu siri nge mɛ ba yorua.

Ya ko n sãawa bɛɛrɛ baka win tɔmbun mi be ba nùn naane sãa.

I Yinni Gusunɔ siaro.

150

¹ I Yinni Gusunɔ siaro.

I nùn siaro win sãa yerɔ.

I nùn bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ batuma mi win yiiko ya sɔ̃siramɔ.

² I nùn siaro win sɔm maamaakigii ni u kuan sã.

I nùn bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ nge mɛ win kpãara nɛ.

³ I nùn siaro ka kɔbi.

I nùn siaro ka mɔrɔkunu ka gɔ̃ɔgenu.

⁴ I nùn siaro ka baranu ka yaabu.

I nùn siaro ka mɔrɔkunu ka koronu.

⁵ I nùn siaro ka seketire ni nu som do.

⁶ Hunde koni baayere ye ya gesi wɛ̃siamɔ, yu Yinni Gusunɔ siaro.

I Yinni Gusunɔ siaro.

MÖNNU

Tire ten mønnu, nu sun sđomə nge me tönu u koo ka win wāaru diisina, kpa u maa ka Gusunə sā handunia ye səə. Nin gari gbiikii yi sun yaayasiamə yi mə, à n kī a n bwisi mə, a de a gina Gusunə nasia. Tire ten gari yi n ka sāaru tona yā. Yi maa geruməwa nge me tönu u ko n ka daa gea mə. Meya yi maa sun sđosimə ye Isireliban guro guro yerukobu ba nēē bwisigiba koo ko gāanu nū n bu deema. Gari yin gēē yi ka tönu ka win kurə ka win bibun wāasinaa yā ka sere maa win berusebu. Yin dabinu yi sun keu mə su ka daa gea kasu nge tii kawabu ka temanabu ka nge me tönu u koo ka sāaro garisi tönu.

Tire ten kpunaa

1. Ba bwisi tāmamə, wiru 1n di sere wiru 9.
2. Saloməə ka bwisigibu gabun mønnu, wiru 10n di sere wiru 29.
3. Bwisi bwese bweseka, wiru 30n di sere wiru 31.

¹ Dafidin bii, Saloməə, wi u sāa Isireliban sunə, win mønna.

Mønnon arufaani

² Mən ni səəra tönu koo bwisi ka yēru wa kpa gari yi yi tubum sē yi nūn yeeri. ³ Nu koo nūn bwisi gee sđosi kpa u ko ye n sāa dee dee weesu ka taki sariru səə. ⁴ Nu koo laakari sarirugii ko laakarigii, kpa nu aluwaasi yēru ka bwisi kē. ⁵ Niya nu koo maa bwisigiin bwisi sosi, kpa nu yērugii kpara ⁶ u ka mønnon tubusianu ka bwisigibun gari tubu.

⁷ À n kī a n bwisi mə, a de a gina Gusunə nasia. Domi wi u ra bwisi ka seeyasiabu atafiiru ko, u sāawa gari bəə.

Ba aluwaasiba bwisi kēmə

⁸ Wunē, nen bii durəbu, a wunen baaban sđosiru nəəwə, kpa a ku ra wunen meron gere yina. ⁹ Ya koo de wunen daa yu wēra nge me furə burə ka wura ra wasi buraru kue. ¹⁰ Wunē, nen bii durəbu, tən kōsobu bā n nun kəkirimə, a ku ra wura. ¹¹ Bā n gerua ba nēē, a na a ka bu da i təmbu samba ko i bu sēsuku baa bā kun gāanu kue, ¹² i bu go yande nge me gərribun wāa yeru ta ra tönu mwe wasiru. I bu mwa nge wəru bəə ge ga tönu samba kua u wəri. ¹³ I ko arumani bwese bweseka wa i dam diima i yibia beən diaə. ¹⁴ A na a ka bu menna, kpa i beən məru kpuro doke bəə teeru səə. ¹⁵ Wunē, nen bii durəbu, a ku ka tən ben bweseru swīina. A ku ben yira du. ¹⁶ Ben naasu sāu bu ka kōsa ko. Ba maa sende bu ka tənun yem yari. ¹⁷ Gunə ge a yina beriamme, gā n nun mēera, kama a berimə. ¹⁸ Adama tən be, ba tii yina beriamme, ba koo maa mwaara ye səə. ¹⁹ Nge meya n sāa ka baawure wi u dukian kīru mə. Be ba tii ye wē, bera ya ra go.

A ku bwisi kēru yina

²⁰ Bwisi yi gbāramə təəwə, yi nəəgiru sue wuun batuma səə. ²¹ Yi gbāramə swaa kēenanə yi yin gari kparamə mi wirugiba ra menne, ²² yi mə, bēē laakari sariba, sere domma i kī i n wāa bwisi sariru səə. Bēē yaako kowobu, sere domma i ko n nuku dobu mə beən yaako kobu səə, kpa bēē gari bakasu i n yēru tusa. ²³ I gəsirama i nen gerusibu nə. Kon bēē nen hunde wē, kpa n ka bēē nen yēru bənu ko. ²⁴ Wee, na bēē soka, i n wure. Na bēē nəma gāri, goo kun nē. ²⁵ I nen bwisi kēru kpuro yina, i n maa nen gerusibu kī. ²⁶⁻²⁷ Yen sđna, beən wahala səə, sanam me berum bēē mwa nge guru woo bəə, ma wahala ya seewa nge woo guna ya ka nuku sankiranu ka tōya na, nen tii kon bēē yē kpa n bēē yaakoru ko. ²⁸ Sanam meya i ko man soku, adama na n bēē wurarimə. I ko man kasu, i n maa man wasi. ²⁹ Domi i yēru tusa, i n kī i Yinni Gusunə nasia. ³⁰ I n nen bwisi kēru wure, ma i nen gerusibu atafiiru kua. ³¹ Yen sđ, i ko beən himba ka beən kookoosun are di i debu. ³² Laakari sariban bwisi kēē yinabu koo de bu gbi. Gari bakasun biti sarira dera ba kam mə. ³³ Adama wi u nen gari swaa daki, win bwēra ko n kpī. U n ko n maa wurure kōsa gaan berum sđ.

Bwisi yi ra kōsa gbarewa

2

- ¹ Nɛn bii, a nɛn sɔ̄siru wuro,
kpa a nɛn wooda nɛnɛ wunɛn gɔ̄ruɔ.
- ² A bwisin sɔ̄siru swaa dakio.
A kookari koowo yu ka nun yeeri.
- ³ A bwisi kasuo,
kpa a laakari naa gira.
- ⁴ A ye kpuro kasuo nge sii geesu,
n̄ kun mɛ nge arumani ye ya berua.
- ⁵ À n kua mɛ, kaa tubu
nge mɛ kaa ka Gusunɔ nasia,
kpa a n̄n gia.
- ⁶ Yinni Gusunɔwa u ra tɔnu bwisi wɛ̄.
Wiya u ra maa n̄n yɛ̄ru ka laakari wɛ̄.
- ⁷ U ra taare sarirugibu nasara wɛ̄,
kpa u n be ba gem swii kɔ̄su nge tɛrɛru.
- ⁸ U ra be ba ku ra ben berusebu kɔ̄sa kue kɔ̄su,
kpa u wigii be ba n̄n mɛm nɔ̄wɛ kpara.
- ⁹ Nɛn bii, à n nɛn gari wura, kaa gem tubu.
Kaa n yɛ̄ ye ya s̄aa dee dee.
Ye kpurowa ya koo de a n gea m̄.
- ¹⁰ Kaa n bwisi m̄, kpa yɛ̄ru tu nun nuku dobu wɛ̄.
- ¹¹ Bwisi ka laakari ya koo nun kɔ̄su,
¹² kpa yu ka nun gbara swaa kɔ̄san di,
kpa yu nun yara gari kɔ̄sigiin nɔ̄man di,
¹³ ka sere maa be ba swaa gea derin min di,
ba swaa kɔ̄sa swii.
- ¹⁴ Kɔ̄san kobu bu ra bu nuku dobu wɛ̄,
kpa ba n yɛ̄rimɔ toranun s̄.
- ¹⁵ Ben swɛɛ ka ben sanu sanusu ku ra n dɛ̄ere.
¹⁶ Nge mɛya yi koo maa de a kurɔ tuko duka suuri
wi u nun kɔ̄kirimɔ ka gari dori.
- ¹⁷ Wi, wi u win durɔ gbiikoo yina,
u arukawani duari ye u ka n̄n bɔ̄kua Gusunɔn wuswaaɔ.
- ¹⁸ Ma win yɛ̄nu ga gɔ̄ɔ dɔ̄ɔ,
win swɛɛ yi ka n̄n dɔ̄ɔ gɔ̄ribun w̄aa yerɔ.
- ¹⁹ Tɔn durɔ wi u da win mi, u ku ra wuramɛ.
U ku ra maa w̄aarun swaa wa.
- ²⁰ N̄ n mɛn na, a gemgibun swaa swiiyɔ.
A ben daa saario.
- ²¹ Domi gemgibu ka taare sarirugibu
ba ko n w̄aa n ka tɛ tem mɛ sɔ̄ɔ.
- ²² Adama tɔn kɔ̄sobu ka mɛm nɔ̄ saribara
ba koo wuna min di.

Gusunɔn geren mɛm nɔ̄ɔbu

sɔ̄ra bwisi w̄aa

3

- ¹ Nɛn bii, a ku nɛn sɔ̄sinu duari. A nɛn woodaba nenuɔ. ² Yera ya koo de wunɛn w̄aru tu dɛnya, kpa a n w̄aa b̄ari yɛ̄ndu sɔ̄ɔ. ³ A de a gea ko kpa a n s̄aa naanɛgii. A ye kpuro sebuo w̄iirɔ nge wuran saba, kpa a de ya n w̄aa wunɛn gɔ̄ruɔ. ⁴ Saa ye sɔ̄ra kaa n bɛ̄rɛ m̄ Gusunɔ ka tɔmbun wuswaaɔ. ⁵ A Gusunɔ wunɛn Yinni naanɛ koowo ka gɔ̄ru tia a kun t̄asa wunɛn tiin yɛ̄ru sɔ̄ɔ. ⁶ A de a n win bwisikunu m̄ wunɛn kookoosu kpuro sɔ̄ɔ, kpa u wunɛn swaa sɔ̄mɛ. ⁷ A ku tii mɛeri bwisigii. A Yinni Gusunɔ nasio kpa

a kɔsa suuri. ⁸ Yera ya koo ko wunen wasin bwāa dobu ka wunen kukunun dam. ⁹ Ye a mɔ kpuro sɔɔ, a gbiiyo a Yinni Gusunɔ win bɔnu wɛ. Nge meya kaa ka nɔn beere wɛ. ¹⁰ Sanam meya wunen biranu nu koo dīanu yibu kpa wunen tam mu n kpā sere a ayeru bia mi kaa doke. ¹¹ Wunɛ nen bii durɔbu, a ku Yinni Gusunɔn gerusibu garisi taare. A ku maa win seeyasiabu meeri nge toraru. ¹² Domi wi u kī, wiya u ra seeyasie, nge me tundo wi u win bii kī ka gem, u ra ko.

Bwisi ka doo nɔru

¹³ Doo nɔrugiiwa wi u bwisi dɔba, ma u yɛru kasu u wa. ¹⁴ Domi bwisi yi are mɔ n sii geesu ka wuragii kere. ¹⁵ Yin beere ya kpā ya bura yānu kpuro kere. Ye ba ra kasu kpuro sɔɔ, gāanu sari ni kaa ka yi weesina. ¹⁶ Bwisi yin nɔm geuɔ, hunde dakaawa ya wāa mi. Yin nɔm dware maa, arumani ka beereya ya wāa mi. ¹⁷ Bwisi yi koo nun alafia wɛ, kpa a n bəri yendu mɔ wunen wāarun swɛɛ kpuro sɔɔ. ¹⁸ Be ba yi mwa, yi bu wāaru wɛɛmɔ. Doo nɔrugiba be ba yi neni kem kem. ¹⁹ Bwisiya Yinni Gusunɔ u ka handunia taka kua. Win yɛra u ka wɔllu kua. ²⁰ Win bwisi yin saabuwa nim mu ka kuramɔ tem di, ma guru winu nu demɔ gura nɛmɔ.

Yinni Gusunɔwa

u bwisigii kɔsu

²¹ Nen bii, a bwisi ka laakari nenuɔ, a ku de yen gaa yu nun kisirari. ²² Ya koo nun wāa geeru ka beere wɛ. ²³ Kaa kpī a sī ka toro sindu, a n sokuramɔ. ²⁴ À n kpuna wɔkuru, berum kun nun mɔ. Kaa dweeyawa ka bəri yendu. ²⁵ A n kaa n maa ka gāanu nande ni nu koo nun deema subaru, n kun me tɔn kɔso wi u koo nun wɔrima. ²⁶ Domi Yinni Gusunɔ u koo nun kɔsu. U koo nun gbara yɛri kpuron di.

A wunen tɔnusi kɔ

²⁷ Wi n weene a gea kua, à n yen dam mɔ, a ye koowo. ²⁸ Wunen beruse u n nun gāanu kana ni kaa kpī a nɔn kɛ mii mii, a ku nɛɛ, u doo sere sia. ²⁹ A ku wi u nun naane sāa kɔsa bwisikusi. ³⁰ A ku ka goo sanna kam u kun nun kɔsa kue. ³¹ A ku tɔn kɔsobun daa kīa, a ku maa ben yira swīi. ³² Domi Yinni Gusunɔ u tɔn kɔsobu tusa, adama u ra gemgibu ko win bɔrɔba. ³³ U ra tɔn kɔsobun yenusu bɔrusiwa, kpa u gemgibugisu domaru kua. ³⁴ Be ba ra nɔn yaakoru ko, beya u ra maa yaakoru ko. Adama be ba tii kawɛ, beya u ra durom kue. ³⁵ Bwisigibu ba koo beere wa, kpa gari bakasu su sekuru wa.

Bwisin arufaani

4

¹ Bɛɛ bibu, i swaa dakio kirɔ ye beɛn tundo u beɛ mɔ. I swaa tem kpīiyɔ kpa i wa i bwisi ko. ² Domi bwisi geeya na beɛ kɛmɔ. Yen sɔ, i ku nen sɔɔsinu yina. ³ Sanam me nen tii na sāa bij, na wāa nen tundon bɔkuɔ, ma na sāa nen meron bii teereru, ⁴ nen tundo u man keu kua u nɛɛ, n win gari nenuɔ. N win woodaba mem nɔwɔ, kpa n wa na n wāa. ⁵ N bwisi ka laakari nenuɔ, n ku win gere duari, ⁶ n ku bwisi yɔsu, yi koo man somi. N yi kīɔ, yi koo man kɔsu. ⁷ Gāa ni kon naa gira sɔɔ, bwisiya yi kpuro kere. N n men na, n yi kasuo ka ye na mɔ kpuro. ⁸ N bwisi kīɔ, yi koo de n ko tɔn boko. N yi tii bɔkasio, nge kuro kīnasi, yi koo de n beere wa. ⁹ Yi ko n sāawa nge sina furɔ nen wirɔ.

A ku tɔn kɔsobun daa saari

¹⁰ Nen bii, a swaa dakio a nɔ ye na nun sɔɔmɔ. À n ye wura, wunen wāaru ta koo daka da. ¹¹ Na nun sɔɔsimɔwa nge me kaa ka bwisi dendi. Na nun sɔɔsimɔwa nge me kaa ka gem swīi. ¹² Saa ye sɔɔ, kaa sīwa a kun sokure. À n duka mɔ, gāanu kun maa nun ganumɔ wunen swaa sɔɔ. ¹³ Sɔɔsi te ba nun kua mi, a ku tu yɔsu. A tu nenuɔ kem kem, domi tera ta sāa wunen wāarun nuuru. ¹⁴ A ku tɔn kɔsobun daa saari. A ku maa ben yira swīi. ¹⁵ A ye derio, a ku ye swīi. A ye duka suurio n toma. ¹⁶ Domi bā kun kɔsa kue, ba ku ra dweeye. Bā kun goo torari, ba ku ra dom wa. ¹⁷ Kɔsan koba bu ra n sāa nge ben dīanu ka ben tam. ¹⁸ Gemgibun kookoosu su ra n sāawa nge bururun sɔɔ yana ye ya ra

n dɛeramɔ sere sɔɔ u ka ye mam mam. ¹⁹ Adama tɔn kɔsobun kookoosu su sɔawa nge yam wɔkuru. Ba ñ yɛ yèn sɔ ba sokuramɔ.

A de wunen kookoosu su n wã

²⁰ Nɛn bii, a nɛn gari nɔɔwɔ. A swaa tem kp̄iyo a nɔ bwisi yi kon nun kɛ. ²¹ A ku yi atafiiru ko. A yi nɛnuɔ wunen gɔrun sɔwɔ. ²² Domi wi u yi mwa, yi koo nùn wãaru ka bwãa dobu wɛ. ²³ A de a n tii sɛ ka bwisiku ni a mɔ wunen tii tii sɔɔ, domi niya nu kpuro kere, niya nu wunen wãaru kpare. ²⁴ A ku de weesu ka gari kankam yen gaa yu yari wunen nɔɔn di. ²⁵ A de a n mɛera ye a naa gire. A ku wuswaa s̄iia. ²⁶ A de a n yɛ swaa ye kaa kpe, kpa a n yɛ ma ya sɔawa swaa gea. ²⁷ A ku yen gam gera. A toraru duka suurio.

Kirɔ sakararun sɔ

5

¹ Nɛn bii, a nɛn gari bwisigii ka laakarigii swaa dakio a nɔ. ² Saa ye sɔɔra, kaa gia nge mɛ kaa ka s̄i dee dee. Wunen gari koo sɔɔsi ma a yɛru mɔ. ³ Domi kurɔ tanɔn gari yi ra n dowa nge tim kpa yi n kokumɔ nge gum yarum. ⁴ Adama amɛn biru, yi ra sosiewa nge gbiri kondu, kpa yi tɔnu mɛera ko nge takobi ye ba dɛera biru ka wuswaaɔ. ⁵ Gɔɔwa win kookoosu ra ma, kpa su ka nùn da sere siki wɔruɔ. ⁶ U ku ra swaa mwe ye ya koo nùn wãaru wɛ. U ra n torewa u kun ka baaru. ⁷ Tɛ, nɛn bii, a man swaa dakio. A ku nɛn gari atafiiru ko. ⁸ A de a ka kurɔ win bweserun swaa tonda. A ku da win dii kɔnnɔwɔ a sere nɛɛ, kaa du win dirɔ. ⁹ Kpa a ku ra tii goo nɔmu beria, kpa wɔnwɔndu sarirugii u nun go. ¹⁰ Saa ye, kpa tɔn tukobu bu wunen arumani gura, kpa bu wunen sɔmburun are di. ¹¹ Sanam mɛ wunen dam mu kpa, a gɔɔ turuku s̄aa, kpa a n wuri mɔ nge gbeeku yaa. ¹² Saa ye sɔɔ, kpa a nɛɛ, mban sɔna a bwisi kɛru atafiiru kua, a ñ yi mɛm nɔɔwɛ. ¹³ A ñ wunen bwisi kɛɔbun gere wure, a ben gari atafiiru kua. ¹⁴ Tɛ, wee, a sekuru wɔrim dɔɔ tɔmbu kpuron wuswaaɔ.

A wunen kurɔ k̄iɔ

¹⁵ Wunen kurɔ u sɔawa nge bwia yèn nim mu dɛere. A ye tɔnan nim nɔruo. ¹⁶ A ku de yen nim mu n kokumɔ swɛɛ sɔɔ ka wuun batumaba sɔɔ. ¹⁷ A de mu n wãa wunɛ turon sɔ. A ku de gabu bu ka nun mu bɔnu ko. ¹⁸ A de nuku dobu bu n wãa wunɛ ka wunen kurɔ gbiikoon wãasinaa sɔɔ. ¹⁹ U sɔawa kurɔ burɔ nge nɛm taakɔ. A de win wasi yi n da nun nuku dobu wɛ, kpa win k̄iru ta n nun neni baadomma. ²⁰ Nɛn bii, mban sɔna kaa n goon kurɔn bine mɔ. Mban sɔna kaa n nuku dobu kasu goon kurɔn mi. ²¹ A de a n yɛ ma Yinni Gusunɔ u tɔnu baawuren daa mɛera, u baawuren sanu sanusu waamɔ. ²² Tɔn kɔso u ra wɔriwa win toraru sɔɔ, kpa nu nùn mwa nge yina. ²³ U koo kam kowa domi u kpana u tii nɛnɛ. Win wiira kookoosu su koo nùn go.

A ku tii doke goon dibu sɔɔ

6

¹⁻² Nɛn bii, à n tii dɔra a nɛɛ, kaa goon dibu sɔbe, ma wunen gari yi nun yina mwa, ³ a duawa mi dibugii win nɔma sɔɔ. Yen sɔɔ, a doo a nùn wa kpa a nùn suuru kana, a tii yakia win nɔman di. ⁴ A ku nɛɛ, kaa gina kpuna a wɛrawa a sere da a nùn suuru kana. ⁵ A tii yakio kpa a n tii mɔ nge mɛ nɛm taakɔ ka gunɔ nu ra kisire taason yinan di.

Ba yikuro kirɔ mɔ

⁶ Wunɛ yikuro, a doo a tamminu mɛeri. A nin sɔmburu laakari koowo kpa a wa a bwisi ko. ⁷ Nu ñ sunɔ mɔ, nu ñ maa kparo mɔ, meya nu ñ maa wirugii mɔ, ⁸ adama nu ra nin d̄ianu kasu nu yi gɛɛbun sanam ka sɔɔ s̄arerun saa. ⁹ Wunɛ yikuro, sere domma kaa n kp̄i. Domma kaa dom se. ¹⁰ Wee, à n dom ȳibura a dweeya ka nɔm gbinnaa fiiko, ¹¹ s̄aaru ta koo nun deema subaru sɔɔ nge gbɛnɔ, kpa gɔɔru tu nun wɔri nge swaa dio.

Tɔn kɔson daa

¹² Wi u gari weesugii kp̄ara, u sɔawa wi u kun garu mɔ, ka tɔn beretɛke. ¹³ U ra tɔmbu nɔni ȳaakinu kue, kpa u ȳireru ko ka naasu, ka maa nɔma, u ka bu nɔni wɔke. ¹⁴ Kɔsan

koba bu ra n nùn neni, kpa u n yen sòru m̀ baadomma u n sannòsu seeyam̀. ¹⁵ Yen s̀na as̀r̀ ya koo nùn deema subaru s̀, kpa n kun koore bu nùn seeya.

Ye Yinni Gusuǹ u tusa

¹⁶⁻¹⁹ Gãanu ǹba tia Yinni Gusuǹ u tusa, u ku ra nu waabu kã. Niya,
tii suabun kookoosu,
ka weesu,
ka t̀n d̀eron goberu,
ka k̀san himba,
ka daa k̀san k̀ru,
ka t̀nu gari manibu.
Gãanu ǹba yiruse mam wãa. Niya,
t̀n gbinnaa berusebun suunu s̀.

Kir̀ba sakararun s̀

²⁰ Nen bii dur̀bu, a wunen tundon gere mem ǹẁ, kpa a ka wunen meron s̀siru s̀mburu ko. ²¹ A n ye kpuro neni baadomma wunen g̀ru, kpa a ye doke ẁir̀ nge wura. ²² Ya koo nun kpara wunen sanu sanusu s̀, kpa yu nun k̀su wunen kpin yer̀. Ya koo maa nun bwisi k̀ à n dom yanda. ²³ Domi gere ye, ya sãawa nge fitila, ma s̀si te, ta sãa nge yam bururam. Ben kir̀ ya ra maa nun wãarun swaa s̀siwa. ²⁴ Ya koo nun gbara kur̀ taǹn ǹman di. Ya koo nun yara win gari dorin di. ²⁵ A ku kur̀ win bweseru bine ko win buram s̀. A ku de u nun k̀kiri ka win dur̀ ǹni. ²⁶ Kaa kp̄ a kur̀ taǹ wa ka gobi fiiko, adama à n ka kur̀ m̀ro kpuna, wunen wãaru kpurowa kaa bia. ²⁷ Kaa kp̄ a d̀o kp̄e b̀r̀ wunen yãnu nu kun d̀o mwaare? ²⁸ Kaa kp̄ a s̄i d̀o ḡe ẁll̀ wunen naasu su kun d̀o mwaare? ²⁹ Nge meya a n kp̄ a goon kur̀ baba ba kun nun seeyasie. ³⁰ Goo ù n d̄ianu gbena ỳn s̀ g̀ra nùn m̀, ba ku ra nùn g̀buru wa. ³¹ Ka m̄, u koo k̀siawa n kere ye u gbena. Ye u m̀ win yenù kpuro, yera u koo w̄. ³² Adama wi u t̀n kur̀ k̀kura u ka nùn sakararu kua, u sãawa gari b̀k̀. Domi wi u yen bweseru m̀, wiya u koo kam ko. ³³ Ba koo nùn so kpa u b̀ere bia. Sekuru s̀ra u ko n wãa baadomma. ³⁴ Kpannasira koo de kur̀ win dur̀ u m̀ru se. U koo ȳro m̀ru k̀siawa u kun win ẁnẁndu kue. ³⁵ U ǹ gãanu mwaam̀ k̀sire, u ǹ maa suuru m̀, baa bà n nùn k̀nu taasi.

Kir̀ kur̀ sakara kowon s̀

7

¹ Wun̄ nen bii dur̀bu, a nen gari nenù, kpa a ku ra nen gere duari. ² A nen gere mem ǹẁ kpa a wa a wãaru di. A nen s̀siru laakari koowo nge m̄ t̀nu ra n win ǹni laakari sãa. ³ A tu nenù kem kem kpa a tu yore wunen g̀ru. ⁴ A bwisi s̀ẁ a n̄e, wuna nen sesu, kpa a laakari soku wunen b̀r̀. ⁵ Ye yiru ye, ya koo nun gbara gabun kur̀bun min di be ba ra t̀nu fufu ko.

⁶ S̀ teeru na yam m̄era nen dirun fenentin di. ⁷ Na gari b̀k̀ goo wa aluwaasi laakari sarirugibun suunu s̀. ⁸ U sar̀ u d̀ wuu suunu mi kur̀ sakara kowo goo u wãa. Ma u kpa ka win yenun b̀ku, u s̄im̄ t̄eru s̀, ⁹ saa yoki yam bereberebun di sere n ka kua ẁkuru. ¹⁰ Wee, kur̀ wi, u ka nùn yinna, u kur̀ taǹ yãnu sebua. Bwisi k̀si wãa win g̀ru. ¹¹ U sãawa sekuru sari ka gari suǹ. U ku ra sine win yenù. ¹² U ra n wãawa t̀ẁ, gas̀ sw̄eỳ, gas̀ swaa k̄enaǹ, gas̀ maa yabur̀. ¹³ U nùn gaba u b̀kasi u ka nùn ǹ s̀suna, ma u nùn gari s̀wa ka sekuru sariru u n̄e, ¹⁴ u win siarabun yãkuru kua. T̀o tera u ten ǹ m̄eru yibia. ¹⁵ Yen s̀na u yarima bu ka waana, u maa nùn wa. ¹⁶ U beku buranu terie win kpin yer̀ ni ba wesa ka Egibitigibun w̄e. ¹⁷ U turare bwese bweseka nubu durorugia ȳka kpinu ẁll̀. ¹⁸ U na bu ben k̀ru ko sere ka sisiru burur̀, kpa ba n b̀kasine ka nuku dobu. ¹⁹ Domi win dur̀ sari yenù. U sanum da n toma. ²⁰ Gobi yi u doke b̀r̀ u ka da, yi kp̄. Suru koo tarum ko u sere wurama. ²¹ Ka gari dori yiya u nùn gawa, ma u nùn kamia. ²² Mii mii, ma u nùn sw̄i nge naa ye ba d̀ bu go, ǹ kun m̄ kpa ye ya duka d̀ yu yina mwaara, ²³ ǹ kun m̄ guǹ ge ga w̄ri taa s̀. Ga ǹ ȳ g̀wa ga d̀, sere saa ye s̄u ga gen s̀ndu s̀ka.

²⁴ Ñ n men na, nen bii durǎbu, a man swaa dakio kpa a nen nǎon gari nǎ. ²⁵ A ku de wunen gǎru gu gere kurǎ win bweserun mi. A ku ra wunen swaa tora a nùn swīi. ²⁶ Domi win sǎna tǎn dabinu wǎruka, mǎya u ben dabinu go. ²⁷ Win dira sǎawa gǎribun wǎa yerun swaa.

Bwisi yi tǎmbu nǎogiru sue

8

¹ I swaa dakio.

Bwisi yi gbǎramǎ, yǎru ta nǎogiru sue.

² Yi yǎ gungunu wǎllǎ swaa baarǎ ka swaa keenanǎ.

³ Yi gbǎramǎ gambon bǎkuǎ wuun duu yerǎ

mi ba ra siribu ko, yi mǎ,

⁴ bǎe tǎmbu, bǎeya na soku,

tǎn bibu kpurowa na ka mǎ.

⁵ Laakari sariba, i de i n laakari mǎ.

Gari bakasu, i bwisi koowo.

⁶ I swaa dakio, kon bǎe gari bǎeregii sǎ.

Ye kon gere kpuro ya sǎawa dee dee.

⁷ Domi na ku ra weesu gere, na kǎsa tusa.

⁸ Nen gari kpuro sǎawa gem,

weesu ka taki sari yi sǎ.

⁹ Yi kpuro yi bururewa kpasasa bwisigiin mi.

Mǎya yi maa dǎere wi u yǎru mǎn mi.

¹⁰ I nen sǎǎsiru mǎ n kere sii geesu,

kpa i maa yǎru mwa n kere wuran tii.

¹¹ Domi bwisi yi bǎere mǎ ya kpǎ

ya bura yǎnu kpuro kere.

Ye ba ra kasu kpuro sǎ,

gǎanu sari ni kaa ka yi weesina.

Bwisi yi tii tusiamǎ

¹² Ne bwisi, na ra garin asansi tubu.

Na yǎru mǎ n ka gǎanu wunana.

¹³ À n kī a Yinni Gusunǎ bǎere wǎ, a de a kǎsa tusi.

Na tii suabu ka yǎkǎ

ka kǎsan kookoosu ka keetan gari tusa.

¹⁴ Na ra tǎnu bwisi kǎ, kpa n nùn laakari wǎ.

Nena na yǎru, nena maa dam.

¹⁵ Nen saabuwa sinamba ka bandu neni,

ma wirugiba wooda wǎemǎ ye ya dee dee sǎa.

¹⁶ Nen somirun saabuwa sinambu ka wirugibu

ka siri kowobu kpuro ba ka tem neni.

¹⁷ Be ba man kī, na maa bu kī.

Be ba man kasu, ba koo man wa.

¹⁸ Arumani ka bǎerewa na tǎnu wǎemǎ

ka maa dukia ye ya ku ra sankire.

Kon de ye tǎnu mǎ kpuro ya n da wǎere.

¹⁹ Nen are yi sii geesu ka wuran tii bǎere kere.

²⁰ Na sīimǎwa swǎe yǎ sǎ gem ka kookoo geesu wǎa.

²¹ Na be ba man kī arumani wǎemǎ

ma na dukia yibiamǎ ben beru yerǎ.

²² Yinni Gusunǎ u man mara u sere gǎanu kpuro taka kua.

²³ Ba man gǎsa ba yi yellun di n tǎ

ba sere handunia taka kua.

²⁴ Ba man mara ba sere nim wɔ̄ku kua,
sanam mɛ nim bweru sari.

²⁵ Ba man mara ba sere guunu ka gungunu swii.

²⁶ Sanam mɛ, Gusunɔ̄ kun gina tem tɛrie ka mɛn gbea.

Baa tua, u n̄ mam kue.

²⁷ Saa ye u wɔ̄llu tɛriamɔ̄

ka nim wɔ̄kun bubenu,

na wã mi.

²⁸ Sanam mɛ u guru winu doke wɔ̄llɔ̄,

ma nim mu kura tem di mu tɛria,

na wãa mi.

²⁹ Sanam mɛ u nim wɔ̄kun nim yɔ̄ra yeru sɔ̄osi

u nɛɛ, mu ku tu sara,

ma u tem tãsisia,

³⁰ na wãa win bɔ̄kuɔ̄ sa sɔ̄mburu mɔ̄.

Win nuku dobu wãa nɛ sɔ̄ baadomma.

Na gɔ̄ru dobu mɔ̄ win wuswaaɔ̄,

³¹ ka handunia sɔ̄.

Ma na bɔ̄ri yendu mɔ̄ tɔ̄mbun suunu sɔ̄.

Doo nɔ̄rugiiwa wi u bwisin gari swaa daki

³² N̄ n mɛn na, nɛn bii durɔ̄minu, i man swaa dakio.

Doo nɔ̄rugiba be ba nɛn swaa swii.

³³ I sɔ̄osiru wuro,

i ku tu atafiru ko,

kpa i bwisi ko.

³⁴ Doo nɔ̄rugiiwa wi u man swaa daki,

ma u ra n̄ yɔ̄ nɛn dii kɔ̄nnɔ̄wɔ̄ baadomma

u n̄ man mara.

³⁵ Domi wi u man wa, u wãaru wawa,

u koo maa Yinni Gusunɔ̄n nɔ̄nu geu wa.

³⁶ Adama wi u man tora u tii kɔ̄sa kuawa.

Be ba man tusa kpuro, gɔ̄wɔ̄ba ba kã.

Bwisi ka gari bakaru

9

¹ Bwisi yi gbere damgii nɔ̄ɔba yiru kua, yi ka yin diru banisi. ² Ma yi dera ba yeɛ go, ba tam sɔ̄ru kua ba ye kpuro yi dii yerɔ̄. ³ Ma yi yin sɔ̄m kowo tɔ̄n kurɔ̄bu gɔ̄ra bu yɔ̄ mi n̄ gunum bo bu tɔ̄mbu dim sokuma, ⁴ kpa ba n̄ mɔ̄, wi u kun bwisi mɔ̄, u gerama mini, ⁵ u na u di yin dii yerɔ̄, kpa u tam nɔ̄ mɛ yi sɔ̄ru kua. ⁶ U yario laakari sariban wuurun di, kpa u wa u n̄ wãa wãaru sɔ̄. U laakarɛn swaa mɔ̄.

Bwisigii ka tii suo

⁷ À n̄ tɔ̄n yaa kasikio gerusi, a tii gendu kasuawa. À n̄ maa tɔ̄n kɔ̄so taare wɛ̄, a tii wɔ̄mburu kasuawa. ⁸ À n̄ tɔ̄n yaa kasikio gerusi, u koo nun tusi. Adama à n̄ bwisigii gerusi, u koo nun kã. ⁹ Ye a bwisigii sɔ̄wɔ̄, ya ra win bwisi sosiwa. Ye a maa gemgii sɔ̄osi, ya ra win yɛ̄ru sosiwa. ¹⁰ À n̄ kã a n̄ bwisi mɔ̄, a de a gina Yinni Gusunɔ̄ nasia. À n̄ Gusunɔ̄ Dɛero gia kaa n̄ yɛ̄ru mɔ̄. ¹¹ Bwisi yi koo wunen wãarun tɔ̄ru sosi. ¹² À n̄ kua bwisigii, wuna kaa yen are di. À n̄ maa sãa tɔ̄n yaa kasikio, wuna kaa yen wahala wa.

Gari bakaru

¹³ Gari bakaru ta sãawa nge kurɔ̄ wi u ku ra tii nɛnɛ sɛ̄ɛ, u n̄ gãanu ganu yɛ̄. ¹⁴ U ra n̄ sɔ̄wa win dii kɔ̄nnɔ̄wɔ̄ wuun mi n̄ gunum bo. ¹⁵ Min diya u ra n̄ tɔ̄mbu sokumɔ̄ be ba begiru doonɔ̄, ¹⁶ u n̄ mɔ̄, wi u n̄ laakari mɔ̄, u gerama mini. ¹⁷ Gãa nɔ̄rura ye ba gbena, ya nɔ̄rubu do. Dim mɛ ba dimɔ̄ asiri sɔ̄, mɛna mu ra n̄ do. ¹⁸ Adama yɛ̄ro kun yɛ̄ ma gɔ̄riba wãa mi. Be u soka kpuro ba ra dewa gɔ̄ribun wãa yerɔ̄.

Mǎn ni nu ka tǎnun daa yǎ

10

¹ Salomǎn mǎnnu. Bii bwisigiwa u ra de win tundon nukura n do. Adama bii gari bǎkǎ u ra win meron nukuru sankuwa.

² Dukia ye ba wa ka kǎsan swaa, ya ku ra arufaani gaa ko, adama ye ba wa dee dee, yera ya ra wǎaru wē.

³ Yinni Gusunǎ kun gemgii derimǎ gǎǎru sǎǎ, adama u ra tǎn kǎso birewa ye u bine sǎa.

⁴ Wi u yikuru mǎ, wiya sǎara ra deemε, adama wi u hania mǎ, wiya u ra dukia wa.

⁵ Wi u dǎanu mǎnnamǎ gǎǎbun saa, u laakari mǎwa, adama wi u dǎo saa ye, u koo sekuru wa.

⁶ Gemgii u ra tii domaru kasuewa, adama tǎn kǎson nǎǎ ga ra n kǎsa bekiwa.

⁷ Ba ku ra gemgii duari, adama tǎn kǎso, ba ra nǎn duariwa sere ka win yǎsirǎ.

⁸ Wi u bwisi mǎ, wiya u ra sǎǎsiru wure, adama wi u kun gari gerubu yē, u ra kam kowa.

⁹ Wi u sǎimǎ gem sǎǎ, u ku ra n nande, adama wǎn sanu sanusu kun dǎere, u koo sǎǎsira.

¹⁰ Wi u win beruse gǎni, u nǎn nuki sankumǎwa, adama wi u kun gari gerubu yē, u ra kam kowa.

¹¹ Bwisigiin gari yi sǎawa wǎarun nuuru, adama tǎn kǎson gari, kǎsa yi ra n beki.

¹² Tusiru ta ra sannǎ seeyewa, adama kǎru ta ra toranu kpuro wukiriwa.

¹³ Laakarigiin geren diya ba ra bwisi wa, adama bokura ta ra n gari bǎkǎ mara.

¹⁴ Bwisigii u ra bwisi berewa nge arumani, adama gari bǎkǎn gere ya ra de u biru wurawa.

¹⁵ Gobigiin arumani ya ra nǎn kǎsuwa nge gbǎraru, adama sǎaron sǎaru ta ra nǎn kam kowa.

¹⁶ Gemgiin sǎmburu ta ra dewa u n wǎa, adama tǎn kǎso u ra win dukia dendiwa u ka kǎsa ko.

¹⁷ Wi u ra kirǎba yaaye u koo wuswaa da win wǎaru sǎǎ, adama wi u ra ye duari u ko n kǎǎramǎwa u n dǎǎ.

¹⁸ Wi u tusiru berua gǎruǎ u sǎawa murafiti. Mǎya wi u maa seeda weesugia dimǎ u sǎawa gari bǎkǎ.

¹⁹ Gari bǎkegii kun toranu kpeemǎ, adama wi u ra win yara nǎnε u sǎawa bwisigii.

²⁰ Gemgiin gari yi sǎawa nge sii geesun tii, adama tǎn kǎson bwisikunu nu n arufaani gaa mǎ.

²¹ Gemgiin gari yi ra ka tǎn dabinu arufaani naawε, adama gari bakasu su ra gbiwa sekum laakari sarirun sǎ.

²² Yinni Gusunǎn domara ta ra tǎnu ko dukiagii. Tǎnun tiin himba kun gǎanu sosimǎ wi sǎǎ.

²³ Gari bǎkǎn mi, kǎsan kobu bu sǎawa nge dweebu. Nge mǎya laakari ya maa sǎa bwisigiin mi.

²⁴ Yǎn berum kǎsan kowobu ba mǎ, yera ya ra bu deemε. Ye maa gemgiba kǎ, yera n da koore.

²⁵ Wahala yǎ n seewa nge woo guna, ya ra tǎn kǎso surewa, adama gemgii u ra n yǎwa dim dim sere ka baadommaǎ.

²⁶ Tam mǎmmǎm mu ra donnu sirewa, kpa wiisu su nǎni sǎkiri. Nge mǎya yikuro u ra win yinnin mǎru seeye.

²⁷ Be ba ra Yinni Gusunǎ nasie, bera ba ra tε, adama durumgibu ba ra gbiwa sekum.

²⁸ Gemgiin yǎiyǎbu bu ra nǎn nuku dobu wǎwa, adama tǎn kǎsogibu kun arufaani gaa mǎ.

²⁹ Yinni Gusunǎ u ra gemgibu kǎsuwa, bǎ n sǎimǎ win swεε sǎǎ, adama u ra tǎn kǎsobu kam koosiewa.

³⁰ Gǎanu ganu sari ni nu koo gemgii sura, adama tǎn kǎso u n kpē u sina tem mε sǎǎ.

³¹ Gari bwisigiya yi ra yari gemgiin nǎn di, adama ba koo wee kowon yara burawa.

³² Gemgii, durom gariya u ra gere, adama kǎsa tǎn kǎson nǎǎ ga ra gere.

11

¹ Yinni Gusunǎ u ku ra kǎ ba n kianu yīrumǎ ka kilo ye ya ñ sǎa dee dee, adama u kīwa ba n yīrumǎ ka ye ya sǎa dee dee.

² Tii suabu bu ra ka gendu nɛwa. Be ba tii kawɛ bera ba bwisi mǎ.

³ Gemgiin gem kobu bu ra nùn kparewa win wǎaru sǎɔ, adama wi u ñ naanɛ mǎ, u ra gbiwa win weesun sǎ.

⁴ Dukia kun kpɛ̃ yu tǎnu wǎra Gusunǎn siribun sanam, adama gem mu ra tǎnu wǎre gǎn di.

⁵ Gemgiin dɛɛraru ta ra dewa win swɛɛ yi n wǎ, adama tǎn kǎso u ra kǎɔrewa win nuku kǎsurun sǎ.

⁶ Gemgiin dɛɛraru ta ra nùn kari gbarewa, adama tǎn kǎson tiin bine ya ra nùn yina mwɛwa.

⁷ Tǎn kǎso u ra gbiwa ka win yīyǎbu sannu. Yīyǎ bi u raa doke win dukia sǎɔ, kpa bu kam ko.

⁸ Gemgii u ra yariwa nuku sankiranun di, kpa tǎn kǎso u kǎsire ko ni sǎɔ.

⁹ Wi u Gusunǎn wǎaru sikimǎ, u win winsim kpeerasiamǎwa ka win gari, adama gemgibu ba ra yariwa min di ben yɛrun sǎ.

¹⁰ Sanam mɛ gemgiba kuuramǎ, wuuǎibu ba ra n nuku dobu mǎwa. Tǎn kǎsobu bǎ n maa biru wura, ba ra n yɛrimǎwa.

¹¹ Gemgiba ba ra de wuu gu kuura, adama tǎn kǎsobu ba ra gu gowa ka ben gari.

¹² Wi u win winsim gema u sǎawa gari bǎkǎ, adama wi u laakari mǎ, u ra mariwa.

¹³ Wi u ra tǎnun kǎsa saari, u ku ra tǎmbun asiri bere, adama naanɛgii u ra ye berewa win tii sǎɔ.

¹⁴ Tǎn be ba ñ kparǎ mǎ ba ra kam kowa, adama be ba bwisi kɛ̃ɔ dabiru mǎ beya ba ra n wǎa bǎri yendu sǎɔ.

¹⁵ Wi u nǎɔ mwɛɛru kua u nɛɛ, u koo win winsim dibu kǎsia, u koo wahala wa, adama wi u yina u nǎɔ mwɛɛru ko, u ko n wǎawa bǎri yendu sǎɔ.

¹⁶ Kurǎ geowa u ra siarabu wa, adama be ba tǎmbu dam dǎremǎ, dukia tǎnawa ba ra wa.

¹⁷ Tǎn geo, gea ye u mǎ, wi sǎɔra ya ra wure. Mɛya maa tǎn kǎso, kǎsa ye u mǎ, wi sǎɔra ya ra wure.

¹⁸ Tǎn kǎson sǎmburun are kun arufaani mǎ, adama wi u gem swīi, are geeya u ra n mǎ.

¹⁹ Wi u wura u gem swīi, u ko n wǎawa, adama wi u kǎsa naa gire u koo gbiwa.

²⁰ Yinni Gusunǎ u tǎn kǎsobu tusa, adama bèn sanu sanusu dɛɛre, bera u ra ka nǎnu geu mɛɛri.

²¹ Ba koo tǎn kǎsobu sɛɛyasiawa kam kam, adama gemgibu ba koo faaba wa sere ka ben bibun bweserǎ.

²² Kurǎ burǎ gari bǎkǎ u sǎawa nge kurasǎ ge ba wuran taabu dokeye wɛrǎ.

²³ Gea gemgii u ra n kasu u ko, adama ye tǎn kǎso u kī kpuro, Gusunǎn mǎruwa ya ra seeye.

²⁴ Wi u ra wɛ̃ ka nuku tia, wiya u ra ko arumanigii. Wi u ku ra menam kǎ, u ra tii sǎaru kpɛ̃ɛwa.

²⁵ Nuku tiagii u koo dukia wa n kpǎ. Wi u win winsim nim kǎ, ba koo maa yɛro nim kɛ̃.

²⁶ Wi u ra win dīanu bere are bɛkɛn sǎ, wiya ba ra bǎrusi, adama wi u dǎramǎ, wiya ba ra domaru kue.

²⁷ Wi u gea mǎ, u koo Gusunǎn domaru wa, adama wi u bwisikumǎ u kǎsa ko, kǎsa ya koo yɛro deema.

²⁸ Wi u win naanɛ doke dukia sǎɔ, u koo wǎrumawa, adama gemgiba koo kparawa nge dǎa.

²⁹ Wi u ka win yɛnu wahala naawa, u koo kam naa gira. Gari bǎkǎ u ko n sǎawa bwisigiin yoo.

³⁰ Gem kobu bu sǎawa wǎarun nuuru. Bwisigii, bwisiya u ra ka tii tǎmbu gawe.

³¹ Gemgii u ra win are wawa tara mi. Kaa sere gere tǎn kǎso?

12

¹ Wi u kī u yēru wa, u ra wure bu nùn sēyasia. Wi u yinamə bu nùn wəkisi, u sāawa gari bəko.

² Wi u ra gea ko, wiya u ra Gusunən durom wa, adama bwisiku kōsunugiiwa u ra taare wa.

³ Nuku kōsura kun kpē tu tōnu tāsisia, adama gemgiin nuuru ta ko n sirerewa.

⁴ Kurə geo u ra dewa win durə u n beere mə, adama kurə wi u ra win durə sekuru doke, u sāawa nge bararu te ta durə win kukunu temmə.

⁵ Gemgibu ba ra n kasuwa bu ko dee dee, adama tən kōsobu ba ra n kasuwa bu gbeni.

⁶ Tən kōson gari yi sāawa nge yina ye ya ra go, adama gemgibun gari yi ra tambu gbarewa yinan di.

⁷ Tən kōso ù n gu, gāanu ku ra tiare win yenuə, adama gemgiin yenu ga ra n yōwa dim dim.

⁸ Bwisigiiwa ba ra təmē, adama wìn gari kōmia wiya ba ra yaakoru ko.

⁹ N buram bo a n sāa bwēbwē, kpa a n səm kowo turo mə, ye kaa n ka tii sue, kpa a kun dīanu mə yenuə.

¹⁰ Ye gemgii u mə, u ra ye nōriwa, sere ka mam win yaa sabenə, adama tən kōso, nuku kōsura u ra n yiba.

¹¹ Wi u win gberu wuka u ko n dīanu yibawa, adama wi u kam gire u sāawa gari bəko.

¹² Tən kōsowa u ra n tən kōsobun gāanun binē mə, adama gemgibun temanabu, arufaaniwa bu ra ma.

¹³ Tən kōso u ra yina mwaarewa win gari weesugii sə, adama gemgii u ra yariwa wahalan di.

¹⁴ Tōnun gere ya koo nùn gāa geenu marua nge mē win sōmburu ta ra nùn are wē.

¹⁵ Gari bəko u ra n tamaa ye u m̄ kpuro ya sāawa dee dee, adama bwisigiiwa u ra ka bwisi kēru sōmburu ko.

¹⁶ Gari bəko u ra yande win mōru sōsiwa, adama bwisigii u ra tii ye marisiwa.

¹⁷ Wi u gem kparamə, gea u ra kã, adama wee kowo u ra n sāawa weesun yoo.

¹⁸ Wi u ra gari gere u kun bwisika, u ra ka yi tambu sokuwa nge takobi, adama bwisigiin gari yi ra tōnu bekiewa.

¹⁹ Gari geen dam mu ra n wāawa sere ka baadommaə, adama weesu su ra doonewa nōni kpaki teeru.

²⁰ Be ba ra kōsa bwisiku, weesa su ra n yiba ben gōruə, adama be ba ra tambu bwisi kē bu ka gea ko, ba ra n nuku dobu mōwa.

²¹ Kōsa ku ra gemgii deeme, adama tən kōso u ra n nōni sōrewa.

²² Yinni Gusunə u ku ra weesugibu kã. Gemgiba u ra n kī.

²³ Bwisigii u ku ra win yēru terie, adama gari bəko u ra win gari bakaru sōsiwa.

²⁴ Hania ya ra dewa tōnu u ko gabun yinni, kpa yikuru tu de tōnu u ko goon yoo.

²⁵ Wururabu bu ra tōnu woorewa, adama à n tōnu gari sōwa ka kīru yi ra nùn dam kēwa.

²⁶ Gemgii u ra win beruse surewa swaa gea sə, adama tən kōson kookoosu su ra dewa u kōra.

²⁷ Taaso wi u yikuru mə, u ku ra yaa wa u sēwe, adama haniawa ya ra tōnu gāa geenu wē.

²⁸ Mi gem wāa, miya wāara wāa. À n mu swīi, a n̄ ka gəy yinnamə.

13

¹ Bii bwisigii u ra win tundon sōsiru swīiwa, adama bii wi u tii sue, u ku ra gerusibu kã.

² Gemgibu ba ra ben garin are wa, adama tən kōsobu, dam dōrenaan wāara ba ra n wāa.

³ Wi u win nə kpīa u win hunde kōsuwa, adama wi u ra gari gere yabi u tii kari bōriemōwa.

⁴ Yikuro u ra n gāanun binē mōwa ni u n̄ kpē u wa, adama wi u ra sōmburu ko u ra wawa ye u kī.

⁵ Gemgii u ku ra weesu kã, adama tɔn kɔso u ra tii sekuru dokewa.

⁶ Wi u win tii neni dee dee, win daa gea ya koo nùn kɔsu, adama wi u kɔsa mɔ, kɔsa ya koo nùn sura.

⁷ Gobigiin kookoosa gabu ba ra n mɔ, adama ba n gãanu mɔ. Kpa gabu ba n sãa nge sãarobu, adama beya ba arumani mɔ.

⁸ Gobiya gobigii u ra ka win wãaru yakie, adama goo ku ra sãaro wɔri.

⁹ Gemgii u ra n ballimɔwa nge yam bururam, adama tɔn kɔso u sãawa nge fitila ge ga gɔɔ dɔɔ.

¹⁰ Tii suabu bu ra ka sannɔ nɛwa, adama wi u ra ka bwisi kɛru sɔmburu ko, bwisigiwa.

¹¹ Dukia ye tɔnu wa ka keetan swaa ya ra doonɛwa fuuku, adama ye tɔnu waamɔ fiiko fiiko ka swaa gea, ya ra sosiwa.

¹² Ye tɔnu yĩyɔ yà kun koore, ya ra nùn kowa barɔ, adama yĩyɔ bi bu yibiara bu ra kowa nuku doo bakabu.

¹³ Wi u bwisi kɛru yina u koo yen are wa. Wi u maa tu wura u koo yen are wa.

¹⁴ Bwisigiin sɔsiru ta sãawa wãarun nuuru. Ta ra tɔnu yarewa gɔɔn yinan di.

¹⁵ Bwisigiin bwisi yi ra dewa bu nùn bɛɛɛ wɛ, adama tɔn kɔson sanu sanusu su ra nùn kam kowa.

¹⁶ Wi u laakari mɔ u ra bwisikuwa u sere gãanu ko, adama gari bɔkɔ ga ra gen gari bakaru tɛriewa.

¹⁷ Sɔmɔ kɔso, wahalawa u ra ka nɛ, adama sɔmɔ geo u ra tɔmbu nukuru yemiasiewa.

¹⁸ Wi u sɔsiru yina u koo kowa sãaro kpa u sekuru wa, adama wi u tu wura wiya u koo bɛɛɛ wa.

¹⁹ Ye tɔnu u kɔ, yà n koora, ya ra nùn nuku dobu wɛwa, adama tɔn kɔsobu ba ku ra kã bu ben kɔsa deri.

²⁰ Wi u ra bwisigii bere, u koo bwisi wa. Wi u ra n maa wãa ka gari bakasu, u koo kɔsa wa.

²¹ Kɔsa ya ra durumgibu naa swiwa, adama duroma mu ra ko gemgibun are.

²² Tɔn geon dukia ya ra kowa win bibun bweserugia, adama tɔn kɔsogia ya ra kowa gemgibugia.

²³ Sãarobu ba ra dĩa geenu wa ben gberun di, adama gabugia ra gberewa yèn sɔ ba n gem swi.

²⁴ Wi u ku ra win bii sɛɛyasie u n nùn kɔwa, adama wi u nùn kɔ u ra nùn sɛɛyasiewa.

²⁵ Gemgii u ra n deburu mɔwa, adama tɔn kɔso u ra n gɔɔru barɔwa.

14

¹ Tɔn kurɔ bwisigii u ra yenu tãsisiewa, adama tɔn kurɔ gari bɔkɔ u ra yenu gowa.

² Wi u sɔimɔ gem sɔɔ, u Yinni Gusunɔ nasiewa, adama win sanu sanusu su n dɛɛɛ, u nùn gemawa.

³ Gari bɔkɔn tii sua gari yi ra dewa bu nùn bokuru so, adama bwisigiin yara ya ra nùn kari gbarewa.

⁴ Biranu nu ra yɔrewa diinu mi naa wuku sari. Naa gea ya ra ka arumani baka nɛ.

⁵ Seeda dio wi u naanɛ mɔ, u ku ra weesu ko. Seeda weesugian dio ku ra gem gere.

⁶ Tɔn yaa kasikio ù n bwisi kasu u ku ra wa, adama wi u laakari mɔ, n ku ra n sɛ u ka yɛru wa.

⁷ A gari bɔkɔ duka suurio, domi a n gari bwisigii nɔmɔ win nɔn di.

⁸ Bwisigii u ra n win sanu sanusu laakari sãawa, adama gari bɔkɔ u ra kɔɔrewa win gari bakarun sɔ.

⁹ Gari bɔkɔ u ku ra bwisiku u win toraru sɔmɛ, adama gemgibun suunu sɔɔ, duroma mu ra n wãa.

¹⁰ Baawurewa u ra n win nuku sankiranu ka win nuku dobun kpãaru yɛ. Goo sari wi u koo kpɔ u ka nùn ye bɔnu ko ka gem.

¹¹ Tɔn kɔsobun yenu ga koo gbiwa, adama gemgibun yenu ga koo kuurawa baa gà n sãa nge kuru tɔna.

¹² Tɔnu ra n tamaa win sanu sanusu su wãwa, adama gɔɔwa sin kɔkɔrɔ.

¹³ Yēesu koo kpī su tǎnunun nuku sankiranu bere. Meya maa nuku dobu koo kpī bu gǎsira nuku sankiranu.

¹⁴ Tǎn kǎso u koo win kookoosun are wa. Nge meya tǎn geo u koo maa wigisun are wa.

¹⁵ Be ba ra gari wure fuuku, ba ra naane kowa kpuro ye ba bu sǎowa, adama bwisigii u ra n win sanu sanusu laakari sǎawa.

¹⁶ Bwisigii u ra durum berum kowa, kpa u ye deri, adama gari bǎkǎ u ra kpuro kowa berum sari.

¹⁷ Wi u ra mǎru se fuuku, gari baka kookoosa u mǎ. Wi u bwisi kǎsi yiba, u tii tusiru guremǎwa.

¹⁸ Be ba ku ra bwisiku bu sere gari wura, gari bakara ya ra bu marue. Be ba maa laakari mǎ, yēra ta ra ko ben beere.

¹⁹ Tǎn kǎsobu ba koo tǎn geobu yiirawa bu bara ko.

²⁰ Goo ku ra sǎaro kǎ, baa ka win berusebu, ba ra n nǔn tusawa, adama gobigii u ra n bǎrǎba yibawa.

²¹ Wi u win beruse gema, durumwa u kua, adama wi u sǎarobun wǎnwǎndu mǎ, u koo domaru wa.

²² Be ba ra kǎsa bwisiku, ba kǎorewa, adama be ba ra gea bwisiku, durom ka gema ba ra sǎosi.

²³ Sǎmburu kpurowa ta ra n are mǎ, adama gari saarinu, sǎara nu ra ka ne.

²⁴ Dukia ya sǎawa bwisigiin are, adama gari bǎkǎ, gari baka kookoosa su ra n nǔn wǎasi.

²⁵ Seeda dio gemgii u ra tǎmbun hunde wǎrewa, adama wee kowo, weesa u ra n sǎamǎ.

²⁶ Wi u Yinni Gusunǎ nasie, tǎsi yee damgira u mǎ mi. Gusunǎwa u ra maa yēron bibu kǎsu.

²⁷ Yinni Gusunǎn nasiaru ta sǎawa wǎarun nuuru. Teya ta ra tǎnu yare gǎon yinan di.

²⁸ Tǎn dabira ta sǎa sina bokon beere, adama win tǎmbu bǎ n yarina, win banda nim surewa.

²⁹ Wi u ku ra mǎru ko fuuku, bwisi bekeya u mǎ, adama win mǎru ya ra se fuuku, gari bakara u ra sǎosi.

³⁰ Bwēra yǎ n kpī, ya sǎawa wasin alafia, adama nisinu nu sǎawa nge bara te ta ra kukunu tem.

³¹ Wi u sǎaro dam dǎremǎ, u win taka kowo torarimǎwa, adama wi u nǔn wǎnwǎndu kua, u taka kowo wi beere wēemǎwa.

³² Tǎn kǎso, nuku kǎsura ta ra nǔn fuke, adama gemgii u ra n tororu sǎwa baa gǎon wuswaa.

³³ Bwisigiin gǎruǎ laakariwa ya ra n wǎa, adama ba n kpē bu ye wa gari bǎkǎn mi.

³⁴ Gem mu ra temgibu beere dokewa, adama durum ya ra bu sekuru dokewa.

³⁵ Sina asakpǎ bwisigiwa sunǎ u ra ka nǎnu geu mēeri, kpa u ka wi u nǔn sekuru dokemǎ mǎru ko.

15

¹ Wisi bi bu du, bu ra mǎru suresiewa, adama gari gerubu ka dam biya bu ra mǎru seesie.

² Bwisigiin gari yi ra de tǎnu u yēru kasu, adama gari bǎkǎn nǎ, wiira gariya ga ra n saarimǎ.

³ Yinni Gusunǎn nǎni wǎawa yam kpuro. Yi tǎn kǎsobu ka gemgibu mēera.

⁴ Gari yi yi nukuru yemiasiamǎ yiya yi ra ka wǎaru ne, adama gari kam yi ra tǎnun gǎru sankuwa.

⁵ Wi u ra win baaban sǎosiru atafiiru ko, gari bǎkǎwa, adama wi u ra gerusibu wure, win bwisi koo sǎosira.

⁶ Gemgiin yenuǎra arumani baka wǎa, adama ye tǎn kǎsoba mennamǎ, wahalawa ya ra ka ne.

⁷ Bwisigibun nǎwa ga ra n yēru kparamǎ, adama bwisi sarirugibun gǎru ga n sǎa me.

⁸ Yinni Gusunǎ u ku ra tǎn kǎsobun yǎkuru waabu kǎ, adama gemgibun kanaru ta ra nǔn wēre.

⁹ Yinni Gusunǎ u tǎn kǎsobun swaa tusa, adama be ba gea mǎ, beya u kǐ.

¹⁰ Wi u swaa gea deri, ba koo yĕro sĕeyasiawa gem gem. Wi u maa sĕeyasiabu yina, u koo gbiwa.

¹¹ Yinni Gusunǎ u yĕ ye ya kooramǎ gǎribun wǎa yerǎ. Kaa sere gere tǎnun gǎruǎ?

¹² Wi u tii sue, u ku ra kǎ bu nǔn gerusi. U ku ra maa kǎ bwisigibu bu nǔn bwisi kĕ.

¹³ Nuku doba bu ra wuswaa dĕerasie, adama nuku sankiraru ta ra wuswaa burisinĕwa.

¹⁴ Wi u bwisi mǎ, u ra yĕru kasuwa, adama gari bǎkǎ u ra n buriwa win gari bakaru sǎǎ.

¹⁵ Wǎnwǎndo u ra n wǎawa wahala sǎǎ baadomma, adama doo nǎorugii, u ra n tǎǎ bakaru mǎwa saa baayere.

¹⁶ N buram bo a n sǎa sǎaro, kpa a n Yinni Gusunǎ nasie, n kere a n dukia mǎ kpa a n wurure.

¹⁷ N sanǎ bo a di ka kpee wurusu yĕnu mi kǐra wǎa, n kere a di ka yaa gumgia yĕnu gĕn mi tusira wǎa.

¹⁸ Wi u mǎru mǎ, u ra sannǎsu seeyewa, adama wi u suuru mǎ u ra su kpeesiewa.

¹⁹ Yikuron swaa ya ra n sǎki yibawa. Wi u gem swĕigia kpa ya n dĕere.

²⁰ Bii bwisigiiwa u ra de win tundon nukura n do, adama bii gari bǎkǎ u ra win mero gemwa.

²¹ Gari baka kookoosu su ra gari bǎkǎ dorewa, adama wi u bwisi mǎ, daa gea u ra ko.

²² Wi u ku ra bwisi bikie win himban sǎ, ya ku ra koore, adama wi u bwisi kĕǎbu mǎ, win himba ya ra koorewa.

²³ Wi u gari wisibu tuba saa ye n weenĕ, u ra n nuku dobu mǎwa.

²⁴ Wi u bwisi mǎ, u ra wǎarun swaa swĕiwa, kpa u swaa deri ye ya dǎǎ gǎǎwǎ.

²⁵ Yinni Gusunǎ u ra tii suon diru surewa, adama u ku ra de bu gǎminin tem kǎǎro mure.

²⁶ Yinni Gusunǎ u bwisi kǎsi tusa, adama gari yi yi kǐru sǎǎsimǎ, yiya yi ra nǔn dore.

²⁷ Wi u ra gobi kasu ka swaa kǎsa, u win yĕnu wahala dokemǎwa, adama wi u nǎm biran kĕnu tusa, u ko n wǎawa.

²⁸ Gemgii u ra bwisikuwa u sere wisi, adama gari kǎsiya tǎn kǎso u ra n saarimǎ.

²⁹ Yinni Gusunǎ u ku ra tǎn kǎson kanaru laakari ko, adama u ra gemgiin kanaru nǎ.

³⁰ À n tǎnu mĕera ka kǐru, u ko n nuku dobu mǎ. À n maa tǎnu labaari dora sǎǎwa, ya ra nǔn dam kĕ.

³¹ Wi u gerusibu wura bi bu koo nǔn faaba ko, u ko n wǎawa bwisigibun wuurǎ.

³² Wi u sǎǎsiru yina, u tii mĕera mǎwa, adama wi u wura ba nǔn gerusi, u koo bwisi wa.

³³ À n kǐ a bwisi ko, a de a gina Gusunǎ nasia. À n kǐ a bĕere wa, a de a gina tii kawa.

A Yinni Gusunǎ yaayo

baadomma wunen wǎaru sǎǎ

16

¹ Tǎmbu ba ra gǎa dabinu nia ko, adama Yinni Gusunǎwa u yen kǎkǎro yĕ.

² Tǎnun sanu sanusu su ra n dĕndewa win tiin nǎni sǎǎ, adama Gusunǎwa u ra nǔn wĕĕri.

³ A Yinni Gusunǎ wunen sǎma kpuro nǎmu sǎndio, kpa ye a nia sǎa kpuro yu nun kooru.

⁴ Yinni Gusunǎ u kpuro kua win himba yu ka yibiara, sere mam ka tǎn kǎsobǎ, be u koo kam koosia.

⁵ Yinni Gusunǎ u ku ra tii suo kǎ. U koo nǔn sĕeyasiawa kam kam.

⁶ À n mǎ dee dee, ma a sǎa naanĕgii, Yinni Gusunǎ u koo nun wunen toranu suuru kua. À n nǔn nasie, kpa u nun kǎsa kpuro gbara.

⁷ Tǎnun daa yǎ n Yinni Gusunǎ wĕre, u ra de bu dora wi ka win yibereba mam.

⁸ N sanǎ a n dukia fiiko mǎ kpa ya n dĕere, ka sere ye kaa n ka dukia baka mǎ ka keeta.

⁹ Tǎnu u ra nia ko ye u kǐ, adama Gusunǎwa u ra win sanu sanusu kpare.

Mǎn ni nu ka sinambu yǎ

¹⁰ Sina boko u ra gari kowa ka Gusunən yiiko. Yen sōna win siribu bu ra n s̄a dee dee.

¹¹ Kilo ka yīrutii ni nu s̄a dee dee yera Yinni Gusunə u kī. Wiya u ra s̄ōsi nge m̄e ba koo ye dendisina.

¹² Sina boko kun wuramə bu k̄sa ko, domi gema mu koo de win bandu ta n t̄asa.

¹³ Gema sina boko u ra k̄a. U ra k̄awa bu n̄n gem s̄.

¹⁴ Sina bokon m̄aru ȳa n seewa, u koo kp̄i u goo ḡə b̄orie, adama bwisigii u koo n̄n k̄kiri u marisia.

¹⁵ Sina boko ù n nuku dobu m̄ə, win t̄ambun hunde ya koo daka da. ù n maa goo durom kua, ya s̄awa nge gura ye ya na gbeburun saa.

W̄asinaa ka tii n̄nubu

¹⁶ T̄onu ù n bwisi ka laakari m̄ə, n w̄a n kere ù n wura ka sii geesu m̄ə.

¹⁷ Gemgii u ra k̄sa duka suuriwa. Wi u win sanu sanusu laakari s̄a, u ra win w̄aru n̄ni dokewa.

¹⁸ Faari ya ra t̄ambu surewa. Tii suabu bu ra ka kam kobu n̄ewa.

¹⁹ N buram bo a tii kawa kpa a n s̄a bw̄ebw̄e, ye kaa n ka baa m̄ə tii suobun arumani s̄ə.

²⁰ Wi u ra bwisiku u sere ḡānu ko, u ra kuurewa. M̄eya wi u maa Yinni Gusunə naane s̄a, u ra n nuku dobu m̄ə.

²¹ Wi u ra siri ka laakari, u bwisi m̄əwa. Gari yi ba gerua ka k̄iru, yiya yi ra t̄ambu kamie.

²² Wi u bwisi dendim̄ə yi koo n̄n w̄aru w̄e, kpa bu gari b̄kə s̄eyasia gen gari bakarun s̄.

²³ Be ba bwisi m̄ə ba ra gari kowa ka laakari, kpa ben gari yi, yi t̄ambu kamia.

²⁴ Gari dori yi s̄awa nge tim ḡəm m̄e mu dim do, mu ra maa wasi dam sosie.

²⁵ T̄onu u ra n tamaa win sanu sanusu su w̄awa, adama ḡəwa sin k̄kə.

²⁶ Ḡəra ta ra de t̄onu u win s̄amburu s̄ə hania sosi, domi u k̄i win ḡəru tu kpe.

²⁷ T̄onu kam, k̄sa u ra n bwisikum̄ə, kpa ya n yarim̄ə win n̄ən di nge d̄ə.

²⁸ T̄ən k̄so u ra sikirin̄əsu seeyewa. T̄ən w̄i u ra maa b̄rəba karanewa.

²⁹ Daa b̄əb̄əyagii u ra t̄onu n̄ni w̄kewa, kpa u n̄n sure swaa k̄sa s̄ə.

³⁰ Wi u n̄ni yinwa ma u n̄ə t̄endu b̄eri u ka k̄sa ko, u ye kua k̄.

³¹ Seri kpiki yi s̄awa b̄ere baka, domi wi u gem sw̄i, wiya u ra yi wa.

³² Wi u kp̄ia u win m̄aru kamia, u s̄awa tabu dur̄ə ka gem. Wi u kp̄ia u tii n̄nua, u kere tabu dur̄ə wi u wuu b̄kə kamia.

³³ S̄ərobu ba ra yanim so bu ka wa ye n koo t̄onu deema, adama Yinni Gusunə turowa u ȳe ye n koo koorə sia.

17

¹ N sanə bo a d̄ia d̄aki tia wa a di b̄əri ȳendu s̄ə, ye kaa ka t̄ə baka dim di mi sann̄əsu w̄a.

² S̄əm kowo laakarigii u ra kowa win yinnin bii be ba gea yinan wirugii, kpa u tubi di ka be sannu.

³ D̄əwa ba ra ka wura ka sii geesu s̄əwe, adama Yinni Gusunəwa u ra t̄ənun ḡru w̄eri.

⁴ T̄ən k̄sowa u ra t̄ən k̄son gari swaa daki, kpa wee kowo u maa weesugii swaa daki.

⁵ Wi u s̄arobu ȳem̄ə, Gusunəwa u ȳem̄ə wi u bu taka kua. Wi u win beruse ȳem̄ə ȳn s̄ k̄sa n̄n deema, ba koo ȳəro s̄eyasiawa.

⁶ Debuminu nu s̄awa dur̄ə t̄kən b̄ere. Baababa ba maa s̄awa ben bibun b̄ere.

⁷ Gari asansigii kun ka gari b̄kə ween̄. Kaa sere gere weesu ka sina boko?

⁸ Gabu ba ra n tamaa ben k̄ra ta koo ka bu ḡa geenu naawa. Mi ba gesi dua kpuro tu ben bukata wunana.

⁹ Wi u ra berusen toranu duari, u k̄i ba n k̄anewa. Wi u ra maa nu yaaye win gari gerubu s̄ə, u b̄r̄ənu karanam̄əwa.

¹⁰ Gerusibu bu ra s̄amburu ko wi u bwisi m̄ən mi, n kere bu gari b̄kə bokuru so n̄n wun̄əbu (100).

¹¹ Tøn kōso u ra n kasuwa u tōnu seesi, adama ba koo nùn tøn kōso kpare u nùn seeyasia.

¹² N buram bo a ka puruka yōni yinna te ba buu wōrari, ye kaa ka gari bōkō yinna gèn wiirara seewa.

¹³ Wi u ra gea kōsa dibu kōsie, kōsa kun kpeemō yēron yenuo.

¹⁴ Wi u sikirinōsu torua, n sāawa nge u nim guna gīa. Yen sō, a su derio sannō gu sere tore.

¹⁵ Wi u tøn kōso gem wēemō, ka wi u gemgii taare wēemō, be kpurowa Yinni Gusunō u tusa.

¹⁶ Mba gobin arufaani gari bōkōn nōma sō. U koo ka yi bwisi dwe? Aawo, u n̄ yen bwisi mō.

¹⁷ Bōrō kīnasibu ba ra kīru sōsinewa saa kpuro sō. Wahalan saa sōra mero bisi u ra somi.

¹⁸ Gari bōkōwa ga ra wure gu goon dibu sōbe.

¹⁹ Wi u ra sannōsu kā, u ra durum kāwa. Wi u ra gāanu nia ko ni nu nùn kere, u koo kam kowa.

²⁰ Wi u ra tōnu nōni wōke, u n̄ nuku dobu wasi. Wi u ra gari kōsi gere, kōsa ya ra nùn deeme.

²¹ Wi u gari bōkō mara, nuku sankirana u ra n mō. Meya bii wi u kun asansi mōn tundo u n̄ kpē u n nuku dobu mō.

²² Nuku dobu bu sāawa tīm gem wasin sō, adama nuku sankiraru ta ra wasi dam dwiyasiewa.

²³ Tøn kōsowa u ra nōm biran kēnu mwē u ka tōnu gem bira.

²⁴ Laakarigii, bwisiya u ra n naa gire, adama gari bōkō, ga ra n bwisikumōwa ye ga n̄ wasi.

²⁵ Bii gari bōkō u ra win tundo ka win mero nuku sankiranu kpēewa.

²⁶ N n̄ weene bu gemgii gāanu bure u kōsia yèn sō u gem gerua. N n̄ maa weene bu sunō so yèn sō u siri dee dee.

²⁷ Wi u yēru mō, u ku ra gari gere too. Wi u laakari mō, u suuru mōwa.

²⁸ Wi u win nōo kpīa, u bwisi mōwa. Baa gari bōkōn tii, gā n maari, kaa n tamaa ga bwisi mōwa.

18

¹ Wi u win tii gōwa, win tiin arufaaniwa u kasu. U ra mōru sewa bā n kī bu nùn bwisi kē.

² Gari bōkō u ku ra bwisi kā, ma n kun mō u win gari bakaru sōōsi.

³ Nuku kōsuru ta ra ka gendu nēwa, kpa bēere sariru tu ka sekuru na.

⁴ Tōnun gari yi sēwa nge daa tèn nim mu duku, adama bwisi yi sāawa nge nim mē mu yarimō saa bwian di.

⁵ N n̄ weene a yōra toron biruō, kpa a gemgii nùn win gem bira.

⁶ Gari bōkōn gari yi ra ka sikirinōsu nēwa, kpa win nōo gu ka soonaa na.

⁷ Gari bōkōn gariya yi ra nùn yina mwē, kpa yu nùn kam ko.

⁸ Dōmen gari yi sāawa nge dīa duronu ni tōmba kata mō ba mwēemō.

⁹ Wi u ra sōmburu atafiiru ko, ka wi u tu sankumō, be kpuro tia.

¹⁰ Yinni Gusunō u sāawa nge gbāra damgiru. Gemgii ù n duka da mi, u ko n wāawa bōri yendu sō. ¹¹ Gobigii u ra win dukia garisiwa nge gbāra te ta dam mō, domi u tamaa yiya yi nùn kōsu.

¹² Tii suabu bu ra ka tōnu kam kobu naawewa, adama tii kawabu bu ra dewa bu tōnu bēere wē.

¹³ Wi u ku ra gari swaa daki u sere wisi, ya win gari bakaru sōōsimōwa. Meya u maa tii sekuru dokemōwa.

¹⁴ Tōnu ù n kī u n wāa, ya ra nùn dam kē win bararu sō, adama wi u kun yīyōbu mō, wara koo kpī u nùn dam kē.

¹⁵ Bwisigii u ra kāwa u yēru sosi. Laakarigii u ra maa kāwa u sōōsiru wa.

¹⁶ Kēnu nu ra tōnu swēe kuewa, kpa nu de yēro u damgibun nōnu geu wa.

¹⁷ Siribu sǎo wi u gbia u gari gerua, yi ra n gina sǎawa dee dee, sere win yiberɛ ù n maa wīgii gerua.

¹⁸ Tete duma ya ra sǎosi wi u gem mǎ, kpa sannɔsu su kpe, kpa yu damgibu yakiana.

¹⁹ À n wunen bǎrǎ torari, ya sɛ a ka nùn susi n kere a gbǎra damgiru sura. Ì n maa sanna, i ka dora, yen sɛsǎ ga kpǎ ga kere dii te ba ka kǎkǎrǎ damgia kenuan dubu.

²⁰ Tǎnun geren areya u ko n ka wǎa.

²¹ Gari yi koo kpī yi tǎnu go. Yi koo maa kpī yi nùn wǎaru wɛ. Wi u ra gari saari u koo yin are wa.

²² Wi u kurǎ wa u gǎa geenu wawa. Gusunǎn duroma.

²³ Sǎaro u ra gari gerewa ka wǎnwǎndu, adama gobigii u ra gerewa ka dam.

²⁴ Bǎrǎ dabinu nu koo kpī nu ka tǎnu nǎni swǎaru naawa, adama bǎrǎ goo u mero bisi kere.

19

¹ N buram bo a n sǎa sǎaro kpa a n sīimǎ dee dee, ye kaa n ka sǎa gari bǎkǎ kpa a n weesu mǎ.

² Hania yǎru sariru sǎo, ya ñ arufaani mǎ. Sendaru ta ra ka tora dabinu nɛwa.

³ Sanam mɛ tǎnu u wǎa wahala sǎo win gari bakarun sǎ, Gusunǎwa u ra ka mǎru ko.

⁴ Gobigiin bǎrǎba ba ra n dabiru sosimǎwa, adama sǎaro, bǎrǎ turo wi u mǎ, u ra n mam kī u nùn deriwa.

⁵ Ba koo seeda weesugian dio sɛeyasiawa kam kam. U ñ kisiramǎ.

⁶ Baawure u ra n kasuwa u damgii fufu ko. Baawure u ra n maa kīwa u n sǎa wi u ra kǎnu wɛn bǎrǎ.

⁷ Sǎaron mero bisibu ba ra nùn yinɛwa. Kaa sere gere win bǎrǎba? Baa ù n kasu u ka goo gari ko, u ku ra wa.

⁸ Wi u ra bwisiku u sere gǎanu ko, win hunden alafiawa u kasu. Wi u maa bwisi kasu, doo nǎra yi koo ka nùn naawa.

⁹ Ba koo seeda weesugian diobu sɛeyasiawa kam kam, kpa ben weesu su bu kam ko.

¹⁰ N ñ weene gari bǎkǎ u n wǎa doo nǎru sǎo. Kaa sere gere yoo u n sinambu kpare?

¹¹ Tǎnu wi u bwisi mǎ, u ra win mǎru nenɛwa. U ra tora ni ba nùn kua duariwa win bɛeren sǎ.

¹² Sunǎn mǎru yà n seewa, ya ra n nanum mǎwa nge gbee sunǎn kukiribu, kpa win durom mu n arufaani mǎ nge kakoru yakasu wǎllǎ.

¹³ Bii gari bǎkǎ u ra ka win tundo nǎni swǎaru naawɛwa. Tǎn kurǎ nǎo gǎmunugiin sannɔsu ku ra kpe nge nim mɛ mu dǎakumǎ.

¹⁴ Kaa kpī a yenu ka dukia tubi di, adama Gusunǎwa u ra tǎnu kurǎ laakarigii wɛ.

¹⁵ Yikuru ta ra tǎnu dom kpɛɛwa. Wi u ku ra maa gǎanu ko, u ñ gǎoru biamǎ.

¹⁶ Wi u Gusunǎn wooda neni, u win wǎaru kǎsuwa. Wi u kun win sanu sanusu laakari sǎa u koo gbiwa.

¹⁷ Wi u sǎaro kǎru wɛɛmǎ, Yinni Gusunǎwa u bǎkuramǎ. U koo maa yǎro nùn win nuku tian are wɛ.

¹⁸ A wunen bii sɛeyasio sanam mɛ a yɛ ya koo nùn somi, adama a ku nùn so a go.

¹⁹ Wi u ka mǎru gǎanu sanku, u koo yen kǎsire wɛwa. Wi u kun nùn kǎsire ye bikie, u nùn dam kɛmǎwa u ka wure u ko.

²⁰ A bwisi swaa dakio, a de bu nun yi keu ko, kpa a ko bwisigii wunen wǎarun tǎo ni nu tie sǎo.

²¹ Tǎnu u ra gǎa dabinu nia ko, adama Gusunǎn himba tǎnawa ya ra koore.

²² Mɛ ba ra n kī tǎnu u n sǎa, yera u n sǎa naanɛgii. N buram bo a n sǎa sǎaro, ye kaa n ka sǎa weesugii.

²³ Wi u Yinni Gusunǎ nasie, u ko n wǎaru mǎ, kpa win wǎa te, ta n deburu mǎ. U ñ maa nǎni swǎaru garu wasi.

²⁴ Gabu ba yikuru mǎ sere bà n dīa gbɛɛru nǎma kpɛɛ, ba ku ra maa kpī bu ye wuna bu ka da nǎwǎ.

²⁵ A tǎn yaa kasikio soowo kpa gari bǎkǎ u bwisi ko.

²⁶ A bwisigii gerusio, kpa u gia ye a kī a nùn sǎosi.

²⁷ Nɛn bii, à n sɔ̄siru biru kisi, wunen yẽru ta koo kpe.

²⁸ Seeda weesugian dio u ra gem yaakoru kowa. Kɔ̄san k̄ira ta ra n tɔn kɔ̄so neni.

²⁹ Tii suo u ra n wāawa sɛ̄yasiabun kari sɔ̄. Gari bɔ̄kɔ u ku ra maa soberu bie.

20

¹ Tam nɔ̄rubu bu ra tɔnu ko yaakorugii ka wurenugii. Wi u dera mu nùn go, u ò bwisi mɔ̄wa.

² Sunɔn mɔ̄ru ya sāawa nge gbee sunɔn kukiribu. Baawure wi u nùn nɔ̄ kuurimɔ̄, u win tii dokemɔ̄wa kari sɔ̄.

³ Wi u ku ra sannɔn batu k̄ā, wiya ba koo bɛ̄ɛɛ wɛ̄, adama gari bɔ̄kɔ ga ra mɔ̄ru sewa fuuku.

⁴ Wi u ku ra wuku bɔ̄mbɔ̄mminun sɔ̄, gɛ̄ɛbun sanam u ò gāanu wasi.

⁵ Tɔ̄nun gɔ̄run bwisikunu nu sāawa nge nim bweru te ta duku, adama wi u bwisi mɔ̄ wiya ra n nim mɛn takam yɛ̄.

⁶ Tɔn dabira ta ra n ten bɔ̄rɔ̄kinirun gari mɔ̄, adama wara u naane mɔ̄ ka gem.

⁷ Gemgii u ra n s̄imɔ̄wa daa gea sɔ̄. Win biba ko n maa sāawa doo nɔ̄rɔ̄gibu.

⁸ Sanam mɛ sina boko u sina u ka siri, yande u ra tubuwa mi kɔ̄sa wāa.

⁹ Wara koo kp̄i u nɛɛ, win gɔ̄ru ga dɛ̄ɛɛ, u ò durum mɔ̄.

¹⁰ Yinni Gusunɔ̄ ku ra k̄ā ba n kiaru ȳirumɔ̄ ka kilo ka sakaku ye ya ò s̄ā dee dee.

¹¹ Baa bii, u ra sɔ̄siwa win kookoosu sɔ̄ ò n s̄ā daa geagii.

¹² Swaa si su gari nɔ̄mɔ̄, ka nɔ̄ni yi yi yam waamɔ̄, Yinni Gusunɔ̄wa u ye kpuro kua.

¹³ A ku dom k̄ā kpa yāaru tu ku raa nun wɔ̄ri. A de a se bururu, kpa a d̄ianu wa a di a debu.

¹⁴ Wi u kiaru dwemɔ̄ u ra tu yaa kasikiwa, adama ò n tu dwa u kpa, u ra n tii siaramɔ̄wa.

¹⁵ Wura kun s̄ɛ̄, wesekii geenu maa yiba, adama be ba ra gari bwisigii gere, ba ò dabi.

¹⁶ Goo ò n sɔ̄ goo swaa gbiiya u ka dibu sua wunen mi, a wi u ȳero gbiiya min yaberu tɔ̄ruba mɔ̄.

¹⁷ D̄ia ni tɔnu wa ka swaa kɔ̄sa, nu ra n gina dibu dowa, adama amen biru, nu ra n sāawa nge yanim nɔ̄wɔ̄.

¹⁸ Tɔnu ò n bwisi k̄ɛ̄o geo wa, ye u nia s̄ā ya ra koorewa. A ku tabu da b̄in sɔ̄ru a ò kue.

¹⁹ Kɔ̄rumɔ̄tɔ̄ kowo u ra asiri kparewa. A be ba ra gari saari too duka suurio.

²⁰ Wi u win mero ò kun mɛ win tundo b̄ɔ̄rusi, u koo gbiwa nge fitila.

²¹ Dukia ye tɔnu u wa fuuku, amen biru ya ku ra n domaru mɔ̄.

²² A ku nɛɛ, kaa kɔ̄sa kɔ̄sia ye ba nun kua. A gesi wunen naane dokeo Yinni Gusunɔ̄ sɔ̄, u koo nun faaba ko.

²³ Yinni Gusunɔ̄ u ku ra k̄ā ba n kiaru ȳirumɔ̄ ka kilo ye ya ò dee dee s̄ā.

²⁴ Yinni Gusunɔ̄wa u ra tɔ̄nun wāaru kpare. Ñ n mɛn na, tɔnu kun kp̄ɛ̄ u gia mi win sanu sanusu ka nùn dɔ̄.

²⁵ Kari baka, à n Gusunɔ̄ nɔ̄ m̄wɛ̄ru kua a nɛɛ, kaa nùn yeni k̄ɛ̄. N deema a ò bwisika.

²⁶ Sunɔ̄ bwisigii u ra tɔn kɔ̄sobu sikiewa mi ba sebi, kpa u bu sɛ̄yasia u kun ben wɔ̄nwɔ̄ndu kue.

²⁷ Tɔ̄nun gɔ̄ru ga sāawa ge Yinni Gusunɔ̄ u nùn wɛ̄ gu ka win sɔ̄wɔ̄ yam bururasia.

²⁸ Sina boko wi u naane mɔ̄, ma u win tɔ̄mbu k̄i, u ku ra nande. Û n maa bu sirimɔ̄ gem sɔ̄, win banda koo tɛ̄.

²⁹ Dama mu s̄ā aluwaasiban bɛ̄ɛɛ. Seri kpiki yiya yi maa s̄ā bukurobun bɛ̄ɛɛ.

³⁰ B̄a n nuku kɔ̄surugii so ba mɛera kua, win nuku kɔ̄suru ta koo kpe, kpa u bwisi ko.

21

¹ Sina bokon gɔ̄ru ga sāawa nge daa tora Yinni Gusunɔ̄n nɔ̄ma sɔ̄. U ra gu gɔ̄siewa mi u k̄i.

² Tɔnu u ra n tamaa win swɛɛ kpuro yi dɛ̄ɛɛrewa, adama Yinni Gusunɔ̄wa u ra gɔ̄ru wɛ̄ɛri.

³ Wi u s̄imɔ̄ dee dee, win daa ya yākuru kere Yinni Gusunɔ̄n mi.

⁴ Tii suabu ka tɔn biaru yera ya ra tɔn kɔ̄sobun durum sɔ̄si.

⁵ Wi u kookari m̀ u ka win sɔmburun kpunaa ko, u koo ten arufaani wa, adama wi u ra g̃ānu ko ka sendaru, g̃ɔra koo ǹn deema.

⁶ Dukia ye ba waamɔ ka weesu, ya ra doonɛwa nge wiisu. G̃ɔ s̃ɔra ya ra ka bu de.

⁷ T̃n k̃sɔbun b̃ɔbunu nu ra bu kam koosiewa, domi ba n̄ k̃i bu s̃i dee dee.

⁸ T̃n k̃sɔbu ba ku ra swaa mwe ye ya d̃ende, adama be ba d̃eere, ben swaa ya ra n dee dee s̃ā.

⁹ N buram bo a n w̃ā wunɛ turo dii piibu s̃ɔ, ye kaa n ka w̃ā dii bakaru s̃ɔ ka kuro wi u sannɔsu k̃i.

¹⁰ T̃n k̃sɔ u ra n k̃iwa u k̃sa ko ka win g̃ɔru kpuro. Baa win b̃ɔrɔ u ku ra deri.

¹¹ B̃ā n t̃n yaa kasikio s̃eeyasiamɔ, laakari sarirugii u ra bwisi kowa. B̃ā n bwisigii keu m̀, u ra ỹɛru sosiwa.

¹² Gusunɔ u s̃āwa gemgii, u ra n m̃eera wa ye ya kooramɔ t̃n k̃son yenuɔ, kpa u ǹn kp̃ɛ n̄ni sw̃āru s̃ɔ.

¹³ Wi u yina u s̃āron wuri n̄, ba n̄ maa win tiigii n̄ɔmɔ ù n somiru kanamɔ.

¹⁴ N̄m biran k̃ɛru ta ra m̄ru suresiewa.

¹⁵ Gem kobu bu ra gemgii nuku dobu w̃ɛwa, adama k̃sa ya ra k̃san kowo kam koosie.

¹⁶ Wi u gera laakar̃n swaan d̃i, g̃ɔriba u koo da u deema.

¹⁷ Wi u dunian akande kpuro k̃i, u ku ra n g̃ānu m̄. M̃ɛya wi u ra tam ka d̃ā duronu k̃ā, u ku ra gobi yi.

¹⁸ T̃n k̃sɔbu ba koo n̄ni sw̃āru wa te gemgiba kun wasi.

¹⁹ N buram bo a n w̃ā wunɛ turo dii piibu s̃ɔ, ye kaa n ka w̃ā dii bakaru s̃ɔ ka kuro sannɔsugii.

²⁰ Bwisigiin yenuɔra dukia ra n w̃ā ka g̃ā ni nu w̃ā, adama gari b̃kɔ u ra win dukia sankuwa.

²¹ Wi u kasu u ko dee dee kpa u n s̃ā t̃n geo, win w̃āra koo daka da, kpa bu ǹn gem kookoosu s̃ɔsi ka b̃ɛɛɛ.

²² Bwisigii u ra kp̃i u du tabu durɔbun wuuɔ, kpa u ben dam bua m̃ ba naanɛ s̃ā.

²³ Wi u ra win yara nenɛ u tii n̄ni sw̃āru gbaramm̃ɛwa.

²⁴ Wi u tii sue u ra g̃ā dabinu yaa kasikiwa, kpa tii suabu bu s̃ɔsira win kookoosu s̃ɔ.

²⁵ Yikuron binɛ ya ra ǹn gowa ỹn s̃ɔ u ku ra s̃ɔmburu ko.

²⁶ Baadomma gabu ba ra n w̃āwa binɛ s̃ɔ, adama gemgii u ra kpuro w̃ɛwa sere u tii duari.

²⁷ T̃n k̃son ỹkuru ta ku ra Gusunɔ w̃ɛre. Kaa sere gere te u ka bwisiku k̃sɔnu m̀?

²⁸ Ba ku ra weesugiin seeda dibu wure, adama wi u seeda dimɔ ye u nua ka gem, ba koo de u gari gere n ka t̃ɛ.

²⁹ T̃n k̃sɔ u ra n s̃āwa nge wi u naanɛ m̄, adama gemgii u ra n ỹ ma u gea m̀.

³⁰ T̃nun bwisi ka win laakari ka win bwisikunu, yen gaa kun kp̃ɛ yu Gusun̄n himba s̃iɛya.

³¹ T̃nu u koo kp̃i u win dumi tabu ỹā geenu sebusia tabun s̃ɔ, adama Yinni Gusun̄wa u ra t̃nu nasara w̃ɛ.

22

¹ Ỹsi geera dukia baka b̃ɛɛɛ kere. B̃ɛɛɛ ya maa sii geesu ka wura kere.

² Arumanigii ka s̃āro, Yinni Gusun̄wa be yiru kpuro kua.

³ Wi u laakari m̄ wiya ra gbi u k̃sa wa kpa u kuke, adama laakari sarirugii u ra de u ye w̃ɔriwa kpa u yen wahala wa.

⁴ Tii kawabu ka Yinni Gusun̄n nasiarun are s̃āwa dukia ka b̃ɛɛɛ ka w̃āru.

⁵ S̃āki ka ỹɛri ra n w̃āwa t̃n k̃son swaa s̃ɔ. Wi u win hunden faaba k̃i, wiya ra n ka yi tondinɛ.

⁶ A bii swaa gea s̃ɔsio. Û n kp̃ɛa, u n̄ ye derimɔ.

⁷ Gobigiiwa u ra n s̃āro n̄ma sikerenɛ. Wi u maa b̃kɔramɔ u s̃āwa wi u ǹn b̃kɔram̄n yoo.

⁸ Wi u k̃sa duura, k̃sa u ra g̃ɛ, kpa win dam d̃ɔrebu bu kpe.

⁹ Nuku tiagii u koo domaru wa, domi u ra win dīanu ka sāarobu bōnu ko.

¹⁰ A tøn yaa kasikio giro wunen min di, kpa sannōsu ka sikirinōsu ka wōma yu kpe.

¹¹ Wi u ra kā win gōru ga n dēere, kpa u n da gari gere ka kīru, sina boko u koo ko win bōrō.

¹² Yinni Gusunō u ra yēruigiin gere nōni doke, adama u ra weesugiin gere sōsiwa weesu.

¹³ Yikuro u ra n mō, u n yariō tōwō, domi gbee sunō ga wāa mi, ga koo nūn go swaaō.

¹⁴ Kurō tanōn gari yi sāawa nge suura baka. Wi Yinni Gusunō u ka mōru mō, wiya u koo wōri mi.

¹⁵ Bibu ba ra gari baka kookoosu kā, adama sēyasiaba bu koo de bu su deri.

¹⁶ Wi u sāaro dam dōremō win gobi yi ka kpēa, ka wi u gobigii gāanu kēmō, be kpurowa ba tii sāaru kpēmō.

Kīrō bwese bweseka

¹⁷ A swaa tem kpīiyō kpa a bwisigibun gari nō. A ka gari yi na nun sōmō sōmburu koowo. ¹⁸ A yi dokeo wunen gōruō kpa a n sōru sāa a ka yi gere. Saa ye sōō, kaa n nuku dobu mō. ¹⁹ Na kīwa a Yinni Gusunō naanē ko. Yen sōna kon nun gari yi sō gisōn di mam. ²⁰ Na raa nun gari dabinu yorua yì sōō bwisi ka yēra wāa. ²¹ Yiya yi koo nun sōsi geeru sōsi te kaa naanē ko. Bā n nun gāanu bikia, kpa a kpī a bu wisi dee dee.

²² A ku sāaron gāanu wōra win dam sarirun sō. A ku maa wōnwōndo dam dōre siri yerō. ²³ Domi Yinni Gusunō u koo ka bu yina, kpa u be ba ben yānu gura go.

²⁴ A ku ka mōrugii bōrōnu ko. A ku maa ka sannō kīro swīina. ²⁵ Kaa ra win daa saari kpa a yina wōri.

²⁶ A ku goon dibu mwa a sōbe. A kun da n wāa be ba tōmbu nōō mwēeru kuammen wuuru sōō. ²⁷ Domi à kun mō ye kaa kōsia, baa wunen kpin yeru ba koo tōruba mwa.

²⁸ A ku wunen gberun kōrō susisia a ka googia mēnē. A ye nenuō nge mē wunen sikadoba ba nun deria.

²⁹ Wi u win sōmburun asansi yē, u koo kpī u ko sinambun sōm kowo, kpa u kun maa sāa wi u wāa bōkuō.

23

¹ Ì n sō i dimō ka bukuro, a n tii sē ka ye a waamō wunen wuswaaō. ² À n sāa dim kīro, a de a tii nēnē. ³ A ku win dīa geenu binē ko. Sōrōkudo dīa ni, nu sāawa yina.

⁴ A ku tii nōwia ko a ka wa a ko dukiagii. A ku mam yen bwisikunu ko. ⁵ Gobi yi ra doonēwa saa ye kaa nēē, kaa yi mēeri. N da n sāawa nge yi kasa mō yi ka yōōwa nge gunō bakeru.

⁶ A ku gōburon dīanu di. A ku maa win dīa geenu binē ko. ⁷ Domi u sāawa nge bwisiku ni nu wāa win gōruō. U koo nēē, a dio, a nōruo. Adama n nē mē win gōruō. ⁸ Kaa dīa ni sia ni a di mi, kpa gari dori yi a raa nūn sōōwa yi ko kam.

⁹ A ku ka gari bōkō gari ko, domi u nē ko n wunen gari gara.

¹⁰ A ku wunen gberun kōrō sara, kpa a ka sāaro ka gobekugia mēnna. ¹¹ Domi wi u koo bu mōru kōsia u dam mō, u koo maa bu sanna.

¹² A sōsiru wuro ka wunen gōru kpuro te ba nun sōsimō. A sōsi te ta yēru mō swaa dakio.

¹³ A ku wunen bii deri a kun nūn sēyasia. À n ka nūn sena so, u nē gbimō. ¹⁴ Adama à n ka nūn sena sēyasia, kaa win wāaru wōra gōribun wāa yerun di.

Bwisi yi tundo u win bii kēmō

¹⁵ Nēn bii, wunen gōru gā n bwisi kasu, nēn tii ko na n nuku dobu mō. ¹⁶ Ko na n nuku dobu mō à n da gem gere.

¹⁷ A ku tōn kōsobun wāaru binē ko, adama a n da Gusunō mēm nōōwē. ¹⁸ Saa ye sōōra kaa n nuku dobu mō sia. Wunen yīiyōbu bu nē maa kam mō.

¹⁹ Nēn bii, a man swaa dakio kpa a ko bwisigii. A de a n sīimō swaa gea sōō. ²⁰ A ku du tam nōrobu ka yaka diobun wuuru sōō, ²¹ domi ba ra tii sāaru kpēewa. Wi u maa yikuru mō, u koo kīasu sebe.

²² A wunen tondon gere swaa dakio, domi wiya u nun mara. A ku wunen mero gem sanam me u takɔ kua. ²³ A gem ka bwisi ka sɔ̄siru ka yɛru kasuo, kpa a ku de yen gaa yu nun doonari. ²⁴ Gemgiin tundo u ra n nuku dobu mɔwa. Wi u bwisigii mara, u ra n bɔri yendu mɔwa. ²⁵ A wunen tundo ka wunen mero nukuru dorasio.

²⁶ Nen bii, a man wunen gɔru wɛɛyɔ, a de a nen daa saari. ²⁷ A de a n yɛ ma kurɔ tano u kari mɔwa nge suura baka. Tɔnusin kurɔ u maa sɔ̄awa nge dɔkɔ kɔsa. ²⁸ U ra n tɔmbu yɔru bwɛɛyɛ nge gbenɔ kpa u tɔn dabinu ko naane sarirugibu.

Tam nɔron daa

²⁹ Wara koo hmm ko. Wara koo sɔn sɔndu ko. Wara ra n sankinamɔ kpa u n wurure. Wara ra n mɛera waamɔ kam. Weren nɔniya yi ra n sɔri. ³⁰ Ma n kun mɔ be ba tam sine ba mu nɔrumɔ ba tam bwese bweseka mɛnnamɔ. ³¹ A ku tam buram mɛeri sanam me mu ballimɔ nɔra sɔɔ. Mɛya mu n mwɛɛbu sɛ, ³² adama amɛn biru mu ra sibu dɔmwa nge waa dɛɛgia. ³³ Wunen nɔni ko n kankam waamɔ, kpa a n bwisiku kɔsunu bwisikumɔ wunen gɔruɔ. ³⁴ Kaa siruku nge wi u kpɛ nim wɔkun suunu sɔɔ. Kaa maa tirera nge wi u goo nimkuun beku sɔritia neni. ³⁵ Kaa gere a nɛɛ, ba nun so adama n nɔ nun due. Ba nun dɔa kpasira, wunen gam kun maa nun dumɔ. Domma kaa dom se, a ka maa mu kasu a nɔ.

Bwisigii ka tɔn kɔso

24

¹ A ku tɔn kɔsobun wɔaru binɛ ko. A ku kɔa a n ka bu wɔa. ² Domi ba ra kɔwa ba n tɔmbu dam dɔremɔ, kpa ba n gerumɔ kɔsa ye ba koo ko.

³ Lasabuwa ba ra ka yenu bani. Bwisiya ba ra ka ge tɔsisie. ⁴ Yɛra ba ra ka gen dia gɔa geenu ka arumani yibie.

⁵ Wi u bwisi ka yɛru mɔ, wiya u dam mɔ. ⁶ N weenɛ a lasabu ko a sere tabu da. Tɔn dabinin bwisi kɛɛ geeru ta koo de a nasara wa.

⁷ Gari bɔkɔ kun kpɛ u bwisin asansi gia. Yen sɔna u n kpɛ u gari gere mi ba sirimɔ.

⁸ Wi u ra n kɔsa bwisikumɔ u koo yɛsiru yari kɔsan kobu sɔɔ. ⁹ Gari bɔkɔn bwisikunu ra n durum wuuwawa. Wi u ra maa tɔnu yaakoru ko, ba ra n nɔn tusawa.

¹⁰ A n temanabu kpana wahala sɔɔ, a wunen dam sariru sɔ̄siwa mi.

¹¹ A kookari koowo a be ba n gɔanu kue wɔra be ba ka dɔɔ bu go. ¹² Kaa kpɛ a weesu ko a nɛɛ, a n yɛ ye n koorɔ, adama Gusunɔ u yɛ ye n koorɔ, domi u ra tɔnun gɔru wɛeri. U mɛera kpuro ye a mɔ. U koo baawure nɔn win kookoosun are wɛ.

¹³ Nen bii, a tim dio, domi tim mu wɔ, mu koo maa nun dore. ¹⁴ Nge mɛya bwisi yi ko n wɔ wunen wɔaru sɔɔ. A n yi dendimɔ, kaa kpɛ a n nuku dobu mɔ. Kaa n maa yɛiyɔbu mɔ wunen sian sɔ.

¹⁵ A ku gemgiin yenu yina beria. A ku win wɔa yeru wɔri a mwa. ¹⁶ Gemgii u ra wɔrume kpa Gusunɔ u nɔn seeya, adama tɔn kɔso, nɔni swɔaru ta ra nɔn kamiewa.

¹⁷ A ku de wunen gɔru gu dora wunen yibere u n wɔruma, n kun me u n sokura. ¹⁸ Domi Gusunɔ u n wa me, sɔrɔkudo u koo win mɔru wuna win min di.

¹⁹ A ku tii nɔwia ko kɔsan kowobun sɔ. A ku maa ye ba mɔn binɛ ko. ²⁰ Domi kɔsan kowobu ba n gɔanu wasi sia. Ben wɔara koo kpewa tumaru nge fitila ge ga gum kpa.

²¹ Nen bii, a de a Yinni Gusunɔ ka sina boko nasia. A kun wɔa be ba bu seesimɔn wuurɔ. ²² Domi ba koo kam kowa subaru sɔɔ. Goo kun maa yɛ seeyasia bi Gusunɔ ka sina boko ba koo bu ko.

Bwisigibun bwisi kɛru

²³ Wee ye bwisigiba maa gerua. Ba nɛɛ, siribun saa sɔɔ, a ku goon nɔnu mɛeri. ²⁴ Wi u tɔn kɔso gem wɛ, tɔmbu ba koo nɔn bɔrusi, ²⁵ adama wi u nɔn seeyasia u ko n wɔa doo nɔru sɔɔ, kpa tɔmbu bu nɔn domaru kua.

²⁶ Wi u ra nun gem sɔ, kɛi geera u nun sɔ̄si mi.

²⁷ A de a n gberu mɔ kpa a n yɛ me kaa kpɛ a tii diisia a sere yenu swii.

²⁸ A ku wunen beruse seeda weesugia diiya. A ku nùn nɔni wɔke ka wunen gari. ²⁹ A ku maa nɛɛ, kaa nùn kua nge mɛ u nun kua. Kaa nùn kɔsia nge mɛ win daa ya nɛ.

Yikuron daa

³⁰ Sɔɔ teeru na sara yikuro gari bɔkɔ goon resɛm gbaarɔ. ³¹ Ma na deema sãki ka yaka kɔsusa su kpiimɔ baama, ma ten kara ye u kua ka kpenu ya wɔruka. ³² Ma na ye mɛera ka laakari, yera na bwisi dɔba mi. ³³ Na wa à n kpuna ma a dom mɔndu kua a dweeya fiiko a kun sɔmburu kue, ³⁴ sãaru ta koo nun deemawa nge gbɛnɔ, kpa yãaru tu nun wɔri nge swaa diobu.

25

¹ Salomɔn mɔnnu ganu wee, ni Esekiasi, Yudaban sina bokon tɔmbu ba menna.

Mɔnnu bwese bweseka

² Sa ra Gusunɔ bɛɛɛ wɛ yèn sɔ u ra gãanu ko ni sa n kpɛ su tubu. Sa ra sinambu bɛɛɛ wɛ yèn sɔ ba ra gãanu wɛɛri.

³ Nge mɛ sa n yɛ mi wɔllun gunum mu yɔ ka mi tem dukum mu yɔra, nge mɛya sa n maa sinambun gɔrusu yɛ.

⁴ Bà n sisun disinu sɔwa, seko u koo kpɛ u ka su gãa buranu ko. ⁵ Nge mɛya bà n tɔn kɔsobu wuna sina bokon bɔkun di, win bandu ta koo dam ko gem sɔɔ.

⁶ A ku tii sua sina bokon wuswaaɔ. A ku tii bukuron ayeru wɛ, ⁷ domi n buram bo bu nɛɛ, a sinɔ mini, ka sere bu nɛɛ, a seewo min di, wi u nun keren wuswaaɔ.

⁸ À n kɔsa gaa wa, a ku senda a ka ye da siri yerɔ, domi bà n deema ya n sãa gem, kaa sekuru wa.

⁹ Ì n sanna ka goo, i nɔsinɔ ka wi, adama a ku goon asiri gere, ¹⁰ domi ù n ye nua, u koo nun sekuru doke kpa wunen yɛsiru tu sankira.

¹¹ Gari yi ba gerua saa ye n weenɛ, yi sãawa nge gãa ni ba buraru kua ka wura n kun mɛ ka sii geesu.

¹² Bwisigiin kirɔ ya sãawa nge wuran taabu n kun mɛ wuran saba, wi u ye swaa dakin mi.

¹³ Nge mɛ yam susurun sanam, nim mu ra tɔnu dam kɛ, nge mɛya sɔmɔ naanɛgii u ra win yinni nukuru yemiasie.

¹⁴ Wi u tii sue, kɛɛ ni u n wɛn sɔ, u sãawa nge woo ka guru wiru te ta ku ra ka gura nɛ.

¹⁵ Suuru ka temanaba ba ra ka siri kowobu kamie. Gari doriya yi koo ben gɔma dwiiyasia.

¹⁶ À n tim wa a ku mu di mu nun kera, kpa a ku ra debu a mu sia. ¹⁷ Nge mɛya a kun da wunen bɔrɔ bere kiri kiri kpa u ku raa nun tusi.

¹⁸ Wi u win beruse gari weesugii manimɔ, u yɛro kɔsa kuammewa, nge mɛ bokuru n kun mɛ takobi n kun mɛ sɛu ga ra tɔnu mɛera ko.

¹⁹ À n naanɛ sarirugii naanɛ kua nɔni swãarun sanam, ya sãawa kari nge wi u kona barɔ u ka yaa temmɔ, n kun mɛ nge wi u ka nɔɔ barɔ tem tãsimɔ.

²⁰ À n nuku sankiro womu kuammɛ, ya sãawa nge a win yaberu potamɔ puran sanam n kun mɛ a gem dokemɔ win boo sɔɔ.

²¹ Gɔɔru tà n wunen yibere mɔ, a nùn dɛanu kɛɛyɔ u di. Nim nɔru gà n nùn mɔ, a nùn nim kɛɛyɔ u nɔ, ²² domi n sãarewa a nùn dɔɔ sɔbimɔ. Yinni Gusunɔ u koo maa nun yen kɔsiaru wɛ.

²³ Nge mɛ sɔɔ yɛsan nɔm geun woo ga ra ka gura nɛ, nge mɛya maa wĩinaa ya ra tɔnun mɔru seeye.

²⁴ N buram bo a n wãa wunɛ turo dii piibu sɔɔ, ye kaa n ka wãa dii bakaru sɔɔ ka kuro nɔɔ gɔmunugii.

²⁵ Labaari gea ye ya na tontonden di, ya ra tɔnu dorewa nge nim mɛ tɔnu u nɔra sanam mɛ nim nɔru ga nùn mɔ.

²⁶ Gemgii wi u dera tɔn kɔso u nùn daa tie, u sãawa nge dɔkɔ yèn nim ba kɔruka.

²⁷ Nge mɛ n n wã tɔnu u tim gɔm di too, nge mɛya n n maa wã tɔnu u yɛsiru kasu.

²⁸ Wi u ku ra kpĩ u tii nene, u sãawa nge wuu ge ga ñ gbāraru mǎ.

Gari bakasun daa

26

¹ Bεεε ye ba gari bǎkǎ wεεmǎ, ya sãawa nge gbeburu wuburun saa sǎǎ, ñ kun mε gura ye ya nemǎ gεεbun saa sǎǎ.

² Nge mε gunǎ ga ra n yǎǎwa ga kun sine gam, nge meya bà n tǎnu bǎrusi wi u kun gǎanu kue, ya ku ra nùn di.

³ Sena ya wǎawa ketekun sǎ. Yaruka ya maa wǎawa duman sǎ. Ma bokura wǎa gari bǎkǎn sǎ.

⁴ A ku gari bǎkǎ gari wisi ka gari baka gari, kpa a ku ra ko nge wi. ⁵ A gari bǎkǎ wisio nge mε win gari bakara nε, kpa u gia ma u ñ bwisi mǎ.

⁶ Wi u gari bǎkǎ ka gari gǎra, u sãawa nge wi u tii naasu bura, domi u koo wahala wa.

⁷ Nge mε yemǎn naasu su ñ arufaani mǎ, nge meya gari bǎkǎn mǎndu ta ñ arufaani mǎ.

⁸ Wi u gari bǎkǎ siaramǎ u sãawa nge wi u kperu bǎkumǎ kpurantεeru sǎǎ u sere kara.

⁹ Gari bǎkǎ wi u mǎndu mǎ u sãawa nge tam nǎro wi u sǎka neni u fiamǎ.

¹⁰ Yinni wi u gari bǎkǎ sǎmburu sua, u sãawa nge ten towo wi u tǎmbu tweemǎ.

¹¹ Nge mε ye bǎǎ ga sia, ga ra maa wure gu ye di, nge meya gari bǎkǎ u ra wure u win gari baka kookoosu ko.

¹² À n goo wa wi u tii doke bwisigii, a n yε ma gari bǎkǎ u nùn sanǎ kere.

Yikuron daa

¹³ Ye yikuro u koo ka yari tǎǎwǎ, u ra nεewa, gbee sunǎ ga wǎa swaaǎ.

¹⁴ Nge mε gambo ya ra n sikerenamǎ yen sǎretii sǎǎ, nge meya yikuro u ra n kpĩ u n tεerimǎ win kpin yeru wǎllǎ.

¹⁵ Baa ù n dǎanu wa ya ra n mam ka nùn sεwa u ka nu da nǎǎwǎ.

¹⁶ U ra n maa tamaa u bwisigibu nǎǎba yiru bwisi kerewa be ba ra gari wisi dee dee.

Mǎnnu ganu

¹⁷ À n gari wǎri yi yi ñ nun wa, n sãawa nge wi u bǎǎn swaa gaba sanam mε ga duka doonǎ.

¹⁸⁻¹⁹ Wi u win winsim nǎni wǎkumǎ u mǎ, na ka nun dweebu mǎwa, yεro u sãawa nge wi u dǎǎ ka sεenu ka dǎǎ kpenu kǎǎmǎ ni nu koo tǎmbu go.

²⁰ Dǎa yǎ kun wǎa dǎǎ sǎǎ, dǎǎ u ra gbiwa. Nge meya kǎrumǎtǎ kowo ù kun wǎa sannǎ sari.

²¹ Nge mε dǎǎ gεsu su ra de dǎǎ yεε yi n wǎa, kpa dǎa yu de dǎǎ u n wǎa, nge meya nǎǎ gǎmunugii u ra sannǎ dǎǎ susi.

²² Kǎrumǎtǎ kowon gari yi sãawa nge dǎa duro ni tǎmba kata mǎ.

²³ Gari dori yi yi tǎnun gǎru kǎsu berua, yi sãawa nge sii geesun bisu si ba mani sǎndu sǎǎ.

²⁴ Wi u tǎnu tusa u ra tii gǎsiewa win gari gerubun di u n tǎmbu nǎni wǎkumǎ. ²⁵ Baa ù n gari gerumǎ ka kǎru, a ku yi wura, domi win gǎruǎ kǎsa ya yiba mam mam. ²⁶ Baa ù n bwisi mǎ u ka win tusiru bere, ka mε, win nuku kǎsuru ta koo sǎǎsira tǎmbun suunu sǎǎ.

²⁷ Wi u suura gbemǎ, wiya u koo ye wǎri. Wi u maa kperu bimiamǎ, wiya ta koo sεre.

²⁸ À n tǎnu weesu kua, a nùn tusawa mi. Murafitiru ta ra ka kam kobu newa.

27

¹ A ku tororu so sian sǎ, domi a ñ yε ye tǎǎ te, ta koo nun marua.

² A ku tii siara, adama a de goo u nun siara.

³ Kpenu ka yanim bunu, adama gari bǎkǎn mǎru ya bunum kere mε.

⁴ Mǎru ya dam mǎ, adama wara u koo yǎra u nisinu ma.

⁵ Gerusibu bu kǎru kere te ta ñ sǎǎsiramǎ.

⁶ Kpaasi wi u nun gerusi u sǎawa bǎrǎkini, adama tǎnu ù n win yibere bǎkasi u nùn nǎni wǎkumǎwa.

⁷ Wi u deba u ra mam tim dibu yinewa, adama wi gǎǎra mǎ u ra siarewa baa ye ya sosu.

⁸ Wi u wasam gariru yara tem tukumǎ, u sǎawa nge gunǎ ge ga gen sokuru deri ga bǎsu.

⁹ Nge mǎ turare ka gum sawaram mu ra tǎnu nuku dobu wǎ, nge mǎya kpaasin bwisi kǎru ta ra n do.

¹⁰ A ku wunen bǎrǎ ka wunen tundon bǎrǎ biru kisi. À n wǎa wahala sǎǎ, a ku somiru kaso da wunen dusin mi, domi wunen beruse u koo nun somi n kere wunen dusi wi u toma.

¹¹ Nen bii, a de a tii nene, kpa na n nuku dobu mǎ. Baa wi u man wǎibu seewa, kpa n kpǎ n nùn wisi.

¹² Wi u laakari mǎ wiya u ra kǎsa wa ye ya wee kpa u kuke. Wi u kun maa laakari mǎ u ra dewa u ye wǎri kpa u nǎni sǎǎra.

¹³ Goo ù n sǎǎ goo swaa gbiiya u ka dibu sua wunen mi, a wi u yǎro gbiiya min yaberu tǎruba mǎǎ.

¹⁴ Goo ù n win winsim tǎbura ka dam buru buru yellu, win tǎbiri bi, bu ko n sǎawa nge bǎri.

¹⁵ Tǎn kurǎ nǎǎ gǎmunugii u sǎawa nge guru nim mǎ mu dǎakumǎ mu ù yǎramǎ. ¹⁶ Wi u kǐ u nùn yǎrasia u sǎawa nge wi u kasu u woo yǎrasia, ù kun mǎ u gum yarum nene win nǎmǎǎ.

¹⁷ Nge mǎ sisu su ra sisu nǎǎ dǎre, nge mǎya tǎnu u ra tǎnusin daa sǎmǎ.

¹⁸ Wi u dǎru nǎǎri, wiya u koo ten marum di. Wi u maa win yinni nǎǎri, u koo bǎere wa.

¹⁹ Nge mǎ tǎnu ra win wuswaa wa nim sǎǎ, nge mǎya u ra win daa wa win gǎruǎ.

²⁰ Nge mǎ gǎribun wǎa yera ku ra debu, nge mǎya tǎnun bine ku ra kpe.

²¹ Dǎǎwa ba ra ka wura ka sii geesu sǎwe, adama tǎnun daawa ba ra ka nùn siri.

²² Baa à n gari bǎkǎ doke sorǎ a suna nge dǎa bima, win gari bakara kun kpeemǎ.

²³ A de a n wunen yaa sabenun bukata yǎ sǎa sǎa, kpa a n da nu nǎǎri, ²⁴ domi dukia ku ra n wǎa tǎnun nǎmǎǎ sere ka baadommaǎ. Mǎya maa bwese teeru ta ku ra n bandu dii sere ka baadommaǎ. ²⁵ A taka gǎeyǎ gberǎ kpa a yakasu gǎ guunun gǎarǎ yaka kpaasu su sere kpi. ²⁶ A tii yǎnu kuo ka wunen yǎanun sansu kpa a gberu dwe ka wunen bonun gobi. ²⁷ Wunen bonun bom mu koo turi a ka wunen tii ka wunen yenu diisia, kpa a maa ka wunen sǎm kowo tǎn kurǎbu nǎǎri.

28

¹ Wi u kǎsa mǎ u ra duka suwa baa goo ù kun nùn gire. Adama wi u kun gǎanu kue, u ra n tororu sǎwa nge gbee sunǎ kpǎmbu.

² Tǎmbu bǎ n seesinamǎ tem sǎǎ, ben kparǎba ba dabi, adama sina boko wi u bwisi ka laakari mǎ, win tem mu ra n wǎawa bǎri yendu sǎǎ.

³ Sina boko wi u ra tǎmbu dam dǎre u sǎawa nge guru baka ye ya ra dǎanu sanku.

⁴ Be ba Gusunǎn wooda yina, tǎn kǎsobu ba dam kǎmǎ, adama be ba ye mem nǎwammǎ ba tǎn kǎsobu yinamǎwa.

⁵ Tǎn kǎsobu ba ku ra gem swaa tubu, adama be ba ra Yinni Gusunǎ mem nǎwǎen mi, kpuro ra bu yeeriwa.

⁶ N buram bo a n sǎa sǎaro kpa a n daa gea mǎ, ye kaa n ka sǎa gobigii kpa a n daa kǎsa mǎ.

⁷ Wi u Gusunǎn wooda mem nǎwammǎ u sǎawa bii bwisigii, adama wi u tǎn beretǎkǎba swǎi, sekura u ra ka win tundo naawǎ.

⁸ Wi u ra tǎmbu gobi bǎkure u nim doke too, win arumani ya koo wurawa wi u sǎarobun wǎnwǎndu mǎn mi.

⁹ Wi u yina u Gusunǎn wooda swaa daki, Gusunǎ u ra yǎro yinewa sere ka win kanarǎ.

¹⁰ Wi u taare sarirugii suremǎ swaa kǎsa sǎǎ, wiya u koo wǎri yina ye u beri sǎǎ. Adama be ba gem swǎi, beya ba koo gea wa.

- ¹¹ Gobigii u ra n tamaa u bwisi mǎwa, adama sǎaro bwisigii u koo kpī u yi tubu.
- ¹² Gemgibu bà n tem kpare, tǎmbu kpurowa ba ra beere wa, adama ò n tǎn kǎsobun na, tǎmbu kpuro ba ra duki suwa bu kuke.
- ¹³ Wi u win toraru tii marisi, u ò kooramǎ, adama wi u te tuuba kua, ma u te deri, Gusunǎ u koo yēro suuru kua.
- ¹⁴ Doo nǎrugiiwa wi u Gusunǎ nasie baadomma. Wi u maa gǎru bǎbia u koo wahala wa.
- ¹⁵ Sina boko wi u tǎmbu dam dǎremǎ, u sǎawa nge gbee sunǎ ò kun mē nge yaa gǎba gaa.
- ¹⁶ Wirugii wi u kun bwisi mǎ, u ra tǎmbu dam dǎrewa, adama wi u win dukia wa ka swaa gea, win banda ta ra tē.
- ¹⁷ Wi u tǎnu go, win tiin sikirǎwa u duka dǎw. Goo u ku raa nùn yǎrasia.
- ¹⁸ Wi u daa gea mǎ, u ko n wǎawa bǎri yendu sǎw, adama wi u swēē kǎsi yiru swīi, u koo kǎwra yen gaa sǎw.
- ¹⁹ Wi u ra gberu wuku, u ko n dǎanu yibawa, adama wi u kam naa gire, sǎara ta koo nùn deema.
- ²⁰ Naanegii u koo domaru wa too, adama wi u kasu u gobi ko fuuku, u ò kǎsa biamǎ.
- ²¹ N ò weene a tǎnu gem wē win nǎni nasiarun sǎ, adama gabu ba ra ko mē yèn sǎ ba bu dǎ dǎka kǎ.
- ²² Binegii u ra n kīwa u arumani wa fuuku, kpa u kun tamaa sǎara koo nùn deema.
- ²³ Wi u tǎnu gerusimǎ, ba ra nùn siare amēn biru n kere wi u ra tǎnu fufu ko.
- ²⁴ Wi u win tundo ka win mero gbēnimǎ, ma u nēē, ye ya kun toraru, wi ka swaa dio ba nēwa.
- ²⁵ Wi u ra n win tiin arufaani kasu, u ra sannǎsu seeyewa, adama wi u Gusunǎ naane doke u koo kuurawa.
- ²⁶ Wi u win tiin bwisi naane sǎa, u sǎawa gari bǎkǎ, adama wi u laakari mǎ, u ko n wǎawa bǎri yendu sǎw.
- ²⁷ Wi u ra sǎarobu nǎwri ka nuku tia, u ò gǎanu biamǎ, adama wi u ka bu gǎbu, u koo bǎri wa.
- ²⁸ Tǎn kǎsobu bà n bandu di, tǎn dabira ra kuku yeru kasuwa, adama bà n bu fuka, gemgiba ba ra bandu di.

29

- ¹ Wi u ra gerusibu yinē, u koo kam kowa mam mam subaru sǎw.
- ² Ma gemgiba dabi tem sǎw, tǎmba ra n nuku dobu mǎwa, adama tǎn kǎso ù n tem kpare, tǎmbu kpurowa ba ra n weeweenu mǎ.
- ³ Bii wi u bwisi kasu, u ra win tundo nuku dobu wēwa. Wi u ra n kurǎ tanǎbu gasirimǎ, u win arumani sankumǎwa.
- ⁴ Sina boko wi u win tem kpare gem sǎw, u ra mu kuurasiewa. Adama wi u nǎm biran kēnu mwaamǎ, u ra mu kam koosiewa.
- ⁵ Wi u win beruse fufu mǎ, u nùn yina beriammēwa.
- ⁶ Tǎn kǎsobu ba ra yina mwaarewa ben tiin daa sǎw, adama gemgibu ba ra n nuku dobu yibawa.
- ⁷ Gemgii u ra n yē ye n weene bu sǎarobu kua, adama tǎn kǎso kun yen bwisi mǎ.
- ⁸ Tǎn yaa kasikiobu ba ra de wuu gu burisirawa, adama bwisigibu ba ra tǎmbun mǎru suresiewa.
- ⁹ Bwisigii ù n gari bǎkǎ siribu soka, u yēewa? U mǎru kuawa? Baa ò n mēren na, u ò bin asansi wasi.
- ¹⁰ Tǎn gowobu ba ku ra gemgii kǎ, adama gemgibu ba ra n kīwa win wǎaru tu daka da.
- ¹¹ Gari bǎkǎ u ra win mǎru teriewa yande, adama bwisigii u ra tii nenēwa gina.
- ¹² Sina boko ù n da weesu swaa daki, win sina bwǎabu ba koo kowa tǎn kǎsobu.
- ¹³ Sǎaro ka wi u ra tǎnu dam dǎre, ba gǎa teenu mǎ ni nu ò wunane. Niya, Yinni Gusunǎwa u ben baawure yam waasiamǎ.
- ¹⁴ Sina boko wi u ra bwēēbwēē siri dee dee, win banda koo daka da.

¹⁵ Sena ka sɛɛyasiabu bu ra tɔnu bwisi kɛ, adama bii wi ba maari u tii kpare, win mero u koo sekuru wa.

¹⁶ Mi tɔn kɔsoba dabia, miya durum da kpɛye, adama gemgibu ba koo tɔn kɔso ben kam kobu wa.

¹⁷ A wunen bii sɛɛyasio kpa u nun wɛrasia kpa a n nuku dobu mɔ.

¹⁸ Tɔmbu bɔ kun Gusunɔn nɔɔ nɔɔmɔ, ba ra tii yɔsuwa daa bereteke sɔɔ, adama doo nɔɔrugiba be ba Gusunɔn wooda mem nɔɔwammɛ.

¹⁹ N n̄ ka gari ba ra yoo sɛɛyasie, domi baa ù n nua, u n̄ yi mem nɔɔwammɛ.

²⁰ Ma tɔnun gari kun asansi mɔ, a n̄n garisio gari bɔkɔ.

²¹ Yoo wi ba n̄ ka bɔɔbɔm kue saa piiburun di, u ra n tamaa u sɔawa yinnin bii.

²² Wi u mɔru mɔ, u ra sannɔsu seeyewa. Mɛya wi u ra mɔru se fuuku u ku ra toranu kpe.

²³ Tii suabu bu ra tɔnu kawewa, adama wi u tii kawɛ, u ra bɛɛɛ wawa.

²⁴ Wi u ka gbɛnɔ nɔɔ tia sɔa, u tii kɔsa kasuammɛwa, domi u yɛ ma bɔri yi wi sisie. Ka mɛ, u yinamɔ u gem gere.

²⁵ À n tɔnun geren berum mɔ, kaa n wɔawa kari baka sɔɔ, adama à n Gusunɔ naane sɔa, u koo nun kɔsuwa.

²⁶ Tɔn dabira ba ra kɔ ben yinni u ka bu nɔnu geu mɛɛri, adama Gusunɔwa u ra baawure wɛ ye n ka n̄n weene.

²⁷ Gemgibu ba ku ra wee kowobu kɔ. Mɛya maa tɔn kɔsobu ba ku ra gemgibu kɔ.

Agurin gari

30

¹ Aguri, Yaken biin gari wee yi u gerua Itieli ka Itieli ka Ukalin sɔ.

² U nɛɛ,
geema nɛna na gari bakaru bo tɔmbu sɔɔ.

Na n̄ tɔnun bwisi mɔ.

³ Goo kun man bwisi kɛɛɛ
yi yi koo de n Gusunɔ Dɛero gia.

⁴ Wara u wɔllu daare.

Wara u saramare wɔllun di.

Wara u woo nɔma nɛnure.

Wara u nim kurusire win yɔnu sɔɔ.

Wara u tem nɔɔ bura yenu kua.

Amɔna win yɔsiru. Amɔna win biin yɔsiru. A yɛ?

⁵ Gusunɔn nɔɔ mwɛenu kpuro nu naane mɔ. Wi u kukua win mi, u sɔawa yɛron tarakpe. ⁶ A ku gari gɛɛ sosi win gari sɔɔ. À n kua mɛ, a weesu kuawa, kpa u nun sɛɛyasia.

⁷ Yinni Gusunɔ, gɔanu yiru yeniwa na nun kanamɔ. A man nu kɛɛyɔ na n nu mɔ sere n ka gbi. ⁸ Niya, a ku de na n sɔa wee kowo, kpa n ku tɔmbu nɔni wɔke. A ku maa de na n sɔa sɔaro n̄ kun mɛ gobigii. A gesi man wɛɛyɔ ye kon di na n ka wɔa. ⁹ Domi nà n arumani wa too, kon nun siki n nɛɛ, wara ra n wunɛ, Yinni Gusunɔ. Mɛya nà n maa kua sɔaro, kon da n gbɛni kpa n wunen yɔsiru sanku.

¹⁰ A ku sɔm kowo gari weesugii mani win yinnin mi, kpa u ku raa nun bɔrusi, kpa bɔri yi, yi nun di.

¹¹ Gaba wɔa ba ra ben tundo bɔrusiwa kpa bu ben meron kɔsa gere.

¹² Gaba wɔa ba ra n tamaa ba dɛɛrewa, adama ba n̄ dɛɛɛ.

¹³ Gaba wɔa ba ra n tii sue kpa ba kun goo gara.

¹⁴ Gaba wɔa ben donnu nu sɔawa nge takobi, ma ben baa saburosu su sɔa nge woba bu ka wɔnwɔndobu ka sɔarobu wɔri bu ben yɔnu gura.

Mɔnnu ganu

¹⁵⁻¹⁶ Kɔkɔ te ta ra yem nɔ ta wɔndiaba yiru mɔ be ba ra soku, a sun wɛɛma, a sun wɛɛma. Gɔanu nɛɛ gaa wɔa ya ku ra debu. Niya,
gɔribun wɔa yeru,
ka tɔn kurɔ wiro,

ka tem gbebum,

ka sere maa dɔɔ wi u ku ra nɛɛ, u den deba.

¹⁷ Wi u win tundo yaakoru mɔ ma u win mero gema, gunɔ bakeru ta koo win nɔni wɔwa, kpa yaberekunu nu win yaa di.

¹⁸⁻¹⁹ Gãanu itawa nu wãa ni nu ku ra man yeeri, niya nge me gunɔ bakeru ta ra n ka yɔɔwa, ka nge me waa ya ka siimɔ kpee saara wɔllɔ, ka nge me goo nimkuu ga ka siimɔ nim wɔku wɔllɔ. Gãanu nnese maa wãa, niya kii te ta ra tɔn durɔ sure tɔn kurɔn mi gia.

²⁰ Kurɔ tanɔ ù n sakararu kua u kpa, u ra woburewa kpa u nɛɛ, u ò kɔsa gaa kue, kpa u n sɔ nge wi u di u kpa u nɔ wokamɔ.

²¹⁻²³ Gãanu nnɛwa ya wãa ye ya ku ra ka tɔmbu naawɛ. Niya, yoo ù n kua sina boko, ka gari bɔkɔ ù n di u deba, ka kurɔ wi ba gɔburu wa ù n durɔ wa, ka maa tɔn kurɔ yoo wi u win yinni durɔ mwaari.

²⁴ Yɛɛ bwese piiminu nne yi wãa yi yi bwisi mɔ too.

²⁵ Gbiikaa tani. Yi ò dam mɔ adama yi ra yin dɔanu gurewa gɛɛbun saa sɔɔ.

²⁶ Yiruse, yaa gaa ye ya ka saataburu ne ye ba ra soku damaa. Ya ò dam gam mɔ, adama ya ra yen wãa yeru kowa guurɔ.

²⁷ Itase twee. Yi ò sunɔ mɔ, adama ka me, yi ra yariwa wuu wuuka.

²⁸ Nnɛse bɔsu. Kaa kpɔ a ge mwa, adama ga ra kpɔ gu du sere sinambun dii sɔɔwɔ.

²⁹⁻³¹ Hunde koni nne gɛɛ wãa yèn sanum mu nanum mɔ. Niya, gbee sunɔ ge ga yɛɛ kpuro bwisi kere, ga ku ra maa biru wure goon wuswaan di, ka goo dɔɔ ge ga wiru yɔrasie, ka boo kinɛ yeburu te ta ra sanne, ka sina boko wi u wãa win tabu kowobun suunu sɔɔ.

³² À n tii wɔlle sua, a gari baka kookoosu kuawa. Ma a kɔsa bwisika a de a wunen nɔ kpɔ. ³³ Domi bà n bom swɛ, men gum mu ra gerewa. Bà n tɔnun wɛru so, yema mu ra yari. Meya maa à n tɔnun mɔru seeya, sannɔwa ya koo ma.

Ba sina boko bwisi kɛmɔ

31

¹ Bwisi yi Lemueli, Masan sina boko u wa saa win meron min di. U nɛɛ, ² nen bii, wune wi na yiira na mara, a man swaa dakio. Wune wi na kana nen kanaru sɔɔ, a swaa tem kpɔiyɔ a nɔ. ³ A ku de tɔn kurɔbu bu wunen dam kpe. A ku de tɔn kurɔ be ba sinambu kam koosia bu nun daa kɔsa tie. ⁴ Lemueli, a de a n yeni yɛ. N ò weene sinambu bu tam nɔ. N ò weene wirugibu bu tam bɔɔbɔm kasu. ⁵ Domi bà n mu nɔra, mu koo bu go kpa bu duari bu wooda swii, kpa bu sãarobu gem bira. ⁶ I be ba gɔɔ dɔɔ ka sere maa sãarobu tam bɔɔbɔm wɛyɔ bu nɔ. ⁷ Bà n nɔra kpa bu ben sãaru ka nɔni swãaru duari. ⁸ Adama wune, a seewo a be ba ò kpɛ bu gari gere yɔra ka sere maa be ba ò somio mɔ. ⁹ A ka bu yinɔ kpa a bu siria dee dee. A ka wɔnwɔndobu ka sere maa sãarobu yinɔ.

Kurɔ geon daa

¹⁰ Kurɔ geon waabu bu ò sɛ? Domi win beere ya wuraba kere.

¹¹ Win durɔ ra n nùn naane sãawa, u ò sãaru wasi.

¹² Win wãarun tɔnu kpuro sɔɔ, gea u ra win durɔ kue, n ò mɔ kɔsa.

¹³ U ra wɛsu kasu u tari. U ra n nɔman sɔmburu mɔ ka nuku tia.

¹⁴ U ra win dɔanu waamewa saa mi n toman di nge goo nimkuu ge ga tenkuru mɔ.

¹⁵ U ra sewa saa mìn di yam kun sãram kpa, u ka win yenugibu dɔanu kua, kpa u win wɔndiaba sɔma bɔnu kua.

¹⁶ U koo tem kasu u dwe u kara ko, kpa u ka win tiin kiarun are resem dāa binu dwe u duure mi, ni nu koo ma.

¹⁷ U ra win sɔmburu kowa ka dam. U ku ra wēre.

¹⁸ Ye u m̀ kpuro u ra n yen arufaani yē. U ra n sɔmburu m̀ sere ka wōkurɔ.

¹⁹ U ra n tarimɔ.

²⁰ U ra s̄arobu kēru wē.

²¹ U ñ woorun saan b̄erum m̄ win yenugibun s̄ɔ domi be kpuro ba woorun yabenu m̄ win sɔmburun s̄ɔ.

²² Wiya ra yānu doke ni ba kua ka beku n̄niginu, kpa u maa kpin yenun bekunu ko.

²³ Ba ra win durɔ b̄erɛ wē ù n sina ka wuun guro gurobu sannu.

²⁴ U ra yabenu ka s̄ekatii ko u tenkuba d̄ere.

²⁵ Dam ka b̄erɛwa u ra n sebua nge yaberu. U ku ra wurure sian bukatan s̄ɔ.

²⁶ Laakari s̄ɔra u ra n̄ɔ wukie, kpa u n t̄ambu bwisi k̄ɛm̄ ka k̄iru.

²⁷ U ra win yenu n̄ni dokewa kpa u n yē ye ya kooram̄ ge s̄ɔ. U ñ yikuru m̄.

²⁸ Win biba ra n̄n siare, ka win dur̄n tii, kpa durɔ u n m̀, ²⁹ kurɔ dabinu ba s̄a kurɔ geebu, adama wuna a kere.

³⁰ Wasin buram mu ñ naane m̄, wuswaan buram mu ra maa doone, adama kurɔ wi u Yinni Gusun̄ nasie, wiya ba koo siara.

³¹ I de u win n̄man sɔmburun are wa kpa baawure u n̄n siara ten s̄ɔ.

WAASU KOWON TIRERU

Wi u tire te yorua, u tii bikiamə arufaani yerà tōnu u ra wa win səmburun sō handuniaə. Domi nuku dobu ka səmburu ka dukia ka yēε te tōnu u ko n mə, ye kpuro ya nōru mə. Ñ n men na ye ya kpuro kere, yera tōnu u Gusunə nasia kpa u yēeri ye u mə səw.

U maa sōəsi nge mε gāa dabinu nu kerane. Durə wi, u maa sōəsimə ma gāa dabinu wāa handunia səw ni nu ra tōnu biti mwe. Tōnu kun kpē u Gusunən swεε kpuro tubu. Adama sōw teeru Gusunə u koo de gem mu sōəsira win siribu səw.

BWISIGIIN GARI

Wāaru ta tubum sē

¹Gari wee yi waasu kowo u gerua. U sāa Dafidin bii, u maa sāa sina boko Yerusalemuə. ²Wiya u nεε, gāanu kpuro nu tubum sē. Ka gem ya sāawa biti. ³Arufaani yerà tōnu u ra wa handunia mini win wahala ye u mə kpuro səw. ⁴Gaba gbimə ma gaba kəsire mə. Adama tem mu ko n wāawa mε sere ka baadommaə. ⁵Sōw u yarimə, u dumə, u wuramə mìn di u yarimə. ⁶Woo gə n seewa, ga ra dewa sōw yēsan nəm dware gia kpa gu wurama sōw yēsan nəm geu gia. Swaa tia yera ga ra n swīi mi. ⁷Daa bakanu kpurowa nu ra nin nim sure nim wōkuə. Adama nim wōku ge, ga ku ra yibu. Swaa tia yera daa ni, nu ka nin nim mε suremə ge səw. ⁸Gāanu kpurowa nu səmburu mə sere tōnu kun kpē u gāanu gere. Nəni ku ra yam mēeribu wasire. Meya swasu ku ra maa gari nōəbu wasire. ⁹Ye ya raa wāa gāa, yera ya ko n maa wāa sia. Ye ya raa koorə gāa, yera ya koo maa koorə sia. Gāanu sari handunia yè səw ni nu sāa kpaanu. ¹⁰Goo ù n nεε, gāa kpaanu wee, a n yē ma gāa ni, nu raa wāa kə saa yellun di. ¹¹Sa ku ra n yaaye ye ya bεsən sikadoba deema yellu. Meya be sa maa gbiiye, ba ñ yaayamə ye ya sun deema.

Bwisi yi waasu kowo u wa

win wāaru səw

¹²Nε, waasu kowo, na kua Isireliban sunə Yerusalemuə. ¹³Ma na wēera na kasu ka bwisi ye ya kooramə handunia mi. Ma na deema ya sāawa səm sēsəgiru te Gusunə u dera tamba mə. ¹⁴Na wa ye ya kooramə handunia səw kpuro. Ma na deema ya tubum sē. Ya sāawa nge wi u kī u woo kpara. ¹⁵Domi ye ya sikire, ya ñ demiarə. Ye ya maa sari, ba ñ kpē bu ye gari.

¹⁶Yera na tii sōəwa na nεε, wee na bwisi kasu, ma na yi wa n kere be ba man gbiiye bandu səw Yerusalemuə. Na bwisi ka yēru wa too. ¹⁷Ma na tii wē n ka gia ye n sāa bwisi ka ye n sāa gari bakaru. Adama na deema ye kpuro ya tubum sē ya sāawa nge wi u kī u woo kpara. ¹⁸Domi wi u win bwisi sosimə, wahalawa u tii sosiammε. Wi u maa win yēru sosimə, nuku sankirana u tii sosiammε.

2

¹Na tii sōəwa na nεε, kon nuku dobu kasuwa. Kon dawa n dabura ye n sāa doo nōəru. Adama na deema ye kpuro ya tubum sē. ²Ma na nεε, yēesu su sāawa gari bakaru, arufaani yerà nuku dobu bu maa mə. ³Ma na gōru doke na nεε, kon tam nōwa nge mε gari bakasu su ra ko. Adama ko na n ka tii neniwa. Domi na kīwa n gia ye n buram bo tambu bu ko ben wāaru səw. ⁴Na səm bakanu kua. Na dia bana ma na resem dāa gbaanu kua. ⁵Na tii kara kua ka maa dāa gbaanu. Ma na dāa marum bwese bweseka duura mi. ⁶Na bwii gba yìn nim ba ko n da dāa ni yēke. ⁷Na yoo tən durəbu ka tən kurəbu dwa. Ma na ben bii be ba mara yoo te səw neni. Meya na maa ketε gōsu ka yāa gōsu mə n kere sinam be ba man gbiiye Yerusalemuə. ⁸Na sii geesu ka wura gura ka sere sinambun arumani ka bera ka beran arumani. Ma na tii wom kowobu kasua tən durəbu ka tən kurəbu ka sere ye tən durə u ra kā. Yera kurə dabinu. ⁹Ma na yīsiru yara n kere sinam be ba man gbiiye Yerusalemuə. Ka mε, nən bwisi man wāasi. ¹⁰Ye nən nōni yi bine kua kpuro ka nuku doo bi nən gōru ga kī, na ku ra yine. Nən səmburu kpuro ta ra

man nuku dobu wē. Nuku doo biya bu kua nen are. ¹¹Yen biru, na sōma ye na kua kpuro mēera ka wahala ye na kua ye sō. Ma na deema ye kpuro ya tubum sē. Ya sāawa nge wi u kī u woo kpara. Sōma ye tōnu u m̀ u ku ra yen arufaani wa u di ka gem.

¹²Ma na nen laakari wesia n ka wa arufaani ye ya wāa bwisi ka gari bakaru ka wiiraru sō. Wi u koo ne sina boko kāsire ko, mba u koo ko ma n kun m̀ ye ya raa koore kō. ¹³Na wa bwisi yi gari bakaru arufaani kere nge mē yam bururam mu yam wōkuru arufaani kere. ¹⁴Bwisigii u ra n yē mi u dō, adama gari bōkō ga ra n babiwa yam wōkuru sō. Ka yen de, na yē ma gāa teenu nu be kpuro mara. ¹⁵Ma na tii sōwa na nē, nē ka gari bōkō, wāarun kākōrō tia bese kpuro sa m̀. N̄ n men na, mban sōna na sāa bwisigii. Domi na wa ma yen tii ya tubum sē. ¹⁶Bwisigiin bwisi kun gari bōkōn gari bakaru tēebu keramō, domi saa fiiko sō, ba koo be kpuro duari. Bwisigii u koo gbiwa nge mē gari bōkō u koo gbi. ¹⁷Ma na wāaru tusa. Domi ye ya kooramō handunia ye sō, ya man bwēra yara yèn sō ye kpuro ya tubum sē. Ya sāawa nge wi u kī u woo kpara. ¹⁸Na sōmburu tusa te na kua handunia ye sō. Domi kon ten nuku dobu goo deriawa wi u koo man kāsire ko. ¹⁹Wara yē yēro wi, ù n ko n sāan na bwisigii n̄ kun mē gari bōkō. Ka mē, wiya u koo nen sōmbu ten arufaani di te na kua ka bwisi. Na wa ma ye kpuro ya tubum sē. ²⁰Ma ye kpuro sō, nen nuki sankira wahala ye na kuan sō. ²¹Wee tōnu u ra sōmburu ko ka bwisi ka yēru kpa tu n̄n are marua. Adama sō teeru u ra tu goo deriewa wi u kun gāanu kue te sō. Anna a kōsa wa mi! Ya maa sāawa ye ya tubum sē. ²²N̄ n men na, arufaani yerà tōnu u m̀ win sōmbu te u tii kuammē sō handunia mini. ²³Domi ye u m̀ win wāaru sō kpuro wahala ka bwisikuna ya ra ka n̄n naawe. Baa ka wōkurō, win laakari ku ra n kpī. Yeniba kpuro ya tubum sē.

²⁴Gāanu ganu sari ni nu wā ma n kun m̀ tōnu u di u n̄, kpa u nuku dobu ko win sōman aren sō. Adama na wa ma ye kpuro ya weewa Gusun̄n min di. ²⁵Goo sari wi u koo di u nuku dobu ko win sōmburun sō ma n kun m̀ ka Gusun̄n yēru. ²⁶Domi wi u n̄n wērewa u ra bwisi ka yēru ka nuku dobu wē. Adama u ra dewa t̄n kōso u arumani kasu u menna wi u wi, Gusun̄ wēren sō. Yenin tii ya maa tubum sē. Ya sāawa nge wi u kī u woo kpara.

Gāanu baanire ka nin saawa

3

¹Handunia ye sō, gāanu baanire ka nin saa.

Tara mi, saa baayere ka yen saa.

²Marubu ka bin saa,

gō maa ka win saa.

Duurubu ka bin saa,

wukabu maa ka bin saa.

³Goberu ka ten saa,

bekiabu maa ka bin saa.

Kāsukubu ka bin saa,

bana maa ka yen saa.

⁴Swī ka yin saa,

yēesu maa ka sin saa.

Weeweenu ka nin saa,

yaabu maa ka bin saa.

⁵Kō mennabu ka bin saa,

kō mennabun deribu ka bin saa.

Bōkasinaa ka yen saa,

bōkasinaan deribu maa ka bin saa.

⁶Gāanun kaso ka gen saa,

nin kōrabu ka maa bin saa.

Gāanun yiibu ka bin saa,

nin kōbu maa ka bin saa.

⁷Gēekubu ka bin saa,

yina maa ka yen saa.
 Maribu ka bin saa,
 gari gerubu maa ka bin saa.
⁸ Kīanaa ka yen saa,
 tusinaa maa ka yen saa.
 Tabu ka bin saa,
 b̄ari yendu maa ka ten saa.

⁹ Arufaani yerà t̄onu u ra wa win s̄amburu s̄o. ¹⁰ Na wa s̄oma ye Gusun̄o u ra t̄onu sure. ¹¹ Yinni Gusun̄o u ra ḡānu kpuro kowa nin saa s̄o nu n w̄ā. U mam doke t̄onun bwisikunu s̄o ma ḡānu w̄ā ni nu ku ra kpe, baa m̄e t̄onu kun kp̄ē u tubu s̄oma ye Gusun̄o u m̄d saa toren di sere ka handunian kpeer̄o. ¹² Na tuba ma ḡānu sari ni nu w̄ā ma kun m̄o t̄onu u nuku dobu ko kpa u w̄ā geeru di win w̄ārun t̄ōru kpuro s̄o. ¹³ Adama t̄onu ù n waam̄o u dim̄o u n̄orum̄o ma u nuku dobu m̄o win s̄oman aren s̄ō, ye, ya s̄āwa Gusun̄on k̄ēru. ¹⁴ Na gia ma ye Gusun̄o u kua kpuro, ya koo t̄ewa. Ba ñ ḡānu ganu sosim̄o ye s̄o, ba ñ maa ḡānu ganu kawam̄o ye s̄o. Nge m̄eya Gusun̄o u ra ko kpa t̄ambu bu ka n̄un nasia. ¹⁵ Ye ya w̄ā t̄ē, ka ye ya ko n w̄ā sia, ya raa w̄ā k̄o. Gusun̄o u ra dewa ye kpuro yu maa wure ya n kooram̄o.

Ḡo u s̄āwa ḡānu baaniren

wii goberu

¹⁶ Yen biru, na wa siri gbabur̄o ma k̄ōsa kowo u gemgii siribu di handunia ye s̄o. ¹⁷ Ma na tii s̄ōwa na n̄e, Gusun̄o u koo gemgii ka t̄on k̄ōso siri. Domi ḡānu baanire ka nin saawa. Nge m̄eya ba koo maa kookoosu baasire siri. ¹⁸ Na maa tii s̄ōwa na n̄e, s̄ō teeru, Gusun̄o u koo t̄ambun laakari m̄eri kpa ben tii bu gia ma ba ñ ȳe san̄o kere. ¹⁹ Domi t̄onun k̄āk̄ōr̄o ka ȳeegia ya s̄āwa tia. Be kpuro ba ra gbiwa. Saa ye s̄o, t̄onu u ñ ȳe san̄o kere. Yeni ya tubum s̄ē. ²⁰ Ḡānu kpuro nu d̄ōwa yam tem. Tua ba ka ni kpuro kua. Tua ye s̄ōra ni kpuro nu maa wur̄o. ²¹ Wara koo kp̄i u n̄e, t̄onun hundewa ya ra ȳo w̄oll̄o kpa ȳeegia ya n w̄ā tem. ²² Ye na wa n buram bo t̄onun s̄ō, yera u nuku dobu ko ka win s̄amburun are. Yera u m̄o mi. Domi wara u koo maa de u nuku dobu ko ka ye ya wee win biru.

Gem sariru

t̄ambun w̄āsin̄aa s̄o

4

¹ Na dam d̄orebu kpuro laakari kua handunia s̄o. Ye na wa wee. Be ba dam d̄orem̄o ba ra n wuri m̄ōwa. Goo ku ra maa bu somiru n̄e. Domi be ba bu dam d̄orem̄o mi, bera ba dam bo. ² N̄en n̄oni s̄o, be ba gu, ba doo n̄ōru m̄o n kere be ba wasi. ³ Wi ba ñ gina mara, u doo n̄ōru m̄o n kere wi ba mara, domi u ñ maa handunia yen dam d̄orebu wa.

⁴ Na wa ma s̄oma ye t̄amba m̄d kpuro, ka hania ye ba dokem̄o ye s̄o kpuro, nisinun s̄ōna bu wa bu ka ben winsim kera. Adama na wa ma ye kpuro ya tubum s̄ē. Ya s̄āwa nge wi u k̄i u woo kpara. ⁵ Gari b̄āk̄ō wi u ku ra s̄amburu ko, ḡōra ta koo n̄un go. ⁶ Adama n buram bo a n fiiko m̄o kpa a w̄ēra ye kaa ka s̄amburu ko too te ta ñ arufaani gaa m̄o.

⁷ Na maa ḡānu wa ni nu tubum s̄ē handunia ȳe s̄o. ⁸ Niya, t̄onu wi u w̄ā wi turo. U ñ b̄ōr̄o m̄o, u ñ dusi m̄o, u ñ maa bii goo m̄o. Ma win s̄amburu ta ñ sere n̄oru m̄o. Dukia ya ku ra maa n̄un turi baa m̄e u ra n tii bikiam̄o u n m̄d, wara na s̄amburu kuamme na ka tii doo n̄ōru yinarim̄o. Na wa ma ye kpuro ya tubum s̄ē. Ya ñ maa nuku dobu m̄o. ⁹ T̄ambu yiru b̄a n w̄āsin̄e ba s̄amburu m̄d sannu, ba t̄on turo kere, domi ben s̄amburun are yi kp̄ā. ¹⁰ Turo ù n w̄oruma, turo wi u tie u koo n̄un seeya. Adama w̄onw̄ōndowa wi u w̄ā wi turo ma u w̄oruma u ñ yiruse m̄o wi u koo n̄un seeya. ¹¹ T̄ambu yiru b̄a n kp̄i sannu, ba ñ wooru wasi. Adama wi u kp̄i wi turo, am̄ona u koo ka yam susuru wa. ¹² Wi u t̄on turo dam kere, t̄ambu yiru ba maa n̄un dam kere. W̄ē siiri ita yi ku ra fuuku kare.

¹³ Bii aluwaasi wi u sãa bwëebwëe, ma u bwisi mɔ u sunɔ tɔkɔ gari bɔkɔ kere ge ga ku ra goon gari wure. ¹⁴ Domi bii wi, u koo kpĩ u yarima pirisɔm di u ka bandu di baa bà n nùn mara bwëebwëe. ¹⁵ Handunia ye sɔɔ, na wa mi tɔmba bii aluwaasi sikerene wi u koo bandu di goon ayerɔ. ¹⁶ Tɔn be, ba ñ geeru mɔ bè sɔɔ u sãa wirugii mi. Adama bii be ba koo marura amen biru, ba ñ ko n nùn kĩ. Ma na wa ye kpuro ya tubum sē. Ya sãawa nge wi u kĩ u woo kpara.

A nɔɔ mwɛeru koowo

ka laakari

¹⁷ A de a du Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ka laakari kpa a susi a swaa daki ye kaa ka yãkunu ko nge gari bakasu. Domi ba ñ yē ma kōsa ba mɔ.

5

¹ A ku gari gere ka sendaru. A ku maa Gusunɔ nɔɔ mwɛeru kua ka sendaru. Domi u wãawa wɔllɔ ma wunɛ a wãa temɔ. A ku de wunen gari yi n dabi. ² Geema, bwisiku dabina nu ra ka dosusu nɛ. Gari saari dabiru sɔɔra maa gari kankam gerubu wãa. ³ Æ n Gusunɔ gãanun nɔɔ mwɛeru kua, a ku de n tɛ a ka tu yibia. Domi Gusunɔ u ku ra gari bakasun mem kã. Yen sɔ, a de a wunen nɔɔ mwɛeru yibia te a kua. ⁴ Ye kaa ka nɔɔ mwɛeru ko a kun yibie, n buram bo a ku tu ko. ⁵ A ku de wunen nɔɔ mwɛe te, tu nun torasia, kpa a yãku kowo sɔ a nɛɛ, a ñ daa ka baaruwa. Mban sɔna kaa de wunen garin sɔ Gusunɔn mɔru yu se kpa u wunen sɔmburu kam koosia. ⁶ Gari yì n dabia, yi ku ra n arufaani mɔ. Nge mɛya dosusu sù n maa dabia, su ku ra n arufaani mɔ. Ñ n men na, a Gusunɔ nasio.

Dam dɔrebu

⁷ Æ n wa tem gam ba bwëebwëe dam dɔremɔ, ba ñ nùn win gem wëemɔ, a ku de yu nun biti ko. A de a n yē ma wirugii wãa wi u wirugii goo kere. Mɛya wirugii maa wãa wi u be yiru ye kpuro kere. ⁸ Adama gãanu nu wãa be kpuron sɔ. Niya, tem marum, baa ka mam sina bokon tii.

Dukian arufaani sariru

⁹ Wi u gobi kĩa, yi ku ra nùn turi. Wi u maa dukia kĩa, u ku ra yen arufaani di. Na wa ma yen tii ya tubum sē. ¹⁰ Mi dukia ya kpëa, miya diobu ba ra dabie. Ñ n men na, arufaani yerà wi u ye mɔ u waamɔ ye sɔɔ, ma kun mɔ yen waa bi tɔna. ¹¹ Sɔm kowo bwëebwëe u dīanu mɔ nu kpã, nu ñ kpã, u ra dweeyewa ka bɔri yendu. Adama dukiagiin debura ku ra de u dweeye. ¹² Na kōsa gaa wa handunia ye sɔɔ. Yeya, goo wi u dukia berua ye ya koo ka nùn nɔni swãaru naawa. ¹³ Dukia ye, ya ra kam kowa wahala gaa sɔɔ kpa u kun maa gãanu mɔ sanam mɛ u bii mara. ¹⁴ U koo gbiwa tereru nge mɛ ba ka nùn mara. U ñ kpë u win sɔmburun are gɛɛ sua. ¹⁵ U koo gbiwa nge mɛ ba ka nùn mara. Yera ya sãa kōsa baka. Ñ n men na, arufaani yerà u wa mi win sɔmburu sɔɔ. Ta kuawa kam dirum. ¹⁶ Yen biru, u ra diwa yam wɔkuru sɔɔ kpa u n wãa nuku sankiranu ka wahala ka mɔru baka sɔɔ win wãarun tãru kpuro sɔɔ. ¹⁷ Ye na wa n buram bo kpuro tɔnun sɔ yera, u di u nɔ kpa u nuku dobu ko win sɔmburun are sɔɔ win wãarun tãru sɔɔ te Gusunɔ u nùn bura. Domi yera u mɔ mi. ¹⁸ Gusunɔ ù n tɔnu dukia wë, ma u dera u ye dendimɔ, ma u nuku dobu mɔ win sɔmburun aren sɔ, yeni ya sãawa Gusunɔn kēru. ¹⁹ Adama yëro u ku ra yaaye ma win wãaru ta ñ dēu yèn sɔ Gusunɔ u nùn nuku dobu yibia.

6

¹ Na maa kōsa gaa wa ye ya dabi handunia ye sɔɔ. ² Yera goo wi Gusunɔ u ra dukia baka ka bɛɛɛ wë. U ku ra n gãanu bie win wãaru sɔɔ. Adama Gusunɔ ku ra de u ye dendi. Tɔn tukowa u ra ye dendi. Yeni ya tubum sē. Ya maa sãa kōsa baka. ³ Mɛya goo u ra bibu wunɔbu (100) ma, kpa u tɛ u ko wɔɔ dabinu kpa doo nɔɔru ta kun nùn tura win wãaru sɔɔ, kpa u kun maa siki wɔru wa mi ba koo nùn sike. Na gerumɔ ma bii wi ba mara win suru kun yiba, u nùn nuku dobu kere. ⁴ Domi ba bii wi marawa u ñ gãanu kue. Yam wɔkuru sɔɔra u doona. Mɛya goo kun maa nùn yaayamɔ. ⁵ U sãawa wi u kun

sɔɔ waare, u n̄ maa n̄n̄n̄ yē. Adama ka m̄, u w̄r̄abu m̄ n̄ kere dur̄o wi u bibu wun̄ɔbu (100) mara mi. ⁶ Baa dur̄o wi, u n̄ daa w̄a sere w̄ɔ n̄r̄ɔbun suba yiru (2.000), ma u kun doo n̄ɔru wa, ye kpuro tia.

⁷ T̄onun s̄amburu kpuro, n̄ɔ s̄ɔra ta ra de. Ka m̄, win bine ya ku ra kpe. ⁸ Mba bwisigii u ka gari b̄k̄ɔ kere. Bw̄ɛbw̄ɛ wi u yē nge m̄ u koo tii kpara t̄ambun suunu s̄ɔ, mba u ka bu kere. ⁹ Ye a wa a n̄eni ya kere ye a bine s̄a. Domi ye kpuro ya tubum s̄ɛ. Ya s̄awa nge wi u k̄i u woo kpara.

Bwisin kiro

¹⁰ Ye ya w̄a saa yellun di, ya ȳsiru m̄ k̄. Sa maa yē ma t̄onu u n̄ kp̄ u ka wi u n̄n̄ dam kere sikirina. ¹¹ Gari dabira ku ra n̄ asansi m̄. Arufaani yer̄ t̄onu u ra n̄ m̄ ye s̄ɔ. ¹² Wara yē ye ya s̄a ḡa geenu t̄onun s̄ɔ win w̄aru s̄ɔ te ta ra doone mi nge saaru. Wara u koo kp̄ u n̄n̄ s̄ɔ ye ya koo na win ḡon biru.

7

¹ Ȳsi geeru ta turare nubu durorugia kere. T̄onun ḡon t̄oru ta win marubugiru kere. ² N buram bo a da yenu mi ba ḡɔ s̄ɔ ye kaa ka da yenu mi ba t̄ɔ bakaru m̄. Domi ḡɔwa u s̄a t̄onun w̄arun n̄ru. M̄ya wi u wasi, u koo yaaya ma ḡɔ wee. ³ Nuku sankiranu nu ȳesu kere. Domi baa t̄onun wuswaa ȳa n̄ burisine, ka m̄, u koo kp̄ u n̄ b̄ri yendu m̄ ḡru. ⁴ Bwisigiin ḡru ga ra n̄ woowa yenu mi ba ḡɔ s̄ɔ. Adama gari b̄k̄ɔn ḡru ga ra n̄ woowa yenu mi ba nuku dobu m̄. ⁵ N buram bo a bwisigiin gerusibu swaa daki ye kaa ka gari b̄k̄ɔn womusu swaa daki. ⁶ Domi gari b̄k̄ɔn ȳesu s̄awa nge ḡa ni nu kuram̄ d̄ɔ s̄ɔ. Ya maa s̄a kam dirum.

⁷ Dam d̄rebu bu ra bwisigii ḡsiewa gari b̄k̄ɔ. K̄ru ta ra maa t̄onun ḡru s̄iyewa. ⁸ Ḡanun kpeeru ta buram bo n̄ kere nin torubu. Suurugii u maa tii suo kere. ⁹ A ku de wunen m̄ru ya n̄ da fuuku se. Domi gari b̄k̄ɔn miya m̄ru ya ra n̄ w̄a. ¹⁰ A ku gere a n̄e, mban s̄na yellu ta t̄ɛ dobu kere. Yeni ya n̄ s̄a bwisigiin bikiabu. ¹¹ Bwisi yi s̄awa tubi gea, yi mam tubi kere t̄ambu kpuron mi. ¹² Yi ra t̄onu k̄suwa nge m̄ gobi yi ra t̄onu k̄su. Adama yi arufaani m̄ n̄ kere gobi. Yi ra de wi u yi m̄ u n̄ w̄a w̄aru s̄ɔ.

¹³ A Gusun̄ n̄man s̄oma m̄erio. Ye u dera ya sikire, wara u koo kp̄ u ye demia. ¹⁴ Doo n̄ɔrun saa s̄ɔ, a nuku dobu koowo. Wahalan saa s̄ɔ, kpa a bwisiku ma Gusun̄wa u t̄ɔ ni kpuro kua, kpa t̄onu u ku ka gia ye ya koo kooa win ḡon biru. ¹⁵ Ye na wa n̄n̄ w̄arun t̄ru s̄ɔ n̄ tubum s̄ɛ, yera gemgii u ra gbi win gem s̄ɔ kpa t̄on k̄son w̄aru tu denya win nuku k̄suru s̄ɔ. ¹⁶ N̄ n̄ men na, a ku tii garisi gemgii. A ku maa s̄ɔsi ma wuna a bwisi bo. Mban s̄na kaa tii kam ko sekum. ¹⁷ A ku tii sure k̄sa s̄ɔ, a ku maa w̄ri gari baka kookoosu s̄ɔ. Mban s̄na kaa de a gbi tumaru. ¹⁸ Ye n̄ weene a n̄ yaaye kpa a ku ye atafiiru ko, yera wi u Gusun̄ nasie, u ra yariwa kari baayeren di. ¹⁹ Bwisi yi ra bwisigii dam w̄wa n̄ kere kparobu w̄kuru be ba w̄a wuu teu s̄ɔ. ²⁰ Geema, handunia ye s̄ɔ, goo sari wi u gea m̄ kpa u kun toram̄. ²¹ A ku gari kpuro dasabu doke yi t̄amba gerum̄ kpa a ku ka n̄ wunen s̄m kowo u wunen k̄sa gerua. ²² Domi wunen ḡru ga koo nun s̄ɔ ma wunen tii a gabu b̄rusire.

²³ Na ye kpuro w̄era ka bwisi ma na n̄e, kon ko bwisigii. Adama na n̄ bwisi yi wa. Yi ka man tondawa. ²⁴ Ye n̄ toma ka ye ya duku, wara u koo ye naa turi. ²⁵ Na kookari kua na tii doke n̄ ka bwisi ka ȳru ka nuku k̄surun kookoosu ka gari bakarun kookoosun saria gia. ²⁶ T̄on kur̄o win ḡru ga s̄a nge yina, ma win n̄ma ya s̄a nge taa u ḡɔ s̄ɔ kere. Adama t̄on dur̄o win daa ya Gusun̄ w̄re, u ra kur̄o wi kisirariwa. Durumgiwa u ra w̄ri kur̄o win n̄ma. ²⁷ Ye n̄e waasu kowo na wa ye na ḡanu kpuro w̄era tia tia n̄ ka nin saria gia, yera, ²⁸ na t̄on dur̄o n̄r̄o (1.000) s̄ɔ turo wa wi ba koo b̄ere w̄. Adama t̄on kur̄o kpuro s̄ɔ, baa turo na n̄ wa. N deema na kasu n̄ te, adama na n̄ wa. ²⁹ Ye na tuba mi s̄ɔ, yera Gusun̄ u t̄ambu kuawa ba s̄a dee dee. Adama ben tiiwa ba ben w̄aru s̄siasia.

8

¹ Wara u sãa bwisigii kpa u gari yini tubusia yi yi nɛɛ, tɔnɔn bwisi yi ra win wuswaa dɛɛrasiewa kpa ya kun maa burisine.

À n da sunɔ mɛm nɔɔwɛ,

bwisi geeya

² A sina boko mɛm nɔɔwɔ nɔɔ mwɛɛ te a Gusunɔ kuan sɔ. ³ A ku senda a ka nùn duka suuri. A ku maa yɔrari a kɔsa kɔ. Domi u koo kpĩ u ko ye u kĩ ⁴ yèn sɔ win gari yi dam mɔ. Goo sari wi u koo kpĩ u nùn bikia u nɛɛ, mba u mɔ mi. ⁵ Wi u ra woodaba mɛm nɔɔwɛ, u ku ra kɔsa wa. Bwisigii u siribun saa yɛ. ⁶ Domi gãanu baanire nu nin saa ka nin siribu mɔ. Wahala gaa wãa ye ya tɔnu wãasi, ⁷ yera u ku ra n yɛ ye ya koo nùn deema. U ku ra n maa yɛ wi u koo nùn sɔ dɔma te ya koo nùn deema. ⁸ Tɔnu kun dam mɔ u n ka win hunde neni. Mɛya u n maa dam mɔ u ka tii wɔra win gɔɔn tɔru. U n yakiarɔ gɔɔn nɔman di. Mɛya nuku kɔsurugiin nuku kɔsuru ta n nùn yaramɔ.

Tɔnɔn wãaru

⁹ Na nen tii wɛ, na mɛɛra sãa sãa ye tɔnu u mɔ kpuro handunia sɔɔ. Na wa ma u ra win winsim taarewa u nùn kɔsa kua. ¹⁰ Na wa ba tɔn kɔsobu sikua ba wãa ba wɛre. Be ba maa gea kua, ba ka sãa yeru tonda, ma ba ben gari duari wuu sɔɔ. Yeni kpuro ya tubum sɛ. ¹¹ Domi ba ku ra yande tɔn kɔso be siri mii mii. Yen sɔna tɔmbu ba ra n kĩ ba n kɔsa mɔ ba n dɔɔ. ¹² Tɔn kɔso u ra torewa too, ka mɛ, kpa win wãaru tu denya. Adama ye na yɛ, yera wi u Gusunɔ nasie, wiya u doo nɔɔru mɔ. ¹³ Tɔn kɔso kun doo nɔɔru wasi. Win wãara kun denyamɔ tu saaru kera. Domi u n Yinni Gusunɔ nasie. ¹⁴ Gãanu wãa ni nu kooramɔ handunia ye sɔɔ ma nu tubum sɛ. Niya, ye ya koo tɔn kɔso deema yera ya ra maa gemgii deemɛ. Ye ya koo maa gemgii deema, yera ya ra maa tɔn kɔso deemɛ. Yenin tii ya tubum sɛ.

¹⁵ Yen sɔna na nuku dobu wɔlle suamɔ. Domi handunia ye sɔɔ, tɔnu kun gãa geenu wasi ma n kun mɔ u di u nɔ kpa u yɛeri. Yera ya ko n sãa win sɔmburun are win wãarun tɔru kpuro sɔɔ te Gusunɔ u nùn bura handunia ye sɔɔ. ¹⁶ Sanam mɛ na tii wɛ ka nen gɔru kpuro n ka bwisin saria gia, kpa n wa ye n kooramɔ handunia ye sɔɔ, na wa baa mɛ tɔmba ku ra dweeye sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru, ba n kpɛ bu tubu ye Gusunɔ u mɔ kpuro handunia sɔɔ. ¹⁷ Na sɔma kpuro wa ye Gusunɔ u kua. Na wa ma tɔnu kun kpɛ u tubu ye ya kooramɔ handunia ye sɔɔ. Baa mam ye tɔnu u kasu ka hania baka, u n kpɛ u ye wa. Baa bwisigii, u n kĩ u n ye yɛ, u n kpɛ u ye tubu.

9

¹ Geema, na tii wɛ, na ye kpuron kaso kua, ma na wa gemgibu ka bwisigibu ka ben sɔma wãawa Gusunɔn nɔmuɔ. Mɛya maa kĩru ka tusiru. Adama tɔnu kun yɛ ye ya koo nùn deema. ² Gemgii ka tɔn kɔso ka tɔn geo wi u dɛere ka wi u kun dɛere ka wi u yãkuru mɔ ka wi u kun yãkuru mɔ ka wi u kun toraru mɔ ka wi u toraru mɔ ka wi u nɔɔ mwɛɛru mɔ ka sere wi u nɔɔ mwɛɛru nasie, gãa teena nu ra be kpuro deemɛ. ³ Ye ya kooramɔ handunia ye sɔɔ, gãa teenu wãa ni nu n sãa dee dee. Niya, kɔkɔrɔ tia ba mɔ. Ben gɔrusɔ, nuku kɔsuru ka wiira gariya yi ra n yiba ben wãarun tɔru kpuro sɔɔ. Amen biru, gɔribun wãa yerɔwa ba dɔɔ. ⁴ Be ba wasi, ba yĩyɔbu mɔ. Bɔɔ wasu ga gbee sunɔn goru kere. ⁵ Be ba wasi, ba yɛ ma ba koo gbi. Adama be ba gu, ba n gãanu yɛ. Ba n maa kɔsiaru wasi domi ba bu duariwa mi. ⁶ Ben kĩru ka ben tusiru ka ben bine, ye kpuro ya kpawa mi. Ba n maa baa gaa mɔ handunia ye sɔɔ.

⁷ Yen sɔ, a doo a di a nɔ ka nuku dobu. Domi sɔmbu te a kua, ta Gusunɔ wɛre. ⁸ A de a n da n tɔɔ baka yãnu sebua baadomma kpa a ku duari a tii turare yɛka. ⁹ A de a ka wunen kurɔ wi a kĩ nuku dobu ko wunen wãarun tɔru sɔɔ te Gusunɔ u nun wɛ te ta ra doone mi nge woo. Domi yera ya ko n sãa nuku doo bi kaa n mɔ wunen sɔmburu sɔɔ handunia ye sɔɔ. ¹⁰ Sɔmbu te a gesi wa kpuro, a tu koowo. Domi sɔmburu ka bwisikunu ka yɛru ka bwisi, yen gaa sari gɔribun wãa yerɔ mi a dɔɔ.

Bwisi kun arufaani mɔ

baadomma

¹¹ Na maa wa handunia ye sɔɔ, n ñ mɔ be ba duka mɔ tɔnawa ba ra garasa di baadomma. N ñ maa mɔ tabu durɔ damgibu tɔnawa ba ra tabu di baadomma. Meya n ñ maa mɔ bwisigiba ba ra dɛanu wa ba kun wahala kue. N ñ maa mɔ laakarigibu tɔnawa ba ra ko gobigibu baadomma. N ñ maa yɛrugibu tɔna tɔmbu ba ra beere wɛ. Domi be kpurowa kɔsa ka gea ya ra deeme. ¹² Nge mɛ swɛɛ yi ku ra n yɛ saa ye ba koo yi mwa subaru sɔɔ ka yɛakororu, ñ kun mɛ nge mɛ gunɔ ga ku ra n yɛ saa ye ba koo ge mwa ka taa, nge meya tɔnu ku ra n win gɔɔn kɔba yɛ. Nɔni swɛaru ta ra tɔnun bii deeme subaru sɔɔ nge mɛ ba ra yɛɛ yi mweeri.

¹³ Na maa gɛanu wa bwisin swaa sɔɔ ni na tamaa nu sɛa gɛa girinu. ¹⁴ Wuu gaga wɛa ga ñ tɔmbu dabi. Yera sina boko goo u seema u gu tabu wɛri. Ma u sansani kpɛ u ka gu sikerena. ¹⁵ Wuu ge sɔɔ, bwisigii goo wɛa. Adama bwɛɛbwɛɛwa u sɛa. Durɔ wi, u koo raa kpɛ u wuu ge faaba ko saa sina boko win nɔman di. Adama goo kun nɔn yaaye win bwɛɛbwɛɛ ten sɔ. ¹⁶ Nɛn mi, bwisi yi kere dam. Adama bwisigii ù n sɛa bwɛɛbwɛɛ, tɔmba ra nɔn gemwa kpa bu yina bu ka win bwisi kɛru sɔmburu ko. ¹⁷ Adama ba n yɛ ma bwisigiin gari yi ba swaa daki teeru yi kere wi u gbaramɔ u ka gari bakasu kpare. ¹⁸ Bwisi yi maa tabu yɛnu kere. Adama toro u ra gea sankuwa.

10

¹ Sɔn si su gbiisi turare kowon gum sɔɔ, su ra gum mɛ sankuwa. Nge meya gari baka kookoosu baa sin fiiko su ra bwisi ka beere kawɛ.

² Bwisigiin gɔru ga ra n sɛawa dee dee. Adama gari bɔkɔguu ga ku ra dee dee swii. ³ Gari bɔkɔ ù n sɛimɔ swaa sɔɔ, bwisi yi ra n nɔn kɔmiɛwa kpa u n baawure sɔɔsimɔ ma u sɛawa gari bɔkɔ. ⁴ Wunen yinni ù n ka nun mɔru seewa, a ku wunen sɔmburu deri. Domi tii nɛnubu bu ra tora dabinu gbarewa. ⁵ Na toraru garu wa handunia ye sɔɔ te ta wee kparobun min di. ⁶ Tera, ba ra gasɔ gari bakasu aye damginu wɛ, kpa bu tɔn beeregibu aye piiminu wɛ. ⁷ Meya, na wa yobu ba dumi sɔni ma sinambu ba ka naasu sɛimɔ nge yobu.

⁸ Wi u suura gbemɔ, wiya u koo kpɛ u wɛri ye sɔɔ. Wi u maa gbɛraru suramɔ kpa waa yu nɔn dɔm. ⁹ Wi u kpenu suamɔ, u koo mɛera wa. Wi u maa dɛa beramɔ, u ko n wɛawa kari sɔɔ. ¹⁰ Win gbɛa yara yà kun nɔɔ do, ma u ñ ye nɔɔ dɛere, tilasiwa u ka dɛa ye kii ka dam bakam. Adama bwisiya yi ra de gɛanu nu kooru. ¹¹ Wi u waa sabua, ma ya nɔn dɔmmɔ, arufaani yerà u mɔ.

A kun da gari saari too

¹² Bwisigiin gari yi ra n beere mɔ. Adama gari bɔkɔn gari yi ra gu kam koosiewa. ¹³ U ra gari torewa ka gari bakaru kpa u yi wiru go ka wiira gari kɔsi. ¹⁴ U ra n gari saarimɔwa too. Adama tɔnu, a ku ra n yɛ ye ya koo nɔn deema. Goo maa sari wi u koo nun sɔ ye ya koo kooru wunen gɔɔn biru. ¹⁵ Gari bɔkɔ ga ra tii wasiraru dokewa sɔmburu baatere sɔɔ. Meya u ku ra maa kpɛ u da wuu sɔɔ.

¹⁶ Bɔrurama tem mɛ sɔɔ aluwaasi gari bɔkɔ u sɛa sunɔ ma mɛn sina asakpɔbu ba ra n ben tiin nukurun gari mɔ mɛn nɔɔ yam sɛra. ¹⁷ Doo nɔrugiba be ba sunɔ mɔ wi u yɛsiru yara, ma win sina asakpɔbu ba ra di dim saa sɔɔ bu ka dam wa, n ñ mɔ bu ka tam nɔ. ¹⁸ Wi u yikuru mɔ, win dirun kpɛeru ta ra kpunɛwa kpa ta n nim dumɔ. ¹⁹ Damgibu ba ra tɔɔ baka dim kowa bu ka nuku dobu ko. Tam mu ra bu nuku dobu wɛ kpa gobi yi de bu kpuro wa. ²⁰ A ku sina boko wii, baa wunen gɔruɔ. A ku maa yiikogii wii, baa asiri sɔɔ. À n kua mɛ, gunɔ ga koo wunen gari yi sua gu ka da gu nɔn sɔ ye a gerua.

Wɔrugɔra

ba ra ka tenkuru ko

11

¹ A nɔni yinuɔ a ka wunen dɛanu gabu bɔnu ko. Sɔɔ teeru kaa yen are wa. ² A nin sukum tɔmbu nɔɔba yiru ñ kun mɛ tɔmbu nɔɔba ita bɔnu kuo, domi a ñ yɛ nɔni swɛa te

ta koo nun deema handunia ye sɔɔ. ³ Guru wiru tà n ye, ta ra de gura yu nɛwa. Bera mi dāra wɛruma kpuro, bera miya ta ra n wāa. ⁴ Wi u woo ka guran berum mɔ̀, u ò dīanu duuru mɔ̀ u sere mam nɛɛ, u koo gɛ. ⁵ Nge mɛ tɔnu kun woon swaa yɛ, u ò maa yɛ nge mɛ tɔnu u ra ka mɔnde tɔn kurɔn nukurɔ, nge meya tɔnu kun maa Gusunɔ wi u kpuro mɔ̀n sɔman asansi yɛ. ⁶ A wunen dīanu duuruo bururu, kpa a n wāasi mi ka yokaa. A ku nɛɛ, kaa wɛra. Domi a ò yɛ yen ye ya koo gea ko.

⁷ Yam bururam mu wā. Meya ya ra maa tɔnu dore ù n sɔɔ ka nɔnu wa. ⁸ Tɔnu à n te wāaru sɔɔ, a nuku dobu koowo yen sɔ, kpa a n yaaye ma nuku sankiranun tɔnu wāa nu dabi. Adama ye ya kooramɔ̀ kpuro ya tubum sɛ.

A nuku dobu koowo

n sere dākuru ko

⁹ Bii durɔbu, a yɛɛrio wunen aluwaasirun saa sɔɔ. A wunen wāaru dio nge mɛ wunen gɔru ga kī. Adama yeniba kpuron biru, a n yɛ ma Gusunɔ u koo nun soku siri yerɔ. ¹⁰ Yen sɔ, a nuku sankiranu wunɔ wunen gɔrun di kpa a kɔsan kobu suuri. Domi aluwaasiru ka ten dam mu ra doonɛwa nge woo.

12

¹ Ì n mɛn na, a wunen taka kowo yaayo wunen aluwaasirun saa sɔɔ, nuku sankiranun tɔru tu sere na tɛ sɔɔ kaa nɛɛ, a ò maa wāaru kī. ² Saa ye sɔɔ, kaa n wāa yam wɔkuru sɔɔ nge sanam mɛ suru ka sɔɔ ka kperi, ye kpuro ya tīra ò kun mɛ nge sanam mɛ guru wiru ta wurama gura yà n na ya kpa. ³ Yen tɔɔ te sɔɔ, kaa n sāawa nge yenun kɔso wi u diirimɔ̀ berum sɔ ò kun mɛ nge dangii wi u dam dwiia ma u yāara tɔkɔrun sɔ ò kun mɛ nge kurɔ be ba som nambu yɔra yɛn sɔ ba ò maa dabi ò kun mɛ nge kurɔ be ba kun kpɛ bu maa yam wa saa fenentin di. ⁴ Wunen wāaru ta ko n sāawa nge gambo ye ya kenua ò kun mɛ nge nɛru tɛn wɔkinu dwiia ò kun mɛ nge gunɔbu ge ga swii mari ò kun mɛ nge womu ge ba mari. ⁵ Saa ye sɔɔ, kaa n berum mɔ̀ à n gunguru yɔmɔ̀ kpa a n wahala mɔ̀ à n sīimɔ̀. Wunen seri yi koo burura nge dāa wɛsu gasu. A ò maa kpɛ a yɔ nge twee. Meya kpee yānun nubura kun maa wunen bine seeyamɔ̀. Domi sɔɔ teeru baawure u koo da win wāa yee dāakirɔ kpa wuri yi nɔra baama swɛɛ sɔɔ. ⁶ Saa yera wāaru ta koo kasira nge sii geesun yɔni ò kun mɛ tu kɔsira nge boo wuragu u ò kun mɛ nge bwāaru daarɔ, ò kun mɛ tu kasira nge dɔkɔ kaaru dɔkɔ sɔɔ ⁷ kpa tɔnun tii u wura temɔ̀ mìn di u yara kpa win hunde yu wura Gusunɔ wi u raa nùn ye wɛn mi.

⁸ Waasu kowo u nɛɛ, gāanu kpuro nu tubum sɛ, nu maa sāawa biti.

Gari yin wii goberu

⁹ Yen biru, waasu kowo u ò sāa bwisigii tɔna, u maa tɔmbu yɛrun keu sɔɔsi. U mɔn dabinu swaa daki ma u nu wɛera, u nu wunana doo dooka. ¹⁰ U kookari kua ma u gari dori wa u yorua. Gari yi, yi sāawa gari gee. ¹¹ Bwisigiin gari yi sāawa nge yabiri yi yi ra tɔnun laakari yamiɛ. Meya yi maa sāa nge sɔretii yi yi yɛru gabe. Yi weewa Gusunɔn min di wi u sāa kparo geo. ¹² Nɛn bii, ye n tie, yera, a de yi nun bwisi kɛ. Bà n yin gari yorumɔ̀ tirenu sɔɔ, tire ni, nu ò ko n geeru mɔ̀. Keu bakan kobu bu ra maa wasi wasirasiewa.

¹³ Yen sɔ, su gari yi kpuron wii goberu swaa daki te ta nɛɛ, a Gusunɔ nasio kpa a win woodaba mɛm nɔwa. Yera, n weenɛ baawure u ko. ¹⁴ Domi Gusunɔ u koo kookoosu kpuro siri ka mam si su beruan tii, geesu ka kɔsusu.

WOMU GE GA DOBU BO

Ka Heberum ba tire te sokawa Womu ge ga dobu bo. Kurɔ ka durɔn k̄irun gariya ta m̀.

Yuuba ba tire ten gari weesinawa ka k̄ii te Gusunɔ u win tɔmbu Isireliba k̄ia. Ma naane dokeobu ba maa tu weesina ka k̄ii te Yesu Kirisi u win yigberu k̄ia.

Tire ten kpunaa

1. Womu 1, wiru 1.1n di sere wiru 2.7.
2. Womu 2, wiru 2.8-17.
3. Womu 3, wiru 3.1n di sere wiru 5.1.
4. Womu 4, wiru 5.2n di sere wiru 6.3.
5. Womu 5, wiru 6.4n di sere wiru 7.11.
6. Womu 6, wiru 7.12n di sere wiru 8.5a.
7. Womu 7, wiru 8.5b-14.

¹ Womu ge ga dobu bo wee. Salomɔwa ga ka yã.

Kurɔ ka durɔn faagi

Kurɔ u nɛɛ,

² a man s̄suo ka wunen tiin nɔɔ.

Domi wunen k̄irun kookoosu su tam dobu kere.

³ Wunen wani yi nuburu do.

A s̄awa nge turare ye ya pusa.

Yen s̄na wɔndiaba ba nun k̄i.

⁴ A man tii gawema kpa su nun naa sw̄ii ka duka.

A s̄awa nen sunɔ, a ka man doo wunen w̄a yerɔ.

Wunen saabuwa sa nuku dobu m̀.

Wunen k̄iru ta tam dobu kere.

Ba gem m̀ be ba nun k̄i.

⁵ Yerusalemun wɔndiaba, i swaa dakio i nɔ.

Na t̄iri, adama na s̄a kurɔ burɔ.

Na t̄iri nge Kedaan kuu bekuruginu,

adama na w̄awa nge beku karenu ni nu w̄a Salomɔn sina kpaarɔ.

⁶ I ku man gem yèn s̄ na t̄iri.

S̄ɔwa u man kua m̄.

Nen sesubu ba ka man m̄ru kua.

Ba man kua ben reseem d̄a gbaarun k̄so.

Adama na ñ nen tiigiru k̄su.

⁷ A man s̄ɔwɔ nen k̄inasi mi a ra wunen sabenu kpare,

ka mi a ra de nu s̄ɔ sure.

Kpa na kun maa sirene wunen berusebun sabenun suunu s̄ɔ.

Yã kparoba nɛɛ,

⁸ wunɛ wi a tɔn kurɔbu kpuro buram kere,

à kun yam mi ȳ, a doo a yã ḡɔn yira sw̄ii.

Kpa a wunen bonu kpara kparobun w̄a yerun b̄kuɔ.

Durɔ u nɛɛ,

⁹ nen k̄inasi, a ka dum nia weene

ye ya Egibitin sunɔn tabu k̄k̄e gawamɔ.

¹⁰ Wunen bura ȳanu nu ra de wunen baanu nu man w̄re.

Wunen w̄ira ka goonu w̄.

Yã kparoba nɛɛ,

¹¹ sa ko nun saba kua ye ya wura ka sii geesu m̄enne.

Kurɔ u nɛɛ,

¹² sanam m̄e sina boko u s̄ ka wigibu,

nen turaren nubura pusa.

¹³ Nen k̄inasi u nuburu dowo nge turare ye ba m̀ miru,

ye ya sure nen tororo.

¹⁴ Nen kīnasi u s̄awa nge d̄a w̄e burasu.

Su ra kpiwa res̄em d̄a gbaar̄o Engedīo.

Dur̄o u n̄e,

¹⁵ nen kīnasi, a s̄awa kur̄o bur̄o.

Wunen̄ n̄oni yi ballim̄o nge waa bakagii.

Kur̄o u n̄e,

¹⁶ nen kīnasi, a s̄awa dur̄o bur̄o,

wuna a man w̄ere.

Besen̄ kp̄in yeru ta ko n n̄o n̄e nge yaka bekusu.

¹⁷ D̄a ye ba m̄e s̄eduru, yera ba ka besen̄ dirun̄ d̄a mwaanatia kua.

Ma ba ten yari kua ka d̄a ye ba m̄e sipere.

2

¹ Nena na s̄a nge gunarun̄ biibii ye ya kp̄ia tem̄ t̄erāo.

Na maa s̄a nge yakasun̄ biibii ye ya w̄a w̄awāo.

Dur̄o u n̄e,

² a n̄ nen kīnasi wa win̄ w̄andia kraasibun̄ wuuro,

u ra n̄ s̄awa nge biibii ye ya w̄a s̄akin̄ suunū s̄o.

Kur̄o u n̄e,

³ a n̄ nen kīnasi wa aluwaasiban̄ suunū s̄o,

u s̄awa nge d̄a te ba m̄e p̄omiē d̄anun̄ suunū s̄o t̄en̄ marum̄ mu dibu do.

Na ra k̄a na n̄ s̄o win̄ saar̄o.

⁴ U ka man da mi ba ra t̄o baka d̄ianu di.

Ma u man̄ n̄enua ka k̄iru.

⁵ Wee k̄ira man̄ bar̄o kua.

A man̄ dam̄ k̄e ka kira dur̄onu, ka p̄omien̄ marum̄.

⁶ Na k̄i na n̄ nen wirū s̄ondi win̄ n̄am̄ d̄war̄o,

kp̄a win̄ n̄am̄ geu gu man̄ b̄kasi.

Dur̄o u n̄e,

⁷ b̄e Yerusalemun̄ w̄andiaba, na b̄e s̄ōm̄o

ka yēe kp̄iki ka n̄ennun̄ ȳisinu,

i ku nen kīnasi yamia saa ye u ñ k̄i u se.

Dur̄o u wee

Kur̄o u n̄e,

⁸ na nen kīnasin̄ n̄o n̄ōm̄o.

W̄o u guunū sarikiram̄o u wee.

⁹ U s̄awa nge yaa kp̄iku ñ kun̄ m̄e nge gini kp̄ema.

Wi wee dirun̄ birūo,

u man̄ m̄erima f̄en̄entin di.

¹⁰ Ma u ka man̄ gari kua u n̄e,

a seewo nen kīnasi, kur̄o bur̄o, a na.

¹¹ Wee puran̄ saa ya doona,

ma gura ya ȳōra*.

¹² Biibii ya kp̄ia yam̄ kpuro.

Sa gun̄o bwese bwesekan̄ sw̄i n̄ōm̄o.

Kp̄arukonun̄ sw̄i yi n̄ōra besen̄ tem̄ s̄o.

¹³ D̄a te ba m̄e figie ta marum̄ torum̄o,

ma res̄em t̄okan̄ w̄esun̄ nubura pusa.

A seewo, a na nen kīnasi, kur̄o bur̄o,

¹⁴ wune wi a s̄a nge s̄akus̄a ye ya w̄a kpee baa s̄o ya kukua.

A man̄ wunen̄ wuswaa s̄ōsio.

A de n̄ wunen̄ n̄o n̄o.

Dom̄i wunen̄ d̄ok̄ora n̄ōbu do.

M̄eya maa wunen̄ wuswaa ra man̄ w̄ere.

Kur̄on̄ mero u n̄e,

* 2:11 gura ya ȳōra - Isireliban̄ tem̄o, puran̄ saa gura ra n̄e.

¹⁵ i sun demaku binu mwεerio
ni nu besen resem gbaaru sankumɔ saa ye ya wεsu s̄a.

Kurɔ u nεε,

¹⁶ nen k̄inasi u s̄awa negii,
na maa s̄a wigii.

U win sabenu kparamɔ yakasun biibiin suunu s̄ɔ.

¹⁷ A de a ḡsira, nen k̄inasi, a n w̄a guunu w̄ollɔ
a n s̄a nge yaa kpiku ñ kun mε nge gini kpema,
sere s̄ɔ u ka du saaru tu kp̄εa.

Kurɔ u ka win k̄inasi dosimɔ

Kurɔ u nεε,

3

¹ w̄ɔku girira na kp̄i nen kpin yeru w̄ollɔ.

Na kasu wi nen ḡru ga k̄i.

Adama na ñ n̄n wa.

² Ñ n men na, kon sewa n b̄su wuu s̄ɔ,
gen swεε ka gen yaburɔ na n kasu wi nen ḡru ga k̄i.

Na n̄n kasu kasu, adama na ñ n̄n wa.

³ Ye wuu gen k̄soba b̄su ba wuu m̄erimɔ, ba man wa,
ma na bu bikia na nεε, i nen k̄inasi wa?

⁴ Ye na bu deri kese, yera na nen k̄inasi wi wa.

Na n̄n s̄ere, na ñ n̄n ȳdsu

sere na ka n̄n da nen mero wi u man maran dirɔ.

⁵ Bεε Yerusalemun w̄andiaba,
na bεε s̄ɔmɔ ka yεε kpiki ka nennun ȳsinu,
i ku nen k̄inasi yamia saa ye u ñ k̄i u se.

Kurɔ u nεε,

⁶ wara u saram wee gbaburun di meni nge wii t̄i.

U turare ye ba m̄ miru ka turare d̄ekagia bwese bwesekan nuburu m̄.

⁷ Salom̄ɔn kpin yera ba s̄ɔwa ba ka wee,

Isireliban tabu durɔ damgibu wata ba n̄n sw̄i ba w̄a ḡn ḡnka.

⁸ Be kpuro ba ka takobi sannɔ ȳ.

Ba s̄awa tabu durɔbu.

Ben baawure u win takobi beki win ȳs̄aɔ

u ka s̄ɔru s̄a baa yiberεba b̄ n kurama w̄kuru.

⁹ Sina boko Salom̄ɔ u dera ba n̄n amakeen kitaru kua ka d̄a ye ba ka na Libanin di.

¹⁰ Ma ba ten suatian d̄eki kua ka sii geesu.

Ba maa ten gballitia kua ka wura.

Ba ten sin yerun leferi beku wun̄mgiru wukiri

te Yerusalemun w̄andiaba ba buraru kua k̄irun s̄.

¹¹ I yarima bεε Sīnin w̄andiaba, i sina boko Salom̄ɔ wa.

U win furɔ doke ge win mero n̄n dokea saa ye u kurɔ kpaaru kua.

D̄ama te, u w̄a nuku dobu s̄ɔ.

Durɔ u nεε,

4

¹ a s̄awa kurɔ burɔ, nen k̄inasi.

Wunen n̄ni yi ballim̄ nge waa bakagii wunen s̄anditian w̄erin di.

Wunen seri yi s̄a nge boo wuuru te ta saramam̄ Galadin guuru w̄ollun di.

² Wunen donnu nu buriri nge ȳa n̄n sansu ba b̄ɔra nu nim n̄rum wee.

Nu maa n̄ɔ n̄wa swεε swεε, nin gara kun kande.

³ Wunen n̄ɔ ga sw̄riwa nge tom,

ma ga waabu w̄.

Wunen baanu nu ballim̄wa nge dire s̄ons̄om bia wunen s̄anditian w̄erin di.

⁴ Wunen wīra wāwa nge Dafidin dii bwereku gagu
 mi ba ra tabu yānu bere.
 Wunen saban bataniba ba sāa nge tabu yāa ni ba bwē mi.
⁵ Wunen bwāsu sāa nge yaa kpikun binu yiru ni nu yakasu dimō biibiin suunu sōo.
⁶ Sere sōo u ka du saaru tu kpēa,
 kon da guuru wāllō mi turare ye ba mō miru ka turare dēkagia ya wāa.
⁷ A sāawa kurō burō, nen kīnasi.
 A ñ bau gagu mō.
⁸ A na su doona saa Libanin guunun di
 ka Seniri ka Hεεmōon guurun di
 mi gbee sinansu ka musuku yambarōsu ra n wāa.
⁹ Besen nōni yì n yinna, ñ kun mε nà n wunen saban batani tia wa,
 wunen kīra ra nen gōru kpuro mwewa, nen sesu, nen kurō.
¹⁰ Wunen kīru ta nuku dobu mō nen sesu, nen kurō.
 Wunen kīru ta tam dobu kere.
 Meya maa wunen turaren nuburu ta do ta turare kpuro kere.
¹¹ Wunen nōo ga sōsubu do nge tim bau.
 Tim ka bom mu wāa wunen nōo sōo.
 Wunen yānu nu nuburu dowa nge dāa te ba mō seduru Libaniō.
¹² A sāawa nge dāa gbaaru te ba kara koosi, nen sesu, nen kurō.
 A sāawa nge dōkō ye ba kenua, ñ kun mε nge bwia ye ba mara.
¹³ Wunen nim mu dāa gbaarun dānu yēkamō.
 Nin binu ni ba sokumō gerenadi nu do too.
 Meya lalle ka naadi ya maa kpia mi,
¹⁴ ka safarani, ka yaka si su nuburu do, ka kaneli,
 ka dāa ni ba ra ka turare dēkagia ko, ka miru, ka aloesi,
 ka sere yaka si su nuburu do bu kpuro.
¹⁵ Wunε a sāawa nge dāa gbaarun dōkō
 ñ kun mε nge bwia ye ya nim sumō
 mε mu wee saa Libanin guunun di.
Kurō u nεε,
¹⁶ sōo yēsi yēsikan wosu,
 i seewo i nen dāa gbaarun dānu kō,
 kpa nin nuburu duroru tu yari kpuro.
 I de nen kīnasi u du win dāa gbaaru sōo
 kpa u yen dāa bii geenu di.

Durō u wee
Durō u nεε,

5

¹ na dua nen dāa gbaaru sōo,
 nen sesu, nen kurō.
 Na nen turare ye ba mō mirun dāa yorimō ka kiki si su nuburu do.
 Na nen tim baun tim dimō.
 Na nen tam ka nen bom nōrumō.
Yerusalemun wōndiaba ba nεε,
 i dio, bεε be i kīanε.
 I nōruo kpa i n kīru barō.

Kurō u gambo wukia

adama n dākuru kua

Kurō u nεε,

² na dō adama nen bwēra ya ñ kpī.

Na ka nen kīnasi dosimō u gambo soomō.

Durō u nεε,

a man kenia, nen sesu, nen kīnasi.
 Wunε wi a s̄āa nge s̄ākusā, a yiba.
 Nen wira nikerera.
 Ma nen seri nim s̄ēera.
Kurō u nεε,
³ wee na nen yaberu pota.
 Kon maa kpī n se n tu sebe?
 Na nen kōri kpakia kō, yera kon maa se n yi disinu ko?
⁴ Yera nen kīnasi wi, u win nōmu kp̄εema gambon wem di,
 ma nen bwēra wura win mi.
⁵ Na seewa n ka nūn kenia.
 Turare ye ba m̄ miru ya d̄āakumō nen nōman di gambon nenutia s̄ō.
⁶ Na nen kīnasi kenia,
 adama na deema u doona.
 Nen bwēra raa wura win mi, sanam mε na win nō nua.
 Na nūn kasu kasu, na ñ nūn wa.
 Na nūn soka, u ñ wure.
⁷ Wuu gen kōsobu ba ka man yinna.
 Ba man so ba mēera kua.
 Be ba gbāraru kōsu, ba nen s̄ōnditia mwa.
⁸ Bεε Yerusalemun w̄ōndiaba, na bεε kanamō,
 ñ n nen kīnasi wa, i nūn s̄ōwō win kīra man barō kua.
Yerusalemun w̄ōndiaba ba nεε,
⁹ wunε wi a kurōbu kpuro buram kere,
 mba wunen kīnasi wi, u mō ye goo kun mō a ka sun s̄ōmō mε.
Kurō u nεε,
¹⁰ nen kīnasi, t̄ōn swāōwa, win wuswaa ballimō.
 T̄ōmbu n̄ōrōbun suba w̄okuru (10.000) s̄ō, wiya kaa waabu gbi.
¹¹ Win wuswaa ya ballimō nge wura gea.
 Win seri yi t̄iriwa nge gunō m̄ōran sansu.
¹² Win n̄ōni yi s̄āawa nge waa bakagii ye ya w̄āa daarō.
 Win n̄ōni kpiki yi s̄āawa nge bom bekum.
 N̄ōni yi, yi ka kpee gobiginu weenε ni ba doke taabu s̄ō.
¹³ Win baanu nu w̄āwa nge turare bii yi yi kpiibu wee.
 Win nō ga s̄āawa nge biibii ȳen min di turare ya d̄āakumō.
¹⁴ Win nōma ya ka wuran suma weenε ye ba kpee gobiginu dokea.
 Win wasi yi w̄ōru nge suunu don te ba w̄ōriasia
 ba buraru koosi ka kpee buranu ni nu n̄ōni boogu mō.
¹⁵ Win kōri yi s̄āawa nge gbere yiru ye ba kua ka kpee kpikuru.
 Ma ba ye gira wura gean w̄ollo.
 Ì n nūn mēera, u s̄āawa nge Libanin d̄āa ni ba m̄ seduru.
¹⁶ Win n̄ōn gari do.
 Wi s̄ōra nen bwēra ra n w̄āa mam mam.
 Bεε Yerusalemun w̄ōndiaba, mε nen b̄ōrō kīnasi wi, u s̄āawa mi.
Yerusalemun w̄ōndiaba ba nεε,

6

¹ mana wunen kīnasi wi, u da,
 wunε wi a kurōbu kpuro buram kere.
 Bera mana u gere, kpa su ka nun wi kasu.
Kurō u nεε,
² nen kīnasi u dawa win d̄āa gbaarō,
 mi turare bii w̄āa yi yi kpiibu wee,
 u ka win sabenu kpara kpa u biibii b̄ōri.
³ Na s̄āawa nen kīnasigii, ma u maa s̄āa negii.
 U win sabenu kparamō biibiin suunu s̄ō.

Nge mɛ kurɔ win wasi sãa
Durɔ u nɛɛ,
 4 a girima mɔ nge wuu ge ba mɔ Tirisa.
 Nɛn kɪnasi, a wã nge Yerusalɛmu.
 A nanum mɔ nge tabu sãa ka yen gidi bɔra.
 5 A ku maa man mɛɛri.
 Domi wunen nɔni yi nɛn kɪru seeyamɔ.
 Wunen seri yi sãa nge boo wuuru
 te ta saramamɔ Galadin guurun wɔllun di.
 6 Wunen donnu nu buriri nge yãa nɛn sansu ba bɔra
 nu nim nɔrum wee, nu maa nɔw nɛwa swɛɛ swɛɛ, nin gara kun kande.
 7 Wunen baanu nu ballimɔwa nge dire sɔnsɔm bia wunen sɔnditian wɛrin di.
 8 Sinanibun geera sãawa wata,
 sina kurɔbu maa wɛnɛ.
 Wɔndiaban geera kun nɔru mɔ be.
 9 Adama nɛn kɪnasi wi, u n̄ bau mɔ,
 u sãawa nɛnɛm be sɔɔ.
 U sãawa win mɛron bii wɔndia teeruru te u kɪ too.
 Wɔndia be ba n̄n wa, ba nɛɛ,
 u sãawa domarugii.
 Sinanibu ka ban sina kurɔbu ba maa n̄n siara ba nɛɛ,
 10 wara u yarimam wee nge buruku sɔɔ.
 Wara u wã mɛ nge suru.
 Wara u ballimɔ nge sɔɔ.
 U nanum mɔ nge tabu sãa ka yen gidi bɔra.
 11 Na da dãa gbaarɔ mi dãa marum wãa,
 n ka wa yakasu s̄n n̄ kpia wɔwɔɔ,
 kpa n wa resɛm tãka yà n̄ kpara,
 kpa n maa wa dãa te ba mɔ gerenadi tà n wɛsu sãa.
 12 Na n̄ ka baaru nɛn bwɛra man sua,
 ya man doke nɛn tɔmbun tabu kekeban suunu sɔɔ yi dumi gawe.
Kurɔbu ka wɔndiaba ba nɛɛ,

7

1 a gɔsirama, a gɔsirama, Sunɛmun bii,
 a gɔsirama su nun mɛɛri.
 Mban sɔna i nɛ Sunɛmun bii mɛɛra
 nge wi u yaamɔ tɔn wuunu yirun baa sɔɔ.
Durɔ u nɛɛ,
 2 wɔndia bɛɛregii, wunen naasu su wã salubata sɔɔ.
 Wunen pɔra ya wãwa nge saba.
 Wi u ye kua mɔmɔn tiiwa.
 3 Wunen bwɛirun gira yera sãawa bwɛrɛrɛ nge nɔran nɔɔ
 ye ya ku ra tam kpe.
 Wunen bɔsɔ ga swɛri nge alikama ye ba ka biibii sikerɛnɛ.
 4 Wunen bwãsu sãawa nge yaa kpikun binu yiru.
 5 Wunen wɛiru ta buririwa nge suunu donnu.
 Wunen nɔni yi dɛɛrewa nge Hesibonin yeru
 si su wãa wuu bɔkɔ gen kɔnnɔn bɔkuɔ.
 Wunen wɛru ta dɛndewa mam mam nge Libanin kɔsu yeru
 te ta Damasi mɛɛra.
 6 Wunen wira suarewa nge guu te ba mɔ Kaamɛli.
 Ma wunen tara ya ballimɔ nge beku gobigiru
 sere ya sina bokon bwɛra kpuro mwa.
 7 Wunen buram banda, a man wɛre too.

Wunε sɔɔra nen kīru kpuro wāa.

⁸ Wunen wasi yi dendewa nge kpakpa bāa.

Wunen bwāsu su sāawa nge dāa marum swaaru.

⁹ Na nεε, kon kpakpa yɔwa kpa n yen marum nεnε.

Wunen bwāsu su sāawa nge resεm swaaru.

Wunen wēsiaru ta nuburu do nge dāa marum mε ba mɔ pɔmu.

¹⁰ Nà n nun sɔsu, na ra n nuku dobu mɔ nge wi u tam durom nɔra.

Kurɔ u nεε,

tam mε, mu kokuo nen kīnasin sɔ

mu du win nɔɔ sɔ ù n dweeyamɔ.

¹¹ Na sāawa nen kīnasigii,

ma win kīru kpuro wāa nε sɔɔ.

Kīana sɔɔra nuku doba wāa

Kurɔ u nεε,

¹² nen kīnasi, a yarima su da baru kpaanɔ kpa sa n wāa mi.

¹³ Bururu sa ko se su da dāa gbaarɔ,

su wa resεm tɔka ka dāa te ba mɔ

gerenadi yà n kpare ya wēsu sāa.

Miya kon nun kīru sɔɔsi.

¹⁴ Dāa te ba mɔ mandaragore ta ten turare yēkamɔ.

Besεn yenu kɔnnɔwɔ, sa dāa marum kpuro mɔ mε mu dobu bo,

ginakugim ka gisaku gegim.

Na mε kpuro yii wunen sɔ nen kīnasi.

8

¹ À n daa sāa nen sesu mero turosi, kon ka nun yinna tɔwɔ,
kpa n nun bɔkasi, goo kun maa man gemmɔ.

² Kon ka nun da nen meron yenuɔ

kpa a man bwisi kē.

Kon nun tam nubu durorugim wē

mε na kua ka dāa bii ni ba mɔ gerenadi.

³ Na kī na n nen wiru sɔndi win nɔm dwarz,

kpa win nɔm geu gu man bɔkasi.

⁴ Bεε Yerusalemun wɔndiaba, na bεε sɔɔmɔ,

i ku nen kīnasi yamia saa ye u ù kī u se.

Wɔndiaba ba nεε,

⁵ wara u wee gbaburun di u win kīnasi gballi.

Kīrun dam

Kurɔ u nεε,

na nun yamia dāa saarɔ wunen yεnun bɔkuɔ,

mi wunen mero u wunen gura sua u nun mara.

⁶ A de nε turo n gari yi n wāa wunen gɔruɔ.

A de a n nε turo bɔkasi.

Domī kīru ta dam mɔwa nge gɔɔ.

Nisinu nu maa sāawa gāa gɔbunu nge gɔribun wāa yeru.

Nin dam mu sāawa nge dɔɔ yari.

Yinni Gusunɔn min diya yi wee.

⁷ Nim wɔkun nim ka men kpāaru mu ù kpē mu kīrun dɔɔ go.

Meya maa daanun nim yiburu ta ù kpē tu kī te wukiri.

Tɔnu wi u win dukia kpuro wē bu ka nùn kīan sɔ,

u ù kī te wasi.

Yen kɔkɔrɔ, ba koo nùn gemwa.

Kurɔn sesubu ba nεε,

⁸ sa sesu piibu mɔ wi u kun gina bwāa kpia.

Am̄na sa ko n̄n kua sanam me ba n̄n k̄ian na.

⁹ Û n s̄a nge gb̄araru,
sa ko tu t̄asisiawa ka sii geesu.

Û n maa s̄a nge k̄on̄n̄,
sa ko ge k̄orewa ka d̄a ye ba m̄ s̄edurun gambo.

Kur̄ u n̄e,

¹⁰ na s̄awa nge gb̄araru,
ma n̄en bw̄a ya s̄a nge wuu k̄sobun w̄a yeru.

N̄en k̄inasi u ȳe ma na b̄ori ȳendu m̄ win mi.

Dur̄ u n̄e,

¹¹ Salom̄ u resem t̄kan gbaaru m̄ Baali Ham̄w̄.

Ma u gbaa te k̄sobu n̄mu s̄andia.

Ben baawure u ra ka sii geesun gobi n̄r̄bu (1.000) n̄wa
bu sere gbaa ten marum s̄ori.

¹² Salom̄ u win sii geesun gobi n̄r̄bu (1.000) suo u n̄ m̄,
kpa u win gbaa k̄sobu yen goobu (200) w̄e.

N̄ena na n̄en tiin resem gbaaru m̄,
ma na tu k̄su.

¹³ A de n̄ wunen n̄w̄ n̄ n̄en k̄inasi,
wun̄e wi a ra n̄ w̄a d̄a gbaaru s̄w̄.

Kraasiba k̄i bu gu n̄w̄.

Kur̄ u n̄e,

¹⁴ a wasi suo n̄en k̄inasi,
kpa a n̄ s̄a nge yaa kpiku ñ kun me nge gini kp̄ema
ye ya w̄a guuru w̄ll̄ mi yaka nubu durorugisu w̄a.

ESAI

Tire ten gari yi sãawa bõnu ita.

Bõnu gbiikaa wiru 1n di sere wiru 39.

Yudaban wahalan gariya bõnu gbiikaa ye, ya m̀. Waati ye sɔɔ, Yudaba ba Asirigibun berum m̀. Adama Gusunɔn sɔmɔ Esai u wa ma n ñ berum mɛ tɔna mu sãa ben wahala. Ye ya maa sãa ben wahala, yera mem nɔɔbu sariru ka durum ka naane ye ba ñ Gusunɔ sãa. Yen sɔna Esai u Yudaba ka ben kparobu kirɔ kua bu ka gɔru gɔsia kpa bu wura bu gem swii ben wãaru sɔɔ. U maa bu sɔɔwa ma goo u koo yarima Dafidin bweserun di kpa u ka bɔri yendu na handuniaɔ.

Bõnu yiruse wiru 40n di sere wiru 55.

Bõnu yiruse sun sɔmɔ saa ye ba Yuuba yoru mwɛera ba ka da Babilonia. Saa ye sɔra Gusunɔn sɔmɔ Esai u win tɔmbu sɔɔwa ma Gusunɔ u koo bu yakia kpa u ka bu wurama ben temɔ bu wãa kpaaru di. Esai u maa sun sɔmɔ tire te sɔɔ ma Gusunɔwa u gãanu kpuro neni win nɔmuɔ. Wiya u dera gãanu kpuro kooramɔ. Saa win tɔmbu Isireliban min diya handunia ya koo durom wa.

Bõnu itase wiru 56n di sere wiru 66.

Yuu be ba wurama yorun di ba wãa Yerusalemɔ, ben gariya bõnu itase ya m̀. Esai u bu dam kã u nɛɛ, Gusunɔ u koo win nɔɔ mwɛeru yibia u handuniagibu siri. U maa bu gem kobu ka tɔɔ wɛrarugiru ka yãkunu ka kananun gari yaayasiama. Esai wiru 61:1-2n gariya Yesu u denda sanam mɛ u win sɔmburu torua.

Tire ten kpunaa

1. Ba Isireliba ka Yudaba kirɔ m̀, wiru 1n di sere wiru 12.
2. Yinni Gusunɔ u koo bwese tukunu sɛɛyasia, wiru 13n di sere wiru 23.
3. Siri dãakibu, wiru 24n di sere wiru 27.
4. Kirɔba ka maa nɔɔ mwɛenu, wiru 28n di sere wiru 33.
5. Siri dãakibu, wiru 34n di sere wiru 35.
6. Sina boko Esekiasi ka Asirigibu, wiru 36n di sere wiru 39.
7. Nuku yemiabun nɔɔ mwɛenu, wiru 40n di sere wiru 55.
8. Labaari dora, wiru 56n di sere wiru 66.

BÕNU GBIKAA

¹ Tire ten gari yi sãawa gari yi Gusunɔn sɔmɔ Esai Amɔtin bii u gerua Yudaban sɔ, ka sere ben wuu Yerusalemun tiin sɔ. U gari yi geruawa sanam mɛ sinam beni, Osiasi ka Yotamu ka Akasi ka Esekiasi ba bandu di di Yudaɔ.

Tɔn be ba ku ra gãanu tubu

² Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wɔllu ka tem, i ka man nɔɔwɔ.

Na nen bibu seeya,
na bu swaa sɔɔsi,
adama ba man seesi.

³ Naa kinenu nu ra n nin kparo yɛ.

Ketɛkunu nu ra n maa yɛ mi nin yinni u ra nu dɔanu yiiye.

Adama nen tɔmbu Isireliba ba ñ mam kɪ bu gãanu gia.

Ba ku ra gãanu tubu.

⁴ Ma Esai u nɛɛ,
bɛɛ Isireliba, bɔruroba i sãa,
domi i durum m̀dwa.

Toranu nu yiba bɛɛn suunu sɔɔ.

Nuku kɔsurun wãara i wãa.

Bɛɛ kpuro i sankirewa,
domi i Yinni Gusunɔ deri.

I nùn gema, wi, wi u sãa bɛɛn Yinni Dɛero,

ma i nùn biru kisi.

⁵ Sɛɛyasia birà u koo maa bɛɛ ko,

domi nɔn dabina i nùn seesi.

I sãawa nge tɔnu wìn bwisikunu kun wã,

ma u daa kãsa mò.

⁶ Saa win wirun di sere ka win naa taranɔ,
kpuro barara.

Domi ba ñ win mɛɛraba ka win bosu teye
bu tim gumgim doke bu sere mam nɛɛ, ba koo bɔke.

⁷ Bɛɛn tem mu kua bansu.

Mɛn wusu dɔɔ mwaakira.

I tɔn tukobu mɛɛra ba ka mɛn dīanu gura,

ba ñ gãanu deri.

⁸ Ma Yerusalemu ya tiara ye tɔna.

Ya kɔɔre nge kuru resɛm gbaarun suunu sɔɔ,

ñ kun mɛ, gberɔ.

Ya yɔ tom ye tɔna

nge wuu ge ba tabu bure ba doona.

⁹ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni

ù kun daa bɛɛn sukum fiiko faaba kue

Yerusalemu ye sɔɔ, ya koo raa kam kowa nge Sodomu ka Gomɔra.

Sãa te Gusunɔ u tusa

¹⁰ Ma Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ wirugibu be i ka Sodomugibu weenɛ,

i nɛ, Yinni Gusunɔn gari swaa dakio.

Bɛɛ be i maa tie, i ka Gomɔragibu weenɛ,

i nɛn wooda mɛm nɔɔwɔ.

¹¹ I tamaa bɛɛn yãku dabi ni, nu man gãanu sãa?

Bɛɛn yãku yãanu ka yãku gum

mɛ i ra ka man yãku dɔɔ mwaararuginu kue,

ya den man tusa.

Na wasira ka bɛɛn yaa sabenun yɛm

mɛ i ra yɛke nɛn sãa yerɔ.

¹² Ye i ra nɛ nɛn sãa yerɔ ka wɔrubu,

yeya na bɛɛ bikia?

¹³ Bɛɛn kɛɛ ni i ka naamɔ mi kama.

I ku ra maa ka nu na.

Bɛɛn turare ya ñ man nuburu doremɔ.

I ku maa man ye dɔɔ dokea.

Na den bɛɛn kãsa ye tusa

ye i ra ko ì n mɛnna nɛn sãa yerɔ

i ka man sã, suru ù n yara,

ka tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ,

ka sere maa tɔɔ bakanun saa.

I ku maa man tɔɔ baka nin bweseru diiya.

¹⁴ Na maa bɛɛ sɔɔmɔ,

bɛɛn tɔɔ baka ni kpuro nu man tusawa.

Nu man sãawewa sɔmu bakanu.

Na maa wasira n ka nu sɔbe.

¹⁵ Baa ì n bɛɛn kanaru dɛnyasiamɔ,

na ku ra nu swaa daki.

Ì n nɔma yiiya wɔllɔ i ka kanaru ko,

na ra nɛn wuswaa sīiyewa,

na kun bɛɛ mɛɛra.

Domi bɛɛn nɔma tɔmbun yɛm yiba be i go.

¹⁶ Yen sã, i tii sãrasio
i nuku kãsuru deri,
kpa i ku maa kãsa ko.

¹⁷ I seewo i gea ko,
kpa i n gem swii.
I be ba dam dãremã faaba koowo.
I gobekuba wẽeyã ye n sãa begia,
kpa i ka gãminibu yina.

¹⁸⁻¹⁹ I na su wesiana kpa su nãnsina.

Ì n wura i man mem nãowa,
baa been gãru gà n tiri nge weke biru,
kon gu dẽerasia gu burura nge wẽsu.
Baa gà n maa sãrin na nge wẽe wunãmgii,
ga koo burura nge wẽe kpiki,
kpa i tem men dĩa geenu di.

²⁰ Adama ì n yina, ma i man seesi,
ba koo beẽ gowa tabu são ka takobi.
Ne, Yinni Gusunãwa na yeni gerua.

Yinni Gusunã

u koo Yerusalemu dẽerasia

²¹ Gusunã u nee,
Yerusalemu, wunẽ wi na raa naane sãa,
wee a kua nge kurã sakara kowo,
wi u win durã deri.
Domi yellu gemgiba raa yiba wunẽ são.
Adama gisã, tãn gowobu tãnawa ba nun wãasi.

²² A raa sãa nge sii geesu.
Wee a kua nge sii bisu.
A raa sãawa nge tam gem.
Adama tẽ, a kua nge tam me ba nim doke.

²³ Wunen wirugiba man seesi,
ma ba ka gbẽnãbu não tia sãa.
Be kpurowa ba ra n kẽnu yĩiyã,
kpa ba n nãm biran kẽnu naa gire.
Ba ku ra gobekuba wẽ ye n sãa begia,
ba ku ra maa ka gãminibu yine.

²⁴ Yen sã, i swaa dakio i nã
ye ne Gusunã, wãllu ka tem Yinni na gerumã,
ne wi na sãa beẽ Isireliban dam.
Na nee, kon beẽ nen yibereba mãru kãsie
kpa nen mãru yu wa yu sure.

²⁵ Kon beẽ nãma doke
kpa n beẽ wã nge sisu
n been disinu kpuro wuna
kpa i dẽera.

²⁶ Kon beẽ kua nge yellu.
Siri kowobu ba ñ maa nãm biran kẽnu mwaamã.
Meya ba ñ maa bwisi kẽãbun nãsu gum teenimã.
Saa yera ba koo nee,
gemgibu ka naanegibun wuuwa mini.

²⁷ Kon Yerusalemu yakia yã n nen kĩru swii,
kpa n maa yen tãmbu wãra
be ba gãru gãsia mi kpuro.

²⁸ Be ba man seesi, kon bu kam koosia.

Be ba durum m̀, kpa n bu go.
 Be ba maa man biru kisi, kpa n bu kpeerasia.
²⁹ Saa ye s̀, d̀a bakanu ka d̀a s̀
 si su s̀a beɛn b̄u yenu,
 su koo de i sekuru wa.
³⁰ I ko kowa nge d̀a baka ni,
 sanam m̄ nin wurusu dellam̀,
 ñ kun m̄ nge d̀a s̀ si,
 sanam m̄ su ñ maa nim waam̀.
³¹ Wi u tamaa u dam m̀ u koo ko nge yakasu,
 kpa win kookoosu su n s̀a nge d̀o buri,
 kpa u d̀o mwaara ka win kookoo si sannu.
 Goo sari wi u koo kp̄i u bu faaba ko.

2

¹ Gari yiniwa Yinni Gusuǹ u Esai Am̀tin bii s̀wa k̄siru s̀, Yudaba ka ben wuu Yerusalemun s̀.

B̄ri ȳen te ta ko n w̄a

sere ka baadomma
(I maa m̄erio naasu 2-4, Misee 4:1-3)

² U n̄e, saa d̀aka s̀,
 guu t̄en mi Yinni Gusuǹn s̀a yera gire,
 ta koo guu ni nu tie beere kera,
 kpa bwesenu kpuro nu na mi,
³ nu n̄e, i na su da Yerusalemu
 su ỳ Yinni Gusuǹn guur̀
 mi Isireliba ba ra ǹn s̄.
 Kpa u sun win sw̄e s̀osi
 su s̄ yi s̀.
 Ba koo gere m̄,
 domi guu ten min diya u koo win wooda yara
 kpa u gari geruma.
⁴ U koo bwese dabinu siri,
 kpa bwese ni, nu nin takobiba b̄ari
 nu ka tebonu seku.
 M̄ya nu koo maa nin yaasi b̄ari
 nu woba so.
 Bweseru gara kun maa garu seesim̀.
 Ba ñ maa ben bibu tabu toobu s̀sim̀.
⁵ B̄e Yak̄obun ȳenugibu,
 i na su da su s̄ yam bururam s̀,
 m̄ Yinni Gusuǹ u sun w̄em̀.

Yinni Gusuǹ

u koo be ba tii sue kam koosia

⁶ Yinni Gusuǹ, wee a wunen t̄ambu
 Yak̄obun ȳenugibu deri,
 domi ba s̀o yari yerugibun s̄aru m̀.
 Ma ba w̄ri dobo dobon kobu s̀o nge Filisitiba.
 Ba da ba ka t̄n tukobu arukawani b̄kua.
⁷ Ben tem mu sii geesu ka wura yiba.
 Arumani ye ya w̄a mi, ya ñ n̄ru m̀.
 Tem m̄, mu maa dumi yiba,
 ka tabu keke sisugii yi yi ñ geeru m̀.
⁸ Ba bw̄arokunu seka baama.

Ma ba nu yiiramme ba sãamə.

⁹ Yen sɔ̄, tɔ̄mbu kpurowa ba koo yiira
Yinni Gusunən wuswaaɔ bu tii kawa.
Yinni Gusunə, a ku bu ben durum suuru kua.

¹⁰ Yen sɔ̄, bɛɛ Yakəbun yenugibu,
i duo kpee baaba sɔ̄
kpa i kuke wərusə
i ka Yinni Gusunən nanum ka win yiiko duka suuri.

¹¹ Tɔ̄ru gara sisi
tè sɔ̄ ba koo wi u tii sue kawa
kpa bu Yinni Gusunə turo wəlle sua.

¹² Domi wi, wəllu ka tem Yinniwa.
U tɔ̄ te yi,
tè sɔ̄ u koo baawure siri wi u tii sue,
kpa u nùn kawa.

¹³ Tɔ̄ te sɔ̄,
u koo dāa baka ni nu gunu Libaniə ka Basaniə kpeerasia.

¹⁴ Kpa u guunu ka gungunu

¹⁵ ka gbāra damginu kəsuku,

¹⁶ ka sere goo nimkuu bakasu,
gāanu kpuro gesi ye ba kīru bo.

¹⁷⁻¹⁸ Tɔ̄ te sɔ̄, ba koo wi u tii sue kawa
kpa bu bwāarokunu kpeerasia.

Yinni Gusunə turowa ba koo wəlle sua.

¹⁹ Sanam mɛ u koo se u tɔ̄mbu nandasia,
tamba koo du bu kuke kpee baaba sɔ̄ ka wərusə,
bu ka win dam ka win yiiko duka suuri.

²⁰ Tɔ̄ te sɔ̄, tamba koo ben bwāaroku ni ba seka ka sii geesu ka wura ba sãamə
gunənguunu ka yankɔ̄su deria. ²¹ Kpa bu du bu kuke kpee baaba sɔ̄ ka wərusə bu ka
Yinni Gusunən dam ka win yiiko duka suuri.

²² Ñ n mɛn na, i ku bɛɛn naane doke tɔ̄nu sɔ̄.
U sãawa nge woo.

U ñ sãa gāanu.

Yudan banda burisina

3

¹ Esai u nɛɛ,
Gusunə, wəllu ka tem Yinni,
u koo Yerusalemugibu ka Yudaba kpuron arumani kpeerasia.

Ba ñ maa dīanu ka nim wasi.
Ba ñ maa somiru garu wasi gam di.

²⁻³ Domi u koo ben tabu durə damgibu
ka ben tabu kowobu wuna u go,
ka ben siri kowobu ka ben sɔ̄robu ka guro gurobu
ka be ba sãa tabu kowobu weeraakuukuubun wirugibu
ka ben sina asakpəbu ka ben bwisi kɛ̄ɔbu
ka ben nəman sɔ̄m kowo kpokoba ka ben timgii gisonkoba
ka mam wi, Gusunən sɔ̄mɔ̄bun tii.

⁴ U koo de aluwaasiba ba n bu kpare
nge mɛ ba ka kī.

⁵ Tamba koo dam dɔ̄rena.
Aluwaasiba ba koo durə təkənu seesi,
kpa garu ko sariba bu damgibu nɔ̄ni du.

⁶ Saa ye sɔ̄, tɔ̄nu u koo win wənə sɛ̄re u nɛɛ,
wunɛ a yānu mə.

Yen sɔ̄, a koowo besen yenu yēro,
kpa a besen yenu seeya.

⁷ Adama u koo nùn wisi u nɛɛ,
na ò yen tim mɔ̄.

Dīanu sari yenu ge sɔ̄,
yānu maa sari mi.

A ku man ko beɛn yenu yēro.

⁸ Esai u maa nɛɛ,
Yerusalemu ya bāarimɔ̄,
ma Yuda ya wɔrukumɔ̄
yèn sɔ̄ ba Yinni Gusunɔ̄ seesi
ka ben gari ka ben kookoosu.

Ba ò win berum mɔ̄.

⁹ Ben kookoosu su ben daan seeda dimɔ̄.
Ben daa kōsa kun berua.

Ba ye mɔ̄ batuma sɔ̄ nge Sodomugibu.

Bōruroba ba s̄a,
domi bōriya ba tii sɔ̄ru kuammɛ mi.

¹⁰ A gemgii sɔ̄wɔ̄ ma u koo kuura.

U koo win sɔmburun are wa.

¹¹ Adama bōrurowa wi u nuku kōsuru mɔ̄.

U ko n wāawa nuku sankiranu sɔ̄,
domi win sɔmburun areya u koo wa.

¹² Aluwaasiba ba Yinni Gusunɔ̄n tɔmbu dam dɔremɔ̄.

Ma tɔn kurɔbu ba s̄a ben yinnibu.

Be ba bu kpare ba bu torasiamɔ̄.

Ba ben swaa go ye ba raa swīi.

Yinni Gusunɔ̄

u win tɔmbun wirugibu sirimɔ̄

¹³ Yinni Gusunɔ̄ u na u yɔ̄ u ka win tɔmbu siri.

¹⁴ U win siribu torua ka win tɔmbun guro gurobu,
ka ben wirugibu.

U nɛɛ, i tɔmbun dīanu wɔra
ma i ye i s̄arobu mwaari yii beɛn yenusɔ̄.

¹⁵ Mban s̄na i nen tɔmbu dam dɔremɔ̄,
ma i s̄arobu taki dimɔ̄.

Ne, Yinni Gusunɔ̄, wɔllu ka tem Yinniwa na yeni bikiamɔ̄.

Ba koo Yerusalemun

tɔn kurɔbu sɛɛyasia

¹⁶ Yinni Gusunɔ̄ u maa nɛɛ,
wee Yerusalemun tɔn kurɔbu ba tii sue.

Ma ba s̄imɔ̄ ba yēkɔ̄ mɔ̄, ba wīinu demie.

Ba ò sekuru mɔ̄, ba ben naasun sumi soonamɔ̄.

¹⁷ Yen s̄na kon de bu ko wii kparanugibu,
kpa n bu terenu yɔ̄su.

¹⁸ Saa ye sɔ̄, kon ben bura yānu kpuro wuna. Niya ben naasun sumi ka ben serin bura yānu ka ben sababa yi yi ka suru kēka weene, ¹⁹ ka ben swaa tonkunu, ka ben sumi ka ben sɔnditii, ²⁰ ka yasi, ka yɔni yi ba doke naasɔ̄ ka ben sēkatii, ka ben yɔrɔmannin baki, ²¹ ka ben taabu nɔmaginu ka wēruginu, ²² ka ben yāa gobiginu, ka yabe bakanu ka ben bɔɔnu, ²³ ka digiba, ka yāa ni nu ò sinum mɔ̄, ka yasi, ka sere sɔnditii.

²⁴ Ba ò maa turaren nuburu nɔɔmɔ̄

ma n kun mɔ̄ nubu kōsuru.

Ba ò maa sēkatii sēkemɔ̄ ma n kun mɔ̄ wēɛ.

Ba ò maa seri wasi wirɔ̄ bu tari.

Wii pɔnna ba ko n mɔ.
 Ba ñ maa yabe bakanu sebumɔ
 sere saakiba nuku sankiranun sɔ.
 Ben buram kun maa sɔ̄siramɔ.
 Sekura ba koo wa.

Yerusalemun gɔminibu

²⁵ Ba koo Yerusalemun tɔmbu ka yen tabu durɔbu go tabu sɔɔ.

²⁶ Tɔmba koo wuri ko bu gɔɔ swi yen gb̄ara kɔnnɔwɔ
 nge tɔn kurɔ wi ba wɔri ba win ȳanu gura ma u sɔ̄ temɔ.

4

¹ Saa ye sɔɔ, tɔn kurɔbu nɔɔba yiru ba koo durɔ turo sɔ̄ bu nɛɛ,
 sa ko bɛsɛn tii diisia kpa su tii sebusia.

A gesi sun sekuru wunɔ
 kpa a de sa n wunen ȳisuru sɔ̄wa.

Yerusalemu ya koo wurama

nge yellu

² Ye Yinni Gusunɔ u koo kpiisia saa ye sɔɔ, ya ko n s̄awa bɛɛɛ ka girima Isireli be ba
 tien sɔ̄. Kpa tem mɛ, mu d̄ia geenu ma nu n s̄a ben nuku dobu. ³ Be, be Yinni Gusunɔ
 u gɔsa mi, u ben ȳisa yorua ba n ka w̄a Yerusalemuɔ, ba koo bu sokuwa tɔn dɛerobu.

⁴ Yinni Gusunɔ u koo Yerusalemun tɔn kurɔbu disi w̄aka, kpa u wuu gen tii dɛerasia, u
 gu siri ka win dam bakam tɔn be ba raa gon sɔ̄. ⁵ Yen biru u koo de d̄ɔ̄ wii bakaru tu
 Siɔnin guuru kpuro ka mennɔ yenu wukiri sɔ̄ sɔɔ, kpa d̄ɔ̄ yara ya n w̄a w̄kuru guu
 ten wɔllɔ, kpa win ȳikon girima yu wuu ge wukiri, ⁶ kpa ya n s̄a nge kuru te ta ko n bu
 saaru s̄awe yam susurun saa, ka maa kuku yeru woo b̄okɔ ka guran sɔ̄.

Isireliba

ba s̄awa nge resɛm gbaaru

5

¹ I womu swaa dakio i nɔ ge kon nen k̄inasi kua. Womu ge, ga ka wi ka win resɛm
 gbaaru ȳa. Ge wee.

Nɛn k̄inasi u resɛm gbaaru garu mɔ
 te ta w̄a tem turenu wɔllɔ mi n tem gem mɔ.

² U gbaa te k̄ɔrɔ kua, ma u ten kpenu wukura.
 Ma u resɛm d̄aa ye ya koo bii duronu ma duura.

Yera u ten k̄sɔbun diru bana ten suunu sɔɔ.
 Ma u resɛm gama yeru kua mi.

Saa ye sɔɔ u den ȳiyɔ resɛm gbaa te, tu n̄n bii geenu marua,
 yera u deema k̄suna ta n̄n marua.

³ T̄ɛ, nen k̄inasi u gerumɔ u m̄ɔ,
 bɛɛ Yudaba, bɛɛ be i w̄a Yerusalemuɔ,
 i bu sirio wi ka win resɛm gbaa te.

⁴ Mba u tu burea u ñ kue.
 Mban s̄na ta bii k̄sunu mara
 sanam mɛ u ȳiyɔ tu bii geenu ma.

⁵ Wee ye u koo win gbaa te kua.
 U koo ten kara ka yen d̄aa wukiriwa,
 kpa yaa sabenu ka gbeeku yeɛ yi du mi,
 yi di, yi taaku.

⁶ U ñ maa win resɛm d̄aa ye s̄ammɔ,
 mɛya u ñ maa gbaa te wukumɔ.
 U koo tu deriwa tu kam ko,

kpa s̄aki yi tu wukiri,
 kpa u de gura yu ku maa n̄e mi.
⁷ Isirelibara ba s̄aa Gusun̄o,
 w̄ollu ka tem Yinnin resem gbaa te.
 Ma Yudaba ba s̄aa resem dora ye u duura.
 U k̄ia bu gea ko adama k̄sa ba kua.
 Ba t̄ambu go ba yem yari.
 U maa k̄ia bu gem sw̄ii, ma ba yina.
 Yen s̄ona t̄amba wuri m̄ò.

K̄sa ye t̄amba m̄ò
(I maa m̄erio 10:1-4)

⁸ B̄ruroba be ba yenusu ka gbea sosim̄o
 ye ba raa m̄o s̄o,
 sere gabu ba ñ maa ayeru m̄o,
 ma be t̄ona ba batuma m̄o.
⁹ Wee ye Gusun̄o w̄ollu ka tem Yinni u man s̄ōwa. U n̄e,
 kam kam ba koo t̄on ben yenu dabi ni kpuro kam koosia.
 Kpa goo u kun maa w̄aa yenu bura si s̄o, si su kp̄a mi.
¹⁰ B̄a n resem ekita ita gama,
 yen tam kun ditiri weeraakuru turi.
 B̄a n maa alikama kilo wun̄bu (100) duura,
 ye ba koo ḡe ya ñ kilo w̄akuru keram̄o.
¹¹ B̄ruroba be ba ra buru buru yellu se
 ba n tam b̄ōb̄om n̄orum̄o,
 kpa ba n w̄aa tam gbabur̄o sere n ka ko w̄aku suunu.
¹² Ḡōgenu ka m̄or̄akunu, ka baranu
 ka guunu ka sere tam,
 yera ya ra ben t̄ō bakanu gbisisie,
 kpa ba n n̄e, Yinni Gusun̄on s̄oma atafiiru s̄aa.
¹³ Yen s̄ona kon de bu bu yoru mw̄eri subaru s̄o
 bu ka doona.
 Ben sina biba koo gbi ḡōrun s̄o,
 kpa be ba tie bu gbi nim n̄orum̄o saabu.
¹⁴ Kpa ḡoribun w̄aa yeru tu n̄ō wukia ka dam,
 tu sina bii be mw̄e
 ka maa t̄on w̄oru ge ga nuku dobu m̄ò.
¹⁵ Saa ye s̄o, t̄ambu kpurowa ba koo yiira
 Yinni Gusun̄on wuswaa bu tii kawa,
 kpa be ba n̄e, ba tii tura, bu w̄orum̄a.
¹⁶ T̄ō te s̄o, Gusun̄o, w̄ollu ka tem Yinni
 u koo win t̄ambu siri dee dee
 u ka win yiiko s̄ōsi,
 kpa u gea ko u ka s̄ōsi ma u d̄ere.
¹⁷ Ȳaanu nu koo yakasu di Yerusalemun bans̄o
 nge nin kpara yen̄o,
 kpa nin binu nu di nu b̄oria mi.
¹⁸ B̄ruroba be ba gbin̄e ka k̄sa
 nge naa wuku yi yi yin k̄e k̄e gawe,
¹⁹ ba n gerum̄o ba n m̄ò,
 Yinni Gusun̄o u wasi suo u win s̄amburu ko fuuku,
 kpa su tu wa.
 Isireliban Yinni D̄ero u win himba s̄ōsio ye u yi,
 kpa su ye gia.

²⁰ Bõruroba be ba ra kõsa soku gea,
kpa bu gea soku kõsa.

Bõruroba be ba ra yam wõkuru soku yam bururam,
kpa bu yam bururam gõsia yam wõkuru.

Bõruroba be ba ra ye n sosu gõsie ye n do,
kpa bu ye n do gõsia ye n sosu.

²¹ Bõruroba be ba tãsa ben tii tiin yẽru sɔɔ,
ma ba tii mɛera bwisigibu.

²² Bõruroba be ba yĩsiru yara
tam nɔrubu sɔɔ.

Bõruroba be ba tam bɔɔbɔm kobu yẽ.

²³ Bõruroba be ba nɔm biran kẽnu mwaamɔ,
ba ka taaregibu gem wẽemɔ,
ma ba gemgibu taare wẽemɔ.

²⁴ Yen sõna Yinni Gusunɔ u koo de bu dõɔ mwaara
nge mɛ dõɔ u ra doo gãanu ka yaka gbebusu mwe,
kpa ben gbini yi kõsi,
kpa ben wẽsu su ka woo doona nge tua,
yèn sɔ ba ñ Gusunɔ wõllu ka tem Yinnin woodaba garisi gãanu.
Ma ba win gari atafiiru kua,
wi, wi u sãa ben Yinni dɛero.

Yinni Gusunɔ u sɔɔru sãa

u ka bu sɛyasia

(*I* maa mɛerio naasu 25, 9:7-20)

²⁵ Yen sõna win mɔru ya wɔrimɔ be sɔɔ.

U bu nɔma dokemɔ u goomɔ.

Guunu diirumɔ.

Ma tɔmbun gonu nu sweenɛ swɛɛ sɔɔ nge kubanu.

Adama ka mɛ, win mɔru kun sure,
ma u bu nɔma dokemɔ u sɛyiasiamɔ.

²⁶ U gidi bɔra yɔrasia u ka bwese tukunu soku ni nu toma.

Ma u nu soka ka wia.

Ni wee nu wee ka wasi kasanu.

²⁷ Ben goo kun wasire,

goo kun maa wɔrumɛ.

Dom kun goo mwe u sere dweeya.

Goon kpaka kun maa kusiare ye u sɛke pɔraɔ.

Mɛya ben goon baranun wɛɛ kun nùn kare.

²⁸ Ben sɛɛnu nu nɔɔ do.

Ba maa nu sɔri bu ka to.

Ma ben dumin naa konnu nu bɔɔbu nge kperu.

Ma ben tabu kɛkɛba ba sãu nge woo guna.

²⁹ Ma ba kukirimɔ nge gbee sunɔ,

ge ga yaa mwa ga ka doonɔ goo kun gu yinari.

³⁰ Saa ye sɔɔ, kukiribu koo nɔɔra Isireliba sɔɔ

nge nim wõku ge woo bɔkɔ ga seeya.

Bà n tem mɛ mɛera,

yam wõkura ba koo wa ka nuku sankira bakanu,

kpa wõllu tu tĩra guru wii bakarun sɔ.

Gusunɔ u Esai gɔsa

u ka ko win sɔmɔ

6

¹ Wɔ̃ɔ gè sɔɔ sina boko Osiasi u gu, nɛ Esai, na Yinni Gusunɔ wa kāsiru sɔɔ, u sɔ̃ sina kita bakaru garun wɔ̃lɔ win sãa yerɔ. Ma win yaberun kasa ya sure sãa yee ten sɔ̃wɔ kpuro. ² Wɔ̃llun kɔ̃sobu ba bellimɔ win wɔ̃lɔ. Ben baawure, kasa nɔ̃ba tia u mɔ. U ka yen yiru win wuswaa wukiri, yiru maa win naasu ma u ka yiru ye ya tie yɔ̃ɔwa. ³ Ba nɔ̃guru sue ba mɔ,
Dɛero Dɛero,
Gusunɔ wɔ̃llu ka tem Yinni u sãawa Dɛero.
Win yiiko ya handunia kpuro yiba.

⁴ Ma sãa yee ten gamboba ba diira saa ben tem di, nɔ̃ ge ga nɔ̃ramɔ min sɔ̃, ma wiisu su yiba dii te sɔ̃. ⁵ Saa ye sɔ̃ra na nɔ̃guru sua na nɛɛ, na kam kuawa. Domi nen yara ya durum sɔ̃wa, na maa wãa tɔ̃mbun suunu sɔ̃ bèn yari durum sɔ̃wa ma na sere Gusunɔ, wɔ̃llu ka tem Yinni wa ka nɔ̃ni wi u sãa kpuron sunɔ.

⁶ Adama wɔ̃llun kɔ̃so ben turo u dɔ̃ɔ gɛɛ sua ka baku yãku yerun di, u yɔ̃ɔma u na nen mi. ⁷ Ma u ka yi nen nɔ̃ baba ma u nɛɛ,
yeni ya wunen nɔ̃ baba
ya sɔ̃si ma Gusunɔ u wunen toraru wuna.
Mɛya u maa wunen durum wɔ̃ka.

⁸ Yen biruwa na Yinni Gusunɔn tiin nɔ̃ nua ga gerumɔ ga mɔ,
wara kon wa n gɔ̃ri.
Wara koo se u man daawa.

Ma na wisa na nɛɛ,
nɛ wee, a man gɔ̃rio.

⁹ Ma u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
ñ n mɛn na, n doo n Isireliba gari yini sɔ̃ n nɛɛ,
wee ba ko n da kasu bu win gari nɔ̃,
adama ba ñ yi nɔ̃mɔ.

Ba ko n da kasu bu wa,
adama ba ñ gãanu wasi.

¹⁰ N de tɔ̃n ben gɔ̃ru gu bɔ̃bia,
kpa bu swaa taaya bu ku raa gari nɔ̃.
N ben nɔ̃ni wɔ̃kuo bu ku raa ka yam wa,
kpa bu ku raa gɔ̃ru gɔ̃sia bu faaba wa.

¹¹ Ma na nɛɛ,
Yinni, sere saa yerà ya ko n sãa mɛ.
Ma u man wisa u nɛɛ,
sere wuu sinin tɔ̃mbu bà n gbisuka,
kpa su ko bansu, kpa tem mɛ kpuro mu kam ko.

¹² Domi u koo de bu ka mɛn tɔ̃mbu da sere mi n toma
kpa bu mɛ deri mu n sãa bansu.

¹³ Baa bà n tem mɛn tɔ̃mbu bɔ̃nu kua suba wɔ̃kuru,
ma ten teera tie mi,
u koo tu surawa nge dãa bakaru.
Adama nge mɛ dãa kpiriru ta ra kpare,
nge mɛya bwese kpaara koo se
ta n sãa bwese geeru te u gɔ̃sa.

Gari yi Esai

u Akasi sina boko sɔ̃ɔwa

7

¹ Sanam mɛ Akasi, Yotamun bii, Osiasin debubu u bandu dii Yudaɔ, saa yera Resini, Sirin sina boko ka Peka Remalian bii, Isireliban sina boko, ba nɔ̃ tia kua ba Yerusalemu wɔ̃ri ba tarusi. Adama ba ye kpana. ² N deema ye ba na ba sina boko Akasi sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, wee Sirigiba na ba ben sansani gira Isireliban temɔ, yera Akasi ka win tɔ̃mbun toronu kara ba diirimɔ nge dãa ni woo ga sweemɔ.

³ Saa yera Yinni Gusunɔ u Esai sɔɔwa u nɛɛ, i doo wunɛ ka wunen bii Seari Yasubu i ka Akasi yinna. I ko i nùn deema beku wɔku yerun swaaɔ, nim tora ye ba kua ya ra ka nim nɛ wuuɔn nɔɔ giɔ. ⁴ Kpa a nùn sɔ a nɛɛ, u tii nɛnuɔ ka laakari. U ku berum ko, u ku de win tororu tu kara. Domi Sirin sina boko ka Remalian biin mɔru ye, ya sɔawa nge dɔa nɔɔ si su wiisu mɔ. ⁵ Tɛ, wee ba nùn kɔsa bwisikuammɛ, ba mɔ, ⁶ bu da bu Yudaba wɔri bu ben wuu tarusi, kpa bu nanda bu bu tii nɔmu sɔndia. Yen biru kpa bu Tabɛɛlin bii ko sunɔ wuu ge sɔɔ.

⁷ Adama nɛ, Yinni Gusunɔ, na ñ derimɔ yu koorɔ.

⁸⁻⁹ Siri kpuron dam mu wɔawa Damasiɔ.

Resini tɔnawa u sɔa Damasin dam.

Isireli kpuron dam mu wɔawa Samariɔ.

Meya Remalian bii tɔnawa u sɔa Samarin dam.

Adama wɔɔ wata ka nɔɔbun baa sɔɔ,

Isireliba ba koo yarina kpa ba kun maa dam gam mɔ.

Yen sɔ, Akasi u n tororu sɔ,

u n nɛ, Yinni Gusunɔ naanɛ sɔa.

Ma n kun mɛ, win dam mu koo maa kpe.

Emanueli

¹⁰ Yinni Gusunɔ u maa gɔra bu Akasi sɔ bu nɛɛ, ¹¹ u nùn yɔreru bikio u n ka win gere naanɛ sɔa. U koo kpɔ u bikia tu na wɔllun di, ñ kun mɛ gɔrin di.

¹² Ma Akasi u nɛɛ, na ñ Yinni Gusunɔ yɔreru garu bikiamɔ, na ñ win laakari mɛerimɔ.

¹³ Yera Esai u nɛɛ, bɛɛ sina boko Dafidin bweseru, ye i dera tɔmba ka bɛɛ wasira, ya ñ tura? Yera i maa kɔ Gusunɔ nen Yinni u ka bɛɛ wasira? ¹⁴ Wee tɛ win tii u koo bɛɛ yɔreru wɛ. Wɔndia goo u koo gura sua kpa u bii tɔn durɔ ma, kpa u nùn yɔsiru kɛ Emanueli.

¹⁵ Naa boogum ka tima u ko n da di, sere u ka kpɛa u kɔsa ka gea wunana. ¹⁶ Bii wi, u sere saa ye turi, sinambu yiru ye a nasie mi, ben tem mu koo ko bansu. ¹⁷ Adama Yinni Gusunɔ u koo de tɔru garu tu na tɛ sɔɔ kaa nɔni swɔaru wa wunɛ ka wunen baababan yenugibu, ka sere wunen tɔmbu, te i ñ waare saa dɔma tɛn di Isireliba ka bɛɛ Yudaba i karana. U koo de Asirigibu bu na bu bɛɛ wɔri.

Egibitigibu ka Asirigibu

ba koo Isireliba wɔri

¹⁸ Yen tɔɔ te, Yinni Gusunɔ u koo kɔba so.

Kpa Egibitigibu kpuro ka sere be ba wɔa ben daru kerin goo gookaa bu na nge sɔnsun wuuru,

kpa Asirigibu bu maa kurama nge tɔi wuuru.

¹⁹ Be kpurowa ba koo na bu sina

wɔwi piiminɔ ka kpee baaba sɔɔ,

ka dɔa kikisɔ ka sere maa kpara yenɔ,

²⁰ kpa Asirigii ben sina boko

wi u wɔa Efaratin guru giɔ

u bɛɛn arumani kpuro gura

kpa u n sɔare nge kɔnɔ

wi u koo bɛɛn wasi kpuro kɔni

saa bɛɛn wirun di sere ka bɛɛn tobaɔ, n ka da kɔriɔ.

²¹ Yen tɔɔ te sɔɔ,

naa gbiiba ka yɔanu yiru tɔnawa

tɔnu u koo wa u faaba ko.

²² Ka mɛ, bom mu ko n yiba tem mɛ sɔɔ,

sere be ba koo deri mi,

naa bogum ka tima mu ko n sɔa ben dɔanu.

²³ Gbaa geenu mi resɛm konu nɔrɔm nɔrɔm (1.000) ya duura

ma ba ra raa ye dɔre ka sii geesun gobi nɔrɔbu,

sɔkiya yi koo ye mwe yi go yen tɔɔ te.

²⁴ Kpa ba n da taasoru ko mi, ka tɛma.
Domi s̄akiya yi ko n yiba tem mɛ kpuro s̄o.

²⁵ Ba koo guu ni deri s̄akin s̄o
mi ba ra raa gbea wuku.
Kpa bu yaa sabenu ȳdsu nu n b̄osu mi,
kpa yu ko nin kpara yeru.

Esain bii u kua ȳreru

Isireliban s̄o

8

¹ Yinni Gusun̄o u man s̄ōwa u nɛɛ, n seewo n ȳisi teni yore kpasasa, kpee besi baka gaa s̄o, Mahɛ Salali Hasibasi. Yen tubusiana, bu seewo fuuku bu arumani kpuro kata ko bu gura. ² Ye na tu yorua, ma na tu ȳaku kowo Uri ka Berekian bii Sakari be ba s̄a naanegibu s̄ōsi ba n ka s̄a seedagibu. ³ Yen biruwa na ka nen kur̄o menna, ma u gura sua u bii t̄on dur̄o mara. Yera Yinni Gusun̄o u man s̄ōwa u nɛɛ, n n̄un ȳisuru k̄ēo Mahɛ Salali Hasibasi. ⁴ Domi sere bu ka nɛɛ, bii wi, u m̄o, baaba, n̄ kun mɛ yaayi, ba koo Damasi ka Samarin arumani kpuro kata ko bu gura bu ka da Asirīo.

Asirin sina boko koo na

⁵ Yinni Gusun̄o u kparam man s̄ōwa u nɛɛ,
⁶ Yudaba ba n̄un yina,
wi, wi u s̄a nge Siloen nim mɛ mu kokum̄o kpure kpure.
Ma ba ka Resini ka Peka n̄ō tia kua.
⁷ Yen s̄o, wi, u koo bu Asirin sina boko surema
ka win tabu kowo damgibu.
T̄ɛ, be wee ba kokum̄o ba t̄erie
nge daa te ba m̄o Efaratin nim tora
ye ya yiba ya b̄ōo saram̄o.
⁸ Ba koo Yudaba wukiriwa
nge nim mɛ mu t̄onu mwɛɛ sere w̄ir̄o.
Adama win tii u ko n ka sun w̄a.
Win d̄erum mu koo besen tem wukiriwa
nge gun̄on kasa.

T̄ambun kpunaa koo kam ko

⁹ Bɛɛ bwese ni nu tie, bɛɛ be i w̄a n toma,
i swaa dakio.
Baa ì n menna sansanīo i tabun kuuki kua,
ba koo bɛɛ k̄osukuwa.
Baa ì n tabun s̄ōru kua,
ka mɛ, ba koo bɛɛ kamia.
¹⁰ Baa ì n kpunaa kua,
ye kpuro ya koo kam kowa.
Baa ì n maa wooda yi,
goo kun ka ye s̄omburu m̄o,
domi Gusun̄o u ka sun w̄a.

Kpee te ba koo sokura

¹¹ Yinni Gusun̄o u man nenua ka win n̄om damguu, yera u man kiro kua u nɛɛ, n ku s̄i swaa ȳe s̄o Yudaba ba s̄im̄o.
¹² B̄a n gerua ba nɛɛ, ba bu n̄ō tia kuawa ba ka bu seesi,
n ku ye wura.
N ku maa de ye ya bu berum m̄o yu man berum ko,
kpa n ku nanda.
¹³ Domi Yinni Gusun̄o u dam kpuro m̄o.
Wi turowa u d̄ere,

wiya n weene su nasia.

¹⁴ U sãawa kuku yeru,
adama u maa sãa kpee te Isireliba ka Yudaba ba sokuramə.
Meya u maa sãa yina ye Yerusalemugibu ba wərimə.

¹⁵ Ben dabiru ba koo tu sokura,
kpa bu wəruma bu bəəkira.
Meya ba koo maa yina ye wəri.

Esai u maari

u Yinni Gusunən kom mara

¹⁶ Na gari yi Yinni Gusunə u man sɔɔwa berua. Nən bwãabu tənawa na yi sɔɔwa kpa bu yi nene kem kem. ¹⁷ Na Yinni Gusunə yiyə, na maa nùn naane sãa baa me u Yakəbun yenugibu biru kisi. ¹⁸ Ne wee ka nən bii be u man kã. Besen wãara kua yĩre te Gusunə, wəllu ka tem Yinni, u ka Isireliba gari mɔ. Yinni Gusunə wi, u wãawa Siənin guurə.

¹⁹ Gaba koo bɛɛ sɔ bu nɛɛ, i doo i bikiaru ko be ba gərɪbu sokumən mi, ka sere sərɔbun mi, ka be ba ra bũnu se ba n kuuki mɔn mi. Domi bweseru baatere ta ra bikiaru de ten bũun mi, kpa u tu gərɪbu sokua. ²⁰ Adama bɛɛ, i bu wisio i nɛɛ, bu doo bu Yinni Gusunən woodan tireru gari. Wɪn gari yi n̄ ka wooda nɔɔ tia sãa, i ku yi swaa daki. Yi n̄ bɛɛ arufaani gaa mɔ.

Nɔni swãarun saa

²¹ Saa gaa sisi yɛ sɔɔ tɔmba koo yaayaare ko tem me sɔɔ,
kpa ba n gɔɔru soore, ba n wasire.
Meya gɔɔrun sɔ ben mɔru koo se,
kpa bu ben sina boko ka Gusunə bɔrusi.

Bà n mɛɛra wəllə,

²² n̄ kun me temə,

kpa bu deema yam wɔkuru ka nuku sankirana kpuro.

Ben goo kun kisiramə yam wɔku baka ten min di.

²³ Adama yam wɔku te ka nuku sankira ni,
yen gaa kun ko n wãa sere ka baadommaɔ tem me sɔɔ.

Sunə kpao wi u koo gɔna sina

Sabulonin tem ka Nɛfitalin tem mu raa wãa sekuru sɔɔ yellu.

Adama saa ya wee yɛ sɔɔ yiiko ya koo tem me wukiri

saa nim wɔkun di n ka da Yuudenin guruə,

ka Galileə mi tən tukoba wãa.

9

¹ Tən be ba raa s̄imə yam wɔkuru sɔɔ,

ba koo yam bururam bakam wa.

Be gɔɔn berum mu wukiri nge yam wɔkuru,

yam bururam mu koo bu kurema.

² Yinni Gusunə, kaa bu nuku doo bakabu wɛ,

kpa ba n nuku doo bi mɔ wunen wuswaaɔ

nge me ba ra nuku doo ko gɛɛbun saa sɔɔ,

n̄ kun me sanam me ba arumani gurama ba bɔnu mɔ ka kuuki.

³ Nge me a wunen tɔmbu wɔra saa

Madianin tabu kowobun nɔman di,

nge meya kaa bu yara yorun di

kpa a dɛka ye ba ra ka bu so biruə

ka sere sɛna ye ba ra ka bu dam dɔre bəəku.

⁴ Ba n̄ maa tabu kowobun bara naasun damu nɔmɔ.

Ben tabu yānu nu ra n yem yiba.

Ba n̄ maa nu dokemə.

Ba koo yāa ni ka bara ni d̄ɔɔ karewa.

⁵ Domi ba koo sun bii tɔn durɔ marua.
 Wiya u koo ko besen wirugii.
 Win tɔmara, Bwisi kɛɔ bɛɛɛgii,
 ka Gusunɔ Dam kpurogii,
 ka Baaba wi u ra n wɔa,
 ka Bɔri yendun nuuru.
⁶ U sɔawa Dafidin sikadɔbu.
 Yen sɔ, u koo win bandu di kpa u tu dam sire
 kpa ta n bɔri yendu mɔ sere ka baadommaɔ.
 U koo win tɔmbu siri gem sɔɔ,
 saa tɛn di sere ka baadommaɔ.
 Yeniwa Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, u yɔrari u ko.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireliba sɛɛyasia

⁷ Yinni Gusunɔ u Isireli be ba sɔa Yakɔbun bweseru siri.
 Ma siri bi, bu bu di.
⁸ Tɔmbu kpuro, Efaraimuba ka Samarigibu,
 ba koo ye gia,
 be, be ba gerumɔ ka tii suabu ba mɔ,
⁹ wee dian birikiba ba wɔrukumɔ,
 adama sa ko maa yi seeya ka kpee ni ba dɔka.
 Wee sikamɔren dɔa gbereba ba bɔkira.
 Sa ko bu kɔsi ka dɔa gea ye ba mɔ sɛdurun gbereba.
¹⁰ Yinni Gusunɔ u koo Resini Asirin sina bokon werɔbu tabu yɔnu wɛ,
 kpa bu Isireliba wɔri.
¹¹ U koo de Sirigibu ba n wɔa sɔɔ yari yeru gia,
 kpa Filisitiba ba n maa wɔa sɔɔ duu yeru gia,
 kpa bu nɔɔ wukia bu Isireliba mwe.
 Ka mɛ kpuro, win mɔru kun suremɔ.
 U koo maa bu nɔma doke u sɛɛyasia.
¹² Adama ba n wuramamɔ win mi,
 wi, wi u bu sɛɛyasiamɔ,
 wi, wi u sɔa wɔllu ka tem Yinni.
 Ba n maa nɔn kasumɔ.
¹³ Yen sɔna u koo Isireliban wiru
 ka ben siru bura sɔɔ teerun sɔɔ.
¹⁴ Ben bukuro bera, ba sɔa ben wiru,
 ma sɔmɔ weesugibu ba sɔa ben siru.
¹⁵ Be ba sɔa tɔn ben kparɔbu, ba dera ba kɔɔra.
 Be, be ba maa kpare, ba swaa kɔsa mwa.
¹⁶ Yen sɔna Yinni Gusunɔ u n nuku dobu mɔ,
 ben aluwaasiban sɔ.
 U n maa ben gobekuba ka gɔminibu wɔnwɔndu kuammɛ.
 Domi be kpuro ba sɔawa nuku kɔsurugibu.
 Ba n Gusunɔn bɛɛɛ yɛ.
 Sekuru sari gariya yi ra yari saa ben nɔsun di.
 Yen sɔ, Yinni Gusunɔn mɔru kun suremɔ.
 U koo bu nɔmu dokewa u sɛɛyasia.
¹⁷ Domi nuku kɔsuru ta ra meniwa nge dɔɔ
 wi u ra yakasu ka sɔki mwe.
 Dɔɔ wi, u ra du u dɔa sɔɔ bɔkɔ mwa,
 kpa wiisu su se ge sɔɔn di.
¹⁸ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinnin mɔrun sɔ,
 tem mɛ, mu dɔɔ mwaara,

ma men tɔmba dɔɔ diira.
 Goo kun win winsim laakari mɔ̄ u sere nùn somi.
¹⁹ Ba dīanu guramɔ̄ nɔm geuɔ ka nɔm dwarɔ.
 Adama ka mɛ, goo kun deba.
 Ma ben baawure u win winsim wasin yaa temmɔ.
²⁰ Manaseba ka Efaraimuba ba tabu wɔrinamɔ.
 Yen biru be kpuro ba menna ba Yudaba wɔri.
 Ka mɛ, Yinni Gusunɔn mɔru kun sure.
 U maa bu nɔmu doke, u sɛyasia.

10

Be ba Yinni Gusunɔn mɔru

sɛyamɔ

(*I* maa mɛerio naasu 1-4, 5:8-24)

¹ Bɔruroba be ba ra wooda yi ye ya ñ sãa dee dee.
 Kpa bu ye yore bu yi bu ka ben tɔmbu dam dɔre,
² bu ka yina bu sãarobu ben gem wɛ,
 kpa bu bwɛɛbwɛɛbu gem bira,
 bu gɔminibu ka gobekuban arumani mwa yu ko begia.
³ Sanam mɛ Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ sɛyasia,
 mba i ko i ko.
 Sanam mɛ kam kobu bu koo bɛɛ wɔri saa tontonden di,
 mba i ko i ko.
 Weren miya i ko i duki da i ka faaba wa.
 Ma gia i ko i bɛɛn arumani bere.
⁴ Ba koo gabu yoru mwɛeri kpa bu gabu go.
 Adama ka mɛ, Yinni Gusunɔn mɔru kun suremɔ.
 U koo maa bu nɔmu doke u sɛyasia.

Asirigibu

ba Yinni Gusunɔ torari

⁵ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 bɔruroba bɛɛ Asirigibu.
 Kon bɛɛ kowa nge nen bokuru
 te kon ka Isireliba sɛyasia nen mɔru yà n seewa.
⁶ Na dera i bwese te ta ñ nen bɛɛɛ yɛ wɔri
 te ta ra nen mɔru seeye,
 kpa i tu taaku nge swaan pɔtɔkɔ
 i ten arumani gura.
⁷ Adama n ñ daa ye, bɛɛ Asirigibu i gɔru doke.
 I gɔru dokewa i bwese dabinu kpeerasia.
⁸ Domi bɛɛn sina boko u nɛɛ,
 win tabu sinambu ba sãawa nge bwese ni nu tien sinambu.
⁹ U maa wusu nɔma doke si su wãa win swɛɛ sɔɔ
 n ka girari Yerusalemɔ.
 Wuu siya Kalinɔ ka Kaakemisi ka Hamati
 ka Aapadi ka Samari ka Damasi.
¹⁰ U sin sinambu kamia
 sìn bũnu nu Yerusalemu ka Samariginu dabiru kere.
¹¹ Nge mɛ u Samarigibu kua ka ben bũnu,
 nge mɛya u koo Yerusalemugibu ka ben bũnu kua.
¹² Adama nɛ, Yinni Gusunɔ, nà n nen himba kpuro yibia Siɔnin guurɔ, ka Yerusalemɔ,
 kon Asirin sina boko sɛyasia, win gɔru bɔbunu ka win tii suabun sɔ. ¹³ Domi u gerumo
 u mɔ,

win tiin dam ka win tiin bwisiya u ka nasara wa.
 U bwese tukunun tem mwa, ma u ben arumani gura.
 U sinambu wəri nge tabu durɔ damgii,
 ma u bu bandu yara.

¹⁴ U ben arumani gurawa
 nge mɛ ba ra sɛa gure gunɔbun sokurɔ.
 U ye kpuro gurawa ben tem mɛ sɔɔ
 nge sɛa ye gunɔ ga deri.

Goo kun ka tii yine
 ñ kun mɛ u nɔɔgiru sua u kuuka ko.

Adama na bikiamɔ,

¹⁵ gbāa, ya ra tii bɛɛɛ wɛ
 wi u ka ye sɔmburu mɔn wuswaaɔ?
 Sii, ya ra tii sue

wi u ka ye sɔmburu mɔn wuswaaɔ?
 Asirin sina boko wi, u sãa nge dɛka
 ye tɔnu u sua ma ya nùn s̄iikiamɔ,
 ñ kun mɛ bokuru te tɔnu u neni,
 ma ta nùn f̄iamɔ.

¹⁶ Yen s̄na nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
 kon de win tabu durɔbu bu woorɔ.
 Kpa d̄ɔɔ u na u bu wukiri
 sanam mɛ u wãa win sinandun yiiko sɔɔ.

¹⁷ Nɛ, Isireliban yam bururam, kon gɔsia d̄ɔɔ.
 Kpa nen d̄ɛraru tu ko d̄ɔɔ yara
 yu ben s̄aki ka aw̄i kpuro mwa s̄ɔɔ teeru.

¹⁸ Ya koo ben d̄ã s̄ɔɔ ka ben tem bɛɛɛ kpuro mwa mam mam.
 Kpa mu n sãa nge barɔ wi u gɔɔ d̄ɔɔ.

¹⁹ D̄ã ni nu koo tia mi,
 nu ñ ko n dabi.
 Baa bii u koo kp̄i u nin geeru yore.

Isireliban fiikowa

ya koo wurama

²⁰ T̄ɔɔ te sɔɔ, Isireli be ba tie ba yara tabun di, ba ñ maa somiru kasumɔ bwese ni nu bu kpeerasiamɔn mi. Adama ba koo ben naanɛ dokewa nɛ, Gusunɔ, ben Yinni D̄ɛron mi. ²¹ Kpa bu wurama nɛ, Gusunɔ Dam kpurogiin mi. ²²⁻²³ Baa b̄a n daa dabi nge nim w̄ɔkun yani s̄ɛɛri, ben sukum tɔnawa mu koo wurama. Domi nɛ, Yinni Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, na yen himba yi kɔ n ka bu kpeerasia. Nen gem mu koo s̄ɔɔsira n banda. Tem mɛ kpurowa kon kpeerasia nge mɛ na yi.

Yinni Gusunɔ

u koo Asirigibu s̄ɛɛyasia

²⁴ Nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, na gerua na nɛɛ, bɛɛ nen tɔmbu, bɛɛ be i wãa Sionɔ, i ku Asirigibun b̄erum ko, be ba bɛɛ soomɔ ka bokuru nge mɛ Egibitigiba raa bɛɛ kua. ²⁵ Adama, n tie fiiko s̄ɛɛyasia bi na bɛɛ m̄ɔ n ka kpe, kpa nen m̄aru yu wura ben mi, n bu kpeerasia. ²⁶ Nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, kon goo dendi nge bokuru u bɛɛ s̄ɛɛyasia nge mɛ na Madianiba kua Horebun guurɔ. Kon nen dɛka t̄i nim w̄ɔkun bera gia n bu s̄ɛɛyasia nge mɛ na Egibitigibu kua. ²⁷ T̄ɔɔ te sɔɔ, kon bɛɛ nen tɔmbu yara yorun di kpa i b̄ɛɛn s̄omunu s̄obia kpa i sugu pota b̄ɛɛn w̄iinun di. I ñ maa sugu dokemɔ yèn s̄ɔ na bɛɛ gɔsa na gum t̄ãre.

Yiberɛba ba Yerusalemu wɔri
²⁸ Yiberɛba ba Ayati wɔri ba mwa,
 ma ba Migoroni tɔbura ba ben sɔmunu yi Mikimasia.
²⁹ Ba koka ba doona ma ba da ba kpuna Geba.
 Yera Rama ya diirumɔ.
 Ma Sɔɔlu Isireliban sina boko yerukoon wuu
 ge ba mɔ Geban tɔmbu ba duki yakikira.
³⁰ Bɛɛ Galimugibu i wuri koowo.
 Bɛɛ Laisigibu i n tii sɛ.
 Bɛɛ maa Anatɔtugibu i ko i kam ko.
³¹ Madimɛnagibu ba yarina.
 Ma Gebimun tɔmba yakikira ba kuku yenu kasu.
³² Gisɔ mam yiberɛ be, ba wɔa Nɔbuɔ
 ba gɔsenu kparamɔ Siɔnin guurɔ
 bu ka Yerusalemun tɔmbu nandasia.
³³ Wee Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
 u koo bu bɔɔri nge dɔa kɔasi.
 U koo yi yi kpɔaru bo bura u kawa.
³⁴ U koo bu bɔɔriwa u suriri
 nge mɛ ba ra dɔnu bɔɔri ka gbɔa Libanin dɔa sɔɔwɔ,
 kpa ben girima yu kpe.

Sunɔ kpao koo yari

Dafidin bweserun di

11

¹ Nge mɛ bɔ n dɔru bura,
 ten nuurun di kpɔi pɔtura ra yari,
 nge mɛya goo u koo yari u bandu di Isain bweseru sɔɔ.
² Gusunɔn Hunde u ko n da n wɔa ka wi.
 Hunde wi, u koo nɔn bwisi ka dam kɛ
 u ka win tɔmbu kpara,
 kpa u Gusunɔn kɔru gia u nɔn nasia.
³ U koo nɔn mɛm nɔwawa ka kɔru.
 Mɛya u n tɔnu sirimɔ ka sendaru,
 n kun mɛ, ba nɛn sɔ.
⁴ U koo sɔarobu siriawa dee dee,
 kpa u bwɛɛbwɛɛbu ben gem wɛ.
 Win gari yi ko n sɔawa nge bokuru
 te u koo ka tɔmbu sɛyasia,
 kpa yi n sɔa nge takobi
 ye ya koo tɔn kɔsobu go.
⁵ Win gem ka win bɔrɔkinira ko n sɔawa
 nge kpaka ye u sɛke pɔraɔ
 u n ka win tɔmbu kparamɔ.
⁶ Yɛɛ gɔbi ka yɔanu nu ko n wɔa yam tem,
 kpa gbeeku musukunu ka boo binu nu kpuna sannu.
 Mɛya maa gbee sunɔ binu ka ketɛ binu nu ko n wɔa sannu,
 kpa bii piibu u nu kpara.
⁷ Ketɛba ka gbeeku bɔnu nu koo di sannu,
 kpa nin binu nu n wɔa yam tem.
 Gbee sinansu su koo yakasu di nge nɛɛ.
⁸ Bibu ba koo kpɔ bu ka surɔkɔnu dwee,
 kpa bu ben nɔmu kpɛɛ waa gɔsɔnun wɔrusɔ.

⁹ Baawure u ko n Yinni Gusunɔn yēru yibawa
nge mɛ nim wɔ̄ku ga nim yiba.

Yen sɔ̄na be ba koo da bu Yinni Gusunɔ sɔ̄
win guurɔ te u tii gɔ̄sia Yerusalemɔ,
ben goo kun win winsim kɔ̄sa kuammɛ.

¹⁰ Saa ye sɔ̄, goo u koo yari Isain
bweserun di nge dɔ̄a kp̄ii p̄ɔ̄tura,
kpa u n sɔ̄a nge gidi b̄ra bwesenu kp̄uron s̄.
Bwese ni, nu koo gɔ̄sirama win mi.
Kpa win wɔ̄a yeru ta n Gusunɔn yiiko s̄ɔ̄si.

Isireli be ba raa yarine

ba koo wurama

¹¹ Saa ye sɔ̄, Yinni Gusunɔ u koo maa win dam s̄ɔ̄si
u ka win tɔ̄n be ba tie yakia
be ba yarine ba wɔ̄a Asiriɔ ka Egibitiɔ
ka Paturasiɔ ka Etiopiɔ
ka Elamuɔ ka Babiloniɔ ka Hamatiɔ Sirin temɔ,
ka sere be ba wɔ̄a nim wɔ̄kun goonɔ.

¹² U koo gidi b̄ra gira
u ka s̄ɔ̄si ma u koo Isireliba menna
be ba raa yoru mwɛɛra,
kpa u Yuda be ba raa yarine handunian goonu nne sɔ̄ menna.

¹³ Efaraimuba ba ñ maa ka Yudaba nisinu m̄.
Yudaba ba ñ maa ka Efaraimuba yibere tɛɛru m̄.

¹⁴ Ba koo menna bu Filisitiba w̄riwa
s̄ɔ̄ duu yeru gia,
kpa bu Filisiti be ko ben yobu.
Mɛya ba koo maa menna bu s̄ɔ̄ yari yerugibu w̄ri.
Ba koo Edɔ̄mu ka Mɔ̄abuba dam d̄re,
kpa bu Am̄niba taare.

¹⁵ Yinni Gusunɔ u koo de Egibitin daarun nim mu gbera.
U koo tu n̄omu demie u wom wure ka dam,
kpa u tu b̄nu ko ker̄i n̄ɔ̄ba yiru,
kpa win t̄mbu bu tu t̄bura ka naasu.

¹⁶ U koo swaa yara win tɔ̄n be ba tien s̄,
be ba wɔ̄a Asiriɔ.
U koo bu swaa yara nge mɛ u raa bu kua
sanam mɛ u bu yara Egibitin di.

Siarabun womu

12

¹ S̄ɔ̄ teeru, be ba yakia ba koo nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, sa nun siara,
domi a raa ka sun m̄ru kua,
ma wunen m̄ru ya sure.

A sun nukuru yemiasia.

² Wuna a s̄a besen Yinni, a sun faaba m̄.
Sa nun naane s̄a, sa ñ maa ḡanun berum m̄.
Domi wuna a s̄a besen dam, wuna sa siaramɔ.
Wuna a s̄a besen faaba kowo.

³ Nge mɛ wi nim n̄ru ga m̄,
ù n nim wa, u ra n nuku dobu m̄,
nge mɛya b̄a n faaba wa ba koo nuku dobu ko,

⁴ kpa t̄ɔ̄ te sɔ̄, bu gere bu nɛɛ,

i Yinni Gusunə siaro,
 i win yīsiru wəlle suo.
 I win səm baka ni u kua kparo bwesenu kpuro səw.
 I tambu yaayasio ma win yīsira kpā.
⁵ I Yinni Gusunə təmə,
 domi gāa bēeregina u kua.
 I nin gari kparo handunia kpuro səw.
⁶ Be ba wāa Siōniə, bu nuku dobun kuuki koowo,
 domi Isireliban Yinni Dεero u kpā,
 u maa wāa ben suunu səw.

Yinni Gusunə

u koo Babiloni sεeyasia

13

¹ Wee, ye Yinni Gusunə u Esai, Amətin bii sōsi kāsiru səw Babilonin sō. ² U nεε,
 i gidi bəra yōrasio guuru wəllə mi gāanu sari.
 I tabu kowobu nəəgiru sueyo,
 kpa i bu yīreru kua ka nəma,
 kpa bu duki na bu du Babilonin kənnəsun di.
³ Wee, na nen tabu kowo be na gōsa wooda wē.
 Na tabu durə wərugə be soka
 bu ka nen məru suresia,
 be, be ba ra n nuku dobu mə nen kpāarun sō.
⁴ Ma Esai u mεera u nεε,
 i tən dabinun wurenu swaa dakio i nə
 guunun bera gia.
 Bwese dabinu ka sinambu dabina nu mənne mi,
 Gusunə, wəllu ka tem Yinnin tabu kowoba
 be ba tabun səuru kpa.
 Ma u bu mεera mεera u ka da.
⁵ Be wee ba wee sannu saa mi n toman di
 bu ka tem mε kam koosia, win mərun saabu.
⁶ I gəw swīiyə
 domi Yinni Gusunən tōw te, ta turuku kua.
 Ta sāawa kam koo bi bu wee
 wi, Dam kpurogiin min di.
⁷ Yen sōna tambu kpuron gəma koo dwiia
 kpa ben wərugəru tu kpe.
⁸ Babilonigiba koo berum soora,
 kpa ben wasi yi dwiia wuriribun sō.
 Ba koo tii tema
 nge tən kurə wi u yiire u kī u ma.
 Ba ko n mεerine ben wuswaa ya n burisine.
⁹ Wee Yinni Gusunən tōru ta sisi.
 Tōw te, ta sāawa nəni swāarugiru
 tē səw u koo win məru baka sōsi.
 U koo durumgibu kpeerasia,
 kpa tem mε, mu ko bansu.
¹⁰ Wəllun kperi kun maa yam dεerasiamə.
 Sōw ù n yariə, min diya u ko n yam tīramə.
 Meya suru kun maa yam bururasiamə.
¹¹ Yinni Gusunə u nεε, kon handuniagibu sεeyasia
 ben kōsa ye ba mən sō,
 ka maa nuku kōsurugibu ben nuku kōsurun sō.

Kon de be ba tii sue bu kam ko,
kpa n be ba tɔmbu dam dɔremɔ kpeerasia.

¹² Kon de bu tɔmbu kasu
nge mɛ ba ra wura gea kaso de tontondeɔ.

¹³ Nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinnin mɔrun tɔru sɔɔ,
kon wɔllu yɔiri,

kpa tem mu diiri sere mɛn sɔwɔ.

¹⁴ Kpa be ba raa yoru dimɔ Babiloniɔ
bu duki wura ben temɔ nge nɛmu ge ba gire.

Ba koo duki yarina bu da ben tɔmbun mi
nge yaa sabe ni nu kun kparo mɔ.

¹⁵ Ben wi ba nɔma tura kpuro wuu ge sɔɔ,
ba koo nɔn tweewa bu go.

Wi ba maa naa gira ba mwa,
ba koo nɔn gowa ka takobi.

¹⁶ Ba koo arumani gura ben yɛnusɔ
bu ben bibu munku ben wuswaaɔ.
Kpa bu ka ben kurɔbu kpuna ka dam.

¹⁷ Kon de Mɛdiba bu bu wɔri
be, be ba n sii geesu ka wuran binɛ mɔ.

¹⁸ Ba koo aluwaasiba tweewa bu go.
Mɛya ba n bii wɛɛnu buremɔ.

Ba n maa bibun wɔnwɔndu mɔ.

¹⁹ Babiloniwa sinambu kpuro ba mɛɛra wuu burɔ,
ma yen tɔmbu ba tii sue.

Adama nɛ, Yinni Gusunɔ, kon ye kpeerasia
nge mɛ na Sodomu ka Gomɔra kua.

²⁰ Tɔmbu ba n maa sinamɔ ye sɔɔ.

Ya ko n sɔawa bansu sere ka baadommaɔ.
Goo kun maa win kuu bekurugiru giramɔ mi.

Baa be ba yaa sabenu kparamɔ, ba n yɔramɔ mi.

²¹ Miya gbeeku yɛɛ yi koo wɔa yeru ko.

Boorosu su koo yibu yen ban si sɔɔ,
kpa taataanu nu maa nin wɔa yeru ko mi,
kpa boo kinɛnu nu n yɔɔkumɔ mi.

²² Purukanu ka gbeeku bɔnu koo kuuki ko
yen sina kraa buranu sɔɔ.

Wee yen saa ya turuku kua,
ba n maa yen tɔru sosimɔ.

Isireliba ba koo wurama

ben temɔ

14

¹ Yinni Gusunɔ u koo Isireliba wɔnwɔndu kua. U koo maa bu gɔsi bu ko wigibu, kpa u bu swii ben temɔ. Saa yera sɔba koo du ben suunu sɔɔ, kpa bu mɛnna ba n wɔa ka be sannu.

² Bwese dabinu nu koo ka Isireliba wurama ben temɔ, kpa bu bwese ni ko yobu tem mɛ Yinni Gusunɔ u bu wɛ sɔɔ. Be ba raa Isireliba yoru mwɛɛra ba koo maa ben tii yoru mwɛɛri. Mɛya be ba raa bu dam dɔre, ba koo maa ben tii dam dɔre.

Babilonin sina bokon gɔɔ

³ Bɛɛ Isireliba, Yinni Gusunɔ u koo de i yoru yari, kpa i wɛra bɛɛn wasiraru ka nɔni swɔarun sɔ. ⁴ Û n kua mɛ, womu geniwa i ko i ka Babilonin sina boko yɛɛ i nɛɛ, wi u raa sun dam dɔremɔ, u n maa wɔa.

Dam dārebu kpa.

⁵ Yinni Gusunə u nuku kōsurugii
be ba sun dam dāremən dam bua,
mε mu sāa nge bokuru.

⁶ Wi u ra n daa tambu soomə ka mōru wənwəndu sari,
kpa u n tambu dam dāremə,
ba nūn nōni sōwa sere ka nōrə.

⁷ Wee tē tamba wēre handunia kpuro səw,
ma ba nuku dobun kuuki m̀.

⁸ Baa ka dāa ni ba m̀ sipereba ka sɛduruba
ni nu wāa Libaniə
nu nuku dobu m̀, nu m̀,
saa dāma tən di a wōruma,
goo ku ra maa nε u sun bōori.

⁹ Be ba wāa gōribun wāa yerə
ba seewa bu ka nun dam koosia,
be ka ben wirugibu kpuro.

Meya sinam be ba gu ba seewa ben sina gōnin di.

¹⁰ Ma be kpuro ba nūn nōgiru sue ba nεε,
wee wunen tii a kua dam sarirugii nge bεε.

Sa kua tia.

¹¹ Wunen bεere ye ba ra raa nun wē,
ba n mōrəkunu soomə,
wee ye kpuro ya wōri gōribun wāa yerə.
Kəkōnu nu kua wunen kpin yeru ka wunen bekuru.

¹² Wunε wi a sāa nge buruku kpera ye ya ballimə,
wee a wōruma wəllun di.
Wunε wi a bwesenu kpuro tabu di,
wunε wee ba sura temə, a kpī.

¹³ Wunε wi a ra n gerumə wunen gōruə a n m̀,
kaa yə wəllə, a wunen sina gōna teria kperin wəllə,
kpa a sina guuru wəllə sōw yēsən nəm geu gia,
būnun suunu səw.

¹⁴ Kaa yə guru winu wəllə,
kpa a ka Wōrukoo weena.

¹⁵ Adama wunε wee, ba sure gōribun wāa yerə
sere wōrun səw səwəw.

¹⁶ Be ba nun wa kpa ba n nun mεera tii ka laakari ba n m̀,
n n durə wiya mi, wi u ra raa de tambu bu burisina?
Kpa u bandu suriri?

¹⁷ U yina u pirisamba kara.

U wusu kəsuka.

Ma handunia ya gōsia bansu.

¹⁸ Bwesenu kpuron sina boko baawure
u wāa u wēre ka bεere win sikirə.

¹⁹ Adama wunε, ba nun kasa kua
a ka wunen sikiru tonda
nge dāa kāasa ye ba n kī,
n kun mε nge wi ba takobi səkura
ba go ba sure wōru səw ge ga kpenu mə,
n kun mε nge goo te ba taaka.

²⁰ Ba n nun sika nge sinam be,
domi a wunen tem go,
ma a wunen tambu kpeerasia.
Ba n maa wunen bwese kōsurun gari m̀.

²¹ I sǎru koowo i win bibu go
kǎsa ye ben sikadoba ba kuan sǎ,
kpa bu ku raa se bu maa handunia tabu di,
kpa bu maa wusu seeya bu yibu si sǎ.

²² Ne Gusunǎ, wǎllu ka tem Yinni, na nee, kon Babilonigibu seesi n ben bweseru ka ben wuun yǎsiru go. Ba ñ maa ben yira wasi. ²³ Kon de wuu ge, gu ko nge daru bwǎara mi gunǎ sarenu nu ra n wǎa, kpa n gu kura ka yii te ta ñ bu gǎanu ganu deriamme. Ne Gusunǎ, wǎllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Yinni Gusunǎ

u koo Asirigibu kpeerasia

²⁴ Ne, Yinni Gusunǎ Dam kpurogii
na bǎrua na nee,
ye na yi, ya koo maa na.

Ye na maa gǎru doke ya koo kooora.

²⁵ Kon Asirigibu kǎsuku nen tǎmbu Isireliban temǎ.

Kon bu taaku nen guunu wǎllǎ,
kpa n nen tǎmbu yara ben yorun di,
ba kun ben sugu ka ben sǎmunu sǎwa.

²⁶ Yeniwa nen himba tǎmbu kpuron sǎ.

Wee na nǎmu demie n ka bwesenu kpuro seeyasia.

²⁷ Ne Gusunǎ, wǎllu ka tem Yinni,
nǎ n gǎanu yi wara koo ye yina.

Nǎ n nǎma demie wara u koo ye kure.

Yinni Gusunǎ

u koo Filisitiba kpeerasia

²⁸ Wǎǎ gǎe sǎa sina boko Akasi u gu, wǎǎ ge sǎara Yinni Gusunǎ u Filisitiba gari yini
sǎǎwa saa Esain nǎǎn di u nee,

²⁹ bee Filisitiba kpuro i ku nuku dobu ko
yǎn sǎ boku te ta raa bee soomǎ ta bǎara.

I n yǎ ma ñ n waa gǎsǎbu sarari,
i ko i surǎkǎru girari.

³⁰ Saa gaa sisi yǎ sǎa be ba sǎaru bo ba koo wa bu di,
kpa wǎnwǎndobu ba n wǎa bǎri yǎndu sǎa.

Adama bee Filisitiba kon de been nuuru tu gbi gǎǎrun sǎ.

Be ba koo maa tiara, ba koo bu gowa.

³¹ Bee be i wǎa wuun gbǎra kǎnnǎwǎ
i weeweenu koowo berum sǎ.

Bee Filisitiba kpuro gesi i diirio,
domi yiberǎba ba tua seeye nge dǎǎ wiiru.

Ba wee sǎǎ yǎsan nǎm geu gian di,
ma ben tabu sǎi yi baasine.

³² Esai u nee, mba sa ko Filisitiban gǎrobu wisi.

Sa ko nee, Yinni Gusunǎwa u Siǎni swǎi.

Miya win tǎn be ba sǎa wǎnwǎndobu ba koo kuke ka bǎri yǎndu.

15

Mǎabuban nǎni swǎaru

(I maa meerio 15-16, Yeremi 48)

¹ Gari yiniwa ba gerua Mǎabuban sǎ.

Mǎabun tem kpuro mu koo kam ko,
kpa bu Ari Mǎabu ka Kiri Mǎabu kǎsuku wǎku teeru.

² Dibonigibu ba da bǎu sǎa yerǎ

ka guunu wəllə bu ka swī.

Məabuba ba weeweenu mə wuu si ba mə Nəbo ka Mədəban sō.

Ma ba ben winu ka ben tobunu kəna nuku sankiranun sō.

³ Ma ba saakiba sebua ba wāa swεε sō

ka dii tεeriō ka dii yaariō nuku sankiranun sō.

Ma ba weeweenu mə ba sumə ka nəni yīresu.

⁴ Həsibonigibu ka Elealegibu ba faaba kanamə

ma ba ben nəə nəəmə sere Yahasiō.

Baa Məabun tabu kowobun tii ba wuri məwa bεrum sō.

⁵ Na faaba kanamə Məabuban sō

be ba kpikuru suə ba dəə Soariō ka Egalati Selisiyaə.

Domi ba sumə ba ka Lusitin guunu yəəmə,

ba wuri mə Koronaimun swaaə nuku sankiranun sō.

⁶ Daa te ba mə Nimurimu ten nim mu gbera.

Yaka si su wāa ten gāarə su gbera.

Gāanu kun maa kpia mi.

⁷ Yen sōna ba ben arumani gura

ye ya bu tie

ba ka təburamə nim toran guru giō mi dānu wāa.

⁸ Məabuban tem nəə bura yenu

kpuro səə, wuri nəəramə.

Ben weeweenu nu nəəramə sere Egalaimuə, ka maa Elimun dəkəwə.

⁹ Daa te ta wāa Diməniō ten nim

mu yem yiba tən be ba gon sō.

Adama Yinni Gusunə u koo kram Diməni ye nəni swāaru kpεε.

U koo de yiberεba bu Məabun kpikobu,

ka be ba tie tem mε səə wəri nge gbee sinansu.

Məabuba ba Yerusalemuḡibu

somiru kanamə

16

¹ I Yudaban sina boko yāa

kpemminu mərisiō Selan di,

kpa bu ka nu da Siōnin guurə

ka swaa ye ya kpa mi gāanu ku ra kpi.

² Domi Məabun tən kurəbu ba koo Aanəən daaru təbura,
kpa ba n sende nge gunə si ba gira sokurun di su duki mə.

³ Ba koo Yudaba sō bu nεε,
i sun bwisi kēə i sun sōwə ye sa ko ko.

I de bεen saaru ta n sun wukiri sōə səə nge yam wōkuru.

I sun beruo bεε be ba naa gire.

I ku sun yiberεba nəmu bεria.

⁴ I sun məə bεε be sa kpikuru suuma Məabun di.

Kpa i n sāa bεen kuku yeru

be ba sun kpeerasiamən sō.

Domi dam dərəbu bu koo kpe.

Be ba maa sun kpeerasiamə ba koo doona.

⁵ Saa ye səə, goo u koo yari

Dafidin bweseru səə Gusunən durom saabu

kpa u bandu di te ta ko n sirere

kpa tu dakaa da.

U koo təmbu kpara gem səə,

kpa u n kpeere u ka bu siria dee dee.

Yerusalemugibu

ba ñ Məabuba somimə

⁶ Yudaba ba nɛɛ,
sa Məabuban yēkə ka ben tii suabun labaari nɔɔmə,
ka ben woo bəbunu ka ben gari kam gerubu.

⁷ Tē ba weeweenu m̀ ben tiin s̄,
ba sumə Kiri Haresetin s̄
ye ya bansu kua.

⁸ Wee ba Həsibonin gberu kpaanɛba sanku.
Bwese tukunun sinambu ba Sibiman resɛmban konu bɔɔra.
Resɛm gbaa ni, nu tɛrie sere Yasɛɛ s̄ɔ yēsan nɔm geu gia
n ka da mi gāanu ku ra kpin s̄ɔ yari yerə,
ka sere nim w̄kɔn guruə s̄ɔ duu yerə.

⁹ Tē wee, na sumə Sibiman resɛm gbaanu ka Yasɛɛn s̄.
Na Həsiboni ka Eleale nɔni yīresu wisimə,
domi tabu kowoba ben gbea wəri ba yen dīanu gura.

¹⁰ Nuku dobu kun maa wāa resɛm gbaanə.

Ba ñ maa womusu m̀ mi.
Meya ba ñ maa resɛmba gamamə.
Nuku dobu kuuki yi kpa.

¹¹ Nen wasi yi diirumə Məabun s̄ nge mərəkɔ serum.

Meya nen ḡru ga maa diirumə Kiri Haresin s̄.

¹² Məabuba ba daamə gungunu w̄llə kam s̄ɔ.

Ba dumə ben b̄u s̄a yerə bu ka domaru ko.

Adama ba ñ somiru wasi.

¹³ Gari yiniwa Yinni Gusunə u gerua yellun di Məabuban s̄. ¹⁴ Adama tē, u nɛɛ, w̄ɔ ita yà n doona kese, ba koo wi u bɛɛɛ bo Məabuə gem, ka sere maa yen tambu kpuro.
Be ba koo tia, ba ñ ko n dabi, ba ñ maa bu mɛɛrimə gāanu.

Yinni Gusunə u koo Sirigibu

ka Isireliba sɛɛyasia

17

¹ Yinni Gusunə u nɛɛ,
wee Damasi ya ñ ko n maa wāa,
ya koo kowa bansu.

² Ba koo Aroɛɛn wusu yaa sabenu deria.

Miya nu ko n da kpunɛ.

Goo maa sari wi u koo nu nandasia.

³ Isireliba ba ñ ko n gbāraru m̄.

Meya Damasi ya ñ ko n maa sina boko m̄.

Sirigii be ba tie, ba ñ Isireliba bɛɛɛ keramə.

Gusunə, w̄llu ka tem Yinniwa u yeni gerua.

⁴ Saa ye s̄ɔ, Isireliban bɛɛɛ ya koo kaara,
kpa ben dukia yu doona bu ko s̄arobu.

⁵ Ben tem mu ko n s̄a nge gbee
tèn dīanu ba gā ba gura.

Nu ko n s̄awa para para
nge sanam mɛ ba dīanu gura Refan wəwan di.

⁶ Isireliban fiikowa ya koo tiara
nge dāa bii ni nu tiara sanam mɛ ba dāru sira.

À n mɛɛra kaa wa
yiru ñ kun mɛ ita tɔna ya tie ten wii kpiirə,

ma nne ñ kun me nɔɔbu ya tie ten kãasi sɔɔ.
Gusunɔ Isireliban Yinniwa u yeni gerua.

⁷ Tãɔ te sɔɔ, tɔmba koo ben laakari wesia ben taka kowon mi gia, kpa ben nɔni yi Gusunɔ Isireliban Yinni Dɛero wa. ⁸ Ba ñ maa ben laakari wesiamɔ bũu turanun bera gia, ni ben tii ba kua. Ba ñ maa Asitaaten bwãaroku sãamɔ, ka bwãaroku ni ba kua sɔɔn sã. Domi nu sãawa ben tiin nɔman kooa.

⁹ Saa ye sɔɔ, Isireliba ba koo ben wuu damgisu deri, kpa su ko bansu nge me Amɔreba ba ben wusu deri be Isireliban sã.

¹⁰ Wee beɛ Isireliba, i Gusunɔ beɛn Yinni duari wi u beɛ faaba kua.

I ñ nùn yaaye wi u sãa beɛn kuku yee naanɛguru.

Domi wee i dãa binu duura bũnun sã.

¹¹ Sanam me i nu duura, i nu kara koosi, ma nu seewa nu kpɛa fuuku, nu wɛsu kua.

Adama sanam me i ko i nuku dobu ko i nin marum sɔri, i deema gãanu sari.

Ma n kua nɔni swãa bakaru te ta ñ kpeemɔ.

Ba Isireliban yiberɛba kamia

¹² Anna a kukiribu nɔ.

Bwese dabinu nu burisinɛ ma nu kukirimɔ nge nim wɔkun nim.

Nu wɔki nge daa tɛn tora ya bɔɔbu.

¹³ Ba kukirimɔ nge daa bakarun nim.

Adama Yinni Gusunɔ u bu gerusi, ma ba duki yarina n toma, nge yaka si woo ga sua ga ka doona, ñ kun me, nge tua ye woo guna ya seeya.

¹⁴ Ye n kua yoka ma ba bu kpeerasia subaru sɔɔ.

Yam mu sere sãra ba ñ maa wãa. Nge meya be ba sun wɔrimɔ bu ka sun gura ben kɔkɔrɔ ya ko n sãa.

Yinni Gusunɔ

u koo Etiopigibu sɛyasia

18

¹ Tem mu wãa Etiopin daarun bera gio, mi tabun wurenu nɔɔramɔ.

² Men tɔmbu ba gunu ma ben wasi ballimɔ.

Ba bu nasie baama kpuro, yɛn sɔ ba ra kpuro kɔsuku.

Ma daanu ben tem buranɛ.

Beya ba sɔmɔbu gɔra ka goo nimkuu si ba kua ka gbii.

Goo nimkuu si, su duka mɔ.

Tɛ, sɔmɔbu beɛ, i wuro beɛgibun mi.

³ Beɛ handuniagibu kpuro, i gidi bɔra mɛerio ye ba koo gira guuru wɔllo.

I kɔban swii swaa dakio ye ba koo so.

⁴ Domi ameniwa Yinni Gusunɔ u man sɔɔwa. U nɛɛ, u yɔ sɛɛ u yam mɛera ka laakari win wãa yerun di sɔɔ sãrerun saa ka wuburun saa.

⁵ Resɛm yà n wɛsu kua,

ma ya bɛm doke ya ye,

bu sere ye sɔri,

yiberɛ u koo na u yen kãasi bɔɔri ka woburu,

⁶ kpa u ye gunɔsu ka gbeeku yɛɛ deria yi di.
 Gunɔsu su ko n wãa mi, yam susurun saa,
 kpa gbeeku yɛɛ yi n wãa mi puran saa.
 Nge meya ba koo Asirigibun tabu kowobun gonu kua.

⁷ Saa ye sɔɔ, tɔn be ba gunu mi, ma ben wasi ballimɔ ba bu nasie baama kpuro yèn sɔ
 ba ra kpuro kɔsuku, ma daanu ben tem buranɛ, tɔn be, ba koo ka Gusunɔ wɔllu ka tem
 Yinni kɛnu naawa Siɔnin guurɔ mi ba ra nùn sã.

Yinni Gusunɔ

u koo Egibitigibu sɛɛyasia

19

¹ Gari yiniwa ba gerua Egibitin sɔ. Ba nɛɛ,
 wee Yinni Gusunɔ u sisi fuuku Egibitiɔ,
 u guru wiru sɔni nge duma.
 Ma Egibitigibun bũnu nu diirumɔ win wuswaaɔ,
 ma ben wɔrugɔru ta kpa.

² U koo de bu tabu ko ben tii tiine.
 Mɔɔ ka wɔnɔ ba koo tabu wɔrina.
 Bɔrɔ ka bɔrɔ ba koo tabu wɔrina.
 Wusu su koo tabu wɔrina.
 Sinambu ba koo tabu wɔrina.

³ U koo de Egibitigibu bu mwia kpana,
 kpa u ben nɔɔ tia kam koosia.
 Kpa bu bikiaru da bũnun mi ka dobo dobogibun mi
 ka gɔri sokobun mi, ka sɔrobun mi.

⁴ U koo bu yinni gɔbo nɔmu sɔndia,
 kpa sunɔ nuku kɔsurugii u n bu dam dɔremɔ.
 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinniwa u yeni gerua.

⁵ U koo ben daa baka ten nim kpeerasia
 kpa tu gbera.

⁶ Ten yerusun nim mu koo numia,
 kpa ten kerin winun nim mu gbera,
 kpa naa yari ka gbii yi yi wãa ten goorɔ yi gbera.

⁷ Gãanu kun ko n maa wãa daa ten goorɔ
 ka ten sure yerɔ.
 Bã n gãanu duura mi, nu koo gberawa nu gbi.

⁸ Be ba susure mɔ mi kpuro
 ka kɔkɔnu ñ kun mɛ ka yãakoronu,
 ba koo nuki sankirawa kpa bu swi.

⁹ Be ba beku wɛɛ damgii tarimɔ
 ka be ba beku kpikinu wesimɔ ba koo sekuru wa.

¹⁰ Be ba sãa tem mɛn dam ba koo kɔsikira.
 Kpa ben sɔm kowobu bu nuki sankira.

¹¹ Soanin wirugibu ba sãawa gari bakasu.
 Egibitin sunɔn bwisi kɛɔbu bã n menna,
 gari baka gariya ba ra gere.
 Bwisi kɛɔbu bɛɛ, amɔna i ko i kãku i gere i nɛɛ,
 i sãawa bwisigibu ka sina bibu.

¹² Wunɛ maa Egibitin sunɔ,
 mana wunen bwisi kɛɔ be, ba wãa.
 Kpa bu gere su nɔ yèn himba Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni
 u wunen temgibu kua.

¹³ Soanin wirugiba kua wiirobu,

ma Nofun wirugiba kun maa yē ye ba m̀.
Wirugii be, ba dera Egibitigiba k̄ōram̄.

¹⁴ Yinni Gusun̄ u ben bwisi burisina
kpa bu de Egibitigibu bu k̄ōra,
ba n m̀ nge tam n̄ro wi u bindim̄ win sianu s̄o.

¹⁵ Wirugii ka bwēebwēe, gobigii ka s̄aro, ben goo kun maa kp̄e u ḡānu ko Egibitīo.

Egibitigibu

ba koo Yinni Gusun̄ s̄a

¹⁶ Sanam m̄e Egibitigiba koo wa ma Yinni Gusun̄ u bu win n̄mu demie u ka bu s̄eyasia ba koo berum soora nge t̄on kur̄bu. ¹⁷ Saa ye s̄o, baa b̄a n nua ba Yudan gari m̀, ba koo nanda Yinni Gusun̄n himban s̄o ye u yi ben s̄o.

¹⁸ Saa ye s̄o, wusu n̄obuwa su ko n w̄a Egibitin tem̄ s̄i s̄o ba ko n da Yudaban barum gere. Kpa ba n da b̄ore ma ba s̄a Gusun̄, w̄llu ka tem Yinnin t̄ambu. Ba koo wuu sin teu sokuwa S̄ōn wuu.

¹⁹ Ba koo Yinni Gusun̄ ȳaku yeru kua Egibitin tem suunu s̄o, kpa bu kperu garu gira men n̄o bura yer̄o bu ka n̄n b̄ere w̄e. ²⁰ Yera ya koo s̄ōsi ma Yinni Gusun̄ u w̄a Egibitin tem̄. B̄a n n̄n n̄ogiru sue be ba bu dam d̄orem̄n s̄o, u koo bu faaba kowo w̄e wi u koo bu w̄ra ben n̄man di. ²¹ Saa ye s̄o, u koo bu tii s̄ōsi kpa bu n̄n gia. Ba koo n̄n ȳakunu kua kpa bu ka n̄n k̄enu naawa. B̄a n n̄n n̄o mw̄enu kua, kpa bu nu yibia. ²² U bu m̄era kua, adama u koo bu b̄ekia. Ba koo ḡsira win mi, kpa u ben kanaru n̄o u bu faaba ko.

²³ Saa ye s̄o, swaa ya koo yari Egibitin di yu da Asirīo, kpa Egibitigibu bu da Asirīo. Asirigibu ba koo ma da Egibitīo, kpa be kpuro bu m̄enna bu Yinni Gusun̄ s̄a.

²⁴ Saa ye s̄o, Isireliba ba koo ka Egibitigibu ka Asirigibu n̄o tia ko, kpa handuniagibu kpuro bu domaru wa. ²⁵ Gusun̄, w̄llu ka tem Yinni, u koo bu domaru kua u n̄e, domarugiba b̄e, nen t̄ambu Egibitigibu. Domarugiba b̄e, Asirigibu, b̄e be na m̄oma. Domarugiba b̄e Isireliba, b̄e be na ḡsa na tii yiiya.

Asirin sina boko u koo

Egibitigibu ka Etiopigibu

yoru mw̄eri

20

¹ W̄ō ḡe s̄o Saagoni Asirin sina boko u dera win tabu sun̄ Taatani u Asid̄odu w̄ri u ye mwa, ² yen w̄ō ge s̄ōra Yinni Gusun̄ u Esai Am̄tin bii gari yini s̄ōwa u n̄e, a saaki ye poto ye a p̄ra s̄ke mi, kpa a wunen baranu pota a s̄i naa dirisu. Ma u kua m̄e. U ȳra basi ma u s̄a ka naa dirisu, n ka kua w̄ō ita.

Yera Yinni Gusun̄ u n̄e, ³ wee nen s̄m kowo Esai u ȳra basi ma u ka naa dirisu s̄a n ka kua w̄ō ita. Yeni ya s̄awa ȳireru te ta s̄ōsim̄o ye ya koo Egibitigibu ka Etiopigibu deema. ⁴ Asirin sina boko u koo Egibitigibu ka Etiopigibun aluwaasiba ka ben duro t̄k̄onu yoru mw̄eri kpa bu ȳra basi ba n s̄im̄o ka naa dirisu, kpa yu ko seku bakaru Egibitīo. ⁵⁻⁶ Saa ye s̄ōra s̄ō duu yerun t̄ambu be ba raa ben naane doke Etiopi s̄o ka be ba tii sue Egibitigibun somirun s̄o, ba koo berum soora, kpa bu burisina.

Ba koo gere bu n̄e, be wee ba w̄ruma be sa raa naane s̄a bu sun faaba ko, kpa bu sun w̄ra Asirin sina bokon n̄mun di. T̄ē am̄na sa ko ko su ka yari.

Babiloni ya koo w̄ruma

21

¹⁻² Gari yiniwa Yinni Gusun̄ u gerua Babilonin s̄o. U man k̄asi nanumgiru s̄ōsi. Na wa yiber̄ba ba wee saa tem m̄e ba nasien di nge m̄e woo guna ya ra n̄e saa s̄ō ȳsan n̄m d̄waru gian di. Wi u ra dam d̄re, u dam d̄ram̄o.

Wi u ra maa kpeerasie, u kpeerasiamə.

Elamun tabu kowobu, i seewo.

Mədiba, i wuu ge tarusio.

Domi Yinni Gusunə u dera Babiloni ye,

ya ñ maa tambu weeweenu koosimə.

³ Ye na wa ka ye na nua kāsī te sɔɔ,

ya dera nɛn torora kara.

Ma wuriribu man wəri nge tən kurə wi u yiire u kī u ma.

Tirerabu dera na ñ maa gari nɔɔmə.

Ma diiribu dera na ñ yam waamə.

⁴ Nɛn laakari ya burisina,

ma na diirimə berum sɔ.

Yoka yè sɔɔ na nuku dobu yīiyə,

ye sɔɔra berum man deema.

⁵ Kāsī te sɔɔ, na maa wa ba dīanu yii

ba kənnə kəsū, ba dimə ba nərūmə.

Yera goo u nɛɛ, i seewo tabu sinambu,

i bɛɛn tɛɛnu gum tɛɛni.

⁶ Ma Yinni Gusunə u man sɔɔwa u nɛɛ,

n doo n wuu kɔso yi kpa u man sɔ ye u koo wa.

⁷ Ma na kua mɛ.

Yera u maasəbu wa ba sīimə yiru yiru.

Gabu ba ketekunu sɔni, gabu maa yooyoosu.

Ma u ye kpuro mɛɛra ka laakari.

⁸ Yera wuu kɔso wi,

u gbāra nge gbee sunə u nɛɛ,

gbāra kənnə miya u yɔ saa kpuro,

sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru.

⁹ Ma u maasəbu wa ba sīimə yiru yiru.

Ma u wa Babiloni ya wərūma birem.

Ma bwāaroku ni ba kua ben būnun sɔ

nu wərūka temə nu bɔkira.

¹⁰ Bɛɛ nɛn tambu Isireliba,

bɛɛ be ba so nge dobi doo soo yerə,

yeniwa na nua Gusunə bɛɛn Yinnin min di,

wi, wi u s̄a wəllu ka tem Yinni.

Yera na bɛɛ ye nɔɔsiamə.

Gari yi Gusunə u gerua

Edəmun sɔ

¹¹ Wee ye Yinni Gusunə u man sɔɔsi Edəmun sɔ.

Na nɔɔ gagu nua Seirin di ga nɛɛ,

wuu kɔso, saa yerə wɔkuru ta koo kpe.

¹² Ma wuu kɔso u wisa u nɛɛ,

bururu ta koo na, yen biru wɔkuru ta koo maa na.

Ì n kī i maa man gari bikia, i wurama i bikia.

Gari yi Gusunə u gerua

Daarububan tem sɔ

¹³ Wee ye Yinni Gusunə u gerua Daarububan tem sɔ.

Dedanigibu, i doo i n wāa yakasu sɔɔ wɔkuru.

¹⁴ Bɛɛ be i wāa Temə i ka be nim nərū ga m̀ nim daawo,

kpa i ka kpikobu dīanu daawa.

¹⁵ Domi tabu swīa ma tamba duki m̀ takobi ka tendun sɔ.

¹⁶Wee ye Yinni Gusunɔ u man sɔɔwa. U nɛɛ, kam kam wɔɔ tian biru kese, u koo Kedaan beere kpuro kpeerasia. ¹⁷Ben ten towo wɔrugɔba sɔɔ, fiikowa ya koo tiara. Gusunɔ, Isireliban Yinniwa u yeni gerua.

Gari yi Gusunɔ u gerua

Yerusalemun sɔ

22

¹⁻²Gari wee, yi yi ka Yerusalemun wɔwa yã mi ba ra kãsi. Wunɛ Yerusalemu, mban sɔna wunen tɔmba nuku dobu mɔ, ma ba kuuki mɔ.

Mba n kua ba ka yɔɔmɔ dii tɛeri wɔllɔ.

Wunen tɔn be ba mɛera kua, ba ñ bu mɛera kue tabu sɔɔ, ba ñ maa gu ka takobi.

³Wee wunen tabu sinambu ka wunen tɔmbu kpuro ba duki yarina n toma,

ma ten towɔbu ba bu mwɛera ba kua yobu.

⁴Yen sɔ, na beɛ sɔɔmɔ, i gɛsiro nen bɔkun di, i man derio n swĩ.

I ku tii nɔwia ko i nɛɛ,

i ko i man nukuru yemiasia

nen tɔmbun nɔni swãarun sɔ.

⁵Tɔɔ teni sɔɔ, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u dera sa nɔni sɔɔre, sa burisine, sa wãa biti sɔɔ wɔwa yeni sɔɔ mi ba ra kãsi.

Ba gani kɔsukumɔ ma sa nɔɔgiru sue sa faaba kanamɔ guunun bera gia.

⁶Elamun tabu kowɔbu ba wee ba wãa tabu kekeba sɔɔ ka maasɔbu, ma ba sɛɛ bwãanu beki.

Kirigibu ba maa wee, ba tɛrenu neni.

⁷Wunɛ Yerusalemu, wee tabu kekeba ba tɛrie wunen wɔwi sɔɔ mi tem gem wãa.

Ma maasɔbu ba wunen gbãra kɔnnɔsu tarusi.

⁸Beɛ Yudaba i ñ maa tãsi yeru mɔ.

Tɔɔ te, i mɛera mi i ra beɛn tabu yãnu bere dii te ba mɔ Dãa sɔɔwɔ.

⁹⁻¹⁰Ma i deema ba beɛn wuu Yerusalemun gbãraru yabura.

Yera i dia mɛera mɛera i kɔsuka i ka gbãra te sɔnwa.

Ma i nim tora ye ba raa gban nim yɔrasia wuu sɔɔ.

¹¹I kpaa gba gbãranu yirun baa sɔɔ

yu ka yeɔnɔn nim nɛɛ.

Adama i ñ Gusunɔ mɛera wi u yen himba yi yellun di.

¹²Yen sɔna tɔɔ teni sɔɔ, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, u beɛ soka i ka swĩ, kpa i weeweenu ko i beɛn winu kɔni, kpa i saakiba dewe nuku sankiranun sɔ.

¹³Adama wee i nuku dobu mɔ i yɛɛrimɔ.

I ketɛba ka yãanu goomɔ.

I yaa temmɔ ma i tam nɔrumɔ i mɔ, su di kpa su nɔ, domi sia sa ko gbi.

¹⁴Yen sɔna Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u man sɔɔwa u nɛɛ, u ñ beɛ beɛn durum yeni wɔkamme

sere i ka gbi.

Ba Sebina kirɔ̀ m̀

¹⁵ Ameniwa Gusunɔ̀, wɔ̀llu ka tem Yinni, u man sɔ̀wa. U nɛɛ, n doo n Sebina wi u sãa sina kpaarun sɔ̀m kowobun wirugii sɔ̀ n nɛɛ,

¹⁶ mba u m̀ mi.

Wara u m̀ mi u ka tii siki wɔ̀ru dãkuamme kperɔ̀.

¹⁷ Wee wi, Yinni Gusunɔ̀ u koo ǹn bɔ̀ke nge kureru kpa u ǹn kasa kɔ̀ ka dam,

¹⁸ kpa u n bindimɔ̀ nge banɔ̀ batuma baka sɔ̀.

Miya u koo gbi ka win tabu kɛkɛ sisugii yi u naanɛ sãa, wi, wi u win yinnin yenu sekuru doke.

¹⁹ Wi, Yinni Gusunɔ̀, u koo ǹn yara win sɔ̀mburun di kpa u kun maa sãa goo.

²⁰ Yen tɔ̀ te, wi Yinni Gusunɔ̀, u koo win sɔ̀m kowo Eliakimu, Hilikiyan bii soku,

²¹ kpa u ǹn wi, Sebinan yaberu sebusia

kpa u ǹn win kpaka sɛke

kpa u ǹn win dam wɛ.

Eliakimu wi, u ko n sãawa Yerusalemugibu ka Yudaban baaba.

²² Yinni Gusunɔ̀ u koo ǹn Dafidin yenun kɔ̀kɔ̀rɔ̀ wɛ.

Ù n kenia, goo kun kenumɔ̀.

Ù n maa kenua, goo kun keniamɔ̀.

²³ U koo ǹn girawa nge sasaru

mi n naanɛ m̀,

kpa u de win tondon yenu ga n bɛɛɛ m̀.

²⁴ U ko n sãawa bɛɛɛ yen wiru. Be ba wãa win yenuɔ̀, bukurobu ka bibu, gobigibu ka sãarobu, wiya u ko n be kpuro sɔ̀wa nge sasaru. ²⁵ Adama Gusunɔ̀, wɔ̀llu ka tem Yinni, u maa nɛɛ, sɔ̀ teeru ba koo sasa te wuka te ba raa gira mi n naanɛ m̀ mi, kpa tu wɔ̀ruma tu bɔ̀ra, kpa sɔ̀mu ni ta raa sɔ̀wa mi, nu kam ko. Yinni Gusunɔ̀wa u yeni gerua.

Yinni Gusunɔ̀ u koo Tiri

ka Sidoni kpeerasia

23

¹ Gari wee yi yi ka Tiri yã.

Bɛɛ be i wãa goo nimkuu bakasu sɔ̀,

i wuri koowo, domi bɛɛn wuu ga kam kua.

Yenusu kun maa wãa, duu yeru maa sari.

Saa Kitimun tem diya sa yen labaari nua.

² I mario berum sɔ̀,

bɛɛ be i wãa nim wɔ̀kun gooru gia

mi Sidonin tenkuba ba ra sare.

³ Egibitigibu ba dobi yeemɔ̀ daa te m̀ Niluɔ̀

ma tenkuba ba ye dwemɔ̀ ba dɔ̀ramɔ̀

ma ba are beke dimɔ̀.

Ma yam mi, n kua bwesenu kpuron yaburu.

⁴ Sidoni, kaa sekuru wa,

domi Tiri, nim wɔ̀kun wuu damguu, ga gerua ga nɛɛ,

ga n marubun wahala gaa waare, ga n maa marure.

Ga n bii aluwaasi bɔ̀m kɛɛre,

ga n maa bii wɔ̀ndia seeyare.

⁵ Egibitigibu b̀ n nua ma Tiri ya wɔ̀ruma,

ba koo diiri.

⁶ Bɛɛ be i wãa nim wɔ̀kun gooru gia,

i wuri koowo i ka da Taasisiɔ.

⁷ Bɛɛn wuu ge ga wāa saa yellun di

gè sɔɔ i ra nuku dobu ko, gera mi?

Tiri yera mi?

Yèn tɔmbu ba da ba tem tukumgibu kamia?

⁸ Wara u ye kpuron himba yi Tirin sɔɔ,
ye, ye ya ra yen wirugibu swīi tem tukumɔ.

Yen tenkuba ba kua sina bibu.

Ma ba bɛɛrɛ mɔ handunia kpuro sɔɔ.

⁹ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinniwa u ye yi,

u ka be ba tii sue kawa tem mɛ sɔɔ,

kpa bu be ba raa bɛɛrɛ wɛɛmɔ gem.

¹⁰ Bɛɛ Taasisigibu i tɛrio bɛɛn tem sɔɔ

nge mɛ daa te ba mɔ Nilu tɔ n nim yiba mu ra tɛrie.

Domi yoo sɔma kpa.

¹¹ Yinni Gusunɔ u win nɔma demia nim wɔkun bera gia.

Ma u dera sinamba diira.

U dera Kananin gbāra damginu nu wɔruka.

¹² U maa nɛɛ, bɛɛ Sidonigibu i n maa nuku dobu wasi.

Domi ba bɛɛ dam dɔre nge wɔndia wi u kun durɔ yɛ.

Baa i n seewa i da Kitimun temɔ,

min tii i n wɛrabu wasi.

¹³ I Babilonigibu mɛerio.

Ba n maa wāa.

Asirigibu ba bu kpeerasia.

Nge meya ba Tiri wɔri ba tarusi,

ba yen sina kpaanu kɔsuka,

ma ye kpuro ya kua bansu.

¹⁴ I wuri koowo bɛɛ be i wāa goo

nimkuu bakasu sɔɔ.

Domi Tirin wuu damguu ge, ga wɔruma.

¹⁵ Ba koo Tirin gari duari n ka ko wɔɔ wata ka wɔkuru nge sina boko turon bandun tɛɛbun saka. Adama yen biru ya ko n sɔawa nge kurɔ sakara wi ba womu doke ba mɔ,

¹⁶ a mɔrɔku suo a n soomɔ a ka wuu sikerena,

wunɛ wi a sɔare kurɔ sakara wi ba duari.

A gu soowo nge mɛ wunen yɛra nɛ,

a n ka womu dabi dabinu mɔ,

kpa bu wunen gari yaaya.

¹⁷ Wɔɔ wata ka wɔku ten biru, Yinni Gusunɔ u koo de Tiri yu maa wura yen yellun tenkuru sɔɔ te ba mɔ ka taki. Kpa yu ka handunian tɔmbu kpuro arukawani bɔke.

¹⁸ Adama ba n yen arumani ka yen are yi ba wa ka taki guramɔ bu menna ben tiin sɔɔ.

Ba koo ye kpuro Yinni Gusunɔ yiyawa kpa ya n sɔa be ba nùn sɔamɔgia, kpa bu dīanu wa bu di bu debu, kpa bu yāa buranu wa bu doke.

Yinni Gusunɔ

u koo handuniagibu sɛɛyasia

24

¹ Wee Yinni Gusunɔ u koo tem kpuro kpeerasia mu ko bansu.

U koo mɛn tɔmbu kpuro yarinasia,

² yāku kowobu ka tɔn dirobu,

yinnibu ka yobu,

wi u dɔramɔ ka wi u dwemɔ,

wi u mɔ ba bɔkuramɔ ka wi u bɔkuramɔ,

wìn dibu ba neni ka wi u dibu neni.
³ Ba koo tem kpuro wəri,
 kpa bu men yānu gura,
 kpa mu ko bansu.
 Yinni Gusunəwa u yeni gerua. ⁴ Tem mu koo gbera.
 Mu ñ maa gāanu kpiisiamə.
 Men tambu ba ko n wasikiramə ba n gəə dəə.
 Men wirugibu ba ñ ko n maa dam mə.
⁵ Domi men tambu ba mu disi doke,
 ba Yinni Gusunən woodaba ka win yiirebu yina.
 Ma ba arukawani naru sarigia
 ye u raa ka bu bəkuə kusia.
⁶ Yen sōna bōri yi koo tem mɛ di,
 kpa men tambu bu nani sōra
 kōsa ye ba kuan sō.
 Ba koo bu kpeerasia.
 Be ba koo tiara ba ñ ko n maa dabi.
⁷ Ben resem gbaanu nu koo gbera,
 kpa ben tam durom mu kpe.
 Be ba raa nuku dobu m̀,
 ba koo weeweenu ko.
⁸ Ba ñ maa baranu ka mərəkunu soomə,
 ni ba ra ka nuku dobu ko.
 Nuku dobu kuuki yi koo kpe.
⁹ Ba ñ maa tam nərūmə ba n ka womusu koosimə.
 Tam bəəbəm mu koo sosia be ba mu nərūmən mi.
¹⁰ Wuu ge, ga koo ko bansu.
 Yenusu su ko n wāa dirisu.
 Goo kun maa duə mi.
¹¹ Ba ko n weeweenu m̀ swɛɛ sɔɔ,
 yèn sō tam sari.
 Nuku dobu koo doona ben tem di.
¹² Wuu ge, ga ko n sāawa bansu,
 kpa gen duu yenu nu n wəruka,
¹³ kpa tambu ba n kōkire tia tia tem mɛ sɔɔ,
 nge dāa bii ni nu tiara
 sanam mɛ ba dāru sira,
 ñ kun mɛ nge resem ye ba kunənu m̀.

Ba nuku dobu kua kam

¹⁴ Be Yinni Gusunə u koo deri ba n wasi
 ba ko n kuuki m̀ ka nuku dobu.
 Be ba wāa sō duu yeru gia,
 ba koo Yinni Gusunə təma win kpāarun sō,
 ba n m̀,
¹⁵ bɛɛ be i wāa sō yari yeru gia
 ka be ba wāa nim wōkun gooru gia,
 i Gusunə Isireliban Yinni bɛɛɛ wɛɛyɔ.
¹⁶ Sa ko nə ba womusu m̀ baama
 handunian goonu nne sɔɔ
 ba m̀, i gemgii bɛɛɛ wɛɛyɔ.
 Adama nɛ, kon nəguru sua na n m̀,
 gbera man di, na kam kua,
 domi yiberɛba ba hania m̀ ba yānu guramə.
¹⁷ Bɛɛ tem men tambu i ko i bɛrum soora
 domi ba bɛɛ yəri ka suuri berie,

¹⁸ wi u duka m̀̀ berum s̄, kpa u suura w̄ri.
 Wi u maa yarīo suuran di, kpa u yina mwaara.
 Domi gura baka koo kindama w̄llun di.
 Kpa tem kpēekpēeku gu diiri.

¹⁹ Tem mu koo ȳiri kpa mu beu ko, kpa mu besikira.

²⁰ Mu ko n b̄arim̄o nge tam n̄ro, kpa mu n ȳirum̄o nge kuu te woo ga sweem̄o.
 Men durum ya ko n mu bunie, kpa mu w̄ruma mu kpana mu se.

Bannun kpeeru

²¹ Saa ye s̄o, Yinni Gusun̄o u koo kperi s̄eyasia w̄ll̄o. U koo sinambu s̄eyasia tem mini, ²² kpa bu bu yoru mwa bu bu taasi w̄rus̄o nge piris̄omba. S̄o dabi dabirun biru, kpa bu bu s̄eyasia.

²³ S̄o ka suru ba koo sekuru wa. Gusun̄o, w̄llu ka tem Yinni, u ko n win bandu diiwa Sīnin guur̄o, Yerusalem̄o, kpa win t̄mbun guro gurobu bu win yiiko wa.

Siarabun womu

25

¹ Yinni Gusun̄o, wuna a s̄a nen Yinni, wuna kon t̄ma, kpa n wunen ȳisuru w̄lle sua.
 Domi a ḡa bakanu kua, wunen himba ye a yi saa yellun di, ya n̄ k̄sa.

² A dera wuu ge, ga w̄ruma ga kua nge kpee ni ba suba.
 Ma wuu ge ga gb̄araru m̄o ga kua bansu.
 A dera tii suobun wuun gb̄aranu nu w̄ruka.
 Ba n̄ maa nu seeyam̄o sere ka baadommāo.

³ Yen s̄na bwese damginu nu nun beere w̄em̄o.
 Ma be ba gabu dam d̄orem̄o ba nun nasie.

⁴ Domi a kua dam sarirugibu ka w̄nw̄ndobun kuku yeru, wahalan saa.
 A bu berua woo b̄k̄n saa ka s̄on saa.
 Domi t̄n k̄sobu ba ra t̄nu w̄riwa nge guru woo ge ga gana sweem̄o.

⁵ Yinni Gusun̄o, wuna a tii suobun w̄kinu kpeerasia nge me a ra yam susuru kpeerasie tem mi ḡanu ku ra kpi.
 Wuna a ben nasaran womusu t̄esi nge me guru wiru ta ra s̄o t̄esi.

Yinni Gusun̄o u t̄mbu kpuro

⁶ t̄o baka dim s̄oru kuamme Gusun̄o, w̄llu ka tem Yinni u koo bwesenu kpuro t̄o baka dim soku, Sīnin guur̄o.
 D̄ia duronu ka yaa gumgia ka tam gema u koo bu w̄.

⁷ Kpa u s̄nditia ye ba ben wuswaa wukiri nuku sankiranun s̄o wuna guu ten w̄llu mi.

⁸ U koo de gɔɔ u kpe sere ka baadommaɔ,
kpa u ben nɔni yĩresu woka
kpa u ben sekuru wuna tem mɛ kpuro sɔɔ.
Wi, Yinni Gusunɔwa, u yeni gerua.

Yinni Gusunɔ

u koo Mɔabuba seeyasia

⁹ Tɔɔ te sɔɔ, ba koo Yinni Gusunɔ sɔ bu nɛɛ,
wuna a sãa bɛsɛn Yinni wi sa naanɛ sãa.
Wuna a sun faaba kua.

Su nuku doɓu ko kpa su yɛɛri faaba yen sɔ.

¹⁰ Yinni Gusunɔ u koo Siɔnin guuru kɔsu.

Adama u koo Mɔabuba munkuwa
nge yaka si ba yari kɔkɔrɔwɔ.

¹¹ Kpa bu ben nɔma demia kɔkɔrɔ ge sɔɔ
nge be ba kɛɛrimɔ.

Ka mɛ, u koo de ben tii sua bi, bu kpewa.

¹² U koo gbãra damgii ni nu gunu sura u kɔsuku
nu gɔsia tua.

Yinni Gusunɔ

u koo win tɔmbu nasara wɛ

26

¹ Saa gaa sisi yɛ sɔɔ ba koo womu geni ko Yudan tem sɔɔ bu nɛɛ,
sa wuu damguu mɔ.

Yinni Gusunɔwa u gen gbãraru swĩ
u ka gu kɔsu.

² I gamboba kenio

kpa bwese te ta gem swĩ ta nùn mem nɔɔwamme
tu du min di.

³ Yinni Gusunɔ u ra sika sarirugii bɔri yɛndu wɛ,
yèn sɔ yɛro u nùn naanɛ sãa.

⁴ I Yinni Gusunɔ naanɛ koowo
saa kpuro sɔɔ.

Domi wiya u sãa kuku yee damgiru
sere ka baadommaɔ.

⁵ U koo wuu ge ga wãa
wɔllɔn tɔmbu kpeerasia,
kpa u gen tii kɔsuku u sura sere temɔ,

⁶ kpa sãarobu ka wɔnwɔndobu
bu gu taaku.

Saa dãakan kanaru

⁷ Gemgiin swaa ya ra n dɛndewa.
Yinni Gusunɔ, wunɛ wi a sãa gemgii
wuna a ra ye nɔɔ nerasie.

⁸ Yinni Gusunɔ, swɛɛ yi kaa sun sure kpuro,
wuna sa ko n naanɛ sãa,
su ka sĩ yi sɔɔ.

Ye besen gɔru ga kĩ,
yera su nun yaaya kpa su nun sã.

⁹ Wɔkuru, nen bwɛra ya ra n wunen beke barɔwa,
kpa nen gɔru ga n nun kasu.

À n tɔmbu siri handunia sɔɔ,
ba ra giɛwa nge mɛ ba koo ka sĩ.

¹⁰ Adama baa bà n tòn kōso durom kua,
u ñ gem giamō.

U ko n win kom kōsum mōwa
tem mi gem mu wāa,
kpa u n Gusunōn yiiko gema.

¹¹ Yinni Gusunō, a dam mō,
adama wunen yiberēba ba ñ mu waamō.

A de bu wunen hania wa
ye a ka wunen tōmbu wōramō,
kpa bu sekuru wa bu dōō mwaara.

¹² Yinni Gusunō, wuna a ra sun bəri yendu wē.

Domi wuna a ra de ye sa mō kpuro yu koora.

¹³ Gusunō besen Yinni sa raa yinnibu gabu sāwa.

Adama tē, wune turon yīsira sa soku.

¹⁴ Yinni, be ba gu,

ba ñ maa seemō bu wāaru di.

Domi a bu wəri a kpeerasia.

Ba ñ maa bu yaayamō.

¹⁵ Yinni, a wunen yiiko sōōsi.

A dera bese wunen tōmbu sa dabia.

Ma a besen tem yasia.

¹⁶ Sa nun soka sanam me sa wāa nōni swāaru sōō.

Sa kanaru kua sanam me a sun seeyasia.

¹⁷ Yinni Gusunō, sanam me a sun biru kisi

sa kua nge tòn kurō wi u yiire u kī u ma,

u tii bōōkumō u wuri mō wuriribun sō.

¹⁸ Sa wahala kua sa nōni sōōra ka wuriribu.

Adama wom diruma sa mara.

N ñ ka tem me arufaani gaa naawē.

Sa ñ maa goo mara wi u koo sina me sōō.

Yinni Gusunō

u koo Isireliba seeyasia

kpa bu wurama nge yellu

¹⁹ Negibu, been tòn be ba raa gu

ba koo se gōrin di bu wāaru di.

Bee be i kpī tem sōōwō, i dom yando,

kpa i nuku dobun kuuki ko.

Domi tem mu koo bee seeya gōrin di

nge me bururun kakoru ta ra yakasu seeye.

²⁰ Nen tōmbu, i doo i kuke been diaō

i tii gamboba kenusio,

kpa i n wāa mi gina

sere Gusunōn mōru yu ka sure.

²¹ Wee Yinni Gusunō u yarima

win wāa yerun di

u ka handunian tōmbu siri

kōsa ye ba kuan sō.

Tem mu koo tòn be ba gon yem terasia,

kpa ben gonu nu sōōsira.

Ba waa kōsa kamia

27

¹ Tɔɔ te sɔɔ, Yinni Gusunɔ u koo waa kɔsa ye ya duka mɔ sɛɛyasia ka win takobi damgia ye ya kpã, kpa u yaa kɔsa ye go, ye ya wãa nim wɔku sɔɔ.

Yinni Gusunɔ

ka win resem gbaaru

² Yen tɔɔ te, Yinni Gusunɔ u koo womu ko win resem gbaarun sɔ, te ta bii geenu marumɔ, u nɛɛ,

³ nɛ, Yinni Gusunɔwa na tu nɔɔrimɔ. Nɛna na tu nim yɛkamɔ saa kpuro.

Na tu kɔsu sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru, goo u ku raa ka tu wɔri u mwa.

⁴ Na ñ maa ka nɛn resem gbaa te mɔru sãa.

Adama nã n sãki ka awĩ wa mi, kon yi wɔriwa n dɔɔ mɛni,

⁵ ma n kun mɔ yi man kua yin kuku yeru, ma yi ka man nɔɔ tia kua.

Yi n kua mɛ, kon yi deri.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireliba suuru kua

⁶ Saa gaa sisi yɛ sɔɔ

Isireliba ba koo gbini gira

bu kɛri ko nge dãa,

bu wɛsu ko bu ma

kpa ben binu nu handunia yibu.

⁷ Yinni Gusunɔ u ñ bu sɛɛyasie nge mɛ u ben yiberɛba sɛɛyasia.

U ñ maa bu go nge mɛ u ben yiberɛba go.

⁸ U bu sɛɛyasiawa saka sɔɔ.

U dera yiberɛba ba na

nge sɔɔ yari yerun woo damguu,

ba bu gura ba ka doona.

⁹ Nge mɛya u ka Isireliban durum wɔka.

Wee ye n kooru yen biru.

U ben bũu turanu gɔsia torom.

Ba ñ maa Asitaaten bwãarokunu ka sɔɔginu seeyamɔ.

¹⁰ Ben wuu damguu ge,

ga kua bansu, ba gu deri.

Miya n kua yaa sabenun kpara yeru

ka nin kpin yeru.

Ma nu kiku si su tiara dimɔ.

¹¹ Dãa yã n gbera ba ra ye bɔɔriwa

kpa tɔn kurɔbu bu ka doo ko.

Wee nɛn tɔn be, ba ñ bwisi mɔ.

Yen sɔna Yinni Gusunɔ wi u bu taka kua

u ñ bu wɔnwɔndu kue,

u ñ maa bu durom kue.

Be ba raa yoru mwɛɛra

ba koo wurama

¹² Saa gaa sisi yɛ sɔɔ Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ Isireliba sira nge dãru, kpa bu bɛɛ dɔbiri tia tia

saa Efaratin daarun di n ka girari Egibitin daarɔ.

¹³ Yen tɔɔ te, ba koo kɔbi baka so

kpa be ba raa yoru mwεera ba woo Asiriε
 ka be ba kpikiru da Egibitiε bu wurama.
 Kpa bu yiira bu Yinni Gusunε sã
 guu dεera ten mi, Yerusalemuε.

Ba Isireliban bwese keru
 wεku te kirε mε

28

¹ Bεrura Samari ye ya sãa nge sina furε
 ge Efaraimuba ba ka tii sue.
 Ya wεwa tuke ye ya tem gem mε.
 Ma ya sãa yen buraru
 nge dãa wεε si tεmba ra doke wirε
 ba ka tam goore.

² Wee tε, Yinni Gusunε u goo sεuru kua
 wi u dam mε u ka ye wεri.
 Win dam mu sãawa nge guru kpenu,
 ñ kun mε nge woo bεkε ge ga ra asεrε ko,
 ñ kun mε nge guru baka.
 U koo wuu ge surawa temε.

³ Wuu ge, ge Efaraimuba ba ka tii sue mi,
 ga wεra ba taakumε,

⁴ nge dãa wεε si su della.
 Ga sãawa nge dãa marum mε mu yellu ye,
 ma ba yande sεra ba di.

⁵ Sεε teeru, Yinni Gusunε Dam kpurogiin tiiwa u koo bandu di kpa u n sãa win tεn be
 ba tian sina furε burε ka ben buraru. ⁶ U koo siri kowobu kpara bu ka siri dee dee. Mεya
 u ko n maa sãa ben dam bu ka yibereba naa gira sere ben wuun gbāraru kεnnεwε.

Tam nεroba Esai yaakoru mε

⁷ Adama tε, baa ka Gusunεn sεmεbu ka yãku kowobu,
 tam bεεbεm mu bu tirekiramε
 ma ba bāarimε men sε,
 sere Gusunεn sεmεbu ba ñ maa win gari mε dee dee.
 Yãku kowobun tii ba ñ maa kpε bu siri dee dee.

⁸ Ben dii yenε aye dεeraru sari.
 Sianu ka kubana nu yiba mi.

⁹ Ba gerumε ba mε,
 wara na kī n keu sεεsi.
 Wara u koo ka nen gari sεmburu ko,
 ma n kun mε bii wi ba bεm kara.

¹⁰ Ba mε, na bu keu mε tεeru.
 Na bu wooda wεεmε tia tia.
 Na yen wiru ka naasu tubusiamε
 nge wi u bii piiminu keu sεεsimε.

¹¹ Yen sε tε,
 Gusunε u koo de goo u ka bu gari ko
 ka barum tukum mε ba ñ nεεmε.

¹² Domi u bu sεεwa bu de
 wi u wasira u wεra.
 Wεra yera maa wãa mi,
 adama ba ñ kī bu win gari wura.

¹³ Yen sεna win wooda ko n bu sãawε bii sεεsiru te ba sεεsimε tεeru tεeru, tia tia. Ka
 mε, ba koo sokura bu wεruma bu bεεkira, kpa bu yina mwaara.

Kpee te ta sãa

gani gãmburun dam
¹⁴ Tĕ bĕe yaako kowobu,
 bĕe be i Yerusalemugibu dam dãremã,
 i swaa dakio i nã ye Yinni Gusunã u gerumã.
¹⁵ Bĕe be i gerumã i m̀,
 wee i ka gãã ka gãribun wãa yeru arukawani bãkua.
 Baa wahala yà n tunuma ya banda,
 ya ñ bĕe turi.
 Adama i n yĕ ma weesa su kua bĕen kuku yeru.
¹⁶ Yen sãna Yinni Gusunã u nĕe,
 wee u kperu swii Siãniã,
 ta kua win kpeekpeeku.
 Kpee te, ta sãawa kpee gobigiru
 te u gãsa, ta kua gani gãmburun dam.
 Wi u tu kua win tãsi yeru u ñ wãrumamã.
¹⁷ Wee, u gem neni nge banãbun wĕe
 yi ba ra ka diru yĩire,
 ñ kun mĕ ben nifo
 ye ba ra ka ganã sikirabu mĕeri.
 Guru kpenu nu koo wee si kpuro kãsuku
 si su kua bĕen kuku yeru mi.
 Nim bakam mu koo su mwĕ.
¹⁸ Bĕen arukawani ye i raa ka gãã bãkua
 ya koo kam ko.
 Kpa ye i raa ka gãribun wãa yeru bãkua
 ya kun maa wãa.
 Yibereba bà n bĕe wãri ba asãrã kua
 ba koo bĕe taakuwa.
¹⁹ Ba ko n bĕe taakumãwa saa kpuro nge m̀n nãã ba saramã. Domi ba ko n da sarewa
 bururu baatere ka maa sãã sãã ka wãkuru, kpa i berum soora ñ n ben labaari nua.
²⁰ Nge mĕ ba ra gere, bu nĕe,
 kpin yera kun dĕĕbu turi a ka tii dĕmia.
 Bekura kun maa yasum turi a ka wukiri.
²¹ Domi Yinni Gusunã u koo tabu ko
 nge mĕ u raa kua Perasimun guurã.
 U koo mãru bara
 nge mĕ u raa kua Gabaonin wãwã,
 u ka win sãm maamaakigia sããsi
 ye ba ñ waare.
²² Tĕ, i ku maa de i n wãa yaako kookoosu sãã, kpa bu ku raa maa bĕe nãni swãaru sosia.
 Domi na nua ma Gusunã, wãllu ka tem Yinni, u himba yi u ka tem mĕ kpuro kpeerasia.

Yinni Gusunã n bwise

²³ I swaa dakio i nã.
 I swaa tem kpĩiyã i nen gari nã.
²⁴ Wi u gbaaru kãramã u ka dĩanu duure
 u ku ra n kãrã tãna m̀ u n dãã baadomma.
²⁵ Û n kãra u kpa,
 u ra mi dĩa bwese bweseka duurewa
 bĕeru ka bĕeru.
 Kpa u maa dĩanu ganu duure nenem
 gbaa ten goorã.
²⁶ Gusunã wi u sãa win Yinni

wiya u nùn bwisi kã.

U nùn yen kpunaa sãosi.

²⁷ U ku ra dobi so ka tebo,
u ra yi sowa ka bokuru.

U ku ra m̄ari so ka dam,
u ra yi sowa ka boku piibu.

²⁸ U ra alikama sure,
adama u yen saka yẽ yu ku ka munkira.

²⁹ Yenin tii ya weewa Gusunɔ, w̄ollu ka tem Yinnin min di.

Win bwisi k̄eru ta s̄awa maamaaki.

Win laakari ya maa kpã.

Ye n Yerusalemu mara

29

¹ Arieli, Arieli, wunɛ wi ba m̄ò Yerusalemu,
mi Dafidi u win w̄a yeru kua,

a s̄awa b̄rura.

A n wunen w̄ɔ ka w̄ɔ t̄ɔ baka ni m̄ò a n d̄ɔ.

² Adama kon nun w̄ari,
kpa wuri ka weeweenu nu n̄ɔra wunɛ s̄ɔ,
kpa a ko nge nen yãku yeru.

³ Kon de tabu kowobu bu nun tarusi,
kpa bu ben tabu s̄a yi yi

bu ka nun sikerena.

⁴ Ba koo nun sura.
Kaa gari geruma tem di,
adama tua kun derim̄o yi yari.

Wunen n̄ɔ ga koo n̄ɔra nge siinin n̄ɔ.

Tuan diya ba ko n gu n̄ɔm̄o kutu kutu.

⁵ Wunen yibereba ba ko n dabiwa nge tua,
kpa ba n pusa nge doo dirisu.

⁶ Adama subaru s̄ɔ Gusunɔ, w̄ollu ka tem Yinni
u koo na u bu seeyasia

ka guru gb̄asukubu ka tem ȳirubu,

ka w̄aki bakanu ka woo guna

ka guru woo b̄k̄ɔ, ka sere maa d̄ɔ boko,

⁷ kpa tabu kowo dabi te,

te ta nun w̄ari mi,

ta wunen gb̄araru tarusi,

tu doona nge dosu.

⁸ Nge m̄e wi ḡɔra m̄ò u ra dosi u n̄ɛɛ, u dim̄o,
adama ù n dom yanda

kpa u deema nukur̄o ḡãanu sari.

Ñ kun m̄e nge m̄e wi nim n̄oru ga m̄ò

u ra dosi u n̄ɛɛ, u nim n̄orum̄o,

adama ù n dom yanda

kpa win ḡru ga n gbere, u n wasire,

nge m̄eya tabu kowo be,

ba ko n s̄a be ba koo na bu Sīnin guu te w̄ari.

Isireliba ba Yinni Gusunɔn

kir̄o atafiiru kua

⁹ I biti sooro,

kpa i n̄oni yim̄e i ko nge w̄k̄obu.

Wee i s̄are i tam goore,

adama i ñ tam nɔra.

I bāarimɔ, adama n ñ tam bɔɔbɔm sɔ.

¹⁰ Domi Yinni Gusunɔ u bɛɛn laakari sikarisia,
u win sɔmɔbu ka bɛɛn sɔrobun nɔni wɔkua.

¹¹ Gari yini kpuro yi ko n bɛɛ sɔawɛwa nge tire te ba wukiri ba yĩreru koosi. Ma ba tu
goo wɛ wi u garibu yɛ ba nɛɛ, u tu gario. Ma u wisa u nɛɛ, u ñ kɔkɔ u tu gari, domi ba tu
yĩreru koosiwa. ¹² Ñ kun mɛ nge tire te ba goo wɛ wi u kun garibu yɛ, ba nɛɛ, u tu gario.
Ma u wisa u nɛɛ, u ñ garibu yɛ.

Bwisigibun bwisi koo kam ko

¹³ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bwese teni tà n nùn sɔamɔ,
nɔɔwa ta ra ka nùn bɛɛrɛ wɛ.
Ben gɔru ga ka nùn toma.

Tɔmbun wooda ka ben sɔɔsina ba swii, ba ka nùn sɔamɔ.

¹⁴ Yen sɔna u koo de bu biti soora
ka sɔm maamaakiginu.

U koo de ben laakarigibun laakari yu kam ko.

Kpa ben bwisigibun bwisi yi kpe.

Ye ya koo kooru amɛn biru

¹⁵ Bɔruroba bɛɛ be i ra bɛɛn himba Yinni Gusunɔ berue,
kpa i n bɛɛn kookoosu mɔ yam wɔkuru sɔɔ,

kpa i n gerumɔ i n mɔ

wara u bɛɛ waamɔ,

nge wara u bɛɛ yɛ.

¹⁶ Daa kɔsagibu bɛɛ!

Ba ku ra mɔmɔ garisi nge sɔndu.

Tem mɔndu ta ñ kpɛ tu mɔmɔ sɔ tu nɛɛ,

n ñ wi, u tu kua,

ñ kun mɛ tu nùn sɔ tu nɛɛ,

u ñ bwisi mɔ.

¹⁷ Saa fiiko sɔɔ,

Libani ya koo gɔsia dɔa gbaaru

kpa ta n sɔa nge dɔa sɔɔ.

¹⁸ Saa ye sɔɔ,

sosobu ba koo tire ten gari nɔ.

Wɔkɔbu ba koo yam wa,

kpa bu yari yam wɔkurun di.

¹⁹ Nɛ, Yinni Gusunɔ,

kon de wɔnwɔndobu ba n yɛɛrimɔ ba n dɔɔ,

kpa sɔarobu bu nuku dobu ko,

nɛ, Isireliban Yinni dɛɛron sɔ.

²⁰ Domi be ba ra tɔmbu dam dɔre

ka tɔn yaako kowobu ba koo kpe,

kpa kɔsan kowobu ba kun maa wɔa.

²¹ Kon maa be ba ra tɔmbu taare wɛ siri yerɔ kpeerasia,

ka be ba ra tɔmbu yina berie be ba ka tii yinamɔ,

ka be ba ra gemgii win gem bire siri yerɔ.

²² Yen sɔna nɛ, Yinni Gusunɔ,

nɛ wi na Aburhamu yakia,

na win debubu Isirelin yenugibu sɔɔwa na nɛɛ,

tɛ, ba ñ maa sekuru wasi.

Mɛya ben wuswaa kun maa burisinamɔ.

²³ Domi sanam mɛ ben bibu ba koo nen nɔman sɔma wa,
ye na kua ben suunu sɔɔ,

ba koo nen yĩsiru bæere wẽ,
kpa bu man nasia, ne, Gusunɔ ben Yinni dɛero.

²⁴ Bɛn bwisikunu nu raa tondɔ,
ba koo bwisi wa.
Be ba ku ra raa maa gari wure,
ba koo gari wura.

Arukawani

ye ya n̄ arufaani mɔ

30

¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
b̄ruroba Yudaba be ba ku ra mem nɔ.
Ba ku ra man saawara ko b̄n wesianamɔ.
Kpa bu ka gabu arukawani b̄ke
ba kun nen k̄iru bikie.
Ba tii durum guremɔ ba s̄obimɔ ba dɔɔ.

² Be wee ba kpikuru dɔɔ Egibitiɔ
ba n̄ man saawara kue.
Ba faaba kasu Egibiti sunɔn mi.

³ Adama u n̄ kp̄ɛ u bu faaba ko.
U koo bu sekuru dokewa.

⁴ Wee ben wirugibu ba tura ba
w̄a Soaniɔ kɔ.
Meya maa ben ḡoro be, ba Hanesi tura.

⁵ Adama be kpuro ba koo sekuru di
Egibitigibun s̄ɔ,
domi ba n̄ kp̄ɛ bu bu faaba ko.
Ba koo bu sekuru dokewa kpa bu bæere bia.

Isireliba ba Egibitigibun

somiru dweem dɔɔ

⁶ Wee Yudaba ba ben yaa sabenu s̄omunu s̄obi
ba ka dɔɔ s̄ɔ ȳɛsan n̄m dwaru gia
mi nuku sankirara w̄a.

Domi gbee sinansu su w̄a mi,
ka surɔkɔnu ka sere w̄e nanumgii ḡe.
Tɔn be, ba ben dukia ka ben arumani kpuro
ketekunu ka yooyoosu s̄obi,
ba ka Egibitigibu daawɔ,
be ba n̄ koo bu arufaani gaa kua.

⁷ Domi ben somiru ta s̄awa kam.
Yen s̄na na Egibiti ye sokumɔ waa ye ya kun d̄ɛ mɔ.

Mem nɔɔ sariba

⁸ Gusunɔ u Esai s̄ɔwa u nɛɛ,
t̄ɛ, a ye kpuro yoruo kpee besi s̄ɔ ka tireno
Yudaban wuswaaɔ kpa ya n̄ yii mi,
ya n̄ s̄a seeda sere ka baadommaɔ.

⁹ Domi tɔn be, ba s̄awa mem nɔɔ sariba ka wee kowobu.
Ba swaa tau, ba n̄ k̄i bu s̄ɔsiru sw̄i.

¹⁰ Ma ba yam waobu s̄ɔmɔ bu ku yam wa.
Meya ba maa nen s̄omɔbu s̄ɔmɔ bu ku bu gari gee s̄ɔ.
Adama bu bu gari dori s̄ɔwɔ baa n̄ n̄ m̄eren na.

¹¹ Bu swaa ye derio
kpa bu ku maa bu n̄, Isireliban Yinni D̄eron gari s̄ɔ.

Yudaba ba koo wurama

mam mam

¹² Ma Esai u Yudaba sɔɔwa u nɛɛ,
amɛniwa Gusunɔ beɛn Yinni Dɛero u bɛɛ sɔɔmɔ.
U nɛɛ, yɛn sɔ i gari yi yinamɔ
ma i tii yɔsu daa bɔɔbɔya sɔɔ, ka weesu sɔɔ,
ma i tɔsa ye sɔɔ,

¹³ tora nini, nu koo bɛɛ ko dam sarirugibu,
kra i wɔruma subaru sɔɔ,
nge gana ye ya beu mɔ.

¹⁴ I ko i kɔsikirawa muku muku
nge wekeru tɛn kɛka ba n̄ kpɛ bu ka dɔɔ gura,
n̄ kun mɛ bu ka nim sɔka.

I Yinni Gusunɔ naanɛ koowo

¹⁵ Adama u wure u nɛɛ,
i n̄ gɔru gɔsia i wurama win mi laakari sɔɔ,
i ko faaba wa.

Mɛya i n̄ kua tɛɛru i n̄n̄n̄ naanɛ doke,
i ko dam wa.

Adama i n̄ mɛ kɛɛ.

¹⁶ I nɛɛ, i ko yakurawa ka dumi.

Yen sɔna u koo maa de i yakura.

I nɛɛ, i ko dawa ka dumi yi yi duki mɔ.

Yen sɔna u koo de
be ba koo maa bɛɛ naa gira ba n̄ sɔu.

¹⁷ Beɛn nɔrɔbu (1.000) b̄a n̄ yibere turo wa,
ba koo duki yarina.

Yibereba nɔɔbu ba koo maa bɛɛ kpuro yarinasia
kra i da i n̄ sebi sebi
nge dɛka ye ba gire guuru wɔllɔ.

Yinni Gusunɔ u koo

win tɔmbu domaru kua

¹⁸ Yinni Gusunɔ u tɔru mara

tɛ sɔɔ u koo bɛɛ durɔm kua

kra u bɛɛ wɔnwɔndu sɔɔsi.

Domi u s̄aawa gemgii.

Doo nɔɔrugiba be ba n̄n̄n̄ naanɛ s̄a.

¹⁹ Bɛɛ Yerusalemugibu,

bɛɛ be i w̄a Sionin guurɔ,

beɛn goo kun maa sumɔ.

Yinni Gusunɔ u koo beɛn wɔnwɔndu wa

s̄anam mɛ i n̄n̄n̄ soka.

U n̄ beɛn nɔɔ nua, u koo bɛɛ wurari.

²⁰ U koo bɛɛ d̄ianu w̄ɛ i di n̄ni sw̄aarun saa sɔɔ,
kra u bɛɛ nim w̄ɛ i n̄ wahalan saa sɔɔ.

Wi, wi u bɛɛ keu s̄ɔsimɔ

u n̄ maa kukumɔ bee tia.

I ko i n̄n̄n̄ wa.

²¹ I n̄ s̄ia i tura swaa kɛɛnanɔ,

beɛn swaa koo gari yi n̄, yi yi nɛɛ,

swaa wee, i s̄iyyɔ ye sɔɔ.

²² I ko i beɛn sii geesu ka wura

ye i raa beɛn bw̄arokunu pote garisi disi,

kra i bw̄aroku nin kɛki yari nge kubanu,

kpa i nɛɛ, bu ka nu yario saa min di.

²³ Saa yera Gusunɔ u koo de gura yu nɛ

bɛɛn dɔ̄a ni i duura sɔɔ,
kpa dɔ̄a ni, nu gea ko nu ma.

Saa ye sɔɔra, yaa sabenu koo yakasu di batuma baka sɔɔ.

²⁴ Nɛɛ yi ba ka sɔmburu mɔ̄ ka sere ketekunu
nu koo dobi di yi ba bɔru yɛka.

²⁵ Nim tori yi ko yi n wāawa
guu bakanun wɔllɔ, ka gungunu wɔllɔ,
dɔma te ba koo tɔmbu go
bu ben kuku yenu kɔsuku.

²⁶ Kpa Yinni Gusunɔ u win tɔmbun bosu nɔɔri,
kpa u bu bekia mi u bu mɛera kua.
Dɔma tera, surun yam bururam mu koo ko nge sɔɔgim,
kpa sɔɔgim mu dora mu sosi
nɔn nɔɔba yiru n kere yellu.

Yinni Gusunɔ

u koo Asirigibu sɛɛyasia

²⁷ Wee Yinni Gusunɔn yɔsira nɔɔramɔ
saa tontonden di.
Win mɔru ya kpā ya sāa nge dɔɔ wii bakaru.
Win nɔɔ ga mɔru yiba.

Ma win yara ya sāa nge dɔɔ yari bakaru.

²⁸ Win mɔrun wɛsiaru ta sāawa nge daaru
te ta nim yiba ta tɔnu mwɛɛ sere wɔ̄irɔ,
u ka tɔmbu kam koosia,
ma ta sāa nge yaruka ben nɔsɔ
u ka bu da mi ba ñ kī.

²⁹ I ko i womusu ko nge mɛ i ra ko Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru sɔɔ wɔ̄kuru, kpa i n nuku
dobu mɔ nge wi u guuru soomɔ u ka sɔ̄imɔ sanam mɛ i sāaru dɔɔ Yinni Gusunɔn guurɔ,
wi, wi u sāa Isireliban dam.

³⁰ Saa yera u koo de win nɔɔ damguu ge, gu nɔɔra.

Win mɔru baka ye, yà n seewa
u koo win dam sɔɔsi dɔɔ boko ka nim yibu bakaru
ka guru woo bɔkɔ ka guru kpenu sɔɔ.

³¹ Yinni Gusunɔ ù n gbāra,
Asirin sina boko u koo nanda u diiri.
Domi u koo nùn sɛɛyasia ka win bokuru.

³² Mèn nɔɔ u gesi nùn boku te so, gāasu ka mɔrɔkuna nu koo nɔɔra. U koo nùn sowa
ka dam.

³³ Saa yellun di
ba wi sina bokon kpaku yeru kua ta wāa mi.

Ta duku, ta maa yasu.

Ma ta dɔɔ mɔ ta maa dāa yiba.

Wee Yinni Gusunɔn mɔrun wɛsiaru ta dɔɔ wi yabiamɔ
nge gbim mɛ ba dɔɔ doke.

Egibitigiba sāawa tɔmbu

31

¹ Bɔ̄ruroba Yuda

be ba kpikuru dɔɔ Egibitiɔ bu ka somiru wa.

Ba ben naane doke dumi sɔɔ,
ka tabu keke dabi ni dumi gawe sɔɔ

ka sere maaso damgibu sɔɔ.
 Adama ba ñ Gusunɔ ben Yinni Dεero kasu,
 bu nùn naane ko.
² Yen sɔna win tii u yē ye u mɔ.
 U koo de kɔsa yu na.
 U ñ maa win gari kɔbiamɔ.
 U koo tɔn kɔsobu seesi,
 ka maa be ba bu somimɔ.
³ Egibitigibu ba ñ sãa Gusunɔ,
 ba sãawa tɔmbu.
 Meya maa ben dumi yi ñ dam tukum gam mɔ,
 yi sãawa yee diri.
 Yinni Gusunɔ ù n win dam sɔɔsima,
 be ba somiru kasu ka be ba bu somiru wee,
 ba koo sokura bu wɔruku,
 kpa be kpuro bu menna bu gbi.

Yinni Gusunɔ

u koo Yerusalemu kɔsu

⁴ Ameniwa Yinni Gusunɔ u man sɔɔwa u nee,
 gbee sunɔ ge ga yaa mwa ga wuri koosimɔ
 ga ku ra yãa kparobun berum ko,
 baa bà n dabi ma ba gu tarusi ba gbāsukumɔ.
 Nge meya wi, wɔllu ka tem Yinni, u ko n sãa
 ù n sarama u ka Siɔnin guuru kɔsu, u tu sanna.
⁵ Nge me gue yi ra n yin binu kɔsu,
 nge meya wi, wɔllu ka tem Yinni,
 u koo Yerusalemu yakia u ye kɔsu.
⁶ Yen sɔ, beε Isireliba, beε be i ka Yinni Gusunɔ wi tonda n kpã, i gɔru gɔsio kpa i
 wurama win mi. ⁷ Domi saa ya sisi yè sɔɔ been baawure u koo win bwãaroku ni u seka
 ka sii geesu ka wura wuna u kɔ ni nu nùn durum koosiamɔ.
⁸ Meya ba koo Asirigibu kam koosia,
 adama n ñ ka tɔnun dam.
 Ba koo duki yarina tabu sɔɔ
 kpa bu ben aluwaasiba mwεeri bu yoo sɔma koosia.
⁹ Ben sina boko u koo duka yakura berum sɔ.
 Kpa ben tabu sinambu bu berum soora
 bu ben gidi bɔra biru kisi bu doona.
 Yeniwa Yinni Gusunɔ u gerua
 wi ba ra sã Yerusalemuɔ ka yãku dɔɔ mwaararuginu.

Sunɔ geo

32

¹ Sɔɔ teeru goo u koo yari u bandu di
 kpa wi ka win bwãabu bu tem me kpara gem sɔɔ.
² Ben baawure u ko n sãawa nge kuku yeru woo bɔkɔn sɔ,
 ñ kun me nge daaru mi kakoru sari,
 ñ kun me nge kpee bakarun saaru
 mi dãru garu sari.
³ Be n weene bu yam wa, ben nɔni koo wukiara.
 Be n weene bu gari swaa daki, ba koo nɔ sãa sãa.
⁴ Be ba ku ra bwisiku ba koo
 kasu bu gia.
 Be ba maa bebirimɔ ba koo gari gere dee dee
 tɔmbu bu ka nɔ.

⁵ Ba ñ maa gari bə̀kə sokumə tən boko.
 Meyə ba ñ maa tən kãso sokumə tən geo.
⁶ Domi gari bə̀kə u ra gari swiniwa.
 Kãsa sɔ̀ra win bwisikunu nu ra n woo.
 Win kookoosu ka win gari kpuro ku ra Gusunə beere wẽ.
 Meyə u ku ra wi u gɔ̀ru barə dīanu kẽ.
 U ku ra maa wi nim nɔ̀ru ga m̀d̄ nim kẽ.
⁷ Tən kãson kookoosu kpuro su ku ra n wã.
 U ra kpunaa dabinu kowa
 u ka bwẽebwẽe kam koosia ka weesu,
 baa bwẽebwẽe wi, ù n gem mə.
⁸ Adama tən geo, kpunaa gea u ra ko.
 U ra n maa yɔ̀wa gem sɔ̀ dim dim.

Ba Yerusalemun tən kurəbu

kirə m̀d̄

⁹ Bɛɛ tən kurəbu,
 bɛɛ be i kun bwisikunu ganu mə beɛn wãaru sɔ̀,
 i seewo i nen gari nɔ̀.
 Bɛɛ wəndia garu koo sariba,
 i man swaa dakio.
¹⁰ Gasəku amadaare, i ko i wurura,
 domi i ñ maa reseɛ wasi i səri.
¹¹ I de i nanda
 bɛɛ be i ñ bwisikunu mə beɛn wãaru sɔ̀.
 Bɛɛ garu koo sariba i diirio.
 I beɛn yãnu potirio i yɔ̀ra basi,
 kra i kiasu dewe nuku sankiranun sɔ̀.
¹² I beɛn bwãsu nenuə,
 i ka nuku sankiranu sɔ̀sɔ̀si,
 yèn sɔ̀ beɛn gbee geenu
 ka beɛn reseɛ gbaa geenu
 nu koo kam ko.
¹³ Wee Yinni Gusunən təmbun tem
 ka yenu gèn mi nuku dobu raa wãa,
 n koo ko bansu,
 kra sãki yi kpi mi.
¹⁴ Ba koo ben sina kpaaru biru kisi
 kra Yerusalemu ye ya raa təmbu yiba bu ye deri.
 Yen guuru ka yen kãsobun wãa yenu nu koo ko bansu.
 Yɛɛ kpiki yi ko n da bɔ̀su mi,
 kra bu maa yaa sabenu kpara mi.

Yerusalemun seebu

¹⁵ Adama Gusunən Hunde u koo sarama wəllun di
 u n wãa beɛɛ sɔ̀.
 Saa yera mi dīanu ku ra raa kpi, n koo dīanu ko,
 kra yam mi dānu kun daa dabi, n ko dāa sɔ̀.
¹⁶ Saa ye sɔ̀ra gem mu ko n wãa
 tem mɛ kpuro sɔ̀.
¹⁷ Meyə mu koo ka bəri yendu na,
 ka wɛrabu berum sariru sɔ̀
 sere ka baadommaə,
¹⁸ kra beɛɛ Yinni Gusunən təmbu
 sa n wãa mi,
 bəri yendu sɔ̀ dii naanəginə.

19-20 Sa ko n wāawa doo nōru sō
 sa n dīanu duurumō mi nim mu wāa,
 kpa sa n besen ketekunu ka besen nē yōsu yi n dimō baama.
 Adama guru kpenu nu koo yiberēban tabu kowobu kam koosiawa
 be, be ba dabi nge dāa sō,
 kpa ben wuu ge, gu wōruma.

Bōruroba bē tem gowobu

33

¹ Bōruroba bē, besen yiberēba.
 Domi i tōmbu wōri i ben yānu gura
 ma i ka bu murafitiru kua,
 baa mē ba n bē yen gaa kuare.
 Yen sō, i n tōmbu wōri i kpa,
 i ben yānu gura,
 ba koo maa bē kua nge mē.
 Mēya saa ye i bu murafitiru kua i kpa,
 ba koo maa bē murafitiru kua.
² Yinni Gusunō, a besen wōnwōndu waawo,
 wuna sa yīyō.
 A de a n sāa besen dam bururu baatere.
 Kpa a sun faaba ko sanam mē sa wāa nōni swāaru sō.
³ Yiberēba bā n wunen nō damguu nua,
 ba koo duki yakikira.
 À n maa seewa ba koo yarina.
⁴ Tōmba koo ben yānu wōri bu gura
 nge mē twee yi ra tem wukiri
 yi dīanu kpuro di.
⁵ Yinni Gusunō u kpā,
 domi u wāa wōllō.
 U koo de win gem mu n yiba Sionī kpuro sō.
⁶ Yinni Gusunō, kaa de
 Sionīgibu ba n wāa bōri yēndu sō,
 kpa ba n bwisi ka laakari mō
 ye ya koo de bu faaba wa.
 Wunen nasiara ta sāa ben arumani.

Ba faaba kanamō

⁷ Adama tē, wee tabu durōbu ba kuuki mō,
 ba faaba kanamō.
 Be ba gōra bu ka yiberēba suuru kana bu nō tia ko
 ba kpana, ba wuri mō.
⁸ Tōmbu ba ku ra maa sī swē sō.
 Domi yiberēba ba ben arukawani kusia.
 Ba n maa ben seedagibu yē.
 Ba n maa goon bēere yē.
⁹ Wee tōmbu ba ben gbea deri.
 Libanin dāa sōsu su gberamō.
 Ma Saronin tem gem mu kua yani sēeri.
 Basanin bera gia ka guu te ba mō Kaamelio
 dānun wurusu dellamō.
¹⁰ Yinni Gusunō u bwese tukunu
 sōwōwa u nē,
 yen sō tē, kon se n yōra,
 kpa n sōsi nge mē na kpāaru nē.

¹¹ Domi bɛɛn bwisikunu nu sãawa
 nge yaka bii yi ba duura.
 Nù n koorã, nu koo kam kowa nge yaka si.
 Nen wɛsiaru ta ko n sãawa nge dɔɔ wi u koo bɛɛ mwa,
¹² kpa i gɔsira nge kuku ni ba dɔɔ meni,
 ñ kun mɛ nge sãki yi ba bɔɔra ba dɔɔ doke.
¹³ Bɛɛ be i toma ka bɛɛ be i wãa turuku,
 i swaa dakio i nɔ ye na kua,
 kpa i gia nge mɛ nen dam mu nɛ.
¹⁴ Durumgiba nanda Siɔniɔ.
 Be ba ñ Yinni Gusunɔn bɛɛɛ yɛ ba diirimɔ ba mɔ,
 Yinni Gusunɔ u sãawa nge dɔɔ yari baka ye ya ku ra gbi.
 Wara u koo kpĩ u yɔra win wuswaaɔ,
¹⁵ ma n kun mɔ wi u siimɔ gem sɔɔ,
 ma u ku ra bwɛɛbwɛɛ taki di,
 u ku ra maa nɔm biran kɛru mwe,
 u ku ra tɔn gowobun gari swaa daki,
 u ku ra maa kã u kɔsa mɛɛri.
¹⁶ Tɔnu win bwesera ko n wãawa nandabu sari
 nge wi u kukua kpee baa sɔɔ.
 U koo maa wa u di, u nɔ.

Ba koo Yerusalemu wɔra
¹⁷ Sɔɔ teeru, kaa sina boko wa
 u wãa win yiikon girima sɔɔ,
 u bandu dii tem bakam sɔɔ.
¹⁸ Kaa wunen yellun berum yaaya
 mɛ a raa mɔ saa ye a wãa yoru sɔɔ,
 kpa a nɛɛ, mana gbere mwaɔbu ba wãa.
 Mana wɔɔ gobigibu ba wãa.
 Mana gbãrarun kɔsobu ba wãa.
¹⁹ A ñ maa tɔn tuko be ba tii sue mi wasi,
 be, bɛn barum a ñ nɔmɔ.
²⁰ A Yerusalemu mɛɛriɔ
 mi sa ra besen tɔɔ bakanu ko.
 Kaa ye wa ya wãa bɔri yendu sɔɔ.
 Ya ko n sãawa nge kuu bekurugiru
 tɛn dãnu ba ñ maa wukamɔ.
 Meyã ba ñ maa ten wɛɛ kusiamɔ.
²¹ Miya Yinni Gusunɔ u koo sun win girima sɔɔsi.
 U koo de sa n wãa daa bakanun bɔkuɔ.
 Adama yibereban goo nimkusu ku ñ kpɛ su sɪ mi,
 baa si su kpãaru bo.
²²⁻²³ Wee, sin wɛɛ yi koo kasikira,
 kpa yi kun maa sin beka neni gbereba sɔɔ
 woo gu ka su bɔria.
 Yera n koo de bu bu dukia baka gurari.
 Baa ka yemɔbɔ ba koo da mi,
 bu ka yãa ni gura.
 Yinni Gusunɔwa u ko n sãa besen siri kowo,
 kpa u sun wooda wɛ.
 Wiya u ko n sãa besen sina boko.
 Kpa u sun faaba ko.
²⁴ Goo kun maa gerumɔ u nɛɛ,
 u barɔwa.

Yinni Gusunə u koo Yerusalemugibu ben durum wəka.

Yinni Gusunə u koo Edəmuba

seeaysiaa

34

¹ Bɛɛ bwese tukunu, i susima i nɔ.

I bɛɛn laakari kp̄īiyɔ.

Tem mu swaa dakio ka ye ya wāa mɛ sɔɔ,
ka sere ye mu marumɔ.

² Domi wee, Yinni Gusunən mɔru ya koo tɔmbu kpuro wəri
ka ben tabu kowobu sɔɔ kpuro.

U koo de bu goona kpa bu kam ko.

³ Ben yem mu ko n kokumɔ saa guunun di.

Ben gonu ko n kɔ̄kire,

kpa nin nubura n pusa.

⁴ Wəllun kperi ka suru ka sɔ̄ɔ koo wukura,

kpa wəllu tu kure nge tireru,

kpa kperi yi, yi wəruku nge dāa wuru si su dɛlla.

⁵ Yinni Gusunən takobi ya yem deba wəllɔ.

Wee, ya koo sarama yu Edəmuba wəri,

be u siri u nɛɛ, bu kam koosio.

⁶ Wee, takobi ye, ya yem ka yaa gum yiba.

N s̄are u ka yāanu ka bonu yākuru m̄ɔ Botisiraa.

Tən dabira ba sakira Edəmu kpuro sɔɔ.

⁷ Gbeeku ketɛba ka nɛɛ, yi wərukumɔ ka be sannu.

Ma yem mu tem wukiri ma tua ya gum kure.

⁸ Domi saa ya tunuma

Yinni Gusunə u ka win yiberɛba mɔru kɔsia.

Kpa u bu seeaysiaa Siɔnin sɔ̄.

⁹ Edəmun nim mu koo gəsira kontaa.

Kpa yen tua yu ko nge gbim.

Kpa yen tem mu d̄ɔ̄ mwaara nge kontaa.

¹⁰ D̄ɔ̄ wi, u n̄ gbimɔ s̄ɔ̄ sɔɔ ka w̄kuru.

Win wiisu su ko n seewawa sere ka baadommaa.

Kpa tem mɛ, mu kam ko mam mam.

Goo kun maa sarɔ mi.

¹¹ Gunɔ sarenu ka duuru bɛekuna

nu ko n wāa mi.

Boorosu ka gbanamgbaana

nu koo sokunu ko mi.

N koo kowa batuma dira.

¹² Ben sina bibu kpurowa ba koo kam ko.

Goo kun ko n maa wāa

wi u koo bandu di mi.

¹³ Kikisu ka s̄aki ka aw̄ī yi koo kpi

ben sina kpaanɔ ka ben kuku yenɔ,

kpa nu ko purukanu ka taataanun wāa yenu,

¹⁴ kpa gbeeku yɛɛ yi n ka demakunu yinnamɔ mi,

kpa bonu nu n sokunamɔ gbaburu mi.

Miya w̄kurun siiniba ba ko n ben wāa yeru mɔ

kpa ba n w̄re mi.

¹⁵ Wɛɛ yi koo yin wāa yeru ko mi,

yi s̄ea ke kpa yi k̄owa,

kpa yi yin binu gure yin kəkərə.
Miya yaberekunu nu koo maa menna.

¹⁶ I Yinni Gusunən tireru wukio kpa i gari. I ko wa mi ba yorua ba nɛɛ,
yɛɛ yinin gaa kun biaramə mi.

Yi kpuro yi koo nawa.
Domi win tiin nɔɔwa ga ye gerua.
Win Hundewa u koo maa yi menna.

¹⁷ Wiya u tem mɛ yīira,
ma u mu yin baayere bɔnu kua ka tɛtɛ,
mu n ka s̄aa yigim,
kpa yi n w̄aa mi sere ka baadommaɔ.

*D*ɛerobun swaa

35

¹ Sanam mɛ s̄ɔɔ, tem mi ḡaanu ku ra kpi,
mu koo tem wurama
kpa mu biibii bure kpi.

² Kpa nuku dobu bu s̄ɔsira mi,
ka womusu ka nasaran kuuki.
Mu ko n girima m̄ɔ
nge Libanin d̄aa s̄ɔɔ.

Mu ko n bɛɛɛ m̄ɔ
nge guu te ba m̄ɔ Kaameli ka Saronin tem gem.
Saa ye s̄ɔɔ, ba koo Yinni Gusunən yiiko wa
ka yen girima.

³ Yen s̄ɔ t̄ɛ,
bɛɛ be i wasire, i n̄oma s̄aaɛ,
i tii t̄asisio i n̄oma sua.
Bɛɛ be i diirim̄ɔ,
i de bɛɛn d̄ua yi dam ko.

⁴ Bɛɛ b̄ɛn ḡɔru ga n̄ kp̄i,
i ku nanda. I tii dam k̄ɛɔ.
Domi Gusunə bɛɛn Yinni u sisi u bɛɛ m̄aru bara,
kpa u bɛɛn yibereba k̄ɔsie ye ba bɛɛ kua.

Win tiiwa u koo na u bɛɛ faaba ko.
⁵ Saa yera w̄ɔkobun n̄oni koo wukiara,
kpa sosobu bu gari n̄ɔ,

⁶ kpa k̄ɔri kpirinugibu ba n ȳɔkum̄ɔ nge kpasi.
Mɛya wi u ku ra kp̄i u gari gere,
win yara koo kusiara
kpa u n n̄ɔgiri m̄ɔ ka nuku dobu.

Nim mu koo yari mu koku
tem mi ḡaanu ku ra kpi s̄ɔɔ,
⁷ kpa yani s̄ɛri mi s̄ɔɔ ra gem w̄ɔ yi ko yɛru,
kpa daru koki yi yari

mi tem mu gbere,
kpa naa yari ka gb̄i yi kpi
mi gbeeku b̄ɔnu nu ra kuke.

⁸ Miya ba koo swaa yara bu ye
soku dɛerobun swaa.
Durumgii goo kun d̄ɔɔ mi.

Be ba ye sw̄i, ba n̄ k̄ɔram̄ɔ,
baa be ba n̄ bwisi m̄ɔ.

⁹ Gbee sun̄ n̄ kun mɛ yaa ḡɔba gaa kun swaa ye s̄iim̄ɔ.

Be Yinni Gusunɔ u faaba kua,
 beya ba koo swaa ye mwa,
¹⁰ bu ka da Siɔniɔ ka nasaran womusu.
 Ben wuswaa ya n nuku dobu sɔɔsimɔ baadomma,
 kpa weeweenu ka nuku sankiranu nu bu doonari.

36

Asirigibu

ba koo Yerusalemu tarusi
 (I maa mɛerio Sinambu II, 18:13,17-37)

¹ Esekiasi, Yudaban sina bokon bandun wɔɔ wɔkura nnese sɔɔ, yera Asirin sina boko Sankeribu u Yudaban wuu si su dam mɔ wɔri u kamia. ² Lakisin diya u win tabu sunɔ ka tabu durɔ damgibu gɔra Yerusalemuɔ Esekiasin mi. Tabu sunɔ wi, u da u yɔra nim toran bɔkuɔ ye ba kua ya ra ka nim nɛ wuuɔ saa bwian di, be ba ra beka wɔken sɔm koo yerun swaaɔ. ³ Yera Eliakimu, Hilikiyan bii, sina bokon sɔm kowobun wirugii, u da ben mi ka Sebina wi u sɔa sina bokon tire yoro, ka Yoasi, Asafun bii, wi u ra tirenu bere. ⁴ Asirin tabu sunɔ wi, u bu sɔɔwa u nɛɛ, i Esekiasi sɔɔwɔ i nɛɛ, ameniwa bese Asirigibun sina boko wi u kpuro kere u gerua. U nɛɛ, mba u yɔrari u naane sɔa mɛ. ⁵ U n̄ yɛ ma u dam ka bwisin bukata mɔ u ka tabu ko? Gari saarinu tɔna nu n̄ tura. N̄ n men na, ma sɔɔra win naane ya wɔa, u ka n̄n seesi. ⁶ Geema win naane wɔawa Egibiti sunɔn mi, wi u sɔa nge kaba te ta kɔsikire. Wi u tu nenua u tɔsiri, kpa tu n̄n mura tu mɛera ko. Nge mɛya Egibitin sunɔ wi, u sɔa be ba n̄n ȳiyɔ sɔɔ. ⁷ Mɛya i ko gere i nɛɛ, Gusunɔ bɛɛn Yinniwa i naane sɔa. Adama n̄ n̄ win sɔa yenu ka yɔku yena Esekiasi u kɔsuka? U n̄ bɛɛ Yudaba ka Yerusalemugibu sɔɔwa u nɛɛ, i n da yɔkuru ko Yerusalemu mini tɔnan sɔa yero?

⁸ N̄ n men na, Esekiasi wi, u de u ka nen yinni Asirin sina boko arukawani bɔke kpa u n̄n dumi nɔrɔbun suba yiru (2.000) wɛ, u n̄ yɛ u koo maasɔbu wa bu yi sɔni. ⁹ Domi u n̄ kpɛ u yɔra u wi u piiburu bo nen yinnin tabu kowobu sɔɔ ma, baa mɛ u tamaa Egibitigibu ba koo n̄n tabu keke yi dumi gawe ka maasɔbu wɛ. ¹⁰ U n̄ yɛ ma ka Yinni Gusunɔn yɛra Asirin sina boko u ka tem mɛ wɔrima, kpa u mu kɔsuku? Domi Gusunɔn tiiwa u nɛɛ, u doo u tem mɛ wɔri kpa u mu kɔsuku.

¹¹ Ma Eliakimu ka Sebina ka Yoasi ba durɔ wi sɔɔwa ba nɛɛ, a suuru koowo sa nun kanamɔwa, a ku maa ka bese wunen bwɔabu gari ko ka bɛɛn barum, kpa tɔn be ba swaa daki gbɔrarun di bu ku nɔ ye sa gerumɔ. A ka sun gari koowo ka aramum, domi sa mu nɔɔmɔ.

¹² Adama durɔ wi, u bu wisa u nɛɛ, i tamaa nen yinni u man gɔrima bɛɛ ka bɛɛn yinni tɔnan sɔ n̄ ka gari yini gere? Aawo, ka maa be ba sɔ gbɔraru wɔllɔn sɔna be ba koo ben tiin swaa swiibu di kpa bu ben yɛkum nɔ, ka bɛɛ sannu. ¹³ Saa ye sɔɔra durɔ wi, u gbɔra ka dam ka Yudaban barum u nɛɛ, i bese Asirigibun sina boko wi u kpuro keren gari swaa dakio. ¹⁴ U nɛɛ, i ku de Esekiasi u bɛɛ nɔni wɔke, domi u n̄ kpɛ u bɛɛ wɔra saa win nɔman di. ¹⁵ I ku wura i Yinni Gusunɔ naane ko, baa Esekiasi u n̄ nɛɛ, Yinni Gusunɔ wi, u koo bɛɛ wɔra. Yen sɔna n̄ n̄ koorɔ Asirin sina boko u wuu ge mwa. ¹⁶ I ku maa Esekiasi swaa daki. I Asirin sina bokogia nɔɔwɔ wi u nɛɛ, i ka n̄n nɔɔ tia koowo kpa i n̄n tii wɛ kpa baawure u wa u win tiin resem gbaaru ka win figien dɔa binu di kpa u maa win boon nim nɔ. ¹⁷ Yen biru u koo na u bɛɛ sua u ka da tem gam mɛ mu sɔa nge bɛɛn tiin tem mɛ, mi resem ka alikama wɔa kpa i n̄ pɛɛ ka tam mɔ. ¹⁸ Yen sɔ, i ku de Esekiasi u bɛɛ nɔni wɔke u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ wɔra. Bwese ni nu tien b̄nu nu bu wɔra Asirin sina boko win nɔman di? ¹⁹ Mana Hamati ka Aapadi ka Sefaafaimun b̄nu nu wɔa tɛ. B̄u goo u kp̄ia u Samarigibu wɔra saa win nɔman di? ²⁰ B̄u ni nu wɔa tem mɛ kpuro sɔɔ, nin nirɔ nu nin tem wɔra saa win nɔman di, bu sere nɛɛ, Yinni Gusunɔ u koo Yerusalemu wɔra.

²¹ Adama Yudaba kpuro ba maari, domi sina boko Esekiasi u nɛɛ, bu ku raa n̄n gɛɛ wisi. ²² Ma Eliakimu, Hilikiyan bii sina bokon sɔm kowobun wirugii wi, ka maa win tire

yoro Sebina, ka sere Yoasi Asafun bii, wi u ra tirenu bere, ba na Esekiasin mi. Ba yabe kīanu sebua nuku sankiranun sō, ma ba nūn sōwa kpuro ye durō wi, u gerua.

37

Sina boko u Esai bwisi bikia
(*I maa mēerio Sinambu II, 19:1-7*)

¹ Saa ye sina boko Esekiasi u gari yi nua, yera u win tiin yaberu nenua u gīana ma u saaki sua u sebua nuku sankiranun sō. Ma u da Yinni Gusunōn sāa yerō. ² Yera u Eliakimu win sōm kowobun wirugii ka maa Sebina win tire yoro, ka yāku kowo bukurobu gōra Gusunōn sōmō Esai, Amōtin biin mi. N deema be kpuro saakibara ba sebua ba ka da mi. ³ Ye ba tura mi, ba nūn sōwa ba nē, amēniwa Esekiasi u gerua. U nē, gison tō te, nuku sankiranu sōra sa wāa. Ba sun sēyasia mō ma ba sun doke sekuru sō. Gison wahala ye, ya sāawa nge tōn kurō wi u yiire u kī u ma, adama u ñ dam mō u ka wēma. ⁴ Sōrōkudo Gusunō wunen Yinni u ko n Asirin sina bokon gōron gari yi nua wi u na u nūn wōnwa. Ñ n mēn na, a kanaru koowo bese be sa gina tien sō kpa Gusunō u nūn sēyasia.

⁵ Ye Esai u Esekiasin bwāa ben gari yi nua, yera u bu sōwa u nē, ⁶ wee, ye i ko bēen yinni sō. I nē, amēniwa Yinni Gusunō u gerua. U nē, u ku de gari yi u nua mi, yi nūn berum ko, yi Asirin sina bokon gōro be, ba ka wi, Yinni Gusunō wōnwa mi. ⁷ U koo de Asirin sina boko wi, u labaari gaa nō kpa yu win bwēra gōsia u wura win temō. Miya u koo de bu nūn go ka takobi.

Asirigibu

ba kpam Isireliba narua
(*I maa mēerio Sinambu II, 19:8-13*)

⁸ Asirin sina bokon gōro wi, u gōsira u da Libināo domi u nua ma win yinni u doona Lakisin di u da u Libinagibu tabu wōri. ⁹ Saa ye sōra Asirin sina boko wi, u nua ma Tiraka, Etiopin sina boko u nūn tabu wōrim wee. Yera u maa Esekiasi sōmōbu gōria u nē, ¹⁰ amēniwa i ko i Esekiasi Yudaban sina boko sō. I nē, u ku de Gusunō, win Yinni, wi u naane sāa mi, u nūn nōni wōke u nē, nē, Asirin sina boko, na ñ kpē n Yerusalemu mwa. ¹¹ Wi, Esekiasin tii u nua ma besen sinam be ba man gbiiye kpuro ba raa tem mē mu tiegibu kpuro kam koosia. Yera wi, u tamaa u koo yari nen nōman di? ¹² Nen baababa ba Gosani kpeerasia ka Harani ka Resefu ka sere Edenigibu be ba wāa Telasaa. Ben būnu kpīa nu bu wōra? ¹³ Nge mana Hamatigibun sunō u wāa, ka Aapadigibun sunō ka Sefaafaimugibun sunō ka Henagii ka sere maa Ifagii.

Esekiasi u kanaru kua
(*I maa mēerio Sinambu II, 19:14-19*)

¹⁴ Ye Asirin sina bokon sōmō be, ba tura Esekiasin mi, yera ba nūn tireru wē tē sō ben yinnin gari wāa, ma Esekiasi u tu gara. Yen biru u da Yinni Gusunōn sāa yerō ma u tu deria mi. ¹⁵ U kanaru kua Yinni Gusunōn mi, u nē, ¹⁶ Gusunō, bese Isireliban Yinni, wune wi a sō wōllun kōsobu yirun suunu sō, wune turowa a sāa sinambu kpuron Yinni. Wuna a wōllu ka tem taka kua, ma a sāa mēn Yinni. ¹⁷ A nōni seeyo a mēeri, kpa a swaa daki a nen gari nō, kpa a Sankeribu, Asirin sina bokon gari nō yi win sōm kowobun wirugii u ka nun wōnwa. ¹⁸ Ka gem, Yinni, na yē ma Asirin sinambu ba bwese dabinu kpeerasia ma ba nin tem sankā, ¹⁹ ba nin bwāarokunu dōō mēniki. Domi nu ñ Gusunō. Nu sāawa tōmbun sōma ye ba kua ka dāa ka kpenu. Yen sōna ba kpīa ba nu kpeerasia. ²⁰ Tē, Yinni Gusunō, a sun wōro saa Sankeribun nōman di kpa handunian sinambu kpuro bu gīa ma wune turowa a sāa Gusunō.

Esain gari

yi u sina boko nōasia
(*I maa mēerio Sinambu II, 19:20-34*)

²¹ Yera Esai, Amətin bii, u Esekiasi səmə gəria u nəε, bu nùn sō ma Gusunə, Isireliban Yinni u win kanaru mwa te u kua Sankeribu, Asirin sina bokon sō. ²² Ye Yinni Gusunə u gerua Sankeribun sō wee. U nəε,

Yerusalemun təmbu kpuro ba nùn gəma

ba nùn yaakoru m̀,

ba nùn wii gimanu koosimə.

²³ Wara u kam mēera u wənwa.

Wara u ka nəə gəmunu m̀.

U n̄ yē ma wi, Gusunə, Isireliban Yinni dəeron wuswaaəra u tii sue?

²⁴ Win səməba na ba wi, Yinni Gusunə wənwa.

Ma Sankeribu wi, u nəε,

ka win tabu kəkə dabira u yəwə

Libanin guu ni nu gunum bon wəllə,

ma u dua sere sere yen dāa sōə burən səwə

u gen səduru ka sipərən dāa

ye ya gunum bo bəəra.

²⁵ U nəε, u bwii gba tem tukumə

u yin nim nəra.

Win tabu kowobu ba bəsu Egibitin nim tori kpuro səə

ba yi taaka ba go.

²⁶ Adama Sankeribu u n̄ yē

ma wi, Yinni Gusunən tiiwa u yeniban himba yi saa yellun di?

Wee tē himba ye, ya koorə,

ma wi, Asirin sina boko u wuu si su dam mə bansu koosia.

²⁷ Wi, Yinni Gusunə, u dera

wuu sin təmba bərum soora ba sekuru wa

ba kua dam sarirugibu nge yakasu gberə,

n̄ kun mε doo gāaru te gəmi di.

²⁸ Wiya u maa nəε,

u yē saa ye Asirin sina boko wi, u ra du dirə,

ka saa ye u ra sinε ka saa ye u ra yari təwə,

ka maa saa ye u ka nùn məru m̀.

²⁹ Yèn sō wi, Yinni Gusunə u nua

ma u ka nùn məru m̀,

ma u tii sue win wuswaaə,

u koo win wēru yaba u yəni doke,

kpa u maa nùn yaruka dokeə nəwə,

kpa u gəsira u wura m̀n di u na.

³⁰ Ma Esai u Esekiasi sōwə u nəε, wee, ye ya ko n sāa yīreru wunen mi. Gisəku ka gasəkun doo gāriya i ko i di. Adama wōə itase i ko duurewa kpa i gē. Məya i ko maa resəm duure kpa i yen marum di. ³¹⁻³² Yudaban bweseru səə, be ba tiara Sionin guurə Yerusalemə, ba faaba wa, ba koo kparawa nge dāa, kpa bu gbini ko sere tem səwə, kpa bu binu ma. Yeniwa Gusunə wəllu ka tem Yinni u koo ko.

³³ Yen sōna u gerua u nəε, Asirin sina boko wi kun duə Yerusalemə. Məya win tabu kowobu ba n̄ ye susiə ba n tərənə neni bu ka kuku yenu ko bu sere nəε, ba koo sēu to.

³⁴ Swaa ye u ka na, yera u koo ka gəsira. U n̄ duə wuu ge səə. Yinni Gusunən tiiwa u gerua mε. ³⁵ Domi u koo wuu ge kōsuwa u gu faaba ko win tiin sō ka Dafidi win səm kowon sō.

Nge mε Yinni Gusunə

u ka Asirigibu go

(I maa mēerio Sinambu II, 19:35-37)

³⁶ Ye n kua wōkuru, yera Yinni Gusunən gərado u yara u da Asirigibun sansaniə ma u tənə nərəbun suba wunaa wənε ka nəəbu (185.000) go. Ye ba seewa bururu, ba deema

wee, gona nu terie baama kpuro. ³⁷ Yera Sankeribu, Asirin sina boko u gəsira u da u wāa Ninifuo. ³⁸ Sōo teeru u yiire win būu wi ba m̀ Nisərəkun nuurō. Miya win bibu yiru beni, Adameleki ka Saresεε ba ǹn go ka takobi, ma ba kpikuru sua ba da tem mε ba m̀ Ararati gia. Ma win bii Esaa Hadoni u bandu kəsire kua.

38

Esekiasi u bara ma u bekura
(I maa mεerio Sinambu II, 20:1-11)

¹ Saa ye sōo, Esekiasi u bara sere u gōo turuku kua. Ma Gusunōn sōmō Esai Amōtin bii u na win mi, u ǹn sōōwa u nεε, ameniwa Yinni Gusunō u gerua. U nεε, a wunen yenugibu sōōwa ye baawure u koo ko wunen biru, domi kaa gbi.

² Yera Esekiasi u win wuswaa sīiya u gana girari. Ma u kanaru kua. ³ U nεε, Yinni Gusunō, a suuru koowo. A yaayo ma na sīa dee dee wunen wuswaa, na wunen woodaba mem nōōwa, na maa kua ye n nun wēre. Yen biru u swī gem gem.

⁴ Yera Yinni Gusunō u Esai sōōwa u nεε, ⁵ a doo a Esekiasi sō a nεε, ameniwa nε, Yinni Gusunō na gerua. Nε, wi na sīa win baaba Dafidin Yinni, na nεε, na win kanaru nua, na maa win nōni yīresu wa. Wee, kon win wāarun tōru sosi wōo wəkura nōōbu, ⁶ kpa n ǹn faaba ko n ǹn wōra ka Yerusalemu sannu saa Asirin sina bokon nōman di, kpa n ye kōsu.

²¹ Ma Esai u nεε, bu ka figien marum na bu mu pere Esekiasin bwisi te sōo, kpa u bekura.

²² Ma Esekiasi u bikia u nεε, yīre terà ta koo man sōōsi ma kon da Yinni Gusunōn sīa yerō.

⁷ Ma Esai u nεε, yīre te wee te ta koo nun sōōsi ma Yinni Gusunō u koo win gari yibia yi u gerua. ⁸ U koo de yāku yerun tiro gu dēebu kaara ten yōōtian naa dabusanu wəkurun saka. Ma ga kaara naa dabusanu wōku te.

Esekiasin siarabu ye u bekura

⁹ Sanam mε Esekiasi u bekura, u womu kua u nεε,
¹⁰ na raa gerumō nen gōruo na m̀,
nen wāarun suunu sōōra kon da gōribun wāa yerun kōnnōwō.
Nen wōo si su tie, na ǹ maa su dimō.

¹¹ Na nεε, na ǹ maa Yinni Gusunō wasi handunia yeni sōo.

Meya na ǹ maa goo wasi
tem meni sōo mi wasoba wāa.

¹² Wee, ba man nen wāaru mwaari,
ba tu swenyasia ba ka tonda
nge yāa kparon kuu bekurugiru.

Ba nen wāarun wēε bura.

Ma ba man kurua
nge mε weso u ra beku yasa kure.
Sōo u sere kpe ba koo nen wāaru kpeerasia.

¹³ Ma na tii deri sēε
sere ka bururu yam sārerō.
Yinni Gusunō u nen kukunu kəsuka nge gbee sunō.
Sōo u sere kpe, u koo nen wāaru kpeerasia.

¹⁴ Wee, na ra n wuri mōwa
nge kpaaru baniku ge ga yōōwa.

Kpa na n weeweenu m̀
na n kukirimō nge totobereru.

Na wōllu twēε ka wōnwōndu.
Yinni Gusunō, na wāa nuku sakira bakanu sōo.
A man somio.

¹⁵ Mba kon maa gere,

domi Yinni Gusunɔ u nen kanaru nua u man wisa.

Kon sɪ ka tii kawabu

sere nen wāarun tōru tu ka kpe

nen nuku sankira tenin biru.

¹⁶ Yinni Gusunɔ, wunen durom saabuwa

tōnu u ka wāa.

Domi men saabuwa na ka wēsiamɔ kpam.

A man wāaru wesia ma na wāa.

¹⁷ Wee, nen wahala ya gāsira bəri yendu,

a wura a man yara siki wōrun di

wunen kīrun sō.

Domi a nen durum kpuro wōka

a kō wunen biruɔ.

¹⁸ Yinni Gusunɔ, n ñ mɔ gōribun

wāa yera ta koo nun siara.

N ñ maa mɔ gōwa u koo nun wōlle sua.

Be ba wāa siki wōruɔ ba ñ maa wunen durom yīiyɔ.

¹⁹ Adama wasowa u ra nun siare nge ne gisɔ.

Ka tundo wi u ra win bibu sō ma a naane mɔ.

²⁰ Yinni Gusunɔ, wuna a man faaba kua.

Sa ko besen mōrōkunu ka baranu ka guunu so

su ka nun siara besen wāaru kpuro sɔɔ

wunen sāa yerɔ.

39

Babilonin sina boko

u Esekiasi sɔmɔbu gōria

(I maa mēerio Sinambu II, 20:12-19)

¹ Yeniban biru Merodaki Baladani, Baladanin bii, Babilonin sina boko, u Esekiasi sɔmɔbu gōria ka tireru ka kēnu. Domi u nua Esekiasi u bara ma u bekura. ² Ye sɔmɔ be, ba tunuma Esekiasin mi, yera win nukura dora. Ma u ka bu da u bu sōsi mi win arumani ya berua, ye ya sāa sii geesu ka wura ka turare ka gum nubu durorugim ka tabu yānu ka ye ya wāa win arumani beru yerɔ kpuro gesi. Gāanu sari win dirɔ ka win tem kpuro sɔɔ ni u ñ bu sōsi.

³ Yen biruwa Gusunɔn sɔmɔ Esai u na u Esekiasi bikia u nēɛ, man diya tɔn beni ba nun naawa. Ye ba tunuma, mba ba gerua.

Ma Esekiasi u nūn wisa u nēɛ, ba nawa saa tem ton tonden di mē ba mō Babiloni.

⁴ Esai u kpam nūn bikia u nēɛ, mba ba wa wunen yenuɔ.

Esekiasi u nūn wisa u nēɛ, ye ya wāa nen yenu ge sɔɔ kpuro ba wawa. Nen arumani sɔɔ gāanu sari ni na ñ bu sōsi.

⁵ Yera Esai u nūn sōwa u nēɛ, a swaa dakio a nɔ ye Gusunɔ, wōllu ka tem Yinni u gerua.

⁶ U nēɛ, tōru gara sisi tē sɔɔ ba koo wunen arumani kpuro gura bu ka da Babiloniɔ, ka ye wunen baababa ba sweena ba nun deria. Yen gaa sari ye ba koo nun deria tō te. ⁷ Ba koo wunen tiin bweseru sɔɔ bibu mwēeri, kpa bu ka da Babiloniɔ bu bu matam ko bu ko sɔm kowobu yen sina kpaarɔ.

⁸ Yera Esekiasi u Esai wisa u nēɛ, Yinni Gusunɔn gari yi a gerua mi, gari bureya. Domi alafia ka bəri yendu ta ko n wāa nen wāarun tōru kpuro sɔɔ.

BONU YIRUSE GUSUNO U ISIRELIBA NUKURU YEMIASIA

Gusunɔ u win tōmbu nukuru

yemiasia

40

¹ Yinni Gusunɔ u nēɛ,

i nen t̄ambu nukuru yemiasio.

² I Yerusalemugibu nukuru yemiasio,
i n̄e, ben yora kpa.

Domi na bu ben ḡoba ye ba kua kpuron are w̄e.
Na bu s̄eyasia ben durum ye ba kua kpuron s̄o.

³ Wee goo u gb̄aram̄o u m̄o,
i Yinni Gusun̄o swaa yabo gbabur̄o,
kpa i ye n̄o n̄erasia.

⁴ I yen w̄awa kpuro k̄aruo yu n̄o n̄era.

I maa yen guunun gunum kawo,
kpa i yen gungunu n̄o n̄erasia
nu ko nge tem t̄era kpa sw̄e yi d̄enda.

⁵ Saa yera Yinni Gusun̄o u koo win yiiko s̄ōsi,
kpa t̄ambu kpuro bu ye wa sannu.
Yinni Gusun̄on t̄iwa u gerua m̄e.

⁶ Yen biru na goon n̄o nua
ga n̄e, a kparo.

Ma na bikia na n̄e,
mba kon kpara.

U n̄e, a kparo
ma t̄ambu kpuro ba s̄awa nge yakasu,
ma ben buraru ta s̄a nge d̄a w̄esu.

⁷ Yinni Gusun̄o ù n dera
woo ga yakasu swee,
su ra gberewa, kpa sin w̄esu su d̄ella.

Ka gem t̄ambu ba s̄awa nge yakasu.

⁸ Yakasu ra gbere kpa sin w̄esu d̄ella.

Adama Yinni Gusun̄on gari yi ko n w̄awa
sere ka baadommāo.

Labaari gea ye ba koo kpara

⁹ Yerusalemugibu, i ȳōwo guu te ta gunun w̄oll̄o,
i n̄ogiru sua ka dam i labaari gea kpara.

I ku berum ko.
I Yudaban wusun t̄ambu s̄ōw̄o i n̄e,
Gusun̄o ben Yinni u wee.

¹⁰ U wee ka dam u wooda w̄em̄o.
U win t̄on be u yakama kpare win wuswaāo.

¹¹ U koo bu kparawa
nge m̄e ȳa kparo u ra ko,
u n binu wuuwa,
u n ka nin merobu kpare.

Gusun̄on bwisi

¹² Wara u koo kp̄i u nim w̄okun nim
ka win n̄om w̄ōru saka ko.
Wara u koo kp̄i u ka win niki binu w̄ollu ȳire.
Wara u koo kp̄i u tem tua kpuro gure n̄ra s̄ō.
Wara u koo kp̄i u guunu kilo s̄ondi.

¹³ Wara u Gusun̄on bwisikunu ȳe.

Wara u n̄n bwisi k̄ere.

¹⁴ Wara u ka n̄n wesian̄o koore,
ma ȳero u n̄n bwisi k̄a.

Nge wara u n̄n gem ka bwisi
ka laakar̄in swaa s̄ōsire.

¹⁵ Win mi, bwesenu kpuro nu sãawa piiminu
nge nim bura ye ya dãare kotoru sãã.
Nu sãawa nge kpee tana ye ya wãa kilo wãllã,
n̄ kun m̄e nge tua ye woo ga ka doonamã.

¹⁶ Ȳe yi yi wãa Libanin dãa sããwã
yi n̄ dabiru turi bu ka n̄n yãkuru kua.
M̄eya dãa nin tii nu n̄ turi bu ka yãku dãã sãre.

¹⁷ Bwesenu kpuro nu n̄ sãa gãanu win mi.
Nu sãawa kam dirum.

Yinni Dam kpurogiin kpãaru

¹⁸ Wara i ko ka Gusunã weesina.
M̄ba i ko n̄e, u ka ween̄e.

¹⁹ U n̄ ka bwãarokunu ween̄e,
ni ba kua ba wura pote ma ba nu sii geesun ȳoni sebusia.

²⁰ Sãaro wi u n̄ kp̄e u sii geesu ka wura dwe,
u ra dãa gea kasu ye kãkãnu nu n̄ dimã,
kpa u dãa dãko geo kasu
u ka n̄n bwãaroku kua ge ga n̄ w̄orumamã.

²¹ I n̄ ȳe ro? I n̄ n̄ore ro?

Ba n̄ b̄e n̄osie saa yellun di ro?

I n̄ bwisikure

nge m̄e ba ka handunian kp̄ekp̄eku sw̄i ro?

²² Gusunãwa u gu sw̄i,

wi, wi u wãa wãllã u tãmbu m̄era
ba sãa nge twee.

U wãllu teria nge beku te ta n̄ bunu.

U tu demia nge kuu bekurugiru

u ka win wãa yeru kua.

²³ Wiya u ra sina bibu kawe,
kpa u wirugibu ko t̄on dirobu.

²⁴ Be kpuro ba sãa nge dãa
ni ba gira nu n̄ gbini mã.

Gusunã ù n dera woo ga bu swee,

kpa bu gbera,

woo guna yu ka bu doona nge yakasu.

²⁵ Gusunã D̄eero u n̄e,
wara tãmba ka n̄n weesinamã.

²⁶ I n̄ni seeyo kpa i m̄eri wãllã.

Wara u kperi kua yi s̄imã nge tabu kowobu.

Yinni Gusunãwa.

U maa yin baayeren ȳsiru ȳ.

Yin gaa ku ra biare win dam bakam saabu.

Gusunã u koo

dam sarirugibu dam w̄e

²⁷ B̄e Isireliba, m̄ban s̄ona i
weeweenu m̄d̄ i m̄d̄,

Gusunã kun b̄een sia ȳ,

u n̄ maa b̄e b̄een gem w̄emã.

²⁸ I n̄ ȳ?

I n̄ nua ma Yinni Gusunã u ra n̄ wãa?

Wiya u tem taka kua.

U ku ra maa wasire.

Ba n̄ kp̄e bu win bwisikunu gia.

²⁹ U ra be ba wasire
ka be ba wasikiramə dam wē.
³⁰ Bibu ba ra wasire.
Aluwaasiba ba ra maa kpanɛ.
³¹ Adama bèn yīyɔbu wāa Yinni Gusunə sɔɔ,
u ko n da bu dam kpam wē,
kpa bu se ka dam nge gunə bakeru.
Bà n duki m̀, ba n̄ wasiramə.
Bà n maa sīimə, ba n̄ kpanamə.

Yinni Gusunə

u Isireliba dam kēmə

41

¹ Yinni Gusunə u nɛɛ,
bɛɛ bèn tem mu toma,
i swaa dakio i nɔ.
I hania koowo i tii dam kē.
I susima i ka gari gere,
kpa su menna su wesiana su gem kasu.
² Wara u tabu durə goo seeyama sɔɔ yari yerun di
ma u dera mi u dua kpuro u nasara wa.
Wara u n̄n bwesenu kpuro ka nin sinambu n̄mu sɔndia,
ma u dera win takobi ya bu munka nge tua,
ma win tema ya bu yarinasia
nge yaka si woo ga ka doona.
³ U bu naa gira u n̄ wahala wa.
U da sere mi win naasu kun yē.
⁴ Wara u dera yeni kpuro ya koorə.
Nena. Nɛ, Yinni Gusunə,
nɛ, wi na bwesenu kpuro seeya saa toren di.
Nena na gbiikoo,
mɛya na kon maa wāa sere ka baadommaə.
⁵ Be ba wāa mi n toma
ba wa ye na kua ma ba nanda
ba diirimə.
Be wee ba menna ba susimamə.
⁶ Ba sominamə.
Ben baawure u win winsim sɔɔmə u m̀,
u hania koowo.
⁷ Dāa dāko u seko dam kēmə.
Wi u dāa wəriasiamə u matalakagii dam kēmə.
Ba m̀, sii swɛɛbu bu wā.
Ma ba bwāaroku giramə ba kulum kparemə,
gu ku ka wəruma.

Bɛɛ Isireliba, i ku bɛrum ko

⁸ Adama bɛɛ Isireliba,
bɛɛ be i sāa Yakɔbun bibu,
nɛn bɔrɔ Aburahamun bweseru sɔɔ,
bɛɛya na gɔsa i n ka sāa nɛn sɔm kowobu.
⁹ Bɛɛya na soka na yarama saa tontonden di.
Na n̄ bɛɛ biru kisi.
Na bɛɛ gɔsawa i n ka sāa nɛn sɔm kowobu.
¹⁰ Yen sɔ, i ku nanda,
domi na wāa ka bɛɛ.
I ku wurura i n yam mɛɛra nge wɔnwɔndobu,
domi nena na sāa bɛɛn Yinni.

Kon maa bɛɛ dam kɛ̃.
Wee na wee n bɛɛ somi,
kpa n bɛɛ kɔ̃su ka nen dam.

¹¹ Be ba ka bɛɛ mɔ̃ru mɔ̃,
ba koo burisina bu sekuru wa.
Be ba ka bɛɛ sannamɔ̃ mi,
ba koo kam ko bu gbi.

¹² Baa ì n bu kasu, i ñ bu wasi.
Mɛya be ba ka bɛɛ tabu mɔ̃,
ba koo kam ko bu gbisuku.

¹³ Domi nɛna na Gusunɔ̃ bɛɛn Yinni
wi u bɛɛ dam wɛ̃ɛmɔ̃.

I ku bɛrum ko, na bɛɛ somiru wee.

¹⁴ Yakɔ̃bun bweseru, bɛɛ be i tie
i ñ dam mɔ̃
ma ba bɛɛ garisi nge kɔ̃kɔ̃minu,
i ku nanda.

Nɛ, Gusunɔ̃ Isireliban Yinni Dɛero,
na bɛɛ somiru wee.

Na sɔ̃awa bɛɛn faaba kowo.

¹⁵ Wee, kon bɛɛ dam wɛ̃
nge naa tebo kpɔ̃ɔ̃ ge ga sɔ̃kia mɔ̃,
kpa i guunu kɔ̃suku,
i gungunu munia muku muku
nu ko nge yaka bii.

¹⁶ I ko nu sarawa nge dobi,
woo gu ka nu doona,
kpa woo guna yu nu yarinasia,
kpa i nuku dobu wa nen min di,
nɛ, wi na sɔ̃a bɛɛn Yinni Dɛero,
kpa i man bɛɛrɛ wɛ̃.

Dãa koo kpi

mi gãanu ku ra raa kpi

¹⁷ Sanam mɛ bɛɛ nen tɔ̃mbu i wɔ̃nwɔ̃ndu soore
i nim kasu i ñ wa,
ma bɛɛn yari yi gbere nim nɔ̃run sɔ̃,
nɛ, Gusunɔ̃ bɛɛn Yinni, kon bɛɛ nɔ̃ri.
Na ñ bɛɛ derimɔ̃.

¹⁸ Kon de daanu nu yari saa guunun di,
kpa bwii yi yari wɔ̃wi sɔ̃,
kpa nim bwenu ka daa koki yi kooru
mi tem mu gbere, gãanu ku ra kpi.

¹⁹ Kpa dãa ye ba mɔ̃ seduru ka
akasia yu kpi mi,
ka sere maa dãa kikisu gasu
ka dãa ye ba mɔ̃ olifi,
ka maa dãa bakanu ganu,

²⁰ kpa tɔ̃mbu bu wa ka nɔ̃ni,
bu gia ma nɛ, Gusunɔ̃ Isireliban Yinni Dɛerowa na yeni kua.

Gusunɔ̃ u bũnu ka nin sãɔ̃bun

dam sariru sɔ̃ɔ̃simɔ̃

²¹ Gusunɔ̃ Isireliban Yinni u nɛɛ,
bɛɛ bũnu i kasuo nge mɛ i ko ka tii yina.
I sɔ̃ɔ̃sima nge mɛ i ko ka tii wɔ̃ra.

22-23 I na i sun sɔ̄ gari yi i raa gerua yellu,
kpa sa n yḕ yì n koorã,
kpa su yin laakari ko.

Ñ kun mɛ, i sun sɔ̄wɔ̄ ye ya koo na sia,
kpa su gia ì n dam mən na nge nɛ Gusunɔ̄.
I gea gaa koowo ñ kun mɛ kɔ̄sa gaa,
kpa su wa su nanda.

24 Adama i ñ kpḕ i gāanu ko.

Bɛɛ ka bɛɛn sɔ̄ma kpuro i sāawa kam dirum.
Wi u maa bɛɛ sāmɔ̄ goo kun win mɛm kī.

25 Wee na goo seeya saa sɔ̄ yēsã nəm geun di,
ma u na saa sɔ̄ yari yerun di
u sīimɔ̄ ka nɛn yīsiru.

U wirugibu taakumɔ̄ nge pətəkɔ̄,
nge mɛ weke kowo u ra sɔ̄ndu suni.

26 Wara u yenin gari gerua saa yellun di,
su ka gere ma gari geeya.

Goo kun yen gari gerure su sere nɔ̄.

27 Nɛ, Yinni Gusunɔ̄, nɛna na gbia na sɔ̄mɔ̄ gɔ̄ra
u Yerusalemugibu labaari gea sɔ̄.

28 Na mɛɛra būu ni sɔ̄,
na ñ būu goo wa wi u nɛn gari gerumɔ̄.

Nà n gari bikia,
būu goo sari wi u koo kpī u man wisi.

29 Domi ni ka nin sɔ̄ma nu sāawa kam dirum.
Nin bwārokunu nu maa sāawa wom dirum.

Yinni Gusunɔ̄n sɔ̄m kowo

42

1 Yinni Gusunɔ̄ u nɛɛ,
nɛn sɔ̄m kowo wee, wi na gɔ̄sa.

Wiya na ka wāa, na maa nùn kī.

Na nɛn Hunde ðoke wi sɔ̄.
U koo gem gari kpara tɔ̄mbu sɔ̄.

2 U ñ nɔ̄guru suamɔ̄ u sere gbāra ka dam,
kpa bu win nɔ̄ nɔ̄ swɛɛ sɔ̄.

3 U ñ koo tɔ̄n be ba sunkure nge kaba dakura.

Mɛya u ñ maa bu goomɔ̄,
baa bà n sāa nge fitila ge ga gɔ̄ dɔ̄.

U koo gem kparawa nge mɛ n sāa.

4 U ñ mwia kpanamɔ̄.

U ñ maa wasiramɔ̄ sere u ka de
gem mu n wāa handunia kpuro sɔ̄,
kpa tɔ̄n be ba wāa sere mi n toma
ba n win woodaba naanɛ sāa.

Bwesenu kpuron

yam bururam

5 Yinni Gusunɔ̄ wi u wəllu kua u teria,
ma u tem kua ka ye ya kpia mɛ sɔ̄,

ma u dera tɔ̄mbu ka sere hunde koni
be ba wāa tem sɔ̄ ba wēsiamɔ̄,
wiya u win sɔ̄m kowo sɔ̄wã u nɛɛ,

6 nɛna na nun soka n ka nun faaba ko.

Kon nun dam kē, na n wunen nōma neni.
 Kon nun kōsu, kpa n ka tōmbu arukawani bōke
 saa wunen min di,
 kpa bwesenu kpuro nu ka yam bururam wa.
⁷ Kaa wōkōbu nōni wukia,
 kpa a be ba sō yam wōkuru sō pirisōm dirō yara.
⁸ Nena Gusunō wi u ra n wāa.
 Nen yīsira mi.
 Na n nēn yiiko būu goo wēemō.
 Meya na n maa nen beere bwāarokunu wēemō.
⁹ Wee, ye na gbia na gerua, ya koorā.
 Tē, na beē gāa kpaanu nōsiamō nu sere koorā.

Wom kpōō

ge ga Yinni Gusunō siaramō
¹⁰ I Yinni Gusunō wom kpōō kuo.
 I nūn siaro handunian goonu nne ye sō.
 Hunde koni be ba wāa nim wōku sō,
 ka beē be i sīimō gen wōllō,
 ka sere be ba wāa n toma,
 i Yinni Gusunō siaro.
¹¹ Beē be i wāa gbaburu ka ten gberu kpaaneba sō kpuro,
 i nōogiru suo i Gusunō siara.
 Beē Kedaan bweseru, i ku nōō mari,
 i Gusunō siaro.
 Beē bēn wuu ga sō kperu wōllō,
 i kuuki koowo guunu wōllun di ka nuku dobu.
¹² Beē be i wāa n toma,
 i Gusunō beere wēeyō,
 kpa i nūn toma.
¹³ Yinni Gusunō u susimō
 u wee nge tabu kowo.
 U tabun gari wōra nge tabu durō,
 ma u nōogiru sue u kuuki mō,
 u win yiberēba dam sōōsimō.

Yinni Gusunō u win tōmbu

nōō mwēeru kua
¹⁴ Yinni Gusunō u nēē,
 wee na nōō mari na tii nenua n ka tē.
 Adama tē, kon nōogiru sua
 nge tōn kurō wi u yiire u kī u ma,
 ma u wasire u wom gabamō.
¹⁵ Kon guunu ka gungunu kōsuku,
 kpa n ye ya kpia gberasia.
 Kon daanun nim kpeerasia
 nu gbera woko woko,
 kpa n de yerusun nim mu gbera mam mam.
¹⁶ Kon wōkōbu sīisia swaa ye ba n yē sō,
 kpa n de yam wōkuru tu gōsia yam bururam ben wuswaa.
 Kon de swēē yi yi n daa nōō nē
 yi nōō nera yi ko mara mara.
 Na n kon ko na kun yeniba kpuro kue.
¹⁷ Adama be ba būnu naane sāa ba nu sāamō,
 ba koo biruku yira wura ka seku bakaru.

Isireliba ba ku ra gāanu tubu
¹⁸ Yinni Gusunə u nɛɛ,
 bɛɛ Isireliba, bɛɛ be i sãa nge sosobu,
 i swaa dakio.
 Bɛɛ be i sãa nge wɔ̄kobu,
 i de i yam mɛɛri kpa i wa.
¹⁹ Wara u sãa wɔ̄ko nge nen sɔm kowo.
 Wara u sãa soso ma n kun mɔ̄ nen sɔmɔ̄ wi na gɔra.
 Wara u sãa wɔ̄ko nge nen bɔrɔ.
 Wara u sãa wɔ̄ko nge nen sɔm kowo.
²⁰ Wee, u gãa dabinu wa,
 adama u ñ nu garisi gāanu.
 U swasu wukie,
 adama u ñ gari nɔ̄mɔ̄.
²¹ Yinni Gusunə u wooda baka gea yara
 win tɔmbun arufaanin sɔ̄.
²² Adama yiberɛba ba ben yānu gura kpuro,
 ma ba ben tii mwɛera ba kpɛɛ kpee baaba sɔ̄.
 Ba bu berua sere pirisɔm dirɔ.
 Ba bu wɔri ba yānu gura.
 Goo sari wi u koo bu yakia,
 kpa bu yiberɛ be sɔ̄ bu yāa ni wesio.
²³ Ma Esai u nɛɛ,
 wara u koo yeni swaa daki bɛɛ sɔ̄.
 Wara u koo yɔra u ye swaa gāri saa tɛn di.
²⁴ Wara u dera ba Isireli be ba sãa Yakɔbun bweseru wɔri
 ba ben yānu gura.
 N ñ Yinni Gusunən tii ro?
 Bɛɛ Isireliba sa durum kua win wuswaaɔ̄.
 Sa yina su win woodaba swii, su ye mɛm nɔ̄wa.
²⁵ Yen sɔ̄na u ka sun mɔru bara too.
 U dera ba sun tabu wɔri ka dam.
 Tabu sun sikerene nge dɔ̄ɔ̄.
 Bu sun di, adama sa ñ tuba.
 Sa ñ mam laakari kue.

43

¹ Yinni Gusunə u nɛɛ,
 Isireli, Yakɔbun bweseru,
 wunɛ wi na mɔma na taka kua,
 a ku berum ko, domi nena na nun yakia.
 Na nun soka ka wunen yīsiru,
 a sãawa nɛgii.
² À n wahala mɔ̄ nge wi u nim bweru tɔburamɔ̄,
 ko na n ka nun wãa.
 Wahala ye, ya ñ nun kamiamɔ̄.
 À n maa nɔni sɔ̄ɔre nge wi u sīimɔ̄ dɔ̄ɔ̄ sɔ̄ɔ̄,
 a ñ wururamɔ̄.
 Mɛya nɔni swãa te, ta ñ nun suramɔ̄.
³ Domi nena na sãa Gusunə wunen Yinni Dɛero,
 nɛ wi na nun faaba mɔ̄.
 Na kon Egibiti ka Etiopi ka Saban tem yiberɛba wɛ wunen ayero,
 kpa a yakiaara,
⁴ yèn sɔ̄ a sãa gãa bakanu nen nɔni sɔ̄ɔ̄.
 A girima mɔ̄, na maa nun kī.
 Kon bwese dabinu yiberɛba nɔmu sɔndia wunen ayero

n ka wunen wāaru yakia.

⁵ Yen sō, a ku berum ko, domi na ka nun wāa.
Kon de wunegii be ba gura ba ka da sōo yari yeru gia mi,
bu wurama,
kpa n maa be ba wāa sōo duu yeru gia mennama.

⁶ Na ñ maa derimō sōo yēsi yēsikan tōmbu bu maa bu nenē.
Adama bu de nen bii be ba wāa handunian goonu nne ye sōo kpuro bu wurama,
⁷ be, be ba nen yīsiru sōowa,
be na taka kua bu ka man bēere wē.

Isireliba ba sāawa

Yinni Gusunōn seedagibu

⁸ Gusunō u nēē,
bu de nen tōmbu bu yarima,
be, be ba nōni mō,
adama ba ñ yam waamō,
ba swasu mō,
adama ba ñ gari nōmō.

⁹ Bwesenu kpuro nu mennō
kpa n nu bikia,
būu wara u yenin gari gerua.
Būu wara u gbia u ye nōōsia
ya sere koorā.

U win seedagibu mennama,
kpa bu sōōsi ma u gem mō,
kpa bu swaa daki bu wura ma gema u gerua.

¹⁰ Wunē Isirelin bweseru, wuna a sāa nen seeda.
Wuna na gōsa a n sāa nen sōm kowo,
kpa a n ka yē kam kam
ma nē baasi, Gusunō goo maa sari.

Mēya Gusunō goo kun maa koorō.

¹¹ Nena na Gusunō wi u ra n wāa.
Nē baasi, faaba kowo goo sari.

¹² Nena na nun nōōsia ye ya koo koorā.
Ma na nun faaba kua.
Būu goo kun kpīa u nun gāanu nōōsie.

Wuna a sāa nen seeda.
Nena na sāa Gusunō saa toren di.

¹³ Goo sari wi u koo goo wōra saa
nen nōman di.
Goo maa sari wi u koo yina n ko ye na kī.

Ba koo Isireliba yara

Babilonin di

¹⁴ Yinni Gusunō u nēē,
bēē Isireliba, ameniwa nē Gusunō, bēēn Yinni Dēero,
nē wi na bēē yara, na gerua na nēē,
kon Babilonigibu beri yibereban nōmāō bēēn sō,
kpa n ben wuun gamboba kōsuku,
kpa ben nuku doḅun kuuki yi gōsira nuku sankiranun wuri.

¹⁵ Nena na sāa Gusunō bēēn Yinni Dēero.
Nena na bēē taka kua na maa sāa bēēn sunō.

Swaa kpaa gbaburō

¹⁶ Ma Esai u nēē,
yellu, Yinni Gusunō u swēē yara

nim wōku ka nim tori damgii sǎ.

¹⁷ U tabu kēkē be dumi gawe
ka tabu durǎ wǎrugǎba tabu sure.
Be kpuro ba wǎruka, ba kpana bu se,
ma ba kam kua ba gu nge fitila.

¹⁸ Adama tē, u gerua u nē,
i ku maa ye ya koorā kǎn bwisikunu ko.
I ku maa gǎa gurunun laakari ko.

¹⁹ Wee kon gǎa kpaanu ko.
Ni wee nu wee. I ñ nu tuba?
Kon swaa yara gbaburǎ,
kpa daanu nu n wǎa mi tem gbere.

²⁰ Taataanu ka gbeeku bǎnu,
gbeeku yēē kpuro gesi, yi koo man bēere wē.
Domi kon de nim mu n wǎa gbaburǎ, mi tem gbere,
kpa tǎn be na gǎsa bu nim wa bu nǎ,

²¹ be, be na taka kua ba koo man tǎma.

Gusunǎ u Isireliba sirimǎ

²² Adama bēē Isireliba,
bēē be i sǎa Yakǎbun bweseru,
i ka man wasira,
i ku ra maa man sǎ.

²³⁻²⁴ N ñ nē i yǎku dǎǎ mwaararuginu kuammē ka bēen yǎanu.

Yǎku ni i ra maa ko mi,
nu ñ man bēere wēemǎ.
N ñ nen sǎ i gobi bēkē di
i ka turare dǎǎ doke.
N ñ maa nē i ka yaa gum naawammē
ì n yǎkuru mǎ mu sere man tusi.
N ñ nē na bēē tilasi kua
i n da ka man kēnu naawē.
Mēya na ñ maa bēē tǎya kue
i ka man turare dǎǎ dokea.
Adama i man wahala kpēewa bēen durum sǎ,
ma na wasira bēen toranun sǎ.

²⁵ Ka mē, nēna na bēen durum wǎkamǎ
yēn sǎ na sǎa Gusunǎ.

Na ñ maa ye yaayamǎ.

²⁶ I seewo i na i man bēen gari tēria,
kpa i ka tii yina.

²⁷ Bēen sikado gbiikoo u durum kua,
ma bēen sǎa gbiobu ba man seesi.

²⁸ Yen sǎna na yǎku kowobu yara
nen sǎa yerun di,
ma na bēē Isireliba, Yakǎbun bweseru kam koosia,
na bēē sekuru doke.

44

¹ Yinni Gusunǎ u nē,
a swaa dakio tē,
wunē Yakǎbun bweseru,
wunē wi na gǎsa
na kua nen sǎm kowo.

² Nēna na nun taka kua.
Na nun mǎma ba sere nun mara.
Mēya na maa nun somimǎ.

Yen sɔ, a ku berum ko,
 wunɛ nɛn sɔm kowo wi na gɔsa.
³ Kon de nim mu teria tem gbebum wɔllɔ,
 kpa daru koki yi yari min di.
 Kon nɛn Hunde yibie wunɛn bibun bweseru sɔɔ,
 kpa n bu domaru kua.
⁴ Ba koo sewa nge yaka si su
 nim waamɔ.
 Ba ko n sɔawa nge dɔa ni nu wɔa daarun bɔkuɔ.
⁵ Saa yera goo u koo gere u nɛɛ,
 wi, Yinni Gusunɔgiwa,
 kpa wini u nɛɛ,
 wi, u sɔawa Yakɔbun bweseru,
 kpa wiɔnɔ u yore win nɔmaɔ
 wiya Yinni Gusunɔgii,
 kpa u tii Isireliban yɔsiru kɛ ka nuku dobu.

Yinni Gusunɔ turowa

u sɔa Gusunɔ

⁶ Nɛ, Yinni Gusunɔ Dam kpurogii,
 nɛ wi na Isireliba yakia
 na sɔa ben sina boko na nɛɛ,
 nena na sɔa gbiikoo ka dɔako.
 Goo maa sari wi u sɔa Gusunɔ nɛ baasi.
⁷ Wara u sɔa nge nɛ.
 Yɛro u yarima u tii tusia,
 kpa u sɔɔsi nge mɛ na ka handunia taka kua saa yellun di,
 kpa u gere ye ya koo koora sia.
⁸ I ku nanda bɛɛ Isireliba, i ku maa diiri.
 Na n bɛɛ ye sɔɔwa saa yellun di ro?
 Bɛɛya i sɔa nɛn seedagibu.
 Goo maa wɔa wi u sɔa Gusunɔ nɛ baasi ro?
 Aawo, goo maa sari wi u dam mɔ nge nɛ.

Bɔu sɔaru yaakora

⁹ Be ba bwɔarokunu sekumɔ,
 ba n sɔa gɔanu.
 Ben sɔm geenu nu maa sɔawa kam dirum,
 domi nin tii nu yen seeda dimɔ.
 Nu n yam waamɔ, nu n maa yɛru garu mɔ.
 Yen sɔna be ba nu sɔamɔ ba koo sekuru wa.
¹⁰ Bwɔarokunu nu n arufaani gaa mɔ.
 Be ba nu sekumɔ ba sɔawa gari bakasu.
¹¹ Wee ba koo sekuru wa,
 domi be kpuro ba sɔawa tɔmbu nge be ba tie.
 Bu mennama siri yerɔ.
 Be kpurowa ba koo diiri, kpa bu sekuru wa.
¹² Seko u n bwɔaroku mɔ,
 u ra sisu suewa u doke dɔɔ sɔɔ,
 kpa u matalaka sua u ka su so ka win nɔm damguu.
 Adama gɔɔru tɔ n nɔn mɔ, u ra dam bie.
 Nim nɔru gɔ n maa nɔn mɔ, kpa u gɔma dwiia.
¹³ Dɔa dɔko u n maa bwɔaroku mɔ,
 u ra win wɛɛ suewa
 kpa u bwɔaroku gen yɔreru doke dɔa sɔɔ.
 Kpa u sere win dɔkutia sua u dɔa ye dɔku,

u bwāroku ko ge ga ka tōnu weene,
kpa u gu yi būu dirō.

¹⁴ Dāa gea u ra gōsi dāa sōwō u ka gu ko.
Yera seduru, ñ kun me sipere, ñ kun me seni.
Gasō u koo dāa ye ba mō peni duure,
kpa u n mara gura yu ye kpēasia.

¹⁵ Dāa yera tōnu u ra ka dō sōre, u wōsu.
Yera u ra maa ka dīanu yeesie.
Dāa tia yera u koo maa ka bwāroku ko u yiira u sā.

¹⁶ U ra dāa ten bōnu dō doke,
u ka win yaa sa,
ñ kun me u ka ye sēwe.

Kpa u ka dīanu yeesia
u di u debu,
kpa u n dō wi wōsu u n mō,
anna a dōn dobu nō.

¹⁷ Kpa u ka bōnu ye ya tie bwāroku ko
u n sāamō.

Kpa u nōguru sua
u n gu kanamō u n mō,
a man faaba koowo,
domi wuna a sā nen yinni.

¹⁸ Adama tōn ben bweseru,
ba ñ yēru mō,
ba ñ maa bwisi mō.
Domi ba tii nōni wōkua
bu ku ka yam wa.

Meya ba maa ben tiin bwisikunu sīya,
kpa gāanu nu ku ka bu yeeri.

¹⁹ Bwāroku dāko wi, u ñ laakari mō u ka tubu
u sere nee,
dāa ten sukuma u dō doke
u ka pēe wōwa
ma u ka yaa sēewa u di.

Ten sukum me mu tie, ma u ka
bwāroku kua.
Wi wee u dāa kpiriru yiiramme.

²⁰ Dāko wi, u sā nge wi u torom dimō.
U tore yèn sō win bwisikunu gōsia.
U ñ maa kpē u win hunden faaba wa
u sere nee, ase bwāroku ge na nenusi mini,
ga ñ sā Gusunō.

Yinni Gusunō u sāawa

gāanu kpuron Yinni

²¹ Ne, Yinni Gusunō na nee,
wune Yakōbun bweseru, a yaayo
ma nena na nun mōma
na kua nen sōm kowo,
na ñ nun duarimō.

²² Na wunen toranu ka wunen durum kpeesia nge guru wiru.
Yen sō, a wurama nen mi,
domi na nun yakia.

²³ Wōllu, a yēerio ye Yinni Gusunō u kuan sō.
Gōribun wāa yeru, a gōru doro.
Bee guunu i kuuki koowo ka nuku dobu.

Bεε maa dāa sōsu, i nuku dobu koowo.
 Domi Yinni Gusunō u win yiiko sōsi Isireliō.
 U be, Yakōbun bweseru yakia.
²⁴ Nε, Yinni Gusunō, na sāawa wunen faaba koowo.
 Nena na nun mōma ba sere nun mara.
 Ameniwa na gerua. Na nεε,
 nena na gāanu kpuro kua.
 Nε turowa na maa wōllu ka tem tēria.
²⁵ Na ra sōmō weesugibun gari tēesi,
 kpa n sōrobu yaakoru ko.
 Na ra de bwisigibu bu biru wura,
 kpa n ben sōsinu gōsia wiira gari.
²⁶ Adama na ra nen sōm kowon gari dam sire,
 kpa n de nen sōmōn gari yi u gerua yi kōora.
 Na nεε, tōmba koo kpam sina Yerusalemuō.
 Ba koo ma wure bu Yudaban bansu seeya,
 kpa bu sin wusu bani.
²⁷ Na nim wōku sōmō gu gbero,
 domi kon gen nim kpeerasia.
²⁸ Wee ye na gerua Sirusin sō.
 U sāawa kparo wi na gōsa.
 U koo maa nen kīru kpuro yibia.
 Kpa u de bu wure bu Yerusalemu bani,
 kpa bu nen sāa yee ten kpεεkpεeku swīi.

Yinni Gusunō u Sirusi gōsa

45

¹ Yinni Gusunō u Sirusi gōsa
 u nūn neni ka win dam.
 U koo bwesenu kpuro taare win wuswaaō,
 kpa u sinambun dam wuna.
 U koo nūn wusun kōnnōsu wukia su n keniare.
 U nūn sōōwa u nεε,
² kon nun gbiiya
 kpa n wunen swεε kpuro sōmε yi nōō nεra.
 Kon gambo sii gandugii ka yin kōkōrō sisugii bōōku.
³ Kon nun arumani wē
 ye ya raa berua yam wōkuru sōō,
 kpa a gia ma nε Gusunō, Isireliban Yinniwa
 na nun sokumō ka wunen yīsiru.
⁴ Nεn sōmō Yakōbu wi na gōsan sōna
 na nun soka ka wunen yīsiru,
 ma na nun bεεrε baka wē
 baa mε a ñ man yē.
⁵ Nena Yinni Gusunō, goo maa sari nge nε.
 Yen sōna na nun dam wē baa mε a ñ man yē.
⁶ Kpa tōmbu bu gia
 saa sōō yari yerun di sere sōō duu yero
 ma nena Yinni Gusunō.
 Goo maa sari nge nε.
⁷ Nena na ra de yam bururam
 ka yam wōkura n wāa.
 Nena na ra maa de alafia ka wahala ya n wāa.
 Nε, Yinni Gusunōwa na ra ye kpuro ko.

⁸ Kon de nasara yu na wəllun di nge gura,
kpa tem mu nɔ wukia mu de faaba yu kpi,
kpa gem mu kpɛa ka ye sannu.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na ye kpuro mɔ.

Mɔmɔ ka sɔndu

⁹ Bɔrurowa tɔnu wi u ka win taka kowo sikirinamɔ.
U sɔawa nge tem mɔndu te ta ten mɔmɔ bikia ta nɛɛ,
m̄ba u mɔ mi.

Ƒ kun mɛ nge gɔa ni u kua ma nu nɛɛ,
u Ƒ nɔma du.

¹⁰ Bɔrurowa wi u win tundo ka win mero bikia u nɛɛ,
m̄ban sɔna i man mara meni.

¹¹ Ameniwa Gusunɔ Isireliban Yinni Dɛero

wi u bu taka kua u bu sɔɔwa.

U nɛɛ, Ƒ Ƒ bɛɛ i ko man bikia

ye kon ka nen bibu ko,

kpa i man wooda wɛ nen nɔman sɔmburun sɔ.

¹² Nena na tem kua

ma na tɔnu taka kua u Ƒ ka wɔa mɛ sɔɔ.

Nen nɔmuwa ga maa wəllu teria,

ma na sɔɔ ka suru ka kperi yi yi mi.

¹³ Nɛ, Yinni Gusunɔ Dam kpurogii,

nena na Sirusi seeya u ka gea ko ye na gɔru doke.

Kon win swɛɛ kpuro nɔ nerasia.

U koo nen wuu Yerusalemun bansu seeya,

kpa u nen tɔn be ba raa yoru mwɛera yara yorun di

Ƒ kun ka kɔsiaru garu.

Gusunɔ u ka Isireliba wɔa

¹⁴ Yinni Gusunɔ u Isireliba sɔɔwa u nɛɛ,
Egibitigibu ka Etiopigibun dukia ya koo ko bɛɛgia,

kpa Sebagii be ba gunu bu na bɛɛn mi,

bu ko bɛɛn yobu.

Bwese ni kpuro nu ko Ƒ bɛɛ swiwa

ba Ƒ nu yɔni bɔkua.

Nu koo yiira bɛɛn wuswaaɔ

kpa nu wura nu nɛɛ,

bɛɛ tɔnan miya nɛ, Gusunɔ na wɔa.

Goo maa sari nge nɛ.

¹⁵ Gusunɔ Isireliban Yinni a sɔawa faaba kowo,
adama a Ƒ waarɔ ka nɔni.

¹⁶⁻¹⁷ Gusunɔ u Isireliba faaba kua ye ya Ƒ nɔru mɔ.

Ba Ƒ sekuru wasi sere ka baadommaɔ.

Adama be ba bwɔarokunu sekumɔ,

ba koo tuka ka sekuru.

Faaba ya wee kam kam

¹⁸ Yinni Gusunɔ turowa u sɔa Gusunɔ.

Wiya u wəllu taka kua, ma u tem kua.

U Ƒ maa dere mu Ƒ wɔa dirum,

kpa hunde koniba ba Ƒ ka wɔa mɛ sɔɔ.

Wiya u gerua u nɛɛ,

wiya Yinni Gusunɔ.

Goo maa sari nge wi.

¹⁹ U Ƒ win gari gerua gbɛnum gbɛnum.

U yi kparawa batuma sɔɔ.

U Ƒ maa Yakɔbun bweseru sɔɔwa u nɛɛ,

tu nùn kasuo kam sɔɔ.
 Wi, Yinni Gusunɔ, geeya u ra gere.
 Gem gariya u ra maa kpare.

Bwesenu kpuro

nu koo Yinni Gusunɔ yiira

²⁰ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 yen sɔ, i mennama.
 I susima bɛɛ be i kpikiru sua tabun di.
 Be ba bwāaroku dāaginu sɔɔwa,
 ma ba būu sokumɔ wi u n̄ kpɛ u bu faaba ko,
 ba n̄ yɛru mɔ.
²¹ I na i tii tusia,
 kra i ka būu sãɔ be na
 bu wesiana ben tii tiine sɔɔ.
 Wara u gerua saa toren di ye ya koo kooro.
 N n̄ nɛ, Yinni Gusunɔ ro?
 Goo maa sari nge nɛ.
 Nɛ turowa na sãa gemgii wi u ra faaba ko.
²² Yen sɔ, bɛɛ be i wãa handunian goonu nne kpuro sɔɔ,
 i gɔsirama nɛn mi, kra i faaba wa.
 Domi nena na sãa Gusunɔ.
 Goo maa sari nge nɛ.
²³ Gema na gerumɔ.
 Nɛn gari kun maa kam mɔ.
 Na bōrua ka nɛn tiin yīsiru na nɛɛ,
 dūuru baatere ta koo yiira nɛn wuswaaɔ,
 kra nɔɔ baagere gu bōre ka nɛn yīsiru.
²⁴ Ba koo gere bu nɛɛ,
 nɛ turon miya gem ka dam mu wãa.
 Be ba man seesi kpuro ba koo sekuru wa.
²⁵ Nɛ, Yinni Gusunɔwa kon Isireliban bweseru kpuro gem wɛ
 kra ta n ka nuku dobu mɔ.

Gusunɔ ka Babilonin būu

46

¹ Būu wi ba mɔ Beli, win dam kpeemɔ.
 Wi ba maa mɔ Nɛbo, u n̄ maa do.
 Ba ra raa nu sã,
 adama tɛ, nu kua kuba ni yaa sabenu sɔɔwa.
 Yaa sabe ni, nu maa wasira sɔmu nin sɔ.
² Wee Beli ka Nɛbo ba wɔruka
 ba dam kra sannu sannu.
 Ba kpana bu ben bwāarokunu faaba ko.
 Ma yiberɛba ba nu gura ba ka doona.
³ Adama i man swaa dakio,
 bɛɛ Isireliba, bɛɛ be i tie,
 bɛɛ be na nɛni na nɔɔrimɔ saa bɛɛn marubun di.
⁴ Na n̄ kɔsimɔ sere ka bɛɛn tɔkɔrɔ.
 Ko na n̄ bɛɛ nɔɔrimɔwa baa ì n seri burura.
 Ko na n̄ bɛɛ kɔsuwa.
 Na raa bɛɛ nɔɔri, kon maa wure n ye ko.
 Kra n̄ bɛɛ kɔsu n̄ bɛɛ faaba ko.
⁵ Wara i ko ka man sweena,
 kra i nùn ko nɛn saara.

Wara maa sãa nge nɛ. Bũu?

⁶ Wee ba ra wuru yare ben bɔɔrun di,
kpa bu sii geesu yĩre kilo sɔɔ,
bu ye kpuro seko wɛ u ka bu bwāaroku kua
ge ba koo yiira bu sã.

⁷ Bã n gu seru sɔndi ba ka da
ba yi mi ga ko n wãa,
ga ku ra kesi gen yii yerun di.
Bã n nɔɔguru sua ba gu soka,
ga ku ra wure.
Ga ku ra maa bu yare nɔni swāarun di.

Faaba kun maa toma

⁸ Bɛɛ durumgibu, i yeniba kpuro bwisikuo,
kpa i laakari ko ye na kua.

⁹ I yaayo ye ya raa kooru yellu.
Domi nɛna Gusunɔ.
Goo maa sari nge nɛ.

¹⁰ Na gerua yellun di ye ya koo kooru.
Na nɛɛ, nɛn himba ye na yi, ya koo kooru.
Kon maa nɛn kĩru kpuro yibia.

¹¹ Nena na durɔ goo soka
saa sɔɔ yari yerun di mi n toma.
U koo na nge kasa u nɛn himba yibia.
Ye na gerua, kon ye ko.
Himba ye na yi, kon maa ye yibia.

¹² Tɛ i man swaa dakio,
bɛɛ bɛn gɔru ga bɔɔbu,
ma i tamaa nɛn faaba ya toma.

¹³ Kon Yerusalemu faaba ko,
kpa n de Isireliba bu bɛɛɛ wa mi.
Ye wee, ya turuku kua,
ya n maa toma.
Ya n tɛɛmɔ yu ka na.

Babiloni ya koo wɔruma

47

¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wunɛ wi ba n kamiare,
kaa wɔruma a kpuna tua sɔɔ.
Wunɛ wi a sãa nge wɔndia,
kaa sina temɔ, a n maa sinamɔ sina kitarɔ.
Domi ba n maa nun sokumɔ kurɔ burɔ.

² Kaa nɛɛ bia sua kpa a som nam nge yoo.
Kaa wunɛn sɔnditia wuna,
kpa a wunɛn bekuru kpaasina
a wunɛn taanu sɔɔsi
kpa a daanu tɔbura.

³ Ba koo wunɛn tereru wa
kpa sekuru tu nun mwa.
Kon nun mɔru kɔsie.
Na n goo derimɔ wunɛn nukurɔ.

⁴ Nɛn yĩsira Gusunɔ, wɔllu
ka tem Yinni.
Na maa sãa Isireliban Yinni dɛero,

wi u bu faaba m̀.

⁵ Babiloni, wunε wi a s̄a nge Kaladeban w̄ndia,
a doo a sina yam w̄kuru s̄o, a mari.

Ba ñ maa nun sokum̄ sinambun sina boko.

⁶ Wee, na raa ka nen t̄mbu m̄ru kua,
na bu garisi nge disi,
be, be ba s̄a negibu.

Ma na nun bu n̄mu beria.
Adama a ñ bu w̄nw̄ndu kue,
sere a mam ben dur̄ t̄k̄nu yoru diisia.

⁷ M̄ya a ra n gerum̄ a n m̀,
kaa n bandu diiwa sere ka baadommā.
Adama a ñ bwisika wunen ḡrū
ma yeniba kpuro ya koo n̄ru ko.

⁸ A swaa dakio, Babiloni,
wunε wi a ra n wunen tiin nuku dobu kasu,
ma a s̄o ka toro sindu a gerum̄ wunen ḡrū a m̀,
wuna mi, goo maa sari wi u ka nun nε.

A ñ ḡminiru dim̄, wunen bii goo kun maa gbim̄.

⁹ Adama t̄ε ye yiru kpuro ya koo nun deema
s̄o teeru subaru s̄o.

Baa mε wunen tim mu do,
ma wunen dobo dobo ya kp̄,
ka mε, kaa ḡminiru sina,
kpa wunen bibu bu gbi.

Ye kpuro ya koo koorawa mam mam.

¹⁰ Wee, a raa kom k̄sum m̀ ka toro sindu,
domi a gerum̄ a m̀, goo kun nun waam̄.
Wunen laakari ka wunen ȳru ta nun wiru ḡsia.

Ma a gerum̄ wunen ḡrū a m̀,
wuna mi. Goo kun ka nun nε.

¹¹ Adama t̄ε, k̄sa koo nun deema.
A ñ maa goo wasi wi u koo nun w̄ra.

N̄ni sw̄ara koo nun w̄ri.
A ñ maa kp̄ a tu suuri,
kpa a kam ko subaru s̄o.

¹² Ñ n men na, a n w̄a a n wunen dobo dobo m̀
ka tim timminu ni a ra raa ko wunen piiburun di.
S̄r̄kudo ya koo nun arufaani marua.

Ñ kun mε, ya koo de bu nun nasia.

¹³ Wee, a wasira bikiarun s̄o
be ba ra w̄llun kperin saria m̄erin mi.

Ñ n men na, bu seewo bu nun faaba ko,
be, be ba ra nun s̄o suru ka suru ye n koo nun deema.

¹⁴ Ben tii ba koo d̄o mwaara nge yakasu.
Ba ñ kp̄ bu ben w̄aru w̄ra saa d̄o yaran di.
D̄o yara ye, ya ñ ko n s̄a nge p̄en doon d̄o.

Ya ñ maa s̄a d̄o w̄n b̄kū ba ra sine.

¹⁵ Yera ya koo b̄en s̄ro be deema
b̄n s̄o a raa tii wahala kua saa yellun di.
Be kpuro ba koo yarinawa.
Ben goo kun nun faaba m̀.

Gusun̄ u Isireliba s̄ōwa
ye n koo kora

48

¹ I swaa dakio i nɔ,
 Isireliba bɛɛ Yakɔbun yɛnugibu,
 bɛɛ be i yara Yudan bweserun di,
 wee i bɔ̄rumɔ ka nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinnin yĩsiru,
 ma i man nɔɔgiru suemɔ,
 adama n ñ mɔ ka gem.

² Bɛɛ be i Yerusalemun yĩsiru sɔɔwa,
 ma i tãsa nɛ Gusunɔ, Isireliban Yinni sɔɔ,
 wi ba sokumɔ wɔllu ka tem Yinni,
 i swaa dakio i nɔ.

³ Saa yellun di, na dera ba gãa gbiikinun gari gerua.
 Ba yi gerua i nua.
 Ma na dera yi koora subaru sɔɔ.

⁴ Na yẽ i tau, ma i wĩiru bɔɔbu,
 ma bɛɛn sirikana dam mɔ nge sisu.

⁵ Yen sɔ̄na na bɛɛ yeni kpuro nɔɔsia saa yellun di.
 Na bɛɛ ye nɔɔsiawa yu sere tunuma,
 kra i ku ra ka gere i nɛɛ,
 bɛɛn bũuwa u ye koosia.
 Ñ kun mɛ i nɛɛ,
 bɛɛn bwãaroku ge i kua ka sii gandu ñ kun mɛ ka dãa,
 gera ga yen wooda wẽ.

⁶ I nua ye na raa gerua.
 I maa wa ye kpuro ya koora.
 I ñ ko i ye wura?
 Wee, tẽ na bɛɛ gãa kraanu nɔɔsiamɔ
 ni nu berua i ñ nu yẽ.

⁷ Tẽra nu koo koora, n ñ mɔ ni nu raa koora.
 I ñ daa nin gari nɔɔre ma n kun mɔ gisɔ,
 kra i ku ra ka gere i nɛɛ, i raa nu yẽ kɔ.

⁸ Wee i ku ra man swaa daki.
 I ku ra maa kã bu bɛɛ gãanu sɔ̄si,
 domi saa yellun di, ba ñ bɛɛ swaa yabe.
 Na yẽ ma i ko ko naane sariba,
 domi bu sere bɛɛ ma,
 ba bɛɛ soka be ba koo man seesi.

⁹ Adama yèn sɔ̄ na sãa Gusunɔ,
 yen sɔ̄na na nen mɔru suresia.
 Ma na nen tii nɛnua nen yiikon sɔ̄,
 kra n ku ra ka bɛɛ kpeerasia.

¹⁰ Na bɛɛn laakari mɛera,
 adama n ñ mɔ ka dɔ̄
 nge mɛ ba ra sii geesu sɔwe.
 Na bɛɛ dokewa yiberɛban suunu sɔɔ
 bu ka bɛɛ sɛɛyasia nge dɔ̄ boko.

¹¹ Nen kĩrun sɔ̄na na ye kua.
 Domi na ñ derimɔ nen yĩsiru tu bɛɛre bia.
 Na ñ maa nen yiiko goo wẽemɔ.

Wi u koo Yinni Gusunɔn

himba yibia

¹² Yinni Gusunɔ u nɛɛ, bɛɛ Isireliba,
 bɛɛ be i sãa Yakɔbun bweseru,
 bɛɛ be na soka,

i swaa dakio i nɔ.
 Nɛna na s̄a gbiikoo ka d̄aako.
¹³ Nɛna na tem kua,
 ma na w̄llu t̄eria.
 Yen baayeren ȳsira na soka,
 ma ya koorā yande.
¹⁴ Bɛɛ kpuro i mennama, kpa i man swaa daki.
 Na goo m̄ wi na k̄i.
 Wiya u koo nen k̄iru ko u Babiloni w̄ri.
 Kpa u n̄ma d̄emia u yen t̄ambu nen dam s̄ɔsi.
 Bɛɛn goo kun yen gari gerure.
¹⁵ Nɛ, Yinni Gusun̄wa na ye gerua.
 Na n̄n soka, u maa na.
 Ma na dera win swɛɛ kpuro yi n̄n kusiara.
¹⁶ Ma Esai u nɛɛ,
 i susima nen b̄akuɔ kpa i nɔ.
 Saa yellun di, na bɛɛ ye s̄ɔwawa kpasasa.
 Saa yen toren diya na w̄a mi.
 Wee, t̄ɛ Yinni Gusun̄wa u man ḡrima ka win Hunde.

Isireliba b̄a n daa swaa daki
¹⁷ Wi u s̄a bɛɛ Isireliban Yinni D̄ɛro,
 ma u bɛɛ yakia u nɛɛ,
 u ra bɛɛ s̄ɔsi ye n ko n bɛɛ arufaani ko,
 kpa u bɛɛ swaa s̄ɔsi ye ya weenɛ i sw̄i.
¹⁸ Ì n daa win woodaba mem n̄ɔwa,
 alafia ya ko n bɛɛ w̄asiwa,
 nge daa bakarun nim mɛ mu ra n t̄erie.
¹⁹ Bɛɛn bweseru ta koo dabiawa
 nge yani s̄eri.
 Bɛɛn ȳsiru ta ñ maa gbim̄ win wuswaaɔ.

Iyario Babilonin di
²⁰ Iyario Babilonin di
 i yen t̄ambu duki suurio.
 I nasaran womusu koowo,
 i kpara handunian goonu nne s̄ɔ i nɛɛ,
 wi, Yinni Gusun̄wa u bɛɛ Yak̄obun bweseru yakia,
 bɛɛ be i s̄a win s̄am kowobu.
²¹ Nim n̄ru ga ñ bɛɛ m̄
 mi u koo bɛɛ kpara gbabur̄,
 domi u koo kperu b̄era
 kpa nim mu koku i nɔ.

²² Adama k̄san kowobu ba ñ b̄ri yendu wasi. Wi, Yinni Gusun̄wa u yeni gerua.

Isireliba ba s̄awa
 t̄n tukobun yam bururam

49

¹ Bɛɛ be i w̄a i toma, i swaa dakio i nɔ.
 Yinni Gusun̄wa man ḡsa saa nen meron nukurun di.
 U man soka ka nen ȳsiru ye ba man mara wure.
² Ma u dera nen gari yi kua nge takobi ye ya n̄ɔ do.
 U man win n̄ma wukiri, u man k̄su.
 U man kua nge s̄u ge ga d̄ɛ m̄,
 ma u man doke win s̄ɛ bw̄ar̄.

³ U man sɔɔwa u nɛɛ,
Isirelin bweseru ta sãawa win sɔm kowo.
Ten min diya u koo win yiiko sɔsi.

⁴ Adama nɛ, na nɛɛwa,
kama na sɔmburu kua.
Nɛn dam, kama mu kua.
Ka mɛ, na yɛ ma Gusunɔ nɛn Yinni u koo man gem wɛ.
Na are yĩiyɔ win mi.

⁵ Yinni Gusunɔwa u man gɔsa ba sere man mara,
n ka kɔ win sɔm kowo,
kpa n ka win tɔmbu Isireliba, Yakɔbun bweseru gɔsiamama win mi.
Wee, u man bɛɛɛ dokemɔ.
Wiya u maa man dam wɛɛmɔ.

⁶ U nɛɛ, na n ka sãa win sɔm kowo,
kpa n ka Isireliban bwese ni nu tie seeya,
ya ñ gãanu tura.
Wee u man kua bwese tukunun yam bururam,
kpa n ka win faaba da handunian goonu nne kpuro sɔɔ.

Ba koo Yerusalemu seeya

⁷ Yeniwa Gusunɔ, Isireliban Yinni Dɛero
wi u bu faaba kua,
u nun sɔɔwa, wunɛ wi a sãa damgibun yoo
wi tɔmba tusa ba gema.

U nɛɛ, sinamba koo nun wa
kpa bu nun bɛɛɛ wɛ.
Sina biba koo maa nun kpuna
nɛ, Isireliban Yinni Dɛeron sɔ,
nɛ wi na sãa naanɛgii ma na nun gɔsa.

⁸ Saa yà n tura n ka nun faaba kɔ,
kon nun durom kua kpa n nun somi.
Kon nun kɔsu
kpa n ka tɔmbu kpuro arukawani bɔke saa wunen min di.

Kon de a wunen tem sɔmɛ
kpa a kɔm wunen tɔmbu ben tem wesia
mɛ mu bansu sãa tɛ.

⁹ Kon de a desobu yakia bu doona,
kpa a be ba maa wãa yam wɔkurɔ sɔ a nɛɛ,
bu yarima bu da yam bururam sɔɔ,
kpa ba n sãa nge yãa ni nu dɔanu waamɔ
swɛɛn bɔkuɔ ka guunɔ.

¹⁰ Gɔɔru ka nim nɔru kun bu mɔ.
Sɔɔ ka win yam susura kun maa bu wahala mɔ.
Domi wi u ben wɔnwɔndu mɔ,
wiya u koo bu kpara u ka da mi bwii wãa.

¹¹ Nɛ, Yinni Gusunɔ, kon nɛn guunu gɔsia swɛɛ,
nɛn tɔmbu bu ka swaa wa.

¹² Be wee, ba wee saa tontonden di,
ben gabu saa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di,
ka sɔɔ duu yeru gian di,
gabu maa saa Egibitin bera gian di.

¹³ Wɔllu, a yɛɛrio.
Tem, a nukuru doro.
Bɛɛ maa guunu, i desiru karo.
Domi Yinni Gusunɔ u win tɔmbu nukuru yemiasiamɔ.
Be ba nɔni sɔɔre, u ben wɔnwɔndu mɔ.

Nε, Gusunə,

na ñ nun duarimə

¹⁴ Yerusalemgibu ba mə,

Yinni Gusunə u sun deri,
ma u sun duari.

¹⁵ Adama Gusunə u nεε,
tən kurə u ra win bii wi u bəm kēmə duari?
U ku ra win wənwəndu ko?

Baa ù n duari, nε, na ñ nun duarimə, Yerusalemu.

¹⁶ Domi na wunen yīsiru yorua nən nəm tararə.
Na ra wunen gbāraru yaaye nən bwisikunu sə.

¹⁷ Wee be ba koo nun seeya, ba wee.

Kpa be ba raa nun wəri
ba wunen yānu gura bu yari min di.

¹⁸ A mεerio a ka sikerena.
Wunen bibu wee ba wee, ba mēnamə wunen mi.
Ba ko n sāa nge bura yānu,
kpa a n sāa nge kurə kpao.

Nε, Yinni Gusunəwa na yeni bōrua ka nən tiin wāaru.

¹⁹ Wunen tem mε ba raa wəri ba sankā,
təmba koo dabia mε sə ba n baasine.
Be ba raa maa nun dam dimə,
ba koo doona n toma.

²⁰ Wunen bii be ba mara yoru
sə tem tukumə,
ba koo wurama ben temə, kpa bu nun sō bu nεε,
tem meni, mu ñ sun tura.

Sa kī bu maa sun sosia.

²¹ Saa yera kaa tii bikia a nεε,
wara u nun bii beni marua.
Domi a wunen bibu bia,
a ñ maa gabu wa a mara
ye ba nun yina ba doona.

Wara u bii beni seeya.
A raa wāawa wunε turo,
man diya bii beni ba na.

²² Yinni Gusunə u nεε,
wee na kon tən tukobu yīreru garu sōsi
te ta koo de bu wunen bibu gurama bu nun wesia.

²³ Sinambu ka ben bii tən kurəbu ba koo nun nəəri.
Ba koo nun kpuna bu wiru tem girari,
kpa bu tii kawa bu nun bεεε baka wē.
Sanam mεya kaa gia ma nena na sāa Yinni Gusunə.
Be ba maa man yīiyə ba ñ sekuru wasi.

²⁴ Ye tabu durə u gura tabu sə,
ba koo kpī bu nùn ye wərari?

Be damgii u yoru mwa,
ba koo kpī bu bu yakia?

²⁵ Yinni Gusunə u nεε, oo, mεya,
kon damgiin yobu yakia,
kpa n tabu durən yāa ni u raa gura wəra.

Domi kon ka wunen yibereba sanna,
kpa n wunen bibu faaba ko.

²⁶ Kon de be ba nun taare bu goona,
kpa ben tən goberu ka ben mərə yu bu go nge tam,

kpa tǎmbu kpuro bu gia
ma ne, Yinni Gusunǎwa na nun faaba mǎ.
Nena na sǎa wunε Yakǎbun Yinni damgii
wi u nun yakia.

Yinni Gusunǎ ka win tǎmbu
ba ñ yinanamǎ

50

¹ Yinni Gusunǎ u maa neε,
beε Yudaba, mana tirera wǎa
te ta sǎsǎsimǎ ma na beεn mero Yerusalemu yina.
Bǎn dibu na neni, ben wara na beε wǎ.
Sari. Beεn durum sǎna na beε dǎra.
Beεn toranun sǎna na maa beεn mero yina.

² Domi na na n beε faaba ko.
Mban sǎna na ñ goo wa.
Na soka soka,
mban sǎna na ñ goon wurabu nua.
I tamaa nen nǎmu ga ñ dam tura n ka beε wǎra?
Na ñ dam mǎ n ka beε yakia?
I ñ yǎ ma nǎ n nim wǎku gerusi ga ra gberewa,
kpa daanu nu ko nge mi nim ku ra sinε,
kpa swǎε yi gbi yi kǎsi?

³ Na ra de wǎllu tu yam tǎra,
kpa ta n sǎa nge ta gǎw wooru sǎ.

Yinni Gusunǎn sǎm kowon mem nǎbu

⁴ Yinni Gusunǎ u man keu kua
kpa n ka kpǎ n wi u wasire dam kǎ.
U ra nen laakari yamie bururu baatere
n ka kpǎ n nǎn swaa daki, nge keu bii.
⁵ U nen swasu kǎria, na ñ nǎn yinari.
Na ñ maa nǎn biru kisi.
⁶ Na be ba man soomǎ nen biru deria,
ma na maa be ba nen baa sansu wukamǎ nen baanu deria.
Na ñ nen wuswaa berua
sanam me ba man wǎmmǎ ba yǎatam siemǎ.

⁷ Adama Yinni Gusunǎwa u man faaba kua.
Yen sǎna na ñ beεre bie.
Ma na yǎra na tǎsa.

Domi na yǎ ma na ñ sekuru wasi.

⁸ Gusunǎ u wǎa nen turuku,
u koo man gem wǎ.

Wara u sǎa nen yibere.
Yǎro u susima.

Wara u koo nen taare wa.
Yǎro u seewo bu sun siria.

⁹ Ne, na yǎ ma Yinni Gusunǎwa u koo man somi.

Wara u koo man taare wǎ.
Nen yibereba kpuro ba koo munda
nge yabe kǎasu si gemi yi di.

I Yinni Gusunǎn sǎm kowo

swaa dakio

¹⁰ Beε sǎw, wi u Yinni Gusunǎ nasie,
u win sǎm kowon nǎw nǎwǎ.

Wi u sīimə yam wǎkuru sǎə,
u Yinni Gusunə naanɛ koowo,
kpa u n tǎsa wi sǎə.

¹¹ Bɛɛ be i mǎru seewa nge dǎə,
ma i himba sǎa i tǎmbu dǎə mɛni,
i duo bɛɛn dǎə wi sǎə, kpa i dǎə mwaara.
Yinni Gusunəwa u koo de ye kpuro yu koora.
Wahala sǎəra i ko kpuna i gbi.

Faaba ye ya ñ kpeemə

51

¹ I man swaa dakio bɛɛ be i gem naa gire,
ma i nɛ, Yinni Gusunə kasu.
I kpee te mɛɛrio tɛn min di ba bɛɛ dǎka.
I wǎru ge yaayo mìn di ba bɛɛ yara.

² I bɛɛn laakari wesio Aburahamu bɛɛn tondon mi,
ka Saaraan mi, wi u bɛɛ mara.
Sanam mɛ na nùn soka u sǎawa wi turo.
Ma na nùn domaru kua, na win bweseru dabiasia.

³ Na Sionin bansun wǎnwǎndu wa.
Kon ban si seeya,
kpa n yen tem gbebum gǎsia nge nɛn kara Edeni.
Nuku dobu ka yǎɛribu ko n wǎa mi,
kpa bu siarabun womusu ko.

⁴ Bɛɛ nɛn tǎmbu, i laakari koowo,
kpa i swaa tem kpī i man swaa daki.
Domi nɛn min diya wooda ya koo yari,
kpa ya n sǎa bwesenu kpuron yam bururam.

⁵ Na ka faaba wee,
kpa n siri dee dee bwesenu kpuro sǎə,
ka nɛn nǎm damguu.

Saa yera be ba wǎa n toma
ba ko n yīiyǎbu mǎ nɛ sǎə,
kpa ba n nɛn dam naanɛ sǎa.

⁶ I nǎni seeyo wǎllə, kpa i maa mɛɛri temə.
Domi wǎlla koo doona nge wiisu,
kpa tem mu munkira mu ko yaki yaki nge yabe tǎkǎru.
Mɛn tǎmbu ba koo gbi nge sǎnsu.
Adama nɛn faaba ya ñ kpeemə.

Nɛn gem mu ko n wǎawa sere ka baadommaə.

⁷ I man swaa dakio bɛɛ bwese te i gem yǎ,
ma i nɛn woodaba nɛni bɛɛn gǎruə.

I ku nanda tǎmbu bǎ n bɛɛ funɛ wunamə.
I ku maa diiri bɛrum sǎ bǎ n bɛɛ wǎmmə.

⁸ Domi ba ko n sǎawa nge yǎa ni gemi yi di.
Adama nɛn gem mu ko n wǎawa sere ka baadommaə.
Nɛn faaba ya ñ maa nǎru mǎ.

A dom yando, Yinni

⁹ A dom yando kpa a wunɛn nǎmun dam sǎəsi,
nge yellu sanam mɛ a Egibitigibu tabu di,
ma a ben sunə wi u sǎa nge yaa gǎba go.

¹⁰ Ma a dera nim wǎkun nim mu gbera,
ma a swaa yara.

Be a yakia, ba ka tɔbura.

¹¹ Nge mɛya tɛ,

be a yakia ba koo kpam gɔsirama,

bu wurama Siɔniɔ ka nasaran womusu,

kpɔ nuku doo bi bu ku ra kpe bu n sɔɔsire ben wuswaaɔ.

Yɛribu ka nuku doo ko n bu wɔasi,

kpɔ nɔni swɔaru ka weeweenu nu doona.

I ku berum ko, nen tɔmbu

¹² Gusunɔ u nɛɛ, nɛna mi,

nɛ wi na bɛɛ nukuru yemiasiamɔ.

Tɔnu u sɔawa nɛn tɔmbu.

Mban sɔna i ko i win berum ko, wi, wi u ra gbi.

¹³ Kpɔ i nɛ, Yinni Gusunɔ duari,

nɛ wi na bɛɛ taka kua.

Na wɔllu tɛria, ma na tem kua.

I diirumɔ kpeetim sari tɔru baatere,

be ba bɛɛ dam dɔremɔn wuswaaɔ,

be, be ba kasu bu bɛɛ kpeerasia.

Adama ben mɔru kun maa gɔanu mɔ.

¹⁴ Domi n n̄ tɛɛmɔ

bu ka be ba yoru mwɛera ba bɔkuan yɔni kusia.

Ba n̄ gbimɔ wɔru sɔɔ.

Ba n̄ maa dɔanu biamɔ.

¹⁵ Nɛna Gusunɔ bɛɛn Yinni,

nɛ wi na ra de nim wɔkun nim mu se

kpɔ mu kukiri.

Nɛn yɔsira Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni.

¹⁶ Na kon wɔn kpaaru tɛria

kpɔ n tem kpam swi,

kpɔ n bɛɛ Siɔniɔgibu sɔ n nɛɛ,

i sɔawa nɛn tɔmbu.

Na nɛn gari doke bɛɛn nɔwɔ,

ma na bɛɛ nɛn nɔman saaru wukiri.

Yerusalemun nɔni swɔara

koo kpe

¹⁷ Wunɛ Yerusalemu, a dom yando, a seewo,

wunɛ wi a nɔra sua Yinni Gusunɔn nɔmun di

ye ya win mɔru yiba,

ma a ye nɔra sere ka yen kɔrɔnɔ.

Wee, ya nun goomɔ.

¹⁸ Wunen bibu kpuro sɔɔ, be a mara a seeya,

goo sari wi u koo nun swaa gbiiya.

Goo maa sari wi u koo nun nɔma nɛnɛ.

¹⁹ Wee, gɔanu yiru ya nun deema,

tabu ka gɔɔru ka kpeerabu ka bansu.

Wara koo nun duura.

Wara koo nun nukuru yemiasia.

²⁰ Wunen bibu ba dam bia

nɛ Gusunɔ, wunen Yinnin mɔrun sɔ.

Ma ba kpɔ kpɔ swɛɛ sɔɔ

nge nɛm ni ba taa mwa.

²¹ Yen sɔ, a yeni swaa dakio a nɔ,

wunɛ wi a wɔnwɔndu soore,

ma a sɔa nge a tam goore

adama a ñ tam nɔra.

²² Ameniwa nɛ Gusunɔ, wunen Yinni,
nɛ wi na nen tɔmbu faaba mɔ, na gerua.
Na nɛɛ, kon nɔra ye mwa wunen nɔmun di,
ye ya nen mɔru yiba ma ya dera a b̄arimɔ.
A ñ maa ye nɔrumɔ.

²³ Kon ye dokewa be ba nun dam dɔremɔn nɔmaɔ,
be, be ba nun s̄ɔmɔ ba mɔ,
a kpunɔ, kpa bu s̄i wunen wɔllɔ.
Ma a kpuna a ka tem nɛra.
A kua nge swaa yè s̄ɔ ba s̄imɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo Yerusalemu yakia

52

¹ Yerusalemu, wunɛ wi Yinni Gusunɔ u tii gɔsia,
a dom yando kpa wunen dam mu wurama,
kpa a wunen bura ȳanu doke.
Domi be ba ñ Yinni Gusunɔ s̄amɔ,
ben goo kun maa duɔ wunɛ s̄ɔ.

² A sewo a tii tua kpara,
a wunen yoo yɔni pota wunen w̄irun di,
kpa a sina wunen sina gɔna s̄ɔ.

³ Yinni Gusunɔ u Yerusalemu s̄ɔwa u nɛɛ, ba raa nun dɔrawa gobi sari. Mɛya kon
maa nun yakia n kun ka gobi. ⁴ Yellu, nen tɔmbu ba da Egibitiɔ ba s̄ɔru di mi. Yen biru,
Asirigiba na ben temɔ ba bu dam dɔre ka wɔbia. ⁵ Tɛ, mba kon ko. Wee Babilonigiba na
ba bu gura kam s̄ɔ, ma ba kuuki mɔ ba nen ȳisuru gari kam gerusimɔ saa baayere. ⁶ Yen
s̄ɔna s̄ɔ teeru, nen tɔmbu ba koo gia wi na s̄a, kpa bu tubu ma nena na gerumɔ na mɔ,
nɛ wee, na wee.

Yinni Gusunɔ

u koo wurama Yerusalemuɔ

⁷ Anna a wa nge mɛ ba bu dam koosiamɔ,
be, be ba wee guunun di ba labaari gea kparamɔ.
Ba Siɔni b̄ari yendu ka faaban gari s̄ɔmɔ ba mɔ,
Gusunɔ wunen Yinni u bandu dii.

⁸ Wee, be ba ra gb̄araru k̄ɔsu
ba nɔɔgiru sue,
ba kuuki mɔ ka nuku dobu.
Domi ba wa ka nɔni
ma Yinni Gusunɔ u Siɔni yakiam wee.

⁹ Yerusalemun bansu,
a kuuki koowo ka nuku dobu,
domi Yinni Gusunɔ u win tɔmbun nukuru yemiasia.
U Yerusalemu yakia.

¹⁰ U koo win dam ka win dɛraru
bwesenu kpuro s̄ɔsi,
kpa bu wa handunian goonu nne kpuro s̄ɔ
ma u win tɔmbu faaba kua.

I yario Babilonin di

¹¹ Bɛɛ be i Yinni Gusunɔn s̄a yerun dendi ȳanu s̄ɔwa i ka wee,
i tii dɛrasio.
Kpa i se i yari Babilonin di.
I ku ḡanu ganu baba ni nu disi mɔ.

¹² Ì n yariò, i ò ko i yari ka sendaru
 nge be ba kpikuru suò.
 Domi Gusunò Isireliban Yinni u ko n beε kòsu
 biruò ka wuswaaò.

*Yinni Gusunò*n sòm kowo

u wahala kua

¹³ Yinni Gusunò u nεε,
 wee nen sòm kowo u koo nasara wa.
 U koo se u ko tòn boko.
¹⁴ Nge mε u tòn dabiru nandasia
 yèn sò win wuswaa ya kòsa wahalan sò,
 ma win wasi yi ò maa ka tònugii weene,
¹⁵ nge mεya u koo bwese dabinu biti kpεε,
 kpa sinambu bu kpana bu gari gere win wuswaaò.
 Domi yèn faagi ba ò bu kuare, ba koo ye wa,
 kpa ye ba ò nòre, n bu yeeri.

53

¹ Ma Esai u wisa u nεε,
 wara u naane doke ye sa nòssia.
 Wara Yinni Gusunò u win dam sòosi.
 Sari.
² Wee, win sòm kowo u seewa win wuswaaò
 nge dāa kpìi pòtura ye ya kpia tem gbebum sòò,
 ya ò dam mò.
 Mεya u ò durò burò sãa,
 u ò nanum gam mò su sere nùn mεeri.
 Win wasi kun maa gāanu sãa yi sere sun wēre.
³ Tamba nùn gema ma ba nùn biru kisi.
 U nòni sòore, u wahalan dòone mò,
 u ò waabu wã.
 Sa nùn atafiiru kua,
 sa ò nùn garisi gāanu.
⁴ Adama besen nòni swāaru
 ka besen wahalawa u sòowa.
 Ma sa nùn garisi
 wi Gusunò u sεeyasia u sekuru doke.
⁵ Besen durum sōna ba nùn sòka ba yaba.
 Besen toranun sōna ba win wasi kòsiki.
 Wahala ye ya nùn wòri mi,
 ya ka sun alafia naawa.
 Sa bekurawa win mεera yen saabu.
⁶ Sa raa yarinewa besε kpuro
 nge yāa ni nu kòore.
 Baawure u win swaa swīi ye u kī.
 Ma Gusunò u nùn sεeyasia besen toranun sō.
⁷ Ba nùn nòni sòowa, adama u tii kawa.
 U ò nòò wukie u gāanu gere
 nge yāa kpen te ba koo saka,
 ò kun mε, yāa te ta maari sēε
 ba ten sansu bòrimò.
⁸ Ka dama ba nùn mwa ba siri.
 Ba nùn go nen tòmbun durum sō.
 Be ba wāa win waati ye sòò,
 ben wara u yen bwisikunu kua.

⁹ Ba nùn kpī ka dukiagibu sannu,
ba nùn sikua tən kōsobun suunu sɔɔ
baa mɛ u n̄ kōsa gaa kue,
ba n̄ maa weesu gasu n̄ɔre win n̄ɔn di.

¹⁰ Adama Gusun̄n kīra
wahala ye, ya ka nùn w̄ori.
Ma u dua nuku sankiraru sɔɔ.
U tii kua yākuru t̄mbun durum s̄ɔ.
Yen s̄ɔ, u koo bii dabinu wa,
kpa win wāarun t̄ɔru tu d̄nya.
Kpa Yinni Gusun̄n himba yu kooraa saa win min di.

¹¹ Win n̄ni swāarun biru, u koo wāaru di,
kpa u ten dobu n̄ɔ.
U koo tii s̄ɔsi gemgii tən dabinun suunu sɔɔ,
wi, wi u ben durum s̄ɔwa.

¹² Yen s̄ɔna kon d̄e u sina ka tən bokobu,
kpa u n̄ baa m̄ damgibun arumani sɔɔ.
Domi u tii w̄e sere u da u ka gu.
Ma ba nùn garisi tən kōso,
ȳn s̄ɔ u tən d̄birun durum s̄ɔwa.
U maa be ba taare m̄ suuru kana.

Yinni Gusun̄ u Isireliba kī

54

¹ Wun̄ Yerusalemu,
wun̄ wi a s̄aa nge kur̄ wi u kun bii m̄ɔ,
a nuku dobu koowo ka kuuki,
domi wun̄ wi ba raa yina,
kaa bibu ma ba n̄ dabi,
n̄ kere wi u ra n̄ marum̄n bibu.

² A wunen kuu bekurugirun batuma sosio,
kpa bu ten beka d̄emia.
A ten w̄e d̄enyasio,
kpa a ten d̄anu gira nu n̄ dam m̄ɔ.
A tii kusio, a ku tii b̄ke.

³ Domi kaa k̄wara baama.
Wunen bibun bweseru
ta koo bwese ni nu tien tem mw̄eri,
kpa tu da tu sina
wuu s̄in mi goo kun maa w̄aa.

⁴ A ku nanda, domi a n̄ sekuru wasi.
A ku tuka, domi a n̄ maa b̄ere biam̄ɔ.
Kaa wunen yellun sekuru duari.

A n̄ maa yaayam̄ɔ
nge m̄e a n̄ni s̄ɔra wunen turorun saa sɔɔ.

⁵ Domi n̄e, wunen taka kowo na
s̄awa nge wunen dur̄ɔ.
N̄n ȳsira Gusun̄, w̄ollu ka tem Yinni,
ka Isireliban Yinni D̄ero, ka handunia kpuron Yinni.
N̄na na nun yakia.

⁶ A s̄awa nge t̄nun kur̄ gbiikoo
wi dur̄ u yina ma kur̄ wi, u nuki sankire.
Adama t̄e, na nun s̄ɔm̄ɔ na m̄ɔ,

⁷ na raa nun deri saa fiiko,
adama t̄e, kon nun mwa ka k̄i bakaru.

⁸ Na raa ka nun m̄ru kua too saa fiiko,

na nun nen wuswaa sīiyari,
adama tē, na wunen wənwəndu mə
nen kīi te ta ku ra kpen sō.

Nε wi na nun yakiamə, nena na yeni gerua.

⁹ Nge mε na bōrua Nəwen saa sō,
na nεε, nim yibu bakaru ta ñ maa tem kpuro wukirimə,
nge meya na maa bōrua gisə
na nεε, na ñ maa nun gerusimə ka məru.

¹⁰ Baa guunu nù n swenya,
ma gungunu nu kəsikira,
nen kīru ta ñ nun desirarimə.
Meya maa bəri yen tèn nəə mwεeru na nun kua,
ta ko n wāawa sere ka baadommaə.
Nε, Yinni Gusunəwa na yeni gerua,
nε wi na wunen wənwəndu mə.

Yerusalemu kpa

¹¹ Yinni Gusunə u nεε,
Yerusalemu, wunε wi wahala ya so nge woo bəkə,
ma goo kun nun nukuru yemiasie,
wee, kon wure n wunen kpεekpεeku swīi
kpa n nun bani ka kpee gobiginu.

¹² Kon wunen gbāraru bani
ka kpee swāanu ka kpee booguginu,
kpa ten gamboba ba n sāa kpee
ni nu ballimə nge digi,
ten kāsobun wāa yenu nu n sāa kpee swāanu.

¹³ Nena kon wunen bibu kpuro keu sōsi,
kpa ben dukia ya n kpā.

¹⁴ Kon de a n dam mə.
A ku wurura, a ku berum ko,
domi gāanu kun nun besumə.

¹⁵ Be ba wesianamə bu ka nun seesi,
na ñ wāa ka be.
Be ba nəə tia kua bu ka nun wəri,
kaa bu kamiawa.

¹⁶ A seko mεerio a wa.
Nena na nùn kua u dōə bəonu wuremə,
ma u tabu yānu sekumə.

Nε turo wiya na ra maa goo seesie u nu bəoku.

¹⁷ Yen sōna tabu yāa ni ba sekumə wunen sō,
nu ñ gāanu mə.

Wi u ka maa nun da siri gbaburə,
siribu koo yēro di.

Yeniwa kon nen səm kowobu kua.
Nge meya kon maa bu faaba ko.
Nε, Yinni Gusunəwa na gerua mε.

Gusunən durom bakam

¹ Yinni Gusunə u nεε,
bεε be nim nəru ga mə, i na i nim nə.
Baa bεε be i ñ gobi mə, i na i mwa i di.
I na i tam ka bom mwa i nə n kun ka gobi.

² Mban sōna i been gobi dimə

ye ya ñ arufaani mǎ sǎǎ.
 Mban sǎna i bɛɛn sǎmburun are dimǎ
 ye ya ñ bɛɛ debumǎ sǎǎ.
 I man swaa dakio
 kpa i wa i di ye ya gea sǎa,
 kpa bɛɛn bwɛra yu yemia dǎa duronun sǎ.
³ I swaa dakima, i na nen mi,
 kpa i wa i n wǎa.
 Kon ka bɛɛ arukawani bǎke
 ye ya kun kpeemǎ,
 n ka bɛɛ durum sǎǎsi sere ka baadommaǎ,
 mɛn nǎǎ mwɛru na Dafidi kua.
⁴ Wee, na nùn kua nen seedagii
 bwese tukunun mi.
 Na nùn kua nin sina boko.
⁵ Nɛ, Gusunǎ wunen Yinnin sǎ,
 kaa bwese tukunu sokusia,
 kpa nu duki na wunen mi,
 baa mɛ nu ñ daa nun yɛ.
 Domi nɛ, Isireliban Yinni Dɛerowa na nun bɛɛrɛ wɛɛmǎ.
⁶ Ñ n men na, i Yinni Gusunǎ kasuo tɛ
 saa ye u wǎa bɛɛn bǎkuǎ.
 I nùn sokuo sanam mɛ u wǎa bɛɛn turuku.
⁷ Kpa durumgii u win daa kǎsi,
 toro u maa win bwisiku kǎsunu deri,
 kpa u gǎsira u wurama Yinni Gusunǎn mi.
 U koo nùn wǎnwǎndu kua,
 wi, wi u ku ra suuru kpanɛ.
⁸ Yinni Gusunǎ u nɛɛ,
 nen bwisikunu kun sǎa nge bɛɛn bwisikunu.
 Bɛɛn kookoosu su ñ maa sǎa nge nɛgisu.
⁹ Nge mɛ wǎlla ka tem toma,
 nge mɛya maa nen bwisikunu
 ka nen kookoosu ka bɛɛgisu tondinɛ.
¹⁰ Nge mɛ gura ka guru kpenu ra tem dwiiyasie,
 kpa dǎanu nu se nu maa gbee wuko bweseru wɛ,
 ka ye u koo di,
¹¹ nge mɛya nen gari yi na gerua,
 yi ku ra kam wǎri yi kun nen kǎru kue,
 kpa yi nen himba yibia.
¹² Ka gem, i ko yari yorun di ka nuku dobu,
 kpa bu bɛɛ kpara alafia sǎǎ.
 Guunu ka gungunu nu koo yɛeri bɛɛn wuswaaǎ,
 kpa dǎa ni nu wǎa yakasǎ nu taki ko.
¹³ Mǎ sǎki ra kpi, dǎa ye ba mǎ sipɛrɛ,
 ka dǎa kiki nubu durorugisa su koo kpi mi,
 kpa ye kpuro yu ko yǎreru
 te ta nen yiiko sǎǎsimǎ sere ka baadommaǎ.

BǎNU ITASE

Yinni Gusunǎ

u koo bwesenu kpuro soku

Na nɛɛ, i de i gem swīi dee dee
kpa i n sãa naanɛgibu.

Domi na ka faaba wee, na ñ tɛɛmɔ.
Kon sãasi ma na sãa gemgii.

² Doo nɔɔrugiiwa wi u mɔ ye na gerua,
ma u yɔ dim dim u nen tɔɔ wɛrarugiru mem nɔɔwamme,
ma u ku ra tu disi doke,
ma u tii neni u ku ka kɔsa ko.

³ Tɔn tuko wi u nɛ, Yinni Gusunɔ sãamɔ,
u ku gere u nɛɛ,

na ñ wuramɔ u du nen tɔmbun suunu sɔɔ.
Wi ba maa matam kua sina kpaarun sɔmburun sɔ,
u ku gere u nɛɛ,
wee, u kua dãa gbeburu.

⁴ Domi ameniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua.

Na nɛɛ, sina kpaarun sɔm kowo be,
bà n nen tɔɔ wɛrarugiru mem nɔɔwamme,
ma ba mɔ ye ya koo man wɛre,
ma ba nen arukawani neni dim dim,

⁵ kon bu ayeru wɛ nen yenuɔ,

kpa bu yĩsiru yari
n kere bà n daa bibu mara.

Kon bu yĩsiru kɛ

te ta ko n wãa sere ka baadommaɔ,
ta ñ gbimɔ.

⁶ Tɔn tuko be ba man sãamɔ,
ma ba nen yĩsiru kɪ,

ma ba sãa nen sɔm kowobu,
be kpuro be ba tɔɔ wɛrarugiru mem nɔɔwamme,
ma ba ñ tu disi dokemɔ,
ma ba nen arukawani neni,

⁷ kon ka bu da nen guu dɛɛrarɔ,

kpa n de bu nuku dobu ko nen sãa yerɔ.

Kon ben yãku dɔɔ mwaararuginu
ka ben yãku ni nu tie mwa nen yãku yerɔ.

Domi ba koo nen dii te sokuwa
bwesenu kpuron kana yeru.

⁸ Nɛ, Yinni Gusunɔ,
nɛ wi na Isireli be ba raa yarine menna,

kon maa bwese tukunu menna
ka be, nen tɔmbu sannu.

Gusunɔ u Isireliban wirugibu

gerusimɔ

⁹ Bɛɛ gbeeku yɛɛ kpuro, i na i di.

¹⁰ Domi be ba sãa Isireliban kɔsobu,
ba sãawa wɔkɔbu, ba ñ bwisi mɔ.

Be kpuro ba sãawa nge bɔɔ

ni nu kun kpɛ nu wori.

Ba ra kãwa ba n kpĩ

ba n do kpa ba n dosimɔ.

¹¹ Ba sãawa nge bɔɔ

ni nù n dí, nu ku ra debu.

Ba sãawa nge kparɔ laakari sariba.

Swaa ye ben baawure u kɪ,

yera u ra swīi win tiin arufaanin sō.

¹² Ba sokunamō ba mō,
bu mennama
bu tam bōbōm nō,
sia kpa bu maa ko mē
domi tam mu yiba.

57

¹ Gemgibu bà n gu,
goo ku ra bu weeweenu kue.
Tōn geobu bà n wōruka,
goo ku ra bwisiku ma tōn kōsoba ba bu sēre ba go.

² Adama tōn geo be,
ba ko n wērewa gōriō ka bōri yendu.

Gusunō u būu sāōbu gerusimō

³ I susima bēē,
bwese te i ñ ka nē, Gusunō turo yō,
bēē be i sāa nge sōron bibu.

⁴ Wara i yēēmō,
wara i nōō swiikinu koosimō.
I ñ yē ma i sāawa bwese te ta ku ra mēm nō,
te ta ra weesu ko?

⁵ Ma i būu sāarun gari wōra
dāa koo bakaru baateren nuurō.
Ma i ka bēēn bibu yākunu mō
daanun goonō kpee baaba sōō.

⁶ Bēē Isireliba,
daa torin kpee goriya yi sāa bēēn būnu.
I ra yi yākunu koosi kpa i yi tam wisi.
I tamaa nē, Yinni Gusunō, kon ye tii marisiwa?

⁷ Guunu wōllōwa i ra bēēn sāanu ko.
Miya i ra maa yō i yākunu ko.

⁸ I bwāarokunu mani bēēn gamboban biruō,
ma i ka būnu arukawani bōkua.
Nu sāa nge durō tanō
be i kī i ka kpuna.

Ma i man biru kisi
i bēēn yānu potira,
i bēēn kpin yenu yasum sosi.

Wee i ben terenu mēera.

⁹ I tii gum sawa i da
i bēēn būu wi ba mō Mōlōku deema.
I tii turare yēka mam mam
ma i sōmōbu gōra mi n toma.

Wee, i wōruma sere temō.

¹⁰ I ka bēēn sirenabu wasire.
Adama i ñ bwisika i nēē, bu ñ arufaanii gaa mō.
Ma i mō, i dam tie, i ñ wasire.

¹¹ Ñ n men na, waran beruma i mō,
i ka man nōni wōkumō.
Waran beruma i mō,
i ñ ka man yaaye,
i ñ maa man garisi.

Yēn sō na nōō maari saa tēebun di,
yen sōna i ñ man nasie.

¹² Adama kon bɛɛ sɔ̄ɔsi
ma bɛɛn kookoo si i raa tamaa su dee dee sãa mi,
su ñ bɛɛ arufaani gaa mɔ̄.

¹³ Yen sɔ̄, ñ n kuuki mɔ̄,
ñ n somiru kanamɔ̄,
bɛɛn bũu dabi te, ta ñ bɛɛ wɔramɔ̄.
Kon dewa woo gu ka nu doona mam mam.
Adama be ba man naane sãa
ba koo tem mɛ tubi di,
kpa ba n wãa Siɔ̄niɔ̄, guu te na gɔsan mi.

Yinni Gusunɔ̄

u koo win tɔmbu bekia
¹⁴ Nɛ, Yinni Gusunɔ̄, na nɛɛ,
i tii suo i swaa sɔmɛ.
I gãa kɔ̄sunu kpuro wunɔ̄
ni nu wãa nen tɔmbun swaa sɔ̄.
¹⁵ Nɛ, Gusunɔ̄ Wɔrukoo, nɛ wi na dɛere,
na wãa wɔllɔ sere ka baadommaɔ̄,
adama na maa wãa ka tɔnu
wi ba taare ma win nuki sankire,
kpa n ka nùn dam kɛ̄.
¹⁶ Na ñ kĩ na n bɛɛ taare wɛ̄ɛmɔ̄ baadomma,
kpa na n ka bɛɛ mɔru neni saa kpuro.
Nà n mɔ̄ mɛ,
nen taka kooru kpuro ya koo kam kowa.
¹⁷ Nen mɔru ya seewa Isireliban
taare bakan sɔ̄,
ma na bu sɛɛyasia sere na ñ maa kĩ n bu mɛeri.
Adama ka mɛ, ba yɔ̄rariwa ben mem nɔ̄ sari te sɔ̄,
ma ba ben tiin gɔ̄ru kĩru swii.
¹⁸ Na ben daa yɛ̄.
Ka mɛ, kon bu bekia,
n bu kpara kpa n bu nukuru yemiasia.
Be ba gɔ̄ wooru sɔ̄ ba sumɔ̄,
¹⁹ kon de bu nuku dobun kuuki ko.
Be ba wãa n toma ka be ba wãa turuku,
ba koo bɔ̄ri yendu wa.
Nɛ, Yinni Gusunɔ̄, kon bu bekia.
Nɛna na ye gerua.
²⁰ Adama nuku kɔ̄surugibu
ba sãawa nge nim wɔ̄kun nim kurenu,
ni nu ñ kpɛ̄ nu yɔ̄ra sɛ̄ɛ,
ni nu ra n pɔ̄tɔkɔ̄ ka disinu sɔ̄wa.
²¹ Nuku kɔ̄surugii kun bɔ̄ri yendu wasi.
Nɛ, Yinni Gusunɔ̄wa na yeni gerua.

Nɔ̄ bɔku geeru

58

¹ Yinni Gusunɔ̄ u nɛɛ,
a nɔ̄guru suo ka dam nge mɛ kaa kpĩ,
kpa wunen nɔ̄ gu nɔ̄ra nge kɔba.
A nen tɔmbu Yakɔ̄bun bweseru sɔ̄wɔ̄
ma ba durum kua.
² Tɔ̄ baatere ba ra n man sokuwa
ba n kĩ bu gia ye na kĩ bu ko.
Ba mɔ̄ nge tɔn be ba gem swii,

be ba ò n̄n woodaba deri.

Ba ra man kanɛ

n bu siria dee dee,

kpa ba n kī ba n ka man wāa.

³ Adama ba ra n̄ɛ, mban s̄na ba koo maa n̄ɔ b̄oke,

domi na ò bu m̄ɛra.

Mban s̄na ba tii wahala m̄,

domi na bu atafiiru s̄a.

Kpa n bu wisi n n̄ɛ,

baa ò n̄ n̄ɔ b̄okum̄,

b̄ɛn tiin kīra i ra n m̄,

kpa i n b̄ɛn s̄m kowobu dam d̄ɛm̄.

⁴ I ra n sikirinam̄wa i n sankinam̄,

kpa i n n̄m kusenu soonam̄ ka nuku k̄suru.

Ì n̄ n̄ɔ b̄okum̄ ma i m̄ m̄,

n̄ɛ, Gusun̄ na ò b̄ɛn gari n̄ɔm̄.

⁵ N̄ɔ b̄oku te na kī, teya mi?

I winu sikam̄ nge yakasu,

ma i saakiba sebua i tii torom wisim̄.

Adama i tii kawewa mi ka gem?

N̄ɔ b̄oku ten bwesera kun man w̄ɛrem̄.

⁶ Wee n̄ɔ b̄oku te na kī.

Be i b̄okua nuku k̄surun s̄,

i bu ȳsuo.

Be i raa dam d̄ɛm̄,

i de bu doona.

Kpa be ba yoru dim̄ b̄ɛn mi,

bu kara.

⁷ I b̄ɛn d̄ianu b̄onu koowo

ka wi u kun m̄ u di,

kpa i be ba kun wāa yeru m̄ n̄n̄ɛ b̄ɛn ȳenū.

Ì n̄ goo wa u s̄im̄ tereru,

i n̄n̄ ȳanu w̄ɛȳɔ u sebe,

kpa i ku maa b̄ɛn winsim biru kisi.

⁸ Saa yera n̄n̄ durom mu koo b̄ɛ

naawa nge buruku s̄,

kpa mi i m̄ɛra m̄ yu bekura fuuku.

M̄ya maa gem mu ko n̄ da n̄ b̄ɛ swaa gbiiye.

N̄ɛ, Yinni Gusun̄,

na kon ka b̄ɛ wāa na n̄ b̄ɛ k̄su.

⁹ Sanam m̄ya ò n̄ man soka,

kon b̄ɛ wisi n n̄ɛ, n̄ɛ wee.

Ì n̄ b̄ɛn yobu kara,

ma i murafitiru ka gari k̄si deri,

¹⁰ ò n̄ ḡɔro d̄ianu w̄,

ma i maa s̄aro debia,

saa yera i ko yari yam w̄kurun di,

kpa yam w̄ku te, tu ko nge s̄ɔ s̄ɔ.

¹¹ N̄ɛ, Yinni Gusun̄, kon b̄ɛ kpara sere ka baadomma,

kpa n̄ de i n̄ deba baa mi d̄ianu ku ra kpi.

Kon de b̄ɛn wasi yi dam wa,

kpa i n̄ s̄a nge gbee te ta kakoru m̄,

ò kun m̄ nge bwii ȳn̄ nim ku ra kpe.

¹² Saa yera i ko bansu seeya

si ba k̄ n̄ t̄,

kpa i maa bani kp̄ɛkp̄ɛku w̄ll̄

ge ba swīi saa yellun di.
 Sanam meya ba koo bɛɛ soku
 be ba ra bansu ka swɛɛ sɔmɛ,
 kpa bu de tɔmbu ba n wāa mi sɔɔ.

A tɔɔ wɛrarugirun wooda mem nɔɔwɔ
¹³ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 ì n tii nenua i kun sɔmburu kue,
 ma i bɛɛn tiin kīru deri
 i ka tɔɔ wɛrarugirun wooda mem nɔɔwa,
 ma i man bɛɛɛ wɛ
 i nen tɔɔ dɛɛra te garisi tɔɔ duroru,
 ma i kun gari beke saare,
¹⁴ saa yera i ko nuku dobu wa nen sāaru sɔɔ,
 kpa tɔmbu kpuro bu bɛɛ bɛɛɛ wɛ,
 kpa n bɛɛ diisia tem mɛ sɔɔ,
 mɛ na bɛɛn sikado Yakɔbu wɛ.
 Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Ye ya Isireliba karane

ka Gusunɔ

59

¹ I tamaa Gusunɔ kun dam mɔwa
 u ka bɛɛ faaba ko?
 I tamaa u ñ swaa mɔ u ka bɛɛn gari nɔ?
² Aawo, n ñ mɛ.
 I n yɛ ma bɛɛn tiin durum sɔna i karane ka wi.
 Bɛɛn toranun sɔna u bɛɛ biru kisi,
 ma ya dera u ñ maa bɛɛn gere swaa daki.
³ Bɛɛn nɔma ya yem yiba, domi i tɔmbu go.
 Weesu ka gari kɔsiya yi yarimɔ bɛɛn nɔsun di.
⁴ Weesa i ra n ka bɛɛn berusebu siribu sokumɔ.
 Bɛɛn goo ku ra ka gem siribu de.
 Seeda weesugia sɔara i ra n tāsa siri yeru mi.
 Kɔsa i ra bwisiku kpa i kom kɔsum ko.
⁵⁻⁶ Bɛɛn himba ya sāawa gāa kɔsunu
 nge waan sɛa.
 Bā n ye kɔra,
 surɔkɔra ta ra yande yari min di.
 Wi u ye di u ko n gbimɔwa.
 Bɛɛn bwisikunu nu sāawa nge naran wɛɛ yi ya tarimɔ.
 N ñ mɔ yi wāa yi ka gāa geenu ko,
 nge bekuru te tɔnu koo wukiri,
 ma n kun mɔ yi ka gāanu yina mwa.
 Nge meya bɛɛn nɔma ya sāa,
 ya wāawa yu ka kɔsa ko.
⁷ I ra n sendewa i ka kɔsa ko,
 kpa i n naasu sāu i ka tɔnun yem yari kam.
 I ra n bwisikumɔwa i ka tɔmbu kɔsa kua,
 kpa i n tɔmbu dam dɔremɔ
 i n ben yānu guramɔ mi i dua kpuro.
⁸ I ñ alafian swaa yɛ.
 Bɛɛn sanu sanusu ku ra maa gem swīi,
 sere swɛɛ yi yi ñ dende.
 Wi u gesi bɛɛn swɛɛ yi mwa kpuro,

u ku ra bəri yendu wa.

Isireliba ba ben durum

tuuba m̀

⁹ Isireliba ba n̄e, besen toranun s̄na
wun̄e Yinni Gusun̄n faaba ya t̄em̄
ȳn̄ n̄w̄ m̄w̄eru a sun kua.

Sa yam bururam mara,
adama yam w̄kuru s̄ora sa s̄im̄ ka t̄.
Sa mara s̄w̄ u yari,
adama yam mu t̄riwa sere ka gis̄.

¹⁰ Sa s̄im̄ sa b̄arim̄
nge w̄ko wi u gana babi.
Ma sa sokikiram̄ s̄w̄ s̄w̄
nge wi u w̄a yam w̄kuru s̄w̄.

Baa m̄e sa bw̄a do,
bes̄e ka gonu sa kua tia.

¹¹ Sa gb̄aram̄ nge yaa ḡba,
ma sa sum̄ nge kparukonu.
Yinni Gusun̄, sa mara a sun yakia,
adama wunen faaba ya ka sun tonda.
N ñ koore su ye wa.

¹² Domi besen toranu kp̄a wunen wuswaa,
ma besen durum ya besen daa s̄wsim̄.
Sa besen toranu ȳ ni nu sun w̄asi.

¹³ Sa kua taaregibu ka naane sarirugibu
wun̄e Yinni Gusun̄n mi.
Sa nun deri wun̄e wi a s̄a besen Yinni,
ma sa nun seesi,
sa t̄mbu dam d̄re.
Bwisiku weesugina nu ra n yiba besen ḡrus̄.

¹⁴ Yera n dera gem kun ka maa w̄a besen suunu s̄w̄,
ma faaba ya ka sun tonda.
Gem mu ku ra maa s̄wsire mi t̄mba m̄n̄e.
Sa ra mu t̄esiwa.

¹⁵ Gem mu kpa.
Wi u maa k̄sa suurim̄
ba ra n̄n̄ w̄riwa bu win ȳnu gura.

Yinni Gusun̄

u koo t̄mbu s̄eyasia

Ye Yinni Gusun̄ u wa ma gem kun maa w̄a,
ya ñ ka n̄n̄ naawe.

¹⁶ Ma u biti kua, ȳn̄ s̄ goo kun yen gari m̄.
Yen s̄na win tii u ḡru doke u win dam s̄w̄si.
Ma u t̄asa win gem s̄w̄,

¹⁷ u mu sebua nge tarakpe,
ma u faaba doke wir̄ nge sii fur̄ k̄k̄ru.
U m̄ru k̄siabu sebua nge yaberu,
ma u tii nisinu wukiri nge gurumusuru.

¹⁸ U koo baawure siri
nge m̄n̄ n̄w̄ win kookoosu n̄e,
kpa u ka win yiber̄ba m̄ru ko,
baa be ba ka n̄n̄ toma,

¹⁹ kpa bu win ȳsiru nasia

kpa win yiiko yu sɔ̄sira
 saa sɔ̄ yari yerun di
 n ka da sɔ̄ duu yerɔ.
 Sanam mɛ yiberɛba ba koo na nge daa bakarun nim,
 Yinni Gusunɔn Hunde u koo bu gira bu doona.

²⁰ Faaba kowo u koo na Yerusalemun sɔ̄,
 ka sere maa Isireliba be ba gɔ̄ru gɔ̄sian sɔ̄.
 Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

²¹ U maa nɛɛ, win arukawani wee, ye u ka bu bɔ̄kumɔ. Win Hunde u ko n wɔ̄awa be sɔ̄, kpa u win gari doke ben nɔ̄sɔ. Yin gɛɛ kun doonɔ ben nɔ̄sun di, sere n ka da ben bibun bibun nɔ̄sɔ, saa tɛn di sere ka baadommaɔ. Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Yerusalemu

ya koo kpam yiiko wa

60

¹ Yerusalemu, a seewo kpa a n ballimɔ,
 domi yam bururam mu nun naawa.
 Nɛ, Yinni Gusunɔn yiiko ya nun wukiri.

² Wee yam wɔ̄kura tem ka tɔn
 tukobu wukiri.

Adama wunɛ, nen yiiko ya nun yam bururasie nge sɔ̄.

³ Bwesenu ka nin sinambu
 ba koo na bu sɔ̄ yam bururam mɛ sɔ̄.

⁴ A mɛɛrio a ka sikerena.
 Be kpuro ba mennama

ba sisi wunen mi.
 Ba ka wunen bibu wee tontonden di,
 ba wɔ̄ndiaba bɛɛwa.

⁵ A n bu wa ba wee,
 kaa nuku dobu ko.
 Wunen gɔ̄ru ga koo dora
 sanam mɛ bwesenu nu koo ka nun arumani naawa
 saa nim wɔ̄kun guru gɔ̄n di.

⁶ Ba koo nawa ka yooyoo dabi dabiru
 Madianin di ka Efan di.
 Gaba koo maa na Seban di,
 ba n wura ka turare sɔ̄wa,
 kpa ba n nɛ, Yinni Gusunɔ tɔmamaɔ.

⁷ Ba koo nun Kedaan yaa sabenu mennama,
 kpa bu ka nun Nebayɔ̄tun yɔ̄a kinenu naawa
 a ka nu yɔ̄kuru ko
 ni nu koo man wɛre,
 kpa n nen sɔ̄a yeru bɛɛre sosi n kere yellu.

⁸ Mba n wee mɛ,
 nge guru wii wuroru,
 n̄ kun mɛ nge totoberɛ
 ni nu wee nin dirɔ.

⁹ Wunen biba ba wee tem mi n toman di.
 Goo nimkuu bakasa su gbia
 su ka bu sisi tontonden di,
 ka ben sii geesu ka wura
 bu ka man bɛɛre wɛ,
 nɛ, wunen Yinni Dɛero,
 nɛ wi na nun wolle sua.

¹⁰ Tɔn tukoba koo wunen gani seeya,

kpa ben sinambu bu ko wunen yobu bu nun sã.
Yellu, na raa nun seeyasia ka m̄ru,
adama t̄, nen durom s̄, na wunen w̄nw̄ndu wa.

¹¹ Yerusalemu, wunen gb̄rarun gamboba

ba ko n keniarewa baadomma.
Ba ñ bu kenum̄ s̄ s̄ ka w̄kuru,
kpa bwesenu ka nin sinambu
bu ka du bu nun dukia w̄.

¹² Domi bwese ni nu yina nu nun sã mi, nu koo gbiwa. Ba koo ni kpuro kpeerasiawa.

¹³ Libanin bæere ya koo kpe,
domi ba koo ka nun yen d̄a gea naawa
ye ba m̄ sipere ka oromu ka buyi,
kpa bu ka nen sã yeru buraru kua,
kpa n nen w̄a yeru bæere w̄.

¹⁴ Be ba raa nun dam d̄rem̄ mi,
ben biba koo na wunen wuswaā bu tii kawa.
Be ba raa maa nun yaakoru m̄,

ba koo yiira wunen wuswaā bu nun sã,
kpa bu nun soku Sīni,
Isireliban Yinni D̄eron wuu.

¹⁵ Wune wi t̄mbu ba raa tusa ba deri,
ba ku ra maa ne wunen mi,
kon nun ko wuu bur̄ sere ka baadommā,
kpa a n wunen t̄mbu nuku dobu w̄em̄
sere ka ben bibun bib̄.

¹⁶ Bwese tukunu ka nin sinambu
ba koo nun n̄ari
nge me bii mero u ra win bii b̄m k̄,
kpa a gia
ma nena na sã Gusun̄
Yak̄abun Yinni damgii
wi u nun yakia
ma u nun faaba m̄.

¹⁷ Kon de wura yu kora mi sii ganda raa w̄a,
sii geesu maa mi sii w̄kusu raa w̄a.
Kon d̄a wuna n sii gandu k̄sire ko,
kpa n kpenu wuna n sisu k̄sire ko.
Kpa n de bu nun kpara gem ka b̄ri ȳendu s̄.

¹⁸ Saa ye s̄, ba ñ maa sann̄sun damu n̄m̄ wunen tem̄.
Meya ba ñ maa mu w̄rim̄ bu men ȳanu gura
kpa bu mu deri bansu.

Domi kon nun k̄su nge gb̄raru,
kpa a man siara nen faaban s̄.

¹⁹ N ñ maa s̄ u koo nun yam
bururasia s̄ s̄.

N ñ maa suru u koo nun yam d̄erasia w̄kuru.
Adama ne, Yinni Gusun̄wa
ko na n nun yam bururasi sere ka baadommā,
kpa a bæere wa nen s̄.

²⁰ Wunen nuku sankiranu kpuro nu koo doona.
Domi ne, Yinni Gusun̄wa
ko na n nun yam bururasi sere ka baadommā.
S̄ u ra du, suru ra maa w̄kuru ko,
adama nen yam bururam me, mu ku ra kpe.

²¹ Wunen t̄mbu kpuro ba ko n s̄awa gemgibu,

kpa ba n tem mɛ mə sere ka baadommaɔ.
 Na bu girawa nge dāa kāasa.
 Ba sāawa be na taka kua
 bu ka nen kpāaru sōsi.
²² Bwese kera ye ya piiburu bo,
 ya koo ko bwese baka damgirun nuuru.
 Nɛ, Yinni Gusunɔwa kon ye ko fuuku
 yen saa yà n tura.

Yinni Gusunɔn gɔro

ka win gari

61

¹ Yinni Gusunɔn Hunde u ka man wāa.
 Domi wiya u man gɔsa
 n ka dam sarirugibu labaari gea nɔɔsia,
 kpa n be ba nuki sankire nukuru yemiasia,
 kpa n jobu sō ma ba koo bu yakia,
 kpa n maa pirisɔmba sō ma ba koo bu kara.
² N kpara saa ye Yinni Gusunɔ u koo tɔmbu durom kua,
 n gere saa ye u koo win yiberɛba mɔru kɔsie,
 kpa n maa be ba gɔɔ sō kpuro nukuru yemiasia.
³ Ba gɔɔ sō Siɔnin sō.
 Adama Gusunɔ u man gɔsa
 n ka ben nuku sankiranu gɔsia nuku dobu.
 Ba ñ maa torom wisimɔ wirɔ,
 dawani bura ba koo bɔke.
 Ben wuswaa kun maa burisinamɔ,
 ya ko n sāawa nge be ba gum nubu durorugim sawagia.
 Ba koo ben yāa wɔnwɔnduginu pota
 bu tōɔ baka yānu sebe.
 Saa ye sɔɔra ba ko n sāa nge dāa
 ni nu Gusunɔn bɛɛɛ sōsɔsimɔ,
 ñ kun mɛ nge gbee te ta win yiiko sōsɔsimɔ.
⁴ Ba koo ban gurusu seeya,
 kpa bu wuu si ba raa kɔsuka yellu sɔmɛ.
⁵ Bɛɛ Isireliba, sɔba koo na bɛɛn mi,
 bu bɛɛn yaa sabenu kpara,
 kpa bu maa bɛɛ gbee sɔma kua.
⁶ Adama ba koo bɛɛn tii sokuwa
 Yinni Gusunɔn yāku kowobu ka win sɔm kowobu.
 I ko bwese tukunun arumani gura,
 kpa i n ka woo kanamɔ.
⁷ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 ba bɛɛ sekuru doke ta kpā.
 Tɔmba bɛɛ yāatam siemɔ,
 yen sōna seku ten ayerɔ
 i ko n baa mə n kpā tɔn ben temɔ,
 kpa i n wāa nuku dobu sɔɔ
 bi bu ñ kpeemɔ.
⁸ Wi, Yinni Gusunɔ, gema u ra kā.
 U dam dɔrebu ka kom kōsum tusa.
 U koo win tɔmbu ben are wē dee dee,
 kpa u ka bu arukawani bɔke
 ye ya ko n wāa sere ka baadommaɔ.

⁹ Bwesenu kpuro nu koo be ka ben
bibun bweserun gari nɔ,
kpa be ba bu wa kpuro bu gia
ma wiya u bu domaru kua.

Siarabun womu

¹⁰ Yinni Gusunɔ sɔɔra
Yerusalemu koo nuku dobu ko,
kpa yen gɔru ga n do win sɔ.
Domi wiya u ye faaba kua
u ye gem wɛ.
Ma win faaba ye ka win gem mɛ,
mu sɔa nge bura yɔa
ni kurɔ kpao ka win durɔ ba doke.
¹¹ Nge mɛ tem mu ra de dɔa bweseru tu kpi,
nge meya Yinni Gusunɔ u koo win tɔmbu faaba ko
u bu beere wɛ, kpa bwesenu kpuro nu ye wa.

Yerusalemu kpa

62

¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wunɛ Yerusalemu, wunen kɔrun sɔ na n marimɔ.
Na n maa wɛramɔ sere n ka nun faaba ko,
kpa yu sɔɔsira nge bururun sɔɔ,
n kun mɛ, nge wii bɔn te ta dɔɔ yabure,
² kpa bwesenu kpuro nu wa
ma na nun faaba kua,
kpa sinambu ba n wunen yiiko mɛera.
Yisi kpaara ba koo ka nun soku
te nɛ, Yinni Gusunɔ kon nun kɛ.
³ Kpa a n sɔa nge furɔ beereguu
ge ga ballimɔ nɛ, Gusunɔ wunen Yinnin nɔma sɔɔ.
⁴ Ba n maa nun sokumɔ wuu ge na deri.
Ba koo nun sokuwa nɛ, Yinni Gusunɔn nuku dobu.
Domi wunɛ sɔɔra nen nuku dobu wɔa.
Ba n maa wunen tem sokumɔ bansu.
Ba koo mu sokuwa kurɔ kpao,
domi kon mu durɔ kɛ.
⁵ Nge mɛ bii durɔbu ga koo ka gen kurɔ gbinna,
nge meya wunen bibu ba koo ka nun gbinna.
Nge mɛ aluwaasi u ra n nuku dobu mɔ win kurɔ kɛeron sɔ,
nge meya ko na n nuku dobu mɔ wunen sɔ.
⁶ Wunɛ Yerusalemu,
na dera gaba sɔa nge wuu kɔsobu
be ba ra n yɔ gbɔraru wɔllɔ,
ba n nɔɔ marimɔ sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru.
Beɛ wuu kɔsobu,
beɛ be i nɛ, Yinni Gusunɔ Yerusalemun gari yaayasiama,
i ku wɛra.
⁷ I ku de n wɛra sere n ka Yerusalemu swii,
kpa ya n beere mɔ handunia sɔɔ.
⁸ Nɛ, Yinni Gusunɔ, na bɔrua ka nen dam, na nɛɛ,
na n maa wunen alikama yibereba wɛemɔ bu di.
Meya sɔbu ba n maa wunen tam nɔrumɔ,
mɛ mu sɔa wunen sɔmburun are.
⁹ Adama be ba alikama gɔ ba koo ye di,

kpa bu nε, Yinni Gusunɔ siara.
 Be ba maa ben resemba sɔra
 ba koo yen tam nɔ nε, Yinni Gusunɔn sãa yerɔ.

¹⁰ Bεε Yerusalemugibu,
 i yario saa wuun di,
 i bεεn tɔn be ba wee swaa sɔnwa,
 i yen kpenu wuna i nɔɔ nerasia.
 I gidi bɔra yɔrasio ben bera gia.

¹¹ Wee ye nε, Yinni Gusunɔ, na handunian tɔmbu kpuro sɔɔmɔ.
 Na nεε, i Yerusalemugibu sɔɔwɔ i nεε,
 wee, nε, ben faaba kowo, na sisi
 ka ben tɔn be ba raa yoru mwεera.

¹² Ba koo bu soku bwese te na gɔsa na yakia.
 Wunε maa Yerusalemu, ba ñ maa nun sokumɔ wuu ge na deri.
 Ba koo nun sokuwa wuu ge na kĩ.

Yinni Gusunɔ u nasara
 wa handunia kpuro sɔɔ

63

¹ Wara u wee Botisiran di
 ye ya wãa Edɔmun temɔ,
 u yabe swãaru sebua kom kom.
 Ma u s̄imɔ ka win dam kpuro, ka toro sindu.
 Yinni Gusunɔ u nεε,
 nena na wee n ka siri dee dee.
 Na dam mɔ n ka nen tɔmbu faaba ko.

² Mban sɔna wunen yãnu nu s̄ri
 nge wi u resem gamamɔ.

³ U wisa u nεε,
 nε turowa na da na tɔmbu taaka nge resem.
 Bwesenu kpuro sɔɔ, baa tɔn turo u ñ nε u man somi.
 Na bu taaka na kɔsuka ka mɔru,
 sere ben yem mu nen yãnu wisi nu disinu kua.

⁴ Domi na gɔru doke n ka mɔru kɔsia.
 Tɔra maa tura n ka nen tɔmbu yakia.

⁵ Na mεera mεera na biti soora.
 Na ñ wa wi u koo man somi.
 Goo sari wi u koo man dam kε.
 Adama nen mɔru ya man dam sosia na ka nasara wa.

⁶ Wee, na tɔmbu taaka ka mɔru.
 Ba burisina nge tam nɔrobu nen mɔrun s̄.
 Ma na ben yem yari temɔ.

Yinni Gusunɔ

u Isireliba durom kua

⁷ Kon Yinni Gusunɔn durom mε u sun kua kpara,
 kpa n nùn tɔma ye u sun kuan s̄.
 Kon win tɔn geerun gari gere
 te u bεε Isireliba s̄ɔsi
 win wɔnwɔndu ka win k̄i bakarun saabu.

⁸ U bwisika u nεε, sa s̄awa win tɔmbu,
 sa ñ nùn tɔnu kandu kuammε.
 Yen sɔna u sun faaba kua.

⁹ Besen wahala kpuro sɔɔ, u sun somi.
 N ñ mɔ win gɔrado u sun faaba kua,
 win tiiwa u sun yakia

win kīru ka win wɔnwɔndun sɔ̄.
Ma u sun nɔ̄ri saa yellun di.

¹⁰ Adama sa nùn seesi sa win Hunde nuki sankā.
Yen sɔ̄na u kua bɛsɛn yibɛrɛ
ma u ka sun tabu kua.

¹¹ Ma sa Mɔ̄wisin waati yaaya sa nɛɛ,
mana Yinni Gusunɔ̄ u wāa
wi u ka bɛsɛ ka bɛsɛn wirugibu nim wōku tɔ̄bura.
Mana u wāa,
wi u dera win Hunde Dɛero u wāa bɛsɛn suunu sɔ̄.

¹² Ma u Mɔ̄wisi kpara ka win dam bakam.

U nim burana bɛsɛn wuswaaɔ
u n ka yīsi bɛɛɛguru yara
sere ka baadommaɔ.

¹³ U sun kpara nim bweru sɔ̄.

Ma sa sīa gbaburɔ̄
nge dumi yi yi duki mɔ̄,
sa ñ sokure.

¹⁴ Win Hunde u ka sun da sa wēra
nge mɛ yāa kpara u ra ka win yaa sabenu de wɔ̄waaɔ.
Nge meya u sun kpara u ka yīsi bɛɛɛguru yara.

Isireliba ba Gusunɔ̄

wɔnwɔndu ka somiru kanamɔ̄

¹⁵ Yinni Gusunɔ̄,
a mɛɛrima saa wɔ̄llun di
mi wunen wāa yee dɛɛraru ka yiikogira wāa,
kpa a wa ye ya sun mɔ̄.

Mana wunen hania ka wunen dam mu wāa.
Wee a sun wunen kīru ka wunen wɔnwɔndu wunari.

¹⁶ Adama wuna a sāa bɛsɛn baaba.
Bɛsɛn yīiyɔ̄bu kun maa wāa bɛsɛn sikadoba sɔ̄.

Baa Aburahamu ka Isireli bā kun sun wure,
Yinni Gusunɔ̄, wuna a sāa bɛsɛn baaba,
wunɛ wi a sun faaba kua saa yellun di.

¹⁷ Yinni Gusunɔ̄,
mban sɔ̄na a dera sa ka wunen swɛɛ tonda,
ma bɛsɛn gōrusu bɔ̄bia,

sa ñ maa nun nasie.
A wurama bɛsɛn kīrun sɔ̄ bɛsɛ be sa nun sāamɔ̄.
Sa sāawa wunɛgibu saa yellun di.

¹⁸ Wee, saa fiiko tɔ̄nawa bɛsɛ wunen tɔ̄n be a gɔ̄sa,
sa sina tem mɛ sɔ̄.
Ma bɛsɛn yibɛrɛba ba wunen sāa yeru wɔ̄ri ba kɔ̄suka.

¹⁹ Wee ya tɛ, mìn di sa sāa nge be a ñ kpare,
ka be ba ñ wunen yīsiru sɔ̄owa.
Yinni Gusunɔ̄, sa nun mara
a wɔ̄llu gīa kpa a sarama.

À n tunuma, guunu nu koo diiri berum sɔ̄.

64

¹ Kaa n sāa nge dɔ̄ɔ wi u dāa gbeba mwaamɔ̄,
ñ kun mɛ wi u nim gbisisiamɔ̄,
kpa wunen yibɛrɛba bu gia nge mɛ a sāa,
kpa bu diiri wunen wuswaaɔ.

² Yinni Gusunɔ̄,
sanam mɛ a sarama a maamaaki kua

ye sa ñ ka yĩiyə,
 guunu diira berum sã.
³ Sa ñ gasə goon gari nɔɔre.
 Wunɛ baasi, sa ñ maa goo waare
 wi u yen bweseru kua
 win tɔn be ba nùn naane sãan sã.
⁴ Wi u gem swĩi ka nuku dobu,
 ka sere be ba wunen wooda yaaye,
 ba s̄imɔ ye sɔɔ,
 bera a ra swaa gbiye.
 Adama a ka sun mɔru kua
 yèn sã sa durum kua.
 Ka mɛ, sa ra n durum ye mɔwa sa n dɔɔ
 saa yellun di.
⁵ Sa kua nge disigibu,
 ma besen daa gea ya sãa nge yãa disinuginu.
 Sa gbere nge wurusu,
 ma besen durum ka sun doonɔ nge woo.
⁶ Goo sari wi u wunen somiru kasu.
 Goo maa sari wi u ra nun kanɛ bururu,
 domi a sun wunen wuswaa berua,
 ma a sun deri sa gɔɔ dɔɔ besen durum sã.
⁷ Ka yen de, Yinni,
 wuna a sãa besen baaba.
 Sa sãawa nge sɔndu,
 wuna a sun mɔma ka wunen nɔma.
⁸ Yinni Gusunɔ, a ku mɔru ko too,
 a kun maa besen durum ye yaaye sere ka baadommaɔ.
 Adama a n yɛ ma sa sãawa wunen tɔmbu.
⁹ Wee wunen wuu si a gɔsa su kua bansu.
 Yerusalemu ya wɔruka.
¹⁰ Besen sãa yee bura dɛera te,
 mi besen sikadoba ba ra raa nun sã,
 ta dɔɔ mwaara.
 Gãa gee ni sa maa mɔ kpuro, nu kam kua.
¹¹ Kaa n yeniba kpuro mɛerawa a n nɔɔ maari,
 kpa besen nuki yi sankira n banda?

Yinni Gusunɔ

u koo win yiberɛba sɛyasia

65

¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 na sɔɔru kpeerewa n ka nen tɔmbun kanaru mwa,
 adama ba ñ man gãanu bikie.
 Na sɔɔru sãa n ka bu nen tii sɔɔsi,
 adama ba ñ man kasu.
 Ma na nɛɛ, nɛ wee, baa mɛ ba ñ man soka.
² Na tɔn be ba ra n man seesimɔ nɔma gãri saa kpuro.
 Tɔn be, swaa kɔsa sɔɔra ba ra n s̄imɔ,
 kpa ba n ben tii tiin bwisikunu swĩi.
³ Ba ra n nen mɔru seeyamɔwa kiri kiri.
 Domi ba ra n bũu yãkunu mɔwa dãa konɔ,
 ba n turare dɔɔ dokemɔ yãku yenun wɔllo
 ni ba kua ka biriki.

⁴ Kpa ba n bikiaru daamə sikaə,
 ba n wāa mi wōkuru kpuro.
 Ba ra n kurusə yaa dimə
 ka maa dīa sesenuginu ganu,
⁵ kpa ba n sere gabu sōmə ba n m̀,
 bu gesiro bu ku bu susi,
 domi ba dεere.
 Adama nà n yeniba kpuro wa nen m̀ru ra sewa
 nge dōo wi u ku ra gbi.
⁶ Bεε nen təmbu, wee ye na gōru doke n ko tē.
 Na n marimə.
 Kon dewa i bεen kōsan are kpuro səbe.
⁷ Kon de i bεen durum səbe ka maa bεen sikadobagia,
 be, be ba man torari
 ba būnu turare dōo dokea guunu wəllə.
 Kon bεε bεen kookoo si i kuan are kəsia.
⁸⁻¹⁰ I n resəm swaaru wa te ta nim m̀,
 i ra nεewa, bu ye derio mi,
 bu ku ye sanku,
 domi ya koo tam gem ko.
 Nge mεya kon ka Isireliba ka Yudaban sukum ko,
 be ba gōru gəsia ba man kasu.
 Kon bu gəsi bu ko nen səm kowobu,
 kpa n bu domaru kua bu marura,
 kpa bu tem mε tubi di mi guunu wāa,
 bu ben wāa yenu ko mi.
 Kpa Saronin wəwa yu ko ben yaa sabenun kpara yeru,
 kpa Akəon wəwa yu ko nin səri yeru.
¹¹ Adama kon na n bεε deema
 bεε be i nε, Yinni Gusunə deri,
 ma i nen sāa yee dεera te duari te ta wāa guuru wəllə,
 i da i dimə būu wi ba m̀ Gadin nuurə,
 ma i bεen nəri tam yibiamə
 būu wi ba m̀ Menin sō.
¹² Wee na ka takobi sisi.
 Kon de i yiira kpa bu bεε sakiri,
 domi na bεε soka, adama i n man wurari.
 Na ka bεε gari kua, ma i n man swaa daki.
 I kua ye ya n wā nen nəni səə.
 Ma i swaa gəsa ye nen gōru ga n kī.
¹³ Yen sōna na nεε,
 nen səm kowobu ba koo wa bu di kpa bu nə.
 Adama bεε, gōru ka nim nəru səra i ko i n wāa.
 Nen səm kowobu ba koo nuku dobu ko.
 Adama bεε, i ko n wāawa sekuru səə.
¹⁴ Wee, nen səm kowo be,
 ba koo womusu ko ka nuku dobu.
 Adama bεε, i ko kuuki kowa nuku sankiranun sō,
 kpa i n weeweenu m̀.
¹⁵⁻¹⁶ Bεen gəon biru,
 bεen yīsa nen səm kowobu ba ko n da ka gabu bōrusi,
 bu nεε, Yinni Gusunə u de a gbi nge waanε kasa.
 Adama yīsiru gara ba koo ka təmbu domaru kua.
 Ba koo tu kowa ka nε, Yinni Gusunən yīsiru,
 nε wi na sāa gemgii.

Bà n maa bõrumə bu ka ben gari sire,
ka nen yīsi tera ba koo ka bõre.

Gusunə u koo tem kpam

ka wən kpaaru swī
Meya yellun wahala ya koo doona.
Kpa tumbu bu yen gari duari.

¹⁷ Domi Yinni Gusunə u nɛɛ,
wee kon tem kpam ka wən kpaaru ko.
Ba n maa yaayamə ye ya raa kooru yellu.
Tamba kun maa ye bwisikumə.

¹⁸ I yɛɛrio,
kpa i n wāa nuku dobu sɔɔ sere ka baadommaɔ
ye kon taka kon sɔ.

Wee, na Yerusalemu kpa banimə
yè sɔɔ nuku dobu ko n wāa,
kpa yen tumbu bu yɛɛri.

¹⁹ Nen tii kon yɛɛri Yerusalemu yen sɔ
ka nen tɔmbun sɔ.

Ba n maa wuri ka weeweenu nɔɔmə mi.

²⁰ Biin gɔɔ kun ko n maa wāa mi,
n kun mɛ durə təkə wi u kun win wāarun tōru yiba.
Wi u wɔɔ wunəbu (100) tura u ka gu,
ba koo nùn garisiwa aluwaasi.

Wi u maa gu u n wɔɔ wunəbu (100) ye tura,
ba koo nɛɛwa, na yɛro bõrusi.

²¹⁻²² Ba koo dia bani ba n wāa ye sɔɔ.

Goo kun diru banimə u kun wure te sɔɔ u sere gbi.
Ba koo rese m dāa duure kpa bu yen marum di.
Goo kun dāa duurumə u kun yen marum di u sere gbi.

Domi nen tən be na gɔsan wāaru
ta koo dɛnya nge dārugiru,
kpa bu ben nɔman sɔmburun are di.

²³ Ba n koo sɔmburu ko kam.
Ben biba kun maa gbimə,
domi be ka ben bibu, ba sāawa bwese
te nɛ, Yinni Gusunə na domaru kua.

²⁴ Bu sere kanaru ko bu kpe,
ko na n da bu wisiwa.

²⁵ Saa ye sɔɔ, purukanu ka yāanu
koo yakasu di yam tem.

Meya gbee sinansu koo maa yakasu di nge ketɛba,
kpa waa ya kun maa gɔbu.

Kāsa gaa, n kun mɛ asərə gaa kun ko n maa wāa Siɔniə
nen guu dɛera ten wəllə.
Nɛ, Yinni Gusunəwa na gerua mɛ.

Yinni Gusunəwa

u handunia mə

¹ Yinni Gusunə u nɛɛ,
wəllə sāawa nen sina gɔna,
ma tem mu sāa nen naa sɔnditia.
N n mən na, dii teren bwesera i ko kpī i man bania.

Nge wāa yee terà i ko man wē na n da n wēre mi.

² Ye kpuro negia.

Nena na ye taka kua ka nen nōma.

Wi u tii kawē, u nuki sankire win durum sō,

ma u nen gari nasie,

wiya na ka nōnu geu mēera.

³ Adama nen tōmbun sāaru ta ò arufaani gaa mō.

Nen nōni sō, wi u ka ketē yākuru kua

ka wi u koo raa ka tōnu yākuru ko, ba sāawa tia.

Wi u maa ka yāaru yākuru mō

ka wi u koo raa ka bō yākuru ko, ba sāawa tia.

Wi u ka kēru naamō te ta sāa som,

ka wi u koo raa ka kurusōn yem na, ba sāawa tia.

Wi u turare dō dokemō nen yāku yerō,

ka wi u būu sāamō, ba sāawa tia.

Tōn ben baawure u nen swaa deri

u swaa tuka mwa ye u kī,

ma ben gōru ga ò bu taare wēemō.

⁴ Yen sōna nen tii,

kon de bu nōni swāaru wa ben kookoo sin sō.

Kpa wahala yu bu deema ye ya koo bu nandasia.

Domi na bu soka adama ba ò man wurari.

Na ka bu gari kua, ma ba ò man swaa daki.

Kōsa ba mō. Ma ba swīi ye nen gōru ga ò kī.

Yerusalemu kpaan beere

⁵ Bēe be i Yinni Gusunōn gari nasie,

i swaa dakio i nō ye u gerumō.

U nēe, wee, beēn mero bisibu

be ba bēe tusa ba gira ben min di nen yīsirun sō,

ba bēe yaakoru mō ba mō,

Yinni Gusunō u win yiiko sōsio,

kpa bu beēn nuku dobu wa.

Adama ben tiiwa ba koo sekuru wa.

⁶ I maa nō damguu swaa dakio ge ga nōoramō wuuō.

Yinni Gusunōn nōwa ga naamō sāa yerun di.

U win yibereba ben are kōsiamō.

⁷ Wunē Yerusalemu a sāawa nge tōn kurō

wi u kun marubun wuriribu wa u ka mara.

U ò marubun wahala wa, u ka bii tōn durō mara.

⁸ Wara yen bweseru nōre.

Wara yen bweseru waare,

tōn bweseru tu yari nōni kpaki teeru.

Adama nge meya Yerusalemu kpa ya koo yen bibu marusina

n kun ka marubun wahala.

⁹ Domi Gusunō beēn Yinni u nēe,

wi, wi u ra de tōn kurō u gura sua,

wiya u koo nēe, u ku ma?

¹⁰ Bēe kpuro, bēe be i Yerusalemu kī,

i nuku dobu koowo kpa i yēeri ka ye sannu.

I yēerio bēe kpuro,

bēe be i raa yen gō wooru sō.

¹¹ Kpa beēn nukuru tu yemia yen yiikon sō,

nge bii wi u bōm nōrumō u debumō win meron mi.

¹² Ameniwa nē, Yinni Gusunō na gerua.

Na nɛɛ, kon de bɔri yendu tu kokuma Yerusalemuɔ
 nge daarun nim,
 kpa bwese tukunu nu ka dukia na mi, ya n kpã,
 nge daa tèn nim mu yiba mu bɔɔ saramɔ.

Kon bɛɛ nɔɔri
 nge mɛ bii mero u ra win bii bɔm kɛ
 kpa u nùn sua u taaru swīi u sɔsu.

¹³ Mɛya kon maa bɛɛ nukuru yemiasia Yerusalemu mi,
 nge mɛ bii mero u ra win bii nukuru yemiasie.

¹⁴ Sanam mɛ i ko i ye kpuro wa,
 bɛɛn gɔru ga koo dora,
 kpa bɛɛn dam mu wurama nge tom buruku yakasu.
 Nɛ, Yinni Gusunɔ,
 kon nɛn dam sɔɔsi nɛn sɔm kowobun sɔ,
 kpa nɛn yiberɛba bu nɛn mɔru wa.

¹⁵ Wee, na sisi na wãa dɔɔ yara sɔɔ.
 Ma nɛn tabu kɛkɛba ba sãa nge woo guna.
 Na wee n nɛn mɔru kɔsia,
 kpa n tɔmbu sɛɛyasia ka dɔɔ yari.

¹⁶ Domi dɔɔ ka takobiwa
 nɛ, Yinni Gusunɔ, kon ka tɔmbu kpuro siri.
 Tɔn dabira ta koo gbi dɔma te.

¹⁷⁻¹⁸ Be ba ra n tii dɛɛrasiamɔ
 ba n daamɔ dãa sɔsɔ,
 ba n bũu sãamɔ mi,
 kpa ba n kurusɔ yaa dimɔ
 ka gunɔnu ka sere maa sese dabinu,
 be kpurowa kon kam koosia.
 Domi na ben kookoosu ka ben bwisikunu yɛ.
 Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Mɛnnɔ dãaku

Wee saa ya tura n ka bwesenu kpuro mɛnna. Ba koo na kpa bu nɛn yiiko wa. ¹⁹ Kon nɛn dam yireru doke ben suunu sɔɔ. Kon de be ba yara nɛn siribun di bu da bu nɛn yiiko kpara Taasisiɔ, ka Puluɔ, ka Ludia mi ten towoba wãa, ka Tubaliɔ ka Yafaniaɔ ka sere mi n toma, mi ba n nɛn gari nɔɔre, ba n maa nɛn yiiko waare. ²⁰ Kpa bu ka bɛɛn mero bisibu wurama bwesenu kpuron min di nɛn guu dɛɛrarɔ Yerusalemuɔ, ba n yɔɔwa dumi wɔllɔ ka kɛkɛ be dumi gawe sɔɔ, ka amakɛɛba sɔɔ, ka kɛtɛkunun wɔllɔ, ka sere yooyoosun wɔllɔ. Ba koo ka bu nawa nge mɛ Isireliba ba ra kɛnu doke gbɛɛ dɛɛranɔ bu ka man naawa nɛn sãa yerɔ. ²¹ Kpa n yãku kowobu gɔsi ben suunu sɔɔ ka be ba koo Lefiban sɔmburu ko. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

²² Nge mɛ wɔn kpaaru ka tem kpaam mɛ kon ko mu ko n wãa nɛn wuswaaɔ ka baadommaɔ, nge mɛya bɛɛn bweseru ka bɛɛn yisira ko n maa wãa sere ka baadommaɔ.

²³ Suru kpao baawure sɔɔ
 ka tɔɔ wɛrarugiru baatere sɔɔ,
 baawure u ko n da nɛwa u yiira u man sã.
 Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

²⁴ Adama ba ko n da tɔn be ba man seesin gonu wawa nu kpĩ tɔɔwɔ.
 Domi kɔkɔ ni nu ko n bu dimɔ, nu n gbimɔ.
 Dɔɔ wì sɔɔ ba ko n wãa, u n maa gbimɔ.
 Mɛya ben gonu nu n ko n waabu wã.

YEREMI

Gusunɔn sɔmɔ Yeremi u sãawa yãku kowon bweseru. U nɔni swãaru wa win tɔmbun suunu sɔɔ. Ba nùn tusa win garin sɔ. Gusunɔn sɔmɔ Esain biru, n kuawa nge wɔɔ wunɔbu (100) u sere win sɔmburu torua. Win wãaru sɔɔ, u Yinni Gusunɔn tɔmbu Yudaba kirɔ kua bu ka ben bũu sãanu ka ben toranu deri. Ma n kun mɛ, bwese tukunu nu koo na nu bu wɔri. Win gari yi kooa win nɔni biru. Babilonin sina boko u Yerusalemu ka Yinni Gusunɔn sãa yeru wɔri. Ma u Yudaban sina boko ka tɔn dabinu yoru mwɛera u ka da win temɔ. Mɛya Yeremi u maa tɔmbu Gusunɔn gari sɔɔwa u nɛɛ, sɔɔ teeru ben sukum koo wurama yoo ten di.

Tire ten kpunaa

1. Yeremin sokuru u ka ko Gusunɔn sɔmɔ, wiru 1.
2. Gari yi Yeremi u gerua Yosiasi ka Yoyakimu ka Yoyakini ka sere Sedesiasin waati sɔɔ, wiru 2n di sere wiru 25.
3. Ye ya kooa Yeremin wãaru sɔɔ, wiru 26n di sere wiru 45.
4. Ye Gusunɔ u gerua bwese tukunun sɔ, wiru 46n di sere wiru 51.
5. Yerusalemu ya wɔruma, wiru 52.

¹ Tire ten gari yi sun sɔɔmɔ ye Yeremi Hilikiyan bii u kua ka gari yi Yinni Gusunɔ u nùn sɔɔwa. Hilikiya wi, u sãawa yãku kowo goo Anatɔtuɔ, Benyameɛn temɔ. ² Yudaban sina boko Yosiasi Amɔɔn biin bandun wɔɔ wɔkura itase sɔɔra Yinni Gusunɔ u ka Yeremi wi gari kua. ³ U maa ka nùn gari kua Yoyakimu wi u sãa Yosiasin bii Yudaban sina bokon waati sɔɔ, ka maa Sedesiasi Yosiasin biin waati sɔɔ sere n ka girari win bandun wɔɔ wɔkura tiasen suru nɔɔbuse. Saa ye sɔɔra ba Yerusalemugibu yoru mwɛera ba ka da Babiloniɔ.

*Gusunɔ u Yeremi soka**u ka ko win gɔro*

⁴ Sɔɔ teeru Yinni Gusunɔ u ka nɛ, Yeremi gari kua u nɛɛ,
⁵ u sere man mɔmɛ
 nɛn mɛron nukurɔ,
 u man yɛ saa ba n man marubu kpa.
 U man gɔsa u yi nɛnɛm
 n ka ko win gɔro handunian bwesenun mi
 bu sere man ma.

⁶ Ma na nùn wisa na nɛɛ, Yinni Gusunɔ, wee na n kpɛ n gari gere tɔn dabinun wuswaaɔ, domi nɛ biiwa.

⁷ Adama Yinni Gusunɔ u man sɔɔwa u nɛɛ,
 n ku gere mɛ.

Domi bèn mi u man gɔriɔ kpuro kon dawa.
 Ye u maa man sɔɔwa kpuro kon ye gerewa.

⁸ N ku ben bɛrum ko.

Domi u ko n ka man wãa,
 kpa u man wɔra karin di.

Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua. ⁹ Ma u win nɔmu demia u nɛn nɔɔ baba u nɛɛ, wee u win gari doke nɛn nɔɔwɔ. ¹⁰ Yen biruwa u maa nɛɛ,

wee gisɔ, u man yiiko wɛ
 bwesenu ka nin sinambu kpuron wɔllɔ

n ka nu wukiri n sura,
 kpa n maa wure n nu gira nge dãa.

Mɛya n maa ka nu kɔsuku n kam koosia,
 kpa n maa wure n nu seeya.

Kãsinu yiru

¹¹ Yinni Gusunɔ u maa man bikia u nɛɛ, mba na waamɔ mi.
Ma na nùn wisa na nɛɛ, dāru garun kãasa na waamɔ.

¹² Ma u nɛɛ, na wawa dee dee, domi u ko n tii sɛ u ka win nɔɔ mwɛɛru yibia.

¹³ Ma u kpam man bikia u nɛɛ, mba na maa waamɔ mi.

Na nùn wisa na nɛɛ, wekera na wa sɔɔ yɛsan nɔm geu gia ta man nɔɔ sike ta swɛɛ ta gbisimɔ.

¹⁴ Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
geema saa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian diya
wahala ya koo na yu tem mɛn tɔmbu kpuro wɔri.

¹⁵ U koo sinam be ba wãa sɔɔ yɛsan nɔm geu gia seeyama
bu na bu Yerusalemu ka Yudan wuu si su tie tabu wɔri
kpa bu Yerusalemu ye tarusi
bu sina yen gbãra kɔnnɔsɔ nge siri kowobu.

¹⁶ U koo win tɔmbu sɛyasia ben kɔsa yen sɔ
ye ba ka nùn deri,
ba bũnu turare dɔɔ dokea,
ma ba bwãaroku ni ben nɔmu ga kua yiira ba sãwa.

¹⁷ Adama nɛ, n be sɔɔru koowo,
n kpaka sɛka

kpa n se n bu sɔ kpuro
ye u koo man yiire.

U nɛɛ, n ku de nen tororu tu kara ben suunu sɔɔ,
kpa u ku raa man berum sosia n diiri ben wuswaaɔ.

¹⁸⁻¹⁹ Wee tɛ, Yudaban sinambu ka ben wirugibu ka ben yãku kowobu

ka sere tɔn be ba tie kpuro

ba koo ka man tabu ko.

Adama ba ñ kpɛ bu man kamia.

Domi saa ye sɔɔ, u koo man dam wɛ nge wuu ge ba gbãraru toosi,

ñ kun mɛ nge gberɛ ye ba kua ka sisu,

ñ kun mɛ nge gbãra te ba kua ka sii gandu.

U ko n wãawa ka nɛ u ka man wɔra ben nɔman di.

Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Isireliban sikadoban durum

2

¹ Yinni Gusunɔ u man sɔɔwa u nɛɛ, ² n doo n bɛɛ Yerusalemugibu sɔ n nɛɛ,
u yaaye nge mɛ i nùn kĩa yellu nge kurɔ kpao,
i ka nùn swii gbabu tɛn mi gãanu ku ra kpi.

³ Bɛɛ Isireliba, i raa wãawa wi turon sɔ.
I sãawa win arumani ye u tii gɔsia.

Wi u na u bɛɛ gura, wahala ya ra yɛro deemɛwa.

Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

⁴ Tɛ, bɛɛ Isireliba,
bɛɛ be i sãa Yakɔbun bweseru,
i swaa dakio i nɔ.

⁵ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
tora terà bɛɛn sikadoba ba nùn waasi ba ka nùn deri,
ba da ba kam swii,
ma ben tii ba kam kua.

⁶ Ba ñ tii bikie bu nɛɛ,
mana wi, Yinni Gusunɔ u wãa, wi, wi u bu yarama Egibitin di.

Mana u wãa, wi, wi u ka bu da gbaburɔ mi gãanu ku ra kpi.

Gbabu te sɔɔ, nim sari,
dɔkɔ kpirina nu yiba,
wãara maa sɛ mi.

Yen sōna goo kun wāa mi,
goo ku ra maa sī mi.

⁷Yen biru, u ka bu da mi tem gem wāa,
kpa bu ka men dāa bii duronu ka men dīa geenu di.

Adama ye ba tura mi,
ba tem mē sankā,
ba mu disi doke.

⁸Ben yāku kowobu ba ñ biki bu nēē,
mana Yinni Gusunō u wāa.
Mēya maa wooda yērobu ba ñ nùn gie.
Ben wirugibu ba nùn seesi.

Būu wi ba mō Baali, win gariya Gusunōn sōmōbu ba swīi ba ka gari mō.
Ma ba da ba būnu sāwa ni nu ñ bu arufaani gaa wēēmō.

⁹Yen sōna u koo bēē ka bēēn bibun bweseru siribu soku.

¹⁰I be ba wāa nim wōkun tem bure te ba sokumō Sīpu mēerio.

I goo gōrio Kedaā
u mēeri sāa sāa u ka wa
bā n mō nge bēē,

¹¹u ka wa bweseru garu tā n ten būnu kōsire
baa mē nu ñ sāa gem,
nge mē bēē, i Gusunō deri
wi u sāa bēēn bēēē.
Ma i wura yē sō i ñ arufaani gaa wasi.

¹²Yinni Gusunō u nēē,
bēē wōllugibu, i biti sooro yenin sō,
kpa i wēnu wura.

¹³Wee win tōmbu ba durum yiru kua.

Ba nùn deri, wi, wi u sāa nge nim gem mē mu koo nōrura,
ma ba da ba būnu swīi ni nu sāa nge dōkō kpīri ni nu ñ nim nenumō.

Isireliba naane sarirun are

¹⁴Isireliba, i ñ sāa yobu.

Ba ñ bēē mara yoru sō.

Ñ n men na, mban sōna bēēn yibereba ba bēē naa swīi nge gbeeku yēē.

¹⁵Wee ba bēē kukirisi nge gbee sinansu.

Ba bēēn tem yānu gura,
ma ba bēēn wusu dōō meniki,
goo maa sari mi.

¹⁶Nōfu ka Tapanēsīgibun tii
ba koo bēē kōni bu pōru woka
bu ka bēē yoru mwēeri.

¹⁷Yeni ya koo bēē deema,
domi i Gusunō bēēn Yinni deri sanam mē u bēē kpare swaa gea sō.

¹⁸Ì n da i tii Asirigibu
ñ kun mē Egibitigibu wē,
i ben daarun nim nōrumō,
mba i ko wa.

¹⁹I n yē ma bēēn nuku kōsuru ka bēēn naane sariru ta koo bēē nōni sō.

Saa ye sōra i ko wa,
kpa i gia ma gāa kōsuna i kua mi,
ye i ka man deri,
i ñ maa man nasie.

Ne, Gusunō wōllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Isireliba ba sāawa nge kurō

wi u kun naane mɔ

²⁰ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
saa yellun di, i tii yoru yara,
i sugu ka yɔni yi ba raa bɛɛ doke kasuka.
Ma i nɛɛ, i ñ maa kī i man yoru diiya.
Ma i da gungunu wɔllɔ ka dāa kubenɔ
i būnu gasirimɔ i sāmɔ.

²¹ Yellu, na bɛɛn bweseru duurawa
nge resɛm dāa geeru te ta kpuro kere,
adama tɛ, i kɔsa i kua
nge resɛm dāa te ta yina.

²² Baa ì n wobura ka werem mɛ mu gem durom mɔ,
ka mɛ, ko na n bɛɛn disi yi waamɔwa.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

²³ Amɔna i ko kpī i siki i nɛɛ,
i ñ tii disi koosi,
i ñ būu wi ba mɔ Baali sāwa.
I bɛɛn naasun yira mɛerio wɔwa sɔɔ.
I de i wura ye i kua,
bɛɛ be i sāa nge yooyoo niu
ge ga bɔsu ga durɔbu kasu.

²⁴ Bɛɛ be i sāa nge gbeeku keteku niu
ge ga gbaburun dɔɔnɛ mɔ.
Gen yɔɔbun saa sɔɔ,
ga ra n yɔɔkumɔwa,
goo kun kpɛ u gu yɔrasia.
Keteku dwaa ye ya gu kasu kpuro,
ya ku ra wasire yu ka gu wa.
Domi ya ra gu deemɛwa gen yɔɔbun saa sɔɔ.

²⁵ Bɛɛ Isireliba, na nɛɛ,
i ku būnu gasiri sere bɛɛn baranu nu diira,
kpa nim nɔru gu bɛɛ go.
Adama i ñ wure.
Ma i nɛɛ, n ñ koorɔ,
domi niya i kī,
i ko maa nu swī i sāwa.

Ba koo Isireliba sɛɛyasia

²⁶ Nge mɛ sekuru ta ra gbɛnɔ mwɛ
bà n nùn mwa subaru sɔɔ,
nge mɛya bɛɛ Isireliba ka bɛɛn sinambu
ka bɛɛn wirugibu ka bɛɛn yāku kowobu
ka Gusunɔn sɔmɔbu i ko i sekuru wa.

²⁷ Domi i būu dāru sokumɔ bɛɛn baaba,
ma i maa kperu sokumɔ bɛɛn mero.
Wee bɛɛ Isireliba kpuro i man biru kisi,
i ñ maa man mɛirimɔ.
Adama ì n wāa wahala sɔɔ,
i ra nɛɛwa, n seema n bɛɛ faaba ko.
²⁸ Bɛɛ Yudaba, bɛɛn bwāaroku ni i tii sekua
nu ka bɛɛn wusu geeru nɛ mi,
mana nu wāa.
Nu seewo nu bɛɛ faaba ko wahalan saa sɔɔ
nù n koo kpī.

²⁹ Mban sōna i ka man sikirinamɔ.

Wee bɛɛ kpuro i ñ ka man yɔre.

³⁰ Kam sɔra na bɛɛ sɛɛyasia.

I ñ nen sɛɛyasia bi garisi gāanu.

I Gusunɔn sɔmɔbu wɔri i go

nge mɛ gbee sunɔ ga ra yaa wɔri gu go.

³¹ Bɛɛ Isireliba, bɛɛ be i tie, i nɛ, Yinni Gusunɔn gari swaa dakio i nɔ.

Na bɛɛ sãawɛwa nge tem mi gāanu ku ra kpi?

Na bɛɛ sãawɛwa nge yam wɔku nanumgiru?

Mban sɔna bɛɛ nen tɔmbu i gerumɔ i mɔ,

i tii mɔ,

i ñ gɔsiramamɔ nen mi.

³² Wɔndia u ra win bura yānu duari ro?

Kurɔ kpao u ra win sɔnditia duari?

Amɔna bɛɛ nen tɔmbu i ka man duari n ka tɛ mɛ,

na ñ mam yen tɔnun geeru yɛ.

³³ I durɔ dama bwisi mɔ sere kurɔ tanɔbu ba yi giamɔ bɛɛn min di.

³⁴ Wee tɔn be ba ñ toren yem mu yiba bɛɛn yabɛnɔ

be, be i ñ ka gāa kɔsunu ganu mwe.

³⁵ Ka mɛ, i tii sokumɔ be ba dɛɛre.

Ma i mɔ, nɛ, Yinni Gusunɔn mɔru yu bɛɛ doonari.

Adama kon bɛɛ siribu soku yɛn sɔ i mɔ, i ñ durum mɔ.

³⁶ Mban sɔna i sirene i ka swaa kɔsi.

Egibitigiba koo bɛɛ sekuru doke

nge mɛ Asirigiba bɛɛ kua.

³⁷ Kpa i yari min di i n tuke.

Domi nɛ, Yinni Gusunɔ na be i naane sãa mi yina.

I ñ maa somiru garu wasi ben min di.

Isireliba

ba sãawa naane sarirugibu

3

¹ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,

goo ù n win kurɔ yina,

ma kurɔ wi, u da u durɔ goo sua,

durɔ guro wi, u ra maa kurɔ wi naa de?

Aawo. Ù n kua mɛ, ya koo win tem disi doke.

Adama bɛɛ Isireliba, i kua mɛ.

I da i bũu dabiru sãamɔ,

ma i kĩ n maa bɛɛ mwaama.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

² I seewo i mɛɛri guunu gia,

kpa i wa nge guuru gara wãa tɛn mi i ñ bũnu sãwa.

Wee, i ra bũnu kasu

nge mɛ kurɔ tanɔ u ra win kĩnasibu kasu.

I sãa nge Daarubu swaa dio be ba ra n tɔmbu mara swɛɛ sɔɔ.

Ma i tem mɛ disi doke bɛɛn bũu gasiribu ka bɛɛn nuku kɔsurun sɔ.

³ Yen sɔna gura kun tãramɔ

bu sere nɛɛ, ya koo nɛ.

Adama ka mɛ,

i bũnu gasirimɔ i dɔɔwa.

Sekura kun bɛɛ mɔ.

⁴ Wee tɛ, i man nɔɔgiru suemɔ i mɔ,

i man nɔɔgiru mɔ i gerumɔ

nɛna na s̄a bɛɛn baaba,
i maa man k̄iwa saa bɛɛn piiburun di.

⁵ Ma i bikiamɔ,
ko na n ka bɛɛ m̄oru s̄awa sere ka baadomma?
Bɛɛ Isireliba, yeniwa i ra n gerumɔ,
adama i k̄sa m̄ò i d̄ɔɔ
nge m̄ɛn n̄ɔɔ i k̄i.

Yudaba ka Isireliba,

i de i ḡɔru ḡɔsia

⁶ Yudaban sina boko Yosiasin waati s̄ɔɔ, Yinni Gusunɔ u Yeremi s̄ɔɔwa u nɛɛ, a wa ye Isireliba ba m̄ò? Ba s̄awa m̄ɛm n̄ɔɔ sariba. Wee, ba da mi gungunu ka d̄a kubenu w̄a kpuro, ba b̄unu s̄amɔ. ⁷ Ma nɛ, Yinni Gusunɔ na tii s̄ɔɔwa na nɛɛ, b̄a n yeniba kpuro kua, ba koo wurama nɛn mi. Adama ba ñ wuramɛ. Ben m̄ero bisibu, Yudan bweseru te ta s̄a nge kurɔ naanɛ sarirugii, ben tii ba wa m̄ɛ. ⁸⁻¹⁰ Isireliba ba tem mɛ disi doke ben b̄uu gasiribun s̄ò ka ben sekuru sarirun s̄ò te baawure u gerumɔ. Ma ba b̄uu s̄amɔ kpenu ka d̄anun nuurɔ. Yen s̄ɔna na bu yina ma na bu yinabun tireru w̄ɛ. Ka mɛ, na wa Yudaba ba ñ b̄erum kue. Ba dawa ba b̄unu gasira ben tii. Ba ñ wuramɛ nɛn mi ka ben ḡɔru kpuro. Weesu s̄ɔra ba ȳɔ.

¹¹ Yinni Gusunɔ u maa Yeremi s̄ɔɔwa u nɛɛ, baa mɛ Isireliba ba s̄a m̄ɛm n̄ɔɔ sariba, ba sanɔ bo ka sere Yudaba. ¹² Yen s̄ɔ, a doo s̄ɔɔ ȳɛsan n̄ɔm geu gia a Isireliba gari yini s̄ò a nɛɛ,

bu wurama, na ñ ka bu n̄ɔnu k̄su m̄ɛrimɔ.

Domi na s̄awa w̄ɔnw̄ɔndugii.

Na ku ra m̄oru ko n ka tɛ.

¹³ Bu gesi ben durum wuro.

Bu wuro ma ba ñ ka man ȳɔre,

nɛ, Gusunɔ ben Yinni.

Domi ba da ba b̄unu gasira d̄a kubenɔ.

Ba yina bu nɛn gari swaa daki.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔn t̄ambu

ba koo wurama win mi

¹⁴ Bu wurama nɛn mi, be, bii m̄ɛm n̄ɔɔ sariba. Domi na s̄awa ben Yinni. Kon be ba tie yarama wuu s̄in mi ba w̄a kpuron di, baa ñ n t̄ɔn turon na, ñ kun mɛ yiru. Kpa n ka bu wurama nɛn mi Siɔniɔ. ¹⁵ Saa ye s̄ɔɔ, kon bu kparobu w̄ɛ be nɛn ḡɔru ga k̄i. Kpa bu bu kpara ka bwisi, ka laakari.

¹⁶ Ba koo marura bu dabia tem mɛ s̄ɔɔ. Sanam mɛ s̄ɔɔ, ba koo man gia. Ba ñ maa nɛn woodan kpakororun gari m̄ò. Goo kun maa ten bwisikunu m̄ò. Goo kun maa tu yaayamɔ u nɛɛ, mana ta w̄a. Goo kun maa ten k̄sire m̄ò. ¹⁷ Saa ye s̄ɔɔ, nɛn sina ḡɔna ya ko n w̄awa Yerusalemɔ. Kpa bwese ni nu tie kpuro nu maa m̄enna mi, nɛn ȳisirun s̄ò. Ba ñ maa ben bwisi k̄si sw̄imɔ. ¹⁸ Saa ye s̄ɔɔ, Yudaba ka Isireliba ba koo m̄enna bu ko tia. Domi ba koo wurama sannu saa s̄ɔɔ ȳɛsan n̄ɔm geu gian di. Kpa bu sina tem mɛ s̄ɔɔ me na ben baababa w̄ɛ ba tubi di.

¹⁹ Nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua na nɛɛ,

kon daa bɛɛ Isireliba kowa nɛn bii k̄inasibu,

kpa n bɛɛ tem gem w̄ɛ

mɛ mu buram bo handunia yeni s̄ɔɔ.

Na raa tamaa i ko man sokuwa bɛɛn Baaba,

kpa i ku maa man deri.

²⁰ Adama i man t̄onu kam kom kua
nge mɛ kurɔ naanɛ sarirugii u ra win durɔ kue.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

²¹ Wee, n̄ɔɔ gagu ga n̄ɔra guuru w̄ollɔ.

Ase Isirelibara ba kuuki m̄ò ba b̄unu kanamɔ,

domi ben sanu sanusu kpuro su sankira,
ba ne, Gusunɔ ben Yinni duari.

²² Bɛɛ, bii mem nɔɔ sariba, i wurama nen mi.
Kon bɛɛ bɛɛn mem nɔɔbu sariru suuru kua.
Ma Isireliba ba nɛɛ, Gusunɔ, wuna a sãa bɛsɛn Yinni.
Bɛsɛ wee, wunen miya sa wee.

²³ Geema bũu ni sa raa sãamɔ guunu wɔllɔ sa kuuki mɔ,
nu sãawa weesu.

Adama Gusunɔ bɛsɛn Yinni,
wuna a sãa bɛsɛ Isireliban faaba kowo.

²⁴ Wee, saa bɛsɛn birun di sa waamɔ bũu wi ba mɔ Baali,
wiya u bɛsɛn baababan gbean dīanu di kpuro,
ka maa ben yāanu ka ben ketɛba ka sere ben bibu.

Ma ba sekuru wa.

²⁵ Su kpuna sekuru sɔɔ

kpa su bɛsɛn bɛɛrɛ sariru wukiri nge bekuru.

Domi bɛsɛ ka bɛsɛn baababa
sa wunɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni torari.

Saa bɛsɛn birun di n ka gisɔ girari
sa ñ wunen gere wure.

4

¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Isireliba,

ì n kī i wurama nen mi, i ko kpī i wurama.

Ì n bɛɛn bũu sãaru deri, i ñ maa yaayaare mɔ,

² ì n da bõre gem sɔɔ ka gõru dɛɛrɔ,

i nɛɛ, ka Yinni Gusunɔn wāaru,
saa yera bwese tukunu nu koo domaru wa nen min di,
kpa bu woo kana nen sɔ.

³ Nɛ, Yinni Gusunɔwa na bɛɛ Yudaba ka Yerusalemugibu sɔɔmɔ na mɔ,
i gbee kpaanu kasirio, i dāa dɔɔ go.

I ku ra maa bɛɛn dīanu duure sãki sɔɔ.

⁴ Geema, i bango sãa wasi sɔɔ.

Adama n tiwa i man tii wɛ,
kpa nen mɔru yu ku raa yabura nge dɔɔ,

wi goo kun kpɛ u go,

domi bɛɛn nuku kɔsuru ta kpã.

Ba Yudaba wɔrima

⁵ Yeremi u nɛɛ,
i Yudaba sɔɔwɔ kpa i gbāra Yerusalemuɔ.

I kɔba soowo tem mɛ kpuro sɔɔ.

I nɔɔguru suo ka dam i nɛɛ,

bu mennama bu da wuu si su gbāranu mɔ sɔɔ.

⁶ Bu gidi bɔra sueyo Siɔni gia

bu duki yakuro bu ku yɔra.

Domi Gusunɔ u koo de kɔsa yu na
saa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di.

⁷ Yibɛrɛ be ba ra bwesenu kam koosie
ba seewa ben wāa yerun di nge gbee sunɔ
ge ga tii demiamɔ gen bweun di,

ba wee bu ka tem mɛ kam koosia.

Bɛɛ Yudaba, ba koo bɛɛn wusu kɔsuku
kpa su ko bansu.

⁸ I saaki sebuo nuku sankiranun sɔ
kpa i swī i weeweenu ko,

domi Yinni Gusunɔn mɔru kun sun doonarimɔ.
⁹Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 yen tɔɔ te sɔɔ,
 sina boko ka win sina asakrɔbu ba koo mwia kpana
 kpa yɔku kowobu bu biti soora,
 kpa Gusunɔn sɔmɔbu bu nɔsu nɛnɛ,
¹⁰bu nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ
 na be, Yudaba ka Yerusalemugibu nɔni wɔkua
 ye na nɛɛ, ba koo bɔri yendu wa.
 Wee tɛ ba woburu sɔndi ben wɔinɔ.

Yiberɛba ba Yudaba sikerɛnɛ
¹¹Saa ye sɔɔ, kon bu sɔ n nɛɛ,
 wee, woo ga wee saa gɓaburun guunun di,
 gu ka nen tɔmbu Yudaba swee.
 Woo ge, ga n sɔa fɛrɛ fɛrɛ
 nge ge ba koo ka dobi sara.
¹²Ga ko n dam mɔwa.
 Nɛ, Yinni Gusunɔwa na gu sokusiamɔ.
 Tɛwa kon bu siri.
¹³Ma Yudaba ba nɛɛ,
 gɓera sun di, domi sa kam kua.
 Wee, wi u koo sun kam koosia u sɔimɔ nge guru wiru.
 Win tabu kɛkɛ yi sɔa nge guru woo.
 Ma win dumi yi gunɔ bakeru sɔabu kere.

¹⁴Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 bɛɛ Yerusalemugibu,
 sere saa yerà i kɔ i n kɔsa bwisikumɔ.
 I bɛɛn gɔrusu dɛɛrasio, kpa i faaba wa.
¹⁵I swaa dakio gari yi ba ka na Danun tem di
 ka Efaraimun guunun di
 ba nɛɛ, kɔsa wee.
¹⁶I ye bwesenu kpuro nɔɔsio.
 Kpa i ye Yerusalemugibu sɔ i nɛɛ,
 yiberɛba ba wee saa tontonden di.
 Ba koo Yudaban wusu tabun kuuki koosi.
¹⁷Kpa bu Yerusalemu sikerɛna
 nge be ba gɓeru kɔsu.
 Domi yen tɔmbu ba man seesi.
 Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
¹⁸Bɛɛ Yudaba, geema wahala ya bɛɛ nɔni sɔɔwa sere bɛɛn woo sɔndɔ.
 Adama ya sɔawa bɛɛn kom kɔsum ka bɛɛn nuku kɔsurun are.

Yeremi u wasikiramɔ

win tɔmbun wahalan sɔ
¹⁹Yeremi u nɛɛ,
 nen nuki man wuririmɔ ma nen torora kara.
 Na n kpɛ n nɔɔ mari wahala yenin sɔ.
 Na tabun kɔba nɔɔmɔ. Bu wee.
²⁰Ba sun nɔɔsiamɔ ma ba wuu dabinu kɔsuka.
 Tem mɛ kpuro mu kam kɔbu dɔɔwa.
 Subaru sɔɔra ba na ba bɛɛn tabu kowobun kuu bekuruginu wukura.
 Ma ba nu gura ba ka doona.
²¹Sere domma na kon yiberɛban gidi bɔra waamɔ,
 kpa na n kɔban swɔi nɔɔmɔ tɔa tɔa.
²²Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

wee, nen tɔmbu ba ñ bwisi mɔ.
 Mɛya ba ñ man yɛ.
 Ba sãawa gari bakasu.
 Ba kɔsan kobun bwisi mɔ,
 adama ba ñ gean kobu yɛ.

Kam kobu wee

²³ Na tem mɛera ma mu sãa bitam,
 gãanu sari mɛn wɔllɔ.
 Na maa wɔllu mɛera,
 na deema yam bururam sari mi.
²⁴ Na guunu mɛera, na wa wee,
 nu wɔruna. Ma gungunu nu bãarimɔ.
²⁵ Na maa mɛera na wa wee,
 tɔnu sari tem sɔɔ.
 Ma gunɔsu su yarina kpuro.
²⁶ Na tem mɛera mɛ mu raa sãa tem gem.
 Na deema wee, mu kua tem saaram.
 Ma wuu si su wãa mi, su wɔruka.
 Yinni Gusunɔwa u ye kua win mɔrun saabu.
²⁷ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 u koo tem mɛ gɔsia tem saaram,
 adama u maa nɛɛ,
 u ñ derimɔ mu n sãa mɛ ka baadommaɔ.
²⁸ Yen sɔ, tem mu ko n gɔɔ wooru sɔ,
 kpa wɔllu tu yam tɪra.
 Domi u himba yi kɔ, u ñ maa biru wurɔ.
²⁹ Ye wusu kpuron tɔmbu ba maasɔbu ka ten towobun wɔkinu nua,
 yera ba duki yakikira kpuro.
 Gaba wɔriki dãa sɔsɔ ma gaba dua kpee baaba sɔɔ.
 Ba wuu si deri su kua bansu.
³⁰ Wunɛ Yerusalemu, buraru mba kaa maa tii kua.
 Kaa tii beku wunɔmgiru kasuawa a dewe,
 kpa a wuran saba sebe, kpa a kiro doke?
 Kam sɔra kaa tii buraru kua.
 Wee wunen kɪnasibu ba nun tusa
 ba kasu bu nun go.
³¹ Na wuri ka weweenu nɔɔmɔ
 nge tɔn kurɔ wi u yiire u kɪ u win bii gbiikoo ma.
 Ase Yerusalemun nɔɔwa ga nɔɔramɔ mi.
 Ya wom gabamɔ, ya nɔma demie ya mɔ,
 ya kam kuawa.
 Wee yen yiberɛba ba ye sɛre, ya gɔɔ dɔɔ.

Yerusalemugibun toraru

5

¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 bɛɛ Yerusalemugibu, i bɛɛn swɛɛ kpuro swīiyɔ.
 I doo ka mi tɔmba ra mɛnɛ i kasu
 ñ n ko i goo wa wi u ra ko dee dee
 ma u ra gem gere.
 Ì n yɛro wa,
 saa ye sɔra nɛ, Yinni Gusunɔ, kon bɛɛn durum wɔka.
² Ma Yeremi u nɛɛ,
 wee, ba ra n bɔrumɔ ba n mɔ,
 ka Yinni Gusunɔn wãaru,

adama weesu sɔɔra ba bɔ̄ri yi m̀.

³ Yinni, ǹ ǹ wi u gem swīi, wiya a kasu?

Wee, a bu sura adama ba nun atafiiru kua.

A bu n̄ni s̄ɔ̄wa, adama ka m̄, ba ǹ ḡānu gie.

Ben ḡru ga b̄biawa nge kperu.

Ba yina bu wurama wunen mi.

⁴ Ma na n̄, ba s̄awa nge bibu,

ba m̄wa nge gari bakasu.

Domi ba ǹ wunen sw̄e ȳ,

ba ǹ maa wunen woodaba ȳ.

⁵ Kon ḡsira n da be ba bukuren mi,

kpa n ka bu gari ko.

Domi be, ba wunen sw̄e ȳ,

ba maa wunen woodaba ȳ.

Wee, ben tii ba nun yina

nge ȳa te ta w̄e yina

ma ta yi kasuka.

⁶ Yen s̄na b̄ n dua d̄a s̄ɔ̄wa,

gbee sinansu su ra bu go.

B̄ n dua yakas̄,

gbeeku b̄nu nu ra bu go.

Ma musuku gbeeku ga ra bu ȳru bw̄eȳ

ben wuun gb̄ararun k̄nn̄w̄,

be ba yara min di,

gu ka bu s̄re gu kasuku.

Domi ben toranu nu dabia.

Ben naan̄ sariru ta kp̄.

⁷ Yinni Gusun̄ u n̄,

mban s̄na kon nen t̄mbun durum w̄ka.

Domi wee, ba man deri

ma ba b̄rum̄ ka b̄nun ȳsinu.

Na bu debia,

adama b̄na ba ka arukawani b̄kua

ba nu gasirim̄.

⁸ Ba s̄awa nge dum dw̄e yi yi deba

yi wuri m̀ yi kur̄bu gire.

Nge m̄ya ba ra n ben berusebun kur̄bu naa gire,

ba n kpeeki m̀.

⁹ Mban s̄na na ǹ ko n bwese teni m̄ru k̄sie,

kpa n tu s̄eyasia yenin s̄.

¹⁰ N̄, Yinni Gusun̄,

kon bu yiber̄ba surema,

be, be ba s̄a nge nen res̄m gbaaru.

Ba koo ten kara sura

kpa bu ten d̄a k̄asi b̄ri yi yi ǹ s̄a negii.

Adama ba ǹ gbaa te kam koosiam̄ kpuro.

¹¹ M̄ya kon ko domi Isireliba ka Yudaba

ba ǹ ka n̄ turo ȳre.

N̄, Yinni Gusun̄wa na yeni gerua.

Ye ya koo Isireliba deema

¹² Yinni Gusun̄ u n̄,

Isireliba ba man siki

ba n̄, na ǹ dam gam m̄.

K̄sa kun maa bu deemam̄.

Ba ñ tabu wasi,
ba ñ maa gđoru wasi.

¹³ Nen sãmabun gari yi maa sãawa nge wom dirum.

Ben goo ku ra bu gari gee sđ.

Ba maa gerumə ba mđ,
səmə ben gari yi wəri ben tii sə.

¹⁴ Yen sđ, nε, Gusunə, wəllu ka tem Yinni,
na nεε, ye ba ka gerua mε,
wee, nen gari yi ko n sãa nge dđw wunε Yeremin nəw sə,
kpa nen tən be, ba n sãa nge dđa ye dđw wi, u koo mwa.

¹⁵ Tē bεε nen təmbu, Isireliba,
kon bεε bweseru garu surema tontonden di.

Bwese te, ta dam mə
ta raa maa wāawa saa yellun di.

I ñ maa ten barum nəwə.

¹⁶ Ba sãawa tabu durəbu be kpuro.

Ben sēenun saabu,
gonu ra n yibawa sikaə.

¹⁷ Bwese te, ta koo bεen dīanu kam koosia,
ka bεen bibu, ka bεen yaa sabenu, ka bεen dđa marum,
kpa bu bεen wuu si su gbāranu mə tabu wəri,
bu kəsuku,
sì səw bεen yīiyəbu wāa.

¹⁸ Adama yen tđw te, n ñ bεε kpuro kon kam koosia. ¹⁹ Tē Yeremi, bà n nεε, mban sđna
nε, Gusunə ben Yinni na bu yenin bweseru kuammε, kaa bu wisiwa a nεε, ba man deri ba
ka tən tukobun būnu na ben temə ba sāmə. Nge meya ben tii ba koo da bu tən tukobu
sā tem tukumə.

Gusunə u win təmbu kirə mđ

²⁰ Yinni Gusunə u nεε,
i Yakəbun bweseru sđwəw,
be, be ba sãa Yudaba, i nεε,

²¹ bu swaa dakio ye na bu sđwəw.

Ba sãawa nge wđkobu, ba ñ bwisi mə.
Ba nəni mə, adama ba ñ yam waamə.
Ba swasu mə, adama ba ñ gari nəwə.

²² Ba ñ koo man nasia?

Ba ñ koo diiri nen wuswaaə?
Nena na dera yani seeri yi nim wđkun nim gunua.

Ma na nεε, mu ñ maa saramə
mi na men nəw bura yeru yi mi.

Miya mu ko n wāa sere ka baadommaə.

Baa mε nim kurenu nu ra se, nu ñ dam mə.
Baa mε nu ra wəki, mu ku ra gam de.

²³ Adama be, nen təmbu, ba sãawa mem nəw sariba.
Ba ra ka man məru ko kpa bu man deri.

²⁴ Ba ku ra tii sđ bu nεε,
bu nε, Yinni Gusunə nasia,
nε wi na ra bu gura wē

wđw ka wđw yen saa sə,
kpa n maa saa yi bu ka dīanu gē.

²⁵ Ba n yē ma ben durum ka ben toranun sđna
ba ku ra maa doma ten bweseru wa.

²⁶ Domi ben suunu səw tən kəsoba wāa.
Ba ra təmbu yēri beriewa bu ka bu mwεeri
nge be ba ra gunəsu taa yinuε.

²⁷ Takiwa ya ra n yiba ben yenusə,
 nge me gunə taason gunə diru
 ta ra n gunəsu yiba.
 Nge meya ba kuura ma ba dam kua.
²⁸ Ba dīa geenu di ma ba bōria.
 Ba ra kōsa kowa yu banda.
 Ba ku ra ka gobeku yine, n̄ kun me sāaro.
 Ba ku ra bu ben gem wē.
 Kpa ben tii ba n kuuramə.
²⁹ Mban sōna na n̄ kon bwese teni mōru kōsie,
 kpa n bu seeyasia yenin sō.
³⁰ Wee, nen tamba gāa kōsunu m̄ tem me sō.
³¹ Ben sāmōbu ba gari weesugii m̄.
 Ma yāku kowobu ba ben tiin arufaani kasu.
 Ma nen tambu ba bu yen dam kēmə.
 Sanam me kpuro ya koo nōru ko, aməna ba koo ko.

Yiberēba ba Yerusalemu tarusi

6

¹ Bē Benyamēeba,
 i duki yakuro Yerusalemun di.
 I kōba soowo Tekoa.
 I yīreru koowo Beti Hakeremu.
 Domi nōni swāa bakaru ka kam kobu sisi,
 saa sōo yēsān nōm geu gian di.
² Ba koo Yerusalemu, wuu burə ge kəsuku.
³ Wee, tamba ye wōrim wee
 nge kparobu ka ben yaa sabenu.
 Ba ben sansani gira ba ka ye sikerena.
 Ben baawure u win bweu mwa, wi ka win tabu kowobu.
⁴ Ba kuuki m̄ ba m̄,
 i de su se sōo sōo gbāara su wuu ge wōri.
 Adama tē sōo kpa, yam maa tīramə.
⁵ N̄ n men na, i de su se wōkuru
 su da su gen dii geenu kəsuku.
⁶ Ma Yinni Gusunə u bu sōowa u nē,
 bu dāa bōrio kpa bu ka ye sasanu gira
 bu ka Yerusalemu sikerena, bu ye seeyasia
 yēn sō yen tamba dam dārenamə.
⁷ Nge me dākə ya ra nim swī mu n kokumə,
 nge meya Yerusalemugibun nuku kōsuru
 tā ra n sōosiramə.
 Daa bōbōya ka kam kobun kookoosun gariya
 yī ra n nōoramə mi.
 Na ra n waamə baadomma
 bā tambu nōni sōomə ba bu mēera m̄.
⁸ N̄ n men na, bē Yerusalemugibu,
 i nen sōosiru laakari koowo,
 kpa n ku ra nen tii gawa saa bēen min di
 n bēen tem kam koosia.

Isireliba

ba kua mem nōobu sariba
⁹ Gusunə, wōllu ka tem Yinni, u Yeremi sōowa u nē,
 ba koo Isireli be ba tie gura mam mam

nge me ba ra dāa binu sōri
ba kun gāanu deri.

¹⁰ Ma Yeremi u wisa u nee,
wara kon gari sō, kpa n nūn kirō ko.
Wara koo man swaa daki.
Wee, ba swaa tau. Ba ñ kpē bu laakari ko.
Ben mi, wune Yinni Gusunōn gari
yi ra bu sekuru kowa.
Ba ku ra kā bu yi nō.

¹¹ Yinni Gusunō,
wee, na ka tōn be mōru mō wunen sō.
Na kpana n tii nene.

Ma Yinni Gusunō u nee,
a de mōru ye a man kuamme mi,
yu wōri bibu sō be ba dweemō dāa saanō,
ka sere maa aluwaasiban wuunu sō.
Domi kurōbu ka durōbu ka tōkōnu,
kpurowa ba koo gura bu ka doona.
¹² Kpa ben yenusu su ko gabugisu
ka ben gbea ka ben kurōbu.
Domi kon tem me kpuron tōmbu nen dam sōsi.
Ne, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

¹³ Domi saa bwēbwēebun di sere ka damgibō,
ben tii tiin arufaaniwa ba ra n naa gire.
Nen sōmōbu ka yāku kowobun tii,
ba ra n weesu mōwa.

¹⁴ Ba ra n nen tōmbun wahala atafiiru sāawa,
ba n mō, alafia wāa,
adama alafia gaa sari.

¹⁵ N weenewa sekuru ta n bu mō,
kōsa ye ba mōn sō,
adama ba ñ sekuru mō.
Ba ñ mam wure ma ba tore.
Yen sōna ba koo wōruma bu gbi.
Ba koo fukura bu wōruku
dōma te kon bu seeyasia.

Ne, Yinni Gusunōwa na yeni kpuro gerua.

¹⁶ Yinni Gusunō u win tōmbu sōwa u nee,
i seewo i swee meeri
i been yellun swaa bura ye kasu i swīi,
kpa i wa i n wāa bōri yendu sō.
Adama ba wisa ba nee,
sa ñ ye swīimō.

¹⁷ Gusunō u nee,
na bee kōsobu wē
i ka ben kōban swīi swaa daki.
Adama ba wisa ba nee,
sa ñ swaa dakimō.

¹⁸ Yen sō, u nee, bee bwese ni nu tie,
i swaa dakio i nō ye ya koo nen tōmbu deema.

¹⁹ Bee temgibu, i waawo.
Wee kon nen tōmbu kōsa sure.
Yera ya ko n sāa ben bwisikunun are.
Domi ba ñ nen gari swaa daki,
ma ba nen woodaba gema.

²⁰ Na ñ ben turare ye ya wee Seban di

ñ kun me dāa kiku nubu duroruguu
ge ba ka na saa tontonden din bukata mō sāarun sō.

Na ñ ben yāku dōō mwaararuginu kī.

Meya ben yāku ni nu tie, nu ñ maa man wēremō.

²¹ Yen sōna kon bu sokuratia dokea,
kpa baababa ka ben bibu,
tōnu maa ka win bōrō
bu sokura mi bu gbi.

Ba koo Isireliba wōrima

²² Yinni Gusunō u nēē,
wee bweseru gara sisi
saa sōō yēsān nām geu gian di
mi n toma.

Bwese ten tōmbu ba dam mō.

²³ Ba tēnnu ka yaasi nēni.

Ba nuki sosu, ba ñ wōnwōndu mō.

Ma ba kukirimō nge nim wōkun nim.

Ba yōōwa dumi wōllō,

ma ba yō swēē swēē, ba tabun sōōru sāa

bu ka wunē Yerusalemu wōri, wunē wi a sāa Siōni.

²⁴ Yerusalemugiba nēē,

ye sa ben labaari nua,

yera bēsen gōma dwiia.

Sa wurura nge tōn kuro

wi u yiire u kī u ma.

²⁵ Goo u ku raa yari u da swēēō.

Goo ku raa maa yari u da yakasō.

Domi yibereba ba wāa mi,

ba ben takobiba nēni.

Tōmba berum soore baama.

²⁶ Yinni Gusunō u nēē,

bēē nēn tōmbu, i saaki pōra sēkeo

kpa i tii torom wisi nuku sankiranun sō.

Bēēn baawure u gōō swīiyō

nge wi u win bii teeruru bia.

I wuri koowo ka nōni yīresu.

Domi wi u koo bēē kpeerasia

u koo bēē wōriwa subaru sōō.

Isireliba ba swaa tau

²⁷ Yinni Gusunō u nēē,

wunē Yeremi, na nun yi a ka nēn tōmbu sōwa

nge me seko u ra sii geesu sōwe,

kpa a ka ben daa gia.

²⁸ Ma Yeremi u nēē,

tōn be, ba sāawa wee kowobu ka mēm nōō sariba.

Ba bōōbuwa nge sisu. Be kpuro ba sankirewa.

²⁹ Bā n sisu ka pēerum dōō doke ba wure,

ye kpuro ya ra yandewa,

kpa pēerum me, mu sii si sōwa.

Adama kam sōōra ba Isireliba sōwa.

Ben tōn kōsobu ba ñ wunaramō,

³⁰ ma ba bu sokumō sii si su ñ gea sāa.

Domi Yinni Gusunō u bu biru kisi.

7

Yeremi u waasu m̀

Yinni Gusuǹn s̀a yera

(I maa m̀erio 26:1-19)

¹ Yinni Gusuǹn u Yeremi s̀ɔwa u n̄e, ² a doo a ỳra nen s̀a yerun k̀nǹẁ a n̄e, yeniwa n̄e, Yinni Gusuǹn na gerua. Na n̄e, be Yudaba, be, be ba ra gesi du saa k̀nǹn minin di bu ka man s̀a, bu swaa dakio bu ǹ. ³ N̄e, Gusuǹn Isireliban Yinni, n̄e wi na ẁllu ka tem m̀, na gerua na n̄e, bu ben sanu sanusu ka ben daa k̀sio. Saa yera kon de ba n ẁa tem m̄e s̀ɔ. ⁴ Bu ku ben naan̄e doke dii teni s̀ɔ ba n m̀, n̄e, Yinni Gusuǹn s̀a yera mi! ⁵ B̀a n ben sanu sanusu ka ben daa k̀sa, ma ba gea kuanamme, ⁶ ma ba kun s̀bu ka g̀minibu ka gobekuba dam d̀rem̀, ma ba kun maa t̀nu wi u kun g̀anu kuen yem yarim̀, ma ba kun b̀nu s̀am̀ ni nu koo de bu kam ko, ⁷ saa yera kon de ba n ẁa tem m̄e s̀ɔ m̄e na ben baababa w̄e, ba n m̀ sere ka baadom̄a.

⁸ Adama wee gari weesugiiya ba naan̄e s̀a yi yi ñ arufaani gaa m̀. ⁹ Ba ra n g̀benim̀, ba ra n t̀mbu goom̀, ba ra n sakararu m̀, kpa ba n ǹ mw̄e weesuginu m̀, kpa ba n b̀u wi ba m̀ Baali turare d̀ɔ dokeamme, kpa ba n maa b̀u s̀aru m̀ te ba ku ra raa ko. ¹⁰ K̀si yiniwa ba ra n m̀, kpa bu sere na bu ỳra dii t̀n mi ba ra man s̀a ba n m̀, sa yakiara yiberēban ǹman di. ¹¹ Ba tamaa dii t̀n mi ba ra man s̀a ta s̀awa g̀beǹbun ẁa yeru? Domi m̄esuma na waam̀.

¹² Ñ n men na, bu doo Silò bu yam mi na raa g̀sa bu ka man s̀a m̀eri. Kpa bu wa nge m̄e na mu kua nen t̀mbu Isireliban daa k̀san s̀. ¹³ T̄e, ỳn s̀ ba kookoo sinin bweseru kua, ma na bu gerusi kpeetim sari adama ba ñ man swaa daki, na bu soka ma ba ñ man wurari, ¹⁴ yen s̀na kon nen s̀a yee t̀ s̀ɔ ba ben naan̄e doke ka tem m̄e na be ka ben baababa w̄e kam koosia nge m̄e na Silo kua. ¹⁵ Kon bu gira bu tonda nen wuswaan di nge m̄e na ben mero bisibu Isireliba gira.

Gusuǹn u Yeremin

kanaru yina Yudaban s̀

¹⁶ Wun̄e Yeremi, a ku man suuru kana Yudaban s̀. A ku bu kanaru garu kua. Domi na ñ nun swaa dakim̀. ¹⁷ A ñ waam̀wa ye ba m̀ Yudaban wuu maros̀ ka sere Yerusalemun sw̄e s̀ɔ? ¹⁸ Bibu ba d̀a guram̀ b̀u ỳkunun s̀. Ma ben baababa ba ka ye d̀ɔ s̀rum̀ b̀u s̀a yeǹ. T̀n kur̀ba p̄e som burim̀ bu ka kiranu ko ni ba koo ka b̀u wi ba m̀ Asitaate ka sere maa b̀nu ganu s̀a, kpa bu ka man torari. ¹⁹ Adama ka gem, n ñ n̄e ba torarim̀, beya ba tii sekuru dokem̀.

²⁰ Yen s̀na na n̄e, kon de nen m̀ru yu w̄ari nen s̀a yee te s̀ɔ, ka t̀mbu s̀ɔ, ka yaa sabenu s̀ɔ, ka d̀a ka sere maa d̀anu s̀ɔ. Nen m̀ru ye, ya ko n g̀bisim̀wa, ya ñ surem̀.

Yudaban mem ǹbu sariru

²¹ Wee ye n̄e, Gusuǹn Isireliban Yinni, n̄e wi na ẁllu ka tem m̀ na gerua na n̄e, i ra ỳkunu ko ñn sukum i ra di, ka ỳku d̀ɔ mwaararuginu, adama n buram bo i ni kpuro menna i b̄eyam di. ²² Domi na ñ b̄en baababa ỳkuru garu yiire d̀ma te na bu yara saa Egibitin di. ²³ Ye na bu yiire yera, bu nen gari ǹẁ, kpa na n s̀a ben Yinni, kpa be, ba n maa s̀a nen t̀mbu. Bu nen wooda kpuro sw̄iỳ ye na bu w̄e, kpa ben w̄aru tu w̄era. ²⁴ Adama ba ñ swaa tem kp̄i bu nen gari ǹ. Ben tiin ḡru k̄ira ba sw̄i, ma ben daa k̀sa ya sosi. ²⁵ Saa d̀ma t̀n di b̄en baababa ba yara Egibitin di sere n ka gis̀ girari, na ra n b̄e nen s̀m̀bu g̀riamm̄ewa saa baayere. ²⁶ Adama i swaa taaya i ñ man swaa daki. Ma i k̀sa kua n kere ye b̄en baababa ba kua.

²⁷ Wun̄e Yeremi, à n yeniba kpuro gerua, ba ñ nun swaa dakim̀. À n maa bu soka, ba ñ nun wurarim̀. ²⁸ Ka m̄e, a bu s̀ẁ a n̄e, ba s̀awa bwese te ta ku ra Gusuǹn ten Yinnin gari ǹ. Tora tee teya ba ra n m̀ baa ù n bu s̄eyasia. Gem ku ra n maa ẁa ben ǹs̀.

Durum ye Yudaba ba kua

Beni Hinəmun wəwəə
²⁹ Yinni Gusunə u nɛɛ,
 Yudaba bu ben seri burə bu kɔ̄
 yi yi sɔ̄simə ma ba sāa nɛgibu.
 Bu yɔ̄wo guuru wəllə,
 kpa bu gəə swī.
 Wee ba nɛn mərə seeya,
 ma na bu biru kisi.

³⁰ Domi be, Yudaba ba kɔ̄sa kua nɛn nənɔ̄ni sɔ̄. Ba ka būnu dua diru mi ba ra man sā,
 ba tu disi doke. ³¹ Ma ba būu turanu bana Tofetiə, Beni Hinəmun wəwəə bu ka ben bibu
 yāku dɔ̄ mwaararuginu ko mi, yāku nɛn bweseru na n̄ mam gɔ̄ru doke n bu sɔ̄ bu ko.

³² Yen sɔ̄na tɔ̄nu ganu sisi n̄ sɔ̄ ba n̄ maa wəwa ye sokumə Tofeti n̄ kun mɛ Beni
 Hinəmu. Ba koo ye sokuwa tən goo yeru. Miya ba koo tɔ̄mbu sike yèn sɔ̄ ayeru maa
 sari gam. ³³ Gunəsu ka yɛɛ yi koo tən gonu di. Goo sari wi u koo yi yinari. ³⁴ Kon de
 Yerusalemu ka Yudaban wusu su mari sɔ̄ sɔ̄, ba n̄ maa nuku dobun kuuki m̄ wuu si
 sɔ̄. Mɛya ba n̄ maa kurə kpaarun womusu n̄wəmə mi. Domi tem mɛ, mu koo kowa bansu.

8

¹ Yinni Gusunə u nɛɛ, yen tɔ̄ te, ba koo Yudaban sinambu ka ben asakpəbun kukunu
 sikia sikirun di ka ben yāku kowobuginu ka ben sɔ̄məbuginu ka sere maa Yerusalemun
 tɔ̄mbuginu. ² Sɔ̄ sɔ̄, nu ko n sɔ̄ soore. Wɔ̄kuru kpa nu n wāa suru ka kperin tarum sɔ̄.
 Ba n̄ maa nu guramə bu sike. Nu koo kowa taaki tem sɔ̄. Domi sɔ̄ ka suru ka kperi yiya
 ba raa kīa ma ba yiira ba yi sāwa. ³ Be ba koo tiara be, Yuda daa kɔ̄sagii be sɔ̄, mi na
 bu yarinasia kpuro, gəwəa ba ko n kī n kere wāaru. Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

Yudaban bwisikunu

kun asansi mə

⁴ Yinni Gusunə u Yeremi sɔ̄wəa u nɛɛ, a nɛn tɔ̄mbu bikio a nɛɛ,
 tɔ̄nu ù n wərəma, u ku ra se?

Goo ù n gɛra win swaan di, u ku ra wuramɛ?

⁵ N̄ n mɛn na, mban sɔ̄na nɛn tɔ̄mbu Yudaba
 ba swaa kɔ̄sa swī ba dɔ̄.

Ba yɔ̄rariwa dim dim ben weesu sɔ̄

ba n būnu sāmə.

Ba n̄ kī bu gəsirama nɛn mi.

⁶ Na yɔ̄ sɛɛ na bu swaa daki ka laakari.

Ba gari gerumə yi yi n̄ asansi gaa mə.

Ben goo kun gɔ̄ru gəsiamə win nuku kɔ̄surun di,
 u nɛɛ, mban sɔ̄na u yeni m̄.

Be kpuro ba ben tiin swaa swīiwa

nge duma ye ya wāa tabu sɔ̄.

⁷ Baa tionko ka kpurabu ka kpaaru baniku

nu yɛ saa ye n weenɛ nu sī

ka saa ye n weenɛ nu wurama nin wāa yerə.

Adama nɛn tɔ̄mbu ba n̄ nɛn wooda yɛ

ye na ka bu kpare.

Be ba tii garisi bwisigibu

⁸ Yinni Gusunə u maa nɛɛ,
 aməna ba koo ka kpī bu nɛɛ ba bwisi mə.

Beya ba nɛ Gusunən wooda mə.

Domi be ba wooda ye yorua, ba ye gəsiawa.

⁹ Wee bwisigiba nɛ, Yinni Gusunən gari gema.

Ma ba yiberəban yina mwaara

ba wāa biti ka sekuru sɔ̄.

N̄ n mɛn na, bwisi yirə ba maa mə.

¹⁰ Yen sōna nε, Yinni Gusunō,
kon de yiberεba bu ben kurōbu ka ben gbea mwεeri.
Domi saa ben bwεεbwεεbun di
n ka girari ben damgibō,
ben tii tiin arufaaniwa ba ra n naa gire ka taki.
Nen sōmōbu ka yāku kowobu, weesa ba ra n mō.
¹¹ Ba ra n nen tōmbun wahala atafiiru sāawa,
ba n mō, alafia wāa,
adama alafia gaa sari.
¹² N weenεwa sekuru tu bu mwa kōsa ye ba mōn sō.
Adama sekura ku ra bu mwε bu tuka.
Ba ku ra maa ben toranu tubu.
Yen sōna ba koo wōruma bu gbi
dōma te kon bu sεyasia.
Nε, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

Yinni Gusunō ka win tōmbu

¹³ Yinni Gusunō u nεε,
gbaa wuko u ra win dīanu gēwa u menna.
Adama wee, na kī n nen dīanu menna Isireliban mi,
ma na deema ba sāawa nge resεm
n kun mε nge figie ye ya wurusu della
ya n binu mō.
Yen sōna kon bu deri swaa sarobun sō.
¹⁴ Yudaba ba nεε,
mban sōna sa sō mini.
I de su menna
kpa su da wuu si su gbāranu mōn mi,
sa n gōō mara.
Domi Gusunō besen Yinni u yiwa su gbi.
U koo sun nim dēegim nōrusia,
yèn sō sa nùn torari.
¹⁵ Wee, sa tamaa wāara koo kōsi,
adama ya n koore.
Sa tamaa saa gaa wee yè sōō besen nōni swāaru
ta koo kpe,
adama nandaba bu sun deema.
¹⁶ Wee sa yiberεban dumin wōkinu nōmō Danun bera gia.
Ma yi wuri mō, yi tem kpuro neni mu diirimō.
Yiberε be, ba dīanu guramō ba gbea mwaamō,
ka sere Yerusalemu ka yen tōmbu.
¹⁷ Adama Yinni Gusunō u wisa u nεε,
na n daa bεε sōōwa mε ro?
Wee kon bεε wεε dēegii kparema
yi yi n dobo dobogibun gari nōmō.
Yi koo bεε dwēewa.

Yeremin nuki sankira

¹⁸ Yeremi u nεε,
nen nuki sankira nen tōmbun wahalan sō.
Na kī n tii nukuru yemiasia,
adama ya n koorō.
¹⁹ Wee, na nen tōmbun weeweenu nōmō baaman di.
Ba mō, Yinni Gusunō u sariwa Siōniō?
Yen sunō u n maa wāawa mi?
Ma Yinni Gusunō u wisa u nεε,
mban sōna ba nen mōru seeya

ba bũnu sãamə nìn bwāarokunu
ba waama tən tukobun min di.

²⁰ Ma Yeremi u nɛɛ,
saa ye sa raa yīiyə su faaba wa,
ya doona nge gēɛbun saa.

Wee, sa ñ faaba wa.

²¹ Nɛn tɔmbu ba nɔni sɔɔre.
Ben nɔni swāa te, ta man bɔkana.
Na nande, na nuki sankire.

²² Tibu sariwa Galadiɔ?
Dokotoro goo sariwa mi?
Nge mban sɔna Isireliban bosu kun kpeemə.

²³ Nɛn wiru tà n daa nim yiba
ma nɛn nɔni yi sãa nge bwii,
kon daa wuri kowa sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru
nɛn tən be ba gun sɔ.

Bwese weesugiru

9

¹ Yeremi u nɛɛ,
nà n daa kuru mə gbaburə, kon daa dawa ten mi,
n nɛn tɔmbu deri na n ka bu tondine.
Domi be kpuro ba sãawa nge sakara kowobu.

Ma ba kua naane sarirugibu.

² Yinni Gusunə u gerua u nɛɛ,
ba ra n nɔɔ dɛɛrawa bu ka weesu ko.
Ba ku ra tem mɛ kpare dee dee gem sɔɔ,
sere ka weesu.

Wee siya su kua ben dam.

Ba ra n nuku kɔsuru mɔwa ba n dɔɔ.
Mɛya ba ku ra nɛ, Yinni Gusunə wure.

³ Baawure u ra n win kpaasi taki dimɔwa.

Ba ñ naane mɔɔsine.
Ba ra n kɔrumɔtɔnu kuanammewa,
kpa ba n weesu sɔɔnamə.

⁴ Kpa ba n nɔni wɔkunamə.

Ba ku ra gem sɔɔnɛ,
kpa ba n ben nɔɔ dɛɛrimə bu ka weesu ko.
Mɛya ba ra n mɛɛrimə nge mɛ ba koo ka kɔsa ko.

⁵ Ba ra tii wɛ kɔsan kobu ka weesu sɔɔ
sere ba yina bu man wura.

⁶ Nɛ, Gusunə, wɔllu ka tem Yinni, na nɛɛ,
wee, kon bu sɔwa n ben laakari mɛɛri.
Domi na ñ yɛ ye kon ka nɛn tən beni ko
ben nuku kɔsurun sɔ.

⁷ Wee, tən ben yara ya sãawa nge sɛɛ dɛɛguu
ge ga ra go.

Weesa ba ra n mɔ,
kpa ba n ben berusebu bəri yendun gari sɔɔmə.
Adama ben gɔruə, yina ba ra n bu berie.

⁸ Yeniban sɔ, kon bu sɛɛyasia

kpa n bu mɔru kɔsie.
Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

Wuri ka swiin sanam

⁹ Yeremi u nɛɛ,
kon guunu ka mi ba ra raa yaa sabenu kpare swiia.

Domi nu gbera, goo ku ra maa sare mi,
 ba ku ra maa yaa sabenun wuri nɔ mi.
 Ma gunɔsu ka gbeeku yɛɛ yi duki yakikira min di.
 Gãanu kun maa wãa mi.

¹⁰ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 u koo de Yerusalemu yu ko bansu,
 kpa yu ko gbeeku bɔnɔn wãa yeru.
 Mɛya u koo maa de Yudaban wusu su ko bansu.

¹¹ Wara u bwisi mɔ u ka ye tubusia.
 Yinni Gusunɔ ù n ka yẽro gari kua,
 u geruo yèn sɔ tem mɛ, mu kua bansu
 mi goo ku ra maa sare.

¹² Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, yeni ya koorawa yèn sɔ nen tɔmbu ba nen woodaba deri
 ye na bu wẽ, ma ba ñ nen gere wure, ba ñ ka ye sɔmburu kue. ¹³ Ma ba ben tiin kĩru swĩ
 ba bũu wi ba mɔ Baali sãwa nge mɛ ben baababa ba bu sɔsi. ¹⁴ Yen sɔna nɛ, Gusunɔ
 Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ, na nɛɛ, wee, kon bu dãa kiku gagu * ge ga
 sosu diisia, kpa n bu nim mɛ mu dɛɛ mɔ nɔrusia. ¹⁵ Kpa n de bu yarina bu da bwese
 tukunun suunu sɔ, mi be ka ben baababa ba ñ daa yẽ. Kon de bu bu go ka takobi, kpa
 bu bu kam koosia mam mam. ¹⁶ Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Yeremi u nɛɛ,
 i doo i tɔn kuro be ba ra gɔɔ swĩ kasuma.

I doo i yen goniba sokuma
¹⁷ bu na fuuku bu sun gɔɔ wuri kua,
 kpa besen nɔni yĩresu su koku.

¹⁸ Domi wuri nɔra Sionio.
 Ba mɔ, wee, ba sun gura,
 seku bakara sun deema.
 N kua tilasi su ka besen tem deri.
 Wee ba besen yenusu kɔsuka.

¹⁹ Bɛɛ kurɔbu, i Yinni Gusunɔn gari nɔwɔ.
 Kpa i swaa daki i nɔ ye u gerumɔ.
 I bɛɛn wɔndiaba wuri sɔsio,
 i gɔɔ wuri sɔsinɔ.

²⁰ Domi gɔɔ u sun kãasi saa fɛnɛntin di,
 ma u dua sere sina kpaarɔ.
 Mɛya u maa bii be ba bɔsu swɛɛ sɔɔ goomɔ,
 ka sere maa aluwaasiba mi ba ra gesi mɛnnɛ kpuro.

²¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 tɔmba koo wɔruku bu gbisuku,
 kpa ben gonu nu n terie yakasɔ nge naa bisu,
 ñ kun mɛ nge dobi yi yi gea yina ba deri gberɔ.
 Ba ñ maa yi suamɔ.

À n kĩ a n bwisi gee mɔ,

a Gusunɔ gio

²² Yen sɔ, bwisigii u ku woo kana win bwisin sɔ.
 Damgii u ku maa woo kana win dam sɔ.
 Mɛya dukiagii u ku woo kana win dukian sɔ.

²³ Adama wi u kĩ u woo kana,
 u woo kanɔ yèn sɔ u bwisi mɔ u ka man tubu,
 ma u yẽ ma nena na sãa Yinni Gusunɔ.
 Na sãawa naanegii wi u ra siri dee dee,

* 9:14 dãa kiku gagu - Dãa kiku gera ba ra soku abusenti.

kpa u de durom mu n wãa tem sɔɔ.
Tɔn benin bwesera ba ra man wẽre.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Kirɔ

Yuu be ba ñ Gusunɔ yɛn sɔ

²⁴Wee tɔru gara sisi tɛ sɔɔ kon bu kam koosia be ba bango mɔ wasi sɔɔ ma ba ku ra nen arukawani yibie. ²⁵Beya Egibitigibu, ka Yudaba, ka Edɔmuba, ka Amɔniba, ka Mɔabuba, ka be ba ra ben wii baarun seri kɔni, ka sere be ba wãa gbaburɔ. Domi bwese tuku ni kpuro ka mam Isireliban tii, ba sãawa bango sariba ben gɔrusɔ.

Bũnu ka Yinni Gusunɔ

10

¹Bɛɛ Isireliba, i swaa dakio i nɔ ye Yinni Gusunɔ u bɛɛ sɔɔmɔ. U nɛɛ,

²i ku bwese tukunun yira swii.

I ku wurura wɔllun yire nin sɔ,

ni bwese tukunu nù n wa,

nu ra nande.

³Domi bwese nin sãaru ta sãawa kam dirum.

Nu ra sewa nu da dãa sɔɔwɔ nu dãa bura.

Kpa dãa dãko u ka ye bwãaroku ko.

⁴Kpa bu gu buraru kua,

bu gu sii geesu ka wura pote.

Kpa bu gira bu kulumba kpare ka matalaka,

gu ku ka wɔruman sɔ.

⁵Bwãarokunu nu ra n sãawa

nge nare ye ba ra ko gberɔ.

Nu ñ gari mɔ, ba ra n nu sɔɔwawa,

domi nu ñ kpɛ nu ka tii sɔ.

Yen sɔ, i ku nin berum ko.

Nu ñ kpɛ nu bɛɛ kɔsa ñ kun mɛ gea kua.

⁶Ma Yeremi u Gusunɔ siara u nɛɛ,

Yinni Gusunɔ, a kpã.

Goo sari wi u ka nun weenɛ.

Ma a yisiru yara wunen dam saabu.

⁷Wuna a sãa bwesenu kpuron sina boko.

Wara u ñ koo nun nasia.

Wuna a yiiko kpuro mɔ.

Bwesenu kpuron bwisigibu sɔɔ,

goo sari wi u ka nun weenɛ.

⁸Be kpuro ba ñ bwisi mɔ.

Ben yɛru ta sãawa kam.

Domi dãra ba ra dãku ba n sãamɔ.

⁹Kpa bu tu sii geesu pote, si ba ka na Taasisin di,

ñ kun mɛ wura ye ya wee Ufasin di,

kpa bu tu yabe gaaduragiru ka wunɔmgiru sebusia.

Yeba kpuro ya sãawa tɔnun nɔman sɔmburu.

¹⁰Adama wunɛ Yinni Gusunɔ,

a sãawa Yinni, wuna n weenɛ bu sã.

A wãawa. Kaa ñ maa bandu diiwa sere ka baadommaɔ.

Wunen mɔru yà n seewa,

tem mu ra yiiriwa,

kpa bwesenu kpuro nu kpana nu yɔra wunen wuswaaɔ.

¹¹Bɛɛ bwese tukunu, i swaa dakio i nɔ, bɛɛn bũu ni, nu ñ wɔllu ka tem taka kue. Nin tii nu koo kam kowa mam mam.

¹² Yinni Gusunɔwa u tem taka kua
ka win dam, ka win yēru,

ma u wɔllu tɛria ka win bwisi.

¹³ Wiya u ra de bukɔ gu se wɔllɔ,
kpa u woo seeyama saa gen wāa yerun di,

kpa guru winu nu nim kpaasina,

kpa guru maakinu nu koora, kpa gura yu nɛ.

¹⁴ Tɔnu ù n ye kpuro mɛera, u ra biti soorewa.

Sekuru ta ra maa sekobu mwewa

bà n ben bwāaroku ni wa.

Domi nu ù kpɛ nu ko mɛ, nu ù wɛsiaru mɔ.

¹⁵ Ba nu kuawa bu ka tɔmbu nɔni wɔke.

Nu ù sãa gãanu. Nu koo kam ko sɔɔ teeru,

dɔma te Yinni Gusunɔ u koo nu siri.

¹⁶ Gusunɔ, Isireliban Yinni u ù sãa nge ni.

Domi wiya u kpuro taka kua.

Wiya u sãa win tɔmbun arumani.

Win yīsira Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni.

Yerusalemun wɔrumaa

ya turuku kua

¹⁷ Yeremi u nɛɛ,
bɛɛ Yerusalemugibu, wee, yiberɛ ba bɛɛ tarusi.

I seewo i bɛɛn yãnu kpaasina.

¹⁸ Domi Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

u koo de yiberɛ be, bu bɛɛ wɔri,

kpa bu bɛɛ gura bu ka bɛɛ da mi n toma.

¹⁹ Yerusalemugibu ba wuri wɔri ba mɔ,

sa kam kua. Wee, besen bosu kpɛa,

besen nɔni swāara banda.

Sa raa nɛɛ, kɔsa yà n sun deema,

sa ko kpɛ su ye ma.

²⁰ Adama besen dia ya wɔruka.

Yen wɛɛ kpuro kasikira.

Ma ba besen bibu gura kpuro.

Goo sari wi u koo maa besen wuu seeya.

²¹ Yera Yeremi u nɛɛ,
bɛɛn kparobu ba kua gari bakasu.

Ba ù Yinni Gusunɔ kasu.

Yen sɔna ba ù kuure,

ma bɛɛ kpuro i yarina.

²² Wee damu gagu ga nɔɔramɔ.

Tɔn dabira wee saa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di,

bu ka Yudaban wusu kpeerasia,

kpa su ko gbeeku bɔnnun wāa yeru.

Yeremi u kanaru mɔ

ka win tɔmbun yīsiru

²³ Yinni Gusunɔ, na yɛ

ma tɔnu kun kpɛ u win tii kpara

nge mɛ n weenɛ.

Goo sari wi u koo kpɛ u win tii swaa gea sure.

²⁴ Yinni Gusunɔ, a man seeyasio saka sɔɔ,

n kun ka mɔru, kpa a ku ra man kam koosia.

²⁵ A wunen mɔru sureo

bwese ni nu ñ nun mem nɔwammɛn mi,
ni, ni nu ñ nun sãamɔ.
Domi nu wunen tɔmbu Yakɔbun bweseru kpeerasiamɔ,
nu ben tem bansu koosiamɔ.

Isireliba ba Yinni Gusunɔn
arukawani kusia

11

¹ Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa. U nɛɛ, ² a nɛn arukawanin gari nɔɔwɔ, kpa a Yudaba ka Yerusalemugibu sɔ a nɛɛ, ³ nɛ, Yinni Gusunɔ, na gerua na nɛɛ, bɔrurowa wi u yina u nɛn arukawani yenin gari nɔ, ⁴ ye na raa ka bɛɛn baababa bɔkua sanam me na bu yara Egibitin di mi ba raa nɔni sɔɔre too. Miya na bu sɔɔwa na nɛɛ, bu nɛn gari swaa dakio, kpa bu ko ye na bu sɔɔwa. Saa ye sɔɔra ba ko n sãa nɛn tɔmbu, kpa na n maa sãa ben Yinni. ⁵ Nge meya kon ka nɛn nɔɔ mwɛru yibia te na bɛɛn baababa kua na nɛɛ, kon bu tem wɛ mɛ sɔɔ tim ka bom mu kokumɔ. Tem meya i waamɔ gisɔ.

Ma Yeremi u Yinni Gusunɔ wisa u nɛɛ, ami.

⁶ Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, a gari yini geruo Yudaban wusu kpuro sɔɔ ka Yerusalemun nukurun swɛɛ kpuro sɔɔ, a nɛɛ, bu nɛn arukawanin gari swaa dakio kpa bu yi mem nɔɔwa. ⁷ Saa dɔma tɛn di na ben baababa yarama Egibitin di sere ka gisɔ, na ra n bu sɔɔmɔwa bu de bu man mem nɔɔwa. ⁸ Adama ba ñ nɛn gari yi swaa daki, bu sere yi mem nɔɔwa. Ben baawure u win tiin gɔru kɪru swiwa. Ma na dera bɔri yin gari yi wãa arukawani ye sɔɔ, yi bu di.

⁹ Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, wee Yudaba ka Yerusalemugibu ba nɔɔ tia kua. ¹⁰ Ba wura ben baababan yira sɔɔ, be, be ba yina bu nɛn gari swaa daki. Ma ba ka bɩnu arukawani bɔkua ba nu sãamɔ. Isireliba ka Yudaba ba nɛn arukawani ye kusia ye na ka ben baababa bɔkua.

¹¹ Yen sɔna nɛ, Yinni Gusunɔ, kon de kɔsa yu bu wɔri. Ba ñ yariɔ kɔsa yen min di. Ba koo man nɔɔguru sue adama na ñ bu swaa dakimɔ. ¹² Yudaba ka Yerusalemugibu ba koo da bu bɩnu soku ni ba yãkunu koosimɔ. Adama bɩu ni, nu ñ bu faaba mɔ wahalan saa sɔɔ. ¹³ Bɛɛ Yudaba, nge mɛ bɛɛn wusu su geeru nɛ, nge meya bɛɛn bɩnu nu geeru nɛ. Nge mɛ Yerusalemun swɛɛ yi geeru nɛ, nge meya yen sãa yenu nu geeru nɛ, mi i ra bɩu wi ba mɔ Baali sã. ¹⁴ Adama wunɛ Yeremi, a ku kanaru ko tɔn ben sɔ. Domi baa bà n man soka ben wahalan saa sɔɔ, na ñ bu wurarimɔ.

Isireliba ba sãa nge dãa

te ta ñ maa arufaani mɔ

¹⁵ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
bɛɛ nɛn tɔn be na kɪ,
mba i kasu nɛn sãa yerɔ.
Domi murafitira i ra n mɔ.
I tamaa kon maa bɛɛn yãkunu mwa,
kpa i kun maa nɔni sɔɔre?
I tamaa kon de i yari wahalan di?

¹⁶ Yellu i sãa nge nɛn dãa geeru,
te ta kpare ta maa bii geenu marumɔ.

Adama tɛ kon dãa te ka ten kãasi kpuro dɔɔ meni subaru sɔɔ.

¹⁷ Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na raa bɛɛ gira nge dãa. Nena kon de kɔsa yu bɛɛ deema bɛɛ Isireliba ka bɛɛ Yudaba, kɔsa ye i kua i ka nɛn mɔru seeyan sɔ. Domi i bɩu wi ba mɔ Baali yãkunu koosimɔ.

Yeremin yɛnugibu

ba nùn seesi

¹⁸ Yinni Gusunɔ u man sɔɔsi ye nɛn tɔmbu ba man bɔkuamme. U man ben sanu sanusu sɔɔsi. ¹⁹ Na raa bu naane sãawa nge yãa te ba ka dɔɔ bu go. Na ñ yɛ kɔsa ba man

bwisikusimɔ, ba mɔ, bu de bu dɔa te sura ka ten marum. Bu tu wuna wasobun suunu sɔɔn di kpa bu ku maa ten yĩsiru nɔ.

²⁰ Adama wunɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, a sɔawa wi u ra siri dee dee.

Wuna a tɔnun gɔru ka win bwisikunu yɛ.

Wuna na nɛn weeweenu nɔmu sɔndia.

Na marawa n wa mɔru ye kaa bu kɔsia.

²¹ Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee ye u koo Anatɔtugibu kua, be, be ba kasu bu nɛn wɔaru wuna ba mɔ, n ku Gusunɔn gari gere ka win yĩsiru. Nà n maa yina, ba koo man go. ²² Yen sɔna wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u koo bu mɔru kɔsia. Ben aluwaasiba ba koo gbi tabu sɔɔ, kpa ben bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu bu gbi gɔɔrun sɔ. ²³ Domi u koo Anatɔtugibu nɔni swɔaru kpɛɛwa wɔɔ gè sɔɔ u koo bu mɔru kɔsia kpa goo kun tiare be sɔɔ.

Yeremi

u Yinni Gusunɔ gari bikiamɔ

12

¹ Yinni Gusunɔ, a sɔawa gemgii baadomma, na n kpɛ n nun siribu soku.

Adama ka mɛ, na kɪ n nun gɔanu bikia wunen gem mɛ sɔɔ.

Ye na bikiamɔ wee.

Mban sɔna durumgiin wɔaru ta ra n kuuramɔ.

Mban sɔna a ra de be ba n nun naane sɔa ba n wɔa bɔri yendu sɔɔ.

² Wuna a bu duura nge dɔru, ma ba nuuru kua, ba kpɛa ba binu marumɔ.

Mɛya wunen gari ra n wɔa ben nɔwɔ.

Adama yi n wɔa ben gɔruɔ.

³ Yinni Gusunɔ, a man yɛ.

A man waamɔ ma a nɛn gɔru wɛera,

a wa ma ga wɔa ka wunɛ.

A tɔn kɔso be wunɔ nge yɔa ni ba ra mwɛ bu sake.

A bu sɔɔru koowo a yi

tɔɔ te ba koo tɔmbu gon sɔ.

⁴ Sere saa yerà kaa n dera besen tem mu n wɔa nuku sankiranu sɔɔ. Wee yakasu kpuro gberamɔ, ma gbeeku yɛɛ ka gunɔsu gbimɔ besen tem mɛn tɔn kɔsobun sɔ. Domi ba gerumɔ ba mɔ, a n ben sanu sanusu waamɔ.

⁵ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

Yeremi,

à n ka naasugibu duka mɔ,

ma a bu kpana, a wasira,

amɔna kaa ka kpɪ a ka dumigibu duka da.

À n bɔri yendu mɔ sanam mɛ tem mu alafia mɔ tɔna,

amɔna kaa ko Yuudenin daaru tà n nim yiba ta yarimɔ.

⁶ Domi wunen mero bisibu ka wunen yenugibu ba nun naane sarirun kom kuamme. Wee ba nun nɔɔgiri suemɔ biruɔ. A ku bu naane ko, baa bà n nun gari dori sɔɔmɔ.

Yinni Gusunɔ

u win tɔmbu deri

⁷ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

na nɛn sɔa yeru deri. Na nɛn tɔmbu biru kisi,

be, be ba sɔa nɛn arumani.

Wee be, be na kɪ mɪ, na bu yiberɛba nɔmu sɔndia.

⁸ Domi ba man seesi nge gbee sunɔ

ge ga kukirimɔ dāa sɔwɔ.

Yen sɔna na n̄ maa bu kī nge yellu.

⁹ Ba kua nge gunɔ ge gunɔsu gasu su kasu su di.

Kon gbeeku yɛɛ kpuro soku yi na yi di.

¹⁰ Yiberɛ dabiru ba na nen tɔmbun temɔ ba mu sanku, nge mɛ yaa sabenu nu ra gberun dīanu sanku.

Tem mɛ, mu raa wā,
adama ba n̄ gāanu deri mi.

¹¹ Ba tem mɛ gɔsia nge tem saaram.

Wee mu sāare nge tɔnu wi u gɔɔ sumɔ u nuki sankire.

Tem mɛ kpuro mu kam kua.

Goo sari wi u mɛn weeweenu kua.

¹² Ka guunun wii kpiirɔ kpuro yiberɛba ba yɔwawa.

Na dera tabu bu tem mɛ kpuro wukiri.

Goo sari wi u wāa b̄ari yendu sɔɔ.

¹³ Wee ba dīanu duura, ma s̄aki kpia.

Ba tii wahala kua kam.

Sekura ba gā nɛ, Yinni Gusunɔn m̄arun s̄ɔ.

Nɔɔ mwɛɛ te Yinni Gusunɔ

u bwese ni nu ka Isireliba sikerene kua

¹⁴ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, bwese ni nu ka Isireliba sikerene, nu s̄awa tɔn k̄sobu. Nu tem mɛ mwa mɛ nɛ, Yinni Gusunɔ na Isireliba w̄ɛ mu n s̄a ben tubi. Wee ye na gerumɔ bwese nin s̄ɔ. Na nɛɛ, kon nu wuka saa nin tem di, kpa n Yudaba wuna nin suunu sɔɔn di. ¹⁵ Adama sanam mɛ na nu wuka na kpa, kon maa nin wɔnwɔndu ko kpa n de nin baatere tu wura ten temɔ mɛ ta tubi di. ¹⁶ Geema ba raa nen tɔmbu s̄ɔsi bu b̄re ka b̄u wi ba m̄ Baalin yīsiru, adama b̄a n ḡru gɔsia, ba m̄ nge mɛ n weene nen tɔmbu bu ko, kpa ba n b̄rumɔ ba n m̄, ka nɛ, Yinni Gusunɔn wāaru. Saa yera kon de bu sina ka nuku dobu nen tɔmbun suunu sɔɔ. ¹⁷ Adama bwese te ta yina tu man mem nɔwɔ, kon tu wukawa kpa n tu kpeerasia. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Kpaka ye ba kua

ka w̄ɛ damgii

13

¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, nɛ, Yeremi, n doo n kpaka dwe kpa n ye s̄eka p̄raɔ, adama n ku ye doke nim sɔɔ. ² Ma na kpaka ye dwa na s̄eka p̄raɔ nge mɛ u man s̄ɔwɔ. ³ Ma Yinni Gusunɔ u kpa n nɛɛ, ⁴ n kpaka ye suo kpa n se n da daa te ba m̄ Efaratiɔ kpa n ye bere mi, kpee w̄ru gagu sɔɔ. ⁵ Ma na seewa na da na ye berua mi, nge mɛ u gerua. ⁶ Ye n tɛ, u maa nɛɛ, n wuro Efarati mi, kpa n kpaka ye suama ye u raa nɛɛ, n bere mi. ⁷ Ma na seewa na da na kpaka ye sua mi ya raa beruan di. Adama na deema wee, ya sankira ya n̄ maa garu koorɔ.

⁸ Yera Yinni Gusunɔ u man s̄ɔwɔ u nɛɛ, ⁹ nge mɛya u koo Yudaba ka Yerusalemugibun tii suabu kpeerasia. ¹⁰ U nɛɛ, ba s̄awa tɔn k̄sobu, ba ku ra wure bu win gari nɔ. Ben ḡru kīrun gariya ba ra n ȳrari, kpa ba n b̄nu yirammɛ ba n s̄amɔ. Ba koo kowa nge kpaka ye, ye ya n̄ maa garu koorɔ mi. ¹¹ Nge mɛ ba ra kpaka s̄eke p̄raɔ, nge mɛya u raa Isireliba ka Yudaba kpuro sua u tii s̄eke ba n ka s̄a win tɔmbu, ba n win yīsiru sɔwɔ, ba n s̄a win buraru, kpa tɔmba n n̄n siaramɔ ben s̄ɔ. Adama ba n̄ win gari wure. Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Yinni Gusunɔn m̄aru

¹² Yinni Gusunɔ u nɛ, Yeremi s̄ɔwɔ u nɛɛ, n doo n nen tɔmbu Isireliba s̄ɔ ma wi, ben Yinni, u gerua u nɛɛ, tam bwāara wāawa tam s̄ɔ. Adama b̄a n wisa ba nɛɛ, ba ȳ mɛ, ¹³ saa yera kon bu s̄ɔ n nɛɛ, m̄suma wi, Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, u koo de win m̄ru yu ko nge tam mɛ mu koo Yerusalemun tɔmbu kpuro go, ka sinam be ba s̄ɔ Dafidin sina

gɔna sɔɔ, ka yāku kowobu, ka win sɔmɔbu, tem men tɔmbu kpuro gesi. ¹⁴ Kpa bu soona bu kɔsukuna, baaba ka bii, u n̄ ben goon wɔnwɔndu mɔ. Gāanu maa sari ni nu koo n̄n yōrasia sere u ka be kpuro go.

Yinni Gusunɔ u tɔmbu

kirɔ mɔ ben tii suabun sɔ

¹⁵ Bɛɛ, Isireliba,
i swaa dakio i nɔ, ye na gerumɔ.

I ku maa tii sua,
domi Yinni Gusunɔ u ka bɛɛ gari mɔ.

¹⁶ I Gusunɔ bɛɛn Yinni bɛɛrɛ wɛɛyo
u sere ka yam wɔkuru na
te ta koo de i sokukira guunu wɔllɔ.

Mɛya i yam bururam mara,
adama u koo de mu t̄ira mam mam
kpa mu gɔsia yam wɔku bakaru
nge te ta wāa gɔribun wāa yerɔ.

¹⁷ Ì kun gari yi swaa daki,
kon da n swī bɔkuɔ bɛɛn tii sua bin sɔ.
Kon nɔni yīresu yari n banda.

Domi ba koo bɛɛ Yinni Gusunɔn tɔmbu yoru mwɛeri
bu ka da tem tukumɔ.

¹⁸ Yinni Gusunɔ u man sɔɔwa u nɛɛ,
n sina boko ka win mero sɔɔwɔ n nɛɛ,
bu sinɔ temɔ domi ben sina furɔsu wɔruka
si su s̄a ben buraru.

¹⁹ Wee, wuu si su wāa sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia Negebua,
sin tɔmba doona kpuro,
ma wuu si, su kenua.
Goo sari wi u koo maa su kenia,
domi ba sin tɔmbu Yudaba gura kpuro sem
ba ka doona tem tukumɔ.

Ba Yerusalemun bɛɛrɛ wuna

²⁰ Wunɛ Yerusalemu, a nɔni seeyo a wa,
wee, wunen yiberɛba ba wee sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di.
Mana tɔn be na raa nun nɔmu sɔndia ba wāa,
bɛn sɔ a raa bɛɛrɛ mɔ.

²¹ Be ba raa nun sokumɔ yinni,
bà n nun sɛɛyasiabu na, mba kaa gere.
Saa ye sɔɔra wuriribu bu koo nun deema
nge tɔn kurɔ wi u yiire u kī u ma.

²² Kaa tii bikia gɔruɔ a nɛɛ, mban sɔna yeni ya nun deema.
Wunen tora dabinun sɔna ba wunen bekuru pota ka dam
ba nun sekuru doke.

²³ Etiopigii u koo kpī u win wasin gɔna kɔsi?
Musuku gbeeku ga koo maa kpī gu gen sansun bausu kɔsi?
Aawo.

Nge mɛya bɛɛ be i kɔsan dɔɔnɛ mɔ,
i n̄ kpɛ i gea ko.

²⁴ Yen sɔ, kon bɛɛ yarinasiawa
nge mɛ woo ga ra yakasu yarinasiɛ gbaburɔ.

²⁵ Wunɛ, Yerusalemu,
yɛn sɔ a nɛ, Yinni Gusunɔ duari,
ma a wunen naanɛ doke weesu sɔɔ,
wee ye na nun yīye.

²⁶ Kon wunen bekuru ghabia
kpa bu wunen tereru wa.

²⁷ Na waamə sakararu ka kuuki yi a m̀, sanam me a b̄nu gasirimə a s̄amə guunu wəllə ka yakasə. Ya s̄awa ḡa k̄sunu nen n̄ni s̄ə. Yen s̄, wunɛ Yerusalemu, kaa kam ko à kun tii d̄erasie. Saa yerà a mara, a ka tii d̄erasia.

Nim ḡə bakaru

14

¹ Sanam me nim ḡəra w̄a, Yinni Gusunə u Yeremi s̄əwa u n̄ɛ,

² Yudaba ba ḡə wooru s̄.

Goo maa sari ben wuu marosun k̄nnəsə. Wee ba w̄ruka temə ba nuki sankire. Ma Yerusalemugibu ba n̄əgiru sue ba faaba kanamə.

³ Damgibu ba bw̄ɛbw̄ɛbu ḡrimə bu nim kasuma. Adama bà n d̄kə da ba ku ra nim wa. Ba ra ḡsiraməwa ka koto gbebusu, kpa seku bakaru ta n bu m̀, ba n wuswaa ḡanu wukiri.

⁴ Tem mu besikira yèn s̄ gura kun n̄m̄. Ma sekura gbee wukobu m̀ ba wuswaa ḡanu wukiri.

⁵ Yaka bekusu sari. Batuma s̄əra n̄nnu ra ma kpa nu doona nu binu deri.

⁶ Wee gbeeku ketekunu nu w̄a guunu wəllə, nu wom gabirimə nge gbeeku b̄nu. Nin n̄ni tonda yèn s̄ yakasu sari.

⁷ Yudaba ba gerumə ba m̀, baa me sa taarɛ m̄ besen durum s̄, Yinni Gusunə, a sun somiə wunen ȳsirun beɛɛn s̄. Wee sa kua mem n̄ə sariba, ma sa nun torari.

⁸ Wunɛ wi bese Isireliba sa naanɛ s̄a, wuna a ra sun faaba ko wahalan saa s̄ə. Mban s̄na kaa n s̄a nge s̄ə wi u sarə besen temə u kpuna w̄ku teeru t̄na.

⁹ Mban s̄na kaa n s̄a nge wi ba w̄ri subaru s̄ə, n̄ kun me nge tabu durə wi u kpana u sun faaba ko, a sere w̄a besen suunu s̄ə. Yinni Gusunə, ma sa wunen ȳsiru s̄əwa, a ku sun deri.

¹⁰ Wee ye Yinni Gusunə u gerua win t̄mbun s̄. U n̄ɛ, ba ra k̄a ba n yaayaare m̀. Ba ku ra kp̄i bu sina bu tii n̄n̄ɛ. Ba n̄ maa n̄n w̄remə. U ben durum yaaye. Yen s̄na u bu s̄ɛyasiamə.

¹¹ Ma Yinni Gusunə u Yeremi s̄əwa u n̄ɛ, a ku t̄n be kanaru kua n ka bu gea kua. ¹² Domi baa bà n n̄ə b̄kua, na n̄ ben kanaru n̄əm̄. Bà n maa ȳku d̄ə mwaararuginu ka k̄nu ganu kua, na n̄ nu mwaamə. Kon de bu gbiwa ḡərun s̄ ka k̄si k̄si bararun s̄ ka maa tabu s̄ə.

¹³ Ma Yeremi u wisa u n̄ɛ, Yinni Gusunə, wee wunen s̄m̄bu ba wunen t̄mbu s̄əm̄ ba m̀, ba n̄ tabu wasi. Ḡəra kun maa duə ben temə. Kaa de ba n w̄awa b̄ri yendu s̄ə ka toro sindu.

¹⁴ Yinni Gusunə u maa n̄n s̄əwa u n̄ɛ, weesa ba gerumə ka nen ȳsiru. Na n̄ bu ḡre, na n̄ bu wooda gaa w̄. Meya na n̄ maa bu gari ḡɛ s̄əwa. K̄sinu ka sian gari ka ben ḡrusun gari yi ba gerumə, ye kpuro weesa. ¹⁵ Yen s̄, s̄m̄ be na n̄ ḡre mi, ba ka t̄mbu s̄əm̄ ba m̀, ba n̄ tabu wasi ben temə, ḡəra kun duə mi, kon de bu gbi tabu s̄ə, ka

gɔ̃ɔrun sɔ̃. ¹⁶ Kpa tɔn be ba maa weesun gari sɔ̃mɔ mi, ba n wɔruka Yerusalemun swɛɛ sɔ̃ gɔ̃ te, ka taa bin sɔ̃. Ba n̄ gɔ̃ wasi wi u koo bu sike, be ka ben kurɔbu ka bibu. Kon de ben nuku kɔ̃suru tu wɔriwa ben tii sɔ̃.

¹⁷ Yeremi u nɛɛ, Gusunɔ̃ u man sɔ̃ɔwa n̄ tɔn be sɔ̃ n̄ nɛɛ, nen nɔ̃ni yĩresu su kokumɔ bururu ka yoka, su n̄ yɔ̃re.

Domi wahala baka ya nen tɔmbu deema.

Ba bu so ba mɛera kua.

¹⁸ Nà n̄ yara na da yakasɔ̃, na ra tɔn be ba go tabu sɔ̃n̄ gonu wawa nu kpĩ.

Nà n̄ maa wurama wuuɔ̃, kpa n̄ deema tɔmba barɔ̃ gɔ̃ɔrun saabu.

Gusunɔ̃n̄ sɔ̃mɔbu ka yãku kowobu

ba ra n̄ den sirenɛwa tem mɛ sɔ̃.

Ba n̄ yɛ̃ ye ba mɔ̃.

Isireliba ba Yinni Gusunɔ̃

suuru kanamɔ̃

¹⁹ Yinni Gusunɔ̃, a besɛ Yudaba biru kisiwa mam mam?

A sun bwɛra yarawa?

Mban sɔ̃na a sun sɛɛyasiamɔ̃ a mɛera mɔ̃ ye ya n̄ bekuramɔ̃.

Sa bɔri yendu mara, adama sa n̄ tu wa.

Sa mara a sun bekiã, adama nɔ̃ni swãaru sɔ̃ra sa wãa.

²⁰ Yinni Gusunɔ̃, sa durum kua wunen mi.

Sa tuba ma nuku kɔ̃sura sa kua, besɛ ka besɛn baababa.

²¹ A wunen arukawani yaayo ye a ka sun bɔkua.

Wunen yĩsirun sɔ̃, a ku sun gɛm.

A ku maa Yerusalemu funɛ wã mi a wunen sina gɔ̃na yiikogia yii.

²² Bũu goo sari wi u koo kpĩ u gura nɛesia,

wɔllun tii, ta n̄ kpɛ̃ tu gura nɛesia.

Gusunɔ̃ besɛn Yinni, wuna a ra de gura yu nɛ.

Wuna sa maa naanɛ sãa. Domi wuna a ra ye kpuro ko.

15

¹ Yinni Gusunɔ̃ u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na n̄ nen tɔmbu Yudaba wɔnwɔndu kuammɛ, baa Mɔwisi ka Samuɛli b̃a n̄ na nen mi, bu ka man suuru kana ben sɔ̃. Kon bu sɔ̃wa n̄ nɛɛ, bu doonɔ̃ nen wuswaan di. ² B̃a n̄ maa wunɛ Yeremi bikia ba nɛɛ, mana ba koo da, ba koo gbiwa.

Gaba koo ben yaron gɔ̃ gbi, gɔ̃ wiya koo bu sua.

Gaba koo gbi tabu sɔ̃, gɔ̃ wiya koo bu sua.

Gaba koo gbi gɔ̃ɔrun sɔ̃, gɔ̃ wiya koo bu sua.

Kpa bu maa gabu yoru mwɛeri, yoo tera ba koo di.

³ Kon de kɛsinu nne yu bu deema. Ba koo gbi tabu sɔ̃, kpa bɔnu nu ben gonu gɛeri, kpa gbeeku yɛɛ ka gunɔsu bu di mam mam. ⁴ Biti ka bɛrum koo bwese tukunu mwa b̃a n̄ wa ye ya bu deema, ye Yudan sina boko Manase Esekiasin bii u kuan sɔ̃ kpuro Yerusalemɔ̃.

Yinni Gusunɔ̃

u koo Yudaba sɛɛyasia

⁵ Saa ye sɔ̃, Yerusalemu,

wara u koo wunen wɔnwɔndu wa.

Wara u koo nun wanyo kua.

Wara u koo na u bikia ye n nun m̀.

⁶ Wee a man deri, ma a biru wura.

Yen s̄, kon nun n̄ma doke n nun kpeerasia.

Domi na wasira ka baadomman w̄nw̄n te na nun kuamme.

⁷ Kon nen t̄n be sarawa nge dobi

wusun gb̄ara k̄nn̄s̄.

Kon de bu ben bibu bia, kpa n bu kam koosia.

Domi ba yina bu ben sw̄ε k̄si deri.

⁸ Kon de ben ḡminibu bu yani s̄eri dabiru kera

yi yi w̄a nim w̄kun goor̄.

Kon de yiber̄eba bu na

bu ben aluwaasiban m̄erobu w̄ri s̄̄ s̄̄ gb̄ara.

Kpa nuku sankiraru ka b̄erum ben m̄ero be deema subaru s̄̄.

⁹ Wi ba raa b̄εε w̄εm̄

ȳn s̄ u bii t̄n dur̄bu n̄ba yiru mara

u wasikiram̄.

U koo mam gbiwa sekum ka seku bakaru.

Be ba tie, kon de yiber̄eba bu bu gowa tabu s̄̄.

Ne, Yinni Gusun̄wa na yeni gerua.

Yeremi u Yinni Gusun̄

weeweenu koosim̄

¹⁰ Yeremi u n̄ε,

nen m̄ero, mban s̄na a man mara.

Wee na kua b̄ruro.

Domi nen s̄na tem men t̄mbu kpuro

ba sikirinam̄ ba sannam̄.

Na ñ goon mi ḡanu b̄kure,

na ñ maa goo ḡanu b̄kure.

Adama ka m̄ε, ba man b̄rusim̄wa kpuro.

¹¹ Ma Yinni Gusun̄ u n̄ε,

kon nun yakia wunen gean s̄,

kpa n nun wunen yiber̄eba kamia

wahala ka nuku sankiranun saa.

¹² Goo kun kp̄ u sisu b̄̄ku,

si su wee s̄̄ ȳsan n̄m geu gian di

ka sere maa sii gandu.

¹³ Kon de yiber̄eba bu na

bu tem men arumani kpuro gura

nen t̄mbun durum s̄ ye ba kua tem m̄ε kpuro s̄̄.

¹⁴ Kon de bu ben yiber̄eba s̄ tem tukum̄ mi ba ñ ȳ.

Domi nen m̄ru seewawa be s̄̄ nge d̄̄.

¹⁵ Yera Yeremi u Yinni Gusun̄ wisa u n̄ε,

a kpuro ȳ.

A man yaayo. A ku man duari.

A be ba man n̄ni s̄̄m̄ m̄ru k̄sio.

A ku man ḡ, wun̄ wi a suuru m̄.

A ȳ ma wunen s̄na na sekuru s̄̄wa.

¹⁶ Wunen gari kpurowa na swaa daki.

Ma na yi doke ḡrū.

Yiya yi man nuku dobu w̄.

Gusun̄ w̄llu ka tem Yinni,

a n ȳ ma wunen ȳsira na s̄̄wa.

¹⁷ Meya na ñ wure n sina ka t̄n yaa kasikiobu

su ka nuku dobu ko sannu.

Na tii gɔwawa na sɔ nɛ turo,
domi a dera nɛn mɔru seewa.

¹⁸ Yinni Gusunɔ,
mban sɔna na wahala mɔ sere ka tɛ.
Mban sɔna ya sɔa nge boo wi u ku ra kpe.
Yinni, kaa n man sɔawɛwa nge bwia ye ya n naanɛ mɔ,
n kun mɛ nge daa te ta ra nim kpe?

¹⁹ Ma Yinni Gusunɔ u Yeremi wisa u nɛɛ,
a n gɔsirama nɛn mi,
kon de a maa ko nɛn sɔm kowo.
A n wura a mem saarinu deri
kpa a gari arufaanigii gere,
kon maa nɛn gari doke wunen nɔwɔ.
N n mɔ wuna kaa gɔsira ben mi,
beya n weenɛ bu wurama wunen mi.

²⁰ Kon de a n dam mɔ
nge gbɔra te ba kua ka sii gandu.
Ba koo ka nun tabu ko,
adama ba n nun kamiamɔ.
Domi ko na n ka nun wɔa n nun faaba ko.

²¹ Kon nun yakia tɔn kɔsobun nɔman di.
Kpa n nun wɔra be ba nuki sosun nɔman di.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Gusunɔ u yina

Yeremi u kurɔ sua

16

¹ Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔwɔa u nɛɛ, ² a ku kurɔ sua, kpa a ku bibu ma tem mini.

³ Wee ye ya koo bii be ba koo marura tem mɛ sɔɔ deema, ka ben merobu ka ben tundobu.

⁴ Barara ta koo bu go. Ba n bu gɔɔ swiyyammɛ. Ba n maa bu sikumɔ. Ba koo kowa taaki tem sɔɔ. Be ba tia kpa bu bu go tabu sɔɔ, n kun mɛ, gɔɔru tu bu go, kpa gbeeku yɛɛ ka gunɔsu ben gonu di.

⁵ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, a ku du diru mi ba gɔɔ wooru sɔ a ka bu duura. Domi na nɛn bɔri yendu wuna tɔn ben min di. Na n ben kɪru mɔ, meya na n maa ben wɔnwɔndu mɔ. ⁶ Damgibu ka bwɛɛbwɛɛbu ba koo gbiwa. Ba n bu sikumɔ, ba n maa ben gɔɔ wooru sinamɔ. Goo kun tii muririmɔ, goo kun maa kɔnimɔ ben gɔɔn nuku sankiranun sɔ. ⁷ Bɛn tɔmba gu mi, ba n goo wasi wi u koo ka bu dɪanu naawa u ka bu nukuru yemiasia. Goo maa sari wi u koo ka bu tam naawa u ka bu dam kɛ, baa n n ben meron na u gu, n kun mɛ, ben tundo.

⁸ Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔwɔa u nɛɛ, yɛnu mi ba tɔɔ baka dim mɔ, a ku du mi, i di i nɔ ka be sannu. ⁹ Domi nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ, na kon yam min nuku dobu kpeerasia bɛɛn nɔni biru. Ba n maa nuku dobun womusu ka be ba suanamɔn nɔɔguru nɔwɔ mi.

¹⁰ Sanam mɛ kaa tɔn be gari yi nɔɔsia, ba koo nun bikia bu nɛɛ, mban sɔna nɛ, Yinni Gusunɔ na bu nɔni swɔa tenin bweserun gari sɔwɔmɔ. Mba ba nɛ, Gusunɔ ben Yinni torari.

¹¹ Saa ye sɔɔra kaa bu wisi a nɛɛ, ben baababa ba man deri, ma ba da ba bɪnu sɔwa ba yiira nin nuurɔ, ma ba man biru kisi, ba n nɛn woodaba mem nɔwɛ. ¹² Ma ben tii ba kɔsa kua n kere ben baaba be. Wee ben baawure u yɔrari u win gɔrun kɪru kankam swi. Ba n nɛn gari swaa dakimɔ. ¹³ Yen sɔ, kon bu yara tem minin di, kpa bu da tem mi ben baababa ka ben tii ba n yɛ. Miya ba koo bɪnu sɔ sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru. Domi na n maa bu durom gam kuamme.

Isireliba ba koo wurama

¹⁴ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, yen sɔna tɔnu ganu sisi nɔ sɔɔ ba n maa bɔrumɔ bu nɛɛ, ka Yinni Gusunɔn wɔaru wi u Isireliba yarama Egibitin di. ¹⁵ Adama ba koo bɔrewa bu nɛɛ,

ka Yinni Gusunɔn wāaru wi u Isireliba yarama saa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di ka sere tem mi u raa bu yarinasian di. Domi kon de bu wurama ben temɔ mɛ na raa ben baababa wɛ.

Sɛɛyasia bi bu wee

¹⁶ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee, kon yiberɛba seeya bu Isireliba mwɛeri nge mɛ susure kowobu ba ra swɛɛ mwɛeri. Yeniban biru, kon maa yiberɛ gabu seeya bu bu wɔri bu go gungunu wɔllɔ ka guunɔ, ka sere maa kpee baaba sɔɔ nge mɛ taasobu ba ra yɛɛ wɔri bu go. ¹⁷ Domi nɛn nɔni yi ben sanu sanusu mɛera, sin gasu kun berua nɛn nɔni sɔɔ. Mɛya na maa ben toranu kpuro waamɔ. ¹⁸ Kon bu ben durum are wɛ mam mam. Domi ba nɛn tem disi doke mɛ mu sãa nɛn arumani, ma ba dera mu ben bũun bwāarokunu yiba ni nu ñ wāaru mɔ.

Tɔmbu kpuro

ba koo Gusunɔ tubu

¹⁹ Yeremi u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, a sãawa nɛn dam
ka nɛn kuku yee dangiru, nɔni swāarun saa.
Wunen miya handunian goonu nne kpuron tɔmbu ba koo na,
kpa bu nɛɛ, weesa ben baababa ba swii.
Ben bũnu nu ñ gāanu sosi, nu sãawa kam dirum.

²⁰ Tɔnu u koo kpɪ u tii kua ye u koo sã.
Adama ka gem, nu ñ sãa Gusunɔ.

²¹ Yen sɔna, wunɛ Yinni Gusunɔ a nɛɛ,
kaa bu wunen dam sɔɔsi,
kpa bu gia ma wuna a sãa Yinni Gusunɔ.

Yudaban durum

ka ben sɛɛyasiabu

17

¹ Yudaban durum ya yorua ben gɔrusɔ.

Ya maa sɔɔsire ben yāku yenun kāanu sɔɔ.

Ma n sãare ba ye yorua mi,
ka yorutii sisugia ka kpee te ta bɔbunu bo.

² Ya sãawa seeda ye ya bu taare wɛɛmɔ.

Nge mɛya ben bũu turanu ka ben bwāarokunu
ka ben dāa kubenu ka ben gungunu mi ba ra bũu wi ba mɔ Asitaate sã,
ya maa bu taare wɛɛmɔ.

³ Yen sɔna nɛ, Yinni Gusunɔ,
kon nɛn guu tɛn mi ba ra man sã,
ka ben dukia ka ben gbea
ka gungunu mi ba ra bũnu sã
yiberɛba nɔmu beria, ben durum yen saabu
ye ba kua ben tem mɛ kpuro sɔɔ.

⁴ Ben toranun sɔna ba koo ben tem bia
mɛ mu sãa ben tubi.

Kon bu ko ben yiberɛban yobu,
kpa bu da tem mi ba ñ yɛ.
Domi ba dera nɛn mɔru ya yabura nge dɔɔ.
Ya ko n maa yaburewa sere ka baadommaɔ.

A kun tɔnu naane sãa

⁵ Nɛ, Yinni Gusunɔwa na nɛɛ,
bɔrigiwa wi u win gɔru siiya nɛn min di,
ma u tɔnu naane sãa, u tãsa wi sɔɔ.

⁶ U ko n wɔnwɔndu soorewa
 nge dāa kiki si su wāa mi gāanu ku ra kpi.
 U ñ nuku dobu wasi.
 U ko n wāawa tem saarama mi goo sari.
⁷ Adama domarugiiwa wi u win naane doke ne, Yinni Gusuna sɔɔ,
 ma win toro sindu ta wāa ne sɔɔ.
⁸ Yēro ko n sāawa nge dāa te ta yō daarun gooro,
 tèn gbini yi ku ra nim bie.
 Dāa ten bweseru ta ku ra n yam susuru gara.
 Ten wurusu ra n bekusu sāawa saa kpuro.
 Sōo sārerun saa yà n na,
 ta ku ra gbere, baa wōo ge gbebura yōra.
 Meya ta ku ra maa marubu yōre.
⁹ Tɔnun gōru ga ra kōsa berewa.
 Meya gen barara ku ra bekure.
 Goo u wāa wi u koo kpī u gen bwisikunu gia?
¹⁰ Ne, Yinni Gusunawa
 na ra tɔnun gōru ka win bwisikunu wēeri,
 n ka nùn ye u kuan are wē.
¹¹ Wi u dukia gurama ka swaa kōsa,
 u sāawa nge kusu ge ga sīa tuka wee ye ga ñ ka.
 Dukia ye, ya koo nùn deriwa
 win wāarun suunu suunuka sɔɔ,
 kpa u n sāa nge gari bako win wāa dāakiru sɔɔ.

Yinni Gusuna turowa

u sāa wāarun bwia
¹² Besen sāa yee dɛeraru
 ta sāawa nge sina kita yiikogiru
 te ta wolle suare yellun di.
¹³ Yinni Gusuna, wuna bese Isireliba sa yīiyɔ.
 Be ba nun biru kisi, ba koo sekuru wa.
 Be ba ka nun tondine, ba koo bu duari.
 Ba ko n sāawa nge bèn yīsa ba yorua tua sɔɔ.
 Domi ba wune Yinni Gusuna deri,
 wune wi a sāa nge bwia yèn nim mu wāaru wēmɔ.

Yeremi u Yinni Gusuna

somiru kanama
¹⁴ Yinni Gusuna, a man bekio,
 kpa n wa n bekura mam mam.
 A man faaba koowo kpa n faaba wa.
 Domi wune turowa na ra n siarama.
¹⁵ Yinni Gusuna, wee, tamba man bikiamɔ ba mɔ,
 mana nɔni swāarun gari yi a bu sōowa mi, yi woo.
 I den bu wɔrima.
¹⁶ Adama na ñ yine n wunen tambu kpara.
 N ñ ne, na sende nɔni swāa ten tōru tu ka na.
 Wunen tii, a yē me.
 A maa yē gari yi na yara nen nɔn di kpuro.
¹⁷ Yen sɔ, a ku de na n maa berum soore wunen sɔ,
 wune wi a sāa nen kuku yeru nɔni swāarun saa.
¹⁸ A de be ba man nɔni sōomɔ bu sekuru wa.
 Kpa ne, na kun tu wa.
 A de bu diiri, kpa ne, na n wāa ka toro sindu.
 A de nɔni swāaru tu bu deema,

kpa a bu seeyasia n kpã.

*T*ɔɔ wɛrarugirun bæere wɛɛbu

¹⁹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, Yeremi, a seewo a da a yɔra kɔnnɔwɔ ge ba mɔ tɔmbun kɔnnɔ mi Yudaban sinambu ba ra ka du kpa bu ka yari, kpa a maa da a yɔra kɔnnɔ si su tien mi. ²⁰ Kpa a bu sɔ a nɛɛ, be, Yudaba ka ben sunɔ ka be, Yerusalemugibu, be kpuro be ba dumɔ kɔnnɔ sin min di, bu nɛ Yinni Gusunɔgia swaa dakio bu nɔ. ²¹ Na nɛɛ, ba n tii se kpa bu ku raa sɔmunu sɔbe tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ. Bu ku raa maa nu duusia Yerusalemun gbãra kɔnnɔsun di. ²² Bu ku raa mam nu yara ben yenusun di. Bu ku sɔmburu garu ko. Adama bu sanam mɛ yiiyo nɛ, Yinni Gusunɔn sɔ nge mɛ na ben baababa yiire. ²³ Geema, ben baaba be, ba swaa taaya. Ba n man swaa daki. Ba nen sɔɔsinu yina.

²⁴ Adama be, bɔ n man swaa daki ka gem, ma ba n sɔmunu ganu duusie Yerusalemun kɔnnɔsun di tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ, ma ba tɔɔ te yi nɛ, Yinni Gusunɔn sɔ, ma ba n sɔmburu garu kue te sɔɔ, ²⁵ saa yera sinam be ba sɔ Dafidin sina gɔnɔɔ ka ben sina asakpɔbu ba koo du saa Yerusalemun kɔnnɔ sin min di, ba n tabu kekɛba dua, be dumi gawe, kpa gabu ba n dumi sɔni. Mɛya Yudaba kpuro ka Yerusalemugibu kpuro ba koo maa du mi, kpa Yerusalemu ya n tɔmbu yiba sere ka baadommaɔ. ²⁶ Tɔmba koo na nen sãa yero Yudan wusu ka Yerusalemun baru kpaanu kpuron di ka Benyamɛn tem di, ka sere maa guunun di ka wɔwin di, ka sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gian di, tem mɛ kpuron di gesi, bu yãku dɔɔ mwaaruginu ko ka siarabun yãkunu, kpa bu ka kɛnu na, kpa bu turare dɔɔ doke mi. ²⁷ Adama bɔ kun nen gari swaa daki, yi na nɛɛ, bu man tɔɔ wɛrarugii te yiiya, ma ba dumɔ Yerusalemun kɔnnɔsun di, ba n sɔmunu sɔɔwa, tɔɔ wɛrarugii te sɔɔ, saa yera kon wuu ge dɔɔ doke wi u n gbimɔ kpa be kpuro bu dɔɔ mwaara.

Yeremi u da mɔmɔn yenuɔ

18

¹ Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, ² a seewo kpa a da mɔmɔn yenuɔ. Miya kon nun gari sɔ.

³ Ma u seewa u da mɔmɔn yenu mi. U deema wee u wekeru mɔ. ⁴ Weke te u mɔ mi, ta n gea kue. Ma u ten sɔn te sua u ka weke kpaaru kua te ta nɔn wɛre. ⁵ Yera Yinni Gusunɔ u nɛɛ, ⁶ mban sɔna na n kpɛ n ka bæe Isireliba ko nge mɛ. Wee nge mɛ mɔmɔ wi, u sɔndu sua u neni win nɔmuɔ, nge mɛya i maa wãa nen nɔmuɔ. ⁷ Gasɔ, na ra gere bweseru garun sɔ n nɛɛ, kon tu wuka n sura nge dãa, kpa n tu kam koosia. ⁸ Adama bwese te, tã n ten daa kɔsa ta nuku kɔsuru deri, na ra tu deriwa na kun maa tu kɔsa kue. ⁹ Mɛya gasɔ, na ra maa gere bweseru garun sɔ n nɛɛ, kon tu seeya. ¹⁰ Adama bwese te, tã n kɔsa mɔ ma ta n nen gere swaa sue, na ku ra maa tu gea ye kue ye na raa gɔru doke mi. ¹¹ Yen sɔ, a Yudaba ka Yerusalemugibu sɔɔwɔ a nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ na sɔru mɔ n ka bu kɔsa kua. Na yen kpunaa yi. N n men na, ben baawure u win daa kɔsa derio u wurama nen mi.

¹² Adama ba koo gere bu nɛɛ, mban sɔna ba koo kɔsi. Ben baawure u koo win bwisiku kɔsunu swiwa u ko ye u ki.

Isireliba ba Gusunɔ yina

¹³ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
Isireliba ba gãa kɔsunu kua n sara.
I bwesenu kpuro bikio,
wara u yenin bweseru nɔɔre.

¹⁴ Nim mu ra kokubu kpe Libanin guunu wɔllun di?

Daa te ta kokumɔ,
ta ra nim gem kpe?

¹⁵ Adama nen tɔmbu ba man duari
ba da ba bɔnu turare dɔɔ dokeammɛ.
Ya dera ba n yɛ ye ba mɔ ben swɛɛ sɔɔ.
Ba ben yellun swaa dosu derimɔ,

ma ba swaa kisi swii.

¹⁶ Ba dera ben tem mu sankira.
Ma tɔmbu ba bu yɛɛmɔ baadomma.
Wi u sarɔ mi gesi, ù n mu wa,
u ra wiru kparewa.

¹⁷ Yen sɔna kon de bu yarina yiberɛban wuswaaɔ
nge tua ye sɔɔ yari yerun woo ga yarinasia.
Kon bu biru kisi.
Na ñ bu mɛɛrimɔ sanam mɛ ba nɔni sɔɔre.

Ba nɔɔ tia kua

bu ka Yeremi mwa

¹⁸ Yera tɔn be, ba nɛɛ, su Yeremi nɔɔ tia kua su nùn mwa. Domi wooda kun gbimɔ baa
yãku kowobu bà kun wãa. Bwisi kun kpeemɔ baa bwisigibu bà kun wãa. Gusunɔn gari
kun gbimɔ yèn sɔ win sɔmɔba sari. Ñ n mɛn na, i na su nùn wɔri su yaa kasiki, kpa su ku
maa win gari nɔ su sere yi laakari ko.

¹⁹ Saa yera Yeremi u Yinni Gusunɔ kana u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ,
a man swaa dakio.
A nɛn yiberɛban gari yi nɔɔwɔ.

²⁰ Kaa de gea yu gɔsira kɔsa?

Wee ba dɔkɔ kpiriru gba
bu ka man kpɛɛ sɔɔ.
A yaayo ma na yɔra wunen wuswaaɔ ben sɔ,
na ka nun gari kua
kpa a ku maa ka bu mɔru ko.

²¹ Yen sɔ, a de gɔɔru tu ben bibu go.
A de bu gbisuku tabu sɔɔ,
kpa kurɔbu bu durɔbu ka bibu bia,
kpa bu ko gɔminibu.

A de baranu nu durɔ be go,
kpa bu ben aluwaasiba go tabu sɔɔ.
²² A de tabu kowo wuunu nu bu wɔri.
Kpa wuri yi nɔɔra ben yenusɔ.

Domi ba dɔkɔ kpiriru gba
bu ka man kpɛɛ te sɔɔ.
Ba man yina bɛria nɛn swaa sɔɔ.

²³ Adama wunɛ, Yinni Gusunɔ,
a ben nɔɔsinaa kpuro yɛ,
ye ba kua bu ka man go.
Yen sɔ, a ku bu ben toranu wɔka.
A ku ben durum ye duari.

A de bu fukura wunen wuswaaɔ.
A bu sɛɛyasio wunen mɔrun saa sɔɔ.

Weke te ta kɔsira

19

¹ Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, a dɔo mɔmɔn mi a boo dwe ge ba kua ka sɔndu.
Kpa a yãku kowo be ba bukure ka wuun guro gurobu mɛnna, ² kpa i da wɔwa ye ba mɔ
Beni Hinɔmuɔ ye ya wãa kɔnnɔ gen mi gia, mi ba ra wekenu mɔm. Miya kaa nɔɔgiru sua
a gari gere yi kon nun sɔ. ³ Kaa Yudaban sinambu ka Yerusalemugibu sɔ bu swaa dakio
bu nɔ ye nɛ Gusunɔ, Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ na gerua. Kon de nɔni
swãaru tu na Yerusalemɔ sere wi u ten gari nua kpuro, win swasu su sikari. ⁴ Domi ba
man deri, ma ba yam mi disi doke. Ba bũnu turare dɔɔ dokea mi, ni be ka ben sikadoba

ka ben sinambu ba ñ yē. Ma ba tən dabinu go mi, be ba ñ gāanu kue. ⁵ Ba būu wi ba mē Baali yāku yeru bania gunguru wəllō. Miya ba ra ka ben bibu yāku dōō mwaararugiru ko, yāku tən bweseru na ñ bu yiire, na ñ mam ten bwisikunu koore.

⁶ Yen sōna nē, Yinni Gusunō na nēē, tōnu ganu sisi nì sō ba ñ maa wōwa ye sokumō Tofeti ñ kun mē Beni Hinōmu. Ba koo ye sokuwa tən goo yeru. ⁷ Wōwa yen miya kon Yudaba ka Yerusalemuḡibun nōō tia ye ba kua kam koosia, kpa n de yiberēba bu bu go tabu sōō. Kon de gbeeku yēē ka gunōsu ben gonu di. ⁸ Kpa n de Yerusalemu yu ko bansu si ba koo yēē. Wi u sarō mi kpuro, ù n ye wa, u biti soora u wia ko nōni swāa ten sō. ⁹ Kon de yiberē be, bu bu nōni sō sere bu ben berusebu ka ben bibun gonun yaa di.

¹⁰ Yen biruwa wunē Yeremi kaa boo ge kōra tən be ba ka nun da min wuswaaō. ¹¹ Kpa a nēē, nē Gusunō, wəllu ka tem Yinni na nēē, kon bu yarinasia kpa n wuu ge kāsuku nge boo ge, ge ba ñ kpē bu maa sōmē. Tofetin wōwa miya ba koo tōmbu sike yèn sō ba ñ maa ayeru wasi gam. ¹² Mēya kon tem mē ka mēn tōmbu kua, kpa Yerusalemu yu ko nge Tofeti. ¹³ Yerusalemuḡibun yenusu ka Yudaban sinambun yenusu, yenusu kpuro gesi mi ba ra būnu turare dōō dokeye ka mi ba ra suru ka kperi ka sōō sā, ka sere mi ba ra maa būnu ganu sā, si kpuro su koo disi duurawa nge Tofeti.

¹⁴ Yen biru, Yeremi u gōsirama Tofetin di mi Yinni Gusunō u nùn gōra u win gari gere. Ma u na u yōra Yinni Gusunōn sāa yerun yaaraō u tōmbu kpuro sōōwa u nēē, ¹⁵ Gusunō Isireliban Yinni wi u wəllu ka tem mō u nēē, wee u koo de kōsa ye u raa gerua kpuro yu Yerusalemu ka yen wuu si su tie deema. Domi sin tōmba swaa taaya, ba ñ win gere nua.

Ba Yeremi dāa doke

20

¹ Yera sōō teeru, Pasuri Imerin bii wi u sāa yāku kowo u ka maa sāa Yinni Gusunōn sāa yerun kōsobun tənwero u nua ma Yeremi u yeniban gari gerua. ² Yera u dera ba nùn so, ma ba nùn dāa doke nge wiuro Yinni Gusunōn sāa yerō, kōnnō ge ba sokumō Benyamēen kōnnōn bera gia. ³ Adama yen sisiru bururu, Pasuri u Yeremi dāa ye wuna. Ma Yeremi u nùn sōōwa u nēē, Yinni Gusunō kun maa nun sokumō Pasuri. Yīsi ten tubusiana bōri yēnda ka nun sikerenē. Adama tē, u nun sokumō Magōō Misabibu. Yen tubusiana nandabu ka nun sikerenē. ⁴ Domi Yinni Gusunō u gerua u nēē, u koo wunē ka wunen bōrōba nandabu kpēē. U koo de bēen yiberēba bu bēen gabu go tabu sōō, kpa a ye wa ka wunen nōni. Kpa Babilonin sina boko u Yudaba go kpa u gabu yoru mwēeri u ka da Babiloniō. ⁵ U koo de yiberēba bu Yerusalemun arumani gura, ka sōma ye tōmba kuan are kpuro, ka sere gāa gee ni nu wāa ye sōō. U koo de bu Yudaban sinambun arumani gura, kpa bu ka ye kpuro da Babiloni mi. ⁶ Pasuri, wunē ka wunen yenugibu, ba koo bēe yoru mwa bu ka da Babiloniō. Miya i ko i gbi, wunē ka be a gari weesugii kua, kpa bu bēe sike mi.

Yeremi u Yinni Gusunō

weeweenu koosimō

⁷ Yinni Gusunō, a man kōkura,
ma na wunen gari wura.

A man sēre a kamia.

Wee tōru baatere

tōmbu kpuro ba ra n man yēēmōwa,

kpa ba n man gari bōkō mō.

⁸ Nā n kī n gari gere,

sere n nōōguru sua ka dam n nēē,

yiberēba ba wee bu sun dam dōre,

kpa bu sun kam koosia.

Yinni Gusunō,

tōmba ra n man yēēmōwa wunen garin sō baadomma.

⁹ Nā n nēē, kon nun deriwa,

na ñ maa wunen gari kparamō,

n da n s̄awa nge d̄ɔ u w̄a nen wasi s̄ɔ
u nen kukunu menim̄.

Kpa n kookari ko n ka tii marisi,
adama na ku ra kp̄i.

¹⁰ Na n̄ɔm̄ t̄n dabinu nu man k̄sa bwisikusim̄.

Ba m̄, nandabu w̄a baama.
Su ka win gari da wirugibun mi.

Be ba raa ka man n̄ɔ tia s̄a
ba m̄erim̄ n̄ n kon sokura.

Ba m̄, s̄r̄okudo kon de bu man samba ko.

Kpa bu wa bu man mwa bu m̄ru k̄sie.

¹¹ Adama na ȳ ma wun̄ Yinni Gusun̄, a w̄a ka ne
nge tabu dur̄ damgii.

Yen s̄na be ba man n̄ni s̄ɔm̄ ba koo sokura.

Ba n̄ kp̄ bu man kamia.

Yen s̄na ba koo sekuru wa
kpa ba n tu yaaye sere ka baadomma.

¹² Wun̄ Gusun̄ w̄llu ka tem Yinni,

wun̄ wi a ra t̄nu w̄eri,

a ka wa u n s̄a gemgii,

kpa a n win bwisikunu ka win ḡrun gari ȳ,

wuna kon de a nen yiber̄ba m̄ru k̄sie.

Domi wuna na tii n̄mu s̄ndia.

¹³ I Yinni Gusun̄ siaro ka womusu.

Domi u ra w̄nw̄ndo w̄re

saa t̄n k̄son n̄man di.

¹⁴ T̄ɔ b̄rigira t̄ɔ t̄ s̄ɔ ba man mara.

T̄ɔ te, tu ku domaru wa.

¹⁵ B̄rurowa wi u da u nen tundo s̄ɔwa u n̄e,

wee, ba n̄n bii t̄n dur̄ marua.

Ma labaari ye, ya n̄n nuku doo bakabu w̄.

¹⁶ Dur̄ wi, u kam koowo

nge wuu si Yinni Gusun̄ u kam koosia

u n̄ sin w̄nw̄ndu kue.

Kpa u wuri n̄ bururu,

kpa u tabun wurenu n̄ s̄ɔ s̄ɔ gb̄ara.

¹⁷ Mban s̄na Gusun̄ u n̄ yande dere n gbi

sanam m̄ na w̄a nen meron nukur̄,

kpa nuku te, tu yande ko nen sikiru,

kpa na n w̄a mi sere ka t̄.

¹⁸ Mban s̄na na yara nen meron nukurun di,

na ka sere wahala yeni ka wasi wuriri bini waam̄,

ma nen w̄ara wiru gooram̄ ka sekuru.

Yerusalemu koo kam ko

21

¹⁻² Sina boko Sedesiasi u Pasuri, Maakiyan bii, ka Sofoni, ȳku kowo Maseyan bii ḡra Yeremin mi, bu n̄n s̄ bu n̄e, u bu bikiaru kuo Yinni Gusun̄ mi, domi Nebukanesaa, Babilonin sina boko, u ka bu tabu m̄. S̄r̄okudo Yinni Gusun̄ u koo n̄n maamaaki gaa kpare ben s̄, kpa u wa u bu deri. Yera Yinni Gusun̄ u ka Yeremi gari kua.

³ Ma Yeremi u t̄n be wisa u n̄e, bu doo sina boko Sedesiasin mi bu n̄e, ⁴ ameniwa Gusun̄ Isireliban Yinni u gerua. U n̄e, wee, u koo de ben tabu kowo be ba ka Babilonin sina boko ka win t̄mbu sannam̄ wuun birū bu duki su bu wura wuu ge s̄ɔ. ⁵ Kpa wi, Gusun̄n tii u ka be Yudaba sanna ka m̄ru u bu win dam s̄ɔsi, ⁶ u de bara k̄suru tu hunde koniba kpuro w̄ri tu go wuu ge s̄ɔ, t̄mbu ka yaa sabenu. ⁷ Yen biruwa u koo sina boko Sedesiasi, Nebukanesaa n̄mu beria, wi ka win s̄m kowobu ka win t̄n be

ba wāa wuu ge sɔɔ, be ba gesi yara bararun di, ka tabun di, ka gɔɔrun di. Be kpurowa Nebukanesaa u koo go. U ñ ben wɔnwɔndu mɔ. U ñ maa goo derimɔ.

⁸ Wee ye Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔɔwa win tɔmbun sɔ. U nɛɛ, wee, u bu swaa yiru yiyammɛ, swaa yèn mi wāara wāa, ka yèn mi gɔɔ u wāa. ⁹ Wi u koo gesi yōra wuu ge sɔɔ, u koo gbiwa tabu sɔɔ, ñ kun mɛ ka gɔɔru, ñ kun mɛ ka bararu. Adama wi u yara u tii Babilonigibu wɛ be ba bu tarusi, yēro koo win wāaru wɔra. Teya ta ko n sāa win arumani ye u kpīa u yara. ¹⁰ Domi u yōrariwa u wuu ge kōsa kua, n ñ mɔ gea. U koo gu Babilonin sina boko nɔmu sɔndiawa u gu dɔɔ meni.

Gari yi Yinni Gusunɔ

u Dafidin bweseru sɔɔwa

¹¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, ameniwa wunɛ Yeremi kaa Yudaban sina bokon bweseru sɔ. A nɛɛ, bu nɛ, Yinni Gusunɔn gari nɔɔwɔ.

¹² Be, Dafidin bweseru, ba n da gem swīi baadomma. Kpa bu be ba dam dɔre yakia be ba bu dam dɔremɔn nɔman di. Bā kun kue mɛ, nɛn mɔru ya koo bu yabure ben kom kɔsum sɔ. Ba ñ maa kpɛ bu ye go.

¹³ Kon Yerusalemugibu wɔri. Be, be ba wāa wɔwa sɔɔ kperun wɔllɔ, baa bā n gerumɔ ba mɔ, wara u koo kpī u du ben wāa yerɔ, u ben kuku yeru turi.

¹⁴ Kon bu sɛɛyasia nge mɛ ben kookoosu nɛ. Kon ben sina kpaaru dɔɔ meni te ba bana ka dāa ye ba mɔ sɛduru, kpa ye ya ka tu sikerenɛ kpuro yu dɔɔ mwaara.

22

¹ Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, a doo Yudan sina bokon yenuɔ kpa a bu gari yini sɔ. ² A nɛɛ, wi, Yudaban sina boko, wi, wi u sɔ Dafidin sina gɔnaɔ, ka win bwāabu ka win tɔmbu ka be ba gesi wāa sina kpaaru mi, ³ bu nɛ, Yinni Gusunɔn gari yini swaa dakio bu nɔ. Bu gem swīiyɔ. Bu be ba dam dɔremɔ wɔro be ba bu dam dɔremɔn nɔman di. Bu ku sɔbu ka gɔminibu ka gobekuban gāanu mwa ka dam. Bu ku maa taare sarirugibu go yam mini. ⁴ Bā n wooda yeni mem nɔɔwa, gabu ben bweseru sɔɔ, ba ko n bandu diiwa ba n sɔ Dafidin sina gɔna yeni sɔɔ. Ba koo du saa kɔnnɔ minin di ba n dua tabu kɛkɛ sɔɔ ye dumi gawe, ñ kun mɛ, ba n dumi sɔni, be ka ben bwāabu ka ben tɔmbu. ⁵ Adama bā n yina bu ye mɛn nɔɔwa, sere ka nɛ, Yinni Gusunɔn wāaru, sina kpa te, ta koo kowa bansu.

⁶ Wee ye na maa gerua Yudaban sina kpaarun sɔ. Na nɛɛ, baa mɛ na sina kpa te wa ta wā nge dāa sɔɔ ge ga wā Galadio, ñ kun mɛ, nge Libanin guurun wii kpiiru, ka gem kon tu bansu koosia.

Goo kun maa sinamɔ mi.

⁷ Kon tabu kowobu tabu yānu sebusia bu tu wɔri.

Kpa bu ten gbere yi ba kua ka dāa ye ba mɔ sɛduru wukiri bu dɔɔ doke.

⁸ Tɔn tuko dabinu ba koo sara wuu gen mi, kpa bu sɔɔna bu nɛɛ, mban sɔna Yinni Gusunɔ u wuu bɔkɔ geni kua mesum. ⁹ Kpa bu bu wisi bu nɛɛ, gen tɔmbu ba wi, ben Yinnin arukawani kusiawa, ma ba da ba būnu sāmɔ.

Ye Yinni Gusunɔ u gerua

Salumun sɔ

¹⁰ Bɛɛ Yudaba,
i ku wuri ko Yosiasi wi u gun sɔ.
I ku maa win ario ko.
Adama i wuri koowo Salumun sɔ,
wi ba yoru mwa ba ka da tem tukumɔ.
Domi u ɛn maa wee.
Mɛya u ɛn maa tem mɛ wasi
mi ba nɛn mara mini.

¹¹ Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua Salumu, Yosiasi Yudaban sina bokon biin sɔ, wi u bandu dii win baan ayerɔ. U nɛɛ, u doona, u ɛn maa wee. ¹² U koo gbiwa desiru sɔɔ mi ba ka nɛn da mi, u ɛn maa tem mɛ wasi.

Yinni Gusunɔ

u Yoyakimu gerusi

¹³ Yeremi u Yoyakimu sɔɔwa u nɛɛ, wee ye Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ,
wunɛ Yoyakimu, bɔrurowa a sɔa.

Wee a wunen sina kpaaru bana,
adama a ɛn gem swii.

A tu gidambisaba sosia
adama ye n weenɛ a tɔmbu kua,
a ɛn bu kuammɛ.

A ra gabu sɔmburu koosie kam.

A ku ra bu ben kɔsiaru wɛ.

¹⁴ Ma a nɛɛ, kaa tii sina kpaɔ bakaru baniawa
kpa ta n gidambisa baka mɔ.

Ma a fenentiba doke,
a ten gani dɔa gea ye ba mɔ sɛduru wukiri.

Ma a tu swɛrasia kom kom a ka sɔɔsi ma sina kpaara.

¹⁵⁻¹⁶ Yɛn sɔ a ka sina kpaɔ te sɛduruba bana,
yeya n dera a sɔa sina boko?

Wunen baaban tii u ɛn sɔa sina boko ro?

U ra diwa kpa u nɔ nge baawure,
adama u ra baawure kuewa ye n weenɛ u ko.

U ra sɔarobu ka wɔnwɔndobu siriewa dee dee.

Yen sɔna ye kpuro ya nɛn koorɔ dee dee win wɔaru sɔɔ.

Wi u maa mɔ nge mɛ,

wiya u wi, Yinni Gusunɔ yɛ ka gem.

¹⁷ Adama wunɛ, wunen tiin arufaaniwa a kasu.

A kasuwa a taare sarirugibu dam dɔre
kpa a bu go.

¹⁸ Yen biru, Yeremi u maa nɛɛ, wee ye Yinni Gusunɔ u gerumɔ Yoyakimu, Yosiasin bii,
Yudaban sina bokon sɔ. U nɛɛ,
u n gu, ba ɛn nɛn gɔɔ swiiyamɛ bu nɛɛ,
waiyo nɛn mɔɔ!

Waiyo nɛn sesu!

Waiyo nɛn yinni!

¹⁹ Adama ba koo win goru gawawa bu yara Yerusalemun di
bu sike nge yaa saberu.

Yerusalemu ya koo sekuru wa

²⁰ Yeremi u nɛɛ,
wee ye Yinni Gusunɔ u gerua.
U nɛɛ, bɛɛ Yerusalemugibu,

i doo i yə guu te ba m̀ Libaniə,
 ka Basanin guurə,
 ka Abarimun gungunu wəllə,
 kra i kuuki ko i nəəgiru sua.
 Domi be i ka arukawani bəkua ba munkira.
²¹ U bɛɛ kirə kua sanam mɛ i wāa bəri yendu sɔɔ,
 adama i nɛɛ, i n̄ n̄n swaa dakimə.
 Nge meya bɛɛn daa ya s̄aa saa bɛɛn piiburun di,
 i ku ra n̄n swaa daki.
²² Tɛ̄, bɛɛn kparobu ba koo ka woo doona
 kra be i ka arukawani bəkua
 bu bu yoru mwɛeri bu ka da tem tukumə.
 Saa ye sɔɔra i ko i sekuru wa,
 bɛɛn kom k̄s̄um s̄.
²³ Bɛɛ Yerusalemugibu,
 bɛɛ be i s̄ s̄ɛ bɛɛn dii buranu sɔɔ
 ni i kua ka Libanin d̄aa gea,
 aməna bɛɛn weeweenu ko n nɛ,
 sanam mɛ wuriribu koo bɛɛ deema
 nge tən kurə wi u yiire u k̄i u ma.

Yinni Gusunə

u Yoyakini sirimə

²⁴ Yinni Gusunə u Yeremi s̄ɔɔwa u nɛɛ, kaa Yoyakini, wi ba maa m̀ Yekonia, Yoyakimun bii, Yudaban sina boko s̄ a nɛɛ, sere ka n̄n wāaru, baa ù n s̄aan na nge taabu n̄n n̄m geuə, kon n̄n wuna min di. ²⁵ Kon n̄n win yiberɛba n̄mu s̄andia, be, be ba kasu bu n̄n go. Kon n̄n bu n̄mu s̄andia be, b̄n b̄rum u m̄ mi. Beya Nɛbukanesaa, Babilonin sina boko ka win tabu kowobu. ²⁶ Kon bu k̄, wi ka win mero wi u n̄n mara. Kra bu ka bu da tem tukumə mi ba n̄ bu mara. Miya ba koo gbi. ²⁷ Saa gaa sɔɔ, ba ko ba n k̄i bu ḡsirama ben temə adama ya n̄ koorə.

²⁸ Gaba koo bikia bu nɛɛ, Yoyakini wi, u s̄awa nge weke te ta k̄sire, n̄ kun mɛ, nge ḡa ni goo kun maa k̄i? Aawo. N̄ n m̄n na, mban s̄na ba wi ka win bweseru tem yara ma ba ka bu da sere mi ba n̄ yɛ̄.

²⁹ Ma Yeremi u nɛɛ, n̄n temgibu, i nəwə ye Yinni Gusunə u gerua. ³⁰ U nɛɛ, i durə wi garisio wi u n̄ kooramə win wāaru sɔɔ. U ko n s̄awa nge wi u bibu bia, domi win bweseru sɔɔ, goo kun maa sinamə sina ḡna sɔɔ u Yudaba kpara.

Kparo k̄sobu

23

¹⁻² Gusunə Isireliban Yinni u nɛɛ, b̄ruroba kparo be ba n̄n t̄mbu goomə, ma ba bu yarinasiām nge yāa kparo k̄sobu. Na maa nɛɛ, wee ba n̄n t̄mbu gira, ba bu yarinasia ba yina bu bu nəəri. Yen s̄, kon bu s̄ɛyasia ben nuku k̄su ten saabu.

³ Kra n n̄n tən be ba tie mwɛerima tem kpuron di, mi na raa dera ba yarine, n ka bu wurama ben temə, kra bu marura bu dabia. ⁴ Nɛ, Yinni Gusunə kon bu kparo kpaobu w̄ be ba koo bu kpara. Ba n̄ maa nandamə b̄rum s̄. Baa ben turo kun maa biaramə.

⁵ Wee saa ya sisi

yə sɔɔ kon gemgii goo seeya Dafidin bweserun di

nge d̄aa kp̄i p̄tura,

kra u n bandu dii ka baadommaə.

U koo tən be kparawa ka bwisi gee.

Kra u gem s̄s̄i tem mɛ sɔɔ.

⁶ Win waati ye sɔɔ,

Yudaba ba koo faaba wa.

Kra u de Isireliba ba n wāa bəri yendu sɔɔ.

Kpa ba n nùn sokumə ba n m̀,
 Yinni Gusunəwa u s̄a ben faaba kowo.

⁷ Yen s̄na na n̄e, wee saa ya maa sisi ỳe s̄ə ba ñ maa b̄orumə bu n̄e, ka Yinni Gusunən w̄aru wi u bu yarama saa Egibitin tem di. ⁸ Adama ba ko n da gerewa bu n̄e, ka Yinni Gusunən w̄aru wi u bu yarinasia s̄ə ȳsan n̄m geu gia ka wusu gasu s̄ə, ma u maa ka bu wurama min di, bu ka sina ben temə.

Gari yi Yeremi

u s̄əmə weesugibu s̄əwa

⁹ Ñ n s̄əməbun s̄n na,
 nen ḡru ga sankira too,
 ma na diirimə sere ka nen kukunə.
 Na s̄a nge wi tam mu goomə
 Yinni Gusunə ka win gari d̄erin s̄,

yi u man s̄əwa u n̄e,
¹⁰ t̄mba yiba tem m̄e s̄ə,
 be ba sakararu m̀.

K̄sa ba naa gire.

Miya ben dam mu w̄a.

Yen s̄na tem m̄e, mu sankire,
 ma m̄en kpara yee ni nu w̄a gbaburun bera gia nu gbera.

Domi u mu b̄rusi.

¹¹ Gusunən s̄əməbu ka ȳku kowobu ba sankire,
 u wa ma ba nuku k̄su kom m̀
 sere ka win s̄a yerə.

¹² Yen s̄na ben swaa ya koo w̄ria,
 kpa yu bu yam t̄re.

U koo de bu bu b̄ria,
 kpa bu w̄ruku saa ye u koo bu s̄eyasia
 u de wahala yu bu deema.

Wi, Yinni Gusunəwa u yeni gerua.

Yudan Gusunən s̄əməbun

k̄san kp̄aru

¹³ Yinni Gusunə u n̄e,
 k̄sa ye na wa nen s̄əməbu ba m̀ Samario,
 ya ñ ka n̄ə gerurə.

Domi b̄u wi ba m̀ Baalin ȳsira ba ka gari m̀.

Ma ba nen t̄mbu Isireliba gerasia nen swaan di.

¹⁴ Adama kom k̄sum m̄e na wa Gusunən s̄əməbun suunu s̄ə Yerusalemə,
 mu beənəgim kere.

Ba s̄awa sakara kowobu,
 ma ba weesu m̀,
 ba t̄n k̄sobu dam k̄m̄ bu ku ka ben kom k̄sum deri,
 ma na be kpuro garisi nge Sodomu ka Gomoran t̄mbu.

¹⁵ Yen s̄na n̄e Gusunə, w̄llu ka tem Yinni,
 na nen s̄əməbu Yerusalemə s̄əmə
 ma wee kon de bu d̄a kiku gagu * ge ga sosu di,
 kpa bu nim m̄e mu d̄e m̄ə n̄ə.

Domi beya ba dera tem m̄en t̄mbu kpuro ba ñ maa man b̄ere w̄emə.

Səmə weesugibu

¹⁶ Ameniwa n̄e Gusunə, w̄llu ka tem Yinni na gerua. Na n̄e,
 i ku maa nen s̄əmə ben gari swaa daki.

* 23:15 d̄a kiku gagu - A m̄erio 9:14.

Domi ba dera i yīiyə ye i ñ wasi.

Ben tiin gǫrun bwisikuna ba gerumə,
n ñ mə yi yi wee nən nəən di.

¹⁷ Ba ra mam be ba man gema sǫ bu nɛɛ,

na be gerua na nɛɛ,

ba koo bəri yendu wa.

Kpa ba n be ba ben tii tiin gǫru kīru mǫ sǫmǫ ba n mǫ,

ba ñ kǫsa gaa wasi.

¹⁸ Yeremi u nɛɛ,

ben wara u ka Yinni Gusunə wesiana.

Nge ben wara u win gari nua u yi laakari kua.

¹⁹ Wee Yinni Gusunən mǫru ya koo na nge guru woo bǫkə

kpa yu tən kǫsobu wəri.

²⁰ Win mǫru ye, ya ñ suremǫ,

ma n kun mǫ u win himba yibia.

Amən biru, ya koo bɛɛ nən tǫmbu yeeri.

²¹ Yinni Gusunə u nɛɛ,

sǫmǫ be, ba duki da, baa mɛ na ñ bu gǫre.

Ba maa gari gerua, baa mɛ na ñ ka bu gari kue.

²² Bǫ n daa nən gari swaa daki,

nən gariya ba koo raa kpara nən tǫmbun suunu sǫ.

Kpa bu wa bu gǫru gǫsia bu ben kom kǫsum deri.

Yinni Gusunə

u wǫa yam kpuro

²³ Nɛ Gusunə, na wǫawa yam kpuro,

turuku ka tontondɛ.

²⁴ Goo u koo kpī u kuke na kun nùn wa?

Na wǫawa yam kpuro, wǫllə ka temǫ.

Mba yakasu ka dobi

yi mǫsine

²⁵ Na nǫmǫ ye sǫmǫbu ba gerumǫ. Be ba gari weesugii mǫ ka nən yīsiru ba mǫ, na ka bu gari kua dosu sǫ, ²⁶ sere saa yerǫ sǫmǫ beni ba ko n gari weesugii mǫ, kpa ba n nən tǫmbu nən wǫkumǫ ka ben gǫrun gari. ²⁷ Ba kīwa ben dosu weesugisun gari yi de nən tǫmbu bu nən yīsiru duari nge mɛ ben baababa ba raa man duari būu wi ba mǫ Baalin sǫ. ²⁸ Sǫmǫ wi u dosa u geruo ma u dosa. Wi na maa ka gari kua u yi tusio dee dee.

Nɛ, Yinni Gusunə na nɛɛ,

mba yakasu ka dobi yi mǫsine.

²⁹ Nən gari kun sǫa nge dǫw ro?

Yi ñ sǫa nge matalaka ye ya ra kperu kǫre ro?

³⁰ Yen sǫna nɛ, Yinni Gusunə, kon sǫmǫ be sɛyasia, be, be ba ben winsim gari suamǫ ba ka gari weesugii mǫ. ³¹ Kon bu sɛyasia be ba ben tii tiin gari suamǫ ba gerumǫ ka nən yīsiru. ³² Kon bu sɛyasia be ba ben dosu weesugisu tǫmbu sǫmǫ. Ma ba dera nən tǫmba kǫoramǫ ben wee si ka ben tən biarun sǫ. Na ñ bu gǫre, na ñ maa bu wooda wɛ. Mɛya ba ñ maa arufaani gaa mǫ tən ben suunu sǫ.

Yinni Gusunən gari

yi sǫawa sǫmunu

³³ Yinni Gusunə u Yeremi sǫwǫa u nɛɛ, tən ben goo, ñ kun mɛ nən sǫmǫ goo, ñ kun mɛ yǫku kowo goo ù n nun bikia u nɛɛ, mba nɛ, Yinni Gusunə na gerua, sǫmu nirǫ na bu sǫbi, kaa nùn wisiwa a nɛɛ, bera ba sǫa nən sǫmunu. Adama kon bu biru kisi. ³⁴ Ben wi u gesi nǫw wukia u nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunə na bu sǫmunu sǫbi, kon yɛro sɛyasiawa wi ka win yenugibu. ³⁵ Ye baawure u koo kpī u win winsim bikia, yera, u nɛɛ, mba Yinni

Gusunɔ u gerua, mba u wisa. ³⁶ Adama bu ku raa maa gere bu nɛɛ, na bu sɔmunu sɔbi. Wi u ye gerua, win gari koo wɔri win tii sɔɔ. Domi ba nɛn gari tɛmamɔwa nɛ wi na sɔa ben Yinni wi u ra n wɔa, u dam kpuro mɔ. ³⁷ Kaa maa sɔmɔ be bikia a nɛɛ, mba nɛ, Yinni Gusunɔ na bu sɔɔwa. Mba na bu wisa. ³⁸ Bɔ n maa nun wisa ba nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ na bu sɔmunu sɔbi, baa mɛ na nɛɛ, bu ku maa yen gari ko, a bu wisio a nɛɛ, ameniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, ³⁹ kon bu biru kisi kpa n bu duari, be ka ben wuu ge na raa be ka ben baababa wɛ. ⁴⁰ Kon maa bu seku bakaru doke te ta n duarirɔ sere ka baadommaɔ. Kpa ba kun maa bɛɛɛ mɔ tɔmbun nɔni sɔɔ.

Figie bii

ni nu wɔa birenu yiru sɔɔn gari

24

¹ Ye Nɛbukanesaa, Babilonin sina boko u Yoyakini, Yoyakimun bii, Yudaban sina boko mwa ka win sina asakpɔbu ka ben dɔa dɔkɔbu ka ben sekɔbu, u ka bu da Babiloniɔ, saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u Yeremi figie bii ni ba doke birenu yiru sɔɔ sɔɔsi sɔa yerun kɔnnɔwɔ. ² Bire nin teeru ta figie bii geenu yiba ni nu sɔa nge yen marum gbiikum. Ma teera ma bii kɔsɔnu yiba ni nu n diirɔ.

³ Ma Yinni Gusunɔ u Yeremi bikia u nɛɛ, Yeremi, mba a waamɔ mi. Ma u wisa u nɛɛ, birenu yirɔwa na waamɔ, ni nu figie binu yiba. Ganu gea sɔa, ma ganu kɔsɔnu sɔa, nu n diirɔ.

⁴ Yera Yinni Gusunɔ u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, ⁵ wee ye na gerua, nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni. Na nɛɛ, nge mɛ figie bii gee ni, nu ra tɔmbu wɛre, nge meya kon Isireli be ba yoru mwɛɛra ba ka da Babiloniɔ mɛɛri ka nɔnu geu. ⁶ Kon de bu wurama ben tem mini. Na n maa bu suramɔ, kon bu tɔsisiawa. Na n maa bu wukamɔ, kon bu girawa n sire. ⁷ Kon bu gɔru kpɔɔ wɛ, kpa bu gia ma nɛna na sɔa kpuron Yinni. Ba koo wurama nɛn mi kpa ba n sɔa nɛn tɔmbu ba n man sɔamɔ.

⁸ Adama Sedesiasi, Yudaban sina boko ka win sina asakpɔbu ka tɔn be ba tie Yerusalemɔ ka be kpuro be ba sɔ tem mɛ sɔɔ, ka sere be ba kpikuru da Egibitiɔ, kon dewa ba n sɔa nge figie bii kɔsu ni nu n diirɔ mi. ⁹ Tɔmbu bɔ n bu wa ba koo biti soora. Gee kon bu yarinasia kpuro, ba koo bu yɛɛwa bu bu yaakoru koosi kpa ba n wɔa sekuru sɔɔ kpa ba n da ka ben yɛsiru tɔmbu bɔrusi. ¹⁰ Kon bu tabu surema ka gɔru ka baranu sere bu ka gbi tem mɛ kpuro sɔɔ, mɛ na be ka ben baababa wɛ.

Yudaban mɛm nɔɔ sarirun are

25

¹ Yoyakimu, Yosiasin bii, Yudaban sina bokon bandun wɔɔ nnese sɔɔra Yinni Gusunɔ u ka Yeremi gari kua Yudaban sɔ. Ya sɔawa Nɛbukanesaa, Babilonin sina bokon bandun wɔɔ gbiikuu. ² Ma Yeremi u Yudaba ka Yerusalemugibu kpuro sɔɔwa u nɛɛ, ³ saa Yosiasi, Amɔɔn biin bandun wɔɔ wɔkura itasen di, n ka gisɔ girari, yen wɔɔ yɛnda itawa mi. Saa min diya na ra n bɛɛ Gusunɔn gari sɔɔmɔ adama i ku ra man swaa daki. ⁴ Yinni Gusunɔ u ra n bɛɛ win sɔm kowobu gɔriammɛ, bera win sɔmɔbu. U dera ba na na saa yee yellun di. Adama i n bu swaa daki, i n ben gari wure. ⁵ Sɔmɔ be, ba ra n gerumɔ ba n mɔ, i gɔru gɔsio kpa i bɛɛn daa kɔsa deri, kpa i wa i n wɔa bɛɛn tem sɔɔ, mɛ Yinni Gusunɔ u bɛɛ ka bɛɛn baababa wɛ sere ka baadommaɔ. ⁶ I ku maa bɔu goo yiira i nɔn sɔ. I ku Gusunɔn mɔru seeya ka bɛɛn bwɔaroku ni i kua ka bɛɛn tii, kpa u ku maa bɛɛ kɔsa gaa kua. ⁷ Adama Yinni Gusunɔn tii u nɛɛ, i n nɔn swaa daki. I win mɔru seeyawa bɛɛn bwɔaroku ni i kuan sɔ. Ma ya ka bɛɛ kɔsa naawa.

⁸ Yen sɔna wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ, yɛn sɔ i n nɔn swaa daki, ⁹ yen sɔna u koo maa sɔɔ yɛsan nɔm geun tɔmbu kpuro gurama ka win sɔm kowo Nɛbukanesaa, Babilonin sina boko. Kpa bu bɛɛn tem men tɔmbu wɔri bu kam koosia, ka be ba bɛɛ sikerene kpuro. Tem mɛ, mu koo kowa bansu sere ka baadommaɔ. Wi u sarɔ mi, kpa biti yu nɔn mwa, sere u wia ko. ¹⁰ Ba n maa tɔɔ bakanun womusu nɔmɔ mi, ka sere kuro

kraanun womusu. Meyā ba ñ maa nambun wākinu nāōmā. Ba ñ maa fitilānu wasi mi.
¹¹ Tem mē kpuro mu koo kowa bansu, kpa bēē, win tām̄bu, i Babilonin sina boko yoru diiya wāō wata ka wākuru.

¹² Adama wāō wata ka wāku ten biru, Yinni Gusunā u koo Babilonin sina boko ka win tām̄bu seesima ben tora ni ba kuan sō, kpa u ben tem kam koosia mu ko bansu sere ka baadommaō. ¹³ Bōri yi u gerua tem mēn sō, ka sere yēn gari nē, Yeremi na gerua na yorua tire te sōō, bwesenu kpuron sō, yi koo koorawa. ¹⁴ Domi bwese damginu ka sinam damgiba koo bu yoru mwēeri. Nge meya Gusunā u koo ka bu ben kōsa kōsie ye ba raa kua.

Gusunā

u koo bwesenu kpuro sēyasia

¹⁵ Yinni Gusunā u win mōru weesina ka tam mē u doke nōra sōō u nē, Yeremi tīi u nēē, n ye mōō kpa n de bwese nin mi u man gōriō nu ye nō. ¹⁶ Bā n wa ma u dera yiberēba ba bu wōri ba goomā, ba ko n bāarimōwa kpa ba n burisinē nge wiirōbu.

¹⁷ Yera na nōra ye mwa Yinni Gusunā nōman di. Ma na dera bwese nin mi u man gōra nu win mōru ye nōra. ¹⁸ Na torua na ye Yerusalemugibu nōrusia, ka Yudan wusu kpuron tām̄bu ka ben sinambu ka ben sina asakpōbu, kpa Gusunā u wa u ben tem kam koosia kpa wi u sarō mi, u biti soora sere u wia ko. Kpa ba n da ka ye tām̄bu bōrusi nge mē ya koora tē.

¹⁹ Yen biru, na bwese ni nu tiegibu ye nōrusia. Beya Egibitin sunā ka win sina asakpōbu, ka win tām̄bu kpuro, ²⁰ ka bwese tuku ni nu wāa Egibitiō, ka Usan sinambu, ka Filisitiban sinambu, beya Asikaloniḡii, ka Gasagii, ka Ekoroniḡii, ka sere be ba maa tie Asidōduō, ben sunā, ²¹ ka Edōmuba, ka Mōabuba, ka Amōnigibu, ²² ka Tirin sinambu ka Sidonin sinambu, ka sere sinam be ba wāa nim wōkun bera giō, ²³ ka sere maa Dedanigibu, ka Temagibu, ka Busigibu, ka be ba ra wii baanun seri kōni, ²⁴ ka maa Daarububan sinambu, ka bwesenu kpuron sinambu be ba wāa gbaburō mi yani sēeri wāa, ²⁵ ka Simirin sinambu ka Elamun sinambu ka sere Mēdiban sinambu, ²⁶ ka sinam be ba wāa sōō yēsan nōm geu gia kpuro, be ba wāa turuku ka be ba toma.

Bwese ni nu gesi wāa handunia sōō, ni ka nin sinambu ba mōru ye nōra ma Babiloni ye ba maa mō Sesaki, yen sina boko u ye dakura.

²⁷ Yinni Gusunā u maa man sōōwa n Isireliba sōōwō n nēē, amēniwa wi, ben Yinni, wi u maa sāa wōllu ka tem Yinni u gerua. U nēē, bu nōruo sere yu bu go, bu siruku kpa bu wōruku sere bu kpāna bu se yēn sō u dera yiberēba ba bu wōri ba goomā. ²⁸ U maa nēē, bwese nin garu tā n yina tu nō ye na tu tīi, n tu sōōwō n nēē, tu nōruo baa ñ n mēren na. Wi, Gusunā wōllu ka tem Yinnin woodawa. ²⁹ Domi u ñ win wuu Yerusalemu deri. Ñ n mēn na, u koo bweseru garu deri? Aawo, u ñ derimā. Bwesenu kpuro sōōra u koo win mōru sure. Wi, Gusunā wōllu ka tem Yinniwa u yeni gerua.

³⁰ U maa man sōōwa u nēē, n bu sōōwō n nēē, wi, Yinni Gusunā u koo kukiri wōllun di. Win nōō ga koo nōōra saa win wāa yee dēerārun di.

U koo win tem kukirisi.
 U koo handuniagibu kpuro kukirisi
 nge tōn dabi te ta dīānu gēēmō gberō.

³¹ Win kukiribu koo nōōra handunia kpuro sōō.
 Domi u tām̄bu kpuro sōkumā win siri gbaburō.
 Wi siribu di, u koo yēro gowa ka takobi.

³² Wi Gusunā, wōllu ka tem Yinni, u maa nēē,
 win siribu bu kō n sāawa nge woo bōkō
 ge ga bwesenu kpuro gasirimā,
 ga handunian goonu nne kpuro bukianē.

³³ Be Yinni Gusunā u koo de bu gbi siri bi sōō, ba ko n tēriewa baama handuniaō. Goo sari wi u koo ben gonu mēna u sike, kpa bu ben gōō swī. Nu koo kowa taaki tem sōō.

³⁴ Bēē, win tām̄bun kparōbu,

i wuri koowo, i bindio temo.
 Domi tōra tunuma tē sōo ba koo bēē sakiri.
 I ko i wōruma i kōsikira
 nge tem mōn weke buraru.
³⁵ I ñ kisiramō
 domi i ñ kuku yeru wasi.
³⁶ Wee, kparō ben wuri yi koo nōōra
 domi Yinni Gusunō u koo ben tem kam koosia
³⁷ ka win mōru baka.
 Tem mē, mu wāa bōri yendu sōo,
 adama mu koo ko bansu.
³⁸ Nge mē gbee sunō ga ra yari gen wāa yerun di
 gu ka dīanu kasu,
 nge mēya Yinni Gusunō u koo yari win wāa yerun di,
 u de bwesenu nu goona
 kpa tem mu tōmbu bia win mōru bakan sō.

*Yeremi u wāa Yudaban
 wirugibun wuswaa*

26

¹ Ye Yoyakimu, Yosiasin bii Yudan sina boko u bandu di, yen sōo mēē tera Yinni Gusunō u ka Yeremi gari yini kua u nēē, ² ameniwa nē, Yinni Gusunō na gerua na nēē, a yōro sāa yerun yaara mini. Tōn be ba koo na saa Yudan wusu kpuro di bu ka man sā, kpa a bu gari yi kpuro sō yi na nēē, a bu sō. Baa yin tia a ku ra bure. ³ Bā n wura ba nun swaa daki, ma ba wura ben dōo sōo, ba ben kom kōsum deri, kōsa ye na raa gōru doke n bu kua, kon ye deri. ⁴ A bu sōōwō a nēē, ameniwa nē, Yinni Gusunō na gerua. Na nēē, bu man swaa dakio bu nen woodaba swīi ye na bu wē, ⁵ kpa bu ku nen gōrobun gari atafiiru ko. Na ra be bu gōrie saa yellun di, adama ba ñ bu swaa daki. ⁶ Yen sō, kon sāa yee te kam koosia nge mē na Silogiru kua, kpa n de bwesenu kpuro nu wuu gen yīsiru sia nū n bōrumō.

⁷ Yāku kowobu ka Gusunōn sōmōbu ka wuun tōmbu ba Yeremin gari yi nua yi u gerumō Yinni Gusunōn sāa yerō. ⁸ Ye u gari yi gerua u kpa yi Yinni Gusunō u nūn yiire u tōn be kpuro sō mi, yera yāku kowo be, ka Gusunōn sōmō be, ka sere wuun tōn be ba tie kpuro ba na ba nūn sēre. Ba gbāsukumō ba mō, kaa gbiwa. ⁹ Tōmbu kpuro ba na ba Yeremi mēnne Yinni Gusunōn sāa yeru mi, ba mō, mban sōna a gerumō ka Yinni Gusunō yīsiru a mō, sāa yee teni ta koo kam kowa nge Silogiru, kpa Yerusalemu yu ko bansu.

¹⁰ Ye Yudan wirugibu ba nua mē, yera ba seewa sina kpaarun di ba da Yinni Gusunōn sāa yerō, ma ba sina sāa yee ten kōnōwō ge ba sokumō kōnō kpōo. ¹¹ Ma yāku kowo be, ka Gusunōn sōmō be, ba wirugibu ka tōn be ba tie kpuro sōōwa ba nēē, n weenewa bu durō wini go. Domi gari kamwa u wuu geni gerusimō. Bēen tii i maa yi nua ka bēen swaa.

¹² Ma Yeremi u wirugii be ka tōn be kpuro sōōwa u nēē, Yinni Gusunōwa u man gōrima n ka gari ko sāa yee teni ka wuu genin sō, nge mē i nua kpuro. ¹³ I gōru gōsio kpa i kom kōsum deri. I Gusunō bēen Yinnin gari swaa dakio, kpa u kōsa ye deri ye u raa kī u bēē kua. ¹⁴ Adama nē wee bēen nōmāo, i ka man koowo nge mē n bēē dende. ¹⁵ I yē ma na ñ taare gaa mō. Yen sō, ñ n man go, nen yem mu kua bēē ka bēen wuu gen sōmunu. Domi ka gem Yinni Gusunōwa u man gōrima n ka bēē gari yini kpuro sō.

¹⁶ Yera wirugii be, ka tōn be ba tie ba yāku kowo be, ka sōmō be sōōwa ba nēē, n ñ weene su durō wi go domi ka Gusunō bēen Yinnin yīsira u gari yini gerua.

¹⁷ Ma wuu gen guro gurobu gabu ba seewa ba tōn wōru ge sōōwa ba nēē, ¹⁸ Misee Mōresetigii u raa Gusunōn gari gerua Yudan sina boko Esekiasin waati u nēē, ameniwa Gusunō, wōllu ka tem Yinni u gerua. U nēē, ba koo Yerusalemu bwiiya nge gberu, kpa yu ko nge kpee ni ba suba,

kpa guu tèn wəllə ba Yinni Gusunən sãa yee te bana,
tu dānu kpi n ko dāa sōo bəko.

¹⁹ Yudaba ka ben sina boko Esekiasi wi, ba Miseen wi go? Esekiasi wi, u n̄n Yinni Gusunə nasie? Nge u n̄n Yinni Gusunə suuru kanɛ ro? Ma Yinni Gusunə u kōsa ye deri ye u raa kī u bu kua. Yera i ko de bɛɛ, su tii durum baka yeni sɔbi?

Yoyakimu

u Gusunən sɔmɔ Uri go

²⁰⁻²¹ N deema Yoyakimun waati ye sɔo, durɔ goo maa wāa wi ba m̄d Uri, Semaya Kiriati Yarimuɣiin bii. Durɔ wi, u ra gari gere ka Yinni Gusunən yīsiru. Ma u gari tee yi gerua win tii, wuu genin sō nge mɛ Yeremi u gerua mi. Ma Yoyakimu ka win tabu durɔbu ka maa win sina asakpɔbu ba gari yi nua. Yera sina boko wi, u kasu u Uri go. Ye Uri u nua mɛ, u bɛrum soora, ma u kpikuru sua u da Egibitiɔ. ²² Yera Yoyakimu u Elinatani Akaborin bii gɔra Egibitiɔ ka tɔmbu gabu sannu bu ka Uri mwaama. ²³ Ma ba Uri wi mwaama ba ka n̄n na sina bokon mi. Ma u dera ba n̄n go ka takobi. Yera ba win goru kare mi ba ra tɔn dirobu sike.

²⁴ Adama Akikamu Safanin bii u yōrawa ka Yeremi ma u yina bu tɔn be Yeremi n̄mu beria bu go.

Yeremi

u sugu sɔndi win seru wəllə

27

¹ Ye Sedesiasi Yosiasin bii, Yudaban sina boko u bandu di u kpa, n tɛ fiiko, yera Yinni Gusunə u ka Yeremi gari kua u nɛɛ, ² Yeremi, a tii suguba kuo ka maa wɛɛ a ye sɔbe, ³ kpa a ye sɔmɔbu wɛ be sinam beni, Edɔmuban sunə, ka Mɔabuban sunə, ka Amɔniban sunə, ka Tirin sunə, ka Sidonin sunə ba gɔra Yerusalemɔ Sedesiasi, Yudaban sina bokon mi, kpa ben baawure u ka ye win yinni daawa. ⁴ Kpa a maa bu sō bu ben yinnibu sō bu nɛɛ, nɛ, Gusunə, wəllu ka tem Yinni, wi Isireliba ba sãamə, na nɛɛ, ⁵ nɛna na tem taka kua ka tɔmbu ka yɛɛ yi yi wāa mɛ sɔo, ka nɛn dam bakam. Wi na kī, wiya na ra mu wɛ. ⁶ Wee tɛ kon bɛɛn tem mɛ kpuro nɛn sɔm kowo Nɛbukanesaa, Babilonin sina boko wɛ. Kpa n de sere ka gbeku yɛɛyɔ yi n̄n sɔmburu kua. ⁷ Bwesenu kpuro nu koo wi ka win bibu, ka win debuminu sã. Adama saa gaa koo na yè sɔo bwese damginu ni nu sinam damgibu mɔ, nu koo ra win tii ka win temgibu yoru mwa.

⁸ Bweseru garu tã n yina tu Nɛbukanesaa sã tu n̄n yoru diiya, nɛ, Yinni Gusunə, kon de u bwese te tabu wəri. Kon maa tu bararu ka gōru kpɛɛ, u ka kpī u tu kpeerasia.

⁹ N̄n n men na, bɛɛ, i ku maa bɛɛn sɔmɔbu swaa daki, ka bɛɛn sɔrobu ka bɛɛn tiin dosusu, ka bɛɛn gəri sokobu, be, be ba ra bɛɛ sō bu nɛɛ, i n̄n ko Babilonin sina boko sã. ¹⁰ Domi weesa ba gerumə, ye ya koo de n bɛɛ tondasia bɛɛn tem di kpa n bɛɛ kpeerasia.

¹¹ Adama bwese te ta wura tu Babilonin sina bokon sugu sɔbe, tu n̄n yoru diiya, kon bwese te deri ten tem sɔo kpa tu gbea ko mi, ta n wāa. Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

¹² Ma Yeremi u maa gari tee yi Sedesiasi sōwa. U nɛɛ, Sedesiasi, wunɛ ka wunen tɔmbu, i Babilonin sina bokon sugu dokeo, i n̄n yoru diiya, wi ka win tɔmbu, kpa i wa i n wāa. ¹³ Mban sōna kaa de bu wunɛ ka wunen tɔmbu go tabu sɔo, n̄n kun mɛ i gbi gōru ka baranun sō nge mɛ Yinni Gusunə u gerua. U nɛɛ, bwese te ta yina tu Babilonin sina boko wiru kpīya ta koo gbiwa nge mɛ. ¹⁴ U maa nɛɛ, i ku sɔmɔ ben gari swaa daki, be, be ba bɛɛ sōmɔ ba m̄d, i n̄n Babilonin sina boko yoru diiyammɛ. Domi gari weesugiiya ba m̄d. ¹⁵ N n̄n nɛ, Yinni Gusunə na bu gɔra. Ba gari m̄dwa ka nɛn yīsiru adama weesa ba m̄d. I n̄n bu swaa daki, kon bɛɛ girawa, kpa i gbi, bɛɛ ka be sannu.

¹⁶ Ma Yeremi u maa yāku kowobu ka tɔn be ba mɛnɛ mi, gari yi sōwa. U nɛɛ, wee ye Yinni Gusunə u gerua. U nɛɛ, i ku bɛɛn sɔmɔbun gari swaa daki, be ba gerumə ba m̄d, ba koo ka Yinni Gusunən sã yerun dendi yānu wurama saa Babilonin di n n̄n tɛɛmɔ. Domi

gari weesugiiya ba m̀è mi. ¹⁷ I ku bu swaa daki. I Babilonin sina boko wiru kp̄iyȳ, kpa i wa i n w̄a. Mban s̄na i ko i de besen wuu geni gu ko bansu.

¹⁸ Yeremi u maa n̄ε, s̄m̄ be, b̄ n̄ s̄an na Gusun̄n s̄m̄bu ka gem ma win gariya ba kparam̄, bu n̄n̄ kan̄, wi, w̄llu ka tem Yinni, u ku de bu ȳa ni gura ni nu tie win s̄a yer̄ ka Yudaban sina kpaar̄ ka Yerusalem̄u s̄̄ kpuro, bu ka da Babilonī. ¹⁹⁻²⁰ Domi sanam m̄ε Babilonin sina boko u Yoyakini, Yoyakimun bii, Yudaban sina boko yoru mwa ka win sina asakp̄bu, u ñ gina dendi ȳa nini gure, gbereba, ka boo sii ganduguu, ka gen s̄waritii, ka dendi ȳa ni nu tie Yerusalem̄u. ²¹ Wee ye Yinni Gusun̄ u gerua dendi ȳa nin s̄. ²² U n̄ε, ni kpurowa ba koo gura bu ka da Babilonī. Miya nu ko n w̄a sere win tii u ra ka de bu ka nu wurama min di.

Yeremi

ka Gusun̄n s̄m̄ Hanania

28

¹ Sedesiasin bandun w̄̄ n̄ese te s̄̄, yen suru n̄̄buse s̄̄, Hanania, Asurin bii, wi u s̄a Gusun̄n s̄m̄ Gabaonī, u ka Yeremi gari kua ȳ̄ku kowobu ka t̄mbu kpuron wuswaa, Yinni Gusun̄n s̄a yer̄. ² U n̄ε, ameniwa Gusun̄, Isireliban Yinni wi u w̄llu ka tem m̄ u gerua. U n̄ε, u koo wigibu yara Babilonigibun yorun di, te ta s̄a nge sugu ben w̄̄n̄. ³ N̄ ka ko w̄̄ yiru u koo de Nebukan̄saa u ka wi, Yinni Gusun̄n s̄a yerun dendi ȳa ni wurama, ni u raa gura u ka da Babilonī. ⁴ U koo maa de Yoyakini, Yoyakimun bii, Yudaban sina boko u wurama, ka sere Yudaban t̄n be ba ka da Babilonī. Domi u koo bu yara Babilonin yorun di.

⁵ Yera Yeremi u Gusun̄n s̄m̄ Hanania wisa ȳ̄ku kowobu ka t̄n be ba w̄a Yinni Gusun̄n s̄a yeru mi kpuron wuswaa, ⁶ u n̄ε, ami. Gusun̄ u de yu kooa nge m̄ε a gerua. Kpa u de t̄n be kpuro bu wurama Babilonin di ka Yinni Gusun̄n s̄a yerun dendi ȳa ni. ⁷ Adama Hanania, a gari yini swaa dakio a n̄, yi na gerum̄ wunen wuswaa ka t̄n ben wuswaa. ⁸ Gusun̄n s̄m̄ be ba gbia ba na yellun di, sa sere na, n̄ni sw̄aru ka tabu ka baranun gariya ba bwese bakanu ka sina bokobu s̄̄wa. ⁹ T̄ Gusun̄n s̄m̄ goo ù n̄ seewa u b̄ri yendun gari m̀, am̄na t̄mba koo ka tubu ma Gusun̄wa u ȳro ḡrima, ma n̄ kun m̄ ye u gerua mi, ya kooa.

¹⁰ Yera Gusun̄n s̄m̄ Hanania u Yeremi sugu ye wuna ma u ye b̄̄ka. ¹¹ Ma u t̄mbu kpuro s̄̄wa u n̄ε, ameniwa Yinni Gusun̄ u gerua. U n̄ε, n̄ ka ko w̄̄ yiru u koo Babilonigibun dam m̄ε bua nge m̄ε na sugu ye b̄̄ka.

Ma Yeremi u win swaa mwa u n̄ doon̄.

¹² Sanam m̄ε Hanania u sugu d̄a ye wuna Yeremin w̄̄run di u b̄̄ka u kpa, yera Yinni Gusun̄ u Yeremi s̄̄wa u n̄ε, ¹³ a doo a Hanania s̄ a n̄ε, u kp̄̄a u sugu d̄̄agia ye b̄̄ka, adama u koo yen k̄sire wa ye ya s̄a sisugia.

¹⁴ Ne Gusun̄, Isireliban Yinni, ne wi na w̄llu ka tem m̄, na n̄ε, wee na sugu sisugia dokem̄ bwese ni kpuron w̄̄n̄, kpa nu ka Nebukan̄saa, Babilonin sina boko yoru diiya. Baa ka gbeeku ȳ̄ȳ, kon n̄n̄ ye n̄mu beriawa.

¹⁵ Yera Yeremi u Hanania s̄̄wa u n̄ε, a swaa dakio a n̄, Yinni Gusun̄ kun nun ḡre. Ka m̄ε, a da a t̄mbu gari weesugii s̄̄wa, ma ba yi naane kua. ¹⁶ Yen s̄, t̄, wee ye Yinni Gusun̄ u gerua. U n̄ε, u koo nun wuna tem minin di, domi wunen gari yi dera t̄mba n̄n̄ seesi. Kaa gbi gis̄ku ge.

¹⁷ Ma Gusun̄n s̄m̄ Hanania wi, u gu w̄̄ gen suru n̄̄ba yiruse s̄̄.

Yeremi u Yuda be ba w̄a

Babilonī tireru kua

29

¹ Saa Yerusalem̄un diya Yeremi u bukurobu ka ȳ̄ku kowobu ka Gusun̄n s̄m̄bu tireru kua, t̄mbu kpuro gesi be Nebukan̄saa, Babilonin sina boko u yoru mw̄era u ka da Babilonī. ² N̄ deema saa ye s̄̄, ba sina boko Yoyakini mwa k̄ ka win mero ka win s̄m̄

kowo be ba maatam kua, ka wirugibu be ba wãa Yerusalemuò ka Yudan wuu si su tie sɔɔ, ka dãa dākobu ka sekobu. ³ Wee saa ye sɔɔ, Sedesiasi, Yudaban sina boko u Eleasaa Safanin bii, ka Gemaria, Hilikiyan bii gərìo Nebukanesaan mi, Babiloniò. Ma Yeremi u bu win tire te wē. Wee ye tire te, ta gerumò.

⁴ Ta nɛɛ, Gusunò, wòllu ka tem Yinni, u maa sãa bɛɛ Isireliban Yinni. Wiya u ka bɛɛ gari m̀, bɛɛ be u dera ba yoru mwɛera ba ka da Babilonin temò. ⁵ U nɛɛ, i dia baniò kpa i n wãa ye sɔɔ. I gbea koowo kpa i yen dīanu di. ⁶ I kuròbu suo kpa i bibu ma. I de bɛɛn bii tòn duròbu bu kuròbu sua bu bibu ma, kpa i bɛɛn bii tòn kuròbu duròbu kē kpa ben tii bu maa kòwara. I dabio mi i wãa mi, i ku kaara. ⁷ I kasuo nge mɛ tem mɛ, mu koo ka kuura mi Yinni Gusunò u dera i yoru dimò. Kpa i nùn kana tem men s̄, domi mù n kuura, bɛɛn tii i ko i kuurawa.

⁸ Gusunò, bɛɛn Yinni wi, u maa nɛɛ, i ku de nen sòmò be ba wãa bɛɛn suunu sɔɔ, bu bɛɛ nòni wòke. I ku sòrobu ka be ba bɛɛ bɛɛn dosusu tubusiamò naanɛ ko. ⁹ Domi ba gerumò ba m̀, wiya u bu gòra, bu ka bɛɛ gari s̄. Adama weesa ba m̀, n ò wi.

¹⁰ U maa nɛɛ, w̄dò wata ka wəkurun baa yà n doona, u koo na u bɛɛ yara u ka wurama bɛɛn temò. Nge meya u koo ka win nò mwɛeru yibia. ¹¹ Yinni Gusunò u maa nɛɛ, u yē himba ye u yii bɛɛn s̄. Himba gea, n ò m̀ himba k̄sa. U koo de ye i yīyò yu bɛɛ koorasia. ¹² Saa ye sɔɔ, ò n nùn soka bɛɛn kanaru sɔɔ, u koo bɛɛ swaa daki kpa u bɛɛ wurari. ¹³ Ì n nùn kasu ka bɛɛn ḡru kpuro, u koo de i nùn wa, ¹⁴ kpa u bɛɛ be ba raa yoru mwɛera mi, mennama saa tem kpuron di ka bwesenu kpuro s̄on di mi u dera i yarinɛ, kpa u bɛɛ ḡsiamia i wurama bɛɛn temò, mìn di u dera ba bɛɛ gura. Wi, Yinni Gusunòwa u yeni gerua.

¹⁵ U bɛɛ yeni s̄òmòwa, domi i gerumò i m̀, wiya u bɛɛ sòmòbu wē Babiloniò.

¹⁶ Tē, wee ye u gerumò sunò wi u s̄ Dafidin sina ḡnaən s̄, ka sere tòn be ba wãa Yerusalemuò be ba ò yoru mwɛ ba ka de Babilonin s̄. ¹⁷ U nɛɛ, wee, u koo de bu bu tabu w̄rima kpa ḡòru ka bararu tu bu w̄ri. U koo bu wahala kp̄ɛ kpa ba n sãa nge dãa marum mɛ mu k̄sa ba yina bu di. ¹⁸ Bà n duki yakura, u koo bu naa girawa ka tabu, kpa u de ḡòru ka bararu tu bu w̄ri sere bwesenu kpuro nu nanda nù n bu wa. Kpa u bu yarinasia bwesenu kpuro s̄ kpa ba n da ka ben yīsiru t̄mbu b̄rusi, ò kun mɛ, bu ka goo ḡa k̄sunu sie, ò kun mɛ ḡa nanumginu, ò kun mɛ, ḡa sekuruginu. ¹⁹ Domi ba ò wi, Yinni Gusunòn gari swaa sue baa mɛ u ra n bu yi s̄òmò saa win sòmòbun n̄on di. Wi, Yinni Gusunòwa u yeni gerua.

²⁰ Adama bɛɛ be u dera ba gura ba ka da Babiloniò, i swaa dakio i nò ye u gerumò.

²¹ U nɛɛ, Akabu, Kolayan bii ka Sedesiasi, Maseyan bii, be, be ba bɛɛ gari weesugii s̄òmò ka win yīsiru, u koo bu Nebukanesaan, Babilonin sina boko nòmu beria kpa u bu so u go, bɛɛn nòni biru. ²² Kpa bɛɛ Yudaba, bɛɛ be i wãa Babiloniò, i t̄mbu yiru yen yīsiru sua i n da ka t̄mbu b̄rusi, i nɛɛ, Gusunò u nun kua nge Sedesiasi ka Akabu be Babilonin sina boko u s̄ɛwa d̄ò s̄. ²³ Domi tòn be, ba ḡa k̄sunu kua, ba sakararu kua ka ben berusebun kuròbu. Ma ba weesu kua ka wi, Yinni Gusunòn yīsiru, baa mɛ u ò bu yiire. Adama u yē ye ba kua kpuro, u sãa yen seedagii.

Semayan tireru

²⁴⁻²⁵ Gusunò Isireliban Yinni wi u wòllu ka tem taka kua, u Yeremi gòra Semaya, Nɛɛlamugiiin mi. N deema Semaya wi, u raa yāku kowo Sofoni, Maseyan bii tireru m̄risia ka sere yāku kowo be ba tie, ka Yerusalemugibu kpuro. ²⁶ Ye u gerua tire te s̄ò wee. U nɛɛ, Sofoni, Yinni Gusunòwa u nun ḡsa a ka ko yāku kowo Yehoyadan ayerò, kpa a Yinni Gusunòn sãa yeru k̄su. Goo ò n seewa u tii kua nge wiire ma u tii sokumo Gusunòn sòmò, kpa a nùn mwa a b̄ke ka w̄ɛ damgii ka yòni. ²⁷ Ì n men na, mban s̄na a ò Yeremi, Anatòtugii mwe a s̄ɛyasie, wi u tii kua Gusunòn sòmò bɛɛn suunu s̄. ²⁸ Wee, u mam sun goo ḡriama Babiloni mini u sun s̄ ma sa ko yoru di mini n ka tɛ. Yen s̄, su be dia baniò kpa sa n wãa ye s̄, kpa su be gbea ko kpa su yen dīanu di.

²⁹ Ma Sofoni u Yeremi tire te garia. ³⁰ Saa yera Yinni Gusunò u Yeremi s̄òwa u nɛɛ, ³¹ a be ba yoru mwɛera ba ka da Babiloniò mi ḡrio a nɛɛ, ³² wee ye nɛ, Yinni Gusunò

na gerua Semaya, Nɛɛlamugiin sɔ̄. Semaya wi, u bɛɛ gari sɔ̄wa, adama na ñ nùn gari gɛɛ sɔ̄wa bɛɛn sɔ̄. Wee tɛ̄ u dera i weesu naane kua. Yen sɔ̄, nɛ, Yinni Gusunɔ̄ kon nùn wɔ̄ri wi ka win bweseru kpuro. Ben goo kun maa wāaru dimɔ̄ bɛɛn suunu sɔ̄. U ñ maa durom mɛ wasi mɛ kon nɛn tɔ̄mbu kua. Domi u dera ba man seesi.

Nɔ̄ mweɛ ni Yinni Gusunɔ̄

u Isireliba kua

30

¹ Gusunɔ̄, Isireliban Yinni, u Yeremi sɔ̄wa u nɛɛ, ² a gari yi kpuro yoruo tireru sɔ̄ yi na nun sɔ̄wa. ³ Na nɛɛ, tɔ̄ru gara sisi tɛ̄ sɔ̄ kon nɛn tɔ̄mbu Isireliba ka Yudaba yakiamama yorun di, n ka bu wurama ben temɔ̄. Kon de bu wurama tem mɛ na ben baababa wɛ̄ sɔ̄, kpa mu ko begim.

⁴ Wee ye Yinni Gusunɔ̄ u Yeremi sɔ̄wa Isireliba ka Yudaban sɔ̄. ⁵ U nɛɛ, na nandabun kuuki nɔ̄mɔ̄.

Tɔ̄mba bɛrum soore,
ba ñ bɔ̄ri yendu mɔ̄.

⁶ I bikio kpa i nɔ̄ tɔ̄n durɔ̄ ù n da yiire u ma.

Ñ n mɛn na, mban sɔ̄na na tɔ̄mbu wa
ba ben gāanu neni

nge tɔ̄n kurɔ̄ wi u yiire u kī u ma.

Mban sɔ̄na be kpuron wuswaa burisine.

⁷ Anna a wahala baka wa ya wee.

Tɔ̄ te, tɔ̄ kɔ̄sura.

Ta ñ ka tɔ̄ru garu weenɛ.

Te sɔ̄ra Isireliba ba koo nɔ̄ni swāa bakaru wa.

Adama ka mɛ, kon bu faaba ko.

⁸ Yen tɔ̄ te, nɛ, Yinni Gusunɔ̄, nɛ wi na wɔ̄llu ka tem taka kua, kon ben sugu wuna saa ben wīnun di n bɔ̄ku kpa n wɛ̄ɛ yi ba raa ka bu sɔ̄ri kasuku, n ben yoru kpeesia. Ba ñ maa tɔ̄n tukobu sāmɔ̄. ⁹ Nɛ, Gusunɔ̄ ben Yinniwa ba koo sã, ka sere maa Dafidin kɔ̄sire wi kon swīi ben sina gɔ̄nɔ̄.

¹⁰ Bɛɛ Isireliba, Yakɔ̄bun bweseru,

bɛɛ be i sãa nɛn sɔ̄m kowobu,
i ku nanda, i ku diiri.

Wee, kon bɛɛ yakiamama saa tem tukum di mi i yoru dii,

bɛɛ ka bɛɛn bibun bweseru.

I ko i wurama kpa i wɛ̄ra i n wāa bɔ̄ri yendu sɔ̄.

Goo kun maa bɛɛ tɔ̄ya mɔ̄.

¹¹ Domi ko na n ka bɛɛ wāa kpa n bɛɛ faaba ko.

Kon bwesenu kpuro kpeerasia nɛn mi i raa yarine i wāa.

Adama bɛɛ, na ñ bɛɛ kpeerasiamɔ̄.

Kon bɛɛ sɛɛyasiawa nge mɛ n weenɛ.

Domi na ñ kpɛ̄ n bɛɛ deri n nɛɛ, i ñ gāanu kue.

¹² Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ̄ na maa bɛɛ Yerusalemugibu sɔ̄mɔ̄.

Na nɛɛ, bɛɛn barara kpã,

bɛɛn mɛera ya ñ bɛkuramɔ̄.

¹³ Goo kun bɛɛn wɔ̄nwɔ̄ndu mɔ̄ u bɛɛn mɛera ye tim doke.

Tim gam sari mɛ mu koo bɛɛn mɛera ye bɛkia.

¹⁴ Be ba raa ka bɛɛ arukawani bɔ̄kua, ba ñ maa bɛɛ kasu,

domi na bɛɛ sowa nge mɛ ba ra yibere so.

Na bɛɛ sɛɛyasia ka dam bɛɛn durum dabinun sɔ̄.

¹⁵ Mban sɔ̄na i mɛeran weeweenu mɔ̄ ye i wa bɛɛn toranun sɔ̄.

I n yē ma bēen durum bakan sōna na bēe yeni kua.

¹⁶ Adama be ba bēe wəri ba di, kon ben tii wəriwa n di.

Be ba sāa bēen yiberēba kpuro

ba koo bu yoru mwēeriwa.

Be ba bēen yānu guramō,

kon de bu maa ben tiin yānu gura.

¹⁷ Adama bēe, be ba raa mō i kam kua,

ma goo kun bēen laakari mō,

kon bēen mēeran bosu bēkia.

Nē, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

¹⁸ Na wure na nēe,

wee, kon bēe Isireliba Yakōbun bweseru yara yorun di,

kpa i wura bēen yenusō.

Kon bēen yenusun wānwāndu ko,

kpa n bēen wuu bani gen bansō

n bēen sina kpaaru seeya n swīi mi ta raa wāa.

¹⁹ I ko i siarabun womusu ko ka nuku dobun kuuki.

Kon bēe dabiasia, i n maa kaaramō.

Kon de bu bēe bēere wē, kpa bu ku bēe gem.

²⁰ I ko i n sāawa nge yellu,

kpa i n da bēen mēnōsu ko nēn wuswaaō.

Kpa n be ba bēe dam dōremō kpuro sēeyasia.

²¹ Bēen turowa koo ko bēen sunō.

Kpa n de u man susima,

domi goo kun kākō u man susi,

ma n kun mō na nūn soka.

Nē, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

²² Saa ye sōra i ko i n maa sāa nēn tōmbu,

kpa n ko bēen Yinni.

²³ Wee, nē, Yinni Gusunōn mōru ya wee nge guru woo bōkō,

kpa yu tōn kōsobu wəri.

²⁴ Nēn mōru ye, ya n suremō

ma n kun mō ya nēn himba yibia.

Amen biru kpa yu bēe yeeri.

Isireliba

ba koo gōsirama yenusō

31

¹ Yinni Gusunō u nēe, saa gaa sisi yē sō kon maa ko Isireliban bwesenu kpuron Yinni, kpa be, ba n maa sāa nēn tōmbu.

² Sanam mē ba wāa gbaburō,

na bu nēn durom sōōsi,

ben be ba yara tabun di,

ba wee bu wēra sere ka baadommaō.

³ Bēe Isireliba, na bēe nēn tii sōōsi saa yellun di.

Na bēe kīwa sere ka baadommaō.

Yen sōna na bēe nēn durom derie.

⁴ Bēe Isireliba, kon maa wure n bēe swīi,

kpa i yōra.

Kon de i bēen baranu so,

kpa i yari i n yaamō be ba nuku dobu mōn suunu sō,

⁵ i ko i maa resemba duure Samarin guunɔ,
kpa i yen binu wa i sɔri.

⁶ Saa ya sisi yè sɔɔ wuun kɔsobu ba koo nɔɔgiru sua
Efaraimun guuru wɔllun di
bu nɛɛ, i seewo su da Siɔniɔ
mi Gusunɔ besen Yinni u wãa.

⁷ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
i Yakɔbun bweseru taki kuo ka nuku dobu.
I yɛɛrio ten sɔ te ta sãa bwesenun wiru.
I nɔɔgiru suo kpa i siarabun womusu ko.
I nɛɛ, Yinni Gusunɔ u win tɔmbu Isireli be ba tie faaba mɔ.

⁸ Wee na ka bu wee saa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di.

Na bu mennamɔ handunian goonu nnen di.
Tɔn be, ba dabi.
Be sɔɔ, wɔkoba wãa ka yemɔbu ka gurigibu,
ka be ba yiire ba kɔ bu ma.

⁹ Be wee ba wee ka swii, ba man kanamɔ.

Ma na bu kpare na ka dɔɔ nim bwerɔ
ka swaa ye ya nɔɔ nɛ sɔɔ,
mi ba ñ sokuramɔ.

Domi na sãawa Isirelin bweserun Baaba.
Ma ta maa sãa nen bii yeruma.

¹⁰ Bɛɛ bwese tukunu, i nɛ, Yinni Gusunɔn gari swaa dakio,

kpa i yi kpara

i ka da sere mi n toma.

I nɛɛ, nɛ wi na Isireliban bweseru yarinasia,

na kon maa tu menna,

kpa n tu kɔsu nge mɛ yãa kparo u ra win yãanu kɔsu.

¹¹ Domi nɛ, Yinni Gusunɔ na Yakɔbun bweseru yakia,

na tu wɔra saa wi u tu dam keren nɔmun di.

¹² Ba koo na Siɔnin guuru wɔllɔ,

ba n nuku dobu mɔ ka kuuki.

Ba koo duki na arumani ye nɛ, Yinni Gusunɔ na bu wɛn sɔ.

Yeya, dobi ka resem ka olifi ye ba ra ka gum ko, ka yãanu ka nɛɛ.

Ben bwɛra koo yemiawa nge dãa gbaaru te ta nim waamɔ.

Ba ñ koo maa wahala ko.

¹³ Wɔndiaba ba koo nuku dobu ko, ba n yaamɔ.

Mɛya maa aluwaasiba ka durɔ tɔkɔnu ko n yɛɛrimɔ.

Domi kon ben nuku sankiranu gɔsia nuku dobu,

n bu nukuru yemiasia.

Kpa n maa ben nɔni swãaru gɔsia bɔri yendu.

¹⁴ Kon de nen yãku kowobu bu dĩa geenu di bu debu,

kpa nen tɔmbu bu debu nen arumanin sɔ.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

¹⁵ Ameniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ,

ba swii gɛɛ nɔɔmɔ Ramamɔ.

Yɛro u sumɔ u weeweenu mɔ.

Ase, Raseliwa u sumɔ win biɓun sɔ.

Ma u yinamɔ bu nùn suuru kana

domi bii be kpurowa ba gu.

¹⁶ Adama na nɛɛ,

u mario,

u win nɔni yĩresu woko.

Domi u koo are wa ye u win bibu kuan sɔ̄.

Ba koo wurama yiberɛban tem di.

¹⁷ Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, win sia ya koo wɛra,
domi win biba koo wurama ben temɔ.

¹⁸ Na Isireliban nɔɔ nɔɔmɔ ba weeweenu mɔ̄, ba mɔ̄,
n de bu wurama nen mi ka gem.

Ba sãawa nge naa buu ge ga gen tii kpare,
ma na bu sɛɛyasia.

Domi nena na sãa Gusunɔ ben Yinni.

¹⁹ Ye ben laakari ya wurama, ma ba tuuba kua.

Ye ba ben toranu gia,

ma ba tuka ka sekuru

ye ba kua saa ben aluwaasirun din sɔ̄.

²⁰ Isirelin bweseru ta sãawa nge nen bii kĩnasi.

Mɛya na maa tu kĩru sɔ̄si.

Domi nge mɛn nɔru na ten gari mɔ̄,

nge mɛya ten kĩru ta ra n wãa nen gɔ̄ruɔ.

Nen bwɛra kun kpunɛ ten sɔ̄.

Kon tu wɔnwɔn bakaru kua.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

²¹ Bɛɛ Isireliba, i yĩreru koowo bɛɛn swaa sɔ̄

kpa i dãa gira.

I swaa ye laakari koowo ye i raa swĩi.

Bɛɛ Isireliba, i wurama bɛɛn wusɔ̄.

²² Sere saa yerà i ko i n kɔ̄re i n yaayaare mɔ̄, bɛɛ naane sariba.

Wee nɛ Yinni Gusunɔ, na gãa kpaanu kua temɔ.

Tɔn kurɔwa u koo durɔ kasu.

Arumani ye Yinni Gusunɔ

u koo win tɔmbu wɛ

²³ Gusunɔ Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ̄ u gerua u nɛɛ, nà n ka Isireliba wurama
saa yorun di, ameniwa ba koo gere Yudan tem kpuro sɔ̄ bu nɛɛ,
Yinni Gusunɔ u guu te u gɔsa Yerusalemɔ domaru kuo,
mi gem mu wãa.

²⁴ Yudaba kpuro, ka ben gbaa wukobu, ka be ba ra yaa sabenu kpare ba koo wura bu
sina ben tem wuu marosɔ̄ ka mɛn baru kpaanɔ. ²⁵ Domi kon wi nim nɔru ga mɔ̄ nim wɛ,
kpa win gɔ̄ru gu yemia. Kpa n de wi u wɔkɔnu wɔrimɔ̄ gɔ̄run sɔ̄ u di u debu. ²⁶ Saa ye
sɔ̄, Yeremi u dom yanda, ma u mɛera u deema win dosu ge, ga dora.

²⁷ Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee saa ya sisi yè sɔ̄ kon de yaa sabenu ka tɔmbu bu yibu
Isireliɔ ka Yudaɔ. ²⁸ Nge mɛ na raa bu wukura na surura nge dãnu, na bu kɔsuka na kam
koosia nge dia, nge mɛya kon maa wure n bu seeya n gira. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni
gerua. ²⁹ Saa ye sɔ̄, ba ñ maa gerumɔ̄ bu nɛɛ,
baababara ba resɛm gɔma di,
ma ben bibun nɔsu yaaya.

³⁰ Adama wi u win resɛm gɔma di, win nɔɔwa ga koo yaaya. Wi u maa durum kua, wiya
u koo gbi.

³¹ Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, tɔnu ganu sisi nì sɔ̄ kon ka Isireliba ka Yudaba arukawani
kpaɔ bɔke. ³² Adama ya ñ ko n sãa yèn bweseru na raa ka ben baababa bɔkua sanam me
na bu nɔmu nenua na yarama Egibitin di. Ba ñ ye mɛm nɔwɛ, baa mɛ nɛ, Yinni Gusunɔ
na sãa ben Yinni. ³³ Tɛ, arukawani kpaɔ ye wee, ye kon ka Isireliba bɔke. Nɛ, Yinni
Gusunɔ, kon de nen woodaba ba n wãa ben bwisikunu sɔ̄, kpa n ye yorusi ben gɔrusɔ̄.

Kpa na n sãa ben Yinni, kpa be, ba n maa sãa nen tãmbu. ³⁴ Domi tãmbu kpurowa ba ko n man yẽ saa bibun di sere ka bukurobã. Goo kun maa win winsim ñ kun me win mero bisi goo keu m̀ u ka Gusunã gia. Kon bu ben durum wãka, kpa n ku maa ye yaaya.

³⁵ Yinni Gusunãwa u sãõ kua u ka yam deerasia sãõ sãõ.

Ma u suru ka kperi yi yi, yi ka yam deerasia wõkuru.

U ra maa de nim kurenu nu se nim wõkun di, kpa nu wãki.

Win yĩsira Yinni Gusunã wi u wõllu ka tem m̀.

Wiya u gerua u nẽẽ,

³⁶ taka koora yeniba kpuro yà n koo kpe,

Isireliban bwesera koo maa kpe,

kpa ta kun maa wãa.

³⁷ U maa gerua u nẽẽ,

ma ba kpã ba wõllun kpãaru yĩira ba gia,

ma ba dua tem̀ ba men kpẽekpẽekun asansi gia,

saa yera u koo maa Isirelin bweseru kpuro yina kãsa ye ba kuan sã.

³⁸ Wee saa ya sisi yè sãõ ba koo man bæere wẽ bu Yerusalemu bani saa Hanameelin di sere n ka da wuun gbãrarun kãnnãwã ge ba m̀ gani gãmburun kãnnã. ³⁹ Kpa bu maa wẽẽ demiamã min di bu yĩire bu ka da Garebun gungurã, kpa bu besira bu da sere Goatã.

⁴⁰ Wãwa ye kpuro mi ba ra gonu sike kpa bu kubanu yari mi, ka gbea ye ya wãa bera mi sere n ka da Sedoronin daarã, ka kãnnã ge ga wãa sãõ yari yeru gia, m̀n di dumi yi ra ka du, yeba kpurowa ya ko n sãa nẽ, Yinni Gusunãgia. Ba ñ maa ye kãsukumã sere ka baadommaã.

Yeremi u gberu garu dwa

32

¹ Yudaban sina boko Sedesiasin bandun wãõ wãkuruse sãõ, Yinni Gusunã u ka Yeremi gari kua. N deema Babilonin sina boko Nebukanesaan bandun wãõ yendu yiru sarisewa mi. ² Saa ye sãõra win tabu kowobu ba Yerusalemu tarusi, ma Yeremi u wãa pirisãm sãõ Yudaban sina kpaarã. ³ Sedesiasi wiya u ǹn pirisãm ye kpẽẽ yèn sã u Gusunãn gari gerua u nẽẽ, wee Yinni Gusunã u Babilonin sina boko wuu geni nãmu beria kpa u gu kamia. ⁴ Sedesiasi kun maa kisiramã tabu kowobun nãman di. Babilonin sina boko u koo ǹn nãma turi, kpa bu waana nãni ka nãni bu gari ko. ⁵ Babilonin sina boko wi, u koo ka ǹn da Babiloniã. Miya u ko n wãa sere Gusunã u ka win gari ko. Yen sã, baa ñ n ka Babilonigibu tabu m̀ tẽ, ñ bu kamiamã.

⁶ Yeremi u nẽẽ, Yinni Gusunã u maa man sãõwa u nẽẽ, ⁷ wee, Hanameeli, Salumun bii, nen baan tundo tuosin bii, u koo na u nẽẽ, n na n win gberu dwe Anatãtuã Benyamẽen temã. Domi nena n weene n tem me yakia n tubi di.

⁸ Yera n koora nge me Yinni Gusunã u gerua. Hanameeli wi, u na nen mi pirisãm diru u nẽẽ, n win tem me dweeyo me mu wãa Anatãtuã Benyamẽen temã domi nena n weene n mu yakia n tubi di.

Saa ye sãõra na tuba ma Gusunãwa u kĩ me.

⁹ Ma na gbee te yakia ka sii geesun gobi wãkura nãõbu ka yiru. ¹⁰⁻¹¹ Ma na seedagibu sua na tem men dwee tirenu yorua yiru na nen yĩreru doke ten teeru wõllõ na wukiri nge me wooda ya gerua ma na sii gee si sua na kilo sãndi seedagii ben wuswaaõ. Ma na tire ni sua ¹² na Baruku, Neriyan bii, Maseyan debubu wẽ Hanameeli ka seedagii be ba ben yĩrenu doke tire te sãõ ka sere maa Yudaba be ba wãa pirisãm dii yaara min nãni biru. ¹³ Be kpuron nãni bira na maa Baruku sãõwa ¹⁴ na nẽẽ, Isireliban Yinni wi u wõllu ka tem m̀, wiya u gerua u nẽẽ, u dwee tirenu yiru ye suo, te ba yĩreru koosi, u da u nu doke wekeru sãõ kpa nu ku raa sankira.

¹⁵ Domi sãõ teeru tãmbu ba koo maa dia ka gbea dwe tem me sãõ.

Yeremin kanaru

¹⁶ Sanam me na tem men dwee tire ni Baruku, Neriyan bii we na kpa, na Yinni Gusunɔ kana na nee, ¹⁷ Yinni Gusunɔ, a wɔllu ka tem kua wunen dam bakam ka wunen yiikon saabu. Gãanu sari ni a kpane. ¹⁸ A ra bwesenu durom kue sere ka nin bibun bibɔ. Adama baababa bà n tora, a ra ben bibu seeyasie tora nin sɔ. Gusunɔ, a sãawa Yinni boko, ma a dam mɔ. Wunen yisira wɔllu ka tem Yinni. ¹⁹ Wunen himba ya kpã, a maa dam mɔ a ka ye yibia. A ra n mɛera ye tamba mɔ kpa a baawure kua nge me win kookoosu ne.

²⁰ A sɔm maamaakiginu kua sanam me besen sikadoba ba wãa Egibitiɔ. Meya gisɔ a maa mɔ besen suunu sɔɔ Isireliɔ ka bwese ni nu tien suunu sɔɔ. Ma a yisuru yara nge me sa nɔmɔ gisɔ. ²¹ A wunen dam sɔɔsi, a sɔm maamaakiginu kua. Ma tamba nanda. Yera ya dera a wunen tumbu yara saa Egibitin di. ²² Ma a bu tem me we me a ben baababa nɔ mweeru kua ka bɔri, me mu tim ka bom yiba. ²³ Meya ba maa na ba tem me mwa mu kua begim. Adama ba n wunen gere mem nɔwɛ. Ba n maa wunen woodaba swii. Meya ba n maa kue ye a bu yiire. Saa yera a dera kɔsa yeni kpuro ya bu deema.

²⁴ Wee tɛ Babilonigibu ba gungunu bana bu ka wa bu wuu ge wɔri. Ba koo maa gu mwa, domi a bu gu nɔmu beria. Kaa de bu gu kamia ka tabu ka gɔru ka bararu. Meya ye a gerua kpuro ya kooru, Yinni Gusunɔ, a maa ye waamɔ. ²⁵ Wee wuu ge, ga wãa Babilonigibun nɔma sɔɔ. Adama ka me, a man sɔwa a nee, n tem dweeyo ka gobi kpa n yi kɔsia seedagibun wuswaaɔ.

Yinni Gusunɔ u Yeremi wisa

²⁶ Yera Yinni Gusunɔ u Yeremi wisa u nee, ²⁷ wee, ne Gusunɔ, na sãawa handuniagibu kpuron Yinni. Gãanu sari ni na kpane. ²⁸ Yen sɔna na nee, kon de Babilonin sina boko Nebukanesaa ka win tabu kowobu bu Yerusalemu nɔma turi. U koo maa ye mwa. ²⁹ Ba koo ye wɔri kpa bu ye dɔɔ meni kpa bu dia yèn wɔllɔ Yudaba ba ra bũu wi ba mɔ Baali yãkuru kue dɔɔ soku, ka sere mi ba ra tɔn tukobun bũu sã bu tam tãra. Domi yeba kpurowa ba ka nen mɔru seeya.

³⁰ Wee kɔsa Isireliba ka Yudaba ba ra n mɔ saa ben toren di. Ben ye ba mɔ kpuro ya ra nen mɔru seeyewa. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. ³¹ Saa min di ba wuu ge swii, n ka girari gisɔ, gen tumbu ba ra nen mɔru seeyewa. Yen sɔna na n kɔ n gu wa nen wuswaaɔ. ³² Domi Yudaba ka Yerusalemugibu ka Isireliba, be ka ben sinambu ka ben sina asakpɔbu ka ben yãku kowobu ka Gusunɔn sɔmɔbu, ba kɔsa kua. Yera ya nen mɔru seeya. ³³ Ba yina bu man mɛeri. Biruwa ba man kisi. Na bu keu kua saa yee yellun di. Adama ba yina bu nen sɔsiru nɔ. ³⁴ N n mam ye tɔna, ba maa ben bwãarokunu duusiawa nen sãa yerɔ ba tu disi doke. ³⁵ Ba bũu wi ba mɔ Baali sãa yeru bania Beni Hinɔmun wɔwaaɔ. Miya ba ra ka ben bibu yãku dɔɔ mwaararuginu ko Mɔlɔkun sɔ. N deema na n bu yen gaa yiire. Na n mam bwisika bu kɔsa yenin bweseru ko ye ya dera Yudaba kpuro ba man torari.

³⁶ Ne Gusunɔ, Isireliban Yinni, na nee, Yeremi, Yerusalemu ye i nee, ba koo Babilonin sina boko nɔmu beria mi, kpa u ye wɔri u kamia ka tabu ka gɔru ka bararu, ³⁷ wee, kon yen tumbu menna bu wura ye sɔɔ. Domi na raa ka bu mɔru kua gem gem, ma na bu yarinasia baama, adama kon de bu wurama mini kpa ba n wãa bɔri yendu sɔɔ. ³⁸ Ba koo wure bu ko nen tumbu kpa na n maa sãa ben Yinni. ³⁹ Kon de ba n wãa nɔɔ tia sɔɔ ba n kookoo teesu mɔ, kpa ba n man nasie baadomma. Yera ya koo de ba n nuku dobu mɔ sere ka ben bibun bibɔ. ⁴⁰ Kon ka bu arukawani bɔke ye ya kun kpeemɔ. Na n bu biru kisimɔ, kon bu gea kuawa, kpa n de ba n man nasie ben gɔru kpa bu ku raa maa gera nen swaan di. ⁴¹ Ka nuku doba kon bu gea kua kpa n bu swii mam mam tem me sɔɔ ka gɔru tia.

⁴² Ne, Yinni Gusunɔ na nee, nge me na dera kɔsa baka ya tɔn be deema, nge meya kon maa de durom bakam mu na be sɔɔ mɛn nɔ mweeru na kua. ⁴³ Yeremi, a gerua a nee, ba tem me Babilonigibu nɔmu beria. Wee, mu kua bansu. Tumbu ka yaa sabenu maa sari me sɔɔ. Adama miya tumbu ba koo wura kpa bu gbea dwe. ⁴⁴ Ka gem ba koo gbea dwe baama kpuro ka gobi, kpa bu yen dwee tirenu ko, bu nu yirenu koosi seedagibun wuswaaɔ. Ba koo gbea dwe Benyamɛn temɔ ka Yerusalemun baru kpaanɔ, ka Yudan wusɔ, ka wuu si su wãa guunun bera gia, ka si su wãa wɔwi sɔɔ, ka si su wãa sɔɔ yɛsan

nəm dwaru gia. Domi sin tən be ba raa yoru mwɛɛra mi, kon de bu wurama. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Nɔɔ mwɛɛ ni Yinni Gusunɔ

u kua Yerusalemun sɔ

33

¹ Yinni Gusunɔ u kɔam ka Yeremi gari kua sanam mɛ u wɔa pirisəm sɔɔ. ² U nɛɛ, nɛ wi na ra n wɔa, nɛ wi na tem taka kua ma na mu neni, nɛna na nɛɛ, ³ a man sokuo, kon nun wurari. Kon nun gɔa baka asiriginu sɔɔsi ni a n yɛ. ⁴ Nɛ Gusunɔ, Isireliban Yinni, na gɔanu mɔ ni na kɔ a nɔ, Yerusalemun dia ka sere Yudaban sina kɔaanun sɔ, ni Babilonigiba wɔri ba surura. ⁵ Ma be ba ka Babilonigii be tabu kua, ben gonu yiba wuu ge sɔɔ, nɛn mɔru bakan sɔ, domi Yerusalemugibu ba kɔsa kua sere na n maa kɔ n wuu ge wa.

⁶ Wee, saa gaa sisi yɛ sɔɔ kon gu nɔɔri nge barɔ. Kon gu bɛkia n bwɔa dorasia, kɔa n de gen tɔmbu ba n wɔa bɔri yendu sɔɔ. ⁷ Kon de be ba yoru mwɛɛra Yudan di, ben wɔaru tu kɔsi, kɔa n bu swii nge yellu. ⁸ Kon bu ben durum kpuro wɔka ye ba man koosi. Kon ben tora ni ba man torari sanam mɛ ba man seesi suuru kua. ⁹ Saa ye sɔɔ, na kon nuku dobu mɔ Yerusalemun sɔ, kɔa ya n nɛn yɔsiru bɛɛɛ wɛɛmɔ, kɔa bwese tukunu nu n man siaramɔ. Bwese ni, nɔ n wa durom bakam mɛ kon ye kua ka doo nɔɔ te kon ye wɛ, nu koo biti ko sere nu diiri.

¹⁰ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, bɛɛ Yudaba, i nɛɛ, bɛɛn tem mu kua bansu. Tɔmbu ka yeɛ maa sari mi. Ma Yerusalemu ka Yudaban wusun swɛɛ yi kua swɛɛ gonu yi goo ku ra maa si. ¹¹ Adama ba koo wure bu nuku dobu kuuki nɔ ka tɔɔ bakarugii. Ba koo kurɔ kɔaanun womusu nɔ. Ba koo maa wure bu womu geni nɔ, ge ga nɛɛ, i Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni siaro. Domi u sɔa tən geo.

Win kɔru ta n nɔru mɔ. Mɛya ba koo maa tən be ba ka yɔkunu na sɔa yerɔn womusu nɔ. Domi kon de tən be ba raa yoru mwɛɛra mi, bu wurama tem mɛ sɔɔ, kɔa n bu wesia nge yellu. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

¹² Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, tem mɛ, mu raa kua bansu mi goo sari, yaa sabenu sari mɛn wusu kpuro sɔɔ. Adama tɛ, yɔa kɔarɔbu ba koo wɔa yeru wa mi, kɔa ben yaa sabenu nu wɛra. ¹³ Yɔa kɔarɔbu ba koo maa yɔanu kɔara baama kpuro wuu si su wɔa guunun bera gia ka si su wɔa wɔwi sɔɔ, ka si su wɔa sɔɔ yɛsan nəm dwaru gia, ka Benyamɛɛn temɔ ka Yerusalemun baru kɔaanɔ ka Yudaban wusɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Gusunɔ

ku ra win nɔɔ mwɛɛru kɔbie

¹⁴ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔra sisi tɛ sɔɔ kon nɛn nɔɔ mwɛɛ gee ni yibia ni na Isireliba ka Yudaba kua. ¹⁵ Saa ye, yɔ n tunuma, kon goo seeya nge dɔa kpɔi pɔtura Dafidin bweseru sɔɔ u n sɔa gemgii, kɔa u tɔmbu kɔara gem sɔɔ. ¹⁶ Yen tɔɔ te, Yuuba ba koo faaba wa kɔa Yerusalemu ya n wɔa bɔri yendu sɔɔ, kɔa bu ye yɔsiru kɛ, Yinni Gusunɔn miya bɛsɛn gem wɔa.

¹⁷ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, Dafidi sina boko u n goo biamɔ wi u koo sina win bweserun sina gɔnɔɔ Isireliɔ sere ka baadommaɔ. ¹⁸ Mɛya maa Lefiba be ba sɔa yɔku kowobu, ba n kɔsire biamɔ ben bweseru sɔɔ bu ka man yɔku dɔɔ mwaararuginu kua, kɔa bu man turare dɔɔ dokea kɔa ba n da yɔkunu ko tɔɔ baatere.

¹⁹ Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, ²⁰ nɛna na ka sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru arukawani bɔkua. Ì n ko i kpɔi i yen gaa yɔrasia yu ku maa sɔmburu ko yen saa sɔɔ, kɔa yu nɛn

arukawani ye kusia, ²¹ saa yera nen tii, kon maa nen arukawani kusia ye na ka Dafidi nen sɔm kowo bɔkua, kpa u kɔsire bia win bweseru sɔɔ wi u koo bandu di. Kon maa nen arukawani kusia ye na ka yāku kowobu Lefin bweseru bɔkua be ba ra sɔmburu ko nen sāa yerɔ. ²² Adama n n̄ koorɔ mɛ. Kon Dafidin bweseru ka yāku kowobun bweseru dabiasiawa nge kperi, n̄ kun mɛ nge yani sɛeri yi yi wāa daarun goorɔ yi ba n̄ kpɛ bu gari.

²³ Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, ²⁴ a n̄ nɔɔmɔ ye tɔmba gerumɔ? Ba mɔ, na Isireliban bweseru ka Yudaban bweseru ni na gɔsa biru kisi. Yen sɔna ba bu gema, ba n̄ bu garisi bweseru. ²⁵ Adama wee ye na gerumɔ, nɛ wi na ka sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru arukawani bɔkua, ma na wɔllu ka tem wooda yiya, ²⁶ nena kon Isireliban bweseru ka Dafidi nen sɔm kowon bweseru biru kisi? Kpa na kun win bweseru sɔɔ goo gɔsa u bandu di Aburhamu ka Isaki ka Yakɔbun bweserun suunu sɔɔ?

Aawo. Kon ben wɔnwɔndu ko be ba yoru mwɛera mi, kpa n de bu wurama.

Gari yi Yinni Gusunɔ

u Sedesiasi sɔɔwa

34

¹ Nebukanɛsaa, Babilonin sina boko, u Yerusalemu ka Yudan wusu tabu wɔri. Saa ye sɔɔ, win tabu kowobu kpuro ba wāa mi, ka handunian sinambun tabu kowobu kpuro ka sere maa be u tabu di. Saa yera Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa ² u nɛɛ, nɛ Gusunɔ, Isireliban Yinni, na nun sɔɔmɔ, a doo a Sedesiasi, Yudaban sina boko deema kpa a n̄n sɔ, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na n̄n sɔɔma. Kon Yerusalemu Babilonin sina boko n̄mɔ beria u ye kam koosia u dɔɔ mɛni. ³ Mɛya wi, Sedesiasi u n̄ n̄n kisirarimɔ. U koo n̄n mwa kpa bu waana n̄ni ka n̄ni bu gari geruna u sere ka n̄n da Babiloniɔ.

⁴ Yen sɔ, u nen gari swaa dakio yi na gerumɔ. Na nɛɛ, u n̄ gbimɔ tabu sɔɔ, ⁵ u koo gbiwa bɔri yɛndu sɔɔ kpa bu win gɔɔ ko nge mɛ ba win sikado sinam be ba n̄n gbiyegii kua. Ba koo n̄n turare dɔɔ dokea kpa bu n̄n gɔɔ wuri yini kua bu nɛɛ, wanyo! Sina boko u gu! Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

⁶ Ma Yeremi u da u gari yi Sedesiasi, Yudaban sina boko sɔɔwa Yerusalemu mi. ⁷ N deema saa ye sɔɔ, Babilonin sina bokon tabu kowobu ba Yerusalemu ka Yudaban wusu kpuro wɔri. Wuu gb̄ararugii si su raa tie, siya Lakisi ka Aseka.

Yoo be ba raa yakia,

ba wure ba maa mwɛera

⁸ Yinni Gusunɔ u maa ka Yeremi gari kua sanam mɛ Sedesiasi u ka Yerusalemugibu nɔɔ tia kua bu ben yobu kpuro yakia. ⁹ Saa ye sɔɔ, baawure wi u win Heberusi mɔ yoo, tɔn kurɔwa? A, tɔn durɔwa? U koo yɛro karawa u yari yorun di. Goo u ku maa win winsim yoru mwa u sɔmburu koosia. ¹⁰ Ma Yerusalemun wirugibu ka tɔn be ba tie kpuro ba wura batuma sɔɔ bu ku maa ben yobu sɔmburu koosia. Ba koo bu karawa ba n tii mɔ. Ma ben baawure u win yobu kara ba doona. ¹¹ Adama amen biru tɔn be, ba gari yi yina. Ba ben yoo be naa swii ba mwaama ba yoo sɔma koosia ka tilasi.

¹² Saa yera Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, a tɔn be sɔɔwɔ a nɛɛ, ¹³ wee, nɛ Gusunɔ ben Yinni, na ka ben sikadoba arukawani bɔkua sanam mɛ na bu yarama Egibitin di, mi ba raa yoru dimɔ. ¹⁴ Na nɛɛ, baawure wi u win Heberusi dwa yoo, ma yoo wi, u n̄n sɔmburu kua wɔɔ nɔɔba tia, yen nɔɔba yiruse u koo n̄n karawa yoo ten di, u n tii mɔ. Adama ben sikado be, ba n̄ man swaa daki bu sere nen gere nɔ. ¹⁵ Wee tɛ ba wurama ben dɔɔ sɔɔ ma ba gea kua nen n̄ni sɔɔ. Domi ba nɔɔ tia kua ba nɛɛ, baawure wi u yoo mɔ u n̄n karo u n tii mɔ. N deema nen sāa yerɔwa ba nɔɔ tia kua. ¹⁶ Yen biruwa ba gari yi yina ma ba nen yisiru sanku. Ben baawure u win yoo naa da. Ba maa wure ba bu kua ben yobu ka tilasi.

¹⁷ Yen sɔ̄, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ̄ na gerumɔ̄. N daa weenɛwa ben baawure u win yobu kara ba n tii mɔ̄. Adama ba yina, ba ñ man mem nɔ̄wɛ. Yen sɔ̄na kon bu yɔ̄su tabu sɔ̄ kpa n bu baranu ka gɔ̄ru kpɛ kpa bwese ni nu tie nù n bu wa nu biti ko.

¹⁸⁻²⁰ Wee tɛ̄, Yudaban wirugibu ka Yerusalemun wirugibu ka yāku kowobu ka sunɔ̄n sɔ̄m kowobu ka sere tɔ̄n be ba tie, be, be ba raa ka man arukawani bɔ̄kua batuma sɔ̄ sere ba naa buu go ba berana, ma ba dua gen besi yin suunu sɔ̄ bu ka ben arukawani ye sire, ba ñ ye mem nɔ̄wɛ, ba ñ ben nɔ̄ mwɛ te yibie. Yen sɔ̄, kon bu ben yiberɛ be ba kasu bu bu go nɔ̄mu beria, kpa yaberekunu ka gbeeku yɛɛ yi ben gonu di. ²¹ Mɛya kon Sedesiasi Yudaban sina bokɔ̄ ka win sina asakpɔ̄bu kua. Kon bu yiberɛba nɔ̄mu beria be ba kasu bu bu go. Kon bu Babilonin tabu kowobu nɔ̄mu beria baa bà n ka bu tonde. ²² Kon de bu na bu wuu ge wɔ̄ri bu dɔ̄ menɛ kpa Yudan wusu su ko bansu. Nɛ, Yinni Gusunɔ̄wa na yeni gerua.

Yeremi ka Rekabun bweseru

35

¹ Yoyakimu, Yosiasin bii, Yudaban sina bokon waati sɔ̄, Yinni Gusunɔ̄ u Yeremi sɔ̄wa u nɛɛ, ² a doo a Rekabun bweseru deema kpa a ka tu na nen sãa yerɔ̄ dia ye ya wãa ten yɛ̄si yɛ̄sibun teerɔ̄ kpa a bu tam wɛ̄ mi, bu nɔ̄.

³ Ma Yeremi u da u Yaasania Yerebin bii, Habasinian debubu soka ka win dusibu ka win bibu kpuro, Rekabun bweseru kpuro gesi. ⁴ Ma u ka bu da Yinni Gusunɔ̄n sãa yerun dii teeru mi, tɛ̄n mi Hananu, Yigidalian bii, Gusunɔ̄n sɔ̄m kowo u wãa. Dii te, ta wãawa sina asakpɔ̄bun dirun bɔ̄kuɔ̄, gbãra kɔ̄so, Maaseya, Salumun biin dirun wɔ̄llɔ̄.

⁵ Ma Yeremi u bu tam bwãanu wɛ̄ ka nɔ̄ri u nɛɛ, bu nɔ̄ruo.

⁶ Adama ba nùn wisa ba nɛɛ, sa ñ tam nɔ̄rumɔ̄. Domi besen sikado Yonadabu, Rekabun bii, u sun wooda wɛ̄ u nɛɛ,
su ku ra tam nɔ̄ sere ka besen bibun bibɔ̄,

⁷ su ku ra dia bani,

su ku ra gbenu ko,

su ku ra maa resɛm gbaanu ko,

sa ñ kpɛ sa n mam ye mɔ̄.

Adama sa ko n wãawa kuu bekunuginu sɔ̄ besen wãaru kpuro sɔ̄.

Nge mɛya sa ko ka tɛ̄ tem mɛ sɔ̄,

mi sa wãa sa sɔ̄ru dimɔ̄ mini.

⁸ Yen sɔ̄, besɛ ka besen bibu sa Yonadabu, Rekabun biin gere ye mem nɔ̄wammɛ. Sa ñ tam nɔ̄rumɔ̄ besen wãarun tɔ̄nu kpuro sɔ̄, besɛ ka besen kurɔ̄bu ka besen bibu. ⁹ Sa ñ maa dia banimɔ̄ yɛ̄ sɔ̄ sa ko n wãa. Mɛya sa ñ gbea mɔ̄, sa ñ maa resɛm gbaanu mɔ̄.

¹⁰ Sa wãa kuu bekuruginu sɔ̄. Mɛsuma sa ka besen sikado Yonadabun gere ye mem nɔ̄wammɛ. ¹¹ Adama sanam mɛ Nebukanɛsaa, Babilonin sina bokɔ̄ u tem mɛ wɔ̄rima, yera sa nɛɛ, su se su da Yerusalemuɔ̄, kpa su Babilonin tabu kowobu ka Sirigibu duka suuri. Yen sɔ̄na sa wãa Yerusalemu mini gisɔ̄.

¹² Yera Yinni Gusunɔ̄ u Yeremi sɔ̄wa u nɛɛ, ¹³ nɛ Gusunɔ̄, wɔ̄llu ka tem Yinni, nɛ wi na maa sãa Isireliban Yinni, na nɛɛ, a doo a Yudaba ka Yerusalemuɔ̄ sɔ̄ a nɛɛ, ba ñ nen kirɔ̄ba swaa dakimɔ̄ kpa bu man mem nɔ̄wa? ¹⁴ Wee Rekabun bweseru ta Yonadabu, Rekabun biin gere mem nɔ̄wa ye u nɛɛ, win bibu bu ku raa tam nɔ̄. Mɛya ba ñ maa tam mɛ nɔ̄ra sere ka gisɔ̄n gisɔ̄. Ba ben sikado mem nɔ̄wa. Adama nɛ, na ka be, Yudaba gari kua saa yee yellun di, ma ba ñ man swaa daki. ¹⁵ Na bu nen sɔ̄mɔ̄bu gɔ̄riama saa yellun di, bu ka ben baawure sɔ̄ u win daa kɔ̄sa deri. Bu ku maa bũnu sã kpa bu wa ba n wãa tem mɛ sɔ̄, mɛ na ben baababa wɛ̄. Adama ba ñ sɔ̄mɔ̄ be swaa daki, bu sere man mem nɔ̄wa. ¹⁶ Yonadabu, Rekabun biin bweseru ta ten sikadon gere mem nɔ̄wa. Adama be, nen tɔ̄mbu, ba ku ra man mem nɔ̄wɛ.

¹⁷ Yen sɔ̄na nɛ Gusunɔ̄, wɔ̄llu ka tem Yinni, nɛ wi na maa sãa Isireliban Yinni, na nɛɛ, wee kon de kɔ̄sa kpuro ye na raa gerua mi yu Yudaba ka Yerusalemuɔ̄ deema. Domi na ka bu gari kua, ba ñ man swaa daki. Na bu soka, ba ñ man wurari.

¹⁸ Yera Yeremi u Rekabun bwese te sɔɔwa u nɛɛ, amɛniwa Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni wi u maa s̄a Isireliban Yinni u gerua. U nɛɛ, wee i bɛɛn sikado Yonadabun gere ka win yiirebu kpuro mɛm nɔɔwa. ¹⁹ Yen s̄, Yonadabu, Rekabun bii wi, u ñ kɔsireba biamɔ win bweseru sɔɔ be ba ko n nɛn sɔmburu m̄.

Baruku u tireru kusia u gara

Yinni Gusunɔn s̄a yerɔ

36

¹ Yudaban sina boko Yoyakimu Yosiasin biin bandun w̄ɔ nɛse sɔɔra Yinni Gusunɔ u ka Yeremi gari kua u nɛɛ, ² a tireru suo, kpa a gari yi yore yi na raa nun sɔɔwa Yudaba ka Isireliba ka bwese tukunu kpuron s̄ saa d̄ma tɛn di na ka nun gari torua Yosiasin waati sɔɔ n ka gisɔ girari. ³ Yudaba b̄a n nua k̄sa ye kon bu kua s̄rɔkudo ba koo ḡru ḡsia bu ben kom k̄sum deri. Saa yera kon bu ben durum w̄ka.

⁴ Yen biru Yeremi u Baruku Nɛriyan bii soka ma u n̄n sɔɔwa kpuro ye Yinni Gusunɔ u n̄n sɔɔwa. Ma Baruku u ye yorua tire te sɔɔ.

⁵ Yera Yeremi u maa n̄n sɔɔwa u nɛɛ, wee ba man mwa ba neni, na ñ kp̄ n da Yinni Gusunɔn s̄a yerɔ. ⁶ Yen s̄, d̄ma te ba koo nɔɔ b̄ke, a doo wunen tii, kpa a Yinni Gusunɔn gari yi na nun sɔɔwa a yore mi gari s̄a yeru mi. Kpa Yuda be ba koo na saa ben wusun di ka sere maa t̄n be ba ko n w̄a mi kpuro bu yi nɔ. ⁷ S̄rɔkudo ba koo ḡru ḡsia bu ben daa k̄sa deri, kpa bu Yinni Gusunɔ suuru kana. Domi win m̄ru ya kp̄ ya u ka bu m̄.

⁸ Yera Baruku Nɛriyan bii wi, u kua kpuro ye Yeremi u n̄n sɔɔwa. U Yinni Gusunɔn gari yi gara s̄a yee ten mi. ⁹ Yoyakimun ban ten w̄ɔ nɔɔbuse sɔɔ, yen suru nɔɔba nɛse sɔɔ, yera ba nɔɔ b̄kurun t̄ru yi t̄ sɔɔ Yerusalemugibu ka Yudaba kpuro ba koo na bu nɔɔ b̄ke Yinni Gusunɔn s̄a yerɔ. ¹⁰ Yen t̄ɔ te sɔɔra Baruku u Yeregin gari yi gara t̄n ben wuswaa Yinni Gusunɔn s̄a yerɔ, saa Gemaria, Safanin biin dirun di, wi u s̄a tire yoro. Dii te, ta w̄awa k̄nnɔ ge ba m̄ k̄nnɔ kp̄ɔn bera gia, gunguru w̄llɔ.

Misee u wirugibu

tire ten gari sɔɔwa

¹¹ Ye Misee Gemarian bii, Safanin debubu u Yinni Gusunɔn gari yi nua yi ba yorua tire te sɔɔ, ¹² yera u da sina bokon yenuɔ sere win tire yoron dirɔ. Ma u deema wirugii beni ba mɛnɛ mi. Beya, tire yoro Elisama ka Delaya Semayan bii, ka Elinatani, Akaborin bii, ka Gemaria Safanin bii, ka Sedesiasi Hananian bii ka sere wirugii be ba tie. ¹³ Ma Misee u bu sɔɔwa kpuro gari yi u nua Baruku u t̄n be garia.

¹⁴ Yeniban biru, wirugii be, ba Baruku Yehudi Netanian bii, Selemian debubu, Kusin sikadobu ḡria ba nɛɛ, u ka tire te na te u Yudaba garia mi. Ma Baruku u tire te sua u ka da. ¹⁵ Ye u tura mi, yera ba n̄n sɔɔwa ba nɛɛ, a sinɔ kpa a sun tire te garia.

Ma Baruku u sina u bu tu garia. ¹⁶ Ye ba gari yi nua, yera ba mɛɛrina ka nandabu ma ba Baruku bikia ba nɛɛ, ¹⁷ a sun sɔɔwɔ nge mɛ a koosina a ka gari yi yorua. Sa ko ka yi sina boko daawawa.

¹⁸ Yera Baruku u bu wisa u nɛɛ, Yeremiwa u man gari yi s̄ɔmɔ ma na yorumɔ tireru sɔɔ ka ankiri.

¹⁹ Ma wirugii be, ba n̄n wisa ba nɛɛ, i doo i kuke wunɛ ka Yeremi, kpa goo u ku raa bɛɛ wa.

Sina boko u tire te d̄ɔ meni

²⁰ Yeniban biru, wirugiba tire te mwa ba berua Elisama tire yoron dirɔ. Ma ba da sina bokon mi, ba n̄n gari yi sɔɔwa.

²¹ Yera sina boko u Yehudi ḡra u nɛɛ, u doo u tire te suama. Ma u da Elisaman dirɔ u tu suama u gara sina boko ka wirugii ben wuswaa. ²² N deema saa ye, puran saawa. W̄ɔn suru nɔɔba nɛse sɔɔra mɛ. Ma u deema sina boko u s̄ u d̄ɔ w̄su win diru mi u ra sine puran saa. ²³ Yehudi ù n tire ten kabura ita, ñ kun mɛ nɛ gara u kpa, yera sina boko u ra tire yoron k̄ɔ piibu gagu sue u ka mi ba gara bura u kp̄ɛ d̄ɔ sɔɔ, sere te

kpuro ta ka dɔɔ mwaara muku muku. ²⁴ Ye sina boko ka win bwāabu ba ye kpuro nua ba ñ nande, ba ñ maa ben yānu gɛɛka nge mɛ ba ra ko nuku sankiranun sɔ. ²⁵ Sina boko u sere tire te dɔɔ mɛni, Elinatani ka Delaya ka Gemaria ba nùn suuru kana gem gem u ku ka tu dɔɔ mɛni. Adama u ñ bu swaa daki. ²⁶ Yera sina boko u Yerameɛli wi u sãa sunɔn bii, ka Seraya Asirielin bii, ka Selemia Abudelin bii wooda wɛ u nɛɛ, bu tire yoro Baruku ka Gusunɔn sɔmɔ Yeremi mwaama, adama Gusunɔ u bu berua, ba ñ bu wa.

Yeremi

u tire ten kpaaru yorua

²⁷ Sanam mɛ sina boko u tire te dɔɔ mɛni, te Yeremi u Baruku sɔɔwa u yore mi, yera Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, ²⁸ a maa tire kpaaru suo kpa a gari yi yore yi yi raa wãa tire te sɔɔ, te sina boko Yoyakimu u dɔɔ mɛni mi. ²⁹ Kpa a maa nùn sɔ a nɛɛ, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua.

Wee u tire te dɔɔ mɛni, ma u nɛɛ, mban sɔna wunɛ Yeremi a yorua ma Babilonin sina boko u koo na kpa u tem mɛ kam koosia, kpa u mɛn tɔmbu ka mɛn yaa sabenu gura. ³⁰ Yen sɔna, nɛ, Yinni Gusunɔ na wi sina boko Yoyakimu sɔɔmɔ, ma win goo kun maa sinamɔ Dafidin sina gɔna sɔɔ. Mɛya ba koo maa win tiin goru deri tɔɔwɔ sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru ta n sɔɔ ka pura sooramɔ. ³¹ Kon bu sɛɛyasia ben durum sɔ wi ka win bibun bweseru, ka win bwāabu. Kon de kɔsa yu Yerusalemugibu ka Yudaba deema, ye na raa bu sɔɔwa, yèn sɔ ba ñ wure bu man swaa daki.

³² Ma Yeremi u tireru garu sua u Baruku, Neriyan bii, wi u sãa tire yoro wɛ. Yera u maa nùn tire te Yoyakimu u dɔɔ mɛni min gari sɔɔwa kpuro. Ma u yi yorua u maa gari gɛɛ yorua yi yi ka yi weenɛ.

Sedesiasi

u Yeremi gɔra u bu Gusunɔ kana

37

¹ Babilonin sina boko Nɛbukanesaa u Sedesiasi Yosiasin bii kua sina boko Yudaɔ, Yekonia Yoyakimun biin ayera. ² Sedesiasi wi, ka win bwāabu, ka win tɔmbu ba ñ Yinni Gusunɔn gari yi swaa daki yi Gusunɔn sɔmɔ Yeremi u bu sɔɔwa mi.

³⁻⁴ N deema saa ye sɔɔ, ba ñ gina Yeremi piriɔm doke. U ra dewa mi u kī, win tɔmbun suunu sɔɔ. Yera sina boko Sedesiasi u Yukali Selemian bii ka Sofoni Maaseyan bii wi u sãa yāku kowo gɔra win mi, bu ka nùn sɔ u bu Gusunɔ ben Yinni kana u ka bu nɔnu geu mɛeri. ⁵ Saa yera Babilonigibu ba Yerusalemu tarusi. Ye ba nua ma Egibiti sunɔn tabu kowobu ba Yerusalemugii be somiru sisi, yera ba yarina ba doona min di. ⁶⁻⁷ Saa yera Gusunɔ Isireliban Yinni u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, a Yudaban sina boko wi u nun gɔrima nen mi sɔɔwɔ a nɛɛ, wee, Egibiti sunɔn tabu kowo be ba raa wee bu ka nùn somi ba gɔsirɔ ben temɔ. ⁸ Tɛ, Babilonigii be, ba koo maa wurama bu Yerusalemu wɔri bu ye mwa, bu dɔɔ sɔku. ⁹ Yen sɔ, ameniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, bu ku tii nɔni wɔke bu nɛɛ, Babilonigii be, ba tonda. Adama ba n yɛ ma ba ñ gam de. ¹⁰ Baa bà n Babilonin tabu kowo be kamia, kpa n tie be ba mɛera kua, ka mɛ, ba koo se saa ben kuu bekuruginun di bu wuu ge dɔɔ mɛni.

Ba Yeremi kpɛɛ piriɔm dirɔ

¹¹ Sanam mɛ Babilonigibun tabu kowo be, ba yarina ba Yerusalemu deri Egibiti sunɔn tabu kowo ben sɔ, ¹² yera Yeremi u kī u yari Yerusalemun di u da Benyamɛen temɔ u ka win baa sua tubi ye ba bɔnu mɔ sɔɔ. ¹³ Sanam mɛ u yariɔ u kɔnnɔ tura ge ba mɔ Benyamɛɛ, ma u deema ben kɔsobun tɔnwero wi ba mɔ Yirɛya Selemian bii, Hananian debubu u yɔ mi. Ma u nùn yɔrasia u nɛɛ, a tii Babilonigibu wɛ.

¹⁴ Yera u nɛɛ, aawo, na ñ nen tii Babilonigibu wɛ.

Adama durɔ wi, u ñ win gari yi wure. Ma u nùn mwa u ka da wirugibun mi. ¹⁵ Yera wirugii ben mɔru ya seewa ba nùn mwa ba so ba piriɔm doke Yonatham dirɔ wi u sãa

tire yoro. N deema ba win dii te gɔsiawa piriŋam diru. ¹⁶ Nge meya ba ka nùn piriŋam doke dirɔ wɔru sɔɔ sere n ka tɛ.

¹⁷ Sɔɔ teeru, sina boko Sedesiasi u gɔra u nɛɛ, bu Yeremi sokuma. Ye u na, ma u nùn gari bikia asiri sɔɔ u nɛɛ, Yeremi, a gari gɛɛ mɔ yi yi wee Yinni Gusunɔn min di a man sɔɔ?

Ma u nùn wisa u nɛɛ, oo. Yinni Gusunɔ u koo de Babilonin sina boko u nun nɔma turi.

¹⁸ Ma Yeremi u maa nùn bikia u nɛɛ, tora terà na bɛɛ tora wunɛ ka wunen bwāabu ka sere wunen tɔmbu kpuro i ka man mwa i piriŋam kpɛɛ. ¹⁹ Mana bɛɛn sɔmɔ be, ba wāa be ba bɛɛ gari sɔɔwa ba nɛɛ, Babilonin sina boko kun nun wɔrim wee u sere tem mɛ mwa.

²⁰ Tɛ, nen yinni sina boko, a man swaa dakio kpa a nen kanaru nɔ, kpa a man kua ye na kɪ. A ku maa de n wura Yonatan tire yoron diru mi, kpa n ku ra ka gbi.

²¹ Yera sina boko Sedesiasi u wooda wɛ u nɛɛ, bu nùn yiiyo piriŋam dirun yaaraɔ kpa ba n da nùn pɛɛ kuse teeru wɛ baadomma ye wuun pɛɛ kowoba ra ko sere wuu nukurun pɛɛ yu ka kpe. Nge meya u ka sina piriŋam dirun yaara mi.

Ba Yeremi kpɛɛ

dɔkɔ kpiriru sɔɔ

38

¹ Sefatia Matanin bii, ka Gedalia Pasurin bii, ka Yukali Selemian bii, ka Pasuri Maakiyan bii ba nua ye Yeremi u tɔn be sɔɔwa. U nɛɛ, ² ameniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, wi u sina Yerusalemu ye sɔɔ, yiberɛba ba koo nùn gowa tabu sɔɔ, ñ kun mɛ u gbi gɔɔrun saabu, ñ kun mɛ ka bararu garu. Adama wi u tii Babilonigibu nɔmu sɔndia, wiya ko n wāa. Win wāa tera ta ko n sāa win dukia ye u wa u ka yara wahala yen min di.

³ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, u koo de Babilonin tabu kowobu bu Yerusalemu mwa.

⁴ Yera wirugibu ba na ba sina boko sɔɔwa ba nɛɛ, durɔ wini u tabu kowobu ka tɔn be ba wāa wuu ge sɔɔ bɛrum tiamɔwa ka win gari. U ñ bɛsɛn gea kasu sere bɛsɛn kɔsa. Ñ n men na, n weenɛ bu nùn go.

⁵ Ma sina boko Sedesiasi u wisa u nɛɛ, wi wee u wāa bɛɛn nɔmuɔ. Na ñ kpɛ n bɛɛ gāanu yinari.

⁶ Yera ba nùn sua ba kpɛɛ sina bii wi ba mɔ, Maakiyan dɔkɔ kpiriru garu sɔɔ. Dɔkɔ kpiri te, ta wāawa piriŋam dirun yaaraɔ. Te sɔɔra ba nùn kpɛɛ ka wɛɛ. Adama ta ñ nim mɔ. Pɔtɔkɔwa ta mɔ, ma u numa pɔtɔkɔ ye sɔɔ.

⁷ Etiopigii goo wi ba mɔ, Ebedi Mɛlɛki u wāa u sɔmburu mɔ sina kpaaru mi. Yera u nua ma ba Yeremi kpɛɛ dɔkɔ kpiriru sɔɔ. Saa ye sɔɔ, sina boko u wāa u sɔ gbāra kɔnnɔwɔ ge ba sokumɔ Bɛnyamɛɛ, u sirimɔ. ⁸ Yera Ebedi Mɛlɛki wi, u yara sina kpaarun di u da u sina boko deema u nɛɛ, ⁹ nen yinni sina boko, ye tɔn be, ba kua mi, ya ñ wā, ye ba ka Yeremi kpɛɛ dɔkɔ kpiriru sɔɔ. U koo gbi mi, gɔɔrun sɔ, domi dīanu kun maa wāa wuuɔ.

¹⁰ Ma sina boko u Ebedi Mɛlɛki wooda wɛ u nɛɛ, a tɔmbu tena suo kpa i da i Yeremi yara saa dɔkɔ kpiri ten min di u sere gbi.

¹¹ Yera Ebedi Mɛlɛki wi, u tɔn be sua. Ma u da sina kpaarun arumani beru yerɔ u yāa tɔkɔnu yarama. U nu Yeremi kpɛɛya dɔkɔ ye sɔɔ ka wɛɛ. ¹² Ma u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, a yāa tɔkɔ ni dokeo wunen būu bakusɔ a sere wɛɛ yi doke.

Ma Yeremi u kua mɛ. ¹³ Ma ba nùn yarama ka wɛɛ yi, saa dɔkɔ kpiri ten min di, ba dera u wāa piriŋam dirun yaaraɔ.

Sedesiasi

u Yeremi bwisi bikiamɔ

¹⁴ Sɔɔ teeru Sedesiasi u maa gɔra u nɛɛ, bu Yeremi sokuma kpa u na u nùn deema Yinni Gusunɔn sāa yerun kɔnnɔ itaserɔ. Ye u tunuma, yera sina boko u nɛɛ, na gari gɛɛ mɔ kon nun bikia. A ku man gāanu berua.

¹⁵ Ma u nùn wisa u nɛɛ, nà n nun ye sɔɔwa, a ñ man goomɔ? Na yɛ ma nà n nun bwisi kɛmɔ a ñ man swaa dakimɔ.

¹⁶ Yera sina boko Sedesiasi u bōrua asiri sɔɔ u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wāaru wi u sun wāaru wē, na n̄ nun goomɔ. Na n̄ maa nun tɔn be nɔmu beriammɛ be ba kasu bu nun go mi.

¹⁷ Yera u sina boko Sedesiasi sɔɔwa u nɛɛ, ameniwa Gusunɔ Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ u gerua. U nɛɛ, à n wunen tii Babilonin sunɔn tabu sinambu wē kaa n wāawa wunɛ ka wunen yenugibu. Mɛya u n̄ maa wuu ge dɔɔ menimɔ. ¹⁸ Adama à n kun bu tii wē, u koo bu wuu ge nɔmu beria kpa bu gu dɔɔ meni. A n̄ maa kisiramɔ ben nɔman di.

¹⁹ Yera Sedesiasi u n̄n sɔɔwa u nɛɛ, na wurure Yuu be ba tii Babilonigibu wēn sɔ. Na berum m̄ bu ku raa man bu nɔmu sɔndia kpa bu man n̄ni sɔ.

²⁰ Ma Yeremi u n̄n wisa u nɛɛ, ba n̄ nun bu nɔmu sɔndiammɛ. A nɔwɔ ye Yinni Gusunɔ u gerumɔ saa nen min di, kpa a faaba wa, a n wāa. ²¹ Adama à n yina a bu tii wē, wee ye Yinni Gusunɔ u man sɔɔsi kāsiru sɔɔ. ²² Na wa ba wunɛ Yudan sina bokon kuro be ba tie mwɛera ba ka da Babilonin sunɔn tabu sinambun mi. Ma kuro be, ba m̄, wee, be ba raa nun gari sɔɔwa ba nɛɛ,

kaa n b̄ri yendu mɔ mi,

ba nun n̄ni wɔkua

ma ba nun kamia.

Ye ba deema a nummɔ p̄tɔkɔ sɔɔ,

ma ba yarina ba nun deri.

²³ Wee ba koo wunen kurɔbu ka wunen bibu kpuro mwɛeri bu ka da Babilonigibun mi. Wunen tii a n̄ maa kisiramɔ ben nɔman di. Ben sina bokowa koo nun mwa kpa u wuu ge dɔɔ meni.

²⁴ Yera Sedesiasi u Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, a ku ra de goo u gari yi nɔ kpa bu ku raa nun go. ²⁵ Wirugibu b̄ n nua ma na ka nun gari kua, ma ba na ba nun bikia ba nɛɛ, a ku bu gāanu berua ye a man sɔɔwa ka ye na nun sɔɔwa sɔɔ, kpa bu ku raa nun go, ²⁶ saa ye sɔɔ, a bu wisio a nɛɛ, a man suuru kanam nawa n ku ka nun da Yonatam yenuɔ kpa a ku ra ka gbi.

²⁷ Yera wirugii be kpuro ba na Yeremin mi, ba n̄n gari yi bikia. Ma u bu wisa nge me sina boko u n̄n sɔɔwa mam mam, ma ba nɔɔ mari ba yara. Domi gari yi u n̄n sɔɔwa mi, yi n̄ gina yara tɔɔwɔ. ²⁸ Pirisɔm dirun yaara miya u wāa sere ba ka Yerusalemu mwa.

Babilonigibu

ba Yerusalemu mwa

(I maa mɛɛrio 52:4-16, Sinambu II, 25:1-12)

Wee ye n kooru sanam mɛ Babilonigiba Yerusalemu mwa.

39

¹ Sedesiasi Yudaban sina bokon bandun wɔɔ nɔɔba nɛɛse, yen suru wɔkuruse sɔɔra Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko u Yerusalemu wɔrima ka win tabu kowobu kpuro. Ma ba sansani gira yen bɔkuɔ, ma ba kuku yenu kua ba ka sikerena. ² Sedesiasin bandun wɔɔ wɔkura tiasen suru nɛɛse, yen sɔɔ nɔɔba nɛɛse sɔɔra ba gbāraru yaba. ³ Saa yera Babilonin tabu sinambu ba dua ba wuu ge tarusi gen kɔnnɔ wuu suunuguu gian di. Tabu sinam ben yīsa wee, Nɛɛgali Saresɛɛ, ka Sangaa Nɛbu, ka Saasekimu, sina bokon sɔm kowobun wirugii, ka maa Nɛɛgali Saresɛɛ wi u s̄a dobo dobogibun wirugii, ka sere sina bokon tabu sinam be ba tie.

⁴ Ye Sedesiasi, Yudaban sina boko ka win tabu kowobu ba bu wa, yera ba duki yarina wɔkuru ba yara ka kɔnnɔ ge ga wāa gbāraru yirun baa sɔɔ sina bokon d̄a gbaarun bɔkuɔ wɔwan bera gia. ⁵ Adama Babilonin tabu kowo be, ba sina boko Sedesiasi naa swīi ma ba n̄n naamwɛ Yerikon wɔwɔ. Yera ba n̄n mwa ba ka da Babilonin sina bokon mi, Ribilaɔ, Hamatin temɔ. Miya u n̄n siri. ⁶ Ma u dera ba Sedesiasin bibu ka win sina asakpɔbu sakira Ribila mi, win n̄ni biru. ⁷ Yen biru u Sedesiasin tiin n̄ni wɔwa ma u n̄n bɔkua ka sii gandun yɔni ba ka da Babiloniɔ.

⁸ Babilonigii be, ba Yerusalemun sina kpaaru ka yen yenusu dɔɔ meni, ma ba yen gbāraru surura. ⁹ Yen biru Nɛbusarada, k̄sɔbun wirugii, u tɔn be ba tie Yerusalemuɔ ka

be ba nùn tii wě ka sere maa be ba tie tem me sɔɔ gura u ka doona Babiloniɔ. ¹⁰ Adama u ben bwěɛbwěɛ be ba ñ gāanu mɔ deri tem me sɔɔ ma u bu gbea wě.

Ba Yeremi yara piriɔm di

¹¹ Ma Nebukanesaa, Babilonin sina boko u Nebusarada, kɔsobun wirugii wooda wě Yeremin sɔ u nɛɛ, ¹² a nùn mɛrio kpa a nùn kɔsu. A ku nùn kɔsa gaa kua. Ye u nun sɔɔwa kpuro, a koowo. ¹³ Ma Nebusarada, kɔsobun wirugii, ka Nebusasibani, sina bokon sɔm kowobun wirugii, ka Nɛɛgali Saresɛɛ, dobo dobogibun wirugii, ka sere sina bokon tabu sinambu kpuro, ¹⁴ ba gɔra bu Yeremi yarama piriɔm dirun di, kpa bu ka nùn da bu Gedalia, Akikamun bii, Safanin debubu nɔmu sɔndia. Wiya u ka nùn da win yenuɔ. Nge meya Yeremi u ka yara u wāa ka Yuda be ba tie.

Gari yi Yinni Gusunɔ

u Ebedi Mɛlɛki sɔɔwa

¹⁵ Saa yè sɔɔ Yeremi u wāa piriɔm sɔɔ, Yinni Gusunɔ u nùn sɔɔwa u nɛɛ, ¹⁶ a doo a Ebedi Mɛlɛki, Etiopigii wi sɔ a nɛɛ, nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ, na raa gerua na nɛɛ, kɔsa ya koo wuu ge deema, n ñ mɔ gea. Tě, kon de kɔsa ye, yu tunuma. Ye kpurowa ya koo kooru win nɔni biru. ¹⁷ Adama yen tɔɔ te, kon nùn yakia. Bèn berum u mɔ mi, ba ñ nùn nɔma turi. ¹⁸ Na ñ derimɔ bu nùn go. Kon win wāaru yakia, domi u man naane kua. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yeremi u da Gedalian mi,

Misipaɔ

40

¹ Yinni Gusunɔ u ka Yeremi gari kua sanam me Nebusarada u dera u wurama saa Raman di.

N deema ba raa nùn bɔkuawa wi ka Yerusalemugibu gabu ba ka dɔɔ Babiloniɔ. Min diya Nebusarada u nùn yara. ² Ma Nebusarada wi, u nùn soka u ka da bee tia u nɛɛ, Gusunɔ wunen Yinni u raa gerua u nɛɛ, kɔsa ya koo wuu geni deema. ³ Wee, tɛ, ye u gerua mi, ya kooru yèn sɔ i nùn torari, i ñ win gere mem nɔɔwe. ⁴ Tě, kon nun yakia n nun yɔni yi pota. Adama à n kī a ka man da Babiloniɔ, a na su da. Kon nun nɔɔri. À kun maa kī, a sinɔ. A doo a sina mi n nun wěre.

⁵ Sanam me Nebusarada u wa ma Yeremi kun fuuku wisa, yera u nɛɛ, ñ n men na, a doo a Gedalia, Akikamun bii, Safanin debubu deema. Wiya sina boko Nebukanesaa u kua sunɔ Yudaban wusu sɔɔ. Kaa n ka nùn wāa ka tɔn be ba tie sannu, ñ kun me, a doo mi a kī.

Ma Nebusarada wi, u nùn dīanu kusenu kua ka sere maa kēnu ganu. Ma u dera u doona. ⁶ Yera Yeremi u da Gedalian mi, Misipaɔ, u sina mi ka tɔn be ba tie tem me sɔɔ sannu.

Gedalia u Yudan tem kpare

(I maa mɛrio Sinambu II, 25:23-24)

⁷ Saa yè sɔɔ tabu sinam be ba raa woo tabu gberɔ ka ben tabu kowobu ba nua ma Babilonin sina boko u Gedalia, Akikamun bii kua Yudaban sunɔ, ma u nùn tɔn be ba tie Yudaɔ kpuro nɔmu beria, ka sere bwěɛbwěɛ be ba ñ yoru mwe ba ka de Babiloniɔ, ⁸ yera ba da Gedalian mi, Misipaɔ. Be ba da mi, bera, Isimɛli, Netanian bii, ka Yokanani ka Yonatan, Karean bibu, ka Seraya, Tanumetin bii, ka Efai Netofagiin bibu, ka Yesania, Maakagiin bii, be kpuro ka ben tɔmbu. ⁹ Yera Gedalia u bu sɔɔwa ka bɔri u nɛɛ, i ku berum ko i ka Babilonigibu sã. I gesi sinɔ besen tem me sɔɔ kpa i Babilonin sina boko sã. Saa yera i ko i n wāa bɔri yendu sɔɔ. ¹⁰ Wee, na wāa Misipa mini na n ka sã been nɔni Babilonigii ben mi. Adama bee, i doo i gberun dāa marum sɔri me ba ra di ka me ba ra ka maa gum ka tam ko. Kpa i mu bere been wekenɔ, kpa i sina i n wāa wuu si i mwa sɔɔ.

¹¹ Ma Yuda be ba wāa Mɔabun temɔ ka Amɔniban temɔ ka Edɔmuban temɔ, ba nua ma Babilonin sunɔ u gabu deri Yudaban temɔ, ma u Gedalia kua ben kparo. ¹² Yera be

kpuro ba wurama ben temə. Ma ba da ba Gedalia deema Misipaə. Wɔ̄ə ge sɔə, ba resəm wa too, ka maa dāa marum gam.

Ba Gedalia go

(I maa mɛerio Sinambu II, 25:25-26)

¹³ Sɔ̄ə teeru Yokanani, Karean bii, ka sere tabu sinam be ba wurama tabu gberun di mi, ba na Gedalian mi Misipaə. ¹⁴ Ma ba nùn sɔ̄owa ba nɛɛ, a yɛ ma Baalisi, Aməniban sina boko u Isimɛeli, Netanian bii gɔra u nun go?

Adama Gedalia u n̄ ye wure. ¹⁵ Ma Yokanani u da Misipaə u Gedalia sɔ̄owa asiri sɔə u nɛɛ, a de n da n Isimɛeli, Netanian bii wi go, kpa goo u kun yɛ. Nge mban sɔ̄na kaa de u nun go, kpa Yuda be ba mɛnnɛ mini bu maa yarina kpa ben gabu bu gbi.

¹⁶ Ma Gedalia u Yokanani wisa u nɛɛ, a ku Isimɛeli go, domi ye a gerua win sɔ̄ mi, weesa.

41

¹ Adama wɔ̄ə gen suru nɔ̄ba yiruse sɔə, yera Isimɛeli u na Misipaə Gedalian mi. Isimɛeli wi, u s̄awa sina bii ka maa sina asakpə. Tɔmbu wəkura ba nùn swīima ba ka na mi. Sanam mɛ ba sɔ̄ ba dimə ka Gedalia, ² yera Isimɛeli ka tɔn be ba nùn yɔ̄sirima mi, ba seewa sannu sannu ba Gedalia takobi səkura ba go, wi, wi Babilonin sina boko u gɔsa u ka Yudan tem kpara mi. ³ Isimɛeli wi, u maa Yudaba kpuro ka Babilonin tabu kowo be ba wāa mi go.

Isimɛeli u tɔmbu wɛnɛ go

⁴ N deema goo kun yɛ ma Gedalia u gu. Ye n kua sɔ̄ə yiru, win gɔɔn biru, ⁵ yera tɔmbu wɛnɛ gabu ba seema saa Sikɛmu ka Silo ka Samarin di. Tɔn be, ba ben toba kɔna, ben yānu nu gɛkire ma ba tii murura baama nuku sankirarun sɔ̄. Mɛya ba maa alikama sɔ̄owa ka turare bu ka Yinni Gusunə yākuru kua Yerusalemuə win s̄a yerə. ⁶ Yera Isimɛeli u seewa Misipan di u da u ka bu yinna swaaə, u sumə. Ye u tura ben mi, ma u nɛɛ, i na su da Gedalian mi.

⁷ Adama ye ba dua wuuə, yera wi ka win tɔmbu ba tɔn be mwa ba sakira. Ma ba ben gonu kpɛɛ dɔkə kpiriru garu sɔə. ⁸ N deema be sɔə, u n̄ tɔmbu wəkuru go yèn sɔ̄ ba raa nùn sɔ̄owa ba nɛɛ, u ku bu go, be, ba alikama ka gbɛɛ, ka gum ka tim berua yakasə. ⁹ Dɔkə kpiri tɛ sɔə u tɔn ben gonu doke mi, ta s̄awa te Asa u dera ba gba sanam mɛ wi ka Basa Isireliban sina boko ba tabu m̄. Te sɔ̄ra u tɔn goo ni yibia.

¹⁰ Yen biru, u be ba tiara mi yoru mwɛera u ka doona ka sina bokon bii wəndiaba ka sere tɔn be Nɛbusarada, k̄sobun wirugii u Gedalia deria. Be kpurowa u yoru mwɛera u ka da Aməniban mi.

Ba yoo be Isimɛeli u mwɛera

yakia

¹¹ Yokanani, Karean bii, ka Yudaban tabu sinam be ba wāa ka wi, ba nua k̄sa ye Isimɛeli u kua. ¹² Yera ba tabu durəbu sua ba da bu ka Isimɛeli wəri. Ma ba nùn deema yeru bəkəwə ge ga wāa Gabaoniə. ¹³ Tɔn be Isimɛeli u mwɛera mi, ye ba Yokanani wa ka win tabu sinambu, yera ben nuki dora. ¹⁴ Ma be kpuro ba Isimɛeli deri, ba da ba Yokanani deema. ¹⁵ Adama Isimɛeli wi, u duka yakura Yokananin min di ka tɔmbu nɔ̄ba ita gabu, ma u da u wāa Aməniban mi.

¹⁶ Yokanani ka win tabu sinam be, ba tɔn be ba tie mwɛera Isimɛelin nɔman di, be u raa mwɛera sanam mɛ u Gedalia go. Bera tabu kowobu ka tɔn kurəbu ka bibu ka sina bokon səm kowobu. Be kpurowa u mwɛerima saa Gabaonin di. ¹⁷ Ma ba da ba wāa sɔ̄bun sɔ̄bia yeru garun mi, te ba ra soku Kimuhamu Betelehemun bəkuə. Yen biru, ba kpikiru da Egibitiə. ¹⁸ Domi ba Babilonigibun berum m̄ yèn sɔ̄ Isimɛeli u Gedalia go wi Babilonin sina boko u kua Yudaban kparo.

Yudaba ba Yeremi bikia

u bu Gusunə kana

42

¹ Yera tabu sinam be ba raa kpikuru sua, ka Yokanani, Karean bii, ka Yesania, Hoseen bii, ka tɔn be ba tie kpuro, saa wirugibun di sere ka bwɛɛbwɛɛbɔ, ba na ba Yeremi sɔɔwa ba nɛɛ, ² a de a nɔ ye sa nun bikiamɔ. A sun Gusunɔ kanɔ, bɛɛ be sa tien sɔ, domi sa raa dabi, adama tɛ sa kaara, nge mɛ a waamɔ. ³ A Gusunɔ wunen Yinni kanɔ u sun sɔɔsi mi sa ko da ka ye sa ko ko.

⁴ Ma Yeremi u bu wisa u nɛɛ, na nua. Kon Gusunɔ bɛɛn Yinni kana nge mɛ i man bikia kpa n wurama n bɛɛ sɔ ye u man sɔɔwa. Na n bɛɛ gɔanu beruamme.

⁵ Ma ba Yeremi wisa ba nɛɛ, sa wura su ko mam mam ye Yinni Gusunɔ u koo nun sɔ su ko. Wiya u koo ko bɛɛn seeda dio gemgii ka naanegii sà kun bɛɛn nɔɔ mwɛɛru yibie.

⁶ Wee bɛɛra sa nun gɔra a sun Gusunɔ bɛɛn Yinni bikia. Yen sɔ, sa ko ko ye u sun sɔɔwa su ko, baa yà kun sun wɛre. Ka mɛ, sa ko n nuku dobu mɔ yɛn sɔ sa nùn mem nɔɔwamme.

Yinni Gusunɔ u Yeremi wisa

⁷ Sɔɔ wɔkurun biru, Yinni Gusunɔ u Yeremi wisa. ⁸ Ma Yeremi u Yokanani, Karean bii sokusia ka tabu sinam be ba nùn swii ka sere ben tɔmbu kpuro be ba wã mi, wirugibu ka bwɛɛbwɛɛbu. ⁹ Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, wee bɛɛya i man gɔra n Gusunɔ bɛɛ Isireliban Yinni bikia. Ye u man sɔɔwa wee. U nɛɛ,

¹⁰ ì n sina tem mɛ sɔɔ,
u koo de bɛɛn tɔmbu bu tãsi.

U n maa bu goomɔ.

U koo bɛɛ swiwa i n nuuru mɔ.

U n bɛɛ wukamɔ,

u n maa derimɔ kɔsa yu bɛɛ deema

ye u raa bwisika u bɛɛ kua.

¹¹ Ñ n men na, i ku maa Babilonin sina bokon berum ko.

Domi wi, Yinni Gusunɔ u ko n ka bɛɛ wã kpa u bɛɛ faaba ko.

¹² Wi, Gusunɔ u koo de u bɛɛn wɔnwɔndu wa.

Kpa u de i wurama bɛɛn temɔ.

¹³ Adama ì n nɛɛ, i n wi, Yinni Gusunɔ mem nɔɔwamme, i n sinamɔ tem meni sɔɔ, ¹⁴ i ko i dawa Egibitiɔ mi i n tabu wasi, baa bin kɔban swii i n nɔɔmɔ, i n maa dɔanu biamɔ, yen sɔ, miya i ko sina, ¹⁵ tɛ i swaa dakio ye Gusunɔ, bɛɛ Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ, u gerumɔ. U nɛɛ,

bɛɛ Yuda be i tie, ì n gɔru doke i ka da Egibitiɔ ka gem,

kpa i n wã mi,

¹⁶ sanam meya taa bin berum i mɔ,

bu koo bɛɛ deema Egibiti mi.

Gɔɔ tɛn weewenu i maa mɔ mi,

ta koo bɛɛ deema,

kpa i gbisuku mi gia.

¹⁷ Be ba gesi nia kua

bu ka da Egibitiɔ bu kuke,

ba koo gbiwa tabu sɔɔ,

ka gɔru sɔɔ, ka baranu sɔɔ.

Ben goo kun kisiramɔ kɔsa yen di

ye u koo bu surema mi.

¹⁸ Yeremi u nɛɛ, wee ye Gusunɔ, Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ u gerua. U nɛɛ, nge mɛ u Yerusalemugibu win mɔru seesi, nge meya u koo maa bɛɛ ye seesi, ì n da Egibitiɔ. Saa ye sɔra ba ko n da ka bɛɛn yisuru tɔmbu bɔrusi, n kun mɛ, bu ka goo gãa kɔsunu sie, kpa bu bɛɛ gem i seku bakaru wa kpa i kun maa sine tem mɛ sɔɔ.

¹⁹ U maa nɛɛ, i ku Egibiti da, bɛɛ be i tie Yudaban bweseru sɔɔ. I de i n yɛ ma u bɛɛ ye yinariwa gisɔ. ²⁰ Sanam mɛ i man gɔra n bɛɛ Yinni Gusunɔ kana, ye na wurama, i gerua i nɛɛ, n bɛɛ sɔɔwɔ mam mam ye Gusunɔ bɛɛn Yinni u man sɔɔwa kpa i ye ko. Adama weesa i tii kua. ²¹ Domi gisɔ, na ka win wisibu na adama i n bin gabu swaa daki bi u nɛɛ,

n bæe sã. ²² Tẽ, mi i dɔɔ i sina mi, i n yẽ ma tabu sɔra i ko i gbi, ñ kun mɛ gɔru sɔɔ, ñ kun mɛ baranu sɔɔ.

Ba ka Yeremi da Egibitiɔ

ka dam

43

¹ Sanam mɛ Yeremi u gari yi tɔn be ba wãa mi kpuro sɔwa, yi Gusunɔ ben Yinni u nɛɛ, u bu sã, ² yera Asaria, Hoseen bii, ka Yokanani, Karean bii, be kpuro ba Yeremi wisa ka tɔn piiburu ba nɛɛ, ye a gerua mi, weesa. Gusunɔ bɛɛn Yinni kun nun sɔwa a sun sã, su ku Egibiti da. ³ Adama Baruku, Neriyan biiwa u nun bɔriemɔ a ka sun sã su ku da mi, domi u kɔwa Babilonigibu bu sun mwɛeri bu go, ñ kun mɛ bu sun yoru mwa bu ka da ben temɔ.

⁴ Nge mɛya Yokanani, Karean bii, ka tabu sinambu kpuro ka ben tɔmbu kpuro ba yina bu Yinni Gusunɔn gari nɔ ye u nɛɛ, bu de bu sina ben tem mi. ⁵ Yera Yokanani ka tabu sinam be, ba ka Yuda be ba tie da Egibitiɔ, be, be ba raa kpikuru da tem tukumɔ ba wurama, ⁶ tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bibu ka sina bokon bii wɔndiaba, be kpuro gesi be Nɛbusarada, kɔsobun wirugii, u Gedalia, Akikamun bii, Safanin debubu deria. Ma ba ka Yeremin tii da ka maa Baruku Neriyan bii. ⁷ Ba da ba wãa Egibitin wuu ge ba mɔ Tapanɛsiɔ. Nge mɛya ba ñ ka Gusunɔn gere mem nɔwɛ.

Ba koo Egibiti tabu wɔri

⁸ Sɔɔ teeru Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔwa Tapanɛsiɔ u nɛɛ, ⁹ a kpee bakanu suo kpa a da a nu sike Yudaba kpuron wuswaɔ mi ba ra birikiba wɔ ye ya wãa Egibitin sina kpaarun kɔnnɔwɔ Tapanɛsiɔ. ¹⁰ Kpa a Yudaba sã a nɛɛ, ameniwa nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ, na gerua. Na nɛɛ, wee, kon de bu Nɛbukanesaa, nen sɔm kowo kasum da kpa n win bandu swii kpee ni a sikuan wɔllɔ kpa u win sina gɔna teria mi, ¹¹ kpa u Egibitigibu sɛyasia. Be u koo go, u go, be u koo mwɛeri u ko yobu kpa u mwɛeri, be u koo maa sakiri ka takobi, kpa u sakiri. ¹² Kpa u ben bũu dia dɔɔ meni, kpa u bũu nin tii gura kpa u maa ben yãnu gura ya kun nùn sɛsie kpa u yari min di ka bɔri yendu, nge mɛ naa kparo u ra win kpara yaberu sebe u n doonɔ. ¹³ U koo Beti Semesin bwãarokunu kɔsuku, kpa u bũu dia ye ya tie dɔɔ meni Egibiti mi.

Gari yi Yinni Gusunɔ u Yuda

be ba kpikuru da Egibitiɔ

sɔwa

44

¹ Yinni Gusunɔ u Yuda be ba wãa Migidoliɔ ka Tapanɛsiɔ ka Menfisiiɔ ka Paturɔsiɔ Egibitin temɔ sɔwa saa Yeremin min di u nɛɛ, ² wee, ye nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni na gerua. Na nɛɛ, i kɔsa ye kpuro wa ye na Yerusalemu kua ka Yudan wuu si su tie. Wee, su kua bansu. Goo maa sari mi. ³ Domi ba kɔsa kua ba nen mɔru seeya ye ba ka da ba bũnu yãkunu kuamme ni bæe ka bɛɛn baababa i ñ daa yẽ. ⁴ Na bæe nen sɔmɔbu gɔria saa yellun di bu ka bæe sã, i ku sãa kɔsu nini ko, ni nen tii na tusa. ⁵ Adama i ñ man swaa daki. I ñ bæen kom kɔsum deri. I ñ maa bũu yãku kobu deri. ⁶ Ma na ka bæe mɔru kua gem gem. Na Yudan wusu ka Yerusalemun swɛɛ kpeerasia ma ye kpuro ya kua bansu, nge mɛ i waamɔ gisa.

⁷ Yen sã tẽ, ameniwa nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ, na gerua. Na nɛɛ, mban sɔna i tii durum baka yeni sɔbimɔ ye i ka dera ba kurɔbu ka durɔbu ka bibu ka bii wɛɛnu go sere goo kun maa tie. ⁸ I kɔwa i nen mɔru seeya ka bɛɛn bũu yãku kookoo si i mɔ Egibitiɔ mi i wãa? I kɔwa i tii kam ko, kpa i ko bɔrigibu ka sekurugibu handunia ye sɔɔ? ⁹ I duariwa kɔsa ye bɛɛn baababa ka bɛɛn sinambu ka ben kurɔbu ka bɛɛn tii ka bɛɛn kurɔbu i kua Yudaɔ ka Yerusalemuɔ? ¹⁰ Wee, sere ka tẽ i ñ tii kawɛ i gɔru gɔsie. I ñ man nasie, i ñ maa nen woodaba swii ye na bæe ka bɛɛn baababa wẽ.

¹¹ Yen sōna ne, Gusunō Isireliban Yinni, ne wi na wōllu ka tem mō na beɛ biru kisi ma na beɛ kōsa kua n ka beɛ Yudaba kpuro kam koosia. ¹² Kon Yuda be ba kpikuru da Egibitiō kam koosia. Egibiti miya ba koo gbi kpuro. Ba n̄ goo buremō. Ba koo gbiwa tabu sō, ka gōru sō kpa bu bu gem bu sekuru wa, kpa ba n da ben yīsiru sie bu ka goo bōrusi, n̄ kun me bu n̄n̄n̄ gāa kōsunu gerusi. ¹³ Kon bu sēyasia nge me na Yerusalemugibu sēyasia ka tabu, ka gōru, ka maa baranu. ¹⁴ Kon de ben fiiko bu kpikuru su. Be baasi, goo kun kisiramō. Goo kun maa wee Yudan temō baa me ba ko n kī bu wurama amen biru.

Ba Asitaate yākuru kuamme

¹⁵ Yera be kpuro be ba yē ma ben kurōbu ba ra būnu turare dō dokeye ka tōn kuro dabinu kpuro be ba wāa mi, ka tōn dabi te ta tie Paturōsiō, Egibitin tem mi, ba Yeremi sōwa ba neɛ, ¹⁶ sa n̄ gari yi mem nōwamme yi a gerua a neɛ, yi weewa Yinni Gusunōn min di. ¹⁷ Sa ko kowa nge me sa gerua, su būu wi ba mō Asitaate turare dō dokea, kpa su maa n̄n̄n̄ tam tāra nge me sa ra raa ko, beɛ ka besen baababa, ka besen sinambu ka besen wirugibu Yudan wusu sō ka Yerusalemun swē sō. Domi saa ye sōra sa ra wa su di su debu, sa n nuku dobu mō kpa sa kun wahala gaa wa. ¹⁸ Adama saa dōma tēn di sa n̄ maa būu wi turare dō dokeare, sa n̄ maa n̄n̄n̄ tam tārare, saa min diya sa kpuro bia. Tabu sun di, ma gōra sun go.

¹⁹ Ma tōn kuro be, ba gerua ba neɛ, sanam me sa būu wi yākunu kuamme, ka besen durōbun yēra. Ba yē ma sa ra būu wi kiraru kue su ka n̄n̄n̄ beere wē, kpa su n̄n̄n̄ tam tāra temō.

²⁰ Ma Yeremi u tōn be kpuro wisa, kurōbu ka durōbu, u neɛ, ²¹ beɛ ka beɛn baababa ka beɛn sinambu ka beɛn wirugibu, i ra būu yākunu kue Yudan wusu sō ka Yerusalemun swē sō. Nge weesa? I tamaa Yinni Gusunō kun ye yē? Nge i tamaa u ye duariwa. ²² Aawo, u n̄ ye duari. U ka beɛ wasirawa beɛn kom kōsum sō ka daa kōsa ye i kuan sō. Yen sōna beɛn tem mu kua bansu. Goo maa sari me sō. Ma mu kua tem bōruram nge me sa waamō gisō. ²³ Wahala ye, ya beɛ deemamōwa gisō yēn sō i būnu yākuru kua ma i Yinni Gusunō torari i n̄ win gere wure, i n̄ maa win sōsinu ka win woodaba ka win kirōba swī.

²⁴ Yeremi u maa tōn be kpuro, kurōbu ka durōbu, sōwa u neɛ, beɛ Yudaba, beɛ be i wāa Egibitiō, i swaa dakio i nō ye Yinni Gusunō u gerua. ²⁵ Wee ye Gusunō Isireliban Yinni wi u wōllu ka tem mō u gerua. U neɛ, beɛ ka beɛn kurōbu, i neɛ, i ko i beɛn nō mwēnu yibia ni i būu tōn kuro wi ba mō Asitaate kua. Wiya i ko i turare dō dokea, kpa i maa n̄n̄n̄ tam tāra temō. Wee, i maa ye kua. ²⁶ Yen sō tē, i swaa dakio i nō ye wi, Yinni Gusunō u beɛ sōmō. U bōrumō ka win yīsi bakaru ma Egibitin tem kpuro sō, Yuda goo kun maa bōrumō ka win yīsiru u neɛ, sere ka Yinni Gusunōn wāaru. ²⁷ U koo dewa kōsa yu beɛ deema, n̄ n̄ mō gea. Yuda be ba wāa Egibitiō kpuro, ba koo gbiwa tabu sō ka gōru sō. ²⁸ Ka me, beɛn fiiko ba koo kisira tabun di, kpa bu wurama Yuda. Saa yera, beɛ be i da mi kpuro i ko i gia n̄ n̄n̄n̄n̄ garin na yi koora, n̄ n̄ maa beegiin na yi koora. ²⁹ U koo beɛ deema Egibiti mi, kpa u beɛ yīreru wē te ta koo beɛ sōsi ma kōsa ye u raa gerua ya koo nawa ka gem. Yīre tera, ³⁰ u koo Egibitin sunō Hofara win yibereba nōmu beria be ba kasu bu n̄n̄n̄ go, nge me u Yudaban sina boko Sedesiasi Nebukanesaa nōmu beria, wi, wi u kasu u n̄n̄n̄ go. Yinni Gusunōwa u yeni gerua.

Gari yi Yeremi u Baruku

sōwa

45

¹ Sanam me Baruku Neriyan bii u gari yi yorua tireru sō yi Yeremi u n̄n̄n̄ sōwa Yoyakimu, Yosiasin bii, Yudaban sina bokon bandun wō nneɛ sōra mi. Yen biru Yeremi u Baruku sōwa u neɛ, ² wee ye Gusunō Isireliban Yinni, u gerua wunen sō. ³ U neɛ, a gerumō a mō, a kam kuawa domi wi, Yinni Gusunō u wunen wahala sosimō. Ma a weeweenu mō sere a wasira. Adama a bia mi kaa wēra.

⁴ Wee, ye Yinni Gusunɔ u nɛɛ n nun sɔ̄. U nɛɛ,
u koo ye u raa bana kɔ̄sukuwa,
kpa u ye u raa duura wukiri.
Yen tubusiana, u koo tem mɛ kpuro sanku.

⁵ U maa nɛɛ,
gãa bakana a kasu wunen tiin sɔ̄?
A ku be nu kasu.
Domi u koo de kɔ̄sa yu na yu tɔ̄mbu kpuro wɔ̄ri.
Adama wunɛ u koo wunen wãaru yara mi a da kpuro.
Tera ta ko n sãa nge wunen arumani ye a gura tabu sɔ̄.

46

¹ Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̄ɔwa bwese tukunun sɔ̄.

Ba Egibitigibu kamia

Kaakemisio

² Babilonin sina boko u Egibitin sunɔ Nɛko ka win tabu kowobu kamia Kaakemisio,
Efaratin daaruɔ bɔkuɔ. N deema saa ye sɔ̄, Yoyakimu, Yosiasin bii, Yudaban sina bokon
bandun wɔ̄ɔ nnese sɔ̄ra mi. Saa ye sɔ̄ra Yinni Gusunɔ u gari yini gerua Egibitin sina
boko ka win tabu kowobun sɔ̄ u nɛɛ,

³ wee Egibitin tabu sinambu ba kuuki mɔ̄ ba mɔ̄,
i tɛrenu sɔ̄ru koowo,
bakanu ka piiminu,
kpa i se i tabu da.

⁴ I bɛɛn tabu kɛkɛ be dumi gawe sɔ̄ru koowo.
Bɛɛ maasɔ̄bu, i bɛɛn dumi yɔ̄ɔwo,
kpa i bɛɛn tabu furɔsu doke.
I bɛɛn yaasi sunkuo yi balli,
kpa i bɛɛn tarakpenu sebe.

⁵ Adama mba Yinni Gusunɔ u sere waamɔ̄ ya kooramɔ̄ ben suunu sɔ̄.
U nɛɛ, be wee ba mwia kpama ba biruku yira wuramɔ̄.
Ba ben tabu durɔbu kamia.
Ma ba duki mɔ̄, ba ñ mam biru mɛɛrimɔ̄.
Tem mɛ kpuro mu berum duura.

⁶ Kam sɔ̄ra be ba sãu ba duki mɔ̄.
Baa tabu durɔ damgibu ba ñ duki sua kama.
Domi sɔ̄ yɛsan nɔm geu gia, Efaratin daaruɔ bɔkuɔ,
dabiru ta sokuramɔ̄ ta wɔ̄rukumɔ̄.

⁷ Wara u ka daa te ba mɔ̄ Nilu weenɛ tã n yiba.
Wara u ka tu weenɛ sanam mɛ ten tora bɔ.

⁸ Egibitigiba ba ka tu weenɛ.
Domi ba nɛɛ, nge mɛ Nilun nim mu ra tɛrie ka dam tem sɔ̄,
nge mɛya ben tabu kowobu ba koo maa tɛria tem sɔ̄,
kpa bu wusu ka sin tɔ̄mbu kam koosia.

⁹ Wee ba mɔ̄, ben maasɔ̄bu bu seewo fuuku.
Be ba tabu kɛkɛ be dumi gawe dua,
bu duki doo.
Ben tabu durɔbu bu seewo.
Puti ka Kusin tabu durɔbu be ba tɛrɛ piiminu nɛni,
ka sere Ludiba be ba sãa ten towobu,
bu seewo.

¹⁰ Adama tɔ̄ɔ teni, ta ko n sãawa Gusunɔ, wɔ̄llu ka tem Yinnigiru.
Ta ko n sãawa tɛ sɔ̄ u win yibereba mɔ̄ru kɔ̄siemɔ̄.
Takobi ya koo tɔ̄mbu di,
kpa yu yem debu.

Tən dabi te ya koo go,
Gusunə wəllu ka tem Yinnin sō,
ta ko n kpī nge yāku yaa
Efaratin daarun gooro,
sōo yēsən nəm geu gia.

¹¹ Bɛɛ Egibitigibun tabu kowobu,
baa ì n seewa i da Galadiò i tim kasu, kama.
Bɛɛn mɛera ya ù kpeemə.

¹² Bwesenu kpuro nu koo nə
nge mɛ ba bɛɛ sekuru doke.
Domi ba koo bɛɛn dɛsirun kuuki nə baama.
Bɛɛn tabu durəbu ba ko n bāariməwa.
Bà n yinna, ba koo wərukuwa sannu.

Nɛbukanesaa u Egibiti wəri

¹³ Gari yiniwa Yinni Gusunə u Yeremi sōowa sanam mɛ Babilonin sina boko,
Nɛbukanesaa u na u Egibiti wəri. U nɛɛ,

¹⁴ a Egibitigibu nəsio

ka be ba wāa yen wuu si ba m̀ Migidoli, ka Mɛnfisi, ka Tapanesi səo,
a nɛɛ, ben baawure u seewo u səoru ko.
Domi ba bu tabu wərima baaman di.

¹⁵ Ben tabu durə damgibu ba wəruka.

Ba ù kpīa ba ka tii yinə.

Nɛ, Yinni Gusunəwa na bu fuka.

¹⁶ Na dera ben tabu kowo dabiru ta sokura ta wəruka.

Ma ba m̀, bu seewo bu wura ben temə
mi ba bu mara, mi tabu sari.

¹⁷ Nɛ, Yinni Gusunə na nɛɛ,
bu Egibitin sunə yīsi kpaaru kɛɛyə
bu nɛɛ, woo kanə.

U dera saa gea ǹn doonari.

¹⁸ Nɛ Gusunə, wəllu ka tem Yinni,
nɛ wi na s̄a sina boko,

sere ka nɛn wāaru,
nge mɛ ba yē ma guu te ba m̀ Tabori
ta guu ni nu tie gunum kere,

ka nge mɛ ba yē ma guu te ba m̀ Kaameli

ta wāa nim wākun bəkuo,
nge mɛya ba n yē kam kam

ma yiberɛba ba koo na bu bu wəri.

¹⁹ Bɛɛ Egibitigibu, i səoru koowo i bɛɛn yānu gura,
ba koo bɛɛ yoru mwɛeri.

Domi wee, Mɛnfisi ya koo ko bansu.

Goo kun maa sinamə ye səo.

²⁰ Bɛɛ Egibitigibu, i s̄awa nge naa gbiiba ye ya wā.

Adama wee, daru swāa gaa ya wee
saa sōo yēsən nəm geu gian di,
yu ye wəri.

²¹ Bɛɛn tabu kowo be ba ra bɛɛ somi gobin sō,
ba bəoru nge naa gumgia.

Ka mɛ, ben tii ba koo biruku yira wura
bu duki yakikira.

Domi nən swāara koo bu wəri.

Ben sɛyasiabun saa ya tura.

²² Egibitigiba duki m̀

nge wεε yi yi doonɔ wɔkinu sari.
 Domi yiberɛba ba bu wɔrimɔ ba suririmɔ,
 nge dɔa buro wi u dɔa suririmɔ ka gbɔa, dɔa sɔwɔ.

²³ Baa mε ben dɔa sɔɔ ga kpɔ
 sere goo kun kpɛ u du mi,
 ka mε, ba koo gu bɔariwa.
 Domi yiberɛ be, ba twee dabiru kere.
 Goo kun kpɛ u ben geeru gia.
 Nε, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

²⁴ Egibitigiba wɔa sekuru sɔɔ.
 Domi wee, ba bu sɔɔ yɛsan nɔm geugibu nɔmu sɔndia.

²⁵ Nε, Gusunɔ Isireliban Yinni, nε wi na wɔllu ka tem mɔ, na maa nεε, kon bɔu wi ba mɔ Amɔ sεyasia wi u wɔa Tebesiɔ, ka Egibitin sunɔ, ka Egibitigibu kpuro ka ben bɔnu ka ben sinambu, ka sere maa be ba Egibitin sunɔ wi naane sɔa. ²⁶ Kon bu Nebukanesa, Babilonin sina boko ka win sɔm kowobu nɔmu beria, be ba kasu bu bu go.

Adama yeniban biru, Egibiti ya koo wurama nge yellu. Yeniwa nε, Yinni Gusunɔ na gerua.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireliba yakia

(I maa mεerio 30:10-11)

²⁷ Yinni Gusunɔ u nεε,
 bεε Isireliba, Yakɔbun bweseru,
 bεε, nen sɔm kowobu,
 i ku berum ko, i ku maa nanda.
 Domi kon bεε wɔrama saa tontonden di.
 Kon bεen bweseru yakiamaa saa yorun di.

I ko i wurama i wɛra,
 i n wɔa bɔri yendu sɔɔ.
 Goo kun maa bεε nɔni sɔwɔ.

²⁸ I ku berum ko.
 Domi na wɔa ka bεε.
 Kon bwese ni kpuro kpeerasia,
 nɔn suunu sɔɔ na raa bεε yarinasia mi.
 Adama bεε, na n bεε kpeerasiamɔ.
 Kon bεε sεyasiaawa nge mε n weene,
 domi na n kpɛ na kun bεε sεyasiae.

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua

Filisitiban sɔ

47

¹ Egibitin sina boko u sere Gasa tabu wɔri, wee ye Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔwɔa Filisitiban sɔ. U nεε,

² wee, yiberɛba ba wee saa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di,
 ba teriamɔ tem sɔɔ nge daa te ta nim yibumɔ ta bɔɔ saramɔ.

Ma ba tem ka ye ya wɔa mε sɔɔ wukiri
 ka men wusu ka tɔn be ba wɔa si kpuro sɔɔ.
 Tɔn be kpuro ba kuuki mɔ, ba weeweenu mɔ.

³ Dumin naa damu damusu ka tabu kekeban uruuban wɔkinu nɔramɔ.
 Baababa ba ben bibu derimɔ,
 domi ben gɔma kpuro dwiia.

⁴ Saa ya tunuma yɛ sɔɔ ba koo Filisitiba kpuro go,
 ka tɔn be ba koo kpɔ bu Tirigibu, ka Sidonigibu somi,
 ka tɔn be ba tie ba wɔa tem bure te ba mɔ Kafitorio.

⁵ Gasagibu ba wɔawa nuku sankiranu sɔɔ

ba wii pɔɔnu pote.
 Asikalonigibu ka be ba wāa wɔwɔa ba nɔɔ maari.
 Bɛɛ be i tie, sere saa yerà i ko i n wāa
 i n tii muririmɔ i ka gɔɔ swī.
⁶Wee, i gerumɔ i mɔ,
 Yinni Gusunɔn takobi, domma kaa wɛra.
 A wuro wunen kararɔ,
 kra a n wāa mi sɛɛ.
⁷Amɔna ya koo ka wɛra.
 Domi Yinni Gusunɔn tiiwa u ye wooda wɛ,
 yu ka Asikalonigibu ka nim wɔkɔn goonugibu wɔri.

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua

Mɔabuban sɔ

48

¹Wee ye Gusunɔ Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ, u gerua Mɔabuban sɔ. U nɛɛ,
 Nɛbo ya kam kua
 domi wee ba yen yānu gura.
 Kiriataimu ya wāa sekuru sɔɔ
 domi ba ye mwa.
 Misigabu ya wāa sekuru sɔɔ,
 domi ba ye kɔsuka.
²Mɔabun bɛɛɛ ya kra.
 Ma ba bwisikumɔ bu Hɛsiboni kam koosia.
 Ba mɔ, su da su ye kam koosia
 kra ya kun maa wāa handunia sɔɔ.
 Wunɛ Madimɛni, kaa ko bansu,
 domi wee ba nun tabu wɔrimam wee.
³Ba faaba kanamɔ saa Koronaimun di, ba mɔ,
 wee ba bɛɛn yānu guramɔ.
 Wee ba kpuro kɔsukumɔ.
⁴Ba Mɔabu kam koosia.
 Ma bibun nɔɔ ga nɔɔramɔ.
⁵Ba wuri wenne guu te ba mɔ Lusitiɔ,
 ma nuku sankiranun kuuki yi saramamɔ saa Koronaimun guurun di.
⁶Ba mɔ, i duki yakuro, i bɛɛn wāaru wɔra,
 kra i da i n wāa nge gbeeku ketɛkunu gbaburɔ.
⁷Domi i bɛɛn naanɛ dokewa bɛɛn nɔman sɔmburu ka bɛɛn arumaniba sɔɔ.
 Wee, tɛ ba koo bɛɛn tii mwɛɛri
 kra bu bɛɛn būu wi ba mɔ Kemɔsi
 ka win yāku kowobu ka win wirugibu
 yoru mwa bu ka doona.
⁸Be ba koo bu kam koosia mi.
 Ba koo duwa wuu baagere sɔɔ.
 Gen gaga kun kisiramɔ ben nɔman di.
 Ba koo kpuro kam koosiawa wɔwi sɔɔ ka tem tɛɛri sɔɔ.
 Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.
⁹U maa nɛɛ,
 i Mɔabuban sika sɔɔru koowo,
 domi ben gɔɔ turuku kua.
 Ben wusu su koo ko bansu.
 Goo kun ko n maa wāa si sɔɔ.
¹⁰Be ba Gusunɔn sɔmburu mɔ ka atafiiru, u bu bɔrusio.
 Be ba yinamɔ bu tɔmbu go ka takobi,

Gusunɔ u bu bɔrusio.

¹¹ Wee, saa yellun di, Mɔabuba ba wãa bəri yendu sɔɔ.

Ba ñ yoru diire gam.

Ba sɔwa kpetee nge tam kəraru.

Ba ñ bu gɔsiare gam sɔɔ nge tam.

Ben dobu ka ben wani kun kɔsa.

¹² Yen sɔna ne, Yinni Gusunɔ na nee, tɔru gara sisi tɛ sɔɔ kon bu tɔmbu surema bu bu gɔsie wekenu ganu sɔɔ, kra bu weke ni kɔsuku. ¹³ Mɔabu be, ba koo sekuru wa ben bũu wi ba mɔ Kemɔsin sɔ, nge me Isireliba ba sekuru wa bũu wi u wãa Beteliɔn sɔ, domi wi sɔɔra ba ben naane doke.

¹⁴ Bɛɛ Mɔabuba, amɔna i ko i ka kpĩ i gere i nee,

i sãawa tabu durɔbu be ba wãa tabun sɔ.

¹⁵ Domi wee, i kam kua.

Bɛɛn wusu su dɔɔ mwaara.

Ma yiberɛba ba bɛɛn aluwaasi damgibu mwɛera ba sakira.

Yeniwa sina boko u gerua. Win yĩsira Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni. U nee,

¹⁶ Mɔabun kam kobu turuku kua.

Nɔni swãa te ba koo wa, ta wee fuuku fuuku.

¹⁷ Bɛɛ be i wãa ben turuku, i ka bu gɔɔ sinɔ.

Bɛɛ be i bu yɛ, i bu bikio i nee,

amɔna n koosina ba ka ban tenin dam bakam me kpeerasia me.

¹⁸ Bɛɛ maa Dibonigibu, i bɛɛn sin yee bɛɛɛginu derio,

kra i na i sina temɔ.

Domi be ba Mɔabuba kam koosia,

ba wee bu bɛɛ wari,

kra bu bɛɛn gbãra damginu kɔsuku.

¹⁹ Bɛɛ Aroɛɛgibu, i doo swaawɔ i mɛɛri,

kra i Mɔabu be ba kpikiru sua bikia i nee,

mba n koorɔ.

²⁰ Ba koo bɛɛ wisi bu nee,

ba wãawa sekuru sɔɔ ba diirimɔ.

I kuuki koowo, i gbãra,

kra i baawure nɔɔsia Aanɔwɔ

ma ba Mɔabuba gura.

²¹ Yinni Gusunɔwa u bu sɛɛyasiamɔ be ba wãa wɔwa sɔɔ ka yen wuu sini sɔɔ, si ba mɔ, Holoni ka Yahasi ka Mɛfati, ²² ka Diboni ka Nebo ka Bɛti Dibilataimu, ²³ ka Kiriataimu ka Bɛti Gamulu ka Bɛti Mɛɔni, ²⁴ ka Kerioɔtu ka Botisira, Mɔabuban wusu kpuro gesi, si su wãa turuku ka tontondeɔ.

²⁵ Ba Mɔabuban dam bua,

ma ben yiiko ya kra.

Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

²⁶ Mɔabuba ba tii sua Gusunɔn wuswaaɔ. Yen sɔ, bu bu tam taasio sere bu mu siruku kra bu bu yɛɛ. ²⁷ Bɛɛ Mɔabuba, i yaayo ma i raa Isireliba yɛɛ. I raa bu wii gimanu koosi nge be i gbena mwa.

²⁸ Tɛ, i yario bɛɛn wusun di

kra i da i n wãa kpee baaba sɔɔ,

kra i kpee goominu saari,

i bɛɛn wãa yenu ko kpee baaba sɔɔ.

²⁹ Sa Mɔabuban tii suabun gari nua, ka ben tɔn biaru,

ka sere maa ben woo kanabu,

ka ben degangam, ka ben nɔni yɔnnu.

³⁰ Yinni Gusunə u nɛɛ, nɛn tii, na yɛ ma ba ra tii sue ben gari gerubu sɔɔ. Adama ye ba mɔ̄ kpuro, ya ku ra n arufaani gaa mɔ̄.

³¹ Yen sɔ̄na na Mɔ̄abuba kpuro gɔɔ swīiyammɛ.

Ma na Kiri Herɛsigibu weeweenu kuammɛ.

³² Sibiman resɛm gbaaru, na wuri mɔ̄ wunɛn sɔ̄.

Nɛn wuri yi, yi Yasɛɛgibugii kere.

Yellu, wunɛn dɔ̄a kɔ̄asi yi nim wɔ̄ku saramɔ̄.

Yi mam Yasɛɛn daarun nim dɛkamɔ̄.

Adama wee, kam koosio u yin marum wɔ̄ri u kam koosia.

³³ Nuku dobun womusu kun maa wɔ̄a Mɔ̄abuban gbeaɔ.

Goo ku ra maa tam game mi.

Tam sari wekenu sɔɔ.

Nuku dobun kuuki kun maa nɔ̄oramɔ̄ mi,

ma n kun mɔ̄ tabugii.

³⁴ Hɛsibonigibu ba nɔ̄ogiru sue ba somiru kanamɔ̄. Ba ben nɔɔ nɔ̄omɔ̄ Elealeɔ, ka Yahasiɔ, ka Soariɔ, ka Koronaimuɔ, ka Egalati Selasiɔ. Domi baa Nimurimun daaru ta kam kua.

³⁵ Yinni Gusunə u nɛɛ, kon den Mɔ̄abuba kpeerasia, be, be ba yɔ̄omɔ̄ ben b̄uu turano ba nu turare d̄ɔɔ dokeammɛ.

³⁶ Yen sɔ̄na nɛn gɔ̄ru ga sumɔ̄ nge guuru Mɔ̄abuba ka Kiri Herɛsigibun sɔ̄. Domi ben dukia ye ba gura kpuro ya kam kua. ³⁷ Tɔ̄mbu kpuro ba ben seri ka ben toba kɔ̄na, ba tii murura nɔ̄ma yiru kpuro, ba saaki deewa ben nuku sankiranun sɔ̄. ³⁸ Ba gɔɔ wuri mɔ̄ yenu baagere sɔɔ ka sere mi ba ra mɛnnɛ kpuro gesi domi na Mɔ̄abuban tem kɔ̄suka nge weke te goo kun maa k̄i. Nɛ, Yinni Gusunɔ̄wa na yeni gerua. ³⁹ I gɔɔ swīiyɔ, Mɔ̄abuba ba wɔ̄ruma. Ba biruku yira wura. Anna a sekuru wa. Be ba ka bu sikerɛnɛ kpuro, ba bu yɛɛmɔ̄.

⁴⁰ Yinni Gusunə u nɛɛ, wee, yiberɛba ba koo na nge yaberekunu ni nu bellimɔ̄ wɔ̄llɔ.

⁴¹ Kpa bu wuu ge ba mɔ̄ Keriōtu mwa,

bu gen gb̄aranu kɔ̄suku.

Mɔ̄abun tabu durɔ̄ dangibu ba koo nanda nge tɔ̄n kurɔ̄ wi u yiire u k̄i u ma.

⁴² Ba koo Mɔ̄abuba kpeerasia.

Ben bwesera koo nɔ̄ru ko,

domi ba nɛ, Yinni Gusunə seesi.

⁴³ Wee, ba bu yina ka taa ka suura berie.

⁴⁴ Wi u duka mɔ̄ bɛrum sɔ̄,

u koo wɔ̄riwa suura ye sɔɔ.

Wi u maa yara suura yen di,

kpa u taa mwaara.

Domi kon de Mɔ̄abun sɛɛyasiabun t̄ɔ̄ru tu na.

Nɛ, Yinni Gusunɔ̄wa na yeni gerua.

⁴⁵ Be ba kpikuru sua ba ñ maa dam tie,

ba wɛra yeru kasu Hɛsiboniɔ.

Adama d̄ɔɔ yari yi koo yari yen sina boko Sihonin dirun di,

yi da yi Mɔ̄abuban tem nɔɔ bura yenu ka mɛn guunu di.

⁴⁶ Bɛɛ, Mɔ̄abuba, i kam kuawa.

Bɛɛ Kemɔ̄sigibu, i kpeerawa.

Wee, ba koo bɛɛn bibu yoru mwɛeri bu ka doona.

⁴⁷ Adama saa gaa sisi

yɛ sɔɔ kon ka Mɔ̄abu be ba yoru mwɛera mi wurama ben temɔ̄.

Nɛ, Yinni Gusunɔ̄wa na yeni gerua.

Nge mɛya kon ka Mɔ̄abuba sɛɛyasia.

Gari yi Yinni Gusunə u gerua

Amōniban sō

49

¹ Wee ye Yinni Gusunō u gerua Amōniban sō. U nēē,
mban sōna būu wi ba mō Malikōmu u Gadin tem mwa.
Mban sōna win tōmbu Amōniba ba Isireliban wusu wōra.
Isireliba ba n̄ bibu mōwa be ba koo mu tubi di?
² Yen sō tē, kon de tabun wurenu nu nōra ben wuu marō ge ba mō Raba.
Raba ye, ya koo bansu ko,
kpa yen baru kpaanu nu dō mwaakira.
Nge mēya Isireliba ba koo bu gira be, be ba raa bu gira.
Nē, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.
³ Bēē, Hēsibonigibu, i gō swīyō.
Domi ba koo Ayi kam koosia.
Raban baru kpaanugibu, i nōguru suo i somiru kana.
I saaki deewo nuku sankiranun sō,
kpa i n̄ sirene i n̄ gō sumō.
Domi ba koo bēē būu wi ba mō Malikōmu sua,
ka win yāku kowobu ka win wirugibu bu ka doona.
⁴ Bēē Rabagibu, bēē be i ku ra mēm nō,
wee i tii sue bēē wōwa ye ya tem gem mōn sō.
Ma i bēē dukia naane sāa.
Ma i mō, wara u koo kpī u bēē wōrima.
⁵ Gusunō, wōllu ka tem Yinni u nēē,
wee kon bēē nōni swāaru surema.
Ta koo nawa saa baaman di,
kpa i yarina.
Goo maa sari wi u koo bēē mēna.
⁶ Adama amēn biru kon de be ba yarine mi, bu wurama.
Nē, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

Gari yi Yinni Gusunō u gerua

Edōmuban sō

⁷ Wee ye Gusunō, wōllu ka tem Yinni u gerua Edōmuban sō. U nēē,
bwisi yi kpawa Temaniō?
Ben bwisigibun bwisi yi kpawa?
Mana yi kpuro yi doona.
⁸ Bēē Dedanigibu, i gōsiro,
i duki yakuro i da i kuke kpee baaba sō.
Domi kon Esaugibu nōni swāaru kpēē
sanam mē kon bu sēyasia.
⁹ Be ba ra resēm sōri bā n̄ na bēē mi,
ba ra fiiko deri.
Gbēnōbu bā n̄ tōmbu wōri,
ba ra suewa ye ba koo kpī.
¹⁰ Adama nē, Yinni Gusunō,
kon Esaun bweseru kpuron yānu gurawa.
Kon bu sikiana ben kuku yenun di.
Ba n̄ kpē bu kuke.
Ben bibu ka ben dusibu ka be ba ka bu sikerene kpuro ba koo gbiwa.
Goo kun tiaramō.
¹¹ Baa bā n̄ ben bibu deri ba kua gobekuba,
nēna kon de ba n̄ wāa,
kpa ben gōminibu bu man naane ko.
¹² Na maa nēē, be na n̄ daa sēyasia, kon bu sēyasia. Yera bēē, Edōmuba, i tamaa
i yara min di? Aawo, kon bēē sēyasiawa. ¹³ Na bōrumō sere ka nēn wāaru ma bēē

wuu maro Bōtisira ga koo bansu ko kpa n sãa sekuru, kpa tǎmbu ba n da gu sie bà n goo bōrusimǎ. Meya maa been wuu si su tie su koo ko bansu sere ka baadommaǎ. Nε, Yinni Gusunǎwa na yeni gerua.

¹⁴ Yinni Gusunǎ u Yeremi labaari yeni sǎǎwa u nεε,
ba sǎmǎ goo gǎra bwesenun suunu sǎǎ u nu sǎ u nεε,
nu mennama nu Edǎmuba wǎri,
nu seewo nu bu tabu wǎri.

¹⁵ Domi nε, Yinni Gusunǎ, kon bu ko dǎakobu bwesenu kpuro sǎǎ,
be tǎmba ko n gema.

¹⁶ Ben tii suabu ka ben nǎnigiru ta dera ba kǎǎra.
Be ba wǎa kpee baaba sǎǎ, ka sere gungunun wii kpiinǎ,
baa bà n wǎa yenu kua sere wǎllun sǎǎ sǎǎwǎ, nge gunǎ bakeru,
kon bu surama min di.
Nε, Yinni Gusunǎwa na yeni gerua.

¹⁷ Edǎmu ya koo kowa bansu. Be ba sarǎ mi, bà n ye wa, biti ya koo bu mwa kpa bu wia ko asǎrǎ yen sǎ. ¹⁸ Domi ya ko n sǎawa nge mε ba Sodomu ka Gomǎra kpeerasia ka yen baru kpaanǎ. Goo kun maa sinamǎ mi.

¹⁹ Ko na n sǎawa nge gbee sunǎ
ge ga yarima Yuudenin gbee surorun di ga dǎǎ gu nim nǎ.
Kpa n tǎmbu kpuro yarinasia subaru sǎǎ.
Saa ye sǎǎra kon Edǎmuba sunǎ kpao wǎ wi nen tii na gǎsa.
Nge wara u ka man nε.

Wara u koo kpǎ u man wooda wǎ.
Sina boko wara u koo kpǎ u yǎra nen wuswaaǎ.
²⁰ Yen sǎ, i swaa dakio i nǎ himba ye na kua Edǎmuban sǎ,
ka sere kpunaa ye na yi Temanigibun sǎ.
Na nεε, kam kam, kon de bu be kpuro mwεeriwa nge yǎanu
bu ka da tem tukumǎ.

Ba koo ben tem kpuro kam koosiawa.
²¹ Kam koo bin wurenu sǎǎ, tem mu koo yǎiri.
Tǎmba koo nǎǎgiru sua bu somiru kana,
kpa ben nǎsu su nǎǎra sere nim wǎkuǎ, ge ba mǎ Sǎǎ.

²² Wee, yiberεba ba koo Botisira wukiri nge mε yaberekunu nu ra yaa gonu kunisi.
Yen dǎma te, Edǎmun tabu durǎ damgibu ba ko n kpara wǎri mǎwa nge tǎn kurǎ wi u yiire u kǐ u ma.

Gari yi Yinni Gusunǎ u gerua

Damasin sǎ

²³ Wee ye Yinni Gusunǎ u gerua Damasin sǎ. U nεε,
yen wuu sini, Hamati ka Aapadi,
sin tǎmba wǎa sekuru sǎǎ.
Ba labaari kǎsa nua, ma ba diirimǎ.
Ben laakari ya burisina nge nim wǎkun nim,
sere ya ñ kpǎa ya wuramε.

²⁴ Damasigibu ba mwia kpana ba gǎsira bu ka duki su,
adama ba berum soore.
Ma nuku sankiranu ka wuriribu bu neni
nge tǎn kurǎ wi u yiire u kǐ u ma.

²⁵ Wuu gèn sǎ na ra n nuku dobu mǎ,
mban sǎna gen tǎmbu ba ñ kpikiru sua.
Wuu bǎkǎ ge, ge ga yǎsiru yara mi,
mban sǎna gen tǎmbu ba ñ gu deri.

²⁶⁻²⁷ Sɔɔ teeru ba koo gen aluwaasiba go gen swɛɛ sɔɔ. Ba koo maa gen tabu kowobu kpuro kpeerasia, kpa n de bu gu dɔɔ meni ka Beni Hadadin sina kpaaru. Nɛ, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Gari yi Yinni Gusunɔ

u gerua Kedaagibu

ka Hasorigibun sɔ

²⁸ Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua Kedaagibun sɔ ka bwese ni nu wɔa Hasoriɔn sɔ, ni Babilonin sina boko Nɛbukanesaa u kamia. U nɛɛ, i seewo i Kedaagibu wɔri.

I be, sɔɔ yari yerugii be kpuro goowo.

²⁹ I ben kuu bekunuginu ka ben yaa sabenu kpuro guro, ka ben beka ka ben sɔmunu ka ben yooyoosu, kpa i kuuki ko baama i bu berum tia.

³⁰ Bɛɛ Hasorigibu i seewo i duki su fuuku,

kpa i da i kuke wɔrusu sɔɔ.

Domi Babilonin sina boko Nɛbukanesaa u kpunaa kua u ka bɛɛ wɔri. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

³¹ U maa nɛɛ, i doo i bu wɔri be, be ba wɔa bɔri yendu sɔɔ, ba sɔ sɛɛ ben yenusa.

Ben wusu su n gamboba ka kɔkɔrɔba mɔ, ma ba ka tɔmbu desire.

³² Yiberɛba ba koo ben yooyoosu mwɛɛri

ka sere maa ben yaa sabenu ya n dabi.

Kon bu yarinasia baama,

be, be ba ra ben wii baanu kɔni beri berika.

Kon de yiberɛba bu na baaman di bu bu kam koosia.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

³³ Hasorin wuu ga koo ko bansu,

kpa ga n sɔa gbeku bɔnɔn wɔa yeru sere ka baadommaɔ.

Goo kun maa sinamɔ mi.

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua

Elamun sɔ

³⁴ Wee ye Yinni Gusunɔ u win sɔmɔ Yeremi sɔɔwa Elamun sɔ. Saa ye sɔɔ, Sedesiasi, Yudaban sina bokon bandun torewa mi. ³⁵ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ, wee, kon Elamugibun tɛnnu bɔɔku ni nu sɔa ben dam nuuru.

³⁶ Kon bu handunian goonu nɛ kpuron woo kparema, kpa n bu yarinasia baama. Tem gam sari mi ba n ko n wɔa.

³⁷ Kon de Elamugibu bu diiri

ben yiberɛba ka be ba kasu bu bu gon wuswaaɔ.

Nɛn mɔrun saabu kon bu nɔni swɔa bakaru kpɛɛ.

Taba kon ka bu go n kpe,

³⁸ kpa n ben sinambu ka ben wirugibu go

kpa n nɛn tiin bandu swii.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

³⁹ Adama tɔru gara wee tɛ sɔɔ kon de

be ba raa yarina mi, bu wurama.

Babiloni ya kam kua

² i bwesenu labari yeni n̄̄sio.

I yĩrenu koowo nu ka ye gia.

I ye kparo i n̄̄e,

Babiloni ya w̄̄uma.

Yen b̄̄nu nu sekuru sua.

B̄̄u ni ba m̄̄ Beli ka M̄̄rodaki

nu w̄̄a sekuru s̄̄o.

Nin bw̄̄arokunu nu b̄̄rum soora.

³ Bweseru gara ye w̄̄rim wee

saa s̄̄o ȳ̄san n̄̄m geu gian di.

Ta koo tem m̄̄e ḡ̄siawa bansu.

Goo kun ko n maa w̄̄a mi.

T̄̄mbu ka ȳ̄e kpuro koo yarina min di.

⁴ Yinni Gusun̄̄o u n̄̄e,

yen t̄̄o te, Isireliba ka Yudaba ba koo wurama ben tem̄̄o sannu,

ba n sum̄̄o, ba n n̄̄e Gusun̄̄o, ben Yinni kasu.

⁵ Ba koo Sī̄nin swaa bikia,

bu w̄̄rima yen mi,

kpa bu na

bu ka man arukawani b̄̄ke

ye ba ñ duarim̄̄o sere ka baad̄̄ommā̄o.

⁶ Be, nen t̄̄mbu, wee ba s̄̄a nge ȳ̄a ḡ̄o

ge ga raa k̄̄ore.

Ben kparoba raa bu k̄̄

ba dera ba sirene guunu w̄̄ll̄̄o

ba gasirim̄̄o gee ka gī̄o,

sere ba ben w̄̄a yeru duari.

⁷ Yibere be ba bu w̄̄ri gesi,

ba ra bu gurewa.

Kpa yibere be, bu n̄̄e,

ba ñ k̄̄sa kue.

Be, Isireli ben tiwa ba Yinni Gusun̄̄o torari,

wi, wi u s̄̄a gemgii

ka wi ben sikadoba ba naane s̄̄a.

⁸ B̄̄e Isireliba, i yario i duki su Babilonin di,

nge boo ni nu ḡ̄o gbiiye.

⁹ Domi wee, kon bwesenu seeya wuu wuuka

kpa n de nu Babiloni w̄̄ri.

Ba koo nawa saa s̄̄o ȳ̄san n̄̄m geu gian di,

kpa bu ye tarusi bu mwa.

Ben s̄̄enu nu ñ kam w̄̄rim̄̄o.

Baa ben tabu dur̄̄o turo kun ḡ̄sir̄̄o n̄̄m dira.

¹⁰ Babilonigibu ba ñ kisiram̄̄o kam koo bin di.

Be ba koo ben ȳ̄anu gura kpuro,

ba koo nu gurawa ka nuku tia.

N̄̄e, Yinni Gusun̄̄owa na yeni gerua.

¹¹ B̄̄e Babilonigibu, b̄̄e be i nen arumani gura,

i nuki doro.

I n ȳ̄okum̄̄o nge naa kp̄̄emi yakas̄̄o.

I n sum̄̄o nge dum dw̄̄e.

¹² Adama i b̄̄en tem m̄̄erio.

Wee, mu w̄̄a sekuru s̄̄o.

Wee, mu kua bansu, nge tem mi ḡ̄anu ku ra kpi.

Ma mu biru wura tem kpuro s̄̄o.

¹³ Yinni Gusun̄̄on m̄̄arun saabu, mu kua bansu.

Be ba koo sara Babilonin tem mi, biti koo bu mwa
kpa bu wia ko.

¹⁴ Bεε be i ra tɛndu to,
i na i Babiloni tarusi.
I ye sɛɛnu tweeyo.

I ku yen wɔnwɔndu ko.
Domi ya nε, Yinni Gusunɔ torari.

¹⁵ I tabun kuuki koowo baama
domi Babilonin gani yi wɔruka,
yen gbārara suba.

Wee yen tɔmba nɔma yiiye
ba tii yiberɛba wɛ.

Nε, Yinni Gusunɔwa na ye mɔru kɔsiemɔ,
na mɔ, i ye mɔru kɔsieyo.

I ye kuo nge mε ya raa gabu kua.

¹⁶ Tabu wee ka kam kobu sannu.
I bu goowo be ba duurumɔ
ka be ba gɛɛmɔ.

Baawure u seewo u da win temɔ mi win bwesera wāa.

¹⁷ Yinni Gusunɔ u nεε,
Isireliba ba sɔawa nge yāa ni nu kɔɔra
ma gbee sinansu su nu naa swīi.

Asirin sina bokowa u gbia u nu wɔri u gura, ma Babilonin sina boko u maa na u nu
wɔri u kɔsuka. ¹⁸ Yen sɔna, nε Gusunɔ Isireliban Yinni, wi u wɔllu ka tem mɔ, na nεε, kon
Babilonin sina boko ka win temgibu sɛeyasia nge mε na Asirin sunɔ sɛeyasia.

¹⁹ Adama kon de Isireliba bu wurama ben wāa yerɔ,
kpa bu ben dīanu yewe guu te ba mɔ Kaamelio
ka Basanio ka guu te ba mɔ Efaraimuɔ,
ka sere maa Galadin temɔ.

Ba n̄ maa gāanun yāaru mɔ.

²⁰ Yen doma te, ba koo Isireliba ka Yudaban durum kasu ba kun wa,
domi be, be ba tie mi, kon bu ben durum wɔka.

²¹ Yinni Gusunɔ u nεε,
i Mɛrataimugibu ka Pekodigibu wɔrio.

I bu goowo i kam koosia mam mam.

I nen woodaba kpuro yibio.

²² Wee, tabun wurenu nɔramɔ tem mε kpuro sɔɔ.

Asɔrɔ baka ya tunuma.

²³ Babiloni ye ya handunia kpuro kɔsuka, nge matalaka,
yen tii wee, ya kɔsikira,
ya kua bansu bwesenu kpuron suunu sɔɔ.

²⁴ Babiloni, na nun yina beria,
ma ya nun mwa a n̄ ka baaru.

Wee, tɛ, a kua pirisɔm,
domi a nε, Yinni Gusunɔ wɔri.

²⁵ Ma na nen tabu yānun beru yeru wukia.

Ma na nen mɔru sɔɔsi ka tabu yāa ni.

Domi nε Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
na sɔmburu mɔ te kon ko Babilonio.

²⁶ Bεε handuniagibu kpuro,
i na i Babilonigibun biranu suriri,
kpa i ben yānu gura i subu subu nge yakasu,
i ye kam koosia.

Gāanu nu ku maa tiara mi.

²⁷ I ben tabu durɔ damgibu goowo.

I bu sakirio nge yaa sabenu.

Ba kam kua, domi ben tōra tunuma,
tè sɔɔ ba koo bu sɛɛyasia.

²⁸ Yera Isireliba be ba kpikuru suuma
ba na Yerusalemuɔ ba mɔ,
Yerusalemu, Yinni Gusunɔ u nun mɔru kɔsia.
U win sãa yee dɛɛraru mɔru kɔsia.

²⁹ I ten towobu mennɔ bu Babiloni wɔri,
kpa bu ben sansani gira bu ka ye sikerena,
kpa bu ku raa de goo u kisira min di.
Bu bu kɔsieyo nge mɛ ben daa ya nɛ.
Bu bu kuo nge mɛ ba raa gabu kua.
Domi ba tii wɔlle sua nɛ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ,
nɛ wi na sãa Isireliban Yinni Dɛero.

³⁰ Yen sɔ, mi ben aluwaasiba ba wãa kpuro, ba koo gbisukuwa, kpa ben tabu kowobun
tii bu gbisuku tɔɔ te.

³¹ Nɛ, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, na nɛɛ,
wunɛ Babiloni, wunɛ wi a tii sue,
na ka nun mɔru sãa.
Wunen tōra tunuma tè sɔɔ kon nun sɛɛyasia.

³² Wunɛ wi a tii sue mi, kaa fukura a wɔruma.
Goo sari wi u koo nun seeya.
Kon wuu si su ka nun sikerenɛ dɔɔ doke
kpa u sin tem kpuro di.

³³ Nɛ, Gusunɔ, Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ, na maa nɛɛ,
wee ba Isireliba ka Yudaba dam dɔre
ba bu yoru nenusi,
ma ba yinamɔ bu bu yɔsu.

³⁴ Adama nɛ, ben yakio, na dam mɔ.
Nɛn yɔsira Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni.
Kon ka bu yina kpa n ben tem bɔri yendu wɛ,
kpa n Babilonigibu burisina.

Himba ye Yinni Gusunɔ u yi

Babilonin sɔ

³⁵ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
i Babilonigibu tabu wɔrio
ka sere ben wuu bɔkɔ gen tɔmbu
ka ben sina asakpɔbu ka ben bwisigibu.

³⁶ I ben sɔmɔ tii suo be tabu wɔrio
kpa bu gɔsira wiirɔbu.
I ben tabu durɔ damgibu wɔrio
kpa bu nanda.

³⁷ I ben dumi ka ben tabu keke yi dumi gawe tabu wɔrio.
I tɔn be ba kana ba bu somimɔ tabu sɔɔ, tabu wɔrio,
kpa bu berum soora nge tɔn kurɔbu.
I ben dukia wɔrio i gura.

³⁸ Ben daanun nim mu gbero.

Domi tem mi, bũna ba ra sã,
ma nu dera ba wiru bie.

³⁹ Yen sɔna kon de Babiloni yu ko bansu sere ka baadommaɔ,
kpa purukanu ka taataanu nu na nu n wãa mi.

⁴⁰ Kon Babiloni ye kɔsukuwa nge Sodomu ka Gomɔra
ka sin wuu si nɛ, Yinni Gusunɔ na kam koosia.
Goo kun maa sinamɔ mi.

Nε, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

⁴¹ Wee, bweseru gara wee saa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di.

Bwese te, ta kpã.

Ten sinambu ba dam mɔ.

Be wee, ba swaa mɔ ba wee saa tontonden di.

⁴² Ben tabu kowobu ba takobi ka tema neni.

Ba n wɔnwɔndu mɔ, ba bɔɔbu.

Ba wɔki nge nim wɔkun nim.

Ba dumi yɔɔwa ba swiine swεε swεε.

Ba tabun sɔɔru sãa bu ka Babilonigibu wari.

⁴³ Ye Babilonin sina boko u labaari ye nua,

yera win gɔma dwiia.

Berum ka wuriribu nɔn mwa

nge tɔn kurɔ wi u yiire u kɪ u ma.

⁴⁴ Nε, Yinni Gusunɔ, kon wuu gb̄araruguu wari

nge gbee sunɔ ge ga yarima

saa Yuudenin gbee surorun di,

kpa n gen tɔmbu kpuro yarinasia subaru sɔɔ.

Saa ye sɔɔ, kon bu sunɔ kpao wɛ

wi nen tii na gɔsa.

Nge wara u ka man nε.

Wara u koo kpɪ u man wooda wɛ.

Sina boko wara u koo kpɪ u yɔra nen wuswaaɔ.

⁴⁵ Yen sɔ, i swaa dakio i nɔ himba ye na yi

Babiloni ka yen tɔmbun sɔ.

Na nεε, kam kam kon de bu be kpuro gura

nge yãanu bu ka da tem tukumɔ.

Ba koo ben wãa yeru kpuro kam koosiawa.

⁴⁶ Babilonin kam koo bin wurenu sɔɔ,

tem mu koo yĩiri,

kpa wɔki bakanu nu se saa handunian baama kpuron di.

51

¹ Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua Babilonin sɔ. U nεε,
kon de woo gu Babiloni swee,

ye ka yen tɔmbu,

kpa gu bu kam koosia.

² Kon de tɔmbu bu bu yarinasia

nge mε woo ga ra yakasu yarinasiε.

Tɔɔ kɔsu te sɔɔ, ba koo ye wɔrima baaman di.

³ Ten towobu bu wuu gen tɔmbu tweeyo.

Bu yɛro tweeyo wi u win tarakpe naane sãa.

Bu ku gen aluwaasiba deri.

Bu gen tabu kowobu kpuro goowo.

⁴ Kpa bu ben gonu deri

nu n kpɪ kpɪ ben tem kpuro sɔɔ ka Babilonin swεeyɔ.

⁵ Domi ba Gusunɔ Isireliban Yinni Dεero torari n kpã.

Adama wi, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,

u ka win tɔmbu Isireliba ka Yudaba wãa.

⁶ I duki yario Babilonin di.

Baawure u win wãaru wɔro,

kpa u ku raa gbi Babiloni ye sɔɔ,

ye, ye ya koo ko bansu mi.

Domi Yinni Gusunɔn mɔrun tɔra tunuma.

U koo Babilonigibu ben kookoosun are wē.

⁷ Babiloni ya raa s̄awa nge n̄ra wuragia Yinni Gusun̄n n̄ma s̄a.

Yera u ka handuniagibu tam wē ba n̄ra
sere mu bu go ba wiru bia.

⁸ Wee subaru s̄a, Babiloni ya w̄ruma ya k̄sikira.

I ḡa sw̄iyo yen s̄a,
kpa i ka tim na i doke mi ya bosu wa.
S̄r̄akudo ya koo bekura.

⁹ S̄a be ba w̄a mi, ba n̄e,
sa Babiloni tim k̄a,
adama ya ñ bekure.

Su ye deri su ḡsira b̄esen tem̄a,
domi yen s̄eyasia bi, bu kp̄a
sere bu n̄ra handunia kpuro s̄a.

¹⁰ Gusun̄ b̄esen Yinni u sun siria.
Su da Sīnīa su kpara ye u sun kua.

¹¹ Yinni Gusun̄ u k̄i u Babiloni kam koosia, kpa u win s̄a yee d̄eraru m̄ru k̄sia. Yen
s̄na u M̄diban sinambu dam k̄m̄a bu ka ye w̄ri.

I b̄en s̄̄enun n̄su s̄n̄w̄a,
kpa i b̄en terenu sua.

¹² I ȳreru koowo kpa i Babiloni w̄ri.
Wuun k̄sobu, bu wureo bu ȳr̄a s̄m̄e ben k̄su yer̄a.

I Babiloni ȳr̄u bw̄̄ȳa.
Domi ye Yinni Gusun̄ u ȳr̄ari u ko ye s̄a,
u koo ye kowa.

¹³ Wun̄ Babiloni, wun̄ wi a s̄a daa bakanun b̄kūa,
wun̄ wi a dukia yiba,
wee wunen kpeerun t̄ru ta tura.
Wunen bine ya koo kpe.

¹⁴ Domi Gusun̄, w̄llu ka tem Yinni,
u b̄rua u n̄e, sere ka win w̄aru,
u koo nun t̄mbu kparema nge twee
kpa bu nun nasaran kuuki koosi.

Yinni Gusun̄n yiiko

¹⁵ Yinni Gusun̄wa u tem taka kua ka win dam.

Wiya u maa handunia sw̄i ka win ȳru,
m̄a u w̄llu teria ka win bwisi.

¹⁶ Ū n̄ n̄agiru sua u wooda wē,
nim mu ra kpaasin̄wa w̄ll̄a,
kpa guru winu nu n̄ s̄im̄a,
kpa guru maakinu nu de gura yu n̄e,
kpa woo gu seema gen w̄a yerun di.

¹⁷ T̄mbu b̄a n̄ ye kpuro m̄era,
ba ra biti soorewa,
kpa sekuru tu bw̄arokunun sekobu mwa,
domi nu s̄awa weesu, nu ñ w̄aru m̄a.

¹⁸ Nu s̄awa kam dirum m̄e mu t̄mbu n̄ni w̄kum̄a.
Ni kpuro nu koo doonawa
sanam m̄e Yinni Gusun̄ u koo nu s̄eyasia.

¹⁹ Adama Gusun̄ u ñ s̄a nge bw̄aroku ni.

U s̄awa Isireliban arumani.
Wiya u kpuro taka kua,
wiya u maa Isireliba m̄a.
Win ȳsira Gusun̄, w̄llu ka tem Yinni.

Babilonin kpeeru

²⁰ Yinni Gusunə u nɛɛ,
Babiloni, a raa sãawa nge nen matalaka baka tabu sɔɔ.

Wuna na denda na ka bwese dabinu kəsuka,
ma na nin bannu surura.

²¹ Wuna na maa denda na ka maasɔbu
ka ben dumi kəsuka,
ka tabu kɛkɛ yi dumi gawe ka yin kparobu,

²² ka durɔbu ka kurɔbu,
tɔkɔnu ka bibu, aluwaasiba ka wɔndiaba.

²³ Wuna na maa denda na ka yãa kparobu ka ben yãanu kəsuka
ka gbaa wukobu ka ben naa wukuba
ka sinambu ka ben sina asakpɔbu.

²⁴ Adama nɛ, Yinni Gusunə na nɛɛ,
kon wunɛ Babiloni ka wunen tem tɔmbu kəsie
wunen nɔni biru kɔsa ye i kua Sionio.

²⁵ Kon nun wɔrima, wunɛ wi a sãa
nge guu te ta handuniagibu kpuro kam koosia.
Kon nun nɔma demie,
kpa a binda a wɔruma temɔ.

Kaa kowa nge guu te ta dɔɔ mwaara.

²⁶ Baa wunen kperu garu,
ba ñ maa suamɔ bu ka dirun koru swii.
Kaa kowa bansu sere ka baadommaɔ.
Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

²⁷ I tabun gidi bɔra yɔrasio i Babiloni wɔri.
I kɔba soowo kpa bwesenu nu mennana.

I nu sɔɔru koosio.
I sinam be ba wãa Araratio ka Minio
ka Asikenasio mennama bu Babiloni tabu wɔri.
I tabu sinambu gɔsio
kpa i de dumi yi se nge twee
yi bu wɔri.

²⁸ I bwesenu kpuro sɔɔru koosio
n mam nɛɛre Mɛdiban sinambu
ka ben bera ka beran wirugibu
ka sere tɔn be ba wãa ben tem sɔɔ kpuro.

²⁹ Wee tem mu yïirimɔ.
Yinni Gusunən himba ya koo koora Babiloni sɔɔ.
U koo de yu ko bansu.

³⁰ Yen tabu durɔbu ba koo kpana bu maa tabu ko.
Ba koo da bu kuke kuku yee damginu sɔɔ.
Ben dam mu koo kpe,
kpa bu ko nge tɔn kurɔbu.

Ben gbãra kɔnnɔsu ko n wukiare,
kpa bu ben yenusu dɔɔ doke.

³¹ Sɔmɔbu ba ko n daamɔ ba n wuramamɔ
bu ka Babilonin sina boko sɔ
ma ba win wuu mwa beri berika.

³² Ba sweɛ kpuro bɔɔra.
Ba maa kuku yenu kpuro dɔɔ meni.

Ma tabu durɔbu ba wurure.

³³ Ameniwa Gusunə, Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ u gerua. U nɛɛ,
wee yiberɛba ba koo na bu Babilonigibu suriri
kpa bu bu taaku nge dobi

yi yi wãa doo soo yera.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireliba somi

³⁴ Yerusalemu ya nɛɛ,

Babilonin sina boko Nebukanɛsaa u raa man gura,
ma u man deri nge weke diiru.

U man sɛre nge yaa gɔba,
ma u sua ye ya gea sãa kpuro nɛ sɔɔ.

Yen biru u nɛn tɔmbu gira.

³⁵ Yen sɔ, Babilonigii be, bu nɔni sɔɔro dam mɛ ba man dɔren sɔ,
kpa yem mɛ ba yari mi, mu wɔri ben wiru wɔllɔ.

³⁶ Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua Yerusalemugibun sɔ. U nɛɛ,
wee, kon bɛɛ sanna.

Kon Babilonin daanu ka yen bwii kpuro gberasia.

³⁷ Babiloni koo kowa bansu
mi gbeeku bɔnu nu ko n wãa.

Tɔnu kun ko n maa wãa mi,
kpa bu ye yɛɛ.

³⁸ Wee yen tɔmba gina sãa nge gbee sinansu si su kukirimɔ.

³⁹ Adama sanam mɛ ba gari seewa,
kon de bu tam nɔ sere n banda,
kpa ba n nuku dobu mɔ,
kpa mu bu go, bu dweeya sere ka baadommaɔ.

Ba n maa seemɔ.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

⁴⁰ Kon bu sakiriwa nge yãanu ka bonu yaa goo yera.

Ba Babiloni gɔɔ swiyyamme

⁴¹ Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua Babilonin sɔ. U nɛɛ,

anna a wa ma Babiloni,
wuu bɔkɔ ge tɔmba raa siaramɔ,
ya wɔruma.

Wee, ya kua bansu bwesenu kpuron suunu sɔɔ.

⁴² Nim kurenu nu ye swee,
ma nu ye wukiri.

⁴³ Yen baru kpaanu nu kua bansu,
ma tem mu gbera mu kua tem saaram.

Goo kun maa wãa mi.

Goo ku ra maa sare mi.

⁴⁴ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
kon Babilonin bũu wi ba mɔ Beli seesi.

Kon nũn siasia ye u raa mwe,
kpa tɔmbu bu ku maa na win mi.

Wee Babilonin gbãrara wɔruma.

⁴⁵ Bɛɛ, nɛn tɔmbu Isireliba, i yario min di.

Baawure u win wãaru wɔro nɛn mɔru baka ye ya ween di.

⁴⁶ I ku nanda. I ku maa diiri labaari ye ya nɔramɔ tem mɛ kpuro sɔɔn sɔ. Wɔɔ baagere
ka gen labaariwa. Tɔmbu ba ko n dam diinamɔ, kpa sinambu ba n seesinamɔ.

⁴⁷ Adama sɔɔ teeru kon Babilonin bũnu seesi,
kpa yen tem kpuron tɔmbu bu sekuru wa.

Gonu nu ko n teriewa baama kpuro.

⁴⁸ Wɔllɔ ka temɔ ka yam kpuro,
nuku dobun kuuki koo nɔra Babilonin sɔ.

Domi yiberɛba ba koo na saa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di,
bu ye kpeerasia.

⁴⁹ Yen tɔmba tɔn dabinu go handunia kpuro sɔɔ.

Tɛ yen tiin saa ya tunuma yu ka wɔruma.

Domi ba Isireliba dabinu go.

⁵⁰ Bɛɛ Isireliba, bɛɛ be i kisira ben nɔman di,
i ku maa yɔra mini.

I doonɔ n toma Babilonin di.

Saa min di, i Yinni Gusunɔ yaayo

ka bɛɛn wuu Yerusalemu.

⁵¹ Ma Isireliba ba nɛɛ,

sanam mɛ sa nua ba sun wɔmmɔ,

sekura ra sun mwɛwa.

Sanam mɛ yiberɛba ba Yinni Gusunɔn sɔa yeru wɔri ba kɔsuka,
sekura sun mwawa.

⁵² Adama wi, Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

wee, tɔnu sisi nɔ sɔɔ u koo Babilonin bɔnu seesi,

kpa be ba mɛera wan wuri yi nɔra tem kpuro sɔɔ.

⁵³ Baa Babilonigibu bɔ n seewa ba da wɔllɔ,

baa bɔ n ben gbɔranun dam sosi

sere goo kun kpɛ u da mi,

ka mɛ, u koo de yiberɛba bu bu wɔri bu kam koosia.

⁵⁴ Kam kobu Babilonin tem deema,

ma kuuki nɔramɔ yen wusu sɔɔ.

⁵⁵ Yinni Gusunɔwa u ben wusu kam koosia.

U koo de ben kuuki yi kpe.

Yiberɛba ba wee ba wɔki nge nim wɔku.

⁵⁶ Ba wee bu Babilonigii be wɔri,

kpa bu ben tabu kowo dangibu mwɛeri bu ben tɛnnu bɔku.

Domi Gusunɔ u sɔawa Yinni

wi u ra baawure kɔsie ye u kua.

⁵⁷ U sɔawa sunɔ. Win yɛsira wɔllu ka tem Yinni. U nɛɛ, u koo de tam mu Babilonin
sinambu go, ka ben bwisigibu ka ben tem yɛrobu ka ben wirugibu ka ben tabu duro
dangibu kpa bu dweeya sere ka baadommaɔ ba kun maa seewe.

⁵⁸ Babilonin gbɔra baka ni, nu koo wɔruma.

Nin kɔnnɔ baka si, su koo dɔɔ mwaara.

Nge mɛya sɔmbu te ba kua gbɔra ten sɔ, ta koo kam ko.

Ben hania kpuro ya koo kam kowa dɔɔ sɔɔ.

Ba Yeremin tireru kpɛɛ

daa te ba mɔ Efaratiɔ

⁵⁹ Seraya, Nɛriyan bii, Maseyan debubu, u sɔawa Sedesiasi, Yudaban sina bokon sɔm
kowobun wirugii. Sedesiasin bandun wɔɔ nnese sɔra ba da Babiloniɔ wi ka sina boko.

⁶⁰ Yera Yeremi u yorua tireru sɔɔ kɔsa ye ya koo Babiloni deema ka sere maa gari kpuro
yi Yinni Gusunɔ u gerua Babilonin sɔ. ⁶¹ Ma u Seraya yiire u nɛɛ, sanam mɛ a tura

Babiloniɔ, a kookari koowo a gari yini gari ka dam tɔmbu bu nɔ. ⁶² Kpa a kanaru ko
a nɛɛ, Yinni Gusunɔ, wuna a gerua a nɛɛ, goo kun maa sinamɔ Babiloniɔ sere ka yeɛyɔ.

Ya koo kowa bansu sere ka baadommaɔ. ⁶³ ʼ n tire te gara a kpa, a tu kperu gbiniɔ
kpa a tu kpɛɛ daa te ba mɔ Efaratiɔ, ⁶⁴ kpa a nɛɛ, nge mɛ tire te, ta numa mi, nge mɛya
Babiloni ya koo kam ko. Ya n maa seemɔ, kɔsa ye Yinni Gusunɔ u ye suremɔn sɔ. Ya koo
wɔrumawa kpa ya kun maa dam mɔ.

Yeremin garin kpurowa mi.

52

Yerusalemu ya wɔruma

(I maa mɛerio 39:4-7, Sinambu II, 24:18-25:7)

¹ Wɔɔ yɛnda tia Sedesiasi u mɔ sanam mɛ u bandu di Yudaɔ. Ma u kua wɔɔ wɔkura tia bandu sɔɔ Yerusalemuɔ. Win meron yīsira Hamutali, Yeremi, Libinagiin bii. ² Sedesiasi wi, kɔsa u kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ. U kua mam mam nge mɛ Yoyakimu u raa kua. ³ Yinni Gusunɔ u ka Yerusalemugibu ka Yudaba mɔru kua, ma u bu gira win wuswaan di.

Ma Sedesiasi u Nɛbukanesaa Babilonin sina boko seesi. ⁴ Sedesiasin bandun wɔɔ nɔɔba nnesen suru wɔkurusen sɔɔ wɔkuruse, yera Nɛbukanesaa u na ka win tabu kowobu kpuro bu ka Yerusalemu wɔri. Ma ba ben sansani gira gbāraru gāarɔ. Miya ba kuku yenu gba gba ba ka gbāra te sikerena. ⁵ Ma ba Yerusalemu ye tarusi sere n ka kua Sedesiasin bandun wɔɔ wɔkura tiase.

⁶ Wɔɔ gen suru nnesen sɔɔ nɔɔba nnesɛ sɔɔ, yera gɔɔra wuu ge nɛnuu. Domi dīanu maa sari tem mɛ sɔɔ ni tɔmba koo di. ⁷ Yera ba gbāraru yaba, ma Yerusalemun tabu kowobu kpuro ba duki yakikira wɔkuru. Ba yara saa kɔnnɔn di ge ga wāa gbāraru yirun baa sɔɔ sina bokon dāa gbaarun bɔkuɔ. N deema saa ye sɔɔ, Babilonigiba wuu ge sikerenɛ. Be ba duki yakikira mi, ba kpawa ka swaa ye ya dɔɔ Yuudenin wɔwa gia. ⁸ Ma Babilonin tabu kowobu ba sina boko Sedesiasi naa gira, ba nùn mwa Yerikon wɔwaaɔ. Yera win tabu kowobu kpuro ba yarina ba nùn deri. ⁹ Babilonigii be, ba sina boko Sedesiasi mwa ba ka da ben sina bokon mi Ribilaɔ, Hamatin temɔ. Ma u nùn siri. ¹⁰ U dera ba Sedesiasin bibu ka Yudan wirugibu kpuro sakira wi, Sedesiasin tiin nɔni biru Ribila mi. ¹¹ Ma u Sedesiasin tiin nɔni wɔwa u nùn bɔkua ka sii gandun yɔni. Yen biru, u nùn sua u ka da Babiloniɔ u nùn doke pirisɔm sɔɔ sere u ka gu.

Ba Yinni Gusunɔn sāa yeru

dɔɔ meni

(I maa mɛerio 39:8-10, Sinambu II, 25:8-21)

¹² Yeniban biru, Nɛbukanesaan bandun wɔɔ yendu tia sarise sɔɔ, yen suru nɔɔbusen sɔɔ wɔkuruse, yera Nɛbusarada wi u sāa sina bokon kɔsobun guro guro u na Yerusalemuɔ. ¹³ Ma u Yinni Gusunɔn sāa yeru dɔɔ meni, ka sina kpaaru, ka yenu si su tie Yerusalemu mi kpuro, kaa sere gere damgibun yenusu? ¹⁴ Ma Nɛbusarada wi, ka win tabu kowobu ba Yerusalemun gbāraru kɔsuka ba surura.

¹⁵ Ma ba bwɛɛbwɛɛbu gabu yoru mwɛera ka be ba tie wuu ge sɔɔ ka be ba tii wɛ ka sere nɔman sɔm kowobu. ¹⁶ Adama Nɛbusarada u bwɛɛbwɛɛ ben gabu deri bu ka resɛm gbaanu ka gbea wuku.

¹⁷⁻¹⁸ Yen biru, Babilonigii be, ba sāa yee ten torom gāritii sua ka kaatonu ka woba ka nɔri ka gbɛa yɛ sɔɔ ba ra yāku yɛm doke ka sere sāa yee ten dendi yāa ni ba kua ka sii gandu. Ma ba sāa yee ten gbereba surura yi ba kua ka sii gandu, ma ba boo sii ganduguu ge kɔsuka ka gen yɔratii. Yen biru, ba sii gan ni kpuro gura ba ka da Babiloniɔ. ¹⁹ Ma kɔsobun guro guro wi, u maa gbɛɛ yorukunu sua ka dɔɔ guratii ka nɔri ka torom gāritii ka gbɛa yɛ sɔɔ ba ra yāku yɛm doke, ka dabunu. Ye kpurowa ba gura ye ba gesi kua mi ka wura ka sii geesu.

²⁰ Gbere yiru ye, ka boo sii ganduguu ge, ka sere ketɛn weenasii wɔkura yiru ye ya boo ge sɔɔwa, ye sina boko Salomɔɔ u kua ka sii gandu Yinni Gusunɔn sāa yee ten sɔ, goo kun yen bunum geeru yɛ. ²¹ Gbere yiru ye, ya gunum nɛwa. Yen baayeren gunum mu sāawa gɔm soonu yendu yiru sari. Ma yen bɔɔrum mu sāa gɔm soonu wɔkura yiru. Yen baayere ya wem mɔwa. Ma sii si ba ka ye kuan sinum mu sāa nɔm tararun saka. ²² Ba yen baayere furɔ dokea ge ba kua ka sii gandu. Furɔ gen baageren dɛɛbu sāawa gɔm soonu nɔɔbu, ma ba gen baagere sii yɔni ka dāa marum weenasii gore ba ka sikerena. Ba ye kpuro kuawa ka sii gandu. ²³ Dāa marum weenasii wunɔbuwa (100) ba gen baagere gore ba ka sikerena. Adama wunɔbu nne sariwa ba koo kpī bu wa saa tem di.

Ba ka Yudaba da Babiloni

²⁴ Nebusarada sina bokon kōsobun guro guro wi, u Seraya yāku kowo t̄nwerō mwa ka Sofoni wi u s̄a yāku kowo Serayan yiruse ka s̄a yerun kōnnōn kōsobu ita, ²⁵ ka sina kpaarun tabu kowobun wirugii goo, ka t̄mbu n̄ōba yiru gabu be ba ra ka sina boko wesianε ka tabu kowobun wirugiin tire yoro wi u ra tabu kowobun yīsa yore tireru s̄ō ka sere maa t̄mbu wata be ba s̄a wuugibu. ²⁶ Be kpurowa u mwεera, ma u bu kpara u ka da Babilonin sina bokon mi Ribila. ²⁷ Ma sina boko u bu so so. Ma u dera ba bu go Ribila mi, Hamatin temō.

Nge m̄ya ba ka Yudaba yoru mwεera ba ka doona n toma ben tem di.

²⁸ Yuda be Nεbukanεsaa u yoru mwεera u ka da win temō win bandun w̄ō n̄ōba yiruse s̄ō, ben geera s̄awa t̄mbu n̄r̄ōbun suba ita ka yenda ita (3.023).

²⁹ Be u maa yoru mwεera Yerusalemū win bandun w̄ō yendu yiru sarise s̄ō, ben geera s̄awa t̄mbu n̄nε ka t̄na ka yiru (832).

³⁰ Win bandun w̄ō yenda itase s̄ō, yera Nεbusarada wi, u t̄mbu nata ka wunaa weeru ka n̄ōbu (745) mwεera Yerusalemū u ka da. Yuda be ba mwεera mi kpuro, ben geera kuawa t̄mbu n̄r̄ōbun suba n̄nε ka nata (4.600).

Babilonin sina boko

u Yoyakini yakia

(I maa m̄erio Sinambu II, 25:27-30)

³¹ Efili Merodaki Babilonin sina boko, win bandun w̄ō gbiikuu s̄ō, yera u Yoyakini Yudaban sina boko w̄lle sua ma u n̄n yara piris̄m di win yoru dibun w̄ō weeru ita sarise s̄ō, yen suru w̄kura yirusen s̄ō yenda n̄ōbuse s̄ō. ³² U ka n̄n gari kua ka kīru ma u win bandu w̄lle sua n kere sinam be ba yoru mwεera ba ka w̄a Babiloni mi, ka wi sannu. ³³ Ma u win piris̄m yānu k̄sa, u dera u ra di ka wi, sina boko sannu sere ka win w̄arun n̄r̄ō. ³⁴ Babilonin sina boko wiya u ra n̄n n̄r̄i baadomma kpa u n̄n w̄ ȳn bukata u m̄ kpuro sere u da u ka gu.

YEREMIN SWĨI

Yeremi u swĩ Yerusalemu ye ba w̄ri ba k̄sukan s̄ ka sere Yudaban toranun s̄. U wigibu tubusia ȳn s̄ Gusun̄ u dera yiber̄ba ba kua m̄. Adama u n̄e, Yudaba b̄ n ḡru ḡsia, Gusun̄ u koo bu win w̄nw̄ndu s̄si.

Tire ten kpunaa

1. Yerusalemu ya s̄a nge kur̄ ḡmini, wiru 1.
2. Yinni Gusun̄ u Yerusalemu s̄eyasia, wiru 2.
3. N̄ni sw̄aru s̄, ȳiȳbu w̄a, wiru 3.
4. Yerusalemugibun wahala tabun s̄, wiru 4.
5. Yinni Gusun̄, a de su wurama wunen mi, wiru 5.

Yerusalemu ya s̄a nge kur̄ ḡmini

- ¹ Yerusalemu ȳ s̄ t̄mba raa dabi,
wee ya w̄a ye t̄na,
ya kua nge ḡmini.
Ya raa ȳsiru yara bwesenun suunu s̄.
Wee t̄ ba ye yoru diisiam̄.
- ² Ya wuri m̄ w̄ku giriru
ma yen n̄ni ȳresu kokum̄.
Be ba raa s̄a yen k̄nasibu,
ben goo sari wi u ye nukuru yemiasiam̄.
Be kpuro ba kuawa naane sariba,
ma ba kua yen yiber̄ba.
- ³ Ba Yudaba gura ba ka doona tem tukum̄.
M̄ya, ba bu dam d̄rem̄ ba yoru diisiam̄.
Ba ku ra n w̄rabu m̄.
Ben yiber̄ba ba bu w̄ri subaru s̄
ba deema ba w̄a n̄ni sw̄aru garu s̄.
- ⁴ Yerusalemu ya w̄a nuku sankiranu s̄,
domi ba ku ra maa yen sw̄e s̄ bu t̄o bakaru na.
Goo kun maa w̄a yen gb̄ara k̄nn̄w̄.
Yen ȳku kowobu ba weeweenu m̄.
Yen w̄ndiaban nuki sankira.
Yen tii ya w̄a nuku sankira bakaru s̄.
- ⁵ Yen yiber̄ba ba ye tabu di,
ma ba w̄a b̄ri ȳndu s̄.
Yinni Gusun̄wa u ye nuku sankira ni kp̄e
yen tora dabinun s̄.
Wee yiber̄ba ba yen bibu kpara
ba ka da ba yoru diisiam̄.
- ⁶ Yerusalemun b̄e ya kpa.
Ma yen wirugibu ba ka gini weene
yi yi ñ yakasu wa yi di.
Yi ñ maa dam m̄
ma yi duki m̄ taason wuswaan di.
- ⁷ Saa yeni s̄, Yerusalemu ya w̄a ȳaru s̄,
yen t̄mba yaayaare m̄.
Yera ya yaaya ḡa gee ni ya raa m̄ yellu.
Sanam m̄ yen yiber̄ba ba ye kamia,
ya goo bia u na u ye somi,

ma n yiberɛ be dore, ba ye yaakoru koosimɔ.

⁸ Yerusalemu ya tora too.

Yen sɔna ba ye tusa.

Be ba raa ye doke,

bà n yen bansu wa ba ra ye gɛmwa.

Wee, yen tii, ya weeweenu mɔ,

ya wãa sekuru sɔɔ.

⁹ Wee, yen durum yĩreru ta wãa yen yabera.

Adama ya ñ daa yen kpeeru bwisika.

Ya wɔruma subaru sɔɔ

goo kun ye nukuru yemiasie.

Ma ya nɔɔgiru sua ya nɛɛ,

Yinni Gusunɔ, a nɛn nɔni swãaru mɛɛrio.

A mɛɛrio nge mɛ yiberɛ u tii sue.

¹⁰ Wee, ba nɛn gãa gee ni na mɔ gura.

Wee, bwese tuku ni a yina nu n wãa ka wunen tɔmbu sannu,

nu dua wunen sãa yera.

¹¹ Wee, Yerusalemugibu kpuro ba wasire

ba dīanu kasu ni ba koo di.

Ma ba ka ben gãa geenu dīa ni kɔsina

bu wa ba n ka wãa.

Yerusalemu ya nɛɛ,

Yinni Gusunɔ, a mɛɛrio nge mɛ na wɔnwɔndu soore.

¹² Bɛɛya na ka yã, bɛɛ be i sarɔ mini kpuro.

I mɛɛrio nɔni swãaru garu tà n maa nɛgii teni kere,

te Yinni Gusunɔ u man kpɛɛ win mɔrun saa sɔɔ.

¹³ Saa wɔllun di n sãare u dɔɔ surema nɛn wasi sɔɔ,
ma u man di.

U nɛn naasu yina beria.

Ma u man sura gbaru gbara

u man kpɛɛ nuku sankiranu sɔɔ sere ka baadommaɔ.

¹⁴ U nɛn toranu kpuro menna

nge wɛɛ yi ba tara.

Ma u nu gbinisi nɛn wĩro.

U nɛn dam bua.

Ma u man yiberɛ nɔmu beria

mi na ñ kpɛ n ka tii yina.

¹⁵ Yinni Gusunɔ u nɛn tabu kowobu surura.

U tabu durɔbu menna

bu ka nɛn aluwaasiba kam koosia.

U nɛ, Yerusalemu taaka

nge mɛ ba ra resɛm taaku.

¹⁶ Yen sɔna na wura mɔ,

na nɔni yĩresu kokumɔ.

Wi u koo man nukuru yemiasia u man wãaru wesia,

u man deri.

Nɛn biba nuki sankire,

domi yiberɛ u man kamia.

¹⁷ Na nɔma yiiya na kanaru kua.

Adama goo kun nɛ u man nukuru yemiasia.

Yinni Gusunɔ u dera be ba ka nɛn tɔmbu Isireliba sikerɛnɛ

ba kua nɛn yiberɛba,

ma ba man garisi disi.

¹⁸ Yinni Gusunə u gem mə ye u ka kua mε.
 Domi na ñ win gere mem nəwε.
 Bεε bwesenu kpuro, i swaa dakio i nə,
 kra i nen nuku sankiranu wa.
 Nen wəndiaba ka nen aluwaasiba ba yoru da tem tukumə.
¹⁹ Na nen kīnasibu somiru kana,
 adama ba man bərə kǝru kua.
 Nen yāku kowobu ka wuun guro gurobu ba gu nen swεε sǝ
 sanam mε ba dīanu kasu ni ba koo di ba n ka wāa.
²⁰ Yinni Gusunə, a nen nəni swāaru mεerio,
 nen bwēra kun kpī.
 Na nuki sankire too,
 domi na ñ nun mem nəwε.
 Təwə tabu sun dimə.
 Ma wuun səwə gǝ wāa.
²¹ Ba nen weeweenu nua.
 Adama goo kun man nukuru yemiasie.
 Yibereban nukura dora, yèn sǝ a man kua mε.
 Ñ n men na, a de tǝ te, tu na te a gerua mi,
 kra bu ko nge nε.
²² A ben nuku kǝsuru mεerio,
 kra a bu kua nge mε a man kua nen durum kpāarun sǝ.
 A mεerio nge mε na weeweenu mǝ, nen nuki sankire.

Yinni Gusunə u Yerusalemu sεeyasia

2

¹ Yinni Gusunən mǝru baka ya seewa.
 Ma ya Yerusalemu wukiri nge guru wii bakaru.
 Yen bεεre ye ya raa girari sere guru winə,
 u ye kara u kǝ temə.
 Win mǝru yen saa sǝ,
 u ñ yaaye ma Yerusalemu ya sāa win naa sənditia.
² U Isireliban wāa yenu
 ka ben wusun gbāranu kpuro surura ka mǝru wənwəndu sari.
 Ni wee nu wəruka temə.
 U ben bandu ka ten wirugibun dam bua.
³ U Isireliban dam kpuro bua win mǝru bakan sǝ.
 U tii bəkua sanam mε yibereba ba bu wərim na.
 Ma u Isireli be dǝ kare,
 ma dǝ wi, u bu di beri berika.
⁴ U bu win tendu gawe ka win nəm geu.
 Ma u bu yīisi nge yiberε,
 u kpuro go ye ya gea sāa ben nəni sǝ.
 U dera win mǝru yabura nge dǝ
 ben wāa yenə Yerusalemu.
⁵ Yinni Gusunə u Isireliba wəri nge yiberε.
 U bu mwa nge dǝ u ben dii geenu di.
 U ben gbāranu kəsuka,
 ma u dera wuri yi nəramə baama ben suunu sǝ.
⁶ U win sāa yeru kəsuka.
 U dera ba ku ra maa sāarun tǝ bakanu ka tǝ wērarugiru di.
 Win mǝru seewa ka dam.
 Ma u sina boko ka yāku kowobu yina.
⁷ U win sāa yeru mi ba ra nùn yākuru kue biru kisi.

U yiberēba Yerusalemun dii geenu nōmu beria.
 Ma wōkinu nōra win s̄a yeru mi, nge t̄ō bakanun saa.
⁸ Yinni Gusunō u ḡru doke u Yerusalemun gbāranu k̄suku.
 Wee u nu k̄suka kpuro mam mam.
 Ya kua wōnwōndu baama kpuro.
 Gbāranu yiru ye kpuro ya kua bansu.
⁹ Yen k̄nnōsu su numa temō.
 Sin d̄a ye ba ra ka su s̄suku ya b̄okira.
 Ma ba yen sina boko ka yen wirugibu gura
 ba ka da tem tukumō.
 Wooda maa sari.
 Baa Gusunōn s̄mōbu ba ñ maa k̄sinu waamō win min di.
¹⁰ Wee, yen guro gurobu ba s̄ō temō ba n̄su maari.
 Ba tii torom wisi winō,
 ba saaki deewa nuku sankiranun s̄ō.
 Ma yen wōndiaba ba s̄ō ba tuke.

¹¹ Nen n̄ni yandamō wurin s̄ō.
 Nen wasi gbisimō ma nen torora kare.
 Domi nen t̄omba kam kua.
 Wee, bii w̄ēnu ka bibu ba w̄a Yerusalemun sw̄ē s̄ō,
 ba ñ maa dam mō.
¹² Ba ben merobu s̄ōmō ba m̄,
 mana sa ko d̄ianu wa.
 Ma ba w̄rukumō sw̄ē s̄ō nge be ba m̄era kua.
 Gaba gbisukumō ben meron tororu w̄llō.

¹³ Yerusalemu, mba kon nun s̄ō.
 Mba kon ka nun weesina.
 Wara u maa n̄ni s̄ōre nge wun̄,
 n ka kp̄i n nun nukuru yemiasia.
 Domi wunen n̄ni sw̄ara kp̄a nge nim w̄k̄un nim.
 Goo sari wi u koo kp̄i u tu kpeesia.
¹⁴ Wunen s̄mōbu ba nun gari weesugii s̄ōwa.
 Ba ñ nun wunen toranu s̄ōsi
 bu ka nun gbara yorun di.
 Gari weesugiiya ba nun s̄ōwa yi yi nun n̄ni w̄k̄ua.
¹⁵ Wee, t̄ē wi u sarō u ra nun taka koosiwa u ȳē,
 kpa u wia ko u n̄ē,
 wuu geniwa ba ra raa soku wuu burō,
 ḡn s̄ō handunian t̄ambu kpuro ba ra n nuku dobu m̄?

¹⁶ Kpa yiberēba ba n n̄ō tendu beri
 ba n nun ȳēmō ba n m̄,
 sa nun m̄w̄ nge d̄ia d̄ka.
 Wee, t̄ō te sa mara ta tunuma,
 sa tu wa.
¹⁷ Yinni Gusunō u kua ye u ḡru doke.
 U yibia ye u gerua saa yellun di u n̄ē,
 u koo ko.
 Wee u wun̄ Yerusalemu kam kua.
 U ñ wunen wōnwōndu wa.
 U dera yiberēban nukura dora wunen s̄ō,
 domi u bu dam k̄a.

¹⁸ Yerusalemu, a Yinni Gusunō n̄ōgiru sueyo,
 a de u wunen wuri n̄ō.

A nɔni yĩresu kokuo nge daaru.
 A ku wẽra, a ku wuri mari.
¹⁹ A seewo a wuri ko wɔ̄kuru,
 a wunen gɔ̄ru kpuro kusia Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
 A nɔma yiiyo a nùn kana wunen bibun sɔ̄
 be ba gbimɔ swɛɛ sɔ̄ gɔ̄run sɔ̄.

²⁰ Yinni Gusunɔ, a mɛerio a wa.
 Wara a kuare nge mɛ.
 Mban sɔ̄na a dera tɔn kurɔba ben bibu tema be ba kĩ mi.
 Mban sɔ̄na a dera yiberɛba ba maa wunen sɔmɔbu ka yãku kowobu go wunen sãa yerɔ.
²¹ Wee bukurobu ka bibun gonu nu kpĩ swɛɛ sɔ̄.
 Ba nen wɔ̄ndiaba ka aluwaasiba go tabu sɔ̄.
 A dera ba bu sakira wɔ̄nwɔ̄ndu sari, wunen mɔrun saa.
²² A nen yiberɛ be na nasie sokusia baaman di
 ba menna nge tɔ̄ɔ bakarun saa.
 Yen dɔma te, goo kun kisire.
 Goo kun maa seewe bii be na kĩ na seeya sɔ̄.
 A dera nen yiberɛ u bu go kpuro.

Nɔni swãaru sɔ̄, yĩiyɔbu wãa

3

¹ Na sãawa tɔnu wi u nɔni swãaru yẽ
 te ta na Yinni Gusunɔn mɔrun sɔ̄.
² U dera na da yam wɔ̄kuru sɔ̄, mi yam bururam sari.
³ Nɛ turowa u nɔma doke bururu ka yoka.
⁴ U dera na woorã saa nen wirun di sere ka nen naasɔ.
 N sãare u nen kukunu kɔsuka,
⁵ u ka man nuku sankiranu ka nɔni swãaru bunana nge gbãraru.
⁶ U dera na da yam wɔ̄kuru sɔ̄
 nge gɔ̄ri be ba gu n tɛ.
⁷ U man gbãraru bunana n ku ka yari,
 ma u man bɔkua ka yɔni damgii.
⁸ Ma na nɔɔgiru sua na somiru kana.
 Adama u ñ man swaa daki u sere nen kanaru mwa.
⁹ U nen swaa kenua ka kpee bakanu,
 u ye go.
¹⁰ U kukua u man mara
 nge gbeeku bɔ̄ɔ ge ga yaa mara.
 U man mara nge gbee sunɔ
 ge ga yaa yɔ̄ru bwẽeyɛ.
¹¹ U nen swɛɛ bɔ̄ra,
 ma u man mwa u gẽɛka.
 U man deri biti sɔ̄.
¹² U win tendu beri
 ma u man kua nge yaa ye u koo to.
¹³ U nen yẽsa yabura ka sɛenu.
¹⁴ Ma tɔmbu kpuro ba man yẽemɔ
 ba womusu dokemɔ tɔ̄ɔ baatere.
¹⁵ U dera na nɔni swãaru wa
 ma nuku sankirara man goomɔ nge tam.
¹⁶ U dera na kpenu tema
 ma nen donnu bɔ̄kira.
 Ma u man torom wisi.
¹⁷ U dera na ñ maa wãa bɔri yendu sɔ̄,

na ñ maa nuku dobu mɔ.

¹⁸ Ma na gerua na nɛɛ,

na ñ maa dam mɔ,

na ñ maa gãanu yĩiyɔ wi, Yinni Gusunɔn mi.

¹⁹ Nà n nen nɔni swãaru yaaya,

n da n sãarewa nge dãa sosurarun nima na nɔra ka dɛɛ.

²⁰ Nà n yeniba kpuro yaaya, na ra wururewa.

²¹ Adama wee ye ya man yĩiyɔbu wɛɛmɔ.

Na kĩ n tii ye yaayasia n gere.

²² Yera, Yinni Gusunɔn durom kun kra,

win wɔnwɔnda kun maa nɔru kue.

²³ Ta ra n wuramamɔwa bururu baatere.

Win bɔrɔkiniru ta kpã.

²⁴ Na nɛɛ, Yinni Gusunɔ u sãawa negii.

Yen sɔna na yĩiyɔbu mɔ wi sɔɔ.

²⁵ U ra wi u nùn naane sãa kĩru sɔɔsi,

kpa u wi u nùn kasu durom kua.

²⁶ Ya wã tɔnu ù n Gusunɔn somiru mara ka temanabu.

²⁷ Ya wã tɔnu u Gusunɔn yoru wura win aluwaasiru sɔɔ.

²⁸ Ù n laakari mɛeribu gabu wa,

u tii gawo sɛɛ u da u n wãa wi turo,

domi Yinni Gusunɔwa u nùn bu kpɛɛ.

²⁹ U n nùn wiru kpĩiyɛ win nuku sankiranu sɔɔ,

kpa u n yĩiyɔ ma u koo nùn somi.

³⁰ U wi u nùn baara soomɔ baaru tĩiyɔ u sɔmɛ,

kpa u wura bu nùn wɔmɛ.

³¹ Domi Yinni Gusunɔ u ku ra tɔnu biru kisi ka baadommaɔ.

³² Baa ù n dera yɛro u nɔni swãaru wa,

ka mɛ, u nùn kĩ too,

domi win wɔnwɔnda kpã.

³³ N ñ win kĩru u ka tɔnu nɔni sɔ,

kpa u nùn nuki sanku.

³⁴⁻³⁶ Yinni Gusunɔ u yɛ

sanam mɛ ba yobu nɔni sɔɔmɔ ba taakumɔ.

U yɛ sanam mɛ ba ñ tɔmbu kuammɛ nge mɛ n weenɛ.

U yɛ sanam mɛ ba ñ bu siriammɛ dee dee.

³⁷ Goo kun kpɛ u nɛɛ, gãanu nu kooro,

Yinni Gusunɔ ù kun nin wooda wɛ.

³⁸ Wi, Gusunɔ Wɔrukoo

wiya u ra de gea ka kɔsa yu na.

³⁹ Ñ n men na, mban sɔna tɔnu u ko n weeweenu mɔ.

U de u weeweenu ko win durum sɔ.

⁴⁰ Yen sɔ, i de su besɛn daa mɛeri

kpa su ye wɛeri

su wa su ka gɔsirama Yinni Gusunɔn mi.

⁴¹ Gusunɔ u wãa wɔllɔ.

I de su nɔma yiiya su nùn kana.

⁴² Su nɛɛ, Yinni, sa durum kua,

sa nun seesi.

A ñ sun suuru kue.

⁴³ A tii berua wunen mɔru bakan sɔ,

ma a sun naa gira a go wɔnwɔndu sari.

⁴⁴ A dua guru wiru sɔɔ a ku ka besɛn kanaru nɔn sɔ.

⁴⁵ A dera ba sun garisi nge kubanu bwesenun suunu sɔɔ.

⁴⁶ Bɛsɛn yiberɛba kpuro ba sun nɔɔ kuurimɔ.

⁴⁷ Ye ya sun tie, yera nandabu ka bɛrum,
domi ba bɛsɛn yānu gura,
bɛsɛn tem mu kua bansu.

⁴⁸ Wee na nɔni yĩresu kokumɔ
yɛn sɔ nɛn tɔmba kam kua.

⁴⁹ Nɛn nɔni yĩresu kokumɔ, su ñ yɔre,

⁵⁰ na ka mara Yinni Gusunɔ u nɛn laakari kooma wɔllun di,

⁵¹ kpa u wa ma ye ya Yerusalemugibu deemamɔ,
ya nɛn nuki sanku.

⁵² Be ba man tusa kam sɔɔ
ba man naa gira nge gunɔ.

⁵³ Ba kī bu nɛn wāaru kpeesia wɔru sɔɔ.

Ba man kpenu kasuka.

⁵⁴ Nim mu man mwɛɛmɔ,
ma na nɛɛ, na kam kuawa.

⁵⁵ Saa ye sɔɔ, na kanaru kua na nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, na nun soka saa wɔru ge sɔɔn di,

⁵⁶ ma a nɛn nɔɔ nua.

A ku wunen swaa kɔre.

A nɛn wuri ka nɛn weeweenu nɔɔwɔ.

⁵⁷ Dɔma te, a man susi,
a man sɔɔwa a nɛɛ, n ku bɛrum ko.

⁵⁸ Yinni a man siria
ma a nɛn wāaru yakia.

⁵⁹ A wa kɔsa ye ba man kua,
a man sirio.

⁶⁰ A wa mɔru ye ba man kɔsiemɔ
ka nɔɔ tia ye ba mɔ bu ka man seesi.

⁶¹ Yinni Gusunɔ, a ben wɔma nua ye ba man koosimɔ.

⁶² A ben nɔɔ tia wa ye ba man koosi
ba ka man gerusimɔ tɔɔ baatere.

⁶³ Ye ba mɔ kpuro sɔɔ gesi,
nɛna ba ra n womu dokemɔ.

⁶⁴ Yinni Gusunɔ, na yɛ ma kaa bu kɔsie
nge mɛ ben kookoosu nɛ.

⁶⁵ Kaa ben gɔrun nɔni wɔke
kpa a de wunen bɔri yi n sāa ben baa.

⁶⁶ Kaa bu naa gira ka mɔru baka
kpa a bu kpeerasia
ba kun maa wāa tem mɛ sɔɔ.

Yerusalemugibun wahala tabun sɔ

4

¹ Yinni Gusunɔn sāa yerun wura gea ye, ya tīra.
Ten kpenu nu yari swɛɛ kpuro sɔɔ.

² Yerusalemun tɔn be ba raa garisi nge wura gea,
ba gisɔ bu garisiwa nge tem mɔnnu.

³ Baa ka gbeeku bɔnɔ, nu ra nin binu bom kɛ.
Adama nɛn tɔmbu ba ñ ben bibun wɔnwɔndu mɔ.
Ba sāawa nge taataa niru te ta wāa gbaburɔ.

⁴ Ba dera ben bii wɛɛnun yari mani nin darosu sɔɔ nim nɔrun sɔ.
Bibu ba dīanu kasu, adama goo sari wi u koo bu wɛ.

⁵ Be ba ra raa dĩa geenu di,
ba gbisukumə swɛɛ sɔɔ.

Be ba seeya doo nɔɔru sɔɔ,
ba kubanu būurimə.

⁶ Nɛn tɔmbun sɛɛyasiabu bu kpã, bu Sodomugibu kere,
wuu ge Yinni Gusunə u kpeerasia nɔni kpaki teeru
goon nɔma sari mi sɔɔ.

⁷ Ben sina bibu ba raa wɛsu bururam kere.

Ba mam bom bekum bururam kere.

Ben wasin gɔna ra n sɔriwa

kpa ben wuswaa ya n ballimə nge kpee gobiginu.

⁸ Adama tɛ ba dɔɔ durom tĩram kere.

Ba ku ra maa bu tubu swɛɛ sɔɔ.

Ba woorewa sere ben gɔna ya kukunu mani.

Ma ben wasi gbere nge dĩa gbeba.

⁹ Be ba gbimə tabu sɔɔ, ben gɔɔ buram bo

n kere be ba ra nɔni sɔɔre

bu wooru gɔɔrun sɔ bu sere gbi.

¹⁰ Baa mɛ bii merobu ba ben bibu kĩ too,

ka mɛ, ba bu yikumə ba dimə

wahala ye ya be, nɛn tɔmbu deeman sɔ.

¹¹ Yinni Gusunə u win mɔru kpuro sɔɔsi,

u Yerusalemu dɔɔ sɔre

ma ya dɔɔ mwaara sere ka yen kɛɛkpɛɛkuɔ.

¹² Sina boko goo ñ kun mɛ tɔn diro goo sari handunia sɔɔ

wi u raa tamaa yiberɛ u koo kpĩ u du Yerusalemun gbāraru kɔnnɔn di.

¹³ Wahala baka yeni ya nawa

Gusunɔn sɔmɔbu ka yãku kowobun toranun sɔ.

Domi bera ba be ba ñ toranu ganu kuen yem yari Yerusalemun swɛɛ sɔɔ.

¹⁴ Ba ra n sirenɛwa swɛɛ sɔɔ ba n babi nge wɔkɔbu

ba n disi sɔɔwa tɔmbun yem sɔ.

Goo kun kãkɔ u mam ben yãnu baba.

¹⁵ Bã n da tɔmbun bɔkuɔ, ba ra bu girewa bu nɛɛ,

i doonɔ minin di, bɛɛ disigibu.

I ku susima i sun baba.

Yera ba ra doone min di ba kun yɛ mi ba dɔɔ.

Bã n maa wãa bwese tukunun suunu sɔɔ,

nu ra bu sɔwa nu nɛɛ,

i ku sina besen suunu sɔɔ mini n ka tɛ.

¹⁶ Yinni Gusunɔn tii u bu yarinasia ka mɔru.

U ñ kĩ u bu wa.

U ñ ben yãku kowo goo doke gãanu.

U ñ maa ben durɔ tɔkɔnun wɔnwɔndu kue.

¹⁷ Sa swaa mɛɛra sa wasira

su ka wa min di somira koo sun naawa.

Sa raa bweseru garu mɛɛra

te sa yĩyɔ ta koo sun faaba ko.

Wee, ta ñ sun faaba kue.

¹⁸ Yiberɛba ba besen sanu sanusu mɛɛra,

bu ka sun yinari su da wuun batuma sɔɔ.

Besen gɔɔ turuku kua.

Besen wãarun tɔra kpawa mi.

¹⁹ Besen yiberɛ be, ba gunɔ bakeru sãabu kere.

Ba sun yǎru bwẽeyɛ gbaburɔ.

Ba sun naa gire sere guunu wǎllɔ.

²⁰ Bɛsɛn sina boko wi u dera sa wǎa,
wi, wi Yinni Gusunɔ u gɔsa,
wee, ba nùn yina mwa.

N deema sa raa nɛɛ,
win saabuwa sa ka tii mɔ bwesenun suunu sɔɔ.

²¹ Bɛɛ maa Edɔmuba, bɛɛ be i wǎa Usiɔ,
i ko kpĩ i nuku dobu ko tɛ,
adama i n yɛ ma siribu bɛɛ mara.
I ko i ko nge be tam mu goomɔ kpa i tereru yɔra.

²² Bɛɛ Yerusalemugibu, bɛɛn sɛɛyasiabu kpa.
Ba ñ maa bɛɛ yoru mwaamɔ bu ka doona.
Adama bɛɛ Edɔmuba, Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ mɔru kɔsia,
kpa u bɛɛn toranu terasia.

Yinni Gusunɔ, a de su wurama wunen mi

5

¹ Yinni Gusunɔ, a yaayo ye n sun deema.
A mɛɛrio a wa nge mɛ sa wǎa sekuru sɔɔ.

² Bɛsɛn tem mɛ a sun wɛ mu kua gabugim.

Tɔn tukoba ba wǎa bɛsɛn diaɔ.

³ Bɛsɛn baababa ba gu,
ma bɛsɛn mɛrobu ba gɔminiru sɔɔ.

Sa wǎa tundobu sari.

⁴ Gobiya sa ra kɔsie su sere bɛsɛn tiin dɔkɔn nim nɔ.
Gobiya sa ra maa ka bɛsɛn tem dǎa dwe.

⁵ Wee, bɛsɛn yiberɛba ba sun yoru diisiamɔ.

Sa wasire, ba ñ maa sun wɛrabu wɛɛmɔ.

⁶ Sa Asirigibu ka Egibitigibu dǎanu kana.

⁷ Wee, bɛsɛn baababa ba kɔsa kua,
adama ba ñ maa ka sun wǎa.
Bɛsɛra sa yen wahala sɔɔwa.

⁸ Yoba ba kua bɛsɛn yinnibu.

Goo maa sari wi u koo sun wɔra ben nɔman di.

⁹ Sa ra bɛsɛn wǎaru kari bɔriewa,
domi sa ra ka yiberɛba tabu kowa gbaburɔ
su sere wa su di.

¹⁰ Gɔɔrun sɔɔ bɛsɛn wasi swĩa nge pɛɛ wɔɔ yeru.

¹¹ Ba tɔn kurɔbu ka wɔndiaba gabirimɔ

Yudan tem kpuro sɔɔ ka sere Yerusalemɔ.

¹² Ba bɛsɛn wirugibu mwɛera ba soora doke.

Ba ñ durɔ tɔkɔnu bɛɛrɛ wɛ.

¹³ Ba bɛsɛn aluwaasiba mwɛera nge yobu bu ka som nam.
Ma biba dǎa guramɔ ba wɔrukumɔ yen bunum sɔɔ.

¹⁴ Bɛsɛn bukurobu ba ku ra maa sine
bu siribu ko siri yerɔ.

Mɛya bɛsɛn aluwaasiba ba ku ra maa womusu ko.

¹⁵ Bɛsɛn nuku dobu bu kpa.

Bɛsɛn nuku dobu yaabu gɔsira nuku sankiranu.

¹⁶ Bɛsɛn bɛɛrɛ ya kpa.

Anna a wahala baka wa tora ni sa kuan sɔɔ.

¹⁷ Gisɔ sa nuki sankire,
ma sa nɔni yĩresu kokumɔ,

¹⁸ yèn sã guu te ba m̀ Sionni ta kua bansu,
ma ta kua gbeeku bõnnun wãa yeru.

¹⁹ Adama wunε Yinni Gusunɔ, a sãawa sunɔ.
Kaa n bandu diiwa sere ka baadommaɔ.

²⁰ Kaa n sun deriwa n ka tε?

Mban sõna kaa n sun duari sere ka baadommaɔ.

²¹ Yinni Gusunɔ, à n nεε, su wurama wunεn mi,
sa ko wurama.

A de besen wãaru tu wurama nge yellu.

²² Kaa n ka sun m̃ru baka sãawa?

Kaa n sun deriwa mam mam?

ESEKIELI

Sanam me Esekieli u Gusunon gari yini gerua u wāawa Babiloniō u yoru dimō ka win mero bisibu Yuda gabu. U wāawa yoo te sō, Babilonigibu ba sere Yerusalemu kōsuka.

Gbiikaa, u Yudaba sōmō ma Gusunō u koo bu siri kpa u de yiberēba bu Yerusalemu wōri bu kamia. Yiruse, Gusunō u koo maa bwese tukunu siri yēn sō nu win tōmbu dam dōre. Itase, u Yudaba nukuru yemiasiamō, domi Gusunō u nō mweeru kua ma u koo de bu wurama Yerusalemuō kpa ben sia yu wēra. Nnese, u wa win kāsiru sō nge me Yinni Gusunon sāa yeru ta koo kpam wurama.

Tire ten kpunaa

1. Esekielin sokuru, wiru 1n di sere wiru 3.
2. Gari yi u gerua Yudaban sō yiberēba bu sere Yerusalemu wōri, wiru 4n di sere wiru 24.
3. Gari yi u gerua bwese tukunun sō, wiru 25n di sere wiru 32.
4. Ba koo Yerusalemu seeya, wiru 33n di sere wiru 39.
5. Sāa yee kpaaru kāsiru sō, wiru 40n di sere wiru 48.

Yinni Gusunō u tii Esekieli sōsi

¹⁻³ Wō tēnasen suru nnesen sō nōobuse sōra Esekieli, yāku kowo Busin bii u wā daa te ba mō Kebarin goorō ka Yuu be ba yoru mweerima sannu. Miya u wa wōlla keniana ma Gusunō u dera u kāsiru wa. U ka nūn gari kua ma win dam nūn nenua. N deema sina boko Yoyakimun wō nōobusewa mi, ye u ka wā yoru sō Babiloniō.

⁴ Wee ye u wa kāsī te sō. U woo bōkō wa ga seema saa sō yēsan nōm geu gian di ga guru wiru sōwa ka guru maakinu. Ma yam bururam mu guru wii te sikerene. Ma ten suunu sō n ballimō nge sii gan te ba wōriasia. ⁵ Guru wii te sō, hunde koniba nne ba wā mi be ba ka tōmbu weene. ⁶ Ben baawure wuswaa nne ka kasenu nnewa u mō. ⁷ Ben kōri yi dende. Ma ben naasu su ka naa buun naa kaburosu weene, ma su ballimō nge sii gan te ba wōriasia. ⁸ Kasa yen baayeren temō, tōnun nōmuwa ga wā mi. Nōma yen baayere ya demiewa mi wuswaa ka kasa ye, ya mēera. ⁹ Kasa ye kpuro ya nōsu girarinewa. Hunde koni be, bā n sīimō, ba ku ra sīire. Mi ba dō, miya ba ra n mēera. ¹⁰ Hunde koni ben baawure u wuswaa mōwa nne. Tia ya sāa tōnun wuswaa. Yen nōm geu gia, gbee sunon wuswaa. Yen nōm dwaru gia keten wuswaa. Yen biru gia maa gunō bakerun wuswaa. ¹¹ Ben baawuren kasa yiru ya demiarewa wōllō ma ya girarine mi gia. Ma yiru ye ya maa tie ya ben wasi wukiri. ¹² Mi wuswaa yen baayere ya wā, mi giawa ya mēera. Yen sōna mi ba kī bu da kpuro, ba ra dewa ba kun sīire. ¹³ Hunde koni ben baa sō, dō gēya yi wā mi, yi fiamō nge wī bōnnu. Dō win yam bururam mu kpā. Min diya dō buri yi yarimō nge guru maakinu. ¹⁴ Hunde koni be, ba ra n sāuwa nge guru maakinu, ba n dō, ba n wee.

¹⁵ Ye u bu mēera mesum, yera u uruu wa ya tem girari ben baawuren bōkuō. ¹⁶ Uruu be, ba ballimōwa nge kpee gobiginu. Ma ba weene. Ma n sāare uruu baayere ya wā uruu gaa sō. ¹⁷ Ba koo kpī bu da bera nne kpuro sō ba kun tii sīiyē. ¹⁸ Ben gunum mu nanum mō. Ma ben nōsu sō n sāare gāanu mani mani ni nu ballimō. ¹⁹ Hunde koni be, bā n sanum seewa, uruu be, ba ra n wāawa ben bōkuō. Bā n maa yōwa, ka be sanna. ²⁰ Hunde koni be, ba ra dewa mi ba kī, adama ka uruu be sanna. Domi beya ba uruu be gawe. ²¹ Yen sōna bā n sīimō, uruu be, ba ra n maa sīimō. Bā n yōra kpa uruu be, bu yōra. Bā n maa seewa, kpa uruu be, bu maa se. Domi hunde koni ben hunde ya wāawa uruu be sō.

²² Ma gāanu tērie hunde koni ben wōllō nu ballimō nge kpee gobiginu. ²³ Ma ba ben kasa yiru yiru demie ya girarine gāa nin temō. Ma yiru yiru ye ya bu tie ya ben wasi wukiri. ²⁴ Sanam me ba sīimō, yera na ben kasan wōkinu nōmō nge nim wōkun wōkinu, n kun me nge Gusunō Dam kpurogiin nō, n kun me nge tabu kowo wuurun wōkinu. Adama ye ba yōra, ba ben kasa ye kuruawa. ²⁵ Ma na maa wōkinu nōmō gāa nin wōllun

di. ²⁶ Ma na gāanu wa mi, nu ka sina kitaru weene, nu ballimɔ nge kpee gobiginu. Ma na maa gāanu wa nu sɔ sina kita ten wɔllɔ nu ka tɔnu weene. ²⁷ Ma n sãare tɔnu wi, u ballimɔ nge sii gan te ba wɔriasia dɔɔn suunu sɔɔ. Ma yam bururam ka nùn sikerene. ²⁸ Yam bururam mɛ, mu ka guru waa weene ye ya ballimɔ sanam mɛ gura nɛmɔ. Yeniba kpuro ya sãawa Yinni Gusunɔn yiikon girima.

Gusunɔ u Esekieli gɔra

Isireliban mi

Ye u ye kpuro wa mɛ, yera u yiira u wuswaa tem girari. Ma u nua goo u ka nùn gari kua.

2

¹ U nɛɛ, tɔnun bii, a seewo a yɔra, kpa n nun gari sɔ.

² Sanam mɛ u ka nùn gari yi mɔ, yera Yinni Gusunɔn Hunde u nùn yɔɔwa ma u nùn yɔriasia. Ma u yɛro swaa daki wi u ka nùn gari mɔ mi. ³ U nɛɛ, tɔnun bii, na nun gɔriɔ Isireliban mi, be ba man seesimɔ. Wee be, ka ben baababa ba man tora sere ka gisɔ.

⁴ Tɔn be, ba swaa tau, ba maa gɔru bɔɔbu. Ben miya na nun gɔriɔ kpa a bu sɔ a nɛɛ, ameniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. ⁵ Na nɛɛ, wee ba sãa mem nɔɔ sariba. Ba nun swaa daki? Ba nùn nun swaa daki? Ka mɛ, ba koo gia ma Gusunɔn sɔmɔ u wãa ben suunu sɔɔ.

⁶ Wunɛ Esekieli, a ku bu nasia, a ku maa ben garin berum ko, baa mɛ n ko n sãare a wãa sãki ka niin suunu sɔɔ. Domi ba sãawa mem nɔɔ sariba. ⁷ Ba nun swaa daki? Ba nùn nun swaa daki? A gesi bu sɔɔwɔ ye na gerua, baa mɛ ba sãa mem nɔɔ sariba.

⁸ Adama wunɛ, tɔnun bii, a nɔɔwɔ ye kon nun sɔ. A ku ko mem nɔɔ sari nge bwese te. A wunen nɔɔ wukio kpa a tem ye kon nun wɛ.

⁹ Saa yera Esekieli u nɔmu gagu wa ga demie win mi gia, ga tireru neni te ba kurua.

¹⁰ Nɔmu ge, ga tire te kusia win wuswaaɔ. Ba tu yoruawa bera yiru kpuro. Gari yi yi yoruwa tire te sɔɔ, yiya weeweenu ka wuri ka nuku sankiranun gari.

3

¹ U maa nɛɛ, tɔnun bii, a tire teni temwɔ kpa a da a ka Isireliba gari ko.

² Ye u nɔɔ wukia, yera Gusunɔ u tire te kpɛɛ mi, u dera u tu tema. ³ Ma u nɛɛ, tɔnun bii, a wunen nukuru yibio kpa a wunen wasi diisia ka tire te na nun wɛ mi.

Ye u tire te tema, ma ta nùn dore nge tim.

⁴ Yera u maa nɛɛ, Esekieli, a seewo a da Isireliban mi kpa a bu nen gari sɔ. ⁵⁻⁶ N nùn mɔ na nun gɔriɔ bwese tuku dabinun mi, nìn barum mu nɔɔbu sɛ, a nùn maa kpɛ a ben gari tubu. Adama Isireliban miya na nun gɔriɔ. Nà n daa nun gɔra bwese tuku nin mi, nu koo nun swaa daki, ⁷ adama wee, Isireliba ba nùn nun swaa dakimɔ. Domi ba nùn kɔ bu nen gere nɔ yèn sɔ be kpuro ba swaa tau ma ben gɔru ga bɔɔbu. ⁸ Yen sɔ, kon maa wunen tii bɔbiasia kpa a swaa taaya nge be, ⁹ a n gɔru bɔ nge kperu. A ku berum ko ben swaa taa bin sɔ. Domi ba sãawa bwese te ta ku ra mem nɔ.

¹⁰ Ma u maa kpam nɛɛ, Esekieli, a swaa dakio a nɔ kpa a gari yi kon nun sɔ nene wunen gɔruɔ. ¹¹ Yen biru, kpa a da a wunen mero bisibu deema mi ba yoru dimɔ. Ba nun swaa daki? Ba nùn nun swaa daki? A gesi bu sɔɔwɔ ma nena na ka bu gari mɔ.

¹² Yera Gusunɔn Hunde u Esekieli sua ma u nɔɔgiru nua win biruɔ ta gerumɔ ka dam ta mɔ, bu Yinni Gusunɔ siaro mi u wãa u win yiiko baka sɔɔsimɔ.

¹³ Ma u hunde koni ben kasan wɔkinu nɔɔmɔ ya soonamɔ ka sere maa ben uruuban wɔkinu. Wɔki ni, nu kpɛa n banda. ¹⁴ Gusunɔn Hunde wi u nùn sua mi, u ka nùn doona, ma win dam nùn nɛnu. Ma Esekielin mɔru seewa u burisina. ¹⁵ U tura Teli Abibuɔ, Kebarin daarun bɔkuɔ mi yoo be, ba wãa. Ma u sina ka biti baka ben suunu sɔɔ sɔɔ nɔɔba yiru.

Esekieli koo Isireliba kirɔ ko

¹⁶ Sɔɔ nɔɔba yiru yen biru, Yinni Gusunɔ u Esekieli sɔɔwa u nɛɛ, ¹⁷ wunɛ tɔnun bii, kon de a Isireliba nɔni doke. Kaa n da nen gari swaa daki kpa a ka bu kirɔ ko. ¹⁸ Nɛ, Yinni Gusunɔ, nà n tɛ nɛɛ, tɔn kɔso goo u koo gbi, ma a nùn kirɔ kue u win daa kɔsa ye deri

u ka win wāaru wōra, tən kōso wi, u koo gbiwa win daa yen sō. Wuna kon maa win yem bikia. ¹⁹ Adama à n nùn kirō kua, ma u ò win daa kōsa ye deri, u koo gbiwa win daa kōsa yen sō kpa wunε a wunen wāaru wōra. ²⁰ Gemgii ù n gem deri u kōsa kua ma a ò nùn kirō kue, ma na nùn yina bēria, u koo gbiwa kōsa yen sō. Na ò win yellun daa gea garisimō, adama wuna kon win yem bikia. ²¹ À n maa nùn kirō kua u ku ka durum ko, ma u ò durum ye kue, u ò gbimō. Wunen tii a maa wunen wāaru wōrawa mi, domi a nùn kirō kua.

Esekieli

kun maa kpē u gari ko

²² Yinni Gusunōn dam mu Esekieli yōwa ma u nùn sōwa u nεε, a seewo a da wōwaa. Miya kon nun gari sō.

²³ Ma u seewa u da wōwa mi. Ma u Gusunōn yiikon girima wa nge sanam mε u raa wāa Kebarin daarun bōku mi. Ma u yiira ka dam u siriru tem girari. ²⁴ Yera Gusunōn Hunde u maa nùn yōwa. Ma u nùn seeya u yōrasia. Saa ye sōra Yinni Gusunō u nεε, a doo a tii kenusi wunen dirō. ²⁵ Meya ba koo nun bōke kpa a kpana a yari tōwō, tambu bu nun wa. ²⁶ Kon de wunen yara yu wunen daro mani kpa a kpana a gari ko. Meya a ò kaa kpī a maa bu gerusi be, be ba ku ra mem nō mi. ²⁷ Adama nà n ka nun gari kua, kon wunen nō wukia. Saa ye sōra kaa tən be sō a nεε, amēniwa nε, Yinni Gusunō na gerua. Adama ben gaba ba koo nun swaa daki, gaba kun maa nun swaa dakimō. Domi ba sāawa bwese te ta ku ra mem nō.

Gusunōn sōmō u nεε,

ba koo Yerusalemu tarusi

4

¹ Yinni Gusunō u nεε, wunε Esekieli tōnun bii, a biriki suo kpa a ye doke wunen wuswaa a Yerusalemun weenasia ko ka yora biriki yen wōllō. ² A ye koowo nge wuu ge ba tarusi, a kuku yenu doke kpa a gungunu bani a sansani gira kpa a tabu sinambu yi yi a ka sikerena. ³ A sii si su yasu suo kpa a su doke wunε ka ganān baa sō, kpa a su wuswaa kisi. Ba koo gu tarusi, wunen tii kaa n gu yōre, kpa ye kpuro ya n sāa yīreru Isireliban sō.

⁴ Yen biru kpa a kpuna ka wunen yēsi nōm dwarugia kpa a n Isireliban toranu sōwa sere tō te kaa se. ⁵ Tō nin geeru ta kon sāawa wō sin geeru, si sō Isireliba ba man torari. Nu sāawa sō gooba wunōbu ka wunε ka wōkuru (390). Tō ni kpuro sōra kaa n ben tora ni sōwa. ⁶ Yen biru kpa a gōsia a ka wunen yēsi nōm geugia kpuna sō weeru kpa a wahala ko Yudaban toranun sō. Sō teeru ta ko n sāawa wō tia. ⁷ Kpa a wunen wuswaa kisi Yerusalemu gia ye ba tarusi, kpa a ye gāseru kpare kpa a yen gari gere. ⁸ Meya nε, Yinni Gusunō kon ka nun wēε bōke kpa a ku ra sīira. Meya kaa n kpī ka yēsi tia ye, sere tō te na nun bura mi, tu ka yibu. ⁹ Kpa a alikama ka swii ka gbεε ka dāsi ka dobi sua a ye mēna gbεε teeru sō a burina a ka pēε ko. Yera kaa n da di sere sō gooba wunōbu ka wunε ka wōku te, tu ka yibu, kpa a n kpī ka yēsi tia ye. ¹⁰ Pēε kure piibuwa kaa n da di nge garamu goobun (200) saka sō teeru. Nge meya kaa n dimō mi sere tō te, tu ka yibu. ¹¹ Meya nim mε kaa maa nō mu ko n saka mōwa, ditiri tian sakawa kaa n da nō sō teeru. ¹² Tōmbun bii gbebusa kaa ka pēε wō. Kaa n da ye wōwa ben nōni biru. ¹³ Nge meya Isireliba ba ko n da ben dīanu di ka disi tən tukobun suunu sō mi kon bu yarinasia.

¹⁴ Esekieli u Yinni Gusunō wisa u nεε, na tii nenua disi kpuron di. Na ò yaa goru garu diire saa nen piiburun di. Na ò maa yaa disigia gaa tende. ¹⁵ Yinni Gusunō u wisa u nεε, a naa bisu suo a ka wunen doo ko kpa a tōmbun bisu deri.

¹⁶ Kon dīanu fiiko ye ya tie Yerusalemu kpeesia kpa bu bu dīanu ka nim saka kua kpa bu di bu nō ka nuku sankiranu ka wururabu. ¹⁷ Nge meya ba koo dīanu ka nim bia kpa ba n nuki sankire be kpuro. Ba koo woorawa ben toranun sō.

Gusunɔ u koo Isireli sɛɛyasia

5

¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wunɛ tɔnun bii, a kɔɔ suo ge ga nɔɔ do kpa a ka wunen seri ka wunen toburu kɔni. Yen biru kpa a kilo sua a seri yi yĩire kpa a yi bɔnu ko suba ita. ² Kpa a sube teeru sua a dɔɔ doke Yerusalemun suunu sɔɔ sanam mɛ yen tarusibun tɔra yiba. Yen biru kpa a maa sube teeru sua a n ka tu kɔɔ ge soomɔ a ka wuu ge sikerena. Yeniban biru kpa a maa suberu itase sua a pusi yam kpuro, yen biruwa kon bu takobi suesi. ³ Kpa a seri yin fiiko kure wunen yaberun swaa buaɔ. ⁴ Kpa yi sɔɔ, a gɛɛ sua a dɔɔ doke kpa dɔɔ wi, u Isireliba kpuro seesi.

⁵ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, yĩre ni, Yerusalemuwa nu ka yã. Wee na ye kua handunian suunu. Tɔn tukobun tem mu ye sikerenɛ. ⁶ Ma yen tɔmbu ba man seesi n kere bwese tuku ni nu ka bu sikerenɛ. Domi ba nen woodaba yina. Ba ñ nen gere swĩ. ⁷ Yen sɔna nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, wee ba man seesi n kere bwese tuku ni nu ka bu sikerenɛ, ma ba ñ nen woodaba mem nɔwɛ. Ba ñ maa nen gere swĩ ye na bu sɔɔwa. Ben daa kɔsa ya mam bwese ni nu ka bu sikerenɛgia kere. ⁸ Yen sɔ, nen tii kon bu seesi. Kon bu siriwa handuniagibun wuswaaɔ. ⁹ Kpa n bu sɛɛyasia bi na ñ daa bu koore ben bũu sãanun sɔ. Mɛya na ñ maa bin bweseru mɔ kpam. ¹⁰ Yen sɔna tundoba koo ben bibu tem, kpa bibu bu maa ben tundobu tem. Kon bu siriwa n go, kpa n be ba tie yarinasia handunian goonu nne sɔɔ.

¹¹ Wee ba nen sãa yeru disi doke ka ben bũnu kpuro. Yen sɔ, sere ka nen wãaru nen tii kon bu biru kisi, na ñ maa bu mɛrimɔ ka wɔnwɔndu. ¹² Bã n bu bɔnu kua subenu ita, sube teeru ta koo gbiwa Yerusalemun nukurɔ, bararu ka gɔɔrun sɔ, kpa suberu yiruseru tu maa gbi tabu sɔɔ Yerusalemun biruɔ. Kpa n maa sube te ta tie mini yarinasia handunian goonu nne kpuro sɔɔ. Kon bu takobi suesiwa. ¹³ Nɛ, Yinni Gusunɔ kon bu nen mɔru seesiwa mam mam sere nen bwẽra yu ka kpuna. Nã n bu mɔru kɔsie, saa yera ba koo gia ma na ñ kĩ ba n sãa mem nɔɔ sariba. ¹⁴ Ben tem mu koo ko bansu, kpa mu bɛɛɛ bia bwese ni nu bu sikerenen wuswaaɔ. ¹⁵ Kon bu siriwa ka nen mɔru baka n bu sɛɛyasia ka dam. Kpa bwese ni nu ka bu sikerenɛ mi, nu bu yɛɛ. Adama yeni ya ko n sãawa nge kirɔ ye ya koo de ben tii bu berum duura. Nɛ Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

¹⁶ Kon de bu gbisuku gɔɔrun sɔ. Gɔɔ te, ta koo bu nɔni sɔwa nge be ba sɛɛnu twee. Kon ben dĩa ni nu tie kpeerasia kpa bu gbisuku gɔɔrun sɔ. ¹⁷ Kon bu gɔɔru ka gbeku yɛɛ sure kpa yi ben bibu go. Bararu ka tɔn goberu ka tabu, ye kpurowa ya koo bu kpeerasia. Nɛ Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Be ba bũnu sãamɔ

6

¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, ² wunɛ tɔnun bii, a wunen wuswaa seeyo Isireliban guunun bera gia, kpa a nen gari gere be ba wãa min sɔ. ³ A nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ kon be ba wãa Isireliban guunɔ ka gungunɔ ka nin wɔwi sɔɔ wɔrima ka takobi, kpa n ben gunguu ñin mi ba ra bũu yãkuru ko kɔsuku. ⁴ Kon ben bũu yãku yenu kɔsuku ka mi ba ra nu turare dɔɔ dokeye, kpa ben gonu nu n wɔruka ben bũnun nuurɔ. ⁵ Kon Isireliban gonu kpĩ ben bwãarokunun wuswaaɔ. Kpa n ben kukunu yaruku ben bũu yãku yeno. ⁶ Wuu sìn mi ba wãa kpuro, su koo kowa bansu. Kpa n ben yãku yenu kɔsuku ni ba kua gungunu wɔllɔ. Kon ben bwãaroku ni gura n kɔsuku, kpa nu kun maa wãa mi. Mɛya kon bwãaroku ni ba ra ka sɔɔ sã suriri. Ye ba gesi seka ka nɔma ya koo kam kowa mam mam. ⁷ Ben suunu sɔɔ gaba koo wɔruku bu gbisuku. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma nena na sãa Yinni Gusunɔ. ⁸ Adama kon de bu kisira tabun di, kpa ba n yarinɛ tem tukumɔ. ⁹ Saa ye sɔɔ, be, be ba kisira ba koo man yaaya mi ba yoru dimɔ. Domi kon ben gɔru ge wĩa ge ga ñ ka nɛ turo yɔ. Kon ben sakara nɔni wĩa yi ba ka bũnu mɛera. Ben tii ba koo tii tusi, kɔsa kpuro ye ba kuan sɔ. ¹⁰ Saa ye sɔɔra ba koo gia ma nena Yinni Gusunɔ. N ñ kam sɔɔ na ka bu gerusi, ye na nɛɛ, kon bu wahala yeni kpɛɛ.

¹¹ Wee ye ne, Yinni Gusunɔ na nun sɔwɔ. A nɔma suo kpa a ka naasu tem so a nee, wanyo. Wee Isireliba ba kɔsa kua ya kpã. Yen sɔ, ba koo gbi tabu sɔ, ka gɔru sɔ, ka bararu sɔ. ¹² Wi u toma, barara ta koo nùn go. Wi u maa wãa turuku, tabu sɔra ba koo nùn go. Wi u koo sina yenuɔ, ba koo nùn tarusiwa kpa u gbi gɔrun sɔ. Kon bu mɔru seesiwa mam mam. ¹³ Saa ye sɔ, ba koo gia ma nena na sãa Yinni Gusunɔ bɔ n wa gonu kpĩ ben bñun bɔkuɔ ka sere ben yãku yenɔ ka gungunɔ ka guunɔ ka dãa kubenɔ ka dãa koo bakanɔ mi ba ra raa bñu turare dɔ dokeye, ya n nubu duroru mɔ. ¹⁴ Kon bu nen nɔmu demie kpa n de tem me, mu ko bansu saa sɔ yɛsan nɔm dwarun di n ka girari Dibilaɔ sɔ yɛsan nɔm geu gia. Mi ba wãa kpuro kpa bu gia ma nena na sãa Yinni Gusunɔ.

Isireliban seeyasiabu

bu turuku kua

7

¹ Yinni Gusunɔ u Esekieli sɔwɔ u nee, ² wune tɔnun bii, a swaa dakio a nɔ ye na gerumo bee Isireliban sɔ. Na nee, kpeera wee. Ta pusi been tem goonu nne kpuro sɔ. ³ Tɛ ta koo bee deema. Kon de nen mɔru yu bee wɔri. Kon bee siriwa nge me been sanu sanusu sãa. Kpa n bee kɔsa ye i kua kpuron are kɔsie. ⁴ Na ñ bee meirimɔ ka wɔnwɔndu. Nà n bee seeyasiamɔ, na ñ tii nenumɔ. Kɔsa ye i kua yera kon bee kɔsia. Kpa i gia ma nena na sãa Yinni Gusunɔ.

⁵ Ameniwa ne, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nee, kɔsa wee, ya ñ maa ka gaa weene. ⁶ Kpeera wee, kpeera wee. Wee ta seemɔ ta wee been mi. Wee ta sisi. ⁷ Bee Isireliba, bee be i wãa tem me sɔ, saa ya turuku kua. Tɔ te, ta turuku kua, ta ko n sãawa wahalan tɔru. Tɔ te sɔ, nuku dobun kuuki kun maa nɔramɔ guunu wɔllɔ. ⁸ Tɛ kon de nen mɔru yu se. Na ñ ye yɔrasiamɔ ma n kun mɔ ya ka tii sara. Kon bee siriwa nge me been daa ya ne. ⁹ Na ñ bee meirimɔ ka wɔnwɔndu. Nà n bee seeyasiamɔ, na ñ maa tii nenumɔ. Kɔsa ye i kua yera kon bee kɔsie kpa i gia ma ne, Yinni Gusunɔwa na bee seeyasia.

¹⁰ Tɔ te wee ta tunuma, ta turuku kua. Bɔbunu ka tii suabu bu sosimɔ. ¹¹ Bɔbunu nu kua nge deka ye ba ra ka tɔmbu so. Gãanu kun maa bee tiamme. Tɔn dabiru ta koo gbi. Baa wɔkinu kun maa nɔramɔ. Goo kun maa weeweenu mɔ been sɔ. ¹² Saa ya turuku mɔ. Tɔ te, ta wee. Wi u dwemɔ u ku yɛeri. Wi u maa dɔramɔ u ku swĩ. Domi ne, Yinni Gusunɔn mɔru sisi tɔn be ba wãa tem me sɔ kpuron sɔ. ¹³ Wi u dɔra u ñ maa ye u dɔra wasi u mwa baa ñ n wãa wãaru sɔ. Domi gari yi ba gerua tɔn be kpuron sɔ, yi koo kooru. Goo sari wi u koo yakiaara yèn sɔ baawure u wãa kom bereteke sɔ. ¹⁴ Wee ba kɔba so ba sɔru kpa. Adama ben goo kun tabu seemɔ, domi ne, Yinni Gusunɔn mɔru seewa be tɔn dabi ten sɔ.

Goo sari

wi u koo seeyasiabu kisirari

¹⁵ Yinni Gusunɔ u maa Esekieli sɔwɔ u nee, tabu ko n wãawa swee sɔ kpa baranu ka gɔnu nu n wãa yenusɔ. Tɔmbu ba koo gbi tabu sɔ yakasɔ. Be ba maa wãa wuu sɔ ba koo gbiwa gɔru ka baranun sɔ. ¹⁶ Be ba maa kisira ba koo kpikiru dawa guunu wɔllɔ nge kparukonu kpa bu weeweenu ko ben toranun sɔ.

¹⁷ Ben nɔma ko n sãare dam sarirun sɔ. Kpa ben dũa yu diiri.

¹⁸ Ba koo saaki sebewa kpa bu ben seri kɔni nuku sankiranun sɔ. Ba koo nanda kpa sekuru bu mwa.

¹⁹ Ba koo gobi kɔ swee sɔ,
kpa bu ben wuraba garisi nge kubanu,
domi sii geesu ñ kun me wura
yen gaa kun kpɛ yu bu faaba ko Gusunɔn mɔrun tɔru sɔ.
Ba ñ gãanu wasi ye ya koo bu debu,
ñ kun me ye ya koo ben bine kpunasia,

domi sii geesu ka wura yera ya dera ba tora.

²⁰ Ba tii sua ben wuran sã.

Ma ba ka ye bwāaroku bakanu kua ni nu nanum mɔ.

Yen sōna nɛ, Yinni Gusunɔ kon de bu ye tusi.

²¹ Kon de tɔn tukobu bu ben dukia ye gura,

kpa be ba ñ Gusunɔn bɛɛɛ yɛ bu ye tubi di bu ye kpuro disi doke.

²² Na ñ ka bɛɛ yinamɔ

sanam mɛ gbɛnɔbu ba koo nɛn sãa yerun dukia disi doke bu gura.

²³ A yɔni sɔru koowo domi tem mɛ, mu tɔn gowobu yibawa.

Mɛya bɛɛn wuu ge, ga tɔmbu yiba be ba daa bɔɔbɔya mɔ.

²⁴ Kon bwesenu sokuma ni nu nuku kɔsuru bo,

kpa nu bɛɛn yɛnusu mwɛɛri.

Kon bɛɛn damgibun tii suabu kpeesia.

Kpa n de bu bɛɛn sãa yenu disi doke.

²⁵ Kam kɔbu wee.

I ko i faaba kasu, adama i ñ wasi.

²⁶ Kɔsa ya koo sosi kɔsa sɔɔ.

Mɛya labaaɾi kɔsi yi ko yi n nɔramɔ yi n dɔɔ.

I ko i Gusunɔn sɔmɔbu bikia bu kāsiru kasu kpa bu bɛɛ sɔ ye ya koo na.

Adama yāku kowobu ba ñ ko n Yinni Gusunɔn wooda yɛ.

Bɛɛn guro gurobu ba ñ maa bwisi gɛɛ mɔ bu tɔnu kɛ.

²⁷ Bɛɛn sina boko u koo gɔɔ sina

kpa sina bibu ba n wurure.

Tɔmbu kpuro ba ko n diirimɔ.

Kon bu kuawa nge mɛ ben kookoosu nɛ.

Saa ye sɔra ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

Ba būnu sãamɔ

Yinni Gusunɔn sãa yerɔ

8

¹ Wɔɔ nɔɔba tiasen suru nɔɔba tiasen sɔɔ nɔɔbuse sɔɔ, Esekieli u sɔ win dirɔ ka Yudan guro gurobu. Yera Yinni Gusunɔn dam nùn yɔɔwa. ² Yera u mɛɛra u wa gāanu kurama nu ka tɔnu weɛɛ. Win pɔran tem gia ya sãa nge dɔɔ ma win wɔllu gia ya ballimɔ nge sii gan te ba wɔriasia. ³ Ma u gāanu demia nge nɔma u ka wi, Esekielin seri nɛnua. Kāsi te sɔɔ, Gusunɔn Hunde nùn sua wɔllɔ ma u ka nùn da Yerusalemuɔ. U deema yen kɔnnɔ ge ga wāa sɔɔ yɛsan nɔm geu gia ba bwāaroku gagu yɔrasie ge ga Gusunɔn nisinu seeye. ⁴ Ma Gusunɔ Isireliban Yinnin yiikon yam bururam nùn kure mi nge mɛ u raa mu wa wɔwɔa. ⁵ U nɛɛ, tɔnun bii, a mɛɛrio sɔɔ yɛsan nɔm geu gia.

Ma u mɛɛra. U wa yāku yerun duu yerɔ bwāaroku gaga yɔ ge ga Gusunɔn nisinu seeye.

⁶ Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔnun bii, a wa ye ya kooramɔ mi? Wee Isireliba ba būnu sãamɔ bu ka man gira nɛn sãa yerun di. N ñ maa ye tɔna, kon kpam nun gam sɔɔsi.

⁷ Ma u maa nùn sua u ka da tɔwɔ sãa yerun yaaran kɔnnɔwɔ. Ma u wɔru gagu wa ganaɔ. ⁸ Gusunɔ u nɛɛ, tɔnun bii, a gana ye yabo.

Ma u ye yaba u deema kɔnnɔ gaga wāa mi. ⁹ U nɛɛ, a duo kpa a wa kom kɔsum mɛ tɔn be, ba mɔ mini.

¹⁰ U dua mi. Ye u wa wee, yɛɛ yi yi ra kabiri ka yɛɛ kɔsi gɛɛn weenasii ba kua gani sɔɔ ba ka sikerena ka sere maa būnu kpuro ni ba ra sã. ¹¹ Ma u Isireliban guro gurobu wa tɔnu wata ka wɔkuru yɛɛn weenasii yi kpuron wuswaaɔ. Ma Yaasania Safanin bii u wāa be sɔɔ. Bukuro ben baawure u turare ka gāanu nɛni yè sɔɔ ba ra turare dɔɔ doke. Ma turaren wiisu bɔkua wɔllɔ tuku tuku. ¹² Yinni Gusunɔ u bikia u nɛɛ, tɔnun bii, a wa ye Isireliban guro gurobu ba mɔ asiri sɔɔ? Ben baawure u win būu yeru mɔ. Ma ba tii gafara kuammɛ ba mɔ, nɛ, Yinni Gusunɔ na ñ bu waamɔ. Domi na ben tem deri.

¹³ U nɛɛ, a na a maa wa ye ba mɔ ye ya yeni kere.

¹⁴ Ma u ka nùn da win sãa yerun kǎnnǎwǎ ge ga sǎo yĕsan nǎm geu gia mĕera. U deema tǎn kurǎba sǎ ba bŭu wi ba mǎ Tamusi swĭiyamme. ¹⁵ Yera u maa nĕe, a wa nge mĕ mi n sãa? Tĕ, a na a maa gam wa ye ya yeni kere.

¹⁶ Ma u nùn sua u ka da sãa yerun yaaraŷ yǎku yeru ka dii dĕerarun kǎnnǎn baa sǎo. Miya u tǎmbu yenda nǎabu wa ba sãa yeru biru kisi ba yiire sǎo yari yeru gia ba sǎo sãamǎ. ¹⁷ Gusunǎ u maa nĕe, wunen tii a wa ye ba mǎ. Yeniba kpuron kobu ya ñ Yudaba tura, ma ba maa kǎsa mǎ ba goonamǎ tem mĕ sǎo bu ka nen mǎru seeya. Adama beya ba tii wĕru dĕka sǎkumǎ. ¹⁸ Nen tii kon bu ye ba kua kǎsie ka nen mǎru baka. Na ñ bu mĕerimǎ ka wǎnwǎndu. Ba koo wuri kowa ka dam bu ka man somiru kana. Adama na ñ bu swaa dakimǎ.

Yerusalemun sĕeyasiabu

9

¹ Yen biru Esekieli u Yinni Gusunǎn nǎo nua. U nĕe, i susima bĕe be i ko i Yerusalemugibu sĕeyasia. Baawure u n win tabu yǎnu neni ni u koo ka bu kam koosia.

² Yera u wa wee tǎmbu nǎaba tia ba yarima saa sãa yerun kǎnnǎ ge ga wǎa gungunu wǎllu gian di, sǎo yĕsan nǎm geuǎ. Ma ben baawure u win tabu yǎnu neni ni u koo ka tǎmbu kam koosia. Ma ben suunu sǎo goo u wǎa u yǎku kowon yaberu doke ba gǎanu sǎre win kpaka sǎo ñ sǎo u koo yore. Yera u na u yǎra yǎku yerun bǎkuǎ te ba kua ka sii gandū. ³ Ma Gusunǎn yiiko ye ya raa wǎa wǎllun kǎsobun weenasibu sǎo, ya seewa ya da sãa yerun kǎnnǎ gia. Ma Yinni Gusunǎ u durǎ wi soka wi u yǎku kowon yǎnu doke mi, ka gǎa ñ sǎo u koo yore. ⁴ U nùn sǎowa u nĕe, a doo wuu suunu sǎo a tǎmbu yĭreru koosi sirikanaǎ be ba weeweenu mǎ kǎsa ye tǎmba mǎ Yerusalemuǎn sǎ.

⁵ Ma Esekieli u nua durǎ wi, u be ba tie sǎomǎ u mǎ, i durǎ wi swĭiyǎ wuu ge sǎo kpa i tǎmbu so i go. I ku bu mĕeri ka wǎnwǎndu. I ku tii nenĕ. ⁶ I bu goowo mam mam tǎkǎnu ka aluwaasiba ka wǎndiaba ka tǎn kurǎbu ka bibu. Adama i ku be ba yĭreru koosi mi baba. I toruo saa nen sãa yerun di.

Ma ba torua ka Isireliban guro gurobu be ba wǎa dii ten kǎnnǎwǎ. ⁷ U nĕe, i sãa yee te disi dokeo i ten yaari tǎn gonu yibie. Yen biru kpa i da tǎwǎ i tǎmbu go.

Ma ba yara tǎwǎ ba tǎmbu sĕsuka ba go.

⁸ Sanam mĕ tǎmba tǎn be goomǎ, Esekieli u yǎ mi. Yera u yiira u siriru tem girari, u nǎogiru sua wǎllǎ u nĕe, Yinni Gusunǎ kaa Isireli be ba tie kpuro gowa wunen mǎru yen sǎ?

⁹ Yinni Gusunǎ u nĕe, be Isireliba ka Yudaban torana nu kpĕa. Wee ben tem mĕ sǎo, tǎn gobera ta wǎa, gem sari. Domi ba mǎ, nĕ, Yinni Gusunǎ na ben tem deri. Na ñ maa waamǎ ye ba mǎ. ¹⁰ Yen sǎna nen tii nà n bu sĕeyasiamǎ, na ñ bu mĕerimǎ ka wǎnwǎndu. Na ñ maa tii nenumǎ. Kon bu ben daa kǎsiewa ye ba kua.

¹¹ Durǎ wi u yǎku kowon yǎnu doke mi, u Yinni Gusunǎ sǎowa u nĕe, wee, na kua kpuro ye a man sǎowa.

10

Yinni Gusunǎ

*u maa Esekieli tii sǎosi
(I maa mĕerio 1:1-28)*

¹ Esekieli u mĕera wǎllun kǎsobun weenasii ben wǎllǎ. Ma u kpee gobigiru wa ta ka sina kitaru weenĕ. ² Ma Gusunǎ u durǎ wi u yǎku kowon yǎnu doke mi sǎowa u nĕe, a duo uruu ben baa sǎo, be ba wǎa wǎllun kǎso ben temǎ. Kpa a dǎo gĕe gure wunen nǎmaǎ wǎllun kǎso ben suunu sǎon di kpa a da a dǎo gĕe yi wisi wuu ge sǎo.

Yera Esekieli u wa durǎ wi, u da u dǎo gĕe yi sua. ³ Sanam mĕ u tura sãa yee ten mi, wǎllun kǎso be, ba yǎ ten nǎm geu gia. Ma guru wiru ta dii te yiba. ⁴ Ma Yinni Gusunǎn yiikon girima ya seewa wǎllun kǎso ben wǎllun di ya da sãa yee ten kǎnnǎwǎ. Ma sãa yee te, ta wiisu yiba. Yera Yinni Gusunǎn yiikon giriman yam bururam sǎosira sere ka ten yaaraŷ. ⁵ Ma wǎllun kǎsobun kasenun wǎkinu nu nǎra sere sãa yee ten yaaraŷ. Ma

n sāare nge Gusunō Dam kpurogiin nōwa ga gari m̄. ⁶ Yera Yinni Gusunō u wi u yāku kowon yānu sebua mi s̄ōwa u n̄ē, a doo a d̄ō sua uruu be s̄ō, w̄llun k̄so ben baa s̄ō. Ma durō wi, u da uruu ben b̄ku. ⁷ Ma k̄so ben turo u nōma demie d̄ō gia, wi u wāa ben suunu s̄ō. Ma u ka ye d̄ō gura u durō wi w̄. Ma durō wi, u ka doona.

⁸ Ma n sāare t̄nun nōma yarima saa k̄so ben kasan tem di. ⁹ Ma Esekieli u maa uruu n̄ē wa, yen baayere ya wāa w̄llun k̄so ben turon b̄ku. Uruu yen baayere ya ballimōwa nge kpee gobigiru. ¹⁰ Ye kpuro ya weenewa ma n sāare tia wāa tian s̄ōwō. ¹¹ Ya koo kp̄i yu s̄i beri n̄ē kpuro ya kun tii s̄iye. Ma ya d̄ō m̄i gia w̄llun k̄sobun wira wāa. ¹² K̄so ben wasi ka biru ka nōma ka kasenu, ye kpuro ya n̄ni mōwa. Nge m̄ya maa uruu n̄ē ye kpuro ya m̄. ¹³ Ma Esekieli u nua ba uruu be sokumō woo guna. ¹⁴ Wuswaa n̄ewa w̄llun k̄so ben baawure u m̄. Wuswaa gbiikaa ya ka Gusunōn ḡradogia ween̄. Yiruse ya ka t̄nugia ween̄. Itase ya ka gbee sunōgia ween̄. N̄ese maa ya ka gunō bakerugia ween̄. ¹⁵ Ma w̄llun k̄so be, ba ȳōwa w̄llō. Ba sāare nge hunde koni ye u wa Kebarin daarun b̄ku. ¹⁶ B̄ n swaa w̄ri, uruu be, ba ra n maa swaa w̄riwa. B̄ n seewa bu ka ȳ, uruu be, ba ku ra bu deri. ¹⁷ B̄ n ȳra, uruu ben tii ba ra ȳrewa. B̄ n ȳōwa ba ra ka bu ȳwa. Domi hunde koni beya, ba uruu be gawe.

Yinni Gusunōn yiiko

ya sāa yee te derimō

¹⁸ Yera Yinni Gusunōn yiikon girima ya doona dii k̄nnō gen min di ma ya na ya sina w̄llun k̄so be s̄ō. ¹⁹ Yera Esekieli u wa k̄so be, ba ben kasi deria ba seewa ba ȳōwa ka uruu be. Ma ba da ba ȳra sāa yerun k̄nnōwō ge ga wāa s̄ō yari yeru gia. Ma Gusunō Isireliban Yinnin yiikon girima ya ballimō ben w̄llō. ²⁰ Hunde koni ben bwesera Gusunō u dera u raa wa Kebariō. Ma u gia ma w̄llun k̄sobā. ²¹ Ben baawure u wuswaa n̄ē m̄ ka kasenu n̄ē. Ma ba nōma m̄ nge t̄nugia ya wāa ben kasan temō. ²² Ben wusw̄ē yi, yi ka hunde koni ye u wa Kebariō migii ween̄. Ben baawure u d̄ōwa deederu mi u wuswaa kisi.

Yinni Gusunō

u koo Yerusalemuḡibu siri

ben toranun s̄

11

¹ Yinni Gusunōn Hunde u Esekieli sua ma u ka n̄n da sāa yerun k̄nnōwō ge ga wāa s̄ō yari yeru gia. K̄nnō gen miya u t̄mbu ȳnda n̄ōbu wa. Be s̄ō, u Yaasania Asurin bii tuba ka Pelatia Benayan bii. Be kpuro ba sāawa Isireliban wirugibu. ² Yinni Gusunō u n̄ē, t̄nun bii, t̄n be a wa mi, ba sāawa be ba k̄sa bwisikumō ma ba t̄mbu bwisi k̄si k̄m̄ Yerusalemu. ³ Ba m̄, n n̄ m̄ t̄ sa ko dinu bani. Domi Yerusalemu ya sāawa nge wekeru. Ma b̄s̄ē yen t̄mbu sa sāa nge yaa ye ya wāa te s̄ō. ⁴ Yen s̄, t̄ t̄nun bii, a bu gerusio.

⁵ Ma Yinni Gusunōn Hunde u n̄n ȳōwa u n̄ē, a bu s̄ōwō a n̄ē, n̄ē, Yinni Gusunō na ȳē ye be Isireliba ba bwisikumō ka ye ba gerumō. ⁶ Wee ba begibu goomō dabi dabinu wuu ge s̄ō. Ma gonu yiba ben sw̄ē s̄ō. ⁷ Yen s̄, begii be ba go mi, ba sāawa nge yaa. Ma wuu gen tii ga sāa nge wekeru. Adama be ba tie ba wasi, ba koo bu yarawa bu ka doona. ⁸ Wee ba tabun berum m̄. Adama kon de taa bi, bu bu deema. N̄ē, Yinni Gusunōwa na ye gerua. ⁹ Kon de bu yari wuu gen di. Kpa n bu t̄n tukobu n̄mu beria. Nge m̄ya kon ka bu sirisina. ¹⁰ Tabu s̄ōra ba koo gbi. Kon bu siri be Isireliba, ben tem n̄ō bura yerō. Saa ye s̄ōra ba koo gia ma n̄ena na sāa Yinni Gusunō. ¹¹ Wuu ge, ga n̄ bu n̄enumō nge wekeru. Ba n̄ ko n maa sāa nge yaa te s̄ō. Ben tem n̄ō bura yerōwa kon bu siri. ¹² Saa ye s̄ō, ba koo gia ma n̄ena na sāa Yinni Gusunō w̄n gere ba n̄ m̄m n̄ōw̄ē, ka w̄n woodaba ba n̄ sw̄i. Ma ba sere bwese tuku ni nu ka bu siker̄n̄en gari sw̄i.

¹³ Sanam me Esekieli u Yinni Gusunon gari yi gerumə, yera Pelatia Benayan bii u kpuna u gu. Saa ye soora Esekieli u wuswaa tem girari u noogiru sua u nee, Yinni Gusunə, kaa dewa Isireli be ba tie bu gbisuku?

Yinni Gusunə u koo win tən

be ba yarine menna

¹⁴ Yinni Gusunə u nee, ¹⁵ tənun bii, wee, be ba wāa Yerusalemə ba Isireliba, wunen mero bisibu, ka be ba tie bwisi kēmə ba mɔ, bu yōro mi ba yoru dimə mi, ba n ka Yinni Gusunə tonde, domi be, be ba wāa Yerusalemə mi, beya ba tem me wē. ¹⁶ Adama a bu sōwə a nee, baa me na dera ba yarine mi, ba wāa tem tukumə, sōo teeru ko na n ka bu wāa nge me na ra n wāa sāa yerə. ¹⁷ Kpa n bu menna n yara bwese nin suunu soon di mi ba yarine mi, n bu Isireliban tem wē. ¹⁸ Meya ba koo na kpa bu būu ni kpuro wuna ni ba ra raa sā mi, ni ne, Yinni Gusunə na n kī. ¹⁹ Kon bu gōru teu wē kpa n bu bwisiku kpaanu wē. Kon ben gōru ge ga raa bəabu nge kperu mi wuna, kpa n bu gōru kpəw wē ge ga du. ²⁰ Kpa bu ka nen gere mem nəwa, bu nen woodaba swii. Ba ko n sāawa nen tōmbu, kpa na n maa sāa Gusunə ben Yinni. ²¹ Adama be ba yōrari ba ben kīru swii ba da ba būnu sāamə ni ne, Yinni Gusunə na n kī mi, kon bu ben kookoosun are kəsia. Ne, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

*Yinni Gusunə*n yiikon girima

ya yara Yerusalemun di

²² Yen biruwa wəllun kōso be, ba kasi deria ba seewa ka ben uruu be sannu. Ma Yinni Gusunən yiikon girima ya sōsire ben wəllə. ²³ Ma win yiikon girima ye, ya seewa wuu suunun di ya da ya wāa guuru garun wəllə, wuun sōo yari yeru gia. ²⁴ Ma Gusunən Hunde u Esekieli sua kāsī te sōo, u ka wurama Babiloniə mi Isireliba ba yoru dimə. Saa yera kāsī te u waamə mi, ta kpa. ²⁵ Ma u Isireli be ba yoru dimə mi, sōowa kpuro ye Yinni Gusunə u dera u wa.

Ba koo Isireliba yoru mwɛeri

12

¹ Yinni Gusunə u Esekieli sōowa u nee, ² tənun bii, wee a wāa mem nəo sariban suunu sōo. Ba nōni mə adama ba n kī bu ka yam wa. Ba swasu mə, adama ba n kī bu ka gari nə yən sō ba bə. ³ Yen sō, a sooru koowo kpa a se a doona sōo sōo ben baawuren nōni biru a da a n wāa gam. Səwəkudo ba koo gia ma ba sāa bwese mem nəo sariba. ⁴ Yen biru Yinni Gusunə u nee, a wunen yānu mennə a yara wunen dirun di sōo sōo gbāara. Kpa a yari wuu gen min di yoka ben baawuren nōni biru nge wi ba yoru mwa. ⁵ Kpa a gana yaba ben nōni biru a wunen yānu yara min di. ⁶ U maa nee, a yāa ni sōowo ben nōni biru kpa a ka nu yari wōkuru. Kpa a tii wōke ka yasa a ku ka tem me mɛeri. Domi na kīwa a n sāa yīreru Isireliban sō.

⁷ Ma u kua ye Yinni Gusunə u nūn sōowa. U yara sōo sōo gbāara ka win sooru nge wi ba yoru mwa. Yoka u da u gbāraru yaba ka noma u win yāa ni sua u yara wōkuru tōmbun nōni biru. ⁸ Buru buru Yinni Gusunə u ka nūn gari kua u nee, ⁹ Isireliba, mem nəo sari be, bə n nun bikia ba nee, mba a mɔ mi, ¹⁰ a bu wisio a nee, Isireliban sunə wi u wāa Yerusalemə mi, wiya ye a mɔ ya ka yā, ka sere maa Isireliba kpuro be ba wāa mi. ¹¹ A sāawa yīreru te ta sōosimə ma ba koo yoru da tem gam. Ya koo maa kooru. ¹² Sunə wi u wāa ben suunu sōo u koo win yānu gura wōkuru kpa u yari. Ba koo gbāraru yabawa bu ka yari min di. Kpa u tii wōke u ku ka win tem wa. ¹³ Ne, Yinni Gusunə kon nūn yina beria kpa u wōri ye sōo. Kon ka nūn da Babilonin temə. Adama u n tem me wasi. Miya u koo gbi. ¹⁴ Win sina asakpəbu ka win kōsobu ka win tabu kowobu be kpurowa kon yarinasia kpa n de bu bu takobi səkiri. ¹⁵ Saa ye soora ba koo gia ma nena na sāa Yinni Gusunə, nā n bu yarinasia bwese tukunun suunu sōo. ¹⁶ Adama kon de gabu bu kisira tabun di ka gōorun di ka bararun di kpa bu wa bu ka gere kōsa ye ba ne, Yinni Gusunə kua. Saa ye sōo, ba koo gia ma nena na sāa Yinni Gusunə.

¹⁷ Yinni Gusunə u maa nɛɛ, ¹⁸ tɔnɔn bii, ka nandaba kaa wunen pɛɛ di kpa a n diirimo a n ka nim nɔrumə. ¹⁹ Kpa a Isireliba sɔ̄ a nɛɛ, ameniwa nɛ, Yinni Gusunə na gerua. Na nɛɛ, be, Yerusalemugibu ba koo ben dɔ̄anu diwa ka bɛrum kpa bu nim nɔ ka nuku sankiranu. Domi ben tem mu kua bansu. Gɔ̄a ni nu wɔ̄a mi kpuro, nu koo kam kowa ben tɔn dam dɔ̄rebun sɔ̄. ²⁰ Wuu si su tɔmbu dabi su koo kowa bansu, kpa tem mɛ kpuro mu kam ko. Saa ye sɔ̄ra Isireliba ba koo gia ma nɛna na sɔ̄a Yinni Gusunə.

Yinni Gusunən gari

yi koo koo

²¹ Yinni Gusunə u maa Esekieli sɔ̄wə u nɛɛ, ²² mban sɔ̄na Isireliba ba ra n mɔ̄ndu mɔ̄ ba n mɔ̄, wee tɔ̄ra dɛnyamə, adama kɔ̄si nin gara kun kooramə. ²³ Yen sɔ̄, a bu sɔ̄wə a nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunə kon de mɔ̄n te, tu kpe. Ba n̄ maa tu gerumə Isireliə. Adama a bu sɔ̄wə a nɛɛ, tɔ̄ra turuku mɔ̄. Kɔ̄si nin baatere ta koo koorawa. ²⁴ Domi nin garu sari te ta koo kam ko. Nɛn gari gɛɛ maa sari yi ba gerua bu ka bu nɔni wɔ̄ke Isireliə. ²⁵ Nɛ, Yinni Gusunə, ye na gerua kon ye ko. Ya koo koorawa ya n̄ tɛɛmə. Be, mɛm nɔw sariba, ka gem ben nɔni bira kon de gari yi, yi koo.

²⁶ Yinni Gusunə u maa nɛɛ, ²⁷ tɔnɔn bii, wee Isireliba ba nɛɛ, kɔ̄si ni a wa mi, nu n̄ kooramə tɛ̄. Nu koo koorawa sere saa gaa. Yen sɔ̄, a bu sɔ̄wə a nɛɛ, ²⁸ nɛ, Yinni Gusunə na nɛɛ, gari yi na gerua kpuro yi koo koorawa tɛ̄, ya n̄ tɛɛmə.

Sɔ̄mə weesugibu

13

¹ Yinni Gusunə u maa nɛɛ, ² tɔnɔn bii, a tɔn be gerusio be ba tii kua nɛn sɔ̄mɔbu. A de bu swaa daki ye kon bu sɔ̄. ³ Wee ye nɛ, Yinni Gusunə na bu sɔ̄mɔ. Na nɛɛ, kɔ̄sa koo bu deema be, be ba sɔ̄a gari bakasu. Domi ben tiin bwisikuna ba swīi ba ka gari gerumə, ba n̄ gɔ̄anu ganu waamə. ⁴ Bɛɛ Isireliba bɛɛn sɔ̄mɔbu ba sɔ̄awa nge gbɛeku bɔ̄nu ni nu bɔ̄su bansə. ⁵ Wee ba n̄ dere bu gb̄ararun kuunu kɔ̄re. Ba n̄ maa gb̄araru banɛ tu ka bu gane nɛ, Gusunən mɔ̄run saa sɔ̄. ⁶ Wee ba kɔ̄si weesuginu saarimə, ma ba gari gerumə yi yi n̄ sɔ̄a gem. Ba mɔ̄, wee nɛ, Yinni Gusunəwa na bu ye kpuro wɛ̄. Adama na n̄ bu gɔ̄re. Ma ba tamaa kon ben garin dam sirewa. ⁷ Adama na nɛn sɔ̄mɔ be sɔ̄mɔ ma ben kɔ̄sinu nu sɔ̄awa ni ben tii ba seka. Ben gari yi maa sɔ̄awa weesu. Ba tamaa nɛn gariya ba tɔmbu sɔ̄mɔ. N deema na n̄ mam ka bu gari koore. ⁸ Yen sɔ̄ tɛ̄, kon bu wɔ̄rima domi ba kɔ̄sinu seka ma ba weesu kparamə. Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerumə.

⁹ Kon bu nɛn dam sɔ̄si be, be ba weesu kparamə mi. Ba n̄ ayeru wasi nɛn tɔmbun suunu sɔ̄. Ba koo ben ȳisa go mi nɛn tɔmbun ȳisa yorua. Ba n̄ maa wurə ben temə. Nge mɛya ba koo ka gia ma nɛna na sɔ̄a Yinni Gusunə.

¹⁰ Wee ba nɛn tɔmbu nɔni wɔ̄kumə ba mɔ̄, bɔ̄ri yenda wɔ̄a. Adama bɔ̄ri yendu garu sari. Nɛn tɔmba gani seeyamə. Ma sɔ̄mɔ be, ba ye soo tɛɛnimə. ¹¹ Adama a be ba soo tɛɛnimə mi sɔ̄wə a nɛɛ, gana ye, ya koo wɔ̄ruma. Guru baka ya koo nɛ ka kpenu sannu kpa woo bɔ̄kə gu se. ¹² Gana ye, yà n̄ wɔ̄ruma saa yera tɔmba koo bikia bu nɛɛ, mba soo yen arufaani ye ba tɛɛni mi. ¹³ Yen sɔ̄, wee ye nɛ, Yinni Gusunə na gerumə. Na nɛɛ, kon de nɛn mɔ̄ru yu woo bɔ̄kə seeya, kpa guru baka yu nɛ. Kpa guru kpenu nu nɛ ka dam nu gɔ̄anu kpuro go. ¹⁴ Kon gana ye sura yu wɔ̄ruma temə, kpa yen kpɛɛkpɛɛku gu sɔ̄sira. Ya koo bɛɛ wɔ̄ri kpa i gbisuku. Saa yera ba koo gia ma nɛna na sɔ̄a Yinni Gusunə. ¹⁵ Nɛ, Yinni Gusunə kon nɛn mɔ̄ru yɔ̄suwa mam mam gana yen sɔ̄ ka be ba ye soo doken sɔ̄. Saa ye sɔ̄, ba koo gere bu nɛɛ, gana ye, ya wɔ̄ruma. Be ba raa ye soo doke, ben goo kun maa wɔ̄a! ¹⁶ Sɔ̄mə weesugii be, ba kpa be, be ba raa gari gerumə Yerusalemun sɔ̄, be, be ba ra n̄ waamə kɔ̄siru sɔ̄ ma bɔ̄ri yenda wɔ̄a, adama bɔ̄ri yendu garu sari. Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

Sɔ̄mɔ tɔn kurə weesugibu

¹⁷ Yinni Gusunə u maa nɛɛ, tɔnɔn bii, a Isireliban tɔn kurə be ba tii kua nɛn sɔ̄mɔbu sɔ̄wə a nɛɛ, ¹⁸ bɔ̄ruroba ba sɔ̄a. Domi ba kɔ̄asu gb̄inumə tɔmbun nɔm w̄inu sɔ̄ nge baki

ma ba tumbu kpuro yasi sēkemō wirō bukurobu ka bibō kpa bu wa ba n ka tɔn be taare. Ba kīwa bu nen tɔmbun wāaru kpeesia kpa na n begiru berua. ¹⁹ Wee ba ñ man bēere wēemō nen tɔmbun wuswaaō dīa nōm wəɔnun sō. Ma ba tumbu goomō be n ñ weene bu go. Ma ba gabu deri be n weene bu go. Meyā ba ra nen tumbu weesu kue kpa ba n ben wee si swaa daki. ²⁰ Yen sōna nē, Yinni Gusunō na nēē, kon bu wəri ben kīa sin sō, si ba ka tɔmbun wāaru mwēerimō mi. Kon bu si mwaariwa n gēeku kpa n be ba raa mwa yakia. ²¹ Kon ben yasi yi gēeku kpa n nen tumbu yakia ben nōman di. Ba ñ maa kpē ba n bu mō. Ba koo gia ma nēna na sāa Yinni Gusunō. ²² Ben weesun sō, ba gemgibu nukuru sankā, be, be na ñ daa kī n kōsa kua. Ba yina bu tɔn kōsobu kirō ko bu ka ben kom kōsum deri kpa bu ben wāaru yakia. ²³ Yen sō, ba ñ maa kāsīnu ka gari weesugii mō. Kon nen tumbu yakia ben nōman di. Nge meya ba koo ka gia ma nēna na sāa Yinni Gusunō.

Gusunō u būu sāaru yina

14

¹ Sōo teeru Isireliban guro gurobu gabu ba na ba Esekieli deema u ka bu bikiaru kua Gusunōn mi. ² Yera Yinni Gusunō u nēē, ³ tɔnun bii, tɔn be, ba būu sāmōwa ben gōruō, ma ba tii nu wē, ma nu dera ba wāa durum sōō. Yera ba tamaa kon ben bikiaru wura? ⁴ A bu sōwō a nēē, ameniwa nē, Yinni Gusunō na gerua. Na nēē, Isireli goo ù n tii wē būu sāaru sōō, ma ta dera u toramō, ma u na nen sōmō goon mi u ka nùn bikiaru kua nē, Yinni Gusunōn mi, nen tiiwa kon yēro wisi nge mēn nōō win būnu dabiru nē. ⁵ Nen wisi biya bu koo de Isireliba bu bwisiku ben gōruō be, be ba man yina ben būu sāarun sō. ⁶ Yen sō, a bu sōwō a nēē, nēna na nēē, bu gōru gōsio kpa bu ben būnu deri ka maa kom kōsum mē ba mō, mē mu ñ nē, Yinni Gusunō wēremō.

⁷ Isireliban goo ñ kun mē sōō goo ben suunu sōō ù n man deri u būnu sāmō ma ta dera u toramō ma u na nen sōmōn mi u ka bikiaru ko nen mi, nē, Yinni Gusunōn tiiwa kon nùn wisi. ⁸ Kon yēro wəriwa n sēyasia kpa u n sāa seeda ye ba ko n da ka mōndu ko. Kon nùn wunawa nen tɔmbun suunu sōōn di, kpa i gia ma nēna na sāa Yinni Gusunō.

⁹ Nen sōmō goo ù n wura durō wi, u nùn nōni wōkua, ma u nùn bikiaru kua, nē, Yinni Gusunōwa na dera u kua mē. Nen tiiwa kon sōmō wi wuna nen tɔmbun suunu sōōn di. ¹⁰ Sōmō wi ka durō wi u bikiaru na mi, be kpurowa ba ko n sāa torobu. Ba koo maa ben tora nin are sōbe. ¹¹ Nge meya be Isireliba ba ñ maa tondamō nen swaan di. Ba ñ maa ben tii disi dokemō ka ben tora dabi ni. Ba ko n sāawa nen tumbu kpa na n sāa ben Yinni. Nē, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

Gāanu sari ni nu koo Gusunōn siribu yōrasia

¹² Yinni Gusunō u maa gerua u nēē, ¹³ tɔnun bii, su tē nēē, tem gam tumbu ba man mēm nōōbu sariru kua. Ma na bu nen dam sōōsi na ben dīanu kam koosia na bu gōōru kpēē ba gbisukumō be ka ben yaa sabenō kpuro, ¹⁴ baa tumbu ita beni Nōwē ka Danieli ka Yoobu bà n wāa mi, ba ñ kpē bu tem men tumbu kpuro faaba ko ben gem sō. Ben tii tɔnawa ben gem mu koo de bu faaba wa. Nē, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

¹⁵ Ñ kun mē nà n dera gbeeku yēē yi tem mē wəri yi bu go kpuro kpa tem mē, mu ko bansu sere goo kun maa sarō mi, gbeeku yēē yin sō, ¹⁶ sere ka nen wāaru, baa tumbu ita be, bà n wāa tem mē sōō, tem megibu ba ñ kpē bu faaba wa. Tumbu ita be tɔnawa ba koo faaba wa, baa ben tiin bibu ba ñ kpē bu faaba wa. Ma tem mē, mu koo kowa bansu.

¹⁷ Ñ kun mē nà n dera ba tɔn be tabu wəriwa, ma ba bu kam koosia sere ka ben yaa sabenō, ¹⁸ baa tumbu ita be, bà n wāa mi, be tɔnawa ba koo faaba wa. Sere ka nē, Yinni Gusunōn wāaru, ba ñ kpē bu mam ben tiin bibu faaba ko.

¹⁹ Ñ kun mē nà n dera barara dua tem mē sōō, ma ba gbisuka be ka ben yaa sabenō, ²⁰ baa Nōwē ka Danieli ka Yoobu bà n wāa tem mē sōō, tem men tumbu ba ñ kpē bu faaba wa ben sō. Be ita ye tɔnawa ba koo faaba wa ben gem sō. Baa mam ben tiin bibu ba ñ kpē bu faaba ko ben gem sō.

²¹ Yen biruwa Yinni Gusunō u nēē, wee na Yerusalemu wahala baka nne yeni kpēē n ka yen tumbu ka ben yaa sabenu go. Yera tabu ka gōōru ka gbeeku yēē gōbi ka baranu.

²² Adama gabu ba koo tiara kpa bu bu yara wuun di, kpa bu beɛ deema kpiki yeru mi. Saa ye sɔɔ, ì n ben daa ka ben kookoosu wa, biti kun maa beɛ m̀ kɔsa ye na Yerusalemu kuan sɔ. ²³ Ya koo beɛn nukuru yemiasia ì n ben daa ka ben kookoosu wa. Saa ye sɔɔ, i ko i gia ma n ò kam sɔɔ na bu wahala yeba kpɛɛ. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Resem dāa te ba dɔɔ doke

15

¹ Yinni Gusunɔ u neɛ, ² tɔnun bii, resem dāa ya dāa ye ya tie beɛre kere? Yen dāa kāasa ya dāa kāasi yi yi tie kere? ³ Ba koo kpɛ̄ bu ye dendi bu ka sɔmburu garu ko? Ba koo kpɛ̄ bu ka ye gabatia ko? ⁴ Geema ya wāawa bu ka ye dɔɔ sɔre adama yen nɔsu yiru kpuro ka yen suunu sɔɔ yà n dɔɔ mwaara sɔmbu terà ya koo maa kpɛ̄ yu ko. ⁵ Sanam me ya ò dɔɔ mwaare ba ò ka ye gāanu kue. Kaa sere gere ye ya den dɔɔ mwaara, ya ò maa garu koorɔ?

⁶ Wee ye ne, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Nge me dānu sɔɔ resem dāa ba ra dɔɔ doke, nge meya kon maa Yerusalemugibu sɛyasia. ⁷ Kon bu wɔrima. Ba tamaa ba yara dɔɔn di. Adama dɔɔ wi, u koo na u bu di, kpa bu gia ma nena na sāa Yinni Gusunɔ. ⁸ Kon de ben tem me, mu ko bansu, domi ba man mem nɔɔbu sariru koosi. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yerusalemu ya raa sāawa

nge bii wi ba kɔ

16

¹⁻² Yinni Gusunɔ u Yerusalemu yen kɔsa sɔɔsi saa Esekielin nɔɔn di, u neɛ, ³ Yerusalemu, ba nun marawa Kananin temɔ. Wunen tundo u sāawa Amɔreban bweseru. Ma wunen mero u sāa Hetiban bweseru. ⁴ Dɔma te ba nun mara ba ò nun bwia bure. Ba ò maa nun wobura a ka dɛera. Ba ò nun sɔre ka bɔru. Ba ò maa nun bekuru tɛkusi. ⁵ Goo kun wunen wɔnwɔndu kue u sere nun gāa nin gaa kua. Adama ba nun kɔwa yakasɔ dɔma te ba nun mara, domi ba nun tusa. ⁶ Saa ye ne, Yinni Gusunɔ na sarɔ wunen bɔkuɔ, na wa a wɔri m̀ wunen maru yānu sɔɔ. Ma na gerua na neɛ, bu de a n wāa baa me a yem wobura. ⁷ Ma na dera a kpɛ̄a nge dāa yakasɔ. A kpɛ̄a a kua kurɔ burɔ. Wunen bwāsu su ye. Ma wunen seri yi kpɛ̄a. Adama terera a sīimɔ mam mam. ⁸ Ma na sara wunen bɔkuɔ na nun mɛera ma na wa saa ya tura su ka kɔru ko. Ma na nen yaberun soo sua na ka wunen tereru wukiri. Ma na ka nun arukawani bɔkua ka bɔri na neɛ, a kua negii. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

⁹ Ma na nun wobura ka nim, na yem me a mwaare wuna, ma na nun gum sawa. ¹⁰ Ma na nun yabe te ba sɔma kua dokea ka bara ni ba kua ka gɔna ba buraru koosi, ka sɛkatia ye ba kua ka wɛɛ damgii, ka sere yabe geeru. ¹¹ Ma na nun bura yānu dokea ka sumi nɔmaɔ ka saba wīirɔ. ¹² Ma na taabu doke wunen wɛrɔ ka swaa tonkunu ka sere yasi beɛregia wunen wirɔ. ¹³ Nge meya na nun buraru kua ka wura ka sii geesu ka sere beku geeru te ba kua ka wɛɛ damgii ka yabe te ba sɔma dokea. Dīa ni a ra maa di, nu sāawa som gem ka tim ka olifin gum. Ma a buram sosimɔ a dɔɔ nge sina kurɔ. ¹⁴ Ma a yīsiru yara bwesenun suunu sɔɔ wunen buram sɔ. Wunen buram me, mu yibawa nen bura yāa ni na nun kuan sɔ. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yerusalemu

ya tii kurɔ tanaru kpɛɛ

¹⁵ Yinni Gusunɔ u maa neɛ, Yerusalemu, a wunen naane doke wunen buram sɔɔ. Ma a tii kua nge kurɔ tanɔ yīsi te a yaran sɔ. Tɔnu baawure wi u sarɔ mi kpuro, a ra nùn tii wɛwa. ¹⁶ Ma a wunen yāa nɔniginu sua a ka da a wunen gungunu mi a ra būnu sā buraru kua. Miya a tii wɛ. Ye a kua mi, goo kun yen bweseru waare. Meya yen bwesera kun maa kooramɔ. ¹⁷ Ma a wunen bura yāa ni ba kua ka wura ka sii geesu sua a ka būu tɔn durɔbu seka ma a nu sakararu koosi. ¹⁸ Ma a wunen yāa ni ba sɔma doke sua a būu ni wukiri. Ma a maa nen gum ka nen turare sua a nu wɛ. ¹⁹ Ma a maa dīa ni na ra ka

nun diisie sua a ka bũu ni yākuru kua nge me ba ra man yāku nubu durorugiru kue. Dĩa niya som ka gum ka tim. Yeniwa ya koorā. Ne, Yinni Gusunōwa na yeni gerua. ²⁰ Adama sakara te, ta ñ nun tura. Ma a wunen bii be a man marua mwera a ka bũu ni yākuru kua. ²¹ Wee a nen bibu sakira a ka bũnu yāku dō mwaararugiru kua. ²² Yen kom kōsum me sō, a ñ maa wunen wōndiaru yaaye ka sanam me a wāa tereru wunen maru yem sō.

²³ Ne, Yinni Gusunō na gerumō ma a kua bōrura kōsa ye a kuan sō. ²⁴ Wee a tii sakara kunu gira ka maa bũu turanu baama kpuro. ²⁵ Wee swaa keenanu baama a bũu turanu kua, ma a kom kōsum kua a tii tōmbu kpuro wē. Be ba gesi sarō mi kpuro, ba ra ka nun dendiwa. Ma a wunen sakararu kpēasia. ²⁶ A ka wunen berusebu Egibitigibu be ba wasin dam mō mi, sakararu kua. Ma a wunen sakararu kpēasia a ka nen mōru seeya. ²⁷ Yera na nun nen dam sōsi na nun nōma demie. Ma na nun doke nen yiberēban nōmu sō. Yiberē bera, Filisitiba be ba bitī soora wunen daa kōsan sō. ²⁸ Yen biru ma a da a ka Asirigibu sakararu kua, domi a ñ deba. A da a tii bu wē. Adama ka me, a ñ deba. ²⁹ Ma a da a ka Kananiba sakararu kua ka Babilonigibu. Ka me, a ñ deba. ³⁰ Anna a dam sariru wa mi. A tii kuawa nge sakara kowobun yinni. ³¹ Domi a sakara kunu gira swaa keenanō ma a bũu turanu kua baama kpuro, a ku ra mam maa kurō tanō gobi mwe. ³² A sāawa nge kurō tanō sakara kowo wi u durō tukobu mwaamō win durōn ayerō. ³³ Kurō tanō baawurewa ba ra gāanu kē. Adama wunē, a durō tanōbu gāanu wēemō kpa a ka bu gawama beri berika kpuron di. ³⁴ Ye kurō tanōbu ba ku ra ko yera a kua sakararu sō, domi ye kaa ka durō tanōbu kēnu mwaari, wunen tiiwa a ra bu wē.

³⁵ Tē, ne, Yinni Gusunō na nee, Yerusalemu, a man swaa dakio wunē wi a sāa nge kurō tanō. ³⁶ Wee a dera ba wunen dukia yarinasia baama, ma ba wunen tereru wa sanam me a sakararu mō ka bũnu ni a kī, ni nu kun mam waabu wā. Ma a wunen bibun yem yari a ka bũu ni yākuru kua. ³⁷ Yen sōna kon wunen kīnasi be menna ka sere maa be a tusa. Be kpurowa kon mennama baama kpuron di, kpa n nun yōsu tereru ben wuswaa. ³⁸ Kon nun seeyasiawa nge me ba ra tōn gowobu ka kurō tanōbu seeyasie. Yem mu koo nun wukiri nen mōru ka nen nisinun saabu. ³⁹ Kon nun beri wunen kīnasi ben nōmā. Ba koo wunen kunu ka wunen gunguu ni kāsuku. Ba koo wunen bura yāa ni a doke potiri kpa bu nun yōsu tereru. ⁴⁰ Saa ye sō, kon tōmbu seeya bu nun seesi bu kpenu kasuku kpa bu nun takobiba sōkiri. ⁴¹ Ba koo wunen dia dō meniki kpa bu nun seeyasia kurō dabinun wuswaa kpa n de wunen sakararu tu kpe. A ñ maa ben goo gāanu wēemō. ⁴² Nen mōru koo sure. Na ñ maa ka nun nisinu mō. Meya na ñ maa ka nun mōru mō. ⁴³ Ka me, yèn sō a ñ yaaye nge me na nun nōri wunen birun di, ma a nen mōru seeya ka wunen kookoosu, yen sō, kon de a yen are wa. Domi a sekuru sari kom kua ma a bũnu sāwa.

Yerusalemuwa ya daa kōsa bo

⁴⁴ Wee be ba ra mōn teni ko bu nee, nge me mero u sāa, nge meya win bii wōndia u ra n sāa, ba koo nee, wuna ta ka yā. ⁴⁵ A sāawa wunen meron bii wi u durō ka bibu yina. A sāawa nge wunen maabu be ba durō ka bibu yina. Bēen mero u sāawa Heti. Ma bēen tundo u sāa Amāregii. ⁴⁶ Wunen mō wi u wāa sō yēsān nōm geu gia, wiya Samari ka yen bii wōndiaba. Wunen wōnō wi u maa wāa sō yēsān nōm dwaru gia wiya Sodomu ka yen bibu. ⁴⁷ N ñ mō ben yira a swīi tōna. Ye a kua ya kpā. Wee a sankira a bu kere wunen swēe kpuro sō. ⁴⁸ Sere ka nen wāaru Sodomu ye ya sāa wunen wōnō ya ñ kue nge me a kua wunē ka wunen bibu. ⁴⁹ Tora ni ya kua wee. Ya tii sue ma ya wāa doo nōru ka bōri yendu sō. Ya ku ra wōnwōndobu ka sāarobu somi. ⁵⁰ Wunen mero bisi be, ba tōnu bie ba kōsa kua nen nōni sō. Ye na wa me, yera na bu gira. ⁵¹ Wunen mō Samari kun mam wunen torarun saka kue. Wunen kōsa ya wigia dabinu kera. Ma wunen kom kōsum mu dera ba nun sanō kera. ⁵² Wunē wi a ra raa bu taare wē wee a sekuru wa. Domi wunen kom kōsum mu begim kera. Bā n wunen daa ye mēera ba ra deemewa be, ba mam dēere. Tē a kua sekurugiyèn sō bā n wunen daa mēera ba ra wa ba sanō sāa.

Sodomu ka Samari

ya koo wurama nge yellu

⁵³ Yinni Gusunɔ u Yerusalemu sɔɔwa u nɛɛ, kon Sodomu ka Samari ka ben bii wɔndiaba seeya ka sere maa wunɛ Yerusalemugibu. ⁵⁴ Wunen mɔɔ Samari ye, ka wunen wɔnɔ Sodomu ben nukura koo yemia yɛn sɔ wunen tii a sekuru wa. ⁵⁵ Ba koo wurama nge yellu be, ka ben bibu. Mɛya maa wunen tii kaa wurama nge yellu wunɛ ka wunen bibu sannu. ⁵⁶ Sanam mɛ a tii sue, a ra ka Sodomu gari kowa ka tii suabu wunen kɔsa yu sere sɔɔsira batuma sɔɔ. ⁵⁷ Tɛ, wuna Edɔmuba ka Filisitiba ba koo yɛɛ. Wee ba nun gema yam kpuro. ⁵⁸ Ma a wunen sekuru sariru ka daa kɔsan are sɔɔwa. Nɛ Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

⁵⁹ Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, wee a man gema. A n̄ nen arukawani yibie. Yen sɔ, kon nun kɔsie ye a man kua. ⁶⁰ Adama ka mɛ, na n̄ nen arukawani ye duarimɔ ye na ka nun bɔkua wunen wɔndiarun di. Kon maa ka nun arukawani bɔke ya n wɔa sere ka baadommaɔ. ⁶¹ Kaa bwisiku ye a kua kpa sekuru tu nun mwa n̄ n̄ nun wunen maabu ka wɔnɔbu nɔmu beria bu nun wiru kp̄iia nge wunen bibu. Adama na n̄ ye mɔ arukawani ye na ka nun bɔkuan sɔ. ⁶² Kon kpam ka nun nen arukawani bɔke kpa a gia ma nena na sɔa Yinni Gusunɔ. ⁶³ Kpa a yaaya ye a kua gasɔ, kpa sekuru tu nun mwa sere a kpana a gari gere. Adama nɛ kon nun wunen toranu kpuro suuru kua. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Gunɔ bakeru ka resɛm

17

¹ Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ, ² tɔnun bii, a Isireliba mɔndu kuo. ³ A nɛɛ, ameniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, gunɔ bakeru gara wɔa ta kasa dɛu ma ta san bakasu mɔ si su nɔni bwese bweseka mɔ. Ma ta yɔɔwa ta da sere Libanin guurun wii kpiirɔ. Ma ta da ta dɔa ye ba mɔ sedurun wii kpiiru wɔa. ⁴ Ma ta dɔa ten kɔasa ye ya gunum bo wɔa ta ka da ta yi tem mi ba ra tenkuru ko, wuu gɛ sɔ tenkuba ba wɔa. ⁵ Ma ta dɔa kp̄i pɔtura gaa sua ta da ta gira nge dɔa ye ya ra n wɔa nim bɔkuɔ mi tem gem mu wɔa, mi nim mu yiba. ⁶ Kp̄i pɔtura ye, ya seewa ya kp̄a nge resɛm koru te ta yasia adama ta n̄ gunu. Ma ten kɔasi yi mɛera gunɔ bake ten bera gia. Ma ten gbini yi dua tem men sɔɔwɔ. Ma dɔa ye, ya gɔsia resɛm, ya kp̄ara ya kɔasi kua. ⁷ Yen biruwa gunɔ bakeru gara na ta kasa dɛu. Ten sansu taasine. Ma resɛm koo te, ta ten gbini ka ten kɔasi gɔsie gunɔ bake ten mi gia, domi ta tamaa ta koo nim wa mi gia. ⁸ N deema ta raa girewa tem gem sɔ mi nim yiba kpa tu kɔasi geenu ko tu bii geenu ma kpa ta n sɔa resɛm gea.

⁹ Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na bikia. Na nɛɛ, resɛm yen bweseru ya koo kp̄i yu kuura? Gunɔ bake gbiikii te, ta koo wura tu ye deri ta kun yen gbini wukura? Ta koo wura ta kun yen marum go, kpa ten kp̄ara kp̄em mɛ, mu gbera? N̄ n men na, n̄ n̄ maa tilasi tɔn dabinu bu na bu ka ye wuka. ¹⁰ Wee ta duura, adama ta koo kuura? Sɔɔ yari yerun woo gɛ n tu baba, ta n̄ koo gbera? Geema ta koo gbera mi ta duura.

Mɔn ten tubusianu

¹¹ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, ¹² a Yudan mɛm nɔɔ sari be bikio a nɛɛ, ba mɔn ten tubusianu yɛ? A bu sɔɔwɔ a nɛɛ, wee Babilonin sina boko u da Yerusalemuɔ. U ben sina boko mwa ka win sina asakpɔbu ma u ka bu da Babiloniɔ. ¹³ Ma u turo gɔsa wi u sɔa nge kp̄i pɔtura sina bibu sɔɔ, u ka n̄n arukawani bɔkua. U n̄n bɔrusia. Ma Babilonin sina boko wi, u ben bukurobu gura u ka da win temɔ. ¹⁴ Kpa Yudaban tem mu biru wura, mu ku maa kuura. Kpa bu win arukawani ye mɛm nɔɔwa. ¹⁵ Adama be Yudaba ba Babilonin sina boko wi seesi ba sɔmɔbu gɔra Egibitiɔ bu ka dumi kasuma ka sere maa tɔn dabinu. Wi u yen bweseru kua, u koo kisira? Domi u arukawani kusia.

¹⁶ Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, sere ka nen wɔaru, sina boko wi, u koo gbiwa sunɔ wi u n̄n bandu wɛn temɔ. Domi u n̄ win nɔɔ mwɛeru yibie. Babiloni miya u koo gbi. ¹⁷ Baa Egibitin sunɔ u n̄ tabu kowo dabiru mɔ be ba dam mɔ, u n̄ kp̄e u bu somi bu ka tii yina sanam mɛ Babilonin sina boko u koo na u wɔrusu gbe u tabu sɔa kp̄i u ka tɔn dabinu go.

¹⁸ Domi durɔ wi, u maa win nɔɔ mwɛɛru atafiiru kua, ma u arukawani kusia yɛ sɔɔ u raa win nɔɔ mwɛɛru doke. Yen sɔ, u n̄ kisiramɔ.

¹⁹ Yen sɔna nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, sere ka nɛn wāaru, nɛn arukawaniwa Isireliban sina boko u atafiiru kua u kusia. Yen sɔ, u koo yen are wa. ²⁰ Kon n̄n yina beria kpa u wɔri ye sɔɔ. Kon ka n̄n da Babiloniɔ. Miya kon n̄n siri win naanɛ sari te u kuan sɔ.

²¹ Win tabu kowo be ba koo duki su, kon bu naa swiwa n go ka takobi. Be ba tiara kpa bu yarina nge woo. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma nɛna na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ nɔɔ mwɛɛru

²² Ameniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, nɛn tiiwa kon dāa kāasa kpɛma mɛɛri sɛduru yen wii kpiirɔ kpa n ye bura, kpa n da n ye gira guuru garun wɔllɔ te ta gunu.

²³ Kon ye girawa guuru garun wɔllɔ te ta gunum bo Isireliɔ. Ten kāasi yi koo kuurawa kpa tu binu ma ta n sāa dāa te ta waabu wā. Gunɔ bwese bweseka ya koo sokuru ko ten kāasi sɔɔ. Kpa su n kukua ten saarɔ. ²⁴ Saa yera dānu kpuro nu koo gia ma nɛna na sāa Yinni Gusunɔ. Nɛna na ra dāa ni nu gunu kawɛ, kpa n ni nu piiburu bo gunum sosi. Mɛya na ra ni nu wuru bekusu sāa gberasie, kpa n ni nu gbere b̄rɔm dokea. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. Mɛya ya koo maa koora.

Gusunɔ u ra baawure siriwa

nge mɛ win daa ya nɛ

18

¹ Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ, ² Esekieli, mban sɔna Isireliba ba ra m̄n teni ko bu nɛɛ, baababa ba resɛm birenu di, ma ben bibun n̄su yaaya.

³ Adama nɛ, Yinni Gusunɔ, na bɛɛ s̄ɔmɔ ma sere ka nɛn wāaru, i n̄ maa m̄n teni gerumɔ Isireliɔ. ⁴ Geema, nɛna na baawuren wāaru nɛni, baaba ka bii. Yen sɔ, wi u tora wiya u koo gbi.

⁵ Su t̄ɛ nɛɛ, goo u wāa u gea m̄, win daa ya wā. ⁶ U ku ra de gungunɔ u būu sā. U ku ra maa būu yākunu di. U ku ra ka goon kurɔ mɛnɛ. Mɛya u ku ra maa ka t̄n kurɔ mɛnɛ sanam mɛ u yasa m̄. ⁷ U ku ra goo gbɛni. U ku ra maa goo s̄mburu koosie kam. U ra wi u win dibu nɛni win t̄ruba wesie. U ra wi ḡɔra m̄ d̄ianu w̄. Kpa u wi u tereru s̄imɔ yānu w̄. ⁸ U ku ra t̄nu gobi b̄kure u nim doke. U ku ra n maa wāa weesun swaa sɔɔ. U ra siriwa dee dee, u baawure n̄n win gem w̄. ⁹ U ra nɛn woodaba mɛm n̄ɔwɛ mam mam. T̄nu win bwesera nɛ, Yinni Gusunɔ na ra soku gemgii. Win wāara ta koo dakaa da.

¹⁰ Su maa t̄ɛ nɛɛ, durɔ wi, u bii m̄ wi u ra t̄mbu w̄ri u go, u ben yānu gura, n̄ kun mɛ u ra daa k̄sa gaa ko. ¹¹ N deema win baaba ku ra yen bweseru ko. Bii wi, u ra būu yākuru de gungunɔ. U ra ka gabun kurɔbu mɛnɛ. ¹² U ra bw̄ɛbw̄ɛ s̄mburu koosie kam. U ra t̄mbu gbɛni. U ku ra be u t̄ruba mwaari ye wesie. U ra būnu sā, kpa u n kom berɛtɛkɛ m̄. ¹³ U ra t̄mbu gobi b̄kure u nim doke. N weenɛ t̄nu win bweseru u n wāa? Aawo, u koo gbiwa. Domi u daa k̄sa kua. Win yɛm mu koo w̄riwa win tii sɔɔ.

¹⁴ Su t̄ɛ nɛɛ, bii wi, u seewa u mara. Ma win bii u seewa u win tundon toranu kpuro wa. Adama u n̄ win tundon yira ye swi. ¹⁵ U ku ra būu yākunu de gungunɔ. U ku ra būnu sā ni Isireliba ba s̄amɔ. U ku ra ka goon kurɔ mɛnɛ. ¹⁶ U ku ra goo s̄mburu koosie kam. U ku ra be ba win dibu nɛni t̄ruba mwaari. U ku ra gbɛni. U ra wi ḡɔra m̄ d̄ianu w̄. Kpa u wi u tereru s̄imɔ yānu w̄. ¹⁷ U ku ra n wāa weesun swaa sɔɔ. U ku ra t̄nu gobi b̄kure u nim doke. U ra nɛn woodaba mɛm n̄ɔwɛ. Bii wi, u n̄ gbimɔ win tundon toranun s̄. U ko n wāawa ka gem. ¹⁸ Adama tundo wiya u koo gbi win toranun s̄ domi u t̄mbu t̄ya kua u gbena.

¹⁹ I bikiamɔ i m̄, mban sɔna bii kun win tundon durum are s̄amɔ. Geema, bii kun ye s̄amɔ yɛn s̄ u gea kua. Ma u s̄ia dee dee nɛn yira sɔɔ, u nɛn woodaba mɛm n̄ɔwa mam mam. Yen sɔna u ko n wāa. ²⁰ Wi u tora, wiya u koo gbi. Bibu ba n̄ ben baababan

toranun are sɔɔmɔ. Meya baababa ba ñ maa ben bibun toranun are sɔɔmɔ. Kon gemgii nùn win are wɛ yèn sɔ u kom gem kua. Kpa n maa tɔn kɔso seeyasia yèn sɔ u kɔsa kua.

Kɔsan kiro

²¹ Tɔn kɔso ù n win daa kɔsa deri, ma u gem swii nge me nen wooda ya gerua kpuro, u ñ maa gbimɔ. ²² Kon win toranu kpuro duari, kpa n de u n waa gea ye u mèn sɔ. ²³ I tamaa ne, Yinni Gusunɔ na kii tɔn kɔso u gbi? Aawo. Ye na kii, yera u gɔru gɔsia kpa u n waa. ²⁴ Adama wi u gem deri, ma u daa kɔsa mɔ nge tɔn kɔso, i tamaa u ko n waa? Aawo. Kon win yellun daa gea ye duariwa kpa n de u gbi win daa kɔsa ka win mem nɔ sarirun sɔ. ²⁵ Bɛɛ Isireliba, i mɔ, nen gere ye, ya ñ saa dee dee. I swaa dakio i nɔ. Nen gerewa ya ñ saa dee dee? Nge beeya i saka saramɔ. ²⁶ Gemgii ù n gea deri, ma u kɔsa mɔ, u koo gbiwa kɔsa yen sɔ. ²⁷ Tɔn kɔso ù n maa win daa kɔsa deri, ma u daa gea mɔ, u win waaaru wɔramɔwa. ²⁸ U ko n waa, domi u gia ma kɔsa u raa mɔ, ma u ye deri. Ñ n men na, u ñ maa gbimɔ. ²⁹ Bɛɛ Isireliba i mɔ, nen gere ya ñ saa dee dee. Adama n ñ me, beeya i saka saramɔ. ³⁰ Yen sɔ, kon baawure siriwa nge me win daa ya saa. Ñ n men na, i beɛn daa kɔsio i kɔsa deri. I ku de beɛn daa kɔsa yu beɛ kam koosia. ³¹ I beɛn daa kɔsa derio kpa i beɛn gɔrun bwisikunu gɔsia. Mban sɔna i ko i tii go. ³² I yɛ ma ne, Yinni Gusunɔ, na ñ goon gɔɔ kii. Ñ n men na, i gɔru gɔsio kpa i wa i n waa.

Ba Isireliban sinambu

gɔɔ wuri kuamme

19

¹ Yinni Gusunɔ u neɛ, a gɔɔ swiiyɔ Isireliban sina bibun sɔ, a neɛ,

² ben mero u saawa nge gbee sunɔ niu geu

ge ba yɛ gbee sinansun suunu sɔɔ.

Ga ra n gen binu kpunɛwa

ga n nu diisiamɔ.

³ Ma ga gen buu teu seeya

ga kua kpembu.

Ga gu yaa mwaabu sɔɔsi,

ma ga tɔmbu sɛsukum wɔri.

⁴ Ye sɔba gen gari nua,

ma ba gu yina beria.

Yera ba gu mwa ka kɔkɔru

ba ka da Egibitiɔ.

⁵ Ma gen mero ga mara gu wurama.

Adama ga temanabu kpana,

ga wa n ñ koorɔ.

Yen biruwa ga maa gen buu teu sua

ga seeya ga dam kua,

ga kua gbee sunɔ kpembu.

⁶ Ma ga wɔri gbee sinansun wuuru sɔɔ.

Ga yaa mwaabu mɛera.

Ma ga tɔmbu sɛsukum wɔri.

⁷ Ga tem min sina kpaaru wɔri ga sura.

Ma men wusu kua bansu.

Ma tɔmbu ka ye ya waa tem me sɔɔ kpuro

ya berum soora gen kukiribun sɔ.

⁸ Ma bwesenu nu menna

nu ka gu tabu kua.

Bwese ni, nu nawa yam kpuron di.

Ba gu suura kua ga wɔri.

⁹ Ma ba gen wēru yaba
 ba taabu doke
 ba gu səri diru garu sɔɔ.
 Yen biru ba ka gu da Babilonin sina bokon mi.
 Ma ba gu kenusi
 sere ba ñ maa gen kukiribu nɔɔmɔ Isireliban guunɔ.
¹⁰ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
 ben mero u sɔawa nge resɛm
 ye ba duura daa toran bɔkuɔ.
 Resɛm ye, ya ra ma.
 Ya maa kɔasi yiba nim mɛ ya waamɔn sɔ.
¹¹ Ya kɔasi damgii mɔ yi ba koo kpī bu ka sina deki ko.
 Ya waabu wā, yen gunum ka yen kɔasi dabinun sɔ.
¹² Adama ba ye wuka ka mɔru
 ba sura temɔ.
 Woo ge ga wee sɔɔ yari yerun di,
 ga yen marum gberasia.
 Yen kɔasi damgii yi, yi gbera yi dɔɔ mwaara.
¹³ Tē ya gire tem gbebum sɔɔ
 mi gāanu ku ra kpi.
¹⁴ Ma dɔɔ u yara saa yen kɔasin di
 u yen marum mwa.
 Ya ñ maa kɔasa damgia mɔ
 ye ya koo ko sina deka.
 Womu geni ga sɔawa gɔɔ wuri. Geya ba ko n da ko bà n gɔɔ wuri mɔ.

Isireliba

ba Yinni Gusunɔ seesi

20

¹ Sanam mɛ Isireliba ba wāa yoru sɔɔ Babiloniɔ, yoo ten wɔɔ nɔɔba yirusen suru nɔɔbusen sɔɔ wɔkuruse sɔɔra ben guro gurobu gabu ba na Esekielin mi u ka bu bikiaru kua Yinni Gusunɔn mi. Ma ba na ba sina win wuswaaɔ. ² Yera Yinni Gusunɔ u nɛɛ, ³ tɔnun bii, a tɔn beni sɔɔwɔ a nɛɛ, ameniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na nɛɛ, n ñ Isireliba ba nawa bu ka nen kīru bikia? Sere ka nen wāaru na ñ wuramɔ bu man gāanu bikia.

⁴ Tē a sɔɔru koowo a ka bu siri. A bu yaayasio kom kɔsum mɛ ben baababa ba man kua. ⁵ Ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ wee. Na nɛɛ, sanam mɛ na be, Isireliba gɔsa be, be ba sɔa Yakɔbun bweseru na bu nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔri. Ma na bu tii sɔɔsi Egibitiɔ, na bu sɔɔwa na nɛɛ, nɛna na ko n sɔa ben Yinni. ⁶ Yen dɔma tera na bu nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔri na nɛɛ, kon bu yara Egibitin di. Kpa n ka bu da tem mɛ na bu gɔsia sɔɔ mi tim ka bom mu yiba. Tem mɛ, mu sɔawa mɛ mu tem kpuro buram kere. ⁷ Na bu sɔɔwa na nɛɛ, baawure u win būu ge u kɔde sɔa derio kpa u ku raa tii disi doke ka Egibitin būu ni. Domi nɛna na sɔa Gusunɔ ben Yinni.

⁸ Ka mɛ, ba man seesi ba yina bu man swaa daki. Ben goo kun būu ni deri, ñ sɔɔ ben kɔde wāa. Ba ñ Egibitin būu ni deri. Ma na bwisika n bu mɔru kpuro seesi n bu wəri Egibitiɔ. ⁹ Adama na bu deri, domi na ñ kī nen yīsiru tu sankira bwese tukunun suunu sɔɔ yèn sɔ na tii bwese tuku ni sɔɔsi ¹⁰ sanam mɛ na Isireliba yara Egibitin di na ka da gbaburɔ. ¹¹ Ma na bu sɔɔwa ye ba koo ko ka sere nen woodaba ye ba koo swī ba n ka wāa. ¹² Na bu tɔɔ wɛrarugiru wē ta n sɔa yīreru te ta sɔɔsimɔ ma nɛ, Yinni Gusunɔwa na bu wuna nɛnɛm. ¹³ Adama be Isireliba ba man seesi gbaburɔ ba ñ nen woodaba ka nen gere mɛm nɔɔwɛ ye bà n swī ba ko n wāaru mɔ. Mɛya ba ñ maa nen tɔɔ wɛrarugiru mɛm nɔɔwɛ sere na bwisika n ka bu mɔru ko n bu kpeerasia gbaburɔ. ¹⁴ Adama nà n ye kua, bwese tukunu nu koo nen yīsiru gem, nìn nɔni biru na bu yara Egibitin di. ¹⁵ Yen

sōna gbaburō na nōmu sua na bōrua na nē, na ñ maa ka bu dōo tem buram mē sōo, mi tim ka bom mu kokumō mē na bu nōo mwēeru kua. ¹⁶ Domi ba ñ nen woodaba ka nen gere mēm nōowē. Mēya ba maa nen tōo wērarugii te disi doke yèn sō ben gōru ga woo būnun mi gia. ¹⁷ Ka mē, na ben wōnwōndu wa na ñ bu go gbaburō.

Isireliba ba ñ ben

mēm nōobu sariru deri

¹⁸ Na ben bibu sōowa gbaburō na nē, bu ku ben baababan yira swīi, bu ku ko ye ba bu sōowa, bu ku maa tii disi koosi ka ben būnu. ¹⁹ Adama bu nē Gusunō ben Yinnin woodaba ka nen gere swīiyō kpa bu ka ye kpuro sōmburu ko. ²⁰ Bu nen tōo wērarugiru wunō nenem kpa ta n sāa yīreru nē ka ben baa sōo, te ba koo ka gia ma na sāawa Gusunō ben Yinni. ²¹ Adama ka mē, bii be, ba man seesi, ba ñ nen woodaba ka nen gere mēm nōowē ye bà n swīi ba ko n wāaru mō. Ba nen tōo wērarugiru disi doke. Ma na bwisika n ka bu nen mōru seesi gbaburu mi. ²² Adama bwese tukunu nu ku ka nen yīsiru gem sō, na ñ bu gāanu kue. Domi bwese nin wuswaaōra na be, Isireliba yara Egibitin di. ²³ Gbaburu miya na nōma sua wōllō na bōrua na nē, kon bu yarinasia bwesenu sōo ka tem tukumō. ²⁴ Domi ba ñ nen woodaba ka nen gere mēm nōowē. Ma ba nen tōo wērarugii te disi doke. Ma ba ben kōde doke ben baababan būnu sōo. ²⁵ Nēna na maa bu wooda wē ye ya ñ bu gea maruammē ka ye ya ñ bu wāaru wēemō. ²⁶ Na dera ba disi duura ye ba ka ben bii gbiikobu yāku dōo mwaaruguru mō, kpa nanum bu mwa kpa bu gia ma nēna na sāa Yinni Gusunō.

Gusunō u koo Isireliban

būu sāaru kpeesia

²⁷ Yinni Gusunō u nē, tōnun bii, a Isireliba sōowō a nē, wee ye nē, Yinni Gusunō na gerumō. Na nē, ben baababan tii ba man tora, ba ñ nen arukawani yibie. ²⁸ Na ka bu da tem mē sōo mē na bu nōo mwēeru kua na sire ka bōri. Miya ba ben bine doke gungunu gia ka dāa kubenu gia. Ma ye kpuro ya kua ben būu yāku yenu. Miya ba ra yāku dōo mwaaruginu ko ka sere ni ba ra ko ka gberun dīanu ka tam kpa bu turare dōo doke. Ye kpuro ya dera nen mōru seewa. ²⁹ Ma na bu bikia na nē, mba gunguu ni, nìn mi i ra n naamō. Saa yen dōma ten di, ba ben yāku yenu sokumō gungunu. ³⁰ Yen sō, a bu sōowō a nē, ameniwa nē, Yinni Gusunō na gerua. Na nē, bu ku tii disi koosi nge ben baababa. Bu ku maa būnu gasiri bu sā. ³¹ Wee tē, ba tii disi mō ba būnu gasirimō ba ka nu kēnu daawammē ma ba ka nu ben bibu yāku kuammē. Yera ba tamaa ba koo bikiaru ko nen mi? Aawo, sere ka nen wāaru na ñ wuramō bu bikiaru ko nen mi. Nē, Yinni Gusunōwa na yeni gerua. ³² Ba tamaa ba koo ko nge bwese ni nu tie, kpa ba n dānu ka kpenu sāmō. Adama n ñ koorō. ³³ Sere ka nen wāaru ka dama kon bu wōri kpa n bu seesi, kpa na n bandu dii be sōo. ³⁴ Kon bu yara bwese tuku nin suunu sōon di mi ba yarine kpa n bu mēna n bu nen dam ka nen mōru sōosi. ³⁵ Kon ka bu da gbaburō be tōna mi goo kun wāa. Miya kon bu siri. ³⁶ Kon bu siri nge mē na ben sikadoba siri gbaburō sanam mē ba wee Egibitin di. Nē, Yinni Gusunōwa na yeni gerua. ³⁷ Saa ye sōo, kon bu tilasi ko ka sēna ba n ka sāa nge nen yāa gōo kpa bu arukawani ye mēm nōowa ye na ka bu bōkua. ³⁸ Kon bu wuna ben suunu sōon di be ba man seesi ka be ba sāa tōn kōsobu kpa n bu yara tem mi ba wāan di. Adama ba ñ dōo Isireliō. Saa ye sōora be, Isireliba ba koo gia ma nēna na sāa Yinni Gusunō. ³⁹ Tē, wee ye nē, Yinni Gusunō na maa gerua ben sō. Na nē, bu doo bu ben būnu sā. Adama amen biru, ba koo man mēm nōowa. Ba ñ maa nen yīsiru sankumō ka ben būu sāaru. ⁴⁰ Domi Isireliba kpurowa ba koo man sā Isirelin guurō te na gōsa nen sō. Miya kon ka bu nōnu geu mēeri. Kpa n bu yāku ni bikia ka kēe gee ni ba sōoru kua nen sō. ⁴¹ Nā n bu yara bwese tukunun suunu sōon di mi ba raa yarine ma na bu mēnama, saa yera kon bu mwa nge yāku nubu duroruguru. Bwese tuku ni, nū n wa mē, kpa nu gia ma nēna Yinni Gusunō Dēero. ⁴² Mēya ben tii ba koo gia ma nēna na sāa Yinni Gusunō nā n bu kpara na ka da Isireliō mi na ben baababa nōo mwēeru kua. ⁴³ Ba koo bwisiku daa kōsa ye ba kua yellu, yē sōo ba tii disi doke kpa bu tii tusi kōsa ye ba kuan sō. ⁴⁴ Saa ye sōo, ba koo gia ma nēna na sāa Yinni Gusunō nā n bu

sɛyasia nen yisirun bɛɛɛn sɔ̄. N n̄ mɔ̄ ben daa kɔ̄sa ye ba kuan sɔ̄. Nɛ, Yinni Gusunɔ̄wa na yeni gerua.

Labaari kɔ̄sa Isireliban sɔ̄

21

¹ Yinni Gusunɔ̄ u gerua u nɛɛ, ² tɔ̄nun bii, a mɛɛrio sɔ̄o yɛsan nɔ̄m dwarɔ̄, kpa a bu gerusi be ba wɔ̄a dɔ̄a sɔ̄o mi. ³ A de bu nen gari swaa daki yi kon gere dɔ̄a sɔ̄o ge ga wɔ̄a sɔ̄o yɛsan nɔ̄m dwaru gia mi. A nɛɛ, kon gu dɔ̄o doke, kpa dɔ̄o wi, u dɔ̄a bekunu ka gbebunu mwa. Dɔ̄o wi, kun gbimɔ̄. Tɔ̄mbu kpurowa ba koo dɔ̄o soora saa sɔ̄o yɛsan nɔ̄m dwarun di n ka da nɔ̄m geuɔ̄. ⁴ Tɔ̄mbu kpurowa ba koo wa ma nɛ, Yinni Gusunɔ̄wa na dɔ̄o wi sɔ̄rua, u n̄ maa gbimɔ̄.

⁵ Ma Esekieli u Yinni Gusunɔ̄ sɔ̄ɔwa u nɛɛ, wee ba ra n ka man wɔ̄ki ba n mɔ̄, suka na ra n bu kuammɛ.

⁶ Ma Yinni Gusunɔ̄ u n̄n sɔ̄ɔwa u nɛɛ, ⁷ wunɛ, tɔ̄nun bii, a mɛɛrio Yerusalemu gia kpa a Isirelin tem ka mɛn sɔ̄a yenu gerusi. ⁸ A Isireliba sɔ̄ɔwɔ̄ a nɛɛ, wee ye na gerumɔ̄ ben sɔ̄. Na nɛɛ, kon bu deema, kpa n nen takobi woma yen kararun di kpa n gemgii ka tɔ̄n kɔ̄so go. ⁹ Kon bɛɛ kpuro kpeerasia. Yen sɔ̄na kon nen takobi woma saa yen kararun di, kpa n tɔ̄mbu go saa sɔ̄o yɛsan nɔ̄m dwaru gian di n ka da nɔ̄m geuɔ̄. ¹⁰ Tɔ̄mbu kpuro ba koo gia ma na nen takobi woma saa yen kararun di, na n̄ maa ye wesiamɔ̄ mi. ¹¹ Yen sɔ̄, wunɛ tɔ̄nun bii, a yɔ̄aro a weeweenu ko nge w̄n gabu ga bɔ̄ra. ¹² Bɔ̄ n nun bikia mban sɔ̄na a weeweenu mɔ̄, kaa bu wisiwa a nɛɛ, labaari kɔ̄sa a nua. Ya koo maa tunuma. Kpa tɔ̄mbun toronu nu kara. Ba koo gɔ̄ma dwiia. Kpa ben wɔ̄rugɔ̄ru tu kpe, bu d̄uunu soona. Wee, ya koo na ya mam tunuma. Nɛ, Yinni Gusunɔ̄wa na yeni gerua.

Takobi ya wee

¹³ Yinni Gusunɔ̄ u maa nɛɛ, ¹⁴ wunɛ tɔ̄nun bii, a tɔ̄mbu gerusio. A bu sɔ̄ɔwɔ̄ ye nɛ, Yinni Gusunɔ̄ na gerua. Na nɛɛ,

takobi gaa wee ya wee,
ya nɔ̄o dɛɛrawa mam mam.

¹⁵ Ya ballimɔ̄,
yera ba koo ka tɔ̄mbu go.

I tamaa bɛɛn bandu ta n̄ kpeemɔ̄ *,

¹⁶ adama ba takobi ye nɔ̄o dɛɛrawa ba neni.

Ba ye tɔ̄n gowo nɔ̄mu berie.

¹⁷ A gbɔ̄ro, kpa a weeweenu ko, wunɛ tɔ̄nun bii.

Domi ba ye nen tɔ̄mbu Isireliba ka ben sinambu suesi.

¹⁸ Wee ba be kpuro yiberɛba nɔ̄mu beria.

A wunɛn nɔ̄ma bɔ̄kuo,

nɔ̄ni swɔ̄a bakara wee.

Bɛɛn bandu t̄a n wɔ̄ruma maa ni.

Nɛ, Yinni Gusunɔ̄wa na yeni gerua †.

¹⁹ Tɛ wunɛ tɔ̄nun bii, a bu gerusio.

A taka koowo nɔ̄n teeru,

yen biru nɔ̄n yiru, yen biru nɔ̄n ita,

a ka takobi yen dam sɔ̄osi.

Domi ya sɔ̄awa takobi

ye ya ka gɔ̄o wee.

Gɔ̄o bokowa ya ka wee baaman di.

²⁰ Ya baawuren wɔ̄rugɔ̄run dam buamɔ̄.

Ya dera ba wɔ̄rukumɔ̄.

Wee na dera ya wɔ̄a baawuren kɔ̄nnɔ̄wɔ̄.

Wee ya ballimɔ̄ nge guru maakinu,

* 21:15 - Naa sin suku Heberum sɔ̄o mu n̄ dɛɛre. † 21:18 - Naa sin sukum ka Heberum mu n̄ dɛɛre.

ya sɔɔru sãa yu ka go.

²¹ Na maa ye sɔɔmɔ na mɔ,

yu soowo nɔm geu gia, kpa yu wura nɔm dwareu gia.

Takobi nɔɔ durora wunɛ,

a doo mi ba nun tii.

²² Nɛ, Yinni Gusunɔn tii, kon taka ko kpa n nen mɔru kpuro sɔɔsi mam mam sere yu ka sara. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Babilonin sina boko

u koo Yerusalemu wɔri

²³ Yinni Gusunɔ u kpam gerua u nɛɛ, ²⁴ wunɛ tɔnun bii, a swaa yiru yabo ye ya koo sɔɔsi mɔn di Babilonin sina boko u koo ka tabu duuma. A de ye yiru ye, yu yari wuu teun di kpa a yen baayere yireru ko yu ka sɔɔsi wuu gɛn mi ya dɔɔ. ²⁵ Kaa swaa yiru ye kowa, tia ya n dɔɔ Raba gia, ye ba koo swii bu ka Amɔniba tabu wɔri, tia maa Yerusalemu gia ye ba koo swii bu ka Yudaba tabu wɔri. ²⁶ Domi wee Babilonin sina boko u wãa swaa yiru yen kɛɛnanɔ u bikiaru mɔ bũu ni ba mɔ Terafimun mi, ka sɛɛnu ka yaa woru. ²⁷ Ma bikia te, ta Yerusalemu sɔɔsi win nɔm geu sɔɔ. Tɛ, u koo wooda wɛ bu Yerusalemu wɔri ba n tabun kuuki mɔ. U koo tabu yãnu yi yi Yerusalemun kɔnnɔsɔ. Kpa bu gungunu ka kuku yenu ko mi, bu ka ye wɔri. ²⁸ Adama Yerusalemugibu ba tamaa win bikia ten gari yi ñ sãa gem. Domi ba tamaa u koo bu deri arukawani ye ba ka nùn bɔkuan sɔ. Adama u ñ ben toranu duari. Yen sɔ, u koo bu wɔri. ²⁹ Yen sɔna nɛ, Yinni Gusunɔ na bu sɔɔmɔ na mɔ, wee ben mɛm nɔɔbu sari te ta sɔɔsiramɔ ben daa sɔɔ, ta man ben toranu yaayasiamɔ ma nu bu taare wɛɛmɔ. Ba ñ maa nu deri. Yen sɔ, kon bu nɔmu doke n mwa.

³⁰ Wunɛ maa Isireliban kparo, wunen tɔra turuku mɔ. Wunen toranu nu den tura mɛ. ³¹ Ba koo wunen sina furɔ pota. Gãanu koo kɔsi. Be ba tii kawe ba koo walle suara. Kpa be ba tii sue bu wɔruma. ³² Kon de Yerusalemu yu ko bansu mam mam. Ya koo koorawa saa ye wi kon yen dam wɛ u tunuma.

Ba koo Amɔniba tabu wɔri

³³ Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, wunɛ tɔnun bii, a Amɔniba gerusio ben kom kɔsum mɛ ba Isireliba kuan sɔ. A bu sɔɔwɔ a nɛɛ, wee, ba takobi nɔɔ dɛɛra ya ballimɔ ya bu mara yu go. ³⁴ Ben kãsi weesugii ni ka gari weesugii yin sɔ, ba koo bu gowa nge tɔn kɔsobu be ba wiru bɔɔra. Domi ben tɔra turuku mɔ, ben toranu nu den tura mɛ. ³⁵ Bu ben takobiba wesio ben karanɔ. Kon bu siri mi ba bu mara. ³⁶ Kon bu mɔru seesi n bu wure nge dɔɔ kpa n bu tɔmbu nɔmu beria be ba koo bu wɔri ka dam bu kam koosia. ³⁷ Kon de dɔɔ u bu di, kpa ben yem mu yari ben tem suunu sɔɔ. Ba ñ maa bu yaayamɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yerusalemugibun daa kɔsa

22

¹ Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ, ² wunɛ tɔnun bii, a sɔɔru koowo a ka Yerusalemugibu siri be ba sãa tɔn gowobu mi. A ku sika ko. A de bu bwisiku ben daa kɔsa ye ba kuan sɔ. ³ A bu sɔɔwɔ a nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. Wee ba tɔmbu goomɔ. Yera ya koo de ben wuu Yerusalemun tii yu kam ko. Wee ba bwãarokunu sekumɔ ma ba ben tem disi doke. ⁴ Tɔn be ba go mi, ben taarewa. Ba tii disi doke ye ba ka tii bwãarokunu kua. Nge mɛya ba ka ben wãarun tɔnu kawa. Yen sɔna kon de bwese tukunu nu bu yɛɛ. ⁵ Be ba toma ka be ba wãa turuku ba koo bu yɛɛ yèn sɔ ben wuu Yerusalemun yisira bɛɛre bia, ma ya burisire.

⁶ Wee be, Isireliban sinambu ba tɔmbu dam dɔremɔ ba goomɔ Yerusalemu ye sɔɔ. ⁷ Ma yen tɔmbu ba ben mɛrobu ka ben tundobu gɛma. Gaba sɔbu dam dɔremɔ. Gaba maa gobekuba ka gɔminibu taki dimɔ. ⁸ Tɔmbu ba ñ nen sãa yeru daabu kɔ. Ba ñ maa kɔ bu nen tɔɔ wɛrarugiru mɛm nɔɔwa. ⁹ Gaba wãa ba ben winsim kɔsa gerumɔ bu ka nùn go. Mɛya maa tɔmbu ba ra bũnun dɔnanu di gungunun wɔllɔ kpa ba n sekuru sari kookoosu mɔ. ¹⁰ Gabu ba wãa ba ra ka ben tondon kurɔbu kpunɛ. Gabu ba ra mam tɔn kurɔbu

gabe sanam me ba yasa mɔ. ¹¹ Gaba maa wãa ba sakararu mɔ ka ben bensim kurɔbu, ñ kun me ka ben biin kurɔ ñ kun me ka ben sesu tundo turosibu. ¹² Gaba maa wãa be ba ra wure bu gobi mwa bu ka tɔmbu go. Gaba wãa ba ra are beke kasu bà n ben winsim gobi bɔkura. Gaba wãa be ba ben winsim taki dimɔ bu ka gobi ko. Ma ba ne, Yinni Gusunɔ duari mam mam. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

¹³ Wee kon bu so be, Yerusalemugibu ben gbena ka tɔn be ba gon sɔ. ¹⁴ Nà n bu wɔri yen tɔɔ te, ba ñ ko n maa dam ka mwia mɔ. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. Ya koo maa kooru. ¹⁵ Kon de bu yarina ba n wãa bwese tukunu sɔɔ. Kpa bu da baama. Nge meya kon ka ben disi yi wuna Yerusalemu ye sɔɔn di. ¹⁶ Bwese ni nu tie, nu koo bu gem. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma nena na sãa Yinni Gusunɔ.

¹⁷ Yen biru, Yinni Gusunɔ u maa nee, ¹⁸ tɔnun bii, wee nen nɔni sɔɔ Isireliba ba sãa nge sii bisu ñ kun me nge sii gandu ñ kun me nge sii kpikisu ñ kun me nge pɛerum ñ kun me nge sii wɔkusu si ba doke sɔwatia sɔɔ bu ka su sɔwa. Ba sãawa nge sii geesun bisu. ¹⁹ Yen sɔna ne, Yinni Gusunɔ na nee, kon bu menna Yerusalemu sɔɔ. ²⁰ Nge me ba ra sii geesu ka sii gandu ka sii wɔkusu ka sii kpikisu ka sii pɛerum menna bu doke sɔwatia sɔɔ, kpa bu dɔɔ doke su ka yanda, nge meya kon bu menna nen mɔru sɔɔ, kpa n bu deri bu yanda. ²¹ Kon bu menna sube teeru sɔɔ, kpa n bu kpɛe nen mɔrun sundu sɔɔ kpa bu yanda nge sisu. ²² Nge me sii geesu su ra yande dɔɔ sɔɔ, nge meya ben tii ba koo yanda Yerusalemun suunu sɔɔ. Saa yera ba koo gia ma na ka bu mɔru seewa.

²³ Yinni Gusunɔ u maa gerua u nee, ²⁴ tɔnun bii, a Yerusalemugibu sɔɔwɔ a nee, ben tem mu sãawa nge mi gura ku ra ne. Yen sɔ, kon de mu kam ko nen mɔrun saa sɔɔ. ²⁵ Ben sɔmɔbu ba sãawa nge gbee sinan si su kukirimɔ sanam me su yaa wa su sɛre. Domi ba tɔmbu goomɔ. Ma ba gabun gobi ka dukia wɔramɔ. Ma ba derimɔ kurɔ gɔminibu ba dabiamɔ. ²⁶ Ben yãku kowobu ba ku ra nen woodaba mem nɔwɛ. Ba ku ra maa nen sãa yeru beere wɛ. Ba ku ra wunane ye ya sãa negia ka ye ya ñ sãa negia. Ba ku ra maa tɔmbu sɔɔsi ye ya deere ka ye ya ñ deere. Ba ku ra mam nen tɔɔ wɛrarugii te mem nɔwɛ. Ye kpuro sɔɔra ba ku ra man beere wɛ. ²⁷ Ben sinambu ba sãawa nge gbeku ye. Domi ba tɔmbu goomɔ bu wa bu ka ben bine suresia. ²⁸ Ben sɔmɔbu ba ye kpuro wukirimɔ nge gãa ni ba soo tɛeni. Wee ba bu kãsi weesuginu ka gari weesugii sɔɔmɔ. Ba gerumɔ ba mɔ, gari yi ba tɔmbu sɔɔmɔ yi weewa nen min di. N deema ne, Yinni Gusunɔ na ñ bu gãanu sɔɔwa. ²⁹ Tem men tɔmbu ba dam dɔrenamɔ ba gbenimɔ ba sãarobu ka be ba ñ dam mɔ taaremɔ. Ma ba sɔbu taki dimɔ ba gem biramɔ. ³⁰ Wee na goo kasu ben suunu sɔɔ u gbãraru bani u ka sikerena, ñ kun me u yɔra kururu mi, u ka tem me yina n ku ka mu kam koosia. Adama na ñ goo wa. ³¹ Kon bu mɔru seesiwa. Na ñ yɔramɔ sere nen mɔru yu ka kpe. Kon de bu bu ben daan are kɔsie. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Samari ya sãa nge kurɔ tano

23

¹ Yinni Gusunɔ u nee, ² tɔnun bii, kurɔbu yiruwa ba wãa be kpuro mero turo. ³ Ma ba da ba kurɔ tanaru di Egibitiɔ ben wɔndiaru sɔɔ. Miya ba ben bwãsu sɛkura. Ba ben toronu bɔkasi. ⁴ Mɔɔn yisira Ohola. Wɔnɔgira maa Oholiba. Ohola u sãawa Samari. Oholiba u maa sãa Yerusalemu. Na bu sua kurɔbu ma ba man bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marua. ⁵ Ohola wi, u kua naane sarirugii, u kurɔ tanaru wɔri. Ma u Asirigibu kãa too too be ba wãa win bɔkuɔ. ⁶ Tɔn be, ba yãa wunɔmginu doke domi ba sãawa tem yɛrobu ka siri kowobu. Ba sãawa aluwaasi durɔ burabu. Ma ba maasɔru yɛ. ⁷ Beya Ohola u tii wɛ. Be ba sãa Asirin wirugibu mi, be kpurowa u ka sakararu kua. U bu kãa too sere u ben bũnu sãwa. ⁸ U ñ win sakara te deri te u raa kua Egibitiɔ. Domi sanam me u sãa wɔndia, ba ra n ka nùn kpunamɔ ba n win bwãsu babirimɔ, ma ba nùn sakararu kpɛe. ⁹ Yen sɔna na nùn deri win kĩnasi Asirigii ben nɔmuɔ. ¹⁰ Ma ba win yãnu potira ba nùn yɔsu tereru. Ma ba win bibu gura ba ka doona. Yen biru ba win tii go ka takobi. U sɛyiasiabu wa bi bu kua seeda tɔn kurɔ be ba tien sɔ.

Yerusalemu ya sakararu kua

¹¹ Yinni Gusunə u maa nɛɛ, Oholan wənə Oholiba u win məən sakara kookoo si wa. Ka mɛ, wigira ta boya sere ta ɛ ka nəw gerurə. ¹² Ma win tii u Asirin tem yērobu kīa ka ben siri kowobu. Tən be, ba sāawa aluwaasi durə burabu. Ba yāa buranu doke, ba maa maasəru yē. ¹³ Nɛ, Yinni Gusunə na wa ma Oholiban tii u disi mə. Be kpuro swaa tia yera ba swīi mi. ¹⁴ Oholiba wi, u mam kua ye ya sakararu kere. Səw teeru u təmbun weenasibu wa ba yorusi gani səw. Ba bu kuawa ka gāa swāanu. Tən be, ba sāawa Babilonigibu. ¹⁵ Ba kpaki sēke pəraə, ma ba dawani nənɛi bwese bwesekagii bəkua wirə. Be kpuro ba sāawa nge sinambu ba ka Babilonigibu weenɛ. ¹⁶ Ye u bu wa mɛ, yera u bu kīa sere u səməbu gəra Babiloni mi. ¹⁷ Ma ba na win mi ba ka nən kpuna ba nən sakararu kpɛɛ sere win bwēra yəwə ben min di. ¹⁸ U win sakara te səsisi batuma səw. Ma nən gəru ga doona win min di nge mɛ ga raa doona win məən min di. ¹⁹ Ka mɛ, u sakara te mə u dəwə nge mɛ u kua win wəndiarun saa səw Egibitiə, ²⁰ mi u tii kurə dama kowobu wē be ba ra n kurəbu yəwə nge ketəkunu ɛ kun mɛ nge dumi.

Yerusalemun sɛɛyasiabu

²¹ Yinni Gusunə u maa nɛɛ, Oholiba, wee a maa wure a wura sekuru sariru səw te a raa kua wunen wəndiaru səw sanam mɛ a dera Egibitigibu ba wunen bwāsu babura. ²² Wee ye nɛ, Yinni Gusunə na gerumə. Kon de wunen yellun kīnasi be a tusa mi tē bu nun seesi kpa bu na baama kpuron di bu nun wəri. ²³ Beya Babilonigibu ka Pekodigibu ka Koagibu ka sere maa Asirigibu. Ben aluwaasi durə burə be ka ben tem yērobu ka ben sinambu ka ben tabu durəbu be kpuro ba yəwə dumin wəllə. ²⁴ Wee ba nun wərim wee ba tabu yānu neni ka tabu kəkəba yi dumi gawe. Ba menna ba dabi ba ka nun sikerene yam kpuro. Be kpuro ba sii furəsu doke ma ba tɛrenu neni. Kon bu siribu nəmu səndia kpa bu nun siri ka ben wooda. ²⁵ Kon nun məru seesi kpa n de bu nun wəri ka dam. Ba koo wunen wēru ka wunen swasu bəəri kpa bu nun dakura tabu səw, kpa bu wunen bibu gura. Be ba tiara kpa bu be dəwə meni. ²⁶ Ba koo wunen yānu gura kpa bu wunen bura yānu wuna. ²⁷ Kon wunen sekuru sariru kpeesia te a mə saa yee yellun di Egibitiə. Wunen nənɛi kun maa wurə ben mi gia. A ɛ maa bu yaayamə.

²⁸ Nɛ, Yinni Gusunə na nɛɛ, wee na nun bəri be a tusan nəmuə, bən mi wunen bwēra kun maa wāa. ²⁹ Ba koo nun nənɛi sɛ tusirun sɛ kpa bu wunen dukia gura bu nun deri ka nəm dira basi mam mam. Wunen sekuru sariru ka wunen sakara te, ta koo səsira. ³⁰ Ye kpurowa ya koo nun deema domi a ka bwese tukunu sakararu kua ma a tii disi doke bīu sāarun swaa səw. ³¹ A wunen məən yira swīi. Yen sənə kon de a nən mərun nərə ye nə nge wi. ³² Nɛ, Yinni Gusunə na maa nɛɛ,

kaa ka nərə ye nə

ye wunen məw u ka nərə.

Nərə ye, ya yasu, ya maa dēu.

Yera ya koo de bu nun yēɛ

bu yaakoru koosi.

Nərə ye, ya nən məru yibawa sere ka nəwəw.

³³ Ya koo nun go nge tam

kpa yu nun nənɛi sɛ.

Nərə ye, ya ra ka nuku sankiranu ka kam kobu nɛwa.

Yera wunen məw Samari u nərə.

³⁴ Kaa ye nəwa mam mam

sere a ye kərə ka donnu

kpa a wunen tororu mɛera ko ka yen kēki.

Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

³⁵ Wee a man duari ma a man deri. Tē, a wunen sekuru sarirun are səwəw.

Gusunə u Yerusalemu

ka Samari taare wē

³⁶ Yinni Gusunə u maa man səwəw u nɛɛ, tənun bii, a Oholə ka Oholiba sirio. A bu səwəw kōsa ye ba kua. ³⁷ Wee ba sāawa kurə sakara kowobu ma ben nəma yem yiba.

Domi ba da ba bũnu sãamə ma ba ka ben bibu yāku dɔɔ mwaararuginu m̀. N deema nena ba raa bii be wē. ³⁸ Wee ye ba maa man kua. Ba nen sãa yeru disi doke, ma ba ñ nen tɔɔ wērarugirun wooda mem nɔwē. ³⁹ Domi dɔma te ba dua nen sãa yerɔ ba ka ben bibu bũu yākunu kua ma ba tu disi doke. Yenin bwesera ba kua nen sãa yerun sɔwɔ. ⁴⁰ Yen biru, ba maa sɔmɔbu gɔra bu bu durɔbu kasuama saa tontonden di. Ma durɔ be, ba seema ba na. Saa yera ba wobura ma ba kiro doke ma ba ben bura yānu doke durɔ ben sɔ. ⁴¹ Ma ba da ba sina kita buranu sɔɔ. Tabulu ya yii ben wuswaaɔ yèn wɔllɔ ba nen turare ye ba ra dɔɔ doke ka gum nubu durorugim sɔndi. ⁴² Ma tɔn dabira bu naawa te ta ñ gāanun bwisikunu mɔ, ta wure. Tɔn be, ba sãawa Sebagibu be ba na saa gɔbaburun di. Ma ba kurɔ be sumi dokea nɔm wīnɔ, ma ba maa bu sina furɔ burasu dokea winɔ. ⁴³ Yera na nɛɛ, baa ka wi u tɔkɔ kua sakara te sɔɔ, u ko n tu m̀wa u n dɔɔ? Durɔba ko n maa nùn naawamme? ⁴⁴ Wee durɔbu ba ra nɛ bu ka nùn dendi nge kurɔ tanɔ. Nge meya ba Ohola ka Oholiba kua be, be ba sankire. ⁴⁵ Adama gemgibu ba koo kurɔ be siri bu bu taare wē ben sakararun sɔ ka tɔn be ba gon sɔ. Domi ben nɔma ya yem yiba.

⁴⁶ Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na nɛɛ, kon de tɔn dabiru tu da tu bu wəri kpa tu bu nɔni swāaru kpɛɛ, kpa tu ben dukia gura. ⁴⁷ Kpa tu bu kpenu kasuku tu go, kpa tu bu bɔtiri ka takobi. Kpa tu ben bibu go tu ben yenusu dɔɔ meniki. ⁴⁸ Nge meya kon ka sakararu kpeesia tem mɛ sɔɔ. Kon tɔn kurɔ baawure sɔ u ku maa ben maabu yiru yen yira swii. ⁴⁹ Domi ba sakararu kua ba bũnu sãawa. Yen sɔ, ba koo ben toranun are sɔbe. Nge meya ba koo ka gia ma nena na sãa Yinni Gusunɔ.

Yerusalemu ya sãa

nge weke te ta wuuru diira

24

¹ Isireliban yorun wɔɔ nɔɔba nnesen suru wɔkurusen sɔɔ wɔkuruse sɔɔra Yinni Gusunɔ u Esekieli sɔɔwa u nɛɛ, ² wunɛ tɔnun bii, a gisɔn tɔɔ te yoruo. Domi gisɔra Babilonin sina boko u koo Yerusalemu tarusim tore. ³ A nen tɔmbu mem nɔɔ sari be mɔn teni sɔɔwɔ a ka bu kiro ko. A nɛɛ, nena na nun yiire na nɛɛ, a sii wekeru suo kpa a tu nim doke.

⁴ Kpa a yaa taarun yaa gea ka yaa nɔmun yaa gea sua a doke mi. Yen biru, kpa a yaa kuku bɔrɔkɔba sɔndi yen wɔllɔ.

⁵ A maa yāa geeru gɔsio wunen yāa gɔɔn di kpa a ten yaa doke weke te sɔɔ.

Kpa a doo dāa doke

a yaa ye kpuro yike yu ye sere ka yen kukunɔ.

⁶ Kpa a yaa ye wuna tia tia.

Baa yen tia a ku ra deri mi.

Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua.

Na nɛɛ, Yerusalemu ya sãawa bɔrura yen tɔn goberun sɔ.

Ya sãawa nge sii weke te ta wuuru diire,

te ba ñ kpɛ bu tea bu naamwɛ.

⁷ Yem mɛ Yerusalemu ya yari mi, mu wāawa yen suunu sɔɔ.

Ya mu yariwa kperu wɔllɔ,

n ñ mɔ tem dira sɔɔ tua yu sere mu wukiri.

⁸ Tɛ kon yem mɛ deri kpee ten wɔllu mi,

mi mu ñ berurɔ,

kpa nen mɔru yu ku ka se

n Yerusalemu ye mɔru kɔsie.

⁹ Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,

Yerusalemu ya sãawa bɔrura yen tɔn goberun sɔ.

Nen tii kon dāa sube bakaru ko.

¹⁰ A dāa taasio kpa a dāo doke
kpa a de yaa ye, yu ye metε metε.
A ye kpee yānu dokeo
kpa a de yen kukunu nu dāo mwaara mam mam.

¹¹ Yen biru, a weke dii te sōndio dāo gēε sōo
sere tu swīa tu swēra.
Kpa disi ni nu raa wāa te sōo nu kpe
ta kun maa wuuru diire.

¹² Ka mε, kookari ye, ya koo kam kowa, domi dāo kun kpē u wuu diiram men bweseru
kpeesia. ¹³ Nge mεya Yerusalemu ya disi duura yen tora ni ya kuan sō. Wee na kīa n ye
dεerasia adama ya n wure. Yen sō tē, ya n maa kpē yu dεera sere nen mōru yu ka sure.

¹⁴ Ne, Yinni Gusunōwa na yeni gerua. Kon ye siriwa nge mε yen daa ya ne, na n yen
wōnwōndu mō. Ya koo maa kōora. Kon ye kowa na n sika mō. Na n biru wuramō.

Esekielin kurōn gōo

¹⁵ Yinni Gusunō u Esekieli sōōwa u neε, ¹⁶ tōnun bii, kon nun wi a kīru bo goori subaru
sōo. Adama a n yēron gōo yeru mō. A n win gōo sinamō. A n maa gōo sumō win sō. ¹⁷ A
weeweenu koowo wunen tii sōo a ku de goo u nō. A ku gōo sina. A wunen dawani bōkuo
kpa a wunen baranu doke nge mε a ra ko. A ku wunen wuswaa wukiri. A ku maa gōo
dīanu di.

¹⁸ Yera Esekieli u ye tōmbu sōōwa bururu ma yen yoka win kurō u kpuna u gu. Yen
sisiru bururu ma u kua nge mε Yinni Gusunō u nūn yiire. ¹⁹ Yera tōmbu ba nūn bikiamō
ba mō, u bu tubusio ye u mō mi. ²⁰ Yera u bu wisa u neε, Yinni Gusunōwa u nūn sōōwa
u neε, ²¹ u be Isireliba gari yini sōōwō u neε, wi, Yinni Gusunō u koo de bu win sāa yeru
kōsuku tēn sō ba tii sue ka te bā n mēera ba ra n nuku dobu mō ka tē sōo ba ben yīyōbu
doke. Ba koo ben bii be ba tie Yerusalemō mweeri bu go. ²² Ba koo kowa nge mε Esekieli
u kua. Ba n ben wuswaa wukirimō nuku sankiranun sō, ba n maa gōo dīanu dimō. ²³ Ba
koo ben dawani bōkewa kpa bu ben baranu doke. Ba n koo gōo yeru ko, ba n koo maa
gōo swī. Adama ba koo wōora ben toranun sō kpa ba n weeweenu mō. ²⁴ Wi, Esekieli u
ko n sāawa yīreru ben suunu sōo. Ba koo kowa nge mε u kua. Sanam mε ye ba kpuro ya
koo bu deema, saa ye sōōra ba koo gia ma Gusunō u sāawa Yinni.

²⁵ Yen biruwa Yinni Gusunō u Esekieli sōōwa u neε, u koo de Isireliba bu win sāa yeru
bia te ta sāa ben kuku yeru mi, te bā n mēera ta ra bu nuku dobu wē mi, ka tēn sō ba tii
sue mi, ma ba ben yīyōbu doke te sōo. Yen biru kpa u de ben bibu bu gbisuku. ²⁶ Sanam
mε kēsi ni, nu koo bu deema, goo u koo nu kisirari kpa u na u nun sō. ²⁷ Yen tōo te, wunen
nōo ga koo wukiara kpa a ka yēro gari ko. Wuna kaa n sāa yīreru wunen tōmbun sō. Saa
ye sōo, ba koo gia ma ne Gusunō na sāawa Yinni.

Gari yi ba gerua Amōniban sō

25

¹ Yinni Gusunō u Esekieli sōōwa u neε, ² tōnun bii, a wuswaa sīyō Amōniban mi gia.
³ Kpa a bu sō a neε, bu ne, Yinni Gusunōn gari swaa dakio bu nō. Yēn sō ba yēε sanam
mε nen sāa yera disi duura ka yēn sō Isireliba ba kam kua ma ba Yudaba yoru mwa ba
ka doona, ⁴ yen sō tē, kon bu sōo yari yerugibu nōmu beria, kpa bu ben karaba gira ben
tem suunu sōo, kpa bu ben wāa yenu ko mi. Beya ba koo ben dāa marum di kpa bu ben
sabenu bom nō. ⁵ Kon de Raba yu ko yooyoosun kpara yeru kpa ben tem kpuro mu n
sāa yāanun wāa yeru. Saa ye sōōra ba koo gia ma nena na sāa Yinni Gusunō.

⁶ Wee ye ne, Yinni Gusunō na maa gerua. Na neε, yēn sō ba taki kua, ba yōōka ma ba
nuku dobu kua sanam mε Isireliba ba nōni sōōre, ⁷ yen sōna tē, kon bu nōmu demie, kpa
n bu bwesenu ganu nōmu beria nge gbeku yeε. Kon bu kpeerasia bwesenun suunu sōon
di kpa bu kam ko mam mam. Saa ye sōo, ba koo gia ma nena na sāa Yinni Gusunō.

Gari yi ba gerua Mōabuban sō

Ye, yèn tǎmbu ba raa dabiru bo nim wǎkun bera mi gia.

Beya ba raa maa dam bo,
ma be ba ka bu sikerene ba bu nasie.

¹⁸Wee be ba wǎa tem bureno
ba diirimǎ Tiri yen kam kobun sǎ.

Be ba toma ba ka wǎa nim wǎkun gooro
ba nande yen kpeerun sǎ.

¹⁹Wee ye Yinni Gusunǎ u maa gerua. U nɛɛ, u koo de Tiri yu ko bansu kpa goo u kun maa wǎa mi. Sanam mɛya u koo de nim wǎkun nim mu ye wukiri kpa ye kpuro yu num ya n wǎa gǎribun wǎa yerǎ mi yeruku tǎmba kpĩ. ²⁰U koo de yu da sere tem sǎowǎ mi yeruku tǎmba wǎa kpa ya n kǎore mi. U koo de ya n wǎa mi ka gǎribu. Goo kun maa sinamǎ ye sǎo. Ya ñ maa ayeru wasi wasobun suunu sǎo. ²¹Tǎmba koo nanda ye ya koo ye deeman sǎ. Ya ñ ko ya n maa sǎa gǎanu. Domi ba koo ye kǎsukuwa mam mam kpa bu ye kasu bu bia. Yinni Gusunǎwa u yeni gerua.

Wuri yi ba kua Tirin bansun sǎ

27

¹Esekieli u nɛɛ, Tiri, Yinni Gusunǎ u man sǎowǎ u nɛɛ, ²n nun gǎo wuri kuo, ³n nun sǎ n nɛɛ, wunɛ Tiri a wǎawa nim wǎkun gooro ma a ka bwese dabiru tenkuru mǎ. Ye Yinni Gusunǎ u gerua wee. U nɛɛ,

wunɛ Tiri, a ra raa nɛɛ, a sǎawa wuu burǎ.

⁴Wunen dam mu wǎawa sere nim wǎkuǎ.

Be ba nun bana, ba nun kuawa nge goo nimkuu burǎ.

⁵Ma ba wunen wasi kua ka dǎa ye ba mǎ sipere ye ya wee Senirin di.

Ma ba dǎa ye ba mǎ seduru ye ya wee Libanin di sua

ba ka wunen beku sǎretiru kua.

⁶Ma ba wunen sesenu kua ka Basanin dǎa gea ye ba mǎ sɛeni.

Ma ba wunen kitanu kua ka dǎa ye ba mǎ buyi

ye ba ka na saa Kitimun di

ma ba nu suunu donnu mani.

⁷Ma ba beku ni ba koo nun karea kua Egibitiǎ ka wɛɛ damgii

ba sǎma doke.

Beku ni, nu sǎawa nge wunen gidi bǎra.

Ma ba beka ye ya ra wunen kianu wukiri kua ka wɛɛ gaaduragii,

ka maa wɛɛ wunǎmgii yi yi wee saa tem bure te ba mǎ Sipun di.

⁸Sidonigibu ka Aafadiba ba ra wunen sesenu bwie

kpa wunegii be ba yǎru bo ba n bu kpare.

⁹Gebalin nǎman sǎm kowo be ba sǎma ye yǎ sǎa sǎa,

bera ba ra wunen wǎrusu kǎre.

Be ba tenkuru mǎ ka goo nimkusu kpuro,

ba ra yǎrewa wunen mi bu wunen kiaru dwe.

¹⁰Pɛɛsiba ka Ludiba ka Putigibun tii ba raa sǎawa wunen tabu kowobu.

Ba sǎawa tabu durǎbu ka gem.

Wunen miya ba ra ben terenu ka ben sii furǎ kǎkǎnu bwɛ

kpa ye kpuro ya n nun beere doke.

¹¹Aafadiba ka wunen tiin tabu kowoba ba ra wunen gbǎraru kǎsu bu ka sikerena.

Tabu kowo damgibu gaba ba ra maa wunen kuku yenu kǎsu. Wunen gbǎrarǎwa ba ra ben terenu bwɛ kpa nu n nun beere doke.

Tiri ya sǎawa wuu bǎkǎ

gèn mi ba ra tenkuru ko

¹²Tiri, wunen arumani bakan sǎna Taasisigibu ba ra tenkuru nɛ wunen mi. Beya ba ra n ka kianu naamǎ wunen yaburǎ. Niya sii geesu, ka sii wǎkusu, ka sii kpikisu, ka sii

pɛɛrum. ¹³ Wunɛ ka Gɛrɛkiba, ka Tubaligibu, ka Mɛsɛkigibun tii i ra tenkuru koosinɛ. Ba ra ka nun yobu ka gāa ni ba seka ka sii gandu kiaru dweeri. ¹⁴ Togaamagibu ba ra maa dumi yi ba ra ka sɔmburu ko ka yi ba ra ka tabu de ka ketɛkunu dɔram nɛ wunen yaburɔ. ¹⁵ Wunɛ ka Dedanigibu ka be ba wāa tem bureru gia kpuro i ra maa tenkuru koosinɛ. Ba ra nun wunen dibu kɔsie ka suunu donnu ka dāa ye ba mɔ ebeni. ¹⁶ Wunɛ maa ka Sirigibu i ra tenkuru koosinɛ. Gāa dabina ba ra nun dweeri kpa bu ka nun kpee gobiginu naawa ni nu sāa nge yaka bekusu, ka beku gaaduraginu, ka beku ni ba sɔma dokea, ka beku ni ba kua ka wɛɛ damgii, ka nim wɔkun kpee buranu *, ka kpee gobigii ni nu sɔri. ¹⁷ Wunɛ ka Yudaba ka Isireliba i ra tenkuru koosinɛ. Ba ra ka nun alikama ye ya wee Minitin di ka pɛɛ bwese bweseka ka tim ka gum ka sere gum sawaram kiaru dweeri. ¹⁸ Wunɛ ka Damasigibu i ra tenkuru koosinɛ wunen arumani bakan sɔ. Ba ra ka nun tam mɛ mu wee Hɛlubonin di ka wɛɛ kpiki yi ba kua ka yāa sansu kiaru dweeri. ¹⁹ Saa Usalin di, Yafanigibu ka Gɛrɛkiba ba ra ka kianu nɛ wunen yaburɔ. Niya, sisu ka dāa gaa ka sere dāa kiki nubu durorugisu kpa bu ka nun ye kpuro kiaru dweeri. ²⁰ Wunɛ ka Dedanigibu i ra tenkuru koosinɛ kpa bu nun gaari beka dɔre. ²¹ Wunɛ ka Daarububa ka Kedaan wirugibu i tenkuru koosinamɔ. Ba ra nun kiaru dweeriwa ka yāa kpɛmminu ka yāa kinɛnu ka sere maa bonu. ²² Wunɛ ka Seban tenkuba ka Ramagibu i ra tenkuru koosinɛ. Ba ra ka turare ye ya gea bo nɛ wunen yaburɔ ka kpee gobiginu bwese bweseka ka sere maa wura. ²³ Wunɛ ka Haranigibu ka Kannɛgibu ka Edenigibu ka Seban tenkuba ka Asirigibu ka Kilimadigibu i ra tenkuru koosinɛ. ²⁴ Yāa gobigina ba ra ka nun kiaru dweeri. Yāa ni ba ra ka nɛ wunen yaburɔ niya, yabe gaaduraginu ka yabe ni ba sɔma doke ka beka ye ba sɔma doke ka sere maa wɛɛ damgii yi ba tara.

Ba Tiri gɔɔ swīyamme

²⁵ Taasisin goo nimkusa su ra n wunen kianu sɔɔwa.

Ma wunen dukia ka wunen beere ya kpɛa nim wɔkun bera mi gia.

²⁶ Goo temɔbu ba ka nun bɔsu nim bakam sɔɔ.

Adama woo gaga koo na saa sɔɔ yari yerun di gu nun kɔsuku nim wɔku gen suunu sɔɔ.

²⁷ Wunen dukia ka wunen kianu

ka be ba ra wunen sesenu bwie ka be ba ra bu kpare

ka be ba ra wunen wɔrusu kɔre ka wunen kia dɔrobu

ka wunen tabu kowɔbu ka sere be kpuro be ba wāa wunen tii sɔɔ

ba koo num nim wɔkun sɔɔwɔ dɔma te a wɔruma.

²⁸ Be ba ra nun kpare ba koo kuuki ko

kpa nim wɔkun goonu nu diiri.

²⁹ Be ba wunen sesenu bwiamɔ ka be ba bu kpare,

be kpuro ba koo sarawa wunen min di bu na tem dirɔɔ.

³⁰ Ba koo nɔɔgiru sua

bu nun wuri kɔsi koosi

kpa bu tii tua wisi winɔ

bu bindi torom sɔɔ nuku sankiranun sɔɔ.

³¹ Ba koo ben winu kɔni wunen sɔɔ,

kpa bu saakiba dewe

bu nun gɔɔ swīya nuku sankiranun sɔɔ.

³² Ben nuku sankira ni sɔɔ,

ba koo nun womu koosi bu nɛɛ,

wunɛ Tiri, a ñ ka wuu gagu weenɛ.

Wee a kam kua nim wɔkun suunu sɔɔ.

³³ Sanam mɛ a wunen tenkuru mɔ tɔn dabira a ra diisie.

Wunen dukia ka wunen kianun kpāarun sɔɔ,

a dera sinamba kua dukiaigibu.

³⁴ Adama a kɔsikira a wɔri nim wɔkun sɔɔwɔ

* ^{27:16} nim wɔkun kpee buran Ya sāawa yaa piibu gagun kukunu ni ba ra ka bura yānu ko.

ma wunε ka wunen kianu ka wunen tɔn dabi te kpuro i nim diira.

³⁵ Be ba wāa tem burenu sɔɔ ba nuki sankire wunen sɔ.

Ma ben sinambu ba berum soore ba wuswaa burisine.

³⁶ Tem tukum tenku be ba koo sara mi, biti koo bu mwa kpa bu nun wia koosi.

Domi a kam kua.

A ñ kaa n maa wāa sere ka baadomma.

Gari yi ba gerua

Tirin sunɔn sɔ

28

¹ Yinni Gusunɔ u gerua u nεε, ² tɔnun bii, a Tirin sunɔ sɔɔwɔ a nεε, ameniwa nε, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na nεε, wee u tii sua sere u gerumɔ u mɔ, wiya u sāa Gusunɔ. Ma u sɔ Gusunɔn sina kitaru wɔllɔ nim wɔkun suunu sɔɔ. Adama u n yɛ ma u sāawa tɔnu, n ñ mɔ Gusunɔ, baa mε u tamaa win bwisikunu sāawa teenu ka nε Gusunɔginu. ³ U tamaa u Danieli bwisi kere ma asiri gaa kun nùn berue. ⁴ Win yɛru ka win bwisin sɔ u tii kua dukiagii. U wura ka sii geesu yibia win arumanin beru yerɔ. ⁵ Win bwisi beke ka win tenkurun sɔ, win dukia ya kuura. Ma u tii sua dukia yen sɔ.

⁶ Yen sɔna nε, Yinni Gusunɔ na nεε, yèn sɔ u tamaa win bwisikunu nu sāawa teenu ka nεginu, ⁷ yen sɔna kon nùn tɔn tukobu kparema be ba nuki sosum bwesenu kpuro kere. Ba koo nùn takobi sɔkiri bwisi beke yin sɔ kpa bu win bεεε ye disi doke. ⁸ Ba koo nùn surewa gɔribun wāa yerɔ, kpa u gbi nim wɔkun suunu sɔɔ nge wi ba sɔkura. ⁹ Saa ye sɔɔ, bà n nùn goobu (200) na, u koo kpī u maa nεε, u sāawa Gusunɔ? Aawo, u ko n sāawa tɔnu, n ñ mɔ Gusunɔ, wi u nùn goomɔn nɔmaɔ. ¹⁰ U koo gbiwa nge wi u kun Gusunɔ yɛ. Tɔn tukoba ba koo nùn go. Nε, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

¹¹ Yinni Gusunɔ u maa nεε, ¹² tɔnun bii, a maa gɔɔ swīiyɔ Tirin sunɔn sɔ. A nùn sɔɔwɔ a nεε, ameniwa nε, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na nεε, wee u raa sāa wi u yiban yīreru bwisi sɔɔ ka buram sɔɔ. ¹³ U raa wāawa Edenio, Yinni Gusunɔn gbaarɔ. Ma ba nùn kpee gobigii bwese bweseka dokeye ni nu nɔni swāaru mɔ ka dɔm buuru ka digi ka wuru beku ka swāaru ka boogu ka swāaru ka sere maa wuru beku ka wura. Ma ba nùn gāasu ka guunu soowamme ni ba ka wura. Ma ba nùn gāasu ka guunu soowamme ni ba sɔɔru kua win marubun tɔrun sɔ. ¹⁴ U raa sāawa nge wɔllun kɔso ma u kasa derie. Ma na dera u wāa nen guu dεerarɔ u sīimɔ kpee ni nu ballimɔn wɔllɔ. ¹⁵ Saa min di ba nùn taka kua, win daa ya wāwa sere n ka girari tɔɔ te ba daa kɔsa gaa wa wi sɔɔ. ¹⁶ Win tenkurun kpāaru ta dera u bɔbunu ka keeta wɔri. Yen sɔ, kon nùn sura saa nen guu dεera ten min di, wi, wi u sāa nge wɔllun kɔso mi. Kon de u doona saa kpee ni nu ballimɔ min suunu sɔɔn di. ¹⁷ U tii sua win buram sɔ ma u win bwisi ka win bεεε ye kpuro sanki. Yen sɔ, kon nùn kɔ temɔ kpa sinam be ba tie bu nùn ka. ¹⁸ Win durum kpāaru ka win keeta ye u mɔ tenkuru sɔɔn sɔ, u win wuun sāa yenu disi doke. Yen sɔ, kon de dɔɔ u se win tiin min di kpa u nùn gɔsia torom tɔn be ba nùn mεeran nɔni biru. ¹⁹ Saa ye sɔɔ, bwese ni nu nùn yɛ kpuro nu koo biti kowa, domi u koo kam ko. U ñ ko n maa wāa sere ka baadomma.

Gari yi ba gerua Sidonin sɔ

²⁰ Yinni Gusunɔ u Esekieli sɔɔwa u nεε, ²¹ tɔnun bii, a mεerio Sidonin bera gia kpa a ye gerusi. ²² A nεε, ameniwa nε, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nεε, wee kon ye wɔri. Kon ye nen dam sɔɔsi kpa bu man bεεε wɛ yen suunu sɔɔ. Nà n ye siri, ma na ye sɔɔsi ma na sāawa Dεero, saa yera ba koo gia ma nena na sāa Yinni Gusunɔ. ²³ Kon de baranu nu ye wɔri. Kon de bu tɔmbu go yen swεε sɔɔ. Tɔmba koo wɔruku bu gbisuku taa bi ba koo ye wɔrima beri berikan din sɔ. Saa ye sɔɔra ba koo gia ma nena na sāa Yinni Gusunɔ.

Isireliba

ba ko n wāa bɔri yendu sɔɔ

²⁴ Bwese ni nu Isireliba sikerene nu bu gema nu ñ ko n maa sãa nge sãku ni nu bu mæera mð nu gẽekumã. Saa yera ba koo gia ma nena na sãa Yinni Gusunã.

²⁵ Ameniwa ne, Yinni Gusunã na maa gerua. Na nee, sanam me kon Isireliba mennama bwese tukunun suunu sãon di mi ba yarine, kon sãosi bwese tuku nin nãni biru ma na sãawa Dæero. Saa ye sãora Isireliba ba koo da bu sina ben temã me na ben baaba Yakõbu wẽ. ²⁶ Ba koo sina bõri yendu sã. Ba koo dia bani kpa bu resemba duure. Ba ko n wãa bõri yendu sã domi kon be ba ka bu sikerene ba bu gema siri n seeyasia. Saa ye sãora ba koo gia ma nena na sãa Gusunã ben Yinni.

Gari yi ba gerua Egibitin sã

29

¹ Isireliban yorun wã wãkurusen suru wãkurusen sã wãkura yiruse sãora Yinni Gusunã u Esekieli sãowa u nee, ² tãnun bii, a wunen wuswaa kisio Egibiti sunãon mi gia kpa a wi, ka win temgibu kpuro sã ³ a nee, ameniwa ne, Yinni Gusunã na gerua. Na nee, wee kon nùn wõrima wi, wi u sãa nge karaku ge ga nanum mã ga kpĩ daa te ba mð Niluã. Ma u gerumã u mð, daa te, ta sãawa wigiru domi wiya u tu kua. ⁴ Kon kãkõnu sãre win baa saburosu sã kpa n de daa ten swẽe yi n sãre sãre win koko wõrukisã. Kpa n nùn gawa n yara daa ten min di ka swẽe yi sannu. ⁵ Kpa n nùn sua n kã gbaburã ka swẽe yi kpuro. U koo wõriwa yakasã. Goo kun nùn seeyamã, goo kun maa nùn dãbamã. Gbeeku yee ka gunãsa su koo win goru di. ⁶ Saa ye sãora Egibitigibu kpuro ba koo gia ma nena na sãa Yinni Gusunã.

Domi somi te u Isireliba kua ta sãawa nge kabaru, ta ñ dam mã. ⁷ Ba nùn tãsisì ma u bõora ben nãmaã u ben senu mæera kua ma u dera ba suba. ⁸ Yen sã, wee ye ne, Yinni Gusunã na gerumã. Na nee, kon de bu nùn wõrima ka takobi kpa n de bu win tãmbu ka yee kpuro go. ⁹ Egibitin tem mu koo ko bansu kpa bu gia ma nena na sãa Yinni Gusunã.

Domi yen sunã u nee, wiya u daa te ba mð Nilu mã. Wiya u maa be tu kua. ¹⁰ Yen sã, kon wi ka win daa te wõrima. Kpa win tem mu ko bansu saa Migidolin di n ka da Asuanisã ka Etiopin tem nã bura yenã. ¹¹ Tõnu kun maa sarã mi, mæya yaa gaa kun maa sarã mi. Ya koo kowa wã weeru goo kun maa wãa mi. ¹² Wã weerun baa sã, kon de Egibitin tem ka yen wusu su ko bansu n kere bansu kpuro. Kon bu yarinasia n de ba n wãa bwese tukunun suunu sã.

¹³ Ameniwa ne, Yinni Gusunã na maa gerua. Na nee, wã wee ten biru, kon Egibitigibu mennama bwese tukunun suunu sãon di mi ba yarine. ¹⁴ Be, Egibitigii be ba raa yoru dimã kon ka bu wurama ben temã bera mi ba mð Paturãsi. Miya ba koo bandu swĩ te ta ñ dam mã. ¹⁵ Ta ko n sãawa ban te ta piiburu bo kpa ta kun dam mã bwese ni nu tie sã. Kon tu kawawa kpa tu ku raa ka bwese ni nu tie taare. ¹⁶ Isireliba ba ñ maa tu naane mð. Ba ñ maa dã ten mi, bu somiru kana ye ya ko n sãa ben durum. Saa ye sã, ba koo gia ma nena na Yinni Gusunã.

Nebukanesaa u koo Egibiti

tabu wõri u mwa

¹⁷ Isireliban yorun wã yenda nãbu ka yirusen suru gbiikoon tã gbiikiru sãora Yinni Gusunã u nee, ¹⁸ tãnun bii, wee Nebukanesaa Babilonin sina boko u dera win tabu kowobu ba sãm sãsãginu kua bu ka Tiri kamia. Adama win tabu kowo be kpuro ba wii kpaki kua ma ben senu potikira. Ka me, Babilonin sina bokon tii ka win tabu kowo be, ba ñ arufaani gaa wa sãmbu te sã, te ba kua. ¹⁹ Yen sãna ne, Yinni Gusunã na nee, kon Babilonin sina boko Egibitin dukia kpuro wẽ. U koo ben yãnu gura kpa nu n sãa win tabu kowobun kãsiaru. ²⁰ Kon nùn Egibiti wẽwa ya n sãa win sãmbu te u kuan kãsiaru. Domi nena, wi ka win sãm kowobu ba sãmburu kua.

²¹ Yen tã te, kon Isireliba dam kẽ kpa n maa wune tãnun biin nã wukia a ka bu gari ko kpa bu gia ma nena na sãa Yinni Gusunã.

Yinni Gusunã

u koo Egibiti seeyasia

30

¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, ² tɔnun bii, a Egibitigibu gerusio kpa a bu sɔ a nɛɛ, ameniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, wee tɔɔ kɔsura wee. Bu weeweenu koowo. ³ Tɔɔ te, ta sisi tɛ sɔɔ nɛ, Yinni Gusunɔ kon bu wɔri. Wee ta mam turuku kua. Ta ko n sɔawa yam wɔkuru. ⁴ Tabu koo na Egibitiɔ kpa bu tɔn dabiru go mi, bu ben dukia gura kpa tem mɛ, mu ko bansu, kpa nuku sankira bakanu nu n wɔa Etiopiɔ. ⁵ Etiopigibu ka Putigibu ka Ludiba ka Daarububa kpuro ka Libigibu ka sere maa nen tɔmbu Isireli be ba ka bu nɔɔ tia sɔa ba koo wɔruku bu gbisuku taa bi sɔɔ. ⁶ Nɛ, Yinni Gusunɔ na maa gerua na nɛɛ, be ba ka Egibitigibu yinamɔ mi, ba koo bu go tabu sɔɔ saa Migidolin di n ka girari Asuanio kpa dam mɛ Egibitigibu ba raa ka tii sue mi, mu kpe. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. ⁷ Ben tem mɛ, mu koo ko bansu n kere tem mɛ n tie handunia sɔɔ. Ben wusu su koo kowa bansu mam mam n kere wuu si su tie. ⁸ Nɔ n Egibitigibu dɔɔ sɔkuma ma na dera be ba ka bu yinamɔ min dam mu kpa, saa ye sɔɔra ba koo gia ma nena na sɔa Yinni Gusunɔ. ⁹ Yen tɔɔ te sɔɔ, kon sɔmɔbu gari goo nimkusu sɔɔ bu Etiopigii be ba raa wɔa bari yendu sɔɔ nandasia kpa bu berum soora Egibitigibun wahalan tɔɔ te sɔɔ, te ta sisi.

¹⁰ Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, kon sina boko Nɛbukanesaa dendi n ka Egibitin tɔn dabi te kpuro kpeerasia. ¹¹ Wi, ka win tabu kowo wɔnwɔndu sarirugii be, ba koo na bu tem mɛ wari bu kpeerasia. Ba koo Egibitigibu go ka takobi kpa gonu nu yibu tem mɛ kpuro sɔɔ. ¹² Kon de daa te ba mɔ Nilun keri yi gbera kpa n Egibitin tem tɔn kɔsobu nɔmu beria. Tɔn tukobu ba koo na bu ye kpuro kam koosia. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

¹³ Nɛ, Yinni Gusunɔ na maa gerua na nɛɛ, kon Nɔfun bɔu turanun bwɔarokunu kpuro kɔsuku. Goo kun maa bandu dimɔ Egibitiɔ. Kon dewa tem mɛ, mu berum duura. ¹⁴ Kon Paturɔsi kpeerasia kpa n Soani dɔɔ meni kpa n maa Tebesi siri. ¹⁵ Kon ka Sini mɔru ko ye, ye ya sɔa nge Egibitigibun gbɔra bakaru kpa n Tebesin tɔn dabi dabi te go. ¹⁶ Kon Egibiti dɔɔ sɔku kpa Sini yu burisina. Ba koo Tebesin gbɔraru kɔra kpa yiberɛba bu Nɔfu kamia sɔɔ sɔɔ gbɔara. ¹⁷ Ba koo Onin aluwaasiba ka Pibesetigibu go ka takobi. Wuu si kpuron tɔmba ba koo yoru mwa. ¹⁸ Nɔ n Egibitigibun dam bua mɛ ba mɔ ba ka tɔmbu yoru diisie, ma dam mɛ ba raa ka tii sue mi, mu nɔru kua, yam mu koo tɔra Tapanesiɔ kpa bu yen tɔmbu yoru mwɛeri. ¹⁹ Kon Egibitigibu siri kpa bu gia ma nena na sɔa Yinni Gusunɔ.

Babilonin sina boko

u sɔawa Gusunɔn denditia

²⁰ Isireliban yorun wɔɔ wɔkura tiasen suru gbiikoon sɔɔ nɔɔba yiruse sɔɔra Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ, ²¹ tɔnun bii, na Egibitin sunɔn gɔseru bua. Wee, ba n wa wi u koo nɔn bekia. Domi ba n win mɛera ye bɔkue u sere nɛɛ, u koo kpɔ u takobi nɛnɛ. ²² Wee na Egibitin sunɔ wi wɔrim wee. Kon win gɔsenu kpuro bɔku te ta gea sɔa ka te ta n gea sɔa. Kon de takobi yu wɔruma win nɔman di. ²³ Kon Egibitigibu yarinasia bu da bwese tukunun suunu sɔɔ. Kon de bu da tem baamere sɔɔ. ²⁴ Kon Babilonin sina boko dam wɛ kpa n nɔn nen takobi nɔmu beria. Adama kon Egibitin sunɔn gɔseru bua kpa u weeweenu ko Babilonin sina bokon wuswaɔ nge u gɔɔ dɔɔ. ²⁵ Kon Babilonin sina boko dam wɛ kpa Egibitin sina bokogim mu kpe. Nɔ n nen takobi Babilonin sina boko nɔmu beria, ma u ka ye Egibitigibu wari, saa ye sɔɔra ba koo gia ma nena na sɔa Yinni Gusunɔ. ²⁶ Kon Egibitigibu yarinasia bu da bwesenu kpuro sɔɔ. Kon dewa bu da tem baamere sɔɔ. Saa ye sɔɔra ba koo gia ma nena na sɔa Yinni Gusunɔ.

Egibitin sina boko u sɔawa

nge dɔa ye ba mɔ seduru

31

¹ Isireliban yorun wɔɔ wɔkura tiasen suru itasen tɔɔ gbiikiru sɔɔra Yinni Gusunɔ u nɛɛ, ² tɔnun bii, a Egibitin sunɔ ka win tɔn dabi dabi te sɔɔwɔ a nɛɛ, wara ka nɔn weene win kpɔaru sɔɔ.

³ Wee u sɔawa nge Libanin dɔa ye ba mɔ seduru.

Yen kāasi yi wā

ma yen wurusu kubenu sāa.

Ma ya gunu ya guru winu girari.

⁴ Gura ya ye kpēasia.

Nim mε mu dua tem sɔɔ mu dera ya gunia.

Nim mε kpuro mu kokumɔwa mi yen gbini yi wāa.

Min diya mu kokumɔ mu daamɔ dāa ni nu tien mi.

⁵ Yen sōna ya kpēa ya dānu kpuro gunum kera.

Yen kāasi yi dabia ma yi teria.

Domi ya nim waamɔ too.

⁶ Gunɔsu na su sin sokunu kua yen kāasiɔ.

Ma gbeeku yεε na yi maruramɔ yen kɔkɔrɔ.

Ma bwese dabira na ta sō yen saarɔ.

⁷ Ya sāawa dāa buraru

ma ya gunu ya kāasi dēu.

Domi yen nuwi yi duawa sere tem sɔɔwɔ mi nim mu kpā.

⁸ Baa nε, Gusunɔn dāa gbaa te ba mɔ Edeni sɔɔ,

sɛduru gaa sari ye ya ka ye weenε.

Meya dāa ye ba maa mɔ sipere yen gaa sari ye ya kāasi bure mɔ nge ye.

Dāa wuru bakasu gasu maa sari si su ka yegisu weenε.

Dāru garu sari te ta ka ye buram nε.

⁹ Kāasi bureya na ye wē sere dāa ni nu wāa nε, Gusunɔn dāa gbaa te ba mɔ Edeniɔ nu nisinu seewa.

Egibitin sunɔ u koo bɔɔra

nge dāa ye ba mɔ sɛduru

¹⁰ Wee ye nε, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nεε, sɛduru ye, ya kpēa ya guru winu girari. Ma ya tii sua. ¹¹ Yen sōna kon ye gira kpa n ye sina boko wi u sinambu kpuro dam kere nɔmu beria kpa u ye kua nge mε yen torara nε. ¹² Tɔn tuko be ba nuku kōsuru bo ba koo ye kīi bu sura bu kō. Kpa yen kāasi yi wɔri guunu ka wɔwi sɔɔ kpa yi bɔkɔira tem mε kpuron wɔwi sɔɔ. Kpa tɔn be ba raa wāa yen saarɔ bu yarina bu ye deri. ¹³ Yen bīrun wɔllɔwa gunɔsu su koo na su sina. Kpa gbeeku yεε yi yin wāa yeru ko yen kɔkɔrɔ. ¹⁴ Yeni ya koo koorawa kpa dāa ni nu nim waamɔ nu ku raa ka gunia nu guru winu girari nu sere tii sua nin gunum sō. Domi dānu ka tɔmbu kpuro ba koo gbiwa bu da bu gɔribu deema.

¹⁵ Wee ye nε, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na nεε, dɔma te sɛduru ye, ya koo du gɔribun wāa yerɔ, kon de taka kooru ye ya wāa yam mi kpuro yu gɔɔ wooru sina. Kon nim yōrasia yen sō, kpa n de daanu nu kokubu yōra. Kon maa de yam mu tīra Libaniɔ, kpa n dānu gberasia yakasɔ. ¹⁶ Sanam mε kon de sɛduru ye, yu wɔruma yu da gɔriɔ ka tɔn be ba dɔɔ mi sannu, be ba koo yen wɔrumaan damu nɔ ba koo diiri berum sō. Gbaa te ba mɔ Edenin dāa ni nu buram bo ka ni nu gea sāa ni kpuro ni nu gesi nim waamɔ Libaniɔ nu ko n nuku dobu mɔwa sere tem sɔɔwɔ. ¹⁷ Nin tii nu koo sara nu da gɔribun wāa yerɔ nu bu deema be ba go ka takobi. Ba raa sāawa yen dam ma ba wāa yen saarɔ tɔmbun suunu sɔɔ.

¹⁸ Edenin gbaa te sɔɔ, dāa gaa kun ka Egibitin sina boko nε buram sɔɔ ka kpāaru sɔɔ. Ka mε, ba koo nūn surewa gɔribun wāa yerɔ tem sɔɔ sɔɔwɔ ka dāa ni nu wāa Edeni mi sannu kpa u n kpī ka be ba go tabu sɔɔ ka takobi, be ba n Gusunɔ yēn suunu sɔɔ. Yeniwa ya koo Egibitin sina boko ka win tɔn dabi te kpuro deema. Nε, Yinni Gusunɔwa na yeni kpuro gerua.

Ba koo Egibitigibu

ka ben sina boko gɔɔ swīiya

32

¹ Isireliban yorun wɔ̄ wɔ̄kura yirusen suru wɔ̄kura yirusen tɔ̄ gbiikuru sɔ̄ra Yinni Gusunɔ̄ u nɛɛ, ² tɔ̄nun bii, a gɔ̄ swīiya Egibitin sunɔ̄n sɔ̄. A nùn sɔ̄wɔ̄ a nɛɛ, wee u sãawa nge gbee sunɔ̄ kpɛmbu bwesenun suunu sɔ̄.

Ma u maa sãa nge karaku nim wɔ̄ku sɔ̄.

U ra tii kpare daa ten nim sɔ̄

kpa u ten nim buri ka naasu

kpa ten kurenu nu soona.

³ Yen sɔ̄, ameniwa nɛ, Yinni Gusunɔ̄ na gerumɔ̄. Na nɛɛ, kon nùn nen yãakororu surema sanam mɛ tɔ̄n dabinu nu mɛnnɛ kpa bu nùn gawa bu yarama. ⁴ Kon nùn yarawa kasɔ̄ kpa n nùn kɔ̄ yakasɔ̄. Kon dewa gunɔ̄su su na su sina win wɔ̄llɔ̄ kpa gbeeku yɛɛ yi nùn di. ⁵ Kon win yaa yariwa guunu wɔ̄llɔ̄ kpa n ye ya tie taasi wɔ̄wi sɔ̄. ⁶ Kon de win yɛm mu n yari tem mɛ sɔ̄ u wãa sere ka guunɔ̄ kpa yɛm mu n yiba mɛn wɔ̄wi sɔ̄. ⁷ Sanam mɛ u koo gbi, kon de wɔ̄llu tu t̄ira. Kon kperin yam bururam go kpa guru wiru tu sɔ̄ wukiri, kpa suru u ku maa yam bururasia. ⁸ Kon wɔ̄llun fitilanu kpuro go win sɔ̄. Kpa n de yam mu t̄ira win tem sɔ̄. Nɛ, Yinni Gusunɔ̄wa na yeni gerua. ⁹ Kon de bwese dabinu nu biti soora nù n win kpeerabun labaari nua, baa ka tem mɛ u n̄ yɛ. ¹⁰ Kon de bwese ni, nu n biti soore win sɔ̄. Kpa nin sinambu ba n diirimɔ̄ berum sɔ̄ sanam mɛ kon nen takobi f̄ia ben wuswaɔ̄. Sanam mɛ u koo kpeera mi, ba ko n diirimɔ̄wa saa kpuro sɔ̄, ben baawure u n ka win wãaru nande.

¹¹ Domi ameniwa nɛ, Yinni Gusunɔ̄ na gerumɔ̄. Na nɛɛ, Babilonin sina bokon tabu kowobu ba koo nùn w̄ri ka takobi. ¹² Kon nùn tabu kowo damgibu be ba nuku kɔ̄suru bo surema bu win tɔ̄n dabi te go. Kpa Egibitin tii suabu bu kpe. ¹³ Kon win yaa sabenu go nim bakam b̄kuɔ̄ kpa t̄ambu n̄ kun mɛ yaa sabenun naasu su ku maa nim mɛ buri. ¹⁴ Kon de mu kpunawa kpa mu n kokumɔ̄ nge gum yarum. Nɛ, Yinni Gusunɔ̄wa na yeni gerua. ¹⁵ Nà n dera Egibiti ya kua bansu ma na yen dukia gura mam mam, na yen t̄ambu kam koosia, saa ye sɔ̄ra ba koo gia ma nena na sãa Yinni Gusunɔ̄.

¹⁶ Womu geniwa bwesenu kpuron tɔ̄n kurɔ̄bu ba koo ko Egibiti ka yen tɔ̄n dabi ten sɔ̄. Nɛ, Yinni Gusunɔ̄wa na yeni gerua.

Ba koo bwese ni ba kamia

gɔ̄ swīiya

¹⁷ Isireliban yorun wɔ̄ wɔ̄kura yirusen suru wɔ̄kura yirusen sɔ̄ wɔ̄kura nɔ̄buse sɔ̄, Yinni Gusunɔ̄ u nɛɛ, ¹⁸ tɔ̄nun bii, a gɔ̄ wuri koowo Egibitigibun sɔ̄ kpa a de wunen gɔ̄ wuri yi, yi bu sure sere tem sɔ̄wɔ̄ ḡribun wãa yerɔ̄ be ka bwese ni nu dam mɔ̄n t̄ambu. ¹⁹ A bu sɔ̄wɔ̄ a nɛɛ, ba tamaa ba gabu bɛɛɛ kerewa? Aawo! Ba koo dawa ḡribun wãa yerɔ̄ ba n kp̄i mi sannu ka be ba kun Gusunɔ̄ yɛ. ²⁰ Ba koo w̄rukuwa bu kpuna ka be ba go tabu sɔ̄ sannu. Wee, ba takobi woma kararun di bu ka be kpuro go. ²¹ Tabu duro damgii be ba wãa ḡribun wãa yerɔ̄ ka be, Egibitigibun somiɔ̄ be ba gu, ba koo nɔ̄ḡiru sua bu bu dam koosia bu nɛɛ, be wee ba sarama be, be ba n̄ Gusunɔ̄ yɛ. Wee ba kp̄i. Ba bu gowa ka takobi.

²² Mɛya Asirin sina boko ka win tɔ̄n dabinu ba kp̄i ma ben sika ya nùn sikerɛnɛ. Be kpurowa ba gu tabu sɔ̄. ²³ Siki ni, nu wãawa sere tem sɔ̄ sɔ̄wɔ̄, ma nu ka ben sina bokogiru sikerɛnɛ. Tabu sɔ̄ra ba be kpuro go be, be ba raa nasie.

²⁴ Mɛya maa Elamun sina boko ka win tabu kowobu ba kp̄i. Ma win tabu kowobun sikinu wigiru sikerɛnɛ. Be kpurowa ba go tabu sɔ̄ be, be t̄amba raa nasie. Ba n̄ Gusunɔ̄ yɛ. Wee ba wãa sika sere tem sɔ̄wɔ̄. Ba sekuru sɔ̄wa ḡribun wãa yeru mi. ²⁵ Elamun sina boko ka win tabu kowobu ba kp̄i ka be ba go tabu sɔ̄. Win tabu kowobun sika ya wigiru sikerɛnɛ. Be, be ba n̄ Gusunɔ̄ yɛ ba gu tabu gberɔ̄. Beya t̄amba raa nasie. Be wee t̄ɛ ba kp̄i ba sekuru sɔ̄wa ka be ba gu taa bii sɔ̄.

²⁶ Mɛsɛki ka Tubali ba kp̄i ka ben tabu kowobu kpuro. Ma tabu kowo ben sika begia sikerɛnɛ. Be, be ba n̄ Gusunɔ̄ yɛ mi, ba guwa tabu sɔ̄. Beya t̄amba raa nasie. ²⁷ Be, be ba n̄ Gusunɔ̄ yɛ mi, ba n̄ ka bu yellun tabu duro damgibu mɛnnɛ ba sikua. Ba duawa ḡribun

wāa yerō ka ben tabu yānu ba kpuna ben toranun sō, ma ben takobiba ba kua ben leferi. N deema beya tōmbu ba raa nasie. ²⁸ Nge mēya Egibitigibu ba koo maa gbisuku kpa bu bu sike tōn be ba ñ Gusunō yēn suunu sōw be, be ba go tabu gberō.

²⁹ Edōmuba ka ben sina asakpōbu ben tii ba wāa gōribun wāa yeru mi. Baa mē ba wōrugōru mō, ba bu gowa. Wee ba bu sikua ka be ba ñ Gusunō yē sannu.

³⁰ Sōw yēsan nōm geu gian sinambu ka sere Sidonigibu ba sara ba da gōribun wāa yerō. Wee tōn be, ba wāa sekuru sōw baa mē ba raa bu nasie ben wōrugōrun sō. Adama tē, ba da ba kpī ka be ba go tabu sōw sannu be, be ba ñ Gusunō yē mi. Ba sekuru sōwōw gōribun wāa yeru mi.

³¹ Egibitin sina boko u koo bu wa kpa win laakari yu kpuna win tōn dabi ten sō ka win tabu kowobun sō be ba go tabu sōw. Ne, Yinni Gusunōwa na yeni gerua. ³² Na dera tōmbu ba ra n bērum soore Egibitin sina boko win sō. Adama tē, wi ka win tabu kowo be ba gu tabu sōw, ba koo bu sikewa be ba ñ Gusunō yēn suunu sōw. Ne, Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

33

Yinni Gusunō u Esekieli kua

Isireliban kirō kowo
(*I* maa mēerio 3:16-21)

¹ Yinni Gusunō u Esekieli sōwōw u nē, ² wunē tōnun bii, a wunēgibu Isireliba sōwōw a nē, tabu bō n wāa ben tem sōw, ba ra gbamgba sowo gōsiwa. ³ Saa ye sōw, gbamgba sowo wi, ù n yibereba wa kpa u gbamgba so u ka wigibu nōōsia. ⁴ Wi u gbamgba ye nua, ma u ye atafiiru kua, yibere ù n nùn samba kua u go, saa ye sōw, win yem mu koo wōriwa win tii sōw. ⁵ U koo gbiwa yēn sō u gbamgba ye atafiiru kua. Ù kun daa ye atafiiru kue, u koo raa win wāaru wōra. ⁶ Su nē, gbamgba sowo wi, u yibereba waamō ba wee, ma u ñ gbamgba so u ka wigibu nōōsia. Saa ye sōw, bā n goo samba kua ba mwa ba go, u koo gbiwa win durum sōw. Adama gbamgba sowo win taarewa. Wiya ba koo wi ba go min yem bikia.

⁷ Tōnun bii, wuna na gōsa nge gbamgba sowo Isireliban suunu sōw a ka bu kirō ko. A de a nen gari ka nen kirōba swaa daki kpa a bu ye nōōsia. ⁸ Nā n tē nē, tōn kōso goo u koo gbi, ma a ñ nùn kirō kue u ka win daa kōsa ye deri, u koo gbiwa win durum sōw kpa n nun win yem bikia. ⁹ Adama à n nùn kirō kua u ka win daa kōsa deri, ma u yina u ye deri, yēro u koo gbiwa win durum sōw. Kpa wunē a wunen wāaru wōra.

Wi u win daa kōsa deri,

u koo wāaru wa

¹⁰ Yinni Gusunō u Esekieli sōwōw u nē, tōnun bii, a Isireliba yeni sōwōw a nē, wee ba ra gere bu nē, ben toranu ka ben durum ya bu wāasi. Yen sōna ba nōni sōwre. Amōna ba koo ka kpī ba n wāa. ¹¹ Adama a bu wisio a nē, ameniwa nē, Yinni Gusunō na gerua. Na nē, sere ka nen wāaru, na ñ tōn kōson gōw kī. Na kīwa u gōru gōsia kpa u wa u n wāa. Yen sō, be, Isireliba bu gōru gōsio. Mban sōna ba koo tii go.

¹² Tōnun bii, a maa wunēgibu sōwōw a nē, gemgii ù n kōsa mō, win gea ye u raa kua ya ñ win wāaru wōramō. Tōn kōso ù n maa win daa kōsa deri u gea mō, win yellun daa kōsa ye, ya ñ derimō u kam ko. Yen sōna gemgii ù n kōsa mō, win yellun daa ya ñ win wāaru wōramō. ¹³ Nā n gemgii sōwōw na nē, u ko n wāaru mō win daa gean sō, ma u tamaa win daa gea ye, ya tura, ma u seewa u daa kōsa wōri, u n yē ma kon win yellun daa gea ye duariwa. Kpa u gbi win daa kōsan sō. ¹⁴ Nā n maa tōn kōso sōwōw na nē, u koo gbi, ma u gōru gōsia u win daa kōsa deri, ma u gea mō u gem swīi, ¹⁵ ma u tōruba ye u raa goo mwaari ka sere maa gāa ni u raa gbena wesia, ma u nen woodaba mēm nōwamme be ba wāaru wēemō, u ñ gbimō. U ko n wāawa ka gem, domi u gea mō. ¹⁶ Kon win toranu kpuro duariwa kpa u n wāa domi u gea mō.

¹⁷ Tɔnɔn bii, wunɛgiba nɛɛ, nɛn gere ye, ya ñ s̄a dee dee. Adama bera ba saka saramɔ.
¹⁸ Gemgii ù n win daa gea deri, ma u k̄sa m̀, u koo gbiwa k̄sa yen s̄. ¹⁹ Tɔn k̄so ù n maa win daa k̄sa deri, ma u gea m̀, u ko n w̄awa yen s̄.

²⁰ Be, Isireliba ba nɛɛ, nɛn gari yi, yi ñ s̄a dee dee. Ba n ȳe ma kon baawure siriwa nge mɛ win daa ya nɛ.

Ba koo Isireliban tem

kam koosia

²¹ Sanam mɛ Isireliba ba w̄a yoru s̄ɔ, ten w̄ɔ w̄akura yirusen suru w̄akurusen s̄ɔ nɔɔbuse s̄ɔ, yera goo u kisirama Yerusalemun di. Ma u na Esekielin mi u nɛɛ, ba Yerusalemu mwa.

²² N deema yoka durɔ wi, u sere tunuma, Yinni Gusunɔ u Esekieli win dam w̄ɛ, ma win yara kusiarɔ. Ye durɔ wi, u na sisiru bururu win mi, yera u ka n̄n gari kua.

²³ Yinni Gusunɔ u Esekieli s̄ɔwa u nɛɛ, ²⁴ tɔnɔn bii, wee ye tɔn be ba tiara Yerusalemun bansɔ ba gerumɔ. Ba m̀, Aburahamu u w̄awa wi turo. Ka mɛ, u tem mɛ mwa. Kaa sere gere bɛsɛ be sa dabi, ma ba sun tem mɛ w̄ɛ? ²⁵ Yen s̄, a bu s̄ɔwɔ a nɛɛ, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na bu s̄ɔmɔ. Na nɛɛ, ba yaa temmɔ ka yen yem sannu. Ba b̄nu s̄amɔ, ma ba t̄mbu goomɔ. Yera ba tamaa tem mɛ, mu ko n s̄a begim? ²⁶ Ben tabu ȳana ba ra n naane s̄a. Ba ra n daa k̄sa m̀wa, baawure u ka win winsim kurɔ kpunamɔ. Yera ba tamaa tem mɛ, mu ko n s̄a begim?

²⁷ A maa bu s̄ɔwɔ a nɛɛ, ameniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, sere ka nɛn w̄aru, be ba w̄a bansu s̄ɔ mi, ba koo bu gowa ka takobi. Be ba w̄a yakasu s̄ɔ, gbeeku yɛya yi koo bu tem. Be ba maa kukua gb̄ara damginu s̄ɔ ka kpee baaba s̄ɔ, barara ta koo bu go. ²⁸ Kon tem mɛ ḡsia bansu. Mɛn dam mu koo kpe m̄n s̄ ba tii sue. Ba koo mɛn guunu deri. Goo kun maa sarɔ mi. ²⁹ Nà n tem mɛ bansu koosia mam mam n ka be, Isireliba sɛyasia ben daa k̄san s̄, saa ye s̄ɔra ba koo gia ma nɛna na s̄a Yinni Gusunɔ.

³⁰ Tɔnɔn bii, wunɛgibu Isireliba ba wunen faagi m̀ ganin b̄kuɔ ka dii k̄nnɔsɔ. Baawure u win winsim s̄ɔmɔ u m̀, a na su da su Yinni Gusunɔn gari nɔ.

³¹ Ma ba naamɔ dabi dabinu ba nun swaa daki. Adama ba ñ m̀ ye a bu s̄ɔmɔ. Ba wunen gari yaakoru s̄a ma ba ben tii tiin arufaani naa gire. ³² Wee a s̄awa nge ben barɔ wi u d̄k̄ru do. A maa bara soberu ȳ. Ba ra wunen kir̄ba swaa daki kpa ba kun be mɛm n̄ɔwɛ. ³³ Adama ye a bu s̄ɔwa mi kpuro yà n koorɔ, ba koo gia ma nɛn s̄mɔ u w̄a ben suunu s̄ɔ.

Yinni Gusunɔ u Isireliban

kparobu gerusimɔ

34

¹ Yinni Gusunɔ u Esekieli s̄ɔwa u nɛɛ, ² wunɛ tɔnɔn bii, a Isireliban kparobu gerusio. A bu nɛn kir̄ba s̄ɔwɔ. Wee ye na bu s̄ɔmɔ. Na nɛɛ, be, Isireliban kparobu, ba kuawa b̄rurobu. Domi ben tiin gariya ba m̀. Ba ñ ȳa ḡɔ n̄ɔrimɔ. ³ Wee ba ȳa ni nu gum m̄ goomɔ ba temmɔ ma ba nin bom n̄rumɔ. Adama ba ñ nu kparamɔ. ⁴ Ba ñ ni nu kpanamɔ somi. Ba ñ ni nu barɔ n̄ɔri. Ba ñ ni nu m̄era wan bosu tim doke. Ba ñ ni nu geramɔ sure swaa gea s̄ɔ. Mɛya ba ñ ni nu k̄ɔra kasu. Adama ba nu dam d̄rem̄wa. ⁵ Ma nu yarina domi nu ñ kparɔ m̄. Nu kua gbeeku ȳɛn d̄ianu. ⁶ Ma nu sirene guunu ka gungunu w̄llɔ nu yarine tem kpuro s̄ɔ. Goo kun nin bwisikunu kue u sere mam nu kasum da. ⁷ Yen s̄, be, Isireliban kparobu bu swaa dakio bu nɔ ye na bu s̄ɔmɔ. ⁸ Nɛ, Yinni Gusunɔ, sere ka nɛn w̄aru, na wa ma ba nɛn ȳanu w̄ri ba goomɔ. Ma nu kua gbeeku ȳɛn d̄ianu ȳn s̄ nin kparoba kun nin bwisikunu kue bu nu n̄ɔri. Ma ba sere ben tii n̄ɔrimɔ. ⁹ Yen s̄, bu swaa dakio bu nɔ ye na bu s̄ɔmɔ. ¹⁰ Nɛ, Yinni Gusunɔ, na bu seesimɔ. Ba ñ ko n maa s̄a nɛn ȳanun kparobu bu sere nin arufaani di. Kon nu w̄ra ben n̄man di, kpa nu kun maa s̄a ben d̄ianu.

Yinni Gusunɔ u ko n sãa

win yãanun kparo

¹¹ Wee ye ne, Yinni Gusunɔ na gerumɔ saa tɛn di. Na nee, nen tiiwa kon nen yãanu mennana n nu nɔɔri. ¹² Kon nu mennawa nge me yãa kparo u ra win yãanu menne nù n yarina. Tɔɔ te nu yarina ta sãawa yam wɔku bakaru. Kon da n nu kasuwa baama mi nu yarine. ¹³ Kon nu yarama tem tukum di. Kpa n nu mennana n ka na nin temɔ Isireliɔ. Kon nu kpara guunɔ ka wɔwi sɔɔ ka sere mi tamba wãa kpuro. ¹⁴ Kon ka nu da kpara yee geeru sɔɔ. Kpa nu di nu wɛra. Nu koo yɔ Isireliban guunɔ kpa nu yaka geesu wa nu di. ¹⁵ Nen tiiwa kon nu kpara kpa n de nu wɛra. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. ¹⁶ Kon ni nu kɔɔra kasuma n ka na. Kpa n ni nu mɛera wan bosu tim doke. Kpa n maa ni nu barɔ nɔɔri nu dam ko. Adama kon ni nu bɔɔru go. Nen tiiwa kon nen yãanu kpara gem sɔɔ.

Gusunɔ

u win tambu somiru wee

¹⁷ Wee ye ne, Yinni Gusunɔ na Isireliba be ba sãa nge yãanu sɔɔmɔ. Na nee, kon nin geenu ka kɔsunu wunana. Kon yãanu ka bonu wunana. ¹⁸ Domi yaka gee si nin ganu di su nu tura sere nu si nu ñ di taakumɔ. Nu nim gem nɔra n nu tura ma nu me mu tie taaka nu burisi. ¹⁹ Yaka si nu taaka mi, siya nen yãa ni nu tie nu dimɔ. Nim me nu maa burisi mi, meya nu nɔrumɔ. ²⁰ Yen sɔna ne, Yinni Gusunɔ na nu sɔɔmɔ na mɔ, kon yãa ni nu bɔɔru ka ni nu woore wunana. ²¹ Domi ni nu bɔɔru nu ni nu woore ka kɔbi bɔrikia nu yarinasia. ²² Wee na nu somiru wee. Kpa goo u ku raa maa nu mwɛeri. Kon nu siria. ²³ Kon nu kparo turo wɛ wi u koo nu nɔɔri. U koo yariwa nen sɔm kowo Dafidin bweserun di. U koo nu nɔɔri kpa u n sãa nin kparo geo. ²⁴ Ne Gusunɔ ko na n sãa nin Yinni. Kpa nen sɔm kowo Dafidi u n sãa nin kparo. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

²⁵ Na nɔɔ mwɛeru kua ma kon nu bɔri yendu wɛ. Kon de gbeeku yee kpuro yi doona tem minin di. Saa ye sɔɔ, nu koo kpɛ nu kpuna gbaburɔ ka dãa sɔɔwɔ. ²⁶ Kon de nu n wãa guu te na gɔsan bɔkuɔ. Kpa n nu domaru kua n de gura yu ne yen saa sɔɔ. ²⁷ Dãnu nu koo binu ma. Tem mu koo de dɛanu nu ma, kpa baawure u n wãa bɔri yendu sɔɔ. Kon nen tɔmbun yorun yɔni kasuku kpa n bu yakia be ba bu yoru mwɛeran nɔman di. Kpa bu gia ma nena Yinni Gusunɔ. ²⁸ Tɔn tukobu ba ñ maa bu dimɔ. Gbeeku yee yi ñ maa bu mwɛerimɔ. Ba koo yariwa karin di. Goo kun maa bu narumɔ. ²⁹ Kon bu gbea wɛ ye ya koo yɛsiru yari. Ba ñ maa gɔɔrun wahala mɔ ben tem sɔɔ. Tɔn tukobu ba ñ maa bu sekuru dokemɔ. ³⁰ Ba koo gia ma ne Gusunɔ na sãawa ben Yinni. Nena na ka be, Isireliba wãa. Ba sãawa nen tambu. Nena na yeni gerua.

³¹ Be nen tambu, beya ba sãa nen yãa ni na nɔɔrimɔ mi. Domi na sãawa ben Yinni. Ne, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Gari yi ba gerua Edɔmuban sɔ

35

¹ Yinni Gusunɔ u Esekieli sɔɔwa u nee, ² tɔnun bii, a mɛerio Seirin guurun bera gia, kpa a tu sɔ a nee, ³ ameniwa ne, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nee, wee kon tu wɔrima. Kon tu nen nɔmu demie kpa n tu ko bansu. ⁴ Kon ten wusu bansu koosia, kpa tu yɔra diiru. Saa ye sɔɔra ta koo gia ma nena na sãa Yinni Gusunɔ. ⁵ Wee ta ka Isireliba yibere tɛeru neni sere ka gisɔ. Isireliban wahalan saa sɔɔ, ta bu takobi sɔkura sanam me ben durum ya yewa. ⁶ Yen sɔ, ne, Yinni Gusunɔ na nee, sere ka nen wãaru, kon ten yem yari. Yem me ta raa yari mi, mu ko n tu swii. Domi ta ñ tɔmbun yem yaribu yine. Yen sɔ, ba koo ten tiin yem yari. ⁷ Kon de Seirin guu te, tu ko bansu. Kon be ba sarɔ mi kpuro go. ⁸ Tɔn be ba gon gonu nu ko n teriewa baama guunɔ ka gungunɔ ka wɔwi sɔɔ ka sere maa wɔrusɔ. ⁹ Kon de tu kowa bansu sere ka baadommaɔ. Goo kun maa sinamɔ ten wusu sɔɔ. Saa ye sɔɔra ba koo gia ma nena na sãa Yinni Gusunɔ.

¹⁰ Seiri ya nee, Isireli ka Yudan temgibu ba koo ko yegibu. Ya koo be kpuro mwa baa me na wãa mi. ¹¹ Yen sɔ, sere ka ne, Yinni Gusunɔn wãaru, kon ye mɔru ka nisinu ka

tusiru kɔsie nge mɛ ya raa bu kua. Kon bu tii sɔɔsi sanam mɛ kon ye siri. ¹² Saa ye sɔɔ, ya koo gia ma nɛ, Yinni Gusunɔ na nua wɔma ye ya Isireliban guunu wɔnwa. Ya nɛɛ, wee nu kam kua. Wee ba ye nu nɔmu sɔndia nge gbeeku yɛɛ. ¹³ Ya tii sua nɛn wuswaaɔ ka yen gari gerubu. Ya man tɔn bia gari gerusi. Nɛn tiiwa na ye nua.

¹⁴ Nɛ, Yinni Gusunɔ na maa nɛɛ, sanam mɛ tem kpuro mu ko n wɔa nuku dobu sɔɔ, yen tem mu koo ko bansu. ¹⁵ Domi ya nuku dobu kua sanam mɛ ya Isireliban tem kam koosia. Nge meya kon Seirin guuru ka Edɔmun tem mɛ kpuro kam koosia kpa n ko bansu. Saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna na sɔa Yinni Gusunɔ.

Isireliba

ba koo wurama ben temɔ

36

¹ Yinni Gusunɔ u Esekieli sɔɔwa u nɛɛ, tɔnun bii, a Isireliban guunu nɛn gari sɔɔwɔ kpa nu yi swaa daki. Ma Esekieli u ka guu ni gari kua u nɛɛ, i swaa dakio i nɔ ye Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, ² wee yiberɛba ba gerumɔ ba mɔ, ehɛ, tɛ i kua beginu. ³ Yen sɔ, ameniwa wi, Yinni Gusunɔ u nɛɛ, n bɛɛ sɔ. U nɛɛ, u wa ma ba kɔa bu bɛɛ kpeerasia beri berika kpuro, bu bɛɛ mwɛ. Kpa bwese ni nu tie nu n bɛɛ mɔ. Mɛya nu ra n bɛɛ yɛɛmɔ nu n ka faagi mɔ yam kpuro. ⁴ Yen sɔ, u nɛɛ, bɛɛ guunu ka gungunu ka daanu ka wɔwi ka bansu ka wuu si ba deri si yiberɛba ba wɔri ba yɔnu gura ma bwese ni nu ka su sikerene nu su yɛɛmɔ, i swaa dakio i nɔ ye u gerumɔ bɛɛn sɔ. ⁵ Wi, Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ, ka nisi bakana u ka Edɔmuba kpuro gari mɔ ka bwese ni nu tie, ni nu tii win tem wɛ ka nuku dobu ka win gɛndu ma nu ka mɛn yɔnu kpuro gura. ⁶ Bɛɛ Isireliban tem guunu ka gungunu ka daanu ka wɔwi, wee ye u nɛɛ, n bɛɛ sɔ. U nɛɛ, wi wee u gari gerumɔ mɔru ka nisinun sɔ. Domi bwese tukunu nu bɛɛ sekuru doke. ⁷ Yen sɔna u nɔma yiiya u bɔrua u nɛɛ, bwese ni nu ka bɛɛ sikerene mi, niya nu koo sekuru wa. ⁸ Saa ye sɔɔ, bɛɛ guunun dɔnu i ko kpara kpa i binu ma win tɔmbu Isireliban sɔ. Domi ben wuramaru ta turuku kua kɔ. ⁹ Wi wee u ka bɛɛ wɔa. U koo bɛɛ wuswaa kisima. Ba koo maa wuku bɛɛn temɔ bu duure. ¹⁰ U koo de tɔmbu bu dabia. Isireliba kpuro ba koo wurama mi, kpa ba n wɔa bɛɛn suunu sɔɔ. Kpa bu bansu sɔɔ dii kpaanu bani. ¹¹ U koo de tɔmbu ka yaa sabenu bu dabia bu kɔwara kpa bu sina mi nge yellu. Kpa u bu gea kua n kere ye u raa kua. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma wiya u sɔa Yinni Gusunɔ. ¹² U koo de win tɔmbu Isireliba bu sɔ bɛɛn wɔllɔ kpa ba n bɛɛ mɔ. I ko n sɔa ben tubi. Saa ye sɔɔ, i n maa derimɔ bu ben bibu bia. ¹³ Wee tɔmba gerumɔ ba mɔ, Isirelin tem mu sɔa nge gbeeku yaa ye ya yen tiin binu temmɔ. ¹⁴ Yen sɔna i n maa tɔmbu temmɔ. I n bɛɛn tɔmbu kam koosiamɔ. ¹⁵ U n maa derimɔ i bwese tukunun wɔma nɔ. Ba n maa bɛɛ sekuru dokemɔ. Mɛya i n maa derimɔ bɛɛn tɔmbu bu kam ko. Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Yinni Gusunɔ

u koo *Isireliba* mɛnna

¹⁶ Yinni Gusunɔ u maa gerua u nɛɛ, ¹⁷ tɔnun bii, sanam mɛ Isireliba ba wɔa ben temɔ, ba mu disi doke ben daan sɔ ka ben kookoosun sɔ. Ma na ben kookoo si garisi disi nge tɔn kurɔ wi u yasa mɔ. ¹⁸ Yen sɔna na bu mɔru seesi yɛm mɛ ba yari ben tem sɔɔn sɔ ka sere bɔu ni ba ka mu disi doke. ¹⁹ Na bu siri ben daa ka ben kookoosun sɔ. Ma na bu yarinasia ba wɔa wɔa bwesenu ganu sɔɔ tem tukumɔ. ²⁰ Ye ba wɔa bwese nin mi, ni ba tii wɛ, miya ba nɛn yɔsi dɛera te sanku sere tɔmba mɔ, Yinni Gusunɔn tɔmba. Win tem diya ba yarima. ²¹ Yen sɔna na kɔ n nɛn yɔsi dɛera te faaba ko te be, Isireliba ba sankumɔ bwesenu suunu sɔɔ mi ba wɔa. ²² Yen sɔ, tɔnun bii, a kpa Isireliba sɔɔwɔ a nɛɛ, n n ben sɔ na yeni mɔ. Nɛn yɔsi dɛera ten sɔna te ba sanku bwesenu sɔɔ. ²³ Kon nɛn yɔsi baka te bɛɛɛ wesia te ba sanku bwesenu suunu sɔɔ mi. Bwese ni, nɔ n wa ba man bɛɛɛ wɛɛmɔ, nu koo gia ma nɛna na sɔa Yinni Gusunɔ.

²⁴ Kon bu wuna bwese nin suunu sɔɔn di n bu mɛnna n ka wurama ben temɔ. ²⁵ Kon bu nim dɛeram wisi kpa bu dɛera. Kon ben toranu kpuro wɔka kpa n ben bɔnu kpuro wuna n kɔ. ²⁶ Kon bu bwisiku kpaanu ka gɔru kpaasu wɛ. Kon ben gɔru si su bɔɔbu nge

kperu wuna kpa n bu g̃rusu wē si su du nge wasi. ²⁷ Kon bu nen Hunde wē kpa n de bu nen woodaba mem n̄owa ba n ka ye s̄mburu m̄. ²⁸ Ba koo sina tem m̄ na ben baababa n̄o mw̄eru kua s̄o, kpa bu ko nen t̄mbu kpa na n maa s̄a ben Yinni. ²⁹ Kon bu toranu kpuro gbara. Kon de bu d̄ianu wa nu n kp̄a. Na ñ maa bu g̃oru kparem̄. ³⁰ Kon de d̄anu nu ma, kpa gbea yu d̄ianu ko kpa bu ku maa sekuru wa g̃orun s̄o bwesenu s̄o. ³¹ Saa ye s̄ora ba koo tubu ma ben kookoosu ka ben daa ya ñ w̄a kpa bu tii tusi yen s̄o. ³² Adama be, Isireliba ba n yē ma n ñ ben s̄o na m̄ m̄. Bu de sekuru tu bu mwa. Ne, Yinni Gusun̄wa na yeni gerua.

³³ Ne, Yinni Gusun̄ na maa n̄e, d̄ama te kon bu d̄erasia ben toranu kpuron di, kon de t̄mbu bu yibu wusu s̄o kpa bu ben bansu seeya. ³⁴ Ba koo maa d̄ianu yewe tem m̄ s̄o, m̄ ba raa deri t̄mbu kpuro bu ka wa ma ḡanu ku ra kpi mi. ³⁵ Kpa bu n̄e, tem mi ḡanu ku ra kpi mi, wee mu kua nge gbaa te ba m̄ Edeni. Men wuu si su raa bansu s̄a su tē t̄mbu yiba ma ba su gb̄aranu toosi. ³⁶ Kpa bwese ni nu ka b̄e sikerene nu gia ma nena na ye ba raa sura seeya, ma na ye ba raa wuka gira. Ne, Yinni Gusun̄wa na yeni gerua. Kon maa ye ko.

³⁷ Wee ye kon maa wure n Isireliba kua. Kon bu dabiasia nge ȳa g̃o. ³⁸ Wuu si su raa bansu s̄a, su koo t̄mbu yibu nge ȳa g̃o si ba g̃sa ȳakurun s̄o, si ba ra ka ne Yerusalem̄ t̄o bakarun s̄o. Saa ye s̄o, ba koo gia ma nena na s̄a Yinni Gusun̄. Ne, Yinni Gusun̄wa na yeni gerua.

Esekieli u kuku gbeunu wa

k̄siru s̄o

37

¹ Yinni Gusun̄n dam mu Esekieli n̄enua ma mu win bw̄era sua mu ka da w̄wa gaan suunu s̄o. W̄wa ye s̄o, kukuna nu yiba. ² Ma dam m̄, mu dera u s̄a kuku nin suunu s̄o. U deema nu dabi w̄wa ye s̄o, ma nu gbere woko woko.

³ Ma Yinni Gusun̄ u n̄e, t̄nun bii, kuku ni, nu koo kp̄i nu w̄aru wa?
Ma u wisa u n̄e, wuna a yē m̄, Yinni.

⁴ Ma u n̄n s̄owa u n̄e, a gari geruo kuku gbebu nin s̄o a nu s̄o a n̄e, nu ne, Yinni Gusun̄n gari swaa dakio nu n̄o. ⁵ Na n̄e, kon nu hunde kpa wē kpa nu maa se nu n w̄a. ⁶ Kon nu s̄i kpaanu wē kpa n de nu wasi kpara. Kon nu hunde kpa wē kpa nu se nu n w̄a. Saa yera ba koo gia ma nena na s̄a Yinni Gusun̄.

⁷ Ma Esekieli u gari yi gerua nge m̄ Yinni Gusun̄ u n̄n s̄owa. Sanam m̄ u gari yi m̄, yera u damu gagu ka ȳiribu gabu nua ma kuku ni, nu susina. ⁸ Yera u wa nu s̄inu kua ma nu wasi kpara, adama nu ñ gina hunde m̄. ⁹ Yinni Gusun̄ u maa n̄e, t̄nun bii, a gari geruo a hunde s̄o a n̄e, ameniwa ne, Yinni Gusun̄ na gerua. Na n̄e, hunde yu na saa handunian goonu n̄en di kpa yu goo ni wom wure kpa nu se nu n w̄a.

¹⁰ Ma u gari gerua nge m̄ Yinni Gusun̄ u n̄n s̄owa. Ma hunde ya na ni s̄o, nu w̄aru wa ma nu seewa nu ȳra. Nu dabi nge tabu kowobu.

¹¹ Yinni Gusun̄ u maa n̄e, t̄nun bii, kuku ni, nu s̄awa Isireliba. Wee ba m̄, ben kukunu nu gbera. Ben ȳiȳbu bu doona ma ba k̄ora. ¹² Yen s̄o tē, a bu s̄owa a n̄e, wee kon be, nen t̄mbun sika wukia kpa n bu yara min di n ka bu wurama ben tem̄. ¹³ N̄a n bu kua m̄, ba koo gia ma nena na s̄a Yinni Gusun̄. ¹⁴ Kon bu nen Hunde dokea kpa bu wa ba n w̄a. Kon de bu wura bu sina ben tem̄. Saa ye s̄ora ba koo gia ma ne, Yinni Gusun̄ na gari gerua na maa yi kua.

Yudaba ka Isireliban banda

koo ko teeru

¹⁵ Yinni Gusun̄ u maa n̄e, ¹⁶ wune t̄nun bii, a d̄a kukuru garu suo kpa a Yudaban bandun ȳsiru yore ten w̄l̄o. Kpa a maa d̄a kukuru garu sua a Isireliban bandun ȳsiru yore ten w̄l̄o. ¹⁷ Kpa a d̄a kukunu yiru ye sw̄ena nu ko nge d̄a kuku teeru wunen n̄ma s̄o. ¹⁸ Sanam m̄ t̄mba koo nun bikia bu n̄e, a ñ kaa sun d̄a yen tubusianu s̄o? ¹⁹ Saa ye s̄ora kaa bu wisi a n̄e, ameniwa ne, Yinni Gusun̄ na gerua. Na n̄e, kon

Isireliban bandun dāa kuku te sua kpa n tu swēena ka Yudaban bandugiru nu ko dāa kuku teeru nen nōmaō. ²⁰ Dāa kuku ni, nu ko n wāawa wunen nōmaō ba n waamō. ²¹ A maa bu sōwō a nē, wee, kon Isireliba mennama beri berikan di mi ba yarinē bwesenu sō, kpa n de bu wurama ben temō. ²² Ba koo ko bwese teeru sere ka be ba wāa guunō kpa ba n sunō turo mō. Ba ñ ko n maa sāa bwesenu yiru. Ba ñ ko n maa sinambu yiru mō. ²³ Ba ñ maa tii disi dokemō ben būu sāanun sō ka ben toranun sō. Kon bu yaramawa mi ba wāa ba ka tora kpuron di. Kon bu dēerasiawa mam mam. Ba ko n sāawa nen tōmbu kpa na n maa sāa ben Yinni. ²⁴ Dafidi nen sōm kowon bibun bweseru sōra ba koo sunō wa. Kparo turowa ba ko n mō. Ba koo nen woodaba mēm nōwa kpa bu ka ye sōmburu ko. ²⁵ Ba koo wure ba n wāa tem mē sō mē na nen sōm kowo Yakōbu wē. Miya ben baababa ba sina. Ben tii ba koo maa sina mi sere ka ben bibun bibō ka baadommaō. Dafidin bibun bwesera ta ko n bandu dii mi sere ka baadommaō. ²⁶ Kon ka bu arukawani bōri yēndugia bōke ye ya ko n wāa sere ka baadommaō. Kon de bu sina tem mi, kpa bu dabia. Kpa n nen sāa yeru gira ben suunu sō sere ka baadommaō. ²⁷ Nen wāa yeru ta ko n wāawa ben suunu sō. Ba ko n sāawa nen tōmbu kpa na n sāa ben Yinni. ²⁸ Nen sāa yeru tā n wāa ben suunu sō sere ka baadommaō, saa ye sōra bwesenu nu koo gia ma nena na sāa Yinni Gusunō wi u Isireliba gōsa nenem.

Gari yi ba gerua Gōgun sō

38

¹ Yinni Gusunō u nē, ² tōnun bii, a mēerio Gōgun bera gia Magōgun temō wi, wi u sāa Mēseki ka Tubalin kparo kpa a nùn gerusi a nē, ³ wee ye nē, Yinni Gusunō na gerumō. Na nē, kon Gōgu wōrima wi u sāa Mēseki ka Tubalin kparo. ⁴ Kon nùn gōsiamā kpa n kōkōnu doke win baa saburosō, kpa n nùn gawama, wi ka win tabu kowobu ka dumi ka maasōbu, kpa win tōn dabi te, ta n tabu yānu sebua ta n tere bakanu ka piiminu neni kpa ta n takobiba fīamō. ⁵ Pēesiba ka Etiopigibu ka Putigibu be kpuro ba tere nu ka sii furō kōkōnu doke, be kpurowa ba koo ka nùn da. ⁶ Gomēen tabu kowobu ka Beti Togaamagii be ba wāa sō yēsan nām geun sō sō gia, be ka ben tabu kowobu kpuro ka sere bwese dabi dabinun tōmbu, be kpurowa ba koo nùn swīi. ⁷ U gesi win sōru koowo wi ka tōn be ba koo nùn swīi kpa u n sōru kpeere. Wiya u koo bu kpara. ⁸ Amen biru kon de u ko ben wirugii, kpa u Isireliba wōri be ba kisira tabun di. N deema ba raa yarinewa tem tukumō ma ba seema tem kpuron di mi ba raa wāa. Ba wurama ba mēna Isireliban guunō ni ba raa deri n tē. Ma ba sina mi ka bōri yendu. ⁹ Adama wi ka win tōn be ba nùn swīi ba koo tem mē wukiriwa nge woo bōkō ñ kun mē nge guru wiru. ¹⁰ Nē, Yinni Gusunō na nē, saa ye, yā n tunuma, bwisiku kōsunu koo nùn deema kpa u kōsa himba ko. ¹¹ U koo gōru doke u nē, u koo tem gam tōmbu wōri be ba wāa bōri yendu sō, bēn wusu su ñ gbāranu ka gamboba mō. ¹² U koo da u tōmbu wōri be ba ben wuun bansu seeya kpa u ben yānu gura. Tōn be, ba wuramawa saa tōn tukobun suunu sōn di. Ba dukia ka yaa sabenu wa. Ma ben tem mu wāa handunian suunu sō. ¹³ Saban tōmbu ka Dedanigibu ka Taasisin tenkuba ka sere be ba wāa turuku mi, ba koo nùn bikia bu nē, mban sōna u tōn dabi teni mēna. U kīwa u tōmbu wōri u ben yānu gura? U kīwa u tōmbun sii geesu ka ben wura gura? U kīwa u ben yaa sabenu ñ kun mē ben dukia baka gura?

¹⁴ Wunē tōnun bii, a Gōgu sōwō a nē, amēniwa nē Yinni Gusunō na gerumō. Na nē, dōma te nen tōmbu Isireliba ba koo sina bōri yendu sō, u ko n yē. ¹⁵ Saa ye, u koo na saa win wāa yerun di sō yēsan nām geuō wi ka bwese dabi dabinun tabu kowobu be kpuro ba n yōwa dumin wōllō. ¹⁶ Yen biru u koo sewa u nen tōmbu Isireliba seesi kpa win tabu kowo be, bu Isireliba wukiri nge mē guru wiru ta ra tem wukiri. Amen biru kon de u na u nen tem wōri kpa n bwese ni nu tie sōsi saa wi, Gōgun min di ma nena na sāa dēero.

¹⁷ Amēniwa nē, Yinni Gusunō na gerua. Na nē, Gōgu wi, u sāawa win gari na dera nen sōmōbu ba gerua gasōn di Isireliō. Na nē, kon de u nen tōmbu wōri. ¹⁸ Tōō tē sō Gōgu u koo Isireliban tem wōri, nē Yinni Gusunō kon wēru wura ka mōru. ¹⁹ Nēna na maa yeni gerua ka nisinu ka mōru baka. Na nē, tōō te, tem mu koo yīri too too Isireliō.

²⁰ Swēε ka gunōsu koo diiri berum sō nen wuswaaō ka sere gbeeku yεε ka yεε yi yi ra kabiri ka tambu kpuro. Guunu nu koo wōruku kpa kpenu nu kankira kpa gbāranu kpuro nu wōruku. ²¹ Kon de tabu bu nūn wōri nen guunu kpuron wōllō. Baawure u koo win winsim tabu wōriwa. ²² Kon Gōgu wi siri n nūn bararu kpēε kpa n de bu nūn go bu yem yari. Kon de guru baka yu nε ka kpenu kpa dōō ka sōō bisu yu wi ka win tabu kowobu wōri ka sere tōn dabi te ta wāa ka wi. ²³ Nge mēya kon ka bwese dabinu sōōsi ma na kpā na maa sāa dēero kpa nu gia ma nena na sāa Yinni Gusunō.

Ba Gōgu kamia

39

¹ Wunε tōnun bii, a Gōgu gerusio a nεε, ameniwa nε, Yinni Gusunō na gerua. Na nεε, nε wee na Gōgu seesi wi, wi u sāa Mεseki ka Tubalin kparo. ² Kon nūn yara win tem di mε mu wāa sōō yēsan nōm geun sōō sōōwō. Kpa n de u Isireliba wōri. ³ Adama kon win tendu wōra win nōm dwarun di kpa n win sēenu mwēeri win nōm geun di. ⁴ U koo wōruma Isireliban guunu wōllō wi, ka win tabu kowobu ka tōn be ba nūn swīima. Kpa gunōsu ka gbeeku yεε yi ben yaa di. ⁵ U koo wōrumawa temō nge mε nε, Yinni Gusunō na gerua. ⁶ Kon Magōgu ye dōō doke ka sere be ba wāa tem burerō bōri yendu sōō. Saa ye sōō, ba koo gia ma nena na sāa Yinni Gusunō. ⁷ Kon de bu nen yīsi dēeraru gia Isireliban suunu sōō. Na n derimō bu tu sanku. Saa yera bwesenu kpuro nu koo gia ma nena na sāa Gusunō Isireliban Yinni Dēero. ⁸ Wee ye kpuro ya kooramō ya wee. Ya koo koorawa tōō te nen tii na yi. Nε, Yinni Gusunōwa na yeni gerua. ⁹ Yen tōō te, Isireliba ba koo yari ben wusun di, kpa bu ben yibereban tere bakanu ka piiminu mwēeri ka ben tema ka sēenu ka ben yaasi ka ben bōri kpa bu ka ye kpuro dōō sōre wōō nōōba yiru. ¹⁰ Ba n maa dāa kaso dōō yakasō. Mēya ba n maa dāa buramō dāa sōōwō bu ka doo ko. Domi tabu yāa niya ba koo ka dōō sōre. Ba koo ben yibereba mwēeri be, be ba raa bu mwēera. Ba koo tōmbun yānu gura be ba raa ben yānu gura. Nε Yinni Gusunōwa na yeni gerua.

¹¹ Yen tōō te, Isireliō kon Gōgu siku yeru wē nim wōku bōruguun sōō yari yeru gia, mi tōmba ra sare. Kpa tu bera min swaa go. Miya ba koo Gōgu ka win tōn dabi te sike, kpa bu yam mi soku Gōgun tōn dabinun wōwa. ¹² Isirelibara ba koo bu sike kpa bu wa bu ka ben tem dēerasia. Ba koo ye kowa suru nōōba yiru. ¹³ Isireliba kpurowa ba koo goo ni sike. Yen tōō te, ba koo man bēere wē, kpa bu mōm. Nε, Yinni Gusunōwa na yeni gerua. ¹⁴ Suru nōōba yiru yen baa sōō, ba koo tōmbu gōsi be ba ko n sirene ba n goo ni nu tie kasu ba n sikumō. Be ba sarō mi kpuro, ba koo bu somi. Mēya ba koo ka tem mε kpuro dēerasia. ¹⁵ Tōn be ba bōsu tem mε sōō, bā n tōn kukunu wa, kpa bu yīreru ko mi. Be ba siku ten sōmburu mō bā n na kpa bu kuku ni gura bu sike Gōgun tōn dabi ten wōwa mi. ¹⁶ Ba koo mam wuu gagu yīsiru kē Hamōna. Yīsi ten tubusiana dabiru. Nge mēya ba koo ka tem mε dēerasia.

¹⁷ Yinni Gusunō u nεε, tōnun bii, a gunō bwese bweseka ka gbeeku yεε kpuro sōōwō a nεε, yi mennama baama kpuron di nen yāku te kon kon sō. Kon yāku bakaru ko Isireliban guunō kpa yi yaa tem yi yem nō. ¹⁸ Yi koo tabu durōbun gonu di kpa yi wirugibun yem nō be, be ba sāa nge Basanin yāa kinenu ka yāa kpemminu ka bonu ka ketε kinε ni nu gum mō. ¹⁹ Yi koo yaa gum di yi debu kpa yi yem nō sere mu yi go nge tam nen yāku te kon yi kua min sō. ²⁰ Nε, Yinni Gusunō na nεε, yi koo dumi ka yin maasōbun yaa di ka tabu durōbu ka sere tabu kowobu be ba tie. Yi koo yaa ye diwa yi debu nen dii yerō.

²¹ Kon bwesenu nen yiiko sōōsi kpa nu wa nge mε na bu siri ka sēyasia bi na bu kua. ²² Saa yen dōma ten di sere ka baadommaō, nen tōmbu Isireliba ba koo gia ma nena na sāa Gusunō ben Yinni.

Esekielin garin wiru

²³ Bwesenu nu koo gia ma Isireliban toranun sōna nε, Yinni Gusunō na bu biru kisi ma na dera ba bu yoru mwēera ba ka da tem tukumō. Na bu ben yibereba nōmu sōndia ba bu go tabu sōō. ²⁴ Na bu sēyasia nge mε ben toranu nu nε ni nu bu kua disigibu. Ma na bu nen wuswaa berua. ²⁵ Adama tē nε, Yinni Gusunō na nεε, kon de Isireliba be, Yakōbun

bweseru bu wurama yorun di. Kon be kpuron wɔnwɔndu ko. Saa ye sɔɔ, kon nisinu se nen yīsi deera ten sɔ. ²⁶ Sanam mɛ ba koo sina ba n wāa bəri yendu sɔɔ, goo kun maa bu baasimɔ ba koo ben sekuru duari ka ben naane sari te ba man kua. ²⁷ Tɔmbu ba koo man beere wē nà n Isireliba wunama ben yibereban suunu sɔɔn di na ka wurama. ²⁸ Ba koo gia ma nena na sāa Gusunɔ ben Yinni, nɛ wi na dera ba ka bu yoru da bwese tukunun suunu sɔɔ, ma na dera ba maa wurama ben temɔ. Baa ben turo na ñ derimɔ u sina tem tukumɔ. ²⁹ Na ñ maa bu biru kisimɔ. Domi kon bu nen Hunde wē. Nɛ Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

ESEKIELI U UINNI GUSUNON SĀA YEE KPAARU WA KĀSIRU SŌ

Esekieli u kāsiru wa

40

¹ Ye ba Isireliba yoru mwa yen wɔɔ yenda nɔɔbusen suru gbiikoon sɔɔ wɔkuruse sɔɔra Yinni Gusunon dam mu Esekieli nenua. N deema ye ba Yerusalemu wəri ba kɔsuka yen wɔɔ wɔkura nnese sɔɔra mi. Ma u nùn kpara u ka da Isireliban temɔ ² kāsiru sɔɔ. U nùn sua u yi guuru wɔllɔ te ta gunu too. Ten sɔɔ yēsɔn nɔm dwaru gia, u dia wa ya sāa nge wuu. ³ Ma u ka nùn da mi gia. Ma u durɔ goo wa mi, u ka sii gandu weene u wēe damgii ka deka neni ye ba ra ka yīre. Ma u yɔ gambon bɔkuɔ kɔnnɔwɔ. ⁴ Durɔ wi, u nɛɛ, tɔnun bii, a mɛerio kpa a swaa daki a de a ye kpuro laakari ko ye kon nun sɔɔsi. Domi ba ka nun nawa mini a ka mɛeri kpa a ka wa a Isireliba tubusia ye a wa.

Yaara ka kɔnnɔ tɔɔkisu

⁵ Wee ye u wa. U gbāraru wa ta sāa yee te sikerene. U deka wa durɔ win nɔma sɔɔ. Yen dɛɛbu bu ka gɔm soonu nɔɔba tia nɛ. Adama yen gɔm soo ten baatere ta dɛɛbu sosiwa ka nɔm wii teeru. Yen yasum maa kua deka tia. Yen gunum maa kua deka tia. ⁶ Ma u da kɔnnɔwɔ ge ga wāa sɔɔ yari yeru gia ma u yɔɔwa gen yɔɔtiaɔ. Ma u kɔnnɔ gen yasum yīira. Ma mu kua deka tia. Aderɔ ga wāa dii ten suunu sɔɔ ma kɔsu yenu wāa gen yēsi yēsikaɔ. ⁷ Kɔsu yee nin baateren dɛɛbu ka ten yasum mu nɛwa. Ye kpuro ya sāawa deka tia. Batuma ye ya nu karane ya sāawa gɔm soonu nɔɔbu. Gambo ye ya wāa dii sɔɔn kɔnnɔwɔ a sere sāa yerun tii du, yen yasum mu sāawa deka tia. ⁸⁻⁹ Ma durɔ wi, u dii sɔɔ ge yīira. Gen ganan gunum mu sāawa deka nɔɔba ita. Ma gen gani tɔɔkii yi maa sāa gɔm soonu yiru kɔnnɔ gen sɔɔwɔ. Diru gara wāa sāa yee ten bɔkuɔ. ¹⁰ Kɔsu yerun dii ni kpuro ni nu wāa sɔɔ yari yeru gia nu nɛwa. Dia ita itawa ya wāa aderɔ gen beri berikaɔ. Batuma ye ya bu karane ya maa nɛwa. ¹¹ Durɔ wi, u maa kɔnnɔ gen yasum yīira ma ya kua gɔm soonu wɔkuru. Ma gen dɛɛbu bu kua gɔm soonu wɔkura ita. ¹² Kɔsu yee nin baateren wuswaɔ ba batuma gaa wāa gɔm soo teeru. Kɔsu yee ten baateren goonu nu sāawa gɔm soonu nɔɔba tia tia. ¹³ Durɔ wi, u yīira saa kɔsu yee teerun gana sɔɔn di n ka girari yirusen gana sɔɔ te ta gbiikii te mɛera. Ma n kua gɔm soonu yenda nɔɔbu. ¹⁴ U maa dii sɔɔ ge yīira ma ga kua gɔm soonu yendu. Dii ten bera gia, sāa yee ten yaara ya ka kɔnnɔ ge sikereneɛwa. ¹⁵ Batuma ye ya wāa kɔnnɔ gèn min di ba ra ka du n ka da kɔnnɔ ge ga wāa sɔɔwɔ, yen dɛɛbu bu sāawa gɔm soonu weeraakuru. ¹⁶ Ba kɔsu yee nin fɛnentiba kuawa nge kɔkɔsɔ nin gani tɔɔkiiɔ ka maa gani yi yi nu burane sɔɔ ka sere dii sɔɔ gen gani sɔɔ. Ma ba dii nin ganin sɔɔwɔ kpakpa wurusun weenasisu koosi ye ya kua yen buraru.

¹⁷ Yen biru durɔ wi, u ka nùn da sāa yee ten yaara tɔɔkaɔ mi dia tena ya wāa. N deema ba gāanu tāwa nge simaa ba ka yaara ye sikerena. ¹⁸ Simaa ye ba tāwa mi, ya wāawa dia yen bɔkuɔ. Ma ya ka dia yen gani dɛɛbu nɛ. Adama ya ñ yaara sɔɔkaa gunum tura. ¹⁹ Ma u batuma yen dɛɛbu yīira saa kɔnnɔ gbiikuun sɔɔn di n ka girari yaara sɔɔkaan ganaɔ ma n kua gɔm soonu wunɔbu (100). U ye yīira sɔɔ yari yeru gia ka sɔɔ yēsɔn nɔm geu gia. ²⁰ Ma u maa yaara tɔɔkaan kɔnnɔ ge ga wāa sɔɔ yēsɔn nɔm geu gian dɛɛbu ka yasum yīira. ²¹ Kɔnnɔ ge, ga kɔsu yenu nɔɔba tia mɔ, ita ita gen aderɔn yēsi yēsikaɔ. Gen gani yi, ka gen dii sɔɔ ya ka kɔnnɔ ge ga wāa sɔɔ yari yeru gia dɛɛbu ka yasum nɛwa. ²² Yen fɛnentiba ka dii sɔɔ ge, ka kpakpa wurusun bura ni ba kua mi, ye kpuro ya sāawa

tia ka kənnə ge ga wāa sōo yari yeru mi. A ka da yen kənnə ge ga wāa sōo yēsan nəm geu gia, kaa yəotia yəwa naa dabusanu nəba yiru. ²³ Sōo yēsan nəm geun kənnən dee deeru, kənnə gaga wāa səwə gèn min di ba ra ka du yaara səkkaa. Kənnəsu yiru yen baa sōo ya sāawa gəm soonu wunəbu nge mē n sāa sōo yari yeru gia. ²⁴ Ma u ka man da sōo yēsan nəm dwaru gia mi kənnə gaga wāa. Ma u gen kōsu yenu ka gen dii sōo ka gen gani yīira. Ye kpuro ya ka kənnə sionəgia nēwa. ²⁵ Kənnə ge, ka gen dia ya fənentiba mō ya ka sikerene nge fənenti beəno. Gen dēebu bu sāawa gəm soonu weeraakuru. Gen yasum maa sāa gəm soonu yenda nəbu. ²⁶ Gen yəotia ya məwa naa dabusanu nəba yiru a ka da dii sōo gen mi. Ba dii ten gani səkii buraru kuawa ka kpakpa wurusun weenasisu. ²⁷ Yaara səkkaa ya maa kənnə mō sōo yēsan nəm dwaru gia. Kənnəsu yiru ye, ya tondinēwa ka gəm soonu weeraakuru.

Yaara ka kənnə səkku

²⁸ Durə wi, u ka maa man da yaara səkkaa yen mi, sōo yēsan nəm dwaru gian kənnən di. Ma u kənnə ge yīira u deema ya nēwa ka yaara təkkaan kənnəsu. ²⁹ Gen kōsu yenu ka gen gani ka gen dii sōo, ye kpuro ya nēwa ka yaara təkkaan kənnəsu. Kənnə ge, ga fənentiba mō ba ka sikerene. Gen dēebu bu sāawa gəm soonu weeraakuru. Ma gen yasum maa sāa gəm soonu yenda nəbu. ³⁰ Kənnə gen dēebu bu sāa gəm soonu weeraakuru. Gen yasum maa sāa gəm soonu yenda nəbu. ³¹ Dii sōo gen kənnə ga mēerawa yaara təkkaa. Ba gen gani səkii buraru koosiwa ka kpakpa wurusun weenasisu. Gen yəotia ye, ya naa dabusanu məwa nəba ita. ³² Yen biru, u maa ka man da yaara səkkaa yen mi, saa kənnə ge ga wāa sōo yari yeru gian di. Ma u kənnə ge yīira u deema ga ka si u raa yīira mi nēwa. ³³ Gen dii sōo ka gen gani ka gen kōsu yenu, ye kpuro ya nēwa ka kənnə si u raa yīira. Yen biru ga fənentiba mō ya ka sikerene. Kənnə gen dēebu bu sāawa gəm soonu weeraakuru. Gen yasum maa gəm soonu yenda nəbu. ³⁴ Gen dii sōo ga yaara təkkaa mēerawa. Ma ba gen gani səkii buraru koosi ka kpakpa wurusun weenasisu. Ma gen yəotia ya naa dabusanu mō nəba ita.

³⁵ U ka maa man da kənnə ge ga wāa sōo yēsan nəm geu gia. Ma u gu yīira. U deema kənnə ge, ka si u raa yīira mi, su dēebu ka yasum nēwa. ³⁶ Kənnə ge, ga maa kōsu yenu mō ka gani yi yi nu burane ka sere dii sōo. Ma ba fənentiba kua ba ka gu sikerena. Gen dēebu bu sāawa gəm soonu weeraakuru, ma gen yasum maa sāa gəm soonu yenda nəbu. ³⁷ Dii sōo ge, ga yaara təkkaa mēerawa. Ma ba gen gani səkii buraru koosi ka kpakpa wurusun weenasisu. Gen yəotian naa dabusanu sāawa nəba ita.

³⁸ Kənnə ge ga wāa sōo yēsan nəm geu gia ga diru garu mō te ta mēera gen dii sōo gia. Miya ba ra yāku dōo mwaararuginun yaa kpakie. ³⁹ Dii sōo gen beri berikaa təwə, tabulu yiru yiruwa ya wāa. Tabulu ben wəlləwa ba ra yāku dōo mwaararuginu ka toranun yāku ni ba ra ka toranu səmen yaa sake. ⁴⁰ Dii sōo gen təwə, tabulu nēwa ya wāa. À n dōo kənnə ge ga wāa sōo yēsan nəm geu gia, kaa kpī a ye wa bera ka bera yiru yiru. ⁴¹ Tabulu nəba itawa ba mō yèn wəllə ba ra yāku yaa go. Ba ye yiwa nne nne kənnə gen beri berikaa. ⁴² Tabulu yen nne sōora ba ra yāku dōo mwaararuginu sōoru ko. Ba ye kua ka kpee ni ba dāka. Yen dēebu bu sāawa gəm soo teeru ka bənu, yen yasum maa sāa gəm soo teeru ka bənu, ma yen gunum mu sāa gəm soo teeru. Tabulu yen miya ba ra yāku səm yānu yi. ⁴³ Ma ba tabulu ye nəo bəki kua nəm tararun yasum saka. Tabulu yen wəlləwa ba ra yāku yaa səndi. ⁴⁴ Yen biruwa durə wi, u ka man da yaara səkkaa. Ma na dia yiru wa mi. Teera wāa kənnə ge ga wāa sōo yēsan nəm geu gia ma ta nəo tīi sōo yēsan nəm dwaru gia. Teera maa wāa kənnə ge ga wāa sōo yēsan nəm dwaru gia ma ten kənnə ga maa tīi sōo yēsan nəm geu gia. ⁴⁵ U man sōowa u nē, dii tən kənnə ga tīi sōo yēsan nəm dwaru gia mi, ta sāawa yāku kowobun diru be ba ra sāa yerun səmburu ko. ⁴⁶ Dii tən kənnə ga maa tīi sōo yēsan nəm geu gia mi, ta sāawa yāku kowobugiru be ba ra yākuru ko yāku yerə. Ma u maa nē, Lefin bweseru sōo, Sadəkun bwese kera ya koo kpī yu du sāa yerə yu Yinni Gusunə sā.

Yinni Gusunən sāa yeru

⁴⁷ Durɔ wi, u s̄a yee ten yaara s̄oƙaa kpuro ȳira ma u deema yen goonu kpuro nu n̄ewa. Yen d̄ɛbu bu s̄a ḡom soonu wunɔbu (100) ma yen yasum maa s̄a ḡom soonu wunɔbu. Ma ȳaku yera w̄a s̄a yee ten k̄onnɔwɔ. ⁴⁸ Ma u maa ka man da s̄a yee ten ad̄erɔwɔ m̄in di ba ra ka du. Ma u ad̄erɔ gen gbereba ȳira. Ma yen baayeren b̄orum mu s̄a ḡom soonu n̄ɔbu. K̄onnɔ gen yasum mu s̄awa ḡom soonu w̄kura n̄ɛ. Gen ȳɛsa baayeren d̄a ya maa s̄a ḡom soonu ita. ⁴⁹ Ad̄erɔ gen tiin d̄ɛbu bu s̄awa ḡom soonu yendu. Ma gen yasum maa s̄a ḡom soonu w̄kura tia. Ba ra gu duwa ka ȳotia ye ya naa dabusanu w̄kuru m̄. Ma ga gberɛ m̄ bera ka bera tia tia.

41

¹ Durɔ wi, u ka maa man da s̄a yerun suunu s̄ɔ. Ma u ye kpuro ȳira. Ad̄erɔ gen ganin sinum mu s̄awa ḡom soonu n̄ɔba tia. ² K̄onnɔ gen yasum maa s̄awa ḡom soonu w̄kuru, gen beri berika n̄ɔbu n̄ɔbu. Ma u s̄a yee ten tii ȳira. Ten d̄ɛbu s̄awa ḡom soonu weeru. Ma ten yasum maa s̄a ḡom soonu yendu. ³ Yen biru u dua dii ten s̄ɔwɔ u ten k̄onnɔn d̄a ȳira, ya kuawa ḡom soonu yiru. Ma k̄onnɔ gen tiin yasum s̄a ḡom soonu n̄ɔba tia. Ma gen ganin yasum beri berikaɔ mu s̄a ḡom soonu n̄ɔba yiru yiru. ⁴ Ma u dii s̄ɔ gen tii ȳira, gen d̄ɛbu ka gen yasum mu n̄ewa. Ya s̄awa ḡom soonu yendu. Ma u man s̄ɔwa u n̄ɛ, ga s̄awa dii te ta d̄ere gem gem.

Dia ye ba ḡori ḡori

⁵ S̄a yee te, ta gani yiru m̄, tia s̄ɔwɔ, tia maa t̄ɔwɔ. Ma durɔ wi, u ten gana s̄oƙaa ȳira ma yen sinum mu kua ḡom soonu n̄ɔba tia. Ma ba dinu ḡori ḡori gani yiru yen baa s̄ɔ ba ka sikerena. ⁶ Dii ni, nu sw̄en̄ewa gidambisa ita ita beri berika. Gidambisa baayeren dian geera s̄awa tena. Dii nin gani yi ka t̄ɔkaaginu manin̄e adama yi ñ ka s̄oƙaaginu manin̄e. ⁷ Gidambisa ye, ya yasum k̄eran̄e w̄llu gia. Domi yen gana t̄oƙaa ya sinum kaara. M̄ya n̄ s̄a ya ka s̄a yee te sikerena. Yen s̄na w̄llu gia batuma ya kp̄aru bo yen s̄ɔwɔ. Saa gidambisa ye ya w̄a tem̄on di, t̄onu koo kp̄i u ȳɔ u da sere ye ya w̄a w̄llɔ u kun kpa ka swaa gaa. ⁸ Ma na dia ye kpuron gunum m̄era na deema ye ba ḡori ḡori mi, saa yen kp̄ekp̄ekun di, yen gunum mu s̄awa d̄eka n̄ɔba tia tia. ⁹ Dia yen gana t̄oƙaan sinum mu s̄awa ḡom soonu n̄ɔbu. Dia ye ba ḡori ḡori s̄a yee ten ȳɛsi ȳɛsikaɔ, ¹⁰ ka ȳaku kowobun dian baa s̄ɔ, ba batuma deri ȳen yasum mu s̄a ḡom soonu yendu. ¹¹ Dia ye ba ḡori ḡori mi, ya n̄ɔ t̄iwa batuma ye ba derin bera gia. K̄onn̄osu yiruw̄a ya w̄a mi. Teu s̄ɔ ȳɛsan n̄m geu gia, teu maa s̄ɔ ȳɛsan n̄m d̄waru gia. Gana ye ya batuma ye sikeren̄e, yen sinum mu s̄awa ḡom soonu n̄ɔbu. ¹² S̄a yee ten s̄ɔ duu yeru gia, diru gara w̄a ta batuma ye ba deri mi n̄ɔ t̄i. Dii ten d̄ɛbu bu s̄awa ḡom soonu w̄n̄e ka w̄kuru. Ma ten yasum mu s̄a ḡom soonu wata ka w̄kuru. Ten gan̄an sinum maa s̄a ḡom soonu n̄ɔbu. ¹³ Durɔ wi, u s̄a yee te ȳira ma ten d̄ɛbu kua ḡom soonu wunɔbu (100). Batuma ye ba maa deri mi, ka dii te ba bana s̄ɔ duu yeru gia mi, ye kpuro ya maa kua ḡom soonu wunɔbu. ¹⁴ S̄ɔ yari yeru gia, s̄a yee ten d̄ɛbu ka batuma ye ba deri min yasum mu s̄awa ḡom soonu wunɔbu. ¹⁵ Ma u maa dii te ta w̄a s̄a yerun biruɔ ȳira ka batuma ye ba deri ma ye kpuro ya maa kua ḡom soonu wunɔbu.

S̄a yee ten s̄ɔwɔ

S̄a yee ten duu yeru ka dii d̄eraru ka dii te ta d̄ere gem gem mi, ¹⁶ ba ye kpuron gani ka f̄enentiban kadiriba d̄a besi maniwa. M̄ya ba maa kua gidambisa yeba s̄ɔ. ¹⁷ S̄a yee ten t̄ɔwɔ ka ten s̄ɔwɔ saa ten k̄onn̄on di sere ka dii te ta d̄ere gem gem mi, ba ye kpuron gani buraru koosiwa ¹⁸ ka w̄llun k̄s̄obun weenasibu ka maa kpakpa wurusun weenasisu. Kpakpa wurusun weenasii si, ka w̄llun k̄s̄obun weenasii be, ba ȳw̄en̄ewa. ¹⁹ W̄llun k̄s̄obun weenasii ben baawure u wuswaa m̄wa yiru. Wusw̄e yin tia ya ka t̄nugia ween̄e ya kpakpa wuru sin weenasi teu wuswaa kisi. Wuswaa tia ya maa ka gbee sun̄gia ween̄e ma ya maa kpakpa wuru sin weenasi teu wuswaa kisi. Nge m̄ya ba ka dii te kpuron gani buraru kua. ²⁰ Ba w̄llun k̄s̄obun weenasii be ka kpakpa wurusun

weenasii si kuawa ten temo ka ten ganiw ka ten konnosun wollo. ²¹ Saa yee ten konnon kadirin danu nu newa.

Dii te ta deere gem gem wuswaa, gāanu wāa mi. ²² Nu saare nge yaku yeru te ba kua ka daa. Ten gunum mu saa gam soonu ita. Ten deebu maa gam soonu yiru. Ba tu noo baka kuawa ka daa. Yera duru wi, u man sowa u nee, tabulu ye ba ra n yii Yinni Gusunon wuswaa yera mi.

²³ Dii deeraru ka dii te ta deere gem gem nu mowa konnosu yiru. ²⁴ Gambo sikane yiruwā konno si, su ma. Ye kpuro ya ra n keniarewa. ²⁵ Ba gambo yen wollo wollun kosobun weenasibu ka kpakpa wurusun weenasisu kua nge me ba kua gani yi so. Ma ba kobe kua ten towo dii deera ten konnowo. ²⁶ Dii ten yesi yesika ka sere dii ni ba gori gori mi ka maa yen kobe, ba yen fenentiba kakoro dokeawa ka kpakpa wurusun weenasisu.

Dinu ganu saa yee ten bokuo

42

¹ Duru wi, u ka man da saa yee ten yaara tokaa so yesan nom geu gia, sere dia ye ya wa batuma ye ba deri ka dii te ta wa saa yee ten biruon deederu. ² Dia yen deebu bu sawa gam soonu wunabu (100) ma yen yasum mu saa gam soonu weeraakuru. ³ Yen bee tia ya batuma ye ba deri mi noo kisi. Batuma yen deebu bu sawa gam soonu yendu. Ma ya ka saa yee te sikerene. Bee tia, dia ye, ya maa yaara tokaa ye ba simaa doke noo kisi. Ya gidambisa ita ma. Ma ba ye kobe kua kua. ⁴ Dia yen wuswaa, ba batuma deri gam soonu wakurun saka. Ma ba swaa wa ye so gam soo teeru. Dia yen konnosu su noo tiwa so yesan nom geu gia. ⁵ Dia ye ya wa wollo ya piiminu bo ya kere ye ya wa temo ka ye ya wa suunu so. Domi kobe ye ba kua mi, ya yen sukum kawawa. ⁶ Adama yen kobe ya n gbereba ma nge yaara yen dinun gbereba. Yen sōna dia ye ya wa wollo ya n suunukinu ka temkinu kpāaru tura. ⁷ Dia yen gana ye ya yaara tokaa mēera, yen deebu bu sawa gam soonu weeraakuru. ⁸ Domi dia yen tiin deebu bu sawa gam soonu yenda noobu. Adama saa yee ten bera gia, yen deebu bu sawa gam soonu wunabu (100). ⁹ Ba n wee saa yaara tokaan di, konno gaga wa dia yen temo so yari yeru gia gen min di ba ra ka du. ¹⁰ Konno ge, ga wa mi yaara tokaan gana ya torua.

Dia maa wa yaara tokaa so yesan nom dwaru gia batuma ye ba deri ka dii te ta wa saa yee ten biruon deederu. ¹¹ Dia yen wuswaa, swaa wa. Dia ye, ya ka ye ya wa so yesan nom geu gia weene. Yen deebu ka yen yasum ka nge me ba ye banisina ka yen konnosu ye kpuro ya sawa tia. ¹² Nge meya dia ye ya wa so yesan nom dwaru gian konnosu su saa. Konno gaga wa swaa yen duu yero, yaara tokaan gana so yari yeru gia. Min diya ba ra ka du. ¹³ Duru wi, u man sowa u nee, dia ye ya wa so yesan nom geu gia mi, ka ye ya wa so yesan nom dwaru gia mi, ya wawa Yinni Gusunon so. Miya yaku kowo be ba ra du Yinni Gusunon saa yero ba ko n da yaku dia ni di. Dia ye, ya deere. Miya ba koo maa kenu yi ka yaku yaa ye ba ka toranun yakunu kua ka ni ba ka toranu sōnwa. ¹⁴ Yaku kowobu ba n dua mi, ba n yari towo ka ben yānu. Ba koo gina nu potiriwa. Domi ya ni, nu sawa saa yānu. Ben tiin yāna ba ko n da doke bu ka da saa yerun yaara mi ton be ba tie ba yō.

Gani toakiin deebu

¹⁵ Sanam me duru wi, u dii ten sowa yira u kpa, yera u dera na yara ka so yari yeru gian konno. Ma u batuma ye ya ka saa yee te sikerene yirubu wori. ¹⁶ Yera u so yari yeru gian bera yira ka win deka ma ya kua deka yen neera wunabu (500). ¹⁷ Ma u maa so yesan nom geu gia yira. Ma ya maa kua deka yen neera wunabu. ¹⁸ U maa so yesan nom dwaru gia yira ma ya kua deka yen neera wunabu. ¹⁹ U maa yira so duu yeru gia ma mi gian tii maa kua deka neera wunabu. ²⁰ Nge meya u gana yen goonu nne kpuro yira u ka sikerena. Yen deebu ka yen yasum mu newa. Yen baayere deka neera wunabu. Gana ye, ya saa yee te wuna nenem Yinni Gusunon so.

Gusunō

u wurama win sãa yero

43

¹ Durõ wi, u ka Esekieli da kãnnõ ge ga wãa sãõ yari yeru gia. ² Yera Gusunõ Isireliban Yinnin yiiko ya na saa sãõ yari yeru gian di. Ma win nõõ ga nõõramõ nge nim bakam. Ma tem mu win yiikon girima yiba. ³ Kãsi te u wa mi, ta ka te u wa sanam mε Gusunõ u kī u Yerusalemu kam koosiagiru weenewa. Meya ta maa ka kãsi ni u wa Kebarin daarun bõkuõginu weenε. Ma u yiira u wuswaa tem girari. ⁴ Ma Yinni Gusunõn yiikon girima ye, ya dua sãa yee te sãõ saa kãnnõ ge ga wãa sãõ yari yeru gian di. ⁵ Yera Hunde nùn sua saa sãa yee ten yaaran di ya ka nùn da sãõwõ. Saa ye sãõra Yinni Gusunõn yiikon girima ya dii te yibumõ. ⁶ Yera u nua goo u ka nùn gari mè saa dii ten min di. Ma durõ wi u ka nùn wãa mi, u yã win bõkuõ. ⁷ Ma u nùn sãõwa u nεε, tãnun bii, yam miniwa nen sina kitaru. Miya kon nen naasu sãndi. Kon ka Isireliba sina sere ka baadommaõ. Be ka ben sinambu ba ñ maa nen yĩsi dεera te sankumõ ba n bũnu gasirimõ ka sere sinambun gonu ni ba sikua gungunu wõllõ mi ba ra yãkuru ko. ⁸ Domi ben sinam be, ba ben sina kpaarun kãnnõsu bakunasia nen sãa yerun kãnnõsun bõkuõ. Gana tia tãna ya nu karane. Meya ba maa nen yĩsi dεera te disi doke ka ben daa kãsa ye ba kua. Yen sãõna na bu wõri ka nen mõru baka. ⁹ Tẽ ben bũu gasiribu bu koo nõru ko kpa bu ben sinambun goo nin gari duari. Kpa na n wãa ben suunu sãõ sere ka baadommaõ.

¹⁰ Wunε tãnun bii, a Isireliba dii ten kpunaa sãõsio kpa bu sekuru wa ben toranun sã, kpa bu wa bu yen kpunaa yen asansi mεeri. ¹¹ Sekuru tã n bu mwa yèn sã ba tuba ye ba kua, a bu dii ten kpunaa sãõsio nge mε ba koo tu banisina, ten dẽεbu ka ten yasum ka ten kãnnõsu ka ten ganan buraru ka ten woodaba, a ye kpuro yoruo ben nõni biru. Ba koo wooda ye kpuro swĩiwa ten bana sãõ. Yeni ya ko n sãawa ten banan wooda. ¹² Guuru wõllõ batuma ye ya ka bu sikerene, ba koo ye garisiwa dεera. Yeniwa ya sãa dii ten wooda.

Yãku yeru ka yãkunu

¹³ Durõ wi, u yãku yeru yiira ka yiirutia ye ya ka gõm soo teeru ka nõm wĩi teeru nε. Wõru ge ga ka yãku yee te sikerene gen yasum mu sãawa yiirutia tia. Ma yen dukum mu sãa yiirutia tia. Ma yen nõõ bõkan biruõ, ya sãa gõm soorun bõnu. ¹⁴ Saa wõru gen tem di n ka girari sãa yee ten temõ ya kua yiirutii yiru. Ma yen yasum mu maa sãa yiirutia tia. Saa yãku yee ten bõka piibun di n ka girari ten bõka bakaõ, ya sãawa yiirutii nne. Ma yen yasum maa sãa yiirutia tia. ¹⁵ Yãku yee ten wõllõ mi ba ra dõõ sõre, ten gunum mu sãawa yiirutii nne, ma ba kãanu nne kua ba gira tia tia ten goonun yinna yenõ. ¹⁶ Yãku yee ten goonu nne kpuro nu newa. Nu sãawa yiirutii wõkura yiru yiru. ¹⁷ Ten bõka yirusen goonu nne kpuro nu newa. Ni kpuro nu mõwa yiirutii wõkura nne nne. Ma ba wõru kua ye sãõ ba ka ye sikerena yiirutia tian yasum saka. Bõka yen nõõ bõka ya sãawa gõm soorun bõnu. Ma yen yõõtii yi mεera sãõ yari yeru gia.

¹⁸ Durõ wi, u maa nùn sãõwa u nεε, tãnun bii, ameniwa Yinni Gusunõ u gerua. U nεε, dõma te ba yãku yee te bana ba kpa, ma ba kī bu yãku dõõ mwaararuginu ko kpa bu yem yẽka, wooda ye ba koo swĩi wee. ¹⁹ Lefiba sãõ, Sadõkun bweseru sãõra kaa yãku kowobu wuna ba n da nùn yãkuru kue kpa a bu naa kinε kpendu wẽ torarun yãkurun sõ. ²⁰ Kpa a ten yem sua a yẽka yãku yee ten kãanu nne ye sãõ ka ten goonu nne ye sãõ ka sere maa yen bõka yiruse ye sãõ a ka sikerena. Nge meya kaa ka yãku yee te disi wõka kpa a tu sãrasia. ²¹ Kpa a naa kinε ten yaa sua a doke dõõ sãõ batuma gaa sãõ ye ba sãõru kua tãõwõ. ²² Tõru yiruse sãõ, kaa ka boo kineru nawa te ta ñ alebu gaa mõ kpa a ka tu yãkuru ko torarun sõ. Nge meya kaa ka sãa yee te sãrasia nge mε a raa kua ka naa kinε te. ²³ Æ n torarun yãku te kua a kpa, kaa maa naa kineru ka yãa kineru sua ni nu kun alebu gaa mõ. ²⁴ Kpa a ka nu da wi, Yinni Gusunõn mi a ka yãkuru ko. Yãku kowobu ba koo nin yaa bõru yẽkawa kpa bu ka nùn ye yãku dõõ mwaararugiru kua. ²⁵ Sãõ nõõba yirun baa sãõ tãõ baatere, kaa n da boo kineru ka naa kineru ka yãa kineru gowa a ka torarun yãkuru ko. ²⁶ Nge meya sãõ nõõba yiru yen baa sãõ ba koo ka yãku yee te sãrasia kpa ta n wãa

wi, Yinni Gusunɔn sɔ. ²⁷ Sɔɔ nɔɔba yiru yen biru, sɔɔ nɔɔba itase, yāku kowobu ba koo kpī bu den tɔmbu yāku dɔɔ mwaaruginu ka siarabuginu kua wi, Yinni Gusunɔn mi. Kpa u ka bɛɛ nɔnu geu mɛeri. Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Sāa yerun kɔnnɔ

ge ga wāa sɔɔ yari yeru gia

44

¹ Durɔ wi, u maa ka Esekieli da tɔɔwɔ kɔnnɔ ge ga wāa sɔɔ yari yeru gia. N deema kɔnnɔ ge, ga kɛnuawa. ² Yera Yinni Gusunɔ u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, kɔnnɔ ge, ga ko n kɛnuawa ba ñ gu kɛniamɔ. Goo kun maa sarɔ mi, domi nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinniwa na dua min di. Yen sɔ, ga ko n kɛnuawa. ³ Adama bɛɛn kparɔ u koo kpī u sina mi, u ka di nɛ Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Wiya u koo maa kpī u du kɔnnɔ gen adɛrɔn di kpa u yari min di.

Bango sariba ba ñ duɔ

Yinni Gusunɔn sāa yerɔ

⁴ Ma durɔ wi, u ka Esekieli da kɔnnɔwɔ ge ga wāa sɔɔ yɛsan nɔm geu gia sāa yee ten dee deeru. Ye Esekieli u mɛera yera u wa wee Yinni Gusunɔn yiikon girima ya win sāa yee te yiba. Ma u yiira u wiru ten girari. ⁵ Yera Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔnɔn bii, a wunɛn laakari dokeo kpa a mɛeri sāa sāa ka wunɛn tiin nɔni kpa a swaa daki a nɔ ye kon nun sɔ sāa yee ten woodaban sɔ. A yen dubu ka yen yaribun wooda nɔni dokeo.

⁶ A Isireliba sɔɔwɔ be, be ba sāa mɛm nɔɔ sariba a nɛɛ, ben daa kɔsa ye, ya den man nua. ⁷ Wee ba dera tɔn tuko bango sariba be ba ñ man sāmɔ ba dua nɛn sāa yerɔ ba tu disi doke. Sanam mɛ be, Isireliba ba man yākuru kuammɛ ka pɛɛ ka yaa gum ka yaa yem, ba ku ra nɛn arukawani mɛm nɔɔwe ben daa kɔsan sɔ. ⁸ Ben tii ba ñ nɛn sāa yerun sɔmburu nɔni doke. Adama sɔba ba tu nɔmu sɔndia. ⁹ Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, tɛ, sɔɔ goo ù n wāa ben suunu sɔɔ, ma u ñ man sāmɔ, ma u ñ maa bango kue, u ñ duɔ nɛn sāa yeru mi.

Wooda Lefiban sɔ

¹⁰ Yeniban biru, Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, Lefi be ba raa ka man tonda sanam mɛ Isireliba ba man deri ma ba da ba bɔnu swii, ba koo ben toranun are mwa. ¹¹ Ba ko n sāawa nɛn sāa yerun sɔm kowobu. Bera ba ko n da n sāa yee ten kɔnnɔsu mara. Kpa ba n ten sɔma mɔ. Beya ba ko n da Isireliban yāku dɔɔ mwaarugirun yaa sake kpa ba n wāa nɛ Yinni Gusunɔn sɔ. ¹² Wee tɛ, ba sāa Isireliban yāku kowobu bɔnɔn nuurɔ, ma ba dera Isireliba ba tora. Yen sɔ, kon nɔma sua n bu so kpa bu ben toranun are mwa. ¹³ Na ñ maa wuramɔ bu man susi bu Isireliba yākuru kua. Ba ñ maa duɔ nɛn sāa yerun dii dɛɛrarɔ ka dii te ta dɛere gem gem mi. Ba koo sekuru wa kpa bu ben daa kɔsan are mwa. ¹⁴ Sāa yerun nɛnubun sɔma kon bu wɛ bu ko.

Wooda

yāku kowo tɔnwerobun sɔ

¹⁵ Adama yāku kowobu Lefiba Sadɔkun bweseru sɔɔ, be ba sɔmburu kua nɛn sāa yerɔ sanam mɛ Isireliba ba tora ba man deri, beya ba ko n da man susi bu yākuru ko ka pɛɛ ka yaa gum ka yaa yem. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. ¹⁶ Beya ba ko n da du nɛn sāa yerɔ kpa bu susi nɛn tabuluɔ bu man sɔ. Kpa bu nɛn sāa yee ten sɔmburu nɔni doke. ¹⁷ Bɔ ñ duɔ sāa yee ten yaara sɔkaaɔ, kon de ba n sāa yānu dokewa ni ba kua ka wɛɛ damgii. Bɔ ñ sɔmburu mɔ sāa yee ten yaara mi ka sere ten tiin sɔɔwɔ ba ñ yānu dokemɔ ni ba kua ka yāa sansu. ¹⁸ Ba ko n dawani bɔkuawa kpa ba n sokoto kpirinu deewa, ye kpuro ya n sāa ye ba wesa ka wɛɛ damgii. Kpa bu ku raa kpaka sɛke bu ku ka wenyɔn sɔ. ¹⁹ Bu sere yari bu da yaara mi Isireliba ba mɛnnɛ, ba koo gina ben yāku yāa ni potiriwa bu yi sāa yeru mi. Kpa bu ku raa ka nu tɔmbu baban sɔ nu disi duura. Saa ye, kpa bu ganu doke bu ka yarima.

²⁰ Yāku kowobu ba ñ wii pəuru potamə. Ba ñ maa derimə ben seri yi denyə. ²¹ Yāku kowo goo u ku raa tam nə u sere da nen sāa yerun yaara səkaaə. ²² Ben goo u ku raa maa gəmini ñ kun mē kurə wi ba yina sua kurə. Isireliba səra u koo wəndia wi u kun durə yē sua. Adama u koo kpī u yāku kowo goon gəmini sua.

²³ Ba koo nen təmbu səsiwa ye ya sāa nē Gusunəgia ka ye ya ñ sāa nēgia. Yeya, ye ya dəere ka ye ya ñ dəere. ²⁴ Bera ba koo nen təmbu siria nge mē nen woodaba ba gerua. Kpa bu nen woodaba mem nəwa ka nen tō baka ni na bu wē, kpa bu nen tō wērarugiru bēere wē.

²⁵ Yāku kowo u ku goon goru baba kpa u ku raa tii disi doke. Adama u koo kpī u win tiin tundon goru baba ka win mero giru ka win bibuginu ka win məogiru ka win wənogiru ka win sesu wi u kun durə yē giru. ²⁶ Û n tii dəerasia goo ten sō, sō nəba yirua u koo ko u sere win səmburu tore. ²⁷ Dəma te u koo du dii te ta dəere mi, u koo gina win tiin toranun yāku ko. Nē, Yinni Gusunəwa na yeni gerua. ²⁸ Wee ye ya ko n sāa ben tubi. Nena ba koo səmburu kua. Ba ñ bu tem gam wēemə ba n mə Isireliə. Nena ko na n sāa nge ben tem kəsire. ²⁹ Ye ba ka torarun yāku ni ba ra ka toranu səme kua ka kēe ni ba ka naamə ka sere ye ba yi nē, Yinni Gusunə sō, ye kpuro ya ko n sāawa ben dīanu. ³⁰ Dīa gbiikii ni ba koo ka nē, Yinni Gusunə naawa, nu koo kowa yāku kowobuginu. Isireliba ba ko n da ben dīa bimin som gem yāku kowobu wēwa kpa n bu domaru kua. ³¹ Adama yāku kowobu ba ñ yaa goru ñ kun mē gunə goru dimə ñ kun mē ye gāanu kasuka nu go.

Tem mē ba koo wuna nenem

45

¹ Yinni Gusunə u maa nē, sanam mē ba koo Isireliban bwese keri yi tem bənu kua, ba koo tem gam wunawa mu n sāa kēru te ba Yinni Gusunə wē. Tem men dēebu ko n sāawa gəm soonu nərbun suba yenda nəbu (25.000). Men yasum maa gəm soonu nərbun suba wəkuru (10.000). Mē kpuro mu ko n sāawa mē ba wuna ba yi Yinni Gusunə sō. ² Tem mē səra ba koo batuma wuna sāa yerun sō. Yen dēebu ka yen yasum mu ko n nēwa mu n sāa dēka nēera wunəm wunəm (500) kpa bu maa batuma gaa deri mi, bu ka sikerena ya n sāa gəm soonu weeraakuru. ³ Ba koo maa batuma gaa wuna gbiikaa ye sō mi ba koo Yinni Gusunə sāa yeru swī. Ya ko n sāawa nenem Yinni Gusunə sō tem mē sō. ⁴ Yera ya ko n sāa yāku kowobugia be, be ba ra Yinni Gusunə səmburu kue sāa yerə. Miya ben dia ko n wāa ka Yinni Gusunə sāa yeru. ⁵ Batuma mi Lefiba ba ko n wāa yen dēebu ko n sāawa gəm soonu nərbun suba yenda nəbu (25.000). Yen yasum maa gəm soonu nərbun suba wəkuru (10.000). Kpa bu dia yendu ko mi. ⁶ Yinni Gusunə batuma yen dedeeri, ba koo maa batuma gaa wuna mi Isireliba ba koo ben dia bani. Batuma yen dēebu bu ko n sāawa gəm soonu nərbun suba yenda nəbu (25.000) kpa yen yasum mu n sāa gəm soonu nərbun suba nəbu (5.000). ⁷ Ba koo maa batuma gaa wuna ben kparon sō. Ya ko n wāawa Isirelibagian nəwə ka sere maa Yinni Gusunəgian nəwə. Batuma ye, ya koo dawa saa sō duu yerun di n ka girari nim wōkuə, saa maa sō yari yerun di sere ka mi Isireliban tem mu yōra. Yen dēebu bu ko n ka Isireliban bwese kera tian tem nēwa. ⁸ Nge mēya kparobu ba ko n ben tem mə Isireliə. Ba ñ maa nen təmbu dam dərəmə bu begim mwa. Ba koo bu mu deriawa.

Sina bokon saria ka təmbugia

⁹ Wee ye nē, Yinni Gusunə na gerua. Na nē, bē Isireliban sina bibu ya den tura. I de wəraru ka dam dərəbu bu kpe. I gem ka wooda swīyə kpa i ku maa nen təmbu wəraru ye ba mə. Nē, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

¹⁰ I de bēen kiloba ka bēen yīrutinu nu n sāa dee dee. ¹¹ Sakaku ge ba ra ka dīa bimi yīre ba mə efa ka ge ba ra ka gāa yarum yīre ba mə bati, i de ni kpuro nu n nē. Kpa ye kpuro ya n sāa sakaku ge ba mə homerin bənu wəkurun tia. ¹² Sii geesun gobi sikili tia ya n maa sāa gobi yi ba mə gera yendu, kpa sikilin gobi wata ya n maa sāa minu tia.

¹³ Wee kēε ni i ko i n da wē. Ì n bēen alikama ka dīa bima ye ba m̀ ɔɔsu gā, i ko efan bōnu nɔɔba tian sube teeru suawa homeri tia sɔɔ. ¹⁴ Ì n maa gum wēεmɔ, i ko i mu yīrewa ka sakaku ge ba m̀ bati. Bati wəkuru ta sāawa homeri tia. Homeri ka kəri ya sāawa tia. Batin bōnu wəkurun tia i ko i wuna. ¹⁵ Isireliɔ, yāa gɔɔ sɔɔ, yāanu goobu (200) ǹ n wāa, yāa teera i ko i wē kērun sɔ ñ kun mε yāku dɔɔ mwaararugirun sɔ ñ kun mε siarabun yākurun sɔ. Nge mεya nε, Yinni Gusunɔ kon ka bεε bēen toranu suuru kua. Ne Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

¹⁶ Isireliba kpurowa ba ko n da ben kparo kēε te wē. ¹⁷ Domi wiya u ko n da yāku nin wunanɔsu ko Isireliban sɔ suru kpao baawure sɔɔ ka tɔɔ wērarugiru sɔɔ, tɔɔ bakaru baatere sɔɔ gesi. Yāku ni ba ko n da ko mi, niya yāku dɔɔ mwaararuginu ka kēnu ka yāku ni ba ra ko ka gberun dīanu ka torarun yākunu ka sere siarabun yākunu.

Yāku yerun dεerasiabu

¹⁸ Ameniwa nε, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nεε, suru gbiikoon tɔɔ gbiikuru, ba koo naa kineru sua te ta ñ alebu gaa mɔ. Kpa bu ka sāa yee te disi waka. ¹⁹ Yāku kowo u koo naa yen yem sua kpa u yēka sāa yee ten kɔnnɔn kadiriba sɔɔ ka sere yāku yerun goonu nnen nɔɔ bɔkan wɔllɔ ka sere dii yaara ye ya wāa sɔɔwɔn kɔnnɔwɔ kadiriba sɔɔ. ²⁰ Suru win sɔɔ nɔɔba yiruse sɔɔ, ba koo maa yāku ko be ba tora ba ñ ka baarun sɔ. Nge mεya ba koo ka sāa yee te sārasia.

²¹ Suru gbiikoon sɔɔ wəkura nnese sɔɔra ba koo Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru di. Ba koo tɔɔ te diwa sɔɔ nɔɔba yiru. Pēε ye ba kun seeyatia dokewa ba koo di tɔɔ ni sɔɔ. ²² Yen dɔma te, Isireliban kparo u koo naa kineru gowa win toranu ka win tɔmbuginun sɔ. ²³ Sɔɔ nɔɔba yiru ye sɔɔ, tɔɔ baatere ketε kinenu nɔɔba yiru ka yāa kinenu nɔɔba yiruwa u koo go u ka yāku dɔɔ mwaararuginu ko. Kpa u maa boo kinenu nɔɔba yiru go toranun yākunun sɔ, yen gaa ya kun alebu gaa mɔ. ²⁴ Yen biru alikaman som kilo tena ka gum ditiri nɔɔba tia ba koo sɔndi naa ka yāaru baateren wɔllɔ.

²⁵ Suru nɔɔba yirusen sɔɔ wəkura nɔɔbuse sɔɔ, tɔɔ bakarun sanam, yāku tee niya ba koo ko sɔɔ nɔɔba yiru ye sɔɔ ka yen som mε, ka gum mε.

Wooda

ye *Isireliban* kparo u koo swīi

46

¹ Nε, Yinni Gusunɔ na nεε, sāa yerun yaara sɔɔkaan kɔnnɔ ge ga wāa sɔɔ yari yeru gia, ga ko n kenuawa sɔɔ nɔɔba tia yē sɔɔ ba ra sɔmburu ko. Adama ba koo gu keniawa tɔɔ wērarugiru sɔɔ ka sere maa suru kpao ù n yara. ² Isireliban kparo u koo duwa saa kɔnnɔ ge ga wāa tɔɔwɔn di kpa u na u yɔra kɔnnɔ gen kadirin bɔkuɔ sanam mε yāku kowobu ba ǹn yāku dɔɔ mwaararugiru ka siarabun yāku kuammε. Saa ye sɔɔ, u ko n yiirewa kɔnnɔ gen mi. Yen biru kpa u yari. Ba ñ kɔnnɔ ge kenumɔ sere yoka. ³ Isireliba ba koo na bu kpunawa bu Yinni Gusunɔ bεεε wē kɔnnɔ gen mi tɔɔ wērarugiru sɔɔ ka sere maa suru kpao baawure sɔɔ.

⁴ Tɔɔ wērarugii te sɔɔ, sina boko u koo yāku dɔɔ mwaararugiru ko ka yāa kpemminu nɔɔba tia ka sere maa yāa kinε teeru. Ni kpuro nu kun alebu gaa mɔ. ⁵ U koo maa alikaman som kilo tena sɔndi yāa kineru baateren wɔllɔ ka sere maa gum ditiri nɔɔba tia som mεn wɔllɔ. Som mε u kīwa u koo sɔndi yāa kpemminu wɔllɔ. ⁶ Suru kpao ù n yara, u koo naa kinε kpendu gowa te ta ñ alebu mɔ ka yāa kpemminu nɔɔba tia ka yāa kinε teeru, ni kpuro nu kun alebu mɔ. ⁷ Mεya u koo maa alikaman som kilo tena sɔndi naa kineru baateren wɔllɔ ka yāa kineru baateren wɔllɔ. U koo gum ditiri nɔɔba tia doke som mε sɔɔ kpa u yāa kpemmii nin wɔllɔ som sɔndi mε u kī. ⁸ Ben kparo u koo duwa saa dii yaaran kɔnnɔn di. Min diya u koo maa ka yari. ⁹ Adama Isireliba b̀ n man sāaru na tɔɔ bakaru garu sɔɔ, be ba dua saa kɔnnɔ ge ga wāa sɔɔ yēsan nɔm geu gian di, ba koo yariwa ka kɔnnɔ ge ga wāa sɔɔ yēsan nɔm dwaru gia. Be ba maa dua saa kɔnnɔ ge ga wāa sɔɔ yēsan nɔm dwaru gian di, ba koo yariwa ka kɔnnɔ ge ga wāa sɔɔ yēsan nɔm geu

gia. Goo kun yariə kənnə ge u ka duan di. ¹⁰ Ben kparo u koo du sanam mε ba duə kpa u yari sanam mε ba yariə.

Yākunun wooda

¹¹ Tṣə bakanun sanam, bə n yākuru mə ka naa kineru ka yāa kineru, alikaman som kilo tēna ba ko n da səndi sabe nin baateren wəllə ka gum ditiri nəəba tia. Adama n n yāa kinε kpendun na ba ka mə, som mən nəə ba kīwa ba koo ka na.

¹² Ben kparo u n gōru doke u yāku dṣə mwaararugiru n kun mε siarabun yākuru ko, ba ko n da nūn kənnə ge ga wāa sṣə yari yeru gia keniεwa. U koo tu kowa nge mε u ra ko tṣə wērarugiru səə. U n yara u doona kpa bu kənnə ge kεnε.

¹³ Tṣə baatere ba ko n da Yinni Gusunə yāku dṣə mwaararugiru kuewa ka yāaru wṣə tiagiru te ta n alebu gaa mə. Ba ko n da tu kowa bururu baatere. ¹⁴ Bururu baatere, ba ko n da yākuru kowa ka som kilo nəəbu ye ba burina ka gum ditiri yiru. Meya ba ko n da tu ko tṣə baatere sere ka baadommaə. ¹⁵ Nge meya bururu baatere ba ko n da Yinni Gusunə yāku dṣə mwaararugiru kue ka yāa kinε kpendu ka som ka sere maa gum. Meya ba ko n da tu ko sere ka baadommaə.

Ye n sāa Isireliban kparon

bibugia

¹⁶ Ameniwa nε, Yinni Gusunə na gerua. Na nε, Isireliban kparo u n win bibun turo tem kā, tem mε, mu koo kowa bii win bibun bweserugim. ¹⁷ Adama u n win yoo tem kā, yakiabun wṣə gə n tura yoo wi, u n ko n maa tem mε mə. Saa ye səə, mu koo kowa wi, kparo wigim. Win bibu tənawa ba koo kpī bu win tem tubi di. ¹⁸ Kparo wi, u ku raa win təmbu tem mwaari. Ye u koo win bibu wē kpuro u de ya n wee win mərūn di. Kpa nen təmbu səə goo u ku raa ka win tem bia.

Sāa yerun doo koo yeru

¹⁹ Durə wi, u ka Esekieli da dirə te ta wāa yāku kowobun sṣə sāa yerə. U dua saa kənnə ge ga wāa sṣə yēsan nəm geu gian di. Yen səə mi, ayeru gara wāa sṣə duu yeru gia. ²⁰ Ma u nūn sṣəwa u nε, aye te, ta sāawa mi yāku kowobu ba ko n da toranun yāku yaa yike kpa bu som mε ba ka yāku kua səmε. Nge meya ba n maa ka yi dṣə tṣəwə Isireliba bu sere ye babiri. Domi ya sāawa Yinni Gusunəgia.

²¹ Yen biru u maa ka nūn da yaara tṣəkaaə. Ma ba da yen goonu nne ye kpuron mi. Ma u deema ba batuma gaa wāa goo ten baateren mi. ²² Batuma yen baayeren dēebu bu sāawa gəm soonu weeru ma yen yasum maa sāa gəm soonu tēna. Ye nne ye kpuro ya nεwa. ²³ Ba gana kua ba ka ye nne ye kpuro sikerena. Ma ba dosu gira gana ye səə. ²⁴ Ma durə wi, u nūn sṣəwa u nε, ya sāawa mi sāa yee ten səm kowobu ba ko n da yaa yike ye təmba ka yākuru na.

Daa te ta yarimə

saa sāa yerun di

47

¹ Yen biru durə wi, u ka Esekieli gəsira sāa yerun kənnəwə. Yera nim mu kuramə dii ten kənnən tem di sṣə yari yeru gia. Domi dii ten kənnə ga mεerawa sṣə yari yeru gia. Ma nim mε, mu kokumə mu dṣə sāa yerun nəm geu gia yāku yerun sṣə yēsan nəm dwaru gia. ² Ma u maa ka nūn da kənnə, ge ga wāa sṣə yēsan nəm geu gia. Ma ba besira ba da tṣəwə sere kənnəwə ge ga wāa sṣə yari yeru gia. Ma Esekieli u wa nim mε, mu kokuməwa nəm geu gia. ³ Durə wi, u da sṣə yari yeru gia. N deema u wē neni win nomaə. Nge mε u dṣə, u yam mi yīra gəm soonu nərəbu (1.000). Ma u Esekieli təburasia. Ma nim mε, mu na sere win naa wīinə. ⁴ Yen biru u maa gəm soonu nərəbu yīra. Ma u dera Esekieli u nim mε təbura. Ma nim mε, mu na sere win dūu wīinə. Ma u maa susi u yīra gəm soonu nərəbu. Ma mu na sere win pəraə. ⁵ Ma u maa yīra gəm soonu nərəbu mi n sāa nim bwee bakaru te Esekieli u n kpē u təbura. Domi nim mε, mu duku. Goo kun kpē u mu

tɔbura ma n kun mɔ ka kɛeri. ⁶ Ma u Esekieli sɔɔwa u nɛɛ, tɔnun bii, a ye kpuro mɛɛra sɔa sɔa?

Ma u ka nɔn wurama daa ten bɔɔwɔ. ⁷ Ye u ka nɔn tura mi, yera u wa dɔnu nu dabi daa ten goo gookaɔ. ⁸ Ma u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, nim mɛ, mu koo kokuwa mu da wɔɔ bera ye ya wɔa sɔɔ yari yeru giaɔ ka wɔwa ye ba mɔ Arabaɔ kpa mu sere da nim wɔkuɔ. Mɛya mu koo nim wɔkun nim dɛɛrasia. ⁹ Mi nim mɛ, mu gesi dua kpuro, hunde koni ye ya wɔa mi ya ko n wɔaru mɔwa. Kpa swɛɛ yi n dabi. Domi mi nim mɛ, mu dua kpuro mu koo mɛ mu tie dɛɛrasiawa. ¹⁰ Saa Engɛdin di n ka da Eni Egalaimuɔ, surɔkɔba ba ko n da n wɔawa mi, ba n yɔakoronu keewa daa ten goorɔ. Ta ko n swɛɛ bwese bweseka mɔwa nge nim wɔku ge ba sokumɔ Mɛditeranɛ. Swɛɛ yi, yi ko n dabi. ¹¹ Adama ba koo ten daa burenu ka ten yerusu deriwa bɔɔ te ta wɔa min sɔ. ¹² Ten goonɔ dɔa ko n kpiawa nɔn wurusu kun dɛruramɔ, nɔn marum kun maa kpeemɔ. Nu ko n da yewa suru baawure. Domi nu ko n nim waamɔwa sɔa yerun di. Ba ko n da dɔa nin marum diwa kpa bu ka nin wurusu bararun tim ko.

Yinni Gusunɔ u Isireliban

tem nɔɔ bura yenu yiimɔ

¹³ Ameniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, bɛɛ Isireliba, tem mɛ i ko i bɔnu ko, kon bɛɛ mɛn nɔɔ bura yenu sɔɔsi. Yosefun bwese kɛra bɔnu yirua ya koo wa. ¹⁴ Bwese keri yi yi tien bɔnu ya ko n nɛwa. Domi nɛ, Yinni Gusunɔ na nɔma sua na bɔrua na nɛɛ, bɛɛn baababara kon mu wɛ. Yen sɔna bɛɛ i ko i mu wa i tubi di. ¹⁵ Tem mɛn nɔɔ bura yeru wee. Sɔɔ yɛsan nɔm geu gia, ta torua saa nim wɔku ge ba mɔ Mɛditeranɛn di n ka da Hetilonin swaaɔ sere ka Sedadin wuu duu yerɔ, ¹⁶ ka Hamatiɔ ka Berɔtaɔ ka Siburaimuɔ. N deema wuu si, su wɔawa Damasi ka Hamatin nɔɔ bura yerun baa sɔɔ ka Hasɛɛ Hatikonin temɔ Hafaranin tem nɔɔ bura yeru gia. ¹⁷ Nge mɛya sɔɔ yɛsan nɔm geun tem nɔɔ bura yee te, ta ko n wɔa saa nim wɔku ge ba mɔ Mɛditeranɛn di n ka girari Hasaa Enɔwɔ Damasin tem nɔɔ bura yerɔ ka Safoniɔ Hamatin tem nɔɔ bura yerɔ. ¹⁸ Sɔɔ yari yeru gia maa tem mɛn nɔɔ bura yeru ta koo daa te ba mɔ Yuudeni swiwa Hafaraniɔ ka Damasiɔ ka Galadiɔ ka Isireliban tem baa sɔɔ. Ta ko n wɔawa saa tem nɔɔ bura yee te ta wɔa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di n ka na nim wɔku bɔruguuɔ sɔɔ yari yeru gia. ¹⁹ Sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru gian tem nɔɔ bura yee te, ta koo dawa saa Tamaan di sere ka Mɛriban bwiaɔ Kadesiɔ kpa tu Egibitin daaru swi sere n ka girari nim wɔku ge ba mɔ Mɛditeranɛɔ. Nɔɔ bura yee te ta wɔa sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru gia, tera mi. ²⁰ Sɔɔ duu yeru gian tem nɔɔ bura yeru ta ko n sɔawa nim wɔku ge ba mɔ Mɛditeranɛ ma ya yɔra Hamatin dedeeru sɔɔ yɛsan nɔm geu gia. Sɔɔ duu yerugiara maa mi.

²¹ Bɛɛ Isireliban bwese keri wɔkura yiru sɔɔ ²² i ko i tem mɛ bɔnu ko ka tɛtɛ bɛɛn tii tiinɛ sɔɔ ka sɔɔ be ba wɔa ka bɛɛ ba ka bibu mara bɛɛn suunu sɔɔ. I ko i bu garisiwa nge Isireliba. Kpa i tubi ye bɔnu ko ka be sannu ka tɛtɛ. ²³ I ko i sɔɔ nɔn win baa wɛwa bwese kɛra yɛ sɔɔ u wɔa. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Ba tem mɛ bɔnu kua

48

¹ Isireliban bwese kɛra baayeren yi sira wee ka bɔnu ye yen baayere ya wa. Danun bwese kɛra ya yen baa wa sɔɔ yɛsan nɔm geu gia, swaa ye ya dɔɔ Hetiloniɔ Hamatin di n ka da Hasaa Enɔɔ gia Damasi ka Hamatigibun tem bɔkuɔ. Tem mɛ, mu wɔawa saa sɔɔ yari yerun tem nɔɔ bura yerun di n ka da sɔɔ duu yeru gia. ² Danu ben bɔkuɔ, saa sɔɔ yari yerun di n ka da sɔɔ duu yerɔ Aseɛbagima mu wɔa mi. ³ Aseɛbagim bɔkuɔ Nɛfitalibagima mu wɔa mi, saa sɔɔ yari yerun di n ka da sɔɔ duu yerɔ. ⁴ Nɛfitalibagim bɔkuɔ, Manasebagima mu wɔa mi, saa sɔɔ yari yerun di n ka da sɔɔ duu yerɔ. ⁵ Manasebagim bɔkuɔ Efaraimubagima mu wɔa mi, saa sɔɔ yari yerun di n ka da sɔɔ duu yerɔ. ⁶ Efaraimubagim bɔkuɔ Rubenibagima mu wɔa mi, saa sɔɔ yari yerun di n ka da sɔɔ duu yerɔ. ⁷ Rubenibagim bɔkuɔ Yudabagima mu wɔa mi, saa sɔɔ yari yerun di n ka da sɔɔ duu yerɔ.

Tem

mε ba koo Yinni Gusunə wē

⁸Yudaban tem bəkuə sōo yari yeru gian tem nəo bura yeru mi, n ka da nim wōku ge ba mō Mēditeranəo sōo duu yeru gia, bera miya ba koo Yinni Gusunən tem yīire. Mēn dēebu bu ko n ka Isirelibagim nēwa kpa mēn yasum mu n sāa gəm soonu nərəbun suba yenda nəəbu (25.000). Kpa bu Yinni Gusunən sāa yeru bani mēn suunu sōo. ⁹Batuma ye ba koo Yinni Gusunə deria mi, yen dēebu bu ko n sāawa gəm soonu nərəbun suba yenda nəəbu (25.000). Kpa yen yasum mu n sāa gəm soonu nərəbun suba wəkuru (10.000). ¹⁰Yāku kowoba ba koo batuma yen sukum sua. Kpa ya n sāa gəm soonu nərəbun suba yenda nəəbu sōo yēsən nəm geu gia. Sōo duu yeru gia gəm soonu nərəbun suba wəkuru. Sōo yari yeru gia maa gəm soonu nərəbun suba wəkuru kpa sōo yēsən nəm dwaru gia yen dēebu bu n sāa gəm soonu nərəbun suba yenda nəəbu. Kpa Yinni Gusunən sāa yeru ta n wāa yen suunu sōo. ¹¹Yāku kowo Sadəkun bibun bwesera ta ko n tem mε mō. Domi beya ba wāa nε, Yinni Gusunən səmburu sōo sanam mε Lefi yāku kowo be ba tie ka Isireliba ba man deri. ¹²Batuma ye, ya ko n sāawa nənem ye ba wuna Isireliban tem di Lefiban tem nəo bura yerun bəkuə. ¹³Lefi ben tem mu ko n wāawa yāku kowobugim bəkuə. Mu ko n sāawa gəm soonu nərəbun suba yenda nəəbu. Yen yasum maa gəm soonu nərəbun suba wəkuru. ¹⁴Ba n mε sōo gam gum dərāmō. Ba n maa kpē bu ka mu gam kəsina n kun mε bu mu goo wē. Domi meya mu kpuro kere yèn sō mu sāa Yinni Gusunəgim.

Batuma ye ya ko n sāa

sina bokogia ka wuugibugia

¹⁵Tem mε mu tie, mēn yasum mu sāawa gəm soonu nərəbun suba nəəbu (5.000). Ma mēn dēebu bu sāa gəm soonu nərəbun suba yenda nəəbu (25.000). Ye kpuro ya ko n sāawa wuugibugia. Mε sōora ba koo ben dia bani ka sere ye ya tie. Wuun batuma yen goonu nne ye kpuro ya ko n nēwa, ¹⁶gooru baatere ta n sāa gəm soonu nərəbun suba nne ka nēera wunəbu (4.500). ¹⁷Ba koo batuma gaa deriwa bu ka wuu ge sikerena ya n sāa gəm soonu goobu ka weeraakuru (250) yen goonu nne ye kpuro sōo. ¹⁸Batuma ye ya tie wuugian yēsi yēsikaə ya ko n wāawa yāku kowobugian bəkuə. Yen dēebu bu ko n sāawa gəm soonu nərəbun suba wəkuru (10.000) sōo yari yeru gia ka maa sōo duu yeru gia. Batuma ye sōora ba koo dīanu duure ni ba ko n da ka be ba wuu gen səmburu mō nəəri. ¹⁹Ba koo səm kowo be gəsiwa bwese kera baayeren min di. Be kpurowa ba koo wuku tem mε sōo. ²⁰Yinni Gusunən tem mε kpuron goonu nne kpuro nu ko n nēwa, nu n sāa gəm soonu nərəbun suba yenda nəəbu nəəbu (25.000). Mε sōora ba koo wuun batuma wāa. ²¹Batuma ye ya tie, ya ko n sāawa sina bokogia kpa ya n Yinni Gusunəgia ye suunu doke ka sere mi wuugibu ba koo sina. Yen yasum mu ko n sāawa gəm soonu nərəbun suba yenda nəəbu sōo yari yerun tem nəo bura yeru gia, yen dēebu bu n maa sāa gəm soonu nərəbun suba yenda nəəbu sōo duu yeru gia nim wōku ge ba mō Mēditeranə gia. Nge meya batuma ye ba wuna Yinni Gusunən sō ka sāa yee ten sō, ye kpuro ya ko n wāawa tem mēn suunu sōo. ²²Lefiban batuma ka wuugia ye, ya ko n ben kparogia bənu sāawa yiru. Ya ko n wāawa Yudabagia ye ya wāa sōo yēsən nəm geu gia ka sere Benyamēebagia ye ya wāa sōo yēsən nəm dwaru gian baa sōo.

Bwese keri yi yi wāa

sōo yēsən nəm dwarən tem

²³Bwese keri yi yi tien tem wee. Benyamēebagim mu ko n wāawa saa Isireliban tem nəo bura yerun sōo yari yerun di n ka da nim wōku ge ba mō Mēditeranəo sōo duu yerə. ²⁴Benyamēebagim bəkuə Simeəbagima mu ko n wāa mi, sōo yari yerun di n ka da sōo duu yerə. ²⁵Simeəbagim bəkuə Isakaribagima mu ko n maa wāa mi, saa sōo yari yerun di n ka da sōo duu yerə. ²⁶Isakaribagim bəkuə Sabulonibagima mu ko n maa wāa mi, sōo yari yerun di n ka da sōo duu yerə. ²⁷Sabulonibagim bəkuə Gadibagima mu ko n maa wāa mi, sōo yari yerun di n ka da sōo duu yerə. ²⁸Gadibagima mu ko n sāa Isireliban

tem nɔɔ bura yeru sɔɔ yɛsan nɔm dɔwɔrɔ gia. Ta koo dawa saa Tamaan di sere Meriban bwiaɔ Kadesiɔ, kpa tu Egibitin daaru swii sere n ka da nim wɔku ge ba mɔ Mɛditeranɛɔ.
²⁹Tem meya i ko i bɔnu ko ka tɛtɛ bɛɛ Isireliban bwese kɛri sɔɔ kpa bɛɛn baawure u win bɔnu wa. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yerusalemun kɔnnɔsu

wɔkura yiru

³⁰⁻³¹Kɔnnɔsu wɔkura yiruwa ba koo doke Yerusalemuɔ. Sin baagere ga koo bwese kɛra tian yiɛsiru sɔbewa. Sɔɔ yɛsan nɔm geu gia, gana yen dɛɛbu sɔɔawa gɔm soonu nɔrɔbun suba nne ka nɛɛra wunɔbu (4.500). Kɔnnɔsu itawa ba koo doke mi. Teu sɔɔ, ba koo Rubenin yiɛsiru doke, yiruse sɔɔ Yudagiru, itase sɔɔ maa Lefigiru. ³²Sɔɔ yari yeru gia maa gana ya ko n wɔa. Yen dɛɛbu bu ko n sɔa gɔm soonu nɔrɔbun suba nne ka nɛɛra wunɔbu (4.500). Ba koo kɔnnɔsu ita yaba mi. Gbiikuu ga ko n Yosefun yiɛsiru mɔ, yiruse Benyamɛɛgiru, itase maa Danugiru. ³³Sɔɔ yɛsan nɔm dɔwɔrɔ gian gana ya ko n ka yiɔnɔ dɛɛbu nɛwa. Ba koo maa kɔnnɔsu ita yaba mi. Gbiikuu ga ko n Simeɔn yiɛsiru mɔ, yiruse Isakarigiru, itase maa Sabulonigiru. ³⁴Sɔɔ duu yeru gian gana ya ko n ka yi yi tie dɛɛbu nɛwa. Kpa bu yi kɔnnɔsu ita yaba nge mɛ ba yiɔnɔ kua. Gbiikuu ga ko n Gadin yiɛsiru mɔ, yiruse Aseɛgiru, itase maa Nefitaligiru. ³⁵Gana ye ya koo wuu ge sikerena kpuron dɛɛbu bu ko n sɔawa gɔm soonu nɔrɔbun suba yendu yiru sari (18.000).

Saa dɔma ten di, ba ko n da wuu ge sokuwa Yinni Gusunɔ u wɔa mini.

DANIĒLI

Danielin tireru, Yudaban wahala ka ben nōni swāara ta ka yā sanam mē ba wāa yoru sōw tōn tukobun mi. U tu yorua u ka win tōmbu dam kē bu ka temana baa bā n wāa nōni swāaru sōw. Domi Gusunō u koo bu nasara wē.

Tire te, ta Gusunōn kpāaru ka win girima sōsīmō. Wiya u bannu kpuro neni. Wiya u handunia kpare.

Sa ko kpī su tire ten gari bōnu ko yiru. Gbiikaa Danieli ka win bōrōba ba nasara wa ben yiberēban wōllō yēn sō ba ben naane doke Gusunō sōw. Yiruse Danieli u kāsī dabinu wa ni nu sōsīmō nge mē bannu ganu koo swīina kpa nu wōruku. Adama Gusunōn tōmba koo nasara wa.

Tire ten kpunaa

1. Danieli ka win bōrōba, wiru 1n di sere wiru 6.
2. Danielin kāsīnu, wiru 7n di sere wiru 12.

Danieli ka win kpaasibu ba wāa Babiloniō

¹Yoyakimu, Yudaban sina bokon bandun wōw itase sōara Nēbukanesaa Babilonin suno u na ka win tabu kowobu ba Yerusalemu tarusi. ²Yera Yinni Gusunō u dera u Yoyakimu ka win tōmbu gabu mwa. Ma u dera u sāa yerun dendi yānu ganu gura u ka da Babiloniō u yi win būu dirun arumanin beru yerō.

³Yen biru, u Asipenasi win sōm kowobun wirugii sōwōwa u nē, u Isireliba sōw sina bibu ka wirugibun bibu gabu gōsio ⁴ba n sāa durō burōbu be ba n alebu gaa mō. Kpa ba n bwisi ka yēru ka laakari mō bu ka kpī bu Babilonin barum keu ko, kpa bu sōmburu ko sina kpaarō. ⁵Ma sina boko u win tiin dīa nīn bweseru u ra di ka tam men bweseru u ra nō bu wē ba n dimō kpa ba n nōrumō baadomma ba n ka keu mō sere n ka ko wōw ita bu sere sōmburu tore sina kpaarō.

⁶Be ba gōsa mi sōara Yuda beni ba wāa, Danieli ka Hanania ka Miseli ka Asaria. ⁷Ma sina bokon sōm kowobun wirugii wi, u bu yīsīnu kōsa. Danieligira Belitasaa. Hananiagira Sadaki. Miseligira Mēsaki. Asariagira maa Abenēgo. ⁸Danieli u gōru doke u sina bokon dīanu ka win tam mē yina, kpa u ku raa tii disi doke. Ma u sōm kowobun wirugii wi, suuru kana u ku nūn tilasi ko u ka sese te di. ⁹Ma Gusunō u dera wirugii wi, u ka Danieli nōnu geu mēera u nūn durom kua. ¹⁰U nē, na nen yinni sina bokon berum mō. Domi wiya u yi ye i ko i di ka ye i ko i nō. Û n da maa wa i n bōaru nge bēegii be ba tie, saa ye sōw, kari sōara i man doke mi. Domi ba koo kpī bu man wiru bura.

¹¹Yera Danieli u be nne yen nōario wi wirugii wi, u bu nōmu sōndia sōwōwa u nē, ¹²a de su dīanu di yaa sari kpa su nim dirum nō sōw wōkurun saka. ¹³Yen biru, kpa a bēsen wuswaa mēeri kpa a maa be ba sunōn dīanu dimōn wuswaa mēeri. Yen mē a wa kpa a sun kua mē.

¹⁴Ma u ben gari yi wura u bu deri sere sōw wōku te. ¹⁵Ye sōw wōku te, ta tura, yera u ben wuswaa mēera ma u wa ba bwāa do. Ba maa be ba sina bokon dīa duronu dimō bōorum kere. ¹⁶Ma Danieliban nōario wi, u n maa bu dīa duro ni, ka tam mē wē. U bu dīanu wēwa yaa sari. ¹⁷Gusunō u aluwaasi nne ye yēru wē. Ma u bu bwisi kā ba Kaladen barum tireru gia sāa sāa. Ma u bu kua laakarigibu. U maa Danieli bwisi kā u ka dosusu ka kāsīnu kpuro tubusia.

¹⁸Ye wōw ita ye, ya yiba, ye sina boko Nēbukanesaa u bura mi, yera sōm kowobun wirugii wi, u aluwaasi be kpuro yara u ka nūn bu daawa. ¹⁹Ma sina boko wi, u ka bu gari kua. Be kpuro sōw, goō sari wi u sāa nge Danieli ka Hanania ka Miseli ka Asaria. Yen sōna sina boko u bu wura ba n sāa win sōm kowobu. ²⁰Gari yi sina boko u bu bikia kpuro, ba ra yi wisiwa ka bwisi, ka yēru. Ma u wa ba dobo dobogibu ka sōrobu bwisi kere sere mi n toma, be ba wāa win tem sōw kpuro.

²¹Ma Danieli u wāa mi sere Sirusi u ka bandu di.

Nebukanesaan dosu

2

¹ Nebukanesaan bandun wɔ̄o yiruse sɔ̄o, u dosu gagu kua. Dosu ge, ga nùn berum mwa sere u kpana u dweeya. ² Yera u dobo dobogibu sokusia ka sɔ̄obu ka b̄uu sinambu ka bwisigibu bu ka nùn win dosu ge s̄o. Ma tɔ̄n be kpuro ba na ba menna win wuswaaɔ. ³ Ma u bu s̄ɔ̄wa u nɛɛ, na dosawa. Ga maa man berum mwa. Na k̄iwa i man s̄o ye na dosa.

⁴ Ma bwisigii be, ba sina boko s̄ɔ̄wa ka Aramugibun barum ba nɛɛ, yinni, wunen hunde yu dakaa da! A sun dosu ge s̄ɔ̄wɔ̄ kpa su nun gu tubusia.

⁵ Ma sina boko u maa bu s̄ɔ̄wa u nɛɛ, wee ye na ḡoru doke n bɛɛ kua. Ì kun man dosu gen tii s̄ɔ̄wa ka gen tubusianu sannu, kon de bu bɛɛ b̄otiri b̄otiriwa kpa bɛɛn yenusu su ko bansu. ⁶ Adama ì n man gu s̄ɔ̄wa ka gen tubusianu sannu, kon bɛɛ k̄ɛɛ dabinu w̄ɛ. Kpa i bɛɛɛ baka wa. Yen s̄o t̄ɛ, i man dosu gen tii s̄ɔ̄wɔ̄ ka gen tubusianu.

⁷ Ba kpan nùn wisa ba nɛɛ, yinni, a sun wunen dosu ge s̄ɔ̄wɔ̄ kpa su nun gu tubusia.

⁸ Sina boko u bu wisa u nɛɛ, na ȳɛ s̄aa s̄aa ma i k̄i i gari gawawa. Domi i nua ye na ḡoru doke n bɛɛ kua. ⁹ Ma i ñ man dosu ge s̄ɔ̄wa, ye na ḡoru doke n bɛɛ kua mi, ya koo bɛɛ kpuro deema. Domi i s̄ɔ̄ru kpa i ka man weesu ka gari suninu naawawa kpa n ka nen gere k̄asi. Yen s̄o, i man dosu gen tii s̄ɔ̄wɔ̄ kpa n gia ma i ko i kp̄i i gu tubusia.

¹⁰ Yera ba nùn s̄ɔ̄wa ba nɛɛ, goo sari dunia s̄o mini wi u koo kp̄i u wunen gari yini wisi baa be ba dam m̄o nge wunɛ, ben goo sari wi u gari yinin bweseru bikiare s̄obun mi, ñ kun mɛ dobo dobogibun mi, ñ kun mɛ Babilonin bwisigibun mi. ¹¹ Ye wunɛ sina boko a bikia mini, goo sari wi u koo kp̄i u nun ye tubusia sere b̄unu baasi ya! Wee nu ku ra n maa w̄aa t̄ambun suunu s̄o.

¹² Ye sina boko u ben gari yi nua, yera u m̄oru besira. Ma u wooda w̄ɛ bu Babilonin bwisigibu kpuro go. ¹³ Ma ba sina bokon gari yi kpara ma ba koo Babilonin bwisigii be go. Ma ba Danieli ka win kpaasibu kasu bu go.

Gusunɔ̄

u Danieli dosu ge s̄ɔ̄wa

¹⁴ Sanam mɛ Ariɔ̄ku sina bokon kirukuban guro guro u yara u ka Babilonin bwisigii be go, Danieli u ka nùn gari kua ka bwisi ka laakari. ¹⁵ U nɛɛ, am̄ona sina bokon wooda yeni ya ka dam m̄o mɛ. Yera Ariɔ̄ku u nùn gari yin asansi tubusia. ¹⁶ Ma Danieli u da sina bokon mi u nùn kana u nùn deri saa fiiko, kpa u wa u nùn dosu ge tubusia.

¹⁷ Ma Danieli u wura dirɔ̄ u win kpaasibu Hanania ka Miseli ka Asaria gari yi s̄ɔ̄wa. ¹⁸ Ma u bu yiire bu W̄rukoo kana u ben w̄onw̄ondu wa kpa u bu dosu ge s̄o kpa bu ku raa bu go ka bwisigii be sannu.

¹⁹ Yen biruwa Gusunɔ̄ u Danieli dosu ge s̄ɔ̄wa w̄kuru, k̄asiru s̄o. Ma Danieli u nùn siara. U nɛɛ,

²⁰ Yinni Gusunɔ̄,
wuna ko na n siaramɔ̄ ka baadommaɔ.

Wuna a bwisi ka dam m̄o.

²¹ Wuna a ra saaba ḡosie.

Wuna a ra sinambu bandu w̄ɛ.

Wuna a ra maa bu bandu yare.

Wuna a ra laakarigibu laakari w̄ɛ,

kpa a bwisigibu ȳɛru k̄ɛ.

²² Wuna a ra t̄onu s̄ɔ̄si ye ya berua,
ye u ñ kp̄ɛ u ka tii tubu.

A ȳɛ ye ya w̄aa w̄kuru s̄o.

Domi yam bururam mu ra n w̄awa wunen mi.

²³ Gusunɔ̄ nen baababan Yinni, na nun siaramɔ̄.

Na takaru m̄o bwisi ka dam mɛ a man k̄an s̄o.

Domi a man s̄ɔ̄si ye sa nun bikia.

A sun sina bokon dosu ge sɔɔwa.

²⁴ Yen biru, Danieli u da Ariakun mi, wi sina boko u wooda wɛ u ka Babilonin bwisigibu go. Ma u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a ku tɔn be go. A de a ka man da sina bokon mi. Kpa n nùn win dosu ge tubusia.

²⁵ Ma Ariaku u ka Danieli da fuuku sina bokon mi. Ye ba tura mi, yera u sina boko sɔɔwa u nɛɛ, wee na durɔ goo wa Yuda be ba mwɛerima sɔɔ, wi u koo nun wunen dosu ge tubusia.

Danieli u sina boko dosu ge

sɔɔwa ka gen tubusianu

²⁶ Ma sina boko u Danieli wi ba maa yĩsiru kã Belitasaa bikia u nɛɛ, kaa kpĩ a man nen dosu gen tii sɔ ka gen tubusianu?

²⁷ Danieli u sina boko sɔɔwa u nɛɛ, bwisigibu ka sɔrobu ka dobo dobogibu ka bũu sinambu ba ñ kpɛ bu nun asiri ye a bikia mini sɔ. ²⁸ Adama Yinni goo wãa wɔllɔ wi u ra tɔnu asiri sɔɔsi, wiya Gusunɔ. U maa nun sɔɔsi ye n koo koorã. Sanam mɛ a kpĩ, ye a dosa ka ye a wa kãsiru sɔɔ wee. ²⁹ Sian bwisikuna a mɔ. Yera wi u ra tɔnu asiri sɔɔsi u nun sɔɔsi ye n koo koorã. ³⁰ Adama ba ñ man asiri ye sɔɔsi yɛn sɔ na tɔn be ba tie bwisi kere. Ba man ye sɔɔsiwa kpa n ka nun tubusia kpa a n ka yɛ ye a bwisika wunen gɔruɔ.

³¹ Sina boko, ye a wa wee. Bwãaroku bɔkɔ gaga ga yɔ wunen wuswaaɔ. Bwãaroku ge, ga gunu, ga ballimɔ gem gem. Ma ga nanum mɔ n kpã. ³² Gen wiru ta sãawa wura gean tii tii. Gen tororu ka gen gãsenu maa sãa sii geesu. Gen nukuru ka gen taanu maa sãa sii gandu. ³³ Gen kɔri yi maa sãa sii wɔkusu. Ma gen naasu sãa sii wɔku si ba ka sɔndu menna. ³⁴ Sanam mɛ a gu mɛera, yera kperu garu ta mendama guurun di te goo kun karame. Ta na ta gen naasu so ta kɔsuka muku muku. ³⁵ Ma sii wɔku si, ka sɔn te, ka sii gan te, ka sii gee si, ka wura ye, ye kpuro ya sunkura muku muku. Ma ya kua nge doo diri yi ba sara sɔɔ sãrerun saa. Ma yi ka woo doona. Baa yin yira a ñ maa kpɛ a wa. Adama kpee te ta bwãaroku ge so mi, ta gɔsirawa guu bakaru. Ma ta handunian tem kpuro wukiri.

³⁶ Dosu geya mi. Tɛ, gen tubusianu wee. ³⁷⁻³⁸ Wunɛ sina boko, wuna a sãa sinambun sunɔ. Wuna a sãa nge wii wuragii te. Wɔrukoowa u nun bandu ka dam ka yiiko ka beere wɛ. Ma u nun tɔmbu ka gbeeku yɛɛ ka gunɔsu nɔma beria a n ka sãa ye kpuron yinni. ³⁹ Wunen biru, bandu garu ta koo se te ta ñ wunɛgiru dam tura. Yen biru, bandu itaseru gara koo maa se kpa ta n dam mɔ handunia kpuro sɔɔ. Tera ta sãa nge sii gandu. ⁴⁰ Ma bandu nneseru gara koo maa se, kpa ta n dam mɔ nge sii wɔkusu si su ra gãanu kpuro kɔsuku. Nge mɛya ban te, ta ko n dam mɔ tu ka bannu kpuro kɔsuku. ⁴¹ Mɛya a maa wa ma bwãaroku gen naasu ka gen niki binu sãawa sii wɔkusu si ba menna ka sɔndu. Yen tubusiana ban te, ta ko n bɔnu sãawa yiru. Ka mɛ, bɔnu tia ya ko n dam mɔ nge sii wɔku si. ⁴² Kpa bɔnu tia yu dam bia nge naa niki bii ni nu sãa sii wɔku si ba ka sɔndu menna. ⁴³ Sii wɔkusu ka sɔn te a wa ya menna mi sannu, ya maa sɔɔsimɔ ma ban ten wirugibu ba ko n kasu ben bibu bu suana kpa bwesenu nu ka ko tia. Adama ya ñ koorɔ nge mɛ ya ñ koorɔ sisu ka sɔndu bu ko tia.

⁴⁴⁻⁴⁵ Kpee te a wa ta mendama ka tii mi, ma ta sii wɔku si, ka sii gan te, ka sɔn te, ka sii gee si, ka wura ye kpuro kɔsuka muku muku mi, ten tubusiana, ban ten sinambun waati sɔɔ, Wɔrukoo u koo bandu garu swii. Goo sari wi u koo ban te fuka. Bweseru garu maa sari te ta koo tu yoru diisia. Ban te, ta koo ban ni nu tie kpeerasia kpa te tɔna ta n wãa sere ka baadommaɔ. Gusunɔ Dam kpurogii wiya u nun sɔɔsi ye n koo koorã. Ye a wa wunen dosu ge sɔɔ kpuro, ya weewa win min di. Yen tubusianu maa sãawa nge mɛ na nun sɔɔwa.

⁴⁶ Yera sina boko Nebukanesaa u yiira u wiru tem girari Danielin wuswaaɔ. Ma u dera ba yãkuru kua ka turare bu ka Danieli siara. ⁴⁷ Sina boko u Danieli sɔɔwa u nɛɛ, ka geema beɛn Yinni wini u bũnu kpuro kere, u maa sãawa sinambun Yinni. Wiya u ra tɔnu gari asirigii sɔ. Domi u dera a kpĩ a gari asirigii yini gerua.

⁴⁸ Yera sina boko u Danieli kua tɔn boko win bandu sɔɔ. Ma u nùn kɛɛ baka dabinu kã. Yen biru, u nùn kua Babilonin beran wirugii ka maa yen bwisigibun tɔnwero. ⁴⁹ Ma Danieli u sina boko kana u Sadaki ka Mesaki ka Abenego Babilonin bera ye nɔmu beria. Ma win tii u kua sina bokon bwisi kɛɔ.

Nebukanesaa u wooda wɛ

bu win bwãaroku wuraguu sã

3

¹ Sina boko Nebukanesaa u bwãaroku wuraguu kua. Gen gunum mu sãa gɔm soonu wata. Gen yasum maa sãa gɔm soonu nɔɔba tia. Ba gu yɔrasia batuma gaa sɔɔ ye ba mɔ Dura, Babilonin tem bera mi. ² Yera sina boko u dera ba tem men sinambu kpuro menna ka men beri berikan wirugibu ka men bwisi kɛɔbu ka men siri kowobu ka be ba ra men arumaniba bere ka sere maa men wirugii be ba tie bu ka bwãaroku gen sãaru tore. ³ Ma tɔn be kpuro ba menna. Ben baawure u yɔra bwãaroku gen wuswaɔ bu ka gen sãaru tore.

⁴ Saa yera sina bokon barɔ u kpara u nɛɛ, bɛɛ bwesenu kpuro i swaa dakio i nɔ ye sina boko u bɛɛ yiiremɔ. ⁵ Ma i nua ba kɔba so ka guunu ka mɔrɔkunu ka baranu ka gãasu ka bara bwese ni nu tie, i ko i yiirawa i bwãaroku wuraguu ge sã ge sina boko u kua mi. ⁶ Wi u kun yiire u gu sãwa ba koo nùn kpɛɛwa mii mii dɔɔ boko wi ba sɔruan suunu sɔɔ.

⁷ Yen sɔna saa ye tɔn be, ba nua ba kɔbi yi ka guu ni so ka mɔrɔku ni, ka bara ni, ka gãa si, ba yiira ba bwãaroku wuraguu ge sãwa.

Danielin kpaasibu ita be,

ba yina bu bwãaroku ge sã

⁸ Yen dɔma te, Babilonigibu gabu ba seewa ba da ba Yuuba dɔme sina bokon mi. ⁹ Ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, sina boko, wunen hunde yu dakaa da! ¹⁰ Wunɛ sina boko, wuna a wooda wɛ a nɛɛ, baawure wi u nua ba kɔbi so ka guunu ka mɔrɔkunu ka baranu ka gãasu ka bara bwese ni nu tie, u yiire u bwãaroku ge sã. ¹¹ Mɛya a maa nɛɛ, wi u kun yiire u gu sãwa bu nùn kpɛɛyɔ dɔɔ boko wi ba sɔrua sɔɔ. ¹² Adama wee Sadaki ka Mesaki ka Abenego, Yuu be a kua Babilonin tem beran wirugibu mi, ba n wunen wooda ye garisi gãanu. Ba ku ra wunen bũnu sã. Mɛya ba n maa yiire ba wunen bwãaroku ge sãwa.

¹³ Ye sina boko u gari yi nua, yera win mɔru ya seewa u nɛɛ, bu doo bu Sadaki ka Mesaki ka Abenego mwaama. Ma ba da ba bu mwaama ba ka na wi, sina bokon mi. ¹⁴ Ma sina boko Nebukanesaa u bu bikia u nɛɛ, ka gem, i yinawa i nen bũnu ka nen bwãaroku wuraguu ge na kua mi sã? ¹⁵ Tɛ, i doo i n sɔru sã. Ì n kpam nua ba kɔba so ka guunu ka mɔrɔkunu ka baranu ka gãasu ka bara bwese ni nu tie, i yiire kpa i bwãaroku ge sã. Ì n yina, ba koo bɛɛ kpɛɛwa mii mii dɔɔ boko wi ba sɔrua sɔɔ kpa n wa n n bũu weren na u koo bɛɛ wɔra saa nen nɔmun di.

¹⁶ Sadaki ka Mesaki ka Abenego ba nùn wisa ba nɛɛ, yinni, sa n ka tii yinamɔ. ¹⁷ À n sun kpɛɛ dɔɔ boko wi sɔɔ, Gusunɔ wi sa sãamɔ u koo kpɛɛ u sun yara dɔɔ win min di kpa u sun wɔra wunen nɔman di. ¹⁸ Baa n n meren na, a n yɛ ma sa n wunen bũnu sãamɔ. Mɛya sa n maa wunen bwãaroku ge yiramme.

¹⁹ Ye u ben gari yi nua, yera u ka bu mɔru kua. Ma u gerua u nɛɛ, bu dɔɔ win kpãaru sosio gem gem. ²⁰ Ma u durɔ gbebunu gɔsa win tabu kowobu sɔɔ be ba dam bo u nɛɛ, bu Sadaki ka Mesaki ka Abenego bɔkuo bu kpɛɛ dɔɔ boko wi sɔɔ. ²¹ Yera ba tɔn be mwa ba bɔkua, ma ba bu kpɛɛ dɔɔ boko wi sɔɔ ka ben yãa ni ba doke sannu. Niya ben yabenu ka ben sokoto ka sere maa ben furɔsu. ²² Ma ba dɔɔ win kpãaru sosi nge mɛ sina bokon wooda damgia ye, ya gerua. Yera dɔɔ win yam susura tabu durɔ be go be ba Sadaki ka Mesaki ka Abenego kpɛɛbu da mi. ²³ Ma Sadaki ka Mesaki ka Abenego ba wɔri dɔɔ boko wi sɔɔ nge mɛ ba ka bu bɔkua.

Danielin kpaasibu ita be,

ba ñ dǎo mwaare

²⁴ Yera sina boko Nebukanesa u nanda ma u seewa fia u be ba ra nùn bwisi kē bikia u nē, n ñ tǎmbu itawa sa bǎkua sa kpēē dǎo boko wi sǎo?

Ba nùn wisa ba nē, oo, meya.

²⁵ Ma u bu wisa u nē, wee tǎmbu nnēwa na waamǎ ba sīimǎ dǎo boko win suunu sǎo. Ba ñ dǎo mwaare. Be kpuro ba maa kusiarewa ma ben nnese u ka wǎllun tǎnu weenē.

²⁶ Saa ye sǎara Nebukanesa u susi dǎo boko win bǎkuǎ u nē, Sadaki, Mesaki, Abenego, bēē Wǎrukoon sǎm kowobu, i yarima i na mini.

Ma ba yara dǎo boko win min di. ²⁷ Yera wirugii be sina boko u raa soka ba mennā mi, be kpuro ba wa ma dǎo kun dam mǎ durǎ be sǎo. Meya baa ben seri tia ya ñ dǎo mwaare. Ben yǎa ni ba sebua nu ñ dǎo numiē. ²⁸ Ma Nebukanesa u nǎogiru sua u nē, i Gusunǎ siaro wi u sǎa Sadaki ka Mesaki ka Abenegon Yinni. Domi wiya u win gǎrado gǎrima u ka win bwǎa be ba nùn naanē kua mi faaba ko. Ba nē sina bokon wooda yina, ba ñ ben wasin wahala garisi gǎanu. Ba yina bu būu goo sǎ ma n kun mǎ Gusunǎ. ²⁹ Tē wooda ye na wēemǎ wee, tǎnu baawure baa ñ n bwese teren na u sǎa, ma u Gusunǎ, Sadaki ka Mesaki ka Abenegon Yinni gari kam gerusi, na kon de bu yēro bǎtiriwa, kpa win yenu gu ko bansu. Domi goo maa sari wi u koo kpī u tǎnu faaba ko nge mē.

³⁰ Yeniban biru, sina boko Nebukanesa u Sadaki ka Mesaki ka Abenego aye bakanu wē Babilonin tem bera mi.

Nebukanesaan dosu yiruse

³¹ Sina boko Nebukanesa u bwese ni nu wǎa handunia sǎo kpuro tǎbura u nē, Gusunǎ u de i n alafia mǎ.

³² N man wēre n ka bēē sǎ yīrenu ka maamaaki be Wǎrukoo u man sǎosi.

³³ Win yīre ni, nu kpǎ.

Maamaaki ye, win sinara.

Win banda kun kpeemǎ.

U ko n sǎawa sunǎ sere ka baadommaǎ.

4

¹ Nē, Nebukanesa, na wǎa nen sina kpaarǎ ka bǎri yendu ka nuku dobu. ² Yera wǎkuru garu sǎo, na dosu gagu kua ge ga man bērum mwa. Kǎsi ni na wa sanam mē na kpī, nu man nanum mwa. ³ Yen sǎna na wooda yara na nē, Babilonin bwisigibu kpuro bu mennama nen mi kpa bu man dosu ge tubusia. ⁴ Yera dobo dobogibu ka sǎrobu ka būu sinambu ka Babilonin bwisigibu ba na. Na bu dosu ge sǎowa, adama ba kpana bu man gu tubusia. ⁵ Yen biru, Danieli wi ba sokumǎ ka nen būun yīsiru Belitasaa u na. N deema būu geeba * ka nùn wǎa. Ma na nùn nen dosu ge sǎowa. ⁶ Na nē, wi, wi u sǎa bwisigibu kpuron wirugii, na yē ma būu geebun hunde ya nùn wǎasi. Yen sǎ, asiri gaa sari ye ya ka nùn sē. Nen dosu ge wee. U man gu tubusio. ⁷ Sanam mē na kpī, ye na dosa wee.

Dǎru gara na wa ta yǎ handunian suunu sǎo.

Dǎa tē, ta gunu too.

⁸ Ma ta dam mǎ.

Ten gunum mu sosi sere mu wǎllu girari.

Handunian goonu nnegibu kpuro ba tu waamǎwa.

⁹ Ten wurusu wǎ

ma ta mara siki siki nge gandia.

Te sǎara handuniagibu kpuro ba ra ben dǎanu wa.

Ten saarǎwa gbeeku yēē yi ra sǎo sure.

Ten kǎasi wǎllǎwa gunǎsu su sokunu sǎa.

Te sǎara hunde koni baayere ya ra yen dǎanu wa.

¹⁰ Ma na Gusunǎn gǎrado goo wa u sarama wǎllun di. ¹¹ U nǎogiru sua u nē, i dǎa te kīiyǎ i sura

* 4:5 būu geebu - Nebukanesa u ñ gina tuba ma Yinni Gusunǎwa u wǎa ka Danieli. Yen sǎna u nē, būu geeba ba Danieli somimǎ.

kpa i ten kãasi bɔ̃ri bɔ̃ri.

I ten wurusu wɔko

kpa i ten marum sɔri i yari.

Kpa gbeeku yɛɛ yi duki su saa ten saarun di.

Kpa gunɔsu su se saa ten kãasin di.

¹² Adama i ten koo kpiriru derio tem sɔɔ

ka ten gbini yakasɔ

ta n bɔkua ka sisu ka sii gandun yɔni.

Kpa ta n dirum soore

ta n yakasu dimɔ nge gbeeku yɛɛ.

¹³ Bu tu tɔnun bwisikunu wunario.

Kpa bu tu gbeeku yaan bwisikunu dokea.

Kpa ta n sãa mɛ wɔ̃ɔ nɔɔba yiru.

¹⁴ Wooda ye, ya weewa saa Gusunɔn gɔradoban min di kpa tɔmbu kpuro bu ka gia ma Wɔrukoowa u bannu kpuro neni. Wi u kɔ̃wa u ra nu wɛ̃. U ra wi ba n̄ mam garisi gãanu wɔlle sue.

¹⁵ Dosu gera mi, ge nɛ, Nɛbukanesaa na dosa. Tɛ̃, wunɛ Belitasaa, a man gu tubusia domi bwisigii be ba wãa nen tem mɛ sɔɔ kpuro ba kpana bu man gu tubusia. Adama wunɛ, kaa kpɔ̃ yɛ̃n sɔ̃ bũu geeba ka nun wãa.

Danieli u dosu ge tubusia

¹⁶ Yera Danieli wi ba maa sokumɔ Belitasaa u nanda. Ma u biti soora saa fiiko. Ma Nɛbukanesaa u nɛɛ, Belitasaa, a ku de dosu ge, ka gen tubusianu nu nun biti ko.

Danieli u wisa u nɛɛ, yinni, dosu gen tubusianu nu ka wunen yiberɛba nɛra. ¹⁷ A dãru wa ta kpã. Ma ta dam mɔ. Ten gunum mu girari wɔllɔ. Ma ba tu waamɔ handunia gira kpuro. ¹⁸ Ten wurusu wã. Ma ta binu mara siki siki. Ma handuniagibu kpuro ba ben dɔ̃anu waamɔ te sɔɔ. Gbeeku yɛɛ yi ra n wãa ten saarɔ. Gunɔsu su maa sin sokunu mɔ ten kãasi wɔllɔ. ¹⁹ Dãa te, ta sãawa wunɛ sina boko. Domi a kpɛ̃a a dam kua ma mu wɔllu girari. Ma wunen bandun dam mu sɔ̃sira handunian goonu nne sɔɔ. ²⁰ Yen biru, a Gusunɔn gɔrado goo wa u sarama wɔllun di ma u nɛɛ, i dãa te kɔ̃iyɔ i sura tu kam ko. Adama i ten koo kpiriru derio tem sɔɔ mi, ka ten gbini ta n bɔkua ka sisu, ka sii gandun yɔni yakasu mi. Kpa ta n dirum soore ta n yakasu dimɔ nge gbeeku yɛɛ sere wɔ̃ɔ nɔɔba yiru. ²¹ Nen yinni, dosu gen tubusianu wee. Wɔrukoowa u nun win himba sɔ̃si ye u kua wunen sɔ̃. ²² Ba koo nun gira tɔmbun suunu sɔ̃n di. Kpa a n wãa ka gbeeku yɛɛ sannu. Kpa a yakasu di nge naa, a n dirum soore sere wɔ̃ɔ nɔɔba yiru sere a ka gia ma Wɔrukoowa u bannu kpuro neni. Wi u kɔ̃wa u ra maa nu wɛ̃. ²³ Wooda ye ba wɛ̃ ba nɛɛ, bu dãa ten koo kpiriru ka ten gbini derio mi, yen tubusiana ba koo nun wunen bandu wesia saa ye a wura ma Wɔrukoowa u bannu kpuro neni. ²⁴ Yen sɔ̃, sina boko, a de a nen gere wura. A de a gea ko a ka wunen durum wuna. A daa kɔ̃sa kpuro derio kpa a sãarobu wɔnwɔndu kua. Saa yera wunen alafia ya koo daka da.

Dosu gen gari yi koora

²⁵ Yeniba kpuro ya sina boko Nɛbukanesaa deema. ²⁶ Ye n kua suru wɔkura yirun biru, sɔ̃ɔ teeru yera u sɔ̃imɔ win dii tɛ̃era wɔllɔ Babiloniɔ. ²⁷ Ma u nɛɛ, Babiloni wee, wuu bɔko ge na bana ka nen tiin dam ga n ka sãa nen sina kpaaru. Ga maa nen yiiko ka nen beere sɔ̃simo.

²⁸ Sanam mɛ sina boko u gari yi gerumɔ u n̄ kpa, yera nɔɔ gaga nɔɔra wɔllun di ga nɛɛ, sina boko Nɛbukanesaa, a swaa dakio a nɔ. Ba nun bandu yara. ²⁹ Ba koo nun gira tɔmbun suunu sɔ̃n di. Kpa a n wãa ka gbeeku yɛɛ sannu kpa a n yakasu dimɔ nge naa sere wɔ̃ɔ nɔɔba yiru sere a ka wura ma Wɔrukoowa u bannu kpuro neni. Wi u kɔ̃wa u ra maa nu wɛ̃.

³⁰ Yande gari yi, yi Nɛbukanesaa deema. Ba n̄n gira tɔmbun suunu sɔ̃n di. Ma u yakasu dim wɔri nge naa u dirum soore. Ma win seri denya nge gunɔ bakerun sansu. Ma win nii kɔkɔsu su denya nge gunɔgisu.

Nebukanesa

u maa wure u kua tōnu

³¹ Ma Nebukanesa u n̄e, ye saa ye, ya doona, yera na n̄oni seeya wōllō. Ma n̄en bwisikunu wure nu kua tōnuginu. Ma na W̄rukoo siara ka b̄ere wi u w̄a sere ka baadomma. Wiya u yiiko kpuro m̄. Win sinanda kun n̄oru m̄. Win bandu ta ko n̄ w̄awa sere ka baadomma. ³² Baa handunian t̄mbu kpuro b̄a n̄ menna, ben dam kun s̄a ḡānu win n̄oni s̄ō. U ra ko nge m̄e u k̄i win ḡradoban suunu s̄ō ka t̄mbun suunu s̄ō. Goo sari wi u koo kp̄i u win n̄omu d̄eba n̄ kun m̄e u n̄n s̄ō u n̄e, mba u m̄ m̄e.

³³ Sanam m̄e n̄en laakari ya wurama, yera ba maa man n̄en b̄ere ka n̄en girima ka n̄en bandun yiiko kpuro wesia. N̄en bwisi k̄ēōbu ka n̄en sina asakp̄obu kpuro ba na n̄en mi ba man n̄en bandu wesia. Ma ten dam mu sosi mu kera yellu. ³⁴ T̄ē, n̄e Nebukanesa, na w̄ollun sina boko siara ka b̄ere. Na n̄n w̄olle sua. Domi ye u m̄ kpuro ya s̄awa gea. Win sw̄e kpuro yi s̄awa dee dee. U koo mam kp̄i u be ba tii suam̄ kawa.

B̄esasaa u t̄mbu dim soka

5

¹ Nebukanesaan biru, sina boko B̄esasaa u bandu di. Yera s̄ō teeru u win sina asakp̄obu n̄r̄obu (1.000) dim soka. Ma ba tam n̄orum̄ wi ka be sannu. ² Ye tam m̄e, mu B̄esasaa nuka, yera u ḡora u n̄e, bu win n̄ari wuragii ka sii geesugii yarama yi win baaba Nebukanesa u gurama saa Gusun̄n s̄a yerun di te ta w̄a Yerusalem̄. Kpa wi ka win sina asakp̄obu ka win kur̄obu ka win sinanibu bu ka yi tam n̄. ³ Yera ba ka n̄ari wuragii yi na, ba ka yi tam n̄orum̄ wi ka win t̄n be kpuro. ⁴ Tam n̄oru bi s̄ō, ba ben b̄ūnu siaram̄ n̄n b̄w̄arokunu ba kua ka wura ka sii geesu ka sii gandu ka sii w̄okusu ka d̄a ka kp̄enu.

⁵ Saa ye s̄ōra sina boko u n̄omu gagu wa ga yarima mi fitilan yam bururam mu s̄ōsire, ma ga yorum̄ sina kpaarun gana w̄ollō mi ba soo kpika t̄eni. ⁶ Yera u nanda, win wuswaa burisina. Win torora kara, u diirim̄ sere win d̄ū winu soonam̄. ⁷ Yera u n̄ōgiri sua ka dam u n̄e, bu n̄n s̄robu ka Babilonin bwisigibu ka b̄ū sinambu sokuama. Ye ba na, yera u n̄e, wi u kp̄ia u yora yeni gara u ye tubusia u koo ȳero wuran saba dokea kpa u n̄n gurumusuru sebusia u n̄n win bandun dam sukum w̄e u n̄ ka s̄a t̄nu itase win bandu s̄ō.

⁸ Sina bokon bwisigii be kpuro ba dua mi yora ye, ya w̄a. Adama ba kpana bu ye gari bu sere mam n̄e, ba koo ye tubusia. ⁹ Ma ya sina boko nanda too sere win wuswaa burisina. Ma win sina asakp̄obun tii ba biti soora.

Danieli u yora ye gara

u tubusia

¹⁰ Sina bokon mero u sun̄ ka win sina asakp̄obun gari yi nua. Yera u dua mi ba m̄n̄e ba t̄ō bakaru dim̄. U n̄e, sina boko, wunen hunde yu daka da! A ku nanda sere wunen wuswaa ya n̄ burisine. ¹¹ Domi goo u w̄a wunen tem m̄e s̄ō, wi u b̄ū geebun * hunde m̄. U bwisi ka laakari m̄ nge b̄ūnu. Yen s̄ōna wunen baaba Nebukanesaan waati s̄ō, u n̄n kua s̄robu ka dobo dobogibu ka Babilonin bwisigibun wirugii. ¹² Dur̄ win ȳsira Danieli. Wiya sina boko Nebukanesa u ȳsiru k̄a Belitasaa. Ba wa ma u bwisi ka ȳe bakaru m̄, ma u suka ka dosusu ka ḡa ni nu s̄n̄ tubusianun k̄eru m̄. N̄ n̄ m̄n̄ na, a n̄n sokusio, u koo nun yora ye tubusia.

¹³ Yera ba ka Danieli da sina bokon wuswaa. Ma sina boko u n̄n bikia u n̄e, wuna Danieli wi? A s̄awa Yuu ben turo be n̄en baaba sina boko u mw̄erima Yudan tem di? ¹⁴ Ba man wunen gari s̄ōwa ma b̄ū geeba ka nun w̄a. Yen biru, a bwisi ka laakari gea m̄ a ka t̄nu ḡa s̄s̄oginu tubusia. ¹⁵ Wee ba ka man bwisigibu ka s̄robu naawa bu ka man yora yeni garia kpa bu man yen tubusianu s̄. Adama ba kpana. ¹⁶ Na maa nua ma a ra t̄mbu ḡānu tubusie ni nu bu bitani m̄ kpa a dosu tubusia. T̄ē, à n̄ kp̄ia a yora yeni

* 5:11 b̄ū geebu - I wiru 4:5n tubusianu m̄erio.

gara ma a man yen tubusianu sɔɔwa, kon nun gurumusuru sebusia kpa n nun wuran saba dokea n nun nen bandun dam sukum wɛ. Kpa a ko tɔnu itase nen bandu sɔɔ.

¹⁷ Yera Danieli u nùn wisa u nɛɛ, yinni, a wunen kɛɛ ni tii yiyo, ñ kun mɛ a goo wɛ. Adama kon nun yora ye garia kpa n nun yen gari tubusia. ¹⁸ Ñ n men na, yinni, a swaa dakio a nɔ. Wɔrukoo u wunen tundo Nebukanesaa bandu wɛ ka bɛɛɛ ka girima ka yiiko. ¹⁹ Dam mɛ u nùn wɛn sɔ, bwesenu kpuro nu nùn nasie sere nu ra n diirimɔ win wuswaaɔ. Ye u kɪ, yera u ra ka tɔnu ko. U koo kpɪ u nùn go, ñ kun mɛ u nùn deri, ñ kun mɛ u nùn wɔlle sua, ñ kun mɛ u nùn taare. ²⁰ Adama saa ye sɔɔ, u tii sua u gɔru bɔbia, yera Gusunɔ u nùn yara bandun di ma u gina nùn yiiko ye mwaari. ²¹ U nùn wuna tɔmbun suunu sɔɔn di. Ma win bwisikunu gɔsia nge gbeeku yaaginu. U da u wɔa ka ketɛ gbeekinu sannu ma u yakasu dimɔ nge naa u dirum soore sere u ka wura ma Wɔrukoowa u bannu kpuro neni. Wi u kɪwa u ra maa nu wɛ. ²² Wee, wunɛ maa Bɛɛsaa, wunɛ wi a sɔa win bii, baa mɛ a ye kpuro yɛ, a yina a tii kawa. ²³ Ma a tii sue Yinni Wɔrukoon wuswaaɔ. A dera ba ka win sɔa yerun nɔri na i ka tam nɔra wunɛ ka wunen sina asakpɔbu ka wunen kurɔbu ka wunen sinanibu. Ma a seewa a wunen bɩnu siaramɔ nɩn bwɔarokunu ba kua ka sii geesu ka wura ka sii gandu ka sii wɔkusu ka dɔa ka kpenu, baa mɛ nu ñ gari nɔɔmɔ, nu ñ yam waamɔ, nu ñ maa gɔanu yɛ. Adama Gusunɔ wi u wunen wɔaru neni, a ñ nùn bɛɛɛ wɛ. ²⁴ Yen sɔna u nɔmu ge gɔrima ge ga yora ye kua. ²⁵ Ye ba yorua mi wee, ba gara, ba gara, ba yɪira, ba bɔnu kua. ²⁶ Yen tubusianu wee. Ba gara, ya gerumɔwa Gusunɔ u wunen bandun sanam gara ma u tu nɔru koosia. ²⁷ Ba yɪira, ya gerumɔwa ba wunen bunum yɪira ba deema a ñ bunu. ²⁸ Ba bɔnu kua, ya maa gerumɔwa ba wunen bandu bɔnu kua. Ma ba tu Mɛdiba ka Pɛɛsiba wɛ.

²⁹ Yande mi kɔ, Bɛɛsaa u nɛɛ, bu Danieli gurumusuru sebusio kpa bu nùn wuran saba dokea kpa bu kpara ma u kua tɔnu itase win bandu sɔɔ.

³⁰ Dɔma ten wɔkura ba Bɛɛsaa Babilonin sina boko wi go.

6

¹ Ma Darusi wi u sɔa Mɛdin bweseru u bandu di. Saa ye, u mɔwa wɔɔ wata ka yiru.

Danielin yibereba

ba nùn yina beria

² Darusi u tɔmbu wunaa teeru gɔsa ba n sɔa win tem beri berikan wirugibu. ³ Ma u tɔmbu ita gɔsa u bu kua wirugii ben tɔnwerobu. Ben miya wirugii be, ba ko n da nɛ bu ben sɔma tusia. Kpa sunɔ u ku raa ka asara wa. Danieli u sɔawa tɔnwero ben turo. ⁴ U beri berikan wirugii be, ka ben tɔnwerobu bwisi kere. Yen sɔna sina boko u bwisika u nùn ko tem mɛ kpuron wirugii. ⁵ Saa ye sɔɔra Danielin tɔnwerosii be, ka beri berikan wirugii be, ba nɔɔ tia kua bu ka nùn toraru garu mani sina bokon bandun swaa sɔɔ. Adama ba ñ toraru garu wa wi sɔɔ. Domi u sɔawa naanegii, u ñ kɔsa gaa koore. U ñ maa sɔmburu garu atafiiru koore. ⁶ Yera tɔn be, ba nɛɛ, sa ñ gɔanu ganu wasi su Danieli mani ma n kun mɔ ye ya sɔa win Gusunɔ sɔarun gari baasi.

⁷ Ma ba nɔɔ tia kua ba da sina bokon mi ba nɛɛ, yinni, wunen hunde yu daka da! ⁸ Bɛɛɛ beri berikan wirugibu ka tɔnwerobu ka siri kowobu ka wunen wesianɔsibu, bɛɛɛ kpurowa sa nɔɔ tia kua a ka wooda yara ye ya gerumɔ baawure u nun sɔa sere sɔɔ tena. Wi u ye yina ma u bɩu goo ñ kun mɛ tɔnu goo sɔawa sere n ka ko sɔɔ tena ye, ba koo yɛro kpɛɛwa wɔru mɩ sɔɔ gbee sinansu wɔa. ⁹ Tɛ yinni, a wooda ye sireo a nɔma doke kpa yu ko nge Mɛdiba ka Pɛɛsiban wooda ye ba ku ra kɔsi.

¹⁰ Ma sina boko u wooda ye nɔma doke ba ye yara.

Ba Danieli kpɛɛ

gbee sinansun wɔruo

¹¹ Saa ye Danieli u nua ma ba wooda ye nɔma doke, yera u da win gidambisan wɔllɔ u dua yen dii sɔɔwɔ gɛn fɛnenti ya wukiare Yerusalemun bera gia. Miya u yiira u kanaru kua u Gusunɔ siara nge mɛ u ra ko tɔru baatere nɔn ita. ¹² Yera sɔɔ teeru tɔn be, ba nùn

duwi ba deema wee u Gusunə kanamə u somiru bikiamə. ¹³ Yen biru, tən be, ba yara ba da sina bokon mi ba nùn wooda ye yaayasia ba nɛɛ, n n̄ wuna a wooda yara ye ya gerumə bu nun sã? N n̄ wuna a nɛɛ, ma goo ù n bũu goo n̄ kun mɛ tənu goo sãwa sɔɔ tɛnan baa sɔɔ, ba koo ȳɛro kp̄ɛwa w̄ru ge sɔɔ, mi gbee sinansu w̄a?

Ma sina boko u wura u nɛɛ, wooda ye, ya w̄awa dim dim nge mɛ Mɛdiba ka Pɛsiban wooda ya sã. N n̄ koorə bu ye k̄si.

¹⁴ Ma ba nɛɛ, too, wee, Danieli wi u sã Isireliban turo be ba mwɛɛrima Yudan di, u n̄ nun garisi ḡānu, u n̄ maa wunen wooda ye a n̄mu doke mi mɛm n̄wɛ. U ra win Gusunə kanɛwa t̄ru baatere n̄n ita.

¹⁵ Ye sina boko u gari yi nua, yera win nukura sankira gem gem. Ma u ḡru doke u Danieli yara wooda ye sɔɔn di. Ma u kookari kua sere sɔɔ u ka dua. ¹⁶ Adama tən be, ba kpam menna ba da sina bokon mi ba nɛɛ, a yaayo ma Mɛdiba ka Pɛsiban wooda ya ku ra k̄si sina boko ù n ye n̄ma doke.

¹⁷ Yera sina boko u wooda w̄ u nɛɛ, bu Danieli yarama bu kp̄ɛ w̄ru ge sɔɔ, mi gbee sinansu w̄a mi. Saa yera u nùn s̄owa u nɛɛ, Gusunə wunen Yinni wi a s̄amə baadomma mi, u nun faaba koowo.

¹⁸ Ma ba kp̄e bakaru tama ba ka w̄ru gen n̄w k̄rua. Yera sina boko u win taabu ka win sina asakp̄abun ȳireru doke kp̄e ten w̄llə, goo u ku raa ka Danieli faaba ko. ¹⁹ Yen biru, u wura win sina kpaarə. W̄ku te, u n̄ di, u n̄ n̄ra, u n̄ maa kpunɛ sinani goon b̄kuə. Mɛya u n̄ maa dweeye d̄ma te.

Danieli u yara baani

²⁰ Yera sina boko Darusi u seewa buru buru yellu u da w̄ru gen mi fuuku fuuku. ²¹ Ye u yam mi turuku kua, yera u Danieli sokum w̄ri ka nuku sankiranu u m̄, Danieli Gusunə n̄ s̄m kowo, Gusunə wi a ra n̄ s̄amə w̄rabu sari mi, u kp̄ia u nun w̄ra gbee sinan sin n̄w di?

²² Saa yera Danieli u nùn wisa u nɛɛ, yinni, wunen hunde yu daka da! ²³ Gusunə n̄n Yinni u win ḡrado ḡrima u gbee sinan sin n̄su b̄kua. Su n̄ man mɛera gaa kue domi u wa ma na n̄ toraru garu kue win wuswaaə ka maa wunen wuswaaə.

²⁴ Yera sina bokon nukura dora ma u wooda w̄ u nɛɛ, bu Danieli yarama saa w̄ru gen min di. Ye ba Danieli yarama, ba n̄ mɛera gaa wa win wasi sɔɔ. Domi u Gusunə win Yinni naane sã. ²⁵ Ma sina boko u wooda w̄ u nɛɛ, bu tən be ba raa Danieli taare w̄ mi mwaama bu kp̄ɛ w̄ru ge sɔɔ, be ka ben bibu ka ben kurəbu kpuro. Tən be, bu sere mam turi w̄ru gen temə, gbee sinan si, su bu s̄sukawa su kukunu k̄suka.

²⁶ Yen biru, sina boko u bwesenu kpuro tirenu yorua u nɛɛ, alafia ya n̄ sosimə bɛɛ sɔɔ ya n̄ d̄w.

²⁷ Wooda ye na w̄ɛmə wee. Be ba w̄a n̄n tem sɔɔ kpuro gesi, bu de bu Gusunə Danielin Yinni nasia kpa bu nùn bɛɛɛ w̄.

Domi u s̄awa waso.

U ko n̄ w̄awa sere ka baadommaə.

Win bandu ta n̄ kp̄emə.

Ten dam mu ko n̄ w̄awa sere ka baadommaə.

²⁸ Wiya u ra t̄nu w̄re u faaba ko.

U ra maamaakiba ka ȳirenu ko w̄llə ka temə.

Wiya u Danieli w̄ra gbee sinansun n̄sun di.

²⁹ Darusin bandun waati ye sɔɔ, Danieli u kua tən boko sere n̄ ka girari Sirusi Pɛsin bandu sɔɔ.

Danieli u gbeeku yɛɛ n̄nɛ wa

dosu sɔɔ

7

¹ Bɛsasaa Babilonin sina bokon bandun w̄w gbiikuu s̄wra Danieli u dosa. U k̄siru wa saa ye u kp̄i win kp̄in yerə. Yen biru, u yorua ye n̄ weenɛ t̄mbu bu gia dosu ge sɔɔ. ² U gerua u nɛɛ, ye na wa k̄si te sɔɔ w̄kuru wee. Na woo gagu wa ga na w̄llun beri berika

nnen di ga nim wōku bōkōn nim so. ³ Yera gbeeku yεε beke nne yi yarima nim wōku gen min di, yen gaa kun ka gaa weene. ⁴ Ye na gbia na wa ya ka gbee sunō weene ma ya gunō bakerun kasa mō. Ye na maa mēera, yera na wa ba kasa ye wuna. Ma ba yen tii seeya ba yōrasia nge tōnu. Ma ba ye tōnun bwisikunu dokea. ⁵ Yen yiruse ya ka yaa gōba weene ma ya ka yēsi tia yō. Yēsan kukunu itawa ya nōō beri. Ma ba ye sōōwa ba nεε, yu seewo yu yaa mwε. ⁶ Yen biru, na itase wa ya ka musuku gbeeku weene ma ya kasa nne mō yen biru wōllō. Ma ya winu nne mō. Ba ye yiiko wē yu ka bandu di. ⁷ Yeniban biru, yera na yaa nne wa nen kāsi te sōō. Yaa ye, ya nanum mō. Ya maa dam mō too. Ma ya don sisugii bakanu mō. Yā n yaa mwa, ya ra yaa yen kukunu kōsukuwa kpa yu di. Ye ya tiara kpa yu taaku taaku. Yaa ye, ya n ka yεε gbiikii yi weene. Kōbi wōkura ya mō. ⁸ Ye na kōbi yi mēera sāa sāa, yera na kōbu piibu gagu wa ga yarima yen wirun di ga wāa yionōn suunu sōō. Kōbu piibu ge, ga kōbi wōku ten ita wuka. Ga nōni mō nge tōnu, ga maa nōō mō ga gari mō ka tii suabu.

Gusunōn siribu

⁹ Ye na mēera tii, yera na wa ba sina kitaru yiimō. Ma na goo wa nge durō tōkō u na u sina win sina kitaru sōō. Yāa kpikinu fara farawa u doke. Ma win seri yi buriri fem fem. Win sina kita te, ta ballimōwa nge dōō yari bakaru. Mēya maa ten naasun tii. ¹⁰ Ma dōō yari bakaru ta yarimō win sina kita ten min di ta kōkumō nge nim. Gusunōn gōradoba nōrōm nōrōm ba na ba nūn sāamō. Ma ben gabu ba yō win wuswaaō. Siri kowobu ba na ba sina. Ma ba tirenu wukia.

¹¹ Ye na kōbu piibu ge mēera ga tii sua gari gerumō, yera ba na ba yaa ye go, ba ye sua ba kpēε dōō boko sōō. ¹² Gbeeku yεε yi yi tie, ba yin dam wōra. Adama ba dera yi wāa sere saa gaa.

¹³ Wōku te, kāsi te sōō, ye na maa wa wee. Na goo wa u sarama wōllun di guru wii wuroru sōō. Ma u da durō tōkō win mi gia. Ma ba nūn susisia win wuswaaō. ¹⁴ Ba nūn bandu ka bēere ka yiiko wē. Ma ba nūn gāanu kpuro nōmu sōndia. Bwesenu kpuro nu nūn sāwa. Win banda kun nōru mō. Ta ko n wāawa sere ka baadommaō.

Kāsinun tubusianu

¹⁵ Ne Danieli nen bwēra kun kpune domi kāsi ni na wa mi, nu man nanda. ¹⁶ Yera na gōrado ben turo susi be ba wāa mi. Ma na nūn bikia na nεε, mba gari yi kpuron tubusianu. U man sōōwa u nεε, ¹⁷ gbeeku yεε beke nne ye, ya sāawa sinambu nne be ba koo bandu di di dunia sōō. ¹⁸ Yen biru, Wōrukoo u koo de win tōn dēerobu bu bandu mwa ba n dii sere ka baadommaō. ¹⁹ Ka mε, na kasu n gbeeku yaa nne ye ya n ka ita yeōnō weene min tubusianu gia dee dee. Domi yaa ye, ya nanum mō too. Yen donnu nu sāawa sisu ma yen nikisu su sāa sii gandū. Yā n yaa mwa ya ra yen kukunu kōsukuwa kpa yu di. Yen ye ya tiara kpa yu taaku taaku. ²⁰ Na maa kasu n kōbi wōku ten tubusianu gia te ya mō yen wirō ka sere maa kōbu piibu ge ga yarima yen wirun di ga wāa yionōn suunu sōō. Kōbi wōku ten ita ya wōruka yen wuswaaō. Ga nōni mō, ga nōō mō, ma ga gari mō ka tii suabu, ga maa nanum mō ga yionō kere. ²¹ Ma na kōbu piibu ge wa ga ka Wōrukoon tōn dēerobu tabu mō ga bu kamiamō. ²² Adama durō tōkō wi, u na u Gusunōn tōn be gem wē. Sanam mε saa ya tura ma ba bandu di.

²³ Ma durō wi, u man tubusia u nεε, yaa nne ye, ya sāawa bandu nne te ba koo swii handunia yeni sōō. Ban te, ta n ka garu weene. Ta koo handunia kpuro go tu taaku tu munia muku muku. ²⁴ Kōbi wōku te, ta sāawa sinambu wōkuru be ba koo ban te di. Yen biru, sunō goo wi u n ka ben goo weene u koo sinambu wōku ten ita bandu yara kpa u bandu di. ²⁵ Sunō wi, u koo Wōrukoo gari kam gerusi kpa u win tōn dēerobu nōni sō. U ko n maa kī u saaba ka woodaba kōsi. Ba koo nūn tōn dēerobu nōmu sōndia sere saa ita ka bōnu. ²⁶ Yen biru, Yinni Gusunō u koo sunō wi siri, kpa u nūn bandu yara mam mam sere ka baadommaō. ²⁷ Yen biru, ba koo ban ni nu wāa handunia sōō kpuron dam ka nin yiiko Wōrukoon tōn dēerobu nōmu beria. Win bandu ta ko n wāawa sere ka baadommaō. Wiya sinambu kpuro ba koo sā kpa bu nūn mem nōōwa.

²⁸ Ye ne Danieli na wa yera mi. Ye na ye bwisika, na nanda ma nen wuswaa burisina. Adama na ye kpuro berua nen g̃ɔruə.

Danieli u yāa kineru

ka boo wa kāsiru s̃ə

8

¹ B̃eəsasaan bandun w̃ə itase s̃ə, ne Danieli na kāsiru wa te na raa wa baasi. ² Sanam me na kāsī te m̃era n man s̃are na wāa wuu b̃əko ge ba m̃ Susiə Elamun temə. Ma n s̃are na wāa daa te ba m̃ Ulain b̃əkuə. ³ Ye na ñoni seeya na m̃era, yera na yāa kineru wa ta k̃əbu bakanu yiru m̃ ta ỹ daa ten dee deeru. K̃əbu teeru ta teeru d̃ēbu kere. Te ta d̃ēbu bo mi, tera ta kpia d̃ākuru. ⁴ Yera yāa kiñe te, ta ten k̃əbi soom̃ s̃ə duu yeru gia ka s̃ə ỹsan ñəm geu gia ka s̃ə ỹsan ñəm dwaru gia. Yaa gaa sari ye ya koo ka tu gabirina. Goo maa sari wi u koo ten yibere w̃ra ten ñoman di. Ta m̃wa ye ta k̃i. Ma ta kp̃am̃ ta dam m̃.

⁵ Sanam me na laakari m̃, yera na m̃era ma na boo wa ga yarima saa s̃ə duu yeru gian di ka duki baka ga tem b̃əsu ma n s̃are ga ñ tem d̃eke. Boo ge, ga k̃əba nanungia m̃ gen ñonin baa s̃ə. ⁶ Ma ga tura sere yāa kiñe ten mi, te na raa wa ka k̃əbi yiru mi, ta ỹ daa ten dee deeru. Ma ga yāa kiñe te gure ka gen dam kpuro. ⁷ Na gu wa ga yāa te susi ka m̃ru ga tu so ga k̃əbi b̃əka. Yāa te, ta kpana tu ka tii yina. Ma ga tu sura temə ga yasisim̃. Goo sari wi u tu w̃ra gen ñoman di. ⁸ Ma boo ge, ga kp̃ə. Ye ga kp̃ə ga kpa, yera k̃əba baka ye, ya b̃əra. K̃əba yen ayer̃wa k̃əbi ñe nanungii yi kpia. Ma yi m̃era handunian goonu ñe kpuro s̃ə, yen baayere goo teeru gia.

⁹ Saa k̃əbi yin tian di, k̃əbu piibu gaga yara ga kp̃ə s̃ə ỹsan ñəm dwaru gia ka s̃ə yari yeru gia ka sere tem me mu gea bo gia. ¹⁰ Ma ga seewa ga w̃llun tabu kowobu girari ma ga ben sukum ka kperi surura temə ga taaka. ¹¹ Ma ga maa seewa ga tabu kowo ben guro guro seesi. Ma ga bururu baateren yāku te ba ra ññ kue ỹrasia. Ma ga win s̃a yeru k̃əsuka. ¹² Ga w̃llun tabu kowobu ka baadomman yākuñu ñoma doke ga kamia toranun s̃. Ma ga gem kasa kua temə. Ye ga bwisika gu ko kpuro, ya gu koorawa.

¹³ Ma na t̃ñ d̃ero goon gari nua. Yen biruwa t̃ñ d̃ero goo u gbiikoo wi bikia u ñe, sere saa yer̃ ba ko n baadomman yāku ten kobu ỹrasie. Sere saa yer̃ kam kobu ko n wāa gem sarirun s̃. Sere saa yer̃ s̃a yee te, ta ko n disi duure m̃esum. Sere saa yer̃ ba ko n w̃llun tabu kowo be taakum̃. ¹⁴ Ma gbiikoo wi, u wisa u ñe, sere t̃ñu ñr̃əbun suba yiru ka gooba wuñəbun (2.300) baa ỹ ñ doona. Yen biruwa yāku yee te, ta koo wurama ta ñ d̃ere nge yellu.

Kāsī ten tubusianu

¹⁵ Sanam me ne Danieli na kāsī te waam̃, ma na kasu tu man yeeri, yera na gāanu wa nu ka t̃ñu weene nu ỹ ñen wuswaa. ¹⁶ Ma na maa goon ñə nua daa te ba m̃ Ulain suunun di. U ñəg̃iru sua u ñe, Gabirĩ, a dur̃ə wini kāsī te tubusio. ¹⁷ Ma u man susima. Ye u man turuku kooma, yera berum man mwa. Ma na w̃ruma temə. U man s̃əwa u ñe, t̃ñun bii, a de yi nun yeeri. Kāsī te, ta wāawa sanam d̃ākim s̃. ¹⁸ Sanam me u ka man gari m̃, yera biti baka man mwa. Ma na siriru tem girari. U man baba u seeya u ỹrasia mi na raa wāa. ¹⁹ Yen biru, u maa man s̃əwa u ñe, wee kon nun s̃ ye ya koo na Yinni Gusuññ m̃run t̃ru s̃ə sanam d̃ākim s̃ə. ²⁰ Yāa kiñe te a wa ta k̃əbi yiru m̃ mi, ta s̃awa M̃d̃iba ka P̃esiban sinambu. ²¹ Boo ge, ga s̃awa G̃eresin suñ. K̃əba baka ye ya b̃əkira mi, ya s̃awa suñ gbiikoo. ²² K̃əba ñe ye ya kpia baka ye ya b̃əkiran min di, ya s̃awa sinambu ñe gabu be ba koo yari suñ gbiikoo win min di. Adama ba ñ dam wasi nge wi. ²³ Sinambu ñe yen bandu t̃ ñ kpa, ma ba durumgibu kpeerasia, suñ goo u koo yari u tii sua kpa u ñ t̃mbu ñoni w̃kubu ỹ. ²⁴ Win dam mu koo nuuru ko ñ ñ m̃ ka win tiin dam. U koo g̃a dabinu kam koosia ye ya ñ ka ñə gerur̃. Win ye u m̃ kpuro ya koo ññ koorā. U koo bwese damginu go ka maa Gusuññ t̃mbu. ²⁵ U koo tii sua win dukian s̃ ka win bwisin s̃. U koo t̃ñ dabinu go be ba wāa b̃ri yendu

sɔɔ. U koo mam sina boko seesi. Adama u koo kəsikira goo u kun nùn babe. ²⁶ Kāsi te a wa tñnu nərɔbun suba yiru ka gooba wunɔbun (2.300) sɔ, ta sāawa gem. A ye nenuo asiri sɔɔ. Domi ya wāawa sanam dāakim sɔ. ²⁷ Ma nɛ Danieli na kua sɔɔ dabiru na barɔ. Na n̄ dam mɔ. Yen biruwa na seewa na nen sɔmburu m̄ te sina boko u man wē. Ma na wāa nandabu sɔɔ kāsī ten sɔ. Domi ta n̄ man yeeri.

Danieli u kanaru kua

win tɔmbun sɔ

9

¹ Saa ye Darusi, Asuresin bii, Mɛdin bweseru u bandu dii Babilonin temɔ, ² win bandun wɔɔ gbiikuu sɔɔ, Danieli u tirenu mɛerimɔ ma u girari mi Yinni Gusunɔ u win sɔmɔ Yeremi sɔɔwa u nɛɛ, wɔɔ wata ka wəkura Yerusalemu ya ko n sāa bansu. ³ Ma u nɔɔ bɔkua u saaki deewa u tii torom wisi nuku sankiranun sɔ. Ma u kanaru koosi Yinni Gusunɔn mi gia, ⁴ u win tɔmbun toranu tuuba m̄.

U nɛɛ, Yinni Gusunɔ, a kpā ma sa nun nasie. A ra wunen nɔɔ mwɛeru yibie kpa a wunegibu kīru sɔɔsi be ba nun kī ba wunen woodaba mem nɔɔwammɛ. ⁵ Sa tora, sa daa kōsa kua, sa sāa nuku kōsurugibu, sa wunen gari yina, sa maa wunen woodaba sara. ⁶ Sa n̄ wunen sɔmɔbu swaa daki sanam mɛ ba besen sinambu ka besen wirugibu ka besen baababa ka besen tɔmbu kpuro wunen gari sɔɔwa. ⁷ Yinni Gusunɔ, a sāawa gemgii. Besera sa tora. Ma sa wāa sekuru sɔɔ gisɔ bɛsɛ Yudaba ka be ba wāa Yerusalemu ka Isireliba kpuro be a yarinasia tontondeɔ ka turukuɔ yèn sɔ sa n̄ nun mem nɔɔwɛ. ⁸ Yinni, wee sa sekuru sɔɔwa bɛsɛ ka besen sinambu ka besen wirugibu ka besen baababa. Domi sa nun torari. ⁹ Gusunɔ besen Yinni, a sun suuru kuo wunen wɔnwɔndun saabu baa me sa wunen gari yina. ¹⁰ Sa n̄ maa wunen gere swaa daki su sere nɛɛ, sa ko wunen woodaba swīi ye wunen sɔmɔbu ba sun nɔɔsia. ¹¹ Meyā bɛsɛ Isireliba kpuro sa wunen woodaba sara, sa n̄ wunen gere swaa daki. Sa tora. Yen sɔna bōri yi a dera wunen sɔm kowo Mɔwisi u yorua woodan tireru sɔɔ yi sun di. ¹² Nge meya a dera wunen gari yi koorā yi a nɛɛ, kaa bɛsɛ ka besen wirugibu kua. A dera Yerusalemu ya n̄ni swāaru wa tèn bweseru ba n̄ waare gam. ¹³ Wahala ye kpuro, ya sun deema nge mɛ Mɔwisi u yorua woodan tireru sɔɔ. Ka mɛ, sa n̄ besen daa kōsa deri su wunen gem swīi kpa su wunen kīi geeru kasu. ¹⁴ Gusunɔ besen Yinni, wahala ye a nɛɛ, sa ko wa, yera ya sun deema. Ye a kua kpuro ya sāawa dee dee. Besera sa n̄ nun mem nɔɔwɛ.

¹⁵ Gusunɔ besen Yinni, ye a sun yarama Egibitin tem di, wunen dam mu sɔɔsira. A yīsiru yara te ta wāa sere ka gisɔ. Adama bɛsɛ, sa durum ka daa kōsa kua gem gem. ¹⁶ Tē Yinni, na nun kanamɔ wunen durom sɔ, a de wunen m̄ru yu doona wunen wuu Yerusalemun min di, ge ga wāa wunen guu te a gɔsan wɔllɔ. Domi be ba sun sikerene ba Yerusalemu ka bɛsɛ wunen tɔmbu gema besen toranu ka besen baababan daa kōsan sɔ. ¹⁷ Gusunɔ, a nen nɔɔ swaa dakio kpa a nen kanaru nɔ. A wunen sāa yee te ta bansu sāa mi mɛerio wunen yīsirun sɔ. ¹⁸ Gusunɔ nen Yinni, a swaa dakio a nɔ. A n̄ni seeyo a wuu ge ba ka wunen yīsiru sokumɔ mɛeri nge mɛ ga bansu kua. Sa yē ma besen dɛerara kun tura su ka nun gāanu ganu kana. Adama wunen wɔnwɔn bakarun sɔna sa nun yeni kanamɔ. ¹⁹ Yinni, a besen kanaru nɔɔwɔ kpa a sun suuru kua. A besen gere swaa dakio kpa a ko ye sa bikia. A ku de n te wunen yīsirun sɔ. Domi wuna a wuu ge ka tɔn be kpuro m̄.

Gabirie u kāsiru tubusia

²⁰⁻²¹ Sanam mɛ Danieli u kana te m̄ u gari gerumɔ u n̄ kpa, u wi ka win tɔmbun toranu tuuba m̄, ma u Gusunɔ win Yinni kanamɔ win sāa yee dɛera ten sɔ, yera durɔ wi, Gabirie wi u raa wa win kāsī gbiikiru sɔɔ, u nùn yɔɔsima ka dam u sura win bɔkuɔ saa yè sɔɔ ba ra yokan yākuru ko. ²² U ka nùn gari kua u nɛɛ, na nawa wunen mi, n ka nun kāsī te tubusia. ²³ Saa yèn di a wunen kanaru torua, Gusunɔ u tu mwa. Yen sɔna na nun win gari sɔɔbu na, domi Gusunɔ u nun kī. N̄ n men na, a swaa dakio n nun kāsī te tubusia. ²⁴ Saa nɔɔba yirun n̄n wata ka wəkura Gusunɔ u himba kua yu doona u sere wunen tɔmbu ka wunen

wuu dɛɛrɔ yakia toranu ka kɔsa kpuron di. Yen biru, u koo bu ben toranu suuru kua kpa u bu gem wɛ sere ka baadommaɔ. Gusunɔn sɔmɔbun gari ka kɔsinun baa ya koo doona kpa tɔn dɛɛro goo u ko sunɔ. ²⁵ N n men na, a bwisikuo kpa a tubu. Saa min di ba wooda wɛ bu Yerusalemu sɔmɛ bu bani, sere wirugii wi Gusunɔ u gɔsa u ka na, ya koo kowa saa nɔɔba yirun nɔn nɔɔba yiru. Yen biru, ba koo yen swɛɛ sɔmɛ ka yen gb̄araru saa nɔɔba yirun non wata ka yiru sɔɔ. Saa ye, ya ko n s̄awa wahalan saa. ²⁶ Saa nɔɔba yirun nɔn wata ka yiru ye, yà n doona, ba koo wirugii wi Gusunɔ u gɔsa go. Goo sari wi u koo ka nùn yina. Kpa sunɔ kpao ka win tabu kowobu bu wuu ge, ka s̄a yee te wisire bu kɔsuku kpa ba n asɔrɔ mɔ sere Gusunɔ u ra ka nùn kpeerasia nge mɛ u yi. ²⁷ Wirugii wi, u ko n ka tɔn dabiru nɔɔ tia s̄a sere saa nɔɔba yiru. Saa ita ka bɔnun biru, u koo de ȳakunu ka abɔnu nu kpe kpa u ḡa kɔsunu ko s̄a yerɔ n̄n bweseru goo kun koore sere kam koo bi Yinni Gusunɔ u yi win s̄ɔ bu ka nùn deema.

Danieli u tɔnu wa

Tigirin daarɔ k̄asiru sɔɔ

10

¹ Sirusi, Pɛsin sina bokon bandun w̄ɔ itase sɔɔ, Yinni Gusunɔ u ka Danieli gari kua wi, wi ba maa mɔ Belitasaa. Gari yi, yi s̄awa gem. Yi ka nɔni sw̄a bakaru ȳa te ta koo na. Ma gari yi, yi nùn yeeri. Saa ye sɔra u k̄asi te tuba.

² N deema u w̄a nuku sankiraru sɔɔ alusuma ita. ³ Alusuma ita ye sɔɔ, u n̄ d̄ia geenu ganu diire. U n̄ yaa tende. Tam kun maa win nɔɔ duure. Mɛya u n̄ maa tii gum saware. ⁴ W̄ɔn suru gbiikoon s̄ɔ yenda nnese sɔɔ, u w̄a u ȳɔ daa te ba mɔ Tigirin b̄okuɔ. ⁵ Yera u nɔni sua u durɔ goo wa u ȳanu doke ni ba kua ka w̄ɛ damgii ma u kpaka s̄ke ye ba kua ka wura ye ya wee Ufasin di. ⁶ Win wasi yi ballimɔ nge kpee ni nu wuru beku nɔni mɔ, ma win wuswaa ya ballimɔ nge guru maakinu. Ma win nɔni yi ballimɔ nge d̄ɔ yari, ma win ḡasenu ka win naasu s̄a nge sii gan te ba w̄ariasia. Ma win nɔɔ ga nɔra nge tɔn dabinun nɔɔ. ⁷ Danieli turowa u k̄asi te wa. Tɔn be ba ka nùn w̄a mi, ba n̄ tu wa. Adama ba nanda ba duki sua bu ka kuke. ⁸ Wi turowa u ȳra ma u k̄asi te wa. Win wuswaa ya burisina. Ma win ḡoma dwiiya u dam bia. ⁹ U durɔ win nɔɔ nua ma u nanda u wiru tem girari. ¹⁰ Yera n̄mu gaga nùn baba ma u diira u d̄iu winu ka n̄m taranu soonamɔ. ¹¹ Ma u n̄ɛ, k̄inasi Danieli, a de gari yi, yi kon nun s̄ɔ, yi nun yeeri, kpa a se a ȳra mi a w̄a mi. Domi ba man ḡarimawa wunen mi. Ye u nùn gari yi s̄ɔwa u kpa, yera Danieli u seewa u ȳra ma u diira. ¹² Durɔ wi, u gerua u n̄ɛ, Danieli, a ku berum ko. Domi saa d̄oma t̄en di gari yi, yi nun yeeri, ma a tii kawa Gusunɔ wunen Yinnin wuswaaɔ, saa d̄oma ten diya Gusunɔ u wunen kanaru nua. Yen s̄na na na. ¹³ Pɛsiban sina boko u man seesi s̄ɔ yenda tia ma na sina win b̄okuɔ. Adama wee Miseli w̄allun tabu kowobun sunɔ turo u na u man somi. ¹⁴ T̄ɛ, na nawa n ka nun tubusia ye n koo wunen t̄ambu deema sia. Domi sian gariya k̄asi te, ta ka ȳa.

¹⁵ Saa ye u nùn gari yi s̄ɔmɔ, yera wi, Danieli u tuka ma u mari. ¹⁶ Yera u ḡanu wa nu ka tɔnu weene ma nu na nu win nɔɔ baba. Ma u nɔɔ wukia u n̄ɛ, n̄n Yinni, n̄n wuswaa ya burisina, na n̄ maa dam gam mɔ k̄asi te na wan s̄ɔ. ¹⁷ Nɛ wi na s̄a wunen s̄m kowo, amɔna kon ka kp̄i n ka nun gari ko. Domi na n̄ dam gam mɔ. ¹⁸ Wi u ka tɔnu weene mi, u maa nùn baba u dam k̄a. ¹⁹ Yera u nùn s̄ɔwa u n̄ɛ, a ku berum ko durɔ k̄inasi, alafia ya n ka nun w̄a. A tii dam k̄ɛyɔ. Ye u ka nùn gari mɔ, yera u dam wa u n̄ɛ, Yinni, a de a ka man gari ko. Domi a man dam k̄a. ²⁰ Durɔ wi, u nùn bikia u n̄ɛ, a ȳ ȳen s̄ɔ na na wunen mi? T̄ɛ, kon da n Pɛsiban sina boko tabu w̄ari. Nà n doona, Gerɛkiban sina boko u koo na. ²¹ Adama kon nun s̄ɔ ye ya yorua gem tireru sɔɔ. Goo kun man somimɔ tɔn ben s̄ɔ, ma n kun mɔ Miseli b̄ɛ Isireliban k̄ɔso,

11

¹ Wi n̄n tii na somi na dam k̄a Darusi M̄ediban sina bokon bandun w̄ɔ gbiikuu sɔɔ. ² Wee t̄ɛ, kon wunɛ Danieli gem s̄ɔ.

Sinambun tabu

Wee sinambu ita ba koo bandu di di Pɛɛsiɔ. Yen biru, sina boko nnese u koo bandu di kpa u dukia gura n kere sina bokobu ita ye. Û n dam kua win dukia yen sɔ̄, u koo Gɛrɛkiban sina boko seesi. ³ Adama sina boko wɔrugɔ goo u koo se u dam bakam wa kpa u ko ye u kɪ. ⁴ Saa yè sɔ̄ win banda dam kua, saa ye sɔ̄ra ta koo wɔruma kpa tu bɔnu ko handunian goonu nne kpuro sɔ̄. Win bibun bweseru ta ñ ban te dimɔ. Ban te, ta ñ maa dam mɔ nge mɛ ta raa sãa. Domi ta koo karana kpa tu wura gabun nɔmuɔ.

⁵ Sina boko wi u wãa sɔ̄ yɛsan nɔm dwaru gian banda ko n dam mɔ. Adama win sina asakpɔ turo u koo nùn dam kera kpa u nùn taare. Win dam mɛ, mu ko n kpã. ⁶ Wɔ̄su gasun biru, ba koo arukawani bɔkuna kpa sina boko wi u wãa sɔ̄ yɛsan nɔm dwaru gian bii wɔndia u na sɔ̄ yɛsan nɔm geu gian sunɔn mi bu ka arukawani bɔke, bu suana. Adama wɔndia win dam mu koo kpe. Durɔ win tii u koo gbi, wi ka win bibun bweseru. Ba koo mam wɔndia win tii go ka be ba nùn yɔsirima ka win tundo ka tɔn be ba ka nùn yɔra waati ye sɔ̄ kpuro gesi. ⁷ Goo u koo se nge kpii pɔtura kurɔ win bweserun di u win tondon bandu di. Kpa u na u sina boko wi u wãa sɔ̄ yɛsan nɔm geu gia mi wɔri gbãranu sɔ̄ u ko ye u kɪ. Yɛro u koo dam ko. ⁸ U koo ben bünun bwãarokunu gura ni ba kua ka sii gandu ka ben gãa gee ni ba ka wura ka sii geesu kua u ka da Egibitiɔ. Kpa u ka sina boko wi u wãa sɔ̄ yɛsan nɔm geu gia mi tonda saa fiiko. ⁹ Yen biru, sunɔ wi u wãa sɔ̄ yɛsan nɔm geu gia u koo da u sɔ̄ yɛsan nɔm dwarugii tabu wɔri kpa u gɔsirama win temɔ.

¹⁰ Saa ye sɔ̄ra win bibu ba koo tabun sɔ̄ru ko kpa bu tabu kowobu menna ba n dabi too too. Bii ben turo u koo tabu se wi ka win tabu kowobu gabu, kpa u win tem nɔ̄ bura yeru sara nge daa te ta nim yiba ta bɔ̄ saramɔ. U koo sɔ̄ yɛsan nɔm dwaru gian sunɔn gbãraru wɔri kpa u gɔsira u wurama. ¹¹ Saa ye sɔ̄, sina boko wi u wãa sɔ̄ yɛsan nɔm dwaru gia mi, u koo mɔru se kpa u nɔm geugii wi, tabu wɔri. Nɔm geugii wi, u koo maa tabu kowo dabi dabinu menna bu wɔnɔ wɔri. Adama ba koo nɔm geugii win tabu kowo be kamia. ¹² Sɔ̄ yɛsan nɔm dwarugii wi, u koo tii sua win nasara yen sɔ̄. U koo tabu kowo dabinu go. Adama ka mɛ, u ñ nasara wasi mam mam. ¹³ Yeniban biru, sina boko wi u wãa sɔ̄ yɛsan nɔm geu gia mi, u koo maa tabu kowo dabi dabinu menna n kere be u raa menna yellu. Wɔ̄su gasun biru, u koo wurama ka tabu kowo be, ka tabu yãa geenu u nɔm dwarugii wi wɔri. ¹⁴ Saa ye sɔ̄, tɔn dabinu nu koo sina boko wi u wãa sɔ̄ yɛsan nɔm dwaru gia seesi. Tɔn kãsobu ba koo maa nùn seesi wunɛ Danielin tɔmbun suunu sɔ̄n di wunɛn kãsi ten gari yi ka koora. Adama ba koo ben tii kamia. ¹⁵ Sɔ̄ yɛsan nɔm geugii wi, u koo tem takanu ko kpa u wuu gbãrarugisu mwɛeri. Saa ye sɔ̄, ba koo sɔ̄ yɛsan nɔm dwarugii wi, ka win tabu kowo dangibu kamia. Domi ba ñ dam wasi bu ka tabu ko. ¹⁶ Wi u gesi seewa u nɔm geugii wi wɔri kpuro, yɛro u koo kowa ye u kɪ. Goo kun kpɛ u nùn yinari. Yɛro u koo mam da tem men mi n buram bo sɔ̄, kpa u go ye u nɔma tura. ¹⁷ Yen biru, u koo gɔru doke u na ka win tabu kowobu kpuro kpa u ka nɔm dwarugii wi bɔri yendun arukawani bɔke u nùn win bii wɔndia wɛ u sua kurɔ, kpa u ka swaa wa u win tem kam koosia. Adama win bwisi yi, yi ñ nùn yaramɔ. ¹⁸ Yen biru, u koo sɪira wuu si su wãa nim wɔkun bɔkuɔ kpa u sin dabinu mwɛeri. Adama tabu sunɔ goo u koo win dam mɛ bua sere u kpana u mɔru kɔsia. ¹⁹ Saa ye sɔ̄ra u koo gɔsirama win temɔ u ka kuke win wuu gbãrarugisu sɔ̄, adama u koo wɔruma u gbi, ba ñ maa win yira wasi. ²⁰ Wi u koo nùn kɔsire ko, u koo dam dio doke tem men mi n buram bo sɔ̄. Adama amen biru, dam dio wi, u koo bɔ̄kira, n ñ mɔ mɔrun sɔ̄, n ñ maa mɔ tabu sɔ̄.

²¹ Wi ba gema, wiya ba koo bandu kɔsire ko. Ba ñ nùn sina yãnu wɛemɔ. Bɔri yendu sɔ̄ra u koo na u bandu di ka taki. ²² Tabu kowo be ba koo yari bu nùn wɔrima nge nim, u koo bu kɔsukuwa u kpeerasia, baa ka mam be ba arukawani bɔkuan wirugii turo. ²³ U koo tɔn be u ka arukawani bɔkua nɔni wɔke. U koo bandu di kpa u dam wa ka tɔmbu fiiko. ²⁴ U koo da bera mi tem gem wãa ka bɔri yendu kpa u ko ye win baababa ka win sikadoba ba ñ daa koore. U koo tem men dukia gura kpa u win bɔrɔba bɔnu kua. U koo mam bwisiku u gbãranu wɔri. Adama u ñ yeni mɔ n ka tɛ.

²⁵ U koo win dam ka win wərugəru ka win tabu kowobu dendi u ka sɔɔ yɛsan nəm dwarugii wi wəri. Nəm dwarugii wi, u koo maa se ka tabu kowo damgii dabinu, adama u n̄ kamiamə. Domi ba koo n̄n̄ murafitiru kuawa. ²⁶ Be ba ka n̄n̄ dimə, beya ba koo n̄n̄ kam koosia. Ba koo win tabu kowobu yarinasia nge daa toran nim kpa bu gbisuku dabi dabinu. ²⁷ Sinambu yiru ye, ba koo kasu bu kɔsa ko, kpa mi ba dimə mi, bu weesu kuana. Adama yen gaa kun dimə. Domi kam koo bi, bu koo nawa saa ye ba yi mi, yà n tura. ²⁸ Sina boko wi u wāa sɔɔ yɛsan nəm geu gia, u koo gəsira win temə ka dukia baka. Swaa sɔɔ, u koo Isireli be Gusunə u ka arukawani bəkua seesi. Yen biru, u koo gəsira u da win temə.

²⁹ Saa ye ba yi yà n tunuma, nəm geugii wi, u koo sɔɔ yɛsan nəm dwarugii wi seesi kparam. Adama u n̄ nasara wasi nge mɛ u raa wa yellu. ³⁰ Domi tamba koo na saa Kitimun di ka goo nimkusu bu n̄n̄ wəri. Saa ye sɔɔ, win kabia ya koo bɔɔra, kpa u gəsira u wura. U koo Isireli be Gusunə u ka arukawani bəkua mi, m̄ru seesi kpa u n̄ ka be ba arukawani ye deri n̄ɔ tia s̄a. ³¹ U koo tabu kowobu sure bu Yinni Gusunən s̄a yeru ka ten agbara disi doke. Kpa bu t̄ɔ baateren yākuu kpeesia. Kpa bu kam koosion bwāaroku kɔsu gira yāku yeru mi. ³² U koo t̄ambu n̄ni wōke be ba Yinni Gusunən arukawani ye deri. Adama t̄n̄ be ba Yinni Gusunə yɛ, ba ko n̄ yɔwa dim dim ben daa gea sɔɔ. ³³ Be ba bwisi m̄, ba koo dabinu keu ko. Saa fiiko sɔɔ, ba koo gabu go tabu sɔɔ, kpa bu gabu d̄ɔ m̄ni, kpa bu gabu yoru mwɛeri, kpa bu gabun yānu gura. ³⁴ Saa ye sɔɔ, ba koo somiru fiiko wa. T̄n̄ dabira ba koo ka bu n̄ɔ tia ko ka murafitiru. ³⁵ Bwisigii ben gaba koo gbi bu ka bu s̄wa bu d̄era mam mam sere kpeerun t̄ru tu ka tunuma. Domi yeni ya koo koorawa saa ye ba yii sɔɔ.

³⁶ Sina boko wi, u koo ko ye u k̄i. U koo tii sua u n̄ɛɛ, wiya u būnu kpuro kere. Kpa u Gusunə wi u kpuro kere w̄mɛ. W̄mbu te, ta n̄ ka n̄ɔ gerurɔ. T̄mbu ba koo n̄n̄ naane ko sere Gusunən m̄ru yu ka s̄ɔsira. Domi ye wi, Gusunə u gerua, ya koo koorawa. ³⁷ U n̄ win sikadoban būnu gasirimə, u n̄ maa būu wi t̄n̄ kurɔba k̄i gasirimə, būnu kpuro gesi. Domi u koo tii sua n̄ kpuro kere. ³⁸ Adama u koo būu s̄a wi u ra n̄ gb̄aranu kɔsu wi win sikadoba ba n̄ yɛ. U koo n̄n̄ s̄a ka wura ka sii geesu ka kpee gobiginu, ka sere ḡa ni nu gobi m̄. ³⁹ U koo wuu si su gb̄araru m̄ tabu wəri ka win būu wi u wa tem tukum di. U koo be ba būu wi wura b̄ɛɛ wɛ, kpa u de bu bandu di t̄n̄ dabinun w̄llə, kpa u bu tem b̄nu kua mu n̄ s̄a ben are.

⁴⁰ Kpeerun saa sɔɔ, sina boko wi u wāa sɔɔ yɛsan nəm dwaru gia u koo ka maa n̄n̄ sanna. Adama sɔɔ yɛsan nəm geugii wi, u koo nəm dwarugii wi wukiri nge woo b̄kə ka tabu k̄k̄e ye dumi gawe ka maas̄bu ka goo nimkuu dabiru. Kpa u win tem wəri u sara nge m̄ nim mu ra daaru yibu mu sare. ⁴¹ Kpa u maa wəri tem m̄n̄ mi n̄ buram bo sɔɔ. Adama Ed̄muba ka M̄abuba ka sere Am̄oniban wirugibu ba koo n̄n̄ kisirari. ⁴² U koo tem dabinu n̄ma sikerena. Egibitigibu ba n̄ mam kisiramə win n̄man di. ⁴³ Sunə wi, u koo Egibitigibun wuraba ka ben sii geesu ka ben yāa gobiginu gura. Libigibu ka Etiopigibu ba koo n̄n̄ s̄a. ⁴⁴ Labaari ya koo na saa sɔɔ yari yeru gian di ka sɔɔ yɛsan nəm geu gian di yu n̄n̄ nandasia. Saa ye s̄ɔra u koo m̄ru baka se u t̄n̄ dabinu go. ⁴⁵ U koo win sina kunu gira nim w̄ku ka Yinni Gusunən guu d̄era ten baa sɔɔ. Saa yera ḡɔ u koo n̄n̄ deema subaru ba kun n̄n̄ somi.

Sanam d̄ākim

12

¹ Sanam d̄ākim sɔɔ, Miseli, maleeka wi u s̄a tabu sunə, u koo seema, wi, wi u ka wunɛ Danielin̄ t̄mbu yɔ. Saa ye, ya ko n̄ s̄awa n̄ni swāarun t̄ru t̄n̄ bweseru ta n̄ koore saa min di bwesenu nu torua sere n̄ ka saa ye girari. Saa ye s̄ɔra wunen̄ t̄mbu ba koo faaba wa b̄n̄ ȳisa ya yorua wāarun tireru sɔɔ. ² Dabiru be ba d̄o sikirə, ba koo dom yanda. Ben gabu ba koo se bu ka wāaru te ta ku ra kpe wa. Gabu ba koo maa se bu ka sekuru ka n̄ni swāaru wa sere ka baadomma. ³ Be ba bwisi m̄, ba koo balliwa nge w̄llun yam bururam. Be ba maa t̄n̄ dabinu gem swaa s̄ɔsi, ba koo balliwa nge kperi sere ka baadomma.

⁴ Wunε Danieli, a gari yi nenuə asiri sɔɔ kpa a yi yīreru koosi tire te sɔɔ bu ku ka tu wukia sere kpeerun saa. Sanam mε, tən dabinu nu koo yi gari kpa yēru tu sosi.

Kpeerun saa

ya ko n sãawa asiri

⁵ Yen biru, Danieli u mεera ma u tɔmbu yiru wa ba yǔ turo daarun gooru gee, turo maa wãa daarun gooru giɔ. ⁶ Ma turo u wi u yãnu doke ni ba kua ka wēε damgii u yǔ daa ten nim wǎllɔ bikia u nεε, saa yerà maamaaki yen kpeera koo na. ⁷ Yera Danieli u wa gɔrado wi, u win nɔma yiru kpuro yiiya wǎllɔ ma u bǔrua ka wi u ra n wãa sere ka baadommaɔn yīsiru u nεε, nɔni swãa te, ta ko n wãawa sere saa ita ka bɔnu kpa tu kpe dɔma te ba Gusunɔn tɔmbun dam bua mam mam.

⁸ Danieli u gari yi nua adama yi ñ nùn yeeri. Ma u nεε, nen Yinni, amɔna gari yi, yi koo ka wiru goora. ⁹ Yera u nùn wisa u nεε, Danieli, a wunen laakari kpīiyɔ. Gari yi, yi ko n sãawa asiri sere kpeerun saa yu ka turi. ¹⁰ Ba koo dabinu sãrasia bu dεera mam mam. Tən kǔsobu ba ko n kǔsa mɔ. Ben goo kun tubu ye ya kooramɔ. Adama be ba bwisi mɔ, beya ba koo tubu. ¹¹ Saa dɔma tèn di ba koo tǔɔ baateren yǎku ni ba ra Yinni Gusunɔ kue yǔrasia ka saa ye kam koosion bwāaroku kǔsu ga ko n wãa yǎku yerɔ, ya ko n sãawa sɔɔ nɔrɔbu ka gooba wunɔbu wəkuru sari (1.290). ¹² Doo nɔrugiiwa wi u tɛmana sere sɔɔ nɔrɔbu ka gooba wunɔbu ka tɛna ka nɔɔbu (1.335). ¹³ Adama wunε Danieli, a de a tɛmana sere ka nɔrɔ. Saa ye sɔɔra kaa wēra kpa a se a wunen are mwa kpeerun saa sɔɔ.

OSEE

Oseen tire teni, Isireliban bwese keri wəkura ta gerusimə yèn sǝ ba kua naane sariba Yinni Gusunən mi. Osee u tu yoruawa u ka wigibu kirə ko bu ka wa bu gǝru gǝsia kpa bu wura Gusunən mi. U sǝsimə ma Yinni Gusunən kīru ta kpǎ, ta n̄ maa n̄ru mǝ. Tire te, ta kīi te ta wǎa Gusunə ka Isireliban baa sǝ weesinaməwa nge kīi te ta wǎa durə ka win kurə ka ben bibun baa sǝ.

Tire ten kpunaa

- 1 Oseen kurə suabu, wiru 1n di sere wiru 3.
2. Osee u Isireliba gerusimə, wiru 4n di sere wiru 13.
3. U bu kirə m̄ bu gǝru gǝsia, wiru 14.

¹ Sanam m̄ sinam beni Osiasi ka Yotamu ka Akasi ka Esekiasi ba bandu di di Yudan temə, ka saa ye Yeroboamu Yoasin bii u bandu dii Isirelin temə, sanam meya Yinni Gusunə u ka Osee Berin bii gari kua.

Oseen kurə ka win bibu

² Gari yi Yinni Gusunə u gbia u Osee sǝwa yi wee. U n̄e, Osee, a doo a kurə sua wi u ra sakararu ko. B̄ēn bibu ba koo maa win yira swīi. Domi Isireliba ba b̄nu gasirimə ba sǝamə nge kurə sakara wi u durəbu gasirimə. Ma ba n̄e, Yinni Gusunə deri.

³ Ma Osee u seewa u Gom̄ē Dibilaimun bii sua kurə. Yera u ka n̄n̄ menna. Ma kurə wi, u gura sua u n̄n̄ bii t̄n durə marua. ⁴ Ma Yinni Gusunə u n̄e, i bii wi yīsiru k̄ēyǝ Yisirēli. Domi saa fiiko sǝ kon Yehun yenugibu w̄ri yèn sǝ ba t̄mbun yem yari Yisirēli, kpa n̄ Isireliban bandu kpeerasia.

⁵ T̄ǝ te sǝ, kon Isireliban tabu durəbun t̄nnu b̄oku Yisirēlin w̄wa.

⁶ Yeniban biru, Gom̄ē u maa gura sua ma u bii t̄n kurə mara. Ma Yinni Gusunə u Osee sǝwa u n̄e, a n̄n̄ yīsiru k̄ēyǝ Lo Ruhama. Yen tubusiana bii wi ba yina. Domi na n̄ maa Isireliba w̄nw̄ndu kuamm̄e. Na n̄ bu suuru kuamm̄e.

⁷ Adama kon Yudaba w̄nw̄ndu kua, kpa nen̄ tii n̄ bu faaba ko n̄e wi na sǝa Gusunə ben Yinni. Adama n̄ n̄ m̄ kon ka ben yiber̄ba tabu ko. Na n̄ tendu dendimə n̄ kun m̄e takobi n̄ kun m̄e dumi ka yin maas̄bu.

⁸ Yeniban biru, Gom̄ē u bii wi bom kara. Ma u wure u gura sua u bii t̄n durə mara.

⁹ Ma Yinni Gusunə u n̄e, a n̄n̄ yīsiru k̄ēyǝ Lo Ami. Yen tubusiana n̄ n̄ nen̄ t̄mbu. Domi i n̄ maa sǝa nen̄ t̄mbu, na n̄ maa sǝa b̄ēn Yinni.

Isireliba

ba koo wurama nge yellu

2

¹ Yinni Gusunə u Osee sǝwa u n̄e, saa ya sisi ȳe sǝ Isireliba ba koo dabia nge nim w̄kun yani s̄eri. Ba n̄ kp̄ bu ben geeru gari. Mi ba ku ra raa bu soku nen̄ t̄mbu,

miya ba koo bu soku ne Gusunə, Yinni wason bibu.

² Yudaba ka Isireliba ba koo menna sannu

kpa bu goo gəsi u n sāa be kpuron sunə.

Domi ba koo dabia bu teria tem me kpuro səə.

Yen dāma te, tṣə bakara Yisireliə.

³ Bɛɛ Yudaba ka Isireliba, i sṣəṣə ma i sāawa nen tən be na kī.

Isireli u sāawa naane sarirugii

⁴ Nen bibu, i beɛn mero taare wɛɛyṣə,

domi u n maa sāa nen kurə,

mɛya na n maa sāa win durə.

I nùn sṣəwə u de u win durə dama nən yi wuna,

kpa u sakara kookoosu wuna win gṣrun di.

⁵ Ma n kun me, kon win yānu potiri mam mam

kpa n nùn yṣsu tereru

nge me ba ka nùn mara.

Kon de u n sāa nge tem

mi gāanu ku ra kpi,

kpa n de nim nṣru gu nùn go.

⁶ Na n maa bɛɛ win bibun wənwəndu mṣ,

domi beɛn mero u sāawa sakara kowo.

⁷ U kurə tanaru ka sekuru sariru dṣra.

Domi u nɛɛ, u koo win durə tanəbu swīiwa

kpa bu nùn nim ka dīanu ka tam ka gum ka yānu wɛ ni u koo doke.

⁸ Yen sṣ, kon win swaa kɛnɛ ka sāki,

kpa n ye dāa sṣsuku kpa u kun maa win swaa ye swīi.

⁹ Baa ù n daa yara u win durə tanə be naa gira,

u n maa bu naa turi.

Baa ù n bu kasu,

u n maa bu wasi.

Saa ye sṣṣra u koo nɛɛ,

n n mɛn na, a de n wura nen durə gbiikoon mi,

domi na raa nuku dobu mṣ win mi n kere tṣ.

¹⁰ Mɛya u n daa gie ma nɛna na nùn dobi ka tam kpam ka gum wɛmṣ.

Mɛya na maa nùn sii geesu ka wura taasi.

Adama u ka ye būu wi ba mṣ Baali sāwa.

¹¹ Yen sṣ, kon gṣsirama n nen dobi mwa yin gṣɛbun saa sṣə,

ka tam mɛn saa sṣə ka sere yāa ni u sebua u ka win tereru wukiri,

¹² kpa n nùn sekuru doke win durə tanəbun wuswaaṣ.

Goo sari wi u koo nùn wṣra nen nṣman di.

¹³ Kon win nuku dobu kpuro kpeerasia

ka tṣə baka ni u ra ko suru ka suru

ka tṣə wɛrarugiru ka sere mɛnṣ si u ra ko sāarun swaa sṣə.

¹⁴ Kon de win resɛm dānu ka win figieba bu kam ko

be u nɛɛ, u wa durə tanəbun min di.

Kon de gbee ni, nu ko dāa sṣə,

kpa gbeeku yɛɛ yi dāa nin marum di.

¹⁵ Kon nùn sɛɛyasia yèn sṣ u man deri

u būu wi ba mṣ Baali turare dṣə dokeammɛ.

Ma u win saba ka win taaminu doke u da u win durə tanəbu swīi.

Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

¹⁶ Adama saa ya sisi yè sṣə kon nùn kəkiri n ka da gbaburə

kpa n ka nùn gari ko ka kīru.

¹⁷ Kon nùn win resɛm gbaaru wesia

te ta wāa Akṣn wṣwaaṣ.

Yīsi ten tubusiana nāni swāarun wəwa.
Yera ya ko n sāa win yīiyəbun tore,
kpa u womu ko nge sanam me u yarima saa Egibitin di win wəndiaru.

Yinni Gusunə

u koo ka win təmbu dora
¹⁸ Yen tōo te, u koo man soku win durə.
 U n̄ maa man sokumə Baali win yinni.
¹⁹ Kon de u būu wi ba m̄ Baalin yīsiru duari
 kpa u kun mam kpīa u tu sia.
²⁰ Saa yera kon ka gbeeku yee ka gunəsu ka sere yee yi yi ra kabiri arukawani bəke
 yi ku ka nen təmbu kōsa gaa kua.
 Kon de tabu bu kpe, kpa ba n wāa bəri yendu səə.
²¹⁻²² Isireli, kon maa nun ko nge nen kurə sere ka baadommaə,
 kpa n nun gem ka wənwəndu ka durom sōosi.
 Bərəkiniuru səəra kon ka nun arukawani bəke.
 Saa ye səəra kaa wura ma nena na sāa Yinni Gusunə.
²³⁻²⁴ Ne, Yinni Gusunəwa na yeni gerumə.
 Saa gaa sisi yè səə kon wəllun kananu nə,
 kpa n tu nim kē.
 Wəlla koo tem kanaru nə kpa tu gura nēesia.
 Kpa tem mu dobi ka resem ka olifin kanaru nə
 kpa ye kpuro yu kpi.
 Kpa yu Yisireelin bukata wunana.
²⁵ Kon de nen təmbu bu sina tem me kpuro səə
 kpa n bu wənwəndu kua
 be, be na raa yina n wənwəndu kua.
 Kpa be, be ba ku ra raa soku nen təmbu,
 n bu soku nen təmbu.
 Kpa be, bu maa man soku ben Yinni.

Osee u win kurən

laakari mēera

3

¹ Ma Osee u nēe, Yinni Gusunə u man sōowa u nēe, n doo n kpam nen kurə wi kīa wi goo u kīa ma u sekuru sariru m̄. N kurə wi kīo nge me wi, Yinni Gusunə u Isireliba kī, baa me ba n̄n biru kisi ba da ba būnu sāmə ma ba resem kiranu kī ni ba ra ka būu ni sā. ² Ma na da na kurə wi yakia ka sii geesun gobi wəkura nəəbu ka sere əəsu * ditiri nata † (600). ³ Ma na n̄n sōowa na nēe, a de a n wāa nen sō n ka te. A ku maa sakararu ko. A ku maa da durə goon mi. Nen tii kon maa tii nene.

⁴ Nge mēya Isireliba ba ko n wāa sunə sari n ka te. Mēya ba n̄ ko n maa wirugii m̄. Ba n̄ maa yāku nu m̄. Ba n̄ maa būnu ganu sāmə. Mēya yāku kowo goo kun ko n maa wāa ben suunu səə u ka bu bikiaru kua. ⁵ Yeniban biru, ba koo wurama bu Gusunə ben Yinni kasu ka maa ben sikado Dafidin bandu wi u raa sāa ben sina boko. Ba koo nuku dobu ko b̄a n Yinni Gusunə wa ka win kīi te u koo bu sōosi saa ye səə.

Yinni Gusunə

u Isireliba taare wē

4

¹ Bēe Isireliba, i ne, Yinni Gusunə swaa dakio.
 Domi na siribu m̄ ka bēe tem men təmbu
 yèn sō wənwəndugii goo sari bēe səə,

* 3:2 əəsu - Dīa bimi gēen bwesera yi yi ka gbēe weene. † 3:2 ditiri nata - Ya sāawa saaki nəəba yirun saka.

gemgii goo maa sari.

Meya been goo kun maa man yē.

² I nɔɔ mwɛnu mɔ ka bɔri, adama weesa i mɔ.
Meya i maa tɔmbu goomɔ, i gbɛnimɔ, i sakararu mɔ.
I dam dɔrenamɔ, ma tɔn gobera sosimɔ ta dɔɔ.

³ Yen sɔna nɛ, Yinni Gusunɔ, kon de tem mɛ, mu gbera.
Bɛɛ be i wɔa mi kpuro, i ko woorawa
saa gbɛeku yɛɛn di n ka da gunɔsɔ ka wɛɛyɔ,
ye kpurowa ya koo kam ko.

Yinni Gusunɔ

u yɔku kowobu taare wɛɛmɔ

⁴ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, goo u ku raa ka tii yina
n̄ kun mɛ u goo gerusi.

Domi wunɛ yɔku kowo tɔnwerowa na ka sannamɔ.

⁵ Sɔɔ teeru kaa wɔrumawa sɔɔ sɔɔ gbɔara
kpa wunen beruse nɛn sɔmɔ u maa wɔruma wɔkuru.
Kon maa Isirelin bweseru go te ta sɔa nge wunen mero.

⁶ Wee nɛn tɔmba gbimɔ yɛn sɔ ba n̄ man yē.
Adama wunen tii, a yina a man wura.
Yen sɔ, kon nun yina kpa a kun maa sɔa nɛn yɔku kowo tɔnwero.
Nge mɛ a nɛ, Yinni Gusunɔn woodaba duari,
nge meya kon maa wunen bibu duari.

⁷ Nge mɛ ba dabiamɔ, nge meya ba man torarimɔ ba dɔɔ.
Kon ben bɛɛɛ kpeesia kpa bu sekuru wa.

⁸ Wee ba kuuramɔ nɛn tɔmbun toranun sɔ.
Ma ba bu bɔriemɔ ba n ka toramɔ ba n dɔɔ.

⁹ Yen sɔ, sɛɛyasia tee biya kon nɛn tɔmbu ka ben yɔku kowobu ko.
Kon bu sɛɛyasiawa nge mɛ ben daa ya nɛ.
Kon bu kɔsiawa nge mɛ ben kookoosu nɛ.

¹⁰ Ba koo di, adama ba n̄ debumɔ.
Ba koo sakararu ko b̄u nuurɔ bu ka bibu wan sɔ.
Adama ba n̄ marumɔ yɛn sɔ ba nɛ, Yinni Gusunɔ biru kisi
ba n̄ nɛn woodaba swii.

¹¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, sakararu ka tama mu nɛn tɔmbun wiru gɔsia.

¹² Dɔa kukun miya ba ra bikiaru de gu ka bu gari sɔ.
B̄u gasiribu dera ba kɔra ma ba ka man tonda.

¹³ Ba ra de ba n yɔkunu mɔ guunu wɔllɔ,
kpa ba n turare dɔɔ dokemɔ gungunu wɔllɔ
ka dɔa baka bwese bwesekan nuurɔ n̄n saara bu wɛre.
Yen sɔna ben bii wɔndiaba ba sekuru sariru mɔ.
Ma ben biigii kurɔbu ba sakararu mɔ.

¹⁴ Na n̄ ben bii wɔndia be, ka ben biigii kurɔ be sɛɛyiasiamɔ
ben sekuru sari te, ka ben sakara te ba mɔn sɔ.
Domi ben mɔwɔbun tii ba sakararu mɔ ka kurɔ be ba wɔa b̄u sɔarun sɔ.
Ma ba maa yɔkunu mɔ sannu ka be.
Adama ba n yē nge mɛ mɔndu gara gerua ta nɛɛ,
tɔn be ba n̄ laakari mɔ, ba kam kobu dɔɔwa.

¹⁵ Isireliba ba b̄unu gasirimɔ,
adama Yudaba bu ku raa bu swii.
Bu ku da Giligaliɔ n̄ kun mɛ Beteli Afeniɔ * bu ka yɔkunu ko
kpa ba n bɔrumɔ ba n mɔ,
sere ka Yinni Gusunɔn wɔaru.

* 4:15 Beteli Afeniɔ yen tubusiana dɔɔn wɔa yeru

¹⁶ Isireliba ba sãawa nge naa gbiiba ye ba kpana bu kpara. Adama tẽ, Yinni Gusunɔ u koo bu yãsu batuma sɔɔ nge yãanu. ¹⁷ Isireliba ba bũnu sãamɔ. A bu derio mi. ¹⁸ Bã n tam nɔra ba kpa, ba ra n yande dɔɔwa bu sakararu ko. Wee ben wirugibu ba ra n kɪwa ba n wãa sekuru sari kom sɔɔ. ¹⁹ Sɔɔ teeru woo ga koo na gu bu sua gu ka doona kpa bu sekuru wa ben yãku nin sɔ.

Keu koosio kãsobu

5

¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 bɛɛ yãku kowobu, i yeniba swaa dakio.
 Bɛɛ Isireliba, i swaa dakio i nɔ.
 Bɛɛ sina kpaarugibu, i swaa tem kpĩiyɔ i nɔ.
 Bɛɛya siri bini bu ka yã.
 Domi i kua tɔmbun yina Misipɔɔ,
 ma i kua ben taa Taboriɔ.
² Ma ba man biru kisi ba numa durum sɔɔ.
 Yen sɔ, kon bɛɛ kpuro sɛɛyasia.
³ Na Isireliba yẽwa sãa sãa.
 Ben goo kun man berue.
 Wee ba da ba bũnu gasira
 ba tii disi doke.
⁴ Osee u nɛɛ,
 ba ñ kpẽ bu maa wurama ben Yinnin mi ben kookoosun sɔ.
 Domi bũu sãarun gasiribu gina wãa ben gãru sɔɔ.
 Mɛya ba ñ maa wi, Yinni Gusunɔ yẽ.
⁵ Isireliban tii suabu bu sãosimɔ mɛ ba sãa.
 Ba koo wɔruma ben durum sɔ.
 Yudaban tii ba koo wɔruma ka be sannu.
⁶ Sanam gam sisi
 mɛ sɔɔ ba koo bikiaru da Yinni Gusunɔn mi,
 kpa bu ka nũn yãanu ka ketɛba yãkuru kua.
 Adama ba ñ nũn wasi,
 domi u bu deri.
⁷ Beya ba nũn tɔnu kandu kua.
 Domi ba da ba bii seegeba mara be ba ñ nũn yẽ.
 Tẽ, n ñ tɛmɔ u ka bu kam koosia be ka ben arumani.

Gusunɔ u koo de Yudaba

ka Isireliba bu tabu ko

⁸ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 i tabun kɔba soowo Gibeɔ ka Ramaɔ.
 I tabun wurenu koowo Beteli Afeniɔ.
 Bɛɛ Benyamɛɛba, tabu durɔba wee bɛɛn birun di.
⁹ Gari geeya na Isireliba sãmɔ.
 Dɔma te kon bu sɛɛyasia, ba koo kam kowa.
¹⁰ Wee Yudaban wirugibu ba sãawa nge be ba ra tem gbɛni
 bu ka ben tiin tem sosi.
 Yen sɔ, kon bu nɛn mɔru wisi nge nim tora.
¹¹ Siribu bu Isireliba di, ma ba bu dam dɔremɔ
 yɛn sɔ ba kam naa gire.
¹² Na kon bu di nge gɛmi.
 Kpa na n Yudaba wahala mɔ nge bara te ta kukunu temmɔ.
¹³ Mɛya Isireliba ba tii bararu waasi.
 Ma Yudaba ba ben bosu wa.
 Ma Isireliba ba gɔra Asiriɔ
 bu ka sina boko Yarebu somiru kana.

Adama u ò kpě u bu bėkia
u sere nɛɛ, u koo ben bosu kpeesia.

¹⁴ Na ko n sãawa nge gbee sunɔ Isireliba ka Yudaban sɔ.
Kon bu wɔri n yaaku kpa n bu sua n ka doona.
Goo sari wi u koo bu wɔra saa nen nɔman di.

Isireliba ba ben durum

tuuba kua ka murafitiru

¹⁵ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
ò n mɛn na, kon bu biru kisi
kpa n wura nen wãa yerɔ
sere bu ka tubu ma ba tora.
Ben nɔni swãaru ta koo de bu man kasu
kpa bu man somiru kana.

6

¹ Isireliba ba sɔɔna ba nɛɛ,
i na su gɔsira Yinni Gusunɔn mi.

Wee u sun so u mɛera kua.
Adama u koo bɛɛn mɛera ye nɔri u sun bėkia.

² N ò maa tɛɛmɔ u ka sun wãaru wě,
kpa sa n wãa win wuswaaɔ.

³ I de su kasu su nùn gia.

Nge mɛ sa ra n yě kam kam ma sɔɔ u koo yari,
nge mɛya sa n maa yě ma u koo na.

U koo nawa nge tom buruku gura ye ya ra tem yemiasie.

⁴ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Yudaba ka Isireliba, mba kon bɛɛ kua.
Wee bɛɛn kīru nen sɔ ta sãawa nge bururun kakoru
ò kun mɛ nge dirum mɛ mu ra yarine fuuku.

⁵ Yen sɔna kon bɛɛ nen sɔmɔbu gɔriama
bu bɛɛ sɔ ma kon bɛɛ sɛɛyasia.

Kpa bu maa bɛɛ sɔ ma kon bɛɛ go.
Nen siribu bu koo sɔɔsira nge yam bururam.

⁶ Domi wɔnwɔnda na kī, n ò mɔ yākuru.
Mɛya na maa kī nen tɔmbu bu man gia
n kere bu man yāku dɔɔ mwaararuginu kua.

⁷ Ba nen arukawani kusia nge mɛ tɔmbu ba ra n kuanamme.
Wee ba man tɔnu kandu kua.

⁸ Galadigibu ba sãawa tɔn kɔsobu
ma ba yem yari baama.

⁹ Nge mɛ swaa diobu ba ra n swaa mara,
nge mɛya yāku kowobun wuuru ta wãa Sikɛmun swaaɔ ta tɔmbu goomɔ.

¹⁰ Na gãa kɔsunu wa Isireliɔ,
niya ba bīnu gasirimɔ,
ba tii disi dokemɔ nge sakara kowo.

¹¹ Saa ya sisi yè sɔɔ kon maa bɛɛ Yudaba sɛɛyasia.

Isireliba ka bwese tukunu

Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
sanam mɛ na kī nen tɔmbu Isireliba bu wurama yorun di,

7

¹ kpa n bu bėkia,
saa yera ben durum maa sɔɔsira Samariɔ.
Gbɛnɔbu ba dumɔ diaɔ ba gbɛnimɔ.

Ma ben gaba yiba swɛɛ sɔɔ.

² Adama ben goo sari wi u ra tii sɔ̄ u nɛɛ,
na yaaye kɔ̄sa ye ba mɔ̄.

Tɛ̄, wee ba mwaara ben kom kɔ̄sum mɛ sɔɔ.
Na ye kpuro waamɔ̄.

³ Ben nuku kɔ̄su kookoosu ka ben weesu
su sina boko ka ben wirugibu nuku dobu wɛ̄ɛmɔ̄.

⁴ Be kpuro ba sãawa sakara kowobu ba sum
nge pɛ̄ɛ wɔ̄ɔ yeru te pɛ̄ɛ kowo u dɔ̄ɔ doke u deri.
Ma u da u win pɛ̄ɛ som bura u yi sere mu ka se.

⁵ Bã n ben sina bokon tɔ̄ɔ bakaru mɔ̄,
ben sina asakpɔ̄bu ka sunɔ̄n tii ba ra tam nɔ̄wa
kpa ba n tɔ̄mbu yaa kasikimɔ̄.

⁶ Be ba ra nɔ̄ɔ tia ko bu ka tɔ̄mbu seesi,
ba sãa nge pɛ̄ɛ wɔ̄ɔ yeru.

Wɔ̄kuru, ben wɔ̄rugɔ̄ru ta ra yɛ̄miɛwa
kpa yam sãre bururu tu se nge ba gãanu dɔ̄ɔ doke.

⁷ Be kpuro ba sumwa nge dɔ̄ɔ.

Ba ra ben kparobu gowa
kpa ben sinambu ba n wɔ̄rukumɔ̄ tia tia.

Adama ben goo ku ra maa man somiru kanɛ.

⁸ Yinni Gusunɔ̄ u maa nɛɛ,
Isireliba ba ka bwese tukunu mɛ̄nna.
Ma ba kua nge kira te ba ñ gɔ̄sie.

⁹ Bwese tuku ni, nu bu dam mwaarimɔ̄.
Adama ba ñ yɛ̄ mɛ.

Tɔ̄kɔ̄ra bu deemamɔ̄wa,
adama ba ñ tuba.

¹⁰ Ben tii suabu sɔ̄ɔsiramɔ̄.
Domi ba ñ gɔ̄sirame nɛ Gusunɔ̄ ben Yinnin mi.
Ka yen de kpuro, ba ñ man kasu.

¹¹ Ba sãawa nge totoberɛ
te ta ñ bwisi mɔ̄.

Ba Egibitigibu somiru kanamɔ̄,
ma ba daamɔ̄ Asiriɔ̄.

¹² Adama bã n swaa wɔ̄ri na ra bu taa bɛ̄riewa
n bu mwɛ̄eri nge gunɔ̄su.

Kpa n bu sɛ̄ɛyasia nge mɛ ba bu nɔ̄ɔsia.

¹³ Ba kam kuawa mi, domi ba man duka suurimɔ̄.
Ba man seesi, ba man weesu kua.
N deema nɛ̄na kon daa bu faaba ko.

¹⁴ Bã n man somiru kanamɔ̄, ba ku ra tu ko gɔ̄ruɔ̄.
Adama ba ra sinɛwa ba n tii muririmɔ̄.

Kpa ba n yĩiyɔ̄ yeya ya koo de ben gbea yu alikama ka resem gea ma.
Nge mɛya ba ra n mɔ̄ bu ka man seesi.

¹⁵ N deema nɛ̄na na bu nɔ̄ni doke na bu dam wɛ̄.
Adama ka mɛ, ba man kɔ̄sa bwisikusimɔ̄.

¹⁶ Ba gɔ̄sira goon mi gia.

Ba sãa nge tɛ̄n te ta ñ gea sãa.
Yen sɔ̄, ba koo ben wirugibu go tabu sɔɔ
ben gari kam gerubun sɔ̄.

Yera ya koo de bu bu yɛ̄ɛ Egibitiɔ̄.

Ye a duura yera kaa gɛ̄

8

¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
i kɔba soowo.
Wee yiberɛba ba nɛn sãa yeru wuusima nge kasi.
Domi Isireliba ba nɛn arukawani kusia.
Ma ba nɛn sɔ̄siru yina.
² Ba koo man nɔ̄guru suema bu nɛɛ,
ba nɛ ben Yinni yɛ̄.
³ Adama ba gea deri,
ma yiberɛba ba koo bu naa swii.
⁴ Ba tii sinambu kua
ba ñ man saawara kue.
Ma ba bũnu seka ka sii geesu ka wura.
Yen sɔ̄na ba koo kam ko.
⁵ Bɛɛ Samarigibu, na bɛɛn naa wuragia ye tusa.
Na maa ka bɛɛ mɔ̄ru mɔ̄.
Saa yerà i ko i sina ba ku n bɛɛ taare wɛ̄.
⁶ Wi u bwãarokunun sɔ̄mburu yɛ̄ Isireliba sɔ̄
wiya u naa wuragia ye kua.
Ya ñ sãa Gusunɔ.
Yen sɔ̄na ba koo ye kɔsuku muku muku.
⁷ Wee i woo duura,
yen sɔ̄na i ko i woo bɔ̄kɔ gɛ̄.
Mɔ̄ndu gara nɛɛ, dobi bɛm sari ku ra n som mɔ̄.
I n maa yɛ̄ ma bɛɛn gbean dɛ̄anu nù n daa gea kua,
sɔ̄ba ba koo nu gura.
⁸ Isireliba ba dera ba bu mwɛ.
Be wee bwesenu sɔ̄ nge weke te goo kun maa kɛ̄.
⁹ Domi ba da Asiriɔ̄ nge gbeeku keteku ge ga tii kpare.
Ba da ba somiru kasu mi.
¹⁰ Ba bwese tukunu gobi kɔsia ba n ka nɔ̄ tia sãa.
Adama ka mɛ, kon bu mɛnna,
kpa Asirin sina boko u bu yoo sɔ̄ma koosia.
¹¹ Isireliba ba bũu turanu kua nu dabi.
Niya nu dera ba durum mɔ̄.
¹² Baa nà n bu nɛn woodaba yorua sere ka yen gari piimino,
ba ra ye garisiwa nge ye ya wee tɔ̄n tukon min di.
¹³ Ba ra yɛɛ go bu ka man yãkuru kua,
kpa bu yin yaa tem.
Adama ben yãku ni, nu ñ man doremɔ̄.
Na ñ ben toranu duari.
Kon bu sɛɛyasia.
Yen sɔ̄na ba koo gɔ̄sira bu da Egibitiɔ̄.
¹⁴ Isireliba ba tii sina kpaaru bania.
Ma ba nɛ ben taka kowo duari.
Yudaba ba maa ben wuu dabinu gbãraru toosi.
Adama kon ben wusu dɔ̄ sɔ̄kiri kpa u ben dii geenu di.

Yinni Gusunɔn tɔ̄mbu

ba koo kpuro bia

9

¹ Bɛɛ Isireliba, i ku tɔ̄ɔ̄ bakaru ko gɛ̄ɛbun saa sɔ̄
nge bwese ni nu tie.
Domi i Yinni Gusunɔ biru kisi.

Ma i da i būnu gasirimə
 i nu siaramə mi ba alikama soomə kpuro.
² Adama alikama ye ba soomə ka gum me ba gamamə,
 yen gaa kun ko n s̄a b̄egia.
 Meya i n̄ tam kram wasi i wuna.
³ Isireliba ba n̄ sinamə tem me Yinni Gusunə u bu w̄e s̄ə.
 Ba koo wurama Egibitiə n̄ kun me Asiriə.
 Kpa bu d̄ia sesenuginu di mi.
⁴ Saa ye s̄ə, ba n̄ maa kp̄e bu yākuru ko ka tam.
 Baa b̄a n tu kua,
 ta n̄ Gusunə w̄eremə.
 Ben yāku d̄ianu nu ko n s̄awa nge ḡə d̄ianu.
 Wi u nu di, u koo disi duurawa.
 D̄ia ni, nu koo win ḡōru kpeesia.
 Adama ba n̄ ka ye duə Yinni Gusunən s̄a yerə.
⁵ Mba i ko ko Yinni Gusunən t̄ō bakanu s̄ə.
⁶ Ì n b̄een yenusu deri bansu,
 Egibitigiba koo b̄e dam koosia ben mi.
 Adama yen wuu ge ba m̄ Menfisi ga ko n s̄awa nge b̄een sikiru.
 Awī yi koo b̄een arumani di.
 Kpa s̄aki yi kpi b̄een kunə.
⁷ Saa ya tura yè s̄ə Yinni Gusunə u koo siri.
 Saa ya tunuma yè s̄ə u koo baawure k̄sia ye u kua.
 B̄e Isireliba i ko ye wa.
 Wee b̄een toranu ka b̄een tusirun kp̄arun s̄,
 i ra n tamaa Gusunən s̄mə u wiirawa.
 Wi, wi Yinni Gusunə u ka gari kua u tam n̄rawa.
 N deema b̄e, i torewa n kp̄a, ma i n̄n tusa.
⁸ Adama s̄mə wi u b̄e kirə m̄,
 u w̄a ka Gusunə.
 Ka me, i n̄n yina beriamme mi u d̄ə kpuro.
 I ra mam n̄n seesiwa Gusunə win Yinnin s̄a yerə.
⁹ Wee i da i k̄sa kua nge me i raa kua Gibeə.
 Yinni Gusunə kun b̄een toranu duari.
 U koo b̄e seeyasia nin s̄.

Yinni Gusunə u nuki sankira

¹⁰ Yinni Gusunə u n̄e, sanam me na gbia na Isireliba wa,
 nen n̄ni s̄ə, ba s̄awa nge resem marum
 me ba wa mi ḡanu ku ra kpi.
 Ma na maa ben baababa wa nge figie marum gbiikum.
 Adama ye ba tunuma Baali Peoriə,
 miya ba tii būu wi ba m̄ Baali w̄e.
 Ma na bu tusa nge būu wi.
¹¹ T̄e Isireliban b̄ere ya koo doona nge gunə m̄rin wuuru.
 Ben kurəbu ba n̄ maa guri suamə bu sere ma.
¹² B̄a n maa bibu seeya, kon de bu gbiwa bu sere bukura.
 Ba koo wahala baka wa n̄ n bu biru kisi.
¹³ Nge me na Isireliba waasinamə,
 ba s̄awa nge d̄a
 ni ba duura tem gem s̄ə.
 Adama ba koo ben bibu yiberēba n̄mu beria
 be ba koo bu go.
¹⁴ Osee u n̄e, Yinni Gusunə, b̄a n koo Isireliba seeyasia,

sɛɛyasia birà ba koo gɔsi.
 A de ben kurɔbu bu nukuru yari,
 kpa ben bwāsu su gbera.
¹⁵ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 geema ben nuku kɔsuru kpuro ta sɔ̄sira Giligaliɔ.
 Miya na bu wa ma na bu tusa.
 Kon bu gira nen wuswaan di ye ba kuan sɔ̄.
 Na ò maa bu kī.
 Domi ben sinambu kpurowa ba man seesimɔ.
¹⁶ Na be, Isireliba sɛɛyasia.
 Ba sãa nge dãa te ta gbera nuurun di kpuro.
 Ta ò maa binu marumɔ.
 Baa bà n maa bibu mara, kon de bii be ba kī mi, bu gbiwa.
¹⁷ Osee u nɛɛ, Gusunɔ nen Yinni u bu yina
 yèn sɔ̄ ba ò win gari swaa daki.
 Ba koo kowa yaayaare kowobu bwesenun suunu sɔ̄.

Isireliban banda kpa

10

¹ Isirelin bweseru ta raa sãawa nge resɛm gea
 ye ya ra ma too.
 Adama nge mɛ ba dabiamɔ,
 nge mɛya ba bũu yenu dabiasiamɔ.
 Nge mɛ ben tem mu kuuramɔ,
 nge mɛya ba bũu yenu sɔ̄mmɔ ka kpee geenu.
² Tɔn be, ba sãawa gɔrusu yirugibu.
 Ba koo yen are sɔ̄be.
 Yinni Gusunɔ u koo ben bũu yee ni ka nin kpee geenu kɔsuku.
³ Ba koo tɛ nɛɛ, yèn sɔ̄ sa ò Gusunɔ nasie,
 yen sɔ̄na sa ò sina boko mɔ.
 Adama tɛn wãa te sa wãa mini,
 mba sina boko koo maa kpī u sun wunana.
⁴ Wee ba gari kam gerumɔ,
 ma ba arukawani bɔkumɔ ka bɔri weesugii.
 Yen sɔ̄, siribu dabiamɔ nge yaka kɔ̄susu
 si su ra kpi gbee te ba wuka sɔ̄.
⁵ Kpa Samarigii be ba naa buu wuraguu sãamɔ
 ge ge wãa Beteli Afeniɔ bu nanda
 kpa bu gɔ̄a sina gen sɔ̄.
 Gen yãku kowobu ba koo diiri
 bà n wa gen bɛɛɛ ya kpa.
⁶ Domi ba koo ka gu da Asiriɔ
 bu gu ben sina boko wɛ̄.
 Isireliba ba koo sekuru wa.
 Ba koo nà n daa yɛ̄ ko
 ye ba ka bũu kua ben suunu sɔ̄.
⁷ Ò n Samarin sɔ̄n na, ye kpuro ya kpawa mi.
 Domi ba koo ka yen sina boko doona
 nge dɛka ye nim mu ka doonɔ.
⁸ Ba koo ben bũu yenu kpuro kɔsuku mi ba tora.
 Kpa yakasu ka sãki yi kpi mi.
 Saa gaa sisi yè sɔ̄ ba koo guunu ka gungunu sɔ̄ bu nɛɛ,
 i sun sɛ̄sikio i wukiri.

Isireliba

ba koo gẽ ye ba duura

⁹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
saa dɔma tɛn di Isireliba ba durum kua Gibeaa,
ba toramɔ ba dɔwa.

N ɛn weene tabu bu tɔn kɔso be wɔri mi?

¹⁰ Nɛ, Yinni Gusunɔ kon bu sɛɛyasia nge mɛ na kɪ,
kpa bwesenu nu nɔɔ tia ko nu bu wɔri ben tora bakanun sɔ.

¹¹ Isireliba ba sɔawa nge naa kpɛmi yi yi ra dobi taaku.

Adama kon sugu doke ben wɪi bura ni sɔɔ.

Kon de Yudaba bu kɔrɔ ko,
kpa be, Yakɔbun bweseru bu tem kusanu kɔsuku.

¹² Yen sɔ tɛ, bɛɛ Isireliba i gbee kpaaru koowo i gem duure.

Kpa i durom gẽ.

Domi saa ya tura i ka gɔsirama nɛ, Yinni Gusunɔn mi,
kpa n bɛɛ susi n bɛɛ gea kua.

¹³ Adama bɛɛ, i kɔsa duura ma i kɔsa gã.

Ma i bɛɛn weesun are di.

I bɛɛn naane doke bɛɛn tiin dam
ka tabu kowo dabi dabiru sɔɔ.

¹⁴ Yen sɔna tabun wurenu koo nɔɔra bɛɛn suunu sɔɔ.

Kpa bu bɛɛn gbãranu kpuro kɔsuku
nge mɛ Saluman sina boko u Beti Aribeli wɔri,

ma u bii mɛrobu ka ben bibu munku.

¹⁵ Bɛɛ Beteligibu, wee ye kon bɛɛ kua bɛɛn nuku kɔsurun sɔ.

Bururu yam sãreru yande,
tabu sɔra ba koo bɛɛn sina boko go.

Yinni Gusunɔ u win tɔmbu kɪ

baa mɛ ba nɔn seesimɔ

11

¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
saa Isirelin bweserun torubun diya na tu kɪa.
Ma na tu yarama Egibitin di na tu soka nen bii.

² Adama nge mɛ na bu sokumɔ
nge mɛya ba ka man tondamɔ.
Ba da ba bɔu ni ba mɔ Baali sãamɔ.
Ma ba nu turare dɔɔ dokeammɛ.

³ N deema nɛna na bu kpare,
na ben nɔma neni.

Adama ba ɛn tuba
ma nɛna na bu nɔrimɔ.

⁴ Na bu gawama nen mi ka kɪru
ma na bu dɪanu wɛ
nge wi u yaa sabenun sugu yiyamɔ u ka nu nɔri.

⁵ Adama ba yina bu na nen mi.
Yen sɔna na nɛɛ, ba koo da Egibitiɔ
kpa Asirigii u ko ben sunɔ.

⁶ Ba koo ben wusu tabu wɔri,
kpa bu ben damgibu kɔsuku
yɛn sɔ ba ben tiin kpunaa swii.

⁷ Wee nen tɔmbu ba yɔrari bu ka man tonda.
Ba bu soka bu gɔru gɔsia bu wurama nɛ, Wɔrukoon mi.
Adama ben goo kun wure.

⁸ Ka mɛ, bɛɛ Isireliba,
na ñ kpɛ̃ n bɛɛ deri,
n bɛɛ tɔnu kandu kua.
Na ñ kpɛ̃ n bɛɛ kam koosia
nge mɛ na wuu si ba mɔ Adima ka Seboimu kua.
Wee nen gɔru ga sankire,
nen bwɛra kun kpunɛ.
⁹ Na ñ maa bɛɛ kpeerasiamɔ ka nen mɔru baka ye.
Na ñ maa wee n bɛɛ kam koosia.
Domi na sãawa Gusunɔ n ñ mɔ tɔnu.
Na sãawa Dɛero bɛɛn suunu sɔɔ.
Na ñ bɛɛ wɔrim wee ka mɔru.
¹⁰ Bɛɛ nen bibu, i ko nɛ, Yinni Gusunɔ swĩ
nà n kukura nge gbee sunɔ
kpa i duki na saa sɔɔ duu yerun di.
¹¹ I ko duki na saa Egibitin di nge gunɔ mɔri
kpa i na saa Asirin di nge totobɛɛnu,
kpa n de i sina bɛɛn yɛnusɔ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Saa yellun diya Isireliba

ba Gusunɔn nuki sanku

12

¹ Isireliba ba ra n man weesu kuammɛwa,
kpa ba n man nɔni wɔkumɔ.
Adama Yudaba ba ka nɛ, Yinni Gusunɔ Dɛero sĩimɔ dee dee.
² Isireliba ba Egibitigibu gum wɛɛmɔ.
Ma ba ka Asirigibu arukawani bɔkumɔ.
Nge mɛya ba ka kpaasibu kasu be ba ñ sãa gãanu.
N sãare ba woo naa gire.
Ba ben weesu dabiasiamɔ tɔɔ baatere.
Ma ba daa bɔɔbɔya mɔ ba dɔɔ.
³ Nɛ, Yinni Gusunɔ na Yudaba siribu sokumɔ.
Kon be Yakɔbun bweseru wɔrima ben daa kɔsan sɔ.
Kpa n bu ben kɔsan are kɔsia.
⁴ Ben baaba Yakɔbu u win mɔɔn naa tokuru nɛnuu
saa win mɛron nukurun di.
Ye ba nùn mara u kpɛ̃a,
ma u ka nɛ Gusunɔ wɔri kua ka win dam kpuro.
⁵ U ka nen gɔrado wɔri kua, ma u kamia.
U swĩ, ma u gɔrado wi kana u nùn domaru kua.
Beteli miya u ka nɛ Gusunɔ yinna.
Ma na ka nùn gari kua.
⁶ Nɛna Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni.
Nen yĩsira Wi u ra n wãa.
⁷ Bɛɛ Isireliba, i de i wurama nɛ bɛɛn Yinnin mi.
I de i gea ko kpa i n man naane sãa baadomma.
⁸ Bɛɛ Isireliba i sãawa nge tenku be ba kilo weesugia neni.
Ba ra gbɛna kã.
⁹ Kpa i nɛɛ, ka gem i gobi wa, i dukia baka gura.
Kɔsa gaa sari ye sɔɔ. Bɛɛn sɔmburun areya.
¹⁰ Adama nɛ, Gusunɔ na sãawa bɛɛn Yinni
saa mìn di i wãa Egibitiɔ.
Kon maa de i wura i n wãa kuu bekuruginu sɔɔ
nge sanam mɛ na bɛɛ yarama Egibitin di i wãa gbaburɔ.

¹¹ Nɛn sɛmɔba na ka gari kua kāsɛnu sɔɔ,
 kpa be, bu maa ka bɛɛ gari ko.
 Beya ba maa bɛɛ nɛn himba sɔɔsi ya ka gisɔ girari.
¹² Ka mɛ, Galadigibu ba kua tɛn kɔsobu.
 Ma ba koo kam ko.
 Ba ra kɛtɛ kinɛ dabinu go Giligaliɔ.
 Adama ben yāku yenu nu koo ko kpee subenu gbaanun kpīi sɔɔ.
¹³ Yakɔbu u kpikiru da Aramuɔ.
 Miya u sɛmburu kua u yāanu kpara u ka kurɔ wa.
¹⁴ Adama sɛmɔ goowa Yinni Gusunɔ u gɔra
 u da u win bweseru Isireliba yarama Egibitin di.
 Sɛmɔ wiya u bu kpara.
¹⁵ Adama yeniba kpuro sɔɔ,
 Isireliba ba Yinni Gusunɔ nuki sankaa too too.
 Yen sɔ, u koo de yem mɛ ba yari mi, mu wɔri ben wiru wɔllɔ.
 U koo de bu yen sekuru wa.

Siri dāaki bi ba Isireliba kua

13

¹ Yellu Efaraimubara ba dam bo Isireliba sɔɔ.
 Bā n bwese kɛri yi yi tie gari sɔɔwa,
 ba ra nandewa.
 Adama ba būu wi ba mɔ Baali sāwa,
 ma ba gu.
² Wee sere ka tɛ, ba durum mɔ ba dɔɔ.
 Ba tii bwāroku sii geesuginu kua.
 Ben tiiwa ba bwisika
 ma ba nu seka ka ben nɔma
 nu ka naa binu weenɛ.
 Ma ba gerumɔ nin sɔ ba mɔ,
 be ba yākuru na,
 bu yiiru bu naa bii ni sɔsu.
³ Yen sɔna ba koo doona nge bururun kakoru
 n̄ kun mɛ nge dirum.
 Ba sāa nge yaka si ba gura ba yari doo soo yerun di
 su ka woo doonɔ
 n̄ kun mɛ nge wii si su yarimɔ gbaburun di.
⁴ Adama nɛ, na sāawa Gusunɔ ben Yinni
 saa m̄n di na bu yarama Egibitin di.
 Ba n̄ maa Yinni goo mɔ ma n̄ kun mɔ nɛ.
 Faaba kowo maa sari nɛ baasi.
⁵ Na bu kpara saa m̄n di ba wāa gbaburɔ
 mi gāanu ku ra kpi.
⁶ Sanam mɛ ba dua tem mɛ sɔɔ,
 ba di ba deba nge yaa sabe ni ba kpare,
 ma ba tii suabu torua ba man duari.
⁷ Tɛ, ko na n̄ sāawa nge gbee sunɔ
 na n̄ bu mara swaaɔ nge musuku gbeeku.
⁸ Kon bu wɔrimawa nge gbeeku yaa gɔba
 yɛn binu ba mwa.
 Kpa n̄ ben toronu bɛsuku.
 Mɛya kon bu kasuku
 nge mɛ gbeeku yɛɛ yi ra yaa kasuku,
 kpa gbee sunɔ niu gu bu tem.

⁹ Isireliba, wee i kam kua
yèn sǎ i man seesi nɛ wi kon kpĩ n bɛɛ somi.
¹⁰ Mana bɛɛn sina boko u wǎa.
I de u bɛɛ faaba ko bɛɛn wusu kpuro sǎɔ.
Mana bɛɛn kparoba wǎa be i bikia i nɛɛ,
bu bɛɛ sinambu kua.
¹¹ Na raa bɛɛ sina boko wɛ ka mǎru.
Mɛya kon maa bɛɛ nùn mwaari ka mǎru.
¹² Na Isireliban durum yorua na yii sere saa gaa.
¹³ Isirelin bweseru ta sǎawa nge bii wìn marubun saa ya tura
ma u kpasa wǎri mǎ,
adama bii wi, u yina u yarima.
¹⁴ Kon bu wuna saa gǎribun wǎa yerun dam di.
Kpa n bu yakia gǎɔn nǎman di.
Gǎɔ, a na ka wunen bara te a ra ka tǎnu go.
Gǎribun wǎa yeru, a na ka wunen kam kootia.
Domi na ñ maa ben wǎnwǎndu mǎ.
¹⁵ Baa Isireliba bà n kuura amǎ,
begibun suunu sǎɔ,
yiberɛba ba koo na nge woo sum saa sǎɔ yari yerun di.
Nɛ, Yinni Gusunǎ na kon bu seeyamawa gbaburun di,
kpa bu dǎkǎba gberasia.
Kpa bwii yi nim kpe.
Gǎa ni nu gea sǎa kpurowa ba koo gura bu ka doona.

14

¹ Na kon de bu Samari seeyasia
yèn sǎ yen tǎmbu ba nɛ Gusunǎ ben Yinni seesi.
Ba koo bu gowa tabu sǎɔ
kpa bu ben bii piiminu nam.
Kpa bu ben kurǎ be ba guri mǎn nukunu besuku.

Osee u Isireliba kǎkirimǎ

² Osee u Isireliba sǎɔwa u nɛɛ,
bu wurama Gusunǎ ben Yinnin mi,
domi ba wǎruma ben toranun sǎ.
³ Bu wurama win mi bu kana teni ko
te ta nɛɛ, Yinni Gusunǎ,
a sun bɛɛn toranu kpuro suuru kuo.
Kpa a sun mɛɛri ka nǎnu geu.
Ye sa ko ka nun yǎkuru kua,
sa ko nun siara.
⁴ Asirigii wi, u ñ kpɛ u sun faaba ko.
Sa maa yɛ ma dumi kun sun faaba mǎ tabu sǎɔ.
Sa ñ maa bwǎaroku ni sa tii kua sokumǎ besen yinnibu pai.
Domi wuna a ra gobekuba wǎnwǎndu kue.
⁵ Yinni Gusunǎ u nɛɛ,
kon de nɛn tǎmbu bu ka den nɛ turo yǎra
kpa n bu kǎa too.
Na ñ maa ka bu mǎru mǎ.
⁶ Ko na n sǎawa nge kakoru be, Isireliban sǎ.
Ba ko n wǎwa nge dǎa wɛsu,
kpa bu nuuru gira nge dǎa ni nu wǎa Libaniǎ.
⁷ Ben kǎasi yi koo teriawa
kpa yi n wǎ nge dǎa te ba mǎ olifi,

kpa yi n nuburu do nge dāa ni nu wāa Libaniᵇ.

⁸ Ba koo gᵇsirama bu sina nen kᵇkᵇrᵇ

kpa bu maa alikama duure.

Ba koo kparawa nge resᵇm dāa

kpa bu yīsiru yari nge Libanin tam.

⁹ Saa ye, Isireliba ba ñ maa būnu sāmᵇ.

Domi kon ben kanaru nᵇ,

kpa n bu nᵇni doke.

Na kon sāawa nge dāa ye ya ku ra gbere ben sᵇ.

Nen min diya ba koo domaru wa.

¹⁰ Wi u laakari mᵇ, u de u n tii se gari yinin sᵇ.

Wi u maa bwisi mᵇ, u de yi nᵇn yeeri.

Domi Yinni Gusunᵇn swᵇᵇ yi sāawa dee dee.

Gemgiba ba koo sī yi sᵇᵇ.

Adama be ba nᵇn seesimᵇ, ba koo wᵇruma yi sᵇᵇ.

YOELI

Gusunɔn sɔmɔ Yoelin waasu ya sãa kirɔ ye u win tɔmbu kua. U nɛɛ, Yinni Gusunɔn siribu bu koo na bin saa sɔɔ. Siri bin saawa u sokumɔ Yinni Gusunɔn tɔru. Saa ye sɔɔ, twee yi koo na yi tem wukiri yi arumaniba kam koosia. Nge mɛ twee yi, yi koo tem kam koosia, nge mɛya Gusunɔ u koo maa tɔn be ba ñ nùn naanɛ doke kam koosia.

Yoeli u maa nɛɛ, sanam dǎakim sɔɔ, Yinni Gusunɔ u koo de win Hunde u na win tɔmbu sɔɔ. Ya maa koora nge mɛ sa garimɔ GK 2:16-21 sɔɔ.

Yoeli, yĩsi ten tubusiana Gusunɔ u sãawa Yinni.

Tire ten kpunaa

1. Twee yi koo tem wukiri, wiru 1.
2. Yinni Gusunɔn tɔru, wiru 2:1-17.
3. Ye ya koo Yinni Gusunɔn tɔmbu deema, wiru 2:18n di sere wiru 4:21.

¹ Gari wee yi Yinni Gusunɔ u Yoeli, Petuelin bii sɔɔwa u Yudaba sɔ.

Twee wuuru ka gbeburu

² U nɛɛ, bɛɛ Yudaban guro gurobu,
i swaa dakio i nɔ.

Bɛɛ Yudaba kpuro kpuro
i swaa tem kpĩiyɔ i gari yi nɔ.

Gãa ninin bweseru nu koore bɛɛn waati sɔɔ,
ñ kun mɛ bɛɛn sikadoban waati sɔɔ?

³ I bɛɛn bibu yen gari sɔɔwɔ.

Kpa bii be, bu maa ben bibu sɔ,
kpa be, bà n seewa bu maa begibu sɔ.

⁴ Wee dĩa ni kɔkɔnu nu di n tiara,
twee yi na yi di.

Ye twee yi na yi di n tiara
ma swĩini yi na yi di.

Ye swĩini yi di n tiara,
ma gbaanu na nu ye di.

⁵ Bɛɛ be tam mu goomɔ, i dom yando kpa i swĩ.

Bɛɛ tam nɔrobu, i weeweenu koowo.
Domi tam mu koo kpe resɛm biarun sɔ.

⁶ Domi twee wuura na nge tabu kowobu
ta bɛɛn tem wukiri.

Yi dabi, yi maa dam mɔ.

Yin donnu dam mɔwa nge gbee sinansuginu.

⁷ Yi bɛɛn resɛm gbaanu kam koosiamɔ.

Yi bɛɛn figie dǎnu dimɔ.

Yi yen kokosu wĩamɔ.

Ma yi yen kãasi derimɔ kokosu sari.

⁸ I wuri koowo nge kurɔ kpao wi gɔminira deema.

⁹ Ba ku ra maa ka kɛnu de Yinni Gusunɔn sãa yero
ni nu sãa alikama ka tam.

Yen sɔna Yinni Gusunɔn sɔm kowo be ba sãa yãku kowobu ba sãare ba gɔɔ sɔ.

¹⁰ Gbea kpuro ya kam kua.

Ma yen tem mu saara.

Alikama sari, resɛm ka gum maa sari.

¹¹ Gbee wukobu ba sɔ biti sɔɔ.

Be ba ra resɛm yewe, weeweena ba mɔ.

Domi dĩa bimi sari.

Dĩanu kpuro nu kam kua.

¹² Resem gbaanu nu gbera.
 Figie ya dëlla.
 Dāa gbaanu kpuro nu gea yina.
 Ya dera tumbu ba ñ maa nuku dobu mɔ.

Yoeli u tumbu kanamɔ

bu Yinni Gusunɔ suuru kana

¹³ Bɛɛ Yinni Gusunɔn sɔm kowobu, yāku kowobu,
 i saaki sebuo
 i ka kpuna wɔku giriru nuku sankiranun sɔ.
 Domi wee ba ku ra maa ka alikama ka tam kēnu nɛ
 Gusunɔ besen Yinnin sāa yerɔ.

¹⁴ I tōru garu wunɔ
 tɛ sɔɔ i ko i nɔɔ bɔke.
 I tumbu kpuro mɛnnɔ sere ka durɔ tɔkɔnɔ
 Gusunɔ besen Yinnin sāa yerɔ,
 kpa i nùn kana.

Yinni Gusunɔn mɔrun tōru

¹⁵ Yinni Gusunɔn tōru ta turuku kua.
 Tōɔ te, ta sāawa win tōru.
 Te sɔɔra wi, Dam kpurogii u koo kpuro kam koosia.
 Anna a tōɔ kōsuru wa te ta sisi mi.

¹⁶ Wee sa mɛera ba ka besen dīanu doonɔ.
 Ma nuku dobu kpa Gusunɔ besen Yinnin sāa yerɔ.

¹⁷ Ye ba duura, ya gbera tem kusanu sɔɔ.
 Dīanu kpa biranu sɔɔ.
 Ma bira ni, nu wɔrukumɔ.
 Domi nu ñ maa dīanu mɔ.
¹⁸ I swaa dakio i nɔ nge mɛ yɛɛ yi wuri mɔ,
 ma yi bɔsu baama.
 Domi yi ñ yakasu wa kpara yerɔ.
 Baa ka yāanɔ nu nɔni sɔɔre.

Yoeli u kanaru mɔ

¹⁹ Yinni Gusunɔ, wuna na nɔɔguru suemɔ.
 Domi wee, yakasu ka dāa dɔɔ mwaara gberɔ.
²⁰ Ma yɛɛ yi nɔɔguru sue yi nun kanamɔ.
 Domi daanu gbera, yakasu maa dɔɔ mwaakira gbaburɔ.

Yinni Gusunɔn tōru

ta turuku kua

2

¹ I kɔba soowo Siɔniɔ.
 I de bu ye nɔ Yinni Gusunɔn guu dɛɛraru mi.
 Bɛɛ be i wāa tem mɛ sɔɔ kpuro, i diirio berum sɔ.
 Domi Yinni Gusunɔn mɔrun tōra wee.
 Wee ta mam turuku kua.

² Tōɔ te, ta tīriwa.
 Ta guru wiru ka bukɔ sɔɔwa.
 Ma twee wuura wee yi dabi,
 yi maa dam mɔ.
 Yin wuu te, ta tīriwa
 nge yam wɔkura guuru wukiri.
 Sa ñ yen bweseru waare.
 Sa ñ maa yen bweseru wasi.

³ Mi yi sara kpuro,

n da kowa nge dɔɔ mwaara u doona.
 Yi ku ra gāanu deri.
 Yellu bɛsɛn tem mu gea s̄aa
 nge gbaa te ba m̀ Edɛni.
 Adama t̄ɛ yi mu kua nge mi gāanu ku ra kpi.
⁴ Twee yi, yi s̄aawa nge tabu maasɔbu
 be ba dumi yakiamɔ.
⁵ Yi ȳɔkumɔ yi guunu gasirimɔ.
 À n yen w̄kinu nua
 a ra n tamaa nge tabu kɛkɛbara,
 ñ kun mɛ yaka si su dɔɔ mwaaramɔn w̄kinu.
 Yi ra n weewa nge tabu durɔ be ba tabun s̄ɔru s̄aa.
⁶ Tɔmbu kpuro ba ra n nandewa ỳ n tunuma.
 Kpa ben wuswaa yu burisina.
⁷ Yi ra tii ȳɔsuwa nge tabu durɔbu,
 yi n gb̄araru gasirimɔ,
 yen baayere ya n yen swaa sw̄i.
 Yi ku ra gam gere.
⁸ Yi ku ra maa baasine.
 Yen baayere ya ra n yen s̄a sw̄iwa.
 Ḡaa ni nu koo ye ḡangere ko,
 yi ra nu w̄riwa sannu.
 Nu ku ra maa ye ȳrasie.
⁹ Yi ra wuu wukiriwa
 yi n gb̄araru ka yenusu gasirimɔ,
 kpa yi n dumɔ fɛnɛntiban di nge gbenɔbu.
¹⁰ Mi yi dua, tem mu ra diiriwa,
 kpa n s̄are w̄lla koo w̄ruma,
 kpa suru ka s̄ɔ yam t̄ira,
 kpa kperin ballibu kpe.
¹¹ Nge m̄eya Yinni Gusunɔ ù n gari gerua win tabu kowobun wuswaaɔ,
 ba ra n̄n mem n̄ɔwɛwa.
 Ba dabi, ba maa dam mɔ.
 Yen s̄ɔna win t̄ɔ te, ta nanum mɔ.
 Wara u koo ȳra u tu ma.

I ḡɔru ḡɔsio

¹²⁻¹³ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
 na s̄aawa w̄nɔw̄ndugii.
 Nɛn k̄iru ta kp̄ã.
 Nɛn m̄ɔru ya ku ra fuuku se.
 Na ra maa t̄ɔnu suuru kue
 k̄ɔsa ye na raa k̄i n n̄n kua s̄ɔ.
 T̄ɛ, i wurama ka b̄ɛɛn ḡɔru kpuro nɛn mi,
 i n̄ɔ b̄ɔke, kpa i wuri ko.
 B̄ɛɛn ḡɔruwa i ko i ḡɔsia,
 n ñ m̄ɔ i ȳãnu ḡɛeku t̄ɔna.
 I wurama nɛ, Gusunɔ b̄ɛɛn Yinnin mi.
¹⁴ S̄ɔrɔkudo kon ḡɔru ḡɔsia,
 kpa n b̄ɛɛ durom kua.
 Saa ye s̄ɔra i ko i kp̄i i ka man alikama ka tam k̄ɛnu naawa.

I kanaru koowo

ka n̄ɔ b̄ɔkuru

¹⁵ I kɔba soowo Siɔniɔ.

I tɔmbu mɛnnɔ,
kpa i nɔɔ bɔkurun tɔru yi.

¹⁶ I tɔmbu mɛnnɔ bu man sã,
guro gurobu ka bibu, ka bii wɛɛnɔ.

Baa ka be ba wãa kurɔ kpa dirɔ,
bu yario ben kurɔ kpa dirun di.

¹⁷ Kpa yãku kowo be ba man sãamɔ
bu du nen sãa yerɔ ka swĩ,
yãku yeru ka kɛnnɔn baa sɔɔ,
bu nɛ ben Yinni kana bu nɛɛ,
n ben wɔnwɔndu waawo, be, nen tɔmbu.
N ku bu sekuru doke.
N ku de tɔn tukobu bu bu yɛɛ bu nɛɛ,
mana nɛ, ben Yinni na wãa.

Yinni Gusunɔ

u win tɔmbu wisimɔ

¹⁸ Yinni Gusunɔ u nisinu mɔ win tem sɔ.

U win tɔmbun wɔnwɔndu mɔ.

¹⁹ Ma u win tɔmbun kanaru wisa,
u nɛɛ, kon bɛɛ alikama kpa wɛ, ka resɛm, ka gum.

I ko i deburu wa.

Na ñ maa derimɔ bweseru garu tu bɛɛ yɛɛ.

²⁰ Kon bɛɛ yiberɛ be ba na saa sɔɔ yɛsan nɔm geu gian di gira,
kpa n de bu da n toma

mi tem mu gbere ma gãanu ku ra kpi.

Kon de ben swaa gbiobu bu nim wãku bɔruguu wɔri.

Kpa be ba wãa biruɔ bu nim wãku ge ba mɔ Mɛditeranɛ wɔri.

Ben gonu nu koo numia sere bu kpana bu wɛsia.

Geema, Yinni Gusunɔ u gãa bakanu kua.

²¹ Tem, a ku bɛrum ko,

a nuku dobu koowo,

domi Yinni Gusunɔ u gãa bakanu kua.

²² Bɛɛ gbeku yɛɛ, i ku nanda.

Domi yakasu su koo wure su kpi temɔ,

kpa dãnu nu ma.

Figie ka resɛm ya koo binu ma siki siki.

²³ Bɛɛ Siɔnigibu i nuku dobu koowo Gusunɔ bɛɛn Yinni sɔɔ.

Domi u koo de gura yu nɛ yen saa sɔɔ nge yellu.

U koo de yu nɛ saa ye ya ra tore

kpa u de yu kpe saa ye ya ra kpe.

²⁴ Alikaman soo yera kun maa gberamɔ.

Olifin gum, ka resɛm tam kun maa biaramɔ wekenɔ.

²⁵ Kon bɛɛ wɔɔ si ka dĩa nin kɔsire wɛ,

ni nen tabu kowobu, kɔkɔnu, ka gbaanu, ka twee yi di
wɔɔ si su doona sɔɔ.

²⁶ Bɛɛ nen tɔmbu, i ko i di i debu.

I ñ sekuru wasi.

Kpa i nɛ, Yinni Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ,

nɛ wi na bɛɛ sɔm maamaakiginu kua.

²⁷ Saa ye sɔɔ, i ko i gia

ma na wãa bɛɛ Isireliban suunu sɔɔ.

Ma na sãa Gusunɔ bɛɛn Yinni.

Nɛ baasi, Yinni goo maa sari.

Бее нен тәмбу, i ñ maa sekuru wasi.

Yinni Gusunə u koo

win Hunde doke тәмбу сәә

3

¹ Yen biru kon nen Hunde doke тәмбу kpuro сәә.

Беен bii тән durəbu ka тән kurəbu ba koo nen gari gere,
kpa беен durə тəkənu nu n dosusu mə,
kpa беен aluwaasiba bu kāsину wa.

² Baa ka yobə, kon bu nen Hunde wēwa tǝə te.

³ Yen tǝə te сәә, kon maamaakiba ko.

Kon de yem ka dǝə ka wii bakasu sǝəsira wəllə ka temə.

⁴ Sǝə u koo yam tīra,

kpa suru u swēra nge yem,

Yinni Gusunən tǝə nanumgii te, tu sere tunuma.

⁵ Adama yen tǝə te,

wi u Yinni Gusunə soka, u koo faaba wa.

Gabu ba koo kisira nəni swāa ten di

Sionin guurə Yerusalemuə

nge mē Yinni Gusunə u gerua.

Beya be u soka ba n ka wāaru mə.

Yinni Gusunə

u koo bwese tukunu siri

4

¹ Yinni Gusunə u nəe, yen tǝə te,

kon Yudaba ka ben wuu Yerusalemu wesia nge yellu.

² Kpa n bwese tukunu kpuro menna

n nu sure Yosafatin wəwa сәә.

Miya kon nu siri

kǝsa ye nu nen тәмбу Isireliba kuan sǝ.

Domi nu bu yarinasia tem kpuro сәә.

Ma nu ben tem bənu kua.

³ Nu nen тәмбу bənu kua ka tətə.

Nu ben aluwaasiba mwēera nu dəra

nu ka wa nu kurə tanəbu dwe.

Ma nu wəndiaba mwēera nu dəra nu ka tam nə.

⁴ Бее Tirigibu ka Sidonigibu ka sere be ba wāa Filisitiban temə,

m̄ba i kī nen mi.

I kī i man məru kəsiawa?

Ñ n men na, na ñ tēemə n ka maa бее məru kəsie.

⁵ Wee i nen sii geesu ka nen wura

ka nen arumani gura.

Ma i da i ye kpuro yi беен būu sāa yerə.

⁶ Ma i Yudaba ka Yerusalemugibu mwēera i Gerəkiba dəre.

Nge meya i ka bu tondasia ben tem di.

⁷ Adama nə, kon ka bu wurama mi ba raa wāa.

Kon de kǝsa ye i bu kua mi,

yu wəri беен wiru wəllə.

⁸ Kon беен bibu Yudaba dəre.

Kpa be maa, bu be Sabegibu dəre,

be ba wāa n toma.

Yeniwa nə, Yinni Gusunə na gerua.

Taa dāakibu ka siribu

⁹ Yoeli u nəe,

i bwese tukunu nɔ̄sio bu tabun sɔ̄ru ko.
Nu tabu durɔ̄ damgibu seesio, kpa bu swaa wɔ̄ri,
tabu kowobu kpuro gesi.

¹⁰ Nu nin naa tebonu gɔ̄sio takobiba,
kpa nu nin kɔ̄mbɔnu gɔ̄sia yaasi.
Be ba raa sɔ̄a bɛrurobu, bu tii koowo tabu durɔ̄bu.

¹¹ I seewo fuuku i na.
Bɛɛ bwese ni i wɔ̄a turuku, i mennama.
Yinni Gusunɔ̄, a de wunen tabu kowobu bu na.

¹² Ma Yinni Gusunɔ̄ u nɛɛ, bɛɛ bwesenu kpuro,
i seewo i na Yosafatin wɔ̄wa yen mi.

Domi miya kon sina
n bwese ni nu wɔ̄a mi kpuro siri.

¹³ Domi ben nuku kɔ̄sura banda.
I kɔ̄mbɔnu suo i tɔn be gɛ̄ nge dɔ̄a ni nu ye.

I na i bu munku nge resɛm ye ba doke gama yerɔ̄,
ma yen nim mu kotosu yiba.

¹⁴ Wee tɔn wɔ̄ru ga wee wɔ̄wa yɛn mi ba koo tɔmbu siri.
Domi nɛ, Yinni Gusunɔ̄n tɔ̄ɔ te, ta tura

tɛ sɔ̄ kon nen mɔ̄ru sɔ̄si.
¹⁵ Sɔ̄ ka suru kun maa ballimɔ̄.

Ma kperi yi yam tɔ̄ra.

¹⁶ Nɛ, Yinni Gusunɔ̄ na kukirimɔ̄ Siɔ̄nin guurun di.

Nen nɔ̄ ga nɔ̄ramɔ̄ Yerusalemun di.

Wɔ̄llu ka tem mu yɔ̄irimɔ̄.

Adama na nen tɔmbu Isireliba kɔ̄su.

Nena na sɔ̄a ben kuku yeru.

¹⁷ Bɛɛ Isireliba, i ko i gia
ma nɛ Gusunɔ̄ na sɔ̄awa bɛɛn Yinni,
nɛ wi na wɔ̄a Siɔ̄niɔ̄ nen guu dɛɛraru mi.

Yerusalemu kpuro ya koo kpam ko nɛgia.

Tɔn tukobu ba ñ maa ye wɔ̄rimɔ̄.

Yinni Gusunɔ̄

u koo win tɔmbu domaru kua

¹⁸ Saa gaa wee yɛ sɔ̄ resɛm ya koo gea ko
sere ka gungunu wɔ̄llɔ̄.

Kpa sabenu nu di mi.

Kpa nu bom ko mu n kpɔ̄.

Yudan tem daanu kpuro nu koo nim koku.

Daru koka gaa koo yari

Yinni Gusunɔ̄n sɔ̄a yerun di,

kpa yen nim mu da

sere Sitimun wɔ̄waa.

¹⁹ Egibiti ya koo kam ko,

kpa Edɔ̄mun tem mu ko bansu.

Domi ba Yudaba dam dɔ̄re,

ma ba taare sarirugibu go.

²⁰⁻²¹ Adama kon be ba tɔmbun yɛm yari mi mɔ̄ru kɔ̄sia.

Kpa Yudaba ka Yerusalemugibu ba n wɔ̄a ben temɔ̄

sere ka baadommaɔ̄.

Kpa nɛ, Yinni Gusunɔ̄ na n wɔ̄a Siɔ̄niɔ̄.

AMṐSU

Amṓsu wi, u sṓawa yaa sabenun kparo. Yaa sabe niya u kparamṓ Yinni Gusunṓ u ka nṓn soka u ka bwese ni nu ka Isireliba sikerene sṓ siri bi Yinni Gusunṓ u koo nu kua. Amṓsun waati ye sṓṓ, Isireliba ba dukia mṓwa too, adama ben wṓasināa ka Gusunṓ ya biru wura. Baa me ba sṓaru neni, ben gṓru ga ṓ wṓa te sṓṓ. Ba ṓ sṓarobu nṓrimṓ. Ba bwṓṓbwṓṓbu gem biramṓ. Ba tṓmbu taki dimṓ tenkurun swaa sṓṓ.

N *deema* saa ye sṓṓ, Asirigiba dam mṓ. Amṓsu u Isireliba yaayasiāmṓ wooda ye Yinni Gusunṓ u Mṓwisi wṓ ben sṓ ka nge me u bu yarama saa Egibitin di. Yen sṓ, bṓ kun Gusunṓ sṓamṓ ka gem, mem nṓbu sarira ba mṓ. U maa bu sṓṓmṓ ma Yinni Gusunṓn siribu wee be sṓṓ.

Amṓsu u sṓawa Isireliban bwese kera wṓkura yiru yen sṓmṓ dṓako wi Gusunṓ u bu gṓria Asirigibu bu sere bu yoru mwa bu ka doona.

Tire ten kpunaa

1. Yinni Gusunṓ u koo win tṓmbu ka bwese tukunu siri, wiru 1n di sere wiru 2.
2. Isireliban toranu ka kirṓ ye Yinni Gusunṓ u bu kua, wiru 3n di sere wiru 6.
3. Kṓsinu nṓbu, wiru 7n di sere wiru 9:10.
4. Yinni Gusunṓ u koo maa Isireliba seeya, wiru 9:11-15.

¹ Amṓsu u sṓawa yṓa kparo Tekoaṓ. Wiya Yinni Gusunṓ u ka gari kua Isireliban sṓ, n kua wṓṓ yiru tem mu sere yṓira. Saa ye sṓṓ, Osiasiwa u bandu dii Yudaṓ, ma Yeroboamu, Yoasin bii u maa bandu dii Isireliṓ. ² Amṓsu u nṓṓ, Yinni Gusunṓn nṓṓ ga nṓramṓ Siṓnin guurṓ Yerusalemuṓ. Yakasu maa sari kpara yenṓ, ma guu te ba mṓ Kaameli, ten wii kpiira gbera.

Yinni Gusunṓ

u koo Sirigibu seeyasia

³ Ne, Yinni Gusunṓ na nṓṓ, Damasigibun toranu nu kpṓa. Yen sṓ, na ṓ nen himba gṓsiamṓ. Domi ba Galadigibu taaka ba munka. ⁴ Tṓ, kon de dṓṓ u na u sina boko Hasaelin yenu wṓri, kpa u Beni Hadadin sina kpaaru di mam mam. ⁵ Kon ben wuu Damasin gbṓrarun gamboba kṓsuku, kpa n Bikati Afenin tṓmbu kpeerasia. Kpa n Beti Edenin sunṓ go. Kpa n de bu Sirigibu yoru mwṓeri bu ka da Kirio. Ne, Yinni Gusunṓwa na yeni gerua.

Yinni Gusunṓ

u koo Filisitiba seeyasia

⁶ Ne, Yinni Gusunṓ na nṓṓ, Filisitiban toranu nu kpṓa. Yen sṓ, na ṓ nen himba gṓsiamṓ. Domi ba Isireli dabi dabinu yoru mwṓera ba Edṓmuba nṓmu beria. ⁷ Meya kon de bu ben wuu Gasa dṓṓ sṓku, kpa u yen dii geenu di. ⁸ Kon Asidṓdun tṓmbu ka Asikalonin sunṓ kpeerasia. Kon Ekoronigibu wṓri. Kpa Filisiti be ba tie mi kpuro bu kam ko. Ne, Yinni Gusunṓwa na yeni gerua.

*Yinni Gusunṓ**u koo Fenisiba* sɛɛyasia

⁹ Nɛ, Yinni Gusunṓ na nɛɛ,
Fenisiban toranu nu kpɛ̃a.
Yen sɔ̃, na ñ nɛn himba gɔ̃siamṓ.
Domi ba Isireli dabi dabinu yoru mwɛɛra
ba Edṓmuba nṓmu bɛria.
Ba ñ ben arukawani yibie ye ba raa ka bu bɔkua.
¹⁰ Yen sɔ̃, kon de bu ben wuu Tiri dṓṓ sɔku,
kpa u yen dii geenu di.

*Yinni Gusunṓ**u koo Edṓmuba* sɛɛyasia

¹¹ Nɛ, Yinni Gusunṓ na nɛɛ,
Edṓmuban toranu nu kpɛ̃a.
Yen sɔ̃, na ñ nɛn himba gɔ̃siamṓ.
Domi ba ben mero bisibu Isireliba naa swīi ka takobi.
Ba ñ bu wɔnwɔndu kue.
Ben mɔru kun maa sure.
Ma ba ka bu wɛrɛru s̃a dim dim saa kpuro.
¹² Yen sɔ̃, kon de bu ben wuu Tema dṓṓ sɔku
kpa u Botisiran dii geenu di.

*Yinni Gusunṓ**u koo Amṓniba* sɛɛyasia

¹³ Nɛ, Yinni Gusunṓ na nɛɛ,
Amṓniban toranu nu kpɛ̃a.
Yen sɔ̃, na ñ nɛn himba gɔ̃siamṓ.
Domi ba gurigibun nukunu bɛsuka Galadio,
saa ye ba Galadigii ben tem mwaamṓ
begim mu ka yasian sɔ̃.
¹⁴ Yen sɔ̃, kon de bu ben wuu Raba tabu wɔri bu ye dṓṓ sɔku,
kpa u yen dii geenu di mam mam.
Saa ye sɔ̃, tabun wurenu koo nɔra nge woo bɔkṓ.
¹⁵ Kpa bu ben sina boko ka win tabu sinambu yoru mwɛɛri.
Nɛ, Yinni Gusunṓwa na yeni gerua.

*Yinni Gusunṓ**u koo Mṓabuba* sɛɛyasia

2

¹ Nɛ, Yinni Gusunṓ na nɛɛ,
Mṓabuban toranu nu kpɛ̃a.
Yen sɔ̃, na ñ nɛn himba gɔ̃siamṓ.
Domi ba Edṓmun sina bokon kukunu dṓṓ meni nu kua torom.
² Yen sɔ̃, kon de bu Mṓabuban tem dṓṓ meni
kpa u ben wuu Kerioṭun dii geenu di mam mam.
Kpa Mṓabu be, bu kam ko tabu gberṓ,
sanam mɛ tabu swīa ba kɔbi soomṓ, ba kuuki mṓ.
³ Kon ben sina boko ka win tabu sinambu kpuro kpeerasia.
Nɛ, Yinni Gusunṓwa na yeni gerua.

*Yinni Gusunṓ**u koo Yudaba* sɛɛyasia

⁴ Nɛ, Yinni Gusunṓ na nɛɛ,
Yudaban toranu nu kpɛ̃a.
Yen sɔ̃, na ñ nɛn himba gɔ̃siamṓ.

Domi ba nen woodaba yina.

Ba ñ ye mem nɔwɛ.

Ma ba b̄unun weesu sw̄i, ni ben baababa ba raa sw̄i.

Ma nu dera ba gera nen swaan di.

⁵ Yen s̄ɔ, kon de bu ben tem d̄ɔ meni.

Kpa u ben wuu Yerusalemun dii geenu di mam mam.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireliba sɛɛyasia

⁶ Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,

bɛɛ Isireliba, bɛɛn toranu nu kp̄ɛa.

Yen s̄ɔ, na ñ nen himba gɔsiamɔ.

Domi i gemgibu d̄ɔra i ka bɛɛn dibu wa i mwa.

Ma i ka s̄arobu baranun gobi k̄asinamɔ.

⁷ I ra n k̄iwa i w̄ɔnw̄ɔndobu taare

kpa ba n wiru tua s̄aa nuku sankiranun s̄ɔ.

Kpa i n bw̄ɛɛbw̄ɛɛbu dam d̄ɔremɔ.

Bii ka baa ba ka kurɔ turo mennamɔ.

Nge meya i ka nɛ, Yinni Gusunɔn ȳisi d̄ɛɛraru sankumɔ.

⁸ I ra n kp̄i kp̄i bɛɛn b̄unun nuunɔ

ȳānu w̄allɔ ni i t̄ɔruba mwa,

kpa i n tam n̄orumɔ mɛ i yokuma.

⁹ Ka mɛ, na Am̄ɔreba kam koosia mam mam bɛɛn s̄ɔ,

be, be ba gunu nge d̄āa ye ba m̄ɔ s̄ɛduru.

Ma ba dam m̄ɔ nge d̄āa damgia.

¹⁰ Mɛya na bɛɛ yarama Egibitin tem di.

Ma na bɛɛ kpara gbaburɔ w̄ɔɔ weeru

n ka bɛɛ Am̄ɔre ben tem w̄ɛ.

¹¹ Na s̄ɔm̄ɔbu seeya bɛɛn bibu s̄ɔɔ.

Ma na gabu ḡɔsa nen s̄ɔ bɛɛn aluwaasiba s̄ɔɔ,

ma ba man tii w̄ɛ ba b̄ɔrua bu ku tam n̄ɔ.

Bɛɛ Isireliba geema? Nge weesa.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni bikiamɔ.

¹² I dera be na ḡɔsa mi, ba tam n̄ɔra.

Ma i nen s̄ɔm̄ɔbu wooda w̄ɛ i nɛɛ,

bu ku maa t̄ɔmbu nen gari s̄ɔ.

¹³ Wee t̄ɛ, kon bɛɛ munku muku muku

nge mɛ naa k̄ɛk̄ɛ ye ya d̄ianu s̄ɔɔwa ya ra tem k̄ɔsuku.

¹⁴ Yen d̄ɔma te, wasi kasanugiba kun maa kp̄ɛ bu duka su.

Damgiba kun maa kp̄ɛ bu ben dam dendi bu ka ḡāanu ko.

Mɛya tabu durɔ damgiba kun maa kp̄ɛ bu ben w̄āaru w̄ɔra.

¹⁵ Tɛn towoba kun maa kp̄ɛ bu ka tii yina.

Be ba maa naasu s̄āu, ba ñ kisiramɔ.

Mɛya maas̄ɔba kun maa kp̄ɛ bu we ben dumin dugin saabu.

¹⁶ Be ba s̄āa tabu durɔ damgibu be s̄ɔɔ d̄ɔma te,

ba koo ben tabu ȳānu k̄ɔwa bu duki su n̄ɔm dira.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔn t̄ɔmbu

ba koo ben daa tusia

3

¹ I swaa dakio i n̄ɔ ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ, bɛɛ Isireliba kpuron s̄ɔ, bɛɛ be na yarama Egibitin di.

² Handunian bwesenu kpuro s̄ɔɔ, bɛɛ t̄ɔnawa na ḡɔsa.

Yen sōna kon bæe sɛɛyasia bæen durum ye i kua kpuron sō.

Gusunɔ ù n gari gerua,

Gusunɔn sɔmɔ kun kpɛ

u nɔɔ mari

³ Tɔmbu yiru ba koo swaa wɔri sannu
ba kun gina nɔɔsinɛ?

⁴ Gbee sunɔ ga ra gbāre yakasɔ
ga kun yaa mwe ro?

Gbee sunɔ buu ga ra kukiri gen kpin yerun di
ga kun yaa wa ga dimɔ?

⁵ Gunɔ ga koo taa mwaara temɔ
ba kun ye bɛri?

Taa ya koo se wɔllɔ
gāanu kun ye kɛsie?

⁶ Ba ra tabun kɔba so wuuɔ
wuugibu ba kun nande?

Kɛsiru garu ta ra koore wuuɔ
n kun nen min di?

⁷ Aawo, na ku ra gāanu ganu ko
na kun yè nen sɔmɔ sōɔwa.

⁸ Gbee sunɔ gà n gbāra,
wara ku ra nande.

Nɛ, Yinni Gusunɔ nà n gari gerua,
nen sɔmɔ wara kun yi kparamɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo Samari sɛɛyasia

⁹ I Asidɔdu ka Egibitin tem sina kpaanugibu nɔɔguru sueyo i nɛɛ,
bu mennama Samarin guunɔ,
kpa bu wa daa berɛteke ka dam dɔrenaa
ye ya wāa ben suunu sɔɔ.

¹⁰ Ba ku ra kā bu gea ko.

Ma ba arumani guramɔ ka dam ka taki,
ba taasimɔ ben sina kpaanɔ.

¹¹ Yen sōna kon de yiberɛba bu na
bu tem mɛ tarusi, bu ben dam kpeerasia.

Kpa bu ben sina kpaanu kɔsuku.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Faaba ye ya ò nuku dobu mɔ

¹² Wee ye na maa gerua. Na nɛɛ,
nge mɛ yāa kparo u ra win sabenun sukum wɔre gbee sunɔn nɔɔn di,
nge meya kon bæe Isireliba wɔra
bæe be i na i sō Samariɔ kpin yee buranu sɔɔ.

Kirɔba

¹³ I swaa dakio i nɔ
kpa i Yakɔbun bweseru kirɔ ko
i bu sō ye nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na gerua.

¹⁴ Na nɛɛ, sanam mɛ sɔɔ, kon Isireliba sɛɛyasia ben durum sō.

Kon Betelin yāku turanu kɔsuku,
kpa nin kāanu nu bɔɔkira nu wɔruku.

¹⁵ Kon bæen dia mi i ra n wāa yam susurun saa ka puran saa kɔsuku.
Kpa n bæen sina kpaanu kam koosia

ni, ni ba buraru koosi ka suunu donnu,
ka sere dii gee ni nu tie.
Ne, Yinni Gusunowa na yeni gerua.

4

¹ Bɛɛ Samarin tɔn kurɔbu,
bɛɛ be i dimɔ i bɔriamɔ nge Basanin naa gbiibi
yi yi wɔa Samarin guurɔ,
i wɔnwɔndobu dam dɔremɔ,
i bwɛɛbwɛɛbu taki dimɔ,
ma i bɛɛn durɔbu sɔɔmɔ bu ka tam na i nɔ.
Tɛ, i swaa dakio i nɔ.

² Ne, Yinni Gusunɔ na bɔrumɔ ka nen tiin yisi dɛɛraru na mɔ,
wee saa ya sisi yɛ sɔɔ ba koo bɛɛ ka bɛɛn bibun bweseru kɔkɔnu sɔre bu gawa nge swɛɛ.

³ Bɛɛn baawure u koo yari kururun di
kpa bu bɛɛ kuba sɔɔ yɛsan nɔm geu gia.
Ne, Yinni Gusunowa na yeni gerua.

Isireliban gɔru bɔbunu

⁴ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Isireliba, i doo yɔku yee ten mi Beteliɔ,
kpa i n man torarimɔ.
I doo Giligaliɔ,
kpa i n man torarimɔ nge mɛn nɔɔ i ko kpɪ.
I n bɛɛn yɔkunu mɔ bururu baatere,
kpa i n ka bɛɛn kɛnu naamɔ sɔɔ ita ka sɔɔ ita.
⁵ I bɛɛn siarabun yɔkunu koowo ka pɛɛ ye ba seeyatia doke.
Kpa i tɔmbu sɔ ma i kɛnu kua ka kɪru.
Domi yera bɛɛ Isireliba i kɪru bɔ.
Ne, Yinni Gusunowa na yeni gerua.

Kirɔ ye ya kam kua

⁶ N wee na dera gɔɔra dua bɛɛn wuu marosu kpuro sɔɔ.
Ma i dɔanu bia bɛɛn yɛnusu kpuro sɔɔ.
Adama ka mɛ, i n gɔsirame nen mi.
Ne, Yinni Gusunowa na yeni gerua.
⁷ Na yina gura yu nɛ ye n tie suru ita bu ka dɔanu gɛ.
Na dera gura ya na wusu gasun mi.
Ma na n wure yu nɛ gasun mi.
Na dera ya na gbenu ganu sɔɔ.
Ma na n wure yu nɛ ganun mi.
Ma nu gbera.
⁸ Yera bɛɛn wusu gasun tɔmbu ba da wuu gagun mi
bu ka nim wa bu nɔ.
Adama ben nim nɔru ga n kpa.
Ka mɛ, i n gɔsirame nen mi.
Ne, Yinni Gusunowa na yeni gerua.
⁹ Na dera bɛɛn dɔanu kusenu kua,
ma twee yi na yi bɛɛn gbean dɔanu ka bɛɛn dɔa gbaanun wurusu kpuro di.
Adama ka mɛ, i n gɔsirame nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinnin mi.
¹⁰ Na maa bɛɛ kɛsi kɛsi bararu sure nge mɛ na kua Egibitiɔ.
Na dera ba bɛɛn aluwaasiba go tabu sɔɔ.
Ma ba ben dumi mwɛɛra.
Na dera i bɛɛn tɔn be ba gun nuburu nua bɛɛn sansaniɔ.
Adama ka mɛ, i n gɔsirame nen mi.
¹¹ Na bɛɛ sura na kɔsuka nge Sodomu ka Gomɔra ye na kam koosia.

Ma i kua nge dāa nɔɔ ge ba wuna dɔɔn di.
Adama ka mɛ, i ñ gəsirame nɛ, Yinni Gusunɔn mi.

¹² Yen sɔna bɛɛ Isireliba kon bɛɛ seeyasia.

Ñ n men na, i n sɔru sãa i n ka nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinnin siribu mara.

¹³ Domi nɛna na guunu mɔma,

ma na woo taka kua.

Na ra nen bwisikunu tɔnu giasie.

Na ra maa yam bururam gɔsie yam wɔkuru,

kpa na n sɔimɔ guunu wɔllɔ.

Nen yɔsira Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni.

Isireliba, i de i gɔru gɔsia

5

¹ Bɛɛ Isireliba, i swaa dakio i nɔ gɔɔ swii yi na mɔ bɛɛn sɔ.

² Bɛɛ be i wɔrumɛ temɔ nge wɔndia be ba gu,

i ñ maa seemɔ.

Goo sari wi u koo bɛɛ seeya.

³ Domi Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ,

bɛɛn wuu ge ga tabu durɔbu nɔrɔbu (1.000) mɔ,

bà n tabu da, tɔmbu wunɔbuwa (100) ba koo wurama.

Ge ga maa tabu durɔbu wunɔbu mɔ,

tɔmbu wɔkura ba koo tia.

I wurama Gusunɔn mi

n sere dākuru ko

⁴ Wee ye Yinni Gusunɔ u maa bɛɛ Isireliba sɔɔmɔ.

U nɛɛ; ñ n kɔ i n wãa, wiya i ko kasu.

⁵ I ku maa sãaru da Beteliɔ ka Giligaliɔ ka Beri Sebaɔ.

Domi u koo de bu Giligaligibu yoru mwɛeri.

Kpa bu Beteligibu kam koosia.

⁶⁻⁷ Bɛɛ be i ra gem gɔsie weesu,

kpa i kun mu garisi gãanu,

i na wi, Yinni Gusunɔn mi,

kpa i wa i n wãa,

kpa u ku raa bɛɛ Isireliba wɔri u mwa nge dɔɔ.

Kpa i goo bia Beteliɔ wi u koo dɔɔ wi go.

⁸ Yinni Gusunɔwa u kperi bwese bweseka kua,

ma u yen baayere yi yen ayerɔ.

U ra yam wɔkuru gɔsie yam bururam.

Kpa u de sɔɔ sɔɔ gu tɔra, gu gɔsia wɔkuru.

U ra nim wɔkun nim mɛnnɛ,

kpa u mu yɛkana tem kpuro sɔɔ.

⁹ Wiya u ra damgibun dam bue.

Kpa u de bu ben wusun gbãranu kɔsuku.

Ka gem, win yɔsira Yinni Gusunɔ.

¹⁰ Bɛɛ Isireliba, be ba bɛɛ sirimɔ dee dee,

i ra n bu tusa,

kpa i n ka wi u gem gerumɔ kɔrua.

¹¹ I ra bwɛɛbwɛɛbu dam dɔre,

i n ben gbean dɔanu mwɛɛrimɔ ka dam.

Yen sɔ, i ñ sinamɔ bɛɛn dia sɔɔ

ye i bana ka kpee ni i dãka.

Meya i ñ maa bɛɛn resem ye i duuran bii duronun tam nɔrumɔ.

¹² Domi u bɛɛn toranu yɛ nu kpã,

u maa yē ma i durum kua too.

I gemgibu nani sōmō.

I nām biran kēnu mwaamō.

Ma i yinamō bu sāarobu ben gem wē siri yerō.

¹³ Sanam meni, sanam kōsuma.

Yen sō, wi u laakari mō, wiya u ko n nōo maari.

¹⁴ I de i n gea mō n kun mō kōsa.

Kpa i wa i n wāa.

Nge meya Gusunō wōllu ka tem Yinni u ko n ka bēe wāa nge mē i ra gere.

¹⁵ I kōsa tusio kpa i gea kīa.

I de gem mu siribu di siri yerō.

Sōrōkudo Gusunō, wōllu ka tem Yinni u koo bēe Isireliban tōn be ba tiara wōnwōndu kua.

¹⁶ Yen sō, Gusunō wōllu ka tem Yinni u gerua u nēe,

tōmba koo gōo wuri ko yam kpuro,

kpa ba n sumō swēe sōo, ba n mō, wee, wee!

Ba koo gbaa wukobu sokuma bu gōo wooru sina,

kpa bu gōo swīgibu mennama.

¹⁷ Sanam mē u koo bēe wōrima,

ka be ba wāa gberō kpuro ba koo gōo swīwa.

Yinni Gusunōwa u yeni gerua.

Yinni Gusunōn siribun tōru

¹⁸ Bōruroba bēe be i Yinni Gusunōn siribun tōru mara.

Mba i yīiyō i wa tōo te sōo.

I n yē ma ta ko n sāawa yam wōkuru, n n mō yam bururam.

¹⁹ I ko i n sāawa nge tōnu wi u gbee sunō duka suurimō,

ma u ka yaa gōba gaa yinna.

Ye u dua win dirō u gana nenua,

ma waa ya nūn dōma.

²⁰ Yinni Gusunōn tōo te, ta sāawa yam wōkuru n n mō yam bururam.

Ta tīriwa niki niki, yam bururam sari.

Sāa te Yinni Gusunō u tusa

²¹ Yinni Gusunō u nēe, u bēen tōo baka ni i ra nūn diiye tusa.

U n mam maa kī u bēen mennōsun woo nō.

²² I n nūn yāku dōo mwaararugiru kua ka maa kēnu,

u ku ra nu mwe.

Meya u ku ra maa bēen siarabun yākunu mēeri

ni i ra ko ka yaa sabe ni nu gum mō.

²³ I ka bēen womusun wōkinu doonō win bōkun di.

U n maa kī u bēen mōrōkunun wurenu nō.

²⁴ Adama i de gem mu n wāa bēen suunu sōo,

mu n kokumō nge nim mē mu ku ra kpe.

²⁵ Bēe Isireliba, i ka kua wōo weeru gbaburu sōo, i nūn yākunu ka kēnu kuare nge mē?

²⁶ Būu wi ba mō Sakutu wi i garisi bēen sunō ka sere kpera ye i sāamō i mō Kewani, i nin bwāaroku ni i tii kua sōore nge mē i sōowa giso? Bēen tii i yē ma i n koore mē.

²⁷ Yen sō, u koo de bu bēe yoru mwēeri

bu ka da sere Damasin bera giō.

Wi, Gusunō wōllu ka tem Yinniwa u yeni gerua.

Ba koo Isireliba kpeerasia

6

¹ Bōruroba bēe be i wāa Siōniō bōri yēndu sōo,

ka bēe be i sō Samarin guurō ka toro sindu.

Ma i tamaa i sāa bwese te ta kpāaru bon wirugibu.

Ma Isireliba ba somiru mara bɛɛn min di.

² I doo Kalineɔ i wa.

Min di, kpa i da Hamatiɔ wuu bɔkɔ gen mi.

Kpa i sara i da Gatiɔ Filisitiban temɔ.

Ben wuu si, su bɛɛ Isireliba ka Yudaban wusu gea tura?

Ben tem mɛ, mu bɛɛn tem kpāaru tura?

³ Wee i ñ kī wahalan tōru tu bɛɛ naawa.

Ma i sere tii daa kōsa gawemɔ.

Ma ya bandu dii bɛɛn suunu sɔɔ.

⁴ Ma i kpī sau kpin yee buranu sɔɔ, ñi ba buraru kua ka suunu donnu.

I tii yāa kpeɛminu ka naa kpeɛmi yi yi gum mɔ gɔsiammɛ gɔsun di i temmɔ.

⁵ I mɔrɔkunu soomɔ i womusu mɔ bwisikunu sariru sɔɔ.

Ma i tamaa i nin soberu yēwa nge Dafidi.

⁶ I tam nɔrumɔ ka nɔri bɛkɛ.

I tii gum turaregim sawamɔ.

Ma i ñ nuki sankire yèn sɔ bɛɛn bweseru ta koo kam ko.

⁷ Yen sōna ba koo gbi bu bɛɛ yoru mwɛeri bu ka doona

kpa bɛɛn nuku dobun kuuki ka bɛɛn tōɔ baka dim mu kpe.

Samari ya koo kam ko

⁸ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u bōrua ka win tiin wāaru u nɛɛ,

u ñ bɛɛ Isireliban tii suabu kī.

U maa bɛɛn sina kpaanu tusa.

U koo de bu Samari mwa ka ye ya wāa ye sɔɔ kpuro.

⁹ Tambu wɔkuru bā n tie yenu gagu sɔɔ, ba koo gbiwa. ¹⁰ Goo ù n win tɔnun goru sua yenun di u ka yara u dɔɔ u dōɔ meni, u koo wi u wāa yenu sɔɔwɔ bikia u nɛɛ, goo maa tie u wāa ka wunɛ?

Kpa yēro u ñun wisi u nɛɛ, goo sari.

Kpa wini u nɛɛ, a mario. N ñ weene su Gusunɔn yīsiru sia saa yeni sɔɔ kpa u sun sīirema.

¹¹ Domi Yinni Gusunɔ u wooda yeni wē u nɛɛ,

u koo yenusu kpuro kɔsukuwa, bakasu ka piiminu.

Nasara kam

¹² Ba ra dumi yakie kpee saara wɔllɔ?

Ba ra ka nɛɛ wuku mi?

Adama wee bɛɛ i gem gɔsia dɛɛ.

Ma i gea gɔsia gāa sosuranu.

¹³ Bɛɛ i nuku dobu mɔ kam sɔɔ, ma i gerumɔ i mɔ, bɛɛn tiin dama i ka nasara wa. ¹⁴ Yen sōna Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ, u koo de bwese tukuru garu tu bɛɛ seesi. Kpa tu bɛɛ dam dɔre saa Hamatin duu yerun di sere n ka da nim toraɔ ye ya wāa gbaburun bera gia mi gāanu ku ra kpi.

Amṓsun kāsiru sɔɔ,

u twee wa yi tɛrie

7

¹ Wee ye Yinni Gusunɔ u dera na wa kāsiru sɔɔ. Tweeya u dera yi kɔwara dabi dabinu sanam mɛ yakasu kparam wee si sina boko u raa bɔɔra win yaa sabenun sɔ. ² Sanam me yi tem min yaka si kpuro di, yera na nɛɛ, Yinni Gusunɔ, a suuru koowo. Amɔna Yakɔbun bweseru ta ko n ka wāa. Domi ta ñ maa dam mɔ.

³ Ma Yinni Gusunɔ u gōru gɔsia kōsa yen di. U nɛɛ, yeni ya ñ maa kooramɔ.

Amṓsu u maa dōɔ wa

win kāsiru sɔɔ

⁴ Wee ye Yinni Gusunṓ u maa dera na wa kāsiru garu sṓṓ. U nɛɛ, u koo tṓmbu sɛɛyasia ka dṓṓ. Kpa u de dṓṓ wi, u nim mɛ mu wāa tem sṓṓwṓ gberasia kpa u Isireliban tem kpuro di. ⁵ Ma na nɛɛ, Yinni Gusunṓ, a ye yṓrasio. Amṓna Yakṓbun bweseru ta ko n ka wāa. Domi ta ṅ dam mṓ.

⁶ Ma Yinni Gusunṓ u gṓru gṓsia kṓsa yen di u nɛɛ, yenin tii ya ṅ maa kooramṓ.

Amṓsu u nifoo wa

win kāsiru sṓṓ

⁷ Wee ye na maa wa kāsiru garu sṓṓ. Na Yinni Gusunṓ wa u yṓ ganaṓ ma u nifoo neni.

⁸ Ma u man bikia u nɛɛ, mba na waamṓ mi.

Na nṓn wisa na nɛɛ, nifoo.

Ma u man sṓṓwa u nɛɛ, nifoowa kon ka nen tṓmbu Isireliba yṓire nge gana. Na ṅ maa bu suuru kuammɛ.

⁹ Kon ben sikado Isakin būu turanu kṓsuku,

kpa n Isirelin sāa yenu suriri,

kpa n Yeroboamun bandu sura ka takobi

n tu kpeerasia.

Amṓsu ka yāku kowo Amasia

¹⁰ Yera Amasia Betelin yāku kowo u Yeroboamu Isireliban sina boko gṓria u nɛɛ, wee Amṓsu u nun seesimṓ Isireliban suunu sṓṓ. Win gari yi u maa gerua mi, yi tṓmbu kpuro burisina. ¹¹ Domi u nɛɛ,

wunɛ Yeroboamu, ba koo nun gowa tabu sṓṓ ka takobi.

Kpa bu Isireliba yoru mwɛɛri ben tem di

bu ka da mi n toma.

¹² Yen biruwa Amasia u na Amṓsun mi, u nṓn sṓṓwa u nɛɛ, Gusunṓn sṓmṓ wunɛ, a doo Yudan tem gia, kpa a n wunen gari yi mṓ mi, a ka wa a n dimṓ. ¹³ Adama a ku maa Gusunṓn gari gere Beteli mi, domi ya sāawa sina boko ka Isireliba kpuron sāa yeru.

¹⁴ Ma Amṓsu u nṓn wisa u nɛɛ, na ṅ sāa Gusunṓn sṓmṓ. Na ṅ maa Gusunṓn sṓmṓn bṓṓ.

Nɛ, yāa kparowa. Sikamṓrewa * na ra yewe. ¹⁵ Yera Yinni Gusunṓ u man gṓsa sanam mɛ na yāanu kparamṓ. U man sṓṓwa u nɛɛ, n doo n win tṓmbu Isireliba win gari sṓ.

¹⁶ Tṛ, a swaa dakio a Yinni Gusunṓn gari nṓ. Wunɛ Amasia, wunɛ wi a nɛɛ, n ku Isireliba Gusunṓn gari sṓ. ¹⁷ Wee ye Yinni Gusunṓ u gerua. U nɛɛ,

wunen kurṓ u koo sakararu ko wuu sṓṓ,

kpa bu wunen bibu go tabu sṓṓ,

kpa bu wunen gberu bṓnu ko,

domi wunen tii kaa gbi tem tukumṓ mi n toma,

mi ba koo ka Isireliba da bu yoru di.

Amṓsu u bireru wa win

kāsiru sṓṓ ta dāa marum yiba

8

¹ Wee ye Yinni Gusunṓ u maa man sṓṓsi kāsī teni sṓṓ. Na dāa marum wa bireru sṓṓ mɛ mu ye. ² Ma Yinni Gusunṓ u nɛɛ, mba na waamṓ mi.

Na nṓn wisa na nɛɛ, dāa maruma na wa mɛ mu ye.

Yera u maa man sṓṓwa u nɛɛ,

saa ya tura u ka win tṓmbu Isireliba sɛɛyasia.

U ṅ maa bu suuru kuammɛ.

³ U maa nɛɛ, yen tṓṓ te,

sina kpaarun womusu koo gṓsia nuku sankiranun womusu.

Kpa tṓn dabinun gonu nu n tɛrie baama.

Kpa yam mu n māari sṓṓ sṓṓ.

Ba koo Isireliba sɛɛyasia

* 7:14 sikamṓre - Ya sāa dāa tɛn binu ba ra di.

⁴ Yinni Gusunṓ u nɛɛ,
 i swaa dakio bɛɛ be i s̄arobu dam d̄oremṓ.
 Ma i bw̄ɛɛbw̄ɛɛbu kam koosiamṓ.
⁵ I m̄, domma suru kpaon t̄ṓ bakara koo kpe.
 Kpa su wa su besen alikama d̄ora.
 Domma t̄ṓ w̄ɛrarugira koo kpe,
 kpa su wa su besen biranu wukia.
 Sa ko sakaku kawa,
 kpa su yen gobi sosi.
 Sa ko kilo ḡsia su ka t̄mbu gb̄eni.
 Kpa su doo s̄īnu d̄ora.
⁶ Sa ko w̄n̄w̄ndobu dwe ka gobi,
 kpa su s̄arobu ka baranun gobi k̄sina.
⁷ Nɛ, Yinni Gusunṓ, na b̄r̄ua ka nen tiin ȳisuru na nɛɛ,
 na ñ bɛɛ Isireliba k̄ṓsa ye i kua duarimṓ.
⁸ Bɛɛn tem mu koo ȳīri,
 kpa bɛɛ nen t̄mbu i n ḡṓ wooru s̄.
 Tem mɛ kpuro mu koo kuke
 kpa mu sure nge Egibitin daarun nim.
⁹ Yen t̄ṓ te, nɛ, Yinni Gusunṓ kon de s̄ṓ u du s̄ṓ s̄ṓ gb̄āara
 kpa yam mu t̄ira.
¹⁰ Kon bɛɛn t̄ṓ bakanu ḡsia nuku sankiranu,
 kpa bɛɛn womusu su n s̄ā weeweenu.
 Kpa bɛɛn baawure u saakiba doke u n wii p̄ṓru pote nuku sankiranun s̄.
 Kon de t̄mbu ba n nuki sankire tem mɛ s̄ṓ
 nge be ba ben bii teeruru bie.
 T̄ṓ te, ta ko n s̄āwa n̄ni sw̄ārugiru.
¹¹ Wee ye nɛ, Yinni Gusunṓ na gerua.
 Na nɛɛ, kon de ḡṓru tu du tem mɛ s̄ṓ.
 N ñ m̄ d̄īanun ḡṓru, n ñ maa m̄ nim n̄ru.
 Adama nen garin ḡṓru ka yin nim n̄ruwa i ko i n m̄.
¹² I ko i n yarinewa saa s̄ṓ ȳɛsan n̄m d̄waru gian di n ka da s̄ṓ duu yerṓ,
 saa maa s̄ṓ ȳɛsan n̄m geu gian di n ka da s̄ṓ yari yerṓ,
 i n b̄su baama, i n kasu i nen gari n̄.
 Adama i ñ wasi i yi n̄.
¹³ Saa ye s̄ṓ, bɛɛn w̄ndia bur̄bu ka bɛɛn aluwaasiba ba koo gbi nim n̄run saabu.
¹⁴ Be ba b̄rumṓ ka Samarigibun b̄n̄un ȳisuru ba m̄,
 ka b̄u wi u w̄ā Danuṓn w̄āru,
 ñ kun mɛ ka s̄ā te ba m̄ Beri Sebaṓ,
 be kpurowa kon de bu w̄ruku,
 kpa bu kpana bu se.

Yinni Gusunṓ

u koo t̄mbu siri

9

¹ Amṓsu, u Yinni Gusunṓ wa u ȳ s̄ā yerun ȳāku yerṓ. Ma u n̄n s̄ṓwa u nɛɛ, u s̄ā
 yerun gbereba soowo saa ben w̄llun di kpa tem mu diiri,
 kpa bu w̄ruku bu t̄n be ba w̄ā mi kpuron winu k̄suku.
 Kpa wi, Yinni Gusunṓ u de bu be ba tie go tabu s̄ṓ ka takobi.
 Baa ben goo kun kp̄ɛ u kisira u doona.
² Baa b̄ā n kukua ḡriṓ, win n̄mu ga koo bu yarama.
 Baa b̄ā n ȳṓwa w̄llṓ, u koo bu sarasiama.
³ B̄ā n da ba kukua guu te ba m̄ Kaamelin wii kpiirṓ, u koo bu kasu,

kpa u bu mwa.

Bà n numa nim wɔ̀kun sɔ̀wɔ̀,
u koo de waa baka yu bu dwɛɛ migum.

⁴ Ben yiberɛba bà n maa bu yoru mwɛɛra,
u koo de yiberɛ be, bu bu go ka takobi.

U ko n bu nɔ̀ni girariwa,
kpa u bu kɔ̀sa kua, n n̄ mɔ̀ gea.

⁵ Ma Amosu u nɛɛ,
Gusunɔ̀ wɔ̀llu ka tem Yinni u tem baba,
ma mu kɔ̀sikira.
Ma mɛn tɔ̀mbu kpuro ba gɔ̀ wooru sɔ̀.
Mɛ kpuro mu kukumɔ̀,
ma mu suremɔ̀
nge Egibitin daa baka te ba mɔ̀ Nilun nim.

⁶ U win wɔ̀a yeru bana wɔ̀llɔ̀,
ma u dera wɔ̀lla kua tem girum kpɛɛru.

U nim wɔ̀kun nim mɛnna,
ma u mu yɛka tem sɔ̀.

Win yɛsira Yinni Gusunɔ̀.

Taaregibun siribu

⁷ Yinni Gusunɔ̀ u maa nɛɛ,
bɛɛ Isireliba, i n̄ Etiopigibu kere nɛn nɔ̀ni sɔ̀.

Geema, na bɛɛ yara Egibitin tem di.

Adama na maa Filisitiba yara Kafitorin di.

Ma na maa Sirigibu yara Kirin di.

⁸ Wee, nɛ, Yinni Gusunɔ̀ na Isireliban bandu nɔ̀ni girari,
domi ta tora.

Kon tu kpeerasiawa handunia sɔ̀.

Adama n n̄ mɔ̀ Isireliba kpurowa kon kpeerasia.

Nɛ, Yinni Gusunɔ̀wa na yeni gerua.

⁹ Wee, kon nɛn woodaba wɛ,

kpa n Isireliba sɛire

bwese tukunun suunu sɔ̀

nge mɛ ba ra dobi sɛire,

baa yen bin teeru ta kun ka wɔ̀ra.

¹⁰ Nɛn tɔ̀n be ba durum mɔ̀,

ma ba gerumɔ̀ ba mɔ̀,

na n̄ bu nɔ̀ni swɔ̀aru suremɔ̀,

ba koo be kpuro gowa tabu sɔ̀.

Isireliban tem koo wurama

nge yellu

¹¹ Tɔ̀ru gara sisi tɛ sɔ̀ kon Dafidin bandu seeya

te ta sɔ̀a nge yɛnu ge ga bansu kua.

Kon tu sɔ̀mɛ, kpa tu se tu wurama nge yellu.

¹² Kpa bu wa bu Edɔ̀muban tem ka bwese tuku ni nu raa man sɔ̀amɔ̀n tem mwa.

Nɛ, Yinni Gusunɔ̀wa kon yeni ko.

¹³ Wee saa ya sisi yɛ sɔ̀ bà n gɔ̀, n n̄ tɛɛmɔ̀ bu ka kpam duure.

Bà n resɛm duura, n n̄ tɛɛmɔ̀ bu ka ye gama.

Baa ka guunu wɔ̀llɔ̀ resɛm ya koo kpiwa

ya n terie bu ka tam ko.

¹⁴ Kon nɛn tɔ̀mbu Isireliba yakia yorun di.

Kpa bu wure bu wuu si su raa bansu kua seeya

bu sina mi.

Ba koo resemba duure,
kpa bu yen tam nɔ.

Ba koo dǎa gbaanu ko,
kpa bu yen marum di.

¹⁵ Kon den bu girawa n sire dim dim nge dǎa,
ba n wǎa ben temɔ mɛ na bu wě mi.
Goo kun maa bu wukamɔ mɛ sɔɔn di.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

ABUDIASI

Ba ñ yē sāa sāa sanam me Abudiasi wi, u win sɔmburu kua. Adama Yudaban temɔwa u Gusunɔn gari gerua Edɔmuban sɔ. Edɔmu be, ba sāawa Esaun bibun bweseru. Ba ra n Isireliba tusawa baa me sikado turowa ba mɔ. Ba yina Isireliba bu kpe ka ben temɔ sanam me ba wee Egibitin di. Yen biru, ba ra mam Isireliba wɔraa dewa bu ben yānu gura. Yen sɔna Abudiasi u bu sɔɔwa ma ba koo ben toranun are wa. Domi Gusunɔ u koo bu siri.

Tire ten kpunaa

1. Sɛɛyasia bi Gusunɔ u koo Edɔmugibu ko, naasu 1n di sere naasu 5.

2. Yinni Gusunɔn siribun tɔru, naasu 6n di sere naasu 21.

¹ Gari wee yi Yinni Gusunɔ u nɛɛ, Abudiasi u gere Edɔmuban sɔ. Yinni Gusunɔ u sɔmɔ gɔra bwese tukunun suunu sɔɔ u nɛɛ, nu seewo nu Edɔmuba tabu wɔri.

Edɔmuba ba koo kam ko

² Yinni Gusunɔ u Edɔmuba sɔɔwa saa Abudiasin nɔɔn di u nɛɛ, bɛɛ Edɔmuba, kon bɛɛ ko bwese dam sarirugiru bwesenu kpuro sɔɔ. Tɔmbu kpuro ba koo bɛɛ gem.

³ Wee bɛɛn tii suabu bɛɛ nɔni wɔkua, ma i sɔ kpee baaba sɔɔ m̀i goo kun kpɛ u bɛɛ naa turi.

Ma i tii sɔɔmɔ i m̀, wara u koo sun sura minin di.

⁴ Yen sɔ, i n yē ma baa ñ n da sere mi gunɔ bakeru ta ten sokuru mɔ, ñ kun me, i dua kperio i bɛɛn wāa yenu kua mi, kon bɛɛ sarasiam.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

⁵ Gbɛnɔbu bà n na ba bɛɛ wɔri subaru sɔɔ wɔkuru, ba koo bɛɛn yānu gurawa.

Bà n bɛɛn resɛm gbea wɔri,

ba koo ye sɔriwa,

kpa bu bɛɛ fiiko deria.

⁶ Adama bɛɛ Esaun bibun bweseru, yiberɛba ba koo bɛɛn arumani gura, baa ka bɛɛn dukia ye ya berua.

⁷ Be i raa ka nɔɔ tia sāa, ba koo bɛɛ tɔnu kandu kua, kpa bu bɛɛ gira sere bɛɛn tem nɔɔ bura yerɔ.

Be ba raa sāa bɛɛn bɔrɔba, ba koo bɛɛ dam dɔre.

Ka be i ra raa di sannu, ba koo bɛɛ yina beria.

Adama i ñ ye tubumɔ.

⁸ Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, nen mɔrun tɔru sɔɔ, kon bwisigibu kpeerasia Edɔmun tem sɔɔ, kpa n laakarigibu go.

⁹ Bɛɛ Temagibu, bɛɛn tabu kowɔbu ba koo burisina kpa bu be kpuro go.

Yèn sɔ ba koo Edɔmuba

sɛɛyasia

¹⁰ Bɛɛ Edɔmuba, wee i bɛɛn mero bisibu Yakɔbun bweseru mwɛera i go.

Yen sɔ, i ko i sekuru wa.

I ko i kam kowa sere ka baadommaɔ.

¹¹ Domi i wāa mi sanam me yiberɛba ba Isireliba tabu kamia ma ba dua ben wusɔ.

Ma ba ben yānu gura Yerusalemuɔ ba tɛtɛ toosi.
Bɛɛn tii i sǎa nge yiberɛ be.

¹² Bɛɛ Edǎmuba, n ñ daa weenɛ i bɛɛn mero bisibu Yudaba mɛeri ka nuku dobu sanam mɛ ba nɔni sǎɔre.

N ñ daa weenɛ i nuku dobu ko
ñ kun mɛ i bu wɔmɛ sanam mɛ ba nuki sankire.

¹³ Bɛɛ Edǎmuba, n ñ daa weenɛ i du nen tǎmbun wuuɔ
sanam mɛ yiberɛba ba gu kpeerasia.

N ñ daa weenɛ i gen bansu mɛeri ka nuku dobu.

N ñ daa weenɛ i gen dukia gura i tii koosi.

¹⁴ N ñ daa weenɛ i yǎra swaa yinna yerɔ

i ben be ba duki mǎ mwɛeri i go,

ñ kun mɛ i bu mwa i yiberɛba nɔmu sǎndia nɔni swǎa te sǎɔ.

¹⁵ Domi saa ya turuku kua

yɛ sǎɔ Yinni Gusunɔ u koo bwesenu kpuro siri.

Saa ye sǎɔ, ba koo bɛɛ kua nge mɛ i gabu kua.

Kǎsa ye i kua mi, ya koo wǎriwa bɛɛn wiru wǎllɔ.

Isireliba

ba koo Edǎmuba mǎru kǎsie

¹⁶ Bɛɛ Isireliba, i nen mǎru ye na ka bɛɛ sɛeyasia nǎra
nen guu dɛerarun wǎllɔ.

Mɛya bwese ni nu tie, nu ñ kpɛ nu ye nɔ nu kpe.

Nu ko n ye nǎrumɔwa sere yu ka nu go

kpa nu kpeera mam mam.

¹⁷ Saa ye sǎɔ, Siɔni koo maa ko nɛ Gusunɔn guu dɛeraru.

Be ba yara tabun di Yakǎbun bweseru sǎɔ ba koo faaba wa mi,
kpa bu ben tem mwa be ba raa mu mwan nɔman di.

¹⁸ Yakǎbun bibun bweseru ka Yosefun bibun bwesera ko n sǎawa nge dǎɔ.

Ba koo Esaun bweseru dǎɔ meniwa nge yakasu.

Ba koo bu dǎɔ meniwa mam mam, ba ñ goo derimɔ mi.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Isireliba ba koo wure

bu be ba bu sikerɛnen tem mwa

¹⁹ Yuda be ba wǎa sǎɔ yɛsan nɔm dwaru gia ba koo Edǎmuban tem mɛ mwa. Be ba wǎa
wɔwɔɔ, ba koo Filisitiban tem ka Samarigim ka Efaraimugim mwa, kpa Benyamɛeba bu
maa Galadin tem mwa.

²⁰ Isireliban tabu kowo be ba raa kpikiru sua saa sǎɔ yɛsan nɔm geu gian di, ba koo
Kananiban tem mwa sere n ka da Sarepataɔ. Yerusalemugii be ba maa kpikiru da
Sefaradiɔ, ba koo wuu si su wǎa sǎɔ yɛsan nɔm dwaru gia mwa. ²¹ Ka nasarawa ba koo
Siɔnin guuru yɔ. Min diya ba ko n Edǎmuba kpare.

Kpa Yinni Gusunɔ u n bandu dii!

YONASI

Tən dabira ta Yonasin gari yē. Yonasi u n̄ ka Gusunən səmō goo weene. Domi Gusunō u n̄n sōsi ma handuniagibu kpurowa u kī, n̄ n̄ mō Isireliba tōna. Yen sōna u n̄n gōra u da u Ninifugibu waasu kua bu ka gōru gōsia. Adama Yonasi u yina. Domi Ninifugii be, ba sāawa Isireliban yiberē kpokoba. Adama Gusunō u n̄n tilasi kua u ka da.

Tire ten gari yi sun gōru gōsiabun arufaani sōmō. Yesu u Yonasin gari yi sua u ka win seebu gōrin din gari tubusia, Mateu 12:38-42.

Tire ten kpunaa

1. Yonasin mēm nōbu sariru, wiru 1.
2. Yonasin kanaru, wiru 2.
3. Yonasin waasu Ninifuō, wiru 3.
4. Gusunən durom Ninifugibun sō, wiru 4.

Yonasi u kookari kua u ka Gusunō duka suuri

¹ Sō teeru, Yinni Gusunō u Yonasi, Amitain bii sōwa u n̄e, ² Yonasi, a seewo a da Ninifu wuu maro bōkō gen mi. Kpa a nōgiru sua a bu gerusi. Domi ben nuku kōsuru ta banda sere ta man girari.

³ Adama Yonasi u seewa u duka sua u Taasisin swaa wōri, u wa u ka Yinni Gusunō tonda. Ma u da Yafō u goo nimkuu dua. Ma u yen daabun gobi kōsia. Nge mēya u ka Taasisin swaa wōri wi ka tōn be ba dō Taasisi mi sannu u wa u ka Yinni Gusunō tonda.

⁴ Adama Yinni Gusunō u dera woo bōkō ga seewa nim wōku gen mi. Ma n sāare goo ge, ga koo nim diira. ⁵ Be ba goo ge temamō, ba berum soora. Ma ben baawure u win būu soku. Ma ba goo gen sōmunu kawa ba sure nim wōku gen bunum mu ka kaara. Adama Yonasi u da u kpī u dō mam mam sere goo gen sōwō. ⁶ Ma goo gen temō tōnwero u susi u Yonasi yamia u n̄n bikia u n̄e, mban sōna a dō. A seewo a wunen būu soku. Sōrōkudo u koo sun yaaya kpa sa kun kam kue.

⁷ Ma ba geruna ba n̄e, i na su tubu tubu ko kpa su ka gia win sō kōsa yeni ya sun deema.

Yera ba tubu tubu ye kua. Ma ya Yonasi di. ⁸ Yera ba n̄n bikia ba n̄e, a sun sōwō wi u sun kōsa yeni kparemō. Man diya a wee. Amōna wunen yīsiru. Bwese terā a sā. Sōmbu teren sōna a wā mini.

⁹ Ma Yonasi u bu wisa u n̄e, na sāawa Heberu. Yinni Gusunōwa na ra sā wi u wōllu ka tem ka nim wōku taka kua.

¹⁰⁻¹¹ Yera tōn be, ba nanda ye ba gia ma Yonasi u Yinni Gusunō duka suurimōwa domi win tii u bu sōwa mē. Ma ba n̄n bikia ba n̄e, mban sōna a kua mē. Amōna sa ko nun kua nim mē, mu ka kpuna.

N deema nim mē, mu seemō mu dōwa. ¹² Ma u bu wisa u n̄e, i man suo i kpēe nim wōku ge sō. Saa yera nim mē, mu koo mari. Domi na yē ma nen sōna woo bōkō geni ga seewa.

¹³ Ka mē, goo temō be, ba seewa ba hania mō bu ka turi nim men goorō. Adama ba kpuna. Domi nim mē, mu seewawa. ¹⁴ Yera ba Yinni Gusunō soka ba n̄e, Yinni Gusunō, a ku sun kpeerasia tōnu winin wāarun sō. A ku sun wi u kun sun gāanu kuen yem sōbi. Domi a ra kowa ye a kī.

¹⁵ Yera ba Yonasi sua ba kpēe nim wōku ge sō. Saa yera ga kpuna sē. ¹⁶ Yera tōn be, ba Yinni Gusunō nasia, ba n̄n yākuru kua. Ma ba nō mweeru kua ma wiya ba koo sā.

Yonasin kanaru

swāan nukurō

2

¹ Yinni Gusunō u dera swāa baka ya Yonasi mwe. Ma u kua wōkuru ita ka sō sō ita swāa yen nukurō. ² Swāa yen nukurun diya Yonasi u Gusunō win Yinni kana. ³ U n̄e, Yinni Gusunō, sanam mē na wāa nuku sankiraru sō,

na nun nɔɔgiru sue, ma a man wisa.
Saa gɔribun wãa yerun di na nun soka.
Ma a nen nɔɔ nua.

⁴Wee a man kpɛɛ sere nim wɔ̄kun sɔ̄wɔ̄.
Ma nim man mwe.

Nim kurenu kpuro man taare.

⁵Na raa tii sɔ̄mɔ na mɔ̄, wee a man gira wunen wuswaan di,
na da sere mi n toma.

Adama wee tɛ̄, kon maa wunen sãa yee dɛ̄eraru wa.

⁶Nim man mwe sere na kɪ̄ n gbi.

Mu man wukiri, ma yaka si su wãa men sɔ̄wɔ̄
su man tɛ̄kusi sere wirɔ̄.

⁷Na numa na da sere guunun kpɛ̄kpɛ̄kuɔ̄,
ma tem sɔ̄wɔ̄n gamboba ba man kenusi dim dim.

Adama Gusunɔ̄ nen Yinni, a man yara min di wasiru.

⁸Sanam mɛ̄ na kom yaa bia
na wunɛ̄ Yinni Gusunɔ̄ yaaya,

ma a nen kanaru nua wunen sãa yee dɛ̄eraru mi.

⁹Be ba bũnu sãamɔ̄, ba ñ maa wunen durom wasi.

¹⁰Adama nɛ̄, kon nun yãkuru kua.

Kon nun siara,

kpa n nen nɔɔ mwɛ̄eru yibia.

Yinni Gusunɔ̄, wuna a ra man faaba ko.

¹¹Saa yera Yinni Gusunɔ̄ u swãa ye sɔ̄wɔ̄ u nɛ̄, yu doo yu Yonasi sia kasaɔ̄. Ma swãa ye, ya da kasaɔ̄ ya Yonasi sia.

Yonasi u waasu mɔ̄ Ninifuɔ̄

3

¹Yinni Gusunɔ̄ u kpam Yonasi sɔ̄wɔ̄ u nɛ̄, ²Yonasi, a seewo a da Ninifu wuu maro gen mi. Kpa a gari yi gere yi kon nun sɔ̄.

³Ma Yonasi u seewa u da Ninifuɔ̄ nge mɛ̄ Yinni Gusunɔ̄ u gerua. N deema Ninifu sãawa wuu bɔ̄kɔ̄ gɛ̄ sɔ̄ ba koo sɪ̄ sɔ̄ ita bu sere gen gooru wa. ⁴Ye Yonasi u tura mi, u sãa tɔ̄ giriru, u nɔɔgiru sue u gerumɔ̄ u mɔ̄, sɔ̄ weerun biru, Ninifu ya koo kpe. ⁵Ma Ninifugibu ba Gusunɔ̄ naane kua. Ba nɔɔ bɔ̄kuru kpara, ba saakiba sebua nuku sankiranun sɔ̄ saa damgibun di n ka da bwɛ̄ɛbwɛ̄ɛbɔ̄. ⁶Ye Ninifun sina boko u gari yi nua ma u seewa saa win sina kitarun di u win yaberu pota. Ma u saaki sebua, u tii torom wisi wirɔ̄ nuku sankiranun sɔ̄. ⁷Ma u kpara Ninifuɔ̄ u nɛ̄, sina boko ka win sina asakpɔ̄bu ba wooda yara ba nɛ̄, saa tɔ̄nu sere ka yaa sabenɔ̄, bu ku gãanu di, bu ku maa nim nɔ̄. ⁸Kpa tɔ̄mbu kpuro ka yaa sabenɔ̄, bu saakiba sebe nuku sankiranun sɔ̄. Kpa bu Gusunɔ̄ nɔɔgiru sue ka dam bu nùn kana, kpa bu ben kom kɔ̄sum deri ka ben daa bɔ̄ɔ̄ɔ̄ya ye ba ra raa ko. ⁹Sɔ̄rɔ̄kudo Gusunɔ̄ u koo gɔ̄ru gɔ̄sia kpa win mɔ̄ru yu sure u kun maa sun kam koosie.

¹⁰Ye Gusunɔ̄ u wa ma Ninifugibu ba gɔ̄ru gɔ̄sia, ba ben daa kɔ̄sa deri, yera u win himba gɔ̄sia. Ma u ñ maa bu kɔ̄sa ye kue ye u raa gɔ̄ru doke u bu kua.

Yonasin mɔ̄ru

Gusunɔ̄n durom sɔ̄

4

¹Yera Yonasin mɔ̄ru seewa gãa ni Gusunɔ̄ u Ninifugibu kuan sɔ̄. ²Ma u Yinni Gusunɔ̄ sɔ̄wɔ̄ u nɛ̄, Yinni Gusunɔ̄, yeniban beruma na mɔ̄ sanam mɛ̄ na wãa nen temɔ̄. Yen sɔ̄na na duka yakura fuuku na dɔ̄ Taasisiɔ̄. Na yɛ̄ ma a sãawa wɔ̄nɔ̄ndugii, a maa suuru mɔ̄. Wunen kɪ̄ru ta kpã. A ra tɔ̄nu kɔ̄sa wɪ̄ari ye a raa gɔ̄ru doke a nùn kua. ³Tɛ̄, a de n gbi, domi n buram bo n gbi ye ko na n ka wãa.

⁴Yinni Gusunɔ̄ u nɛ̄, a ñ gem mɔ̄ Yonasi, a ka mɔ̄ru yenin bweseru ko.

⁵ Yera Yonasi u yarima Ninifu yen min di u da u wãa yen sãɔ yari yeru gia, u kuru gira mi. Miya u mara u wa ye ya koo wuu ge deema. ⁶ Ma Yinni Gusunɔ u dãa kiku gagu kpiisia ga Yonasi gunum kere, gu ka nùn saaru kua, kpa win bwẽra yu kpuna. Yera n Yonasi dore too too. ⁷ Adama sisiru bururu, Gusunɔ u maa dera kãkãru gara na ta dãa te di. Ma ta gbera. ⁸ Sanam mɛ sãɔ yara, u dera woo sum ga na saa sãɔ yari yerun di. Ma sãɔ wi, u Yonasi so wirɔ sere u wasikira. Ma u nɛɛ, n buram bo u gbi ye u ko n ka maa wãa.

⁹ Yera Gusunɔ u nùn sãɔwa u nɛɛ, a ñ gem mɔ a ka mɔru ko dãa kiku gen sã.

Ma Yonasi u nɛɛ, na gem mɔ n ka mɔru ko too too sere n gɔɔ kana.

¹⁰ Ma Yinni Gusunɔ u wisa u nɛɛ, a ñ sɔmburu garu kue dãa ten sã. N ñ wunɛ a tu kpiisia. Wee ta kpẽa wãku teeru, ma ta gu wãku kpaaru. Ka mɛ, wee a tu wɔnwɔndu kuammɛ. ¹¹ Ninifu wuu bãkɔ gen tãmbu ba sãawa tãmbu nɔrɔbun suba wunaa teeru (120.000), ba ñ maa gea ka kãsan wunanɔ yẽ. Yera a ñ kī n be ka ben yaa sabe dabinu wɔnwɔndu kua?

MISEE

Misee ka Esai, waati tia ba ben gari gerua. Miseen tireru sɔɔ, u Isireliba ka Yudaba gerusi yèn sɔ weesu ka naane sariru ka karanabu ka dam dɔrebu ka sere daa bɔɔbɔya ya wāa ben suunu sɔɔ. Gobigibun arumani kun bu tura sere ba maa s̄arobu ka tɔn kurɔbu giramɔ ba bu ben yenusu wɔrarimɔ. Ben wirugibu ba nɔm biran k̄enu mwaamɔ. Ben yāku kowobu ka Gusunɔn sɔmɔbu ba tɔmbu gobi mwaarimɔ bu sere ben sɔmburu ko. Durum yeniba kpuron s̄na Misee u bu gerusi. Yen biru, u bu s̄ɔwa ma Gusunɔn durom mu kp̄ā. Yen s̄ɔ, bu de bu ḡru ḡsia kpa bu wurama Yinni Gusunɔn mi. M̄ya u maa s̄arobu dam k̄emɔ bu ka ben tii Gusunɔ w̄ɛ. Yinni Gusunɔ u ra kpuro ko dee dee. Yen s̄na n n̄ koorɔ u kun k̄san kowobu s̄ɛyasie. S̄ɔ teeru u koo win tɔmbu yakia u bu yara sekurun di. Kpa u de b̄ri yendu ka gem mu n wāa ben suunu sɔɔ.

Tire ten kpunaa

1. Isireliban toranu ka ben s̄ɛyasiabu, wiru 1n di sere wiru 3.
2. Yinni Gusunɔn durom, wiru 4n di sere wiru 5.
3. Yinni Gusunɔ u koo win tɔmbu siri, wiru 6:1n di sere wiru 7:7.
4. Gusunɔn nɔɔ mw̄ɛ duronu, wiru 7:8-20.

¹ Yudaban sina boko Yotamu ka Akasi ka Esekiasi ben waati s̄ɔra Yinni Gusunɔ u Misee M̄resetigii s̄ɔwa ye ya koo Samari ka Yerusalemu deema.

Yinni Gusunɔ

u win tɔmbu taare w̄ɛ

² B̄ɛ bwesenu kpuro, i swaa dakio.

B̄ɛ handuniagibu, i swaa tem kp̄iyo i nɔ.

Yinni Gusunɔ u koo na saa win wāa yee d̄ɛrarun di u b̄ɛ taare w̄ɛ.

³ Wee u yarim wee saa win wāa yee ten min di,
u s̄imɔ guunun w̄llɔ.

⁴ Û n nu taara, nu ra numwa.

Kpa w̄wi yi n yandamɔ nge gum yarum

n̄ kun m̄ɛ nge nim m̄ɛ mu saram wee gungunun di.

⁵ Isireliba Yakɔbun bibun toranun s̄na
yeni kpuro ya kooru.

Wara u Isireliba dam k̄a bu ka Gusunɔ seesi.

Ben wuu maro Samariwa.

Wara u Yudaba suremɔ b̄uu s̄aru sɔɔ.

Ben wuu maro Yerusalemuwa.

⁶ Yinni Gusunɔ u n̄ɛ, yenibara ya koo de Samari ya ko bansu
kpa bu res̄em duure mi.

U koo yen ganin kpenu sure sere w̄wan s̄ɔwɔ.

Kpa bu yen kp̄ɛkp̄ɛku wa.

⁷ Ba koo yen bw̄arokunu kpuro k̄suku.

K̄ɛ ni ba raa wa, ba koo nu d̄ɔ m̄ni.

U koo de bu yen b̄unun s̄a yānu kpuro gura.

Domi sakara gobiya * ba ka nu dwa.

T̄ɛ, tɔn tukobu ba koo nu gura bu ka s̄aru ko.

Wahala ya Yerusalemu deema

⁸ N̄ɛ Misee kon weeweenu ko n sw̄i.

Kon s̄i tereru, ka naa dirisu.

Kon wuri ko nge gbeeku b̄ɔɔ.

Kpa n sw̄i nge taataaru.

* 1:7 sakara gobi - Ben b̄uu s̄aru sɔɔ ba ra sakararu ko ka kurɔ be ba ra n wāa ben b̄uu diru mi. Sakara gobi yira ba ka dii te bana.

⁹ Samarin nɔni swāa te ya wa sere ta Yudaba girari, ta ñ kpeemɔ.
Wee ta tunuma sere Yerusalemu nen tɔmbun wuun kɔnnɔwɔ.

¹⁰ I ku ye kpara Gatiɔ.

I ku maa swī Akoɔ.

I bindio tua sɔɔ nuku sankiranun sɔ Bɛti Leafaraɔ.

¹¹ Wee bɛɛ Safirigibu ba koo bɛɛ yoru mwɛɛri,

kpa i n wāa tereru ka sekuru sɔɔ.

Sananigibu ba ñ kākɔ bu yari ben wuun di.

Bɛtisalegibun weeweenu dera ba ñ wāa yeru mɔ.

¹² Marɔtigibu ba diirimɔ ben alafian sɔ.

Nɔni swāa te, ta weewa Yinni Gusunɔn min di.

Ta maa Yerusalemun gbāra kɔnnɔ girari.

¹³ Bɛɛ Lakisigibu i bɛɛn kɛkɛ yi dumi gawe sɔɔru kowo.

Domi i Isireliban daa kɔsa saarimɔ.

Ma i dera Yerusalemugibu ba man seesi.

¹⁴ Yen sɔna i ko tɛ karana ka Mɔresɛti Gatigibu.

Akisibugiba kun maa Isireliban sinambu somiru wee.

¹⁵ Bɛɛ Maresagibu, Yinni Gusunɔ u koo kpam bɛɛ yibɛrɛ kpao nɔmu sɔndia.

Isireliban sina yiikogibu ba koo da bu kuke kpee te ba mɔ Adulamuɔ.

¹⁶ Bɛɛ Yerusalemugibu, i bɛɛn seri kɔniɔ i wii kparanu yi nuku sankiranun sɔ.

I swīyɔ bɛɛn bii be i kīn sɔ.

Wee ba koo bu mwɛɛri bu ka da tem tukumɔ.

Be ba tɔmbu dam dɔremɔ

2

¹ Bɔruroba be ba ra n kɔsa bwisikumɔ wɔkuru mi ba kpī.

Bà n seewa buru buru kpa bu ye ko yèn sɔ ba yen dam mɔ.

² Bà n goon gberu binɛ kua, kpa bu tu mwa.

Bà n goon diru binɛ kua, kpa bu tu mwa.

Ba ra yɛro ka win yɛnugibu dam dɔrewa

kpa bu du bu ben dukia kpuro gura.

³ Yen sɔna Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee na kɔsan sɔɔru mɔ tɔn ben sɔ.

Ba ñ maa kpɛ bu ye duka suuri.

Mɛya ba ñ maa kpɛ bu sī ba n wīru yɔrasie dam dam.

Domi tɔɔ te ta wee mi, tɔɔ kɔsura.

⁴ Yen tɔɔ te, ba koo gɔɔ wura yeni ko bu nɛɛ,

wee! Ba bu gura kpuro mam mam.

Ben tɔmbu ba ñ maa tem mɔ.

Ba bu gira ben gbean di.

Ba ye bɔnu kua ben tii tiine sɔɔ.

Mban sɔna ba bu gura nge mɛ.

⁵ Adama saa gaa sisi yè sɔɔ ben goo kun maa tem wasi

Yinni Gusunɔn tɔmbu bà n tem bɔnu mɔ.

Gabu ba Gusunɔn sɔmɔ

Miseen gari siki

⁶ Ben gaba ba seewa ba Misee sɔɔwa ba nɛɛ,

a ku maa gari suni a n mɔ, kɔsa ye, ya weewa kam kam.

⁷ Ba Isireliban bweseru bɔrusiwa?

Yinni Gusunɔ u suuru kpanawa?

Nge mɛya u ra raa sun kue?

Adama Misee bu wisa u nɛɛ,

gari doriya na gerumɔ be ba kom gem mɔn sɔ.

⁸ Adama bɛɛya Yinni Gusunɔ u sɔɔmɔ u mɔ,

i kua win tɔmbun yiberɛba.

I tɔmbu sɛre be ba wee tabu gberun di i ben yānu potira.

⁹ I ben kurɔbu gira saa yenu si ba kīn min di,
ma i dera ben biba kun maa girima wasi sere ka baadommaɔ yè na raa bu wɛ.

¹⁰ I seewo i doona,

i ñ maa bɔri yendu wasi tem me sɔɔ.

Wahala baka ya bɛɛ mara bɛɛn mɛm nɔɔbu sarirun sɔ.

¹¹ Domi Gusunɔn sɔmɔ benin bwesera i ra kã

be ba ra bɛɛ weesu kue bu nɛɛ,

i ko i tam wa i nɔ, yen tam bɔɔbɔm mam.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireli be ba tie mɛnna

¹² Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

bɛɛ Isireliba, Yakɔbun bweseru,

kon bɛɛ be i tie kpuro mɛnna.

Kon bɛɛ mɛnna nge yāanu gɔɔ teu sɔɔ.

Kpa i n wāa sannu nge yāanu kpara yerɔ.

Bɛɛn tem mu koo tɔmbu yibu.

¹³ Nɛ, Yinni Gusunɔ bɛɛn sina boko,

nɛna na bɛɛ kpare.

Kon na n bɛɛ swaa gbiiye.

Nɛna kon bɛɛ swaa kenia i ka yakiara.

I ko i swaa gīa kpa i yari min di.

Misee u Isireliban wirugibu

kirɔ mɔ

3

¹ Bɛɛ Isireliba Yakɔbun bweserun wirugiba na ka yā.

N ñ bɛɛya n weenɛ i n woodaba yɛ?

² Adama wee i ñ gea kī,

kɔsa i kī.

I ra tɔmbu ben gāanu kpuro mwaariwa.

Kpa i bu yɔsu tereru.

³ I ra bu diwa mam mam nge yaa ye ba koka ba kukunu kɔsuka,

ma ba ye bɔtira ba doke wekerɔ.

⁴ Yen sɔna ñ n Yinni Gusunɔ kana u bɛɛ somi,

u ñ bɛɛ wisimɔ.

U koo bɛɛ biru kisiwa kɔsa ye i kua min sɔ.

Gusunɔn sɔmɔ

be ba Isireliba nɔni wɔkumɔ

⁵ Misee u nɛɛ, wee ye Yinni Gusunɔ u gerumɔ sɔmɔ be ba win tɔmbu nɔni wɔkumɔn sɔ. U nɛɛ,

bà n bu gāanu nɔɔ dokea,

ba ra nɛɛwa, bɔri yenda wee.

Bà kun maa bu gāanu wɛ,

kpa bu nɛɛ, tabu sisi.

⁶ Yen sɔ, ba ñ maa yam wasi.

Ba ñ maa win gari mɔ.

Yam wɔkura koo ka bu sikerena.

Ba ñ maa gāanu wasi.

⁷ Sɔmɔ be, ba koo ben wuswaa wukiriwa sekurun sɔ.

Domɔ Yinni Gusunɔ u ñ bu wisimɔ.

⁸ Adama nɛ Misee, kon na n dam yibawa.

Domi Yinni Gusunə u man win Hunde wē.
Na gem ka wərugəru sebua.
Ma na Isireliba, be Yakəbun bweseru ben mem nəəbu sariru sɔəmə.

Yerusalemu koo ko bansu

⁹ Bɛɛ Isireliba Yakəbun bweserun wirugibu,
i swaa dakio i nə.
I ku ra gem kā.

I ra mu gəsiewa kɔsa.

¹⁰ Wee i təmbu goomə,

i ben dukia suamə i ka Yerusalemu banimə.

¹¹ Ma i nəm biran kēnu mwaamə i sere siri.

Yāku kowobu ba ra gina təmbu gobi mwaariwa bu sere wooda sɔəsi,
kpa Gusunən səməbu bu gobi mwa bu sere win gari gere.

Kpa ba n sere mɔ ba sāawa Gusunən təmbu.

Gāanu kun bu deemamə yèn sɔ u ka bu wāa.

¹² Tē, bɛɛn sɔ, ba koo Siəni kera nge gbee te ba wuka.

Kpa Yerusalemu yu ko bansu.

Kpa guu te ta wāa sāa yerə tu kikisu kpi.

Yerusalemu ya ko n wāa

bəri yəndu sɔə

4

¹ Saa gaa sisi yè sɔə guu tèn mi Yinni Gusunən sāa yera raa gire,
ta koo guu ni nu tie bɛɛɛ kera.

Kpa bwese dabinu nu na mi,

² nu nɛɛ, i na su da Yerusalemu Yinni Gusunən guurə

mi Isireliba ba ra nùn sā,

kpa u sun win swɛɛ sɔəsi su sī yi sɔə.

Min diya u koo win wooda yara kpa u gari geruma.

³ U koo bwese dabinu siri,

ni nu dam mɔ nu na tontonden di.

Kpa bwese ni, nu nin takobiba bəri nu ka tebonu seku.

Mɛya nu koo nin yaasi bəri nu woba so.

Bweseru gara kun garu seesimə.

Ba n maa tabun gari mɔ ben suunu sɔə.

⁴ Baawure u ko n wāa win gberu kpaanə bəri yəndu sɔə.

Goo kun maa nùn nandasiamə.

Gusunə wəllu ka tem Yinniwa u yeni gerua.

⁵ Bweseru baatere ta ra kāwa tu ten būu mem nəəwa.

Adama bɛɛ, Gusunə bɛɛn Yinniwa sa ko mem nəəwa sere ka baadommaə.

Yinni Gusunəwa u sāa sunə

Yerusalemu

⁶ Tɔru gara sisi tɛ sɔə kon be ba mɛɛra kua mɛnna,

kpa n be ba kpikiru sua sokusiamə,

be, be na raa nən sɔəwa mi.

⁷ Kon be ba mɛɛra kua mi mɛnna.

Kpa be, ba n sāa nən təmbun sukum mɛ mu tie.

Kpa n be, be ba raa kpikiru sua mi ko bwese damgiru.

Kpa nɛ, Yinni Gusunə na n sāa ben sunə Siəni sere ka baadommaə.

⁸ Wunɛ Yerusalemun guuru,

wunɛ wi a sāa nge wuu kɔsobun diru,

a təmbu kɔsu,

kaa maa wunen bɛɛɛ wa nge yellu.

Domi Yerusalemu ya koo kpam ko Isireliban wuu maro.

Yerusalemugibun nɔni

swãaru ka ben yakiabu

⁹ Mban sɔna i kuuki mɔ bɛɛ Yerusalemugibu.

Mban sɔna i tii tɛbirimɔ nge tɔn kurɔ wi kɪ u ma.

Mana bɛɛn sunɔ u wãa.

Mana bɛɛn bwisi kɛɔbu ba da.

¹⁰ Bɛɛ Yerusalemugibu, i wuri koowo

nge tɔn kurɔ wi u yiire u kɪ u ma.

Domi tɛ, i ko i yari Yerusalemun di.

Kpa i da i n wãa yakasɔ.

Ba koo ka bɛɛ da sere Babiloniɔ.

Adama Yinni Gusunɔ u koo ra bɛɛ yakama min di.

Kpa u bɛɛ wɔra bɛɛn yibereban nɔman di.

¹¹ Tɛ, bwese dabinu nu mennamɔ nu ka bɛɛ seesi.

Nu mɔ, su de ben wuu Yerusalemu ye, yu bɛɛre bia, yu ko bansu.

Kpa sa n su mɛera.

¹² Adama tɔn be, ba ñ yɛ himba ye Yinni Gusunɔ u yi win tɔmbun sɔ.

Ba ñ win bwisikunu yɛ.

U kɪ u bu menna nge alikama ye ba suba mi ba ra ye so.

¹³ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

bɛɛ Yerusalemugibu, i seewo i bɛɛn yibereba so nge alikama.

Kon de i n dam mɔ nge keten kɔba ye ya dam mɔ nge sisu.

Ma yen naa konnu nu dam mɔ nge sii gandu.

I ko i bwese dabinu munkuwa.

Kpa i ben arumani gea mwa i nɛ Gusunɔ tem kpuron Yinni yiiya.

¹⁴ Adama bɛɛ Yerusalemugibu,

i bɛɛn tabu kowobu mennama.

Wee ba bɛɛ tarusi.

Ma ba bɛɛn sina boko soomɔ baanɔ ka bokunu.

Faaba kowo koo yariwa

Betelehemun di

5

¹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

wunɛ Betelehemu, Efaratagibun wuu,

wuna a piiburu bo Yudan wusu sɔɔ.

Adama wunen min diya kparo koo yari

wi u koo nen tɔmbu Isireliba kpara.

U wãawa saa yee yellun di.

² Adama ko na n gina nen tɔn be deriwa ben yibereban nɔma sɔɔ

sere kurɔ wì u koo kparo wi ma, u ka ma.

Be ba kpikiru da, ba koo gɔsirama bu Isireli be ba tie deema.

³ Kpa kparo wi na bɛɛ nɔɔ mwɛeru kua mi,

u bɛɛ nen tɔmbu menna u kpara mam mam

ka nɛ, Yinni Gusunɔn dam ka nen yiiko.

Win tɔmbu ba ko n wãa bɔri yendu sɔɔ.

Kpa u yĩsiru yari handunian goonu nne ye sɔɔ.

⁴ Wiya u koo ka bɔri yendu na.

Asirigibu bà n na, ba besen tem wɔri

ba dua sere besen sina kpaarɔ,

sa ko besen kparo be ba dam bo seeya bu bu wɔri.

⁵ Ben tabu yãnun sɔ,

ba koo Asirigibu ka Nimurodugii be taare,
kpa bu sun wɔra Asirigibu bā n besen tem wɔrima.

Isireli be ba wāa

bwese ni nu tien suunu sɔɔ

⁶ Isireli be ba tiara ba ko n wāa tɔn dabinun suunu sɔɔ nge kako arufaanigiru
te Yinni Gusunɔ u dera ta wɔruma,
n̄ kun mɛ nge gura ye ya nɛmɔ tɛɛru,
ya n̄ gāanu yīiyɔ tɔnun min di.

⁷ Isireli be ba tiara ba ko n wāa tɔmbun suunu sɔɔ,
kpa ba n dam mɔ nge gbee sunɔ ge ga wāa gbeeku yɛɛn suunu sɔɔ,
n̄ kun mɛ yāa gɔɔ sɔɔ.

Mi ga dua kpuro, ga ra yaa kasukuwa gu mwɛ.
Goo kun maa kpɛ u gu mwaari.

⁸ Isireliba, i seewo i bɛɛn yiberɛba wɔri.
Kpa i bu go mam mam.

Yinni Gusunɔ

u ye ba gballi wuna

⁹ Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
tɔru gara sisi tɛ sɔɔ kon bɛɛn dumi ka bɛɛn tabu kɛkɛba kpeerasia.

¹⁰ Kpa n bɛɛn wusu kam koosia.
Kpa n bɛɛn gbāranu suriri.

¹¹ Kon bɛɛn dobo dobogibu go.
I n̄ maa ben dobo dobo wasi bɛɛn suunu sɔɔ.

¹² Kon bwāarokunu ka kpee ni i gira kɔsuku.
I n̄ maa nu sāmɔ.

¹³ Kon būu wi ba mɔ Asitaaten sāa yerun dānu wukiri.
Kpa n bɛɛn wusu kɔsuku.

¹⁴ Nen mɔru koo se,
kpa n nen dam sɔɔsi bwese ni nu n̄ man mem nɔɔwammen mi.

Yinni Gusunɔ u win tɔmbu

taare wɛɛmɔ

6

¹ I swaa dakio ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ,
Isireliba, i seewo
i ka tii yina guunu ka gungunun wuswaaɔ.

² Bɛɛ guunu, i swaa dakio.
Bɛɛ tem kpɛɛkpɛɛku damginu,
nɛ, Yinni Gusunɔ na nen tɔmbu taare wɛɛmɔ.
Na kī n bu siribu soku.

³ Bɛɛ Isireliba, bɛɛ nen tɔmbu, kɔsa mba na bɛɛ kua.
Ma sɔɔra na dera i wasira.
I man wisio.

⁴ I man taare wɛɛmɔ yèn sɔ na bɛɛ Isireliba yara saa Egibitin di?
N̄ kun mɛ yèn sɔ na bɛɛ yara saa yorun di?

N̄ kun mɛ yèn sɔ na bɛɛ kparo beni gɔriama, Mɔwisi ka Aroni ka Mariamu?
⁵ Bɛɛ nen tɔmbu, i yaayo kɔsa ye Balaki Mɔabun sina boko u bwisika u bɛɛ kua.
I maa yaayo ye Balamu Beorin bii u n̄n wisa.

Na bɛɛ yɔsiri bɛɛn sanum sɔɔ saa Sitimun di sere Giligaliɔ.
Ma i nen durom wa mɛ nɛ, Yinni Gusunɔ na bɛɛ kua.

Ye Yinni Gusunɔ u tɔmbu

bikiamɔ

⁶ Kɛɛ terà kon ka Yinni Gusunɔ wi, wi u kpuro kere daawa
nà n dɔɔ win sãa yerɔ.

Kɛɛ terà ko na n neni n ka nùn yiira.

Naa wɔɔ tiagia kon ka nùn yãku dɔɔ mwaararugiru kua?

⁷ Yinni Gusunɔ u yãa kine dabi dabinun bukata mɔ?

Gum kotosun bukatawa u mɔ?

Nen bii gbiikoowa kon nùn wɛ u sere man nen toranu suuru kua?

⁸ Aawo, Yinni Gusunɔ u tɔmbu gea sɔɔsi ye u ra kã.

Ye u bu kanamɔ bu ko,

yera bu ben berusebu wɛ ye n sãa begia.

Kpa bu bu kĩru sɔɔsi.

Kpa bu wi, Gusunɔ ben Yinni swĩ ka tii kawabu.

Yinni Gusunɔ u ra gbenɔbu

ka daa bɔɔbɔyagibu sɛɛyasie

⁹ Yinni Gusunɔ u ka Yerusalemugibu yã.

Wi u bwisi mɔ, u koo nùn nasia.

Bɛɛ Yudaba, i de nen siribu bu bɛɛ yeeri.

¹⁰ Kon wura tɔn kɔso u dukia gure win dirɔ ka gbena?

Kpa u n sakaku mɔ ge na n kĩ?

¹¹ I tamaa wi u kilo weesugia mɔ u dɛɛre?

¹² Wee bɛɛn gobigibu ba tɔmbu dam dɔremɔ,

ba ra n weesu mɔ.

Kpa ba n gabu nɔni wɔkumɔ ka ben gari.

¹³ Tɛ, na sɔɔru kpa n ka bɛɛ sɛsuku bɛɛn durum sɔ,

kpa i kam ko.

¹⁴ I ko i di, adama i n debumɔ.

I ko i nɔɔgiru sua gɔɔrun sɔ.

Meya n n koorɔ i gãanu bere.

Ì n maa gãanu berua, taba kon ka ye kam koosia.

¹⁵ I ko i duure, adama i n gɛɛmɔ.

I ko i olifi gama,

adama i n wasi i yen gum sawa.

I ko i resɛm tam wã,

adama i n wasi i mu nɔ.

¹⁶ Domi i sina boko Omirin daa kɔsa saarimɔ ka sere maa Akabugia.

I ben daa saarimɔwa mam mam.

Yen sɔna kon de bɛɛn wuu gu ko bansu.

Kpa n de bu bɛɛ yɛɛ.

I ko i sekuru wa bɛɛ kpuro nge mɛ nen tɔmbu ba ra wa.

Misee u weeweenu mɔ

7

¹ Misee u nɛɛ,

wee na wɔnwɔndu soore nge wi u dãa binu kunɔnu mɔ.

Ma u n gãanu wa u di.

U n maa resɛm yeba wa ye win gɔru ga kĩ u di.

² Domi tem mɛ sɔɔ, goo sari wi u Gusunɔ mem nɔɔwammɛ.

Goo kun mɔ dee dee.

Be kpuro ba bwisikumɔwa bu tɔmbu go.

Ma ba sãkiranammɛ.

³ Ba kɔsan kobun yɛru mɔ.

Ma sinambu ka siri kowobu ba tɔmbu nɔm biram kɛnu mwaarimɔ.

Ben damgibu ba ben bine sɔɔsimɔ.

Ma be kpuro ba nɔɔ tia sãa bu ka ko ye ba kĩ.

⁴ Ben wi u sanɔ bo, u sãawa nge sãka.

Ben wi u dɛere, u awĩ kãsi kere.

Yen sɔ tẽ, tãɔ te Gusunɔn sɔmɔbu ba bu nɔɔsia
tɛ sɔɔ ba koo bu sɛɛyasia ta tunuma.

Wee ba burisinɛ kɔ nuku sankiranun sɔ.

⁵ Yen sɔ, a ku wunen berusebu naane ko.

A de a wunen yara nɛnɛ wunen tiin kurɔn wuswaaɔ.

⁶ Domi bii u ra win tundo wɔmɛ,

kpa bii wɔndia u win mero seesi,

kpa bigii kurɔ u win dwaa mero seesi.

Baawure u ra n win yiberɛ mɔwa win tiin yenu sɔɔ.

⁷ Adama nɛ, Yinni Gusunɔwa ko na n mɛera.

Wiya ko na n naane sãa.

Domi u ra man faaba ko.

Wiya u koo man wisi.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireliba faaba ko

⁸ Bɛɛ be i sãa bɛsɛn yiberɛba,

i ku yɛɛ ye ya sun deeman sɔ.

Baa sã n wɔruma, sa ko se.

Sã n maa wãa yam wãkuru sɔɔ,

Yinni Gusunɔwa u ko n sãa bɛsɛn yam bururam.

⁹ Sa ko Yinni Gusunɔn mɔru sɔbe,

domi sa nɔn tora.

Adama saa gaa sisi yɛ sɔɔ u koo ka sun yina,

kpa u sun gem wɛ.

U koo ka sun na yam bururam sɔɔ

kpa u sun durom kua.

¹⁰ Bɛsɛn yiberɛba ba koo ye wa.

Saa ye sɔɔra ba koo sekuru wa,

be, be ba ra raa bikie bu nɛɛ,

mana Gusunɔ bɛsɛn Yinni u wãa.

Ba koo bu taaku nge pɔtɔkɔ,

kpa su bu yɛɛ.

¹¹ Tõru gara sisi tɛ sɔɔ ba koo Yerusalemun gani seeya,

kpa bu bɛsɛn tem nɔɔ bura yeru yasiasia tu tonda.

¹² Saa ye sɔɔ, bɛsɛgii be ba wãa Asiriɔ ka Egibitiɔ

ka daa ni ba mɔ Nilu ka Efaratin goorɔ,

ka sere maa be ba wãa nim wãkun goorɔ ka guunɔ,

ba koo wurama bɛsɛn temɔ.

¹³ Kpa tem mɛ mu tie dunia sɔɔ mu ko bansu,

tɔn be ba wãa min kom kãsum sɔ.

¹⁴ Yinni Gusunɔ,

a wunen tɔn be a gɔsa kpara ka wunen kpara deka.

Be wee ba wãa be tɔna dãa sãɔwɔ mi tem gem wãa.

A bu kpara Basani ka Galadin kpara yenɔ nge yellu.

¹⁵ A sɔm maamaakigia koowo nge mɛ a kua

sanam mɛ a sun yarama saa Egibitin di.

¹⁶ Bwesenu nu koo maamaaki ye wa.

Kpa nu sekuru wa baa mɛ nu dam mɔ.

Nu koo nɔɔ nɔma wukiri, nu yɔra nu kun gari gerua,

kpa nu kun gãanu nua.

¹⁷ Kpa nu tua di nge waa,

ñ kun mɛ nge yɛɛ yi yi kabirimɔ.
Nu koo yari saa nin kuku yerun di ka bɛrum,
nu na wunɛ Yinni Gusunɔn mi, nu n diirimɔ,
kpa nu n nun nasie wunen dam sã.

¹⁸ Wara u ka nun weenɛ.

Wee, a ra ka bɛsɛ wunen tɔmbun bweserun sukum mɛ mu tie tɛmanɛ
bɛsɛ be sa sãa wunen arumani
kpa a sun bɛsɛn toranu suuru kua.

Wunen mɔru ku ra tɛ.

Domi kɪra a ra sun sãosi.

¹⁹ Kaa maa bɛsɛn wɔnwɔndu wa.

Kpa a ku bɛsɛn toranu garisi.

Kpa a bɛsɛn durum wuna a kã yu da sere nim wãkun temɔ.

²⁰ Kaa bɛsɛ be sa sãa Aburhamu ka Yɔkɔbun sikadominu kɪru ka bɔrɔkiniru sãosi
nge mɛ a bɛsɛn sikadoba nɔw mweeru kua saa yellun di.

NAHUMU

Nahumu u s̄osim̄o win tireru s̄o tora ni Ninifugibu ba m̄o. Yen s̄ona u bu s̄om̄o ma ba koo ben wuu ge w̄ari bu kpeerasia. Yeniba kpuro s̄o, Gusun̄o u koo be ba n̄un naane s̄aa w̄onw̄ondu ka durom kua sanam me u koo Asirigibu siri.

Tire ten kpunaa

1. Garin wiru, wiru 1:1.
2. Gusun̄on yiiko, wiru 1:2-8.
3. Gusun̄on siribu, wiru 1:9n di sere wiru 2:3.
4. Ninifu ya koo kam ko, wiru 2:4n di sere wiru 3:19.

¹ Gari wee yi Yinni Gusun̄o u gerua wuu ge ba m̄o Ninifun s̄o. Nahumu Elikosigiwa Gusun̄o u dera u yi wa k̄asiru s̄o ma u yorua.

Yinni Gusun̄o u do u s̄e

² Yinni Gusun̄o u s̄awa nisinugii.

U ra m̄oru k̄asie.

Win m̄oru ya kp̄a.

U ra win yiber̄eba m̄oru k̄asie.

U ku ra bu suuru kue.

³ U ku ra toro deri u kun n̄un s̄eeyasie.

Adama u ku ra m̄oru se fuuku.

Win dam mu kp̄a.

Û n s̄im̄o, woo guna ya ra n seewawa,

kp̄a guru winu nu n s̄aa nge win naasun tua.

⁴ Û n nim w̄õku gb̄are, ga ra gberewa.

U ra daanu kpuron nim gberasiewa,

kp̄a yaka si su w̄aa Basanīo ka Kaamelin ḡaan̄o su gbera,

kp̄a d̄aa w̄ēe si su w̄aa Libanīo su d̄ella.

⁵ U dera guunu b̄aarim̄o.

Ma gungunu diirim̄o.

Ma tem ka men t̄ambu ba yiyaram̄o win wuswaāo.

⁶ Wara u koo kp̄i u ȳõra u win m̄oru ma.

Wara u koo ka win m̄oru gabirina.

Win m̄oru ya ra pusiwa nge d̄õo.

Wee ya kpenu besukum̄o.

⁷ Yinni Gusun̄o u s̄awa t̄on geo.

U s̄awa be ba w̄aa wahala s̄on̄o kuku yeru.

Be ba n̄un naane s̄aa, bera u ra n̄õri.

⁸ U koo Ninifu kpeerasia mam mam ka nim bakam,

kp̄a u win yiber̄eba naa gira sere ḡaribun w̄aa yer̄o yam w̄õkuru s̄o.

Gari yi Gusun̄o u gerua

Yuda ka Ninifun s̄o

⁹ Mba i Yinni Gusun̄o bwisikusim̄o.

Wiya u ra kam koosie mam mam.

Ba ku ra n̄oni sw̄aru wa n̄on yiruse.

¹⁰ Yiber̄e be, ba s̄aa nge s̄aki k̄ak̄onu,

ba ra tam n̄o sere mu bu go.

Ka me, ba koo d̄õo mwaarawa mam mam nge yaka gbebusu.

¹¹ Ninifu, wunen min diya goo u yara

wi u Gusun̄o k̄õsa bwisikusim̄o,

ma u k̄i u n̄un seesi.

¹² Yinni Gusun̄o u Yudaba s̄õwa u nee,

baa bɛɛn yiberɛba bà n dabi amɔ,
ma ba dam mɔ amɔ,
ka mɛ, kon bu gowa mam mam.

Na bɛɛ sekuru doke.

Na ò maa wuremɔ n bɛɛ kua nge mɛ.

¹³ Kon ben yoo te ba bɛɛ diisiamɔ kpeerasia.

Kon ten yɔni kasuku.

¹⁴ Bɛɛ Ninifugibu, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua bɛɛn sɔ̄.

Na nɛɛ, i ò bweseru wasi
te ta koo bɛɛn yīsiru sɔbe.

Kon bɛɛn bwāroku dāaginu ka sisuginu kpuro wuna bɛɛn būu dirun di,
kpa n bɛɛn sika sɔ̄ru ko.

Domi i ò sãa gãanu.

2

¹ Bɛɛ Yudaba, wee goo u na guunu wɔllɔ

u bɔri yendun labaari gea kparamɔ.

Yen sɔ̄, i bɛɛn tɔ̄ɔ baka ni i ra raa di Yinni Gusunɔn sɔ̄ dio.

I bɛɛn nɔ̄ mwɛenu yibio.

Domi tɔn kɔ̄so wi, u ò maa wee bɛɛn suunu sɔ̄.

Na nùn kpeerasiawa mam mam.

² Bɛɛ Ninifugibu, kam koosio u bɛɛ wɔrim wee.

Yen sɔ̄, i bɛɛn gbāraru maruo,

kpa i bɛɛn swɛɛ kɔ̄su.

I sɔ̄ru koowo,

kpa i wɔrugɔru sɔ̄ɔsi ka bɛɛn dam kpuro.

³ Wee Yinni Gusunɔ u Yakɔbun bweseru, Isireliba ben bɛɛrɛ wesiamɔ,
be, be yiberɛba ba wɔri ba ben yānu gura

nge mɛ ba ra resɛm kãasi yakiri.

Ba Ninifu wɔri

ba yen yānu gura

⁴ Ninifun yiberɛban tabu durɔ damgibun tɛrenu nu sɔ̄ri.

Ma ba yāa wunɔmginu doke.

Tabun tɔ̄ru tà n tura,

ben tabu kɛkɛ be dumi gawe

yi ra kuramɛwa yi n ballimɔ nge dɔ̄ɔ buri,

kpa ba n yaasi fiamɔ.

⁵ Ba tabu kɛkɛba yakiamɔ swɛɛ sɔ̄ nge wiirɔbu.

Ba daamɔ batuma kpuro sɔ̄ ka dam.

À n bu wa, a ra n tamaa dɔ̄ɔ yariya.

Kpa ba n duki mɔ nge guru maakinu.

⁶ Ninifun sina boko u win tabu durɔ damgibu yaaya u sokumɔ.

Adama be wee, ba sīimɔ ba bāarimɔ.

Ben yiberɛba ba sende ba ka dɔ̄ɔ wuun gbāraru gia.

Ma ba tii kuku yenu kua.

⁷ Subaru sɔ̄, ba daanun swɛɛ kenia,

ma sina kpaara wɔruka.

⁸ Ba Ninifu ye mwa ba yen yānu gura ba ka doona.

Yen tɔn kurɔbu ba sumɔ nge kparukonu,

ma ba toronu soomɔ.

⁹ Ninifu ye, ya sãawa nge nim bwee bakaru

tèn nim mu gɛɛra mu doona.

Ma nɔ̄gira nɔ̄ramɔ ta mɔ̄,

i yǎro, i yǎro.

Adama goo kun yǎre.

¹⁰ I sii geesu ka wura guro.

Ben dukia ya ñ nǎru mǎ.

Dukia bwese bwesekawa ba mǎ.

¹¹ Ba guramǎ, ba goomǎ, ba sankumǎ.

Tǎmbu kpuron gǎma dwiia.

Ben dūunu soonamǎ, ma ben dam doona.

Be kpuron wuswaa burisinε.

Ninifu ya sǎawa

nge gbee sunǎ ge ba kamia

¹² Mana Ninifu ye, ya wǎa tǎ,

ye, ye ya raa sǎa nge gbee sinansun wǎa yeru,

mi gbee sunǎ dwaa ka ninu ka binu nu ra n bǎsu,

goo ku ra maa nu nare,

¹³ kpa dwaa ye, yu yen kurǎbu ka yen binu yaa goowa,

kpa yu wǎa yee te yaa yibia.

¹⁴ Gusunǎ wǎllu ka tem Yinni u nεε, nε wee.

Nεna na sǎa yen yiberε.

Kon de yen tabu kekεba bu dǎǎ mwaara.

Kon de bu yen bibu go tabu sǎǎ.

Kon de yu ku maa tǎmbun yǎnu gura.

Goo kun maa yen sǎmǎbun nǎǎ nǎǎmǎ.

Ba Ninifu kam koosia

3

¹ Ninifugiba kua bǎrurǎbu.

Domi ba sǎawa tǎn gowobu.

Ba weesu yiba.

Ma ba kuuramǎ ka gbana.

Ba ra n tǎmbun yǎnu guramǎwa.

² Wee senan damusu nǎǎramǎ wuu ge sǎǎ.

Wee tabu kekεban uruun wǎkinu nǎǎramǎ,

ma dumi yi yi gawe yi yǎǎkumǎ.

³ Maasǎbu ba wee,

ba takobiba ka yaasi neni yi ballimǎ.

Wee ba tǎmbu mεera kua,

ma gonu terie baama, nu ñ garirǎ.

Ma ba nu wǎrikimǎ.

Ba Ninifu sekuru doke

⁴ Ninifu ya sǎawa nge kurǎ sakara kowo kpoko.

Ya bwese dabinu yoru diisia yen buram ka yen sǎrorun sǎ.

⁵ Yen sǎna nε Gusunǎ, wǎllu ka tem Yinni, kon ye wǎrima.

Kon yen yaberu gbaia n ka yen wuswaa wukiri,

kpa n yen tereru bwesenu sǎǎsi,

kpa yu sekuru wa.

⁶ Kon ye kubanu sure, kpa tǎmbu bu ye ka.

⁷ Saa yera wi u ye wa u koo duka su,

kpa u nεε, Ninifu ya kua bansu.

Wara u koo ye wǎnwǎndu kua.

Mana kon bu wa be ba koo ye nukuru yemiasia.

Ninifu ya koo kowa

nge Tebesi

⁸ Tebesi ya wāa Nilun nim swēē yi ba gban bōkuō.

Nim mu ka ye sikerene.

Ma mu sāa yen gbāraru.

Ninifu, a tamaa a Tebesi ye sanō kere?

⁹ Etiopigibu ka Egibitigiba ba sāa yen dam.

Putigibu ka Libigibu ba sāawa yen somiōbu.

¹⁰ Ka mē kpuro, yen tii ya yoru da.

Ba ye mwa ma ba yen bibu go swēē kpuro sō.

Ba yen wirugibu tētē toosi,

ma ba yen damgibu mwēera ba yōni doke.

¹¹ Wunē Ninifu, kaa nōni sōrawa,

kpa a n sāa nge wi u tam goore,

kpa a kuku yeru kasu yiberēban sō a kuke.

¹² Saa ye sō, wunen gbāranu kpuro nu ko n sāawa nge dāa n̄n marum mu ye.

Bā n mu sira kpa mu wōri wi u koo mu din nōwō.

¹³ Wee wunen tōmbu ba sāa nge t̄n kurōbu wunen suunu sō.

Wunen tem wusun k̄nn̄su su keniara mam mam yiberēban wuswaa.

Ma dō u sin k̄k̄r̄ba di.

¹⁴ Bē Ninifugibu, i nim takirio i yi.

Domi ba koo bēen wuu tarusi.

I bēen gbāraru dam sosio.

I birikiba muro kpa i s̄ndu taaku i ka tu bani.

¹⁵ Baa ì n yeba kpuro kua,

ka mē, dō u koo na u bē di,

ñ kun mē bu bē go ka takobi.

Ba koo bē kpeerasiawa nge mē twee yi ra dāa wurusu di.

Ba Ninifun tōmbu kpuro go

Wee, i dabia nge twee.

¹⁶ Bēen tenkuba ba kperi dabiru kere.

Adama be kpuro ba doona

nge twee yi yi yōwa.

¹⁷ Bēen k̄s̄obu ba dabi nge gbabu swēē.

Bēen s̄m kowobu ba dabi nge twee

yi yi sina dāa kikisō bururu.

Adama ye sō u yara ma yi yōwa yi doona,

ba ñ tuba mi yi da.

¹⁸ Wunē Asirin sina boko,

wee wunen kparobu ba dom ȳbirimō.

Wunen tabu durō damgibu ba ñ maa wasi.

Ma wunen tōmbu ba yarine yam kpuro guunu w̄ll̄,

goo sari wi u koo bu kpaasina.

¹⁹ Goo kun wunen mēera ye n̄rimō.

Ya koo nun gowa.

Wi u nua ye ya nun deema, u koo taka kowa nuku dobun sō.

Domi goo sari wi a ñ n̄ni sōwa.

HABAKUKU

Habakuku u win sɔmburu kuawa Yudaban sina boko Yoyakimun waati sɔɔ. Wi ka Yeremiwa ba sɔmburu kua waati tia sɔɔ.

Habakukun tireru ta win biti ka win nuku sankiranu sɔɔsimɔ win tɔmbun sɔ. Saa ye sɔɔ, Babilonigibu ba Isireliba dam dɔremɔ. Mɛya bwese ni nu ka bu sikerenen tii nu bu kuammɛ. Yera Isireliba ba tii bikiamɔ ba mɔ, amɔna ben wɔara ko n sɔa be ka Gusunɔ. Ma Gusunɔ u bu wisa saa win sɔmɔ Habakukun nɔɔn di u nɛɛ, wi u Gusunɔ naane doke, wiya u koo kpɪ u n wɔa. Wi u mara Gusunɔ u nɔn yakia, wiya u ko n wɔa, wiru 2:4.

Tire ten kpunaa

1. Garin wiru, wiru 1:1.
2. Habakuku u ka Gusunɔ gari mɔ, wiru 1:2n di sere wiru 2:20.
3. Habakuku u Gusunɔ siara, wiru 3.

¹ Gari wee yi Yinni Gusunɔ u win sɔmɔ Habakuku sɔɔwa.

Habakuku u Yinni Gusunɔ

somiru kanamɔ

² Yinni Gusunɔ, sere saa yerà ko na n nun somiru kanamɔ.

Sere saa yerà kaa n man maari.

Sere saa yerà kaa de na n nun sɔɔmɔ

ma tɔmba dam dɔrenamɔ.

Nge sere saa yerà kaa na a sun wɔra.

³ Mban sɔna a dera na kɔsa mɛera.

Mban sɔna kaa n tɔmbu mɛera

ba n gem biranamɔ.

Wee, tɔmba dam dɔrenamɔ

ba daa kɔsa mɔ baama kpuro.

Sannɔsu yiba, ma tɔmba siribu sokunamɔ baama kpuro.

⁴ Goo sari wi u wooda mɛm nɔɔwammɛ.

Ba ku ra tɔmbu ben gem wɛ nge mɛ n weene.

Tɔn kɔsowa u ra gemgii siribu di.

Gusunɔ u Habakuku wisa

u nɛɛ, Babilonigiba wee

⁵ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, i bwesenu mɛerio i ka sikerena.

I de biti yu bɛɛ mwa.

Domi kon gɔanu ko bɛɛn nɔni biru

ni i n naane mɔ,

baa goo ù n bɛɛ nu tusia.

⁶ Wee, kon Babilonigibu seeyama.

Tɔn be, ba nuki sum.

Ba tem kpuro bukianamɔ

bu wa bu ka bwesenu ganun wɔa yenu mwɛeri.

⁷ Ba nanum mɔ ben dam saabu.

Bera ba ra gɔsi ye ba kɪ.

⁸ Ben dumi yi sannɛkunu n kun mɛ gbeeku bɔnu duka kere.

Saa tontonden diya yi ra yɔ,

kpa yi yibere wɔri nge kasa ye ya goo buu wa.

⁹ Be kpurowa ba wee bu ka tɔmbun yɔnu gura.

Ba nɔni girariwa mi ba dɔɔ.

Ma ba yobu mwɛirimɔ ba mennamɔ nge yani sɛeri.

¹⁰ Ba sinambu gema.

Ba tem yɛrobu yɛmɔ.

Ba ñ wusun gbãranu gara.
Domi ba ra tem turenu kowa bu ka gbãra ni yo
kpa bu wuu si mwa.

¹¹ Yen biru kpa bu yari min di nge woo guna,
kpa bu maa da bu gam wəri bu kōsa ko.
Ben dama ba naane sãa, mu sãa nge ben bũu.

Habakuku u maa Gusunɔ soku

¹² Saa yellun di, wuna a sãa Gusunɔ.
Wuna a sãa nen Yinni.
A dɛere. Yen sɔ, sa ñ gbimɔ.
Yinni, wuna a sãa nen kpee baa mi na ra kuke.
Wuna a Babilonigibu gɔsa,
ma a bu dam kã kpa bu ka sun sɛɛyasia.

¹³ Adama a ñ kpɛ a yɔra a n kōsa mɛera,
ɔomi a dɛere too.
Ñ n men na, mban sɔna a mɛera ye tɔn kōsoba mɔ,
ma a ñ gãanu gerumɔ.
Mban sɔna a maari tɔn kōsobu ba gemgibu goomɔ.

¹⁴ Mban sɔna a tɔmbu kuammɛ nge swɛɛ,
ñ kun mɛ nge kɔkɔ ni nu ñ kparɔ mɔ.

¹⁵ Babilonigibu ba tɔmbu mwɛerimɔ
nge swɛɛ yi ba mwa ka kɔkɔnu
ñ kun mɛ ka yãakoronu,
kpa bu bu gura bu ka doona ka nuku dobu.

¹⁶ Yen sɔna ba ra ben yãakoronu yãkunu kue,
kpa bu nu turare dɔɔ dokea.

Domi nin saabuwa
ba koo ka kpɛ bu dĩa geenu wa
ni nu do bu di.

¹⁷ Domma ba koo den ben takobiba wesia ben karanɔ.
Ba ko n bwesenu sakirimɔwa wɔnwɔndu sariru sɔɔ sere ka baadommaɔ?

2

¹ Adama nɛ, Habakuku na yɔwa gbãraru wɔllɔ nen kōsu yero
nge wi u yɔɔru bwɛɛ,
kpa n ka nɔ ye Gusunɔ u koo man sɔ,
ka nge mɛ u koo man wisi nen weweenun sɔ.

Gusunɔ u Habakuku wisa

² Yera Yinni Gusunɔ u man wisa u nɛɛ,
n gari yi yoruo yi u man sɔɔmɔ.

N yi yoruo kpasasa kpee besi sɔɔ.
³ Yin tãra kun gina tura yi ka koora.
Adama yi koo koora yin saa yà n tura.
Baa yì n tɛɛmɔ, na n gesi yi mara.

Domi yi koo koorawa kam kam.
⁴ N yoruo ma wi u tii sue u ñ wãa swaa gea sɔɔ.
Adama wi u kua gemgii naane dokebu sɔɔ, u ko n wãawa.

⁵ Wi u tii sue, u ku ra sine sɛɛ.
U ra n sãawa nge tam nɔro,
kpa u n nɔɔ wukie nge gɔribun wãa yeru.
U ku ra debu nge gɔɔ.

U ra n tii bwesenu gawemɔwa u ka ko nin yinni.

Bɔrusibu nɔɔbu

⁶ Adama bwese ni u mwεera mi,
nu koo nùn seesi nu nùn gari sǎ ka wǎma ka mǎnnu, nu nεε,
u kuawa bǎrurowa wi, wi u dukia mennamǎ ye ya ñ sǎa wigia,
ma u gabun yǎnu guramǎ u tǎruba yiimǎ.

Sere saa yerǎ u ko n mǎ nge mε.

⁷ Bèn dibu u neni, ba koo nùn seesi subaru sǎa,
kpa bu gura ye u mǎ.

⁸ Nge mε u tǎn dabinu wǎri u nin yǎnu gura,
nge meya be ba tie, ba koo maa nùn wǎri bu win yǎnu gura
yèn sǎ u tǎmbun yem yari,
ma u tem ka mǎn wusu ka mǎn tǎmbu dam dǎre.

⁹ Bǎrurowa wi u dukia guramǎ
ye ya ñ dεere win berusebun mi,
kpa u wa u n wǎa aye bεeregiru sǎa,
mi u ñ maa nǎni swǎaru wasi.

¹⁰ Adama win yenun sekura u sǎaru kua mi,
ye u ka bwese dabinu go.

Win tiin wǎara u kari bǎrie.

¹¹ Domi baa ka ganiǎ, yi koo wuri ko yi nùn taare wε,
kpa kpεerun yari yi wuri wura.

¹² Bǎrurowa wi u win wuun kpεekpεeku swiimǎ yem wǎllǎ,
ma u tǎmbu dam dǎremǎ.

¹³ Ye tǎmba mǎ kpuro, ya koo dǎa mwaara.

Ba tii nǎwia mǎwa kam sǎa.

Gusunǎ wǎllu ka tem Yinniwa u koo ye kpuro kam koosia.

¹⁴ Saa ye sǎa, Yinni Gusunǎn bεere yǎru ta ko n yibawa tem sǎa
nge mε nim wǎku ga ra n nim yiba.

¹⁵ Bǎrurowa wi u win beruse tam bǎbǎm wεemǎ
mu ka nùn go nge dεε, u n yǎ tereru,
kpa u nùn sekuru doke u n mεera.

¹⁶ Yǎro u tii sekuru dokemǎwa mi, n ñ mǎ bεere.

Win tii u mu nǎruo kpa u tereru yǎra.

Yinni Gusunǎ u koo nùn tilasi ko
u ka win mǎrun nǎra nǎ kpuro,
kpa win bεere ye u raa mǎ yu gǎsia sekuru.

¹⁷ Daa kǎsa ye u kua Libaniǎ,

ya koo wǎri win wiru wǎllǎ.

U yεε go.

Adama yεε yi, yi koo nùn nandasia.

Yeni kpuro ya koo nùn deema yem mε u yarin sǎ,

ka dam mε u tem mε ka mǎn wusu ka mǎn tǎmbu dǎren sǎ.

¹⁸ Arufaani yerǎ bwǎarokunu nu mǎ tǎnu u ka sina u nu seku.

Nu sǎawa ni ba seka ka sisu,

ma nu dera u weesu naane sǎa.

Mban sǎna tǎnu u koo win naane doke bwǎaroku ni u seka sǎa,
ni, ni nu ñ kpε nu gari gere.

¹⁹ Bǎrurowa wi u dǎa kuku sǎamǎ u mǎ, gu seewo,

ma u kperu sǎamǎ u mǎ, tu dom yando.

Yen gaa ya koo kpī yu nùn bwisi kε?

Geema, u nu wura ka sii geesu pote.

Adama nu ñ hunde mǎ, nu n sere wǎaru mǎ.

²⁰ Yinni Gusunǎ u wǎa win sǎa yee dεerarǎ.

Tǎmbu kpuro bu nǎa mario win wuswaa.

3

¹ Wee kana te Gusunən səmō Habakuku u kua ka weeweenu.

² U nɛɛ, Yinni Gusunə, na nua ye a gerua.

Ma na nanda.

A de yu koorā wǎō sini sǎō.

A de tǎmbu bu ye wa besen waati yeni sǎō.

Adama wunen mǎru ye sǎō, a yaayo a sun wǎnwǎndu kua.

³ Gusunə, a na saa Edəmūn di.

Wunɛ, Dɛɛrɔ, a na Paranin guurun di.

Wunen yiiko ya wǎllu yam bururasie.

Ma tem kpuro mu nun siaramə.

⁴ A na, mā yam mu burura.

Sǎō yǎna yara wunen nǎman di,

mi wunen dam mu wǎa.

⁵ A dera baranu nu pusimə.

A nu derimə mi a sara kpuro.

⁶ À n yǎra, tem mu ra yǎiriwa.

À n bwesenu mɛera, nu ra diiriwa.

Guu ni nu wǎa saa yee yellun di, nu wǎruka,

gunguu ni nu wǎa saa tɛɛbun di, nu kǎsikira,

domi niya nu raa sǎa wunen swaa ye a ra sǎ.

⁷ Na Kusanigibun weeweenu nǎōmə.

Na maa wa ma Madianiba ba bɛrum soore.

⁸ Yinni Gusunə, a ka daanu mǎru mǎwa?

Nge nim wǎkuwa a ka mǎru mǎ.

Wee a yǎōwa guru winu wǎllə

nge wi u yǎōwa tabu kɛken wǎllə,

ma ya nùn nasara wɛ.

⁹ A wunen tendu bɛri.

Wunen bǎri yi sǎawa nge sɛɛnu.

A tem bɛra ma daanu koka min di.

¹⁰ Guunu nù n nun wa, nu ra diiriwa.

Gura ya nɛmə ka dam, ma nim wǎkun nim mu wǎki,

mu nim kurenu kǎōmə sere wǎllə.

¹¹ Sǎō ka suru ba yǎra ye ba wunen guru maakinu wa

nu ballimə nge yaasa, ma nu dǎō nge sɛɛnu.

¹² Wee a tem bukianamə,

a bwesenu kǎsukumə ka mǎru baka.

¹³ Wee a yara

a wunen tǎmbu ka wunen sunə wi a gǎsa somiru na.

A tǎn kǎsobun sunə go.

A win bwǎabu kpeerasia mam mam.

¹⁴ A yibɛɛban sinambun winu yabura ka ben tiin sɛɛnu.

Ba raa sun wǎrim wee ka sɛndaru nge woo bǎkə,

bu ka sun yarinasia.

Ba nuku dobun kuuki mǎ.

Ba sǎōru sǎa bu ka sun go besen kuku yenə.

¹⁵ Yinni Gusunə, a sǎ wunen dumin wǎllə,

a nim wǎku taakumə

ge ga nim kǎōmə ga wǎki.

¹⁶ Na gen wǎkinu nǎōmə too.

Ma na nanda gem gem,

nɛn nǎō ga diirimə bɛrum sǎ.

Ma nɛn wasi yi wǎkənu wǎrimə,

na yǎ sēe na nuku sankiranun tōru mara
te ta wee bwese ni nu koo sun dam dāren sǎ.

¹⁷ Figien dānu nu ñ ko n binu mǎ.

Resem dānu nu ñ maa marumǎ.

Olifin dānu nu ñ maa binu marumǎ.

Gbea kun maa dīanu wēemǎ.

Yāanu ka ketε kun ko n maa wāa gǎowǎ.

¹⁸ Adama nε, nen nuku dobu weewa wune Yinni Gusunǎn min di.

Na nuku dobu mǎ yèn sǎ a ra man faaba ko.

¹⁹ Wuna a sǎa nen dam.

A ra de na n sǎu nge nemu.

Kpa na n sīimǎ guunu wǎllǎ.

Womu geniwa ba wom kowobun wirugii kua ka mǎrǎku.

SOFONI

Sofoni u Yudaba ka Yerusalemugibu sãomã ma Gusunã u koo bu sɛɛyasia. Ma u maa tãn tukobu kirã mð be ba ka bu sikerene u nɛɛ, Yinni Gusunã siribun tãra wee. Tãã te, nãni swãarugira. Adama amen biru, Isireliban sukum ba koo wurama Gusunã mi kpa bu kparam Yerusalemu seeya.

Tire ten kpunaa

1. Gusunã u koo Yudaba ka Yerusalemugibu siri, wiru 1:1n di sere wiru 2:3.
2. Gusunã u koo bwese tukunu kpeerasia, wiru 2:4-15.
3. Yinni Gusunã u koo Yerusalemu seeya, wiru 3:1-20.

¹ Gari yiniwa Yinni Gusunã u Sofoni, Kusin bii sããwa Yosiasi, Amãon bii, Yudaban sina bokon bandun waati sãã. Sofoni wi, u sããwa Gedalian debubu, Amarian sikadobu, Esekiasin yãasebu.

Yinni Gusunã

u koo handunia sɛɛyasia

- ² Yinni Gusunã u nɛɛ, kon kpuro kpeerasia handunia sãã.
- ³ Kon tãmbu ka yɛɛ ka gunãsu ka swɛɛ kpeerasia ka sere maa tãn kãsobu ka ye ya ra bu sokurasie. Kon tãmbu kpuro kpeerasia handunia sãã. Ne, Yinni Gusunãwa na yeni gerua.

Yinni Gusunã u koo Yudaba

ka Yerusalemugibu sɛɛyasia

- ⁴ Yinni Gusunã u maa nɛɛ, kon Yudaba ka Yerusalemugibu kpuro nãma doke. Kon bãu wi ba mð Baalin sãã yee ni nu tie kpeerasia min di. Kon yen wirugibu ka yen yãku kowobun yãsa go.
- ⁵ Be ba dii tɛeri wãllã kperi ka suru sãamã ka be ba bãrumã ka nɛ, Yinni Gusunã yãsiru, ma ba wure ba bãrumã ka ben bãun yãsiru, be kpurowa kon go.
- ⁶ Be ba man biru kisi ka be ba ku ra man kasu, ka sere maa be ba ku ra man ben gari saawara ko, be kpurowa kon go.
- ⁷ I nãã mario wi, Yinni Gusunã wuswaaã. Domi win tãru ta turuku kua. U win yãkuru sããru kua. U maa gãsa be ba koo tu di.
- ⁸ Wi, Yinni Gusunã yãku ten tãru sãã, u koo wirugibu ka sina bokon bibu wãri, ka sere maa be ba tãn tukobun komanu swãi.
- ⁹ Yen tãã te, be ba ku ra sãã yerun kãnnã suuku taaram kã nge bãu sããbu, ka sere be ba ben sunã yenu dukia yibiamã ye ba gurama ka gbena, ka dam dibu, be kpurowa u koo wãri.
- ¹⁰ Yen tãã te, ba koo wuri nã sere kãnnãwã ge ba mð Swɛɛ, ka maa wuun wãã bera gaan mi. Mɛya nãni swãã bakara ko n wãã guunu wãllã.
- ¹¹ Bɛɛ Makitesigibu, i wuri koowo. Domi tenkuba kpuro ba koo kam ko.

Be ba gobi k̄asim̄o kpuro ba koo kpeera.

¹² Yen t̄ɔɔ te, u koo Yerusalemu b̄uuri ka fitilanu.
U koo t̄ambu w̄arima be ba s̄ɔ k̄p̄et̄e nge tam k̄ar̄onu.

Ma ba gerum̄o ben ḡɔrūo ba m̄ò,
wi, Yinni Gusun̄o u ñ gea m̄ò, u ñ maa k̄ɔsa m̄ò.

¹³ Ba koo ben arumani gura kpa ben yenusu su ko bansu.

Ba koo dia bani yè s̄ɔ ba ñ sinam̄o.

Ba koo resem duure, adama ba ñ yen tam n̄orum̄o.

Yinni Gusun̄on t̄oru

¹⁴ Yinni Gusun̄on t̄ɔɔ nanumgira ta turuku kua.

Te wee ta wee fuuku, ta n̄ɔḡiru sue.

Tabu dur̄o damgii u koo kuuki ko d̄oma te.

¹⁵ T̄ɔɔ te, ta s̄aawa m̄arun t̄oru.

T̄ɔɔ te, ta s̄aawa nuku sankiranun t̄oru.

Ta s̄aawa kam kobun t̄oru.

T̄ɔɔ te, yam w̄ɔkura koo tu wukiriwa nge buk̄o ka guru winu.

¹⁶ Yen t̄ɔɔ te, tabu kowobu ba koo k̄abi so
kpa bu kuuki ko bu ka wuu si su gb̄aranu m̄o w̄ari.

¹⁷ U koo t̄ambu nuku sankiranu k̄p̄e

kpa ba n s̄im̄o nge w̄ɔkobu.

Domi Yinni Gusun̄owa ba torari.

U koo de ben yem mu n terie nge tua,

kpa ben gonu nu n s̄a nge kubanu.

¹⁸ Yen d̄oma te, ben sii geesu ñ kun m̄e ben wura,
yen gaa kun k̄p̄e yu bu w̄ara Yinni Gusun̄on m̄aru baka yen min di.

Tem m̄e kpuro mu koo d̄ɔɔ mwaara win m̄arun s̄ɔ.

U koo men t̄ambu kpuro gowa subaru s̄ɔ.

I tii kawo

2

¹ B̄e sekuru sariba,

i de i sina i bwisiku,

² Yinni Gusun̄on himba yu sere koora.

Kpa t̄ɔɔ te, tu ku raa b̄e samba ko

nge doo sako ge ga ka woo doon̄o.

I de i sina i bwisiku

Yinni Gusun̄on m̄aru baka yen t̄oru tu sere tunuma

tu b̄e deema.

³ B̄e be i tii kawo kpuro tem m̄e s̄ɔ,

i Yinni Gusun̄o kasuo.

B̄e be i n̄un mem n̄ɔw̄e,

i gem kasuo, kpa i tii kawa.

S̄ar̄okudo i ko i yari Gusun̄on m̄arun t̄ɔɔ te s̄ɔn di.

Gusun̄on gari yi ba gerua

bwese tuku ni nu w̄a

s̄ɔ duu yeru gian s̄ɔ

⁴ Gasan tem mu koo bansu ko.

Kpa Asikaloni yu ȳɔra dira.

Ba koo Asid̄adun t̄ambu gira s̄ɔ s̄ɔ gb̄ara.

Kpa bu Ekoronin t̄ambu seeya ben wuun di.

⁵ B̄e Keretin bweseru, b̄e be i w̄a nim w̄ɔkun goor̄o,

i kam kuawa.

Wun̄e maa Kanani, wun̄e wi a s̄a Filisitiban tem,

Yinni Gusunə u nun gerusimə.

U nɛɛ, u koo nun kpeerasia.

Goo kun maa sinamə wunɛ səə.

⁶ Nim wǎkun goo te, ta koo kowa kpara yenu,
mi kparobu ba ko n da bəsu ba n ben yāanu kparamə.

⁷ Domi saa ye səə,

Gusunə, Yudaban Yinni u koo ben be ba tie kpara
kpa u ka ben yobu wurama.

Nim wǎkun goo te, ta koo ko begiru.

Miya ba ko n da yaa sabenu kpare,

kpa yoka bu kpuna Asikalonigibun dia mi.

Gusunən gari yi ba gerua

bwese tuku ni nu wāa

sǎə yari yeru gian sǎ

⁸ U Məabuba ka Aməniban wəma nua ye ba ka win tǎmbu sekuru doke.

Ma ba tii sua ba ben tem nəə bura yenu susisia.

⁹ Yen sǎna wi, Gusunə Isireliban Yinni,

wi, wi u wǎllu ka tem mə,

u nɛɛ, sere ka win wāaru, u koo de Məabuba bu kam ko nge Sodomugibu,

kpa Aməniba bu maa kam ko nge Goməragibu,

ben tem mu yaka kǎsusu kpi,

h̄ kun mɛ mu gəsira bəru.

Gāanu kun maa kpiimə mi sere ka baadommaə.

Win tən be ba tie,

ba koo Məabu be, ka Aməni be wəri

bu ben yānu gura bu tem tubi di.

¹⁰ Yeniwa Gusunə u koo de yu bu deema ben tii suabun sǎ

ka sere maa ye ba wi, Gusunə wǎllu ka tem Yinnin tǎmbu wənwa

ba sekuru doke.

¹¹ Wi, Yinni Gusunə, u h̄ ka bu wənwəndu mə.

U koo handunia kpuron būnu kam koosia.

Baa bwese ni nu wāa tem burenə,

nu koo yiira win wuswaaə nin wusə.

Gusunən gari yi ba gerua

bwese tuku ni nu wāa

sǎə yēsi yēsika gian sǎ

¹² Bɛɛ Etiopigibu, ba koo maa bɛɛ səkiri ka win takobi bu go.

¹³ U koo win nəmu demie sǎə yēsən nəm geuə

u Asirigibu kam koosia,

kpa Ninifu yu ko bansu.

Gāanu kun maa kpiimə mi.

¹⁴ Yaa sabena nu koo sina mi,

yɛɛ bwese bweseka gesi.

Boorosu ka duuru bɛɛkuna nu koo kpuna furə si ba yen gbereba kuan səəwə.

Ba koo kuuki nə saa fənentiban di.

Nəni swāara ko n wāa yen kənnəwə.

Domi dirun bura te ba kua ka sedurun dāa ta koo kəsikira.

¹⁵ Nge mɛya wuu ge, ga koo ko,

ge, ge ga raa tii sue mi,

ma ga tamaa ga wāawa bəri yendu səə,

ma ga tii sǎəmə ga mə,

gera ga kpuro kere.

Wee ga wəruma ga bansu kua.
 Ga kua yeen wāa yeru.
 Wi u sarə mi, u koo wia kowa u nōma kpara.

Yerusalemugibu

ba n̄ Gusunən gere wure

3

¹ Bōruroba bεε Yerusalemugibu.
 Domi i sāawa mem nōo sariba,
 ma i disi mō, i dam diinamō.
² I ku ra googii nō.
 I ku ra maa sεeyasiabu wure.
 I ku ra Gusunō bεen Yinni naanε ko.
 I ku ra maa n̄n susi.
³ Bεen sina asakpōbu ba sāawa nge gbee sinan
 si su kukirimō wuu ge sōo.
 Ma bεen siri kowobu ba maa sāa nge yokan puruka
 ni nu ku ra dīanu yi bururun sō.
⁴ Gusunən sōmōbu ba sāawa naanε sariba.
 Ba ku ra gere ye Gusunō u bu sōōwa.
 Bεen yāku kowobu ba Gusunən sāaru disi dokemō.
 Ba ku ra woodaba mem nōōwε.
⁵ Adama ka mε, Yinni Gusunō u wāa ka bεε.
 U sāawa gemgii, u ku ra weesu ko.
 U ra win gem terasiewa siribu sōo bururu baatere.
 U ku ra tōru bure.
 Adama tən kōsoba ba kōsa mō, sekura kun bu mō.
⁶ Wi, Yinni Gusunō u nεε,
 u bwese girinu go,
 ma u nin gbāranu ka nin kuku yenu kōsuka.
 U dera goo ku ra maa sī nin swεε sōo.
 U nin wusu kōsuka, goo kun maa wāa mi.
⁷ Yera u nεε, bεε Yerusalemugibu, ì n daa n̄n nasie,
 ma i win sεeyasiabu wuramō,
 u n̄ daa bεen wāa yenu kōsukumō.
 U n̄ daa maa bεε sεeyasiamō nge mε u kua,
 adama i ra n sendewa kōsan kobu sōo.
⁸ Yen sō, wi, Yinni Gusunō u nεε,
 i n̄n maruo tōo tē sōo u koo se u bεε wōrima.
 Domi u gōru doke u bwesenu ka nin sinambu menna
 u bu win mōru sōōsi ka yen dam.
 Kpa n sāare nge ba tem mε kpuro dōo doke win mōrun sō.

Yinni Gusunō

u nōo mwεεru kua

⁹ Saa ye sōo, Yinni Gusunō u koo tōmbun yari dεerasia
 kpa bu win yīsiru soku bu n̄n sā sannu.
¹⁰ Be ba n̄n sāmō ba yarine baama,
 ba koo ka n̄n kēnu naawa saa Etiopin daanun gurun di.
¹¹ Yen tōo te, bεε win tōmbu Isireliba,
 i n̄ sekuru wasi bεen daa kōsa ka bεen tora ni i kua sōo.
 Domi u koo be ba ra tii sue bεen suunu sōo wuna,
 kpa bεen tiin tən biaru tu kpe win guu dεerarun wōllo.
¹² U koo de tōmbu fiiko ba n wāa bεen suunu sōo
 be ba n̄ tii sue.

Ba koo win yīsiru soku u ka bu kōsu.

¹³ Isireli be ba tie, ba ñ maa kōsa m̀.

Ba ñ maa weesu m̀.

Gari kōsi yi ñ ko n wāa ben nəsə.

Ba ko n wērewa,

goo kun bu baasimə.

Yerusalemugibu

ba koo wurama

¹⁴ Bɛɛ Sionigibu, i gōru dobun kuuki koowo.

Bɛɛ Isireliba kpuro gesi, i nuku dobun kuuki koowo.

Bɛɛ Yerusalemugibu, i yēerio

kpa i nasaran kuuki ko ka bɛɛn gōru kpuro.

¹⁵ Yinni Gusunə u bɛɛn sɛɛyasiabu kpeesia bi u koo raa bɛɛ ko.

U bɛɛn yibereba yarinasia.

Gusunə sina boko, bɛɛ Isireliban Yinni, u wāa bɛɛn suunu sə.

I ñ maa kōsa gaa wasi.

¹⁶ Yen tōo te, ba koo bɛɛ Yerusalemugibu sō bu nɛɛ,

i ku berum ko Sionio.

I ku de bɛɛn gəma dwiiya.

¹⁷ Gusunə bɛɛn Yinni u wāa bɛɛn suunu sə.

U sāawa nge tabu durə wi u ra faaba ko.

U koo nuku doo bakabu ko bɛɛn sō.

U ñ maa gāanu gerumə yèn sō u bɛɛ kī.

U ko n nuku doo bakabu mə.

¹⁸ Be ba wāa nuku sankiranu sə

yèn sō ba ka Yerusalemu tonda,

ba wāa sekuru sə te ta bu buniemə nge səmunu,

ma ba ku ra maa win tōo bakanu di,

beya u koo mennama.

¹⁹ Yen tōo te, u koo be ba bɛɛ dam dimə wəri,

kpa u yeməbu faaba ko.

U koo be ba raa gira menna

kpa u de bu təmbu nuku dobu wē

kpa bu yīsiru yari tem kpuro sə

mi ben baawure u raa sekuru dimə.

²⁰ Yen tōo te, u koo de i wurama.

Saa ye sə, u koo bɛɛ menna.

Təmbu ba koo bɛɛ bɛɛrɛ wē

kpa i yīsiru yari handunian bwesenu kpuron suunu sə

sanam mɛ u koo ka bɛɛn yobu wurama i bu wa.

Wi, Yinni Gusunəwa u yeni gerua.

ASEE

Saa Babilonin diya Asee u wurama yorun di Yerusalemuɔ ka Yuda gabu sannu. Saa ye Yuda be, ba wurama ba wãa Yerusalemuɔ, yera ba Yinni Gusunɔn sãa yee ten bana seewa. Adama ben hania ye, ya ra yemia ma ba sãa yee ten bana deri wahala ye ba waamɔn sɔ̄ saa Samarigibun min di ka sere maa gɔ̄ɔ te ta dua ben suunu sɔ̄n sɔ̄. Yera be ba dukia mɔ, ba tii dii geenu baniammɛ. Saa ye sɔ̄, ben goo kun maa kīru mɔ u ka Yinni Gusunɔn sɔ̄mburu ko. Ma Asee u seewa u Yudaba gerusi.

Yen biru u bu dam kɛ̄mɔ bu ka bana ye se. Win gari yi sɔ̄, u nɛɛ, bu Gusunɔ mem nɔ̄wɔ kpa bu win sɔ̄mburu nɔ̄ni doke. Yera ya buram bo n kere ba n ben tiin arufaani kasu.

Tire ten kpunaa

1. Sãa yerun bana, wiru 1.
2. Sãa yee kpa ten girima, wiru 2.

Sãa yerun bana

¹ Darusi Pɛɛsiban sina bokon bandun wɔ̄ yirusen suru nɔ̄ba tiasen tɔ̄ gbiikuru sɔ̄ra Gusunɔ wɔ̄llu ka tem Yinni u ka Sorobabeli Sealitielin bii, Yudaban kparɔ ka yãku kowo tɔ̄nwero Yosue, Yosadakin bii gari kua saa win sɔ̄mɔ Aseen nɔ̄n di u nɛɛ, ² bɛɛ Isireliba i mɔ, saa kun tura i ka nen sãa yeru bani. ³ Yen sɔ̄na na bɛɛ gari yini sɔ̄mɔ na nɛɛ, ⁴ n bɛɛ wɛ̄re i n wãa dii buranu sɔ̄ ni ba sɔ̄ma kua, kpa nen sãa yeru ta n bansu sãa? ⁵ Yen sɔ̄na nɛ, wɔ̄llu ka tem Yinni na nɛɛ, i bwisikuo bɛɛn daa ye i mɔn sɔ̄. ⁶ Wee i dīanu duurumo too, adama fiikowa i gɛ̄ɛmɔ. I dimɔ, adama i ñ debumɔ. I nɔ̄rumɔ, adama bɛɛn nɔ̄ru kun kpeemɔ. I yãnu dokemɔ, adama nu ñ bɛɛ wooru girammɛ. Ì n bɛɛn kɔ̄siaru mwa, ta ra doonɛwa nge te ba doke bɔ̄ gɛ̄ere sɔ̄. ⁷ Yen sɔ̄, nɛ, Gusunɔ wɔ̄llu ka tem Yinni na nɛɛ, i bwisikuo bɛɛn daa ye i mɔn sɔ̄. ⁸ I seewo i da guurɔ i dãa kasuma i ka nen sãa yee te bani, kpa i man bɛɛre wɛ̄. Ye sɔ̄ra ko na n nuku dobu mɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. ⁹ I tamaa i ko i dīanu wawa too bɛɛn gbean di. Adama wee fiikowa i wa. Fiiko ye i wa i ka da yenuɔ mi, ma na ye wom wure na yarinasia. Mban sɔ̄. Yɛn sɔ̄ i nen sãa yeru deri ta kua bansu. Ma baawure u sende u ka win tiin diru bani. Nɛ, Gusunɔ wɔ̄llu ka tem Yinniwa na yeni gerua. ¹⁰ Yen sɔ̄na gura kun maa nemɔ. Mɛya tem kun maa bɛɛ dīanu wɛ̄ɛmɔ nge mɛ n weenɛ. ¹¹ Na dera gbebura kua bɛɛn tem kpuro sɔ̄ ka guunɔ. Ma alikama ka resem ka olifi kpuro ya gbera. Dãa ni tem mu ra kpiisie gesi kpuro, nu gberawa. Ma tɔ̄mbu ka yaa sabenu nɔ̄ni sɔ̄re. Ma bɛɛn sɔ̄ma ye i mɔ kpuro ya kua kam.

¹² Yera Sorobabeli, Sealitielin bii, ka yãku kowo tɔ̄nwero Yosue, Yosadakin bii, ka Isireli be ba tie kpuro, ba Gusunɔ ben Yinnin gari yi mem nɔ̄wa nge mɛ Gusunɔ u win sɔ̄mɔ Asee sɔ̄wa u bu sɔ̄. Ma ba nanda wi, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.

¹³ Asee, Yinni Gusunɔn gɔ̄ro u bu sɔ̄wa ye Yinni Gusunɔ u nɔ̄n sɔ̄wa. U nɛɛ, Yinni Gusunɔ u wãa ka bɛɛ.

¹⁴ Ma u Sorobabeli, Yudaban kparɔ ka Yosue, yãku kowo tɔ̄nwero ka sere Isireli be ba tie dom yamia. Ba na ba ben Yinni wi u wɔ̄llu ka tem mɔn sãa yee ten sɔ̄mburu torua,

¹⁵ Darusin bandun wɔ̄ yirusen suru nɔ̄ba tiasen sɔ̄ yenda nnese sɔ̄.

Sãa yee kpa ten girima

2

¹ Wɔ̄ɔn suru nɔ̄ba yirusen sɔ̄ yenda tiase sɔ̄ra Yinni Gusunɔ u Asee sɔ̄wa u nɛɛ, ² a Sorobabeli, Sealitielin bii, Yudaban kparɔ, ka yãku kowo tɔ̄nwero Yosue, Yosadakin bii, ka sere Isireli be ba tie sɔ̄wɔ̄ a nɛɛ, ³ be, be ba tie sɔ̄, ben wara u sãa yee ten yellu yɛ̄ ten girima gbiikaa sɔ̄. Tɛ̄, amɔna ba tu waasine. Nge mɛ ta sãa mi, ta ñ sãare kam dirum ben nɔ̄ni sɔ̄? ⁴ Yen sɔ̄ tɛ̄, nɛ, Gusunɔ wɔ̄llu ka tem Yinni, na nɛɛ, Sorobabeli, ka Yosue, ka Isireli be ba tie, bu tii dam kɛ̄eyɔ, kpa bu sɔ̄mburu ko. Domi na wãa ka be. ⁵ Nge mɛ

na bu nɔɔ mwɛɛru kua sanam mɛ na bu yarama Egibitin di, nge mɛya na maa bu sɔɔmɔ gisɔ ma nɛn Hunde wɔa ka be. Yen sɔ, bu ku bɛrum ko. ⁶ Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni, na n maa tɛɛmɔ n ka wɔllu ka tem ka nim wɔku sira. ⁷ Kon bwesenu kpuro sira kpa n de bu nin dukia gea kpuro gurama bu ka na nɛn sɔa yeru mini. Kpa n sɔa yee te girima yibia. Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua. ⁸ Nɛna na sii geesu ka wura mɔ. ⁹ Tɛ, dii ten girima ya koo yellugia kera. Miya kon tɔmbu bɔri yendu wɛ. Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Tɔn be ba n dɛɛre

¹⁰ Darusin bandun wɔɔ yirusen suru nɔɔba nɛsen sɔɔ yenda nɛse sɔɔra Yinni Gusunɔ u ka win sɔmɔ Asee gari kua u nɛɛ, ¹¹ a yɔku kowobu woodan gari yini bikio a nɛɛ, ¹² goo ù n yɔku yaa bɔkua win yaberun kasasɔ, ma win yabe kasa ye, ya pɛɛ baba, n kun mɛ kpee, n kun mɛ tam, n kun mɛ gum, n kun mɛ dɔanu ganu, ba tamaa dɔa ni, nu kua Yinni Gusunɔginu?

Ye Asee u bu bikia mɛ, yera ba wisa ba nɛɛ, aawo!

¹³ Ma Asee u maa bu bikia u nɛɛ, goo ù n disi duura yɛn sɔ u goru baba, ma u seewa u maa dɔa ni baba, dɔa nin tii nu kua disiginu?

Ma yɔku kowo be, ba wisa ba nɛɛ, oo, dɔa nin tii nu disi duurawa mi.

¹⁴ Yera Asee u maa nɛɛ, ameniwa Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ, nge mɛya bɛɛ Isireliba i sɔa win nɔni sɔɔ. Mɛya maa bɛɛn nɔman sɔma ya sɔa. Ye i nùn wɛɛmɔ kpuro, ya disi mɔ.

I laakari koowo saa tɛn di

¹⁵ N n mɛn na, i bwisikuo ye ya bɛɛ deema n ka gisɔ girari i sere kpenu mɛnna i ka sɔa yee te bani. ¹⁶ Wee bɛɛn goo ù n seewa u alikaman sakaku yendu kasum da birarɔ, ma u ye so, wɔkura u ra wa. Û n maa seewa u tam ditiri weeraakuru kasum da resɛm gama yerɔ, ditiri yenda u ra wa. ¹⁷ Nɛ, Gusunɔ na bɛɛn sɔmburu kam koosia. Na dera guru kpenu bɛɛn dɔanu sanku nu kɔsa, nu bukusa duura. Adama ka mɛ, i n wuramɛ nɛn mi. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. ¹⁸ Yen sɔ, i bwisikuo ye ya bɛɛ deema n ka gisɔ girari saa mìn di ba ka sɔa yee ten kpɛɛkpɛɛku swii ba deri. Gisɔn tɔru ta sɔawa wɔɔn suru nɔɔba nɛsen sɔɔ yenda nɛseru. I de i bwisiku. ¹⁹ I maa dɔanu mɔ biranu sɔɔ? Bɛɛn gbean dɔa binuginu mara? Aawo, adama saa gisɔn di, kon bɛɛ durom kua.

Nɔɔ mwɛɛ ni Yinni Gusunɔ

u Sorobabeli kua

²⁰ Yinni Gusunɔ u kpam ka Asee gari kua nɔn mɛɛruse suru win sɔɔ yenda nɛse te sɔɔ u nɛɛ, ²¹ a Sorobabeli, Yudaban kparɔ sɔɔwɔ a nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ kon wɔllu ka tem sira. ²² Kon sinambu kpuron bandu fuka kpa n ben dam kpeesia. Kon bɛɛn tabu kɛkɛ yi dumi gawe ka be ba dua yi sɔɔ fukiri ka sere maa dumi ka yin maasɔbu. Ben tii tiinewa ba koo goona ka takobiba. ²³ Yen tɔɔ te, kon nɛn sɔm kowo Sorobabeli, Sealitiɛlin bii sua kpa n nùn ko nɛn yireru. Domi wiya na gɔsa. Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

SAKARI

Sakari ka Asee, waati tia sɔɔra ba ben sɔmburu kua. Adama ben gari kun sãa tia. Asee u Isireliba kirɔ kuawa bu ka Yinni Gusunɔn sãa yeru bani. Ma Sakari u gerua ye ya sia wee ye ya ka handuniagibu kpuro yã. Win kãsi dabi ni u wan sɔ, u tɔmbu kirɔ kua bu ka gɔru gɔsia. U nɛɛ, sunɔ wìn nɔɔ mwɛeru Gusunɔ u kua, u koo na u bandu di kpa u tɔmbu yakia yorun di.

Sa ko kpĩ su tire ten gari bɔnu ko yiru.

Tire ten kpunaa

1. Sakarin kãsi ni u wa ka win kirɔba, wiru 1n di sere wiru 8.
2. Ye ya koo koora sia, wiru 9n di sere wiru 14.

SAKARIN KÃSINU

Yinni Gusunɔ u win tɔmbu sokumɔ bu wurama

¹ Darusin bandun wɔɔ yirusen suru nɔɔba itase sɔɔra Yinni Gusunɔ u ka win sɔmɔ Sakari, Berekian bii, Idon debubu gari kua u nɛɛ, ² nɛ, Yinni Gusunɔ na ka bɛɛn baababa mɔru kua too. ³ Yen sɔ, na bɛɛ sɔɔmɔ, i wurama nen mi, kpa nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni n maa wura bɛɛn mi. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. ⁴ I ku ka bɛɛn baababa weena be nen sɔmɔ gbiikobu ba nen gari sɔɔwa ba nɛɛ, bu ben daa kɔsa derio. Adama ba ñ sɔmɔ be swaa daki bu sere man mɛm nɔɔwa. ⁵ Mana bɛɛn baaba be, ba wãa tɛ. Sɔmɔ ben tii, ba wãa sere ka tɛ? ⁶ Aawo, ba gu. Ka mɛ, wooda ka gari yi na nen sɔmɔ be wɛ, ba yi bɛɛn baababa sɔɔwa, ma ba gɔru gɔsia ba nɛɛ, nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na bu kua nge mɛ na gɔru doke ben daa kɔsan sɔ.

Sakari u dumi wa kãsiru sɔɔ

⁷ Darusin bandun wɔɔ yirusen suru wɔkura tiase, wi ba mɔ Sebatu, win sɔɔ yenda nnese sɔɔra Yinni Gusunɔ u ka win sɔmɔ Sakari, Berekian bii, Idon debubu gari kua kãsiru sɔɔ. ⁸ Wee ye u wa kãsi te sɔɔ. Wɔkuru, u durɔ goo wa u dum swãa sɔni u ka yɔ dãnu ganun suunuɔ, wɔwa gaa sɔɔ. Ma dum swɛɛ ka dum bɛrɔ wurusu ka dum kaaba yi wãa win biruɔ. ⁹ Ma u bikia u nɛɛ, nen Yinni, mba dumi yin tubusianu.

Ma Gusunɔn gɔrado wi, u nùn sɔɔwa u nɛɛ, kon nun yi tubusia. ¹⁰ Yera u nùn sɔɔwa u nɛɛ, dumi yi, yi sãawa yi Gusunɔ u gɔrima yi ka tem bukiana.

¹¹ Ma dumi yin tii yi gɔrado wi sɔɔwa yi nɛɛ, sa tem bukiana sa wa mɛ kpuro mu wãa bɔri yendu sɔɔ.

¹² Ma gɔrado wi, u nɛɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni, sere saa yerà kaa Yerusalemu ka Yudaban wuu si su tien wɔnwɔndu wa, si a ka mɔru sãa saa wɔɔ wata ka wɔkurun di.

¹³ Ma Yinni Gusunɔ u gɔrado wi wisa ka gari dori yi yi nùn gɔru yemia.

Yinni Gusunɔ

u koo kpam Yerusalemu gɔsi

¹⁴ Gɔrado wi, u maa nùn sɔɔwa u nɛɛ, a geruo a nɛɛ, ameniwa wi, Yinni Gusunɔ u gerua.

U nɛɛ, u Yerusalemu ka Siɔnin kĩru mɔ ta kpã.

¹⁵ Meya u ka bwese ni nu tii sue mɔru mɔ.

Yellu u raa ka nu mɔru kua fiiko.

Ma nu Yerusalemu kɔsa kua.

¹⁶ Yen sɔna wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ, u koo Yerusalemun wɔnwɔndu ko.

Ba koo win sãa yeru bani.

Kpa bu Yerusalemun kpɛɛkpɛɛku yĩre.

¹⁷ Win wusu su koo dukia yibu.

U koo maa Yerusalemu nukuru yemiasia.

Kpa u maa ye gɔsi win tiin sɔ.

Wi, Gusunə, wəllu ka tem Yinniwa u yeni gerua.

Sakari u kəbi nne

ka sekobu nne wa kāsiru səə

2

¹ Sakari u nəni seeya ma u maa kəbi nne wa. ² Ma u gərado wi u ka nùn gari m̀è bikia u nne, kəbi yirà mini.

Ma u nùn wisa u nne, kəbi yi yi Yudaba ka Isireliba ka Yerusaleṃugibu yarinasiawa mi.

³ Yen biru, Yinni Gusunə u maa nùn sekobu nne s̄əsi. ⁴ Ma u nùn bikia u nne, mba seko be, ba kobu na.

Ma u nùn wisa u nne, ba nawa bu ka kəbi yi t̄əya ko, kpa bu yi b̄əku yi, yi yi Yudan tem wəri yi men t̄əmbu yarinasia sere ben goo kun kp̄ia u ka tii yina.

Sakari u w̄e wa kāsiru səə

⁵ Ye Sakari u maa m̄era, yera u durə goo wa u w̄e ȳirutii neni. ⁶ Ma u nùn bikia u nne, mana a d̄ə.

Ma u wisa u nne, na d̄əwa n Yerusaleṃu ȳire n ka yen d̄ēbu ka yen yasum wa.

⁷ Sanam m̄e Gusunən gərado wi u ka nùn gari m̀è, u susim wee, yera gərado goo u maa na u ka wiəṇə yinna. ⁸ Ma u nùn s̄əwa u nne, a duka doo a aluwaasi wi s̄ə a nne, Yerusaleṃu ya koo ko wuu gè ba n̄ maa gb̄araru toosimə. Domi gen t̄əmbu ka gen yaa sabenu koo d̄abia. ⁹ Yinni Gusunə u maa nne, u ko n s̄a nge gb̄ara d̄əḡiru Yerusaleṃu yen s̄ə. M̄eya u ko n maa s̄a yen b̄ere.

Yinni Gusunə u be ba raa

kp̄ikiru da soku

¹⁰ Sakari u nne,
Yinni Gusunə u gerua u nne,
b̄e be u raa yarinasia handunian goonu nne ye s̄ə,
i wurama.

I seema i wurama saa s̄ə ȳesan n̄m geu gian di.

¹¹ B̄e Yerusaleṃugibu, b̄e be i yoru d̄imə Babiloniə,
i kisirama.

¹² Domi wi, Gusunə wəllu ka tem Yinni u nne,
yeniban biru,
Yerusaleṃun b̄ere ya koo wurama.

Wee u man ḡariə bwese ni nu b̄en ȳānu guran mi.

U nne, n̄ n maa b̄e baba,
ya s̄āwa nge win tiin n̄niya nu baba.

¹³ Wee u koo nu n̄ma doke
kpa nu ḡasia b̄en yobu.

Saa ye s̄əra nu koo gia ma Gusunə, wəllu ka tem Yinniwa u man ḡrima.

¹⁴ Wiya u nne, b̄e Yerusaleṃugibu, i nuku dobun kuuki koowo.

Domi u koo na u n ka b̄e w̄a.

¹⁵ Bwese dabina nu koo wura wi, Yinni Gusunən mi gia yen t̄ə te,
kpa nu ko win t̄əmbu,

kpa u n w̄a ka be.

Saa ye s̄əra i ko i gia ma wi, Gusunə wəllu ka tem Yinniwa u man ḡrima.

¹⁶ U ko n maa Yuda m̄ə tem d̄eram m̄e s̄ə.

U koo maa Yerusaleṃu ḡasi.

¹⁷ Baawure u koo n̄ə mari Yinni Gusunən wuswaaə.
Domi u koo seema win w̄a yee d̄erarun di.

Sakari u ȳaku kowo wa

kāsiru səə

3

¹ Sakari u Yosue yāku kowo tənwero wa u yǎ Yinni Gusunən gəradon * wuswaaə. Ma Setam † u yǎ win nəm geuə u ka nùn taare wē. ² Ma Yinni Gusunən gərado u Setam sǎwa u nɛɛ, Gusunə u nun gerusi wi, wi u Yerusalemu gəsa. A ñ yē ma Yosue u sǎawa nge dǎa nəə ge ba wuna dǎən di?

³ N deema yāa disinugina Yosue u sebua u ka yǎ gərado win wuswaaə. ⁴ Ma gərado wi, u be ba yǎ win wuswaaə sǎwa u nɛɛ, bu Yosuen yāa disinugii ni wunə. Ma u Yosue sǎwa u nɛɛ, wee na nun wunen toranu wuna. Ma na nun tǎə baka yānu sebusia.

⁵ U maa wooda wē u nɛɛ, bu nùn dawani ye ya dɛere bəkusio. Ma ba nùn ye bəkusia. Ma ba nùn yānu sebusia. Saa ye sǎə, gərado wi, u yǎ mi. ⁶ U Yosue gari yini sǎwa u nɛɛ, ⁷ ameniwa wi, Gusunə wəllu ka tem Yinni u gerua. U nɛɛ, à n sīimə win swɛɛ sǎə, ma a win woodaba mɛm nəəwammɛ, wuna kaa win sǎa yeru ka ten yaaran səmburu kpara. U koo nun kowa be ba win səmburu mən turo.

Yinni Gusunə

u koo win səm kowo naawa

⁸ Yosue, wunɛ yāku kowo tənwero, wunɛ ka wunen tən be ba sǎ wunen wuswaaə, i swaa dakio i nə. Tən be, ba ko n gina sǎawa yīreru wi u sisin sǎ. Domi Yinni Gusunə u koo win səm kowo gərima wi u sǎa kp̄i pətura.

⁹ Wunɛ Yosuen wuswaaə, u kperu garu yiimə.

Wuswɛɛ nəəba yiruwa ta mə.

Win tiiwa u koo yore te sǎə.

Kpa u tem mɛn toranu wuna sǎə teeru.

¹⁰ Wi, Gusunə wəllu ka tem Yinni u nɛɛ, yen tǎə te, i ko i sokuna i nuku dobu ko bəri yendun sǎ bɛɛn dǎa gbaanə.

Sakari u dabu wuraguu

ka dǎa ye ba mǎ olifi wa

kāsiru sǎə

4

¹ Gusunən gərado wi u ka Sakari gari mǎ u na u nùn yamia nge mɛ ba ra tənɔ dom yamie. ² Ma u nùn bikia u nɛɛ, mba a waamə mi.

Ma u nùn wisa u nɛɛ, wuran dabuwa na waamə gèn wəllə ba wekeru garu sǎndi. Weke te, ta kǎanu nəəba yiru mə. Nin wəlləwa ba fitilanu sǎndi tia tia. Kǎa nin min diya gum mu ra ka de fitila nin mi. ³ Olifin dǎnu yiru ya wǎa weke ten bəkuə. Teeru nəm dwaru gia, teeru maa nəm geu gia.

⁴ Ma Sakari u wure u gərado wi bikia u nɛɛ, yinni, mba yeniba kpuron tubusianu.

⁵ Ma Gusunən gərado u nɛɛ, a ñ yen tubusianu yē?

^{6a} Ma Sakari u nɛɛ, aawo, yinni. Ma gərado u nɛɛ, ^{10b} fitila nəəba yiru ye, ya sǎawa Yinni Gusunən nənɔ yi yi tem bukianamə.

¹¹ Ma Sakari u maa nɛɛ, mba olifin dǎnu yiru ye ya wǎa dabu gen nəm geuə ka gen nəm dwarə min tubusianu.

¹² U maa bikia u nɛɛ, mba olifin kǎanu yiru yen tubusianu ni nu wǎa dabun kǎanu yiru yen bəkuə, mìn di gum kokumə nge wura.

¹³ Yera u wisa u nɛɛ, a ñ nin tubusianu yē?

Ma u nɛɛ, aawo, Yinni.

¹⁴ U nùn wisa u nɛɛ, nu sǎawa təmbu yiru be na gəsa ba nɛ, tem kpuron Yinni sǎamə.

* ^{3:1} Yinni Gusunən gərado - Ka Heberum ba yorua Yinni Gusunə tənə. † ^{3:1} Setam - Win səmbura u ka taare da Gusunən wuswaaə.

Nɔɔ mwɛɛnu Sorobabelin sɔ

^{6b} Yera u maa nɛɛ, wee ye Yinni Gusunɔ u Sorobabeli sɔɔmɔ. U nɛɛ,
n n̄ mɔ ka wi, Sorobabelin dam
n̄ kun mɛ ka win yiikowa
u koo kp̄i u sɔmburu ko.

Adama ka wi, Gusunɔn Hunden dama.
Wi, wɔllu ka tem Yinniwa u yeni gerua.

⁷ U maa nɛɛ,
Sakari, mba n da n guu baka te ta wãa Sorobabelin wuswaaɔ.

Sorobabeli wi, u koo tu kɔra
kpa u kpee geeru yara
te ba koo sɔndi sãa yerun wii kpiirɔ.

Saa ye sɔɔ, tɔmbu ba koo nuku dobun kuuki ko ba n mɔ
anna a kpee buraru wa.

⁸ Yinni Gusunɔ u maa Sakari sɔɔwa u nɛɛ,

⁹ Sorobabeliwa u dii ten kpɛɛkpɛɛku swii.

Wiya u koo maa ten bana wiru go.

Saa ye sɔɔra nen tɔmbu ba koo gia ma nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na nun
gɔrima.

^{10a} Yen sɔ, bu ku sɔmbu ten tore gem

baa tã n sãan na piibu.

Ba koo nuku dobu ko

bã n wɛɛ wa

yi ba ra ka ganan dɛndabu mɛɛri

Sorobabelin nɔmaaɔ.

Sakari u tireru wa ta yɔɔwa

5

¹ Sakari u maa nɔni seeya kãsiru sɔɔ ma u tire kureru garu wa ta yɔɔwa. ² Ma Gusunɔn
gɔrado u n̄n bikia u nɛɛ, mba a waamɔ mi.

Ma u n̄n wisa u nɛɛ, tire kureru gara na waamɔ ta yɔɔwa. Ten dɛɛbu sãawa gɔm
soonu yendu. Ten yasum maa gɔm soonu wɔkuru.

³ Yera u n̄n sɔɔwa u nɛɛ, bɔriya ta sɔɔwa yi yi koo yabi tem mɛ kpuro sɔɔ. Ten bee
tiaɔ, ba yoruawa ma ba koo gbɛnɔbu kpuro gira minin di. Bee tiaɔ maa ba koo be ba ra
bɔri weesugii ko gira. ⁴ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin tiiwa u koo de bɔri yi, yi na kpa yi
gbɛnɔbun yɛnusu di ka sere be ba ra ka Yinni Gusunɔn yĩsiru bɔre kam. Miya yi koo sina
yi yin wãa yeru ko kpa yi ben dirun kpɛɛkpɛɛku ka ten kpenu di.

Sakari u tɔn kurɔ goo wa

kãsiru sɔɔ

⁵ Gusunɔn gɔrado wi, u Sakari susi ma u nɛɛ, a nɔni seeyo a wa ye ya yarim wee.

⁶ Ma u n̄n wisa u nɛɛ, mba mi.

Ma u nɛɛ, birera mi, ta yarim wee tɛ sɔɔ tem min tɔmbu kpuron toranu yiba.

⁷ Sanam mɛ bire ten wukiritia ye ba kua ka pɛerum ya wukiara, yera u kurɔ goo wa u
sɔ ten sɔɔwɔ. ⁸ Ma gɔrado wi, u nɛɛ, kurɔ wi, u sãawa toranu.

Ma u wure u kurɔ wi taare bire ten sɔɔwɔ, ma u wukiri. ⁹ Ye u maa nɔni seeya wɔllɔ,
yera u kurɔbu yiru gabu wa kãsiru sɔɔ. Kurɔ be, ba kasi mɔ nge kpakpayɛ, ma woo ga
yi suamɔ. Ma ba na ba bire te sua ba ka da wɔllɔ. ¹⁰ Ma u gɔrado wi bikia u nɛɛ, mana
ba ka tu dɔɔ. ¹¹ U n̄n wisa u nɛɛ, ba ka tu dɔɔwa Babilonin temɔ. Miya ba koo tu diru
bania. Bã n tu bana ba kpa, kpa bire te, ta n wãa mi.

Sakari u tabu keke nne wa

kãsiru sɔɔ yi dumi gawe

6

¹ Sakari u maa nɔni seeya ma u tabu keke nne wa yi dumi gawe yi yariɔ guunu yirun baan di. Guu ni, nu sãawa sii ganduginu. ² Tabu keke gbiikaa, dum swẽeya yi gawe. Yiruse, kɔnkɔrɔba. ³ Itase, kaaba. Nnese, dumi yi yi bau swãasu mɔ. ⁴ Ma u gɔrado wi u ka nùn gari mɔ bikia u nɛɛ, berà mi nen Yinni.

⁵ U nùn wisa u nɛɛ, wɔllun goonu nnen wosa si su raa wãa Gusunɔ, tem kpuron Yinnin bɔkuɔ. Siya su tẽ doonɔ.

⁶ Dum kɔnkɔrɔ be ba tabu keke yen tia gawe mi, ba dɔɔwa sɔɔ yẽsan nɔm geu gia. Ma dum kaa be, ba swii. Adama dum bau swãasugii yi, yi dɔɔwa sɔɔ yẽsan nɔm dwaru gia. ⁷ Dum swẽe yi, yi yara ma yi kana yi da yi tem bukiana. Ma gɔrado wi, u yi sɔɔwa u nɛɛ, yi doo yi tem mɛ bukiana.

Ma yi tem mɛ bukiana. ⁸ Gɔrado wi, u nùn soka u nɛɛ, a mɛerio a wa. Dumi yi yi da sɔɔ yẽsan nɔm geu gia mi, yi Gusunɔn mɔru suresiawa bera mi.

Ba koo Yinni Gusunɔn

sãa yeru seeya

⁹ Yinni Gusunɔ u Sakari sɔɔwa u nɛɛ, ¹⁰ a yoo beni, Helidai ka Tobiya ka Yedayan kɛnu mɔɔ kpa a da Yosiasi, Sofonin biin yɛnuɔ mi yoo be, ba wãa sanam mɛ ba tunuma Babiloniɔ. ¹¹ Kpa a sii geesu ka wura sua a ka sina furɔ ko ge kaa doke Yosue, yãku kowo tɔnwero, Yosadakin biin wirɔ. ¹² Kpa a nùn sɔ a nɛɛ, ameniwa nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na gerua. Na nɛɛ, goo wãa wi ba mɔ kpɔii pɔtura.

Saa win min diya wãara koo yari kpa u nen sãa yee te bani.

¹³ U koo sina yãnu sebe, kpa u sina win sina gɔnaɔ u tɔmbu kpara. Yãku kowo ko n wãa win bɔkuɔ kpa ba n nɔɔ tia sãa mam mam.

¹⁴ Sina furɔ ge, ga ko n wãawa nɛ, Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. Geya ga koo de bu Helemu ka Tobiya ka Yedaya ka Heni, Sofonin bii yaaya.

¹⁵ Ma Sakari u nɛɛ, be ba wãa n toma, ba koo na bu sãa yee te bani. Saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na nun gɔrima.

Yeni kpuro ya koo koorawa ì n nɛ, Gusunɔ bɛɛn Yinnin gere mem nɔɔwa mam mam.

Nɔɔ bɔku te ba ka

Yerusalemun bansu yaayamɔ

7

¹ Darusin bandun wɔɔ nneɛ sɔɔ, yen suru nɔɔba nneɛ wi ba mɔ Kisilun sɔɔ nneɛ sɔɔra Yinni Gusunɔ u ka Sakari gari kua u nɛɛ, ² Beteligibu ba raa Saresɛɛ ka Regemu Meleki ka gabu gɔra Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin sãa yerɔ bu ka win durom kana. ³ Kpa bu maa yãku kowobu ka win sɔmɔbu bikia bà n ko ba n sumɔn na, kpa ba n nɔɔ bɔkua wɔɔn suru nɔɔbuse kpuro sɔɔ nge mɛ ba mɔ tɛɛbun di.

⁴ Yera Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u Sakari sɔɔwa u nɛɛ, ⁵ a yãku kowobu ka tɔn be kpuro wisio a nɛɛ,

saa wɔɔ wata ka wɔkurun di, ba ra nɔɔ bɔke kpa ba n wãa nuku sankiranu sɔɔ wɔɔn suru nɔɔbuse ka nɔɔba yiruse sɔɔ. Adama ba ñ ye mɔ bu ka man bɛɛɛ wɛ.

⁶ Bà n maa ðimɔ, ba nɔrumɔ, ben tiin sɔna.

⁷ Yellu, nɛ, Yinni Gusunɔ na tɔmbu kirɔ kua ka gari yinin bweseru nen sɔmɔ gbiikobun min di. Saa ye sɔɔ, Yerusalemu ka wuu si su ka ye sikerenen tɔmbu ba wãa bɔri yendu sɔɔ, ma tɔmba yiba sɔɔ yẽsan nɔm dwaru gia ka wɔwɔɔ.

⁸⁻⁹ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u maa Sakari sɔɔwa u nɛɛ, a tɔn be gari yini yaayasio yi yi nɛɛ,

bu tɔmbu sirio dee dee,
kpa ba n tɔn geeru ka wɔnwɔndu mɔɔsine.

¹⁰ Bu ku gɔminibu ka gobekuba
ka sɔbu ka sɔarobu dam dɔre.
Bu ku maa ben winsim kɔsa bwisikusi.

¹¹ Adama ba ɛn gari yi swaa sue. Ba swaa taayawa. ¹² Ma ba ben gɔrusu bɔbiasia nge
kpee kpikiru. Ba ɛn ne, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin wooda ye swaa daki, ye na bu wɛ saa
nen sɔmɔbun min di, be nen Hunde u ka gari kua. Ma ben swaa taa bi, bu man mɔru kua
too.

¹³ Sanam me na bu sɔka, ba ɛn wisa.
Yen sɔna nen tii na ɛn maa bu wisa
sanam me ba man somiru kana.

¹⁴ Yen sɔna na bu yarinasia bwesenu kpuron suunu sɔɔ ni ba ɛn daa yɛ.
Ma ba ben tem deri dirum
goo ku ra maa sare mi.
Ma tem gem me, mu kua bansu.
Ne, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ u koo

Yerusalemu wesia nge yellu

8

¹ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u gerua u nee,
² nen nisinu kpɔ Yerusalemun sɔ.
Domi na ye ki gem gem.
³ Yen sɔna na nee, kon wura Yerusalemu ye sɔɔ
kpa na n wɔa mi.
Ba koo ye soku wuu gemguu.
Kpa bu maa ne, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin guu te soku guu dɛeraru.
⁴ Durɔ tɔkɔnu ka kurɔ tɔkɔnu
nu koo ka deki sɔima
kpa nu na nu sina yen batumaba sɔɔ.
⁵ Bii aluwaasiba ka bii wɔndiaba
ba koo yibu yen batuma be sɔɔ
ba n dweebu mɔ.
⁶ Isireli be ba tien nɔni sɔɔ,
ya ko n sɔa nge ye ya kun kpɛ yu koora.
Adama ne, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni,
kon kpɔ n maamaaki ye ko.
Nena na yeni gerua.
⁷ Wee na nen tɔmbu faaba mɔ
be ba wɔa sɔɔ yari yerɔ ka sɔɔ duu yerɔ.
⁸ Kon ka bu wurama kpa bu sina Yerusalemuɔ
ba n sɔa nen tɔmbu
kpa na n maa sɔa ben Yinni gemgii
wi u naane mɔ.
⁹ Wee ye ne, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na gerua.
Na nee, i wɔrugɔru koowo
bee be i nua gisɔ ye nen sɔmɔbu ba gerua
sanam me ba nen sɔa yee ten kpeekpeeku swii.
¹⁰ Domi yellu, goo ku ra win sɔmburun kɔsiaru wa.
Goo ku ra maa yaa sabe ni nu nɔn sɔmburu kuan kɔsiaru wɛ.
Saa ye sɔɔ, goo ku ra yari.
Goo ku ra maa du ka bɔri yendu yiberɛban sɔ.
Domi na tɔmbu yɔsuwa bu ka wɔrina.
¹¹ Adama tɛ, na ɛn maa Isireli be ba tie kuamme nge me na kua yellu.

Nε, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

¹² Kon de bɔri yendu tu duwa tem sɔɔ kpuro.

Resem ya koo ma.

Gura ya koo nε

kpa tem mu dɛanu ko.

Doma nini kpurowa kon Isireli be ba tie kua.

¹³ Bεε Yudaba ka Isireliba,

wee i kua bwese te na bɔrusi bwesenun suunu sɔɔ.

Adama tɛ, kon bεε faaba ko

kpa i n sɔa domarugibu tɔmbun suunu sɔɔ.

Yen sɔ, i ku berum ko.

I de i n wɔrugɔru mɔ.

¹⁴ Ameniwa nε, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na gerua.

Na nεε, na raa gɔru doke n bεε kɔsa kua

yɛn sɔ bεen baababa ba nen mɔru seeya.

Na n daa gɔru gɔsie n ye kɔbia.

¹⁵ Adama tɛ, na gɔru doke

n Yerusalemu ka Yudan tem kpuro gea kua.

Yen sɔ, i ku berum ko.

¹⁶ I ka gari yini sɔmburu koowo.

Yiya, baawure u n da win winsim gem sɔ.

Kpa i n da baawure siri gem sɔɔ

i n ka wɔa bɔri yendu sɔɔ.

¹⁷ I ku goo kɔsa kua.

I ku bɔri weesugii ko.

Domi yeniba kpurowa na tusa.

Nε, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Nɔɔ bɔkurun tɔru ta koo

gɔsira nuku dobun tɔru

¹⁸ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u nεε, ¹⁹ nɔɔ bɔku ni i ra ko suru nnese sɔɔ ka suru nɔɔbuse sɔɔ ka suru nɔɔba yiruse sɔɔ ka suru wɔkuruse sɔɔ, nu koo gɔsira nuku dobun tɔnu Yudaɔ. Ni sɔɔra ba ko n da tɔɔ bakanu di.

Adama yeba kpuro sɔɔ, i de i gem ka bɔri yendu kɔa.

²⁰ Na maa wure na nεε,

tɔmbu ba koo na Yerusalemuɔ

saa wusu dabinun di.

²¹ Wusu gasun tɔmbu ba koo gasun tɔmbu sɔ bu nεε,

bu da bu nε, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin durom kasu Yerusalemuɔ

kpa bu man sɔ.

²² Geema, bwese dabinu ka maa bwese ni nu dam mɔ

nu koo na nu nen durom mε kasu

kpa nu man sɔ.

²³ Nε, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na nεε,

yen tɔɔ te, bweseru baatere sɔɔ,

tɔmbu wɔku wɔkubu ba ko n Yuu turon yabe soo neni

ba n mɔ, ba koo ka nɔn da.

Domi ba nua ma nε, Gusunɔ na wɔa ka wi.

ISIRELIBA KA BWESE TUKUNU

Yinni Gusunɔ

u koo bwese ni nu tie siri

Domi nen nōni wāa tōmbu sōo
nge me yi wāa Isireliban bwese keri kpuro sōo.

² Kon maa Hamati ye ya wāa Damasin tem nōo bura yerōn tem siri
ka Tiri ka sere maa Sidoni,
baa me wuu sin tōmbu ba bwisi mō.

³ Tiri ye, ya wāa gbāra damgirun suunu sōo.
Meya ya gobi guramō nge tua.
Ma ya wura guramō nge pōtākō.

⁴ Adama ne, Yinni Gusunō, kon ye kpuro mwa.
Kon yen dam sure nim wōku sōo
kpa n de yu dōo mwaara.

⁵ Asikalonigibu ba koo ye wa
kpa bu berum duura.
Kon de tem yiiri bakabu bu Gasa wōri,
kpa Ekoronigibun yīiyōbu kpuro bu kam ko.
Gasa ya koo sunō bia.

Goo kun ko n maa wāa Asikalonio.
⁶ Sōbu ba koo na bu sina Asidōduo.
Kpa n Filisitiban tii suabu kpeerasia.

⁷ Ba ñ maa yem dimō.
Ba ñ maa būu yāku dīanu dimō.
Ba koo kowa ne, Gusunōn tōmbu nge Yudaba
kpa Ekoronigibu ba n maa sāa nen tōmbu
nge me Yebusiba ba kua.

⁸ Kon nen sansani gira n ka nen sāa yeru sikerena.
Kpa yiberē be ba daamō ba wuramamō bu ku raa ye wōri.
Dam dioba kun maa sarō mi.
Domi nen nōni wāa mi.

Sunō wi u ka bōri yendu sisi

⁹ Bēe Siōnigibu, i nuku dobun kuuki koowo.
Bēe Yerusalemugibu, i yēerio nuku dobun sō.
Wee bēen sina boko u sisi bēen mi.
U sāawa gemgii ka faaba kowo.

U ñ tii sue.
Keteku buuwa u sōni.
¹⁰ Kon de tabu kēkē yi kpe Efaraimun temō
kpa dumi ka ten ni ba raa ka tabu kua yu kpeera Yerusalemuō.
Sunō wi, u koo ka bwesenu bōri yendu naawa.
U ko n bandu diiwa nim wōku geen di
sere ka nim wōku giō,
saa maa daa te ba mō Efaratin di n ka da handunian goonu nne sōo.

Pirisōmban karabu

¹¹ Yinni Gusunō u nee,
nen arukawani ye na ka bēe bōkuan sō,
ma i ye sire ka yāku yaa yem,
kon bēen yobu yara dōkō kpirirun di te ta ñ nim mō.

¹² Bēe yobu, bēe be i yīiyō bakabu mō,
i wuro bēen wusō si su gbāranu mō.
Na maa bēe nōsiamō ma kon bēe domaru kua
nge yellugirun nōn yiru.

¹³ Kon Yuda dendi nge tendu.
Kpa Efaraimu ya n sāa ten sēenu.
Yerusalemu, kon wunen bibu sua bu Gerēkiba tabu wōri.

Kon bu kowa nge tabu durɔ damgiin takobi.

¹⁴ Nε, Yinni Gusunɔ, kon tii sɔ̄si wɔ̄llɔ.
Nen sɛu ga koo doona nge guru maakinu.

Kon kɔba so,
kpa n sarama guru woo bɔkɔ sɔɔ,
ge ga wee saa sɔ̄ yɛsan nɔm dwaru gian di.

¹⁵ Nε, Gusunɔ, wɔ̄llu ka tem Yinni, kon nen tɔmbu kɔ̄su.
Ba koo ben yiberɛba kamia bu ben kpurantɛenun kpenu kɔsuku.

Kon de yiberɛ ben yem mu yari nge tam,
n̄ kun mε nge yāku yaa yem mε mu ra gbɛ̄eru yibu
bu yɛka yāku yerun kāanɔ.

¹⁶ Yen tɔ̄ te, kon nen tɔmbu faaba ko
nge mε yāa kparo u ra win yāanu faaba ko.

Ba koo balli ben temɔ nge kpee gobigii
ni ba mani sina furɔ sɔɔ.

¹⁷ Tem miya doo nɔ̄ru ka buram mu ko n wāa.

Alikama ka tam koo de aluwaasiba ka wɔ̄ndiaba ba n dam mɔ.

Gusunɔ turowa sāa Yinni

10

¹ I Yinni Gusunɔ kanɔ u bεε tom buruku gura kɛ̄.

U koo de guru woo gu na

kpa guru baka yu nε.

Kpa yakasu su kpi baama.

² Domi būu n̄n bwāarokunu ba mɔ̄ Terafimu nu weesu mɔ̄.

Sɔ̄robu ba kās̄i weesuginu waamɔ.

Ben dosusu su sāawa weesu.

Sin nuku yemiasiaabu sāawa kam dirum.

Yen sɔ̄na ba sirene nge yaa sabenu.

Ba wɔ̄nwɔ̄ndu soore,

domi ba n̄ kparo mɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo win tɔmbu yakia

³ Yinni Gusunɔ u nεε,
na ka kparo tuko be ba nen tɔmbu kpare mɔ̄ru mɔ̄.

Be, be ba sāa nge bonu mi, kon bu wɔ̄rima.

Domi nε, Gusunɔ wɔ̄llu ka tem Yinni

na nen tɔmbu Yudaba naawa.

Kon bu dendiwa tabu sɔɔ nge dum girimagia.

⁴ Ben min diya sinambu ba koo yari.

Kpa ba n dam mɔ nge gani gɔmburun kperu,

n̄ kun mε nge kuu bekurugirun gbere,

n̄ kun mε nge tɛn te ba ra ka tabu de.

⁵ Ba ko n sāawa nge tabu durɔ damgii

be ba ben yiberɛba taakumɔ swεε sɔɔ nge pɔtɔkɔ.

Ba koo tabu ko yɛn sɔ̄ nε, Yinni Gusunɔ ko na n ka bu wāa.

Ben yiberɛ be ba dumi yɔ̄wa ba koo sekuru wa.

⁶ Kon Yudaba tās̄isia,

kpa n Isireliba wɔ̄ra.

Kon ka bu wurama,

domi na ben wɔ̄nwɔ̄ndu mɔ.

Ba ko n sāawa nge be na n̄ daa biru kisi.

Domi nena na sāa Gusunɔ ben Yinni.

Kon ben kanaru mwa.

⁷ Efaraimuba ba ko n sãawa nge tabu durɔ damgibu.

Ba ko n nuku dobu mɔ nge wi u tam nɔra.

Ben bibu ba koo ye wa kpa bu nuku dobu ko.

Ba koo nuku dobu ko nɛ, Yinni Gusunɔn sɔ̄.

⁸ Kon wia ko bu ka mennama.

Domi nena na bu yakiamɔ.

Ba koo dabilia nge yellu.

⁹ Kpa n de ba n pusa bwesenun suunu sɔ̄.

Mi ba wãa n toma mi,

ba ko n da man yaaye min di.

Kpa ba n wãa mi ka ben bibu.

Yen biru, ba koo wurama.

¹⁰ Kon de bu wurama saa Egibitin di.

Kon bu mennama saa Asirin di.

Kpa n de bu wurama Galadiɔ ka Libaniɔ.

Batuma kun bu turi.

¹¹ Ba koo nim wɔ̄ku tɔ̄bura mi ba nuku sankiraru wa.

Gusunɔ u koo gen nim kurenu so,

kpa Nilun daarun nim mu gbera.

Asirigibun tii suabu koo kpe.

Kpa Egibitigibun bandu tu nɔru ko.

¹² Kon nen tɔ̄mbu tãsisia.

Kpa ba n siimɔ ka nen yĩsiru.

Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Ba damgibu kɔsuka

11

¹ Bɛɛ Libanigibu, i bɛɛn kɔnnɔsu kenio

kpa dɔ̄ɔ u bɛɛn dãa ye ba mɔ sɛduru di.

² Bɛɛ dãa ye ba mɔ sipɛɛɛ, i weeweenu koowo.

Domi sɛduruba ba wɔruka.

Be ba tii sue mi, ba kpeera.

Bɛɛ Basanin dãa bakanu, i weeweenu koowo.

Domi dãa sɔ̄ɔ ge ba ñ daa kpɛ̄ bu du ga wɔruka.

³ Kparobu ba wuri mɔ,

domi ben bɛɛɛɛ ya kpa.

Gbee sinansu su kukirimɔ,

domi Yuudenin dãa sɔ̄ɔn bɛɛɛɛ ya kpa.

Kparobu yiru

⁴ Ameniwa Yinni Gusunɔ u Sakari sɔ̄ɔwa. U nɛɛ, a yãanu kparo ni ba koo go. ⁵ Be ba nu dwemɔ ba goomɔ ba ñ bu sɛɛyasiamɔ. Be ba maa nu dɔramɔ ba mɔ, ba nɛ, Gusunɔ siara, domi ba gobi mɔ. Nin kparobu ba ku ra maa ka nu yinɛ. ⁶ Nɛ, Yinni Gusunɔ na ñ maa tɔ̄mbun wɔn wɔ̄ndu mɔ tem mɛ sɔ̄ɔ. Kon baawure beriwa win winsim nɔmuɔ ka win sunɔn nɔmuɔ. Ba koo ben tem arumani gurawa. Na ñ maa bu wɔramɔ ben yibereban nɔmun di.

⁷ Yera Sakari u yãanu kparabu wɔri ni ba koo go. Yãa niya nu kɔsuru bo. Ma u kpara dɛki yiru kasu. U tia soka durom, tia maa nɔɔ tia. Ma u da u yãa ni nɔɔri. ⁸ Suru tian baa sɔ̄ɔ u nin kparobu ita go. Ma u ka nu tii kpara u temanabu kpana. Ma nin tii nu nùn tusa. ⁹ Ma u nɛɛ, na ñ maa nu kparamɔ. Nin ni nu koo gbi, nu gbio. Ni nu koo maa tiara nu tennɔ.

¹⁰ Ma u win dɛka ye u soka durom bɔ̄ka u ka sɔ̄ɔsi ma u win arukawani kusia ye u raa ka bwesenu kpuro bɔ̄kua. ¹¹ Yen tɔ̄ɔ tera u arukawani ye kusia. Ma yãa kɔ̄su ni nu nùn mɛɛra mi, nu gia ma Yinni Gusunɔn gariya yi kooramɔ. ¹² Ma u bu sɔ̄ɔwa u nɛɛ, yà n bu wɛ̄re, bu nùn kɔsiaru wɛ̄ɛyɔ, ya kun maa bu wɛ̄re, bu derio.

Yera ba sii geesun gobi tena yīira ba nùn kəsia. ¹³ Ma Yinni Gusunə u nùn sḏowa u nɛɛ, a sii geesun gobi tena ye ba mɛera bure mi, məmə wɛɛyə.

Ma u gobi yi sua u yari Gusunən sḏa yerə yi ka ko məməgii. ¹⁴ Yen biru, u maa win kpara dɛka yiruse ye u soka nḏə tia mi, bəka u ka sḏosi ma Yudaba ka Isireliban baa sḏə nḏə tia maa sari. ¹⁵ Yinni Gusunə u maa nùn sḏowa u nɛɛ, a kparo nge kparo gari bəka. ¹⁶ Domi kon kparo goo seeya tem mɛ sḏə, wi u kun yāanu nḏərimə ni nu gḏə dḏə. U n̄ nin binu kasum dḏə. U n̄ ni nu mɛera wa tim kuammɛ. Mɛya u n̄ maa ni nu bwāa do nḏərimə. Adama u koo ni nu gum mən yaa tem sere ka nin kōriə.

¹⁷ Bḏrurowa kparo gari bəka wi u yāanu derimə.

Takobi yu win gāseru ka win nəm geun nḏnu kəsukuo, kpa gāse te, tu gbera kpa nḏnu ge, gu gbi.

Yinni Gusunə

u koo Yerusalemu yakia

12

¹ Gari yi Yinni Gusunə u gerua Isireliban sḏ wee.

Wi, wi u wəllu ka tem məmə, ma u maa tḏnu hunde dokea

² u nɛɛ, na Yerusalemu kua nge nḏra ye ya nɛn mḏru yiba nge tam. Ya koo bwese ni nu ka ye sikerene woo tiro kpɛɛ. Woo tiro ge, ga koo Yudaba kpuro nɛnɛ bā n Yerusalemu tarusi. ³ Tḏə te sḏə, kon ye gḏsia nge kpee bakaru. Be ba kī bu tu sua ba koo mɛera wa. Handunian bwesenu kpuro nu koo menna nu tu wəri. ⁴ Yen tḏə te, Yinni Gusunə u nɛɛ, kon ben dumi woo tiro kpɛɛ kpa n yin maasəbu nḏni swāaru kpɛɛ, kpa n bwese tukunun dumi wḏkoru kpɛɛ. Adama kon Yudaba kḏsu. ⁵ Yudan wirugibu ba koo nɛɛ, Yerusalemugiba ba sḏa ben dam nɛ, Gusunə ben Yinnin sḏ, nɛ wi na wəllu ka tem mḏ. ⁶ Yen tḏə te sḏə, kon Yudaban wirugibu kowa nge dḏə boko dāa sḏowə, n̄ kun mɛ nge wii bḏn tḏn dḏə ba sḏka dīa bəkunu sḏə. Ba koo bwese ni nu ka bu sikerene kamiawa mam mam. Adama Yerusalemugibu ba ko n sḏwa ben temə.

⁷ Nɛ, Yinni Gusunə kon Yudaban yenusu faaba ko, kpa Dafidin yenun bɛere ka Yerusalemugibun bɛere yu ku raa Yuda be ba tiegia kera. ⁸ Yen tḏə te, kon Yerusalemugibu kḏsu. Be sḏə, wi u kun daa dam mḏ, u koo dam kowa nge Dafidi. Kpa Dafidin yenugibu ba n sḏa nge Gusunən gḏrado wi u yḏ ben wuswaa.

Ba gḏə wooru sḏ

tem mɛ kpuro sḏə

⁹ Yen tḏə te, kon kookari ko n bwese ni kpuro go ni nu Yerusalemu wərim wee. ¹⁰ Kon de Dafidin yenugibu ka Yerusalemugibu ba n wənwəndu mḏ kpa ba n da kanaru ko, kpa bu gḏsirama nɛn mi, nɛ wi ba yaasa sḏka. Ba koo man swīisi nge w̄n bii teeruru ta gu. Ba koo swīwa ka nuku sankira bakanu nge w̄n bii gbiikoo u gu. ¹¹ Yen tḏə te, nuku sankiraru ta ko n kpā Yerusalemu nge te ba kua Hadadiriməən sḏ Megidon wəwaa. ¹² Tem mɛ kpuro sḏə, ba ko n gḏə wooru sḏwa yenu ka yenu. Dafidin yenugibu, kurəbu ka durəbu nɛnɛm. Natanin yenugibu, kurəbu ka durəbu nɛnɛm. ¹³ Lefin yenugibu, kurəbu ka durəbu nɛnɛm. ¹⁴ Nge mɛya yenu si su maa tien tḏmbu ba ko n gḏə wooru sḏ nɛnɛnka, kurəbu ka durəbu nɛnɛm.

13

¹ Yen tḏə te, bwia gaa ya koo yari yu ka Dafidin yenugibu ka Yerusalemugibun toranu wəka.

Yinni Gusunə u koo

win sḏmḏ weesugibun

bwāarokunu kəsuku

² Yen t̄ɔ te, nɛ, Gusunɔ w̄llu ka tem Yinni kon b̄n̄un ȳsinu kpeerasia tem mɛ s̄ɔ kpa bu ku raa maa nu yaaya. Kon maa n̄en s̄ɔm̄ɔ weesugii be ba b̄u s̄arun k̄iru m̄ɔ mi wuna. ³ Goo ù n gari weesugii m̄ɔ, win tundo ka win m̄ero ba koo n̄un s̄ɔwa bu nɛɛ, kaa gbi. Domi a weesu m̄ɔwa ka Yinni Gusunɔn ȳsiru. Kpa tundo wi, ka m̄ero wi, bu n̄un takobi s̄oku bu go sanam mɛ u gari yi m̄ɔ. ⁴ Yen t̄ɔ te, Gusunɔn s̄ɔm̄ɔbu ba koo sekuru wa ben k̄asi weesuginun s̄ɔ. B̄a n gari m̄ɔ, ba ñ maa yabe sansuginu sebum̄ɔ bu ka t̄ambu n̄ni w̄ke. ⁵ Ben baawure u koo nɛɛwa, u ñ s̄a Gusunɔn s̄ɔm̄ɔ. Wi, gbaa wukowa. Domi ba n̄un dwawa saa win piiburun di. ⁶ B̄a n n̄un bikia ba nɛɛ, mana u sere m̄era yeni wa ye ya w̄a win n̄m̄aɔ, kpa u wisi u nɛɛ, u ye wawa win b̄r̄ɔ k̄inasibun yenuɔ.

Ba koo gia ma

Gusunɔwa u s̄a Yinni

⁷ Gusunɔ, w̄llu ka tem Yinni u nɛɛ, takobi, a n̄en k̄paro wi na kua n̄en b̄ɔ w̄rio. A n̄un goowo kpa ȳanu nu yarina, kpa n ni nu kun dam m̄ɔ w̄ri.

⁸ U maa nɛɛ, b̄a n tem m̄en t̄ambu b̄nu kua suba ita, yen suba yiru ya koo gbi kpa sube tee teni tu tiara. ⁹ Kon sube tee te d̄ɔ doke kpa n tu s̄ɔwa nge mɛ ba ra sii geesu s̄ɔwe. Kon tu s̄ɔwawa nge mɛ ba ra wura s̄ɔwe. Ta koo n̄en ȳsiru soku kpa n tu wurari. Kon tu s̄ɔ n nɛɛ, ta s̄awa n̄en t̄ambu. Kpa ten tii tu maa nɛɛ, na s̄awa Gusunɔ ten Yinni.

Yinni Gusunɔn t̄ru

14

¹ Bɛɛ Yerusalemugibu, Yinni Gusunɔn t̄ra wee.

Ba koo b̄ɛn ȳanu gura bu b̄nu ko b̄ɛn n̄ni biru.

² U koo bwesenu kpuro m̄enna nu ka Yerusalemu w̄ri.

Ba koo ye mwa kpa bu yen yenusu d̄ɔ s̄oku.

Ba koo ka yen t̄n kur̄abu kpuna ka dam.

Kpa bu yen t̄mbun b̄nu yoru mw̄eri bu ka doona.

Adama ba ñ be ba tie goom̄ɔ.

³ Saa ye s̄ɔra Yinni Gusunɔ u koo tii s̄ɔsi

kpa u ka bwese ni tabu ko nge mɛ u ra ko tabu s̄ɔ.

⁴ Yen t̄ɔ te, u koo win naasu s̄andi Olifin guur̄ɔ

te ta w̄a Yerusalemun dee deeru, s̄ɔ yari yeru gia.

Olifin guu te, ta koo besira suunuɔ

saa s̄ɔ yari yerun di sere s̄ɔ duu yer̄ɔ.

W̄wi baka ya koo yari ten suunu s̄ɔ.

Guu ten bee tia ya koo da s̄ɔ ȳsan n̄m geu gia

kpa bee tia yu maa da s̄ɔ ȳsan m̄m dwaru gia.

⁵ Saa ye s̄ɔ, i ko i duki dawa win guunun w̄wa s̄ɔ.

Domi w̄wa ye, ya ko n w̄awa sere Atiselio.

I ko i duki suwa nge mɛ i raa kua

sanam mɛ tem ȳiribu bɛɛ deema

Osiasi Yudaban sina bokon waati.

Saa ye s̄ɔra Gusunɔ n̄en Yinni u koo na ka win t̄n d̄erobu.

⁶ Yen t̄ɔ te, yam bururam mu ñ ko n maa w̄a.

Pura ya ko n w̄a ka sere maa nim mɛ mu ḡsira nge kperu.

⁷ T̄ɔ te, ta ko n s̄awa n̄enem te Yinni Gusunɔ u ȳ.

Ba ñ w̄kuru ka s̄ɔ s̄ɔ wunanam̄ɔ.

Adama yoka, yam bururam mu koo s̄ɔsira.

⁸ Yen t̄ɔ te, nim gem mu koo yari Yerusalemun di

kpa m̄en sukum mu koku mu da nim w̄kuɔ

ge ga w̄a s̄ɔ yari yeru gia,

kpa sukum mu da nim wõku ge ga wã sã duu yeru gia.
Nge meya n ko n sã sã sãreru ka guran saa.

⁹ Yinni Gusunõwa u ko n sã tem kpuron sunõ.

Wi turowa u ko n sã Yinni.
Win turon yĩsira tãmbu kpuro ba koo gia.

¹⁰ Isireliban tem kpuro mu koo gãsia wõwa
saa Geban di sã yẽsan nãm geu gia
n ka da Rimõwõ Yerusalemun sã yẽsan nãm dwaru gia.

Saa ye sã, Yerusalemu ya koo yĩsiru yari
kpa ya n wã yen ayerõ.

Ya ko n wãawa saa kãnnõ ge ba mð Benyameen di,
n ka da kãnnõ gbiikuuõ,

sere ka kãnnõwõ ge ba mð gani gãmbunu.

Saa maa kãsu yee te ba mð Hananẽlin di,
n ka girari sina bokon resem gama yerõ.

¹¹ Tãmba koo sina ye sã.

Ba ñ maa ye kam koosiamõ.

Ya ko n wãawa bõri yendu sã.

¹² Wee nãni swã te Yinni Gusunõ u koo tãmbu kpẽ

be ba Yerusalemu tabu wõri.

Ben wasi koo kãsiwa ba n ka sãimõ.

Ben nãni yi koo kãsi ben nãni wõrusu sã,

kpa ben yari yi kãsi ben nãõ.

¹³ Yen tãõ te, nẽ, Yinni Gusunõ kon wahala baka doke ben suunu sã.

Kpa bu wõrina bu soona.

¹⁴ Yudaba ba koo tabu ko Yerusalemuõ,

kpa bu bwese tuku ni nu ka bu sikerenen dukia gurama.

Yera, wura ka sii geesu ka yã dabinu.

¹⁵ Nin dumi ka nin birakõsu

ka nin yooyoosu ka nin ketekunu

ka sere maa yaa sabe ni nu wã mi,

kpuro nu koo dumgbeku mwaara.

Dumgbeku tia yera ya koo nu deema.

¹⁶ Bwese ni nu raa Yerusalemu ye wõri,

nin ni nu tie, nu ko n da nẽwa wõõ baagere

nu yiira Gusunõ sina bokon wuswaaõ,

wi u sã wõllu ka tem Yinni,

kpa nu Kunun tãõ bakaru ko.

¹⁷ Bweseru garu tã kun de

tu Gusunõ sina boko wi u sã wõllu ka tem Yinni yiira

tu sã Yerusalemuõ,

gura kun nẽmõ ten temõ.

¹⁸ Egibitigibu bã kun de Yerusalemuõ

bu ka Kunun tãõ bakaru ko,

gura kun nẽmõ ben temõ.

U koo bu wahala dokewa

nge bwese ni nu yina nu da

nu Kunun tãõ bakaru ko.

¹⁹ Nge meya u koo Egibitigibu ka bwese ni nu yina nu Kunun tãõ bakaru da Yerusalemuõ
kua.

²⁰ Yen tãõ te, ba koo dumin yangirenu sã yore bu nẽẽ, Yinni Gusunõgia.

Sã yerun wekenu kpuro nu ko n sãawa nge yãku yerun gbẽa.

²¹ Wekenu kpuro nu ko n sãawa Gusunõ, wõllu ka tem Yinniginu Yerusalemuõ ka Yudaõ.
Be ba koo yãkuru na,

bera ba ko n da nu sue
bu ka ben yāku yaa yike.
Yen tōo te sōo, ba ñ maa tenkuba wasi sãa yeru mi,
ba n yānu dōramo.

MALASI

Sanam me Malasi u tire te yorua, Isireliba ba wurama yorun di kɔ, ba wāa Yerusalemuɔ. Adama saa ye sɔɔ, wāara ka bu sē. Ma dabira Gusunɔn durom sika doke, wiru 1:2. Ma Gusunɔn sāara kun maa arufaani gaa mɔ ben wāaru sɔɔ. Ba ñ maa nùn sāmɔ ka gōru tia.

Yeya Malasi u wa win tɔmba mɔ, ma u bu gerusi. Isireliba bā n nɔni sōre, ba n yē ma ba torawa. Yen sō, bu de bu gōru gɔsia kpa Gusunɔ u bu domaru kua. Win sɔmɔ wi u gɔsa, wiya u koo win tɔmbu dɛerasia kpa u bu bekia, wiru 3:20,21. Malasi u sāawa Gusunɔn sɔmɔ dāako Nɔɔ Mwɛɛ Gururu sɔɔ. Win tire te, ta sāawa nge sasara ye ya ka sun dɔɔ Nɔɔ Mwɛɛ Kpaarun gari sɔɔ.

Tire ten kpunaa

1. Isireliban toranu, wiru 1:1n di sere wiru 2:16.

2. Gusunɔ u win tɔmbu kirɔ mɔ bu ka wurama win mi, wiru 2:17n di sere wiru 3:24.

¹ Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u Isireliba sɔɔwa saa Malasin nɔɔn di.

Yinni Gusunɔ u Isireliba kī

² Yinni Gusunɔ u nɛɛ, na bɛɛ Isireliba kīa. Ma i gerumɔ i mɔ, mba sɔɔra na bɛɛ kīa. Na nɛɛ, n ñ Esau u sāa Yakɔbun mɔɔ ro? Adama na Yakɔbu kīa ³ ma na Esau yina. Na dera gāanu sari win tem guunɔ. Ma na dera gbɛeku yɛɛ kōsi yiba tem mɛ sɔɔ. ⁴ Esaun bibun bweseru tã n nɛɛ, ba ten wusu kɔsuka, adama ta koo sin bansu seeya, nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni, kon nɛɛ, baa tã n su bana, kon wure n su sura. Kpa bu ten tem soku nuku kōsurugibun tem, ben tii maa bwese te nɛ, Yinni Gusunɔ na ka mɔru sāa baadomma. ⁵ Bɛɛ Isireliba, bɛɛn nɔni koo ye wa. Kpa i gere i nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ, nen kpāara bɛɛn tem sare.

Yinni Gusunɔ

u yāku kowobu gerusimɔ

⁶ Bɛɛ yāku kowobu, bɛɛ be i man gɛma, ma i mɔ, yen yere sɔɔra i man gɛma, wee ye nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na bɛɛ sɔɔmɔ. Bii u ra win tundo bɛɛɛ wē. Mɛya sɔm kowo u ra maa win yinni bɛɛɛ wē. Nā n sāan na bɛɛn tundo, mana bɛɛɛ ya wāa ye i man wēɛmɔ. Nā n maa sāan na bɛɛn Yinni, mana bɛɛɛ ya wāa ye i man wēɛmɔ. ⁷ Wee i yākunu mɔ ka dīa ni ba ku ra ka yākuru ko nen yāku yerɔ. Ma i gerumɔ i mɔ, yere sɔɔra i man gɛma. Nen yāku yera i gɛma. ⁸ ñ n ka yaa saberu garu yākuru kua te ta wōko sāa, ñ kun mɛ te ta kōra barɔ, ñ kun mɛ te ta gesi barɔ, n ñ sāa kōsa? ñ n tu bɛɛn tem wirugii wē, u koo bɛɛ siara? Nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua. ⁹ Yen sō tē, ñ n nɛ, Yinni Gusunɔ suuru kana n bɛɛn wɔnwɔndu wa, i tamaa kon bɛɛ kua nge mɛ n weenɛ? Aawo, domi i kōsa kua. Nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua. ¹⁰ N buram bo bɛɛn turo u da u nen sāa yerun gamboba kɛnɛ. Kpa i ku ka dōɔ sōre kam sɔɔ nen yāku yerɔ. Na ñ nuku dobu mɔ bɛɛ sɔɔ. Mɛya yāku ni i maa man kuammɛ nu ñ man wēɛmɔ. ¹¹ Domi handunian goonu nne sɔɔ tɔmba nen kpāaru yē. Baama ba man turare dōɔ dokeammɛ ma ba man yāku geenu kuammɛ bu ka man bɛɛɛ wē. Ka gem tɔmbu kpurowa ba nen kpāaru yē. ¹² Adama bɛɛ, i man gɛmawa, i tamaa i ko kpī i ka dīa ni nu ñ gea sāa na nen yāku yerɔ. ¹³ I mam gerumɔ i mɔ, anna a wahala baka wa ye i tii mɔ. Ma i ñ maa yāku ni mɛera gāanu. Adama i naamɔ i man yākuru kuammɛ ka yaa sabe ni i gbena, ñ kun mɛ ni nu kōri barɔ, ñ kun mɛ ni nu gesi barɔ. I tamaa kon yāku nin bweseru mwa? ¹⁴ Bōrurowa wi u win sabenu sɔɔ kinɛ geeru mɔ, ma u da u te ta alebu mɔ sua u ka man yākuru kua, u ka man nɔni wōke. Domi na sāawa sina boko. Tɔmbu kpurowa ba nen dam nasie. Nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Ba yāku kowobu kirɔ mɔ

2

¹ Nε Gusunə wəllu ka tem Yinni, na nεε, bεε yāku kowobu, bεeya na wooda yeni wεεmə. ² Ì n maa yina i ye mεm nəwə kpa i kun man bεere wε, kon bεe bōrusi. Kpa doma te i raa mə, tu gəsia bōri. Domi i ñ nən woodaba garisi gāanu bεen gōruə. ³ Wee kon bεen bibun bweseru kam koosia. Kpa n bεen yaa sabe ni i ka yākuru mən bisu wisi bεen wuswaaə. Kpa bu bεe gura bu kuba ka bii si sannu. ⁴ Saa ye səə, i ko gia ma nε, Gusunə wəllu ka tem Yinniwa na bεe kirə ye kua n ka nən arukawani sire ye na ka yāku kowobu be ba sāa Lefin bweseru bəkua. ⁵ Arukawani ye na ka bu bəkua ya sāawa wāaru ka bəri yendugia. Ma na bu wāa te, ka bəri yen te wε kpa bu ka man nasia. Meya ba maa man nasia. Ma ba diira nən yīsirun sō. ⁶ Gema ba ra gere. Kōsa gaa sari ben nəə səə. Bəri yendu ka gem səəra ba sāa nən swaa səə. Ma ba tən dabinu gbara kōsan di. ⁷ N weenewa yāku kowobu bu tambu Gusunən swaa sōsi. Domi ben min diya ba ra nə ye u kī yèn sō ba sāa wi, wəllu ka tem Yinnin səməbu. ⁸ Adama bεe yāku kowobu Lefiba i swaa ye deri. Ma bεen sōsira dera tən dabinu kōra. I ñ arukawani ye yibie ye na ka bεe bəkua. Nε, Gusunə wəllu ka tem Yinniwa na yeni gerua. ⁹ Yen sō, kon de bu bεe gem kpa i bεere bia Isireliban suunu səə yèn sō i ñ nən woodaba mεm nəwε, i ku ra maa nən tambu garisi tia ñ n bu siriamme.

Isireliba ba kua naane sariba

¹⁰ N ñ tundo turo bεε kpuro sa mə ro? N ñ Gusunə turo u sun taka kua ro? Mban sōna sa ñ naane məəsine. Ma sa bεen baababan arukawani kusiamə ye ba ka Gusunə bəkua. ¹¹ Yudaba ba kua naane sariba. Ma ba durum baka kua Yerusalemə ka Isirelin tem kpuro səə. Domi ba Yinni Gusunən sāa yee te u kī too disi doke. Ma ba da ba būugibun wəndiaba sua kurəbu. ¹² Wi u yenin bweseru mə, Gusunə wəllu ka tem Yinni u koo yēro wuna Yakəbun bweserun di, baa yēro ù n ka kēnu daamə yāku yerə.

¹³ Wee ye i kparam mə. I sumə, i weeweenu mə, ma i Yinni Gusunən yāku yeru nəni yīresu wisimə yèn sō u ñ maa bεen yākunu mwaamə, u ñ maa kī u kēru garu mwa bεen nəman di. ¹⁴ Ma i gerumə i mə, mban sōna n sāa mε. N sāa mε yèn sō bεen baawure u ñ win arukawani yibie ye u ka win kurə gbiikoo bəkua Yinni Gusunən wuswaaə. ¹⁵ Yinni Gusunə u ñ bεe kue tia wasi səə ka bwisikunu səə? Mba i naa gire sannu. N ñ Gusunə u bεe bibu kē? Ñ n mən na, i n tii sε kpa bεen baawure u ku win kurə gbiikoo yina. ¹⁶ Domi Gusunə Isireliban Yinni u kurə yinabu ka maa bəbunu tusa. Yen sō, i n tii sε, kpa bεen goo u ku raa win kurə gbiikoo tənu kandu kua u nùn yina.

Yinni Gusunən siribu

turuku kua

¹⁷ I dera Yinni Gusunə u wasira bεen garin sō. Adama i gerumə i mə, yen yere səəra i dera u wasira. Yera sanam mε səə i gerumə i mə, wi u kōsa mə, wiya u wā Yinni Gusunən nəni səə. Yērowa u ra nùn wēre. Ñ kun mε, kpa i n mə, mana Gusunə wi u ra siri dee dee mi, u wāa.

3

¹ Ma Gusunə wəllu ka tem Yinni u wisa u nεε, wee kon nən səmə gərima. U koo nən swaa səmε. Kpa Yinni wi i kasu mi, u du win sāa yerə subaru səə. Wee səmə wi i kī mi, u sisi u ka nən arukawanin gari kpara. ² Wara koo kpī u yōra u nùn ma win naarun tōo te səə. Nge wara koo kpī u yōra sanam mε u koo kurama. Domi u ko n sāawa nge dōo wi u ra sisu yanie. Kpa u n sāa nge werem mε mu do. ³ U koo sina u sun dεerasia nge mε ba ra sii geesu yanie bu dεerasie. U koo yāku kowobun bweseru Lefiba dεerasia nge mε ba ra wura ka sii geesu dεerasie. Kpa bu Yinni Gusunə yākunu kua nge mε wooda ya gerua. ⁴ Saa ye səə, Yudaba ka Yerusalemugibun kēnu nu koo nε Yinni Gusunə wēre nge yellu. ⁵ Kon susima bεen bəkuə n bεe siri. Kpa n dobo dobogibu seesi ka sakara kowobu ka be ba ra bōre weesu səə ka be ba ra səm kowobun gobi tēesi ka be ba ra gəminibu ka gobekuba ka səbu dam dore, ma ba ñ man nasie. Nε, Gusunə wəllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

I Gusunə tia wēyə

wəkuru baateren wəllə

⁶ Nena na Yinni Gusunə wi u ra n wāa. Na ku ra kəsi. Yen sōna bεε, Yakəbun bweseru, ba ñ bεε kpeerasie. ⁷ Saa bεen baababan waatin diya i nen woodaba gerari. I ñ ye mēm nəwε. Yen sōna nε Gusunə wəllu ka tem Yinni, na nεε, i gəsirama nen mi, kpa n maa gəsira bεen mi. Adama i gerumə i mɔ, aməna sa ko koosina su ka gəsira wunen mi. ⁸ Ma na bikia na nεε, tōnu u ra nε Gusunə nōni wōke? Domi wee, i man nōni wōkumə. Ma i gerumə i mɔ, yen yere sōra sa nun nōni wōkumə. Ma na wisa na nεε, kēnu wēebu sō ka tia tia ye i ra man wē wəkuru baateren wəllə. ⁹ Bōruroba i sāa bεε Isireliba kpuro, domi i man nōni wōkumə. ¹⁰ I bεen ye i mɔ kpuro subuo suba wəkuru, kpa i ka man yen sube teeru naawa i doke nen arumanin beru yerə. Kpa dīanu nu n wāa nen sāa yerə. I nen laakari mēerio, kpa i wa nà kun kon bεε wəllu kenia n bεε doma bakaru kua. ¹¹ Na kon twee gira bεen tem di. Kpa yi ku maa bεen dāa binu sanku. Kon de resem ye ya ku ra raa ma yu ma bεen gbeaə. Nε, Gusunə wəllu ka tem Yinniwa na yeni gerua. ¹² Bwesenu kpuro nu koo nεε, doo nəwugiba bεε. Domi bεen tem mu ko n doo nəwru mə. Nε Gusunə wəllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Durom mε Yinni Gusunə

u koo be ba nùn sāamə kua

¹³ Yinni Gusunə u nεε, bεen gari kun do yi i man gerusimə. Ma i mɔ, mba i man gerusi. ¹⁴ I gerua i nεε, kam sōra i man sāamə. Arufaani yerà i wa ye i nen woodaba mēm nəwε, ma i nuki sankira i nəə bəkua i ka nε Gusunə wəllu ka tem Yinnin nōnu geu wa. ¹⁵ Wee tē, i tamaa be ba tii sue, bera ba dobu nəwə. Meya i maa nεε, tən kōsobun arumani ya maa kuuramə. Baa bà n Gusunə seesi, u ra bu deriwa u kun kōsa gaa kue.

¹⁶ Yera be ba Yinni Gusunə nasie, ba gerunamə. Ma Yinni Gusunə u win laakari wesia ben mi, u bu swaa daki. Ma ba be ba nùn nasie ma ba nùn bεere wēemən yīsa yorua tireru garu sō win wuswaaə. ¹⁷ Ma Gusunə wəllu ka tem Yinni u nεε, beya ba koo ko nεgibu tō te kon nen yiiko sōsi. Kon bu wənwəndu kua nge mε tōnu u ra win bii wi u nùn nəwrimə wənwəndu kue. ¹⁸ Saa yera i ko i wa ye ya gemgii ka tən kōso wunane ka ye ya maa wi u Gusunə sāamə ka wi u kun nùn sāamə wunane. ¹⁹ Wee tōra sisi. Ta sum nge dō boko. Saa ye sō, be ba tii sue ka tən kōsobu ba koo dō mwaarawa nge yakasu. Gāanu kun bu tiarammε. Nε Gusunə wəllu ka tem Yinniwa na yeni gerua. ²⁰ Adama bεe be i man nasie, wee ye na bεε sōwə. Kon de nen dam mu sōsira nge sō mu bεε faaba ko. Saa ye sō, i ko i n tii mə kpa i n yōkumə ka nuku dobu nge ketε kpemi yi yi yarimə saa gōn di. ²¹ Tō te sō, te kon nen yiiko sōsi, i ko i tən kōsobu taaku. Domi ba ko n sāawa nge torom bεen naasə. Nε Gusunə wəllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Eli kpao

²² I de i nen sōmə Məwisin yiirebu ka win woodaba mēm nəwε be na nùn wē bεε Isireliba kpuron sō Horebun guurə.

²³ Nε, Yinni Gusunə tō te, ta kpā, ma ta nanum mə. Adama tu sere tunuma, kon bεe nen sōmə Eli gəriama. ²⁴ U koo de baababa ka ben bibu bu dora. Ma n kun mε, kon na n bεen tem kpeerasia.

LABAARI GEA NGE MƐ MATEU U YORUA

Mateun tireru ta s̄awa Labaari gean tirenu nne ye sa raa wan teeru. Tire nin baatere ta m̄ ye ta naa gire. Mateun tireru s̄o u s̄osim̄ ma Yesu u s̄awa Kirisi wi Gusun̄o u ḡosa yellun di. Ma ba win gari yorua N̄o Mwee Gururu s̄o. Yuuba ba Kirisi wi mara u na u bu yakia Romugibun n̄oman di. Yenin s̄ona Yesu u gerum̄o u sirem̄o ma win banda kun s̄a handunia migiru.

Mateun tireru ta s̄awa tire te ta N̄o Mwee Gururu ka N̄o Mwee Kpaarun gari sw̄enam̄o, ka sere Isireliba ka maa Yesun yigberu.

Tire ten kpunaa

1. Yesun bwese t̄ka ka win marubu, wiru 1n di sere wiru 2.
2. Yesun bat̄emu ka win k̄kiribu, wiru 3n di sere wiru 4.
3. Yesun s̄osinu guuru w̄ll̄o, wiru 5n di sere wiru 7.
4. Bar̄obun bekiabu ka ḡarobun ḡoran daabu, wiru 8n di sere wiru 10.
5. S̄osi ni Yesu u kua, wiru 11n di sere wiru 12.
6. M̄nnu ka s̄om maamaakiginu, wiru 13n di sere wiru 16.
7. Yesun wasin ḡosiabu ka win Yerusalemun daabu, wiru 17n di sere wiru 20.
8. Yesun s̄osi d̄aakinu Yerusalemūo, wiru 21n di sere wiru 25.
9. Yesun siribu ka win ḡo ka win seebu ḡarin di, wiru 26n di sere wiru 28.

Yesu Kirisin bweserun t̄ka (I maa m̄erio Luku 3:23-38)

¹ Yesu Kirisin bweserun t̄ka wee, wi u s̄a Dafidin sikadobu. Dafidi maa s̄a Aburahamun sikadobu.

² Aburahamu u Isaki mara, Isaki u Yak̄abu mara. Yak̄abu u Yuda mara ka win maabu ka w̄n̄abu. ³ Yuda ka Tamari ba Faresi ka Sara mara. Faresi u Esiromu mara. Esiromu u Aramu mara. ⁴ Aramu u Aminadabu mara. Aminadabu u Nasoni mara. Nasoni u Saam̄o mara. ⁵ Saam̄o ka Rahabu ba Boasi mara. Boasi ka Rutu ba Yobedi mara. Yobedi u Isai mara. ⁶ Isai u Dafidi mara.

Dafidi u kua sun̄o, ma wi ka wi u raa s̄a Yurin kur̄o ba Salom̄o mara. ⁷ Salom̄o u Roboamu mara. Roboamu u Abia mara. Abia u Asafu mara. ⁸ Asafu u Yosafati mara. Yosafati u Yoramu mara. Yoramu u Osiasi mara. ⁹ Osiasi u Yotamu mara. Yotamu u Akasi mara. Akasi u Esekiasi mara. ¹⁰ Esekiasi u Manase mara. Manase u Am̄o mara. Am̄o u Yosiasi mara. ¹¹ Yosiasi u Yekonia mara ka win w̄n̄abu sanam m̄e ba Isireliba gura ba ka da Babilonin tem̄o.

¹² Ben Babilonin daabun biru Yekonia u Salatieli mara. Salatieli u Sorobabeli mara. ¹³ Sorobabeli u Abiudu mara. Abiudu u Eliakimu mara. Eliakimu u Asoru mara. ¹⁴ Asoru u Sad̄oku mara. Sad̄oku u Asimu mara. Asimu u Eliudu mara. ¹⁵ Eliudu u Eleasaa mara. Eleasaa u Matani mara. Matani u Yak̄abu mara. ¹⁶ Yak̄abu u Yosefu mara wi u kua Maarin dur̄o. Maari wiya, u Yesu mara, wi ba soka Kirisi.

¹⁷ Nge m̄eya ben bwese te s̄o, saa Aburahamun min di n ka girari Dafidin mi, ba s̄awa t̄nu w̄kura nne. Saa maa Dafidin min di n ka girari saa ye ba ka bu yoru da Babilonin tem̄o, ba s̄awa t̄nu w̄kura nne. Yen biru saa m̄in di ba ka bu da Babilonin tem̄o n ka Kirisin saa girari, be, ba maa s̄awa t̄nu w̄kura nne.

Yesu Kirisin marubu (I maa m̄erio Luku 2:1-7)

¹⁸ Wee nge m̄e ba ka Yesu Kirisi mara. Win mero Maari u s̄a Yosefun kur̄o k̄ero, adama bu sere suana Maari u deema u gura m̄o saa Hunde Deeron min di. ¹⁹ Win dur̄o Yosefu wi, u s̄a geegii, u n̄ k̄i u Maari sekuru doke batuma s̄o. Yen s̄ona u ḡru doke u n̄n̄ yina asiri s̄o. ²⁰ Saa ye u ye bwisikum̄o saa yera Yinnin ḡrado u n̄n̄ kure dosu s̄o u n̄n̄ s̄owa u nee, Yosefu, Dafidin sikadobu a ku berum ko a ka wunen kur̄o k̄ero Maari

yenu doke, domi gura ye u mɔ mi, saa Hunde Dɛeron min diya. ²¹ U koo bii tɔn durɔ ma, kpa a nùn yīsiru kē Yesu *, domi u koo win tɔmbu faaba ko saa ben durum di.

²² Yeni kpuro ya kooa kpa Yinnin gari yi u gerua saa win sɔmɔn nɔɔ sɔɔn di yi ka kooa, ²³ yi yi nɛɛ,

“Wɔndia goo u koo gura sua kpa u bii tɔn durɔ ma, kpa bu nùn yīsiru kē Emanueli.”

Yīsi ten tubusiana, Gusunɔ wāa ka bɛsɛ.

²⁴ Yen sɔna ye Yosefu u yanda, u kua ye Yinnin gɔrado u nùn sɔɔwa, u Maari yenu doke. ²⁵ Adama u n nùn yē kurɔ sere u ka win bii tɔn durɔ mara. Ma u nùn yīsiru kā Yesu.

2

Sɔbu saa sɔɔ yari yerun di

¹ Ba Yesu marawa Betelehemuɔ Yudean temɔ, sina boko Herodun waati. Sanam me sɔɔ, kperin saria yērobu gabu ba na Yerusalemuɔ saa sɔɔ yari yerun di, ² ma ba nɛɛ, mana Yuuban sunɔ wi ba mara tē u wāa. Domi sa win kpera wa ya kura sɔɔ yari yerɔ, yera sa na su nùn sã.

³ Ye sina boko Herodu u gari yi nua, win bwēra kun kpunɛ, ka Yerusalemugibun tii kpuro. ⁴ U yāku kowo tɔnwerobu kpuro menna ka wooda yērobu ma u bu bikia u nɛɛ, mana ba nɛɛ ba koo wi Gusunɔ u gɔsa * ma. ⁵ Ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, Betelehemuɔra Yudean tem sɔɔ, domi Gusunɔn sɔmɔ u yorua u nɛɛ,

⁶ “Wunɛ, Betelehemu, Yudean tem sɔɔ, n n mɔ wuna a piiburu bo Yudean wuu bakasu sɔɔ.

Domi wunen min diya sunɔ u koo yari wi u koo nen tɔmbu Isireliba kpara.”

⁷ Yera Herodu u kperin saria yēro be sokusia asiri sɔɔ ma u bu bikia saa ye kpera ye, ya kura mam mam. ⁸ Ma u dera ba da Betelehemuɔ. U bu sɔɔwa u nɛɛ, bu doo bu bii win gari bikia sã sã. Bã n nùn wa bu gɔsirama bu nùn sã, kpa win tii u maa da u nùn sã.

⁹ Ye ba win gari yi nua ba kpa, yera ba swaa wɔri. Wee, kpera ye ba raa wa sɔɔ yari yerɔ, ya kpam bu swaa gbiiye sere yam mi bii wi, u wāa, ma ya yōra yam min wɔllɔ. ¹⁰ Ye ba kpera ye wa ben gōru ga dora n banda. ¹¹ Ye ba dua diru mi, ba bii wi wa ka win mero Maari. Yera ba yiira ba nùn sãwa. Ma ba ben bɔɔnu kusia, ba wura wuna ba nùn kã, ka turare bwesenu yiru. ¹² Ma Gusunɔ u bu sɔɔwa dosu sɔɔ u nɛɛ, bu ku raa wure Herodun mi. Ma ba sã ben wuuɔ ka swaa tuka.

Ba ka Yesu kpikiru da Egibitiɔ

¹³ Ye kperin saria yēro be, ba biru kisi ba doona, ma Yinnin gɔrado u Yosefu kure dosu sɔɔ u nɛɛ, a seewo a bii wi ka win mero sua kpa a ka bu kpikiru su Egibiti gia, a sina mi sere dɔma te kon maa nun sã a sīima, domi Herodu u koo bii wi kasu u go.

¹⁴ Ma Yosefu u seewa wōkuru u bii wi ka win mero sua ma u doona Egibiti gia. ¹⁵ U sina mi sere Herodu u ka gu. Yeni ya kooa kpa Yinnin gari yi u gerua saa win sɔmɔn nɔɔ sɔɔn di yi ka kooa ye u nɛɛ, “Egibitin diya na nen bii sokuma.”

Ba bii tɔn durɔ piiminu go

¹⁶ Ye Herodu u wa ma sɔɔ be ba na saa sɔɔ yari yerun di ba nùn yaakoru kua, u mɔru besira. Ma u dera ba bii tɔn durɔbu kpuro go be ba n wɔɔ yiru kere Betelehemuɔ ka yen baru kpaanɔ kpuro. Domi u yen sanam dooru kua mìn di sɔɔ be, ba nɛɛ ba kpera ye wa.

¹⁷ Nge mɛya ye Gusunɔn sɔmɔ Yeremi u gerua, ya kooa, ye u nɛɛ,

¹⁸ “Ba swīi gɛɛ nɔɔmɔ Ramaɔ.

Yēro u sumɔ u weweenu mɔ.

Ase Raseliwa u sumɔ win bibun sã.

Ma u yina bu nùn suuru kana

* 1:21 Yesu - Yīsi ten tubusiana faaba kowo. * 2:4 wi Gusunɔ u gɔsa - Ka Gɛɛkim wiya ba sokumo Kirisi.

domi bii be kpurowa ba gu.”

Ba ka Yesu wurama

Egibitin di

¹⁹ Herodu u gu. Win gəon biru Yinnin gərado u Yosefu kure dosu sɔɔ Egibitiɔ. ²⁰ U nɛɛ, a seewo a bii wi ka win mero sua kpa i wura Isirelin temɔ, domi be ba kī bu bii wi go, ba gu.

²¹ Ma Yosefu seewa u bii wi ka win mero sua ba kparam wura Isirelin temɔ. ²² Adama ye u nua ma Aakelusi u bandu di Yudean temɔ win baa Herodun ayerɔ, u berum kua u ka sina mi. Ma u doona Galilen temɔ, nge mɛ Gusunɔ u nɔn sɔɔwa dosu sɔɔ. ²³ Ma u da u sina wuu ge ba sokumɔ Nasaretɔ, kpa Gusunɔn sɔmɔbun gari yi ka koorɔ yi yi nɛɛ, “Ba koo nɔn sokuwa Nasaretigii.”

3

Yohanu Batemu kowon waasu

(I maa mɛeriɔ Maaku 1:1-8, Luku 3:1-18, Yohanu 1:19-28)

¹ Sanam mɛ sɔɔ, Yohanu Batemu kowo u na u waasu mɔ Yudean gbaburɔ. ² U nɛɛ, i bɛɛn gɔru gɔsio domi Gusunɔ u sisi u bandu swīi.

³ Yohanu wiya wɔn gari Gusunɔn sɔmɔ Esai u mɔ sanam mɛ u nɛɛ,
“Goo u gerumɔ ka dam gbaburɔ u mɔ,
i Yinnin swaa sɔnwɔ,
kpa i n ye nɔɔ nerasiamɔ yu dɛnda.”

⁴ Yohanu wi, u yooyoon sansun yaberu sebua, ma u gɔnan kpaka sɛke pɔraɔ. Win dīana twee ka tim bausu. ⁵ Tɔmba na win mi saa Yerusalemun di ka Yudean tem kpuro, ka tem kpuron di mɛ mu daa te ba mɔ Yuudeni sikerene. ⁶ Ba ben toranu tuuba kua ma u bu batemu kua daa te ba mɔ Yuudeniɔ.

⁷ Ye Yohanu u wa ma Falisiba ka Sadiusiba dabinu ba na win mi u ka bu batemu ko, u bu sɔɔwa u nɛɛ, bɛɛ waa gɔsɔnu wara u maa bɛɛ sɔɔwa i Gusunɔn mɔru duka suuri ye ya wee. ⁸ I de bɛɛn kookoosu su sɔɔsi ma i gɔru gɔsia. ⁹ I kun tamaa i ko gafara wa Aburahamun sɔ domi i gerumɔ i mɔ u sɔa bɛɛn baaba. Na bɛɛ sɔɔmɔ Gusunɔ u koo kpī u kpee ni sua u ka Aburahamu bibu kua. ¹⁰ Wee, ba gbɔa wasi kɔ bu ka dɔa wukiri. Dɔru baatere te ta ñ bii geenu marumɔ tera ba koo bura kpa bu doke dɔɔ sɔɔ. ¹¹ Nɛ na bɛɛ batemu mɔ ka nim i ka gɔru gɔsiabun seeda di, adama wi u sisi nen biruɔ u koo bɛɛ batemu ko ka Hunde Dɛero ka dɔɔ. U man dam kere gem gem, sere na ñ mam tura n ka win baranu sua n nenɛ. ¹² U win saratia neni win nɔmaɔ, u koo win alikama soo yeru kura kpa u win alikama gura u doke biraru sɔɔ. Adama u koo sakosu doke dɔɔ sɔɔ wi u ku ra gbi.

Yesun batemu

(I maa mɛeriɔ Maaku 1:9-11, Luku 3:21-22)

¹³ Sanam meya Yesu u na saa Galilen di u da daa te ba mɔ Yuudeniɔ, Yohanu u ka nɔn batemu ko. ¹⁴ Adama Yohanu u kī u yina. U nɛɛ, wuna n weene a man batemu ko, yera a maa na nen mi? ¹⁵ Adama Yesu u nɔn wisa u nɛɛ, a de n koorɔ mɛ gina, domi nge meya sa ko ka kpuro ko ye Gusunɔ u bikiamɔ.

Ma Yohanu u wura. ¹⁶ Ye u Yesu batemu kua u kpa, mii mii Yesu u yara nim sɔɔn di. Yera wɔlla wukiara, ma u Gusunɔn Hunde wa u saram wee nge kparuko, u na u sina win wiru wɔllɔ. ¹⁷ Ma nɔɔ gagu ga nɔɔra wɔllun di ga nɛɛ, winiwa nen Bii kīnasi wī sɔɔ nen gɔru dobu kpuro wɔa.

4

Setam u Yesu kɔkura

(I maa mɛeriɔ Maaku 1:12-13, Luku 4:1-13)

¹ Yen biru Hunde Dεero u ka Yesu da gɓaburɔ Setam u ka nùn kəkiri. ² Ye Yesu u nɔɔ bəkua sɔɔ sɔɔ weeru ka wɔkuru weeru, yen biru gɔɔra nùn mɔ. ³ Ma Setam u na win mi u nεε, à n sãa Gusunɔn Biin na, a kpee nini sɔɔwɔ nu gɔsio pɛε.

⁴ Yesu nùn wisa u nεε, Gusunɔn gari yi gerua yi nεε, tɔnu kun ko n wãa dīanu tɔnan sɔ. U maa wãawa Gusunɔn gere kpuron sɔ.

⁵ Ma Setam u ka nùn da Yerusalemu wuu dεerɔ gen mi, u nùn sɔndi sãa yerun wii kpiirɔ. ⁶ Ma u nεε, à n sãa Gusunɔn Biin na, a yɔɔwɔ a sura temɔ domi Gusunɔn gari yi gerua yi nεε,

“Gusunɔ u koo win gɔradoba nɔɔ kɛ wunen sɔ bu nun nεnε ka ben nɔma, kpa a ku ra ka wunen naasu kperu sokura.”

⁷ Yesu nùn wisa u nεε, adama Gusunɔn gari yi maa gerua yi nεε, “A ku ra Gusunɔ wunen Yinnin dam mεeri a ka wa mε mu nε.”

⁸ Yen biru Setam u ka Yesu da guu bakaru garun wɔllɔ, u nùn dunian tem kpuro sɔɔsi ka men bεεε mi sinamba bandu dii. ⁹ Ma u nεε, yeni kpurowa kon nun wɛ à n yiira a man sãwa.

¹⁰ Ma Yesu u wisa u nεε, a doonɔ min di Setam. Domi ba yorua ba nεε, “Kaa Gusunɔ wunen Yinni sã, kpa a n wi turon wãaru wãa.”

¹¹ Yera Setam u doona win min di, ma Gusunɔn gɔradoba ba na ba nùn nɔɔri.

Yesu win sɔmburu torua Galileo

(I maa mεerio Maaku 1:14-15, Luku 4:14-15)

¹² Ye Yesu u nua ma ba Yohanu mwa ba doke pirisɔm sɔɔ, yera u doona Galileo. ¹³ U n̄ sinε Nasaretia, u da u sinawa Kapenamuw, ye ya wãa daa burerun bəkua te ba ra soku Galile, Nεfitali ka Sabulonin temɔ. ¹⁴ Kpa ye Gusunɔn sɔmɔ Esai u raa gerua yu ka koora, ye u nεε,

¹⁵ “Sabulonin tem ka Nεfitalin tem mu wãa nim wɔku gia, daa te ba mɔ Yuudenin guruɔ Galileo mi tɔn tukoba wãa.

¹⁶ Be ba sɔ yam wɔkuru sɔɔ mi, ba koo yam bururam bakam wa. Be, be gɔɔn bεrum wukiri nge yam wɔkuru, bera yam bururam koo kurema.”

¹⁷ Saa saa yen diya Yesu u win waasu torua. U nεε, i bεen gɔrusu gɔsio, domi Gusunɔ u sisi u bandu swii.

Yesu u susure kowobu nne soka

(I maa mεerio Maaku 1:16-20, Luku 5:1-11)

¹⁸ Nge mε Yesu u siimɔ Galilen daa burerun bəkua u susure kowobu yiru gabu wa, mɔɔ ka wɔnɔ, Simɔɔ wi ba ra soku Piεε ka win wɔnɔ Andere. Ba susure mɔ daa bure te sɔɔ ka yãakororu. ¹⁹ Yesu u bu sɔɔwa u nεε, i man swiima, kon bεε sɔɔsi nge mε i ko ka tɔmbu kasu bu man swii. ²⁰ Mii mii ba ben yãakoronu deri, ma ba nùn swii.

²¹ Ye u susi wuswaaɔ u maa mɔɔ ka wɔnɔ wa Yakɔbu ka Yohanu, Sebeden bibu. Ba wãa ben goo nimkuu sɔɔ ka ben tundo Sebede, ba ben yãakoronu kɔrumɔ. Yesu u bu soka. ²² Mii mii ba ben tundo deri goo nimkuu sɔɔ, ma ba Yesu swii.

²³ Yesu u bɔsu Galilen tem kpuro sɔɔ u keu sɔɔsimɔ ben mennɔ yenɔ u ban te Gusunɔ u koo swiin Labaari gea waasu mɔ, ma u tɔmbu ben bara bwese bweseka bekiammε.

²⁴ Win baaru ya yɛbi baama kpuro Sirin tem sɔɔ sere tɔmba ka ben barɔbu na win mi, be ba bara bwese bweseka mɔ ka be ba wuriri dabinun wahala mɔ ka be ba werekunu mɔ, ka girikpakpa wɔrobu ka bɛn wasin bee tia gu gu. Ma Yesu u be kpuro bekia. ²⁵ Ma tɔn wɔru guni nùn swii saa Galile ka bera ye ba mɔ wusu wɔkurun di, ka Yerusalemu ka Yudea ka tem mε mu wãa daa te ba mɔ Yuudenin gurun di.

5

Yesun waasu guuru wɔllɔ

¹ Yesu u tɔn wɔru ge wa ma u yɔɔwa guuru garun wɔllɔ u sina. Win bwãaba menna win mi ² ma u gari gerubu wɔri u bu gãa dabinun keu sɔɔsi.

Doo nɔɔ geerun gari

(I maa mɛɛrio Luku 6:20-23)

³ Yesu u nɛɛ,

doo nɔɔrugiba bɛn hunde ya Gusunɔn bɛkɛ barɔ.

Beya ba ko n wɔa mi Gusunɔ u bandu swii.

⁴ Doo nɔɔrugiba be ba nukuru sankire.

Gusunɔ u koo bu nukuru yemiasia.

⁵ Doo nɔɔrugiba bɛn daa ya du.

Beya ba koo tem mɛ tubi di.

⁶ Doo nɔɔrugiba be ba kasu bu ko ye Gusunɔ u bikiamɔ nge be ba dɛanu ka nim kasu.

Ba koo debu.

⁷ Doo nɔɔrugiba be ba wɔnwɔndu mɔ.

Gusunɔ u koo bu wɔnwɔndu kua.

⁸ Doo nɔɔrugiba bɛn gɔru ga dɛɛre.

Ba koo Gusunɔ wa.

⁹ Doo nɔɔrugiba be ba ra yibɛɛ tɛɛru kpeesie.

Gusunɔ u koo bu soku win bibu.

¹⁰ Doo nɔɔrugiba be ba nɔni sɔɔwa yɛn sɔ ba kua ye Gusunɔ u bikia.

Beya ba ko n wɔa mi Gusunɔ u bandu swii.

¹¹ Doo nɔɔrugiba bɛɛ, sanam mɛ ba bɛɛ yaakoru mɔ ma ba bɛɛ nɔni sɔɔmɔ ma ba kɔsa weesugia baayere bɛɛ manimɔ nɛn sɔ. ¹² I gɔru doro kpa i n nuku doo bakabu mɔ yɛn sɔ ba bɛɛ are bɛkɛ yiiye wɔllɔ. Domi nge mɛya ba Gusunɔn sɔmɔbu nɔni sɔɔwa be ba bɛɛ gbiye.

Bɔru ka yam bururam

(I maa mɛɛrio Maaku 9:50, Luku 14:34-35)

¹³ Yesu maa nɛɛ, bɛɛya handunian bɔru *, adama bɔru tɔ n nɔɔ gu mba ba koo ka tu dorasia. Ta n maa gɔanu ganu ma n kun mɔ bu yari kpa tɔmbu ba n te taakumɔ ka ben naasu.

¹⁴ Bɛɛya handunian yam bururam. Wuu ge ba swii guuru wɔllɔ, ga n beruramɔ. ¹⁵ Ba ku ra maa fitila menɛ, kpa bu tongoro sua bu gu wukiri. Adama ba ra gu sɔndiwa dabu wɔllɔ kpa gu tɔmbu kpuro yam burura be ba wɔa yɛnu sɔɔ. ¹⁶ Nge mɛya i de bɛɛn yam bururam mu burura tɔmbun wuswaaɔ kpa ba n ka bɛɛn sɔm geenu waamɔ, kpa bu wa bu bɛɛn Baaba wɔrukoo bɛɛɛ wɛ.

Woodan gari

¹⁷ Yesu maa nɛɛ, i kun tamaa na nawa n ka Mɔwisin wooda kpeesia ka Gusunɔn sɔmɔbun sɔɔsinu. Aawo, na nawa n ka ye tɔsisia. ¹⁸ Domi na bɛɛ sɔɔmɔ ka gem, sere wɔllu ka tem mu ka kpe, baa wooda yen yori tombu ga n kam mɔ sere ye kpuro yu ka kooa. ¹⁹ Yen sɔna baawure wi u woodan gari tia gaa sara, baa yen piibu, ma u gabu sɔɔmɔ bu ko mɛ, wiya ba koo soku piibu ban te Gusunɔ u koo swii sɔɔ. Adama wi u mɔ ye ya gerumɔ ma u ye gabu sɔɔsimɔ, wiya ba koo soku tɔn gisonko Gusunɔn ban te sɔɔ. ²⁰ Domi na bɛɛ sɔɔmɔ, ma n kun mɔ i kua ye Gusunɔ u bikia n kere wooda yɛrobu ka Falisiba i n duɔ mi Gusunɔ u bandu swii.

Mɔrun gari

²¹ Yesu maa nɛɛ, i nua ma ba gasɔgibu sɔɔwa ba nɛɛ, i ku ra tɔnu go, baawure wi u tɔnu go, ba koo ka nɔn da siri kowon mi. ²² Adama tɛ, nɛ na bɛɛ sɔɔmɔ, baawure wi u ka win tɔnusi mɔru mɔ ba koo ka nɔn da siri kowon mi, baawure wi u win tɔnusi nɛɛ, kambu, ba koo nɔn siri tɔnwerobun wuswaaɔ, baawure wi u maa win tɔnusi mɔ gari bɔkɔ u n koo dɔɔ wi u ku ra gbi sarari. ²³ Yen sɔna à n ka Gusunɔ kɛru naawa yɔku yerɔ, ma a yaaya mi, ma wunen tɔnusi u gɔanu neni win gɔruɔ wunen sɔ, ²⁴ a wunen kɛɛ te derio mi, yɔku

* 5:13 bɔru - Bɔɔ te ba ka yɔ mini ta sɔawa nge bɔɔ swɔaru. Ta koo kpɛ tu nɔɔ gbi.

yerun wuswaaɗ, kpa a yande da a gari yi kpeesia ka yēro. Yen biru a wurama a Gusunɔ wunen kēru kē.

²⁵ Goo ù n ka nun dɔɔ siri yerɔ, a yēro suuru kanɔ fuuku swaa sɔɔ, kpa u ku raa nun siri kowo nɔmu sɔndia, kpa siri kowo u ku nun sandamu nɔmu sɔndia, kpa sandamu u ku nun doke pirisam sɔɔ. ²⁶ Na nun sɔɔmɔ ka gem, miya kaa sina sere a ka wunen wooda sarabun gobi kɔsia. Baa faram, a ñ buremɔ.

Sakararun gari

²⁷ Ma Yesu maa nɛɛ, i nua ma ba gasɔgibu sɔɔwa ba nɛɛ, “I ku ra sakararu ko.” ²⁸ Adama tē na bɛɛ sɔɔmɔ, tɔn durɔ ù n tɔn kurɔ mɛɛra, ma u nùn bine kua, u ka nùn sakararu kua kɔ win gɔruɔ. ²⁹⁻³⁰ Yen sɔna wunen nɔm geun nɔnu gà n nun torasia, a gu wɔwo a kɔ. Wunen nɔm geu gà n maa nun torasia a gu buro a kɔ. N sanɔ a wunen wasin gam bia, ka sere ye wunen wasi kpuro koo doona dɔɔ sɔɔ wi u ku ra gbi.

Kurɔ yinabun gari

(I maa mɛɛrio Mateu 19:9, Maaku 10:11-12, Luku 16:18)

³¹ Ma Yesu nɛɛ, ba maa gasɔgibu sɔɔwa ba nɛɛ, “Durɔ wi u win kurɔ yina, u koo kurɔ wi yinanaan tireru wē.” ³² Adama tē na bɛɛ sɔɔmɔ, baawure wi u win kurɔ yina gāanun sɔ ma n kun mɔ sakararu, durɔ wiya nùn sakararu koosia ù n durɔ kpao sua. Durɔ wi u maa goon kurɔ yinaro sua, win tii u sakararu kuawa.

Nɔɔ mwɛɛnun gari

³³ Ma Yesu nɛɛ, i maa nua ma ba kpam gasɔgibu sɔɔwa ba nɛɛ, “A ku ra bɔre ka gari weesugii, adama kaa nɔɔ mwɛɛnu yibia ñ sɔɔ a bɔrua Yinnin wuswaaɗ.” ³⁴ Adama tē na bɛɛ sɔɔmɔ ñ n nɔɔ mwɛɛnu mɔ ñ ku ra bɔre. I ku ka wɔllu bɔre yèn sɔ ta sã Gusunɔn sina gɔna. ³⁵ I ku ka tem bɔre yèn sɔ mu sã Gusunɔn naa sɔnditiru. I ku maa ka Yerusalemu bɔre yèn sɔ ya sã sina bokon wuu. ³⁶ I ku maa ka bɛɛn wiru bɔre yèn sɔ ñ kɔɛ i sera tia bururasia, ñ maa kɔɛ i ye tīrasia. ³⁷ I de bɛɛn gere ya n sã mɛya, ñ kun mɛ aawo, n ñ mɛ. Ye i sɔndimɔ menin wɔllɔ kpuro, tɔn kɔson min diya ya naamɔ.

Mɔru kɔsiarun gari

(I maa mɛɛrio Luku 6:29-30)

³⁸ Ma Yesu nɛɛ, i nua ma ba raa gerua, “Wi u win winsim nɔnu wīa, ba koo maa wiguu wīa. Wi u maa win winsim dondu bua, ba koo maa wigiru buawa.” ³⁹ Adama nɛ na nɛɛ, a ku ka tɔn kɔso sanna. Ù n wunen nɔm geun baaru so, a maa nùn nɔm dwarugiru tīiyɔ. ⁴⁰ Goo ù n maa ka nun da siri yerɔ u ka wunen yabe piibu mwa, a de u maa wunen yabe bakararu sua. ⁴¹ Goo ù n nun tilasi kua a ka nùn win sɔmunu daawa nge kilo tia, a ka nùn daawo kilo yiru. ⁴² Goo ù n nun gāanu kana, a nùn wēeyɔ. Goo ù n maa gāanu bɔkuram na wunen mi, a ku yina.

Kīru yiberɛban sɔ

(I maa mɛɛrio Luku 6:27-28, 32-36)

⁴³ Ma Yesu maa nɛɛ, i nua ma ba raa gerua, “A wunen beruse kīɔ, kpa a wunen yiberɛ tusi.” ⁴⁴ Adama nɛ na bɛɛ sɔɔmɔ, i bɛɛn yiberɛba kīru sɔɔsio, kpa i kanaru ko be ba bɛɛ nɔni sɔɔmɔn sɔ. ⁴⁵ Nge mɛya i ko ka sɔɔsi ma i sã bɛɛn Baaba wɔrukoon bibu. Domi u sɔɔ yarisiama tɔn kɔsobu ka tɔn geobun mi. U gura nɛɛsiamɔ geegibu ka gee sarirugibun mi. ⁴⁶ Ì n bu kīru sɔɔsimɔ be ba bɛɛ kī tɔna, are yirà ñ ko n yīiyɔ. Gbere mwaɔbun tii ba ra ko mɛ. ⁴⁷ Ì n maa bɛɛgibu tɔna tɔbura, sanɔ yerà ñ gabu kere. Tɔn tukobun tii mam, ba ra ko mɛ. ⁴⁸ Ñ n men na, i de bɛɛn tɔn giroru tu yibu nge mɛ bɛɛn Baaba wɔrukoogira yiba.

6

Wɔnwɔndun kērun gari

¹ Yesu u bu sɔɔwa u nɛɛ, i laakari koowo, i ku bɛɛn gean kobu sɔɔsi batuma sɔɔ, tɔmbu bu ka wan sɔ. Ì n kua mɛ, ñ are gɛɛ wasi bɛɛn Baaba wɔrukoon min di.

²Yen sã, à n sãarobu gãanu kã, a ku woo kana nge me be ba yëeru kasu ba ra ko menno yenõ ka swëë. Ba ra ko me, tãmbu bu ka bu siaran sã. Na bæe sãomõ ka gem, ba ben are kpuro wa kã. ³Ñ n men na, à n sãaro goo gãanu këmõ, a ku de wunen nãm dwaru tu gia ye wunen nãm geu ga mð. ⁴N weene a gãa gee ni ko asiri sã, kpa wunen Baaba wi u ra wa ye ya koora asiri sã u nun are wë.

Kanarun gari

(I maa mæerio Luku 11:2-4)

⁵Yesu maa nêe, ì n maa kanaru mð, i ku ko nge be ba yëeru kasu. Ba ra kã bu kanaru ko ba n yã menno yenõ ka wuu suunun swaa keenanu sã kpa tãmbu kpuro bu ka bu wa. Na bæe sãomõ ka gem, ba ben are kpuro wa kã. ⁶Adama à n kanaru mð a doo wunen dii sãowõ a gambo keñe, kpa a wunen Baaba kana wi u wãa asiri sã mi. Ma wunen Baaba wi, wi u waamõ ye a mð asiri sã, u koo nun are wë.

⁷I ku bæen kanaru gawa nge tãn tukobu be ba tamaa Gusunõ u koo ben kanaru nã ben gari gawabun sã. ⁸I ku bu saari. Bæen Baaba u bæen bukata yë i sere nùn kana. ⁹Yen sã, wee nge me i ko i n da kanaru ko. I n da nêe, bæsen Baaba wi u wãa wõllõ, a de ba n yë ma wuna sãa Dæero.

¹⁰A na a bandu swïi.

A de bu wunen kïru ko tem sã mini, nge me ba mð wõllõ.

¹¹A sun bæsen gison dïanu kë.

¹²A sun bæsen toranu suuru kuo, nge me be ba ra sun tore, sa bu suuru kuamme.

¹³A ku ka sun da kãkiribun bera gia.

Adama a sun wuna saa tãn kõson nãmun di.

[Domi wuna a bandu ka dam ka yiiko mõ sere ka baadommaõ. Ami.]

¹⁴Domi ì n gabun toranu suuru kua, ni ba bæe kua, bæen Baaba wõllugii u koo maa bæe suuru kua. ¹⁵Adama ì kun gabu suuru kue, bæen Baaba u ñ koo maa bæe bæen toranu suuru kua.

Nõ bøkurun gari

¹⁶Ma Yesu nêe, ì n maa nõ bøkua i ku de bæen wuswaa yu bæen wahala sãosi nge be ba yëeru kasu. Ba ra ben wuswëe kãsi kpa gabu bu wa ma ba nõ bøkua. Na bæe sãomõ ka gem ba ben are kpuro wa kã. ¹⁷Adama à n nõ bøkua a wubuo kpa a wunen wuswaa gum sawa, ¹⁸kpa tãmbu bu ku tubu ma a nõ bøkua, ma n kun mõ wunen Baaba wi u kun waarõ. Wunen Baaba wi, wi u wãa asiri sã mi, u waamõ ye a mð. U koo nun are wë.

A dukia beruo wõllõ

(I maa mæerio Luku 12:33-34)

¹⁹Ma Yesu nêe, i ku dukia bere handunia sã mini, mi gemi yi ra di, ka mi ya koo wurura nõrura, ka mi gbenõbu ba koo du ka dam bu gbeni. ²⁰Adama i dukia beruo wõllõ mi gemi ka wurura yen gaa kun kpë yu ye sanku, mi gbenõbu ba ñ kpë bu du bu gbeni.

²¹Domi mi wunen dukia wãa miya wunen gõru ga ra n woo.

Wasin yam fitila

(I maa mæerio Luku 11:34-36)

²²Ma Yesu nêe, nõni yi sãawa nge wasin fitila. Wunen nõni yì n bwãa do, wasi kpurowa yi ko n yam bururam mõ. ²³Adama wunen nõni yì n barõ, wasi yi ñ yam bururam wasi. Ñ n men na, yam bururam me mu wãa wunë sã mù n tïra, anna a yam wõkurun kpãaru nõ mi!

A ñ kpë a yinnibu yiru sã

(I maa mæerio Luku 16:13)

²⁴Yesu maa nêe, goo kun kpë u yinnibu yiru sã. U koo turo tusi kpa u turo kïa, ñ kun me, u koo turo tii wë kpa u turo gem. I ñ kpë i Gusunõ ka dukia menna i sã.

A Gusunõ naane koowo

(I maa mæerio Luku 12:22-31)

²⁵ Yesu maa nɛɛ, yen sɔ̄, i ku wurura ka dīanun gari, ñ kun mɛ ye i ko nɔ̄ i n ka wāa, ñ kun mɛ ye i ko beɛn wasi wukiri. Wāaru ta dīanu kere, wasi maa yi yānu kere. ²⁶ I gunɔ̄su mɛɛrio. Su ku ra duure su sere gē su sere gāanu doke biraru sɔ̄. Ka mɛ, beɛn Baaba wəllugii u su diisiamɔ̄. Kaa sere gere beɛ? I ñ gunɔ̄ si beɛre kere? ²⁷ Wara beɛ sɔ̄ u koo kpī win wururabun saabu u win wāaru sosi baa gɔm soo teeru.

²⁸ Mban sɔ̄na i ra n wurure yānun sɔ̄. I biibii mɛɛrio ye ya ra kpi gberɔ̄. Ya ku ra sɔ̄mburu ko, ya ku ra maa tari. ²⁹ Adama na beɛ sɔ̄mɔ̄, baa Salomɔ̄ ka win yiiko baka u ñ buraru koore nge biibii yen tia. ³⁰ Gusunɔ̄wa u yakasu buraru wɛɛmɔ̄ gberɔ̄, si su wāa gisɔ̄ adama sia ba koo su kpɛɛ dɔ̄ sɔ̄. Yera u ñ koo beɛ yānu wɛ n kere yaka si? Anna a wa mɛ beɛn naane dokebu piibu kua. ³¹ I ku maa wurura i gere, mba sa ko di, mba sa ko nɔ̄, ñ kun mɛ mba sa ko wukiri. ³² Gāa nini kpuron weeweena tɔn tukoba mɔ̄. Adama beɛn Baaba wəllugii u yē ma i yeni kpuron bukata mɔ̄. ³³ Yen sɔ̄, i gina hania koowo i ka du mi Gusunɔ̄ u bandu swīi kpa i n sāa win tɔn geobu. Yen biru u koo beɛ wɛ ye ya tie. ³⁴ Tɔ̄ baateren wahala ya tu tura. Yen sɔ̄, i ku sian wururabu ko, domi sia ya maa yen wahala mɔ̄.

7

*I kun da n tɔmbu sirimɔ̄**(I maa mɛɛrio Luku 6:37-38, 41-42)*

¹ Yesu u nɛɛ, i kun tɔmbu sirimɔ̄ baadomma, Gusunɔ̄ u ñ maa ka beɛ sirimɔ̄. ² Domi nge mɛ i gabu sirimɔ̄, nge mɛya Gusunɔ̄ u koo maa beɛ siri. Ma sakaku ge i ka gabu yīruamme, geya ba koo ka beɛ yīrua. ³ Mban sɔ̄na a yakɔ̄ mɛɛrimɔ̄ wunen kpaasin nɔnu sɔ̄ ma a ñ dāa bīru laakari mɔ̄ te ta wāa wunen tiin nɔnu. ⁴ Amɔna kaa ka kpī a wunen kpaasi sɔ̄ u de a yakɔ̄ wuna win nɔnun di sanam mɛ a dāa bīru mɔ̄ wunen tiin nɔnu. ⁵ Murafiti wunɛ, a gbiiyo a dāa bī te wuna wunen tiin nɔnun di kpa a yam wa sāa sāa a ka yakɔ̄ wuna wunen kpaasin nɔnun di.

⁶ I ku gāa dɛranu bɔ̄nu wɛ nu ku ka gɔsira nu beɛ mɔnsima. I ku maa beɛn goo gobiginu kɔ̄ kurusɔ̄nun suunu sɔ̄. Su koo nu taaku.

*Kanarun gari**(I maa mɛɛrio Luku 11:9-13)*

⁷ Yesu u nɛɛ, i n da bikie, i ko wa i mwa. I n da kasu, i ko wa. I n da gambo so, ba koo beɛ kenia. ⁸ Domi baawure wi u bikiamɔ̄ ba koo nùn wɛ. Wi u kasu u koo wa. Wi u maa gambo soomɔ̄ ba koo yēro kenia. ⁹ Durɔ̄ wara beɛ sɔ̄, win bii ù n nùn pɛɛ bikia u koo wura u nùn kperu wɛ. ¹⁰ Ñ kun mɛ ù n nùn swāa bikia u koo nùn waa wɛ? ¹¹ Beɛ be i sāa tɔn kɔ̄sobu ma i yē ma ba ra bibu kɛɛ geenu wɛ, beɛn Baaba wəllugii u ñ koo be ba nùn kanamɔ̄ gāa geenu wɛ n beɛ kere?

¹² Yen sɔ̄na ye i kī tɔmbu bu beɛ kua i bu kuo mɛ beɛn tii, domi yeniwa Məwisin woodan tireru ka Gusunɔ̄n sɔ̄mɔ̄bun sɔ̄sibun tubusianu.

*Kɔnnɔ̄ ge ga ñ yasu**(I maa mɛɛrio Luku 13:24)*

¹³ Yesu u nɛɛ, i duo ka kɔnnɔ̄ ge ga ñ yasu, domi swaa ye ya dɔ̄ kam koo yerɔ̄ ya ñ baasinaa mɔ̄, yen kɔnnɔ̄ ga maa yasu ma tɔn dabinu dumɔ̄ mi. ¹⁴ Adama swaa ye ya dɔ̄ wāaru sɔ̄ ya sɛ, yen kɔnnɔ̄ ga ñ yasu. Ba ñ maa dabi be ba ge waamɔ̄.

*Dāru ka ten binu**(I maa mɛɛrio Luku 6:43-44)*

¹⁵ Yesu u maa nɛɛ, i laakari koowo ka sɔ̄mɔ̄ weesugibu. Yāa gɔna ba ra n tii pote, bu ka na beɛn mi, adama sɔ̄wɔ̄ ba sāawa nge demakunu ni nu kasu nu go nu tem.

¹⁶ I ko bu gia saa ben kookoosun di nge mɛ ba ra dāru gie saa ten binun di. Ba ra berenu sɔ̄ri awīi wəllɔ̄? Ba koo gandun binu sɔ̄ri sākā wəllɔ̄? ¹⁷ Dāa geera ta ra bii geenu ma, kpa dāa kɔ̄suru tu bii kɔ̄sunu ma. ¹⁸ Dāa geeru ta ñ kpɛ tu bii kɔ̄sunu ma, mɛya maa dāa kɔ̄suru ta ñ kpɛ tu bii geenu ma. ¹⁹ Dāru baatere te ta ñ bii geenu marumɔ̄ ba ra tu burewa bu kɔ̄ dɔ̄ sɔ̄. ²⁰ Nge mɛya i ko ka sɔ̄mɔ̄ weesugii be gia saa ben kookoosun di.

Na òn bæε yē gam

(I maa mæerio Luku 13:25-27)

²¹ Yesu maa nεε, n òn mǎ baawure wi u man sokumǎ Yinni, Yinni, wiya u koo du mi Gusunǎ u bandu swīi, ma n kun mǎ wi u nen Baaba wi u wǎa wǎllǎn kīru mǎ. ²² Tǎo te, tà n tunuma, tǎn dabira ta koo man sǎ tu nεε, Yinni, Yinni sa òn gari gerua ka wunen yīsiru? Sa òn werekunu gire ka wunen yīsiru? Sa òn maa sǎm damgii dabinu kue ka wunen yīsiru? ²³ Sanam meya kon bu sǎ batuma sǎo n nεε, na òn bæε yē gam, i doonǎ nen min di, bæε be i kǎsa mǎ.

Banǎbu yiru

(I maa mæerio Luku 6:47-49)

²⁴ Yesu maa nεε, yen sǎ, baawure wi u nen gari yini nǎomǎ, ma u yi mem nǎowamme, u ko n ka durǎ bwisigii wini weene wi u win diru bana kpee saara wǎllǎ. ²⁵ Gura ya na, daanu yiba ma nim teria ma woo ga dii te swee. Adama ta òn wǎrumε yèn sǎ ba te bana kpee saara wǎllǎ. ²⁶ Adama baawure wi u nen gari yini nǎomǎ ma u òn yi mem nǎowamme, u ko n ka durǎ gari bǎkǎ wini weene wi u win diru bana yani sεeri wǎllǎ. ²⁷ Gura ya na, daanu nu yiba ma nim teria ma woo ga dii te swee, ma ta wǎruma. Ma ten wǎrumaa kpǎa.

Yesun yiiko

²⁸ Ye Yesu u yeni gerua u kpa, tǎn wǎru ge, ga biti kua win sǎosibun sǎ. ²⁹ Domi u bu sǎosimǎwa nge wi u yiiko mǎ, n òn mǎ nge ben wooda yērobu.

8

Yesu u wi u bara disigiru barǎ bekia

(I maa mæerio Maaku 1:40-45, Luku 5:12-16)

¹ Ye Yesu u sara guu ten min di, tǎn wǎrusu nùn swīi. ² Ma durǎ goo wi u bara disigiru barǎ u na u kpuna win wuswaaǎ u nεε, tǎnwero, à n wura kaa kpī a man bekia kpa n dεera.

³ Yesu u win nǎmu demia u nùn baba ma u nεε, na wura, a bekuro kpa a dεera.

Mii mii u bekura u dεera saa win bararun di. ⁴ Ma Yesu u nùn sǎowa u nεε, a nǎomǎ? A ku goo yeni sǎ, adama a doo yǎku kowon mi u nun mæeri, kpa a yǎkuru ko te Mǎwisi u yiire. Nge meya kaa ka baawure sǎosi ma a dεera.

Yesu u tabu sunǎ goon yoo bekia

(I maa mæerio Luku 7:1-10)

⁵ Ye Yesu u dua wuu gagu sǎo ge ba ra soku Kapenamu, tabu sunǎ goo da u ka nùn yinna ma u nùn faaba kana ⁶ u nεε, tǎnwero, nen yoo u barǎ yenuǎ, baa nǎma u ku ra kpī u yīiya, u nǎni sǎore gem gem.

⁷ Ma Yesu u nεε, ya wǎ, kon da n nùn bekia.

⁸ Tabu sunǎ wi, u wisa u nεε, aawo na òn tura a du nen yenuǎ. A gesi gari geruo, nen yoo u koo bekura. ⁹ Nen tii na ra gabu wiru kpīiyε, ma na tabu kowobu mǎ be na kpare. Nà n turo sǎowa u doo, u ra n dǎowa. Nà n goo sǎowa u na, u ra n sisiwa. Nà n maa nen yoo sǎowa u yeni koowo, u ra n mǎwa.

¹⁰ Ye Yesu u gari yini nua, u biti kua ma u tǎmbu sǎowa be ba nùn swīi u nεε, ka gem na bæε sǎomǎ, na òn goo waare baa Isireliba sǎo wi u naane doke binin bweseru mǎ. ¹¹ Na bæε sǎomǎ ma tǎn dabira koo na saa sǎo yari yeru ka duu yerun di kpa bu sina bu di mi Gusunǎ u bandu swīi ka Aburahamu ka Isaki ka Yakǎbu sannu. ¹² Adama be, be n weene ba n wǎa mi, ba koo bu kǎ tǎowǎ yam wǎkuru sǎo mi ba koo wiru nǎma sǎndi bu swī.

¹³ Ma Yesu u tabu sunǎ wi sǎowa u nεε, u doo yenuǎ. Ye u naane doke kpuro ya koo nùn kooru.

Ma saa ye sǎo mii mii, tabu sunǎ win yoo wi, u bekura.

Yesu u tǎn dabinu bekia

(I maa mæerio Maaku 1:29-34, Luku 4:38-41)

¹⁴ Yesu u da Piɛɛn yɛnuɔ. Ma u deema Piɛɛn kurɔn mero u wasi sundu barɔ u kpɪ.

¹⁵ Yesu win nɔmu baba ma wasi sun te, ta yarina. Ma u seewa u nɔn nɔɔri.

¹⁶ Dɔma ten yoka, ba ka tɔn dabinu na be ba werɛkunu mɔ. Yesu u werɛku ni gira ka gari gerubu tɔna, ma u kpuro bɛkia be ba barɔ. ¹⁷ U yeni kua kpa Gusunɔn sɔmɔ Esain gari yi ka kooa, yi u nɛɛ, “Win tii u besen wasin dam sariru sua, ma u ka besen baranu doona.”

Be ba kɪ bu Yesu swii

(I maa mɛɛrio Luku 9:57-62)

¹⁸ Ye Yesu u tɔn wɔrusu wa si su nɔn sikerene, ma u nɛɛ, bu de bu da daa burerun guruɔ. ¹⁹ Sanam mɛya wooda yɛro goo u na win mi, u nɛɛ, yinni, kon nun swii yam kpuro mi a dɔɔ.

²⁰ Yesu u nɔn wisa u nɛɛ, sɛmusu bweusu mɔ, gunɔsu su maa sokunu mɔ. Adama ne Tɔnun Bii na ɛ nen tii ayeru garu mɔwɛ mi kon kpuna.

²¹ Yesun bɔɔ goo u maa gerua u nɛɛ, yinni, a de n gina da n nen tundo sike.

²² Yesu u nɔn wisa u nɛɛ, a man swiɪyɔ, kpa a de gɔribu bu ben gɔribu sike.

Yesu u nim kurenu marisia

(I maa mɛɛrio Maaku 4:35-41, Luku 8:22-25)

²³ Yesu u goo nimkuu dua ma win bwɔaba nɔn swii ge sɔɔ. ²⁴ Yande ma woo bɔkɔ ga seewa daa bure te sɔɔ, sere nim kurenu nu goo ge wukiri. Adama Yesu u do. ²⁵ Bwɔa be, ba da ba nɔn yamia ba nɛɛ, Yinni a sun faaba koowo sa kam kobu dɔɔ.

²⁶ Yesu u nɛɛ, mban sɔna i berum mɔ, bɛɛ naane doke piibugibu.

Ma u seewa u woo ka nim kure ni yiire nu mari ma n mari sɔɔ sɔɔ. ²⁷ Be kpuro ba biti kua ba nɛɛ, durɔ weren bwesera wini. Baa woo ka nim kurenu mam nu nɔn mɛm nɔwammɛ.

Yesu u werɛkunugibu yiru bɛkia

(I maa mɛɛrio Maaku 5:1-20, Luku 8:26-39)

²⁸ Yesu u tura Gadaran temɔ daa bure ten guruɔ, ma durɔbu yiru gaba ka nɔn yinna be ba yarima sikan di. Durɔ be, ba werɛkunu mɔ ba sɛ gem gem sere goo ku ra kɔku u swaa ye sɪ. ²⁹ Ma ba yande gbɔra ba nɛɛ, mba n sun mɛnne bese ka wune Gusunɔn Bii. A nawa a ka sun tɔya ko saa yu sere turi?

³⁰ Ba kurusɔ wuu bakaru garu wende sɔa ta dimɔ. ³¹ Werɛku ni, nu Yesu kana nu nɛɛ, ɔ n kaa sun gira a de su du kurusɔ ni sɔɔ.

³² Yesu u nɛɛ, i doo.

Ye nu yara ma nu da nu dua kurusɔ ni sɔɔ. Yera kurusɔ wuu te kpuro ta duki sarama guurun di ta wɔri daa bure te sɔɔ, ta nim diira.

³³ Durɔ be ba raa kurusɔ ni kparamɔ, ba duki doona wuu sɔɔ. Ma ba tɔmbu gari yi kpuro sɔɔwa ka ye n werɛkunugii be yiru deema. ³⁴ Ma wuu gen tɔmbu kpuro ba yara ba Yesu sennɔ da. Ye ba nɔn wa ba nɔn suuru kana ba nɛɛ, u yario ben tem di.

9

Yesu u durɔ goo bɛkia

wɪn wasin bee tia gu

(I maa mɛɛrio Maaku 2:1-12, Luku 5:17-26)

¹ Yesu u goo nimkuu dua ma u wure u daa bure te tɔbura, ma u tura win tiin wuuɔ. ² Tɔmbu gabu ba ka nɔn durɔ goo naawa wɪn wasin bee tia ya gu. Durɔ wi, u kpɪ kpinu wɔllɔ. Ye Yesu u ben naane dokebu wa, u barɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, bii durɔbu, a ku mwia kpana, a wunen durum suuru wa.

³ Ma wooda yɛrobu gaba bwisika ba tii sɔɔwa ba nɛɛ, durɔ wini u Gusunɔ wɔmmɔwa.

⁴ Yesu u yɛ ye ba bwisikumɔ ma u nɛɛ, mban sɔna i kɔsa bwisikumɔ been gɔruɔ. ⁵ Yerɔ ya sɛsɔ bo, n tɔnu sɔ u win durum suuru wa, ɛ kun mɛ n nɔn sɔ u seewo u sɪ. ⁶ Na kɪ i n yɛ ma Tɔnun Bii u yiiko mɔ handunia sɔɔ u ka tɔnun durum suuru ko.

Yen sɔna u barɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, a seewo a wunen kpinu sua kpa a we yenuɔ.

⁷ Durɔ wi, u seewa ma u s̄a win yenuɔ. ⁸ Ye tɔn be, ba yeni wa bɛrum bu mwa ma ba Gusunɔ siara yɛn s̄ɔ u yiiko yen bweseru tɔnu wɛ.

Yesu u Mateu soka

(I maa mɛerio Maaku 2:13-17, Luku 5:27-32)

⁹ Yesu u doona min di. Ye u s̄imɔ swaaɔ u gbere mwaɔ goo wa wi ba ra soku Mateu u s̄ɔ gbere yerɔ. Ma u n̄n s̄ɔwa u nɛɛ, a man sw̄iyɔ.

Ma Mateu u seewa u n̄n sw̄ii.

¹⁰ Ye Yesu u dimɔ durɔ win yenuɔ, gbere mwaɔbu ka k̄san kowobu dabinu ba na ba sina ka Yesu ka win bw̄abu sannu. ¹¹ Falisi gaba wa mɛ, ma ba win bw̄abu bikia ba nɛɛ, mban s̄ɔna bɛɛn yinni u dimɔ ka gbere mwaɔbu ka k̄san kowobu.

¹² Yesu u ben gari yi nua ma u nɛɛ, be ba bw̄a do ba n̄ timgiin bukata mɔ ma n kun mɔ be ba barɔ. ¹³ I doo i Gusunɔn garin tubusianu kasu yi yi nɛɛ, “Wɔnwɔnda na k̄i, n n̄ mɔ ȳakuru.” Domi na n̄ nɛ n ka geegibu soku ma n kun mɔ torobu.

Nɔɔ bɔkurun gari

(I maa mɛerio Maaku 2:18-22, Luku 5:33-39)

¹⁴ Ma Yohanu Batɛmu kowon bw̄aba na Yesun mi ba bikia ba nɛɛ, mban s̄ɔna bɛɛ ka Falisiba sa ra nɔɔ bɔke, adama wunɛ, wunen bw̄abu ba ku ra nɔɔ bɔke.

¹⁵ Yesu u bu wisa u nɛɛ, be ba soka kurɔ kpaa yerɔ ba ko n nukuru sankire sanam mɛ kurɔ kpaon durɔ w̄a ben suunu s̄ɔɔ? Aawo, adama saa ya sisi yɛ s̄ɔɔ ba koo kurɔ kpaon durɔ wɔra ben min di. Saa yera ba koo nɔɔ bɔke.

¹⁶ Goo ku ra ȳa tɔkɔnu kɔre ka yasi kpaa ye ba n̄ nim doke. Û n kua mɛ, yasi kpaa ye, ya koo gawana kpa yu ȳa tɔkɔ ni ḡiam sosi. ¹⁷ Goo ku ra maa tam kpam doke gɔnan b̄ɔ tɔkɔnu s̄ɔɔ. Û n kua mɛ, b̄ɔ ni, nu koo kura kpa tam mɛ, mu yari kpa b̄ɔnu nu sankira. Adama ba ra tam kpam wisiwa gɔnan b̄ɔ kpaanu s̄ɔɔ. Sanam mɛ, ye yiru yen gaa kun sankiramɔ.

Wirugii goon bii ka kurɔ wi u Yesun yaberu baban gari

(I maa mɛerio Maaku 5:21-43, Luku 8:40-56)

¹⁸ Sanam mɛ Yesu u bu yeni s̄ɔmɔ wirugii goo u na u yiira win wuswaaɔ u nɛɛ, nen bii tɔn kurɔ u gu t̄ɛ, adama a na a n̄n nɔmu s̄ɔndi kpa u se.

¹⁹ Ma Yesu u seewa ka win bw̄abu ba durɔ wi sw̄ii.

²⁰ Sanam mɛ ba d̄ɔɔ, kurɔ goo wi u yem w̄ibu barɔ saa w̄ɔ wɔkura yirun di, u susi Yesun biruɔ u win yaberun swaa bua baba. ²¹ U gerua win tiin ḡɔruɔ u nɛɛ, ù n gesi win yaberu baba u koo bɛkura.

²² Yesu u s̄iira u n̄n wa ma u nɛɛ, kurɔ wunɛ, a ku mwia kpana, wunen naane dokebu nun bɛkia.

Yande ma kurɔ wi, u bɛkura.

²³ Ye Yesu u tura wirugii win dirɔ, yera u deema gaba guunu soomɔ ma be kpuro ba sirene. ²⁴ Ma u nɛɛ, i yario bɛɛ kpuro, wɔndia wi kun gu, u dowa.

Ma be kpuro ba n̄n yaakorɔ wɔri. ²⁵ Ye ba tɔmbu yara ba kpa Yesu u dua u wɔndia win nɔmu nenua, ma wɔndia wi, u seewa. ²⁶ Yenin labaari ya kpararawa tem mɛ kpuro s̄ɔɔ.

Yesu u w̄ɔkobu yiru bɛkia

²⁷ Yesu u doona min di. Nge mɛ u win sanum d̄ɔɔ, w̄ɔkobu yiru gaba n̄n sw̄ii. Ba n̄ɔgiru sue ba m̄, Dafidin sikadobu, a bɛɛn wɔnwɔndu waawo.

²⁸ Ye Yesu u dua dirɔ w̄ɔko be, ba na win mi, ma u bu bikia u nɛɛ, i naane s̄a ma kon kp̄i n yeni ko?

Ma ba nɛɛ, mɛya Yinni.

²⁹ Sanam mɛya Yesu ben n̄ni baba ma u nɛɛ, n bɛɛ kooro nge mɛ i naane s̄a.

³⁰ Ma ba yam wa. Yera Yesu u bu s̄ɔwa u sire u nɛɛ, bu ku raa goo yeni s̄ɔ.

³¹ Adama ye ba doona min di kese ba win labaari kparam wɔri tem mɛ kpuro s̄ɔɔ.

Yesu u soso bɛkia

³² Ye tɔn be, ba doona ma gaba ka durɔ goo na Yesun mi, wi u sãa soso yèn sɔ̄ u wɛrɛku gagu mɔ win wasi sɔ̄. ³³ Sanam mɛ Yesu u wɛrɛku ge gira durɔ wi, u gari gerubu wɛri. Ma tɔmba biti kua ma ba nɛɛ, sa ñ yenin bweseru waare Isireli sɔ̄.

³⁴ Adama Falisiba nɛɛ, wɛrɛkunun wirugiiwa u nùn dam wɛ̄ u ka nu gira.

Yesu u tɔmbu wɔnwɔndu kua

³⁵ Yesu u bɔsu wuu marosu kpuro sɔ̄ ka baru kpaanɔ. U keu sɔ̄simɔ ben mennɔ yenɔ u Gusunɔn bandun Labaari gea kparamɔ, ma u tɔmbu bekiamɔ saa bararu ka wasin dam sariru bwese bwesekan di. ³⁶ Ye u tɔn wɔrusu wa ben wɔnwɔnda nùn mwa yèn sɔ̄ ba wurure ma ba yarinɛ nge yãa ni nu kun kparɔ mɔ. ³⁷ Ma u win bwãabu sɔ̄owa u nɛɛ, ye ya ye bu ka gɛ̄ ya kpã, adama be ba gɛ̄mɔ ba ñ dabi. ³⁸ Yen sɔ̄, i gbee yẽro kanɔ u kparam tɔmbu mɔrisiama bu ka gɛ̄.

10

Bwãabu wɔkura yiru yen yãsa

(I maa mɛɛriɔ Maaku 3:13-19, Luku 6:12-26)

¹ Yesu u win bwãabu wɔkura yiru menna ma u bu yiiko wɛ̄ bu ka wɛrɛkunu gira, kpa bu bararu ka wasin dam sariru baatere bekia. ² Bwãabu wɔkura yiru yen yãsa wee. Gbiikoo Simɔ̄ wi ba ra soku Piɛɛ ka win wɔnɔ Andere, ka Yakɔbu ka win wɔnɔ Yohanu, Sebeden bibu, ³ ka Filipu ka Baatelemi ka Tɔmaa ka Mateu wi u raa sãa gbere mwaɔ, ka Yakɔbu Alufen bii ka Tade, ⁴ ka Simɔ̄ wi u win tem gari kã, ka Yudasɔ Isikariɔtu wi u tɔmbu Yesu nɔmu sɔ̄ndia.

Yesu u bwãabu wɔkura yiru gɔra

(I maa mɛɛriɔ Maaku 6:7-13, Luku 9:1-6)

⁵ Yesu u tɔmbu wɔkura yiru ye gɔra ka wooda yeni u nɛɛ, i ku swaa gaa swã̄ ye ya dɔ̄ tɔn tukobun tem gia, i ku maa Samarigibun wuu gagu du. ⁶ Adama i doo Isireliban mi, be ba kɔ̄ra nge yãanu. ⁷ I doo i kpara i nɛɛ, Gusunɔ u sisi u bandu swã̄. ⁸ I barɔbu bekio, i gɔribu seeyo, i be ba bara disigiru mɔ bekio bu dɛera, kpa i wɛrɛkunu gira tɔmbun wasi sɔ̄on di. Yèn sɔ̄ i wa kɔsiaru sari, i maa wɛ̄yɔ n kun ka kɔsiaru. ⁹ I ku dukia gaa sua i ka da, nge wura ñ kun mɛ sii geesu, ñ kun mɛ sii gandu bɛen bɔ̄rɔ. ¹⁰ I ku ka yãa kururu da, ñ kun mɛ yaberu yiruse, ñ kun mɛ baranu ñ kun mɛ dɛka. N weenɛ bu sɔm kowo wɛ̄ yèn bukata u mɔ u n ka wãa.

¹¹ Ì n tura wuu marɔ̄ ñ kun mɛ wuu piibu sɔ̄, i de i mɛɛri wi u weenɛ u bɛɛ dam koosia, kpa i sina win yenuɔ sere i ka sã̄ wuu gen min di. ¹² Ì n yenu gagu dua i gen tɔmbu tɔbirio kpa i nɛɛ, Gusunɔ u bɛɛ alafia kɛ̄. ¹³ Yenu gegibu bà n ka alafia ye weenɛ, i de ya n wãa be sɔ̄, adama bà kun ka weenɛ, i de yu wurama bɛen mi. ¹⁴ Wuu gagu ñ kun mɛ yenu gagun tɔmbu bà n maa yina bu bɛɛ dam koosia, bu sere bɛen gari swaa daki, i doonɔ min di kpa i bɛen naasun tua bu kpare. ¹⁵ Ka geema na bɛɛ sɔ̄mɔ, siribun sanam Gusunɔ u koo Sodomu ka Gomɔragibu wɔnwɔndu sɔ̄si n kere wuu gen tɔmbu.

Nɔni swãaru te ta sisi

(I maa mɛɛriɔ Maaku 13:9-13, Luku 21:12-17)

¹⁶ Yesu maa nɛɛ, wee, na bɛɛ gɔrimɔ nge yãanu demakunun suunu sɔ̄. I de i n bwisi mɔ nge wɛɛ, kpa i n ka kparukonu weenɛ taki sariru sɔ̄. ¹⁷ I laakari koowo domi gaba koo bɛɛ mwa bu ka da siri yerɔ, kpa bu bɛɛ seni so ben mennɔ yenɔ. ¹⁸ Ba koo bɛɛ siri tem yẽrobu ka sinambun wuswaɔ nɛn sɔ̄, kpa i ka seeda di ben mi ka tɔn tukobun mi. ¹⁹ Bà n ka bɛɛ da siri yerɔ, i ku wurura ka gari yi i ko gere. I ku maa wurura nge mɛ i ko gerusina. Saa ye, yà n tura, i ko wa gari yi i ko gere. ²⁰ Domi gari yi i ko gere yi ñ ko n sãa bɛɛgii, yi koo nawa saa bɛen Baaban Hunden min di wi u wãa bɛɛ sɔ̄.

²¹ Gaba koo ben wɔnɔbu ñ kun mɛ ben maabu sɔ̄si bu ka bu go. Baababa ba ko maa ko mɛ ben bibu sɔ̄, ma bibu ba koo ben mɔwɔbu kɔrumɔtɔnu kua bu ka bu go. ²² Baawure u koo bɛɛ tusi nɛn yĩsirun sɔ̄. Adama wi u temana sere ka nɔrɔ u koo faaba wa. ²³ Bà n

bɛɛ nɔni sɔɔwa wuu teu sɔɔ, i duki doonɔ wuu gagun mi. Na bɛɛ sɔɔmɔ ka gem, i n̄ ko i Isirelin wusu kpuro sasiri i kpe, Tɔnun Bii u ka tunuma.

²⁴ Mɛero sari wi u win sɔɔsio kere. Yoo maa sari wi u win yinni kere. ²⁵ N̄ n men na, n tura mɛero u ka win sɔɔsio weena kpa yoo u ka win yinni weena. B̄a n yenu yɛro sokumɔ Beseburu, ba koo win yenugibu ȳisi kɔsunu kɛ n kere wi.

W̄in berum n weene i ko
(*I maa mɛerio Luku 12:2-7*)

²⁶ Yesu maa nɛɛ, yen sɔ, i ku ben berum ko, domi ye ya wukiri ya koo tera, yen asirin ḡāanu maa sari ni ba n̄ koo gia. ²⁷ Ye na bɛɛ sɔɔmɔ yam wɔkuru sɔɔ, i ye geruo yam bururam sɔɔ. Ye i maa nua asiri sɔɔ, i yɔɔwo gidambisa wɔllɔ i ka ye kpuro kpara. ²⁸ I ku bu nasia be ba koo wasi tɔna go, be ba n̄ kpɛ bu hunde go. Adama i yɛro nasio wi u koo kp̄i u wasi ka hunde go sannu dɔɔ wi u ku ra gbi sɔɔ. ²⁹ I n̄ ko kp̄i i gunɔminu yiru dwe ka faram? Ka mɛ, baa nin teu, ga n̄ koo wɔruma temɔ ma n kun mɔ bɛɛn Baaba u wura. ³⁰ Bɛɛ maa, ba mam bɛɛn wirun serin geeru yɛ. ³¹ N̄ n men na, i ku berum ko, i gunɔminu bɛɛɛ kere sere mi n toma.

Wi u Kirisi wura

tɔmbun wuswaaɔ
(*I maa mɛerio Luku 12:8-9*)

³² Yesu maa nɛɛ, baawure wi u man wura tɔmbun wuswaaɔ, kon maa yɛro wura nen Baaban wuswaaɔ wi u w̄a wɔllɔ. ³³ Adama wi u man yina tɔmbun wuswaaɔ, kon maa yɛro yina nen Baaban wuswaaɔ wi u w̄a wɔllɔ.

Alafia ka takobin gari
(*I maa mɛerio Luku 12:51-53, 14:26-27*)

³⁴ Yesu maa nɛɛ, i kun tamaa na nawa handuniaɔ n ka alafia wɛ, aawo, takobiwa na ka na. ³⁵ Na nawa n ka sannɔ doke bii tɔn durɔ ka win tondon suunu sɔɔ, ka maa bii tɔn kurɔ ka win meron suunu sɔɔ, ka maa kurɔ mɔro ka win dwaa meron suunu sɔɔ. ³⁶ Tɔnun yenugibu beya ba ko n s̄a win yiberɛba.

³⁷ Wi u win tundo n̄ kun mɛ win mero k̄i n man kere u n̄ tura u n ka s̄a negii. Nge mɛya wi u win bii k̄i n man kere u n̄ tura u n ka s̄a negii. ³⁸ Ma wi u kun win d̄āa bunanaru sue u n ka man sw̄i u n̄ tura u n ka s̄a negii. ³⁹ Wi u k̄i u win w̄āaru di ka win ḡɔru k̄iru u koo tu bia. Adama wi u win w̄āaru yina nen s̄ɔ u koo tu wa ka gem.

Aren gari
(*I maa mɛerio Maaku 9:41*)

⁴⁰ Yesu maa nɛɛ, wi u bɛɛ dam koosia nena u dam koosia. Wi u maa man dam koosia, u wi u man ḡarima dam koosiawa. ⁴¹ Wi u Gusunɔn sɔmɔ dam koosia yɛn s̄ɔ u s̄a Gusunɔn sɔmɔ, u koo are wa nge Gusunɔn sɔmɔgii. Wi u maa tɔn geo dam koosia, yɛn s̄ɔ u s̄a tɔn geo, u koo are wa nge tɔn geogii. ⁴² Wi u bw̄ɛbw̄ɛ benin turo ḡāanu k̄ā yɛn s̄ɔ u s̄a nen b̄ɔɔ, baa n̄ n nim nɔruram na, na bɛɛ sɔɔmɔ ka gem, yɛro kun win are biamɔ.

11

Yohanu Batɛmu kowon ḡarobu
(*I maa mɛerio Luku 7:18-35*)

¹ Sanam mɛ Yesu u win bw̄āabu wɔkura yiru ye bwisi yi k̄ā u kpa, u doona min di u da bera yen wuu marosu gia u ka keu sɔɔsi kpa u maa ka waasu ko.

² N deema Yohanu Batɛmu kowo u Yesu wi ba m̄d̄ Kirisin sɔman gari nua sere pirisɔm diru mi u w̄a. Yera u n̄n win bw̄āabun gabu ḡoria ³ bu ka n̄n bikia, wiya wi u koo be na? Nge ba n kpao mara.

⁴ Yesu bu wisa u nɛɛ, i ḡɔsiro i Yohanu tusia ye i nua ka ye i wa. ⁵ Wɔkoba yam waamɔ, yemɔba s̄iimɔ, ba be ba bara disigiru mɔ bekiamɔ bu ka dɛera, sosoba gari nɔmɔ, ba ḡaribu seeyamɔ ḡarin di, ma ba s̄āarobu Labaari gea waasu kuammɛ. ⁶ Doo nɔɔrugiiwa wi nen gari kun torasiamɔ.

⁷ Ye Yohanun bwāaba sīa Yesu u Yohanun gari tən dabiru sōɔbu wəri u nɛɛ, mba i yara i mɛɛrim da gɓaburɔ. Yakɔ ge woo ga toorimɔ? Aawo. ⁸ N n men na, mba i mɛɛrim da. Durɔ wi u yāa bɛɛreginu sebua? Na bɛɛ sōɔmɔ be ba yāa bɛɛreginu sebua ba wāa sina kpaanɔ. ⁹ Mba i re kobu da. Gusunən sɔmɔwa i mɛɛrim da? Mɛya na bɛɛ sōɔmɔ, yɛro mam Gusunən sɔmɔ kere sere mi n toma. ¹⁰ Domi Yohanu wiya wɪn sō Gusunən gari nɛɛ, “N wee na nen sɔmɔ gəriɔ wunen wuswaaɔ wi u koo wunen swaa sɔmɛ.” ¹¹ Ka gem na bɛɛ sōɔmɔ, be tən kurɔba mara sɔɔ goo kun Yohanu Batɛmu kowo kere. Adama wi u yākabu bo ban te Gusunɔ u swīi sɔɔ u nūn kere. ¹² Saa mɪn di Yohanu wi u waasu mɔ sere ka tɛ ba ban te kasuwa ka dam, ma damgiba tu mwaamɔ. ¹³ Mɔwisi u ban ten gari gerua win wooda sɔɔ. Gusunən sɔmɔbu kpuro ba maa yi gerua sere ka Yohanu Batɛmu kowon waati. ¹⁴ I n kī i tubu, wiya Eli wi, wi u koo ra na. ¹⁵ Wi u swaa mɔ u ka nɔ, u nɔɔwɔ.

¹⁶ Mba kon ka tɛn tɔmbu weesina. Ba ka bibu weene be ba sō yaburɔ ba sokunamɔ ba mɔ, ¹⁷ sa bɛɛ guuru soowa ma i n yawa, sa bɛɛ gɔɔ womu kua, i n maa swī. ¹⁸ Domi Yohanu Batɛmu kowo u na u n di u n nɔra nge gabu, ma ba nɛɛ u werɛkunu mɔwa. ¹⁹ Tɔnun Bii maa na u dimɔ u nɔrumɔ, ma ba gerumɔ ba mɔ u sāa dim kīro ka tam nɔro, ka maa gbere mwaɔbu ka kōsan kowobun bɔrɔ. Ka mɛ, Gusunən bwisi yi ra sōɔsi ma yi sāa gem yin kookoosun di.

Wuu sɪn tɔmba yinamɔ

bu naane doke

(I maa mɛɛrio Luku 10:13-15)

²⁰ Ma Yesu u wuu si gerisim wəri mi u sɔm maamaakigii dabinu kua, domi sin tɔmba kun bwisika ba ben gɔru gɔsie. ²¹ U nɛɛ, nuku sankiranugiiwa wunɛ Kɔraseni. Nuku sankiranugiiwa wunɛ Besaida, domi bā n sɔm maamaakigia ye kua Tiri ka Sidoni sɔɔ ye ba kua bɛɛn suunu sɔɔ, wuu sin tɔmbu ba ko n daa gɔru gɔsie saa tɛɛbun di ba n sō torom sɔɔ ba n saaki sebua nuku sankiranun sō. ²² Yen sō, na bɛɛ sōɔmɔ, siribun sanam sɔɔ Tiri ka Sidonigia koo ko kpakaka ka bɛɛ. ²³ Wunɛ maa Kapenamu, a yīiyɔ kaa suara sere wɔllɔ? Aawo, ba koo nun surewa sere gəriɔ. Domi sɔm maamaakigia ye ya kooru wunɛ sɔɔ, yà n kooru Sodomuɔ, wuu ge, ga n wāa ka gisɔ. ²⁴ Yen sōna na bɛɛ sōɔmɔ, siribun sanam Sodomugia koo ko kpakaka ka wunɛ.

I na nen mi i wɛrabu mwa

(I maa mɛɛrio Luku 10:21-22)

²⁵ Saa ye sɔɔ, Yesu u nɛɛ, Baaba, wɔllu ka tem Yinni, na nun siara yèn sō a yabu ye bibu sōɔsi baa mɛ a ye bwisigibu ka yɛrugibu berua. ²⁶ N wā Baaba, domi mɛya n ka nun naawa wunen kīru sɔɔ.

²⁷ Nen Baaba man baayere kpuro wɛ. Goo sari wi u Bii wi yɛ ma n kun mɔ Baaba wi. Goo maa sari wi u Baaba wi yɛ ma n kun mɔ Bii ka maa wi Bii u kī u nūn sōɔsi.

²⁸ I na nen mi bɛɛ kpuro, bɛɛ be i ka bɛɛn sɔmunu wasira, kon bɛɛ wɛrasia. ²⁹ I wuro n bɛɛ kpara kpa i ko nen bwāabu, domi nɛ tən duuduo ka tii kawowa, mɛya kon de i n wāa bəri yendu sɔɔ. ³⁰ Domi yoo te kon bɛɛ diisia ta n wahala mɔ, sɔmu ni kon maa bɛɛ sɔbi nu n bunu.

12

Tɔɔ wɛrarugirun gari

(I maa mɛɛrio Maaku 2:23-28, Luku 6:1-5)

¹ Sōɔ mɛɛrun biru, tɔɔ wɛrarugiru garu sɔɔ, Yesu ka win bwāabu ba alikama gbaaru bukianɛ ba doonɔ. N deema gɔɔra win bwāabu mɔ ma ba alikama wɔka ba temmɔ. ² Ye Falisiba ba wa mɛ, ba Yesu sōɔwa ba nɛɛ, u mɛɛrio ye win bwāaba mɔ ye wooda ya nɛɛ bu ku ko tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ.

³ Yesu bu sōɔwa u nɛɛ, i n garire ye Dafidi kua sanam mɛ gɔɔra bu mɔ wi ka win tɔmbu? ⁴ U dua Gusunən dirɔ ma u pɛɛ sua ye ba Gusunɔ yīiye ma wi ka win tɔmbu ba di. N deema n n weene bu pɛɛ ye di ma n kun mɔ yāku kowobu tɔna. ⁵ Nge i n garire Mɔwisin wooda sɔɔ ma tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ, yāku kowo be ba sɔmburu mɔ sāa yerɔ, ba ku ra tɔɔ

wērarugiru mēm nōwε. Ba ñ maa sã taaregibu. ⁶ Adama na bæ sōmō gãanu wã mini ni nu sã yeru kpãaru kere. ⁷ Ì n daa tuba ye Gusunon gari gerua yi yi nε, “Wonwonda na kī, n ñ mō yākuru,” i ñ daa taare sarirugibu taare wēemō. ⁸ I de i n yē ma Tōnu Biiwa u tōw wērarugiru kua.

Durō wìn nōm teu ga gu

(I maa mērio Maaku 3:1-6, Luku 6:6-11)

⁹ Ma Yesu doona min di, u dua ben mennō yerō. ¹⁰ Durō goo wã mi, wìn nōm teu ga gu. Be ba wã mi, ba Yesu bikia ba nε, ñ n man na, n weenε bu tōnu bekia tōw wērarugiru sōw? Ba gerua mε, bu ka wa bu nùn durum mani.

¹¹ Ma Yesu maa bu bikia u nε, bæen goo ù n yãaru mō ma ta nùn dākō kpiriru wōriri tōw wērarugiru sōw, u ñ koo da u tu gawa u yara? ¹² Tōnu kun yãaru kere mi n toma? Ñ n mēn na, ya wã tōnu u gea ko tōw wērarugiru sōw.

¹³ Yera u durō wi sōwa u nε, u win nōmu ge demio.

U ge demia ma ga wēra nge gen teu. ¹⁴ Falisiba ba yara ba da ba wesiana mε ba koo ko bu ka Yesu go.

Sōm kowo wi Gusunō u gōsa

¹⁵ Ye Yesu u gia ma ba kī bu nùn gowa, u gēera saa min di ma tōn dabira nùn swīi. Ma u barōbu kpuro bekia. ¹⁶ Adama u bu sōwa u sire u nε, bu ku raa goo sō wi u sã. ¹⁷ N koorā nge mε, kpa gari yi Gusunon sōmō Esai u yorua yi ka koorā. ¹⁸ Gari yi sōw, Gusunō u nε,

“Nen sōm kowo wi na gōsa wee,
nen kīnasi wī sōw nen gōru dobu kpuro wã.

Na kon nùn nen hunde wē,
kpa u nen gem kpara bwesenu kpuron mi.

¹⁹ U ñ ka goo sikirinamō u ñ maa gbāramō.

Meya maa goo kun win nōw nōmō wuun suunu sōw.

²⁰ U ñ koo tōn be ba sunkure nge kaba dakura.

U ñ koo maa bu go baa bà n sã nge fitila ge ga gōw dōw,
sere u ka de gem mu tabu di,

²¹ kpa bwesenu kpuro nu nin yīyōbu doke win yīsiru sōw.”

Yesu ka tii yinamō

(I maa mērio Maaku 3:22-30, Luku 11:14-23)

²² Ba ka Yesu durō goo naawa wi werekunu nu kua wōko ka soso. Yesu durō wi bekia. U yam wa ma u gari gerubu wōri. ²³ Ma tōn wōru kpuro ga biti soora ga nε, ñ n man na ka gem n ñ Dafidin sikadobu mini re?

²⁴ Adama ye Falisiba ba nua mε, yera ba gerua ba nε, werekunun sunō Beseburun dama Yesu u ka werekunu giramō.

²⁵ Nge mε Yesu ben bwisikunu yē, u bu sōwa u nε, bandu baatere tēn tōmbu ba tabu mō ben tii tiine sōw ta koo ko bansu. Meya maa wuu baagere ñ kun mε yenu baagere gēn tōmbu ba tabu mō ben tii tiine sōw ga ñ koo tε. ²⁶ Ñ n mēn na, Setam yà n Setam giramō, ya ka yen tii tabu mōwa. Amōna yen bandu ta koo ka tε. ²⁷ Ñ n sã Beseburun dama na ka werekunu giramō, ka weren dama bæen bwāaba ka nu giramō. Yenin sōna ben tii ba koo sōsi ma i tore. ²⁸ Adama ñ n Gusunon Hunden na, na ka werekunu giramō, yeya ya sōsimō ma Gusunō u bandu swīi bæen suunu sōw.

²⁹ Amōna tōnu koo ka du damgiin yenuō u ka win yānu gura ma n kun mō u gina gbia u damgii wi bōkua. Û n nùn bōkua, yera u koo kpī u win yānu gura.

³⁰ Wi u kun sã negii u ka man yiberε tēru neniwa. Ma wi u ku ra gãanu menne ka nε sannu u ra ni yarinasiwa. ³¹ Yen sōna na bæ sōmō tōmba koo kpī bu toranu kpuro ka gari kam gerubu kpuron suuru wa. Adama wi u Hunde Dēero gari kam gerusimō, u ñ yen suuru wasi pai. ³² Baawure wi u nε Tōnun Bii gari kam gerusi ba koo yēro suuru

kua. Adama baawure wi u Hundu Dɛero gari kam gerusimɔ, ba ñ yẽro suuru kuamme saa gisɔn di sere ka sia mam.

Dãru ka ten binu

(I maa mɛerio Luku 6:43-45)

³³ Ma Yesu maa nɛɛ, à n dãa geeru duura kaa bii geenu wa. À n maa dãa kɔsuru duura bii kɔsuna kaa sãri. Domi dãrun binun diya ba ra tu tubu. ³⁴ Waa gɔsɔrun bweseru bɛɛ! Amɔna i ko ka gari gee gere bɛɛ be i sãa tɔn kɔsobu. Domi ye ya yiba gɔruɔ ya yarimɔ, yeya nɔɔ ga gerumɔ. ³⁵ Tɔn geo u ra gãa geenu yarewa gãa geenu sɔɔn di ni nu berua win gɔruɔ. Tɔn kɔso maa gãa kɔsunu yaramɔ gãa kɔsunu sɔɔn di ni nu berua win gɔruɔ. ³⁶ Na bɛɛ sɔɔmɔ gari kpuro yi tamba gerumɔ, yi sɔɔra ba koo bu siri siribun sanam. ³⁷ Domi wunen garin diya ba koo nun gem wɛ. Yin min diya ba koo maa nun taare wɛ.

Tamba yĩreru bikia

(I maa mɛerio Maaku 8:11-12, Luku 11:29-32)

³⁸ Yera wooda yẽrobu ka Falisi gabu ba Yesu sɔɔwa ba nɛɛ, keu koosio, sa kĩ a yĩreru garu ko su wa.

³⁹ U bu wisa u nɛɛ, tɛn tɔn kɔsobu be ba ñ ka Gusunɔ turo yɔ ba yĩreru bikiamɔ. Adama yĩreru garu maa sari te ba koo bu sɔɔsi ma n kun mɔ Gusunɔn sɔmɔ Yonasigiru. ⁴⁰ Domi nge mɛ Yonasi kua sɔɔ sɔɔ ita ka wɔkuru ita swãa bakan nukurɔ, nge mɛya maa nɛ Tɔnun Bii kon ko sɔɔ sɔɔ ita ka wɔkuru ita tem nukurɔ. ⁴¹ Siribun sanam sɔɔ Ninifugibu ba koo tɛn tumbu seesi bu bu taare wɛ domi ba ben wãaru gɔsia Yonasin waasun sɔ. Wee tɛ gãanu wãa mini ni nu Yonasi kere. ⁴² Siribun sanam tɔn kurɔ sunɔ wi u na saa nim nɔɔn sɔɔ yɛsan di u koo tɛn tumbu seesi u bu taare wɛ yɛn sɔ win tem tonde mìn di u na u ka Salomɔn bwisin gari nɔ. Wee tɛ gãanu wãa mini ni nu Salomɔ kere.

Wɛrekunun wuramaru

(I maa mɛerio Luku 11:24-26)

⁴³ Ma Yesu maa nɛɛ, wɛrekunu nù n doona tɔnun min di, nu ra n bɔsuwa mi gãanu ku ra kpi nu n wɛra yeru kasu nu n bie. ⁴⁴ Yera nu ra nɛɛ, nu koo gɔsira nin wãa yerɔ mìn di nu raa doona. Nu ra wuramɛ kpa nu deema ta wãa diiru ta kurare ta sɔnde. ⁴⁵ Kpa nu da nu ganu nɔɔba yiru kasuma ni nu ni kɔsuru kere kpa nu du yẽro sɔɔ nu n wãa mi. Ma durɔ win wãa gbiikiru ta koo sãaya ka sere dãakiru. Nge mɛya n ko n ko ka tɛn tɔn kɔso beni.

Berà ba sãa Yesun wɔnɔbu

ka win mero

(I maa mɛerio Maaku 3:31-35, Luku 8:19-21)

⁴⁶ Sanam mɛ Yesu u ka tɔn wɔru gari mɔ, wee win mero ka win wɔnɔbu ba yɔ tɔwɔ ba kĩ bu ka nùn gari ko. ⁴⁷ Sanam mɛya goo nùn sɔɔwa u nɛɛ, wunen mero ka wunen wɔnɔbu ba yɔ tɔwɔ ba kĩ bu ka nun gari ko.

⁴⁸ Adama Yesu u yẽro bikia u nɛɛ, wara nen mero. Berà maa nen wɔnɔbu.

⁴⁹ Ma u win bwãabu nɔmu tĩi u nɛɛ, beya mini be ba sãa nen mero ka nen wɔnɔbu.

⁵⁰ Domi baawure wi u nen Baaba wɔrukoon kĩru mɔ, wiya nen wɔnɔ ka nen sesu ka nen mero.

13

Dĩa bwese yɛkon gari

(I maa mɛerio Maaku 4:1-9, Luku 8:4-8)

¹ Sɔɔ tee te sɔɔ, Yesu u yara yenun di u da u sina daa burerun goorɔ. ² Ma tɔn wɔru ga nùn mɛnne sere u dua goo nimkuu sɔɔ u sina. Ma tɔn be kpuro ba yɔ daa bure ten goorɔ.

³ U bu gãa dabinu sɔɔwa ka mɔnnu u nɛɛ, durɔ goowa yara u dĩa bweseru yɛkam dɔɔ.

⁴ Nge mɛ u yɛkamɔ sukum wɔri swaa baarɔ, ma gunɔsu na su di. ⁵ Ma sukum gam wɔri kpee saara wɔllɔ mi tem kun duku. Ma mu kpia mii mii yɛn sɔ tem kun duku mi. ⁶ Sanam mɛ sɔɔ gura u kpai te yania ta gbera yɛn sɔ ta ñ gbini beke mɔ. ⁷ Sukum gam maa wɔri

sākin suunu sɔɔ. Ma sāki ka mu kpɛa sannu ma yi mu sɛkene yi go. ⁸ Adama sukum gam wɔri tem gem sɔɔ ma mu binu mara, gam gum wunɔbu (100), gam gum wata, gam gum tɛna.

⁹ Ma u nɛɛ, wi u swaa mɔ u ka nɔ, u nɔwɔ.

Mɔnnun asansi

(I maa mɛerio Maaku 4:10-12, Luku 8:9-10)

¹⁰ Yera win bwāaba da ba nùn deema ba bikia ba nɛɛ, mban sɔna u ra ka bu mɔnnu gari sɔ.

¹¹ Ma u bu wisa u nɛɛ, bɛɛya ba Gusunɔn bandun asiri sɔɔsi, adama be ba tie, ba ñ bu sɔɔsi. ¹² Domi wi u gāanu mɔ, wiya ba koo sosia kpa win mɔru tu kpɛa. Adama wi u kun gāanu mɔ, fiiko ye u mɔ, yera ba koo maa nùn wɔrari. ¹³ Yenin sɔna na ka bu mɔnnu gari sɔmɔ. Domi ba mɛerimɔ adama ba ñ waamɔ. Ba swaa daki adama ba ñ nɔmɔ n sere bu yeeri. ¹⁴ Nge mɛya gari yi Esai u gerua ben sɔ yi sɔɔsiramɔ, ye u nɛɛ, “I ko n nɔmɔ ka gem, adama n ñ koo bɛɛ yeeri.

I ko n mɛerimɔ adama i ñ ko i wa.

¹⁵ Domi tɔn benin gɔru ga ñ biti mɔ.

Ba ben tiin swaa kɔrua, ba nɔni yinwa.

Kpa bu ku wa ka ben nɔni.

Kpa bu ku nɔ ka ben swaa.

Kpa bu ku gia ka ben bwisi.

Kpa bu ku raa ka gɔsiramɔ nen mi n ka bu bekia.”

¹⁶ Doo nɔwugiba bɛɛ, yɛn sɔ bɛɛn nɔni waamɔ, bɛɛn swaa maa nɔmɔ. ¹⁷ Ka geema na bɛɛ sɔmɔ, Gusunɔn sɔmɔbu dabiru ka win tɔn geobu ba kīa bu wa ye i waamɔ tɛ, ba ñ maa ye wa. Mɛya ba maa kīa bu nɔ ye i nɔmɔ tɛ, ba ñ maa nua.

Mɔn ten tubusianu

(I maa mɛerio Maaku 4:13-20, Luku 8:11-15)

¹⁸ Ma Yesu u nɛɛ, tɛ i mɔn ten tubusianu nɔwɔ tɛ ta ka bwese yɛko yā mi. ¹⁹ Be ba Gusunɔn bandun gari nɔmɔ ma yi ñ bu yeeri, ba ka swaa baaru weenɛ mi bwese te, ta wɔri. Tɔn kɔso wi, u ra nɛ u wuna ye ba duura ben gɔruɔ. ²⁰ Gaba maa ka kpee saaran tem mɛ weenɛ mi bwese ten gara wɔri. Ba gari yi nɔmɔ, mii mii ba yi mwaamɔ ka nuku dobu. ²¹ Adama ba ñ derimɔ yi gbini ko ben gɔruɔ. Ma ba ñ yɔramɔ n ka tɛ. Sanam mɛ wahala ñ kun mɛ nɔni swāara tunuma gari yin sɔ kpa bu biru wura yande. ²² Gaba maa bwese te mwa nge tem sākunugum sɔɔ. Ba gari yi nua adama handunian wāarun wururabu ka gobin nɔni wɔkubu bu gari yi tɛɛsi, yi ñ maa binu mara. ²³ Gaba maa bwese te mwa nge tem gem sɔɔ. Beya be ba gari yi nɔmɔ ma yi bu yeerimɔ. Ma ba binu marumɔ gabu wunɔbu (100), gabu wata, gabu tɛna.

Yaka kɔsusun mɔndu

²⁴ Yesu kpam bu mɔndu kua u nɛɛ, n wee ye Gusunɔn bandun gari yi ka weenɛ. Duro goowa u dīa bwese geeru duura win gbaarɔ. ²⁵ Sanam mɛ baawure kpuro u dweeya, durɔ win yiberɛ u na, u yaka kɔsusu duura alikama ye sɔɔ, ma u doona. ²⁶ Ma alikama ya kpia ya kpɛa ya marumɔ, ma yaka kɔsu si, su maa kpia ma ba kpɛa sannu. ²⁷ Gbaa yɛron sɔm kowoba na ba nɛɛ, yinni, n ñ dīa bwese geera a duura wunen gbaarɔ? Ma gian diya yaka kɔsu sini. ²⁸ Ma u bu wisa u nɛɛ, yiberɛwa, u kua mɛ. Sɔm kowo be, ba nùn bikia ba nɛɛ, ñ n mɛn na, a kī su da su yaka kɔsu si wukiri? ²⁹ Ma u nɛɛ, aawo domi ñ n su wukirimɔ tɛ, ka alikama sanna ko i ra wukiri. ³⁰ I de ye yiru kpuro yu kpɛa sannu sere gɛɛbun saa yā n tura. Sanam mɛya kon sɔm kowobu sɔ bu gina yaka kɔsu si mennɔ bu bɔkunu ko bu dɔɔ doke, yen biru bu sere alikama gɛ bu menna nen biraru sɔɔ.

Mutaadin biman gari

(I maa mɛerio Maaku 4:30-32, Luku 13:18-19)

³¹ Yesu kpam bu mɔndu garu kua u nɛɛ, Gusunɔn banda ka mutaadin bima weenɛ ye durɔ goo u sua u duura win gbaarɔ. ³² Dāa binu kpuro sɔɔ yeya ya piiburu bo. Adama

yà n kpia ya kpa ya gberun kiku baagere kpāaru kere. Domi ya ra ko dāru sere gunōsu ra ne su sin sokunu ko ten kāasin wǎllǎ.

Pĕe seeyatian gari

(I maa mēerio Luku 13:20-21)

³³ Yesu kpam bu mǎndu garu kua u nēe, Gusunǎn banda ka pĕe seeyatia weenē ye kuro goo sua u doke sakaku nǎo itan som sǎo, ma mē kpuro mu seewa mu kukua.

Mǎndun yaasi

(I maa mēerio Maaku 4:33-34)

³⁴ Ka mǎnna Yesu u ra tǎn wǎru gari yi kpuro sǎ, u ku ra bu gǎanu sǎ n kun ka mǎnnu. ³⁵ Nge mēya Gusunǎn sǎmǎn gari yi koorā yi yi nēe, “Mǎnna ko na n da ka bu gari sǎ. Na kon maa ye gere batuma sǎo ye ya kukua saa handunian taka kobun di.”

Yesu yaka kǎsusun gari tubusia

³⁶ Sanam mēya Yesu u seewa tǎn wǎru gen min di u dua yēnuǎ. Ma win bwāaba da win mi ba nēe, a sun mǎn te tubusio te ta ka yaka kǎsu sin gari yǎ mi.

³⁷ Ma u bu wisa u nēe, Tǎnun Biiwa u dǎa bwese gee te duura. ³⁸ Handunia yera ya sǎa gbaaru. Gusunǎn bandun biba ba sǎa dǎa bwese gee te. Tǎn kǎso win biba ba maa sǎa yaka kǎsu si. ³⁹ Setamwa maa sǎa yiberē wi u su duura. Gĕebun saa maa sǎa handunian kpeeru. Gusunǎn gǎradobara ba maa sǎa gbaa sǎm kowobu. ⁴⁰ Nge mē ba ra yaka kǎsusu wunē bu dǎo doke, nge mēya n ko n ko handunian kpeeru sǎo. ⁴¹ Tǎnun Bii u koo win wǎllun gǎradoba gǎrima, bu ka baayere wuna ye ya tǎmbu torasiamǎ mi u bandu dii, ka be ba kǎsa mǎ. ⁴² U koo maa bu kpĕe dǎo wi u ku ra gbi sǎo, mi ba koo wiru nǎma sǎndi bu swī. ⁴³ Sanam mē sǎara be ba kua ye Gusunǎ u bikia ba ko n ballimǎ nge sǎo mi ben Baaba u bandu swī. Wi u swaa mǎ u ka nǎ, u nǎowǎ.

Dukia ye ya beruan gari

⁴⁴ Yesu maa nēe, Gusunǎn bandu ta maa sǎawa nge dukia ye ya berua gbaaru sǎo. Ye durǎ goo ye kame ma u ye berum sǎnwa. Ma u da ka nuku dobu u dǎra kpuro ye u mǎ, ma u gǎsirama u gbaa te dwa.

Goo gobigirun gari

⁴⁵ Yesu maa nēe, Gusunǎn bandu ta maa sǎawa nge goo gobigii ni nu wǎ, ni tenku goo u kasu. ⁴⁶ Sanam mē u nin teeru wa te ta gobi mǎ too, ma u da u win baayere dǎra ye u mǎ, ma u tu dwa.

Yǎakororun gari

⁴⁷ Yesu maa nēe, Gusunǎn bandu ta kpam sǎawa nge yǎakororu te ba ra kpĕe nim wǎku sǎo kpa tu swĕe bwese bweseka mwa. ⁴⁸ Tǎ n yiba ba ra gawame guruǎ, kpa bu sina bu gǎsi ye ya wǎ bu doke bireru sǎo, kpa bu ye ya kun gea sǎa yari. ⁴⁹ Nge mēya n ko n sǎa handunian kpeeru sǎo. Wǎllun gǎradoba ba koo na bu tǎn kǎsobu ka geegibu wunana. ⁵⁰ Kpa bu tǎn kǎso be doke dǎo wi u ku ra gbi sǎo. Miya ba koo nǎma wiru sǎndi bu swī.

Dukia kpaa ka gura

⁵¹ Yesu u bu bikia u nēe, yabu ye kpuro ya bēe yeeri?

Ma ba nēe, oo.

⁵² Yera u bu sǎowa u nēe, wooda yĕro baawure wi u Gusunǎn bandun gari gia, u ka yēnu yĕro weenē wi u gǎa kpaanu ka gǎa gurunu wunamǎ win dukian di.

Nasaretigiba kun Yesu wure

(I maa mēerio Maaku 6:1-6, Luku 4:16-30)

⁵³ Ye Yesu u mǎn ni kpuro kua u kpa, ma u doona min di. ⁵⁴ U da win tiin wuuǎ ma u tǎmbu keu sǎosim wǎri ben mēnnǎ yerǎ sere be kpuro ba biti soora. Ma ba nēe, man diya u bwisi yinin bweseru waama. Amǎna u ka kpīa u sǎm maamaakigii nini mǎ. ⁵⁵ N n dǎa dǎkon bii wi mini? N n wiya wi Maari mara? N n win wǎnǎba Yakǎbu ka Yosefu ka

Siməə ka Yudu? ⁵⁶ N ñ ka win sesubu kpuro sanna sa wāa mini? Ñ n men na, man diya u dam me kpuro wa.

⁵⁷ Yeni kpuro ya bu yinari bu nùn naane doke. Yera Yesu bu sōwa u nεε, gam sari mi Gusunən səmə ku ra n beere mə ma n kun mə win tiin temə ka win yenuə.

⁵⁸ U ñ maa səm damgii dabinu kue mi, ben naane dokebu sarirun sō.

14

Yohanu Batemu kowon gəə

(I maa mεerio Maaku 6:14-29, Luku 9:7-9)

¹ Saa ye sōra Herodu, Galilen tem yēro u Yesun baaru nua. ² Ma u win səm kowobu sōwa u nεε, Yohanu Batemu kowowa u seewa gərin di. Yen sōna u dam mə u ka səm maamaakiginu mə.

³⁻⁴ N deema Yohanu Batemu kowo raa Herodu sōwa ma n ñ weene u win wənə Filipun kurə Herodia sua kurə. Yen sōna Herodu u Yohanu Batemu kowo mwa ma u dera ba nùn bəkuu ba doke pirisəm dirə Herodia win sō.

⁵ Ma u kī u nùn go, adama u təmbun nənə nasie yèn sō ba nùn mεera Gusunən səmə.

⁶ Adama dəma te ba Herodun maru tōru yaayamə, Herodian bii wəndia u dweebu dua u yawa. N Herodu dore, ⁷ sere u nùn nəw mweeru kua ka bōri u ka nùn wē ye u koo nùn bikia kpuro. ⁸ Ye u win meron gere nua u Herodu sōwa u nεε, a man Yohanu Batemu kowon wiru wēema mini perenti sə.

⁹ Sunə win nukura sankira, adama u nεε bu nùn tu wēeyə. U gerua me yèn sō u bōrua win təmbun wuswaa. ¹⁰ Ma u gəra ba Yohanu wiru bura pirisəm dirə. ¹¹ Ba wii te kpēema perenti sə ba bii wi wē ma u ka win mero tu daawa. ¹² Ma Yohanun bwāaba na ba win goru sua ba sikua ma ba da ba Yesu sōwa.

Yesu u təmbu nərəbun

suba nəbu diisia

(I maa mεerio Maaku 6:30-44, Luku 9:10-17, Yohanu 6:1-14)

¹³ Ye Yesu u nua me, u doona min di. U goo nimkuu dua u da gbaburə wi turo. Sanam me tamba nua me, ba yara wusun di ma ba nùn naa gira mi gia ka naasu. ¹⁴ Ye Yesu u yara goon di, u tən wəru guna wa. Ben wənwənda nùn mwa ma u yande ben barəbu bekiam wəri.

¹⁵ Sanam me sōo duə win bwāaba na win mi ba nεε, wee, gbaburu sōra sa wāa mini, sōo maa kpa. A tən be karo bu da baru kpaanə bu ben tii dīanu dwia.

¹⁶ Ma Yesu bu sōwa u nεε, n ñ tilasi bu ka doona. Bεen tii i bu dīanu wēeyə.

¹⁷ Yera ba nεε, pēe nəbu tənawa sa mə mini ka swēe yiru.

¹⁸ Ma u nεε, i man ye wēema mini.

¹⁹ Yen biru u nεε, tən wəru ge, gu yakasu yamə gu sina. Ma u pēe nəbu ka swēe yiru ye sua u wuswaa seeya wəllə u Gusunə siara. Ma u pēe ye murura u win bwāabu wē ba tən wəru ge yabua. ²⁰ Ben baawure di u deba. Ye ba di n tiara ba gure birenu wəkura yiru sə ba ka doona. ²¹ Be ba di ben geera tura tənə nərəbun suba nəbu (5.000), tən kurəbu ka bibu baasi.

Yesu u sīimə nim wəllə

(I maa mεerio Maaku 6:45-52, Yohanu 6:15-21)

²² Yen biru mii mii Yesu dera win bwāaba goo nimkuu dua ba nùn gbiiyə bu ka təbura guru giə. Sanam mēya win tii u tən wəru yarinasiāmə. ²³ Ye u bu yarinasia u kpa u yəwə guuru wəllə wi turo u ka kanaru ko. Ma u wāa mi, wi tənə, sere yam mu ka tīra.

²⁴ N deema saa ye sə, goo nimkuu ge, ga wāa nim suunu sə. Nim kurenu gu bərikiamə yèn sō woo ga gu nəm bira koosi. ²⁵ Buru buru yam sāreru, yera Yesu u sīimə nim wəllə u dəo win bwāabun bera gia. ²⁶ Adama sanam me ba nùn wa u sīimə nim wəllə, ba berum soora ba nεε siiniwa.

Ma ba kuuki wəri berum saabu. ²⁷ Adama mii mii Yesu ka bu gari kua u nεε, i ku mwia kpana, nena, i ku berum ko.

²⁸ Yera Piεε nùn sǎwa u nεε, Yinni, ñ n wunen na, a man nǎo kēeyǎ n na wunen mi nim wǎllǎ.

²⁹ Ma Yesu nεε, a na.

Yera Piεε u yara goon di u nim nǎo sǎndi u sǐimǎ u dǎo Yesun mi. ³⁰ Adama ye u woo laakari kua berum nùn mwa. Ma nge mε u nummǎ u wura kua u nεε, Yinni, a man faaba koowo.

³¹ Mii mii Yesu nǎma demia u nùn nenua ma u nεε, naane doke piibugii wunε, mban sǎna a sika kua.

³² Be yiru kpuro ba dua goo sǎo ma woo ga mari. ³³ Yera be ba wǎa goo ge sǎo, ba yiira Yesun wuswaaǎ ba nεε, ka geema wunε Gusunǎn Biiwa.

Yesu u barǎbu beki Genesaretin temǎ

(*I maa mεerio Maaku 6:53-56*)

³⁴ Ba tǎbura ba kpa ba tura Genesaretin temǎ. ³⁵ Tem min tǎmba Yesu tuba ma ba win labaari yēbi yam kpuro ma u tunuma. Ma ba ka nùn ben barǎbu kpuro naawa. ³⁶ Ba nùn kana u gesi de bu win yaberun swaa bua baba. Be ba maa ye baba kpuro ba bekura.

15

Sikadoban deema

(*I maa mεerio Maaku 7:1-13*)

¹ Yera Falisiba ka wooda yērobu gabu ba na Yesun mi saa Yerusalemun di, ba nùn bikia ba nεε, ² mban sǎna wunen bwǎabu ba ñ besen sikadoban deema mem nǎowammε. Domi ba ku ra niε bu sere di.

³ Yesu bu wisa u nεε, bεε maa ni, mban sǎna i ra Gusunǎn wooda sare ma i sere bεen deema neni. ⁴ Domi Gusunǎ u nεε, “A wunen tundo ka wunen mero bεere wēeyǎ.” U maa nεε, “Wi u win tundo ñ kun mε win mero kǎsa gerusi ba koo nùn gowa.” ⁵ Adama bεε i gerumǎ ma goo ù n win tundo ñ kun mε win mero sǎwa u nεε, win dukia ye u koo kpī u ka nùn somi ya kua Gusunǎgia, ⁶ n ñ maa weene durǎ wi, u win tundo ñ kun mε win mero somi. Nge mεya i Gusunǎn gari tεesimǎ ma i bεen deema swīi. ⁷ Murafiti bεε, ka geema bεen sǎna Gusunǎ u gerua saa Esain nǎon di u nεε,

⁸ “Tǎn beni ba man bεere wēemǎ ka nǎo.

Adama ben gǎru ga ka man toma.

⁹ Kama ba man sǎamǎ.

Domi tǎmbun woodawa ya kua ben sǎosiru.”

Ye ya tǎnu mǎ disigii

(*I maa mεerio Maaku 7:14-23*)

¹⁰ Ma Yesu u tǎn wǎru soka u nεε, i nǎowǎ kpa i de n bεε yeeri. ¹¹ N ñ mǎ ye ya dumǎ tǎnun nǎo sǎo yera ya nùn mǎ disigii, ma n kun mǎ ye ya yarimǎ saa win nǎon di, yeya ya ra tǎnu ko disigii.

¹² Yera win bwǎaba na win mi ba nεε, n ñ a yē ma gari yi a gerua mi, yi Falisiba duawa mi ya.

¹³ U bu wisa u nεε, dǎru baatere te nen Baaba wǎrukoo kun duure ba koo tu wukawa.

¹⁴ I bu derio. Swaa gbio wǎkoba. Wǎko ù n maa win wǎkosi swaa gbiiye be yiru kpurowa ba koo tokoro wǎri.

¹⁵ Piεε nùn sǎwa u nεε, a sun mǎn te tubusio.

¹⁶ Yesu u nεε, n ñ bεen tii yeeri ka tē? ¹⁷ I ñ yē ma ye ya dumǎ nǎo sǎo kpuro nukurǎwa ya dǎo? Ma ñ n sosi ya koo yari wasin di. ¹⁸ Adama ye ya yarimǎ nǎon di, gǎrun diya ya wee. Yeya ya ra tǎnu ko disigii. ¹⁹ Domi gǎrun diya bwisiku kǎsunu wee, ka tǎn goberu, ka sakararu, ka kǎo mennabu tantanaru sǎo ka gbena ka weesu ka tǎn sankubu. ²⁰ Yeya mi, ye ya ra tǎnu ko disigii. Adama nǎm kesenun dibu ku ra tǎnu ko disigii.

Kurǎ sǎo goo u Yesu

naane doke

(*I maa mεerio Maaku 7:24-30*)

²¹ Yen biru Yesu doona min di u da Tiri ka Sidonin bera gia. ²² Kurɔ Kananigii goo wi u wāa bera mi, u na win mi, ma u nɔɔgiru sua u nɛɛ, Yinni, Dafidin sikadobu, a nen wɔnwɔndu waawo. Nen bii tɔn kurɔ u wɛrekunu mɔ nu nɔn nɔni sɔɔwa too.

²³ Ka mɛ, Yesu kun nɔn gari gɛɛ wisa. Ma win bwāaba na win mi, ba nɔn kana u de kurɔ wi, u doona min di domi u kuuki mɔ u ka bu swii biruɔ.

²⁴ U bu wisa u nɛɛ, Isireliba tɔnan miya ba man gɔrima be, be ba kɔɔre nge yāanu.

²⁵ Adama kurɔ wi, u na Yesun wuswaaɔ u yiira u nɛɛ, Yinni, a man somiɔ.

²⁶ Yesu nɔn sɔɔwa u nɛɛ, n n̄ weene bu bibun dīanu sua bu bɔnu kɔɔwa.

²⁷ Kurɔ wi nɛɛ, geema, Yinni. Ka mɛ, bɔnu ra dīa buri di yi yi wɔruma nin yinnibun tabulun di.

²⁸ Yera Yesu nɔn sɔɔwa u nɛɛ, kurɔ wunɛ, wunen naane dokebu kpā too. N koo nun kua nge mɛ a kī.

Saa ye sɔɔ, ma kurɔ win bii wi, u bɛkura.

Yesu u barɔ dabinu bɛkia

²⁹ Yesu u doona min di u da Galilen daa burerun goorɔ. Ma u yɔɔwa guuru wɔllɔ u sina. ³⁰ Yera tɔn wɔru guna na win mi. Ba ka yemɔbu na ka wɔkɔbu ka alebugibu ka sosobu, ka kpam barɔ dabinu ba yi Yesun wuswaaɔ, ma u bu bɛkia. ³¹ Biti baka tɔn be mwa ye ba wa sosoba gari mɔ, alebugiba bɛkura, yemɔba sīimɔ, wɔkɔba yam waamɔ, ma ba Gusunɔ Isireliban Yinni siarabu wɔri.

Yesu u tɔmbu nɔrɔbun

suba nne diisia

(I maa mɛɛrio Maaku 8:1-10)

³² Yesu u win bwāabu soka u nɛɛ, tɔn benin wɔnwɔnda man mɔ. Yen sɔɔ ita wee ye ba ka wāa nen mi, gāanu kun maa bu tie ni ba koo di. Na n̄ maa kī n bu kara ka gɔɔru kpa bu ku raa dam bia swaaɔ bu wɔri.

³³ Win bwāaba nɔn bikia ba nɛɛ, mana sa ko sere dīanu wa gbaburu sɔɔ mini ni nu koo tɔn dabi teni debu.

³⁴ Yesu bu bikia u nɛɛ, pɛɛ nyewa i sere mɔ.

Ma ba nɛɛ, wasi nɔɔba yiru ka swɛɛ piiminu ganu.

³⁵ Yesu u tɔn wɔru ge sinasia temɔ. ³⁶ Ma u pɛɛ nɔɔba yiru ye sua ka swɛɛ yi, u Gusunɔ siara ma u murura u win bwāabu wɛ ba tɔn wɔru ge yabua. ³⁷ Be kpuro ba di ba deba. Ye ba di n tia ba gure birenu nɔɔba yiru sɔɔ ba ka doona. ³⁸ Be ba ye di ben geera tura tɔnu nɔrɔbun suba nne (4.000), tɔn kurɔbu ka bibu baasi. ³⁹ Ye u tɔn wɔru ge yarinasia u kpa, u goo nimkuu dua u da Magadan tem gia.

16

Falisiba ka Sadiusiba

ba yīreru bikia

(I maa mɛɛrio Maaku 8:11-13, Luku 12:54-56)

¹ Falisiba ka Sadiusiba ba na Yesun mi, bu ka win laakari mɛɛri, ba nɔn bikia ba nɛɛ, u bu sɔɔsi ka yīreru garu ma win dam weewa saa Gusunɔn min di. ² Adama Yesu bu sɔɔwa u nɛɛ, saa ye sɔɔ kpeeyɔ i ra nɛɛ, yam koo dora gisɔ domi wɔlla sɔri. ³ N̄ n bururun na, i ra nɛɛ, gura koo n̄ gisɔ domi wɔlla swāa ka wɔka tobe kua. I wɔllun yīrenu wunanamɔ, adama i n̄ kpɛ i saa yenin yīrenu tubu. ⁴ Tɛn tɔn kɔsobu be ba n̄ ka Gusunɔ turo yɔ ba yīrenu bikiamɔ. Adama yīreru garu maa sari te ba koo bu sɔɔsi ma n kun mɔ Gusunɔn sɔmɔ Yonasigiru.

Ma u bu deri u doona.

Falisiba ka Sadiusiban

pɛɛ seeyatia

(I maa mɛɛrio Maaku 8:14-21)

⁵ Ye win bwāaba tɔburɔ guru giɔ, ba duari bu pɛɛ kusenu ko. ⁶ Yera Yesu bu sɔɔwa u nɛɛ, i kpure kpure ko, i n tii sɛ ka Falisiba ka Sadiusiban pɛɛ seeyatia.

⁷ Bwãa be, ba wesiana ba nɛɛ, u gerua mɛ yèn sɔ̄ ba ò pɛɛ kusenu kue.

⁸ Yesu ben bwisikunu gia ma u bu bikia u nɛɛ, mban sɔ̄na i wesiana i nɛɛ, yèn sɔ̄ i ò pɛɛ kusenu kue, yen sɔ̄na na gerua mɛ. Naane doke piibugii bɛɛ. ⁹ N ò bɛɛ yeeri sere ka tɛ? I ò pɛɛ nɔ̄bu ye yaaye ye na murura tɔ̄mbu nɔ̄ɔ̄bun suba nɔ̄ɔ̄bun (5.000) sɔ̄? Ka sukum mɛ n tian birenun geeru? ¹⁰ I ò maa pɛɛ nɔ̄ba yiru ye yaaye ye na murura tɔ̄mbu nɔ̄ɔ̄bun suba nɛnɛn (4.000) sɔ̄? Ka sukum mɛ n tian birenun geeru? ¹¹ Amɔ̄na i ò ka tuba ma na ò ka pɛɛ yã. I n tii se ka Falisiba ka Sadusiban pɛɛ seeyatia.

¹² Sanam mɛya bwãa be, ba tuba ma u ò ka pɛɛ seeyatia yã. Adama u bu sɔ̄mɔ̄wa ba n tii se ka Falisiba ka Sadusiban sɔ̄sinu.

Piɛɛ u nɛɛ, Yesu u sãawa

wi Gusunɔ̄ u gɔ̄sa

(I maa mɛɛrio Maaku 8:27-30, Luku 9:18-21)

¹³ Yesu u tura Sesare Filipin temɔ̄. Ma u win bwãabu bikia u nɛɛ, wara tɔ̄mba gerumɔ̄ Tɔ̄nun Bii u sãa.

¹⁴ Ba nùn wisa ba nɛɛ, gaba gerumɔ̄ Yohanu Batɛmu kowowa a sãa. Gaba maa mɔ̄ Eliwa. Gaba maa kɔ̄m gerumɔ̄ wunɛ Yeremiwa ò kun mɛ, Gusunɔ̄n sɔ̄mɔ̄bun turo.

¹⁵ Yesu u nɛɛ, bɛɛ maa ni, wara i gerumɔ̄ na sãa.

¹⁶ Simɔ̄ Piɛɛ nɛɛ, wuna mi, wi Gusunɔ̄ u gɔ̄sa, wi, Yinni wason Bii.

¹⁷ Yera Yesu nùn wisa u nɛɛ, doo nɔ̄rugiiwa wunɛ Simɔ̄, Yohanun Bii, domi n ò mɔ̄ tɔ̄nu u nun yeni sɔ̄si, ma n kun mɔ̄ nɛn Baaba wi u wãa wɔ̄llɔ̄. ¹⁸ Nɛna na nun sɔ̄mɔ̄ ma na nun soka kperu *. Kpee ten wɔ̄llɔ̄wa kon nɛn yigberu swii. Baa gɔ̄n tii u ò kpɛ u tu gãanu kua. ¹⁹ Wuna kon ban te Gusunɔ̄ u swiin kɔ̄kɔ̄rɔ̄ba wɛ. Ye a yinamɔ̄ handuniaɔ̄ ba koo ye yina wɔ̄llɔ̄. Ye a maa wura handuniaɔ̄ ba koo ye wura wɔ̄llɔ̄.

²⁰ Yera Yesu win bwãabu nɔ̄ goosi u nɛɛ, bu ku raa goo sɔ̄ ma wiya wi Gusunɔ̄ u gɔ̄sa.

Yesu u win gɔ̄ɔ̄ ka win seebun gari mɔ̄

(I maa mɛɛrio Maaku 8:31-9:1, Luku 9:22-27)

²¹ Saa saa yen min diya Yesu Kiriisi u win bwãabu gari sɔ̄mɔ̄ batuma sɔ̄ u nɛɛ, u ò koo ko u kun Yerusalemu de, mi guro gurobu ka yãku kowo tɔ̄nwerobu ka wooda yɛroba koo nùn nɔ̄ni sɔ̄. Ba koo nùn go adama sɔ̄ itase u koo se.

²² Yera Piɛɛ ka nùn da bɔ̄ɔ̄rɔ̄ u nùn gerisim wɔ̄ri u nɛɛ, Gusunɔ̄ u nun bere Yinni, yenin bwesera kun nun deemamɔ̄ pai!

²³ Adama Yesu siira u Piɛɛ sɔ̄ɔ̄wa u nɛɛ, a gɛero nɛn birun di Setam. A kasu a man torasiawa, domi a ò bwisikumɔ̄ nge Gusunɔ̄, ma n kun mɔ̄ nge tɔ̄nu.

²⁴ Yen biru Yesu win bwãabu sɔ̄ɔ̄wa u nɛɛ, goo ò n kɔ̄ u man swii nge bɔ̄ɔ̄, u win gɔ̄ru kɔ̄ru derio kpa u win tiin dãa bunanaru sua u n ka man swii. ²⁵ Wi u kɔ̄ u win wãaru di ka win gɔ̄ru kɔ̄ru u koo tu bia. Adama wi u win wãaru yina nɛn sɔ̄ u koo ra tu wa. ²⁶ Nge arufaani yerà tɔ̄nu mɔ̄ ò n handunian gãanu kpuro wa ma u win wãaru bia. Nge mba n wãa ye tɔ̄nu u koo ka win wãaru kɔ̄sina. ²⁷ Tɔ̄nun Bii u sisi kam kam ka win Baaban yiiko ka win gɔ̄radoba sannu. Sanam mɛya u koo baawure nùn win are kɔ̄sia nge mɛ win kookoosu nɛ. ²⁸ Geema na bɛɛ sɔ̄mɔ̄ tɔ̄n be ba wãa mini ben gaba kun gbimɔ̄ bu ka Tɔ̄nun Bii wa u na nge sunɔ̄.

17

Yesun wasi gɔ̄sia

(I maa mɛɛrio Maaku 9:2-13, Luku 9:28-36)

¹ Sɔ̄ nɔ̄ba tian biru Yesu Piɛɛ sua ka Yakɔ̄bu ka Yohanu, Yakɔ̄bun wɔ̄nɔ̄, u ka bu da guu bakaru garun wɔ̄llɔ̄ be tɔ̄na. ² Win wasi gɔ̄sia tuki ben nɔ̄ni sɔ̄, ma win wuswaa ballimɔ̄ nge sɔ̄, win yãnu maa burura fem fem nge suru. ³ Yen biru ba Mɔ̄wisi ka Eli wa ba ka Yesu gari mɔ̄. ⁴ Yera Piɛɛ u Yesu sɔ̄ɔ̄wa u nɛɛ, Yinni, n wã sa n wãa mini. À n kɔ̄, kon kunu ita ko, teeru wunɛgiru, teeru Mɔ̄wisigiru, teeru maa Eligiru.

* 16:18 kperu - Yiisi te ba mɔ̄ Piɛɛ, ten tubusiana kperu.

⁵ U ñ gari yi gerum kpa, bukɔ kpiku ga ka bu wukiri. Ma ba nɔɔ gagu nua saa bukɔ min di ga nɛɛ, winiwa nen Bii kɛnasi wì sɔɔ nen gɔru dobu kpuro wãa. I wigii swaa dakio.

⁶ Ye bwãa be, ba nɔɔ ge nua berum bu mwa sere ba wɔruma ba wuswaa tem girari.

⁷ Yesu na ben mi u bu nɔma sɔndi u nɛɛ, i seewo, i ku berum ko.

⁸ Ye ba wuswaa seeya ba ñ maa goo wa ma n kun mɔ Yesu turo.

⁹ Sanam mɛ ba saram wee guu ten min di, Yesu bu sɔɔwa u nɛɛ, bu ku raa goo sɔ ye ba wa mi, sere Tɔnun Bii u ka se gɔrin di.

¹⁰ Bwãa be, ba nùn bikia ba nɛɛ, mban sɔna wooda yɛroba ra gere Eliwa koo gbi u na.

¹¹ U bu wisa u nɛɛ, ka geema Eli koo na kpa u yabu baayere wesia yen ayerɔ. ¹² Adama na bɛɛ sɔɔmɔ, Eli u na kɔ, ba ñ nùn tuba, ma ba nùn kua nge mɛ ba kɛ. Nge meya ba koo Tɔnun Biin tii nɔni sɔ.

¹³ Yera n win bwãabu yeeri ma Yohanu Batɛmu kowon gariya u mɔ.

Yesu u bii wi wɛɛku ga wãasi bekiã

(I maa mɛɛrio Maaku 9:14-29, Luku 9:37-43a)

¹⁴ Ye ba tunuma mi tɔn wɔru ga wãa, durɔ goo u na u yiira Yesun wuswaa ¹⁵ u nɛɛ, Yinni, a nen biin wɔnwɔndu waawo. U giri kpakpanu barɔ nu nùn wahala mɔ gem gem sere nu ra gasɔ nùn kpɛɛ dɔɔ sɔɔ ñ kun mɛ nim sɔɔ. ¹⁶ Na ka nùn wunen bwãabu naawa adama ba kpana bu nùn bekiã.

¹⁷ Yesu u nɛɛ, bɛɛ tɔn kɔso naane doke sarirugibu, sere saa yerà ko na n ka bɛɛ wãa. Nge sere domma ko na n kpam ka bɛɛ tɛmanɛ. I ka man bii wi naawa mini.

¹⁸ Yesu u wɛɛku ge gerusi ma ga bii wi doonari ma u bekura mii mii.

¹⁹ Yera Yesun bwãaba da win mi be tɔna ba nùn bikia ba nɛɛ, mban sɔna ba kpana bu wɛɛku ge gira.

²⁰ Yesu bu wisa u nɛɛ, yèn sɔ beɛn naane dokebu kun kpã. Ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, baa beɛn naane dokebu bù n piibu sãa nge dɛa bima ye ya piiburu bo i ko guu teni sɔ tu wukuro minin di tu da giɔ. Meya ta koo maa wukura. Gãanu maa sari ni i ko kpana i ko. [²¹ Adama wɛɛku genin bwesera ku ra doone ma n kun ka kanaru ka nɔɔ bɔkuru.]

Yesu u kpam win gɔɔ

ka win seebun gari mɔ

(I maa mɛɛrio Maaku 9:30-32, Luku 9:43b-45)

²² Sɔɔ teeru nge mɛ bwãa be, ba mɛnɛ sannu Galileɔ Yesu bu sɔɔwa u nɛɛ, ba koo Tɔnun Bii tɔmbu nɔma beria ²³ bu nùn go, adama sɔɔ itase u koo se gɔrin di.

Yera bwãa ben nukura sankira gem gem.

Sãa yerun wɔɔ gobin kɔsiabu

²⁴ Sanam mɛ Yesu ka win bwãabu ba tura Kapenamuɔ, yera sãa yerun wɔɔ gobigiba na Piɛɛn mi ba nɛɛ, beɛn yinni u ku ra sãa yerun wɔɔ gobi kɔsie?

²⁵ Piɛɛ nɛɛ, a, u ra kɔsie.

Ye Piɛɛ u duɔ dirɔ Yesu gbia u nùn bikia u nɛɛ, amɔna a wa Simɔɔ. Berà n weɛnɛ bu handunia min sinambu gberɛ gobi kɔsia. Sina bibu? Nge gabu.

²⁶ Piɛɛ nɛɛ, gabu.

Ma Yesu nɛɛ, ñ n mɛn na sina bibu ba ñ kɔsiamɔ. ²⁷ Ka mɛ, sa ñ kɛ su tɔn be mɔru kɔsiki. Yen sɔ, a doo daarɔ a kɔkɔru kɔ. Swãa ye ya gbia ya tu mwe, a ye gawo a yen nɔɔ baaya. Kaa sii geesun gobi wa mi, yi yi koo nɛ ka wunen gobi turi. A yi suo a bu kɔsia.

18

Wara gisonkoru bo

(I maa mɛɛrio Maaku 9:33-37, Luku 9:46-48)

¹ Saa ye sɔara Yesun bwãaba da win mi, ba nùn bikia ba nɛɛ, wara gisonkoru bo Gusunɔn bandu sɔɔ.

² Yesu u bii piibu gagu soka u yɔrasia ben wuswaaɔ. ³ Ma u nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, ma n kun mɔ i tii gɔsia i kua nge bibu, i ñ kpɛ i n wãa ban te Gusunɔ u swii sɔɔ.

⁴ Wi u sãa gisonko ban te Gusunɔ u swĩi sɔɔ, wiya wi u tii kawa nge bii wini. ⁵ Wi u maa bii winin bweseru wura nen yĩsirun sɔ, nɛna u wura.

Torarun baberu

(I maa mɛɛrio Maaku 9:42-48, Luku 17:1-2)

⁶ Yesu maa nɛɛ, wi u dera bii piimii ni nu man naanɛ doke min turo wɔri toraru sɔɔ, n buram bo bu yɛro nɛɛ bakaru gbinisia win wĩiro kpa bu nùn kpɛɛ nim wɔku sɔɔ u nim diira. ⁷ Anna a handunian wahala wa ye gãanu ka wãa ni nu derimɔ tamba wɔrimɔ toraru sɔɔ. Gãa ninin bwesera ko n wãawa baadomma, adama nɔni swãarujiwa wìn min di nu koo yari.

⁸ Wunen nɔmu n̄ kun mɛ wunen naasu, yen ye ya nun sure toraru sɔɔ, a ye buro a kɔ n toma. Domi n sanɔ bo a ka nɔm teu n̄ kun mɛ naa teesu wãaru wa te ta ku ra kpe, n kere a n nɔma yiru ka naasu yiru mɔ kpa bu nun kpɛɛ dɔɔ wi u ku ra gbi sɔɔ. ⁹ N̄ n maa wunen nɔnun na ga nun sure toraru sɔɔ a gu wɔwo a kɔ n toma. Domi n sanɔ bo a ka nɔni tia wãaru wa te ta ku ra kpe n kere a n nɔni yiru mɔ kpa bu nun kpɛɛ dɔɔ wi u ku ra gbi sɔɔ.

Yãa te ta kɔra ta maa waara

(I maa mɛɛrio Luku 15:3-7)

¹⁰ Yesu maa nɛɛ, i ku ra de i bii piimii nin teu gem. Ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, ben gɔrado be ba wãa wɔllɔ ba ra n yɔwa baadomma nen Baaba wɔrukoon wuswaaɔ. [¹¹ Domi Tɔnun Bii u nawa u ka ye ya kɔra faaba ko.]

¹² Mba i tamaa. Tɔnu ù n yãanu wunɔbu (100) mɔ ma teera kɔra, u n̄ koo wunɔbu tia sari deri guuru wɔllɔ kpa u da u tee te ta kɔra kasu? ¹³ Ù n maa tu wa, ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, win nuku dobu ko n kpã yãa ten sɔ n kere wunɔbu tia sari ni nu n̄ kɔre. ¹⁴ Nge meya maa bɛɛn Baaba wi u wãa wɔllɔ u n̄ k̄i baa bii piimii nin teu gu kɔra.

Naanɛ dokeo ù n tora

¹⁵ Yesu maa nɛɛ, naanɛ dokeo goo ù n tora a doo win mi wunɛ tɔna a nùn win toraru tubusia. Ù n wunɛgii nua, a nùn faaba kua. ¹⁶ Adama ù n yina u nun swaa daki, a tɔn turo n̄ kun mɛ tɔnu yiru kasuo a ka da win mi, kpa tɔnu yiru n̄ kun mɛ ita ye, yu gari yi kpuron seeda di nge mɛ Gusunɔn gari gerumɔ. ¹⁷ Ù n maa kpam yina u bu swaa daki, a Yesun yigberu gari yi nɔɔsio. Ù n den yina u yigberun gari nɔ, a nùn garisio tɔn tuko n̄ kun mɛ gbere mwaaɔ.

Yinabu ka wurabu

¹⁸ Ma Yesu maa nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, ye i yinamɔ handunia sɔɔ ba koo ye yina wɔllɔ. Ye i maa wura handunia sɔɔ, ba koo ye wura wɔllɔ.

¹⁹ Na kpam bɛɛ sɔɔmɔ ma bɛɛn tɔmbu yiru bà n nɔɔ tia kua handunia mini ba gãanu bikia kanaru sɔɔ, nen Baaba wi u wãa wɔllɔ u koo bu wɛ. ²⁰ Domi mi tɔmbu yiru n̄ kun mɛ ita ba mɛnɛ ka nen yĩsiru, na wãa ben suunu sɔɔ.

Sɔm kowon gari wi u yina

u suuru wura

²¹ Yera Piɛɛ u da Yesun mi u nùn bikia u nɛɛ, nɔn nyewa kon nen beruse wi u man torari suuru kua. Nɔn nɔɔba yiru?

²² Yesu nùn wisa u nɛɛ, aawo n̄ n̄ mɔ nɔn nɔɔba yiru tɔna, nɔn wata ka wɔkurun nɔn nɔɔba yiruwaa. ²³ Yenin sɔna Gusunɔn bandun gari ka sunɔ goon gari weenɛ wi u k̄i u win gobi dooru ko ka win sɔm kowobu. ²⁴ Ye u win gobi dooru torua, yera ba ka durɔ goo na wi u win dibu neni fɔrɔtɔ dabi dabiru. ²⁵ Wee, durɔ wi kun gãanu mɔ u ka dii bi kɔsia. Ma win yinni nɛɛ bu nùn dɔro ka win kurɔ ka win bibu ka ye u mɔ kpuro bu ka dii bi kɔsia. ²⁶ Yera sɔm kowo wi, u yiira win yinnin wuswaaɔ u nùn suuru kana u nɛɛ, a ka man temanɔ, kon nun kɔsia kpuro. ²⁷ Ma win yinni u win wɔnwɔndu wa u dii bi go u dera u doona.

²⁸ Ye sɔm kowo wi, u yara min di, u ka win sɔm kowosi yinna wi u win dibu neni nge fɔrɔtɔ nɔɔbun saka. Yera u nùn sɛre u wīiru sɛka u nɛɛ, a nen dibu kɔsiamā bi a neni. ²⁹ Yera win kpaasi u yiira win wuswaaɔ u nùn suuru kana u nɛɛ, a ka man tɛmanɔ, kon nun kɔsia. ³⁰ Adama u ñ wure. U dera ba nùn doke pirisɔm sɔɔ sere u ka dii bi kɔsia u kpe. ³¹ Ye sɔm kowo be ba tie ba gari yi wa, ben nukura sankira ma ba da ba ben yinni ye kpuro sɔɔwa. ³² Yera yinni wi, u nùn sokusia u nɛɛ, sɔm kowo nuku kɔsurugii, na nun wunen dibu goowa yèn sɔ a man suuru kana. ³³ N daa weenɛwa wunen tii a maa wunen sɔm kowosi wi wɔnwɔndu kua nge mɛ na nun kua. ³⁴ Yinni wi, u mɔru besira ma u sɔm kowo wi pirisɔm kɔsobu wɛ sere u ka dii bi kpuro kɔsia.

³⁵ Ma Yesu nɛɛ, nge mɛya nen Baaba wi u wāa wɔllɔ koo bɛɛ kua bɛɛn wi u kun win winsim suuru kue win gɔrun di.

19

Yesu u yinanaan gari mɔ

(I maa mɛɛriɔ Maaku 10:1-12)

¹ Ye Yesu u gari yi gerua u kpa u doona Galilen di u da Yudean bera gia ye ya wāa Yuudenin daarun guru giɔ. ² Tɔn wɔru guna nùn swīi mi, ma u ben barɔbu bekiā.

³ Falisi gaba na win mi, bu ka win laakari mɛɛri ba nùn bikia ba nɛɛ, besen wooda ya wura tɔnu u win kurɔ yina gari baayiren sɔ?

⁴ Yesu u nɛɛ, i ñ garire Gusunɔn gari sɔɔ ma “Toren di Taka kowo u bu kuawa durɔ ka kurɔ.” ⁵ Ma yi kpam nɛɛ, “Yen sɔna, durɔ u koo win tundo ka win mero deri kpa wi ka win kurɔ ba n maninɛ kpa be yiru kpuro bu ko wasi tee.” ⁶ Nge mɛya ba ñ maa sāa tɔmbu yiru ma n kun mɔ tɔn turo. Ñ n man na, tɔnu u ku karana ye Gusunɔ u menna.

⁷ Falisiba ba nùn bikia ba nɛɛ, ñ n men na, mban sɔna Mɔwisi u wooda wɛ u nɛɛ, durɔ u yinanaan tireru yore kpa u de win kurɔ u doona.

⁸ Yesu u bu wisa u nɛɛ, Mɔwisi dera i bɛɛn kurɔbu yinamɔ bɛɛn woo bɔbunun sɔ. Adama saa toren di gari yi, yi ñ sāa mɛ. ⁹ Na bɛɛ sɔɔmɔ, wi u win kurɔ yina ma n kun mɔ sakararun sɔ, ma u kurɔ kpao sua, u sakararu kuawa.

¹⁰ Win bwāaba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, ñ n men na n sāa durɔ ka win kurɔn suunu sɔɔ, n buram bo bu ku suana.

¹¹ Yesu u nɛɛ, tɔmbu kpuro ba ñ kpɛ bu gari yi sua ma n kun mɔ be Gusunɔ u yen dam wɛ. ¹² Domi gabun mi marumara, gabu maa tɔmba ba bu kua mɛ, gabu maa kpam, Gusunɔn bandun sɔna ba ñ kurɔ suamɔ. Wi u koo kpɪ u gari yi sua, u suo.

Yesu u bibu kanaru kua

(I maa mɛɛriɔ Maaku 10:13-16, Luku 18:15-17)

¹³ Tɔmba ka bii piiminu na Yesun mi, u ka bu nɔma sɔndi kpa u bu kanaru kua, adama win bwāaba tɔn be gerusi. ¹⁴ Yera Yesu nɛɛ, i de bii piiminu nu na nen mi, i ku bu yinari. Domi Gusunɔ u bandu swīi tɔmbun sɔ be ba ka bu weenɛ.

¹⁵ U bu nɔma sɔndi ma u doona min di.

Gobigii goon gari

(I maa mɛɛriɔ Maaku 10:17-31, Luku 18:18-30)

¹⁶ Durɔ goo na Yesun mi, u nùn bikia u nɛɛ, yinni, gea mba kon ko n ka wāaru te ta ku ra kpe wa.

¹⁷ Yesu nùn sɔɔwa u nɛɛ, mban sɔna a man gean kobun gari bikiamɔ. Tɔn turowa sāa geo. À n kī a wāaru te ta ku ra kpe wa a woodaba swīiyɔ.

¹⁸ U nɛɛ, yen yerà.

Yesu u nɛɛ, a ku tɔnu go, a ku sakararu ko, a ku gbɛni, a ku goo gari mani, ¹⁹ a wunen tundo ka wunen mero beere wɛɛyɔ, kpa a wunen tɔnusi kīa nge wunen tii tii.

²⁰ Aluwaasi wi, u nɛɛ, yeni kpurowa na swīi. Mba n maa man tie.

²¹ Yesu nùn sɔɔwa u nɛɛ, à n kī a yibu, a doo a dɔra kpuro ye a mɔ, kpa a yen gobi sāarobu bɔnu kua, kaa n dukia mɔ wɔllɔ, kpa a na a man swīi.

²² Adama ye aluwaasi wi, u nua mε, u doona ka nuku sankiranu domi win dukia ya kpā.

²³ Yera Yesu u win bwāabu sōwa u nεε, ka geema na bεε sōmō, n sē gem gem dukiagii u ka ban te Gusunō u swīi wura. ²⁴ Yen sēsō ga kpā n kere yooyoo gu du yaburan wērō gu yari.

²⁵ Ye bwāa be, ba gari yi nua, ba biti soora gem gem, ma ba nεε, n n men na, wara u koo den faaba wa.

²⁶ Yesu bu mēera ma u nεε, tōmbun miya n n koorō adama gāanu sari ni Gusunō u kpane.

²⁷ Yera Piεε u nūn sōwa u nεε, n wee bεε sa gāanu kpuro deri sa nun swīi. Mba n ko n ko bεεgia.

²⁸ Yesu bu sōwa u nεε, ka geema na bεε sōmō, sanam mε Tōnun Bii u ko n sō win sina gōni yiikogian wōllō handunia kpaa sō, bεε wākura yiru be i man swīi bεen tii i ko n sō sina gōni wōllō i ka Isireliban bwesenu wākura yiru siri. ²⁹ Ma baawure wi u win yenu deri, n kun mε wōnōbu, n kun mε sesubu, n kun mε tundo, n kun mε mero, n kun mε bibu, n kun mε gbea nen yīsirun sō, u koo yen kōsire wa dabi dabinu, kpa u wāaru te ta ku ra kpe tubi di. ³⁰ Adama dabiru be ba tē sāa gbiikobu ba koo ko birukobu, ma dabiru be ba tē sāa birukobu ba koo ko gbiikobu.

20

Sōm kowo be ba wāa gbaarō

¹ Ma Yesu u nεε, n wee ye Gusunōn bandu ta ka weene. Yenu yēro goo u yara buru buru yellu u ka sōm kowobu kasu bu da win gbaarō. ² U wura u bu kōsia nge mε ba ra sōm kowo kōsie sōo teeru, ma u nεε bu doo bu sōmburu ko win gbaarō. ³ Ye n kua bururun kōba nōba nne, u kpam yara ma u gabu deema ba sōo tengeō ba n garu mō. ⁴ U bu sōwa u nεε, bεen tii i doo i sōmburu ko nen gbaarō. Kon bεε yen gobi kōsia nge mε n weene. ⁵ Ma ba da mi. Yenu yēro wi, u kpam yara sōo wii wōllu, ka maa yokan kōba ita, ma u kua mε. ⁶ Ye n da kua yokan kōba nōbu, u kpam yara u gabu wa be ba sō mi. U bu bikia u nεε, mban sōna i sō mini saa bururun di i n garu mō. ⁷ Ba wisa ba nεε, yēn sōo goo kun sun sōmburu wē. Ma u nεε, n n men na, i doo nen gbaarō i sōmburu ko bεen tii.

⁸ Ye n kua yoka yenu yēro wi, u win sōm kowobun wirugii soka u nεε, a sōm kowobu sokuo a bu ben gobi kōsia, saa birukobun min di sere ka gbiikobun mi. ⁹ Be ba sōmburu torua yokan kōba nōbu ba na ma ba sōo teerun sōmburun gobi wa. ¹⁰ Ye gbiikoo be, ba na, ba tamaa begii koo kerawa mε. Adama sōo teerun sōmburun gobiya ba maa ben tii kōsia. ¹¹ Ye ba gobi yi wa ba ka yenu yēro wi wōki. ¹² Ba gerua, ba nεε, be ba dākuru na mi, kōbi tia tōnawa ba kua ma a bu kōsia nge bεε be sa sōmburu kua bururun di ka sōo boko. ¹³ Ma u ben turo wisa u nεε, nen bōrō, na n nun taki di. A wura ma kaa sōo teerun sōmburun gobi mwa, nge n n mε. ¹⁴ N n men na, a wunen gobi mō a doona. N n kī n biruko wini kōsia nge wunε, mba n nun wa. ¹⁵ N n ye na kī yera kon ka nen ye na mō ko? Nge a nisinu mōwa yēn sō na tōn geeru kua. ¹⁶ Ma Yesu nεε, nge mēya birukobu ba koo ko gbiikobu, gbiikobu maa, ba koo ko birukobu.

Yesu u win gōō ka win seebun gari mō nōn itase

(*I maa mēerio Maaku 10:32-34, Luku 18:31-34*)

¹⁷ Nge mε Yesu u dōo Yerusalemu gia, swaāō u win bwāabu wākura yiru ye tōna sōwa u nεε, ¹⁸ wee, sa dōo Yerusalemuō mi ba koo Tōnun Bii yāku kowo tōnwerobu ka wooda yērobu nōma beria. Ba koo nūn taarε wē bu go, ¹⁹ kpa bu nūn tōn tukobu nōmu sōndia be ba koo nūn yaakoru ko, bu nūn seni so, yen biru bu nūn kpare dāa bunanarō. Sōo itase u koo maa se gōrin di.

Ye Yakōbu ka Yohanun mero u bikia

(*I maa mēerio Maaku 10:35-45*)

²⁰ Yera Sebeden bibun mero u na Yesun mi ka win bibu sannu u yiira u ka gāanu kana.

²¹ Yesu u nūn bikia u nεε, mba a kī.

U nɛɛ, a de nen bibu yiru yeni yu sina, turo wunen nɔm geuɔ, turo maa wunen nɔm dɔwarɔ sanam mɛ kaa bandu di.

²² Yesu u wisa u nɛɛ i n̄ yē ye i bikiamɔ, i ko kpī i wahala sɔbe ye kon sɔbe?

Ma ba nɛɛ, sa ko kpī.

²³ Yesu bu sɔɔwa u nɛɛ, ka geema i ko wahala sɔbe nge nɛ. Adama n̄ n̄ nen baa n ka gɔsi be ba koo sina nen nɔm geuɔ ka nen nɔm dɔwarɔ. Tɔn bèn sɔ nen Baaba u aye ni sɔɔru kua beya ba koo nu wa.

²⁴ Ye bwāabu wɔku te ta tie ta gari yi nua, ta ka yiru ye mɔru kua. ²⁵ Yera Yesu bu soka u nɛɛ, bɛɛn tii i yē nge mɛ tɔn tukobun tem yērobu ba ra n bu dam dɔremɔ. Kpa ben wirugibu ba n bu taaremɔ. ²⁶ Adama n̄ n̄ s̄a mɛ bɛɛn mi. Bɛɛn goo ù n kī u ko wirugii, u de u ko bɛɛn sɔmɔ. ²⁷ Mɛya maa bɛɛn wi u kī u ko gbiikoo u koowo bɛɛn yoo. ²⁸ Nge mɛya Tɔnun Bii kua. U n̄ nɛ bu ka n̄n s̄a ma n kun mɔ u ka gabu s̄a, kpa u win wāaru wē u ka tɔn dabinu yakia.

Yesu wɔkɔbu yiru beki

(*I maa mɛɛriɔ Maaku 10:46-52, Luku 18:35-43*)

²⁹ Sanam mɛ ba yara Yerikon di, tɔn wɔru guna Yesu swīi. ³⁰ Wɔkɔbu yiru gaba sɔ swaa baarɔ ba nua ma Yesu sarɔ. Yera ba nɔɔgiru sua ba nɛɛ, Yinni, Dafidin sikadobu, a besen wɔnwɔndu waawo.

³¹ Tɔn wɔru guna ye, ya bu wɔkisimɔ bu mario. Ka mɛ, ba gbāramɔ too too, ba m̄, Yinni, Dafidin sikadobu, a besen wɔnwɔndu waawo.

³² Yera Yesu u yōra u bu soka ma u bu bikia u nɛɛ, mba i kī n bɛɛ kua.

³³ Ba n̄n wisa ba nɛɛ, Yinni, sa kī besen n̄ni yi yam wawa.

³⁴ Yesu u ben wɔnwɔndu wa ma u ben n̄ni baba. Yāatem mi, tɔnu yiru ye, ya yam wa ma ya n̄n swīi.

21

Yesu u Yerusalemu dua

(*I maa mɛɛriɔ Maaku 11:1-11, Luku 19:28-40, Yohanu 12:12-19*)

¹ Ye ba Yerusalemu bɔku kua ba tura wuu ge ba ra soku Betefagiɔ, Olifin guurɔ ma Yesu u win bwāabu yiru gɔra. ² U bu sɔɔwa u nɛɛ, i doo baru kpa te i mɛɛra bɛɛn wuswaaɔ mi. Miya i ko yande keteku wa ka gen buu nu sɔri. I nu s̄s̄iama i ka man naawa. ³ Goo ù n bɛɛ gāanu bikia, i nɛɛ, Yinniwa u nin bukata m̄. Mii mii ba koo de i ka nu na.

⁴ Yeni ya kua kpa Gusunɔn sɔmɔn gari yini yi ka koora yi yi nɛɛ,

⁵ “I Yerusalemu gibu sɔɔwɔ i nɛɛ, wee, ben sunɔ sisi ben mi.

Wi, tɔn duuduowa, u keteku s̄ni, keteku buu kpɛmbu.”

⁶ Ma bwāa be, ba da ba kua ye Yesu u bu sɔɔwa. ⁷ Ba ka keteku ge ka gen buu na. Ba ben beka t̄ria nin wɔllɔ ma ba dera Yesu u s̄ni. ⁸ Ma tɔn wɔru ga gen beka t̄ria swaa sɔɔ. Gaba b̄a kako bekusu b̄ɔra ba t̄ria swaaɔ. ⁹ Tɔn be ba n̄n gbiiye ka be ba n̄n swīi biruɔ, ba gbāramɔ ba m̄, su Dafidin sikadobu wɔlle sua. U s̄awa domarugii. U sisi ka Yinnin yīsiru! Su Wɔrukoo wɔlle sua.

¹⁰ Ye u dua Yerusalemuɔ, wuugibu kpuro ba biti soora ba m̄, wara wini.

¹¹ Tɔn wɔru ga nɛɛ, Gusunɔn sɔmɔ Yesuwa, Galilen Nasaretigii.

Yesu u dua s̄a yerɔ

(*I maa mɛɛriɔ Maaku 11:15-19, Luku 19:45-48, Yohanu 2:13-22*)

¹² Yesu u dua s̄a yerɔ ma u be ba kiaru dɔramɔ ka be ba dwemɔ gira min di. U be ba gobi k̄simɔn tabuluba fukura, ka totobɛɛ d̄robun kitanu. ¹³ Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, Gusunɔn gari nɛɛ, “Nen dira ko n s̄awa kanarun diru.” Adama bɛɛ i tu ḡsia gbenɔbun wāa yeru.

¹⁴ Yera wɔkɔbu ka yem̄ba na win mi s̄a yeru mi ma u bu beki. ¹⁵ Yāku kowo tɔnwerobu ka wooda yēroba m̄ru kua ye ba maamaaki wa ye u kua, ka maa bii be ba gbāramɔ s̄a yerɔ ba m̄, su Dafidin sikadobu wɔlle sua. ¹⁶ Ma ba Yesu sɔɔwa ba nɛɛ, a sere nɔmɔ ye ba gerumɔ?

Ma Yesu nɛɛ, oo, i ñ garire Gusunɔn gari sɔɔ mi ba nɛɛ, “A dera bii piiminu ka bii wɛɛnu nu nun siaramɔ.”

¹⁷ Yen biru u bu deri u doona wuu min di u da Betanio u kpuna mi.

Yesu dāru garu bōrusi

(I maa mɛɛrio Maaku 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Sisiru bururu nge mɛ Yesu gɔsirɔ wuu mi, gɔɔra nùn mɔ. ¹⁹ U dāru garu wa swaa baarɔ te ba ra soku figie. U tu susi, adama wurusu tɔnawa u wa mi. Yera u tu sɔɔwa u nɛɛ, a ñ maa wāa a binu ma sere ka baadommaɔ.

Ma yande, figie ye, ya gbera. ²⁰ Win bwāaba yabu ye wa ma biti bu mwa. Ba Yesu bikia ba nɛɛ, amɔna figie ye, ya ka gbera mɛ mii mii.

²¹ Yesu bu wisa u nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, ñ n naane doke ma i ñ sika mɔ, i ko kpī i ko ye na figie ye kua. N ñ mam mɛ tɔna, i ko maa kpī i guu teni sɔ tu wukuro min di tu da tu nim wɔku wɔri. Ya koo maa kooa mɛ. ²² Ma i naane doke, ye i bikia kanaru sɔɔ ye kpurowa i ko wa i mwa.

Man diya Yesu u yiiko wa

(I maa mɛɛrio Maaku 11:27-33, Luku 20:1-8)

²³ Yesu dua sāa yerɔ u keu sɔɔsimɔ. Yera yāku kowo tɔnwerobu ka guro gurobu ba da win mi ba nɛɛ, weren yiikowa a ka yeni mɔ. Wara nun yiiko ye wɛ.

²⁴ Yesu bu wisa u nɛɛ, nen tii kon bɛɛ gari tia gaa bikia. ñ n man wisa, nen tii kon bɛɛ sɔ win yiiko na ka yeni mɔ. ²⁵ Wara u Yohanu gɔrima u ka batemu ko. Gusunɔ? Nge tɔnu.

Ma ba gerumɔ ben tii tiine sɔɔ ba mɔ, sà n nɛɛ Gusunɔwa, u koo sun bikia mban sɔna sa ñ Yohanu naane doke. ²⁶ Sà n maa nɛɛ, tɔmba, ye tɔn wɔru ga koo ko sa yen berum mɔ, domi be kpurowa ba Yohanu garisi Gusunɔn sɔmɔ.

²⁷ Yera ba Yesu wisa ba nɛɛ, sa ñ yɛ.

Ma Yesu u bu sɔɔwa u nɛɛ, to, ñ n men na, nen tii na ñ maa bɛɛ sɔɔmɔ win yiiko na ka yeni mɔ.

Bibu yirun mɔndu

²⁸ Yesu maa nɛɛ, amɔna i wa. Durɔ goo win bii tɔn durɔbu yiru mɔ. Ma u gbiikoo sɔɔwa u nɛɛ, bii wunɛ, a doo a sɔmburu ko nen gbaarɔ gisɔ. ²⁹ Ma u nɛɛ, na ñ dɔɔ. Adama ye n sosi u bwisika ma u da. ³⁰ Ma u maa da u win bii yiruse wini sɔɔwa mɛ. Bii wi, u nùn wisa u nɛɛ, too, baaba, kon da. Adama u ñ de. ³¹ Be yiru ye sɔɔ, wara u tondon kīru kua.

Ba nɛɛ, gbiikoo wi.

Yera Yesu bu sɔɔwa u nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, gberɛ mwaɔbu ka kurɔ tanɔbu ba koo bɛɛ gbiiya bu da mi Gusunɔ u bandu swīi. ³² Domi Yohanu na u bɛɛ swaa gea sɔɔsi, ma i ñ nùn naane doke. Adama gberɛ mwaɔbu ka kurɔ tanɔbu beya ba nùn naane doke. Wee bɛɛ, baa mɛ i ye wa i ñ gɔru gɔsie i nùn naane doke.

Gbaa wuko kɔsobun gari

(I maa mɛɛrio Maaku 12:1-12, Luku 20:9-19)

³³ Yesu maa nɛɛ, i kpam mɔndu garu swaa dakio. Yenu yɛro goo u dāa gbaaru kua ma u tu kara kua, ma u dāa bii gama yeru kua ma u gbaa kɔsobun diru bana. Yen biru u gbaa wukobu kasu u bu ye nɔmu beria ma u sanum da. ³⁴ Sanam mɛ dāa binun sɔribu tura u win sɔm kowobu gɔra gbaa wuko ben mi, bu win bɔnu mwaama. ³⁵ Adama gbaa wuko be, ba bu kunisi ba turo so, ma ba turo go, ma ba itase kpenu kasuka. ³⁶ Yenu yɛro wi, u kpam bu gabu gɔria be ba gbiikobu dabiru kere. Daa tia yera ba ben tii kua. ³⁷ Yen biru u bu win bii gɔria u nɛɛ, ba koo nen bii bɛɛre wɛ. ³⁸ Adama saa ye gbaa wuko be, ba bii wi wa ba geruna ba nɛɛ, i ñ nùn wa wi u koo ra gbaa te tubi di? I de su nùn go kpa gbaa te, tu ko besegiru. ³⁹ Ma ba nùn sɛre ba yara gbaa ten min di ba go.

⁴⁰ Yesu u bu bikia u nɛɛ, sanam mɛ gbaa yɛro win tii u koo na, mba u koo gbaa wuko be kua.

⁴¹ Ba nùn wisa ba nɛɛ, nɔni swāarun gɔɔwa u koo ka tɔn kɔso be go, kpa u gbaa wukobu gabu win gbaaru nɔmu sɔndia, be ba ko n da nùn win bɔnu wɛ dāa binun sɔribun saa sɔɔ.

⁴² Yesu bu sɔɔwa u nɛɛ, i ñ garire Gusunɔn gari sɔɔ mi ba nɛɛ, “Kpee te banɔba yina, tera ta kua gani gɔmburun dam. Yinniwa ye kua, ma n kua maamaaki besen nɔni sɔɔ.”

⁴³ Yen sɔna na bɛɛ sɔɔmɔ, ba koo bɛɛ Gusunɔn bandu wɔrari kpa bu tu bweseru garu wɛ te ta koo ban te mem nɔɔwa. [⁴⁴ Baawure wi u koo kpee te wɔri ta koo nùn bɔku, wi ta maa wɔri ta koo nùn namwa munu munu.]

⁴⁵ Ye yāku kowo tɔnwerobu ka Falisiba ba Yesun mɔn ni nua, ba tuba ma beya u ka yā. ⁴⁶ Yera ba swaa kasu bu ka nùn mwa. Adama ba tɔn wɔrun berum kua yèn sɔ ga nùn garisi Gusunɔn sɔmɔ.

22

Kurɔ kpaarun dim gari

(*I* maa mɛɛrio Luku 14:15-24)

¹ Yesu kpaam ka bu mɔndu gari sɔɔwa u nɛɛ, ² n wee, ye Gusunɔn bandun gari ka weenɛ. Sunɔ goo u win biin kurɔ kpaarun sɔɔru kua. ³ U win sɔmɔbu gɔra bu da bu be ba dim soka sokuma. Adama ba ñ kī bu na. ⁴ Ma u kpaam win sɔmɔbu gabu gɔra u nɛɛ, i doo i be na dim soka sɔ na sɔɔru kpa, na nen naa kinenu ka yaa sabe gumginu go. Ye kpuro ya sɔɔru kpeera, bu na kurɔ kpa yerɔ. ⁵ Adama be ba dim soka mi, ba ñ gari yi swaa sue ma baawure u wigiru doona, wini win gberu da, wini maa win tenkuru doona. ⁶ Ben gaba sɔmɔ be mwa ba nɔni sɔɔwa ba go. ⁷ Sunɔ wi, u mɔru besira u win tabu kowobu gɔra bu ka tɔn gowo be go kpa bu ben wuu dɔɔ sɔku. ⁸ Sanam mɛya u win sɔmɔbu sɔɔwa u nɛɛ, kurɔ kpa dīanu ye, adama be na soka ba ñ maa ka nu weenɛ. ⁹ Ñ n men na, i doo swaa swaabu i be i waamɔ sokuma. ¹⁰ Ma sɔmɔ be, ba da swaa swaabu ba be ba wa kpuro menna kɔsobu ka geobu. Nge mɛya tɔmba ka yiba kurɔ kpa yee te sɔɔ.

¹¹ Ye sunɔ wi, u dua u ka bu wa be ba dim na, u durɔ goo wa wi u kun kurɔ kpa yānu doke. ¹² U nùn sɔɔwa u nɛɛ, bɔrɔ, amɔna a kua a ka duuma mini a ñ ka kurɔ kpa yānu doke. Durɔ wi kun gɛɛ wisa. ¹³ Yera sunɔ wi, u win sɔm kowobu sɔɔwa u nɛɛ, i win nɔma ka naasu bɔkuo kpa i nùn kasa ko yam wɔkuru sɔɔ tɔɔwɔ, mi u koo wiru nɔma sɔndi u swī. ¹⁴ Ma Yesu u nɛɛ, dabira ba soka adama fiikowa ba gɔsa.

Wɔɔ gobin kɔsiabun gari

(*I* maa mɛɛrio Maaku 12:13-17, Luku 20:20-26)

¹⁵ Sanam mɛya Falisiba ba da ba menna bu ka kasu mɛ ba koo ko bu ka Yesu garin yina beria. ¹⁶ Ma ba ben bwāabu gabu ka Herodun tɔmbu gabu gɔra win mi. Ba da ba nɛɛ, yinni, sa yɛ ma a ra gem gere, ma a tɔmbu Gusunɔn swaa sɔɔsimɔ dee dee, mɛya a ku ra goon nɔnu mɛɛri, domi a ku ra gari gere bine ka berum sɔ. ¹⁷ Ñ n men na, a sun sɔɔwɔ, yen mɛ a wa. N weenɛ bu tem yɛro wɔɔ gobi kɔsia? Nge n ñ weenɛ.

¹⁸ Adama Yesu u ben bwisi kɔsi yi yɛ ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, murafiti bɛɛ! Mban sɔna i kī i nen laakari mɛɛri. ¹⁹ I man gobi yi sɔɔsio yi i ra ka wɔɔ gobi kɔsie.

Ma ba nùn sii geesun gobi sɔɔsi. ²⁰ Ma u bu bikia u nɛɛ, weren foto ka yīrera mini.

²¹ Ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, tem yɛrogia.

Yera u bu sɔɔwa u nɛɛ, i tem yɛro kɔsio ye ya sāa tem yɛrogia, kpa i maa Gusunɔ kɔsia ye ya sāa Gusunɔgia.

²² Ye ba gari yi nua, ba biti soora, ma ba nùn deri ba doona.

Gɔribun seebun gari

(*I* maa mɛɛrio Maaku 12:18-27, Luku 20:27-40)

²³ Sɔɔ tee te sɔɔ, Sadusi be ba ra nɛɛ gɔriba kun seemɔ, ben gaba na Yesun mi. Ma ba nùn bikia ²⁴ ba nɛɛ, tɔnwerɔ, Mɔwisi nɛɛ, durɔ goo ù n gu ù kun bii mara, win wɔnɔwa koo win gɔmini yenu doke kpa u ka win mɔɔ bweseru seeya. ²⁵ N wee besen suunu sɔɔ tundo turosibu nɔɔba yiru gaba raa wāa. Gbiikoo kurɔ sua ma u gu u ñ bii mara, ma u

win wənə gəmini deria. ²⁶ Ben yirusen tii mɛya, ka itase, sere ka nɔɔba yiruseɔ. ²⁷ Be kpuron biru kurɔ win tii maa gu. ²⁸ Ñ n men na, dɔma te gərɪba koo se, tɔmbu nɔɔba yiru ye sɔɔ, ben wara ko n kurɔ wi mɔ, domi be kpuro ba nùn yēwa kurɔ.

²⁹ Yesu bu wisa u nɛɛ, i tore yèn sɔ i ñ Gusunən gari yē, mɛya i ñ maa win dam yē. ³⁰ Domi sanam mɛ gərɪba koo se, durɔbu ka kurɔbu ba ñ maa suanamɔ, ba ko n sãawa nge Gusunɔ wɔllun gɔradoba. ³¹ Ye n maa sãa gərɪbun seebun gari, i ñ garire ye Gusunɔ u bɛɛ sɔɔwa? U nɛɛ, ³² nɛna Gusunɔ Aburhamu ka Isaki ka Yakɔbun Yinni. Gusunɔ sãawa wasobun Yinni, u ñ sãa gərɪbun Yinni.

³³ Tɔn wɔru ge ga gari yi nua ga biti kua win sɔɔsirun sɔ.

Wooda ye ya bo

(I maa mɛɛrio Maaku 12:28-34, Luku 10:25-28)

³⁴ Ye Falisiba ba nua ma Yesu u Sadusiba nɔɔ mwaari, yera ba mɛnna. ³⁵ Ben turo wi u sãa wooda yēro u kī u Yesun laakari mɛɛri, ma u nùn bikia u nɛɛ, ³⁶ tɔnwero, wooda yerà ya kpāaru bo woodaba sɔɔ.

³⁷ Yesu nùn wisa u nɛɛ, “A Gusunɔ wunen Yinni kīɔ ka wunen gōru kpuro ka wunen bwēra kpuro ka wunen bwisikunu kpuro.” ³⁸ Yeya ya sãa wooda gbiikaa, yera ya maa kpāaru bo. ³⁹ Yen yiruse wee, ye ya ka ye weenɛ yera “A wunen tɔnusi kīɔ nge wunen tii tii.” ⁴⁰ Wooda yiru ye sɔɔn diya Mɔwisin wooda ka Gusunən sɔmɔbun sɔɔsinu kpuro yari.

Dafidi ka wi Gusunɔ u gɔsa

(I maa mɛɛrio Maaku 12:35-37, Luku 20:41-44)

⁴¹ Ye Falisiba ba mɛnɛ, Yesu u bu gari yini bikia. ⁴² U nɛɛ, amɔna i tamaa wi Gusunɔ u gɔsa u sãa. Weren bweserun diya u yari.

Ba nùn wisa ba nɛɛ, Dafidin bweserun diya.

⁴³ Yesu bu sɔɔwa u nɛɛ, amɔna Dafidi ka nùn soka Yinni ka Hunde Dɛeron sɔɔsiru. Domi Dafidi gerua u nɛɛ,

⁴⁴ “Yinni Gusunɔ u nɛn Yinni sɔɔwa u nɛɛ, a sinɔ nɛn nɔm geuɔ

sere n ka nun wunen yiberɛba taarea.”

⁴⁵ Ñ n men na, Dafidi ù n nùn soka Yinni, amɔna u ko n ka kpam sãa win bii.

⁴⁶ Baa ben turo kun maa kpīa u nùn gɛɛ wisi. Saa dɔma ten di goo kun maa nùn gɛɛ bikiare.

23

I tii laakari koowo

ka wooda yērobu ka Falisiba

(I maa mɛɛrio Maaku 12:38-39, Luku 11:43, 46, 20:45-46)

¹ Sanam mɛya Yesu u tɔn wɔru ka win bwāabu sɔɔwa u nɛɛ, ² wooda yērobu ka Falisiba ba sɔ Mɔwisin ayerɔ. ³ Ñ n man na, i bu mɛm nɔɔwɔ kpa i ko ye ba bɛɛ sɔɔmɔ adama i ku ben kookoosu saari, domi ye ben tii ba gerumɔ, ba ñ ye mɔ. ⁴ Ba sɔmu ni nu bunu bɔkumɔ ba tɔmbu sɔbimɔ adama ba ku ra wure bu nu baba baa ka niki bii tia. ⁵ Ben kookoosu si ba mɔ kpuro ba mɔwa bu ka bu wan sɔ. Nge mɛya ba ra tii baki bɛɛ gbinisi kpa ba n gurumususu sari dɛndɛniginu wukiri. ⁶ Ba maa sin yee bɛɛɛginu kī dii yenu ka mɛnnɔ yenɔ. ⁷ Ba ra kã tɔmba n bu tɔbirimɔ yaburɔ ka bɛɛɛ kpa ba n bu sokumɔ yinni. ⁸ Adama bɛɛ, i ku kasu bu bɛɛ soku yinni domi bɛɛ kpuro saara teera, ma i yinni turo dege dege mɔ. ⁹ I ku maa goo soku baaba handunia sɔɔ, domi i Baaba turo mɔ wi u wãa wɔllɔ. ¹⁰ I ku maa kasu bu bɛɛ soku wirugii, domi wirugii turo dege dege tɔnawa i mɔ, wiya Kiriisi. ¹¹ Wi u sãa gisonko bɛɛ sɔɔ, wiya u ko n sãa bɛɛn sɔmɔ. ¹² Wi u tii sua ba koo nùn kawa, wi u maa tii kawa ba koo nùn wɔlle sua.

Yesu u wooda yērobu

ka Falisiba taare wē

murafitirun sɔ

(*I maa mɛɛrio Maaku 12:40, Luku 11:39-42, 44, 52, 20:47*)

¹³ Ma Yesu u nɛɛ, bɛɛ wooda yɛrobu ka Falisiba murafiti bɛɛ, i ko nɔni swāaru wa! Domi i ban te Gusunɔ u swiin gambo kenunɔ. Bɛɛn tii, i n̄ tu wure. I n̄ maa wure be ba tu kī, bu tu wura.

[¹⁴ Bɛɛ wooda yɛrobu ka Falisiba murafiti bɛɛ, i ko nɔni swāaru wa! Domi i gɔminibu wɔrarimɔ ye ba mɔ kpuro, mɛya i maa kana dɛndɛnnu m̄ i n ka s̄are nge tɔn geobu. Yen s̄ona bɛɛn taare koo kp̄ɛa.]

¹⁵ Bɛɛ wooda yɛrobu ka Falisiba murafiti bɛɛ, i ko nɔni swāaru wa! Domi i sirene yam kpuro temɔ ka nim w̄kuɔ i kasu wi u koo bɛɛ swi. Ma i n̄ n̄n wa i ra n̄n ko kam koore wi u bɛɛ kere nɔn yiru.

¹⁶ I ko nɔni swāaru wa, bɛɛ swaa gbio w̄kobu. Domi i gerumɔ ma goo ù n ka s̄a yeru b̄rua n n̄ s̄a ḡanu, ù n maa ka ten wura b̄rua u kua dibugii. ¹⁷ Gari baka w̄kobu! Mba n kp̄aru bo. Wura? Nge s̄a yee ten tii te ta wura ye dɛerasie. ¹⁸ I kpam gerumɔ ma goo ù n ka ȳku yeru b̄rua, n n̄ s̄a ḡanu, ù n maa ka ȳkuru b̄rua te ta w̄a ȳku yeru w̄llɔ, u kua dibugii. ¹⁹ W̄kobu bɛɛ! Yen mba n kp̄aru bo. Ȳkuru? Nge ȳku yee ten tii te ta ȳkuru dɛerasie. ²⁰ N̄ n man na, wi u ka ȳku yeru b̄rua, tera u ka b̄rua ka maa kpuro ye ya s̄ondi ten w̄llɔ. ²¹ Wi u ka s̄a yeru b̄rua, tera u ka b̄rua ka maa Gusunɔ wi u w̄a te s̄ɔ. ²² Wi u maa ka w̄llu b̄rua, Gusunɔn sina ḡona u ka b̄rua ka maa Gusunɔ wi u s̄ɔ mi.

²³ Bɛɛ wooda yɛrobu ka Falisiba murafiti bɛɛ, i ko nɔni swāaru wa! Domi i Gusunɔ kpee yi ba m̄ mantu ka aneti ka kumɛ, yin w̄kuru baateren w̄llɔ tia w̄ɛmɔ, adama i duarimɔ ye ya kp̄aru bo wooda s̄ɔ nge gem kobu ka tɔn geeru ka naane. Yeya n weene i ko kpa i ku ye ya tie duari. ²⁴ Swaa gbio w̄ko bɛɛ, i ra bɛɛn ḡa n̄ruranu w̄re k̄k̄ɔbun s̄ɔ, adama i yooyoo mwɛmɔ.

²⁵ Bɛɛ wooda yɛrobu ka Falisiba murafiti bɛɛ, i ko nɔni swāaru wa! Domi i n̄ra ka gb̄ɛrun biru teamɔ. Adama s̄ɔwɔ bɛɛn aka dim ka gbena i yibie mi. ²⁶ Falisi w̄ko, a gina n̄ra ka gb̄ɛrun nukuru teo, birun tii ga koo maa dɛera.

²⁷ Bɛɛ wooda yɛrobu ka Falisiba murafiti bɛɛ, i ko nɔni swāaru wa! Domi i ka sikinu weene ni ba soo tɛeni. Nin w̄lla w̄ adama s̄ɔwɔ gonun kukuna nu yiba ka yabu baayere ye ya k̄sa. ²⁸ Bɛɛn tii, t̄ɔwɔ i s̄are nge tɔn geobu adama bɛɛn nukurɔ murafitiru ka k̄sa ya yiba.

Yesu u nɔni swāarun gari m̄

(*I maa mɛɛrio Luku 11:47-51*)

²⁹ Ma Yesu maa nɛɛ, bɛɛ wooda yɛrobu ka Falisiba murafiti bɛɛ, i ko nɔni swāaru wa! Domi i ḡa buranu banimɔ Gusunɔn s̄m̄ɔbun sika w̄llɔ ma i gemgibun sika kisa kisa kuammɛ. ³⁰ Ma i gerumɔ i m̄, i n daa w̄a bɛɛn sikadoban waati, i n̄ ko i n daa n̄ma m̄ Gusunɔn s̄m̄ɔbun goberu s̄ɔ. ³¹ N̄ n men na, bɛɛn tii i wura ma i s̄a be ba Gusunɔn s̄m̄ɔbu gon bweseru. ³² I hania koowo, i bɛɛn sikadoban ye ba deri dakura. ³³ Waa ḡɔɔ wuuru bɛɛ! Am̄na i ko ka d̄ɔ wi u ku ra gb̄n taare suuri. ³⁴ Yen s̄ɔ, i swaa dakio, kon bɛɛ Gusunɔn s̄m̄ɔbu ka bwisigibu ka tire yɛrobu ḡriama. I ko i ben gabu go, i ko i gabu d̄a bunanaru kpare, i ko i maa gabu seni so bɛɛn mennɔ yenɔ kpa i n bu naa swi i n n̄ni s̄ɔm̄ɔ wusu ka wusɔ. ³⁵ Nge mɛya bɛɛn wiru w̄llɔwa be ba geegibu go kpuron n̄ni swāara koo w̄ri, saa Abeli geegii win goberun di sere Sakari, Barakin biigiru wi i go s̄a yeru ka ȳku yerun baa s̄ɔ. ³⁶ Ka geema na bɛɛ s̄ɔm̄ɔ, yeni kpuro ya koo w̄riwa t̄n t̄mbun wii w̄llɔ.

Yesu ka Yerusalemu

(*I maa mɛɛrio Luku 13:34-35*)

³⁷ Ma Yesu u nɛɛ, Yerusalemu, Yerusalemu, wunɛ wi a ra Gusunɔn s̄m̄ɔbu go kpa a be u nun ḡria kpenu kasuku. N̄n nyewa na k̄ia n wunen t̄mbu kpaasina nen b̄kuɔ nge mɛ goo mero ga ra gen binu mennɛ gen kasa s̄ɔ, adama i n̄ wure. ³⁸ N̄ wee ba ko bɛɛ

bɛɛn yɛnu deria gu ko bansu. ³⁹ Domi na bɛɛ sɔ̄wɔ̄ saa tɛ̄n di i n̄ ko i maa man wa sere dɔ̄ma te i ko i nɛɛ, na s̄a domarugii wi u sisi ka Yinnin ȳsiru.

24

Yesu u s̄a yerun kɔ̄rabun gari m̄

(I maa mɛɛrio Maaku 13:1-2, Luku 21:5-6)

¹ Yesu yara s̄a yerun di. Sanam mɛ u doonɔ win bw̄aaba da win mi bu ka n̄n s̄a yerun bana s̄ɔ̄si. ² Yera u bu s̄ɔ̄wa u nɛɛ, i yabu ye kpuro wa? Ka geema na bɛɛ s̄ɔ̄wɔ̄ ba koo ye kpuro sura, baa kpee teeru ta n̄ ko n s̄andi ten tensim w̄llɔ̄.

Wahala ye ya koo na handunia yu sere kpe

(I maa mɛɛrio Maaku 13:3-13, Luku 21:7-19)

³ Yesu u s̄ guu te ba m̄ Olifin w̄llɔ̄. Yera win bw̄aaba da win mi be tɔ̄na ba n̄n bikia ba nɛɛ, a sun s̄ɔ̄wɔ̄ n̄ n domman na yabu ye, ya koo kooru ka ȳire te ta koo wunen naaru ka handunian kpeeru s̄ɔ̄si.

⁴ Yesu bu s̄ɔ̄wa u nɛɛ, i n tii sɛ kpa goo u ku raa bɛɛ n̄ni w̄ke. ⁵ Domi tɔ̄n dabira koo na ka nen ȳsiru ba n m̄, beya ba s̄a wi Gusunɔ u gɔsa, kpa bu tɔ̄n dabiru n̄ni w̄ke. ⁶ I ko i n tabun damu damusu n̄wɔ̄m̄. I ku de n bɛɛ berum ko. Yeni ya n̄ koo ko ya kun koore, adama n̄ n̄ gina handunian kpeeru mi. ⁷ Bwesenu koo seesina nu tabu ko, sinamba koo tabu seesina. Ḡɔ̄ru ka tem ȳiribu ko n w̄a bera ka bera. ⁸ Ye kpuro ya ko n s̄awa nge tɔ̄n kurɔn nuku wuriribun tore.

⁹ Tɔ̄mba koo bɛɛ gabu n̄mu s̄andia bu bɛɛ t̄ɔ̄ya ko kpa bu bɛɛ go. Bwesenu kpuro nu koo bɛɛ tusi nen ȳisirun s̄. ¹⁰ Sanam mɛ s̄ɔ̄, tɔ̄n dabira koo biru wura. Ba koo kɔ̄rumɔ̄tɔ̄nu kuana kpa bu tusina. ¹¹ S̄ɔ̄m̄ weesugii dabira koo yarima bu tɔ̄n dabinu n̄ni w̄ke. ¹² K̄ɔ̄san kobu koo dabia sere tɔ̄n dabi dabinun k̄ira koo yem̄ia. ¹³ Adama wi u tɛmana sere ka n̄rɔ̄, wiya u koo faaba wa. ¹⁴ Gusunɔn bandun Labaari gea yeni ya koo n̄ɔ̄ra handunia kpuro s̄ɔ̄, kpa yu ko seeda bwesenu kpuron mi. Sanam mɛ s̄ɔ̄ra kpeerabu koo tunuma.

Ḡa k̄ɔ̄sunun gari

(I maa mɛɛrio Maaku 13:14-23, Luku 21:20-24)

¹⁵ Yesu maa nɛɛ, Gusunɔn s̄ɔ̄m̄ Daniɛli u raa “Kam koosion bw̄aroku k̄ɔ̄sun” gari kua. Geya i ko wa ga ȳ yam dɛɛram s̄ɔ̄. Wi u tire teni garim̄, u tubuo s̄a s̄a. ¹⁶ Sanam mɛya n weenɛ be ba w̄a Yudeaɔ bu duki su bu da guunu gia. ¹⁷ Wi u w̄a dii tɛɛran w̄llɔ̄ u ku raa sare u du dirɔ̄ u ȳanu gura. ¹⁸ Wi u maa woo gberɔ u ku ḡsira yenuɔ u ka win kumbooro sua. ¹⁹ Am̄na kurɔ ben wahala ko n nɛ sanam mɛ s̄ɔ̄, be ba guri m̄ ka be ba bibu b̄m̄ k̄ɛm̄. ²⁰ I Gusunɔ kanɔ kpa bɛɛn kpikurun sanam mu kun s̄a woorun saa n̄ kun mɛ t̄ɔ̄ w̄ɛrarugiru s̄ɔ̄. ²¹ Domi sanam mɛ s̄ɔ̄, n̄ni sw̄a bakara ko n w̄a tɛn bweseru ta n̄ koore saa handunian toren di sere ka gisɔ. Ten bwesera kun mam maa sisi. ²² Gusunɔ ù kun daa sanam mɛ kawee goo kun tiarɔ. Adama u mu kawawa be u ḡsan s̄.

²³ Saa ye s̄ɔ̄, goo ù n bɛɛ s̄ɔ̄wa u nɛɛ, Kirisi wi, u w̄a mini, n̄ kun mɛ u w̄a giɔ, i ku ra naanɛ ko. ²⁴ Domi Kirisi weesugibu ka Gusunɔn s̄ɔ̄m̄ weesugiba koo yari. Ba koo ȳire bakanu ka s̄m̄ maamaakigia ko bu ka t̄mbu n̄ni w̄ke, ka mam be Gusunɔ u ḡsa, n̄ n ko n kooru. ²⁵ N wee, na bɛɛ ye s̄ɔ̄wa ya sere na.

²⁶ B̄a n maa bɛɛ s̄ɔ̄wa, wee u w̄a gbaburɔ, i ku da mi. Nge b̄a n bɛɛ s̄ɔ̄wa, wee u w̄a dii s̄ɔ̄wɔ̄, i ku ra naanɛ ko. ²⁷ Nge mɛ guru maakinu ra balli w̄llɔ̄ saa s̄ɔ̄ yari yerun di n ka da duu yerɔ, nge mɛya Tɔ̄nun Biin naaru ta ko n maa s̄a. ²⁸ Yam mi gora w̄a, miya yaberekunu koo menna.

Tɔ̄nun Biin naaru

(I maa mɛɛrio Maaku 13:24-27, Luku 21:25-28)

²⁹ Ma Yesu maa nɛɛ, sanam mɛn n̄ni sw̄arun biru, mii mii s̄ɔ̄ koo yam t̄ira, suru kun maa win yam bururam s̄ɔ̄sim̄, kperi koo w̄ruma w̄llun di kpa w̄llun dam mu ȳiri. ³⁰ Sanam mɛya Tɔ̄nun Biin ȳirera koo kura w̄llɔ̄. Handunian bwesenu kpuro nu

koo swĩ. Nu koo Tɔnɔn Bii wa u wee wɔllun di guru wiru sɔɔ ka dam bakam ka yiiko.
³¹ Kɔbi baka koo swĩ kpa u win wɔllun gɔradoba gɔri handunian goonu nne sɔɔ. Ba koo be u gɔsa menna handunia kpuron di.

Yĩre te dɔa te ba mɔ figie

ta sɔɔsimɔ

(I maa mɛerio Maaku 13:28-31, Luku 21:29-33)

³² Yesu maa nɛɛ, i de n bɛɛ yeeri ye dɔa te ba mɔ figie ta sɔɔsimɔ. Saa mìn di ten kɔasi dwiia ma ta kpararu toruma, i yɛ ma tomburura ta turuku kua. ³³ Nge mɛya bɛɛ maa, ì n yabu ye kpuro wa, i n yɛ ma saa ya sisi ya turuku kooma. ³⁴ Ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, tɔn be ba wɔa tɛ ben kpuro kun gbimɔ yabu ye kpuro yu ka tunuma. ³⁵ Wɔllu ka tem baa ya koo doona, adama nen gari kun dɔɔnɔ pai.

Gusunɔ turowa

handunian kpeerun saa yɛ

(I maa mɛerio Maaku 13:32-37, Luku 17:26-30, 34-36)

³⁶ Yesu maa nɛɛ, ye n sɔa nen naarun saa, goo sari wi u yen tɔru yɛ, baa gɔradoba be ba wɔa wɔllɔ, baa mam Biin tii, ma n kun mɔ Baaba turo. ³⁷ Nge mɛ n kua Nɔwen saa, mɛya n ko n maa ko sanam mɛ Tɔnɔn Bii u koo na. ³⁸ Geema nim yibu baka te, tu sere na, tɔmba dimɔ ba nɔrumɔ ba kurɔ kpaanu mɔ, ba ben bibu durɔbu kɛmɔ sere dɔma te Nɔwe dua goo sɔɔ. ³⁹ Ba ñ gɔanu bwisika sere nim yibu baka te, ta ka tura ta ka bu doona kpuro. Nge mɛya n ko n sɔa sanam mɛ Tɔnɔn Bii u koo na. ⁴⁰ Sanam mɛya tɔmbu yiru ba ko n wɔa gberɔ. Ba koo turo sua bu turo deri. ⁴¹ Tɔn kurɔbu yiru ba ko n nammɔ. Ba koo turo sua bu turo deri. ⁴² Yen sɔ, i n swaa mɛera domi i ñ yɛ tɔ te bɛɛn Yinni u koo tunuma. ⁴³ I de yeni yu bɛɛ yeeri. Yenu yɛro ù n yɛ wɔkurun saa ye gbɛnɔ u koo na, u koo dom se kpa u ku de u du win yenu. ⁴⁴ Yen sɔ, bɛɛn tii i n sɔru sɔa domi Tɔnɔn Bii u koo nawa saa ye i ñ bwisika.

Yoo naanɛgii

ka naanɛ sarirugii

(I maa mɛerio Luku 12:41-48)

⁴⁵ Ma Yesu nɛɛ, wara sɔa yoo laakarigii wi u naanɛ mɔ. Wiya wi win yinni u win sɔm kowo be ba tie nɔmu sɔndia, u ka bu nɔri saa ye n weenɛ. ⁴⁶ Doo nɔrugiiwa sɔm kowo wi, win yinni ù n deema u mɔ mɛ, sanam mɛ u koo wurama. ⁴⁷ Ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, yinni wi, u koo win dukia kpuro sɔm kowo wi nɔmu beria. ⁴⁸ Adama ù n sɔa sɔm kowo kam, ma u bwisikumɔ u mɔ, win yinni tɛɛmɔ, ⁴⁹ ma u seemɔ u win sɔm kowosibu soomɔ, ma u dimɔ u nɔrumɔ ka tam nɔrobu sannu, ⁵⁰ win yinni koo wurama dɔma te u ñ nùn yĩiyɔ ka saa ye u ñ yɛ. ⁵¹ Kpa u nùn bɔri kpiri kpirika kpa u da u ka murafitiba nɔni swɔaru bɔnu ko. Miya u koo wiru nɔma sɔndi u swĩ.

25

Wɔndia wɔkurun gari

¹ Yesu kpaam nɛɛ, tɔɔ te, tɔ n na, Gusunɔn bandun gari yi ko n ka wɔndia wɔkuru garun gari weenɛ be ba ben fitilanu sua ba yara ba kurɔ kpaon durɔ sennɔ da. ² Ben nɔɔbu ba laakari mɔ, nɔɔbu maa ba ñ laakari mɔ. ³ Nɔɔbu be ba ñ laakari mɔ ba ben fitilanu sua ba ñ gum kusenu kue. ⁴ Adama be ba laakari mɔ mi, ba fitilanu sua, ba maa gum kusenu kua. ⁵ Nge mɛ kurɔ kpaon durɔ tɛɛmɔ, wɔndia wɔku te, ta dom yĩbirimɔ ta dweeyamɔ.

⁶ Wɔkurun bɔnu goo u gbɔra u nɛɛ, kurɔ kpaon durɔ wee, i yarima i wi sennɔ da. ⁷ Yera wɔndia wɔku te, ta seewa ta ten fitilanu sɔnwa. ⁸ Be ba ñ laakari mɔ mi, ba beɔnɔ sɔɔwa ba nɛɛ, i sun gum kɛ domi besen fitilanu gbiɔ. ⁹ Laakarigii be, ba wisa ba nɛɛ, aawo domi n ñ koo besɛ kpuro turi. I yande doo i bɛɛgim dwe. ¹⁰ Saa ye ba dwem da ma kurɔ kpaon durɔ u tunuma. Be ba sɔru sɔa siba dua kurɔ kpa yero ka wi sannu ma ba gambo kenua. ¹¹ Yen biruwa wɔndia be ba tie ba tunuma ba nɔgiri sua ba nɛɛ, yinni a sun kenio. ¹² Adama kurɔ kpaon durɔ nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, na ñ bɛɛ yɛ.

¹³ Ma Yesu u nɛɛ, ñ n men na, i n swaa mɛɛra, domi i ñ tɔɔ te ka saa ye yɛ.

Yobu itan gari

(*I maa mɛɛrio Luku 19:11-27*)

¹⁴ Yesu maa nɛɛ, win naarun gari yi ko n sãawa nge durɔ goon gari wi u kɪ u wuu da. U win yobu soka u bu win dukia nɔmu sɔndia. ¹⁵ U turo gobi beke gɛɛn suba nɔɔbu wɛ, turo maa suba yiru, itase sube teeru. U bu wɛ wɛ nge mɛ ben baawuren dam nɛ, ma u doona. ¹⁶ Yoo wi ba suba nɔɔbu wɛ mi, u yande seewa u ka gobi yi tenkuru kua, ma u maa nɔɔbu kpaa are wa. ¹⁷ Wi ba maa suba yiru wɛ u kua nge mɛ, ma u maa yiru kpaa are wa. ¹⁸ Adama wi ba sube teeru wɛ mi, u da u wɔru gba u win yinnin gobi yi sikua.

¹⁹ Sanam dɔɔ sanam wee, yoo ben yinni u wurama ma u ka ben baawure win gobi dooru kua. ²⁰ Yoo wi ba suba nɔɔbu wɛ u na ka suba nɔɔbu kpaa u nɛɛ, yinni, gobi yin suba nɔɔbuwa a man wɛ. N wee, nɔɔbu kpaa ye na are di. ²¹ Win yinni nùn sɔɔwa u nɛɛ, na nun siara, wunɛ yoo geo ka naanɛgiiwa. A kua naanɛgii gãa piiminu sɔɔ, kon nun gãa bakanu nɔmu sɔndia. A na su yɛɛri. ²² Wi ba maa suba yiru wɛ u na u nɛɛ, yinni, gobi yin suba yiruwaa a man wɛ, n wee yiru kpaa ye na are di. ²³ Win yinni nɛɛ, na nun siara wunɛ yoo geo ka naanɛgiiwa. A kua naanɛgii gãa piiminu sɔɔ, kon nun gãa bakanu nɔmu sɔndia. A na su yɛɛri. ²⁴ Yen biru yoo wi ba sube teeru wɛ mi, u na u nɛɛ, yinni na yɛ ma wunɛ tɔn sɛsɔgiiwa. Mi a ñ duure miya a ra gbe, mi a ñ maa yɛke, miya a ra gɛ. ²⁵ Berum man mwa ma na da na wunen gobi berua temɔ. N wee wunenɛnyam. ²⁶ Win yinni nùn sɔɔwa u nɛɛ, wunɛ yoo kɔso ka yikuruwa. N ñ a yɛ ma na ra gbe mi na ñ duure? Kpa n gɛ mi na ñ yɛke? ²⁷ Ñ n men na, n daa weenɛwa a nen gobi goo wɛ ka nim kɛru, sanam mɛ na wuma kpa n nɛnyam wa ka are. ²⁸ I nùn sube tee te mwaario kpa i wɔkurugii wi wɛ. ²⁹ Domi wi u mɔ, win mɔru sɔɔra ba koo nùn sosia kpa u n mɔ n kpã, adama wi u kun mɔ, fiiko ye u mam mɔ ba koo nùn ye mwaari. ³⁰ Yoo kam wi maa, i nùn kasa koowo tɔɔwɔ mi u koo wiru nɔma sɔndi yam wɔkuru sɔɔ u swɪ.

Siri dɔɔakibu

³¹ Ma Yesu nɛɛ, sanam mɛ Tɔnun Bii u koo na ka win yiiko baka, ka wɔllun gɔradoba kpuro, u koo sina win sina gɔni yiikogian wɔllɔ. ³² Handunian bwesenu kpuro nu ko n menne win wuswaaɔ, kpa u tɔmbu wunana nge mɛ yãa kparo ra yãanu ka bonu wunane. ³³ U koo yãanu yi win nɔm geuwɔ, bonu maa win nɔm dwarɔ. ³⁴ Sanam mɛya sunɔ u koo be ba wãa win nɔm geuwɔ sɔ u nɛɛ, i na bɛɛ be nen Baaba u domaru kua, i bandu tubi dio te ba bɛɛ sɔɔru kua saa handunian toren di. ³⁵ Domi gɔɔra man kua ma i man dɪanu wɛ na di. Nim nɔru ga man kua ma i man nim kã na nɔra. Na sãa sɔɔ ma i man dam koosia. ³⁶ Na wãa tereru, ma i man biru wukiri. Na barɔ ma i man nɔɔri. Na wãa pirisɔm sɔɔ ma i man beram da. ³⁷ Saa ye sɔɔra gemgii be, ba koo nùn wisi bu nɛɛ, Yinni, domma sa wa gɔɔra nun mɔ sere sa nun dɪanu wɛ, ñ kun mɛ nim nɔru ga nun mɔ ma sa nun nim kã. ³⁸ Domma sa nun sɔru mwa ñ kun mɛ domma sa nun wa tereru ma sa nun biru wukiri. ³⁹ Domma sa nun wa a barɔ, ñ kun mɛ a wãa pirisɔm dirɔ, ma sa nun beram da. ⁴⁰ Sunɔ u koo bu wisi u nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, men nɔ i bwɛɛbwɛɛ benin turo ye kua nɛna i kua.

⁴¹ Yen biru sunɔ u koo win nɔm dwarugibu sɔ u nɛɛ, i tii gawo nen bɔkun di, bɛɛ be Gusunɔ u bɔrusi. I doo dɔɔ wi u ku ra gbi sɔɔ wi ba sɔɔru kua Setam ka win gɔradoban sɔ. ⁴² Domi gɔɔra man kua, i ñ man dɪanu wɛ na di. Nim nɔru ga man kua, i ñ man nim kã na nɔra. ⁴³ Na sãa sɔɔ, i ñ man dam koosie. Na wãa tereru, i ñ man biru wukiri. Na barɔ, na maa wãa pirisɔm dirɔ, i ñ man nɔɔri. ⁴⁴ Sanam mɛya be, ba koo maa nɛɛ, Yinni, domma sa nun wa gɔɔra nun mɔ, ñ kun mɛ nim nɔru ga nun mɔ, ñ kun mɛ a sãa sɔɔ, ñ kun mɛ a wãa tereru, ñ kun mɛ a barɔ, ñ kun mɛ a wãa pirisɔm dirɔ, ma sa ñ nun somi. ⁴⁵ Sunɔ u koo bu wisi u nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, men nɔ i ñ bwɛɛbwɛɛ benin turo ye kue, nɛna i ñ ye kue. ⁴⁶ Ma Yesu u nɛɛ, beniwa ba koo da mi sɛeyasia bi bu ku ra kpe bu wãa, gemgibu maa, wãaru te ta ku ra kpe sɔɔ.

26

Wirugiba wesianamə

bu ka Yesu go

(I maa mæerio Maaku 14:1-2, Luku 22:1-2, Yohanu 11:45-53)

¹ Ye Yesu u gari yi kpuro gerua u kpa, u win bwāabu sōwa u nɛɛ, ² i yē ma n tie sō yiru bu ka Gə sararibun tōo bakaru ko. Ba koo Tənun Bii tambu nəmu səndia bu nùn go dāa bunanaru wəllə.

³ Sanam mɛya yāku kowo tənwerobu ka guro gurobu ba menna Kaifa yāku kowo tənweron yenu yaara. ⁴ Ba nəo tia kua bu ka Yesu mwa goo u kun yē kpa bu nùn go. ⁵ Adama ba nɛɛ, n n mə tōo bakarun sanam, kpa n ku raa ko gidi baka təmbun suunu səo.

Kurə goo turare yēka

Yesun wirə

(I maa mæerio Maaku 14:3-9, Yohanu 12:1-8)

⁶ Sanam mɛ Yesu wāa Betaniə Siməon yenuə wi u raa bara disigiru mə, ⁷ kurə goo na win mi, u too buraru neni te ta turare gobi bekegia yiba. U too te wukia ma u turare ye yēka Yesun wirə sanam mɛ u dimə. ⁸ Ye bwāa be, ba wa mɛ, ben nuki gbisa ba nɛɛ, mban sōna u yeni kam koosia. ⁹ Sa ko raa kpī su turare ye dəra ka gobi beke kpa su sārəbu yen gobi bənu kua.

¹⁰ Yesu gia ye ba gerumə, ma u bu bikia u nɛɛ, mban sōna i ka kurə wi wəki. Gāa geena u man kua. ¹¹ Domi baadommawa sārəba wāa ka bɛɛ, adama nena, na n ko na n wāa ka bɛɛ baadomma. ¹² U nen wasi turare ye wisi u ka nen sikubun səoru ko. ¹³ Ka geema na bɛɛ sōmə, baama mi ba koo Labaari gea yeni kpara handunia səo kpuro ba koo maa gere ye kurə wi kua ba n ka nùn yaaye.

Yudasi u kī u Yesu yāku kowo tənwerobu nəmu səndia

(I maa mæerio Maaku 14:10-11, Luku 22:3-6)

¹⁴ Sanam mɛya bwāabu wəkura yiru yen turo wi ba mə Yudasi Isikariətu, u da u yāku kowo tənwerobu deema. ¹⁵ U bu bikia u nɛɛ, mba i ko i man kē nà n bɛɛ Yesu nəmu səndia.

Ma ba sii geesun gobi tɛna gara ba nùn wē. ¹⁶ Saa saa yen diya u swaa kasu u ka nùn bu nəmu səndia.

Yesu u Gə sararibun

yaa dibu dimə ka win bwāabu

(I maa mæerio Maaku 14:12-21, Luku 22:7-14, 21-23, Yohanu 13:21-30)

¹⁷ Pɛɛ ye ba n seeyatia doken tōo bakarun tōo gbiikiru Yesun bwāaba na win mi, ba bikia ba nɛɛ, mana a kī su nun Gə sararibun yaa dibun səoru kua.

¹⁸ Yesu bu wisa u nɛɛ, i doo wuu səo waane kasan mi, kpa i nùn sō na nɛɛ, nen saa ya tura, win miya kon Gə sararibun yaa dibu di ka nen bwāabu sannu.

¹⁹ Bwāa be, ba kua nge mɛ Yesu bu sōwa ma ba Gə sararibun yaa dibu səoru kua.

²⁰ Ye n kua yoka, Yesu ka win bwāabu wəkura yiru ye, ba menna bu ka di. ²¹ Nge mɛ ba dimə Yesu nɛɛ, ka geema na bɛɛ sōmə bɛɛn turo koo man dəme.

²² Bwāa ben nukura sankira ma ba nùn bikiamə tia tia ba mə, asa n n nɛ Yinni.

²³ Yesu u wisa u nɛɛ, nɛ ka wi sa gbɛɛ teerə sōramə, wiya wi u koo man dəme. ²⁴ Tənun Bii u koo gbi nge mɛ Gusunəon gari yi win gari mə, adama nəni swāarugiiwa wi u koo nùn dəme. N buram bo ba kun daa yēro mara.

²⁵ Yudasi wi u koo nùn dəme u nɛɛ, asa n n nɛ yinni.

Yesu nùn wisa u nɛɛ, wuna mi.

Yinnin dīa domaruginu

(I maa mæerio Maaku 14:22-26, Luku 22:15-20, Korinti I, 11:23-25)

²⁶ Sanam mɛ ba dimə, Yesu pɛɛ sua. Ye u Gusunə siara u kpa u ye murura u win bwāabu wē u nɛɛ, i məo i di, yeniwa nen wasi.

²⁷ Yen biru u tam nɔra sua. Ye u Gusunɔ siara u kpa, u bu wɛ u nɛɛ, i nɔruo bɛɛ kpuro.
²⁸ Domi yeniwa nen yem, mɛ sɔɔ Gusunɔ u win nɔɔ mwɛɛru sire, mɛ mu yari tɔn dabirun sɔɔ bu ka torarun suuru wa. ²⁹ Na bɛɛ sɔɔmɔ, saa tɛn di na n maa tam meni nɔrumɔ sere dɔma te nɛ ka bɛɛ sa ko tam kpam nɔ nen Baaban bandu sɔɔ.

³⁰ Yen biru ba womusu kua ma ba yara ba da Olifin guuru wɔllɔ.

Yesu u nɛɛ, Piɛɛ koo nùn siki

(*I maa mɛɛrio Maaku 14:27-31, Luku 22:31-34, Yohanu 13:36-38*)

³¹ Yera Yesu u win bwãabu sɔɔwa u nɛɛ, gisɔn wɔku te, bɛɛ kpuro i ko tora nen sɔɔ, domi ba yorua Gusunɔn gari sɔɔ, “Kon yãa kparo go, kpa yãanu nu yarina yam kpuro.”

³² Adama nà n seewa gɔrin di kon bɛɛ gbiiya Galileɔ.

³³ Piɛɛ nùn sɔɔwa u nɛɛ, baa be kpuro bà n tora wunen sɔɔ, nena kun toramɔ pai.

³⁴ Yesu nùn wisa u nɛɛ, ka geema na nun sɔɔmɔ, gisɔn wɔku te, goo dɔɔ gu sere swi kaa man siki nɔn ita.

³⁵ Piɛɛ nùn sɔɔwa u nɛɛ, baa sà n ko gbi sannu na n nun sikimɔ.

Bwãa be ba tie meya ben tii ba gerua.

Yesu u kanaru mɔ Gesemanɛ

(*I maa mɛɛrio Maaku 14:32-42, Luku 22:39-46*)

³⁶ Yera Yesu ka win bwãabu ba tura yam mi ba mɔ Gesemanɛ. Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, i sinɔ mini kpa n da n kanaru ko gio.

³⁷ U Piɛɛ ka Sebeden bibu yiru sua ba susi wuswaaɔ. Ma nuku sankiranu nùn deema, win wasi dwiia. ³⁸ Yera u bu sɔɔwa u nɛɛ, nen nukura sankira sere n gɔɔ gum girari. I yɔro mini i ka man dom se.

³⁹ U ka bu tondina ma u kpuna u kibari u kanaru kua u nɛɛ, nen Baaba, n n ko n kooru, a de wahala ye, yu man doonari. Adama n n mɔ nge mɛ na kɔ ma n kun mɔ nge mɛ a kɔ.

⁴⁰ Yen biru u wurama bwãabu ita yen mi, u deema ba do ma u Piɛɛ sɔɔwa u nɛɛ, n n man na, i kpuna i ka man dom se baa kɔbi tia. ⁴¹ I n dom sera kpa i n kanaru mɔ kpa i ku ra du kɔkiribu sɔɔ. Tɔnun gɔru ga kɔ adama wasi yen dam bie.

⁴² U kpam ka bu tondina nɔn yiruse u kanaru kua u nɛɛ, nen Baaba, wahala yeni yà kun koo man doonari na kun ye wa, a de wunen kɔru tu kooru.

⁴³ U kpam wurama win bwãabun mi ma u deema ba do, domi ben nɔni bunia. ⁴⁴ Yesu u kpam bu deri u doona u kanaru kua nɔn itase ka gari tee yi. ⁴⁵ Ma u kpam wurama win bwãabun mi u nɛɛ, i do ka tɛ i wɛramɔ? Saa ya turuku kooma ye ba koo Tɔnun Bii tɔn kɔsobu nɔmu sɔndia. ⁴⁶ Wee wi u koo nùn dɔmɛ u sisi, i seewo su ka bu yinna.

Yesun mwaabu

(*I maa mɛɛrio Maaku 14:43-50, Luku 22:47-53, Yohanu 18:3-12*)

⁴⁷ Yesu kun gari yi gerum kpa Yudasu ka tunuma, bwãabu wɔkura yiru yen turo. Tɔn dabi dabira nùn swii ba takobiba ka bokunu neni. Yãku kowo tɔnwerobu ka guro guroba ba bu gɔra. ⁴⁸ Yudasu wi u koo Yesu dɔmɛ u raa bu yireru sɔɔsi u nɛɛ, wi kon nene n bɔkasi, wiya mi, i nùn mɔɔ. ⁴⁹ Mii mii u susi Yesun mi u nɛɛ, yinni a sɔɔ kpa n do?

Ma u nùn nenua u bɔkasi. ⁵⁰ Yesu u nùn sɔɔwa u nɛɛ, bɔrɔ, ye a kobu na a koowo.

Yera tɔn be, ba na ba Yesu sɛre ba mwa. ⁵¹ Yesun tɔmbun turo u win takobi woma, u ka yãku kowo tɔnweron yoon soo sɔra u bura. ⁵² Yera Yesu nùn sɔɔwa u nɛɛ, a wunen takobi wesio yen kararɔ, domi baawure wi u takobi neni, takobiwa ya koo nùn go. ⁵³ A n yɛ ma kon kpɔ n nen Baaba faaba kana kpa u yande man wɔllun gɔradoban wuunu gɔriama n kere wɔkura yiru? ⁵⁴ Adama nà n kua mɛ, amɔna Gusunɔn gari yi koo ka yibiara yi yi gerumɔ ma meya kon ka gbi.

⁵⁵ Ma Yesu u tɔn wɔru ge sɔɔwa u nɛɛ, n weene i man mwaabu na ka takobiba ka bokunu nge swaa dio? Baadommawa na ra n sɔ ka bɛɛ sãa yerɔ na n keu sɔɔsimɔ, i n maa man mwaare. ⁵⁶ Adama ye kpuro ya koorawa kpa Gusunɔn sɔmɔbun gari yi ka kooru yi yi wãa Gusunɔn gari sɔɔ.

Yera win bwãabu kpuro ba nùn deri ba duki sua.

Ba Yesu sirimɔ Yuuban tɔnwerobun mennɔ yero

(I maa mɛerio Maaku 14:53-65, Luku 22:54-55, 63-71, Yohanu 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Be ba Yesu mwa ba ka nùn da Kaifa yāku kowo tɔnweron mi, mi wooda yērobu ka guro guroba mennɛ. ⁵⁸ Piɛɛ u Yesu swīi dandankuru sere ka yāku kowo tɔnweron yenu yaaraɔ. U dua yenu yaaraɔ ma u sina ka yenu kɔsobu u ka wa nge mɛ gari yi, yi koo ka wiru goora.

⁵⁹ Yāku kowo tɔnwerobu ka guro gurobun mennɔ kpuro ba seeda weesugia kasu bu Yesu mani bu wa bu ka nùn go. ⁶⁰ Adama ba n̄ wa, baa mɛ seedagii dabiru ta na ta weesu kua. Yen biru tɔmbu yiru gaba na. ⁶¹ Ba nɛɛ, durɔ wini gerua u nɛɛ, u koo kpī u Gusunɔn s̄a yeru sura kpa u tu bani s̄ɔ itan baa s̄ɔ.

⁶² Yāku kowo tɔnwero u seewa u Yesu bikia u nɛɛ, a n̄ gɛɛ wisimɔ? Mban bwesera tɔn beni ba nun manimɔ.

⁶³ Adama Yesu u maari. Ma yāku kowo tɔnwero nùn s̄ɔwa u nɛɛ, a b̄ruo ka Gusunɔ Yinni wason yīsiru, a sun s̄ɔwɔ n̄ n wunen na Gusunɔ u gɔsa, a s̄a win Bii.

⁶⁴ Yesu nùn wisa u nɛɛ, wunen tii a gerua kɔ. Adama na bɛɛ s̄ɔmɔ s̄ɔ teeru i ko i Tɔnun Bii wa u s̄ɔ Gusunɔ Yinni damgiin nɔm geuɔ. I ko maa nùn wa u wee guru wirun di.

⁶⁵ Yera yāku kowo tɔnwero u win tiin yaberu nɛnuu u karana mɔrun s̄ɔ ma u nɛɛ, u Gusunɔ gari kam gerusi, seedagii berà sa kpam mara. I nua t̄ɛ gari kam ye u gerua.

⁶⁶ Amɔna i wa.

Ba nɛɛ, n weenɛwa bu nùn go.

⁶⁷ Yen biru ba nùn yāatam sie nɔniɔ, ma ba nùn nɔm kusa so, gaba nùn baari so. ⁶⁸ Ba nɛɛ, Kirisi a de Gusunɔ u nun s̄ɔ, kpa a sun s̄ɔ wi u nun so.

Piɛɛ u Yesu siki

(I maa mɛerio Maaku 14:66-72, Luku 22:56-62, Yohanu 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Piɛɛ u s̄ɔ yenu yaaraɔ. Wɔndia goo u nùn susi u nɛɛ, wunen tii a raa wāa ka Yesu Galilegii wi sannu.

⁷⁰ Adama u siki baawuren nɔni biru u nɛɛ na n̄ yē mba a gerumɔ.

⁷¹ Yen biru u seewa u da yenu yaaran kɔnnɔwɔ. Wɔndia goo kpam nùn wa ma u be ba wāa mi s̄ɔwa u nɛɛ, durɔ wini u raa wāa ka Yesu Nasaretigii wi.

⁷² Ma Piɛɛ kpam siki ka b̄ri u nɛɛ, na n̄ durɔ wi yē.

⁷³ Ye n tɛ fiiko be ba wāa mi, ba susi Piɛɛn bɔkuɔ ba nɛɛ, ka gem, a s̄awa ben turo, wunen gari geru gerusu nun terasia.

⁷⁴ Yera u b̄rua u sɔnna u nɛɛ, na n̄ durɔ wi yē.

Mii mii ma goo d̄ɔ ga swī. ⁷⁵ Ma Piɛɛ u Yesun gari yi yaaya yi u raa gerua u nɛɛ, goo d̄ɔ gu sere swī kaa man siki nɔn ita. U yara t̄ɔwɔ u swī gem gem.

27

Ba ka Yesu da

Pilatin wuswaɔ

(I maa mɛerio Maaku 15:1, Luku 23:1-2, Yohanu 18:28-32)

¹ Ye n kua buru buru yellu yāku kowo tɔnwerobu ka guro gurobu ba nɔɔ tia kua bu ka Yesu go. ² Ye ba nùn bɔkua ba kpa ba ka nùn da ba Pilati tem yēro nɔmu beria.

Yudasin gɔɔ

(I maa mɛerio Gɔrobun Kookoosu 1:18-19)

³ Ye Yudasi wi u Yesu d̄mɛ u wa ba Yesu taarɛ wē bu go, win nuki sankira ma u ka sii geesun gobi tɛna ye wura yāku kowo tɔnwerobu ka guro gurobun mi. ⁴ U nɛɛ, na durum kua ye na ka tɔn dɛero gɔɔ b̄rie.

Ma ba nùn wisa ba nɛɛ, besɛn baaye, wunen gariya.

⁵ Yudasi gobi yi yari s̄a yero ma u yara u da u tii soora doke.

⁶ Yāku kowo tɔnwerobu ba gobi yi d̄bura ba nɛɛ, n̄ n̄ weenɛ su gobi yi kp̄ɛ s̄a yerun gobi beru yero, domi tɔnun yem gobiya.

⁷ Ye ba wesiana ba kpa ba ka gobi yi tem dwa mòmòn mi, mi ba ko n da sòbu sike. ⁸ Yen sǎna ba tem mē sokumò tem yemgim sere ka gisàn gisò. ⁹ Yera Gusunòn sòmò Yeremin gari yi kooro yi yi nēē, “Ba sii geesun gobi tēna ye sua, gobi yi Isireliba ba wesiana ba wē win sǎ, ¹⁰ ba ka tem dwa mòmòn mi, nge mē Yinni u man yiire.”

Pilati u Yesu gari bikiamò

(I maa mēerio Maaku 15:2-5, Luku 23:3-5, Yohanu 18:33-38)

¹¹ Yesu yǎ tem yēro Pilatin wuswaaò ma tem yēro wi, u nùn bikia u nēē, wuna Yuuban sunò?

Yesu nùn wisa u nēē, wunen tii a gerua kò.

¹² Yen biru sanam mē yǎku kowo tǎnwerobu ka guro gurobu ba nùn mēm mani, u nē gēē wisa. ¹³ Yera Pilati nùn bikia u nēē, a n mēm kpuro nǎòmò mē ba nun manimò?

¹⁴ Adama Yesu kun nùn wisa baa nǎn teeru sere biti baka tem yēro wi mwa.

Ba Yesu taare wē bu go

(I maa mēerio Maaku 15:6-15, Luku 23:13-25, Yohanu 18:39-19:16)

¹⁵ Gǎò sararibun tǎò bakaru baatere tem yēro ra pirisòm turo karewa wi tǎn wǎru ga kǐ. ¹⁶ N deema saa ye sǎò, pirisòm yǐsirugii goo wǎa mi, wi ba sokumò Baraba. ¹⁷ Yen sǎna sanam mē ba mēnē, Pilati u bu bikia u nēē, wara i kǐ n bēē kara, Baraba? Nge Yesu wi ba sokumò Kirisi.

¹⁸ Domi u yē sǎa sǎa ma nisinun sǎna ba nùn Yesu nǎmu beria.

¹⁹ Ye Pilati sǎ win siri yerò win kurò nùn tǎnu gǎria u nēē, a ku nǎma doke durò gemgii win gari sǎò domi wǎku te, na wahala wa dosu sǎò durò win sǎ.

²⁰ Yǎku kowo tǎnwerobu ka guro gurobu ba tǎn wǎru sǎòmò gu de bu Baraba kara kpa bu Yesu go. ²¹ Pilati u bu bikia u nēē, be yiru ye sǎò, ben wara i kǐ n bēē kara.

Ba nēē, Baraba.

²² Ma Pilati nēē, n n mēn na, mba kon ko ka Yesu wi ba mǎ Kirisi.

Be kpuro ba nēē, a nùn kpereo dǎa bunanarò.

²³ Pilati u nēē, kǎsa yerà u kua.

Adama ba nǎngiru sua wǎllò ba nēē, a nùn kpereo dǎa bunanarò.

²⁴ Ye Pilati wa ma ye u mǎ kpuro kama, wurenu sosimòwa, yera u nim sǎka u nia tǎn wǎru gen wuswaaò u nēē, durò gemgii win yem yaribu kun man wa, bēēn gariya.

²⁵ Ma tǎn be kpuro ba nēē, win yem mu ko bēē ka bēēn bibun sǎmunu.

²⁶ Yera Pilati bu Baraba kara, ma u dera ba Yesu seni so. Yen biru u nùn bu nǎmu sǎndia bu nùn kpere dǎa bunanarò.

Tabu kowoba Yesu

yaakoru mǎ

(I maa mēerio Maaku 15:16-20, Yohanu 19:2-3)

²⁷ Pilatin tabu kowobu ba ka Yesu da tem yēron siri yerò, ma tabu kowobu kpuro ba mēna mi. ²⁸ Ba nùn win yǎnu potari ma ba nùn gurumusu swǎabu sebusia. ²⁹ Ma ba sǎki tundu bǎkana ba nùn dokea wirò, ma ba nùn dēka wē win nǎm geuò. Yen biru ba nùn yiiramme ba yaakoru mǎ ba mǎ, Yuuban sunò, fǎò baasira.

³⁰ Ba nùn yǎatam siriki ma ba dēka wēēna ba ka nùn soomò wirò. ³¹ Ye ba nùn yaakoru kua ba kpa, ba nùn gurumusu te potari ba kpam nùn win yǎnu sebusia ma ba ka nùn da bu dǎa bunanaru kpere.

Ba Yesu kpere dǎa bunanaru wǎllò

(I maa mēerio Maaku 15:21-32, Luku 23:26-43, Yohanu 19:17-27)

³² Ye ba yariò ba ka Sirenin durò goo yinna wi ba mǎ Simòò, ma ba nùn Yesun dǎa bunanaru sǎbi ka tilasi. ³³ Ye ba tura yam mi ba ra soku Gǎgǎta, yen tubusiana aye te ta ka wii koko weene, ³⁴ miya ba Yesu tam wē u nǎ ka tim mē mu ra yem go. Ye u mu denda u nē wure u mwe.

³⁵ Ba nùn kpere dǎa bunanaru sǎò, ma ba win yǎnu tete toosi ba bǎnu kua. ³⁶ Ma ba sina ba nùn kǎsu. ³⁷ Win wii wǎllò ba yora gaa bwē ye ya win taare gerumò ya nēē,

winiwa Yesu, Yuuban sunə. ³⁸ Ba maa gbenəbu yiru kpare dāa bunananə Yesun bəkuə, turo win nəm geuə, turo maa nəm dwarə.

³⁹ Be ba sarə bera mi, ba nùn wiru diirisimə ba wəmmə. ⁴⁰ Ba mə, wunə wi kaa sāa yeru sura kpa a tu bani sōo itan baa səə, a tii faaba koowo. À n sāa Gusunən Biin na, a sarama dāa bunanarun di.

⁴¹ Nge mēya yāku kowo tənwerobu ka wooda yērobu ka guro gurobu ba nùn yaakoru mə ba nē, ⁴² u gabu faaba kua adama u kpana u tii faaba ko. Isireliban sunəwa. U den sarama dāa bunanarun di kpa su nùn naanə doke. ⁴³ U Gusunə naanə sāa ma u nē, wiya Gusunən Bii. N n men na, Gusunə u nùn faaba koowo u n nùn kī.

⁴⁴ Mēya maa gbenə be ba kpare ka wi sannu, ben tii ba nùn wəmmə.

Yesun gəə

(I maa mēerio Maaku 15:33-41, Luku 23:44-49, Yohanu 19:28-30)

⁴⁵ Ye n kua sōo wii wəllu, yera yam tīra tem mē səə kpuro sere n ka tura yokan kəba ita. ⁴⁶ Kəba itan saka Yesu u nəəguru sua u nē, Eli, Eli, lema sabatani. Yen tubusiana, Gusunə nen Yinni mba n kua a ka man deri.

⁴⁷ Tən be ba wāa mi, ye ben gaba nua mē, ba nē, u Eli soku.

⁴⁸ Yande ben turo u duka da u swē dukē dukesu sua u kpē tam məmməm səə u bəri dəkəə u ka nùn tii u nə. ⁴⁹ Adama be ba tie ba nē, a yōro gina, su wa nge Eli u koo na u nùn faaba ko.

⁵⁰ Yesu u kpam nəəguru sua ma u nəə mari.

⁵¹ Saa ye səəra, beku kare te ta wāa sāa yerə ta gēera saa wəllun di sere temə. Tem mu yīira ma kpenu besikira. ⁵² Sikinu wukiara, ma Gusunəgii dabinu be ba raa gu ba seewa. ⁵³ Ba yara sikan di Yesun seebun biru, ba dua Yerusalemu Gusunən wuuə, ba tii tən dabinu sōosi.

⁵⁴ Tabu sinambu ka be ba wāa ka wi ba Yesu kōsu, ba tem yīiri bi wa ka kpuro ye ya koorə, ma bərum bakam bu mwa ba nē, ka geema Gusunən Biiwa. ⁵⁵ Tən kurə dabinu nu yō mi, nu Yesu mēera saa sarun di. Ba raa nùn swīimawa saa Galilen di bu ka nùn nəəri. ⁵⁶ Be səə, Maari Madalagii ka Maari, Yakəbu ka Yosefun mero, ka Sebeden bibun mero, ba wāa mi.

Yesun sikubu

(I maa mēerio Maaku 15:42-47, Luku 23:50-56, Yohanu 19:38-42)

⁵⁷ Ye n kua yoka, durə gobigii goo na, Arimategiiwa, win yīsira Yosefu, u maa sāa Yesun bōə. ⁵⁸ U da Pilatin mi, u nùn kana u nùn Yesun goru wē. Yera Pilati nùn tu yollaa kua, u dera ba nùn tu wē. ⁵⁹ Yosefu wi, u goo te sua u beku kpaaru tēkusi te ba wesa ka wē damgii. ⁶⁰ U tu kpī win tiin sikirə te u dera ba nùn dākua kperə. Yen biru u kpee bakaru bimiamə u ka siki ten nəə kərua ma u doona. ⁶¹ Maari Madalagii ka Maari wiəno ba sō siki ten bəkuə.

Sikirun kōsubu

⁶² Ye n kua sisiru, tōə wēraruguru, yāku kowo tənwerobu ka Falisiba ba da Pilatin mi sannu. ⁶³ Ba nē, yinni sa yaaye ye weesugii wi, u raa gerure sanam mē u wāa handunia səə. U nē, sōo itan biru u koo se gərin di. ⁶⁴ Yen sō, a wooda wēyə bu siki te kōsu sere sōo ita, kpa win bwāabu bu ku raa nē bu win goru gbeni, kpa bu təmbu sō bu nē, u seewa gərin di. Wee dāaki sini su koo gbiikisu kpāaru kera.

⁶⁵ Pilati u bu sōwa u nē, i tabu kowobu mə, i doo i tu kōsu nge mē i ko kpī.

⁶⁶ Ba doona ma ba yīreru kua siki ten nəəwə bu ka tubu goo u n wukia. Ma ba tabu kowobu yi, ba tu kōsu.

Yesun seebu gərin di

(I maa mēerio Maaku 16:1-10, Luku 24:1-12, Yohanu 20:1-10)

¹ Tōə wērarugurun biru, alusuma buu sōnu buru buru yellu, Maari Madalagii ka Maari wiəno ba siki te tendem da. ² Suaru səə tem yīiri bakabu seewa, ma Yinnin gərado u

sarama wəllun di u na u kpee te bəria u sinari. ³ Win wuswaa ballimə nge guru maakinu ma win yānu buriri nge suru. ⁴ Berum bakam mu k̄so be mwa ba diira ma ba kua nge gonu. ⁵ Gərado wi, u kurə be s̄owa u n̄e, i ku berum ko b̄e! Na ȳe ma Yesuwa i kasu, wi ba kpare d̄a bunanarə. ⁶ U ñ w̄a mini, u seewa nge m̄e u raa gerua. I na i wa mi u raa kp̄i, ⁷ kpa i da fuuku fuuku i win bw̄abu s̄ ma u seewa ḡrin d̄i. Wee, u b̄e gbiiyo u d̄o Galileə. Miya i ko n̄n wa. Yera na b̄e s̄abu na.

⁸ Ba ḡsira kpaaka sikiru min di ka berum ka nuku doo bakabu, ba duki da bu bw̄a be labaari ye s̄. ⁹ Wee Yesu ka bu yinna ma u n̄e, na b̄e t̄bura.

Ma ba na ba win naasu n̄enua ba n̄n s̄awa.

¹⁰ Yera Yesu u bu s̄owa u n̄e, i ku berum ko, i doo i n̄gibu s̄ bu doo Galileə. Miya ba koo man wa.

K̄so ben gari

¹¹ Nge m̄e ba d̄o, k̄so ben gaba dua wuu s̄o ba ȳaku kowo t̄nwerobu s̄owa ye n kooro kpuro. ¹² Ma ȳaku kowo t̄nwerobu be, ba m̄enna ka guro gurobu ba wesiana ma ba tabu kowobu gobi b̄e k̄. ¹³ Ba bu s̄owa ba n̄e, i geruo ma win bw̄aba ba na w̄kuru ba win goru gbena sanam m̄e i do. ¹⁴ Tem ȳero ù n gari yi nua sa ȳe m̄e sa ko n̄n kua su ka b̄e yara wahalan di.

¹⁵ Tabu kowo be, ba gobi yi mwa ma ba kua nge m̄e ba bu yiire. Yeya n dera Yuuba ba ra n gari yi gerumə sere ka gisə.

Yesu u win bw̄abu tii s̄osi

(*I ma m̄erio Maaku 16:14-18, Luku 24:36-49, Yohanu 20:19-23, Ḡrobun Kookoosu 1:6-8*)

¹⁶ Bw̄abu w̄kura tia ye, ya da Galileə guu ten mi, te Yesu raa bu ȳireru kua. ¹⁷ Ye ba n̄n wa, ba n̄n s̄awa. Adama ben gaba ḡrusu yiru m̄. ¹⁸ Yesu bu susi u n̄e, w̄llu ka tem yiiko kpurowa ba man w̄. ¹⁹ Yen s̄, i doo bwesenu kpuron mi, kpa i bu ko n̄n bw̄abu. I bu bat̄emu koowo ka Baan ȳisuru ka Biigiru ka Hunde D̄erogiru. ²⁰ Kpa i de ye na b̄e s̄owa ba n ye kpuro m̄em n̄owamm̄e. N wee, ko na n ka b̄e w̄a baadomma sere ka handunian kpeerə.

LABAARI GEA NGE MƐ MAAKU U YORUA

Durɔ wi u tire te yorua, win yĩsira Yohanu Maaku. U ñ sãa Yuu. U sãawa Baanabasin dusi.

Maaku u kĩ u tɔmbu Yesun Labaari gea sã. U sãasi ma Yesu u bɔsu u tɔmbu gea kuammɛ, ma u be ba wãa Setam nɔmuɔ bekiamɔ. Domi Gusunɔ u wãa ka wi. Maakun tire ten gari mero ya wãawa Maaku 10:45 sɔɔ. Ya nɛɛ, Tɔnun Bii u nawa u ka gabu sã kpa u gbi u ka tɔn dabinu yakia.

Tire ten kpunaa

1. Yesun Labaari gea, wiru 1:1-13.
2. Yesun sɔmburun tore Galileɔ, wiru 1:14n di sere wiru 9:50.
3. Yesun daaru Yerusalemu gia, wiru 10.
4. Yesun wãaru Yerusalemuɔ, wiru 11n di sere wiru 13.
5. Yesun gɔɔ ka win seebu gɔrin di, wiru 14n di sere wiru 16.

Yohanu Batɛmu kowon waasu

(I maa mɛɛrio Mateu 3:1-12, Luku 3:1-18, Yohanu 1:19-28)

¹ Yesu Kirisi, Gusunɔn Biin Labaari gean torubu wee. ² Gusunɔn sɔmɔ Esai u yen gari yorua win tireru sɔɔ u nɛɛ, Gusunɔ u nɛɛ,

“N wee, na nen sɔmɔ gɔriɔ wunen wuswaaɔ u wunen swaa sɔmɛ.

³ Nen sɔmɔn nɔɔ ga gbãramɔ gbaburu sɔɔ ga gerumɔ ga mɔ, i Yinnin swaa sɔnwɔ, kpa i n ye nɔɔ nerasiamɔ yu dɛnda.”

⁴ Nge meya, Yohanu Batɛmu kowo u na gbaburu sɔɔ. U kparamɔ u mɔ, bu gɔru gɔsio ben toranun di kpa u bu batɛmu ko kpa Gusunɔ u bu ben toranu suuru kua.

⁵ Tɔmbu kpuro ba ra n daamɔ win mi saa Yudean tem di ka maa Yerusalemu maron di. Ba ben toranu tuuba mɔ, ma ba derimɔ u bu batɛmu mɔ daa te ba mɔ Yuudenio.

⁶ Yohanu wi, u yooyoon sansun yaberu sebua, ma u gɔna sɛke win pɔraɔ. Twee ka tim bausa u ra di. ⁷ Ma u waasu mɔ u gerumɔ u mɔ, goo u sisi nen biruɔ wi u man yiiko kere. Ne na kun mam tura n yiira n yɛron baranun wɛɛ kusia. ⁸ Ne na bɛɛ batɛmu mɔ ka nim, adama yɛro wi, u koo bɛɛ batɛmu kowa ka Hunde Dɛero.

Yesun batɛmu ka win kɔkiribu

(I maa mɛɛrio Mateu 3:13-4:11, Luku 3:21-22, 4:1-13)

⁹ Yen biru Yesu u na Nasaretin di ye ya wãa Galilen temɔ, ma Yohanu nùn batɛmu kua daa te ba mɔ Yuudenio. ¹⁰ Sanam mɛ u yariɔ nim di, yera u wa wɔlla wukiara, ma u Hunde Dɛero wa nge kparuko u saram wee win wɔllɔ. ¹¹ Ma u nɔɔ gagu nua wɔllun di ga nɛɛ, wuna nen Bii kĩnasi wì sɔɔ nen gɔru dobu kpuro wãa.

¹² Saa ye sɔɔra Hunde Dɛero u Yesu sure gbaburu sɔɔ. ¹³ Ma u wãa mi sãɔ weeru, Setam nùn kɔkirimɔ. Wi ka gbeeku yɛɛ sanna ba wãa mi, ma wɔllun gɔradoba ba na ba nùn nɔɔri.

Yesu u susure kowobu nne soka

(I maa mɛɛrio Mateu 4:12-22, Luku 4:14-15, 5:1-11)

¹⁴ Ye ba Yohanu mwa ba pirisɔm doke ba kpa, yera Yesu u da Galilen temɔ u Gusunɔn Labaari gea kparamɔ. ¹⁵ U nɛɛ, saa ya tura, Gusunɔ u sisi u bandu swii. I gɔru gɔsio bɛɛn toranun di kpa i Labaari gea ye naane doke.

¹⁶ Sanam mɛ Yesu u sɔimɔ Galilen daa burerun goorɔ, u Simɔɔ wa ka win wɔnɔ Andere. Ba ben yãakororu kpɛɛmɔ daa bure te sɔɔ, domi swɛɛ gowoba ba sãa. ¹⁷ Yesu u bu sãɔwa u nɛɛ, i man swiima, kon de i n da tɔmbu kasu bu man swii.

¹⁸ Yande ba ben yãakoronun baa deri, ma ba nùn swii.

¹⁹ Ye u susi wuswaaɔ fiiko, u Yakɔbu wa ka win wɔnɔ Yohanu be ba sãa Sebeden bibu. Ba wãa goo nimkuu sɔɔ ba yãakoronu kɔrumɔ. ²⁰ Mii mii u bu soka, ma ba nùn swii. Ba ben tundo Sebede deri ka sɔm kowobu sannu goo nimkuu sɔɔ.

Durɔ wi wɛrɛku gagu ga wãasi

(I maa mɛɛrio Luku 4:31-37)

²¹ Ma ba da Kapenamɔ. Ye n kua tɔɔ wɛrarugiru, ma Yesu u dua mɛnnɔ yerɔ, u bu Gusunɔn garin keu sɔɔsim wɔri. ²² Biti bu mwa win keu sɔɔsi bin sɔ. U bu sɔɔsimɔwa ka yiiko, n n̄ mɔ nge mɛ wooda yɛroba ra sɔɔsi.

²³ N deema saa ye sɔɔ, wɛrɛkunugii goo u wãa ben mɛnnɔ yee te sɔɔ. U gbãra u nɛɛ, ²⁴ mba sa mɔɔsine bese ka wunɛ, Yesu Nasaretigii. A nawa a ka sun kam koosia? Na yɛ wi a sãa. Wunɛ Gusunɔn tɔn Dɛɛrowa.

²⁵ Yesu u wɛrɛku ge gerusi u nɛɛ, a mario, kpa a yari durɔ win min di.

²⁶ Yera wɛrɛku ge, ga durɔ wi sura nge giri kpakpanugii, ma ga kuuki kua ga ka yara win min di. ²⁷ Biti tɔn be kpuro mwa gem gem sere ba sɔɔnamɔ ba mɔ, mban bwesera yeni. Gari tukiya u sɔɔsimɔ ka yiiko. Baa ka wɛrɛkunɔ u nu wooda wɛɛmɔ, ma nu n̄n̄ mɛm nɔɔwammɛ.

²⁸ Ma win baaru yande kparara Galilen tem kpuro sɔɔ.

Yesu u tɔn dabinu bekia

(I maa mɛɛrio Mateu 8:14-17, Luku 4:38-41)

²⁹ Ye Yesu yara mɛnnɔ yerun di, wi ka Yakɔbu ka Yohanu ba da Simɔɔ ka Anderen yenuɔ. ³⁰ N deema, Simɔɔn kurɔn mero u wasi sundu barɔ u kpĩ. Ye ba yande tura mi, ba win gari Yesu sɔɔwa. ³¹ Ma u da win mi, u n̄n̄ nɔmu nɛnuu u ka n̄n̄ seesia. Yande wasi sun te, ta n̄n̄ doonari, ma u bu nɔɔrim wɔri.

³² Ye n kua yoka, sanam mɛ sɔɔ dua, tɔmba ka barɔbu kpuro ka wɛrɛkunugibu na win mi. ³³ Ma wuugibu kpuro ba menna dii tɛn mi u wãan kɔnnɔwɔ. ³⁴ U dabiru bekia saa ben bara bwese bwesekan di, ma u maa wɛrɛku dabinu gira. Adama u n̄ deri wɛrɛku ni, nu gari gere domi nu n̄n̄ yɛ.

Yesu u bɔsu Galilen temɔ

(I maa mɛɛrio Luku 4:42-44)

³⁵ Yen sisiru buru buru yellu, sanam mɛ yam kun dɛeram kpa, Yesu u seewa u yara. U doona mi n desire, u kanaru mɔ. ³⁶ Ma Simɔɔ ka win kpaasibu ba n̄n̄ kasu. ³⁷ Sanam mɛ ba n̄n̄ wa ba n̄n̄ sɔɔwa ba nɛɛ, tɔmbu kpuro wɔɔ ba nun kasu.

³⁸ U bu sɔɔwa u nɛɛ, n weene su da wusu gasu sɔɔ si su ka sun sikerene, kpa n maa waasu ko mi, domi yen sɔna na na.

³⁹ Ma u bɔsu Galilen tem kpuro sɔɔ u waasu mɔ ben mɛnnɔ yenɔ, u maa wɛrɛkunu giramɔ.

Yesu u wi u bara disigiru barɔ bekia

(I maa mɛɛrio Mateu 8:1-4, Luku 5:12-16)

⁴⁰ N wee, goo u na Yesun mi, wi u bara disigiru mɔ u yiira u n̄n̄ faaba kana. U nɛɛ, à n wura kaa kpĩ a man bekia kpa n dɛera.

⁴¹ Yera wɔnwɔnda Yesu mwa, ma u win nɔmu demia u n̄n̄ baba u nɛɛ, na wura, a bekuro kpa a dɛera.

⁴² Yande bara disigii te, ta n̄n̄ yɔsu, ma u bekura u dɛera. ⁴³⁻⁴⁴ Sanam meya Yesu u n̄n̄ sɔɔwa ka dam u nɛɛ, a ku goo gɛɛ sɔ. Adama a doo a tii yãku kowo tusia, kpa a yãkuru ko te Mɔwisi raa bɛɛ yiire, a ka baawure seeda sɔɔsi ma a bekura a dɛera. Ma u dera u doona.

⁴⁵ Adama durɔ wi, u doona ma u da u gari yi kparam wɔri batuma sɔɔ ye n kooru wi sɔɔ. U gari yi saarimɔ sere Yesu kun kpĩa u wuu due, adama u yɔra wuun biruɔ mi n desire. Ma tɔmba naamɔ win mi saa baaman di.

2

Yesu u durɔ goo bekia win wasin bee tia gu

(I maa mɛɛrio Mateu 9:1-8, Luku 5:17-26)

¹ Sɔɔ mɛɛrun biru, Yesu u wura Kapenamɔ. Tɔmba nua ma u wãa yenuɔ. ² Ma tɔn wɔru ga menna sere ayeru maa sari baa kɔnnɔwɔ. Ma u bu Labaari gean gari nɔɔsiamɔ.

³ Ba ka n̄n̄ durɔ goo naawa win wasin bee tia gu. Tɔmbu nnɛwa ba n̄n̄ sɔɔwa. ⁴ Adama

tɔn wɔru gen sɔ ba kpɔna bu Yesu susi. Yen sɔna ba diru mi u wɔan wɔllɔ yaba win deedeeru. Ye ba yaba ba kpa, ma ba ka wɛɛ beku bɔɔ te sarasia tɛ sɔɔ durɔ wi, u kpɛ. ⁵ Ye Yesu u durɔ ben naanɛ dokebu wa bi ba mɔ wi sɔɔ, u barɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, bii durɔbu, a wunen durum suuru wa.

⁶ Wooda yɛrobu gabu ba sɔ mi, ma ba tii bikiamɔ gɔruɔ ba mɔ, ⁷ mban sɔna durɔ wi, u gari gerumɔ mɛsum. U Gusunɔ wɔmmɔwa. Wara koo kpɛ u durum suuru ko Gusunɔ turo baasi. ⁸ Mii mii Yesu u gia ye ba bwisikumɔ. Ma u bu bikia u nɛɛ, mban sɔna i gari yinin bweseru bwisikumɔ bɛɛn gɔruɔ. ⁹ Yerà ya sɛsɔ bo, bu ka barɔ wi sɔ u win durum suuru wa, n̄ kun mɛ bu n̄n sɔ u seewo u win kpɛn yeru kure, kpa u sɛ. ¹⁰ Adama na kɛ i n yɛ ma Tɔnun Bii u yiiko mɔ handunia ye sɔɔ u ka durum suuru ko.

Yera u barɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, ¹¹ na nun sɔmɔ, a seewo a wunen kpɛn yeru kure, kpa a we yɛnuɔ.

¹² Nge mɛ tɔmbu kpuro ba n̄n mɛɛra swee, durɔ wi, u seewa u win kpɛn yeru sua, u n yariɔ. Biti baka tɔn be mwa gem gem, ma ba Gusunɔ bɛɛɛ wɛɛmɔ. Ba gerumɔ ba mɔ, ba n̄ yenin bweseru waare.

Yesu u Lefi soka

(*I maa mɛɛriɔ Mateu 9:9-13, Luku 5:27-32*)

¹³ Yera Yesu u kpam wura daa burerun goorɔ. Tɔmbu kpuro ba naamɔ win mi, ma u bu Gusunɔn garin keu sɔɔsimɔ. ¹⁴ Sanam mɛ u sarɔ u Lefi wa, Alufen bii, u sɔ gberɛ yerɔ. U n̄n sɔɔwa u nɛɛ, a man swiyyɔ.

Lefi seewa ma u n̄n swii.

¹⁵ N deema sanam mɛ Yesu u dimɔ Lefin yɛnuɔ, gberɛ mwaɔbu ka kɔsan kowobu dabira sɔ ka wi, ka win bwɔabu sannu, domi ba dabi be ba n̄n swii. ¹⁶ Ye Falisiban wooda yɛrobu ba Yesu wa u dimɔ ka gberɛ mwaɔbu ka kɔsan kowobu sannu, ba win bwɔabu bikia ba nɛɛ, mban sɔna u ka gberɛ mwaɔbu ka kɔsan kowobu dimɔ sannu.

¹⁷ Ye Yesu u ye nua, u wooda yɛro be sɔɔwa u nɛɛ, be ba bwɔa do ba n̄ timgiin bukata mɔ ma n̄ kun mɔ be ba barɔ. Na n̄ nɛ n̄ ka gemgibu soku. Na nawa n̄ ka torobu soku.

Nɔɔ bɔkurun gari

(*I maa mɛɛriɔ Mateu 9:14-17, Luku 5:33-39*)

¹⁸ Ye Yohanun bwɔabu ka Falisibagibu ba nɔɔ bɔkua, tɔmba na ba Yesu bikia ba nɛɛ, mban sɔna Yohanun bwɔabu ka Falisibagibu ba nɔɔ bɔkua, ma wigiba kun bɔkua.

¹⁹ Yesu u bu bikia u nɛɛ, kurɔ kpɔon durɔn bɔrɔba ba koo kpɛ bu nɔɔ bɔke sanam mɛ sɔɔ kurɔ kpɔon durɔ wɔa ka be? Aawo, baa n̄ n saa yeren na, u n̄ wɔa ka be, ba n̄ kpɛ bu nɔɔ bɔke. ²⁰ Adama saa sisi yɛ sɔɔ ba koo bu kurɔ kpɔon durɔ suari, sanam mɛya ba koo nɔɔ bɔke.

²¹ Ba ku ra yabe tɔkɔru kɔre ka kɛa kpaa si ba n̄ nim doke. B̄a n̄ kua mɛ, kɛa kpaa si, su koo gawana kpa su yabe tɔkɔrugisu gɛa kpa gɛɛrabu sosi. ²² Ba ku ra maa tam kpam wisi gɔnan bɔɔnu sɔɔ ni nu diira. B̄a n̄ kua mɛ, tam kpam mɛ, mu koo de bɔɔnu nu kura, kpa mu yari kpa bɔɔ ni ka tam mɛ, n̄ kam ko kpuro. Adama ba ra tam kpam wisiwa gɔnan bɔɔ kpaa nu sɔɔ.

Tɔɔ wɛrarugirun gari

(*I maa mɛɛriɔ Mateu 12:1-8, Luku 6:1-5*)

²³ Tɔɔ wɛrarugiru garu sɔɔ, n̄ deema Yesu ka win bwɔabu ba sɛimɔ swaa sɔɔ alikama gbaarun bɔkuɔ. Nge mɛ ba sɛimɔ, win bwɔabu ba alikama wɔkamɔ. ²⁴ Yera Falisiba ba Yesu sɔɔwa ba nɛɛ, u mɛɛriɔ, mban sɔna win bwɔaba mɔ ye wooda ya yina bu ko tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ.

²⁵ Ma Yesu u bu bikia u nɛɛ, i n̄ garire ye Dafidi u kua sanam mɛ gɔɔra bu mɔ wi ka win bwɔabu, ma ba n̄ gɔanu mɔ ni ba koo di? ²⁶ U dua Gusunɔn dirɔ Abiataa, yɔku kowo tɔnweron waati, ma u pɛɛ di ye ba Gusunɔ yiiye, ye n̄ n̄ weenɛ goo u di ma n̄ kun mɔ yɔku kowobu tɔna. Adama Dafidi u ye di, u maa win bwɔabu wɛ.

²⁷ Ma Yesu bu sɔɔwa u nɛɛ, Gusunɔ u tɔɔ wɛrarugiru wunawa tɔnun arufaanan sɔ. U n̄ tɔnu taka kue tɔɔ wɛrarugirun sɔ. ²⁸ I de i n̄ yɛ ma Tɔnun Biiwa u tɔɔ wɛrarugiru kua.

3

Durɔ wìn nɔm teu ga gu

(I maa mɛerio Mateu 12:9-14, Luku 6:6-11)

¹ Ma Yesu u kɔam dua mɛnnɔ yɛrɔ. Durɔ goo wāa mi, wìn nɔm teu ga gu. ² Tɔmba Yesu mɛera bu wa ù n koo durɔ wi bɛkia tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ, kɔa bu ka wa bu nùn durum mani. ³ Ma u durɔ wi sɔɔwa wìn nɔmu ga gu mi, u nɛɛ, a seewo a yɔra suunu sɔɔ.

⁴ Ma u tɔn be bikia u nɛɛ, mba n weenɛ bu tɔmbu kua tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ. Gea? Nge kɔsa. N weenɛ bu tɔnu faaba ko? Nge bu nùn go.

Adama ba maari. ⁵ Yesu u bu mɛera ka mɔru u ka sikerena, ma win nukura sankira ben woo bɔbunun sɔ. Yera u durɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, a wunen nɔmu demio.

U ge demia ma ga wura nge mɛ ga raa sãa. ⁶ Yen sɔna Falisiba ba yara ma ba yande menna ka Herodun tɔmbu, ba wesiana nge mɛ ba koo ko bu ka Yesu go.

Tɔn wɔru guna ya na Yesun mi

⁷ Yesu ka win bwāabu ba tii gawa ba da Galilen daa bureru gia, ma tɔn wɔru guna nùn swii. Tɔn be, ba nawa Galilen di ka maa Yudean tem di, ⁸ ka Yerusalemun di, ka Idumen tem di, ka Yuudenin gurun di, ka Tiri ka Sidonin baru kɔaanun di. Tɔn wɔru guna ye, ya na Yesun mi yèn sɔ ba ye u mɔ kpuron labaari nua. ⁹ Tɔn wɔru guna yen kɔpāarun saabu Yesu u win bwāabu sɔɔwa u nɛɛ, bu nùn goo nimkuu sɔɔru kuo, kɔa tɔn be, bu ku nùn baasi. ¹⁰ Yesu u raa tɔn dabinu bɛkia, yen sɔna be ba barɔ ba bɔrikianamɔ bu wa bu ka nùn baba. ¹¹ Wɛrɛkunu nù n nùn wa nu ra nùn kpunɛwa kɔa nu n kuuki mɔ nu n gerumɔ, wuna Gusunɔn Bii. ¹² Adama Yesu u ra nu gerusi gem gem nu ku ka gere wi u sãa.

Yesu u bwāabu wɔkura yiru gɔsa

(I maa mɛerio Mateu 10:1-4, Luku 6:12-16)

¹³ Yen biru Yesu u da guuru wɔllɔ, ma u tɔmbu gabu soka be u kī. Ma ba da win mi. ¹⁴ Yera u ben wɔkura yiru gɔsa, [u bu yīsiru kã gɔrobu], be ba ko n ka nùn wāa, kɔa u bu gɔri bu Labaari gea kpara, ¹⁵ kɔa u bu dam wɛ bu ka wɛrɛkunu gira. ¹⁶ Tɔnu wɔkura yiru ye u gɔsa wee, Simɔɔ wi u yīsiru kã Pieɛ, ¹⁷ ka Yakɔbu ka win wɔnɔ Yohanu, Sebeden bibu be u yīsiru kã Buanɛge, yen tubusiana guru kukirinugibu, ¹⁸ ka Andere, ka Filipu, ka Baatelemi, ka Mateu, ka Tomaa, ka Yakɔbu Alufen bii, ka Tade, ka Simɔɔ wi u win tem gari kī, ¹⁹ ka sere Yudasi Isikariɔtu wi u tɔmbu Yesu nɔmu sɔndia.

Yesun tɔmbu ba kī

bu ka nùn doona

²⁰ Ma ba wura yenɔɔ. Tɔn wɔru ga wure ga menna sere Yesu ka win bwāabu ba fɛɛ bia bu di. ²¹ Sanam mɛ win dusiba ye nua, ba da bu ka nùn doona min di, domi ba gerumɔ u wiirawa.

Yesu u ka tii yinamɔ

(I maa mɛerio Mateu 12:22-32, Luku 11:14-23, 12:10)

²² Ma wooda yɛro be ba wee saa Yerusalemun di ba gerumɔ ba mɔ, Beseburu u nùn wāasiwa. Wɛrɛkunun sunɔ wiya u nùn dam wɛ u ka wɛrɛkunu gira.

²³ Yen sɔna Yesu u tɔmbu soka ma u bu bikia ka mɔndu u nɛɛ, amɔna Setam ya koo kpī yu yen tii gira. ²⁴ Bandun tɔmbu bā n tabu mɔ ben suunu sɔɔ, ban te, ta ñ kpɛ tu tɛ. ²⁵ Yenu gèn tɔmba maa sankinamɔ, ga ñ kpɛ gu tɛ. ²⁶ Setam yà n maa ka yen tii tabu mɔ, yen dam mù n bɔnu kua, ya ñ kpɛ yu tɛ, yen dam mu koo nɔru ko.

²⁷ Goo kun kpɛ u du damgiin yenɔɔ u ka win yānu gura u kun gina damgii wi bɔkue u sere win yānu gura.

²⁸ Ka geema, na bɛɛ sɔɔmɔ, toraru ka gari kam kpuro ye tɔmba gerumɔ, ba koo bu ye suuru kua. ²⁹ Adama baawure wi u Hunde Dɛero gari kam gerusimɔ, u ñ suuru wasi. Win torara ko n maa nùn wāasiwa ka baadommaɔ.

³⁰ Yesu u yeni geruawa yèn sɔ gaba nɛɛ wɛrɛkuwa ga nùn wāasi.

Berà ba sãa Yesun wɔnɔbu

ka win mero

(I maa mɛerio Mateu 12:46-50, Luku 8:19-21)

³¹ Sanam mɛya win wɔnɔbu ka win mero ba tunuma. Ba yɔra tɔwɔ, ba goo gɔra u nɔn sokuma. ³² Tɔn wɔru ga sɔ ga nɔn sikerene, ma goo u nɔn sɔwɔa u nɛɛ, wee, wunen mero ka wunen wɔnɔbu ba yɔ tɔwɔ ba nun soku.

³³ Ma u nɛɛ, wara sɔa nen mero. Berà ba sɔa nen wɔnɔbu.

³⁴ Ma u be ba nɔn suunu bure mɛera u ka sikerena, ma u nɛɛ, nen mero ka nen wɔnɔbu wee. ³⁵ Baawure wi u Gusunɔn kɔru mɔ, wiya nen wɔnɔ, ka nen sesu, ka nen mero.

4

Dɔa bwese yɛkon gari

(I maa mɛerio Mateu 13:1-9, Luku 8:4-8)

¹ Yesu u kɔam Gusunɔn garin keu sɔsɔsim wɔri daa burerun goorɔ. Tɔn wɔru guna ya menna ya nɔn sikerena, yen sɔna u bu deri goorɔ u goo dua ge ga wɔa nim sɔɔ, ma u sina. ² Ma u bu gɔa dabinu sɔsɔsim wɔri ka mɔnnu. Win sɔsɔibu sɔɔ u gerua u nɛɛ, ³ i swaa dakio. Durɔ goo u yara u ka dɔa bweseru yɛka. ⁴ Sanam mɛ u yɛkamɔ, sukum wɔruma swaa sɔɔ. Gunɔsu na su di. ⁵ Sukum gam maa wɔri kpee saara wɔllɔ mi tem kun duku. Ma mu kɔia yande yɛn sɔ tem kun duku. ⁶ Adama ye sɔɔ u bɔbia mu dɔɔ mwaara ma mu gbera yɛn sɔ mu n gbinu mɔ. ⁷ Sukum gam maa kɔam wɔri sɔki sɔɔ. Sɔki kɔia fuuku ma yi yina mu kɔɛa. Mu n mara. ⁸ Adama sukum gam maa wɔruma tem gem sɔɔ. Mu kɔia ma mu kɔɛa ma mu mara sukum ten tenibu, sukum wata wata, sukum wunɔm wunɔm.

⁹ Ma u nɛɛ, wi u swaa mɔ u ka nɔ, u nɔwɔ.

Mɔnnun asansi

(I maa mɛerio Mateu 13:10-17, Luku 8:9-10)

¹⁰ Sanam mɛ Yesu u tia wi turo, be ba nɔn swi ka bwɔabu wɔkura yiru ye sannu, ba nɔn mɔnnun asansi bikia. ¹¹ U bu sɔwɔa u nɛɛ, bɛɛya Gusunɔ u win bandun asiri sɔsɔ, adama be ba tie ba gari kɔuro nɔmɔ ka mɔnnu, ¹² kɔa

“Bu ka mɛeri ba kun wa.

Bà n maa nua, kɔa n ku bu yeeri,

kɔa bu ku raa ka gɔru gɔsie,

Gusunɔ u sere bu suuru kua.”

Mɔn ten tubusianu

(I maa mɛerio Mateu 13:18-23, Luku 8:11-15)

¹³ Ma u bu sɔwɔa u nɛɛ, mɔn teni ta n bɛɛ yeeri? N n men na, amɔna ni nu tie kɔuro nu koo ka bɛɛ yeeri. ¹⁴ Durɔ wi, Gusunɔn gariya u yɛkamɔ. ¹⁵ Tɔn be ba ka swaa baaru weene mi ba gari yi yɛka, beya bà n gari yi nua Setam da nɛ u yi wuna ben gɔrun di. ¹⁶ Mɛya maa be ba ka kpee saaran tem weene, beya bà n gari yi nua mii mii ba ra yi mwe ka nuku dobu. ¹⁷ Adama ba ku ra n gbinu mɔ ben tii sɔɔ, ba ku ra yɔre n ka tɛ. Sanam mɛ wahala ka nɔni swɔara tunuma gari yin sɔ, yande kɔa bu biru wura. ¹⁸ Gaba maa sɔa be ba ka tem sɔkunugum weene. Beya ba ra gari yi nɔ ¹⁹ adama ba ra n wurure ka ben handunian wɔaru kɔa dukian kɔra n bu taki dii. Ba gɔa dabinun kɔde mɔ. Ye kɔurowa ya ra gari yi tɛsi kɔa yi kɔana yi binu ma. ²⁰ Be ba maa ka tem gem weene, beya ba ra gari yi nɔ kɔa bu yi mwa kɔa bu binu ma, gabu tena, gabu wata, gabu wunɔbu (100).

Fitilan mɔndu

(I maa mɛerio Luku 8:16-18)

²¹ Yera Yesu u bu bikia u nɛɛ, ba ra fitila ge ga sɔre kaaru wukiri? Ba ra gu doke kɔpinun kɔkɔrɔ? Ba ku ra gu sɔndi dabu wɔllɔ? ²² Gɔanu sari ni nu berua ma nu n koo tera, asirin gɔanu maa sari ni nu n koo sɔsɔsira. ²³ Wi u swaa mɔ u ka nɔ, u nɔwɔ.

²⁴ U maa bu sɔwɔa u nɛɛ, i laakari koowo ye i nɔmɔ. Sakaku ge i ka yiirumɔ, geya ba koo ka bɛɛ yiirua, kɔa bu bɛɛ sosia. ²⁵ Domi wi u mɔ, wiya ba koo sosia. Adama wi u kun gɔanu mɔ, piiko ye u mam mɔ ba koo nɔn ye wɔrari.

Dɔa bwese te ba yɛkan gari

²⁶ Ma Yesu u nɛɛ, Gusunɔn banda s̄awa nge durɔ goo wi u bweseru yēka gberɔ. ²⁷ U kpunamɔ w̄kuru, u seemɔ bururu. Saa ye kpurowa bwese te, ta kpiimɔ ta kp̄amɔ. U ñ yē amɔna n koosinamɔ. ²⁸ Tema mu ka mɛn tii tu kpiisiamɔ, gbiikaa kpii nɔnu, yen biru kerɔ, d̄akuru kpa tu bɛm doke. ²⁹ Sanam mɛ bɛm mu ye, kpa bu gē ka kɔmbɔ domi gēɛbun sanam mu tura.

Mutaadin biman gari

(I maa mɛɛriɔ Mateu 13:31-32, 34, Luku 13:18-19)

³⁰ Yesu u kpam wure u nɛɛ, mba sa ko ka Gusunɔn bandu weesina. Ka mɔn terà sa ko tu tubusia. ³¹ Ta ka mutaadin bima weene. Bà n ye duurumɔ gberɔ, handunian ḡaa bweseru kpuro s̄ɔ yeya ya piiburu bo. ³² Adama bà n ye duura bà n kpa ya ra kp̄yɛ ye ko d̄aru, kpa ya k̄asi bɛkɛ ko sere gunɔsu su sokunu ko yin kukɔsɔ.

³³ Yesu u tɔn be Labaari gean gari s̄ɔwa ka mɔn dabɛnu nge nini, nge m̄ɛn saka ba koo kp̄i bu nɔ. ³⁴ U ñ ka bu gari diri kue ma n kun mɔ ka m̄ɛndu, adama ù n tia ka win bw̄abu tɔna, u ra bu kpuro tubusiewa.

Yesu u nim kurenu marisia

(I maa mɛɛriɔ Mateu 8:23-27, Luku 8:22-25)

³⁵ T̄ɔ ten yoka, u win bw̄abu s̄ɔwa u nɛɛ, i de su t̄ɔbura guru giɔ.

³⁶ Ba tɔn w̄ru deri, ma ba dua goo ge s̄ɔ, mi u s̄ɔ, ba t̄ɔburɔ sannu. Ma goosu gasu bu sw̄ii. ³⁷ Suaru s̄ɔ woo b̄kɔ ga na ka dam ma nim kurenu wisi goo s̄ɔ sere ga k̄i gu yande nim yibu. ³⁸ Adama Yesu u d̄ò goo s̄ɔ biruɔ u leferi wiru kp̄iri. Bw̄a be, ba n̄n yamia ba nɛɛ, yinni n ñ nun gam s̄a ye sa kam kobu d̄ɔ?

³⁹ Yera u yanda ma u woo gerusi ka dam ma u nim kurenu s̄ɔwa u nɛɛ, n tura mɛ, i mario s̄ɛ.

Woo ga mari ma yande nim kurenu kpa. ⁴⁰ Yera u bu bikia u nɛɛ, mban s̄na i nanda nge mɛ. Amɔna i ñ ka man naane s̄a.

⁴¹ Ben yaro sua ma ba bikianamɔ, tɔnu weren bwesera wini wi baa woo ka nim kurenu nu mɛm n̄ɔwammɛ.

5

Yesu u wɛɛkunugii bɛkia

(I maa mɛɛriɔ Mateu 8:28-34, Luku 8:26-39)

¹ Ba tura daa bure ten guru giɔ Gadaran temɔ. ²⁻³ Ye Yesu u yande sara goon di yera durɔ wɛɛkunugii goo u ka n̄n yinna, u wee sika gian di. Sika s̄ɔra u ra n w̄a. Ba ku ra kp̄i bu n̄n b̄ke, baa ka yɔni. ⁴ Domi n̄n dabira ba raa win n̄ma sunnu doke, ma ba win k̄ri b̄kua ka yɔni adama u ra yɔni kasuku kpa u sun ni b̄ku. Goo maa sari wi u dam m̄ɔ u ka n̄n dwiiyasia. ⁵ Saa baayere w̄kuru ka s̄ɔ s̄ɔ, u ra n w̄awa sikan suunu s̄ɔ ka guunu w̄llɔ u n kuuki m̄ kpa u n tii muririmɔ ka kpenu.

⁶ Ye u Yesu wa sarun di u duka da u kpuna win wuswaaɔ. ⁷ Ma u gb̄ara u nɛɛ, mba n sun m̄nɛ Yesu, W̄rukoon Bii. Na nun suuru kanamɔ ka Gusunɔn ȳsiru, a ku man toori.

⁸ U yeni gerua ȳn s̄ Yesu u raa nɛɛ, wɛɛku ge, gu yario.

⁹ Ma Yesu n̄n bikia u nɛɛ, amɔna wunen ȳsiru.

U wisa u nɛɛ, n̄n ȳsira N̄rɔbu domi sa dabi.

¹⁰ Ma u Yesu suuru kana u nɛɛ, u ku nu tem mɛ yara.

¹¹ N deema kurusɔ wuu bakaru gara w̄a ta dimɔ guurɔ. ¹² Ma wɛɛku ni, nu Yesu kana u de nu da kurusɔ nin mi, nu du ni s̄ɔ.

¹³ Ma Yesu u dera nu da. Ma wɛɛku ni, nu durɔ wi doonari nu dua kurusɔ ni s̄ɔ. Ma kurusɔ wuu te, ta duki sure saa guuru w̄llun di daa bure te s̄ɔ. Kurusɔ nin geera tura nge n̄rɔbun suba yiru (2.000) ma ta nim diira.

¹⁴ Be ba kurusɔ ni kpare ba duki sua, ba yen labaari kparamɔ wuu marɔɔ ka baru kpaanɔ. T̄mba da bu wa ye n koora. ¹⁵ Ba na Yesun mi, ma ba durɔ wi wa wi u raa wɛɛku dabɛnu m̄ mi sere ba nu sokumɔ N̄rɔbu. Win laakari ya wurama, u s̄ u ȳnu doke. Sanam m̄ya be kpuro ba nanda. ¹⁶ Be ba wa ye n durɔ wɛɛkunugii wi ka maa

kurusɔ ni deema, beya ba tɔn be nɔɔsia ye n koorɔ. ¹⁷ Ma tɔn be, ba Yesu kana u doona ben tem di.

¹⁸ Sanam mɛ Yesu u dumɔ goo sɔɔ, wi werɛkunu raa wãasi mi, u nùn ayeru kana u ka nùn da sannu. ¹⁹ Adama Yesu nùn yinari. Ma u nùn sɔɔwa u nɛɛ, u doo yenuɔ wigibun mi kpa u bu nɔɔsia ye Yinni nùn kua kpuro ka nge mɛ u nùn wɔnwɔndu kua.

²⁰ Durɔ wi, u doona ma u kparamɔ tem mɛ ba ra soku Wusu wɔkuru sɔɔ gãa baka ni Yesu nùn kua. Ma n tɔmbu kpuro maamaaki sãa.

Yarusin bii ka kurɔ wi u Yesun yaberu baban gari

(I maa mɛerio Mateu 9:18-26, Luku 8:40-56)

²¹ Ye Yesu u kpam gɔsirama guru ge u raa wãa, tɔn wɔru guna maa mɛnna win mi daa burerun goorɔ. ²² Durɔ goo wi ba ra soku Yarusi, mɛnɔ yerun wirugii, u na mi. Ye u Yesu wa u kpuna win wuswaaɔ. ²³ Ma u nùn kana gem gem u na u win bii wɔndia nɔma sɔndi wi u wasikiramɔ, kpa u bekura u n wãa.

²⁴ Yesu ka nùn da. Ma tɔn wɔru guna nùn swii, ya nùn baasi.

²⁵ N deema, tɔn ben suunu sɔɔ kurɔ goo wãa mi, wi u yem wiiibu barɔ saa wɔɔ wɔkura yirun di. ²⁶ Timgii dabiru be ba nùn nɔɔri ba nùn nɔni sɔɔwa gem gem, ma ya win ye u mɔ kpuro di ma n ñ sanɔ kue adama n gɔɔgɔm mɔwa n dɔɔ. ²⁷ Ye u Yesun baaru nua u tɔn wɔru ge bukiana u nùn susi biruɔ, ma u win yaberu baba. ²⁸ Domi u gerua win gɔruɔ u nɛɛ, baa win yaberu, wi, ù n baba u koo bekura. ²⁹ Yera win yem wii bi, bu yɔra migum migum, ma u gia win wasi sɔɔ ma u bekurawa. ³⁰ Ma Yesu tuba mii mii ma win dam mu sɔmburu kua. Ma u sãira tɔn wɔrun suunu sɔɔ u nɛɛ, wara nen yaberu baba.

³¹ Win bwãaba nùn wisa ba nɛɛ, a tɔn wɔru mɛerio ge ga nun mɔnsi. Miya a maa bikiamɔ wara nun baba?

³² U mɛera u ka sikerena u ka wa wi u ye kua. ³³ Ma kurɔ wi, u diirimɔ ka nandabu, ma u na u kpuna win wuswaaɔ yèn sɔ u yɛ ye n koorɔ wi sɔɔ. Ma u nùn win garin dee dee sɔɔwa. ³⁴ Ma Yesu nùn sɔɔwa u nɛɛ, bii kurɔbu, wunen naane dokebu nun bekia. A doo ka alafia, kpa a n bwãa do.

³⁵ Sanam mɛ Yesu u gari yi gerumɔ gaba na saa Yarusi wirugii win yenun di, ma ba wirugii wi sɔɔwa ma win bii u sariru kua. Mban sɔna u maa yinni baasimɔ.

³⁶ Adama Yesu u ñ ben gari swaa sue, ma u mɛnɔ yerun wirugii wi sɔɔwa u nɛɛ, a ku berum ko, a gesi naane dokeo.

³⁷ U ñ dere goo u nùn yɔsiri ma n kun mɔ Pieɛ ka Yakɔbu ka Yakɔbun wɔnɔ Yohanu. ³⁸ Ye ba tura mɛnɔ yerun wirugii win yenuɔ, Yesu u tɔn dabiru wa ba wure bakanu mɔ, ba sumɔ ba kuuki mɔ. ³⁹ Sanam mɛ u dua dirɔ u bu bikia u nɛɛ, mban sɔna i sumɔ, i wure mɛ. Wɔndia wi, u ñ gu u dɔwa.

⁴⁰ Ma ba nùn yaakoru mɔ. Adama ye u be kpuro yara u kpa, u dera wɔndia win tundo ka win mero ka be ba wãa ka wi sannu ba dua ka wi, mi wɔndia wi, u kpĩ. ⁴¹ U wɔndia win nɔmu nɛnua, ma u nùn sɔɔwa u nɛɛ, talita kum. Yen tubusiana, wɔndia wunɛ, na nun sɔɔmɔ, a seewo.

⁴² Ma yande wɔndia wi, u seewa u sãimɔ, domi wɔɔ wɔkura yirugiiwa. Biti bu mwa sere n banda. ⁴³ Yesu u bu sɔɔwa u sire u nɛɛ, bu ku raa de goo u nɔ. Ma u nɛɛ, bu wɔndia wi dãanu wɛɛyɔ u di.

6

Nasaretigiba kun Yesu wure

(I maa mɛerio Mateu 13:53-58, Luku 4:16-30)

¹ Yesu u doona min di u da win tiin wuuɔ, ma win bwãaba ka nùn da. ² Ye n kua tɔɔ wɛrarugiru u Gusunɔn garin keu sɔɔsim wari mɛnɔ yerɔ. Tɔn dabi te ta nùn swaa daki, biti bu mwa. Ma ba mɔ, man diya u yenin bweseru waama. Bwisi yiràn bwesera ba nùn kã. Amɔna u ka sɔm damgii ninin bweseru mɔ. ³ N ñ dãa dãko wi mini? Maarin bii? Yakɔbu ka Yosefu ka Yudu ka Simɔɔban mɔɔ? N ñ bese ka win sesuba sa wãa mini sannu?

Yeniban sōna ba ñ nùn naane doke. ⁴ Ma Yesu u bu sōwa u n̄e, gam sari mi Gusun̄n s̄m̄o ku ra n beere m̄o ma n kun m̄o win tiin tem̄o ka win t̄ambu suunu s̄o ka win yenūo.

⁵ Yesu u ñ kp̄ia u s̄m̄ damguru garu kue mi, ma n kun m̄o ye u bar̄abu gabu n̄oma s̄andi u ka bu bekīa. ⁶ Ma u biti kua gem gem ben naane doke sarirun s̄o.

Yesu u bw̄āabu w̄okura yiru ḡora yiru yiru

(I maa m̄erio Mateu 10:5-15, Luku 9:1-6)

Yen biru Yesu u baru kpaanu daam̄o, u Gusun̄n garin keu s̄ōsim̄o. ⁷ Ma u w̄okura yiru ye soka u bu ḡorim̄o yiru yiru. U bu dam k̄a w̄erekunun w̄oll̄o, ⁸ ma u bu yiire bu ku ḡāanu kusenu ko sanum s̄o ma n kun m̄o ðeki. Bu ku ðianu sua, ñ kun m̄e b̄ōru, ñ kun m̄e gobi yansur̄u s̄o. ⁹ U n̄e bu salubata dokeo adama bu ku yaberu yiruse sua.

¹⁰ Ma u bu sōwa u n̄e, ñ n wuu gagu dua, i koowo yenu teun s̄abu sere i ka wuu ge yari. ¹¹ B̄a kun bēe dam koosie gam, ma ba kun bēen gari swaa daki, ñ n doon̄o i bēen naasun tua bu kpareo. Yeniwa n ko n s̄āa seeda ye ya bu taare w̄ēm̄o.

¹² Yera bw̄āa be, ba doona, ba waasu m̄o ba gerum̄o t̄ambu bu ben ḡrusu ḡasio toranun di. ¹³ Ma ba w̄ereku dabinu giram̄o, ba maa bar̄o dabinu gum t̄arem̄o ba bu bekīam̄o.

Yohanu Bat̄emu kowon ḡo

(I maa m̄erio Mateu 14:1-12, Luku 9:7-9)

¹⁴ N wee, sun̄o Herodu u nua ye ḡoro be, ba kua, domi Yesun ȳisira yara. Ma ba n̄e, Yohanu Bat̄emu kowowa seewa ḡarin di. Yen s̄ōna u dam m̄o u ka maamaaki m̄o.

¹⁵ Gaba n̄e, Eliwa.

Ma gaba maa n̄e, u s̄āawa Gusun̄n s̄m̄o nge win s̄m̄o yerukobu.

¹⁶ Adama ye Herodu u ye nua, u n̄e, Yohanuwa w̄in wiru u dera ba bura, wiya u seewa ḡarin di.

¹⁷⁻¹⁹ N deema Herodu wi, u raa win w̄on̄o Filipun kur̄o Herodia sua kur̄o, ma Yohanu u nùn sōwa ma n ñ ka nùn weene u win w̄on̄on kur̄o yenu doke. Yen s̄ōna Herodia u Yohanun m̄oru neni, u k̄i u nùn go ma u kpana. Adama Herodu u dera ba Yohanu mwa ba p̄iris̄m̄ doke u ka Herodian ḡōru yemiasia. ²⁰ Domi Herodu u Yohanun beere yē. U yē ma Yohanu s̄āa t̄on geo w̄in w̄āaru ta ðeere, ma u nùn berua u ku wahala wa. U ra k̄a u Yohanun gari swaa daki baa m̄e gari yi u ra n̄o, yi ra win laakari seeye.

²¹ D̄oma te Herodu u ðim bakam kua u ka win maru t̄ōru yaaya, u t̄onwerobu ka tabu wirugibu ka Galilen gobigibu soka. D̄oma teya sanam Herodia naawa. ²² Ye win bii t̄on kur̄o yaabu dua u yawa, n Herodu ka win s̄abu dore. Ma Herodu u w̄andia wi sōwa u n̄e, a man bikio ye a k̄i, kon nun ye k̄ē. ²³ Yen biru u gerua ka b̄ōri u n̄e, ye a bikia kpuro kon nun k̄ē, baa ñ n n̄en tem b̄onun na.

²⁴ Ma w̄andia wi, u yara u da u win m̄ero bikia mba n weene u sun̄o bikia.

Ma m̄ero u nùn sōwa u n̄e, u Yohanu Bat̄emu kowon wiru bikio.

²⁵ Yande w̄andia wi, u wura ka sendaru sun̄on mi, ma u nùn sōwa u n̄e, na k̄i a man Yohanu Bat̄emu kowon wiru k̄ē t̄ēn t̄ē perenti s̄o.

²⁶ Baa m̄e sun̄o win nukura sankira gem gem, ka m̄e, win b̄ōri ka win s̄abun s̄o, u ñ k̄i u nùn yinari. ²⁷ Ma u win kiruku turo ḡora ka wooda u ka Yohanu Bat̄emu kowon wiru na. Ma kiruku u da u Yohanun wiru bura p̄iris̄m̄ dir̄o, ²⁸ ma u ka wii te na perenti s̄o u w̄andia wi w̄ē, ma w̄andia maa sua u win m̄ero w̄ē. ²⁹ Ye Yohanun bw̄āaba gari yi nua, ba da ba win goru sua ba sikua.

Yesu u t̄ambu n̄ar̄obun

suba n̄ōbu diisia

(I maa m̄erio Mateu 14:13-21, Luku 9:10-17, Yohanu 6:1-14)

³⁰ Ḡoro be, ba wurama Yesun mi, ma ba nùn saaria kpuro ye ba kua, ka ȳen keu ba s̄ōsi. ³¹ Ma t̄on dabira naam̄o ben mi ta wem̄o sere wi ka win bw̄āaba f̄ēe bia bu di. Yen s̄ōna u bu sōwa u n̄e, i na su tii kara su da gbaburu gia i w̄era fiiko.

³² Ma ba goo nimkuu dua ba doona gbaburu gia, wi ka win bwāabu. ³³ Adama tən dabira wa ba doonə, ma ba bu tuba. Yen sōna tamba gbia ba duki da wusu kpuron di mi Yesu ka win bwāaba dəə.

³⁴ Ye Yesu u yara goon di u tən wəru guna wa, ma u yen wənwəndu wa yèn sō ba sāa nge yāanu ni nu kun kparo mə. Ma u bu gāa dabinu keu sōsim wəri. ³⁵ Ye sō yāara win bwāaba nùn susi ba nɛɛ, yam mi gbabura, sō wee maa yāara. ³⁶ A de tən be, bu da baru kpaanə ka wuu si su wāa turuku bu dwe ye ba koo di.

³⁷ Adama u bu sōwa u nɛɛ, i bu dīanu wēyɔ bɛɛn tii.

Ba nùn bikia ba nɛɛ, a kī su sō goobun (200) səmburun gobi sua su da su ka pɛɛ dwe kpa su bu wē bu di?

³⁸ Ma Yesu u bu bikia u nɛɛ, pɛɛ nyewa i mə. I doo i wa.

Ye ba wa ba nɛɛ, pɛɛ nəbuwa ka maa swɛɛ yiru.

³⁹ Ma u win bwāabu yiire bu tən be sinasia wuu wuuka yaka bekusu sə. ⁴⁰ Ma ba sina wuu wuuka gam wunəbu (100), gam weeraakuru. ⁴¹ Yera Yesu u pɛɛ nəbu ye sua ka swɛɛ yiru ye, ma u win nənɪ sua wəllə u Gusunə siara. Ma u pɛɛ ye murura u win bwāabu wɛɛmə bu tən be yabua. U maa swɛɛ yi bənu kua tambu kpuro bu ka wa. ⁴² Ma be kpuro ba di ba deba. ⁴³ Ma win bwāaba pɛɛ ka swɛɛn sukum gura ye tamba di n tiara ma n yiba birenu wəkura yiru sə. ⁴⁴ Be ba pɛɛ ye di sə, tən durəbun geera tura nərəbun suba nəbu (5.000).

Yesu u sīmə nim wəllə

(I maa mɛɛriə Mateu 14:22-33, Yohanu 6:15-21)

⁴⁵ Ye ba kpa yande, Yesu u win bwāabu sōwa bu goo nimkuu duo bu nùn gbiiya guru giə Besaida gia kpa win tii u n tən be yarinasiāmə. ⁴⁶ Ye u tən be nə kana u kpa, u doona guurun bera gia u ka kanaru ko. ⁴⁷ Sanam mɛ yam tīra bwāa be, ba wāa goo nimkuu sə daa burerun suunuə, ma Yesu tia wi turo guruə. ⁴⁸ U wa ma ben sesera kun maa nim muramə yèn sō woo damguu ga ka bu yinnamə. Sanam mɛ yam sāram dəə, ma u bu turuku kooma u sīmə nim wəllə u kī u bu gbiiri. ⁴⁹ Adama ye ba nùn wa u sīmə nim wəllə ba tamaa siiniwa, ma ba nəgiri sua, ⁵⁰ domi be kpuro ba nùn waamə ma ba nanda. Ma yande Yesu ka bu gari kua u nɛɛ, nɛna, i de bɛɛn laakari yu wurama, i ku nanda.

⁵¹ Ma u dua ben goo sə ma woo ga mari. Yera biti bu mwa n banda, ⁵² domi pɛɛ yen səm maamaakigira kun bu yeeri ben laakari sarirun sō.

Yesu u barəbu bekiā Genesaretin temə

(I maa mɛɛriə Mateu 14:34-36)

⁵³ Sanam mɛ ba tabura ba kpa, ba tura Genesaretin temə, ma ba gooru girari. ⁵⁴ Ye ba yara goon di, migum migum tamba Yesu tuba. ⁵⁵ Yera tem mən tambu kpuro ba duki daamə ma ba ka ben barəbu naamə baama kpuron di Yesun mi, mi ba gesi nua u wāa. ⁵⁶ Yam kpuro mi Yesu u da, baru kpaanə ka wuu marosə ka gberu kpaanəba sə ba ra ka barəbu nɛwa ben yaaraə kpa bu nùn kana u de bu gesi win yaberun swaa bua baba. Be ba maa ye baba kpuro ba bekura.

7

Sikadoban deema

(I maa mɛɛriə Mateu 15:1-9)

¹ N wee, Falisiba ka wooda yērobu gabu be ba na Yerusalemun di, ba menna Yesun mi.

² Ba wa win bwāabu gabu ba dimə ka nəm gbeba, ba n̄ n̄ɛ.

³ N deema Falisiba ka maa Yuuba be ba tie ba ben sikadoban deema swīi. Bā kun nie wasa wasa ba ku ra gāanu di. ⁴ Mɛya maa, bā n yara ba wurama təwəɔn di, bā kun wobura ba ku ra di. Gāa dabina ba ra maa ko ni nu sāa ben deema nge nərin teabu, ka wekenu, ka maa gbɛa ye ba kua ka sii gandu.

⁵ Yen sōna Falisiba ka wooda yērobu ba Yesu bikia ba nɛɛ, mban sōna wunɛn bwāaba ku ra sikadoban deema swīi. Mban sōna ba ra di ka nəm gbeba.

⁶ Ma Yesu u bu wisa u nɛɛ, Esai u raa Gusunɔn gari gerua sã sã bɛɛ murafitiban sã sanam mɛ u yorua,

“Gusunɔ u nɛɛ,

bwese teni ta man bɛɛɛ wɛɛmɔ ka nɔɔ.

Adama ten gɔru ga ka man toma.

⁷ Kama ta man sãamɔ.

Domi tɔmbun woodawa ya kua ben sɔɔsiru.”

⁸ Ma Yesu u nɛɛ, i Gusunɔn wooda derimɔ, ma i tɔmbun komanu swii.

⁹ U maa bu sɔɔwa u nɛɛ, anna a bwisi wa, ma i Gusunɔn wooda yina ma i bɛɛn deema swii. ¹⁰ Domi Mɔwisi u gerua u nɛɛ, “A wunen tundo ka wunen mero bɛɛɛ wɛɛyɔ.” Ma u kram nɛɛ, “Wi u win tundo ñ kun mɛ win mero kɔsa gerusi, ba koo yɛro gowa.” ¹¹ Adama bɛɛ i gerumɔ ma goo ù n win tundo ñ kun mɛ win mero sɔɔwa u nɛɛ, win dukia ye u koo kpĩ u ka nùn somi, koobaniwa, yen tubusiana ya kua Gusunɔgia, ¹² n ñ maa weene yɛro wi, u win tundo ñ kun mɛ win mero somi. ¹³ Nge mɛya i Gusunɔn gari tɛsimɔ ma i bɛɛn deema swii ye ba bɛɛ deria. I maa gãa dabinu ganu mɔ ni nu ka ye weene.

Ye ya tɔnu mɔ disigii

(I maa mɛɛrio Mateu 15:10-20)

¹⁴ Ma Yesu u kram tɔn wɔru soka win mi, ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, i man swaa dakio bɛɛ kpuro i nɔ. ¹⁵ Gãa tɔɔkinu sari ni nu dumɔ tɔnu sɔɔ ni nu koo kpĩ nu nùn ko disigii. Adama gãa ni nu yarimɔ tɔnu sɔɔn di, niya nu nùn mɔ disigii. [¹⁶ Goo ù n swaa mɔ u ka nɔ, u nɔwɔ.]

¹⁷ Sanam mɛ u tɔn wɔru guna ye deri u dua yɛnuɔ, win bwãaba nùn mɔn ten tubusianu bikia. ¹⁸ U bu sɔɔwa u nɛɛ, bɛɛn tii i maa sãa bwisi sarirugibu? I ñ tuba ma gãa tɔɔkinu ni nu dumɔ tɔnu sɔɔ nu ñ kpɛ nu nùn ko disigii? ¹⁹ Domi dɔɔanu kun dumɔ win gɔru sɔɔ ma n kun mɔ win nukurɔ, kpa nu kam ko.

Nge mɛya Yesu u bu sɔɔsimɔ ma dɔɔanu kpurowa nu dɛɛɛ.

²⁰⁻²¹ Ma u nɛɛ, gãa ni nu yarimɔ tɔnun gɔrun di niya nu nùn mɔ disigii. Niya bwisiku kɔsunu ka kɔɔ mennabu tantanaru sɔɔ ka gbena ka tɔn goobu (200) ²² ka sakararu ka kɔɔɛ ka nuku kɔsuru ka taki ka kom bereteke ka nɔnu ka tɔn sankubu ka tii suabu ka atafiuru. ²³ Gãa kɔsu ni kpuro nu yarimɔwa tɔnu sɔɔn di ma nu yɛro mɔ disigii.

Kurɔ sɔɔ goo u Yesu naane doke

(I maa mɛɛrio Mateu 15:21-28)

²⁴ Ma Yesu u swaa wɔri u doona Tirin tem gia. U dua yɛnu gagu sɔɔ, u ñ kĩ goo u n yɛ adama u ñ kpĩa u kuke. ²⁵ Ma kurɔ goo win bii tɔn kurɔ sãa werɛkunugii, u nua ba Yesun gari mɔ, ma u na u kpuna win wuswaaɔ. ²⁶ Kurɔ wi, u sãawa Gerɛki wi ba mara Fenisiɔ, Sirin tem sɔɔ. U Yesu kanamɔ u nùn win biin werɛku gira. ²⁷ Adama Yesu nùn sɔɔwa u nɛɛ, n weene bu gina bibu dɔɔanu wɛ, domi n ñ wã bu bibun dɔɔanu sua bu bɔnu kɔɔwa.

²⁸ Ma u Yesu wisa u nɛɛ, mɛya Yinni, adama baa bɔɔ binu nu ra bibun dɔɔa buri dɔbiri tabulun kɔkɔrɔ.

²⁹ Yesu u nùn sɔɔwa u nɛɛ, wisi bin sɔ, a wio. Werɛku ge, ga wunen bii doonari.

³⁰ Ye u tura yɛnuɔ u deema bii wi, u kpĩ kpĩn yerɔ, werɛku ge, ga nùn doonari.

Yesu u durɔ soso goo bekia

³¹ Yen biru Yesu u gɔsirama Tirin tem di u dɔɔ Galilen daa bureru gia. Nge mɛ u dɔɔ u Sidonin tem ka tem mɛ ba mɔ Wusu wɔkuru bukiana. ³² Yera gaba ka soso goo na win mi, wi u ku ra kpĩ u gari ko sã sã. Ma ba Yesu kana u nùn nɔma sɔndi u bekia. ³³ U ka nùn da bee tia mi n ka tɔn wɔru toma, ma u win niki binu doke soso win swasu sɔɔ. Ma u yãatam sia u ka win yara baba. ³⁴ Ma Yesu u nɔni sua wɔllɔ, u wom mwe, ma u nɛɛ, Efata, yen tubusiana swasu su wukiaro.

³⁵ Mii mii ma durɔ win swasu wukiara, win yara dɛnda, ma u gari kobu wɔri dee dee.

³⁶ Yesu bu yiire bu ku raa goo sɔ adama nge mɛ u bu sɔɔmɔ kpeetim sari, mɛya ba maa gerumɔ kpeetim sari. ³⁷ Ma biti baka bu mwa n banda ma ba gerumɔ ba mɔ, ye u mɔ

kpuro gāa burana. U mam derimō sosoba gari nōōmō. Be ba ku ra raa maa gere, ba gerumō.

8

Yesu u tōmbu nōrōbun

suba nne diisia

(I maa mēerio Mateu 15:32-39)

¹ Sanam dōō sanam wee, tōn wōru guna ya kpam mēnna win mi. N deema ba ñ mō ye ba koo di. Yera Yesu u win bwāabu soka u nēē, ² tōn wōru gen wōnwōnda man mō domi yen sōō ita wee mìn di ba ka man wāa. Ba ñ maa gāanu mō ni ba koo di. ³ Nà n maa nēē bu wio, ba kun gāanu di ba koo wōruku swaa sōō, domi mìn di ben gaba na, n toma.

⁴ Ma win bwāaba nùn bikia ba nēē, mana sa ko pēē wa gbabu teni sōō ye ya koo tōn beni debia.

⁵ Yesu bu bikia u nēē, pēē nyewa i mō.

Ma ba nēē, nōōba yiru.

⁶ Yera u tōn wōru ge sōōwa gu sinō temō. Ma u pēē nōōba yiru ye sua, u Gusunō siara, ma u ye murura u win bwāabu wē bu tōn be yabua. Ma ba ye tōn wōru ge bōnu kua. ⁷ Ba maa swēē piiminu ganu mō. Ma Yesu u Gusunō siara nin sō, ma u win bwāabu sōōwa bu maa ni tōn be yabuo. ⁸ Ba di ba deba. Ma bwāaba sukum mē n tie gura ma n yiba birenu nōōba yiru sōō. ⁹ Tōn ben geera tura nge nōrōbun suba nne (4.000). Yen biru Yesu u bu yarinasia. ¹⁰ Mii mii wi ka win bwāabu ba goo nimkuu dua ba da tem gam gia mē ba ra soku Damanuta.

Falisiba ba yīreru bikiamō

(I maa mēerio Mateu 16:1-4)

¹¹ Miya Falisi gaba na Yesun mi, ma ba ka nùn sikirinō wōri. Ba nùn bikia u bu sōōsi ka yīreru ma win dam weewa wōllun di. Ba gerua mē bu ka win laakari mēeri. ¹² Yera u wom mwe ma u bu bikia u nēē, mban sōna tēn tōn beni ba yīreru bikiamō. Ka geema, na bēē sōōmō, yīreru garu sari te ba koo bu sōōsi.

¹³ Ma u bu deri, u kpam goo nimkuu dua u ka tōbura guru gio.

Falisiban pēē seeyatia ka Herodugia

(I maa mēerio Mateu 16:5-12)

¹⁴ Bwāa be, ba duari bu pēē kusenu ko. Tia tōnawa ba mō goo nimkuu sōō. ¹⁵ Yesu bu yiire u nēē, i bēēn tii laakari koowo kpa i n Falisiban pēē seeyatia geri ka maa Herodugia.

¹⁶ Ma ba gerunamō ben tii tiine sōō ba nēē, yēn sō ba ñ pēē mō yen sōna u gerua mē.

¹⁷ Yesu u tuba ye ba gerunamō ma u nēē, mban sōna i gerumō i nēē, yēn sō i ñ pēē mō yen sōna. I ñ gie? N ñ bēē yeeri gina? Bēē swaa taoba rò? ¹⁸ I ñ nōni mō rò? I ku ra yam wa? I ñ swasu mō? I ku ra gari nō? I ñ yaaye ¹⁹ dōma te na pēē nōōbu murura tōmbu nōrōbun suba nōōbun (5.000) sō? Birenu nye sōōra i gure ye ba di n tia.

Ba nùn wisa ba nēē, wōkura yiru.

²⁰ Yesu u kpam bu bikia u nēē, ye na pēē nōōba yiru murura tōmbu nōrōbun suba nne (4.000) sō, birenu nye sōōra i gure ye ba di n tia.

Ba nēē, nōōba yiru.

²¹ Ma u nēē, n ñ bēē yeeri ka tē?

Yesu u wōko bekia Besaidā

²² Sanam mē ba tura wuu ge ba ra soku Besaidā, tōmbu gaba ka wōko goo na Yesun mi ma ba nùn kana u nùn baba. ²³ U wōko win nōma nenua u ka da wuun biruō. Yen biru u yāatam sie win nōniō ma u yi nōma sōndi u nēē, a gāanu waamō?

²⁴ Durō wi, u nōni wukia u nēē, na tōmbu waamō. Ba ka dānu weene ba sīimō.

²⁵ Ma Yesu kpam win nōma sōndi wōko win nōni wōllō. Ye u yāatem nōni girari, u bekura ma u kpuro waamō sāa sāa. ²⁶ Yesu nùn sōōwa u wio, u ku maa wura wuu nukurō.

Piɛɛ nɛɛ Yesu u sãawa wi Gusunɔ u gɔsa
(I maa mɛɛrio Mateu 16:13-20, Luku 9:18-21)

²⁷ Sanam meya Yesu u doona ka win bwãabu Sesareɔ, Filipin tem gia. Ma swaa sɔɔ u win bwãabu bikia u nɛɛ, na nɛɛ ya? Wara tãmba gerumɔ na sãa.

²⁸ Ba nɛɛ, gaba gerumɔ Yohanu Batemu kowowa, gaba maa gerumɔ Eliwa, ma gaba kɔam gerumɔ a sãawa Gusunɔn sɔmɔbun turo. ²⁹ Ma u bu bikia u nɛɛ, to, bɛɛ maa ni, amɔna bɛɛn tii i gerumɔ.

Piɛɛ nùn wisa u nɛɛ, a sãawa Kirisi wi.

³⁰ Yera Yesu u bu gerusi u nɛɛ, bu ku raa ye goo sã.

Yesu u win gɔɔ ka win seebun gari mɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 16:21-28, Luku 9:22-27)

³¹ Ma u bwãa be sɔɔbu wɔri u nɛɛ, Tɔnun Bii u n̄ koo ko u kun nɔni swãa bakaru wa kɔa guro gurobu ka yãku kowo tɔnwerobu ka wooda yẽrobu bu nùn yina kɔa bu nùn go, adama u koo se gɔrin di sɔɔ itase.

³² U gari yi geruawa kɔasasa. Yera Piɛɛ ka nùn da bɔkuɔ ma u nùn gerusibu wɔri.

³³ Adama Yesu sãira u win bwãabu mɛera ma u Piɛɛ gerusi u nɛɛ, a desiro nen birun di Setam, domi wunen bwisikunu kun sãa Gusunɔginu, nu sãawa tɔnuginu.

³⁴ Yen biru Yesu u tɔn wɔru soka ka win bwãabu sannu, ma u nɛɛ, goo ù n kã u nen yira swã nge bɔɔ, u win gɔru kãru derio kɔa u win tiin dãa bunanaru sua kɔa u man swã.

³⁵ Domi baawure wi u kã u win wãaru di ka win gɔru kãru, u koo tu bia. Adama baawure wi u win wãaru yina nen sã ka nen Labaari gean sã, wiya u koo tu wa ka gem. ³⁶ Arufaani yerà tɔnu u mɔ, baa ù n handunian gãanu kɔuro wa, ma u win wãaru bia. ³⁷ Mba tɔnu u koo ka win wãaru kɔsina. ³⁸ N̄ n men na, baawure wi u nen sekuru mɔ ka maa nen gari tɛn tɔn kɔsobun suunu sɔɔ, be ba n̄ ka Gusunɔ turo yã, Tɔnun Bii u koo win sekuru ko ù n wurama win Baaban yiiko sɔɔ ka Gusunɔn gɔrado dɛerobu sannu.

9

¹ U kɔam bu sɔɔwa u nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ gabu be ba yã mini, ba koo wa Gusunɔ u bandu swã ka ten yiiko bu sere gbi.

Yesun wasi gɔsia
(I maa mɛɛrio Mateu 17:1-13, Luku 9:28-36)

² Sɔɔ nɔɔba tian biru, Yesu u ka Piɛɛ ka Yakɔbu ka Yohanu da bee tia, ma u bu kɔara u ka da guu bakaru garun wɔllɔ be tɔna. Nge mɛ ba nùn mɛera ba wa win wasi gɔsia tuki.

³ Win yãnu maa ballimɔ gem gem ma nu burura fem fem. Goo sari handunia mi, wi u koo kɔpã u bekuru tea tu burura nge men bweseru. ⁴ Yen biru Eli ka Mɔwisi ba bu kurema ba ka Yesu gari mɔ. ⁵ Ma Piɛɛ u Yesu sɔɔwa u nɛɛ, Yinni, n wã sa n wã mini. A de su kunu ita ko, teeru wunɛguru, teeru Mɔwisiguru, teeru maa Eliguru.

⁶ U yeni gerua yèn sã u n̄ yẽ ye u koo gere, domi ba nanda gem gem. ⁷ Ma guru wira na ta bu wukiri, ma ba nɔɔ gagu nua guru wii ten min di ga nɛɛ, winiwa nen Bii kãnasi, i wigii swaa dakio.

⁸ Mii mii ye bwãa be, ba mɛera ba ka sikerena, ba n̄ maa goo wa ma n kun mɔ Yesu turo ka be.

⁹ Nge mɛ ba sarɔ guurun di, Yesu u bu yiire bu ku goo sã ye ba wa sere Tɔnun Bii u ka se saa gɔrin di.

¹⁰ Ba kua ye u bu yiire adama ba bikianamɔ ben tii tiine sɔɔ ba nɛɛ, mba seebu gɔrin din tubusianu.

¹¹ Ma ba nùn bikia ba nɛɛ, mban sɔna wooda yẽroba gerumɔ ma Eliwa koo gbi u na.

¹² U bu wisa u nɛɛ, meya Eliwa koo gbi u na u baayere kɔuro wesia nge mɛ ya raa sã. N̄ n men na, mban sɔna Gusunɔn gari maa Tɔnun Biin gari gerumɔ yi nɛɛ, u n̄ koo ko u kun nɔni sɔɔre gem gem, kɔa bu nùn gem. ¹³ Adama na bɛɛ sɔɔmɔ, Eli u na kɔ ma ba nùn kua nge mɛ ba kã, nge mɛ Gusunɔn gari yi win gari gerumɔ.

Yesu u bii wi wɛrɛku ga wāasi bɛkia

(I maa mɛɛrio Mateu 17:14-21, Luku 9:37-43a)

¹⁴ Sanam mɛ ba wurama bwāa be ba tien mi, ba tɔn wɔru wa ga bu sikerene, ma wooda yēroba ka bu sikirinamɔ. ¹⁵ Ye tɔn be kpuro ba Yesu wa, ba biti soora too too, ma ba duki daamɔ win mi bu ka nùn tɔbiri. ¹⁶ Ma u win bwāabu bikia u nɛɛ, mban sikirinɔwa i m̀ bɛɛ ka be.

¹⁷ Tɔn wɔru ge sɔɔn di goo u nùn wisa u nɛɛ, yinni, na ka nun nɛn bii naawawa yèn s̄ u wɛrɛku mɔ ge ga yinamɔ u gari gere. ¹⁸ Baama mi ga nùn seeri ga ra nùn surewa temɔ, kpa u yāatam pɔkeru yari u n donnu temmɔ kpa u bemi. Na maa wunen bwāabu kana bu gu gira adama ba kpana.

¹⁹ Ma Yesu u bu wisa u nɛɛ, bɛɛ tɔn naanɛ doke sarirugibu, sere saa yerà ko na n ka bɛɛ wāa. Sere domma ko na n ka bɛɛ tɛmanɛ. I ka man bii wi naawa mini.

²⁰ Ma ba ka nùn da win mi. Ye wɛrɛku ge, ga Yesu wa, yande, ga bii wi sura temɔ ka dam u bindimɔ ma u yāatam pɔkeru yarimɔ. ²¹ Yesu bii win baa bikia u nɛɛ, saa domman diya yeni ga nùn deema.

Ma u nɛɛ, saa win birun diya. ²² Kiri kiri ga ra nùn sure d̄ɔ s̄ɔ, n̄ kun mɛ nim s̄ɔ, kpa ga n kī gu nùn kam koosia. Adama à n kaa kp̄ a gāanu ko, a bɛsɛn wɔnwɔndu waawo, kpa a sun faaba ko.

²³ Ma Yesu u nùn s̄ɔwa u nɛɛ, a nɛɛ, n̄ n kon kp̄ ro! Wi u naanɛ doke, kpuro n koo nùn kooru.

²⁴ Ma bii win baa u nɔɔgiru sua u nɛɛ, na naanɛ doke, a man somiɔ kpa nɛn naanɛ dokebu bu sosi.

²⁵ Ye Yesu wa ma tɔn wɔru ga duki naamɔ ga mennamɔ u wɛrɛku ge gerusi u nɛɛ, wɛrɛku wunɛ, wunɛ wi a ra tɔnu ko soso kpa u kpana u gari gere, a bii wi doonario, a ku ra maa wuramɛ win mi.

²⁶ Yera ga bii wi sura ka dam, ma ga kuuki m̀ ga ka doonɔ. Ma bii wi, u kua nge goru sere tɔn dabira m̀, u guwa. ²⁷ Adama Yesu u win nɔmu nɛnuu u seeya, ma u ȳra.

²⁸ Sanam mɛ Yesu u dua yɛnuɔ tɔn tuko goo kun maa ka bu wāa, win bwāaba nùn bikia ba nɛɛ, mban s̄na be, ba kpana bu wɛrɛku ge gira.

²⁹ Ma u bu s̄ɔwa u nɛɛ, wɛrɛku genin bwesera ku ra doonɛ ma n kun mɔ ka kanaru.

Yesu u kpam win gɔɔ

ka win seebun gari m̀

(I maa mɛɛrio Mateu 17:22-23, Luku 9:43b-45)

³⁰ Yen biru ba doona min di, ma ba Galilen tem bukiana. N deema u n̄ kī goo u n yē mi u wāa, ³¹ domi u win bwāabu s̄ɔmɔ u m̀, ba koo Tɔnun Bii tɔmbu nɔmu s̄ndia bu nùn go, adama s̄ɔ itase u koo se ḡrin di.

³² Ye u gerua mi, ya n̄ bu yeeri. Ma ba b̄rum m̀ bu ka nùn yen tubusianu bikia.

Wara gisonkoru bo

(I maa mɛɛrio Mateu 18:1-5, Luku 9:46-48)

³³ Ma ba tura Kapenamɔ. Saa ye u wāa yɛnuɔ u bu bikia u nɛɛ, mba ba sikirinemɔ swaa s̄ɔ.

³⁴ Adama ba mari s̄ɔ yèn s̄ swaa s̄ɔ ba sikirinamɔwa ba n ka yē ben suunu s̄ɔ wi u bo. ³⁵ Ma u sina u wɔkura yiru ye soka u bu s̄ɔwa u nɛɛ, goo u n̄ kī u ko be kpuron wirugii, u koowo be kpuron biruko ka be kpuron s̄mɔ.

³⁶ Yera u bii piibu gagu nɔmu nɛnuu u ka na ben suunu s̄ɔ. U nùn sua ma u bu s̄ɔwa u nɛɛ, ³⁷ baawure wi u bii winin bweseru wura nɛn ȳsirun s̄, nɛna u wura. Baawure wi u maa man wura, n̄ n̄ nɛ turo u wura, u maa wi u man ḡrima wurawa.

Wi u kun ka sun yibere tɛeru neni, besegiiwa

(I maa mɛɛrio Luku 9:49-50)

³⁸ Yohanu nùn s̄ɔwa u nɛɛ, Yinni sa goo wa u wɛrɛkunu giramɔ ka wunen ȳsiru, ma sa nùn yinari yèn s̄ u n̄ nun swī ka bɛsɛ sannu.

³⁹ Adama Yesu u nɛɛ, i ku yɛro yinari, domi goo sari wi u koo maamaaki ko ka nen yɛsiru, ù n kpa u n yande nen kɔsa gerumɔ. ⁴⁰ Domi wi u kun ka sun yiberɛ tɛru neni besɛgiwa. ⁴¹ Ka geema, na bɛɛ sɔɔmɔ, baawure wi u bɛɛ nim kã i nɔra yèn sɔ i sãa Kirisigibu yɛro u koo win are wa.

Torarun baberu

(*I maa mɛɛriɔ Mateu 18:6-9, Luku 17:1-2*)

⁴² Adama baawure wi u bii piimii ni nu man naane doke min teu torasia, n sanɔ bu nùn nɛɛru gbinisia win wɛirɔ, kpa bu nùn kpɛɛ nim wɔku sɔɔ. ⁴³⁻⁴⁶ Ñ n men na, wunen nɔmu ñ kun mɛ wunen nɔɔ teu gã n nun torasia a gu buro. N sanɔ bo a ka nɔm teu ñ kun mɛ naa teesu wãaru wa te ta ku ra kpe, n kere a n nɔma yiru ka naasu yiru mɔ kpa bu nun kpɛɛ dɔɔ sɔɔ [mi kɔkɔ ni nu ko n ben wasi dimɔ nu ñ gbimɔ, ka mi dɔɔ kun gbimɔ.] ⁴⁷ Ñ n maa wunen nɔnun na, ga nun torasia a gu wɔwo. N sanɔ a n nɔnu teu mɔ a ka da mi Gusunɔ u bandu swii ka sere a n nɔni yiru mɔ kpa bu nun kpɛɛ dɔɔ sɔɔ, ⁴⁸ mi kɔkɔ ni nu ko n ben wasi dimɔ nu ñ gbimɔ ka mi dɔɔ kun gbimɔ. ⁴⁹ Domi ba koo baawure dɔɔ wisi nge mɛ ba ra bɔru yɛke dɛanu wɔllɔ.

⁵⁰ Bɔru * gãa geena, adama bɔru tà n nɔɔ gu, ka mba ba koo kpam tu dorasia. I n bɔru mɔ bɛɛn tii sɔɔ, kpa i n nɔɔ nɛ bɛɛn tii tiine sɔɔ.

10

Yesu u yinanaan gari mɔ

(*I maa mɛɛriɔ Mateu 19:1-12, Luku 16:18*)

¹ Yen biru Yesu doona min di u da Yudean temɔ ka Yuudenin guruɔ. Tɔn wɔru guna kpam mennan win mi. Nge mɛ win dɔɔnɛ u kpam bu Gusunɔn garin keu sɔɔsimɔ.

² Falisi gaba na win mi bu ka win laakari mɛɛri. Ba nùn bikia ba nɛɛ, wooda ya koo wura tɔnu u win kurɔ yina?

³ U bu wisa u nɛɛ, wooda yerà Mɔwisi u bɛɛ wɛ.

⁴ Ba nɛɛ, u nɛɛwa durɔ u yinanaan tireru yore kpa u de win kurɔ u doona.

⁵ Ma Yesu bu sɔɔwa u nɛɛ, bɛɛn woo bɔbunun sɔna Mɔwisi u bɛɛ wooda ye yorua.

⁶ Adama sanam mɛ Gusunɔ u handunia taka kua u tɔmbu taka kuawa durɔ ka kurɔ.

⁷ Yen sɔna durɔ u koo win tundo ka win mero deri kpa wi ka win kurɔ ba n manine, ⁸ kpa be yiru kpuro bu ko wasi tee. Nge mɛya, ba ñ maa sãa tɔmbu yiru ma n kun mɔ tɔn turo.

⁹ Ñ n men na, tɔnu u ku maa karana ye Gusunɔ u mennan.

¹⁰ Sanam mɛ Yesu ka win bwãabu ba wura yenuɔ, ba nùn gari yin tubusianu bikia.

¹¹ Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, baawure wi u win kurɔ yina ma u kpao sua, u sakararu kuawa.

¹² Kurɔ goo ù n maa win durɔ yina ma u kpao sua, sakarara u kua.

Yesu u bibu kanaru kua

(*I maa mɛɛriɔ Mateu 19:13-15, Luku 18:15-17*)

¹³ Yera tɔmba ka bibu na win mi u ka bu baba. Adama win bwãaba bu gerusi. ¹⁴ Ye Yesu wa ye ba mɔ u mɔru bara, ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, i bibu derio bu na nen mi, i ku bu yinari, domi Gusunɔ u bandu swii tɔmbun sɔ be ba sãa nge bibu. ¹⁵ Ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, baawure wi u kun ban te Gusunɔ u swii wure nge mɛ bii yãkabu ga ra gen mɔwɔbu wure, u ñ kpɛ u n sãa ban tegii.

¹⁶ Yera u bibu sua, u ben baawure nɔma sɔndi, ma u bu domaru kua.

Gobigii goon gari

(*I maa mɛɛriɔ Mateu 19:16-30, Luku 18:18-30*)

¹⁷ N wee, ye Yesu u kpam swaa wɔri u doonɔ, durɔ goo duka da win mi u yiira win wuswaɔ u nɛɛ, yinni, a sãawa tɔn geo, mba kon ko n ka wãaru te ta ku ra kpe wa.

* 9:50 bɔru - Bɔɔ te ba ka yã mini ta ka bɔɔ swãaru weene. Ta koo kpɛ tu nɔɔ gbi.

¹⁸ Ma Yesu nùn bikia u nɛɛ, mban sōna a man sokumə tən geo. Goo sari wi u sãa geo, ma n kun Gusunə turo. ¹⁹ N n̄ a wooda yē rò ye ya gerumə, “I ku tənū go. I ku sakararu ko. I ku gbeni. I ku goo gari mani. I ku goo taki di. I bɛɛn tundo ka mero bɛɛrɛ wɛɛyɔ.”

²⁰ Ma u nɛɛ, yinni, wooda yeni kpurowa na swīi nɛn birun di.

²¹ Yera Yesu u nùn mɛɛra u nùn kīa ma u nɛɛ, gāa teena nu nun tie. A doo a dɔra kpuro ye a mɔ kpa a yen gobi s̄arobu b̄onu kua. À n kua mɛ, kaa n dukia mɔ Gusunən mi. Yen biru kpa a na a man swīi.

²² Adama u m̄rua gari yinin s̄ɔ, ma u doona ka nuku sankiranu domi dukia bakagiiwa.

²³ Yesu u yam mɛɛra u ka sikerena, ma u win bwāabu s̄ɔwa u nɛɛ, n s̄ɛ gem gem dukiagii u ka ban te Gusunə u swīi wura.

²⁴ Ma biti baka bwāa be mwa win gari yin saabu. Yesu u kpam nɛɛ, b̄ɔrɔba, n s̄ɛ gem gem be ba ben naane doke dukia s̄ɔ bu ka ban te Gusunə u swīi wura. ²⁵ Yen s̄ɛs̄ɔ ga kpā n kere yooyoo gu du yaburan w̄ɛrɔ gu yari.

²⁶ Bwāa be, ba biti soora ma ba bikianamə ba m̄, n̄ n mɛn na, wara koo den faaba wa.

²⁷ Yesu bu mɛɛra tii, ma u nɛɛ, t̄ambun miya ya n̄ koorɔ, adama Gusunən mi ya koo koorɔ, domi Gusunə u ku ra gāanu ganu kpanɛ.

²⁸ Ma Piɛɛ nùn s̄ɔwa u nɛɛ, n wee, sa kpuro deri sa nun swīi.

²⁹ Yesu nɛɛ, ka geema na bɛɛ s̄ɔm̄, goo ù n win kpaaru deri nɛn s̄ɔ ka Labaari gean s̄ɔ, n̄ kun mɛ win maabu ka win w̄nɔbu ka win sesubu, n̄ kun mɛ win mero ka win tundo, n̄ kun mɛ win bibu, n̄ kun mɛ win gbea, ³⁰ u koo kpam kpaanu wa wunəm wunəm t̄ɛ saa yeni s̄ɔ. U koo dinu wa, ka maabu ka w̄nɔbu ka sesubu ka m̄robu ka bibu ka gbea, ka maa n̄ni swāaru. Sia u koo maa wāaru te ta ku ra kpe wa. ³¹ Adama tən dabinu be ba t̄ɛ s̄aa gbiikobu ba koo ra ko d̄akobu, be ba maa t̄ɛ s̄aa d̄akobu, ba koo ra ko gbiikobu.

Yesu u win ḡɔ ka win seebun gari m̄ n̄n itase

(I maa mɛɛrio Mateu 20:17-19, Luku 18:31-34)

³² Yesu u win bwāabu gbiye ba swaa m̄ ba d̄ɔ Yerusalemuə. Biti win bwāabu m̄, ma be ba bu swīi ba nande. Ma Yesu kpam ḡera bee tia ka w̄kura yiru ye, u bu s̄ɔbu w̄ri ye n koo nùn deema. ³³ U nɛɛ, n wee, sa Yerusalemu d̄ɔ mi ba koo T̄onun Bii yāku kowo t̄nwerobu ka wooda ȳrobu n̄mu s̄andia. Ba koo nùn taare w̄ɛ bu ka nùn go, kpa bu nùn t̄n tukobu n̄mu s̄andia. ³⁴ Beya ba koo nùn yaakoru ko, bu nùn yāatam sie, bu nùn s̄eni so. Yen biru kpa bu nùn go. S̄ɔ itase kpa u se ḡarin di.

Yakəbu ka Yohanun bikiabu

(I maa mɛɛrio Mateu 20:20-28)

³⁵ Yera Yakəbu ka Yohanu, Sebeden bibu, ba susi Yesun b̄okuə ma ba nɛɛ, yinni sa kī a sun kua ye sa ko nun bikia.

³⁶ Ma u bu bikia, mba i kī n bɛɛ kua.

³⁷ Ba nùn s̄ɔwa ba nɛɛ, a de su sina, turo wunen n̄m geuə turo maa wunen n̄m dwarɔ, wunen yiiko s̄ɔ.

³⁸ Yesu u nɛɛ, i n̄ yē ye i bikiamə. I ko kpī i wahala s̄obe ye kon s̄obe? I ko batɛmu ye kpī ȳn bweseru ba koo man ko?

³⁹ Ba nɛɛ, sa ko kpī.

Ma Yesu bu s̄ɔwa u nɛɛ, geema, i ko wahala wa ye kon wa, ba koo maa nɛn batɛmun bweseru bɛɛ ko, ⁴⁰ adama n̄ n̄n baa n̄ ka ḡasi be ba koo sina nɛn n̄m geuə ka nɛn n̄m dwarɔ. T̄n b̄n s̄ɔ aye ni, nu s̄ɔru s̄aa, beya ba koo nu wa.

⁴¹ Ye bwāabu w̄ku te ta tie ta gari yi nua, ta ka Yakəbu ka Yohanu m̄ru kua. ⁴² Ma Yesu u bu soka u nɛɛ, bɛɛn tii i yē nge mɛ be t̄n tukoba ra garisi ben tem ȳrobu, ba ra n bu dam d̄ɛrɛm̄ kpa ben wirugibu ba n bu taare. ⁴³ Adama n̄ n̄ s̄aa mɛ bɛɛn mi. Bɛɛn goo ù n kī u ko wirugii bɛɛn suunu s̄ɔ, u koowo bɛɛn s̄am̄. ⁴⁴ Mɛya maa bɛɛn wi u kī u ko gbiikoo, u koowo bɛɛ kpuron yoo. ⁴⁵ Domi baa T̄onun Bii, u n̄ nɛ bu ka nùn s̄a, u nawa u ka gabu s̄a, kpa u gbi u ka t̄n dabinu yakia.

Yesu u Baatime wōko wi bekia

(I maa mæerio Mateu 20:29-34, Luku 18:35-43)

⁴⁶ Yera ba Yeriko dua. Sanam mε Yesu u yario ka win bwāabu ka tɔn wɔru guna sannu, bara kowo wōko goo wi ba ra soku Baatime, Timen bii, u sō swaa baarɔ. ⁴⁷ Ye u nua ma Yesu Nasaretigiiwa wāa mi, u nɔɔgiru sua u mɔ, Yesu, Dafidin sikadobu, a nen wɔnwɔndu waawo.

⁴⁸ Ma tɔn dabira nùn gerusimɔ, ba nùn sōwɔ u mario. Adama u gbāramɔ too too u mɔ, Dafidin sikadobu, a nen wɔnwɔndu waawo.

⁴⁹ Yesu yōra, ma u nεε bu nùn sokuma.

Ba wōko wi soka ba nùn sōwɔ u ku mwia kpana, u seewo, Yesu u nùn soku.

⁵⁰ Wōko wi, u win gōgɔ kakia u kō u seewa fuuku, ma u na Yesun mi. ⁵¹ Ma Yesu u nùn bikia u nεε, mba a kī n nun kua.

Ma wōko wi, u nùn sōwɔ u nεε, yinni na kī n yam wawa.

⁵² Ma Yesu u nùn sōwɔ u nεε, a doo, wunen naane dokebu nun bekia.

Mii mii u yam wa, ma u Yesu swī swaa yen min di.

11

Yesu u Yerusalemu dua

(I maa mæerio Mateu 21:1-11, Luku 19:28-40, Yohanu 12:12-19)

¹ Sanam mε ba Yerusalemu turuku kua Betefagi ka Betanin bɔkuɔ, ba tura Olifin guurɔ. Yera Yesu u win bwāabu yiru gɔra. ² U bu sōwɔ u nεε, i doo baru kpaɔ te i mæera bεen wuswaaɔ mi. Ì n dua mi, i ko keteku buu wa ga sɔri ge goo kun sɔnire, i gu sɔsiamɔ i ka na. ³ Goo ù n bεε bikia mban sōna i gu sɔsiamɔ, i nεε, Yinniwa u gen bukata mɔ. Mii mii u koo de i ka gu na mini.

⁴ Ma ba doona ba tura mi ba keteku buu ge wa ga sɔri yenu kɔnnɔn gamboɔ swaa baarɔ. Ma ba gu sɔsia. ⁵ Gabu be ba yō mi, ba bu bikia, amɔna! Mban sōna i keteku buu ge sɔsiamɔ.

⁶ Ba bu sōwɔ nge mε Yesu u nεε bu gere, ma ba bu deri ba ka doona. ⁷ Ba keteku buu ge gawa ba ka Yesu daawa. Ma ba ben yabenu potira ba tɔria gen wɔllɔ, ma Yesu u nu sinari. ⁸ Tɔn dabinu nu nin yabenu tɔria swaa sɔɔ, ma gaba maa bāa kakosu bɔɔrimɔ ba tɔriamɔ swaa mi. ⁹ Be ba nùn gbiiye ka be ba nùn swī biruɔ, ba gbāsukumɔ ba mɔ, “Baruka! U sāawa domarugii wi u sisi Yinnin yīsiru sɔɔ. ¹⁰ Domarugira besen baaba Dafidin ban te ta sisi. Bu Gusunɔ siaro wɔllɔ!”

¹¹ Yera Yesu u Yerusalemu dua u da sāa yerɔ, ma u gāanu kpuro mæera u ka sikerena. Adama ye u wa yam tīra u yara u da Betani gia ka win bwāabu wɔkura yiru ye.

Yesu u dāru garu bōrusi

(I maa mæerio Mateu 21:18-19)

¹² Yen sisiru, ye ba doona Betanin di, yera gōɔra Yesu mɔ. ¹³ Ma u dāru garu wa sarun di te ba mɔ figie ta wurusu kpare. U da mi, u ka wa nge ta mara. Adama ye u tura mi, u ñ gāanu ganu wa ma n kun mɔ wurusu yèn sō sanam mε, mu ñ sāa ten marubun saa.

¹⁴ Yesu tu sōwɔ u nεε, goo kun maa ten binu dimɔ sere ka baadommaɔ.

Win bwāaba maa gari yi nua.

Yesu u dua sāa yerɔ

(I maa mæerio Mateu 21:12-17, Luku 19:45-48, Yohanu 2:13-22)

¹⁵ Sanam mε ba tura Yerusalemuɔ Yesu u da sāa yerɔ. Ma u be ba kiaru dɔramɔ ka be ba dwemɔ mi giram wɔri. U be ba gobi kɔsimɔn tabuluba fukura, ka totoberε dɔrobun kitano. ¹⁶ U ñ maa dere goo u ka gāanu bukiana sāa yeru mi. ¹⁷ Yera u tɔn be sōɔbu wɔri u nεε, ba yorua ma Gusunɔ u nεε, “Win diru ta ko n sāawa kanarun diru tɔmbu kpuron sō.” Adama bεε i tu kua gbɛnɔbun wāa yeru.

¹⁸ Ye yāku kowo tɔnwɔrobu ka wooda yērobu ba gari yi nua, yera ba swaa kasu bu ka Yesu go. Adama ba nùn berum sāa domi tɔn wɔru ge, ga biti soora win keu sōɔsibun sō.

¹⁹ Ye sōɔ kpa, Yesu ka win bwāabu ba yara wuun di.

Yesu ka dāa te ta gberan gari
(*I maa mɛɛrio Mateu 21:20-22*)

²⁰ Yen sisiru bururu, nge mɛ ba sarɔ, ba dāa te Yesu u bɔrusi mi wa ta gbera mam mam sere ka ten gbiniɔ. ²¹ Yera Piɛɛ u yaaya ye Yesu raa gerua ma u nùn sɔɔwa u nɛɛ, Yinni a figie ye mɛɛrio ye a bɔrusi, wee ya gbera.

²² Yesu u bu sɔɔwa u nɛɛ, i de i n Gusunɔ naane sãa. ²³ Ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, baawure wi u guu teni sɔɔmɔ tu seewo tu tii sure nim wɔku sɔɔ, ma u kun sika sika mɔ win gɔruo kpa u n naane doke ye u gerumɔ sɔɔ mɛya n koo maa nùn koorã. ²⁴ Yenin sɔna na bɛɛ sɔɔmɔ, gãanu baanire ni i bikiamɔ kanaru sɔɔ, i naane dokeo ma i nu wa i mwa kɔ, mɛya n koo maa bɛɛ kua. ²⁵ Sanam mɛ i yɔ i kanaru mɔ, ì n gãanu mɔɔsine ka goo, i gina yɛro suuru kuo, kpa bɛɛn Baaba wi u wãa wɔllɔ u maa bɛɛ bɛɛn toranu suuru kua. [²⁶ Adama bɛɛ, ì kun gabu suuru kue, bɛɛn Baaba wi u wãa wɔllɔ, u ñ koo maa bɛɛ bɛɛn toranu suuru kua.]

Man diya Yesu u yiiko wa
(*I maa mɛɛrio Mateu 21:23-27, Luku 20:1-8*)

²⁷ N wee, ba kɔam wura Yerusalemuɔ. Nge mɛ Yesu u bɔsu sãa yerɔ, yãku kowo tɔnwerobu ka wooda yɛrobu ka guro gurobu ba na win mi, ²⁸ ba nùn bikia ba nɛɛ, weren yiikowa a ka yeni mɔ. Wara nun yiiko wɛ a ka yenin bweseru ko.

²⁹ Yesu bu wisa u nɛɛ, kon bɛɛ gari tia gaa bikia. Ì n kpãa i man ye wisa, sanam mɛya kon bɛɛ sɔ yiiko ye na ka yeni mɔ. ³⁰ Batemu ye Yohanu u mɔ, weren yiikowa u ka mɔ. Gusunɔgia? Nge tɔnugia. I man wisio.

³¹ Ma ba wesiana ben tii tiine sɔɔ ba nɛɛ, mba sa ko nùn wisi. Tɛ nɔ? Sà n gerua sa nɛɛ Gusunɔn yiikowa, u koo nɛɛ, mban sɔna sa ñ Yohanu naane doke. ³² Sà n maa gerua sa nɛɛ, tɔnugia, to.

N deema ba tɔmbun berum mɔ domi tɔmbu kpurowa ba wura kam kam ma Yohanu u sãa Gusunɔn sɔmɔ.

³³ Yen sɔna ba Yesu sɔɔwa ba nɛɛ, ba ñ yɛ.

Ma Yesu maa bu sɔɔwa u nɛɛ, nena kun maa bɛɛ sɔɔmɔ wìn yiiko na ka yeni mɔ.

12

Gbaa wuko kɔsobun gari
(*I maa mɛɛrio Mateu 21:33-46, Luku 20:9-19*)

¹ Yen biru, Yesu u ka bu mɔndu gari sɔɔwa. U nɛɛ, durɔ goo u gbaaru kua mi u dāa bii duronu duura ni ba ra soku resem, ma u kara kua u ka sikerena. U maa wɔru gba mi ba koo dāa bii ni gama ma u gbaa kɔsu yeru kua. Yera u gbaa wukobu kasu u bu ye nɔmu beria ma u wigiru doona. ² Sanam mɛ dāa binun sɔribu tura, u win sɔm kowo gɔra gbaa wuko ben mi bu win bɔnu mwaama. ³ Yera gbaa wuko be, ba sɔm kowo wi mwa ba so ma ba nùn gɔsia nɔm dira. ⁴ Yera u kɔam bu sɔm kowo goo gɔria ma gbaa wuko be, ba nùn so wirɔ ma ba nùn yaa kasiki. ⁵ Gbaa yɛro wi, u kɔam maa bu sɔm kowo gɔria, ma ba nùn go. Mɛya ba ben dabinu kua, ba gabu so ba gabu go. ⁶ Tɛ, n tie gbaa yɛro win bii kɔnasin tii tii. Wiya u bu gɔria dākuru u nɛɛ, ba koo win biin nɔnu nasia. ⁷ Adama gbaa wuko be, ba wesiana ba nɛɛ, winiwa gbaa ten tubi dio. I na su nùn go kpa gbaa te, tu ko besegiru. ⁸ Yera ba aluwaasi wi mwa ba go. Ma ba win goru yara gbaarun di.

⁹ Yesu u nɛɛ, tɛ, amɔna gbaa yɛro wi, u koo ko. U koo da u gbaa wuko be go kpa u win gbaaru gabu nɔmu sɔndia. ¹⁰ Bɛɛ i ñ gari yini gara Gusunɔn gari sɔɔ yi yi nɛɛ, “Kpee te banɔba yina, tera ta kua gani gɔmburun dam.

¹¹ Yinniwa ye kua, ma n kua maamaaki besen nɔni sɔɔ.”

¹² Yera ba swaa kasu bu ka nùn mwa, domi ba tuba ma ben sɔna u mɔn te kua. Adama ba tɔn wɔru nasia, ma ba nùn deri ba doona.

Wɔɔ gobin kɔsiabun gari
(*I maa mɛɛrio Mateu 22:15-22, Luku 20:20-26*)

¹³ Ma ba Falisi gabu ka Herodun tambu gabu gora Yesun mi, bu ka nùn garin yina beria. ¹⁴ Ye ba tura win mi, ba nɛɛ, yinni, sa yɛ ma a ra gem gere. Meya a ku ra goon nɔnu mɛeri, domi a ku ra gari gere binɛ ka bɛrum sɔ̄, adama a tambu Gusunɔn swaa sɔ̄simɔwa dee dee. N weenɛ su tem yɛro wɔ̄ɔ gobi kɔsia? Nge su ku kɔsia.

¹⁵ Adama Yesu u ben murafiti te tuba ma u nɛɛ, mban sɔ̄na i ka man garin yina beriammɛ. I man sii geesun gobi sɔ̄sima n wa.

¹⁶ Ba nùn sɔ̄si. Ma u bu bikia u nɛɛ, weren foto ka yirera mini. Ba nùn sɔ̄wa ba nɛɛ, tem yɛrogia.

¹⁷ Yera Yesu u bu sɔ̄wa u nɛɛ, i tem yɛro kɔsio ye ya sɔ̄a tem yɛrogia kpa i maa Gusunɔ kɔsia ye ya sɔ̄a Gusunɔgia.

Yera biti baka bu mwa n banda win sɔ̄.

Gɔribun seebun gari

(I maa mɛerio Mateu 22:23-33, Luku 20:27-40)

¹⁸ Yera Sadusi be ba ra nɛɛ, gɔriba kun seemɔ, ba da Yesun mi, ba nùn bikia ba nɛɛ, ¹⁹ yinni, Mɔwisi u sun wooda wɛ̄ u nɛɛ, goo ù n gu ma u kurɔ deri, ma wi ka kurɔ wi, ba ù bii mɔ, n weenɛ yɛro win wɔnɔ u kurɔ gɔmini wi sua, kpa u ka mɔɔ bibu marua. ²⁰ Wee, tundo turosibu nɔɔba yiru gaba raa wɔ̄a. Ben gbiikoo u kurɔ sua ma u gu, u ù ka kurɔ wi bii mara. ²¹ Yera ben yiruse u kurɔ gɔmini wi sua. Win tii maa gu, u ù ka kurɔ wi bii mara. Nge meya ben itasen tii, ²² sere n ka girari ben nɔɔba yiruse, ba ù ka kurɔ wi bii mara. Be kpuron biruwa kurɔ win tii maa gu. ²³ Dɔma te gɔriba koo se, tɔn ben wara ko n kurɔ wi mɔ. Domi be nɔɔba yiru ye kpuro ba nùn yɛwa kurɔ.

²⁴ Yesu bu wisa u nɛɛ, i ù Gusunɔn gari ka win dam yɛ. N ù yen sɔ̄na i tore? ²⁵ Domi sanam mɛ gɔriba koo se durɔbu ka kurɔbu ba ù maa suanamɔ, ba ko n sɔ̄awa nge Gusunɔn gɔradoba. ²⁶ Ye n maa sɔ̄a gɔribun seebun gari, i ù garire Mɔwisin tireru sɔ̄ mi awii dɔ̄ogiin gari wɔ̄a nge mɛ Gusunɔ u ka nùn gari kua u nɛɛ, “Wiya Aburhamun Yinni, ka Isakin Yinni, ka Yakɔbun Yinni.” ²⁷ Wee, Gusunɔ u ù sɔ̄a gɔribun Yinni. U sɔ̄awa wasobugii. Yenin sɔ̄na bɛɛn torara kpɔ̄.

Wooda ye ya bo

(I maa mɛerio Mateu 22:34-40, Luku 10:25-28)

²⁸ N wee, wooda yɛro goo u ben sikirinɔ ge nua. U wa ma Yesu u Sadusi be gari gee wisa, ma u da Yesun mi u nùn bikia u nɛɛ, woodaba kpuro sɔ̄ yerà ya kere.

²⁹ Yesu u nɛɛ, wooda ye ya kere wee. “Bɛɛ Isireliba, i swaa dakio, Gusunɔ besen Yinni, wi turowa Yinni. ³⁰ A Gusunɔ wunen Yinni kɔ̄ ka wunen gɔ̄ru kpuro ka wunen bwɛra kpuro ka wunen bwisikunu kpuro ka wunen dam kpuro.” ³¹ Yen yiruse wee. “A wunen tɔnusi kɔ̄ nge wunen tii tii.” Wooda gaa maa sari ye ya yeni kere.

³² Ma wooda yɛro wi, u Yesu sɔ̄wa u nɛɛ, to, n wɔ̄ yinni. Gema a gerua ye a nɛɛ Gusunɔ turowa wɔ̄a, goo maa sari ma n kun mɔ wi. ³³ Ma tɔnu ù n Gusunɔ kɔ̄a ka win gɔ̄ru kpuro ka win bwisikunu kpuro ka win dam kpuro, ù n maa win tɔnusi kɔ̄a nge win tii tii, yeya ya yɔ̄ku dɔ̄ɔ mwaararuginu ka yɔ̄ku ni nu tie kere.

³⁴ Ye Yesu u wa ma u yeni geruawa ka yɛrun baa, yera u nùn sɔ̄wa u nɛɛ, a turuku kooma a ka du mi Gusunɔ u bandu swii.

Yenin biru goo kun maa kɔ̄ka u Yesu gɔ̄anu ganu bikie.

Dafidi ka wi Gusunɔ u gɔsa

(I maa mɛerio Mateu 22:41-46, Luku 20:41-44)

³⁵ Yen biru, nge mɛ Yesu u Gusunɔn garin keu sɔ̄simɔ sɔ̄a yerɔ, u tambu bikia u nɛɛ, amɔna wooda yɛroba koo kpɔ̄ bu gere ma Kirisi u sɔ̄awa Dafidin bii. ³⁶ Dafidin tii, ka Hunde Dɛeron sɔ̄siru u nɛɛ, “Yinni Gusunɔ u nen Yinni sɔ̄wa u nɛɛ, a sinɔ nen nɔm geuɔ sere n ka nun wunen yiberɛba taarea.”

³⁷ Dafidin tii u nùn soka Yinni. Amɔna u ko n maa ka sɔ̄a win bii.

I tii laakari koowo

ka wooda yērobu

(I maa mæerio Mateu 23:1-36, Luku 20:45-47)

Ma tən wəru ge, ga Yesun gari swaa daki ka nuku dobu. ³⁸ Win keu sōsibu sōw u nɛɛ, i tii laakari koowo ka wooda yērobu be ba kī ba n bəsu ka yabe dɛndɛnnu, ba maa tɔbirinaa kī batuma sōw ka bɛɛɛ. ³⁹ Ma ba sin yee bɛɛɛginu kī mennɔ yenɔ ka maa aye bɛɛɛginu tɔw baka yerɔ. ⁴⁰ Ba gɔminibun yenusu dimɔ ka taki ma ba kana dɛndɛnnu mɔ bu ka bu wan sɔ. Ba koo bu taare wɛ n kpā.

Gobi yi kurɔ gɔmini goo u kpɛɛ

(I maa mæerio Luku 21:1-4)

⁴¹ Yera Yesu u da u sina sāa yerun kpakoro te ba ra gobi doken bɔkuɔ, ma u mæera nge mɛ tɔmba gobi kpɛɛmɔ te sōw. Gobigibu dabiru ba gobi beke doke. ⁴² Yera gɔmini sāaro goo u na ma u gobi piiminu yiru doke mi, yin geera sāa nge faram yirun saka. ⁴³ Ma Yesu u win bwāabu soka u bu sōwɔa u nɛɛ, ka geema na bɛɛ sōwɔ, gɔmini sāaro wini, u gobi doke kpakoro teni sōw n tɔmbu kpuro kere. ⁴⁴ Domi be kpuro, ye n sɔndi ben mɔw bakaru sōw, yera ba wuna ba doke, adama kurɔ wi, win yāaru sōwɔa u kpuro kpɛɛ ye u ka tii kɔsu.

13

Yesu u sāa yerun kərabun gari mɔ

(I maa mæerio Mateu 24:1-2, Luku 21:5-6)

¹ Nge mɛ Yesu u yariɔ sāa yerun di, win bɔw turo u nɛɛ, yinni, anna a dii bakanu wa ka nin kpee buranu!

² Ma Yesu nūn sōwɔa u nɛɛ, a dii baka ni wa? Baa kpee teeru ta n ko n sɔndi ten tensim wɔllɔ. Ba koo ni kpuro surawa.

Wahala ye ya koo na handunia yu sere kpe

(I maa mæerio Mateu 24:3-14, Luku 21:7-19)

³ Yen biru Yesu u da Olifin guurɔ u sina u wuswaa kisi sāa yeru gia. Yera Piɛɛ ka Yakɔbu ka Yohanu ka Andere ba da be tɔna ba nūn bikia ba nɛɛ, ⁴ a sun sōwɔ, domma yabu ye, ya koo koo. Yire terɔ ta koo sun sōwɔ ma yen saa ya tura.

⁵ Ma Yesu u bu sōwɔbu wəri u nɛɛ, i tii laakari koowo, kpa goo ku raa bɛɛ nɔni wɔke. ⁶ Tən dabira koo na ka nen yīsiru ba n mɔ, beya ba sāa Kirisi wi, kpa bu tən dabiru nɔni wɔke. ⁷ Ì n tabun damu damusu nɔwɔ, i ku de n bɛɛ bɛrum ko. Yeni ya n koo ko ya kun koore, adama n n gina handunian kpeeru mi. ⁸ Domi bwesenu koo seesina. Sinamba koo seesina. Tem yīribu ka gɔwru ko n wāa gam ka gam. Ye kpuro n ko n sāawa nge tən kurɔn nuku wuriribun tore.

⁹ Adama bɛɛ, i n bɛɛn tii sɛ. Domi ba koo bɛɛ mwa kpa bu bɛɛ siri kowobu nɔmu sɔndia. Ba koo maa bɛɛ so mennɔ yenɔ, kpa bu ka bɛɛ da tem yērobu ka sinambun wuswaaɔ nen sɔ kpa i ka seeda di. ¹⁰ Yu sere koo mɛ ba koo gina bwesenu kpuro Labaari gea waasu kua. ¹¹ Adama sanam mɛ ba bɛɛ gawe ba ka dɔw bu bɛɛ siri kowobu nɔmu beria, i ku gbi i wurura ka ye i ko gere. Saa ye, yà n tunuma, i geruo ye Gusunɔ u koo bɛɛ sɔ. Domi n n bɛɛn tii i ko gere, ma n kun mɔ Hunde Dɛero. ¹² Mɔw ka wɔnɔ ba koo kərumɔtɔnu kuana bu ka ben turo go, mɛya tundoba koo maa ben bibu kua. Bibu ba koo ben mɔwɔbu seesi kpa bu de bu bu go. ¹³ Tɔmbu kpurowa ba ko n bɛɛ tusa nen yīsirin sɔ. Adama wi u temana sere ka nɔw, u koo faaba wa.

Gāa kɔsunun gari

(I maa mæerio Mateu 24:15-28, Luku 21:20-24)

¹⁴ Yesu maa nɛɛ, adama i ko kam koosion bwāaroku kɔsu wa ga yɔ mi n n weene ga n wāa. Wi u tire teni garimɔ u tubuo sāa sāa. Sanam mɛya n weene be ba wāa Yudeaɔ bu kpikuru su bu da guunɔ. ¹⁵ Kpa wi u wāa dii tɛera wɔllɔ u ku sara u du dirɔ u gāanu sua. ¹⁶ Wi u maa woo gberɔ u ku gɔsira yenuɔ u win yabe bakaru sua. ¹⁷ Anna kurɔ ben

nəni swāara ko n ne sanam mε, be ba guri mɔ ka be ba bibu bəm kēmɔ. ¹⁸ I Gusunɔ kanɔ kpa saa ye, yu ku raa ko woorun sanam. ¹⁹ Domi sanam mε sɔɔ, nəni swāa bakara ko n wāa tən bweseru ta n koore saa handunian toren di sere ka gisɔ. Ten bwesera kun mam maa sisi. ²⁰ Yinni ù kun daa tɔɔ te kawε, goo kun tiarɔ. Adama wigii be u gɔsan sɔna u tɔɔ te kawa. ²¹ Saa ye sɔɔ, goo ù n bεε sɔɔmɔ u nεε, Kirisi wi, u wāa mini, n kun mε u wāa miɔnɔ, i ku ra naane ko. ²² Domi Kirisi weesugibu ka sɔmɔ weesugiba koo yari. Ba koo yīrenu ka sɔm maamaakigia ko, bu ka be Gusunɔ u gɔsa nəni wɔke n n ko n koorɔ. ²³ Wee, na bεε yeni kpuro sɔɔwa kɔ yu sere koorɔ. Yen sɔ, i n tii sε.

Tɔnun Biin naaru

(*I maa mεerio Mateu 24:29-31, Luku 21:25-28*)

²⁴ Yesu maa nεε, adama saa ye sɔɔ, nəni swāarun biru, sɔɔ u koo yam tīra, suru kun maa waarɔ. ²⁵ Wəllun kperi yi koo wəruma temɔ, kpa wəllun dam mu yīiri. ²⁶ Saa yera ba koo Tɔnun Bii wa u kurama guru winu sɔɔ ka dam bakam ka yiiko. ²⁷ U koo win gɔradoba gəri handunian goonu nne sɔɔ bu be u gɔsa menna saa handunian nɔrun di sere ka wəllɔ.

Yīre te dāa te ba mɔ figie

ta sɔɔsimɔ

(*I maa mεerio Mateu 24:32-35, Luku 21:29-33*)

²⁸ Yesu maa nεε, tē i de dāa te ba mɔ figie tu bεε gari gεε sɔɔsi. Sanam mε ta kpararu torua, i yē ma tomburura ta turuku kua. ²⁹ Nge mɛya maa, ì n wa yeni kpuro ya kooramɔ, i n yē ma ne Tɔnun Bii na turuku kuawa, na mam wāa kənnɔwɔ. ³⁰ Ka geema na bεε sɔɔmɔ, tēn tən beni ba n gbimɔ ye kpuro yu ka koorɔ. ³¹ Wəllu ka tem baa ya koo doona, adama nen gari kun doonɔ pai.

Gusunɔ turowa

handunian kpeerun saa yē

(*I maa mεerio Mateu 24:36-44*)

³² Yesu maa nεε, ye n sāa nen naarun saa, goo sari wi u yen tɔru yē, baa Gusunɔn gɔradoba be ba wāa wəllɔ, baa mam Biin tii, ma n kun mɔ Baaba turo. ³³ I n tii sε kpa i n swaa mεera, domi i n yē dɔma te tɔɔ te, ta koo tunuma. ³⁴ N ko n sāawa nge durɔ goo wi u sanum dɔɔ. U win yenu win sɔm kowobu nɔmu sɔndia, u ben baawure win sɔmburu wē, ma u kənnɔ kɔso sɔɔwa u n swaa mεera. ³⁵ N n men na, i n swaa mεera, domi i n yē nge yenu yēro u koo tunuma yoka, n kun mε wɔku suunu, n kun mε saa ye gue sumɔ, n kun mε bururu. ³⁶ Û n tunuma suaru sɔɔ, kpa u ku raa bεε deema i dɔ. ³⁷ Ye na bεε sɔɔmɔ yera na maa baawure sɔɔmɔ, i n swaa mεera.

14

Wirugiba wesianamɔ

bu ka Yesu go

(*I maa mεerio Mateu 26:1-5, Luku 22:1-2, Yohanu 11:45-53*)

¹ N wee, n tie sɔɔ yiru bu ka Gɔɔ sararibu ka pēε ye ba kun seeyatia doken tɔɔ bakaru ko. Ma yāku kowo tənwerobu ka wooda yērobu ba swaa kasu bu ka Yesu mwa asiri sɔɔ bu go, ² domi ba gerumɔ ba mɔ, n n weene bu ko tɔɔ baka te sɔɔ, kpa n ku raa ko gari baka tɔmbun suunu sɔɔ.

Kurɔ goo turare yēka

Yesun wirɔ

(*I maa mεerio Mateu 26:6-13, Yohanu 12:1-8*)

³ Sanam mε Yesu u wāa Betaniɔ Simɔɔn yenuɔ wi u raa bara disigiru mɔ, kurɔ goo u na win mi u too buraru neni te ba kua ka abatiri, te ta turare gobi bekegia yiba ye ba kua ka naadin gum. U too te kəra ma u turare ye yēka Yesun wirɔ sanam mε u dimɔ.

⁴ Gabu ba s̄ɔnamɔ ka m̄oru ba n̄ɛɛ, mban s̄ɔna u turare ye kam koosia. ⁵ Sa ko raa kp̄i su ye d̄ora yu ko s̄ɔm kowon w̄ɔɔ tian k̄ɔsiarun saka, kpa su gobi yi s̄arobu b̄onu kua.

Ma ba kurɔ wi w̄akis̄i. ⁶ Adama Yesu u n̄ɛɛ, i n̄un derio. Mba n kua i ka n̄un w̄akis̄imɔ. Ḡaa burana u man kua. ⁷ Baadommawa s̄arobu ba w̄aa b̄ɛɛn suunu s̄ɔɔ. Sanam baamere m̄ɛ i k̄i, i ko kp̄i i bu durom kua. Adama n̄ɛna na n̄ ko na n w̄aa ka b̄ɛɛ ka baadomma. ⁸ U kua nge m̄ɛ win m̄ora n̄ɛ. U nawa u ka n̄ɛn wasin sikubun s̄ɔru ko bu sere yi sike. ⁹ Ka geema na b̄ɛɛ s̄ɔmɔ, baama mi ba Labaari gea waasu m̄ɔ handunia kpuro s̄ɔɔ, ba koo maa kurɔ win gari gere ye u kua minin s̄ɔ, ba n ka n̄un yaaye.

Yudasi u k̄i u Yesu ȳaku kowo

t̄ɔnwerobu n̄omu s̄ɔndia

(I maa m̄ɛriɔ Mateu 26:14-16, Luku 22:3-6)

¹⁰ Yen biru Yudasi Isikariɔtu, bw̄abu w̄akura yiru yen turo, u da ȳaku kowo t̄ɔnwerobun mi u ka bu Yesu n̄omu s̄ɔndia. ¹¹ Ben nukura dora gem gem ye ba win gari nua ma ba n̄un gobi n̄ɔ m̄w̄ɛru kua yi ba koo n̄un k̄ɛ. Ma u swaa kasu nge m̄ɛ u koo ko u ka Yesu bu n̄omu s̄ɔndia ù n saa wa.

Yesu u Ḡɔɔ sararibun yaa dibu

dim̄ɔ ka win bw̄abu

(I maa m̄ɛriɔ Mateu 26:17-25, Luku 22:7-14, 21-23, Yohanu 13:21-30)

¹² P̄ɛɛ ye ba kun seeyatia doken t̄ɔɔ bakarun t̄ɔɔ gbiikuru, t̄ɛ s̄ɔɔ ba ra Ḡɔɔ sararibun ȳaanu go, Yesun bw̄aba na win mi ba n̄ɛɛ, mana a k̄i su nun Ḡɔɔ sararibun yaa dibun s̄ɔru kua.

¹³ Yera Yesu u win bw̄abun yiru ḡora u bu s̄ɔwa u n̄ɛɛ, i doo wuu s̄ɔɔ, i ko ka durɔ goo yinna u nim tooru s̄ɔwa. I n̄un sw̄iiyɔ. ¹⁴ Yenu mi u dua, i yenu gen ȳero s̄ɔwɔ i n̄ɛɛ, yinni u n̄ɛɛ, diru mana wi ka win bw̄abu ba koo be Ḡɔɔ sararibun yaa dibu di. ¹⁵ Durɔ wi, u koo b̄ɛɛ gidambisa baka s̄ɔsi ye ba s̄ɔru kua ka ḡaa n̄in bukata sa m̄ɔ kpuro. Miya i ko i sun Ḡɔɔ sararibun s̄ɔru kua.

¹⁶ Ma bw̄aa be, ba swaa w̄ori ba tura wuu gen mi, ba ye kpuro wa nge m̄ɛ Yesu u raa bu s̄ɔwa. Ma ba Ḡɔɔ sararibun yaa dibu s̄ɔru kua.

¹⁷ Ye n kua yoka Yesu u da mi ka win bw̄abu w̄akura yiru ye. ¹⁸ Ye ba s̄ɔ ba dim̄ɔ Yesu u n̄ɛɛ, ka geema na b̄ɛɛ s̄ɔmɔ, b̄ɛɛn turo wi u dim̄ɔ ka n̄ɛ sannu u koo man d̄ɔm̄ɛ.

¹⁹ Yeya bw̄aa be kpuron nuki sankira, ma ba n̄un bikiabu w̄ori tia tia ba m̄ɔ, asa n n̄ɛ.

²⁰ Ma Yesu u bu wisa u n̄ɛɛ, b̄ɛɛ w̄akura yiru ye s̄ɔɔ, n̄ɛ ka wi sa gb̄ɛɛ teeru s̄ɔramɔ, wiya. ²¹ Ka geema, T̄ɔnun Bii u koo gbi nge m̄ɛ Gusun̄ɔn gari gerum̄ɔ win s̄ɔ. Adama n̄ani sw̄aruḡiwa wi u koo n̄un d̄ɔm̄ɛ. N sanɔ ba kun daa ȳero mara.

Yinnin d̄iɔa domaruginu

(I maa m̄ɛriɔ Mateu 26:26-30, Luku 22:15-20, Korinti I, 11:23-25)

²² Mi ba dim̄ɔ mi, Yesu u p̄ɛɛ sua u Gusun̄ɔ siara ma u ye murura u win bw̄abu w̄ɛ. U n̄ɛɛ, i m̄ɔɔ, yeniwa n̄ɛn wasi.

²³ U maa n̄ora sua u Gusun̄ɔ siara ma u bu w̄ɛ, ma be kpuro ba n̄ora. ²⁴ Ma Yesu u n̄ɛɛ, yeniwa n̄ɛn yem m̄ɛ mu Gusun̄ɔn n̄ɔ m̄w̄ɛɛ kpaaru sire. Mu koo maa yari t̄ɔn dabinun s̄ɔ. ²⁵ Ka geema na b̄ɛɛ s̄ɔmɔ, na n̄ maa tam meni n̄orum̄ɔ sere n ka ko sanam m̄ɛ kon men kpam n̄ɔ ban te Gusun̄ɔ u koo sw̄ii s̄ɔɔ.

²⁶ Ye ba womusu kua ba kpa, yera ba yara ba da Olifin guuru w̄ollɔ.

Yesu u n̄ɛɛ, Piɛɛ koo n̄un siki

(I maa m̄ɛriɔ Mateu 26:31-35, Luku 22:31-34, Yohanu 13:36-38)

²⁷ Olifin guuru miya Yesu u bu s̄ɔwa u n̄ɛɛ, b̄ɛɛ kpurowa i ko i biru wura. Domi ba yorua Gusun̄ɔn gari s̄ɔɔ ba n̄ɛɛ, “Ba koo ȳaa kparo go, kpa ȳaanu nu yarina.” ²⁸ Adama n̄a n̄ seewa ḡarin di kon b̄ɛɛ gb̄iyya Galileɔ.

²⁹ Yera Piɛɛ n̄un s̄ɔwa u n̄ɛɛ, baa t̄ɔmbu kpuro b̄a n biru wuram̄ɔ, n n̄ ka n̄ɛ!

³⁰ Yesu u nùn sɔ̀wa u nɛɛ, ka geema na nun sɔ̀mɔ̀, gisɔ̀n wɔ̀ku te, sere goo dɔ̀ɔ gu ka swĩ nɔ̀n yiru, kaa man siki nɔ̀n ita.

³¹ Adama Pɛɛ u nɔ̀ gɛɛ dim dim u mɔ̀, na ñ nun sikimɔ̀ pai. Baa ñ n gɔ̀ɔn na, sanna sa ko gbi.

Mɛya maa bwãa be kpuro ba gerua.

Yesu u kanaru mɔ̀ Gesemanɛ

(*I maa mɛɛrio Mateu 26:36-46, Luku 22:39-46*)

³² Yen biru ba da gam gum mi ba ra soku Gesemanɛ. Ma Yesu u win bwãabu sɔ̀wa u nɛɛ, bu sinɔ̀ mi, kpa u da u kanaru ko.

³³ Ma u Pɛɛ ka Yakɔ̀bu ka Yohanu soka ba da ka wi. Ma u nanda, win wasi dwiia.

³⁴ Yera u bu sɔ̀wa u nɛɛ, nen nukura sankira sere n gɔ̀ɔ gum girari. I yɔ̀ro mini kpa i n tii kpɛrenu sãa.

³⁵ Yen biru u bu desirari fiiko u kpuna u kibari u kanaru kua, ñ n koo koorã, wahalan saa ye, yu nùn desirari. ³⁶ Yera u gerua u nɛɛ, nen Baaba, kaa kpĩ a gãanu kpuro ko. A de wahala ye, yu man desirari. Adama a ku nen gɔ̀ru kĩru ko ma n kun mɔ̀ wunɛguru.

³⁷ Ma u wurama bwãabu ita ben mi, u deema ba dɔ̀. Ma u Pɛɛ bikia u nɛɛ, Simɔ̀ a dɔ̀wa? A kpana a n wasi baa kɔ̀bi tia? ³⁸ I n tii kpɛrenu sãa i n kanaru mɔ̀, kpa i ku ra du kɔ̀kiribu sɔ̀. Ka geema, tɔ̀nun gɔ̀ru ga kĩ adama wasi yen dam bie.

³⁹ Ma u kpam wurã u kanaru kua. Gari tee yiya u gerumɔ̀. ⁴⁰ Ye u kpam wurama u deema ba do domi ben nɔ̀ni bunia. Ba ñ maa yɛ ye ba koo nùn sɔ̀.

⁴¹ Ye u wurama ben mi nɔ̀n itase u bu sɔ̀wa u nɛɛ, i den dweeyo tɛɛ, kpa i wɛra. N tura mɛ. Saa ye, ya tunuma kɔ̀. N wee, ba Tɔ̀nun Bii tɔ̀n kɔ̀sobu nɔ̀mu sɔ̀ndiammɛ. ⁴² I seewo su doona. Wee, wi u man dɔ̀mɛmɔ̀ u sisi.

Yesun mwaabu

(*I maa mɛɛrio Mateu 26:47-56, Luku 22:47-53, Yohanu 18:3-12*)

⁴³ Yesu kun gari yi gerum kpa Yudasi ka tunuma yande, bwãabu wɔ̀kura yiru yen turo. Tɔ̀n dabira nùn swĩ ba takobiba ka bokunu neni. Yãku kowo tɔ̀nwerobu ka wooda yɛrobu ka guro guroba ba bu gɔ̀ra. ⁴⁴ N deema dɔ̀mɛ wi, u raa tɔ̀n be sɔ̀wa yĩre te u koo ko. U nɛɛ, durɔ̀ wi u koo nɛnɛ u bɔ̀kasi, wiya mi, bu nùn mɔ̀, bu nɛnɛ kem kem bu ka doona. ⁴⁵ Ye Yudasi tunuma, mii mii u da Yesun mi, ma u nɛɛ, yinni.

Ma u nùn bɔ̀kasi. ⁴⁶ Yera tɔ̀n be, ba nɔ̀mu demia ba Yesu mwa. ⁴⁷ Adama be ba yɔ̀ min turo u win takobi woma, ma u yãku kowo tɔ̀nweron yoon soo sɔ̀ra u bura. ⁴⁸ Yera Yesu bu bikia u nɛɛ, nɛna bɛɛ i mwaabu na ka takobiba ka bokunu nge swaa dio? ⁴⁹ Baadommawa na ra n ka bɛɛ wãa sãa yerɔ̀ na n keu sɔ̀simɔ̀, ma i ñ man mwɛ. Adama Gusunɔ̀n gari yi ñ koo ko yi kun koore.

⁵⁰ Yera bwãa be kpuro ba yarina ba nùn deri.

⁵¹ Aluwaasi goo maa Yesu swĩ biruɔ̀ u bekuru wukiri. Yera gaba kĩ bu nùn mwa, ⁵² adama u duka tereru, u bu bekuru deria.

Ba Yesu sirimɔ̀

Yuuban tɔ̀nwerobun mɛnnɔ̀ yerɔ̀

(*I maa mɛɛrio Mateu 26:57-68, Luku 22:54-55, 63-71, Yohanu 18:13-14, 19-24*)

⁵³ Sanam mɛya ba ka Yesu da yãku kowo tɔ̀nweron yɛnuɔ̀ mi yãku kowo tɔ̀nwerobu ka guro gurobu ka maa wooda yɛrobu ba mɛnnɛ. ⁵⁴ Ma Pɛɛ u bu swĩ dandankuru sere ka yãku kowo tɔ̀nweron yɛnu yaaraɔ̀. Miya u sina, wi ka tabu kowobu sannu ba dɔ̀ wɔ̀su.

⁵⁵ Yãku kowo tɔ̀nwerobu ka maa guro gurobun mɛnnɔ̀ ge kpuro ba seeda kasu ye ba koo Yesu mani bu ka nùn go. Adama ba ñ wa. ⁵⁶ Domi tɔ̀n dabiru ta nùn seeda weesugia diisimɔ̀ adama seedagii be, ba ñ nɔ̀ tia sãa.

⁵⁷ Yera gaba seewa ba nùn weesu mani ba nɛɛ, ⁵⁸ bese sa nua u nɛɛ u koo sãa yeru sura te ba ka nɔ̀ma bana, kpa sɔ̀ itan baa sɔ̀ u be ten kpaaru bani te ba ñ ka nɔ̀ma banɛ.

⁵⁹ Ka mɛ, baa gari yinin tii sɔ̀ ba ñ nɔ̀ tia kue.

⁶⁰ Ma yāku kowo tɔnwero u seewa u yōra be kpuron wuswaaɔ, u Yesu bikia u nɛɛ, a ñ gɛɛ wisimɔ? Mba tɔn beni ba nun saarisimɔ.

⁶¹ Adama Yesu u maari piti, u ñ bu gāanu wisa. Yera yāku kowo tɔnwero wi, u kram nùn bikia u nɛɛ, wuna Kirisi wi? Gusunɔ Yinni wi sa siaramɔn Bii?

⁶² Ma Yesu u nɛɛ, oo, nɛna mi. Sōɔ teeru i ko Tɔnun Bii wa u sō Dam Kpurogiin nɔm geuɔ, u wee wɔllun di guru winu sɔɔ.

⁶³ Sanam meya yāku kowo tɔnwero u win tiin yaberu nɛnua u karana, ma u nɛɛ, ee, seeda yerà i maa kasu. ⁶⁴ Bɛɛ i nua gari kam yi u gerua. Amɔna i wa durɔ wi sɔɔ.

Ma be kpuro ba nùn taare wɛ ba nɛɛ, bu nùn go.

⁶⁵ Yera ben gaba yande nùn yāatam siem wɔri, ba win nɔni wɔkua, ma ba nùn nɔm kusa soomɔ, ba nɛɛ u tubuo wi u nùn soomɔ.

Ma tabu kowobu ba nùn mwa ba soomɔ.

Piɛɛ u Yesu siki

(I maa mɛɛriɔ Mateu 26:69-75, Luku 22:56-62, Yohanu 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Sanam mɛ Piɛɛ u wāa yɛnu yaaraɔ, yera wɔndia goo wi u sɔmburu mɔ yāku kowo tɔnweron mi u na mi. ⁶⁷ Ye u Piɛɛ wa u dōɔ wɔsu, u nùn mɛera tii. Yera u nɛɛ, wunɛ maa, a raa wāa ka Yesu Nasaretigii sannu.

⁶⁸ Adama Piɛɛ u gari yi siki, u nɛɛ, na ñ yɛ fa, ya ñ man yeeri ye a gerumɔ.

Ma u yara u da gongoroso gia. [Saa yera goo dɔɔ ga swī.] ⁶⁹ Wɔndia sɔm kowo wi, u kram nùn wa mi, ma u be ba yō mi sōɔwa u nɛɛ, durɔ win tɔmbun turowa mini.

⁷⁰ Adama Piɛɛ u kram gari yi siki. Ye n te fiiko, be ba yō mi ba Piɛɛ sōɔwa ba nɛɛ, ka gem, wunɛ tɔn ben turowa domi wunen tii Galilegiwa.

⁷¹ Yera Piɛɛ u bōrua u sɔnna u nɛɛ, na ñ durɔ wi yɛ wi bɛɛ i ka yā mini.

⁷² Mii mii ma goo dɔɔ ga swī nɔn mɛɛruse. Yera u Yesun gari yaaya yi u raa nùn sōɔwa u nɛɛ, sere goo dɔɔ gu ka swī nɔn yiru, u koo nùn siki nɔn ita. Ma u swīi wɔri.

15

Ba ka Yesu da

Pilatin wuswaaɔ

(I maa mɛɛriɔ Mateu 27:1-2, 11-14, Luku 23:1-5, Yohanu 18:28-38)

¹ Buru buru yellu yāku kowo tɔnwerobu ka maa guro gurobu ka wooda yɛrobu, ka be ba tie mɛnnɔ ge sɔɔ, ba mɛnna bu ka gari yi wesiana sannu. Ma ba Yesu bɔkua ba ka da ba Pilati nɔmu sɔndia. ² Yera Pilati nùn bikia u nɛɛ, wuna Yuuban sunɔ?

Yesu nùn wisa u nɛɛ, meya nge mɛ a gerua.

³ Ma yāku kowo tɔnwerobu ba Yesu mɛm dabinu manimɔ. ⁴ Yera Pilati kram nùn bikia u nɛɛ, a ñ gāanu wisimɔ? A ñ nɔɔmɔ nge mɛ ba nun mɛm dabinu manimɔ?

⁵ Adama Yesu kun yen gaa wisa sere biti ya Pilati mwa.

Ba Yesu taare wɛ bu go

(I maa mɛɛriɔ Mateu 27:15-26, Luku 23:13-25, Yohanu 18:39-19:16)

⁶ N deema, Gɔɔ sararibun tōɔ bakaru baatere Pilati u ra pirisɔm turo karewa wi tɔmba kī. ⁷ Sanam meya, tem gowobu gaba wāa pirisɔm sɔɔ be ba tɔmbu go tem gooru garu sɔɔ. Ben turon yīsira Baraba. ⁸ Ma tɔn wɔru ga susi Pilatin mi bu ka nùn kana u bu kua nge mɛ u ra bu kue wōɔ baagere tōɔ te sɔɔ. ⁹ Ma Pilati u bu bikia u nɛɛ, i kī n bɛɛ Yuuban sunɔ kara?

¹⁰ Domi win tii u yɛ kam kam ma nisinun sōna yāku kowo tɔnwerobu ba nùn Yesu nɔmu sɔndia. ¹¹ Sanam mɛ sōra yāku kowo tɔnwero be, ba tɔn wɔru bɔrie gu ka Pilati seesi kpa u bu Baraba kara. ¹² Ma Pilati u kram bu bikia u nɛɛ, ñ n mɛn na, mba i kī n ko ka durɔ wi bɛɛ i sokumɔ Yuuban sunɔ.

¹³ Yera ba kram gbāsukum wɔri ba nɛɛ, a nùn kpareo dāa bunanaru sɔɔ.

¹⁴ Pilati u bikia u nɛɛ, mban sōna. Kōsa yerà u kua.

Adama tɔn be, ba gbāsukum sosi ba nɛɛ, a nùn kpareo dāa bunanaru sɔɔ.

¹⁵ Pilati u kī u ko ye n koo bu dore, yen sōna u bu Baraba kara. Yen biru u dera ba Yesu so ma u nùn tabu kowobu nōmu sōndia bu nùn dāa bunanaru kpare.

Tabu kowobu

ba Yesu yaakoru m̀

(I maa m̄erio Mateu 27:27-31, Yohanu 19:2-3)

¹⁶ Sanam m̄eya tabu kowobu ba Yesu gawa ba ka nùn da tem yēron agbara sōkaao ma ba tabu kowobu kpuro kpuro menna mi. ¹⁷ Ba Yesu gurumusu swāabu sebusia, ma ba s̄aki tundu b̄kana ba doke win wirō nge furō. ¹⁸ Ma ba nùn t̄birim w̄ri ba m̀, Yuuban sunō, f̄o baasira.

¹⁹ Ma ba nùn ḡa b̄o soomō wirō, ba nùn ȳatam siemō, ba nùn yiiram̄e. ²⁰ Ye ba nùn yaakoru kua ba kpa, ba nùn gurumusu swāabu ge potari ba win tiin ȳanu sua ba nùn sebusia. Ma ba nùn gawa ba ka yara bu ka nùn kpare dāa bunanaru s̄o.

Ba Yesu kpare

d̄a bunanaru w̄llo

(I maa m̄erio Mateu 27:32-44, Luku 23:26-43, Yohanu 19:17-27)

²¹ Sanam m̄e ba ka nùn d̄o, n wee durō goo u sarō mi, wi ba ra soku Simō Sirenigii, u wee gberu kraanen di. N deema Simō wi, u s̄awa Alesandu ka Rufusin baaba. Ma tabu kowobu ba nùn mwa ka dam ba nùn Yesun dāa bunanaru s̄bi. ²² Ba ka Yesu da mi ba ra soku Ḡoḡota, ȳisi ten tubusiana, aye te ta ka wii koko weene. ²³ Ma ba nùn tam w̄e m̄e mu ka tim menna m̄e ba ra soku miru, adama u yina u n̄o. ²⁴ Yera ba nùn kpare dāa bunanarō. Yen biru tabu kowo be, ba win ȳanu tete toosi bu ka wa ye ben baawure u koo sua. Nge m̄eya ba ka Yesun ȳanu b̄nu koosina. ²⁵ Bururun k̄ba n̄oba n̄en sakawa ba nùn kpare dāa bunanarō. ²⁶ Tora te u kua ba ka nùn kpare, tera ba yorua ba mani ba n̄e, Yuuban sunō. ²⁷ Ba maa gb̄en̄bu yiru gabu dāa bunananu kpare, turo Yesun n̄m geuō, turo win n̄m dwarō. [²⁸ Nge m̄eya Gusun̄n gari yi kora yi yi n̄e, “Ba nùn garisi k̄san kowobu s̄o.”]

²⁹ T̄n be ba sarō ba nùn wiru diirisimō ba w̄nsimō ba n̄e, ah̄ to, n ñ wuna ra n̄e kaa s̄a yeru sura kpa a kpaaru bani s̄o itan baa s̄o? ³⁰ T̄, a re tii faaba koowo a sara dāa ten min di.

³¹ Nge m̄eya maa ȳaku kowo t̄nwerobu ka wooda ȳerobu ba nùn yaakoru m̀. Ba s̄ōnamō ba m̀, u gabu faaba kua adama u kp̄ana u tii faaba ko. ³² T̄ i de Kirisi Isireliban sunō u sarama su wa saa dāa bunana ten min di kpa su nùn naane doke.

M̄eya maa be yiru, be ba kpare dāa bunanaru s̄o ka wi sannu, ba maa nùn w̄mmō.

Yesun ḡo

(I maa m̄erio Mateu 27:45-56, Luku 23:44-49, Yohanu 19:28-30)

³³ Yera d̄ma ten s̄o s̄o, yam w̄kura tem m̄e kpuro wukiri sere n ka kua s̄o s̄ōn k̄ba ita. ³⁴ K̄ba ita yen sakawa Yesu u gb̄ara ka dam, u n̄e, “Eloi, Eloi, lema sabatani.” Yen tubusiana, Gusun̄n n̄en Yinni, mba n kua a ka man deri.

³⁵ Be ba ȳ min gabu ba gari yi nua ma ba n̄e, i ñ n̄ōmō? U Eli soku.

³⁶ Yera ben turo u duka na ka sw̄e duke dukesu si u wasa tam m̄mm̄m̄ s̄o u b̄ri d̄kaō. Ma u Yesu t̄i u n̄o, u n̄e, i de su wa Eli ù n koo na u nùn sarasia.

³⁷ Yera Yesu u gb̄ara w̄llo too too, ma win hunde ya doona.

³⁸ Ase saa yera maa beku kare te ta w̄a s̄a yeru s̄o ta ḡerama saa w̄llun di sere temō. ³⁹ Tabu kowobun t̄nwerō wi u ȳ Yesun wuswaao u wa nge m̄e u ka gu. Yera u n̄e, ka gem durō wi, Gusun̄n Biiwa.

⁴⁰ Kur̄bu gaba maa w̄a mi, ba m̄era sarun di. Be s̄ora Maari Madalagii w̄a, ka Salom̄e, ka Maari wi u s̄a Yose ka Yak̄bu ȳkabun mero. ⁴¹ N deema beya ba raa Yesu sw̄i ba nùn n̄ōrimō sanam m̄e u w̄a Galileō. Kur̄bu dabiru gara maa w̄a mi, be ba ka nùn na Yerusalem̄o sannu.

Yesun sikubu

(I maa m̄erio Mateu 27:57-61, Luku 23:50-56, Yohanu 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Ye n kua yoka, Yosefu Arimategii u tunuma mi, wi u sãa bæeregii Yuuban guro gurobu sã, u maa mara Gusunã u bandu swii. Tã te, tã wërarugirun sãrun tãra, tèn yokan di tã wërarugira koo tore. Yen sãna Yosefu u da Pilatin mi ka toro sindu u ka Yesun goru kana. ⁴⁴ Ma Pilati u biti kua too too ye u nua ma Yesu u gu kã. Yera u tabu sunã sokusia u ka nùn bikia Yesu ù n gu kã. ⁴⁵ Ye tabu sunã wi, u nùn sãwa ma Yesu u gu, u Yosefu nã kã u ka goo te sua. ⁴⁶ Yosefu u da u beku te ba wesa ka wëe damgii dwa, ma u goo te sarasia u tu beku te tãke. Ma u tu kpëe kpee wõru ge ba dãka sã. Yen biru u kpee bakaru garu bimiamã u ka wõru gen nã kãrua. ⁴⁷ N deema, Maari Madalagii ka Maari Yosen mero, ba mæera mi ba Yesun goru kpëemã.

16

Yesun seebu gërin di

(*I maa mæerio* Mateu 28:1-8, Luku 24:1-12 Yohanu 20:1-10)

¹ Ye tã wërarugira sara, Maari Madalagii ka Salomë ka Maari Yakãbun mero, ba turare dwa bu ka Yesun goru yëka. ² Ye n kua alusuma buun buru buru yellu kurã be, ba da siki ten mi. ³ Swaã ba bikianamã, wara u koo bu kpee te bimia siki ten nãon di.

⁴ Ye ba mæera ma ba wa, wee kpee te, ta bimiare baa mæ ta kpã too. ⁵ Ye ba dua siki te sã ba aluwaasi goo wa u sã ben nãm geuã u yabe kpikuru sebua. Ma berum bu mwa gem gem. ⁶ U bu sãwa u nã, i ku berum ko. Na yë ma Yesu Nasaretigiiwa i kasu wi ba kpare dãa bunanaru sã. U seewa gërin di u ñ wãa mini. I mæerio mi ba raa nùn kpïi. ⁷ Ñ n men na, i doo i win bwãabu sã ka Piëen tii ma u koo bu gbiiya u da Galileã. Miya ba koo nùn wa nge mæ u raa bu sãwa.

⁸ Yera ba yarima ba duki doona sikiru min di ka diiribu domi berum bu mwa gem gem. Ba ñ maa goo gãanu ganu sãwa berum saabu.

Yesu u Maari Madalagii kure

(*I maa mæerio* Mateu 28:9-10, Yohanu 20:11-18)

[⁹ Ye Yesu u seewa gërin di alusuma buun buru buru yellu, Maari Madalagiiwa u gbia u tii sãsi, wì sãon di u wërekunu nãba yiru gira. ¹⁰ Ma kurã wi, u da u win kpaasibu labaari ye sãwa be ba wãa nuku sankiranu ka swii sã. ¹¹ Sanam mæ ba nua Yesu kua waso, kurã wi maa nùn wa, ba ñ ye wure.

Yesu u bwãabu yiru kure

(*I maa mæerio* Luku 24:13-35)

¹² Yenin biru, Yesu u wigibu yiru gabu kure ye ba sïimã swaã ba baru kpaaru garu dã adama u tii kãsa ben nãni sã. ¹³ Ye ba wãma wuu min di ba be ba tie yen labaari sãwa, adama ba ñ maa ye naanë kue.

Yesu u tii bwãabu

wãkura tia ye sãsi

(*I maa mæerio* Mateu 28:16-20, Luku 24:36-49, Yohanu 20:19-23, Gërobun Kookoosu 1:6-8)

¹⁴ Yen biru Yesu u bwãabu wãkura tia ye kurema ye ba dimã. Ma u bu gerusi ben naanë dokebu sarirun sã ka maa ben degangam sã, domi ba ñ tøn ben gari wure be ba nùn wa u seewa gërin di. ¹⁵ Ma u bu sãwa u nã, i doo handunian baama kpuro kpa i bweseru baatere Labaari gea wasu kua. ¹⁶ Baawure wi u ye naanë doke, ma ba nùn batemu kua, u koo hunden faaba wa. Baawure wi u kun maa ye naanë doke, u koo taare wa. ¹⁷ Sãm maamaakiginu wee ni naanë dokeobu ba koo ko. Ba koo wërekunu gira ka nen yisiru kpa bu ka barum kpam gari gere. ¹⁸ Bà n waa gãsonu sua nãmã, ñ kun me bà n dëe nãra, ba ñ wahala gaa wasi. Bà n maa barãbu nãmu sãndi, ba koo bekurawa.

Yesu u doonã Gusunon mi

(*I maa mæerio* Luku 24:50-53, Gërobun Kookoosu 1:9-11)

- ¹⁹ Ye Yinni Yesu ka bu gari yi kua u kpa, u suara wəllə u da u sina Gusunən nəm geuə.
- ²⁰ Ma bwāa be, ba da ba waasu kua baama kpuro. Ma Yinni u ka bu səmbu te m̀, u s̄s̄simə ka səm maamaakiginu ma ben gari s̄awa gem.]

LABAARI GEA NGE MƐ LUKU U YORUA

Luku, wi u tire te yorua, u s̄awa Gerek̄i. U ȳeru m̄, u s̄awa dokotoro, Kol 4:14. Teofirua u tire te yorua. Teofiru wi, u ñ maa s̄aa Yuu. Yen s̄ona ye u Yesun bwese t̄okan gari m̄, u girariwa sere Adamun mi, wi u s̄aa t̄ambu kpuron baaba. Luku u k̄i u s̄os̄iwa ma Yesu u s̄awa t̄ambu kpuron Faaba kowo, n ñ m̄ Yuuba t̄onagii. U maa s̄osi ma Yesu u t̄ambu kpuro k̄i, bw̄εbw̄εbu ka damgibu ka s̄arobu ka gobigibu ka kur̄obu ka dur̄obu ka bibu.

Tire ten gari m̄ero ya w̄awa ten wiru 19:10 s̄o ye ya n̄ε, T̄onun Bii u nawa u ka kasu be ba k̄ora u bu faaba ko.

Tire ten kpunaa

1. Yohanu Bat̄emu kowo ka Yesun marubu ka Yesun biru, wiru 1n di sere wiru 2.
2. Yohanu Bat̄emu kowon waasu ka Yesun k̄akiribu, wiru 3n di sere wiru 4:13.
3. Yesun s̄amburu Galilē, wiru 4:14n di sere wiru 9:50.
4. Yesu u w̄a Yerusalemun swaa, wiru 9:51n di sere wiru 19:28.
5. Yesun s̄osi d̄aakinu batuma s̄o, wiru 19:29n di sere wiru 21:37.
6. Yesun sanam d̄aakim handunia s̄o, wiru 22n di sere wiru 24.

Nge m̄ ba kua

ba ka tire te yorua

¹⁻⁴ Teofiru, b̄εε bakagii, n man w̄ere n nun tireru yorua n nun s̄o dee dee ye n koora besen suunu s̄o. Be ba ye wa toren di ba kua yen labaar̄in s̄om kowobu ma ba sun ye s̄owa. Dabiru be ba ye nua ba kookari kua bu ka ye yore dee dee. Nen tii na gari yi kpuro w̄era yin toren di. N maa man w̄ere n nun ye yorua a n ka yen gem ȳe ye ba nun s̄osi.

Gusun̄on ḡrado u Yohanu Bat̄emu kowon marubun gari n̄os̄ia

⁵ To, Herodu Yudean tem ȳeron waati, ȳaku kowo goo w̄a ȳaku kowobun wuuru s̄o te ba m̄ Abia, win ȳisira Sakari. Win kur̄o maa s̄awa Aronin bweseru, win ȳisira Elisabeti. ⁶ Be yiru kpuro geegiba Gusun̄on wuswaa. Ba s̄im̄o Yinni Gusun̄on wooda ka win s̄os̄ibu kpuro s̄o dee dee. ⁷ Adama ba ñ bii m̄ ȳen s̄o Elisabeti s̄a w̄iro, be yiru kpuro ba maa t̄ok̄onu kua.

⁸ N wee sanam m̄ n ben wuuru girari, Sakari win ȳaku kobun s̄amburu m̄ Gusun̄on wuswaa. ⁹ Ma tubu tubu ya n̄un mwa nge m̄ ȳaku kowobun komaru, u ka du Yinni Gusun̄on s̄a yer̄o u turare d̄o doke. ¹⁰ T̄on w̄oru kpuro ga kanaru m̄ t̄ow̄o sanam m̄ u turare d̄o dokem̄. ¹¹ Ma Yinnin ḡrado u n̄un kure u ȳo mi ba ra turare d̄o doken n̄om geū. ¹² Ye Sakari u n̄un wa, u wom torura ma berum n̄un mwa. ¹³ Ma ḡrado wi, u n̄un s̄owa u n̄ε, a ku berum ko Sakari, domi ba wunen kanaru mwa. Wunen kur̄o Elisabeti u koo nun bii t̄on dur̄o marua, kpa a n̄un ȳisuru k̄e Yohanu. ¹⁴ Kaa nuku doo bakabu wa, t̄on dabira koo maa ȳeri win marubun s̄o. ¹⁵ Domi u koo ko t̄on boko Yinni Gusun̄on wuswaa. U ñ tam n̄orum̄. U ko n maa Hunde D̄ero yiba win meron nukurun di. ¹⁶ U koo de Isireliba dabiru bu wura Gusun̄o ben Yinnin mi gia. ¹⁷ U koo n̄un swaa gbiiya kpa u n s̄aa nge Gusun̄on s̄om̄o Eli, u n dam m̄ u ka baababa ka ben bibu dorasia, kpa u maa ka m̄em n̄o sariba wura geegibun swaa s̄o, kpa u maa t̄ambun ḡrusu s̄oru koosia mam mam Yinnin s̄o.

¹⁸ Sakari u ḡrado wi bikia u n̄ε, am̄ona ko na n ka ȳe ma gari yi gema. Domi ne dur̄o t̄ok̄ora, nen kur̄on tii maa t̄ok̄oru kua.

¹⁹ Ma ḡrado wi, u n̄un wisa u n̄ε, nena Gabir̄ie, ne wi na ra n ȳo Gusun̄on wuswaa. Ba man ḡrimawa n ka nun gari ko kpa n ka nun labaar̄i gea ye n̄os̄ia. ²⁰ Adama a ñ nen gari naane doke yi yi koo koora yin saa s̄o. Yen s̄ona, a ñ maa kp̄e a gari gere sere d̄oma te yabu ye, ya koora.

²¹ Tamba Sakari mara, ma biti ya bu mwa ye u ka te me sāa yerə. ²² Ye u yara, u n̄ kp̄ia u ka bu gari kue, ma ba gia ma u kāsiru wawa sāa yeru mi. U ka bu n̄ma gari s̄ōm̄ə, u n̄ n̄ə wukie.

²³ Ye win yāku kowo s̄ambura kpa, u s̄ia win yenuə. ²⁴ Yen biru win kurə Elisabeti u gura sua, ma u tii berua suru n̄əbu. U n̄e, ²⁵ n̄ wee ye Yinni Gusunə u man kua. U ka man n̄onu geu m̄era u man sekuru yara t̄ambun wuswaaə.

Wollun ḡorado

u Yesun marubun gari n̄əsia

²⁶⁻²⁷ Elisabetin guran suru n̄əba tiase, Gusunə u win ḡorado Gabirie ḡora Nasaretia, Galilen tem s̄ə w̄andia goon mi, wi u kun durə yē. W̄andia win durə k̄ēero Yosefu u s̄āawa Dafidi sina bokon bweseru. W̄andia win tiin ȳisira Maari. ²⁸ Ḡorado wi, u da win mi ma u n̄n̄ s̄ōwa u n̄e, na nun t̄abura, Gusunə u nun durom kua, u maa w̄āa ka wun̄e.

²⁹ Maarin laakari ya burisina ka gari yi, ma u tii bikia u n̄e, t̄abiri teren bwesera mini. ³⁰ Ḡorado u n̄n̄ s̄ōwa u n̄e, a ku berum ko Maari domi Gusunə u nun durom kua. ³¹ Wee kaa gura sua a bii t̄n̄ durə ma kpa a n̄n̄ ȳisuru k̄ē Yesu. ³² U koo ko t̄n̄ boko. Ba ko n̄ da n̄n̄ soku W̄rukoon Bii. Yinni Gusunə u koo n̄n̄ win sikado Dafidin bandu w̄ē. ³³ U ko n̄ bandu dii Yak̄obun yenuə sere ka baadommaə. Win bandu ta n̄ ko n̄ n̄ru m̄ə.

³⁴ Ma Maari u ḡorado bikia u n̄e, am̄ona yeni ya koo ka kooora domi na n̄ durə yē.

³⁵ Ḡorado u n̄n̄ wisa u n̄e, Hunde D̄ero u koo nun deema, kpa W̄rukoon dam mu nun wukiri. Yen s̄ōna ba koo bii d̄ero wi kaa ma mi soku Gusun̄n̄ Bii. ³⁶ Wee wun̄en mero bis̄i Elisabeti wi ba raa sokum̄ə w̄iro, win tii u bii t̄n̄ dur̄n̄ gura m̄ə win t̄ək̄ru s̄ə. U w̄āa win suru n̄əba tiase s̄ə t̄ē. ³⁷ Domi ḡāanu sari ni Gusunə kpane.

³⁸ Maari n̄e, n̄ena Yinnin yoo. N man kuo nge me a gerua. Ma ḡorado wi, u doona.

Maari u Elisabeti beram da

³⁹ S̄ō m̄e te s̄ə, Maari u seewa kpaaka u da Yudean wuu gagu s̄ə ge ga w̄āa guunun bera gia. ⁴⁰ U dua Sakarin yenuə ma u Elisabeti t̄abura. ⁴¹ Ye Elisabeti u Maarin t̄abiribu nua, yera bii wi u w̄āa win nukurə u diira ma Elisabeti u Hunde D̄ero yiba. ⁴² Ma u gb̄ara u n̄e, domarugiiwa wun̄e t̄n̄ kur̄bu s̄ə, domarugiiwa maa bii wi kaa ma. ⁴³ Wara ra n̄ n̄e, n̄en Yinnin mero u ka man beram na. ⁴⁴ Domi wee, ye wun̄en t̄abiribun n̄ə ga n̄en swaa w̄ari, bii wi u w̄āa n̄en nukurə u diira ka nuku dobu. ⁴⁵ Doo n̄ərugiiwa wun̄e ye a ka naane doke ma ye kpuro ya koo kooora ye Gusunə u nun s̄ōwa.

Maarin womu

⁴⁶ Maari u womu kua u n̄e, n̄en ḡōru ga Yinni saabu m̄ə.

⁴⁷ N̄en hunde ȳērim̄ə Gusunə n̄en Faaba kowon s̄ə,

⁴⁸ ȳèn s̄ə u ka man n̄onu geu m̄era, n̄e wi na sāa win yoo bw̄ēbw̄ē.

Wee, saa t̄ēn̄ di saa baayeren t̄ambu ba koo man soku doo n̄ərugii

⁴⁹ ȳèn s̄ə Gusunə dam kpurogii u man ḡāa bakanu kua.

Win ȳisira D̄ero.

⁵⁰ U ra be ba n̄n̄ nasie durom kue saa baayere.

⁵¹ U win dam s̄ōsi, ma u be ba tii suabun bwisikunu m̄ə yarinasia.

⁵² U sinambu bandu yara.

Ma u bw̄ēbw̄ēbu w̄olle sua.

⁵³ U ḡōrobu debia ka ḡāa geenu.

Ma u gobigibu gira n̄m̄ dira.

⁵⁴ U win s̄əm̄ə Isireli somi

ȳèn s̄ə u win durom yaaya

⁵⁵ m̄e u Aburhamu ka win bibu kuamm̄e sere ka baadomma nge m̄e u besen baababa n̄ə m̄w̄eru kua.

⁵⁶ Maari u ka Elisabeti sina nge suru ita, yen biru u ḡosira win kpaarə.

Yohanu Batemu kowon marubu

⁵⁷ Elisabetin marubun sanam yiba, ma u bii tɔn durɔ mara. ⁵⁸ Win berusebu ka win dusibu ba nua ma Yinni u nùn durom bakam kua, ma ba ka nùn nuku dobu mò sannu. ⁵⁹ Ma n kua sɔɔ nɔɔba itase ba menna bu ka bii wi bango ko, ma ba kɔ bu nùn yɔsiru kɛ Sakari nge win tundon yɔsiru. ⁶⁰ Adama win mero u gerua u nɛɛ, aawo, Yohanuwa ba koo nùn soku.

⁶¹ Ma ba nɛɛ, wunen bweseru sɔɔ, goo sari wi u yɔsi te mɔ.

⁶² Yera ba win tundo gari bikia ka yɔreru bu ka gia mɛ u kɔ bu nùn soku. ⁶³ Ma u bu gāanu bikia nì sɔɔ u koo yore ma u yorua, Yohanuwa win yɔsiru. Ma biti ya tɔn be kpuro mwa. ⁶⁴ Yande win nɔɔ ga wukiara, win yara denda, u gari mò ma u Gusunɔ siaramɔ. ⁶⁵ Berum be kpuro mwa be ba wāa bera mi, ma ba gari yi kpuro sɔɔna ba ka sikerena Yudean tem wusu sɔɔ si su wāa guunun bera gia. ⁶⁶ Ma be ba gari yi nua kpuro, ba yi berua ben gɔrusɔ, ba bikianamɔ ba mò, ñ n men na, amɔna bii wi, u koo ra ko.

Domi ba wa Yinnin nɔmu ga wāa ka wi.

Sakari u Gusunɔn gari gerua

⁶⁷ Ma bii win tundo Sakari, u Hunde Dɛero yiba ma u gerua u nɛɛ,

⁶⁸ su Gusunɔ Isireliban Yinni siara
ye u ka win tɔmbu naawa
ma u bu yakia.

⁶⁹ Ma u ka sun Faaba kowo damgii naawa
wi u sāa Dafidi win sɔm kowon sikadobu.

⁷⁰⁻⁷¹ Wiya u koo sun faaba ko saa besen yibereban min di,

ka be ba sun tusa kpuron nɔman di,
nge mɛ u raa gerua

saa win sɔmɔ dɛerobun nɔsun di
be ba wāa yellu.

⁷² Meya u ka besen baababa durom kua,
ma u maa win nɔɔ mwɛɛ dɛeraru yaaya.

⁷³ Nge mɛ u raa bɔrua

Aburhamu besen baaban wuswaaɔ

⁷⁴ u ka sun wɔra saa besen yibereban nɔman di,

kpa u sun ayeru wɛ su ka nùn sã berum sariru sɔɔ,

⁷⁵ kpa su ko dɛerobu ka gemgibu win wuswaaɔ

besen wāarun sanam kpuro sɔɔ.

⁷⁶ Wunɛ maa nen bii,

ba koo nun sokuwa Wɔrukoon sɔmɔ
domi kaa Yinni gbiiya a ka win swɛɛ sɔmɛ,

⁷⁷ kpa a maa win tɔmbu sɔ ma ba koo faaba

wa bà n bu ben toranu suuru kua

⁷⁸ besen Yinnin wɔnwɔndun sɔ te ta kpã.

Wɔnwɔn ten saabuwa

yam bururam ko n sun naawa wɔllun di

nge buruku sɔɔ yana,

⁷⁹ u ka bu yam dɛerasia

be ba wāa yam wɔkuru sɔɔ

ka be gɔɔn berum wukiri nge yam wɔkuru.

Kpa u ka besen naasu kpara alafian swaa sɔɔ.

⁸⁰ Ma bii wi, u kpɛamɔ u bwisi mò, ma u da u wāa gbaburɔ sere n ka kua tɔɔ te u tii sɔɔsi Isireliban wuswaaɔ.

¹ Sanam me sɔɔ, tem yɛro Ogusitu u wooda yara bu tem baama kpuron tɔmbu gari.
² Gari gari gbiikaa ye, ba ye kuawa Kirinusi Sirin tem yɛron waati. ³ Ma baawure u da win wuuɔ bu ka nùn tireru doke.

⁴ Yosefu u maa seewa Galilen wuu gagun di ge ba ra soku Nasareti, u da Yudean temɔ sere Dafidin wuuɔ ge ba ra nɛɛ Betelehemu yèn sɔ u sãa Dafidin sikadobu, ⁵ kpa bu ka bu tireru doke, wi ka win kurɔ kɛero Maari. Maari wi, u gura mɔ. ⁶ Ye ba wãa mi, win sanam yiba ye u koo ka ma. ⁷ Ma u win bii gbiikoo mara tɔn durɔ, ma u nùn sɛkatia tɛkusi u nùn kpĩ yãanun yakasu wɔllɔ, yèn sɔ ba ñ ayeru wa sɔbun sɔbia yerɔ.

Gusunɔn gɔrado

u yãa kparobu kure

⁸ N deema yãa kparoba wãa bera mi yakasɔ, ba ben yãanu kɔsu wɔkuru. ⁹ Yera Gusunɔn gɔrado u bu kure ma Gusunɔn yikon girima ya bu burure ya ka sikerena ma berum bu mwa gem gem. ¹⁰ Ma gɔrado u bu sɔɔwa u nɛɛ, i ku nanda domi na ka bɛɛ Labaari gea naawawa ye ya koo tɔmbu kpuro nuku doo bakabu wɛ. ¹¹ Gisɔ Dafidin wuuɔ ba bɛɛ Faaba kowo marua wi u sãa Kirisi Yinni. ¹² Wee, nge me i ko ka nùn tubu, i ko bii wɛeru wa ba sɛkatia tɛkusi, u kpĩ yãanun yakasu wɔllɔ.

¹³ Suaru sɔɔ wɔllun tabu kowobu dabi dabiru ba kurama gɔrado win bɔkuɔ ba Gusunɔ siaramɔ ba gerumɔ,

¹⁴ bu Gusunɔ bɛɛre wɛɛyɔ wɔllɔ.

Bari yenda n wãa handunia sɔɔ be ba Gusunɔn nukuru dorasiamɔn suunu sɔɔ.

Yãa kparoba dɔɔ Betelehemuɔ

¹⁵ Sanam me wɔllun gɔrado be, ba bu doonari ba wura Gusunɔ wɔllɔ, yãa kparo be, ba geruna ba nɛɛ, ñ n men na, su da Betelehemuɔ su wa ye ya kooru ye Yinni Gusunɔ u sun sɔɔsi.

¹⁶ Ba da ka sendaru ma ba Maari ka Yosefu wa ka bii wɛɛ te, ta kpĩ yãanun yakasu wɔllɔ. ¹⁷ Ye ba nùn wa ba kpa ba saara ye gɔrado wi, u raa bu sɔɔwa bii win wɔllɔ. ¹⁸ Ma be kpuro be ba gari yi nua ba biti soora ka ye yãa kparoba bu sɔɔwa. ¹⁹ Adama Maari u gari yi kpuro doke gɔruɔ u yi lasabu mɔ. ²⁰ Ma yãa kparo be, ba gɔsira ba Gusunɔ bɛɛre wɛɛmɔ, ba nùn siaramɔ yabu ye kpuron sɔ ye ba nua ka ye ba wa, nge me gɔrado wi, u raa bu sɔɔwa.

Ba Yesu yĩsiru kã

²¹ Ye sɔɔ nɔɔba ita ya yiba ba bii wi bango kua, ma ba nùn yĩsiru kã Yesu, yĩsi te Gusunɔn gɔrado u nùn kã ba sere win gura sua.

Ba Yesu Gusunɔ tusia sãa yerɔ

²²⁻²³ Ameniwa ba yorua Yinnin wooda sɔɔ ba nɛɛ, “Bii tɔn durɔ gbiikoo baawure wi ba mara, ba koo nùn wunawa nenem Yinni Gusunɔn sɔ.” Yen sɔna ye sanam yiba bu ka tii sãrasia nge me Mɔwisin wooda ya gerua, Maari ka Yosefu ba ka bii wi da Yerusalemuɔ bu nùn Yinni tusia, ²⁴ kpa bu ka yãkuru ko nge me ba gerua Yinnin wooda sɔɔ ba nɛɛ, “Kparukonu yiru, ñ kun me totoberɛ binu yiru.”

²⁵ Durɔ goo wãa Yerusalemuɔ, win yĩsira Simeɔ. Durɔ wi, u sãawa geegii wi u Gusunɔn bɛɛre yɛ. U wi u koo Isireliban nukuru yemiasia swaa daki ma Hunde Dɛero nùn wãasi.

²⁶ Hunde Dɛero wi, u maa nùn sɔɔsi ma u koo Kirisi, wi Yinni u gɔsa wa u sere gbi. ²⁷ U da sãa yerɔ ka Hunde Dɛeron kparabu. Ye Yesun dusiba ka nùn dua bu nùn kua nge me wooda ya gerua, ²⁸ Simeɔ u nùn mwa win nɔmɔ ma u Gusunɔ saabu kua u nɛɛ,

²⁹ Yinni, tɛ kaa de ne wunen sɔm kowo, n handunia deri ka alafia nge me a man sɔɔwa.

³⁰ Domi nen nɔni yi wunen faaba wa

³¹ ye a sɔɔru kua bwesenu kpuron wuswaɔɔ.

³² Yeya yam bururam me mu koo tɔn tukobu wunen swaa sɔɔsi.

Mu koo maa wunen tɔmbu Isireliba bɛɛre doke.

Simɛɔ u Gusunɔn gari gerua

³³ Ye ba gerua bii win sɔ̄ ya win baa ka win mero biti kua. ³⁴ Simɛɔ u bu domaru kua ma u Maari, bii win mero sɔ̄wa u nɛɛ, ba bii wini gɔsa ba yi u ka tɔn dabiru wɔrumasia Isireliba sɔ̄, kpa u tɔn dabinu seesia. U koo maa ko yīreru Gusunɔn min di te tɔmba kun wuramɔ ³⁵ kpa dabirun gɔrun bwisikunu nu sɔ̄sira. Wunen tii, nuku sankiranu nu koo nun sɔku gɔruɔ nge takobi.

Ana, Gusunɔn sɔmɔ tɔn kura

³⁶ Gusunɔn sɔmɔ tɔn kura goo maa wāa, win yīsira Ana, Fanuelin bii Aseɛn bweseru sɔ̄. U tɔkuru kua gem gem. U raa sina ka win durɔ wɔ̄ɔ nɔ̄ba yiru saa win wɔndiarun di. ³⁷ Ma u gɔminiru sina wɔ̄ɔ wɛnɛ ka nɛɛ. U ku ra kpe sāa yerɔ, u ra n Gusunɔ sāmɔ bururu ka yoka ka nɔ̄ bɔkuru ka kanaru. ³⁸ U besirama saa ye sɔ̄, u Gusunɔ saabu mɔ, ma u bii win gari tɔmbu kpuro sɔ̄mɔ be ba mara Gusunɔ u Yerusalemu yakia.

Ben wuramaru Nasaretio

³⁹ Sanam mɛ ba baayere kua ba kpa nge mɛ Yinni Gusunɔn wooda, ba gɔsira Nasaretio ben wuuɔ Galilen temɔ. ⁴⁰ Ma bii wi, u kpɛamɔ ma u dam sosimɔ ma bwisi gee yiba wi sɔ̄. Gusunɔn durom maa wāa ka wi.

Yesu da sāa yerɔ win birun saa

⁴¹ Wɔ̄ɔ baagere Yesun dusibu ba ra Gɔ̄ sararibun tɔ̄ɔ bakaru dewa Yerusalemuɔ. ⁴² Sanam mɛ Yesu u wɔ̄ɔ wɔkura yiru mɔ ba tɔ̄ɔ baka te da nge mɛ ben komaru. ⁴³ Ye tɔ̄ɔ baka ten sanam kpa sanam mɛ ba wiɔ, bii wi, Yesu u sina Yerusalemuɔ, win dusiba kun yɛ. ⁴⁴ Ba tamaa sāa u wāawa ben wuuru sɔ̄. Ye ba sīa tɔ̄ɔ giriru ba nùn kasu ben dusibu ka ben bɔrɔba sɔ̄. ⁴⁵ Adama ba n̄ nùn wa ma ba gɔsira Yerusalemuɔ ba nùn kasu. ⁴⁶ Yen sɔ̄ itase ba nùn wa sāa yerɔ u sɔ̄ wooda yɛrobun suunu sɔ̄ u bu swaa daki u maa bu gari bikiamɔ. ⁴⁷ Be ba nùn swaa daki kpuro ba biti kua win bwisi ka win gari wisibun sɔ̄. ⁴⁸ Sanam mɛ win dusiba nùn wa biti ya bu mwa ma win mero u nùn bikia u nɛɛ, nen bii amɔna a ka sun kua mɛ. Nɛ ka wunen baa wee, sa nun kasu ka nuku sankiranu.

⁴⁹ Ma u bu bikia u nɛɛ, mba n kua i ka man kasu. I n̄ yɛ ma na n̄ kon ko na kun nen baaban wunanɔsu kue?

⁵⁰ Adama gari yi u bu sɔ̄wa mi, yi n̄ bu yeeri.

⁵¹ U ka bu sīa Nasaretio ma u bu mɛm nɔ̄wa. Win mero u gari yi kpuro berua win gɔruɔ. ⁵² Ma Yesu u kpɛamɔ bwisi sɔ̄ ka wasi sɔ̄, ma Gusunɔ u ka nùn nɔnu geu mɛera, ma u sāa tɔn geo tɔmbu sɔ̄.

3

Yohanu Batɛmu kowon waasu

(*I* maa mɛerio Mateu 3:1-12, Maaku 1:1-8, Yohanu 1:19-28)

¹ Ye tem yɛro Tiberi kua wɔ̄ɔ wɔkura nɔ̄bu win bandu sɔ̄, sanam mɛ, Pɔnsu Pilatiwa sāa Yudean tem yɛro, ma Herodu u sāa Galilen wirugii, ma Filipu win wɔnɔ u sāa Iture ka Takonitin wirugii, ma Lisania u sāa Abilenin wirugii. ² Ya maa sāawa Ani ka Kaifa yāku kowo tɔnwerobun waati. Sanam mɛya Gusunɔ u ka Yohanu Sakarin bii gari kua gbaburɔ. ³ Ma u da Yuudenin baru kpaanɔ kpuro u kparamɔ u mɔ, bu gɔru gɔsio bu batɛmu ko, kpa Gusunɔ u bu ben toranu suuru kua.

⁴ Nge mɛya ye Gusunɔn sɔmɔ Esai u yorua win tirerɔ ya koora ye u nɛɛ, “goo u gbāramɔ gbaburɔ u mɔ, i Yinnin swaa sɔnɔwɔ.

Kpa i n ye nɔ̄ nerasiamɔ yu dɛnda.

⁵ I yen wɔwi kpuro kɔruo,

i maa yen guunu kpuron gunum kawo

kpa i yen gungunu nɔ̄ nerasia nu ko tem tɛera,

kpa i yen mi n kɔkure kpuro demia,

kpa i yen wɔrusu kpuro kɔre.

⁶ Tɔmbu kpurowa ba koo Gusunɔn faaba wa.”

⁷ Tɔn wɔrusu su daamɔ win mi u ka bu batɛmu ko. Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, bɛɛ waa gɔsɔnɔn bweseru, wara bɛɛ kirɔ kua i ka mɔru ye ya sisi suuri. ⁸ N̄ n men na, i koowo ye ya koo bɛɛn gɔru gɔsiabu sɔɔsi, kpa i ku gere bɛɛn tii sɔɔ ma Aburhamuwa bɛɛn baaba. Domi na bɛɛ sɔɔmɔ Gusunɔ u koo kp̄i u Aburhamu bibu seeya saa kpee nini sɔɔn di. ⁹ Ba gb̄aa sue kɔ bu ka d̄anu bɔɔri nin nuurun di. Yen sɔ, d̄aru baatere te ta n̄ bii geenu marumɔ, ba koo tu burawa bu d̄ɔ kp̄ɛ.

¹⁰ Ma tɔn wɔrusu n̄n bikiamɔ, n̄ n men na, amɔna be, ba koo ko.

¹¹ Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, wi u yabenu yiru mɔ u teeru goo w̄ɛyɔ wi u kun mɔ, mɛya maa wi u d̄ianu mɔ, u ka gabu bɔnu koowo.

¹² Gbere mwaɔba maa da u ka bu batɛmu ko, ma ba n̄n bikia ba nɛɛ, yinni, mba sa ko ko.

¹³ Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, i ku ra mwe n kere ye ba bɛɛ yiire.

¹⁴ Tabu kowobu gaba maa n̄n bikia ba nɛɛ, bɛsɛ maa ni, mba sa ko ko.

Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, i ku ra goo gobi mwaari ka dam, i ku maa goo gari mani, kpa i ku ra bɛɛn kɔsiaru gem.

¹⁵ Tɔn be, ba swaa daki ma be kpuro ba bikianamɔ ba m̄, Yohanu s̄awa Kirisi wi?

¹⁶ Ye Yohanu u nua mɛ, u be kpuro sɔɔwa u nɛɛ, nɛ na bɛɛ batɛmu m̄ ka nim, adama wi u man dam kere u sisi. Na n̄ tura n win baranun w̄ɛ kusia. Wiya u koo bɛɛ batɛmu ko ka Hunde Dɛero ka d̄ɔ. ¹⁷ U saratia neni win nɔmaɔ, u ka win alikama sara, kpa u ye doke biraru sɔɔ. Adama sako si su tie u koo su doke d̄ɔ sɔɔ wi u ku ra gbi.

¹⁸ Ka maa gari dabinu gana Yohanu u tɔmbu labaari gean waasu kuamme. ¹⁹ Adama u Herodu wirugii wi gerusi Herodia, win wɔnɔ Filipun kurɔn sɔ, ka daa kɔsa kpuro ye u raa kua. ²⁰ Ma Herodu u kpam daa kɔsa ye sɔɔ daa kɔsa sosi, u dera ba Yohanu pirisɔm doke.

Yesun batɛmu

(*I maa mɛɛriɔ Mateu 3:13-17, Maaku 1:9-11*)

²¹ Ye ba tɔmbu kpuro batɛmu kua, ba maa Yesu batɛmu kua. Saa yɛ sɔɔ u kanaru m̄ ma w̄lla wukiara, ²² ma Hunde Dɛero u sarama win w̄llɔ ka wasi gɛɛ nge kparuko. Ma nɔɔ gaga nɔɔra saa w̄llun di ga nɛɛ, wuna nen bii k̄nasi, w̄ sɔɔ nen gɔru dobu kpuro w̄a.

Yesun sikadoba

(*I maa mɛɛriɔ Mateu 1:1-17*)

²³ Yesu u w̄ɔ tenan saka tura u sere win sɔmburu torua. Ba tamaa u s̄awa Yosefun bii. Yosefun baababa ba maa s̄a Heli ²⁴ ka Matati ka Lefi ka Meliki ka Yanai ka Yosefu, ²⁵ ka Matatia ka Amɔsi, ka Nahumu ka Esili ka Naga, ²⁶ ka Maatu ka Matatia ka Semeni ka Yoseki ka Yoda, ²⁷ ka Yoanani ka Lesa ka Sorobabeli ka Salatieli ka Neri, ²⁸ ka Meliki ka Adi ka Kosamu ka Elimadamu ka Eri, ²⁹ ka Yosue ka Eliseri ka Yorimu ka Matati ka Lefi, ³⁰ ka Simeɔ ka Yuda ka Yosefu ka Yonamu ka Eliakimu, ³¹ ka Melea ka Mena ka Matata ka Natani ka Dafidi, ³² ka Isai ka Yobedi ka Boasi ka Sala ka Nasoni ³³ ka Aminadabu ka Adimi ka Arani ka Esiromu ka Faresi ka Yuda, ³⁴ ka Yakɔbu ka Isaki ka Aburhamu ka Tera ka Nakoru, ³⁵ ka Seruku ka Raga ka Faleki ka Ebeɛ ka Sala, ³⁶ ka Kainamu ka Aafasadi ka Semu ka Nɔwe ka Lameki, ³⁷ ka Matusala ka Enɔku ka Yaredi ka Maleleli ka Kainani, ³⁸ ka Enɔsi ka Seti ka Adamu ka Gusunɔ.

4

Setam u Yesu kɔkura

(*I maa mɛɛriɔ Mateu 4:1-11, Maaku 1:12-13*)

¹ Yesu u Hunde Dɛero yiba ma u wurama Yuudenin di. Ma Hunde wi, u n̄n sure gbaburu sɔɔ. ² Miya Setam maa n̄n kɔkura sɔɔ weeru. U n̄ maa ḡanu ganu di sanam mɛ sɔɔ. Ye saa yen baa ya kpa, ḡɔra n̄n mwa. ³ Ma Setam n̄n sɔɔwa u nɛɛ, a n Gusunɔn Biin na, a kpee teni sɔɔwɔ tu gɔsira p̄ɛ.

⁴ Ma Yesu n̄n sɔɔwa u nɛɛ, ba yorua Gusunɔn gari sɔɔ ba nɛɛ, “Tɔnu kun ko n w̄a d̄ianu tɔnan sɔ.”

⁵ Ma Setam u ka nùn da guuru wəllə u nùn handunian tem kpuro sɔ̄si nɔ̄ni kpaki teeru mi sinamba bandu dii. ⁶ Ma u nùn sɔ̄wa u nɛɛ, nin dam ka nin yiiko kpurowa kon nun wɛ̄ domi ba man wɛ̄. Wi na kī, wiya kon maa wɛ̄. ⁷ Ñ n men na, à n yiira a man sɔ̄wa ye kpurowa ya koo ko wunɛ̄gia.

⁸ Ma Yesu u nùn sɔ̄wa u nɛɛ, Gusunɔ̄n gari nɛɛ, “Gusunɔ̄ wunen Yinniwa kaa n sɔ̄amɔ̄, kpa a n wi turon wāaru wāa.”

⁹ Ma u ka nùn da Yerusalemuɔ̄, u nùn sɔ̄ndi sɔ̄a yerun wii kpiirɔ̄, ma u nùn sɔ̄wa u nɛɛ, à n Gusunɔ̄n Biin na, a suro saa minin di, ¹⁰ domi Gusunɔ̄n gari nɛɛ, “U koo win gɔ̄radoba nɔ̄w kɛ̄wa wunen sɔ̄ bu ka nun kɔ̄su.” ¹¹ “Ba koo nun nɛnɛ ben nɔ̄ma sɔ̄, kpa wunen naasu ku raa kperu sokura.”

¹² Yesu u nùn sɔ̄wa u nɛɛ, Gusunɔ̄n gari maa nɛɛ, “A ku ra Gusunɔ̄ wunen Yinnin dam mɛ̄eri a ka wa mɛ̄ mu nɛ̄.”

¹³ Ye Setam u nùn kəkiri bi kpuro kua u kpa, u nùn deri u doona sere saa gaa gina.

Yesu win sɔ̄mburu torua Galileo

(I maa mɛ̄erio Mateu 4:12-17, Maaku 1:14-15)

¹⁴ Yesu u wura Galileo ka Gusunɔ̄n Hunden dam, ma win labaari ya nɔ̄ra n ka sikerena bera ye sɔ̄ kpuro. ¹⁵ U Gusunɔ̄n garin keu sɔ̄simɔ̄ ben mɛ̄nɔ̄ yenu sɔ̄, ma tɔ̄mbu kpuro ba nùn bɛ̄rɛ̄ wɛ̄ɛmɔ̄.

Ba Yesu yina Nasaretio

(I maa mɛ̄erio Mateu 13:53-58, Maaku 6:1-6)

¹⁶ Yesu u da Nasaretio mi u biru di. Nge mɛ̄ win dɔ̄nɛ̄ u mɛ̄nɔ̄ yeru dua tɔ̄w wɛ̄rarugiru sɔ̄, ma u seewa u ka tireru gari. ¹⁷ Ba nùn Gusunɔ̄n sɔ̄mɔ̄ Esain tireru wɛ̄. Ye u tu wukia u wa mi ba yorua ba nɛɛ,

¹⁸ “Yinni Gusunɔ̄n Hunde ka man wāa.

U man gɔ̄sa n ka dam sarirugibu Labaari gea nɔ̄sia.

U man gɔ̄rima n ka yobu sɔ̄ ma ba koo yakiara,

n ka wɔ̄kobu sɔ̄ ma ba koo yam wa,

n ka maa takasiyibu yɔ̄su bu doona,

¹⁹ kpa n maa ka kpura ma saa ya wee yè sɔ̄ Yinni u koo tɔ̄mbu durom kua.”

²⁰ U tire te wukiri u mɛ̄nɔ̄ yerun sɔ̄mɔ̄ wesia ma u sina. Be ba mɛ̄nɛ̄ mɛ̄nɔ̄ yee te sɔ̄, ba nùn nɔ̄ni girari be kpuro. ²¹ Ma u win gari torua u bu sɔ̄wa u nɛɛ, gisɔ̄ra Gusunɔ̄n gari yini yi koora yi i nua mi.

²² Be kpuro ba nùn seeda gea diiya, ma biti ya bu mwa gari dure yin sɔ̄ yi yi yarimo win nɔ̄n di. Ma ba mɔ̄, n ñ Yosefun bii wi mi?

²³ U bu sɔ̄wa u nɛɛ, ka gem, i ko kpī i man mɔ̄n te kua i nɛɛ, “Timgii, a wunen tii bɛ̄kio,” kpa i gere n koowo nen tem sɔ̄ mini ye i nua na kua kpuro Kapenamua.

²⁴ U maa nɛɛ, ka gem, na bɛ̄ sɔ̄mɔ̄, Gusunɔ̄n sɔ̄mɔ̄ goo sari wi u bɛ̄rɛ̄ mɔ̄ win tiin temɔ̄. ²⁵ Na maa bɛ̄ gem sɔ̄mɔ̄, kurɔ̄ gɔ̄mini dabira ta raa wāa Isirelin temɔ̄ Elin waati, ye gura kun na wɔ̄ ita ka suru nɔ̄ba tia, ma gɔ̄ɔ̄ bakaru ta kua tem kpuro. ²⁶ Ka mɛ̄, ba ñ Eli gɔ̄re ben goon mi ma n kun mɔ̄ gɔ̄mini turo wi u wāa Sarepataɔ̄ Sidonin temɔ̄.

²⁷ Dabiru be ba bara disigiru mɔ̄ ba raa maa wāa Isirelin temɔ̄ Gusunɔ̄n sɔ̄mɔ̄ Eliseen waati. Ka mɛ̄, ba ñ ben goo bɛ̄kie, ma n kun mɔ̄ Namani Sirigii.

²⁸ Ye ba gari yi nua mɛ̄nɔ̄ yee te sɔ̄, ba mɔ̄ru bɛ̄sira be kpuro. ²⁹ N deema ben wuu ga wāawa guuru wəllə. Yera ba seewa ba nùn bɔ̄rikia ba ka da wuun biruɔ̄ bu ka nùn sure wɔ̄wa sɔ̄. ³⁰ Adama u bu bukiana ma u doona.

Durɔ̄ wi wɛ̄rɛ̄ku gagu ga wāasi

(I maa mɛ̄erio Maaku 1:21-28)

³¹ Yesu u sara u da Kapenamua, Galilen wuu gagɔ̄, ma u tɔ̄mbu Gusunɔ̄n garin keu sɔ̄simɔ̄ tɔ̄w wɛ̄rarugiru sɔ̄. ³² Ma win sɔ̄sira bu biti kua domi u gari gerumɔ̄wa ka yiiko. ³³ N deema durɔ̄ goo wāa mɛ̄nɔ̄ yeru sɔ̄ wì sɔ̄ wɛ̄rɛ̄ku ga wāa ma u wura kua wəllə u nɛɛ, ³⁴ man diya bɛ̄sɛ̄ ka wunɛ̄, Yesu Nasaretigii. A na a sun kam koosiawa? Na yɛ̄ wi a sɔ̄a, wunɛ̄ Gusunɔ̄n tɔ̄n Dɛ̄erowa.

³⁵ Ma Yesu u gu gerusi u nɛɛ, a mario, kpa a doona win min di.

Ye wɛrɛku ge, ga durɔ wi tem kparana ben suunu sɔɔ, ma ga doona, ga ñ maa nùn mɛɛra kue. ³⁶ Ma biti ya bu mwa kpuro ba bikianamɔ ba mɔ, gari yiren bwesera yini. Domi u wɛrɛkunu wooda wɛɛmɔ ka yiiko ka dam, ma nu doonamɔ.

³⁷ Ma win labaari ya nɔɔra n ka sikerena bera ye sɔɔ kpuro.

Yesu u tɔn dabinu bɛkia

(I maa mɛɛrio Mateu 8:14-17, Maaku 1:29-34)

³⁸ Ye Yesu u yara mɛnnɔ yee ten min di u dua Simɔɔn yɛnuɔ. N deema Simɔɔn kurɔn mero u wasi sundu barɔ ta bɔɔbu, ma ba nùn suuru kana win sɔ. ³⁹ U kurɔ wi tuke u wasi sun te gerusi ma ta nùn deri. U seewa yande u bu nɔɔrimɔ.

⁴⁰ Ye sɔɔ duɔ, bèn tɔmba bara bwese bweseka mɔ kpuro ba ka bu na win mi, ma u ben baawure nɔma sɔndi u bu bɛkia. ⁴¹ Wɛrɛkunu maa doona tɔn dabirun min di, nu wuri mɔ nu mɔ, wuna Gusunɔn Bii. Adama u nu gerusi, u ñ maa dere nu gari gere yèn sɔ nu yɛ ma Kirisiwa u sɔa.

Yesun waasu Yudeaɔ

(I maa mɛɛrio Maaku 1:35-39)

⁴² Ye yam sɔra Yesu u seewa u wuu yara u da gɔbaburɔ. Adama tɔn wɔru ga nùn kasu. Ye ba tura win mi, ba nùn suuru kana u ku bu deri. ⁴³ Adama u bu sɔɔwa u nɛɛ, u ñ koo ko u kun maa Gusunɔn bandun Labaari gea waasu kue wusu gasu sɔɔ, domi yen sɔna ba nùn gɔrima.

⁴⁴ Ma u waasu mɔ Galilen mɛnnɔ yenu sɔɔ.

5

Yesun bwɔa gbiikobun sokubu

(I maa mɛɛrio Mateu 4:18-22, Maaku 1:16-20)

¹ Ye Yesu u yɔra daa burerun bɔkuɔ te ba ra soku Genesareti, tɔn wɔru ga nùn mɛnne gu ka Gusunɔn gari nɔ. ² Ma u goosu yiru wa daa bure ten goorɔ sìn min di swɛɛ gowobu ba sara ba ben yɔakoronu teɔ da. ³ Ma u dua goo sin teu sɔɔ ge ga sɔa Simɔɔguu, ma u nùn kana u ka gu gooru tondasia fiiko. Yen biru u sina u tɔn wɔrusu Gusunɔn gari sɔɔsimɔ gen min di.

⁴ Ye u win gari gerubu mari, u Simɔɔ sɔɔwa u nɛɛ, a wunen goo bɔrieyo bwerɔ kpa i bɛɛn yɔakoronu kpɛɛ i ka swɛɛ mwa.

⁵ Simɔɔ u nùn sɔɔwa u nɛɛ, yinni wɔku girira sa sɔmburu kua, sa ñ maa gɔanu wa sa mwɛ, adama wunen garin sɔ kon yɔakoro te kpɛɛ.

⁶ Ye ba kua mɛ, ba swɛɛ dabi dabiru gura sere ben yɔakorora gɛɛrɔ. ⁷ Ma ba ka yireru ben berusebu soka be ba wɔa goo yiruse sɔɔ bu na bu bu somi. Ba na ma ba goosu yiru ye swɛɛ yibia sere su kɔ su num. ⁸ Ye Simɔɔ Pɛɛ u yeni wa u kpuna Yesun wuswaaɔ u nɛɛ, Yinni, a tii gawo nen bɔkun di, domi nɛ torowa.

⁹ Domi wi ka win berusebu kpuro ba biti kua swɛɛ dabi ten sɔ te ba gura. ¹⁰ Mɛya maa biti ya Simɔɔn berusebu Yakɔbu ka Yohanu, Sebeden bibu mwa. Yesu u Simɔɔ sɔɔwa u nɛɛ, a ku bɛrum ko, saa tɛn di tɔmba kaa n kasu bu man swɛɛ.

¹¹ Sanam mɛ ba ka ben goosu da goorɔ, ma ba si kpuro deri ba nùn swɛɛ.

Yesu u wi u bara disigiru barɔ

bɛkia

(I maa mɛɛrio Mateu 8:1-4, Maaku 1:40-45)

¹² Sanam mɛ Yesu u wɔa wuu gagu sɔɔ durɔ goo wi u bara disigiru barɔ u nùn wa, ma u yiira win wuswaaɔ u nùn suuru kana u nɛɛ, Yinni à n wura, na yɛ ma kaa kpɔ a man bɛkia kpa n dɛɛra.

¹³ Ma Yesu u win nɔmu demia u nùn baba u nɛɛ, na wura, a bɛkuro kpa a dɛɛra.

Mii mii bara disigii te, ta nùn doonari. ¹⁴ Yesu u nùn yiire u nɛɛ, u ku raa goo gɔanu ganu sɔ, adama u doo u win tii yɔku kowo tusia, kpa u yɔkuru ko win dɛɛrasiabun sɔ nge mɛ Mɔwisin wooda ya gerua, kpa tu ka ko seeda tɔmbun wuswaaɔ.

¹⁵ Ka mε, win labaari ya yabi, ma tɔn dabira mennamɔ bu ka win gari nɔ, kpa bu ka bεkura ben baranu sɔɔn di. ¹⁶ Adama Yesu u ra dewa gbaburɔ wi turo u n kanaru mɔ.

Yesu u durɔ goo bεkia

wɪn wasin bee tia gu

(I maa mεerio Mateu 9:1-8, Maaku 2:1-12)

¹⁷ Sɔɔ teeru Yesu u Gusunɔn garin keu sɔɔsimɔ ma Falisiba ka wooda yεrobu ba sɔ mi, be ba na saa Galile ka Yudean wuu baageren di, ka maa Yerusalemun di, ma Yinnin dam mu dera u barɔbu bεkiamɔ. ¹⁸ Saa ye yande, tɔmbu gaba durɔ goo sɔɔwa ka kpinu wɪn wasin bee tia ya gu. Ba kasu mε ba koo ka du kpa bu nɔn yi Yesun wuswaaɔ. ¹⁹ Ye ba kun wa mi ba koo ka nɔn duusia tɔn wɔrun sɔ, yera ba yɔɔwa diru mi u wɔan wɔllɔ, ma ba tu yaba ba nɔn sarasia ka win kpinu tɔn wɔru gen suunu sɔɔ Yesun wuswaaɔ. ²⁰ Ye u ben naane dokebu wa, yera u durɔ wi sɔɔwa u nεε, a wunen durum suuru wa.

²¹ Wooda yεrobu ka Falisiba ba bwisikum wɔri ba tii bikiamɔ, wara wini wi u Gusunɔ wɔmmɔ. Wara koo kpɪ u tɔnu win durum suuru kua ma n kun mɔ Gusunɔ turo.

²² Adama Yesu u ben bwisikunu gia ma u bu bikia u nεε, mban sɔna i bwisikumɔ mε bεen gɔruɔ. ²³ Yen yerɔ ya sɛsɔ bo, bu nεε, ba tɔnu nɔn win durum suuru kua, n kun mε bu nεε, u seewo u sɪ. ²⁴ N n mɛn na, kon bεε sɔɔsi ma Tɔnun Bii, u yiiko mɔ handunia mi, u ka durum suuru ko.

Ma u barɔ wi sɔɔwa u nεε, na nun sɔɔmɔ, a seewo a wunen kpinu sua kpa a we yenuɔ.

²⁵ Ma u seewa mii mii ben wuswaaɔ u sua ye u raa kpunari, ma u Gusunɔ siaramɔ u ka dɔɔ yenuɔ. ²⁶ Yera biti ya be kpuro mwa ma ba Gusunɔ siaramɔ. Berum maa bu mwa ma ba mɔ, sa gɔa maamaakiginu wa gisɔ.

Yesu u Lefi soka

(I maa mεerio Mateu 9:9-13, Maaku 2:13-17)

²⁷ Yeniban biru Yesu u yara ma u gbere mwaɔ goo wa wi ba ra soku Lefi u sɔ gbere yerɔ, ma u nɔn sɔɔwa u nεε, a man swiɪyɔ.

²⁸ Lefi u seewa u ye kpuro deri ma u nɔn swiɪ.

²⁹ Yen biru u Yesu tɔɔ baka dim kua win yenuɔ. Gbere mwaɔ dabinu ka maa gabu ba ka bu dimɔ. ³⁰ Falisiba ka ben wooda yεrobu gabu ba win bwɔabu wɔkisi ba bikia ba nεε, mban sɔna i dimɔ i nɔrumɔ ka gbere mwaɔbu ka kɔsan kowobu.

³¹ Yesu u bu wisa u nεε, be ba bwɔa do ba n timgiin bukata mɔ ma n kun mɔ be ba barɔ. ³² Na n nε n ka geegibu soku. Na nawa n ka kɔsan kowobu soku bu ka ben gɔru gɔsia.

Nɔɔ bɔkurun gari

(I maa mεerio Mateu 9:14-17, Maaku 2:18-22)

³³ Ba nɔn sɔɔwa ba nεε, Yohanun bwɔabu ka Falisibagibu ba ra nɔɔ bɔke kiri kiri, ba ra maa kanaru ko, adama wunεgiba dimɔ ba nɔrumɔ.

³⁴ Ma u nεε, i ko i kpɪ i kurɔ kpaon durɔn bɔrɔba nɔɔ bɔkusia sanam mε u wɔa ka be? ³⁵ Adama sanam wee mε ba koo kurɔ kpaon durɔ wɔra ben nɔman di. Sanam mε sɔɔra ba koo nɔɔ bɔke.

³⁶ U maa bu mɔndu kua u nεε, ba ku ra yabe kpaaru gɪε bu ka yabe tɔkɔru kɔre. Bɔ n kua mε, ba koo kpaaru gɪa, kpaarun yasa maa ya ko n sɔa nenem yabe tɔkɔru sɔɔ. ³⁷ Goo ku ra maa tam kpam doke gɔnan bɔɔ tɔkɔnu sɔɔ. Û n kua mε, tam kpam mε, mu koo bɔɔnu kurasia kpa mu yari, kpa bɔɔnu nu sankira. ³⁸ Adama ba n koo ko ba kun tam kpam doke bɔɔ kpaanu sɔɔ. ³⁹ Goo sari wi u ko n tam kpam kɪ, sanam mε u tam gurum nɔra, domi u koo gere u nεε, gurum ka nɔn nεrena.

Tɔɔ wεrarugirun gari

(I maa mεerio Mateu 12:1-8, Maaku 2:23-28)

¹ Tɔɔ wɛrarugiru garu sɔɔ Yesu u alikama gbaaru garu sarɔ, ma win bwãaba alikama wɔkama, ba sunkumɔ ka nɔma, ba temmɔ. ² Falisi gabu ba bu bikia ba nɛɛ, mban sɔna i mɔ ye wooda ya nɛɛ bu ku ko tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ.

³ Yesu u bu bikia u nɛɛ, i ñ gara tirerɔ ye Dafidi u kua sanam mɛ gɔɔra wi ka win bwãabu mɔ? ⁴ U Gusunɔn diru dua ma u pɛɛ sua ye ba Gusunɔ yiiye, u ye di ma u win bwãabu wɛ. Adama besen wooda ya yina goo u ye di ma n kun mɔ yãku kowobu.

⁵ Ma u nɛɛ, i de i n yɛ ma Tɔnun Biiwa u tɔɔ wɛrarugiru kua.

Durɔ wìn nɔm geu ga gu

(I maa mɛerio Mateu 12:9-14, Maaku 3:1-6)

⁶ Ye n kpam kua tɔɔ wɛrarugiru garu, u dua mennɔ yerɔ u Gusunɔn garin keu sɔɔsimɔ. N deema durɔ goo wãa mi win nɔm geu ga gu. ⁷ Wooda yɛrobu ka Falisiba ba swaa kasu bu ka Yesu durum mani. Yen sɔna ba nùn mɛera bu ka wa ù n koo goo bekia tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ. ⁸ Adama u ben bwisikunu yɛ, ma u durɔ wi sɔɔwa wìn nɔmu ga gu mi u nɛɛ, a seewo a yɔra bu nun wa.

Ma u seewa u yɔra. ⁹ Ma Yesu u nɛɛ, na bɛɛ bikiamɔ, gea ka kɔsa, yen yerà n weene bu ko tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ. Bu tɔnu faaba ko? Nge bu nùn go.

¹⁰ Yera u be kpuro mɛera u ka sikerena, ma u durɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, a wunen nɔmu demio.

Ye u gu demia, ma ga bekura. ¹¹ Ma ba mɔru besira ma ba wesianamɔ ye ba koo Yesu kua.

Yesu u bwãabu wɔkura yiru

gɔsa

(I maa mɛerio Mateu 10:1-4, Maaku 3:13-19)

¹² Sɔɔ mɛɛ te sɔɔ, Yesu u da guuru wɔllɔ u ka kanaru ko. Ma u Gusunɔ kana wɔku giriru. ¹³ Ye yam sãra u win bwãabu mennɔ, ma u tɔnu wɔkura yiru gɔsa be sɔɔ, u bu yisuru kã gɔrobu. ¹⁴ Tɔn ben yisa wee, Simɔ wi u yisuru kã Piɛɛ, ka Andere win wɔnɔ, ka Yakɔbu ka Yohanu ka Filipu ka Baatelemi ¹⁵ ka Mateu ka Tomaa ka Yakɔbu Alufen bii, ka Simɔ wi u win tem gari kɔ, ¹⁶ ka Yudasi Yakɔbun bii, ka Yudasi Isikariɔtu wi u tɔmbu Yesu nɔmu sɔndia.

Bekiabu ka keu sɔɔsibu

(I maa mɛerio Mateu 4:23-25)

¹⁷ Ma u sara ka be, u yɔra tem tɛera gaa sɔɔ mi win bwãa dabiru ka tɔn wɔru guna wãa, be ba na saa Yudean di kpuro ka Yerusalemun di, ka Tiri ka Sidonin di, wuu si su wãa nim wɔkun bera gia. ¹⁸ Ba na win mi bu ka win gari nɔ kpa u ka bu bekia ben baranu sɔɔn di. Be ba wɛrekunu mɔ nu bu toorimɔ, ba maa bekura. ¹⁹ Tɔn be kpuro ba kɔ bu nùn baba domi win dam mu sɔmburu mɔ, mu bu bekiamɔ kpuro.

Doo nɔɔru ka nɔni swãaru

(I maa mɛerio Mateu 5:1-12)

²⁰ Yera Yesu u win nɔni sua u win bwãabu mɛera u nɛɛ, Doo nɔɔrugiba bɛɛ sãarobu domi bɛɛya i ko n wãa mi Gusunɔ u bandu swii.

²¹ Doo nɔɔrugiba bɛɛ be gɔɔra mɔ tɛ, domi i ko ra debu.

Doo nɔɔrugiba bɛɛ be i sumɔ tɛ, domi i ko ra yɛɛ.

²² Doo nɔɔrugiba bɛɛ, tɔmbu bà n bɛɛ tusa, ma ba bɛɛ gira ben min di, ma ba bɛɛ wɔmmɔ, ma ba bɛɛn yisuru gɔsia gã kɔsunu Tɔnun Biin sɔ. ²³ Nge meya ben baababa ba Gusunɔn sɔmɔbu kua. Adama bɛɛ, i gɔru dorɔ dɔma te, i yɔkɔuo ka nuku dobu, domi ka gem ba bɛɛ are yiiye yi kpã Gusunɔ wɔllɔ.

²⁴ Nɔni swãarugiba bɛɛ maa gobigibu, domi i bɛɛn nuku yemiabu wa kɔ.

²⁵ Nɔni swãarugiba bɛɛ be i deba tɛ, domi gɔɔru ta koo bɛɛ ko.

Nɔni swãarugiba bɛɛ be i yɛɛmɔ tɛ, domi i ko ra nukuru sankira kpa i swi.

²⁶ Nɔni swãarugiba bɛɛ, tɔmbu kpuro bà n bɛɛn gea gerumɔ. Domi meya ben baababa ba sɔmɔ weesugibu kua.

*Kīru yiberēban sō**(I maa mēerio Mateu 5:38-48, 7:12a)*

²⁷ Adama nē na bēe sōmō, bēe be i man swaa daki, i bēen yiberēba kīru sōsio, i bu gea kuo be ba bēe tusa. ²⁸ I bu domaru kuo be ba bēe bōrusimō, i bu kanaru kuo be ba bēe kōsa kuammē. ²⁹ Goo ù n nun baa teeru so, a maa nùn tensim tīiyō, wi u maa wunen yabe bakaru sua, a ku nùn yinari u kpam wunen yabe piibu sua. ³⁰ Wi u nun gāanu kana, a nùn kēeyō, goo ù n maa nun wunen gāanu suari, a ku maa nu bikia. ³¹ Ye i kī tōmbu bu bēe kua, i bu ye kuo bēen tii.

³² Ì n bu kī be ba bēe kī, siara birà i mō. Baa kōsan kowobun tii ba ra n ben kīnasibu kī. ³³ Ì n maa bu gea kua be ba bēe gea kua, siara birà i mō. Mēya kōsan kowobun tii ba ra ko. ³⁴ Ì n bu bōkura bèn mi i kōsire yīiyō, siara birà i mō. Kōsan kowobun tii ba ra bōkuranēwa, bu ka kōsiana. ³⁵ Adama i bēen yiberēba kīru sōsio, i bu gea kuo, i maa bu bōkuro i kun kōsire yīiyō, bēen are yi ko n kpā, i ko n maa sāa Wərukoon bibu, domi win tii u ra guturuba ka tən kōsobu durom sōsi. ³⁶ I de i n wənwəndu mō nge mē bēen Baaba u wənwəndu mō.

*I kun da n tōmbu sirimō**(I maa mēerio Mateu 7:1-5)*

³⁷ I kun da n tōmbu sirimō, Gusunō u ñ maa ka bēe sirimō. I kun da n tōmbu taare wēemō, Gusunō u ñ maa bēe taare wēemō. I suuru koowo, Gusunō koo maa bēe suuru kua. ³⁸ I kēeyō, Gusunō koo maa bēe kē. Yīirutii bakaru sōra u koo bēe kēru kē, te u taasi u sire u yibia ka nōwō, kpa u bēe wisia bēen bōrō. Domi yīirutii te i ka gabu yīirua, teya Gusunō koo ka bēe yīirua.

³⁹ U maa bu mōndu garu kua u nēe, wōko u koo kpī u wōkosi swaa gbiiya? Be yiru sannu ba ñ koo wōru wōri? ⁴⁰ Bōō u ku ra win yinni kere, adama bōō baawure wi u sōsiru gia u kpa, u koo ka win yinni weena.

⁴¹ Mban sōna a yakō mēerimō wunen kpaasin nōnu sō, ma a ñ dāa bīiru laakari mō te ta wāa wunen tiin nōnu. ⁴² Amōna kaa ka kpī a wunen kpaasi sō u de a nùn yakō wuna ge ga wāa win nōnu sō, ma a ñ dāa bīiru waamō te ta wāa wunen tiin nōnu. Murafiti wunē, a gina dāa bīiru wunō te ta wāa wunen nōnu yen biru kaa yam wa a ka yakō wuna ge ga wāa wunen kpaasin nōnu sō.

*Dāru ka ten binu**(I maa mēerio Mateu 7:16-20, 12:33-35)*

⁴³ Dāa geeru ta ku ra bii kōsunu ma. Mēya maa dāa kōsuru ta ñ bii geenu marumō. ⁴⁴ Domi dāru baatere, ten binun diya ba ra tu gie. Ba ku ra gandun binu sōri sāka wōllō, mēya maa ba ku ra bereru sōri awīi wōllō. ⁴⁵ Tōn geo u ra gāa geenu yarewa gāa geenu sōon di ni nu berua win gōruō. Tōn kōso maa gāa kōsunu yaramō gāa kōsunu sōon di ni nu berua win gōruō. Domi ye ya yiba tōnun gōruō ya yarimō, yeya nō ga ra gere.

*Dinu yiru**(I maa mēerio Mateu 7:24-27)*

⁴⁶ Mban sōna i man sokumō Yinni Yinni, ma i kun mō ye na bēe sōmō. ⁴⁷ Baawure wi u na nen mi ma u nen gari nōmō ma u yi mēm nōwammē, kon bēe sōsi wi u ka weenē. ⁴⁸ U ka durō goo weenē wi u diru banimō, ma u gba n duku u kperu girari u sere kpēekpēeku sura. Ma nim yibura na, ma nim tora ya dii te swee, adama ya ñ kpīa ya dii te wuke yèn sō ta bana wā. ⁴⁹ Adama wi u nua, ma u kun kue, u sāawa nge durō goo wi u diru banimō tem dira wōllō, ma u kun kpēekpēeku sure. Nim tora ya dii te swee. Yande ta wōra, ma ten wōrumaa kpēa.

*Yesu u tabu sunō goon yoo**bēkia**(I maa mēerio Mateu 8:5-13)*

¹ Ye Yesu u gari yi kpuro tǎmbu sǎɔwa u kpa, u da Kapenamuo. ² Tabu sunǎ goo wǎa mi u yoo mǎ, wi u kǐ gem gem. Yoo wiya u barǎ sere u wasikira. ³ Ye tǎnwero wi, u Yesun labaari nua, yeya u nǔn Yuuban guro gurobu gabu gǎria bu nǔn suuru kana u na u win yoo bǎkia. ⁴ Ye ba tura Yesun mi ba nǔn suuru kana gem gem ba nǎe, n tura a durǎ wi ye kua ⁵ domi u bǎsɛn bweseru kǐ. Wiya maa sun bǎsɛn mǎnnǎ yeru bania.

⁶ Ma Yesu u ka bu swaa wǎri. Ye u yenu ge turuku kua yera tabu sunǎ wi, u win bǎrǎba gǎra bu Yesu sǎ u ku tii gǎngere ko, domi wi kun be tura u du win yenuǎ. ⁷ Yen sǎna u ñ tii garisi goo wi u koo ka tii da Yesun mi. Adama u be gesi gari geruo, win yoo u koo bǎkura. ⁸ Domi wi, u gabu wiru kpǐiye, u maa tabu kowobu mǎ be u kpare. Û n turo sǎɔwa u doo, u ra n dǎwa. Û n maa ben goo sǎɔwa u na, u ra n sisiwa. Û n win yoo sǎɔwa u yeni koowo, u ra n maa ye mǎwa.

⁹ Ye Yesu u gari yi nua biti ya nǔn mwa, ma u sǐira u tǎmbu sǎɔwa be ba nǔn swǐi u nǎe, na ñ gina naane doke baka binin bweseru waare, baa Isireliba sǎɔ.

¹⁰ Ye gǎro be, ba gǎsira yenuǎ ba deema yoo wi, u bwǎa dora.

Yesu u gǎmini goon bii seesia

¹¹ Yen sisiru Yesu da wuu gagun mi, ge ba ra soku Nayini. Win bwǎabu ka maa tǎn wǎru guna nǔn swǐi. ¹² Saa ye u wuu gen gbǎrarun kǎnnǎ turuku kua, u wa ba aluwaasi goon goru sǎɔwa ba ka yariǎ bu sike. U sǎawa win mǎron bii teere te u mǎ. Win mero maa, gǎminiwa. Wuugibu dabira wǎa ka wi. ¹³ Ye Yinni u kurǎ wi wa win wǎnwǎnda nǔn mwa, ma u nǔn sǎɔwa u nǎe, a ku swǐ.

¹⁴ Yera u susi u goo ten kpakororu baba. Be ba tu sǎɔwa ba yǎra. Ma u nǎe, aluwaasi wunǎ, na nǔn sǎɔmǎ, a seewo.

¹⁵ Ma goo te, ta seewa ta sina ta gari gerumǎ. Ma Yesu nǔn win mero wesia. ¹⁶ Bǎrum be kpuro mwa, ma ba Gusunǎ siaramǎ ba gerumǎ ba mǎ, Gusunǎn sǎmǎ damgiiwa u bu kurema. Gusunǎwa u win tǎmbu naawa. ¹⁷ Yesun labaari ye, ya yabi Yudea kpuro sǎɔ ka maa yen beri kpuro.

Yohanu Batǎmu kowon

gǎrobu

(I maa mǎerio Mateu 11:2-19)

¹⁸ Yohanun bwǎaba nǔn ye kpuron labaari sǎɔwa. Ma u win bwǎa ben yiru soka, ¹⁹ u bu gǎra Yesun mi bu nǔn bikia, wiya wi u sisi? Nge ba n kpao mara. ²⁰ Ye durǎ be, ba tura win mi, ba nǎe, Yohanu Batǎmu kowowa sun gǎrima wunen mi su bikia, wuna wi u sisi? Nge sa n kpao mara.

²¹ Saa ye sǎɔ, u tǎn dabirun baranu ka ben alebu bǎkia, ma u ben wǎrekunu gira, u maa wǎko dabinu yam waasia. ²² Ma u bu wisa u nǎe, i doo i Yohanu tusia ye i wa ka ye i nua. Wǎkoba yam waamǎ, yemǎba sǐimǎ, be ba bara disigiru barǎ ba bǎkura mǎ ba dǎeramǎ, sosobu ba gari nǎmǎ, ba gǎribu seeyamǎ, ma ba sǎarobu Labaari gean waasu mǎ. ²³ Doo nǎrugiiwa baawure wǎn naane ya yǎ dim dim nǎe sǎɔ.

²⁴ Ye Yohanun gǎroba sǐa, ma u tǎn dabinu Yohanun gari sǎɔbu wǎri. U bu bikia u nǎe, mba i mǎerim da gǎburǎ. Yakǎ ge woo ga toorimǎ? ²⁵ Durǎ wi u yǎ bǎereginu sebua? Wee, be ba yǎ gobiginu sebua ma ba wǎaru dimǎ dukia sǎɔ, beya ba wǎa sina kpaanǎ.

²⁶ Ñ n mǎn na, mba i mǎerim da. Gusunǎn sǎmǎ goo? Mǎya na bǎe sǎɔmǎ yǎro mam Gusunǎn sǎmǎ kere mi n toma. ²⁷ Domi Yohanu wiya wǎn gari ba yorua ba nǎe, “N wee, na nǎn gǎro gǎra wunen wuswaaw wi u koo nun gbiiya u wunen swaa sǎmǎ.”

²⁸ Na bǎe sǎɔmǎ ma be tǎn kurǎba mara sǎɔ, goo kun Yohanu kere, adama wi u yǎkabu bo Gusunǎn bandu sǎɔ, u Yohanu kere.

²⁹ Ye ba ye nua, tǎmbu kpuro ka gbere mwaɔbu sannu ba Gusunǎ gem wǎ, domi beya Yohanu u raa batǎmu kua. ³⁰ Adama Falisiba ka wooda yǎrobu ba ñ daa wure Yohanu u bu batǎmu ko. Nge mǎya ba ka yina ye Gusunǎ u gǎru doke u bu kua.

³¹ Ma Yinni u bikia u nǎe, mba kon ka tǎn tǎmbu weesina. Mba ba ka weenǎ. ³² Ba sǎawa nge bibu be ba sǎ yaburǎ, ba sokunamǎ ba mǎ, sa bǎe guuru soowa ma i ñ yawa.

Sa bæe gɔɔ womu kua, i n̄ maa swī. ³³ Domi Yohanu Batemu kowo u na, u n̄ dīanu dimə, u n̄ maa tam n̄rumə, ma i n̄e, u werekunu m̄. ³⁴ T̄n̄un Bii u na, u dimə u n̄rumə, ma i gerumə u s̄a dim k̄iro ka tam n̄ro, gbere mwaabu ka k̄san kowobun b̄rə. ³⁵ Ka m̄e, Gusun̄n bwisi yi ra tii s̄ɔsi bwisi gee be ba yi wuran mi.

Yesu dimə Falisi goon yenuə

³⁶ Falisi goo wi ba m̄ Simə u Yesu dim soka. Ma Yesu u dua win dirə u sina u ka di. ³⁷ Kurə tanə goo w̄a wuu mi. Ye u nua ma Yesu u dimə Falisi win yenuə, yera u ka too buraru na te ta turare yiba. ³⁸ U ȳra Yesun biruə win naasu gia u sumə. Ma win ȳresu naa si waaya, ma u su sunkumə ka win seri, u su s̄sumə, ma u su turare ye wisi. ³⁹ Falisi wi u Yesu dim soka, ye u wa m̄e, u gerua win ḡruə u n̄e, durə wi, ù n̄ Gusun̄n s̄m̄n na, u ko n̄ ȳ kurə weren bwesera wi u n̄n babamə, domi kurə tanəwa. ⁴⁰ Ma Yesu u n̄e, Simə, na gari ḡe m̄ yi kon nun s̄.

Ma Simə u n̄e, yinni, a geruo.

⁴¹ Ma Yesu u n̄e, durə goo w̄a w̄n dibu t̄mbu yiru ba n̄ni. Turo n̄ni sii geesun gobi n̄era wunəbu (500), turo maa weeraakuru. ⁴² Ye ba n̄ ḡānu wa bu k̄sia, ma u be yiru kpuro suuru kua. T̄e be yiru ye s̄ə, wara koo n̄n k̄ia n̄ kere.

⁴³ Simə u n̄e, na tamaa wi ba suuru kua n̄ kere.

Ma Yesu u n̄n s̄əwa u n̄e, gema a gerua.

⁴⁴ Yera u s̄ira kurə win mi gia ma u Simə bikia u n̄e, a kurə wi wa? Ye na dua wunen yenuə a n̄ man nim k̄a n̄ ka n̄n k̄ri kpakia, adama kurə wini u n̄n naasu waaya ka win ȳresu, ma u su sunka ka win seri. ⁴⁵ A n̄ man t̄bura ka s̄subu, adama kurə wini, m̄n di na dua, u n̄ n̄n naasu s̄sum deri. ⁴⁶ A n̄ gum wisi n̄n wiru w̄llə, adama kurə wini u turare wisi n̄n naasə. ⁴⁷ Yen s̄, na nun s̄əmə ma kurə win durum baka ye, ba n̄n ye suuru kua. Yeya n̄ dera win k̄ira kp̄a. Adama wi ba fiiko suuru kua, u ra n̄ k̄iwa fiiko.

⁴⁸ Ma u kurə wi s̄əwa u n̄e, ba nun wunen durum suuru kua.

⁴⁹ Be ba s̄ ba dimə ka wi, ba bikianamə, wara wini wi baa t̄mbun durum u mam suuru m̄. ⁵⁰ Ma u kurə wi s̄əwa u n̄e, wunen naan̄e dokebu nun faaba kua. A doo ka alafia.

8

T̄n̄ kurə be ba Yesu swī

¹ Yen biru Yesu u wuu marosu ka baru kpaanu da da, u waasu m̄ u Gusun̄n bandun labaari gea kparamə. Ma bw̄abu w̄kura yiru ye, ya w̄a ka wi, ² ka maa kurəbu gabu b̄n werekunu ba gira, ka gabu be ba b̄kia ben baranu s̄ən di. Beya Maari wi ba sokumə Madalagii, w̄n min di werekunu n̄əba yiru nu doona, ³ ka Yoana wi u s̄a Kusa, Herodun s̄m̄ kowobun wirugiin kurə, ka Susana ka sere gabu dabiru. Kurə beya ba bu n̄ərimə ka ben tiin ye ba m̄.

D̄ia bwese ȳkon gari

(I maa m̄erio Mateu 13:1-9, Maaku 4:1-9)

⁴ T̄n̄ dabinu na saa wusu dabinun di ba m̄na Yesun mi. Yera u bu m̄ndu kua u n̄e, ⁵ durə goo yara u ka d̄ia bweseru ȳka. Nge m̄e u ȳkamə sukum w̄ri swaa baarə, ma ba taaka, ma gun̄su ḡsa su di. ⁶ Sukum gam maa w̄ri kpee saara w̄llə. Sanam m̄e mu kpiima, mu gbera ȳn s̄ tem ȳndu sari mi. ⁷ Sukum gam k̄am w̄ri s̄akin suunu s̄ə, ma s̄aki ka mu kp̄a sannu, ma yi mu s̄kene yi go. ⁸ Sukum gam maa k̄am w̄ri tem gem s̄ə, ma mu kp̄ia mu binu mara wun̄m wun̄m. Ye u gerua m̄e u k̄pa, u n̄əgiru sua u n̄e, wi u swaa m̄ u ka n̄, u n̄əwə.

M̄nnun asansi

(I maa m̄erio Mateu 13:10-17, Maaku 4:10-12)

⁹ Ma win bw̄aba n̄n bikia ba n̄e, mba m̄n ten tubusianu. ¹⁰ U n̄e, bæya ba w̄ i ka Gusun̄n bandun asiri gia, adama ba gabu gari yi s̄əmə ka m̄n̄nu, “k̄pa bu ka m̄eri ba kun wa, b̄ n̄ maa nua, k̄pa n̄ ku bu yeeri.”

Mən ten tubusianu

(*I maa mæerio Mateu 13:18-23, Maaku 4:13-20*)

¹¹ Yesu u nɛɛ, yeniwa mən ten tubusianu. Gusunən gariya ba yēkamə. ¹² Swaa baaru ta sãawa nge tən be ba ra yi nə, kpa Setam yu na yu yi wuna ben gōrun di bu ku raa ka naanɛ doke kpa bu faaba wa. ¹³ Kpee saara ya sãawa nge tən be ba ra gari yi mwɛ ka nuku dobu sanam mɛ ba yi nɔwɔmɔ, adama ba n̄ gbini mɔ. Ba ra naanɛ dokewa saa fiiko sɔɔ, kpa bu biru wura laakari mæribun sanam. ¹⁴ Tem mi sãki wãa mu sãawa nge tən be ba ra yi nə, adama nge mɛ ba dɔɔ, wururabu ka dukia ka handunian dobu ra yi sēke yi go, ben binu ku ra ye. ¹⁵ Tem gem mu maa sãawa nge tən be ba ra gari yi ba nua nɛnɛ ben gōru geu sɔɔ ka nuku tia, ma ba binu marumɔ ka temanabu.

Fitilan mɔndu

(*I maa mæerio Maaku 4:21-25*)

¹⁶ Yesu kparam nɛɛ, goo sari wi u ra fitila meni kpa u gu wekeru wukiri, n̄ kun mɛ u gu doke kpin yerun kəkərɔ. Adama u ra gu sɔndiwa dabu wəllɔ, kpa be ba dumɔ ba n ka yam bururam waamɔ. ¹⁷ Domi gãanu sari ni ba berua ma nu n̄ koo tera, mɛya gãanu maa sari ni ba kua asiri sɔɔ ma nu n̄ koo giara kpa nu sɔsira batuma sɔɔ.

¹⁸ Yen sɔ, i n laakari sãa nge mɛ i nɔwɔmɔ. Domi baawure wi u mɔ, wiya ba koo wɛ. Baawure wi u kun maa mɔ, ba koo n̄n mwaari ye u tamaa u mɔ.

Berà ba sãa Yesun wənɔbu

ka win mero

(*I maa mæerio Mateu 12:46-50, Maaku 3:31-35*)

¹⁹ Yesun wənɔbu ka win mero ba na win mi, adama ba kpana bu n̄n susi tən dabinun sɔ. ²⁰ Ba n̄n sɔwɔa ma win wənɔbu ka win mero ba yɔ tɔwɔ ba kī bu n̄n wa.

²¹ Adama u bu sɔwɔa u nɛɛ, be ba Gusunən gari swaa daki, ma ba yi mɛm nɔwɔwammɛ beya ba sãa win wənɔbu ka win mero.

Yesu u nim kurenu marisia

(*I maa mæerio Mateu 8:23-27, Maaku 4:35-41*)

²² Sɔɔ teeru Yesu dua goo nimkuu sɔɔ ka win bwãabu, ma u bu sɔwɔa u nɛɛ, i de su tɔbura daa burerun guru giɔ.

Ma ba goo wuka ba doona. ²³ Sanam mɛ ba dɔɔ, u dweeya. Yera woo bəkɔ ga seewa daa bure te sɔɔ, ma goo ga nim yibuɔ. Ba wãa kari sɔɔ. ²⁴ Ba n̄n susi ma ba n̄n yamia ba nɛɛ, Yinni, Yinni, sa kam kobu dɔɔ.

Ye u yanda u woo ka nim kurenu gerusi. Ma n sure ma n mari sɔɔ sɔɔ. ²⁵ Ma Yesu u bu bikia u nɛɛ, ma sɔwɔa i bɛɛn naanɛ doke.

Berum bu mwa ka biti, ma ba bikianamɔ, durɔ weren bwesera wini wi baa woo ka nim n̄n wooda wɛ, n da n̄n mɛm nɔwɔwɛ.

Yesu u wɛrekunugii bɛkia

(*I maa mæerio Mateu 8:28-34, Maaku 5:1-20*)

²⁶ Ma ba Gadaran tem tura mɛ n ka Galile wuswaa kisinɛ. ²⁷⁻²⁹ Ye u sara temɔ u durɔ goo wa u wee wuu gian di u ka n̄n yinna. Durɔ wi, u wɛrekunu mɔ. Nɔn dabira nu ra n̄n seeri. Ba ra n̄n bəke ka yɔni nɔma ka naasɔ kpa ba n̄n kɔsu. Adama u ra bəkubu kpuro kasuku kpa wɛreku ni, nu ka n̄n da gbaburɔ. Terera u ra n wãa saa tɛɛbun di, u ku ra sinɛ yenuɔ, ma n kun sikaɔ. Yera Yesu u wɛreku ni wooda wɛ nu doona durɔ win min di.

Ye durɔ wi, u Yesu wa u wura takana u wɔruma win wuswaaɔ ma u nɔɔgiru sua wəllɔ u nɛɛ, mba n sun mɛnnɛ nɛ ka wunɛ Yesu Wɔrukoon Bii. Na nun kanamɔ a ku man tɔya ko.

³⁰ Ma Yesu u n̄n bikia u nɛɛ, amɔna wunen yīsiru. Ma u wisa u nɛɛ, Nɔrɔbu, domi u wɛreku dabinu mɔ.

³¹ Ma wɛreku ni, nu Yesu suuru kana nu nɛɛ, u ku de nu da wɔru bəkɔ * sɔɔ.

* 8:31 wɔru bəkɔ - Wɔru bəkɔ ge, ga sãawa Setam wãa yeru te ta n̄n nɔru mɔ.

³² N deema kurusə wuu bakaru gara wāa ta dimə guuru wəllə. Ma wəreku ni, nu Yesu suuru kana nu nɛɛ, u de nu da kurusə ni sɔɔ. Ma u nu yəllaa kua. ³³ Ma nu durə wi doonari, nu da kurusə nin mi. Ma kurusə wuu te, ta duki sure daa bureru sɔɔ ta nim diira.

³⁴ Sanam mɛ be ba nu kpare ba wa ye n koorə, ba duki sua. Ba da ba labaari ye yēbi wuu maroɔ ka baru kpaanə. ³⁵ Tamba yara bu ka wa ye n koorə. Ba da Yesun mi ma ba durə wi deema wɪn min di werekunu doona, u sɔ Yesun bəkuə u bekuru wukiri u wura win laakari sɔɔ, ma bɛrum bu mwa. ³⁶ Bɛn nɔni biru ya koorə ba tambu sɔɔwa nge me n kua werekunugii wi, u ka bəkura. ³⁷ Gadaran tem girum tɔn be kpuro ba Yesu suuru kana ba nɛɛ, u bu desirario, domi bɛrum bakam bu mwa. Ma u goo nɪmkuu dua u gəsira. ³⁸ Durə wi, wɪn min di werekunu doona, u Yesu suuru kana u nɛɛ, u de bu da sannu. Adama Yesu u nɪn gəsia u nɛɛ, ³⁹ u gəsiro win yenuə, kpa u kpara kpuro ye Gusunə u nɪn kua.

Ma u doona u da u kpara wuu ge sɔɔ kpuro ye Yesu nɪn kua.

Yarusin bii ka kurə

wi u Yesun yaberu baban gari

(I maa mɛerio Mateu 9:18-26, Maaku 5:21-43)

⁴⁰ Ye Yesu u wurama ma tɔn wəru ga nɪn dam koosia, domi ba raa nɪn marawa be kpuro. ⁴¹ Wee durə goo wi ba ra soku Yarusi, mennə yerun wirugii, u da u yiira Yesun wuswaaɔ u nɪn suuru kana u na win yenuə. ⁴² Domi win bii teere te u mara, ta wasikiramə. Bii wi, u sɔawa wəndia wi u wɔɔ wəkura yiru mə.

Ye u dɔɔ mi, tɔn wəru ga nɪn mɔnsi. ⁴³ N wee, kurə goo u wāa mi, wi u yem wību barə saa wɔɔ wəkura yirun di. [U win gobi di kpuro tim nɛmɔbun mi,] ben goo kun maa kpīa u nɪn bɛkie. ⁴⁴ U Yesu susi biruə ma u win yaberun swaa bua baba. Yande win yem wīi bi, bu yɔra. ⁴⁵ Ma Yesu u bikia u nɛɛ, wara man baba.

Ye be kpuro ba sikimə, Piɛɛ ka be ba wāa ka wi, ba nɛɛ, Yinni, n n tɔn wəruwa ga nun sēke ga ka sikerenɛ? [Ma a bikiamə wara nun baba?]

⁴⁶ Adama Yesu u nɛɛ, goo u man baba, domi na gia ma nɛn dam mu sɔmburu kua.

⁴⁷ Ye kurə wi, u gia ma ba nɪn tuburi, yera u na u yiira ka diiribu Yesun wuswaaɔ. Tambu kpuron nɔni biru u gerua yɛn sɔ u nɪn baba, ka maa mɛ u bəkura yande. ⁴⁸ Ma Yesu nɪn sɔɔwa u nɛɛ, bii kurəbu, wunen naanɛ dokebu nun bɛkia, a doo ka alafia.

⁴⁹ Sanam mɛ u gari mɔ, goo u na u mennə yerun wirugii wi sɔɔwa ma win bii u gu kə, u ku maa keu koosio gəngɛrɛ ko.

⁵⁰ Yesu u ye nua, ma u nɪn sɔɔwa u nɛɛ, a ku bɛrum ko, a gesi naanɛ dokeo, u koo bəkura.

⁵¹ Ye u tura yenu mi, u n dere goo u ka nɪn due ma n kun mə Piɛɛ ka Yohanu ka Yakəbu ka bii win tundo ka win mero. ⁵² Be ba wāa mi kpuro ba suməwa ba tii soomə bii win sɔ. Adama Yesu u nɛɛ, i ku swī, u n gu, u dɔwa.

⁵³ Ba nɪn yaakorɔ wəri, domi ba yē ma u guwa. ⁵⁴ Ma Yesu u bii win nɔma nɛnuə ma u gerua ka dam, wəndia a seewo.

⁵⁵ Wəndia win hunde ya wurama, ma u seewa mii mii. Ma Yesu u bu sɔɔwa u nɛɛ, bu nɪn dīanu wēeyə. ⁵⁶ Ma biti ya win mɔwəbu mwa, adama Yesu u bu yiire u nɛɛ, bu ku raa goo sɔ ye n koorə.

9

Yesu u bwāabu wəkura yiru gəra

(I maa mɛerio Mateu 10:5-15, Maaku 6:7-13)

¹ Ma Yesu u win bwāabu wəkura yiru soka u menna u bu dam kā ka yiiko bu ka werekunu kpuro gira, bu ka maa baranu bɛkia. ² Ma u bu gəra bu ka ban te Gusunə u koo swīin waasu ko kpa bu barəbu bɛkia. ³ Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, i ku gāanu kusenu ko sanum mɛ sɔɔ, baa dɛka n kun mɛ bəru n kun mɛ dīanu n kun mɛ gobi, kpa i ku maa yaberu yiruse nɛnɛ. ⁴ Yenu gɛn mi i sɔbia, i sinə mi sere i ka doona wuu gen min di.

⁵ Wuu mi ba ò bɛɛ dam koosie, i yario wuu gen min di, kpa i bɛɛn naasun tua bu kpare nge yĩreru te ta bu ben taare sɔ̄simo.

⁶ Ba seewa ba doona baru kpa kpaaka, ba Labaari gea kparamo ma ba baro bu bekiamo yam kpuro.

Herodun laakari seewa

(*I* maa mɛɛrio Mateu 14:1-12, Maaku 6:14-29)

⁷ Herodu suno u nua kpuro ye Yesu u mo, ma ya win laakari burisina. Domi gaba gerumo Yohanuwa wurama gorin di.

⁸ Gaba maa gerumo Eliwa kurama.

Ma gaba gerumo Gusunon sɔmo yerukobun turowa wurama saa gorin di.

⁹ Ma Herodu u nɛɛ, na dera ba Yohanu wiru bura. Adama wara wini win gari na noomo menin bweseru.

Ma u kasu u nun wa.

Yesu u tambu norobun

suba noobu diisia

(*I* maa mɛɛrio Mateu 14:13-21, Maaku 6:30-44, Yohanu 6:1-14)

¹⁰ Yesun bwaa be, ba gora ye woma ba nun saaria kpuro ye ba kua. Ma u bu sua ba tii mena ba da wuu gagun bera gia ge ba ra soku Besaida. ¹¹ Ton woru ga gia gee u waa, ma ga nun swii. U bu dam koosia ma u bu ban te Gusunon u koo swiin gari sɔmo, u maa bu bekiamo be ba baro.

¹² Ye sɔ kpeeyo be wakura yiru ye, ba nun susi ma ba nɛɛ, a ton be karo bu da wuso ka baru kraano bu kpin yeru kasu ka ye ba koo di, domi gbaburu sora sa waa mini.

¹³ Yera Yesu u bu sɔwa u nɛɛ, i bu dianu weeyo bɛɛn tii bu di.

Adama ba nɛɛ, pɛɛ noobu ka swɛɛ yiru tonawa sa mo, ma n kun mo a n ki bɛɛn tii su da su dianu kasuma ton be kpuron sɔ baasi ya.

¹⁴ Ton be sɔ, ton durobun geera tura nge tonu norobun suba noobu (5.000). Ma Yesu u win bwaa be sɔwa u nɛɛ, i bu sinasio wuu wuuka, weeraakuukuubu.

¹⁵ Ma ba kua me ba be kpuro sinasia. ¹⁶ Yesu u pɛɛ noobu ye sua ka swɛɛ yiru ye, ma u noni seeya wollu u Gusunon domaru bikia, ma u ye murura u bwaa be we bu ton dabi te yabua. ¹⁷ Be kpuro ba di ba deba. Ma ba sukum gure birenu wakura yiru sɔ ye ba di n tiara.

Piɛɛ nɛɛ, Yesu u saawa

wi Gusunon u gosa

(*I* maa mɛɛrio Mateu 16:13-19, Maaku 8:27-29)

¹⁸ Sɔ teeru sanam me Yesu u kanaru mo bee tia, ka win bwaa bu sannu, u bu bikia u nɛɛ, wara tamba gerumo na saa.

¹⁹ Ba nɛɛ, Yohanu Batemu kowowa. Gaba ra gere, Eliwa, gaba ra maa nɛɛ, Gusunon sɔmo yerukobun turowa u wurama gorin di. ²⁰ Ma u bu bikia u nɛɛ, bɛɛn tii maa ni, wara i gerumo na saa.

Piɛɛ u nɛɛ, wuna Kirisi wi Gusunon u gorima.

²¹ Ma u bu noo goosi bu ku raa goo sɔ.

Yesu u win goo ka win seebun

gari mo

(*I* maa mɛɛrio Mateu 16:20-28, Maaku 8:30-9:1)

²² Yesu u kpa nɛɛ, Tonun Bii u n koo ko u kun noni sɔre gem gem, kpa guro gurobu bu nun yina ka yaaku kowo tonwerobu ka wooda yerobu, kpa bu nun go kpa u sikura sɔ itase.

²³ Ma u be kpuro sɔwa u nɛɛ, goo u n ki u man swii nge bo, u win goru kiru derio, kpa u win tiin daa bunanaru sua baadomma, kpa u n man swii. ²⁴ Domi baawure wi u ki u win waa ru di ka win goru kiru, u koo tu bia. Adama baawure wi u win waa ru yina nen sɔ, wiya u koo tu wa ka gem. ²⁵ Arufaani yeru tonu u mo, baa u n handunian gaanu kpuro

wa, ma u tii kam koosia ñ kun me u win wāaru bia. ²⁶ Domi baawure wi u nen sekuru mɔ̄ ka maa nen gari, Tɔ̄nun Bii u koo maa win sekuru ko ù n wurama ka win yiiko ka Baabagia ka wəllun gɔ̄rado dɛerobugia. ²⁷ Na bɛɛ sɔ̄mɔ̄ ka gem, gabu ba yɔ̄ mini be ba ñ gbimɔ̄ bu ka ban te wa te Gusunɔ̄ u koo swii.

Yesun wasi gɔ̄sia

(I maa mɛerio Mateu 17:1-8, Maaku 9:2-8)

²⁸ Ye u gari yi gerua u kpa, yen sɔ̄ nɔ̄ba itase u Piɛɛ ka Yohanu ka Yakɔ̄bu sua u yɔ̄wa guuru wəllɔ̄ u wa u ka kanaru ko. ²⁹ Nge me u kanaru mɔ̄ win wuswaa gɔ̄sia tuka, ma win yānu burura fem fem. ³⁰⁻³¹ N wee tɔ̄mbu yiru, Mɔ̄wisi ka Eli, ba kurama ka wəllun girima ba ka nùn win doonarun gari mɔ̄ te u koo doona Yerusalemun di. ³² Piɛɛ ka win kpaasibu ben wasi bunia ka dom, adama ba dom kparura ma ba Yesun yiikon girima wa ka tɔ̄n be yiru be ba yɔ̄ ka wi. ³³ Nge me tɔ̄n be, ba Yesu dɛsirarimɔ̄, Piɛɛ nùn sɔ̄wa u nɛɛ, yinni, n wā sa n wā mini. Su kunu ita ko, teeru wunɛguru, teeru Mɔ̄wisiguru, teeru maa Eliguru. Domi u ñ yɛ ye u gerumɔ̄.

³⁴ Nge me u gari mɔ̄ mesum, bukɔ̄ ga na ga bu wukiri, ma bɛrum bwāa be mwa ye ba wa mesum. ³⁵ Ma nɔ̄ gagu ga nɔ̄ra bukɔ̄ gen min di ga nɛɛ, winiwa nen Bii wi na tii gɔ̄sia, i wigia nɔ̄wɔ̄.

³⁶ Gari yin biru, Yesu tia wi turo. Bwāa be, ba ye ba wa mi tii marisi, ba ñ goo gɛɛ sɔ̄wa sɔ̄ mɛɛ te sɔ̄.

Yesu u bii wi wɛreku ga wāasi

bɛkia

(I maa mɛerio Mateu 17:14-18, Maaku 9:14-27)

³⁷ Yen sisiru, sanam me ba sara guuru wəllun di, tɔ̄n wɔ̄ru guna ya Yesu sennɔ̄ na. ³⁸ Yera tɔ̄n wɔ̄ru gen suunu sɔ̄n di durɔ̄ goo u gbāra u nɛɛ, yinni, na nun kanamɔ̄, a nen bii durɔ̄bu ge mɛerio, domi u sāa bii teere te na mɔ̄. ³⁹ Wɛreku ga ra nùn sɛrewa kpa u gbāra suaru sɔ̄, kpa gu nùn bemisia, kpa gu de u n yāatam pɔ̄keru mɔ̄ kpa u tii mɛera ko, yen biru kpa gu nùn doonari. ⁴⁰ Na wunen bwāabu kana bu gu gira, adama ba ñ kpīa.

⁴¹ Yesu nɛɛ, tɔ̄n kɔ̄so naane doke sarirugibu, sere saa yerà ko na n ka bɛɛ wāa. Sere domma ko na n ka bɛɛ temane. Ma u durɔ̄ wi sɔ̄wa u nɛɛ, a ka wunen bii wi na mini.

⁴² Sanam me u ka bii wi susiɔ̄, wɛreku ge, ga nùn tem kparana ma ga nùn bemisia. Adama Yesu u gu gerusi u bii wi bɛkia, ma u nùn win tundo wesia. ⁴³ Ma Gusunɔ̄n sina te, ta tɔ̄n be kpuro maamaaki kua.

Yesu kpam win gɔ̄

ka win seebun gari mɔ̄

(I maa mɛerio Mateu 17:22-23, Maaku 9:30-32)

Sanam me baawure u kāsa ka ye Yesu u mɔ̄, u win bwāabu sɔ̄wa u nɛɛ, ⁴⁴ bɛɛ i gari yini swaa dakio sāa sāa. Ba koo Tɔ̄nun Bii tɔ̄mbu nɔ̄mu sɔ̄ndia.

⁴⁵ Adama win bwāaba kun gari yi tuba, domi ba bu yi berue gina, bu ku ka gia. Ma ba bɛrum mɔ̄ bu ka nùn gari yin yaasi bikia.

Wara gisonkoru bo

(I maa mɛerio Mateu 18:1-5, Maaku 9:33-37)

⁴⁶ Sikirinɔ̄ ga dua bwāa ben suunu sɔ̄ domi ba kī bu gia be sɔ̄ wi u bo. ⁴⁷ Yesu u ben gɔ̄run bwisikunu yɛ. Yera u bii yākabu sua u yɔ̄rasia win bɔ̄kuɔ̄, ⁴⁸ ma u nɛɛ, baawure wi u bii yākabu geni wura nen yīsirun sɔ̄, nen tiiwa u wura, baawure wi u maa man wura, u wi u man gɔ̄rima wurawa. Domi wi u sāa yākabu bɛɛn suunu sɔ̄, wiya kpuro kere.

Wi u kun ka bɛɛ

yibɛɛ teeru neni, bɛɛgiwa

(I maa mɛerio Maaku 9:38-40)

⁴⁹ Yohanu u nɛɛ, yinni, sa goo wa wi u wɛrekunu giramɔ̄ ka wunen yīsiru, ma sa nùn yinari yèn sɔ̄ u ñ nun swii ka bɛɛ sannu.

⁵⁰ Yesu nùn sǎwa u nɛɛ, i ku yěro yinari, domi wi u kun ka bɛɛ yibere tɛɛru neni, bɛɛgiwa.

Samarin wuu gagugiba yina

bu Yesu dam koosia

⁵¹ Sanam mɛ saa ya turuku kooma bu ka nùn sua u da wǎllɔ, u gǎru doke dim dim u Yerusalemu da. ⁵² Ma u sǎmɔbu gabu gbiisia ba da ba dua Samarigibun wuu gagu sǎo bu ka nùn ayeru sǎoru kua. ⁵³ Adama wuu migibu ba ñ nùn dam koosie yèn sǎ ba wa n sǎare nge u dǎo Yerusalemu gia. ⁵⁴ Ye win bwǎa beni Yakɔbu ka Yohanu ba wa mɛ, ba bikia ba nɛɛ, Yinni, a kǐ su de dǎo u sarama wǎllun di u tǎn be wǎri?

⁵⁵ U bu sǐire ma u bu gerusi ka dam. [U nɛɛ, i ñ yě ye i bwisikumɔ. ⁵⁶ Domi Tǎnun Bii u ñ nɛ u ka tǎnun hunde kam koosia. U nawa u ka ye faaba ko.] Ma ba da wuu gam gia.

Be ba kǐ bu Yesu swǐi

(I maa mɛɛrio Mateu 8:19-22)

⁵⁷ Sanam mɛ ba sǐimɔ swaa sǎo goo u nùn sǎwa ma u koo nùn swǐi baama mi u dǎo.

⁵⁸ Yesu nùn sǎwa u nɛɛ, sɛmusu bweusu mɔ, gunɔsu maa sokunu mɔ, adama Tǎnun Bii u ñ ayeru mɔ mi u koo kpuna.

⁵⁹ U kɔam goo sǎwa u nɛɛ, a man swǐiyɔ.

Adama yěro u nɛɛ, a de n gina da n nɛn tundo sike.

⁶⁰ Yera Yesu u nùn sǎwa u nɛɛ, a derio gǎribu bu ben gǎribu sike, adama wunɛ a doo a Gusunɔn bandun Labaari gea nǎasia baama.

⁶¹ Ma goo u kɔam nùn sǎwa u nɛɛ, Yinni, kon nun swǐi adama a de n gina da n nɛgibu nǎo kana.

⁶² Yesu u nùn sǎwa u nɛɛ, baawure wi u tebo nɔmu sǎndi, ma u biru sǐira, u ñ maa arufaani gaa mɔ ban te Gusunɔ u koo swǐi sǎo.

10

Yesu u bwǎabu wata

ka wǎkuru gǎra

¹ Yen biru Yinni u kɔam gabu wata ka wǎkuru gǎsa, ma u bu gǎra yiru yiru win wuswaaɔ wuu maro baagere sǎo ka baama mi win tii u gǎru doke u ra da. ² U nɛɛ, ye ya ye bu ka gɛ ya kpǎ, adama be ba gɛɛmɔ ba ñ dabi. Yen sǎ, i gbee yěro kanɔ u kɔam tǎmbu mǎrisiama bu ka gɛ. ³ N wee na bɛɛ gǎriɔ nge yǎa binu demakunun suunu sǎo. I seewo i da. ⁴ I ku ka yansururu da ka bǎoru ka baranu, i ku maa goo tǎbiri swaaɔ. ⁵ Yenu gè sǎo i dua, i gbiiyo i bu sǎ i nɛɛ, Gusunɔ u bɛɛ alafia kɛ. ⁶ Alafiagii ù n wǎa mi, bɛɛn alafia ya ko n wǎa ka yěro. Ù kun maa wǎa mi, ya koo wurama bɛɛ sǎo. ⁷ I koowo yenu gen sǎbu kpa i n dimɔ i n nǎrumɔ ye ba bɛɛ wɛ, domi n weenɛ bu sǎm kowo win kǎsiaru wɛ. I ku ko yenu dabinun sǎbu. ⁸ Wuu gè sǎo i dua, ma ba bɛɛ dam koosia, i dio ye ba bɛɛ wɛ, ⁹ i barɔbu bɛkio be ba wǎa mi, kpa i bu sǎ ma Gusunɔ u sisi u bandu swǐi. ¹⁰ Adama wuu gè sǎo i dua ma ba kun bɛɛ dam koosie, i doo gen yaaraɔ, kpa i nɛɛ, ¹¹ baa ben wuun tua ye ya mani bɛɛn naasɔ, i bu kparemɔ, kpa bu ka gia ma Gusunɔ u sisi u bandu swǐi. ¹² Na bɛɛ sǎmɔ, tǎo te sǎo, Sodomugia koo ko kpakaka ka sere wuu ge.

Wuu sìn tǎmba yinamɔ

bu naanɛ doke

(I maa mɛɛrio Mateu 11:20-24)

¹³ Yesu maa nɛɛ, nǎni swǎarugiiwa wunɛ Kǎraseni, nǎni swǎarugiiwa wunɛ Bɛsaida, domi bà n sǎm maamaakigia ye kua Tiri ka Sidoni sǎo, ye ba kua bɛɛn suunu sǎo, wuu sin tǎmbu ba ko n daa gǎru gǎsie saa tɛɛbun di, ba n sǎ torom sǎo ba n saaki sebua nuku sankiranun sǎ. ¹⁴ Yen sǎ, siribun sanam sǎo, Tiri ka Sidonigia koo ko kpakaka ka sere bɛɛ. ¹⁵ Wunɛ maa Kapenamɔ, a yǐiyɔ kaa suara sere wǎllɔ? Aawo, ba koo nun surewa sere gǎriɔ.

¹⁶ Ma u win bwãabu sãowa u nɛɛ, wi u bɛɛ swaa daki, nɛna u swaa daki, wi u maa bɛɛ yina, nɛna u yina, wi u maa man yina u maa wi u man gɛrima yinawa.

Wata ka wɔku ten wuramaru

¹⁷ Be wata ka wɔku te, ba wurama ka nuku dobu, ma ba nɛɛ, Yinni, sere ka werɛkunɔ, nu sun wiru kpɛiyawa wunen yɛsirun sɔ.

¹⁸ Ma u bu sãowa u nɛɛ, na Setam wa ya wɛrumamɔ wɔllun di nge guru maakinu. ¹⁹ N wee, na bɛɛ yiiko wɛ i ka wɛɛ ka nii ka wɛrɔn dam kpuro taaku, gãanu ganu kun maa kpɛ nu bɛɛ mɛɛra ko. ²⁰ Adama, i ku gɔru dora yɛn sɔ werɛkunu nu bɛɛ wiru kpɛiya, i gɔru doro yɛn sɔ ba bɛɛn yɛsinu yorua wɔllɔ.

Yesun gɔru ga dora

(I maa mɛɛrio Mateu 11:25-27, 13:16-17)

²¹ Saa tia ye sɔɔ, Yesun gɔru ga dora too ka Hunde Dɛɛron dam, ma u nɛɛ, Baaba, wɔllu ka tem Yinni na nun siara yɛn sɔ a ka yabu ye yɛrugibu ka bwisigibu berua ma a ye bibu sɔɔsi. N wã Baaba, domi mɛya n ka nun naawa wunen kɪru sɔɔ.

²² Nen Baaba u man baayere wɛ. Goo sari wi u Bii yɛ ma n kun mɔ Baaba wi. Goo maa sari wi u Baaba wi yɛ ma n kun mɔ Bii wi, ka maa wi Bii wi, u kɪ u Baaba sɔɔsi.

²³ Ma u sɪira win bwãabun bera gia u bu sãowa be tɔna u nɛɛ, doo nɔrugiiwa win nɔni waamɔ ye i waamɔ. ²⁴ Domi na bɛɛ sãomɔ Gusunɔn sɔmɔbu ka sinambu dabira ba kɪa bu wa ye i waamɔ tɛ, ba ñ maa wa. Ba kɪa bu nɔ ye i nɔomɔ tɛ, ba ñ maa nua.

Samarigii wi u tɔn geeru kua

²⁵ N wee, wooda yɛro goo u seewa u ka Yesun laakari mɛɛri ma u nɛɛ, yinni, mba kon ko n ka wãaru te ta ku ra kpe tubi di.

²⁶ Yesu nùn bikia u nɛɛ, mba ba yorua wooda sɔɔ. Mba a ra gari mi.

²⁷ U wisa u nɛɛ, “Kaa Gusunɔ wunen Yinni kɪa ka wunen gɔru kpuro, ka wunen bwɛra kpuro, ka wunen dam kpuro, ka wunen bwisikunu kpuro, kpa a wunen tɔnusi kɪa nge wunen tii tii.”

²⁸ Yesu nɛɛ, a wisa n dɛnde, a koowo mɛ, kaa n wãaru mɔ.

²⁹ Adama durɔ wi, u kɪ u tii gem wɛ ma u bikia u nɛɛ, wara nen tɔnusi.

³⁰ Yesu u nɛɛ, a swaa dakio a nɔ, durɔ goowa u wee Yerusalemun di u dɔɔ Yerikoɔ, ma u wɔri gbɛnɔbun nɔma sɔɔ. Gbɛnɔ be, ba nùn swaa di, ba nùn so, ma ba doona ba nùn deri u wasikiramɔ. ³¹ N deema ka saabu, yãku kowo goo sarɔ ka swaa ye. U durɔ wi wa ma u sɛɛna u doona. ³² Mɛna maa Lefi goo u tura yam mi. U nùn wa ma u sɛɛna u doona. ³³ Adama Samarigii goo u wuu dɔɔ u tura win bɔkuɔ. Ye u durɔ wi wa win wɔnwɔnda nùn mwa. ³⁴ U susi ma u gum ka tam wisi win mɛɛran bosu sɔɔ ma u su bɔkua. Yen biru u nùn sɔndi ye u sɔnin wɔllɔ u ka nùn da sɔbun sɔbia yerɔ ma u nùn nɔɔri. ³⁵ Yen sisiru, u gobi sua yi yi ka sɔm kowon sɔɔ yirun gobi nɛ, u yi sɔbia yerun wirugii wɛ ma u nɛɛ, a durɔ wi nɔɔrio. À n maa di n meni kera win sɔ, kon nun kɔsia nà n wurama.

³⁶ Ma Yesu nɛɛ, tɔmbu ita ye sɔɔ, ben wara a tamaa u sãa durɔ win tɔnusi wi u wɔri gbɛnɔbun nɔma sɔɔ mi.

³⁷ U nɛɛ, wi u nùn wɔnwɔndu kua, wiya.

Ma Yesu u nɛɛ, ñ n mɛn na, a doo kpa a n mɔ mɛ.

Yesu da Maata ka Maarin mi

³⁸ Sanam mɛ ba wã swaaɔ u wuu gagu dua ma kurɔ goo wi ba ra soku Maata u dera u sɔbia win yɛnuɔ. ³⁹ Kurɔ wi, u wɔnɔ mɔ wi ba ra soku Maari. Wɔnɔ wi, u sɔ Yinnin bɔkuɔ u win gari swaa daki. ⁴⁰ Adama Maata u ka doo kobu wasire, ma u na u nɛɛ, Yinni n ñ nun gam sãa ye nen wɔnɔ u man sɔma ye derie nɛ turo? A ñ kaa de u na u man somi?

⁴¹ Yinni u nùn wisa u nɛɛ, Maata, Maata, a tii gɔngɛrɛ mɔ a tii baasi gãa dabunun sɔ.

⁴² Gãa teenun bukatawa tɔnu u mɔ. Gãa geena Maari u gɔsa ni ba ñ nùn mwaarimɔ.

11

Kanarun gari

(I maa mæerio Mateu 6:9-13, 7:7-11)

¹ Sõõ teeru Yesu u kanaru mð gam gum. Saa ye u kpa win bwãabun turo u nεε, Yinni kpa a sun sõõsi mε ba ra kanaru ko, nge mε Yohanu u win bwãabu sõõsi.

² Yesu u bu sõõwa bà n kanaru mð ba n da nεε, Baaba, a de ba n yẽ ma wuna sãa Dεero.

A na a bandu swii.

³ A sun besen dïanu kẽ tõru baatere.

⁴ A sun besen toranu suuru kuo domi besen tii sa ra wi u sun torari suuru kue.

A ku ka sun da kãkiribun bera gia.

⁵ U kpm bu sõõwa u nεε, nge mε n tẽ wãa, bεen turo u n bõrõ mð, kpa u da win mi wõku suunu sõõ u nεε u nùn pẽε ita bõkuro, ⁶ domi win kpaasibun turowa gam wee, wi kun maa gãanu mð u nùn wẽ. ⁷ Saa sõon di kpa bõrõ wi, u nεε, u ku nùn baasi, u kõnnõ kenua kò, wi ka win bibu ba kpĩ. U ñ maa kpẽ u se u sere nùn pẽε wẽ. ⁸ Yesu u nεε, na bεε sõõmð, baa ù kun seewe u nùn wẽ bõrõnun sõ, u koo se u nùn wẽ yèn bukata u mð kpuro win baasibun sõ. ⁹ Na maa bεε sõõmð, i n da bikie, ba koo bεε wẽ. I n da kasu, i ko wa. I n da gambo so, ba koo bεε kenia. ¹⁰ Domi baawure wi u bikiamð ba koo nùn wẽ. Wi u kasu u koo wa. Wi u maa gambo soomð, ba koo yẽro kenia. ¹¹ Bεε sõõ, [goon bii ù n nùn pẽε bikia, u koo wura u nùn kperu wẽ?] Ñ kun mε ù n swãa bikia, u koo nùn waa wẽ? ¹² Ñ kun mε ù n sãeru bikia, u koo nùn nia wẽ? ¹³ Bεε be i sãa tòn kõsobu, ma i yẽ nge mε ba ra bibu kẽε geenu wẽ, bεen Baaba wõllugii u ñ koo be ba nùn kanamð Hunde Dεero wẽ?

Yesu ka tii yinamð

(I maa mæerio Mateu 12:22-30, Maaku 3:20-27)

¹⁴ Yesu u wεreku gira ge ga tõnu goo soso kua. Sanam mε wεreku ge, ga doona, soso wi, u gari gerubu wõri, ma tòn wõru ga biti soora. ¹⁵ Adama gaba nεε, wεrekunun sunð Beseburu, win dama u ka wεrekunu giramð.

¹⁶ Gaba kĩ bu win laakari mæeri, ma ba nùn bikia u sòm maamaakigiru ko u ka sõõsi ma win yiiko ya weewa wõllun di. ¹⁷ Yesu u ben bwisikunu yẽ, yera u nεε, bandu baatere tèn tambu ba tabu mð ben tii tiine sõõ, ban te, ta koo kowa bansu kpa ten yenusu su wõruku. ¹⁸ Meya maa Setam yà n ka yen tii tabu mð, amõna yen banda koo ka yõra. Domi i nεε, Beseburun dama na ka wεrekunu giramð. ¹⁹ Nε, nà n wεrekunu giramð ka Beseburun dam, waran dama bεen bwãabu ba ka ni giramð. Ben tiiwa ba koo sõõsi ma i tora. ²⁰ Adama ñ n ka Gusunõn dam na, na wεrekunu giramð, ka gem ban te Gusunõ u swii, ta bεε naawa.

²¹ Sanam mε durõ damgii wi u tabu yãnu mð u win yenu kõsu win dukia ko n wãawa alafia sõõ. ²² Adama goo wi u nùn dam kere, ù n na u nùn wõri u kamia, u koo win tabu yãnu kpuro gura ni u naane sãa kpa u win dukia gabu bõnu kua.

²³ Wi u kun sãa negii u ka man yibere teeru neniwa, wi u ku ra maa gãanu menne ka ne sannu, u ra ni yarinasiawa.

Wεrekunun wuramaru

(I maa mæerio Mateu 12:43-45)

²⁴ Yesu maa nεε, wεrekunu nùn n doona tõnun min di, nu ra n bõsuwa mi gãanu ku ra kpi nu n wẽra yeru kasu nu n bie. Yera nu ra nεε, nu koo gõsira nin wãa yerõ min di nu raa doona. ²⁵ Nu ra wuramε kpa nu deema ta kurare ta sõnde. ²⁶ Kpa nu da nu ganu nõõba yiru kasuma ni nu ni kõsuru kere, kpa nu du yẽro sõõ nu n wãa mi. Saa ye, yẽro win wãa gbiikiru ta koo sãaya ka sere dãakiru.

Nuku doo geebu

²⁷ Sanam mε Yesu u gari gerumð mesum, tòn wõrun suunu sõon di kurõ goo u nõõgiru sua u nεε, doo nõõrugiiwa wi u wunen gura sua, ma a win bwãa nõra.

²⁸ Ma Yesu u nɛɛ, n sanɔ a gere, doo nɔɔrugiba be ba Gusunɔn gari swaa dakimɔ, ma ba yi nɛnumɔ.

Tɔmba yireru bikia

(I maa mɛɛrio Mateu 12:38-42)

²⁹ Sanam mɛ tɔn wɔru ga mɛnnamɔ yera Yesu u nɛɛ, tɛn tɔmbu tɔn kɔsoba. Ba yireru bikiamɔ adama yireru garu maa sari te ba koo bu sɔɔsi ma n kun mɔ Gusunɔn sɔmɔ Yonasigiru. ³⁰ Domi nge mɛ Yonasi u kua yireru Ninifugibun sɔ, mɛya maa Tɔnun Bii, u koo ko yireru tɛn tɔmbun sɔ. ³¹ Siribun sanam sɔɔ Seban tem tɔn kurɔ sunɔ u koo tɛn tɔmbu seesi u bu taarɛ wɛ, yɛn sɔ u na saa tem nɔrun di u ka Salomɔɔn bwisin gari nɔ. Tɛ n wee, gɔanu wɔa mini ni nu Salomɔɔ kere. ³² Siribun sanam sɔɔ Ninifugibu ba koo tɛn tɔmbu seesi bu bu taarɛ wɛ ye ba ka gɔru gɔsia Yonasin waasun sɔ. Ma tɛ n wee, gɔanu wɔa mini ni nu Yonasi kere.

Wasin fitila

(I maa mɛɛrio Mateu 5:15, 6:22-23)

³³ Yesu maa nɛɛ, goo ku ra fitila mɛni kpa u gu bere, n kun mɛ u kaaru wukiri, adama ba ra gu sɔndiwa dabu wɔllɔ, kpa be ba dumɔ ba n ka yam bururam waamɔ. ³⁴ Wunen nɔniya yi wunen wasin fitila. Wunen nɔni yi n alafia mɔ, wunen wasi kpurowa yi yam bururam mɔ. Adama yi kun bwɔa do, wunen wasi yi n yam bururam wasi. ³⁵ Yen sɔ, a laakari koowo yam bururam mɛ mu wɔa wunɛ sɔɔ mu ku raa ko yam wɔkuru. ³⁶ Wunen wasi kpuro yi n yam dɛeram mɔ, ma yin gam kun wɔa yam wɔkuru sɔɔ, yi kpurowa yi ko n dɛere nge sanam mɛ fitila ga nun yam bururasie ga ballimɔ.

Yesu u Falisiba ka wooda yɛrobu

ben toranu sɔɔwa

(I maa mɛɛrio Mateu 23:1-36, Maaku 12:38-40)

³⁷ Sanam mɛ Yesu u gari gerua u kpa, Falisi goo na u nɔn kana u da u yaa dibu di win yenuɔ. Ma u da mi, u sina u ka di. ³⁸ Falisi wi, u nɔn mɛera ka biti ye u n ka niɛ nge mɛ ben komaru u sere di. ³⁹ Adama Yinni u nɛɛ, bɛɛ Falisiba i ra nɔra ka gbɛɛrun biru dɛerasie adama bɛɛn sɔɔwɔ i taki ka nuku kɔsuru yiba. ⁴⁰ Gari bakasu bɛɛ! Wi u wasin tɔɔ kua, n n wiya u maa yin sɔɔ kua? ⁴¹ I sɔarobu wɛɛyɔ ye ya wɔa gbɛɛrun sɔɔwɔ, kpa ye ya tie yu bɛɛ dɛera.

⁴² Bɛɛ Falisiba, i ko nɔni swɔaru wa yɛn sɔ i ra bɛɛn karan kpee yi ba ra soku mantu ka duu, yin wɔkuru baateren wɔllɔ tia wɛ. Ka mɛ, i ra gean kobu nɔni sarari, i n maa Gusunɔ kiru sɔɔsimɔ. Yeniwa n weenɛ i ko, kpa i ku ye ya tie deri.

⁴³ Bɛɛ Falisiba, i ko nɔni swɔaru wa yɛn sɔ i ra sin yee gbiikinu kɔ mɛnnɔ yenɔ, ka tɔbirinaa tɔn dabinun wuswaɔ. ⁴⁴ I ko nɔni swɔaru wa, bɛɛ, yɛn sɔ i ka sikinu weenɛ ni goo kun waamɔ, nɔn wɔllɔ ba ra sɔ ba kun ka baaru.

⁴⁵ Wooda yɛro goo u nɛɛ, yinni à n gerumɔ mɛ, ka maa besera a wɔmmɔ.

⁴⁶ Ma Yesu u nɔn wisa u nɛɛ, bɛɛ maa wooda yɛrobu i ko nɔni swɔaru wa, domi i tɔmbu sɔmunu sɔbimɔ ni nu suabu sɛ, ma bɛɛn tii i ku ra ni ture baa ka bɛɛn niki bia. ⁴⁷ I ko nɔni swɔaru wa bɛɛ, yɛn sɔ i Gusunɔn sɔmɔbun sika banimɔ, be bɛɛn baababa ba go. ⁴⁸ Nge mɛya i sɔɔsimɔ ye ba kua, i n maa bu taarɛ wɛ. Domi beya ba Gusunɔn sɔmɔbu go, ma bɛɛ i ben sika banimɔ. ⁴⁹ Yeya Gusunɔ u yɛ u ka nɛɛ, wi, u koo bu Gusunɔn sɔmɔbu ka gɔrobu gɔria. Ba koo gabu go, ba koo maa gabu nɔni sɔ, ⁵⁰ kpa bu tɛn tɔmbu Gusunɔn sɔmɔ be kpuron yem bikia mɛ mu yari handunian toren di, ⁵¹ saa Abelin yem di sere ka Sakarin yem wi ba go yɔku yeru ka sɔa yerun baa sɔɔ. Ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, ba koo mu tɛn tɔmbu bikia.

⁵² I ko nɔni swɔaru wa, bɛɛ wooda yɛrobu, yɛn sɔ i yɛrun gambo kenua. Bɛɛn tii i n due, i maa yina gabu bu du be ba kɔ.

⁵³ Ye u yara min di, wooda yɛrobu ka Falisiba ba nɔn gari dabinu bikikia ka yibere tɛɛru. ⁵⁴ Ba nɔn yɛri beriammɛ gari sɔɔ, kpa gɛɛ yi ka nɔn samba ko.

12

I tii laakari ko ka murafitiru
(*I maa mæerio Mateu 10:26-27*)

¹ Saa ye sɔɔ, tɔn wɔru guna ya menna sere ba bɔrikianamɔ ma Yesu u gbia u win bwãabu sɔɔwa u nɛɛ, i tii laakari ko ka Falisiban pɛɛ seeyatia ye ya sãa murafitiru.
² Gãanu sari ni nu wukiri ma nu ñ koo tera. Asirin gãanu maa sari ni ba ñ koo gia.
³ Yen sɔna ye i gerua kpuro yam wɔkurɔ ya koo nɔɔra yam bururam sɔɔ. Ye i maa gerua dia sɔɔ soon bɔkuɔ ya koo kparara gidambisa wɔllun di.

Wi i ko nasia
(*I maa mæerio Mateu 10:28-31*)

⁴ Yesu maa nɛɛ, na bɛɛ sɔɔmɔ, bɛɛ be i sãa nen bɔrɔba, i ku bu nasia be ba koo wasi go, ma yen biru ba ñ kpɛ bu maa gãanu ganu ko. ⁵ Na kon bɛɛ sɔ wi n weenɛ i nasia. I nùn nasio wi u yiiko mɔ u ka kpɛɛ dɔɔ sɔɔ wi u ku ra gbi, ù n go ù n kpa. Mɛya na bɛɛ sɔɔmɔ, wiya n weenɛ i nasia.

⁶ Nge ba ku ra gunɔminu nɔɔbu dɔre faram yiru ro? Ka mɛ, baa nin teu, Gusunɔ u ku ra duari. ⁷ Baa mam bɛɛn wirun seri u yin geeru yɛ. Yen sɔ, i ku gãanu nasia domi i gunɔmii dabinu bɛɛɛ kere.

Wi u Kirisi wura

tɔmbun wuswaaɔ
(*I maa mæerio Mateu 10:32-33, 12:32, 10:19-20*)

⁸ Yesu maa nɛɛ, na bɛɛ sɔɔmɔ, baawure wi u man wura tɔmbun wuswaaɔ, Tɔnun Bii u koo nùn wura wɔllun gɔradoban wuswaaɔ. ⁹ Adama wi u man yina tɔmbun wuswaaɔ, Tɔnun Bii u koo maa nùn yina wɔllun gɔradoban wuswaaɔ.

¹⁰ Baawure wi u Tɔnun Biin kɔsa gerua, ba koo nùn suuru kua, adama wi u Hunde Dɛero gari kam gerusi, u ñ suuru kobu wasi.

¹¹ Bã n ka bɛɛ da mennɔ yenɔ, wirugibu ka damgibun mi, i ku wurura i n kasu nge mɛ i ko ka tii yina, ñ kun mɛ ye i ko gere. ¹² Domi Hunde Dɛero u koo bɛɛ sɔɔsi saa ye, ye n weenɛ i gere.

Gobigii gari bɔkɔ goon gari

¹³ Goo tɔn wɔru sɔɔn di u Yesu kana u nɛɛ, u nùn win mɔɔ sɔɔwɔ u de bu ben tubi bɔnu ko.

¹⁴ Yesu u yɛro wisa u nɛɛ, wara man kua siri kowo bɛɛn suunu sɔɔ ñ kun mɛ bɛɛn tubi bɔnu kowo.

¹⁵ Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, ba n ben tii laakari sãa gem gem ka bine baayere, domi dukian kpãara kun tɔnun wãarun wiru.

¹⁶ Ma u bu mɔndu garu kua u nɛɛ, durɔ gobigii goon gbera dɔanu kua gem gem. ¹⁷ U bwisika u nɛɛ, mba u koo ko domi u ñ ayeru mɔ mi u koo win dɔanu doke. ¹⁸ U nɛɛ, ye u koo ko wee. U koo win biranu sura, kpa u kpaanu bani ni nu ni kere, kpa u win alikama kpuro gure mi ka win dɔa ni nu tie. ¹⁹ Kpa u win tii sɔ u nɛɛ, wi, u gãa bakanu mɔ ni nu berua wɔɔ dabinun sɔ. U koo wɛra kpa u n dimɔ u n nɔrumɔ kpa u n yɛrimɔ. ²⁰ Adama Gusunɔ u nùn sɔɔwa u nɛɛ, gari bɔkɔ, wɔku teni ba koo nun wunen hunde bikia. Ye u sɔɔru kua mi, weregia ya ko n sãa.

²¹ Ma Yesu u nɛɛ, mɛya n ko n sãa ka wi u dukia taasinamɔ win tiin sɔ ma u ñ dukia mɔ Gusunɔn mi.

A Gusunɔ naane koowo
(*I maa mæerio Mateu 6:25-34*)

²² Yen biru Yesu u win bwãabu sɔɔwa u nɛɛ, yenin sɔna na bɛɛ sɔɔmɔ i ku wurura bɛɛn wãarun sɔ ye i ko i di, ñ kun mɛ bɛɛn wasin sɔ ye i ko ka yi wukiri. ²³ Domi wãaru ta dɔanu kere, wasi maa yãnu kere. ²⁴ I gbanamgbaanu lasabu koowo. Nu ku ra duure, nu ku ra maa gɛ, nu ñ beru yeru mɔ, mɛya nu ñ maa biraru mɔ, Gusunɔ maa nu diisiamɔ. I ñ gunɔsu bɛɛɛ kere sere mi n toma? ²⁵ Wara bɛɛ sɔɔ, win wururabun saabu, u koo kpɛ u win wãarun dɛɛbu sosi, baa gɔm soo teeru. ²⁶ Ì kun kpɛ i gãa piimii nini ko, mban sɔna

i wurure ka ye n tie. ²⁷ I biibii mæerio. Ya ku ra sãmburu ko, meya ya ku ra maa tari. Ka mæ, na bæe sãomã, baa Salomã ka win yiiko baka, u ñ buraru koore nge biibii yen tia. ²⁸ Gusunã ù n gberun yakasu buraru wẽ nge mæ, si su wãa gisã, ma sia su koo dõo mwaara, u ñ koo bæe yãnu sebusia n kere mæ? Naanæ doke piibugibu bæe. ²⁹ I kun ye i ko di, ka ye i ko nã tãnan kaso mã, kpa i n wurure yen sã. ³⁰ Handunian tãmba ba yeni kpuro kasu, adama bæen Baaba u yẽ ma i yen bukata mã. ³¹ I kasuo i ka du mi Gusunã u bandu swii, yen biru u koo bæe wẽ ye ya tie.

A dukia beruo wõllõ

(I maa mæerio Mateu 6:19-21)

³² Yesu maa næe, a ku nanda yãa gãõ piibu, domi n bæen Baaban gõru dua u ka bæe doke ban te u swii sãõ. ³³ I dõro ye i mã kpa i yen gobi sãarobu kẽ. I tii yansurõnu kuo ni nu ku ra takã ko, ka beru yeru Gusunã wõllõ tẽ sãõ dukia ku ra kpe, mi gbẽnã sari wi u koo susi, mi gema maa sari ye ya koo sanku. ³⁴ Domi mi bæen dukia berua, miya bæen gõru ga ra n woo.

Sãm kowo be ba swaa mæera

³⁵ Ma Yesu kpam næe, i de i n sãõru sãa i n kpaka sẽke pãraã kpa i de bæen fitilanu nu n sãre. ³⁶ I de i n ka tãmbu weenæ be ba ben yinnin wuramaru mara kurã kpaã yerun di, kpa bu ka nùn kenia mii mii sanam mæ u tunuma u gambo so. ³⁷⁻³⁸ Doo nãõrugiba sãm kowo be, bèn yinni u koo deema ba swaa mæera ù n tunuma, baa ñ n wõku suunun na, ñ kun mæ goo gbiikaa yã n sumã. Ka geema na bæe sãomã, u koo sãõru ko kpa u bu sinasia u bu nãõri. ³⁹ I de i n yẽ sãa sãa ma yenu yẽro ù n yẽ saa ye gbẽnã u koo na, u koo dom se, u ñ koo de bu win diru kãra. ⁴⁰ Bæe maa, i n sãõru sãa domi Tãnun Bii, u koo nawa saa ye i ñ ka nùn yĩiyã.

Yoo naanægii

ka naanæ sarirugii

(I maa mæerio Mateu 24:45-51)

⁴¹ Piæe næe, Yinni besera a møn te kua? Nge tãmbu kpuro.

⁴² Ma Yinni u næe, wara yoo laakarigii wi u naanæ mã. Wiya wi yenu yẽro u koo ko jobun wirugii u ka bu dĩanu yabua saa ye n weenæ. ⁴³ Doo nãõrugiiwa yoo wi, win yinni ù n deema u mã mæ, sanam mæ u tunuma. ⁴⁴ Ka geema na bæe sãomã, yinni wi, u koo nùn win dukia kpuro nãmu beria. ⁴⁵ Adama yoo wi, ù n bwisikumã ma win yinni u tæemã kpa u se u yoo tøn durãbu ka tøn kurãbu soberu wãri, kpa u n dimã u n nãrumã, tam mu n nùn goomã, ⁴⁶ win yinni u koo tunuma dõma te yoo wi, u ñ ka nùn yĩiyã, ka saa ye u ñ yẽ. U koo nùn bãõri kpiri kpirika kpa u de u bõnu wa ka naanæ sarirugibu sannu.

⁴⁷ Yoo wi u win yinnin kĩru gia, ma u ñ gãanu sãõru kue, ma u ñ win kĩru kue, win sobera ta koo kpẽã. ⁴⁸ Adama wi u kun gie, ma u kookoosu kua si su ka sæyasiabu næ, win sobera kun kpẽamã. Wi ba gãa dabinu wẽ, ba koo nùn gãa dabinu bikia. Wi ba maa gãa dabinu nãmu sãndia, wiya ba koo bikia n kere.

Yesu ka karanabu na

(I maa mæerio Mateu 10:34-36)

⁴⁹ Ma Yesu maa næe, dõõwa na yẽkam na handuniaõ, na kĩa u n daa yabure. ⁵⁰ Batemu gaa wãa ye na ñ kon ko na kun kue. Næn bwẽra kun kpĩ yèn sã ya ñ gina koore. ⁵¹ I tamaa na nawa n ka alafia wẽ tem mæ sãõ? Aawo, na bæe sãomã, karanaba na ka na. ⁵² Domi saa tẽn di tãmbu nãõbu bà n wãa yenu teu sãõ, ba koo bõnu ko. Nãõsinã sarira ko n wãa ita ka yirun suunu sãõ, ñ kun mæ yiru ka itan suunu sãõ. ⁵³ Baa ka bii ba ñ nãõsinã, mero ka bii wãndia ba ñ nãõsinã, meya maa dwaã mero ka biin kurã ba ñ nãõsinã.

Saan yĩrenu

(I maa mæerio Mateu 16:2-3)

⁵⁴ U kpam tøn wõru sãõwa u næe, ì n guru wiru wa ta seemã sãõ duu yerun di, i ra gere yande i næe, gura wee, meya n da maa ko. ⁵⁵ Ì n maa wa woo ga mã saa sãõ yẽsan nãm

dwarun di, i ra nɛɛ, yam mu koo swīa. Mɛya n da maa ko. ⁵⁶ Murafiti bɛɛ, i wɔllu ka tem yīrenun tubusianu yɛ. Amɔna i ñ ka saa yenin tubusianu yɛ.

Garin wii goberu

(I maa mɛɛrio Mateu 5:25-26)

⁵⁷ Ma Yesu kɔam nɛɛ, mban sɔna i ku ra bɛɛn tii bwisikue i ka wa ye n dɛnde. ⁵⁸ Sanam mɛ wunen yiberɛ u ka nun dɔɔ siri yerɔ, a nùn suuru kanɔ swaa mi, kpa a wa a yari, kpa u ku ka nun da siri kowon mi, kpa siri kowo u ku nun sandamu nɔmu sɔndia, kpa sandamu u ku nun doke pirisɔm sɔɔ. ⁵⁹ Na nun sɔɔmɔ a ñ yarimɔ a kun kɔsie ye ba nun bure. Baa yen faram, a ñ derimɔ.

13

À kun gɔru gɔsie kaa gbi

¹ Saa ye sɔɔ, tɔmbu gaba na ba Yesu saaria ye n daa Galilegibu deema be Pilati u dera ba go sanam mɛ ba Gusunɔ yākuru kuammɛ. ² Yesu u bu wisa u nɛɛ, i tamaa Galilegii beni ba toranu mɔ n kere Galilegii be ba tie yèn sɔ ba wahala wa mɛn bweseru? ³ Aawo, na bɛɛ sɔɔmɔ, bɛɛn tii ñ kun gɔru gɔsie, bɛɛ kpurowa i ko gbi nge be. ⁴ Nge tɔmbu wɔkura nɔɔbu ka ita ye, be Siloen dii wɔrukira wɔri ta go, i tamaa ba Yerusalemun tɔn be ba tie kpuro taare kerewa? ⁵ Aawo, na bɛɛ sɔɔmɔ, bɛɛn tii ñ kun gɔru gɔsie, bɛɛ kpurowa i ko gbi nge be.

Figien dāru te ta ku ra binu ma

⁶ U maa bu mɔn teni kua u nɛɛ, durɔ goo u dāru mɔ te ba ra soku figie te ba duura win dāa gbaarɔ. U na u ka ten binu kasu u sɔri, ma u ñ wa. ⁷ U win sɔm kowo sɔɔwa u nɛɛ, n wee yen wɔɔ itawa mi, nà n dāa ten marum kasum na, na ku ra wa. A te buro. Mban sɔna ta ayeru dimɔ kam. ⁸ Sɔm kowo wi, u win yinni wisa u nɛɛ, a te derio gina wɔɔ geni sɔɔ, kon ten nuurɔ gbe n ka sikerena, kpa n taaki doke. ⁹ Sɔrɔkudo gasɔku ta koo binu ma. Tà kun mara, kpa a sere tu bura.

Yesu kurɔ goo bekia

tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ

¹⁰ Tɔɔ wɛrarugiru garu sɔɔ Yesu u Gusunɔn garin keu sɔɔsimɔ mɛnɔ yeru garu sɔɔ. ¹¹ N wee kurɔ goo maa wāa mi, wi wɛrekunu nu kua barɔ saa wɔɔ wɔkura nɔɔbu ka itan di. U ra n yāarewa, u ku ra kpī u tii demia baa fiiko. ¹² Ye Yesu u nùn wa ma u nùn soka u nɛɛ, kurɔ wunɛ a bekurawa mi.

¹³ Ma u nùn nɔma sɔndi. Yande u tii demia ma u Gusunɔ siaram wɔri. ¹⁴ Adama mɛnɔ yerun wirugii u mɔru bara yèn sɔ Yesu u goo bekia tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ, ma u tɔn wɔru sɔɔwa u nɛɛ, sɔɔ nɔɔba tia wāa yè sɔɔ i ko sɔmburu ko. I na ye sɔɔ, bu ka bɛɛ bekia, n ñ mɔ tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ.

¹⁵ Yesu u nùn wisa u nɛɛ, murafiti bɛɛ, bɛɛn baawure u ku ra win naa ñ kun mɛ win keteku sɔsie gu da gu nim nɔ tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ? ¹⁶ Kurɔ wi maa Aburahamun bwesera. Wee, Setam nùn bɔkua saa wɔɔ wɔkura nɔɔbu ka itan di. N ñ weene bu nùn kusia tɔɔ wɛrarugiru sɔɔ?

¹⁷ Sanam mɛ u yeni gerumɔ, sekura win wɛrɔbu kpuro mwa, ma tɔn wɔru ga nuku dobu mɔ sɔm maamaakiginu kpuron sɔ ni u mɔ.

Mutaadin biman gari

(I maa mɛɛrio Mateu 13:31-32, Maaku 4:30-32)

¹⁸ U kɔam nɛɛ, mba Gusunɔn bandu ta ka weene. Mba na kon ka tu weesina. ¹⁹ Ta ka mutaadin bima weene, ye goo u sua u kɔ win gbaarɔ sɔɔ. Ma ya kpia ya kua dāru, ma gunɔsu su sina ten kāasi wɔllɔ.

Pɛɛ seeyatian gari

(I maa mɛɛrio Mateu 13:33)

²⁰ U kɔam nɛɛ, mba na kon ka Gusunɔn bandu weesina. ²¹ Ta ka pɛɛ seeyatia weene ye kurɔ goo u sua u doke sakaku nɔɔ itan som sɔɔ ma mɛ kpuro mu seewa mu kukua.

Kənnə ge ga n̄ yasu

(I maa mɛɛrio Mateu 7:13-14, 21-23)

²² Yesu u wuu marosu ka baru kpaanu bukianamə ma u Gusunən garin keu sɔ̄osimə u ka dɔ̄o Yerusalemu gia. ²³ Goo u n̄n bikia u nɛɛ, yinni, tɔ̄mbu fiiko tɔ̄nawa ba koo faaba wa?

U bu wisa u nɛɛ, ²⁴ i kookari koowo i ka du saa kənnə ge ga n̄ yasun di. Domi na bɛɛ sɔ̄omə, dabira ta koo swaa kasu tu ka du, ta n̄ maa kpɛ.

²⁵ Sanam mɛ yenu yɛro u koo ra se u win yenu kɛnɛ, kpa bɛɛ be i wāa tɔ̄wə i n gambo soomə i n n̄n kanamə u bɛɛ kɛnia, u koo nɛɛ, u n̄ yɛ m̄n di i na. ²⁶ Saa yera i ko i nɛɛ, i di i nɔ̄ra win wuswaa, u maa Gusunən garin keu sɔ̄osi bɛɛn wuun swɛɛ. ²⁷ Sanam mɛya u koo bɛɛ sɔ̄ u nɛɛ, u n̄ yɛ m̄n di i na, i doonə win min di, bɛɛ kpuro bɛɛ be i kɔ̄sa m̄. ²⁸ Miya i ko sw̄i kpa i nɔ̄ma wiru s̄andi sanam mɛ i ko Aburhamu ka Isaki ka Yakəbu ka Gusunən s̄oməbu kpuro wa win bandu s̄ə, kpa bɛɛ i deema ba bɛɛ kɔ̄ tɔ̄wə. ²⁹ Gaba koo na s̄ə yari yeru ka s̄ə duu yerun di, s̄ə yɛsa ka s̄ə yɛsan di, kpa bu sina bu di win bandu s̄ə. ³⁰ Wee d̄akoba wāa be ba koo ko gbiikobu, gbiikoba maa wāa be ba koo ko d̄akobu.

Yesu ka Yerusalemu

(I maa mɛɛrio Mateu 23:37-39)

³¹ Saa ye s̄ə, Falisi gabu ba na ba nɛɛ, a doonə minin di domi Herodu u k̄i u nun go.

³² U bu s̄əwa u nɛɛ, i doo i s̄emu ge s̄ə, n wee na wɛrɛkunu giramə, na tɔ̄mbu bekiamə gisə ka sia, s̄ə itaseru na kon nɛn s̄amburu dakura. ³³ Adama na n̄ kon ko na kun wāa sanum s̄ə gisə ka sia ka sin teeru, domi n̄ n̄ koorə Gusunən s̄omə u kam ko gam gum, ma n̄ kun m̄ Yerusalemu.

³⁴ Yen biru u nɛɛ, Yerusalemu Yerusalemu, wunɛ wi a ra Gusunən s̄oməbu go, kpa a bu kpenu kasuku be ba nun ḡariamə, n̄n nyewa na k̄ia n̄ wunen bibu menna nge mɛ goo mero ya ra yen binu menna yen kasa s̄ə, ma a n̄ wure. ³⁵ N wee, ba koo nun wunen yenu deria, adama na nun s̄əomə, a n̄ maa man wasi sere a ka nɛɛ, na s̄awa domarugii wi u sisi ka Yinnin ȳsiru.

14

Yesu u barə goo bekia

¹ T̄ə wɛrarugiru garu s̄ə Yesu dua Falisiban wirugii goon yenuə u ka di. Ma ba n̄n laakari s̄a. ² N wee durə goo w̄n wasi yi m̄sa u ȳ Yesun wuswaa. ³ Ma Yesu u wooda yɛrobu ka Falisiba bikia u nɛɛ, n weene bu t̄nu bekia t̄ə wɛrarugiru s̄ə? Nge n̄ n̄ weene.

⁴ Ba maari. Yera u barə wi tii gawe u n̄n bekia ma u dera u doona. ⁵ Ma u bu bikia u nɛɛ, bɛɛn wara, win bii n̄ kun mɛ win naa yà n̄ d̄kə w̄ri t̄ə wɛrarugiru s̄ə, u n̄ koo ye wuna fuuku.

⁶ Yera ba kpana bu gari yi wisi.

Mi n weene a sina

dim soku yero

⁷ Ye u laakari kua ma be ba dim soka nge maa wi, ba sin yee bɛrɛginu ḡosimə, u bu m̄ndu kua u nɛɛ, ⁸ sanam mɛ ba nun soka kurə kpa yero, a ku sina sin yee bɛrɛgirə. S̄ərkudo ba koo ra goo soku wi u nun bɛrɛ kere. ⁹ Ma wi u bɛɛ kpuro soka u koo na u nɛɛ, a durə wi sin yee te wɛyɔ. Saa yera sekura koo nun mwa a ka da a sina sin yee birukirə. ¹⁰ Adama sanam mɛ ba nun dim soka, a doo a sina sin yee birukirə, kpa wi u nun soka u n̄ tunuma u nɛɛ, a seewo nɛn b̄rə a na wuswaa. Saa ye, n ko n̄ s̄a bɛrɛ baka wunɛ s̄ə be kpuron wuswaa be ba s̄ə ka wunɛ sannu. ¹¹ Ka geema baawure wi u tii sua w̄llə, ba koo n̄n kawa. Baawure wi u maa tii kawa, ba koo n̄n sua w̄llə.

¹² U maa wi u n̄n dim soka s̄əwa u nɛɛ, sanam mɛ a tɔ̄mbu yaa dibu n̄ kun mɛ t̄ə bakaru soka, a ku wunen b̄rəba soku, n̄ kun mɛ wunen maabu, n̄ kun mɛ wunen dusibu, n̄ kun mɛ wunen beruse gobigibu, kpa ben tii bu ku raa nun soku bu ka nun k̄sia. ¹³ Adama sanam mɛ a tɔ̄mbu dim kana, a s̄arobu sokuo ka alebugibu ka k̄ri

barɔbu ka wɔ̄kɔbu. ¹⁴ Kaa ko doo nɔ̄rugii yèn sɔ̄ ba ò mɔ̄ bu ka nun kɔ̄sia. Kaa wunen kɔ̄siaru wa Gusunɔ̄n min di sanam mɛ ba koo geegibu seeya gɔ̄rin di.

Dim bakam gari

(I maa mɛerio Mateu 22:1-10)

¹⁵ Ye be ba dimɔ̄ ka Yesu sannu, ben turo u gari yi nua ma u nɛɛ, doo nɔ̄rugiiwa wi u koo di ban te Gusunɔ̄ u swii sɔ̄.

¹⁶ Ma Yesu nùn wisa u nɛɛ, durɔ̄ goo u dim bakam sɔ̄ru kua ma u tɔ̄n dabiru soka. ¹⁷ Ye dim saa ya tura u win sɔ̄m kowo gɔ̄ra tɔ̄n ben baawuren mi bu na domi yaa dibu kpuro sɔ̄ru kpeera. ¹⁸ Adama be kpuro ba suuru kana ba nɛɛ, ba ò fɛɛ wasi bu na. Gbiikoo nɛɛ, wi, u gberu dwa, tilasiwa u ka da u te wa. ¹⁹ Kpao maa nɛɛ, wi, u nɛɛ dwa wasi yiru yiru yen nɔ̄bu, ma u koo den ka yi sɔ̄mburu ko u wa. ²⁰ Kpao kpam nɛɛ, tɛ gera wi, u kuro sua. Yen sɔ̄na wi, u ò kpɛ̄ u na. ²¹ Sɔ̄m kowo wi, u gɔ̄sira u ka be kpuron suuru kana bi da u win yinni sɔ̄wa. Yera yinni win mɔ̄ru seewa ma u win sɔ̄m kowo sɔ̄wa u nɛɛ, a doo fuuku wuun batuma ka gen swɛɛ sɔ̄ a ka sɔ̄arɔbu na ka alebugibu ka wɔ̄kɔbu ka kɔ̄ri barɔbu. ²² Ma sɔ̄m kowo wi, u nɛɛ, yinni, ye a man yiire mi, na ye kua. Wee, ayera maa tie. ²³ Ma yinni wi, u nɛɛ, a swɛɛ swiiyɔ̄ ka karan goonu a tɔ̄mbu duusiama ka kankansi, kpa nen yenu gu yibu. ²⁴ Domi geema na gerumɔ̄, baa tɔ̄n ben turo kun maa nen dɔ̄anu dendamɔ̄, be, be na gbia na soka.

Ye tɔ̄nu koo ko

u ka ko Yesun bɔ̄ɔ

(I maa mɛerio Mateu 10:37-38)

²⁵ Tɔ̄n wɔ̄ru guna ya swaa mɔ̄ ba siimɔ̄ ka Yesu sannu, ma u siira u bu sɔ̄wa u nɛɛ, ²⁶ goo ù n kɔ̄ u man swii, ma u ò man kɛ̄ n kere win baa ka win mero ka win kuro ka win bibu ka win maabu ka wɔ̄nɔbu ka win sesubu ka mam win tiin wɔ̄aru, u ò kpɛ̄ u ko nen bɔ̄ɔ. ²⁷ Baawure wi u kun win tiin dɔ̄a bunanaru sue, u ka nen yira swii, u ò kpɛ̄ u ko nen bɔ̄ɔ. ²⁸ Nge wara bɛɛ sɔ̄ ù n kɔ̄ u diru bani, u ò koo gina sina u dooru ko u wa win gobi yì n tura u ka tu wiru go. ²⁹ Ma n kun mɛ, ù n kpɛ̄kpɛ̄ku sura, ma u kpana u dakura, be ba gu waamɔ̄ kpuro ba koo nùn yaakoru ko, ³⁰ kpa bu nɛɛ, durɔ̄ wi, u bana torua, ma u kpana u ye dakura. ³¹ Nge sunɔ̄ wara ù n seewa ka tabu kowobu nɔ̄rɔbun suba wɔ̄kuru (10.000) u ka tabu ko ka win sunɔ̄si goo wi u tabu kowobu mɔ̄ nɔ̄rɔbun suba yendu (20.000), u ò koo gina sina u mɛeri u wa ù n dam mɔ̄ u ka taa bi ko? ³² Ù n wa u ò kpɛ̄, sanam mɛ wini kun tunumam kpa, u koo nùn sɔ̄mɔbu gɔ̄ria bu nùn bikia ye u koo mɔ̄ru mwa bu ku maa ka tabu ko. ³³ Yen sɔ̄na bɛɛn baawure wi u kun deri kpuro ye u mɔ̄, u ò kpɛ̄ u ko nen bɔ̄ɔ.

Bɔ̄ru te ta nɔ̄ gu

(I maa mɛerio Mateu 5:13, Maaku 9:50)

³⁴ Ma Yesu maa nɛɛ, bɔ̄ru * gɔ̄a geena, adama bɔ̄ru tɔ̄ n nɔ̄ gu, mba ba koo maa ka tu dorasia. ³⁵ Ba ò maa ka tu bukata gaa mɔ̄ gberɔ baa taaki wɔ̄llɔ̄ bu ka tem kɔ̄sisia. Ba ra kubewa tɔ̄wɔ̄. Wi u swaa mɔ̄ u ka nɔ̄, u nɔ̄wɔ̄.

15

Yɔ̄a te ta kɔ̄ra ta maa waara

(I maa mɛerio Mateu 18:12-14)

¹ Gbere mwaɔbu ka kɔ̄san kowobu kpuro ba susi Yesun mi bu ka win gari nɔ̄. ² Ma Falisiba ka wooda yɛ̄robu ba wɔ̄kinu wɔ̄ri ba nɛɛ, durɔ̄ wini u ka kɔ̄san kowobu mennamɔ̄ ma u ka bu dimɔ̄ sannu.

³ Yera u bu mɔ̄n teni kua u nɛɛ, ⁴ wara bɛɛ sɔ̄, ù n yɔ̄anu wunɔ̄bu (100) mɔ̄, ma teera nùn kɔ̄rari, u ò koo wunɔ̄bu tia sari yeni deri gbaburɔ̄ kpa u tu kasum da sere u ka tu dɔ̄ba. ⁵ Saa ye u tu dɔ̄ba, u koo tu seru sɔ̄ndi ka nuku dobu. ⁶ Ù n tunuma yenuɔ̄ u koo

* 14:34 bɔ̄ru - Bɔ̄ te ba ka ya mini, ta sɔ̄awa nge bɔ̄ swɔ̄aru. Ta koo kpɔ̄ tu nɔ̄ gbi.

win bɔrɔba ka win berusebu soku kpa u nɛɛ, i ka man nuku dobu koowo, domi na nen yāaru dɔba te ta raa kɔɔra. ⁷ Na bɛɛ sɔɔmɔ, mɛya wɔrukobun nuku dobu bu ko n kpā toro turon sɔ wi u gɔru gɔsia n kere geegibu wunɔbu tia sari be ba kun gɔru gɔsiabun bukata mɔ.

Gobi yi yi kɔɔra yi maa waara

⁸ Yesu maa nɛɛ, nge kurɔ wara, ù n sii geesun gobi wasi wɔkuru mɔ, ma yin tia kɔɔra, u ù koo fitila mɛni kpa u diru kura u ka ye kasu ka laakari sere u ka wa. ⁹ Ù n wa, u koo win bɔrɔba ka win berusebu soku kpa u nɛɛ, i ka man nuku dobu koowo, domi na nen gobi yi yi raa kɔɔra wa. ¹⁰ Nge mɛya na bɛɛ sɔɔmɔ, nuku dobu wāa Gusunɔn gɔradoban wuswaɔ toro turon sɔ wi u gɔru gɔsia.

Bii wi u kɔɔra u maa waara

¹¹ U kɔam nɛɛ, durɔ goo wāa u bii tɔn durɔbu yiru mɔ. ¹² Wi u yākabu bo u ben tundo sɔɔwa u nɛɛ u nùn win dukian bɔnu wɛ ye ya ko n sāa wigia. Ma ben baa u bu win dukia bɔnu kua. ¹³ Sɔɔ mɛɛrun biru yākabu wi, u mɛnna kpuro ye u mɔ, ma u ka wuu doona ge ga toma. Miya u win dukia ye kpuro di ka daa bereteke. ¹⁴ Sanam mɛ u kpuro di ye u mɔ, gɔɔ bakara dua tem mɛ sɔɔ, ma u wɔri yāaru sɔɔ. ¹⁵ U da u win tii wuu migii goo wɛ ma yɛro ka nùn da gberɔ u ka win kurusɔnu kɔsu. ¹⁶ U kīa u tii debia ka dīa kokosu si kurusɔnu dimɔ, adama goo kun nùn wɛ. ¹⁷ Sanam mɛ win laakari wurama u nɛɛ, nen baaban sɔm kowobu kpuro ba dīanu mɔ nu yiba, ma nɛ wee mini na gbimɔ ka gɔɔru. ¹⁸ Na kon se kpa n da nen baaban mi n nùn sɔ n nɛɛ, na nùn torari, na maa Gusunɔ torari. ¹⁹ Yen sɔ, u ku man soku win bii. U man koowo win sɔm kowo. ²⁰ U seewa ma u doona win baan mi gia.

Saa yèn di u toma, win baa nùn wa ma wɔnwɔnda nùn mwa. U duka da u nùn gaba ka nuku dobu, u nùn tɔbura ka kīru. ²¹ Bii wi, u nɛɛ, baaba, na nun torari, na maa Gusunɔ torari. Yen sɔ, a ku maa man soku wunen bii. ²² Adama tundo wi, u win yobu sɔɔwa u nɛɛ, i kumbooro tama fuuku ge ga buram bo, kpa i nùn sebusia. I nùn taabu wɛɛyɔ u doke, ka maa baranu. ²³ I doo i naa kpɛma ye suama, ye ya gum mɔ, kpa i ye go. Su di kpa su tɔɔ bakaru ko ka nuku dobu. ²⁴ Domi nen bii wi, n sāare u raa gu, ma u wurama wāaru sɔɔ. U raa kɔɔra ma u waara. Ma ba nuku dobu wɔri.

²⁵ N deema bii yeruma u woo gberɔ. Saa ye u wee, ye u yenu turuku kua, u gāasu ka yaabu nɔɔmɔ. ²⁶ U yobun turo soka u bikia mba n kua. ²⁷ Yoo wi, u nɛɛ, wunen wɔnwɔwa u wɔma, yera bɛɛn tundo u naa kpɛma ye go ye ya gum mɔ yèn sɔ u nùn wa alafia sɔɔ. ²⁸ Ma yeruma wi, u mɔru bara sere u ù kī u du yenuɔ. Ma tundo u yarima u ka nùn kākiri. ²⁹ Yera u tundo wisa u nɛɛ, a mɛɛrio wɔɔ dabi tèn di na nun sāmɔ. Na ù wunen wooda gaa sarare, ma baa boo buu, a ù man kɛɛere n ka nuku dobu ko ka nen bɔrɔba. ³⁰ Adama sanam mɛ wunen bii wi, u tunuma, wi u wunen dukia di ka kurɔ tanɔbu, win sɔna a naa kpɛma ye go. ³¹ Yera tundo nɛɛ, wunɛ nen bii baadommawa a ka man wāa, ye na maa mɔ kpuro, wunɛgia. ³² Adama n weene su nuku dobu ko kpa su yɛeri yèn sɔ wunen wɔnɔ wini n sāare u raa gu, ma u wurama wāaru sɔɔ. U raa kɔɔra, u maa waara.

16

Sɔm kowo gem sarirugii

¹ Yesu u bwāa be sɔɔwa u nɛɛ, durɔ gobigii goo wāa. U sɔm kowo mɔ wi u win yenu nɔmu sɔndia. Yera ba sɔm kowo wi kɔrumɔtɔnu kua ba nɛɛ u win yinnin dukia sankumɔ. ² Ma yinni wi, u nùn soka u nɛɛ, mba na nɔɔmɔ ba gerumɔ wunen sɔ. A man sɔɔwɔ nge mɛ a wunen sɔmburu koosina, domi a ù maa kpɛ a ko nen sɔm kowo. ³ Sɔm kowo wi, u tii bikia u nɛɛ, mba u koo ko. Wee, win yinni u nùn yaramɔ win yenun sɔmburun di. U ù dam mɔ u ka wuku, u ù maa sekuru kpɛ u bara ko. ⁴ Wee ye u koo ko, kpa gabu bu ka nùn mwa ben yenuɔ sanam mɛ ba nùn sɔmburu yara. ⁵ Yera u win yinnin dibugii baawure sokusia ma u gbiikoo bikia u nɛɛ, nyewa a nen yinnin dibu neni. ⁶ U wisa u nɛɛ, gum yīrutiru wunɔbu (100). U nùn sɔɔwa u nɛɛ, u win tireru suo u sina fuuku kpa u yore weeraakuru. ⁷ Ma u kɔam goo bikia u nɛɛ, wunɛ, nyewa a neni. U wisa u nɛɛ, alikama

sakaku wunɔbu. Ma u nùn sɔɔwa u win tireru suo kpa u yore wɛɛ. ⁸ Sɔm kowo naane sarirugii win yinni u nɛɛ, bwisigiin tiiwa. Ma Yesu u nɛɛ, handuniaqibu ba bwisi mɔ ben wāasinaa sɔɔ n kere yam bururamgibu.

⁹ Na maa bɛɛ sɔɔmɔ, i bɔrɔba kasuo ka handunian dukia, kpa bu ra bɛɛ mwa wāa yenu sɔɔ ni nu ku ra kpe, sanam mɛ dukia ye, ya kpa. ¹⁰ Wi u naane mɔ gāa piiminu sɔɔ, u maa naane mɔ gāa bakanu sɔɔ. Wi u kɔsa mɔ gāa piiminu sɔɔ, u maa kɔsa mɔ gāa bakanu sɔɔ. ¹¹ Yen sɔ, ì kun naane mɔ handunia yen dukia sɔɔ, wara koo bɛɛ dukia gea nɔmu sɔndia. ¹² Ì kun maa naane mɔ goon gāanu sɔɔ, wara koo bɛɛ wē ye n sāa bɛɛgia.

¹³ Sɔm kowo kun kpɛ u yinnibu yiru sã. Domi u koo turo tusi kpa u turo kīa, ñ kun mɛ, u koo turo tii wē, kpa u turo gem. I ñ kpɛ i Gusunɔ ka dukia menna i sã sannu.

Gari bwese bweseka

yi Yesu u gerua

(I maa mɛɛrio Mateu 11:12-13, 5:31-32, Maaku 10:11-12)

¹⁴ Falisiba be ba gobin kīru mɔ, ba ye kpuro swaa daki ma ba Yesu nɔɔ swiikinu mɔ. ¹⁵ U bu sɔɔwa u nɛɛ, bɛɛ i sāawa be ba tii gem wēemɔ tɔmbun wuswaaɔ, adama Gusunɔ u bɛɛn gɔrusu yɛ. Domi ye ba siaramɔ tɔmbun mi gāa kɔsuna Gusunɔn wuswaaɔ.

¹⁶ Sere ka Yohanun saa, wooda ka Gusunɔn sɔmɔbu ba wāa. Saa sanam mɛn di, ba bandun gari kparamɔ te Gusunɔ u swīi, ma baawure u kookari mɔ u ka du ka dam.

¹⁷ Woodan gari piikon sankirabu sɛ, n kere wɔllu ka tem kpeebu.

¹⁸ Baawure wi u win kurɔ yina, ma u kpaɔ sua, u sakararu kuawa. Baawure wi u maa kurɔ sua wìn durɔ nùn yina, yɛro sakararu kuawa.

Gobigii ka Lasaa

¹⁹ Ma Yesu kparam nɛɛ, durɔ dukiagii goo raa wāa, wi u ra n yabe nɔnigiru sebua te ta wesibu wā, ma baadomma win mi, tɔɔ bakara. ²⁰ Sāaro goo raa maa wāa, wi ba sokumɔ Lasaa. U booboosu barɔ, u ra n kpīwa dukiagii win yenu kɔnnɔwɔ. ²¹ Domi u kī u tii debia ka dīa buri yi yi wɔrumamɔ saa gobigii win tabulu wɔllun di. Bɔnu ra mam nɛ nu n win boobo si dabirimɔ. ²² Sāaro wi, u gu ma wɔllun gɔradoba ba nùn sua ba ka da gɔriɔ mi Aburhamu u wāa. Dukiagii wi, u maa gu, ma ba nùn sika. ²³ U wāa nɔni swāaru sɔɔ gɔriɔ, ma u nɔni sua wɔllɔ u Lasaa wa Aburhamun bɔkuɔ. ²⁴ U nɔngiru sua u nɛɛ, baaba Aburhamu, a nen wɔnwɔndu waawo, a Lasaa gɔrima u win niki bian sɛru doke nim sɔɔ, kpa u nen yara yemiasia, domi na nɔni swāa bakaru waamɔ dɔɔ yara yeni sɔɔ. ²⁵ Aburhamu u nɛɛ, nen bii, a yaayo ma a wunen gāa geenu wa wunen wāarun sanam, meya maa Lasaa u gāa kɔsunu wa. Tɛ mini win nukura yem, wunɛ maa a nɔni swāaru waamɔ. ²⁶ Ye kpuron biru bankokoro bɔkɔwa ga wāa bɛɛ ka bɛɛn baa sɔɔ. Be ba kī bu sara minin di bu da bɛɛn mi gia, ba ñ kpɛ. Meya goo kun maa kpɛ u na mini bɛɛn min di. ²⁷ Dukiagii wi, u nɛɛ, ñ n mɛn na, na nun kanamɔ, baaba, a Lasaa gɔriɔ nen baan yenuɔ, ²⁸ domi na wɔnɔbu nɔɔbu mɔ mi, kpa u bu yenin seeda diiya bu ku raa ka nɛ aye tɔyagii te sɔɔ. ²⁹ Aburhamu u nɛɛ, ba Mɔwisi ka Gusunɔn sɔmɔbun tirenu mɔ, bu nigia nɔɔwɔ. ³⁰ Ma u nɛɛ, aawo baaba Aburhamu, goo ù n da ben mi gɔrin di, ba koo gɔru gɔsia. ³¹ Ma Aburhamu nùn sɔɔwa u nɛɛ, bā kun Mɔwisi ka Gusunɔn sɔmɔbugia nua, ba ñ naane dokemɔ baa goo ù n seewa gɔrin di.

17

Torarun gari

(I maa mɛɛrio Mateu 18:6-7, 21-22, Maaku 9:42)

¹ Yesu u win bwāabu sɔɔwa u nɛɛ, n ñ koo ko kɔsan yɛri yi kun due, adama nɔni swāarugiiwa wìn min di yi dua. ² N sanɔ bu nùn nɛɛru (400) gbinisi win wīirɔ, kpa bu nùn kpɛɛ nim wɔku sɔɔ, n kere ù n be ba gema minin turo kɔsan yina beria. ³ I tii laakari ko.

Wunen tənusi ù n tora, a nùn gerusio. Yen biru ù n gõru gəsia, a nùn suuru kuo. ⁴ Baa ù n nun tora nən nəɓba yiru sɔɔ teeru, ma nən nəɓba yiru ye, u naamə u tuuba mɔ, a nùn suuru kuo.

Naane dokebu

⁵ Gərobu ba Yinni sɔɔwa ba nɛɛ, a bɛsɛn naane dokebu sosio.

⁶ Ma Yinni u nɛɛ, baa bɛɛn naane dokebu bù n nɛ nge dīa bima, ma i dāa teni sɔɔwa tu wukuro tu tii gira nim wɔku sɔɔ, ta koo maa bɛɛ mɛm nəɔwa.

Səm kowon wii kpīibu

⁷ Yesu maa nɛɛ, bɛɛn goo ù n yoo mɔ wi u wukumɔ, ñ kun mɛ u nɛɛ kparamə, u koo nùn sɔ ù n wuma yenuɔ u nɛɛ, u na tɛ u sina u di? ⁸ Aawo, u koo nùn sɔwa u nɛɛ, u nùn dīanu səru kuo, u win yaberu sebe kpa u nùn nɔɔri, sere u ka di u nɔ. Yen biruwa yoo win tii u koo maa di kpa u nɔ. ⁹ U koo yoo wi siara yèn sɔ u kua ye u nùn yiire? ¹⁰ Aawo, meya maa bɛɛ ñ n kpuro kua ye ba bɛɛ yiire, i yande nɛɛ, i sāawa yobu. I gesi kua ye n weenɛ i ko.

Yesu tambu wəkuru bɛkia

¹¹ Sanam mɛ Yesu u dɔɔ Yerusalemu gia, u kpa Samari ka Galilen baa sɔɔ. ¹² Sanam mɛ u duɔ wuu gagu sɔɔ, tambu wəkuru be ba bara disigiru mɔ ba nùn sennɔ da ma ba yɔra n desire. ¹³ Ba nɔɔguru sua ba nɛɛ, yinni Yesu, a bɛsɛn wənwəndu waawo.

¹⁴ Ye u bu wa yera u nɛɛ, bu doo bu ben tii yāku kowobu sɔɔsi.

Sanam mɛ ba dɔɔ, n wee ba bɛkura ba dɛɛra. ¹⁵ Ben turo, ye u wa ma u bɛkura, u gəsirama u Gusunɔ siara ka nɔɔguru. ¹⁶ U kpuna Yesun wuswaɔ u nùn siara. Samarigiiwa durɔ wi. ¹⁷ Yesu nɛɛ, n ñ be wəku te kpurowa ba bɛkura? Nəɓba nne be ba tie, mana ba wāa. ¹⁸ Sɔɔ wini turowa u wurama u ka Gusunɔ siara?

¹⁹ Ma u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a seewo a doona, wunen naane dokebu nun bɛkia.

Ban te Gusunɔ u koo swīi

(I maa mɛɛriɔ Mateu 24:23-28, 37-41)

²⁰ Falisiba ba nùn bikia dɔma te Gusunɔ u koo bandu swīi kpa ba n ka yɛ. Yera u bu sɔɔwa u nɛɛ, Gusunɔn bandu ta ñ sisi nge mɛ ba koo ka tu wa. ²¹ Ba ñ gerumɔ bu nɛɛ, i wa te wee mini, nge te wee miɔnɔ. Domi n wee, Gusunɔ u bandu swīi bɛɛn suunu sɔɔ.

²² Ma u bwāa be sɔɔwa u nɛɛ, sanam sisi mɛ sɔɔ i ko n kī i Tənun Biin tɔɔ teeru wa, adama i ñ tu wasi. ²³ Ba koo bɛɛ sɔ, i mɛɛriɔ mini ñ kun mɛ miɔnɔ. I ku ka duki da mi. ²⁴ Ka geema nge mɛ guru maakinu ra balli wəllun goo teerun di sere ka tensim mi, nge meya Tənun Bii u ko n sāa win tɔɔ te sɔɔ. ²⁵ Adama gbiikaa, u ñ koo ko u kun nənɔi sɔɔre gem gem kpa tɛn tambu bu nùn yina. ²⁶ Ye n kua Nəwen sanam sɔɔ, n koo maa ko Tənun Biin sanam sɔɔ. ²⁷ Tamba dimɔ, ba nɔrumɔ, ba suanamɔ, ba durɔbu ka kurɔbu kɛɛnamɔ sere n ka girari dɔma te Nəwe u goo dua. Ma nim yibura na ta be kpuro kam koosia. ²⁸ Meya n koo maa ko nge Lətun saa. Tamba dimɔ, ba nɔrumɔ ba dwemɔ ba dɔramɔ, ba dīanu duurumɔ, ba dia banimɔ. ²⁹ Adama dɔma te Lətu u yara Sodomun di, guri dɔɔgia ka sɔɔ bisu ya na wəllun di ya be kpuro kam koosia. ³⁰ Meya n ko n maa sāa tɔɔ te Tənun Bii u koo kurama.

³¹ Tɔɔ te sɔɔ, wi u wāa win dii tɛɛra wəllɔ ma win yānu wāa dirɔ, u ku raa du u nu sua. Wi u maa wāa gberɔ, u ku raa gəsirama yenuɔ. ³² I Lətun kurɔ yaayo. ³³ Wi u kī u win wāaru di ka win gõru kīru, u koo tu bia, adama wi u win wāaru yina, wiya u ko n tu mɔ. ³⁴ Ka geema, wɔku te, tambu yiru ba ko n kpī kpīn yee teeru sɔɔ, ba koo turo sua kpa bu turo deri. ³⁵ Kurɔbu yiru ba ko n nammɔ sannu, ba koo turo sua kpa bu turo deri. [³⁶ Durɔbu yiru ba ko n wāa gberɔ, ba koo turo sua kpa bu turo deri.] ³⁷ Bwāa be, ba nùn bikia ba nɛɛ, ma giara Yinni. Ma u nɛɛ, mi gora wāa miya yaberekunu nu koo menna.

Gəmini ka siri kowon gari

¹ Yesu u bu mən teni kua u ka bu sɔɔsi ma n weenɛ ba n da n kanaru mɔ wɛrabu sari. ² U nɛɛ, siri kowo goo wāa wuu maro gagu sɔɔ, wi u ñ Gusunɔ nasie, u ñ maa goon bɛɛɛ

yē. ³Wuu teu ge sɔɔ, gɔmini goo maa wāa mi. U ra ne win mi, u nɛɛ, u bu sirio wi ka win yiberɛ. ⁴U yina n tɛ. Adama yen biru u bwisika u nɛɛ, baa mɛ na n̄ Gusunɔ nasie, ma na n̄ goon bɛɛɛ yē, ⁵ka mɛ, yèn s̄ɔ gɔmini wini u man bande, kon bu siria ka win yiberɛ, kpa u ku maa man baasi.

⁶Yinni u nɛɛ, i nɔwɔ ye siri kowo k̄so wi, u gerua. ⁷Kaa sere gere Gusunɔ? U n̄ koo win tiin tɔmbu siria be ba n̄n wuri koosimɔ bururu ka yoka? U koo tɛ u sere bu n̄ɔri? ⁸Na bɛɛ s̄ɔmɔ u koo bu siria ka sendaru. Ka mɛ, sanam mɛ Tɔnun Bii u koo na u koo naanɛ dokebu deema tem mɛ sɔɔ?

Falisi ka gberɛ mwaɔn

kanaru

⁹U kparam m̄n teni kua tɔmbu gabun s̄ɔ be ba tii mɛɛra geegibu, ma ba gabu gema. ¹⁰U nɛɛ, tɔmbu yiru ba dua s̄aa yerɔ bu ka kanaru ko. Turo s̄awa Falisi, turo maa gberɛ mwaɔ. ¹¹Falisi wi, u ȳɔ u kanaru m̄ u win tiin gari m̄ u nɛɛ, Gusunɔ na nun siara yèn s̄ɔ na n̄ s̄aa nge be ba tie, be ba s̄aa taki diobu ka k̄san kowobu ka sakara kowobu ka mam gberɛ mwaɔ nge durɔ wini. ¹²Na ra n̄ɔ b̄oke n̄n yiru alusuma tia sɔɔ. Na ra maa nen m̄ru kpuron w̄kuru baateren w̄llɔ tia w̄ɛ. ¹³Gberɛ mwaɔ wi, u ȳɔra n̄ dɛsire, u n̄ k̄ka u win n̄ni sue w̄llɔ, ma u tii b̄kua u nɛɛ, Gusunɔ, na s̄awa toro, a nen w̄n̄w̄ndu waawo. ¹⁴Na bɛɛ s̄ɔmɔ gberɛ mwaɔ wiya u gem wa Gusunɔn wuswaaɔ u ka wa yenuɔ n̄ kere win beruse. Domi baawure wi u tii sua w̄llɔ ba koo n̄n kawa. Wi u maa tii kawa ba koo n̄n sua w̄llɔ.

Yesu bibu kanaru kua

(I maa mɛɛriɔ Mateu 19:13-15, Maaku 10:13-16)

¹⁵Ba ka bibu naamɔ Yesun mi baa ka bii w̄ɛnɔ u ka nu n̄mu s̄andi. Adama ye win bw̄abu ba ye wa ba bu gerusi. ¹⁶Ma Yesu u bibu soka win mi u nɛɛ, i de bibu bu na nen mi, i ku bu yinari, domi Gusunɔ u bandu sw̄ii tɔmbun s̄ɔ be ba ka bu weenɛ. ¹⁷Ka geema, na bɛɛ s̄ɔmɔ, baawure wi u kun ban te Gusunɔ u sw̄ii wure nge mɛ bii u ra win m̄w̄ɔbu wure, u n̄ kp̄ɛ u n̄ s̄aa ban tegii.

Gobigii goon gari

(I maa mɛɛriɔ Mateu 19:16-30, Maaku 10:17-31)

¹⁸Wirugii goo u Yesu bikia u nɛɛ, yinni, a s̄awa t̄n geo. Mba na kon ko n̄ ka w̄aru te ta ku ra kpe wa.

¹⁹Yesu nɛɛ, mban s̄na a man sokumɔ geo. Goo sari wi u s̄aa geo ma n̄ kun m̄ Gusunɔ turo. ²⁰A wooda yē ye ya gerumɔ ya nɛɛ, “i ku sakararu ko, i ku t̄nu go, i ku gb̄eni, i ku seeda weesugia d̄i, i b̄ɛn tundo ka mero bɛɛɛ w̄ɛ.”

²¹Ma durɔ wi, u nɛɛ, yeni kpurowa na wiru kp̄iiyɛ saa nen aluwaasirun di.

²²Ye Yesu u yeni nua u kpa, u kparam nɛɛ, ḡaa teena nu nun tie. A d̄ro kpuro ye a m̄, kpa a s̄arobu yen gobi b̄nu kua, kaa n̄ dukia m̄ w̄llɔ. Yen biru a na a man sw̄ii.

²³Ye durɔ wi, u yeni nua win nukura sankira, domi dukia bakagiiwa. ²⁴Ye Yesu u n̄n mɛɛra u nɛɛ, ka geema n̄ ka dukiagibu s̄ɛwa bu ka ban te Gusunɔ u sw̄ii wura. ²⁵Domi dukiagii u ka ban te wura, yen s̄ɛsɔ ga kp̄a ga kere yooyoo gu du yaburan w̄ɛrɔ gu yari.

²⁶Be ba n̄n swaa daki ba nɛɛ, n̄ n̄ men na, wara koo kp̄i u faaba wa.

²⁷Yesu u bu s̄ɔwa u nɛɛ, ye t̄nu kpane, Gusunɔ kun ye kpane.

²⁸Piɛɛ u nɛɛ, n̄ wee sa deri kpuro ye sa m̄, sa nun sw̄ii.

²⁹Ma Yesu u nɛɛ, ka geema, na bɛɛ s̄ɔmɔ, goo sari wi u win yenu deri ban te Gusunɔ u sw̄iin s̄ɔ n̄ kun mɛ win kurɔ n̄ kun mɛ win maabu ka win w̄n̄ɔbu n̄ kun mɛ win mero ka win tundo n̄ kun mɛ win bibu, ³⁰kpa u kun wa u mwe saa yeni sɔɔ n̄ kere ye u deri, ka kparam w̄aru te ta ku ra kpe sia.

Yesu u win gɔɔ ka win seebun

gari m̄ n̄n itase

(I maa mɛɛriɔ Mateu 20:17-19, Maaku 10:32-34)

³¹ Yesu u wəkura yiru ye soka win mi ma u nɛɛ, n wee sa Yerusalemu dɔɔ. Ye Gusunɔn sɔmɔba yorua Tɔnun Biin sɔ kpuro, ya koo kooraa. ³² Domi ba koo nùn tɔn tukobu nɔmu sɔndia bu nùn yaakoru ko, bu nùn nɔni sɔ, kpa bu nùn yāatam sie. ³³ Bā n maa nùn so ba kpa ba koo nùn go, kpa u se gərin di sɔɔ itase.

³⁴ Adama bwāa be, ba n̄ gāanu tuba gari yi sɔɔ. N bu wini ye u ka yā. Gari yi kun bu yeeri.

Yesu u wɔko bɛkia

(I maa mɛɛrio Mateu 20:29-34, Maaku 10:46-52)

³⁵ Nge mɛ Yesu u Yeriko duɔ, wɔko goo u sɔ swaa nɔwɔ u bara mɔ. ³⁶ Ye u tɔn wɔrun damu nua ga sarɔ, yera u bikia mba n kua. ³⁷ Ma ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, Yesu Nasaretigiiwa u sarɔ. ³⁸ Ma u nɔɔgiru sua u nɛɛ, Yesu Dafidin sikadobu, a nen wɔnwɔndu waawo.

³⁹ Be ba sɔimɔ wuswaaɔ ba nùn gerusi bu ka nùn marisia. Adama u wure u gbāra n kere yellu u nɛɛ, Dafidin sikadobu, a nen wɔnwɔndu waawo.

⁴⁰ Yesu u yɔra ma u nɛɛ, bu ka nùn na. Ye wɔko wi, u tunuma Yesu nùn bikia u nɛɛ, ⁴¹ mba a kɔ n nun kua.

U nɛɛ, Yinni, na kɔ n yam wawa.

⁴² Ma Yesu u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a yam waawo, wunen naane dokebu nun bɛkia.

⁴³ Yande u yam wa, ma u Yesu swii u Gusunɔ siaramɔ. Sanam mɛ tɔn wɔru ge kpuro, ba ye wa ma ba Gusunɔ saabu kua.

19

Yesu ka Sakeu

¹ Yesu u dua wuu ge ba mɔ Yerikoɔ, u gu bukiane. ² Miya durɔ gobigii goo u wāa wi ba mɔ Sakeu wi u sāa gbere mwaɔbun wirugii. ³ U kɔ u Yesu wa, adama u n̄ kpā tɔn wɔrun sɔ yèn sɔ wi, tɔn kpiribuwa. ⁴ Yera u duka da wuswaaɔ ma u yɔɔwa dāa te ba mɔ sikamɔren wɔllɔ u ka nùn wan sɔ, domi u yɛ ma miya u koo ka doona. ⁵ Saa ye Yesu u tura yam mi, u nɔni seeya ma u nùn sɔɔwa u nɛɛ, Sakeu a sarama kpaaka, domi wunen yenuɔra na kon sɔbia gisɔ.

⁶ Sakeu sarama ka sendaru ma u Yesu dam koosia ka nuku dobu. ⁷ Ye tɔmba ye wa, be kpuro ba wɔki ba nɛɛ, u da u sɔbia kɔsan kowon yenuɔ.

⁸ Sakeu u seewa u yɔra Yinnin wuswaaɔ u nɛɛ, n wee Yinni na nen dukian bɔnu sāarobu wɛɛmɔ. Nā n maa goo gāanu wɔrari ka taki na nùn yen nɔn nne wesiamɔ.

⁹ Yesu u nùn sɔɔwa u nɛɛ, gisɔ faaba dua yenu ge sɔɔ yèn sɔ winin tii maa sāa Aburahamun bweseru. ¹⁰ Domi Tɔnun Bii u nawa u ka kasu be ba kɔra u bu faaba ko.

Nge mɛ sɔm kowoba ka gobi

mɛro kua

(I maa mɛɛrio Mateu 25:14-30)

¹¹ Sanam mɛ tɔmba yeni swaa daki, u kpam mɔndu kua yèn sɔ u Yerusalemu turuku kua ma ba tamaa Gusunɔ u koo bandu swiiwa yande. ¹² Yera u nɛɛ, sina bii goo u bandu dibu da n toma tem gam gia, kpa u wurama yen biru. ¹³ U sere doona u wəkuru soka win yobu sɔɔ, ma u ben baawure gobi bɛkɛ gɛɛ wɛ u nɛɛ, bu de gobi yi, yi ma sere u ka wurama. ¹⁴ Win temgibu ba nùn tusa ma ba nɔɔ tia kua ba tɔmbu gɔra bu nɛɛ, ba n̄ kɔ durɔ wi, u bandu di ben temɔ.

¹⁵ Sanam mɛ u wuma ye u ban te diima, u yoo be soka win mi be u raa gobi wɛ, kpa u ka wa nge mɛ baawuren gobi nùn marua. ¹⁶ Gbiikoo na u nɛɛ, yinni wunen gobi yi, yi mara wəkuru. ¹⁷ U nùn sɔɔwa u nɛɛ, ya wā yoo geo. Yèn sɔ a kua naanegii gāa piiminu sɔɔ, na nun kua wuu marosu wəkurun wirugii. ¹⁸ Yiruse na u nɛɛ, yinni wunen gobi yi, yi mara nɔɔbu. ¹⁹ U nùn sɔɔwa u nɛɛ, wune maa, na nun kua wuu marosu nɔɔbun wirugii.

²⁰ Kpao na u nɛɛ, yinni wunen gobi wee yi na berua kɔasu sɔɔ. ²¹ Domi na wunen berum mɔ yèn sɔ a sāa tɔn sɛsɔgii. A ra suewa ye a kun yii, kpa a gɛ mi a kun duure. ²² U nùn sɔɔwa u nɛɛ, na kon nun siriwa wunen gari sɔɔn di, yoo kam. A yɛ ma na sāa tɔn sɛsɔgii,

na ra sue ye na kun yii, kpa n gē mi na kun duure. ²³ Ñ n men na, mban sōna a ñ goo nen gobi yi wē u ka gobi mero ko, kpa n nenyam mwa ka are sanam me na wōma. ²⁴ Ma be ba wāa mi, u bu sōwa bu gobi yi mō bu wōkurugii wi wē. ²⁵ Ba nùn sōwa ba nē, yinni, u wōkuru mō kō. ²⁶ U nē, na bē sōmō, wi u mō, win mōru sōra ba koo nùn sosia. Wi u kun maa mō, fiiko ye u mam mō ba koo nùn mwaari. ²⁷ Yen biru i ka nen yiberēba na mini be ba kun kī n bandu di kpa i bu sakiri nen wuswaa.

Yesu u Yerusalemu dua

(I maa mērio Mateu 21:1-11, Maaku 11:1-11, Yohanu 12:12-19)

²⁸ Ye Yesu yeni gerua u kpa, u win swaa mwa u bu gbiiya Yerusalemu gia. ²⁹ Sanam me u Betefagi ka Betani turuku kua, guurun bera gia te ba ra soku Olifin guuru, u tōmbu yiru gōra win bwāabu sō ³⁰ u nē, bu doo wuu ge ga wāa ben wuswaa mi. Bā n dua ba koo keteku buu wa ga sōri ge goo kun sōnire. U nē, bu gu sōsiamā bu ka na. ³¹ Goo ù n bu bikia mban sōna ba gu sōsiamō, bu nē, Yinniwa u gen bukata mō.

³² Be u gōra ba doona, ma ba yabu baayere deema nge me u bu sōwa. ³³ Ye ba keteku buu ge sōsiamō, gen yinniba nē, mban sōna i keteku buu ge sōsiamō.

³⁴ Ba nē, Yinniwa u gen bukata mō.

³⁵ Ma ba ka Yesu keteku buu ge naawa. Ba ben yānu teria gen wōllō ma ba Yesu sōndi. ³⁶ Ye u dō, mēya tōmba ben yānu teriamō swaa sō. ³⁷ Sanam me u Yerusalemu turuku kua Olifin guurun swaan bōkuō, win bwāabu kpuro ba nōōguru sua ba Gusunō siaramō ka nuku dobu sōm maamaakiginu kpuron sō ye ba wa. ³⁸ Ba nē, Gusunō u sunō wi u sisi ka win yīsiru domaru kuo, alafia ya n wāa wōllō, kpa yiiko ya n wāa wōwōlleō.

³⁹ Falisi gabu saa tōn wōrun suunu sōn di ba Yesu sōwa ba nē, yinni a wunen bwāa be marisio.

⁴⁰ U bu wisa u nē, na bē sōmō, baa beni bā n mari, kpenu koo gbāra.

Yesu Yerusalemu swīiya

⁴¹ Sanam me Yesu u Yerusalemu turuku kua, ye u ye wa yera u swīi wōri yen sō, ⁴² u nē, wunē Yerusalemu à n daa tē yē ye ya koo ka nun alafia naawa ni, baa gisō! Adama wee, ya nun kukue. ⁴³ Sanam koo nun naawa mē sō wunen yiberēba ba koo nun tarusi, kpa bu nun kooro bure bu nun sēkene beri berika kpuron di. ⁴⁴ Ba koo nun nam, wunē ka wunen bibu be ba wāa wunen suunu sō. Ba ñ derimō kpenu nu sōna wunē sō, yèn sō a ñ tuba saa ye Gusunō u nun naawa.

Yesu u dua sāa yerō

(I maa mērio Mateu 21:12-17, Maaku 11:15-19, Yohanu 2:13-22)

⁴⁵ Yesu dua sāa yerō ma u kia dōrobu giram wōri. ⁴⁶ U bu sōwa u nē, ba yorua, “Nen diru ta ko n sāawa kanarun diru.” Adama bē i tu kua gbenōbun wāa yeru.

⁴⁷ Baadomma u ra n Gusunōn garin keu sōsimō sāa yerō. Yera yāku kowo tōnwerobu ka wooda yērobu ka Yuuban wirugibu ba kī bu nùn go. ⁴⁸ Adama ba ñ yē nge me ba koo koosina, domi tōmbu kpurowa ba nùn swaa daki ma n bu maamaaki sāa.

20

Man diya Yesu u yiiko wa

(I maa mērio Mateu 21:23-27, Maaku 11:27-33)

¹ Sō teeru nge me Yesu u Gusunōn garin keu sōsimō sāa yerō, ma u Labaari gean waasu mō, yāku kowo tōnwerobu ka wooda yērobu ka Yuuban guro gurobu ba kurama.

² Ba nē, a sun sōwō wooda yerō a ka yeni mō. Wara u nun yen yiiko wē.

³ U bu sōwa u nē, nē maa, na kon bē gari gē bikia, kpa i man sō. ⁴ Man diya Yohanu u wooda wa u ka tōmbu batemu kua. Tōnun min di? Nge wōllun di.

⁵ Adama ba geruna ba nē, sà n gerua wōllun diya, u koo nē, mban sōna sa ñ nùn naane doke. ⁶ Sà n maa nē, tōnun min di, tōmbu kpuro ba koo sun kpenu kasuku domi baawure u Yohanu garisi Gusunōn sōmō.

⁷ Yera ba wisa ba nɛɛ, sa ñ yě man diya. ⁸ Ma Yesu u bu sɔɔwa u nɛɛ, nɛ maa, na ñ bɛɛ sɔɔmɔ yiiko ye na ka yeni mɔ.

Gbaa wuko kɔsobun gari

(I maa mɛɛrio Mateu 21:33-46, Maaku 12:1-12)

⁹ Yen biru u tɔmbu mɔn teni kua u nɛɛ, durɔ goo u resem gbaaru kua u dānu duura ma u kɔsobu kasu u bu ye nɔmu beria, ma u wuu da n ka tɛ. ¹⁰ Sanam mɛ saa ya tura u sɔmɔ gɔra kɔso ben mi, bu ka nùn wɛɛma ye n sãa wigia. Kɔso be, ba nùn so, ba nùn gira nɔm dira. ¹¹ U kparam kpao gɔra. Ba nùn so, ba nùn yaa kasiki, ba gira nɔm dira. ¹² U kparam itase gɔra. Ba nùn mɛera kua ma ba nùn gira. ¹³ Gbaa yěro wi, u nɛɛ, mba kon ko tɛ. Kon den nen tiin bii kɔnasi bu gɔriawa. Sɔrɔkudo ba koo nùn bɛɛɛ wɛ. ¹⁴ Adama ye kɔso be, ba nùn wa, ba geruna ba nɛɛ, wiya sãa tubi dio, su nùn go, kpa gbaa te, tu ko besegiru. ¹⁵ Ma ba nùn yara gbaa ten biruɔ, ba nùn go.

Tɛ mba gbaa yěro wi, u koo bu kua. ¹⁶ U koo na u bu kpeerasia, kpa u win gbaa te kɔso kraobu nɔmu beria.

Sanam mɛ tɔn be ba nùn swaa daki ba ye nua, yera ba nɛɛ, su ku wa mɛ.

¹⁷ Adama Yesu u bu nɔni kɔ u ka da ma u nɛɛ, mba gari yin tubusianu yi ba yorua ba nɛɛ, “Kpee te banɔba yina, tera ta kua gani gɔmburun dam.” ¹⁸ Baawure wi u kpee te wɔri, ta koo nùn bɔɔku, wi ta maa wɔri, ta koo nùn namwa muku muku.

Wɔɔ gobin kɔsiabun gari

(I maa mɛɛrio Mateu 22:15-22, Maaku 12:13-17)

¹⁹ Saa tia ye sɔɔ, yāku kowo tɔnwerobu ka wooda yěrobu ba kasu bu Yesu mwa, domi ba tuba ma ben sɔna u mɔn te kua. Adama ba tɔn wɔru nasie. ²⁰ Ba Yesun laakari mɔ kpuro sɔɔ. Ma ba tɔn samba kowobu gɔra win mi, be ba sãare geegibu bu ka nùn mwa win gari gɛɛ sɔɔ, kpa bu nùn tem yěro nɔmu beria. ²¹ Tɔn be, ba nùn bikia ba nɛɛ, yinni sa yě ma wunen gari ka wunen sɔɔsira sãa dee dee, a ku ra maa kɔru gem wɛ, a Gusunɔn swaa sɔɔsimɔwa gem sɔɔ. ²² N weene su tem yěro wɔɔ gobi wɛ? Nge su ku wɛ.

²³ Ye Yesu u ben bwisiku kɔsunu wa, yera u nɛɛ, ²⁴ i man gobi sɔɔsima. Ma ba nùn yi wɛ. Ma u nɛɛ, waran foto ka yirera mi.

Ba nɛɛ, tem yěrogi.

²⁵ Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, ñ n mɛn na, i tem yěro wɛɛyo ye n sãa tem yěrogi, kpa i Gusunɔ wɛ ye n sãa Gusunɔgi.

²⁶ Ma ba kpana bu nùn nɔma turi win gari sɔɔn di tɔmbun wuswaaɔ. Yera ba ka win wisibu biti kua, ma ba ben nɔɔ mari.

Gɔribun seebun gari

(I maa mɛɛrio Mateu 22:23-33, Maaku 12:18-27)

²⁷ Sodusiba be ba ra nɛɛ gɔriba kun seemɔ, ben gabu ba nùn susi ma ba bikia ba nɛɛ, ²⁸ yinni, n wee ye Mɔwisi u sun yorua. U nɛɛ, “Goon bɛɛɛrɛ ù n gu u kurɔ deri, ma u kun ka kurɔ wi bii mara, u koo kpɔ u nùn tubi di, kpa u ka win bɛɛɛrɛ bweseru waawa.” ²⁹ Nge mena, tundo turosibu nɔɔba yiru gaba raa wãa. Gbiikoo u kurɔ sua ma u gu, u ñ ka kurɔ wi bii mɔ. ³⁰⁻³¹ Yiruse ka itase ba nùn sua gɔminiru. Mɛya n kua sere be nɔɔba yiru ye, ba ka gu. Ba ñ bii mara. ³² Kurɔ wi, u ra gu. ³³ Gɔribun seebun sanam ben weren kurɔwa u ko n sãa. Domi be nɔɔba yiru ye kpurowa ba nùn gia kurɔ.

³⁴ Yesu u bu wisa u nɛɛ, handunia yen tɔmba ba kurɔbu ka durɔbu suamɔ, ³⁵ adama sibu be ba ko n bɔnu mɔ sian wãaru ka gɔribun seebu sɔɔ, ba ñ kurɔbu ka durɔbu suamɔ. ³⁶ Ba ko n ka wɔllun gɔradoba weenɛwa ba ñ maa gbimɔ. Ba ko n sãa Gusunɔn bibu domi ba bu seeya gɔrin di. ³⁷ Mɔwisin tii u sɔɔsi sãa sãa ma gɔriba koo se, ye u Gusunɔ soka u nɛɛwa, “Gusunɔ Aburahamun Yinni, ka Isakin Yinni, ka Yakɔbun Yinni” awii dɔɔgii yin gari sɔɔ. ³⁸ Gusunɔ kun sãa gɔribun Yinni. U sãawa wasobugii, domi win mi kpuro ba sãawa wasobu.

³⁹ Gabu wooda yěrobu sɔɔ ba nɛɛ, yinni, wunen gari yi, yi dɛnde.

⁴⁰ Ba ñ maa kãka ba nùn gãanu ganu bikie.

Dafidi ka wi Gusunɔ u gɔsa

(*I maa mɛerio Mateu 22:41-46, Maaku 12:35-37*)

⁴¹ Ma Yesu u bu bikia u nɛɛ, amɔna ba koo ka kpɪ bu nɛɛ, Kirisi sãawa Dafidin bii.

⁴² Domi Dafidin tii u gerua Womusun tireru sɔɔ u nɛɛ,

“Yinni Gusunɔ u nen Yinni sɔɔwa u nɛɛ, a sinɔ nen nɔm geuɔ,

⁴³ sere n ka nun wunen yibereba taarea.”

⁴⁴ Dafidi ù n nùn soka Yinni, amɔna u ko n maa ka sãa win bii.

I tii laakari koowo

ka wooda yẽrobu

(*I maa mɛerio Mateu 23:1-36, Maaku 12:38-40*)

⁴⁵ Sanam mɛ tɔn dabira nùn swaa daki, u win bwãabu sɔɔwa u nɛɛ, ⁴⁶ i tii laakari ko ka wooda yẽrobu be ba kɪ ba n bɔsu ka yabe dendennu, ba tɔbirinaa kɪ batuma sɔɔ, ba sin yee gbiikinu kasu mennɔ yenɔ ka aye bɛɛreginu dim soku yerɔ. ⁴⁷ Ba gɔminibun yenusu dimɔ, ma ba kana dendennu mɔ bu ka bu wan sɔ. Ba koo bu taare wɛ n kpã.

21

Gobi yi kurɔ gɔmini goo u kpɛɛ

(*I maa mɛerio Maaku 12:41-44*)

¹ Yesu u nɔni seeya ma u dukiagibu wa ba gobi kpɛɛmɔ sãa yerun kpakororu sɔɔ mi ba ra gobi doke. ² U maa kurɔ gɔmini sãaro goo wa u gobi piiminu yiru kpɛɛmɔ mi. ³ Ma u nɛɛ, na bɛɛ sɔɔmɔ ka gem, gɔmini sãaro wi, u kpɛɛ n be kpuro kere be ba tie. ⁴ Domi ye n sɔndi ben mɔɔ bakaru sɔɔ yera ba wuna ba doke, adama win yãaru sɔɔ u kpuro kpɛɛ ye u ka tii kɔsu.

Yesu u sãa yerun

kɔrabun gari mɔ

(*I maa mɛerio Mateu 24:1-2, Maaku 13:1-2*)

⁵ Gaba gerumɔ ma sãa yeru ta buraru mɔ ta wã ten kpee buranu ka kɛɛ ni ba Gusunɔ wɛn sɔ. Yera Yesu u nɛɛ, ⁶ sanam sisi mɛ sɔɔ ye i waamɔ mini kpuro yen gaan kpera kun ko n wã ten tensim wɔllɔ. Ni kpurowa nu koo wɔri.

Wahala ye ya koo na

handunia yu sere kpe

(*I maa mɛerio Mateu 24:3-14, Maaku 13:3-13*)

⁷ Ba nùn bikia ba nɛɛ, yinni, ù n mɛn na, domma yeni ya koo tunuma. Yĩre terɔ ta koo gbi tu kookoo si sɔɔsi.

⁸ Yesu u nɛɛ, i laakari koowo, i ku de bu bɛɛ nɔni wɔke. Domi dabira koo na ka nen yĩsiru, kpa ba n gerumɔ ba n mɔ, saa ya turuku kua, beya ba sãa Kirisi wi. Adama i ku bu swii. ⁹ Ì n tabun damu nɔmɔ ka nɔsinaa sariru, i ku nanda. Domi yera n ko n gbi n tunuma, adama n ù kpee te mi gina.

¹⁰ Yera u kpam bu sɔɔwa u nɛɛ, bwesenu koo seesina, sinamba koo maa seesina. ¹¹ Tem yĩiri bakabu ko n wã ka baranu ka gɔɔru, gam ka gam. Maamaaki berungii ka yĩre bakanu nu ko n wã wɔllɔ.

¹² Adama yabu ye kpuro yu sere kooru ba koo bɛɛ mwa bu bɛɛ nɔni sɔ. Ba koo bɛɛ siri kowobu nɔmu sɔndia mennɔ yenɔ, ba koo bɛɛ pirisɔm doke, kpa bu ka bɛɛ da sina bokobu ka tem yẽrobun kɔnnɔsɔ nen yĩsirun sɔ. ¹³ Yera n koo bɛɛ ayeru wɛ i ka seeda di.

¹⁴ I de i n yɛ ma n ù bɛɛn bwisikunu i ko ka tii yina. ¹⁵ Domi kon de i gari gere ka bwisi yi bɛɛn yibereba kpuro ba ù kpɛ bu yina, ù kun mɛ bu siki. ¹⁶ Bɛɛn mɔwɔbu mam, ka bɛɛn maabu ka bɛɛn wɔnɔbu ka bɛɛn dusibu ka bɛɛn bɔrɔba, ba koo bɛɛ bu nɔmu sɔndia kpa bu dabiru go bɛɛ sɔɔ. ¹⁷ Baawure koo bɛɛ tusi nen yĩsirun sɔ. ¹⁸ Adama baa bɛɛn wirun sera kun borimɔ. ¹⁹ Bɛɛn temanabun saabu bɛɛn hunde ya koo faaba wa.

Yerusalemun kpeerabun gari

(*I maa mæerio Mateu 24:15-21, Maaku 13:14-19*)

²⁰ Ma Yesu maa nɛɛ, dɔma te i wa tabu kowoba Yerusalemu tarusi, i n yɛ ma yen kpeerasiabu turuku kuawa. ²¹ Sanam mɛ, be ba wãa Yudeaɔ, bu suuwo guunu wɔllu gia. Be ba maa wãa Yerusalemun suunu sɔɔ bu yario, be ba maa wãa gberɔ bu ku wura wuuɔ. ²² Domi saa yeya mɔru kɔsiarun sanam, kpuro yu ka kooa ye ba yorua Gusunɔn gari sɔɔ. ²³ Gurigibu ka tɔn kurɔ be ba bibu bɔm kɛmɔ saa ye sɔɔ, ba koo nɔni swãaru wa. Domi nuku sankira bakanu ko n wãa tem sɔɔ, ka maa mɔru baka bu ka tɔn be seeyasia. ²⁴ Ba koo bu sãsiri ka takobi, kpa bu bu yoru mwa tem baama. Bwese tukunu koo maa Yerusalemu taaku sere nin saa yu ka turi.

Tɔnun Biin naaru

(*I maa mæerio Mateu 24:29-31, Maaku 13:24-27*)

²⁵ Yesu kpam nɛɛ, yĩrenu ko nu n wãa sɔɔ ka suru ka kperi sɔɔ. Tem sɔɔ, nɔni swãa bakara koo bwesenu deema kpa nu biti soora nim wɔku ka nim kurenun wurenun sɔ. ²⁶ Nandabu koo tɔmbu wasikira bɔ n mara ye n koo kooa handunia sɔɔ, domi wɔllun dam mu koo yĩiri. ²⁷ Saa yera ba koo Tɔnun Bii wa u kurama guru wiru sɔɔ, ka dam bakam ka yiiko. ²⁸ Yeni yà n naabu torua, i yɔrɔ sɔnwɔ kpa i bɛɛn wiru seeya yèn sɔ bɛɛn yakiabu turuku kua.

Yĩre te dãa te ba mɔ figie

ta sɔɔsimɔ

(*I maa mæerio Mateu 24:32-35, Maaku 13:28-31*)

²⁹ Ma u bu garin weenasii kua u nɛɛ, i dãa te ba mɔ figie mæerio ka dãnu kpuro. ³⁰ Nù n kpararu torua, bɛɛn tii ì n mæera, i yɛ ma yande tomburura ta turuku kooma. ³¹ Nge meya bɛɛ maa, ì n yabu ye wa ya wee, i n yɛ ma n turuku kuawa Gusunɔ u ka bandu swii. ³² Ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, saa yenin tɔmbu gabu ba ñ gbimɔ yabu ye kpuro yu ka kooa. ³³ Wɔllu ka tem mu koo doona, adama nen gari kun doonɔ.

I tii laakari ko

³⁴ Ma Yesu kpam nɛɛ, i n bɛɛn tii sɛ, kpa i ku ra ko laakari sariba dibu ka nɔrubun sɔ ka handunian wururabu, kpa tɔɔ te, tu ku bɛɛ suaru wɔri nge yina. ³⁵ Domi ta koo baawure deema wi u wãa tem mɛ kpuro sɔɔ. ³⁶ Yen sɔ, i n swaa mæera kpa i n kanaru mɔ saa baayere, kpa i dam wa i ka kisira kpuro ye n koo nan di, kpa i ka kpĩ i yɔra Tɔnun Biin wuswaaɔ.

³⁷ Bururu baatere Yesu ra Gusunɔn garin keu sɔɔsiwa sãa yerɔ, yoka kpa u da u kpuna Olifin guuru wɔllɔ. ³⁸ Ñ n kua bururu tɔmbu kpuro ba ra newa win mi sãa yerɔ bu ka win gari swaa daki.

22

Wirugiba wesianamɔ

bu ka Yesu go

(*I maa mæerio Mateu 26:1-5, Maaku 14:1-2, Yohanu 11:45-53*)

¹ Pɛɛ ye ba kun seeyatia doken tɔɔ bakaru, te ba ra soku Gɔɔ sararibu ta turuku kua. ² Yãku kowo tɔnwerobu ka wooda yɛrobu ba bwisi berinamɔ bu ka Yesu go domi ba tɔn wɔrun berum mɔ.

Yudasi u kĩ u Yesu

wirugibu nɔmu sɔndia

(*I maa mæerio Mateu 26:14-16, Maaku 14:10-11*)

³ Yera Setam ya dua Yudasin gɔruɔ wi ba sokumɔ Isikariɔtu. U sãawa bwãabu wɔkura yiru yen turo. ⁴ Ma u da u nɔɔ tia kua ka yãku kowo tɔnwerobu ka sãa yerun kɔsobun wirugibu u ka bu Yesu nɔmu sɔndia. ⁵ Ben nukura dora ma ba wesiana bu ka nùn gobi kɛ. ⁶ U wura, ma u swaa kasu u ka bu Yesu nɔmu sɔndia saa ye n weene kpa tɔn wɔru ga kun yɛ.

Yesun sɔɔru

Gɔɔ sararibun yaa dibun sɔ

(*I maa mɛerio Mateu 26:17-25, Maaku 14:12-21, Yohanu 13:21-30*)

⁷ Pɛɛ ye ba kun seeyatia doken tɔru tɛ sɔ ba ra Gɔɔ sararibun yāanu go, ta tunuma.
⁸ Ma Yesu u Piɛ ka Yohanu gɔra u nɛɛ, i doo i Gɔɔ sararibun tɔɔ bakarun sɔɔru ko su ka te di.

⁹ Ba nùn bikia ba nɛɛ, mana u kī bu ten sɔɔru ko.

¹⁰ U bu wisa u nɛɛ, n wee, ì n wuu dua i kpa i ko ka durɔ goo yinna u nim tooru sɔɔwa. I nùn swīiyɔ yenu mi u dua, ¹¹ kpa i yenu gen yɛro sɔ i nɛɛ, yinni nɛɛ, diru mana u koo be Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru di ka win bwāabu. ¹² Yɛro u koo bɛɛ gidambisa baka sɔɔsi ye ba sɔnwa. Miya i ko sɔɔru ko.

¹³ Ba doona ma ba baayere deema nge mɛ u raa bu sɔɔwa, ma ba Gɔɔ sararibun tɔɔ bakarun sɔɔru kua.

Yinnin dĩa domaruginu

(*I maa mɛerio Mateu 26:26-30, Maaku 14:22-26, Korinti I, 11:23-25*)

¹⁴ Saa ya tura, ma Yesu u sina u ka di ka win gɔrobu sannu. ¹⁵ Ma u nɛɛ, na kīa gem gem n Gɔɔ sararibun tɔɔ baka teni di ka bɛɛ sannu n sere nɔni sɔɔra. ¹⁶ Na bɛɛ sɔɔmɔ ma na n maa te dimɔ sere tu ka koora ban te Gusunɔ u swīi sɔɔ.

¹⁷ Yera u nɔra sua u Gusunɔ siara ma u nɛɛ, i tam nɔra ye mɔɔ i nɔ bɛɛ kpuro. ¹⁸ Na bɛɛ sɔɔmɔ, saa tɛn di na n maa tam meni nɔrumɔ sere Gusunɔ u ka bandu swīi.

¹⁹ Yen biru u pɛɛ sua. Ye u Gusunɔ siara u kpa, u ye murura u bu wɛ u nɛɛ, yeniwa nen wasi [yi ba wɛ bɛɛn sɔ. I n da yeni ko i n ka man yaaye. ²⁰ Ye ba dim kpa, u maa nɔra sua u bu wɛ u nɛɛ, nɔra yeniwa nɔɔ mwɛɛ kpaaru te ba sire ka nen yem mɛ mu yari bɛɛn sɔ.]

²¹ Adama n wee, wi u koo man dɔmɛ, win nɔmu ga wāa gbɛɛrɔ ka neguu sannu. ²² Tɔnun Bii u doonɔ nge mɛ Gusunɔ u yi, adama nɔni swāarugiiwa wi u koo nùn dɔmɛ.

²³ Ma ba bikianaa torua, wara u koo yen bweseru ko ben suunu sɔɔ.

Tɔnwɛrorun sikirinɔ

²⁴ Ma sikirinɔ ga kparam seewa Yesun bwāabun suunu sɔɔ, ba bikianamɔ ben wi u koo ko tɔnwɛro. ²⁵ Yesu u bu sɔɔwa u nɛɛ, handunia min sinamba ba ben tɔmbu dam dɔremɔ, ka mɛ, ba bu sokumɔ gean kowobu. ²⁶ Adama i ku de n sāa mɛ bɛɛn mi. I de bɛɛ kpuron tɔnwɛro u n sāa nge bɛɛ kpuron yākabu, kpa wi u sāa wirugii u n sāa nge sɔmɔ. ²⁷ Wara kere, wi u dimɔ? Nge wi u ka dīanu naamɔ. N n wi u dimɔ? Wee, na wāa bɛɛn suunu sɔɔ nge sɔmɔ.

²⁸ Bɛɛ i ka man temana nen laakari mɛeribun saa sɔɔ. ²⁹ Yen sɔna nge mɛ nen Baaba u man bandu yīiya, mɛya na maa bɛɛ ayeru yīiye, ³⁰ i ka di i nɔ ka nɛ sannu nen bandu sɔɔ, kpa i n sɔ sina kitanu wɔllɔ i ka Isireliban bwesenu wɔkura yiru siri.

Yesu u nɛɛ, Piɛ koo nùn siki

(*I maa mɛerio Mateu 26:31-35, Maaku 14:27-31, Yohanu 13:36-38*)

³¹ Ma Yinni u nɛɛ, Simɔɔ Simɔɔ, Setam ya saa wa yu ka bɛɛ sara nge alikama. ³² Adama na kanaru kua wunen sɔ kpa wunen naane dokebu bu ku ka kpe. Sanam mɛ a gɔsirama nen mi, a wunen berusebu dam kɛɛyɔ.

³³ Piɛɛ nɛɛ, Yinni na sɔɔru kpa n ka nun da pirisɔm sɔɔ ka gɔɔ sɔɔ.

³⁴ Ma Yesu u nɛɛ, Piɛɛ na nun sɔɔmɔ, gisɔ goo dɔɔ gu sere swī kaa man siki nɔn ita a nɛɛ, a n man yɛ.

*Yansurɔru ka bɔɔ**wuu daatiru ka takobi*

³⁵ U kparam bu sɔɔwa u nɛɛ, sanam mɛ na bɛɛ gɔra yansurɔru ka bɔɔ wuu daatiru ka baranu sari, i gāanu bia? Ba nɛɛ, aawo, sa n gāanu bie.

³⁶ Ma u nɛɛ, to tɛ, wi u yansurɔru mɔ u tu suo, mɛya maa wi u bɔɔ wuu daatiru mɔ. Wi u kun maa takobi mɔ, u win yaberu dɔro u ka ye dwe. ³⁷ Domi na bɛɛ sɔɔmɔ, nge mɛ ba

yorua, “Ba nùn garisi tən kōso.” Ya ñ koo ko ya kun man kooore mε. Ye n maa sāa nen gari ya wiru goorɔ.

³⁸ Ba nεε, Yinni, takobi yiru wee. Ma u nεε, su yen baa deri.

Yesu u kanaru mɔ̀

Olifin guuru wɔ̀llo

(I maa mεerio Mateu 26:36-46, Maaku 14:32-42)

³⁹ Ye Yesu u yara u da Olifin guurɔ nge mε win dɔɔnε. Ma win bwāaba nùn swīi. ⁴⁰ Ye ba tura yam mi, u bu sɔɔwa u nεε, i kanaru koowo kpa i ku du kəkiribu sɔɔ.

⁴¹ Yen biru u ka bu desira fiiko nge mε tɔnu u koo kpī u kperu kara tu yōran saka ma u yiira mi, u kanaru kua. ⁴² U nεε, Baaba à n kī, a de wahala ye, yu man desirari. Adama a de wunen kīru tu kooora, n ñ mɔ̀ negiru.

[⁴³ Yera Gusunɔn gɔrado u nùn kurema wɔ̀llun di u ka nùn dam kē. ⁴⁴ Nuku sankira bakanu sɔɔ u kanaru mɔ̀ ka dam, ma win wenyenu kua nge yem nu dāakumɔ̀ temɔ̀.]

⁴⁵ Ye u kanaru kua u kpa, u da win bwāabun mi gia. U bu deema ba do ka nuku sankiranu. ⁴⁶ Ma u bu sɔɔwa u nεε, mban sōna i do. I seewo i kanaru ko kpa i ku du kəkiribu sɔɔ.

Yesun mwaabu

(I maa mεerio Mateu 26:47-56, Maaku 14:43-50, Yohanu 18:3-11)

⁴⁷ Sanam mε Yesu u gari yi mɔ̀, yera tən wɔru ga tunuma, ma wi ba sokumɔ̀ Yudasi, wəkura yiru yen turo, u bu gbiiye. U Yesu susi u ka nùn nene u bəkasi. ⁴⁸ Ma Yesu nεε, Yudasi, ka tɔbiri tenin bwesera kaa ka Tɔnun Bii yibereba nɔmu sɔndia?

⁴⁹ Be ba wāa ka Yesu sannu, ye ba wa ye n koo ko, ba nεε, Yinni, su ka bu takobi sōro?

⁵⁰ Ma ben turo u yāku kowo tɔnweron sɔmɔ̀ sōra u win nɔm geun soo bura. ⁵¹ Ma Yesu nεε, i den derio mε.

Ma u durɔ win soo ge baba u gu bekia. ⁵² Yen biru Yesu u yāku kowo tɔnwerobu ka sāa yerun kɔsobun wirugibu ka Yuuban guro gurobu sɔɔwa u nεε, nena bεε i mwaabu na ka takobi ka bokunu nge swaa dio? ⁵³ Baadommawa na wāa ka bεε sāa yerɔ, ma i ñ man mwε. Tē bεeya i saa yeni mɔ̀, bεε ka yam wɔ̀kurun damgii.

Piεε u Yesu siki

(I maa mεerio Mateu 26:57-58, 69-75, Maaku 14:53-54, 66-72, Yohanu 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Ye ba Yesu mwa ba kpa, ba ka nùn da yāku kowo tɔnweron yenuɔ. Piεε bu swīi dandankuru. ⁵⁵ Ba dɔɔ sōrua yenu yaaraɔ, ma gaba sɔ mi. Piεε u maa sina ka be. ⁵⁶ Sɔm kowo tən kurɔ goo u nùn wa u sɔ dɔɔn bəkuɔ, ma u nùn nɔni girari u nεε, durɔ wini maa, u raa wāa ka wi.

⁵⁷ Adama u siki u nεε, kurɔ wunε na ñ nùn yē.

⁵⁸ N tε fiiko, goo kparam nùn wa ma u nεε, wunε a maa sāawa tən begii.

Ma Piεε u durɔ wi sɔɔwa u nεε, aawo, na ñ sāa begii.

⁵⁹ Yen biru n kua kɔba tian saka, goo u maa wure u nεε, ka geema durɔ wini maa, u raa wāa ka wi, domi Galilegiiwa.

⁶⁰ Piεε u nεε, wunε, na ñ yē ye a kī a gere.

Yande nge mε u gari yi mɔ̀, goo dɔɔ ga swī. ⁶¹ Ma Yinni u sīra u Piεε mεera. Yera Piεε u gari yi yaaya yi Yinni u raa nùn sɔɔwa u nεε, gisɔ goo dɔɔ gu sere swī, kaa man siki nɔn ita. ⁶² U yara tɔɔwɔ u swī ka nuku sankiranu.

Ba Yesu yaakoru mɔ̀

(I maa mεerio Mateu 26:67-68, Maaku 14:65)

⁶³ Tən be ba Yesu neni ba nùn gari bəkɔ mɔ̀ ba nùn soomɔ̀. ⁶⁴ Ba nùn wuswaa wɔ̀kua ma ba nùn sɔɔmɔ̀ u tubuo wi u nùn so.

⁶⁵ Ma ba nùn wɔm dabinu ganu wɔmmɔ̀.

Ba Yesu sirimɔ̀ Yuuban

tɔnwerobun mennɔ̀ yerɔ

(I maa mεerio Mateu 26:59-66, Maaku 14:55-64, Yohanu 18:19-24)

⁶⁶ Ye yam s̄ara, Yuuban guro gurobu ka ȳaku kowo t̄anwerobu ka wooda ȳerobu ba menna ma ba dera ba ka Yesu da ben siri yer̄o. ⁶⁷ Ba n̄e, a sun s̄ōw̄o à n s̄aan na Kirisi wi.

Yesu bu wisa u n̄e, baa n̄a n b̄e s̄ōw̄a i n̄ naane dokem̄o. ⁶⁸ M̄eya n̄a n maa b̄e ḡānu bikia, i n̄ man wisim̄o. ⁶⁹ Saa t̄ēn di, T̄onun Bii u koo sina Gusun̄o damgiin n̄m geūo.

⁷⁰ Be kpuro ba n̄e, n̄ n man na wune Gusun̄on Biiwa?

Ma u bu wisa u n̄e, oo, n̄e Gusun̄on Biiwa, nge m̄e i gerua.

⁷¹ Yera ba n̄e, mban seedawa sa maa kasu. B̄esen tii sa ye nua saa win n̄on di.

23

Ba ka Yesu da Pilatin wuswaāo

(*I maa m̄erio Mateu 27:1-2, 11-14, Maaku 15:1-5, Yohanu 18:28-38*)

¹ Ma ba seewa be kpuro sannu ba ka Yesu da Pilatin k̄ann̄ōw̄o. ² Ba n̄un durum manibu w̄ori ba n̄e, sa wini deema u t̄ambu bwisi k̄ēm̄o bu ka bandu k̄ōri bwia, u maa yinam̄o bu tem ȳero w̄ō̄o gobi k̄asia. U tii sokum̄o Kirisi, sina boko.

³ Pilati u n̄un bikia u n̄e, wune Yuuban sina bokowa?

Yesu u n̄e, oo, nge m̄e a gerua.

⁴ Pilati u ȳaku kowo t̄anwerobu ka t̄an w̄oru s̄ōw̄a u n̄e, na n̄ taare gaa wa dur̄o wi s̄ō̄o.

⁵ Adama ba n̄o girari ba n̄e, u t̄ambu bwisi k̄ēm̄owa bu ka sanna, u bu yen keu s̄ō̄osim̄o. U torua Galilen di ma u da Yudean tem kpuro s̄ō̄o. Wee, u maa na mini t̄ē.

Ba ka Yesu da

Herodun wuswaāo

⁶ Ye Pilati u yeni nua, u bikia dur̄o wi, ù n Galilegiin na. ⁷ Ye u gia ma u weewa Herodun bandun tem di, u n̄un ḡasia win mi. Herodu maa w̄āa Yerusalem̄o saa ye s̄ō̄o. ⁸ Sanam m̄e Herodu u Yesu wa, win nukura dora gem gem. Saa t̄ēbun diya u kasu u n̄un wa, win labaari ye u n̄ōm̄o ba gerum̄on s̄ō̄. Domi u ȳīȳo u Yesun s̄om maamaakigiru wa d̄oma te u koo n̄un wa. ⁹ U n̄un gari bikia n ka t̄e adama Yesu kun n̄un ḡe wisa. ¹⁰ Ȳaku kowo t̄anwerobu ka wooda ȳeroba w̄āa mi, ba n̄un durum manim̄o ka dam. ¹¹ Herodu ka win tabu kowobu ba n̄un yaakoru kua ma ba n̄un gari b̄ok̄o kua. Ye ba n̄un yabe buraru sebusia ba kpa ba n̄un ḡasia Pilatin mi. ¹² Yen d̄oma tera Pilati ka Herodu ba dora, be, be ba raa yibere t̄ēru m̄ō̄osine.

Ba Yesu taare w̄ē bu go

(*I maa m̄erio Mateu 27:15-26, Maaku 15:6-15, Yohanu 18:39-19:16*)

¹³ Pilati u ȳaku kowo t̄anwerobu ka Yuuban wirugibu ka t̄an w̄oru sokusia. ¹⁴ U bu s̄ō̄w̄a u n̄e, i ka man dur̄o wini naawa nge wi u t̄ambu bwisi k̄ēm̄o bu ka bandu k̄ōri bwia. N wee, na gari yin asansi bikia b̄een wuswaāo, na n̄ maa ḡānu wa dur̄o wi s̄ō̄o, ni nu s̄ō̄osim̄o ma geema ye i gerua win s̄ō̄o. ¹⁵ M̄eya maa Herodun tii, domi u sun n̄un wesiam̄a. Dur̄o wi kun ḡānu kue ye n ka ḡō̄o n̄e. ¹⁶ Yen s̄ō̄o, na kon n̄un kara n̄a n̄ n̄un s̄ēyasia na kpa.

[¹⁷ N deema t̄ō̄o bakaru baatere tilasiwa Pilati u ka piris̄om turo kara.]

¹⁸ Ba n̄ō̄ogiru sua be kpuro sannu ba n̄e, a wini goowo, kpa a sun Baraba kara!

¹⁹ Ba raa Baraba wi doke piris̄om s̄ō̄o ȳen s̄ō̄o u t̄ambu sann̄o b̄orie wuu s̄ō̄o, u maa t̄onu go. ²⁰ Pilati u kpam ka bu gari kua ȳen s̄ō̄o u ḡō̄ru doke u Yesu kara. ²¹ Adama ba wurenu seewa ba n̄e, a kpareo, a n̄un d̄āa bunanaru kpareo!

²² Pilati u kpam bu s̄ō̄w̄a n̄on itase u n̄e, k̄ō̄sa yer̄a u kua. Na n̄ ḡānu wa wi s̄ō̄o ye n ka ḡō̄o n̄e. Yen s̄ō̄o, n̄a n̄ n̄un s̄ēyasia na kpa, kon n̄un kara.

²³ Adama ba wure ba n̄ō̄ogiru sua ba n̄e, bu n̄un kpareo. Ma ben wurenu nu n̄un kamia. ²⁴ Ma Pilati u wooda yi nge m̄e ba bikia. ²⁵ U wi ba bikia ȳō̄su wi ba piris̄om doke sann̄o ka t̄an goobun (200) s̄ō̄o, ma u bu Yesu deria ben ḡō̄ru k̄iru s̄ō̄o.

Ba Yesu kpare

dāa bunanaru wǎllo

(I maa mɛerio Mateu 27:32-44, Maaku 15:21-32, Yohanu 19:17-27)

²⁶ Sanam mɛ ba ka Yesu dɔɔ, ba goo mwa wi ba mɔ Simɔw Sirenigii, wi u win gberu wee, ma ba nùn dāa bunanaru sɔbi u ka Yesu swii.

²⁷ Tɔn wɔru guna ya nùn swii. Ye sɔɔ, tɔn kurɔbu gaba wāa be ba sumɔ ba kpasa wɔri mɔ win sɔ. ²⁸ Yesu u siira ben mi gia ma u nɛɛ, Yerusalemun tɔn kurɔbu, i ku swi nen sɔ, adama i swiyyɔ bɛɛn sɔ ka bɛɛn bibun sɔ. ²⁹ Domi n wee, sanam sisi ye ba koo nɛɛ, doo nɔrugiba wirobu ka bèn nukura kun marure, ka bèn bwāa kun bii bɔm kɛere. ³⁰ Saa yera ba koo guunu sɔ bu nɛɛ, i sun sɛsikio, kpa bu gungunu sɔ bu nɛɛ, i sun wukirio. ³¹ Domi bà n yenin bweseru dāa bekuru kua, amɔna n ko n sāa dāa gbeburun mi.

³² Saa ye sɔɔ, ba maa kɔsan kowobu yiru gabu ka da be ba koo go ka Yesu sannu. ³³ Sanam mɛ ba tura yam mi n ka wii koko weene, ba nùn dāa bunanaru kpare ka kɔsan kowobu yiru ye, turo nɔm geuɔ, turo nɔm dwarɔ. ³⁴ Yesu u nɛɛ, Baaba a bu suuru kuo domi ba n̄ yɛ ye ba mɔ.

Ba win yānu tɛtɛ toosi ba bɔnu kua. ³⁵ Tɔn wɔru ga wāa mi, ga nùn mɛera. Ka wirugibɔ, ba Yesu yaakoru mɔ ba mɔ, u gabu faaba kua. Ù n sāan na Kirisi wi Gusunɔ u gɔsa, u maa win tii faaba koowo.

³⁶ Tabu kowobu ba maa susi bu ka nùn yaakoru ko, kpa bu nùn tam mɔmmɔm wɛ.

³⁷ Ma ba nɛɛ, à n sāan na Yuuban sina boko, a tii faaba koowo wunen tii.

³⁸ Dāa tɛ sɔɔ ba nùn kpāren wǎllo, yora gaa wāa ye ya gerumɔ winiwa Yuuban sina boko.

³⁹ Kɔsan kowo ben turo be ba dāa bunanaru kpare mi, u Yesu gari kam gerusimɔ u mɔ, n n̄ wunɛ a sāa Kirisi wi? A tii faaba koowo, kpa a maa sun faaba ko.

⁴⁰ Adama win turo u nùn gerusi u nɛɛ, a n̄ Gusunɔ nasie? Wunɛ wi ba taare wɛ nge wi?

⁴¹ Bɛsen mi, n ka sun dende domi bɛsen kookoosun areya sa mwaamɔ, adama sii wini u n̄ gāa kɔsunu ganu kue.

⁴² Ma u nɛɛ, Yesu, dɔma te a sina wunen bandu sɔɔ, a man yaayo.

⁴³ Yesu u nùn wisa u nɛɛ, ka geema na nun sɔɔmɔ, gisɔ kaa n wāa ka nɛ gɔribun wāa yee geeru sɔɔ.

Yesun gɔɔ

(I maa mɛerio Mateu 27:45-56, Maaku 15:33-41, Yohanu 19:28-30)

⁴⁴ Saa ye, sɔɔ wii wǎlla, ma yam mu tīra handunia kpuro sɔɔ sere sɔɔ ka yāara. Yen tɛɛbu ka kɔba ita nɛ. ⁴⁵ Sɔɔ yam tīra ma beku kare te ta wāa sāa yeru sɔɔ ta gɛera ta bɔnu kua yiru. ⁴⁶ Yesu u gbāra ka dam u nɛɛ, Baaba, na nun nen hunde nɔmu sɔndia.

Ye u gari yi gerua u kpa, ma u sariru kua. ⁴⁷ Ye tabu kowobun tɔnwero u wa ye ya koorā, u Gusunɔ siara u nɛɛ, ka geema, durɔ wini geegiiwa.

⁴⁸ Yen biru tɔn wɔru ge ga wāa mi, ye ga wa ye ya koorā, ga gɔsira ka biti baka. ⁴⁹ Be ba Yesu yɛ kpuro ka tɔn kurɔ be ba nùn swiima Galilen di, ba yɔ n dɛsire ba ka mɛera ye n kooramɔ.

Yesun sikubu

(I maa mɛerio Mateu 27:57-61, Maaku 15:42-47, Yohanu 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Durɔ goo wāa wi ba sokumɔ Yosefu. U na saa Yuuban wuu gagun di ge ba mɔ Arimate. U sāa geegii ka tɔn geo ma u mara Gusunɔ u na u win bandu swii. U wāa siri kowobun wuuru sɔɔ, adama u n̄ daa ben gere ka ben kookoosu wure. ⁵² Wiya u da Pilatin mi, u Yesun goru kana. ⁵³ U tu sarasia dāa bunanarun di ma u ka tu bekuru tɛkua, u tu kpī siki kpee wɔrugirɔ, mi ba n̄ goo dokere. ⁵⁴ Tɔɔ te, tɔɔ wɛrarugirun sɔɔrun tɔra, tɛn yokan di tɔɔ wɛrarugira koo tore.

⁵⁵ Kurɔ be ba raa Yesu swiima Galilen di, ba Yosefu yɔsiri ma ba siki te wa, ka nge me ba Yesun goru kpīsina. ⁵⁶ Ma ba gɔsira ba gum mɛ mu nuburu do ka turaren sɔɔru kobu da.

Tɔɔ wɛrarugiru sɔnu ba wɛra nge mɛ wooda ya gerua.

24

Yesun seebu gərin di

(*I* maa mɛɛrio Mateu 28:1-10 Maaku 16:1-8, Yohanu 20:1-10)

¹ Ye n kua alusuma buun buru buru yellu, kurɔ be, ba da sikiru mi ka gum nuburugim mɛ ba sɔɔru kua. ² Ba deema kpera bimiare sikirun nɔɔn di. ³ Ba dua adama ba ɛn Yinni Yesun goru deeme. ⁴ Nge mɛ ba ka yen biti yɔ, n wee tɔmbu yiru gaba bu kurema ba yɔnu sebua ni nu ballimɔ. ⁵ Kurɔ be, ba nanda ma ba tuka ma durɔ be, ba nɛɛ, mban sɔna i waso kasu gɔribun suunu sɔɔ. ⁶ U ɛn wɔa mini, u seewa gərin di. I yaayo ye u raa bɛɛ sɔɔwa sanam mɛ u wɔa Galileɔ. ⁷ U nɛɛ, ba ɛn koo ko ba kun Tɔnun Bii tɔn kɔsobu nɔmu sɔndie, kpa bu nɔn dɔa bunanaru kpare, kpa u kɔam se sɔɔ itase.

⁸ Ma kurɔ be, ba Yesun gari yi yaaya. ⁹ Ba gɔsira sikiru min di ba da ba ye kpuro bwɔabu wɔkura tia ye ka be ba tie kpuro nɔɔsia. ¹⁰ Maari Madalagii ka Yoana ka Maari, Yakɔbun mero ka kurɔbu gabu, beya ba ye gɔro be sɔɔwa. ¹¹ Adama gari yi, yi bu sɔare sukuru, ba ɛn kurɔ ben gere naanɛ kue. [¹² Ma Piɛɛ u seewa u duka da sikiru mi. Ye u yɔara, u ɛn gɔanu wa ma n kun mɔ beku te ba raa ka goo te tɛkua ta suba temɔ. Ma u gɔsira win yenuɔ ka biti.]

Emayusin daabu

(*I* maa mɛɛrio Maaku 16:12-13)

¹³ Yera sɔɔ tee te sɔɔ, gɔro ben yiru ya wuu dɔɔ ge ba sokumɔ Emayusi. Ga ka Yerusalemu toma nge kilo wɔkura tian saka. ¹⁴ Ye n kooru kpuro, ba yen faagi mɔ. ¹⁵ Sanam mɛ ba gari yin faagi mɔ ba sikirinɛmɔ, Yesu u susi ben bɔkuɔ u swaa mɔ ka be sannu. ¹⁶ Ba nɔn wa adama gɔanu yina bu nɔn tubu. ¹⁷ U bu bikia u nɛɛ, gari yirɔ i mɔ mɛ, i ka siimɔ.

Ma ba yɔra ba wuswaa burisine ka nuku sankiranu. ¹⁸ Ben turo, wi ba sokumɔ Keleopa, u nɛɛ, ma n kun wunɛ turo baasi, wara wɔa Yerusalemu wi u kun yɛ ye n kooru sɔɔ mɛɛ te sɔɔ.

¹⁹ Ma u bikia u nɛɛ, mban bwesera n kua.

Ba nɛɛ, ye ba Yesu Nasaretigii kuan gariya sa mɔ. Durɔ wi, u sɔa Gusunɔn sɔmɔ wi u ra sɔm maamaakiginu ko kpa u gari gere ka yiiko Gusunɔ ka tɔmbu kpuron wuswaaɔ. ²⁰ Besen yɔku kowo tɔnwerobu ka wuun wirugibu ba nɔn tɔmbu nɔmu sɔndia bu ka nɔn taare wɛ bu go ma ba nɔn dɔa bunanaru kpare. ²¹ Sa raa yiyɔ wiya u koo Isireliba yakia, adama yen sɔɔ itase wee, ye yeni kpuro ya ka kooru. ²² Yen biruwa kurɔbu gabu besɛ sɔɔn di ba sun gidi swee. Ba da sikiru mi buru buru yellu, ²³ ba ɛn Yesun goru deeme. Ma ba na ba nɛɛ, wɔllun gɔradoba ba bu kure ma ba bu sɔɔwa u be wasi. ²⁴ Gabu besen wuuru sɔɔ ba da siki ten mi ma ba baayere deema nge mɛ kurɔ be, ba bu sɔɔwa, adama ba ɛn win tii wa.

²⁵ Yera Yesu u bu sɔɔwa u nɛɛ, tɔn bwisi sari bɛɛ, ka be ba ku ra naanɛ doke fuuku ye Gusunɔn sɔmɔbu ba bu sɔɔwa, ²⁶ Kirisi u koo ko u kun nɔni sɔɔre u sere du win yiiko sɔɔ?

²⁷ Ma u torua Mɔwisin min di ka Gusunɔn sɔmɔbu kpuro, u bu win gari tubusia yi yi wɔa Gusunɔn gari kpuro sɔɔ.

²⁸ Sanam mɛ ba wuu turuku kua ge ba dɔɔ, u kua nge u kɛ u da wuswaaɔ. ²⁹ Ma ba nɔn suuru kana ba nɛɛ, u sinɔ ka be domi yoka kua kɔ, sɔɔ maa kpa. Ma u wura u ka bu sina. ³⁰ Sanam mɛ u dimɔ ka be, u pɛɛ sua u ye domaru koosi, ma u ye murura u bu wɛ. ³¹ Saa yera ben nɔni wukiara ba nɔn tuba, yande ma ba nɔn bia. ³² Ma ba sɔɔnamɔ ba nɛɛ, besen gɔru ga ɛn ka sun gari kue swaa sɔɔ ye u ka sun gari mɔ ma u sun Gusunɔn gari tubusiamɔ?

³³ Ma ba yande seewa ba gɔsira Yerusalemuɔ. Ba deema wɔkura tia ye ka gabu ba mɛnɛ. ³⁴ Be ba mɛnɛ mi, ba tɔnu yiru ye sɔɔwa ba nɛɛ, Yinni u seewawa gərin di ka gem, u tii Simɔɔ sɔɔsi.

³⁵ Ma tɔnu yiru ye, ya maa gerua ye n bu deema swaa sɔɔ ka nge mɛ ba nɔn tuba sanam mɛ u pɛɛ ye murura u bu wɛ.

Yesu u win bwãabu tii sãosi

(*I maa mæerio Mateu 28:16-20, Maaku 16:14-18, Yohanu 20:19-23, Gərobun Kookoosu 1:6-8*)

³⁶ Sanam me ba gari yi mɔ̀, win tii u kurama ben suunu sɔ̀ [u nɛɛ, Gusunɔ̀ u bɛɛ alafia kɛ̃].

³⁷ Ba nanda, berum bu mwa. Ba tamaa siiniwa. ³⁸ Adama u bu sɔ̀wa u nɛɛ, mban sɔ̀na bɛɛn laakari burisira. Mban sɔ̀na bwisiku ninin bwesera wãa bɛɛn gɔ̀rusɔ̀. ³⁹ I nɛn nɔ̀ma ka nɛn naasu mæerio. Nɛna. I man babo i wa. Siini ya ku ra n wasi ka kukunu mɔ̀, nge me i wa na mɔ̀.

[⁴⁰ Sanam me u ye gerumɔ̀ u bu win nɔ̀ma ka win naasu sãosi.] ⁴¹ Ben nuku dobu sɔ̀, ba ñ gina naane doke, ma ba saaron sãa. Yen sɔ̀na u bu bikia u nɛɛ, i gãanu mɔ̀ n di?

⁴² Ba nùn swãa kuseru wɛ̃ te ba sɛ̃wa. ⁴³ U tu sua u tema ben wuswaaɔ̀. ⁴⁴ Ma u bu sɔ̀wa u nɛɛ, yeya na raa bɛɛ sɔ̀wa sanam me na wãa ka bɛɛ na nɛɛ, kpuro ye ba yorua nɛn sɔ̀ Mɔ̀wisin woodan tireru sɔ̀ ka Gusunɔ̀n sɔ̀mɔ̀buginu ka yerukobun womusu sɔ̀, ya ñ koo ko ya kun koore.

⁴⁵ Yera u ben bwisi wukia Gusunɔ̀n gari yi ka bu yeeri. ⁴⁶ Ma u bu sɔ̀wa u nɛɛ, nge meya ba yorua, Kirisi u koo nɔ̀ni swãaru wa, kpa u se gərin di sɔ̀ itase. ⁴⁷ Kpa bu tem kpuron tɔ̀mbu sɔ̀ ka win yĩsiru bu nɛɛ, bu gɔ̀ru gɔ̀sio bu ka ben toranun suuru wa. Ba koo torewa Yerusalemun di. ⁴⁸ Bɛɛya maa yen seeda diobu. ⁴⁹ Wee, kon bɛɛ mɔ̀risiama yèn nɔ̀ mwɛeru nɛn Baaba u kua. Adama i n wãa wuu ge sɔ̀ sere wɔ̀llun dam mu ka bɛɛ wukiri.

Yesu u doona wɔ̀llɔ̀

(*I maa mæerio Maaku 16:19-20, Gərobun Kookoosu 1:9-11*)

⁵⁰ U ka bu da sere Betani gia, ma u win nɔ̀ma sua wɔ̀llɔ̀ u bu domaru kua. ⁵¹ Sanam me u bu doma te kuamme, u desira ben bɔ̀kun di [ma u suara wɔ̀llɔ̀]. ⁵² Ba nùn sãwa ma ba gɔ̀sira Yerusalemuɔ̀ ka nuku doo bakabu. ⁵³ Sãa yerɔ̀wa ba ra n wãa ba n Gusunɔ̀ siaramɔ̀.

LABAARI GEA NGE MƐ YOHANU U YORUA

Yohanu u kī u tǎmbu sǎosi win tire te sǎo ma Yesu u sǎawa Gusunǎn Bii. Wi u nǔn naanƐ doke kpa yǎro u n wǎaru mǎ sere ka baadommaǎ, wiru 20:30-31. Yohanu u nǔn mǎn dabinu yorua nge mƐ Mateu ka be ba tie ba yorua. Adama u garin weenasii sua u ka sǎosi mƐ Yesu u sǎa. U marubu nǎm mƐerusen gari yorua, wiru 3, ka nim wǎarugin gari, wiru 4, ka dǎa wǎaruginun gari, wiru 6, ka handunian yam bururam gari, wiru 8. U maa sun Yesun sǎmburun tore sǎomǎ ka win dim dǎakim mƐ ba di ka win bwǎabu, wiru 13, ka gari dǎaki yi u bu sǎowa u ka bu nukuru yemiasia, wiru 14-16, ka sere maa kana te u kua win tǎmbu kpuron sǎ, wiru 17.

U maa nƐƐ, Yesu u sǎawa Gusunǎn gari, ka dǎa wǎaruginu ka handunian yam bururam ka swaa ye ye dǎo Gusunǎn mi, ka gem, ka wǎaru, ka tǎki mero.

Tire te sǎo, Yohanu u maamaaki nǎoba tia sia ye Yesu u kua ye Mateu ka Maaku ka Luku ba nǔn yorua. Adama u nǔn Yesun marubu ka win sǎmburu te u kua Galileǎ yorua ka sere kǎkiri bi Yesu u wa ka Yinnin dǎa domaruginun gari. Domi tǎn dabira ta yeni kpuro yǎ kǎ win waati ye sǎo.

Tire ten kpunaa

1. Yam bururam ka wǎarun gari, wiru 1:1-18.
2. Yesu u tii tǎmbu sǎosi, wiru 1:19n di sere wiru 12:50.
3. Yesu Kirisin gari dǎaki yi u ka win bwǎabu nukuru yemiasia, wiru 13n di sere wiru 17.
4. Yesun sanam dǎakim handunia sǎo, wiru 18n di sere wiru 21.

Yam bururam ka wǎarun gari

¹ Saa yee yellun di Gari wǎa. Gari yi wǎa ka Gusunǎ. Gari yi, yi maa sǎawa Gusunǎ. ² Yi maa wǎa saa yellun di ka Gusunǎ sannu. ³ Saa yin min diya baayere ya taka kooru, ba nǔn gǎanu ganu taka kue yin biru. ⁴ Gari yi sǎora wǎara wǎa, wǎa teya ta ka tǎmbu yam bururam naawa. ⁵ Yam bururam mƐ, mu ballimǎ yam wǎkurǎ. Yam wǎku te, ta nǔn maa yam bururam mƐ go.

⁶⁻⁷ Durǎ goo raa wǎa wi ba ra soku Yohanu, wi Gusunǎ u gǎsa u ka tǎmbu yam bururam men areru diiya, kpa ben baawure u ka naanƐ doke saa win min di. ⁸ N nǔn mǎ wiya yam bururam mƐ, adama ba nǔn gǎrimawa u ka yam bururam mƐ areru diiya. ⁹ Yam bururam mƐ tǎnawa mu sǎa yam bururam gem mƐ mu na handuniaǎ mu tǎmbu kpuro yam dƐerasiammƐ.

¹⁰ Wi u sǎa Gari yi, u na u wǎa handunia ye sǎo. Win min diya handunia ya taka kooru. Ka mƐ, handuniagiba kun nǔn tuba. ¹¹ U na wigibun mi, ma wigiba kun nǔn wure. ¹² Adama gaba nǔn wura ma ba win yǎsiru naanƐ doke ma u bu dam kǎ bu ka ko Gusunǎn bibu. ¹³ N nǔn mǎ ba kua Gusunǎn bibu ka tǎnun marubu nǔn kun mƐ ka tǎnun yem nǔn kun mƐ ka wasin kǎru, adama ba marurawa saa Gusunǎn min di.

¹⁴ Tǎ, Gari yi, yi kua tǎnu wi u durom ka gem yiba, ma u ka sun sina. Sa win yiikon girima mƐera, yiiko yǎn bweseru Gusunǎ Baaba u win Bii teeruru wǎ. ¹⁵ Yohanu u win areru di u gbǎra u nƐƐ, wiya mi, wǎn gari na raa gerua, wi u sisi nen biruǎ, adama u man kere domi u wǎa ba sere man mara.

¹⁶ Win durom bakam sǎon diya besen baawure u win baa mwa, ma sa durom wa durom mensim wǎllǎ. ¹⁷ Gusunǎ u sun wooda wǎ saa Mǎwisin min di, adama durom ka gem mu nawa saa Yesu Kirisin min di. ¹⁸ Goo sari wi u Gusunǎ waare. Adama sa win Bii teeruru wa wi u wǎa Baaban mi. Tǎ wiya u sun Baaba sǎosi.

Yohanu Batemu kowon waasu

(I maa mƐerio Mateu 3:1-12, Maaku 1:1-8, Luku 3:1-18)

¹⁹ Yeniwa Yohanu u gerua sanam mƐ Yuu be ba wǎa Yerusalemǎ ba yǎku kowobu ka Lefiba gǎrima win mi bu ka nǔn bikia, wiya were.

²⁰ Yohanu u bu wurari, u nǔn wisibu yine, u gerua batuma sǎo u nƐƐ, u nǔn sǎa Kirisi wi.

²¹ Ba nɛɛ, ñ n mɛn na, wuna were. Wuna Eli?
 Ma u bu wisa u nɛɛ, aawo.
 Ba kpam nùn bikia ba nɛɛ, wuna Gusunɔn sɔmɔ wi?
 Ma u nɛɛ, aawo.

²² Ba maa wure ba bikia ba nɛɛ, wuna were, a sun sɔwɔ kpa su wa ye sa ko bu tusia be ba sun gɔrima. Seeda yerà a tii diisimɔ.

²³ Yohanu u nɛɛ,
 “nena nɔw ge ga gbãramɔ gbaburɔ
 ga mɔ, i Yinni swaa dɛndasio,”
 nge mɛ Gusunɔn sɔmɔ Esai u raa gerua.

²⁴ N deema gɔro ben gaba sãawa Falisiba. ²⁵ Ba Yohanu bikia ba nɛɛ, mban sɔna a tɔmbu batemu mɔ, ma a kun sãa Kirisi wi, ñ kun mɛ Eli, ñ kun mɛ sɔmɔ wi.

²⁶ Yohanu u bu wisa u nɛɛ, nɛ na ka nim batemu mɔ, adama goo u yɔ bɛɛn suunu sɔw wi bɛɛ i ñ yɛ. ²⁷ Wiya u sisi nɛn biruɔ, adama u man kere, na ñ mam tura n yɛro win baranun wɛɛ kusia.

²⁸ Yeni kpurowa ya koorã Betaniɔ, wuu ge ga wãa Yuudenin guruɔ mi Yohanu u batemu mɔ.

Yesu,

Gusunɔn Yãa kinɛ kpendu

²⁹ Yen sisiru Yohanu u Yesu wa u sisi win mi ma u nɛɛ, i Gusunɔn Yãa kinɛ kpendu * mɛɛrio te ta handuniagibun durum wuuwa ta ka doonɔ. ³⁰ Win gariya na raa gerua sanam mɛ na nɛɛ, durɔ goo u sisi nɛn biruɔ u man kere, domi u wãa ba sere mam mara. ³¹ Adama na ñ daa nùn tuba. N deema nɛ, na nawa n ka tɔmbu batemu ko nim sɔw, kpa n nùn Isireliba giasia.

³² Yohanu u maa are teni di u nɛɛ, na Hunde wa u saram wee saa Gusunɔ wɔllun di nge kparuko, ma u sina durɔ win wii wɔllɔ. ³³ Na ñ nùn tuba, adama Gusunɔ wi u man gɔra n ka tɔmbu batemu ko nim sɔw, win tiiwa u man sɔwã ma wìn wirɔ na wa wi Gusunɔn Hunde u sarama u sɔ, wiya u koo tɔmbu batemu ko ka Hunde Dɛero. ³⁴ Na maa ye wa, ma na areru di ma durɔ wi, Gusunɔn Biiwa.

Yesun bwãa gbiikobu

³⁵ Yen sisiru Yohanu u kpam wãa mi, u yɔ ka win bwãabu yiru. ³⁶ Sanam mɛ u Yesu wa u sarɔ, u nɛɛ, Gusunɔn Yãa kinɛ kpendu wee. ³⁷ Ye bwãabu yiru be, ba gari yi nua yera ba Yesu swii.

³⁸ Yesu u sãira u bu wa ba nùn swii, ma u bu bikia u nɛɛ, mba i kasu.

Ba nɛɛ, wɔwru mana a wãa, Rabi. Yisi ten tubusiana, keu sɔsio.

³⁹ U bu sɔwã u nɛɛ, i na i wa. Ma ba ka nùn da ba wa mi u wãa, ma ba sɔw sura win mi. Saa ye, ya sãawa yokan kɔba nne.

⁴⁰ Andere, Simɔw Piɛɛn wɔnɔ, u sãa tɔmbu yiru yen turo be ba Yohanun gari yi swaa daki dɔma te, ma ba Yesu swii. ⁴¹ U gina gbia u da u win mɔw Simɔw sokuma ma u nùn sɔwã u nɛɛ, sa Mesi wa, wi ba sokumɔ Kirisi ka Gɛɛkim.

⁴² Ma u ka Simɔw da Yesun mi. Yesu nùn mɛɛra ma u nɛɛ, wuna Simɔw, Yohanun bii. Sefawa ba ko n da nun soku. Yisi te, ka te ba mɔ Piɛɛ, ye kpuron tubusiana, kperu.

Yesu u Filipu ka Natanieli soka

⁴³ Yen sisiru Yesu u gɔru doke u da Galilen temɔ. Ma u ka Filipu yinna, u nùn sɔwã u nɛɛ, a man swiima.

⁴⁴ Filipu u sãawa Besaidagii, wi ka Andere ka Piɛɛ, wuu teugiba. ⁴⁵ Filipu u da u Natanieli kasuma ma u nùn sɔwã u nɛɛ, sa yɛro wi wa wìn gari ba yorua Mɔwisi, ka Gusunɔn sɔmɔbun tirenɔ. Yɛro wiya, Yesu Nasaretigii, Yosefun bii.

⁴⁶ Natanieli u nùn bikia u nɛɛ, gãa geenu koo kpĩ nu yari saa Nasaretin di?

Filipu u nɛɛ, u na u wa.

⁴⁷ Ye Yesu u Natanieli wa u sisi win mi, u wi tusia batuma sɔw u nɛɛ, i mɛɛrio, Isirelin biin tii tiiwa u wee mini, wìn nukurɔ taki sari.

* 1:29 Yãa kinɛ kpendu Yesuwa ba ka yã wi u tii wɛ nge yãku yãaru.

⁴⁸ Natanieli u nùn bikia u nɛɛ, man diya a man yē.

Ma Yesu u nɛɛ, na nun wa dārūn nuurō Filipu u sere nun soka.

⁴⁹ Natanieli u nɛɛ, yinni, wunɛ Gusunən Biiwa! Wunɛ Isireliban sina bokowa!

⁵⁰ Yesu u nùn bikia u nɛɛ, a naanɛ doke yèn sō na nɛɛ, na nun wa dārūn nuurō? Kaa maa gāanu wa ni nu nini kpāaru kere.

⁵¹ Ma u bu sōwa u nɛɛ, ka geema, na bɛɛ sōmō, i ko wōllu wa ta wukiara, kpa Gusunən gɔradoba ba n yōmō ba n saramamō Tōnun Biin wii wōllō.

2

Kurō kpaaru Kanaō

¹ Sō itase ba kurō kpaaru mō Kanaō, Galilen temō. N deema Yesun mero u wāa mi.

² Ba maa Yesu ka win bwāabu sokusia kurō kpa a yeru mi. ³ Ye ben tam mu kōmia, yera Yesun mero u Yesu sōwa ma ba n maa tam mō.

⁴ Ma Yesu u nɛɛ, na nɛɛ ya? A ku man sō ye kon ko, nen saa kun tura gina.

⁵ Ma win mero u sōm kowobu sōwa u nɛɛ, bu koowo kpuro ye Yesu u gerua.

⁶ N deema boosu nōba tia su wāa mi, mī sō Yuuba ba ra nim doke wasin sārasiabun sō. Gen baagere ga koo ditiri wunōbun (100) saka mwa. ⁷ Yesu u sōm kowo be sōwa u nɛɛ, bu nim yibio boo si sō.

Ma ba yibia ka nōwō. ⁸ U maa nɛɛ, bu sōko yande bu ka da kurō kpa a ten tōnweron mi.

Ma ba sōka ba ka da. ⁹ Ma tōnwerō wi, u tam mɛ denda, mɛ Yesu u gōsia mi. Adama u n yē man diya mu na, sōm kowo be ba nim mɛ taka beya ba yē. Yera tōnwerō wi, u kurō kpaon durō soka ¹⁰ u nùn sōwa u nɛɛ, sii baawure u ra ka tam durom nɛwa gina, yen biru kpa u ka na mɛ mu n mɛnō dobu tura, sanam mɛ tōmba durom mɛ nōra ba tonda. Adama wunɛ a raa tam durom mɛni berua sere ka tē.

¹¹ Maamaaki yeni ye Yesu u kua Kanaō, Galilen temō mi, yeya ya sāa gbiikaa win maamaaki be u kua sō. Miya u win yiiko sōsi, ma win bwāaba nùn naanɛ doke.

¹² Yen biru u sara u da Kapenamō ka win mero ka win wōnōbu ka win bwāabu adama ba n tɛ mi.

Yesu u dua sāa yerō

(*I maa mɛerio Mateu 21:12-13, Maaku 11:15-17, Luku 19:45-46*)

¹³ Yuuban tōō bakaru te ba ra soku Gōō sararibu, ta turuku kua. Ma Yesu u da Yerusalemō. ¹⁴ Ma u yāanu ka nɛɛ ka toberɛ dōrobū deema sāa yerun yaaraō, ka maa be ba sō ba gobi kōsimō. ¹⁵ Ma u wēn koromgba kua u bu gira be kpuro sāa yerun yaaran di, ka maa yāanu ka nɛɛ. Ma u be ba gobi kōsimōn gobi yari ye u ben tabulu fukamō. ¹⁶ Ma u toberɛ dōrobū sōwa u nɛɛ, i ka yabu ye kpuro yario min di, i ku nen Baaban yenu gōsia yaburu.

¹⁷ Yera win bwāaba yaaya ye ba yorua Gusunən gari sō ba nɛɛ, “Wunen dirun kīra man mɛnimō nge dōō.”

¹⁸ Yera Yuuba ba nùn bikia, yīre terā kaa kpī a sun sōsi su ka gia ma a kookoo sin yiiko mō.

¹⁹ Yesu u bu wisa u nɛɛ, i sāa yee te suro, sō itan baa sō kon maa tu seesia. ²⁰ Ma Yuuba ba nɛɛ, wōō weeru ka nōba tia ba kua sāa yee ten bana sō, amōna kaa koosina a ka tu seeya sō ita sō.

²¹ Adama sāa yee tēn gari u mō, win wasiya. ²² Sanam mɛ Yesu u seewa gōrin di, win bwāaba gari yini kpuro yaaya yi u raa gerua, ma ba Gusunən gari naanɛ doke ka sere maa gari yi Yesun tii u raa bu sōwa.

Yesu u tōmbu kpuro yē

²³ Sanam mɛ Yesu u wāa Yerusalemō Gōō sararibun tōō bakaru sō, tōn dabira nùn naanɛ doke, ye ba win sōm maamaakiginu wa ni u kua. ²⁴ Adama u n win tii bu wē yèn sō u be kpuron gōrusu yē. ²⁵ N n maa tilasi goo u ka nùn tōnun daa tusia, domi u yē sāa sāa ye ya wāa tōnun nukurō.

3

Yesu ka Nikodemu

¹ Durɔ goo wāa Falisiba sɔɔ wi ba ra nɛɛ Nikodemu, u sāawa Yuuban tɔnwero. ² Durɔ wi, u da Yesun mi sɔɔ teeru wɔ̄kuru, ma u nɛɛ, yinni, sa yɛ ma Gusunɔwa nun gɔrima a ka sun keu sɔɔsi, domi goo sari wi u koo kpɪ u sɔm maamaakigii nini ko nɪn bweseru a ra ko, ma n kun mɔ Gusunɔ wāa ka yɛro.

³ Ma Yesu u nɛɛ, ka geema, na nun sɔɔmɔ, ma n kun mɔ ba tɔnu mara nɔn mɛeruse, u n̄ kpɛ u ko ban te Gusunɔ u swiigii.

⁴ Nikodemu u nɪn bikia u nɛɛ, amɔna ba koo tɔnu ma kpam sanam mɛ u bukura. U koo kpɪ u wura win mɛron nukurɔ bu sere nɪn ma nɔn mɛeruse?

⁵ Yesu u nɪn wisa u nɛɛ, geema na nun sɔɔmɔ, goo sari wi u koo kpɪ u ko ban te Gusunɔ u swiigii ma n kun mɔ ba nɪn mara ka nim ka Gusunɔn Hunde. ⁶ Tɔnuwa tɔnu u ra ma, Gusunɔn Hunde maa, hundewa u ra ma. ⁷ A ku biti ko yɛn sɔ na nun sɔɔmɔ ma ba n̄ koo ko ba kun tɔnu mara nɔn mɛeruse. ⁸ Woo ga mɔ mi ga kɪ, ma a gen damu nɔɔmɔ, adama a n̄ yɛ mɪn di ga na ka mi ga dɔɔ. Mɛya n sāa ka baawure wi Gusunɔn Hunde u mara.

⁹ Ma Nikodemu nɪn bikia u nɛɛ, amɔna yabu ye, ya koo ka kooro mɛ.

¹⁰ Yesu u nɛɛ, wunɛ wi a keu sɔɔsimɔ Isireliban mi, ma a kun yabu yeni yɛ? ¹¹ Ka geema na nun sɔɔmɔ, bɛsɛ sa gerumɔwa ye sa yɛ, ma sa yen areru dimɔ ye sa wa. Ka mɛ, i n̄ kɪ i bɛsɛn areru wura. ¹² I n̄ man naanɛ doke sanam mɛ na bɛɛ handunia yen gari sɔɔmɔ. Amɔna i ko ka naanɛ doke n̄ n bɛɛ Gusunɔ wɔllun gari sɔɔwa. ¹³ Goo sari wi u yɔɔwa Gusunɔ wɔllɔ ma n kun mɔ Tɔnun Bii, wi u sarama saa Gusunɔ wɔllun di.

¹⁴ Nge mɛ Mɔwisi u waa sua wɔllɔ gbaburu sɔɔ, nge mɛya Tɔnun Bii wi, u n̄ koo ko u kun suare tem di, ¹⁵ kpa baawure wi u nɪn naanɛ doke u n wāaru mɔ te ta ku ra kpe. ¹⁶ Domi Gusunɔ u handuniagibun kɪru mɔ, sere u win Bii tɔn durɔ teeruru bu wɛ, kpa baawure wi u nɪn naanɛ doke, u ku kam ko, adama u n wāaru mɔ te ta ku ra kpe. ¹⁷ Gusunɔ u n̄ win Bii gɔrimɛ handuniaɔ u ka handunia taare wɛ, adama handunia yu ka faaba waarawa saa win min di.

¹⁸ Baawure wi u nɪn naanɛ doke, ba n̄ nɪn taare wɛɛmɔ, adama wi u kun nɪn naanɛ doke ba yɛro taare wɛ kɔ, yɛn sɔ u n̄ Gusunɔn Bii teeruru naanɛ doke. ¹⁹ N wee mɪn di taare wɛɛbu na. Yam bururam mu na handuniaɔ, adama tɔmba yam wɔ̄kuru kɪa n yam bururam kere yɛn sɔ ben kookoosu kun wā si ba mɔ. ²⁰ Domi baawure wi u daa kɔsa mɔ, u ra n yam bururam tusawa. U ku ra maa nɛ yam bururam sɔɔ, kpa win kookoosu su ku raa sɔɔsire. ²¹ Adama wi u gea mɔ, wiya ra nɛ yam bururam sɔɔ kpa bu ka wa ma win kookoosu su kooramɔwa Gusunɔn min di.

Yesu ka Yohanu

²² Amen biru Yesu ka win bwāabu ba da Yudean temɔ. Miya u ka bu sina, ma u dera ba tɔmbu batemu mɔ. ²³ Yohanun tii u tɔmbu batemu mɔ Enɔnuɔ, Salimun bɔkuɔ, yɛn sɔ nim yiba mi. Ma tɔmba daamɔ win mi, u bu batemu mɔ. ²⁴ Saa ye, ba n̄ gina Yohanu pɪrisɔm diru dokem kpa.

²⁵ Sanam mɛya sikirinɔ ga seewa Yohanun bwāabu ka Yuu goon suunu sɔɔ sārasiabun garin sɔ. ²⁶ Ma ba da Yohanun mi, ba nɛɛ, yinni a durɔ wi yaaye? Wi u raa wāa ka wunɛ sannu Yuudenin guruɔ, wɪn seeda a di? N wee, u maa dera ba tɔmbu batemu mɔ ni. Tɔmbu kpuro ba maa daamɔ win mi.

²⁷ Yohanu u bu sɔɔwa u nɛɛ, goo sari wi u koo gāanu wa ma n kun mɔ ni Gusunɔ u nɪn wɛ. ²⁸ Bɛɛn tii i sāa nɛn seedagibu ye na gerua ma n n̄ nɛ, Kirisi wi, adama ba man gɔrimawa n ka nɪn swaa gbiiya. ²⁹ I n̄ yɛ ma wi u kurɔ kpao mɔ, wiya kurɔ kpao durɔ? Durɔ win bɔrɔ wi u nɪn yɔre u win nɔɔ nɔɔmɔ, wiya nuku dobu mɔ. Yen sɔna nɛn tiin nuku dobu yiba. ³⁰ Yesun bɛɛɛ ya koo sosiwa, kpa nɛgia yu kaara.

Wi u na saa Gusunɔ wɔllun di

³¹ Wi u na saa wɔllun di u kpuro kere. Wi u wāa handuniaɔ, handuniagiiwa u sāa, handuniagia u ra n gerumɔ. Wi u maa na saa wɔllun di u kpuro kere. ³² Ye u wa ka ye u nua, yen arera u dimɔ. Adama goo sari wi u win areru wura. ³³ Baawure wi u win areru

wura, u seeda diwa ma Gusunɔ sãa geegii. ³⁴ Wi Gusunɔ u gɔrima, wiya u Gusunɔn gari gerumɔ, domi Gusunɔn Hunde yibawa wi sɔɔ. ³⁵ Baaba u win Bii kɪ, ma u nùn yabu kpuro nɔmu sɔndia. ³⁶ Wi u Bii naane doke u wãaru mɔ te ta ku ra kpe. Wi u kun maa Bii wi mem nɔwɛ, u ñ wãa te wasi, adama Gusunɔn mɔru wãa yɛron wirɔ.

4

Yesu ka kuro Samarigii

¹ Falisiba ba nua ma Yinni Yesu u bwãabu waamɔ u batɛmu mɔ n Yohanu kere. ² N sere deema n ñ Yesun tii u ra batɛmu ye ko, win bwãaba ba mɔ. ³ Sanam mɛ Yesu u nua ye ba gerumɔ, u yara Yudean di ma u gɔsira u da Galile gia. ⁴ Ye u dɔɔ mi, tilasiwa u ka Samari sara.

⁵ Ma u tura Samarin wuu gagu sɔɔ ge ba ra nɛɛ Sikari, ge ga wãa tem men bɔkuɔ mɛ Yakɔbu u Yosɛfu win bii kã. ⁶ Miya Yakɔbun dɔkɔ ya wãa. Yesu u wasira win sanum sɔɔ, ma u sina dɔkɔ yen bɔkuɔ. N deema saa ye, sɔɔ wii wɔlla.

⁷ N wee kuro Samarigii goo u nim takam na mi, ma Yesu u nùn nim kana u nɔ.

⁸ Saa ye, win bwãaba kusenu dwem da wuu sɔɔ. ⁹ Ma kuro Samarigii wi, u nùn bikia u nɛɛ, amɔna wunɛ wi a sãa Yuu, a ka man nim kanamɔ a nɔ, nɛ wi na sãa Samarigii.

N deema Yuuba ka Samarigibu ba ku ra tɔbirinɛ. ¹⁰ Yesu u nùn wisa u nɛɛ, ã n daa Gusunɔn kɛru yɛ, ma a maa nùn yɛ wi u nun nim bikiamɔ, kaa raa man bikiawa kpa n nun nim wãarugim kɛ.

¹¹ Ma kuro wi, u nɛɛ, tɔnwero, ma a kun maa dɔkɔ kaaru mɔ ni, dɔkɔ ye wee ya maa duku, ma giara kaa nim wãarugim mɛ wa. ¹² Besen sikado Yakɔbu wiya u sun dɔkɔ yeni gbeeya. Wi ka win bibu ka win yaa sabenu kpuro ba maa nɔra mi. Wunɛ a Yakɔbu besen sikado wi kerewa?

¹³ Yesu u nùn wisa u nɛɛ, baawure wi u nim mɛ nɔrumɔ, nim nɔru ga koo maa nùn ko. ¹⁴ Adama baawure wi u koo nim nɔ, mɛ kon nùn kɛ, nim nɔru ga ñ maa yɛro mɔ ka baadommaɔ. Domi nim mɛ na kon nùn kɛ mu koo ko bwia yɛro sɔɔ, ye ya ko n nim sumɔ, mɛ mu tɔnu wãaru te ta ku ra kpe wɛɛmɔ.

¹⁵ Ma kuro wi, u nɛɛ, tɔnwero, a man nim mɛ kɛɛyɔ kpa nim nɔru gu ku maa man ko n sere nɛɛ, kon nim takam na mini.

¹⁶ Yesu u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a doo a wunen durɔ sokuma i na mini.

¹⁷ Ma kuro wi, u nɛɛ, na ñ durɔ mɔ.

Ma Yesu u nɛɛ, gema a gerua ma a kun durɔ mɔ, ¹⁸ domi durɔbu nɔɔbuwa a raa mɔ. Wi a maa mɔ tɛ, u ñ sãa wunen durɔ. Gema a man sɔɔwa.

¹⁹ Ma kuro wi, u nɛɛ, tɔnwero, na wa ma wunɛ Gusunɔn sɔmɔwa. ²⁰ Besɛ Samarigibu, besen sikadoba ba ra raa Gusunɔ sãwa guu tenin wɔllɔ, ma bɛɛ Yuuba i nɛɛ, Yerusalemuɔra n weenɛ ba n da Gusunɔ sã.

²¹ Yesu u nùn sɔɔwa u nɛɛ, kuro wunɛ, a nen gari naane koowo yi na nun sɔɔmɔ. Saa ya sisi yɛ sɔɔ ba ñ maa Gusunɔ Baaba sãamɔ guu tenin wɔllɔ, ñ kun mɛ Yerusalemuɔ. ²² Bɛɛ Samarigibu, i ñ yɛ wi i sãamɔ. Besɛ Yuuba sa yɛ wi sa sãamɔ domi faaba ya weewa saa Yuuban min di. ²³ Adama saa ya sisi, ya mam tunuma kɔ, yɛ sɔɔ sã geobu ba ko n Gusunɔ Baaba sãamɔ hunde sɔɔ ka gem sɔɔ. Benin bwesera u kasu bu nùn sã. ²⁴ Gusunɔ u sãawa hunde, be ba maa nùn sãamɔ, ba koo nùn sãwa hunde sɔɔ ka gem sɔɔ.

²⁵ Ma kuro wi, u nùn sɔɔwa u nɛɛ, na yɛ ma Mɛsi wi, wi ba ra maa soku Kirisi, u sisi. Wiya ù n tunuma u koo sun baayere nɔɔsia.

²⁶ Ma Yesu u nɛɛ, nɛna mi, nɛ wi na ka nun gari mɔ.

²⁷ Sanam mɛ sɔɔra Yesun bwãaba tunuma. N bu biti kua too too ye ba wa u ka tɔn kuro gari mɔ. Ka mɛ, ben suunu sɔɔ goo kun kuro wi bikiɛ mba u kɪ. Ba ñ maa Yesu bikiɛ, mba n kua u ka kuro wi gari mɔ.

²⁸ Sanam meya kuro wi, u win tooru deri, ma u gɔsira u da wuuɔ. ²⁹ U wuugibu sɔɔwa u nɛɛ, i na i durɔ goo wa wi u man sɔɔwa ye na raa kua kpuro. Ñ n man na, n ñ Kirisi wi mi re?

³⁰ Ba yarima wuun di ma ba da win mi gia.

³¹ Saa ye sɔɔra win bwãaba nùn suuru kana ba nɛɛ, yinni a den gãanu dio.

³² Adama u nɛɛ, na dīanu ganu mɔ ni bɛɛ i ñ yě.

³³ Yen sɔna bwãa be, ba bikianamɔ nge goo u ko n ka nùn dīanu naawewa u di?

³⁴ Yesu u bu sɔɔwa u nɛɛ, nen dīana n wi u man gɔriman gɔru kīru ko kpa n win sɔmburu wiru go. ³⁵ Bɛɛ i ra gere i nɛɛ, n tie suru nne gɛɛbun saa yu ka turi. Adama na bɛɛ sɔɔmɔ, i gbea mɛɛrio i wa nge mɛ baayeren sɔmbu tura. ³⁶ Wi u gɛɛmɔ u win kɔsiaru mwaamɔ kɔ, u maa guramɔ ye ya ko n wãa sere ka baadommaɔ, kpa wi ka duuro ba n nuku dobu mɔ sannu. ³⁷ Mɔn teni, ta sãa gem te ta gerumɔ ta nɛɛ, goo u duurumɔ, goo maa gɛɛmɔ. ³⁸ Na bɛɛ gɔra i ka gɛ mi i ñ daa duure. Gaba ba duura, wee bɛɛ i yen are dimɔ.

³⁹ Samarigibu dabiru wuu ge sɔɔ, ba Yesu naane doke kurɔ win seedan sɔ, ye u gerua ma Yesu u nùn sɔɔwa yabu ye u raa kua kpuro. ⁴⁰ Yen sɔna ye Samarigibu ba da ba nùn deema, ba nùn suuru kana u ka bu sina. Ma u ka bu sina sɔɔ yiru. ⁴¹ Be ba maa nùn naane doke win tiin garin sɔ, beya ba dabiru bo. ⁴² Ma ba kurɔ wi sɔɔwa ba nɛɛ n ñ mɔ win gere tɔnan sɔ be, ba Yesu naane doke. Ba maa nùn naane dokewa win tiin gari yi ba nuan sɔ, ma ba gia ka gem ma wiya Kirisi, handunian Faaba kowo.

Yesu u wirugii goon bii bekia

⁴³ Sɔɔ yiru yen biru Yesu u doona min di, ma u da Galilen temɔ. ⁴⁴ Domi win tii u gerua u nɛɛ, sɔmɔ ku ra n bɛɛɛ mɔ win tiin temɔ. ⁴⁵ Sanam mɛ u tura Galileɔ, ma Galilegibu ba nùn dam koosia ka nuku dobu domi ben tii ba raa tɔɔ bakaru da Yerusalemuɔ, ba maa baayere wa ye u kua tɔɔ baka te sɔɔ.

⁴⁶ Ma Yesu u kpam wura Kanaɔ Galilen temɔ, mi u nim gɔsia tam. Durɔ goo maa wãa mi, sunɔn asakpɔbu sɔɔ wìn bii u barɔ Kapenamɔ. ⁴⁷ Ye asakpɔ wi nua ma Yesu u yara Yudean di u na Galileɔ, yera u da win mi, ma u nùn suuru kana u na Kapenamɔ u nùn win bii bekia, wi u wasikiramɔ. ⁴⁸ Yera Yesu nùn sɔɔwa u nɛɛ, ma n kun mɔ bɛɛ i yīreru wa ka sɔm maamaakiginu, i ñ naane dokemɔ.

⁴⁹ Ma asakpɔ wi, u nɛɛ, Yinni a gem mɔ, a na a bii wi wa u sere gbi.

⁵⁰ Ma Yesu u nùn sɔɔwa u nɛɛ, u doo, win bii u bekura.

Ma durɔ wi, u Yesun gari naane doke yi u nùn sɔɔwa ma u doona. ⁵¹ Sanam mɛ u dɔɔ yenuɔ, u ka win sɔm kowobu yinna swaaɔ ma ba nùn sɔɔwa ma win bii u bekura.

⁵² Ma u bu bikia saa yerà u bekura. Ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, gĩa sɔɔ sɔɔn kɔba tia dee deewa bara te, ta nùn deri.

⁵³ Sanam mɛya bii win baaba u yaaya ma saa yera mam mam Yesu u nùn sɔɔwa ma win bii u bekura. Ma asakpɔ wi ka win yenugibu kpuro ba Yesu naane doke.

⁵⁴ Yeniwa maamaaki yiruse ye Yesu u kua, sanam mɛ u yara saa Yudean di u da Galileɔ.

5

Yesu u barɔ goo bekia

¹ Yen biru Yuuban tɔɔ bakaru gara tura, ma Yesu u da Yerusalemuɔ. ² Yeru gaga wãa wuu ge sɔɔ, yãanun duu yerun bɔkuɔ, ga kɔnnɔsu nɔɔbu mɔ. Gen yīsira Betisata ka Heberum. ³ Kɔnnɔ si sɔɔra barɔ dabira ra nɛ ta n kpī, wɔkɔbu ka yemɔbu ka bèn wasin bee tia ya gu. [Miya ba ra n kpī ba nim buriru mara. ⁴ Domi gasɔ ka gasɔ Yinnin gɔrado u ra sarame u du yeru ge sɔɔ, kpa u nim mɛ buri. Nim mɛ, mù n burira mu kpa, wi u gbia u dua mɛ sɔɔ u ra bekurewa baa ñ n bara teren na yěro u mɔ.] ⁵ Durɔ goo maa wãa mi, wi u barɔ saa wɔɔ weeru yiru sarin di. ⁶ Yesu u nùn wa u kpī mi. Ye u maa gia ma u wãa mi n tɛ, u nùn bikia u nɛɛ, a kī a bekura?

⁷ Barɔ wi, u nùn wisa u nɛɛ, Yinni, na ñ goo mɔ wi u koo man sua u kpɛɛ yeru ge sɔɔ, sanam mɛ nim mu burira. Nà n tatirimɔ n ka du mi, goo u ra man kãsiwa.

⁸ Yesu u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a seewo a wunen kɔɔ sua kpa a n sīimɔ.

⁹ Mii mii durɔ wi, u bekura ma u win kɔɔ sua u sīimɔ.

N deema tɔɔ te, ta sãawa tɔɔ wɛrarugiru. ¹⁰ Yen sɔna Yuuba ba durɔ wi sɔɔwa wi ba bekia mi, ba nɛɛ, tɔɔ wɛrarugira gisɔ, wooda ya maa yina goo u kɔɔ sɔbe.

¹¹ Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, wi u man bekia, wiya u nɛɛ n nen kɔɔ suo na n siimɔ.

¹² Ba nùn bikia ba nɛɛ, wara nun sɔɔwa a wunen kɔɔ suo a n siimɔ.

¹³ N deema durɔ wi ba bekia mi, u n̄ yɛro yɛ, domi Yesu u doona min di, tɔn wɔru ge ga wāa min s̄.

¹⁴ Yen biru Yesu u nùn wa s̄a yerɔ ma u nɛɛ, n wee a bekura, a ku ra maa durum ko, kpa kɔsa ye ya yeni kere yu ku raa maa nun deema.

¹⁵ Ma durɔ wi, u wura Yuu ben mi gia u bu sɔɔwa ma Yesuwa u nùn bekia. ¹⁶ Yenin saabuwa Yuuba ba Yesu n̄ni s̄ɔru torua yèn s̄ u yabu yen bweseru kua t̄ɔ wɛrarugiru s̄ɔ. ¹⁷ Adama Yesu u bu sɔɔwa u nɛɛ, nge mɛ nen Baaba u s̄mburu m̄ sere ka t̄ɛ, meya nen tii na maa m̄.

¹⁸ Gari yin s̄na Yuuba ba kparam hania sosi bu ka nùn go, n n̄ m̄ yèn s̄ u t̄ɔ wɛrarugiru sanku t̄na, adama yèn s̄ u maa nɛɛ win Baabawa Gusunɔ. Mesuma u ka win tii Gusunɔ nerasinam̄.

Gusunɔn Biin yiiko

¹⁹ Yera Yesu u nɛɛ, ka geema na bɛɛ s̄ɔm̄, nɛ Bii na n̄ kp̄ɛ n ḡānu ganu ko ka nen tii ma n kun m̄ ḡā ni na wa nen Baaba u m̄. Baayere ye Baaba u m̄, yera nɛ Bii na maa m̄. ²⁰ Domi Baaba u win Bii k̄i, ma u nùn yabu baayere s̄ɔsim̄ ye u m̄. U koo nùn s̄mburu s̄ɔsi te ta teni kere, kpa bɛɛ kpuro i ka biti ko. ²¹ Nge mɛ Baaba u ra ḡaribu seeye kpa u bu ko wasobu, nge meya maa, be Bii u k̄i u w̄āru w̄ɛ, u bu tu w̄ɛm̄. ²² Baaban tii u ku ra maa goo siri, adama u siribu kpuro win Bii n̄mu s̄ndia, ²³ kpa t̄mbu kpuro bu ka Bii bɛɛɛ w̄ɛ nge mɛ ba Baaba bɛɛɛ w̄ɛm̄. Wi u kun Bii bɛɛɛ w̄ɛ, Baabawa u n̄ bɛɛɛ w̄ɛ, wi u nùn ḡrima.

²⁴ Ka geema na bɛɛ s̄ɔm̄, baawure wi u nen gari swaa daki, ma u wi u man ḡrima naane doke, yɛro w̄āru m̄ te ta ku ra kpe. U n̄ maa sisi siri yerɔ, adama u ḡɔ sarari u dua w̄āru s̄ɔ. ²⁵ Ka geema na bɛɛ s̄ɔm̄, saa ya sisi ya mam tunuma k̄, ye ḡaribu ba koo Gusunɔn Biin n̄ɔ n̄. Be ba koo maa gu n̄ ba ko n̄ w̄āru m̄. ²⁶ Nge mɛ Baaba win tii u s̄a w̄ārun nuuru, nge meya u maa win Bii kua w̄ārun nuuru. ²⁷ Ma u nùn yiiko w̄ɛ u ka siribu ko yèn s̄ wiya T̄nun Bii wi. ²⁸ I ku biti ko yenin s̄, domi saa ya sisi yè s̄ɔ be ba w̄a sikirɔ ba koo win n̄ɔ n̄ ²⁹ kpa bu yari. Be ba gea kua ba koo sikura bu ka w̄āru di. Be ba maa kɔsa kua kpa bu sikura bu ka bu siri.

Yesun yiikon areru

³⁰ Yesu maa nɛɛ, na n̄ kp̄ɛ n ḡānu ganu ko ka nen tii. Nge mɛ Baaba man s̄ɔsim̄, nge meya na ra ka siri, kpa nen siribu bu n̄ ka s̄a dee dee, domi n̄ n̄ m̄ nen tiin ḡɔru k̄ira na kasu, ma n kun m̄ wi u man ḡrimagiru. ³¹ N̄ n̄ nen tii areru diiyamme, are te, ta n̄ naane m̄. ³² Adama goo w̄a wi u man areru diiyamme, na maa yɛ ma ye u man geruamme ya s̄awa gem. ³³ Bɛɛ i bɛɛn s̄m̄bu ḡra Yohanun mi, ma u gem areru di. ³⁴ N̄ n̄ m̄ tilasi t̄nu u man areru diiya, na gesi yeni gerum̄wa kpa i ka faaba waara. ³⁵ Yohanu u s̄awa nge fitila ge ga meni ga yam bururasie. Bɛɛ i k̄i i n̄ nuku dobu m̄ win yam bururam mɛ s̄ɔ saa fiiko. ³⁶ Adama na areru m̄ te ta Yohanugiru kp̄āru kere. Yera s̄ma ye na m̄, ye Baaba man n̄mu s̄ndia. Yeya ya s̄ɔsim̄ ma Baabawa u man ḡrima. ³⁷ Baaba wi u maa man ḡrima win tii u man areru diiya. Bɛɛ i n̄ win n̄ɔ n̄ɔre baa n̄n teeru, i n̄ maa ka nùn n̄nu waare. ³⁸ I n̄ win gari wure yèn s̄ i n̄ yɛro naane doke wi u ḡrima. ³⁹ Bɛɛ i ra n̄ m̄erim̄ Gusunɔn gari s̄ɔ yèn s̄ i tamaa i ko w̄āru te ta ku ra kpe wa mi s̄ɔ. N deema gari yiya yi man areru diiyamme. ⁴⁰ Ka mɛ, i yina i na nen mi kpa i n̄ ka w̄āru m̄.

⁴¹ Na n̄ bɛɛɛ kasu t̄mbun mi. ⁴² Adama na bɛɛ yɛ. Na yɛ ma bɛɛn tii i n̄ Gusunɔn k̄iru m̄ bɛɛn nukurɔ. ⁴³ Na nawa ka nen Baaban ȳsiru, ma i n̄ man wure. Adama goo ù n̄ na ka win tiin ȳsiru, wiya i ko wura. ⁴⁴ Bɛɛ i ra k̄a i bɛɛɛ kuana, adama i ku ra Gusunɔ turon bɛɛɛ kasu. N̄ n̄ men n̄, am̄na i ko ka naane doke. ⁴⁵ Ka mɛ, i ku bwisiku ma nena kon bɛɛ durum mani Baaban mi. M̄wisiwa koo bɛɛ durum mani, w̄in gari i naane s̄a. ⁴⁶ Bɛɛ i n̄ daa M̄wisi naane doke ka gem, i ko raa maa nen tii naane doke, domi nen

gariya Məwisi u yorua. ⁴⁷ Adama i ñ win gari naane doke. Ñ n men na, aməna i ko ka nen gari naane doke.

6

Yesu u təmbu nərəbun

suba nəəbu diisia

(*I maa məerio Mateu 14:13-21, Maaku 6:30-44, Luku 9:10-17*)

¹ Amən biru Yesu u daa bure te təbura te ba ra soku Galilen daa bureru, tera ba ra maa soku Tiberia. ² Miya tən wəru guna ya nùn swii yèn sǝ ba win səm maamaakiginu wa ni u kua barəbu sǝ. ³⁻⁴ Ye Yuuban tǝ baka te ba ra soku Gǝ sararibu ta turuku kua, Yesu u yǝwa guuru wǝllǝ u sina ka win bwǝabu sannu. ⁵ Ye u win nəni sua wǝllǝ ma u tən dabiru wa ta sisi win mi, ma u Filipu bikia u nəe, ma gia sa ko dīanu wa su dwe tən beni bu ka di. ⁶ U yeni geruawa u ka Filipun laakari məeri, domi win tii u yǝ kǝ ye u koo ko.

⁷ Ma Filipu u nùn wisa u nəe, baa səm kowon sǝ goobun (200) gobi kun tura su ka dīanu dwe tən beni bu ka di, baa ñ n fiiko fiikon na.

⁸ Win bwǝabun turo, wi ba ra soku Andere, Simǝ Piəen wənǝ, u nùn sǝwa u nəe, ⁹ bii tən durǝ goo wǝa mini wi u pǝe nəəbu mǝ ka swǝe piiminu yiru. Adama mba yeni ya koo ko tən dabi teni sǝ.

¹⁰ Ma Yesu u nəe, i de tən be, bu sina.

N deema yaka kpensu yiba mi, ma tən be, ba sina si sǝ. Tən durəbun geera tura nərəbun suba nəəbu (5.000). ¹¹ Ma Yesu u pǝe ye sua u Gusunǝ siara. Ye u kpa u dera ba tən be yabua be ba sǝ mi, mɛya maa ka swǝe yi. Ma tən be kpuro ba di nge mèn nərə ba kǝ. ¹² Ye ba deba ba kpa u win bwǝabu sǝwa bu guro ye n tie kpa n ku raa kam ko.

¹³ Ma ba pǝe nəəbu yen ye ba di n tiara gure birenu wəkura yiru sǝ.

¹⁴ Sanam mɛ tən be, ba səm maamaakigiru wa te Yesu u kua ba gerua ba nəe, ka geema, wiya Gusunən sǝmǝ wi u sisi handuniaǝ.

¹⁵ Ye Yesu u gia ma ba wesianamǝwa bu ka nùn mwa bu sunǝ ko, yera u gəsira u da guuru wǝllǝ wi turo.

Yesu u sīimǝ nim wǝllǝ

(*I maa məerio Mateu 14:22-33, Maaku 6:45-52*)

¹⁶ Ye n kua yoka ma win bwǝabu ba da Galilen daa burerun goorǝ. ¹⁷ Ba dua goo nimkuu sǝ ma ba daa bureru təburǝ ba dǝ Kapenam u gia. Saa ye, yam tīra kǝ, ma Yesu kun bu deemam kpa. ¹⁸ Wee daa bureru ta burinamǝ yèn sǝ woo damguu ga mǝ. ¹⁹ Ye ba ka səsəru nim mura nge kilo nəəba tian saka, ba Yesu wa u sīimǝ nim wǝllǝ u wee goo nimkuu gia, ma berum bu mwa. ²⁰ Adama Yesu u nəe, nəna, i ku berum ko.

²¹ Sanam mɛya ba ka nùn nuku dobu mwa goo nimkuu sǝ. Mii mii goo nimkuu ge, ga tura mi ba dǝ.

Tən dabinu Yesu kasu

²² Yen sisiru tən be ba gina wǝa daa bure ten guru mi, ba yaaya ma goo nimkuu teuwa ga raa wǝa mi. Ba maa yǝ ma Yesu kun due goo ge sǝ ka win bwǝabu sannu, be tənawa ba doona. ²³ Wee, goosu gasu maa na yam min bəkuǝ mi ba pǝe di saa ye Yinni u Gusunǝ siara u kpa. ²⁴ Yen sǝna ye ba wa ma Yesu ka win bwǝabun goo kun wǝa mi, ba goo si dua ba da Kapenam u ba Yesu kasu.

Yesuwa dīa wǝaruginu

²⁵ Ye tən be, ba Yesu wa daa bure ten gooru giǝ, ba nùn bikia ba nəe, yinni, domma a na gee?

²⁶ Yesu u bu wisa u nəe, ka geema na bɛe sǝmǝ, bɛe i man kasuwa yèn sǝ i pǝe di i deba, n ñ mǝ yèn sǝ i nen səm maamaakiginu wa. ²⁷ I ku dīa ni nu ra kǝsi tənən səmburu ko, adama i dīa ni nu wǝaru te ta ku ra kpe wǝemən səmburu koowo. Dīa niya Tənun Bii u koo bɛe wǝ yèn sǝ wiya Gusunǝ Baaba u win yiikon yīreru dokea.

²⁸ Sanam mɛya ba nùn bikia ba nəe, mba sa ko ko su ka sǝma ko ye Gusunǝ u kǝ.

²⁹ Yesu u bu wisa u nɛɛ, sɔmbu te Gusunɔ u kɪ, tera i win gɔro naane doke.

³⁰ Ba nùn bikia ba nɛɛ, yĩre terà kaa sun sɔɔsi kpa su ka nun naane doke. Nge sɔmbu terà kaa ko. ³¹ Bɛɛn sikadoba ba dĩa ni ba ra soku manna di gɔburu sɔɔ, nge mɛ ba yorua ba nɛɛ, “Saa Gusunɔ wɔllun diya u bu dĩanu kã ba di.”

³² Yesu nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, n n̄ mɔ Mɔwisiwa u bɛɛ dĩanu wẽ saa wɔllun di, adama nen tiin Baabawa u bɛɛ dĩa geenu wẽɛmɔ saa wɔllun di. ³³ Domi dĩa ni Gusunɔ u wẽɛmɔ, niya wi u sarama saa Gusunɔ wɔllun di ma u handuniagibu wãaru wẽɛmɔ.

³⁴ Ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, Yinni, a n sun dĩa ni wẽɛmɔ baadomma.

³⁵ Yesu u bu sɔɔwa u nɛɛ, nena dĩa wãaruginu. Baawure wi u na nen mi, gɔɔra kun maa nùn goomɔ. Wi u maa man naane doke, nim nɔru ga n̄ nùn goomɔ ka baadommaɔ. ³⁶ Adama, nge mɛ na raa bɛɛ sɔɔwa, i man wa kɔ, i n̄ maa man naane doke. ³⁷ Baawure wi Baaba man wẽ u koo na nen mi. Wi u maa na nen mi, na n̄ nùn yinamɔ, baa n̄ n̄ kua amɔ. ³⁸ Domi na saramawa saa Gusunɔ wɔllun di n̄ n̄ mɔ n̄ ka nen tiin gɔru kĩru ko ma n̄ kun mɔ wi u man gɔrimagiru. ³⁹ Wi u man gɔriman gɔru kɪi te wee, n̄ ku ra goo kɔ baa tɔn turo be u man wẽ sɔɔ, adama n̄ ka be kpuro seeyawa gɔrin di sanam dãakim sɔɔ. ⁴⁰ Nen Baaban gɔru kɪi tera, baawure wi u Bii wa, ma u nùn naane doke, u n̄ wãaru mɔ te ta ku ra kpe. Kon maa yẽro seeya gɔrin di sanam dãakim sɔɔ.

⁴¹ Sanam meya Yuuba ba wɔki, yèn sɔ u gerua ma wiya dĩa ni nu sarama saa Gusunɔ wɔllun di. ⁴² Ma ba bikiana ba nɛɛ, n̄ n̄ Yesu wi mini? N̄ n̄ Yosefun bii wìn baaba ka mero sa yẽ? Amɔna u ka gerumɔ ma wiya sarama saa wɔllun di.

⁴³ Yesu u bu wisa u nɛɛ, i ku maa wɔki. ⁴⁴ Goo sari wi u koo kpĩ u na nen mi ma n̄ kun mɔ Baaba wi u man gɔrima u yẽro gawama. Nena kon maa nùn seeya gɔrin di sanam dãakim sɔɔ. ⁴⁵ Gusunɔn sɔmɔbu ba yorua ba nɛɛ, “Gusunɔn tii u koo baawure keu sɔɔsi.” N̄ n̄ mɛn na, baawure wi u Baaban nɔɔ nua, ma u win sɔɔsiru mwa, yẽro u koo na nen mi. ⁴⁶ N̄ n̄ mɔ goo u Baaba waare ma n̄ kun mɔ wi u na saa Gusunɔn min di, wiya u Baaba wa. ⁴⁷ Ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, wi u man naane doke, u wãaru mɔ te ta ku ra kpe. ⁴⁸ Nena dĩa wãaruginu. ⁴⁹ Bɛɛn sikadoba ba manna di gɔburu sɔɔ ma ba gu. ⁵⁰ Adama nɛ na ka dĩanu yã ni nu sarama saa Gusunɔ wɔllun di, ni tɔnu u koo di u kun ka gu. ⁵¹ Nena dĩa wãaruginu ni nu sarama Gusunɔ wɔllun di. Baawure wi u nu di u wãaru mɔ sere ka baadommaɔ. Dĩa ni kon yẽro wẽ, nen wasiya yi na wẽɛmɔ handuniagibu ba n̄ ka wãaru mɔ.

⁵² Gari yi, yi dera sikirinɔ ga dua Yuuba sɔɔ. Ba nɛɛ, amɔna durɔ wi, u koo ka sun win wasi wẽ su tem.

⁵³ Yesu u nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, ma n̄ kun mɔ i Tɔnun Biin yaa tema, kpa i win yem nɔ, wãaru sari bɛɛ sɔɔ. ⁵⁴ Domi baawure wi u nen yaa tema, ma u nen yem nɔra, u wãaru mɔ te ta ku ra kpe. Kon maa nùn seeya gɔrin di sanam dãakim sɔɔ. ⁵⁵ Ka gem nen wasi dĩana, nen yem maa gãa nɔrurana. ⁵⁶ Domi wi u nen yaa tema ma u nen yem nɔra, u ko n̄ wãawa nɛ sɔɔ, ma nen tii ko na n̄ maa wãa yẽro sɔɔ. ⁵⁷ Baaba wasowa u man gɔrima, win saabuwa na maa wãa. Meya baawure wi u man tema, yẽro u wãaru mɔ nen sɔ. ⁵⁸ Na ka dĩanu yã ni nu sarama saa Gusunɔ wɔllun di. Nu n̄ sãa nge dĩa ni ba sokumɔ manna ni bɛɛn sikadoba ba di, domi ba di, ba maa gu. Adama wi u nini di u ko n̄ wãawa ka baadommaɔ.

⁵⁹ Yeniwa Yesu u gerua mɛnnɔ yeru mi u bu keu sɔɔsimɔ Kapenamɔ.

Wãaru te ta ku ra kpen gari

⁶⁰ Sanam mɛ win bwãa dabira gari yi nua ba nɛɛ, gari yi, gari sɛsɔgiya, wara u koo kpĩ u yi nɔ.

⁶¹ Yesu u gia win tii sɔɔ ma win bwãabu ba wɔki gari yin sɔ. Yen sɔna u bu bikia u nɛɛ, gari yi, yi bɛɛ torasiamɔwa? ⁶² Bɛɛ ì n̄ maa wa Tɔnun Bii u yɔɔmɔ u wurɔ mi u raa wãa maa ni? ⁶³ Hundewa ya ra tɔnu ko waso, wasi kun are gɛɛ mɔ. Gari yi na bɛɛ sɔɔwa, hundewa, wãara maa. ⁶⁴ Ka mɛ, gaba wãa bɛɛ sɔɔ be ba kun naane doke. Domi Yesu u yẽ saa yellun di be ba kun nùn naane doke, ka wi u koo nùn dɔmɛ.

⁶⁵ U maa nɛɛ, yenin sɔ̃na na bɛɛ sɔ̃wa ma goo sari wi u koo kpĩ u na nen mi, n kun ka Baaban kɛru.

⁶⁶ Saa dɔ̃ma ten diya win bwãa dabira nùn suuri, ba ñ maa ka nùn s̃imɔ. ⁶⁷ Yen sɔ̃na u win bwãabu wɔkura yiru ye bikia u nɛɛ, bɛɛn tii maa ni? I k̃i doona?

⁶⁸ Simɔw Piɛɛ u nùn wisa u nɛɛ, Yinni, weren miya sa ko da. Wuna a wãaru te ta ku ra kpen gari mɔ. ⁶⁹ Tɛ sa naanɛ doke, sa maa yɛ kam kam ma wuna Gusunɔn Bii Dɛero.

⁷⁰ Yesu u bu bikia u nɛɛ, n ñ nena na bɛɛ wɔkura yiru ye gɔsa? Ka mɛ, bɛɛn turo u sãa Setangii.

⁷¹ Yudasíwa u ka yã, Simɔw Isikariɔtun bii. Domi baa ù n wãa be wɔkura yiru ye sɔw, wiya u koo Yesu dɔmɛ.

7

Yesun wɔnɔbu

ba ñ nùn naanɛ doke

¹ Amen biru Yesu u s̃imɔ Galilen tem sɔw. U ñ k̃i u da Yudean tem gia yèn s̃ Yuuba ba swaa kasu bu ka nùn go. ² Ma Yuuban t̃ɔw bakara turuku kooma te ba ra soku Kunun t̃ɔw bakaru. ³ Yen sɔ̃na Yesun wɔnɔbu ba nùn sɔ̃wa u doonɔ min di, u da Yudeaɔ, kpa win bwãabu bu ka maa win sɔmburu wa te u mɔ. ⁴ Domi goo ku ra gãanu ko asiri sɔw sanam mɛ u kasu bu nùn gia batuma sɔw. Ù n yabu yen bweseru mɔ, u win tii handunia s̃ɔsio.

⁵ Baa win wɔnɔbun tii, ba ñ nùn naanɛ doke. ⁶ Yesu u bu sɔ̃wa u nɛɛ, nen saa kun turim kpa, adama bɛɛn saa sɔwra i wãa mi bɛɛ. ⁷ Handuniagiba kun kpɛ bu bɛɛ tusi, adama ba man tusa nɛ, yèn s̃ na nɛɛ, ben kookoosu kun wã. ⁸ Bɛɛ, i t̃ɔw baka te doo. Ne na ñ tu dɔw, domi nen saa kun tura gina.

⁹ Ye u bu yeni sɔ̃wa u kpa, ma u sina Galile mi.

Yesu u t̃ɔw bakaru da

¹⁰ Adama ye wi, Yesun wɔnɔ be, ba t̃ɔw baka te doona, yera win tii u maa seewa u da mi, asiri sɔw. ¹¹ Yuuba ba nùn kasu t̃ɔw baka te sɔw, ba bikiamɔ ba mɔ, mana u wãa.

¹² Dabira tɔn wɔru ge sɔw, ba sikirinamɔ tɛru tɛru win s̃. Gabu ba nɛɛ, wi tɔn geowa. Ma gaba nɛɛ, u tɔmbu nɔni wɔkumɔwa. ¹³ Adama goo sari wi u Yesun gari gerua batuma sɔw Yuuban berum s̃.

¹⁴ Sanam mɛ n kua t̃ɔw baka ten bɔnu, Yesu u da sãa yerɔ ma u bu keu s̃ɔsim wɔri. ¹⁵ Ma biti Yuuba kua. Ba bikia ba nɛɛ, amɔna durɔ wi, u ka tireru yɛ, wi, wi u kun keu kue.

¹⁶ Yesu u bu wisa u nɛɛ, nen s̃ɔsira kun sãa nen tiigiru. Gusunɔgira, wi u man gɔrima. ¹⁷ Goo ù n k̃i u Gusunɔn k̃iru ko, u koo gia nge mɛ nen s̃ɔsira sãa, ñ n Gusunɔgirun na, ñ n maa nen tiigirun na. ¹⁸ Goo wi u gari gerumɔ ka win tiin yiiko, u win tiin bɛere kasuwa. Adama wi u bɛere kasu ye ya sãa wi u nùn gɔrimagia, siiwa gemgii, taki sari wi sɔw. ¹⁹ Mɔwisi kun bɛɛ wooda wɛ ro? Ka mɛ, goo sari bɛɛ sɔw wi u wooda ye mem nɔwɛ. Ñ n men na, mban s̃na i swaa kasu i ka man go.

²⁰ Tɔn wɔru ga nùn wisa ga nɛɛ, werɛkunu nu nun wãasi. Wara swaa kasu u ka nun go.

²¹ Yesu u bu wisa u nɛɛ, sɔm maamaakigii teeru tɔnawa na kua, ma bɛɛ kpuro i biti kua. ²² Adama i bwisikuo. Bango ya weewa saa sikadoban min di, n ñ mɔ Mɔwisin min di, adama yèn s̃ Mɔwisiwa u bɛɛ yen wooda wɛ, yen s̃na i ra bango ko baa t̃ɔw wɛrarugiru sɔw. ²³ Ñ n men na, ñ n bii bango mɔ t̃ɔw wɛrarugiru sɔw kpa i ku ka Mɔwisin wooda sara, mba n kua i ka man mɔru mɔ sanam mɛ na tɔnun wasi kpuro bekia t̃ɔw wɛrarugii te sɔw.

²⁴ I ku maa gãanu siri nge mɛ i ka nu waamɔ, adama i siri geebu koowo.

Yesuwa Kirisi wi Gusunɔ

u gɔsa

²⁵ Sanam mɛ sɔwra Yerusalemugibu gaba bikia ba nɛɛ, n ñ wi ba kasu bu go wiya mi? ²⁶ N wee, u gari mɔ batuma sɔw, ma goo kun gɛɛ gerua. Nge tɔnweroba tubawa ma wiya

Kirisi ka gem de? ²⁷ Wee beɛ kpuro sa yɛ mìn di durɔ wi, u yari. Adama sanam mɛ Kirisi koo na goo kun ko n yɛ mìn di u wee.

²⁸ Sanam mɛ Yesu u keu sɔ̄simɔ sãa yerɔ ma u gbãra u nɛɛ, beɛ i man tuba. I maa yɛ mìn di na yarima. Ka mɛ, na ñ nɛ ka nen tiin yiiko. Gemgiiwa u man gɔrima, wi beɛ kun yɛ. ²⁹ Nɛ, na nùn yɛ domi saa win min diya na na, wiya maa man gɔrima.

³⁰ Yenin sɔ̄na ba gɔru doke bu ka nùn mwa, adama goo sari wi u nùn nɔmu sɔndi, domi win saa ya ñ gina turim kpa. ³¹ Dabiru tɔn wɔru sɔɔ ba maa nùn naane doke. Ma ba nɛɛ, sanam mɛ Kirisi koo na, u koo sɔm maamaakiginu ko n kere ni durɔ wini u kua?

Ba sãa yerun kɔsobu

Yesu gɔria bu nùn mwa

³² Falisiba ba nua ma tɔn dabiru ba yabu yeni gerumɔ gbenum, yen sɔ̄na be ka yãku kowo tɔnwerobu ba sãa yerun kɔsobu gɔra bu ka Yesu mwa. ³³ Ma Yesu u bu sɔ̄wa u nɛɛ, saa fiikowa ya tie ye ko na n ka beɛ wãa. Yen biru kon doona wi u man gɔriman mi. ³⁴ Beɛ i ko man kasu adama i ñ man wasi. Mi ko na n wãa beɛ i ñ kpɛ i na mi.

³⁵ Yuuba ba bikianamɔ ba mɔ, ma giara durɔ wini u koo da sa kun ka nùn wa. U koo dawa Yuuban mi be ba yarina Gerekiban suunu sɔɔ, kpa u n Gerekiba keu sɔ̄simɔ?

³⁶ Mba gari yinin bweserun tubusianu yi u gerua, sa ko be nùn kasu adama sa ñ nùn wasi, ma mi u be wãa, sa ñ kpɛ su da mi.

Nim wãarugim

³⁷ Tɔɔ baka ten tɔɔ dãakiru tera ta beɛɛ kera. Tɔɔ te sɔ̄ra Yesu u seewa u nɔogiru sua wɔllɔ u nɛɛ, baawure wi nim nɔru ga goomɔ u na nen mi u nɔ. ³⁸ Nge mɛ ba yorua Gusunɔn gari sɔɔ ba nɛɛ, baawure wi u man naane doke, wãarun bwii yi ko n kokumɔwa saa yɛron nukurun di.

³⁹ Gusunɔn Hunden gariya Yesu u ka yã mi, wi be ba nùn naane doke ba koo mwa. Domi ba ñ gina Hunde Dɛero wɛ yèn sɔ̄ Yesu kun gina wure win yiiko sɔɔ.

Tɔmba sikirina Yesun sɔ̄

⁴⁰ Gabu tɔn wɔru ge sɔɔ, be ba gari yi nua ba nɛɛ, durɔ wini sɔmɔ wiya ka gem.

⁴¹ Ma gaba maa gerua ma wiya Kirisi wi.

Adama gaba nɛɛ, ma gian diya! N ko n koora Kirisi u yarima saa Galilen di? ⁴² Gusunɔn gari yi ñ gerumɔ ma Kirisi koo yarimawa saa Dafidin bweserun di? U ñ koo na saa Betlehemu Dafidin wuun di?

⁴³ Win sɔ̄na sikirinɔ ga dua tɔn wɔru ge sɔɔ. ⁴⁴ Gabu ba kī bu nùn mwa adama goo kun nùn nɔmu sɔndi.

Yuuban tɔnwerobun

naane doke sariru

⁴⁵ Ma sãa yerun kɔsobu ba gɔsira yãku kowo tɔnwerobu ka Falisiban mi. Ma ba bu bikia ba nɛɛ, mba n kua ba ñ ka Yesu mwaamɛ?

⁴⁶ Ma kɔso be, ba bu wisa ba nɛɛ, goo sari wi u gari gerure nge durɔ wi.

⁴⁷ Falisiba ba bu bikia ba nɛɛ, to, i dera durɔ wi, u maa beɛn tii nɔni wɔkua ya. ⁴⁸ I sere nɔɔre wirugii goo ñ kun mɛ beɛ Falisiban goo u nùn naane doke? ⁴⁹ I ñ yɛ ma tɔn wɔru ge, bɔrigiba? Ba ñ Mɔwisin wooda yɛ.

⁵⁰ Nikodemu, Falisi ben turo, wi u raa gasɔ daare Yesun mi wɔkuru, u bu bikia u nɛɛ, ⁵¹ besen wooda ya sun yɔllaa kua su tɔnu siri sa kun win gari nua, kpa sa kun maa gie ye u kua?

⁵² Ba nùn bikia ba nɛɛ, ase wunen tii a maa sãawa Galilegii? A wɛerio sãa sãa Gusunɔn gari sɔɔ, kaa wa ma sɔmɔ goo sari wi u koo yarima saa Galilen di.

[⁵³ Ma baawure u wa win yenuɔ.

¹ Ye ba doona Yesu u da guuru wallo te ba ra soku Olifi. ² Yen sisiru buru buru yellu u gāsira sāa yerō. Ma tambu kpuro ba da win mi, ma u sina u bu keu sōsim wari. ³ Ma wooda yērobu ka Falisiba ba ka kurō goo na win mi, wi ba mwaama sakararu sō, ba nùn yōrasia be kpuron wuswaa. ⁴ Ma ba Yesu sōwa ba nē, yinni, sa kurō wi mwawa sakararu sō. ⁵ N wee, Mōwisi u sun sōwa wooda sō ma ba ra kurō winin bweseru kpenu kasukuwa bu go. Wunε maa ni? Amōna a wa.

⁶ Ba yeni geruawa bu ka win laakari mēeri kpa bu fεε wa bu nùn durum mani. Adama Yesu u tuka, ma u ka win niki bia yorumō temō. ⁷ Ye ba nùn bikiamō ba baasi, ma u tii demia u bu sōwa u nē, wi u kun torare bεε sō, u gbiiyo u kurō wi kperu kara.

⁸ Ma u kpmam tuka u yorumō temō. ⁹ Ye ba yeni nua ma ba yara tia tia saa bukurobun min di sere ka bibō. Ma Yesu tia wi turo ka sere kurō wi. ¹⁰ Yesu u tii demia ma u nùn bikia u nē, kurō wunε, be ba nun taare wēmō mana ba wāa. Ben goo kun maa tie?

¹¹ Kurō wi, u nē, goo sari Yinni. Ma Yesu u nē, a doonō, nen tii, na n maa nun taare wēmō, adama a ku maa tora.]

Yesu,

handunian yam bururam

¹² Yen biru Yesu u kpmam ka tambu gari kua u nē, nena handunian yam bururam. Wi u man swī, u ko n yam bururam mō mε mu sāa wāaru, u n maa wāa u sī yam wōkuru sō.

¹³ Falisiba ba nùn sōwa ba nē, wee tē, a wunen tii areru diiyammε. N n men na, wunen arera kun sun sōsimō ma gari yi, gema.

¹⁴ Ma Yesu u nē, mēya, baa nà n nen tii areru diiyammε, ye na gerumō, gema. Na yē mìn di na wee ka mi na dō. Adama bεε i n yē mìn di na wee ka mi na dō. ¹⁵ Mε i tōnu waamō, mēya i ra ka nùn siri, nε na ku ra goo siri. ¹⁶ Baa nà n goo siri, nen siribu geema, domi n n nε turo kon yēro siri. Ka nen Baaba wi u man gōrimawa. ¹⁷ Ba yorua bēen wooda sō ma tōnu yirun areru geema. ¹⁸ Na nen tii areru diiyammε, ma Baaba wi u man gōrima u maa man areru diiyammε.

¹⁹ Ba nùn bikia ba nē, mana wunen Baaba wi, u wāa.

Ma Yesu u bu wisa u nē i n man yē, mēya i n maa nen Baaba yē. N n sāan na i man yē, i ko n daa maa nen Baaba yē.

²⁰ Gari yiya Yesu u gerua sanam mε u keu sōsimō sāa yerō, ten bera mi ba ra arumani bere. Goo sari wi u maa nùn nōmu sōndi yèn sō win saa kun turim kpa.

Ba n kpē bu da mi Yesu u dō

²¹ Yesu kpmam bu sōwa u nē, na doonō. Mi na dō bεε i n kpē i da mi. I ko maa man kasu, adama i ko gbi bēen toranu sō.

²² Yèn sō u nē, mi u dō ba n kpē bu da mi, yen sōna ba bikianamō ba mō, u koo tii gowa?

²³ Ma Yesu u bu sōwa u nē, bεε i sāawa temkobu, nε maa, wōrukoowa. Bεε handunia migiba, nε na kun sāa handunia migii. ²⁴ Yen sōna na bεε sōwa na nē, i ko gbi bēen toranu sō. I kun naanε doke ma nena yēro wi, ka geema i ko gbiwa bēen toranu sō.

²⁵ Ma ba nùn bikia ba nē, wuna were.

Yesu u nē, na raa bεε sōwa kō. ²⁶ Na gari dabinu mō yi kon kpī n gere n wunana bēen sō. Adama geegiwa wi u man gōrima, ye na maa nua saa win min di yeya na handuniagibu sōmō.

²⁷ N n maa bu yeeri ma Baaban gariya u bu sōmō. ²⁸ Yen sōna Yesu u nē, sanam mε i Tōnun Bii sua tem di i bwē, sanam mēya i ko gia ma nena yēro wi. I ko maa gia ma na n maa gāanu ganu mō ka nen tii. Ye Baaba man sōsi, yeya na bεε sōmō. ²⁹ Baaba wiya u man gōrima. U maa wāa ka nε. U n man deri nε turo yèn sō na ra ko ye n da nùn dore.

³⁰ Ma tōn dabiru be ba Yesun gari yi nua ba nùn naanε doke.

Tii mōwōbu ka yobu

³¹ Yesu u Yuu be ba nùn naanε doke sōwa u nē, i n nen sōsiru mem nōwa, i sāawa nen bwāabu ka gem. ³² I ko gem gia. Gem mε, mu koo maa bεε yakia yorun di.

³³ Ba nùn sǝwa ba nɛɛ, bɛsɛ Aburahamun bwesera, sa n̄ maa koore goon yobu. Amɔna a ka nɛɛ sa ko yakia ra yorun di.

³⁴ Yesu u nɛɛ, geema na bɛɛ sǝmɔ, baawure wi u durum m̄, wiya durum yoo. ³⁵ Yoo ku ra n wāa win yinnin yenuɔ ka baadomma, adama biiwa ra n wāa mi ka baadomma.

³⁶ Yen sǝna nɛ Gusunɔn Bii n̄ n bɛɛ yakia, i kuawa tii m̄wɔbu ka gem. ³⁷ Na yɛ ma Aburahamun bwesera i s̄a. Ka mɛ, i swaa kasu i ka man go, yèn s̄ i n̄ nen gari wure.

³⁸ Na bɛɛ sǝmɔ ye na wa nen Baaban mi, adama bɛɛ i m̄ ye i gia bɛɛn baaban mi.

³⁹ Ba nùn sǝwa ba nɛɛ, Aburahamuwa bɛsɛn baaba.

Ma Yesu u bu wisa u nɛɛ, i n daa s̄an na Aburahamun bibu, i ko n daa Aburahamun kookoosu m̄. ⁴⁰ Adama tɛ bɛɛ i swaa kasu i ka man go, nɛ wi na bɛɛ gem sǝmɔ mɛ na nua Gusunɔn min di. Aburahamu kun yenin bweseru koore. ⁴¹ Bɛɛ i bɛɛn tundon kookoosu m̄.

Ba nùn sǝwa ba nɛɛ, sa n̄ s̄a seegeba. Baaba turowa sa m̄, wiya Gusunɔ.

⁴² Yesu u bu sǝwa u nɛɛ, Gusunɔ ù n daa s̄an na bɛɛn baaba ka gem, i ko n daa man kī domi Gusunɔn min diya na yarima na ka wāa mi. Mɛya na n̄ ka nen tii nɛ, adama wiya man ḡrima. ⁴³ Mban sǝna nen barum kun ka bɛɛ yeeri. Mu n̄ bɛɛ yeeri yèn s̄ i n̄ kp̄ i nen gari n̄. ⁴⁴ Setamwa bɛɛn tundo, i maa kī i bɛɛn tundon kīru ko. Tɔn gowowa saa toren di, u n̄ maa gem swīi, domi gem sari wi s̄ɔ. Sanam mɛ u weesu gerumɔ, u ra n gerumɔwa ka win tiin daa, yèn s̄ weesugiiwa ka maa weesu kpuron baaba. ⁴⁵ Adama gema na ra n gerumɔ. Yen sǝna i n̄ man naanɛ doke. ⁴⁶ Wara bɛɛ s̄ɔ u koo kp̄ i u nɛɛ, na tore. Sari. N̄ n mɛn na, ma gema na gerumɔ, mban sǝna i n̄ man naanɛ doke. ⁴⁷ Wi u s̄a Gusunɔgii, wiya ra Gusunɔn gari wure. Adama bɛɛ i n̄ s̄a Gusunɔgibu. Yen sǝna i n̄ win gari wuramɔ.

Yesu ka Aburahamu

⁴⁸ Ma Yuuba ba nùn bikia ba nɛɛ, bɛsɛ sa n̄ gem m̄ ye sa nɛɛ wunɛ Samarigiiwa ka maa werɛkunugii?

⁴⁹ Yesu u bu wisa u nɛɛ, na n̄ werɛkunu m̄. Nen Baabawa na bɛɛrɛ wɛɛm̄ adama bɛɛ i n̄ man bɛɛrɛ wɛɛm̄. ⁵⁰ Na n̄ nen tiin bɛɛrɛ kasu. Goo u wāa wi u man ye kasuammɛ, wiya maa s̄a siri kowo. ⁵¹ Ka geema na bɛɛ sǝmɔ, baawure wi u nen gari mem n̄ɔwa, yɛro u n̄ ḡɔ wasi pai.

⁵² Ma Yuuba ba nùn sǝwa ba nɛɛ, tɛ sa gia ma a werɛkunu m̄wa ka gem. Aburahamu u gu, Gusunɔn s̄m̄ɔbu ba maa gu. Ka mɛ, a gerumɔ a m̄ baawure wi u wunen gari mem n̄ɔwa u n̄ ḡɔ wasi. ⁵³ Bɛsɛn baaba Aburahamu u gu. A nùn kerewa? S̄m̄ɔbu ba maa gu. Wara a tamaa a s̄a.

⁵⁴ Yesu u nɛɛ, n̄ n nen tii bɛɛrɛ wɛɛm̄, nen bɛɛrɛ kun ḡānu s̄a. Nen Baabawa u man bɛɛrɛ wɛɛm̄, wi bɛɛ i sokum̄ bɛɛn Yinni. ⁵⁵ Ka mɛ, i n̄ nùn yɛ, adama nɛ, na nùn yɛ. N̄ n nɛɛ, na n̄ nùn yɛ, ko na n s̄āwa weesugii nge bɛɛ. Adama na nùn yɛ, na maa win gari mem n̄ɔwɛ. ⁵⁶ Bɛsɛn baaba Aburahamu u yɛera ka ḡɔru dobu ye u koo ka nen t̄ru wa. U maa tu wa ma win nukura dora.

⁵⁷ Yuuba ba nùn sǝwa ba nɛɛ, a n̄ gina w̄ɔ weeraakuru tura. Mana a ka Aburahamu waare.

⁵⁸ Yesu u nɛɛ, ka geema na bɛɛ sǝmɔ, na gbia na wāa ba sere Aburahamu mara.

⁵⁹ Ma ba kpenu sua bu ka nùn kasuku, adama u kukura u yara s̄a yerun di.

9

Yesu goo yam waasia

wi ba mara ka w̄koru

¹ Nge mɛ Yesu u b̄su, u durɔ goo wa wi ba mara ka w̄koru. ² Win bwāaba nùn bikia ba nɛɛ, yinni, weren torarun sǝna ba ka durɔ wi w̄koru mara. Win tiigira? Nge win tundo ka win m̄rogira.

³ Yesu u bu wisa u nɛɛ, n̄ n̄ m̄ durɔ wi, n̄ kun mɛ win tundo ka win m̄ro ba tora, adama ba nùn marawa ka w̄koru kpa Gusunɔn s̄mburu tu ka s̄ɔsira wi s̄ɔ. ⁴ Sa n̄ ko

ko sa kun wi u man gəriman səmburu kue sanam me sɔɔ wāa. Wɔ̄kura sisi tɛ sɔɔ goo kun kpɛ u səmburu ko. ⁵ Sanam me na wāa handuniaɔ nena na yen yam bururam.

⁶ Ye u yeni gerua u kpa, u yāatam sia temɔ, ma u ka yāatam me tem kɔka, ma u tem me wɔko win nɔni tɛni. ⁷ Ma u nùn sɔɔwa u nɛɛ, u doo u wubu yeru ge ba mɔ Siloeɔ. Yisi ten tubusiana, gɔra.

Ma durɔ wi, u win swaa sua u da u wuba, ma u wurama ka nɔni sannu.

⁸ Ma win wɔɔ beragibu ka be ba ra raa nùn wa u n bara mɔ, ba bikianamɔ, wi u ra raa sine mini u n bara mɔ, n n wiya mini?

⁹ Ma gaba nɛɛ, wiya.

Gaba maa nɛɛ, n n wi mi, u ka nùn weenewa.

Ma win tii u bu sɔɔwa u nɛɛ, nena mi ni.

¹⁰ Ba nùn bikia, amɔna n kua wunen nɔni ka wukiara.

¹¹ Ma u bu wisa u nɛɛ, durɔ goo wi ba ra soku Yesu, wiya u tem kɔka ma u nen nɔni tɛni, ma u man sɔɔwa u nɛɛ, n doo Siloeɔ n wubu. Na da na wuba ma na yam wa.

¹² Ba nùn bikia ba nɛɛ, mana durɔ wi, u wāa.

Ma u nɛɛ, na n yɛ.

Falisiba ba durɔ bekuro

gari bikiamɔ

¹³ Ma ba ka durɔ wi da Falisiban mi, wi u raa sāa wɔko mi. ¹⁴ N deema tɔɔ wɛrarugiru sɔɔra Yesu u tem kɔka u ka nùn yam waasia. ¹⁵ Ma Falisiba ba kpam nùn bikia ba nɛɛ, amɔna u kua u ka yam wa. U bu wisa u nɛɛ, durɔ wiya u nùn tem tɛnia win nɔniɔ, ma u wuba ma u yam wa.

¹⁶ Gabu Falisiba sɔɔ ba nɛɛ, durɔ wi u yeni kua u n nɛ saa Gusunɔn min di, yèn sɔ u n tɔɔ wɛrarugiru gara.

Gaba maa bikia ba nɛɛ, amɔna durumgii u koo ka kpɛ u sɔm maamaakigii nini ko. Ma sikirinɔ ga dua ben suunu sɔɔ.

¹⁷ Ba kpam wɔko wi bikia ba nɛɛ, wunɛ maa ni? Wunɛ wi durɔ wi, u yam waasia, amɔna a wi garisi.

Ma u nɛɛ, Gusunɔn sɔmɔwa u sāa.

¹⁸ Adama Yuuba ba n naane sāa ma durɔ wi, u raa wɔko sāa ma u kpam yam wa, sere ye ba win tundo ka win mero soka. ¹⁹ Ma ba bu bikia ba nɛɛ, beɛn biiwa mini? Wi i nɛɛ i mara ka wɔkoru? Amɔna u ka yam waamɔ tɛ.

²⁰ Ma win tundo ka win mero ba bu wisa ba nɛɛ, sa yɛ kam kam ma besen biiwa mi, wi sa mara ka wɔkoru. ²¹ Adama me u kua u ka yam wa, besɛ sa n yɛ, wi u maa nùn yam waasia, sa n yɛro yɛ. U bwisi mɔ win tii, i nùn bikio, u koo beɛ sɔ.

²² Ba yeni geruawa Yuuban berum sɔ. Domi Yuuba ba nɔɔ tia kua kɔ ma baawure wi u wura ma Yesu sāawa Kirisi wi, ba koo yɛro girawa ben mennɔ yerun di. ²³ Yen sɔna ba gerua ba nɛɛ, u bwisi mɔ win tii, bu nùn bikio.

²⁴ Ma Falisiba ba durɔ wi u raa wɔko sāa soka nɔn mɛeruse, ma ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, u Gusunɔ beɛre wɛɛyɔ, be, ba yɛ ma Yesu wi, durumgiwa.

²⁵ U bu wisa u nɛɛ, u n durumgiin na, nɛ na kun yɛ. Gāa teena na yɛ, na raa wɔko sāa, adama tɛ na yam waamɔ.

²⁶ Ba nùn bikia ba nɛɛ, amɔna u nun kua. Amɔna u koosina wunen nɔni ka wukiara.

²⁷ Ma u nɛɛ, na raa beɛ sɔɔwa, i n maa man swaa daki. Mban sɔna i kɛ i kpam nɔ. Nge beɛn tii i kɛ i maa kowa win bwāabu.

²⁸ Ma ba nùn yaakoru wəri ba nɛɛ, wuna a sāa siin bɔɔ mi, adama besɛ Mɔwisin bwāaba sa sāa. ²⁹ Besɛ sa yɛ ma Gusunɔ u ka Mɔwisi gari kua, adama wini, sa n mam yɛ mìn di u na.

³⁰ Ma durɔ wi, u bu sɔɔwa u nɛɛ, geema, bitin gariya ye i n ka yɛ mìn di u na. Ka me, sii man yam waasia. ³¹ Sa yɛ ma Gusunɔ u ku ra toron gari nɔ, adama tɔn be ba nùn nasie, ma ba mɔ ye u kɛ, beya u ra swaa daki. ³² Saa toren di goo kun nɔɔre ba tɔnun nɔni wukia wi ba mara ka wɔkoru. ³³ Durɔ wi, u kun wee saa Gusunɔn min di, u n kpɛ u gāanu ganu ko.

³⁴ Ma ba nùn sɔ̀wɔ ba nɛɛ, toraru sɔ̀ra ba nun mara mam mam. Yera a tamaa kaa sun keu koosia?

Ma ba nùn gira mɛnnɔ yerun di.

Hunden wɔ̀koru

³⁵ Yesu u nua ma ba durɔ wi gira. Ye u nùn wa u nùn bikia u nɛɛ, a Tɔ̀nun Bii naane doke?

³⁶ Durɔ wi, u nɛɛ, tɔ̀nwero, a man sɔ̀wɔ wara Tɔ̀nun Bii wi, kpa n wa n ka nùn naane doke.

³⁷ Yesu u nùn wisa u nɛɛ, a nùn wa kɔ, wiya ka nun gari mɔ̀ mi.

³⁸ Durɔ wi, u nɛɛ, Yinni, na nun naane doke. Ma u yiira Yesu wuswaaɔ.

³⁹ Yesu u nɛɛ, siribun sɔ̀na na na handuniaɔ, be ba kun yam waamɔ kpa bu ka yam wa, be ba maa yam waamɔ bu ka ko wɔ̀kobu.

⁴⁰ Falisi gabu be ba wɔ̀a ka wi sannu ba gari yi nua. Ba nùn bikia ba nɛɛ, besen tii maa wɔ̀koba?

⁴¹ Ma Yesu u nɛɛ, ì n sɔ̀an na wɔ̀kobu, i ñ ko i n daa toraru mɔ. Adama yèn sɔ̀ i gerumo i yam waamɔ, yen sɔ̀na i wɔ̀a toraru sɔ̀ ka tɛ.

10

Yãanu ka nin kparon mɔ̀ndu

¹ Yen biru Yesu u nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔ̀mɔ, goo wi u kun dumɔ yã gɔ̀rɔ saa kɔ̀nnɔn di ma u yɔ̀mɔ u suremɔ gam di, wiya sã gbenɔ ka wɔ̀ro. ² Adama wi u kɔ̀nnɔn di dumɔ wiya yãanun kparo. ³ Kɔ̀nnɔ kɔ̀so u ra nùn kenie, yãanu ra n maa win nɔ̀ nɔ̀mɔ. U ra win yãanu soku baatere ka ten yisuru kpa u nu yara tɔ̀wɔ. ⁴ Sanam mɛ u nu yara tɔ̀wɔ kpuro, u ra nu gbiye kpa nu n nùn swii yèn sɔ̀ nu win nɔ̀ yɛ. ⁵ Nu ñ wuramɔ nu tɔ̀n tuko swii, adama nu koo duka suwa n toma saa win min di yèn sɔ̀ nu ñ win nɔ̀ yɛ.

⁶ Yesu u bu mɔ̀n te kua adama ba ñ tuba ye u ka yã.

Yesuwa yã kparo geo

⁷ Yen sɔ̀na Yesu u kparon nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔ̀mɔ, nɛna na yã gɔ̀run kɔ̀nnɔ. ⁸ Be ba man gbiye mi kpuro, gbenɔbu ka wɔ̀roba ba sã. Yãanu kun ben gari swaa daki. ⁹ Nen tiiwa kɔ̀nnɔ ge. Baawure wi u dumɔ saa nen min di wiya ba koo faaba ko. U koo du, u koo maa yari, u koo maa dii yeru wa. ¹⁰ Gbenɔ u ra nɛwa u ka gbeni u go kpa u sanku. Adama nɛ na nawa yãanu nu n ka wãaru mɔ, kpa nu n tu mɔ mam mam.

¹¹ Nen tiiwa yã kparo geo. Yã kparo geo u ra win wãaru wɛwa win yãanun sɔ̀. ¹² Adama sɔ̀m kowo wi u kun sã kparo ma yãanu kun sã win tiiginu, ù n demaku waama ga sisi, u koo yãanu deri u yakurawa. Kpa demaku gu yãanu mwa gu ni nu tie yarinasia. ¹³ Durɔ wi, u koo yakura yèn sɔ̀ gobin sɔ̀mbura u mɔ, u ñ maa yã nin wɔ̀nwɔ̀ndu mɔ. ¹⁴⁻¹⁵ Nɛna yã kparo geo. Nge mɛ Baaba man yɛ ma na maa Baaba yɛ, nge mɛya na nen yãanu yɛ, nu maa man yɛ. Na maa nen wãaru wɛmɔ yã nin sɔ̀. ¹⁶ Na maa yãanu ganu mɔ ni nu kun wã yã gɔ̀ teni sɔ̀. Niya na ñ kon ko na kun maa ka nɛ. Nu koo maa nen nɔ̀ nɔ̀, kpa nu ko gɔ̀ teeru, kpa nu n kparo turo mɔ.

¹⁷ Yen sɔ̀na Baaba u man kɔ̀ yèn sɔ̀ na nen wãaru wɛmɔ kpa n kparon wa n tu mwa. ¹⁸ Goo kun kpɛ u tu wɔ̀ra nen nɔ̀mun di. Na tu wɛmɔ ka nen tii. Na yiiko mɔ n ka tu wɛ, na maa yiiko mɔ n ka tu mwa. Wooda yera na mwa saa nen Baaban min di.

¹⁹ Ye Yuuba ba yeni nua, sikirinɔ ga kparon dua ben suunu sɔ̀ gari yin sɔ̀. ²⁰ Tɔ̀n dabiru be sɔ̀, ba gerua ba nɛɛ, wirowa, wɛrekunu maa nùn wãasi. Mba n kua ba ka nùn swaa daki.

²¹ Adama gaba nɛɛ, n ñ wɛrekunugin gari mi. Wɛrekunu koo kpɛ nu wɔ̀ko yam waasia?

Yuuba ba Yesu yina

²² Saa ya tura ye ba koo ka tɔɔ bakaru garu ko Yerusalemuɔ te ba ra soku sãa yerun dɛerasiabu *. Saa ye, ya sãawa woorun sanam. ²³ Ma Yesu u maa wãa sãa yerɔ u s̄imɔ ten bee tiaɔ ye ba ra soku Salomɔɔn kɔbe. ²⁴ Ma Yuuba ba nùn sikerena ba nùn bikia ba nɛɛ, sere saa yerà kaa n besen laakari doke sika sɔɔ. À n sãan na Kirisi wi, a sun sɔɔwɔ kpasasaa.

²⁵ Ma Yesu u bu wisa u nɛɛ, na raa bɛɛ sɔɔwa, adama i n̄ man naane doke. Sɔma ye na mɔ ka nen Baaban ȳisiru, yeya ya man areru diiyamme. ²⁶ Adama i n̄ naane doke yèn s̄ɔ i n̄ sãa nen yãanu. ²⁷ Nen yãanu nu nen nɔɔ nɔɔmɔ, na nu yɛ, nu maa man swii. ²⁸ Na nu wãaru wɛɛmɔ te ta ku ra kpe, nu n̄ maa kam mɔ ka baadommaɔ, goo maa sari wi u koo nu mwa nen nɔmun di. ²⁹ Nen Baaba wi u man nu wɛ, u kpã u kpuro kere, goo maa sari wi u koo nu mwa saa nen Baaban nɔmun di. ³⁰ Ne ka Baaba sa sãawa tia.

³¹ Ma Yuuba ba kram kpenu dɔbura bu ka nùn kasuku. ³² Yesu u bu sɔɔwa u nɛɛ, na sɔm gee dabiru kua bɛɛn wuswaaɔ ka Baaban yiiko. Sɔmbu ni sɔɔ, teren sɔna i k̄i i man kasuku.

³³ Yuuba ba nùn wisa ba nɛɛ, sa n̄ nun kasukumɔ sɔm geerun s̄ɔ, adama yèn s̄ɔ a Gusunɔ wɔmmɔ, yen sɔna. Wunɛ tɔnuwa, ma a k̄i a n tii mɔ Gusunɔ.

³⁴ Yesu u nɛɛ, ba n̄ yorua bɛɛn tiin wooda sɔɔ ma Gusunɔ u nɛɛ, “I sãawa Wɔrukoon bibu?” ³⁵ Sa yɛ ye Gusunɔn gari gerumɔ n sãawa gem ka baadommaɔ. Ma win tii u nɛɛ, ba sãawa Wɔrukoon bibu be ba win gari mwa. ³⁶ Tɛ nen tii maa, Baaba u man gɔsa ma u man gɔrima handuniaɔ. Amɔna i ka nɛɛ na Gusunɔ wɔmmɔ yèn s̄ɔ na gerua ma nena na win Bii. ³⁷ Nà kun nen Baaban sɔmburu mɔ, i ku man naane doke. ³⁸ Adama nà n tu mɔ, baa i kun man naane doke, i sɔmbu te naane dokeo kpa i n ka yɛ saa tɛn di sere ka baadomma ma Baaba wãa ne sɔɔ, ne na maa wãa wi sɔɔ.

³⁹ Ma ba kram swaa kasu bu ka nùn mwa, adama u bu kisirari.

⁴⁰ Yesu u kram Yuudenin daaru tɔbura u da mi Yohanu u gbia u batemu kua, miya u sina. ⁴¹ Ma tɔn dabiru ba na win mi, ba nɛɛ, Yohanu u n̄ sɔm maamaakigiru koore, adama ye u gerua durɔ wini sɔɔ, ye kpuro geema.

⁴² Ma tɔn dabira nùn naane doke mi.

11

Lasaan gɔɔ

¹ N wee durɔ goo wi ba ra soku Lasaa wi u wãa Betaniɔ u bara. Betani sãawa Maari ka win mɔɔ Maatan wuu. ² Maari wiya u gasɔ Yinnin naasu turare wisi, ma u ka win wirun seri su sunka. Win sesu Lasawa bara. ³ Ma wi ka win mɔɔ Maata ba Yesu nɔɔ mɔrisia ba nɛɛ, Yinni, wunen bɔrɔ k̄inasia u barɔ.

⁴ Ye Yesu u yeni nua u nɛɛ, bara te, ta n̄ gɔɔgiri adama ta koo Gusunɔn yiiko s̄ɔsi, kpa bu ka Gusunɔn Bii bɛɛre wɛ.

⁵ N deema Yesu u sãawa Maata ka win wɔnɔ ka ben sesu Lasaan bɔrɔ k̄inasia. ⁶ Ye u nua ma Lasaa u barɔ, u gina sina wuu mi u wãa mi s̄ɔɔ yiru. ⁷ Yen biru u win bwãabu sɔɔwa u nɛɛ, su kram wura Yudeaɔ.

⁸ Win bwãaba nɛɛ, yinni, s̄ɔɔ mɛɛ tera Yuuba ba k̄i bu nun kpenu kasuku, ma a kram k̄i a wura mi?

⁹ Yesu u bu bikia u nɛɛ, n̄ n̄ saa wɔkura yiruwaa s̄ɔɔ ra n̄ wãa s̄ɔɔ teeru sɔɔ? Goo ù n̄ s̄imɔ s̄ɔɔ sɔɔ, u n̄ sokuramɔ yèn s̄ɔ u handunian yam bururam waamɔ. ¹⁰ Adama wi u s̄imɔ wɔkuru sɔɔ u koo sokura domi yam bururam sari yɛro sɔɔ.

¹¹ Yeniban biru u kram nɛɛ, Lasaa besen bɔrɔ u dɔwa adama na dɔɔ n̄ nùn yamia.

¹² Bwãa be, ba nɛɛ, Yinni, ù n̄ dòn na, u koo bekura.

¹³ Adama Yesu u bu Lasaan gɔɔ s̄ɔɔmɔwa. Be, ba tamaa dom dirun gariya u bu s̄ɔɔmɔ.

¹⁴ Yen sɔna Yesu u bu sɔɔwa kpasasa u nɛɛ, Lasaa u guwa, ¹⁵ adama bɛɛn sɔna nen nukura do ye na n̄ ka wãa mi, kpa i ka naane doke. I na su da win mi.

* 10:22 sãa yerun dɛerasiabun tɔɔ bakaru Ta sãawa te Yuuba ba ra di wɔɔ ka wɔɔ bu ka yaaya dɔma te ba b̄iu s̄ãaru kpeesia sãa yerɔ ma ba tu dɛerasia ba Gusunɔ s̄ãaru wesia mi.

¹⁶ Tomaa wi ba ra maa soku Sika, u win bwāasibu sōwa u nɛɛ, i de su da, kpa su ka yinni gbi sannu.

Yesuwa seeyo ka wāaru

¹⁷ Ye Yesu u tura mi, u deema Lasaa kua sōo nne sikiru sōo kō. ¹⁸ Betani ka Yerusalemun tondam kun kere kilo ita. ¹⁹ Ma Yuu dabiru ba yarima ben wuun di ba na Maata ka Maarin mi bu ka bu nukuru yemiasia ben sesun gōon sō.

²⁰ Sanam mɛ Maata u nua ma Yesu u sisi, ma u nùn sennō da. Adama Maari u sō yenuō. ²¹ Ma Maata u Yesu sōwa u nɛɛ, Yinni à n daa wāa mini nen sesu kun gbimō. ²² Adama baa tē, na yē ma yabu baayere ye kaa bikia Gusunōn nōmuō u koo nun wē.

²³ Ma Yesu u nùn sōwa u nɛɛ, wunen sesu u koo se gōrin di.

²⁴ Ma Maata u nɛɛ, geema, na yē ma u koo kpam se, gōribu bà n seemō sanam dāakim sōo.

²⁵ Ma Yesu u nùn sōwa u nɛɛ, nena na ra gōribu seeye, nena na ra wāaru wē. Baawure wi u man naane doke u ko n wāawa wāaru sōo baa ù n gu. ²⁶ Baawure wi u maa wasi ma u man naane doke, u ñ gbimō ka baadommaō. A naane doke nge mɛ?

²⁷ Maata u Yinni wisa u nɛɛ, mɛya na naane doke ma wuna Kirisi wi, Gusunōn Bii, wi u sisi handuniaō.

Yesun swī

²⁸ Sanam mɛ Maata u yeni gerua u kpa, u win wōnō Maari sokum da, ma u nùn sōwa tɛru ma yinni u tunuma u nùn soku.

²⁹ Ye Maari u yeni nua u seewa ka sendaru ma u da win mi. ³⁰ N deema Yesu kun gina wuu dum kpa, u wāawa yam mi Maata ka nùn yinna. ³¹ Yuu be ba Maari nukuru yemiasiamō dirō, ye ba wa u seewa ka sendaru u yara tōwō, ba nùn swī. Ba tamaa u dōwa sikirō u swī.

³² Sanam mɛ Maari u tura mi Yesu u wāa, ye u nùn wa u yiira u nɛɛ, Yinni à n daa wāa mini nen sesu kun gbimō.

³³ Ye Yesu u wa u sumō, ma Yuu be ba ka nùn na, ben tii ba sumō, yera u diira ka nuku sankiranu. ³⁴ U bu bikia u nɛɛ, mana i nùn sika.

Ma ba nɛɛ, Yinni a na a wa.

³⁵ Ma Yesu u swī. ³⁶ Yen sōna Yuuba ba nɛɛ, i mɛerio i wa nge mɛ u nùn kī n nɛ.

³⁷ Adama ben gabu ba nɛɛ, durō wini u wōko yam waasia. Mban sōna u dera Lasaa u gu.

Lasaan seebu gōrin di

³⁸ Yesu u kpam diira, ma u da sikirō. Siki te, kpee wōruwa, ma ba gen nōo kōrua ka kperu. ³⁹ Ma Yesu u wooda wē u nɛɛ, bu kpee te bōrio min di.

Ma Maata, wi u gun sesu, u nùn sōwa u nɛɛ, Yinni, u numia kō, yen sōo nne wee giso ye u ka gu.

⁴⁰ Ma Yesu u nùn bikia u nɛɛ, na ñ daa nun sōwa na nɛɛ, à n naane doke, kaa Gusunōn yiiko wa?

⁴¹ Ma ba kpee te bimia min di. Ma Yesu u win nōni sua wōllō u nɛɛ, nen Baaba, na nun siara yèn sō a nen gari swaa daki. ⁴² Na yē ma a ra nen gari nō baadomma, adama na yeni gerumōwa tōn benin sō be ba yō mi, kpa bu ka naane doke ma wuna a man gōrima.

⁴³ Sanam mɛ u yeni gerua u kpa, ma u gbāra ka dam u nɛɛ, Lasaa, a yarima!

⁴⁴ Wi u raa gu mi, u yarima sikirun di ka win gorun bekuru te ba win nōma ka naasu tēkua ka maa wirō. Ma Yesu u bu sōwa u nɛɛ, bu nùn kusio u sī.

Ba wesianamō bu ka Yesu go

(I maa mɛerio Mateu 26:1-5, Maaku 14:1-2, Luku 22:1-2)

⁴⁵ N wee Yuu dabiru be ba Maari swīima mi, ma ba wa ye Yesu u kua, ba nùn naane doke. ⁴⁶ Adama ben gabu ba gōsira ba da Falisiban mi, ba bu sōwa ye Yesu u kua. ⁴⁷ Sanam mɛya yāku kowo tōnwerobu ka Falisiba ba guro gurobu menna ma ba bikianamō ba mō, amōna sa ko ko. Durō wi wee, u sōm maamaakigii dabinu mō. ⁴⁸ Sà

n nùn deri me, tumbu kpurowa ba koo nùn naane doke. Romugibu ba koo maa na bu besen saa yeru wɔra kpa bu besen bweseru gura.

⁴⁹ Adama ben turo wi ba ra nee Kaifa, wi u saa yaku kowo tonwero woɔ ge soɔ, u bu soɔwa u nee, bee i n gāanu ganu ye baa fiiko. ⁵⁰ Meya, n n maa bee yeeri ma been arufaaniwa tɔn turo u ka gbi tɔn dabirun sɔ, kpa besen bweseru kpuro tu ku ka kam ko. ⁵¹ N n mɔ ka win tiin yera u yeni gerua. U ye geruawa yɛn sɔ wiya u saa yaku kowo tonwero woɔ ge soɔ, yen sɔna u gerua u nee, Yesu koo gbi Yuuban bweserun sɔ. ⁵² N n maa mɔ be tɔnan sɔ, adama u ka maa Gusunɔn bibu kpuro kowa tɔn teebu be ba waa baama.

⁵³ Yen sɔna saa dɔma ten di, ba wesiana bu ka Yesu go. ⁵⁴ Yenin sɔna u n maa siimo batuma soɔ Yuuban suunuɔ, adama u doona min di tem gam gia gbaburu soɔ, mi u wuu gagu dua ge ba ra soku Efaraimu. Miya u sina ka win bwabu.

⁵⁵ Yuuban tɔɔ bakaru te ba ra soku Gɔɔ sararibu ta turuku kua, ma tɔn dabiru saa baru kraanun di ba da Yerusalemuɔ bu ka tii sarsaria tɔɔ baka te, tu sere turi. ⁵⁶ Ma ba Yesu kasu. Ba yɔ saa yerɔ ba bikianamɔ, ba mɔ amɔna i bwisikumɔ. U n tɔɔ bakaru sisiwa?

⁵⁷ Yaku kowo tonwerobu ka Falisiba ba raa wooda we ba nee, goo u n ye mi Yesu u waa u bu soɔwo kpa be, bu nùn mwa.

12

Maari u Yesun naasu

turare wisi

(I maa meerio Mateu 26:6-13, Maaku 14:3-9)

¹ Ye n tie soɔ noɔba tia tɔɔ bakaru tu sere turi te ba ra soku Gɔɔ sararibu, yera Yesu u da Betaniɔ mi Lasaa u waa wi u seeya gɔrin di. ² Miya ba nùn yaa dibu kua ma Maata u bu noɔrimɔ, adama Lasaa u sɔ ka Yesu sɔbun suunu soɔ. ³ Wee, Maari u turare gobi bekegia mɔ litirin bɔnu, ye ba kua ka naadin gum tii tii, ma u ye sua u Yesun naasu wisi, ma u su sunka ka win seri. Yera dii te kpuro ta turaren nuburu yiba. ⁴ Yesun bɔɔ turo, wi ba ra nee Yudasɔ Isikariɔtu, wi u koo yaku kowo tonwerobu ka Falisiba nùn nɔmu sɔndia, u bikia u nee, ⁵ mba n kua ba n ka turare ye dɔre sɔm kowon woɔ tian kasiarun saka, kpa bu saarobu bɔnu kua.

⁶ U n yeni gerumɔ saarobun wɔnwɔndun sɔ, adama yɛn sɔ u saawa gbenɔ. Wiya u ra n maa gobin bɔɔru neni, kpa u n yi gbenimɔ. ⁷ Adama Yesu u nee, a kurɔ wi derio. U yeni beruawa u ka nen gɔɔ sikuru mara. ⁸ Baadommawa saarobu ba waa been suunu soɔ adama nena na n ko na n waa ka bee baadomma.

Ba wesianamɔ bu ka Lasaa go

⁹ Yuuba dabira ta nua ma Yesu u waa Betaniɔ ma ba da mi, n n mɔ bu ka Yesu wa tɔna, adama bu maa ka Lasaa wawa wi Yesu u seeya gɔrin di. ¹⁰ Yera yaku kowo tonweroba wesiana bu maa Lasaa go. ¹¹ Domi win sɔna Yuuba dabira yarimɔ ben min di ba Yesu naane dokemɔ.

Yesu u Yerusalemu dua

(I maa meerio Mateu 21:1-11, Maaku 11:1-11, Luku 19:28-40)

¹² Yen sisiru tɔn wɔru ge ga tɔɔ bakaru da ga nua ma Yesu u sisi Yerusalemuɔ. ¹³ Ma ba baa kako bekusu sua ba ka nùn sennɔ da. Ba gbāsukumɔ ba mɔ, sa Gusunɔ siara! Domarugiiwa wi u sisi ka Gusunɔn yisiru! Domarugiiwa Isireliban suno!

¹⁴ Ma Yesu u keteku kpembu gagu wa u sɔni nge me ba yorua Gusunɔn gari soɔ ba nee, ¹⁵ “I ku berum ko, Yerusalemugibu.

N wee been sunɔ u sisi.
U keteku kpembu sɔni.”

¹⁶ Yabu yeni ya n win bwabu yeeri saa ye soɔ, adama ye Yesu u wura win yiiko soɔ Gusunɔ wallo, saa ye soɔra ba yaaya ma ba yeni kpuro yorua Gusunɔn gari soɔ win sɔ, ba maa nùn ye kpuro kua.

¹⁷ Tɔn dabiru te ta raa wãa ka Yesu sannu sanam me u Lasaa soka u yara sikirun di, ye u nùn seeya gərin di, ta ra n yen areru dimə. ¹⁸ Ma tɔn wəru ge, ga nùn sennə da yèn sɔ̄ ba nua ma u səm maamaakigii te kua. ¹⁹ Yen sɔ̄na Falisiba ba geruna ba nɛɛ, i n wa ma sa nùn kpanawa mam mam. Domi wee handunia kpuro ya nùn swii.

Gereki gaba Yesu kasu

²⁰ Gereki gaba wãa be sɔ̄ be ba sãaru da Yerusalemuə tɔ̄o bakarun sanam. ²¹ Ba da Filipun mi, Galilen Besaidagii, ma ba nɛɛ, tɔnwero, sa kɔ̄ su Yesu wa.

²² Filipu u da u Andere sɔ̄owa, ma Andere ka Filipu ba da ba Yesu sɔ̄owa. ²³ Yesu u bu sɔ̄owa u nɛɛ, saa ya tura ye ba koo ka Tɔnu Bii wolle sua. ²⁴ Ka geema na bɛɛ sɔ̄omə, dĩa bima yà kun wərumɛ tem sɔ̄ ya gu, ya wãawa ye tia. Adama yà n gu, ya koo bii dabinu ma. ²⁵ Baawure wi u win wãaru dimə ka win tiin gɔ̄ru kɔ̄ru u koo tu bia. Baawure wi u kun maa win wãaru garisi gãanu handunia yeni sɔ̄, u tu beruawa wãaru te ta ku ra kpen sɔ̄. ²⁶ Goo ù n nen wãaru wãa, yɛro u man swiiyɔ̄. Mi na wãa kpa u n maa wãa mi. Goo ù n nen wãaru wãa, nen Baaba koo yɛro bɛɛrɛ wɛ.

Yesu u win gəon gari gerumə

²⁷ Yesu maa nɛɛ, tɛ nen gɔ̄ru ga sankira too too. Na n yɛ ye kon gere. Nge kon nen Baaba kanawa u man wəra ye ya man deema mini sɔ̄on di? Aawo, domi yenin sɔ̄na na na. ²⁸ Baaba, a wunen yisiru wolle suo.

Yera nɔ̄o gagu ga gerua saa wəllun di ga nɛɛ, na tu wolle sua kə, kon maa wure n tu wolle sua nən mɛɛruse.

²⁹ Tɔn wəru ge ga wãa mi, ba nɔ̄o ge nua ma ba nɛɛ, gura ya kukura.

Ma gaba nɛɛ, wəllun gəradowa ka nùn gari kua.

³⁰ Adama Yesu u bu sɔ̄owa u nɛɛ, n n mə nen sɔ̄na i nɔ̄o ge nua, bɛɛn sɔ̄na. ³¹ Tɛ gera handunia yenin siribu tunuma. Tɛ gera ba koo handunia yen wirugii gira. ³² Sanam me ba koo man sua tem di bu bwɛ, sanam meya kon tambu kpuro tii gawe.

³³ U yeni geruawa u ka sɔ̄osi gəw win bweseru u koo gbi. ³⁴ Tɔn wəru ge, ga nùn sɔ̄owa ga nɛɛ, sa nua besen woodan tireru sɔ̄ ma Kirisi u ko n wãawa sere ka baadommaə. Aməna a ka gerumə ma ba n koo ko ba kun Tɔnun Bii sue tem di. Wara Tɔnu Bii wi.

³⁵ Yesu u bu wisa u nɛɛ, saa fiiko sɔ̄ra yam bururam mu wãa bɛɛn suunu sɔ̄. I n sɔ̄imə saa ye i yam bururam mə kpa yam mu ku raa bɛɛ tɔ̄re. Domi wi u sɔ̄imə yam wɔ̄kuru sɔ̄ u ku ra n yɛ mi u dɔ̄. ³⁶ Yen sɔ̄, i yam bururam me naanɛ dokeo saa ye i me mə kpa i ka ko yam bururam bibu.

Yuuba ba n Yesu naanɛ doke

Ye Yesu u yeni gerua u kpa, u doona ben suunu sɔ̄on di, u kukua. ³⁷ Baa ye u ka maamaaki dabinu kua ben wuswaaə, ka me, ba n nùn naanɛ doke. ³⁸ Kpa gari yi Gusunən sɔ̄mə Esai u gerua yi ka koorə, yi u nɛɛ,

“Yinni wara u naanɛ doke ye sa nɔ̄sia.

Wara Yinni Gusunə u win dam sɔ̄osi.”

³⁹ Yenin sɔ̄na ba n kpɔ̄a ba naanɛ doke domi Gusunən sɔ̄mə Esai u kpa gerua u nɛɛ,

⁴⁰ “Gusunə u bu kua wɔ̄kobu

ma u ben bwisi kawa.

Kpa bu ku raa ka ben nənɔ̄i yam wa.

Kpa bu ku gia ka ben bwisi.

Bu ku raa gɔ̄ru gɔ̄sia, kpa n bu bɛkia.”

⁴¹ Yeniwa Esai u gerua yèn sɔ̄ u Kirisin yiiko wa ma u win gari gerua.

⁴² Ka me, Yuuban tɔnwero dabiru ba Yesu naanɛ doke, adama Falisiban sɔ̄ ba n wure batuma sɔ̄ bu ku raa ka bu gire mennə yerun din sɔ̄. ⁴³ Domi ba tɔnun siarabu kɔ̄ n kere Gusunən siarabu.

Yesun gari yi koo tambu taarɛ wɛ

⁴⁴ Ma Yesu u gbãra u nɛɛ, baawure wi u man naanɛ doke, n n mə nɛna u naanɛ doke, wi u man gərimawa u naanɛ doke. ⁴⁵ Wi u man waamə u wi u man gərima waaməwa mi.

⁴⁶ Nε na na handuniaɔ nge yam bururam, kpa baawure wi u man naane doke u kun ka wāa yam wɔkuru sɔɔ. ⁴⁷ Baawure wi u nen gari nɔɔmɔ, ma u kun yi wure, n n̄ mɔ nena kon yɛro taare wɛ. Na nawa n ka handunia faaba ko, n n̄ mɔ n ka handunia taare wɛ. ⁴⁸ Baawure wi u man yina, ma u n̄ nen gari wure, yɛro u mɔ ye n koo n̄n taare wɛ. Gari yi na gerua yiya yi koo yɛro taare wɛ sanam d̄aakim sɔɔ. ⁴⁹ Domi na n̄ gari gerua ka nen tiin yiiko, adama Baaba wi u man gɔrima, wiya u man wooda wɛ ye kon gere ka ye kon s̄ɔsi. ⁵⁰ Na yɛ ma win woodan kɔkɔrɔwa wāaru te ta ku ra kpe, yen s̄ɔna ye na gerumɔ, na ye gerumɔwa nge mε Baaba u man s̄ɔwa.

13

Yesu u win bwāabun naasu tea

¹ Yesu u ra n wigibu kī be ba wāa handuniaɔ, yen s̄ɔ, bu sere t̄ɔɔ baka te ko te ba ra nεε Gɔɔ sararibu, u bu win kīi bakaru s̄ɔsi. Domi u yɛ ma win saa ya tura u ka doona handunian di u da win Baaban mi.

² Wi ka win bwāabu ba yaa dibu dimɔ sannu. N deema Setam u raa Yudasi Isikariɔtu, Simɔɔn bii b̄arie u ka Yesu yāku kowo t̄ɔnwerobu ka Falisiba n̄mu s̄ɔndia. ³ Yesun tii u yɛ ma Baaba u n̄n gāanu kpuro n̄mu s̄ɔndia, u maa yɛ ma u nawa saa Gusunɔn min di ma u maa wurɔ win mi. ⁴ Yera u seewa dii yerun di u win yaberu pweta u yi, ma u yasa sua u tii s̄ɛka. ⁵ U nim s̄ake gb̄ɛɛru sɔɔ, u ka win bwāabun naasu teamɔ, ma u si sunkumɔ ka yasa ye u s̄ɛke. ⁶ Ye u girari Simɔɔ P̄iɛn mi, ma P̄iɛn n̄n bikia u nεε, Yinni wuna kaa maa nen naasu tea?

⁷ Yesu u n̄n wisa u nεε, a n̄ gina tuba ye na m̄ t̄ɛ, adama amen biru n ko n nun yeeri.

⁸ P̄iɛn u nεε, nε na kun wuramɔ a nen naasu tea fa!

Yesu u n̄n s̄ɔwa u nεε, n̄n kun wunen naasu tee, a n̄ maa b̄onu gaa wasi nen mi.

⁹ Simɔɔ P̄iɛn u nεε, n̄ n men na Yinni, n n̄ maa mɔ nen naasu t̄ɔnawa kaa tea, a maa nen n̄ma ka nen wiru teo.

¹⁰ Yesu u nεε, wi u wobura, mba n maa yɛro tie, ma n kun mɔ u win naasu tea u wa u ka d̄ɛera mam mam. Bεε i d̄ɛere, adama n n̄ mɔ bεε kpuro.

¹¹ N deema Yesu u win d̄ɔmε yɛ kɔ, yen s̄ɔna u gerua u nεε, n n̄ mɔ be kpurowa ba d̄ɛere.

¹² Sanam mε u ben naasu tea u kpa u win yaberu sua u sebua ma u kpam sina win sin yerɔ u nεε, i yɛ ye na bεε kua mi? ¹³ Bεε i man sokumɔ keu koosio ka Yinni. Geema i gerumɔ, mɛya na s̄a. ¹⁴ N̄ n men na, nε wi na s̄a b̄ɛn Yinni ka b̄ɛn keu koosio, n̄ n b̄ɛn naasu tea, n weenε b̄ɛn tii i naasu teana. ¹⁵ Wee na bεε kom gem s̄ɔsi kpa i n da maa kuane nge mε. ¹⁶ Ka geema, na bεε s̄ɔmɔ, yoo ku ra n win yinni kere, mɛya ḡoro ku ra n wi u n̄n ḡora kere. ¹⁷ T̄ɛ wee, i s̄ɔsi teni gia. Doo n̄ɔrugiba bεε, i n tu swīi.

¹⁸ N n̄ mɔ bεε kpuron gariya na m̄. Na yɛ be na ḡosa. Adama Gusunɔn gari yi n̄ koo ko yi kun koore yi yi nεε, “Wi u ka man dimɔ sannu, u ḡosira nen yiberε.” ¹⁹ Na bεε yabu yeni s̄ɔmɔwa saa t̄ɛn di yu sere koor. Ȳa n koor kpa i ka naane doke ma nena yɛro wi. ²⁰ Ka geema na bεε s̄ɔmɔ, baawure wi u yɛro wura wi na ḡora, nena u wura. Baawure wi u maa man wura, u wi u man ḡarima wurawa.

Yesu u Yudasi terasia

(*I maa m̄ɛrio Mateu 26:20-25, Maaku 14:17-21, Luku 22:21-23*)

²¹ Ye Yesu u yeni gerua u kpa, win ḡoru ga sankira too too, ma u bu s̄ɔwa kpasasa u nεε, ka geema na bεε s̄ɔmɔ, goo wāa bεε sɔɔ wi u koo man d̄ɔmε.

²² Ma win bwāabu ba n̄ni gia m̄ɛrina. Ba n̄ yɛ ben wara u ka yā. ²³ Yesun b̄ɔɔ turo, wi u kī, u s̄ win n̄m geuɔ. ²⁴ Ma Simɔɔ P̄iɛn u ȳireru kua ka n̄mu durɔ wi, u Yesu bikio u nεε, wara u ka yā. ²⁵ Ma b̄ɔɔ wi, u Yesu gballi u n̄n bikia u nεε, Yinni wara a ka yā.

²⁶ Yesu u n̄n wisa u nεε, wi na kon d̄aka wɛ ye na ka kpee s̄ora, wiya mi.

Ma u d̄aka ka kpee s̄ora u Yudasi Isikariɔtu, Simɔɔn bii wɛ. ²⁷ Ye Yudasi u d̄aka ye mwa u kpa, mii mii ma Setam dua win ḡoruɔ. Yesu u n̄n s̄ɔwa u nεε, ye kaa ko, a koowo kpaaka.

²⁸ Adama ben suunu sɔɔ goo sari wi u yɛ yèn sɔ u nùn sɔɔwa mɛ. ²⁹ Gaba tamaa yèn sɔ Yudasiwa u gobin bɔɔru neni, yen sɔna Yesu u nùn sɔɔmɔ u gāanu dweeyo nìn bukata ba mɔ tɔɔ bakarun sɔ, n̄ kun mɛ u nùn sɔɔmɔ u s̄arobu gāanu kɛ. ³⁰ Ye Yudasi u daka ye mwe ma u yara ka sendaru. N deema yam t̄ira.

Wooda kpa

³¹ Sanam mɛ Yudasi u yara u kpa, Yesu u nɛɛ, t̄ɛra Tɔnun Bii u den wɔlle suara, ma Gusunɔ maa wɔlle suara win min di. ³² Gusunɔ ù n wɔlle suara win min di, Gusunɔn tii u koo maa Tɔnun Bii wi wɔlle sua, n̄ n̄ maa tɛɛmɔ. ³³ Nen bibu, saa fiiko sɔɔra ko na n wāa ka bɛɛ, yen biru i ko man kasu. Adama na bɛɛ sɔɔmɔ t̄ɛ nge mɛ na raa Yuuba sɔɔwa, mi na dɔɔ i n̄ kp̄ɛ i da mi. ³⁴ Wooda kpa na bɛɛ wɛɛmɔ, i k̄ianɔ. I de i k̄iru sɔɔsina nge mɛ na bɛɛ k̄iru sɔɔsi. ³⁵ Ì n k̄iane, baawure u ko n yɛ ma i s̄awa nen bwāabu.

Yesu u nɛɛ, Piɛɛ koo nùn siki

(I maa mɛɛrio Mateu 26:31-35, Maaku 14:27-31, Luku 22:31-34)

³⁶ Simɔɔ Piɛɛ u nùn bikia u nɛɛ, Yinni, mana a dɔɔ.

Yesu u nùn wisa u nɛɛ, mi na dɔɔ a n̄ kp̄ɛ a man swīima t̄ɛ, adama n̄ n sosi kaa man swīima mi.

³⁷ Piɛɛ u nùn bikia u nɛɛ, Yinni, mban sɔna na n̄ kp̄ɛ n nun swīi mi t̄ɛ. Domi na sɔɔru s̄aa n ka nen wāaru wɛ wunen sɔ.

³⁸ Yesu u nùn bikia u nɛɛ, a sɔɔru s̄aa a ka wunen wāaru wɛ nen sɔ? Ka gem na nun sɔɔmɔ, goo dɔɔ gu ka sere swī kaa man siki nɔn ita.

14

Yesuwa swaa ye ya dɔɔ

Baaban mi

¹ Yesu bu sɔɔwa u nɛɛ, i ku wurura. I Gusunɔ naane dokeo kpa i maa man naane doke. ² Wāa yee dabina nu wāa nen Baaban yenuɔ. N wee na dɔɔ mi, n bɛɛ wāa yerun sɔɔru kua. N̄ kun s̄aa mɛ, na n̄ daa bɛɛ sɔɔmɔ. ³ N̄ n̄ wāa yee ten sɔɔru kua na kpa, kon kparam wurama n bɛɛ sua n ka da nen tiin mi. Mi na wāa kpa sa n wāa mi sannu. ⁴ I ru swaa yɛ kɔ mi na dɔɔ.

⁵ Tomaa u nùn sɔɔwa u nɛɛ, Yinni, sa n̄ yɛ mi a dɔɔ. Amɔna sa ko n ka min swaa yɛ.

⁶ Yesu u nùn sɔɔwa u nɛɛ, nɛna na swaa, nɛna na gem, nɛna na wāaru, goo sari wi u koo da Baaban mi ma n kun mɔ saa nen min di. ⁷ Bɛɛ ù n daa man yɛ, i ko n maa nen Baaba yɛ. Saa t̄ɛn di i nùn gia, i maa nùn wa.

⁸ Filipu u nùn sɔɔwa u nɛɛ, Yinni a sun Baaba wi sɔɔsio, n den tura mɛ.

⁹ Yesu u nɛɛ, mìn di na ka bɛɛ wāa n tɛ, ka mɛ, a n̄ man gie Filipu? Baawure wi u gesi man wa u maa Baaba wawa. Amɔna a ka gerua a nɛɛ, n bɛɛ Baaba sɔɔsio. ¹⁰ A n̄ naane doke ma na wāa Baaba sɔɔ, Baaba maa wāa nɛ sɔɔ? Gari yi na bɛɛ sɔɔmɔ, na n̄ gerumɔ ka nen tiin yiiko. Baaba wi u wāa nɛ sɔɔ, wiya u win sɔmburu mɔ. ¹¹ I gesi naane dokeo ma na wāa Baaba sɔɔ, ma Baaba maa wāa nɛ sɔɔ. N̄ kun mɛ, i naane dokeo sɔma ye na kuan sɔ. ¹² Ka geema na bɛɛ sɔɔmɔ, baawure wi u man naane doke, sɔma ye na mɔ, yeya yɛro koo maa ko. U koo mam sɔma ko ye ya yeni kere domi na dɔɔ nen Baaban mi. ¹³ Na kon maa bɛɛ gāanu baanire kua ni i gesi kana ka nen yīsiru, kpa bu ka Baaba wɔlle sua saa Biin min di. ¹⁴ Ì n gāanu kana ka nen yīsiru, kon bɛɛ ni kua.

Hunde Dɛeron naarun

nɔɔ mwɛɛru

¹⁵ Yesu u nɛɛ, ù n man k̄i i nen wooda mem nɔɔwɔ. ¹⁶ Kon Baaba kana, u koo bɛɛ Dam Kɛɔ kpao wɛ wi u ko n ka bɛɛ wāa sere ka baadommaɔ. Wiya s̄aa Hunde gemgii. ¹⁷ Handuniagibu ba n̄ kp̄ɛ bu nùn mwa yèn sɔ ba n̄ nùn waamɔ, meya ba n̄ maa nùn yɛ. Adama bɛɛ i nùn yɛ, domi u wāa ka bɛɛ, u kon maa wāa bɛɛn baawure sɔɔ.

¹⁸ Na n̄ bɛɛ derimɔ goberu. Kon kparam wurama bɛɛn mi. ¹⁹ N tie fiiko ye handuniagibu ba n̄ maa ka man wasi, adama bɛɛ i ko man wa. Yèn sɔ na wasi, bɛɛ i ko n maa wasi.

²⁰ Dɔma teya i ko n yɛ ma na wāa nen Baaba sɔɔ ma bɛɛ i wāa nɛ sɔɔ, ma na maa wāa bɛɛ sɔɔ.

²¹ Wi u nen wooda mwa, ma u ye mɛm nɔɔwa, wiya u man kī. Wi u man kī, nen Baaba koo nùn kīa. Nen tii kon maa yɛro kīa, kpa n nùn tii sɔɔsi.

²² Yudasi, n n̄ mɔ wi ba ra nɛɛ Isikariɔtu, u bikia u nɛɛ, Yinni, amɔna kaa sun wunen tii sɔɔsisina handuniagibu ba kun ka nun wa.

²³ Ma Yesu u nùn wisa u nɛɛ, baawure wi u man kī u koo nen gari mɛm nɔɔwa. Nen Baaba u koo nùn kīa, nɛ ka nen Baaba sa ko maa na yɛron mi kpa su besen wāa yeru ko wi sɔɔ. ²⁴ Wi u kun man kī, u n̄ maa nen gari mɛm nɔɔwammɛ. Gari yi i nua, n n̄ negii, yi sāawa Baabagii wi u man gɔrima.

²⁵ Na bɛɛ yeni kpuro sɔɔmɔ tɛ ye na ka bɛɛ wāa. ²⁶ Adama Hunde Dɛero, Dam kɛɔ wi, wi Baaba koo gɔrima ka nen yīsiru, wiya u koo bɛɛ baayere keu sɔɔsi, u koo maa bɛɛ ye kpuro yaayasia ye na bɛɛ sɔɔwa.

²⁷ Bɔri yɛnda na bɛɛ deria, nen bɔri yɛnda na bɛɛ wɛɛmɔ. Na n̄ bɛɛ tu wɛɛmɔ nge mɛ handunia ya ra wɛ. I ku wurura, i ku maa nanda. ²⁸ Bɛɛ i nua nge mɛ na bɛɛ sɔɔwa ma na doonɔ, adama kon kparam wurama bɛɛn mi. Ì n daa man kī i ko n nuku dobu mɔ ye na ka dɔɔ Baaban mi, domi nen Baaba u yiiko mɔ u man kere. ²⁹ Na bɛɛ gāa ninin gari sɔɔmɔ tɛ, nu sere koorā. Nù n koorā kpa i ka man naanɛ doke. ³⁰ Na n̄ maa kpɛ n ka bɛɛ gari dabinu ko domi handunian wirugii u sisi. U n̄ dam mɔ nɛ sɔɔ, ³¹ adama kpa handuniagibu ba n ka yɛ ma na Baaba kī, na maa kpuro mɔ nge mɛ Baaba u man yen wooda wɛ. I seewo su doona.

15

Yesuwa resem dāa gea

¹ Yesu u bu sɔɔwa u nɛɛ, nena resem dāa mero, nen Baabawa gbaa yɛro. ² Nen kāasa baayere ye ya ku ra binu ma, yera u ra bure u kɔ. Kāasa baayere ye ya ra binu ma, u ra ye sɔmɛwa kpa yen marum mu ka sosi. ³ Bɛɛ i dɛera kɔ gari yin saabu yi na bɛɛ sɔɔwa. ⁴ I de i n ka man maninɛ, na kon maa ka bɛɛ manina. Nge mɛ kāasa ya n̄ kpɛ yu ka tii binu ma, ma n kun mɔ ya ka dāa mero maninɛ, meya maa bɛɛn tii, i n̄ kpɛ i binu ma, ì kun ka man maninɛ.

⁵ Nena resem dāa mero, bɛɛya yen kāasi. Wi u ka man maninɛ ma na ka nùn maninɛ, wiya u koo bii dabinu ma, domi nen sariru i n̄ kpɛ i gāanu ganu ko. ⁶ Baawure wi u kun ka man maninɛ, ba koo nùn wunawa bu kɔ nge kāasi kpa u derura. Yen biru ba koo kāasi yi menna bu dɔɔ doke, kpa yi dɔɔ mwa. ⁷ Bɛɛ ì n ka man maninɛ ma nen gari yi wāa bɛɛ sɔɔ, i bikio ye i kī, na kon bɛɛ kua. ⁸ Ì n bii dabinu mara ya koo nen Baaba bɛɛrɛ wɛ. Nge meya i ko maa sɔɔsi ma nen bwāaba i sāa. ⁹ Nge mɛ Baaba man kī, nge meya na maa bɛɛ kī. I yɔro nen kīru sɔɔ. ¹⁰ Nge mɛ na nen Baaban wooda mɛm nɔɔwa ma na wāa win kīru sɔɔ, nge meya ì n nen wooda mɛm nɔɔwa, i ko n wāa nen kīru sɔɔ.

¹¹ Na bɛɛ yeni sɔɔwa kpa nen nuku dobu bu n ka wāa bɛɛ sɔɔ, kpa bɛɛn nuku dobu bu ka yibu. ¹² Nen wooda wee, i kīanɔ nge mɛ na bɛɛ kī. ¹³ Goo ù n win wāaru wɛ win bɔrɔban sɔ kīrun saabu, kīi te, ta n̄ saara mɔ. ¹⁴ Nen bɔrɔbara bɛɛ i sāa ì n mɔ ye na bɛɛ yiire. ¹⁵ Na n̄ maa bɛɛ sokumɔ yobu yèn sɔ yoo ku ra n yɛ ye win yinni u mɔ. Adama na bɛɛ sokumɔ bɔrɔba, yèn sɔ gāanu baanire ni na nua nen Baaban min di niya na bɛɛ sɔɔwa. ¹⁶ N n̄ mɔ bɛɛya i man gɔsa, nena na bɛɛ gɔsa. Na maa bɛɛ wuna nenem kpa i da i binu ma ni nu koo tɛ. Kpa gāanu baanire ni bɛɛ i kana nen Baaban mi ka nen yīsiru, u bɛɛ wɛ. ¹⁷ Ye na bɛɛ yiiremɔ wee, i kīanɔ.

Handunia ya Yesu ka wigibu tusa

¹⁸ Yesu maa nɛɛ, handuniagibu bà n bɛɛ tusa, i n yɛ ma nena ba gbia ba tusa. ¹⁹ Bɛɛ ì n daa sāan na handuniagibu, handunia ya ko n bɛɛ kīwa nge yegibu. Adama na bɛɛ gɔsa handunia ye sɔɔn di, i n̄ maa sāa yegibu, yen sɔna handuniagiba bɛɛ tusa. ²⁰ I gari yi yaayo yi na raa bɛɛ sɔɔwa na nɛɛ, yoo ku ra win yinni kere. Bà n man nɔni sɔɔwa ba koo maa bɛɛ nɔni sɔ. Bà n nen gari mɛm nɔɔwa ba koo maa bɛɛgii mɛm nɔɔwa. ²¹ Adama

yeni kpurowa ba koo bɛɛ kua nen yĩsirun sɔ̄, domi ba ñ yẽro yẽ wi u man gɔrima. ²² Nà kun daa nɛ, na ka bu gari kue, ba ñ daa taare mɔ. Adama tẽ ba ñ maa gafara mɔ. ²³ Wi u man tusa u maa nen Baaba tusawa. ²⁴ Nà kun daa sɔma kue ben suunu sɔ̄ ye goo kun koore, ba ñ daa taare mɔ. Adama tẽ, ba sɔma ye wa kɔ, ma ba sun tusa nɛ ka nen Baaba. ²⁵ Nge meya n sãa kpa gari yi ba yorua woodan tirerɔ yi ka koorɔ, yi yi nɛɛ, “Ba man tusa, ba ñ ten wiru ka naasu yẽ.”

²⁶ Adama Dam Kẽɔ, Hunde gemgii wi, u sisi saa nen Baaban min di. Kon bɛɛ nùn gɔriama ka Baaba win yĩsiru, kpa u bɛɛ nen areru diiya. ²⁷ Bɛɛ i ko maa nen areru di, domi i wãa ka nɛ sannu saa toren di.

16

¹ Yeni kpurowa na bɛɛ sɔ̄wa kpa i ku ra ka biru wura. ² Ba koo bɛɛ gira saa menno yerun di. Saa ya mam sisi ye baawure wi u bɛɛ goomɔ u ko n tamaa u Gusunɔ sɔmburu kuammewa. ³ Ba koo bɛɛ yabu yeni kua yèn sɔ̄ ba ñ Baaba gie, ba ñ maa man gie. ⁴ Adama na bɛɛ gãa nini sɔ̄mɔwa, dɔma te nin saa ya tura kpa i ka yaaya ma na raa bɛɛ nu sɔ̄re.

Hunde Dɛɛron sɔmburu

Yesu maa nɛɛ, na ñ daa bɛɛ gãa nini sɔ̄wa saa yellun di yèn sɔ̄ na wãa ka bɛɛ sannu. ⁵ Adama tẽ na dɔ̄ wi u man gɔriman mi. Goo maa sari bɛɛ sɔ̄ wi u man bikia mi na dɔ̄. ⁶ Adama yèn sɔ̄ na bɛɛ yeni sɔ̄wa, bɛɛn gɔru ga sankira too. ⁷ Ka mɛ, na bɛɛ gem sɔ̄mɔ, bɛɛn arufaaniwa nà n da, domi nà kun de, Dam Kẽɔ wi, u ñ sisi bɛɛn mi. Adama nà n da kon bɛɛ nùn gɔriama. ⁸ Û n tunuma, wiya u koo de handuniagibu bu tubu ye n sãa toraru ka ye n sãa gem ka maa Gusunɔn siribu. ⁹ U koo bu taare wẽ yèn sɔ̄ ba ñ man naanɛ doke. ¹⁰ U koo bu sɔ̄si ma gem wãa nɛ sɔ̄ ye na ka dɔ̄ Baaban mi, ma ba ñ maa man wasi. ¹¹ U koo maa de bu siribu tubu yèn sɔ̄ Gusunɔ u handunia yenin wirugii siri kɔ.

¹² Na maa gãa dabinu mɔ n ka bɛɛ sɔ̄, adama nu bɛɛ kere gina. ¹³ Sanam mɛ Hunde gemgii wi, u tunuma wiya u koo bɛɛ kpara i ka gem kpuro gia. U ñ koo gari gere ka win tiin yiiko. Ye u nua, yeya u koo gere, u koo maa bɛɛ sɔ̄ ye ya sisi. ¹⁴ Wiya u koo man bɛɛrɛ wẽ, domi u koo nɛgia nɔ, kpa u bɛɛ ye nɔ̄sia. ¹⁵ Kpuro ye Baaba u mɔ nɛgia. Yen sɔ̄na na gerua ma Hunde u koo nɛgia nɔ, kpa u bɛɛ ye nɔ̄sia.

Nuku sankiranu koo ko

nuku dobu

¹⁶ Yesu bu sɔ̄wa u nɛɛ, ñ n sosi fiiko i ñ maa man wasi. Ñ n maa kpam sosi fiiko, i ko man wa.

¹⁷ Ma win bwãabu gabu ba bikianamɔ, mba yen tubusianu ye u sun sɔ̄mɔ, ñ n sosi fiiko sa ñ maa nùn wasi, ñ n maa kpam sosi fiiko sa ko nùn wa. Mba maa yen tubusianu ye u nɛɛ u dɔ̄ win Baaban mi. ¹⁸ Ba bikianamɔ mba ñ n sosi fiikon tubusianu. Ba nɛɛ, sa ñ yẽ yèn gari u mɔ.

¹⁹ Yesu u gia ma ba kɪ bu nùn gãanu bikia. Yen sɔ̄na u bu sɔ̄wa u nɛɛ, na nɛɛ yaa, ñ n sosi fiiko i ñ man wasi, ñ n maa kpam sosi fiiko i ko man wa. Gari yiniwa i bikianamɔ bɛɛn suunu sɔ̄ ro? ²⁰ Ka geema na bɛɛ sɔ̄mɔ, i ko swĩ, i ko kpasa wɔri ko, adama handuniagibu ba koo yẽeri. Bɛɛn nukura koo sankira, adama bɛɛn nuku sankiranu koo gɔsira nuku dobu. ²¹ Sanam mɛ tɔn kurɔ u yiire u ra n nɔni swãaru mɔ domi win saa ya tura. Adama sanam mɛ u win bii mara, u ku ra maa nɔni swãa te yaaye nuku dobu sɔ̄ ye u ka tɔnu mara handunia sɔ̄. ²² Meya n maa sãa bɛɛn mi. Tẽ, bɛɛ i nuku sankiranu mɔ, adama kon kpam bɛɛ wa, ma bɛɛn nukura koo dora. Goo maa sari wi u koo kpĩ u bɛɛ nuku doo bi mwaari.

²³ Saa ye, yà n tunuma, i ñ ko man gãanu ganu bikia. Ka geema na bɛɛ sɔ̄mɔ, baayere ye i Baaba kana ka nen yĩsiru, u koo bɛɛ kẽ. ²⁴ Sere ka tẽ i ñ gãanu ganu kanɛ ka nen yĩsiru. I bikio, i ko wa, kpa bɛɛn nuku dobu bu ka yibu.

Yesu u handunia kamia

²⁵ Yesu maa bu sɔɔwa u nɛɛ, yeni kpurowa na bɛɛ sɔɔwa ka mɔndu. Adama saa ya sisi ye na n̄ maa bɛɛ gari sɔɔmɔ ka mɔndu, kon bɛɛ Baaban gari sɔɔwa kpasasa. ²⁶ Saa ye, yà n tunuma, i ko Baaba kana ka nen yĩsiru. Na n̄ maa gerumɔ ma kon n̄n kana bɛɛn sɔ, ²⁷ domi Baaban tii u bɛɛ kĩ. U bɛɛ kĩ yèn sɔ i man kĩ, i maa naane doke ma na weewa Gusunɔn min di. ²⁸ Na yarimawa saa Baaban min di, na na handuniaɔ. Tɛ na handunia derimɔ na dɔɔ nen Baaban mi.

²⁹ Win bwãaba n̄n sɔɔwa ba nɛɛ, tɛra a re sun gari sɔɔwa kpasasa, n̄ n̄ ka mɔndu. ³⁰ Tɛ sa gia ma a baayere kpuro yɛ, n̄ n̄ maa mɔ goo u nun gãanu bikia. Yenin sɔna sa naane doke ma Gusunɔn min diya a yarima.

³¹ Ma Yesu u bu bikia u nɛɛ, tɛ i naane doke? ³² I laakari koowo, saa ya sisi ya mam tunuma kɔ ye ba koo ka bɛɛ kpuro yarinasia, baawure u ka da win yenuɔ. I ko man deri nɛ turo, adama na n̄ wãa nɛ turo yèn sɔ Baaba u wãa ka nɛ. ³³ Yabu yeniwa na raa bɛɛ sɔɔwa kpa i n̄ ka bɔri yendu mɔ nɛ sɔɔ. Handunia ye sɔɔra i ko n̄ni swãaru wa, adama i ku mwia kpana, na handunia kamia kɔ.

17

Yesu u kanaru mɔ

win bwãabun sɔ

¹ Ye Yesu u gari yi gerua u kpa, u win n̄ni seeya wɔllɔ u nɛɛ, Baaba, saa ya tura. A nɛ wunen Bii wɔlle suo, kpa n̄ maa nun wɔlle sua. ² Domi a man yiiko wɛ tɔmbu kpuron wɔllɔ, kpa n̄ ka be a man wɛ kpuro wãaru wɛ te ta ku ra kpe. ³ Wãaru te ta ku ra kpe tera mini, tɔmbu bu ka nun gia, wunɛ Gusunɔ turo, kpa bu maa man gia nɛ Yesu Kirisi wi a gɔrima. ⁴ Na nun wɔlle sua tem mɛ sɔɔ, na maa sɔmbu te wiru go te a man yiire. ⁵ Baaba, na nun kanamɔ, a de na n̄ yiiko mɔ tɛ wunen bɔkuɔ, nge mɛ na raa mɔ ka wunɛ sannu ba sere handunia taka kua.

⁶ Na tɔn be wunen yĩsiru giasia be a man wɛ handunia ye sɔɔ. Wunɛgiba ba raa sãa, ma a man bu wɛ. Ba maa wunen gari mɛm nɔɔwa. ⁷ Tɛ ba yɛ ma gãanu kpuro ni a man wɛ, saa wunen min diya nu na. ⁸ Domi na bu gari yi wɛ yi a man sɔɔwa, ba maa yi mwa. Ma ba gia sãa sãa ma saa wunen min diya na yara, ba maa naane doke ma wuna a man gɔrima.

⁹ Na bu kanaru kuammɛ n̄ n̄ mɔ handuniagibu. Tɔn be a man wɛ, beya na kanaru kuammɛ yèn sɔ wunɛgiba ba sãa. ¹⁰ Nɛgibu kpuro ba sãawa wunɛgibu ma wunɛgibu kpuro ba maa sãa nɛgibu, nen yiiko maa sɔɔsira be sɔɔ. ¹¹ Tɛ na sisi wunen mi. Na n̄ ko na n̄ maa wãa handunia sɔɔ, adama beya ba ko n̄ wãa handunia ye sɔɔ. Baaba Dɛero, a bu beruo ka wunen yĩsi te a man wɛn dam, kpa ba n̄ ka sãa tia, nge mɛ nɛ ka wunɛ sa sãa tia. ¹² Sanam mɛ na wãa ka be, na bu berua ka wunen yĩsi te a man wɛn dam. Na bu kɔsu, ma be sɔɔ baa tɔn turo goo kun kam kue ma n̄ kun mɔ kam kooren bii, kpa Gusunɔn gari yi ka koora. ¹³ Tɛ na sisi wunen mi. Yeniwa na gerumɔ handunia ye sɔɔ, kpa ba n̄ ka nuku dobu yiba nen sɔ. ¹⁴ Na bu wunen gari wɛ, ma handuniagiba bu tusa yèn sɔ ba n̄ sãa handuniagibu, nge mɛ nen tii na n̄ sãa handuniagii. ¹⁵ Na n̄ nun kanamɔ a ka bu wuna handunia sɔɔn di, adama na nun kanamɔwa a bu kɔsuo tɔn kɔso win sɔ. ¹⁶ Ba n̄ sãa handuniagibu nge mɛ nen tii na n̄ sãa handuniagii. ¹⁷ A tii bu wunɔ nenem ka wunen gem gari. Wunen gari gema. ¹⁸ Nge mɛ a man gɔrima handuniaɔ, meya na maa bu gɔra handunia sɔɔ. ¹⁹ Ben sɔna na nun nen tii wɛ kpa ben tii bu maa ka ko wunɛgibu ka gem.

²⁰ N̄ n̄ mɔ beni tɔnawa na kanaru kuammɛ, adama ka maa be ba koo naane doke ben garin saabu. ²¹ Na kanamɔwa be kpuro ba n̄ ka sãa tia. Nge mɛ wunɛ Baaba a wãa nɛ sɔɔ, ma na maa wãa wunɛ sɔɔ, a de bu ko tia bese sɔɔ. Kpa handuniagibu bu ka naane doke ma wuna a man gɔrima. ²² Yiiko ye a man wɛ, yeya na maa bu wɛ, kpa ba n̄ ka sãa tia nge mɛ nɛ ka wunɛ sa sãa tia. ²³ Nɛ na wãa be sɔɔ, wuna a maa wãa nɛ sɔɔ, kpa bu ka ko tia mam mam. Kpa handunia yu ka gia ma wuna a man gɔrima, a maa bu kĩ nge mɛ a man kĩ.

²⁴ Baaba, na kī be a man wē ba n wāa nen mi, mi na wāa, kpa ba n nen yiiko mēera ye a man wē, domi a man kī ba sere handunia taka kua. ²⁵ Baaba gemgii, handuniaqiba kun nun yē, adama ne na nun yē, ma beni ba tuba ma wuna a man gərīma. ²⁶ Na bu wunen yīsiru giasia, mēya kon kpm bu tu giasiam sosi, kī te a man kīa ta n ka wāa be sɔɔ, kpa na n maa wāa be sɔɔ.

18

Yesun mwaabu

(*I maa mēerio Mateu 26:47-56, Maaku 14:43-50, Luku 22:47-53*)

¹ Sanam mē Yesu u kana te kua u kpa, u yara ka win bwāabu sannu ba da daa tora gaan guruɔ ye ba ra soku Sedoroni. Batuma gaa wāa mi, yè sɔɔ u dua ka win bwāabu. ² Yudasi, win dɔmɛ, u yam mi yē domi Yesu ka win bwāabu ba ra raa mēne mi nɔn dabiru. ³ Yen sōna Yudasi u da mi ka tabu kowobu ka sāa yerun kōsobu be yāku kowo tɔnwerobu ka Falisiba ba nùn wē. Ba ben tabu yānu neni, ka fitilakunu ka wī bɔnnun dōɔ. ⁴ N deema Yesu u yē kɔ ye n koo nùn ko kpuro, yen sōna u susi u bu bikia u nēɛ, wara i kasu.

⁵ Ma ba nùn wisa ba nēɛ, Yesu Nasaretigiiwa sa kasu.

Yesu u nēɛ, nena mi.

Yudasi, win dɔmɛ, u yō mi, ka be sannu. ⁶ Ye Yesu u nēɛ, nena mi, ma ba desira ba wɔruka.

⁷ Yesu u kpm bu bikia u nēɛ, wara i kasu.

Ma ba nēɛ, Yesu Nasaretigiiwa sa kasu.

⁸ Yesu u nēɛ, na raa bēɛ sōɔwa kɔ ma nena mini. N n nen na i kasu, i de beni bu doona.

⁹ U yeni gerua kpa gari yi u raa gerua yi ka kora ye u nēɛ, baa tɔn turo kun kam kue be Baaba u nùn wē sɔɔ. ¹⁰ Sanam mē, Simɔɔ Piɛɛ u win takobi neni ma u ye woma u ka yāku kowo tɔnweron yoo sōra u win soo nɔm geuguu bura. Yoo win yīsira Maliku. ¹¹ Ma Yesu u Piɛɛ sōɔwa u nēɛ, a wunen takobi wesio yen kararɔ. Na n kon ka nɔni swāaru temana te nen Baaba u man yiire?

Ba ka Yesu da Anin wuswaɔ

¹² Sanam mēya tabu kowobu ka ben wirugii ka Yuuban sāa yerun kōsobu ba Yesu mwa ba nùn bɔkua ¹³ ma ba gbia ba ka nùn da Anin mi. Ani u sāawa Kaifan dokiri, Kaifa wiya u maa sāa yāku kowo tɔnwerɔ wōɔ ge sɔɔ. ¹⁴ Kaifa wiya u raa Yuuba bwisi kā ma n arufaani mɔ tɔn turo u ka tɔmbu gbiiya.

Piɛɛ u Yesu siki

(*I maa mēerio Mateu 26:69-70, Maaku 14:66-68, Luku 22:55-57*)

¹⁵ Simɔɔ Piɛɛ ka bōɔ goo ba Yesu swīi. N deema yāku kowo tɔnwerɔ wi, u bōɔ wi yē sāa sāa, ma bōɔ wi, u ka Yesu dua sannu yāku kowo tɔnweron yenun yaaraɔ. ¹⁶ Adama Piɛɛ u yōra tɔɔwɔ yenu kɔnnɔwɔ. Ma bōɔ wi yāku kowo tɔnwerɔ u yē mi, u yarima u ka wɔndia kɔnnɔ kōso geruna, ma u Piɛɛ duusia. ¹⁷ Ma wɔndia wi u kɔnnɔ kōsu mi, u Piɛɛ bikia u nēɛ, wunɛ, a n maa sāa durɔ win bwāabun turo?

Piɛɛ u nēɛ, aawo.

¹⁸ Ma yobu ka sāa yerun kōsobu ba yō dōɔ gēɛn bɔkuɔ yi ba sōrua woorun sō ba wōsu. Piɛɛ u da u maa yō mi, ba wōsu sannu.

Yāku kowo tɔnwerɔ

u Yesu gari bikiamɔ

(*I maa mēerio Mateu 26:59-66, Maaku 14:55-64, Luku 22:66-71*)

¹⁹ Ma yāku kowo tɔnwerɔ u Yesu win bwāabun gari bikia, ka ye u tɔmbu sōɔsimɔ. ²⁰ Ma Yesu u nùn wisa u nēɛ, na ka baawure gari kua batuma sɔɔ. Na nen keu sōɔsiru kpuro kuawa mēnɔ yenu sɔɔ ka maa sāa yerɔ, mi Yuuba kpuro ba ra mēne. Na n gāanu ganu gerua asiri sɔɔ. ²¹ N n men na, mban sōna a man gari bikiamɔ. Be ba nen gari nua, a ben tii bikio ye na bu sōɔwa. Beya ba yē ye na gerua.

²² Ye Yesu u yeni gerua u kpa, yera sãa yerun kãso turo wi u nùn yãre, u Yesu baara so, ma u nɛɛ, yãku kowo tɔnwerowa a kãka a gari wisimɔ mɛ?

²³ Ma Yesu u nùn wisa u nɛɛ, ñ n gari kãsin na na gerua, a yi geruo baawure u nɔ. Ñ n maa gem na na gerua, mban sãna a man soomɔ.

²⁴ Ma Ani u dera ba nùn bɔkua ba ka da Kaifa, yãku kowo tɔnweron mi.

Piɛɛ u kparam Yesu siki

(I maa mɛɛrio Mateu 26:71-75, Maaku 14:69-72, Luku 22:58-62)

²⁵ Saa ye sɔɔ, Simɔɔ Piɛɛ u yɔ mi, u dɔɔ wɔsu. Ma ba nùn bikia ba nɛɛ, wunɛ maa, a ñ sãa durɔ win bwãabun turo?

Adama Piɛɛ u gari yi siki u nɛɛ, aawo fa.

²⁶ Yãku kowo tɔnweron yoo turo, wìn soo teu Piɛɛ u buran dusi, u nùn bikia u nɛɛ, na ñ daa nun wa ka wi batuma ye sɔɔ?

²⁷ Piɛɛ u kparam siki u nɛɛ, aawo. Yera yande goo dɔɔ ga swĩ.

Ba ka Yesu da Pilatin wuswaaɔ

(I maa mɛɛrio Mateu 27:1-2, 11-14, Maaku 15:1-5, Luku 23:1-5)

²⁸ Saa Kaifan min di ba ka Yesu da tem yẽron siri yerɔ. N deema buru buru yam sãrera. Be ba sãa Yuuba ba ñ wure bu du siri yeru mi, kpa bu ku raa ko disigibu. Domi ba kĩ bu Gɔɔ sararibun tɔɔ baka ten yaa dibu di. ²⁹ Yen sãna Pilati u yarima u bu deema, ma u bu bikia u nɛɛ, tora teren bwesera i durɔ wi waasi.

³⁰ Ba nɛɛ, ù kun kãsa kue, sa ñ daa ka nùn sisi su nun nɔma beria.

³¹ Pilati u bu sɔɔwa u nɛɛ, bɛɛn tii i nùn mɔɔ, kpa i nùn siri ka bɛɛn tiin wooda.

Ma Yuuba ba nɛɛ, sa ñ yen dam mɔ su ka tɔnu go.

³² Nge mɛya Yesun gari yi kooru yì sɔɔ u sɔɔsi gɔɔ wìn bweseru u koo gbi. ³³ Pilati u kparam dua siri yerɔ, ma u Yesu soka u nùn bikia u nɛɛ, wuna Yuuban sunɔ?

³⁴ Ma Yesu u nùn bikia u nɛɛ, wuna a ka tii yeni bikiamɔ? Nge gaba nun nɛn gari sɔɔwawa.

³⁵ Pilati u nɛɛ, nɛ Yuuwa? Wunen bweseru ka yãku kowo tɔnweroba ba man nun nɔmu sɔndia. Mba a kua.

³⁶ Yesu u nɛɛ, nɛn bandu ta ñ sãa handunia migiru. Tà n sãan na handunia migiru, nɛn bwãabu ba koo sanna kpa bu ku Yuuba man nɔmu sɔndia. Adama nɛn banda kun sãa handunia migiru.

³⁷ Ma Pilati nùn bikia u nɛɛ, ñ n man na, a sãawa sunɔ.

Yesu u nùn wisa u nɛɛ, wunen tii a mam gerumɔ ma na sãa sunɔ. Na na handunia sɔɔ, ba man marawa n ka gem areru di. Baawure wi u sãa gemgii, wiya nɛn gari nɔmɔ.

³⁸ Pilati u nùn bikia u nɛɛ, mba ba ra soku gem.

Ba Yesu taarɛ wẽ bu go

(I maa mɛɛrio Mateu 27:15-31, Maaku 15:6-20, Luku 23:13-25)

Gari yin biru Pilati u kparam yarima u da Yuuban mi, ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, nɛna kun toraru garu wa durɔ wi sɔɔ. ³⁹ Adama i komaru garu mɔ te kon ka bɛɛ pirisɔm turo kara Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru sɔɔ. I kĩ n bɛɛ Yuuban sunɔ kara?

⁴⁰ Ma be kpuro ba gbãsumɔ ka dam ba mɔ, aawo sa ñ durɔ wi kĩ, Barabawa sa kĩ.

N deema gbɛnɔwa Baraba wi, u sãa.

19

¹ Sanam mɛya Pilati u Yesu mwa, ma u dera ba nùn so ka som kpaka. ² Ma tabu kowobu ba sãki tundu bɔkana ba ka nùn sina furɔ kua ba doke win wirɔ. Ba maa nùn gurumusu swãabu sebusia. ³ Kiri kiri kpa bu nùn susi bu nɛɛ, Yuuban sunɔ, fɔɔ baasira.

Ma ba nùn baari soomɔ.

⁴ Ma Pilati u kparam maa yarima u tɔn wɔru ge sɔɔwa u nɛɛ, i swaa dakio. Wee, kon bɛɛ durɔ wi yarima kpa i ka gia ma na ñ toraru garu wa wi sɔɔ.

⁵ Yesu u yarima u sãkin furɔ, ka maa gurumusu swãabu ge doke. Pilati u bu sɔɔwa u nɛɛ, durɔ wi wee.

⁶ Sanam me yāku kowo tənwerobu ka sãa yerun kōsobu ba nùn wa, ma ba gbāsukum wōri ba nē, a nùn kpareo, a nùn kpareo dāa bunanaru sōo.

Pilati u bu sōowa u nē, bēen tii i nùn mōo kpa i nùn kpare dāa bunanaru wōllo ka bēen tii. Domi nē na kun toraru garu wa wi sōo.

⁷ Ma Yuuba ba nùn sōowa ba nē, sa wooda gaa mō ye ya gerumō bu nùn go yèn sō u win tii nē Gusunōn Bii.

⁸ Ye Pilati u gari yi nua, win bērum sosi. ⁹ Ma u kparam ka Yesu wura siri yerō, u nùn bikia u nē, man diya a na.

Adama Yesu kun nùn wisa baa nōn teeru.

¹⁰ Ma Pilati u nùn bikia u nē, nēna a n ka sere gari mō? A n yē ma na dam mō n ka nun kara, na maa dam mō n ka nun kpare dāa bunanaru sōo?

¹¹ Ma Yesu u nùn wisa u nē, a n dam gam mō nē sōo bā kun nun me wē wōllun di. Yen sōna wi u man nun nōmu sōndia, win taare ya wunegia kere.

¹² Ye Pilati u yeni nua yera u hania sosi u ka Yesu kara. Adama Yuuba ba gbāsukunu bōbia ba nē, à n durō wi kara, a n maa tem yēro kī. Domi baawure wi u win tii kua sunō u sāawa tem yēron yiberē.

¹³ Ye Pilati u gari yi nua, u ka Yesu yarima, ma u sina siri kowon sin yerō te ta wāa yam me sōo, me ba sokumō Kpee turaru. Miya ba maa sokumō Gabata ka Heberum. ¹⁴ N tie sōo teeru bu sere Gōo sararibun tōo bakaru ko, nge sōo wii wōllun saka. Ma Pilati u Yuuba sōowa u nē, bēen sunō wee.

¹⁵ Ma Yuuba ba gbāsuka wōllo, i ka nùn doo, i ka nùn doo, i nùn kpareo dāa bunanaru wōllo.

Ma Pilati u bu bikia u nē, amō ro! I kī n bēen sunō kpare dāa bunanaru wōllo?

Ma yāku kowo tənweroba nùn wisa ba nē, bese sa n sunō goo mō ma n kun mō tem yēro.

¹⁶ Sanam meya Pilati u bu Yesu nōmu sōndia bu ka nùn kpare dāa bunanaru wōllo.

Ba Yesu kpare dāa bunanaru wōllo

(*I* maa mēerio Mateu 27:32-44, Maaku 15:21-32, Luku 23:26-43)

Ma ba Yesu mwa ba ka doona. ¹⁷ Ma Yesu u win tiin dāa bunanaru sua u ka da sere aye ten mi, te ta ka wii koko weenē, adama ka Heberum ba ra yam mi sokuwa Gōogōta.

¹⁸ Miya ba nùn kpare dāa bunanaru wōllo. Ba maa tən durōbu yiru gabu kpare turo nōm dwarō, turo nōm geuō, ma Yesu wāa ben suunu sōo.

¹⁹ Ma Pilati u yorua u mani dāa bunana ten wōllo. Yora ye, ya nē, Yesu Nasaretigii, Yuuban sunō. ²⁰ Yuuba dabira ba yora ye gara domi mi ba Yesu kpare n n ka wuu toma. Ma ba ye yorua ka Heberum, ka Gerekim, ka maa Latem.

²¹ Ma Yuuban yāku kowo tənwerobu ba Pilati sōowa ba nē, a ku yore Yuuban sunō, adama a yoruo, u nē wiya Yuuban sunō. ²² Ma Pilati u nē, ye na yorua na yoruawa.

²³ Sanam me tabu kowobu ba Yesu kpare ba kpa, ba win yānu bōnu kua suba nne, tabu kowo ben baawure sube teeru, ba maa win yabe bakaru sua. Yabe te, ta n yina mō, ba tu wesawa yaberu. ²⁴ Ma tabu kowo be, ba geruna ba nē, bu ku raa te gīa, adama bu de bu tu tete toosi kpa bu wa wigiru ta koo ko.

Nge meya Gusunōn gari yi kōora yi yi nē,

“Ba nēn yānu bōnu kua ben tii tiinē sōo.

Ma ba nēn yaberu tete toosi.”

Nge meya tabu kowo be, ba kua.

²⁵ N wee, Yesun mero, ka win meron wōnō, ka Maari Kopan kurō, ka sere Maari Madalagii, ba yō Yesun dāa bunanarun bōkuō. ²⁶ Yesu u win mero wa mi, ka bōo wi u kī ba yō ba karinē, ma u win mero sōowa u nē, kurō wunē, wunēn bii wee mi.

²⁷ U maa bōo wi sōowa u nē, wunēn mero wee mi.

Saa dōma ten diya bōo wi, u ka nùn wa win tiin yenuō.

Yesun gōo

(*I* maa mēerio Mateu 27:45-56, Maaku 15:33-41, Luku 23:44-49)

²⁸ Yen biru, sanam mɛ Yesu u gia ma gari yi kpuro yi wiru goora yi kpa, Gusunɔn gari yi ka kooru, u nɛɛ, nim nɔru ga man mɔ.

²⁹ Wekeru gara wɔa mi, te ta tam mɔmmɔm yiba. Ma ba swɛesu wasa tam mɔmmɔm mɛ sɔɔ, ba bɛri isɔpun dɛkaɔ ba ka susi win nɔɔwɔ. ³⁰ Sanam mɛ Yesu u tam mɔmmɔm mɛ denda u nɛɛ, n kpa.

Yera u tuka, u win tii yɔsu, ma u sariru kua.

Ba Yesu sɔka yɛsɔa

³¹ Dɔma teya Yuuba ba Pilati bikia u de bu durɔ ben kɔri bɔɔku be ba go mi, kpa bu goo ni sarasia dɔa bunanarun di. Ba yeni bikia yɛn sɔ n tie sɔɔ teeru bu ka ben tɔɔ wɛrarugiru di, ba n maa kɔi goo ni, nu n wɔa dɔa bunanaru wɔllɔ tɔɔ wɛrarugii te sɔɔ, domi tɔɔ bakarun tii tiiwa. ³² Yen sɔna tabu kowobu ba da ba gbiikoon kɔri bɔɔka ka maa yirusegii be ba kpare ka Yesu sannu. ³³ Adama sanam mɛ ba tura Yesun mi, ba deema u gu kɔ, ba n maa win kɔri bɔɔka. ³⁴ Adama tabu kowobun turo u Yesu yaasa sɔka win yɛsɔa, ma yande yem ka nim mu yara. ³⁵ Wi u ye wa, u yen seeda di, win seeda ye, gema. U yɛ kam kam ma geeya u gerumɔ, kpa bɛɛ i maa ka naanɛ doke. ³⁶ Yeniwa ya kua kpa Gusunɔn gari yi ka kooru yi yi nɛɛ, “Baa win kuku teeru, ta n kɔsiramɔ.” ³⁷ Gusunɔn gari maa nɛɛ, “Ba koo nɔn mɛɛri wi ba sɔka.”

Yesun sikubu

(*I maa mɛɛriɔ Mateu 27:57-61, Maaku 15:42-47, Luku 23:50-56*)

³⁸ Yen biru Yosefu Arimategii u Pilati Yesun goru kana. Yosefu wi, u sɔawa Yesun bɔɔ, adama asiri sɔɔwa yɛn sɔ u Yuuban berum mɔ. Ma Pilati u wura. Yen sɔna Yosefu u da u Yesun goru sua u ka doona. ³⁹ Nikodemu wi u raa da Yesun mi wɔkuru u Yosefu yɔsiri. Ma u turare bwesenu yiru, miru ka aloesi neni ye ya tura kilo tenan saka. ⁴⁰ Durɔ be yiru ba Yesun goru sua ma ba tu bekuru wukiri ka turare sannu. Domi nge mɛya Yuuba ba ra ka ben goru sike. ⁴¹ N deema batuma gaa ya wɔa mi ba Yesu kporen bɔkuɔ. Siki wɔru kperuguu gaga wɔa mi, batuma ye sɔɔ, gɛ sɔɔ ba n goo sikure. ⁴² Miya ba Yesu kpɔi domi yen sisira sɔawa tɔɔ wɛrarugiru. Siki te, ta maa wɔa turuku mi.

20

Siki diiru

(*I maa mɛɛriɔ Mateu 28:1-8, Maaku 16:1-8, Luku 24:1-12*)

¹ Alusuma buu sɔnu buru buru yellu, sanam mɛ yam kun sɔram kpa, Maari Madalagii u da sikiru mi. Ma u wa ba kpee te sua saa siki ten kɔnnɔn di. ² Ma u duka da Simɔɔ Pɛɛn mi, ka bɔɔ win mi, wi Yesu u kɔi, u bu sɔɔwa ma ba Yinni sua saa sikiru min di, u n maa yɛ mi ba nɔn kpɔi.

³ Sanam mɛya Pɛɛ ka bɔɔ wi, ba yara ba da sikiru mi. ⁴ Ma be yiru ba duki da sannu, adama bɔɔ wi, u duka u Pɛɛ gbiiri, ma u gbia u tura sikiru mi. ⁵ U yɔara u tende siki te sɔɔ, ma u bekuru wa ta yii, adama u n due. ⁶ Yera Simɔɔ Pɛɛ wi u sisi biruɔ u tura mi ma u dua siki te sɔɔ. U maa beku te wa ta yii, ⁷ ka yasa ye ba raa ka win wiru bɔkua. Adama yasa ye, ya n yii ka beku te sannu, ya kuruawa bee tia. ⁸ Sanam mɛya bɔɔ wi u raa gbia u tura sikiru mi, u maa dua. U wa, ma u naanɛ doke. ⁹ Gusunɔn gari kun daa bu yeeri gina yi yi gerua ma u koo se gɔrin di. ¹⁰ Ma bwɔa be, ba gɔsira ba da ben yenuɔ.

Yesu u Maari Madalagii kure

(*I maa mɛɛriɔ Mateu 28:9-10, Maaku 16:9-11*)

¹¹ Adama Maari u yɔ tɔɔwɔ siki ten bɔkuɔ u sumɔ. Sanam mɛ u sumɔ u yɔara u tende siki ten sɔɔwɔ. ¹² Ma u wɔllun gɔradoba yiru wa ba yɔa kpikinu doke ba sɔ mi Yesun goru ta raa kpɔi, ben turo wiru gia, turo maa naasu gia. ¹³ Ma ba nɔn bikia ba nɛɛ, kuro wunɛ, mba n kua a ka sumɔ.

Ma u bu wisa u nɛɛ, ba nen Yinni suawa saa minin di, na n maa yɛ mi ba nɔn kpɔi.

¹⁴ Sanam mɛ u yeni gerua u kpa, u siira ma u Yesu wa u yɔ mi. Adama u n gie ma Yesuwa. ¹⁵ Yesu u nɔn bikia u nɛɛ, kuro wunɛ, mba n kua a ka sumɔ. Wara a kasu.

Kurɔ wi, u tamaa yam min kɔsowa. Yera u nɛɛ, tɔnwero, ñ n wunen na a nùn sua, a man sɔɔwɔ mi a nùn kpɪi, kpa n da n nùn sua min di.

¹⁶ Ma Yesu u nɛɛ, Maari.

Yera u siira, ma u gerua ka Heberum u nɛɛ, Raboni. Yen tubusiana, keu sɔɔsio.

¹⁷ Ma Yesu u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a ku man baba, domi na ñ gina de nen Baaban mi wɔllɔ. Adama a doo nen bwāabun mi, a bu sɔ ma na dɔɔ Gusunɔn mi, wi u sãa nɛ ka been Baaba, u maa sãa nɛ ka been Yinni.

¹⁸ Ma Maari Madalagii u da u bwāa be sɔɔwa ma u Yinni wa, sere Yinni u nùn gari yini sɔɔwa.

Yesu u win bwāabu tii sɔɔsi

(*I maa mɛɛrio Mateu 28:16-20, Maaku 16:14-18, Luku 24:36-49*)

¹⁹ Alusuma buu gen yoka, bwāa be, ba menna ma ba gamboba beri Yuuban berum sɔ. Miya Yesu u da u bu yɔre ben suunu sɔɔ. Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, alafia ya n wāa ka bɛɛ.

²⁰ Ye u yeni gerua u kpa, u bu win nɔma ka win yɛsa sɔɔsi. Bwāa ben nukura dora ye ba Yinni wa. ²¹ Ma Yesu u kram bu sɔɔwa u nɛɛ, alafia ya n wāa ka bɛɛ. Nge mɛ Baaba u man gɔrima nge mɛya nɛ na maa bɛɛ gɔra.

²² Ye u yeni gerua u kpa, yera u bu wɛsie ma u nɛɛ, i Hunde Dɛero mɔɔ. ²³ Ì n goo nùn win toraru suuru kua u koo ten suuru wa. Ì n maa goon toraru suuru kobu yina ta ko n yɛro wāasiwa.

Yesu ka Tomaa

²⁴ Tomaa, bwāabu wɔkura yiru yen turo, wi ba ra maa nɛɛ Sika, u ñ daa wāa ka be sanam mɛ Yesu u na ben mi. ²⁵ Bwāa be ba tie ba nùn sɔɔwa ma ba Yinni wa.

Tomaa u bu wisa u nɛɛ, ma n kun mɔ u kurum bora wa Yinnin nɔma sɔɔ, ma u kun win niki bia doke mi kurum daa wāa, kpa u win nɔmu doke Yinnin yɛsaɔ, u ñ naane dokemɔ.

²⁶ Sɔɔ nɔɔba itan biru bwāa be, ba maa menne sannu dirɔ. Tomaa wāa be sɔɔ. Ba gamboba beri adama Yesu u na u bu yɔre ben suunu sɔɔ ma u nɛɛ, alafia ya n wāa ka bɛɛ.

²⁷ Sanam mɛya u Tomaa sɔɔwa u nɛɛ, a nen nɔma mɛɛrio kpa a wunen niki bia doke ye sɔɔ. A wunen nɔmu demiana a doke nen yɛsaɔ. A naane dokeo a ku maa ko gɔrusu yirugii.

²⁸ Tomaa u nùn sɔɔwa u nɛɛ, Gusunɔ nen Yinni.

²⁹ Yesu u nùn bikia u nɛɛ, a naane doke yèn sɔ a man waamɔ? Doo nɔɔrugiba be ba kun man wa, ba ka naane doke.

Yèn sɔ ba tire teni yorua

³⁰ Sɔm maamaakigii dabina Yesu maa kua win bwāabun nɔni biru ni ba kun yorua tire teni sɔɔ. ³¹ Adama gari yiniwa ba yorua kpa i ka naane doke ma Yesuwa Kirisi wi, Gusunɔn Bii, kpa naane doke binin saabu i n wāaru mɔ te ta ku ra kpe win yɛsirun sɔ.

21

Yesu u bwāabu nɔɔba yiru kure

¹ Yen biru Yesu u kram win bwāabu tii sɔɔsi Tiberian daa burerun bɔkuɔ. Wee nge mɛ u tii sɔɔsi. ² Simɔɔ Piɛɛ ka Tomaa wi ba ra nɛɛ Sika, ka Natanieli Galilen Kanagii, ka Sebeden bibu, ka win bwāabu gabu yiru, be kpurowa ba wāa sannu. ³ Simɔɔ Piɛɛ u be ba tie sɔɔwa u nɛɛ, u susure dɔɔ.

Ma ba nɛɛ, ben tii ba koo ka nùn da.

Ma ba yara yande ba goo dua ba doona. Adama ba ñ gāanu ganu mwe wɔku te sɔɔ.

⁴ Ye yam sãrɔ Yesu u yɔ daarun goorɔ, adama bwāa be, ba ñ yɛ Yesuwa. ⁵ Ma Yesu u bu bikia u nɛɛ, aluwaasi bɛɛ, i ñ gāanu mwe baa fiiko?

Ma ba nɛɛ, aawo.

⁶ Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, i been yāakororu kɔɔwɔ goo gen nɔm geuɔ, i ko gāanu wa mi.

Ba kua mɛ, ma ba kpana bu tu gawa swɛɛ dahirun sɔ. ⁷ Ma bɔɔ wi Yesu u kɪ, u Piɛɛ sɔɔwa u nɛɛ, Yinniwa.

Ye Simɔɔ Piɛɛ u nua ma Yinniwa, yera u win yaberu pɔra sie domi basiwa u raa wāa mi. Ma u sure nim sɔɔ goon di. ⁸ Adama bwāa be ba tie ba ka goo na daarun bɔɔwɔ

ba ben yāakororu gawe, ta swēe yiba. Be ka daarun bōon tondam kun kere gəm soonu goobu (200). ⁹ Ye ba sara temə ma ba dōo gēe wa, swēe wāa yin wəllə, ka maa pēe. ¹⁰ Ma Yesu u bu sōowa u nēe, bu swēe gēe tama yi ba go tē ge.

¹¹ Siməo Piēe u goo dua ma u yāakoro te gawa temə te ta swēe beke yiba. Yin geera sāa wunaa weeru ka wəkura ita. Baa mē yi ka dabi mē, yāakoro te, ta n̄ gēere. ¹² Yesu u bu sōowa u nēe, i na i sōndu wuna.

Baa bwāa ben turo kun kākā u n̄n bikie wara u sāa, domi ba yē ma Yinniwa. ¹³ Yesu u da u pēe sua ma u bu wē. Mēya u maa kua ka swēe yi.

¹⁴ Yeniwa n̄n itase ye Yesu u tii win bwāabu sōosi saa m̄n di u seewa gərin di.

Yesu ka Piēe

¹⁵ Ye ba sōndu wuna ba kpa, Yesu u Siməo Piēe bikia u nēe, Siməo, Yohanun bii, a man kī n beni kpurogiru kere?

Ma u nēe, Yinni, a yē ma na nun kī.

Ma Yesu u n̄n sōowa u nēe, a nen yāa binu n̄orio.

¹⁶ Yesu u kpam n̄n bikia n̄n m̄eruse, Siməo, Yohanun bii, a man kī?

Ma u nēe, Yinni, a yē ma na nun kī.

Ma Yesu u n̄n sōowa u nēe, a nen yāanu kparo.

¹⁷ Yesu kpam wure u n̄n bikia n̄n itase, Siməo, Yohanun bii, a man kī?

Ma Piēen nukura sankira yèn sō u n̄n bikia n̄n itase u n̄n kī. Ma u n̄n sōowa u nēe, Yinni, a baayere yē, a yē kam kam ma na nun kī.

Ma Yesu u n̄n sōowa u nēe, a nen yāanu n̄orio. ¹⁸ Geema na nun sōomə, sanam me a sāa aluwaasi, a ra raa ka wunen tii kpaka sēke, kpa a da mi a kī. Adama sanam mē a təkə kua kaa wunen n̄ma demiawa kpa goo u nun wunen kpaka sēka u ka nun da mi a n̄ kī.

¹⁹ Ka gari yiya Yesu u sōosi gəw w̄n bweseru Piēe u koo ka Gusunə bēere wē. Ye u yeni gerua u kpa ma u nēe, a man swīiyə.

Yesu ka Yohanu

²⁰ Yen biru Piēe u sīira ma u wa ben biruə bōo wi Yesu u kī, u wee. Bōo wiya, u raa Yinni gballi yaa dibun sanam ma u n̄n bikia wara koo n̄n d̄ome. ²¹ Sanam mē Piēe u bōo wi wa u Yesu bikia u nēe, Yinni, durə wini maa ni?

²² Yesu u n̄n wisa u nēe, n̄n kī n de u n wāa sere n kpam ka wurama, mba n nun wa. Wunē, a gesi man swīiyə.

²³ Yen sōna gari yi, yi n̄ora naane dokeobu sōo ma bōo wi, u n̄ gbimə. Adama Yesu u n̄ gerua ma u n̄ gbimə, u gesi geruawa u n̄ kī u de u n wāa sere u kpam ka wurama, mba n n̄n wa.

²⁴ Bōo wiya u yenin areru dimə, wiya u maa tire teni yorua, sa maa yē ma win areru geema.

Garin wii goberu

²⁵ Gāa dabinu ganu maa wāa ni Yesu u kua. Bā n ni kpuro yorua tia tia, na n̄ tamaa handunia kpuro sōo bu yen ayeru wa mi ba koo tire ni kpuro doke ni ba koo ra yore.

GƏROBUN KOOKOOSU

Tire te, ta sāawa Lukun garin sukum me u maa Teofiru yorua. Ye u sōsimō tire te sō, yera nge me Hunde Dəero u Yesun bwāabu kpara, ka nge me Labaari Gea ya ka nōra Yerusalemuō n ka da Yudeaō ka Samariō ka tem kpuro sō me Romugiba mō waati ye sō, ka sere Gerekiban tem sō.

Tire te, ta maa sun sōsimō nge me Piε ka Pəlu ba səmburu kua. Ta maa sun sōsimō ma Yesun gari yi n nε yi ka tem yērobu seesi kpa yi ben woodaba go. Aawo, yi nawa yi ka Gusunōn kīru yibia, wiru 13:7-12 ka wiru 16:35-40 ka wiru 19:31. Ye ya maa sāa gāa girinu tire te sō, yera Hunde Dəeron naaru tōmbu sō Pantikotin tōru sō. Saa dōma ten diya Hunde Dəero wi, u naane dokeobu kpare ma u Yesun yigberu tāsisiāmō.

Tire ten kpunaa

1. Seeda dibun sōru, wiru 1:1-26.
2. Seeda dibu Yerusalemuō, wiru 2n di sere wiru 8:3.
3. Seeda dibu Yudeaō ka Samariō, wiru 8:4n di sere wiru 12:25.
4. Pəlun waasu daabu, wiru 13n di sere wiru 20.
5. Pəlun siribu, wiru 21n di sere wiru 28.

Ba gərobu Hunde Dəero

nō mwēeru kua

¹ Teofiru negii, nen tire gbiikiru sō na kpuro yorua ye Yesu u kua ka ye u keu koosia saa min di u win səmburu torua ² sere u ka wura Gusunō wəllō, ye u win gəro be u gəsa wooda wε u kpa ka Hunde Dəeron dam. ³ Sō weeru win tiin gəon biru, u win tii bu sōsi nən dabiru. Sōsi bi, bu sāa seeda ye ya kun sika mō ma u wasi. Ba nūn wa, u maa bu Gusunōn bandun gari tubusia. ⁴ Sō teeru, sanam me Yesu u ka bu dimō sannu, u bu sōwa bu ku raa doona Yerusalemun di, adama bu sina bu win Baaban nō mwēeru ma, tən gari u raa bu sōwa u nε, ⁵ Yohanu u raa tōmbu batemu kua ka nim, adama sō mee te sō, Hunde Dəerowa ba koo ka bε batemu ko.

Yesu u da Gusunō wəllō

⁶ Ma be ba mēne mi, ba nūn bikia ba nε, Yinni saa yeni sōra kaa wunen bandu swī Isireliō?

⁷ U bu sōwa u nε, n n bēn baa i n ka tōru yε n kun me saa ye Gusunō Baaba u yii ka win tiin yiiko. ⁸ Adama i ko i dam mwa sanam me Hunde Dəero u dua bε sō. I ko n sāa nen seeda diobu Yerusalemuō, ka Yudea kpuro sō, ka maa Samariō, ka sere sere tem nōrō.

⁹ Ye Yesu u gari yi gerua u kpa, ba nūn mēera u suara wəllō, ma guru wira nūn berua ben wuswaaō.

¹⁰ Nge me ba nūn mēera swee u doonō wəllō, yera suaru sō tən durōbu yiru gabu be ba yabe kpikinu sebua, ba bu kure. ¹¹ Ba nε, bε Galilegibu mban sōna i yō i wəllu mēera. Yesu wi, wi u suara wəllō bēn min di, u koo kpam wurama nge me i wa u dō wəllō.

Yudasin kəsire

¹² Sanam meya gəro be, ba gəsirama Yerusalemuō saa guu ten wəllun di te ba ra soku Olifi, te ta wāa kilo tian saka wuu bəkō gen min di. ¹³ Ye ba Yerusalemu dua, ba da gidambisa yen wəllō, mi ba raa wāa. Piε wāa mi, ka Yohanu ka Yakōbu ka Andere ka Filipu ka Tomaa ka Baatelemi ka Mateu ka Yakōbu Alufen bii ka Simō wi u win tem gari kī ka Yudu Yakōbun bii. ¹⁴ Ka gōru teuwa tən be kpuro ba ra n mēne ba n kanaru mō ka temanabu ka kurōbu gabu ka Maari Yesun mero ka maa Yesun wənoḅu.

¹⁵ Sō mēerun biru naane dokeoba kpam mēna. Ben geera dō nge wunaa teeru, ma Piε u seewa u yōra ben suunu sō u nε, ¹⁶ negibu, Gusunōn gari yi n koo ko yi kun koore, yi Hunde Dəero u gerua saa Dafidin nō sōn di Yudasin sō, wi u kua durō ben swaa gbio be ba Yesu mwa. ¹⁷ Yudasi wi, u raa sāa bēsen turo, u raa maa nōmu mō bēsen səmburu sō.

¹⁸ Gobi yi u wa win kom kōsum sō mi, u ka yi tem dwa, ma u wəruma u kibari u kura, ma win nuki kpuro yara. ¹⁹ Təmbu kpuro be ba wāa Yerusalemuə ba gari yi nua. Yen sō, ben barum sōə ba tem mə soka Akedama. Yīsi ten tubusiana, tem yemgim.

²⁰ Domi ba yorua Dafidin womusun tirerə ba nəe,
“A de win wāa yeru tu ko bansu.

Goo u ku maa sina mi.”

Ba maa yorua,

“A de goo u ko win kəsire səmburu sōə.”

²¹⁻²² N̄ n men na, n weene su Yudasın kəsire gəsi, u n s̄a Yinni Yesun seebu gərin din seeda dio ka bese sannu. N weene yēro wi, u n s̄a ben turo be ba sun swīi sanam me Yesu u ka sun wāa, saa m̄n di Yohanu u n̄n batemu kua sere u ka wura wəllə.

²³ Ma ba durəbu yiru gabu gəsa, ben turon yīsira Yosəfu, wi ba mə Baasaba, n̄ kun me Yusitu, yirusen yīsira Matiasi. ²⁴⁻²⁵ Ma ba kanaru kua ba nəe, Yinni wunə wi a təmbu kpuron gōrusu yē, a sun sōsio wi a gəsa wunen gəro be yiru ye sōə u ka səmbu te sua te Yudasi u deri u wigiru doona.

²⁶ Ma ba tete toba ma Matiasi u tete di ma ba n̄n doke gərobu wəkura tia yen wuuru sōə.

2

Hunde Dεeron naaru

¹ Yen biru, sanam mə Pantikotin tōra tura, naane dokeobu kpuro ba menne sannu yāatem. ² Suaru sōə ba kukiribu nua bi bu na saa wəllun di nge woo damguu, ma bu dii te kpuro yiba mi ba sō. ³ Bin biru ba gāanu wa nge dōə yari yi teria, ma yi sina baawuren wirə. ⁴ Be kpuro be ba wāa mi, ba Hunde Dεero yiba, ma ba ka barum tukum gari mə, nge mə Hunde Dεero bu nəə k̄a.

⁵ Sanam mə, Yuu gabu be ba Gusunən beere yē ba wāa Yerusalemuə. Ba nawa tem baameren di. ⁶ Ye ba kukiri bi nua, tən dabira menna. Ma ba biti soora gem gem, yèn sō ben baawure u win tiin barum nua saa naane dokeobun nəən di. ⁷ Biti bu mwa n banda, ma ba nəe, nəe yaa, tən be ba gari mə mi, be kpuro ba n̄ s̄a Galilegibu ro? ⁸ Aməna n̄ ka kua besen baawure u ka nəəmə ba ka win barum gari mə. ⁹ Sa na saa Paatin di ka Mēdi ka Elamu, saa Mesopotami ka Yudea ka Kapadosin di ka Pontu ka Asi, ¹⁰ saa Firigin di ka maa Panfili, saa Egibitin di ka maa Libin beran di ye ya wāa Sirenin bəkuə, besen gaba maa na saa Romun di. Gabu Yuuba, gabu maa be ba gəsira Yuuba, ¹¹ gaba na saa Keretin di ka maa Daarububan tem. Ka mə, bese kpuro sa nəəmə ba gerumə ka besen tiin barum gāa baka ni Gusunə u kua.

¹² Ma ba biti soora n sara, ba bikiana ba nəe, mba yenin tubusianu.

¹³ Adama gabu ba bu yaakoru mə ba nəe, tama tən be, ba n̄ra.

Piεen waasu

¹⁴ Yera Piεε u seewa ka gərobu wəkura tia ye sannu u gbāra tən wəru ge sōə u nəe, bεe Yudeagibu ka bεe kpuro, bεe be i wāa Yerusalemuə i man swaa dakio, kpa i n yē ma

¹⁵ tən beni ba n̄ tam n̄ra nge mə i gerumə. Domi bururun kəba nəəba nnewa sa wāa mi.

¹⁶ Adama ye i waamə buru teni, yera ye Gusunən səmə Yoeli u raa gerua. ¹⁷ U nəe,

“Gusunə u nəe, yeniwa kon ko sanam dāakim sōə.

Kon nen Hunde doke təmbu kpuro sōə.

Bεen bii tən durəbu ka tən kurəbu, ba koo Gusunən gari gere.

Bεen aluwaasiba ba ko n kāsīnu waamə,

kpa bεen durə təkənu nu n dosusu mə.

¹⁸ Sanam mə sōə, kon nen Hunde doke nen səm kowobu sōə tən durəbu ka tən kurəbə,

kpa bu Gusunən gari gere.

¹⁹ Kon gāa maamaakiginu sōsio wəllə,

ka maa yīrenu temə,

nge yem ka dōə ka dōə wiisu.

²⁰ Sõo koo tıra kpa suru u swëra nge yem,
sere Yinnin tõe te, tu ka na,
tõe nanumgii te.

²¹ Adama baawure wi u Yinnin yĩsiru soka dõma te,
u koo faaba wa.”

²² I gari yi swaa dakio, bæe Isireliba. Yesu Nasaretigiin gariya na bæe sõomõ, wi Gusunõ u bæe giasia sãm damginu sõi, ka sãm maamaakigia ye u kua bæen suunu sõi, saa win min di nge mæ bæen tii i yẽ. ²³ Durõ wi, wi ba bæe nõmu sãndia, nge mæ Gusunõ u bwisika u himba kua, i dera tãn kõsoba nùn dãa bunanaru kpare ba go. ²⁴ Adama Gusunõ u nùn wõra gõon wahalan nõmun di ye u ka nùn seeya gõrin di. Gõi kun kpĩa u nùn nenua win dam sõi. ²⁵ Win gari wee yi Dafidi u yorua. U næe,

“Na Yinni Gusunõ waamõ baadomma.
U wãa nen nãm geuõ kpa n ku ka wurura.

²⁶ Yen sõna nen gõru ga do.

Ma na gari gerumõ ka nuku dobu.

Meya maa nen wasi koo wëra bõri yendu sõi.

²⁷ Domi a ñ nen hunde derimõ gõribun wãa yerõ.

Meya maa a ñ derimõ wunegii wi u naane mæn wasi yi kõi.

²⁸ A man wãarun swæe sõõsi.

Nà n maa wãa ka wunẽ,
ko na n nuku dobu yiba.”

²⁹ Negibu, i de n bæe sõ nõni ka nõni ma Dafidi bæsen baaba u gu, ma ba nùn sikua. Win sikira maa wãa bæsen suunu sõi sere ka gison giso. ³⁰ Adama yèn sõ u sãa Gusunõn sãmõ ma u yẽ ma Gusunõ u nùn nõw mwæeru kua ka bõri u næe, u koo ra win sikadobu gagu, Kirisi, sinasia win sina kitarõ, ³¹ yen sõ, Kirisi win seebu gõrin diwa u ka yã ye u næe, ba ñ nùn derimõ gõribun wãa yerõ, win wasi kun maa kõsimõ. ³² Kirisi wiya Gusunõ u seeya gõrin di. Bæe kpurowa sa sãa yen seeda diobu. ³³ Ba nùn sua u da Gusunõn nõm geuõ, ma u Hunde Dæero mwa Gusunõ Baaban mi wìn nõw mwæeru ba kua. Ma u sun nùn wẽ. Yera ye i waamõ ka ye i nõomõ tẽ. ³⁴ Domi Dafidin tii u ñ de Gusunõ wõllõ, adama u næe,
“Yinni Gusunõ u nen Yinni sõõwa u næe,
a sinõ nen nõm geuõ,

³⁵ sere n ka nun wunen yibereba taarea.”

³⁶ Yen sõna n weene Isireliba ba n yẽ kam kam ma Yesu wi, wi bæe i kpare dãa bunanaru wõllõ, Gusunõ u nùn kua Yinni ka maa Kirisi.

³⁷ Ye tãn be, ba yeni nua, ben gõrusu bu taare wẽ, ma ba Piẽe ka gõro be ba tie bikia ba næe, bæsegibu, mba sa ko ko.

³⁸ Piẽe u bu sõõwa u næe, bæe kpuro, i bæen gõru gõsio, i batemu ko ka Yesu Kirisin yĩsiru, i ka bæen toranun suuru wa. I ko maa Gusunõn kẽru mwa te ta sãa Hunde Dæero wi. ³⁹ Domi nõw mwæe te, ta sãawa bæe ka bæen bibugiru ka be kpuroguru be ba wãa n toma, be Gusunõ bæsen Yinni u koo soku win mi.

⁴⁰ Ka kpaam gari dabina Piẽe u bu seeda diiya ma u bu dam kã u næe, i tii wunõ tẽn tãn kõsobun min di kpa i faaba wa.

⁴¹ Be ba win gari wura ba bu batemu kua. Ma tãmbu nõrõbun suba itan (3.000) saka sosi naane dokeobun wuurõ dõma te. ⁴² Ma ba ra n gərobun keu swaa daki, ba nõw tia sãa, ba ra n menne, ba yaa dibu dimõ ka maa Yinnin dĩa domaruginu, ba ra n maa kanaru mõi sannu.

Naane dokeobun wãasinaa

⁴³ Berum baawure mõi, domi gõro be, ba maamaaki dabinu ka sãm damginu mõi.
⁴⁴ Naane dokeobu kpuro ba wãa sannu yãatem ma ba ben gãa mõru kua tia. ⁴⁵ Ba ben tem ka ben dukia dərikiranõ, ma ba yen gobi bõnu mõi nge mæ n ka baawure weene.

⁴⁶ Tõe baatere ba ra menne sãa yerõ. Ba ra n maa Yinnin dĩa domaruginu ka maa yaa dibu dimõ sannu yenu ka yenu ka nuku dobu, murafiti sariru sõi. ⁴⁷ Ba ra n Gusunõ

siaramə, ma təmbu kpuro ba ka bu nənū geu mɛɛra. Tɔɔ baatere Yinni u ra n be ba faaba wa sosiməwa naanɛ dokeobu sɔɔ.

3

Ba yemə beki

¹ Sɔɔ teeru, Piɛɛ ka Yohanu ba dɔɔ s̄a yerə yokan kəba ita, kanarun saa. ² N deema ba maa ka durə goo dɔɔ mi, wi ba mara ka yeməru. Ba ra nùn yiwa s̄a yerun kənnəwə ge ba m̄ Burə, u n ka bara m̄ sanam mɛ tamba duə. ³ Ye u Piɛɛ ka Yohanu wa ba duə s̄a yerə u bu bara koosi. ⁴ Piɛɛ ka Yohanu ba nùn nənī girari, ma Piɛɛ nɛɛ, a sun mɛɛriɔ. ⁵ Ma u bu mɛɛra tii yèn s̄ u gāanu yīiyə ben mi. ⁶ Piɛɛ nùn s̄əwa u nɛɛ, na n̄ gobi m̄, adama kon nun w̄ ye na m̄. Ka Yesu Kirisi Nasaretigiin yīsira na nun s̄əwə, a seewo a s̄i.

⁷ Ma u durə win nəm geu nɛnua, u ka nùn seeya. Mii mii durə win naasu ka win naa wīinu dam kua. ⁸ U ȳəwa u sura ma u sanum wəri u s̄a yeru dua ka be sannu, u s̄imə u ȳəkwə u Gusunə siaramə. ⁹ Təmbu kpuro ba nùn wa u s̄imə u Gusunə siaramə. ¹⁰ Ye ba tuba ma bara kowo wi u raa s̄ s̄a yerun kənnəwə ge ba m̄ Burə, wiya mi, ba bitī soora n sara ye n nùn kooran s̄.

Piɛɛn waasu s̄a yerə

¹¹ Təmbu kpuro ba duki da ka bitī s̄a yerun beɛ tiaɔ ye ba ra soku Saloməən kəbe, mi yemə wi, u w̄a u Piɛɛ ka Yohanu neni. ¹² Ye Piɛɛ bu wa, u bu s̄əwa u nɛɛ, beɛ Isireliba, mban s̄na i bitī soore i sun mɛɛra mɛ. I tamaa s̄a besen tiin dam, n̄ kun mɛ besen daa gea ya dera durə wi, u s̄imə? ¹³ Aburhamu ka Isaki ka Yakəbu be ba s̄a besen sikadoba, Gusunə ben Yinni u win s̄əwə Yesu kua yiikogii, wi i tem ȳəobu nəmu s̄əndia, ma i nùn yina Pilatin wuswaa, baa mɛ Pilati u raa ḡru doke u nùn ȳsu. ¹⁴ Adama beɛ i nùn yina wi, wi u s̄a tən dɛero ka gemgii, ma i Pilati bikia u beɛ tən gowo kara. ¹⁵ I w̄aarun ȳro go, adama Gusunə u nùn seeya gərin di, ma beɛ sa s̄a yen seeda diobu. ¹⁶ Yesu win yīsiru ka naanɛ dokebu yīsī te s̄ə, yera n durə wi beki wi i wa, i tuba mi. Geema, naanɛ dokebu Kirisi s̄ə biya bu durə wi bw̄a dobu w̄ beɛ kpuron wuswaa.

¹⁷ Tɛ, nɛgibu na ȳ ma ye beɛ i kua mi, i ye kuawa ȳru sariru s̄ə, mɛya maa beɛn wirugibu. ¹⁸ Nge mɛya gari yi, yi koorā yi Gusunə u kpara yellun di win s̄əwəbu kpuron n̄ə s̄əən di u nɛɛ, ma win wi u ḡsa u n̄ koo ko u kun nənī s̄əre. ¹⁹ Yen s̄, i ḡru ḡsio i ḡsira Gusunən mi, u ka beɛn toranu wuna, ²⁰ kpa Yinni u sun w̄ra geebu w̄ saa win min di, kpa u kparam Yesu gərima wi ba kua beɛn Mesi. ²¹ Tilasiwa Yesu wi, u n w̄a wəllə sere saa yu ka turi gāanu kpuro nu ka wurama nge yellu, nge mɛ Gusunə u gerua yellun di win s̄əwə dɛerobun min di. ²² Domi Məwisi u nɛɛ, “Yinni Gusunə u koo beɛ s̄əwə goo seeya beɛn bweserə nge wi. Ye u koo beɛ s̄ kpuro i ye swaa dakio. ²³ Baawure wi u kun s̄əwə win gari swaa daki, ba koo nùn wuna Gusunən təmbun suunu s̄əən di bu nùn kpeerasia.” ²⁴ Mɛya maa Samuɛli ka Gusunən s̄əwə be ba na win biruə, be kpurowa ba saa yenin gari gerua. ²⁵ Bɛɛya Gusunən s̄əwəbun tubi diobu, i maa bənu m̄ n̄ə m̄wɛ te s̄ə, te Gusunə u beɛn sikadoba kua, ye u Aburhamu s̄əwa u nɛɛ, “Handunian bwesenu kpuro nu koo domaru wa saa wunen bweserun di.” ²⁶ Bɛɛya Gusunə u ḡbia u win s̄əwə seeya, ma u nùn ḡra, u ka beɛn baawure ḡsia win kom k̄sum di, kpa u beɛ domaru kua.

4

Piɛɛ ka Yohanu wuun wirugibun wuswaa

¹ Nge mɛ Piɛɛ ka Yohanu ba ka tən be gari m̄, ȳaku kowobu ba tunuma ka s̄a yerun k̄sobun tənwerə ka maa Sadiusiba. ² Ba m̄ru bara yèn s̄ ḡro be, ba təmbu keu s̄əsimə ba Yesun seebu gərin di kparamə bi bu s̄əsimə ma tamba koo se gərin di. ³ Yen s̄na ba bu mwa ba berisi pirisəm s̄ə sere sisiru, domi yoka kua k̄. ⁴ Adama tən dabīnu be ba gari yi nua ba naanɛ doke. Ma ben geera sosi sere ba kua tənū nərəbun suba n̄əbun (5.000) saka.

⁵ Yen sisiru wuun wirugibu ka guro gurobu ka maa wooda yērobu ba menna Yerusalemu. ⁶ Ba menna ka yāku kowo tənwerō wi ba ra nēē Ani ka maa Kaifa ka Yohanu ka Alesandu ka be kpuro be ba sāa yāku kowo tənwerobun bweseru. ⁷ Ba gəro be yōrasia ben wuswaa ma ba bu bikiam wəri ba nēē, ka weren yiikowa nge ka yīsi terà i ka yeni kua.

⁸ Sanam mēya Piēē wi u Hunde Dēero yiba u bu wisa u nēē, bēē wirugibu ka guro gurobu, ⁹ i n sām geerun gari bikiamə te sa yemə kua ka nge mē u ka bēkura, ¹⁰ n weene bēē kpuro ka maa Isireliba kpuro i n yē ma durə wi i waamə u yō bēēn wuswaa, u bēkurawa mam mam ka Yesu Kirisi Nasaretigiin yīsirun dam, wi i kpare dāa bunanaru wollo ma Gusunə nūn seeya gərin di. ¹¹ Yesu wiya, kpee te bēē banəbu i yina, ma ta kua gani gəmburun dam. ¹² Faabagii goo sari ma n kun mə wi. Domi Gusunə kun maa təmbu yīsiru garu wē handunia səə te ba koo soku bu ka faaba wa.

¹³ Sanam mē ba gia ma Piēē ka Yohanu ba sāawa bwēebwēebu, ba n maa keu kue, ben wərugəra bu biti kua, ma ba tuba ma ba raa wāa ka Yesu sannu. ¹⁴ Ye ba durə wi u bēkura wa u yō ka Piēē ka Yohanu sannu, ba n fēē wa bu gari gēē gere. ¹⁵ Yen sōna ba bu sōwa ba nēē, bu yario mennə yee ten min di. Ye ba yara, be ba wāa mi, ba wesiana ¹⁶ ba nēē, mba sa ko ka durə be ko. Domi Yerusalemugibu kpuro ba yē ma ba sām damgii bakaru kua, sa n kpē su ye siki. ¹⁷ Adama su bu gerusi su nēē, bu ku raa maa goo gāanu sō ka yīsi te, kpa gari yi, yi ku maa kparara təmbun suunu səə.

¹⁸ Yera ba kpm bu soka ma ba bu yinari bu maa gari gere n kun mē bu waasu ko ka Yesun yīsiru. ¹⁹ Adama Piēē ka Yohanu ba bu sōwa ba nēē, bēēn tii i bwisikuo i wa n n koo Gusunə wēre su bēē mem nəwa, kpa su nūn deri. ²⁰ Domi bese sa n kpē sa kun gerua ye sa wa ka ye sa nua.

²¹ Ba kpm bu gerusi gem gem, ma ba bu yōsu. Ba n swaa wa ye ba koo ka bu sēyasia yèn sō təmbu kpurowa ba Gusunə siaramə ye ya kooran sō. ²² Domi durə wi ba bēkia ka maamaaki mi, u wōw weeru kere.

Naane dokeoba wərugəru kanamə

²³ Ye ba Piēē ka Yohanu yōsu ba kpa, ba wura ben berusebun mi, ma ba bu kpuro saaria ye yāku kowo tənwerobu ka guro guroba bu sōwa. ²⁴ Sanam mē ba gari yi nua, be kpuro ba ka nəə tia Gusunə kana, ba nēē, Yinni, wuna a wollo ka tem ka nim wōku taka kua ka ye ya wāa mi səə kpuro. ²⁵ Wuna a maa gerua ka Hunde Dēeron baa saa bēēn sikado Dafidi wunen sām kowon nəən di a nēē, “Mban sōna tən tukobu ba məru bara. Mban sōna tamba bwisikumə ye ya n koorə.

²⁶ Handunian sinamba seewa.

Ma wirugiba menna bu ka Yinni Gusunə ka win Kirisi tabu ko.”

²⁷ Geema, wuu geni səəra Herodu ka Pənsu Pilati ka tən tukobu ka maa Isireliba, be kpuro ba menna ba ka Yesu wunen sāmə dēero wi a kua Kirisi tabu kua. ²⁸ Mēya ba yabu baayere kua ye a raa yi wunen dam ka wunen himba səə. ²⁹ Yen sō tē, Yinni a ben gerusibu laakari koowo, kpa a de bese wunen sām kowobu su wunen gari yi kpara ka wərugəru. ³⁰ A wunen nəmu demio gu təmbu bēkia, a de yirenu ka sām maamaakiginu nu koorə ka wunen sāmə dēero Yesu win yīsiru.

³¹ Ye ba kanaru kua ba kpa yam mi ba mennē mi, mu yīra diki diki. Be kpuro ba Hunde Dēero yiba, ma ba Gusunən gari waasu wəri ka wərugəru.

Naane dokeobun məə teeru

³² Naane dokeo be kpuro ba wāa nəə tia səə mam mam. Goo sari wi u gerua gāa ni u mə wigina, ba ye kpuro mennawa ba mə sannu. ³³ Ka yiiko baka gəro be, ba ka Yinni Yesun seebu gərin din seeda dimə, ma Gusunən durom bakam wāa be kpuro səə. ³⁴ Goo sari be səə wi u sāaru mə. Domi be ba gbenu mə n kun mē yenusu, ba ye kpuro dərikirawa ma ba ka yen gobi na ³⁵ ba gərobu wē, ma ba gobi yi bənu kua nge mē baawuren bukata nē.

³⁶ Nge meya Yosefu Lefi kua wi ba mara Sipuə, wi gəroba maa mə Baanabasi, yīsi ten tubusiana dam kēə. ³⁷ U tem mə ma u mu dərə u ka men gobi na u gərobu wē.

5

Anania ka Safira

¹ Adama durə goo maa wāa wi ba ra nēē Anania, ka win kurə Safira. Durə wi, u win tem gam dərə, ² ma u men gobin sukum tii yīya, ka win kurən yēru, ma u sukum mē n tie gərobu wē. ³ Yera Piēē u nēē, Anania, mban sōna a dera Setam dua wunen gōruə ma a Hunde Dēero weesu kua, ma a tem men gobin sukum tii yīya. ⁴ A sere tem mē dərə, n n wuna a mu mə ro? Ye a mu dərə a kpa, men gobi kun sāa wunegii? N n men na, mban sōna a gōru doke a ka yenin bweseru ko. N n tōmbu a weesu kua, Gusunəwa a kua.

⁵ Ye Anania u gari yi nua, mii mii u wəruma u gu. Ma berum bakam tən be kpuro mwa be ba gari yi nua. ⁶ Aluwaasiba ba seewa ba win goru bəkua ba ka yara ba sikua.

⁷ Yen biru n kua nge kəba ita, ma win kurə Safira u duuma. N deema u n yē ye n win durə kua. ⁸ Piēē nùn bikia u nēē, a man sōwə, amē kasawa i tem mē dərə?

Ma u wisa u nēē, oo, meya mi.

⁹ Piēē nùn sōwa u nēē, mban sōna bēē yiru kpuro i gōru doke i ka Gusunən Hunden laakari mēeri mēsum. Wee be ba wunen durə sikua ba wāa dii kənnəwə, ba koo maa ka nun yari.

¹⁰ Mii mii u wəruma Piēēn wuswaaə u gu. Ma aluwaasi be, ba dua ba deema u gu, ba maa win tii sua ba ka yara ba da ba sikua win durən sikirun bəkua. ¹¹ Berum bakam Yesun yigberu kpuro mwa, ka maa baawure wi u gari yi nua.

Səm maamaakigii dabinu

¹² Gəro be, ba maamaaki ka səm damgii dabinu mə tōmbun suunu səə. Ma naane dokeobu kpuro ba mēnne sannu Saloməən kəbēə. ¹³ Tən tuko goo kun kākā u ka bu mēnne, adama tōmba bu bēere wē gem gem. ¹⁴ Ma naane dokeo ben geera sosimə ta dəə, durəbu ka kurəbu dabinu, be ba Yinni naane doke. ¹⁵ Ma ba barəbu yara swēə ba bu kpī kpin yenu ka kāsasu wəllə, n wa Piēē u n sarə, win tiro gu ka ben gabu wukiri. ¹⁶ Tən dabinu maa naamə saa Yerusalemun baru kpaanun di ka ben barəbu, ka be ba werekunu mə. Ma be kpuro ba bekuramə.

Gərobun nəni swāaru

¹⁷ Adama yāku kowo tənwero, ka win tōmbu be ba sāa Sadusiba ba ka gərobu nisinu seewa. ¹⁸ Ba gəro be mwa, ma ba bu pirisəm doke. ¹⁹ Adama yen wōkuru Yinnin gərado u na u pirisəm gamboba kenya, u bu yara. U bu sōwa ²⁰ bu doo bu yōra sāa yerə kpa bu tōmbu wāa ten gari kpuro nəsia.

²¹ Ye gəro be, ba yeni nua ba kpa, ba dua sāa yerə yam sāreru, ba waasu wəri yande.

Ye yāku kowo tənwero ka win tōmbu ba mēna ba wuun wirugibu ka Isireliban guro gurobu kpuro soka, ma ba gəra pirisəm mi, ba nēē, bu ka gəro be na. ²² Adama ye sāa yerun kōsoba tura mi, ba n gəro be wa pirisəm səə. Ma ba wura mēnə yerə ²³ ba nēē, ye sa tura mi, sa deema pirisəm dira beri mam mam, sa maa kōsobu deema ba yō kənnəwə. Adama ye sa gamboba besia, sa n goo wa dii te səə.

²⁴ Ye sāa yerun kōsobun tənwero ka maa yāku kowo tənwerobu ba gari yi nua, ba biti soora, ba n gari yin wii goberu yē. ²⁵ Yera durə goo u na u nēē, ase tən be i pirisəm doke mi, ba wāa sāa yerə ba tōmbu keu sōsimə!

²⁶ Ma kōsobun tənwero wi, ka win tōmbu gabu ba da ba ka bu na mēnə yerə. Adama n n ka dam, yèn sō ba tōmbun berum mə bu ku raa bu kpenu kasuku. ²⁷ Ye ba ka bu na, ba bu yōrasia Yuuban guro gurobun wuswaaə. Yāku kowo tənwero wi, u bu gari bikia ²⁸ u nēē, sa bēē yinari mam mam sa nēē, i ku maa waasu ko ka durə win yīsiru. Adama wee, i bēen sōsiru kpara i keu sōsi Yerusalemu kpuro səə, ma i kī i sun durə win gəən taare wē.

²⁹ Yera Piēē ka gəro be ba tie ba nēē, tilasiwa su ka Gusunə mēm nəwə, n n mə tōmbu.

³⁰ Gusunə besen sikadoban Yinniwa u Yesu seeya gərin di, wi i raa dāa bunanaru kpare

i go. ³¹ Wiya Gusunə u sua wəllə u sinasia win nəm geuə, u n sãa sunə ka Faaba kowo u ka de Isireliba bu gđru gəsia, kpa bu ben toranun suuru wa. ³² Bəsəra sa sãa yen seeda diobu, bəsə ka Hunde Dɛero wi Gusunə u tambu kã be ba nùn mēm nəwə.

³³ Ye ba gari yi nua, ba mərū bara too too sere ba kī bu gəro be go. ³⁴ Adama Falisi turo be səw wi ba ra nɛɛ Gamalieli, wi u sãa woodan keu koosio, u bɛɛɛ mə gem gem tambu kpuro səw, u seewa u yđra mennən wuswaaə, u nɛɛ, bu gina gəro be yaro. ³⁵ Ma u bu sđwə u nɛɛ, bɛɛ Isireliba, i laakari koowo ye i kī i durə beni kua. ³⁶ Gasə, durə goo u kurama wi ba sokumə Tedasi wi u tii bɛɛɛ wɛ gem gem, ma tambu nge nɛɛru (400) ba nùn swii. Adama ba nùn go, win bwāaba yarina baama kpuro, ma ba win gari duari. ³⁷ Win biru gari garin sanam, durə goo wi ba mə Yudasi Galilegii, u kurama. U maa tən dabinu wa be ba nùn swii. Adama ba maa durə wi go ma win tamba yarina. ³⁸ Yen sđ, na bɛɛ bwisi kēmə gari yini səw, i durə beni derio i de bu doona. N n tənun sđsirin na, n kun mɛ tənun səmburu, n koo nərū ko. ³⁹ Adama n n Gusunən səmburun na, i n kpɛ i bu kamia. I ku tii kari bərɛ i ka Gusunə sanna.

Ma ba win gari wura. ⁴⁰ Ba gəro be soka ba seni so, ma ba bu yinari bu maa ka Yesun yīsiru gari ko pai. Ma ba bu yđsu. ⁴¹ Ma gəro be, ba doona mennə yeru min di ka nuku doo bakabu yèn sđ Gusunə u bu garisi be ba tura bu yaa kasiki Yesun yīsirin sđ. ⁴² Tđru baatere, sãa yerə ka yenusə, ba ra n Labaari gea waasu mə kpa ba n keu sđsimo ma Yesuwa Kirisi wi.

6

Ba səm kowobu nəəba yiru gəsa

¹ Sđw mɛɛ te səw, nge mɛ naanɛ dokeoba sosimə, Yuu be ba Gɛɛkim tənə gerumə ba ka be ba tie wəki yèn sđ ba ben gəminibu duarimə tđw baateren dīanun bənu səw. ² Ma gərobu wəkura yiru ye, ba naanɛ dokeobu kpuro menna ba nɛɛ, n n weenɛ su Gusunən garin waasu deri kpa sa n dīanun gari mə. ³ Yen sđ, bəsɛgibu i tən durəbu nəəba yiru gəsio bɛɛn suunu səw be ba seeda gea diiyammɛ, be ba Hunde Dɛero yiba kpa ba n bwisi mə, kpa su bu səmbu te nəmu səndia. ⁴ Kpa bəsən tii sa n kanaru ka Gusunən garin waasu mə sa n dəw.

⁵ Tən be kpuro ba gari yi wura ka nuku dobu. Ma ba Etiəni gəsa wi u Hunde Dɛero yiba, win naanɛ dokebu bu maa kpā, ka maa Filipu ka Pokori ka Nikanəri ka Timəw ka Paamenasi ka sere Nikola Antiəsigi wi u gəsira Yuu. ⁶ Ba ka bu da gərobun mi, ma gəroba bu kanaru kua ba bu nəma səndi wirə.

⁷ Nge mɛya Gusunən gari yi ka kpararamə baama. Ma naanɛ dokeobun geera sosimo ta dəw Yerusalemə, ma yāku kowo dabira maa naanɛ doke.

Ba Etiəni mwa

⁸ Etiəni wi, Gusunə u nùn durom bakam kua u nùn dam kã, ma u səm maamaakiginu ka yīrenu kua təmbun suunu səw. ⁹ Adama durəbu gabu saa Yuuban mennə yerun di te ba ra soku tii məwəbugiru, ka Sirenin Yuu gabu ka Alesandirigibu ka gabu saa Silisi ka Asin di ba seewa ba ka Etiəni sikirinamə. ¹⁰ Adama ba kpana bu nùn kamia yèn sđ u gari gerumə ka Hunde Dɛeron dam ka bwisi. ¹¹ Yera ba durəbu gabu gobi kã asiri səw bu ka gere ma ba nua u Məwisi ka Gusunə gari kam gerusi. ¹² Mɛya ba ka təmbun mərū seesia, ka guro gurobu ka wooda yērobu. Ba da Etiənin mi ba nùn mwa ma ba ka nùn da Yuuban guro gurobu mennən wuswaaə. ¹³ Yen biru ba ka durəbu gabu na be ba nùn seeda weesugia diisi ba nɛɛ, durə wini u ra n bəsən sãa yee dɛeraru ka Məwisin wooda sankuməwa. ¹⁴ Domi sa nua u gerua ma Yesu Nasarətigii wi, u koo sãa yee teni sura, kpa u bəsən deema kpuro kəsi ye Məwisi u sun wɛ.

¹⁵ Be kpuro be ba sđ mennə ge səw, ba Etiəni nənɛ girari, ma ba wa win wuswaa ballimo nge Gusunən gəradogia.

7

Etiənin waasu

¹ Yera yāku kowo tənwerə u Etiəni bikia u nɛɛ, gari yi, geema?

² Etieni u wisa u nεε, nen bisibu ka nen baababa i man swaa dakio. Gusunə yiikogii u besen baaba Aburahamu kure sanam mε u wāa Mesopotamin tem səw u sere sina Haraniə, ³ u nūn sōwə u nεε, u win dusibu ka win tem derio kpa u da tem gam mε u koo nūn sōsi. ⁴ Yen sōna Aburahamu u Kaladegibun tem yara, ma u da u sina Haraniə. Ye win baa u gu u kpa, Gusunə u nūn seeyama min di, u na tem mε səw, mi bεε i wāa tē. ⁵ Sanam mε, u n̄ nūn ayeru garu kā tem mε səw, baa naa dabusa teeru, adama baa mε Aburahamu kun gina bii mara Gusunə u nūn nəw mwεeru kua ma u koo nūn tem mε wē, kpa mu n sāa wi ka maa win bibugim. ⁶ Ye wee ye Gusunə u Aburahamu sōwə. U nεε, win biba koo səru di tem tukumə mi ba ko n sāa yobu, kpa bu nəni swāaru wa sere wōw nεeru (400). ⁷ Gusunə u maa nεε, win tii koo ka bwese te siri te ta koo bu ko yobu. Yen biru ba koo yari tem min di bu na tem mε səw mi ba koo nūn sā. ⁸ Saa ye səw, Gusunə maa Aburahamu bango kobun wooda wē. Ma Aburahamu u win bii Isaki bango kua ye ba wi mara u kua sōw nəwba ita. Nge mɛya Isaki u maa Yakəbu kua, ma Yakəbu u maa win bibu wəkura yiru kua nge mε. Bera ba kua Yuuban bwesenu wəkura yirun baababa.

⁹ Yakəbun bii be, ba ka Yosefu nisinu kua, ma ba nūn Egibitigibu dərə ba ka doona. Adama Gusunə u wāa ka wi, ¹⁰ ma u nūn yakia saa win wahala kpuron di. U maa nūn bwisi kā ma u durom wa, Egibitin sina bokon mi, ma u nūn kua Egibitin tem yēro ka maa win yenu yēro. ¹¹ Gōwra tunuma Egibiti ka Kananin tem səw ta bu nəni sōwə too too. Besen sikadoba ba n̄ gāanu wa bu di. ¹² Ye Yakəbu u nua ma dīanu wāa Egibitiə, u besen sikado be gəra mi, nən gbiikiru. ¹³ Ye ba da mi nən mεeruse, Yosefu u tii win maabu tubusia, ma Egibitin sunə u maa Yosefun dusibu gia. ¹⁴ Ma Yosefu u Yakəbu win tundo sokusia ka win dusibu kpuro bu na win mi. Ben geera sāa təmbu wata ka wəkura nəwbu. ¹⁵ Nge mɛya Yakəbu u ka da Egibitiə. Miya u gu, miya maa besen sikado be, ba gu. ¹⁶ Ma ba ka be kpuron gonu wura Sikemuə ba nu kp̄εε siki kpee wərugiru səw te Aburahamu dwa Hamərin bibun mi Sikemuə.

¹⁷ Ye saa ya turuku kua ye Gusunə u koo ka win nəw mwεeru yibia te u Aburahamu kua, besen təmba sosimə ba dabiamə Egibitiə ¹⁸ sere n ka kua sina boko goon waati wi u kun Yosefun gari yē. ¹⁹ Sina boko wi, u besen təmbu nəni wōkua u ka bu kōsa kua, u bu tilasi kua bu ka ben bii wēenu kō kpa nu gbi. ²⁰ Saa ye sōwra ba Məwisi mara. Bii burəwa wi u Gusunə wēremə. Ba nūn nəwri suru ita win tundon yenuə. ²¹ Ye ba ka nūn da ba kō, Egibitin sunən bii tən kurə u nūn sua u kua nge win tiin bii. ²² Ba nūn Egibitigibun keu kpuro sōsi ma u kua tən boko gari gerubu ka kookoosu səw.

²³ Sanam mε u wōw weeru tura, u gōru doke u win təmbu Isireliba beram da. ²⁴ U wa Egibitigii goo u ben turo nəni sōwə. U wigii faaba da, ma u Egibitigii wi so u go. ²⁵ U tamaa sāa win təmba koo tubuwa ma Gusunəwa nūn gəra u ka bu yakia, adama ba n̄ tuba. ²⁶ Yen sisiru u deema ben gaba sannamə. Ma u kī u bu yakiana u nεε, i nen gari swaa dakio. Bεε, be i sāa dusinu, mban sōna i mεera koonamə. ²⁷ Adama durə wi u win beruse nəni sōwə mi, u Məwisi bəria u nεε, wara nun kua besen wirugii ka siri kowo. ²⁸ A kī a maa man gowa nge mε a Egibitigii wi go gīa? ²⁹ Ye Məwisi u gari yi nua, u kpikiru sua Madianin tem gia. Miya u bii tən durəbu yiru mara.

³⁰ Wōw weerun biru, Gusunən gərado u Məwisi kurema awīi gεε səw, yi yi sāare yi dōw mwaaramə, gbaburu səw mi guuru gara wāa te ba ra soku Sinai. ³¹ Məwisi u biti soora ye u yi wa, ma u yi susi u mεera tii. Sanam mɛya u Yinni Gusunən nəw nua ga gerua ga nεε, ³² wiya Gusunə win sikadoban Yinni, wiya Aburahamu ka Isaki ka Yakəbun Yinni. Ye Məwisi u nua mε, yera u diira, u n̄ maa kāka u yam mi mεera. ³³ Yinni Gusunə nūn sōwə u nεε, u win salubata pweto, domi yam mi u yō mi, yam dεerama. ³⁴ N wee, u win təmbun nəni swāaru wa te ba waamə Egibitiə. U ben weeweenu nua, yera u sarama u ka bu faaba ko. Tē, u na u nūn gəri Egibitiə.

³⁵ Məwisi wi ba yina mi, ba nεε, wara nūn kua ben wirugii ka siri kowo, wiya Gusunə u gəra u kua ben wirugii ka faaba kowo, ka Gusunən gərado win somiru wi u nūn kure awīi səw. ³⁶ Durə wiya u bu yara saa Egibitin di. U maamaaki ka səm damginu kua Egibitiə ka nim wōku səw ge ba m̄ Naa yari ka maa gbaburu səw mi ba kua wōw weeru.

³⁷ Məwisi wiya u Isireliba sđowa u nεε, Gusunə koo bu səmə goo seeya ben bweserə, nge wi. ³⁸ Məwisi wiya u wāa gbaburə Isireliban suunu səə, ka bεsen baababa sannu, ka maa Gusunən gərado wi u ka nùn gari kua guuru wəllə te ba ra soku Sinai. Ma u Gusunən gari wāarugii mwa, u ka sun yi wē.

³⁹ Adama bεsen baaba be, ba yina bu nùn mēm nəəwa. Ba nùn yina ba kī bu kram wura Egibitiə. ⁴⁰ Yen sđna ba Aroni sđowa ba nεε, u bu būnu kuo ni nu koo bu swaa gbiya. Domi Məwisi wi, wi u bu yarama saa Egibitin tem di, ba n̄ yē ye n nùn deema. ⁴¹ Dəma tera ba bwāaroku kua ge ga ka naa buu weenε, ma ba gu yākuru koosi. Ma ben nukura dora ben nəman səmburun sđ. ⁴² Adama Gusunə u tii gawa ben min di, ma u dera ba sđ ka suru ka kperi sāwa, nge mε u gerua win səməbun tireru səə u nεε, “Bεε Isireliba i ka kua wđə weeru gbaburu səə i man yākunu ka kēnu kuare?”

⁴³ Bwāarokuna i sđowa ni i kua i ka būnu sā, nge Mələkun kuu bekurugiru ka Refanin kpera. Yen sđna na kon bεε bərie sere Babilonin bera giə.”

⁴⁴ Bεsen baababa ba raa Gusunən kuu bekurugiru mə te ta sāa seeda ma u wāa ka be. Məwisi u tu kua nge mε wi u ka nùn gari kua, u nùn sđowa. U tu kuawa mam mam nge te u wa. ⁴⁵ Ma bεsen baababa be ba tu tubi di, be ka Yosue ben gbiikoo, ba ka tu dua tən tukobun tem səə mε ba mwa sanam mε Gusunə u tən tuko be gira. Ma ta wāa mi sere Dafidin waati. ⁴⁶ Gusunə u ka Dafidi nənu geu mεera, ma u kanaru kua u ka kpī u wi Yakəbun Yinni diru bania. ⁴⁷ Adama Saloməəwa u nùn dii te bania.

⁴⁸ Ka yen de kpuro Wərukoon wāa yera kun wāa dinu səə ni tənu u bana. Nge mε Gusunən səmə goo u yorua,

⁴⁹ “Yinni Gusunə u nεε, wəlla nen sina gəna.

Ma tem mu sāa nen naa sənditia.

N̄ n mən na, dii teren bwesera i ko i man bania.

Nge wāa yee terə ta ko n sāa nen wēra yeru.

⁵⁰ N̄ n̄ nen nəma ya ye kpuro taka kua?”

⁵¹ Etiəni u maa bu sđowa u nεε, bεε degangamgibu! Bεen gđrusu ka bεen swasu su sāa nge be ba n̄ Gusunə nasiegisu, i ra n Hunde Dεero yinamə, i mđwa nge bεen baababa.

⁵² Gusunən səmə wara bεen baababa ba n̄ nəni sđowa. Ba bu go be ba Geegiin naarun gari kua, ma tē, bεen tii i Geegii wi kərumətənu kua i nùn go. ⁵³ Bεeya i Gusunən wooda mwa ye ba bεε wē Gusunən gəradoban min di. Adama i n̄ ye mēm nəəwε.

Etiənin gəə

⁵⁴ Ye ba Etiənin gari yi nua, ba məru bεsira sere ba ben nikibii dwēemə. ⁵⁵ Adama Etiəni u Hunde Dεero yiba, ma u wəllu nəni girari u Gusunən yiiko wa, u maa Yesu wa u yđ Gusunən nəm geuə. ⁵⁶ Ma u nεε, wee, na wa wəlla wukiare, ma Tənun Bii u yđ Gusunən nəm geuə.

⁵⁷ Sanam mεya ba ben swasu kərua ka nəma, ba kuuki kua, ma ba duki da sannu ba nùn kunisi. ⁵⁸ Ba nùn gawa ba yara wuun di, ma ba nùn kpenu kasukum wəri. Tən be, ba ben kumboorusu pweta ba yi aluwaasi goon mi wi ba ra nεε Səəlu. ⁵⁹ Sanam mε ba Etiəni kpenu kasukumə u kanaru kua u nεε, Yinni Yesu, a nen hunde məə. ⁶⁰ U yiira u gbāra wəllə u nεε, Yinni a ku bu tora teni garisi.

Ye u yeni gerua u kpa, ma u gu.

8

¹ Saa ye, Səəlu u ka be ba Etiəni go nəə tia sāa.

Səəlu u Yesun yigberu nəni sđowa

Saa dəma ten diya ba Yesun yigbe te ta wāa Yerusalemuə nəni sđə bakabu torua. Naane dokeobu kpuro ma n̄ kun mə gərobu, ba yarina ba da Yudean temə ka Samarin temə. ² Ma durəbu gabu be ba Gusunən bεere yē, ba Etiəni sikua ka nuku sankira bakanu.

³ Adama Səəlu u kookari mđ u ka Yesun yigberu kam koosia. U yenusu duurimə u tən durəbu ka tən kurəbu gawamə u bu kpēemə pirisəm səə.

Filipu u Labaari gea waasu m̀è Samariə

⁴ Be ba yarina ba da baama kpuro ba Labaari gea waasu m̀è. ⁵ Filipu u da Samari maroə ma u wuu gen t̄mbu Kirisi win gari waasu kua. ⁶ T̄n w̄rusu su win gari nua ma su s̄m maamaakiginu wa ni u kua, ma be kpuro ba win gari swaa daki mam mam. ⁷ Filipu u wer̄kunu gira t̄n dabinun wasin di, ma nu yarim̄ ka wuri beke. U maa yem̄ dabinu bekia, ka b̄n wasin bee tia gu. ⁸ Ma nuku doo bakabu w̄a wuu ge s̄ə.

⁹ Dur̄ goo w̄a wuu ge s̄ə, wi ba ra n̄e Sim̄ə. U ra n ka dobo dobo maamaaki dabiru m̀è Samarigibun wuswaaə, u maa tii garisi t̄n boko. ¹⁰ T̄mbu kpuro bw̄ēbw̄ēbu sere ka damgibu, ba ra n win gari swaa daki gem gem kpa ba n m̀è, wiya Gusun̄n dam bakam m̄ə.

¹¹ Ba ra n̄n swaa daki ȳn s̄ə saa t̄ebun di win dobo dobo ya ra n bu biti s̄a. ¹² Adama ye t̄mba Labaari gea naan̄e doke ye Filipu u bu waasu kua, ye ya ka Gusun̄n bandu ka Yesu Kirisin ȳsiru ȳa, ba bu bat̄mu kua t̄n dur̄bu ka t̄n kur̄bu. ¹³ Sim̄ən tii maa naan̄e doke ma ba n̄n bat̄mu kua. U Filipu sw̄i baama kpuro ma u biti kua too ye u s̄m damginu ka maamaaki wa ye ya kooram̄ə.

¹⁴ Ye ḡro be ba w̄a Yerusalem̄ə ba nua ma Samarigibu ba Gusun̄n gari naan̄e doke ba bu Pīe ka Yohanu ḡria. ¹⁵ Ye ba tura mi, ba kanaru kua naan̄e dokeo ben s̄ə Hunde D̄ero u ka du be s̄ə. ¹⁶ Domi Hunde D̄ero kun gina saram̄e ben goon mi, ba gesi bu bat̄mu kuawa ka Yinni Yesun ȳsiru. ¹⁷ Yera Pīe ka Yohanu ba bu n̄ma s̄ndi wir̄ə, ma Hunde D̄ero dua be s̄ə.

¹⁸ Ye Sim̄ə u wa ma Hunde D̄ero dua be s̄ə sanam m̄e ḡro be, ba bu n̄ma s̄ndi wir̄ə, yera u k̄i u bu gobi k̄ē. ¹⁹ U n̄e bu maa n̄n yiiko ye w̄ēȳə, kpa baawure wi u n̄mu s̄ndi wir̄ə Hunde D̄ero u n da du ȳēro s̄ə.

²⁰ Adama Pīe n̄n s̄əwa u n̄e, wun̄e kaa kam ko ka wunen gobi sannu ȳn s̄ə a tamaa kaa kp̄i a Gusun̄n k̄ēru ka gobi dwe. ²¹ A n̄ kp̄ē a n n̄ma m̄ə s̄mbu te s̄ə, domi wunen ḡr̄u ga n̄ dee dee s̄a Gusun̄n wuswaaə. ²² Yen s̄ə, a ḡr̄u ḡsio wunen kom k̄sum di, kpa a Yinni kana u nun wunen bwisiku k̄s̄unu suuru kua n̄ n koo kora. ²³ Domi na wa ma wunen daa ya sosu, ma toraru ta nun b̄kuə.

²⁴ Sim̄ə u bu wisa u n̄e, bēn tii i man kanaru kuo Yinnin mi kpa ḡa ni i man s̄əwa mi, nu ku man deema.

²⁵ Ye ba seeda ye di ma ba Yinnin garin waasu kua ba kpa, ba ḡsira ba Yerusalem̄un swaa w̄ri. Nge m̄e ba d̄ə ba Labaari gean waasu m̀è Samarin baru kpa dabinu s̄ə.

Filipu ka Etiopin wirugii goo

²⁶ Adama Yinnin ḡrado goo u ka Filipu gari kua u n̄e, u seewo u da s̄ə ȳsan n̄m dwaru gia u swaa ye sw̄i ye ya d̄ə saa Yerusalem̄un di sere ka Gasa. Swaa ye, swaa t̄k̄ra.

²⁷ Ma u seewa u da. Miya u Etiopin t̄n kur̄ə sun̄n dukian wunan̄sun wirugii wa wi ba maatam kua. Dur̄ wi, u da Yerusalem̄ə u ka Gusun̄ə s̄a. ²⁸ Yera u wiə u s̄ə win dumin keke s̄ə u Gusun̄n s̄m̄ə Esain tireru garim̄ə. ²⁹ Hunde D̄ero u Filipu s̄əwa u doo keke yen b̄kuə.

³⁰ Filipu u duka da keke yen mi, ma u nua dur̄ wi, u garim̄ə Gusun̄n s̄m̄ə Esain tireru s̄ə. U n̄n bikia u n̄e, n nun yeeri ye a garim̄ə mi?

³¹ Wirugii wi, u wisa u n̄e, am̄na n ko n ka man yeeri ma n kun m̄ə goo u man yi tubusia.

Ma u Filipu kana u keke ye ȳəma bu sina sannu. ³² Ye wee ye dur̄ wi, u garim̄ə saa Gusun̄n garin di.

“Ba ka n̄n da nge ȳa te ba koo saka.

Nge ȳa buu ge ga maari s̄ē sanam m̄e ba gen sansu buram̄ə,

nge meya u n̄ win n̄ə baaye.

³³ Ba n̄n kawa, ma ba yina bu n̄n siria dee dee.

Wara koo kp̄i u saa yen t̄mbun gari gere.

Domi ba n̄n w̄aru wunari, u n̄ maa w̄a tem m̄e s̄ə.”

³⁴ Durə wi, u Filipu bikia u nɛɛ, na nun kanamə, a man sɔ̄wə waran sɔ̄na Gusunən səmə wi, u yeni yorua. Win tiin sɔ̄na? Nge goon sɔ̄.

³⁵ Yera Filipu u waasu wəri. U torua ka səmən gari yi, ma u nùn Yesun Labaari gea tubusia.

³⁶ Nge mɛ ba dəɔ sannu swaa ye səɔ, ba tura daaru garun mi, mi nim wāa. Ma durə wi, u nɛɛ, nim wee, mba n man tie na n̄ kon ka batemu ko. [

³⁷ Filipu u nùn wisa u nɛɛ, kaa kpī a batemu ko à n naanɛ doke ka wunen gɔ̄ru kpuro. Durə wi, u nɛɛ, meya na naanɛ doke ma Yesu Kirisi sɔ̄awa Gusunən Bii.]

³⁸ Ma wirugii wi, u dera ba win keke yɔ̄rasia. Wi ka Filipu ba sara ba da daaru mi, ma u nùn batemu kua. ³⁹ Ye ba yara min di, Yinnin Hunde u ka Filipu doona. Wirugii wi, u n̄ maa nùn wa, adama u win swaa wəri u doona ka nuku dobu. ⁴⁰ Filipu maa deema u wāa wuu gagu səɔ ge ba ra soku Asətu. U Labaari gean waasu kua mi, ka maa wuu si su wāa swaa ye səɔ kpuro sere u ka tura Sesareə.

9

Səɔlun gɔ̄ru gəsiabu

(I maa mɛɛrio Gərobun Kookoosu 22:6-16, 26:12-18)

¹ Sanam mɛ səɔra Səɔlu u yɔ̄rari dim dim u Yinnin bwāabu nənɔ sɔ̄ u bu go. Ma u da yāku kowo tənweron mi, ² u nùn bikia u Yuuban menno yenugibu tirenu kua be ba wāa Damasiə kpa u n̄ gabu wa be ba swaa ye swīi, n̄ n tən durəbun na, n̄ kun mɛ tən kurəbu, u ka kpī u bu mwa u bəke u ka da Yerusalemuə.

³ Sanam mɛ Səɔlu u dəɔ, ye u Damasi turuku kua, suaru səɔ yam nùn burure wəllun di. ⁴ Yera u wəruma temə, ma u nəɔ gagu nua ga nɛɛ, Səɔlu, Səɔlu, mban sɔ̄na a man nənɔ sɔ̄mə.

⁵ Səɔlu u bikia u nɛɛ, Yinni wuna were.

Ma Yinni nɛɛ, nɛna Yesu wi a nənɔ sɔ̄mə. ⁶ A seewo a du wuu ge səɔ, ba koo nun sɔ̄ ye kaa ko.

⁷ Durə be ba sanum mɛ dəɔ ka wi, ba yɔ̄ra ba mari sɔ̄ sɔ̄. Ba nəɔ ge nua, adama ba n̄ goo wa. ⁸ Səɔlu u seewa tem di, adama baa mɛ u win nənɔ wukia u n̄ yam wa. Ba win nəmu nenuawa ba ka dua Damasiə. ⁹ U wɔ̄ko kua sɔ̄ ita. U n̄ di saa ye səɔ, u n̄ maa nəra.

¹⁰ N deema naanɛ dokeo goo wāa Damasiə wi ba ra nɛɛ Anania. Yinni u ka nùn gari kua kāsiru səɔ u nɛɛ, Anania.

Ma Anania u nɛɛ, nɛ wee Yinni.

¹¹ Yinni nùn sɔ̄wa u nɛɛ, a seewo a da swaa ye ba ra nɛɛ Dendaru, Yudasin dirə, a bikia mi durə goo wāa wi ba ra soku Səɔlu Taasigii. Wee, u kanaru m̄. ¹² Kāsiru səɔ u durə goo wa wi ba ra nɛɛ Anania, wi u dua mi u wāa ma u nùn nəma sənɔ̄di wirə u ka kpam yam wa.

¹³ Anania u nɛɛ, Yinni tən dabina nu man durə win labaari sɔ̄wa, ka kɔ̄sa kpuro ye u wunen təmbu kua Yerusalemuə. ¹⁴ Ma sa nua yāku kowo tənweroba nùn nəɔ k̄a u ka təmbu kpuro mwa be ba wunen yīsiru sokumə mini.

¹⁵ Adama Yinni nùn sɔ̄wa u nɛɛ, a doo domi na durə wi gəsa nən səmə u ka nən yīsiru kpura tən tukobun mi, ka sinambu ka maa Isireliban suunu səɔ. ¹⁶ Kon maa nùn sɔ̄si nge mɛ u koo nənɔ swāaru wa nən yīsirun sɔ̄.

¹⁷ Ma Anania u seewa u da u dua diru mi, u Səɔlun wiru nəma sənɔ̄di u nɛɛ, Səɔlu nən beruse, Yinni Yesu wi u nun kure swaa sanam mɛ a sisi, wiya man gərima a ka yam wa kpa a Hunde Dɛero yibu.

¹⁸ Mii mii gāanu wəruma win nənɔ di nge swāan kokosu, ma u kpam yam wa. U seewa, ma ba nùn batemu kua. ¹⁹ Ye u di u kpa ma win dam mu wurama.

Səɔlu u waasu m̄ Damasiə

Ma Səɔlu u sina sɔ̄ yiru ka naanɛ dokeobu Damasiə. ²⁰ Yande u da Yuuban menno yenə u waasu m̄ u gerumə ma Yesu sɔ̄awa Gusunən Bii. ²¹ Be kpuro be ba gari yi nua, ba biti kua ba bikiana ba nɛɛ, n̄ n̄ durə wiya mi, wi u raa be ba Yesun yīsiru sokumə goomə Yerusalemuə, ma u na mini u ka bu mwa u bəke u ka da yāku kowo tənwerobun mi?

²² Səəlun waasu ya dam sosimə, u bu sǝsımə kam kam ma Yesu u sǝawa Kirisi wi Gusunə u gəsa, sere Yuu be ba wǝa Damasiə ba kpana bu wi gari wisi.

²³ Sǝə mǝerun biru Yuuba ba wesiana bu Səəlu go, ²⁴ ma Səəlu u gari yi nua. Ma ba wuu gen gbǝrarun kǝnnəsü kǝsum wǝri sǝə sǝə ka wǝkuru bu ka nùn wa bu gon sǝ. ²⁵ Adama wǝkuru sǝə, Səəlun bwǝabu ba nùn sarasia ka bireru saa gbǝrarun fenenti gaan di.

Səəlu wǝa Yerusalemuə

²⁶ Ye Səəlu u wurama Yerusalemuə u kǝ u ka naane dokeobu menna, adama be kpurowa ba nùn berum sǝa, ba n̄ tamaa u kua naane dokeo. ²⁷ Yera Baanabasi u ka nùn da gərobun mi, ma u bu sǝəwa nge mǝ Səəlu u Yinni wa Damasin swaaə, ma Yinni u ka nùn gari kua. U maa bu tubusia nge mǝ Səəlu u ka Yesun yǝsiru waasu kua ka wərugəru Damasiə. ²⁸ Gari yin biru Səəlu u wǝa ka be sannu, u bəsu Yerusalemuə, u waasu mǝ ka wərugəru Yinnin yǝsiru sǝə. ²⁹ U maa ka Yuu be ba Gerekim tǝna gerumə, gari kua gasə ka sikirinə, adama ba swaa kasu bu ka nùn go. ³⁰ Sanam mǝ wigibu ba gari yi nua ba ka nùn da Sesareə ma ba dera u doona Taasiə.

³¹ Nge mǝya Yesun yigberu Yudeaə ka Galileə, ka Samariə, ta ka alafia wa, ta dam mǝ, ma ta sosimə ta dǝə Yinni Gusunən nasiaru sǝə ka Hunde Dǝeron dam kǝru.

Enen bekiabu

³² Piǝe u maa bəsu baama kpuro. Yera sǝə teeru u naane dokeobu beram da be ba wǝa Lidaə. ³³ Miya u durə goo wa, win yǝsira Enǝ. U sǝawa yǝmə, u n̄ seere win kpin yerun di saa wǝə nǝəba itan di. ³⁴ Piǝe u nùn sǝəwa u nǝe, Enǝ, Yesu Kirisiwa nun bekiamə, a seewo a wunen kpin yeru sǝmǝ.

Mii mii u seewa. ³⁵ Tǝmbu kpuro be ba wǝa Lidaə ka Saronin baru kpaanu sǝə ba nùn wa, ma ba gǝru gəsia ba Yinni naane doke.

Dǝəkasi u wurama gərin di

³⁶ N deema, Yopeə tǝn kurə naane dokeo goo wǝa mi, win yǝsira Tabita. Teya ba maa mǝ Dǝəkasi ka Gerekim. Kurə wi, u ra n sǝm geenu mǝ kpa u n sǝarobu somimə. ³⁷ Yera u bara u gu. Ba win goru disi wǝka ba ka da ba kpǝ gidambisa wǝllə. ³⁸ Yope ka Lida kun tondinǝ, yen sǝna, ye naane dokeo be ba wǝa Yopeə ba nua ma Piǝe u wǝa Lidaə, ba nùn tǝmbu yiru gəria bu nùn sǝ u na ben mi fuuku fuuku. ³⁹ Ma Piǝe u seewa u ka bu da. Ye u tura mi, ba ka nùn da gidambisa yen wǝllə. Gəminibu kpuro ba yǝ win bəkuə ba sumə ba nùn yabenu ka yǝnu ganu sǝsımə ni Dǝəkasi u kua sanam mǝ u wǝa ka be. ⁴⁰ Piǝe u be kpuro yara dii ten min di ma u yiira u kanaru kua. Yen biru u siira goo ten bera gia u nǝe, Tabita a seewo.

Yera kurə wi, u nǝni wukia. Ye u Piǝe wa u seewa u sina. ⁴¹ Ma Piǝe u nùn nǝmu nǝnuu u seeya u yǝrasia. Ma u naane dokeobu ka gəmini be soka u bu Dǝəkasi sǝsǝi wasiru. ⁴² Yenin labaari ya nǝəra Yopeə kpuro, ma tǝn dabinu nu Yinni naane doke. ⁴³ Piǝe u sǝə mǝeru kua Yopeə, yana kowo goon mi, wi ba ra soku Siməə.

10

Piǝe ka Kǝnǝru

¹ Tabu sunə goo u wǝa Sesareə tabu kowobun wuuru sǝə te ba ra nǝe Italgiru, win yǝsira Kǝnǝru. ² Durə wi, u Gusunə nasie too, wi ka win yenugibu kpuro ba Gusunə sǝamə. U ra kanaru ko, u ra maa Yuuban sǝarobu somi gem gem. ³ Sǝə teeru, kəba itan saka, u Gusunən gərado wa kǝsiru sǝə, u na win mi u nùn soka u nǝe, Kǝnǝru.

⁴ U gərado wi nǝni girari tii tii ka berum u nǝe, mba n kua yinni.

Gərado nùn sǝəwa u nǝe, Gusunə u wunen kanaru mwa, u maa wunen sǝm geenu wa ma u nun yaaya. ⁵ Tǝ, a gabu gərio Yopeə bu durə goo sokuma wi ba ra nǝe Siməə, wi ba maa mǝ Piǝe. ⁶ U sǝawa sǝə yana kowo goon yenuə wi ba mǝ Siməə. Win dira wǝa nim wǝkun bəkuə.

⁷ Ye wǝllun gərado wi, u ka nùn gari kua u doona u kpa, Kǝnǝru u win sǝm kowobu yiru soka ka tabu kowo be ba ra n wǝa win bəkuən turo wi u Gusunə nasie. ⁸ U bu ye kpuro tubusia, ma u bu gəra Yopeə.

⁹ Yen sisiru saa ye ba wāa swaaə ma ba Yoƀe turuku kooma, Piεε u yəəwa dii tεεra wəllə səə səən saka u ka kanaru ko. ¹⁰ N deema gəəra wi mə ma u kī u di. Ye ba nūn doo kuammε yera u kāsā. ¹¹ U wa Gusunə wəllə wukiara ma beku te ta sāare gəgə bəko ta sarama, ba ten goonu nne dεria. ¹² Te səə, yεε bwese bwesekawa wāa mi, yi yi naasu nne mə ka yi yi kabirimə ka gunəsu. ¹³ Ma Piεε u nəə gagu nua ga nεε, Piεε a seewo a ye go a tem.

¹⁴ Adama Piεε u nεε, aawo pai Yinni, na n̄ yaa seserugia diire.

¹⁵ Nəə ge, ga kƀam gerua ga nεε, ye Gusunə u sokumə diira a ku maa ye garisi seseru.

¹⁶ Nge mεya n kua sere nən ita. Yande beku te, ta wura wəllə.

¹⁷ Ma Piεε u biti soora u tii bikia, mba kāsī ten tubusianu. Saa yera Kəənerun gəro be ba raa Siməən yenu bikiamə, ba gu kame ba yə gen kənnəwə. ¹⁸ Ba yenugibu nəə kə ba bikia səə goo u n wāa mi, wi ba ra soku Siməə Piεε.

¹⁹ Sanam mε Piεε u kāsī te bwisikumə, Hunde Dεero nūn səəwa u nεε, n wee, təmbu ita gaba nun bikiamə. ²⁰ A seewo a sara a bu yəsiri a ku diriri domi nena na bu gərima.

²¹ Ma Piεε u sara u da ben mi u nεε, nena durə wi i kasu. Mba i kasum na.

²² Ba nεε, Kəəneru tabu sunəwa nun kasu, wi u sāa geegii u Gusunə sāmə ma Yuuba kƀuro ba win seeda gea dimə. Wəllun gərado dεero goowa nūn səəwa u nun kasusio kƀa u wunen nəən gari nə.

²³ Yera Piεε u durə be duusia yenuə u bu yaare kua.

Yen sisiru u ka bu swaa wəri, ma Yopen naanε dokeobu gaba maa nūn yəsiri. ²⁴ Yen səə itaseru ba Sesare tura, ba deema Kəəneru u win dusibu ka win bərəba menne u ka bu mara. ²⁵ Saa ye Piεε u yenu ge duə, Kəəneru u ka nūn yinnə da u nūn kƀuna. ²⁶ Adama Piεε u nūn seesia u nεε, a seewo, domi nen tii tənuwa.

²⁷ Saa ye u ka Kəəneru gari mə, u dua dirə u wa wee tən dabinu menne. ²⁸ Ma u nεε, bεen tii i yē ma Yuuban wooda ya yina Yuu u ka tən tuko menna n̄ kun mε u da win yenuə. Adama Gusunə u man səəsi ma n̄ n̄ weenε n̄ goo soku disigii. ²⁹ Yen sənna na n̄ gafara kasu na na yande ye i man soka. Tē, na bεε kanamə, i man səəwə mban sənna i man kasusia.

³⁰ Kəəneru u nεε, gisə səə nnen amadaare, na kəba itan kanaru mə nen dirə. Suaru səə durə goo u yəra nen wuswaaə u yaberu sebua ta ballimə. ³¹ Ma u man səəwa u nεε, nε, Gusunə u nen kanaru nua, u maa nen kēnu yaaya ni na ra bwēbwēbu kē. ³² N goo gərio Yoƀeə u man Siməə Piεε sokuama wi u sāa səə yana kowo goo wi ba mə Siməən yenuə nim wəkun bəkuə. ³³ Yen sənna na nun gəria yande, a maa kua ye a ka na fuuku. Tē bεε kƀuro sa wāa mini Gusunə wuswaaə su ka nə ye Yinni u nun səəwa a sun sə.

Piεεn waasu Kəənerun yenuə

³⁴ Ma Piεε u gari sua u nεε, tē na gia ka gem ma Gusunə u təmbu kƀuro garisi tia. ³⁵ Baawure wi u nūn nasie ma u mə dee dee, u ra yēro wure baa n̄ n̄ bwese teren na. ³⁶ Bεε i Labaari gea yē ye u dera ba Isireliba waasu kua, ye n̄ sāa alafian gari saa Yesu Kirisin min di wi u sāa təmbu kƀuron Yinni. ³⁷ I maa yē ye ya kooru Yudea kƀuro səə, ye ya torua Galileə, sanam mε Yohanu u win batemun gari waasu kua u kƀa. ³⁸ I Yesu Nasaretigiin baaru yē nge mε Gusunə u nūn Hunde Dεero ka dam wē. U da baama kƀuro u səm geenu kua u təmbu bekia be Setam u dam dəre, domi Gusunə wāa ka wi. ³⁹ Bεε sa sāa yen seeda diobu ye u kua Yuuban baru kƀaanə ka Yerusalemuə. Ba maa nūn kƀare dāa bunanaru wəllə ba go. ⁴⁰ Adama səə itase Gusunə u nūn seeya gərin di, ma u dera u tii səəsi. ⁴¹ N̄ n̄ maa mə təmbu kƀurowa ba nūn wa ma n̄ kun mə bεε seeda diobu tona be Gusunə u gəsa yellun di, bεε be sa di sa nəra ka wi win seebu gərin din biru. ⁴² Ma u sun yiire su win gari təmbu waasu kua kƀa su seeda di ma wiya Gusunə u kua wasobu ka gəribun siri kowo. ⁴³ Gusunə səməbu kƀuron gari yi win seeda dimə ma baawure wi u nūn naanε doke u koo win toranun suuru wa win yīsirun sə.

Tən tukobu ba Hunde Dεero mwa

⁴⁴ Saa ye Piεε u gari mə, Hunde Dεero u sarama ben baawure səə be ba gari yi swaa daki. ⁴⁵ Yuuban naanε dokeo be ba da mi ka Piεε sannu, ba biti soora yèn sə Gusunə u maa win Hunde Dεero tən tukobu wē. ⁴⁶ Domi ba nua tən be, ba ka barum tukum gari

mò ba Gusunə siaramə. Piɛɛ u bikia u nɛɛ, ⁴⁷ goo koo kpī u yina bu ka bu nim batemu ko bè sɔɔ Hunde Dɛero u dua nge bɛsɛ?

⁴⁸ U yiire bu bu batemu ko Yesu Kirisin yīsiru sɔɔ. Yen biru ba nùn kana u ka bu sina sɔɔ yiru.

11

Piɛɛ u Yesun yigberu

win gari tubusia Yerusalemuə

¹ Gərobu ka naane dokeobu gabu Yudean tem kpuro sɔɔ ba nua ma tən tukobu ba maa Gusunən gari nua ba yi wura. ² Sanam mɛ Piɛɛ u wura Yerusalemuə, Yuuban naane dokeobu ba nùn taare wɛ. ³ Ba nɛɛ u dua tən tukobun yenuə be ba n bango kue, ma u yaa dibu di ka be sannu.

⁴ Yen sɔna Piɛɛ u bu gari yi tubusia saa yin toren di sere ka yin nɔrɔ. ⁵ U nɛɛ, sanam mɛ na wāa Yoƀe maroə, ye na kanaru mò sɔɔ teeru na kāsiru wa. Na bekuru wa te ta sāa nge gɔgɔ bəkə ta sarama Gusunə wəllun di, ba ten goonu nne derie ma ta yɔra nen bəkuə. ⁶ Ye na tu nɔni girari na mɛera na yɛɛ naasu nneɟii wa, ka gberun yɛɛ ka yɛɛ yi yi ra kabiri ka maa gunəsu. ⁷ Ma na nɔɔ gagu nua ga man soka ga nɛɛ, n seewo n go kpa n tem. ⁸ Adama na nɛɛ, aawo pai Yinni, na n yaa seserugia diire. ⁹ Na kpam nɔɔ ge nua saa wəllun di ga nɛɛ, n ku gāanu soku seseru ni Gusunə u sokumə diira. ¹⁰ Yabu yeni ya koorawa nən ita, yen biru ya kpam wura wəllə. ¹¹ Saa ye sɔɔ mii mii, durəbu ita be ba man gəriama saa Sesaren di ba tunuma yenu mi na wāa. ¹² Hunde Dɛero u man sɔɔwa u nɛɛ, n ka bu doo, n ku diriri. Bɛsɛgibu nɔɔba tia beni ba man yɔsiri ma sa dua durə win yenuə. ¹³ U sun sɔɔwa nge mɛ u wəllun gərado wa u yɔ win dirɔ u nɛɛ, u goo gərio Yoƀeə u ka Siməə sokuma wi ba maa mò Piɛɛ. ¹⁴ Wiya u koo nùn gari sɔ yi yi koo de wi ka win yenugibu bu faaba wa. ¹⁵ Ye na nen waasu torua Hunde Dɛero u sarama be sɔɔ nge mɛ u kua bɛsɛ sɔɔ dāma te. ¹⁶ Yera na Yinnin gari yaaya yi u nɛɛ, Yohanu u ka nim batemu kua, adama ba koo bɛɛ batemu ko ka Hunde Dɛero. ¹⁷ N n mən na, Gusunə u n bu kɛru kã tən bweseru u sun kã sanam mɛ sa Yinni Yesu Kirisi naane doke, wara nɛ n ka Gusunə swaa ganɛ.

¹⁸ Ye ba gari yi nua, ba ben sikirinə mari, ma ba Gusunə siara ba nɛɛ, Gusunə maa tən tukobu ayeru wɛ bu ka gɔru gəsia, kpa ba n wāaru mə.

Yesun yigberu Antioxi

¹⁹ Naane dokeobu be ba raa yarina baama kpuro nɔni swāarun sɔ te ta seewa sanam mɛ ba Etiəni go, ben gaba da sere tem mɛ ba sokumə Fəni si ka maa tem bureru garu sɔɔ te ba sokumə Sipu, ka maa wuu gagun mi ge ba sokumə Antioxi, ba Labaari gea kparamə, Yuuba tənawa ba sɔɔmə. ²⁰ Adama naane dokeobu gabu be ba Antioxi da saa Sipu ka Sirenin di, ba maa tən tukobu Yinni Yesun Labaari gea ye waasu kua. ²¹ Yinni Gusunən dam mu wāa ka be, ma tən dabinu nu gari yi naane doke ma nu gɔru gəsia nu wura Yinnin mi.

²² Yen labaari ya Yesun yigberu deema te ta wāa Yerusalemuə, ma ba Baanabasi gəra Antioxi mi. ²³ Sanam mɛ u tura mi, ye u wa nge mɛ Gusunə u tən be durom kua, win nukura dora. Ma u bu dam kã ba n ka Yinni manine ka ben gɔrusu kpuro, ²⁴ domi u sãa tən geo u Hunde Dɛero yiba ma win naane dokebu kpã. Ma tən dabinu tii Yinni wɛ.

²⁵ Yen biru u Taasi da u ka Səəlu kasu. ²⁶ Ye u nùn wa u ka nùn da Antioxi mi. Be yiru ba sina mi wɔɔ gira ba menna ka Yesun yigberugibu ma ba tən dabinu Gusunən garin keu sɔɔsi. Antioxi miya ba gbia ba naane dokeobu soka Kirisigibu.

²⁷ Saa ye sɔra Gusunən sɔməbu gaba Antioxi da saa Yerusalemun di. ²⁸ Ben turo, wi ba sokumə Agabusi, u seewa u yɔra mennə sɔɔ, ma u Gusunən gari gerua ka Hunde Dɛeron somiru u nɛɛ, gɔɔ bakara koo ko handunia kpuro sɔɔ. Nge meya ta maa kua tem yɛro Kolodun waati. ²⁹ Yera naane dokeobu ba gɔru doke bu kɛru mərisia nge mɛ ben baawuren məra nɛ, bu ka naane dokeobu somi be ba wāa Yudeaə. ³⁰ Ma ba kua mɛ, ba dera Baanabasi ka Səəlu ba ka tu da guro gurobun mi.

12

Ba Yakəbu go ma ba Piεε pirisəm doke

¹ Sanam mə səra sina boko wi ba sokumə Herodu, u Yesun yigberun tambu gabu nəma doke u ka bu nəni sɔ̄. ² Wiya dera ba Yakəbu, Yohanun məə mwa ba go ka takobi. ³ Ye u wa ma n Yuuba dore, u maa Piεε mwa. N wee saa ye, pεε ye ba n̄ seeyatia doken tɔ̄o bakara. ⁴ Ye ba n̄n mwa ba kpa, ba n̄n pirisəm doke ma tabu kowobu wəkura nəəbu ka tia ba n̄n kɔ̄su. Ba bu yi nne nne. Herodu u gɔ̄ru doke u n̄n siri tɔ̄mbun wuswaə Gəə sararibun tɔ̄o bakarun biru. ⁵ Ba Piεε neni pirisəm səə, adama Yesun yigberugibu ba kanaru m̄ gem gem win sɔ̄ Gusunən mi.

Ba Piεε yakia

⁶ Tɔ̄o te Herodu u k̄i u n̄n yara pirisəm di u ka da tɔ̄mbun mi, ten wɔ̄kuru Piεε u dweeya tabu kowobu yirun suunu səə. Ba n̄n bəkua ka yəni yiru, ma kɔ̄sobu gaba maa wāa pirisəm kənnəwə. ⁷ Suaru səə Yinnin gərado u kurama ma pirisəm dii te, ta yam burura. Gərado wi, u Piεε so yēsaə u n̄n yam̄ia u n̄ε, u seewo fuuku fuuku.

Mii mii yəni yi, yi wəruma win nəman di. ⁸ Ma gərado u n̄ε, a wunen yaberu sebuo kpa a wunen salubata doke.

Piεε u kua mə, ma gərado u kpa n̄ε, a wunen gɔ̄gə wukirio kpa a man sw̄ii.

⁹ Piεε u yara u n̄n sw̄ii, adama u tamaa u dosiməwa, u n̄ yē ye gərado u m̄ n s̄awa gem. ¹⁰ Ba pirisəm kɔ̄so gbiikobu sarari ka yiruse, ma ba gambo sisugia tura ye ya wāa wuun bera gia. Yeya ya keniana ka tii ma ba yara ba swaa doo kame, ba gu sw̄ii. Ma gərado wi, u Piεε deri suaru səə.

¹¹ Sanam mə səra Piεε u tuba ye n̄ n̄n deema. Ma u tii s̄əwa u n̄ε, tē na gia ma geema. Yinni Gusunəwa u win gərado gərima u ka man yakia Herodun nəman di, ka maa ye kpuron di ye Yuuba ba k̄i bu man kua.

¹² Ye gari yi, yi n̄n yeeri yi kpa, u da Maarin yenuə wi u s̄a Yohanu Maakun mero. Tən dabinu mənne mi, ba kanaru m̄. ¹³ Piεε u gambo so yenu kənnəwə ma kurə səm kowo goo wi ba ra soku Roda, u da u swaa daki. ¹⁴ Ye u Piεεn nəə tuba nuku dobu kun dere u gambo keniε, ma u duka gəsira dirə u bu s̄əwa ma Piεεwa wāa kənnəwə. ¹⁵ Ba n̄n s̄əwa ba n̄ε, a wiiraməwa.

Adama u m̄, ka geema ni.

Ma ba m̄, win yarowa.

¹⁶ N deema Piεε u yɔ̄ mi, u gambo soomə. Ye ba ye kenian, ba n̄n tuba, ma ba biti soora. ¹⁷ U bu marisia ka nəmu, ma u bu tubusia nge mə Yinni Gusunə u ka n̄n yara pirisəm di. U n̄ε, bu gari yi Yakəbu sɔ̄ ka maa naanε dokeo be ba tie.

Yen biru u doona u da gam gia.

¹⁸ Yen sisiru bururu nanda bakabu wāa tabu kowobun suunu səə. Ba wəki ba m̄, mana Piεε u doona. ¹⁹ Herodu u yiire bu n̄n kasu, adama ba n̄ n̄n wa. Yen s̄na u pirisəm kɔ̄sobu win gari bikia ma u wooda wē bu ka bu da bu go. Yen biru Herodu u seewa Yudean di u da u sina s̄ə məeru Sesareə.

Herodun gəə

²⁰ N wee Herodu u ka Tirigibu ka Sidonigibu məru bara gem gem. Yen s̄na tən be, ba kparana ba da win mi sannu. Gbiikaa ba ka Balatu bərənu kua wi u s̄a sina bokon yenun səm kowobun wirugii. Yen biru ba da Herodun mi bu ka n̄n suuru kana, domi ben temgibu ba ben d̄ianu waaməwa saa Herodun tem di.

²¹ Herodu u t̄ru yi te u koo bu wa. Ye t̄o te, ta tura, u win gurumusuru sebuo u sina win sina turaru wəllə ma u gari gerubu wəri. ²² Tən be, ba n̄ε, Gusunən nəəwa mini, n̄ n̄ tənuguu.

²³ Mii mii Yinnin gərado u na u Herodu so ma kəkənu na nu win wasi di ma u gu yèn sɔ̄ wi tən, u Gusunən yiiko mwa.

²⁴ Saa ye səə, ma Gusunən gari yi kpararamə yi sosimə.

²⁵ Ye Baanabasi ka Səəlu ba ben səmburu kua ba kpa, ba wura Yerusalemuə. Ma ba Yohanu Maaku sua, u ka bu da.

13

Ba Baanabasi ka Səəlu gəsa ba gəra

¹ Gusunən səməbu ka keu koosiobu gaba wāa Antiəsin Yesun yigberu səə. Ben yīsa wee. Baanabasi ka Simeə wi ba sokumə tən wōko, ka Lusu Sireniġii, ka Manaheni wi ba nenua yenu teu ka Herodu sina boko, ka maa Səəlu. ² Səə teeru durə be, ba Yinni Gusunə sāmə ka nəə bəkuru sannu, yera Hunde Dəero u bu sōwa u nəe, bu Baanabasi ka Səəlu wunə nenem bu ka səmburu garu ko tən sō u bu soka.

³ Yen biru ye ba nəə bəkuru ka kanaru kpa, durə be, ba Baanabasi ka Səəlu nəma səndi wirə, ma ba dera ba doona.

Baanabasi ka Səəlu ba Sipu da

⁴ Sanam mə Hunde Dəero u bu gəriə, Baanabasi ka Səəlu ba tura wuu gagun mi ge ba ra soku Selesi. Min diya ba goo nimkuu dua, ba ka tem bureru garu da te ba ra soku Sipu. ⁵ Sanam mə ba tura Sipun wuu gagu səə ge ba ra soku Salamini, ba Gusunən gari waasu kua Yuuban mennə yenə. Yohanu Maaku u bu yōsiri u ka bu somi.

⁶ Ma ba tem bure baka te kpuro sarari ba tura sere wuuə ge ba ra soku Pafəsi. Miya ba Yuu dobo dobogii goo wa wi u sāa səmə weesugii. Win yīsira Bariyesu. ⁷ U wāa ka Seegiu Pəlusi, Sipun tem yēro. Tem yēro wi, u sāawa bwisigii, yera u Baanabasi ka Səəlu soka yən sō u kī u Gusunən gari nə. ⁸ Adama dobo dobogii wi, wi ba ra maa soku Elimasi ka Gerekim u bu yinari. U kookari mə u ka tem yēro wi gəsia naane dokebun swaan di. ⁹ Sanam məya Səəlu wi ba maa sokumə Pəlu, wi u Hunde Dəero yiba, u dobo dobogii wi nəni girari ¹⁰ u nəe, wunə wi a taki dibu ka daa kōsa yiba, wunə Setam bii ka gāa geenu kpuron wəro, sere domma kaa n kasu a Gusunən gem gəsia weesu. ¹¹ Tē, wee, Gusunə u koo nun nəmu tīi, kaa wōko ko, a n maa yam wasi sōə məeru.

Mii mii wōkora durə wi wəri, u yam bia, ma u sīmə u babi u goo kasu wi u koo nən nəmu nəne. ¹² Ye tem yēro wi, u wa ye n koora, u Yesu naane doke. U biti soora Yinnin swaan garin sō.

Pəlu ka Baanabasi ba wāa Pisidin tem səə

¹³ Yen biru Pəlu ka win kpaasibu ba goo nimkuu dua Pafəsin di, ma ba wuu gagu tura ge ba ra soku Periga, Panfilin temə. Miya Yohanu u bu deri, u wura Yerusalemuə. ¹⁴ Saa Perigan di ba da Antiəsiə, Pisidin temə. Tōə wērarugiru səə ba da Yuuban mennə yerə, ba sina. ¹⁵ Ye ba Məwisin woodan tirerun gam ka maa Gusunən səməbuginun gam gara ba kpa, mennə gen wirugibu ba bu gəria ba nəe mero bisibu, i n gari gəe mə yi yi koo təmbu dam kē i geruo. ¹⁶ Pəlu u seewa u yōra u ka bu nəmu marisia. U nəe, bəe Isireliba, ka bəe be i Gusunə nasie, i swaa dakio. ¹⁷ Gusunə bəse Isireliban Yinni u besen sikadoba gəsa ma u dera ba kua bwese bakaru sanam mə ba wāa Egibitin temə. Yen biru u bu yara min di ka win dam bakam, ¹⁸ ma u ka bu temana wōə weeru gəburə. ¹⁹ U maa bwesenu nəəba yiru kpeerasia Kananin tem səə, ma u nin tem win təmbu wē mu n sāa begim. ²⁰ Ye kpuro ya kua wōə nəeru ka weeraakuru (450).

Yen biru Gusunə u bu kparobu wē n ka girari Gusunən səmə Samuelin waati. ²¹ Yera ba sunə bikia ma Gusunə u bu Səəlu Kisin bii wē, saa Bənyameen bweserun di, ma u bandu di wōə weeru. ²² Ma Gusunə u nən bandu yara u Dafidi kəsire kua, win sō u seeda di u nəe, u wa ma Dafidi, Isain bii u sāa tənə win bweseru u kī, wi u koo win kīru kpuro ko. ²³ Dafidi win bweserun diya, Yesu u yara wi Gusunə u kua Isireliban Faaba kowo nge me u nəə məeru kua. ²⁴ Yesu u sere na, Yohanu u Isireliba kpuro waasu kua u bu sōwa bu gōru gəsia bu batemu ko. ²⁵ Sanam mə Yohanu u win səmburu kpeema, u ra nəe, u n sāa wi ba mara, adama yēro u koo na win biru win baranu u n tura u pota.

²⁶ Tē, mero bisibu, bəe Aburahamun bweserun bibu, ka bəe be i Gusunə nasie, bəsera ba faaba yen gari gəriama. ²⁷ Domi Yerusalemugibu ka ben wirugibu, ba n Yesu wi tuba, ba n maa Gusunən səməbun gari tuba yi ba garimə tōə wērarugiru baatere. Adama ba

yi yibia sanam mɛ ba Yesu taarɛ wɛ. ²⁸ Ba ɛn gāanu wa wi sɔɔ, ni nu ka gɔɔ weenɛ, adama ka mɛ, ba nɛɛ, Pilati u nùn goowo. ²⁹ Ye ba kpuro kua ba kpa ye ba yorua win sɔɔ, ba nùn sarasia dāa bunanaru wəllun di, ba kpɛɛ sikiru sɔɔ. ³⁰ Adama Gusunɔ u nùn seeya gərin di. ³¹ Sɔɔ dabinun baa sɔɔ u tii tɔmbu sɔɔsi be ba nùn swiima Galilen di ba ka na Yerusalemu. Tɔn beya ba tɛ sāa win seeda diobu Isireliban mi. ³² Sa maa bɛɛ Labaari gea nɔɔsiamɔ ye ya ka Gusunɔn nɔɔ mwɛɛru yā te u bɛsɛn sikadoba kua. ³³ Ye kpurowa u sun kua bɛsɛ be sa sāa ben bibu sanam mɛ u Yesu seeya gərin di, nge mɛ ba yorua Dafidin womu yiruse sɔɔ, mi Gusunɔ u nɛɛ,

“Wuna a sāa nɛn Bii.

Gisəra na kua wunen tundo.”

³⁴ Gusunɔ u raa gerua u koo nùn seeya gərin di kpa u ku maa kɔsi. Yeya u gerua u nɛɛ,

“Kon bɛɛ domaru kua te ta dɛɛre ta ɛn sika mɔ,

tɛn nɔɔ mwɛɛru na Dafidi kua.”

³⁵ Yen sɔna u kram gerua Dafidin womu gagu sɔɔ u nɛɛ,

“A ɛn derimɔ wunɛgii wi u naanɛ mɔn wasi yi kɔsi.”

³⁶ Domi Dafidi u kua ye Gusunɔ u himba kua u ko win tiin waati sɔɔ. Yen biru u kpuna u gu ma ba nùn sikua ka win sikadoba sannu ma win wasi kɔsa. ³⁷ Adama, wi Gusunɔ u seeya gərin di, win wasi kun kɔsa. ³⁸ Ɓn n mɛn na nɛgibu, i de i n yɛ ma saa win min diya sa bɛɛ toranun suurun gari nɔɔsiamɔ. ³⁹ Wiya maa baawure wi u nùn naanɛ doke yakia kpuron di, ye Məwisin wooda kun kpɛ yu ko. ⁴⁰ Yen sɔɔ, i tii laakari koowo, kpa ye Gusunɔn sɔmɔba gerua n ku bɛɛ deema, ye ba nɛɛ,

⁴¹ “I mɛɛrio, bɛɛ tɔn yaako kowobu,

i biti sooro kpa i kam ko.

Domi kon gāanu ko bɛɛn nɔni biru ni i ɛn naanɛ mɔ baa goo ɛn n bɛɛ nu tusia.”

⁴² Sanam mɛ Pɔlu ka Baanabasi ba yara mɛnnɔ yerun di, tɔn be, ba bu kanamɔ bu kram bu gari yi sɔɔ tɔɔ wɛrarugii kpaaru sɔɔ. ⁴³ Ye tɔmba yara mɛnnɔ yerun di, Yuuba dabiru ka maa tɔn tukobu be ba gɔsira Yuuba, ba Pɔlu ka Baanabasi swii. Gəro be, ba ka bu gari kua ba bu dam kā ba n ka wāa Gusunɔn durom sɔɔ.

⁴⁴ Tɔɔ wɛrarugii kpa te sɔɔ, kaa nɛɛ wuu gen tɔmbu kpurowa ba mɛnna bu ka Yinnin gari nɔ. ⁴⁵ Sanam mɛ Yuuba ba tɔn wɔru ge wa, ba nisinu kua. Ba Pɔlun gari siki, ba gari kɔsi gerumɔ. ⁴⁶ Adama Pɔlu ka Baanabasi ba gerua ka wɔrugɔru ba nɛɛ, tilasiwa bu bɛɛ Yuuba Gusunɔn gari sɔɔ gbiikaa. Adama yɛn sɔɔ i yi yina, ma i ɛn tii garisi be ba ka wāaru te ta ku ra kpe weenɛ, n wee, sa ko bɛɛ deri, kpa su da tɔn tukobun mi. ⁴⁷ N wee ye Yinni Gusunɔ sun yiire su ko. U nɛɛ,

“Na bɛɛ kua tɔn tukobun yam bururam, kpa i ka faaba da handunian goonu nɛɛ kpuro sɔɔ.”

⁴⁸ Sanam mɛ tɔn tuko be, ba gari yi nua, ben nukura dora, ma ba Yinnin gari siara. Ma be Gusunɔ u raa gɔsa wāaru te ta ku ra kpen sɔɔ, ba naanɛ doke.

⁴⁹ Ma gari yi, yi nɔɔra bera mi kpuro. ⁵⁰ Adama Yuu be, ba wuun wirugibu ka kuro yisirugibu be ba Gusunɔ sāmɔ mɔru seeya, ma ba bu kpare bu Pɔlu ka Baanabasi nɔni sɔɔ, ma ba bu gira bera min di. ⁵¹ Gəro be, ba bu ben naasun tua kpare, ma ba doona Ikonimu. ⁵² Ka mɛ, naanɛ dokeobu ba nuku dobu mɔ, ba Hunde Dɛero yiba.

14

Pɔlu ka Baanabasi Ikonimu

¹ Ikonimu Pɔlu ka Baanabasi ba dua Yuuban mɛnnɔ yerɔ ma ba waasu kua sere tɔn dabinu naanɛ doke, Yuuba ka maa Gɛrɛkiba. ² Adama Yuu be ba yina bu naanɛ doke, ba tɔn tukobu mɔru seeya bu ka wa bu naanɛ dokeobu kɔsa bwisikusi. ³ Gəro be, ba sina mi sɔɔ mɛɛru, ba waasu mɔ ka wɔrugɔru ba Yinni naanɛ sāa. U bu dam wɛ ba ka maamaaki ka sɔm damginu mɔ. Nge mɛya Yinni u ka sɔɔsi ma win durom mu sāawa gem. ⁴ Adama wuu gen tɔmbu ba bɔnu kua yiru. Gaba yɔra ka Yuuba sannu. Gaba maa yɔra ka gəro be.

⁵ Sanam meya tən tukobu ka Yuu gabu, ka ben wirugibu sannu ba nəə tia kua bu ka gəro be wahala ko, bu be kpenu kasuku. ⁶ Ye Pəlu ka Baanabasi ba gia me, yera ba kpikiru sua Likonin temə Lisiti ka Dεεbeə, ka yen baru kpaanə. ⁷ Miya ba Labaari gea waasu mə.

Pəlu ka Baanabasi

ba Lisiti da

⁸ Lisitiə Pəlu ka Baanabasi ba durə goo wa wìn naasu gu u sđ. U n̄ maa s̄ire meya ba ka n̄n mara. ⁹ U Pəlun gari swaa daki. Yera Pəlu u durə wi n̄ni girari ma u wa ma win naanε dokebu tura u ka bεkura, ¹⁰ ma u gbāra u nεε, a seewo a yōra ka wunen naasu.

Durə wi, u seewa fia ma u sanum wəri. ¹¹ Sanam me tən wəru ge, ga wa ye Pəlu kua ga nəəgiri sua ka Likonin barum ga nεε, besen būna nu təmbu kəsa ma nu na besen mi.

¹² Ba Baanabasi soka Susi, Pəlu maa Herimesi *, yèn sđ wiya u waasu kua. ¹³ Ma yāku kowo goo wi u s̄a Susin būu k̄sə, wìn būu dira wāa wuun bəkuə, u ka naa kinenu na, ka maa biibii wuu gen kənnəwə. Wi ka tən be kpuro ba k̄i bu gəro be yākuru koosi.

¹⁴ Sanam me gəro be, ba ye nua, ba ben yabenu gēka ma ba duki da tən wəru gen suunu səə ba gbāsukumə ba nεε, ¹⁵ durə bεε, mban sđna i yeni mə. Besen tii tamba nge bεε. Sa bεε Labaari gea tubusiaməwa, kpa i ka gđru gəsia s̄a kamgirun di i wura Gusunə Yinni wason mi, wi u wəllu ka tem ka nim wōku taka kua, ka yabu kpuro ye ya wāa ye səə.

¹⁶ Yellu u dera təmbu kpuro ba ben gđru k̄iru kua. ¹⁷ Adama u n̄ tii deri seeda sari, u gea kua, u bεε gura nεesiamme i ka dīanu wa gbeəə nin saa səə, kpa i n ka nuku dobu mə.

¹⁸ Baa me ba gari yi gerua, ka n̄ni swāa bakara ba tən be yinari bu bu yākuru koosi.

¹⁹ Adama Yuu gaba na Antiəsi ka Ikonimun di ba tən wəru ge swaa nim wia, ma ba Pəlu kpenu kasuka ba n̄n gawa ba ka da wuun biruə domi ba tamaa u guwa. ²⁰ Adama sanam me naanε dokeoba na ba yđ ba n̄n sikerenε, u seewa ma u wura wuu səə. Yen sisiru wi ka Baanabasi ba doona Dεεbe gia.

Pəlu ka Baanabasi

ba wura Sirin Antiəsiə

²¹ Pəlu ka Baanabasi ba Labaari gean waasu kua Dεεbeə, ma tən dabinu kua Yesun bwāabu mi. Yen biru ba kpm wura Lisitiə ka Ikonimuə ka maa Antiəsi ye ya wāa Pisidiə.

²² Ba naanε dokeobu tāsisia ba bu dam k̄a bu ka yōra dim dim naanε dokebu səə. Ba bu sđəwa ma ba n̄ koo ko ba kun wahala dabinu wa bu sere du mi Gusunə u bandu swīi.

²³ Ma ba Yesun yigberu baatere səə guro gurobu kua. Ye ba kanaru kua ka nəə bəkuru ba kpa, ba bu Yinni n̄mu səndia wi ba naanε doke.

²⁴ Yen biru ba Pisidin tem sara ba tura Panfilin tem səə. ²⁵ Ye ba waasu kua Perigəə ma ba sara ba da Ataliaə. ²⁶ Min di, ba goo nimkuu dua bu ka kpm wura Antiəsiə, Sirin wuu mi, mi ba raa bu Gusunə n̄mu səndia u ka bu durom kē səmbu ten sđ te ba kua ba kpa.

²⁷ Sanam me ba tura Antiəsiə, ba Yesun yigberu menna, ma ba saara ye Gusunə ka bu kua kpuro, nge me u swaa kua tən tukobu bu ka naanε doke. ²⁸ Ma ba te mi, ka naanε dokeo be sannu.

15

Ba mennə kua Yerusalemuə

¹ Saa ye Pəlu ka Baanabasi ba wāa Antiəsiə, durəbu gaba na saa Yudean di, ma ba naanε dokeobu sđəmə ba mə, ba n̄ faaba wasi ma n kun mə ba dera ba bu bango kua nge me Məwisin wooda ya gerua. ² Pəlu ka Baanabasi ba ka bu sikirina gem gem gari yin sđ. Ma naanε dokeoba gđru doke bu Pəlu ka Baanabasi ka maa gabu gəri Yerusalemuə gərobu ka guro gurobun mi gari yin sđ.

³ Yera Yesun yigberu ta bu səəru kua ba swaa wəri, ma ba Fənisi ka Samarın tem sara ba naanε dokeobu sđəmə nge me tən tukobu ba maa Yesu naanε doke. Yen baaru ya bu nuku dobu wē gem gem. ⁴ Ye ba tura Yerusalemuə, Yesun yigberu ka gərobu ka maa

* 14:12 Herimesi - Herimesi u s̄awa būu wi u ra būu ni nu tien gari tusie.

guro gurobu ba bu dam koosia. Ma Pəlu ka Baanabasi ba bu saaria ye Gusunə u ka bu kua kpuro. ⁵ Adama Falisi gabu be ba naane doke, ba seewa ba nɛɛ, tilasiwa bu naane dokeo tən tuko be bango kua, kpa bu be sɔ̄ bu Məwisin wooda swii.

⁶ Ma gərobu ka guro gurobu ba menna bu ka gari yi wesiana. ⁷ Ye ba gari yi gawamə, Piɛɛ u seewa u yɔ̄ra u nɛɛ, nɛgibu i yɛ ma Gusunə u man wuna bɛɛn suunu sɔ̄n di n tɛ, n ka tən tukobu Labaari gea nɔ̄sia kpa bu naane doke. ⁸ Ma Gusunə wi u tɔ̄mbu kpuron gɔ̄rusu yɛ, u tən tuko be seeda diiya ye u bu Hunde Dɛero kã nge mɛ u sun kã. ⁹ U n̄ gãanu wunane bɛɛ ka ben suunu sɔ̄. U maa ben gɔ̄rusu dɛɛrasia naane dokebun sɔ̄ nge mɛ u sun kua. ¹⁰ N̄ n men na, mban sɔ̄na i Gusunən laakari mɛɛrimə tɛ ye i ka naane dokeo be sɔ̄munu sɔ̄bimə ni bɛɛn sikadoba ka maa bɛɛn tii sa kpana su sɔ̄be. ¹¹ Sa naane sãa ma sa faaba wa Yinni Yesun durom sɔ̄ nge mɛ ben tii ba wa.

¹² Ma tən wɔ̄ru ge kpuro ga mari ga Baanabasi ka Pəlu swaa daki. Ba bu saaria nge mɛ Gusunə u ka bu denda bu ka yirenu ka sɔ̄m maamaakiginu ko tən tukobun suunu sɔ̄. ¹³ Ye ba kpa, Yakəbu u seewa u nɛɛ, nɛgibu i man swaa dakio. ¹⁴ Simə u bɛɛ tubusia nge mɛ Gusunə u gbia u kua u ka tii tən tukobu gabu gɔ̄sia be ba koo soku wigibu. ¹⁵ Gari yi, yi sãa tia ka gari yi Gusunən sɔ̄mɔ̄ba yorua Gusunən gari sɔ̄, ba nɛɛ,

¹⁶ “Yinni Gusunə u nɛɛ,
saa yera na kon wurama

kpa n Dafidin diru seeya te ta wɔ̄ruma.

Kon ten bansu seeya

kon kpan tu bani.

¹⁷ Kpa tən be ba tie bu nɛ Yinni Gusunə kasu,

ka maa tən tuko be ba sãa nɛgibu.

¹⁸ Nɛ Yinni Gusunəwa na yeni gerua

nɛ wi na gãa ni sɔ̄osi yellun di.”

¹⁹ Yen sɔ̄na nɛn bwisikunu sɔ̄, n n̄ weene su gãa sɛsɔ̄ginu doke tən tuko ben swaa sɔ̄ be ba gɔ̄ru gɔ̄siamə ba wuramə Gusunən mi. ²⁰ Adama su bu tireru kua su nɛɛ bu ku b̄uu sãa d̄ianu di, bu ku kɔ̄ menna tantanaru sɔ̄, bu ku yaa tem ye ba w̄iru tema ba ka go, bu ku maa yaa yem di. ²¹ Domi tɛɛbun di wuu baagere sɔ̄ ba ra Məwisin tirenu gari Yuuban menna yenə tɔ̄ wɛrarugiru baatere, kpa bu win gari waasu ko.

Ba tən tuko naane dokeobu tireru m̄orisia

²² Ma n gərobu ka guro gurobu ka maa Yesun yigberu kpuro wɛre bu gabu gɔ̄si ben suunu sɔ̄, kpa bu be gəri Antiōsiə ka Pəlu ka Baanabasi sannu. Ba Silasi gɔ̄sa ka Yudu wi ba maa sokumə Baasaba, be ba bɛɛrɛ mə naane dokeobun suunu sɔ̄. ²³ Ma durə be, ba da ka tire te, te ta nɛɛ, bɛɛ gərobu ka naane dokeobun guro gurobu sa bɛɛ tɔ̄bura, bɛɛ naane dokeobu Antiōsiə ka bɛɛ be i wãa Siri ka Silisin temə, bɛɛ be ba mara tən tukobu. ²⁴ Sa nua ma bɛɛn gabu ba da bɛɛn mi ba bɛɛ burisina ba maa bɛɛn bwisikunu gɔ̄sikia ka ben gari. Adama sa n̄ bu sɔ̄wa bu ko mɛ. ²⁵ Yera sa wesiana su gabu gɔ̄si su bu bɛɛ gɔ̄ria ka bɛɛn k̄inasibu Baanabasi ka Pəlu sannu, ²⁶ durə be ba ben w̄aru kari b̄orie Yinni Yesu Kirisin ȳsirun sɔ̄. ²⁷ Yen sɔ̄na sa bɛɛ Yudu ka Silasi gɔ̄ria be ba koo bɛɛ gari yi sɔ̄ nɔ̄ ka nɔ̄. ²⁸ Domi bɛɛ ka Hunde Dɛero n sun wɛre su ku bɛɛ sɔ̄munu ganu sɔ̄bi ma n kun mɔ̄ nini. ²⁹ I ku b̄uu sãa d̄ianu di, i ku yaa yem di, i ku yaa tem ye ba w̄iru tema ba ka go, i ku maa kɔ̄ menna tantanaru sɔ̄. Ì n tii nenua yabu yeni kpuron di n ko n wɛra. N kua tɛɛru.

³⁰ Yera ba swaa wəri ba doona Antiōsiə. Ye ba tura mi, ba naane dokeobu menna, ba bu tire te wɛ. ³¹ Ye ba tire te gara ta bu dam kã ma ben nukura dora. ³² Yudu ka Silasi be ba maa sãa Gusunən sɔ̄mɔ̄bu, ba naane dokeobu dam kã ba maa bu t̄asisia ka gari dabiru. ³³ Ye ba sɔ̄ yiru kua mi, naane dokeoba bu nɔ̄ kana, ba nɛɛ, bu gɔ̄sira ka alafia be ba bu gəran mi. [³⁴ Adama n Silasi wɛre u ka gina bu sina.]

³⁵ Pəlu ka Baanabasi ba sina Antiōsiə. Be ka maa tən dabinu sannu ba Yinnin gari keu sɔ̄osi, ba maa yi waasu kua.

Pəlu ka Baanabasi ba karana

³⁶ Sđo məerun biru Pəlu u Baanabasi sđowa bu kparam wura bu naane dokeobu bera wuu baagere sđo mi ba raa Yinnin gari waasu kua, kpa bu wa nge me ba ka wāa.

³⁷ Baanabasi u kī Yohanu Maaku u ka bu da sannu. ³⁸ Adama Pəlu u gerua u nee, n n weene bu ka nùn da domi u n daa bu yōsiri ben səmburu sđo, u bu deriwa u gəsira Panfilin di. ³⁹ Yera ba sikirina too sere ba karana. Baanabasi u Maaku sua ma ba goo nimkuu dua ba da Sipuə. ⁴⁰ Pəlu u Silasi gəsa, ma naane dokeobu ba bu kanaru kua ba nee, Gusunən durom mu n ka bu wāa. Ma ba ben sanum wəri. ⁴¹ Ba da Siri ka Silisin temə ba Yesun yigbenu tāsisiāmə.

16

Timote u Pəlu ka Silasi yōsiri

¹ Pəlu u da Dεebeə ka Lisitiə. Naane dokeo goo wāa Lisiti mi, wi ba mđ Timote. Win mero sāawa Yuu naane dokeo, ma win tundo sāa Gereki. ² Naane dokeo be ba wāa Lisiti ka ikonimuə, ba win seeda gea dimə. ³ Pəlu u kī Timote u nùn yōsiri, ma u nùn bango kua Yuuban sđ be ba wāa bera mi, domi be kpuro ba yē ma win tundo Gerekiwa. ⁴ Ma ba da da wuu ka wuu ba naane dokeobu sđowa ye gərobu ka yigbe guro guro be ba wāa Yerusalemə ba wesiana ba yi, kpa bu ye mem nəowa. ⁵ Nge meya Yesun yigbenu nu tāsa naane dokebu sđo, ma nu dabiru sosimə tōru baatere.

Pəlu u kāsiru wa Torasiə

⁶ Hunde Dεero u n dere bu Labaari gean waasu ko Asin temə. Yeya n dera ba Firigi ka Galatin tem bukiana. ⁷ Ye ba tura Misin temə, ba kīa bu Bitinin tem du, adama Yesun Hunde bu yinari. ⁸ Yeya n dera ba Misin tem bukiana ba da yen wuu ge ba mđ Torasiə. ⁹ Pəlu u kāsiru wa wđkuru. Kāsi te sđo, u Masedəngii goo wa u yđ u nùn kanamə u na Masedəniə u ka bu somi. ¹⁰ Ye u kāsiri te wa, mii mii sa səoru kua su ka da Masedəniə, domi sa tuba ma Gusunəwa u sun soku su ka bu Labaari gean waasu kua.

Lidia u naane doke Filipiə

¹¹ Torasiəwa sa goo nimkuu dua, ma sa da Samətasin deedeeru, yen sisiru sa da Neapolisiə. ¹² Saa min diya sa da sa sđo yiru kua wuu ge ba mđ Filipiə. Wuu gera, sa gbia sa girari Masedənin tem sđo. N deema Romugiba ba wuu ge mə. ¹³ Tđo wērarugiru sđo, sa yara wuu min di sa da daru bđo gagun mi, mi sa yīiyə kana yera ko n wāa. Sa sina sa ka kurəbu gabu gari kua be ba mēne mi. ¹⁴ Kurə goo wāa mi, wi ba mđ Lidia Tiatiragii, wi u ra beku gobiginu dəre ni ba wđkua. U maa Gusunən beere yē. U swaa daki ma Yinni Gusunə u win gđru wukia u ka Pəlu gari naane doke. ¹⁵ Kurə wi ka win yenugibu ba batemu kua. Ma u sun kana su da su sina win yenuə, sà n nùn garisi naane dokeo Yinni sđo ka gem.

U sun kəkura sere sa wura sa da.

Pirisəm sđo Filipiə

¹⁶ Sđo teeru nge me sa dəo kana yerə, sa ka wəndia yoo goo yinna wi u wəreku mə. Wəreku ge, gə n seewa u ra n geruməwa ye n ko n koorə. Win yinniba maa gobi beke waamə win sđ. ¹⁷ U sun swīi bese ka Pəlu ma u gbāramə u mđ, durə beni Yinni Wərukoon səm kowoba, ba nawa bu ka be faaban swaa sđosi.

¹⁸ Meya u ra n gerumə yam sāreru baatere sere Pəlu u gari yi tusa. Ma u sīira u wəreku ge sđowa u nee, ka Yesu Kirisin yīsira na nun sđomə, a yario saa win min di.

Mii mii ma wəreku ge, ga yara. ¹⁹ Ye win yinniba gia ma ba n maa gobi wasi win min di, ba Pəlu ka Silasi mwa ba bu bərikia ba ka bu da siri kowobun mi, mi təmbu ba ra mēne. ²⁰ Ba ka bu da Romun wirugibun wuswaaə ba nee, durə beni ba besen wuu burisiməwa. Be Yuubara ²¹ ba maa komanu ganu sđosimə ni besen woodaba ba yina su swīi bese Romugibu.

²² Ma tən wəru ga bu məru seesi, ma wirugibu ba Pəlu ka Silasin yabenu kasuka, ma ba wooda wē bu be dāa so. ²³ Ye ba bu dāa kpasira ba kpa, ba bu kare pirisəm dirə, ma ba pirisəm dirun kđso wooda wē u bu nəni dokeo gem gem. ²⁴ Pirisəm kđso wi, u wooda ye mem nəowa ma u Pəlu ka Silasi kpēe sere dii səowə ma u ben naasu gan dāru doke.

²⁵ Ye n kua wōku suunun bənnun saka, Pəlu ka Silasi ba kanaru m̀ ba womusu m̀ ba Gusunə siaramə. Ma pirişəm be ba wāa mi, ba bu swaa daki. ²⁶ Suaru səw tem yīira ka dam ma pirişəm dira diira sere ka ten kpeekpɛekuə. Mii mii ten gamboba kpuro ba kenikiara, ma pirişəm baawuren yəni kusira yi wəruma. ²⁷ Ye pirişəm kōso u yanda, u wa pirişəm dirun gamboba ba wukiare, u tamaa pirişəm ba kpuro ba yakurawa. Yera u win takobi woma u kī u tii go. ²⁸ Adama Pəlu u gbāra too too u nɛɛ, a ku tii kōsa kua, beşɛ kpurowa sa wāa mi.

²⁹ Yera pirişəm kōso wi, u fitila bikia ma u ka duka dua pirişəm dirə ma u yiira ka diiribu Pəlu ka Silasin wuswaa. ³⁰ U bu yarama təwəwə ma u nɛɛ, tənwerobu, aməna kon ko n ka faaba waara.

³¹ Ba nɛɛ, a Yinni Yesu naanɛ dokeo, kaa faaba wa wunɛ ka wunen yenugibu.

³² Ma ba nūn Yinnin gari waasu kua, ka sere be kpuro be ba wāa win yenuə. ³³ Saa tia ye, wōku te səw, pirişəm kōso wi, u ben bosu tea. Ma wi ka win yenugibu kpuro ba batemu kua yande. ³⁴ U ka Pəlu ka Silasi da win dirə, ma u bu dīanu wē ba di. Wi ka win yenugibu, ben nukura dora gem gem yèn sō ba Gusunə naanɛ doke.

³⁵ Ye yam mu sāra Romun wirugibu ba polisiba gəra bu da bu gere bu be durə be karo.

³⁶ Ma pirişəm kōso wi, u gari yi Pəlu sōwa u nɛɛ, wirugiba wooda wē n ka beɛ kara wunɛ ka Silasi. Yen sō tē, i dəwəwə sɛɛ.

³⁷ Adama Pəlu u polisi be sōwa u nɛɛ, aawo, ba sun so batuma səw, ba n sun siri, ma beşen tii sa maa sāawa Romugibu. Yen biru ba sun kasa kua pirişəm dirə. Wee tē ba kī bu sun yara asiri səw? Aawo, sere bu na ben tii bu sun yara.

³⁸ Polisiba ba ka gari yi da ba Romun wirugibu sōwa. Ye wirugii be, ba nua ma Pəlu ka Silasi ba sāawa Romugibu, yera ba nanda. ³⁹ Ma ba da ba bu suuru kana ba bu yara pirişəm di, ma ba bu sōwa bu wuu ge yario. ⁴⁰ Pəlu ka Silasi ba yara pirişəm diru min di ba da Lidian yenuə. Ye ba naanɛ dokeobu wa ba bu dam kā, yera ba doona.

17

Pəlu ka Silasi ba Tesalonika da

¹ Nge mɛ ba dəw ba wusu yiru sara si ba sokumə Anfipolisi ka Apoloni, ma ba tura Tesalonikaə mi Yuuba ba mennə yeru mə. ² Nge mɛ Pəlu dəwəwə u da mennə yeru mi. Ma alusuma itan tōw wɛrarugiru baatere u ka bu wesiana Gusunən gari səw. ³ U bu tubusia ma u bu sōsi gari yi səw ma Kirisi wi kun koo ko u kun nən swāaru wa kpa u se gərin di. U maa bu sōwa ma Yesu wīn gari u kparamə wiya Kirisi wi.

⁴ Be ba nūn swaa daki səw, gaba gari yi wura, ma ba ka nūn nəw tia kua wi ka Silasi. Meya maa tən tuko dabinu ba kua be ba Gusunən beɛɛɛ yē, ka maa tən kurə dabinu be ba sāa tən girobu wuu ge səw.

⁵ Adama Yuuba ba nisinu seewa ma ba tən beretɛkɛba menna wuu səw ba wuu kpuro burina, ma be kpuro ba da Yasonin yenuə bu wa bu Pəlu ka Silasi yarama tən wərun wuswaa. ⁶ Ye ba kun bu wa, ba Yasoni ka naanɛ dokeobu gabu gawa ba ka bu da wuun wirugibun mi. Ba gbāsukumə ba m̀, tən be, be ba handunia kpuro gəsikiamə, ba maa na mini, ⁷ ma Yasoni u dera ba səbia win yenuə. Be kpuro ba tem yəron wooda sankumə, ba nɛɛ sina boko goo maa wāa wi ba m̀ Yesu.

⁸ Yuuban gari yi, yi dera tən wəru ge ka wuun wirugii be ba gari yi nua ba burisina.

⁹ Ma ba Yasoni ka naanɛ dokeo be karabun gobi bikia, ma ba dera ba doona.

Ba da Bereə

¹⁰ Mii mii naanɛ dokeoba dera Pəlu ka Silasi ba doona Bereə wōkuru. Ye ba tura mi, ba da Yuuban mennə yerə. ¹¹ Tən be ba wāa mi, ba laakari mə n kere tən be ba wāa Tesalonikaə. Ba gari yi mwa ka nuku dobu. Ba ra Gusunən gari wɛɛri tōru baatere bu ka wa ye Pəlu bu sōmə n n gem na. ¹² Yen saabuwa ben dabira naanɛ doke, ma Gɛɛki tən kurəbu gabu be ba yīsinu yara ba naanɛ doke, ka sere maa tən durə dabinu. ¹³ Adama sanam mɛ Yuu be ba wāa Tesalonikaə ba nua ma Pəlu u maa Gusunən gari waasu m̀ Bereə, ba da mi, ma ba tən wəru məru seeya ba burisina. ¹⁴ Mii mii naanɛ dokeo be, ba

dera Pəlu da nim wəkun bera gia, adama Silasi ka Timəte ba sina Bereə. ¹⁵ Be ba Pəlu yǝsiri, ba ka nùn dawa sere Atenio. Yen biru ye ba kparam gəsirə Bereə, Pəlu u bu nəə mərisia u nəe, bu Silasi ka Timəte sǝ bu nùn naamwema fuuku.

Pəlu wāa Atenio

¹⁶ Sanam me Pəlu u bu mara Atenio, win bwēra kun kpune domi u wa būu turanu yiba wuu mi. ¹⁷ U ra Yuuban mennə yeru de u ka bu wesiana, be ka Gereki be ba Gusunən beere yē. U ra maa tambu waasu kue tǝru baatere batuma mi wuugiba ra mennə. ¹⁸ Sanam me u ka bu gari mǝ keu koosiobu gabu be ba sāa Epikurigibu * ka Sitosiba † ba da win mi, ba ka nùn sikirinamə. Ben gaba nəe, mba durəsi gari bekegii wini u gerumə.

Ma gaba maa nəe, būu tukoba u ka yā. Ba yeni gerua yèn sǝ Pəlu u Yesun gari ka win seebu gərin din waasu mǝ.

¹⁹ Ma ba ka nùn da Arepaguə ‡, wəə bera mi wirugibu ba ra mennə, ma ba nəe, sa kī su sǝsi kpaə te nəwa te a kparamə mi. ²⁰ Domi a sun gāa kpaanun gari sǝmə, sa maa kī su nin tubusianu gia.

²¹ N deema Atenigibu kpuro ka sere sǝ be ba ra nē mi, ba ra ben wērabun saa kpuro deriwa bu ka gāa kpaanun baaru nə, n̄ kun me bu ka gere.

²² Pəlu u yǝra mennə yee ten suunu sǝ u nəe, beə Atenigibu, na wa i sāawa be ba sāaru kī gem gem. ²³ Domi sanam me na bəsu beən wuu mi, na gāa dabinu məerimə ni i sāamə, na turaru garu wa tèn mi ba yorua, Gusunə wi sa kun yē. Tē Gusunə wi, wi beə i sāamə yēru sariru sǝ mi, wiya na beə tubusiamə. ²⁴ Wiya wi u handunia taka kua, ka yabu baayere ye ya wāa ye sǝ, u sāawa wəllu ka tem Yinni, u ku ra sine dinu sǝ ni ba ka nəma bana. ²⁵ Təmbun nəma kun kpē yu nùn nəəri, domi u n̄ gāanu ganun bukata mə. Win tii tiwa u yabu baayere wāaru ka wēsiaru ka bukata kpuro wēemə. ²⁶ Tən turon min diya u bwesenu kpuro taka kua ba ka terie handunia kpuro sǝ. Saa yellun di u saaba yi yi, ma u təmbun wāa yenu nəə bura yenu kua. ²⁷ Gusunə u yeni kpuro kua bu ka babi bu nùn kasu kpa bu nùn wa baa me u n̄ ka bəsen baawure toma. ²⁸ Domi wi sǝra sa wāaru mə, wiya dera bəsen wasi suaramə, wi sǝra sa wāa, nge me gabu beən tire yorobu sǝ ba nəe, sa maa sāa Gusunən bibu. ²⁹ N̄ n men na, sà n sāa Gusunən bibu, n̄ n weene su bwisiku ma Gusunə u sāa nge bwāaroku ge tənu u bwisika u ka nəma kua ka wura n̄ kun me ka sii geesu, n̄ kun me ka kperu. ³⁰ Gusunə u n̄ təmbun yellun yēru sariru garisi, adama tē u baama kpuron təmbu wooda wēemə bu ka gəsira ben kom kǝsum di. ³¹ Domi u tǝru yi tē sǝ u koo handuniagibu kpuro siri dee dee ka durə win saabu wi u gəsa, ma u nùn baawure sǝsi ye u nùn seeya gərin di.

³² Ye ba nua Pəlu u seebu gərin din gari gerua, gaba nùn yaakoru kua, adama gaba nəe ba kī bu ra kparam gari yi nə.

³³ Sanam meya Pəlu u doona ben suunu sǝn di. ³⁴ Ka me, durə ben gaba naane doke ma ba nùn swīi. Ben suunu sǝ durə goo wāa wi ba mǝ Deni, wi u sāa Arepagun siri kowo goo, ka maa kurə goo wi ba mǝ Damarisi, ka maa gabu.

18

Pəlu u Korinti da

¹ Yenin biru Pəlu u doona Atəni min di, u wuu gagu da ge ba ra soku Korinti. ² Miya u Yuu goo deema wi ba mǝ Akilasi, wi ba mara Pontuə. N n̄ tē ye u ka na saa Italin tem di ka win kurə Pisisila sannu yèn sǝ tem yēro Kolodu u wooda yara Yuuba kpuro bu yari Romun di. Ma Pəlu u ka bu bərənu kua, ³ u sina ka be domi sǝm bwese teera ba ra ko. Kuu bekurugina be kpuro ba ra ko. ⁴ Tǝə wērarugiru baatere u ra Yuuban mennə yeru de u ka bu wesiana. U ra bu kəkiri be ka Gereki ba bu ka Yesu naane doke.

* 17:18 Epikurigibu - Ben yinni Epikuri u nəe, doo nəra ta kpuro kere tənun wāaru sǝ.
† 17:18 Sitosiba - Ba durə wi ba mǝ Siməən sǝsiru swīi wi u nəe, n weene tənu u n deere, u win tənusi kīa, kpa u Gusunə beere wē. ‡ 17:19 Arepaguə - Ya sāawa guuru Atenio mi wuun wirugiba ra mennə.

⁵ Sanam me Silasi ka Timote ba tunuma saa Masedonin di, Pəlu u win tii wē u ka waasu ko saa kpuro, u Yuuba sōmō ma Yesu sāawa Kirisi wi ka gem. ⁶ Adama ye ba nùn siki ba nùn gari kōsi gerusi, Pəlu u bu win yaberun tua kpare u nē, bā n kam kua ben tiin taarewa, n n wi Pəlu wa. U maa nē, saa gisən di wi, u koo da u tən tukobu waasu kua.

⁷ Ye u yara min di, ma u da u sina tən tuko goon yenuō wi ba mō Titu Yusitu, wi u Gusunō nasie. Durō win dira wāa mennō yerun bōkuō. ⁸ Adama Kirisipu wi u sāa mennō yerun wirugii, u Yinni naane doke ka win yenugibu kpuro. Korintigibu dabiru ba Labaari gea nua, ba maa Yesu naane doke, ma ba bu batemu kua.

⁹ Gusunō u Pəlu sōwa wōkuru kāsiru sō u nē, a ku berum ko, a n gari yi gerumō, a ku mari, ¹⁰ na wāa ka wunē, goo kun kpē u nun nōma doke u sere nun gāa kōsunu kua. Domi tən dabina nu wāa wuu ge sō ni nu sāa negibu.

¹¹ Pəlu u sina wuu ge sō wō tia ka suru nōba tia u bu Gusunōn gari sōsimō.

¹² Sanam me Galioni u sāa tem yēro Gerekiban tem sō, Yuuba ba nō tia kua ba Pəlu seesi ba ka nùn da siri yerō. ¹³ Ba nē, durō wini u tambu bōriemōwa bu Gusunō sā ka swaa gaa ye wooda ya yina.

¹⁴ Ye Pəlu kī u gari gere, yera Galioni u Yuu be sōwa u nē, n n sāan na torarun gari, n kun me kōsa gaa ye u kua, kon daa wura n bē Yuuba swaa daki. ¹⁵ Adama n n garin sikirinōsun na, ka yīsa ka bēen tiin wooda, bēen gariya. Na n kpē n ko gari yin siri kowo.

¹⁶ Ma u bu kpura yā yā siri yerun di. ¹⁷ Saa yera tən be kpuro ba Sōsiteni mwa, wi u sāa Yuuban mennō yerun wirugii, ba nùn soberu wōri siri yerun wuswaa. Adama gari yi kun Galioni gāanu sāa.

Pəlu wura Antioṣio

¹⁸ Pəlu u kpm sina Korinti mi sō mēru. Yen biru u naane dokeobu nō kana u da u kōna Sankereō domi u raa Gusunō nō mwēru * kua. Ma u goo nimkuu dua ka Pirisila ka Akilasi sannu ba doona Siri gia. ¹⁹ Ma ba tura Efesuō miya Pəlu u Pirisila ka Akilasi deri. Ma u dua Yuuban mennō yerō, u ka bu wesiana. ²⁰ Ba nùn kana u sō yiru ko ka be, adama u n wure. ²¹ Sanam me u doonō, u bu sōwa u nē, n n Gusunōn kīrun na u koo kpm wurama ben mi.

Ma u goo nimkuu dua u doona saa Efesun di. ²² Ye u tura Sesareō u Yerusalemu da u Yesun yigberu tōbura. Yen biru ma u da Antioṣio. ²³ Ye u sō mēru kua mi, u kpm swaa wōri u bōsu Galati ka Firigin tem sō u naane dokeobu kpuro dam kēmō.

Apolo u Efesu ka Korinti da

²⁴ Yuu goo wi ba mō Apolo, wi ba mara Alesandiriō, u Efesu da. U gari gerubun kēru mō n banda, u maa Gusunōn gari yē sāa sāa. ²⁵ N deema ba raa nùn Yinnin swaa sōsi ma u ye waasu mō ka kīru, u ra maa Yesun gari tubusie dee dee, adama Yohanun batemu kobu tōnawa u yē. ²⁶ U waasu kua ka toro sindu Yuuban mennō yerō. Sanam me Pirisila ka Akilasi ba win waasu nua, ba ka nùn da bee tia, ba nùn Gusunōn swaa tubusia dee dee. ²⁷ Ye Apolo u gōru doke u Gerekiban tem da, naane dokeoba nùn yen dam kā ma ba ben berusebu tireru kua be ba wāa Gerekiban temō bu ka nùn dam koosia. Sanam me u tura mi, u bu somi gem gem be ba sāa naane dokeobu Gusunōn durom sō. ²⁸ Domi ka gari damgiya u ka Yuuban sikirinō kamia batuma sō, u bu sōsi saa Gusunōn garin di ma Yesu sāawa wi Gusunō u gōsa.

19

Pəlu u Efesu da

¹ Sanam me Apolo wāa Korintiō, Pəlu u kpa ka guunun bera ma u tura Efesuō. Miya u naane dokeobu gabu deema ² u bu bikia u nē, Hunde Dēero u dua bē sō sanam me i naane doke?

Ba nùn wisa ba nē, aawo sa n mam nōre ma Hunde Dēero wāa.

³ Ma u nē, batemu yerā i kua.

* 18:18 nō mwēru - Nō mwē te, ta sāawa te Yuuba bā n Gusunō kua ba ku ra tam bōmbōm nō, ba ku ra maa kōni sere bā n nō mwē te yibia.

Ba nɛɛ, Yohanun batemu.

⁴ Ma Pəlu u nɛɛ, Yohanu u tɔmbu batemu kua be ba gɔru gɔsia toranun di ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, durɔ goo u sisi win biruɔ, wiya Yesu wiya ba koo naanɛ doke.

⁵ Ye ba Pəlu gari yi nua, ma ba batemu kua Yinni Yesun yɔsiru sɔɔ. ⁶ Pəlu u bu nɔma sɔndi winɔ ma Hunde Dɛero u dua be sɔɔ, ma ba ka barum tukum gari mɔ, ba maa gari gerumɔ yi yi wee Gusunɔn min di. ⁷ Durɔ be kpuron geera tura tɔnu wɔkura yirun saka.

⁸ Ma Pəlu u Yuuban mɛnɔ yeru dua u ban te Gusunɔ u swiɔn waasu mɔ ka toro sindu sere suru ita u ka bu wesianamɔ u bu kɔkirimɔ. ⁹ Adama ben gabu ba bɔbia ba yina bu Yesu naanɛ doke, ba maa gari kɔsi gerua win swaa yen sɔ tɔn wɔru gen wuswaaɔ. Yen sɔna Pəlu u bu deri, wi ka naanɛ dokeobu ba doona min di. Ba ra de bu wesianɛ tɔru baatere mɛnɔ yeru garu sɔɔ te ta sɔa Tiranusigiru. ¹⁰ Nge mɛya ba kua wɔɔ yiru, ma tɔmbu kpuro be ba wɔa Asiɔ, Yuuba ka maa Gɛrɛkiba, ba ka Yinnin gari nua.

Sekefan bii tɔn durɔbu

¹¹ Gusunɔ u Pəlu dam wɛ u ka sɔm maamaaki damginu ko ¹² sere baa bɔ n win wɛnya wokatii n̄ kun mɛ win sɔm koo yabenu sua ba sɔndi barɔbu wɔllɔ, ba ra bɛkurewa kpa wɛrɛkunu nu yari ben wasin di. ¹³ Yuu be ba bɔsu baama kpuro ba wɛrɛkunu yaramɔ, ben gaba maa kɔ bu Yinni Yesun yɔsiru soku be ba wɛrɛkunu mɔn sɔ bu nɛɛ, na nun wooda wɛɛmɔ ka Yesun yɔsiru, wi Pəlu u ka waasu mɔ, a yario.

¹⁴ Yuuban yɔku kowo tɔnwero wi ba sokumɔ Sekefa, win bii tɔn durɔbu nɔɔba yiru, ba ra maa ko mɛ. ¹⁵ Yera wɛrɛku gagu ga nɛɛ, na Yesu yɛ, na maa Pəlu yɛ, adama wara bɛɛ i sɔa.

¹⁶ Ma durɔ wɔ sɔɔ wɛrɛku ge, ga wɔa u yɔɔwa u tɔn be sɛre ma u bu so gem gem sere u bu kamia. Be kpuro ba yakura win yɛnun di tereru ka bosu. ¹⁷ Yuuba ka Gɛrɛkiba kpuro be ba wɔa Efesuɔ ba gari yi nua, ma bɛrum bu mwa be kpuro. Ma Yinni Yesun yɔsira bɛɛɛ wa gem gem. ¹⁸ Dabiru be ba naanɛ doke ba na ba gerua batuma sɔɔ ye ba ra raa ko, ma ba tuuba kua. ¹⁹ Dabiru be ba ra raa dobo dobo ko, ba ka ben tirenu na ma ba nu dɔɔ mɛni baawuren wuswaaɔ. Goo u tire nin gobi dooru kua, nin geera kua fɔrɔtɔ dabi dabiru. ²⁰ Nge mɛya Yinni Gusunɔn gari yi kpararamɔ ka dam yi tɔsimɔ.

Sannɔ Efesuɔ

²¹ Yeniban biru, Pəlu u gɔru doke u bɔsu Masedɔni ka Gɛrɛkiban tem sɔɔ. Min di kpa u Yerusalemu da. U nɛɛ, u n da mi, u n̄ koo ko u kun tura Romuɔ.

²² Ma u win sɔmɔbu yiru, Timɔte ka Erasutu gɔra Masedɔniɔ, adama win tii u sɔɔ yiru kua Asiɔ.

²³ N deema saa ye, wahala baka gaa seewa Yesun swaan sɔ. ²⁴ Sii geesun seko goo wi ba ra soku Demɛtiru u ra bɔu wi ba sokumɔ Aritemin * dirun weenasiru ko. Sɔmbu te, ta sɔm kowobu are bɛkɛ wɛɛmɔ. ²⁵ Demɛtiru u win sɔm kowobu mɛnna ka maa sekobu gabu ma u nɛɛ, durɔ bɛɛ i yɛ ma sɔmbu ten sɔna sa kuuramɔ. ²⁶ Bɛɛn tii i waamɔ, i maa nɔɔmɔ ma Pəlu wi, u tɔn dabinu kɔkura u maa bu swaa nim wia, n̄ n̄ mɔ Efesu mi tɔna, ka maa Asin tem wuu dabinu sɔɔra, u mɔ, bɔu ni tɔmba ka nɔma kua nu n̄ sɔa Gusunɔ. ²⁷ N̄ n̄ mɛn na, bɛsɛn sɔmbura koo funɛ wenna. N̄ n̄ mam te tɔna, ba n̄ koo maa bɛsɛn bɔu Aritemin diru garisi gɔanu ganu. Bɔu win bɛɛɛ baka koo maa kpe, wi Asigibu ka maa tem baaman tɔmbu kpuro ba ra sɔ.

²⁸ Sanam mɛ tɔn be, ba gari yi nua, ba mɔru bɛsira, ba gbɔsukumɔ ba mɔ, bɛɛɛ bakagiiwa, Efesugibun Aritemi.

²⁹ Ma wuugibu kpuro ba burinamɔ. Tɔn wɔru ga duki daamɔ diru mi ba ra dwee. Ma ba Pəlu kpaasibu yiru gawa ba ka da mi. Beya Gayusi ka Aritaaki be ba sɔa Masedɔnigibu.

³⁰ Pəlu u kɔ u da tɔn wɔru gen mi, adama naanɛ dokeoba yina. ³¹ Tem mɛn wirugibu gabu be ba sɔa win kpaasibu, ba maa n̄n nɔɔ mɔrisia ba nɛɛ, u ku tii sɔɔsi dii te sɔɔ.

³² Dii te sɔɔra tɔmbu kpuro ba gbɔsukumɔ. Gabu ba gari tee gerumɔ, gabu maa gari gɛɛ. Ben dabira kun mam yɛ yɛn sɔ ba mɛnɛ mi. ³³ Yuu gaba Alesandu bɔrie tɔn wɔru gen wuswaaɔ, ma tɔmbu gabu ba tamaa wiya u dera wahala kpuro ya seewa. Alesandu wi, u

* 19:24 Aritemin - Bɔu win mi ba ra bii nɔna de.

tən be ka nəmu marisia, ma u kī u bu gari yin asansi sō. ³⁴ Adama sanam mε ba tuba ma u sāawa Yuu, tən be kpuro ba gbāsukumə sere kəba yirun saka, ba m̀, bεεε bakagiiwa Efesugibun Aritemi.

³⁵ Amen biru, wuun guro guro u bu marisia u nεε, bεε Efesugibu, baawure u yē ma besen wuu Efesuwa Aritemi bεεregiin dira wāa sa te kōsu, ka maa win weenasii wi u surama saa wəllun di. ³⁶ Goo kun kpē u gari yi siki. Yen sō, i tii nenuə sēε, i ku gāanu ko ka sendaru. ³⁷ I ka durə beni na mini baa mε ba n̄ gāanu gbene besen būun dirun di, ba n̄ maa besen būu gari kōsi gεε gerusi. ³⁸ Demetiru ka win səm kowobu bā n̄ gari gεε mō ka goo, sa siribun tōru mō ka maa siri kowobu, i de bu ben gari ko mi. ³⁹ I n̄ maa gari gεε mō yi yi yini kere, i ko kpī i ka yi da wuun wirugibun mi. ⁴⁰ Domi ba koo kpī bu sun taare wē gisən gari yinin sō yèn sō yi n̄ wiru ka naasu mō. Bā n̄ maa sun yin asansi bikia, sa n̄ yē ye sa ko gere.

⁴¹ Ye u yeni gerua u kpa, u bu yarinasia.

20

Pəlu u Masedəni

ka Gerekiban tem da

¹ Sanam mε ba wəki ni kpa, Pəlu u naane dokeobu menna. Ye u bu dam kā, u bu nōo kana u doona Masedəni gia. ² Ye u bəsu tem mε kpuro sō, u naane dokeobu dam kā gem gem, ma u tura Gerekiban temə ³ u sina mi suru ita. Sanam mε u kī u goo nimkuu du u Siri da, u deema Yuuba nōo tia kua bu ka n̄n go. Ma u gōru doke u kpam kpe ka Masedəniə. ⁴ Sopateri, Pirusin bii wi u na saa Beren di, u Pəlu yōsiri, ka maa Aritaaki ka Sikundusi be ba na saa Tesalonikan di, ka Gayusi Dεεbegii ka Timote ka maa Tisiki ka Torofimu be ba na saa Asin di. ⁵ Beya ba gbia ba da ba sun mara Torasiə. ⁶ Ye ba pēε ye ba n̄ seeyatia doken tōo bakaru kua ba kpa, sa da sa goo nimkuu dua Filipiə. Ma sōo nōobun biru sa bu deema Torasiə mi sa alusuma tia kua.

Pəlu u bera dāakibu Torasiə

⁷ Alusuma buu, sa mēne su ka yaa dibu ka maa Yinnin dīa domaruginu di sannu, ma Pəlu u waasu wəri. Yèn sō u kī u doona yen sisiru, u win waasu denyasia ya tura sere wōkurun bənu. ⁸ Fitilaku dabira wāa gidambisa ye sō, mi sa mēne. ⁹ Aluwaasi goo wi ba m̀ Etiki, u sō fenentiə. Nge mε Pəlu u win gari denyasiamə, aluwaasi wi, u dom yībura sere u dweeya, ma u wəruma temə gidambisa itasen fenentin di. Ba n̄n sua ba deema gora. ¹⁰ Adama Pəlu u sarama ma u yāara u n̄n sua u nεε, i ku nanda, win hunde ya wāa.

¹¹ Ye Pəlu u kpam wura gidambisa yen wəllə, u pēε sua u murura ma sa di, ma u waasu kua sere yam ka sāra, yen biru u doona. ¹² Ba ka aluwaasi wi wura yenūə wasiru, ma ben nukura yemia gem gem.

Pəlu u Miletu da saa Torasin di

¹³ Sa goo nimkuu dua, sa Pəlu gbiiya sa da Asosiə, m̄n di u koo ka sun goo du. Domi mēya sa wesiana yèn sō u kī u da mi ka naasu. ¹⁴ Ye sa ka n̄n yinna Asosiə, min diya u ka sun goo dua sa ka da Mitileniə. ¹⁵ Min di, sa kpam goo nimkuu dua ma sa tura Kioə yen sisiru. Sisi kpaaru sa tura Samosiə, yen sōo itasewa sa Miletu dua. ¹⁶ Domi Pəlu u gōru doke u ku yōra Efesuə, kpa u ku win saa kō Asin tem sō yèn sō u sende u turi Yerusalemə Pantikotin tōru n̄ n̄ koo kora.

Pəlu u ka yigbe guro gurobu gari m̀

¹⁷ Pəlu u nōo mərisia Efesuə saa Miletun di, u Yesun yigbe guro gurobu sokusia bu na bu ka n̄n yinna mi. ¹⁸ Ye ba tunuma u bu sōowa u nεε, bēen tii i yē nge mε na sīsina bēen suunu sōo saa tōo tèn di na dua Asin tem sō. ¹⁹ Na Gusunən səmburu kua tii kawabu sōo ka yīresu sannu. Na maa wahala dabiru wa yèn sō Yuuba swaa kasu bu nēn wāaru kpeerasia. ²⁰ I maa yē ma na n̄ bεε arufaanin gāanu berue, na bεε gem kpuro sōowawa batuma sōo ka maa yenusə. ²¹ Na Yuuba ka maa Gerekiba sōowa na nεε, bu

yario toranun di bu wura Gusunən mi kpa bu bešen Yinni Yesu Kirisi naane doke. ²² Wee tē na Yerusalemu dō nge me Hunde Dεero u man yiire, na n̄ maa yē yē n̄ koo man deema mi, ²³ adama u man sōmō mi kon da kpuro pirisəm ka wahala man mara. ²⁴ Ka me, na n̄ nen wāaru garisi gāanu n̄ gesi nen sōmburu dakura te Yinni Yesu u man yiire n̄ ko. Sōmbu tera n̄ Gusunən durom Labaari gea kpara.

²⁵ Na bōsu beēn suunu sō na ban te Gusunō u swiin waasu kua. Tē na yē ma goo sari beēn suunu sō wi u koo man wa kparam. ²⁶ Yen sōna na beē sōmō batuma sō gisō, goo ù n̄ kam kua beē sō, na n̄ taare mō. ²⁷ Domi na n̄ gāanu ganu berua, na beē Gusunən himba kpuro nōsia. ²⁸ I n̄ tii se, i maa gōo kpuro kōsuo ge Hunde Dεero u beē nōmu sōndia, ge ga sāa Yinni Yesun yigberu. I tu kparo te u yakia ka win tiin yem. ²⁹ Na yē ma n̄ n̄ beē derin biru gaba koo du beēn suunu sō nge me demakunu ra du yāanun suunu sō, ba n̄ ko n̄ wōnwōndu mō. ³⁰ Saa mam beēn suunu sōn di gaba koo gem gōsia weesu kpa bu naane dokeobu swaa nim wia bu ka ko ben bwāabu. ³¹ N̄ n̄ mēn na, i n̄ tii se. I yaayo ma wōo itawa, na beēn baawure kirō kua bururu ka yoka ka yiresu.

³² Tē na beē Gusunō nōmu sōndia na maa beē win durom gari nōmu sōndia. Gari yi, yi koo kpī yi beē tāsia kpa yi beē faaba ko ka be kpuro be Gusunō u gōsa u kua wigibu. ³³ Na n̄ goon sii geesu n̄ kun me win wura n̄ kun me win yaberu bine koore. ³⁴ Beēn tii i yē ma ka nen tiin nōma na sōmburu kua na ka tii diisia ka maa be ba ka man wāa. ³⁵ Na beē sōsi yabu kpuro sō ma n̄ weene i sōmburu ko gem gem nge mēsum, kpa i dam sarirugibu somi, kpa i Yinni Yesun tiin gari yaaya ye u nē, kērun wēebu bu nuku dobu mō n̄ kere kērun mwaabu.

³⁶ Sanam me Pōlu u gari yi gerua u kpa, u yiira ma u kanaru kua ka be kpuro sannu. ³⁷ Be kpuro ba swī. Ye ba n̄n̄ bōkasi, ba n̄n̄ nōo kana ka kīru, ³⁸ ben nukura sankira n̄ banda yēn sō u bu sōwa ma ba n̄ maa waanamō. Ma ba n̄n̄ yōsiri sere goo nimkuu mi.

21

Pōlu u Yerusalemu dōo

¹ Ye sa nōo kanana ka be sa kpa, sa goo nimkuu dua sa doona sōru sōrum me Kōsiō. Yen sisiru sa da Roduō. Saa min di, sa maa da Pataraō. ² Miya sa goo nimkuu wa ge ga dōo Fēnisi gia, ma sa gu dua sa swaa wōri. ³ Sa tem bureru garu wa te ba mō Sipu, sa tu sēena bešen nōm dwarō ma sa da Sirin tem gia. Sa Tiri dua, mi goo nimkuu ga koo sōmunu sarasia. ⁴ Sa naane dokeobu kasu ma sa ka bu sina alusuma bōo teeru. Hunde Dεero dera ba Pōlu sōmō u ku Yerusalemu da. ⁵ Adama ye bešen saa tura sa kparam wura goo nimkuu mi. Be kpuro ka ben kurōbu ka bibu ba sun yōsiri saa wuun di. Beē kpuro sa yiira nim wōkun goorō ma sa kanaru kua. ⁶ Ye sa nōo kanana sa kpa sa goo nimkuu dua ma ba wura ben yenusō.

⁷ Saa Tirin di sa kparam swaa wōri ma sa tura Tolemaisio. Miya sa sara goo nimkuun di ma sa da sa naane dokeobu tōbura ma sa kpuna mi nōn teeru. ⁸ Yen sisiru sa kparam swaa wōri ma sa tura Sesareō, ma sa da sa sōbia Filipun yenusō wi u sāa waasu kowō. N̄ deema u sāa tōnu nōba yiru yen turo be ba gasō gōsa Yerusalemuō. ⁹ Durō wi, u bii wōndiaba nne mō be ba sāa Gusunən sōmōbu. ¹⁰ Ye sa sōo mēeru kua mi, Gusunən sōmō goo wi ba ra nē Agabusi, u na mi saa Yudean di. ¹¹ U na bešen mi ma u Pōlun kpaka sua u win tiin naasu ka nōma bōkua u nē, n̄ wee ye Hunde Dεero u gerumō. Wi u kpaka yeni mō, Yuu be ba wāa Yerusalemuō ba koo n̄n̄ bōke mēsum kpa bu n̄n̄ tōn tukobu nōmu sōndia.

¹² Ye sa gari yi nua, beē ka tōn be ba wāa mi, sa Pōlu suuru kanam wōri u ku Yerusalemu ye da. ¹³ Adama u nē, mban sōna i sumō mēsum ma i nen wōrugōru kpeesiamō. Na mam sōru sāa n̄ ka gbi Yinni Yesun yōsirun sō Yerusalemuō, n̄ n̄ mō bōkubu tōna.

¹⁴ Ye sa deema u n̄ bešen gari wure, sa mari ma sa nē, Gusunən kīru tu kora.

¹⁵ Amen biru sa bešen sōru kua ma sa doona Yerusalemu gia. ¹⁶ Naane dokeobu gabu saa Sesaren di ba sun yōsiri ba ka sun da Nasoni Sipugiin wōrō mi sa ko sōbia. Durō wi, u naane doke n̄ te.

Pəlu u Yakəbu beram da

¹⁷ Sanam mə sa tura Yerusalemə, naane dokeoba sun dam koosia ka nuku dobu. ¹⁸ Yen sisiru Pəlu u ka sun Yakəbu beram da ma Yesun yigbe guro gurobu kpuro ba menna mi. ¹⁹ Ye Pəlu u bu təbura u kpa u bu saaria tia tia səmbu te Gusunə u kua tən tukobun suunu səə win waasun s̄. ²⁰ Ye ba win gari nua, be kpuro ba Gusunə siara. Ma ba nùn s̄əwa ba nəe, k̄nasi a wa? Yuuba nye nyewa ba naane doke, ma be kpuro ba kparam ka tii Məwisin wooda bəkua. ²¹ Ba bu wunen gari s̄əwa ma a Yuu be ba w̄a tən tukobun mi s̄əmə bu Məwisin gari deri, bu ku deema sw̄i, bu ku maa ben bibu bango ko. ²² N̄ n men na, mba sa ko ko. Ka gem ba koo nə ma a tunuma wuu mi. ²³ Yen s̄, a koowo ye sa ko nun s̄. Durəbu nne gaba w̄a mi, be ba raa nəə mwəeru kua. ²⁴ A ka bu doo kpa i tii dəerasia sannu kpa a ben kənan gobi kəsia. Nge mēya baawure u ko n ka yē ma ye ba nua wunen s̄, n n̄ gem, sanam mə, ba koo wa ma wunen tii a Məwisin wooda sw̄i. ²⁵ Adama ye n s̄a tən tuko naane dokeobugia sa bu wooda yiya ma sa bu yen tireru mərisia sa nəe, bu ku b̄u s̄a d̄ianu di, bu ku yaa yem di, bu ku yaa tem ye ba w̄iru tema ba ka go, bu ku maa k̄ə menna tantanaru səə.

²⁶ Ma Pəlu u ka durə be da. Yen sisiru ba tii dəerasia, ma u s̄a yeru dua u bu s̄əwa saa ye dəerasia bin sanam koo kpe, kpa bu ben baawure yākuru kua d̄ama te.

Ba Pəlu mwa s̄a yerə

²⁷ Ye s̄ə nəəba yiru ye, ya kpeeyə, Yuu be ba na Asin di ba Pəlu wa s̄a yerə. Ba tən wəru burinasia, ma ba Pəlu mwa. ²⁸ Ba gb̄asukumə ba m̄, b̄e Isireliba, faaba woo! Durə wiya u ra de baama kpuro u n Isireliban k̄sa gerumə, ka ye n s̄a Məwisin wooda ka maa s̄a yee teni. Wee, u mam ka tən tukobu gabu na s̄a yee dəera tenin mi ma u tu disi doke.

²⁹ Ba yeni gerua yèn s̄ ba raa Torofimu Efesugii wa ka Pəlu sannu wuu səə, yera ba tamaa Pəlu u ka nùn dawa s̄a yeru mi. ³⁰ Ma wuu ga buuburu ȳra kpuro, tamba duki naamə baaman di ma ba Pəlu mwa ba gawa ba ka yara s̄a yerun di. Mii mii ma ba ten gamboba kenua. ³¹ Sanam mə ba k̄i bu nùn go, yera Romun tabu sunə u nua ma Yerusalemu kpuro ya burinamə. ³² Mii mii u tabu wirugibu gabu sua ka tabu kowobu, ma u ka bu duka da tən wəru gen mi. Sanam mə tən wəru ge, ga nùn wa ka tabu kowobu sannu, ba Pəlu soberu deri. ³³ Tabu sunə wi, u da Pəlun mi, u nùn mwa ma u wooda w̄e bu nùn b̄əke ka yəni yiru. Ma u bu bikia, wara durə wi. Mba u kua. ³⁴ Gabu tən wəru ge səə, ba gari tee gb̄asukumə, gabu maa gari ḡe, sere tabu sunə u kpana u gari yin gem gia wure bakanun s̄. Yen s̄na u wooda w̄e bu ka Pəlu da sansani gb̄ararugian mi. ³⁵ Ye ba gb̄ara ten yəətiru tura tabu kowoba Pəlu sua ba s̄andi ben senu w̄əllə, tən wəru gen mərun s̄. ³⁶ Ma tən be kpuro ba bu naa k̄tinu dimə ba gb̄asukumə, ba m̄ i nùn goowo!

Pəlu u tii tubusia

³⁷ Sanam mə ba k̄i bu Pəlu duusia sansani gb̄ararugia mi, u tabu sunə bikia u nəe, kon kp̄i n ka nun gari ko?

Tabu sunə u nùn bikia u nəe, a Gerekim nəəmə ro? ³⁸ N̄ n men na, a n̄ s̄a Egibitigii wi? Wi u gasə dera tamba tem ȳrobu seesi, wi u tambu nərəbun suba nne menna (4.000) swaa diobun yigberun di, ma u ka bu da ghaburə?

³⁹ Pəlu nùn wisa u nəe, ne Yuuwa, ba man marawa Taasiə, Silisin tem səə. Na s̄a kpa ȳro wuu ge səə, ge ga ȳsiru yara. Na nun kanamə, a de n ka tən be gari ko.

⁴⁰ Tabu sunə wi, u nùn ayeru w̄e. Ma Pəlu u yəəwa yəətiru w̄əllə u tən be ka nəmu marisia. Ye ba mari, u bu s̄əwa ka Heberum u nəe,

22

¹ B̄e, nen bisibu ka baababa, i swaa dakio ye kon b̄e s̄ n ka tii tubusia.

² Ye ba nua ma u ka Heberum gari m̄, ba mari s̄ə s̄ə. Ma u nəe, ³ ne Yuuwa wi ba mara Taasiə, Silisin temə adama wuu geni səəra na biru di. Gamalielin miya na keu kua, na besen sikadoban wooda gia s̄a s̄a, ma na Gusunən b̄ere yē nge mə b̄e kpuro i s̄a gisə. ⁴ Na maa swaa yen tambu nəni s̄əwa goo gookum, na yen tən durəbu ka tən kurəbu mw̄era na bəkua na pirisəm doke. ⁵ Yākū kowo tənwero ka Yuuban guro gurobu kpuro

ba koo kpĩ bu man yen seeda diiya. Na tirenu mwa ben noman di ni ba Yuuba yorua be ba wāa Damasiō. Ma na da mi n ka swaa yen tambu mwa n bəke be ba wāa mi, kpa n ka bu na Yerusalemuō n seeyasia.

Pəlu u bu

win gđru gəsiabun gari sđwa

(*I* maa mēerio Gərobun Kookoosu 9:1-19, 26:12-18)

⁶ Sanam mē na dō na Damasi turuku kua sđ wii wəllun saka, suaru sō yam bururam na bai wəllun di mu man wukiri. ⁷ Na wōruma temō, ma na nō gagu nua ga nē, Sōlu, Sōlu mban sđna a man nōni sđmō. ⁸ Na bikia na nē, wuna were Yinni. U man sđwa u nē, nēna Yesu Nasaretigii wi a nōni sđmō. ⁹ Durō be ba man yōsirio ba yam bururam mē wa, adama ba ñ tuba ye yēro gerua wi u ka man gari kua. ¹⁰ Na bikia na nē, mba kon ko Yinni. Ma u man sđwa u nē, n seewo n du Damasiō. Miya ba koo man sđ kpuro ye Gusunō u himba sāa n ko. ¹¹ Yam bururam mēn kpāara dera na wōko kua. Yen sđna nēn kpaasiba man nōmu nēnu sa ka dua Damasiō.

¹² N deema durō goo wāa mi, wi ba ra nē Anania, u Gusunōn bēere yē, u Mōwisin woodaba swii. Yuu be ba wāa wuu ge sō kpuro ba win seeda gea dimō. ¹³ U na nēn mi, u yōra nēn bəkuō ma u nē, Sōlu nēn beruse, a yam waawo. Mii mii nēn nōni wukiara ma na nūn wa. ¹⁴ U man sđwa u nē, Gusunō besen sikadoban Yinni u man gōsa n ka win kīru gia, n ka Geegii wa, kpa n maa ka win nōn gari nō. ¹⁵ Domi kon ko win seeda dio, kpa n ka tambu kpuro sđ ye na wa ka ye na nua. ¹⁶ Tē, mba n maa tie. N seewo bu man batemu ko, kpa n wobe n dēera nēn toranun di na n Yinnin yīsiru sokumō.

Nge mē Yinni u Pəlu gōsa

u ka tən tukobu waasu ko

¹⁷ Ye na wura Yerusalemuō, sđ teeru sanam mē na kanaru mō sāa yerō, na kāsā. ¹⁸ Kāsi te sō, na Yinni wa, u man sđwa u nē, n koowo kpaaka kpa n yari Yerusalemun di mii mii. Domi wuu min tambu ba ñ koo win gari wura yin seeda na dimō. ¹⁹ Na nē, Yinni ba yē sāa sāa ma na Yuuban mēnō yenu da da, na tambu mwēera na bu so be ba nun naane doke. ²⁰ Dōma te ba wunen seeda dio Etiēni go, nēn tii na wāa mi, na win gō wura. Nēna na win gowobun yānu kōsu ni ba suba. ²¹ Ma Yinni u man sđwa u nē, n doo, domi u koo man gōri n toma tən tukobun mi.

Pəlu ka Romun tabu sunō

²² Tən be, ba Pəlun gari swaa daki sere u ka yeni gerua u kpa. Sanam mēya be kpuro ba gbāsukum wōri ba nē, i nūn goowo, n ñ weene win bweseru ta n wāa.

²³ Ba kuuki mō, ba ben yabenu yōwemō, ba tua seeyamō wəllō. ²⁴ Romun tabu suno wi, u wooda wē bu ka Pəlu da sansani gbārarugia sō bu nūn sēni so sere u ka gem gere. Domi u kī u gia mban saabuwa ba nūn wuremō mē. ²⁵ Ye ba Pəlu bōkua bu ka nūn so, u tabu sunō bikia wi u nūn yōre, u nē, n weene i Romugii so i sere nūn siri?

²⁶ Ye tənwerō wi, u gari yi nua, u da win tabu sunōn mi, ma u nūn bikia u nē, mba a kī a ko mi. Durō wi, Romugiiwa.

²⁷ Ma tabu sunō u da u Pəlu bikia u nē, a man sđwō, wunē Romugiiwa?

Pəlu u nē, mēya.

²⁸ Tabu sunō wi, u nē, gobi bēkeya na kōsia na ka sere kua Romugii.

Pəlu u nē, mēya ba nē marawa.

²⁹ Yen sđna tabu kowo be ba sōru sāa bu ka nūn sēni so u ka gem gere, ba nūn deri mii mii. Ma berum tabu sunō wi mwa ye u nua ma Pəlu sāawa Romugii domi u dera ba nūn bōkua.

Ba ka Pəlu da Yuuban

guro gurobun wuswaa

³⁰ Tabu sunə wi, u kī u gia kam kam yèn saabū wahala ye, ya seewa. Yen sōna sisiru u dera ba Pəlu kusia, ma u nəe yāku kowo tənwerobu ka Yuuban guro gurobu bu mennama. Ma u ka Pəlu da ben wuswaaə.

23

¹ Pəlu u be ba mənne nən girari, ma u nəe, mero bisibu, nən gōru ga n̄ man taare wēemə domi na nən wāaru diwa dee dee Gusunən wuswaaə, sere ka gisən gisə.

² Yāku kowo tənwero wi ba ra soku Anania u be ba yō Pəlun bəkuə sōwa bu n̄n soowo win nəwə. ³ Pəlu u nəe, Gusunə koo nun so, gani kpika wunə! A sōwa a ka man siri Məwisin wooda səə, ma a maa kpam wooda sara a nəe, bu man soowo.

⁴ Be ba yō win bəkuə ba nəe, Gusunən yāku kowo tənwerowa a kākā a wəmmə mē?

⁵ Pəlu u nəe, mero bisibu na n̄ yē yāku kowo tənwerowa. Domi Gusunən gari yi nəe, “I ku beən təmbun wirugiin kōsa gere.”

⁶ Ye Pəlu u tuba mənne ge səə, ma gaba sāawa Sadusiba, gabu maa Falisiba, yera u nəəguru sua mənne ge səə u nəe, mero bisibu, ne Falisiwa wi Falisiba ba mara. I man siriməwa yèn sō na yīyō ma gəriba koo se gərin di.

⁷ Ye u yeni gerua u kpa, Falisiba ka Sadusiba ba sikirinə wəri ma mənne ge, ga bənu kua yiru. ⁸ Domi Sadusiba ba ra nəe gəriba kun seemə gərin di, hunde ka wəllun gərado maa sari adama Falisiba ba wura ma yabu ita ye kpuro ya wāa. ⁹ Ma wure bakanu tunuma ben suunu səə ba sikirinamə ka dam, ma wooda yērobu gaba seewa Falisiba səə ba nəe, sa n̄ taare gaa wa durə wi səə. Wara yē nge hundewa n̄ kun mē wəllun gərado goowa u ka n̄n gari kua.

¹⁰ Sikirinə ge, ga kpēa gem gem sere tabu sunə wi, u berum kua bu ku raa Pəlu karana. Ma u win tabu kowobu wooda wē u nəe, bu doo bu Pəlu wərama kpa bu ka n̄n da sansani gbārarugian mi.

¹¹ Tōə ten wōkuru səə, Yinni Gusunə u Pəlu yōre ma u nəe, a ku mwia kpana. Nge mē a man seeda diiya Yerusalemu mi, mēya kaa maa man seeda diiya Romuə.

Ba Pəlun wāaru kasu

¹² Yen sisiru Yuuba ba menna ba nəə tia kua ba bōrua ba nəe ba n̄ gāanu dimə, baa nim ba n̄ nərūmə ma n kun mə ba Pəlu go. ¹³ Tən be, ba tənū weeru kere be ba nəə tia ye kua. ¹⁴ Ma ba da ba yāku kowo tənwerobu ka guro gurobu deema ba nəe, sa bōrua sannu ma sa n̄ gāanu dimə sere su ka Pəlu go. ¹⁵ N̄ n mēn na, sa kī beə ka guro gurobu i tabu sunə sō u ka Pəlu na beən mənne səə kpam, kpa n̄ sāare nge i kī i kpam win gari mērim səmə. Bese sa ko n̄ səəru sāa su ka n̄n go u sere tunuma.

¹⁶ Adama Pəlun sesun bii tən durə u yina yen gari nua. U da u dua sansani gbārarugia yen mi, ma u Pəlu gari yi sōwa. ¹⁷ Ma Pəlu u tabu kowobun tənwero turo soka, u n̄n sōwa u ka aluwaasi wi doo tabu sunən mi domi u gari mə u kī u n̄n sō.

¹⁸ Tabu kowobun tənwero wi, u ka n̄n da tabu sunən mi, ma u nəe, Pəlu pirisəm wi, u man soka ma u man kana n̄ ka aluwaasi wi na wunen mi domi u kī u n̄n gāanu sō.

¹⁹ Tabu sunə u aluwaasi win nəmu nenua u ka n̄n da bōwə u n̄n bikia u nəe, mba a kī a man sō.

²⁰ U nəe, Yuuba ba nəə tia kua bu ka n̄n bikia sia a ka Pəlu da guro gurobun mənne wə, kpa n̄ sāare nge ba kī bu win gari mērim səməwa. ²¹ Adama a ku ben gari nə, domi ba tənū weeru kere be ba koo kuke swaaə bu ka n̄n mwa. Be kpuro ba bōrua ma ba n̄ dimə, ba n̄ maa nərūmə ma n kun mə ba n̄n go. Baa tē ba səəru sāa bu ka ye ko. Wunen woodawa ba swaa daki.

²² Ma tabu sunə wi, u nəe, a ku goo sō ma a man gari yini dəməa. Ma u dera aluwaasi wi, u doona.

Ba ka Pəlu da Felisin mi

²³ Ma tabu sunə wi, u tabu kowobun wirugibu yiru soka u nəe, i tabu kowo goobu (200) səəru koosio bu Sesare da, ka maasəbu wata ka wəkuru, ka sere yaasigibu goobu, ba n̄

səuru sãa bu swaa wəri kəba nəəba nne wōku te. ²⁴ I maa dumi gaari bəkuo kpa i ka Pəlu da sina wuu yēro wi ba ra soku Felisin mi, i turi ka alafia.

²⁵ Yen biru tabu sunə u tireru yorua tē səə u nεε, ²⁶ nε Kolodu Lisiasi, na nun təbura tem yēro Felisi bεεregii. ²⁷ Yuuba ba durə wi mwawa, ba kī bu nūn go. Ye na gia ma u sãa Romugii, yeya na da ka nen tabu kowobu na nūn wəra. Yen biru na ka nūn da ben guro gurobun wuswaaə. ²⁸ Domi na kī na n yē yēn sō ba nūn taare wēemə. ²⁹ Miya na gia ma u n gāanu ganu kue ni nu ka gəə weene, baa mam pirisəm. Na deema ba nūn taare wēeməwa ben woodan garin sō. ³⁰ Sanam mε ba man sōəwa ma Yuuba ba nəə tia kua bu ka nūn go, yande na dera ba ka nun nūn naawa. Na win taare wēəbu sōəwa bu na bu ben gari gere wunen wuswaaə.

³¹ Yera tabu kowo be, ba win wooda kpuro swīi. Ba Pəlu sua wōku te, ma ba ka nūn da sere Antipatiriə. ³² Yen sisiru tabu kowo be, ba wura ben sansaniə ma dumigibu ba ka nūn da wuswaaə. ³³ Ye ba tura Sesareə ba tem yēro tire te wē, ba maa nūn Pəlu tusia. ³⁴ Ye tem yēro u tire te gara u kpa, u Pəlu bikia bera mīn di u na. Pəlu nεε, Silisin di. ³⁵ Tem yēro u nεε u koo win gari nə sanam mε win taare wēəbu ba tunuma.

Ma u wooda wē bu Pəlu kōsu Herodun sina kpaarə.

24

Yuuba ba Pəlu gari mani

¹ Sōə nəəbun biru, Anania yāku kowo tənwero u da Sesareə wi ka guro gurobu gabu sannu ka sere wooda yēro goo wi ba mē Terituru. Ba da tem yēron mi, ma ba Pəlun taare gerumə. ² Ba Pəlu soka, ma Terituru u nūn gari manibu wəri u nεε, Felisi bεεregii, sa alafia mə gem gem ka wunen baruka. Wunen yam waa geebu bu dera a wooda dabiru kəsa besen tem arufaanin sō. ³ Sa ye kpuro wura baama kpuro saa baayere səə, ka siarabu. ⁴ Adama na n kī n wunen saa kpuro di. Yen sō, na nun kanamə a ka sun temənə gari piiko ye sa mə səə. ⁵ Sa wa ma durə wini naanaanugiiwa, u ra sannəsu seeyewa Yuuban suunu səə handunia kpuro səə. U maa sãa wuuru garun wirugibun turo te ba ra soku Nasarenegibu *. ⁶ U mam swaa kasu u ka sãa yeru disi doke. Sanam mēya sa wi mwa. [Sa raa kī su nūn siri ka besen wooda, ⁷ adama tabu sunə Lisiasi u na, u sun nūn wərarı ka dam. ⁸ Ma u wooda wē win taare wēəbu bu na wunen wuswaaə.] Wunen tii à n nūn gari bikia, kaa kpī a gāa ni kpuron gem wa nī səə sa nūn taare wēemə.

⁹ Ma Yuuba ba gari yi kpuro wura ba nεε, geema.

Pəlu u win gari tubusia Felisin wuswaaə

¹⁰ Yera tem yēro u Pəlu gari wē ka yīreru, ma Pəlu seewa u nεε, na yē ma a sãa siri kowo tem mε səə saa wōə dabirun di. Yen sō, kon gari gere n ka tii yina ka toro sindu. ¹¹ À n bikia ba koo nun sō, n n mə n sōə wəkura yiru kere ye na ka Yerusalemu da n sãaru ko mi. ¹² Ba n man wa na ka goo sikirinamə n kun mε na təmbu sannə nəə kuurimə sãa yerə n kun mε ben mennə yeru səə, n kun mε wuu suunu səə. ¹³ Gari yi ba man manimə tē, ba n maa yin seeda gaa mə. ¹⁴ Adama gāa teena na wura wunen wuswaaə, na Gusunə besen sikadoban Yinni sãamə ka swaa ye beni ba sokumə weesugia. Na maa Məwisin wooda kpuro naane doke ka maa Gusunən səməbun tirenu. ¹⁵ Na yīiyə bini mə Gusunə səə bi durə beni ba maa mə ma təmbu kpuro, tən geegibu ka tən kōsobu, ba koo se gərin di. ¹⁶ Yen sōna na hania mē baadomma, kpa nen gōru gu ku man taare wē Gusunən wuswaaə ka maa təmbun wuswaaə.

¹⁷ Wōə dabirun biru na tē wura Yerusalemuə n ka nen təmbu somiru naawa kpa n maa Gusunə kēnu kē. ¹⁸ Mi səəra ba man deema sãa yerə, na tii dεerasia. Tən wəru sari mi, sannə nəə kuribu maa sari mi. ¹⁹ Adama Asin Yuu gaba wāa mi. N weene ben tii bu na wunen wuswaaə bu seeda di bā n gāanu wa nε səə, ²⁰ n kun mε, a de durə beni bu gere taare ye ba wa nε səə dəma te na yōra guro gurobun mennən wuswaaə. ²¹ Ma n kun mə

* ^{24:5} Nasarenegibu - Tən be ba na Nasaretin di. Ba maa naane dokeo gbiikobu soka me yēn sō Yesu u na Nasaretin di.

gāa tee nì sɔɔ na gbāra ye na yɔ̄ ben suunu sɔɔ na nɛɛ, bɛɛ i man sirimɔwa gisɔ yèn sɔ̄ na naanɛ doke ma gərɪba koo se.

²² N deema Felisi u naanɛ dokebun swaa yɛ̄, yera u Yuu be sɔ̄wa bu de tabu suno Lisiasi ù n tunuma. Dɔma teya u koo ben gari yi wɛ̄eri.

²³ U maa tabu kowobun tɔnwero wooda wɛ̄ u n gina Pɔlu doke pirisəm sɔɔ, adama u de u n tii mɔ mi, u maa de win kpaasibu bu nùn beram na bu ka nùn nɔ̄ri.

Pɔlu u da Felisi ka Durusilan wuswaaɔ

²⁴ Sɔ̄ mɛɛrun biru Felisi u na ka win kurɔ Durusila, wi u s̄a Yuu. Ma u Pɔlu sokusia. Ye u tunuma ma ba nùn swaa daki sanam mɛ u naanɛ dokebu Kirisi Yesu sɔ̄n gari mɔ.

²⁵ Adama sanam mɛ Pɔlu u bu gem kobu ka gaya ka maa siri bi bu ween gari tubusiamɔ, Felisi u nanda, ma u nɛɛ, a doonɔ gina. Kon kpam nun soku nà n fɛɛ wa.

²⁶ U raa maa ȳiyɔ̄ u koo gobi wawa Pɔlun min di. Yenin saabuwa u ra nùn sokusie kiri kiri u ka nùn gari kɔ.

²⁷ Wɔ̄ yirun biru Pɔ̄siyu Fesitu u kua Felisin kɔsire. N deema Felisi u Pɔlu deri pirisəm sɔɔ yèn sɔ̄ u k̄i u n bɛɛɛ mɔ Yuuban mi.

25

Pɔlu u k̄i u da tem ȳeron mi

¹ Ye Fesitu u tunuma Sesareɔ u ka sɔmburu sua, yen sɔ̄ nneɛ u Yerusalemu da. ² Miya ȳaku kowo tɔnwerobu ka Yuuban guro gurobu ba Pɔlu durum mani, ba maa Fesitu suuru kana ³ u ka Pɔlu na Yerusalemuɔ, domi ba ḡru doke bu nùn go swaaɔ. ⁴ Fesitu u bu sɔ̄wa u nɛɛ, Pɔlu w̄a pirisəm sɔɔ Sesareɔ, nen tii na ù maa tɛemɔ n ka wura mi. ⁵ Yen sɔ̄, i de su da mi ka bɛɛn wirugibu gabu sannu kpa bu gere tora te u kua.

⁶ Fesitu kun sɔ̄ nɔ̄ba ita ù kun mɛ sɔ̄ wɔkuru kere ben mi, u ka wura Sesareɔ. Ye u tura mi, sisiru u da u sina siri yerɔ ma u wooda wɛ̄ bu ka Pɔlu na win wuswaaɔ. ⁷ Ye Pɔlu u tunuma, Yuu be ba na Yerusalemun di ba nùn suunu bure ma ba nùn k̄san taare manimɔ yèn seeda ba ù mɔ. ⁸ Adama Pɔlu u ka tii yina u nɛɛ, na ù Yuuban wooda torari, ù kun mɛ s̄a yeru, ù kun mɛ Romun tem ȳero.

⁹ Fesitu wi, u k̄i u n bɛɛɛ mɔ Yuuban mi, yera u Pɔlu sɔ̄wa u nɛɛ, a k̄i a da Yerusalemuɔ bu nun siri gari yin sɔ̄ nen wuswaaɔ?

¹⁰ Pɔlu nɛɛ, aawo. Tem ȳeron woodan siri yerɔwa na yɔ̄, miya n weenɛ bu man siri. Na ù Yuuba torari nge mɛ wunen tii a yɛ̄ s̄a s̄a. ¹¹ Nà n wooda sara, ù kun mɛ nà n ḡanu ganu kua ni nu ka gɔ̄ weenɛ, na ù yinamɔ bu man go. Adama mem mɛ ba man manimɔ sɔɔ, gem mù kun w̄a, goo sari wi u koo kp̄i u man bu nɔ̄mu sɔ̄ndia. Yen sɔ̄, tɛ̄ na ka nen siribu dɔ̄wa tem ȳeron mi.

¹² Ye Fesitu u ka wigibu wesiana u kpa, u Pɔlu sɔ̄wa u nɛɛ, yèn sɔ̄ a wunen siribu tem ȳero nɔ̄mu sɔ̄ndia, win miya kaa da.

Ba ka Pɔlu da Agiripa ka Berenisin wuswaaɔ

¹³ Sɔ̄ mɛɛrun biru, sina boko Agiripa ka win sesu Berenisi ba Sesare da bu ka Fesitu tɔbiri. ¹⁴ Ye ba sɔ̄ yiru mɔ mi, Fesitu u sina boko wi Pɔlun gari sɔ̄wa u nɛɛ, durɔ goo w̄a pirisəm sɔɔ wuu mi, wi Felisi u deri. ¹⁵ Sanam mɛ na Yerusalemu da, Yuuban ȳaku kowo tɔnwerobu ka guro gurobu ba man win toranu tubusia. Ma ba man bikia n nùn taare wɛ̄ bu go. ¹⁶ Adama na bu sɔ̄wa Romugibu ba ku ra de bu goo go ma n kun mɔ ba ȳero siri. Ba ra dewa wi ka win taare wɛ̄ɔbu bu gari ko nɔ̄ ka nɔ̄. ¹⁷ Sanam mɛ be kpuro ba na wuu mi, na ù dirira, adama yen sisira na bu sokusia siri yerɔ, ma na maa wooda wɛ̄ bu ka Pɔlu na. ¹⁸ Win taare wɛ̄ɔbu ba seewa, adama ba ù nùn ḡa k̄sunun taare wɛ̄ ni na raa tamaa. ¹⁹ Ben tiin s̄arun gariya ba ka nùn sikirinamɔ, ka maa durɔ goon gari wi ba sokumɔ Yesu wi u gu. Adama Pɔlu u gerumɔ kam kam durɔ wi, u wasi. ²⁰ Na biti kua amɔna kon gari yin bweseru sirisina. Yen s̄na na Pɔlu bikia ù n k̄i bu nùn gari yin siribu kua Yerusalemuɔ. ²¹ Adama u win siribu tem ȳero nɔ̄ma sɔ̄ndia. Yera na wooda wɛ̄ bu kpam nùn doke pirisəm sɔɔ sere n ka nùn daasia mi.

²² Agiripa u Fesitu sɔ̄wa u nɛɛ, nen tii na k̄i n durɔ win nɔ̄n gari nɔ̄.

Fesitu nɛɛ, sia kaa nɔ.

²³ Yen sɔna sisiru Agiripa ka Berenisi ba tunuma siri yerɔ ka bɛɛɛ baka, ma tabu sinambu ka wuun wirugibu ba bu swii. Ma Fesitu u wooda wɛ bu ka Pɔlu na. ²⁴ Fesitu nɛɛ, sina boko Agiripa ka bɛɛ kpuro be i waa mi ka bɛɛɛ sannu, durɔ wi wee, wɛn gari Yuuba kpuro ba ka na nɛn mi, be ba waa wuu mi ka be ba maa waa Yerusalemuɔ. Ba gbɔsukumuɔ ba mɔ, n n weene u n maa waa. ²⁵ Nɛn tii na n gaa nu wa wi sɔɔ, ni nu ka gɔɔ weene. Adama yɛn sɔ win tii u win siribu tem yɛro nɔmu sɔndia, na gɔru doke n nɛn daasia win mi. ²⁶ Ka mɛ, na n gaa nu wa ni kon nɛnusi win gari sɔɔ n ka nɛn yinni tireru kua. Yen sɔna na ka nɛn na bɛɛ kpuron wuswaaɔ, n mam nɛɛre wune sina boko Agiripa, i ka win gari wɛɛri kpa n ka wa ye kon yore. ²⁷ Domi n n man dee dee sɔawɛ n ka pirisəm goo mɔrisia kpa na kun gerua mban sɔna.

26

Pɔlu u tii tubusia

Agiripan wuswaaɔ

¹ Agiripa u Pɔlu sɔɔwa u ayeru mɔ u ka win gari tubusia.

Yera Pɔlu u tɔmbu marisia ka nɔmu, ma u tii tubusia u nɛɛ, ² sina boko Agiripa, nɛn nukura dora gisɔ yɛn sɔ kon kpɛ n tii tubusia wunen wuswaaɔ gari yi kpuro sɔɔ yi Yuuba ba man manimɔ. ³ Domi na yɛ ma a Yuuban komaru yɛ sɔa sɔa ka ben sikirinɔsun gari. N n mɛn na, na nun kanamɔ a tɛmanɔ a nɛn gari swaa daki.

⁴ Yuuba kpuro ba nɛn waa ru yɛ saa nɛn aluwaasirun di. Ba yɛ ma Yerusalemuɔra na biru di nɛn bweseru sɔɔ. ⁵ Ba man yɛ n tɛ. Yen sɔ, bɔ n kɛ ba koo kpɛ bu man seeda diiya ma Falisiban swaa sɔɔra na kpɛa, ye ya Yuuban sɔarun komaru nɛni n kpuro kere. ⁶ Ma tɛ, ba man siri mini yɛn sɔ na nɔɔ mwɛɛ te yɛiyɔ te Gusunɔ u bɛsɛn sikadoba kua. ⁷ Nɔɔ mwɛɛ teya bɛsɛn bwesenu wɔkura yiru nu ka Gusunɔ sɔamɔ gem ka tia bururu ka yoka. Sina boko, yɛiyɔ bin sɔna Yuuba ba man mɛm manimɔ. ⁸ Mban sɔna bɛɛ Yuuba i n kpɛ i naane doke ma Gusunɔ u gɔribu seeyamɔ.

⁹ Nɛn tii na raa tamaa n weene n Yesu Nasaretigiin yɛsiru sanku ka swaa dabinu. ¹⁰ Mɛya na kua Yerusalemuɔ. Na wooda mwa saa yɔku kowo tɔnwerobun min di, ma na naane dokeobu dabiru doke pirisəm sɔɔ. Bɔ n maa kɛ bu ben gabu go nɛn nɔmu ga ra n waa sɔɔ. ¹¹ Nɔn dabira na ra bu so Yuuban mennɔ yenu kpuro sɔɔ, kpa n bu tilasi ko bu ka Gusunɔ gari kam gerusi. Na ka bu mɔru bɛsira too sere na mam bu naa swii wuu tukusɔ.

Pɔlu u win gɔru gɔsiabun gari mɔ

(I maa mɛɛrio Gərobun Kookoosu 9:1-19, 22:6-16)

¹² Ma Pɔlu maa nɛɛ, yɔku kowo tɔnweroba man yɔllaa kua na dɔɔ Damasiɔ ka ben yiiko. ¹³ Sina boko, sɔɔ wii wɔllun saka swaa ye sɔɔ, na yam bururam wa mu na wɔllun di mu sun wukiri nɛ ka be ba man yɔsirio. Yam bururam mɛ, mu sɔɔgim ballim kere. ¹⁴ Bɛɛ kpuro sa wɔruma temɔ, ma na nɔɔ gagu nua, ga ka man gari mɔ ka Heberum ga nɛɛ, Sɔɔlu Sɔɔlu, mban sɔna a man nɔni sɔɔmɔ. Mɛɛrawa a tii mɔ nge naa kinɛ te ta ten yinnin dɛki nɔɔ sɛmgia tɛsumɔ. ¹⁵ Ma na bikia na nɛɛ, wuna were Yinni. Ma Yinni nɛɛ, nɛna Yesu wi a nɔni sɔɔmɔ. ¹⁶ Tɛ, a seewo a yɔra. Na nun kuremawa n ka nun gɔsi a ko nɛn sɔmɔ, kpa a ka gaa nin seeda di ni a wa kɔ ka maa ni kaa wa sanam mɛ kon kparam nun kure. ¹⁷ Kon nun yakia saa Isireliban nɔmun di, ka maa tɔn tukobun min di bɛn mi kon nun gari, ¹⁸ a ka ben nɔni wukia bu ka gɔsira yam wɔkurun di bu du yam bururam sɔɔ, kpa bu gɔsira Setam dam di bu na Gusunɔn mi, kpa bu ben toranun suuru wa bu ayeru tubi di ka be sannu be Gusunɔ u gɔsa u kua wigibu yɛn sɔ ba man naane doke.

Pɔlu u win sɔmburun gari mɔ

¹⁹ Pɔlu maa nɛɛ, sina boko Agiripa, yen sɔna na wɔllun kɔsi te mɛm nɔɔwa. ²⁰ Na waasu kua, gbiikaa Damasiɔ ka maa Yerusalemuɔ, yen biru Yudean tem kpuro sɔɔ, ka maa tɔn tukobun mi. Na bu sɔɔwa bu ben gɔru gɔsio bu toranu deri bu wura Gusunɔn mi,

kpa bu g̃ru gəsiabun kookoosu s̃əsi. ²¹ Yenin saabuwa Yuu gaba man mwa s̃a yerə ba ka swaa kasu bu man go. ²² Adama sere ka gisən gisə Gusunə u man k̃su, na ka w̃a na seeda dimə t̃mbu kpuron wuswaaə, baka ka buu. Na n̄ g̃ānu gerumə, ma n̄ kun mə ye Gusunən s̃əm̃bu ka M̃wisi ba gerua ben tireru s̃ə ba n̄e ya koo kora. ²³ Yeya, Kirisi u n̄ koo ko u kun n̄ni s̃əre, kpa u n̄ s̃a gbiikoo wi u koo se g̃rin di u ka yam bururam gari kpara Yuuban mi ka maa t̃n tukobun mi.

P̃lu u k̃ Agiripa u ko Kirisigii

²⁴ Sanam m̄ P̃lu u tii tubusia m̄sum, Fesitu u gb̃ra u n̄e, P̃lu, a wiiraməwa! Wunen keu baka ya nun wiuro kua.

²⁵ P̃lu n̄e, Yinni Fesitu na n̄ wiiramə. Gari yi na gerumə yi s̃awa gem, yi maa swaa sw̃i. ²⁶ Domi sina boko Agiripa u gari yin asansi ȳ. Na maa ka n̄n gari m̄ ka toro sindu ȳn s̃ na ȳ ma yen ḡe kun n̄n berue, domi gari yi, yi n̄ koore gb̄enum. ²⁷ Sina boko Agiripa, a Gusunən s̃əm̃bun gari naane doke ro? Na ȳ s̃a s̃a ma a yi naane doke.

²⁸ Agiripa u P̃lu s̃əwa u n̄e, n̄ n̄ sosi fiiko kaa n̄ k̃ a de n̄ ko Kirisigii.

²⁹ P̃lu u n̄e, baa n̄ n̄ domman na, Gusunə u de a ko Kirisigii n̄ kun mam wun̄ t̃na, n̄ kora m̄ ka be ba nen gari n̄əm̄ mini kpuro gisə, kpa i n̄ s̃a nge n̄e, ȳni yi ba man doke baasi.

³⁰ Sanam m̄ya sina boko ka tem ȳro ka Berenisi, ka be ba s̃ mi, ba seewa. ³¹ Ye ba yariə, ba s̃ənamə ba m̄, durə wi, u n̄ g̃ānu kue ni nu ka g̃ə weene, baa mam piris̄m.

³² Ma Agiripa u Fesitu s̃əwa u n̄e, durə wi, u kun win siribu tem ȳro n̄mu s̄ndie, sa ko raa kp̃ su n̄n kara.

27

Ba ka P̃lu Romu d̄ə

¹ Sanam m̄ ba g̃ru doke su ka Italin tem da ka goo nimkuu, ba P̃lu ka piris̄m gabu Yuliu n̄mu s̄ndia wi u s̃a Romun tabu kowo wuuru garun t̃nwerō te ba sokumə tem ȳrogiru. ² Sa goo nimkuu dua ge ga na saa Adamitin di ga d̄ə ga n̄ Asin tem b̄we. Ma sa swaa w̄ri. N̄ deema Aritaaki, Mased̄nigii wi u na saa Tesalonikan di, u w̃a ka b̄e. ³ Yen sisiru sa tura Sidoniə. Yuliu u P̃lu t̃n geeru kua, u dera u da u win kpaasibu bera bu ka n̄n w̄ ȳn bukata u m̄. ⁴ Ye sa doona wuswaaə woo b̄kə ga sun sweemə. Yen s̄na sa da sa Sipun tem b̄wa mi woo ga ka n̄. ⁵ Ye sa Silisi ka Panfilin tem b̄wa, sa tura Miraə Lisin temə. ⁶ Miya b̄sen tabu kowo t̃nwerō u goo nimkuu gagu wa ge ga na saa Alesandirin di ga d̄ə Itali gia, ma u sun ge duusia.

⁷ S̄ə dabira sa da t̄eru t̄eru ka wahala sa sere da Sinidin b̄kuə. Ye woo b̄kə ga yina su da wuswaaə, sa ḡra sa da sa Keretin tem b̄wa sa kpa ka Saam̄nen b̄kuə. ⁸ Ma sa ye sara ka wahala baka sa tura yam gam m̄ ba m̄ Alafian W̄ra yeru, m̄ mu w̃a wuu gen b̄kuə ge ba m̄ Lase.

⁹ Sa sina mi s̄ə m̄eru sere ba ka n̄ə kusia, ma b̄sen wuswaa daabu kua kari baka domi saa ye, ya ka goo nimkuu s̄. Yen s̄na P̃lu u bu kir̄ kua u n̄e, ¹⁰ durə b̄e, na wa ma b̄sen wuswaa daabu kun koorə n̄ kun ka kari ka munuse. N̄ n̄ s̄munu t̃na nu koo kam koo ka goon t̄iwa ka sere b̄sen tiin w̄aru.

¹¹ Adama tabu kowo t̃nwerō u goo temə ka goo ȳron gari swaa daki n̄ kere P̄lugii.

¹² Goo ȳra yee te, ta n̄ weene bu ȳra mi woorun sanam. Yen s̄na ben dabira n̄e, bu doona min di, kpa bu kookari ko bu ka turi Fenikiə mi Keretin tem goo ȳra yeru gara w̃a, te ta m̄era s̄ə duu yerun ȳsa ka ȳsa. Miya ba k̃ ba n̄ w̃a woorun sanam.

Woo b̄kə ga seewa

nim w̄ku w̄llo

¹³ Woo f̄e f̄ebu ga seema nim w̄ku gian di, ma durə be, ba tamaa ben daabu koo koorawa nge m̄ ba k̃. Yera ba goo ȳratia gawama nim di, ba goo wuka ba Keretin tem b̄we turuku turuku. ¹⁴ Adama ye n̄ sosi fiiko, woo b̄kə ge ba ra soku Erakil̄m ga seewa saa tem burerun beran di. ¹⁵ Ga goo nimkuu swee ma ȳn s̄ sa n̄ kp̃a su goo ge s̃isia

woo gen deedeeru, sa ñ maa kookari gaa kue, sa dera woo ge, ga ka goo ge da mi ga kī. ¹⁶ Ma sa da sa tem bure piibu bəwa ge ba m̄ Koloda mi woo ga ka n̄. Miya sa kp̄a sa goo nimkuun goo piibu gawa ka wahala baka sa ka gu duusia. ¹⁷ Ye sa gu duusia sa kpa, ba goo nimkuu ka w̄ε ḡε b̄kua ka dam. Yera ba gen beka ka w̄ε kusia, ma ba dera woo ga ka gu da mi ga kī ȳn s̄ ba b̄rum kua bu ku raa de Siritū bu yani s̄eri kuru kara. ¹⁸ Yen sisiru, nge m̄ woo ge, ga sun sweem̄ ka dam, ba goo nimkuun s̄munu wiabu w̄ri ba sure nim s̄. ¹⁹ Yen sisi kpaaru, ba goo nimkuun dendi ȳnu wia ba sure nim̄ ka ben tiin n̄ma. ²⁰ S̄ō dabira sa ñ s̄ō ka kperi wa, ma woo damguu ga m̄, sa ñ de maa tamaa sa ko yari baani.

²¹ Ye goo kun ḡānu di saa t̄ebun di, yera P̄lu u ȳra ben suunu s̄ō u n̄ε, dur̄ b̄ε, ñ n daa nen gari wura, s̄a kun daa d̄ōn̄ε Keretin di, i ñ daa kari ka munuse yeni wasi. ²² Adama t̄ē, na b̄ε kanam̄, i de b̄ēn bw̄era kpuna. Goo sari wi u koo kam ko b̄ε s̄ō ma n kun m̄ goo nimkuu t̄na. ²³ Domi ḡā w̄kuru Gusun̄ w̄gii na s̄ā, wi na s̄ām̄, win ḡrado u na nen mi ²⁴ u n̄ε, n̄ε P̄lu n ku b̄rum k̄. Na ñ kon ko na kun ȳre tem ȳron wuswaa. N wee, Gusun̄ u maa man be kpuro ȳllaa kua be ba w̄ā ka n̄ε sannu goo s̄ō. ²⁵ Yen s̄, dur̄ b̄ε, i b̄ēn wasi kusio. Domi na naan̄ε s̄ā ma Gusun̄ u koo ko nge m̄ u man s̄ōwa. ²⁶ Adama goo ga koo k̄sikira tem bureru garun ḡar̄.

²⁷ N wee, n kua s̄ō w̄kura nnesen w̄kuru ma woo damguu ga sun b̄rikiam̄ nim w̄ku w̄ll̄o ge ba ra soku M̄diteran̄ε. W̄ku ten suunu s̄ōn saka, goo nimkuun s̄m kowoba tamaa sa tem turuku kuawa. ²⁸ Ma ba sisu w̄ε gb̄nisi ba kp̄ε nim s̄ō. Ba wa ma nim m̄n dukum mu tura m̄tiri t̄na ka n̄ōba yiru. Ye n t̄ε fiiko ba kpam ȳira ma ba wa nim m̄n dukum tura m̄tiri ȳnda n̄ōbu ka ita. ²⁹ Ba nande bu ku raa kpenu kuru kara, yen s̄na ba goo ȳratinu n̄ε s̄arusia gen birū, ma ba kanam̄ yam mu fuuku s̄ara. ³⁰ Yera goon s̄m kowobu gaba ḡru doke bu gb̄enum sara, ma ba goo piibu sarasia nim̄ nge ba kī bu goo ȳratinu ka da gen wuswaa. ³¹ Adama P̄lu u tabu kowo t̄nwero ka tabu kowobu s̄ōwa u n̄ε, ma n kun m̄ s̄m kowo beni ba sina s̄ε goo nimkuu s̄ō, i ñ faaba wasi.

³² Yera tabu kowoba w̄ε bura yi yi goo piibu ge neni ma ba dera ga w̄ri nim s̄ō.

³³ Sanam m̄ ba yam s̄areru mara P̄lu u be kpuro kana bu di. U n̄ε, saa s̄ō w̄kura n̄n̄ diya i faaba swaa daki, i ñ maa ḡānu ganu di. ³⁴ Na b̄ε kanam̄, i dio b̄ēn faaban s̄. Domi baa b̄ēn wirun seri tia kun borim̄.

³⁵ Ye P̄lu u yeni gerua u kpa, u p̄ε sua u Gusun̄ siara be kpuron wuswaa u ye mura ma u dim w̄ri. ³⁶ Ma be kpuro ba wasi kusia, ba d̄ānu di ben tii. ³⁷ B̄ε be sa w̄ā goo nimkuu ge s̄ō, b̄ēn geera tura t̄nu goobu ka wata ka w̄kura n̄ōbu ka tia (276). ³⁸ Ye baawure u di u deba, ba alikama sure nim w̄ku s̄ō, goo nimkuun bunum mu ka kaara.

Goo nimkuu ga k̄sikira

³⁹ Ye yam s̄ara, ba ñ tem m̄ tuba, adama ba daa ḡmburu garu wa te ta yani s̄eri m̄, ma ba ḡru doke bu goo nimkuu b̄rie mi, b̄a n kp̄ā. ⁴⁰ Yera ba goo ȳratinun w̄ε kusia ba dera nu nim w̄ri, ka sere maa s̄ēn̄un w̄ε yi ba ka yi s̄ri. Ma ba beka seesia w̄ll̄o goo nimkuu gen wuswaa kpa woo gu ka goo b̄rie daa ḡmbu ten mi gia. ⁴¹ Adama ba tura mi nim kurenu yinnam̄ ka dam ma ba tem kuru kara. Ma goo nimkuun wuswaa ya tem gira, ba kpana bu ge wuka. Sanam m̄ya nim kure bakanu maa gen biru swee ka dam, ma ga k̄sikira.

⁴² Yera tabu kowobu ba ḡru doke bu piris̄m be kpuro go, kpa bu ku raa k̄eri bu yakara. ⁴³ Adama tabu kowo t̄nwero wi, u kī u P̄lu faaba ko, yen s̄na u bu yinari. U wooda w̄ be ba k̄eri ȳ bu gbi bu sure nim s̄ō bu t̄bura gurū. ⁴⁴ Kpa be ba tie bu goo nimkuun kpatakunu ȳ bu ka t̄bura ñ kun m̄ gen tiin besi. Nge m̄ya t̄mbu kpuro ba ka tura gurū ka alafia.

¹ Sanam mɛ sa tura tem bure ten mi ka alafia sa gia ma teya ba m̀ Malitu. ² Yam min t̄mba sun n̄nua ka k̄iru. Gura n̄m̄, ma woora m̀. Yen s̄na ba d̄ɔ s̄rua, ba ka sun dam koosia. ³ Ye P̄lu u d̄a buri m̄n̄nam̄ u dokem̄ d̄ɔ s̄ɔ, sanam m̄ya waa ḡs̄ra yarima min di yam susurun s̄ ma ta win n̄mu t̄ke. ⁴ Yam min t̄mba waa ye wa P̄lun n̄mu, ma ba gerua ba n̄ɛ, kam kam dur̄ wi, t̄n gowowa. Baa m̄ u nim wahalan di yara, b̄u u n̄ koo de u n w̄a.

⁵ Adama P̄lu u waa ye kpare d̄ɔ s̄ɔ, ya n̄ maa n̄n wahala gaa kue. ⁶ Ba mara bu wa win wasi m̄si, n̄ kun m̄ u w̄uma suaru s̄ɔ u gbi. Ye ba n̄n m̄era tii tii n ka t̄, ba wa ḡanu ganu kun n̄n kue, ba n̄ɔ k̄bia ba n̄ɛ, b̄uwa u s̄a.

⁷ Yam min b̄kura dur̄ goon yenu ga w̄a, wi u s̄a tem bure ten sun̄, win ȳsira P̄bilusi. U sun dam koosia, ma u sun n̄nua ka k̄iru s̄ɔ ita win yenu. ⁸ N deema P̄bilusin tundo u wasi sundu ka bandubandu bar̄ u k̄i. Ma P̄lu u dua win dir̄ u kanaru kua u n̄n n̄ma s̄ndi, ma u n̄n b̄kia. ⁹ Yen biru tem m̄n bar̄bu kpuro ba naam̄ win mi, ma u bu b̄kiam̄. ¹⁰ Ba sun b̄ɛɛ kua ka ḡa dabinu. Sanam m̄ sa goo nimkuu dū sa doon̄, ba sun kpuro w̄ ȳn bukata sa m̄.

P̄lu tura Romu

¹¹ Suru itan biru sa goo nimkuu gagu dua ge ga na saa Alesandirin di, ge ga raa ȳ tem bure ten mi woorun saa. Goo nimkuu gen ȳrera s̄a b̄u sikaba. ¹² Sa tura wuu gagun mi, ge ba m̀ Sirakusi, ma sa s̄ɔ ita kua mi. ¹³ Sa k̄pam goo wuka min di sa da Regio. Yen sisiru woo ga seewa nim w̄ku gian di ma s̄ɔ yiruse sa tura Pusoli. ¹⁴ Sa naane dokeobu gabu deema mi, ma ba sun kana su ka bu sina alusuma b̄ɔ teeru. Nge m̄ya b̄esen sanum koosina sa ka tura Romu. ¹⁵ Naane dokeo be ba w̄a mi, ba nua ma sa wee, ma ba sun senn̄ na sere Apiyusin yabur̄. Gaba maa ka sun yinna mi ba m̀ s̄bun s̄bia yenu ita. Ye P̄lu u bu wa u Gusun̄ siara, ma win bw̄ra kpuna. ¹⁶ Sanam m̄ sa Romu dua, ba dera P̄lu u win diru m̄ win baa. Ma tabu kowo goo u n̄n k̄su.

P̄lu waasu kua Romu

¹⁷ S̄ɔ itan biru, P̄lu u wuu gen Yuuban wirugibu sokusia. Ye ba m̄na ba k̄pa u n̄ɛ, b̄ɛ n̄n mero bisibu, Yuu be ba w̄a Yerusalem̄ ba man mwa, ma ba man Romugibu n̄mu s̄ndia, baa m̄ na n̄ b̄esen t̄mbu ḡanu ganu kue, na n̄ maa b̄esen sikadoban komaru torari. ¹⁸ Romugiba man siri ma ba k̄i bu man kara ȳn s̄ ba n̄ taare gaa wa ne s̄ɔ ye ya ka ḡɔ ween̄. ¹⁹ Adama Yuu be, ba n̄ gari yi wure, yera na n̄n siribu tem ȳro n̄mu s̄ndia, baa m̄ na n̄ n̄n t̄mbu gari ḡɛ mani. ²⁰ Yenin s̄na na b̄ɛ b̄kia i ka na gis̄ n ka b̄ɛ gari ko. Domi ba man ȳni yi dokewa wi Isireliba ba mara u nan s̄.

²¹ Ba n̄n s̄ɔwa ba n̄ɛ, sa n̄ tirenu wa saa Yudean di wunen garin s̄, m̄ya maa sa n̄ baaru k̄sa gaa nua saa b̄esen mero bisibun n̄ɔn di be ba na saa mi gian di. ²² Adama b̄esen tii sa k̄i su n̄ ye a naane doke, domi sa ȳ ma baama kpurowa ba swaa yen k̄sa gerum̄.

²³ Yen s̄na ba t̄ru yi te ba koo na win mi, ma t̄n dabinu na t̄ɔ te, diru mi u w̄a. U bu gari yi kpuro tubusiabu w̄ri, u bu ban te Gusun̄ u sw̄in gari seeda diiya. U bu Yesun gari s̄ɔsim̄ saa M̄wisin wooda ka Gusun̄n s̄m̄bun tirenun di. U bu yen keu s̄ɔsi saa bururun di sere s̄ɔ ka k̄pa. ²⁴ Gabu be s̄ɔ ba gari yi naane doke, adama gabu ba n̄ wure. ²⁵ Ba gari yi sikirin̄m̄, ba ka doona. Adama bu sere doona P̄lu u gari tee sosi win gari s̄ɔ u n̄ɛ, geema, Hunde D̄ɛro u b̄ɛn sikadoba s̄ɔwa saa Gusun̄n s̄m̄ Esain n̄ɔ s̄ɔn di, ²⁶ u n̄ɛ,
“A doo t̄n ben mi, a n̄ɛ,
ba ko n n̄ɔm̄ ka gem,
adama n̄ n̄ koo bu yeeri.

Ba ko n m̄ɛrim̄,
adama ba n̄ koo wa.

²⁷ Domi t̄n benin ḡru ga n̄ biti m̄.

Ba ben tiin swaa k̄rua.

Ba n̄ni yinwa

kpa bu ku wa ka ben nəni,
kpa bu ku nə ka ben swaa,
kpa bu ku gia ka ben gōru,
kpa bu ku raa ka gəsirama nen mi n ka bu bəkia.”

²⁸ Pəlu u maa nεε, n n men na, i n yē ma Gusunə u dera win faaba ye, ya da tən tukobun mi. Beya ba koo ye swaa daki. [²⁹ Ye Pəlu u yeni gerua u kpa, Yuu be, ba seewa ba sikirinamə gem gem ba ka doonə.]

³⁰ Wəō gira yiruwa Pəlu u wāa diru garu səə te u haya sāa. Be ba nùn beram da mi kpuro u ka bu faagi kua ka nuku dobu. ³¹ U ban te Gusunə u swiin garin waasu mə ma u Yinni Yesu Kirisin gari tubusiamə ka toro sin bakaru. Goo sari wi u nùn yinari.

TIRE TE PĀLU U ROMUGIBU KUA

Pālu u tire te Romugibu yoruawa saa Korintin di sanam me u sǎuru mǎ u ka da Romu mi, u Yesun yigberu dam kē. Domi u kī u sǎmburu ko Romun Yesun yigberugibun suunu sǎo saa fiiko kpa bu nùn somi u ka da Esipanin temǎ.

Pālu u sǎosimǎ win tire te sǎo ye ya sǎa naane dokebu ka nge me naane doke bi, bu ra tǎnun wǎaru kǎsi. Tire ten gari mero ya sǎawa naane dokebu bu ra de tǎnu u faaba wa, n ñ mǎ wooda n nenubu. Handuniagibu kpurowa ta gari yi sǎomǎ. Domi Gusunǎn mi, goo kun goo.

Tire ten kpunaa

1. Tire ten gari mero, wiru 1:1-17.
2. Tǎmbu kpurowa ba tore, wiru 1:18n di sere wiru 3:20.
3. Swaa ye Gusunǎ u ra ka tǎmbu faaba ko, wiru 3:21n di sere wiru 4:25.
4. Wǎa kpaaru Kirisi sǎo, wiru 5n di sere wiru 8.
5. Gusunǎn himba Isireliban sǎ, wiru 9n di sere wiru 11.
6. Nge me naane dokeo u koo win wǎaru diisina, wiru 12n di sere wiru 15:13.
7. Tǎbiribu, wiru 15:14n di sere wiru 16:27.

Tǎbiribu

¹ Nena Pālu, Kirisi Yesun yoo, ne wi Gusunǎ u soka n ka ko win gǎro ma u man wuna nenem n ka win Labaari gean waasu ko.

² Labaari gea ye, Gusunǎ u raa yen nǎo mwǎeru kua yellun di saa win sǎmǎbun min di, ma ba ye yorua win garin tireru sǎo. ³ Win Biiwa ya ka yǎ, Yesu Kirisi besen Yinni wi ba mara nge tǎnu Dafidi sina bokon bweseru sǎo. ⁴ Adama Hunde Dǎero u sǎosi ka dam ma Gusunǎn Biiwa u sǎa sanam me u seewa gǎrin di. ⁵ Wiya man durom wē ma u man gǎra bwesenu kpuron mi win yīsirun sǎ, bwese ni, nu ka nùn naane doke kpa nu nùn mem nǎowa. ⁶ Bǎe Romugibu, bǎe be Yesu Kirisi u soka, i maa wǎa be sǎo.

⁷ Na bǎe kpuro tire teni yoruamme bǎe be i wǎa Romuǎ, bǎe be Gusunǎ u kī ma u bǎe soka i ka ko wigibu. Gusunǎ, besen Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bǎe durom ka alafia kē.

Pālu u kī u naane dokeobu beram da Romuǎ

⁸ Gbiikaa na Gusunǎ nen Yinni siaramǎ Yesu Kirisin min di bǎe kpuron sǎ yèn sǎ ba bǎen naane dokebun gari mǎ handunia kpuro sǎo. ⁹ Gusunǎ wi na sǎamǎ ka nen gǎru kpuro na ka win Biin Labaari gea kparamǎ, wiya sǎa nen seeda ma na ra n bǎen gari mǎ kpeetim sari ¹⁰ nen kanaru sǎo. Na ra n bikiamǎ, Gusunǎ ù n kī u den man swaa kē tē, n ka na bǎen mi. ¹¹ Domi na gǎru doke gem gem n bǎe wa n ka bǎe hunden kēru garu kē kpa i ka tǎsi. ¹² Kpa sa n dam kēenamǎ besen naane dokebu sǎo ne ka bǎe sanam me ko na n wǎa bǎen mi.

¹³ Nǎgibu, na kī i n yē ma na gǎru doke nǎn dabiru n ka na n bǎe wa kpa nen sǎmburu tu binu ma bǎen suunu sǎo, nge me ta mara tǎn tukobu gabun mi, adama sere ka gisǎ na ñ fǎe wa. ¹⁴ Na waasun dibu neni wuu marosugibun mi ka maa baru kpaanugibun mi, yērugibun mi ka maa yēru sarirugibun mi. ¹⁵ Yen sǎna na kī gem gem n maa bǎe Labaari gea nǎosia bǎe be i wǎa Romuǎ.

Labaari gean dam

¹⁶ Domi na ñ Labaari gean sekuru mǎ. Gusunǎn dama me mu ra baawure faaba ko wi u naane doke, gbiikaa Yuuba, yen biru tǎn tukobu. ¹⁷ Labaari gea ye, ya sǎosimǎ nge me Gusunǎ u ra tǎnu gem wē. Gem men torubu ka men nǎru, naane dokeba. Nge me ba yorua, “Wi u kua gemgii naane dokebu sǎo, u ko n wǎawa.”

Tǎmbun taare

¹⁸ Ka geema, Gusunə u win mərū sōsimə saa wəllun di kōsa kpuron sō ye tamba kua, ka win bēere yēru sariru. Ben kom kōsum men saabu ba n̄ dere gem mu səmburu ko. ¹⁹ Gusunə u mərū m̄ domi ye ya weene tōnu u tubu Gusunə səɔ ya bu burura. Gusunə win tiiwa u bu ye sōsi kpasasa. ²⁰ Ka gem, u n̄ waarə ka n̄ni, adama saa tem toren di u tii sōsi ma u s̄a Gusunə, u maa win sinaru sōsi win sōma ye u kua səɔ. N̄ n men na, ba n̄ gafara wasi. ²¹ Ba Gusunə yē adama ba n̄ n̄n win sinandun bēere wē bu sere n̄n siara. Ma ben wira gu ma yam wōkura yiba ben gōru bwisi sarirugisu səɔ. ²² Ba gerumə ba bwisi m̄ adama ba s̄awa gari bakasu. ²³ Ma ba Gusunə wi u ku ra gbin yiiko kāsina ka bwārokunu ni nu ka tōnu weene wi u ra gbi, ka gunəsu, ka yē yi yi ra s̄i, ka yi yi ra kabiri.

²⁴ Yen sōna Gusunə u bu daa disinugia sure ben tii tiine səɔ nge mē ben gōru ga k̄i, kpa ben wasi yi ka ko bēere sarirugii. ²⁵ Ba Gusunən gem ka weesu kāsina. Taka kora ba s̄awa ma ba yen wāaru wāa, n̄ n̄ m̄ taka kowon tii wi n̄ weene bu siara ka baadomma. Ami.

²⁶ Yen sōna Gusunə u bu kōde bēere sarirugia kp̄ē. Ben tən kurəbu ba kōə mennabu yina ka tən durəbu ma ba kookoo si su n̄ dende kāsire kua. ²⁷ Meya maa tən durəbu ba kōə mennabu yina ka tən kurəbu, ma ben k̄irun kōde banda ben tii tiine səɔ. Ba sekuru sariru m̄, tən durə ka tən durə, ma ba are mwaamə ben tii səɔ yi yi ka ben toraru n̄.

²⁸ Gusunə u bu deri ben bwisiku kōsunu səɔ bu ka ko ye n̄ kun weene yèn s̄ ba n̄ wure bu n̄n gia. ²⁹ Ma ba kōsa baayere yiba ka nuku kōsuru ka bine ka tusiru ka nisinu ka tən goobu ka sannə ka taki ka bwisi kōsi. Ba ra w̄ine, ³⁰ ba ra tōnu yaa kasiki, ba Gusunə tusa, ba ra tii wa, ba yēkə m̄, ba ra woo kan̄, ba kōsan kobun bwisi m̄, ba n̄ ben tundobu ka ben m̄erobu bēere w̄em̄. ³¹ Ba n̄ bwisi m̄, ba n̄ naane m̄, ba n̄ k̄iru m̄, ba n̄ maa w̄n̄w̄ndu m̄. ³² Ba yē ma Gusunən wooda ya gerumə ma be ba yenin bweseru m̄, gəɔwa ben kəkərə. Ka mē, ba ra ko. N̄ n̄ m̄ mē tōna, ba maa gabu siaramə be ba m̄ mē.

2

Gusunən siribu

¹ N̄ n men na, wun̄ wi a gabun taare waamə, a n̄ gafara wasi baa à n weren na, domi sanam mē a gabun taare waamə ma a maa m̄ nge be, a tii taare w̄em̄wa. ² Sa yē ma Gusunə u gem m̄ u n̄ bu taare w̄em̄ be ba men bweseru m̄. ³ N̄ n men na, a tamaa kaa yari Gusunən siribun di wun̄ wi a gabun taare waamə ma a m̄ nge be? ⁴ Nge a win tən geeru ka win temanabu ka win suurun kp̄aru gemawa? A n̄ yē ma Gusunə u tən geeru m̄wa u ka nun gōru ḡasia? ⁵ Adama yèn s̄ wun̄en gōru ga b̄obu ga degangam yiba, a wun̄en tii m̄ru mennammewa Gusunən m̄run tōrun s̄ t̄ səɔ u koo t̄mbu siri dee dee ⁶ u ka baawure k̄asia nge mē win kookoosu s̄a. ⁷ Be ba gea m̄ ka temanabu ba ka yiiko ka bēere ka wāaru kasu, beya Gusunə u koo wāaru te ta ku ra kpe w̄. ⁸ Adama be ba ben tiin gōru k̄iru m̄, ma ba ku ra gem mem n̄w̄e ma n̄ kun m̄ kōsa, beya ba koo m̄ru ka nuku ḡbisibu wa. ⁹ Tōnu baawure wi u ra kōsa ko u koo t̄ya ka n̄ni swāaru wa, ḡbiika Yuuba, yen biru tən tukobu. ¹⁰ Baawure wi u ra maa gea ko u koo yiiko ka bēere ka b̄ri yendu wa, ḡbiika Yuuba, yen biru tən tukobu. ¹¹ Domi Gusunən mi, goo kun goo.

¹² Be ba tora, ba koo kam ko ba kun bu siri ka wooda. Be ba maa wooda yē ma ba tora, wooda yera ba koo ka bu siri. ¹³ Domi n̄ n̄ m̄ be ba woodan garibu swaa daki beya ba gem m̄ Gusunən wuswaa, ma n̄ kun m̄ be ba m̄ ye wooda ya yiirem̄. ¹⁴ Tən tukobu ba n̄ M̄wisin wooda m̄, adama sanam mē ba m̄ ka tii ye wooda ya gerumə, ba sōsimə ma ba yē ye n̄ weene bu ko, baa b̄a kun M̄wisin wooda m̄. ¹⁵ Ben daa ya sōsimə ma woodan kookoosu su yorua ben ḡrusu səɔ. Ben gōru ga maa yen seeda dim̄, domi ben bwisikunu nu bu ben toranu sōsimə, n̄ kun mē, nu ka bu yinam̄. ¹⁶ Meya n̄ ko n̄ s̄a t̄ō te Gusunə u koo t̄mbun bwisiku asiriginu kpuro siri Kirisi Yesun min di, nge mē nen Labaari gea ya gerumə.

Yuuba ka wooda

¹⁷ Wunε maa ni. A tii sokumε Yuu, a wooda naane s̄aa, a woo kanamε wunε ka Gusunεn w̄asinaan s̄ō. ¹⁸ A yē ye Gusunε u kī a ko, ma a ḡaa geenun wunanabu gia wooda s̄ō. ¹⁹ A yīiyō ma kaa kpī a w̄ōkōbu swaa gbiiya, kpa a tōmbu yam d̄εerasia be ba w̄aa w̄ōkuru s̄ō. ²⁰ A tamaa ma kaa kpī a bwisi sarirugibu bwisi kē, kpa a bibu keu s̄ōsi. A yē ma a yēru ka gem nuuru mε wooda s̄ō. ²¹ Wunε wi a gabu keu s̄ōsimε, mban s̄ōna a n̄ tii s̄ōsimε. Wunε wi a gabu s̄ōmε bu ku gbēni, mban s̄ōna a gbēnimε. ²² Wunε wi a gerumε bu ku sakararu ko, mban s̄ōna a m̄. Wunε wi a būnu tusa, mban s̄ōna a gbēnimε nin d̄inε. ²³ Wunε wi a woo kanamε woodan s̄ō, mban s̄ōna a Gusunε funε wunamε ka woodan sarabu. ²⁴ Domi Gusunεn gari s̄ō ba yorua ba n̄ε, “B̄εen saabuwa t̄on tukōbu ba Gusunεn yīsiru gari kam gerusimε.”

²⁵ À n wooda swīi bango ya arufaani mε ka gem, adama à n wooda saramε wunen bango ya s̄aa kam. ²⁶ N̄ n m̄en na, t̄on tuko wi ba n̄ bango kue, ù n woodan gari m̄em n̄ōwa, Gusunε u n̄ n̄un m̄εera bangogii? ²⁷ T̄on tuko wi u wooda m̄em n̄ōwa baa m̄ε ba n̄ n̄un bango kue u koo b̄εε Yuuba taare w̄ē, domi i wooda saramε baa m̄ε i ye mε ma ba b̄εε bango kua. ²⁸ N̄ n̄ mε wi u s̄aa Yuu wasi s̄ō, wiya u s̄aa Yuu ka gem. ²⁹ Adama wi u s̄aa Yuu ka gem, wiya wi u s̄aa Yuu win ḡōruε. Domi bango ya n̄ s̄aa ye ba kua wasi s̄ō. Ye ya s̄aa bango ka gem, yera ḡōru ḡōsiabu. Hunde D̄εeron s̄ambura, n̄ n̄ mε woodagiru. Gusunεwa koo Yuu wi siara, n̄ n̄ mε tōmbu.

3

¹ T̄ē, arufaani yerà Yuu u mε. Nge are yirà bango ya mε. ² N arufaani baka mε sw̄εε kpuro s̄ō. Gbiikaa Gusunε u win gere Yuuba n̄mu s̄ōndia. ³ Mba ya koo ko ben gabu b̄a n̄ kua naane sarirugibu. Ben naane sarirun s̄ō Gusunε u koo maa ko naane sarirugii? ⁴ Aawo, n̄ n̄ m̄ε. Baa b̄a n̄ t̄onu baawure soka weesugii, ba n̄ yē ma Gusunε s̄āawa geegii. Nge m̄ε Gusunεn gari gerumε, “Ba koo nun gem w̄ēwa wunen gari gerubu s̄ō kpa a siribu di.”

⁵ Adama k̄ōsa ye sa m̄ε yà n̄ s̄ōsimε ma Gusunε s̄aa gemgii, mba sa ko gere. Gusunε ù n̄ t̄onu s̄ēyiasimε, u s̄aa gem sarirugii? Aawo, na gari gerumε ka t̄ōndun baa. ⁶ Domi Gusunε ù kun s̄aa gemgii, am̄ona u koo ka handunia siri.

⁷ Adama n̄en weesu s̄ū n̄ Gusunεn gem s̄ōsimε kpasasa, win yiiko yu ka sosi, mban s̄ōna ba koo kpam man taare w̄ē nge toro. ⁸ Mban s̄ōna sa n̄ ko n̄ε, su k̄ōsa ko kpa yu gea ma. Gabu bu ka wa bu n̄en yīsiru sanku ba n̄ε, m̄eya na gerumε. T̄on be, ba koo taare wa nge m̄ε n̄ weenε.

Goo sari wi u s̄aa gemgii

⁹ N̄ n̄ m̄en na, b̄εε Yuuba sa gabu sanε kerewa? Aawo, baa fiiko. Domi sa s̄ōsi ko ma b̄εε Yuuba ka t̄on tukōbu b̄εε kpuro sa w̄āawa torarun dam n̄m̄a. ¹⁰ Nge m̄ε ba yorua,

“Gemgii sari, baa turo.

¹¹ Goo sari wi u bwisi mε.

Goo sari wi u Gusunε kasu.

¹² Be kpurowa ba k̄ōre.

Be kpurowa ba sankire.

Be kpurowa ba k̄ōsa m̄ε.

Baa ben turo kun gea m̄ε.

¹³ Ben yara ba ka sibu taki dimε.

Ben n̄ō ga d̄ē m̄ōwa nge sur̄ōk̄ōru.

Ben n̄ōwa ba ra ka t̄onu go.

¹⁴ Ben n̄ō ga b̄ōri yiba, ka gari yi yi sosu.

¹⁵ Ben naasu su s̄āu su ka t̄ōnun yem yari.

¹⁶ Kpeerabu ka nuku sankirana nu ra n̄ w̄āa ben swaa s̄ō.

¹⁷ Ba n̄ alafian swaa yē.

¹⁸ Ba n̄ Gusunε nasie.”

¹⁹ Tē sa yē ma kpuro ye wooda ya gerumō, ya ye gerumōwa be ba wāa yen nōmuōn sō, kpa nō baagere gu ka mari, kpa baawure u win daa tusia Gusunōn wuswaaō. ²⁰ Domi goo sari wi u koo gem wa Gusunōn wuswaaō wooda nēnubun sō, yēn sō wooda ya ra tōnun toraru sōōsi.

Nge mē Gusunō

u ra tōnu gem wē

²¹ Adama tē Gusunō u sōōsi nge mē u ra tōnu gem wē, n nē mō ka woodan gari. Mōwisin wooda ka Gusunōn sōmōbu ba yen seeda di. ²² Kpuro be ba Yesu Kirisi naane doke, Gusunō u bu gem wēēmō ben naane dokebun sō, domi goo kun goo. ²³ Tōmbu kpurowa ba tora ma ba Gusunōn yiiko bia. ²⁴ Adama Gusunō u bu gem wēēmō n kun ka kōsiaru win durom sō saa Yesu Kirisin min di wi u bu yakiamō. ²⁵ Gusunō u nūn kua abōru batuma sōō u ka tōmbu toranun suuru waawa ka win yem be ba nūn naane doke. Gusunō u kua mē, u ka sōōsi ma u sāa gemgii. Yellu win suurun saa sōō u raa tēmāna ka tōmbun toranu. ²⁶ Adama tē, saa yenī sōō u kī u sōōsi ma u sāa gemgii ma u maa bu gem wēēmō be ba Yesu naane doke.

²⁷ N n men na, mba tōnu u koo ka woo kana. Sari. Mban sōna. Woodan mēm nōōbun sō? Aawo. Naane dokebun sōna. ²⁸ Domi sa wa ma tōnu koo gem wa Gusunōn wuswaaō ka naane dokebu tōna, n nē mō ka woodan mēm nōōbu. ²⁹ Gusunō u sāawa Yuuba tōnan Yinni? U n maa sāa tōn tukobugii? U maa sāa tōn tukobugii mē. ³⁰ Domi Gusunō turowa wāa. Wiya u koo bangogibu gem wē ben naane dokebun sō ka maa bango sarirugibun tii ben naane dokebun sō. ³¹ Sa wooda goomō ka naane dokebu nge mē? Aawo, sa mam yen dam siremōwa.

4

Aburahamun gari

¹ N n men na, mba sa ko gere Aburhamu besen sikadon sō. Mba u nōma tura. ² Mēya bā n Aburhamu gem wē ye u kuan sō u koo kpī u woo kana, adama n nē mō Gusunōn wuswaaō. ³ Domi mba ba yorua Gusunōn gari sōō. Ba nēē, “Aburhamu u Gusunō naane kua, yen sōna u nūn garisi gemgii.” ⁴ Tē, goo ù n sōmburu kua, ba ku ra win kōsiaru garisi durom, win areya. ⁵ Adama baa ù kun sōmburu kue, ma u gesi Gusunō naane doke, Gusunō u koo win naane dokebu garisiwa gem. Domi wiya u koo kpī u taaregii gem wē. ⁶ Nge mēya Dafidi u yēron doo nōōrun gari mō wi Gusunō u gem wēēmō n kun ka sōman baa. ⁷ U nēē,
“Doo nōōrugiiwa wīn toranu ba suuru kua,
ma ba win kōsa go.

⁸ Doo nōōrugiiwa wīn kōsa Yinni Gusunō kun garisi.”

⁹ Tē, doo nōō te, bangogibugira? Nge ka maa bango sarirugibu. Domi sa gerumō ma ba Aburhamu garisi gemgii win naane dokebun sō. ¹⁰ Amōna u sāa sanam mē. U bango kua? Nge u nē kue. U nē sanam mē gina bango kue. U sāawa bango sarirugii. ¹¹ Yen biruwa ba nūn bango kua ye ya sāa yīreru ma Gusunō u nūn gem wē. Ba nūn gem mē wē naane dokebun sō sanam mē u nē gina bango kue. Nge mēya u ka kua bango sarirugibu kpuron baaba be ba naane doke, ma ba bu gem wē. ¹² Ma u maa sāa bangogibun baaba be n nē mō bango tōna ba mō, adama ba maa win naane dokebun yira swīi, bi u mō sanam mē u nē gina bango kue.

Ba ra nōō mwēeru wure ka naane dokebu

¹³ Ba Aburhamu ka win bweseru nōō mwēeru kua ma ba koo handunia gira tubi di. Ba nē nūn nōō mwēē te kue ka woodan baa, ma n kun mō yēn sō u gem wa naane dokebun sō. ¹⁴ N n sāan na be ba wooda mēm nōōwa beya ba koo ko tubi diobu, naane dokebu kua kam, nōō mwēē te, ta maa tēsira. ¹⁵ Domi woodawa ya ka Gusunōn mōru naamō. Adama mi wooda sari, wooda sarabu maa sari.

¹⁶ Yen sō, ka naane dokebun baawa ba koo nōō mwēē te wura tu ka ko durom, kpa Aburhamun bweseru kpuro tu ka kpī tu tu wura. N nē mō be ba wooda mō tōna adama

ka maa be ba naane dokewa nge Aburahamu wi u sãa bese kpuron baaba. ¹⁷ Nge me Gusunon gari gerumã, “Na nun kua bwese dabinun baaba.” U sãa besen baaba, Gusunon wi u naane doken wuswaaã. Gusunon wiya u ra garibu seeye, u ra maa taka ko ye ya ñ daa wãa. ¹⁸ Aburahamu u Gusunon naane doke ka yiyyabu, baa me u ñ ka yen swaa wa ye u yiyyo. Yen sãna u kua “bwese dabinun baaba” nge me Gusunon u raa gerua u nee, “nge meya wunen bwesera koo dabia.” ¹⁹ Saa ye, u wão wunobun (100) saka tura adama win naane dokebu kun kaare sanam me u win wasi laakari kua yi yi sãare yi gu, ka maa Saaraan nukuru te ta ñ wãa tu bii ma. ²⁰ U ñ naane dokebu deri, u ñ maa Gusunon noo mwee te sika koosi. Adama win naane dokebu nun dam wẽ, ma u Gusunon beere wẽ. ²¹ Domi u yẽ kam kam ma Gusunon u dam mo u ka ko yen noo mwee ru u kua. ²² Yen sãna win naane dokebun saabu Gusunon u nun garisi gemgii. ²³ Adama ye ba yorua ba nee, “ba nun garisi gemgii,” ba ñ yi yorua wi turon sã. ²⁴ Ba maa yi yoruawa besen sã, bese be ba koo maa garisi gemgibu, bese be sa Gusunon naane doke wi u besen Yinni Yesu seeya gorin di. ²⁵ U dera ba nun go besen toranun sã, u maa nun seeya u ka sun ko gemgibu.

5

Nõasinãa ka Gusunon

¹ Tẽ ye Gusunon u sun gem wẽ naane dokebun sã, sa dora ka wi, saa Yesu Kirisi besen Yinnin min di. ² Win min diya naane dokebun saabu sa durom me wa me sã sa yã dim dim, ma sa nuku dobu mo yen sã sa yiyyo sa ko bonu wa Gusunon yiiko sã. ³ N ñ me tãna, sa maa nuku dobu mo besen noni swãaru sã, domi sa yẽ ma noni swãaru ta ra temanabu ma. ⁴ Temanabu bu ra de tãnu u laakari meeribu kamia, kpa u n yiyyabu mo. ⁵ Tẽ, yiyyo bi, bu ku ra sun dukiri kue, domi Gusunon u win kiru yibia besen goruã saa Hunde Deeron min di wi u sun kã.

⁶ Sanam me sa ñ gina dam mo, saa ye Gusunon u yi, Kirisi u gu be ba ñ Gusunon beere yen sã. ⁷ Geema n sã tãnu u ka geegii gbiya. Sãrakudo wãrugã goo koo gbi gean kowo goon sã. ⁸ Adama Gusunon u sun win kirun kpãaru sãsi, ye u dera Kirisi u gu besen sã sanam me sa sãa torobu. ⁹ Tẽ, win yem sãna sa kua gemgibu. N n men na, sika sari u koo maa sun faaba ko Gusunon mãrun di. ¹⁰ Sanam me sa sãa Gusunon yibereba, u ka sun dora win Biin gãon sã. N n men na tẽ, ye u ka sun dora u kpa, sika sari u koo maa sun faaba ko ka Bii win wãaru. ¹¹ N ñ me tãna, sa maa nuku dobu mo Gusunon sã saa besen Yinni Yesu Kirisin min di wi u dera sa dora ka Gusunon.

Adamu ka Kirisi

¹² Toraru ta dua handunia sã saa tãn turon min di, ma win tora te, ta ka gã na. Gã wi, u tãmbu kpuro girari domi kpurowa ba tora. ¹³ Geema toraru ta wãa handunia sã wooda ya sere na, adama ba ku ra toraru garisi toraru mi wooda sari. ¹⁴ Ka me, saa Adamun waatin di sere ka Mõwisigia, gã u bandu dii tãmbu kpuron suunu sã, ka mam be ba ñ Gusunon mem nõwe nge me Adamu u kua.

Adamu u sãawa wi u koo ra nan weenasii. ¹⁵ Adama durom me, mu kpã n tora te kere. Geema tãn dabiru ta gu tãn turo win torarun sã, adama Gusunon durom mu kere. Durom men kãru ta maa kere te u tãn dabiru kã saa Yesu Kirisi turo win min di. ¹⁶ Gusunon kãru ka tãn turon tora te, ya wunanã. Gbiikaa, siribu na tãn turon torarun sã, ma bin kãkãrã kua taare wẽebu. Adama durom maa na tãn dabinun toranun sã, ma men kãkãrã kua gem wẽebu. ¹⁷ Geema, tãn turon torarun sãna gã u bandu di. N n men na, sika sari be ba Gusunon durom bakam mwa ka win gem kãru, ba koo maa bandu di wãaru sã tãn turon min di. Wiya Kirisi.

¹⁸ N n men na, nge me tãn turon toraru ta tãmbu kpuro taare wẽ, meya tãn turon gean kobu bu tãmbu kpuro gem wẽemã bu ka wãaru wa. ¹⁹ Nge me tãn turon mem nõbu sarirun sã tãn dabiru ba kua torobu, nge meya maa Gusunon u koo tãn dabiru gem wẽ tãn turon mem nõbun sã.

²⁰ Wooda ya dua kpa toraru tu ka sosi, adama mi torara sosi, miya Gusunon durom mu maa sosi mu banda. ²¹ Nge me torara bandu di ma ta ka gã na, meya maa Gusunon

durom mu bandu dii gem sɔ̄ mu ka sun wāaru wē te ta ku ra kpe saa besen Yinni Yesu Kirisin min di.

6

Sa kua gonu torarun wuswaaɔ,

adama wasobu Kirisi sɔ̄

¹ Ñ n men na, mba sa ko gere. Sa ko n da n toramɔwa durom mu ka sosi? ² Aawo, n ñ mɛ. Bese bè sɔ̄ torara kun maa dam mɔ, amɔna sa ko n maa ka wāa ten dam nɔmuɔ. ³ I ñ yeni yē? Sanam mɛ ba sun batemu kua su ka gbinna ka Yesu Kirisi, win gɔɔ sɔ̄ra sa ka nùn gbinna. ⁴ Batemu ye sɔ̄, ba sun sika ka wi sannu, ma sa win gɔɔ bɔnu kua, kpa nge mɛ Kirisi u seewa gɔrin di ka Baaban yiiko, bese maa sa n sīimɔ ka wāa kpaaru.

⁵ Domi sà n gbinna ka wi sanam mɛ sa win gɔɔ bɔnu kua, sika sari sa ko maa win seebu gɔrin di bɔnu ko kpa su gbinna ka wi. ⁶ Sa yē ma ba besen daa gura kpare dāa bunanaru sɔ̄ ka wi sannu, kpa besen wasi torarugii yi ko dam sarirugii kpa sa kun maa sāa torarun yobu. ⁷ Domi wi u gu u yakiara torarun nɔman di. ⁸ Tē, nge mɛ sa gu ka Kirisi sannu, sa maa naane sāa ma sa ko maa wāaru di ka wi sannu. ⁹ Domi sa yē ma Kirisi u seewa saa gɔrin di u ñ maa gbmɔ, gɔɔ kun maa dam mɔ wi sɔ̄. ¹⁰ Domi gɔɔ wi u gu min sɔ̄, torara kun maa dam mɔ win wɔllɔ, adama wāa te u dimɔ tē, u tu dimɔwa Gusunɔn wuswaaɔ. ¹¹ Meyya maa beɛn tii i tii garisio gonu torarun wuswaaɔ, kpa i n sāa wasobu Gusunɔn wuswaaɔ Kirisi Yesu sɔ̄.

¹² Ñ n men na, i ku maa de toraru ta n bandu dii beɛn wasi yi yi koo gbi sɔ̄. I ku yin bine mem nɔwa. ¹³ I ku ra beɛn wasin doo dooka toraru nɔmu sɔ̄ndia tu ka kɔsa ko, adama i beɛn tii Gusunɔ nɔmu sɔ̄ndio nge wasobu be ba wurama gɔrin di, kpa i beɛn wasin doo dooka Gusunɔ nɔmu sɔ̄ndia yu ka gea ko. ¹⁴ Toraru ta ñ ko n yiiko mɔ beɛ sɔ̄, domi i ñ wāa woodan nɔma sɔ̄ ma n kun mɔ durom nɔmaɔ.

Gem yobu

¹⁵ Ñ n men na, amɔna sa ko ko. Sa ko n toramɔ yèn sɔ̄ sa wāa durom nɔma sɔ̄, n ñ mɔ woodan nɔma sɔ̄? Aawo, n ñ mɛ. ¹⁶ I yē sāa sāa ma ñ n tii goo nɔmu sɔ̄ndia nge yobu i ka nùn mem nɔwa, win yoba i sāa. Ñ n torarun na, tera ta ka gɔɔ naamɔ. Ñ n maa mem nɔɔbun na, biya bu ka gem wēɛbu naamɔ. ¹⁷ Adama su Gusunɔ siara, domi i raa sāa torarun yobu, adama tē i sɔ̄si te mem nɔɔwammɛ ka gɔru tia te ba beɛ nɔmu sɔ̄ndia. ¹⁸ Ye i maa yakiara torarun di i kpa, i kua gem yobu. ¹⁹ Na gari mɔ nge tɔn diro yèn sɔ̄ i sāa dam sarirugibu. Nge mɛ gasɔ̄ i beɛn wasin doo dooka disinu ka kɔsa nɔmu sɔ̄ndia nge yobu i ka kɔsa ko, tē, i beɛn wasin doo dooka gem nɔmu sɔ̄ndio nge yobu kpa beɛn daa yu dɛera.

²⁰ Domi sanam mɛ i raa sāa torarun yobu, gem kun dam mɔ beɛ sɔ̄. ²¹ Are yirà i raa wa yè sɔ̄ sekura beɛ mɔ tē. Yen wii goberu maa gɔɔwa. ²² Adama tē ye i yakiara torarun di i kua Gusunɔn yobu, beɛn are sāa daa dɛera, beɛn wii goberu ta maa sāa wāaru te ta ku ra kpe. ²³ Domi gɔɔwa torarun are, adama Gusunɔn kēra wāaru te ta ku ra kpe Yesu Kirisi besen Yinnin min di.

7

Ye suanabu sɔ̄simɔ

¹ Be ba yē ye wooda ya sāa, beya na ka yā. Negibu, i ñ yē ma mèn nɔɔ tɔnu u wāa wāaru sɔ̄ u wāawa woodan nɔma sɔ̄? ² Nge meya tɔn kuro ka win durɔ ba ko n wāasine woodan saabu sere durɔ win wāarun nɔrɔ, adama win durɔ ù n gu, u yakiara saa suanaan woodan dam di. ³ Yen sɔ̄, sanam mɛ win durɔ u wasi ma u durɔ kpao sua, ba koo nùn sokuwa sakara, adama win durɔ ù n gu, u yakiara woodan di. Sanam mɛ, ù n durɔ kpao sua u ñ sāa sakara. ⁴ Nge meya maa beɛ negibu, wooda ya ñ maa dam mɔ beɛn wɔllɔ, yèn sɔ̄ i gu ka Kirisi sannu, kpa i ka ko googibu. Tē, i sāa wi ba seeya gɔrin digibu, kpa sa n ka Gusunɔ binu maruamme. ⁵ Domi sanam mɛ sa wāa besen tiin daan nɔma sɔ̄, kankam kii torarugiru te wooda ya seeya ta sɔmburu mɔ besen wasin

doo dooka sɔɔ ma ta ka sun dɔɔ gɔɔ gia. ⁶ Adama tɛ, sa yakiara woodan di ye ya raa sun neni nge desobu domi ya n̄ maa dam mɔ besen wɔllɔ. Nge meya sa ko kp̄i su Gusunɔ sã ka bwisiku kpaanu ni nu wee Hunden di, n̄ n̄ maa mɔ ka bwisiku guru ni nu wee woodan di.

Wooda ka toraru

⁷ Ñ n̄ men na, mba sa ko gere. Wooda ya sãa toraru? Aawo. Woodan saabuwa na mam toraru gia. Domi na n̄ daa bine giamɔ wooda yà kun n̄e, “I ku ra bine ko.” ⁸ Ma toraru ta wooda tãsa ta ka bine baayere mara n̄e sɔɔ. Domi mi wooda kun wãa, toraru maa sari. ⁹ Gasɔ, sanam m̄e wooda sari, na raa wãa, adama ye wooda ya na torara seewa ¹⁰ ma nen tii na gu. Nge meya wooda ye ya weene yu wãaru wɛ, yeya na deema ya ka man gɔɔ naawa. ¹¹ Domi toraru ta wooda tãsa ta ka man n̄oni wɔkua, ma ta man go.

¹² Ñ n̄ men na, wooda ya d̄eere, yen gari maa d̄eere, yi d̄ende, yi maa wã. ¹³ Ñ n̄ men na, ye n̄ gea sãa yera ya ka man gɔɔ naawa? Aawo, torara ta man go kpa tu ka s̄ɔsi ma te torara. Domi ta gãa geenu denda ta ka man go kpa tu ka s̄esia n̄ banda saa woodan di.

Wi toraru ta taare

¹⁴ Geema, sa yɛ ma wooda ya sãa Hundegia adama n̄e na sãawa wasigii wi ba toraru d̄ore. ¹⁵ Domi ye na ra n̄ m̄ɔ na ku ra tubu. Ye na k̄i na ku ra ye ko, adama ye na tusa yeya na ra ko. ¹⁶ Nà n̄ da ko ye na kun k̄i na wura ma wooda ya wã. ¹⁷ Meya n̄ n̄ maa mɔ nen tiiwa na m̄ɔ ma n̄ kun mɔ tora te ta man wãasi. ¹⁸ Na yɛ sãa sãa ma gãa geenu sari n̄e sɔɔ, nen daawa na ka yã, domi baadomma gean k̄ira wãa n̄e sɔɔ, adama yen koba na ku ra kp̄i. ¹⁹ Na n̄ gea ye m̄ɔ ye na k̄i mi, k̄sa ye na tusa yeya na ra ko. ²⁰ Adama n̄ n̄ m̄ɔ ye na kun k̄i, n̄ n̄ maa n̄e na m̄ɔ. Tora te ta man wãasi, tera ta ye m̄ɔ.

²¹ Wooda yeniwa na wa n̄e sɔɔ. Sanam m̄e na k̄i n̄ gea ko, k̄sa ya ra n̄ man wãasi. ²² Na nuku dobu mɔ Gusunɔn wooda sɔɔ nen ḡɔruɔ, ²³ adama nen wasin doo dooka sɔɔ na wooda tuka waamɔ ye ya sannamɔ ka nen bwisikunu. Ma ya man m̄ɔ tora ten deso te ta wãa nen wasin doo dooka sɔɔ. ²⁴ Ḡɔru garin barɔwa n̄e! Wara koo man wɔra wasi yinin n̄oman di, yi yi ka man gɔɔ d̄ɔɔ. ²⁵ Na Gusunɔ siara Yesu Kirisi besen Yinnin saabu.

Ñ n̄ men na, na sãa Gusunɔn woodan yoo nen bwisikunu sɔɔ, adama nen daa sɔɔ na sãawa torarun yoo.

8

Wãa te Gusunɔn Hunde

u w̄ɛɛmɔ

¹ Yen s̄ɔ tɛ, ba n̄ bu taare w̄ɛɛmɔ be ba gbinne ka Kirisi Yesu. ² Domi Gusunɔn Hunden wooda ye ya wãaru w̄ɛɛmɔ Kirisi Yesu sɔɔ ya sun yakia saa toraru ka gɔɔn n̄oman di. ³ Ye wooda kun kp̄ia ya kue yèn s̄ɔ t̄onun daa ya yen dam kpeesia, Gusunɔ u ye kua. U toraru taare w̄ɛ te ta wãa t̄onun daa sɔɔ sanam m̄e u win tiin Bii ḡɔrima ka wasi yi yi ka t̄onun wasi torarugii weene, u ka ko ab̄oru torarun s̄ɔ. ⁴ U yeni kuawa kpa su ka gea ko ye wooda ya yiiremɔ, bese be sa s̄iimɔ win Hunden dam sɔɔ, n̄ n̄ mɔ besen daan dam sɔɔ. ⁵ Domi be ba s̄iimɔ ben daan dam sɔɔ, beya ba ben daagia bwisikumɔ. Adama be ba s̄iimɔ Gusunɔn Hunden dam sɔɔ, beya ba Hundegia bwisikumɔ. ⁶ À n̄ wunen daagia bwisikumɔ, gɔɔwa yen k̄ok̄ɔrɔ. À n̄ maa Hundegia bwisikumɔ, wãaru ka alafiawa wunegia. ⁷ Domi be ba ben daagia bwisikumɔ ba kua Gusunɔn yibereba. Ba n̄ Gusunɔn wooda mem n̄ɔwamme, ba n̄ mam kp̄e. ⁸ Be ba ben daan wãaru wãa, ya n̄ koorɔ bu Gusunɔ w̄ere.

⁹ Adama b̄eɛ, i n̄ maa b̄een daan wãaru wãa ma n̄ kun mɔ Gusunɔn Hundegiru yèn s̄ɔ win Hunde u wãa b̄eɛ sɔɔ. Wun̄e wi a kun Kirisin Hunde mɔ, a n̄ sãa wigii. ¹⁰ Ñ n̄ men na, Kirisi ù n̄ wãa b̄eɛ sɔɔ, baa b̄een wasi yì n̄ gu torarun s̄ɔ, b̄een hunde ya wasi yèn s̄ɔ i gem wa Gusunɔn mi. ¹¹ Gusunɔ wi u Yesu seeya ḡɔrin di, win Hundewa wãa b̄eɛ sɔɔ. Yen s̄ɔna wi u Yesu Kirisi seeya ḡɔrin di u koo maa b̄een wasi ḡɔgii wãaru w̄e saa win Hunden min di, wi u wãa b̄eɛ sɔɔ.

¹² Ñ n men na, negibu, sa dibu neni, adama n ñ mɔ daagibu sa n ka besen daan kīru mem nɔwammɛ. ¹³ Domi ñ n been wasin kīru mɔ i ko gbi, adama ñ n been wasin kīrun kookoosu deri ka Hunde Dɛeron somiru i ko n wāa. ¹⁴ Domi be Gusunɔn Hunde u kparamɔ, beya ba Gusunɔn bibu. ¹⁵ Domi ba ñ bɛɛ hunde kā ye ya koo bɛɛ ko yobu kpa i n ka kparam nande. Adama ba bɛɛ Hunde kāwa wi u bɛɛ kua Gusunɔn bibu, ma ka win dam sa Gusunɔ sokumɔ Baaba. ¹⁶ Gusunɔn Hunden tii u besen hunde sɔmɔ ma sa sāa win bibu. ¹⁷ Tɛ yèn sɔ sa sāa win bibu sa maa sāa tubi diobu, ma sa ko win tubi bɔnu ko ka Kirisi sannu, domi sà n Kirisin nɔni swāaru bɔnu kua, sa ko maa win yiiko bɔnu ko.

Yiiko ye ya sisi

¹⁸ Na ñ saa yenin nɔni swāaru garisi gāanu yiiko ye sa ko ra wan sɔ. ¹⁹ Taka kooru kpuro ya diira saa yu na yè sɔ Gusunɔ u koo win bibu terasia. ²⁰ Domi u taka kooru kpɛɛ kam kobun swaa sɔ, n ñ mɔ yen tiin gɔru kīrun sɔ, win kīrun sɔna. Adama yīiyɔ bini bu wāa, ²¹ ma ba koo ra taka kooran tii yakia saa kam kobun yorun di, kpa yu ka Gusunɔn bibun tii mɔ yiikogiru bɔnu ko. ²² Sa yɛ ma sere ka tɛ taka kooru kpuro ya kpasu wɔri mɔwa ka wuriribu nge marubun wuriribu. ²³ Adama n ñ mɔ taka kooru tɔna, besen tii besɛ be Gusunɔ u suna bura sanam mɛ u sun Hunde Dɛero kā, sa maa kpasu wɔri mɔ besen tii sɔ sa n ka mara sere Gusunɔ ù n besen wasi yakia mam mam, u ka sɔsi ma sa kua win bibu. ²⁴ Domi faaba ya sāa besegia, adama sa gina wāa yen yīiyɔbu sɔ. Sà n waamɔ ye sa yīiyɔ, yīiyɔbu kun maa wāa. Ye tɔnu waamɔ u ko n maa ye yīiyɔ? ²⁵ Adama sà n gāanu yīiyɔ ni sa ñ waamɔ, sa ko n nu marawa ka temanabu.

²⁶ Nge meya maa Hunde Dɛero u ra sun somi besen dam sariru sɔ, domi sa ñ yɛ ye n weene su Gusunɔ kana. Adama Hunde wi, u ra nùn kanɛ besen sɔ ka kpasu wɔri ye ya ñ ka nɔ gerurɔ. ²⁷ Gusunɔ wi u ra tɔmbun gɔrusu tubu, u maa yɛ ye Hunde wi, u bwisikumɔ yèn sɔ ka win kīra Hunde wi, u ra n nùn kanamɔ naane dokeobun sɔ.

²⁸ Domi sa yɛ ma baayere kpuro sɔ ye ya ra tɔnu deeme, Gusunɔ u sɔmburu mɔ u ka bu gea kua be u soka win himba sɔ, ma ba nùn kī. ²⁹ Domi be u yɛ yellun di u maa bu gɔsa u yi bu ka ko win Biin weenasibu, kpa win Bii u ka ko yeruma wɔnɔ dahirugii. ³⁰ Nge meya be u gɔsa u yi, u maa bu soka. Be u soka mi, u maa bu gem wɛ. Be u gem wɛ u maa ka bu win yiiko bɔnu kua.

Gusunɔn kīrun kpāaru

³¹ Ñ n men na, mba sa ko gere ka gari yi. Gusunɔ ù n sāa besegii, wara koo ka sun yibere tɛeru ko. ³² Gusunɔ wi u kun win tiin Bii tii yiye, adama u nùn wɛ besɛ kpuron sɔ, u ñ koo maa sun kpuro kɛ ka Bii wi sannu kɔsiaru sari? ³³ Wara koo tɔmbu durum mani be Gusunɔ u gɔsa. Sari, domi Gusunɔn tiiwa u ra tɔnu gem wɛ. ³⁴ Wara koo bu taare wɛ. Sari, domi Kirisi Yesu u gu u maa seewa gɔrin di u wāa Gusunɔn nɔm geuɔ. Wiya u ra maa Gusunɔ kanɛ besen sɔ. ³⁵ Wara u koo kpī u sun karana ka Kirisin kīru. Tɔya? Wahala? Nɔni swāaru? Gɔru? Tereru? Kari? Takobi? ³⁶ Nge mɛ ba yorua, “Wunen sɔna ba sun goomɔ tɔru baatere.

Ba sun mɛera nge yāa ni ba koo saka.”

³⁷ Adama ye kpuro sɔra sa nasara wa mam mam saa win min di wi u sun kīa. ³⁸ Domi na yɛ kam kam ma gɔ ka wāaru ka wɔllun gɔradoba ka werɛkunu ka saa yeni, ka saa ye ya sisi, ka wɔllun yiikogibu, ³⁹ ka ye ya wāa wɔllɔ, ka ye ya wāa tem sɔwɔ, ka taka kooru gaa, yen gaa kun kpɛ yu sun karana ka Gusunɔn kīru te ta sɔsira Yesu Kirisi besen Yinni sɔ.

9

Gusunɔ ka Isireliba

¹ Nɛ Kirisigiwa na gem gerumɔ, na ñ weesu mɔ. Nɛn gɔru ga man yen seeda diyamme saa Hunde Dɛeron min di. ² Nɛn bweserun wɔnwɔndu ta man mɔ baadomma. Yen sɔna nɛn gɔru ga sankire gem gem. ³ Ñ n ko n kooran na, kon daa de bu man bɔrusi kpa bu man karana ka Kirisi ben sɔ. ⁴ Ba sāa Isireliba, be Gusunɔ u gɔsa bu ka ko win bibu. Beya u win yiikon girima sɔsi. Beya u ka arukawaniba bɔkua. U bu wooda wɛ. Bera u sɔsi

mε ba koo nùn sãasina. U maa bu nɔɔ mwɛenu kua. ⁵ Ba sãa be Gusunɔ u gɔsa yellun di. Ben bweseru sɔɔn diya Kirisi wi u kpuro kere u yara nge tɔnu. U maa sãa Gusunɔ wi n weene bu siara ka baadommaɔ. Ami.

⁶ Na n̄ gerumɔ ma Gusunɔn gari yi kam wɔruma. Domi be ba mara Isireliba n n̄ mɔ be kpuro ba sãa Isireliba Gusunɔn mi. ⁷ N n̄ maa mɔ be kpuro be ba marura Aburahamun min di beya ba sãa win bibu Gusunɔn mi. Domi Gusunɔ u Aburahamu sɔɔwa u nɛɛ, “Isakin biba ba koo soku wunen bweseru.” ⁸ Yen tubusiana, n n̄ mɔ be ba mara ka wasin baa beya Gusunɔgibu, adama bii bèn nɔɔ mwɛeru Gusunɔ u kua beya u garisi Aburahamun bweseru. ⁹ Gari yi wee, yi Gusunɔ u ka nɔɔ mwɛɛ te kua. U nɛɛ, “Gasɔkun amadaare kon wurama, yen biru Saaraa koo bii tɔn durɔ ma.”

¹⁰ N n̄ mɛ tɔna, Rebekan bibu yiru ba tundo turo mɔ, wiya besen sikado Isaki. ¹¹⁻¹² Adama Gusunɔ u ra tɔmbu gɔsiwa win himba sɔɔ, n n̄ mɔ ben kookoosun sɔ, adama ka win sokura. U ka sɔɔsi ma u win himba ye swii, u Rebeka sɔɔwa u nɛɛ, “Mɔɔ u koo win wɔnɔ wiru kp̄iia.” U ye gerua Rebeka u sere win bibu mara sanam mε ba n̄ gea n̄ kun mε kɔsa koore. ¹³ Nge mε ba yorua Gusunɔn gari sɔɔ, “Na Yakɔbu k̄ia adama na Esau yina.”

¹⁴ N̄ n men na, mba sa ko gere. Gusunɔ u sãawa gem sarirugii? Aawo, baa fiiko. ¹⁵ Domi u Mɔwisi sɔɔwa u nɛɛ, “Win wɔnwɔndu na mɔ, wiya kon wɔnwɔndu kua. Wi na maa ka duure, wiya na kon ka duura.” ¹⁶ Nge mɛya n n̄ sãa goon k̄irun baa, n n̄ maa goon sɔmburun baa, adama Gusunɔn wɔnwɔndun baawa. ¹⁷ Domi ba yorua ma Gusunɔ u Egibitin sunɔ sɔɔwa u nɛɛ, “Yenin sɔna na nun seeya, kpa n ka nen dam sɔɔsi wune sɔɔ, kpa nen ȳisiru tu ka nɔɔra handunia kpuro sɔɔ.” ¹⁸ Nge mɛya wi u k̄i u wɔnwɔndu kua u ra nùn wɔnwɔndu kue, wi u maa k̄i u ḡɔru bɔbiasia u ra nùn ḡɔru bɔbiasie.

Gusunɔn mɔru

ka win wɔnwɔndu

¹⁹ N̄ n men na, kaa man bikia a nɛɛ, mban sɔna u maa taare waamɔ tɔnu sɔɔ. Wara koo kp̄i u win k̄iru yina. ²⁰ Adama wara ra n wunɛ tɔnu, a sere ka Gusunɔ sikirina. Mɔndu ta koo mɔmɔ bikia tu nɛɛ, mban sɔna u tu kua mε? ²¹ Mɔmɔ kun dam mɔ sɔndun wɔllɔ? Ka sɔn tee te, u n̄ kp̄ɛ u tooru ko ka maa weke te ba ra swɛ?

²² Mba i yɛ i ko gere Gusunɔn sɔ. U k̄i u win dam ka win mɔru sɔɔsi. Yen sɔna u ka bu tɛmana be ba koo kam ko win mɔrun sɔ. ²³ U kua mε u ka sun win yiikon kp̄aaru sɔɔsi, besɛ be u wɔnwɔndu kua, besɛ be u sɔɔru kua yellun di su ka win yiiko wa, ²⁴ besɛ be u soka n n̄ mɔ Yuuban suunu sɔɔn di tɔna, ka maa tɔn tukobun suunu sɔɔn di. ²⁵ Yeniwa Gusunɔ u gerua win sɔmɔ Oseen tireru sɔɔ. U nɛɛ,

“Tɔn be ba n̄ daa sãa nɛgibu,

kon bu soku nen tɔmbu.

Bwese te na n̄ daa k̄iɛ,

kon tu soku nen k̄inasiru.

²⁶ Yam mi ba raa maa bu sɔɔwa ba nɛɛ,

ba n̄ sãa nen tɔmbu,

miya ba koo bu soku

Gusunɔ Yinni wason bibu.”

²⁷ Ma Gusunɔn sɔmɔ Esai u nɔɔgiru sua u gerua Isireliban sɔ u nɛɛ, “Baa Isireliba b̄a n dabia, nge nim wɔkun yanim, ben sukum tɔnawa koo faaba wa. ²⁸ Domi Gusunɔ koo yande win gere yibia mam mam handunia sɔɔ ye u raa ḡɔru doke.” ²⁹ N sãawa nge mε Esai u raa gerua u nɛɛ,

“Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni ù kun daa sun bweseru tie,

sa ko raa kowa nge Sodomu.

Sa ko raa ka Gomɔra weena.”

Isireliba ka Labaari gea

³⁰ N̄ n men na, mba sa ko gere. Tɔn tuko be ba n̄ daa kasu bu gem wa Gusunɔn mi, ba gem wa naane dokebun saabu. ³¹ Adama Isireliba be ba kasu bu wooda swii bu ka gem

wa Gusunɔn mi, ba ɛ̀ mu wa. ³² Mban sɔ̀na. Yɛ̀n sɔ̀ ba ɛ̀ mu kasu ka naanɛ dokebu, ma n kun mɔ̀ ka sɔ̀ma. Ba sokura kpee sokuratii te sɔ̀, ³³ tɛ̀n gari ba yorua ba nɛɛ, “N wee, na kpee sokuratiru dokemɔ̀ Siɔ̀niɔ̀, kpee te ta ra torasie. Adama wi u nùn naanɛ doke u ɛ̀ sekuru wasi.”

10

¹ Nɛ̀gibu, ye na kɛ̀ ka nɛ̀n gɔ̀ru kpuro ka ye na ra n Gusunɔ̀ kanamɔ̀, yeya nɛ̀n bweseru tu faaba wa. ² Domi na bu seeda yeni diiyammɛ, ba hania mɔ̀ Gusunɔ̀n sɔ̀, adama yɛ̀ru sari. ³ Ba ɛ̀ swaa yɛ̀ ye Gusunɔ̀ u ra ka tɔ̀nu gem wɛ̀, ma ba swaa kasu bu ka ben tiin gem yara. Yen sɔ̀na ba ɛ̀ Gusunɔ̀n gem swaa wiru kpɛ̀iyɛ. ⁴ Domi Kirisiwa sɔ̀a woodan kɔ̀kɔ̀ro kpa baawure wi u nùn naanɛ doke u gem wa Gusunɔ̀n mi.

Faaba sɔ̀a baawuregia

wi u Yinni naanɛ doke

⁵ Domi Mɔ̀wisi u yorua u nɛɛ, “tɔ̀nu wi u gea mɔ̀ ye wooda ya yiiremɔ̀, gea yen min diya u koo wɔ̀aru wa”. ⁶ Adama nge mɛ ba koo tɔ̀nu gem wɛ̀ naanɛ dokebun sɔ̀, yen gari wee, “A ku gere wunen gɔ̀ruɔ̀ a nɛɛ, wara u koo yɔ̀ Gusunɔ̀ wɔ̀llɔ̀.” Yen tubusiana, u ka Kirisi sarasiamaa. ⁷ A ku maa gere, “Wara u koo du tem sɔ̀wɔ̀.” Yen tubusiana, u ka Kirisi seesia gɔ̀rin di. ⁸ Adama mba gari yi, yi gerua. Yi nɛɛwa, “Gusunɔ̀n gari yi, yi wɔ̀a wunen turuku, yi mam wɔ̀a wunen nɔ̀wɔ̀ ka wunen gɔ̀ruɔ̀.” Yi sɔ̀awa naanɛ dokebun gari yi sa waasu mɔ̀, yi yi nɛɛ, ⁹ à n ka wunen nɔ̀ wura ma Yesu sɔ̀awa Yinni, ma a naanɛ doke wunen gɔ̀ruɔ̀ ma Gusunɔ̀ u nùn seeya gɔ̀rin di, kaa faaba wa. ¹⁰ Domi gɔ̀ru sɔ̀ra tɔ̀nu u ra naanɛ doke, u ka gem wa Gusunɔ̀n mi, nɔ̀wa ba ra maa ka seeda di bu ka faaba wa. ¹¹ Nge mɛ ba yorua Gusunɔ̀n gari sɔ̀ ba nɛɛ, “Baawure wi u nùn naanɛ doke, u ɛ̀ sekuru wasi.” ¹² Domi wunanabu sari Yuuba ka tɔ̀n tukobu sɔ̀. Be kpuro Yinni turowa ba mɔ̀. Win dukia maa sɔ̀a be ba nùn sokumɔ̀ kpurogia. ¹³ Domi ba yorua ba nɛɛ, “Baawure wi u Yinnin yɛ̀siru soka, u koo faaba wa.”

¹⁴ Adama amɔ̀na ba koo ka nùn soku, bɔ̀ kun nùn naanɛ doke. Amɔ̀na ba koo maa ka naanɛ doke bɔ̀ kun win gari nɔ̀re. Amɔ̀na ba koo maa nɔ̀ goo ù kun gari yi waasu koore. ¹⁵ Amɔ̀na ba koo ka gari yi waasu ko goo ù kun bu gɔ̀re. Nge mɛ ba yorua, “Anna a ben naarun dobu nɔ̀ be ba Labaari gea kparamɔ̀.” ¹⁶ Adama n ɛ̀ be kpuro ba Labaari gea wura, domi Gusunɔ̀n sɔ̀mɔ̀ Esai u nɛɛ, “Yinni, wara u naanɛ doke ye sa nɔ̀sia.” ¹⁷ Nge mɛya naanɛ dokebu bu wee ye tɔ̀nu nɔ̀mɔ̀n di. Ye tɔ̀nu nɔ̀mɔ̀, ya maa sɔ̀awa Kirisin gari.

¹⁸ Adama na bikiamɔ̀, ka geema ba ɛ̀ nɔ̀re ro? Ba nua. Domi ba yorua, “Nɔ̀ ge, ga nɔ̀ra tem kpuro sɔ̀, ma gari yi, yi tura sere handunian nɔ̀rɔ̀.”

¹⁹ Na bikiamɔ̀ kparam, Isireliba ba ɛ̀ yɛ̀ ro? Gbiikaa, Mɔ̀wisi u yorua, ma Gusunɔ̀ u nɛɛ, “Na kon bɛɛn nisinu seeya ka bwese te i ɛ̀ garisi gɔ̀anu. Kon maa bɛɛn mɔ̀ru seeya ka bwese bwisi sarirugiru.”

²⁰ Yen biru Esai u yorua ka toro sindu ma Gusunɔ̀ u nɛɛ, “Be ba ɛ̀ man kasu ba man wa.

Na maa bu nɛ̀n tii sɔ̀si be ba ɛ̀ man bikiamɔ̀.”

²¹ Adama u maa yorua Isireliban sɔ̀ ma Gusunɔ̀ u nɛɛ, “Na tɔ̀n be ba ra n man seesimo nɔ̀ma gɔ̀ri tɔ̀ru kpuro.”

11

Gusunɔ̀ u ɛ̀ Isireliba yinɛ

¹ ɛ̀ n mɛ̀n na, na bikiamɔ̀, Gusunɔ̀ u win tɔ̀mbu yinawa? Aawo. Su ku wa mɛ. Domi nɛ̀n tii na sɔ̀a Isirelin bii, Aburahamun sikadobu Benyamɛɛn bweseru sɔ̀. ² Gusunɔ̀ u ɛ̀ win tɔ̀mbu yinɛ be u gia yellun di. Nge i ɛ̀ ye ba yorua Gusunɔ̀n gari sɔ̀ sanam mɛ Eli u ka Isireliban taare da Gusunɔ̀n mi? U nɛɛ, ³ “Yinni, ba wunen sɔ̀mɔ̀bu go ba wunen

yāku yenu surura. Ne turowa na tie, ba maa kasu bu man hunde wuna.”⁴ Adama mba Gusunō u wisa. U nεε, “Na nen tii tambu nārōbun suba nāōba yiru (7.000) derie, be ba kun yiirare būu wi ba mō Baalin nuurō.”⁵ Meya n maa sāa saa yeni sōō. Ben sukum wāa be Gusunō u gōsa win durom sō. ⁶ U bu gōsawa durom sō, n n̄ mō ben sōman sō. Ma n kun mε, durom kun maa sāa durom.

⁷ N̄ n men na, mba sa ko gere. Isireliba wee, ba n̄ wa ye ba kasu. Ben be Gusunō u gōsa, beya ba wa. Be ba tie ba gōru bōbia. ⁸ Nge mε ba yorua, “Gusunō u ben laakari sikarisia. U bu nōni wē yi ba n̄ kpē bu ka yam wa. U maa bu swasu wē si ba n̄ kpē bu ka gari nō sere ka gisō.”

⁹ Ma Dafidi u nεε,
“Kpa ben tōō baka dim mu de bu tora
kpa bu yina mwaara,
kpa bu sēyasiabu wa bi bu ka bu dende.

¹⁰ A de ben nōni yi wukiri bu ku ka wa.
Kpa a de ba n bu taare ka baadommaō.”

¹¹ Yen sōna na bikiamō, sanam mε Isireliba ba sokura, ba wōrumawa mam mam? Su ku wa mε. Ben torarun saabuwa tōn tukobu ba faaba wa, kpa ben nisinu nu ka se. ¹² Tē Isireliban toraru t̄a n ka handuniagibu hunden dukia naawa, ben kaarabu b̄u n maa tōn tukobu kua gāa mōwōbu, anna yen domarun kpāaru ta ko n nε b̄a n wura nge mε ba raa sāa.

Tōn tukobun faaba

¹³ Na ka bεε gari mō, bεε tōn tukobu. Ne wi na sāa gōro tōn tukobun mi, na nen sōmburu bεere wēemō ¹⁴ n ka nisinu seeya n̄ n koo kōora nen bweserun suunu sōō kpa n ben gabu faaba ko. ¹⁵ Geema sanam mε Gusunō u bu deri ya dera u ka handuniagibu nōō tia kua. Tē, mba n ko n sāa ù n wure u kpam bu mwa. N n̄ wāaru gōribun sō?

¹⁶ I yē ma b̄a n pēε kuse teeru Gusunō wē, pēε ye ya tie ya kua Gusunōgia. Dārun gbina ȳa n sāa Gusunōgia, meya maa ka ten kāasiō. ¹⁷ Adama b̄a n kāasi gεε bōōra olifin dāa gbaarugirun di, ma ba wunε wi a sāa yakasun dārun kāasa gerεfe kua yin ayerō, ma a ka olifin dāa ten gbinan dam bōnu mō, ¹⁸ a ku kāasi yi woo kanε. À n woo kanamō, a yaayo ma n n̄ wunε a gbina sōōwa, gbina ya nun sōōwa.

¹⁹ Kaa nεε, ba kāasi yi bōōrawa bu ka nun gerεfe ko. ²⁰ Geema, ba yi bōōra naane dokebu sarirun sō, ma a yō naane dokebun sō. A ku woo kana, adama a berum koowo. ²¹ Gusunō ù kun kāasi gbiikii deri, wuna u koo sere deri? ²² N̄ n men na, a Gusunōn tōn geeru ka maa win sēsō mεerio. U sē ka be ba wōruma, adama u sāa tōn geo wunen mi, à n gesi yō dim dim win tōn geeru sōō. Ma n kun mε, ba koo maa wunen tii bura. ²³ Be maa, b̄a n ben naane dokebu sariru deri, ba koo bu gerεfe ko mi ba raa wāa domi Gusunō u koo kpī u kpam bu gerεfe ko. ²⁴ B̄a n nun bura saa olifin dāa yakasugirun di, ma ba nun gerεfe kua ka olifin dāa gbaarugiru, ye n kun ka nun weenε, n̄ n men na, n n̄ sē bu ka kāasi yi gerεfe ko yin tiin dāru sōō.

Isireliba ba koo faaba wa

²⁵ Negibu, asiri gaa wāa ye na kī i n yē, kpa i ku ka tii garisi bwisigibu. Asiri ye wee. Isireliba gabu ba gina gōrusu bōbia sere tōn tukobun geeru tu ka yibu faaba sōō. ²⁶ Nge meya Isireliba kpuro ba koo faaba wa, nge mε ba yorua,

“Yakio u koo na saa Siōnin di.
Kpa u Gusunōn bεere yēru sariru wuna
saa Yakōbun bweserun di.

²⁷ Yeniwa arukawani ye kon ka bu bōke
sanam mε kon ben toraru wuna.”

²⁸ S̄a n Labaari gean gari laakari kua, ba sāa Gusunōn yiberεba bεen sō. Adama s̄a n Gusunōn gōsiru laakari kua, ba sāa win kīnasibu ben sikadoban sō. ²⁹ Domi Gusunō ù n tōnu soka, u n̄n sokawa. ù n n̄n kēru wē, u n̄n wēwa. U ku ra gōru gōsie. ³⁰ Nge mε bεε, i n̄ daa Gusunō mem nōōwe, adama tē ba bεε wōnwōndu kua ben mem nōōbu sarirun

sõ. ³¹ Nge meya maa ben tii, ba ñ mem nɔɔmɔ tẽ, kpa bu ka wɔnwɔndu wa nge me beɛ i wɔnwɔndu wa. ³² Domi Gusunɔ u tɔmbu kpuro kenisi mem nɔɔbu sariru sɔɔ, kpa u ka be kpuro wɔnwɔndu kua.

Gusunɔn kpãaru

³³ Anna a Gusunɔn dukia ka win bwisi ka win yẽrun dukum wa! Goo kun kpẽ u win himba tubu. Goo kun maa kpẽ u win swɛɛ gia. ³⁴ Ka geema ba yorua, “Wara u Yinnin bwisikunu yẽ.

Wara u nùn bwisi kẽere.

³⁵ Wara u gbia u nùn gãanu kẽere, u n ka sere nin kɔsire yĩiyɔ.”

³⁶ Domi wiya kpuron wiru, win min diya kpuro naamɔ, ma kpuro wãa win sɔ. Wigia yiiko sere ka baadommaɔ. Ami.

12

Wãa kpa

te ta Gusunɔn wãaru wãa

¹ Yen sɔ, negibu na beɛ kanamɔ wɔnwɔn te Gusunɔ u beɛ kuan saabu, i beɛn wasi nùn yiyo nge yãku wasiru te ta kun serere gaa mɔ, te ta koo nùn wẽre. Yeya ya sãa beɛn sãa geeru. ² I ku maa ka tẽn tɔmbu weena, adama i kɔsio ka bwisiku kpaanu kpa i ka wunana ye n sãa Gusunɔn kĩru. Yeya ya gea sãa, ya maa wã, ma ya yiba.

³ Durom men saabu me ba man wẽ na beɛn baawure sɔɔmɔ, u ku tii garisi n kere nge me n weene u tii garisi, adama beɛn baawure u tii garisio dee dee nge me Gusunɔ u nùn naane dokebu kã bu ne. ⁴ Domi wasi tee yi doo dooka dabinu mɔ, ma yen baayere ya yen sɔmburu mɔ nennɛnka. ⁵ Nge meya, baa sã n dabi, sa sãa wasi tee Kirisi sɔɔ, ma sa gbinne nge wasi teen doo dooka. ⁶ Sa kẽe nennɛnka mɔ ni nu weene su dendi nge me Gusunɔ u sun kã win durom sɔɔ. Ñ n Gusunɔn gari gerubun kẽrun na, su ka tu dendi nge me beɛn naane dokebu ne. ⁷ Ñ n nɔɔribun na, su ko ka nuku tia. Wi u sãa sɔɔsio, u win sɔɔsibu yibio. ⁸ Wi u tɔmbu dam kẽmɔ, u ku wẽra. Wi u kẽnu wẽemɔ, u wẽeyɔ ka gõru tia. Wirugii u win sɔmburu ko ka hania. Wi u wɔnwɔndu mɔ, u koowo ka nuku dobu.

⁹ I ku de beɛn kĩru ta n murafitiru mɔ. I kɔsa desirario, kpa i gea mani dim dim. ¹⁰ I n kãane nge wɔnɔ ka mɔɔ. I n kookari mɔ i ka beere wẽena. ¹¹ I ku de beɛn hania yu kaara. I n Yinni sãamɔ ka kĩru. ¹² I yẽerio beɛn yĩiyɔbun sɔ. I tɛmanɔ nɔni swãaru sɔɔ. I ku wasira ka kanaru. ¹³ I naane dokeobu wẽeyɔ yèn bukata ba mɔ. I n da sɔbu yaare ko.

¹⁴ I bu domaru kuo be ba beɛ nɔni sɔɔmɔ. I ku bu bõrusi. ¹⁵ I ka bu nuku dobu koowo be ba nuku dobu mɔ, kpa i ka bu swĩ be ba sumɔ. ¹⁶ I n wãa nɔɔ tia sɔɔ sannu. I ku de tii suabun bwisikunu nu n beɛ wãasi adama i kɔsio tii kawabun bera gia. I ku tii garisi bwisigibu.

¹⁷ I ku goo kɔsa kɔsie. I gea kasuo tɔmbu kpuron nɔni sɔɔ. ¹⁸ Ñ n koo kooru, i de i n nɔɔ ne ka tɔnu baawure nge mèn nɔru i ko kpĩ. ¹⁹ Kĩnasibu, i ku maa mɔru kɔsia beɛn tii, adama i de Gusunɔ u beɛ mɔru kɔsia, domi ba yorua, Gusunɔ u neɛ, “Wiya u koo bu mɔru kɔsie. Kpa u bu sɛeyasia.” ²⁰ Ba maa yorua, “Gõru tà n wunen yibere mɔ, a nùn dãanu kẽeyɔ u di. Nim nɔru gàn nùn mɔ, a nùn nim kẽeyɔ u nɔ. Domi à n kua me, a nùn dɔɔ sɔbiwa mi.” ²¹ A ku de kɔsa yu nun kamia, adama a kɔsa kamio ka gean kobu.

13

Beɛn wii kpĩibu

tem yẽrobun mi

¹ Kpa baawure u n tem yẽrobu wiru kpĩiye domi tem yẽro sari wi u kun wãa ka Gusunɔn yẽru. Tem yẽro be ba maa wãa, Gusunɔwa u bu kua. ² Yen sɔna, wi u tem yẽron gari yina, u yinawa ye Gusunɔ u yiire. Be ba maa yinamɔ, ba ben tii taare kasuammewa. ³ Domi tɔnu ù n gea mɔ, u ñ ko n tem yẽron berum mɔ, ma n kun mɔ ù n kɔsa mɔ. À kun kĩ a n

tem yēron berum mə, a gea koowo, kaa win nōnu geu wa. ⁴ Tem yēro u Gusunən səmburu mōwa wunen gean sō. Adama à n kōsa mō, a berum koowo yèn sō u n takobi neni kam. U sāawa Gusunən səm kowo u ka be ba kōsa mō mōru kōsie. ⁵ Yen sōna tilasi tōnu u wiru kpī, n n̄ mə sēyasiabu tōnan sō, adama yèn sō win gōru ga koo nùn taare wē.

⁶ Yen sōna i maa wō gobi kōsiamō. Domi be ba tem neni, Gusunən səm kowoba ba sāa ba maa tu tii wē mam mam. ⁷ I baawure kōsio ye n ka nùn weene. I bu wō gobi kōsio be n weene i kōsia. I bu gbererun gobi kōsio be n weene i kōsia. I bu nasio be n weene i nasia. I bu beere wēeyō be n weene i beere wē.

A wunen tōnusi kīō

⁸ I kun goon dibu neni ma n kun mə i n kīane, domi wi u win tōnusi kī u wooda yibiawa. ⁹ Domi wooda yeniba be ba nē, “I ku ra sakararu ko, i ku ra tōnu go, i ku ra gbēni, i ku ra binē ko,” ka wooda kpuro ye ya tie, ya wāa gari yini sō mi ba nē, “A wunen tōnusi kīō nge wunen tii tii.” ¹⁰ Kīru ta ku ra de goo u win tōnusi kōsa kue. Yen sōna kīru ta wooda yibiamō.

Sa n Kirisin naaru mara

¹¹ N weene i ko mē yèn sō i yē saa yè sō sa wāa mini. N den tura i yanda, domi besen faaba ya turuku sāa tē, n kere dōma te sa gbia sa naane doke. ¹² Wōkura tonda, yam sārera turuku kua. Yen sō, su wōkurun kookoosu deri kpa su yam bururam tabu yānu sebe. ¹³ Su sī dee dee nge mē ba ra sī sō sō, sa kun akanu mə dibu ka nōrubu sō, sa kun kurō damaru ka binē baka mə, kpa su ku nō gōmunu ka nisinu ko. ¹⁴ Adama i Yinni Yesu Kirisin daa sebuo, kpa i ku beēn tiin daan bwisikunu ko i ka yen binē wuna.

14

A ku wunen naane dokeosi siri

¹ I de u du be sō wi u kun dam mə naane dokebu sō. I ku win bwisikunu sikirine. ² Wini yīyō ma u koo kpī u kpuro di. Wiōnō wi u kun dam mə naane dokebu sō, u ku ra yaa tem. ³ Wi u dimō u ku wi u kun dimō gem, kpa wi u kun dimō u ku wi u dimō taare wē, domi Gusunō u yēro wura. ⁴ Wara wunē a ka goon səm kowo taare wēmō. Û n yō nge ù n wōruma, win yinnin gariya. Adama u koo yōra domi Yinni u dam mə u ka nùn yōrasia.

⁵ Wini u tōō teeru garisi n kere ni nu tie, wiōnō u ni kpuro garisi nu nē. I de baawure u n yē kam kam ye u mō. ⁶ Wi u tōru lasabu mō u tu lasabu mō Yinnin sō. Wi u dimō, Yinnin sōna u dimō, yèn sō u Gusunō siaramō. Wi u kun maa dimō, Yinnin sōna u n̄ dimō, u maa Gusunō siaramō. ⁷ Geema, sari bese sō wi u wāa win tiin sō, goo maa sari wi u gbimō win tiin sō. Domi sà n wāa sa wāawa Yinnin sō. ⁸ Sà n maa gu, sa guwa Yinnin sō. N̄ n men na, sà n wasi, n̄ kun mē sà n gu, sa sāawa Yinnigibu. ⁹ Domi Kirisi u gu ma u seewa gōrin di u ka ko gōribu ka wasobun Yinni. ¹⁰ N̄ n men na wunē, mban sōna a wunen wōnō taare wēmō. Wunē maa, mban sōna a wunen mōō gemmō. Bese kpurowa sa ko yōra Gusunən siri yerō. ¹¹ Domi ba yorua, “Yinni Gusunō u nē, sere ka nen wāaru, dūuru baatere ta koo yiira nen wuswaaō. Nōō baagere ga koo maa man beere wē.”

¹² Nge mēya besen baawure u koo wigia gere Gusunən wuswaaō.

A ku wunen naane dokeosi

torasia

¹³ Yen sō, su ku maa sirina, adama i bwisikuo nge mē i ko ko, kpa i ku gāanu ko ni nu koo beegii torasia, n̄ kun mē ni nu koo nùn sura. ¹⁴ Na yē kam kam saa Yinni Yesu min di ma gāanu sari ni nu kun dēere nin tii, adama goo ù n gāanu garisi nge ni nu kun dēere, yēro sōra nu n̄ dēere. ¹⁵ À n gāanu di, ma ya wunegii bwisikunu kpē, a n̄ maa sīimō kīru sō. A ku de dīa ni a dimō nu tōnu kam koosia win sō Kirisi u gu. ¹⁶ Ye ya sāa bura be sō, i ku de bu yen kōsa gere. ¹⁷ Domi Gusunən bandu ta n̄ sāa dim ka nōrubu

ma n kun mə gem ka bəri yendu ka nuku dobu saa Hunde Deeron min di. ¹⁸ Wi u Kirisin wāaru wāa nge me, u koo Gusunə wēre, tamba koo maa nùn siara.

¹⁹ Yen sō, su kasu ye n ka alafia naamə ka ye sa ko ka tāsiana. ²⁰ A ku Gusunən səmburu kpeerasia dīanun sō. Geema, kpuro n deere, adama n n̄ wā tōnu u gāanu di ni nu koo de goo u tora. ²¹ N wā a ku yaa tem kpa a ku tam nə, kpa a ku gāanu ko ni nu koo kpī nu wunegii torasia. ²² Ye a naane doke, a ye nenuə wunen tiin sō Gusunən wuswaa. Doo nərugiiwa wi u n̄ tii taare wēemə ye u bwisika u ko sō. ²³ Adama wi u sika m̄ ye u dimən sō, u taare m̄, yèn sō u n̄ dimə ka naane. Kpuro ye tōnu maa m̄ naane sariru sō, torara.

15

A koowo ye n koo gabu dore

¹ Tē bese be sa dam m̄, n weene su be ba kun dam m̄n dam sariru sōbe, kpa su ku gōsi ye n ko n sun dore bese tōna. ² Besen baawure u de u ko ye n koo win beruse dore, ye n koo maa nùn gea kua, kpa u ka tāsī. ³ Domi baa Kirisin tii u n̄ gōsa ye n da nùn dore, adama nge me ba yorua, u Gusunə sōwa u n̄e, “Be ba nun wəmmə, ben wəma wəri ne sō.” ⁴ Kpuro ye ba yorua yellu, ba yoruawa bu ka sun bwisi kē, kpa sa n ka yīyōbu m̄ saa Gusunən garin di yi yi sun temanabu ka dam kēm̄. ⁵ Gusunə wi u temanabu ka dam kēnu wēem̄, u de i n n̄ə n̄e bēen tii tiine sō nge me i wa Kirisi u kua. ⁶ Kpa bēe kpuro i n̄ə tia ko i ka nùn bēere wē sannu sannu wi u s̄a besen Yinni Yesu Kirisin Baaba, ka maa win Yinni.

Labaari gea

bwesenu kpuron sō

⁷ Yen sō, i n wuranamə nge me Kirisi u bēe wura kpa i ka Gusunə bēere wē. ⁸ Na bēe sōm̄ ma Kirisi u kua Yuuban s̄m̄ kowo u ka n̄ə mwēenu yibia ni ba baababa kua, kpa u sōsi ma Gusunə u s̄a gemgii. ⁹ Kpa t̄n tukobu bu nùn bēere wē win w̄n w̄ndun sō nge me win gari gerua yi n̄e,

“Yen sōna, kon nun siara bwesenun suunu sō.
Kpa n womu ko n ka wunen yīsiru bēere wē.”

¹⁰ Yi kpa n̄e,

“Bēe t̄n tukobu,
i nuku dobu koowo ka win t̄mbu sannu.”

¹¹ Ma yi maa n̄e,

“Bēe bwesenu kpuro,
i Yinni Gusunə siaro.
Bēe handuniagibu kpuro,
i nùn bēere wēȳə.”

¹² Gusunən s̄m̄ Esai maa n̄e,

“Isaīn bweserun di,
goo u koo se nge d̄a kp̄i p̄tura.

Kpa u ko t̄n tukobun sunə.

Kpa ba n yīyōbu m̄ wi sō.”

¹³ Kpa Gusunə wi u sun yīyōbu wēem̄ u bēe nuku dobu kpuro ka bəri yendu kpuro yibia bēen naane dokebun sō kpa i n yīyōbu m̄ n bande saa Hunde Deeron dam di.

P̄lu u yorua ka toro sindu

¹⁴ Negibu, n̄ n bēen s̄n na, na yē kam kam nen tii ma i t̄n geeru ka yēru m̄ ta kp̄a, i ko maa kp̄i i bwisi kēena. ¹⁵ Ka me, ka toro sinda na bēe tire ten gam ka gam yorua, n ka bēe gari yaayasia durom saabu me Gusunə u man kua ¹⁶ na ka s̄a Kirisi Yesun s̄m̄ kowo t̄n tukobun sō. Na Gusunən Labaari gean waasu m̄ nge yāku kowo, kpa t̄n tukobu ba n ka s̄a yāku te ta koo nùn wēre, te Hunde Deero u deerasia u yi. ¹⁷ Yen sō, nge me na gbinne ka Yesu Kirisi, n ka man n̄e n tii siara nen s̄mburun sō te na Gusunə kuamme.

¹⁸ Domi na n̄ kākə n gāanun gari gere ma n kun mə ye Kirisi u kua nen gari gerubu ka

nen kookoosun di tɔn tukobu bu ka Gusunɔ mem nɔɔwa. ¹⁹ U ye kua ka yirenu ka sɔm maamaakiginun dam saa Hunde Dɛeron dam di. Nge meya saa Yerusalemun di sere n ka da Iliri gia, na Kirisin Labaari gean waasu kua na ka sikerena. ²⁰ Ma na kookari kua n ka Labaari gea nɔɔsia mi ba n daa Kirisin yisiru sokure, kpa n ku ka bani gabun kpɛɛkpɛɛku wɔllɔ. ²¹ Adama nge me ba yorua,
 “Bɛn mi ba n daa win gari gerure,
 ba koo yam wa.
 Be ba kun daa maa win baaru nɔɔre,
 n ko n bu yeeri.”

Pɔlu u Romu daarun gari mɔ

²² Yeya ya man nɔn dabinu yinari na n ka ne bɛen mi. ²³ Adama tɛ na n maa ayeru mɔ tem mi sɔɔ n ka waasu ko, na maa kɪ n na bɛen mi saa wɔɔ dabinun di ²⁴ nà n dɔɔ ɛsipani gia. Nà n sarɔ na yiyɔ kon bɛe wa kpa n sɔɔ mɛeru ko bɛen mi. Yen biru kpa i man nɔma kɛ n ka da tem mi. ²⁵ Tɛ na dɔɔ Yerusalemuɔ n ka naane dokeobu nɔɔri. ²⁶ Domi Masedɔnigibu ka Gɛɛkiba ba gobi sɔkua ka kɪru, sɔarobun sɔ be ba wɔa naane dokeobun suunu sɔɔ Yerusalemuɔ. ²⁷ Ba kua ka kɪru, ya maa sɔa ben dibu. Domi Yuuba bɔ n ben hunden dukia bɔnu kua ka tɔn tukobu, n weene tɔn tukobun tii bu maa be nɔɔri ka ben handunian dukia. ²⁸ Nà n yeni kpa, nà n bu wɛ ye ba sɔkua, kon na bɛen mi na n ka sarɔ ɛsipani gia. ²⁹ Na yɛ ma nà n na bɛen mi, ka Kirisin doma bakara kon ka na.

³⁰ Nɛgibu, na bɛe hania koosiamɔ bɛsen Yinni Yesu Kirisin sɔ ka Hunde Dɛeron kɪru sɔ, i n ka man tabu mɔ ka kanaru. ³¹ I Gusunɔ kanɔ u man wɔra saa naane doke sarirugibun nɔman di be ba wɔa Yudeaɔ, kpa naane dokeobu bu kɛe te mwa ka nuku dobu te na ka dɔɔ Yerusalemuɔ. ³² Nge meya na kon turi bɛen mi ka nuku dobu yà n sɔa Gusunɔn kɪru, kpa n wɛra fiiko bɛen suunu sɔɔ. ³³ Gusunɔ wi u alafia wɛemɔ, u n ka bɛe kpuro wɔa. Ami.

16

Pɔlu u tɔmbu tɔbirimɔ

¹ Na bɛe bɛsegii Fɛbe tusiamɔ wi u sɔa Sankeren Yesun yigberugibun sɔm kowo. ² I kurɔ wi mɔɔ Yinnin yisurun sɔ nge me n weene naane dokeobun suunu sɔɔ. Kpa i n nɔn somimɔ ka bukata kpuro ye u mɔ bɛen mi. Domi u tɔn dabiru somi, ka maa nen tii.

³ I Pisisila ka Akilasi tɔbiri, be ba sɔa nen sɔm kowosibu Yesu Kirisi sɔɔ. ⁴ Ba ben wɔaru wɛ bu ka nen wɔaru wɔra. N n ne turo na bu siaramɔ, ka maa tɔn tuko Yesun yigbenugibu kpurowa ba bu siaramɔ. ⁵ I maa Yesun yigberu te ta ra menne ben yenuɔ tɔbiri. I nen kɪnasi Epanɛti tɔbiri wi u gbia u gɔru gɔsia Kirisin mi Asin tem sɔɔ. ⁶ I Maari tɔbiri wi u sɔmburu kua gem gem bɛen sɔ. ⁷ I maa nen temgibu Andoniku ka Yunia tɔbiri ka be sa pirisɔm kua sannu. Ba bɛere baka mɔ gɔrobun suunu sɔɔ. Ba mam gbia ba kua Yesugibu na sere kua Yesugii.

⁸ I Ampilatu tɔbiri wi u sɔa nen kɪnasi Yinni sɔɔ. ⁹ I bɛsen sɔm kowosi Kirisi sɔɔ Urubeni tɔbiri, ka Sataki nen kɪnasi. ¹⁰ I Apelesi tɔbiri wi u tii sɔɔsi naane dokeo geo laakari mɛeribun saa sɔɔ. I Aritobun yenugibu tɔbiri. ¹¹ I nen temgii Herodio tɔbiri. I Naasisin yenugibu tɔbiri be ba sɔa Yinnigibu. ¹² I Tirifeni ka Tirifosi tɔbiri, kurɔ be ba sɔa Yinnin sɔm kowobu. I Pɛesidi bɛsen kɪnasi tɔbiri wi u sɔmburu kua gem gem Yinnin sɔ. ¹³ I maa Rufusi tɔbiri wi u sɔa naane dokeo geo, ka win mero wi na garisi nen mero. ¹⁴ I Asenkiti tɔbiri ka Felegoni, ka Herimesi ka Patobasi, ka Herimasi ka bɛsegibu be ba wɔa ka be. ¹⁵ I Filolɔgu ka Yuli tɔbiri ka Nere, ka win sesu, ka Olimpa, ka naane dokeobu kpuro be ba ka bu wɔa.

¹⁶ I tɔbirinɔ ka kɪru. Kirisin yigbenu kpuro nu bɛe tɔbura.

Kirɔ dɔaka

¹⁷ Nɛgibu, na bɛe kanamɔ i n da n tii se ka be ba karanaa dokemɔ, ka ye n koo bɛe wɔrumasia. I desiro ben min di, domi ba sɔɔsiru sikimɔwa te i nua kɔ. ¹⁸ Domi tɔn ben bweseru ba n sɔa be ba Kirisi bɛsen Yinnin wɔaru wɔa, ben nukurugia ba mɔ. Ka gari

dori ka kəkiriba, ba ka taki sarirugibu swaa nim wiamə. ¹⁹ Ñ n beɛn sɔn na, tɔmbu kpuro ba beɛn mɛm nɔɔbu yɛ kɔ. Yen sɔna nɛn nukura do ka beɛ. Adama na kɪ i n sãa bwisigibu gean kobu sɔɔ, kpa i n sãa be ba kun kɔsan kobu yɛ. ²⁰ Gusunə wi u alafia wɛɛmə, u koo beɛ Setam dam kɔra ñ n sosi beɛn naasun temə.

Beɛn Yinni Yesun durom mu n wãa ka beɛ.

²¹ Timəte, nɛn sɔm kowosi, u beɛ tɔbura, ka maa nɛn temgibu Lusiu ka Yasoni, ka Sosipati.

²² Na beɛ tɔbura Yinni sɔɔ, nɛ Teritiu, nɛ wi na tire te yorumə.

²³ Gayusi nɛn kpa yɛro ka yigberu kpuron kpa yɛro, u beɛ tɔbura. Erasutu wi u ra wuun gobi bere, u beɛ tɔbura, ka maa besɛgii Kaatusi.

[²⁴ Kpa besɛn Yinni Yesu Kirsin durom mu n wãa ka beɛ kpuro. Ami.]

Siara dãakibu

²⁵ Su Gusunə siara wi u dam mə u ka beɛ tãsisia ka nɛn Labaari gea ye na waasu mɔ na ka Yesu Kirsin gari kparamə, yi yi asiri sɔɔsimə ye ya raa wukiri saa toren di. ²⁶ Adama tɛ ya tera saa Gusunə sɔmɔbun yorin di, nge mɛ Gusunə u yiire, wi, wi u ko n wãa sere ka baadommaə. Ma ba bwesenu kpuro ye giasia nu ka naane doke kpa nu ka gari yi mɛm nɔɔwa.

²⁷ Yen sɔ, bu Gusunə wi u sãa bwisigii wi turo, beɛre wɛɛyɔ saa Yesu Kirsin min di sere ka baadommaə. Ami.

TIRE GBIIKIRU TE PĀLU U KORINTIGIBU KUA

Korintigiba Pālu u tire te yorua u ka ben bikia dabinu wisi. Waati ye sō, Korinti ya sāawa wuu maro bakō Gerekiban tem sō. Romugiba ba tem mē mō, ma ba Korinti ye kua ben bera ye ba sokumō Akain wuu maro mi yen wirugii u wāa. Korintigibu ba sāawa tenkuba, ma ba tii sue yēru ka deema ye ba mō ben wuu ge sōn sō. Yen biru, būu sāaru ka sakararu nu dam mō wuu ge sō.

Tire ten kpunaa

1. Tābiribu ka kēē ni ba mwa Kirisi sō, wiru 1:1-9.
2. Karanabu Yesun yigberu sō, wiru 1:10n di sere wiru 4:21.
3. Kōō mennabu ka suanabun gari, wiru 5:1n di sere wiru 7:40.
4. Naanē dokeon tii mōru, wiru 8:1n di sere wiru 11:1.
5. Nge mē ba koo ka sāaru ko Yesun yigberu sō, wiru 11:2n di sere wiru 14:40.
6. Seebu garin din gari, wiru 15.
7. Kirōba, wiru 16.

Tābiribu

¹⁻² Bēē Gusunōn yigberugibu, bēē be i wāa Korintio, bēē be u soka i ka ko wigibu, ma u bēē gōsa u yii i n ka gbinne ka Kirisi Yesu, nē Pōluwa, wi Gusunō u soka win kīru sō n ka ko Yesu Kirisin goro, ka Sōsitēni, bēsegii, sa bēē tōbura. Sa maa be kpuro tōbura be ba Yinni Yesu Kirisin yīsiru sokumō baama, wi u sāa ben Yinni ka bēsen Yinni. ³ Gusunō bēsen Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bēē durom kua kpa bu bēē alafia wē.

Kēē ni ba mwa Kirisi sō

⁴ Baadomma na ra n Gusunō siaramō bēen sō, win durom saabu mē ba bēē wē bēē ka Kirisi Yesun gbinnaa sō. ⁵ Ba bēē kua dukiaqibu baayere sō, ka garin gerubu, ka yēru kpuro, saa win min di. ⁶ Ya sōsimō ma seeda ye na Kirisi diiya bēen suunu sō ya n kam kue. ⁷ I n Hunden kēru garu bie i n ka mara sere bēsen Yinni Yesu Kirisi u kurama. ⁸ Wiya u koo bēē yōre sere ka nōrō, kpa i ka yōra taare sariru sō tōō tē sō u koo na. ⁹ Gusunō naanēgiiwa, wi u bēē soka i n ka nōō tia sāa ka win Bii Yesu Kirisi bēsen Yinni.

Karanabu Yesun yigberu sō

¹⁰ Na bēē yiiremō nēgibu, ka bēsen Yinni Yesu Kirisin yīsiru, i de i n gari tee gerunamō, kpa karanabu bu ku raa du bēen suunu sō. I de i n bwisiku teenu mō. ¹¹ Domi Kolowen tōmbu ba man sōōwa ma sikirinōsu wāa bēen suunu sō nēgibu. ¹² Yeniwa na nua ma wini gerumō wiya Pōlugii, kpa wini nēē, wiya Apologii, kpa wini maa nēē, wiya Sefagii, kpa goo u n mō, wiya Kirisigii. ¹³ Kirisi u sāa yiru ro? Ba Pōlu go dāa bunanaru wōllō bēen sō? Nge ka Pōlun yīsira ba bēē batemu kua?

¹⁴ Aawo, na Gusunō saabu kua ye na n ka bēen goo batemu kue ma n kun mō Kirisipu ka Gayusi. ¹⁵ Nge mēya goo kun kpē u gere ma ba bēē batemu kua ka nen yīsiru. ¹⁶ Geema, na maa Setefanin yenugibu batemu kua. Be baasi na n yē nā n goo batemu koore. ¹⁷ Domi Kirisi kun man gōre n ka batemu ko ma n kun mō n ka Labaari gean waasu ko, n n maa mō ka gari yēru, kpa Kirisin gōō dāa bunanaru wōllōn dam mu ku raa ko kam.

Kirisi sāa Gusunōn dam

ka Gusunōn bwisi

¹⁸ Domi Kirisin gōō dāa bunanaru wōllōn gari, wiirara be ba kam mōn mi, adama bēse be sa faaba waamōn mi, Gusunōn dama. ¹⁹ Domi ba yorua ma Gusunō u nēē, “Kon laakarigibun laakari kam koosia, kpa n bwisigibun bwisi kpeerasia.”

²⁰ Mana bwisigii wāa. Mana wooda yēro wāa. Mana saa yenin sikirinōsugiba wāa. Gusunō u n handunian bwisi kue wiiraru?

²¹ Domi Gusunɔn bwisi sɔɔ u ɛ̀n dere handuniagibu ba nɔ̀n gie ka ben tiin bwisi. Yen sɔ̀na n nɔ̀n wɛ̀re u ka tɔ̀mbu faaba ko be ba nɔ̀n naane doke, ka win garin waasu yi ba tamaa wiiraru. ²² Geema, Yuuba ba yirenu bikiamɔ, Gerekiba ba maa bwisi kasu. ²³ Adama besɛ sa Kirisin waasu mɔ̀ wi ba kpare dɔ̀a bunanaru wɔ̀llɔ, ye n kua wiiraru tɔ̀n tukobun mi ma ya dera Yuuba ba ɛ̀n naane doke. ²⁴ Adama be ba sokan mi, bɔ̀ n sɔ̀an na Yuuba ɛ̀n kun mɛ tɔ̀n tukobu, Kirisi kua Gusunɔn dam ka Gusunɔn bwisi. ²⁵ Domi Gusunɔn wiiraru ta tɔ̀mbun bwisi kere, Gusunɔn dam sariru ta maa tɔ̀mbun dam kere. ²⁶ Nɛgibu i mɛerio nge mɛ ba ka bɛɛ soka. N ɛ̀n mɔ̀ ma bɛɛn dabinu sɔ̀a handunian bwisigibu ɛ̀n kun mɛ yen damgibu ɛ̀n kun mɛ sina bibu. ²⁷ Adama Gusunɔ u bu gɔsa be handuniagiba mɛera nge gari bakasu u ka bwisigibu sekuru doke, u maa handunian dam sarirugibu gɔsa u ka damgibu sekuru doke. ²⁸ Gusunɔ u maa bwɛɛbwɛɛbu gɔsa ka be ba gɛma ka be ba ɛ̀n sɔ̀a gɔ̀anu handunia ye sɔɔ u ka bu kawa mam mam be ba mɛera gɔ̀anu. ²⁹ Kpa goo u ku raa ka woo kanɛ Gusunɔn wuswaaɔ, baa turo. ³⁰ Adama u dera i gbinne ka Yesu Kirisi ma u nɔ̀n kua besɛn bwisi ka besɛn gem. Wi sɔ̀ra sa maa dɛeraru ka yakiabu wa. ³¹ Yen sɔ̀, “Wi u woo kanamɔ, u woo kanɔ̀ Yinnin sɔ̀,” nge mɛ ba yorua.

2

Ba Kirisin gari kparamɔ

wi ba kpare dɔ̀a bunanarɔ

¹ Nɛgibu, sanam mɛ na na bɛɛn mi na ɛ̀n Gusunɔn gari kpare ka bwisi beke gɛɛ ɛ̀n kun mɛ ka nɔ̀ dobu gabu. ² Domi na ɛ̀n gɔ̀ru doke na n gɔ̀a tukunu yɛ bɛɛn suunu sɔɔ ma n kun mɔ̀ Yesu Kirisi wi ba kpare dɔ̀a bunanaru wɔ̀llɔ. ³ Na da bɛɛn mi ka dam sariru ka berum ka diiri bakabu. ⁴ Nen gari ka nen waasu kun sɔ̀a nen tiin bwisi ɛ̀n kun mɛ nen nɔ̀ dobu, adama n sɔ̀awa Hunden dam ka win sɔ̀siru. ⁵ Kpa bɛɛn naane dokebu bu ku ka yɔ̀ra tɔ̀nun bwisi sɔɔ ma n kun mɔ̀ Gusunɔn dam sɔɔ.

Gusunɔn bwisin gari

⁶ Ka mɛ, besɛ sa bwisi gɛɛn gari kparamɔ tɔ̀n girobun suunu sɔɔ, yi yi kun sɔ̀a saa yenin bwisi, ɛ̀n kun mɛ saa yenin wirugibun bwisi be ba kam kobu dɔɔ. ⁷ Adama Gusunɔn bwisi asirigiiya sa kparamɔ yi yi berua, yin sɔ̀ru Gusunɔ u kua saa toren di, su ka ko yiikogibu. ⁸ Saa yenin wirugibu ba ɛ̀n yi tuba baa tɔ̀n turo, domi bɔ̀ n daa yi tuban na, ba ɛ̀n daa Yinni yiikogii kparemɔ dɔ̀a bunanarɔ. ⁹ Adama nge mɛ ba yorua, “Ye nɔ̀ni kun waare, ye swaa kun nɔ̀re, ye ya ɛ̀n maa duure tɔ̀nun gɔ̀ru sɔɔ, yeya Gusunɔ u bu sɔ̀ru kua be ba nɔ̀n kɔ̀.”

¹⁰ Ma u sun ye sɔ̀si saa win Hunden min di. Domi Hunde wi, u ra n kpuro mɛera u n ka yɛ, baa ye n wɔ̀a Gusunɔn tii sɔɔ. ¹¹ Nge wara u tɔ̀nun bwisikunu yɛ ma n kun mɔ̀ win tiin hunde ye ya wɔ̀a wi sɔɔ. Nge mɛya maa goo kun Gusunɔn bwisikunu yɛ ma n kun mɔ̀ win Hunde. ¹² Win Hunde wiya sa mwa, n ɛ̀n mɔ̀ handunian hunde, kpa sa n ka yɛ ye Gusunɔ u sun kɔ̀ win durom sɔɔ. ¹³ Sa ɛ̀n maa asiri ye tubusiamɔ ka gari yi yi wee tɔ̀nun bwisin di, ma n kun mɔ̀ saa Gusunɔn Hunden min di, sa n ka hunden gari bu sɔ̀simɔ be ba Hunde wi mɔ̀.

¹⁴ Handuniagii u ɛ̀n Gusunɔn Hunden gari wuramɔ, domi wiirara yi sɔ̀a win mi. Yi ɛ̀n kpɛ yi nɔ̀n yeeri, domi Hunden tiiwa u yi tubusiamɔ. ¹⁵ Wi u wɔ̀a ka Hunden baa, wiya gɔ̀anu kpuro ra yeeri, adama goo sari wi win gari ra yeeri.

¹⁶ “Domi wara u Yinnin bwisikunu yɛ.

Wara u nɔ̀n bwisi kɛɛre.”

Goo sari. Adama besɛra sa Kirisin bwisikunu yɛ.

3

Gusunɔn sɔ̀m kowobu

¹ Nɛgibu na ɛ̀n kpɔ̀a na ka bɛɛ gari kue nge mɛ na ra ko ka be ba wɔ̀a ka Hunden baa. Adama na ka bɛɛ kuawa nge be ba wɔ̀a ka wasin baa, be ba sɔ̀a bii wɛɛnu Kirisi sɔɔ.

² Boma na bæe wê, n òn mǎ dǎa dǎka, domi i òn tura be ba koo dǎa dǎka mwê, i òn mam tura ka tē ³ yèn sǎ i wǎa ka wasin baa gina. Domi sanam mē nisinu ka sikirinǎsu wǎa bæen suunu sǎ, i òn sǎsimǎ ma i wǎa ka wasin baa? Bæen sanu sanusu kun sǎa nge handuniagisu? ⁴ Domi bæen goo ù n gerumǎ wiya Pǎlugii, kpa goo u nēe wiya Apologii, i òn sǎa nge tǎn be ba tie?

⁵ Wara ra n Apolo. Nge wara ra n Pǎlu. Ba sǎawa sǎm kowobu bèn min di i naanē doke nge mē Yinni u ben baawure win sǎmburu wê. ⁶ Nena na duura, ma Apolo u nim yêka, adama Gusunǎwa u kpēasiamǎ. ⁷ Òn n men na, wi u duurumǎ ka wi u nim yêkamǎ ba òn sǎa gǎanu, ma n kun mǎ Gusunǎ wi u kpēasiamǎ. ⁸ Duuro ka wi u nim yêkamǎ ba sǎawa tia, ben baawure koo win are mwa nge mē win sǎmbura nē. ⁹ Domi bæse Gusunǎwa sa sǎmburu kuamme sannu. Bæe maa i sǎawa win gberu.

I maa sǎa win gani beki. ¹⁰ Durom mē Gusunǎ u man wên saabu, nena na kpēekpēeku sura nge bani yêro, ma gaba banimǎ gen wǎllǎ. Adama i de baawure u laakari ko nge mē u banisinamǎ. ¹¹ Domi goo kun kpē u maa kpēekpēeku gagu sura ma n kun mǎ ge ba sure, geya ga sǎa Yesu Kiriisi. ¹² Wi u bana kpēekpēeku gen wǎllǎ ka wura ka sii geesu, ka kpee kpikinu, wi u maa bana ka dǎa ka taka nǎo ka wii, ¹³ baawuren sǎmbura koo sǎwsira domi siribun tǎru ta koo tu terasia, yèn sǎ dǎowa ta koo ka na kpa dǎo wi, u baawuren sǎmburun dam mēeri. ¹⁴ Wi u bana kpēekpēeku gen wǎllǎ ma win bana kun dǎo mwaare, u koo are wa. ¹⁵ Wìn sǎmbura maa dǎo mwaara, wiya u gbisira. Win tii u koo faaba wa, adama u ko n sǎawa nge wi u dǎo soora u yara.

¹⁶ I òn yê ma i sǎawa Gusunǎn wǎa yeru? I òn yê ma win Hunde wǎa bæe sǎo? ¹⁷ Yen sǎ, goo ù n Gusunǎn wǎa yeru sanku, Gusunǎ u koo yêro sanku. Domi Gusunǎn wǎa yera dēere ta ka yii win sǎ, bæeya maa wǎa yee te.

¹⁸ I ku de goo u win tii nǎni wǎke. Bæen wi u tamaa u bwisi mǎ handunia ye sǎo, u de u ko gari bǎkǎ kpa u bwisi gee wa u mwa. ¹⁹ Domi handunian bwisi sǎawa wiiraru Gusunǎn nǎni sǎo. Ba yorua, “U ra dewa bwisigibun tiin bwisi yi bu yina mwa.” ²⁰ Ba kpam yorua ba nēe, “Yinni Gusunǎ u tǎmbun bwisikunu yê, u yê ma nu sǎawa kam dirum.” ²¹ Òn n men na, goo u ku woo kana tǎnun sǎ domi gǎanu kpuro bæegina. ²² Pǎlu ka Apolo ka Sefa ka handunia ka wǎaru ka gǎo ka ye n wǎa gisǎ ka ye n sisi sia, ye kpuro ya sǎawa bæegia. ²³ Bæe maa Kiriisigiba, Kiriisi maa sǎa Gusunǎgii.

4

Kirisin gǎrobu

¹ I de bu sun garisi Kiriisin sǎm kowobu be Gusunǎ u win asirin gari nǎmu sǎndia. ² Be ba maa gǎanu nǎmu sǎndia n weenewa ba n sǎa naanēgibu. ³ Adama gǎa piimuna nen mi, bæe òn n man siri, òn kun mē bǎ n man siri tǎmbun wuswaa. Ka gem na òn nen tii siri. ⁴ Na òn gǎanu yê nē sǎo ye ya man taare wêemǎ, adama n òn mǎ ba man gem wê yen sǎ. Domi Yinniwa sǎa nen siri kowo. ⁵ Yen sǎ, i ku ra maa gǎanun siribu ko tǎo te, tu sere na sere Yinni ù n tunuma. Wiya u koo kpuro yarama batuma ye ya berua wǎkuru sǎo, kpa u tǎmbun gǎrusun bwisikunu sǎosi. Sanam mē sǎora baawure u koo win siarabu òn Gusunǎn mi.

⁶ Bæen sǎna, nēgibu, na gari yi kpuro weesina nge nē ka Apolo, kpa i ka gia besen min di nge mē i òn ko wooda sara ye ba yorua, bæen goo u ku ka tii sua besen turon sǎ kpa u n turo gema. ⁷ A tamaa goo nun mēera a gabu sanǎ kere? Mba a mǎ ye ba òn nun kǎ. Mà a yê ba nun kǎwa, mba n kua a ka woo kanamǎ nge wi u ka tii wa.

⁸ I deba kǎ. I kua dukiagibu. I tamaa i bandu dii besen sariru. N ko n daa wêra òn n bandu dii ka gem, kpa bæse ka bæe sa n sǎa ban diobu sannu. ⁹ Domi na lasabu kua ma Gusunǎ u sun aye dǎakiru wê, bæse gǎrobu, nge be ba taare wê bu go. Baawure handunia sǎo, wǎllun gǎradoba ka tǎmbu kpuro ba sun mēera nge be ba dweebu dua. ¹⁰ Bæse sa sǎa gari bakasu Kiriisin sǎ, adama bæe i sǎa bwisigibu Kiriisi sǎo. Bæse sa òn dam mǎ, bæeya i dam mǎ. I kua atasiriba ma bæse sa kua bæere sariba. ¹¹ Sere n ka kua saa yeni sǎo gǎora sun goowa ma nim nǎru ga sun mǎ, sa wǎa tereru, ba sun soomǎ, sa òn maa wǎa yeru

garu m̀. ¹² Ma sa hania m̀ sa ka besen noma sɔmburu m̀. B̀ n sun faara sɔm̀, sa ra n bu domaru kuammewa. B̀ n maa sun nɔni sɔm̀, sa ra n temanewa. ¹³ B̀ n sun mem manim̀, sa ra n suuru kanam̀wa. Sere ka tẽ ba sun m̄era nge weke ḡori ka ḡanu kpuron kubanu.

¹⁴ Na ñ yeni yorum̀ n ka b̄e sekuru doke adama n ka b̄e gerisiwa nge nen bii k̄inasibu. ¹⁵ Baa ì n baaba n̄ruro dabinu m̀ Kirisi sɔ, i ñ tundo dabinu m̀, domi nena na kua b̄en tundo Yesu Kirisi sɔ Labaari gean saabu. ¹⁶ Ñ n men na, na b̄e yiirem̀ i n da man saari. ¹⁷ Yen s̄na na b̄e nen bii k̄inasi Timote ḡoria wi na naane s̄a Yinni sɔ. Wiya u koo b̄e yaayasia nge m̄e nen w̄ara s̄a Kirisi sɔ, nge m̄e na ra s̄osi baama Yesun yigbenu kpuro sɔ.

¹⁸ Tẽ wee, gaba tii suam̀ nge na ñ maa sisi b̄en mi. ¹⁹ Adama ñ n sosi kon na b̄en mi ñ n s̄a Yinnin k̄iru. Kon maa be ba tii suam̀ min dam gia, n ñ m̀ ben gari tona. ²⁰ Domi Gusunon bandu ta ñ s̄osiram̀ gari gerubu sɔ, ma n kun m̀ dam sɔ m̄e mu sɔmburu m̀. ²¹ Mba i k̄i. N na ka bokuru? Nge ka k̄iru ka daa t̄erugia.

5

Sekuru sariru Yesun yigberu sɔ

¹ Sa labaari gaa nua ba n̄e, sekuru sari k̄osuru gara w̄a b̄en suunu sɔ t̄en bweseru t̄on tukobun tii ba ñ k̄ak̄ bu ko. Ba n̄e b̄en turo u win tundon kur̄ k̄i. ² Ma i woo kanam̀. N weene i n nuki sankire, kpa i ȳero wuna b̄en suunu sɔon di wi u daa ye kua. ³ Baa ì kun man waam̀ b̄en suunu sɔ, nen hunde w̄a mi. Na maa dur̄ wi siri k̄, wi u yenin bweseru kua, nge m̄e kon daa n̄n siri na ñ w̄a mi. ⁴ Ì n menna ka nen hunde sannu, ka Yinni Yesun ȳisuru ka win dam, ⁵ i dur̄ wi Setam n̄mu s̄ondio, win wasi yi ka kam ko kpa win hunde yu faaba wa Yinni Yesun t̄o te sɔ.

⁶ B̄en woo kana bin bwesera kun w̄a. I ñ ȳ ma p̄e seeyatia fiiko yeya ya ra p̄e kpuro kukusie? ⁷ Tẽ, n weene i p̄e seeyatia t̄ak̄ru wuna kpa i ko nge p̄e kpa ya ya kun seeyatia m̀, nge m̄e i s̄a. Domi ba Kirisi go k̄ wi u s̄a besen Ḡo sararibun ab̄ru. ⁸ Ñ n men na, su t̄o bakaru di, n kun ka p̄e seeyatia t̄ak̄ru ye n s̄a k̄sa ka nuku k̄osuru, adama ka p̄e ye ba kun kukusie, ye n s̄a gem ka murafiti sariru.

⁹ Na b̄e tireru yorua na n̄e, i ku ka kur̄ dama kowobu menna. ¹⁰ Na ñ ka handunia yen kur̄ dama kowobu ȳ, ka yen bin̄gibu ka yen gben̄bu ka be ba b̄u s̄am̀. Domi na ñ ka be ȳ tilasi i ka yari handunian di. ¹¹ Na n̄ewa i ku ka goo menna wi ba sokum̀ k̄inasi Yesu sɔ ù n s̄a kur̄ dama kowo, ñ kun m̄e bin̄gii, ñ kun m̄e b̄u s̄a, ñ kun m̄e atama gero, ñ kun m̄e tam n̄ro, ñ kun m̄e taki dio. I ku mam d̄a gb̄eru menna ka ben bweseru.

¹²⁻¹³ Domi Yesun yigberugiba n weene i siri. I t̄on k̄so wi wun̄ b̄en suunu sɔon di. N ñ nen baa n ka bu siri be ba ñ w̄a Yesun yigberu sɔ. Gusun̄wa ben siribu m̀.

6

Naane dokeobun sirinaa

¹ B̄en goo ù n gari m̀ ka win winsim, u koo k̄aku u siribu da gem sarirugibun wuswaaw̄? Kpa n kun maa m̀ naane dokeobun mi? ² B̄e i ñ ȳ ma naane dokeoba ba koo handunian t̄ambu siri? Ñ n b̄en na i ko handunia siri, yera i ñ kp̄ i gari piimunu siri? ³ I ñ ȳ ma besera sa ko w̄ollun ḡradoban siribu ko? Kaa ra sere gere handunia yenin gari? ⁴ Ñ n men na, ì n gari yin bweseru m̀, i de be ba ñ ḡanu ganu tura Yesun yigberu sɔ bu ko b̄en siri kowobu. ⁵ Na b̄e s̄om̀ b̄en sekura. Ka geema i ñ goo m̀ b̄en suunu sɔ w̄n bwisi tura u ka win w̄n̄bun siribu ko? ⁶ Adama i mam siribu sokunam̀ gem sarirugibun wuswaaw̄.

⁷ Ì n gari m̀ b̄en suunu sɔ, munusewa mam mam. Mban s̄na i ñ toraru wuram̀. Mban s̄na i ñ derim̀ bu b̄e taki di. ⁸ Adama b̄e i ra gabu tore, i ra gabu taki di, be ba mam s̄a b̄en naane dokeosibu. ⁹ B̄e, i ñ ȳ ma gem sarirugiba kun kp̄ bu ayeru wa ban te Gusun̄ u sw̄i sɔ? I ku de bu b̄e n̄ni w̄ke. Kur̄ dama kowobu ka b̄ugibu,

ka sakara kowobu ka be ba ka ben tɔn durɔsibu kpunamɔ ¹⁰ ka gbɛnɔbu ka binɛgibu ka tam nɔrobu ka tɔn yaako kowobu ka taki diobu ba n̄ ayeru wasi ban te sɔɔ. ¹¹ Mɛya bɛɛn suunu sɔɔ gaba raa s̄a. Adama ba bɛɛ wobura, ba bɛɛ dɛɛrasia ba yii, ba bɛɛ gem wɛ Yinni Yesu Kirisin ȳisirun s̄ɔ, ka maa bɛɛn Gusunɔn Hunden s̄ɔ.

I Gusunɔ bɛɛɛ wɛɛyɔ

ka bɛɛn wasi

¹² Ba n̄ man yinarimɔ n ḡānu kpuro ko. Adama n̄ n̄ mɔ ni kpuro nu are mɔ. Ba n̄ man yinarimɔ n ḡānu kpuro ko adama na n̄ wuramɔ n ko ḡānu ganun yoo. ¹³ D̄ianu w̄āwa nukurun s̄ɔ, nukura maa w̄ā d̄ianun s̄ɔ, ma Gusunɔ u koo ye yiru kpeesia. Adama wasi kun w̄ā kurɔ damarun s̄ɔ. Yi w̄āwa Yinnin s̄ɔ ma Yinni maa w̄ā yin s̄ɔ. ¹⁴ Gusunɔ wi u Yinni seesia, u koo maa sun seesia ka win dam.

¹⁵ Bɛɛ i n̄ yɛ ma bɛɛn wasi yi s̄āwa Kirisin wasin k̄āsi? N̄ n̄ men na, kon Kirisin wasin k̄āsi sua kpa n̄ ka ko kurɔ tanɔn wasin k̄āsi? Su ku wa mɛ! ¹⁶ I n̄ yɛ ma wi u ka kurɔ tanɔ mɛnna, u kua wasi tee ka wi? Domi ba yorua, “Be yiru ba koo ko wasi tee.” ¹⁷ Adama wi u ka Yinni manina, u kua hunde tia ka wi.

¹⁸ I kurɔ damaru suurio. Toranu kpuro ni tɔnu u m̄ nu w̄āwa wasin tɔwɔ, adama wi u kurɔ damaru m̄ win wasiya u toraru koosimɔ. ¹⁹ Nge i n̄ yɛ ma bɛɛn wasi s̄āwa Hunde Dɛeron w̄ā yeru wi u w̄ā bɛɛ sɔɔ, wi Gusunɔ u bɛɛ k̄ā? I n̄ tii mɔ. ²⁰ Domi ba bɛɛ dwawa geeru n̄ru sari. Yen s̄ɔ, i Gusunɔ bɛɛɛ wɛɛyɔ ka bɛɛn wasi.

7

Suanabun gari

¹ Tɛ gari ȳin tireru i man yorua, yiya na bɛɛ wisimɔ. N w̄ā tɔn durɔ u ku kurɔ baba. ² Adama kurɔ damarun s̄ɔ n weenɛ baawure u n win tiin kurɔ mɔ, kpa kurɔ baawure u n win tiin durɔ mɔ. ³ Kpa durɔ ka win kurɔ ba n w̄āsinɛ nge mɛ n weenɛ. ⁴ Domi kurɔn wasi yi n̄ s̄ā win tiigii ma n kun mɔ win durɔgii. Nge mɛya maa durɔn wasi yi n̄ s̄ā win tiigii ma n kun mɔ win kurɔgii. ⁵ I ku n da menanɛ ma n kun mɔ saa fiiko sɔɔ ye i ko wuna bɛɛn laakari yu ka wura kanaru sɔɔ mam mam. Adama yen biru i maa wureo i mɛnna, kpa Setam u ku raa bɛɛ k̄akiri bɛɛn tii nenubu sarirun s̄ɔ.

⁶ Na n̄ yeni gerumɔ nge tilasin baa, na gesi kanamɔwa. ⁷ N ko n man wɛɛre tɔmbu kpuro b̄ n̄ s̄ā nge nen tii, adama baawurewa u win k̄ɛrun baa mɔ saa Gusunɔn min di, winigirun baa, wiɔnɔgirun baa.

⁸ Adama na tantanɔbu ka gɔminibu s̄ɔmɔ n ko n wɛɛra b̄ n̄ w̄ā nge mɛ na ka w̄ā. ⁹ Adama b̄ kun kpɛ bu tii nenɛ, bu de bu kasuna bu ka suana, domi n buram bo bu suana n kere ba n k̄ii kamgiru w̄āsi.

¹⁰⁻¹¹ Tɛ, be ba suana kɔ, beya na wooda yeni s̄ɔmɔ. Kurɔ u ku raa win durɔ yina. Adama ù n yina, u sinɔ, u ku maa durɔ kpao sua, n̄ kun mɛ u wuro win durɔ yinaro win mi. N̄ n̄ maa weenɛ durɔ u win kurɔ yina. Adama n̄ n̄ nɛ na bu wooda dokeammɛ, ma n kun mɔ Yinni.

¹² Be ba tie, beya na maa yeni s̄ɔmɔ, n̄ n̄ mɔ Yinniwa u gerua. Naanɛ dokeo goo ù n kurɔ mɔ ma kurɔ wi, u n̄ s̄ā naanɛ dokeo ma n kurɔ wi wɛɛre ba n ka w̄āsinɛ, u ku raa n̄n̄ yina. ¹³ Kurɔ goo ù n maa durɔ mɔ ma durɔ wi, u n̄ s̄ā naanɛ dokeo ma n durɔ wi wɛɛre ba n ka w̄āsinɛ, u ku raa n̄n̄ yina. ¹⁴ Domi durɔ naanɛ doke sarirugii wi, ba n̄n̄ yii nenem win kurɔn s̄ɔ. Mɛya ba maa kurɔ naanɛ doke sarirugii wi yii nenem win durɔn s̄ɔ, ben bibu ba n ka yii nenem. Ma n kun mɛ, ba ko n s̄ā nge naanɛ doke sariba. ¹⁵ Adama naanɛ doke sarirugii wi, ù n doona, i n̄n̄ derio. N̄ n̄ s̄ā mɛ, n̄ n̄ tilasi ba n ka w̄āsinɛ domi Gusunɔ u sun sokawa sa n ka w̄ā alafia sɔɔ. ¹⁶ Domi wunɛ kurɔ n̄ n̄ wunɛ kaa n̄ yɛ wunen durɔ ù n koo faaba wa. Wunɛ durɔ, n̄ n̄ wunɛ kaa n̄ maa yɛ wunen kurɔ ù n koo faaba wa.

W̄ā tɛn s̄ɔ Yinni u bɛɛ soka

¹⁷ N̄ n̄ men na, i de baawure u win w̄āru di nge mɛ Gusunɔ u ka n̄n̄ soka ka durom mɛ Yinni u n̄n̄ kua. Yeniwa na Yesun yigbenu kpuro yiiremɔ. ¹⁸ Ba goo bango kuawa

Yinni u sere yēro soka? I ku yēron bango ye go. Ba ñ gina nùn bango kue Yinni ka nùn soka? I ku ra maa nùn bango kua. ¹⁹ Bango nge bango sariru, yen gaa kun sãa gãanu ganu, adama Gusunon garin mem nɔɔba bu sãa gãanu. ²⁰ Kpa tɔnu baawure u wa u yōra nge me u sãa ba ka nùn soka. ²¹ À n sãan na yoo ba ka nun soka, a ku yeni garisi. Adama bà n nun tii mɔru wē a mɔɔ. ²² Domi yoo wi ba soka, u kua tii mɔwɔ Yinni sɔɔ. Nge meya maa tii mɔwɔ wi ba soka, yēro kua Kirisin yoo. ²³ Ba bɛɛ dwa geeru nɔru sari. Yen sɔ, i ku de i n maa sãa tɔmbun yobu. ²⁴ Ñ n men na negibu, i de baawure u yōra Gusunɔ sɔɔ nge me u sãa ba ka sere nùn soka.

Wɔndiaba ka gɔminibun gari

²⁵ Tē ye n sãa wɔndiabagia, na ñ gari gɛɛ mɔ ye n sãa Yinnin wooda. Adama nge me Yinni u man wɔnwɔndu kua na ka kua naanegii, na bɛɛ nen laakari sɔɔmɔ.

²⁶ Na tamaa, saa yenin wahalan sɔ ma n ko n wēra tɔn durɔ baawure u n wãa nge me u sãa. ²⁷ À n kurɔ mɔ, a ku ra swaa kasu i ka karana. À n maa wãa tantanaru sɔɔ, a ku kurɔ kasu. ²⁸ Adama à n kurɔ sua, a ñ tore. Wɔndia ù n maa durɔ sua, u ñ tore. Adama be ba suana, ba ko n nɔni swãaru mɔ ben wãaru sɔɔ. Na ñ maa kī n sãa me bɛɛn mi.

²⁹ Negibu, ye na gerumɔ wee, saa kun maa dēu. Yen sɔ, saa tēn di wi u kurɔ mɔ, n weene u n sãa nge u ñ kurɔ mɔ. ³⁰ Kpa wi u nuku sankiranu mɔ u ko nge u ñ mɔ. Wi u maa nuku dobu mɔ u koowo nge u ñ nuku dobu mɔ. Wi u maa dwemɔ, u koowo nge u ñ gãanu mɔ. ³¹ Wi u maa ka handunian dukia bukata mɔ u ku win laakari kpuro doke ye sɔɔ. Domi handunia yeni ya doonɔwa mi.

³² Na ñ kī i n wurure. Wi u kun kurɔ mɔ, wiya ra n Yinnin gãanu kasu, ye n koo Yinni dore. ³³ Adama wi u kurɔ mɔ wiya ra n hania mɔ handunian gãanu sɔɔ u n kasu ye n koo win kurɔ dore. ³⁴ Win laakari ra n bɔnu sãawa. Kurɔ be ba ñ durɔbu mɔ ka wɔndiaba ba ra n Yinnin gãanu kasu ba n ka sãa dɛerobu wasi sɔɔ ka hunde sɔɔ. Adama wi u durɔ mɔ wiya ra n handunian gãanu kasu ye n koo win durɔ dore.

³⁵ Na yeni gerumɔwa bɛɛn alafian sɔ, n ñ mɔ n ka bɛɛn wãaru sēsiasia, adama n ka bɛɛ sɔɔsiwa ye n weene i ko, kpa i ka tii Yinni wē mam mam.

³⁶ Goo ù n bwisika u wa ma ye u win bii wɔndia kuamme ya ñ beere mɔ, ma wɔndia wi, u ye, u de u ko nge me u kī, u de bu nùn kurɔ kpaaru sua. N ñ toraru. ³⁷ Adama wi u yōra sim sim ma u ñ wãa tilasi sɔɔ ma u dam mɔ win gōru kīru wɔllɔ ù n nɛɛ, win bii wɔndia u ku durɔ sua, gea u bwisika. ³⁸ Nge meya wi u dera ba win bii wɔndia kurɔ kpaaru sua u gea kua, adama wi u ñ dere ba nùn sue, wiya kua n kere.

³⁹ Tɔn kurɔ u ko n ka win durɔ gbinnewa win durɔn wãarun tōru kpuro sɔɔ, adama durɔ wi, ù n gu, kurɔ wi, u tii mɔ u ka durɔ kpao sua wi u kī, yēro u n gesi sãa Yinnigii. ⁴⁰ Adama nen laakari sɔɔ kurɔ wi, ù n tii deri gɔmini te sɔɔ win nuku dobu koo kpɛa n kere. Na maa tamaa Gusunon Hundewa man yeni sɔɔwa.

8

Dīa ni ba ka būu yākuru kua

¹ Tē, gāa ni ba ka būu yākuru kua, nin gari sɔɔra na wura.

Geema, bese kpuro sa yēru mɔ. Yēra tii suabu mɔ, adama kīra ta ra tɔnu tāsisi. ² Goo ù n tamaa u gãanu yē, u ñ yē gina nge me n weene u n yē. ³ Adama wi u Gusunɔ kī, Gusunɔ u yēro yē.

⁴ Tē dīa ni ba ka būu yākuru kua, ameniwa nin dibun gari sãa. Sa yē ma būu kun gãanu handunia sɔɔ. Sa maa yē ma Gusunɔ turowa wãa. ⁵ Domi baa bà n gerumɔ būnu wãa wɔllɔ ka temɔ, nge me sa yē ma būu dabinu ka yinni dabinu nu wãa, ⁶ ka me, besen mi, Gusunɔ turowa wãa. Wiya sãa Baaba wìn min di gãanu kpuro nu naamɔ. Win sɔna sa maa wãa. Yinni turowa maa wãa. Wiya Yesu Kirisi wìn min di gãanu kpuro nu kooru. Win saabuwa sa maa wãaru mɔ.

⁷ Adama n ñ tɔmbu kpuro ba yeni yē. Gabu be ba gina būu sãarun dɔɔne mɔ, ba yaa ye temmɔ nge būu sãa dīanu, ma ben gōru dam sariruguu ga bu taare wɛɛmɔ. ⁸ N ñ mɔ dīana nu koo ka sun susi Gusunon mi. Sà kun di, n ñ kɔmiaru, sà n maa di, n ñ turiru.

⁹ Adama i tii laakari koowo beɛn tii mɔɔ te, tu ku raa de be ba ñ dam mɔ bu tora. ¹⁰ Domi wunɛ wi a yɛru mɔ, ma a sɔ a dimɔ bɛu dirɔ, gɔru dam sarirugii ù n nun wa mi, u ñ koo wɔrugɔru ko u ka bɛu sɔa dɔanu di? ¹¹ Kpa kɔnasi wi, wɔn sɔ Kirisi u gu, u kam ko wunen yɛrun saabu. ¹² Nge mɛya ñ n beɛn berusebu torari ma i ben gɔru dam sariruguu ge mɛera mɔ, Kirisiwa i torari. ¹³ Yen sɔ, dɔanu nù n koo nen beruse torasia, na ñ maa yaa temmɔ sere ka baadommaɔ, n ku ka nen beruse torasian sɔ.

9

Gɔron yiiko ka win sɔmburu

¹ Na ñ tii mɔ rɔ? Na ñ sɔa gɔro? Na ñ Yesu besen Yinni wa ro? Bɛɛ i ñ sɔa nen nɔman sɔmburu Yinni sɔɔ? ² Baa nà kun sɔa gɔro gabun mi, na sɔa mɛ beɛn mi, domi beɛya i sɔsɔsimɔ ma nɛ Yinnin gɔrowa.

³ Be ba kɔ bu man gari wɛerisia, ye kon bu wisi wee. ⁴ Sa ñ yiiko mɔ su ka di su maa ka nɔ? ⁵ Sa ñ yiiko mɔ sa n ka kurɔ naane dokeo mɔ wi u koo sun yɔsiri nge mɛ gɔrobu gabu ba mɔ ka Yinnin wɔnɔbu, ka Sefa? ⁶ Nge nɛ ka Baanabasi tɔnawa sa ñ yiiko mɔ su ka nɔman sɔmburu deri? ⁷ Wara dɔɔ tabu gberɔ ka win tiin gobi. Wara dɔa duurumɔ gberɔ kpa yɛro kun sere nin binu dimɔ. Nge wara u naa gɔɔ kparamɔ ma u ñ gen bom nɔrumɔ.

⁸ Na ñ yeni gerumɔ ka tɔnun yiiko tɔna. N ñ gari tee yi wooda ya gerumɔ? ⁹ Domi Mɔwisin wooda sɔɔ ba yorua, “I ku beɛn naa kinerun nɔɔ bɔke saa ye ta sɔmburu mɔ dɔanu sɔɔ.” Naan sɔna Gusunɔ u yeni gerua? ¹⁰ Nge besen tiin sɔna u gari yi mɔ. Mɛya besen sɔna ba yorua domi n weene wuko u wuku ka yɛyɔbu, kpa gɛɔ u gɛ u n bɔnu yɛyɔ. ¹¹ Sà n hunden gɔanu duura beɛn suunu sɔɔ, ñ n men na gɔa bakana sà n wasin gɔanu gɔ beɛn mi? ¹² Gabu bà n yen yiiko mɔ beɛn mi, beɛ maa ni. Sa ñ bu kere?

Adama sa ñ yiiko ye denda beɛ sɔɔ. Ye kpuro sɔra sa temanɛ, kpa su ku ra ka Kirisin Labaari gea swaa ganɛ. ¹³ I ñ yɛ ma be ba sɔmburu mɔ sɔa yerɔ ba ben dɔanu waamu min di? Be ba maa yɔku yeru kɔsu, ba ben bɔnu mɔ te sɔɔ. ¹⁴ Nge mɛya maa Yinni u yiire be ba Labaari gean waasu mɔ bu ben dɔanu wa ye sɔɔ.

¹⁵ Adama na ñ yen gaa denda gɔa ni sɔɔ. Mɛya na ñ maa yeni yorumɔ bu ka man ye kuan sɔ. Na kɔru bo n gbi. Goo sari wi u koo man yinari n woo kana gari yinin sɔ. ¹⁶ Domi n ñ weene n woo kana Labaari gean kparabun sɔ. Tilasiwa ye, ya man sɔawɛ. Nà kun yen waasu kue, wahala baka. ¹⁷ Nà n ye kua ka kɔru kon are mwa. Nà kun maa kɔ na ka mɔ, ka mɛ, kon ye kowa domi ba man yɛ nɔmu sɔndiawa. ¹⁸ N n men na, mba nen are. Nen areya n ka Kirisin Labaari gea waasu ko n kun ka gobin baa kpa n ku nen yiiko kpuro dendi ye na mɔ Labaari gean kparabun sɔ.

¹⁹ Baa nà n tii mɔ tɔmbu kpuron wuswaaɔ na tii kua baawuren yoo kpa n ka tɔn dabiru gawama. ²⁰ Yuuban mi na kua nge Yuu n ka Yuuba gawama. Be ba maa wooda nasie, na kua ben turo, kpa n ka bu gawama baa mɛ nen tii na ñ wɔa woodan nɔmaɔ. ²¹ Be ba kun wooda mɔn mi, na maa kua ben turo kpa n ka bu gawama. N ñ mɔ ma na ñ Gusunɔn wooda nasie, na Kirisin wooda nasie. ²² Dam sarirugibun mi na kua wi u kun dam mɔ kpa n ka dam sarirugii be gawama. Na kua nge mɛ baawure u sɔa ben gabu bu ka faaba waara, baa ñ n mɛren na. ²³ Ye kpurowa na mɔ Labaari gean sɔ kpa na n ka bɔnu mɔ ye sɔɔ.

²⁴ I yɛ ma dukan garasa sɔɔ tɔmbu kpuro ba duki mɔwa adama tɔn turowa u koo yen are wa. Yen sɔ, i dukio nge mɛ i ko ka are wa. ²⁵ Wasi kasanugii baawure u ra n tii neniwa kpuro sɔɔ. Ba mɔ mɛ bu ka are wa yi yi sɔa wurusun furɔ * ge ga koo gbera gu derura. Adama beɛ sa mɔ su ka mwa ge ga kun kpeemɔ. ²⁶ Yen sɔna na duka mɔ dee dee na ñ geririmɔ. Na sannamɔ, adama n ñ mɔ nge wi u wom soomɔ. ²⁷ Na nen wasi nɔwia mɔ gem gem n ka yi kamia, kpa n ku ra ko wi ba koo gira nɔm dira nen tii sanam mɛ na sibu gabu waasu kua.

* 9:25 wurusun furɔ - Gera ba ra raa doke goon wirɔ yellu wi u garasa gaa sɔɔ wiru gbia.

10

Būu sāarun kirō

¹ Nēgibu na kī i n yē ma bēsen sikadoba kpuro ba wāa guru wii ten * tōbuə ma be kpuro ba sīa nim wōku gen † suunu sōə ka naasu. ² Ma be kpuro ba kua Məwisin bwāabu ka batemu gaa guru wii te sōə ka nim wōku ge sōə. ³ Ma be kpuro ba dīa teenu di ni nu na saa wōllun di, ⁴ ma ba nim nōruram tem nōra mē Gusunə u bu wē, domi ba nim nōruməwa saa kpee Hundegirun min di te ta bu swīi biruə. Kirisiwa sīa kpee te. ⁵ Adama Gusunə u ben dabiru go gbaburu sōə yèn sō ben daa ya n nùn wēre.

⁶ Tē, yeya ya sīa yīreru bēsen sō kpa sa kun maa sīa kōsan kīrobu nge be. ⁷ Kpa i ku ra maa būu sī nge mē beəñan gabu ba kua. Domi ba yorua, “Tən be, ba sina ba di, ba nōra, ma ba seewa ba kom bereteke mō.” ⁸ Su ku ra maa kurō damaru ko nge mē ben gabu ba kua, ma ben nōrōbun suba yenda ita (23.000) ba kam kua sōə teerun sōə. ⁹ Su ku ra maa Yinni mēeri nge mē u nē, nge mē ben gabu ba kua, ma wēe bu go go. ¹⁰ Su ku maa wōki nge mē ben gabu ba kua, ma gəən gərado u bu go.

¹¹ Yeya ya bu deema nge yīreru, ma ba ye yorua bu ka sun kirō ko, bēse be sa wāa handunian tōə dāaki teni sōə. ¹² Yen sō, wi u tamaa u yō sim sim, u de u n tii se kpa u ku raa wōrumē. ¹³ I n laakari mēeribu gabu waare ma n kun mō bi tōmbu kpuro ba ra wa. Gusunə wi u sīa naanēgii, u n derimō bu bēen laakari mēeri n kere ye i ko kpī i ka temana. Adama laakari mēeribu baabire sōə u ra maa yari yeru ko kpa i ka kpī i temana bi sōə.

¹⁴ Yen sō, kīnasibu, i būu sāaru suurio. ¹⁵ Na ka bēe gari mōwa nge laakarigibu. I de i lasabu ko ye na gerumə. ¹⁶ Sā n bōnu mō nōri domarugia ye sōə, ye sa ka Gusunə siaramə, sa n bōnu mō Kirisin yem sōə? Sā n pēe ye yabua, sa n bōnu mō Kirisin wasi sōə? ¹⁷ Pēe tia ya wāa. Baa sā n dabi, sa sīa wasi tee, domi bēse kpuro sa bōnu mō pēe tia ye sōə.

¹⁸ I bu mēerio be ba mara Isireliba. Be ba yākunu dimə, ba n bōnu mō yāku yee te sōə? ¹⁹ N n men na, mba na gerumə. Na gerumə ma yaa ye ba ka būu yākuru kua ya sīa gāanu? Būuwa sīa gāanu? ²⁰ Aawo. Adama na gerumə ma ye ba ka yākuru kua, būna ba ka yākuru kua, n n mō Gusunə. Na n maa kī i n bōnu mō ka būnu. ²¹ I n kpē i nō Yinnin nōra sōə kpa i maa nō būnun nōra sōə. I n kpē i di ye ya wāa Yinnin tabulu wōllə, kpa i maa di ye ya wāa būnun tabulu wōllə. ²² Sa kī su Yinnin nisinu seeyawa? Sa nùn dam kere?

*I kpuro koowo**i ka Gusunə bēere wē*

²³ Ba n tōnu yinarimə u gāanu kpuro ko, adama n n mō ni kpuro nu arufaani mō. Ba n tōnu yinarimə u gāanu kpuro ko adama n n mō ni kpuro nu tōnu tāsiamə. ²⁴ N n weene goo u win tiin arufaani kasu, ma n kun mō win winsimgia.

²⁵ Ye ba gesi dōramə yaburə i dio, i ku gāanu bikia tii taare wēebun sō. ²⁶ Domi tem sīawa Yinni Gusunəgim, ka gāanu kpuro ni nu wāa mē sōə.

²⁷ Naanē doke sarirugii u n bēe dim soka, ma i gōru doke i ka da, gāanu kpuro ye ba bēe wē, i dio, i ku ra gāanu bikie tii taare wēebun sō. ²⁸⁻²⁹ Adama goo u n bēe sōəwa u nēe, yenīwa ba ka yākuru kua i ku di yēron gōrun sō wi u bēe sōəwa, n n mō bēen tiin gōrun sō.

Domi mban sōna kon de bu nen tii mōru siri goon gōrun sō. ³⁰ Nā n Gusunə siara ye na dimən sō, mban sōna na kon de bu maa nen kōsa gere ye sōə.

³¹ N n men na, i n dimə i n nōrumə, n kun mē i n gāanu ganu mō, i ye kpuro koowo i n ka Gusunə bēere wēemə. ³² I ku ra Yuuba torasie n kun mē Gerekiba n kun mē Yesun yigberu te ta maa sīa Gusunəgiru. ³³ Nen tii na kookari mō n ka kpuro ko ye ya koo tōmbu kpuro dore, na kun nen tiin arufaani kasu ma n kun mō tən dabirugia, kpa bu ka faaba waara.

* ^{10:1} guru wii te - Ta sīawa te ta Isireliba gbiiye sanam mē ba wāa gbaburə. † ^{10:1} nim wōku ge - Ga sīawa nim wōku ge ba mō Naa yari ge ga burana ba tōbura ye ba yara Egibitin di.

11

¹ I man saario nge me nen tii na Kirisi saarimo.

Tɔn kurɔn wii kpɔibu

² Na beɛ siara ye i ra ka man yaaye kpuro sɔɔ, ye i maa ka sɔɔsi te neni sim sim te na mwa na beɛ wɛ. ³ Adama na kɔ i n yɛ ma Kirisiwa tɔn durɔ baawuren wirugii, tɔn durɔ maa sɔa tɔn kurɔ baawuren wirugii, Gusunɔwa maa Kirisin wirugii. ⁴ Tɔn durɔ baawure wi u kanaru mɔ, n̄ kun me u Gusunɔn gari gerumɔ, u n win wiru wukiri, u n win wirugii beɛre wɛemɔ. ⁵ Ma tɔn kurɔ baawure wi u kanaru mɔ, n̄ kun me u Gusunɔn gari gerumɔ, u n win wiru wukiri, u n win wirugii beɛre wɛemɔ. N sɔawa nge u n pɔɔru woka. ⁶ Tɔn kurɔ u n kun kɔ u yasa bɔke, n weene u seri bura. Adama n̄ n sɔan na sekuru u ka seri bura n̄ kun me u ka pɔɔru woka, u de u yasa bɔke. ⁷ N n̄ weene tɔn durɔ u win wiru wukiri domi u sɔawa Gusunɔn weenasii, u maa Gusunɔ beɛre wɛemɔ, adama tɔn kurɔ u tɔn durɔ beɛre wɛemɔ. ⁸ Domi tɔn durɔ kun yari tɔn kurɔn min di, tɔn kurɔwa yari tɔn durɔn min di. ⁹ Meya maa ba n̄ tɔn durɔ taka kue tɔn kurɔn sɔ, tɔn kurɔwa ba kua tɔn durɔn sɔ. ¹⁰ N̄ n men na, wɔllun gɔradoban sɔ n weene tɔn kurɔ u yasa bɔke u n ka sɔɔsimɔ ma u goo wiru kpɔiyɛ. ¹¹ Adama Yinni sɔɔ, n̄ n̄ koorɔ tɔn kurɔ u n wɔa n̄ kun ka tɔn durɔn baa. Meya maa tɔn durɔ u n̄ kpɛ u n wɔa n̄ kun ka tɔn kurɔn baa. ¹² Domi nge me tɔn kurɔ u yari tɔn durɔn min di, nge meya tɔn durɔ maa marura tɔn kurɔn min di, adama ye kpuro n kooramɔwa saa Gusunɔn min di.

¹³ I lasabu koowo beɛn tii. N weene tɔn kurɔ u Gusunɔ kana u kun yasa bɔkua? ¹⁴ I n̄ yɛ beɛn tii ma sekura tɔn durɔn seri yɔ n̄ dɛu? ¹⁵ Adama tɔn kurɔn seri yɔ n̄ dɛu, burara. Ba n̄n win seri wɛwa u ka yɔ dendi nge win sɔnditia. ¹⁶ Adama goo u n̄ kɔ u ka sun sikirina, na gesi gerumɔ ma beɛ sɔɔ ka Gusunɔn yigbenu sɔɔ sa n̄ maa komaru garu mɔ.

Yinnin dɔa domaruginu

(I maa mɛerio Mateu 26:26-29, Maaku 14:22-25, Luku 22:15-20)

¹⁷ Gari yɔ na kɔ n̄ beɛ yɔire mini tɛ, na n̄ beɛ siaramɔ yɔ sɔɔ, domi i n̄ mɛnne, n̄ ku ra sanɔ gaa ko, n̄ da n̄ gɔɔgɔm mɔwa. ¹⁸ Gbiikaa ba man sɔɔwa ma, i n̄ mɛnne, wuunu ganu wɔa beɛn suunu sɔɔ ni nu n̄ nɔɔ tia sɔa. Na mi gia wura ma geema. ¹⁹ Domi n̄ n̄ koo ko karanaa ya kun wɔa beɛn suunu sɔɔ, kpa be ba sɔa geegibu bu ka sɔɔsira. ²⁰ Wee, i n̄ mɛnne i ka dɔanu dimɔ, n̄ n̄ ka Yinnin domaruginu weene. ²¹ Domi i n̄ mɛnna i ka di, baawure ra n̄ sendewa u ka win tiin dɔanu di, kpa gɔɔra n̄ gabu mɔ, kpa tam mu n̄ gabu goomɔ. ²² I n̄ beɛn tiin yenusu mɔ mi i ko di kpa i n̄? Nge i kɔ i n̄ Yesun yigberu gemawa, kpa i sɔarobu sekuru doke? Mba kon gere. Kon beɛ siara? Aawo, na n̄ beɛ siaramɔ ye sɔɔ.

²³ Domi Yinnin min diya na sɔɔsiru mwa te na beɛ wɛ. Na nɛɛ, wɔku tɛ sɔɔ ba Yinni Yesu tɔmbu nɔmu sɔndia u pɛɛ sua, ²⁴ u Gusunɔ siara ma u ye murura. Ma u nɛɛ, yeniwa nen wasi yɔ ba go beɛn sɔ. I n̄ da yeni ko i n̄ ka man yaaye. ²⁵ Meya u maa nɔra sua ye ba dim kpa u nɛɛ, nɔra yeniwa Gusunɔn nɔɔ mweɛ kpaa te u sire ka nen yem. Sanam baamere sɔɔ me i ka ye nɔrumɔ, i n̄ da ko i n̄ ka man yaaye. ²⁶ Domi sanam baamere sɔɔ me i pɛɛ ye dimɔ ma i ka nɔra ye nɔrumɔ, Yinnin gɔɔwa i kparamɔ sere u ka wurama.

²⁷ Yen sɔna wi u Yinnin pɛɛ di, n̄ kun me u n̄ ka win nɔra nɔra, ma u n̄ kue nge me n̄ weene u ko, u Yinnin wasi ka win yem torariwa. ²⁸ N̄ n̄ men na, baawure u tii wɛeri u sere pɛɛ ye di u maa ka sere nɔra ye nɔ. ²⁹ Domi u n̄ dimɔ u n̄ nɔrumɔ u n̄ kun tuba ye n̄ sɔa Yinnin wasi, u tii taare suammewa win dibu ka nɔru bi sɔɔ. ³⁰ Yen sɔna beɛn dabira barɔ, ma dabira kua kpanɔbu, gaba maa gu. ³¹ Sɔ n̄ tii siri ka gem, ba n̄ maa sun sirimɔ. ³² Adama Yinni u n̄ sun siri, u ra sun sɛɛyasiewa, kpa su ku ra maa taare wa ka handuniagibu sannu.

³³ Yen sɔ negibu, i n̄ mɛnna i ka di, i de i maruna. ³⁴ Gɔɔru tɔ n̄ goo mɔ, u de u gina dɔanu di yenuɔ, kpa beɛn mɛnɔ sɔɔ i ku ra taare sua. Gari yɔ yɔ tie, kon beɛ yin asansi sɔ n̄ n̄ tunuma.

12

Hunde Dɛeron kɛnu

¹ Tɛ ye n sãa Hunde Dɛeron kɛnun gari, nɛgibu na kɪ i n yin gem yɛ. ² I yɛ ma sanam mɛ i ñ Gusunɔ yɛ, ba ra n bɛɛ gawewa bɩnun yiraɔ, ni nu ku ra gari gere. ³ Yen sɔna na kɪ i tubu ma goo wi u gari mɔ saa Gusunɔn Hunden min di, u ñ gerumɔ ba Yesu bɔrusi. Goo kun maa kpɛ u nɛɛ Yesu sãa Yinni, ma n kun mɔ saa Hunde Dɛeron min di.

⁴ Hunden kɛɛ bwese bwesekawa wãa, adama Hunde turo wiya nu wɛɛmɔ. ⁵ Sɔm bwese bwesekawa wãa, adama Yinni turo wiya sa ko ye kua. ⁶ Dam bwese bwesekawa maa wãa mɛ tɔnu koo kpɪ u ka sɔmburu ko, adama Gusunɔ turo wiya mu tɔmbu kpuro wɛɛmɔ sɔmburu baateren sɔ. ⁷ Ba baawure kɛru wɛ te ta sɔɔsimɔ ma u Hunde Dɛero mɔ kpa u ka tu dendi tɔmbu kpuron arufaanin sɔ. ⁸ Hunde u ra goo kɛru wɛ u ka tɔmbu bwisi kɛ, kpa u goo kɛru wɛ u ka gari gere ka yɛru. ⁹ Hunde turo wi, u ra goo naane dokebu wɛ, kpa u goo dam wɛ u ka barɔbu bɛkia. ¹⁰ Mɛya Hunde turo wiya ra maa goo sɔm maamaakiginun dam wɛ, kpa u goo kɛru wɛ u ka tɔmbu Gusunɔn gari tusia, kpa u maa goo bwisi wɛ u ka Hunden kɛnu ka kɛɛ ni nu tie wunana. U ra goo bwisi wɛ u ka Hunden barum bwese bwesekan gari gere, kpa u goo bwisi wɛ u ka gari yi tusia. ¹¹ Hunde turo wiya u ye kpuro mɔ. U baawure kɛɛ bwese bweseka wɛɛmɔ nge mɛ u kɪ.

*Naane dokeobu kpuro**ba sãa wasi teen doo dooka*

¹² Domi Kiriisi sãawa nge wasi tee ka yin doo dooka dabiru. Wasi yi, yi sãawa tee baa mɛ yi doo dooka dabiru mɔ. ¹³ Domi ba sun batemu kuawa ka Hunde turo kpa Yuuba ka tɔn tukobu, yobu ka tii mɔwɔbu, bɛɛ kpuro su ka ko wasi tee. Sa maa gbinne ka Hunde turo wi, bɛɛ kpuro.

¹⁴ Wasi sãawa doo dooka dabiru n ñ mɔ tia. ¹⁵ Baa naasu sù n nɛɛ, su ñ sãa nɔmu, ka mɛ, su ñ wãa wasi sɔɔ? Su wãawa wasi sɔɔ. ¹⁶ Baa swaa yà n maa nɛɛ, ya ñ sãa nɔnu, ka mɛ, ya ñ wãa wasi sɔɔ? Ya wãawa wasi sɔɔ. ¹⁷ Wasi kpuro yì n sãa nɔni, amɔna yi koo ka gari nɔ. Ñ kun mɛ, yi kpuro yì n sãa swaa, amɔna yi koo ka nuburu nɔ. ¹⁸ Adama nge mɛ n sãa Gusunɔ u doo dooka baayere dokewa wasi sɔɔ nge mɛ u kɪ. ¹⁹ Ya ñ koorɔ wasi yi kun doo dooka mɔ. ²⁰ Tɛ, wasi sãa tee adama yi doo dooka dabiru mɔ.

²¹ Yen sɔna nɔni kun kpɛ yi nɔmu sɔ yi ñ gen bukata mɔ. Wira kun maa kpɛ tu naasu sɔ ta ñ sin bukata mɔ. ²² Adama baa wasin doo dooka ye ya sãare ya ñ dam mɔ, wasi yen bukata mɔ too. ²³ Ye ya maa sun sãawe nge ya ñ bɛɛɛ mɔ, sa ye bɛɛɛ wɛɛmɔ. Ye sa ñ maa kpɛ su sɔɔsi sa ye wukirimɔ. ²⁴ Adama yen ye ya waabu wã, ya ñ wukiribun bukata mɔ. Gusunɔ u besen wasi swɛna u ka yin gam bɛɛɛ wɛ mi n bɛɛɛ bia. ²⁵ U kuawa kpa wasi yi kun ka karane, adama doo dooka baayere ya n ka yen yensian laakari mɔ. ²⁶ Wasin gam mù n nɔni swãaru wa, ka mi n tie sanna ba bɔnu mɔ. Mɛya bà n maa yin gam siara, ka mi n tie sanna ba nuku dobu bɔnu mɔ.

²⁷ Tɛ bɛɛ kpuro i sãawa Kiriisin wasi, ma bɛɛn baawure sãa yin doo dooka. ²⁸ Gbiikaa Gusunɔ u gbãa u gɔrobu gɔsa Yesun yigberu sɔɔ, yiruse win sɔmɔbu, itase keu sɔɔsiobu, yen biru be ba sɔm maamaakiginun dam mɔ, ka maa be ba dam mɔ bu ka barɔbu bɛkia, ka be ba gabu somimɔ, ka be ba tɔmbu kparamɔ, ka be ba ka Hunden barum bwese bweseka gari mɔ. ²⁹ N ñ mɔ be kpuro ba sãa gɔrobu, ñ kun mɛ Gusunɔn sɔmɔbu, ñ kun mɛ keu sɔɔsiobu. N ñ maa mɔ be kpuro ba dam mɔ bu ka sɔm maamaakiginu ko, ³⁰ ñ kun mɛ bu ka barɔbu bɛkia, ñ kun mɛ bu ka Hunden barum bwese bweseka gari ko, ñ kun mɛ bu ka gari yi tusia. ³¹ Ñ n men na, i Hunden kɛnu kasuo ni nu bɛɛɛ kere.

Kon maa bɛɛ swaa sɔɔsi ye ya kpuro kere.

13

Kiru

¹ Baa nà n ka barum bwese bweseka gari mɔ ka mam wɔllun gɔradoban barum ma na kun tɔnu kɪ, na sãawa nge yankokoru ñ kun mɛ yangireru te ba soomɔ. ² Baa nà n

Gusunon gari gerubun dam mə, ma na asiri kpuro tuba ka yēru kpuro, ma na Gusuno naane doke sere kon kpī n guunu sō nu swenyō, nà kun tōnun kīru mə na n̄ s̄a gāanu. ³ Baa n̄ n nen dukia kpuro s̄arobu wē, baa n̄ n dera ba nen wasi w̄ōwa, nà kun tōnun kīru mə na n̄ are wasi.

⁴ Wi u tōnu kī u ra tēmanē, u ra n maa tōn geeru m̄, u ku ra n nisinu mə, u ku ra woo kanē, u ku ra maa tii sue. ⁵ Wi u tōnu kī u ra n tōmbun bēere yē, u ku ra win tii tōnan arufaani kasu, u ku ra m̄ru ko fuuku, u ku ra maa torarun gari yi win nukurō. ⁶ Wi u tōnu kī u ku ra yēeri kōsan s̄ ma n kun mə gem s̄. ⁷ Wi u tōnu kī u ra ka kpuro tēmanē. Win naane dokebu ka win yīyōbu ka win tēmanabu bu ku ra kpe.

⁸ Wi u tōnu kī win kīra ku ra n n̄ru mə. Gusunon gari gerubu bu n̄ru mə, Hunden barum bwese bwesekan gerubu koo kpe, yēru ta koo maa kpe. ⁹ Domi bēsen yēru ka bēsen Gusunon gari gerubu, yen gaa kun yiba. ¹⁰ Adama sanam mē ye ya yiba ya koo na, sanam mēya ye ya kun yiba, ya koo doona.

¹¹ Sanam mē na s̄a bii, na ra gari gere nge bii, na ra laakari ko nge bii, na ra maa bwisiku nge bii, adama tē ye na guro guro kua, na biin daa deri. ¹² Ye sa waamō tē ya s̄are ye sa waamō bari bari tasa s̄ō, adama s̄ō teeru sa ko ra wa n̄ni ka n̄ni. Ye na yē tē ya n̄ yiba, adama s̄ō teeru kon da tubu s̄a s̄a nge mē Gusunō u man tuba.

¹³ Tē gāanu ita yeniwa ya w̄a, yeya naane dokebu, ka yīyōbu, ka kīru. Adama kīra ta kere.

14

Hunde D̄eron k̄n̄nun gari

¹ N̄ n m̄n na, kīra n weenē i n kasu. I maa Hunden k̄n̄n̄ kasuo, n mam n̄ere Gusunon garin gerubun k̄ru. ² Wi u ka Hunden barum gari gerumō, n n̄ tōnu u ka gari m̄, Gusunōwa u ka gari m̄, domi goo kun yēron gari n̄ōmō. Gem asirigima u gerumō ka Hunde D̄eron dam. ³ Adama tōmba, Gusunon s̄omō u ra ka gari ko. U ra bu t̄asisie, kpa u bu dam kē, kpa u bu nukuru yemiasia. ⁴ Wi u ka Hunden barum gari m̄, u win tii t̄asisiamōwa. Adama Gusunon s̄omō, Yesun yigbera u t̄asisiamō.

⁵ N ko n man dore b̄e kpuro ì n ka Hunden barum gari m̄, adama ye na kī n kere, yera i n Gusunon gari gerumō. Domi wi u Gusunon gari gerumō u kere wi u Hunden barum bwese bweseka gerumō, ma n kun mə ù n win gari tusia, kpa u ka Yesun yigberu t̄asisia. ⁶ Tē, negibu arufaani yerà i ko wa n̄ n na b̄en mi ka Hunden barum bwese bwesekan gerubu, ma na kun ka s̄ōs̄iru n̄, n̄ kun mē yēru, n̄ kun mē Gusunon garin gerubu n̄ kun mē keu gaa.

⁷ Baa gāa ni nu kun w̄aru mə nge guuru ka m̄rōku bà n nu soomō, bà kun nu ḡosikiamō, am̄na gaba koo ka gia ye nu gerumō. ⁸ Wi u maa k̄ba soomō, ù kun soomō dee dee, wara u koo tabun s̄ōru ko. ⁹ Nge mēya b̄en gari yì kun d̄ere, yi koo kowa kam. ¹⁰ Barum bwese bweseka dabina nu w̄a handunia s̄ō, sari maa mē goo kun n̄ōmō. ¹¹ N̄ n m̄n na, n̄ kun barum n̄ōmō mē ba ka gari m̄, wi u mu gerumō u ko n s̄awa tōn tuko nen mi, kpa n̄ n maa ko tōn tuko yēron mi. ¹² Nge mēya b̄e, yèn s̄ i Hunden k̄n̄n̄ kasu, i kookari koowo i ka nu wa nu n kp̄a ni nu koo Yesun yigberu t̄asisia.

¹³ Yen s̄, n weenē wi u ka Hunden barum gari gerumō u Gusunō k̄ru kana te u koo ka gari yi tusia. ¹⁴ Domi n̄ n kanaru m̄ ka Hunden barum nen hundewa ya kanaru m̄, adama nen bwisikunu kun w̄a te s̄ō. ¹⁵ Tē, am̄na kon ko. Kon kanaru ko ka nen hunde, kon maa ko ka nen bwisikunu. Kon womu ko ka nen hunde, kon maa ko ka nen bwisikunu. ¹⁶ À n Gusunō siara ka hunde tōna, am̄na naane dokeo diro u koo ka kp̄i u n̄e, ami, wunen siarabun s̄. U n̄ yē ye a gerumō. ¹⁷ Baa wunen siarabu bù n w̄, bu n̄ yēro t̄asisiamō.

¹⁸ Na Gusunō siara yèn s̄ na ra ka Hunden barum bwese bweseka gari ko n b̄e kpuro kere. ¹⁹ Adama Yesun yigberu s̄ō na kīru bo n gari n̄ōbu gere ka nen bwisikunu n ka gabu keu s̄ōsi, n kere gari n̄rōbun suba w̄kuru (10.000) ka Hunden barum.

²⁰ Nɛgibu i ku maa bwisiku nge bibu. Daa kɔsa sɔra n weene i n sɔa nge bii wɛenu, adama bwisikunu sɔa i n sɔa tɔn girobu. ²¹ Gusunɔn woodan tireru sɔa ba yorua,

“Yinni u nɛɛ, kon de bu nen gari nɔ
be ba barum tukum gerumɔn nɔɔn di,
ka maa sɔbun nɔɔ sɔɔn di.

Adama ka mɛ, ba n̄ nen gari swaa dakimɔ.”

²² N̄ n men na, Hunden barum bwese bwesekan kɛru ta sɔawa yireru be ba kun naane doken mi, n̄ n̄ mɔ be ba naane doken mi. Adama Gusunɔn gari gerubun kɛra ta sɔa yireru be ba naane doken mi, n̄ n̄ mɔ be ba kun naane doken mi.

²³ N̄ n men na, Yesun yigberu kpuro tɔ n menna, kpa baawure u n Hunden barum gerubu wɔri, naane dokeo dirobu n̄ kun mɛ naane doke sarirugibu bɔ n duuma, ba n̄ koo gere bu nɛɛ i wiirawa? ²⁴ Adama baawure u n Gusunɔn gari gerumɔ, sanam mɛ naane doke sarirugii n̄ kun mɛ naane dokeo diro goo u duuma, win gɔru ga koo n̄n so, kpa gari yi, yi n̄n siri yi tɔmbu kpuro ba gerumɔ. ²⁵ Win bwisiku asiriginu nu koo maa sɔɔsira batuma sɔa, kpa u yiira u Gusunɔ sɔa u nɛɛ, geema, Gusunɔ u wɔawa bɛen suunu sɔa.

Yesun yigberun sɔarun wooda

²⁶ Nɛgibu, bɛen baawurewa u kɛru mɔ, googiru womu, googiru tubusianu, googiru sɔɔsiru Gusunɔn min di, googiru Hunden barum bwese bwesekan gerubu, googiru maa men tusiabu. I n menna, i de i n ye kpuro mɔ i ka tɔsisiana. ²⁷ Gabu bɔ n koo ka Hunden barum bwese bweseka gari ko, n weene ba n sɔa tɔmbu yiru n̄ kun mɛ ita tɔna kpa bu ko tia tia, kpa goo u maa ben gari yi tusia. ²⁸ Adama goo u kun wɔa mi wi u koo kpɔ u gari yi tusia, i de bu mari menna sɔa, kpa bu yi ko ka Gusunɔ tɔna. ²⁹ Ye ya maa sɔa Gusunɔn sɔmɔbun gari wee. I de ben yiru n̄ kun mɛ ita bu gari ko, kpa be ba tie bu ben gari yi yɔiya. ³⁰ Gusunɔ u n goo wi u sɔ menna sɔa gɔanu sɔɔsi u ka gere, i de wi u gari mɔ u mari. ³¹ Domi bɛɛ kpuro i ko kpɔ i Gusunɔn gari gere tia tia, kpa bɛɛ kpuro i ka gɔanu gia kpa i ka dam kɛru wa. ³² Gusunɔn sɔmɔbu bu de ba n tii kpɔa ben kɛru sɔa. ³³ Domi Gusunɔ kun bereteke kɔ ma n kun mɔ alafia.

Nge mɛ n sɔa naane dokeobun yigbenu kpuro sɔa, ³⁴ n weene tɔn kurɔbu bu mari menna sɔa. N̄ n̄ weene bu gari gere, adama bu wiru kpɔiyɔ nge mɛ Gusunɔn wooda ya gerumɔ. ³⁵ Bɔ n̄ kɔ bu gɔanu gia i de bu ben durɔbu bikia yenuɔ, domi bɛen sekura tɔn kurɔ u n gari mɔ menna sɔa.

³⁶ Amɔna. Bɛen min diya Gusunɔn gari yi gbia yi torua? Nge bɛɛ tɔnan miya yi tura? ³⁷ Goo u n tamaa u sɔa Gusunɔn sɔmɔ, n̄ kun mɛ u yɔiyɔ u Hunden kɛnu mɔ, n weene u wura ma ye na yorumɔ, Yinnin yiireba. ³⁸ Goo wi u kun yeni wure, i ku ra yɛro wura.

³⁹ Yen sɔ, nɛgibu i kasuo i ka Gusunɔn gari gere, kpa i ku yina bu ka Hunden barum bwese bweseka gari ko. ⁴⁰ Adama i kpuro koowo dee dee ka bɛɛɛ.

15

Kirisin seebu gɔrin di

¹ Nɛgibu na bɛɛ Labaari gea ye yaayasiama ye na raa bɛɛ nɔɔsia ma i ye mwa, i maa yɔ ye sɔa. ² Yen min diya i faaba waamɔ i n gari yi neni dim dim yi na bɛɛ waasu kua. Ma n kun mɛ, kama i naane doke.

³ Domi gari yi yi kpuro kere yiya na bɛɛ nɔmu sɔndia yi nen tii na mwa. Yiya mini. Kiri u gu bɛɛn toranun sɔ nge mɛ Gusunɔn gari gerumɔ. ⁴ Ba n̄n sika ma u seewa gɔrin di sɔa itase nge mɛ Gusunɔn gari gerumɔ. ⁵ U win tii Sefa sɔɔsi, yen biru wɔkura yiru ye. ⁶ Yen biru u kura mi win bwɔaba menna bɛn geera nɛera wunɔbu (100) kere. Ben dabira wasi ka tɛ, adama gaba gu. ⁷ Ma u maa win tii Yakɔbu sɔɔsi, yen biru gɔrobu kpuro.

⁸ Dɔkuru u maa man kure, nɛ wi na sɔa nge wi ba mara suru kun yiba. ⁹ Domi nena na piiburu bo gɔrobu sɔa. Na n̄ weene bu man soku gɔro, domi na Gusunɔn yigberu nɔni sɔɔwa. ¹⁰ Adama ka Gusunɔn duroma na ka sɔa mɛ na sɔa tɛ, ma durom mɛ u man kua mu n̄ kue kam. Na kookari kua n gɔro be kpuro kere, adama n̄ n̄ mɔ nen tiwa na kua ma

n kun mə Gusunən durom mə mu ka man wāa. ¹¹ Ñ n men na, gari tee yiya sa waasu mə nē ka be, tee yiya i maa naane doke.

Besən seebu gərin di

¹² Tē, bà n Kirisin gari waasu kua ma u seewa gərin di, aməna beən gaba ka mə gəriba kun seemə. ¹³ Gəribu bà kun seemə, Kirisi kun maa seewe. ¹⁴ Kirisi u kun seewen na, besən waasu kama, beən naane dokebu maa kama. ¹⁵ Sa maa Gusunə seeda weesugia diiya sanam mə sa gerua ma u Kirisi seeya gərin di, domi n n sāa gem ma gəriba kun seemə, n n men na, Gusunə kun maa Kirisi seeye. ¹⁶ Domi gəribu bà kun seemə Kirisi kun maa seewe. ¹⁷ Bà kun maa Kirisi seeye beən naane dokebu kama, i maa wāa beən toranu səə gina. ¹⁸ Be ba maa Kirisi naane doke ba ka gu ba kam kuawa. ¹⁹ Ñ n wāa teni tənən sōn na sa Kirisi yīiyə, sa sāawa wənwəndobu n təmbu kpuro kere.

²⁰ Adama tē, Kirisi u seewa gərin di u kua gbiikoo be ba koo sen suunu səə. ²¹ Domi nge mə gəə na saa tənun min di, nge mēya gəribun seebu maa naamə saa tənun min di. ²² Nge mə təmbu kpuro ba gbimə yèn sō ba gbinne ka Adamu, nge mēya ba koo kpuro seeya yèn sō ba gbinna ka Kirisi. ²³ Adama baawure ka win wuura. Gbiikaa Kirisi, yen biru be ba sāa wigibu win naarun sanam. ²⁴ Yen biruwa handunian kpeera koo na. Sanam mēya Kirisi u koo wirugiru ka yiiko ka dam kpuro kam koosia kpa u Gusunə Baaba bandu nəmu səndia. ²⁵ Domi Kirisi u n koo ko u kun bandu di sere Gusunə u ka nùn win yiberəba kpuro taarea. ²⁶ Gəəwa sāa wərə dāako wi ba koo kam koosia. ²⁷ Domi ba yorua ba nē, “Ba dera u kua gāanu kpuron wirugii.” Adama sanam mə u gerua ba dera u kua gāanu kpuron wirugii, n sun yeeri ma wi u dera u kua yen wirugii, u n wāasi səə. ²⁸ Adama bà n gāanu kpuro Kirisi nəmu səndia, yera wi, Bii, u koo maa tii Gusunə nəmu səndia, kpa Gusunə wi u nùn gāanu kpuro nəmu səndia, u bandu di kpuron wəllə mam mam.

²⁹ Be ba batemu mə gəribun sō maa ni. Arufaani yerà ya wāa mi. Ñ n sāa gem ma gəriba kun seemə, mban sōna ba bu batemu mə gəribun sō. ³⁰ Besən tii maa, mban sōna sa ra n yō kari səə saa baayere. ³¹ Nəgibu, baadommawa na ra n wāa gəən yira səə. Na yeni gerumə yèn sō na woo kanamə beən saabu besən Yinni Yesu Kirisi səə. ³² Nà n sanna ka gberun yē Efesu mini nən təndun yikon sō, arufaani yerà na mə. Gəribu bà kun seemə, n n men na, su di kpa su nə domi sia sa ko gbi.

³³ I ku de bu bē nəni wōke. Kpaasi kōsoba ba ra daa gea sanku. ³⁴ I de beən laakari gea yu wurama nge mə n weenē, kpa i kookoo kōsusu deri. Beən gabu ba n Gusunə yē. Na yeni gerumə ma beən sekura.

Seebun wasi kpē

³⁵ Goo koo bikia u nē, aməna ba koo ka gəribu seeya. Wasi yiren bwesera ba ko n mə. ³⁶ Bwisi sarirugii! À n gāanun bia duura temə ya n kpiimə ma n kun mə ya gu. ³⁷ Ye a duurumə temə, bia tənawa, nge alikama bima, n kun mə gāanu ganun bima, n n mə kprii pətura. ³⁸ Gusunə u bia ye kprii pətura wēemə nge mə u kī. Bia baayere ya yen kprii pətura mə. ³⁹ Gāa wasinu kpuron yaa kun maa tia. Təmbugia nənəm, yēegia nənəm, gunəsugia nənəm, swēegia maa nənəm.

⁴⁰ Wəllun wasi yi wāa, handuniagii maa wāa. Wəllun wasi yi yin buram mə, handuniagii maa yin buram mə. ⁴¹ Sō u win buram baa mə, suru maa wigim mə ka maa kperi. Kperin tiin buram wunane.

⁴² Mēya n ko n sāa sanam mə ba koo gəribu seeya. Bà n wasi sika gəəgiya mi, adama bà n yi seeya yi n maa gbimə. ⁴³ Bà n yi sika yi ku ra n beere mə, adama bà n yi seeya girima bakagiiya. Bà n yi sika, dam sarirugiiya, adama bà n yi seeya yi dam mə. ⁴⁴ Bà n yi sika wasi bentekera, adama bà n yi seeya yi sāawa hundegii. Domi wasi bentekeru tà n wāa, wasi hundegii maa wāa. ⁴⁵ Nge mēya maa ba yorua ba nē, tən gbiikoo Adamu, u kua waso, adama Adamu dāako u sāawa hunde wi u wāaru wēemə. ⁴⁶ N n mə hundegiiya yi gbia yi na. Wasi bentekera ta gbia ta na, yen biru hundegii. ⁴⁷ Ba tən gbiikoo məma ka tem, ma u kua temgii. Tənu yiruse u nawa wəllun di. ⁴⁸ Nge mə temgii gbiikoo u sāa,

meya maa temgibu kpuro ba sãa. Nge me wøllugii u maa sãa meya maa wøllugibu kpuro ba sãa. ⁴⁹ Nge me sa ka temgii weene, nge meya sa ko maa ka wøllugii weena.

⁵⁰ Negibu yenywa na gerumə, ma ye ya yaa ka yem mə, ya n̄ kp̄e ya n̄ bənu wa mi Gusunə u bandu swī. Ye ya maa sãa gəəgia ya n̄ kp̄e ya n̄ wāaru te ta ku ra kpe mə.

⁵¹ Asirin gari wee, na b̄e s̄əmə. N̄ n̄ mə b̄e kpurowa sa ko gbi, adama ba koo b̄e kpuro k̄asi ⁵² yande, n̄ni kpaki teeru s̄ə sanam me k̄abi d̄āaka ya koo swī. Domi ya koo swī kpa bu ḡaribu seeya bu ku maa ka gbi, kpa b̄e su maa k̄asi. ⁵³ Domi wasi yi yi ra sankire, yi n̄ koo ko yi kun k̄asa yi yi ku ra sankire. Yi yi maa sãa gəəgii, yi n̄ koo ko yi kun k̄asa yi yi ku ra gbi. ⁵⁴ T̄ē yi yi ra sankire yì n̄ k̄asa yi yi ku ra sankire, gəəgii yì n̄ maa k̄asa yi yi ku ra gbi, yera ye ba yorua ya koo kooru ye ba n̄e, “U dera gəə kpa, ma nasara sina.”

⁵⁵ “Gəə, mana wunen nasara wāa.

Gəə, mana wunen s̄ə s̄ə d̄ēgira wāa.”

⁵⁶ Gəən s̄ə s̄ə d̄ēgira toraru, torarun dam maa s̄āawa wooda. ⁵⁷ Yen s̄ə, su Gusunə siara wi u sun nasara w̄emə saa Yesu Kirisi b̄esen Yinnin min di.

⁵⁸ N̄ n̄ men na k̄inasibu, i ȳro dim dim ka t̄emanabu, i n̄ hania m̄ə Yinnin s̄əmburu s̄ə baadomma kpa i n̄ ȳ ma s̄əmbu te i Yinni kuamme ta n̄ kam m̄ə.

16

Gobi səkubu

naane dokeobun s̄ə

¹ T̄ē, gobin gari yi ba s̄ə kumə naane dokeobun s̄ə. N weene i ko nge me na Yesun yigbenu s̄əwā Galatiə. ² Alusuma baayeren t̄ə gbiikuru i de baawure u gobi ḡe yi nenem, nge me win waara n̄e, kpa i ku de sanam me na tunuma i sere gobi s̄əke. ³ N̄ n̄ na kon t̄ən be i ḡəsa ḡəri Yerusalemə ka b̄een k̄eru ka tire ni nu koo bu tusia. ⁴ N̄ n̄ maa kua n̄ ka da nen tii, kon ka bu da.

Ye P̄olu k̄i u ko

⁵ N̄ n̄ Masedəni beram da, kon na b̄een mi, domi na n̄ kon ko na kun Masedəni de. ⁶ Kon s̄ə meeru ko b̄een mi, a ku tuba, kpuran sanam kpuro. Yen biru kpa i man n̄ma k̄ē nen sanum s̄ə mi na d̄ə kpuro. ⁷ Na n̄ k̄i n̄ b̄e wa barara t̄ē n̄ sarə, adama Yinni ù n̄ wura, na ȳiyə kon na n̄ ka b̄e sina s̄ə meeru.

⁸ Adama ko na n̄ wā Efesu mini gina sere Pantikotin t̄ru. ⁹ Domi na ayeru mə mini n̄ ka s̄əm bakaru k̄o te ta koo arufaani ko. Yiberəba ba maa dabi.

¹⁰ Timəte ù n̄ na b̄een mi i de i n̄n̄ dam koosia ka b̄ere, domi u Yinnin s̄əmburu m̄əwa nge me na m̄ə. ¹¹ Yen s̄ə, i ku de goo u n̄n̄ gem, adama i n̄n̄ somiə win sanum s̄ə u ka na nen mi ka alafia, domi sa n̄n̄ mara n̄e ka b̄esegibu sannu.

¹² Adama ye n̄ s̄ā b̄esegii Apolon gari, n̄n̄ dabira na ra n̄n̄ dam k̄ē u ka na u b̄e bera ka b̄esegibu gabu sannu, adama u n̄ k̄i u na gina. ù n̄ ayeru wa, u koo na.

Yiire d̄āakibu ka t̄əbiribu

¹³ I n̄ tii s̄e, i ȳro dim dim naane dokebu s̄ə. I n̄ w̄əruḡəru s̄ā kpa i n̄ dam mə. ¹⁴ Kpuro ye i m̄ə, i ye koowo ka k̄iru.

¹⁵ I Setefani ȳe ka win yenugibu, ma beya ba s̄ā t̄ən gbiikobu Geresi s̄ə be ba naane doke, ba maa tii w̄e bu ka naane dokeobu n̄əri. Negibu na b̄e kanamə, ¹⁶ i t̄ən ben bweseru wiru kp̄iyə ka baawure wi u s̄əmbu te m̄ə ka hania.

¹⁷ Na nuku dobu mə Setefani ka F̄əətunatu ka Akaikun naarun s̄ə, domi b̄een sariru ba man kua ye i ko raa ko. ¹⁸ Ba maa nen nukuru yemiasia ka b̄egiru sannu. N weene i t̄ən ben bweseru takaru ko.

¹⁹ Yesun yigbenu Asi s̄ə nu b̄e t̄əbura. Akilasi ka Pirisila ka maa Yesun yigberu te ta ra m̄enne ben yenuə, ba b̄e t̄əbura gem gem Yinni s̄ə. ²⁰ Naane dokeobu kpuro ba b̄e t̄əbura.

I t̄əbirinə ka k̄iru.

²¹ Ne P̄olu, na b̄e t̄əbura ka nen tiin yora.

²² Baawure wi u kun Yinni k̄i, u b̄əri wa.

Maranata. Yen tubusiana, Yinni, a na.

²³ Yinni Yesun durom mu n wãa ka bæε.

²⁴ Nen kîru ta wãa ka bæε kpuro Kirisi Yesu sãã. Ami.

TIRERU YIRUSE TE PĀLU U KORINTIGIBU KUA

Pālu u Korintigibu tireru yorua nān yiruse sanam mē wi ka be, ba ñ nāsinamō. Win tire gbiikuru sō, u ben wahala dabi ni ba raa mōn wēε nō wa. Adama ka mē, be sō gaba wāa be ba tamaa Pālu u ñ sāa Gusunōn sām kowo. Yen sōna u wure u bu tire teni yorua u ka tii yina.

Tire ten kpunaa

1. Tōbiribu ka siarabu, wiru 1:1-11.
2. Pālu ka Korintigibun wāasinaa, wiru 1:12n di sere wiru 7:16.
3. Kēnu Yudeagibun sō, wiru 8n di sere wiru 9.
4. Pālu u ka tii yinamō, wiru 10:1n di sere wiru 12:10.
5. Yiire dāakibu ka tōbiribu, wiru 12:11n di sere wiru 13:13.

Tōbiribu

¹ Bēε Gusunōn yigberugibu, bēε be i wāa Korintiō, ka naanē dokeobu kpuro be ba wāa Gerēkiban tem girum sō, nē Pālu Yesu Kirisin gōro Gusunōn kīru sō, ka Timōte besēgii, besera sa bēε tōbura. ² Gusunō besen Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bēε durom kua kpa bu bēε alafia wē.

Pālu u Gusunō siaramō

³ Su Gusunō siara, besen Yinni Yesu Kirisin Baaba wi u ra tōmbu wōnwōndu kue, kpa u bu dam kē saa baayere. ⁴ U sun dam kēmō besen nuku sankiranu kpuro sō, kpa besen tii su ka kpī su be ba nuki sankire dam kē mē besen tii sa wa Gusunōn min di. ⁵ Nge me besen tii sa Kirisin nuku sankiranu sō bōnu mō n kpā, mēya maa sa dam kēru waamō n kpā Kirisin min di. ⁶ Sā n nuki sankire bēen sōna, kpa i ka dam kēru ka faaba wa. Sā n maa dam wa bēen sōna, i ka maa dam wa mē mu koo de i ka nōni swāaru temana te ta sāa tia ka te sa waamō. ⁷ Sa ñ sika mō bēε sō domi sa yē nge mē i bōnu mō besen nōni swāaru sō, mēya i maa bōnu mō besen dam sō mē ba sun kā.

⁸ Nēgibu sa ñ kī i kun yē nōni swāa te sa wa Asin temō. Ten kpāara banda ta besen dam kera sere sa ñ maa yīiyō sa ko n hunde mō. ⁹ Sa raa tamaa ba sun taare wēwa bu ka sun go. Adama yenin bwesera sun deemawa kpa sa n ka yē ma n ñ weenε sa n besen tii naanē sāa ma n kun mō Gusunō turo wi u ra gōribu seeye. ¹⁰ Wiya sun wōra wahala gōgōgia yen bweserun di, u koo maa sun wōra. Geema wiya sa yīiyō u koo wure u sun wōra. ¹¹ Domi bēen tii ñ n sun somimō ka bēen kanaru, Gusunō u koo kanaru mwa te tōn dabira kua besen sō, kpa u sun durom kua tōn dabiru tu ka nūn siara besen sō.

Pālu u win wuu daabu kōbia

¹² Yenin sōna sekura kun sun mō, domi besen gōru ga sun seeda diiyammē ma besen wāaru handunia sō, su mam gere bēen mi, ta dēere. Gusunō u dera ta ñ murafitiru mani. Win duroma mu sun kpara, n ñ mō tōnun bwisi. ¹³ Mēya tire ni sa bēε kua sō sa ñ bēε gāa tukunu ganu yorue ma n kun mō ye i gara n bēε yeeri mi. Na maa yīiyō ma yeni ya koo bēε yeeri sāa sāa, ¹⁴ nge mē besen gari yi bēε yeerima ma Yinni Yesun tōru sō i ko kpī i woo kana besen sō, nge mē besen tii sa ko ko bēen sō.

¹⁵ Yīiyō bin saabuwa na gbia na gōru doke n da bēen mi kpa i ka domaru wa nān yiruse. ¹⁶ Na raa bwisika n gera n bēε wa nā n dō Masedōni gia, kpa n kpam bēε wa nā n wee. Nge mēya i ko raa ka man nōmu kē nen sanum sō n ka da Yudea gia. ¹⁷ Nge mē na gari yi bwisika na gōrusu yiru kua ro? Nā n bwisikumō ye kon ko, na ra ko nge handuniagii na n sika mō? ¹⁸ Nge mē Gusunō sāa naanēgii, ye na bēε sōwā, ya ñ sika mō. ¹⁹ Domi Yesu Kirisi Gusunōn Bii, wīn gari Silasi ka Timōte ka sere nen tii sa bēε waasu kua, win gari kun sika mō. Adama u sāawa wi Gusunō u wura. ²⁰ Ka geema, Gusunōn wura bi, bu win nō mweenu kpuro sire. Yen sōna saa win min di sa mō ami, sa ka Gusunō bēere wēemō. ²¹ Gusunō win tiwa u sun tāsisia ka bēε sannu Kirisi sō. Wiya u maa sun gōsa

nenem. ²² Wiya u sun win yīreru koosi, wiya maa Hunde Dεero doke besen gōrusu sɔɔ nge sian wāarun suna.

²³ Gusunɔwa sãa nen seedagii, na ñ kīwa n ka bεe gari sēsɔgii ko. Yen sōna na ñ wure Korintio. ²⁴ Sa ñ kī su bεe dam dɔre bεen naane dokebu sɔɔ, sa kīwa su sɔmburu ko ka bεe sannu bεen nuku dobu sɔ. Domi i yō dim dim bεen naane dokebu sɔɔ.

2

¹ Yen sōna na gōru doke n ku ka da bεen mi kpam ka nuku sankiranu. ² Domi nà n bεe nukuru sanku, wara koo maa man nukuru dorasia ma n kun mɔ bεe be na nuki sanku. ³ Yenin sōna na bεe tireru yorua nge mε na kua. Na ñ kī n turi bεen mi kpa bu man nuki sanku be n weene bu man nuku dobu wē. Na bεe kpuro naane sãa ma nen nukuru tã n dora, bεe kpuron nuku doba. ⁴ Meya na bεe tireru yorua ka nɔni swāaru ka nuku sankiranu ka maa yīresu, n ñ mɔ n ka bεe nuki sanku. Na kīwa i gia nge mε na bεe kī n nε.

Bu toro suuru kuo

⁵ Goo ù n ka nuku sankiranu na, n ñ mɔ nena u nuki sanku, bεe kpurowa, ñ kun mε bεen gabu, kpa n ku gere n ka tonda. ⁶ Sεeyasia bi bεen dabiru durɔ wi sεeyasia, bu nùn nua. ⁷ Yen sō tē, n weene i nùn suuru kua i nùn dam kē kpa nuku sankira bakanu nu ku raa de u kom yaa bia. ⁸ Yen saabu na bεe kanamɔ, i nùn kuo mε u ko n ka yē ma i nùn kī. ⁹ Domi na maa bεe tireru yorua n ka bεen laakari mεeri n wa ñ n sãa mem nɔwɔbu kpuro sɔɔ. ¹⁰ Ì n goo nùn win toraru suuru kua, na maa yēro suuru kua. Gāanu nùn n wāa ni na suuru kua, bεen sōna na kua Kirisin wuswaaɔ. ¹¹ Kpa Setam u ku ka sun kamia domi sa win bwisikunu yē sãa sãa.

Pɔlun laakari seebu Torasio

¹² Ye na tura Torasio n ka Kirisin Labaari Gea kpara, na wa ka Yinnin durom ma swaa man kusiaru n ka sɔmburu ko mi. ¹³ Adama nen laakari kun kpune sēe yèn sō na ñ negii Titu wa. Yen saabuwa na Torasigibu nɔɔ kana ma na doona Masedoni gia.

Nasara Yesu Kirisi sɔɔ

¹⁴ Su Gusunɔ siara. Domi u ra n sun gbiiye ka nasara yèn sō sa gbinne ka Kirisi. U sun dendimɔ u ka tɔmbu Kirisi giasia yam kpuro nge turare yèn nuburu ta pusa baama. ¹⁵ Geema, bese sa sãawa nge turare nuburu durugia ye Kirisi u Gusunɔ wēemɔ. Ma ya pusa be ba faaba waamɔn mi, ka maa be ba kam kobu dɔɔn mi. ¹⁶ Be ba kam kobu dɔɔn mi, nuburu gɔɔgira te ta gɔɔ marumɔ. Be ba maa faaba waamɔn mi, nuburu wāarugira te ta wāaru wēemɔ. Wara tura u ka sɔmbu ten bweseru ko. ¹⁷ Sa ñ sãa nge gabu be ba ka Gusunɔn gari tenkuru mɔ. Adama, yèn sō Gusunɔwa u sun gɔrima, yen sōna sa gari gerumɔ ka murafiti sariru win wuswaaɔ nge Kirisin sɔmɔbu.

Nɔɔ mwεε kpaarun sɔm kowobu

3

¹ Gari yi, yi sōsima ma sa kpam woo kanamɔwa? Sa ko ka tirenu na bεen mi ni nu sun tusiamɔ nge mε gaba ra ko? Ñ kun mε, sa ko bεe bikia i sun tire nin bweseru kua? ² Bεen tiiwa i sãa besen tireru te ba yorua besen gōruɔ te tɔmbu kpuro ba tuba ma ba gara. ³ Ya sōsira ma i sãa tire te Kirisi u yorua besen sɔmburun sɔ. Ba ñ tu yorua ka ankiri, ma n kun ka Gusunɔ Yinni wason Hunde. Ba ñ maa tu yorusi kpee besi sɔɔ, ma n kun mɔ tɔmbun gōrusu sɔɔ.

⁴ Toro sin teya sa mɔ Gusunɔn wuswaaɔ saa Kirisin min di. ⁵ Geema, n ñ mɔ sa tii tura su ka gere sa gāanu kua ka tii. Ye sa ko kpī su ko kpuro, ya weewa Gusunɔn min di. ⁶ Domi wiya u sun dam wē su ka ko nɔɔ mwεε kpaarun sɔm kowobu. Nɔɔ mwεε te, ta ñ wooda dendimɔ ye ba yorua, ma n kun mɔ Gusunɔn Hunde. Wooda, gɔɔwa ya ka naamɔ, adama Gusunɔn Hunde wāara u ka naamɔ.

⁷ Sanam mε ba wooda yorua yoru bii tia tia kpee besi wɔllɔ, Gusunɔn yiiko ya sōsira. Ma Mɔwisin wuswaa ya balla sere Isireliba ba kpama bu nùn mεeri baa mε balli bi, bu

koo doona. Wooda ye, yèn sɔmbura ka gɔɔ naamɔ, yà n sɔɔsira ka yiiko yen bweseru, ⁸ anna a maa yiikon kp̄aru wa ye Hunden sɔmbura ka sɔɔsira. ⁹ Sɔmbu te ta ra tɔmbu taare wē tà n yiiko mɔ, anna a maa sɔmburun yiiko wa te ta ra tɔmbu gem wē Gusunɔn wuswaaɔ. ¹⁰ Sa ko mam kp̄i su gere yiiko ye ya gasɔ balla ya n gāanu tura ka sere tēgia domi tēgia ye, ya kp̄aru bo. ¹¹ Geema, ye ya kun tɛ yà n kua yiikogia, anna a maa ye ya ko n wāa ka baadommaɔn yiiko wa.

¹² Yèn sɔ sa yīiyɔ bini mɔ, yen sɔna sa gari gerumɔ ka toro sindu. ¹³ Sa n sãa nge Mɔwisi wi u win wuswaa sɔnditia wukiri kpa Isireliba bu ku ka balli kpiribu ge mɛeri sere ka gen nɔrɔ. ¹⁴ Ben wira gu. Wee, sere ka gisɔ, bà n nɔɔ mwɛe gururun tirenu garimɔ, sɔnditia ye, ya ben bwisi berumɔ ya n wunare. Domi ya n wunare ma n kun wi u ka Kirisi gbinnen mi. ¹⁵ Sere ka gisɔ mam, bà n Mɔwisi tirenu garimɔ, sɔnditia ye, ya ra n ben bwisi berumɔwa. ¹⁶ Adama nge mɛ Gusunɔn gari gerumɔ, “Sanam mɛ tɔnu u Yinni wuswaa kisi, sɔnditia ye, ya ra wunarewa.” ¹⁷ N sere deema, Yinni wi, u sãawa Hunde. Mi maa Yinnin Hunde wāa, miya tii mɔra ra n wāa. ¹⁸ Besɛ kpuro, besɛ bèn wuswaa gbabiara, sa Yinnin yiiko mɛera. Nge mɛya sa ka kɔsimɔ su ka Yinni wi weena. Win yiiko maa sosimɔ besɛ sɔɔ. Ka gem, Yinnin Hundewa u sɔmbu te mɔ.

Hunden dukia tem mɔndu sɔɔ

4

¹ Gusunɔwa u sun sɔmbu te nɔmu beria win durom sɔ. Yen sɔna sa n mwia kpane. ² Sa daa sekurugia ye ya berua pota sa kɔ. Sa n wāa ka bwisi kɔsin baa, sa n maa Gusunɔn gari siikiamɔ. Adama sa gem terasiamɔwa kpasasa, kpa baawure u n ka yē win gɔruɔ ma geegiba sa sãa Gusunɔn wuswaaɔ. ³ Labaari gea ye sa nɔɔsiamɔ yà n berua, kam koorebara ya berue. ⁴ Ba n naane doke yèn sɔ handunia yen yinni u ben wiru go. U bu yam ganua bu ku ka Labaari gean yam bururam wa mɛ mu Kirisin yiiko sɔɔsimɔ. Labaari gea ye, Kirisigia wi u sãa Gusunɔ, wasi sɔɔ. ⁵ Ka gem, n n besen tiin gari sa waasu mɔ. Sa gerumɔwa ma Yesu Kirisiwa sãa Yinni ma besɛ sa sãa been yobu Yesun sɔ. ⁶ Gusunɔ wi u nɛɛ, yam bururam mu ballio yam wɔkurɔ, wiya maa win yam bururam ballisia besen gɔruɔ, su ka win yiiko gia ye ya ballimɔ Kirisin wuswaan di.

⁷ Adama besɛ be sa hunden dukia ye mɔ, sa ye mɔ besen wasi sɔɔ yi yi sãa nge tem mɔndu kpa dam bakam mɛ, mu n ka sãa Gusunɔgim, n n mɔ besen tiigim. ⁸ Sa wahala bwese bweseka waamɔ adama sa n wɔkɔnu wɔra. Sa wurure adama sa n kom yaa bie. ⁹ Ba sun nɔni sɔɔmɔ adama Gusunɔ kun sun deri. Ba sun sura adama ba n sun go. ¹⁰ Baadommawa sa ra n Yesun gɔɔ sɔɔwa besen wasi sɔɔ kpa win wāaru tu maa ka sɔɔsira besen wasi sɔɔ. ¹¹ Besen wāaru sɔɔ baadomma sa wāawa gɔɔ sɔɔ Yesun sɔ kpa win wāaru tu maa ka sɔɔsira besen wasi gɔɔgii sɔɔ. ¹² Nge mɛya gɔɔ u sɔmburu mɔ besɛ sɔɔ, adama wāara been mi.

¹³ Besen naane dokebu bu sãa nge yērogibu wi u yorua u nɛɛ, “Na naane doke, yen sɔna na gari gerua.” N n men na, besɛ maa sa naane doke, yen sɔna sa gari gerumɔ. ¹⁴ Sa yē ka gem ma wi u Yinni Yesu seeya gɔrin di, u koo maa sun seeya ka Yesu sannu kpa u de besɛ ka bɛɛ su yinna win wuswaaɔ. ¹⁵ Been sɔna gāa ni kpuro nu kooramɔ, kpa tɔn dabiru tu durom wa, kpa tu Gusunɔ bɛɛɛ wē ka siara bakabu.

Wāaru ka naane dokebun baa

¹⁶ Yen sɔna sa n mwia kpanamɔ. Baa mɛ besen wasin wāaru ta kpeemɔ besen hunden wāaru ta ra n kpaaru mɔwa baadomma. ¹⁷ Besen nɔni swāa kpiriru te ta n kp̄a, ta sun yiiko ye ya ku ra kpe sɔru kuammɛwa, ye ya nɔni swāa te kp̄aru kere. ¹⁸ Domi besen laakari kun wāa ye nɔni waamɔ sɔɔ ma n kun mɔ ye ya n waarɔ. Ye nɔni waamɔ ya ku ra tɛ, adama ye ya n waarɔ ya ko n wāawa ka baadomma.

5

¹ Sa yē ka gem ma besen kuru te ta sãa besen wāa yeru tem mɛ sɔɔ, tà n wɔruma, Gusunɔ u sun wāa yeru yīiye wɔllɔ te win tii u kua, te ta ko n wāa ka baadomma. Ba n

tu kue ka nōma. ² Ma sa kpasa wəri m̀ tē kuu teni sɔɔ, domi sa kī gem ka gem su besen wəllun wāa yee te du. ³ Geema, sà n dua te sɔɔ, ba ñ koo sun deema yara. ⁴ Domi saa yē kpuro sa wāa kuu temkii teni sɔɔ sa kpasa wəri m̀ nge wi u sɔmunu sɔɔwa. N ñ mɔ sa kī bu sun besen wasi temkii wunari, adama sa kīwa bu sun wəllun wasi sebusia, kpa yi yi sāa gɔɔgii, wāaru tu yi mwe. ⁵ Gusunɔwa u sun kua su ka ye wa ma u sun win Hunde wē nge yen suna.

⁶ Yen sɔna sa wərugəru mɔ baadomma. Sa maa yē ma sanam me sa wāa wasi yini sɔɔ sa ka Yinnin wāa yeru toma. ⁷ Domi sa sīimɔwa ka naane dokebu, n ñ mɔ ka ye sa waamɔ. ⁸ Sa wərugəru mɔ, sa maa kīru bo su wasi yini deri kpa su da sa n wāa Yinnin mi. ⁹ Sa wasi yini deriwa? Aawo, sa wāawa yi sɔɔ? Sa kīwa sa n wā win nɔnuɔ. ¹⁰ Domi sa ñ ko ko sa kun yōre Kirisin wuswaaw u ka sun siri bese kpuro, kpa u ka baawure kɔsia nge me win kookoosu ne si u kua win wāaru sɔɔ, ñ n kɔsan na, ñ n maa gean na.

Kirisi sun dɔrasia bese ka Gusunɔ

¹¹ Sa Yinnin beere yē. Yen sɔna sa tɔmbu kəkirimɔ. Adama Gusunɔ u sun yē sāa sāa, na maa yīiyɔ ma been tii i sun yē been gɔrusɔ. ¹² Sa ñ besen tii gem wēemɔ kpam been mi. Sa bee ayeru wēemɔwa i ka woo kana besen sɔ, kpa i ka kpī i tɔn be wisi be ba woo kanamɔ wasin sɔ, n ñ mɔ ye ya wāa gɔruɔn sɔ. ¹³ Sà n laakari bia, Gusunɔn sɔna sa sāa me. Sà n maa sāa laakarigibu, been sɔna. ¹⁴ Domi Kirisin kīra sun neni, bese be sa tuba ma tɔn turo ù n gu tɔmbu kpuron ayerɔ, tɔmbu kpurowa ba gu. ¹⁵ U guwa tɔmbu kpuron ayerɔ kpa be ba wasi ba kun maa ka wāa ben tiin sɔ ma n kun mɔ win sɔ wi u gu u seewa ben sɔ.

¹⁶ Yen sɔna sa ñ maa tɔnu mɛerimɔ ka nɔni tɔna. Baa me sa gasɔ Kirisi mɛera ka nɔni tɔna, tē sa ñ maa nùn mɛerimɔ nge me. ¹⁷ Goo ù n gbinne ka Kirisi u kua tɔn kpao. Gasɔn gāanu doona, wee gāa kpaanu tunuma. ¹⁸ Ye kpuro Gusunɔn min diya ya wee wi u ka win tii sun dɔrasia Kirisin min di, ma u sun gɔra su ka de gabu bu dora ka wi. ¹⁹ Domi saa Kirisin min di Gusunɔ u tɔmbu kpuro ka tii dɔrasia, u ñ ben swaa sarabu garisi, ma u sun dɔrasia bin gari nɔmu sɔndia su ka nɔasia.

²⁰ Ñ n men na, sa sāawa Kirisin sɔmɔbu. N sāare Gusunɔ win tii u bee sokumɔ besen min di. Yen sɔ, sa bee kanamɔ ka Kirisin yīsiru, i de i dora ka Gusunɔ. ²¹ Kirisi wi, wi u kun durum koore, wiya Gusunɔ u durum sɔbi besen sɔ kpa su ka gem wa wi Gusunɔn mi yèn sɔ sa ka Kirisi gbinne.

6

¹ Bese be sa sɔmburu m̀ ka Gusunɔ sannu, sa bee kanamɔ i ku de durom me i mwa win mi, mu kam ko. ² Domi Gusunɔ u nee, “Na nun swaa daki sanam me na tɔmbu durom kuamme. Na nun somi faaban tɔru.”

Wee, tēra n weene i Gusunɔn durom mwa, gisɔra faaban tɔru.

³ Sa ñ kī goo u besen sɔmburu taare wē. Yen sɔna sa ñ gāanu m̀ ni nu koo tɔnu torasia. ⁴ Adama besen kookoosu kpuro sɔɔ sa tii sɔɔsimɔ geegibu nge me n ka Gusunɔn sɔm kowobu weene. Sa temana gem gem nɔni swāaru sɔɔ ka yāaru sɔɔ ka wahala sɔɔ. ⁵ Ba sun seni so ba kpēe pirisɔm sɔɔ. Tɔn dabinu sun seesi. Sa sɔma kua sere sa wasira. Sa dom sera. Sa nɔɔ bɔkua. ⁶ Sa sɔɔsimɔ ma sa sāa Gusunɔn sɔm kowobu ka besen wāa dɛeraru ka besen yēru ka besen suuru ka besen tɔn geeru ka Hunde Dɛero, ka kīru te ta ñ murafitiru mɔ, ⁷ ka gem gari ka maa Gusunɔn dam. Gem mu sāa besen tabu yānu su ka sanna, su maa ka tii yina. ⁸ Gaba sun beere wēemɔ, gaba maa sun fune wunamɔ. Gaba besen gea gerumɔ, gaba maa besen kɔsa gerumɔ. Ba sun mɛera nge wee kowobu baa me sa gem gerumɔ. ⁹ Ba sun mɛera nge be goo kun yē, adama Gusunɔ u sun yē sāa sāa. Ba sun mɛera nge be ba wasikiramɔ, adama wee sa wāa sa wasi. Ba sun mɛera nge be ba sɛeyasia, adama sa ñ gu. ¹⁰ Ba sun mɛera nge nuku sankirobu, adama sa ra n nuku dobu mɔ. Sa sāa nge sārɔbu, adama sa tɔn dabinu dukia wēemɔ. N sāare nge sa ñ gāanu mɔ, adama sa kpuro mɔ.

¹¹ Sa bɛɛ gari bururasia, bɛɛ Korintigibu. Besen gɔru ga bɛɛn kɪru mɔ. ¹² Sa n̄ bɛɛ besen kɪru berue, bɛɛya i sun bɛɛgiru berua. ¹³ N̄ n men na, na ka bɛɛ gari m̄ nge nen bibu, i sun kuo nge mɛ sa bɛɛ kua. I de bɛɛn gɔru ga n besen kɪru mɔ.

Kirɔ b̄uu s̄aɔbun s̄ɔ

¹⁴ I ku tii gbinna ka naane doke sarirugibu domi i n̄ ka bu weene. Amɔna gea ka kɔsa ya ko n w̄asinɛ. Nge amɔna yam bururam ka yam w̄ɔkura ko n mɛnɛ. ¹⁵ Amɔna Kirisi ka Setam ba koo ka n̄ɔsina. Nge mba naane dokeo ka naane doke sarirugii ba m̄ɔsine. ¹⁶ Amɔna Gusunɔn s̄a yeru ka b̄unu ko n ka n̄ɔ tia s̄a. Domi besera sa s̄a Gusunɔ, Yinni wason w̄a yeru nge mɛ win tii u gerua,

“Kon sina na n w̄a ben suunu s̄ɔ.
Kon ko ben Yinni, kpa bu ko nen t̄ambu.”

¹⁷ Yen s̄ɔna Yinni u nɛɛ,

“I yario bwese tukunun suunu s̄ɔn di.

I ku ḡaanu baba ni nu disi mɔ.

Kon bɛɛ wura.

¹⁸ Kon ko bɛɛn Baaba.

Bɛɛ maa kpa i ko nen bii t̄ɔn durɔbu ka t̄ɔn kurɔbu.

Yeya Yinni dam kpurogii u gerua.”

7

¹ N̄ɔ mwɛɛ ni kpuro nu s̄awa beseginu, k̄inasibu. Yen s̄ɔ, su tii s̄arasia saa ḡaanu kpuron di ni nu wasi ka hunde disinu t̄ɛnimɔ, kpa sa n d̄ɛraru sosimɔ Gusunɔn nasiaru s̄ɔ.

Pɔlun nuku dobu

² I sun ayeru k̄ɛɛyɔ bɛɛn gɔruɔ. Sa n̄ goo torari, sa n̄ goo kam koosie, sa n̄ maa goo taki di. ³ Na n̄ yeni gerumɔ n ka bɛɛ taare w̄ɛ, domi na gerua kɔ ma sa bɛɛn kɪru mɔ besen gɔruɔ sa n ka w̄a sannu, n̄ kun mɛ su ka gbi sannu. ⁴ Na tororu soomɔ bɛɛn s̄ɔ, na maa bɛɛn s̄ɔ woo kanamɔ. Besen n̄ni sw̄aru kpuro s̄ɔ na dam k̄ɛru wa, nen gɔru ga maa do n sara.

⁵ Saa m̄n di sa tura Masedonɔ sa n̄ w̄ɛre. Sa n̄ni sw̄aru wa baama, gabun mi sannɔsa, besen tiin gɔruɔ beruma. ⁶ Adama Gusunɔ wi u bw̄ɛbw̄ɛebu dam k̄ɛmɔ, u dera Titun naara sun dam k̄a. ⁷ N̄ n̄ m̄ win naaru t̄ɔna ta sun dam k̄a, adama ye u maa gerua ma i n̄n dam k̄a win tii. U maa sun s̄ɔwa nge mɛ nen waara bɛɛ neni, ka nge mɛ i nuki sankire, ka nge mɛ i ka man suna. Yen s̄ɔna t̄ɛ nen nuku dobu sosi.

⁸ Geema, baa mɛ tire te na bɛɛ yorua ta bɛɛ nuki sanki, na n̄ ḡrusu yiru m̄ t̄ɛ. Na raa kua sanam mɛ na wa ma ta bɛɛ nuki sanki saa fiiko s̄ɔ. ⁹ Adama t̄ɛ nen nukura do. N̄ n̄ m̄ ȳɛn s̄ɔ na bɛɛ nuki sanki, adama ȳɛn s̄ɔ bɛɛn nuku sankiranu dera i daa k̄ɔsa. Gusunɔ u bɛɛn nuku sankiranu denda kpa nu kun s̄a k̄ɔsa. ¹⁰ Domi nuku sankira ni Gusunɔ u dendimɔ nu ra dewa t̄ɔnu u daa k̄ɔsi kpa u faaba wa. Ma nin bwesera ku ra n n̄ daa ȳɛ m̄. Adama handunian nuku sankirana nu ra ḡɔ ma. ¹¹ Gusunɔ u bɛɛn nuku sankiranu denda. T̄ɛ i m̄ɛrio nge mɛ nuku sankira ni, nu dera i laakari kua ma i ka tii yina, nge mɛ bɛɛn nukura kun do ma i berum kua, nge mɛ i k̄i i man wa kpa i man wura, nge mɛ i hania m̄ i ka k̄ɔsan kowobu s̄ɛyasia. Kpuro s̄ɔ i s̄ɔsi ma i d̄ɛre gari yi s̄ɔ.

¹² N̄ n men na, sanam mɛ na bɛɛ tireru yorua, na n̄ tu yorua wi u k̄ɔsa kuan s̄ɔ, n̄ kun mɛ wi ya deeman s̄ɔ t̄ɔna, adama na tu kuawa n ka s̄ɔsira Gusunɔn wuswaa nge mɛ bɛɛn k̄ira nɛ bese s̄ɔ. ¹³ Yen s̄ɔna sa dam kua. N̄ n̄ maa m̄ dam k̄ɛru t̄ɔna sa wa, sa maa nuku dobu sosi sanam mɛ sa Titun nuku dobu wa domi bɛɛ kpuro i win gɔru yemiasia. ¹⁴ Baa mɛ na n̄n woo kanɛ fiiko bɛɛn s̄ɔ, i n̄ man sekuru doke. Nge mɛ sa ra bɛɛ gem s̄ɔ, nge m̄ya besen woo kanabu Titun mi bu s̄ɔsira gem. ¹⁵ M̄ya maa bɛɛn k̄ira sosimɔ wi s̄ɔ ye u ka yaaye ma bɛɛ kpuro i n̄n mem n̄ɔwa ma i n̄n dam koosia ka berum ka diiribu. ¹⁶ Nen gɔru ga do ȳɛn s̄ɔ na bɛɛ naane s̄a kpuro s̄ɔ.

K̄ɛru ka nuku tia

8

¹ Negibu sa kī i gia nge me Gusunən durom mu sōsira Yesun yigbenu sō Masedōniā. ² Ba laakari mēribu wa nōni swāaru sō. Adama ben nuku doo bakabu dera ba kēru wē ka nuku tia, baa me ben sāara kpā. ³ Na bu seeda diiya ma ba wē ka ben gōru kīru mēn nōru ba koo kpī, ba mam wē n kere me. ⁴ Ba sun suuru kana gem gem su ka de ba n bōnu mō sōmbu teni sō naane dokeobun sō. ⁵ N koorā n kere ye sa raa yīiyō. Ba gina ben tii Yinni wē, ba sun wiru kpīiya ka Gusunən kīru. ⁶ Yen sōna sa Titu kana u da been mi u durom mēn sōmburu dakura nge me u raa gbia u tu torua. ⁷ I dam mō kpuro sō, naane dokebu ka gari gerubu ka yēru ka hania baka ka besen kīru te i mō. Yen sōna sa kī i n maa dam mō durom sōmbu te sō.

⁸ Na n̄ bēe yiiremō, adama gabun haniawa na bēe sōmō kpa i ka been kīrun gem mēeri nge me mu nē. ⁹ Domi i besen Yinni Yesu Kirisin durom yē, wi u sāa dukiaqii ma u tii kua sāaro been sō kpa win sāa te, tu ka bēe ko dukiagibu.

¹⁰ Yen sō, na bēe nen bwisikunu sōmō gari yi sō. N wā i da wuswaaō ka ye i ginakuu torua, bēe be i gabu gbiiya sōmbu te sō, n̄ n̄ mō ten kobu tōna adama ka maa ten kīrō.

¹¹ N̄ n̄ men na, i sōmbu te dakuro tē. Nge me i gōru doke i ko ka kīru, i maa dakuro ka kīru nge me been mōra nē. ¹² Domi à n ka kīru wē, wunen tiin mōra Gusunō ra mēeri u ka mwa, n̄ n̄ mō goon mōru.

¹³ Na n̄ kī i wōri yāaru sō gabun alafian sō, adama n weenewa mōru ta n nē. ¹⁴ Saa yeni sō been mōra kpā. Yen sō, i ko kpī i bu somi be ba yāaru mō, kpa bēe i n da maa yāaru barō, ben mōru t̄a n kpā, bu ka kpī bu bēe somi. Nge mēya mōru ta ko n ka nē.

¹⁵ Nge me Gusunən gari gerua,

“Wi u gura n kpā u n̄ saka sare.

Wi u maa gura fiiko u n̄ saka kōmie.”

Titu ka win kpaasibu

¹⁶ Su Gusunō siara wi u dera Titu u been kīru mō nge me besen tii sa mō. ¹⁷ Domi u besen yiirebu wura, win hania ya mam kpā sere u gōru doke win tii u da been mi. ¹⁸ Sa maa besegii goo gōrimō ka wi sannu wi Yesun yigbenu kpuro nu siaramō Labaari gean sōmburun saabu. ¹⁹ Yen biru Yesun yigbenu nu maa n̄n̄ gōsa u ka sun yōsiri besen sanum me sō, su ka durom sōmbu te ko kpa Yinnin tiin yiiko ka besen kīru tu sōsira.

²⁰ Sa kookari mō kpa goo u ku raa sun taare wē gobi beke yin nenubun sō yi ba sun nōmu berie. ²¹ Sa kī su gāa geenu ko, n̄ n̄ mō Yinnin nōni sō tōna adama ka maa tōmbun mi.

²² Sa bu gōriō ka besegii goo kpam w̄n̄ laakari sa mēera n̄n̄ dabinu, sa maa wa u sāa haniagii. Adama tē win hania ya sosi yēn̄ sō u bēe naane sāa gem gem. ²³ N̄ n̄ Titun sōn̄ na, u sāa nen beruse wi u ka man sōmburu mō been suunu sō. N̄ n̄ maa be ba n̄n̄ yōsirion̄ sōn̄ na, ba sāa Yesun yigbenun gōrobu be ba Kirisi bēere wēemō. ²⁴ Yen sō, i bu sōsio ma i bu kī ka gem, kpa Yesun yigbenu nu n̄ yē ma sa gem mō su ka woo kana been sō.

Somiru naane dokeobun sō

9

¹ N̄ n̄ maa sāa tilasi n ka bēe tireru yorua somirun sō te ba naane dokeobu mōrisiamme. ² Domi na been kīru yē, na maa Masedōnigibu woo kanē been sō na nēe, naane dokeo be ba wāa Gerekiban temō ba somirun sōru kpa saa ginakun di. Been hania ya ben dabiru kookari koosia. ³ Ka me, na bēe besegii beni gōriamme kpa besen woo kanabu been sō gari yini sō bu ku ko kam. Na kī i n sōru sāa nge me na gerua. ⁴ N̄ kun me, Masedōnigibu gabu b̄a n̄ man yōsirima, ma ba deema i n̄ sōru sāa, sekura koo sun mwa besen toro sin ten sō. Kaa maa sere gere bēe? ⁵ Yen sōna n̄ man wēre n besegii beni kana bu man gbiiya been mi bu ka kēe geeru sōru ko tēn̄ n̄ m̄wēru i kua kō. Nge mēya ta ko ta n̄ yii kpa tu sōsi ma i wēemō ka kīru, n̄ n̄ mō ka gōru swiini.

⁶ I n yē ma wi u duura fiiko, fiikowa u koo gē. Wi u maa duura n kpā, u koo gē mu n kpā. ⁷ Ñ n men na, n weene baawure u wē nge me u gōru doke, n ñ mō ka gōru swiini, ñ kun me, ka tilasi. Domi wi u wēemō ka nuku tia, Gusunō u yēro kī. ⁸ U koo maa kpī u bēe durom bwese bweseka kpuro wē n banda kpa i n ka baayere kpuro mō baadomma yèn bukata i mō, kpa n maa bēe tia n kpā i ka sōm geenu kpuro ko. ⁹ Nge me Gusunōn gari yi gerumō,

“U win dukia tōmbu yabua.

U s̄arobu kēnu wē ka nuku tia.

Win gem mu ko n wāawa ka baadomma.”

¹⁰ Gusunō wi u wuko bweseru wēemō u duure, ka dīanu u ka di, wiya u koo bēe bweseru kpuro wē tèn bukata i mō, kpa u tu kpiisia, kpa bēen gem mu bii dabinu ma. ¹¹ U ko n da bēe dukia wē ye ya koo turi i ka kēru wē baadomma ka nuku tia. Tōn dabinu koo maa Gusunō siara bēen kēnun sō. ¹² Domi sōmbu te i mō ta naane dokeobun bukata yibiamō. N ñ ye tōna, ta maa derimō tōn dabinu nu Gusunō siaramō. ¹³ Sōmbu tera ta koo sōsi nge me i s̄a kpa dabiru bu ka Gusunō bēere wē bēen mem nōobun sō bi i ka Kirisin Labaari gea naane doke. Ba koo maa nūn bēere wē yèn sō i bēen mōru bōnu kua ka nuku tia ka be, ka maa tōmbu kpuro. ¹⁴ Ba koo bēe kanaru kua ka kīi bakaru durom bakam men sō me Gusunō u bēe kua. ¹⁵ Su Gusunō siara win kērun sō te ta ñ ka nōo gerurō.

Pōlu ka tii yinamō

win sōmburun sō

10

¹ Ne Pōlu nen tiiwa na ka bēe yā, ne wi ba nee na ra tii kawē nà n wāa bēen mi, kpa na n ka bēe wōrugō gari mō nà n ka bēe toma. Na bēe kanamō ka Kirisin daa laakari tēerugia ka win tōn geeru, ² i ku de n ka bēe wōrugō gari ko sanam me ko na n wāa bēen mi. Domi na yē ma kon kpī n bu wōrugōru sōsi be ba gerumō sa s̄imōwa ka wasin baa. ³ Geema sa wāa wasi sōo, adama sa ñ tabu mō ka wasin tabu yānu. ⁴ Domi tabu yā ni sa ka tabu mō, nu ñ s̄a handuniaginu, nu s̄awa Gusunōn tabu yāa damginu ni nu ra gbāranu suriri. Sa tōnun bwisiku toraruginu kpeerasiamō, ⁵ ka tii suabu kpuro bi tōmba mō bu ku ka Gusunō gia. Sa tōmbun bwisikunu kpuro dōore mō nu ka wa nu Kirisi mem nōowa. ⁶ Sa maa sōoru s̄a su ka mem nōo sarirugii baawure sēeyasia sanam me bēe kpuro i mem nua.

⁷ I ku yam mēeri wōru wōrukum. Goo ù n tii garisi Kirisigii, u maa yeni bwisikuo win tii sōo. Nge me wi, u s̄a Kirisigii, meya besen tii sa maa s̄a Kirisigibu. ⁸ Domi na ñ sekuru wasi, baa nen woo kanabu bù n kpēa fiiko woodan sō ye Yinni u sun wē su ka bēe tāsisia, n ñ mō su ka bēe sura. ⁹ Na ñ kī n s̄are nge na bēe narumō ka nen tirenu. ¹⁰ Domi ba nee, nen tirenu bōobu, nu maa sē, adama nà n wāa bēen suunu sōo na ñ dam mō, nen gari geru gerusu kun maa bēere mō. ¹¹ Wi u yeni gerumō u n yē ma ye sa yorumō tirenu sōo sanam me sa toma, tia yera mi ka ye sa ko ko sanam me sa wāa mi.

¹² Geema, sa ñ kākō su ka bu tii yīsina, ñ kun me su ka bu tii weesina be ba ben tiin gea gerumō. Ba ñ bwisi mō domi ba ben tiin yīirutia kua bu ka tii yīire, ba maa ben tii tiine weesinamō. ¹³ Sa ñ woo kanamō gāanun sō ni nu kun wāa besen sōmburun ayerō, adama sa ko kpī su woo kana besen sōmburun swaa sōo ye Gusunō u sun sure ye ya ka sun da sere bēen mi. ¹⁴ Sa ñ besen sōmburun swaa sare, yèn sō sa tura sere bēen mi. Domi ka gem sa tura bēen mi sa ka bēe Kirisin Labaari gea naawa. ¹⁵ Nge meya sa ñ besen sōmburun swaa saramō, sa ñ maa woo kanamō gabun sōmburun sō. Adama sa yīiyō ma bēen naane dokebu koo sosi kpa su kpī su sōmburu ko te ta teni dam kere bēen suunu sōo sa kun swaa sare ye Gusunō u sun sure. ¹⁶ Yen biru sa ko kpī su ka Labaari gea sara bēen wuswaaō kpa sa kun woo kanamō gabun sōmburun sō te siba kua ben tiin ayerō.

¹⁷ Nge me Gusunōn gari gerumō, “Wi u woo kanamō u woo kanō Yinnin sō.” ¹⁸ Domi n ñ mō wi u win tiin gea gerumōwa, ba koo siara sere wìn gea Yinni u gerumō.

Pɔlu ka gɔro weesugibu

11

¹ Na kɛ i ka man temana nen wiiraru sɔɔ fiiko. Geema, i ka man temane. ² Na nisinu mɔ beɛn sɔɔ ni nu wee Gusunɔn min di, domi i sɛa nge wɔndia wi u kun durɔ yɛ, wi na durɔ turo kɛ. Durɔ wiya Kirisi. ³ Adama nge mɛ waa ya Efa torasia ka yen bwisi weesugii, na wurure beɛn bwisikunu nu ku raa ko kɔsunu kpa nu gɔsira nu doona saa naanen di ye i mɔ beɛ ka Kirisin gbinnaa sɔɔ. ⁴ Domi i ku ra yine goo ù n na u beɛ Yesu tukon gari sɔɔmɔ. I maa sɔɔru sɛa i ka hunde tuka mwa ye i ñ daa mwe. I kɔam kɛ i labaari tuka wura ye i ñ daa wure.

⁵ Na tamaa gɛanu sari nì sɔɔ beɛn gɔro gisonko be, ba man kere. ⁶ Baa mɛ gari geru gerusu ka man sɛ, n ñ mɔ na yɛru bie nge mɛ sa beɛ sɔɔsi kɔpasasa kpuro sɔɔ.

⁷ Ye na beɛ Gusunɔn Labaari gea nɔɔsia na ñ kɔsiaru garu mwe. Na tii kawa n ka beɛ sua wɔllɔ. Ye na kua mɛ na torawa? ⁸ Na dera Yesun yigbenu ganu man gobi kɔsia. Na sibu begia mwaari n ka beɛ somi. ⁹ Sanam mɛ na wɛa beɛn mi, nà n gɛanun bukata mɔ, n ku ra ka ko beɛn goon sɔmunu, domi besegii be ba na Masedɔnin di ba ka man ye kpuro naawa yèn bukata na mɔ. Na tii nɛnuwa kpuro sɔɔ kpa na kun sɛa beɛn sɔmunu. Mɛya ko na n maa tii neni. ¹⁰ Ka Kirisin gem mɛ mu wɛa nɛ sɔɔ, na beɛ sɔɔmɔ ma goo sari wi u koo man yinari n woo kana gari yinin sɔ Gerekiban tem kpuro sɔɔ. ¹¹ Mban sɔna. I tamaa na ñ beɛ kɛ? Gusunɔwa yɛ.

¹² Nge mɛ na mɔ tɛ, mɛya ko na n mɔ kpa n bu swaa ganɛ be ba kasu bu woo kana bu nɛɛ, beɛɛ ka be, sa sɛawa tia. ¹³ Domi tɔn be, ba sɛa gɔro weesugibu, be ba ra gabu nɔni wɔke, ma ba tii sokumɔ Kirisin gɔrobu. ¹⁴ Gɛanu sari mi, ni nu biti mɔ domi Setam tii koo kpɛ u tii ko nge yam bururam gɔrado. ¹⁵ Ñ n men na, biti gaa sari win sɔm kowobu bà n tii kua nge gem sɔm kowobu. Adama ba koo ben are wa nge mɛ ben kookoosu sɛa.

Nɔni swɛa te Pɔlu wa

win gɔra sɔɔ

¹⁶ Na kɔam gerumɔ goo u ku man mɛeri nge wiuro. Adama ñ n man mɛera wiuro, i man wuro nge mɛ, kpa nɛ maa n woo kana fiiko. ¹⁷ Ye kon gere tɛ, ya ñ wee Yinnin min di. Adama na ye gerumɔwa ka toro sindu domi na yɛ ma kon kpɛ n woo kana. Na gari gerumɔ nge wiuro. ¹⁸ Yèn sɔ gabu dabinu ba wasin sɔ woo kanamɔ, nen tii kon maa woo kana. ¹⁹ Beɛ be i bwisi mɔ, i ra ka wiirobu temane. ²⁰ I maari ba beɛ kuammɛ nge yobu, ma ba beɛ gbenimɔ ma ba beɛ taki dimɔ ma ba beɛ gemmɔ ma ba beɛ baari soomɔ. ²¹ Sekura man mɔ n ka beɛ sɔ ma dama nɛ na kun mɔ n ka beɛ kua mɛ.

Ka mɛ, goo ù n toro sindu mɔ na maa mɔ nen tii. Na gari saarimɔ nge wiuro. ²² Ba sɛa Yuuba? Mɛya maa nen tii. Ba sɛa Isireliba? Mɛya maa nen tii. Ba sɛa Aburahamun bweseru? Mɛya maa nen tii. ²³ Ba sɛa Kirisin sɔm kowobu? Na bu kere te sɔɔ. Nen gari yi, wiira gariya. Na sɔmburu kua na bu kere, ba man piri sɔm doke n bu kere, ba man seni so na ñ yen geeru yɛ. Nɔn dabinu na gɔɔ turuku kua. ²⁴ Nɔn nɔɔbuwa Yuuba ba man seni nɔɔ weeru tia sari so. ²⁵ Ba man dɛa so tia tian nɔn ita. Ba man kpenu kasukure nɔn teeru. Nɔn itawa besen goo ga nim diira, ma nɔn teeru na wɔri nim sɔɔ na wɛa mi bururun di sere sisiru bururu. ²⁶ Nen sanum dabinu sɔɔ na ra n wɛa kari sɔɔ daa bakanun sɔ ka swaa diobun sɔ, gasɔ nen tiin bweseru sɔɔ, gasɔ tɔn tukobun mi, gasɔ wuu sɔɔ, gasɔ gɔburɔ, gasɔ nim wɔku sɔɔ, gasɔ maa be ba sɛare naane dokeobun mi. ²⁷ Na sɔm damginu kua, na maa wahala wa. Na dom sera nɔn dabinu. Na gɔɔru ka nim nɔru wa. Na dɛanu bia nɔn dabinu. Wooru ka terera man deema. ²⁸ Ye ya tie na ñ yen gari mɔ ma n kun mɔ gari yi na sɔɔwa baadomma, yiya Yesun yigbenu kpuron bwisikunu. ²⁹ Goo ù n dam bie na ra n maa dam biewa. Bà n goo sokurasia, n da man meniwa.

³⁰ Yà n kua tilasi n ka woo kana, nen dam sarirun sɔna kon woo kana. ³¹ Gusunɔ, Yinni Yesun Baaba, wi n weene bu siara ka baadomma, u yɛ ma na ñ weesu mɔ. ³² Sanam mɛ na wɛa Damasiɔ, wuu yɛro wi sina boko Aretasi u yi, u dera ba wuun kɔnnɔsu kɛnuwa bu

ka man mwa. ³³ Adama ba man yara saa gbāraran fēnentin di ka bireru. Nge mēya na ka nùn kisirari.

Kāsinu ka sōōsi ni Pōlu wa

12

¹ Na n̄ kon ko na kun woo kanε baa mε n̄ n̄ wā. Tē kon kāsinu ka sōōsinun gari ko ni Yinni u man sōōsi. ² Na Kirisigii goo yē wi ba suare sere Gusunō wōllō n̄ wōō wōkura nne tura gisō. Ba tē wi suawa ka gem? Nge u kāsawa. Gusunō turowa yē. ³ Mēya na yē ma ba durō wi sua sere Gusunōn mi. Na maa wure na gerumō, ba nùn suawa ka gem? Nge u kāsawa. Gusunō turowa yē. ⁴ Miya u gari nua yi yi n̄ weenε tōnu u gere, yi u n̄ mam kpē u gere. ⁵ Kon durō win sō woo kana. Adama na n̄ nen tiin sō woo kanamō, ma n̄ kun mō nen dam sarirun sō. ⁶ Baa nà n̄ woo kanabu kī, na n̄ kon ko wiuro domi geeya kon gere. Adama na n̄ wuramō n̄ woo kana kpa goo u ku raa man mēeri n̄ kere nge mε u man waamō, n̄ kun mε, nge mε u nōōmō nen nōōn di.

⁷ Adama n̄ ku ka tii sua sōōsi nin kpāarun sō, bararu gara man wōri nge sāka nen wasi sōō. Ta na nge Setam sōmō tu ka man so kpa tu man yinari n̄ tii sua. ⁸ Na Yinni kana tia tian nōn ita bara ten sō u ka man tu wunari. ⁹ U man wisa u nεε, win durom mu man tura domi win dam mu ra sōōsire sanam mε na n̄ dam mō. N̄ n̄ mēn na, na kīru bo n̄ ka nen dam sariru woo kana kpa Kirisin dam mu n̄ man wāasi. ¹⁰ Yen sōna na nuku dobu mō dam sariru sōō ka wōma ka nuku sankiranu ka nōni swāaru, ka maa wururabu ye na sōōwa Kirisin sō. Domi sanam mε na n̄ dam mō, sanam mēya na sāa damgii.

Pōlu u ka Korintigibu wurure

¹¹ Na gari mō nge wiuro, adama tilasiwa i man kua. Bēya n̄ weenε i nen gea gere. Domi baa nà kun sāa gāanu, bēen gōro gisonko be, ba n̄ man kere. ¹² Kookoo si su sōōsimō ma na sāa gōro, su koorā bēen suunu sōō ka suuru baka. Siya yīrenu ka sōm maamaakigia ka sōm damginu. ¹³ Mba sōōra i n̄ somiru wa ta tura nge Yesun yigbenu ganu ma n̄ kun mō ye na kun kue bēen sōmunu baasi. I man tora te suuru kuo.

¹⁴ Wee na sōōru kpa n̄ ka kparam na bēen mi nōn itase, na n̄ kon maa ko bēen sōmunu. Bēya na kī, n̄ n̄ mō bēen gobi. Domi n̄ n̄ bibun baa bu ka gobi kasu yi ba koo ka ben mōwōbu nōōri, mōwōbun baawa bu ka ben bibu nōōri. ¹⁵ Nen nuku doba n̄ ka nen mōru kpuro di kpa n̄ ka nen tii tii dendi bēen hunden sō. Nà n̄ bēε kīa n̄ kpēa, kīi te i man kī ta koo kaarawa?

¹⁶ I wura ka gem ma na n̄ kue bēen sōmunu adama gaba nεε na bwisi mō, na bēε taki di. ¹⁷ Nge na bēε diwa saa be na bēε gōrian turon min di? ¹⁸ Nena na Titu kana u da bēen mi. Ka bēεgii wi sanna, na bu gōra. Titu u bēε taki di? N̄ n̄ gāa teena sa naa gire nε ka wi? Sa n̄ kookoo teesu kue?

¹⁹ I tamaa tēebun di sa ka tii yinamōwa bēen wuswaaō? Aawo, n̄ n̄ mε, nen kīnasibu. Gusunōn wuswaaōwa sa gari gerumō nge mε Kirisi u kī kpa i ka tāsi. ²⁰ Na wurure sanam mε kon turi bēen mi, kpa na kun bēε deemε nge mε na kī, bēε maa, kpa i kun man wa nge mε i kī. Na wurure sannōsun sō ka nisinu ka mōru ka kinenu ka wōnnaa ka tōn wīinu ka tii suabu ka nōō nεε sariru. ²¹ Na wurure Gusunō u ku raa man kawε bēen wuswaaō sanam mε kon kparam na bēen mi, kpa n̄ ku ra swī tōn dābirun sō be ba raa tora ma ba n̄ gōru gōsie saa ben daa disinugian di, ka kōō mennabu tantanaru sōō, ka daa bēεteke ye ba ra raa ko.

Kirō dāaka ka tōbiribu

13

¹ Nōn itasewa na sisi bēen mi. Nge mε Gusunōn gari gerumō, “Mēm mε ba koo tōnu sie kpuro, n̄ weenε tōnu yiru n̄ kun mε tōnu ita bu mēn seeda di.” ² Kon bu kirō ko be ba raa tora ka be ba tie kpuro. Na mam bu koore kō sanam mε na wāa bēen mi nōn mēeruse. Na maa wure na mō ye na wāa n̄ toma. Sanam mε kon kparam na bēen mi kon sēsia. ³ I kī n̄ bēε sōōsi ma Kirisi gari gerumō nen min di. N̄ n̄ mēn na, i ko i wa. N̄ n̄ mō Kirisi sāa dam sarirugii bēen mi, u win dam sōōsimōwa bēen suunu sōō. ⁴ Geema, ba nùn kpare

dãa bunanaru sɔɔ win dam sarirun sɔɔ, adama u wasi Gusunɔn dam saabu. Sa maa sãa dam sarirugibu bɛɛ ka win gbinnaa sɔɔ, adama sà n na bɛɛn mi, i ko wa ma sa wasi ka wi Gusunɔn dam saabu.

⁵ I laakari koowo kpa i tii wɛɛri i wa ì n naane doke ka gem. I òn tuba ma Yesu Kiriwi wãa bɛɛ sɔɔ? Nge i wa ma i òn tura mɛ. ⁶ Ka mɛ, na yĩiyɔ i ko tubu ma bɛɛ sa tura ka gem. ⁷ Sa Gusunɔ kanamɔ i ku ka kɔsa gaa ko. N òn mɔ sa kɔ su sɔɔsi ma sa tura, adama gea sa kɔ i n da ko, baa òn n sãare nge bɛɛ sa kpana. ⁸ Domi sa òn dam mɔ su ka gem kɔsa kua, ma n kun mɔ su mu gea kua. ⁹ Bɛɛn nukura ra n do sà n kua dam sarirugibu sanam mɛ i sãa damgibu. Mɛya maa sa bikiamɔ bɛɛn kanaru sɔɔ i ko tɔn yebunu. ¹⁰ Yen sɔna na bɛɛ yoruamme mìn di na toma, kpa nà n tunuma, n ku ka bɛɛ sɛsia ka wooda ye Yinni u man wɛ n ka bɛɛ tãsisia, n òn mɔ n ka bɛɛ sura.

¹¹ Tɛ negibu, i n nuku dobu mɔ. I kookari koowo i ka ko tɔn yebunu i n dam kɛenamɔ. I nɔɔ tia koowo, i n wãa alafia sɔɔ. Gusunɔ u ko n wãa ka bɛɛ, wi, wi u sãa kɔrugii ka alafiagii.

¹² I tɔbirinɔ ka kɔru.

Naane dokeobu kpuro ba bɛɛ tɔbura.

¹³ Yinni Yesu Kiriwin durom ka Gusunɔn kɔru ka Hunde Dɛeron mennabu n ka bɛɛ kpuro wãa.

TIRE TE PĀLU U GALATIGIBU KUA

Galatigiba Pālu u tire te kua. Galatin tem mu kpā. Gisō, tem meya ba sokumō Turuki. Pāluwa u gbia u waasu da tem mi, Gārobun Kookoosu wiru 13 ka 14. Yen biru, Yuu gaba na ba bu sōōsi tukunu sōōsimō ni nu sāa Yuuban deemaa. Niya, bango kobu ka woodan mem nōōbu. N deema Pālu u raa Galatigibu sōōwa tokereke ma goo sari wi u koo win toranun suuru wa Gusunōn mi ma n kun mō yēro u gōru gōsia ma u Yesu naane doke. Ye Pālu u nua ma naane dokeobu ba wuramō Yuuban sōōsi ni sōō, yera biti nūn mwa too, wiru 1:6 ka 4:20. Yen sōōna u tire teni yorua ka mōru u ka bu kirō ko Yuuban sōōsi nin sōō. Domi sōōsi nin bweseru nu n sāa Gusunōginu.

Tire ten kpunaa

1. Tōbiribu, wiru 1:1-5.
2. Labaari Gea ya sāawa tia, wiru 1:6-10.
3. Pālu u ka tii yinamō, wiru 1:11n di sere wiru 2:21.
4. Naane dokebu ka Gusunōn durom sōōna tōnu u koo gem wa, wiru 3n di sere wiru 4.
5. Naane dokeon tii mōru, wiru 5:1n di sere wiru 6:10.
6. Kirō dāaka ka tōbiribu, wiru 6:11-18.

Tōbiribu

¹⁻⁵ Bēe Yesun yigbēnugibu, bēe be i wāa Galatin temō, nē ka bēsegibu kpuro be sa wāa sannu, sa bēe tōbura. Gusunō Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bēe durom kua kpa bu bēe alafia kē. Yesu Kirisi wi, u tii wē besen toranun sōō u ka sun wōra saa handunia kōsa yen nōman di, Gusunō besen Baaban kīru sōō. Wiya u yiiko mō sere ka baadommaō. Ami.

Nena Pālu. Yesu Kirisiwa u man soka n ka ko win gōro, wi ka Gusunō Baaba, wi u nūn seeya gōrin di. N n mō tōmba ba man soka, nen sokura kun nē saa tōnu goon min di.

Labaari gea gaa maa sari

⁶ N man biti kua, wee, i yēro derimō fuuku fuuku wi u bēe soka ka Kirisin durom, ma i kī i Labaari gea gaa swīi. ⁷ Sā n gem gerumō, Labaari gea gaa maa sari. Gaba gesi bēen laakari burisinamōwa, ma ba kī bu Kirisin Labaari gea gōsia. ⁸ Adama baa besen tii, n kun mē gōrado wi u na wōllun di, n bēe Labaari gea tuka waasu kua, ye ya n sāa ye sa bēe sōōwa bu nūn bōrusio. ⁹ Sa raa gerua, na maa wure na gerumō, goo n bēe gari tuki waasu kua yi yi n sāa yi i mwa kō, bu nūn bōrusio.

¹⁰ Na tōnun siarabu kasu ka gari yini? Aawo, Gusunōn siaraba na kī. Na kookari mō n ka ko ye n koo tōmbu dore ro? Aawo. Nā n kī n ko sere ka tē ye n tōmbu doremō, na n ko na n sāa Kirisin yoo.

Nge mē Pālu u ka kua gōro

¹¹ Nēgibu, na bēe sōōmō ma Labaari gea ye na kparamō ya n sāa tōnugia. ¹² Na n ye mwe tōnun min di, goo kun maa man ye keu kue, Yesu Kirisiwa u man ye sōōsi.

¹³ I nua nge mē nen wāara raa sāa sanam mē na Gusunō sāmō nge mē Yuuba ba ra ko. Na ra n Gusunōn yigberu nōni sōōmō n banda n ka tu kam koosia. ¹⁴ Nen sikadoban komarun kīrun sōōna na nen Yuusi dabiru gbiiri Yuuban sāaru sōō be ba sāa nen saaraba.

¹⁵ Adama Gusunō u man gōsa ba sere man mara ma u man soka win durom sōō. ¹⁶ Ma sanam mē u gōru doke u man win Bii sōōsi kpa n ka tōn tukobu win Labaari gea waasu kua, na n de tōmbu gabun mi bu ka man bwisi kē. ¹⁷ Na n maa de Yerusalemu n ka bu wa be ba gbia ba kua Yesun gōrobu na sere kua gōro. Adama na yande dawa Daarububan tem sōō. Min diya na maa wura Damasiō. ¹⁸ N te n kua wōō ita na sere Yerusalemu da n ka Piēē gia, ma na sina win mi sōō wōkura nōōbu. ¹⁹ Na n maa gōro goo wa mi, ma n kun mō Yakōbu, Yinnin wōnō.

²⁰ Ye na yorumō, gema. Gusunōwa sāa nen seedagii nā n weesu mō.

²¹ Yen biru na Sirin tem da ka Silisin tem. ²² Sanam me, Kirisin yigbe ni nu waa Yudeaƙo na n gina man waare. ²³ Ba gesi nua ma wi u raa bu nani sƙoƙo, u tƙ Yesun faaban gari waasu mƙ, yi u raa ki u kam koosia. ²⁴ Ma ba Gusunƙo siara nen sƙ.

Pƙlu ka gƙro be ba tie

2

¹ Wƙƙo wƙkura nƙen biru ma sa kƙam wura Yerusalemƙo, ne ka Baanabasi. Sa maa Titu sua u ka sun da. ² Na da yƙn sƙ Gusunƙo u man sƙoƙo ma n weene n da. Ne ka wirugibu tƙnawa sa menna, ma na bu Labaari gean gari tubusia yi na ra tƙn tukobu waasu kue, domi na n ki nen sƙmburu te na raa kua, n kun me te na mƙ tƙ, tu kam ko. ³ Baa me Titu nen kƙaasi u sƙa Gereki, ba n nƙn tilasi kue u ka bango ko. ⁴ Adama tƙmbu gabu be ba n sƙa begibu ka gem, ba dua besen wuurƙo ma ba ki bu nƙn bango ko. Ba na gbenum nge kƙrumƙo kowobu bu ka besen tii mƙru mƙeri te Kirisi Yesu u sun wƙ. Ba kiwa su wure su ko yobu. ⁵ Adama sa n ben gari wure baa fiiko yƙn sƙ sa ki Labaari gean gem mu n waa been suunu sƙo.

⁶ Ma be ba sƙare wirugibu, n n man gƙanu sƙa ye ba sƙa domi Gusunƙo kun tƙnun wuswaa mƙera. Wirugii be, ba n man gari gƙe sosie. ⁷ Adama ba wa ma Gusunƙo u man Labaari gea nƙmu sƙndia tƙn tukobun sƙ nge me u Piere ye nƙmu sƙndia Yuuban sƙ. ⁸ Domi wi u Piere dam wƙ u ka ko gƙro Yuuban sƙ, wiya maa man dam wƙ n ka ko gƙro tƙn tukobun sƙ. ⁹ Ma sanam me Yakƙbu ka Piere ka Yohanu, be ba sƙa nge yigberun gbereba, ba nen kƙru tuba te ba man wƙ, ba wura ma ne ka Baanabasi, sa kua begibu. Ba maa wura su da tƙn tukobun mi, kƙa be, bu maa da Yuuban mi. ¹⁰ Adama ba sun kana su ben sƙarobu yaaya. Na maa kookari kua na ka kua me.

Pƙlu u Piere gerusi Antioƙio

¹¹ Sanam me Piere u na Antioƙio na nƙn gerusi nani ka nani yƙn sƙ u taare mƙ. ¹² Gabu be Yakƙbu u gƙra mi, bu sere tunuma, Piere u ra raa di ka tƙn tuko naane dokeobu sannu. Adama ye tƙn be, ba tunuma ba kƙa, u tii gawa ma u n maa dimƙo ka be bangon woodan sƙ. ¹³ Ma Yuu gaba maa murafitiru kua ka wi sannu sere ba Baanabasin tii gawe ben murafiti te sƙo. ¹⁴ Ye na wa ma ba n sƙimƙo ka gƙru tia Labaari gean gem sƙo, na Piere sƙƙwa be kƙuron wuswaaƙo na nee, wune Yuuwa ma a mƙ nge tƙn tuko, n n mƙ nge Yuu. N n men na, amƙna a ka tƙn tukobu gawamƙo bu ko nge Yuuba.

Yuuba ka tƙn tukobu

ba faaba mƙ naane dokebun sƙ

¹⁵ Ka geema, beƙe Yuubara, n n mƙ tƙn tuko be ba sƙa durumgibu, domi Yuubara ba sun mara. ¹⁶ Ka me, sa yƙ ma tƙnu u koo gem wa Gusunƙon wuswaaƙo u n Yesu Kirisi naane doke, n n mƙ ka wooda nenubu. Beƙe maa, sa Yesu Kirisi naane doke su ka gem wa Gusunƙon wuswaaƙo, n n mƙ ka wooda nenubu. Domi goo sari wi Gusunƙo koo gem wƙ yƙn sƙ u wooda mem nƙwa. ¹⁷ Tƙ besen tii sa n sƙoƙira torobu nge me tƙn tukobu ba sƙa yƙn sƙ sa gem kasu saa Kirisin min di, n n men na, Kirisin sƙmbura ta toraru sosimƙo? Su ku wa me. ¹⁸ Domi na n ye na raa sura bana, na tii sƙoƙimƙo toro. ¹⁹ Adama n n woodan sƙn na, ya n maa dam mƙ nen wƙllƙo, yen tiiwa ya man go kƙa na n ka waaaru mƙ Gusunƙon wuswaaƙo. Ba man kƙpare dƙru sƙo ka Kirisi sannu. ²⁰ Yen sƙna n n maa mƙ nena na wasi, Kirisiwa u waaaru dimƙo ne sƙo. Ma waa te na dimƙo tƙ, na tu dimƙwa ka naane dokebu Gusunƙon Bii sƙo wi u man ki ma u win waaaru wƙ nen sƙ. ²¹ Na n Gusunƙon durom kam koosiamƙo. Domi tƙnu u n gem waamƙo Gusunƙon mi saa woodan di, Kirisin gƙo kua kam.

Wooda ka naane dokebu

3

¹ Beƙe Galatigibu laakari sariba! Beƙe be ba sƙƙwa kƙasasa nge me ba Yesu Kirisi kƙpare dƙru sƙo, wara u beƙe doƙua. ² I man gƙa tee nini sƙƙwa. I Gusunƙon Hunde mwa wooda nenubun sƙ? Nge Labaari gean sƙ ye i nua ma i naane doke. ³ Amƙna i ka laakari bia me. I torua ka Gusunƙon Hunde. Ma i ki i dakura ka been tiin dam? ⁴ I nani swaa te kƙuro

wawa kam? Aawo, n ò kam. ⁵ Ye Gusunò u bæe win Hunde wē, ma u sòm maamaakiginu m̀ bæen suunu s̀, u m̀ ỳn s̀ i wooda mem ǹwa? Nge ỳn s̀ i Labaari gea nua ma i ye naane doke.

⁶ Nge m̀ ba yorua, “Aburhamu u Gusunò naane doke, yen s̀na Gusunò u ǹn garisi gemgii.” ⁷ Yen s̀, i de i n ỳ ma be ba Gusunò naane doke beya ba s̀a Aburhamun bibu. ⁸ Gusunòn gari yi raa gerua ma Gusunò u koo t̀n tukobu gem wē naane dokebun s̀. Yen s̀na yi Aburhamu Labaari gea waasu kua yellun di yi ǹe, “Wunen min diya Gusunò u koo bwesenu kpuro domaru kua.” ⁹ Aburhamu u Gusunò naane doke ma u domaru wa. Nge m̀ya be ba maa Gusunò naane doke, ba koo domaru wa ka wi sannu.

¹⁰ Be ba woodan mem ǹbu gballi ba bu b̀rusi. Domi ba yorua ba ǹe, “B̀rurowa wi u yina u woodan gari kpuro mem ǹwa yi ba yorua.” ¹¹ T̀ ya s̀sira kpasasa ma goo kun gem waamò Gusunòn wuswaas ka woodan mem ǹbu, domi ba yorua ba ǹe, “Wi Gusunò u gem wē naane dokebun s̀, wiya u ko n ẁa.” ¹² T̀, wooda ya ò ka naane dokebu dendimò. Domi ba yorua ba ǹe, “Wi u ye kpuro mem ǹwa, wiya u ko n ẁa yen s̀.”

¹³ Adama Kirisi u sun yakia saa woodan b̀rin di sanam m̀ u kua wi ba b̀rusi besen s̀. Nge m̀ Gusunòn gari yi gerumò, “Baawure wi ba bwē d̀ru s̀, u kua b̀ruro.” ¹⁴ Kirisi u kua m̀ kpa Aburhamun domaru tu maa ka ko t̀n tukobugiru saa Yesu Kirisi win min di, kpa su ka Hunde mwa naane dokebun saabu ẁn ǹ m̀eru Gusunò u sun kua.

Wooda ka ǹ m̀eru

¹⁵ Ǹgibu, kon gari yi weesina ka ye t̀mba ỳ. T̀nu ù n ǹ m̀eru kua u sire, goo kun kp̀ u tu seeya, goo kun maa tu sosimò. ¹⁶ T̀, Aburhamu ka win sikadobuwa Gusunò u ǹ m̀eru kua. Ba ò gerua sikadominu nge ba ka t̀n dabinu ỳ. Adama ba gerua sikadobu, yen tubusiana t̀n turo t̀na, wi u s̀a Kirisi wi. ¹⁷ Ameniwa na k̀ n gere. Gusunò u ǹ m̀eru kua ma u tu sire. T̀, wooda ye ya na ẁ ǹeru ka tenan (430) biru, ya ò kp̀ yu ǹ m̀e te seeya, kpa Gusunòn sire bi, bu ko kam. ¹⁸ Domi bà n tubi dimò wooda ǹnubun s̀, ba ò dimò ǹ m̀erun s̀. Adama Gusunò u Aburhamu ye ẁwa ka ǹ m̀eru.

¹⁹ Ò n men na, mban s̀na ba wooda wē. Ba ye ẁwa kpa kookoo si su kun s̀a Gusunòn k̀ru su n ka s̀sire sere Aburhamun sikadobu ge, gu ka na g̀n s̀ ba ǹ m̀eru kua. Ẁllun g̀radobara ba wooda ye t̀mbu ǹsia saa sòmò goon min di. ²⁰ Adama t̀n turo ù n g̀anu m̀ u ò sòmò goon bukata m̀. Wee Gusunò turowa u ǹ m̀e te kua.

Woodan yaasi

²¹ Ò n men na, wooda ya ka Gusunòn ǹ m̀eru sikirinamò? Su ku wa m̀. Domi bà n daa wooda wē ye ya koo kp̀ yu t̀nu ẁaru wē, Gusunò u koo raa t̀nu gem wē saa woodan di. ²² Adama Gusunòn gari gerumò ma t̀mbu kpuro ba ẁa durum dam ǹma, kpa k̀e t̀n ǹ m̀eru Gusunò u kua ta n ka s̀a be ba naane dokegiru ỳn s̀ ba Yesu Kirisi naane doke.

²³ Naane dokebun saa yu sere na, wooda ya sun d̀re s̀awa ya neni sere naane doke bi, bu ka s̀sira. ²⁴ Wooda ye, ya sun ǹnua sere Kirisi u ka tunuma, kpa Gusunò u sun gem wē naane dokebun s̀. ²⁵ T̀ ye naane dokebun saa ya tura, sa ò maa ẁa d̀re s̀.

²⁶ Domi Yesu Kirisi s̀ bæe kpuro i kua Gusunòn bibu naane dokebun s̀. ²⁷ M̀ya bæe kpuro bæe be i kua Kirisigibu batemu s̀ i Kirisin daa sebua. ²⁸ Yen s̀na goo kun goo, Yuuba ka t̀n tukobu, yobu ka tii m̀wəbu, t̀n kurəbu ka t̀n durəbu. Bæe kpuro i s̀a tia ỳn s̀ i gbinne ka Yesu Kirisi. ²⁹ Ò n s̀a Kirisigibu, i maa s̀a Aburhamun sikadominu, i ko maa tubi di ỳn ǹ m̀eru Gusunò u kua.

4

¹ Ye na gerumò wee. Bii wi u koo win baan tubi di, sanam m̀ u gina s̀a bii, u ò yoo sanò gaa kere, baa m̀ kpuro s̀a wigia. ² Saa ye u s̀a bii, t̀mba ẁa be ba ǹn neni, ba maa win wunanòsu m̀ sere saa ye win baaba u ǹn yiiya. ³ Nge m̀ya n s̀a ka besè. Sa raa s̀a handunian b̀nun yobu. ⁴ Adama sanam m̀ saa ya tura, Gusunò u win bii

gərɪma. Tɔn kurɔwa nùn mara, u maa nùn marawa woodan nɔma sɔɔ, ⁵ kpa u ka bu yakia be ba wãa woodan nɔmaɔ kpa su ko Gusunɔn bibu.

⁶ Gusunɔ u win Biin Hunde gərɪma besen gɔrusu sɔɔ u ka sɔɔsi ma win biba bese sa sãa. Hunde win saabuwa sa nùn sokumɔ, baaba. ⁷ Ñ n men na, a ñ maa sãa yoo, a kua bii. Tẽ ye a ka sãa bii, Gusunɔ u maa nun kua tubi dio.

Galatigibun gari Pɔlu neni

⁸ Yellu i ñ Gusunɔ yẽ, ma i sãa gãanun yobu ni nu ñ sãa Gusunɔ. ⁹ Adama tẽ nge me i Gusunɔ wura, nge n mam neere, Gusunɔ u bee wura, amɔna i ka kĩ i gɔsira handunian bñnun mi, ni nu ñ dam ka beere mɔ. Mban sɔna i kĩ i maa ko nin yobu. ¹⁰ I tɔnu ganun saria swii, ka suru ka tɔɔ bakanu ka wɔsu. ¹¹ Tẽ berum man mɔ nen sɔmburu kpuro tu ku raa ko kam te na kua been sɔ.

¹² Na bee kanamɔ negibu, i been tii dokeo nen ayerɔ, domi na nen tii doke been ayerɔ. I ñ man gãanu tore. ¹³ Nge me i yẽ, ka wasin barara na bee Labaari gea wasu kua nɔn gbiikuru. ¹⁴ Adama i ñ man gema, i ñ maa man yine, baa me nen bararu ta bee waabu tusa. I man mwawa nge me i ko Gusunɔn gɔrado mwa, ñ kun me Yesu Kirisi win tii. ¹⁵ I raa nuku dobu mɔ. Tẽ, mba n bee kua. Na kon kpĩ n bee seeda diiya ma, ñ n koo raa kooro i ko i been nɔni wuka i man kẽ. ¹⁶ Na kua been yibere yèn sɔ na bee gem sɔɔwa?

¹⁷ Tɔn be, ba been kĩru kasu, adama n ñ ka yaasi gea. Ba kĩ bu bee gɔwa besen min di, kpa i n ben kĩru kasu. ¹⁸ Tɔnu ù n been kĩru kasu ka yaasi gea, gãa geena baadomma, n ñ mɔ sanam me na wãa ka bee tɔna. ¹⁹ Nen bii kĩnasibu, na kpam maa wahala mɔ nge tɔn kurɔ wi u marumɔ, sere Kirisin daa yu ka kooro bee sɔɔ. ²⁰ Na kĩ na n wãa ka bee tẽ kpa n nen gere kɔsi. Na wãa bitani sɔɔ been sɔ.

Agaa ka Saaraa

ba sãa gari yin weesinaa

²¹ I de n bee bikia, bee be i kĩ i n wãa woodan nɔmaɔ, i ñ nua ye wooda ya gerumɔ? ²² Ba yorua ma Aburhamu u bii tɔn durɔbu yiru mara, turo ka kurɔ wi u sãa yoo, turo ka kurɔ wi u sãa tii mɔwɔ. ²³ Yoo wi, u win bii mara nge me tɔmbu kpuro ba ra ma, adama tii mɔwɔ wi, u win bii marawa ka Gusunɔn nɔɔ mwɛeru. ²⁴ Gari yini yi kua weesinaa. Kurɔ be yiru ba ka nɔɔ mwɛenu yiru weene. Teeru, te ta bibu marumɔ yoru sɔɔ, ta naamɔ saa Sinain guurun di, teya ta ka Agaa weene. ²⁵ Agaa wi, u sãare nge Sinain guuru, Daarububan tem sɔɔ. U maa sãa nge Yerusalemu ye ya wãa tẽ, domi ya wãa yoru sɔɔ ka yen tɔmbu kpuro. ²⁶ Adama Yerusalemu ye ya wãa wɔllɔ, ya tii mɔ, ya maa sãa besen mero. ²⁷ Domi ba yorua,

“A gɔru doro, kurɔ wune wi a ñ marure.

A gbãro a kuuka ko ka nuku dobu,

wune wi a ñ marubun wahala koore.

Domi kurɔ wi ba raa deri,

u koo bibu ma n kere kurɔ wi u wãa ka durɔ.”

²⁸ Tẽ bee negibu, i sãa Gusunɔn nɔɔ mwɛerun bibu nge me Isaki u sãa. ²⁹ Sanam meya bii wi ba mara nge baawure, u wi ba mara ka Gusunɔn Hunden dam nɔni sɔɔwa. Meya maa n sãa tẽ. ³⁰ Adama mba Gusunɔn gari yi gerumɔ. Yi neewa, “A yoo wi giro ka win bii sannu, domi win bii wi, u ñ tubi dimɔ ka tii mɔwɔn bii sannu.” ³¹ Nge meya negibu, sa ñ sãa yoon bibu. Sa sãawa tii mɔwɔn bibu.

I been tii mɔru nenuɔ

5

¹ Sa n ka tii mɔn sɔna Kirisi u sun yara yorun di. Yen sɔ, i yɔro sim sim kpa i ku de bu bee duusia yoru sɔɔ kpam.

² I swaa dakio i nɔ. Ne Pɔluwa na bee yeni sɔɔmɔ, ñ n dera ba bee bango kua, i ñ arufaani gaa wasi Kirisin mi. ³ Nen seeda wee ye na dimɔ kpam. Baawure wi u dera ba nùn bango kua, na yɛro sɔɔmɔ u koo wooda kpuro mem nɔwawa. ⁴ Bee be i kĩ i gem wa Gusunɔn

wuswaaw ka woodan nenubu, i tii kara kɔ Kirisin min di ma i kisira durom nɔman di. ⁵ Domi sa yīiyɔ ma Gusunɔ u koo sun gem wɛ ma sa mɛ swaa daki ka win Hunden dam ka naane dokebu. ⁶ Sà n gbinne ka Yesu Kirisi, bango ò kun mɛ bango sariru ya ò gāanu. Ye n sãa gāanu yeya naane dokebu bi bu sɔmburu mɔ ka kīru.

⁷ I raa duki mɔ bura buram tɔna. Wara u bɛɛ swaa bunana i ò maa ka gem mem nɔwammɛ. ⁸ Kɔkiri bi, bu ò nɛ saa Gusunɔn min di wi u bɛɛ soku. ⁹ Nge mɛ ba ra nɛɛ, pɛɛ seeyatia fiiko, yeya ya ra pɛɛ kpuro kukusie. ¹⁰ Adama Yinni u dera na bɛɛ naane sãa. Na yɛ ma i ò ko gāa tukunun bwisikunu ko. Wi u maa bɛɛ bitani dokemɔ, Gusunɔ u koo nùn taare wɛ baa ò n weren na.

¹¹ Nɛgibu, nen tii nà n kparamɔ sere ka tɛ ma n weenɛ bu bango ko, mban sɔna ba man nɔni sɔmɔ. Nà n mɔ mɛ, Yesun dāa bunanarun gɔɔn gari yi ò maa tɔmbu torasiamɔ.

¹² Be ba bɛɛ bitani dokemɔ mi, bu doo bu tii maatam ko.

¹³ Nɛgibu, ba bɛɛ sokawa i ka ko tii mɔwɔbu. Ka mɛ, i ku de bɛɛn tii mɔru tu de i n sīimɔ ka wasin baa. Adama i n sominamɔ ka kīru. ¹⁴ Domi wooda kpuron wira wāawa yiire tee bini sɔɔ bi bu nɛɛ, “A wunen tɔnusi kīɔ nge wunen tii tii.” ¹⁵ Adama ò n sankinamɔ nge gbeku yɛɛ, i mɛera koonamɔ, i n yɛ ma i ko kam koosiana.

Gusunɔn Hunde ka tɔnun daa

¹⁶ Ye na gerumɔ wee, i de Gusunɔn Hunde u bɛɛ kpara. Ò n koorɔ mɛ, i ò ko maa bɛɛn tii tiin kīru kankam ko. ¹⁷ Domi ye bɛɛn tii tiin daa ya kī, ya ò ka Gusunɔn Hunden kīru nɔɔ tia sãa. Ma Hunden kīru ta ò ka bɛɛn tii tiin kīru nɔɔ tia sãa. Kīru yiru ye, ya sannamɔ sere i ò kpɛ i ko ye i kī. ¹⁸ Adama Gusunɔn Hunde ò n bɛɛ kparamɔ i ò wāa woodan nɔmɔ.

¹⁹ Tɔnun tii tiin daa ya ra sɔɔsire kpasasa. Yeya kɔɔ mennabu tantanaru sɔɔ, ka daa disinugia ka daa beretɛkɛ, ²⁰ ka būu sāaru ka tim kankam, ka yiberɛ tɛɛru, ka sannɔ, ka nisinu, ka mɔru, ka nɔɔ gɔmunu, ka sikirinɔ, ka karanabu, ²¹ ka kinenu, ka tam nɔrubu, ka aka dibu, yen bweseru kpuro gesi. Na bɛɛ kirɔ mɔ nge mɛ na raa kua na nɛɛ, be ba yenin bweseru mɔ, ba ò kpɛ ba n wāa mi Gusunɔ u bandu swīi.

²² Adama Gusunɔn Hunden maruma, kīru, ka nuku dobu, ka bɔri yendu, ka temanabu, ka tɔn geeru, ka nuku tia, ka naane, ²³ ka daa duudwia, ka gaya. Wooda sari ye ya yeni taare wɛɛmɔ. ²⁴ Ma be ba sãa Yesu Kirisigibu ba ben tii tiin daa kpeerasia dāa bunanarɔ, ka yen bine ka yen kīru kpuro. ²⁵ Gusunɔn Hundewa u sun wāaru wɛ. Ò n men na, su maa de u n sun kpare. ²⁶ Su ku tii sua kpa sa n sannɔ seeyamɔ bɛɛn suunu sɔɔ, kpa sa n nisinu kuanammɛ bɛɛn tii tiine.

I sɔmunu deranɔ

6

¹ Nɛgibu, ò n goo mwa toraru garu sɔɔ, bɛɛ be Gusunɔn Hunde u kparamɔ, i yɛro swaa gea sureo kpam ka tii kawabu, kpa i n tii yɛ bu ku raa ka bɛɛn tii kɔkirin sɔ. ² I n sɔmunu deranamɔ kpa i ka Kirisin wooda mem nɔwɔa. ³ Goo ò n tii mɛera goo ma u ò sãa gāanu, u tii nɔni wɔkumɔwa. ⁴ I de baawure u win tiin kookoosu yīiya kpa u wa si sɔɔ, ye u koo ka woo kana, adama u ku woo kana ma u goo keren sɔ. ⁵ Domi baawurewa u koo win tii tiin sɔmunu sɔbe.

⁶ Wi ba Gusunɔn gari sɔɔsimɔ, i de yɛro u win gāa gee ni u mɔ bɔnu ko ka wi u nùn sɔɔsimɔ.

⁷ I ku tii torasia. Ba ku ra Gusunɔ yaakoru ko. Domi ye tɔnu u duurumɔ, yeya u koo gɛ. ⁸ Ò n duurumɔ ye win tii tiin daa ya kī, kam koba ya koo nùn marua. Ò n maa duurumɔ ye Gusunɔn Hunde u kī, wāaru te ta ku ra kpewa Gusunɔn Hunde koo nùn marua. ⁹ Ò n men na, su ku wasira gean kobu sɔɔ, domi sà kun kpane, sa ko wa su gɛ sanam mɛ saa ya tura. ¹⁰ Nge mɛya saa baayere ye sa ayeru mɔ, su baawure durom kua, n mam nɛere be ba Yesu naane doke.

Kirɔ dāaka ka tɔbiribu

¹¹ Tɛ, i nen yori baka mɛɛrio ye na bɛɛ yoruammɛ ka nen tiin nɔma. ¹² Be ba kī bu woo kana wasin sɔ, beya ba kī bu bɛɛ tilasi ko i ka bango ko. Adama ba ye mɔ kpa bu ku ka

nəni swāaru wa Kirisin dāa bunanarun garin sō. ¹³ Baa be ba bango kua mi, ben tii ba ñ wooda mem nɔwammɛ. Ma ba kī bu bɛɛ bango ko bu ka woo kana. ¹⁴ Adama nɛ na kun woo kanamɔ ma n kun mɔ besen Yinni Yesu Kirisin dāa bunanarun garin sō, domi win dāa bunanarun sōna handunian gāanu kpuro kun maa man sāawɛ gāanu, meya nu ñ maa man gawamɔ. ¹⁵ Bango ka bango sariru yen gaa kun sāa gāanu. Ye n sāa gāanu, yeya a n sāa taka koora kpaɔ. ¹⁶ Be ba taka koora kpaan wooda yeni swīi, alafia ka durom mu n ka bu wāa ka Gusunɔn tɔmbu kpuro.

¹⁷ Saa gisɔn di goo u ku maa man wahala ko domi na boo bori mɔ nɛn wasi sɔɔ, yi na wa Yesuñ sō.

¹⁸ Nɛgibu, besen Yinni Yesu Kirisin durom mu n wāa ka bɛɛ. Ami.

TIRE TE PĀLU U EFESUGIBU KUA

Pālu u wāawa pirišam sō Romuō u ka tire te Efesugibu yorua. Ye u tu yorua u kpa, Tisikiwa u gōra u ka tu da. N sāare Efesun bera min Yesun yigbenu kpurowa u tire te yorua, n ñ mō teeru tōna.

Gbiikaa, u bu sōsimō nge mē Yesun yigberugibu ba kua wasi tee Yesu sō. U sōsimō swaa ye Gusunō u kpa u ka win tōmbu gōsa ma u ben toranu suuru kua, ma u bu win Hunde Dēero wē.

Yiruse, u bu kirō mō bu ka ben wāaru di nō tia sō ye ya koo sōsi ma Kirisi u wāa ben wāaru sō ka gem.

Pālu u garin weenasii dabinu sua u ka Yesun yigberun nō tian gari bu yeerisia. U nē, Yesun yigberu ta sāawa nge wasi, ma Yesu wi, u sāa yin wiru. Yigbe te, ta maa sāa nge diru, ma Yesu wi, u sāa ten gani gōmburun dam. Yigbe te, ta maa sāa nge kurō, ma Yesu wi, u sāa ten durō.

Tire ten kpunaa

1. Tōbiribu, wiru 1:1-2.
2. Kirisi ka win yigberu, wiru 1:3n di sere wiru 3:21.
3. Wāa kpaaru Kirisi sō, wiru 4:1n di sere wiru 6:20.
4. Nō kana tōbiribu, wiru 6:21-24.

Tōbiribu

¹ Bēe naane dokeobu, bēe be i wāa Efesuō ma i ka Yesu Kirisi yōra dim dim, nē Pālu, nē wi na sāa Yesu Kirisin gōro Gusunōn kīru sō, na bēe tōbura. ² Gusunō besen Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bēe durom kua kpa bu bēe alafia kē.

Durom mē Gusunō sun kua

bēse ka Kirisin

gbinnaan saabu

³ I de su Gusunō siara besen Yinni Yesu Kirisin Baaba. Bēse ka Kirisin gbinnaan saabu u sun wōllun doma bwese bweseka kua saa win Hunden min di. ⁴ Bu sere handunia taka ko, Gusunō u sun gōsa kō sa n ka sāa wigibu Kirisi sō, kpa sa n sāa dēerobu ka taare sarirugibu win mi. Win kīru sō ⁵ u himba kua yellun di u sun ko win tiin bibu saa Yesu Kirisin min di. Win tōn geerun sōna u kua mē, ⁶ kpa su ka win durom yiikogim siara mē u sun kua bēse ka win Bii kīnasin gbinnaa sō.

⁷ Domi Kirisin yem saabuwa sa yakiara ma ba sun besen durum suuru kua. Nge meya Gusunō u sun win durom bakam sōsi, ⁸ mē u sun kua n banda ye u sun bwisi bēke ka laakari yabua. ⁹ Ma u sun win asiri giasia ye win tii u gōru doke u ko yellun di saa Yesu Kirisin min di. ¹⁰ Gusunōn himba ye, ye u koo yibia dōma te saa ya tura, yera u taka kooru kpuro mēna sannu, ye kpuro ye ya wāa wōllō ka ye ya wāa temō, kpa Kirisi u n sāa yen wirugii.

¹¹ Domi gāanu kpuro nu kooramōwa nge mē Gusunōn himba ka win kīru. Ma bēse ka Kirisin gbinnaan sō sa kua tubi diobu Gusunōn mi ka win tiin himba ye u gōru doke yellun di. ¹² Ñ n mēn na, i de su Gusunō bēere wē, bēse be sa gbia sa yīyōbu mō Kirisin mi.

¹³ Mēya maa sanam mē i gem gari nua yi yi sāa Labaari Gea ye ya ka bēe faaba naawa, sanam meya i Kirisi naane doke. Ma Gusunō u win tiin yīreru doke bēe sō ye u bēe Hunde Dēero kō win nō mwēeru u raa kua. ¹⁴ Hunde Dēero wiya u sāa nge besen tubin suna ye Gusunō u win tōmbu nō mwēeru kua. Ma u sun sōmō kam kam ma sa ko tubi ye di sanam mē Gusunō u koo wigibu yakia mam mam. Kpa bu win yiiko siara.

Pālu kanaru

¹⁵ Yenin saabuwa saa dōma tèn di na bēen naane dokebu Yinni Yesu sōn baaru nua ka nge mē i naane dokeobu kpuro kī, ¹⁶ na ñ wasirare na kun ka Gusunō siare bēen sō. Na bēe yaayamō nen kanaru sō, ¹⁷ ma na bēsen Yinni Yesu Kirisin Yinni, wi u sãa Baaba yiikogii kana u bēe ko laakarigibu kpa u bēe yam bururasia i ka nùn gia. ¹⁸ Na maa nùn bikiamō u bēen gōrun nōni wukia kpa i ka win yam bururam wa, kpa i n ka yē ye i yīyo yèn sō u bēe soka, ka nge mē win tubi gean kpāara nē ye u naane dokeobu yīye, ¹⁹⁻²⁰ ka nge mē win dam bakam mu sōmburu m̀ bēse be sa nùn naane doke sō. Dam mē, mu sãa tem ka dam bakam mē u denda u ka Kirisi seeya gōrin di ma u nùn sinasia win nōm geuo wəllō. ²¹ Miya Kirisi u wāa u wəllun wirugibu kpuro kere ka min yiikogibu ka damgibu ka yinnibu kpuro ka yīsiru baatere te ba koo kpī bu soku saa yeni sō ka maa saa ye ya sisi sō. ²² Ma Gusunō u dera u kua gāanu kpuron wirugii, ma u nùn wuna u ka ko wigibun yigberun Yinni boko. ²³ Yigbe te, ta sãa win wasi. Te sōra win tii u wāa u yiba ma u yabu baayere yibiamō baama.

2

Gōn suuribu

¹ Gasō, i raa sãa nge be ba gu bēen toranu ka bēen mēm nō sarirun sō. ² I ra raa handunian kom kōsum kpuro ko, ma i hunde kōsi yi yi wāa wəllōn wirugii wiru kpīya wi u sãa hunde ye ya sōmburu m̀ sere ka tē tōn be ba kun Gusunō mēm nōwammen gōru. ³ Geema, bēse kpuro sa raa sãawa nge be. Bēsen gōru kīru sōra sa ra n sīimō ma sa baayere kua ye bēsen wasi kī ka ye sa bwisika. Bēsen marumara ta dera sa raa sãa be ba koo Gusunōn mōru wa nge be ba tie.

⁴ Adama Gusunōn wənwəndu ta kpā win kīi bakarun sō te u sun kīa. ⁵ Sanam mē sa sãa nge gōribu bēsen toranun sō, u sun kua wasobu ka Kirisi sannu. Ñ n mēn na, win durom sōna i faaba wa. ⁶ Gusunō u sun seeya gōrin di ka Kirisi sannu kpa su bandu di ka wi sannu wəllō. ⁷ U sun win tōn geeru sōsi saa Yesu Kirisin min di, kpa su ka win durom bakam wa mē mu ñ nōru mō sere ka baadomma. ⁸ Domi Gusunōn duroma ba ka bēe faaba kua naane dokebun sō. N ñ mō ka bēen hania, Gusunōn kēra. ⁹ Ya ñ sãa bēen sōmburun are. Yen sōna goo kun kpē u woo kana. ¹⁰ Domi sa sãawa Gusunōn nōman sōmburu. U sun taka kuawa bēse ka Yesu Kirisin gbinnā sō su ka sōm geenu ko nùn sōru u kua saa yellun di.

*Bwesenu kpuro kua tia**Kirisi sō*

¹¹ Yen sō, i ku duari ma ba bēe marawa tōn tukobu. Yera n dera be ba sokumo bangogibu, be ba ben tiin wasi bango kua, ba ra ka bēe soku bango sarirugibu. ¹² I yaayo ma sanam mē, i ka Kirisi toma, i sãa tōn tukobu Isireliban mi, i ñ bōnu mō nō mweenu sō, ni Gusunō u win tōmbu kua. I wāa handunia yeni sō n ñ ka yīyōbu, n ñ maa ka Gusunō. ¹³ Adama tē ye i ka Yesu Kirisi gbinnē, bēe be i raa ka Gusunō toma, tē i wāa win bōku Kirisin yem saabu. ¹⁴ Domi Kirisin tiiwa u ka sun bōri yendu naawa ye u ka bwesenu yiru kua bwese teeru, ma u tusiru wuna te ta sãa nge gana ye ya raa bu buranē. ¹⁵ Ka win gōwa u wooda kpeesia ka yen yirebu ka yen sesenu, kpa u ka kpī u bwesenu yiru ye ko bwese kpa teeru dege dege win tii sō. Nge mēya u ka bōri yendu doke ben suunu sō. ¹⁶ Kirisi u tusi te kpeesia ka win gō dāa bunanaru wəllō. Gō win saabuwa u bwesenu yiru ye kua teeru, ma u bu dorasia ka Gusunō. Be kpuro sannu ba kua nge wasi tee. ¹⁷ Nge mēya Kirisi na u ka bōri yendun labaari nōsia bēen mi, bēe be i raa ka Gusunō toma, ka be ba wāa win bōku. ¹⁸ Ka geema, Kirisin min diya bēse kpuro, sa ko kpī su da Baaban wuswaā ka Hunde turo win somiru.

¹⁹ Ñ n mēn na, i ñ maa sãa tōn tukobu ñ kun mē sōbu, tē i kuawa wuu teugibu ka naane dokeobu kpuro, i maa kua Gusunōn yenugibu. ²⁰ Bēe maa i sãa nge gani yi ba bana kpēekpēeku gen wəllō ge gōrobu ka Gusunōn sōmbu ba sura, Yesu Kirisin tiiwa sãa gen gōmburun dam. ²¹ Wi sōra dii te, ta swēnē ma ta guniamō tu ka ko Gusunōn

wāa yeru. ²² Bɛɛ ka Kirisin gbinnaan sɔ̄ ba bɛɛ banisi dii te sɔ̄, ka be ba tie sannu i ka ko Gusunɔ̄n Hunden wāa yeru.

3

Pɔ̄lun sɔ̄mburu

tɔ̄n tukobun suunu sɔ̄

¹ Yenin saabuwa nɛ Pɔ̄lu na kanaru mɔ̄, nɛ wi Kirisi Yesu u dera na wāa pirisɔ̄m sɔ̄ bɛɛ tɔ̄n tukobun sɔ̄. ² Na yīiyɔ̄ kam kam ma i nua kɔ̄ nge mɛ Gusunɔ̄ u man durom kua n ka sɔ̄mbu teni ko bɛɛn arufaanin sɔ̄, ³ ka nge mɛ win tii u man win asirin gari giasia. N wee na gari yin fiiko yorua kɔ̄. ⁴ Ì n gari yi gara i ko i tubu nge mɛ na Kirisin asirin gari yɛ̄. ⁵ Ba ñ gasɔ̄gibu asiri ye sɔ̄ɔ̄si, adama tɛ̄ saa win Hunden min di Gusunɔ̄ u ye win gɔ̄ro be u gɔ̄sa ka win sɔ̄mɔ̄bu sɔ̄ɔ̄si. ⁶ Asiri ye wee, Labaari Gean saabuwa tɔ̄n tukoba kua tubi diobu ka Yuuba sannu. Be ka Yuuba ba kua wasi tee yin doo dooka, ba maa bɔ̄nu mɔ̄ nɔ̄ mweɛ te sɔ̄, te Gusunɔ̄ u kua Yesu Kirisin min di.

⁷ Na kua Labaari Gean sɔ̄mɔ̄ durom mɛn saabu mɛ Gusunɔ̄ u man kua ka win dam. ⁸ Nɛ wi na s̄a naane dokeobu kpuron yākabu, nena Gusunɔ̄ u durom meni kua n ka ḡa geenu nɔ̄ru sari ni nu wāa Kirisi sɔ̄n labaari kpara tɔ̄n tukobun mi. ⁹ Kpa n ka tɔ̄mbu kpuro giasia nge mɛ Gusunɔ̄n himba asirigia ya koo ka kooru. Gusunɔ̄ wi u s̄a ḡaanu kpuron Taka Kowo, u asiri ye berua saa yellun di, ¹⁰ kpa wɔ̄llun wirugibu ka yiikogibu bu ka win bwisin asansi gia saa Yesun yigberun di saa yeni sɔ̄. ¹¹ U kua nge mɛ, win himban sɔ̄ ye u mɔ̄ u sere handunia taka kua, ma ya wiru goora Yesu Kirisi bɛsɛn Yinni sɔ̄. ¹² Ye sa ka nùn gbinne saabu ma sa nùn naane s̄a, yen s̄na sa ko k̄aku su da Gusunɔ̄n wuswaaɔ̄ ka toro sindu. ¹³ Ñ n mɛn na, na bɛɛ kanamɔ̄ i ku wurura nɛn nɔ̄ni swāarun sɔ̄ te na waamɔ̄ bɛɛn saabu. Tera ta s̄a bɛɛn bɛɛrɛ.

Kirisin k̄irun kp̄āaru

¹⁴ Tɔ̄, gari yin saabuwa na yiire Gusunɔ̄ Baaban wuswaaɔ̄, ¹⁵ w̄n min di bweseru baatere ta yara te ta wāa wɔ̄llɔ̄ ka te ta wāa temɔ̄. ¹⁶ Na nùn kanamɔ̄ u de win Hunde u bɛɛ dam kɛ̄ bɛɛn ḡɔ̄ruɔ̄ nge mɛ win yiikon kp̄āara nɛ, ¹⁷ kpa Kirisi u win wāa yeru ko bɛɛn ḡɔ̄rusu sɔ̄ bɛɛn naane dokebun saabu. Na maa kanamɔ̄ u de i n nuuru mɔ̄ kpa i n yɔ̄ dim dim k̄iru sɔ̄. ¹⁸ Kpa bɛɛ ka naane dokeobu kpuro sannu i ka kp̄i i Kirisin k̄irun yasum ka ten d̄ɛ̄bu ka ten gunum ka ten dukum gia, ¹⁹ kpa tu bɛɛ yeeri, baa mɛ ta tɔ̄nun ȳru kere, kpa Gusunɔ̄n daa ya n yiba bɛɛ sɔ̄ mam mam.

²⁰ Gusunɔ̄ u yiiko mɔ̄ u ka ko n kere ye sa bikiamɔ̄, ñ kun mɛ ye sa mam bwisikumɔ̄ win dam saabu mɛ mu sɔ̄mburu mɔ̄ bɛsɛ sɔ̄. ²¹ Yen sɔ̄, su nùn bɛɛrɛ w̄ Yesun yigberu sɔ̄ saa Yesu Kirisin min di saa baayere kpuro sere ka baadommaɔ̄. Ami.

4

Kirisin wasin nɔ̄ tia

¹ Ñ n mɛn na, i n s̄imɔ̄ nge mɛ n weene be Gusunɔ̄ u soka ba n s̄imɔ̄. Nɛ Pɔ̄lu, nɛ wi na wāa pirisɔ̄m sɔ̄ yèn s̄ na Yinnin wāaru wāa, nena na bɛɛ yeni kanamɔ̄. ² I de i n s̄imɔ̄ ka tii kawabu, ka daa duudwia, ka suuru, kpa i n k̄iru s̄ɔ̄sinamɔ̄ ka temanabu. ³ I hania koowo i n ka nɔ̄ tia s̄a ye ya wee Hunde Dɛeron min di kpa i n gbinne b̄ri yendu sɔ̄. ⁴ Sa Hunde turo mwa ma sa kua wasi tee. Nge mɛya maa yīiyɔ̄ teeba sa mɔ̄ yèn s̄ Gusunɔ̄ u sun soka. ⁵ Yinni turowa sa mɔ̄ ka naane doke teebu ka maa batɛmu tia. ⁶ Gusunɔ̄ turowa wāa wi u s̄a baawure kpuron Baaba. Wiya kpuron sunɔ̄, wiya sɔ̄mburu mɔ̄ tɔ̄mbu kpuron min di, u maa wāa baawure kpuro sɔ̄.

⁷ Bɛsɛn baawure u k̄ru mwa nge mɛ Kirisi u k̄i, ⁸ nge mɛ Gusunɔ̄n gari yi gerumɔ̄ yi nɛɛ,

“Sanam mɛ u yɔ̄wa wɔ̄llɔ̄, u ka yobu da.

Ma u tɔ̄mbu k̄nu bɔ̄nu kua.”

⁹ Tɛ̄, mba “u yɔ̄wa wɔ̄llɔ̄n” tubusianu. Yen tubusiana, u raa sarama wɔ̄llun di u dua sere tem sɔ̄wɔ̄. ¹⁰ Ñ n mɛn na, wi u sarama wiya maa yɔ̄wa sere Gusunɔ̄ wɔ̄llɔ̄ kpa u n wāa

baama. ¹¹ Wiya u gabu gɔsa bu ka ko gɔrobu, gabu sɔmɔbu, gabu waasu kowobu, gabu Yesun yigberun wirugibu, gabu keu koosiobu. ¹² U bu gɔsa bu ka naane dokeobu sɔru ko win sɔmburun sɔ, kpa bu ka Yesun yigberu te ta sɔa win wasi tɔsisia. ¹³ Nge meya bese kpuro sa ko ka gia ma gɔa teena sa naane doke, sa maa gɔa teenu gia Gusunɔn Bii sɔ, kpa su ko tɔn girobu nge me Kirisin tɔn girora ne. ¹⁴ Sa n ko sa n maa sɔa nge bibu be ba koo ka sɔsi kpaaru baatere bɔrikia nge woo guna, n kun me be ba nɔni wɔkumɔ ma ba bu swaa nim wiamɔ ka bwisi. ¹⁵ Adama sa n gem kparamɔ ka kiru kpa su kpɛa gɔanu kpuro sɔ su ka Kirisi kpɛaru turi wi u sɔa wiru. ¹⁶ Win miya bese be sa sɔa win wasin doo dooka kpuro sa sɔrisine, ma wasi kpuro yi swene ka yin gbin gbinka. Tɛ, gbindu baatere ta n sɔmburu mɔ nge me n weene, wasi kpuro ra n kpɛamɔwa yi n sosimɔ ka kiru.

Wɔa kpaaru Kirisi sɔ

¹⁷ Wee ye na bɛe sɔmɔ ka Yinnin yisiru. I ku maa de i n siimɔ nge tɔn tukobu be ba ben bwisiku kamginu swi. ¹⁸ Ba yam bia ben laakari sɔ. Ba n wɔa te Gusunɔ u wɛemɔ yɛ, ben yɛru sariru ka ben gɔru bɔbunun sɔ. ¹⁹ Ba n maa sekuru garu mɔ, ba ben tii yɔsusiwa toraru sɔ mam mam bu ka daa disinugia kpuro ko ka bine.

²⁰ Adama bɛe, n n me, i gia Kirisin min di. ²¹ Geema, i win gari nɔre kam kam, ma ba bɛe gem giasia me mu wɔa Yesu sɔ. ²² Ye i gia, yera i bɛen daa gura pweto ye ya sɔa bɛen gasɔn wɔaru, ye bine kankam ya nɔni wɔkua ya ka kam kobu dɔ. ²³ Kpa i n gɔru kpaasu ka bwisiku kpaanu mɔ mam mam, ²⁴ kpa i daa kpa sebe ye ya ka Gusunɔgia weene ma ya sɔsiramɔ wɔa geeru sɔ te ta dɛere ma ta wee saa gem garin min di.

²⁵ Yen sɔ, i ku maa weesu ko. I de baawure u n da win winsim gem sɔ domi sa sɔawa wasi teen doo dooka. ²⁶ Baa i n mɔru bara, i ku de yu bɛe torasia, i ku maa de ya n bɛe wɔasi sere sɔ u ka du. ²⁷ I ku ra de Setam u naa swee yeru wa. ²⁸ Wi u ra raa gbeni u ku maa gbeni adama u doo u ka win nɔma sɔm geeru ko kpa u n gɔanu mɔ u ka sɔarobu somi. ²⁹ I ku de gari kɔsi yi yari bɛen nɔ sɔn di, ma n kun mɔ gari gee yi yi somiru mɔ kpa yi n sɔa arufaanigii be ba swaa dakin mi. ³⁰ I ku Gusunɔn Hunde Dɛero nuki sanku, domi Hunde wi, u sɔawa Gusunɔn yireru bɛe sɔ te ta sɔsimɔ ma Gusunɔ u koo sun yakia mam mam. ³¹ I ku yibere tɛru yi gɔruɔ, ka maa mɔru ka nuku gbisibu. I ku maa wɔkisina n kun me i wɔnna, i nuku kɔsu kom baamere derio. ³² I durom kuanɔ kpa i n wɔnwɔndu mɔsine. I suuru kuanɔ nge me Gusunɔ u bɛe suuru kua Kirisin sɔ.

5

Wɔaru yam bururam sɔ

¹ Tɛ, yɛn sɔ i sɔa bii be Gusunɔ u ki, i hania koowo i n ka mɔ nge wi. ² I de bɛen wɔarun kookosu su n kiru mɔ nge me Kirisi u sun ki ma u win wɔaru wɛ besen sɔ nge yaku nubu durorugiru te ta Gusunɔ dore.

³ Yɛn sɔ i sɔa naane dokeobu i ku de kɔ mennabu tantanaru sɔ n kun me daa disinugia n kun me bine, yen gaa yu nɔra bɛen suunu sɔ. ⁴ I ku maa de sekurun gari n kun me wiira gari n kun me gari kankam yu yari bɛen nɔ sɔn di domi n n ka bɛe weene, adama i de i n Gusunɔ takaru mɔ. ⁵ I de i n yɛ kam kam ma be ba kɔ mennamɔ tantanaru sɔ, n kun me daa disinugiagibu, ben goo kun bɔnu wasi Gusunɔ ka Kirisin bandu sɔ. Meya maa binegii, domi binegii sɔawa nge buu sɔ.

⁶ I ku ra de goo u ka bɛe gari diri swaa nim wia, domi yenin sɔna Gusunɔn mɔru wee ben wirɔ be ba n nɔn mem nɔwamme. ⁷ Yen sɔ, i ku de i n gɔanu mɔsine bɛe ka tɔn ben bweseru. ⁸ Yellu bɛen tii i raa wɔawa yam wɔkuru sɔ. Adama tɛ, bɛe ka Yinnin gbinnaan sɔ, i wɔa yam bururam sɔ. N n men na, i de i n siimɔ nge yam bururamgibu. ⁹ Domi wi u siimɔ yam bururam sɔ wiya ra n tɔn geerun kom bwese bweseka mɔ ka gean kobu ka maa gem gerubu. ¹⁰ I kookari koowo i ka gia ye ya koo Yinni wɛre. ¹¹ I ku tii kpɛe kookoo kamgisu sɔ si tɔmba mɔ yam wɔkuru sɔ. Adama i su terasio yam bururam sɔ. ¹² Seku bakara i n nua ye tɔn be, ba mɔ asiri sɔ. ¹³ Adama kookoo si, sɔ

n tera yam bururam sɔɔ, su koo sɔɔsira kpasasa. ¹⁴ Geema gāanu baanire ni nu sɔɔsira kpasasa, nu ra kowa yam bururam. Yen sɔna Gusunɔn gari nɛɛ,
“A yando wunɛ wi a do.

A seewo gərin di.

Kpa Kirisi u nun yam bururasia.”

¹⁵ N̄ n men na, i bɛɛn sanu sanusu laakari koowo. I ku de i n s̄imɔ nge be ba ku ra bwisiku, adama i n s̄imɔ ka laakari. ¹⁶ Saa ye i mɔ kpuro, i ye dendio ka laakari domi saa yeni, saa kɔsa. ¹⁷ Yen sɔ t̄ɛ, i ku de i n s̄aa be ba ku ra bwisiku, adama i hania koowo i ka gia ye Yinni u k̄i i ko.

¹⁸ I ku de tam mu bɛɛ go, domi mi sɔɔra daa bɛrɛteke w̄aa, adama i de Hunde Dɛero u n bɛɛ yiba. ¹⁹ I de womu si i ka Gusunɔ siaramɔ su n w̄aa bɛɛn faagi sɔɔ, i n Yinni tɔmamɔ ka siarabun womusu bɛɛn gɔruɔ. ²⁰ I n Gusunɔ Baaba takaru m̄ɔ saa baayere gāanu kpuron sɔ ka bɛɛn Yinni Yesu Kirisin ȳisiru.

Durɔbu ka ben kurɔbu

w̄aasinaa

²¹ I wiru kp̄iyanɔ yɛn sɔ i Kirisi bɛɛrɛ w̄ɛmɔ.

²² Bɛɛ kurɔbu, i bɛɛn durɔbu wiru kp̄iyo nge mɛ i ko Yinni kua. ²³ Domi durɔwa s̄aa win kurɔn wirugii nge mɛ Kirisi u s̄aa win yigberun wirugii. Yigbe te, ta s̄aa win wasi, wiya maa s̄aa ten Faaba kowo. ²⁴ Nge mɛ yigbe te, ta Kirisi wiru kp̄iye, nge mɛya n weene kurɔbu ba n ben durɔbu wiru kp̄iye gāanu baanire sɔɔ.

²⁵ Bɛɛ maa durɔbu i bɛɛn kurɔbu k̄iɔ, nge mɛ Kirisi u win yigberu k̄ia ma u win w̄aaru w̄ɛ ten sɔ. ²⁶ U kua mɛ, u ka tu dɛerasia ka win gari yi yi s̄aa nge nim, kpa u ka tu tii yiyi. ²⁷ Domi u k̄i tu na win wuswaaɔ ka ten bɛɛrɛ kpuro, ta kun disinu ganu mɔ, n̄ kun mɛ suriki surikinu, n̄ kun mɛ serere gaa. U k̄iwa ta n dɛere kpa ta kun taare gaa mɔ. ²⁸ Mɛya n weene durɔbu bu ben kurɔbu k̄ia nge mɛ ba ben tiin wasi k̄i. Wi u win kurɔ k̄i, u win tii k̄iwa. ²⁹ Goo sari wi u win tiin wasi tusa, u ra yi diisiewa kpa u yi nɔori nge mɛ Kirisi u m̄ɔ win yigberun sɔ. ³⁰ Domi sa s̄awa win wasin doo dooka. ³¹ Nge mɛ Gusunɔn gari yi gerumɔ yi nɛɛ, “Yen sɔna durɔ u koo win tundo ka win mero deri, kpa wi ka win kurɔ ba n manine kpa be yiru kpuro bu ko wasi tee.” ³² Gari yi, yi s̄awa gari giri yi yi raa berua, adama Kirisi ka win yigberun w̄aasinaawa na ka ȳa. ³³ Ka mɛ, i de durɔ baawure u n win kurɔ k̄i nge win tii, kpa kurɔ baawure u n win durɔn bɛɛrɛ ȳɛ.

6

Bibu ka ben m̄wɔbu

¹ Bɛɛ bibu i bɛɛn m̄wɔbu mɛm n̄wɔɔ nge mɛ Yinni u k̄i domi yeya ya w̄a. ² Wooda gbiikaa ye ya n̄wɔ m̄wɛru m̄ɔ wee. “A wunen tundo ka wunen mero bɛɛrɛ w̄ɛyo, ³ kpa a n ka nuku dobu m̄ɔ, kpa wunen hunde yu dakaa da handunia mi.”

⁴ Bɛɛ tundobu i ku bɛɛn bibu m̄ru barasia, adama i bu nenuɔ ka n̄ni dokebu kpa i bu Yinnin gari keu ko.

Yobu ka ben yinnibu

⁵ Bɛɛ yobu i bɛɛn yinnibu mɛm n̄wɔɔ handunia mi, ka nasiaru ka diiribu n kun ka murafitiru, kpa n s̄aa nge Kirisiwa i s̄amɔ. ⁶ N̄ n̄ mɔ sanam mɛ ba bɛɛ ȳɔre tɔna, i ka bu tɔn geeru s̄ɔsi. I Gusunɔn k̄iru koowo ka bɛɛn ḡɔru kpuro nge Kirisin yobu. ⁷ I bu s̄awa ka hania kpa n s̄aa nge Yinniwa i kuammɛ, n̄ n̄ mɔ tɔnu tɔna. ⁸ I n ȳɛ ma Yinni u koo baawure win s̄am gee ni u kuan are k̄asia, baa n̄ n yoon na, n̄ kun mɛ tii m̄wɔ.

⁹ Yen sɔ, bɛɛ yinnibu i maa bɛɛn yobu kuo nge mɛ, i ku bu dam d̄ɔre. I n ȳɛ ma bɛɛ ka be, Yinni turowa i m̄ɔ w̄ollɔ w̄in mi goo kun goo.

Naane dokeon tabu ȳanu

¹⁰ Ye ya tie na k̄i n bɛɛ sɔ wee. Bɛɛ ka Yinnin gbinnaa sɔɔ i de win dam bakam mu bɛɛ dam k̄ɛ. ¹¹ I tabu ȳanu kpuro sebuo ni Gusunɔ u bɛɛ w̄ɛmɔ, kpa i ka kp̄i i ȳɔra dim

dim i Setam bwisi yina. ¹² Domi n ò mǎ tǎmba sa ka gabirinamǎ, ma n kun mǎ ka wǎllun wirugibu ka yiikogibu, ka yam wǎkurun sina bibu, ka maa wom dirum siini kǎsi. ¹³ Yen sǎ, i Gusunǎn tabu yǎnu kpuro suo i sebe kpa i ka kpĩ i ka tii yina wahalan tǎru sǎ, kpa i yǎra dim dim ye kpuron biru.

¹⁴ Ñ n men na, i seewo i yǎra dim dim kpa i n gem sǎke been pǎraǎ nge kpaka, kpa i n kookoo geesu sebua nge tarakpe. ¹⁵ I de alafian Labaari Gea ya n sǎa nge been baranu ni i ko ka tǎsi. ¹⁶ Yeni kpuron biru i naane dokebu nenun nge tereru kpa i ka kpĩ i tǎn kǎson sǎe dǎǎginu gbara. ¹⁷ I faaba mǎo nge sii furǎ kǎkǎru, ka maa Gusunǎn gari nge takobi ye Hunde u be e wǎemǎ. ¹⁸ I n kanaru mǎ saa baayere kpa i n Gusunǎn somiru bikiamǎ nge me Hunde Dǎero u be e sǎsimǎ. I seewo i yǎra kpa i n temane, kpa i n kanaru mǎ naane dokeobu kpuron sǎ. ¹⁹ I maa kanaru koowo nen sǎ, nǎ n nǎo wukia, n gari wa n gere n ka Labaari Gean gari yi yi raa berua nǎasia ka toro sindu. ²⁰ Na sǎawa gari yin gǎro baa me na tǎ wǎa pirisǎm sǎ. Yen sǎ, i kanaru koowo kpa n kpĩ n gari yi kpapa ka toro sindu nge me n weene.

Nǎo kana tǎbiribu

²¹ Besen kǎnasi Tisiki wi u sǎa sǎm kowo naanegii Yinnin sǎmburu sǎ, u koo be e nen labaari kpuro sǎ kpa i n ka yǎ nge me na ka wǎa. ²² Yen sǎna na be e nǎn gǎriamme u ka be e sǎ nge me sa ka wǎa u ka be e gǎrusu yemiasia.

²³ Kpa Gusunǎ Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu besegibu alafia ka kǎru wǎ ka naane dokebu sannu. ²⁴ Kpa Gusunǎn durom mu n ka be kpuro wǎa be ba besen Yinni Yesu Kirisi kǎ ka kǎi te ta ò nǎru mǎ.

TIRE TE PĀLU U FILIPIGIBU KUA

Pāluwa u gbia u Filipigibu waasu kua ba ka Yesu naane doke, Gərobun Kookoosu 16:12-40. Yen biru, Lukuwa u Pālu kəsire kua Filipi mi. U Labaari gea kparamə ge səə, u ka Yesun yigberu tāsisiāmə. Saa ye Pālu u tire te yorua, u wāawa piriśəm səə. Min diya u Epafoditi gəra Filipio ka tire teni, wiru 2:25-30. Tire te səə, u Filipigibu siara kēē ni ba mərisian sō, wiru 4:10-19, ma u bu sōəwa ye ya kooramə mi u wāa, wiru 1:12-26 ka wiru 2:17-24. U maa bu yoruawa u ka bu dam kēē kpa ben nuku dobu bu n ka wāa Yesu səə baadomma.

Tire ten kpunaa

1. Təbiribu, wiru 1:1-2.
2. Pālu u Filipigibu kanaru kuamme, wiru 1:3-11.
3. Pālu tiin wāaru, wiru 1:12-26.
4. Filipigibun sanu sanusu Kirisi səə, wiru 1:27n di sere wiru 2:18.
5. Timəte ka Epafoditi, wiru 2:19-30.
6. Kirəba ka dam kēru, wiru 3:1n di sere wiru 4:9.
7. Siarabu ka təbiribu, wiru 4:10-23.

Təbiribu

¹ Bēē Yesu Kirisigibu bēē be i wāa Filipio, ka sere bēēn yigbe tənwerobu ka bēēn yigbe səm kowobu, nē Pālu ka Timəte, bēē Yesu Kirisin yobu, sa bēē təbura. ² Gusunə bēēn Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bēē durom kua kpa bu bēē alafia kē.

Pālu u Filipigibu

kanaru kuamme

³ Nē Pālu, na ra Gusunə nēn Yinni siare mēn nəə na bēē yaaya. ⁴ Saa baayere nà n kanaru m̀ bēē kpuron sō, na ra tu kowa ka nuku dobu, ⁵ yèn sō i man somi na ka Labaari gea nəəsia saa tōə gbiikirun di sere ka gisə. ⁶ Na yeni yē kam kam, Gusunə wi u səm gee te torua bēē səə u ko n tu m̀ sere u ka tu dakura Yesu Kirisin tōru səə. ⁷ N ka man dēndē na n bēēn laakari m̀ mēsum bēē be i bənu m̀ durom mē səə mē Gusunə u man kua. Domi bēē kpuron kīra man nēni, baa nà n wāa piriśəm səə n̄ kun mē nà n tii m̀ na ka Labaari gea yinamə na ye tāsisiāmə. ⁸ Gusunəwa sāa nēn seedagii ma na bēē kpuro kīwa nge mē Yesu Kirisin kīra sāa.

⁹ Ye na bikiamə nēn kanaru səə, yera bēēn kīru ta n sosimə ta n dəə, kpa i n Gusunə giamə kpa i n sāa bwisi geegibu, ¹⁰ i ka kpī i gāa geenu tubu. Nge mēya i ko n dēere, kpa i kun taare gaa m̀ dəma te Kirisi koo wurama. ¹¹ Kookoo gee si su wee saa Yesu Kirisin min di, siya su ko n maa yiba bēēn wāaru səə, kpa su Gusunə bēere wē kpa su de bu n̄n siara.

Kirisiwa wāaru

¹² Nēgibu, na kī i n yē ma ye n man deema n gəsiawa Labaari gean wuswaa daabu. ¹³ Nge mēya sina kpa kōsobu ka be ba tie kpuro ba yē ma Kirisin sōna na wāa piriśəm səə. ¹⁴ Bēsegibu dabiru, ye ba man wa piriśəm səə ba Yinni naane kua ma ba wərugəru sosi ba Gusunə gari nəəsiāmə ka toro sindu.

¹⁵ Geema, gaba Kirisin gari waasu m̀ nisinu ka kinēnun sō, adama gaba m̀ kīrun sō. ¹⁶ Beni ba m̀ ka kīru domi ba yē ma nēn səmbura n ka Labaari gea suna. ¹⁷ Bēəno ba Kirisin gari waasu m̀, n̄ n̄ m̀ ka nuku tia, adama ka kinena. Ba tamaa ba koo man nuku sankiranu sosiawa piriśəm səə.

¹⁸ Ya n̄ taare ben bwisikunu n̄ n̄ sāa kōsunu n̄ kun mē geenu. Baa n̄ n̄ mēren na, Kirisin gari yi gesi kparara. Nēn nukura yen dobu do, ta ko n maa doraməwa ta n dəə. ¹⁹ Domi na yē ma yenin wii gobera sāawa nēn faaba bēēn kanarun saabu, ka maa Yesu Kirisin Hunden somiru. ²⁰ Domi na mara na maa yīiyə kam kam ma na n̄ gāanun sekuru

wasi. Nà n wāa hunde sɔɔ, ñ kun mɛ nà n gu na toro sindu mɔ ma nɛn kookoosu su koo Kirisi bɛɛrɛ wɛ nge baadomma. ²¹ Domi nɛn mi, nà n wāa, Kirisin wāara na wāa, nà n maa gu, gɔɔ man sãawɛ are. ²² Nà n wāa wāaru sɔɔ kon kpī n sɔm geeru ko. Yen sɔ, na ñ yɛ ye kon gɔsi. ²³ Ba man gawe bera yiru kpuro. Na kī n doona kpa na n wāa Kirisin mi, domi mi n buram bo. ²⁴ Adama bɛɛn arufaanin sɔ n weenɛ na n wāa wāaru sɔɔ. ²⁵ Yera na gia, yen sɔna na yɛ ma kon sina kpa na n wāa ka bɛɛ kpuro kpa i wuswaa da ka nuku dobu naanɛ dokebu sɔɔ. ²⁶ Nge mɛya sanam mɛ ko na n kram wāa bɛɛn suunu sɔɔ i ko i kpī i woo kana saa nɛn min di bɛɛ ka Yesu Kirisin wāasinaan sɔ.

²⁷ I gesi de bɛɛn sanu sanusu su n ka Kirisin Labaari gea weenɛ. Nge mɛya, nà n na bɛɛn mi, ñ kun mɛ nà kun nɛ, kon bɛɛn baaru nɔ ma i yɔ dim dim i nɔɔ nɛ, ma i sunamɔ sannu ka gɔru teu naanɛ dokebun sɔ bi bu wee Labaari gean di. ²⁸ I ku de bɛɛn yibereba bu ka bɛɛ gāanu nare. Yeya ya koo bu sɔɔsi ma ba kam kobu dɔɔwa, ya koo maa bɛɛ sɔɔsi ma i wāa faaban swaa sɔɔ. Ye kpurowa ya wee saa Gusunɔn min di. ²⁹ Domi Gusunɔ u bɛɛ durom kua i n ka Kirisi naanɛ sãa. N ñ mɛ tɔna, u maa bɛɛ durom kuawa i n ka nɔni swāaru waamɔ win sɔ, ³⁰ kpa i n ka man taa tee bi mɔ bi i gasɔ wa na mɔ. Sere ka tɛ, biya na mɔ, nge mɛ i yɛ.

2

Kirisin tii kawabu

ka win kpāaru

¹ Kirisi u tɔnu tāsisiāmɔ. Win kīru ta ra n tɔnu dam kɛmɔ. Hunde Dɛero u ra maa tɔnu kpare kpa Kirisi u de tɔmbu bu wɔnwɔndu ka tɔn geeru sɔɔsina. ² Ñ n mɛn na, na bɛɛ kanamɔ, i de i man nukuru dorasia ka bɛɛn nɔɔ tia ka bɛɛn kīi teeru ka bɛɛn gɔru teu ka bɛɛn bwisiku teenu. ³ I ku gāanu ko kinɛnun sɔ, ñ kun mɛ tii suabun sɔ, adama i tii kawo kpa i wura ma gaba bɛɛ kere. ⁴ Kpa bɛɛn baawure u ku win tii tɔnagia bwisiku, adama u de u maa gabugia bwisiku. ⁵ I de i n bwisiku tee ni mɔ ni Yesu Kirisi u raa mɔ.

⁶ U ka Gusunɔ nɛ. Adama u ñ ka nùn kinɛnu kue.

⁷ U kpuro deriwa ye u raa mɔ ma u gɔsira nge yoo.

U ka tɔnu weena.

Ye u kua tɔnu u kpa, ⁸ u tii kawa ma u wiru kpī sere ka gɔɔwɔ wi u mam sãa dāa bunanarun gɔɔ.

⁹ Yen saabuwa Gusunɔ u nùn sua wɔllɔ gem gem ma u nùn yīsiru kã te ta yīsa kpuro bɛɛrɛ kere.

¹⁰ Kpa dūuru baatere tu yiira tu Yesun yīsiru bɛɛrɛ wɛ wɔllɔ ka temɔ ka tem sɔɔwɔ.

¹¹ Kpa nɔɔ baagere gu Gusunɔ Baaba bɛɛrɛ wɛ kpa gu tuuba ko gu nɛɛ, Yesu Kirisi sãawa Yinni.

Fitila ni nu ballimɔ

handunia sɔɔ

¹² Yen sɔna nɛn kīnasibu, nge mɛ i ra raa mɛm nɔ sanam mɛ na wāa ka bɛɛ, tɛ ye na ka bɛɛ toma, i kookari koowo n kere ka bɛrum ka diiribu bɛɛn faaba yu ka yibu. ¹³ Domi Gusunɔwa u sɔmburu mɔ bɛɛ sɔɔ kpa i n ka gɔru kīru mɔ te ta koo ko ye n koo nùn dore.

¹⁴ I kpuro koowo n kun ka wɔkinu ñ kun mɛ sikirinɔsu, ¹⁵ kpa i n dɛere i kun taarɛ gaa mɔ tɔmbun nɔni sɔɔ, kpa i n sãa nge Gusunɔn bibu be ba ñ serere mɔ handunian tɔn kɔsobun suunu sɔɔ be ba swaa sare. I n ballimɔ ben suunu sɔɔ nge fitilanu, ¹⁶ i n ka bu wāarun gari nɔɔsiamɔ. Ì n mɔ mɛ, kon kpī n woo kana Kirisin tɔru sɔɔ, yèn sɔ nɛn hania ka nɛn sɔmbura kun kam kue.

¹⁷ Bɛɛn sãa te i mɔ ka naanɛ dokebu ta sãa nge yākuru. Baa bà n man go ba nɛn yem wisi nge doma tam bɛɛn yāku ten wɔllɔ, nɛn nukura koo dora, kon maa ka bɛɛ nuku dobu bɔnu ko. ¹⁸ Nge mɛya n maa weenɛ bɛɛ i n nuku dobu mɔ kpa i ka man bɛɛn nuku dobu bɔnu ko.

Timɔte ka Epafoditi

¹⁹ Yinni Yesu ù n wura na yīiyɔ n bæe Timote gɔriama n̄ n sosi, kpa nen tii n ka dam wa nà n bæen labaari nua. ²⁰ Domi wi turon bwisikuna nu kua teenu ka neginu, u maa bæen wɔnwɔndu mɔ ka gem. ²¹ Be ba tie kpuro ben tii tɔnan bwisikuna ba mɔ, n n̄ ka Yesu Kirisiginu. ²² Bæen tii i yē nge mɛ Timote u tii sɔ̄si naanegii ma u ka man Labaari gean sɔmburu kua nge bii ka win baaba. ²³ Yen sɔ̄na na yīiyɔ n bæe n̄n gɔriama sanam mɛ kon gia m̄i sɔ̄ na wāa. ²⁴ Na naane s̄a ma Yinni u koo de n na bæen mi nen tii n̄ n sosi.

²⁵ I raa man besegii Epafoditi gɔriama ka somiru tèn bukata na mɔ, wi, wi u s̄a nen beruse sɔmburu sɔ̄ ka tabu sɔ̄. Tē na wa ma n weene n n̄n gɔsiamā bæen mi. ²⁶ Domi bæe kpuron waabu n̄n neni gem gem, win laakari maa seewa yèn s̄ i raa nua ma u barɔ. ²⁷ U bara ka gem sere u gɔ̄ turuku kua, adama Gusunɔ u win wɔnwɔndu wa. N n̄ mɔ wi tɔnagiru, ka nen tiigira, kpa nen nuku sankiranu nu ku kp̄a n banda. ²⁸ Yen sɔ̄na na sende n ka bæe n̄n gɔsiamā kpa bæen nukuru tu ka dora ì n n̄n wa, kpa nen nuku sankiranu nu maa ka kaara nen tii. ²⁹ N̄ n men na, i n̄n dam koosio nge bæegii Yinni sɔ̄ ka nuku doo bakabu kpa i tɔnu win bweseru bæere wē. ³⁰ Domi u gɔ̄ turuku kua Kirisin sɔmburun s̄. U win tii kari b̄rie u ka man somiru naawa te i n̄ f̄e wa bæen tii i ka man naawe.

3

Nge mɛ ba ra gem wa

Gusunɔn wuswaɔ

¹ Tē, negibu, i de i n nukuru do ye i ka s̄a Yinnigibu. Nen mi, na n̄ wasiramɔ n ka bæe yaayasia ye na raa yorua kɔ, bæen mi maa, somira. ² I n tii s̄e ka k̄san kowobu be ba s̄a nge b̄nu, ma ba wasin bango naane s̄a. ³ Besera sa s̄a bangogii geebu, n n̄ mɔ be, domi sa Gusunɔ s̄amɔ ka win Hunde, sa woo kanamɔ Yesu Kirisin s̄, sa n̄ maa bæsen naane doke wasin komanu sɔ̄. ⁴ Ka mɛ, nen tii kon kp̄i n nen naane doke wasin komanu sɔ̄. Gabu b̄a n tamaa ba koo kp̄i bu ko mɛ, kaa ra gere n̄e? ⁵ Ba man marawa Isirelin bii, Benyam̄en bweseru sɔ̄. Na s̄awa Yuu wi Yuuba ba mara. Ma ba man bango kua s̄ɔ̄ nɔ̄ba itase. N̄ n maa woodan s̄n na, na kua Falisi. ⁶ Na raa mam hania mɔ sere na Yesun yigberu n̄ni s̄ɔ̄mɔ. N̄ n gem kason na, woodan mem nɔ̄bu sɔ̄, goo kun kp̄e u man taare wē. ⁷ Adama ye na raa m̄era are, tē na ye kpuro garisi wom dirum Kirisin s̄. ⁸ Na mam kpuro garisi wom dirum domi ḡa bakana n̄ n nen Yinni Yesu Kirisi gia. Win s̄na na kpuro deri, na maa ye m̄era kubanu na n ka Kirisi m̄n s̄, ⁹ kpa na n ka n̄n gbinne. Na n̄ maa yīiyɔ ma kon gem wa woodan mem nɔ̄bun s̄, adama kon gem wa yèn s̄ na Kirisi naane doke. Gem mɛ, mu weewa saa Gusunɔn min di naane doke bin saabu. ¹⁰ Ye na k̄i, yeya n Kirisi gia, ka maa dam mɛ u ka seewa ḡarin di kpa na n b̄nu mɔ win wahala sɔ̄, kpa n ka n̄n weena win gɔ̄ sɔ̄, ¹¹ kpa na n yīiyɔ nen tii ma kon se ḡarin di.

Aren naa girabu

¹² N n̄ mɔ na are n̄ma tura gina, n n̄ maa mɔ na yiba. Adama na yi naa gire yi ka ko negii yèn s̄ Yesu Kirisi u man kua wigii. ¹³ Negibu, na n̄ tamaa na gina yi n̄ma tura, adama ḡa teena na mɔ, na ḡa birukinu duari, ma na wuswaaginu naa gire. ¹⁴ Nge m̄eya na ye na naa gire duka sw̄i n ka are yi wa yi Gusunɔ u sun sokue w̄llo saa Yesu Kirisin min di.

¹⁵ Bese kpuro, bese be sa s̄a tɔn girobu, su bwisiku nge mɛ. Adama bæe ì n bwisiku tukunu ganu mɔ, Gusunɔ u koo bæe gem s̄ɔ̄si. ¹⁶ Ka mɛ, baa n̄ n man na sa tura, su gesi da wuswaɔ swaa tia sɔ̄.

¹⁷ Negibu, i man saario bæe kpuro. Sa bæe kom gem s̄ɔ̄si. N̄ n men na, i bu n̄ni girario be ba kom gem mɛ sw̄i. ¹⁸ Na bæe s̄ɔ̄wa kɔ n̄n dabiru, na kpam wure na bæe s̄ɔ̄mɔ tē ka ȳiresu, tɔn dabira wāa be ba s̄imɔ nge Kirisin d̄a bunanarun garin yibereba. ¹⁹ Kam koba ba koo ka wiru go, domi ben nukura ta s̄a ben yinni. Ye n weene n bu sekuru ko yera ba ka woo kanamɔ. Handunia yen ḡanu tɔnawa ba bwisikumɔ. ²⁰ Adama bese,

Gusunən wəlla ta s̄a besen wuu. Min diya sa besen Faabagii Yinni Yesu KIRISI mara u na. ²¹ Wiya koo besen wasi yiiko sarirugii k̄asi ka win dam m̄e mu koo de kpuro n̄n wiru kp̄iia, kpa yi ka win wasi yiikogii weena.

4

Yiirebu

¹ Yen s̄na nen k̄inasibu, b̄e b̄en waara man neni, b̄e be i man nuku dobu w̄em̄, ma na woo kanam̄ b̄en s̄, i de i n ȳ m̄ dim dim Yinni s̄, nen k̄inasibu.

² Na Efodi ka Sentisi kanam̄ bu de ba n n̄ n̄e Yinni s̄. ³ Wun̄e maa, nen s̄m̄ kowosi naan̄gii, na nun kanam̄ a kur̄ be somī. Ba suna Labaari gean s̄ ka n̄e sannu, ka maa Kelema ka sere nen s̄m̄ kowosi be ba tie, b̄en ȳsa yorua w̄arun tireru s̄.

⁴ I de b̄en nukura n do Yinni s̄ baadomma. Na k̄pam wure na gerum̄, i de b̄en nukura n do.

⁵ I de t̄ambu kpuro bu b̄en t̄n̄ geeru wa, domi Yinnin naaru ta turuku kooma. ⁶ I ku wurura ḡaanun s̄, adama baayere s̄ i n da Gusun̄ kan̄e ka siarabu kpa i n̄n bikia ȳn̄ bukata i m̄. ⁷ Ma b̄ari ȳendu te Gusun̄ u w̄em̄, te ta t̄nun ȳeru kpuro kere, ta koo b̄en ḡru ka b̄en bwisikunu k̄su b̄e ka Yesu Kirisin gbinn̄a s̄.

⁸ Ye ya tie n̄gibu, i bwisikuo ye ya w̄ ye ba koo siara. Yeya ye ya s̄a gem kpuro, ka ye ya b̄ere m̄ kpuro, ka ye ya swaa sw̄i kpuro, ka ye ya d̄ere kpuro, ka ye ya do kpuro, ka ye n weene t̄ambu siara kpuro. ⁹ I n da ko ye i gia ka ye i mwa ka ye i nua nen min di, ka ye i wa na kua. Sanam̄ meya Gusun̄ wi u b̄ari ȳendu w̄em̄ u ko n w̄a ka b̄e.

*P̄lu Filipigibu siaram̄**ben k̄erun s̄*

¹⁰ Nen nukura do gem gem Yinni s̄ ye na ka wa ma i k̄pam nen bwisikunu m̄. Na n̄ gerum̄ ma i ku ra raa nen bwisikunu ko, adama ayera i raa bie. ¹¹ Na n̄ gerum̄ m̄, ȳn̄ s̄ na w̄a ȳaru s̄, domi na gia m̄ ko na n ka b̄ari ȳendu m̄ baa n̄ n meren na. ¹² Na ȳarun d̄one m̄, na maa m̄o bakarun d̄one m̄. Yam kpuro ka ye n man deema kpuro s̄, na gia m̄ kon ko deburun saa ka ḡorun saa. Na maa ȳ m̄ kon ko m̄o bakaru s̄ ka ȳaru s̄. ¹³ Kon ye kpuro kp̄i saa Kirisin min di wi u man dam k̄em̄. ¹⁴ Ka m̄, i kua n w̄ ye i ka man n̄ni sw̄aru b̄nu kua.

¹⁵ B̄e Filipigibu b̄en tii i ȳ s̄a s̄a ma Labaari gean k̄parabun torubu s̄, sanam̄ m̄ na s̄a Mased̄nin di, Yesun̄ yigberu garu sari te ta man somi ma n kun b̄e t̄na. Ne ka b̄e t̄nawa sa k̄ena. ¹⁶ Domi ye na w̄a Tesalonikā, i man somi k̄ nen bukata s̄, n n̄ mam m̄ n̄n teeru. ¹⁷ N n̄ m̄ k̄era na kasu, na k̄iwa sosiru tu sosi b̄en are s̄. ¹⁸ Na ye kpuro wa ye i man m̄risiama. Ya maa tura ya tia. T̄e ye Epafoditi ka man b̄en k̄enu naawa nu ka man saka kua, nu s̄awa nge ȳaku nubu durorugiru te ta Gusun̄ w̄ere ma u tu mwa. ¹⁹ Gusun̄ nen Yinni u koo b̄e kpuro w̄ ȳn̄ bukata i m̄ nge m̄ win dukia yiikogia n̄e, Yesu Kirisin min di. ²⁰ Su Gusun̄ besen Baaba b̄ere w̄ sere ka baadommā. Ami.

T̄biri d̄akibu

²¹ I Yesu Kirisigibu kpuro t̄birio. Ne ka bes̄gii be sa w̄a sannu sa b̄e t̄bura. ²² Naane dokeobu kpuro be ba w̄a mini, n ku mam ko sina k̄paarugibu ba b̄e t̄bura.

²³ Kpa Yinni Yesu Kirisin durom mu n ka b̄en baawure w̄a.

TIRE TE PĀLU U KOLOSEGIBU KUA

Kolose ya s̄awa wuu maro bur̄o ge ga w̄a Efesun s̄o yari yeru gia, Turukin tem̄o. Goo kun yē s̄a s̄a nge mē Yesun yigberu ta ka torua Koloseo. Adama Epafasi ka Filem̄owa ba ka Labaari gea da mi. S̄ar̄kudo be, ba maa ye nuawa P̄alun min di sanam mē u sina Efesuo w̄o ita, wiru 1:6-7 ka wiru 4:12-13 ka Filem̄o 1:2-5. P̄alu kun Kolosegibu beram daare, adama u ben labaari nua ya do. Yen s̄na u tireru yorua u Tisiki ka Onesimu wē bu ka da. Ye ya s̄a Kolosegibun yigberun wahala yera ba s̄a dabinu menna teeru. Ba gabun bwisikunu ka Gusun̄on gari garisi tia. Yigbe te s̄o, Gerekiba ba w̄a ka Yuuba ka sere tem min t̄ambu be ba m̄ Firisiba. Be kpurowa ba kasu bu ben deemaan gari sosi Yesun gari s̄o kpa yi n s̄a tia. Yen s̄na P̄alu u Kolosegibu yorua ye n weene bu ko, yera bu tii Yesu wē mam mam.

Tire ten kpunaa

1. T̄obiribu, wiru 1:1-2.
2. Siarabu ka kanaru, wiru 1:3-14.
3. Kirisin asansi ka win s̄amburu, wiru 1:15-23.
4. S̄ambu te ba P̄alu n̄omu s̄ondia, wiru 1:24n di sere wiru 2:5.
5. Besen gbinnaa ka Kirisi, wiru 2:6-19.
6. W̄a kpaaru Kirisi s̄o, wiru 2:20n di sere wiru 4:1.
7. Kir̄oba ka t̄obiribu, wiru 4:2-18.

T̄obiribu

¹⁻² B̄e naane dokeobu Koloseo, b̄e be i s̄a besen k̄nasi b̄ar̄kiniba Kirisi s̄o, ne P̄alu, Kirisi Yesun ḡoro Gusun̄on k̄run s̄o ka besegii Tim̄ote, sa b̄e t̄obura. Gusun̄o besen Baaba u b̄e durom kua kpa u b̄e alafia k̄.

Siarabu kanaru s̄o

³ Sa ra Gusun̄o besen Yinni Yesu Kirisin Baaba siare b̄en s̄o baadomma besen kanaru s̄o, ⁴ ȳen s̄o sa nua nge mē i Yesu Kirisi naane doke ka nge mē i naane dokeobu kpuron k̄ru m̄. ⁵ Sanam mē Labaari gea ye ya s̄a gem gari ya gbia ya tura b̄en mi, i nua ma i ȳiȳabu m̄ ma ba b̄e ḡānu ȳiye w̄llo. Ȳiȳo bin s̄na i naane dokebu ka k̄ru m̄. ⁶ Labaari gea ye, ya teriam̄o ya ka domaru naam̄o handunia kpuro s̄o nge mē ya kua b̄en mi saa m̄n di i Gusun̄on durom gari nua ma i tuba ma yi s̄awa gem. ⁷ Epafasi besen k̄nasi s̄am kowosi, wi u s̄a Kirisin s̄am kowo naanegii ma u kua besen k̄sire b̄en mi, wiya u b̄e ye giasia. ⁸ U maa sun k̄i te Hunde D̄ero b̄e k̄n baaru s̄owa.

⁹ Yen s̄na sa ra n kanaru m̄ b̄en s̄o kpeetim sari saa m̄n di sa b̄en gari nua. Sa Gusun̄o kanam̄o u de i gia mam mam ye u k̄i, kpa u de win Hunde u b̄e bwisi ka laakari k̄. ¹⁰ Saa yera b̄en sanu sanusu su ko n ka Yinnigiigisu weene, kpa i n da ko ye n koo n̄n w̄re. B̄en w̄ara koo maa kookoo geesu bwese bweseka s̄osi nge d̄a te ta bii geenu marum̄o, kpa i Gusun̄o giam sosi. ¹¹ Sa Gusun̄o kanam̄o u b̄e t̄asisia kpuro s̄o ka win dam ȳikogim, kpa i kp̄i i n ka yabu baayere temane ka suuru nuku dobu s̄o. ¹² I n Baaba siaram̄o wi u dera i b̄onu m̄o tubi s̄o ye Gusun̄o u naane dokeobu ȳiye yam bururam̄o s̄o. ¹³ Geema u sun w̄ra saa yam w̄kurun dam di ma u sun sinasia mi win Bii k̄nasi u bandu dii. ¹⁴ Domi win saabuwa sa yakiaara ma ba besen durum suuru kua.

Kirisin tiin asansi

ka win s̄amburu

¹⁵ Gusun̄o u n̄ waar̄o adama Kirisi u sun n̄n s̄osi mam mam win wasi s̄o. U s̄a win Bii yeruma wi u w̄a ba sere ḡānu kpuro taka kua. ¹⁶ Domi win min diya Gusun̄o u baayere taka kua ye ya w̄a w̄llo ka tem̄o, ye sa ka n̄ni waam̄o ka ye sa n̄ waam̄o, nge w̄llun sinambu ka wirugibu ka ȳikogibu ka sere damgibu. Gusun̄o u kpuro taka kua saa win min di, u maa ye kua win s̄o. ¹⁷ U w̄a ba sere ḡānu kpuro taka kua. Win dam saabuwa ḡānu kpuro nu ka w̄a nin ayer̄o. ¹⁸ Win yigberu ta s̄awa nge wasi, wiya maa

sāa nge yin wiru. Wiya wāarun nuuru, wiya maa gbia u seewa gərin di, u ka ko kpuron gbiikoo. ¹⁹ Domi Gusunən gōru kīra win daa kpuro ya n ka wāa win Bii sō. ²⁰ Ma n nūn wēre u wi ka tōmbun sannō kpeesia ka win Biin yem dāa bunanaru wōllō kpa u ka tii gāanu kpuro dorasia saa win min di ni nu wāa temō ka ni nu wāa wōllō.

²¹ Bēe maa, i raa gasō ka Gusunō toma, i raa sāa win yiberēba bēen bwisikunu sō bēen kookoo kōsusun sō. ²² Adama tē, Gusunō u ka tii bēe dorasia sanam mē win Bii u gu nge tōnu, kpa i ka yōra win wuswaa i n dēere, i n wāa disinu ka taare sariru sō ²³ i n temane i n tāsā naane dokebu sō dim dim, kpa i ku ra bēen yīyōbu deri bi i mō saa mīn di i Labaari gea nua, ye ba tōnu baawure nōōsia wi u wāa handunia sō. Nē Pōlu na maa kua ye sōmō.

Sōmbu te ba Pōlu

nōmu sōndia Yesun yigberun sō

²⁴ Tē nen nukura do yēn sō na nōni swāaru waamō bēen sō. Ma na nōni swāa te yibiamō te Kirisi u koo ra wa win yigberun sō te ta sāa win wasi. ²⁵ Ma Gusunō u man kua yigbe ten sōm kowo nge mē u man yiire bēen sō, kpa n ka win gari kpuro nōōsia. ²⁶ Gari yi, yi sāa asiri ye u raa tōmbu kpuro berue saa yellun di, adama tē u wigibu ye sōōsi. ²⁷ Domi u kī u bu giasia ma win asiri ya bēere ka yiiko mō bwese tukunun suunu sō. Asiri ye wee, Kirisi wāa bēe sō, yeya ya gerumō ma i ko Gusunən yiiko bōnu ko. ²⁸ Kirisi win gariya sa kparamō, ma sa tōnu baawure kirō mō, sa maa bu keu sōōsimō ka bwisi gee, kpa bu ko tōn girobu be ka Kirisin gbinnaa sō su sere bu tusia Gusunən wuswaa. ²⁹ Yen sōna na sōmburu mō na sunamō ka win dam mē mu sōmburu mō nē sō gem ka tia.

2

¹ I de n bēe sō nge mē nen hanian kpāara nē bēen sō ka Lodisegibun sō ka maa be kpuron sō be ba n ka man nōni waare. ² Na mō mē, n ka bu dam kē n kpā, kpa ben tii ba n gbinne ka kīru, kpa ben yēru ta n sosimō sika sariru sō. Nge mēya ba koo ka Gusunən asiri gia ye ya sāa Kirisin tii. ³ Wi sōra bwisi ka yērun dukia kpuro berua.

⁴ Na bēe yeni sōmōwa kpa goo u ku raa bēe nōni wōke ka nō dobu. ⁵ Domi baa nen wasin kuseru tō kun wāa bēen mi, ka mē, nen hunde ya ka bēe wāa. Na maa nuku dobu mō yēn sō i wāa nō tia sō, ma bēen naane dokebu yō dim dim Kirisi sō.

Wāa te ta yiba Kirisi sō

⁶ N n men na, nge mē i Yinni Yesu Kirisi wura, i n bēen wāaru dimō i n gbinne ka wi. ⁷ I de bēen gbini yi n duku wi sō, kpa i n tii nōrimō i n kpēamō saa win min di, kpa i n tāsā naane dokebu sō nge mē ba bēe sōōsi, kpa siarabu bu n yiba bēen nō sō.

⁸ I n tii se kpa goo u ku raa bēe yina mwa ka win yēru garu ka taki dibu. Sōōsi ten bweseru ta naamōwa saa tōmbun deemaan di ka maa handunian būnu, n n mō Kirisin min di. ⁹ Domi mēn nōru Gusunō nē, ya sōōsira Kirisin wasi tōnugii sō. ¹⁰ Ma i kpuro mō wi sō bēe ka win gbinnaa sō wi u sāa wōllun wirugibu ka yiikogibun sina boko.

¹¹ Bēe ka win gbinnaa ye sō, i maa bango wa, adama n n mō bango ye tōnu ra ko. Yeni ya weewa Kirisin min di. Ya sāawa yakiabu saa wasi durumgiin dam di. ¹² Geema, sanam mē ba bēe batemu kua n sāare ba bēe sikuawa ka Kirisi ma ba bēe seeya ka wi, yēn sō i Gusunən dam bakam naane sāa wi u nūn seeya gərin di. ¹³ Gasō, i raa sāa gəribu bēen toranun sō ka maa yēn sō i sāa be ba kun bango kue. Adama tē Gusunō u bēe kua wasobu ka Kirisi sannu sanam mē u sun besen toranu kpuro suuru kua. ¹⁴ Kirisi u yora ye wōka ye ya sun taare wē besen wooda sarabun sō, u maa ye kpare dāa bunanaru wōllō u ka ye kpeesia. ¹⁵ Sanam mē u gu dāa bunanaru wōllō u wōllun wirugibu ka yiikogibu kamia u bu sekuru doke batuma sō u maa ben dam kpeesia.

¹⁶ N n men na, i ku de goo u bēe taare wē dim ka nōrubu sō, n kun mē tōō bakanu ganun dibu sō, n kun mē suru kpaon yaribu ka tōō wēraruginun kookoosu sō. ¹⁷ Yeni kpuro ya sāawa gāa ni nu sisin yaayaasu. Kirisin tiiwa gāa ni. ¹⁸ Goo wi u sāare u tii kawamō, ma u wōllun gəradoba sāamō, i ku de u bēe bēen sian are wōrari. Domi tōnu

win bweseru u tii suamə kāsīnūn sō, u maa tii gāamə kam win bwisiku tənuginun sō. ¹⁹ U ñ Kirisi neni kem kem wi u sāa wiru, tèn min di wasi kpuro yi menne ka yin gbin gbinka ka sīinu, yi ka dam waamə yi kpēamə nge mē Gusunə u yi sosimə.

Gəə ka wāaru Kirisi səə

²⁰ Mā i gu ka Kirisi sannu i kisira handunian komanun di, mban sōna i wāaru dimə nge handunia yenigibu. Mban sōna i derimə ba bēe woodaba səbimə be ba nēe, ²¹ a ku yeni besu, a ku yeni denda, a ku yeəno baba. ²² Yeni kpuro ya koo kam kowa bā n ye dendimə. Təmbun wooda ka ben sōsinu tənawa i swīi. ²³ Geema, wooda be, ba ka bwisin gāanu weene à n bu mēera, ka ben sāaru te ta wee saa tənun gōru kīrun di, ka ben tii kawa weesugibu, ka maa ben wasin seserun serusiabu. Adama baa wooda ben tia kun dam gam mə yu ka wasin kīru kankam taare.

3

¹ Ba bēe seeya ka Kirisi sannu gərin di. Ñ n men na, i wəllun gāanu kasuo mi Kirisi u sō Gusunən nəm geuə. ² I wəllun gāanun bwisikunu koowo, n ñ mə temginu. ³ Domi i gu, bēen wāa geera maa berua ka Kirisi sannu Gusunən mi. ⁴ Kirisi wi, u sāawa bēen wāaru. Sanam mē u koo kurama, bēen tii maa i ko i tera ka wi sannu win yiiko səə.

Wāa gururu ka wāa kpaaru

⁵ Ñ n men na, i handunian kīrun gāanu kpuro goowo ni nu səmburu mð bēe səə, niya kōə mēnabu tantanaru səə, ka daa disinugia, ka wasin binē, ka kīru kankam, ka kəde, domi kəde ya sāawa nge bīu sāaru. ⁶ Gāa ni kpuron sōna Gusunən məru wee ben mi, be ba ñ nūn mēm nōwammē. ⁷ Geema, i raa gasə mð nge be, sanam mē tora nin bwesera bēe wāasi.

⁸ Adama tē, i ye kpuro kōwə ye n sāa məru ka nuku gbisibu ka maa nuku kōsuru. I ku de wəmburu ñ kun mē gari swininu nu yari bēen nəə səən di pai. ⁹ I ku weesu kuana domi i daa gura ka yen kookoosu pota kə, ¹⁰ ma i daa kpaə sebua. Gusunəwa u bēe daa kpaə ye wē i n ka nūn gīamə kpa i n ka nūn weenamə. ¹¹ Nge mēya bēe səə goo kun goo, tən tuko ka Yuu, wi u bango kua ka wi u ñ bango kue, baru kpaarugii, nəni wōkunugii, yoo ka tii məwə, adama Kirisi tənawa sāa gāanu, u maa wāa təmbu kpuron suunu səə.

¹² Ñ n men na, yèn sō Gusunə u bēe kīa ma u bēe gōsa i ka ko wigibu, wee ye n weene i sebe, wənwəndu ka tən geeru ka tii kawabu ka daa duudwia ka suuru. ¹³ I n temanasine kpa i n suuru kuanammē gari gēe yì n dua bēen suunu səə. Nge mē Yinni u bēe suuru kua, i n suuru kuanammē nge mē. ¹⁴ Yeni kpuron wəllə i kīru sebua te ta koo de i n nəə nē mam mam. ¹⁵ Kpa i de Kirisin bəri yəndu ta n bēen gōrusu kpare, kpa i n takaru mð. Ba bēe sokawa i n ka sāa wasi tee, kpa i n bəri yəndu mə. ¹⁶ I de Kirisin gari yi n yība bēen gōruə nge dukia. I gari bia kuanə kpa i dam kēena ka bwisi gee kpa i n womusu mð i n Gusunə təmamə. I nūn takarun womusu kuo bēen gōrusə. ¹⁷ Bēen kookoosu ka bēen gere səə, i ye kpuro koowo i ka Yinni Yesun yīsiru bēere wē kpa i Gusunə Baaba takaru ko win min di.

Təmbun nəsinaa

wāa kpaaru səə

¹⁸ Bēe kurəbu i bēen durəbu wiru kpīiyə nge mē n weene Yinnigii u ko.

¹⁹ Bēe durəbu i bēen kurəbu kīə, i ku de i n sē be səə.

²⁰ Bēe bibu i bēen məwəbu mēm nəwə gāanu baanire səə, domi mēya Yinni u kī.

²¹ Bēe maa tundobu i ku bēen bibu mərun kookoosu kua kpa ben nuki yi sankira.

²² Bēe yobu i bēen yinnibu mēm nəwə kpuro səə handunia mi, n ñ mə sanam mē ba bēe yōre təna, i ka bu tən geeru sōsi, adama i bu mēm nəwə n kun ka murafitiru yèn sō i Yinni nasie. ²³ Ye i mð kpuro i ye koowo ka kīru, kpa n sāa nge Yinniwa i kuammē, n ñ mə təmbu. ²⁴ I n yē ma Yinniwa u koo bēe are kəsia yi yi sāa tubi ye u win təmbu yīye, domi Kirisiwa bēen Yinni wīn wāaru i wāa. ²⁵ Adama wi u tora, u koo win are wa nge mē win torara nē, domi Gusunən mi, goo kun goo.

4

¹ Bɛɛ yinnibu i bɛɛn yobu kuo dee dee nge mɛ n weenɛ. I yaayo ma bɛɛn tii i maa Yinni mɔ wɔllɔ.

Yiirebu

² I tɛmanɔ kanaru sɔɔ kpa i n ka swaa mɛera i n Gusunɔ takaru mɔ. ³ I maa sun kanaru kuo kpa Gusunɔ u sun swaa kua su ka win gari waasu ko, su ka kpɛ su Kirisin asiri tubusia. Asiri yen sɔna na wɔa pirisɔm sɔɔ tɛ. ⁴ N n men na, i kanaru koowo kpa n ka kpɛ n ye sɔɔsi nge mɛ n weenɛ n gere.

⁵ I tii kparo ka bwisi be ba kun naanɛ doken mi. I saa baayere dendio yu ka arufaani ko. ⁶ I de bɛɛn gari yi n nɔɔbu do kpa yi n swaa swii, kpa i n ka yɛ nge mɛ n weenɛ i baawure wisi.

Tɔbiribu ka nɔɔ kanabu

⁷ Bɛɛn kɛnasi Tisiki, wi u sɔa sɔm kowo naanɛgii ka nen beruse Yinnin sɔmburu sɔɔ u koo bɛɛ nen labaari kpuro sɔ. ⁸ Na bɛɛ nɔn gɔriammɛwa u ka bɛɛ sɔ nge mɛ sa ka wɔa, kpa u ka bɛɛ gɔru yemiasia. ⁹ Onesimu, bɛɛn kɛnasi bɔrɔkini, wi u sɔa bɛɛn migii, u koo nɔn yɔsirima. Bera ba koo bɛɛ sɔ ye ya sun deema mini kpuro.

¹⁰ Aritaaki, nɛ ka wɔ sa wɔa pirisɔm sɔɔ u bɛɛ tɔbura. Maaku maa bɛɛ tɔbura wi u sɔa Baanabasin dusi. Na raa bɛɛ Maaku win gari sɔɔwa, u n na bɛɛn mi, i nɔn dam koosio ka bɛɛrɛ. ¹¹ Yosue wi ba mɔ Yusitu, u maa bɛɛ tɔbura. Be ita ye tɔnawa ba sɔa Yuu be ba naanɛ doke ma ba ka man sɔmburu mɔ Gusunɔn bandun sɔ. Ba man dam kɔ gem gem.

¹² Epafasi, Yesu Kirisin sɔmɔ wi u maa sɔa bɛɛn migii, u bɛɛ tɔbura. U ra kanaru ko gem gem bɛɛn sɔ, u Gusunɔ kanamɔ i ka kpɛ i yɔra dim dim ka tɔn giroru kpa i n sɔɔru sɔa i ka Gusunɔn kɛru kpuro ko. ¹³ Na kon kpɛ n nɔn seeda diiya ma u bɛɛn bwisikunu mɔ gem gem, ka maa be ba wɔa Lodiseɔ ka Herapolisia. ¹⁴ Luku bɛɛn kɛnasi dokotoro, wi ka Demasi ba bɛɛ tɔbura.

¹⁵ I bɛɛsegibu tɔbirio be ba wɔa Lodiseɔ ka kurɔ wi ba mɔ Ninfa ka maa Yesun yigbɛ te ta ra mɛnne win yɛnuɔ. ¹⁶ I n tire teni gara i kpa i maa tu Yesun yigberu wɛɛyɔ Lodiseɔ bu gari. Kpa bɛɛn tii i maa garu gari te ta wee Lodisegibun min di. ¹⁷ I maa Aasipu sɔɔwa u sɔmbu te nɔni dokeo te ba nɔn nɔmu sɔndia Yinnin sɔma sɔɔ u ka kpɛ u tu dakura.

¹⁸ Wee na yorumɔ ka nen tiin nɔma, nɛ Pɔlu na bɛɛ tɔbura. I ku duari ma na wɔa pirisɔm sɔɔ.

Kpa Gusunɔn durom mu n ka bɛɛ wɔa.

TIRE GBIKII TE PĀLU U TESALONIKAGIBU KUA

Sanam me Pālu u tire te yorua, Tesalonika ya sāawa bera ye ba m̀ Masedōnin wuu maro ge Romugibu ba m̀. Gisō Tesalonika ye, ya sāawa Gerekiban wuu maro yiruse sō yēsān nām geu. Miya goo nimkusu su ra yōre. Pāluwa u ka Labaari gea da mi, Gōrobun Kookoosu 17:10-11. Amen biru Yuuba ba nisinu seewa ye ba wa tōn tukobu ba naane dokemō. Yen wahala ya dera Pālu u doona Tesalonikan di u da Bereō. Yen biruwa u Tesalonikagibun labaari nua saa win bōō Timōten min di, yera u tire te yorua u ka bu tāsisia.

Tire ten kpunaa

1. Tōbiribu, wiru 1:1.
2. Siarabu, wiru 1:2-10.
3. Pālun sōmburu Tesalonikaō, wiru 2:1n di sere wiru 3:13.
4. Kirōba, wiru 4:1-12.
5. Yesun wuramarun gari, wiru 4:13n di sere wiru 5:11.
6. Tōbiribu ka kirō dāaki, wiru 5:12-28.

Tōbiribu

¹ Bēe Yesun yigberugibu, bēe be i wāa Tesalonikaō, bēe be i sāa Gusunō Baaba ka Yinni Yesu Kirisigibu, ne Pālu ka Silasi ka Timōte sa bēe tōbura. Durom ka alafia ya n ka bēe wāa.

Tesalonikagibun wāaru

ka ben naane dokebu

² Sa ra n Gusunō siaramō bēe kpuron sō, sa ra n maa bēe yaaye baadomma kanaru sō. ³ Sa yaaya Gusunō besen Baaban wuswaaw nge me i ka bēen naane dokebu hania m̀, ka nge me bēen kīra sōōsiramō bēen sōm damginu sō, ka nge me bēen yīyōbu besen Yinni Yesu Kirisi sō bu yō dim dim. ⁴ Besegibu, bēe be Gusunō u kī, sa yē ma u bēe gōsa wigibu. ⁵ Domi besen Labaari gea ya n ne bēen mi ka gari tōna, ka maa yen dama ya ka na ka Hunde Dēero sannu ka maa sika sariru. Bēen tii i yē nge me sa sīisina bēen suunu sō bēen arufaanin sō. ⁶ Ma i kua be ba besen daa ka Yinnigia saarimō, domi i besen Labaari gea mwa ka nuku doo bi Hunde Dēero bēe wē, baa me ya ka bēe nōni swāaru naawa. ⁷ Yen biru bēen tii i kua bēn daa Masedōnin naane dokeobu ka Gerekiba ba saarimō. ⁸ Domi Yinnin gari yī, yī nōra saa bēen min di, n n mō Masedōni ka Gerekiban tem sō tōna, adama bēen naane dokebu Gusunō sō bu sōōsira yam kpuro sere n n maa tilasi su bin gari gere. ⁹ Ba gerumō nge me i sun nenusina ye sa da bēen mi, ka nge me i gōru gōsia i būu sāaru deri i wura Gusunōn mi i ka nūn sā, wi u sāa Yinni waso ka gemgii, ¹⁰ ka maa nge me i win Bii wi u seeya gōrin di swaa daki u na wōllun di. Wiya Yesu, wi u sun yakia saa Gusunōn mōru ye ya sisin di.

2

Sōmbu te Pālu kua

Tesalonikaō

¹ Negibu, bēen tii i yē ma besen naaru bēen mi ta n kue kam. ² I yē ma ba sun nōni sōōwa ba sun tōya kua Filipiō sa sere na bēen mi. Ka me, Gusunō sun wōrugōru wē sa ka win Labaari gea kpara bēen suunu sō, baa me tōn dabira sun yinari. ³ Besen waasu ya n sāa torarun gari, ya n maa menne ka bwisiku kōsunu ganu n kun me ka taki. ⁴ Adama, nge me Gusunō sun naane kua u ka sun Labaari gea nōmu sōndia, nge meya sa ka ye kparamō. Sa n ye m̀ nge me ya koo ka tōmbu dore ma n kun mō Gusunō wi u besen gōrusu wēerimō. ⁵ Domi bēen tii i yē sāa sāa ma sa n bēe kōkura ka gari dure, sa n maa waasu kue su ka bēen gobi wan sō. Gusunōwa sāa besen seeda. ⁶ Sa n maa bēere kasu bēen mi n kun me gabun mi, ⁷ baa me sa ko raa kpī su bēe besen dam sōōsi yēn sō sa sāa

Kirisin g̃arobu. Adama sa kuawa kpure kpure beɛn suunu s̃ɔ nge m̃e bii mero ra win bibu ñɔri. ⁸ Ỹen s̃ɔ sa beɛ k̃i gem gem sa raa s̃ɔru s̃aa, ñ ñ m̃o su ka beɛ Gusuñn Labaari gea w̃e t̃ona, adama ka maa besen tiin w̃aaru, domi beɛn k̃ira sun ñeni. ⁹ Besegibu, i besen s̃omburu ka besen wahala yaaye ye sa wa. Sa s̃omburu kua s̃ɔ s̃ɔ ka w̃okuru ỹen s̃ɔ sa ñ k̃i su beɛn goo g̃ongere ko sanam m̃e sa Gusuñn Labaari gea kparam̃o beɛn suunu s̃ɔ.

¹⁰ Beɛya i s̃aa besen seedaqibu ka maa Gusuñn tii, ma besen daa ya d̃eere beɛ naane dokeobun wuswaa, ya maa s̃aa dee dee, ya ñ taare gaa m̃o. ¹¹ I maa ỹe ma sa ka beɛ kuawa nge m̃e tundo u ra ka win bibu ko. ¹² Sa beɛ dam k̃a, sa maa beɛn g̃orusu yemiasia, sa maa beɛ suuru kana i n ka s̃iim̃o nge m̃e n weene Gusuñn wuswaa, wi u beɛ sokumo i n ka b̃onu m̃o win yiiko s̃ɔ mi u bandu sw̃i.

¹³ Sa ra maa Gusuño siare baadomma ỹen s̃ɔ sanam m̃e sa beɛ waasu kua i ñ gari yi garis̃i t̃onugii, i yi wurawa ma yi s̃aa Gusuñogii. M̃eya yi s̃aa ka gem, ma yi s̃omburu m̃o beɛ naane dokeobu s̃ɔ. ¹⁴ Negibu, i ka Yesu Kirisin yigbenu weena ni nu s̃aa Gusuñoginu Yudea, domi i ñni sw̃aaru wa saa beɛn temgibun min di nge m̃e t̃on ben tii ba wa Yuuban min di. ¹⁵ Yuu beya ba Yinni Yesu ka Gusuñn s̃om̃bu go, ba maa sun ñni s̃ɔwa. Ben daa kun Gusuño w̃ere, ba maa ka t̃ambu kpuro yibere t̃eru ñeni. ¹⁶ Ba mam yinam̃o su t̃on tukobu waasu kua bu ka faaba wa. Nge m̃eya ben durum ya sosim̃o ya bandam̃o. Adama Gusuñn m̃oru ya den sake fuke ben wir̃o.

P̃alu u k̃i u kparam

Tesalonikagibu wa

¹⁷ Negibu, nge m̃e sa beɛ bia s̃ɔ yiru wasi s̃ɔ, ñ ñ m̃o g̃oru s̃ɔ, sa beɛn beke m̃o gem gem sa sende su ka beɛ wa. ¹⁸ Sa k̃ia su wurama beɛn mi. Ne P̃alu na kasu nge ñon yiru n ka na, adama Setam sun swaa ganua. ¹⁹ D̃ama te Yinni Yesu koo wurama, mba n ko n s̃aa besen ỹiỹabu ka besen nuku dobu, mba sa ko maa ka woo kana win wuswaa ma n kun beɛ. ²⁰ Geema, beɛn s̃ona sa woo kanam̃o, sa maa nuku dobu m̃o.

3

¹ Yen s̃ɔ, sanam m̃e besen bw̃era yina yu kpuna, sa g̃oru doke ma ne na kon sina Atenio ne turo. ² Ma na besegii Tim̃ote g̃ora wi u s̃aa Gusuñn s̃om̃ kowo Kirisin Labaari gean s̃ɔ. Na ñun g̃ora beɛn mi u ka beɛ t̃asisia, kpa u beɛ dam k̃e beɛn naane dokebu s̃ɔ, ³ kpa baa beɛn turo u ku de ñni sw̃a teni tu ñun nanda. Domi beɛn tii i ỹe ma yeni ya ñ koo ko ya kun sun deeme. ⁴ Baa sanam m̃e sa raa w̃a ka beɛ, sa beɛ s̃ɔwa k̃o ma ba koo sun ñni s̃ɔ. M̃eya n maa koo nge m̃e i ỹe s̃aa s̃aa. ⁵ Yen s̃ona, sanam m̃e nen bw̃era yina yu kpuna, na Tim̃ote g̃ora beɛn mi kpa n ka gia m̃e beɛn naane dokebu s̃aa. Na berum kua k̃okuro kun da beɛ k̃okura i ka durum ko, kpa besen s̃omburu ta n kue kam.

⁶ Adama t̃e, ye Tim̃ote u wurama beɛn min di, u sun beɛn naane dokebu ka beɛn k̃irun baaru gea s̃ɔwa. U sun s̃ɔwa ma i ra n sun yaaye ka k̃iru ma i k̃i i sun wa gem gem nge m̃e besen tii sa k̃i su beɛ wa. ⁷ Yen s̃ona negibu, baa m̃e sa ñni sw̃aaru wa ka wahala kpuro, besen nukura yemia ka beɛ beɛn naane dokebun s̃ɔ. ⁸ T̃e, besen hunde ya wurama ỹen s̃ɔ i ỹo dim dim Yinni s̃ɔ. ⁹ Am̃ona sa ko Gusuño siara n ne beɛn s̃ɔ, ka nuku doo baka bi i sun w̃em̃o Gusuño besen Yinnin wuswaa. ¹⁰ Bururu ka yoka sa ñun kanam̃o gem gem u de su beɛ wa kparam ka ñni, kpa su sosi ye n k̃omia beɛn naane dokebu s̃ɔ.

¹¹ Kpa Gusuño besen Baaban tii ka besen Yinni Yesu Kirisi bu sun swaa kua su ka na beɛn mi. ¹² Kpa wi, Yinni u beɛn k̃iru sosi tu kp̃ea beɛn tii tiine s̃ɔ ka maa t̃ambu kpuron mi nge m̃e besen k̃ira s̃aa beɛ s̃ɔ. ¹³ Kpa u beɛn g̃orusu t̃asisia su ka d̃era su ko taare sarirugisu Gusuño besen Baaban wuswaa, sanam m̃e besen Yinni Yesu koo wurama ka wigibu kpuro.

4

Kookoo si su Gusuño w̃ere

¹ Ye n tie negibu, i gia besen min di m̃e n weene i n s̃iim̃o n ka Gusuño w̃ere, i maa m̃o m̃e k̃o. T̃e sa yiire sa beɛ kanam̃o ka Yinni Yesu ỹisuru, i n m̃o m̃e i n d̃o. ² Domi i ỹe yiire

²³ Kpa Gusunɔ, Yinni wi u ra alafia wɛ, u bɛɛ wuna i ka ko wigibu mam mam, kpa u bɛɛn hunde ka bɛɛn bwɛra ka bɛɛn wasi kpuro bere taare sariru sɔɔ sere ka bɛɛn Yinni Yesu Kirisin wuramarɔ. ²⁴ Gusunɔ wi u bɛɛ soka u naane mɔ, u koo maa ye kpuro ko.

²⁵ Nɛgibu, i n sun kanaru kuamme.

²⁶ I bɛɛgibu kpuro tɔbirio ka kɪru.

²⁷ Na bɛɛ yiiremɔ ka Yinnin yɪsiru, i bɛɛgibu kpuro tire teni gario.

²⁸ Kpa Yinni Yesu Kirisin durom mu n wɔa ka bɛɛ.

TIRERU YIRUSE TE PƆLU U TƐSALONIKAGIBU KUA

Pɔlu u Tɛsalonikagibu tireru yiruse teni yorua domi u nua ma gaba burisine ben suunu sɔɔ Yesun wuramarun sɔ. Gaba tamaa Yesun wurama te, ta turuku kua. Yera ba ben sɔmburu deri. Ba n̄ maa garu m̄ ma mero bisibu gabu ba sere bu n̄ɔrimɔ. Gaba maa burisine ȳn sɔ ba tamaa Yesu u wurama kɔ, ma u bu deri, ma n̄ s̄are n̄ni sw̄a te ba wa Yesun sɔ ta kua kam. Yen s̄na Pɔlu u bu s̄ɔsiru w̄e te ta gerumɔ m̄ Yesun wuramaru ta ko n̄ s̄a. Ma u garu koo sari be gerusi bu ka sɔmburu ko. M̄ya u maa be ba n̄ni s̄ɔmɔ dam k̄a bu ka tɛmana. Domi Yesu u koo baawure siriawa dee dee u sere n̄n win are w̄e.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu ka nuku yemiasiabu, wiru 1.
2. K̄san kowon kuramaru ka Yesun wuramaru, wiru 2:1-12.
3. Kirɔba, wiru 2:13n di sere wiru 3:15.
4. Tɔbiri d̄akibu, wiru 3:16-18.

Tɔbiribu

¹ B̄e Yesun yigberugibu, b̄e be i w̄a Tɛsalonikɔ b̄e be i s̄a Gusunɔ b̄esen Baaba ka Yinni Yesu Kirisigibu b̄ese Pɔlu ka Silasi ka Timɔte, sa b̄e tɔbura. ² Gusunɔ Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu b̄e durom kua kpa bu b̄e alafia k̄e.

Siribu ko n w̄a

Kirisin naarun t̄ru sɔɔ

³ B̄esegibu, n̄ weene sa n̄ Gusunɔ siaramɔ saa baayere b̄een sɔ. N̄ w̄a sa n̄ m̄ m̄e ȳn sɔ b̄een naane dokebu bu sosimɔ gem gem, ma k̄i te i m̄ b̄een tii tiine sɔ ta maa kp̄amɔ ta sosimɔ. ⁴ Yen s̄na b̄esen tii sa Yesun yigbenu woo kan̄e b̄een sɔ, domi i tɛmana i ȳ naane dokebu sɔ n̄ni sw̄aru ka t̄yan saa.

⁵ Yeniwa ya s̄ɔsimɔ kam kam ma Gusunɔ u ra siri dee dee, kpa bu ka b̄e garisi be ba tura ba n̄ ka w̄a mi Gusunɔ u bandu sw̄i t̄n sɔ i wahala waamɔ. ⁶ Domi Gusunɔ u koo ko ye n̄ s̄a dee dee, u koo bu n̄ni sɔ be ba b̄e n̄ni s̄ɔmɔ. ⁷ Ma b̄e be i n̄ni sw̄aru waamɔ, u koo b̄e w̄rabu w̄e ka maa b̄esen tii, sanam m̄e Yinni Yesu koo kurama w̄ollun di ka d̄ɔ yari ka win gɔrado damgibu. ⁸ Yesu wiya u koo bu s̄eyasia be ba kun Gusunɔ ȳe, ka be ba kun wi, Yinni Yesun Labaari gea wure. ⁹ Ben dii k̄siaru ta ko n̄ s̄awa kam koo bi bu kun n̄ru m̄ sere ka baadomma. Ba ko n̄ karan̄wa ka Yinni ka maa win yiiko damgia, ¹⁰ sanam m̄e u koo na kpa win b̄ere yu s̄ɔsira wigibu sɔ, kpa naane dokeobu kpuro ba n̄ n̄n k̄asa t̄ɔ te sɔ. B̄een tii i ko n̄ maa w̄a mi, domi i b̄esen seeda naane doke ye sa di.

¹¹ Yen s̄na sa kanaru m̄ baadomma b̄een sɔ, Gusunɔ b̄esen Yinni u ka kp̄i u b̄een kookosu siara w̄a te u b̄e sokua sɔ kpa win dam mu de i gea ko ye i ḡru doke kpa mu maa de b̄een naane dokebun kookosu su n̄ yiba. ¹² Nge m̄ya b̄esen Yinni Yesun ȳsira koo ka b̄ere wa b̄een min di, kpa b̄e i maa b̄ere wa win min di Gusunɔ ka Yinni Yesu Kirisin durom saabu.

2

K̄san kowo

¹⁻² N̄egibu, na b̄e kanamɔ i ku de b̄een laakari yu burisina, b̄esen Yinni Yesu Kirisin wuramarun garin sɔ ka maa b̄esen mennabu win mi, i ku maa de s̄mɔbun gari ḡe n̄ kun m̄e waasu gaa n̄ kun m̄e tire te ba n̄e na yorua, yen gaa yu b̄e biti ko ȳ n̄ gerua ma Yinnin t̄ra tunuma kɔ. ³ I ku de bu b̄e n̄ni w̄ke baa fiiko. Yinnin t̄ɔ te, tu sere na t̄n dabira koo Gusunɔ seesi, yen biru k̄san kowo wi, u koo kurama wi u s̄a kam kooren bii. ⁴ U koo tii sua n̄ kpuro kere kpa u ye kpuro seesi ye ba sokumɔ Yinni ka ye ba s̄amɔ. U koo mam da u sina Gusunɔn s̄a yerɔ kpa u tii soku Gusunɔ.

⁵ I ñ yaaye ma na bæe yeni sãwa sanam me na wã bæen mi? ⁶ Të, i yë sãa sãa ye ya nùn nenusi sere win saa yu ka turi. ⁷ Domi kãsa ya sãmburu m̀ kə asiri sã. Adama wi u gina ye yinasiamə u ko n ye yinasiaməwa sere bà n ka nùn doona. ⁸ Saa yera kãsan kowo wi, u koo kurama kpa Yinni Yesu u nùn wom wure u go, kpa u nùn kpeerasia ka win naarun yiiko. ⁹ Kãsan kowo wi, u koo na ka Setam dam, kpa u sãm maamaakigii bwese bweseka ko ye ya sãa weesugia. ¹⁰ U koo maa bu nɔni wãke bu ka kom kãsum ko, be ba koo kam ko yèn sã ba yina bu gem kĩa me mu koo bu faaba ko. ¹¹ Yenin sãna Gusunə u koo de gãa damginu ganu nu bu torasia bu ka weesu naane ko. ¹² Nge meya, be ba ñ gem naane doke ma ba kom kãsum kua ka nuku dobu, ba koo taare sua.

Ba bæe gɔsa i ka faaba wa

¹³ Nɛgibu, bæe be Yinni u kĩa, sa ñ ko ko sa kun Gusunə siare bæen sã saa baayere. Domi Gusunə u bæe gɔsa saa toren di i ka faaba wa ka Hunde Dɛeron dam wi u bæe kua Gusunəgibu, ka maa bæen naane ye i mə gem sã. ¹⁴ Yenin saabuwa Gusunə u bæe soka ka besen Labaari gean kparabu, i n ka bɔnu mə besen Yinni Yesu Kirisin yiiko sã. ¹⁵ Ñ n men na nɛgibu, i yãro dim dim i n sãsi ni neni ni sa bæe sãsi nɔ ka nɔ ka maa tireru sã.

¹⁶ Gusunə besen Baaba wi u sun kĩa, ma win durom saabu u sun dam kã me mu kun naru mə ka maa yiyo geebu, wi ka besen Yinni Yesu Kirisin tii ¹⁷ bu bæen gɔrusu dam kɛ, kpa bu bæe tãsisia i ka sãm geenu ka gari gee kpuro ko.

3

I sun kanaru kuo

¹ Ye n tie nɛgibu, i sun kanaru kuo kpa Yinnin gari yi wa yi kparara fuuku, kpa yi n yiiko mə nge me yi kua bæen suunu sã. ² I maa kanaru koowo kpa Gusunə u sun wɔra tɔn kãso wiru sariban nɔman di, domi n ñ tɔmbu kpuro ba gari yi naane dokemə.

³ Adama Yinni u sãa bɔrɔkini. U koo bæe tãsisia kpa u bæe kãsu tɔn kãso win sã. ⁴ Yinni u dera sa bæe naane sã. Sa yë ma i m̀ ye sa bæe yiire, meya i ko n maa m̀ i n dɔ.

⁵ Kpa Yinni u de bæen bwisikunu nu n woo Gusunə kiru gia ka maa Kirisin temanabu sã.

N weene tɔnu u sãmburu ko

⁶ Nɛgibu, ka Yinni Yesu Kirisin yisuru sa bæe yiiremə, i naane dokeo baawure gɔwo wi u sãa garu koo sari ma u ñ sãsinu swi ni sa bæe wɛ. ⁷ Bæen tii i yë me n weene i besen daa saari. Domi sa ñ kue garu koo sariba bæen suunu sã. ⁸ Sa ñ goon dɔanu di sa kun nin gobi kãsie, adama sa sãm sɛsɔguru kua bururu ka yoka sere sa wasira kpa su ku ka ko goon sãmunu. ⁹ N ñ mə sa ñ yen yiiko mə, adama sa kĩa besen tii su bæe kom gem sãsi me i ko saari. ¹⁰ Sanam me sa wãa bæen mi sa bæe yiire sa nɛ, wi u kun kĩa u sãmburu ko, n ñ maa weene yëro u di.

¹¹ Wee, sa nua ma bæen gabu ba sãa yikurobu be ba kun garu m̀ ma n kun mə gari wɔbia wɔribu. ¹² Sa tɔn ben bweseru yiiremə sa bu suuru kanamə Yinni Yesu Kirisin sã, bu de bu sãmburu ko laakari sã kpa bu ben tii diisia.

¹³ Adama bæe nɛgibu, i ku wasira ka gean kobu. ¹⁴ Goo ù n yina u gari yi mem nɔwa yi sa yorua tire teni sã, i n nùn laakari sãa kpa i kun maa gãanu mɔsine ka wi, n wa sekuru tu nùn mwa. ¹⁵ I ku nùn garisi nge yibere, adama i nùn swaa sãsio mero bisi bisikum.

Domaru ka tɔbiribu

¹⁶ Yinni wi u ra alafia wɛ u bæe alafia kɛ saa baayere ye n bæe deema kpuro sã kpa u n ka bæe kpuro wãa.

¹⁷ Ka nen tiin nɔmuwa na yeni yorua. Nɛ Pɔlu na bæe tɔbura. Yera n sãa nen yireru nen tirenu kpuro sã.

¹⁸ Nen yora mi. Kpa besen Yinni Yesu Kirisin durom mu n ka bæe kpuro wãa.

TIRE GBIKII TE PĀLU U TIMŌTE KUA

Timote u Yesu naane dokewa win aluwaasirun di, sanam me Pālu u da Lisitiō nōn gbiikuru. Win daaru yiruse sōra u Timote gōsa u ka nūn yōsiri bu Labaari gea kparam da, Gərobun Kookoosu wiru 16:1-3. Timōten tundo u sāawa Gerekki, ma win mero u sāa Yuu wi u Gusunōn bēere yē too, wiru 1:1-5. Pālu u tire te yoruawa win tākəru sō. U Timote sōwa u nē u de u n tāsā win naane dokebu sō, kpa u Yesun Labaari gean taa geebu ko, kpa win sanu sanusu su n dēere Yesugibun suunu sō, wiru 3:15. U maa nūn ka swaa sōsi ye ya weene Yesun yigbe kparobu ka Gusunōn sōm kowobu kpuro bu swī. Meya u maa nūn sōmō nge me Yesugibu ba ko n wāasinē. U maa nūn kirō mō u ka sōsi geenu sōsi ni nu dēere keu koosio weesugibun sō.

Tire ten kpunaa

1. Tōbiribu, wiru 1:1-2.
2. Sōsi te Pālu u Timote wē Yesun yigberu ka ten sōm kowobun sō, wiru 1:3n di sere wiru 3:16.
3. Sōsi te Pālu u Timote wē win sōmburu sō, wiru 4n di sere wiru 6.

Tōbiribu

¹⁻² Timote, wunē wi a kua nen bii yēn sō a Yesu naane doke, Gusunō Baaba ka Yesu Kirisi bēsen Yinni bu nun durom ka wōnwōndu kua kpa bu nun alafia kē. Nē Pālu, Yesu Kirisin gəro nge me Gusunō bēsen Faaba kowo ka Yesu Kirisi wi u sāa bēsen yīyōbu, ba man yiire, na nun tire teni kuammē.

Sōsi weesugirun kirō

³ Tē, na kī a sina Efesuō nge me na nun yiire sanam me na dō Masedōni gia kpa a bu yinari be ba sōsi tukunu sōsimō. ⁴ A bu sōwō bu ku raa ben laakari doke gari yi tōmba seka sō, ka maa sikadoban yīsa sō. Yeya ya sikirinōsu seeyamō, ya n maa Gusunōn himba wuswaa daasiamō ye tōnu ra gie ka naane dokebu. ⁵ Adama na yiire bi mōwa n ka bēen kīru seeya te ta wee saa gōru ge ga dēeren di ka laakari taare sarirugian di ka maa naane doke kpikibun di. ⁶ Wee, gaba gera saa gari yin min di ma ba kōra sikirinō kamgisu sō. ⁷ Ba kī ba n sāa Gusunōn woodan keu sōsiobu, adama ba n ben tiin garin tubusianu yē baa yi ba gerumō ka naane baka.

⁸ Ka me, sa yē ma wooda ya wā tōnu n ye dendimō nge me n weene. ⁹ Kpa u n yē ma ba n wooda kue gemgibun sō. Ba ye kuawa wooda sarobu ka mem nō sarirugibun sō, ka be ba n Gusunōn bēere yē, ka durumgibu, ka maa tōn be ba n Gusunō ka gāa dēeranun bēere yē, ka sere be ba ben tundobu n kun me ben merobu goomō, ka maa tōn gowobu gabu, ¹⁰ ka maa sakara kowobu, ka tōn durō be ba kō mennamō ben tii tiine, ka be ba tōmbu gbēnimō ba dōramō, ka weesugibu, ka be ba weesu sō bōrumōn sō, baayere kpuro gesi ye ya kun sāa sōsi geeru. ¹¹ Sōsi te, ta wāawa Labaari gea ye ba man nōma beria sō. Gusunōwa ya ka yā. Wiya u yiiko mō, u maa sāa domarun nuuru.

Siarabu

Gusunōn wōnwōndun sō

¹² Na Yesu Kirisi bēsen Yinni siara wi u man dam kā n ka nen sōmburu ko. Na saabu kua yēn sō u man garisi naanegii ma u man gōsa win sōmburu sō, ¹³ baa me na ra raa nūn gari kam gerusi ma na nūn nōni sōwa ma nen mōru ku ra n toma. Ka me, u man wōnwōndu kua yēn sō na n yē ye na mō, domi na n daa naane doke. ¹⁴ Ma bēsen Yinnin durom mu banda nē sō. U man naane dokebu ka kīru wē. ¹⁵ Gari naanegii yi yi weene i nōma gāri i mwa mam mam yiya, Yesu Kirisi u na handunia sō u ka durumgibu faaba ko bē sō na sāa ben kpoko. ¹⁶ Adama yenin sōna Gusunō u man wōnwōndu kua, kpa Yesu Kirisi u ka kpī u win suuru nōru sarirugia sōsi nē sō nē wi na sāa kpoko, kpa na n ka sāa yīreru ben sō be ba koo nūn naane doke bu ka wāaru te ta ku ra kpe wa. ¹⁷ Tē,

Gusunō turo wi, sina boko wi u ko n wāa ka baadommao, wi u kun gbimō, wi ba ñ ka nōni waare, wigia beere ka yiiko sere ka baadommao. Ami.

¹⁸ Timote nen bii, na nun yiire bini mō nge me Gusunōn sōmōbu ba raa gerua wunen sō. A de sōmō ben gari yi, yi n sāa wunen tabu yānu kpa a ka taa geebu ko ¹⁹ a n naane doke kpa wunen gōru ga kun nun taare wēemō. Adama sibu gabu ba ñ gōru gen bweseru swaa sue, ma ba ben naane dokebu kam koosia nge goo nimkuu ge ga nim diira. ²⁰ Tōn be sōra Himene ka Alesandu ba wāa be na Setam nōmu sōndia bu ka gia ma n ñ weene bu Gusunō gari kam gerusi.

2

Kanarun gari

¹ Yen sōna na beē kanamō gbiikaa, i n kanaru mō tōmbu kpuron sō i n bikiamō ka tii kawabu, kpa i n da maa Gusunō siare. ² Nge meya i maa kanaru koowo tem yērobun sō ka sere be ba wāa aye damginu sōo kpuro, kpa su wa su besen handunian wāaru di ka bōri yendu ka alafia, sa n Gusunō beere wēemō kpa sa n daa gea mō. ³ Kana ten bwesera ta wā ta ra maa Gusunō besen Faaba kowo wēre ⁴ wi u kī tōmbu kpuro bu faaba wa, kpa bu wa bu gem tubu. ⁵ Domi Gusunō turowa wāa, sannō yakianō turowa maa wāa bese ka Gusunōn baa sōo, wiya Yesu Kirisi wi u kua tōnu, ⁶ ma u tii wē u kua baawuren abōru. Seeda yera ya sōsira sanam me yen saa ya tura. ⁷ Yenin sōna ba man gōsa waasu kowo ka gōro, kpa n ka tōn tukobu naane dokebu ka gem keu sōosi. Geema na gerumō na ñ weesu mō.

⁸ Yen sōna na kī baama mi ba kanaru mō tōn durōbu bu tu ko ba n nōma ye ya dēere sue wōllō n kun ka mōru n kun ka sikirinō.

⁹ Meyā maa na kī tōn kurōbu bu tii sōme saka sōo ka girima kpa ben buraru ta kun sāa tara gidigia ñ kun me wura ñ kun me goonu, bu ku maa yāa gobi bekeginu doke. ¹⁰ Adama ben bura yānu nu n sāa kookoo burasu nge me n weene kurō be ba tii garisi Gusunō sōo bu ko. ¹¹ A de tōn kurō u gia laakari sōo ka wii kpīibu mam mam. ¹² Na ñ wure tōn kurō u keu sōosi, ñ kun me u n sāa tōn durōn wirugii adama u n da n maari. ¹³ Domi Adamuwa Gusunō u gbia u taka kua, yen biru Efa. ¹⁴ Meyā n ñ mō Adamu Setam u nōni wōkua, win kurōwa, u nōni wōkua ma u wooda sara. ¹⁵ Adama tōn kurō u koo faaba wa ù n bibu marumō ù n gesi wāa naane dokebu ka kīru ka wāa dēeraru sōo ka tii yēru sannu.

3

Yesun yigbe kparobu

¹ Gari naanegii wee. Goo ù n kī u n sāa Yesun yigbe kparo, sōm geera u kī. ² N weenewa yēro u n sāa taare sarirugii kpa u n kurō turo dege dege mō, yen biru u n maa sāa gayagii kpa u n tii yē u kun sāa tōn bereteke, adama u n sāa sōbun yaare kowo ka maa wi u koo keu sōosibu kpī. ³ Kpa u kun sāa tam nōro ñ kun me sannō kīro adama u n sāa suurugii wi u alafia kī, kpa u kun sāa gobin kīro. ⁴ Kpa u n sāa wi u win yenu nōma sikerene mam mam, kpa u win bibu mem nōobu ka tōnun beere wēebu kpuro sōosi. ⁵ Domi tōnu ù kun yē me u koo ko u ka win tiin yenu nōma sikerena, amōna yēro wi, u koo ka kpī u Gusunōn yigberu nene. ⁶ N ñ maa weene yēro u n sāa naane dokeo kpao, ye n koo de u n tii gāamō kpa u taare wa nge me Setam u wa. ⁷ Yen biru n weene be ba ñ naane doke ba n yēro win seeda gea dimō, kpa bu ku nùn gem, kpa u ku raa maa Setam yina wōri.

Yesun yigbe sōm kowobu

⁸ Meyā maa n ñ weene Yesun yigbe sōm kowobu ba n sāa be ba ñ beere mō nge nōsu yirugibu ñ kun me tam yobu ñ kun me be ba ka bwisi kankam gobi kasu, ⁹ adama ba n naane dokebun gem me mu tera neni ka gōru dēerō. ¹⁰ N weene bu maa gina ben laakari mēeri. Bā n wa ba ñ taare gaa mō kpa bu sere ben sōmburu wōri. ¹¹ Nge meya n maa weene kurōbun tii ba n sāa be ba koo beere wē, kpa ba kun sāa tōn wīobu ma n kun mō gayagibu be ba naane mō kpuro sōo. ¹² Kurō tia tiawa yigbe sōm kowobu ba ko n mō, kpa

ba n s̄a be ba ben bibu ka ben tiin yenusu n̄oma sikerene mam mam. ¹³ S̄om kowo be ba ben s̄omburu m̄d ka nuku tia ba koo ten baruka di ben w̄aru s̄o, kpa ba n toro sindu m̄o ben naane dokebu s̄o bi Yesu Kirisi sun w̄em̄o.

Asiri baka

¹⁴ Na ȳiȳo n na n nun wa, adama na nun tire teni yoruammewa, ¹⁵ baa n̄a n t̄em̄o, amen biru a n ka ȳe nge me n weene a n tii kpare Gusun̄on t̄ambun suunu s̄o be ba s̄a Gusun̄o Yinni wason yigberu. Yigbe tera ta s̄a gem gberere ka men maro. ¹⁶ Ka gem, goo sari wi u koo kp̄i u besen s̄arun asiri yen kp̄aru siki.

Gusun̄o u s̄osira t̄anun wasi s̄o.

Hunde D̄ero n̄un gem w̄e.

W̄ollun ḡradoba ba maa n̄un wa.

Ba win gari bweseru baatere waasu kua.

Ma ba yi naane doke handunia s̄o.

Ma ba kram n̄un sua w̄oll̄o u wura win yiiko s̄o.

4

Keu koosio weesugibu

¹ Adama Gusun̄on Hunde gerum̄o kpasasa ma sanam gam sisi m̄e s̄o gaba koo naane dokebun swaa deri bu hunde koni weesugibu mem̄ n̄owa, kpa bu maa wer̄ekunun s̄osiru sw̄i. ² S̄osi te, ta weewa saa wee kowobun min di be ba tii m̄era gabu. T̄on ben ḡru ga gu nge ge ba sii sunsu mani. ³ T̄on ben bwesera ba gerum̄o ma n̄ n̄ w̄a t̄ambu bu suana, yen biru n̄ n̄ maa weene bu d̄ianu kpuro di. Adama Gusun̄o u ye kpuro taka kuawa naane dokebu be ba gem gia bu ka di ka siarabu sannu. ⁴ Domi ḡanu baanire ni Gusun̄o u taka kua ḡa geena, ḡanu sari ni s̄o, ni ba koo k̄o, adama bu gesi ni kpuro m̄o ka siarabu. ⁵ Domi Gusun̄on gari ka kanara ni kpuro d̄erasiam̄o.

Yesu Kirisin s̄om kowo geo

⁶ Wee, à n naane dokebu bwisi yini k̄em̄o kaa n s̄awa Yesu Kirisin s̄om kowo geo, kaa n maa wunen tiin hunde diisiam̄o ka naane dokebu ka s̄osi geerun gari yi a sw̄i.

⁷ Adama a wiira gari yin̄o yi t̄amba seka kpa a n wunen hunde dendim̄o Gusun̄on beere w̄ebu s̄o. ⁸ Geema, wasin dendibu arufaani gaa m̄o, adama Gusun̄on beere w̄ebu bu arufaani kpuro m̄o ȳen s̄o bu gis̄on w̄aru ka maa siagirun n̄o m̄weeru m̄o. ⁹ Gari naaneḡiia mi. N w̄a bu yi n̄oma ḡari mam mam bu mwa. ¹⁰ Yen s̄na sa sunam̄o sa s̄omburu m̄d, domi sa besen ȳiȳebu doke Gusun̄o Yinni waso s̄o wi u s̄a t̄ambu kpuron Faaba kowo, su mam neere be ba naane doke.

¹¹ A n bu s̄osi te yiirem̄o kpa a n bu tu s̄osim̄o. ¹² A ku de ba n wunen aluwaasiru gema, adama a de a n naane dokebu kom gen s̄osim̄o wunen gari gerubu s̄o, ka wunen w̄arun kookoosu s̄o, ka wunen k̄iru s̄o, kpa a n naane m̄o ka maa ḡru kpiku. ¹³ Sere n ka tunuma, a n t̄ambu Gusun̄on gari gariamm̄e kpa a n bu dam k̄em̄o kpa a n bu keu s̄osim̄o. ¹⁴ A ku hunden k̄eru atafiiru ko te ta w̄a wune s̄o, te ba nun n̄omu beria Gusun̄on s̄om̄obun gari s̄o sanam me yigbe guro guroba nun n̄oma s̄andi wir̄o. ¹⁵ A gari yini n̄ni dokeo, a maa yi tii w̄eȳo mam mam, kpa t̄ambu kpuro bu wunen wuswaa daabu wa. ¹⁶ A n tii se, a maa wunen s̄osiru laakari dokeo kpa a n temane ḡa nini s̄o. Domi à n m̄d me, kaa tii faaba ko ka maa be ba nun swaa daki.

5

Dobonia naane dokeobun s̄o

¹ A ku dur̄o bukuro gerusi ka dam, adama a temane a n̄un dam k̄e nge wunen tiin tundo. Meȳa maa aluwaasiban tii, a bu koowo nge wunen maabu ka w̄on̄bu. ² Ñ n maa kur̄o t̄ok̄onun na, a nin baawure koowo nge wunen tiin mero, a maa kur̄o m̄oro k̄em̄minu ko nge wunen sesubu daa d̄era s̄o.

³ A ḡaminibu beere w̄eȳo be ba s̄a ḡaminibu ka gem. ⁴ Adama ḡamini goo ù n bibu m̄o ñ kun me nikur̄aminu, n weene bu gbi bu gia bu gea ko ben tii tiin mero bisibu s̄o

kpa bu wa bu ben mawabu gea dibu kasia, domi yeni ya wā Gusunon mi. ⁵ Kurō wi u sāa gōmini ka gem wiya wi u n̄ goo mō wi u koo n̄n̄ n̄ori. Win yīiyabu wāawa Gusunō sōo kpa u n kanaru mō u n win somiru bikiamō bururu ka yoka. ⁶ Adama gōmini wi u win wāarun yēeritia tōna kasu u kua gōri kō baa mē u wasi. ⁷ A n bu gāa ni kpuro sōomō kpa goo u ku raa ka bu taare wē. ⁸ Wi u kun win dusibu n̄ori n ku mam kō win yenugibu, wiya u naane dokebu yina, ma u naane doke sarirugii dukuram kera.

⁹ A ku gōmini goo sosi gōminibun wuuru sōo ma n kun mō yēro u wōo wata mō, kpa u n sāa wi u ka durō turo yōra, ¹⁰ ma ba win sōm geerun seeda dimō. U n sāa kurō wi u bibu n̄num yē, kpa u n daa sāa sōbun yaare kowo ka maa wi u naane dokeobu n̄orire ka tii kawabu, kpa u n daa wahalagibu somire, kpa u n sāa wi u ra n sōm geenu baanire mō ka kīru.

¹¹ Adama a ku gōmini kpeṃminu sosi gōminibun wuuru sōo, domi sanam mē ben kīra koo bu bōria bu ka Kirisi atafiiru ko, ba koo kīa bu durōbu sua ¹² kpa bu ben tii taare wē yēn sō ba ben nōo mwee gbiikuru kua kam. ¹³ Yēn sō ba n̄ garu mō ba koo se ba n yenusu duurimō. N n̄ mam ye tōna, adama ba ko n da tōmbu wī kpa bu gari wōbia wōri kpa ba n gari swinimō. ¹⁴ Yenin sōna na kī gōmini kpeṃminu nu durōbu sua kpa bu bibu ma, kpa bu ben yenu nōni doke kpa bu ku raa besen yiberēba ayeru deria bu ka besen kōsa gere. ¹⁵ Domi gōmini ben gaba gera kō ba Setam swīi. ¹⁶ Adama naane dokeo goo ù n gōminibu mō win dusibu sōo, a de u bu somi. A ku de u Yesun yigberu sōmu ni sōbi kpa tu ka kpī tu gōmini be ba kun goo mō somi.

¹⁷ Yen biru yigberun guro guro be ba hania mō ben sōmburu sōo, n weene bu bēere bakan arufaani di, n ku mam kō be ba ra sunē gem gem waasu ka keu sōsibu sōo. ¹⁸ Domi Gusunon gari yi gerumō yi nēe, “I ku bēen naa kinenu nōo bōke saa ye nu sōmburu mō dīanu sōo.” Yi maa gerumō, “N weene sōm kowo u win kasiaru wa.” ¹⁹ Bā n ka nun yigbe guro guro goon taare naawa, a ku gari yi wura ma n kun mō tōnu yiru n̄ kun mē ita ba yen seeda di. ²⁰ A be ba tora gerusio yigberugibu kpuron nōni biru kpa be ba tie bu berum duura.

²¹ Na wure na nun sōomō Gusunō ka Yesu Kirisi ka win gōrado be u gōsan wuswaa, a sōosi nini mēm nōowō n kun ka goon nōnu nasiaru. A ku maa gāanu ko kpaasirun kīrun sō. ²² A ku maa senda a ka goo nōma sōndi. Meyā, a ku maa de a n bōnu mō gabun toranu sōo. A tii n̄enuō dēeraru sōo.

²³ Wee, a kun da maa nim tōna nō, adama a n da tam nō fiiko wunen nukurun alafian sō yēn sō a ra bare kiri kiri.

²⁴ Gabun toranu nu ra sōosire batuma sōo bu sere bu siri. Adama gabuginu ra sōosirewa amēn biru. ²⁵ Nge meya maa sōm geenun tii, nu ra sōosire kpasasa. Baa ni nu kun tere sāa sāa nu n̄ berurō ka baadomma.

6

¹ Be ba yoru dimō n weene bu ben tiin yinnibu bēere wē gāanu kpuro sōo, kpa goo u ku raa ka fēe wa u Gusunon yīsiru ka besen sōosinu gari kam gerusi. ² Yoo be ba maa yinni naane dokeobu mō, bu ku raa bu gem bu nēe, ba sāa dusinu Yinni sōo. Adama bu de bu yinni be sā ka girima kpa bu ben sōman arufaani di n kpā yēn sō ba sāa naane dokeobu ka maa kīnasibu Yesu sōo.

Sōosi weesuginu

ka arumani gea

Yeya n weene a waasu ka keu ko. ³ Baawure wi u sōosi tukuru garu sōosimō ma u yina u besen Yinni Yesun Kirisin gari gemgii nēne, ka maa sōosi te ta Gusunon bēere wēebu sōosimō, ⁴ yēro u tii suewa, u n̄ maa gāanu yē. Adama sikirinōsu ka gari wēerinun kīra u barō. Min diya nisinu ka sannōsu ka yaa kasikibu ka tōn naane sarira wee. ⁵ Tōn ben wira sīira ba n̄ maa gem yē ma ba sikirinamō nōru sari. Ba tamaa ma Gusunon sāaru ta koo bu ko arumanigibu.

⁶ Geema, Gusunən s̄āru ta s̄āwa arumani baka, ye t̄onu u m̄o yà n ka n̄n n̄rena. ⁷ Domi sa ñ ka ḡānu ganu n̄e handunia ye s̄ə, meya sa ñ maa ka ḡānu wi. ⁸ Ñ n m̄en na, s̄a n d̄ianu ka ȳānu m̄o n ko n sun turia. ⁹ Adama be ba k̄i ba n s̄ā arumanigibu, beya ba ra w̄ari k̄akiribu s̄ə, kpa wiirarun k̄iru ka k̄i ḡoburu tu bu yina mwa ba n ka d̄ə kam kobu ka kpeerasiabu s̄ə. ¹⁰ Domi gobin k̄ira s̄āwa kom k̄osum kpuron nuu teeru. Sibū gaba tu naa gira sere ba naan̄e dokebu ḡeerari ba tii kp̄ē nuku sankira dabinu s̄ə.

Ye P̄olu u Timote yiire

¹¹ Adama wun̄e Gusun̄gii, a yeni kpuro duka suurio kpa a gem naa gira ka maa Gusun̄n b̄eer̄e w̄ēbu ka naan̄e dokebu ka k̄iru ka t̄emanabu ka sere daa duudwia. ¹² A naan̄e dokebun taa geebu koowo kpa a w̄āru te ta ku ra kpe are di. Domi w̄ā te s̄əra Gusun̄o nun soka, ten s̄ōna a maa naan̄e dokebun seeda gea di seedagii dabinun n̄ni biru. ¹³ Na nun yiirem̄o Gusun̄n wuswaa wi u ra yabu kpuro w̄āru w̄ē, ka maa Yesu Kirisin wuswaa wi u seeda gea di P̄onsu Pilatin wuswaa, ¹⁴ a wooda ye n̄enūo kpa a n w̄ā d̄eeraru ka taare sariru s̄ə sere t̄ō te b̄esen Yinni Yesu Kirisi u koo kurama. ¹⁵ Gusun̄o, wi u koo de t̄ō te, tu s̄ōsira ten saa s̄ə, wi turo dege degewa s̄ā domarugii ka yikogii ka sina boko ka yinnibun Yinni. ¹⁶ Wi turowa s̄ā wi u kun gbim̄o. U w̄ā yam bururam s̄ə m̄e goo kun kp̄ē u susi. Goo kun n̄n waare, goo u ñ kp̄ē u mam n̄n wa. Wigia b̄eer̄e ka sinaru te ta ku ra kpe. Ami.

¹⁷ A tem m̄en arumanigibun laakari seeyo bu ku woo kana bu ku raa maa ben ȳīȳəbu yi dukia ye ya koo kpe s̄ə. Adama bu bu ȳīyo Gusun̄o s̄ə wi u sun kpuro w̄ēm̄o ka nuku tia b̄esen nuku dobun s̄. ¹⁸ A bu s̄ōw̄o bu gea ko bu ko arumanigibu s̄m̄ geenu s̄ə, kpa ba n nuku tia m̄o ba n s̄əru s̄ā bu ka ben m̄oru gabu b̄onu ko. ¹⁹ Nge meya ba koo tii arumani gea berua ye ya ñ sankiram̄o sian s̄. Sanam meya ba koo kp̄i bu w̄ā geeru naamw̄e.

²⁰ Timote, a ye ba nun n̄mu s̄andia n̄enūo n w̄ā. A d̄esiro saa handunian gari kankamgiin di. A ku maa sikirina ka be ba tamaa ba ȳeru m̄o. ²¹ Ben ȳē te, ta dera ben gaba k̄ōra naan̄e dokebun swaan di.

Gusun̄n durom mu n ka b̄e w̄ā.

TIRERU YIRUSE TE PĀLU U TIMŌTE KUA

Sanam me Pālu u Timote tireru yiruse te yorua u wāawa pirišəm sōw Romuō, u ka gōw mara, wiru 4:6-8. U Timote kana u nūn naamwema kpa u ka nūn win puran yaberu naawa ka sere maa win tirenu ganu mī sōw Gusunōn gari yorua. U maa Timote yiiremō u de u n sāa naanegii Yesun mī ka sere Labaari gean kparabu sōw. U maa nūn kirō mō daa kōsi yi tōmba koo ra ko sanam dāakim sōn sō.

Tire ten kpunaa

1. Tōbiribu, wiru 1:1-2.
2. Pālu u Timote kirō mō u n ka sāa naanegii, wiru 1:3n di sere wiru 2:26.
3. Tōmba koo Gusunōn gari siki, wiru 3:1-9.
4. Pālun wāaru, wiru 3:10n di sere wiru 4:8.
5. Gari dāaki, wiru 4:9-22.

Tōbiribu

¹⁻² Na nun tire teni kuamme Timote, nen bii kīnasi. Gusunō Baaba ka Yesu Kirisi besen Yinni bu nun durom ka wōnwōndu kua kpa bu nun alafia kē. Nēna Pālu, wi Yesu Kirisi kua win gōro Gusunōn kīru sōw, n ka wāa te sa mō Yesu Kirisin min din nōw mwēru kpara.

Siarabu ka dam kēru

³ Na Gusunō saabu kua wi na sāmō ka laakari taare sarirugia nge me nen sikadoba ba raa kua. Na ra n maa nun yaayamō nen kanaru sōw bururu ka yoka. ⁴ Na wunen yīresu yaaye ma na kī n nun wa gem gem kpa nen gōru dobu bu ka yibu. ⁵ Na wunen naane dokebu yaaye bi bu n murafitiru mō. Bin bwesera wunen nikurō Loisi ka wunen mero Enisi ba raa mō. Na yē kam kam ma a maa bu mō. ⁶ Yenin sōna na nun yaayasiamō, a kē te dōw yabio te Gusunō u nun wē sanam me na nun nōma sōndi. ⁷ Domi hunde ye Gusunō u sun wē ya n koo de su berum ko, ya koo dewa sa n dam ka kīru ka gaya mō.

⁸ Yen sō, a ku besen Yinnin seeda dibun sekuru ko, a ku maa nen tiin sekuru ko ne wi na wāa pirišəm dirō win sō. Adama a de sa n bōnu mō sannu nōni swāaru sōw Labaari gean sō nge me Gusunō u nun yen dam wēemō. ⁹ Wiya u sun faaba kua ma u sun soka sa n ka sāa win tiin tōmbu, n n mō ye besen tii sa kuan sō ma n kun mō win himba ka win durom sō me u sun kua Yesu Kirisin min di saa toren di. ¹⁰ Tē, besen Faaba kowo Yesu Kirisin naara sun durom me sōsi. Domi u gōon dam kpeesia ma u wāaru te ta ku ra kam ko sōsi Labaari gean min di.

¹¹ Gusunō u man kua gōro ka keu sōsio n ka Labaari gea ye kpara. ¹² Yen saabun sōna na nōni swāa teni waamō. Adama sekura kun man mō, domi na yē wi na naane doke, na maa yē kam kam u koo kpī u ye u man kerea kōsu sere tōw te, tu ka turi. ¹³ A nen sōsiru nenuō ka naane dokebu Yesu Kirisi sōw ka kī te a mō win min di. Sōsi te, ta sāa gari gee yi na nun nōsia. ¹⁴ Gāa gee ni ba nun nōma beria a nu nenuō ka Hunde Dēeron dam wi u wāa besē sōw.

¹⁵ Wunen tii a nua kō ma be ba wāa Asin tem sōw, be kpurowa ba man deri bē sōw Figeli ka Hēemōgeni ba wāa. ¹⁶ Kpa Yinni u Onesifun yenugibu wōnwōndu kua domi u man dam kā nōn dabinu. U n maa nen pirišəm sekuru kue. ¹⁷ Ye u mam tunuma Romuō u man kasuwa ka nuku tia ma u man wa. ¹⁸ Kpa Yinni u de Gusunō u nūn wōnwōndu kua tōw te sōw. Wunen tii a yē sāa sāa sōma ye u kua nen sō Efesuō.

2

Yesu Kirisin tabu kowo geo

¹ Wunē maa nen bii, a n tāsā durom me sōw, me sa mō Yesu Kirisin min di. ² Gāa ni a nua nen min di seedagii dabinun wuswaa, a nu gabu nōmu berio be a naane sāa be ba koo maa kpī bu nu gabu sōsi.

³ A wuro a ko nge Yesu Kirisin tabu kowo geo nɔni swāaru sɔɔ. ⁴ Tabu kowo wi u wāa tabu gberɔ, u ku ra maa win wāarun wunanɔ ko yèn sɔ u kī u win tabu sunɔn kīru ko. ⁵ Wasi kasanugii ù n dukan garasa mɔ, u n̄ kpɛ u yen are wa ma n kun mɔ u yen wooda swīi. ⁶ Meya maa gbee wuko wi u sɔmburu kua ka wahala, wiya u gina weene u gberun marum sɔri. ⁷ A nen gari yi kpuro bwisikuo yi na nun sɔmɔ mi, domi Yinni u koo nun somi a ka kpuro tubu.

⁸ A Yesu Kirisi yaayo wi u yari Dafidin bweserun di, ma u sikura gɔrin di. Win gari yi wāa Labaari gea sɔɔ ye na waasu mɔ. ⁹ Labaari gea yen sɔna na nɔni swāaru waamɔ sere ba ka man yɔni sɔri nge tɔn kɔso. Adama ba n̄ Gusunɔn gari sɔri. ¹⁰ Yenin sɔna na kpuro kpīa be ba gɔsan arufaanan sɔ, kpa ben tii bu maa faaba wa Yesu Kirisin mi ka yiiko ye ya ku ra kpe. ¹¹ Gari naanegii wee.

Sà n gu ka wi sannu, sa ko n maa wāa ka wi.

¹² Sà n temana ka suuru, sa ko bandu di ka wi sannu.

Sà n maa n̄n̄n̄ yina, win tii u koo sun yina.

¹³ Sà n sãa naane sarirugibu, ka mɛ, u sãa naanegii.

Domi u n̄ kpɛ u win tii yina.

Sɔm kowo wi u tii sɔsi gemgii

¹⁴ Yeni kpurowa kaa wunen tɔmbu yaayasia kpa a maa bu kirɔ ko Gusunɔn wuswaɔɔ bu ku sikirina gari wɛerinun sɔ. Domi yenin bwesera kun arufaani gaa mɔ ma n kun mɔ yu tɔmbu kam koosia be ba swaa daki. ¹⁵ A hania koowo a n̄ mɔ ye kaa ka siarabu wa Gusunɔn wuswaɔɔ, nge sɔm kowo wi sekura kun mɔ win sɔmburu sɔɔ, wi u ra n gem gari sɔɔsimɔ dee dee. ¹⁶ Adama a handunian gari kankamgii suurio, domi yi ra tɔmbu desirasiewa n toma Gusunɔn beere yɛrun di. ¹⁷ Ye tɔn ben bwesera sɔɔsimɔ, ya sãawa nge boo kɔso wi u wasi kɔsisiamɔ. Be sɔra Himene ka Filetu ba wāa. ¹⁸ Ba gem swaa deri ma ba gabun naane dokebu suramɔ, domi ba nee, gɔribun seebu sara kɔ. ¹⁹ Adama kpeekpeeku damguu ge Gusunɔ u sura ga n̄ yīirurɔ. Gari wee yi ba yorua gen wɔllɔ. Yinni u wigibu yɛ. Yen biru maa, baawure wi u Yinnin yīsiru soku, u kom kɔsum kpuro derio.

²⁰ Dii buraru sɔɔ gbɛɛ bwese bwesekawa ra n wāa. Ba nin ganu kua ka sii geesu ka wura ni ba ra dendi bu ka gāa beereginu ko. Ba maa nin ganu kua ka dāa kaaru ka sɔndu ni ba ra dendi bu ka ko ye ba tura. ²¹ Baawure wi u tii sārasiama kom kɔsum di, ba koo n̄n̄n̄ dendi bu ka gāa beereginu ko. Domi u sãa wi ba wuna nenem wi Yinni u koo ka dendi, u maa sɔru sãa u ka sɔm geeru baatere ko. ²² A aluwaasirun kīru kankam suurio kpa a gem ka naane dokebu ka kīru ka alafia naa gira, wune ka be sannu be ba Yinnin yīsiru sokumɔ ka gɔru deero. ²³ Adama a tii gawo saa wiira gari ka sikirinɔ yɛru sarirugisun di. A yɛ kam kam ma siya su ra sannɔ ma. ²⁴ Wee n̄ weene Yinnin sɔm kowo u n̄ sãa nɔɔ gɔmunugii, adama u tɔmbu kpuro daa gea kuo, u n̄ sãa wi u koo keu sɔɔsibu kpī kpa u n̄ da temane. ²⁵ N weene u be ba kun ka n̄n̄n̄ nɔɔ tia sãa gerusi teeru. Sɔrɔkudo Gusunɔ u koo de bu ben gɔru gɔsia kpa bu gem gia. ²⁶ Sanam meya ben laakari koo wurama kpa bu kisira Setam yinan di wi u raa bu neni u toorimɔ win gɔru kīru sɔɔ.

3

Sanam dāakim

¹ A n̄ yɛ ma sanam dāakim sɔɔ wāara koo sɛsia. ² Tɔmbu ba ko n ben tii tɔnan arufaani kasu, gobin kīra ko n bu neni, ba ko n sãa woo kanɔbu ka tii suobu kpa ba n Gusunɔ gari kam gerusimɔ. Bibu ba n̄ koo ben mɔwɔbu mem nɔɔwa, tɔmba ko n sãa guturuba ka Gusunɔn beere yɛru sarirugibu. ³ Ba ko n sãa kīru ka wanum sarirugibu. Ba koo tɔmbu mem mani kpa ba n sãa mɔru kankamgibu be ba nɔni tau. Ba ko ba n gean kowobu tusa. ⁴ Ba ko n sãa kɔrumɔtɔnugibu ka lasabu sarirugibu ka be ba tii sue ba gāamɔ. Ba ko n handunian dobun kīru mɔ n kere Gusunɔn kīru. ⁵ Ba ko n sãa bèn Gusunɔ sãara sakua, ba n̄ koo ten dam wura. A tɔn ben bweseru suurio. ⁶ Ben gaba ko n yenusu duurimɔ kpa bu ka ben gari tɔn kurɔ dam sarirugibu kamia, bèn durum ya dera ba kom yaa bie ma ba kīru baatere diiriamɛ. ⁷ Baadomma kurɔ be, ba kasu bu gāanu gia adama ba n̄ kpɛ

bu gem gia. ⁸ Nge me Yanesi ka Yambesi ba ka Mawisi kinenu kua, nge meya tən be, ba maa ka gem kinenu m̀, ba n̄ maa biti m̀ k̄san bwisikunun s̄. Ba n̄ garu kooro naane dokebu s̄. ⁹ Adama ben hania kun ka bu gam d̄, domi baawure u koo ben wiiraru wa nge me n Yanesi ka Yambesi deema.

Yiire d̄akibu

¹⁰ Adama wunε Timote, a nen s̄osiru ka nen kookoosu wa, ka nen himba handunian w̄aru s̄ ka nen naane dokebu ka nen suuru ka nen k̄ru ka maa nen temanabu, ¹¹ ka b̄ne ye ba man d̄re ka nen n̄ni sw̄a te ta man deema Antiōs̄o ka Ikonimū ka Lisit̄o. B̄ne gaa sari ye na kun wa mi. Adama Yinni u man yakia saa ye kpuron di. ¹² Ka gem, baawure wi u k̄i u Gusun̄ b̄ere w̄e wi ka Yesu Kirisin w̄asinaa s̄, u n̄ koo ko u kun n̄ni sw̄aru wa. ¹³ Adama tən k̄sobu ka wee kowobu ben k̄suru ta ko ta n̄ sosim̄wa. Nge me ba gabu n̄ni w̄kum̄, meya ba maa tii n̄ni w̄kum̄. ¹⁴ Adama wunε, a n̄ ḡa ni n̄ni ni ba nun s̄osi ni a naane doke. A yaayo tən b̄en min di wunen ȳru ta wee. ¹⁵ Saa wunen birun diya a Gusun̄n gari ȳe yi koo kp̄i yi nun bwisi k̄e a ka Yesu Kirisi naane doke kpa a faaba wa. ¹⁶ Gusun̄n gari kpuro yi weewa saa Gusun̄n min di. Yi maa arufaani m̄ yi ka gem s̄osi, kpa yi ka t̄nu win toranu s̄osi, kpa yi ka n̄n seeyasia, kpa yi maa n̄n s̄osi nge me u ko n̄ ka w̄a gem s̄. ¹⁷ Kpa Gusun̄gii u ka ko tən giro wi u s̄oru s̄a u ka s̄m geeru baatere ko.

4

¹ Na nun yiirem̄ ka gem Gusun̄n wuswaā ka Kirisi Yesun wuswaā wi u koo wasobu ka ḡribu siri, na maa nun yiirem̄ win wuramaru ka win bandun s̄, ² a Gusun̄n gari waasu koowo a n̄ s̄oru s̄a baa n̄ n̄ meren na, ba wura ba n̄ wure. A bu kabia buo, a bu gerusio, kpa a bu dam k̄e ka suuru baka, kpa a n̄ bu Gusun̄n garin keu s̄osim̄. ³ Domi saa gaa wee ye s̄ t̄mba kun ko n̄ k̄i bu s̄osi geeru swaa daki, adama ba koo ben tii keu koosio dabinu kasua be ba koo ben swaa nukiri ka gari yi ba n̄obu k̄i, ⁴ kpa bu ben swaa s̄iya saa gem di bu wura gari yi t̄mba seka s̄. ⁵ Adama wunε, a de a n̄ ye ye a m̄ kpuro s̄. A ka n̄ni sw̄aru teman̄, a Labaari gean waasu kowon s̄mburu koowo, a maa wunen s̄ma yibio mam mam.

⁶ Adama ne maa, nen w̄ara kua nge doma tam, nen saa ya turuku kua ye kon ka dunia deri. ⁷ Na taa geebu kua na kpa, na maa tura ȳra yer̄, na naane dokebu n̄ni dim dim. ⁸ T̄, nasaran are man mara, yi yi s̄a gem me Yinni siri kowo gemgii koo man w̄e t̄ te. N̄ n̄ m̄ ne t̄na, ka be kpurowa be ba win wuramaru mara ka k̄ru.

Ye P̄lu u maa Timote yiire

⁹ A kookari koowo a man naamwema a ku t̄. ¹⁰ Domi Demasi u man deri u doona Tesalonika gia ȳn s̄ u handunian k̄ru m̄ too. Keresansi u doona wi maa Galati gia, ma Titun tii maa da Darumasi gia. ¹¹ Luku turowa ka man w̄a mini. A n̄ sisi a de i na ka Maaku sannu, domi u koo kp̄i u man somi nen s̄mburu s̄. ¹² Na Tisiki ḡra Efesū. ¹³ A n̄ wee, a nen woorun yaberu tama te na deri Torasio Kaapusin w̄or̄, ka maa nen tirenu, n̄ ku mam ko ni ba kua ka ḡna.

¹⁴ Alesandu seko wi, u man k̄sa kua gem gem. Yinni u koo n̄n k̄sie ye u kua. ¹⁵ A tii laakari koowo ka wi, domi u k̄rua gem gem u besen gari yina.

¹⁶ Goo sari wi u ka man ȳra n̄n gbiikiru ye na ka tii yinam̄, be kpurowa ba man deri. Gusun̄ u ku ye garisi ben wir̄. ¹⁷ Adama, Yinni ka man ȳra u man dam k̄a na ka kp̄a na Labaari gea waasu kua tən tukobu kpuron wuswaā. Na maa yara gbee sun̄n n̄on di. ¹⁸ Yinni koo man yakia saa k̄sa kpuron di kpa u ka man du win bandu s̄ w̄ll̄ ka alafia. Wiya yiiko m̄ sere ka baadommā. Ami.

N̄w̄ kanabu

¹⁹ Na Pirisila ka Akilasi t̄bura ka maa Onesifun yenugibu. ²⁰ Erasutu u ȳra Korint̄o, na maa Torofimu deri Miletū ȳn s̄ u bar̄. ²¹ A kookari koowo a na woorun saa yu sere turi.

Ebulusi ka Pudensi ka Linusi ka Kolodia ka besegibu kpuro gesi ba nun t̄bura.

²² Yinni u n ka nun wã.
Kpa Gusunɛn durom mu n ka beε kpuro wã.

TIRE TE PĀLU U TITU KUA

Titu u s̄awa Gereki. U Yesu naane dokewa Pālu min di, wiru 1:4. U Pālu yōsiri Labaari gean kparabu s̄o. Pālu u nūn gōra nōn ita u ka Korintigibun kēnu mwaama ni ba wē Yerusalemgubun s̄o, Korinti II, 8:6 ka 12:18. Gōra yeni ya sun s̄ōsi ma Pālu u Titu naane s̄a. Sanam me Pālu u Keretigibu beram da, u Titu deri mi, u ka Yesun yigberugibu tāsisi, domi Pālu kun kp̄a u tē mi, wiru 1:5. Yen biruwa u nūn tire teni yorua u ka nūn s̄o nge me u koo koosina u ka yigbe te kpara. Tire ten gari yi s̄ōsimō nge me Gusunōn s̄om kowo u ko n s̄a ka sere maa nge me Yesugii u koo win wāaru diisina handunia ye s̄o. Mēya ta sun s̄ōsimō ma Yesun Labaari gea ya ra tōnu faaba ko kpa yu nūn s̄arasia, wiru 1:1-3 ka wiru 2:11-14 ka wiru 3:3-7.

Tire ten kpunaa

1. Tōbiribu, wiru 1:1-4.
2. Yesun yigbe s̄om kowo, wiru 1:5-16.
3. Nge me Yesugii u koo win wāaru diisina, wiru 2.
4. Kirōba, wiru 3:1-11.
5. Gari dāaki, wiru 3:12-15.

Tōbiribu

¹⁻⁴ Titu, na nun tire teni kuamme wunē wi a s̄a nen bii maruro naane dokebun saabu b̄i sa mō Yesu Kirisi s̄o besē kpuro. Kpa Gusunō Baaba ka Yesu Kirisi besen Faaba kowo bu nun durom kua kpa bu nun alafia kē. Nena Pālu, Gusunōn yoo ka Yesu Kirisin gōro. Ba man gōra n ka be Gusunō u gōsa somi bu ka naane doke, kpa n ka bu gem giasia me mu Gusunō beere wēemō, ba n ka wāaru te ta ku ra kpe yīiyō. Gusunō u ku ra weesu ko. Wiya u sun wāa te nō mweeru kua toren di. Ma tē, win saa ye u gōsa s̄o, u win gari terasia waasu s̄o yi ba man nōma beria nge me Gusunō besen Faaba kowo u yiire.

Sōmbu te ba Titu

nōmu s̄andia Keretio

⁵ Na nun deriwa Keretio a ka ye ya tien wunanō ko, kpa a Yesun yigbe tōnwerobu gōsi wuu baagere s̄o nge me na nun yiire. ⁶ Wi n weene a gōsi wee, wi u s̄a taare sarirugii kpa u n kurō turo dege dege mō kpa win biba n s̄a naane dokeobu, n n̄ mō be ba ka daa bereteke wīimō n̄ kun me mem nō sariru. ⁷ N weenewa yigbe kparō u n s̄a taare sarirugii yēn s̄o u Gusunōn s̄omburu neni. N n̄ weene u n s̄a tii suo, n̄ kun me mōrugii, n̄ kun me tam nōro, n̄ kun me nō gōmunugii, n̄ kun me wi u dukia kasu ka keeta. ⁸ Adama u n s̄a s̄obun yaare kowo kpa u n da gean kobu kā. U n s̄a wi u tii yē. U n s̄a dee dee ka tōn dēero kpa u n gaya mō. ⁹ N weene u n Gusunōn gari naanegii neni dim dim nge me ba nūn yi giasia, kpa u ka kp̄i u maa gabu dam kē ka s̄ōsi geeru kpa u maa sikirinōsugibu kamia.

¹⁰ Domi tōn bereteke dabinu wāa ka wiira gari gerobu ka be ba tōmbu nōni wōkumō, n kun mam ko Yuuba. ¹¹ Ben bwesera n weene bu nōsu marisia, domi ba yenu dabunun tōmbu bitani dokemō yēn s̄o ba bu s̄ōsimō ye n kun weene bu ka gobi wan s̄o. ¹² Keretigii ben tiin s̄omō turo u nē, baadommawa ba s̄a wee kowobu ka gbeeku yē kōsi ka maa dim kīro yikurobu. ¹³ Geema u gerua. Yen s̄o, a bu gerusio gem gem kpa ba n tāsā naane dokebu s̄o dim dim, ¹⁴ kpa bu ku raa maa Yuuban gari sekure nene, bu ku maa tōn ben yiirebu swii be ba gem yina. ¹⁵ Gāanu baanire nu dēere be ba dēeren mi, adama gāanu sari ni nu dēere disinugibu ka naane doke sarirugibun mi, yēn s̄o ben bwisikunu ka ben gōrusu kun dēere. ¹⁶ Ba gerumō ka nō ba Gusunō yē, adama ben kookoosu ben gari siki. Ba s̄a tōn kōsobu ka mem nō sarirugibu, ba n̄ kpē bu gāa geenu ganu ko.

2

Sõõsi geeru

¹ Adama wunε, a n sõõsi geerun gari gerumə. ² A durə bukurobu sõõwə bu de ba n gaya mə, kpa ba n sãa bæeregibu ka be ba tii yē, kpa ba n yō dim dim naanε dokebu sɔɔ ka kīru ka tɛmanabu. ³ Mɛya maa kurə təkənu, a nu sõõwə nu de nin sanu sanusu su n dɛere, kpa nu kun sãa tən wīəbu n̄ kun mɛ tam yobu. N weenɛwa nu n bwisi gee sõõsimə ⁴ kpa nu kpī nu kurə mərəo kpemminu sõõsi nge mɛ n weenε bu ben durəbu ka bibu kīa, ⁵ kpa ba n tii yē ba n sãa tən dɛerobu ka tən geobu be ba ben mərəru n̄ni doke, ma ba ben durəbu wiru kpīiyammɛ, kpa goo ku kpī u Gusunən gari gari kam gerusi.

⁶ Mɛya maa, a aluwaasiba sõõwə bu de ba n gaya mə. ⁷ Wunen tii maa, a n bu kom gem sõõsimə. A n da Gusunən garin keu sõõsi ka bæere, murafiti sariru sɔɔ. ⁸ A bu sõõsio ka gari gee yi ba n̄ kpē bu taare wē, kpa sekuru tu wunen yiberɛba mwa yèn sɔ ba gāa kōsunu bia ni ba koo gere besɛ sɔɔ.

⁹ A maa yobu sõõwə bu ben yinnibu wiru kpīiya kpuro sɔɔ, kpa bu ko ye ya koo bu wēre bu ku ka bu sikirina. ¹⁰ Ba kun sãa bèn n̄ma yam mə, adama ba n tii sõõsimə naanegibu kpuro sɔɔ, kpa bu kpuro ko Gusunə besen Faaba kowon sõõsiru tu ka ko bæeregiru.

¹¹ Domi Gusunə u win durom sõõsi tambu kpuron faaban sɔ. ¹² Durom mɛ, mu sun sõõsimə ma n weenε su wāa te ta kun Gusunə bæere wēemə deri ka maa handunian kīru kankam, kpa sa n wāa handunia mini gem sɔɔ ka laakari ka Gusunən bæere wēebu, ¹³ kpa sa n t̄ɔ doo n̄ɔrugii te swaa daki ka yīiyəbu, t̄ɛ sɔɔ Gusunə besen Yinni boko ka besen Faaba kowo Yesu Kirisin yiiko ya koo sõõsira. ¹⁴ Yesu Kirisi wi, u win tii wē besen sɔ u ka sun yakia saa kom kōsum kpuron di, kpa u ka sun ko tən dɛerobu be ba sãa wi tənagibu be ba maa hania mə bu ka s̄m geenu ko.

¹⁵ Nge mɛya n weenε a gari gere. A tambu dam kē kpa a maa bu gerusi ka wunen yiiko kpuro. A ku de goo u nun gem.

3

Yesugibun sanu sanusu

¹ A wunen tambu yaayasio ba n tem yērobu ka wuun tənwerobu wiru kpīiyammɛ ba n bu mem n̄ɔwammɛ, kpa ba n s̄ɔru sãa s̄m geenu kpuron sɔ. ² A bu sõõwə bu ku raa goon kōsa gere bu ku maa goo n̄ɔ kasu, adama bu baawure ben daa duudwia sõõsi. ³ Domi besen tii sa raa sãa gari bakasu ka mem n̄ɔ sarirugibu ka be ba tore. Sa raa sãa gōru kīru kankam ka handunian kīru baateren yobu. Sa raa wāa nuku kōsuru ka bine sɔɔ. Sa sãa be tamba tusa, sa maa tusinε. ⁴ Adama sanam mɛ Gusunə besen Faaba kowo u win tən geeru sõõsi ka win kīru tambu sɔɔ, ⁵ u sun faaba kua ka s̄arasia bi bu dera sa marura n̄n m̄eruse, ma Hunde Dɛero sun wāa kpaaru wē. U n̄ sun faaba kue s̄m gee ni besen tii sa kuan sɔ ma n kun mə win wənwəndun sɔ. ⁶ Domi Gusunə u sun Hunde Dɛero wi wē n banda Yesu Kirisi besen Faaba kowon saabu, ⁷ kpa win durom sɔ su ka ko geegibu Gusunən mi, kpa su ka wāaru te ta ku ra kpe tubi di te sa yīiyə. ⁸ Gari yi, gari naanegiiya.

Na kī a yi gere a sire kpa be ba Gusunə naanε doke bu ben saa di s̄m geenun kobu sɔɔ. Gari yi, yi wā yi maa sãa t̄mbun arufaani. ⁹ Adama a wiira gari suurio ka maa sikadoban yīsan m̄eribu ka sikirin̄su ka maa woodan sann̄su. Yeni kpuro ya sãawa kam, ya n̄ arufaani gaa mə. ¹⁰ Wi u karanaa dokemə, a n̄n gerusio nge n̄n yiru a sere n̄n f̄era bee tia. ¹¹ Domi a yē ma t̄nu win bwesera sankire, u toramə ma u tii taare wēemə.

Yiire d̄ākibu

¹² Sanam mɛ kon nun Aatemasi n̄ kun mɛ Tisiki ḡriama, a hania koowo a ka man naamwema Nikopolis̄iə, domi miya na gōru doke na n wāa woorun saa. ¹³ A Senasi wooda yēro wi ka Apolo kusenu kuo nu n wā ben sanum sɔɔ, kpa gāanu ku raa bu k̄mia. ¹⁴ N weenε besegibun tii bu hania ko s̄m geenun kobu sɔɔ, kpa ba n n̄mu mə bukata tilasigia ye sɔɔ, kpa ba kun wāaru dimə kam sɔɔ.

¹⁵ Be ba wãa nen mini ba nun tɔbura be kpuro. A bu tɔbirio be ba besen kĩru mɔ naane dokebu sɔɔ.

Ƙpa Gusunɔn durom mu n ka beε kpuro wãa.

TIRE TE PĀLU U FILEMĀO KUA

Filemāo u sāawa Pālu n bōrō wi u Yesu naane doke Koloseo, Kolose 4:9. Wiya u dera Yesugibu ba ra mēne win dirō bu ka sāaru ko. N deema u yoo mō wi ba mō Onesimu. Onesimu wi, u nūn gobi gbena, ma u duka yakura u da wuu maro, ge ba mō Romu. Romu miya Onesimu u Pālu gia, miya u maa Yesu naane doke. Saa yera Pālu u nūn kua nge win tiin bii. Yen sōna u Filemāo tire te yorua u ka win yoo Onesimu suuru kua, domi u daa kōsa. Yen sō, u ku maa nūn garisi nge yoo, n̄ kun mē gbena, adama u nūn garisio win dusi Yesu sō.

Tire ten kpunaa

1. Tōbiribu, naasu 1-3.
2. Pālu u Gusunō siaramō Filemāon sō, naasu 4-7.
3. Pālu u Filemāo suuru kanamō Onesimun sō, naasu 8-21.
4. Tōbiri dāakibu, naasu 22-25.

Tōbiribu

¹⁻³ Filemāo, besen kīnasi ka besen sōm kowosi, ka maa Yesun yigbe te ta ra mēne wunen yenuō ka besen sesu Apia ka maa Aasipu besen tabu kowosi sōmburu sō, bēeya sa tire teni kua. Gusunō besen Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bēe durom kua kpa bu bēe alafia kē. Nena Pālu wi ba pirisōm sāa Yesu Kirisin sō, nē ka bēsegii Timōte, sa bēe tōbura.

Filemāon kīru

ka win naane dokebu

⁴ Na ra n nen Gusunō siaramō baadomma n̄ n kanaru mō wunen sō, ⁵ domi na wunen kīrun baaru nōmō te a naane dokeobu kī ka maa wunen naane doke bi a mō Yinni Yesu sō. ⁶ Na nūn kanamō u de nō tia ye bēe ka wunē sa mōsine naane dokebu sō yu sōsira kookosu sō kpa a gāa geenu kpuro tubu ni sa mō Kirisin saabu. ⁷ Wunen kīru ta man nuku doo bakabu wē nen kīnasi, ta man dam kā gem gem, domi a Gusunōgibun bwēra yemiasia.

Pālu u Onesimu

suuru kanamme

⁸ Yen sō, baa mē nen toro sindu Kirisin sō ta tura n ka nun yiire a ka ko mē n weene, ⁹ ka mē, kīrun sōna na nun suuru kanamō, nē Pālu, nē wi na bukura ma na tē wāa pirisōm sō Yesu Kirisin sō. ¹⁰ Na nun suuru kanamō Onesimun sō wi u kua nen bii naane dokebu sō pirisōm diru mini. ¹¹ Yellu u n̄ daa sāa gāanu wunen mi, adama tē, u arufaani mō wunen mi ka nen tiin mi.

¹² Na nun nūn gōriama tē, a nūn mō nge nen tii tii. ¹³ Na raa kī u n wāa nen bōkuo pirisōm sō mi na wāa Labaari gean sō u ka man somi wunen ayerō. ¹⁴ Adama na n̄ kī n gāanu ganu ko ma n kun mō a wura, kpa wunen somiru ta kun sāa tilasi. Na kīwa ta n sāa wunen gōru kīru.

¹⁵ À ku tuba yenin saabuwa i ka karana wunē ka Onesimu saa fiiko kpa a wa a n ka nūn mō ka baadomma, ¹⁶ n̄ n̄ mō nge yoo tōna, adama tē u yoo kera. U kua kīnasi Kirisi sō n ku mam ko nen mi, adama n weene u n kere mē gem gem wunen mi, domi u n̄ sāa wunen yoo tōna, u maa sāawa wunen kīnasi Yinni sō.

¹⁷ Yen sō, à n man garisi wunen sōm kowosi, a nūn dam koosio nge mē kaa man dam koosia. ¹⁸ Û n nun gāanu tora n̄ kun mē ù n wunen dibu neni, n kua nen sōmunu. ¹⁹ Wee, na yeni yoromō ka nen tii tiin nōma. Nē Pālu, kon nun ye kpuro kōsia. Baa n̄ kun gerua, wunen tii a yē ma wunen wāara nen dibu neni. ²⁰ Yen sōna negii, a man durom mē kuo Yinnin sō. A man gōru yemiasio Kirisi sō.

²¹ Na nun tire teni kuamme yèn sã na wunen mem nɔɔbu naane sãa, domi na yẽ kam kam kaa ko n kere ye na mam nun kanamɔ. ²² Gãa teena nu tie, a man diru kasuo yèn sã na yĩiyɔ Gusunɔ u koo beɛn kanaru mwa kpa u man beɛ wesia.

Nɔɔ kana tɔbiribu

²³ Epafasi, ne ka wì sa wãa pirisɔm dirɔ Kirisi Yesun sã, u nun tɔbura. ²⁴ Meya maa nen sɔm kowosibu Maaku ka Aritaaki ka Demasi ka sere Luku, ba nun tɔbura.

²⁵ Yinni Yesu Kirisin durom mu n ka beɛ wãa.

TIRE TE BA HEBERUBA KUA

Ba ò yē wi u tire te yorua. Gaba nεε, Pəluwa u tu yorua yèn sō ba Timəten gari m̀ te sɔɔ, wiru 13:23. Ba ko n tu yoruawa bu sere Yerusalemun s̄a yeru kəsuku, wiru 10:11.

Saa ye ba tire te yorua, Heberu be ba Yesu naane doke ba dam kērun bukata mə. Domi ben gabu ba w̄a sika sɔɔ. Ma ba wuramə ben yellun yāki yāki sɔɔ. Yeniba kpuron s̄na ba tire te yorua bu ka Yuu be s̄osi ma ben yellun yāki yāki kpuro yi kpa. Yesu Kirisi u yellun wooda kpuro yibia ye u gu. U kua yāku kowo tənwero wi u Yuuban yāku kowo tənwerobu kpuro kere.

Tire te, ta maa sun s̄əmə ma Yesu u Gusunən gəradoba kere ka Məwisi ka Aroni ka Yosue. Meya nəw mwεε kraa te Yesu u sun kua tē, ya kere ye Gusunə u Məwisi kua. Domi Yesu u na u ka yellugii te yibia kpa u sun yakia ye kpuron kookoosun di.

Tire ten kpunaa

1. Gusunə u ka tambu gari m̀ saa yellun di, wiru 1:1-3.
2. Yesu u kpuro kere, wiru 1:4n di sere wiru 10:18.
3. Be ba gbia ba Gusunə naane doken seeda, wiru 10:19n di sere wiru 13:19.
4. Domaru ka dam kēru, wiru 13:20-25.

Gusunə u gari gerua

win Biin min di

¹ Gasə Gusunə u ka bεsen sikadoba gari kua nən dabinu ka swaa dabinu saa win səməbun min di. ² Adama sanam dāakim meni sɔɔ u ka sun gari kua saa win Biin min di. Bii wiya u handunia taka kua, Gusunə u maa nùn gɔsa u ka nùn gāanu kpuro nəmu beria. ³ Win yiiko ya s̄osiramə win min di. Bii wi, u s̄a Gusunən tii tiin weenasii, u maa baayere kpuro neni ka win gari damgii. Ye u tambu s̄arasia ben toranun di u kpa, u da u sina wəllə Gusunə dam kpurogiin nəm geuə.

Gusunən Bii

u Gusunən gəradoba kere

⁴ Nge mε Gusunə u win Bii yīsiru k̄a te ta win gəradobaginu kpāaru kere, nge meya maa Bii win tii u Gusunən gəradoba kere. ⁵ Ka gem, Gusunə u n̄ win gəradoban goo s̄ore u nεε,

“Wuna a s̄a nən Bii.

Gisəra na kua wunen tundo.”

N n̄ maa mə win gərado goo u ka yā ye u nεε,

“Kon ko win tundo,
u koo maa ko nən bii.”

⁶ Adama saa ye u win Bii yeruma gəriə handunia sɔɔ u nεε,

“Gusunən gəradoba kpuro bu yiio bu nùn s̄a.”

⁷ Wee ye u gerua win gəradoban s̄. U nεε,

“Gusunə u win gəradoba kuawa nge woo,
ma u win səm kowobu kua nge d̄ə yari.”

⁸ Adama win Biin s̄na u nεε,

“Gusunə, ba wunen bandu swīi sere ka baadommaə.

Gema a ka wunen bandu neni.

⁹ A gea kī ma a k̄sa tusa.

Yen s̄na Gusunə wi u s̄a wunen Yinni u nun gɔsa.

U maa nun nuku dobu wē

ye u ka nun aye bεεregiru wē

te ta wunen kpaasibuginu kpāaru kere.”

¹⁰ U maa kpam nεε,

“Yinni, toren di wuna a tem taka kua.

Wunen noma a maa ka wollu kua.

¹¹ Ye kpuro ya koo doona adama wune kaa n wa.

Ya koo tokoru ko nge yanu.

¹² Kaa ye kure nge yaberu.

Ya ko ya n maa kasimawa nge yanu.

Adama wune, wuna mi, a n tokoru m.

¹³ Gusuno kun maa win gradoban goo sore u nee,

“A sino nen nom geu

sere n ka nun wunen yiberaba taarea.”

¹⁴ N n men na, mba wollun gradoba ba saa. Ba sawa hundeba be ba Gusuno samo. Bera u ra maa gari bu da bu be ba koo faaba wa somi.

2

Faaba ye, ya kpa too

¹ Yen so, n weene su gari yi sa nua nene sim sim kpa su ku ka nim doona. ² Gari yi wollun gradoba ba ka na, yi yin dam sosi sere baawure wi u yi sara n kun me wi u n yi mem nawe, u seeyasiabu wa bi u ka weene. ³ N n men na, amona sa ko ka kpi su seeyasiabu suuri, sa n faaba baka yen bweseru atafiiru kua. Yinnin tii u gbia u faaba yen gari nasia. Yen biru be ba yi nua ba sun yi sawa ba sire ma gema. ⁴ Saa ye sawa Gusuno u ben seeda dam sosi ka yirenu ka maamaaki ka som damgii bwese bweseka. U maa kparam tumbu Hunde Deeron kenu bonu kua nge me u ki.

Wi u tumbu kparamo

bu ka faaba wa

⁵ Geema, n n mo wollun gradobara Gusuno u handunia ye ya koo nan dam we, yen gari sa m. ⁶ Adama Gusunan gari saw, goo u gerua u nee, “Yinni Gusuno, mba tonu saa a n sere ka nun yaaye.

Wara ra n tonu a n sere ka nun narimo.

⁷ A nun kua u wunen gradoba kamie fiiko.

Ka me, a nun yiiko ka bere we nge suno.

⁸ A nun kua wirugii taka kooro kpuron wollo.”

Sanam me Gusuno u tonu dam we ganu kpuron wollo, ganu sari ni u n deri nu nun wiru kpiya. Adama sa n gina wa ma ga ni kpuro nu nun wiru kpiye. ⁹ Ka me sa Yesu wa. Saa fiiko saw ba nun kua wi u n Gusunan gradoba tura, kpa u ka gbi tumbu kpuron so Gusunan durom saabu. Te, sa nun waamo ka win yiiko ka bere nge suno, win gao wi u gun so. ¹⁰ Ka gem, n weene Gusuno wi u kpuro taka kua ma ya wa win so, u Yesu ko ton giro noni swaru saw, kpa u ka ton dabinu ko win bibu be ba koo win yiiko bonu ko. Domi Yesu wiya u bu kparamo bu ka faaba wa.

¹¹ Yesu wi u tumbu sarasiamo ben toranun di, wi ka be ba sare ba kua tundo turon bibu. Yen sona sekura kun nun m u ka bu soku wigibu ¹² sanam me u nee,

“Yinni Gusuno, kon negibu wunen gari so.

Kon nun siara ka womusu mi ba menne.”

¹³ U maa kparam nee,

“Kon nen naane doke Gusuno saw.”

Yen biru kparam u nee,

“Ne wee ka bii be Gusuno u man ka.”

¹⁴ Nge me bii be, ba wasi mo ka yem, Yesu win tii u kua nge be. U kua me kpa u ka gbi. Win gao wi, u Yibirisi kpeerasia ye ya raa gao dam neni. ¹⁵ Kpa u maa ka bu yakia be ba saa nge yobu ben waru kpuro saw gao berum so. ¹⁶ Ka gem, n n mo win gradobara u somiru na, Aburahamun biba u somiru na. ¹⁷ Yen sona u n koo ko u kun ka win wonbu weene kpuro saw, kpa u ka ko ben yaku kowo tonwero wi u wonwandu ka naane mo Gusunan samburu saw, kpa u ka tumbun torarun yakuru ko. ¹⁸ Te, u koo kpi u bu somi be ba wa kakiribu saw yen so win tii u noni swaru wa kakiribu saw.

3

Yesu u Mawisi beere kere

¹ Yen sɔ negibu, beɛ be Gusunɔ u soka i ka ko wigibu, i de i n Yesu meera wi Gusunɔ u gɔrima u ka ko yaku kowo tɔnwero win seeda sa dimɔ. ² Wiya u ka Gusunɔ turo yɔra wi u nɔn gɔsa sɔmbu ten saabu nge me Mawisi u kua win sɔmburu sɔɔ Gusunɔn yenugibu kpuron suunu sɔɔ. ³ Wi u yenu kua u beere mɔ u kere yenu gen tii. Nge meya Yesu u ka beere baka ne ye ya Mawisigia kere. ⁴ Geema, yenu baagere ga gen yero mɔ, adama Gusunɔwa u saa kpuron yero. ⁵ Mawisi u kua sɔm kowo naanegii Gusunɔn yenugibu kpuron suunu sɔɔ u ka garin seeda di yi Gusunɔ u koo ra gere. ⁶ Adama Kirisi u saa Bii naanegii wi Gusunɔ u kua win yenu yero. Besera sa saa win yenugibu sa n yiɔɔbu mɔ sere ka nɔrɔ ka toro sindu ka naane.

Wera te Gusunɔ u wigibu

wɛɛmɔ

⁷ Yen sɔna nge me Hunde Dɛero u gerua,
 “ɪ n Gusunɔn nɔɔ nɔɔmɔ gisɔ,
⁸ i ku de beɛn gɔrusu bɔbia
 nge me beɛn baababa ba kua
 dɔma te ba Gusunɔ seesi
 ka sanam me ba win laakari meera gbaburu sɔɔ.
⁹ Miya ba man wera ka laakari meeribu.
 Ba ma wa ye na kua sere wɔɔ weeru.
¹⁰ Yen sɔna na ka tɔn be mɔru kua.
 Ma na neɛ, baadommawa ba toramɔ ben bwisikunu sɔɔ.
 Ba n nen swɛɛ tuba.
¹¹ Na mɔru kua ma na bɔrua na neɛ,
 ba n sisi bu ka man wera mi na wera.”
¹² Yen sɔ negibu, i tii laakari koowo, i ku de beɛn goo u n gɔru kɔsu mɔ ge ga n
 naane doke, ge ga koo nɔn biru wurasia Gusunɔ, Yinni wason min di. ¹³ Adama i n dam
 keɛnamɔ baadomma saa ye sɔɔ ba mɔ gisɔ, kpa beɛn goo u ku de toraru tu win nɔni wɔke
 tu win gɔru bɔbiasia. ¹⁴ Geema, sa kua be ba gbinne ka Kirisi sa n toro sindu mɔ sere ka
 nɔrɔ te sa mɔ toren di.
¹⁵ Nge me Gusunɔn gari gerumɔ,
 “ɪ n Gusunɔn nɔɔ nɔɔmɔ gisɔ,
 i ku de beɛn gɔrusu bɔbia
 nge me beɛn baababa ba kua
 dɔma te ba nɔn seesi.”
¹⁶ Berɔ be ba Gusunɔn nɔɔ nua ma ba nɔn seesi. Beya be Mawisi u kpara kpuro saa
 Egibitin di. ¹⁷ Berɔ Gusunɔ u ka mɔru mɔ sere wɔɔ weeru. Beya be ba tora ma ba gbisuka
 gbaburu sɔɔ. ¹⁸ Sanam me Gusunɔ u bɔrua u neɛ, “ba n sisi bu ka man wera mi na wera,”
 berɔ u ka ya ma n kun mɔ be ba n nɔn mem nɔwɛ. ¹⁹ Nge meya sa wa ma ba n kpia ba
 due wera yee te sɔɔ yɛn sɔ ba n naane doke.

4

¹ Gusunɔ u sun nɔɔ mwɛeru kua u neɛ, sa ko kpɪ su du mi sa ko wera ka wi sannu. N
 n men na, su laakari ko, kpa beɛn goo u ku raa deeme u wera yee te bia. ² Domi ba sun
 Labaari gea waasu kua nge me ba bu kua be ba gasɔ waa gbaburu sɔɔ. Ba gari yi nua,
 adama yi n bu arufaani gaa kue domi sanam me ba yi nua, ba n yi naane doke. ³ Besɛ be
 sa naane doke, sa ko du wera yee te sɔɔ tɛn sɔ Gusunɔ u neɛ,
 “Na mɔru kua ma na bɔrua na neɛ, ba n sisi bu ka
 man wera mi na wera.”
 U gari yi gerua baa me win sɔmbura kpa saa min di u handunia taka kua. ⁴ Ka geema,
 gam gum Gusunɔn gari sɔɔ ba sɔɔ nɔɔba yirusen gari gerua ba neɛ, “Gusunɔ u win
 sɔmburu kpuro deri u wera sɔɔ nɔɔba yiruse.” ⁵ Ma Gusunɔ u kpaam gari tee yi gerua

u nɛɛ, “Ba ñ sisi bu ka man wěra mi na wěre.” ⁶ Be ba gbia ba Labaari gea ye nua ba ñ due wěra yee te sɔɔ yèn sɔ ba ñ mem nua. Ñ n men na, ayera wāa gina gabu bu ka du te sɔɔ. ⁷ Yen sōna Gusunɔ u kparam tōru yii te u soka gisɔ. Wɔɔ dabinun biru u ten gari gerua saa Dafidin min di, nge mɛ sa wa kɔ. U nɛɛ,

“Î n Gusunɔn nɔɔ nɔɔmɔ gisɔ,
i ku de bɛɛn gɔrusu bɔbia.”

⁸ Geema, Yosue ù n daa tɔn be kpara u ka dua wěra yee te sɔɔ, Gusunɔ u ñ daa maa tōru garun gari mɔ. ⁹ Ñ n men na, wěra te ta ka Gusunɔn sɔɔ nɔɔba yiruseguru weene, ta wāa Gusunɔn tɔmbun sɔ. ¹⁰ Domi wi u dua Gusunɔn wěra yerɔ u win sɔmburu deriwa nge mɛ Gusunɔ u wiguru deri. ¹¹ Ñ n men na, su hania ko su ka du wěra yee te sɔɔ, kpa goo u ku ko mem nɔɔ sarirugii nge tɔn be, kpa u kam ko.

¹² Domi Gusunɔn gari yi wasi yi maa dam mɔ. Yi nɔɔ do n kere takobi ye ba dɛera biru ka wuswaa. Yi dam mɔ yi ka tɔnun gɔru ka win hunde sɔku ka maa win gbinnu sere yu kpɛru girari. Yi tɔnun gɔrun kīru ka gen bwisikunu sirimɔ. ¹³ Gāanu sari ni nu Gusunɔ berue win taka koorɔ sɔɔ. Kpuro ya wukiarewa ya yii win wuswaaɔ. Wiya bese kpuro sa ko maa besen wāaru tusia.

Yesu,

yāku kowo tɔnwero boko

¹⁴ Ka geema sa yāku kowo tɔnwero boko mɔ wi u tura sere Gusunɔn mi, wiya Yesu Gusunɔn Bii. Ñ n men na, su yōra dim dim besen seeda ye sa di sɔɔ. ¹⁵ Domi sa yāku kowo tɔnwero mɔ wi u koo kpī u ka sun duura besen dam sariru sɔɔ yèn sɔ ba nùn kɔkura gāanu kpuro sɔɔ nge bese, adama u ñ durum koore. ¹⁶ Ñ n men na, su Gusunɔ duromgiin sina turaru susi ka toro sindu kpa su ka wɔnwɔndu wa ka durom mɛ mu koo sun somi saa ye sa men bukata mɔ.

5

¹ Yāku kowo tɔnwero baawure wi ba gɔsa tɔmbun suunu sɔɔn di, ba nùn yiiwa u ka Gusunɔ sã ben sɔ. U ra Gusunɔ ben kɛnu wɛ kpa u yāku ko ben toranun sɔ. ² U koo kpī u suuru ko ka yēru sarirugibu ka be ba swaa sare yèn sɔ win tii u dam biare. ³ Yen sōna maa, u ñ koo ko u kun yāku kue win tiin toranun sɔ nge mɛ u mɔ tɔmbuginun sɔ. ⁴ Goo kun kpɛ u tii yāku kowo tɔnwerorun bɛere wɛ. Gusunɔwa u ra tɔnu gɔsi u wɛ nge mɛ u Aroni kua.

⁵ Nge meya Kirisi kun tii yāku kowo tɔnwerorun yiiko wɛ. Gusunɔwa u nùn ye wɛ wi u nɛɛ,

“Wuna nen Bii.

Gisɔra na kua wunen tundo.”

⁶ Gam gum maa u kparam gerua u nɛɛ,

“Wuna kaa ko yāku kowo ka baadommaɔ
nge Mɛekisideki.”

⁷ Yesun handunian wāaru sɔɔ u Gusunɔ kana wi u koo kpī u nùn wɔra gɔɔn nɔman di. U maa nùn suuru kana ka wuri beke ka yiresu. Ma Gusunɔ u nùn swaa daki win wii kpīibun sɔ. ⁸ Baa mɛ u sãa Gusunɔn Bii, u mem nɔɔbu gia nɔni swāa te u wan sɔ. ⁹ Ye u yiba u kpa, u ka faaba na ye ya ku ra kpe, be kpuron sɔ be ba nùn mem nɔɔwa. ¹⁰ Ma Gusunɔ u nùn kua yāku kowo tɔnwero nge Mɛekisideki.

Naane doke deribun kirɔ

¹¹ Gāa dabinu wāa ni sa ko kpī su gere gari yin sɔ, adama ya sɛ n ka bɛɛ yi tubusia domi i kua be gari ku ra yeeri fuuku. ¹² Saa ya tura i ka ko keu koosiobu. Ka mɛ, i gina goon bukata mɔ wi u koo bɛɛ Gusunɔn garin torubu sɔɔsi. Bɛɛ be n weene i n dīa dɔki dimɔ, i kparam bɔm bukata mɔ. ¹³ Wi u bɔm nɔrumɔ kpuro biiwa, u ñ Gusunɔn gari geen dɔɔne mɔ. ¹⁴ Adama dīa dɔki sãawa guro gurobun dīanu be ba gea ka kōsan wunanabu gia yèn sɔ ba yen dɔɔne mɔ.

6

¹ Ñ n men na, su Kirisin garin torubu deri kpa su da wuswaaɔ su ka ko tɔn yebunu. Su ku maa gari yin kpɛɛkpɛɛku sura, gera gɔru gɔsiabu kookoo kamgisun di ka naane dokebu Gusunɔ sɔɔ, ² ka wasi dɛɛrasiabun woronu ka nɔman sɛndibu yākurun wɔllɔ ka gɔribun seebun gari ka sian siribu. ³ Wuswaa daa biya sa ko hania ko Gusunɔ ù n wura.

⁴ Ñ n ben sɔn na, be ba raa yam wa Gusunɔn gari sɔɔ, ma ba win kɛnu denda, ma ba bɔnu wa Hunde Dɛero sɔɔ, ⁵ ma ba wa ma Gusunɔn gari wā, ma ba sian wāarun dam gia, ⁶ yen biru bà n biru kisi ba naane dokebu deri mam mam, n ñ maa koorɔ bu bu gɔru gɔsiasia. Domi ba kpam Gusunɔn Bii kparemɔwa ben tii dāa bunanarɔ ma ba nùn sekuru dokemɔ batuma sɔɔ.

⁷ Sanam mɛ tem mu guri nim nɔrumɔ kiri kiri ma mu dīanu kpiisiamɔ ni nu koo men yɛrobu arufaani kua, Gusunɔ u ra mu domaru kuenta. ⁸ Adama mù n sāki ka awīi kpiimɔ mu ñ garu koorɔ. Ñ n sosi Gusunɔ u koo mu bɔrusi, amen biru kpa mu dɔɔ mwaara.

⁹ Adama kīnasibu, baa sà n gari yin bweseru gerumɔ, sa bɛɛ naane sāa sa yīiyɔ ma i ko n wāa faaban swaa sɔɔ. ¹⁰ Gusunɔ u sāawa gemgii, u ñ bɛɛn sɔmburu duarimɔ ka kīi te i sɔɔsi win yīsiran sɔ, sanam mɛ i wigibu nɔɔri nge mɛ i bu nɔɔrimɔ tɛ. ¹¹ Ka mɛ, sa kī bɛɛn baawure u n hania ye mɔ sere ka nɔrɔ, kpa ye i yīiyɔ yu ka koorɔ mam mam. ¹² Sa ñ kī i ko nge be ba tɛmanabu kpana, adama i bu saario be ba naane doke ma ba tɛmana ba ka tubi dimɔ ye Gusunɔ u bu nɔɔ mwɛɛru kua.

Gusunɔn nɔɔ mwɛɛ

te ta ñ sika mɔ

¹³ Sanam mɛ Gusunɔ u Aburahamu nɔɔ mwɛɛru kua, ka yen bɔri sanna. U bɔrua ka win tiin yīsiru yèn sɔ goo sari wi u maa nùn kere wìn yīsiru u koo ka bɔre. ¹⁴ U nɛɛ, kon nun domaru kua ka gem, kon de wunen bweseru tu dabia. ¹⁵ Nge mɛya Aburahamu u tɛmana, ma u wa yèn nɔɔ mwɛɛru Gusunɔ u nùn kua. ¹⁶ Tɔmbu bà n bɔrumɔ ba ra bɔrewa ka wi u bu keren yīsiru, kpa bɔri yi, yi ben gari sire kpa yi sikirinɔsu kpuro kpeesia. ¹⁷ Nge mɛya Gusunɔ u kīa u be ba koo kɛru mwa te u bu nɔɔ mwɛɛru kua sɔɔsi kpasasa ma win gari kun kɔbiarɔ. Yen sɔna u nɔɔ mwɛɛru kua u sire ka bɔri. ¹⁸ Ñ n men na, gari yiru wāa yi yi ñ kɔsirɔ, yi sɔɔ Gusunɔ kun kpɛ u weesu ko. Yiya yi sun dam kāa gem gem besɛ be sa kuku yeru kasu, kpa su ka wa su mwa ye sa yīiyɔ ba sun yīiye. ¹⁹ Yīiyɔ bi, bu besɛn gɔru neni sim sim nge goo nimkuun marutia gu ku ka kɔra. Bu dam mɔ, bu ñ sika mɔ, ma bu dua sere Gusunɔn wāa yerun suunu sɔɔ. ²⁰ Miya Yesu u gbia u dua besɛn sɔ u kua yāku kowo tɔnwero ka baadommaɔ nge Mɛɛkisiɔdeki.

7

Mɛɛkisiɔdeki u sāa sunɔ

ka maa yāku kowo

¹ Mɛɛkisiɔdeki wi, u sāawa Salemun sunɔ ka Wɔrukoon yāku kowo. Ye Aburahamu u sinambu tabu diima u wee, yera Mɛɛkisiɔdeki nùn sennɔ da u nùn domaru kua. ² Aburahamu u ye u waama bɔnu kua ma u wɔkuru baateren wɔllɔ tia tia sua u nùn wɛ. Gbiika win yīsiran tubusiana sunɔ gemgii. Yen biru u sāa Salemun sunɔ, yen tubusiana alafian sunɔ. ³ Goo kun win tundo ka win mero ka win sikado goo yɛ. Ba ñ win marubu ka win gɔɔn gari koore. U ka Gusunɔn Bii weene, u sāawa yāku kowo ka baadommaɔ.

⁴ I mɛɛrio nge mɛ durɔ win kpāara nɛ. Domi Aburahamu besɛn sikado boko u gāa gee ni u tabu diima u ka wee bɔnu kua, ma u wɔkuru baateren wɔllɔ tia tia sua u nùn wɛ. ⁵ Wooda ya Lefin bibu be ba sāa yāku kowobu yiire bu de Isireliba bu ben mɔru kpuro bɔnu ko, kpa bu wɔkuru baateren wɔllɔ tia tia sua bu bu wɛ. Be ba bu bɔnu ye wɛemɔ ba sāa ben dusibu, ben tii maa Aburahamun biba. ⁶ Adama Mɛɛkisiɔdeki u ñ yara Lefin bweserun di. Ka mɛ, Aburahamu u nùn bɔnu ye wɛ. Yen biru Mɛɛkisiɔdeki u nùn domaru kua, wi, wi Gusunɔ u nɔɔ mwɛɛ ni kua. ⁷ Sika gaa sari, wi u bo wiya u ra yākabu domaru kua. ⁸ Lefin bibu, be ba wɔkuru baateren wɔllɔ tia tia mwaamɔ ba sāa be ba ra gbi, adama

Mɛɛkisiɔɔki, wi, u sãa wi u ñ gbimɔ nge mɛ Gusunɔn gari gerua. ⁹ Tɛ, su gere ma sanam mɛ Aburahamu u nùn bɔnu ye wɛ, Lefi wìn biba bɔnu mwaamɔ u maa bɔnu ye wɛ win tii saa Aburahamun min di. ¹⁰ Domi baa mɛ ba ñ gina nùn mara sanam mɛ, u wãa win baaban wasi sɔɔ ye u ka Mɛɛkisiɔɔki yinna.

¹¹ Wooda ye Gusunɔ u Isireliba wɛ yera yãku kowo Lefigiba ka sɔmburu mɔ. Tɛ, yãku kowo be, bà n sɔmburu kua te ta yiba, n ñ tilasi yãku kowo tuko goo u kpam na wi u sãa nge Mɛɛkisiɔɔki wi u ñ sãa Aronin bweseru. ¹² Domi bà n yãku kowobun bweseru kɔsa tilasi bu maa wooda kɔsi. ¹³ Geema besen Yinni wi gari yi, yi ka yã, u sãawa bweseru garugii tèn tɔmba kun yãku kobun sɔmburu koore. ¹⁴ Domi sa yɛ ma ba nùn marawa Yudan bweseru sɔɔ. Mɔwisi kun maa bwese ten gari gerua yãku kowobun gari sɔɔ.

Yãku kowo goo

wi u sãa nge Mɛɛkisiɔɔki

¹⁵ Gari gɛɛ wee yi yi ye kpuro bururasiamɔ. Yãku kowo tuko goo yara wi u sãa nge Mɛɛkisiɔɔki. ¹⁶ Ba ñ nùn kue yãku kowo marumarurun di ma n kun mɔ ka wãaru te ta ku ra kpen dam. ¹⁷ Ka geema, Gusunɔn gari gerua win sɔ yi nɛɛ, “Wuna kaa ko yãku kowo ka baadommaɔ nge Mɛɛkisiɔɔki.”

¹⁸ Nge mɛya ba ka wooda gura go yèn sɔ ya ñ dam mɔ ya ñ maa arufaani mɔ. ¹⁹ Geema, Mɔwisin wooda ya ñ gãanu ganu yibie. Adama tɛ, sa swaa gea mɔ yèn min di sa ko Gusunɔ susi.

²⁰ Yen biru Gusunɔ u bɔrua. Beɔnɔ ba kua yãku kowobu n ñ ka bɔri. ²¹ Adama wi u Yesu kua yãku kowo u ye kuawa ka bɔri u nɛɛ, “Yinni Gusunɔ u bɔrua.

U ñ maa win gari seeyamɔ.

U nɛɛ, kaa ko yãku kowo ka baadommaɔ.”

²² Yen sɔna Yesu ka sun nɔɔ mwɛɛru naawa te ta buram bo.

²³ Mi Yesun gari ka yãku kowo ben gari yi kpam wunana wee. Yãku kowo be, ba dabia yèn sɔ gɔɔ ku ra wure ba n wãa sɔmbu te sɔɔ ka baadomma, ²⁴ adama Yesu u ko n wãawa ka baadommaɔ. Ba ñ maa win yãku kowo sɔmburu suamɔ bu goo wɛ. ²⁵ Yen sɔna u koo kpɪ u bu faaba ko tɛn di ka baadommaɔ be ba Gusunɔ susimɔ win min di, domi u wãawa u ka Gusunɔ suuru kana ben sɔ.

²⁶ Ñ n men na, Yesu sãawa yãku kowo tɔnwero wìn bukata sa mɔ. U Gusunɔ wɛre, u dɛere, u ñ durum koore. Wi ka durumgibu ba wunanɛ. Ba nùn sua ba ka da sere wɔllɔ. ²⁷ U ñ sãa nge yãku kowo tɔnwero beɔnɔ. U ñ baadomman yãku kobun bukata mɔ, gbiikaa win tiin toranun sɔ ka sere gabuginu. U yãku teeru kua te ta tura sere ka baadommaɔ sanam mɛ u ka win tii abɔru kua. ²⁸ Mɔwisin wooda ya dam sarirugibu kua yãku kowo tɔnwerobu. Adama Gusunɔn gari yi u kua ka bɔri, yi yi na woodan biru, yi Bii wi u yiba ka baadommaɔ kua yãku kowo tɔnwero.

8

Yesu

besen yãku kowo tɔnwero

¹ Tɛ gari yin wiru wee. Bese sa yãku kowo tɔnwero win bweseru mɔ wi u sɔ wɔllɔ Gusunɔ dam kpurogiin sina turarun nɔm geuɔ. ² U yãku kowo tɔnwerorun sɔmburu mɔ aye dɛeraru sɔɔ te ta sãa Gusunɔn wãa yerun tii tii, te Yinni u kua, n ñ mɔ tɔnu.

³ Ba ra yãku kowo tɔnwero gɔsiwa u ka Gusunɔ kɛnu wɛ kpa u yãkunu ko. Ñ n men na, besen yãku kowo tɔnweron tii u ko n gãanu mɔwa ni u koo ka yãkuru ko. ⁴ Û n wãa handunia sɔɔ, u ñ ko n mam sãa yãku kowo domi yãku kowoba wãa be ba ra yãkuru ko nge mɛ Mɔwisin wooda ya yiiremɔ. ⁵ Yãku kowo ben sɔmburu ta sãa te ta wãa wɔllɔn weenasiru tɔna ka ten yaayaasu, nge mɛ Gusunɔ u Mɔwisi sɔɔwa sanam mɛ u kɪ u kuu bekurugiru ko, u nɛɛ, “A de a kuu te ko ta n sãa nge te na nun sɔɔsi guuru wɔllɔ.” ⁶ Adama

tē ba Yesu sɔmburu nɔmu sɔndia te ta begiru bɛɛɛ kere, domi u s̄a arukawani ye ya bɛɛɛ bon swaa sɔmɔ. Ba arukawani ye bɔkuawa ka nɔɔ mwɛɛ ni nu bɛɛɛ bo.

⁷ Arukawani gbiikaa yà kun serere mɔ, n ò maa koorɔ gaa yu ye kɔsire ko. ⁸ Adama Gusunɔ u win tɔmbu gerusimɔ ye u nɛɛ,

“Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔnu ganu sisi

nì sɔɔ kon ka Isireliba ka Yudaba arukawani kpaa bɔke.

⁹ Adama ya ò ko n s̄a yèn bweseru na raa ka ben baababa bɔkua dɔma te na bu nɔmu nɛnu na yara Egibitin tem di.

Ba ò ka nɛn arukawani ye yɔre ye na ka bu bɔkua.

Yen s̄na na bu atafiiru kua.

Yeya Yinni Gusunɔ u gerua.

¹⁰ U kpam nɛɛ, arukawani kpaa ye wee,

ye kon ka Isireliba bɔke amen biru.

Kon nɛn wooda doke ben bwisikunu sɔɔ.

Kon ye yorusi ben ḡrusɔ.

Kon ko ben Yinni kpa bu ko nɛn tɔmbu.

¹¹ Goo sari be sɔɔ wi u koo win wuugii ò kun mɛ win temgii keu s̄ɔsi u nɛɛ, u Yinni Gusunɔ gio.

Domi be kpurowa ba ko n man yē

saa bii piimunun di sere ka bukurobɔ.

¹² Kon bu ben toranu suuru kua.

Na ò maa ben toranu yaayamɔ.”

¹³ Sanam mɛ Gusunɔ u arukawani kpaan gari mɔ, ya geruawa u gbiikaa kua gura. Ye ya maa s̄a gura ya tɔkɔ mɔ ya doonɔ.

9

S̄a temkiru ka wɔrukuru

¹ Arukawani gbiikaa ya s̄aarun wooda mɔ ka maa s̄a yeru handunia sɔɔ. ² Ba kuu bekurugiru gira. Ten adɛrɔwa ba soka dii dɛɛraru. Miya fitila ga w̄a ka tabulu ka Yinni Gusunɔn p̄ɛ. ³ Ta maa dii sɔɔ mɔ ge ba kua ka beku kareru. Geya ba soka dii te ta dɛɛre gem gem. ⁴ Miya kpakorora w̄a te ba wura pote tèn w̄ollɔ ba ra turare d̄ɔ doke. Miya maa woodan kpakorora w̄a te ba maa wura pote. Kpakoro te sɔɔ, weke wuragira w̄a, mi ba manna doke ka Aronin deka ye ya kpaa ka kpee besi mi ba woodan gari yorusi. ⁵ Kpakoro ten w̄ollɔwa w̄ollun k̄sɔbun weenasiba w̄a be ba Gusunɔn yiikon girima s̄ɔsimɔ. Ben kasa ya dɛriare ya wukiri mi ba ra ȳaku yem yēke toranun s̄. Adama sa ò kp̄ su ḡa ni kpuron gari saari tē.

⁶ Tē, bà n ye kpuro yi yi nge mɛ, yera ȳaku kowobu ba ra du adɛrɔ ge sɔɔ bu ben s̄aarun sɔmburu ko. ⁷ Adama ȳaku kowo tɔnwero wi turowa u ra du dii sɔɔ ge sɔɔ, w̄ɔ ka w̄ɔ nɔn teeru ka ȳaku yem mɛ u ra Gusunɔ tusie win tiin toranun s̄ ka maa tɔmbuginu ni ba kua ȳeru sariru sɔɔ. ⁸ Nge mɛya Hunde Dɛero u s̄ɔsimɔ ma swaa ye ya d̄ɔ dii te ta dɛɛre gem gem sɔɔ ya ò gina keniare saa yè sɔɔ adɛrɔ ge, ga w̄a, ⁹ domi ga s̄awa saa yen weenasia. Ya gerumɔ ma k̄nu ka ȳaku ni ba Gusunɔ kuammɛ, nu ò kp̄ nu tɔnu wi u s̄a te m̄n ḡru dɛɛrasia mam mam. ¹⁰ Domi ya s̄awa wasi tɔnan wooda ye ya ka dim ka nɔrubu ka wasin dɛɛrasiabun woronu ȳa. Ba wooda ye yi sere kpaa yu ka na.

¹¹ Adama Kirisi nawa u n ka s̄a ḡa gee ni nu w̄a t̄ɛn ȳaku kowo tɔnwero. U dua kuru garun min di te ta kp̄aru bo ma ta buram bo. N ò mɔ tɔmbu ba tu kua. Ta ò w̄a handunia ye sɔɔ. ¹² Ye Kirisi u dua nɔn teeru ten dii te ta dɛɛre gem gem sɔɔ ya tura sere ka baadommaɔ. U ò due ka bonu ka naa binun yem. Win tii tiin yema u ka dua, ma u sun yakia sere ka baadommaɔ. ¹³ Ba ra bonu ka naa kinɛnun yem ka naa ye ba d̄ɔ menin torom yēke tɔmbu sɔɔ be ba ò dɛɛre bu ka dɛera woodan nɔni sɔɔ. ¹⁴ Ò n men na, amɔna Kirisin yem arufaani ko n nɛ. Domi Gusunɔn Hunde wi u ku ra kpen saabuwa u tii Gusunɔ w̄ɛ nge ȳaku te ta ò bau mɔ. Win yema mu koo besen ḡru dɛɛrasia saa sɔm kamginun di kpa su ka kp̄ su Gusunɔ, Yinni waso s̄a.

¹⁵ Yen sōna Kirisi u s̄a n̄o mw̄e kpaarun swaa s̄om̄o. Win min diya be Gusun̄o u soka ba ḡa ni nu ku ra kpe tubi dim̄o ni Gusun̄o u bu n̄o mw̄eru kua. Ba koo kp̄i m̄e, ȳen s̄o ḡoan gari dua s̄o, wi u t̄ambu yakiam̄o ben toranun di ni ba kua n̄o mw̄e gururun saa s̄o.

¹⁶ Domi n̄o mw̄e ten bweseru tu ka kooro tilasi wi u tu kua u gbi. ¹⁷ Geema, n̄o mw̄e ten bweseru ta ñ arufaani m̄o ma n kun m̄o wi u tu kua u gu. Ta ñ dam gam m̄o saa ye ȳero u wasi. ¹⁸ Yen s̄ona n̄o mw̄e gbiikiru ta ñ yibiare sanam m̄e ba ñ yem ȳke. ¹⁹ Gbiikaa M̄owisi u t̄ambu kpuro wooda baayere n̄oasia nge m̄e Gusun̄o u yi. Yen biru u naa binu ka bonun yem sua ka nim, u ȳa san sw̄asu ka is̄opun kikisu kp̄e, ma u woodan tireru ka t̄ambu kpuro yem m̄e ȳke. ²⁰ Ma u n̄e, yeniwa yem m̄e mu woodan gari sire ye Gusun̄o u w̄e b̄en s̄o. ²¹ M̄owisi u maa kuu bekurugii te ka ḡaanu kpuro ni ba ra ka s̄aru ko yem ȳke. ²² Woodan komaru s̄o yema mu ra ḡa dabinu d̄erasie. Toranu kun maa suuru waar̄o ma n kun m̄o ba yem ȳka.

Kirisin ȳakura

durum w̄okam̄o

²³ N weene bu w̄ollun ḡaanun weenasii ni d̄erasia nge m̄e. Adama w̄ollun ḡaanun tii nu ȳakunun bukata m̄o ni nu b̄ere kere. ²⁴ Domi Kirisi u ñ due dii d̄eraru s̄o te t̄onu kua, te ta s̄a Gusun̄on w̄a yerun weenasiru. U duawa sere w̄ollun tii tii s̄o u n ka ȳo t̄e Gusun̄on wuswaa b̄esen s̄o. ²⁵ Yuuban ȳaku kowo t̄onwero u ra du w̄o ka w̄o dii te ta d̄ere gem gem s̄o ka yem m̄e mu ñ s̄a win tiigim. Adama Kirisi u ñ due u ka tii ab̄oru ko n̄on dabinu. ²⁶ Û n kua m̄e, u koo raa n̄oni s̄ora n̄on dabinu saa toren di. Adama u dua t̄e n̄on teeru sanam d̄akim meni s̄o u ka toraru wuna sanam m̄e u ka tii w̄e nge ab̄oru. ²⁷ Nge m̄e Gusun̄o u baawure bure u gbi n̄on teeru u sere n̄un siri, ²⁸ nge meya Kirisi u tii w̄e n̄on teeru nge ab̄oru u ka t̄on dabinun toranu s̄obe. U koo maa kurama n̄on m̄eruse, n ñ m̄o u ka toranu s̄obe, adama u ka bu faaba kowa be ba n̄un mara.

10

¹ Yuuban wooda ya ñ ḡa gee ni nu w̄a t̄en gari tubusie s̄a s̄a, ya s̄awa nin yaayaasu. Yen s̄ona ya ñ kp̄e yu ka ȳaku tee ni ba ra ko w̄o ka w̄o t̄ambu d̄erasia mam mam be ba Gusun̄o susim̄o ka ni. ² T̄on be ba Gusun̄o s̄am̄o nge men bweseru, b̄a n daa d̄era mam mam ben toranun di, ben ḡoru ga ñ koo raa maa bu taare w̄e, ȳakunu kun ko n daa maa w̄a. ³ Adama ȳaku ni, nu s̄awa ni nu koo t̄ambu ben toranu yaayasia w̄o ka w̄o. ⁴ Domi naa kinenu ka bonun yem mu ñ kp̄e mu toranu wuna.

⁵ Yen s̄ona, sanam m̄e Kirisi u k̄i u na handunia s̄o, u Gusun̄o s̄o wa u n̄e, “A ñ ȳakuru k̄i ñ kun m̄e k̄eru.

Yen s̄ona a man wasi kua.

⁶ A ñ nuku dobu m̄o ȳaku d̄o mwaararuginu ñ kun m̄e torarun ȳakunun s̄o.

⁷ Ma na n̄e, n̄e wee Gusun̄o, na sisi n ka wunen k̄iru ko nge m̄e ba nen gari yorua woodan tireru s̄o.”

⁸ Gbiikaa u gerua u n̄e, “A ñ ȳakuru k̄i ñ kun m̄e k̄eru, ñ kun m̄e ȳaku d̄o mwaararugiru, ñ kun m̄e torarun ȳakuru. A ñ maa nuku dobu m̄o ni s̄o.” Ka m̄e, ba ni m̄o nge m̄e wooda ya yiire. ⁹ Yen biru u n̄e, “N̄e wee na sisi n ka wunen k̄iru ko.” Nge meya u ka s̄a gururu kpeerasia ma u kpaaru k̄osire kua. ¹⁰ Yesu Kirisi u Gusun̄on k̄i te kua, yen s̄ona sa d̄era b̄esen toranun di ka ab̄o te u kua ka win wasi n̄on teeru.

¹¹ T̄oru baatere ȳaku kowo baawure ra n ȳo wa u ka win s̄omburu ko. Ȳaku tee niya u ra n m̄o baa m̄e nu ñ kp̄e nu toranu wuna. ¹² Adama ȳaku teera Kirisi u kua toranun s̄o te ta tura sere ka baadomma. Yen biru u da u sina Gusun̄on n̄om geu, ¹³ u n ka mara sere Gusun̄o u ka win yiber̄eba sura bu ko win naa s̄onditiru. ¹⁴ Domi ka ab̄o teera u bu d̄erasia mam mam sere ka baadomma be Gusun̄o u kua wigibu.

¹⁵ Hunde D̄ero u maa sun ye s̄om̄o. Gbiikaa u n̄e,

¹⁶ “Yinni Gusun̄o u n̄e,

arukawani kpa a ye wee
 ye kon ka bu b̄ake amen biru.
 Kon nen wooda doke ben bwisikunu s̄o.
 Kon ye yorusi ben ḡorus̄o.”

¹⁷ Ma u kpa m̄ n̄e, “Na ñ maa ben toranu ka ben wooda sarabu yaayam̄o.” ¹⁸ T̄ẽ b̄a n goon toranu wuna, n ñ maa tilasi bu ȳakuru garu ko ten s̄o.

Su Gusun̄o susi

¹⁹ Yen s̄õna negibu sa toro sindu m̄o su ka du dii te ta d̄eere gem gem s̄o Yesun yem saabu. ²⁰ U sun swaa kpa a yaba ye ya wasi saa karerun min di te ta s̄ã win wasi. ²¹ Sa maa ȳaku kowo t̄onwero m̄o wi ba sw̄i Gusun̄on t̄ombun s̄o. ²² Ñ n men na, i de su Gusun̄o susi ka murafiti sariru ka naane doke bi bu toro sindu m̄o ka ḡõru d̄eere ge ga ñ taare m̄o ka wasi yi ba d̄eerasia ka nim d̄eram. ²³ Su de sa n ȳiyo bini neni dim dim b̄in seeda sa dim̄o, domi Gusun̄o wi u n̄o mw̄eeru kua u s̄ã naanegii. ²⁴ Su laakari kuana kpa su dam k̄ẽena, sa n ka k̄iru s̄õsim̄o kpa sa n s̄om geenu m̄o. ²⁵ Su ku menn̄osu sina nge m̄e n s̄ã gabun d̄õne. Adama su dam k̄ẽena n kere, ȳen s̄o i waam̄o ma Yinnin t̄õru ta turuku kooma.

²⁶ Domi s̄a n ȳẽ ma torara sa ka m̄o sanam m̄e sa gem gia k̄o, ȳakuru garu maa sari te ta koo besen toranu wuna. ²⁷ N tiewa sa n siribu mara ka d̄õ boko wi u koo Gusun̄on yibereba kam koosia. ²⁸ Baawure wi u M̄owisin wooda sara ba ra n̄un gowa ka w̄onw̄ondu sariru, t̄õnu yiru ñ kun m̄e ita b̄a n seeda di ma u taare m̄o. ²⁹ Ñ n men na, am̄ona n ko n s̄ã siribun sanam ka wi u Hunde durongii w̄onwa ma u Gusun̄on Bii gema ma u win yem kam m̄eera m̄e Gusun̄o u ka win n̄o mw̄eerun gari sire ma u ka ȳõro d̄eerasia. I n ȳẽ ma ȳõro win s̄eeyasiabu koo kp̄ã. ³⁰ Domi bes̄e sa ȳõro ȳẽ wi u gerua u n̄e, “Nena kon m̄õru k̄õsia, nena kon dibu k̄õsia.” U maa kpa m̄ n̄e, “Yinni Gusun̄o u koo win t̄õmbu siria.” ³¹ Gari k̄õsiya Gusun̄o Yinni waso ù n t̄õnu n̄õma doke.

³² I yaayo nge m̄e i gas̄o kua. Sanam m̄e i Gusun̄on yam bururam wa i kpa, i n̄õni s̄õra gem gem adama i ȳõra sim sim taa bi s̄o. ³³ Gas̄o ba b̄e w̄õmm̄o ma ba b̄e n̄õni s̄õm̄o batuma s̄o, gas̄o maa i gabu dam k̄ẽm̄o be ba wahala yen bweseru waam̄o. ³⁴ Geema, i ka piris̄amba n̄õni sw̄ãaru b̄õnu kua. Ye ba maa b̄e b̄en dukia w̄õrari, i wura ka nuku dobu, domi i ȳẽ ma i dukia m̄o ye ya b̄eere bo ye ya ko n w̄ã ka baadomma. ³⁵ Ñ n men na, i ku w̄õruḡõru kpana, domi ten are kp̄ã. ³⁶ Ka gem, i ñ ko ko i kun temane i ka Gusun̄on k̄iru ko kpa i wa i mwa ȳen n̄o mw̄eeru u b̄e kua. ³⁷ Geema, nge m̄e Gusun̄on gari gerum̄o,

“N tiewa fiiko, k̄ẽeriki t̄õna.
 Wi u koo na u ka tunuma, u ñ t̄ẽem̄o.

³⁸ Ma wi u s̄ã gemgii nen n̄õni s̄o,
 u ko n w̄ã naane dokebun saabu.

Adama ù n biru wura,
 nen ḡõru ga ñ maa ka n̄un doram̄o.”

³⁹ Sa ñ w̄ã be ba biru wur̄o bu ka kam kon wuuro, sa w̄ãawa be ba naane doke bu ka ben hunden faaba wan wuuro.

11

Naane dokebu

¹ Wi u naane doke u ȳẽ kam kam ma ye u ȳiyo u koo ye wa. U maa ȳẽ ma ye ya ñ waar̄o ka n̄õni ya w̄ãawa ka gem. ² Naane doke bin bwesera yeruku t̄õmba m̄o. Yen s̄õna ba bu seeda gea diiya.

³ Ka naane dokeba sa tuba ma Gusun̄on gariya handunia ya ka taka koorã. Nge meya ba ye sa waam̄o kua ye sa kun waam̄on di.

⁴ Ka naane dokeba Abeli u Gusun̄o ȳakuru kua te ta Kaenigiru b̄eere kere. Win naane dokebun saabuwa ba n̄un soka gemgii domi Gusun̄on tii u win k̄ẽnu mwa. Ka naane dokeba Abeli u maa gari m̄o ka t̄ẽ baa m̄e u gu.

⁵ Naane dokebun sōna ba Enōku sua Gusunōn mi u n̄ gu. Goo sari wi u maa ka n̄n n̄ni waare, domi Gusunō u n̄n sua u ka da win mi. Gusunōn gari maa gerumō, bu sere n̄n sua win kookoosu Gusunō wēre. ⁶ N deema goo sari w̄n kookoosu koo Gusunō wēre n̄ kun ka naane dokebu. Geema, wi u Gusunō susimō u naane s̄a ma Gusunō u w̄a ma u ra be ba n̄n kasu durom kue.

⁷ Ka naane dokeba Nōwe u Gusunōn gari swaa daki sanam m̄e u n̄n kirō kua ye ya s̄isin s̄ō ye u n̄ gina wa. U Gusunō nasia u n̄n mem̄ n̄ōwa ma u goo nimkuu d̄āka ḡe s̄ō wi ka win yenugibu ba faaba wa. Nge m̄eya u handuniagibu taare w̄e ma u gem wa Gusunōn n̄ni s̄ō naane dokebun saabu.

⁸ Ka naane dokeba Aburahamu u Gusunōn sokuru wura ma u swaa w̄ari u d̄ō tem gam gia m̄e Gusunō u koo n̄n w̄e nge tubi ma u d̄ō mi u n̄ ȳ. ⁹ Ka naane dokeba u sina nge s̄ō tem m̄e s̄ō, m̄e Gusunō u n̄n n̄ō mw̄eru kua. U w̄a kuu bekuruginu s̄ō wi ka Isaki ka Yakōbu. Ben tii, n̄ō mw̄e tee tera Gusunō u maa bu kua. ¹⁰ Domi Aburahamu u wuu b̄kō mara ge ga kp̄ekp̄eku damguu m̄. Gusunōwa u wuu gen kpunaa kua ma u gu bana.

¹¹ Naane dokebun saabuwa Saaraan tii maa dam wa u ka gura sua baa m̄e u yen saa doona. U ȳ ma Gusunō wi u n̄ō mw̄eru kua u s̄a naan̄gii. ¹² Nge m̄eya, saa t̄n durō turon min di, wi u ḡō tura, t̄mba marura ba dabia nge w̄llun k̄peri ka nim w̄k̄un yani s̄eri yi goo kun kp̄e u gari.

¹³ Naane dokebu s̄ōra t̄n be kpuro ba gu. Ba n̄ ḡa gee ni wa ba mw̄e n̄n n̄ō mw̄eru Gusunō u kua, adama ba nu wawa sarun di ba dam koosia ma ba wura ma ba s̄a s̄ōbu ka tem yarobu handunia s̄ō. ¹⁴ Be ba gerumō m̄e, ba s̄ōsimō k̄pasasa ma ba tem kasu. ¹⁵ Tem m̄e ba derin b̄k̄e ȳa n̄ daa bu m̄, ba koo raa ayeru wa bu ka ḡsira mi. ¹⁶ Adama t̄e ba tem kasu m̄e mu buram bo, tem m̄eya tem w̄llugim. Yen s̄ōna sekura kun Gusunō m̄ bu ka n̄n soku ben Yinni domi u bu wuu gagu s̄ōru kua.

¹⁷ Naane dokebun s̄ōna Aburahamu u ka Isaki ȳkuru kua ye Gusunō u win laakari m̄erimō. Aburahamu wiya Gusunō u n̄ō mw̄eru kua. Ka m̄e, u s̄ōru k̄pa u ka win bii teereru ȳkuru ko. ¹⁸ Gusunō u raa n̄n s̄ōwa u n̄e, “Isakin min diya wunen bwesera koo yari.” ¹⁹ U bwisika ma Gusunō u dam m̄ u ka t̄nu seesia ḡrin di mam, ma ka gem u Isaki wa nge u wurama ḡrin di.

²⁰ Ka naane dokeba, Isaki u Yakōbu ka Esau domaru kua, ma u bu s̄ōwa ye ya koo koor.

²¹ Ka naane dokeba Yakōbu u Yosefun bibu domaru kua tia tia ye u ḡō turuku kua, ma u d̄ka t̄sa u ka Gusunō s̄āwa.

²² Ye Yosefu u ḡō turuku kua, ka naane dokeba u Isireliba s̄ōwa ma saa ya sisi ȳe s̄ō ba koo yari Egibitin di, ma u bu s̄ōwa nge m̄e ba koo win kukunu koosina.

²³ Sanam m̄e ba M̄wisi mara, ka naane dokeba win m̄w̄aba n̄n berua suru ita, domi ba wa ma u s̄a bii durō burō, ba n̄ maa berum kue bu ka sunōn wooda sara.

²⁴ Ka naane dokeba, ye M̄wisi kp̄a u yina bu n̄n soku Egibitin sunōn bii t̄n kurōn bii. ²⁵ U k̄ia bu n̄n n̄ni s̄ō ka Gusunōn t̄mbu sannu ka sere ye u koo ȳeri durum s̄ō saa fiiko. ²⁶ U bwisika u wa n̄ sanō bu n̄n gem nge wi Gusunō u ḡsa n̄ kere u Egibitin dukia wa, domi sian areya u m̄era.

²⁷ Ka naane dokeba M̄wisi u yara Egibitin di, u n̄ sunōn m̄run berum kue. U ȳra dim dim nge wi u Gusunō waamō baa m̄e u n̄ waarō. ²⁸ Ka naane dokeba u ka Ḡō sararibun t̄ō bakaru torua ma u dera ba yem ȳka dii k̄n̄n̄s̄ō k̄pa wi u bii yerumaba goomō u ku Isirelibagibu baba.

²⁹ Ka naane dokeba Isireliba ba nim w̄ku ge ba m̄ Naa yari t̄bura nge tem dira. Adama sanam m̄e Egibitigiba k̄ia bu ko nge m̄e, ba nim diira.

³⁰ Naane dokebun s̄ōna Yerikon gb̄rara ka w̄ruma ye Isireliba ba wuu ge sikerena s̄ō n̄ōba yiru. ³¹ Naane dokebun saabuwa Rahabu kurō tanō wi, u n̄ gu ka be ba n̄ Gusunō mem̄ n̄ōwe sannu ȳn̄ s̄ō u Isireliban ḡrobu dam koosia ka nuku tia.

³² Mba kon maa gere. Ayera kun man turi n̄ ka Gedeonin gari gere ka Barakigii, ka Sansom ka Yefite ka Dafidi ka Samuēli ka sere Gusunōn s̄m̄ōbu. ³³ Naane dokebun s̄ōna ba sinambu tabu di, ba kua ye ya w̄, ba wa ba mwa ye Gusunō u bu n̄ō mw̄eru kua.

Ba gbee sinansun n̄su k̄rua, ³⁴ ba d̄ɔ boko go, ba takobin ḡɔ k̄sirari. Ba ñ daa dam m̄ɔ adama ba kua damgibu. Ba bu nasia tabu s̄ɔ, ba t̄n tukobu tabu di. ³⁵ T̄n kur̄ɔbu gabu ba ben t̄mbu wa ba wurama ḡrin di.

Ba gabu t̄ɔya kua ba ka go. Ba yina bu bu faaba ko bu ka wa bu se bu du w̄aru s̄ɔ te ta buram bo. ³⁶ Ba maa kpam gabu yaakoru kua, ba bu seni so. Ba gabu b̄kua ka ȳni ba doke p̄ris̄m s̄ɔ. ³⁷ Ba gabu kpenu kasuka ba go, ba gabu b̄tira k̄pirinu yiru, ba gabu go ka takobi. Ba ȳa ḡni ka boo ḡni deewa ba ka b̄si. Ba s̄a s̄arobu, ba n̄ni s̄ɔra, ba t̄ɔya wa. ³⁸ Ben gem s̄, handunia kun weene ya n s̄a ben w̄a yeru. Ba yaayaare kua gbabun̄ɔ ka guunu w̄ll̄ɔ ka kpee baaba s̄ɔ ka w̄rus̄ɔ.

³⁹ Ba t̄n be kpuro seeda gea diiya ben naane dokebun saabu. Ka m̄e, ba ñ wa ba mwe ȳn n̄ɔ mw̄eru Gusun̄ɔ u kua. ⁴⁰ Geema, nge m̄e Gusun̄ɔ u sun ḡanu ȳiye ni nu beere bo, u ñ k̄e bu ko be ba yiba n kun ka b̄se sannu.

12

Gusun̄ɔ besen Baaba

¹ B̄se maa, seeda dio dabi teniwa ta sun s̄ikeren̄e. Ñ n men na, i de su ye f̄era su k̄ɔ ye ya sun baasi besen sanum s̄ɔ ka durum ye ya ra sun fuuku mani sim sim, kpa su temana garasan duka s̄ɔ ye ya sun mara. ² Su n̄ni wukia sa n Yesu m̄era. Win min diya besen naane dokebu wee, wiya maa bu yibiam̄ɔ. U wura ba n̄n go d̄a bunanaru s̄ɔ, u ñ ḡɔ win bweserun sekuru m̄era domi u nuku dobu ȳiȳɔ bu n̄n ȳiye. T̄e u s̄ Gusun̄ɔn sina kitarun n̄m geūɔ.

³ I win gari bwisikuo nge m̄e u temana ka yibere t̄e te durumgiba ka n̄n nenua, kpa i ku mwia kpana i dam bia. ⁴ Domi b̄e ka durum gabirinaa s̄ɔ, i ñ gina gabirine sere n ka ko ḡɔ. ⁵ I dam k̄e gari duari yi Gusun̄ɔ u b̄e s̄ɔm̄ɔ nge win bibu? U n̄e, “N̄n bii, a ku Yinni Gusun̄ɔn s̄eyasiabu atafiiru ko.

A ku maa nuki sankira ù n nun gerusim̄ɔ.

⁶ Domi wi Yinni u k̄i wiya u ra s̄eyasie, kpa u t̄nu baawure sena so wi u garisi win bii.”

⁷ I ka b̄en n̄ni sw̄aru teman̄ɔ, Gusun̄ɔ u b̄e kuammewa nge win bibu. Bii wara w̄a wi win baaba ku ra s̄eyasie. ⁸ B̄a kun b̄e s̄eyasie, nge bii be ba tie, ñ n men na, i ñ s̄a baan bibu, b̄e bii seegebara. ⁹ Su besen tundobu yaaya. Ba sun s̄eyasia sa maa bu beere w̄e. Ñ n men na, sa ñ ko besen Baaba w̄rukoo wiru kp̄iya kpa sa n w̄aru m̄ɔ? ¹⁰ Besen tundo be, ba sun s̄eyasia saa fiiko s̄ɔ nge m̄e n bu w̄ere. Adama Gusun̄ɔ u ra sun s̄eyasie besen arufaanin s̄ɔ kpa sa n ka d̄ere nge wi. ¹¹ B̄a n sun s̄eyasiam̄ɔ n da n gina s̄awa nuku sankiranu, n ñ m̄ɔ nuku dobu. Adama amen biru be ba swaa gea ḡia s̄eyasia bi s̄ɔ, ba ra bin arufaani di ye ya s̄a b̄ri yendu ka daa gea.

Bwisi k̄eru ka kir̄ɔ

¹² B̄e be i wasire i n̄ma s̄are, i tii t̄asisio i n̄ma sua kpa i de b̄en d̄a ya n dam m̄ɔ. ¹³ I n s̄im̄ɔ sw̄e yi yi w̄a s̄ɔ, kpa naa si su ñ bw̄a do, su ka bekura kpa su ku ka kirira.

¹⁴ I hania koowo i n ka n̄ɔ tia s̄a ka t̄mbu kpuro kpa i n w̄aru dim̄ɔ te ta d̄ere, domi goo sari wi u koo Yinni wa, win w̄aru t̄a kun d̄ere. ¹⁵ I n tii se kpa b̄en goo u ku raa Gusun̄ɔn durom bia. I n tii se kpa m̄ru ye i yi ḡrūɔ yu ku raa se nge kp̄i p̄tura yu wahala doke, kpa yen d̄e yi t̄n dabinu baba. ¹⁶ I n tii se kpa goo u ku ka goo k̄ɔ menna tantanaru s̄ɔ, kpa goo u ku maa yina u ḡa d̄eranu beere w̄e, nge Esau wi u bii yerumarun tubi d̄ra d̄ia gb̄e teerun s̄ɔ. ¹⁷ Amen biru b̄en tii i ȳe ma u k̄ia win baaba u n̄n domaru kua adama u n̄n yinari domi u ñ swaa wa u ka k̄si ye u kua baa m̄e u kasu ka sw̄i.

¹⁸ B̄e, i ñ susime guur̄ɔ te ba koo kp̄i bu baba, nge m̄e Isireliba ba guu te ba m̄ Sinai susi. Guu te, ta d̄ɔ boko m̄ɔ, ka yam w̄kuru ka yam t̄ireru ka woo guna, ¹⁹ ka k̄ban wurenu ka n̄ɔḡiru. Ye Isireliba ba n̄ɔḡii te nua ba suuru kana n̄ɔ ge, gu ku maa ka bu gari ḡe ko. ²⁰ Domi ba ñ yire bin dam m̄ɔ bi bu n̄e, “Hunde koni baayere ye ya guu

te baba baa ñ n gbeeku yaan na, ba koo ye kpenu kasukuwa bu go.” ²¹ Ye ba wa mi, ya berum mə sere Məwisi u gerua u nɛɛ, “Berum man mə sere na diirumə.”

²² Adama bɛɛ, Siɔnin guura i susi ka Gusunə Yinni wason wuu ge ga s̄a Yerusalemu wɔrukaa, ka gen gɔrado dabi dabiru te ta ñ garirə te ta mɛnnɛ ka nuku dobu. ²³ Gusunəwa i susi wi u s̄a tɔmbu kpuron siri kowo, ka win bii yerumaban mɛnnə bèn ȳisa yorua wəllə, ka maa tən geebun hundeba be Gusunə u dɛɛrasia mam mam. ²⁴ Yesuwa i susi wi u s̄a nəw mweɛ kpaa ten swaa s̄omə, ka win yem mɛ mu ȳɛkara, me mu gari mə yi yi Abelin yemgii nəɔbu dobu kere.

²⁵ Ñ n men na, i n tii sɛ kpa i ku ȳɛron nəw yina wi u ka bɛɛ gari mə. Be ba yina bu win gari swaa daki wi u bu kirə mə handunia s̄əw, ba ñ sɛyasiabu kisirari. Kaa sere gere bɛsɛ? Sa ñ kisiramə sà n nùn biru kisi wi u ka sun gari mə wəllun di. ²⁶ Win nəw ga tem ȳira sanam mɛ, adama t̄ɛ u sun nəw mweɛ teni kua u nɛɛ, “Kon kpam wure n tem ȳire nən teeru, adama n ñ maa mə mɛ tɔna, ka wəlla.” ²⁷ Ye u nɛɛ, “Kon kpam ko nən teeru,” ya s̄ɔsimə ma taka koorə koo ȳirura yu doona kpa ye ya kun ȳirurə ya n ka w̄a.

²⁸ Yen s̄ə, su Gusunə siara domi sa bandu mə te ta ñ ȳirurə kpa su nùn s̄a nge mɛ u k̄i ka bɛɛrɛ w̄ɛbu ka nasiaru. ²⁹ Geema, Gusunə besen Yinni u s̄awa nge d̄ɔ wi u ra kam koosie.

13

Nge mɛ besen kookoosu

koo ka Gusunə w̄ɛrɛ

¹ I n da n bɛɛn naanɛ dokeosibu k̄i. ² I yaayo ma n weenɛ i s̄əbu yaarɛ ko, domi be ba kua mɛ, ben gaba wəllun gɔradoba yaarɛ kua ba ñ ka baaru. ³ I pirisəmba yaayo nge mɛ i ko ko ñ n ka bu w̄a sannu. I be ba n̄ni s̄ɔmə yaayo domi bɛɛn tii, wasiya i maa mə.

⁴ I de baawure u n durə ka kurən suanaan bɛɛrɛ ȳɛ kpa durə ka kurə s̄əw torara kun w̄a. Domi Gusunə u koo bu siri be ba k̄ɔ mɛnnamə tantanaru s̄əw ka be ba sakararu mə.

⁵ I ku de gobin k̄iru ta n bɛɛ neni. I de ye i mə yu ka bɛɛ nerenə domi Gusunə u nɛɛ, “Na ñ nun derimə pai, meya na ñ maa nun biru kisimə ka baadomma.” ⁶ Yen s̄əna sa ko kp̄i su tororu so su nɛɛ,

“Yinni Gusunəwa s̄a wi u koo man somi.

Na ñ ḡaanu ganun berum mə.

Mba t̄ənu koo kp̄i u man kua.”

⁷ I bɛɛn gasən swaa gbiobu yaayo be ba bɛɛ Gusunən gari nəɔsia. I bwisikuo nge mɛ ba ben w̄aru diisina ma ba gu, kpa i ben naanɛ dokebu saari. ⁸ Yesu Kirisi turo wiya mi, ḡia ka gisə ka baadomma. ⁹ I ku de bu bɛɛ torasia ka s̄ɔsi tuku dabinu. Domi Gusunən duroma mu weenɛ mu n bɛɛn ḡɔrusu t̄asisiamə, n ñ mə d̄ianun sesenu. Be ba yabu ye kpuro sw̄i ba ñ yen arufaani gaa waare.

¹⁰ Sa ȳaku yeru mə t̄ən ȳakunu Yuuban ȳaku kowo be ba ra raa s̄əmburu ko dii dɛɛrarə ba ñ kp̄ɛ bu di. ¹¹ Domi ba ra yaa sabe nin gonu d̄ɔw mɛniwa wuun biruə sanam mɛ ȳaku kowo t̄ənwerə u ka nin yem dua dii te ta dɛɛrɛ gem gem s̄əw u ka mu Gusunə tusia t̄əmbun durum s̄ə. ¹² Yen s̄əna Yesun tii maa n̄ni s̄ɔra wuun biruə u ka wa u t̄əmbu dɛɛrasia ka win tii tiin yem. ¹³ Ñ n men na, su da win mi wuun biruə kpa ba n sun gema nge wi. ¹⁴ Domi sa ñ wuu gagu mə tem mɛ s̄əw, ge ga ko n w̄a ka baadomma. Wuu ge ga wee geya sa kasu. ¹⁵ Ñ n men na, sa n Gusunə siaramə saa Yesun min di kpeetim sari nge ȳaku kobu, yera sa n da win ȳisuru siare ka besen nəw. ¹⁶ I ku gean kobu duari, kpa i n sominamə ka ye i mə. Ya s̄awa nge ȳaku ni nu ra Gusunə w̄ɛrɛ.

¹⁷ I bɛɛn swaa gbiobu mɛm nəwəw kpa i bu wiru kp̄iia. Domi bɛɛn hunden gariya ba ra n ka wasire ȳèn s̄ə Gusunə u koo bu yen gari bikia. I de bu kp̄i bu wisi ka nuku dobu, n kun ka nuku sankiranu. B̄a n wisa ka nuku sankiranu, ya ñ bɛɛ arufaani gaa kuamme.

¹⁸ I n da sun kanaru kue. Sa yē kam kam ma bēsen gōru ga dēere domi sa kīwa sa n tii kpare dee dee gāanu kpuro sō. ¹⁹ Ye na bēe bikiamō gem gem, yera i kanaru ko kpa Gusunō u de n wurama bēen mi fuuku.

Kanaru

²⁰ Gusunō wi u alafia wēemō u bēsen Yinni Yesu seeya gōrin di, ma Yesu wi, u kua bēsen yāa kparo boko win yem sō me mu nō mwēe te ta ku ra kpen gari sire. ²¹ Gusunō turo wi, u bēe dam kē i ka daa gea ko kpa i ka win kīru ko, kpa u maa sōmburu ko bēe sō te ta koo nūn wēre saa Yesu Kirisin min di wi sa ko n bēere wēemō sere ka baadomma. Ami.

Garin wii goberu ka tōbiribu

²² Nēgibu, na bēe kanamō i de i dam kēe gari yi swaa daki ka temanabu, domi ye na bēe yorua tire teni sō ya ñ dēu. ²³ Na kī i n yē ma ba bēsegii Timōte kara pirisōm di. Û n tunuma yellu, sa ko na bēen mi sannu.

²⁴ I bēen swaa gbiobu kpuro tōbirio ka maa naane dokeobu kpuro. Italin naane dokeobu ba maa bēe tōbura.

²⁵ Gusunōn durom mu n ka bēe kpuro wāa.

TIRE TE YAKØBU U YORUA

Yakøbun tire te, ta ka naane dokeobu yã be ba yarine baama mi Romugiba bandu dii. Ta sun sãomã nge me n weene Yesugii u win wãaru diisina. Wahala yà n nùn deema, n weene u temana, u ku Gusunã taare wẽ. Domi win min diya u koo somiru wa. N weenewa u win yara kpĩ, kpa u sãasi win kookoosu sã ma u sãa Yesugii. N ñ weene u goo gem. Tãmbu kpuro ba sãawa tia Gusunon nãni sã.

Tire ten gari mero ya sãawa kookoosu sãra tãnun naane dokebu bu koo sãasira.

Tire ten kpunaa

1. Tãbiribu, wiru 1:1.
2. Naane ka bwisi, wiru 1:2-8.
3. Sãaro ka gobigii, wiru 1:9-11.
4. Laakari mæribu ka kækiribu, wiru 1:12-18.
5. Nãobu ka kobu, wiru 1:19-27.
6. A ku goo gem, wiru 2:1-13.
7. Naane dokebu ka bin kookoosu, wiru 2:14-26.
8. Yesugii ka win yara, wiru 3:1-12.
9. Bwisi yi yi wee wøllun di, wiru 3:13-18.
10. Kookoo kãsusun kirõba, wiru 4:1n di sere wiru 5:6.
11. Temanabu ka kanaru, wiru 5:7-20.

Tãbiribu

¹ Bæ, bwesenu wøkura yiru, bæ be i yarine handunia kpuro sã, nê Yakøbu, Gusunã ka Yinni Yesu Kirisin yoo, na bæ tãbura.

A bwisi kanã ka naane

² Nægibu, laakari mæri bwese bweseka yè sã i wãri kpuro i ye garisio gõru dobu. ³ Domi i yẽ ma bæen naane dokebu bù kun laakari mæribu kpane bu koo bæe temanabu marua. ⁴ Adama i de temanabu bu bin sãmburu ko sãa sãa kpa i n ka sãa tøn girobu be ba yiba, kpa gãanu kun maa bæe tie. ⁵ Bwisi yì n bæen goo kãmie u Gusunã bikio, u koo nùn yi wẽ domi Gusunã wiya u yi tãmbu kpuro wẽemã ka nuku tia gerusibu sari. ⁶ Adama yẽro u bikio ka naane, n kun ka sika. Domi wi u sika mð u sãawa nge nim wøkun nim me woo ga suamã ga bõrikiamã yam kpuro. ⁷⁻⁸ U sãawa gõrusu yirugii wi u ñ swaa tia swii win wãaru sã. Tõnu win bweseru u ku bwisiku ma u koo gãanu ganu wa Yinni Gusunon mi.

Sãaro ka gobigii

⁹ I de naane dokeo bwëbwëe u woo kana yèn sã Gusunã u nùn wølle sua. ¹⁰ Dukiagii maa u woo kanã win kawabun sã, domi u koo doona nge yakasun wësu. ¹¹ São yara ka win yam susuru ma yakasu gbera, sin wësu ðerura ma sin buram kpa. Nge meya dukiagii u koo ðerura win sãma sã.

Laakari mæribu ka kækiribu

¹² Doo nãrugiiwa wi u laakari mæribun saa sã temana. Domi win laakari mæribun biru u koo wãaru wa tèn nã mwæru Yinni bu kua be ba nùn kĩ. ¹³ Bà n ka goo kãsa køkura u ku raa gere u nê, Gusunãwa u nùn køkura. Domi ba ku ra ka Gusunã kãsa kækiri, meya win tii u ku ra maa ka goo kãsa kækiri. ¹⁴ Adama sanam me tãnun kĩru kankam ta nùn soka ta gawa, yera u kækirira. ¹⁵ Yen biru kĩru kankam ra gura sue kpa tu toraru ma, toraru tà n maa kpëa ta kpa, kpa tu gã ma.

¹⁶ Nën kĩnasibu, i ku tii nãni wõke. ¹⁷ Këe geeru baatere ka këe buranu kpuro saa wøllun diya nu ra nê. Nu maa weewa Gusunon min di wi u são ka suru taka kua. Wiya wi u ku ra kãsi, u ñ maa tiro mã. ¹⁸ Win tii tiin kĩru sãra u ka sun kua win bibu ka win gari gee su ka ko nge yãku gbiikii te u mwa win taka koorã kpuron di.

Nɔ̄ɔbu ka kɔbu

¹⁹ Nɛn kɪnasibu, i yeni yɛ s̄a s̄a, adama i de baawure u n da nɔ̄ kpaaka, kpa u n da saku u sere gere, kpa u n da tɛ u sere m̄aru bara. ²⁰ Domi tɔ̄nun m̄aru ku ra kom gem ko Gusunɔ̄n nɔ̄niɔ. ²¹ Yen s̄ɔ, i daa disinugia ka kom k̄sum kpuro derio kpa i gari yi mwa ka tii kawabu yi Gusunɔ̄ u duura bɛen ḡruɔ̄ domi yiya yi koo kp̄i yi bɛen hunde faaba ko.

²² Adama i de i ko gari yin kowobu, n ñ mɔ̄ yin nɔ̄wɔbu tɔ̄na be ba tii nɔ̄ni w̄kumɔ̄. ²³ Domi wi u gari nua ma u ñ kue, u s̄awa nge durɔ̄ goo wi u win wuswaa m̄era diki s̄ɔ.

²⁴ Ye u m̄era u kpa u doona ma u duari mii mii nge mɛ u s̄a. ²⁵ Adama wi u wooda gea w̄ɛrimɔ̄ ye ya tɔ̄nu yakiamɔ̄ ma u ye mɛm nɔ̄wammɛ ka tɛmanabu, ma u ñ s̄a nɔ̄wɔ wi u koo duari, wiya s̄a doo nɔ̄rugii win s̄amburu s̄ɔ.

²⁶ Goo ù n tamaa u Gusunɔ̄ s̄amɔ̄ ma u ñ win yara kp̄i, u tii weesu kuammɛwa, win s̄aru kama. ²⁷ Wi Gusunɔ̄ Baaba u garisi win s̄ɔ geon tii, wiya wi u ra gobekuba ka ḡminibu nɔ̄ri ben nɔ̄ni sw̄aru s̄ɔ kpa u tii nɛne handunian disinun di.

2

A ku goo gem

¹ Nɛgibu, bɛɛ be i bɛsɛn Yinni yiikogii Yesu Kirisi naanɛ doke, i ku tɔ̄mbun bɛɛɛ keranaa m̄eri. ² Nge mɛ n t̄ɛ w̄a, gobigii goo u du bɛen mɛnnɔ̄ yerɔ̄ ka wuran taabu ka yabe buraru, kpa s̄aro goo u maa duuma ka yabe k̄ianu. ³ Ì n yabe burarugii bɛɛɛ w̄ɛ i nɛɛ, u sinɔ̄ tɔ̄n giro sin yerɔ̄, ma i maa s̄aro s̄ɔ̄wa wi, u ȳro giɔ̄, ñ kun mɛ u sinɔ̄ tɛmɔ̄, ⁴ i ñ tɔ̄mbun bɛɛɛ keranaa m̄erimɔ̄? I ñ maa bu sirimɔ̄ ka bwisiku ni nu kun dɛnde?

⁵ Nɛn kɪnasibu, i swaa dakio. Gusunɔ̄ u bu gɔ̄sa be ba s̄a s̄arobu handunian nɔ̄ni s̄ɔ̄ bu ka ko dukiagibu ben naanɛ dokebun s̄ɔ̄, kpa bu bandu di te u be ba n̄n k̄i nɔ̄ m̄wɛru kua. ⁶ Adama bɛɛ i s̄aro be gema. N ñ dukiagii bera ba bɛɛ dam d̄ɛmɔ̄ ba bɛɛ gawamɔ̄ ba ka daamɔ̄ siri yerɔ̄? ⁷ Beya ba maa ȳisi gee te gari kam gerusimɔ̄ te Gusunɔ̄ u bɛɛ w̄ɛ.

⁸ Ka gem, gea i m̄ɔ̄, ñ n ban te Gusunɔ̄ u sw̄iin wooda mɛm nɔ̄wa nge mɛ Gusunɔ̄n gari gerua yi nɛɛ, “A wunen tɔ̄nusi k̄iɔ̄ nge wunen tii tii.” ⁹ Adama ñ n tɔ̄mbun bɛɛɛ keranaa m̄era durumwa i m̄ɔ̄, ma wooda ya bɛɛ taare w̄ɛmɔ̄ yèn s̄ɔ̄ i ñ ye mɛm nɔ̄wɛ. ¹⁰ Domi baawure wi u woodaba kpuro sw̄ii ma u tia tora, ȳro ye kpuro torariwa. ¹¹ Geema, wi u nɛɛ, “I ku sakararu ko,” wiya maa nɛɛ, “I ku tɔ̄nu go.” Yen s̄ɔ̄, à kun sakararu kue, adama ma a tɔ̄nu go, a wooda sarawa. ¹² I gari geruo kpa i n m̄ɔ̄ nge be Gusunɔ̄ koo siri ka wooda ye ya tɔ̄nu yakiamɔ̄. ¹³ Domi wi u kun wɔ̄nwɔ̄ndu m̄ɔ̄, wɔ̄nwɔ̄ndu sariru s̄ɔ̄ra ba koo ȳro siri, adama wɔ̄nwɔ̄nda ta koo kp̄i tu woo kana siribun wuswaaɔ̄.

Naanɛ dokebu

ka bin kookoosu

¹⁴ Nɛgibu, are yerà n m̄ɔ̄, goo ù n gerua u nɛɛ, u naanɛ dokebu m̄ɔ̄, kpa u kun bin kookoosu m̄ɔ̄. Naanɛ doke bi, bu koo ȳro faaba ko? ¹⁵ Su gesi nɛɛ, bɛɛgii goo, tɔ̄n durɔ̄ ñ kun mɛ tɔ̄n kurɔ̄ u ȳn̄un ȳaru m̄ɔ̄ ma u ñ maa m̄ɔ̄ ye u koo di. ¹⁶ Bɛɛn goo ù n n̄n s̄ɔ̄wa u nɛɛ, kpuna mu n do, a ku de wooru tu nun go, kpa a di a debu, adama u ñ n̄n w̄ɛ yèn bukata u m̄ɔ̄ wasin s̄ɔ̄, arufaani yerà n m̄ɔ̄. ¹⁷ Nge m̄eya naanɛ dokebu bù n w̄a bi tɔ̄na, bù kun s̄ɔ̄sire ka kookoosu, bu kua kam.

¹⁸ Adama goo u koo nɛɛ, wini u naanɛ doke, wɔ̄nɔ̄ maa u kookoosu m̄ɔ̄. Kon gere, a man wunen naanɛ dokebu s̄ɔ̄sio n kun ka kookoosu, kpa nɛ maa n nun nɛn naanɛ dokebu s̄ɔ̄si ka nɛn kookoosu. ¹⁹ Geema, a naanɛ doke ma Gusunɔ̄ turowa w̄a. N w̄era mɛ. Werekunun tii nu maa ȳɛ mɛ, ma nu diirimɔ̄ b̄erum s̄ɔ̄. ²⁰ Adama wunɛ laakari sarirugii, a ñ tuba ma naanɛ doke bi bu ñ s̄ɔ̄sire kookoosu s̄ɔ̄ bu s̄awa kam? ²¹ Mba n dera bɛsɛn sikado Aburahamu u gem wa Gusunɔ̄n wuswaaɔ̄. Win kookoosa, ye u ka win bii Isaki ȳkuru kua. ²² A ñ wa win naanɛ dokebu ka win kookoosu s̄iimɔ̄ sannu? Ma win kookoosu s̄ɔ̄si ma win naanɛ dokebu yiba. ²³ Ma Gusunɔ̄n gari kooru yi yi nɛɛ, “Aburahamu u Gusunɔ̄ naanɛ kua, ma Gusunɔ̄ u n̄n garisi gemgii.” Ma ba n̄n soka

Gusunon boro. ²⁴ Ñ n men na, i wa ma Gusunon u tonu gem weemawin kookoosun sã, n ñ mawin naane dokebu tanan sã.

²⁵ Nge meya n maa sãa ka Rahabu, kurawana wi. U gem wa Gusunon wuswawin kookoosun sã ye u ka dera Yuuban goro be, ba dua win yenuwa ma u bu yara ka swaa tuka gaa. ²⁶ Nge me wasi yi yi kun hunde maw gora, nge meya maa naane doke bi bu kun sãwsire kookoosu sã, bu kua kam.

3

Yesugii ka win yara

¹ Negibu, i ku de i n dabi be be i ki i ko Gusunon garin keu koosiobu. Domi i ye ma bese be sa Gusunon garin keu sãsimaw ba koo sun siri ka wãnwãndu sariru n kere gabu. ² Gãa dabinu sãra bese kpuro sa ra tore. Goo ù kun tore gere sã u sãawa tanun tii wi u koo kpĩ u win wasi kpuro yaruka doke. ³ Sa ra dumi yaruki dokeye yi ka sun mem nãwa. Nge meya sa ko kpĩ su yin wasi kpuro gãsikia. ⁴ I kpam goo nimkusu meerio. Baa me su kpã ma woo damgisu su bãrikiamaw, sese piibuwa ba ra ka su gãsikie, nge me goo temaw u ki. ⁵ Nge meya yara ya sãa gãa piibu wasi sã. Adama ya ra woo kanẽ gãa bakanun sã.

I meerio nge me dão ye piibu ga koo kpĩ gu dãa sube bakaru dão meni. ⁶ Yara ya maa sãawa nge dão. Ya sãa nge kãsan wãa yeru besen wasin doo dookan suunu sã, ma ya wasi kpuro sankumaw, ya maa besen handunian wãaru kpuro dão menimaw ka garin dão. ⁷ Tonu u koo kpĩ u ye bwese bweseka kamia, yi yi naasu nne maw ka yi yi kabirimaw ka yi yi wãa nim sã, ka sere gunaw. U mam yi kamia kaw. ⁸ Adama goo sari wi u koo kpĩ u yara kamia. Ya sãawa gãa kãsunu ni goo kun kpẽ u dwiiasia. Ma ya dẽe gãgã yiba. ⁹ Yera sa dendimaw sa ka Yinni besen Baaba siaramaw, sa maa kpam ka ye tãmbu bãrusimaw be Gusunon u taka kua win weenasibu. ¹⁰ Siarabun gari ka bãrin gari yarimaw não teu gen min di. Negibu, n ñ weene n sãa nge me. ¹¹ Bwii tian di nim durom ka nim taatam ko n swĩ sannu? ¹² Negibu, mango ya koo sãobun binu ma? Nge bere tãka ya koo mango ma? Meya maa ba ku ra nim durom sãke nim me mu boru mon di.

Bwisi yi yi wee wõllun di

¹³ Been wara u bwisi ka ye ru maw. U bwisi yi sãwsio win daa gea sã ka kookoo si u maw ka tii kawabu ka laakari. ¹⁴ Adama ñ n nisi kãsunu ka kinenu maw been gãruaw, i ku woo kana. I ku maa gem weesu kua. ¹⁵ Bwisi yin bwesera kun wee wõllun di. Yi sãawa handuniagii, ka wasigii, ka Setamgii. ¹⁶ Domi mi nisinu ka kinenu wãa, miya daa bereteke ka kãsa kpuro ra n wãa. ¹⁷ Adama bwisi yi yi na wõllun di, gbiikaa yi dẽere, yen biru yi não tia kasu, yi du, yi ñ ka wesianaw sã, yi wãnwãndu maw ma yi ra sam geenu ko. Yi ñ ki ru gem weemaw, yi ñ maa murafitiru maw. ¹⁸ Be ba não tia kasu ba duurumaw ka alafia, ma ba gem gẽemaw.

4

Handunian ki ru

¹ Man diya sannawu ka sikirinawu naamaw been suunu sã. Su naamawa gãa dabinun binen di ye ya ra n tabu maw been wasi sã. ² I ki i n gãanu maw ni i ñ kpẽ i wa, ma i sãaru sãa i ka tonu go. I gãanun bine maw ni i ñ kpẽ i wa, ma i sikirinaw, i sankinaw. Ye i ki, i ñ ye maw domi i ku ra Gusunon bikie. ³ ñ n maa bikia i ku ra wa yen sã torara i ka bikiamaw kpa i ka ye dendi been tii tiin ki ru sã. ⁴ Be be i ñ ka ton turo yã, i ñ ye ma handunian boro Gusunon yiberewa? Ñ n men na wi u ki u ko handunian boro, u tii kua Gusunon yiberẽ. ⁵ I kun tamaa kam sãra Gusunon gari gerua yi ne, “Gusunon u besen hunde ye u sun wen ki ru bikiamaw ka nisinu.” ⁶ Adama u ra tonu durom kue me n kpãaru kere, domi Gusunon gari ne, “Gusunon kun wãa be ba tii suen biruaw, adama u tii kawobu durom kuamme.” ⁷ Ñ n men na, i Gusunon wiru kpĩyã. I Setam yinaw kpa u be suuri. ⁸ I Gusunon susio, u koo maa be susi. I been nama dẽerasio, be durumgibu. I been gãrusu sãrasio, be gãrusu yirugibu. ⁹ I de i n nuki sankire kpa i n gão wooru sã kpa i swĩ. I de

bēen yēesu su gōsia swīi kpa bēen nuku dobu bu gōsia nuku sankiranu. ¹⁰ I bēen tii kawo Yinni Gusunōn wuswaaō kpa u bēe sua wōllo.

A ku wunegii siri

¹¹ Nēgibu, i ku kōsa manina. Wi u win winsim kōsa gerumō, n̄ kun mē wi u n̄n sirimō, woodan kōsa u gerumō ma u ye sirimō. Wee, à n̄ wooda sirimō, a n̄ maa s̄a wi u ra ye mēm n̄ōwē ma n̄ kun mō wi u ye sirimō. ¹² Gusunō turowa wooda wēemō, wiya maa s̄a siri kowo. Wi turowa koo kpī u faaba ko, wiya koo maa kam koosia. N̄ n̄ mēn na, wara ra n̄ wunē a ka wunen winsim siri.

I ku tii sua

¹³ I man swaa dakio tē, bēe be i m̄, gisō n̄ kun mē sia i ko da wuu kasa i ko mi wōō tia kpa i tenkuru ko i are di. ¹⁴ Domi i n̄ yē ye bēen wāara ko n̄ s̄a sia. I s̄awa nge bukō ge ga ra wōrumē saa fiiko s̄ō, yen biru kpa gu yarina. ¹⁵ Mē n̄ weenē i gere wee. Yinni Gusunō ù n̄ kī, ma i wāa, i ko yeni ko, n̄ kun mē yeōnō. ¹⁶ Adama tē i woo kanamō i tii suamō. Woo kana bin bweseru kpuro bu n̄ wā. ¹⁷ Nge mēya baawure wi u gean kobu yē ma u kun kue, u torawa.

5

Dukiagibun kirō

¹ Tē bēe dukiagibu, i man swaa dakio. I swīiyō kpa i n̄ araru m̄ wahala ye ya bēe sisien s̄ō. ² Bēen dukia sankira, ma gēmi bēen yānu di. ³ Bēen wura ka bēen sii geesu wurura diira. Wurura yera ya koo bēe are kōsuru diiya, kpa yu bēen wasin yaa baasi di nge d̄ō. I dukia gura i taasine sanam d̄aakim mēni s̄ō. ⁴ Wee, i n̄ s̄m kowobu ben gobi kōsie be ba ka bēe dīanu gura gberō, ma gobi yi, yi wuri m̄. Dīa guro ben wuri maa dumō wōllu ka tem Yinnin swaa s̄ō. ⁵ I bēen wāaru di handunia s̄ō ka dukia baka ka yēeribu. I dimō i b̄riamō nge yāa saka yāaru. ⁶ I geegii taare wē i go, u n̄ maa ka bēe gabirine.

Tēmanabu ka kanaru

⁷ Yen s̄ō, nēgibu, i tēmanō sere Yinni u ka wurama. I mēerio nge mē gbee wuko ra n̄ suuru s̄a u n̄ ka tem mara mu n̄n dīa geenu marua. U ra n̄ guri gbiikii ka d̄aaki mara. ⁸ Bēen tii maa, i n̄ suuru s̄a, i n̄ yō dim dim domi Yinnin naaru ta turuku kooma.

⁹ Nēgibu, i ku gōburu waana kpa bu ku raa bēe taare wēn s̄ō. Wee siri kowo u yō dii kōnōwō. ¹⁰ Nēgibu, i Gusunōn s̄mōbu yaayo be ba gari gerua ka Yinnin yīsiru. I ben suuru saario ye ba kua n̄ni swāaru s̄ō. ¹¹ Wee, sa bu sokumō doo n̄ōrugibu yēn s̄ō ba yōra dim dim. I Yoobun tēmanabun baaru nua, i maa yē ye Yinni Gusunō u n̄n kua yen biru. Domi Yinni u ra wōnwōndu ka tōn geeru ko.

¹² Ye n̄ kpuro kere nēgibu, i ku ka wōllu bōre, n̄ kun mē ka tem, n̄ kun mē ka gāanu ganu. I gesi geruo mēya sanam mē n̄ s̄a mē, kpa i gere aawo, n̄ n̄ mē, sanam mē n̄ n̄ mē, kpa i ku ka wōri Gusunōn siribu s̄ō.

¹³ N̄ni swāara bēen goo deemawa? U kanaru koowo. Goon nukura ta do? U Gusunō siaro ka womusu. ¹⁴ Bēen goowa barō? U Yesun yigbe tōnwerobu sokusio. Bera ba koo n̄n gum tāre ka Yinnin yīsiru kpa bu n̄n kanaru koosi. ¹⁵ Kana naanegii te, ta koo barō wi faaba ko. Yinni Gusunō u koo n̄n bwāa dobu wē. Û n̄ daa maa tora, ba koo n̄n suuru kua. ¹⁶ N̄ n̄ mēn na, i bēen durum tuuba kuanō, kpa i n̄ kanaru kuanamme, kpa i ka wa i bekura. Gemgiin kanaru ta dam arufaanigum mō n̄ kpā. ¹⁷ Eli, tōnuwa nge besē. U kanaru kua gem gem gura yu ku nē, ma gura kun na sere wōō ita ka suru n̄ōba tia. ¹⁸ Yen biru u kpam kanaru kua, ma Gusunō u gura nēesia ma u dera dīanu kpia temō.

¹⁹ Nēgibu, bēen goo ù n̄ ka gem tonda ma goo ka n̄n wurama mi kpam, ²⁰ i n̄ yē ma wi u ka toro wurama saa torarun swaan di, u koo toro win hunde wōra gōōn nōman di kpa u de bu tora dabinu kpeesia.

Kirisin yem beeregima ba ka bee yakia wi u ka yãa kine kpendu weene te ta ñ alebu ñ kun me disinu ganu m̄. ²⁰ Gusun̄ u Kirisi wi ḡosa u yi ba sere handunia taka kua, ma u s̄osira been arufaanin s̄o sanam d̄akim meni s̄o. ²¹ Saa win min diya i Gusun̄ naane doke wi u ñun seeya ḡarin di ma u ñun yiiko w̄e. Nge meya i been naane ka been ȳiȳobu doke Gusun̄ s̄o.

²² T̄e ye i tii s̄arasia sanam me i gem mem n̄owa, ma i been naane dokeosibu k̄i murafitiru sariru s̄o, ñ n men na, i n k̄iane gem gem ka been ḡoru kpuro. ²³ Domi ba ñ bee mara n̄on m̄eruse ka bwese te ta koo gbi. Ba bee marawa ka bwese te ta ñ gbimo te ta s̄a Gusun̄n gari yi yi wasi yi yi ku ra kpe. ²⁴ Nge me Gusun̄n gari gerum̄,

“T̄ambu kpuro ba s̄awa nge yakasu.

Ma ben beere kpuro s̄a nge sin w̄esu.

Yakasu ra gberere, kpa sin w̄esu derura.

²⁵ Adama Yinni Gusun̄n gari ko n w̄awa ka baadomma.”

Gari yi, yi s̄awa Labaari gea ye ba bee waasu kua.

2

Kpee wasiru ka bwese d̄eraru

¹ Ñ n men na, i k̄sa kpuro derio ka weesu kpuro ka murafitiru, ka nisinu, ka t̄on yaa kasikibu. ² Nge me bii w̄enu ra b̄om k̄a, i hunden d̄ia d̄eranu k̄i ni nu s̄a Gusun̄n gari kpa i ka kp̄ea faaban swaa s̄o. ³ Domi i Yinnin durom denda.

⁴ I susio win mi, wi u s̄a nge kpee wasiru te t̄amba yina adama Gusun̄ u tu ḡosa ta maa beere m̄o win mi. ⁵ I na been tii nge kpee wasinu bu ka bee dendi bu ka hunden w̄a yeru bani. Miya i ko n s̄a ȳaku kowo d̄erobu be ba tii Gusun̄ w̄em̄o nge ȳaku ni u koo mwa Yesu Kirisin saabu. ⁶ Domi ba yorua Gusun̄n gari s̄o, Gusun̄ u nee,

“Na kpee beeregiru ḡosa

na tu kua gani ḡamburun dam Sīonīo.

Wi u tu naane doke, u ñ sekuru wasi.”

⁷ Kpee te, ta beere m̄o bee be i naane doken mi, adama be ba ñ naane doken mi, ba yorua ba nee,

“Kpee te ban̄ba yina,

teya ta kua gani ḡamburun dam.”

⁸ Ma gam gum ba kram nee,

“Kpee tera ta t̄ambu sokurasiam̄o.

Teya ta maa bu suram̄o.”

Ba sokura ȳen s̄o ba yina bu gari yi naane doke. Yeya Gusun̄ u raa ḡoru doke ben s̄o.

⁹ Adama bee i s̄awa bwese te ba ḡosa, i maa s̄a sina bokon ȳaku kowobu, i s̄a bwese te Gusun̄ u yakia u yii nenem, kpa i ka win t̄on geeru kpara wi, wi u bee soka yam w̄okurun di i ka du win yam bururam maamaakigim s̄o. ¹⁰ Gas̄o, i ñ s̄a bwese te goo u ȳe, adama t̄e i kua Gusun̄n t̄ambu. Gas̄o i ñ daa w̄onw̄ondu wa, adama t̄e i w̄onw̄ondu wa.

Gusun̄n s̄om kowon w̄aru

¹¹ K̄inasibu na bee kanam̄o, bee be i s̄a nge s̄obu ka kpikobu handunia ye s̄o, i de i tii kp̄i ka wasin bine ye ya ra n tabu m̄o ka been hunde. ¹² I de i n daa gea m̄o be ba ñ naane doken wuswaa. Nge meya baa b̄a n bee daa k̄sa mani ba koo been s̄om geenu wa kpa bu Gusun̄ siara sanam me u koo bu siri.

¹³ I wirugibu kpuro wiru kp̄iȳo Yinnin s̄o, ñ n tem ȳeron na, wi u dam bo, ¹⁴ ñ n maa wuu ȳerobun na, be u ḡarim̄o bu ka k̄san kowobu seeyasia kpa bu gean kowobu siara.

¹⁵ Ka gem, ye Gusun̄ u k̄i, yera i ka been s̄om geenu gari baka ȳeru sariba marisia. ¹⁶ I tii kpara nge be ba tii m̄o, adama i ku been tii m̄oru dendi i ka k̄sa wukiri. I n been w̄aru dim̄o nge Gusun̄n yobu. ¹⁷ I t̄ambu kpuro beere w̄eȳo, i been naane dokeosibu k̄i, i Gusun̄ nasio, kpa i tem ȳero beere w̄e.

Ye Kirisin n̄oni sw̄ara

sun s̄ōsimō

¹⁸ Bεε s̄om kowobu, i bεen yinnibu wiru kp̄īyō ka bεere w̄εε bakabu, n ñ mō be ba s̄a t̄on geobu ka be ba du t̄ona, adama ka be ba s̄en tii. ¹⁹ Ka gem, siaraba, ñ n ka n̄oni sw̄āru temana Gusun̄on s̄ō, te i ñ ka weene. ²⁰ Nge arufaani yer̄a ñ mō ñ n ka soberu temana tora te i kuan s̄ō. Adama ñ n n̄oni sw̄āru wa gea ye i kuan s̄ō, ma i temana, siaraba Gusun̄on mi. ²¹ Yenin s̄ōna Gusun̄o u bεe soka domi Kirisin tii u n̄oni sw̄āru wa bεen s̄ō ma u bεe kom gem s̄ōsi kpa i ka win yira sw̄i. ²² U ñ torare, ba ñ maa weesu n̄ore win n̄on di. ²³ Ye ba n̄un w̄onwa u ñ w̄omburu k̄osie. Ye ba n̄un n̄oni s̄ōwa u ñ bu b̄r̄usi, adama u tii Gusun̄o wi u ra siri dee dee w̄ēwa. ²⁴ Kirisin tii u besen toranu s̄ōwa win wasi s̄ō d̄āa bunanaru w̄ollō, kpa su ka toranu karana kpa sa n w̄āru dimō gem s̄ō. Win m̄eran bosun s̄ōna i bekura. ²⁵ Domi i raa s̄āwa nge ȳā ni nu k̄ōre, adama t̄ē i wurama bεen hunden kparon mi, wi u bεe k̄ōsu.

3

*Kur̄obu ka ben dur̄obun**w̄āasinaa*

¹ Bεe maa kur̄obu, i bεen dur̄obu wiru kp̄īyō, kpa baa ben gabu b̄a kun Gusun̄on gari naane doke, bεen daa yu de bu naane doke. N ñ maa tilasi i gari gere, ² domi ba koo wa ma bεen w̄āra d̄ere i maa t̄onun bεere ȳē. ³ I ku kasu i tii ko kur̄o burabu ka bεen serin tara, ka wuraba, ka ȳā buranu. ⁴ Adama i de bεen buraru ta n s̄ā s̄ōkiru te ta ñ kpeemō, teya daa duudwia. Yeniwa ḡāa bεereḡinu Gusun̄on wuswaaō. ⁵ Nge m̄eya yellun t̄on kur̄o be ba Gusun̄o s̄āamō ma ba n̄un ȳīyō, ba ra raa tii s̄om̄e, ma ba ben dur̄obu wiru kp̄īya. ⁶ M̄eya Saaraa u kua, u Aburhamu mem n̄ōwa sere u n̄un soka yinni. T̄ē, bεe ñ n gea m̄ō ma b̄erum kun bεe m̄ō, i s̄āwa win bii t̄on kur̄obu.

⁷ Bεe maa dur̄obu, i n w̄āasine ka bεen kur̄obu i n yaaye ma ba ñ bεe dam tura. I bu bεeren kookoosu kuo, domi Gusun̄o u koo maa bu w̄āru k̄ē ka bεe sannu. I n m̄ō m̄e kpa ḡāanu ganu nu ku bεen kanaru gbara.

N̄oni sw̄āru gem saabu

⁸ Ye kpuron biru i n bwisiku teenu ka k̄ī teeru m̄ō. I n k̄iane nge maabu ka w̄on̄obu. I n w̄onw̄ondu m̄ōsine ka tii kawabu. ⁹ I ku k̄ōsa k̄osiena, i ku w̄onna, adama i domaru kuan̄o, domi Gusun̄o u bεe sokawa i ka ko m̄e kpa i domaru wa. ¹⁰ Nge m̄e Gusun̄on gari gerum̄o,

“Wi u k̄ī u w̄āa geeru di,
kpa u n nuku dobu m̄ō t̄ōru baatere,
u k̄ōsan gerubu de kpa u win n̄ō kp̄ī ka weesu.

¹¹ U de u k̄ōsa suuri kpa u gea ko,
kpa u n alafia naa gire.

¹² Domi gemgiba Yinni Gusun̄o u n̄oni w̄ēε.

Ma u ben kanaru swaa daki.

Adama u k̄ōsan kowobu n̄oni m̄enim̄o.”

¹³ Wara u koo bεe n̄oni s̄ō ñ n hania m̄ō i ka gea ko. ¹⁴ Baa ñ n n̄oni sw̄āru wa gem s̄ō, doo n̄ōrugiba bεε. I ku t̄ambun b̄erum ko, i ku maa wurura. ¹⁵ Adama i de Kirisi u n s̄ā Yinni bεen ḡōruō. I n s̄ōru s̄ā i ka bu wisi be ba bεe bεen ȳīyōbun asansi bikiam̄o.

¹⁶ Adama i bu wisio t̄ēru ka bεere. I de bεen ḡōru ga n d̄ere kpa be ba bεen daa gea ye ya wee Kirisin min di k̄ōsa gerusim̄o bu sekuru wa sanam m̄e ba bεe n̄ō mani. ¹⁷ Domi n san̄o t̄onu u n̄oni sw̄āru wa gean kobun s̄ō, ñ n s̄ā Gusun̄on k̄iru, n kere u tu wa k̄ōsan kobun s̄ō. ¹⁸ N̄on teera Kirisi u gu gem sarirugibun durum s̄ō, wi, wi u s̄ā gemgii, kpa u ka bεe da Gusun̄on mi. Ba n̄un go, u guwa nge m̄e t̄amba ra gbi, adama ba n̄un seeya ka Hunde D̄eron dam. ¹⁹ Ka Hunde win dama u da u ḡaribu waasu kua be ba neni ḡar̄iō, ²⁰ be ba ñ daa Gusun̄o m̄em n̄ōw̄e sanam m̄e u temane sere N̄ōw̄e u ka goo nimkuu d̄āka u kpa. Goo nimkuu ge s̄ō, t̄ambu fiikowa ba dua nge be n̄ōba ita, ma ba faaba wa saa nim di. ²¹ Nim m̄e, mu raa s̄āwa batemun weenasia ye ya bεe faaba m̄ō t̄ē. N ñ m̄ō ya wasin disinu w̄okam̄o, adama ya s̄āwa seeda ma sa tii Gusun̄o w̄ē ka ḡōru d̄er̄o Yesu

Kirisin seebun sō, ²² wi u da wəllə ma u wāa Gusunən nəm geuə. Miya Gusunən gəradoba ka wəllun yikogibu ka damgibu ba nùn wiru kpīiye.

4

Wāaru te ta kōsa

¹ Kirisi u nōni swāaru wa win wasi səə, yen sō, bεε maa n weene bwisiku tee ni, nu n bεε dam kāa. Domi wi u ka nōni swāaru temana win wasi səə u torarun baa deriwa, ² kpa saa ye ya nùn tie win handunian wāaru səə u n ka wāa u ka Gusunən kīru ko, n n̄ mə wasin kīru kankam. ³ Geema, gasən saa ye i raa di i ka kua ye tən tukoba ra kā, ya tura. I raa wāa daa bereteke səə ka binε ka aka tam nərubu ka tam nərubun wərusu ka būu sāaru te Gusunə u yina. ⁴ Tē, ba biti soore yèn sō i n̄ maa ka bu koma bereteke ni m̄, ma ba bεε wəmmə. ⁵ Adama ba n̄ koo ko ba kun gari yi Gusunə tusie wi u səoru sāa u ka wasobu ka gəribu siri. ⁶ Yen sōna ba raa bu Labaari gea waasu kua be ba gu kpa ben hunde ya n ka wasi nge mε Gusunə u wasi, baa mε ba bu siri nge təmbu handunian wāaru səə.

*Be ba ka Gusunən kēnu**səmburu m̄ dee dee*

⁷ Baayere kpuron kpeeru ta turuku kua. N̄ n mən na, i tii nenuə ka laakari, kpa i se i yōra i ka kpī i kanaru ko. ⁸ Ye n kpuro kere, yera i hania koowo i n kīane domi kīru ta tora dabinu wukirimə. ⁹ I dam koosianə bεen tii tiine səə ka nuku tia. ¹⁰ Bεen baawure u de u ka win kēε te Gusunə u nùn nōmu səndia dendi gabun sō nge wi u ka Gusunən kēε bwese bweseka səmburu m̄ dee dee. ¹¹ Wi u waasu m̄ u de u Gusunən gari gere. Wi u maa goo səmburu kuamme u tu koowo ka dam mε Gusunə u nùn wē, kpa gāanu kpuro səə bu Gusunə bεere wē saa Yesu Kirisin min di, wi u yiiko ka dam m̄ sere ka baadommaə. Ami.

*Kirisigiin temanabu**nōni swāaru səə*

¹² Kīnasibu, i ku biti soora ka laakari m̄eri bi bu bεε wērimə nge dōə. I ku bu garisi gāa tukunu. ¹³ Adama i gōru doru ye i ka Kirisin nōni swāaru səə bōnu m̄, kpa i n maa nuku doo bakabu m̄ tōə te win yiiko ya koo sōsira. ¹⁴ Doo n̄roba bεε, b̄ n bεε wəmmə Kirisin yīsirun sō, domi Gusunən Hunde yikogii u wāa ka bεε. ¹⁵ Bεen goo u ku de u nōni swāaru wa tən goberun sō, n̄ kun mε gbenan sō, n̄ kun mε kōsan kobun sō, n̄ kun mε yèn sō u gari wəbia wəri. ¹⁶ Adama ù n nōni swāaru wa yèn sō u sāa Kirisigii, u ku de sekuru tu nùn mwa. N weenewa u Gusunə bεere wē yèn sō u yīsi te m̄.

¹⁷ Saa ya tura siribu bu ka tore. Gusunən tamba bu koo maa gbi bu ka tore. Too, b̄ n torua besen min di, aməna bin wii goberu ta ko n sāa be ba yina bu Gusunən Labaari gea naane doken mi. ¹⁸ Nge mε Gusunən gari gerumə, “Geegiin faaba yà n sēsia, aməna n ko n sāa kōsan kowo ka durumgiin mi.”

¹⁹ Nge mēya, be Gusunə u dera ba nōni swāaru waamə, ba n da gea ko, kpa bu ka ben Taka kowo wi u naane m̄ yōra.

5

Gusunən yāa gōn n̄ribu

¹ Yesun yigbe guro guro be ba wāa bεen suunu səə, bera na ka yā. N̄en tii na sāawa yigbe guro guro nge be, na maa sāa Kirisin nōni swāarun seeda dio ma na bōnu m̄ yiiko ye ya koo sōsira səə. ² Na bεε kanamə, i Gusunən tən be ba wāa bεen suunu səə kparo ka kīru nge mε Gusunə u kī, n̄ n̄ m̄ ka tilasi n̄ kun mε kōsia bakarun sō, adama i tii wēyō bεen səmburu səə. ³ I ku bu dam d̄re be ba bεε nōmu səndia i kōsu, adama i bu kom gem sōsio mε ba koo swī. ⁴ Ma sanam mε kparobun wirugii koo kurama, i ko are yikogii mwa yìn buram kun kpeemə.

⁵ Meya maa, bεε aluwaasiba, i yigbe guro gurobu wiru kp̄iyɔ. Bεε kpuro i tii kawabu sebuo nge yaberu bεεn wāasinaa sɔɔ, domi Gusunɔn gari gerumɔ, “Gusunɔ kun wāa be ba tii suen biruɔ, adama u tii kawobu durom kuammε.” ⁶ N n mɛn na, i tii kawo kpa i tii deri Gusunɔn nɔm damguuɔ, kpa u bεε sua wɔllɔ saa ye u yi yà n tura. ⁷ I bεεn wahala kpuro sɔbio win mi, u koo bεε nɔɔri.

⁸ I seewo i yɔra kpa i n tii sε, domi Setam, bεεn yibere u bɔsu u wuri mɔ nge gbee sunɔ u kasu wi u koo go u tem. ⁹ I ka tii yinɔ win wuswaaɔ ka toro sindu naane dokebun sɔ kpa i n yɛ ma nɔni swāa tenin bwesera ta bεεgibu wāasi be ba yarine handunia sɔɔ. ¹⁰ Gusunɔ durom kpurogii, wi u bεε soka i n ka bɔnu mɔ win yiiko nɔru sari sɔɔ, bεε ka Kirisin gbinnaan saabu, wiya u koo bεε ko tɔn yebunu kpa u bεε yɔrasia sim sim, kpa u bεε dam kɛ, kpa u bεε tāsisia, sanam mε i nɔni swāaru wa saa fiiko sɔɔ i kpa. ¹¹ Wiya ko n bandu dii sere ka baadommaɔ. Ami.

Tɔbiri dāakibu

¹² Ka Silasi, besεgii wi na naane sāan somira na ka bεε gari fiiko ye yorua n ka bεε dam kɛ kpa n seeda di ma Gusunɔn durom mɛ sɔɔ i yɔ sim sim, mu sāawa gem.

¹³ Yesun yigbe te ta wāa Babiloniɔ, te Gusunɔ u gɔsa nge bεε, ta bεε tɔbura, meya maa Maaku nen bii u bεε tɔbura. ¹⁴ I tɔbirinɔ ka k̄iru.

Kpa alafia ya n ka bεε wāa bεε be i sāa Kirisigibu.

TIRERU YIRUSE TE PIεε U YORUA

Piεen tireru yiruse teni, Yesugibu kpuruwa u tu yorua. Ten gari mero s̄awa, ba n tii s̄e ka keu koosio weesugibu be ba koo kurama ka ben s̄osi weesuginu ka kom bereteke. N weene bu Gusun̄o ka Yesu besen Yinnin beere nene bu wa bu ka s̄osi ni f̄era ben suunu s̄on di. U maa bu tubusia ȳen s̄o Yesu kun wurame fuuku. U nee, Gusun̄o kun k̄i t̄ambu bu kam ko. U k̄iwa bu wurama win mi kpa bu ben durum tuuba ko. Yen s̄ona Yesu u t̄em̄o.

Tire ten kpunaa

1. T̄obiribu, wiru 1:1-2.
2. Yesugiin daa, wiru 1:3-15.
3. Be ba Kirisin yiiko wa, wiru 1:16-21.
4. Keu koosio weesugibu, wiru 2.
5. Yinnin wuramarun n̄o mweeru, wiru 3.

T̄obiribu

¹ B̄ee be Yesu Kirisi besen Yinni ka besen Faaba kowo geegii u naane dokebu w̄e nge beee, ne Sim̄o Piεe, win yoo ka win ḡoro, nena na beee tire te yoruamme. ² Durom ka alafia n beee sosia ȳen s̄o i Gusun̄o ȳe ka maa Yesu besen Yinni.

Yesugiin daa

³ Win s̄inaru ta sun kpuro w̄e ȳen bukata sa m̄o sa n ka w̄aru m̄o sa n Gusun̄o s̄am̄o, kpa sa n n̄un giam̄o wi, wi u sun soka ka win yiiko ka win t̄on geeru. ⁴ Nge meya u sun n̄o mwee baka beereginu kua kpa i n ka b̄onu m̄o win daa s̄o, sanam me i sankiranu suuri ni nu w̄a handunia s̄o binen s̄o. ⁵ Yen s̄o, i kookari koowo i ka beeen naane dokebu s̄o lasabu gea sosi, kpa i lasabu gea s̄o ȳeru sosi, ⁶ kpa i ȳeru s̄o gaya sosi, kpa i gaya s̄o, suuru sosi, kpa i suuru s̄o Gusun̄on beere ȳeru sosi, ⁷ kpa i Gusun̄on beere ȳeru s̄o t̄on geeru sosi, kpa i t̄on geeru s̄o k̄iru sosi. ⁸ Ḡaa nini, n̄u n w̄a beee s̄o ma nu sosim̄o nu n̄ derim̄o i ko garu koo sarirugibu. Beeen s̄ambura kun maa m̄o arufaani sarirugiru n wa i ka besen Yinni Yesu Kirisi gia s̄a s̄a. ⁹ Adama w̄in mi ḡaa ni, nu n̄ w̄a, wiya s̄a nge w̄oko, u ku ra wa sarūo. U maa duari ma ba n̄un d̄erasia win gas̄on durum di.

¹⁰ Yen s̄o, negibu, i hania sosio i ka gia s̄a s̄a ma Gusun̄owa u beee soka ma u beee ḡosa, domi i n kua me, i n̄ sokuram̄o ka baadommāo. ¹¹ Nge meya ba koo de i du ka beere mi besen Yinni Faaba kowo Yesu Kirisi u bandu dii sere ka baadommāo.

¹² Yen s̄ona, ko na n da n s̄aru s̄a n ka beee ḡaa ni yaayasia baa me i nu ȳe k̄o, baa me i maa ȳo dim dim gem me s̄o, me i wura. ¹³ Adama na tamaa n weene saa ye na w̄a hunde s̄o, na n da n beee ḡaa ni yaayasiamāo kpa beeen laakari ya n ka seewa. ¹⁴ Domi na ȳe ma n̄ n sosi kon wasi yini deri nge me besen Yinni Yesu Kirisi u man s̄osi. ¹⁵ Meya kon kookari ko kpa i ka kp̄i i ḡaa ni yaaya saa baayere nen doonarun biru.

Be ba Kirisin yiiko wa

¹⁶ Ka gem, sa n̄ suka sw̄ii ye t̄amba kua ka ben bwisi, sanam me sa beee besen Yinni Yesu Kirisin dam ka win wuramaru giasia. Sa win kp̄aru wawa ka besen n̄oni. ¹⁷ Domi sanam me Gusun̄o Baaba u n̄un beere ka yiiko w̄e, u n̄o gagu nua saa yiiko bakagiin min di ga nee, “Winiwa nen Bii k̄inasi w̄i s̄o nen ḡoru dobu kpuro w̄a.” ¹⁸ Besen tii sa n̄o ge nua ga na w̄ollun di sanam me sa w̄a ka wi guu d̄era ten w̄oll̄o.

¹⁹ Nge meya Gusun̄on s̄am̄obun gari yi sirera. N weene i yi swaa daki domi yi s̄awa nge fitila ge ga ballim̄o yam w̄okur̄o sere yam mu ka s̄ara kpa Yesu wi u s̄a nge yam s̄arerun kpera yu ka beeen ḡorusu bururasia. ²⁰ Gbiikaa i de i n yeni ȳe ma gari yi Gusun̄o u win s̄am̄obu s̄owa yin gee sari yi t̄onu u koo kp̄i u tubusia ka win tii. ²¹ Domi Gusun̄on gari gee kun w̄a yi t̄onu u gerua ka win tiin k̄iru. Adama t̄amba Gusun̄on gari gerua nge me Hunde D̄ero u bu s̄osi.

2

*Keu koosio weesugibu**(I maa mεerio Yudu 4-13)*

¹ Adama sɔmɔ weesugiba raa wãa tɔn ben suunu sɔɔ. Mɛya maa keu koosio weesugiba koo kurama bεen suunu sɔɔ. Ba koo ka sɔɔsi weesuginu na ka bwisi, ni nu ra tɔmbu kam koosie kpa bu Yinni wi u bu yakia yina. Nge mɛya ba koo tii kam kobu sure suaru sɔɔ. ² Tɔn dabira koo ben daa bereteke swii, kpa ben sɔ, gabu bu gem swaa wɔmε. ³ Keu koosio weesugii ben binen sɔ, ba koo bεε taki di ka ben gari yi ba bwisika ba seka. Adama saa tεebun di ben siri kowo sɔɔru sãa u ka bu siri. Wi u koo maa bu kam koosia u n̄ dɔ.

⁴ Domi Gusunɔ u n̄ wɔllun gɔradoba deri be ba raa tora, adama u bu sure gɔriɔ mi ba bu neni wɔru sɔɔ yam wɔkuro sere siribun tɔru. ⁵ U n̄ maa yeruku tɔmbu deri adama u Nɔwe faaba kua wi u gem kpara ka kɔm tɔmbu nɔɔba yiru gabu ye u ka dera nim yibu bakara na ta handunian tɔmbu wukiri be ba n̄ win bεere yε. ⁶ U wuu si ba sokumɔ Sodomu ka Gomɔra taare wε ma u su kam koosia ka dɔɔ. Nge mɛya su kua yireru tɔn kɔso be ba koo ra nan sɔ. ⁷ Ma u tɔn geo wi ba m̄ Lɔtu yara wi u ra n̄ nuki sankire tɔn kɔso ben daa bereteke sɔ. ⁸ Domi durɔ wi, u sãa tɔn geo tɔn ben suunu sɔɔ. Yam sãreru baateren kɔsa ye u waamɔ ka ye u nɔɔmɔ ya win gɔru dεerɔ tɔya m̄. ⁹ N̄ n̄ men na Gusunɔ u yε mε u koo ka be ba win bεere yε yara saa laakari mεeribun di. U maa yε mε u koo tɔn kɔsobu yi u ka bu wahala ko siribun sanam, ¹⁰ n̄ mam nεere be ba ben wasin kiru kankam m̄ ma ba Gusunɔn yiiko gema.

Keu koosio weesugii be, ba sãawa wɔbiagibu ka tii suobu, ba n̄ maa berum m̄ bu ka wɔllun yiikogibu wɔmε. ¹¹ Baa Gusunɔn gɔradoba, be ba bu dam ka yiiko kere gem gem, ba n̄ wɔllun yiikogibu taare wεemɔ ka wɔmburu Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. ¹² Adama marumara tɔn be, ba ka yeni m̄ nge yεe yi yi wãa bu ka mwa bu gon sɔ. Ye ba kun tuba yera ba wɔmm̄. Ba koo maa kam kowa nge yεe yi. ¹³ Kɔsa ye ba gabu kua, yera ba koo bu kɔsie. Ba ra n̄ nuku dobu m̄ b̄ n̄ ben wasin kiru kankam m̄ sɔɔ sɔɔ gbãara. Ba sãa nge too yãkuru, sanam mε ba dimɔ ka bεε sannu ka ben akanu, ma ba yεerimɔ ben taki ye ba tɔmbu dimɔ sɔɔ. ¹⁴ Ba ra n̄ sakararun nɔni m̄, toranu ku ra bu turi. Ba ra be ba kun yɔ dim dim yina mwe. Ben gɔru ga binen dɔɔne m̄. Gusunɔ u bu b̄rusi. ¹⁵ Ba swaa gea deri ma ba kɔɔra. Ba Balamu, Beorun biin swaa swii wi u kɔsan kobun are kĩa. ¹⁶ Adama Gusunɔ u n̄n gerusi win torarun sɔ. Geema keteku ge ga ku ra gari ko ga ka n̄n gari kua nge tɔnu ma ga Gusunɔn sɔmɔ win wiira kookoosu yɔrasia.

¹⁷ Tɔn be, ba sãawa bwii nim sariba ka bukɔ ge woo ga b̄rikiamɔ. Gusunɔ u bu yam wɔkuru yiye ta kpã. ¹⁸ Ba woo kana gari gerumɔ yi yi n̄ wiru m̄. Ba tɔnun gɔrun bine kankam dendimɔ bu ka gabu yina mwa be ba kisirama saa be ba toren min di. ¹⁹ Ba bu tii m̄ru nɔɔ mwεeru kuamme, adama ben tii ba sãawa ye ya ka bu kam koore dɔɔn yobu. Domi baawure sãawa ye ya n̄n kamian yoo. ²⁰ Geema, tɔmbu b̄ n̄ handunian daa bereteke kisirari yèn sɔ ba besen Yinni Faaba kowo Yesu Kirisi gia, ma ba kɔm dera ya bu mwa ya kamia n̄n mεeruse, ben wãa gbiikira koo sãaya ka sere dãakiru. ²¹ N̄ ko n̄ daa sanɔ ba kun gem swaa giare ka sere bu ye gia kpa bu wooda dεera biru kisi ye ba bu wε. ²² Ye n̄ bu deema ya sɔɔsimɔ ma m̄n teni ta gem gerumɔ te ta nεε, “Bɔɔ ga wura ga gen sianu dabirimɔ, ma kurusɔ ge ba wobura ga kɔm yironu burimɔ.”

3

*Yinnin wuramarun**nɔɔ mwεeru*

¹ N̄n kinasibu, tire teni ta sãawa tireru yiruse te na bεε yoruamme. Ten baatere sɔɔ na kasu n̄ bεen bwisi gee yamia ka sɔɔsi te na bεε yaayasiama. ² Na k̄ i Gusunɔn sɔmɔ dεerobun gari yaaya yi ba raa gerua, ka maa Yinni Faaba kowon wooda ye gɔroba bεε sɔɔsi. ³ Gbiikaa, i n̄ yε ma sanam dãakim sɔɔ, tɔmba koo yarima ba n̄ siimɔ ka ben tiin gɔru kiru. Ba koo bεε yaakoru ko ⁴ kpa bu gere bu nεε, Yesu u nɔɔ mwεeru kua ma u koo

na, nge n ñ mε. Ñ n men na, mana u wāa. Domi saa mìn di besen sikadoba ba gu, baayere ya wāawa nge toren di. ⁵ Ba yeni duari sobun sǎ, ma gasǎ gariya Gusunǎ u gerua u ka wǎllu ka tem taka kua. U tem wuna nim sǎon di, ma u mu mǎma ka nim. ⁶ Nim meya u dera mu handunia yerukaa kam koosia, ka men yibu bakaru. ⁷ Ka gari tee yiya ba maa ka tǎn wǎllu ka tem yii dǎon sǎ, sere tǎo te Gusunǎ u koo be ba ñ win beere yǎ siri, kpa u bu kam koosia.

⁸ Adama nen kǐnasibu, i ku maa de i gāa tee nini duari ma Yinni Gusunǎn mi, sǎo teera sǎawa nge wǎo nǎrǎbu, wǎo nǎrǎbu ya maa sǎa nge sǎo teeru. ⁹ Gaba tamaa Yinni u tεemǎ u ka win nǎo mwεeru yibia. Adama u ñ tεemǎ. Ñ n sǎare u tεemǎ, u ka beε suuru sǎawa domi u ñ kǐ baa tǎn turo u kam ko. U kǐwa tǎmbu kpuro bu gǎru gǎsia.

¹⁰ Ka mε, Yinnin tǎra koo nawa nge gbena. Tǎo te sǎara wǎlla koo doona ka wure bakanu. Ye ya wāa wom dirum sǎo ya koo yanda ka yam susu bakaru, kpa tem mu dǎo mwaara ka gāa ni nu wāa mε sǎo. ¹¹ Yǎn sǎ gāa ni kpuro nu koo kam ko nge mε, i yǎ sǎa sǎa nge mε n weene been sanum mu n dεere kpa i n Gusunǎn beere yǎ. ¹² Kpa i n win tǎru mara i n kookari mǎ tu ka na fuuku. Tǎo te sǎara dǎo koo wǎllu kam koosia, kpa ye ya wāa handunia sǎo yu yanda ka dǎon yam susuru. ¹³ Adama Gusunǎ u wǎn kpaaru ka tem kpam nǎo mwεeru kua mi gem ko n wāa. Yera sa mara.

¹⁴ Yen saabu kǐnasibu, nge mε i tǎo te mara, i kookari koowo u ka beε deema bǎri yendu sǎo kpa i kun disinu ka toraru mǎ. ¹⁵ Besen Yinni ù n tεmane, ayera u sun derie su ka faaba wa, nge mε besen kǐnasi Pǎlu u maa beε yorua ka bwisi yi Gusunǎ u nùn kǎ. ¹⁶ Yera u yorua tirenu kpuro sǎo mi u gari yi gerua. Win tirenu sǎo gam ka gam wāa mi n tubusianu sǎ, ma yǎru sarirugibu be ba ñ yǎ dim dim, ba gari yi gǎsikiamǎ, nge mε ba ra ko ka Gusunǎn gari gεε. Nge meya ba ka ben tii kam kobu gawemǎ.

¹⁷ Adama beε nen kǐnasibu i gāa ni yǎ kǎ. Ñ n men na, i n tii se kpa i ku de i kǎra i wǎruma be ba ñ Gusunǎn beere yǎn torarun sǎ. ¹⁸ Adama i n kpεamǎ besen Yinni Faaba kowo Yesu Kirisin durom sǎo kpa i n nùn giamǎ. Su nùn beere wǎ tǎn di sere ka baadommaǎ. Ami.

TIRE GBIKII TE YOHANU U YORUA

Tamba tamaa Yohanuwa u tire te yorua baa me win yĩsiru ta ò wãa mi. Mban sãna u tire teni yorua. Ben waati ye sã, sãnsiru gara tem pusi. Tera ba m̀, ye tãnu u koo kpĩ u baba u nenẽ, ya ò dẽere. Adama ye ya ò waarõ ka nãni nge hunde, yen bwesera ya dẽere. Adama sãnsi te, ta sãawa weesu. Ta ò wure ma Yesu u kua tãnu. Ta nẽ, u sãawa hunde tãna ye ya ò kpẽ yu gbi. Yen sãna Yohanu u win tãmbu kirõ m̀. U nẽ, Yesu ù kun daa kue tãnu ma u ò gu besen sã, u ò daa kpẽ u sun faaba ko. Adama u gu ma sa kua win bibu. Sã teeru sa ko n ka nùn weenẽ.

Tire te, ta maa nẽ, Gusunõ u sãawa yam bururam. Meya u maa kĩ tãmbu ba n wãa me sã. U maa sãawa kĩrun nuuru. Yen sãna n weenẽ win tãmbu ba n kãanẽ.

Tire ten kpunaa

1. Wãasinaa ka Gusunõ ka maa tãnusi, wiru 1:1n di sere wiru 2:17.
2. Kirisin yiberẽ, wiru 2:18-29.
3. Gusunõn bibun daa, wiru 3.
4. Gusunõn Hunde ka yiberen hunde, wiru 4:1-6.
5. Gusunõ u sãawa kĩrun nuuru, wiru 4:7-21.
6. Naanẽ dokeobun nasara, wiru 5.

Gari wãarugii

¹⁻² Wãaru te ta ku ra kpe ta sãnsira. Sa tu wa. Sa ten seeda dimõ, sa bẽ ten gari nãnsiamõ te ta raa wãa Baaban mi, ma ba sun tu sãnsi. Ye wãa ten gari ka yã, ye ya wãa toren di, sa ye nua, sa ye wa ka nãni, sa ye mẽera mam mam, besen nãma maa ye baba. ³ Yeya sa maa bẽ sãnmõ kpa sa n ka sãa nã tia besẽ ka bẽ, nge me sa nã tia sãa ka Gusunõ Baaba ka win Bii Yesu Kirisi. ⁴ Sa bẽ gari yini yoruammewa kpa besẽ kpuron nuku dobu bu ka yibu.

Gusunõ sãawa yam bururam

⁵ Labaari wee ye sa nua saa Yesu Kirisi win min di, ma sa bẽ ye nãnsiamõ. Gusunõ sãawa yam bururam, yam wõkuru sari win mi. ⁶ Sà n nẽ, sa nã tia sãa ka wi, ma sa sãimõ yam wõkuru sã, sa weesu m̀wa, sa ò maa gem kookoosu m̀. ⁷ Adama sà n sãimõ yam bururam sã, nge me win tii u wãa yam bururam sã, sa ko n nã tia sãa besen tii tiinẽ. Win Bii Yesun yem mu maa sun dẽerasiamõ saa toraru kpuron di.

⁸ Sà n nẽ, sa ò toraru m̀, sa tii nãni wõkumõwa, gem sari besẽ sã. ⁹ Adama sà n besen toraru wura, Gusunõ u koo sun suuru kua kpa u sun dẽerasia besen kom kãsum kpuron di domi u sãawa naanegii, wi u ra ko dee dee. ¹⁰ Sà n nẽ, sa ò tore sa Gusunõ weesugii m̀wa, win gari kun maa wãa besẽ sã.

2

Kirisi sun somimõ

¹ Bẽ nen bibu, na bẽ gari yini yoruammewa, i ku ka tora. Adama goo ù n tora, sa goo m̀, wi u koo sun suuru kana Baaban mi, wiya Yesu Kirisi geegii. ² Win tii u kua abõru te ta ka besen toranu kpuro doona, n ò m̀ beseginu tãna, ka handuniagibu kpuron torana.

³ Sà n win wooda mem nãwammẽ, sanam meya sa ko gia ma sa nùn yẽ. ⁴ Goo ù n nẽ, u nùn yẽ, ma u kun win wooda mem nãwammẽ, yẽro sãawa weesugii, gee sari wi sã. ⁵ Adama wi u win gari mem nãwa, wi sãra Gusunõn kĩa yiba ka gem. Ameniwa sa ko n ka yẽ ma sa gbinne ka wi. ⁶ Wi u gerumõ u ka nùn maninẽ, n weenẽ u n sãimõ nge me win tii u sã.

Wooda kpa

⁷ Nen kĩnasibu, n ò m̀ wooda kpa na bẽ yoruammẽ, wooda gura, ye i raa m̀ saa toren di. Wooda gura ye, ya sãawa gari yi i nua kã. ⁸ Ka me, wooda ye na bẽ yoruammẽ

ya sãawa wooda kpaá, ma yen gem mu sã̄sira Kirisi sã̄ ka maa bæe sã̄. Domi yam wã̄kura doonã, ma yam bururam gem mu ballimã.

⁹ Wi u gerumã u wãa yam bururam sã̄, ma u win beruse tusa, u wãawa yam wã̄kuru sã̄ gina. ¹⁰ Wi u win beruse kã, yẽro wãawa yam bururam sã̄, gãanu maa sari wi sã̄ ni nu koo goo sokurasia. ¹¹ Adama wi u win beruse tusa, u wãawa yam wã̄kuru sã̄, u maa sã̄imã yam wã̄kurã. U ñ yẽ mi u dã̄ yèn sã̄ yam wã̄kura nùn wã̄ko kua.

¹² Na bæe yoruammẽ nen bibu, yèn sã̄ ba bæe bæen toranu kpeesia Yesun yã̄sirun sã̄. ¹³ Na bæe yoruammẽ bæe baababa, yèn sã̄ i nùn yẽ wi u wãa saa toren di. Na bæe yoruammẽ bæe aluwaasiba, yèn sã̄ i tã̄n kã̄so wi tabu di.

¹⁴ Na bæe yorua bæe bibu, yèn sã̄ i Gusunã Baaba gia. Na bæe yorua bæe baababa, yèn sã̄ i nùn yẽ wi u wãa saa toren di. Na bæe yorua bæe aluwaasiba, yèn sã̄ i dam mã, Gusunã̄n gari maa wãa bæe sã̄, ma i tã̄n kã̄so wi tabu di.

¹⁵ I ku ra handunia yakande kã, ka gãa ni nu wãa handunia sã̄. Wi u ye kã, Baaban kãra kun wãa wi sã̄. ¹⁶ Domi kpuro ye ya wãa handunia sã̄, tã̄nun kãru kankam, ka ye nãni wan kãde, ka tii suabu, yen gaa kun nẽ saa Baaban min di, handunia miya ya wãa. ¹⁷ Handunia maa doonãwa mi, ka yen bine, adama wi u Gusunã̄n kãru mã, u ko n wãawa sere ka baadommaã.

Kirisin yibere

¹⁸ Nen bibu, saa dãaka mini. Nge mẽ i nua ma Kirisin yibere u koo na, n wee tẽ, Kirisin yibere dabira tunuma. Yen sã̄na sa yẽ ma saa dãaka mini. ¹⁹ Besen suunu sã̄n diya ba yara, adama ba ñ sãa besegibu. Domi bã n daa sãan na besegibu, ba ko n daa wãa ka bese. Adama ba yara, ma ya sã̄sira ma be kpuro ba ñ daa sãawa besegibu ka gem.

²⁰ Adama bæe i Hunde Dẽero mwa Kirisin min di ma bæe kpuro i kua yẽrugibu. ²¹ Na bæe yorua, n ñ mã yèn sã̄ i ñ gem yẽ, adama yèn sã̄ i mu yẽwa, i maa yẽ ma weesu kun kpẽ su yari gem di.

²² Wara sãa wee kowo ma n kun mã wi u nẽ Yesu kun sãa Kirisi. Yẽro wi, Kirisin yiberewa wi u Gusunã Baaba ka win Bii yinamã. ²³ Domi wi u Bii yina, u ñ maa Baaba mã. Wi u Bii wura, u maa Baaba mãwa.

²⁴ Bæe maa, i de ye i nua saa toren di, ya n wãa bæen gãruã, i ko n gbinne ka Bii ka Baaba. ²⁵ Nã̄ mwẽeru wee te Kirisi sun kua, teya wãaru te ta ku ra kpe.

²⁶ Na bæe yeni yoruawa be ba kã bu bæe nãni wãken sã̄. ²⁷ Adama bæe, Hunde Dẽero wi i mwa Kirisin min di, u wãa bæe sã̄. Yen sã̄, i ñ goon bukata mã wi u koo bæe gãanu keu koosia. Adama yèn sã̄ Hunde Dẽero wi, u bæe gãanu baanire keu koosiamã, ni nu sãa gem, n ñ mã weesu, yen sã̄, i n ka Kirisi manine, nge mẽ Hunde Dẽero u bæe sã̄si.

²⁸ Tẽ nen bibu, i n manine ka wi, kpa sa n ka wãrugãru mã sanam mẽ u koo kurama, kpa su ku tii bere sekurun sã̄ tã̄ te u koo na. ²⁹ Ì n yẽ ma Kirisi u sãawa geegii, i n maa yẽ ma baawure wi u mã dee dee, Kirisin biiwa.

3

Gusunã̄n bibu

¹ I mẽerio i wa, kã̄i baka te Baaba sun kãa, sere ba sun soka Gusunã̄n bibu. Geema, meya sa sãa. Yenin sã̄na handuniagibu ba ñ sun yẽ yèn sã̄ ba ñ nùn yẽ. ² Nen kãnasibu, tẽ sã̄ sa sãa Gusunã̄n bibu, sa ñ yẽ gina amãna sa ko n sãa sia. Adama sa yẽ ma sanam mẽ Kirisi u koo kurama sa ko n ka nùn weene domi sa ko nùn wa nge mẽ u sãa. ³ Baawure wi u yã̄yã̄ binin bweseru mã, u tii sã̄rasiamãwa, nge mẽ Kirisi u sãre.

⁴ Baawure wi u toramã, u wooda saramãwa, domi toraru, wooda saraba. ⁵ I yẽ ma Yesu u nawa u ka toraru wuna, toraru maa sari wi sã̄. ⁶ Baawure wi u ka Kirisi manine, u ku ra n toramã. Wi u ra n toramã, yẽro kun nùn waare, u sere nùn gia.

⁷ Nen bibu i ku de goo u bæe nãni wãke. Wi u gea mã u sãawa gemgii, nge mẽ Yesun tii u sãa. ⁸ Wi u ra n toramã, Setamgiiwa, domi saa toren diya Setam toramã. Ma Gusunã̄n Bii u na u ka Setam sãma kpeerasia.

⁹ Baawure wi u sãa Gusunɔn bii, u ku ra n maa toramɔ yèn sɔ Gusunɔn wãara wãa wi sɔɔ. U n̄ kpɛ u n toramɔ domi u kua Gusunɔn bii. ¹⁰ Tɛ, sa ko kpɛ su tubu wi u sãa Gusunɔn bii ka wi u sãa Setamgii. Baawure wi u kun gea mɔ, ka maa wi u kun win beruse kɪ, u n̄ sãa Gusunɔgii.

Su kɪana

¹¹ Gari wee yi i nua saa toren di. Su kɪana ¹² kpa sa kun sãa nge Kaeni wi u sãa tɔn kɔso wigii ma u win wɔnɔ go. Mban sɔna u n̄n go. U n̄n go yèn sɔ win tii u kom kɔsum kua, wɔnɔ maa kom gem kua.

¹³ Nɛgibu, i ku biti soora handuniagibu bà n bæ tusa. ¹⁴ Yèn sɔ sa besen berusebu kɪ, sa yɛ ma sa gɔɔ sarari, sa dua wãaru sɔɔ. Wi u kun tɔnun kɪru mɔ, u wãawa gɔɔ sɔɔ. ¹⁵ Baawure wi u win beruse tusa, u sãawa tɔn gowɔ. Bɛn tii i maa yɛ ma tɔn gowo goo sari wi u wãaru te ta ku ra kpe mɔ. ¹⁶ Yeni sɔra sa ka gia nge mɛ kɪra sãa, domi Kirisi u win wãaru wɛ besen sɔ. Nge mɛya, n maa weene su besen tiin wãaru wɛ besen berusebun sɔ. ¹⁷ Goo ù n dukia mɔ handunia ye sɔɔ, ma u wa win beruse u yãaru mɔ, ma u n̄n biru kisi, amɔna Gusunɔn kɪra ko n ka wãa yɛro sɔɔ. ¹⁸ Nɛn bibu i ku de su kɪana ka gari tɔna, adama su kɪi geeru sɔɔsi besen kookoosu sɔɔ.

Gusunɔn wuswaaɔ

¹⁹ Kookoo si sɔɔn diya sa ko n yɛ ma sa sãa gemgibu kpa sa n toro sindu mɔ Gusunɔn wuswaaɔ. ²⁰ Domi besen gɔru gà n sun taare wɛemɔ sa yɛ ma Gusunɔ u besen gɔru kere, u maa kpuro yɛ. ²¹ Yen sɔ, nɛn kɪnasibu, besen gɔru gà kun sun taare wɛemɔ, sa ko n toro sindu mɔ Gusunɔn wuswaaɔ. ²² Ma baayere kpuro ye sa bikiamɔ, sa ye waamɔ saa win min di, domi sa win wooda neni, sa maa mɔ ye n wã win nɔni sɔɔ. ²³ Win wooda wee, su win Bii Yesu Kirisin yɛsiru naane doke, kpa su kɪana nge mɛ u sun sɔɔwa. ²⁴ Wi u win woodaba swii u ka Gusunɔ manine, Gusunɔ maa ka n̄n manine. Yenin min diya sa yɛ ma u ka sun manine win Hunde Dɛero wi u sun wɛn sɔ.

4

Gusunɔn Hunde

ka yiberɛn hunde

¹ Nɛn kɪnasibu i ku tɔmbu kpuro naane ko be ba gerumɔ ba Hunde Dɛero mɔ, adama i bu wɛerio bà n sãa Gusunɔgibun na, domi Gusunɔn sɔmɔ weesugiba yiba handunia ye sɔɔ. ² Yenin min diya i ko kpɛ i tubu be ba Gusunɔn Hunde mɔ. Baawure wi u wura ma Yesu Kirisi u kua tɔnu, wiya u sãa Gusunɔgii. ³ Wi u kun maa wure ma Yesu u kua tɔnu, u n̄ sãa Gusunɔgii, Kirisin yiberɛwa, win gari i nua u sisi, u mam tunuma handunia sɔɔ kɔ.

⁴ Bɛɛ nɛn bibu, i sãa Gusunɔgibu i maa sɔmɔ weesugii be kamia kɔ. Domi wi u wãa bæɛ sɔɔ u dam mɔ u kere wi u wãa handunia ye sɔɔ. ⁵ Beni handuniagiba ba sãa, yen sɔna ba ka handunian bwisi gari mɔ, ma handuniagiba bu swaa daki. ⁶ Bɛɛ sa sãawa Gusunɔgibu. Baawure wi u Gusunɔ yɛ u ra sun swaa daki, adama wi u kun Gusunɔ yɛ u ku ra sun swaa daki. Yenin min diya sa ko kpɛ su gem ka weesu wunana.

Gusunɔ u sãawa kɪrun nuuru

⁷ Nɛn kɪnasibu, i de su kɪana, domi kɪra naamɔwa saa Gusunɔn min di. Baawure wi u tɔnun kɪru mɔ u sãawa Gusunɔn bii, u maa Gusunɔ yɛ. ⁸ Wi u kun tɔnun kɪru mɔ, yɛro kun Gusunɔ yɛ domi Gusunɔ sãawa kɪrun nuuru. ⁹ Wee mɛ Gusunɔ u sun win kɪru sɔɔsisina, u win Bii teereru gɔrima handunia ye sɔɔ sa n ka wãaru te ta ku ra kpe mɔ wi sɔɔ. ¹⁰ Ameniwa kɪi te, ta sãa, n ù mɔ besera sa Gusunɔ kɪa, adama wiya sun kɪa, ma u win Bii gɔrima u ka ko abɔru besen toranun sɔ.

¹¹ Nɛn kɪnasibu, Gusunɔ ù n sun kɪ too nge mɛ, n weene besen tii su maa kɪana. ¹² Goo kun Gusunɔ waare. Sà n kɪane, Gusunɔ u ka sun manine, ma win kɪra yibumɔ bɛɛ sɔɔ.

¹³ Sa yɛ ma sa ka n̄n manine, win tii maa ka sun manine domi u sun win Hunde Dɛero kã. ¹⁴ Bɛɛ maa sa wa, sa maa seeda dimɔ ma Baaba u win Bii gɔrima u ka ko handunian Faaba kowo. ¹⁵ Baawure wi u wura ma Yesu sãawa Gusunɔn Bii, Gusunɔ ka n̄n manine,

ma yēro maa ka Gusunə manine. ¹⁶ Ma bese sa kīi te yē, sa maa tu naane doke te Gusunə u mə bese səə.

Gusunə sāawa kīrun nuuru. Baawure wi u tənun kīru mə u ka Gusunə manine, Gusunə maa ka nūn manine. ¹⁷ Nge meya win kīra yibusine bese səə, kpa sa n ka toro sindu mə siribun sanam, domi nge me Kirisi u sāa, meya maa besen tii sa sāa handunia ye səə. ¹⁸ Berum sari kīru səə, kīi te ta yiba ta ra berum kpuro gire. N n men na, wi u berum mə, kīra kun yiba wi səə, domi u seeyasiabu yīiyə.

¹⁹ Kīra wāa bese səə yèn sō Gusunə u gbia u sun kīa. ²⁰ Goo ù n nē u Gusunə kī ma u win beruse tusa, u sāawa wee kowo. Domi wi u kun win beruse kī wi u waamə, u n̄ kpē u Gusunə kīa wi u kun waare. ²¹ Gusunə maa sun wooda yeni wē u nē, wi u nūn kī, u de u n maa win beruse kī.

5

Handunian kamiabu

¹ Baawure wi u naane doke ma Yesu sāa Kirisi wi, yēro sāawa Gusunən bii, ma baawure wi u tundo kī, u maa bii kīwa. ² Sà n Gusunə kī ma sa win wooda mem nəwamme, sa ko n yē ma sa win bibu kī. ³ Sà n Gusunə kī sa ko maa win wooda nene. Win wooda kun maa sē. ⁴ Domi Gusunən bii baawure u ra handunia kamie. Ka besen naane dokeba sa ra handunia kamie. ⁵ Wi u handunia kamiamə, wiya wi u naane doke ma Yesu sāawa Gusunən Bii.

Seeda ye ba Yesu Kirisi diiya

⁶ Yesu Kirisi wiya wi u na ka nim ka yem. U n̄ nē ka nim tona, adama ka yem sanna. Hunde Dēeron tii u yen seeda dimə, yèn sō u sāa gemgii. ⁷ Domi seedagibu itawa ba wāa [Gusunə wəllə, Baaba, ka Gari, ka Hunde Dēero. Be ita ye, ba sāa nəə tia. Ma seeda ita maa wāa handunia ye səə,] ⁸ Hunde Dēero, ka nim, ka yem. Be ita ye, ba maa sāa nəə tia. ⁹ Bese sa təmbun seeda wuramə, adama Gusunən seeda kpāaru kere me, domi Gusunən seeda sāa seeda ye u win Bii diiya. ¹⁰ Wi u Gusunən Bii naane doke, u seeda ye mə win tii səə. Wi u kun naane doke, u Gusunə wee kowo kuawa yèn sō u n̄ seeda wure ye u win Bii diiya. ¹¹ Seeda ye wee, Gusunə sun wāaru te ta ku ra kpe wē. Wāa te, ta wāawa win Bii səə. ¹² Wi u Bii mə, u maa wāa te mə. Wi u kun Gusunən Bii mə, u n̄ wāa te mə.

Wāaru te ta ku ra kpe

¹³ Na bēe yeni yoruawa bēe be i Gusunən Biin yīsiru naane doke, kpa i n ka yē ma i wāaru te ta ku ra kpe mə. ¹⁴ Sa naane sāa ma sà n nūn gāanu kana ni nu sāa win kīru, u sun swaa daki. ¹⁵ Sà n maa yē ma u besen kanaru swaa daki, sa yē ma baayere ye sa kanamə win mi, besegia kə.

¹⁶ Goo ù n wa win beruse u toramə te ta kun sāa gəəguru, u kanaru koowo. Gusunə u koo bu wāaru wē be ba toramə te ta kun sāa gəəguru. Adama toraru gara wāa te ta ra gəə ma. Na n̄ gerumə goo u kanaru ko ten sō. ¹⁷ Gem sariru baatere ta sāawa toraru, adama n̄ n̄ mə te kpuro ta sāa gəəguru.

¹⁸ Sa yē ma baawure wi u sāa Gusunən bii u ku ra n toramə, domi Gusunən Bii nūn kōsu, tən kōso wi kun maa kpē u nūn baba.

¹⁹ Bese sa yē ma sa sāa Gusunəgibu, adama handunia kpuro wāa tən kōso win noma səə.

²⁰ Sa maa yē ma Gusunən Bii u na, ma u sun bwisi kã su ka Gusunə Yinni gemgii gia. Sa gbinne ka gemgii wi, win Bii Yesu Kirisin min di. Yesu Kirisi wiya sāa Gusunə Yinni gemgii. U maa sāa wāaru te ta ku ra kpen nuuru.

²¹ Nen bibu, i n tii se ka būu sāaru.

TIRERU YIRUSE TE YOHANU U YORUA

Dabiru ba n̄e, Yesun yigberu gara ba ka yã mini te Yohanu u soka kurɔ ka win bibu. U bu sãɔmɔ bu kĩanɔ. U maa bu kirɔ mɔ̀ ba n̄ tii s̄e ka keu koosio weesugibu ka ben sãɔsinu.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, naasu 1-3.
2. Gem ka kĩru, naasu 4-11.
3. Gari dãaki, naasu 12-13.

Tɔbiribu

¹ Kurɔ wun̄e *, n̄e wi na sãa Yesun yigbe guro guro, na nun tɔbura, wun̄e wi Gusunɔ u gɔsa ka wunen bibu be na kĩ gem sɔɔ. N̄n̄ mɔ̀ n̄e tona na bu kĩ, ka be ba gem gia kpurowa, ² ȳen̄ sɔ̄ gem m̄e, mu wãa besen̄ gɔruɔ, mu ko n̄ maa ka sun wãa sere ka baadomma.

³ Gusunɔ Baaba, ka Yesu Kirisi win Bii bu sun durom, ka wɔnwɔndu kua, kpa bu sun alafia w̄e kĩru ka gem sɔɔ.

Gem ka kĩru

⁴ N̄en̄ nukura dora gem gem ye na wa wunen bibu gaba s̄imɔ̀ gem sɔɔ nge m̄e Gusunɔ Baaba sun yiire. ⁵ T̄e, kurɔ wun̄e, ye na nun yoruamm̄e, ya n̄ sãa wooda kpa, ya sãawa ye sa mɔ̀ toren di. Na nun kanamɔ̀, su de su kĩana. ⁶ Kĩru ta sãawa Gusunɔn̄ woodan̄ mem̄ nɔ̀bu. Yeya wooda ye i nua saa toren di, ȳe sɔɔ n̄ weene i n̄ s̄imɔ̀.

⁷ Dabira ba yarin̄e handunia sɔɔ ba tɔmbu swaa nim wiamɔ̀. Ba n̄ wure ma Yesu Kirisi u na handunia sɔɔ u kua tɔnu. Wi u sãa nge m̄e, wiya swaa nim wio ka Kirisin̄ yibere. ⁸ I tii laakari koowo, kpa i ku besen̄ sɔmburun̄ are kɔ̄, i de i ten arufaani wa.

⁹ Baawure wi u n̄ ȳre Kirisin̄ sãosiru sɔɔ, ma u tu sarari, u n̄ Gusunɔ mɔ̀. Adama wi u ȳɔ te sɔɔ, u Baaba ka maa Bii mɔ̀. ¹⁰ Goo ù n̄ na been̄ mi, ma n̄ kun̄ ka Kirisin̄ sãosi te, i ku ȳero dam koosia, i ku maa n̄n̄ domaru kua. ¹¹ D̄omi wi u n̄n̄ yen̄ gaa kua, u b̄onu mɔ̀ win kom̄ k̄sum sɔɔ.

Gari dãaki

¹² Baa m̄e na gãa dabinu mɔ̀ n̄ b̄e yorua, na n̄ kĩ n̄ ni kpuro yore tireru sɔɔ. Adama na ȳiyo n̄ b̄e beram̄ na, kpa n̄ ka b̄e gari ko nɔ̀ ka nɔ̀ kpa besen̄ nuku dobu bu ka yibu.

¹³ Wunen̄ wɔnɔ̀ wi Gusunɔ u maa gɔsa, win biba nun tɔbura.

* 1:1 kurɔ wun̄e - Dabiru ba n̄e, Yesun yigberu gara ba ka yã mini, te ba soka kurɔ ka win bibu.

TIRERU ITASE TE YOHANU U YORUA

Gayusiwa Yohanu u tire te yorua. Durɔ wi, u sãawa tɔn geo. U ra waasu kowobu somi. Adama goo u wãa ka wi, wi ba mɔ̀ Diotefu. Wi, u kīwa u n sãa tɔnwerɔ. U Yohanun gari yina. Tire te, ta sun sɔ̀simɔ̀ nge mɛ yellu, Yesugibu ba wahala mɔ̀ nɔ̀sinãa sarirun sɔ̀.

Tire ten kpunaa

1. Tɔ̀biribu, naasu 1-4.
2. Waasu kowobun dam koosiabu, naasu 5-8.
3. Diotefu ka Demetiru, naasu 9-12.
4. Tɔ̀biri dãakibu, naasu 13-15.

Tɔ̀biribu

¹ Gayusi, wunɛ wi na kī ka gem, nɛ wi na sãa Yesun yigbɛ guro guro, nɛna na nun tɔ̀bura.

² Nɛn kīnasi na kanamɔ̀ a n kuuramɔ̀ gãanu baanire sɔ̀, kpa wunɛn wasi yi n bwãa do nge mɛ wunɛn hunde ya sãa. ³ Nɛn nukura dora too too sanam mɛ naanɛ dokeobu gaba na, ma ba seeda di nge mɛ gem mu wãa wunɛ sɔ̀, ka nge mɛ a sīimɔ̀ gem mɛ sɔ̀.

⁴ Nuku dobu gabu sari bi bu kere n nɔ̀ nɛn biba sīimɔ̀ gem sɔ̀.

Waasu kowobun

dam koosiabu

⁵ Nɛn kīnasi, naanɛ dokeon koma a mɔ̀ sanam mɛ a naanɛ dokeobu nɔ̀rimɔ̀, n ku mam ko be ba sãa sɔ̀bu. ⁶ Ba wunɛn kīrun seeda dimɔ̀ Yesun yigberun wuswaaɔ̀. A de a n da bu kusenu kue ben sanum sɔ̀ nge mɛ n weenɛ Gusunɔ̀gii u ko. ⁷ Domi Yinnin yīsirun sɔ̀na ba doona, ba ñ gãanu mwɛ naanɛ doke sarirugibun mi. ⁸ Yen sɔ̀, besera n weenɛ su tɔ̀n ben bweseru somi, kpa besen tii sa n bɔ̀nu mɔ̀ ka be, gem kparabu sɔ̀.

Diotefu ka Demetiru

⁹ Na Yesun yigberu tire piibu gagu yorua, adama Diotefu, wi u kī u n sãa ben gbiikoo u ñ nɛn gari wure. ¹⁰ Yen sɔ̀na nã n na, kon gere daa ye u mɔ̀ u ka sun gari kɔ̀si manimɔ̀. N ñ ye tɔ̀na, u ku ra maa naanɛ dokeobu dam koosie. Be ba maa kī bu bu dam koosia, u ra bu yinariwa, kpa u bu gira saa Yesun yigberun di.

¹¹ Nɛn kīnasi a ku kom kɔ̀sum saari ma n kun mɔ̀ kom gem. Wi u gea mɔ̀ u sãawa Gusunɔ̀gii, adama wi u kɔ̀sa mɔ̀ u ñ Gusunɔ̀ yɛwa.

¹² Demetiru u seeda gea mɔ̀ baawure kpuron mi, ka maa gem tiin wuswaaɔ̀. Besen tii sa nùn seeda diiyammɛ, a maa yɛ ma besen seeda sãawa gem.

Tɔ̀biri dãakibu

¹³ Na gãa dabinu mɔ̀ n ka nun yorua, adama na ñ kī n ni kpuro yore tireru sɔ̀. ¹⁴ Na yīiyɔ̀ sa ko waana ñ n sosi, kpa su gari ko nɔ̀ ka nɔ̀.

¹⁵ Alafia ya n wãa ka wunɛ.

Wunɛn bɔ̀rɔ̀ba kpuro ba nun tɔ̀bura. A maa man besen bɔ̀rɔ̀ba tɔ̀birio tia tia.

TIRE TE YUDU U YORUA

Yudu u sãawa Yesu Kirisin wɔnɔ turo. Yesugibu kpurowa u tire te yorua. Saa ye, gaba seewa ben suunu sɔɔ ba sɔɔsi weesuginu sɔɔsimɔ ni nu koo de ben Yesun yigbenu nu karana. Tɔn be ba sɔɔsi ni m̀ mi, ba wãawa kom bereteke sɔɔ. Adama Gusunɔ u koo bu kam koosia nge mɛ u yeruku tɔmbu gabu kua be ba ñ ǹn mem nɔɔwɛ. N weenɛwa Yesugibu bu ka tii yina. Domi ba Gusunɔn gari mɔ yi yi sãa gem sere ka baadommaɔ. Yiya n weenɛ ba n da dendi.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, naasu 1-2.
2. Keu koosio weesugibu, naasu 3-16.
3. Yiirebu ka kirɔ, naasu 17-23.
4. Siara dãakibu, naasu 24-25.

Tɔbiribu

¹ Nɛ Yudu, Yesu Kirisin yoo, nɛ wi na sãa Yakɔbun wɔnɔ, na bɛɛ tire teni yoruammɛ, bɛɛ be Gusunɔ Baaba u soka. U bɛɛ kɪ, ma u bɛɛ kɔsu Yesu Kirisin sɔ.

² Gusunɔ u n bɛɛ wɔnwɔndu ka alafia ka kɪru sosiamme.

Keu koosio weesugibu

(I maa mɛɛriɔ Pice II, 2:1-17)

³ Nɛn kɪnasibu, na raa kɪ n bɛɛ tireru yorua, nɛ ka bɛɛn faaban garin sɔ, adama wee tɛ n kua tilasi n ka bɛɛ tire teni yorua n ka bɛɛ hania koosia kpa i ka gari yi i naanɛ doke suna yi Gusunɔ u wigibu wɛ nɔn teeru sere ka baadommaɔ. ⁴ Domi tɔn kɔsobu gaba dua gbɛnum bɛɛn suunu sɔɔ be ba Gusunɔn durom gɔsikia, bu ka ben kom kɔsum gafara wa, ma ba Yesu Kirisi yina, wi u sãa bɛɛn Yinni boko. Saa gasɔ gasɔn diya ba yorua ye n koo bu deema siribun biru.

⁵ Baa mɛ i ye kpuro yɛ sãa sãa, ka mɛ, na kɪ n bɛɛ yaayasia ma ye Yinni Gusunɔ u Isirelin tɔmbu wɔra saa Egibitin tem di u kpa, yen biru u be ba ñ naanɛ doke kam koosia.

⁶ I maa wɔllun gɔradoba yaayo bɛn ayera kun bu turie, ma ba ben tiin wãa yeru gema ba deri. Gusunɔ u ka bu yɔni bɔkua, u kpɛɛ yam wɔkuru sɔɔ ba ka siribun tɔɔ bɛntembereru mara. ⁷ Mɛya maa Sodomu ka Gomɔra, ka wuu si su su sikerɛnɛ, si kpuron tɔmbu ba maa daa bereteke kua, tɔn durɔbu ka tɔn durɔbu ba tii sankunamɔ. Ba wuu si kpeerasia ka dɔɔ wi u ku ra gbi, ma n kua yɪreru tɔmbun sɔ.

⁸ Ka mɛ, tɔn kɔso be maa, ben bwisikunu sɔɔ ba ka toranu tii disi dokemɔ, ba ñ wirugibu wiru kpiiyammɛ ma ba wɔllun yiikogibu wɔmmɔ. ⁹ Adama Miseli, wi u sãa Gusunɔn gɔradoban wirugii, u ñ kãka u Setam taare wɛ ka wɔmburu dɔma te ba sanna ba Mɔwisin goru sikirinɛ, adama u Setam sɔɔwawa u nɛɛ, “Yinni Gusunɔwa u koo nun gerusi.” ¹⁰ Adama tɔn kɔso be, ye ya kun bu yeeri yeya ba wɔmmɔ, ye ba maa m̀ mi ka marumaruru nge yɛɛ yeya ya bu kam koosiamɔ. ¹¹ Nɔni swãarugiba ba sãa. Domi ba Kaenin yira swii, ba tii sure toraru sɔɔ bu ka are wan sɔ nge mɛ Balamu u kua, ma ba Gusunɔ seesi nge mɛ Kore u kua, ma ba tii kam koosia. ¹² Tɔn be, ba sãawa sankara kowobu bɛɛn tɔɔ baka ni i ra ko kɪrun sɔ sɔɔ, ba ka bɛɛ dimɔ, ka sekuru sariru, ba ben tii nɔɔrimɔ tɔna. Ba sãawa nge guru winu ni woo ga bɔrikiamɔ, ni nu ku ra ka gura nɛ. Ba sãa nge dãa ni nu dɛrura nu ñ binu mɔ, ni ba wuka ka gbiniɔ, ni nu gu mam mam. ¹³ Ba sãawa nge nim wɔkun nim kure ni nu kukumɔ. Nge mɛ nu nin yakeru kɔɔmɔ mɛya ba maa ben sekuru sari kom sɔɔsimɔ. Ba sãawa nge wɔllun kperi yi yi yin swaa bie, Gusunɔ u bu yam wɔku te ta kpã yiye tɛ sɔɔ ba koo du ka baadomma.

¹⁴ Enɔku maa, wi u sãa Adamun sikadobun tɔka nɔɔba yiruse u Gusunɔn gari gerua ben sɔ u nɛɛ, wee, Yinni u sisi ka win gɔrado dɛero dabi dabiru ¹⁵ u ka baawure kpuro siri kpa u ka Gusunɔn bɛɛrɛ yɛru sarirugibu kpuro taare wɛ ben kom kɔsum kpuron sɔ mɛ ba kua Gusunɔn gendun sɔ, ka maa gari kɔsin sɔ yi torobu be ba ñ Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ

ba nùn gerusi. ¹⁶ Tɔn be, ba ra n wure, gãanu sari ni nu ra bu wēre, ben bine bu kpare. Ba ra woo kana gari gere, ba maa tɔmbu gari dori sɔmɔ bu ka yērobun gãanu wa.

Yiirebu ka kirɔ

¹⁷ Adama bɛɛ nɛn kɪnasibu, n weene i gari yi yaaya yi besen Yinni Yesu Kirisin gɔroba raa gerua. ¹⁸ Domi ba bɛɛ sɔwa ma sanam dɔakim sɔ tɔn yaako kowoba koo na be Gusunɔn bɛɛɛ yɛ sarira koo de ben bine ya n bu kpare. ¹⁹ Beya ba ka karanaa naamɔ, ba ben tiin bwisikunu mɔ, ba n Hunde Dɛɛrɔ mɔ. ²⁰ Adama bɛɛ nɛn kɪnasibu, i tii tɔsisio bɛɛn naane doke dɛɛrabu sɔ i n kanaru mɔ ka Hunde Dɛɛron dam. ²¹ I tii nenuɔ Gusunɔn kɪru sɔ, i n ka besen Yinni Yesu Kirisin wɔnwɔndu mara te ta koo ka bɛɛ wɔaru te ta ku ra kpe naawa.

²² I ben wɔnwɔndu waawo be ba gɔrusu yiru yiru mɔ. ²³ I n gabu gawamɔ dɔ sɔn di i n bu faaba mɔ. I maa gabun wɔnwɔndu waawo ta n ka bɛrum mɛnɛ, adama i n ben toranu tusa sere ka ben yabenɔ ni ben daa ya disinu tɛɛni.

Siara dɔakibu

²⁴⁻²⁵ Gusunɔ turo sɔa besen Faaba kowo wi u koo kpɪ u bɛɛ kɔsu i ku ka wɔruma, kpa u bɛɛ terasia win yiiko sɔ taare sariru sɔ ka nuku dobu. Wiya u yiiko ka kpɔaru ka dam ka girima mɔ saa besen Yinni Yesu Kirisin min di, yee yellun di, ka tɛ, sere ka baadommaɔ. Ami.

YOHANUN KĀSIRU TE TA YESU KIRISI SŌŌSI

Yohanu u win kāsiri teni yoruawa sanam me ba Yesugibu nōni sōmō ben naane dokebun sō. Yera u bu yorua u ka bu dam kē ben nōni swāaru sō. Tire ten gari dabinu nu sāawa yīrenu ni nu tubum sē.

Tire teni, ta sāawa Bibelin tire dāakiru. Ta sun sōsimō nge me handunia ya koo ka wiru goora ka nge me Yesu u ko n sāa sanam me u koo wurama.

Ta maa sun sōmō nge me Yesu u sāa. U sāawa wi u raa wāa, meya u wāa gisō, u ko n maa wāawa sere ka baadomma. U sāawa gāanu kpuron tore ka nin wii gowo. U maa sāa sinambun sunō ka yinnibun Yinni. U maa sāa win yigberun wirugii. U sāawa nge gbee sunō ge ga yara Yudan bweserun di. U sāawa yāku kowo tōnwero, ma u maa sāa nge yāa kinē kpendu te ba ka yākuru kua.

Tire ten gari mero ya sāawa, Gusunō u koo Setam tabu di mam mam saa Yesu Kirisin min di. Meya u koo be ba nūn naane sāa doo nōuru wē ù n wōn kpaaru ka tem kram swīi.

Tire ten kpunaa

1. Tōbiribu, wiru 1:1-8.
2. *Tire ni* ba Yesun yigbenu nōba yiru yorua, wiru 1:9n di sere wiru 3:22.
3. *Ye* ya koo kooora sia, wiru 4:1n di sere wiru 22:5.
4. *Yesun wuramaru*, wiru 22:6-21.

Tire tenin asansi

¹ Tire teni sō ba gāa ni yorua ni Yesu Kirisi u terasia. Gusunōwa u nūn gāa ni wē u ka win sōm kowobu sōsi ye ya koo kooora ñ n sosi. Ne Yohanu, ne wi na sāa Kirisin yoo, u man ye sōsi, saa win gōradon min di wi u man gōria. ² Na ye kpuron seeda di ye na ka nōni wa. Na Gusunōn gari nōsia ka seeda ye Yesu Kirisi u di. ³ Doo nōrugiiwa wi u Gusunōn gari yinin gari garimō, doo nōrugiba maa be ba yi swaa daki, ma ba neni ye ba yorua sō. Domi yen saa ya turuku kooma.

Yesun yigbenu nōba yirun

tōbiribu

⁴⁻⁵ Ne Yohanu, na bēe Yesun yigbenu nōba yiru tōbura Asin tem sō.

Gusunō Yinni wi u wāa, wi u raa wāa, wi u maa sisi, ka hundeba nōba yiru be ba wāa Gusunōn sina kitarun wuswaa, ka maa Yesu Kirisi wi u sāa seeda dio naanegii wi ba gbia ba seeya gōrin di, wi u maa sāa sina boko, bu bēe durom kua kpa bu bēe alafia wē.

Yesu u sun kī. Ka win yema u sun yakia besen toranun di. ⁶ Ma u sun menna u kua besen sunō, u sun kua win Baaba Gusunōn yāku kowobu. Wiya u sinandu ka yiiko mō sere ka baadomma. Ami.

⁷ Wee, u sisi guru winu sō. Baawure u koo nūn wa, baa be ba nūn sōkan tii. Handunian bwesenu kpuro nu koo gō wuri ko win sō. Meya n ko n sāa. Ami.

⁸ Gusunō Yinni Dam kpurogii, wi u wāa, wi u raa wāa, wi u maa sisi, u nēe, wiya gāanu kpuro torua, u koo maa ni wiru go.

Yohanu u Kirisi wa kāsiru sō

⁹ Nena Yohanu bēegii, ne wi na maa bōnu mō ka bēe nōni swāaru sō ka Gusunōn bandu sō ka temanabu sō yēn sō sa gbinne ka Yesu. Ba ka man na tem bure teni sō te ba mō Patumōsi Gusunōn garin sō ka Yesun seedan sō. ¹⁰ Yinnin tōru sō Hunde Dēero dera na kāsā, ma na nō damguu nua nen biruō nge kākāagi ¹¹ ga nēe, n yoruo tireru sō ye na waamō, kpa n tire te mōrisia Yesun yigbenu nōba yirun mi, Efesuō, ka Simiiniō, ka Pēegamuō, ka Tiatiraō, ka Saaduō, ka Filadēefiō, ka Lodiseō.

¹² Ye na sīira n ka wa wi u ka man gari m̄, yera na dabu wuraginu n̄ɔba yiru wa. ¹³ Ma na goo wa nge t̄n̄un bii u ȳ dabu nin suunu s̄ɔ. U yaberu sebua ta w̄a sere win naa k̄ɔn̄ɔ ma u kpaki wuragia s̄ke win ḡaas̄. ¹⁴ Win wiru ka win seri buririwa nge w̄s̄u ñ kun m̄e nge gunsu ma win n̄ɔni s̄a nge d̄ɔ yara. ¹⁵ Win naasu ballim̄wa nge sii gan te ba yania ba tea, ma win n̄ɔ ga s̄a nge surun bakaru. ¹⁶ Ma u kperi n̄ɔba yiru neni win n̄m̄ geū, ma takobi n̄ɔ durora ye ba d̄era biru ka wuswaa ya yarim̄ win n̄ɔn di, ma win wuswaa ballim̄ nge s̄ɔ wii w̄ollun s̄ɔ. ¹⁷ Ye na n̄n wa, na w̄ruma win naas̄ nge goru. Ma u man win n̄m̄ geu s̄andi u n̄e, n ku berum ko, wiya u s̄a gbiikoo ka d̄ako. ¹⁸ Wiya u s̄a waso, u raa gu adama t̄e u ko n w̄awa ka baadommā. U yiiko m̄ ḡɔn w̄oll̄o ka ḡaribun w̄a yer̄. ¹⁹ Ñ n men na, n yoruo ye na wa, ka ye ya kooram̄ t̄e, ka ye ya koo kora amen biru. ²⁰ Kperi n̄ɔba yiru ye na wa nen n̄m̄ geū ka dabu wuraginu n̄ɔba yiru ye kpuron tubusianun asansi wee. Kperi n̄ɔba yiru ye, ya s̄awa Yesun yigbenu n̄ɔba yiru yen ḡaradoba. Dabu wuraginu n̄ɔba yiru ye maa, ya s̄awa yigbe nin tii.

2

Gari yi ba Efesugibu s̄ɔwa

¹ Kirisi u Yohanu s̄ɔwa u n̄e, a Efesun Yesun yigberun ḡrado yoruo a n̄e, n̄e wi na kperi n̄ɔba yiru ye neni nen n̄m̄ geū, ma na s̄im̄o dabu wuraginu n̄ɔba yiru yen suunu s̄ɔ na n̄e, ² na win kookoosu ȳe ka win s̄oma ka win temana bi u m̄. Na ȳe ma u ñ kp̄e u ka t̄n̄ k̄sobu temana, ma u ben laakari m̄era be ba tii sokum̄ ḡarobu, adama ba ñ s̄a m̄e, u deema wee kowoba ba s̄a. ³ U suuru m̄, u ka n̄ni sw̄aru temana nen ȳisirun s̄, u ñ maa wasire. ⁴ Adama ye na n̄n waasi wee, u ñ maa man k̄i nge yellu. ⁵ Ñ n men na, u yaayo m̄n di u w̄ruma kpa u ḡru ḡsia u ko nge m̄e u ra raa ko. Û kun kue m̄e, kon na n win dabu sua gen ayerun di. ⁶ Ka m̄e, u ḡa teenu m̄ ni nu w̄. U Nikolaitigibun kookoosu tusa nge m̄e nen tii na su tusa.

⁷ Baawure wi u swaa m̄ u n̄ɔw̄o ye Hunde D̄ero u Yesun yigbenu s̄ɔm̄.

Wi u tabu di, kon de u d̄a w̄arugii te ta w̄a Gusun̄n w̄a yer̄n binu di.

Gari yi ba Simiinigibu s̄ɔwa

⁸ Kirisi u maa n̄e, a Simiinin Yesun yigberun ḡrado yoruo a n̄e, n̄e wi na s̄a gbiikoo ka d̄ako, n̄e wi na raa gu ma na seewa na wasi, na n̄e, ⁹ na win n̄ni sw̄aru ȳe, na maa win s̄aru ȳe. Ka m̄e, u s̄a atasiri. Na ȳe k̄sa ye ba n̄n gerusim̄ be ba tii sokum̄ Yuuba adama ba ñ s̄a m̄e, Setam t̄amba ba s̄a. ¹⁰ U ku berum ko n̄ni sw̄a te ta n̄n sisien s̄. Wee, Setam u koo de bu ben gabu piris̄m̄ doke u ka ben laakari m̄eri. Ba koo wahala wa sere s̄ɔ w̄kuru. U de u n s̄a b̄r̄okini sere ka ḡɔw̄o, kpa n n̄n w̄aru w̄e nge sina fur̄.

¹¹ Baawure wi u swaa m̄ u n̄ɔw̄o ye Hunde D̄ero u Yesun yigbenu s̄ɔm̄.

Wi u tabu di, ḡɔ yiruse kun n̄n wasi.

Gari

yi ba P̄egamugibu s̄ɔwa

¹² Kirisi u maa n̄e, a P̄egamun Yesun yigberun ḡrado yoruo a n̄e, n̄e wi na takobi n̄ɔ durora ye ba d̄era biru ka wuswaa neni na n̄e, ¹³ na win w̄a yeru ȳe mi Setam sina kpaara w̄a. U nen ȳisuru wure, u ñ win naane ye u man s̄a f̄ere, baa sanam m̄e ba nen seeda dio naan̄gii Antipasi go ben mi, mi Setam w̄a yera w̄a. ¹⁴ Adama ka m̄e, ḡanu fiiko ni na n̄n waasi wee, gaba n̄n w̄asi be ba Balamun s̄ɔsiru sw̄i. Balamu wi, u ra n Balaki s̄ɔsim̄ nge m̄e u koo ko u ka Isireliba torasia, kpa bu b̄u s̄a d̄ianu di, kpa bu k̄ɔ m̄enna tantanaru s̄ɔ. ¹⁵ Nge m̄ya gaba n̄n w̄asi be ba Nikolaitigibun s̄ɔsiru sw̄i. ¹⁶ Ñ n men na, u ḡru ḡsio. Û kun kue m̄e, kon n̄n naa sw̄ima t̄e, kpa n ka bu tabu ko ka takobi ye ya yarim̄ nen n̄n di.

¹⁷ Baawure wi u swaa m̄ u n̄ɔw̄o ye Hunde D̄ero u Yesun yigbenu s̄ɔm̄.

Wi u tabu di, wiya kon manna ye ya berua wē u di. Kon nùn kpree kpikuru wē tē sō ba yīsi kpaaru yorua te goo kun yē ma n kun mō wi ba tu wē.

Gari yi ba Tiatiragibu sōwa

¹⁸ Kirisi u maa nē, a Tiatiran Yesun yigberun gōrado yoruo a nē, nē Gusunən Bii wìn nōni sāa nge dōo yara ma nen naasu ballimō nge sii gan te ba yania ba tea, na nē, ¹⁹ na win kookoosu yē. Na win kīru yē, ka win bōrōkiniru, ka win tōn geeru ka maa win temanabu. Na yē ma win sōm dāakuru ta gbiikuru kere. ²⁰ Adama ye na nùn waasi wee. Kurō wi ba mō Yesabeli wi u tii sokumō Gusunən sōmō, u dera u nen sōm kowobu swaa nim wia ka win sōsiru bu ka kōo menna tantanaru sōo kpa bu būu sāa dīanu di. ²¹ Na nùn ayeru wē u ka gōru gōsia adama u n kī u win kom bereteke deri. ²² Yen sōna kon nùn kpī ka bararu kpa n be ba ka nùn sakararu kua kpē nōni swāa bakararu sōo bā kun gōru gōsie ba kom kōsum deri mē u bu sōasi. ²³ Yen biru kon win bibu go. Saa yera Yesun yigbenu kpuro nu koo gia ma nena na tōmbun bwisikunu ka ben gōrusu yē. Kon ben baawure kōsie nge mē win kookoosu nē.

²⁴ Adama be ba tie Tiatira sōo, be ba n sōasi kōsu ni swī, ba n gie ye gaba sokumō Setam asiri baka, na bu sōmō, na n kon maa bu sōmunu ganu sōbi. ²⁵ Adama ye ba mō bu ye nenuō sim sim sere n ka tunuma. ²⁶⁻²⁷ Wi u tabu di ma u mō ye na kī sere ka nōrō, wiya kon yiiko ye wē ye na mwa nen Baaban min di. Kon nùn yiiko ye wē bwesenu kpuron wōllō u n bu kpare ka sii bokuru kpa u bu so u kōsuku nge wekenu. ²⁸ Na kon maa nùn yam sārerun kpera wē.

²⁹ Baawure wi u swaa mō u nōwō ye Hunde Dēero u Yesun yigbenu sōmō.

3

Gari yi ba Saadugibu sōwa

¹ Kirisi u maa nē, a Saadun Yesun yigberun gōrado yoruo a nē, nē wi na Gusunən Hundeba nōba yiru ye mō ka maa kperi nōba yiru ye, na nē, na win kookoosu yē. Na yē ma ba gerumō u sāa waso baa mē u sāa gōri. ² N n men na, u yando kpa u ye ya nùn tie tāsisia yu sere gbi mam mam. Domi na wa ma win kookoosu kun dende sāa sāa Gusunō nen Yinnin mi. ³ Yen sō, u yaayo ye ba nùn sōasi ka nge mē u ye nua. U ye mēm nōwō kpa u win gōru gōsia. Ū kun yande, kon na n nùn deema wōkuru nge gbenō. U n ko n maa yē saa ye kon na. ⁴ Ka mē, gaba wāa Saaduō be ba kun tii disinu tēni, beya ba koo ka man sī kpa ba n yāa kpikinu doke, domi beya n ka weene. ⁵ Wi u tabu di, wiya u koo yāa kpikinu doke mēsum. Na n kon maa win yīsiru go wāarun tireru sōo. Batuma sōo kon wura nen Baaban wuswaāo ka win gōradoban mi ma u sāa nēgii.

⁶ Baawure wi u swaa mō u nōwō ye Hunde Dēero u Yesun yigbenu sōmō.

Gari yi ba Filadēfigibu sōwa

⁷ Kirisi u maa nē, a Filadēfin Yesun yigberun gōrado yoruo a nē, nē wi na sāa Dēero ka Gemgii, nē wi na sina boko Dafidin yēnun kōkōrō neni, nē wi nā n kenia, goo ku ra kenē, nē wi nā n maa kenua, goo ku ra kenie, nena na nē, ⁸ na win kookoosu yē. Na yē ma win dam kun kpā. Ka mē, u nen gari mēm nōwō, u n nen yīsiru siki. Yen sōna na nùn gambo kenia ye goo kùn kpē u kenē. ⁹ Wee kon nùn Setam tōn be nōmu sōndia be ba tii sokumō Yuuba adama ba n sāa mē, domi weesa ba mō. Kon de bu na win wuswaāo bu kpuna bu nùn beere wē. Be kpuro ba koo gia ma na nùn kī. ¹⁰ Yēn sō u temana u man mēm nōwō, yen sōna kon nùn bere wahalan saa sōo ye ya sisi handunia kpuro sōo yu ka tōmbun laakari mēeri be ba wāa handunia sōo. ¹¹ Na sisi na n tēemō. Ye u mō, u ye nenuō kem kem kpa goo u ku raa nùn win nasaran are mwaari. ¹² Wi u tabu di wiya kon ko gbere Gusunō nen Yinnin sāa yerō, u n maa yariō. Kon nen Yinnin yīsiru yore win wōllō ka maa win wuun yīsiru ge ga sāa Yerusalemu kpa, ge ga koo sarama win wōllun di. Kon maa nen yīsi kpaaru yore win wōllō.

¹³ Baawure wi u swaa mō u nōwō ye Hunde Dēero u Yesun yigbenu sōmō.

Gari yi ba Lodisegibu sōwa

³ Adama goo sari wi u wāa wǎllǎ ñ kun mɛ temǎ ñ kun mɛ tem sǎwǎ wi u kpīa u tire kure te wukia u mɛera ten sǎwǎ. ⁴ Na swī gem gem yèn sǎ goo sari wi u yiiko mǎ u ka tire kure te wukia u ten sǎ mɛeri. ⁵ Yera guro guro ben turo man sǎwǎ u nɛɛ, n ku swī. Wee, gbee sunǎ ge ga yara Yudan bweserun di, ge ga sǎa nge kpīi kpaaru Dafidin yenuǎ, ga tabu di, ga koo kpī gu yīrenu nǎba yiru ye kusia kpa gu tire te wukia.

⁶ Na mɛera ma na Yāa kinɛ kpɛndu wa ta yǎ sina kitarun suunu sǎ, ma hunde koni nɛɛ ka guro guro be, ba tu sikerɛnɛ. Yāa kinɛ kpɛm te, ta sǎare ba ka tu yǎkuru koore, ta kǎba nǎba yiru mǎ ka maa nǎni nǎba yiru yi yi sǎa Gusunǎn hundeba nǎba yiru, be u gǎra handunia kpuro sǎ. ⁷ Yāa kinɛ kpɛm te, ta da win mi wi u sǎ sina kitarǎ, ma ta tire kure te mwa win nǎm geun di. ⁸ Ye ta kua mɛ, yera hunde koni nɛɛ ye ka guro gurobu yɛnda nɛɛ ye, ba kpuna Yāa kinɛ kpɛm ten wuswaa. Ben baawure u mǎrǎku mǎ ka wuran bweebu mǐ sǎ turare wāa ye ya sǎa naanɛ dokeobun kananu. ⁹ Ma ba wom kpǎ kua ba mǎ, wuna a yiiko mǎ a ka tire kure te mwa kpa a yīre ni kusia.

Domi ba raa ka nun yǎkuru kua.

Ma a Gusunǎn tǎmbu yakia ka wunen yɛm saa bweseru baatere ka barum baamere ka tǎmbu kpuro ka tem baameren min di.

¹⁰ A bu menna a kua ben sunǎ, a bu kua Gusunǎ besɛn Yinnin yǎku kowobu.

Ba koo bandu di handunia kpuro sǎ.

¹¹ Na kpam mɛera ma na wǎllun gǎrado dabirun nǎ nua, ben geera tura nǎrǎn nǎrǎn suba nǎrǎbu. Ba sina kita te ka maa hunde koni nɛɛ ye ka guro guro be sikerɛnɛ. ¹² Ba nǎngiru sua ba mǎ,

Yāa kinɛ kpɛm te ba raa ka yǎkuru kua,
ta tura bu ka tu yiiko wɛ,
ka dukia, ka yɛru, ka dam,
ka bɛɛɛ, ka girima, ka siarabu.

¹³ Ma na nua taka kooru kpuro, ye ya wāa wǎllǎ ka temǎ, ka tem sǎwǎ, ka nim wǎku sǎ, ye ya wāa handunia sǎ kpuro gesi ya nǎngiru sue ya mǎ, wi u sǎ sina kitarǎ ka Yāa kinɛ kpɛm te, beya ba siarabu ka bɛɛɛ ka yiiko ka sinandu mǎ sere ka baadomma.

¹⁴ Ma hunde koni nɛɛ ye, ya wura ya nɛɛ, ami. Ma guro guro be, ba kpuna ba sǎaru kua.

6

Yīrenu

¹ Yera na wa Yāa kinɛ kpɛm te, ta yīrenu nǎba yiru yen teeru kusia, ma na nua hunde koni ben turo gbǎra nge gura u goo sǎwǎ u nɛɛ, a yarima. ² Ye na mɛera, yera na dum kaa wa. Wi u ye sǎni u tɛndu nɛni, ma ba nùn sina furǎ dokea. U swaa wǎri nge tabu dio wi u dǎ u kpam tabu diima.

³ Yera Yāa kinɛ kpɛm te, ta yīreru yiruse kusia, ma na nua hunde koni ben yiruse u goo sǎwǎ u nɛɛ, a yarima. ⁴ Duma gaa kpam yara ya sǎa dum swāa. Wi u ye sǎni ba nùn dam kǎ u ka tabu yɛbi handunia sǎ kpa tǎmbu bu ka goona. Ma ba nùn takobi baka gaa wɛ.

⁵ Yera Yāa kinɛ kpɛm te, ta yīreru itase kusia, ma na nua hunde koni ben itase u goo sǎwǎ u nɛɛ, a yarima. Na mɛera ma na dum wǎka wa. Wi u ye sǎni u tongoro nɛni win nǎmaa. ⁶ Ma na nǎo gagu nua ga sǎare ga wee hunde koni nɛɛ yen min di ga nɛɛ, alikama kilo tian geera sǎa sǎo teerun sǎmburun gobi. Mɛya maa ǎsu kilo itan geera nɛ. Adama a ku gum ka tam sanku.

⁷ Yera Yāa kinɛ kpɛm te, ta yīreru nnese kusia. Ma na nua hunde koni ben nnese u goo sǎwǎ u nɛɛ, a yarima. ⁸ Na mɛera ma na wa dum bɛrǎ wuruwa. Wi u ye sǎni, win yīsira

Gəə, ma gəribun wāa yera nùn swīi. Beya ba yiiko wē bu ka handunian bənu nnese go ka takobi, ka gǝru, ka baranu, ka maa gbeku yεε yi yi wāa tem mε səə.

⁹ Yen biru Yāa kinε kpem te, ta yīreru nəəbuse kusia. Ma na təmbun hundeba wa yāku yerun kəkərə be ba go Gusunən gari ka seeda ye ba din sō. ¹⁰ Təmbun hunde beya ba gbāra ba nεε, Yinni dεero, gemgii, sere saa yerà a mara a ka handunian təmbu siri kpa a bu sεeyasia yèn sō ba sun go.

¹¹ Ba ben baawure yabe kpikuru sebusia, ma ba bu sǝwa bu wēro fiiko gina sere ben səm kowosibu ka begibun geeru tu ka yibu be n tie bu go, nge mε ba maa be go.

¹² Na kpam mεera sanam mε Yāa kinε kpem te, ta yīreru nəəba tiase kusia. Ma tem mu yīira ka dam, ma sǝ tīra niki niki nge beku wōku sinumguru, ma suru swēra kom kom nge yem. ¹³ Kperi maa wərükumə temə nge mε gandun bii birenu ra dεrure sanam mε woo damguu ga tu siramə. ¹⁴ Ma wəlla kurura nge tireru ma guuru baatere ka tem bureru baatere nu sin yenu kəsa. ¹⁵ Sanam mεya handunian sinambu ka tem yērobu ka tabu sinambu ka atasiriba ka damgibu, təmbu kpuro gesi, yobu ka tii məwəbu, ba tii berua kpee wərusə ka kpee baaba səə. ¹⁶ Ba guunu ka kpenu nəəguru mə ba mə, i sun sēsikio, i bere saa win wuswaan di wi u sō sina kitarə ka sere Yāa kinε kpem ten mərūn di. ¹⁷ Domi ben mərūn tǝə bembere te, ta tunuma. Wara u koo kpī u yōra u tu ma.

7

Isirelin təmbu 144.000

¹ Yen biruwa na wəllun gəradoba nne wa ba yǝ handunian goonu nne səə ba handunian wosu nne neni, kpa woo gu ku ka ko tem səə, ka nimə, kpa gu ku dāru garu yīiri. ² Na maa wəllun gərado goo wa u wee saa sǝ yari yerun di, u Gusunə Yinni wason yīreru neni. U gəradoba nne ye nəəguru kua be Gusunə u dam kā bu ka tem ka nim wōku kōsa kua, ³ u nεε, i ku handunia ka nim wōku ka dānu kōsa gaa kua sere su ka Gusunə besen Yinnin səm kowobu yīreru kua ben sirinə. ⁴ Yera ba man ben geeru sǝwa Isirelin bibun bwesenu kpuro səə bèn sirinə ba Gusunən yīreru doke. Ba sāa tənu nəəbun suba wunaa weeru ka nne (144.000). ⁵ Yudan bweseru səə tənu nəəbun suba wəkura yiruwā (12.000) ba yīreru kua. Mεya maa Rubenin bweseru səə tənu nəəbun suba wəkura yiru. Gadin bweseru səə tənu nəəbun suba wəkura yiru. ⁶ Aseən bweseru səə, tənu nəəbun suba wəkura yiru. Nefitalin bweseru səə tənu nəəbun suba wəkura yiru. Manasen bweseru səə tənu nəəbun suba wəkura yiru. ⁷ Simeən bweseru səə tənu nəəbun suba wəkura yiru. Lefin bweseru səə tənu nəəbun suba wəkura yiru. Isakaran bweseru səə tənu nəəbun suba wəkura yiru. ⁸ Sabulonin bweseru səə tənu nəəbun suba wəkura yiru. Yosefun bweseru səə tənu nəəbun suba wəkura yiru. Benyamεen bweseru səə tənu nəəbun suba wəkura yiru.

Tən wəru guna

⁹ Yen biru na kpam mεera ma na tən dabi dabinu wa be goo kun kpē u gari. Ba yara saa tem baamere ka bweseru baatere ka təmbu kpuro ka barum baameren min di. Be kpuro ba yōra sina kitaru ka Yāa kinε kpendun wuswaaə, ba yabe kpikinu sebua, ma ba bāa kakosu neni nəmaə. ¹⁰ Ba nəəguru kua ba nεε, besen faaba ya weewa Gusunə besen Yinnin min di wi u sō sina kitarə, ka maa Yāa kinε kpem ten min di. ¹¹ Ma wəllun gəradoba kpuro ba yōra ba sina kita te ka guro guro be ka hunde koni nne ye sikerene. Yera ba kpuna sina kita ten wuswaaə ba Gusunə sāamə ¹² ba nεε, ami. Gusunə besen Yinniwa u siarabu ka girima ka yēru ka takaru ka beere, ka dam, ka yiiko mə sere ka baadommaə. Ami.

¹³ Yera guro guro ben turo man bikia u nεε, berà beni be ba yabe kpikinu sebua. Man diya ba na.

¹⁴ Na wisa na nεε, na n yē ni tənwero, wuna kaa n yē.

U man sǝwa u nεε, tən beni ba yarimawa bəne bakan di. Ba ben yabenu tea ba bururasia ka Yāa kinε kpem ten yem. ¹⁵ Yenin sōna ba yǝ Gusunən sina kitarun wuswaaə ba nùn sāamə wōkuru ka sǝ səə win sāa yerə. Wi u sō sina kitarə u koo bu win wāaru

wukiri. ¹⁶ Ba ñ maa gđoru wasi, ñ kun me nim nōru. Sđo kun maa bu soomō, meya maa yam susura kun bu wahala mđ. ¹⁷ Domi Yāa kinε kpem te ta wāa sina kitarun suunu sō, tera ta koo bu kpara, tu ka da wāarun bwiaō. Gusunō u koo maa bu ben nōni yīresu kpuro woka.

8

Yīreru nōba yiruse

¹ Sanam me Yāa kinε kpem te, ta yīreru nōba yiruse kusia, ma yam mari Gusunō wōllō nge nōni kpakinu tenan saka. ² Yen biru na wōllun gōradoba nōba yiru wa be ba ra n yđ Gusunōn wuswaaō. Ba bu kōbi nōba yiru wē.

³ Yen biru wōllun gōrado goo na u yōra yāku yerun bōkuō u wuran bweebu neni ge ga turare mō. Ba nūn turare wē ya kpā u ka ye naane dokeobun kananu menna yāku yee wuragirun wōllō te ta wāa Gusunōn sina kitarun wuswaaō. ⁴ Turare yen wiisu seewa wōllō Gusunōn wuswaaō ka naane dokeobun kananu sannu saa gōrado win nōman di. ⁵ Yera gōrado wi, u turaren bweebu ge sua u gu dđo yibia saa yāku yeru min di, ma u gu kđōma temō. Sanam me sōra guru gbāsukunu na ka wurenu ka guru maakinu ka maa tem yīribu.

Kōbi

⁶ Yen biru wōllun gōradoba nōba yiru be ba kōbi nōba yiru ye neni, ba sōru kua bu ka yi so.

⁷ Gōrado gbiikoo u win kōba so. Yera guru kpenu ka dđo ka yem sannu n burina, ma ya nēera ka dam saa wōllun di. Ma tem bōnu itase ya dđo mwaara ka dāan bōnu itase ka maa yaka bekusu kpuro.

⁸ Ma gōrado yiruse u win kōba so. Ma gāa ni nu sāare nge guu bakaru te ta dđo mwaamō, ba nu kasa kua nim wōku sō. Nim wōkun bōnu itase ya gōsira yem, ⁹ ma hunde koniba kpuro be ba wāa nim wōku sōn bōnu itase ba gu, goo nimkusu kpuron bōnu itase ya maa kam kua.

¹⁰ Yen biru, gōrado itase u win kōba so. Yera kperi baka gaa ye ya dđo yabure nge wii bōndu, ya wōruma wōllun di daru kokin bōnu itase sō ka maa bwii sō. ¹¹ Wee, kpera yen yīsira sosubu. Ma nim men bōnu itase sosia ma tōn dabira gu ye ba nim me nōra yēn sđ mu sosia.

¹² Yen biru gōrado nnese u win kōba so. Yera sđn bōnu itase ka surun bōnu itase ka kperin bōnu itase tīra, ma sđo sōn bōnu itasen yam bururam kun maa wāa, meya maa wōkurun bōnu itasen yam bururam.

¹³ Na kparam mēera ma na gunō bakerun swīi nua ta yđōwa sere sere Gusunō wōllō ta gbāramō too too ta mđ, waiyo, waiyo, amōna handuniagibun nōni swāara koo nēra sanam me gōradoba ita be ba tie ba koo ben kōbi so.

9

¹ Yen biru gōrado nōbuse u win kōba so. Ma na kpera wa ye ya raa wōruma temō saa wōllun di, ba ye wōru bōkō nōru sariruguun kōkōrō wē. ² Kpera ye, ya wōru ge wukia ma wiisu yara nge dđo bokon wiisu, ma sđo ka wom tīra wōru gen wii sin saabu. ³ Ma twee yi yarima wii sin min di yi tēria temō, ma ba yi dam kā nge nian bwāaru. ⁴ Ba yi wooda wē yi ku yakasu sanku, ñ kun me gāa bekunu, ñ kun me dāru garu ma n kun mō tōn be ba kun Gusunōn yīreru mō ben sirinō. ⁵ Twee yi, yi ñ wooda wa yi ka tōmbu go ma n kun mō yi bu nōni sđ sere suru nōbu. Nōni swāa ten wuriribu sāawa nge nia yā n tōnu toban wuriribu. ⁶ Suru nōbu ye sō, tōmba koo gōō kasu adama ba ñ wasi. Ba koo gōō kīa adama u koo bu duka suuri.

⁷ Twee yi, yi sāawa nge dumi yi ba sōru kua tabun sđ. Yin winō gāanu wāa nge furo wuragisu, ma yin wuswēē sāa nge tōmbugii. ⁸ Yin serum sāa nge tōn kurōbun seri, ma yin donnu sāa nge gbee sunōginu. ⁹ Yin toronu maa sāawa nge tarakpe sisuginu, ma yin kasan wurenu sāa nge keke sisugii yi dum dabinu gawe tabu sō. ¹⁰ Yi sinu mō ka sōsōnu

nge nia, sii ni sōra dam wāa yi ka tōmbu nōni sō suru nōabu. ¹¹ Yi sunō mō yin suunu sō wi u sāa wōru bōkō nōru sariruguu gen gōrado wirugii. Win yīsira ka Heberum Abadoni. Ka Gerekim maa wiya ba mō, Apolioni.

¹² Tē, ye gbee swāa gbiikira doona n tie gbee swāanu yiru ni nu sisi.

¹³ Yera gōrado nōaba tiase u win kōba so. Ma na nōo gagu nua saa yāku yee wuragirun kaanu nnen di te ta wāa Gusunōn wuswaa. ¹⁴ Nōo ge, ga gōrado nōaba tiase wi u kōba neni sōwa ga nē, a gōradoba nne ye yōsuo be ba bōkua daa baka ten mi te ba mō Efarati. ¹⁵ Yera ba gōradoba nne ye yōsu be ba sōru sāa wō gen suru win tō ten kōba yen sō ye Gusunō u yii bu ka handunian bōnu itasen tōmbu go. ¹⁶ Ba man tabu kowo be ba dumi sōnin geeru sōwa. Ba nē, ba sāawa yako goobu (200.000.000). ¹⁷ Mē na dumi ka yin maasōbu waasina nen kāsiru sō wee. Ba tarakpenu doke ni nu sōri nge dō, ma nu boogu sāa nge bura, ma nu maa sāa nge sō bisu. Dumi yin winu sāa nge gbee sunōn wiru, ma yin nōn di dō ka wiisu ka sō bisu yarimō. ¹⁸ Handunian bōnu itasen tōmbu ba gu gāa sēsōginu ita yen saabu, dō, ka wiisu, ka sō bisu, ye ya yarimō dumi yin nōsun di. ¹⁹ Dumi dumi yin dam wāawa yin nōsō ka maa yin sinō. Yin sinu sāawa nge wē, nu winu mō. Niya yi ra ka tōmbu nōni sō.

²⁰ Handunian tōmbu be ba tie, be ba kun gu ka gāa sēsōgii ni, ba n gōru gōsie, bu ye ba ka nōma kuan sāaru deri, ka Setam bwāabu ka būu ni ba kua ka wura ka sii geesu ka sii gandu ka kpenu ka dāa, ni nu kun kpē nu gari nō, nu n maa kpē nu yam wa, nu sere sī. ²¹ Mēya maa tōn be, ba n ben tōn goberu deri ka ben dobo dobo, ka ben kōo mēnabu tantanaru sō, ka ben gbena.

10

Wōllun gōrado

ka tire kure piibu

¹ Na maa kpam wōllun gōrado dangii goo wa u saram wee wōllun di. Guru wira nūn wukiri, guru waa win wiru tēke, win wuswaa ballimō nge sō, ma win naasu sāare dōo yari. ² U tire kure piibu gagu neni ga wukiare win nōmuō. U win nōm geun nōo sōndi nim wōkun wōllō, ma u maa nōm dwarduguu sōndi temō, ³ ma u kukura nge gbee sunōn swī. Ye u kukura u kpa, yera guru kukiribu nōaba yiru ya nōra. ⁴ Ye guru kukiri bi, bu nōra bu kpa, mii mii na sōru kpa n ka gari yi yore. Adama na nōo gagu nua saa wōllun di ga nē, ye guru kukiribu nōaba yiru ye, ya gerua a ku ye yore. A gari yi nenuō asiri sō.

⁵ Yera gōrado wi na raa wa u yō tem sō ka nimō, u win nōm geu yīya wōllō, ⁶ ma u bōrua ka Gusunōn yīsiru wi u wāa sere ka baadomma, wi u wōllu ka ten gāanu taka kua, ka tem ka men gāanu ka maa nim wōku ka gen gāanu. Gōrado wi, u gerua u nē, saa kun maa denyasiarō. ⁷ Adama sanam mē gōrado nōaba yiruse u koo win kōba so, sanam mēya Gusunō u koo win himba ye goo kun yē yibia nge mē u raa win sōmōbu sōwa.

⁸ Yen biruwa nōo ge na raa nua wōllun di ga ka kpam man gari kua ga nē, a doo a tire kure piibu ge ga wukiare mi mwa gōrado win nōmun di wi u yō tem ka nim wōllō.

⁹ Na da gōrado win mi, na nūn kana u man tire kure piibu ge wē. Ma u man sōwa u nē, n gu mō n tem n mwē. Ga koo sosia nen nukurō, adama nen nōwō ga koo dorawa nge tim.

¹⁰ Na tire kure piibu ge mwa win nōmun di, ma na gu tema. Geema, nen nōwō ga dorawa nge tim, adama ye na gu mwē na kpa, ga sosiawa daka daka nen nukurō.

¹¹ Yera ba man sōwa ba nē, kon kpam Gusunōn gari gere tōn dabiru ka tem dabinun sō, ka bwese dabiru ka maa sinam dabinun sō.

11

Seeda diobu yiru

¹ Yen biru, ba man yīrutia gaa wē, ye ya sāa nge dēka ma ba man sōwa ba nē, n seewo n da n Gusunōn sāa yeru yīre ka yāku yeru, kpa n bu gari be ba sāaru mō mi.

² Adama n ku yen tɔɔ yaara yīire, domi ba ye tɔn tukobu kā be ba koo wuu dɛɛrɔ taaku sere suru weeru ka yiru. ³ U koo de win seeda diobu yiru bu win gari gere ba n saakiba sebua, sere sɔɔ nɔrɔbu ka goobu ka wata (1.260).

⁴ Seeda diobu yiru ye, ba s̄a olifin d̄anu yiru ye, ka dabunu yiru ni nu yɔ Gusunɔ tem kpuron Yinnin wuswaaɔ. ⁵ Goo ù n kī u bu k̄sa kua, d̄ɔwa ra yari ben n̄sun di u ben yiberɛba kpeerasia, nge m̄ya wi u kasu u bu k̄sa kua, u koo ka gbi. ⁶ Ba dam m̄ bu ka w̄llu kɛnɛ, gura yu ku ka nɛ saa ye ba Gusunɔn gari gerum̄. Ba maa dam m̄ nim w̄llɔ bu ka mu ḡsia yem. Ba maa kpam dam m̄ bu ka handunia bara bwese bweseka kp̄ɛ nge m̄n n̄ɔ ba kī.

⁷ Sanam m̄ ba koo seeda di bu kpe, yera gbeeku yaa ye ya yara w̄ru n̄ru sariruguu gen min di ya koo ka bu tabu ko, yu bu kamia kpa yu bu go. ⁸ Ben gonu ko n kp̄i wuu b̄kɔ gen swaa s̄ɔ, wuu mi ba ben Yinni d̄a bunanaru kpare. Wuu gen yīsira ba weenasina ka Sodomu, ñ kun m̄ ka Egibiti. ⁹ Tɔn dabinu saa handunian t̄ambu kpuron min di ka bwesenu kpuron di ka barum baam̄ren di ka sere tem kpuron di ba koo ben gonu m̄ɛri s̄ɔ ita ka b̄nu, ba ñ koo wura bu bu sike. ¹⁰ Handunian t̄ambun nukura koo dora, ba koo t̄ɔ bakaru ko kpa bu k̄nu m̄risiana yèn s̄ Gusunɔn s̄m̄bu yiru be ba raa handuniagibu t̄ya kua mi, ba gu. ¹¹ S̄ɔ ita ka b̄nu yen biru, Gusunɔ u kpam goo ni w̄sia w̄aruguru wesia, ma nu seewa nu ȳra. Berum bakam tɔn be kpuro mwa be ba nu wa. ¹² Yera Gusunɔn s̄m̄bu yiru ye, ba n̄aguru nua w̄llun di ba nɛɛ, i ȳɔma gee. Ba ȳɔwa w̄llɔ guru wiru s̄ɔ sanam m̄ ben yiberɛba ba bu m̄ɛra. ¹³ Mii mii ma tem yīira gem gem, ma wuu gen b̄nu w̄kuruse ya w̄ruma. Tɔn be ba gu tem yīiru bi s̄ɔ, ben geera s̄a t̄nu n̄r̄bun suba n̄ɔba yiru (7.000). Tɔn be ba tie, ma ba nanda gem gem, ma ba W̄rukoo b̄ɛɛɛ w̄.

¹⁴ T̄ɛ, gbee sw̄a yirusera doona, wee itasera n̄ɔ k̄ruma.

K̄ba n̄ɔba yiruse

¹⁵ Yen biru w̄llun ḡrado n̄ɔba yiruse u win k̄ba so. Yera n̄ɔ damgisu n̄ɔra Gusunɔ w̄llɔ su nɛɛ, handunia yenin banda kua Gusunɔ b̄ɛɛn Yinni ka win Kirisiguru. U ko n bandu dii sere ka baadommaɔ. ¹⁶ Sanam m̄ya guro gurobu yenda n̄ɛ ye, be ba s̄ ben sina kitanu w̄llɔ Gusunɔn wuswaaɔ, ba kpuna ba Gusunɔ s̄am̄ ¹⁷ ba m̄,

Gusunɔ Yinni dam kpurogii,
wunɛ wi a w̄a t̄ɛ,
a raa maa w̄a,
sa nun siaram̄
yèn s̄ a wunen dam bakam denda,
ma a wunen ban dibu torua.

¹⁸ Handuniagibu ba m̄ru b̄sira.

Ma wunen m̄ru ya tunuma.
Saa ya tura bu ka ḡribu siri.
Saa maa tura bu ka wunen s̄m̄bu are w̄ɛ,
ka be ba nun naanɛ doke
ka be ba wunen yīsiru nasie, baka ka buu.
Saa maa tura bu ka bu kam koosia
be ba handunia kam m̄.

¹⁹ Yera ba s̄a yee te ta w̄a Gusunɔ w̄llɔ ken̄ia ma woodan kpakorora tera win s̄a yee te s̄ɔ. Ma guru maakinu w̄a mi, ka wurenu, ka guru gb̄sukunu ka tem yīirubu, ka maa guru kpee bakanu.

12

Kurɔ goo ka yaa binti bintiru

¹ Yera yīre bakaru gara s̄ɔsira Gusunɔ w̄llɔ. Kurɔ goo w̄a mi, s̄ɔwa s̄a win yaberu ma u suru ȳrari ma u furɔ kperi w̄kura yiruguu doke. ² Kurɔ wi, u gura m̄, marubun wahala ka nuku wuriribu dera u wuri m̄.

³ Yera yīreru gara kpam sōsira Gusunō wōllō. Yaa binti binti swāaru garu ta wāa mi, ta winu nōba yiru mō ka kōba wōkuru ma ta sina furōsu nōba yiru doke. ⁴ Yaa ye, ya ka yen siru wōllun kperin bōnu itase wōka ya kō temō. Ma ya da ya yōra kurō win wuswaaō wi u kī u ma mi, yu ka wa yu win bii tem ù n wōruma. ⁵ Yera kurō wi, u bii tōn durō mara wi u koo bwesenu kpuro kpara ka sii bokuru. Adama ba bii wi mwa ba ka nùn da Gusunōn mi, mi u sō win sina kitarō. ⁶ Kurō wi, u maa duka doona gbaburu gia mi Gusunō u nùn ayeru sōru kua bu ka nùn nōri sō nōrōbu ka goobu ka wata (1.260).

⁷ Yera tabu seewa wōllu mi, Miseli Gusunōn gōradoban wirugii ka win gōradoba ba tabu kua ka yaa binti binti te. Yaa ye, ka yen bwāa be, ba tabu kua. ⁸ Adama ba bu tabu di, ba ñ wure yaa ye, ka yen bwāabu ba n wāa wōllu mi. ⁹ Ba yaa binti binti bembere te kasa kua temō. Yaa ye, ya sāawa gasō gasōn waa ye ba mō Yibirisi, ñ kun mē Setam, ye ya handuniagibu kpuro nōni wōkua. Ba ye kasa kua temō ka yen gōradoba sannu.

¹⁰ Yen biru, ma na nōogiru garu nua wōllō ta nēē, tē sōra Gusunō besen Yinni u ka faaba na. Win dam ka win banda sōsira, ka win Kirisin yiiko. Domi ba besegibun mem manio kasa kua wōllun di wi u ra n bu mem manimō bururu ka yoka Gusunōn wuswaaō. ¹¹ Besegii be, ba nùn tabu di ka Yāa kinē kpem ten yem ka ben seedan gari. Ba ñ ben wāaru garisi gāanu, ba tu gōō deria. ¹² Yen saabu, wōllu ka wōrukobu i nukuru doro. Adama tem ka nim wōkun gbee swāara ko n kpā! Domi Setam ya bēē sarema ka mōru baka yèn sō ya yē ma saa fiikowa n ye tie.

¹³ Ye yaa ye, ya wa ma ba ye kōwa temō, yera ya kurō wi nōni sōōbu wōri wi u bii tōn durō mara mi. ¹⁴ Adama ba kurō wi gunō bake bakarun kasa yiru wē u ka yō sere win ayerō gbaburō mi n toma waa yen bōkun di, mi ba koo nùn nōri saa ita ka bōnu. ¹⁵ Yera waa ye, ya yen nō wukia ma ya nim sia nge daa bakaruru kurō win biruō kpa u ka nim diira. ¹⁶ Adama tem mu kurō wi faaba kua, mu men nō baaya mu nim mē mwe mē mu yara yaa yen nōn di. ¹⁷ Sanam mēya yaa ye, ya ka kurō wi mōru bara gem gem, ma ya da yu ka win bwese te ta tie tabu ko, be kpuro be ba Gusunōn wooda mem nōōwamme, be ba Yesun seeda dimō. ¹⁸ Ma yaa ye, ya da ya yōra yani sēeri sōō nim wōkun goorō.

13

Gbeeku yēē yiru

¹ Yen biruwa na gbeeku yaa gaa wa ya yario nim wōkun di. Ya kōbi wōkuru mō ka winu nōba yiru, ma sina furō ga wāa kōbi yin baayeren wōllō, ma yīsi kōsunu yorua yen winō. ² Gbeeku yaa ye na wa ya sāa nge musuku gbeeku, ma yen naasu sāa nge wōm gbārogisu, yen nōō ga maa sāa nge gbee sunōguu. Yaa binti binti te, ta ten tiin dam gbeeku yaa ye wē ka maa ten sina kitaru ka ten yiiko baka. ³ Gbeeku yaa yen wii teeru ta sāare ta mēera wa goo gookum, adama mēera ye, ya bekura. Handuniagibu kpuro ba ye mēera ka gidi, ma ba ye swīi. ⁴ Tōmbu kpuro ba yaa binti binti te sāwa yèn sō ta ten yiiko gbeeku yaa ye wē. Ba maa gbeeku yaa ye sāwa ba mō, wara sāa nge gbeeku yaa yeni. Wara koo kpī u ka ye tabu ko.

⁵ Ba dera gbeeku yaa ye, yu woo kana gari ka gari kam gere, ba maa ye yiiko kā yu ka yegiru ko suru weeru, ka yiru. ⁶ Yera ya yen nō wukia ya Gusunō gari kam gerusim wōri ka maa win yīsiru, ka win wāa yeru, ka be ba wāa wōllō. ⁷ Ba ye swaa kā yu ka naane dokeobu tabu ko kpa yu bu tabu di. Ba maa ye yiiko wē bweseru baateren wōllō, ka tōmbu kpuro ka barum baamere ka tem baamere. ⁸ Bèn yīsinu ba ñ yorua bu sere handunia tore, wāarun tireru sōō te ta sāa Yāa kinē kpendugiru te ba ka yākuru kua, beya ba koo gbeeku yaa ye sā.

⁹ Ñ n men na, baawure wi u swaa mō, u nōōwō. ¹⁰ Wi ba koo pirisōm mwa, pirisōmwa ba koo nùn mwa. Wi ba koo go ka takobi, takobiwa ba koo ka nùn go. Saa ye sōō, n weene naane dokeobu ba n temane ben naane dokebu sōō.

¹¹ Yen biruwa, na kpam gbeeku yaa gaa wa ya yario tem sōn di. Ya kōbi yiru mō nge yāa kinē kpendun kōbi, ma ya gari mō nge yaa binti bintiru. ¹² Yaa gbiikaa ya dera ya yen yiiko dendimō yen nōni biru. Ya tem ka men tōmbu tilasi kua bu ka yaa

gbiikaa ye sã ye ba raa mɛera kua goo gookum, ma ya bekura. ¹³ Yaa yiruse yeni ya maamaaki dabinu kua, sere ya dera dɔɔ u sarama wəllun di temə tɔmbun wuswaaɔ. ¹⁴ Ya handunian tɔmbu nɔni wɔkua ka maamaaki yèn yiiko ba ye wɛ yu ko yaa gbiikaa yen nɔni biru. Ya handuniagibu sɔɔmɔ bu yaa gbiikaa yen weenasia koowo ye ba raa ka takobi mɛera kua, ma ya kun gu. ¹⁵ Yaa dāaka ye, ya yiiko wa yu ka yaa gbiikaan weenasia ye wɛsia wāarugiru wɛ yu ka kpī yu gari ko nge tɔnu, kpa yu be ba yina bu ye sã kpuro go. ¹⁶ Ma yaa ye, ya tɔmbu kpuro tilasi kua, damgibu ka bwɛɛbwɛɛbu, gobigibu ka sāarobu, yobu ka tii mɔwɔbu bu ka bu yīreru kua ben nɔm geuɔ n̄ kun mɛ ben sirinɔ. ¹⁷ Goo sari wi u koo kpī u dwe n̄ kun mɛ u dɔra ma n̄ kun mɔ ka gbeeku yaa yen yīreru te ta sãa yen yīsiru, n̄ kun mɛ yen yīsirun damba.

¹⁸ Ye ya bwisi bikiamɔ wee. Baawure wi u bwisi mɔ u koo kpī u gbeeku yaa yen damban tubusianu gia. Domi damba ye, ya sāawa tɔnu goon damba. Yeya nata ka wata ka nɔɔba tia (666).

14

Be ba yakian womu

¹ Yen biruwa na mɛera ma na Yāa kinɛ kpɛm te wa ta yɔ Siɔnin guuru wəllɔ. Tɔnu nɔrɔbun suba wunaa weeru ka nɛɛ (144.000) ba ka n̄n wāa mi, be ba win yīsiru ka win Baaban yīsiru yorua ben sirinɔ. ² Ma na nɔɔ gagu nua wəllun di nge surun bakarun wurenu, nge guru gbāra bakabu. Nɔɔ ge na nua ga sāawa nge ni mɔrɔku sowoba soomɔn swīi. ³ Ba yɔ sina kitarun wuswaaɔ, mi hunde koniba nɛɛ ye ka guro guro be, ba wāa. Ba womu kpɔɔ mɔ ge goo kun kpɛ u gia ma n̄ kun mɔ tɔnu nɔrɔbun suba wunaa weeru ka nɛɛ be ba yakia handunian di.

⁴ Tɔn be, ba sãa be ba tii nɛnuu dɛɛraru sɔɔ, ba n̄ kurɔ damaru koore. Ba Yāa kinɛ kpɛm te swīiwa baama kpuro mi ta dɔɔ. Ba bu yakiawa saa tɔmbun suunu sɔɔn di ba n̄ ka sãa nge yāku gbiikii te ba Gusunɔ ka Yāa kinɛ kpɛm te kua. ⁵ Goo kun weesu nɔɔre ben nɔɔn di, ba sāawa taare sarirugibu.

Wəllun gɔradoba ita

⁶ Yera na kpam wəllun gɔrado goo wa u yɔɔwa sere sere Gusunɔ wəllɔ, wi u koo Labaari gea ye ya ku ra kpe kpara handuniagibun mi, tem baamere ka bweseru baatere ka barum baamere ka tɔmbu kpuron mi. ⁷ U nɔɔgiru sua u nɛɛ, i Gusunɔ nasio kpa i n̄n bɛɛɛ wɛ, domi saa ya tura u ka tɔmbu kpuro siri. I n̄n sāawɔ wi u wəllu ka tem taka kua ka nim wɔku ka bwii.

⁸ Wəllun gɔrado yiruse u gbiikoo swīi u nɛɛ, Babiloni, wuu bɔkɔ ge, ga wɔruma, ga wɔruma, ge, ge ga tɔmbu kpuro tilasi kua ba ka gen daa bɛɛɛɛɛ bakan tam nɔra.

⁹ Gɔrado itase u gbiikobu yiru ye swīi, ma u nɔɔgiru sua u nɛɛ, baawure wi u gbeeku yaa ye sãamɔ ka yen weenasia, ma u yen yīsiru mɔ win sirinɔ n̄ kun mɛ win nɔmuɔ, ¹⁰ wiya u koo maa Gusunɔn mɔrun tam nɔ mɛ u koo wisi ka men dam win mɔrun nɔra sɔɔ. Baawure wi u mɔ nge mɛ, u koo tɔya wa dɔɔ ka sɔɔ bisu sɔɔ, gɔrado dɛɛrɔbu ka Yāa kinɛ kpɛm ten wuswaaɔ. ¹¹ Dɔɔ wi u n̄n tɔya mɔ win wiisu su ko su n̄ seemɔwa wəllɔ ka baadommaɔ. Ba n̄ ko ba n̄ maa wɛrabu mɔ bururu ka yoka, be ba gbeeku yaa ye sāwa ka yen weenasia, ka be ba yen yīsirun yīreru mɔ.

¹² Gari yi sɔɔ, n̄ weenɛ naanɛ dokeobu bu temana, be ba Gusunɔn wooda mem nɔɔwa ma ba Yesu naanɛ kua.

¹³ Yen biru na kpam nɔɔ gagu nua wəllun di ga nɛɛ, n̄ yeni yoruo, doo nɔɔrugiba be ba gbimɔ saa tɛn di Yinnin naanɛ dokebu sɔɔ. Gusunɔn Hunde gerumɔ u mɔ, mɛya ni, ba koo wɛra, domi ben sɔm geerun are koo bu swīi.

Handunian gɛɛbu

¹⁴ Yen biru na mɛera ma na guru wii kpikiru wa, goo sɔ mi nge tɔnun bii. Yɛro sina furɔ wuragu doke win wirɔ, ma u kɔmbɔ neni ge ga nɔɔ do. ¹⁵ Wəllun gɔrado goo u yara sãa yerun di, ma u wi u sɔ guru wiru wəllɔ nɔɔgiru sua u nɛɛ, a wunen kɔmbɔ suo a gɛ,

domi gēebun sanam mu tura, handunia ya ye bu ka gē. ¹⁶ Yera wi u sō guru wiru wōllō u win kōmbō doke handunia sō, ma u ye gā.

¹⁷ Gōrado goo kpam yara sāa yerun di te ta wāa wōllō, win tii maa kōmbō neni ge ga nō do.

¹⁸ Gōrado goo maa yarima saa yāku yerun di, wi u dam mō dōn wōllō. U gbāra tāa tāa u wi u kōmbō nō durorō neni sōwa u nē, a wunen kōmbō dokeo kpa a handunian dāa bii ni ba mō resem sōri, domi nu ye. ¹⁹ Gōrado wi, u win kōmbō doke ma u dāa binu sōra. Ma u nu wisi Gusunōn mōru bakan dāa bii gama yerō. ²⁰ Ba resem dāa bii ni gama nin gama yerō wuun biruō. Ma dāa bii gama yee ten min di yem mu koka mu teria sere kilo gooba wunōbu (300), ma men dukum maa tura sere dumin toro gendē.

15

Wōllun gōradoba

ka gbee swāa dāakinu

¹ Yen biru, na kpam yīreru garu wa Gusunō wōllō, ta kpā ma ta berum mō. Ye na wa wee. Wōllun gōradoba nōba yiru ba gbee swāanu nōba yiru neni. Niya nu sāa gbee swāa dāakinu, domi ni sōra Gusunōn mōru ya koo ka kpe.

² Yera na gāanu wa ni nu sāare yeru dikiguu ge ga burinē ka dō. Na maa tōn be wa be ba gbeeku yaa ye ka yen weenasia, ka yen yīsirun damba tabu di. Tōn be, ba yō yeru gen wōllō ba mōrōkunu neni ni Gusunō u bu wē. ³ Ba Mōwisi Gusunōn sōm kowon womu mō ka maa Yāa kinē kpenduguu ba mō,

“Yinni Gusunō dam kpurogii,
wunen sōma kpā, ya maa sāa maamaaki.

Wuna a tem kpuron sina boko.

Wunen swēē yi sāa gem, yi dende.

⁴ Yinni, wara kun wunen berum mō.

Wara koo yina u wunen yīsiru beere wē.

Domi wunē turowa a sāa dēero.

Tem baameren tōmba koo na wunen mi, bu nun sā.

Domi baawure u wunen sōm geenu wa.”

⁵ Yen biru na mēera na wa ba sāa yeru kenia Gusunō wōllō mi win kuu bekurugira wāa.

⁶ Wōllun gōradoba nōba yiru be ba gbee swāanu nōba yiru neni mi, ba yara sāa yee ten min di. Ba yāa kpikinu sebua ni nu dēere wasa wasa ma ba kpaki wuragii sēke ben gāasō. ⁷ Yera hunde koniba nne ben turo u gōrado nōba yiru ye yoruku wuraginu nōba yiru wē ni nu Gusunōn mōru yiba. Gusunō u sāawa Yinni wi u wāa sere ka baadommaa.

⁸ Ma sāa yee te, ta wiisu yiba Gusunōn yiiko ka win dam sō. Goo kun maa kpē u du mi sere wōllun gōradoba nōba yirun gbee swāanu nōba yiru ye, yu ka wiru goora.

16

Gusunōn mōrun yorukunu

¹ Yera na nōguru garu nua saa sāa yee ten min di ta wōllun gōrado be sōwa ta nē, bu doo bu Gusunōn mōrun yorukunu nōba yiru wisi handunia sō.

² Gōrado gbiikoo u da ma u win yoruku wisi temō. Yera bwisi tobi bu wisi nge fōrōnu be ba gbeeku yaa yen yīreru mō ba yen weenasia sāmō.

³ Sanam mēya gōrado yiruse u win yoruku wisi nim wōku sō. Nim mē, mu gōsia nge tōn gorun yem, ma hunde koni baayere ya gu nim mē sō.

⁴ Yera gōrado itase u win yoruku wisi daa bakanu ka bwii sō, ma nim mu gōsia yem.

⁵ Ma na gōrado winin nō nua wi u dam mō nim wōllō, u nē, Dēero, wunē wi a wāa, a raa maa wāa, wuna a sāa gemgii a ka siri mesum. ⁶ Domi ba naane dokeobu ka Gusunōn sōmōbun yem yari, ma a bu yem wē bu nō. Mēya ba ka weene. ⁷ Yen biru na nō gagu nua saa yāku yeru min di ga nē, geema Gusunō Yinni dam kpurogii, wunen siribu sāa gem bu maa dende.

⁸ Yera gɔrado nnese u win yoruku wisi sɔɔ wɔllɔ, ma sɔɔ u dam wa u ka tɔmbu dɔɔ kpakiri. ⁹ Ma tɔmba dɔɔ kpakirira yam susu bakarun sɔ. Ma ba Gusunɔn yīsiru gari kam gerusi wi u yiiko mɔ gbee swāa nin wɔllɔ. Adama ba yina bu gɔru gɔsia bu nùn bɛere wɛ.

¹⁰ Yera gɔrado nɔɔbuse u win yoruku wisi gbeeku yaa yen sina kitaru wɔllɔ. Ma n kua yam wɔkuru ketem yen bandun tem sɔɔ. Ma tɔmbu ba ben yari temmɔ wuriribun sɔ.

¹¹ Ma ba Wɔrukoo gari kam gerusi ben wuriribu ka bwisinun sɔ. Adama ba yina bu ben kom kɔsum deri.

¹² Yera gɔrado nɔɔba tiase u win yoruku wisi daa bakaru sɔɔ te ba mɔ Efarati, ma ta gbera mam mam tu ka sɔɔ yari yerun sinambu swaa kɛ bu tɔbura. ¹³ Ma na werekunu ita wa ni nu tii gɔsia nge surenu, nu yarimɔ yaa binti binti ten nɔɔn di ka gbeeku yaa yen nɔɔn di ka maa sɔmɔ weesugiin nɔɔn di. ¹⁴ Wereku ni, nu sɔawa Setam bwāabu, be ba maamaaki mɔ, ma ba dɔɔ handunia kpuron sinambun mi bu ka bu menna bu tabu ko Gusunɔ Yinni dam kpurogiin siribun tɔru sɔɔ.

¹⁵ Ma Yesun nɔɔ ga nɔɔra u nɛɛ, wee, na sisi nge gbenɔ. Doo nɔɔrugiiwa wi u swaa mɛera ma u win yānu kporenu sɔa u ku ka swaa wɔri tereru kpa u sekuru wa batuma sɔɔ.

¹⁶ Yera wereku ni, nu sinambu kpuro menna gam gum mi ba ra soku ka Heberum Aamagedom.

¹⁷ Yen biru, gɔrado nɔɔba yiruse u win yoruku wisi wom dirum sɔɔ. Ma nɔɔguru gara nɔɔra sina kitarun di sɔa yerɔ ta nɛɛ, gari kpa. ¹⁸ Yera guru maakinu seewa ka wurenu ka guru gbāsukubu ka tem yīru bakabu. Tem yīru bin kpāara banda. Bin bweseru ta n̄ koore saa m̄n di ba tɔnu taka kua. ¹⁹ Wuu bɔkɔ ge, ga kurana wasi ita, ma tɔn tukobun wusu su wɔruka. Gusunɔ u Babiloni, wuu bɔkɔ ge yaaya ma u gu win mɔru bakan nɔran tam wɛ gu nɔ. ²⁰ Tem burenu kpuro nu doona, guunu kun maa waarɔ. ²¹ Yera guru kpee bakanu, n̄n teera kilo weeru tura, nu tɔmbu wɔriki wɔllun di. Ma ba Gusunɔ gari kam gerusi guru kpee nin n̄ni swāarun sɔ domi n̄ni swāa te, ta banda.

17

Kurɔ tanɔ kpoko

¹ Yera gɔradoba nɔɔba yiru be ba yorukunu nɔɔba yiru ye neni, ben turo u na u man sɔɔwa u nɛɛ, n na u koo man sɔɔsi nge mɛ ba koo ka kurɔ tanɔ kpoko wi siri bu seeyasia wi u sɔ nim bakam wɔllɔ. ² Handunian sinamba ka kurɔ tanɔ kpoko wi daa bereteke kua, ma kurɔ tanɔ win daa bereteke tam mu handunian tɔmbu laakari bira.

³ Sanam meya gɔrado wi, u nen bwɛra sua kāsī kāsikum u ka da gɔburɔ. Miya na kurɔ goo wa u sɔ gbeeku yaa swāa gaan wɔllɔ. Yen baama ba yīsi kɔsunu yorua ma ya winu nɔɔba yiru mɔ ka kɔbi wɔkuru. ⁴ Kurɔ wi, u yānu sebua ni nu kɔrɔnnɔ ka swāa tobe sɔa, ma u buraru kua ka wura ka goo kpee gobi bekeginu ka goo kpikinu. U wuran nɔra neni win nɔmaɔ yɛ sɔɔ gāa kɔsunu ka win kurɔ tanɔ disi yiba. ⁵ Win sirirɔ yīsiru gara yorua tɛn tubusianu sɔa asiri. Yīsi te wee, Babiloni baka, handunian kurɔ tanɔbu ka daa bereteke kpuron mero. ⁶ Ma na wa tɔn be ba Yesu naane doken yem ka maa be ba win seeda din yem mu kurɔ wi bāarumɔ.

Ye na nùn wa, na biti soora gem gem. ⁷ Yera gɔrado wi, u man sɔɔwa u nɛɛ, mban sɔna na biti soore. U koo man kurɔ win asiri tubusia ka maa gbeeku yaa ye u sɔni, ye ya winu nɔɔba yiru ka kɔbi wɔkuru mɔ. ⁸ Gbeeku yaa ye na wa mi, ya raa wasi adama ya n̄ maa wāa. N̄ n sosi ya koo yari wɔru bɔkɔ nɔru sariruguun di yu da kam koo yerɔ. Handunian tɔmbu, b̄n yīsa kun wāa wāarun tireru sɔɔ bu sere handunia tore, ba koo biti soora b̄n gbeeku yaa ye wa ya kpam kurama. Domi ya raa wasi adama ya n̄ maa wāa.

⁹ Ye ya bwisi bikiamɔ wee. Winu nɔɔba yiru ye, ya sɔawa guunu nɔɔba yiru n̄n wɔllɔ kurɔ wi, u sɔ. Ya maa kpam sɔa sinambu nɔɔba yiru. ¹⁰ Be nɔɔbu ba wɔruma kɔ, turo u gina wāa, wi u tie u n̄ tunumam kpa. Sanam mɛ u koo maa na, u n̄ koo tɛ. ¹¹ Ma gbeeku yaa ye ya raa wasi ma ya kun maa wāa, yen tiiwa ya sɔa sunɔ nɔɔba itase, u yarawa nɔɔba yiru yen min di ma u dɔɔ kam koo yerɔ.

¹² Kōbi wōku te na maa wa mi, ta sāawa sinambu wōkuru be ba kun gina bandu dim kpa, adama ba koo yiiko wa bu bandu di kōbi tia ka gbeeku yaa ye sannu. ¹³ Be wōku te kpuro, himba tia ba mō, ba koo ben dam ka ben yiiko gbeeku yaa ye wē. ¹⁴ Ba koo ka Yāa kinε kpendu tabu ko, adama Yāa kinε kpem te, ta koo bu tabu di yèn sō ta sāa yinnibun Yinni ka sina boko. Ma be Gusunō u soka u gōsa, be ba sāa bōrōkiniba, be ka Yāa kinε kpem te sannu ba koo maa sinam be tabu di.

¹⁵ Gōrado wi, u maa man sōwa u nεε, nim mε na wa mi, mèn wōllō kurō tanō wi, u sō, mu sāawa tōmbu ka tōn wōru guni ka tem dabinun tōmbu ka bwese dabinu. ¹⁶ Kōbi wōku te na maa wa mi ka gbeeku yaa ye, ye kpurowa ya koo kurō tanō wi tusi. Ba koo ye u mō kpuro sua kpa bu nùn deri tereru. Ba koo win yaa tem kpa bu ye ya tie dōō meni muku muku. ¹⁷ Domi Gusunō u dera ba win gōru kīru kua. U dera ba nōō tia kua ba ben sinandun yiiko gbeeku yaa ye wē, sere win gari yi ka koorā.

¹⁸ Kurō wi na wa mi, u maa sāawa wuu bōkō ge ga tem kpuron sinambu taare.

18

Babilonin wōrumaa

¹ Yenin biru na kpm wōllun gōrado goo wa u saram wee wōllun di. U yiiko baka mō, win buram, u ballimōwa pari pari handunia kpuro sō. ² U nōōguru sua u nεε, ya wōruma, Babiloni baka ye, ya wōruma. Ya tē kua Setam bwāabun wāa yeru ka wereku kōsu baageren kuku yeru ka gunō bōrōnugisu ka si su gōbun wāa yeru. ³ Domi tem kpuron tōmbu ba yen daa bereteken tam nōra. Handunian sinambu ba ka ye kurō tanō kookoosu kua, ma handunian tenkuba ba kua gobigibu yen daa bereteken kpāarun sō.

⁴ Yera na kpm nōō gagu nua wōllun di ga nεε, i yarima nen tōmbu, i yarima yen min di kpa i ku ka ye yen durum bōnu ko kpa i ku ra tii kpēε yen gbee swāanu sō. ⁵ Domi yen durum ya wōllu girari, ma Gusunō u yen kom kōsum yaaya. ⁶ I ye kōsiero nge mε ya bεε kua. I ye kōsiero nge mε ya bεε kuan nōn yiru. I yen nōra yibio ka tam mε mu bōōbu nōn yiru n kere nge mε ya bεε sōka. ⁷ I ye tōya ka nuku sankiranu kōsio, nge mε ya yen yiiko ka dukian doo nōōru di. Domi ya yen tii sōwa ya nεε, wee, ya sō nge sina boko, ya ñ sāa gōmini. Meya ya ñ maa nuku sankiranu wasi pai. ⁸ Yen sō, yen gbee swāara koo ye deema sōō teerun sōō, baranu ka nuku sankiranu ka maa gōōru, kpa yu dōō mwaara muku muku. Domi Yinni Gusunō wi u ye siri u sāa damgii.

⁹ Handunian sinambu kpuro be ba ka ye kurō tanōru ka daa bereteke kua ba koo swī, ba koo weeweenu ko yen sō, sanam mε ba yen dōō mwaarabun wiisu mēera. ¹⁰ Ba ko ba n yō n dēsire yèn sō ba yen nōni swāarun berum mō, kpa bu nεε, Babiloni wuu bōkō damguu, a kam kua, a kam kua. Kōbi tia sōōra siribu nun di.

¹¹ Handunian tenkuba ba koo ye swīisi ka nuku sankiranu yèn sō goo kun maa ben kianu dwemō ¹² ni nu sāa wura ka sii geesu ka kpee gobi bekeginu ka goo kpikinu ka beka ye ba kua ka wēε damgii, ka ni ba kua ka kōrōnnō ka beku mari marinu ka maa beku wunōmginu. Goo kun maa dāa gobigia dwemō ka yabu bwese bweseka ye ba kua ka suunu donnu ka dāa yīsinuginu ka sii gandu ka sisu ka kpee kpikinu, ¹³ ka maa dārun kokosun buuru te ba mō kanēli, ka kpee yānu ka turare ka gum mε ba mō miru, ka gum swām ka tam ka gum ka som ka alikama ka nεε ka yāanu ka dumi ka yin kekeba ka maa tōmbun tii. ¹⁴ Ma tenku be, ba ye sōwa ba nεε, gāa geenu kpuro ni a ra raa kā nu n sāa wuneginu nu nun doonari, wunen dukia ka gāa buranu kpuro nu nun nōma yande, tōnu kun maa ni wasi pai. ¹⁵ Gāanu kpuron tenkuba be ba yen sō kua dukiagibu, ba koo yōra n tonde, ba n sumō ba n weeweenu mō yen nōni swāarun berum sō ¹⁶ ba n mō, wee, wuu bōkō ge, ga kam kua ge ga raa tii buraru bera ka yāa ni ba kua ka wēε damgii ka ni ba kua ka kōrōnnō ka beku wunōmginu ka sere maa wuraba ka kpee gobi bekeginu ka goo kpikinu. ¹⁷ Ma kōbi tia sōō gen dukia kpuro ya kam kua.

Goo nimkusu kpuron wirugibu ka be ba dua sō ka goo nimkusun sōm kowobu ka be kpuro gesi be ba dim waamō nim wōku sōō, ba yōra ba dēsire ¹⁸ ba nōōguru sua ye ba wuu gen dōō mwaarabun wiisu wa ba nεε, wuu gagu maa sari nge wuu bōkō geni. ¹⁹ Ba tii

yanim wisimə winə ba sumə ka nuku sankiranu ba nəəgiru mə ba mə, wuu bəkə ge, ga kam kuawa. Gen dukiawa be ba goo nimkusu mə ba ka kua gobigibu. Ma kəbi tia səə ye kpuro ya kua bansu.

²⁰ Wəllu, a gōru doru wuu gen sō. Bēe maa naane dokeobu ka gərobu ka Gusunən səməbu, i gōru doru yèn sō Gusunə u gu siri ye ga bēe kuan sō.

²¹ Yera wəllun gərado damgii goo kperu sua ta ka nēe bakaru nē ma u tu sure nim wōku səə u nēe, nge mēya ba Babiloni wuu bəkə ge sura temə ka dam, ga n̄ maa waarə pai.

²² Ba n̄ koo maa mərəkunun swīi nə wunen mi ka wom kowobu ka gaasiranu ka kəbi. Ba n̄ koo maa səm bwese bwesekan kowobu wa, ba n̄ koo maa nēe te ba nammən damu nə.

²³ Ba n̄ maa fitilan yam bururam wasi mi, ba n̄ maa kurə kpaə durəbu ka kurə kpaəbun nəə nəəmə. Wunen tenkubara ba raa dam bo handunia gira səə, ma a ka wunen dobo dobo tem kpurogibu nən̄i wōkua.

²⁴ Ba maa Gusunən səməbun yem ka naane dokeobugum wa wunə səə ka be kpuron yem gesi be ba go handunia kpuro səə.

19

¹ Yen biru na nəə nua nge tən wərun wurenu wəllə ga nēe, su Gusunə besen Yinni siara. U sāawa faaba kowo, u yiiko ka dam mə. ² Win siribu sāa gem bu maa dende. Domi u kurə tanə kpoko wi siri wi u handunia kpuro sanku ka win daa bereteke ma u n̄n̄ sēyasia yèn sō u win səm kowobu go. ³ Ma ba kram nəəgiru sua ba nēe, su Gusunə siara, wuu bəkə gen dōə wiisu ko n̄ yəəməwa sere ka baadommaə. ⁴ Yera guro gurobu yenda nne ye ka hunde koni nne ye, ba kpuna Gusunən wuswaə mi u sō win sina kitarə, ba n̄n̄ sāwa ba nēe, ami, su Gusunə siara.

Yāa kinē kpendun

kurə kpaə tōə bakaru

⁵ Sanam mēya nəə gaga maa nəəra saa sina kitaru gian di ga nēe, i Gusunə besen Yinni siaro bēe win səm kowobu kpuro, bēe be i n̄n̄ nasie, baka ka buu. ⁶ Yera na nəə nua nge tən wərun wurenu, ga sāa nge surun bakaru n̄ kun mē guru gbāsuku bakanu, ga nēe, su Gusunə besen Yinni dam kpurogii siara domi u bandu di. ⁷ I de su yēeri kpa besen nuki yi dora. I de su n̄n̄ bēere wē domi Yāa kinē kpendun kurə kpaara tunuma, kurən̄ tii maa səəru kpa. ⁸ Ba dera u yāa kpiki bēereginu sebua ni nu dēere wasa wasa. Yāa bēeregin̄ ni, nu sāawa naane dokeobun kookoo geesu.

⁹ Yera gərado wi, u man sōəwa u nēe, a yeni yoruo, doo nəərugiba be ba dim soka Yāa kinē kpendun kurə kpaə yerə.

U maa man sōəwa u nēe, gari yi, Gusunən gari geen tii tiiwa.

¹⁰ Yera na yiira win naasə n ka n̄n̄ sā, adama u nēe, n ku ko mē, u sāawa nen səm kowosi ka maa nen berusebu kpurogii be ba Yesun gem seeda di, n Gusunə sāawə.

Domi seeda ye ba Yesu diiya, yeya ya sāa Gusunən səməbun garin nuuru.

Maasə dum kaagii

¹¹ Na maa wa Gusunə wəlla wukiara ma dum kaa gaa kurama. Wi u ye sən̄i win yīsira Gemgii ka Bərəkini. Gem səəra u ra siri, mēya u ra maa ka tabu ko. ¹² Win nən̄i sāawa nge dōə yara, ma u sina furə dabinu doke win wirə. Ba yīsiru garu yorua win sirirə te goo kun yē ma n̄ kun mə wi turo. ¹³ U yaberu sebua te ba wasa yem səə. Win yīsira Gusunən gari. ¹⁴ Wəllun tabu kowobu ba n̄n̄ swīi ba dum kaaba sən̄i, ma ba yabe kpiki bēereginu sebua ni nu dēere wasa wasa. ¹⁵ Win nəən̄ di takobi nəə doragia yara ye u koo ka tem dabinun təmbu tabu di. U koo bu kpara ka sii bokuru kpa u dāa binun nim gama mē mu sāa Gusunə Yinni dam kpurogiin məru baka. ¹⁶ Win yaberə ka win taarə yīsi teniwa ta yorua, sina boko ka yinnibun Yinni.

¹⁷ Na maa wəllun gərado goo wa u yō sōə səə. Ma u gunəsu kpuro nəəgiru sue si su yōəwa sere sere wəllə u nēe, i mennama Gusunən dim soku yerə. ¹⁸ I na kpa i sinambu

ka tabu sinambun yaa di ka tabu kowo damgibugia, ka dumi ka yin maasɔbugia ka sere tɔmbu kpuron yaa, yobu ka tii mɔwɔbu, baka ka buu.

¹⁹ Yera na gbeeku yaa ye wa ka handunian sinambu ka ben tabu kowobu. Be kpuro ba menna bu ka wi u duma sɔni mi tabu ko ka win tabu kowobu. ²⁰ Ba gbeeku yaa ye mwa ka sɔmɔ weesugii wi sannu, wi u raa sɔm maamaakiginu kua gbeeku yaa yen nɔni biru. Win sɔm maamaakiginun sɔna u bu nɔni wɔkua be ba raa gbeeku yaa yen yireru mɔ, ma ba yen weenasia sɔwa. Ba gbeeku yaa ye ka sɔmɔ weesugii wi kpɛɛ wasi wasiru dɔɔ bweru sɔɔ, wi u mwaaramɔ ka sɔɔ bisu. ²¹ Ba ben tabu kowobu go ka takobi ye ya yara saa maasɔ win nɔɔn di. Ma gunɔsu kpuro su ben yaa di su deba.

20

Wɔɔ nɔrɔbu

¹ Yen biru na kpm wɔllun gɔrado goo wa u saram wee wɔllun di, u wɔru bɔkɔ nɔru sariruguu gen kɔkɔrɔ nɔni ka yɔni bɛkɛ. ² U yaa binti binti te sɛre ye ya sɔa gasɔn waa ye ba mɔ Yibirisi ka Setam, ma u ye bɔkua ka yɔni yi, sere wɔɔ nɔrɔbu (1.000). ³ Ma gɔrado wi, u ye bɔrie wɔru bɔkɔ ge sɔɔ, u bɛrisi ma u yireru doke kpa yu ku maa ka bwesenu kpuro nɔni wɔke sere wɔɔ nɔrɔbu yu ka kpe. Yen biruwa ba koo ye kenia bu ye kusia saa fiiko.

⁴ Na maa sina kitanu wa. Be ba sɔ nin wɔllɔ ba bu yɔllaa kua bu ka siribu ko. Na maa tɔmbun hundeba wa be ba wiru bura Gusunɔn gari ka Yesun seedan sɔ, ka be ba n gbeeku yaa ye sɔwa n kun mɛ yen weenasia, ba n maa wure ba n yen yireru mɔ ben sirinɔ n kun mɛ ben nɔmɔ. Ba seewa gɔrin di ma ba bandu di ka Kirisi sannu wɔɔ nɔrɔbu. ⁵ Yeniwa ya sɔa gɔribun see gbiikibu. N deema, gɔri be ba tie ba n seewe gɔrin di sere wɔɔ nɔrɔbu ye, yu ka yibu. ⁶ Doo nɔɔrugiba be ba bɔnu mɔ see gbiikibu sɔɔ. Ba sɔa be ba wuna nenem Gusunɔn sɔ. Gɔɔ yiruse kun maa yiiko mɔ be sɔɔ, domi ba ko ba n sɔawa Gusunɔ ka Kirisin yɔku kowobu, ba ko n ka nɔn bandu dii wɔɔ nɔrɔbu.

Ba Setam tabu di

⁷ Wɔɔ nɔrɔbu yà n yiba ba koo Setam yɔsu yen pirisɔm di, ⁸ ya koo yari yu da yu handunian bwesenu kpuro nɔni wɔke ni ba mɔ Magɔgu ka nin wirugii Gɔgu, kpa yu nu menna bu ka tabu ko. Ba koo dabia nge nim wɔkun goorun yani sɛeri. ⁹ Be wee ba wee ba tɛrie, tem kpuro sɔɔ ma ba naanɛ dokeobun sansani sikerena ka wuu ge Gusunɔ u kɔ. Adama u dera dɔɔ u sarama wɔllun di, ma be kpuro ba dɔɔ mwaara. ¹⁰ Yera ba Setam ye ya raa tɔmbu nɔni wɔkua kpɛɛ dɔɔ bwerɔ wi u mwaaramɔ ka sɔɔ bisu, mɔ sɔɔ ba raa gbeeku yaa ye ka sɔmɔ weesugii wi kpɛɛ. Miya ba koo nɔni swɔa bakaru wa wɔkuru ka sɔɔ sɔɔ sere ka baadommaɔ.

Siri dɔɔakibu

¹¹ Yera na maa sina kita kpiki bakaru wa ka wi u sɔ ten wɔllɔ. Ma tem ka wɔlla duka doona win wuswaan di, yen gaa kun maa waarɔ. ¹² Yen biru na gɔribu wa, baka ka buu, ba yɔ sina kita ten wuswaaɔ. Ma ba tirenu wukia ka maa tireru garu te ba mɔ wɔarun tireru. Ba gɔribu siri nge mɛ ben kookoosu nɛ si ba yorusi tire ni sɔɔ. ¹³ Sanam mɛya nim wɔku ga ka gen gɔribu na, ma gɔɔ ka gɔribun wɔa yera maa ka begibu na be ba raa nɔni. Ma ba be kpuro siri nge mɛ ben baawuren kookoosu nɛ. ¹⁴ Yera ba gɔɔ ka gɔribun wɔa yee te sua ba kpɛɛ dɔɔ bwee te sɔɔ. N deema, dɔɔ bwee tera ta sɔa gɔɔ yiruse. ¹⁵ Baawure win yisiru ba n yorua wɔarun tire te sɔɔ, ba nɔn sua ba kpɛɛ dɔɔ bwee te sɔɔ.

21

Wɔn kpaaru ka tem kpm

¹ Yen biruwa na wɔn kpaaru ka tem kpm wa. Wɔn gururu ka tem gurum baa doona, nim wɔku ga n maa wɔa. ² Ma na wuu dɛerɔ wa, ge ga sɔa Yerusalemu kpaa, ga saram wee Gusunɔ wɔllun di, ga sɔɔru sɔa nge kurɔ kpao wi u buraru sɔa u win durɔ mara. ³ Na maa nɔɔguru nua sina kitarun di ta nɛɛ, wee tɛ, Gusunɔn wɔa yera wɔa tɔmbun suunu sɔɔ, u ko n wɔa ka be, ba koo maa ko wigibu. Gusunɔn tii u ko n wɔa ben suunu sɔɔ. ⁴ U

koo bu ben nōni yīresu kpuro woka. Gəə kun ko n maa wāa ka win nuku sankiranu ka swīi ka wuriribu domi gasən gāanu nu doona kpuro.

⁵ Sanam mēya wi u sō sina kitarə u nεε, wee na gāanu kpuro kua kpaanu.

U maa man sōwa u nεε, n yeni yoruo domi win gari, gari geeya, yi maa sāa naanegii.

⁶ Ma u man sōwa u nεε, ye kpuro ya kpa, wiya gāanu kpuron tore ka nin wii gowo wiya maa gbiikoo ka dāako. Baawure wi nim nōru ga m̀ u koo ǹn nim kē nim wāarugim bwian di n kun ka kōsiaru. ⁷ Baawure wi u tabu di, win tubi wee, u ko n sāa win Yinni kpa wi, u maa ko win bii. ⁸ Adama b̄erurobu ka naanε doke sarirugibu ka kom kōsumgibu ka t̄n gowobu ka sakara kowobu ka dobo dobogibu ka b̄u s̄əbu ka wee kowobu kpuro, ba koo ben b̄nu wa d̄ə bwerə wi u mwaamə ka s̄ə bisu. Yera ya sāa gəə yiruse.

Yerusalemu kpa

⁹ Yera ḡradoba n̄əba yiru be ba raa yorukunu n̄əba yiru neni n̄ s̄ə gbee swāanu n̄əba yiru wāa, ben turo u na u man sōwa u nεε, n na, u koo man kurə kpa s̄əsi wi u sāa Yāa kinε kpem ten kurə.

¹⁰ Sanam mēya ḡrado wi, u nen bwēra sua kāsī kāsikum u ka da guu bakaru garun w̄llə. U man Yerusalemu wuu d̄erə ge s̄əsi ga saram wee Gusunə w̄llun di, ¹¹ ga ballimə Gusunən yiikon giriman s̄ nge kpee s̄ə tiro gobi bekeguu ge ba m̀ yasipu, ge ga d̄ere nge diki kpika. ¹² Ma gbāra bakara gu sikerenε te ta k̄n̄nsu w̄kura yiru m̄, ma w̄llun ḡradoba w̄kura yiru ba k̄n̄nə si k̄su. K̄n̄nə si s̄əra Isirelin bibun bwesenu w̄kura yirun yīsa yorua. ¹³ Gbāra ten goonu nne nne ye, k̄n̄nsu ita itawa nu m̄. K̄n̄nsu ita wāa s̄ə duu yeru gia, ita maa wāa s̄ə yari yeru gia, ma ita ita wāa yēsa ka yēsa. ¹⁴ Ba wuu gen gbāraru swīwa kpenu w̄kura yirun w̄llə, n̄n w̄llə ba Yāa kinε kpendun ḡrobu w̄kura yirun yīsa yorua.

¹⁵ W̄llun ḡrado wi u ka man gari kua u yīrutia wuragia neni u ka wuu ge yīre ka gen k̄n̄nsu ka gen gbāraru. ¹⁶ Wuu gen goonu kpuro nu n̄wa, gen yasum ka gen d̄ēbu tia. Ḡrado wi, u gu yīra ka win yīrutia. Wee, gen d̄ēbu kua kilo n̄rəbun suba yiru ka goobu (2.200). Mēya maa gen yasum ka gen gurum. ¹⁷ Ḡrado wi, u maa gbāra te yīra ma ta kua ḡm soonu wunaa weeru ka nne. U yīrumə ka win yīrutia yèn bweseru t̄mba maa m̄. ¹⁸ Ba wuu gen gbāraru kuawa ka kpee gobiginu ni nu n̄ni bwese bweseka m̄ ma ba wuu gen tii kua ka wuran tii tii ye ya d̄ere nge diki. ¹⁹ Ba wuu gen gbāraru kpeεkpeεku buraru kua ka kpee gobiginu. Kpee nin gbiikira ni nu n̄ni swāaru m̄, nin yiruseru ni nu n̄ni boogu m̄, itaseru ni nu n̄ni bwese bweseka ḡε m̄, n̄neseru ni nu n̄ni wuru beku m̄. ²⁰ N̄əbuseru ni nu n̄ni b̄erə wuru m̄, n̄əba tiaseru ni nu n̄ni swāaru m̄, n̄əba yiruseru ni nu n̄ni wuru beku m̄, n̄əba itaseru ni nu n̄ni b̄erə wuru m̄, n̄əba n̄neseru ni nu n̄ni d̄m buuru m̄, w̄kuruseru ni nu n̄ni wuru beku ka d̄m buuru m̄, w̄kura tiaseru ni nu n̄ni d̄m buuru ka swāaru m̄, w̄kura yiruseru ni nu n̄ni gaadura m̄. ²¹ Ma ba gamboba w̄kura yiru kua ka kpee kpiki gobi bekeginu w̄kura yiru. Ba gambo baayere kua ka kpee kpiki nin teeru. Ma ba wuu gen swaa kua ka wuran tii tii ye ya sāa nge diki kpika.

²² Na n̄ sāa yeru wa wuu ge s̄ə yèn s̄ə Gusunə Yinni dam kpurogiin tii ka maa Yāa kinε kpem te, ba sāa gen sāa yeru. ²³ Wuu ge, ga n̄ maa s̄ə n̄ kun m̄ surun bukata m̄ ga n̄ ka yam d̄ere, yèn s̄ə Gusunən yiikon girima ballimə ge s̄ə, ma Yāa kinε kpem te, ta sāa gen fitila. ²⁴ Tem kpuron t̄mbu ba koo s̄i gen yam bururam s̄ə, kpa tem girum sinambu bu ka ben yiiko ye ba raa m̄ na ge s̄ə. ²⁵ Wuu gen k̄n̄nsu su ko su n̄ keniarewa saa baayere, domi w̄kura kun maa koorə mi. ²⁶ Ba koo ka tem kpuron yiiko ka m̄n b̄ere na wuu ge s̄ə. ²⁷ Adama gāa k̄sunu kun duə wuu ge s̄ə pai, mēya maa t̄nu wi u kom k̄sum ka weesu m̄. Be ba koo du mi, beya b̄n̄ yīsa ba yorua Yāa kinε kpem ten tireru s̄ə te ta sāa wāarun tireru.

22

¹ Ḡrado wi, u man nim wāarugim daaru s̄əsi te ta ballimə nge diki kpika, te ta kokumə Gusunə ka Yāa kinε kpem ten sina kitarun di. ² Ma ta kokusimə wuu gen swaan

suunu sɔɔ. Dãa wãaruginu yɔ daa ten goo gooka ni nu ra ma nɔn wɔkura yiru wɔɔ tia sɔɔ, nɔn teeru suru baawure. Dãa nin wurusa ba ra ka tim ko bu ka tem kpuron tɔmbu bekia. ³ Bɔri gɛɛ kun ko n maa wãa wuu ge sɔɔ.

Gusunɔ ka Yãa kinɛ kpɛm ten sina turara ta ko n wãa mi, kpa win sɔm kowobu bu nùn sã. ⁴ Ba koo win wuswaa wa kpa win yĩsiru ta n yorua ben sirinɔ. ⁵ Wɔkura kun ko n maa wãa mi. Ba ñ ko ba n fitilan yam bururam bukata mɔ ñ kun mɛ sɔɔgim, domi Yinni Gusunɔwa u ko n sãa ben yam bururam. Ba koo maa bandu di sere ka baadommaɔ.

Yesun wuramaru

⁶ Yera gɔrado wi, u man sɔɔwa u nɛɛ, gari yini gari geen tiiwa, yi maa naane mɔ. Gusunɔ wi u win sɔmɔbu kpare, u win gɔrado gɔrima win sɔm kowobun mi u ka bu sɔɔsi ye ya koo ko ñ n sosi fiiko.

⁷ Yesu nɛɛ, wee u sisi u ñ tɛɛmɔ. Doo nɔrugiiwa wi u tire tenin gari mɛm nɔɔwa.

⁸ Nɛ Yohanu na yabu yeni nua, na maa ye wa. Ye na ye nua na ye wa na kpa, na kpuna wɔllun gɔrado win wuswaa wi u man ye kpuro sɔɔsi, n ka nùn sã. ⁹ Adama u man sɔɔwa u nɛɛ, n ku ko mɛ, u sãawa nɛn sɔm kowosi ka nɛn beruse Gusunɔn sɔmɔbugii, ka sere be kpurogii be ba tire tenin gari mɛm nɔɔwa. N Gusunɔ sãawa.

¹⁰ Yera u maa nɛɛ, n ku tire tenin gari bere domi saa ya turuku kua yi ka kooru. ¹¹ Wi u kɔsa mɔ u n win kɔsa mɔ u n bɔ. Wi u daa disinugia mɔ, u n win daa disinugia mɔ u n bɔ. Wi u maa gea mɔ u n win gea mɔ u n bɔ. Wi u maa sãa tɔn dɛero u de Gusunɔ u n maa nùn dɛerasiamɔ.

¹² Yesu nɛɛ, wee, u sisi u ñ tɛɛmɔ. U koo ka are na u baawure kɔsia nge mɛ win sɔmbura nɛ. ¹³ Wiya u sãa gbiikoo ka biruko, wiya gãanu kpuron tore ka nin wii gowo.

¹⁴ Doo nɔrugiba be ba ben yãnu tea wasa wasa, ba n ka bɔnu mɔ dãa wãarugirun binu sɔɔ kpa bu du wuu ge sɔɔ, saa gen kɔnnɔn di. ¹⁵ Adama kom kɔsum kowoba kun duɔ wuu ge sɔɔ, ka dobo dobo kowobu ka sakara kowobu ka tɔn gowobu ka bũu sãɔbu ka baawure wi u weesu kĩ u mɔ.

¹⁶ Wi, Yesu u bɛɛ win gɔrado gɔria u ka bɛɛ gari yini sã win yigbenun sã. Wiya Dafidin sikadobu wi u sãa nge kp̄ii kpaaru win yenuɔ. U sãawa yam sãrerun kpera ye ya ballimɔ.

¹⁷ Hunde Dɛero ka maa kurɔ kpao ba gerumɔ, u na.

Baawure wi u gari yi nɔɔmɔ u de u maa nɛɛ, u na.

Wi nim nɔru ga mɔ u na. Wi u maa nim wãarugim kĩ, u mɔɔ n kun ka kɔsiaru.

Garin wii goberu

¹⁸ Nɛ Yohanu na baawure sɔɔmɔ, wi u tire tenin gari nɔɔmɔ, goo ù n gari gɛɛ sosi yi ba yorua mini sɔɔ, Gusunɔ u koo yẽron tãya sosi ka gbee swãa ni ba yorua tire teni sɔɔ.

¹⁹ Mɛya maa wi u gari gɛɛ kawa tire tenin garin di Gusunɔ u koo yẽro bɔnu bira dãa wãarugirun binu sɔɔ, ka maa wuu dɛerɔ ge sɔɔ, ge ba tubusia tire teni sɔɔ.

²⁰ Wi u gari yini kpuro gerua u yi sirewa u nɛɛ, mɛya, u sisi u ñ tɛɛmɔ.

Ami, a na Yinni Yesu.

²¹ Yinni Yesun durom mu n ka wigibu kpuro wãa. Ami.